

BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
RACCOLTA
VILLAROSA
G
113
NAPOLI

TRACTATVS

LOCATI ET CONDICTI.

IN QVO EXACTE

DE PENSIONIBVS, FRVCTIBVS, CADVCITATIBVS,
Remissionibus, Salarijs, & similibus, noua; quoudiana,
& practica bilis materia pertractatur.

VINCENTIO CAROCIO
Tudertino I.C. Clarissimo Authore.

*Hac quarta, & postrema editione ab ipso Authore maximo cum labore, diligentia, & studio, varijs,
& prope innumerabilibus Quaestionibus vtilibus, & in practica frequentibus, & quotidianis
ornatus, auctus, & summo opere illustratus, ita (vt qua parenthesi quadam à veteribus
seuincta sunt) penultima editioni rousiter instar auctarij accesserint, prout priores ediuones
cum hac quarta conferenti luce meridiana clarius apparebu.*

AD ILLUSTRISSIMVM ASCANIVM COLUMNAM
CARDINALEM AMPLISSIMVM.
CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS, MDCIV.

Apud Sellas.

AD VIRGINEM DEIPARAM.

Vincentius Carocius Auctor.

*Non opis est nostræ, quicquid nos mente Supremum
Quicquid & ingenio, quicquid & arte damus.
DIVA MARIA, tuum est, nostro quodcumque labore
Mens humana bonum versat, & edit opus.
Hoc opus edideram primum, nunc edo secundum;
At ope vivet opus, vivit utrumque tua.
Ergo tui tibi, Summa Parens, referantur honores,
Quos geminis potui ferre voluminibus.*

ASCANIO COLUMNAE,
NOBILISSIMIS PARENTIBVS ORTO,
Romæ in antiquissima Civitate procreato, Salerni in Florent-
tissimo Gymnasio educato, apud Catholicum Hispaniarum
Regem Philippum multis dignitatibus decorato, Cardinali
demum Amplissimo;

VINCENTIVS CAROCIVS TVDERTINVS,
Tractatus Locati & Conducti dedicationem, & commendationem,
in sue servitutis principium, humiliter facit &c.

INDEX RVBRICARVM,

quæ in hoc opere continentur.

A			
ACCESSORIO , parte quinte.			
folio 166			
Aetione operis aucti &c. par. 6.	168		
Aetione iniuriarum, parte 6.	170		
Aetione noxali, parte 6.	176		
Aetionibus locatori, vel conductori			
competentibus, parte 6.	161		
Ad exhibendum, parte 6.	177		
Administratio rerum ad Civitatem pertinentium,			
parte 1.	16		
Administratio timentium, parte 1.	11		
Admenda legatis, parte 5.	166		
Advocato, parte 6.			
Agumentis foribus, parte 1.	38		
Ambasciatore mortuo, parte 1.	127		
Ambasciatore infirmo, parte 2.			
Ambasciatoribus, parte 2.	114		
Annuis redditibus, parte 3.	144		
Arbitrio, parte 5.	154		
Arbitri salario, parte 1.	38		
Appellatio, parte 6.	186		
Aqua pluvia arcendo, parte 6.	171		
Aletriptorum facultate, parte 1.	4		
Assassinio, parte 3.	144		
Atremiath, parte 6.	180		
B			
BENEPLACITO , parte 5.	fol. 148		
Bonis reorum, parte 1. seu de imperiis caprarj.	79		
Bonus in pascuis dimisso, parte 4.	169		
Bonis quæ libetis, parte 1.	12		
C			
CAMBIO , parte 3.	fol. 144		
Castellano, parte 3.	158		
Canone reintegranda, parte 6.	173		
Casu, parte 4.	178		
Cenaculo, parte 2.	120		
Censibus, parte 3.	143		
Cessione, parte 5.	159		
Claudicatione, parte 3.	151		
Collareis boum, parte 5.	159		
Colicis, parte 4.	fol. 240		
Contractu contraclus, parte 3.	168		
Colonorum privilegia, parte 1.			
Colonorum facultate, parte 1.	9		
Colonie retinenda, parte 1.	4		
Colonorum proprietate, parte 1.	1		
Colonie recuperanda, parte 1.	4		
Columbaria, parte 3.	144		
Communio divi fundo, parte 6.	176		
Conditione ob causam, parte 1.	18		
Conditione furiva, parte 6.	173		
Conditione indebiti, parte 6.	ibid.		
Conditionibus, & demonstrationibus, parte 1.	52		
Conductore, seu iure sublocandi, parte 2.	97		
Consentientes locationi, parte 1.	57		
Consuetudine, & folio, parte 5.	155		
Contraventione, parte 1.	44		
Creditore, seu de pignoribus, parte 1.	114		
Culpa, parte 4.	171		
Culpa quomodo probetur, parte 4.	177		
D			
DAMNO dato, parte 6.	fol. 169		
Damno infecto, parte 6.	176		
Decimis, parte 3.	143		
Deterioratione, parte 1.	44		
Diffinitione, parte 5.	159		
Dolo, & culpa, parte 4.	173		
Dolo dante causam contractui, parte 1.	44		
E			
Edictio edicto , parte 6.	fol. 163		
Egidiana, parte 6.	186		
Ecconomo capituli.	38		
Ectore, seu locatione per ectorem, parte 1.	41		
Emptionibus, parte 4.	107		
Exceptionibus, & replicationibus, parte 6.	177		
Executoria aetione, parte 6.	176		
Expensis, seu melioramentis, parte 4.	113		
F			
Facta , parte 3.	fol. 141		
Factis.	144		
Falso alieco, parte 4.	114		
Falso, parte 5.	fol. 165		
Familia ericunda, parte 6.	171		
Familia, & pedisquis, parte 1.	35		
Famulo, parte 6.	180		

I N D E X.

Fecij, parte 6.	377	Locatione ex charitate, parte 1.	fol. 31
Feudo, parte 2.	fol. 118	Locatione ex dignitate, parte 1.	38
Fideiussoribus, parte 2. & parte 3.	129. & 152	Locatione emphyteotica.	83
Filiosfamilias, parte 2.	131	Locatione nulla, parte 2.	77
Finum secundum, parte 6.	171	Locatione qualificata, parte 1.	50
Fructibus, & litium expensis, parte 1.	23	Locatione ad firmam, parte 1.	52
Furto, parte 3.	263	Locatione ad longum tempus, parte 1.	53
G			
G O D E R E à godere, parte 1.	fol. 52	Locatione in perpetuum, parte 2.	35
H			
H A E R E D I T A R I I S actionibus, parte 3.		Locatione ad modicum tempus, parte 2.	35
fol. 366		Locatione in dubio, parte 2.	55
His, quæ sub modo, parte 2.	53	Locatione sine tempore, parte 2.	56
His, qui diccerunt, parte 6.	171	Locatione per procuratorem, parte 2.	71
I			
I G N O R A N T I A , parte 3.	fol. 163	Locatione per furiosum, parte 2.	74
Impetitiis eptarij, parte 4.	173	Locatione usus, parte 4.	91
Impetitiis agrumensis, parte 4.	172	Locatione emphyteotice, parte 2.	93
Impetitiis, seu ignorantia, parte 3.	351	Locatione per iterum, parte 3.	148
Implemento, parte 1.	45	Locatione in fraudem, parte 4.	142
Impossibiles, parte 3.	244	Locatione in operis, parte 3.	217
Impossibilitate, parte 1. & parte 3.	41. & 239	Locatione remanentiora, parte 1.	243
Incendio, parte 4.	185	Locatione ex facultate, parte 1.	39
In diem adiectione, parte 1.	51	Locationis deceptione, parte 1.	39
Infamia, parte 3.	217	Locatione cum adiectione, parte 1.	47
Infantes senes, parte 2.	67	Locatione simpliciter facta, parte 2.	52
In litem utando, parte 1. 44. & parte 3.	241	Locatione de nonennio in nonennium, parte 2.	54
Infructoria actione, parte 6.	275	Locatione collata in voluntatem, parte 2.	55
Interesse, parte 3.	142	Locatione iniusta, parte 3.	245
Interomissibus, parte 1.	37	Locatione ex fide, parte 1.	40
Inuicis, parte 3.	229	Locatione arbitraria, parte 1.	40
Inuile, parte 3.	237	Locatione obiecta, parte 1.	11. & 40
Ira, seu locutione per iram, parte 3.	145	Locutione incerta, parte 1. 11. & parte 3.	148
Itinere actuque privato, parte 6.	276	Locutione ad vitium.	54
Iudicii officio, parte 6.	275	Locatione amara, parte 1.	39
Iure accedendi, parte 3.	366	Locatione in modico, parte 1.	40
Iure congrui, parte 3.	259	Locutione ex paupertate, parte 1.	39
Iure dotium, parte 2.	69	Locatione duobus, parte 4.	197
Iure emphyteotico, parte 2.	92	Loco publico fruendo, parte 3.	137
Iure fisci, parte 4.	310	Lucrum cessans titulum, parte 1.	45
Iure francandi, parte 3.	266	Lucrum cessans irregulare, parte 1.	43
Iure patronatus, parte 3.	148	Lucrum cessans spirituum, parte 1.	ibid.
Iure patronatus, parte 3.	159	Lucrum cessans domini, parte 1.	44
Iure protomiscos, parte 3.	codem.	Lucrum cessans conventionale, parte 1.	42
Iure sublocandi, parte 2.	97	Lucrum cessans moremum, parte 1.	4. 43
L			
L E G A T I O N I B V S , parte 2.	fol. 126	Lucrum cessans abburatum, parte 1.	42
Legatis, parte 3.	265	Lucris, vel damni ex computatione, parte 1.	44
Liberatione legata, parte 3.	266	M	
Libero homine, parte 2.	128	M A G I S T R I S , siue preceptoribus, parte 2.	
Liberto, parte 2.	132	fol. 129	
Libertate, parte 3.	151	Maire, parte 2.	131
Litigiosis, parte 6.	286	Medico, parte 2.	121
Locatio ad vitium, parte 2.	53	Melioramentis, parte 4. tit. de expens.	225
Locatio an scripturam requirat, parte 2.	39	Mercatore, parte 3.	129
Locatio vestigialium, parte 3.	139	Merceo numerata, parte 1.	5
Locutionis distinctio, parte 1.	1	Mercede coacta, parte 1.	12
Locutio diuisio, parte 1.	1	Mercede thesauri, parte 1.	codem.
Locatione ratione officij, parte 2.	75. & 77	Mercede incerta, parte 1.	9
		Mercede omisi, parte 1.	7
		Mercede difforni, parte 1.	9
		Mercede metalli, parte 1.	12
		Mercede consuetudinaria, parte 1.	8
		Mercede negotiorum, parte 1.	17
		Mercede	

I N D E X.

Mercede testimoniali, parte 1.	fol. 18
Mercede iudiciali, parte 1.	20
Mercede occasionalia, parte 1.	28
Mercede simulata, parte 1.	35
Mercede remuneratoria, parte 1.	38
Metu, parte 5.	261
Metu, seu locazione per metum, parte 3.	148
Morte, parte 5.	163
Mors, parte 4.	210
Multiplicatione contractus, parte 3.	166
Mundualdo ad Velleianum, parte 2.	68
Mutus, vel furdus, parte 2.	66

N

N ATVRA locationis, parte 1.	41. & 44
Nauti, parte 3.	144
Nauta, parte 6.	144
Necessitate vfus, parte 4.	198
Negoijis gestis, parte 1.	17
Nobilitate, parte 1.	38
Nominacionibus.	269
Notario.	283
Nou operis nunciatione, parte 6.	276
Nuptijs, parte 5.	206

O

O BLATIONE, parte 6.	fol. 286
Oblationibus ecclesiasticis, parte 3.	144
Obligationibus, parte 5.	251. & par. 6. 185
Obsequiis, parte 1.	37
Origine locationis, parte 1.	4

P

P ACTO, parte 1.	fol. 45
Paleis, parte 4.	218
Patria potestas, parte 2.	68
Pecunia, parte 3.	148
Pecunia super laborio, parte 5.	240
Pensionis distinctio, parte 1. quæst. 2.	1
Pollicitatione, seu locacione per pollicitationem, parte 3.	145
possessore maioratus, parte 1.	120
precario, parte 5.	258
Prælati locante.	69
Prælati, parte 3.	157
Præscriptionibus, parte 5.	243
Præfens locacioni, & racens, parte 1.	52
probationibus, parte 6.	279
Procuratoribus, parte 2.	71. & par. 6.
Proficilioribus, parte 5.	260
Promissione locandi, parte 1.	50
Proxenetæ, parte 6.	183
publicanis, & vestigalibus, parte 3.	139
Purgatione moræ, parte 1.	45

Q

Q UALITATE prima emptionis.	fol. 45
Qualitate prima locationis, parte 1.	46
Qualitate secunda, tertia, & quarta vendicionis, p. 1.	46
Quando competat actio ex conducto, parte 6.	267
Quibus non est permiffum conductores esse, parte secunda.	132
Quibus locare licet, vel non.	67

R

R ATIFICATIONE, parte 3.	fol. 170
Re aliena, parte 3.	144
Rebus ecclesiis, parte 1.	133
Rebus, quæ vfu consumuntur, parte 3.	144
Recusationibus, parte 4.	198
Regalibus, parte 3.	141
Re æque idonea, parte 1.	44
Re communi, parte 3.	145
Re propria, seu conductione rei propriæ, parte 3.	146
Rei vendicatio, parte 6.	268
Remiffione mercedis, parte 4.	188
Remedijs locatori, vel con ductori competentibus, parte sexta.	261. & seq.
Renouatione locacionis, parte 3.	157
Replicationibus, parte 6.	279
Rerum inuentoribus, parte 1.	28
Resciffione contractus, parte 1.	45
Rescindenda locauone, parte 1.	48
Restitutione in integrum, parte 6.	275
Retentione pro noxa, parte 5.	243
Retinenda possiffione, parte 6.	277

S

S ACERDOTE, parte 2.	fol. 129
Saluano interdicto.	276
Scriptore, parte 2.	131
Sententia, parte 6.	286
Sequestro, parte 2.	130
Seruitutibus, parte 3.	143
Similitudine locacionis, parte 1.	45
Socio perfunctam excente, parte 1.	12
Solito.	255
Sollicitatore causæ, parte 6.	
Sporculis iudicum, parte 1.	20
Statusis, parte 5.	256
Sterilitate, parte 4.	188
Substantia locacionis primo, & secundo, parte prima, fol. 5. & 12	
Sublocacione, parte 2.	97. & 107
Successor, parte 4.	215
Superficiebus, parte 2. & parte 6.	118. & 266

T

T EMPVS.	fol. 240
Testibus cogendis, parte 1.	18
Transmissione locacionis, parte 5.	266
Tutoribus, & curatoribus, parte 2.	69

V

V ENDITIONE in herba, parte 1.	fol. 51
Verba an in locacione sint necessaria, p. 1.	39
Verborum significacione, parte 5.	239
Vibonorum raptorum, parte 6.	276
Vnde vi, parte 6.	270
V usufructuario, parte 2.	80
Vfuris, parte 5.	235
Vfu, & habitatione, parte 2.	91
Vfu locati, parte 2.	91
Vfu possidens, parte 6.	270

F I N I S.

INDEX RERVM, ET VERBORVM MAXIME MEMORABILIVM, ET NOTATV DIGNISSIMARVM,

QVÆ IN HOC LOCATI ET CONDVCTI TRACTATV,
Lectori passim occurrere possunt, miro ordine, & alphabetica
serie in legentium gratiam digestus.

ABSOLVTIO à iuramento, an re-
quirat citationem partis, par. 5. q. 12.
de sur. fol. 242
Allo prescripti verbis an competat
in hac locatiōis materia, parte 6. re-
medio 2. 267
Allo familiae circumsunda, vel finium regundorum, an pro-
cedat in contrahū locatiōis, parte 6. remed. 12. & 13.
fol. 291
Allo vi bonorum raptorum an competat conductori, par-
te 6. remed. 37. 277
Allo iniuriarum an competat colono, p. 6. remed. 6. 263
Allo retributorum an habeat locum in contrahū locati-
ōis, par. 6. remed. 4. 270
Allo ad excludendum an competat conductori, vel loca-
tori, par. 6. remed. 39. 277
Allo ex conducto quando, & quibus quotque casibus con-
ueniat, par. 6. q. 1. verbo quando competat alio ex con-
ducto, in prime. & per totum. 267
Allo oneris auctoris datur in materia locati & conducti
olim, cui nunc successit alio locati ex doctrina glossæ,
Bart. & Bal. in l. in nate Sangali, ff. loca. par. 6. quest. de
allione oneris auctoris, &c. ubi plures casus. 267
Allo noxalis an procedat in contrahū locatiōis, par. 6.
remed. 35. 227
Allo personalis non datur contra tertium possessorum,
sed limitatur in annua pensione de usufructuario in ter-
tio gradu personarum, q. 4. num. 7. 82
Allo prescripti verbis datur ex contrahū locatiōis
nullo ad mercedem liquidandam per iudicem, par. 3. de
progress. accident. contrae. loca. & conduc. q. de locatiōe
incerta, num. 34. 150
Allo vnicus non facit quidem mercatorem, hospitem, me-
reticem, vel similes, par. 3. tit. de progress. accid. grad. 1.
q. 8. 9. num. 11. 154
Actus extraiudiciales requirunt maiorem frequentiam,
quàm iudiciales, par. 1. de mercede difforni. nu. 36. 11
Adiudicationis augmentum cedit locatori, par. 4. de remis-
sione mercedis, coul. 37. nu. 125. 195
Aduocatus promittens firmare in anno, quomodo intelli-
gatur, par. 1. de famul. nu. 18. 36
Aduocatus, vel Procurator promittens defendere causam,
quomodo intelligatur, par. 1. tit. de fruc. & lit. expens.
num. 48. & seq. 26
Aduocatus an cogi possit patrocinari, par. 3. de progress.
accident. grad. 2. q. 7. 154
Aduocatus tenetur partibus ad interesse ex imperitis, par-
te 5. grad. 7. in verbo, imperitis, nu. 11. 262

Aduocatus an cogi possit ad officium exercendum, par. 2.
grad. 2. tit. de locat. ratione officii, nu. 21. 76
Aduocatus an possit esse testis in causa Domini sui, par. 6.
in verb. probatio. q. 5. de Aduocato, nu. 1. 280
Aduocati officium laudatur, parte 1. titu. de fruc. & lit.
expens. num. 1. & sequen. ubi laud. pariter vituperatur,
num. 2. 23
Aduocati expense sint reficiendæ, etiam si processus sit
nullus, par. 1. tit. de fruc. & lit. expens. nu. 55. 26
Aduocato, vel Procuratori in causa communi, an debeat
tur salarium, par. 1. de fruc. & lit. expens. nu. 30. 25
Aduocato, qui de seruis causam in medio an debeat tur sala-
rium, par. 1. de fruc. & lit. expens. nu. 33. 25
Aduocato an liceat relinquere vnum, & adhibere alij,
par. 1. tit. de fruc. & lit. expens. nu. 72. 26
Aduocato quomodo, quando, & in quibus casibus debeat
tur salarium, par. 1. tit. de fruc. & lit. expens. nu. 8. cum
multis sequentib. 24
Aduocato, vel Procuratori in causa propria, an sint resi-
ciendæ expensæ, par. 1. titu. de fruc. & lit. expens. q. 8.
num. 16. 25
Aduocato, vel Procuratori plurium causarum, an debeat
tur salarium si in aliqua obtinuit, in aliqua nou. par. 1.
tit. de fruc. & lit. expens. nu. 19. 24
Aduocato, an debeat tur salarium si clientulus concordauit
in calculo ferenda sententia, par. 1. tit. de fruc. & lit.
expens. num. 14. 24
Aduocatum habens, Procuratorem, vel notarium, cuius
pater erat valde amicus, unquid salarium computa-
bit, par. 1. tit. de fruc. & lit. expens. num. 42. 25
Aduocati militantes, parte 1. titu. de fruc. & lit. expens.
num. 3. 23
Aduocati, vel Procuratores habiti gratis, an sit habenda
ratio in taxatione expensarum, parte 1. de fruc. & lit.
expens. num. 21. 25
Administratores presumuntur semper administrare animo
administrandi non donandi, par. 1. tit. de administ. rer.
ad Cinitatem pertinentium, num. 2. 16
Administratores publici an ex publico salarium constituere
possint, par. 1. tit. de sportul. iudic. nu. 30. cum seq. 23
Administratores Cinitatis donare passim ex causa remun-
erationis, par. 1. de condic. ob causam. 58. 31
Administratores Cinitatis obligentur ad multa, de quibus
in l. Cinitas, ff. si cer. petas, par. 1. de administ. rerum ad
Cinit. pertin. num. 3. 16
Administratores Cinitatis gerunt minus personale siue
aliqua erogatione patrimonij, par. 1. tit. de admin. rerum
ad Cinit. pertin. num. 4. 16
Affectus puniunt, licet non sequatur effectus, in materia
barattaria, par. 1. tit. de sportul. iudic. nu. 21. 21

Affir-

I N D E X.

Affirmare nostrum, vel negare, nihil mutat in re, parte 1. tit. de neg. gess. nu. 10. fol. 18
*Agens ex l. 1. de rescind. vend. an teneatur ad ppenam con-
 nationis. lem. par. 7. conclus. 18. nu. 19. 281*
*Agens pro pensione consequenda duo extrema probare de-
 bet, par. 1. tit. de merced. omiff. nu. 7. 7*
Agricola praesumuntur pauperes, par. 7. concl. 14. 288
*Agriculturae favore prohibentur nuptii inter colonum ad-
 scripticum, & mulierem alienam, par. 1. de colon. pri-
 vil. num. 22. 4*
*Agrimenfor tenetur partibus ad interesse ex imperitia,
 parte 5. grad. 7. in verbo, imperitia, num. 10. remissus.
 fol. 262*
*Agrimenforis imperitia ad l. 1. ff. si mensor falsus, mod. dixe-
 rit, par. 4. tit. de imperitia agrimenf. 172*
*Agrimenfori quomodo, et quando salarium debeatur, p. 1.
 tit. de agrimenf. num. 1. 38*
*Alienare prohibitus an possit locare ad longum tempus,
 par. 2. de effec. locat. ad longum tempus, q. 3. 57*
*Alimentorum causa potest cognosci die feriatu in honorem
 Dei, par. 1. de colon. privileg. nu. 6. 4*
*Alimentorum legatum incertum valet, sicut & pisq. cassq.
 p. 1. de mercede incerta, nu. 2. 9*
*Ambasciator reddens hora tertia, an debeat habere sala-
 rium totius diei, par. 2. grad. 4. q. 1. de ambasciat. 126*
*Ambasciator si derobatur, cuius periculo sit, p. 2. gra. 4.
 q. 6. de ambasciat. 127*
*Ambasciatoris salarium, an crescat socio laboranti, vel
 mortuo, q. 5. de ambasciat. fol. 12. 1. & de transmiss. locat.
 par. 5. num. 5. 266*
*Ambasciatoris infirmi socius expellens, an debeat habere
 salarium, par. 2. grad. 4. q. 4. de ambasciat. 127*
*Ambasciatori derobato, an sint rescindenda damna, par. 1.
 tit. de testib. cogen. nu. 4. 18*
*Ambasciatori infirmo an debeat salarium, p. 2. grad. 4.
 q. 3. de ambasciat. 127*
*Amicitia in iure, & maxime in contractu locationis, &
 condictionis vari effectus, & quae amicitia operitur,
 par. 1. in verbo, locatio ex amicitia. 38*
*Animalia habentes poterant cogi ad asportandum frum-
 entum, vel similia, par. 3. de progreff. accident. locat.
 grad. 2. in verbo, libertas, q. 11. 157*
Annui redditus an locari possunt, p. 3. tit. de ann. redd. 143
*Appellatio an detur in materia locati & conducti, par. 6.
 in verbo, appellatio. 285*
*Arbitrium collatum intelligitur arbitrio boni viri, par. 1.
 tit. de soc. nu. 14. 14*
*Arbiter, qui ex imperitia male iudicavit, ad quid teneat-
 ur, p. 5. grad. 7. accident. nu. 1. 261*
Arbitris an, & quando salarii debeatur, p. 1. de arbit. 37
*Arbores postea natae, an in locatione veniant, p. 5. grad. 6.
 q. 18. de verb. signific. 231*
*Ara, taberna, & borreum quid sint, p. 5. gra. 5. de inucl.
 q. 15. num. 21. 233*
*Argumentum a proportionem valet, parte 2. grad. 3. q. 14.
 locat. vsusfr. num. 4. 88*
*Argumentum a locatore ad conductorem, an valet, &
 e contra, par. 7. concl. 4. 287*
*Artifex conductus liberatur praestando interesse, parte 7.
 conclus. 30. 282*
*Artifex in casu delicti an substituere possit, par. 2. gra. 3.
 q. 19. sublocat. 102*
Artifici litiganti an in expensis computanda sint opera

amissa, par. 1. de fruct. & lit. expens. num. 90. 28
*Ascripticius quomodo probetur, p. 1. in verbo, colo. facul.
 num. 5. ubi latet. 4*
*Ascriptici non praescribuntur sine praedicti, par. 1. de colon.
 propriet. num. 4. 4*
*Ascripticii possunt clericari etiam domino nolente, par. 1.
 in verbo, colo. facul. nu. 1. 404*
*Ascripticii non possunt praedicare dominis in possessione
 ne, p. 1. in verbo, colo. propriet. nu. 9. 404*
*Ascripticii sine praedicti legari non possunt, par. 1. de colon.
 propriet. num. 1. ibid. 404*
*Ascripticii tenentur ad fructus fundi, non ad pecunias, p. 1.
 in verbo, colo. propriet. nu. 6. 404*
*Ascripticii non possunt vendi sine praedicti, p. 1. de colon.
 propriet. num. 2. 404*
*Ascripticii possunt condere testamentum, p. 1. in verbo, co-
 lon. facul. num. 4. 404*
*Ascripticii possunt esse testes sicut ceteri liberi, p. 1. in ver-
 bo, colo. facul. num. 3. 404*
*Astessor invitandus est spe praemiorum, p. 1. tit. de sport.
 indic. num. 5. 20*
*Astessoribus an debeatur salarium, par. 1. tit. de astess. 36.
 & sequent. 286*
*Attentari quid dicatur in locazione & condictione, p. 6.
 in verbo, attentata. 286*
Avaritia omnis dominatur, p. 1. in ver. nobilitas, nu. 8. 37
*Auth. aliud quogue capitulum declaratur, p. 1. de mercede
 difform. nu. 30. 10*
*Auth. nisi breviores, declaratur, par. 1. tit. de sport. indic.
 num. 58. 22*
*Auth. quibuscunque, declaratur, p. 1. de consuet. difform.
 num. 28. 10*

B

B *Annimentum de capiend. malefactorum cum tali pre-
 mio, an valet, par. 1. tit. de sport. indic. nu. 81. 23*
*Annimenta de possessionibus accipiendis quomodo decla-
 rantur, par. 2. de effec. locat. ad longum tempus, quiff. 6.
 num. 161. 66*
*Barones debent habere fratres ad conferendum fructus,
 par. 7. conclus. 78. 292*
*Beneficium dicitur quod bona fide sit, par. 1. tit. de negot.
 gess. num. 23. 17*
Beneficium servitutum quod sit, par. 1. de famul. nu. 1. 31
*Beuplacitum quomodo in locazione & condictione intelli-
 gatur, par. 5. q. 12. de beuplacito, per totum. 248*
*Bona fides arguitur ex titulo, & excusat, parte 1. titu. de
 soc. num. 31. 14*
*Bona ecclesiastica quomodo, & quando locari possint, &
 an succedere stare teneatur, & multa alia ad materiam
 pertinencia, par. 3. tit. de rebu. eccle. locandis per mul-
 tas conclusiones, ubi de interpretatione Paulina, & si-
 milibus. 131 & seq.*
*Bona publica fisci, & Communitatis, quando & quomodo
 locari possint per multas conclusiones, par. 3. grad. 5. de
 loco publico fruendo. 135*
*Bona solita emphyteuticari, vel infundari poterunt hoc
 modo concedi etiam consanguineis, parte 1. de mercede
 consuet. difform. num. 27. 10*
*Bonorum appellatio an veniant iura, & actiones, p. 5.
 grad. 5. q. 15. de verb. signific. 249*
*Bones empti per creditorem locantem si perdamur cuius
 periculo sint, p. 2. grad. 3. q. 8. creditor. 117*

† 4 Cadu-

I N D E X.

C

Cancitius declaratio, vel remissio an requiras speciale mandatum, parte 2. grad. 2. q. 8. de procurat. num. 16. & 17. fol. 71

Cambium an locari possit, par. 3. tit. de cambio. 144

Cumque monitu intelligitur de urgente, par. 1. de mercede omisso, num. 23. 7

Cap. 1. §. rursus quib. modis feud. admittatur, par. 2. grad. 3. q. 5. §. usufructu, num. 9. 83

Cap. 1. de censib. limitatur, parte 1. titu. de mercede omisso, num. 38. 8

Cap. motu proprio, de prob. lib. 6. declaratur, par. 1. titu. de condic. ob caus. seu mercede remunerat. num. 10. 28

Cap. propter sterilitatem, an habeat locum in emptio, par. 4. de remiss. merced. q. 3. nu. 1. 189

Cap. 1. de loca. declaratur, par. 3. de progres. accidit. q. 1. num. 22. 151

Cap. 1. de inieci. ampliatur, par. 2. de effec. loca. ad longum temp. q. 6. nu. 116. 64

Cap. 1. de vsur. lib. 6. declaratur, par. 5. grad. 5. de vsur. q. 13. num. 2. 242

Caprarum imperitia, p. 4. de imperitia caprarum, ad l. si quis fundum, §. Celsus, ff. locati. 170

Curatio quando ex eius ad caducitate, p. 2. de effec. loca. ad long. tempus, q. 6. nu. 61. 62

Castellani prohibentur esse conductores in loco ubi sunt, p. 7. conclus. 79. 292

Casus similis expresso quis dicatur, p. 3. q. 3. de casib. 179

Casus quomodo, & per quem probari debeat, par. 4. de imperitia caprar. nu. 24. 179

Casus insolitus quis, & quando dicatur, par. 4. tit. de censib. q. 9. per totum. 182

Casus fortuitus est vis fluminum, & graculorum, par. 4. de censib. §. 12. nu. 9. 183

Casus suscipiens an teneatur de insolitis, par. 4. quest. 10. de censib. 182

Casus fortuiti plures enumerantur, in tractatu de casibus, quest. 11. 182

Casus fortuiti si evenerint ad eos regulariter conductores non tenentur ex natura contractus, parte 4. de casib. num. 1. fol. 177

Causo, vel bospes un cogi possit ad locandum, & certa mercede recipiendum aduenas, & pre. rinas, pur. 3. de progres. accidit. locanonis, grad. 3. q. 8. 154

Causa damonorum datorum potest cognosci die feriata, p. 1. q. 4. de colonorum privileg. nu. 1. 3

Cemenulium, & secularium, & similes quid sint, p. 2. grad. 3. q. 14. de superfectione. 120

Concularius quid sit, par. 1. quest. locanonis diffinitio, num. 9. 1

Census an locari possint, p. 3. de censibus. 143

Cistina quid sit, parte 5. grad. 5. quest. 27. de verborum sign. fol. 251

Cines p. asumuntur habere noti iam fluminum loci, p. 2. grad. 2. tit. de locat. ratione officij, nu. 27. 77

Cinias, vel vineritas an possit constituere procuratorem, vel advocatum cum certa annua responsione, par. 1. tit. de fruct. & lit. expens. num. 68. 26

Clansula non aliter, nec alio modo quid operetur, par. 2. de effec. locat. ad longum tempus, q. 6. nu. 36. 61

Clansula, saluo iure coloni, par. 5. grad. 8. tit. de legatis, num. 13. 259

Clansula, ipso facto, vel ipso iure quid importet, de rffes. locat. ad long. temp. q. 6. nu. 156. 66

Clansula aliqua si in aliquo instrumentis sit, in aliquo nou. quid utendur de locat. obfcura, nu. 17. 11

Clansula confertur opposita de voluntate contrahentium, p. 1. de mercede omisso, num. 20. 7

Clem. causam, de etel. an procedat in inimitatione inquilini, pur. 7. conclus. 63. 291

Clericorum fructus quod pecunium appellatur, par. 1. tit. de fruct. & lit. expens. nu. 95. 28

Clestratur, & obligatus ad locat. ad antidara, p. 1. de fruct. & lit. expens. nu. 25. 25

Collaticorum muneria lat. par. 1. q. 7. de vsur. 239

Colonus quis sit, & quomplex, par. 1. in verbo, locanonis. aliusio, nu. 5. 1

Colonus perpetuus quis dicatur, par. 2. de locat. in dubio, q. 8. num. 9. 55

Colonus an praedictur domino in possessione, parte 6. rem. med. 23. 274

Colonus ascriptitius quomodo cognoscatur, p. 1. in verbo, ascriptitius fuciatas, nu. 1. 4

Colonus an debeat portare fructus excussos ad domum domini, par. 4. de melioram. quest. 4. tit. de paleis, num. 23. & vide num. 14. 238

Colonus tenetur colere agrum bene & diligenter, par. 1. de socio personam exercente, num. 5. 13

Colonus an teneatur vendere partem suam domino potius, quam aliq. par. 3. in verbo, libertus, ad Linnius, C. loca. quest. 1. 155

Colonus rixosus an expelli possit, par. 3. titu. in verbo, abbeutur, q. 10. quod sic, nu. 2. 154

Colonus, vel siliarius an dicatur habere mandatum a domino, parte 2. grad. 3. quest. 18. de locanonis emptio. teote. 96

Colonus coloni an sit colonus domini, parte 2. quest. 35. sub locat. 113

Colonus un colligere possit fructus immaturos, p. 4. grad. 4. q. 8. de recusat. 201

Colonus an possit incidere arbores fructiferas, p. 4. grad. 4. q. 7. de recusat. nu. 1. 199

Colonus per vim exallus an denunciare possit, pur. 6. exceptio 3. 278

Colonus partiaris an proprie colonus sit vel socius, p. 4. de remissione mercedis, q. 4. nu. 4. 190

Colonus legans sibi, vel Communitatis an teneatur stare colono, p. 1. de loco pub. fructu. concl. 15. 139

Colonus, vel conductores an possit accusare de damno dato, p. 6. rem. 5. 270

Colonus un bonis cedere possit, parte 5. grad. 6. in verbo, cefio. 259

Colonus partiaris ad que teneatur, pur. 5. grad. 6. quest. 8. de obli. 254

Colonus legans domino, quomodo intelligatur, parte 1. de mercede diffor. nu. 34. 10

Colonus est socius domini sui, parte 1. de socio personam exercente, nu. 3. 13

Colonus an possit nunciare nouum opus, parte 6. rem. 18. & 38. 276

Colonus partiaris colit suis sumptibus, parte 1. de socio personam exercente, nu. 34. 15

Colonus, vel conductores quando dicatur habere legitimum mandatum, par. 2. quest. 2. de locatione per Procuratorem, num. 50. 73

Colonus

I N D E X.

Colonus sibi imputet si redegit ad culturam agrum instructio
sum, p. 1. de neg. gest. nu. 33. 18
Colonus reperiens thesaurum, numero 1. de mercede the-
saur. 12
Colonus an sit idemque testis pro domino, p. 6. in verbo pro-
batio, quasi. 1. 280
Colonus, ergo fur, p. 4. de recusat. q. 12. nu. 1. 201
Coloni appellatiōne quid veniat, p. 5. grad. 5. q. 2. de invec-
t. numero 6. 230
Colono incumbit onus probandi bene coluisse, parte 5.
grad. 5. quæstio. 6. obligationis de fideiussoribus, nume-
ro 20. 253
Colono, vel conductori an competat conductio furtiva, p. 6.
remed. 18. 273
Colono an sit sciendi remissio, & quomodo, p. 4. de remiss.
merced. q. 4. 190
Colono competit exceptio iurisdictionis, parte 6. except.
12. 279
Colono partitio sit remissio mercedis, & invec-ta habet o-
bligata, p. 1. de merce. numerat. n. 7. 6
Colono incumbit onus bene coluisse, p. 6. in verb. probatio.
quasi. 69. 283
Coloni ascripti præstebantur, p. 1. in verbo, coloni retine-
re, nu. 5. 2
Coloni ascripti non legantur sine prædictis, p. 1. in verbo co-
loni retinenda. n. 6. 2
Coloni ascripti ex prærogativa non eximuntur, par. 1. in
verb. coloni proprietates, n. 7. 4
Coloni, & ascripti an possint esse milites, p. 1. in verbo, co-
lonorum proprietates, n. 10. 4
Coloni ascripti possunt esse testes sicut et ceteri homines li-
beri, p. 1. in verbo colonorum facultates, n. 2. 4
Coloni dicuntur pars fundi, par. 1. in verbo coloni, retinen-
da. nu. 3. 2
Coloni possunt laborare die festo, p. 1. q. 4. nu. 2. 3
Coloni non sunt remotionis ab eorum exercitio, p. 1. in ver-
bo colonorum privilegia, nu. 1. 3
Coloni, vel conductores an teneantur ad collectas, p. 4. de
collect. 320
Coloni possunt condere testamenta eorum quinquæ sessibus
p. 1. de colo. privileg. nu. 1. 4
Coloni an teneantur ad decimas, parte 4. de collect. nume-
ro 19. 211
Columbaria an locari possint, p. 3. de columb. 144
Compensatio an habeat locum in contractu locationis, p. 6.
exception. nu. 4. 278
Commune dicitur meum, p. 1. tit. de admin. rerum ad civit.
pertinent. n. 8. 17
Condemnatus ad locandum quomodo intelligatur, p. 5. gr.
5. in verbo arbitrium in prim. 254
Conducere fructus alienius pedagii quid sit, p. 3. publican.
q. 5. nu. 7. 141
Conducens rē aliquam asumatam an teneatur de levisima
culpa, vel de periculo, vel ad quid teneatur, p. 4. de cul-
pa, sub tit. de imperitia proprii, n. 1. 175
Conducens a civitate immuni, an teneatur ad gabellas, p. 7.
concl. 58. 291
Conducens iudicem intelligitur proprijs sumptibus, p. 1. de
merc. omiff. nu. 14. 7
Conducens operarios singulis diebus pro certo salario, quo
modo intelligatur, p. 7. concl. 56. ubi latet. 291
Conducti ad murandum, possunt transire per fundum vici-
ni, p. 7. concl. 6. 287

Conductio intelligitur rebus sic stantibus, p. 4. de remis. mer-
ced. concl. 15. n. 69. 194
Conductio intelligitur periculo recipientis, p. 1. de testib.
rogendis, nu. 5. 18
Conductio gabellarum quas vires habeat, & quos efficiat
p. 3. q. 4. de public. 139 in fine
Conductio gabellarum qua requiratur, parte tertia, quasi. 3.
publica. 139
Conductio in re propria non constituit, p. 1. de soc. personam
exerc. n. 35. 14
Conductio relativa an valeat, p. 7. concl. 76. 291
Conductor an teneatur ad refectionem via, p. 4. de melio-
ram. quasi. 4. 227
Conductor lite pendente an teneatur respondere de fructib.
p. 5. grad. 5. q. 3. obligat. 352
Conductor reducens ad culturam fundum sterilem trans-
mittit ad hæredes, parte 5. grad. 8. de transmiss. lo-
cat. 266
Conductor an teneatur ad quanti plurimi, part. 7. concl.
55. 270
Conductor domus potest destruere domum vicini ubi est pe-
riculum ignis, p. 1. de neg. gest. nu. 19. 17
Conductor fundi locati per usufructuarium decedens in ali-
qua parte anni quomodo fiat divisio, p. 2. q. 2. r. usufruct.
num. 2. 89
Conductor operarum teneatur servare consuetudinem, p. 1. de
mercede omiffa, n. 5. 7
Conductor gabellarum, & dationum non solvens in ter-
mino an statim expelli possit, parte 3. quæstio. 13. de pu-
blic. 142
Conductor an cogi possit ad conductum, p. 3. gra. 2. in ver-
bo libertas, ad l. ne cui, C. locat. q. 1. 151
Conductor prohibitus a statuto sublocare quid agere debeat
p. 2. q. 42. sublocat. 114
Conductor multarum rerum an possit vnam sublocare, p. 2.
q. 5. sublocat. 97
Conductor omnium bonorum non potest alterare solium
in fructibus dividendis, parte prima, de mercede omiffa
num. 13. 7
Conductor an presentare possit, parte 5. grad. 5. tit. de in-
p. 2. 258
Conductor an possit respondere in alio quam promissis, p. 5.
grad. 6. q. 3. difformitatis. 259
Conductor decedens pluribus relictis filiis an præiudices
alijs si contrahentis, p. 2. de effect. loc. ad longum tempus
q. 6. nu. 35. 61
Conductor in nullitate contractus non auditur nisi perso-
nam offerat, p. 7. concl. 52. 290
Conductor an teneatur mundare fossata, p. 4. de meliora-
men. q. 3. n. 1. per totum. 227
Conductor potest per debitorem capi, & alium deputatum
ab eo, p. 1. in verb. coloni recuperand. n. 12. 2
Conductor restituens equum deterioratum, ad quid teneatur,
p. 4. q. 6. de culpa. 175
Conductor an teneatur de casu fortuitu, p. 4. tit. de casibus
in prim. 179
Conductor, vel locator quando teneatur de vicio operis, p.
5. grad. 5. tit. de loc. operis, n. 3. 140
Conductor equi quo probabit mortem, p. 4. q. 5. de culpa. 175
Conductor equi in itinere mortui an teneatur, p. 4. quæst. 4.
de culpa. 140, vel
Conductor computat quid, & quantum, par. 1. de
danno ex comput. nu. 3. 44

I N D E X.

Conductor si promissio remissionem non petere nisi in uno casu an possit extendere ad alios. p. 4. de remissio. merced. num. 130. 125
 Conductor a publico habet utilem in rem. par. 3. grad. 5. de loc. public. fructu. concl. 10. 139
 Conductor ex quibus verbis teneatur ad casum insolitum. p. 4. tit. de casib. q. 10. 182
 Conductor non est in mora antequam constet de mandato. par. 2. grad. 1. q. 1. 2. de locazione per Procuratorem. num. 5. 71
 Conductor an possit effodere venas argenti. auri calcis. & similia facere insignia. valularias. & similia. p. 4. q. 1. 10. refectionis. 203
 Conductor publicando excusatur. parte secunda. q. 1. 9. sublocat. 99
 Conductor an expelli possit refectionis melioramentis p. 3. grad. 2. q. 1. 5. 153
 Conductor solvens pensionem ante tempus an possit petere cautionem. p. 5. gra. 5. q. 2. obli. 152
 Conductor superficiei an petat cautionem de damn. insect. par. 2. grad. 3. q. 7. superfi. 119
 Conductor potest obtinere privilegium ne expellatur. sed ad pensionem istam conveniri possit. p. 2. de effec. loc. ad long. temp. q. 6. n. 70. 61
 Conductor superficiei quando teneatur ad pensionem si superficies in totum destruat. vel augeatur. p. 1. gra. 3. q. 1. 5. superfi. 120
 Conductor usufructus teneatur pro rata temporis ad pensionem. par. 2. grad. 5. q. 1. 2. de usufructuario. numero 4. 80
 Conductor potest uti rebus. quae sunt in domo ad delectationem. p. 1. de loc. incert. num. 4. 11
 Conductor usufructus an repetat impensas. p. 2. q. 2. usufruct. nu. 6. & 7. 80
 Conductor gabellarum. & dationum an substituere possit. p. 3. q. 10. de publ. 143
 Conductor an sit praefendus alijs in venditione domini dicti. p. 1. in verbo. libertas. q. 13. 155
 Conductor sublocans an princeps dominum possessione. p. 2. q. 8. de sublocatione. 99
 Conductor non potest recedere a contractu si locator dicat. sis parsiarius. p. 4. concl. 11. remissio. nu. 60. 191
 Conductor superficiei an possit imponere feni item. p. 2. q. 4. superficiei. 119
 Conductor requisitus tenetur ostendere quae bona habeat conducta sicut emphyteota. & similes. part. 7. conclus. 46. 290
 Conductor sublocans quando pratendere possit spoliū contra primum locatorem. parte 2. grad. 1. q. 1. 33. sublocationis. 113
 Conductor idoneus quis sit. p. 3. gra. 5. de loco public. fructu. ad. nu. 6. 138
 Conductor in expellendo eligendo viam iuris. non censetur prauidisse quoad viam facti. p. 2. de effec. loca. ad long. temp. q. 6. nu. 94. 63
 Conductor. vel locator quis eorum trahet de lucro captandi. par. 2. de effec. locat. ad long. temp. q. 1. 6. numero 47. 61
 Conductor quibus modis ab incendio excusetur. p. 4. de incendio. nu. 37. 187
 Conductor in materia l. de. C. locat. ad pensionem pro sumro tempore. p. 4. grad. 4. q. 4. reusuf. 198
 Conductor non liberatur a pensione habendo rem pro de-

relictis. parte 7. conclus. 16. 281
 Conductor ad longum tempus. & emphyteota aequiparantur. parte secunda. de effec. locat. ad long. temp. q. 1. 6. num. 167. 67
 Conductor gabella promittens solvere participantibus quo modo intelligatur. part. 5. grad. 5. q. 1. 2. de verbis. signific. 251
 Conductor usufructus aequiparatur conductori operarum feni usufructuarij. par. 2. q. 1. 2. de usufructuario. numero 5. 80
 Conductor sublocans poteritne a primo locatore conveniri ad integram pensionem. parte secunda. q. 1. 10. subloc. 99
 Conductor usufructus an teneatur canere. p. 2. q. 1. 10. locacionis usufructus. 84
 Conductor an possit in domo conducta tenere meretrices exercere artem prohibuam. & similia. par. 4. q. 1. de causis reusuf. 203
 Conductor expellitur propter pensionem non solutam. p. 4. de reu. q. 14. ubi late. 204
 Conductor quandoque exponitur locator. par. 2. q. 9. 7. usufructus. nu. 2. 83 in fine
 Conductor ad longum tempus legatō simpliciter quid legare videatur. parte secunda. q. 1. 5. superfi. numero 8. 119
 Conductor uti potest massarij domus. & alijs destinatis ad perpetuum usum. part. 1. de locat. incert. n. 3. 11
 Conductor an possit expelli reducēdo ad cultum fundum sterilem. p. 4. de reusuf. q. 17. 206
 Conductor teneatur ad refectionem furnimentorum. p. 7. conclus. 17. 288
 Conductor quae actione prius agere debeat. p. 2. gra. 3. q. 7. superfic. n. 8. 119
 Conductor superficiei an in suum alicui cedere possit. p. 2. q. 5. de superficiei. nu. 119
 Conductor licite solus pensionario si scit nomen cēsum. p. 2. de effec. loc. ad longum temp. q. 6. n. 125. 65
 Conductor an possit dare licentiam hauriendi aquam ex fonte vel puteo. p. 2. q. 15. usufructus. n. 11. 85
 Conductor ad longum tempus an teneatur ad censum. p. 2. q. 16. usufructus. n. 10. 86
 Conductor an teneatur de equo incapestato. p. 1. de negot. gest. nu. 17. 17
 Conductoris appellatione quid contineatur. p. 2. de effec. locat. ad long. temp. q. 9. n. 1. 67
 Conductoris absentia cum dimissione procuratoris excusat conductorem. parte 2. de effec. loc. ad long. temp. q. 1. 6. nu. 41. 61
 Conductor an facienda sit remissio si per bannimenta prohibeatur extractio. parte 4. de remissio. merced. numero 104. 196
 Conductoris expellenti conductorem non est praefixa via agendi ad pensionem. par. 2. de effec. loc. ad long. temp. q. 6. nu. 95. 63
 Conductor dationum an sit facienda remissio. p. 4. de remissio. merced. q. 6. 190
 Conductor an competat interdictum de superficiei. p. 2. gra. 3. q. 6. de superficiei. 119
 Conductor gabellarum augeat pensionem aucto territorio. p. 4. de remissio. merced. conclus. 33. n. 119. 195
 Conductor in quibus casibus soleat fieri remissio. p. 4. de remissio. merced. q. 8. 191
 Conductoris pedagi. vel gabellarum sit remissio propter re-

I N D E X.

preſolus, parte 4. de remiſſion. merced. conſcluſ. 28. n. 107. 194
Conduſtori n. quib. caſibus non fiat remiſſio, p. 4. de remiſſ. merce. q. 8. n. 42. 193
Conduſtor. vi. qui male coluit ab initio, an facienda ſit remiſſio, p. 4. de remiſſ. merce. le. concl. 28. n. 128. 195
Conduſtori non ſit remiſſio ſi ſtate p. ſtiti uolle teneri de ea re p. 4. de remiſſ. merce. concl. 21. n. 84. 193
Conduſtori ſit remiſſio ſi bona coſtituantur, p. 4. de remiſſ. merce. concl. 30. n. 82. 193
Conduſtori ſit remiſſio ex cauſa poſſiſ. famis, vel belli, p. 4. de remiſſ. merce. concl. 19. 2. 80. 193
Conduſtori non ſit remiſſio ſi ſterilitas compenſari poteſt, p. 4. de remiſſ. mercedis. concl. 11. n. 45. 192
Conduſtori ſit remiſſio ſi imponantur noua onera, p. 4. de remiſſ. merced. concl. 21. n. 83. 193
Conduſtori gabellarum ſit remiſſio ex damno poſt contractum aut ingreſſum officii, par. 4. de remiſſ. merce. concl. 17. n. 75. 184
Conduſtori ſit remiſſio ſi in primo anno contingat ruina noua etiam ſequentiſ. annis, p. 4. de remiſſ. merce. concl. 14. n. 66. 193
Conduſtori an fiat remiſſio ſi impediatur a primo ſublocat. par. 4. de remiſſ. merce. concl. 25. n. 104. 194
Conduſtori ſit remiſſio Principe diſcedente a loco, in quo erat non obſtante quouis pacto, par. 4. de remiſſ. merced. conſcluſ. 15. n. 67. 193
Conduſtori non ſit remiſſio ſi ereſcat ualor fruſtuum, p. 4. de remiſſ. mer. rad. concl. 13. n. 65. 193
Conduſtori uelliſ. galium non ſit remiſſio ſi pauci tranſeunt, p. 4. de remiſſ. merced. n. 79. *ibidem*
Conduſtori non ſit remiſſio ſi dampnum contingat uitiſ. rei, parte 4. de remiſſion. merced. quaſtio. 8. numero 41. conſcluſ. 8. 192
Conduſtori non ſit remiſſio ſi ſit locatio cum pacto ſraſchendi, parte 4. de remiſſion. mercedis, quaſtio. 3. numero 42. folio 192
Conduſtori non ſit remiſſio in uenditione fruſtuum habita ſide de precio, par. 4. de remiſſio. merced. quaſt. 8. numero 34. 192
Conduſtori non ſit remiſſio, ſi damnum contingat in rebus proprijs, parte 4. qu. eſt. 8. de remiſſ. merce. num. 38. conſcluſ. 6. 192
Conduſtori male uita non ſit remiſſio, p. 4. de remiſſ. merce. q. 8. 2. 40. 192
Conduſtori debentur maſſarie in uillam ad tempus aſportata, p. 1. de locat obſcura nu. 3. 11
Conduſtori non augetur penſio per alluuiōē, p. 4. de reme. merced. concl. 14. n. 121. 195
Conduſtori impedito ſublocare quod remediū competat, p. 2. grad. 3. q. 14. ſubloc. 113
Conduſtori effecto domino qua remedia competant contra locatorem, parte 5. grad. 6. quaſt. 2. numero 1. diſſorm. folio 259
Conduſtori competis reſtitutio ex initio impedito, par. 2. de effect. locat. ad longum tempus, quaſtio 6. numero 44. 61
Conduſtori patienti quando damnum ſit ſupplendū in alio ſondo, parte 4. de remiſſion merced. conſcluſ. 38. numero 119. 195
Conduſtori publico alienius ſontis ſit remiſſio, ſi diruatur, parte 4. de remiſſione mercedis, numero 108. conſcluſio. 22. 194

Conduſtori ſoluenti litis aſſimationem quomodo ſuccurra tur, p. 7. concl. 1. 286
Conduſtori moleſtini augetur penſio pro uia ſi alia moleſtia ſit uentur, parte 4. de remiſſione merce. conſcluſ. 33. n. 120. 195
Conduſtores publici impedito qua remedia competant, & quot, p. 3. de loco publ. ſra. conſcluſ. 13. 119
Conduſtores eſſe qui prohibeantur, parte ſecunda, grad. 5. qua uia, quibus non eſt permiſſum conduſtores eſſe. per totum. 133
Conduſtores gabellarum an cogi poſſint ante terminum conuentionis ad ſolvendum, parte ſertia, quaſtio. 9. de publi. folio 142
Conduſtores gabellarum excuſantur a tutela, p. 3. q. 17. de publican. nu. 5. 143
Conduſtores uetiſ. galium dicebantur apud Romanos publicani ſi non erant homines proletarij, ſed, equeſtris ordinis uiri, parte tertia, de publicanis, & uetiſ. gal. num. 1. 139
Conduſtores inſimul alicuius rei an ex hoc ſit effectus ſocij, parte 2. gradu 2. quaſtio. 2. locat. ratione officij, numero 22. 78
Conſecratis bonis ueniunt locationes, p. 2. q. 2. n. ſuſfructus, num. 1. 89
Conſuetudo ſanguinis quando, & quomodo inducat præſumptionem donationis, & que concurrere debeāt, ad l. Procula, ff. de probat. parte 1. de bon. que lib. numero 14. 13
Conſueguntur adminiſtrans bona coſanguinei præſumunt donare expenſas, parte prima de bonis que liber. numero 24. 13
Conſuetudine in foro an ſit licita gabellæ conduſtio, p. 1. q. 2. de public. & de locat. uetiſ. gal. n. 1. 139
Conſentientis locationi per alteram ſactam ſibi præiudicat in iure ſuo, parte 2. grad. 2. titu. de locat. ratione officij, ubi late. 76
Conſentientis locationi an diſtatur ſibi præiudicare, par. 1. de conſue. locat. 51 & 52
Conſil. Ange. 2. declaratur, p. 2. de effect. loca. ad long. temp. q. 7. n. 3. 67
Conſultus eſſe ſunt coloni conſtitutarij, parte 7. conſcluſ. 31. 188
Conſuetudo apponendi hypothecam generalem in cōtractu locat. non tollitur per duos, uel tres, p. 1. de loca. obſcura, num. 9. 11
Conſuetudo loci attenditur in cōtractibus prædictis a uoluntate dñorum, prone locatio, & conduſtio, p. 1. de mercede conſue. nu. 5. 9
Conſuetudo debet attendi in communiter accidentibus, & ut plurimum non raro, par. 1. de merced. conſuetudinar. nu. 10. 9
Conſuetudo parti. cularis loci præualet generali, p. 1. de merced. omiſſ. n. 46. 8
Conſuetudo ſi ſit diſſormis que attendatur, p. 1. de merced. diſſormi, o. 1. 9
Conſuetudo conferendi perſonis regular. bus tollitur ſi ſit clerico ſeculari per annos quatuor. ginta. p. 1. de locat. obſcura. n. 21. 12
Conſuetudo interrumpitur etiam per tria ſententiam contrariam, p. 1. de merced. diſſormi, n. 13. 10
Conſuetudo patri. ſamilias attenditur in contractibus penſionibus a uoluntate trinus, p. 1. de mercede conſuetudina. num. 4. 9

I N D E X.

Consuetudo completa non tollitur per unicum actum contrarium, p. 1. de locat. obscur. nu. 15. 11

Consuetudo est tacitum pactum civium, & informata contrahens, quibus incit, parte 1. de mercede omis. numero 17. 7

Consuetudo attendenda est in praestatione mercedis operarum, salarii, & similibus, par. 1. de mercede omis. numero 21. 7

Consuetudo qualis primo loco sit attendenda, vel locatoris, vel conductoris, vel regionis, par. 1. tit. de merced. consuet. nu. 1. & 2. & alijs seq. 8. & 9.

Consuetudo particularis persona per unicum actum tollitur, p. 1. de merced. diffor. nu. 17. 10

Consuetudo non tollitur per iudicem populo reclamante, & de loc. obscura, nu. 10. 11

Consuetudo praescripta attenditur nec reditur ad ius commun. p. 1. de locat. obscura, nu. 24. 12

Consuetudo patrisfamilias, vel loci in consuetis communiter attenditur, p. 1. de merced. consuet. nu. 6. 9

Consuetudo dum est in fieri, tollitur per unicum actum contrarium, p. 1. de locat. obscura, nu. 6. 11

Consuetudo loci attendi debet in pensionibus solvendis, & tempore solutionis, parte prima, de mercede omis. numero 47. 8

Consuetudo servanda est in praestatione operarum, par. 1. de merced. omis. nu. 10. 7

Consuetudo non inducit per unicum actum, p. 1. de mercede diffor. nu. 16. 10

Constitutio testator. 1. & patrisfamilias attendi debet maxime in legatis, & in ultimis voluntatibus, p. 1. de mercede consuetudinaria, nu. 3. 10

Consuetudo in multis attenditur in contractu locat. & conduct. p. 5. in verb. consuetudo, gra. 6. 255

Consuetudines cum varia sunt, rationabiliter attenduntur, vel si reductio ad iuris communis dispositionem, p. 1. de mercede diffor. nu. 14. 10

Consuetum inclusit solum, & non contra, p. 1. tit. de consuetud. diffor. nu. 22. 10

Consuetum in materia locati & conducti intelligitur, quod fecerunt alij qui condixerunt, par. 1. tit. de mercede omis. nu. 43. 8

Contrahere prohibitus an consentire contrahenti possit, p. 1. de loc. qualis. tit. de consen. loc. nu. 6. 51

Contrahentibus, & quam maxime locatori, & conductori an liceat se iniuri decipere, & quid de iure can. p. 1. de simi. loc. tum. de loc. deceptio, numero 1. & sequent. folio 46

Contractus incertus de iure can. valet, p. 1. de merced. in contr. nu. 4. 9

Contractus est, qualem verba demonstrant, parte 1. de simi. loc. q. 2. loc. nu. 5. de qualitate secunda disjuncta solutio, nu. 5. 47

Contractus cum principe, vel civitate facti sunt bona fidei, parte 1. in verbo dolus dans consensum, numero 21. & 22. 45

Contractus non vitiorum ex impositione falsi nominis, p. 1. de orig. loc. nu. 10. 5

Contractus super pensionibus, & appensionamentis valet, p. 7. concl. 28. 289

Contractus locationis, et venditionis dicuntur correpti nisi si eodem tempore fiant, p. 7. concl. 7. 287

Contractus locationis solutus pro una parte an censetur solutus pro alia, p. 4. de reconf. q. 15. 206

Contractus si ab initio celebretur cum debitis solemnitatibus si posita a contrahentibus fiat alia conventio, non mutatur ex hoc primum nomen contractus, parte 1. de merced. nu. 9. 6

Correrio quando debeatur salarium, par. 7. concl. 80. 189

Creditor an cogi poterit locare fundum, par. 2. gra. 3. q. 4. eredi. 115

Creditor computat operas factas, par. 1. de lucr. ex compu. num. 2. 44

Creditor an possit locare pignus, par. 2. grad. 3. quaestio. 1. cred. 114

Creditor mutans an licet habites domum ad excomputandum, p. 2. gra. 1. q. 2. creditor. & q. 6. 116

Creditor repetit expensis factas in equo pignorat, par. 2. gra. 3. q. 9. cred. nu. 9. 117

Creditor an possit dare ad vesturam animal pignorat, & quid agendum, p. 2. gra. 3. q. 3. creditor. 115

Creditor potest petere operas a debitore crediti, p. 2. gra. 3. q. 20. creditor. & 21. 118

Creditor inmissus ex primo decreto, an teneatur stare colono, p. 2. gra. 3. q. 7. creditoris. 116

Creditor ex causa damni inflicti immisus contra conductorem quod ius habuisse dicatur, par. 2. grad. 3. quaestio. 12. credi. 117

Creditor, vel debitor debet coli facere fundum, par. 2. gra. 3. q. 5. credi. 115

Creditoris appellatione an veniat creditor ex causa mercedis, p. 5. gra. 6. tit. de statuis, n. 40. 257

Creditoris appellatione an veniat locator, vel conductus, p. 2. gra. 3. q. 14. cred. 117

Creditori habitanti domum an sit computanda pensio, p. 2. gra. 3. q. 6. de creditor. 116

Creditoris a fide dignus, quando, & quo casu excuset, p. 1. tit. de admin. tut. nu. 35. 16

Criminales causa minoris suus laboris, par. 1. tit. de fruct. & lute. expens. nu. 47. 26

Crudelem, vel impium dominum colono an liceat occidere, p. 1. in verbo recuperanda, n. 23. cum seq. 2

Culpa an veniat in contractu locationis, & conduct. par. 4. gra. 3. acciden. contrac. q. 1. de culpa. 170

Culpa quando dicatur ordinata ad casum, p. 4. tit. de casib. q. 11. 182

Culpa quomodo praesumatur, vel probetur, vel qua excuset, p. 4. vers. in culpa praesumatur. 176

Cultura una quando dicatur, vel plures, parte 7. conclusio. 33. 289

Curiolus quis esse non debet de rebus alienis, p. 1. de intermis. nu. 1. 37

D

Dammum emergens quomodo consideretur in materia mora, p. 1. de lucr. cessura. moros. n. 1. 40

Dammorum datorum causa potest cognosci die feriata, p. 1. q. 4. de colonorum privileg. n. 7. 3

Dare, & remittere paria sunt, par. 1. de spor. iudi. numero 29. 51

Decima an locari possint, p. 3. tit. de decimis. 143

Declaratio voluntatis an probetur locatione, p. 6. in verb. proba. q. 14. 284

Depositor ut releuet, debet esse de pensionibus quoque, p. 7. concl. 53. 290

Diffusio, alius, quid importet, p. 6. replic. 2. 279

Dignitas

INDEX.

Dignitas an sit attendenda in contractu locationis, fulcrum, & mercedibus par. 1. in verbo, locatio ex dignitate. q. 1. l. 38	Dominus mittere potest famulum, & vel factorem ad videntiam falsa colorum, parte 4. de reas. quass. l. numero 2. 103
Dispositio generalis an comprehendat casus privilegii, p. 1. de jpo. r. d. c. m. 44. 21	Dominus directus nunquid teneatur stare locationi falsa emphiteotica finita emphiteoti, par. 2. quass. 20 numero 1. 97
Dispositio quapropter, C. loc. in quibus casibus, & personis verificatur, par. 4. in verb. succesor, ubi per multas qualitates. 105	Dominus an teneatur famulo qui promisit servare certo tempore, & fuit impletus si velis subvertire, vel subrogare aliud tempus illi aucto penitus praeberet, p. 2. tit. de subloc. q. 26. nu. 1. 103
Dollor per imperitiam iudicis an sit in dolo, par. 4. q. 3. de iur. iur. 171	Dominus appellacione quid veniat, p. 2. de locat. sine tempore, q. 1. nu. 13. q. 12. 57
Dollor non potest alibi se locare ad legendum sine licentia principis, p. 4. de iur. iur. 2. nu. 4. 183	Dominus cum refer. & sus an possit sublocari, par. 2. q. 14. de sublocat. nu. 1. 99
Dollor salariatus transmissus ambasciatori an debet habere duplex salarium, par. 2. grad. 4. quass. 8. ambasciatoris. 128	Dominus resilla si corruat culpa fabri, ad quid teneatur, p. 7. consil. 3. 187
Dollor an possit expellere fabrum medicamentum, par. 3. tit. de profess. & medic. 260	Dominus appellacione proprie loquendo non venit porticus domus sed per quamdam extensionem, p. 5. gra. 5. q. 1. l. nu. 1. 133
Dollor siue superioris licentia non potest alibi se obligare ad legendum, parte 3. grad. 5. quass. 11. oblig. numero 11. 154	Dominus pensio quando solui debeat, vel alterius pradij vrbeni p. 4. de quatuor causis recusat. q. 1. 3. nu. 1. 203
Dollor conductus ad legendum, par. 1. de mercede emiss. nu. 16. 7	Donatus ex causa remunerationis perdit beneficium communi vltra quam facere possit, par. 1. de mercede remunerator seu conditio. ob caus. nu. 22. 34
Dollori conducto ad legendum danda est commodum domus, p. 7. consil. 74. 201	Donatus ex causa remunerationis tenetur de emissione, p. 1. de mercede remunerator seu conditio. ob caus. nu. 26. 34
Dollori habenti duplex officium datur duplex salarium, p. 7. consil. 65. ibid.	Donatum consanguineo presumitur causa consanguinitatis, parte 1. de mercede remunerator seu conditio. ob caus. nu. 45. 30
Dollori an liceat consilium pro utraque par. 1. de studi. & lit. ex pen. nu. 73. 26	Donata Ambasciatoris an siue proprie ipsius, par. 2. q. 7. Ambasciatoris. 128
Dolus quando dicatur dare causam contractui, & quando incidere in contractum, par. 1. in verbo, dolus datus causam, q. 6. 45	Donatio presumitur potius quam locatio in contingit, p. 7. consil. 25. 283
Dolus datus causam contractui locationis, an & quando reddat eum nullum, par. 1. de natura loc. in verbo, dolus datus causam. 45	Donatio remunerationis an sit proprie donatio, p. 1. de mercede remunerator seu conditio. ob caus. nu. 146. 35
Dolus presumptus est recedere misericordiam in re aliena, p. 1. de iur. gest. nu. 30. 17	Donatio quando presumitur, & quibus concurrentibus p. 1. de iur. gest. nu. 13. 17
Dolus est contra naturam boni fidei, par. 1. de natura loc. in verbo dolus datus causam, nu. 2. 45	Donatio presumitur sanguinis ratione ubi expensa fuit falsa parva, p. 1. de iur. gest. nu. 13. 17
Dominus agri potest se servare cultura, & reducere ad privilegium, p. 7. consil. 66. 291	Donatio quando dicatur causa mortis, & quid precedenti bus mortis, parte 1. de mercede remunerator seu conditio. ob caus. nu. 107. 33
Dominus directus an possit conducere ab emphiteota, p. 2. q. 2. l. emphite. nu. 1. 97	Donatio remuneratoria inter patrem, & filium valet, p. 1. de mercede remunerator si i. conditio. ob caus. nu. 28. cum sequens. 19
Dominus recipiendo canonem possit conductum quando praedictet, par. 2. de iur. iur. locat. long. temp. q. 6. nu. 78. cum seq. 63	Donatio remuneratoria an requiratur insinuatorem, par. 1. de mercede remunerator seu conditio. ob caus. nu. 26. ibid.
Dominus tenetur ad annuatim functiones praedictas, p. 1. de colon. proprias. nu. 3. 4	Donatio remuneratoria an revocetur per superintentionem filiorum, par. 1. de mercede remunerator seu conditio. ob caus. nu. 19. ibid.
Dominus an sit restituendus ad colonos, p. 1. in verb. coloni, rec. per nu. 28. 3	Donatio remuneratoria falsa per clericum Amista valet, par. 1. de mercede remunerator seu conditio. ob caus. nu. 87. 32
Dominus quando agit contra primum conductorem sublocatorem effectum pauperem, parte 2. grad. 3. quass. 11. subloc. 99	Donationis remuneratoria proprietates qua sit, & an in ea locum habeat repetitio veteris, laudemini, & similia, par. 1. de mercede remunerator seu conditio. ob caus. nu. 142. 34
Dominus an teneatur stare locationi facta renunciazione per fenda, p. 2. gra. 3. q. 5. v. iust. nu. 2. 82	Dollor legatum interitum valet, par. 1. de mercede interit. nu. 1. 9
Dominus mutans colonos pro evendis bobus an praeteratur alij, p. 2. q. 17. de iur. iur. 118	Duo rei quando veniant in contractum locat. & condu. ad l. si diuisa, C. loc. p. 5. de obligat. 251
Dominus an possit locare balneum privatum, par. 2. gr. 3. q. 15. locat. v. iust. nu. 7. 85	
Dominus recipiendo pensioem praedictam cum protestatione iuris sui non praedictas caducitatis, p. 1. quass. 6. nu. 91. 163	

INDEX.

Ecclesia, Cymeterium, campanile, & similia an locari possint. p. 2. de locat. per Procur. an. 36. 72
 Quesito capitulo an debeatur salarium parte 2. de actor. nom. 37
 Effigere lapides an impediri possit. par. 1. de merced. coal. nom. 2. 78
 Agendum an habeat locum in contractu locationis. p. 6. in verb. Agendum. 285
 Ement a communis consistit usufructuarius, & nemini nec piscatoria. par. 1. de similitud. loca. quod sit. 2. disgre. gata solutio. n. 2. 47
 Emptio, & venditio est si veniat de his principaliter, & si aliam in consequentiam ad l. Sabini, de conti. ab empti. par. 1. de similitud. locat. quod sit. n. 4. 47
 Emptor pariter & Adversus, vel Procurator si succumbat an recuperet expensas suas. par. 1. de fin. l. ex pensis. n. 32. 26
 Emphyteota an cadat a iure suo per partem terram alienatam, vel locatam ad longum tempus. parte 2. quasi. 4. emphyt. 92
 Emphyteota simpliciter promittit locare. An long. temp. an incurrat penam l. fin. C. de iur. emphyt. par. 2. quasi. 2. emphyt. 91
 Emphyteota, & colonus simul an teneantur ad formam l. f. C. de iur. emphyt. p. 2. q. 13. emphyt. 96
 Emphyteota locat. simpliciter in cubo quomodo intelligatur locare. p. 2. q. 14. emphyt. 96
 Emphyteota an possit cum certa mercede imponere servitutem. p. 2. q. 17. emphyteotif. 96
 Emphyteota an teneatur stare colono. parte 2. quasi. 19. emphyteotif. 97
 Emphyteota an, & quando possit locare meliorantem. p. 2. q. 16. emphyteota. 96
 Emphyteota an locare possit rem emphyteoticam. p. 2. q. 1. emphyt. 91
 Emphyteota primus poterit locare secundo. par. 2. q. 23. emphyt. 97
 Emphyteota locatus mediante concordia an locatus disposicionem l. fin. C. de iur. emphyteot. parte 2. quasi. 15. num. 3. emphyteotif. 96
 Emphyteota an cadat a iure suo si recuperat. p. 2. quasi. 5. emphyt. 94
 Emphyteota quid prodest domini requisitio. p. 2. q. 10. emphyt. 95
 Emphyteotus non servandem formam l. f. C. de iur. emphyt. an sine citatione, vel decreto domini expellere possit. p. 2. q. 12. emphyt. 96
 Equitans cum equo conducto an pascere possit in alieno p. 7. conclus. 10. 289
 Equitum quid sit. par. 7. conclus. 27. ibid. 289
 Error quando excuset conductorem, ad litem quatinus. Si si fullo, ff. locat. parte quinta. grad. 7. in verb. ignorantis. 262
 Error an vitiet contractum locationis. par. 1. de errore esse l. 7. num. 1. 44
 Emptio an habeat locum in contractu locationis. par. 4. de eu. ff. 209
 Exceptio remissionis an tollat executionem instrumenti. p. 4. de remiss. merced. conclus. 33. nu. 114. 195
 Exceptio de apicibus iuris non opponitur in contractu loc. par. 6. exception. 13. 279
 Exceptio rfararum an impediatur executionem instrumenti,

par. 5. q. 13. de nfor. 243
 Exceptio implementi an, & quando locum habent ierato. p. 4. de eu. ff. an. 3. cum seq. 208
 Executio quando est facta a lege non est locus par. 1. de actor. nom. 37
 Executio testamenti debeatur salarium, parte 7. conclus. 77. 191
 Exercitus per substitutum an mercetur salarium, & gaudeat alijs privilegijs. parte secunda. quasi. 1. sublocat. 103
 Exercitus officium aliquod mandatum salarium potest potest ad l. Titio. ff. ad municipal. parte 1. de intromissor. num. 4. 37
 Exercitio estio an procedat in contractu locati, & quis in ea sit locator, vel conductor. parte sexta. remed. 30
 Expensarum taxationi adscribitur quod ex proprio antisilio quatur parte 2. de fruct. & l. expensar. num. 29. 25

Fabrum molentem an Dedit expellere possit. par. 5. tit. de profess. & mer. 100
 Faciens alium primordie licitum non puniunt si postea in executione fiat illicitum. par. 1. dicit. de neg. gub. numero 16. 17
 Falsis conductus quod sint. parte tertia. titulo de falsi. numero 1. 144
 Facultas vindicandi a haereditatis concessa non potest per alium 12 placit. par. 1. in verbo. recuperanda. nu. 9. ubi & haereditatis strilli iuris. 2
 Falsitas quot modis accipiat. par. 1. tit. de test. num. 26. cum multis seq. 19
 Falsum quot modis committatur in materia locat. p. 5. grad. 7. sit. de falsi. 265
 Familientum Cardinalium quot salarium debeatur. p. 1. de mercede famul. nu. 44. 37
 Famulus quid debet potest salarium a domino si per statum mundeatur. quomodo debeas intelligi. p. 5. gra. 6. tit. de stat. nu. 5. 256
 Famulus certo tempore impeditur an possit resurgere in arvo. p. 1. grad. 3. q. 25. sublocat. 103
 Famulus infirmus an teneatur servare per substitutum. p. 2. grad. 3. q. 26. subloc. 103
 Famulus mibus sub verbis generalibus, & amplius quod facere possit. par. 2. grad. 3. locat. per Procur. q. 3. n. 69. cum seq. 74
 Famulus in apotheca se exercens an poterit dicere se socium. p. 6. remed. 24. 276
 Famulus habet habitationem ubi dominus. p. 1. de famul. an. 43. 37
 Famulus an sit igneus testis pro domino. par. 6. in verbo. prob. q. 3. 280
 Famulus conductus si officiat notarius habet salarium duplicatum. p. 1. de famul. nu. 46. 37
 Famulus an possit purgare mortuum domino in rem pore. p. 2. grad. 3. q. 25. subloc. an. 1. 304
 Famulus iuramentum an obliget prae. parte 2. de accusat. contract. grad. 2. in verbo libertas ad l. ne cui. quasi. 3. folio 156
 Famulus, vel predilectus an debeatur salarium. p. tit. de famul. an. 1. cum seq. 35
 Famulo

I N D E X.

Famulo tempore solutionis sui salarii decursu elapso non valenti habere mercedem postquam adhibueris omnem diligentiam futuri licetibi visque ad debitam mercedem in verbo necessitas in causis recusationis, q. 13. principali q. 2. nam. 5. 204
Famulo expulso cum culpa, vel sine, quando debeatur salarium, de famul. nu. 19. cum variis seq. 36
Famulo tradens rem perscrutandam quando offertur, & quando non, part. 2. grad. 1. q. 2. de loc. per Procur. nu. 10. & seq. 72
Famulo datum ultra salarium, crescat datum ob meritum, p. 1. de famul. nu. 39. 37
Famulo infirmo an, & quando salarium debeatur, par. 1. de famul. nu. 23. cum multis seq. ubi varia conciliatio nes. 36
Famulo quomodo salarium debeatur alto, vel diminuto auctore domoiorum, p. 1. de famul. nu. 38. 37
Famulum continas scripsit quomodo probetur, par. 1. de famul. na. 42. 37
Feris an obissent in contractu locationis, parte 6. excepti. numero 1. 277
Fidem de precio quando quis habere dicatur, par. 1. in verbo, locatio ex fide, n. 4. q. 8. 39
Fideiusor an liceat mercedem recipias pro fideiussione faciendo, p. 2. gra. 4. q. 1. fideiuss. 130
Fideiusor an remaneat obligatus ex tacita renouatione locationis, p. 3. gra. 2. accident. q. 23. reuocat. 161
Fideiusor ex causa remunerandi potest agere contra principalem, licet nihil soluerit ad c. fin. de fideiusor. par. 1. de cons. ob caus. nu. 152. 35
Fideiusor. q. mater in contractu locat. & conduct. p. 1. gra. 5. q. 6. cum duob. seq. de oblig. 252
Filius mercator de licentia patris si conducat apothecam an obliget patrem, p. 2. grad. 5. q. 3. de filiofam. 123
Filius non administrans bona patris, si cum pecunia in patre concessa mercaturam exerceas multa fuerit lucratum, salum ius petere non poterit, p. 1. titul. de bon. qui ti ber. na. 13. 13
Filius uel scriptus potest condere testamentum, & qua limitationes, parte 1. in verbo colonorum facultates, numero 4. 4
Filius conducent an presumatur nomine proprio, part. 2. grad. 2. q. 2. ratio. offic. nu. 1. 78
Filius, vel frater conducent medicam sine certa mercede constituta quid uideantur parte 1. titul. de tutor. numero 39. 16
Filius panitens, & ad meliorem frugem rediens exbare dari non meretur, p. 1. de cond. ob caus. n. 116. 33
Filius natus ex originaria, & patre libero sequitur conditionem matris, parte 1. in verbo, colonorum propri. numero 8. 4
Filius impudens pro patre quando presumatur donasse, p. 1. de bon. que liber. nu. 16. 10
Filius locando dicitur uidere hereditatem, p. 5. gra. 5. q. 10. de verb. sign. n. 14. 247
Filius in legitima an teneatur stare colono, par. 2. grad. 5. q. 4. filiofam. 131
Filius famul. an possit locare, vel conducere, part. 2. grad. 5. q. 1. & 2. de filiofamilias. 131
Filio exerceat in pecunia patris lucrum aliquod debetur, p. 1. de bon. que liber. nu. 1. 11
Filius colonorum suus legitima sine dotalib. instrumen. p. 1. de colon. primis leg. n. 7. 4

Filia si peccauit in corpus suum, tamen tempore mortis vinebat honesta, exheredari non poterit, par. 1. de consuetud. diffor. nu. 29. 10
Forma Camerę a dures in renouatione loc. par. 3. grad. 2. q. 27. 161
Formę defectus datę a lege, vel homine, nitias contractum, p. 1. de merced. omisi. n. 2. 7
Forenses an cogi possint ad salias, & onera, par. 4. de collect. nu. 71. 123
Frater tenetur communicare fratribus lucra acquisita ex industria sua, p. 1. tit. de bon. q. lib. nu. 4. 12
Frater sciens partem in fundo donato u fratri, presumitur donasse, p. 1. de bon. que liber. na. 10. 12 & 13
Fratrum maxima inuidia titu. de bonis, q. q. liberis, numero 1. 13
Fructus rei venditi locati u q. q. speciei ad l. fin. de iure fisci, parte 4. in verbo, successor, versic. ad l. fin. de iure fisci. 120
Fructus, redditus, & proventus, pur. 5. q. 10. de verborum signific. 247
Fructus fundi locati dati in dotem quomodo diuidantur, p. 5. grad. 9. tit. de nupt. 266
Fructus percepti, & percipiendi quomodo intelligantur, p. 5. q. 10. de verb. signific. nu. 20. 247
Fructus quomodo intelligantur, parte 4. de collect. numero 7. 220
Fructus plures statim considerantur, par. 4. de remiss. merced. q. 8. nu. 14. 191
Fructus quomodo diuidendi inter colonos, familiasque eorum, p. 4. de meliorament. tit. de paleis, n. 37. 129
Fructus an debeantur ex mora in actione locati, p. 1. de natura locu. in verbo, fructus. 44
Fructus pendentes sunt pars fundi, p. 1. in verbo, colon. retinendi, num. 4. 3
Fructuum appellatione an veniant mercedes, et pensiones p. 5. q. 10. de verb. signific. ubi latissime. 247
Furtuosus habens lucra interualla an locare possit, p. 2. de bonis eorum, nu. 8. 74
Furnario an augetur pensio antea familia, p. 4. de remiss. merced. conclus. 36. nu. 124. 185
Furtum quot modis committatur in tractatu locationis, p. 5. in verbo furtum. 261

G.

Gabella conductio an sit licita in foro conscientie, p. 3. quest. 1. de publican. & de locat. veltigal, numero 1. 139
Gabellam in consensibus quis exigere possit, par. 3. quest. 15. de publican. 132
Gabella quo tempore suis locanda, par. 3. q. 8. de locacione veltigal. 142
Gabellarum lucrum salum per filium famil. acquiritur patri, p. 3. q. 17. de locat. veltigal, nu. 3. 143
Gabellarum, & datiorum Communiaris conductores pos sunt ante tempus conueniri, par. 7. conclus. 124. q. q. est vltima libri. 293
Gabellas conducere quis prohibeatur parte 3. quest. 7. publican. 171
Gloss. vulgaris, in 5. alia, tit. de actio. declaratur p. 3. grad. 2. accident. contract. declaratur, 6. na. 10. 164
Gloss. in Sale p. 12. 5. ff. de pass. an procedat in contractu locationis, q. 5. grad. 5. q. 4. de verb. signific. 247
Gloss.

I N D E X.

Gloss. in l. 2. C. de par. qui filios distaxerunt ampliat
p. 1. de colon. proprietat. n. 3. 4
Gloss. in l. Titio de cōdit. & demonstrat. exornatur p. 1. tit.
de tutor. n. 44. 16
Gloss. in l. exceptio, C. loc. declaratur. par. 1. de mercede con
suetudine. n. 7. 9
Gratis facilius si fiat per pecuniam, turpiter sit, p. 1. tit.
de testib. cogendis. n. 21. 19
Gratuitus in uno releuetur in alio. par. 1. de bon. qu. liber.
numero 3. 13
Gratis infirmitas quoniam sit, & dicatur. p. 2. gra. 3. q. 14.
sublocat. n. 24. 103

H

Habitans domum alicuius simpliciter an teneatur ad
pensionem p. 1. de inromissor. n. 12. 39
Habitans domum meam ex paterna amicitia presumitur
gratis. p. 1. de fruct. & litum expens. n. 45. 25
Habundanti offus est indinidus, part. 1. de socio, nume
ro 26. 25
Heres conduktoris potest in solidum conueniri. p. 1. in ver
bo, contr. mensio. 44
Heres possessoris maioratus locando ad longum tempus ad
quid teneatur. p. 2. q. 3. maioratus. 121
Heres usufructuarius conduktoris an teneatur de enictione,
p. 2. q. 7. locat. usufructu. n. 1. 83
Heres quomodo intelligatur in locatione usufructus. p. 2.
q. 9. usufructus. n. 11. 83
Heres ambasciatoris decedentis ante tempus an debeat ha
bere integrum salarium, par. 3. quasi. 2. Ambasciato
ris. 127
Heres an possit cogere conduktorem ad proseguendum p. 3.
grad. 2. in verbo, libertas, q. 10. 154
Hierusalem fuit destruxa quia in numeribus indicabatur,
par. 1. de sport. indic. n. 9. 20
Hypotheca solita apponi in contractu locationis habetur
pro apposit. par. 1. de locat. obscura. n. 11. 11
Homicida, vel vulnerans aliquem an ad interesse teneat
ur. par. 1. de natura locat. in verb. lucrum cessans mo
rum. 43
Hospes an cogatur hospitari grad. 2. q. 8. par. 3. 154

I

Idoneitas qualitas an aliquo casu probanda sit, par. 2.
grad. 3. q. 2. 3. sublocat. 103
Idoneitatem quis probare teneatur, conduktor, vel alius,
p. 2. grad. 3. q. 2. sublocat. 97
Ignorantia presumitur in recipiente pensionem, par. 2. de
effere locat. ad long. temp. q. 6. n. 1. 8. 64
Impeditus an teneatur mittere Procuratorem. p. 2. de effect.
locat. ad long. temp. q. 6. n. 1. 53. 66
Impossibilitas an vitiet contractum locationis, p. 1. in verb.
impossibil. n. 1. effectus. 44
Impossibilitas vitiat contractum locationis & conduktion
is. par. 3. grad. 5. tit. de impossibil. 244
Incendium est casus fortuitus, par. 4. titu. de incend. nume
ro 1. 186
Inconditum est casus fortuitus, & presumitur culpa habi
tantium. p. 4. tit. de incend. n. 1. & 3. 186
Inconditum praeiungit piones multa. parte 4. de incend. nume
ro 70. 188

Incertitudo, & obscuritas vitanda est, p. 1. tit. de merced.
omiss. n. 4. 7
Inclusio unus est exclusio alio: ins. p. 1. tit. de test. n. 10.
& 1. vbi limitatur. 18
Infantes an locare possint. p. 2. grad. 1. q. 2. n. 1. 68
Infirmitas gravis quia sit, par. 2. grad. 3. q. 8. sublocat. n.
mero 24. 103
Infirmitas quando excuset a caducitate, p. 2. d. effect. loc.
ad long. temp. q. 6. n. 60. 62
Ininiuriam repellens pro aliquo an licite mercedem recipere
possit, ad materiam lsi pater, §. si de donat. par. 1. de
cond. ob. conf. n. 2. cum seq. 28
Iniusiurandum est iniuria mercedem querere, par. 1. titu. de
sport. indic. n. 6. 20
Inquilinus conuenitur per interdictionem uti possidetis, si ad
pariatur domum refici, parte 4. grad. 4. parte 6. recu
sat. 201
Inquilinus an iniuriam cogatur agere, parte 7. conclu
sio. 12. 288
Inquilinus solvens ante tempus, potest petere cautionem,
p. 7. conclus. 34. 289
Inquilinus quando dicatur, et quando conduktor, p. 2. q. 3.
de vsu, & habit. n. 4. & seq. 91
Inquilini qui dicantur, par. 1. in verbo, locationis diuisio,
numc. 4. 1
Insol. ia sunt suspensa, par. 1. de merced. omiss. n. 1. vbi ad
facti quaestiones. 7
Instit. quib. alienare liceat, vel nō, declaratur, par. 2. gra. 2.
q. 7. de iur. dot. n. 20. 70
Instrumentum locationis, & contractus locationis quan
do differant, & quomodo, par. 5. grad. 5. q. 14. de verb.
signific. 249
Instrumenta laborum veniunt in locatione, p. 1. in verbo,
colon. recuperanda, n. 21. 2
Insula quid sit, & quid insularius, p. 2. grad. 3. q. 39. sublo
cat. n. 12. 114
Insultatus occidens mediatorem bona fide inromissum,
punitur poena extraordinaria, par. 1. tit. de negot. gest.
numc. 18. 17
Integrare quando dicatur, part. 4. de remiss. merced. nume
ro 142. 195
Intellectus ad decem. Cassad. 5. de restitut. spoliat. part. 1. in
verbo colon. recuperanda, num. 34. 37. & alibi passim,
ibidem. 3
Intellectus ad 4 sine, In illis de perpet. & temporal. action.
n. 20. in verbo, dolus. 45
Interdictum de itinere, obsequi; priuato an procedat in con
trac. locat. p. 6. remed. 34. 273
Interdictum de aqua plu. arc. an procedat in contrac. loc.
p. 6. remed. 11. 271
Interdictum retinenda an competat conduktori, par. 6. reme
di. 41. 277
Interdictum vnde vi, an colono competat, vel contra eum,
p. 6. remed. 8. 271
Interdictum uti possidetis, locatori an competat, & an pro
colonis nostri temporis turbasis, par. 1. in verbo colon.
retinenda, num. 1. 2
Interdictum uti possidetis, quando competat colono, vel
conduktori, & quando turbare dicatur, par. 6. remed. 7.
q. sequen. 270
Interesse lucris cessantis quomodo probetur, par. 1. de lucro
cess. moros. n. 10. 41
Interesse lucris cessantis, & damni emergentis quando, &
quibus

I N D E X.

quibus casibus veniat in contratu locat. & conduct. ubi
promittunt multa conclusiones, p. 1. de lucro cessante, mo-
por. nu. 1. c. um. 40
Interpretatio in fit in dubio pro pensione, vellet camere ad cui
tandam evidenciat, par. 2. de effectu locat. ad longum
tempus, q. 6. nu. 41. 61
Inventio p. r. secundum conductorem an sint tacite obligata
primo locatori, parte secunda grad. 3. questio. 17. sub-
locat. 98
Inventio, & illata quando, & in quibus casibus intelligitur
tacite obligata, late, parte 5. gradu 5. titu. de in-
vent. 230
Inventio per secundum conductorem an sint tacite obligata
primo, p. 2. grad. q. 41. sublocat. 114
Inventori a lievis rei quando, & quomodo remuneratio,
sui salarii debeat, p. 1. tit. de rerum invent. 28
Iudicium sub spe praeiudicis peccat in Deum, par. 1. tit. de spor-
tul. iudic. nu. 7. 20
Iudicando quis manifestum an sicut mercedem recipiat.
late per plures conclusiones, part. 1. de conduct. ob causi.
nu. 158. cum multis, si q. 35
Iudex an debet habere salarii tempore quo expellat suc-
cessorem, p. 1. tit. de sportul. iudic. nu. 70. 22
Iudex. Advocatus, vel Procurator an possit retinere scri-
pturas pro suo salario, & quomodo, par. 1. tit. de sport.
iudic. nu. 69. eod.
Iudex an possit recipere sportules pro interpositione decre-
ti, par. 1. tit. de sportul. iudic. nu. 72. 21
Iudex an possit petere salarii a paribus pro auditore,
p. 1. c. 1. de sportul. iudic. nu. 67. 22
Iudex professor extra domicilium an petat expensas,
p. 1. tit. de sportul. iudic. nu. 68. eod. 22
Iudex quando possit aliquid recipere pro sententia scien-
da, & quomodo, parte prima. tit. de sportul. iudic. nu.
12. cum multis sequen. ubi multis modis ampliatur, & li-
mitatur. 20
Iudex an possit pro notario salarii petere, par. 1. titu. de
sport. iudic. nu. 83. 23
Iudex cogitur sententiam ferre, parte 1. titu. de sport. iud.
num. 3. 20
Iudex ex causa allegato superfluo, an debeatur salarii,
p. 1. tit. de fruct. & lit. expens. nu. 16. 24
Iudex quomodo procedere debeat in divisione sociorum,
& quae considerare, parte 1. titu. de soc. numero 33.
ubi late. 14
Iudex, qui per imperitiam male indicavit, ad quid teneat-
ur, p. 5. grad. 7. in verb. imperitiam, nu. 1. 261
Iudices Hierosolymorum, quia in muneribus indicabant in
causa fuerant destructionis Civitatis, parte 1. de sport.
iudic. nu. 9. 20
Iudicium anaritia p. 1. tit. de sportul. iudic. nu. 1. 20
Iuramentum quando perperet actionem, & quando,
& quomodo p. ascriptioni, parte 5. grad. 6. titu. de statut.
num. 10. 236
Iuramentum interpositum, quod multifariam intelligi po-
test quomodo intelligatur, parte 2. de effectu locat. ad lon-
gum temp. q. 3. nu. 6. 58
Iuramentum in litem an deferendum in causa parva, p. 1.
tit. de sportul. iudic. nu. 61. 22
Iuramentum in litem habes locum in contractu locat. &
conduct. an p. 1. tit. de iust. in aud. eff. 3. 44
Iuramentum suppletorium an deferendum in causis parvis,
p. 1. tit. de sport. iudic. nu. 59. 22

Iuramentum an dures in renouatione locationalis, par. 1. q.
24. de renouatione locat. 161
Iuramentum suppletorium an deferatur in materia loci
cessantis, par. 1. de natura locat. in verbo, de lucro ces-
sante in verb. nu. 8. 41
Ius congrui an habeat locum in contractu locationis, par.
5. de iur. promissio. 258
Ius remunerandi non transit in successorem, parte pri-
ma. de in reed. remunerat. seu condit. ob causi.
num. 64. 31
Ius quasitum ecclesiasticum consuetudine tolli non potest etiam
per pralatum, par. 1. de locat. obf. ur. nu. 19. 12
Ius accrescendi an habeat locum in contractu locationis,
p. 4. de iur. accrescendi. 166
Ius habens, & consuetudinem an sibi praeiudicet, p. 1. in ver-
bo consuetudinem, nu. 3 & 4. 51 & 52
Ius gentium est, quod ex post facto per omnes gentes reco-
gitur, par. 1. de origine locationis, nu. 5. 5
Iure iurata p. 7. conclus. 72. 291
Iustus non est qui iuste agit n. u. virtutem, sed alia cau-
sam, p. 1. tit. de sportul. iudic. nu. 8. 20

L

Labor non debet esse vacuus a mercede, p. 1. tit. de re-
go. gest. nu. 2. 17
Laboratores terrarum tenentur portare fructus ad domum
domini si aliter fecerunt enumerando omnes, par. 1. tit. de
mercede omnis nu. 44. 8
Laudemium debetur ex donatione remuneratoria, parte
prima de mercede remunerat. seu condit. ob causi. nu.
me. 142. 24
Legatarius usufructus domus an poterit locare, parti 2.
q. 15. de usufructu. 85
Legatum an censetur adimpletum per donationem remu-
neratorem, par. 1. de merced. remunerat. seu condit. ob
causi. nu. 145. 34
Legatum factum famulo si servierit per biennium, quomo-
do intelligatur hoc biennium, parti 2. questio. 26. sublo-
cat. nu. 26. 104
Legatum salarii an precedat legitimam, parti 2. questio. 1. de
filiosam. 131
Legatus si in tribus talis fundi quomodo intelligatur, p. 1. de
mercede difformi. nu. 41. 11
Legitimus an in pensione constitui possit, parti 2. questio. 5. de
filiosam. 131
Legitima an detrahantur salarii, & pensiones par. 7. con-
clusi. 73. 191
Levis culpa tantum consideratur in contractibus qui veri-
usque causis, vel gratia celebrantur, parte 4. de emp. 1.
q. 2. nu. 1. 174
Lab. Annullatio, C. mand. declaratur, par. 1. de fruct. & lit.
expens. nu. 84. 27
L. i. ff. mand. uelatur, parte prima. de bon. quae liber.
num. 21. 13
L. per retentionem, C. de usufr. exp. nu. 78. 23
L. nem. potest, de reg. iur. declaratur, p. 1. de merced. remun-
erator. seu condit. ob causi. nu. 16. 28
L. fin. C. de excusat. artificum, lib. 1. declaratur, parti 5. de
professur. & medic. nu. 21. 163
L. ait prator. Si si debitorem, ff. si quid in fraud. patroni, de-
claratur, p. 1. de famul. nu. 14. 36

I N D E X.

<i>L. id quod nostrum, de regul. iur. declaratur, p. 1. de merced. cunct. nu. 3.</i>	12	<i>L. bones, s. hoc sermone, de verb. significa. declaratur p. 2. gra. 2. tit. de locat. nulli. nu. 2.</i>	77
<i>L. si conuenit, ff. de pass. & L. contractus, s. 1. off. de regul. iur. declaratur, p. 1. tit. de soc. nu. 21.</i>	14	<i>L. 1. s. bestias, ff. de postuland. declaratur p. 5. gra. 2. 7. tit. de infam.</i>	163
<i>L. si huius, ff. de fern. rustic. pradiorum, par. 4. de remission. merced. nu. 178.</i>	196	<i>L. si quis domum, ff. locat. declaratur parte 4. di. euill. numero 42.</i>	207
<i>L. culpa est, declaratur par. 1. tit. de neg. gest. nu. 19.</i>	18	<i>L. quidam consulebant, de re iudica. & Imperialis, & similes, C. de nupt. ampliat, par. 1. in verbo coloni recuperanda, nu. 16.</i>	3
<i>L. illi quidem, ff. quod met. caus. p. 1. de merced. remunerat. seu condit. ob caus. nu. 21.</i>	29	<i>L. cum qui a des de vsucap. declaratur par. 2. q. 3. vsusfructus, nu. 24.</i>	81
<i>L. uide, an procedat in barede locatoris, vel conductoris, p. 4. de rescit. q. 16.</i>	206	<i>L. Iulianus, de legat. 3. declaratur parte 1. de locat. incert. nume. 10.</i>	11
<i>L. itaque sulto, de furt. declaratur, par. 1. de sport. ind. nu. me. 76.</i>	23	<i>L. bones, s. hoc sermone, de verb. sign. ampliat, par. 2. de locat. in dubio, q. 8. nu. 3.</i>	56
<i>L. mi recdem, C. de condit. on. ob cau. declaratur, parte 1. de mercede remunerat. seu condit. ob caus. numero 102.</i>	33	<i>L. si conuenit, & hoc iudicium, ff. commun. diuina. declaratur parte 2. de eff. locat. ad longum temp. q. 6. nume. 71.</i>	92. & 93
<i>L. 3. s. Iulianus scribit, declaratur, parte 4. de euill. numero 79.</i>	209	<i>L. de C. locat. ampliat, parte 2. quest. 2. nume. 1. de procuratore.</i>	71
<i>L. Nemoi uersi, filios, & L. petitionem, C. de uducat. diuer. iud. par. 1. de merced. remunerat. seu condit. ob caus. nume. 77.</i>	32	<i>L. sed addes, s. si dominus, ff. locat. exornatur par. 5. q. 10. oblig. nu. 2.</i>	254
<i>L. uallemus, ff. de vsufru. ampliat, & declaratur multis modis, p. 2. q. 16. vsusfructus.</i>	84	<i>L. Imperitia, de reg. iur. declaratur, parte 4. quest. 3. de culpa, num. 3.</i>	172
<i>L. si finita, s. si de creditore, nu. 4. & 5.</i>	117	<i>L. si quis conductionis, C. locat. parte 6. remed. 14. ubi latet.</i>	272
<i>L. penul. ad Siltanian. par. 1. de fruct. & lit. expens. nu. 22. declar.</i>	25	<i>L. sicut, s. finu, ff. locat. declaratur parte 5. grad. 5. de vsu. quest. 1.</i>	235
<i>L. postum curatoris, C. de pass. p. 1. de merced. remunerat. seu cond. Elion. ob caus. nu. 69.</i>	31	<i>L. emptorem, C. locat. declaratur, parte 2. grad. 3. q. 7. credit. nu. 11.</i>	116
<i>L. nec filium, C. de patr. potest. declaratur par. 1. de testibus nu. 8.</i>	18	<i>L. plerique, ff. de iur. dot. declaratur, parte 1. de rescin. locat. one, nu. 25.</i>	49
<i>L. prafis, C. de transact. declaratur, parte 1. de merced. remunerat. seu condit. ob caus. nu. 71.</i>	31	<i>L. si quando, de leg. 1. declaratur par. 5. gra. 5. de inuict. q. 8. nume. 20.</i>	231
<i>L. fina, C. de ordin. cognition. par. 6. in verbo attentu, numero 11.</i>	286	<i>L. dominus horreorum, & L. cum in plures, s. locator horrei, ff. locat. declaratur parte 4. de casibus, questio. 12. nume. 37.</i>	184
<i>L. qui inuenta, ff. de fruct. declaratur parte 3. declarat. 6. renouationis, nu. 7.</i>	164	<i>L. qui uenerit, s. fin. ff. de acq. poss. declaratur p. 2. gra. 3. q. 8. subloc. nu. 4.</i>	99
<i>L. cum de iur. rem. cum materia declaratur multis modis, p. 1. de merced. omiff. nu. 24.</i>	7	<i>L. si quis uirbitatu, ff. de verbo. obligat. declaratur par. 3. de progress. accident. gra. 1. questio. 4. de incert. ind. nume. 58.</i>	150
<i>L. vel uenerit form. ff. de pign. actio. par. 1. de merced. consuetudinar. nu. 9.</i>	9	<i>L. contractus ff. de reg. iur. ampliat, p. 1. de merced. numero 14.</i>	7
<i>L. 3. s. lex Iulia, ff. de testibus, declaratur parte 1. titu. de test. num. 37.</i>	19	<i>L. si merces, in princ. ff. locat. declaratur parte 3. de progress. accident. grad. 1. questio. 4. de incert. ind. numero 18.</i>	149
<i>L. pignus, C. de pignor. act. declaratur p. 4. de remiss. merced. q. 8. nu. 32.</i>	192	<i>L. 1. C. de contract. iud. an procedat in locat. one, parte 7. conclus. 26.</i>	289
<i>L. 1. C. ne licent. poten. declaratur par. 6. in verbo attestata, nume. 3.</i>	273	<i>L. si quis fundum, s. Imperator, ff. locat. declaratur p. 4. de remiss. merced. concil. 24. nu. 101.</i>	194
<i>L. postquam liti, cum ibi notat. limitatur p. 1. tit. de fruct. & lit. expens. nu. 51.</i>	26	<i>L. emptorem, C. locat. declaratur par. 3. titu. de regalibus, nume. 4.</i>	143
<i>L. inter eos, ff. de re iudi. l. diuis, ff. de reg. iur. limitatur par. 1. de condit. ob caus. nu. 123.</i>	34	<i>L. non debet, ff. de reg. iur. limitatur par. 2. de eff. locat. ad longum temp. q. 6. nu. 29.</i>	60
<i>L. si liberris iur. ff. de oper. liber. declaratur p. 1. de rescind. locat. one, nu. 17.</i>	49	<i>L. ade, C. locat. an vendices sibi locum etiam cu onere suo, p. 2. gra. 3. q. 5. locat. vsufru. in princ.</i>	81
<i>L. si remunerandi, s. Maurus, ff. mandat. declaratur par. 1. tit. de f. s. & lit. expens. nu. 80.</i>	27	<i>L. 7. titio, s. 1. ff. de condit. & demou. declaratur par. 1. de condit. ob caus. nu. 154.</i>	35
<i>L. ea lege, ff. locat. declaratur, p. 5. grad. 5. questio. 8. de verbor. signifi.</i>	246	<i>L. si decem, ff. locat. declaratur p. 3. de progress. accid. gra. 1. q. de locat. merced. nu. 10.</i>	149
<i>L. item qui uir, s. qui impleto, an procedat in quasi contract. iud. par. 2. grad. 2. accident. contract. q. 14. renouat.</i>	159	<i>L. 2. C. de rescind. vend. an habeat locum in obtrant, loc. ubi quid flante inramento in rustico, feminu, & similibus, par. 2.</i>	
<i>L. resusflo, ff. de vsufru. an procedat in fructibus matris, vel scatis adhuc in buri co non reconditis, p. 2. gra. 3. q. 26. locat. vsu.</i>	89		

I N D E X.

parte 1. de similitu. locat. sit. de rescinden. locatione, num.	35.	48
L. 3. de adimend. legat. declaratur num.	110. parte 1. de con-	33
di. ob causi.		33
L. si quis nec causam, ff. si cert. peti. declaratur p. 1. de mer-		6
ce. numerat. nu. 4.		6
L. si tibi, ff. C. locat. declaratur parte 7. conclus.	40.	290
folio		290
L. certi iuris, C. de indic. declaratur p. 5. grad. 6. tit. de pro-		271
ff. & medic. nu. 60.		271
L. sed addet, §. 1. ff. locat. declaratur parti. 5. tit. de inte-		140
resse.		140
L. qui infulam, §. adiles, ff. locat. declaratur parte 4. de re-		194
m. ff. merces. concl. 29. nu. 108.		194
L. Iulianus, §. ex vendito, ver. possessionem autem, ff. de ad-		118
empt. docet precarium possitorem facere fructus suos, p. 2. q. 16. tit. de creditore, nu. 1.		118
L. cum anterioribus, §. 6. C. de tempor. appellat. notat casus		182
fortior esse innumerabiles, p. 4. de casibus, quæst. 12. in princ.		182
L. item quaritur, §. exercitum, ff. locat. declaratur p. 4. de fa-		183. & 194
mul. merced. concl. 23. nu. 90.		183. & 194
L. 3. C. de fer. ampliat. parte prima. de colon. privileg.		4
num. 4.		4
L. velati, de inst. & iur. declaratur p. 1. tit. de merced. remun-		30
erator. ff. etiam ob causi. nu. 42.		30
L. non debet cui, ff. de reg. iur. declaratur quæst. 2. Procura-		73
tor. num. 62.		73
L. si fortius, §. sine ampliat. ff. de legat. 1. p. 1. q. 6. de locat.		40
ob iur. nu. 6.		40
L. nec semel, §. si in habitatio. ff. quando dies legat. decla-		36
ratur par. 1. de famul. nu. 16.		36
L. 3. §. final. de offic. praefecti. vigil. declaratur parte 7. con-		289
clus. 37.		289
L. 1. §. quod in honorariis, ff. de var. cognit. declaratur p. 1.		25
de fruct. & lit. expens. nu. 46.		25
L. in venditione, §. 1. ff. de bon. auctoria. indic. declaratur		160
p. 1. q. 21. renouat. nu. 5.		160
L. emptorem, C. locat. an procedat in casu l. infulam, ff. locat.		114
& l. si mercedem, de ad. empt. p. 2. quæst. 39. sub-		106
locat. nu. 14.		106
L. stipulatio ista, §. alteri an procedat, vel eius dispositio,		184
ff. de verb. oblig. in locat. re conducl. & p. cusionibus do-		174
morum, p. 2. q. 29. in prin. subloc.		174
L. al. nibus, ff. de contrab. empt. an procedat in contrah. lo-		153
ca p. 4. de casibus, q. 13. nu. 47.		153
L. pignus, C. de pignori. ad. declaratur p. 4. de imperi. copra-		94
rum, nu. 51.		94
L. fin. C. de iur. emphyteut. an habeat locum si post recupe-		221
rationem couenitur, quod vnus locet alteri parte sua,		183
p. 2. gra. 3. q. 6. emphyt.		183
L. ne cui, C. locat. in quo genere colonorum loquatur parte		65
trina, de progress. accid. locationi, grad. 2. quæstio. 3.		65
num. 1.		152
L. ne cui, C. locat. an procedat in conducl. re conducl. p. 3.		153
de progress. accid. gra. 2. q. 4.		153
L. 1. ff. de variis, & extraor. cognit. declaratur par. 2. gra.		221
4. q. 1. de modo, nu. 1. & 2.		221
L. ex conducl. §. 1. de locat. num. 19. & 21. declaratur p. 4.		183
de casibus, q. 12.		183
L. inuito, ff. de reg. iur. declaratur p. 3. de effect. locat. ad leu-		65
gum temp. q. 6. nu. 144.		65
L. item quaritur, §. item cum quidam, ff. locat. declaratur		
ubi si non fiat per locatorem, vel per conducl. rem, si ho-		
terii, vel casu, p. 4. de remiss. mer. q. 7. nu. 137. ubi laet		
per multas conclusiones.		194
L. meli, §. sed si alimenta, ff. de alimen. lega. multis modis		10
declaratur p. 1. de mercede difforni, nu. 19. cum multis		10
sequentib.		10
L. ad instrum. rnm, C. de sacrosan. eccl. declaratur parte 4.		222
de collat. nu. 38.		222
L. 1. §. in honorariis, ff. de extraor. cognit. declaratur par-		26
te 1. tit. de fruct. & lit. expens. num. 63. & 64. cum mul-		26
tis seq.		26
L. in rebus, §. possunt, ff. commodat. ampliat. par. 1. de fa-		37
mul. nu. 17.		37
L. arbores, ver. pensione, de vsu fruct. declaratur p. 2. q. 17.		87
de vsu fruct. nu. 1.		87
L. si quis in saeuam, C. unde vi, an procedat in colono pro-		271
bone in pascuis dimisso, parte 6. remed. 8. quæstio. 3.		271
folio		271
L. 2. ff. locat. ampliat. par. 1. de similitu. locat. in verbo		46
precium, nu. 5.		46
L. si fructus, §. frumenta, ff. de contrab. emptio, declaratur		181
p. 4. de casibus, q. 8.		181
L. 1. C. de prohibita sequestrat. pecun. declaratur par. 2. de		65
effect. locat. ad long. temp. q. 6. nu. 126.		65
L. emptorem, C. locat. an procedat in contrah. locat. p. 2.		67
de effect. locat. ad longum temp. q. 10.		67
L. iubemus per hanc, C. de erog. milit. lib. 1. 2. solutionem li-		106
pendi per substantum fieri non permittit, parti. 3. gra. 3.		106
q. 21. nu. 1.		106
L. iure civili de reg. iur. ff. de conducl. & demonstrat. decla-		24
ratur p. 1. de fruct. & lit. expens. nu. 18.		24
L. mulierem, C. de dignit. li. 11. ampliat. exornatur, & li-		35
minatur p. 3. de merced. remunerator. seu conducl. ob cau-		35
nu. 149. cum multis seq.		35
L. A. Emilius, ff. de minor. declaratur multis modis, par. 2.		63
effect. locat. ad longum tempus, quæstio. 6. numero 8. cum		63
sequen.		63
L. naturalis, §. az cum de. de praescrip. verb. intellectus p. 1.		6
de merced. numerat. nu. 5.		6
L. archiatr, C. de professor. & medic. declaratur p. 2. q. 4.		123
de medic. nu. 7.		123
L. 2. ff. quod met. causi. declaratur par. 2. quæst. 4. de medi-		ibid.
co, nu. 15.		ibid.
L. ficti, §. sed & si declaratur, parte 1. de tutor. numero		73
59.		73
L. cum, §. si rem, ff. commodat. declaratur p. 2. q. 2. procurat.		72
num. 50.		72
L. iubemus, §. scientes, C. de sacrosan. eccl. ampliat. par. 1.		31
de merced. remunerator. seu conducl. ob causi.		31
num. 60.		31
L. fortissimi, & laudis, C. de erog. militar. annon. lib. 10.		291
exornatur, p. 7. concl. 60.		291
L. si rei, ff. de contrab. emptio, declaratur par. 3. de re		149
propria, nu. 35.		149
L. 1. C. de contrah. indic. declaratur par. 2. q. 4. de medicis,		113
num. 16.		113
L. cum pretor, de indic. declaratur parte 1. de testibus, nu-		20
mero 53.		20
L. si vsus fructus de iur. dot. declaratur p. 2. q. 8. vsus fru-		83
ctus, num. 2.		83
L. Rhodia de iactu, an procedat in contrah. locat. part. 6.		276
remed. 31.		276
L. ite quaritur, §. qui impleto, ff. locat. an procedat in famu		

I N D E X.

- lo, milione, & similibus, parte 3. de renouatio. cōtrall.*
quæst. 4. 156
I. item queritur, S. qui impleto, ff. locat. an procedat in m-
dico, p. 1. q. 7. de medio. 123
re, p. 1. q. 20. de verb. sign. 259
I. pen. de volutat. testamen. parte 2. quæstio. 26. v. usufruct.
num. 4. 87
I. si quis maior, C. de usufruct. an habeat locum in cōtra.
locat. p. 4. de usufruct. num. 5. 209
I. conuenire, ff. de post. declaratur par. 2. de eff. l. 1. q. 4. d
long. temp. p. 6. num. 63. 61
I. 1. 5. mandatum, ff. mandati declaratur p. 2. q. 13. de morie
co. in. p. 126
I. 2. 6. circa, ff. de dol. exco. declaratur par. 3. de re propria,
num. 20. 147
I. ede, C. locat. limitatur parte 3. quæstio. 4. reconf. tit.
num. 1. 198
I. qui ad certum cum glo. ff. locat. declaratur p. 2. de bi. 4.
eorum p. 5. cum seq. 74
I. 2. ff. locat. declaratur p. 1. de similitud. loca. tit. de usufruct.
prædict. nu. 4. 1. & 44. 44
I. testis, ff. si cert. p. i. iur. declaratur parte 2. quæstio. 2. p. i.
curatoris, nu. 33. 72
I. 1. 1. vobis, ff. de annis legat. declaratur par. 2. q. 13. v. usufruct.
fructus, nu. 10. 20
I. 3. ff. de condit. ob. caus. declaratur p. 1. de merce. rem.
nerator, seu condit. in ob. caus. nu. 101. 203
I. vnam veritatis, declaratur parte 4. in verbo, successor,
quæstio. 7. 213
I. in uoce Sancti, ff. locat. declaratur parte 1. de soc. num.
me. 9. 11
I. deio, S. Medico, ff. de annis leg. declaratur p. 2. quæstio.
16. v. usufruct. nu. 28. 85
I. S. C. de iustis, an procedat in contrall. locat. in p. 6.
in verbo, litigio. 186
I. fin. C. de iur. emphyte. an habeat locum in instrumento
consecuto in conspectu rei, p. 2. q. 3. emphyte. 93
I. de & si manente, de precar. declaratur de eff. locat.
ad long. temp. p. 6. nu. 68. p. 2. 62
I. item queritur, S. qui impleto, ff. locat. an procedat in
ignorante, vel daretur, & in quo, parte 3. quæstio. 2. re-
novation. 156
I. erritor de off. empt. ornatur par. 3. q. 4. de locat. v. liti-
gat. nu. 5. & 6. 141
I. boner, S. hoc sermone, ff. de verbor. significat. declaratur
parte 2. grad. 2. quæstio. 2. locat. per procurat. num.
me. 34. 71
I. item queritur, S. qui impleto an procedat in fundo, p. 1.
q. 17. de renouatio. locat. nu. 1. 159
I. iure, S. fin. ff. locat. declaratur p. 3. q. de incertitud. locat.
num. 17. 142
I. ede, C. locat. declaratur parte 3. quæstio. 2. reconf. in
prin. 198
I. creditores, C. de pignor. an procedat in contrall. locat.
p. 2. q. 14. creditor. 117
I. ede, C. locat. ornatur, parte 3. quæstio. 3. publican. num.
me. 3. 139 in fi.
I. item queritur, S. qui impleto, ff. locat. an procedat in ad-
uocato, procuratore, & similibus, par. 3. quæstio. 11. re-
mona. loca. 159
I. obligationum, S. placet, de all. & ellig. declaratur p. 2.
q. 12. superfic. nu. 2. 110
- I. si verenda, ff. ad l. Rhod. de iactu, declaratur p. 4. de ca-*
sib. q. 12. nu. 80. 185
I. obligatione generali, de pign. declaratur p. 5. grad. 5. de
inu. l. q. 8. nu. 19. 232
I. item queritur, S. qui impleto an procedat in liga, par-
te 3. grad. 2. accidens, contrall. quæstio. 19. de renouatio-
ne locat. 159
I. quisquis, C. de usufruct. par. 5. grad. 6. titm. de precario, num.
me. 17. 258
I. obligatione generali, ff. que res pign. obligat. poss. ampliat
ur p. 1. de locat. incert. nu. 9. 11
I. 2. C. l. pnat. inter virum, & vxor. declaratur p. 1. tit. de
condit. ob. caus. nu. 92. 32
I. 1. ff. de stipula. fern. limitatur parte 1. titm. de admin. tut.
num. 27. 16
I. 1. C. de doc. promiss. declaratur parte 5. grad. 6. tit. de pre-
car. nu. 18. 258
I. heredes, ff. de reg. iur. limitatur parte 1. de condit. ob.
caus. num. 65. 31
I. vobis, C. quan. promiss. non est necess. declaratur p. 1. tit.
in de usufruct. nu. 39. 19
I. non restit. ff. de offic. p. i. d. ampliat. p. 1. tit. de sporti-
ind. nu. 71. 22 in fi.
I. item queritur, S. qui impleto, ff. locat. declaratur p. 3. de
rebut. h. ff. locat. conelu. 9. 136
I. quot si, ff. de impens. in rebus dotat. fact. declaratur par.
1. tit. de reg. iur. nu. 12. 17
I. penult. C. de post. ampliat. parte 3. quæstio. 10. oblig.
num. 5. 254
I. ex condit. declaratur p. 4. de remiss. merced. num. 139.
195 & 196.
I. qui cum alio, ff. de reg. iur. limitatur p. 2. quæstio. 32. sub-
loc. num. 44. 107
I. si tibi potenda, de prescrip. verb. declaratur parte 3. de
incertitudine nu. 42. 159
I. inbuiltam naturale, ff. de reg. iur. declaratur multis mo-
dis, par. 1. de locat. obscur. nu. 25. 12
I. ne cui, C. locati declaratur parte 2. quæstio. 10. emphyt.
num. 8. 95
I. aude, C. locat. declaratur par. 3. grad. 5. de loco publ. fru-
do nu. 14. concl. 2. 138
I. que liberis, S. ff. de liberal. cau. an procedat in contra-
ctu locat. par. 6. repli. 2. in fine. 279
I. qui tabernam de pignor. aff. declaratur par. 2. q. 3. v. usufruct.
fructus, nu. 8. & 18. 81
I. item queritur, S. qui impleto, an procedat in muliere
prohibita ex forma Statutorum parte 3. grad. secund.
do accident. contrall. de renouat. quæstio. 9. in prin-
cipio. 118
I. item queritur, S. qui impleto, an procedat in p. i. d. v-
banis, vel iusticiis p. 3. grad. 2. accidens, contrall. locat.
declarat. 1. renouatio. nu. 1. 163
I. habitatores, S. ff. locat. declaratur p. 4. de remiss. mer-
ced. q. 8. nu. 19. 191
I. contra pupillum, S. si qui ad maius, ff. de ro. iudic. decla-
rat. par. 5. gradu 6. titm. de profess. & medic. num.
me. 40. 250
I. bone fides ff. deposit. declaratur p. 1. de merced. remun-
erac. seu condit. ob. caus. nu. 75. 32
I. item queritur, S. qui impleto, ff. locat. an procedat in
castellano parte tertia. de renouat. quæstio. 8. cum
sequen. 158
I. traditioibus C. de post. declaratur duobus modis in
mate-

I N D E X.

materia locat. & conducl. part. 7. conelusione 47.
folio 290
L. fin. C. de iure emphiteot. an habeat locum in emphiteota
alienante cum paffo L. commiffor. vel addition. in diem
par. 2. q. 9. emphiteot. 95
L. Quintus ff. de dona. inter vir. & uxorem. an procedat in
muliere indultiofi, par. 7. coneluf. 10. 287
L. ignorantis de procurator. declaratur par. 2. de procura-
tor. q. 2. nu. 3. 71
L. cum qui de vifcapion. limitatur par. 1. in verbo coloni
retinenda. nu. 7. 2
L. 2. §. quid ergo. ff. de contrah. iudicium declaratur part. 1.
tit. de admin. tutor. nu. 24. 16
L. de C. locat. declaratur, par. 2. de effect. locat. ad long.
temp. q. 6. nu. 69. 62
L. creditor C. de vifur. declaratur par. 1. de merced. omiff.
nume. 27. 2
L. sine pignificatione ff. de penis declaratur par. 2. de loc. ad
long. temp. q. 8. nu. 8. 56
L. vterque ff. de afl. empt. intell. par. 1. de femil. loc. nu.
me. 2. 45
L. ubi numerus de i. libus & regul. pluralis libro 6. de-
claratur par. 2. grad. 3. quæftio. 39. fublocat. nume. 8.
folio 114
L. de C. locat. an procedat ante conventum tempus. p. 4. q.
2. reuocat. in prin. 198
L. diem proferre §. ffari, de arbitris declaratur par. 5. gra-
d. num. 3. 261
L. an praetor de iud. declaratur par. 2. q. 8. de iur. empbi-
te. nu. 7. 95
L. cum duobus §. fi in coeunda. ff. pro socio declaratur par.
1. tit. de foc. nu. 1. 13
L. fin. C. de pall. declaratur part. 5. grad. 6. de flat. nu-
me. 51. 257
L. non folum. ff. de afl. & oblig. declaratur multis modis p.
tit. de impoffibil. nu. 1. 246
L. licet C. locat. declaratur par. 1. de merced. numerat. nu-
me. 12. 6
L. quod fi nolit. §. qui affidua. ff. de adili. edili. & l. femper
ff. de regu. iur. ampliat. par. 1. de mer. u. ff. form. nu-
me. 18. 10
L. obligatione generali. ff. de pignor. declaratur par. 5. gra-
d. tit. de legat. nu. 6. 265
L. in nome. Sanfeli. ff. locat. declaratur par. 4. de cafibus q.
32. nu. 72. 135
L. fi iactum. ff. de afl. empt. declaratur p. 3. q. 6. de locat. ue-
ligat. nu. 11. 141
L. fi conuerteris. ff. commun. diuidu. declaratur par. 1. de
merced. numerat. nu. 8. 6
L. fi res ff. quibus mod. pign. vel hypothec. foluitur p. 2. q.
5. vifufucl. nu. 10. 83
L. ficut §. fin. ff. locat. declaratur par. 1. de natura locat. in
verbo lucrum ceffans vicularum. nu. 3. 41
L. fi pater C. de vifufur. ampliat. par. 2. de effect. locat. ad
long. temp. q. 6. nu. 15. 60
L. fi nauis §. fin. ff. de rei vendicat. declaratur part. 1. titu.
de foc. nu. 27. 14
L. fi vifufucl. uerius meffem. ff. quibus mod. vifufucl.
amittitur declaratur parte. 2. quæftio. 26. de vifufur.
nume. 1. 90
L. 1. C. commun. de vifucapion. an procedat in contrah. lo-
cat. p. 6. remed. 22. 274
L. donari. ff. de reg. iur. declaratur par. 1. de merced. remun-

neratur. fen conducl. ob cauff. nu. 148. 35
L. corruptionem C. de vifufur. declaratur p. 2. q. 27. vifufu-
cl. nu. 22. 90
L. & fi non fuit. §. permeniamus L. cum aurum. ff. de aur. &
argen. legat. limitatur p. 1. in verbo coloni recuperanda.
nume. 18. 2
L. Seio de reftitutio. in integrum in materia de minimis
declaratur part. prima. de fufucl. & lit. expenf. nu-
me. 81. 28
L. Lucius §. T. baiz, iuncta gloffa in verbo falarium, ali-
quando falarium appellat operas impofitas par. 2. tit. de
medico q. 5. nu. 7. 123
L. 1. §. pofitueret. ff. de pofitulando limitatur parte 1. de ac-
miniftr. mt. q. 3. nu. 41. 16
L. fi C. de rebus alien. non alien. n. declaratur par. 2. gra. 2.
q. 7. de iur. dot. nu. 19. 70
L. ferui emptor materia part. 2. grad. 3. quæftio. 16. cre-
dit. 118
L. item quæritur §. qui impleto an procedat in contrah. pre-
car. par. 3. grad. 2. accid. contrah. quæftio. 13. renouat.
locat. 159
L. item quaritur §. qui impleto, an procedat in locatione
ad longum tempus par. 3. grad. 2. accident. contrah. locat.
q. 32. renouationis. 162
L. item queritur §. qui impleto, an procedat in minore par.
3. grad. 2. accident. contrah. de renouat. q. 10. 159
L. fi duo §. caterum. ff. uti poffide. in verbo cignacula. decla-
ratur p. 2. grad. 3. q. 14. fuperfic. 110
L. 2. de iur. empbi. an habeat locum in conducl. ad long-
um tempus late de effect. locat. ad long. temp. par. 2.
q. 6. num. 1. 59
L. itaque follo, ff. de furt. declaratur par. 1. de intromiffor.
num. 7. 37
L. commiff. C. de pall. inter emptor. & venditor. declara-
tur part. 1. de effect. locat. ad longum tempus quæft. 6.
num. 17. 64
L. fin. C. de autorit. præf. iud. par. 2. de effect. locat. ad long.
temp. q. 6. nu. 164. 67
L. fed addet. §. fi inquilinus. ff. locat. declaratur part. 2. q.
12. fuperfic. 120
L. fi merces §. qui columnam. ff. locat. par. 4. titu. de culpa
quæft. 2. 17
L. fin. de iur. empbioteot. an habeat locum in muliere, nel
minore locante ad longum tempus non feruata forma fla-
tuti. p. 2. q. 12. emphite. 96
L. 1. C. de furt. declaratur, parte prima, de lit. expenf. nu-
me. 76. 27
L. fi operari. ff. de vifufucl. l. fi feruus §. fin. de ftipulation.
feruorum conciliatur, par. 2. quæftio. 11. vifufucl.
nume. 2. 89
L. fi fundum, C. de euclion. declaratur parte quinta. quæ-
ftio. 7. obligat. 353
L. fi uenditor §. conflat. ff. commun. præd. declaratur per
multos cafus, p. 1. de merced. coact. nume. 5.
folio 11. 11
L. item fi nerberatum. ff. de rei uend. declaratur par. 1. de
merced. coact. nu. 7. 20
L. fi iactum. ff. de contrahen. emptio. par. 1. de lucr. ceffant.
fortuit. per totum. 44
L. de C. locat. an procedat in locatione ad longum temp.
p. 2. de effect. locat. ad long. temp. q. 7. nu. 2. 67
L. cum poff. §. gener. ff. de iur. dot. ampliat. par. 1. de merced.
inert. nu. 4. 9

I N D E X.

<i>L. obligationum fere, §. placet, ff. de alt. & oblig. declaratur, p. 1. tit. de merce. omiff. nu. 42.</i>	fol. 8
<i>L. ita, verfi. fed cum foris, ff. fi cert. pet. declaratur, p. 1. de iure ceff. convent. nu. 7.</i>	43
<i>L. foramen, ff. de feruit. vrb. prad. declaratur, p. 1. in verbo, coloni retinenda. nu. 9.</i>	2
<i>L. fr. C. de pall. convent. declaratur, par. 5. gra. 5. de inuect. q. 11. num. 4.</i>	333
<i>L. 1. §. permittitur, ff. de aqua plu. arc. declaratur, par. 3. gra. 1. q. 4. nu. 3.</i>	153
<i>L. 1. ita, quod met. cau. an operetur in contralt. loc. 1. par. 6. remod. 8. q. 2.</i>	271
<i>L. 1. C. de iure deliberen. declaratur, par. 3. de bon. ecclef. nu. 27.</i>	131
<i>L. iunio, ff. de reg. iur. declaratur, par. 2. quafi. 2. de medico, num. 1.</i>	122
<i>L. item queritur, §. qui impleto, ff. loca. an procedat in contraltu emphyteotico, parte 3. quafi. 16. renouationis locationis.</i>	159
<i>L. Pomponius, ff. quemod. feruius amitt. declaratur, p. 2. q. 17. vfufr. nu. 2.</i>	90
<i>L. de vnoquoque, ff. de re iudic. ampliatur, par. 2. q. 12. emphyteotico, nu. 5.</i>	96
<i>L. si quis pro eo, ff. de fideiuff. declaratur, par. 1. de fruct. et lit. expenf. nu. 60.</i>	26
<i>L. qui concubinam, §. qui hortos, de leg. 3. intelletus, p. 2. q. 16. vfufructus, nu. 45.</i>	87
<i>L. fin. C. de iure emphyt. an habeat locum in ruffico, muliere, minor, p. 2. q. 9. emphyteotico.</i>	95
<i>L. stipulationum alie, §. fi. l. ca. item, §. 1. in executione. l. he. redes, §. an ea, ff. fam. ercife. declaratur, par. 2. de effict. locat. ad long. temp. q. 6. nu. 31.</i>	61
<i>L. 2. §. fin. ff. de condic. ob. nup. cau. declaratur, p. 1. de fpor. iudic. nu. 17.</i>	21
<i>L. fin. §. fin. ff. de contrahen. empt. declaratur, p. 2. quafi. 4. vfufr. nu. 7.</i>	82
<i>L. cum quidam, de liber. & pofthum. & eius regula declaratur, parte 2. de effict. locat. ad longum temp. quafi. 6. num. 4.</i>	59
<i>L. femper in stipulationibus, de reg. iur. limitatur, p. 1. de loca. ex uolubila. nu. 1.</i>	38
<i>L. diuus, ff. si quid in fraud. patr. declaratur, p. 1. de merce. remunerator. feu condic. ob. cau. nu. 144.</i>	34
<i>L. cum precatio, ff. de preca. declaratur, p. 2. de effict. locat. ad long. temp. q. 7. nu. 5.</i>	67
<i>L. item Mela, §. si plures, ff. ad leg. Aquil. declaratur multis modis, p. 5. tit. de mort.</i>	263
<i>L. si vxor, §. fin. ff. foluto matr. ampliatur, par. 1. de loca. obfcur. num. 4.</i>	40
<i>L. 3. ff. pro foc. declaratur, p. 3. grad. 5. de loco publ. fruct. concluf. 11.</i>	119
<i>L. quoriet, §. si colono, ff. de vfufruc. declaratur, p. 2. q. 19. de vfufruc.</i>	88
<i>L. nemo, C. loca. an procedat in condiftore ad longum tempus, p. 2. q. 12. fublocat.</i>	99
<i>L. curabit, C. de alt. emp. an procedat in contralt. location. p. 6. remd. 26.</i>	276
<i>L. 1. C. de contra. iudic. declaratur, p. 1. tit. de merce. remunerator. feu condic. ob. cau. nu. 18.</i>	29
<i>L. si pecuniam, ff. de condic. ob. cau. limitatur, p. 1. de merce. numerat. nu. 15.</i>	7
<i>L. quaro, ff. loca. ampliatur, par. 5. q. 6. obligatio, de fideiuff. num. 27.</i>	253
<i>L. veteribus, ff. de pall. limitatur, p. 5. q. 17. de verb. fignif. num. 3.</i>	250
<i>L. non solum, §. quod vulgo, ff. de vfuap. declaratur, p. 5. tit. de precar. nu. 6. 10. & 12.</i>	258
<i>L. viam veritatis, C. loca. limitatur, p. 2. quafi. 9. vfufruc. num. 3.</i>	84
<i>L. medicus, ff. de var. & extraord. cogn. declaratur, par. 2. gra. 4. q. 4. de med. nu. 13.</i>	123
<i>L. iuris gentium, §. si ob maleficium, ff. de pall. declaratur, p. 1. de cond. ob. cau. nu. 103.</i>	31
<i>L. si in lege, §. si colonus, ff. loc. declaratur, p. 2. gra. 1. q. 26. fublocat. nu. 12.</i>	104
<i>L. 1. ff. de condic. indeb. declaratur, par. 1. titu. de fruct. & lit. expenf. nu. 65.</i>	26
<i>L. qui infulam, §. colonus, ff. loca. declaratur, p. 4. de incen. dio, num. 16.</i>	186
<i>L. exccutores, C. que res pigno, declaratur multis modis, p. 5. gra. 5. de iur. q. 20. num. 1. & feq.</i>	234
<i>L. que de tota, ff. de rei vend. declaratur, par. 1. tit. de fruct. & lit. expenf. nu. 20.</i>	24
<i>L. omnia, ff. de reg. iur. declaratur, p. 1. tit. de condic. ob. cau. num. 15.</i>	28
<i>L. itaque fulto, ff. de furt. declaratur, par. 1. tit. de condic. ob. cau. nu. 79.</i>	32
<i>L. ait prator, §. si debitorem, ff. que in frau. cred. ampliatur, p. 1. in verbo, recuperanda. nu. 6.</i>	2
<i>L. cuius per errorem, ff. de reg. iur. declaratur, p. 3. titu. de re proprio, nu. 19.</i>	147
<i>L. vxorem, §. lequerat, ff. de leg. 3. declaratur, p. 3. de prog. accid. q. de locatione incertorum. 60.</i>	150
<i>L. item queritur, §. qui impleto, ff. locati, an procedat in tutore, & alio primato adminiftratore, parte tertia, de accideus. contras. locat. quafi. feptima, de renouat. locat. nu. 1.</i>	157
<i>L. ait prator, §. si debitorem, ff. que in frau. cred. ampliatur, p. 1. in verbo, recuperan. nu. 10.</i>	2
<i>L. quicunque, C. de apoc. publ. quomodo procedat, par. 1. de merce. omiff. nu. 31.</i>	8
<i>L. balila, ff. ad Trebel. quando procedat, p. 1. tit. de merce. codem.</i>	8
<i>L. cum principalis, de reg. iur. declaratur, concl. 18. nu. 18. parte 7.</i>	283
<i>L. nec emere, C. de iure delib. limitatur, parte 1. de mercede coalt. num. 9.</i>	13
<i>L. si quis domum, §. 1. ff. loca. declaratur, par. 2. grad. 3. de vfufr. per totum, 80. & feq.</i>	80
<i>L. si is, qui ducenta, §. vtrum, ff. de reb. dub. declaratur, p. 1. titu. de fruct. & lit. expenf. nu. 21.</i>	24
<i>L. oratio, ff. de fponf. limitatur, par. 1. tit. de adminiftr. tuto. num. 43.</i>	16
<i>L. 2. §. merito, ff. ne quid in loco pub. limitatur, p. 5. gra. 6. tit. de profeff. & medie. nu. 56.</i>	261
<i>L. si me & Titium, ff. si cert. pet. an procedat in contras. loca. & condue. par. 6. rem. 40.</i>	277
<i>L. iubemus nullum, C. de facro. eccl. declaratur, parte 2. de effict. locat. ad long. temp. q. 6. nu. 75.</i>	63
<i>L. vendicentem, ff. de emul. declaratur, par. 2. grad. 3. titu. de loc. ration. offic. nu. 43.</i>	77
<i>L. fin. C. loca. declaratur, p. 7. concluf. 38.</i>	200
<i>L. 2. C. pro foc. declaratur, parte 2. gra. 2. q. 2. ration. offic. num. 24.</i>	78
<i>L. em queritur, §. qui impleto, an procedat in Hebræo, f. j. 2. q. 2. accideus. contralt. q. 12. renouat.</i>	159

L. item

I N D E X.

L. item queritur, §. qui impleto, ff. loca. declaratur, par. 2. grad. 3. q. 5. sublocat. nn. 2. 97
L. non solet, ff. loca. declaratur, p. 2. de locat. sine tempore, q. 1. quaest. 11. in. 9. 57
L. secunda, ff. locati, declaratur, parte quarta, de emtio. num. 10. 207
L. cum quis decedens, §. penult. ff. de leg. 3. declaratur, p. 1. tit. de condic. ob caus. 93. 32
L. item si precio, §. fin. ff. loca. declaratur, p. 1. tit. de societ. num. 20. 14
L. prima, de annu. leg. declaratur, p. 2. de effec. loca. ad long. temp. q. 6. nu. 159. 66
L. qui vniuersat, §. fin. ff. de acqui. poss. declaratur, parte 2. grad. 3. q. 27. locat. v. usufr. nu. 20. 90
L. Lucius, ff. de iure ff. declaratur, par. prima, de condic. ob caus. num. 99. 33
L. de vnoquoque, de re iudic. declaratur, p. 2. grad. 3. q. 14. credit. num. 6. 118
L. per fundum, ff. de seruit. ruit. p. r. d. declaratur, parte 3. tit. de re comm. nu. 50. 146
L. si feruus, §. locum, ff. de furt. declaratur, par. 5. gradu 7. in verbo, furtum, nu. 6. 263
L. qui per succellionem, ff. de reg. iur. declaratur, parte 2. grad. 3. q. 2. locat. v. usufr. nu. 14. 84
L. cum in plures, §. leg. ff. loca. declaratur, p. 14. de emtio. num. 75. 209
L. vel vniuersorum, ff. de pigno. alt. exornatur, par. 1. tit. de merced. conductu. nu. 4. 9
L. si de parie & commo. rei vend. declaratur, par. prima, de luer. resant. mer. fin. 17. 41
L. curabis, C. de alio. emp. ampliatur, parte prima, de natura location. in verbo, lucrum cessant. arbitrarium, num. 2. 43
L. fin. de rei vend. an habeat locum in contractu locat. p. 6. q. 2. de rei vendic. 269
L. cum duobus, §. in secunda, ff. pro soc. declaratur, par. 1. tit. de soc. nu. 1. 13
L. venales, multis modis declaratur, par. 1. de sport. iudic. nu. 37. cum seq. 21
L. fin. C. de non num. pec. exornatur, par. 2. de effec. loca. ad long. temp. q. 6. nu. 21. 60
L. cum plures, §. fin. ff. de administrat. tuto. ampliatur, parte prima, de merced. remunerat. seu condic. ob caus. num. 61. 31
L. digna vox, ff. de leg. declaratur, parte tertia, tit. de regal. num. 5. 143
L. communis seruus, ff. de stipulatione seruo. declaratur, parte secunda, gradu 2. quaestio. 2. de locat. ratio offic. num. 10. 73
L. Quintus, ff. de donat. inter vir. & vxor. declaratur, p. 2. grad. 2. q. 7. de iure dot. nu. 25. 70
L. nec emere, C. de iure delib. limitatur, p. 13. q. 13. public. num. 10. 142
L. statu liber, §. Quintus, ff. de statu liber. declaratur, parte secunda, de effec. locat. ad longum tempus, quaestio. 4. num. 13. 60
L. fin. C. de iure emphyteot. an procedat in conduttore ad longum temp. lat. de effec. locat. ad long. temp. quaestio. 5. per totum, ubi latet materia priuationis in ducenda. 59
L. solvendo, ff. de neg. gest. declaratur, par. 2. grad. 2. q. 2. de loc. ratio offic. nu. 27. 78
L. cum ad quem, C. de usufruc. declaratur, par. 2. gra. 2. q. 2. locat. per procurat. nu. 53. 73

L. quod si nolit, §. qui affidus, ff. de adlilio editio, declaratur, & exornatur, parte prima, de mercede omiff. num. 45. 8
L. cum de indebito, ff. de probat. intellectus, par. 1. tit. de fruct. & lit. expens. nu. 44. 25
L. sed adder, §. fin. ff. loca. declaratur, par. 2. grad. 4. q. 12. de medic. nu. 1. 125
L. 1. C. per quas person. declaratur, p. 2. grad. 2. q. 7. de iur. dot. num. 27. 70
L. item queritur, §. qui impleto, declaratur multis modis, p. 3. grad. 2. accident. contrall. locat. quaestio. 3. q. 4. §. 6. & sequent. de renouatione. 156
L. nemo martyres, C. de sacros. eccles. declaratur, par. 1. tit. de fruct. & lit. expens. nu. 87. 27
L. liber homo, ff. ad l. Aquil. declaratur, par. 1. de condic. ob caus. nu. 104. 33
L. cum qui ades, ff. de vscup. declaratur, par. 2. gra. 3. q. 3. v. usufr. nu. 24. 81
L. quoniam, C. de test. declaratur, par. prima, tit. de testam. num. 50. 20
L. si ex plagis, §. tabernarius, ff. ad l. Aquil. declaratur, par. 1. tit. de sport. iudic. nu. 60. 22
L. 1. C. de fideicom. quomodo procedat, par. prima, de mercede omiff. num. 30. 8
L. ne cui, C. loca. declaratur, par. 3. de progress. accid. n. q. 1. grad. 2. num. 25. 152
L. non solet, ff. loca. declaratur, p. 5. grad. 5. q. 1. de verb. signifi. num. 3. 245
L. si vendit, ff. de peric. & commo. rei vend. declaratur, par. 4. de inter. nu. 63. 188
L. si in leg. §. colonus, ff. loca. declaratur, par. 4. de emtio. num. 66. 209
L. si quis nec causam, ff. si cert. pec. limitatur, par. 1. tit. de neg. gest. nu. 34. 18
L. non diuini, C. de leg. declaratur, par. 1. tit. de fruct. & lit. expens. nu. 61. 26
L. generaliter, C. de adulter. exornatur, par. 1. tit. de nego. gest. nu. 24. 17
L. qui ea mente, ff. de furt. ampliatur, p. 1. tit. de sport. iud. num. 23. 21
L. in nunc Sauseli declaratur, par. 5. gradu 6. titu. de precar. num. 11. 218
L. item queritur, §. qui impleto, an procedat in emptore fructuum, parte 3. grad. 2. accident. contrall. quaestio. 2. renouat. 160
L. penult. C. de offic. rect. prouinc. declaratur, par. a. in verbo, locatio remuneratoria. 38
L. defuncto, ff. de usufruc. an procedat si omnes fructus non sunt collecti, par. 2. gra. 3. quaestio. 14. & 25. loca. v. usufr. per totam. 39
L. 2. ff. loca. limitatur, parte 3. gradu 3. quaestio. 3. v. usufr. num. 30. 82
L. qui operas, ff. loca. declaratur, par. 2. grad. 5. q. de libero homi. num. 9. 131
L. si merces, §. emp. ff. loca. declaratur, par. 4. de casibus, q. 12. num. 85. 185
L. item queritur, §. qui impleto, an procedat in administratore publico, par. 3. de acci. ent. contrac. grad. 2. de renouat. locat. traic. q. 6. 157
L. si seruus plurimu, §. fin. ff. de leg. 3. declaratur, parte 1. de merced. conduct. num. 8. 9
L. fin. ff. de rerum diuis. limitatur, parte 1. tit. de nego. gest. num. 28. 27

I N D E X.

L. 1. §. si quis seruum, ff. de pos. declaratur, par. 1. de merced. numerat. nu. 2. fol. 5
 L. 1. §. si quis fundum, ff. de reb. declaratur, par. 1. tit. de tutor. nu. 2. 3. 16
 L. damnum, C. loca, declaratur, par. 4. de remiss. merced. quest. 8. nu. 3. 192
 L. nec cum, C. loca, an procedat in consuetud. Neapolitan. de qua per Afflic. decis. 238. p. 3. de progress. accid. grad. 2. quest. 3. 152
 L. aliud, ff. de reg. iur. declaratur, par. 2. grad. 1. quest. 3. num. 15. 68
 L. serui electione, §. Cabea ais, de leg. 1. declaratur, par. 1. tit. de fruct. & lit. expens. nu. 31. 25
 L. semper in stipulationibus, ff. de reg. iur. declaratur, p. 1. de locat. abso. nu. 7. 11
 L. interdum, ff. qui pos. in pign. hab. par. 7. conclus. 49. declaratur multis modis in materia locati, & conducti. fol. 290
 L. Labeo, de pac. declaratur, par. 4. de meliorum. quasi. 4. tit. de palris, nu. 36. 229
 L. quoties, ff. de rebus dub. declaratur, par. 1. tit. de societate, num. 12. 13
 L. 3. §. quod si seruus, ff. de acq. poss. declaratur, p. 2. gra. 3. q. 8. sublocat. nu. 15. 99
 L. qui possit inuicere, ff. de reg. iur. declaratur, p. 3. de progress. accid. gra. 2. q. 4. nu. 4. 153
 L. item queritur, §. qui impio, ff. loca. declaratur, par. 3. tit. de re. comm. nu. 49. 146
 L. lela, ff. si cur. pet. declaratur, par. 2. grad. 2. quest. 0. 2. locat. ratio, offic. nu. 53. 78
 L. nec emere, C. de iur. de lib. limitatur, parte 1. de merced. coact. nu. 9. 12
 L. si quis domum, §. 1. ff. loca, declaratur, par. 2. grad. 3. de usufr. per totum. 84
 L. si is, qui ducitur, §. verum, ff. de rebus dubis, declaratur, parte prima, tit. de fruct. & lit. expens. num. 21. fol. 24
 L. ratio, ff. de spons. limitatur, parte 1. tit. de admin. tuto. num. 43. 16
 L. 2. §. merito, ff. ne quid in loco pub. limitatur, p. 5. gra. 6. tit. de profici. & medic. nu. 56. 261
 L. si me & Titium, ff. si cert. pet. an procedat in contrah. loca. & l. cum fundum, ff. de vi. & vi arma. ampliat, p. 1. in verbo, recuperat. num. 8. 84
 L. non solet, ff. loca. declaratur multis modis, par. 5. gra. 6. tit. de preca. nu. 5. ubi latet. 258
 L. non solet, ff. loca. declaratur, par. 2. gra. 3. quest. 9. loc. usufruct. num. 4. 84
 L. vita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. declaratur, par. 1. de condic. ob. caus. num. 74. 32
 L. 1. C. si propter publ. pens. declaratur, parte 3. questio. 4. publ. num. 2. 141
 L. Sabini, ff. de in diem addi. declaratur, par. 3. quest. 3. publ. num. 12. 140
 L. hinc, C. de reuoc. donat. declaratur, par. 2. de effec. locat. ad long. temp. q. 6. nu. 56. 62
 L. argentum, materia tractatur, p. 2. gra. 2. q. 2. de loca. per procurat. nu. 27. cum seq. 72
 L. 1. §. in bonorum intellectus, par. 1. tit. de fruct. & lit. expens. nu. 58. & seq. 26
 Libri scholarum quando sint tacite obligati pro pensione domus, parte secunda, questione 6. sublocat. num. 20. fol. 98

Libellus sustinetur grosso modo loquendo, par. 1. de origin. locat. nu. 8. 5
 Libellus sustinetur si dicatur locatus fundus in frumento, par. 1. de origin. locat. nu. 7. ubi. cod. 125
 Libellus quomodo concipitur pro salario, par. 2. q. 14. de medico, in princ. 125
 Libellus an sit necessarius in l. si coloni, par. 1. colon. recuperanda, nu. 29. 3
 Libellus est ineptus si dicatur quod agrimenfor locauit operas suas, par. 1. de origin. locat. nu. 13. 5
 Liber homo, an possit locare operas suas, par. 2. de libe. homin. num. 1. 131
 Libertus, an possit locare operas suas, par. 2. grad. 5. de libe. berto. 131
 Libertus praestat operas patrono, parte 1. tit. de socio, num. 35. 15
 Libralitas sua nemini debet esse damosa, par. 1. de nego. gest. num. 1. 17
 Liberatio an detur in materia locati, & conducti, par. 4. de incend. nu. 45. 188
 Limitationem legis cedit, C. locati, non procedit ad solarium fauorem, parte 2. in verbo, libertus, questio. 5. num. 1. 151
 Litis contestatio requiritur in omnib. possessorijs iudicijs, parte prima, in verbo, colon. recuperanda, num. 31. folio 3
 Locare fundum ad culturam quid sit, parte 1. gradu 3. q. 1. credit. num. 3. 114
 Locari prohibita & conducti prohibentur, & contra. p. 7. conclusio. 69. 291
 Locans administratoris nomine, an teneatur de electione, par. 2. tit. de locat. null. nu. 3. 77
 Locans dicitur rei, & si rei locata, par. 2. gra. 3. quest. 3. usufruct. nu. 36. q. 3. 82
 Locans domum conuincendam quomodo intelligatur, p. 5. gra. 5. q. 9. obligat. 214
 Locans operas suas ad pugnandum cum bellijs, par. 5. tit. de infensibus, 263
 Locans operas ad aliquod opus faciendum quomodo intelligatur, parte quinta, gradu 5. tit. de impos. nu. 17. fol. 245
 Locans equum ad uelluram cum famulo ad quid teneatur, par. 4. de casib. q. 12. nu. 45. 187
 Locandi arbitrium tribuens quomodo intelligitur, par. 2. gra. 3. q. 5. credit. nu. 16. & 17. 116
 Locandi licentia data emphyteote, quomodo intelligenda, p. 2. gra. 3. q. 2. emphyteote. 97
 Locata domo debentur massariae alijs tradita, & locatio fundo debentur bones, & semen, si alijs erat solitum, par. 1. de consuet. diffini. nu. 25. 10
 Locata domo, vel fundo qua veniant, parte 1. de locat. incert. num. 1. 11
 Locatis gabellis quid videtur altum, par. 3. quest. 15. publ. num. 1. 142
 Locabile factum qualis sit, parte prima, de locati. ob. scur. num. 11. 1
 Locatio quid sit, par. 1. q. 1. ubi sex opiniones. 1
 Locatio facta per procuratorem ignoratorem reuocatur quando valeat, parte 1. gradu 2. quest. 2. per procurat. num. 7. 71
 Locatio, an reddas possessorum mistum, parte 5. grad. 6. questione 2. num. 5. de precario, ad l. non solet, ff. locati, fol. 158

Locatio

I N D E X.

Locatio ad pompam quando valeat, par. 5. gra. 5. de vsur. quæst. 4. fol. 239
 Locatio in diem, an sit propriè locatio, par. 1. de locat. cum adiect. in aerbo, locatio in diem. 52
 Locatio ad vitam, an sit ad longum tempus, vel perpetua, par. 2. de locat. ad vitam, q. 2. 53
 Locatio de nouennio in nouennium, an sit ad longum tempus, an valeat de bonis ecclesiæ, & quomodo, parte 2. de locat. ad long. temp. q. 4. 54
 Locatio condicionalis, an sit propriè locatio, parte prima, de locat. cum adiectione, in tit. de conditio. & demonstratio. 52
 Locatio sub modo an sit propriè locatio, par. prima, de locat. cum adiectione, in verbo, locatio sub modo. ibidem, quæst. 3. 52
 Locatio per metum facta an valeat, p. 3. de progress. locat. gra. 1. quæst. 2. 144
 Locatio utilitatorum quando, & quomodo fieri possit, p. 2. gra. 3. q. 1. 4. de vsur. locat. 84
 Locatio an requiratur verba, par. in verbo, an verba in locat. one. 38
 Locatio de re turpi, vel contra bonos mores an aaleat, p. 7. conclus. 31. 292
 Locatio ad longum tempus qua, & quanta sit arbitrio iudicis statuitur, parte 2. de locat. one ad longum tempus, num. 5. 53
 Locatio ad longum tempus, an & quando transit ad heredes extraneos, p. 2. q. 8. per totum. 67
 Locatio siue temporis præstatione an valeat, parte 2. de locat. ad long. temp. in verbo, loc. sine tempore, quæst. 9. nam. 1. 56
 Locatio ad long. temp. dicitur 10. annorum, p. 2. de effect. locat. ad long. temp. q. 1. nu. 2. 53
 Locatio quomodo differat ab emptyteosi, p. 1. q. 5. d. similit. locat. in verbo, de rescind. locat. au. 46. 49
 Locatio ad biennium, an sit ad longum tempus, p. 2. de locat. ad long. temp. q. 1. na. 7. 53
 Locatio arguitur ex annualibus, vel plurib. solutionibus, par. 1. de similit. locat. qual. 2. locat. discreta solutio, num. 1. & seq. 46
 Locatio simpliciter facta sine certa quantitatis adiectione an valeat, p. 1. de merced. incer. nu. 1. & 3. 9
 Locatio ad mensuram, an sit propriè locatio, ad l. quod sap. 5. in his, ff. de contrahen. empt. loc. parte 1. de locat. cum adiectione, tit. de conditio. & demonstrat. num. 6. cum seq. 52
 Locatio cum qua pensione intelligatur, par. 5. gra. 6. q. 7. de verb. signific. nu. 2. 246
 Locatio generalis includit bestias in maritimis existentibus, & alia extranea, ut remittantur, parte 1. de locat. obsequ. num. 1. 11.
 Locatio arbitraria, an & quando valeat, ubi de verbo, vo lo, placuerit, pono me in manus tuis, & similibus, par. 1. de locat. arbitrar. per totum. 39. & 40
 Locatio in dubio an presumatur, vel mutuum, par. 7. conclus. 59. 201
 Locatio vtilitatum quid transferat, par. 3. quæst. 5. de locat. vtilit. 141
 Locatio, et conditio an requirant speciale iudicatum, p. 2. gra. 2. q. 8. de procarat. 71
 Locatio an sit vna, vel plures, si in instrumeto plura continantur, par. 3. gra. 2. accident. contras. loc. de multiplicat. cont. 1. cat. 165

Locatio quomodo probetur, par. 6. in verbo, probatio, quæstio 10. 284
 Locatio an consistat in deposito, par. 5. gradu 5. quæstio 5. de vsur. 239
 Locatio inris græuius est, parte prima, de origin. locat. num. 1. 4
 Locatio consistit si merces aia sit in pecunia, distingue, ut p. 1. de orig. locat. nu. 6. 5
 Locatio per metum facta an valeat, p. 3. de progress. locat. grad. 1. q. 2. 148
 Locatio ad firmam quid sit, & quando, p. 1. de similitu. locat. in verbo, locatio ad firmam, per totum. 51
 Locatio ad longum tempus, siue in perpetuum quandoque intelligitur quousque pensio soluitur, p. 2. grad. 3. q. 1. 1. cred. num. 7. 117
 Locatio an requiratur pro sui substantia scripturam, & quid si fiat postum, p. 1. in verbo, scriptura. 39
 Locatio ut vera sit qua requirantur, p. 1. de locat. obsequ. num. 7. cum seq. 40
 Locatio vsu fructus in modica pensione an valeat, p. 2. q. 8. vsu fruct. num. 1. 83
 Locatio aia orna decem an dicatur ad long. temp. par. 2. de locat. ad long. temp. q. 1. nu. 1. 53
 Locatio nulla quando sit, parte secunda, gradu 2. tit. de loc. nulla. 77
 Locatio non est propriè locatio, si merces consistat in alio quam pecunia secundum veterum opinionem, par. 1. de merce. numerat. nu. 1. 5
 Locatio, & conditio similes sunt emptioni, & venditioni, & quomodo, parte 1. de similitudin. locat. quæst. 4. princ. num. 1. 46
 Locatio per tram facta an valeat, par. 3. de progress. locat. gra. 1. q. 3. de locat. per tram. 143
 Locatio an in re propria consistat, par. 3. titu. de reprop. fol. 146
 Locatio siue certa mercede presumitur facta sub pensione subsecuta, p. 1. tit. 1. de merce. omiff. nu. 8. 7
 Locatio an fieri possit per simplicem pollicitationem, p. 1. de progress. acciden. locat. q. 1. 148
 Locatio an daret in area domus exusta, parte 4. de incend. au. 76. & 77. 188
 Locatio an consistat in affassino, parte tertia, titu. de affassin. 144
 Locatio incerta, & per errorem, an et quando valeat, parte 3. q. 4. de progress. acciden. grade 1. q. 5. 4. per totum. fol. 148
 Locatio an consistat in rebus, qua vsu consumuntur, p. 1. tit. de rebus, qua vsa consum. 144
 Locatio in fraudem quando dicatur, p. 4. in verbo, facessitor. vers. locatio in fraudem, nu. 1. 212
 Locatio circa pensionem indicatur per solutiones satisfactorie, p. 1. de loc. obsequ. num. 5. 40
 Locatio, vel conditio facta per metum an valeat, par. 5. grad. 7. in verbo, metus, remissio, fol. 257 & suo loco, q. 2. num. 1. 148
 Locatio beneficij an indicat collationem, p. 5. gra. 6. q. 5. de precat. ad l. non solet, ff. loc. 258
 Locatio an sit iniuncta p. affatur mutua opera, p. 1. de similit. locat. in verbo, goderi, & goderi. 46. & 51
 Locatio quomodo perficiatur consensu, p. 2. gra. 2. q. 2. locat. per procurat. num. 74. 74
 Locatio in fraudem quomodo dicatur, par. 2. quæst. 2. locat. per procurat. nu. 48. 73

INDEX.

Locatio sine mercedis expressione est obscura, par. 1. tit. de mercc. omiff. nu. 1. 7
Locatio simpliciter facta intelligitur de soluta, & consuet. p. 1. tit. de mercc. omiff. nu. 6. 7
Locatio simpliciter facta quomodo intelligatur, & ad quod tempus, & cuius vitam, parte 2. de locat. ad long. & reu. nu. 1. quasi. de locat. simpliciter facta per totum. 55
Locatio sine loco, & tempore quomodo intelligatur, p. 5. gra. 6. q. 6. de verb. signif. 246
Locatio in quibus consistat, ibidem ubi de communi. cod. 246
Locatio animalis quod pariet bis in anno quomodo intelligatur, p. 2. de loc. in dubio, q. 8. nu. 6. 56
Locatio an, & quando per nuncium fieri possit, p. 2. gra. 2. q. 1. loc. per procu. n. 72. cum seq. 74
Locatio in voluntatem facta locantis, vel conducentis, vel vnus tantum quomodo intelligatur, p. 2. de loc. ad long. temp. q. 5. 55
Locatio ad contrahens bonae fidei, par. 1. de nat. lor. in prin. num. 1. 44
Locatio facta absente usufructuario tenet, p. 2. de effec. lo. eat. ad long. temp. q. 6. nu. 33. 65
Locatio ad modicum tempus quando intelligatur, p. 2. de loc. ad long. temp. q. 7. 55
Locatio an consistat in re communi, & quis praefertur ex locis p. 3. tit. de re communi. 144. & 145
Locatio facta postiori, quomodo intelligatur p. 2. de effec. loc. ad long. temp. q. 3. nu. 17. 58
Locatio vno numero facta, an valeat p. 1. q. 10. in verbo, locatio in modico, ubi late. 40
Locatio facta per usufructuarium in quinquennium si fructus non sint quoties quid agendum par. 2. q. 12. de usufructu. 84
Locatio de sui substantia requirit rem, mercedem, consensum p. 1. de substantia loc. nu. 1. 5
Locatio ad tempus est de iure gentium, in perpetuum de iure civili par. 1. de orig. loc. nu. 14. 5
Locatio, an dures in domo restaurata antea exusta p. 4. de in cond. nu. 80. 188
Locatio arguitur si factum deducatur, & non dominij translatio parte 1. de similitud. locat. qualitas. 1. locat. num. 8. 46
Locatio, an transcat ad heredes extraneos ad longum tempus, parte secunda, de locat. ad long. temp. quasi. 8. numero 1. 67
Locatio non est, si deficiat vnum ex tribus requisitis, sed contractus similis parte 1. de merced. numerat. numero 6. 6
Locatio usufructus, an extinguatur morte conducentis p. 2. q. 9. usufructus nu. 1. 83
Locatio quatuorplex sit parte 1. q. 3. in verb. locationis diuisio. 1
Locatio in perpetuum qua dicatur par. 2. de locat. ad long. temp. q. 6. 55
Locatio si fiat rei principalis, an veniat accessorium p. 5. grad. 9. tit. de accessorio. 266
Locatio vitra tempus permiffum, an valeat in permiffu p. 5. grad. 5. de loc. inuit. 243
Locatio per procuratorem quando praesumatur suspecta, p. 2. gra. 2. q. 2. loc. per procu. nu. 46. 73
Locatio facta ad alium alterius si male fiat, an renouatur conducentor p. 7. concl. 44. ad Bart. m. l. 1. num. 5. ff. de solut. 190

Locatio tripliciter sumitur parte 1. de orig. locat. numero 11. 5
Locatio potest fieri per alium sicut per seipsum, parte 7. concl. 8. 287
Locatio fieri potest etiam inutu, & per mutum, & surdum p. 1. in verbo, an verbo in locazione nu. 4. 39
Locatio facta primo loco cum specificata pensione post aliud tempore interiecta si iterum fiat, sed simpliciter, an valeat p. 1. tit. de loc. obfist. 40
Locatio ad tricennium, quinquennium, septennium, vel novennium, an sit ad long. temp. p. 2. de loc. ad long. temp. q. 1. nu. 9. & 10. & seq. 53
Locatio arguitur ex pacto quid locationi proprie conveniat, prout remissionis, & similis par. 1. de similitud. loc. qual. 3. locat. nu. 1. 47
Locationis contractus non probatur ex diuturna praesentatione p. 1. de merced. omiff. nu. 26. 7
Locationis, & condensationis verba contra quem sunt interpretanda par. 5. grad. 6. quasi. 3. de verborum significatio. 246
Locationis contractus, an claudicare possit parte tertia, de progress. accident. contract. quatio. de claudicatione. 150
Locationis contractus ex quibus reddatur usurarius, & suspectus, & quado reddat alio suspectus p. 5. de usur. q. 3. 235
Locationis contractus ex quibus reddatur, & quot reddatur usurarius p. 5. gra. 5. q. 11. de usur. 140
Locationis instrumentum abbreviatum quomodo extendatur parte quinta, grad. 6. quasi. 13. de verborum significatio. 249
Locationis contractus, an sufficiat habere fidem de pensionem p. 1. in verbo, locatio ex fide. 39
Locationis in contractu casum vnum vide in quo attenditur consuetudo par. 3. in verbo libertas quasi. 1. numero 5. 151
Locationis & conductionis in contractu vbi bona fide error vitiat contractum parte prima, de iure litem iurando effec. 7. 45
Locationis instrumenta, an probent possessionem, & an dominium par. 6. in verbo. probatio quasi. 2. & 12. & sequenti. 273. & 277
Locationis instrumenta, an probent valorem rei part. 6. in verbo. probatio quasi. 13. sub 12. quatio. numero primo. 284
Locationis verba quomodo intelligenda, ubi de locazione in clausula in circa, & simili p. 5. grad. 6. q. 2. num. 1. & 4. de verb. sign. 245
Locatione ad longum tempus, an adimatur legatum par. 5. gra. 8. tit. de adim. leg. 265
Locatione ad longum tempus, an transferatur possessio p. 2. de effec. loc. ad long. temp. q. 2. 57
Locatione pendente, an alteri locari possit p. 1. de progress. accident. grad. 2. q. 6. 153
Locatione proprie habitationis admissa caetera prohibita censetur p. 7. concl. 67. 291
Locatione renouata, an censetur renouata conditione, & qualitates temporis, loci & similium parte tertia, gra. du secundo, accident. contract. locat. quatio. 30. renouat. 163
Locataris, vel conductor promittens solvere in pace, & sine contradictione, an possit petere consilium sapientis p. 7. concl. 75. 291

Locator

I N D E X.

Locutor legatus liberationem, quid videatur legare, par. 5. grad. 3. de liberat. legat. 265
Locutor, an sit idoneus testis pro conductore, par. 6. in verbo, probatio, q. 3. num. 1. 269
Locutor, vel conductor quando possit morem purgare, & quando non, latè regule cum limitationibus, par. 4. de mar. 2. num. 1. 270
Locutor non potest officere luminibus rei locata, par. 6. exceptione 11. 279
Locutor proferens hæc verba, damne me, & tibi, & tui, quomodo intelligatur, par. 1. tit. de soc. nu. 14. 14
Locutor, an teneatur si potius casum amovere, & non amovet, ad l. si fundus, ff. loca. par. 4. de casib. q. 7. 180
Locutor, an possit dare facultatem ingrediendi propria auctoritate conductori, p. 5. grad. 7. q. 3. de arbit. 235
Locutor, vel dominus directus, potest recipere solutionem à tertio, par. 2. de effec. locat. ad longum temp. quest. 6. num. 143. 89
Locutor, an possit ostendere rem vendendam inuito conductore, par. 5. tit. de diffam. 259
Locutor dicens, volo retinere pro me, an sit audiendus, ad l. ne cui, C. loca. par. 3. de progress. accident. grad. 2. q. 1. num. 1. 112
Locutor in tacita hypotheca non præfertur alijs, parte 5. grad. 5. de inueff. q. vi. 134
Locutor, an debeat in pensionem computare damnum emergens, vel lucrum cessans, damnum datum, par. 1. de luc. ex compit. 44
Locutor, vel conductor legatus quid transferre videatur, p. 5. grad. 8. tit. de legat. nu. 1. 265
Locutor, an teneatur conductori exhibere instrumenta locationis, par. 5. grad. 5. q. 4. obligat. 152
Locutor pacifens, si pendente termino ad soluendum pensionem, conductor aliquid soluat, an licitè faciat, par. 1. de lucro cessante conventionali, nu. 1. cum seq. 41
Locutor, an poterit appellare conductorem, qui à non domino conductus, par. 5. grad. 5. q. 2. arbit. 255
Locutor, an cogatur recipere rem deterioratam, par. 1. de deterioratio. effec. 4. 44
Locutor, & conductor quomodo accipiantur, par. prima, quest. 1. num. 8. 1
Locutori quomodo succurratur si res locata peruenit ad manus tertij, ad l. mater, C. de rei vend. p. 7. concl. v. 287
Locutori, vel conductori, an sit habenda ratio piscationis, vel venationis, vel aucupij, par. 1. de lucro cessante fort. per totam. 43
Lucrum gabellarum factum per filium familias acquiritur patri tanquam adventitium, p. 3. q. 17. de locat. reffig. litem, conclus. 2. num. 2. 143
Lucrum cessans quæ extrema probanda relinquat, par. 1. de natur. locat. in verbo, lucrum cessans morosum, num. 5. & 6. 41
Lucrum cessans morosum quibus excusationibus tollatur, parte 1. de natura loca. in verbo, lucrum cessans morosum, num. 19. ibid.
Lucrum gabellarum factum per filiumfam. acquiritur patri, par. 3. q. 17. publican. nu. 2. 143

M

Mandatum ad locandum quando dicatur legitimum, parte 2. quest. 2. locat. per procur. num. 45. cum sequent.

Mandatum speciale requiritur ad obtinendam rescriptum, p. 2. q. 32. sublocat. nu. 2. 106 & 107
Mandatum debet esse gratuitum, par. 1. de tutor. nu. 8. 15
Mandatum ex quibus indicatur inter socios, p. 2. q. 2. loc. ration. offic. nu. 23. 78
Mandatum præsumitur gratuitum, par. 1. tit. de bon. qua. liber. num. 8. 12
Marescalcus potest retinere equum, par. 2. grad. 4. q. 1. de medic. num. 1. 125
Maritus, an locare possit bona sua uxori, & contra, p. 2. q. 7. de inv. dos. 70
Maritus luens ornamenta uxoris pignora præsumitur donasse, par. 1. tit. de bon. qua. liber. nu. 11. 13
Maritus debet promittere restitutionem dotis salvo matrimonio, & de dolo lata, & tamen culpa tenetur, & de alijs iuxta consuetudinem civitatis, parte 1. de merced. difform. num. 15. 10
Mater redimens filium à captivitate non repetit pretium, par. 1. de bon. qua. liber. nu. 9. 12
Mater tenetur alere filium infra triennium, par. 1. tit. de test. num. 7. 18
Mater, an possit locare operam filij ad artem addiscendam, par. 2. q. 2. de matre. 111
Matrimonium, an speciale mandatum requirat, p. 2. q. 32. sublocation. nu. 11. 107
Medicus, an possit petere salarium ab infirmo nolente, p. 2. q. 1. de medico. 122
Medicus imperitus medicans, ad quid teneatur, p. 5. grad. 7. accident. num. 8. 162
Medicus, an teneatur iterum curare infirmum reincedentem, par. 1. q. 9. de medic. 124
Medicus ab uno conductus si per se non fiat locando se alijs, an possit petere salarium à primo, par. 2. quest. 13. de medico. 125
Medicus, an cogatur exercere officium suum, parte 3. de progress. accident. grad. 2. q. 8. nu. 17. 154
Medicus, & marescalcus, an præferantur alijs creditoribus, par. 2. q. 11. de medico, nu. 2. 125
Medicus, an cum infirmo pacifci possit, par. 2. questio. 4. de medico. 122
Medicus, an possit derelinquere infirmum salario non soluto, par. 2. q. 16. de medic. 125
Medicus, an teneatur gratis moderi infirmo pauperi, p. 2. q. 3. de medico. 122
Medicus, & officialis aliquo tempore interiecto reconducitur quomodo intelligatur, par. 2. q. 8. de medico. 124
Medicus prohibetur regimini, si refectetur, an valeat, par. 2. q. 15. de medico. 126
Medici collectam quilibet solvere tenentur, par. 2. quest. 11. de medico, num. 3. 127
Medico, an debeatur salarium moriente infirmo, p. 2. q. 5. de medic. nu. 6. 124
Medico forensi quomodo debeatur salarium, p. 2. quest. 6. de medico. 121
Medico quo tempore soluendum sit salarium, p. 2. quest. 5. de medico. 123
Medicum semel approbatum, an reprobare possim, par. 3. in verbo, libertas, ad l. ne cui, q. 4. 156
Medicorum laus, et necessitas, parte 2. de medico, in principio. 121
Medicorum amicitia necessaria est, & debemus eis bonum dare intercedere, prout advocatis, parte 1. de tutoribus, num. 40. 16

Melio-

I N D E X.

*Melioramentum quomodo estimanda, & qua consid-
randa sunt, par. 4. de meliorament. q. 2. fol. 225*
*Melioramenta necessaria, pro quibus datur retentio, quo-
modo intest. gaudet, par. 1. de neg. gest. nu. 31. 18*
*Melioramentorum, & expensarum materiam, p. 4. de ex-
pensis, vbi latet. 225*
*Mercator potest petere locum cessans a conductore moro-
so aliquibus convenirentibus, p. 1. de natura loca. in ver-
bo, lucrum cessans introitum, nu. 4. 40*
*Mercatoris appellatione, an veniat locator, vel conductor,
p. 5. q. 18. de verb. signif. 250*
*Meres constituta est pro labore, parte 1. titu. de sport.
iudicum, num. 4. 20*
*Meres, & recognatio superant v. tium ingratitudinis, p. 1.
de merced. remunerator. seu condic. ob caus. nu. 12. 28*
*Meres metalli qua, ad l. canelli, C. de metallis lib. 11. par. 1.
de merced. metalli. 11*
*Meres, & premium futura victoria, an pignori possit,
par. 2. q. 19. credit. 118*
*Meres remuneratoria pro qualis dilectioni facit filiorum,
p. 1. de merced. remuner. seu condic. ob caus. nu. 20. 29*
*Mercatus praestatio excusatur a dolo praesumpto, par. 7. con-
clus. 51. 282*
*Meres des land ratur apud sanctos viros, par. 7. concl. 36.
fol. 282*
*Mercedis, & salaria an sint communicanda, par. 2. q. 10.
de medico. 124*
*Mercedis an cogitur exercere officium suum, p. 3. in ver-
bo, libertas, q. 8. nu. 18. 154*
*Meretricii promissum, an licet preti possit, ad l. 3. §. sed quod
meretricii, ff. de condic. ob caus. p. 3. de merced. remuner.
seu condic. ob caus. q. 10. nu. 94. 32*
*Merita quomodo sint deducenda in donatione remunerato-
ria, & quomodo inter personas prohibitas, & quomodo
non, latet par. 2. tit. de merced. remuner. seu condic. ob caus.
nu. 22. cum seq. 29*
*Meritoria qua sunt, parte 1. de socio personam exercentem,
num. 16. 14*
*Meritorium quid sit, & quid diuersorium, p. 2. q. 15. v. sus-
fructus, nu. 2. & 3. 85*
*Militare propriis sumptibus nemo cogitur, p. 1. de testibus,
nu. 1. & de socio nu. 1. 13. & 18*
*Minima an, & quando sint in consideratione in materia lo-
cati & conducti, vbi plures casus considerantur, par. 4.
q. 11. refection. nu. 8. 203*
*Minor an donec possit ex causa remunerationis, par. 1. de
merced. remuner. seu condic. ob caus. nu. 51. 30*
*Molendinum an sit res mobilis, par. 5. quasi. 14. de inuict.
nu. 2. 233*
*Monasterium potest panisere cum aduocato ignaro, par. 7.
concl. 21. 289*
Moneta intelligitur de consuetudine, p. 1. de merce. omiff. 7
Monitoris qui sunt, p. 7. concl. 62. 291
*Mora purgari potest mortuo eo in cuius personam conditio
implenda erat, p. 2. q. 26. sublocat. nu. 10. 104*
*Moratoria concessa an extendatur ad pensiones, & sala-
ria, p. 5. q. 16. de verb. signif. 250*
*Motus proprius Sixti & Clementis de locationib. annul-
landis quomodo intelligatur, p. 7. concl. 9. 287*
*Mulier non prohibetur in camera studere, par. 1. de tutor.
num. 42. 16*
*Mulier an locare possit non seruata forma statuti, p. 2. q. 3.
de Manduado ad V. eluicannum. 68*

*Mulier conductrix non potest in vicinia lupanaria exercere,
p. 2. q. 1. sublocationis, nu. 6. 97*
*Mulier an habeat vsufructum in gabelis, par. 3. q. 17. de
publican. nu. 3. 144*
Mulio non assignatur, par. 4. q. 5. de casib. nu. 18. 180
Mutua quid operetur, p. 1. de sport. iudic. nu. 34. 21
*Mutuctibus acceptis, quia olim iudicabatur principes Hieru-
salem ob id ciuitas eorum destruxa fuit, p. 1. de sport.
iudic. num. 9. 20*
*Mutatio voluntatis quando praesumatur, par. 1. de merce.
remuner. seu condic. ob caus. nu. 112. 13*
*Mutare pecuniam super laboribus an liceat, p. 5. quest. 8.
de vsuris. 240*
Mutus an locare possit, p. 2. q. 1. mutus, & surdus. 66

N

Naturale vitium est negligi quod communiter possi-
detur, par. 1. de administrat. ciuit. nu. 1. 16
*Nauta si vetere possit, & reperitur in nauis, quid praes-
sumendum, p. 7. concl. 68. 291*
*Nauta si promissit portare quid ad ealem locum, quomo-
do intelligatur, par. 5. de inuictis, q. 13. nu. 4. 233*
*Nauta an cogatur exercere officium suum, par. 3. in ver-
bo, libertas, q. 8. nu. 14. 154*
*Nauta an tibus esse possit de rebus in nauis gestis, p. 5. q. 4.
de nauis, nu. 1. 280*
Nautis an locari possit, par. 3. de nauis. 144
*Necessitas praeparat res quomodo possit exemplificari p. 4.
grad. 4. q. 3. reclusat. 200*
*Negocium non gestor quare non teneatur de leuissima culpa,
p. 1. tit. de neg. gest. nu. 3. 7*
*Negotiorum gestor non repetet impensas succumbentis,
par. 1. de neg. gest. nu. 13. 17*
*Negotiorum gestori nullum debetur salarium, par. 1. tit. de
neg. gest. nu. 9. & seq. ibid.*
*Nomine proprio obligatus ad fallum non potest admittere
substitutionem, parte 2. grad. 3. quasi. 39. sublocat.
num. 5. 106*
*Nominatio quando procedat in contractu locationis, p. 6.
in verbo, nominatio, remed. 2. q. 4. 269*
*Nominatio quomodo, & quando habeat locum in con-
tractu locationis, & condictionis, parte 6. titu. de no-
minatio. eodem.*
*Nostrum sine fallo nescio tolli non potest, par. 1. de merce.
coac. num. 1. 12*
*Notarius subrogatus debet extendere imbrermentures se-
cundum consuetudinem notarii mortui, p. 2. de consuetu.
dissolui, nu. 32. declarando, vbi ibi latet. 10*
*Notarius de publico salarizatus non potest recipere sala-
rium a sponte dentibus, parte prima, tit. de fruct. & lit.
expens. num. 41. 25*
*Notarius rogatus conscribere instrumentum, intelligitur mo-
do consueto, p. 1. de merce. omiff. nu. 18. 7*
*Notarius an cogi possit instrumenta conscribere, p. 3. de pro-
gress. acciden. grad. 2. q. 7. nom. 17. 154*
*Notarius tenetur partibus de imperitia, parte 5. grad. 7.
nom. 9. 262*
*Notarius, qui ob reuerentiam parti gratis remisit, an pos-
sit petere, par. 1. tit. de fruct. & lit. expens. nu. 34. 25*
*Notarius prohibitus sub certa pena recipere salarium re-
cipiendo, quem penam incurrat, par. 1. titu. de fruct. &
lit. expens. nu. 39. eod.*

Notarius

I N D E X.

Notarius satisfactus de rogatu potest petere mercedem, p. 1. tit. de fruct. & lit. expens. num. 40. ibid.
 Notarius potest recipere salarium pro originali in mun- dum redac. p. 1. de fruct. & lit. expens. num. 16. ibid.
 Notarius an possit esse testis in causa domini sui, par. 6. in verbo, probatio, q. 8. 271
 Notario debetur impensa extructionis, par. 1. tit. de bonis que liber. nu. 22. 13
 Notario conducto ad recipiendum examen, an debeatur vestitura, consuetudo loci seruanda est, pur. 1. de merce. omiff. num. 12. 7
 Notario competit actio ex locato, ut reletetur testamen- tum, p. 1. tit. de fruct. & lit. expens. num. 35. 25

O

Oblatio non releuat circa affirmatiorem, si non con- cordat in anno & tempore, p. 7. concl. 45. 200
 Oblatio non releuat, in tracta. locat. p. 6. in ver. oblatio. 285
 Oblationes an locari possint, par. 3. tit. de oblationib. eccl. fol. 144
 Obligatio pignorum an veniat in tacita renouatione, p. 3. gra. 2. apud. contrall. q. 23. renouat. num. 1. 160
 Obligatio coloni per verba praesentis, an extendat ad futu- ra, p. 5. gra. 6. q. 11. obligat. num. 9. 254
 Obligatus gratis si pecuniam recipiat arguit suspicionem, p. 1. tit. de sport. iudic. nu. 19. 21
 Obligatus dare passum, & vicualiu non tenetur habere si- de m. de precio, vel pensione, pur. 5. gra. 6. q. 11. obligat. num. 5. 254
 Obligatus instruere intelligitur secundum qualitatem inge- nii, p. 5. gra. 6. q. 11. obligat. num. 12. ibid.
 Obligatus certa die surgere potest media nocte, p. 5. gra. 6. q. 11. num. 3. obligat. ibid.
 Obligatus per instrumentum ad aliquam pensionem potest quandoque opponere contra instrumentum, par. 5. gra. 6. q. 11. obligat. num. 6. ibid.
 Obligatus agere infra mensem debet perfecte agere, pur. 5. gra. 6. q. 11. num. 8. ibid.
 Obligatus facere domum in fundo non potest pargere mo- ram, p. 5. gra. 6. q. 11. obligat. num. 7. 254
 Obligatus ad seruicia non tenetur ad iniusta, par. 5. gra. 5. q. 11. obligat. num. 4. 254
 Obligatus ad alimenta tenetur conducere magistrat, p. 5. grad. 6. q. 11. obligat. num. 10. 254
 Obsecratus & incertitudo vincula est, pur. 1. tit. de merce- de omiff. nu. 4. 7
 Obsterici an & quando salarium debeatur, par. 1. de ob- steric. 37
 Officialis simpliciter electus intelligitur cum solito sala- rio, p. 1. de merced. omiff. num. 11. 7
 Officialis publicus pro seruicio instituta potest capere perso- nas, & animalia soluta mercede, p. 7. concl. 64. 291
 Officialis non debet se intrinsecare de officio alterius, p. 1. de intrinsec. nu. 2. 37
 Officialis an probeatur ex perceptione salarii, p. 6. in verbo, probatio, q. 15. 284
 Officiali donari potest ex casu remuneratiua, p. 1. de cond. ob caus. nu. 17. 28 & 29
 Officiali remouet eius culpa an debeatur salarium, p. 1. tit. de sport. iudic. nu. 73. 23
 Officiali datum pro liberatione consequenda an repeti pos- sit, p. 1. tit. de sport. iudic. nu. 78. 23

Officiali falso an debeatur salarium, p. 1. tit. de sport. iudic. num. 75. 23
 Officiali quo tempore debeatur salarium, par. 4. de remij. merced. nu. 194. cum seq. 197
 Officialibus quo tempore soluendum sit salarium, par. 4. de recus. q. 3. q. 13. principali. 204
 Operu precium recipit, p. 1. tit. de soc. nu. 1. 13
 Opera qua sint meliores de mone, vel perspere, die, vel no- lle, p. 5. gra. 6. q. 21. de verb. fige. nu. 10. 251
 Opera soliti lucrari sunt in consideratione, p. 1. tit. de testib. num. 9. 18
 Operarum diuisio, p. 7. concl. 48. ubi late. 290
 Operarius an sit extru locum querendus, ubi in medico, & aduocato, an teneatur extra locum, p. 5. gra. 6. q. 4. fl. 5. de obligat. 252
 Operarius conductus in alieno ad laborandum, quando & quomodo excusatur, p. 6. ex ceptione 2. 277
 Operarius rogatus potest minuire operas, secus si non ro- gatus, p. 7. concl. 35. 283

P

Pactum in locatione adiectum quae sit ad longum tem- pus, ut nullum ius reale conditoris acquiratur tale pactum, est renum, & praesumitur fraudulentum, & nullius est effectus, p. 1. de tutor. & curat. nu. 6. 69
 Pactum francandi soluitur morte, p. 7. concl. 57. 291
 Pactum de quous litis quando intelligatur, p. 1. tit. de fruct. & lit. expens. num. 79. 27
 Pactum locationis appositum, an coherentur vestitur, p. 5. grad. 2. acciden. contras. locat. de coher. contras. 168
 Pactum de non subloquendo an valeat, p. 2. gra. 3. quest. 15. sublocat. 99
 Pactum de subloquendo cui volueris, an requirit idoneita- tem, p. 2. gra. 3. q. 16. sublocat. ibid.
 Pactum francandi an habeat locum in contrall. locat. p. 5. grad. 9. tit. de iur. franc. 266
 Pulea, an sint fructus, p. 4. de meliorament. q. 4. versic. de paleis, num. 3. 228
 Paleu, & olina quomodo cum colono diuidenda, par. 4. de meliorament. q. 4. vers. de paleis, & olinis, nu. 4. ibid.
 Precium declaratur, p. 1. de similitu. locat. in verbo, pre- cium, num. 6. 46
 Posterior, Infit. quib. modis testam. iurfirmetur, p. 1. de condic. ob caus. nu. 111. 33
 Vendit, Infit. de rer. diuis. an habeat locum in contra- hitu loc. & conduc. p. 1. in verbo, locatio ex fide. 39
 Futurum, Infit. de obligat. que ex delicto, declaratur, p. 3. gradu 2. acciden. contrall. locat. declarat. 6. renouat. num. 8. 164
 Precium, Infit. de empt. & vend. declaratur, p. 1. de si- militu. locat. qualitat. 1. nu. 4. 47
 Precium declaratur, p. 3. de progress. acciden. q. de in- certitud. nu. 35. 150
 Aliud quoque capitulum limitatur, pur. 1. de condic. ob caus. num. 115. 33
 Soluitur, Infit. de societ. declaratur, par. 3. gra. 2. de co- herat. contrall. nu. 17. 169
 Pastor dimittens animam in pascuis, quomodo tenetur, p. 4. de imperitia caprarij, nu. 44. cum seq. 174
 Pater an possit locum bona filij, par. 2. gra. 2. q. 4. 69
 Pater doctor an possit substituire filium, & quando, p. 2. gra. 3. q. 18. sublocat. 109

Pater

I N D E X.

Pater praesentem plus diligere filium, quàm seipsum, p. 1. tit. de bon. qua. lib. num. 6.	1	Pensio constituta super re conduca, vel emptyteotica qui- bus casibus i. ascit in singularem succedat, p. 2. q. 4. v. usufructus.	82
Pater per presumitur i. gere pro filio sublevis consilium, p. 1. tit. de bon. qua. lib. et. an. 5.	ibid. cod.	Pensio donec solvitur, non consideratur negligentia, p. 7. conclus. 19.	289
Pater potest relinquere & filio furio ex causa remuneratio- nis, p. 1. de condic. ob. caus. num. 85.	32	Pensio subrogata an sapiat naturam subrogentis, parte 2. q. 16. sublocation.	113
Pater eiusus nomine filio quando presumatur donasset, p. 1. tit. de bon. qua. lib. et. an. 15.	cod. 3.	Pensio integra qua fit, p. 4. q. 1. recusation. num. 72.	205
Pater non tenetur debet esse gratuitus, p. 1. tit. de bon. qua. lib. et. an. 11.	13	Pensio non est iudenda si fructus valeant plus solito, p. 4. q. 2. de remiss. merced. conclus. 3. num. 118.	195
Pater non minus, quàm parentibus debemus, p. 1. tit. de aduini. cuncta an. 5.	16	Pensio vsque ad quantum summam taxatur in contracti- bus locatis, p. 5. q. 14. de vsu.	242
Pauper an vincat saltem sportulas, & quando, et quo- modo, p. 1. tit. de frus. & lit. ex. p. sum. 12. cum multis sequenti. l. ar.	24	Pensio debetur ex contractu locationis nullo, p. 3. de loca- tionis incert. num. 35.	150
Pauper quis sit iudicis arbitrio remittitur, par. 1. de loca- ex. pauper. p. 1.	38	Pensio temporalis qua fit, p. 2. de famul. num. 40.	57
Paupertas excusat de eaducione etiam fronte iuramento, p. 3. de effec. locat. ad long. temp. q. 6. num. 38.	61	Pensionis solutio est ius reale, par. 2. de effec. locat. ad lon- gum temp. q. 6. num. 132.	65
Pecunia est inuenta per multos annos post ius gentium, par- te 1. de orig. locat. num. 2.	4	Pensionem solent an dicatur habere mandatum, p. 2. q. 2. procurator, num. 55.	73
Pecunia est de substantia locationis, par. 1. de orig. locat. num. 3.	17	Pensionem solvitur per nuntios deum indicatur sondaflor, p. 2. de effec. locat. ad long. temp. q. 6. num. 152.	66
Pecunia est vita hominis, p. 1. tit. de neg. gest. num. 4.	4	Pensionem quomodo dividenda, ad l. de fund. 2. de usufruct. p. 2. q. 23. v. usufruct.	89
Pecunia dicitur omnia rerum, par. 1. tit. de negot. gestis, num. 6.	17	Pensionis versus locatorem an veniant in restitutione si- de commissi, p. 4. in verbo, successor, q. 10. num. 2.	217
Pecunia abscondita reperta est domini, non coloni, p. 1. de remiss. merced. conclus. 38. num. 126.	194	Pensionis de morum an sequiturari possint, par. 1. q. 3. de usufructu.	131
Pecunia est fideiusor in mercatoribus, p. 1. tit. de negot. gest. num. 8.	17	Pensionem, mercedem, & salarium an sequestrari possint, p. 2. de effec. locat. ad long. temp. num. 132.	65
Pecunia verbum, retinetur ad contrarium importat nunc rationem, p. 1. de merced. nuntiat. num. 3.	17	Periculum multa sunt species, par. 3. de incertum. locat. num. 72.	150
Pecunia omnia & redunt, p. 2. de neg. gest. num. 7.	17	Per totum publicum quid sit, p. 2. q. 4. publicum num. 8.	141
Pecunia in habenti habet omnem rem, par. 1. tit. de negot. gest. num. 8.	17	Perfectio officio gendere non potest immunitate is qui in- d. p. sione transit ad iuratum exercitium, p. 2. q. 12. solut. in princ.	103
Pecunia & salubritate male olentes possant de vicinia ex- pellit, p. 5. gra. 6. tit. de prefec. & m. de. num. 52.	161	Persona interpretis officii regulariter presumitur susce- ptus, p. 5. q. 3. de vsu. num. 28.	238
Pena an censatur repetita in reuocante locationis, p. 1. grad. 2. aut de contr. locat. q. 19. reuocat.	161	Philentropia quid sit, p. 7. de. l. 27.	289
Pena contrahit obis quomodo veniat in contractum loca- tionis, p. 7. an. cl. 18.	288	Plebano debetur decima biliarium qua sunt extrahere reperitur, p. 1. de locat. obscura. num. 1.	11
Pena priuatioque non habet locum nisi expressit lex dicat, p. 1. tit. de f. an. 19.	14	Plurale si soluitur in singulare, p. 1. de merce. num. 13.	6
Pernentia an sit locus in contractum locationis & condu- ctionis, p. 4. q. 1. reuocat.	159	Policitationis, & pollentis qui sunt, parte prima, tit. de fo- c. num. 4.	11
Pessia quia sit, & quomodo accipitur, par. 1. in verbo, pensio, q. 1. 2.	1	Possio retroacta praesentem ex perceptione fructuum de colonis, p. 7. concl. 10.	282
Pensio dividitur pro rata inter barides conductoris, p. 2. de effec. locat. ad long. temp. q. 6. num. 30.	61	Possio vltima attenditur, p. 1. de locat. obscur. num. 22.	12
Pensio appellatur merces, & precium, p. 1. de merced. nu- merat. num. 10.	6	Possessor maioratus alienatus, postea recuperatus, parte 2. gra. 3. q. 2. maioratus.	132
Pensio nunquid taxari possit per officialem loci, par. 3. in verbo, libertas, q. 14.	155	Possessor maioratus an locare possit, par. 2. gra. 3. q. 1. si maior.	120
Pensio, & merces debetur in principio, p. 1. de mercede, cont. an. 10.	13	Possessor mala fidei, & spoliatus restituendus est ad pen- siones domorum, & alios fructus perceptos, p. 5. gra. 6. q. 10. num. 23.	247
Pensio domus quo tempore solui debeat, par. 4. q. 1. si reus.	103	Practica procedendi ad caducitatem, p. 2. de effec. locat. ad long. temp. q. 6. num. 125.	65
Pensio domus quo tempore solui debeat, par. 4. q. 1. si reus.	103	Precarium & conduca an simul concurrant, p. 5. grad. 6. tit. de precar. num. 1.	258
Pensio in pecunia est de forma contractus locationis, p. 1. tit. de merce. am. fin. 3.	7	Precarium salarium debetur, par. 2. grad. 4. quod de merced.	130
Pensio promissa cum iuramento in contractu illicito, an ual- eat, p. 5. q. 15. de vsu.	159	Precium augens venditionem, p. 1. de similitud. locat. in ver- bo, precium, num. 1.	46
Pensio iusta quando dicatur multis recensentur opinionem, p. 1. de similitud. locat. tit. de reuocat. locat. num. 13.	49	Precium locatio an teneat, & cui solvenda est pensio, p. 5. q. 6. q. 2. de precar. ad Leon. fides, ff. locat.	258

I N D E X.

*Prælatio quando, & in quibus casibus procedat in contra-
ctu locat. & conduc. parte 5. gradu 6. quest. 5. in verbo,
cessio. fol. 259*
*Prælati in locationibus faciendis servare debet consue-
tudinem immediati prædecessoris, par. 1. de merce, dif-
ferent. num. 26. 10*
*Prælati quomodo possint donare ex causa remunerationis,
p. 1. tit. de condic. ob caus. nu. 54. cum seq. 30*
*Præscriptio an obstat domino volenti recuperare coloniam,
p. 1. in verbo, recuperanda, nu. 3. 3*
*Præscriptio materiam in contrah. locat. & conduc. par. 5.
gra. 5. tit. de præscrip. 344*
*Præstans locationem an dicatur consentire, p. 1. de loca. qua-
lis in verbo, præstans locationem, per totum, 51*
*Præstatio disturnna est permixta de iure canonico, ad l. cum
de in rem verso, ff. de vsur. parte prima, de merce. omis-
sum. 55. 8*
*Præstatio disturnna quomodo præstetur, p. 1. tit. de merce.
omis. num. 41. 8*
*Præstatio disturnna quando operetur effectum, ad l. cum de
in rem verso, ff. de vsur. parte prima, tit. de merce omis-
sum. 24. 7*
*Præstatio disturnna ad l. cum de in rem verso, quomodo præ-
stetur, p. 1. de merce. omis. nu. 34. 8*
*Præsumptio fieri potius debet talis ut actus sit nullus, quàm
quod donatio præsumatur, p. 1. q. 2. de socio, nu. 10. 16*
*Præsumptio est hominem vivere vsque ad centum annos,
p. 2. de locat. in perpetuum, sub nu. 5. 55*
*Principi promouendo colonum ad dignitatem non cen-
setur velle præiudicare domino, parte 1. in verbo, recu-
peranda, num. 14. & ibi quid in episcopali dignitate,
ubi de communi. 2*
*Princeps ex causa remunerationis potest tollere vni, &
dare alteri, p. 1. de condic. ob caus. nu. 81. 32*
*Princeps causam vnum tantum, videtur approbare aliam,
p. 1. tit. de testib. nu. 12. 18*
*Princeps solus montem vendere potest, par. 1. de origi. lo-
cat. num. 4. 4*
*Princeps locans, par. 4. de remissio. merced. conclusio. 15.
num. 73. 193*
*Principis donatio ob merita qua requiritur quidam subsistit,
& quomodo reuocetur, & qua sint probanda, parte 1.
tit. de condic. ob caus. nu. 4. cum multis seq. 23*
*Principis falsum dicitur casus fortuitus, par. 4. tit. de ca-
sib. q. 12. nu. 1. 182*
*Principales qui sint in conductione gabellarum, p. 3. q. 17.
publican. nu. 4. 143*
*Principaliter actum inspiciendum est, par. 1. de nego. gest.
num. 15. 17*
Principium spectandum est, par. 1. de neg. gest. nu. 22. 17
*Privilegium concessum domino an extendatur ad famulos,
p. 4. de collect. nu. 52. 222*
*Procurator qui promissit viuere ex salariis faciendo expen-
sas in petendo tutorem, an facias animo rependi, p. 1.
tit. de fruc. & lit. expens. num. 43. 25*
*Procurator an possit esse testis in causa domini sui, par. 6.
in verbo, probatio, q. 6. 231*
*Procurator ad conducendum pro maiori, an poterit condu-
cere pro minori, par. 2. grad. 3. loc. per procur. quasi. 2.
num. 67. 74*
*Procurator ad iudicia, an & quando substituere possit, p. 2.
gra. 3. q. 32. sublocat. 106*
Procurator ad negotia an substituere possit, latè parte si-

canda, gradu 3. questione 32. sublocat. 106
*Procurator simpliciter constitutus donare potest ex causa
remunerationis, p. 1. de condic. ob caus. nu. 70. 31*
*Procurator ad locandum omnia bona ecclesie, an possit lo-
care ecclesiam, cimiterium, & similia, p. 2. gra. 2. q. 2.
locat. per procuratorem, nu. 5. 72*
*Procurator locando quando præiudicat domino, p. 2. gra. 2.
de locat. per procur. q. 2. nu. 1. 71*
*Procurator constitutus a prælato ad locandū in quinquen-
nium, an possit facere plures locationes, par. 2. in quest. 2.
de locat. per procur. nu. 35. 72*
*Procurator ad locandum potest conuenire de pignore dan-
do, p. 2. gra. 2. q. 2. loca. per procur. nu. 54. 73*
*Procurator ad locandum quando possit renovare inuestitu-
ras, p. 2. gra. 2. q. 2. locat. per procur. nu. 47. ibid.*
*Procurator ad vendendum an possit locare, p. 2. gra. 2. lo-
cat. per procurat. nu. 56. ibid.*
*Procurator constitutus ad locandum vni persone, vel rem
aliquam, vel cum certa pensione, an possit excedere fi-
nes mandati, par. 2. quest. 1. grad. 3. locat. per procurat.
nu. 58. cum seq. ibid.*
*Procuratori reuocato an debeatur salarium, p. 1. de fruct.
& lit. expens. un. 89. 28*
*Procuratori debetur salarium duplicatum si fungatur etiā
vice advocati, p. 1. tit. de fruc. & lit. expens. nu. 56. 26*
*Procuratori an sit dandum salarium etiam si alium repe-
rissent gratis, p. 1. tit. de fruc. & lit. expens. nu. 54. ibid.*
*Procuratori, vel advocato, an liceat pacisci de quosda litis,
latè materia titu. de fruc. expens. num. 77. cum multis
sequent. 28*
*Procuratori ad negotia, an debeatur salarium, & quale,
p. 1. de fruct. & lit. expens. nu. 88. ibid.*
*Procuratores sunt excoisiores pauperum, par. 1. titu. de
sport. iudic. nu. 53. 22*
*Procuratores appellatiur advocati, par. 1. titu. de fruct. &
lit. expens. num. 57. 26*
*Procuratorum, vel advocatorum salarium quando dicatur
peculium quasi castrense, & quando non, par. 1. titu. de
fruct. & lit. expens. nu. 92. 28*
*Prohibitum alienare in certas personas, an in non prohibi-
tis requiratur consensus domini, ad l. fin. C. de in empti.
p. 2. gra. 3. q. 8. empti. 94*
*Promissum explere suis manibus, an poterit seruire per
subsistentem, p. 2. q. 28. subloc. 105*
*Promissum operarius quod dabit alijs, vel quid debent
alijs, quomodo intelligatur, par. 5. quest. 21. de verborum
signific. 250*
*Promissio locandi quomodo intelligatur, par. 1. in verbo,
promissio locandi, nu. 15. 51*
*Promissio locandi, fideiubendi, & similes, an sit locatio,
vel fideiussio, p. 1. in verbo, promissio locandi. eod.*
*Promissio sine causa non valet, par. 1. de mercede remune-
ratoria, seu condic. ob causam, num. 119. & quid si ad-
sint merita, num. 130. 34*
*Proprietatis quando vendita, vel locata videatur, & quomo-
do cognoscatur, par. 2. gra. 3. quasi. 27. locat. v. usufructi;
ubi latè. 90*
*Proprietatis verborum in dubio intelligendum, par. 1. de con-
suet. difforni. nu. 39. 11*
*Proprietarius cogere potest conductorem v. usufructuarij lo-
catoris ad prosequendum, p. 2. q. 3. v. usufr. 84*
*Proprietarius an teneatur ad locationem v. usufructuarij
mortui, p. 2. q. 6. v. usufr. nu. 1. 83*

Proprie-

I N D E X.

Proprietarius an teneatur flare locatoni usufructuarij in
quinquennium, si in toto illo anno non percipiebatur nisi
vnicus fructus, p. 2. q. 11. usufructu. nu. 1. 84

Proprietarij sublocatio an vocet usufructuario primo lo-
catori, p. 2. q. 27. usufructu. 90

Prorogatio locatonijs praeponit locationem valere, p.
2. de usufructu locat. ad longum tempus, q. 6. nu. 35. 61

Protocolum notarij defuncti penes heredem flare debet,
sed merces extrahitioris prius ad leuand. p. 1. de fruct.
& lit. expens. nu. 17. & quid in loco pio, nu. 38. 25

Proxima an possit esse testis in causa domini, p. 6. in ver-
bo probatio, q. 9. 182

Proximitas an debeatur salarium, p. 1. de salarij arbitrio,
nu. 8. 38

Publicani qui dicantur, p. 1. de publicanis, nu. 1. 139

Publicanorum instrumenta quibus modis concipiuntur, ubi
quattuor modi recensentur, p. 1. de simili. locat. qualita-
te 4. nu. 5. cum seq. 46

Publicanis an sit facienda remissio, par. 3. de publicanis, q.
6. & p. 4. de remissio. merced. q. 5. 141. 190

Q

Quando veniat pensio rei appellatione, par. 2. q. 16.
usufructu. nu. 41 87

Quando licita sit retentio pro noxa, p. 5. gra. 5. ver. viten-
cio pro noxa. 243

Quando solutus delinquere quis dicatur, p. 1. si. de merce-
de om. ssu. nu. 21. 7

Quanta debeatur remissio statuit iudicij arbitrio, p. 4. q.
8. de remissio. merce. concl. 26. nu. 105. 194

Quantijs grani si ex fundo vendito debeant, non potest li-
beratui talis fundus emptor nisi talis pensio extirguat-
ur, p. 1. si de seruiente mulier. 4. sub hac m. 144

Quinquaginta ad tempus, ut plurimum reperiuntur locatio-
nes de iuris antiquorum Iuriconsultorum, de renona-
locationis, q. 6. nu. 2. 159

Quomodo solutum intelligatur, p. 1. tit. de consuetud. diffor-
mi, nu. 20. cum multis si q. 10

Ret similiter quomodo solutum intelligatur in contractu lo-
cationis, & quando res dicatur soluta locari, vide late,
p. 5. gra. 6. in verbo solutum. 255

R

Ratificatio quando requiratur in contractu locationis,
& conclusionis, par. 1. gradu 2. titulo de ratifi-
cat. 179

Ratificatio an requiratur in contractu locationis, & quo-
modo, par. 2. gradu 3. questio. 1. usufructu. nu. 31. 82

Recipiens alium perscrutando, non meretur salarium nisi
subeat, p. 1. de intermissi. nu. 10. 37

Recipiens animal in scidem in quinquennium, si interim
percat, cuius periculo sit, par. 1. de simili. locat. qual.
3. in fine. 9.

Redemptor quis sit, & quis dicatur, par. 1. in verbo loca-
tionis diffinitio, num. 10. sol. 1. & par. 2. de usufructu, & ha-
bita, nu. 13 91

Rescriptio rei locatae ad quem spectet, par. 4. questio. 5. re-
censio. 200

Rescriptio necessaria, ut conditor expelli possit quomodo in-
tellectus, p. 1. de reg. iur. nu. 12. 18

Regalia quae sunt, p. 3. ut de regalibus. 143

Regalia an locari possint, ibidem

Regula quid sit, in l. sed addes, §. 1. ff. locat. p. 5. q. 23. de ver.
signific. 251

Regula utile, lib. 6. declaratur p. 1. gra. 4. q. de fideiussor.
num. 8. 130

Regula possessor lib. 6. declaratur p. 1. in verbo coloni re-
peram. nu. 35. & 38. 3

Regula nihil perenti, &c. parte quarta de emilio. nu. 45.
folio 208

Regula accessorium declaratur parte 2. quest. 2. locat. ra-
tione officij, nu. 54. 80

Regula in obscuris, lib. 6. ampliat par. 5. q. 21. de verb.
sign. nu. 6. 250

Regula qui tacet, declaratur par. 2. tit. de locat. ratione offi-
cij, num. 37. 77

Regula non, declaratur p. 2. de effectum locat. ad long. temp.
q. 6. nu. 136 65

Regula quod quilibet praesumatur bonus declaratur par. 4.
de interd. nu. 75. 138

Regula legis cum quid, lib. 6. declaratur p. 2. questio. 5. sub-
loc. nu. 8. 98

Regula ut nemo propria auctoritate ius dicat, p. 1. de ad-
min. tutor. nu. 24 16

Regula e ignorantia, lib. 6. limitatur p. 1. in verbo coloni re-
cuperanda, nu. 3. 2

Regula copulatorum declaratur par. 4. de remissione mer-
ced. nu. 21. q. 8. 191

Regula semel malus lib. 6. declaratur p. 1. de mercede dis-
formi, nu. 31. 10

Regula utile declaratur parte 4. questio. 5. de casibus, nu.
me. 28. 180

Regula cum quid, lib. 6. declaratur parte 2. questio. quibus ubi
est permixtum conditores esse, nu. 11. 133

Returari debet in alio qui in vno suis ge-
nitus quae liberis, nu. 3. 12

Religiosis favore superioris contradiclio non attenditur,
p. 1. in verbo c. honorum facultates, nu. 2. 4

Reliquorum appellatione veniunt ex fincibus prius coloni,
par. 7. concl. 5. 290

Remedium officij iudicis an competat colono, vel locatori,
p. 6. remed. 255

Remedium legis si coloni, C. de egr. & censu cuius si no-
re sit introductum, par. 1. in verbo coloni recuperanda,
ubi pro quibus rebus competat. 2

Remedium canonis reintegranda in materia an competat
in materia locat. tam ex parte locatoris, quam condu-
ctoris, p. 6. remed. 15. 273

Remedium si coloni, C. de egr. & censu an competat lo-
catori, vel conditori, par. 6. remed. 16. ibid.

Remed legis si C. de condi. ob causam an procedat in con-
trahe. locat. p. 6. remed. 21. ibid. 274

Remedium l. 2. C. de rescin. vend. an habeat locum si in una
ex rebus locatis lesio contingat, p. 3. de multiple. con-
tract. locat. nu. 35. 167

Remedia quae competunt usufructuario contra erriditorem, &
quae sunt numero de usufructuario, questio. 27. num. 20. & 31. 90

Remissio facienda est propter sterilitatem, par. 4. de re-
missio. merced. 188

Remissio quanta esse debeat statuit arbitrio iudicis, p. 4. q.
8. de remissio. merced. nu. vel. 26. nu. 105. 194

In remissione facienda attendenda est intentio contrahen-
tium, p. 4. de remissio. merced. concl. 23. nu. 85. 193

Reno-

I N D E X.

Renonatio an substat flante prosecutione, precedente,
par. 7. §. 31. renouat. 165
Renouatio in tacita an praefumatur iuramentum repetitum
p. 3. gra. 2. accid. contrac. loca. q. 2. an p. 1. §. 1. 165
Renouatio de casibus fortuitis per eductorem, par. 4. q.
8. de remf. merced. concl. 1. §. 1. an. 70. & 71. 193
Res aliena an locari possit, p. 3. de re aliena. 144
Res aliena si perueniat ad manus tertij est restituenda li-
cet nobilior sit effecta. par. 1. in verbo coloni recuperam.
da. num. 19. 3
Res caduca, & reuesus non videntur licitus lucrationis par.
2. quest. 6. de effect. locacionis ad longum tempus, nu-
me. 57. 62
Res locata vnde in generali obligatione, parte 7. con-
clus. 3. 189
Rei applicatio an veniat pensio, par. 2. quest. 16. de usufr.
nume. 41. 87
Resolutio iure datoris resolutum est ius acceptoris, p. 1. q.
4. de usufr. nu. 8. 82
Restauratio an habeat locum tam in rebus, quam in operi-
bus. p. q. de emul. nu. 19. & 20. 207
Resolutio in integrum an competat in contractu locatio-
nis. p. 6. remed. 24. 197
Restrictionis materiam, vide parte 4. quest. 9. recusat.
solio 203
Retentio pro noxa quando licta. p. §. grad. 5. vers. retentio
pro noxa. 543
Retentio an procedat in contractu locacionis, parte 6. ex-
cept. 1. 379
Rex mandans admitti aliquem seruum ad antiquam edisus
inducere intelligitur de vltimo. par. 1. de mercede diffor-
mi. num. 3. 9
Romani consil. 168. in fi. declaratur p. 1. sit. de socio perso-
na exerceat. nu. 30. in fine numeri. 14
Rusticus ad per ceppanum quo remedio conueniatur, par.
1. de mercede omiffa. nu. 42. 8
Rusticus debet comedere cepas, & ire pedestes, p. 1. de so-
cio. nu. 40. 15
Rustico quando diuturna praestatio noceat. p. 1. de merce-
de omiffa. nu. 36. & 57. 8
Rustici, & coloni a muneribus exensantur. p. 1. de colonor.
privileg. nu. 16. 4
Rustici non cognuntur in foro minimum vendere, parte 1. de
colonor. privileg. nu. 9. & 10. 4
Rustici non possunt in causis pecuniarijs conueniri nisi to-
ram defensoribus locorum, parte 1. de colonor. privileg.
nume. 15. 4
Rustici, & coloni non cognuntur ad sua loca redire, p. 1. de
colom privileg. nu. 21. 4

§

Sacerdos an possit locare operas suas, p. 2. grad. 4. q. de
sacerdot. 110
Salarium an sit duplicandum facienti longiores dictas,
par. 1. gra. 6. q. 4. de form. 259
Salarium solitum, vel consuetum intelligitur respectu con-
cedentis, & loci. p. 1. de mercede difforni. nu. 24. 10
Salarium si per aliquam Civitatem citi deputatum alicui
officiali alijs successioribus praestandum erit. p. 1. de con-
fect. difforni. nu. 21. 10
Salarium consuetum intelligitur de vltimo. p. 1. de merce-
de difforni. nu. 2. 9

Salarium incertum quando dicitur, p. 2. grad. 4. quest. 13.
de medic. 135
Salary, & mercedis materia favorabilis est. par. 2. de bo-
nis qm. liberis. nu. 7. 135
Salaria sunt in triplici differentia, parte 2. grad. 4. q. 10.
nume. 1. 135
Sartor, ergo fur, p. 4. de imperiis cognat. nu. 4. 7. 124
Sciens, & ignorans aequiparantur in restitutione rei abste-
te. p. 1. in verbo coloni recuperam. nu. 4. 2
Scientia praefentia, vel praeterita non praesumit in loca-
tione. ad long. temp. p. 1. gra. 3. q. 1. de usufr. 96
Scolaris prohibetur inducere canes in domum conducti-
a. p. 2. gra. 3. sublocat. nu. 7. de non 97
Scolarium favor praefertur propria necessitati. p. 3. gra. 2.
de progress. accident. q. 2. nu. 1. 155
Scriptor quid recipere debeat pro sua opere, an sibi de-
atur retentio, & cogi possit ad perfectiendum. p. 2. grad. 5.
q. unica. scrip. & ibi multa similia per totum. 142
Scriptor a, an & quando sit de substantia contractus loca-
tionis, & an daretur in renouatione. p. 1. de locat. an requi-
rat scripturam. q. 7. 39
Scriptura an, & quando sit de substantia locatiqne. & de
dualitatis. p. 1. sit. de locacione an scriptura an requiritur.
q. 7. in princ. 39
Sententia lata in assione arborum furtim cessans in ma-
teria locati quam exceptionem pariat, parte 7. con-
clus. 1. 287
Sententia lata contra conductorem, an noceat locatori. p.
6. q. 10. in verbo sententia. 285
Sententia condemnatoria ad solvendum per apponendum con-
cundum quod ancessores fecerunt quomodo intelligi-
tur, p. 1. de mercede omiffa. nu. 39. 8
Sequestrum saltem colonis an prius dominum. p. 1. de offe-
sione sua. p. 2. gra. 4. q. 4. de sequest. 131
Sequestrarius, vel depositarius, an possit conducere domum,
p. 2. gra. 4. q. 2. de sequest. 139
Sequestrarius, vel depositarius an mercedem petere possit,
p. 2. gra. 4. q. 1. de sequest. 120
Servire per substitutum quis possit, parte 2. gra. 3. quest. 28.
sublocat. 114
Serniens ecclesia potest conducere fundum ut fructus suis
loco mercedis. p. 1. de condit. ob. cons. nu. 57. 39
Serniens vsuuario an mereatur mercedem. par. 3. grad. 5.
q. 13. de vsu. 343
Sernienses an locari possint, p. 3. sit. de sernie. 143
Serni legati locati opera tui debeantur, & quomodo fiat
distributio. par. 2. gra. 3. q. 21. de vsu. 89
Signa carissima anni futuri, par. 4. de remissione merce. con-
clu. 33. nu. 11. 195
Sindicus an debeatur salariu, & an sumptus repetere pos-
sit. p. 1. sit. de administ. civit. nu. 9. cum seq. 17
Socius an habeat expensas, parte 1. titu. de socijs, nu.
me. 37. 15
Socius pauper de casu ignis non tenetur, p. 1. titu. de socijs,
nu. 8. ubi late de materia. 13
Socius communicans cum socio, da che resta paghi tante. p.
1. tit. de soc. nu. 45. 15
Socius ponens apothecam an possit petere pensionem, p. 1.
tit. de soc. nu. 34. 15
Socius an possit sublocare extraneo socij inuitis. p. 2. gra.
3. q. 6. sublocat. 98
Solatium quid sit. p. 7. concl. 50. 290
Solicitor causa an possit esse testis in causa domini sui,
p. 6. 29

I N D E X:

par. 6. in verbo probatio, q. 7.	282	Sterilitas qua sit, parte 4. de remiss. mercedis, nume. 1. & sequen.	188
Solitus declinare quando quis dicatur, par. 1. tit. de merce de omibz, nu. 25.	7	Sterilitas qua sint causae, p. 4. de remiss. merce. q. 1.	189
Solvens negotiari quis dicatur in materia lucri cessantis, p. 1. de lucro cessante moroso, nu. 9.	417	Stipendium debetur cui praestit obsequium, par. 1. tit. de test. nu. 1.	18
Solutum non inducitur ex liberalitate, vel caritate, par. 1. de consuetud. difforni, nu. 25.	10	Stipendium efficitur civis loci, p. 7. concl. 15.	288
Solutum quomodo intelligatur, p. 1. tit. de consuetud. difforni, nu. 30. cum multis seq.	10	Stipulatio simpliciter interposita intelligitur de consuetud. p. 1. tit. de merce difforni. ou. 17.	10
Solutum quomodo intelligatur in contractu locationis, & quando res dicatur solita locari late, par. 5. gra. 6. in verbo solutum.	255	Stipulatio an dures in remuneratione locationis, p. 3. grad. 2. accident. contract. q. 35. remouet.	161
Soluta in fundo esse non videntur qua sunt ad tempus, p. 1. de locat. incerta, nu. 5.	11	Sublocare an sit in fructu, par. 2. grad. quaestio. 40. sublocat.	114
Solvens an, & quando pro sumatur de proprijs pecunijs, p. 3. gra. 2. locat. ratione officij, nu. 17.	73	Sublocans opus faciendum acquiris vilem actionem, par. 2. gra. 3. sublocat. nu. 11.	106
Solvens pro emphyteuta, vel conduttore ignorante, repet. parte secunda de effectu locat. ad longum tempus, q. 6. nume. 142.	65	Sublocando consuetudo attenditur, parte 2. grad. 3. quaestio. 4. subloc.	97
Solutio intelligitur fieri pro forte principali non pro fructibus in re qua casuante petitis, par. 4. de remiss. merced. concl. 11. nu. 111.	194	Sublocatio an fieri debeat aequa idoneo, par. 2. grad. 3. 1. subloc.	97
Solutio stipulatio an per substitutum fieri possit, p. 2. gra. 3. q. 31. sublocat. nu. 1.	106	Sublocationis materia frequentiss. p. 2. grad. 3. iur. subloc. in prime. nu. 1.	97
Sportularum materia quando, quomodo, & a quibus peti possint, par. 1. tit. de sportul. indic. nume. 40. cum multis sequen.	21	Sublocatori an sit facienda remissio, par. 4. de remiss. merced. quaestio. 7.	190
Statutum, & basinimonia loquentis de falsis quomodo intelligantur, p. 1. tit. de test. nu. 31.	19	Subrogatus an dicatur socius, parte secunda quaestio. 7. sublocat.	99
Statutum quid famulus debeat petere salarium infra tres annos quomodo intelligatur, parte 5. grad. 6. tit. de stat. nume. 5.	256	Substitutio quando fieri possit ad linter artifices, ff. de solut. p. 2. grad. 3. q. 18 sublocat. ubi late materia in quouis artifices.	90
Statutum dispensans, & procedatur in causis damnorum detorum die feriata tales, parte 1. de colon. privileg. nume. 5.	4	Substitutio an fieri possit ubi est facta mentio barendum, p. 2. gra. 3. q. 29. sublocat.	106
Statutum Tutendum prohibens mulierem contrahere, an habeat locum in donatione remuneratoria, p. 1. de condic. ob causam. 49.	30	Substitutus si admittatur de consensu patris an requiratur qualitas idoneitatis parte 2. grad. 3. quaestio. 23. sublocat.	103
Statutum Tutendum de fructibus ultimi anni declaratur par. 2. de effectu. locat. ad longum tempus quaestio. 6. nume. 58.	62	Successoris appellatione an veniens filij summi in locatione, p. 5. gra. 5. q. 9. de verb. signifi.	246
Statutum de Manduoldo an possit operari per procuratorem, par. 2. grad. 1. quaestio. 3. nume. 10. de Manduoldo ad Pelleianum.	68	Sufficit a principio vilius gestum, licet bonus eventus non sequatur par. 1. tit. de negat. gest. nu. 31.	17
Statutum de quarentigia, forma camera, ritu magna curia habebit suam executionem interesse lucri cessantis, p. 1. de lucr. cessant. moroso, nu. 3.	40	Superficies quid sit, p. 2. gra. 3. q. 1. superfi.	118
Statutum, ut de quolibet contractu solvatur gabella non comprehendit simplicem promissionem tantum, parte prima. de locat. qualifica. in verbo, promissio de locando, nume. 7.	51	Superficii condactor an pignoriari possit, par. 2. gra. 3. q. 10. superfi.	120
Statutum prohibens locationem, vel venditionem comprehendit simplicem promissionem, p. 1. de locat. qualifica. in verbo, promissio locandi, nu. 8.	ibid.	Superficii condactor an possit nunciare ueniam opus, par. 2. gra. 3. q. 11. superfi.	ibid.
Statutum de non alienando, nisi requisito conduttore, quomodo intelligatur, parte quinta gradu 6. de status, nume. 48.	257	Superficiarius contractus quis sit, p. 2. gra. 3. q. 2. superfi. & quomodo cognoscatur, q. 1.	118
Statutorum materia in pertinentibus ad materiam locat. & condue. laboratorum, & similibus positur, parte 5. gradu 6. tit. de status. ubi late per plures causas, folio	256	Superficiarius an transigere possit, par. 2. gra. 3. q. 5. superfi.	119
Statutorum confirmatio a falso procuratore obtenta valet, p. 1. de intransmissio. nu. 5.	37	Superficiarius an competat rei possidendi interdictum, p. 2. gra. 3. q. 13. superfi.	120
		Superficia quae competant remedia, p. 2. gra. 3. quaestio. 5. superfi.	120
		Superficiarius an competat Publiciana, par. 2. grad. 3. q. 9. superfi.	119
		Superficiarius an competat rei vindicatio, par. 2. gra. 3. q. 8. superfi.	ibid.
		Superior remittere potest ius soluendi gabellas ex causa remunerationis, p. 1. ad condic. ob causam. 72.	32
		Superior, & statutum potest ex causa auferre rem meam soluta competenti mercede, vel precio, parte 1. de merced. coal. nu. 8.	12
		Suscipiens casum an teneatur si culpa adversarii proueniat, p. 4. q. 5. de casibus.	179
		Suscipiens periculum an teneatur de casu, par. 4. de casib. q. 1. & 4.	177 & 178
		Suscipiens vnum casum tantum cum clausula, & omnia alia	

I N D E X.

aliud periculum ad quid teneatur, parte 4. questio. 2. de
casibus, ibid. 177
Substitutus an gaudet privilegio substituentis, par. 1. gra.
3. q. 20. sublocat. 102

T

T Acens quādo habeatur pro consensu, p. 2. de effect.
locat. ad long. temp. q. 6. un. 112. 64
Tempus recolligendi in remissione attendatur, p. 4. de remis.
mercedis, conclus. 16. un. 74. 193
Tempus in locatione intelligitur de utili non continuo, p.
5. q. 5. de verb. signif. 246
Testificari quis cogatur in casu civili, & criminali, p. 1.
de testib. un. 16. 18
Testimonium perhibere est munus publicum, p. 1. de testi.
nume. 15. ibid.
Testis an possit aliquid recipere pro testimonio ferendo, p.
1. de testib. un. 18. ubi multis modis limitatur. 19
Testis damna temporis a litigantibus petere non poterit,
p. 1. de testib. un. 17. 18
Testis sine examine aliquid confitendo non est condemnan-
dus, p. 1. de testib. un. 6. 18
Testis spoliatum in itinere a latronibus non recuperat dam-
na a producente, p. 1. de testib. un. 14. 18
Testis suum officium non debet esse damnosum, parte 1. de
test. un. 1. 18
Testis iudicio an, & quando sint subministrande expensae,
& alimentis, p. 1. de testib. un. 48. 20
Testes singulares corrupti non probant, parte 1. de testib.
nume. 24. 19
Titulus, ut lit. non contestatur limitatur par. 1. in verbo, colon.
recuperanda, un. 30. 3
Titulus de adimendis legat. quomodo procedat, par. 5. tit. de
adimend. legat. un. 5. 266
Titulus de damno infecto an habeat locum in materia loca-
ti & conditi, p. 6. remed. 29.
Titulus de liberatione legata, parte 5. tit. de liberat. lega-
ta, un. 4. q. 3. 266
Titulus communis dividendo an procedat in contractu, lo-
cat. par. 6. remed. 10. 271
Titulus condictionis est debilius titulo venditionis, par. 2.
q. 9. vsusfructus. un. 7. 84
Titulus si ager vel ager declaratur par. 2. questio. 12. cre-
dit. un. 6. 117
Titulus de praevicator. quomodo procedat, p. 1. de fruct.
& lit. expens. un. 70. 26
Titulus de bus, qui deiecer, an procedat in contractu, locat.
par. 6. remed. 9. 271
Tignum vinei in unctum diuillere non licet favore agri-
culturae, p. 1. de colonor. privileg. un. 8. 4
Transfatio prohibetur illi, cui est alienatio prohibita de lo-
catione emphyteotica, q. 15. un. 2. 96
Transfatio quando dicitur alienatio, & non rei dimissio,
vide in cit. de locatione emphyteotica q. 15. un. 11.
Transiens ad lenius exercitium ex causa an gaudet bene-
ficio, ut perfectio officio gaudet tali immunitate, q. 32.
sublocat. in princ. 103
Transiens muros pro interficiendo bannitum non punitur
pena l. fin. ff. de rerum divisione, parte 1. de negot. gest.
nume. 27. 17
Trophime quid sit, in l. Publica, §. fin. ff. de positi. p. 5. q. 25. de
verbor. sign. 251

Tutela est onus, quod fugiunt homines iudiciose, p. 1. de ad-
min. tutor. un. 1. & 2. 15
Tutor locus bona communia cum pupillis quo iure praes-
tatur facere, parte 2. questio. 1. locat. ration. offi. q. nu-
mero 12. 79
Tutor an possit locare bona pupilli, parte 2. questio. 6. de in-
tor. & curat. 69
Tutor quando metatur salarium, p. 1. de admini. tuto. un.
13. cum seq. 15
Tutor quomodo excusetur, & quibus casibus, p. 1. citu. de
admini. tuto. un. 31. & 33. 16
Tutor potest deputare factorem cum certo salario, par. 1.
de admini. tuto. un. 30. ibid.
Tutor tenetur de dolo, & culpa, & qua. & inventarium
conficere, p. 1. de admini. tutor. un. 4. & 5. 15
Tutor, & curator equiparantur praelato, par. 1. de tutor.
nume. 11. cod.
Tutor constituitur absens, & ignorans, parte 1. de tuto. nu-
mero 3. eodem
Tutor gerit negotium personale, parte prima. de tutor.
nume. 7. cod.
Tutor habitans cum pupillo non tenetur ad aliquam pen-
sionem, p. 1. de tutor. un. 37. 16
Tutor sibi ipsi satisfacere potest, par. 1. de tutor. nume. 16.
& 17. 15
Tutor an possit conducere praepostores pro pupillis, par. 1.
de tutoribus, un. 38. 16
Tutor, & curator habent mandatum a lege, & equiparan-
tur procuratoribus, p. 1. de admini. tutor. un. 9. & 10. 15
Tutori rescindenda sunt omnes expensae si iniuste suspectus
accusetur, p. 1. de admini. tuto. un. 16. 15

V

V Alidum est argumentum in communiter accidentibus.
consil. 43. un. 8. 61
Vasallas an poterit locare operas suas, p. 2. q. 1. feud. 118
Vasallas quibus in casibus iure suo priuatur, par. 1. in ver-
bo, coloni recuperanda, un. 16. 3
Vbertas quando dicitur, p. 4. de remis. merced. q. 8. concl.
11. un. 44. 193
Vetigalia qua sint, p. 3. de publican. un. 2. 119
Venator in alieno domino inuito an teneatur ad restitutionem,
p. 7. conclus. 39. 290
Vendens mulos, ut interim experiaris, & mercedem solu-
as, p. 5. q. 10. de vsur. 240
Vendens salarium tenetur actiones cedere, par. 7. con-
clus. 11. 175
Vendens fundum cum mercede promissa, vel debitu, quo-
modo intelligatur, ad l. insulam, ff. locat. & l. mercedem,
ff. de all. empt. p. 3. gra. 3. q. 39. sublocat. 114
Venditio fallit cum pacto, ne exeat manus, an impedit lo-
cationem, p. 5. q. 1. de verb. sign. 245
Venditio intelligitur quando agitur de dominio transferre-
do, p. 1. de similitud. locat. in verbo, pretium, un. 1. 46
Venditio est quando pretium estustum, vel quando praes-
tandum est fenei pro multis unis, par. 1. de similitud.
loca. quali 4. ibid.
Venditio, & locatio simul quando datur, p. 1. de similitud.
loc. quali 1. locat. un. 2. 47
Venditio fallit cum termino, & interim fundus intelli-
gitur locatus, an licite fiat late p. 1. de lucr. cessant. titula-
to, per totam questionem. 43
Ven-

Ven-

I N D E X.

<i>Venditio in herba an sit locatio, p. 1. de locat. qualificat. in verbo, venditio in herba, q. 6.</i>	52	<i>ampliacione.</i>	51
<i>Venditio & locatio pari possi ambulant, & eodem modo regulantur, & quomodo, par. 1. de merced. numerat. nume. 11. vbi late.</i>	6	<i>Vfus an locari possit, & quando par. 2. grad. 3. de vsu, & habit. num. 1.</i>	90
<i>Venditio e prohibita an censatur prohibita locatio ad longu tempus, p. 2. de efflu. locat. ad long. temp. q. 3.</i>	57	<i>Vsuarius an teneatur stare colono, p. 2. gra. 3. q. 2. vsus.</i>	91
<i>Venditor quando teneatur ad pensionem, p. 2. q. 11. creditor num. 12.</i>	117	<i>Vsusfructus, & vsus prescribi potest. p. 1. in verbo, coloni regimenda, num. 10.</i>	2
<i>Venditor quando teneatur ad pensionem, p. 2. q. 11. creditor num. 12.</i>	117	<i>Vsusfructus an in opera consulas, p. 2. gra. 3. q. 22. vsufruct. nume. 1.</i>	89
<i>Venditor ex mora censetur ad fructus, & pensiones, p. 1. de iur. et sent. irregular. per totam q.</i>	44	<i>Vsusfructus vel proprietates quomodo, & quando cognoscatur locat. p. 2. q. 3. vsufr. num. 3. cum seq.</i>	81
<i>Verbum, solet, quid importet, p. 2. de loca. ad long. temp. q. 1. num. 16.</i>	57	<i>Vsusfructuarius non potest facere meritoria, p. 1. tit. de loca. num. 17.</i>	14
<i>Verba illa, Recepit pro afflu an inducant locacionem tacitam, vel expressam, par. 3. grad. 2. acciden. contrall. locat. q. 33. reno.</i>	163	<i>Vsusfructuarius pot locare vsufructu ad quinquennium, & ad minus tempus, p. 2. gra. 1. q. 2. vsufr. n. 2.</i>	87
<i>Verba contrallus locacionis & conduccionis contra quem sint interpretanda, gra. 6. q. 1. num. 1.</i>	246	<i>Vsusfructuarius an teneatur stare colono, p. 2. grad. 3. q. 18. de vsufruct.</i>	88
<i>Vicarij episcoporum an debeant salarium, p. 1. de sport. ind. n. 84.</i>	23	<i>Vsusfructuarius an teneatur stare locacioni facta per conductorem, qui renuciavit, parte 2. gra. 3. quest. 5. vsufr. nume. 3.</i>	82
<i>Vicini domum, potest destruire cunctas domus, vbi est periculum ignis, p. 1. de neg. gest. num. 19.</i>	17	<i>Vsusfructuarius colens proprijs manibus si interim decedat, an teneatur proprietarius eius heredi, p. 2. grad. 3. q. 20. de vsufruct.</i>	88
<i>Vltimum attenditur in re diuersimode solita locati, par. 2. gra. 1. q. 3. sublocat.</i>	97	<i>Vsusfructuarius an possit facere in domo artem locabilem, vel mercenariam, parte 2. grad. 3. quest. 15. locat. vsufruct. num. 5.</i>	85
<i>Vltra derogant primis, vbi in contrallibus, testamentis subhallationibus, opinionibus, & similibus, p. 1. de merced. et sport. n. 4. cum multis sequen.</i>	9	<i>Vsusfructuarius an possit recipere pensiones, par. 2. grad. 3. q. 17. de vsufruct.</i>	87
<i>Vnio an probetur per locacionem, par. 6. in verbo probatio, quest. 16.</i>	285	<i>Vsusfructuarius conduitoris heredes ad teneatur de emulacione, p. 2. q. 7. locat. vsufruct. num. 2.</i>	83
<i>Vniuersitas locans non tenetur ex delicto, parte 7. conclus. 70.</i>	284	<i>Vsusfructuarius quę remedia competant contra proprietarium in materia locati & conduiti, p. 2. gra. 3. q. 27. loc. vsufr. num. 20. & 21.</i>	90
<i>Vfus et omni iure sunt prohibiti, p. 1. de condic. ob caus. num. 134. quid in donacione remuneratoria? nume. 135. cum seq.</i>	34	<i>Vtile quando per inutile vitietur, p. 2. de efflu. locat. ad longum temp. q. 6. num. 163.</i>	67
<i>Vxor non debetur ex promissione locandi, par. 1. de loca. qualific. in verbo promissio locandi, questio, 1. num. 9. in</i>		<i>Vulneratus a pluribus, & mortuus, a cuius illi hoc praesumat, p. 5. grad. 7. tit. de mor. vbi latissime.</i>	263
		<i>Vxor habuens domum viri an teneatur ad pensionem de iur. dot. num. 31. sub finem.</i>	

F I N I S.

D. VINCENTII CAROCII IVRISCI.

Locati & Conduci Tractatus.

Locationis diffinitio.

- L**VAERO primo, & principaliter, quid sit locatio. Prima fuit Hofi. diffinitio. Locatio est personæ, vel rei ad usum facta concessio, mercede in pecunia numeranda conveniunt. sequitur Ang. in verb. locatio. l. dixit petione, scilicet in opera vili, & mechanica, quorum proprium est locatio. & hæc est communiter recepta. Nicol. Moz. de contract. tit. de loc. in prin. num. 1. 2. Barbar. in rubr. de loca. num. 2. Gomez. in tit. de loca. in prin. Rot. nouiss. 37. num. 10. par. 2. Rebuff. de bench. num. 6. 38.
- 2 Sed in his, quæ sunt in exercitio excellenti, non dicitur propriè locatio, sed honorarium eorû præmium appellatur, dicam in tit. de præcip. verb. par. 1.
- 3 Secunda fuit Jacobi Gulac. in suis paratit. ver. definitio. locatio est conventio nuda faciendi, fruendiq; aliquid certa mercede.
- 4 Tertia fuit Hotoma. in Comment. in verbo, locationis diffinitio. locatio est contractus bonæ fidei, de re aliqua, certa mercede, vel faciendi, vel ad tempus vendenda, inter quos Iure Civili licet, factus.
- 5 Quarta fuit ex mente Menoch. diffinitio conf. 197. num. 4. lib. 3. locatio est, quæ vel in singulos annos, vel ad biennium, similisq; modicum tempus sit, mercede æquivalente fructibus, quibus correspondet ex notat. per Cagn. in l. 2. num. 202. C. de rescin. vend. Nat. conf. 49. num. 7. lib. 1. Tul. Clar. lib. 4. sentent. §. emphyteosis, q. 2. vers. & aduerte.
- 6 Quinto loco de sinebat Constantin. Hermonopol. in sua epim. locatio est, cum quis domum, vel fundum pactio alicui concesserit, & annuam pensionem accipiat, vel cum materiam artificii dederit, ut constituta mercede opus faciat, & similiter in structura domus reliquorum ministerio ob mercedem præstandam locatio dicitur.
- 7 Sexto loco placeat, vi hæc sit nostra definitio. locatio est contractus bonæ fidei, ultro, citroque obligatorius, qui cōsensu, re, & mercede certa perficitur, quorum verborum explanatio cōstat ex sequenti de substant. locati natur. similis, & similib. quod sit ultro ci-

troq; obligatorius, patet manifestè in l. Labeo, §. con- tract. vbi Alcist. ff. de verbo. significat. in l. si ut cert. §. nunc videndum. ff. de immo. dat. Roland. conf. 69. num. 4. vol. 4. Bero. conf. 114. vol. 1.

- 1 Pro intelligentia notandû est etiam, quod locatoris, & conductoris verba bisariam usurpantur in rebus utendis, & operibus faciendis. Locare namq; est utendum, vel faciendum aliquid dare. Conducere est tem utendum, vel faciendum accipere. Conductor, qui do mum utendam accipit: locator, qui dedit: sed in opere faciendi communis est titulusque usus, & significatio, nam quatenus operam suam vendunt locatoris dicitur, unde locare operas vulgo dicimus, quatenus opus faciendum incipiunt, conductores. l. 2. §. 1. & §. cum in fulam. l. 3. 6. & l. §. ff. loca. l. 37. de au. & arg. leg. l. 2. C. loca. l. 27. ff. ad leg. Aquil. l. si vero §. idem etiam. ff. de his qui deie. vel eff. vbi Cenacularius, t. cenaculi conductor, & locator, decif. Perus. 84. par. 2. l. 44. de fideiuss. conductor operis, idest Redemptor.
- 10 Hotoma. in comment. verb. Tur. in verbo. conductor operis, et in verbo emptionis, et secundo tangam in tit. de inst. act. Rebuff. in l. §. opem. col. §. de verbo. sign. Rot. nouiss. 37. num. 25. par. 2.

Q V A E S T I O II.

- V**idimus quid sit locatio, conductiove, non inutile erit videre, quid sit pensio, prout tractatur in contractu locati, et conducti: Pensio igitur est id, quod datur pro alicuius rei usu, ut agri, vel domus. Spileg. 1 in lexico in verbo pensio, Follet. in præf. Cens. prope finem, in verb. final. nu. 4. et dicitur pensio, quæ ex locatione prædiorum urbanorum: metes, quæ ex locatione prædij rustici percipiuntur, scilicet ancillorum.
- 2 §. fin. ff. de pet. her. de quo suo loco dicam. Accipitur quandoq; pensio, et pro prima solutione, vel secunda, aut tertia, vulgo *paghe*. Vnde in l. l. c. 2. §. igitur, ff. si cert. petat. igitur finio primo mense primæ pensionis ultimas currite, in pensionem repetere, apud Haloand. in l. pen. de re publ. quam ex Græco vertit. Cic. Lepr. teneor tamen dum à Dolabelle procuratoribus exigam pensionem primam. Pro Ros. Comedo. Cur tam sero? Cur cum altera pensio solvenda esset, non
- A tum,

Vincentii Carocii Tractatus

tum, cum prima? & Philipp. 6. etenim ista tuamini-
me avara conlux, quàm ego sive contumelia descri-
bo, niniun debet tibi populo Romano pensionem
terram. Idem ad Att. lib. 2. de pensione altera oro te
omni cura, considera quid sit agendum. Tit. de bello
Maced. 6. & stipendium, quod prioribus pensionib.
in multos annos deberent. Suet. in Vespas. pecuniam
ex prima pensione admouit. Accipitur quandoque,
& pro censu, vt per gloss. in c. constitut. de relig. dom.
& in pragmat. Cens. regis Alphonsi.

Locationis diuifio.

Q Væro pro intelligentia, quorū lex sit locatio,
conductio, & colonus. respon. datur: Quædam
est locatio largissime sumpta comprehendens libel-
lum, censum, emphyteosim. Menoc. conf. 372. nu. 12.
lib. 4. quædam improprie, cum metes non in pecu-
nia consistit, sed in specie: quædam proprie sumpta,
cum metes in pecunia consistit. dixi de substantia
locationis, id est in fine.

Secunda diuifio est. Locatio, & Conductio, quædam
est ad modicum tempus: quædam ad longum tempus.
dixi par. 1. tit. de locat. ad longum tempus.

Tertia diuifio est. Locatio, & conductio quæ iam
tacita, quædam expressa, dixi par. 3. de renouat. loca.
Benincas. in §. actionem, num. 70. de actio.

3 Colonorum, qui & conductores sunt, variegati sunt spe-
cies, vt per Cuiac. in rubr. C. de agric. & censu. Zas. in
§. preiudiciales, num. 1. 4. Instit. de act. C. de Rhodig.
lib. 7. cap. vlt. antiq. lecti. Abbas in c. de deatam, de im-
munita. Ecclesiast. cum. Corietan. in rector. ad Abbas.
in verbo, agricola. Almarot. in preiud. Rud. q. 7. Gonell.
in §. Item Seruans, nu. 8. de actio. apostulat. ad Berna-
chin. in verbo, Colonius, num. 1. Zas. in §. preiudicia-
les, num. 4. de actio. Quotum nomina emanantur po-
tius à moribus ciuitatis, quàm iure scripti, dum na-
tura noua quoddam nomina preparat. l. 2. §. si quo-
i. C. de vet. iure c. oucl. late videndus Burtas. con. 330.
num. 37. vol. 1.)

Adscripti, qui per scripturam terræ, vel glebæ ad-
scripti sunt. Censui, qui centum annuatim soluere te-
nebantur, differtentes à primis, quia isti ad partem seu
ciuitatis, isti ad simplicem censum veniunt annuatim,
de his est l. C. in quibus Coloni capite censui Do-
minos accensare possunt. lib. 1. tit. 49. l. vlt. dicuntur
Censui, quia sunt pars fundi & centus Reip. solueba-
tur prout de fundomei Boni. de Censib. art. 3.)

2 Perpetui olim tempore famis constituebantur red-
ditus ex publico, ideo quia simulantes prodabant, si
erant liberi, in perpetuo permanebant coloniati: si ser-
ui, prodituri dabantur. de his est tit. C. de medican-
tib. validis lib. 1. tit. 25. & bonus est, & saluberrimus
ille tit. etiam temporibus nostris contra ribaldos, & ba-
rones simulatores mendicantes: ad tritones enim ef-
ferent condemnandi, vt ibi Bart. auctoritat. dicens etiam
hodie esse locum pence illius legis. Gulielm. c. Ray-
nurus, in verbo, Adelsiam, nu. 124. pulchre Burtas.
conf. 330. ou. 38. vol. 3. & talis Colonius, hodie non est
in vsu. Aymo. de antiqu. temp. par. 4. nu. 229. Inqui-
lunus in vrbe domū alienam certa mercede conducit,
l. vlt. de migran. l. 4. §. preter ait, ff. de dam. insect. l. 37.
ff. de acqu. posses. & solum in edibus conduens habi-
tare potest, non autem cum domino, vel qui ius habi-

tandi habet, prout Proculus apud Laboneum in l. 2.
& 4. ff. de vsu & habit. Colonus dicitur in agro & est
duplex. Alius mercenarius, qui certa mercede fun-
dum conducitur habet, l. res pignoris, ff. de acquiren-
pos. l. fin. ff. de vi & viarmata. Hinc colonia fundus
colono locatus l. 2. 4. §. 3. ff. loca. l. Seig. §. Colonos,
de fun. instrum. instrum. quod; legatio. Pariarius, qui
non pecunia, sed certa fructuum parte fundum colit
l. 2. §. 5. ff. loca. Tibert. Decian. conf. 5. nu. 17. vol. 3.
Redoat. de reb. Eccles. vers. Sed colonus, sub rubr.
de caducitate ob non solutionem, Gulielm. in c. Ray-
nurus, in verbo, Adelsiam, nu. 122. de testam. Cassan.
in consuet. Burgund. des mains mortes, rubr. 9. §. 11.
nu. 9. vlt. 14. Menoc. de retin. poss. Remed. 3. nu. 53.
Quidam sunt originarii, ut nati ex patre, & matre co-
lonis, l. cum suis, primo responso, et l. fin. C. de agric.
et cens. lib. 11. coloni patrimonialium saltem censum et
emphyteoticarum, ut iuu. 6. l. 11. qui usurpabant
bona data in emphyteosim a principe. Coloni fugiti-
ui, qui fugiunt a solo, ut tit. 6. §. lib. 11. Coloni palesti-
ni, qui non possunt à terra recedere sicut alii, l. 1. C. de
colo. palestin. Coloni Tracentes, qui capitatiois im-
buta non præsabant. l. 1. C. de colon. Tracen. lib. 11. Li-
beri quoque, qui sunt turti, vt C. ne rust. ad ult. lib. 11.
et io athen. ut nulli agricolæ. Bona glossa, et magis-
tralis octo species colonorum ponens in rubr. C. de
agric. et cens. lib. 11. Ex quo optimè commendatur ma-
teria locati, et conducti: sicut enim agri cultura nulla
res vilior, ita et materia colonorum, qui fructus, et
agriculturas petrant. Vnde Tull. lib. 3. Officior.
Omniū rerum, quibus aliquid acquiritur, nihil
agricultura melius, nihil uberior, nihil dulcius, nihil
hemine libero dignius. Et in Canone: Et mihi ad fa-
piamus viti proxime accedere videntur, habent enim
cum Terra rationem, atque bene ornatio, et hoc
culto nihil potest esse uberior, et ornatus. Terent. in
Eunuch. Ex meo propinquo rure hoc capio commo-
di: neque agri, neque urbis odium me percipit. Philo-
sophus 7. Politicorum laudans colonos. Optimus
populus est, qui terre cultus est. Iasē Ioan. Lup.
de uturis, cap. 3. Micoli. conf. 225. nu. 68. lib. 3. et idem
Ioan. Lup. ad leuabit, §. 5. num. 92.

Colon. Retinenda.

Q V A E S T I O I I

E T ne enī in simplici diuisione terminorū hæc lo-
catis, et conducti materia in decisoriis appareat
ambiguis, infructuosasque, inferatur ad decisionem.

1 Quidam habet ius recipiendi seruitia a colonis ad-
scriptis, et tunc in recipiendis huiusmodi serui-
tiis, dubitatur ne uti possidetis interdictum? Duo eum
Barto. considerandi sunt casus. Primus de seruis, vel
colonis glebæ adscriptis: tunc domino iustitio conce-
ditur directum uti possidetis interdictum, est ratio,
quia de colonis adscriptis idem iudicatur, quod de
re immobili, l. quem admodum. C. de agric. et cens. lib.
11. l. longe. ff. de diuer. et temporalib. p. c. p. c. Faber
in §. retinend. num. 6. in sit. de interdic. qui exiendit
ad colonos nostri temporis ad modicum tempus, et
ibi Ioannes à Plarea, col. 2. vers. ad secundum.

2 Vnde in facto, et practico l. si colonus meus prohi-
beatur arare, et seminare, fructus colligere, nec a por-
tare,

tare, competit domino di rectum vti possidetis inter dictum ad idem glo. in li. ubemus, la secunda, in principio. C. de sacrosan. eccles. Ripa in cap. sepe. nu. 30. de restitu. spol. Et vltia superius adductos, dicitur coloni adscripti, vel coloni simplices ad modicum tempus pars fundi, & inter immobilia reputantur cum a solo non recedunt. glossa declarans in l. i. in verb. prescriptionem, quam ibi sequitur Bart. num. 5. C. de seru. fugit. arg. text. in l. si creta. ff. de fort. vbi creta est immobilis solo adhaerens, est mobilis a solo separata.

- 3 Menoc. de recupe. poss. ff. remed. 10. num. 6. Cui adde ab eo non adductos Afflin coofit. Siciliz, incipiente, Errores, col. 1. in 2. not. Canonio conuili, vbi Aoc. n. 1. Panorm. in 2. not. de reb. eccle. non alienao. Lau. in c. 1. §. 1. de feudi cogn. Cin. & Albe. li. q. 1. alter q. 2. C. vti possi. Rofred. in cod. tit. vers. sed in hoc interdictum, Jo. And. & Specul. tit. de causa possell. & proprie. colum. 2. vers. pro rustici. Tiraq. de retract. Li. gna. §. 1. gl. 7. nu. 120 exemplo fructuum, qui pendentes sunt pars fundi, secus si a solo sint separati. Redoa. de reb. eccle. fol. 73. nom. 26.

- 4 Hinc in prescriptionibus agendis, sicuti cetera in mobilia prefribuntur, & fundi pars reputantur, l. 3. ff. de diuerf. & temporal. prescriptionibus. Similiter
6 io legatis si sine ptedis legentur, inutile legatum reputatur, l. si quis inquilinos. ff. de legat. 1. Ex quibus iuribus etiam colligitur tales modo seruos, modo colonos, modo mancipia, modo inquilinos ptedij coherentes appellari.

- 7 Ex quibus sic discussa vtilitati studendo infertur limitatio ad regulam. l. cum qui xdes. ff. de vsucapio. quod res diuerf. solum censeri non debeat: hoc esse verum vnicuius huius respectu, scilicet diuersis respectibus, prout supra de Creta diximus, & seruis, quae duo dum solo adhaerent, immobilia separata octo mobilia iudicantur, & reputantur.

Adduco ad ea, quae ponit Abb. circa hanc regulam, & declarationem in eadem in m. 10. si de decim. Rip. in l. 2. num. 1. 22. C. de reuocan. dona. Tiraquel. de retract. confan. §. 1. gl. 18. nom. 21. & §. 8. glo. 5. num. 4. idem late in trac. de nobilit. 28. nu. 1. 3.

Adde plene tractatorem Decio. l. in testamento, la prima nu. 8. C. de testam. milit. Alcia. ad l. io quareum nu. 3. ff. ad leg. Falcid. Gome. in §. penales, nu. 35. in fin. de adtioibus. Menoch. de recup. possell. remed. 1. num. 26. & remed. 6. nom. 11. scribenet etiam intellecto fieri posse.

- 8 Quae addi possunt ad ea, quae coegerit Alphan. de pore 705. Secundus principalis casus est, cum agitur de seruis glebe non adscriptis, hique similibus seruitijs & obsequijs prestan. teneatur vti possidetis interdictum ex e. licet causam, de proba. & ratio videtur in promptu, quia ex turbatione illata his colonis, & adscriptijs ipsimet dominus torbati dicitur in quibus quasi possessione iurisdictionis. Abb. in d. cap. licet causam, vbi At. nu. 3. Bero. nu. 65.

Declaratur hic casus, nisi est perturbatur ex ea perturbatione animum haberet acquiesci possessionem Demioi, ob quam coloni, & ferui turbantur. Ioa. Fab. in §. reio. ca. nu. 6. l. o. ff. de interd. lac. Meoach. de re. tim. poss. remed. 3. q. 1. o. no. 118.

- 9 Ex quibus corollarie infertur ad intellectum l. fo ramen. ff. de ferui. vrb. praed. & eius materiz, videlicet, qd illa dist. de ferui. habentibus causam cotinua, vel

discontinua procedit in feruitutibus realibus tanq, secus in personalibus, ex Bart. in l. 1. nu. 5. ff. vii. pos. 10 Hinc vltus fructus, & vltus praeribi potest, l. iusto. §. non mutui. ff. de vsucap. l. fin. in fi. C. de ptecl. lon gi temp. et si glossa ibi aliter sentiat.

Colon. Recuperande.

Q V A E S T I O I I I.

Secundo loco datur & alia non inutilis indagatio in hac diuisione terminorum. ad l. fi. coloni, C. de agri, & censu. lib. 1. 1. ex quo est de promptum vltum notabile recuperande possessionis remediom, vi colonus a domino, seu bonae fidei possessore fugiens quod ante omnia restituendus, & postea de causa originis, & proprietatis discerendum.

- 1 Et tale remedium introductum est fauore agricolae in hac vltima materia locati, & condukti, ita vt ex hac ratione possitimum, quod tamen nunc non examino, multi in ea fuere sententia, vt pro alijs reb. no animatis, vel de mouentibus non concedatur. Rip. in c. sepe. no. 3. ff. de restitu. spol. Cot. conf. l. 8. n. 10. lib. 1. & cons. 5. 6. nu. 78. lib. 1.

- 2 Ampliatur hec favorabilis dispositio, vt procedat siue talis receptor coloro fugiens hoc scierit fugge vitium, siue ignorauerit. Ori. io rub. de cau. poss. & propr. col. 4. vers. 3. eod. Inn. But. & Rip. in c. sepe ubi Inno. nu. 4. But. nu. 6. Rip. n. 32. ver. 3. queto, de restitu. spol. lac. Men. remed. 10. recuper. poss. nu. 1. §. q. 2.

- 3 Ex quo sequitur corollarie limitatio ad e. ignorancia, de reg. iur. lib. 6. quod non excolet quando agitur remedio l. fi. coloni, C. de agri, & censu.

- 4 Secundo corollarie infertur, vt quoad restitutione rei ablata pari passu ambulant sciens, & ignorans, ad oo. in reg. peccator. lib. 6.

- 5 Ampliatur secundo loco hec favorabilis dispositio vt liceat domino propria autoritate, & manibus proprijs capere colooum huiusmodi fugientem, dum tamen in actu fuge, vel vagabundus nemini aduoc applicatus. Luc. de Pen. in d. li. coloou, q. 6. arg. debitoris fugitiui. lair praetor. §. si debitorem. ff. de his, quae in frau etc. facit alia l. si seruus fugiuus. ff. de fer. fu. Liquid fit fugitiuus. ff. de edi. l. ed. l. fugitiuus. ff. de verb. sign. & maxime quando iudicis copia haberi non possit vbi se assequuntur tunc reiocti coloou vagabundus, & fugitiuus, alias ipse est adeundus. gl. in l. heres absq. §. proinde, vbi Cur. i. no. 10. de iudic. Soc. reg. 87. Fall. 6. Gram. conf. 27. nu. 1. 1.

- 6 Ex quo sequitur corollarie ampliatio ad lair praetor §. si debitorem, vt non solum procedat in debitore fugiente, sed & colono, & similibus: addendo ad ea, quae in duobus casibus in materia format Soci. in reg. 78. in quinq. amplians Gome. in §. superest. num. 59. vbi Beoinca. in plurib. limitans nu. 41. In fi. de act. Ripa late in c. 1. nu. 88. de iod. Pet. Duc. reg. 175.

- 7 Subextenditur hec ampliatio, vt aliam no solum per se, sed et per alium exequi dominus possit, vt late deducit tres casus considerandos, modo quo in ampliationibus hacio l. Luc. de Pen. q. 7.

- 8 Ex quibus sequitur corollarie satis notabile ad materiam l. cum suodum. ff. de vi, et vi ar. quae est lex in materia locati, et condukti loquens, q. facultas facit di aliquid propria autoritate, vt vindicandi, capiendi,

Vincentii Carocii Tractatus

recuperandi, & similia, pōt quis et per aliū explicare.

Quod nota esse verum in concessione legali, secus in concessione facta à statuto, quæ per aliū explicari non potest, vt ibi notat Bolog. in suis interpret.

9 Vnde infertur in practica, quod cum in prouinciis, & terris Ecclesiæ vigant Bannimenta, quæ sunt loco statutorū, et prout sunt stricti iuris, quod si prædicta facultas concedatur à bannimentis, vt vnde iuris, & similia, quod per aliū nequaquam poterit explicari, quod in facto de facili occurrere poterit.

10 Secundo loco, et ex prædictis non inuoluitur inferri pōt aliud corollariū, aliq; ampliatio ad l. ait prætor, §. si debitorem, ff. de his, quæ iō frand. credit. vt liceat creditori capere debitorem fugitiuum nō solum per se, sed etiā per aliū, et hoc tum ex dispositione huius legis, si coloni, iū ex regula, potest quis per aliū, vbi oon repetitur iste casus exceptus, et debemus ad huc regnē, sicut Bononienses Carocio, gl. l. o. l. o. n. n. diffinitio, ff. de reg. iur. tum quia et concessio legalis, quæ per aliū explicari potest, vt diximus.

11 Si n. sit homo nobilis habens debitore suspectum, vel homo senex, & aliquo corporis impedimēto affectus, vt cū debitore caderet iō foueam, vel doctor, religioſus, & similibus, debeantur priuati suo legitimo credito, quia per aliū fidem negotium explicauerunt.

12 Conductor igitur potest per locatorem capi, & aliū deputatum ab eo, et soluat pensionem conueniam, qui fortasse è domo discessit, et adhuc pensionem non soluit. facit regula, qui per aliū, lib. 6.

13 Ampliatur tertio loco notabiliter, vt procedat dispositio l. si coloni, etiam si colonus esset asportatus, et euectus ad aliquam dignitatem, quia hoc domino præiudicare oon debet, sed ei colonus esset restituendus; ita Luc. de Penn. in l. si coloni, q. 8. per l. colonos, & Lorigonarios, C. eo. di. vbi ad nullam dignitatem sunt promouendi, vt ne puncto quidem à cultu agrorum distrahantur, et eis dignitas illata est iniuria, l. 1. C. de agrie. et mancip. dom. lib. 11.

14 Hinc princeps promouēdo colonum, et similes ad aliquod officium, et dignitatem, nō intelligitur velle præiudicare domino, cuius est colonus ascriptus, vel similibus, et sic sine præiudicio tertii, l. 1. §. merito, ff. ne quid iō loco pub. latē Alex. conf. 123. num. 3. vol. 2. conf. 87. ou. 8. vol. 6. Corn. conf. 107. nom. 6. vol. 3. Dec. conf. 11. num. 4. Mando. conf. 34. oum. 10. In fine l. 3. num. 19. ff. de const. princ. Alphan. reportat. 56.

Cui adde latē exortatum Fel. in c. causam, quæ, in verbo, interpretatio, de rescript. In fine l. pen. col. pen. ff. de iust. et iur. Iohannis auctoritates per Bolog. conf. 6. Cart. iun. conf. 184. per totum serē consilium, plenissimē Dec. conf. 344. Serenissimus, col. 1.

15 Declaratur ista ampliatio, vt non procedat in episcopali dignitate, quæ liberat colonum à seruilitate, sicut filium à patria potestate, gl. in §. palā autem. constituto, quæ digni. episc. vbi gl. loquitur de colono, et ascriptio, & habetur in can. si seruus sciente, dist. 54. gl. in l. 1. §. si ff. ad Maced. Bart. & alij in l. patre furioso, ff. de his, qui suot sui, vel alie iur. & hæc est communis opinio. Viult. etiā in filo loquens lib. 2. opin. 110. Clem. de pate. potest. cap. vlt. num. 50.

16 Ex quibus sequitur corollariē ampliatio ad l. quidam cōcludebant, in fi. & Bart. et scribentes notant. ff. de re iud. & ad l. imperiales, §. si miles, vbi Bald. & alij ootant. C. de nup. quod princeps promouēdo inha-

bilem præsumit ipsūm habilitate. quod si promoueat ad episcopatum, intelligitur etiā cum præiudicio tertij, puta liberat à patria potestate, si est filius, & colonia, & seruilitate si est seruus, vel ascriptus.

17 Quæ conclusio etiā vera est in Episcopo simpliciter electo, oondū tamen consecrato. Bal. in l. humanum, in fi. C. de leg. in l. fi. in princ. C. de comm. seru. manu. in l. fi. ver. & ideo fuit questio. C. sent. refic. non poss. latē Dec. in cap. cum te, nu. 8. de rescript. in c. cum in cunctis, §. cum verō, de elec. Clem. ad Cardinalatum amplians in cap. fin. num. 60. de patr. potest. Quæ fortasse addi, & iungi possent ad ea, quæ plenē in materia tradit Alcia. reg. 3. præsumpt. l. latissimē Anton. Gabr. in hoc non limitans de præsumpt. concl. 8.

18 Secundo loco infertur limitatio ad l. si non sint, §. perueniamus, ff. de au. & arg. leg. et l. cum aurum, in fi. ff. eod. tit. vt posito antecedente sequatur consequens dignus, nobilior, et preciosior. dixi ad reg. cum quid, part. 1. ampliatio. 2. vt non procedat iō filio adeo episcopatum, vel colono adscriptio.

19 Tertio infertur, quodd si aliqua res mea perueniat ad manus tuas, et penes te est effecta nobilior, vel preciosior, non tamen per hoc es liberatus à restitutione illius, ad intellectum eorum, quæ notantur in regula, peccatum, lib. 6.

20 Declaratur seruendo prædicta ampliatio, et non procedat in colono, qui per triginta annos curi inferuit. ita post alios Iacob. Menoch. iō 1. o. remedio recuper. possess. num. 70.

21 Ampliatur quarto loco dispositio d. l. si coloni, vt procedat ne dum in principalibus dominis, sed propriis ad materiam locati, et conducti appropinquandū etiam in feudatariis emphyteosis, Colonis ad longum tempus, in quorum prædiis conductus aderant isti coloni, et adscripti, qui auferantur. ita tradit, et determinat Luc. de Pen. in d. l. q. 10. cum vñle dominium habeant, ut Deo dante dicemus in o. de effect. loc. ad longum tempus: oon enim textus dominum requirit, ut tale remedium competat, sed principaliter, et sit bonæ fidei possessor.

22 Ex quibus sequitur corollariū in hac utili materia locati, et conducti, quod in locatione uenit iō in frumenta existentia in dicto laborio, sicut ueniunt ad emphyteosā, et conductorem, maxime ad longū tempus coloni adscripti, et pro eis competit actio fidei loci dominio dicto, ut Deo dante suo loco dicemus.

23 Declaratur primo loco hæc dispositio, et tale remedium non competit Dño, et similibus, supra expensis, si coloni recesserint ex nimia sequia dñoru, tūc non solum licet auferre, sed et dños interficere, ut ibi de tenet Luc. de Pen. q. 12. apud Tull. Philip. 2. Tyrannum, uel crudelē occidere est pñchrum, beneficium gratum, magna gloria. Senec. Victima nō la amplior, et magis optima Deo mactari potest, q̄ homo iniquus, latē Luc. de Pen. iō Luni. col. 4. num. 1. oert. ut armorum usus, lib. 10. iō l. col. 10. C. de pub. lictis cum consul. lib. 12. et hoc uerum uidetur in foro conscientie, secundo B. Thom. 2. sentent. art. pen. quem refert Felio. in c. cum nobis, col. 3. de prescript.

24 Sed contrariū tenuit Aug. de An. de potest. Eccl. q. 54. art. 3. quod equius, et iustius reputat Boer. q. 304. col. pen. in princ. et ita fuit in Concil. Constant. decisum, ut refert Brisson. in suo repet. in uerb. tyrannus. Bal. in lex hoc iure, col. 2. q. 2. ff. de iust. et iur. et iō 1. conf.

- constituitur, uerf. 9. quid tamen sit. Et superius adducta procedunt, qñ iudicis copia haberi nō possit, alias iudex adeūsus. *Iac. Men. de rec. pos. rem. 1. o. sub n. 88.*
- 25 Cui addit, q in isto colonus, uasallus & similes, pñt petere asseruationem a dñis suis. *Ang. pos. Bald. tu l. dñs §. 1. ff. de his, qui sui sui, vel alie. iur. Fab. Bar. & Salin. l. denunciant. C. de his, qui ad edes cōfugiūt. Pet. de Rip. in tract. de asseru. & ita seruat parlamentum. Boxt. decif. 304. col. pen. & hęc addi pñt ad ea, q docte posuit Hercu. de caut. de non offend. ubi casum hunc in specie tactum non reperi, & in materia feudi, & uasallorum notabilis est, pñteruim cū istis Domi celis alicuius castri, & uid. Mandof. de ingr. cap. 63.*
- 26 Declaratur secūdo principaliter, nisi emphyteota, colonus ad lōgam tēpus, uel uasallus esset aliqua de causā iure suo priuatus quia tunc non recuperat colonus ascriptiūsus, qui auligerunt, nec cōpetit remediū l. si coloni, ut tradit *Luc. de Pen. ibid. q. 13. ex c. domi no guerrā, in tit. hic finitur lex Cor. in Canon. noa sanctorum, l. 5. q. 6. Part. conf. 21. o. §. 9. l. 1. & qui sunt isti casus, quib. uasallus fundo priuatur, ponti Men. l. alle. rem. 10. n. 89. tu uero uide clarius Man. de ingr. c. 62. ubi habes centum, & viginti casus, quib. uasallus fundo priuatur, & aliqui sunt pñtētiēs ad materiā locati, & condukti, ponam loco suo in respiciētib. ma*
- 27 teriam tñ. Declaratur tercio loco principaliter hęc fauor. hīs dispositio, ut tale remedium nō competat contra colonum, & ascriptum, nec iusta causa migrā icem, & recedentem, ut stēnuius, pestis, famis, & similia, de quibus omnibus satis alias agemus in tit. de remif. merc. & multis similib. Et facit illa ratio, quia quilibet dispositio intelligitur, rebus fī stātib. ut deducit Bald. in l. Claris. C. de fideicom. & alibi sepe.
- 28 Quid si dominus restituitur in integrum, an sit restitutus etiam ad colonos ascriptiūsus, quibus exiuit priuatus? ponam in iur. de restitut. integrum.
- 29 Practicādo tamen declaratur quarto loco, ut non sit necessarius in hoc iudicio libelli, sen petitiō solē nis, sed qualis, qualis sufficiat, prout & in reintegrando dicit *l. ne de Pen. in d. l. si coloni q. 19. Rom. cōsil. 519. in f. Rol. conf. 71 nu. 17. uol. 1. lat. in §. pñiudicialis, nu. 35. Instit. de acq. conf. 2. nec f. lib. 3. Soc. iun. conf. 75. num. 1. conf. 82. num. 1. lib. 2. Neuiz. conf. 32. nu. 7. pulchrē Soc. sen. ita distinguens conf. 32. num. 2. lib. 4. Nat. in Cle. sepe, in uerbis, necessario, de uer. signific. & hęc est magis communis opinio in quouis remedio possessorio ad recuperandū inuenio, ut attestat Iacob. Menoch. tam in hoc, quam in reuieg. & similib. in remedio 15. recuper. possif. quest. 20. & ita passim praticatur, ut saltē etiam si summarie procedatur, qualis qualis petitiō requiratur, qui *Iac. Men. ab eo non allegat. ad Pedemont. decif. 1. num. 3. ubi requiritur aliquis libellus, ut reus cōligat memem actoris, & si etis generalis patte opponētē non procedat, cui plene tractanti add. Rom. conf. 519. & ibi late per Mandof. in add. in Monach. in cap. fin. in uerbo si gura, de hāret. l. 6. Marf. reputans hoc in practica ad modum singulare, in singul. 102. inf. rēs ex hoc dicto**
- 30 corollarie limitationem ad int. ut lite non contestata, ut non procedat in summarijs, & Ec. Et quod libelli oblatio requiratur tam in remedio huius legiti, quā Cā. reintegranda, & alijs similibus ultra superius adductos per Menoch. adde Specul. de libelli cōceptione, §. nunc dicendum, uerf. 4. & uerf. 26. Innoc. in c. 5. &

ibi Abb. nu. 14. de libell. obl. Soc. in litem quæ nobis, nu. 14. ff. de acq. poss. Rip. in l. naturaliter §. nihil commune, nu. 1. 47. ff. de acq. poss. Pract. Papien. in forma libelli in causa spoliat. possif. Marian. in c. 1. fal. 52. & 53. de libell. obl. et hodie hęc est magis communis opinio, Ant. Gabr. de restit. spol. concl. fin. num. 138.

31 Immo iam in hoc ad recuperationem coloni, quā in canon. reintegranda, & omnibus alijs possiflorijs iudicijs, lites contestatio requiritur. Arch. in d. canon. reintegr. ver. & no. quod cum clericis, & ibi Dom. enl. pen. uerf. quero, Soc. in l. 7. quæ nobis, col. 1. uer. tertia dubiano. Aufre. ad Capel. Thol. q. 226. Alex. conf. 2. col. 3. vol. Rot. in nouif. decif. 2. de rest. spol. Socin. in c. quoniam frequenter fallent. 62. ut lite nō contest. Dec. consil. 203. num. 5. & hęc est communis opinio Doc. in §. nihil commune, ubi Alex. num. 96. lat. 167. Rip. num. 182. Ant. Gabr. de restit. spol. concl. vii. num. 115.

Cui addit Rebuff. ad reg. constit. To. 3. tit. de mat. possif. at. 4. glo. 1. in fin. attestans in Galia passim obferuari, & insuper cum contrarię possessiones allegantur. Cui addit pro hac opinione pulchrē Affl. ab eo non allegat. decif. 346. ubi quomodo in summarijs taceis lites contestetur. idem inen. in concluf. allegat. *Iac. Menoch. in 15. reuieg. recuper. possif. quest. 22. cui ad de Bero. quæst. 37. num. 1. in fin.*

32 Quæ hic appofuit, iam ad intellectū l. si coloni, de qua agitur, quam canon. reintegr. quod passim in ufu recipitur, & competit colonis, & conduktoribus, ac et locatoribus, prout Deo dante suo loco dicemus.

33 Quinto loco declarat, ut nulla prescriptio obstat domino recuperare uolēt colonum, uel adscriptiūsus, in qua materia considerandi sunt aliqui casus loquēdo, tam in remed. l. si coloni, quam in reintegranda, & similibus, cum fin. eludem decif. & conf. rati ad materiā locati, vi infra uidebimus.

Primus est, cū reus conueniens est in meta, et manifesta mala fide, tunc si nullam pōt opponere prescriptiōis exceptionē, presertim de iure Can. qd. uā mala fide tollit oēm pñscripōnē ita, ut nec immemora belis prescriptio aliquid releuet. *Are. in §. futiue, nu. 25. Instit. de ufu. Cran. de antiq. leg. par. 4. quar. parus princ. num. 19. et 20. Bero. ita declarans in c. sollicite, de maior. et obed. Iac. Menoch. in 15. reuieg. recuper. possif. q. 31. n. 416. ita intelligens Cā. decif. 5. de rest. spol.*

Cui addi lmo. idem tenentem in c. sollicite, in fin. uerbis. *ver. in gl. 6. de rest. spol. Alecōf. 6. col. 5. uerf. 6. quod remediū, vol. 3. Salin. l. 1. in 3. opposit. C. si p iud. Ex quib. ad uilitatē sequitur aliqua corollaria.*

34 Primum, intellectus ad decision. Cā. sal. in ordine quintam, de restit. spol. ut procedat in reo existēte in mala fide manifesta.

35 Secundum, inferri intellectus ad regulam possif. l. 6. in illis uerbis. Nullo uinquam tempore est immemorabili, et ibi, malæ fidei, maxime manifestæ, et clare.

36 Secundus est casus principalis, vi probata possiflorie tantimporis, cuius non est memoria in contrarium, excludatur probatio possifloris, quia probandum possidēte tanto ipse, non pōt dici aliqūē spoliatus, non quod uere in se iuris remedium sit prescriptum. Ant. Gabr. de rest. spol. col. 5. num. 6. & ita conciliantur aliqui, tenentes per tempus immemorabile prescribi tam hoc remedio, quam in reintegranda, & similibus recuperatorijs remedijs. *Rot. in nou. decif. 259.*

Vincentii Carocii Tractatus

Gozad. conf. 7. num. 7. Corr. in reg. spoliatus, fall. vlt. Abbin cap. 1. in fi. de restit. spol. Crau. de antiq. temp. in 4. part. num. 175.

Et alij tenentes contrarium, vt Sarnent. de trienn. q. 1. in fine ¶ Venaf. conf. 41. num. 13. conf. 96. col. 6. vers. preterea. Probin cap. 1. num. 4. de eo, qui mittitur in possessionem. Ex qua secunda conclusione inferuntur aliqua corollaria vilia.

7 Primum est alter intellectus ad allegatam Cassiad. decis. in ordine quintam, vt tali remedio, & alius recuperatoris preterbatur, idest non ipsius iuris remedio in eo, sed probata tantu longa immemorabili possessione non presumatur spoliatus.

8 Secundum inferitur intellectus ad regulam possessor. lib. 6. vt possessor male fidei iuris remedium non preterbatur, sed probata immemorabili possessione excludat vitium spoli.

39 Tertius est casus principalis, quando possessor est in bona fide, vel mala fide presumpta: hoc casu potest obici preterbatur 30. ann. tam aduersus intentatū remedium l. si coloni, de quo agitur, quam in reingranda, et si similis, remedijs recuperatoris ita colligiuntur ex mente Buriij, & aliorum in e. solliciti, vbi Abb. nn. 4. Retro. nu. 31. de restit. spol. Crau. conf. 105. col. fi. lib. 1. Luc. de Pen. in hac l. si coloni, q. 20. Socin. l. re, que nobis, num. 18. fi. de acq. poss. Ruin. conf. 60. nu. 34. lib. 1. conf. 103. nn. 4. lib. 4. Rimi. conf. 54. col. 6. vers. circa secundum, lib. 4. conf. 428. num. 11. lib. 3. Dec. conf. 303. num. 24. Bal. de preter. in 4. part. 4. part. prin. q. 24. Maran. de ord. ind. dist. 7. nu. 50. Gra. conf. 70. nu. 18. lib. 2. Pat. conf. 1. nu. 154. lib. 1. Crau. conf. 124. nu. 14. Roland. conf. 72. num. 18. lib. 2. lat. hanc affirmans, Iaco. Menoch. in 1. 5. remed. recup. poss. sub num. 418. Cui adde plenē materiam tractant Alex. conf. 6. col. 5. vers. preterea antequam, lib. 1. iterum conf. 167. col. 2. vol. 6. Soc. attellanē hanc esse magis cōm. opin. conf. 39. col. 3. vers. preterea hanc remedio, lib. 3. Scifel. in d. l. rem. que nobis, col. fin. Lanfran. in rubr. de cau. poss. & prop. col. 3. Socin. iun. conf. 48. col. 2. vol. 2. Cran. de antiq. temp. in 4. part. nu. 205. Bero. q. fam. 82. nu. 4. Ans. Gabr. de restit. spol. concl. 5. nu. 64. Ex quibus corollarie inferuntur ad aliqua vilia.

40 Primum est, tertius intellectus ad allegatam Cassiad. decis. in ordine quintam, vt non procedat in eo, qui est in bona fide, vel mala presumpta, quia tūc preterbatur allegato spatio 30. ann. Secundo inferitur intellectus ad e. fi. & regulam, possessor. lib. 6. vt procedat in mala fide vera non presumpta tantum, Bart. in l. fi. in fi. C. vnde n. latē Didac. in reg. possessor. par. 3. §. 8. nu. 3.

Cui, quia pulchra, & vtilis in præbea est declaratio, addo Crau. de antiq. temp. 4. part. 4. par. princip. nu. 20. ubi declarat se in conf. suo 146. Rui. conf. 156. nu. 10. lib. 1. conf. 34. num. 10. lib. 2. conf. 27. nu. 27. lib. 3. conf. 13. nu. 4. conf. 44. nu. 17. conf. 118. num. 4. lib. 4. Socin. iun. conf. 115. nu. 30. lib. 2. Roland. conf. 3. nu. 9. lib. 1. Ripa in e. sepe, num. 66. 67. de restit. spol. & hæc opinio est cōmunis, Balb. in l. Celsus, nu. 106. de preter. Immo hæc hodie est receptissima opinio, à qua durum esset recedere, Iacob. Menoc. de recup. poss. remed. 13. q. 2. l. declar. 2. num. 70.

Cui adde, quod hoc procedit etiam in inspectio merito iure canonico, quod in hoc à ciuili non differt. Abbin cap. solliciti, num. 4. de restit. spol. Balb. de preter. in 4. par. quartæ par. princip. q. 24.

41 Quartus casus principalis est, tum in hoc remedio, q. reingranda, & similibus recuperatoris remedia possessor cum iurilo, & bona fide in re non affecta vitio reali, & eausam non habuit scienter a vitioso auctore preterbatur per annos decem inter presentes, & uiginti inter absentes, Balb. d. q. 24. in fi. Rui. conf. 62. num. 14. lib. 2. Roland. conf. 231. lib. 2. Iacob. Menoch. id restringens aduersus Ecclesiam, vel similes priuilegiatos in dicto remedio 15. num. 435.

Quæ omnia appositum sunt ad materiam l. si coloni, q. aliarū, quia coloni, & conductores reintegrantur, et habent similia remedia, vt Deo dante suo loco dicemus.

42 Declaratur ulterius dispositio l. si coloni, aut colonus, qui au fugit, est ab alio apprehensus, et dominus statim amitti possessionem, l. 1. §. per rerū, fi. de acq. poss. si verò non est ab alio apprehensus, aut statim in libertate, diu, idest per decem annos, et tunc dominus est priuatus, alius non l. 3. §. quod si seruus, fi. de acq. poss. l. si is, §. si seruus, fi. de vlt. acq. cuius l. intelledum, an affirmatiue, vel negatiue legi debeat ibi, nisi pro libero, uide Anto. Aug. emend. iur. c. 1. lib. 1. Ferre. post alios, in d. §. per seruū, nu. 4. Cyn. in l. 1. q. 2. l. C. ubi causa status, uel iudicis arbitrio illud, diu, intelligatur in d. §. si seruus, Alber. in rubr. C. de ser. fug. col. pen. vers. secunda questio.

Colonorum priuilegia.

Q V A E S T I O I V.

M Vlti insuper sunt colonorū priuilegia, & fauores ultra casus positos à Menoc. de arb. col. 194. num. 33. & D. Sfor. de restit. integ. q. 9. art. 6.

1 Priuilegiū primū. Agricole insistentibus colligendis, & seminatis frugibus non sunt modo aliquo ab exercitio, & opere amouendi, l. 1. C. de agr. et cens. lib. 10. & ratio esse videtur, ne alius occupati negotijs, curam agriculturæ relinquunt, l. 1. C. de aqueductu, lib. 10.

2 Priuilegiū 2. Die dominica, ac etiam alia quauis feriata in honorem Dei, et sanctorum coloni, et agrorum conductores culturæ liberè, licenterq; interueniant necessitate urgente aeris, quoniam frequenter enenit, ut non aptius alio die frumenta sulcis, aut vineæ scrobibus mandentur, ne occasione momēti pereant commodius celesti prouisione concessa, l. 3. C. de fer. cap. licet, ubi Abb. de fer. Ioan. Lup. in c. per uelitas, §. 27. num. 9. de donat. inter uir. & uxorem.

Ex quo priuilegiū sequitur corollarie duo utilia. Primum est, & suis uile in hac locat, et cōducti materia, quod si in segetibus, et granis seminatis inferatur damnum, quod in causa istorum damnorum illatorum procedi potest et die feriata in honore Dei, & tō est, quia nisi statim cognoscere, res de facili periret. Ita per hunc tex. dixit Mando. com. hospitali S. Spiritus in tract. cōmis. formul. 1. 3. q. 11. traditi in materia Pet. de Vreno in praxi notar. iit. de beneficijs ne quis uocetur in ius die feriata, nu. 6. & tale damnum non æstimatur, prout frumentū maturum, nec arbor prout esset magna, sed solum dubius enemus, idest quantum uendi potuisset illa perceptio frumenti, vel arboris fructus, Alber. in 2. par. stit. q. 18. et in l. propter spem, fi. sum. erisc. Cyn. in l. C. ad l. Aquil. Bald. conf. 82. locat. nu. 4. qui loquitur in materia locati, et cōducti, Crau. conf. 40. num. 10. Plotde in litur. §. 33. num. 6.

Et

- 4 Et sic patet ampliatio ad hanc l. 3. vt non solum liceat seminare fructus, sed in iudicio agere causam ad fructus pertinenciam breui tempore peritiam.
- 5 Et sic si per statutu Tuderinu disponitur, vt in causis damnoru danozum procedatur quolibet die feriatu in honorem Dei, valer, quia concordat cum iure col.
- 6 Ampliatur secundo, vt in causa alimentoru die feriatu in honorem Dei procedi possint enim permittitur seminare, quia fructus nascuntur, ex quibus viuimus: sic & alimenta confluere. Soc. de citat. artic. 19. num. 7. fall. 2. Firmian. in verb. feriatu diebus in honorem Dei. Mandosin pract. commis. Form. 13. q. 8. Cui adde ab eo no allegat. Gubiel. de Cun. in l. 2. ff. de ser. quod alibi non legisse dicit Alex. in l. 1. col. 6. ver. his tamen, ff. sol. matr. Docto. in verb. alimenta, loan. de Arn. valde commendans, comm. 72.
- 7 Priuilegium 3. Coloni, terrarum cultores, et agricole possunt contrahere matrimonium, et filii nati sunt legitimi, etiam si non interuenierit dotalis instrumenta, et alie solennitates, quae in nuptiis interuenire solent, § illud quoque, ver. sed neque agricola. Aub. quibus modis naturales efficit leg. vbi Imperator tradit notabilem rationem, § quia solius circa tetram operationis laudabilis, et iusta causa est.
- 8 Priuilegium 4. Tignum vincis inluctum oecue dissoluere, neque uendicare licet, ulnearum cultura debetur, l. 1. ff. de tin. iniunct.
- 9 Priuilegium 5. Quintum est notabile priuilegium, de quo in l. secunda, ff. de nund. de quo Alciat. lib. 4. dispo. cap. 8. vbi ex mente diuini Platonis dicitur, quod ciuitas indiget ad bene, et beate viuendum, et ut dicatur bene instituta, rusticis, et aliis conductoriis, qui afferentes in forum aliquid non coguntur stare ad minutatim, ne ab opere rustica auocentur, et annotatione prebitio destituantur. Duen. reg. 297. num. 1.
- 10 Qui textus notabilis est ad suorem tricolorum, caponium, et hospitium, qui in die sabbati ponunt se ad portas ciuitatum, et emunt a rusticis, et conducto ribus, vineas, et alia ad manducandum, et fruantur, et si cines, magnates, et nobiles aliquid uolunt, excoedant, et illam l. dixit singulari Aufre. de Thol. q. 446. loan. Mare. decil. 340. nam 46. vt tales cogi possint.
- 11 Priuilegium 6. Coloni tunc alios possunt condere testamentum coram quocunque testibus, et uales, et tenent ex dispositione l. fin. C. de testam. vbi ad agricultura, et colorum laudem prorumpens Imperator inquit: Ad Dei humanitatem respicit, qui Colonorum, et rusticorum simplicitati succurrit.
- 12 Que conclusio uera est, tam in testamento in scriptis, quam nuncupatio, vt per Cyn. in d. l. fin. vbi Bart. attestatur ita de consueto die feruari.
- 13 Procedit etiam sine in tali loco uigetur consueto coram quocunque testibus posse testari, siue non, per An. 4. ge. Sah. Cast. et lat. in d. l. fallit prince alios in agri colis, et censibus. Boer. decil. 272. in prin.
- 14 Priuilegium 7. de quo in l. 3. C. de defens. ciuit. ubi inquit Imperator: Vni ratione prospectum est, vt innocens, et quiesca rusticis conueniri non possit in pecuniariis causis, nisi coram defensoribus locorum. Alciat. reg. 2. presump. 4. num. 4.
- 15 Priuilegium 8. Coloni, et terrarum cultores a muneribus excusantur, l. 1. C. vt rustici.
- 17 Quod ueru est in re personalibus, ut ibi no. nisi in defectum aliorum, et hoc publica exponat uultus,

argum. ff. de muner. et honor. l. vt gradatim, § quoniam, l. honor. § fin. ois: Luc. de Pen. in l. 1. C. de ager. et cens. col. 1. in fine.

- 18 Intellige 2. quod coloni, et agricole non admittuntur ad honores habentes onus in medietate annexum, l. colonos, l. secunda. C. de ager. et cens. lib. 1. nisi in defectum, vt not. in l. 1. C. de ager. et man. domi.
- 19 Intellige 3. vt coloni munera meret patrimonialia ordinaria, siue canonica subire coguntur pro terris eorum, in alijs non nisi feruata consuetudine, que in hoc est attendenda, l. hii penes, C. de ager. et cens. l. omnes, et l. obistere, C. de tributis, l. 1. C. de immun. nemini concedenda. lat. Luc. de Penn. in l. colonos, col. fin. C. de ager. et cens. lib. 1.
- 20 Intellige 4. vt in munerib. mixtis, quod illa indifferenter subeunt in casibus, qui habentur de itamanis, nemini conced. l. 2. et de quibus muner. licet excusare, l. 1. et de collat. fund. patrimon. l. 2. et de priuileg. dum. August. l. 1. in alijs uero casibus in quibus munera extra ordinatim indicuntur, excusantur coloni, quatenus per sona respiciant, alijs proportionabiliter tenentur, vt l. 2. p. Luc. de Pen. in l. 1. C. de mun. et in quo loco l. 1. 1.
- 21 Priuilegiu 9. Agriculturae fauore nullus agricolas, siue colonos alienos lo eade, vel aliena prouincia occulure potest, et ad sua loca redire copelluntur, § sed etiam, Auth. de mand. princip. vbi Accurs. dat priuilegium hoc nedum colono adscriptio, sed cuiusque laboratoris, et colono, vt extra oculatarii non possit.
- 22 Priuilegium 10. Agriculturae fauore inter adscriptum, et mulierem alienam optine probentur etiam possessore sciente, et hoc ne cultura per colonos deseratur, § adscriptio, vbi gl. auth. de nupt.
- 23 [Priuilegium 11. Agricola praelatum diligens, innocens et quiesca, l. 3. C. de defens. ciuit. Nec hoc probari debet. Alciat. reg. 3. p. et ampli. 3. num. 4.]

Colonorum proprietates.

Q V A E S T I O V.

V Idimus quor sine colonorum species, que remedia competant dominis pro colonis adscriptiis, vel censibus, oecnon, nonnulla ipsorum priuilegia competentia etiam alijs terrarum laboratoribus, et colonis. ponamus pro intelligentia aliquas proprietates talium adscriptiuorum, et censuorum.

- 1 Proprietas prima. Adscriptiuu censu sine prediis, quibus adherent, legari non possunt, et si legentur, legatum est inutile, nec debetur ratumatio nisi ex coniecturata mente defuncti, l. si quis inquit, de leg. 1.
- 2 Proprietas 2. Adscriptiuu, vel censu sine prediis, quibus adherent, uendi non possunt, l. quemadmodum, et ibi oot. C. de ager. et cens. lib. 1. Quam limitata, nisi ex causa famis, vel alterius necessitatis. Titusq. de retract. l. signa § 26. glo. 1. num. 8.
- 3 Ex quibus habetur ampliatio ad glo. in l. 2. C. de patent. qui filios distat. vt procedat etiam quoad censibus, et alios similes alienari prohibens. Ampli. vt nec promoueri ad sacros ordines sine consensu domini non possunt. Canon. gener. dist. inc. 54. Bero. in cap. ouili. de rebus ecclesie non alien. Rodoa. in cap. tract. fol. 75. num. 30.
- 4 Proprietas 3. Adscriptiuu, vel censu sine prediis, quibus adheret, precribi non possunt, nisi in p. s. alom temp.

Vincentii Carocii Tractatus

- temp. l. 3. & ibi not. C. de diuersis & temporal. pfer. not. in l. 1. C. de fero. fug. dixi sup. q. 1. huius partic.
- 9 Proprietas 4. Dñs pro agric. & cens. quos habet pferat annonas functiones l. 3. C. de agr. & cens. l. 11.
- 6 Propietas 5. Ab agricolis, & cens. exigendi sūt red ditus, qui ex fundo percipiunt, nō pecunie, nisi aliud consuetudine sit inducendum. l. 5. C. de agric. & cens.
- 7 Propietas 6. Originarij coloni terre adscripi libe rari non possunt aliqua dignitate, vel prerogatiua, sed omnino dominis suis testitudo. l. originarios, C. de agric. & cens. l. originarios, lib. 1.
- 8 Propietas 7. Suscepit ex matre originaria quam vis ex patre libero matris cōditionem sequitur, & ip sa mater cum sua sobole est ad agriculturam reuoca da. l. mulier, C. de agric. & cens. & sic est casus in quo filius sequitur conditionem matris, quae deterior est, quia ferulis, quam patris, qui liber est.
- 9 Propietas 8. Coloni adscriptij nō possūt asserre aliquid praeiudicium dominis in possessione eis in scijs, vel inuitis. l. per colonum. C. de agric. & cens.
- 10 Propietas 9. Prohibentur coloni ad ullam conuo sare militiam, & adscriptij magistri militum esse ne queant, vt Reipublice honestati, & Dominorū indē nitati cōsultatur, l. colonos, C. de agr. & cens. vbi dicit Luc. de Pen. sicut vomere, & ligone, sordidus inde fidus gladio turpius vteretur, quod facit p militia nō sit p. s. quia vt plurimū ponit iusticiam ex cives.
- 11 Propietas 10. De qua in l. libus, C. de agr. & cens. & multas alias proprietates reperit studendo candi dus lector, quas pro nunc omittit.

Adscriptiorum facultates.

Q V A E S T I O V.

- Q** Vero vltius, quomodo probabitur adscrip tius, vel censius, & quomodo cognoscetur co lonus Adscriptus a censito respōdetur, quod Adscri ptij, & censiti conueniant, quia ambo sunt homines liberi, ita gl. venet. libemus, & authen. ibi positi. quae incipit, adscriptus, C. de agr. & cens. l. in l. ne diuinus, & in l. quemadmodum, C. de agric. & cens. lib. 11. & l. 11. C. in quibus caus. colon. cens. l. 1. o. & haec est com muni opinio test. Aret. de iur. pers. in princ. num. 5.
- 2 Declaratur, vt pcedat quod extraneos, secus quo ad dominos, secun. gl. in l. 3. ff. de stat. hom. ea ratione quia a dominis vendicantur.
- 3 Quae declaratio mihi non uidetur admodum tuta, quia seruitus, & libertas sunt contrariae, nec in eodem subiecto stare possūt. l. vnic. post prin. C. de lat. libert. tollend. facit. l. ius nostrum, ff. de regul. iur. praeterea si lius licet liber sit, a patre vendicatur, & ciuis a sua Ci uitate, l. 1. §. per hanc. ff. de rei vendic. l. de iure. ff. de munic. p. Vnde verior opinio videtur vt omnino libe ri sint, vt ibi Bart. & Alben. sententur.
- Ex quibus sequuntur plures facultates competen tes adscriptis, quia liberi sunt.

Colonomum facultates.

- 1 **F**acultas. Prima. Adscriptij de iure authenticorū possunt clericari, tam volente domino, quā etiam con tr. authent. Adscriptus vbi Acc. not. C. de epis. & cler. §. adscriptus, authent. eod. tit.

- 2 Et sic fauore religionis superius contradicō non attenditur. Facultas secunda. Adscriptij possunt esse testes, sicut ceteri homines liberi, vt no. in authent. te stis productus, C. de testib. Facultas 3. Adscriptij pos sunt cōdere testamentum iuxta tamen notata in leum satis, C. de agnec. & cens. lib. 11. Differunt autem, quia censui respondent quid certum annuum, sed adscri ptij quid incertum, vt notum in tub. C. in quib. caus. co lon. cen. dom. accusare poss. lib. 11.
- 3 Et probatur, & si adscriptus qui se ascribit terre confitendo se velle ibi perpetuo morari, nec inde disce dere velle, concurrente de hac confessione scriptura nec non alio adminiculo, puta quod sit descriptus in libro censu, vel i alijs iudicijs. Tria igitur necessaria sunt. Responso, scriptum, & adminiculo. Aretita praeterea docens de iur. pers. in princ. nu. 6. commēd. las. in l. 1. num. 18. C. de sero. fugit.
- 4 Et vltius circa colonos censitos animaduertē dum est, quod domini, vt diligenter efficeretur ser ui, colendos agros eis domini libentissime dabant sub annua quadam pensione, quam Kalen. Mart. pendere solebant, & quia certis pecuniis additi erant, me rito quandoque tributarij vocabantur, vt l. 8. C. de agr. & cens. lib. 11. & sunt dicti censui coloni nō ab annuo cēsu, prout multi Doc. opinati sunt, sed quia sūt pats fundi, cui adscripti sunt, vt late deducit Bonon. de cēf. artic. 3. vbi etiam ponit colonos censuarios, qui libe ri homines sunt, & dominis annuum censum praestit vt per eum laic. Rosed. in form. libell. part. 5. rub. de offic. iudic. quo subuen. censu. vel vasall. cum multis sequentijs, &c.

De origine locationis.

Q V A E S T I O III.

Principalis.

- Q** Vero primo loco de origine locationis, & sic quo iure introduci sit locatio, & conductio, & unque indubitarij iuris est de iure gentium l. cx hoc iure. ff. de iust. & iur. l. 1. hoc ut. Et si dicatur pecunia, vt metces, est de substantia locationis, quae multos post annos fuit reperta post ius gentium. Pl. li. 33. c. 1. Polid. de iurent. rer. li. 2. cap. 30. Georg. Agr. lib. 1. de praec. metall. & mon. latē Cel. Rhod. anuq. lec. ca. 3. li. 5. Entrop. lib. 1. Rom. Hist. Macrobi. lib. 1. Saturn. c. 7. Vnde Ouid lib. 1. Metam. describens priorem sta tem, deinde in deteriorē inquit. Effodiuntur opes it ritamenta malorum. Lucr. lib. 5. Posterius res inuen ta est, aurumque repertum. Ex ex nostratibus iuris in ter paribus tradit late Tiraq. de retr. & Lignagnis. §. 1. gl. 20. num. 9. Aff. in 3. feud. inuq. quae sint regni. §. monet. Stephan. Forcat. in Herioman. ter. dialog. 48. Franc. Connan. lib. 7. cap. 5. Connar. in libell. numism. cap. 1. in princ. vnde postea factum est, vt facultas cu dend. monetae soli principi competat. Bart. in l. 1. C. de veter. num. lib. 10. cuius opinio communiter appro batur. Soarez. in suo Thesaur. recep. sentent. littera M. num. 191. Respondetur, quod a principio fauere creatio nis huiusmodi contractus non erat adeo solemnis, prout postea pecunia in metallis reperta, & signata, & cum post pecuniam iure signatam talis contractus ab omnibus gentibus acceptus, & practicus sit, & pecu

niz signat vsus, & locationis contractus iure optimo iuris gentium dici possunt, ita sentit Bar. ad l. ff. de contrah. empt. sequuntur Ang. Abb. & alij, ad d. l. ex hoc iure, vbi Isid. nu. 22. Alij ad l. prope modum, nu. 2. ff. de verb. sign.

Hottoman. in suo comment. verb. inst. in verb. naturalia, verbo, tertio modus. A dñt. ad §. ex hoc iure, inst. de iure nat. gen. & ciuil. An. Burgo in rub. de empt. & vend. num. 12. Ate. pinel. de rescindend. vend. rubr. parte 1. cap. 1. nu. 8. post longum discursum, qui licet a Bart. opin. ad allegaram l. 1. ff. de contrahend. empt. in aliquo discentite videatur, sequitur tamē ex vsu postea recepto eiusdem opinione m. vnde ex prædictis more logicorum sequi videtur vñ collatium, quod si quid non ab initio cum primis hominibus, sed post ciuiles leges conditus fuerit per omnes gentes communiter acceptum, & approbatum, ins gentium recte appellari potest ad intellectū §. ius autem ciuile. verfic. quod vero instituit. de iure naturali gen. & ciuili, & ad l. omnes populi. ff. de usufr. & iure.

Sed pone, quod merces non consistat in pecunia numerata, sed in area, ut puta, frumētis, vino, & oleo, erit locatio, distingui solet in hoc: aut est facta cōcessio per nomina quorū, vt teritis, quarta, &c. & est societatis, si vis maior, §. si merces, ff. loc. l. cum duob. §. si in cōcedenda, ff. pro soc. aut per certam mensuram, vt decem corbes frumenti, & est cōtractus inopinatus, & agitur præscript. verb. l. si rem, ff. de præscript. verb. nu. in l. si olei, C. locat. vbi Bar. inserti in factis, in pra-

ctica obtinuisse, quod libellus sustineatur si cōtra cōtentionem agendo dicatur locasse fidei fundum pro certa quantitate frumētis, sequitur Fab. de Mōl. de empt. & vend. in 2. q. princ. num. 26. idem Bart. in l. si merces, §. vis maior, in ff. locat. Bart. in cap. constitutus, per illum tex. de relig. dom. Bal. in rub. C. de iure emphyt. nu. 1. Isid. §. actionum, num. 168. Instit. de act. Aret. in §. sequens, num. 1. §. eod. tit. de act. Soc. in cap. dilecti, art. 23. de libellobat. Marthei not. 68. & cum glof. est communis opinio, vt testatur Padil. ad l. naturalis, §. at cum do. in iuxta princip. ff. de præscript. verb. idem etiam tenet, & comprobatur Cur. in l. sed, & si possessorij, §. primo, vbi Alex. Castre. Isid. & alij de iure iurando, in l. prima, in fine, C. de vstru. in l. si prius ff. de non. oper. nuncia. verfic. secundo contra hoc oppono, nume. 20. Alexand. ad Bart. in l. Aurelius, §. Stich. littera E. de lib. leg. quia

substituitur libellus loquendo *grossi modo*, quia de bet attendi effectus libelli. Bald. in auct. dos. data, C. de dona. ante nup. item potest sustineri, quia lex supplet, quod deest libello, secundum Barto. in l. vbi adhuc, col. 2. de iure dot. item quilibet libellus sustinetur, si verba possunt interpretari ex sententia, & reduci ad vias iustas, Innocent. notabiliter in cap. conuenienter, de offic. ordin. & in cap. examina. de iudic. in cap. super litteris, de re script. Alex. post Bart. in l. 1. §. quibus, ff. quod cuiusque vniuers. nomin. Bal. in l. edita, col. 5. C. de eden. & in l. 2. C. de petit. hered. in l. domum, colum. 2. C. de rei vendic. pulchre idem Bal. in l. non debet, in ff. de donat. Barto. in l. certi conditio, in princ. ff. si cert. pers. Rio. ad l. natus saliter, §. nihil commo, quæst. vlt. ff. de acquir. poss. test. Merito igitur locau ex ponitur, id est concessi; falsum enim nominis impositio non debet vitare con-

tractum, vt res potius valeat, quam pereat, argu. Lim. solum, & ibi not. ff. de præscript. verb. inst. in materia locati, in l. si non, in princ. ff. locati, & in l. penult. ff. de contrahend. empt. Benincas. Petrus in §. actionem, num. 68. Instit. de act. Nicol. Mozz. in m. de locat. verfic. venio ad aliam, sub num. 14. vbi Bart. expositionē sequitur, & commendat Fel. conf. 3. §. nu. 3. ubi Bart. declarationem notabilem appellat, & in l. si olei, esse contrarium locationis veltitum consuetudine contrahentium. Bene uerum est, quod practicus Papiensis in forma libelli additi præstat. in verb. florenos, nu. 2. in si, refert, in practica vidisse dubitari de hoc libello, & partem succubuisse, tamen stantib. superius adductis, & maxime communi opinione, cum dicta glo. puto casum esse extra omnem dubitationē, & maxime, ut infra dicam de substantia locationis. locatio

tripliciter sumitur: large, quæ comprehendit liuelum, censum, emphyteosim: improprie, quando fit non in pecunia, sed in specie, & videtur iuxta communem practicum instrumenta in censibus, liuellis, & emphyteosi, & in fructibus grani, olei, & similibus fieri, vt plurimum (sub nomine locationis, maxime quia ferē de comuni stilo, & practica apponitur clausula salutatis, ius & iustitia, omni modo meliori, quæ sanat omnes languores, & defectus, dummodo aliquid ex narratis colligatur, Maria. in c. 2. col. 48. verfic. primus effectus, de libellobat. Calkan. contil. 36. nu. 24. conf. 76. nu. 24. conf. 79. col. 3. verfic. item debet intelligi. Abbin. c. 1. in primo noui hodie offic. deleg. Isid. in §. omnium, nu. 149. Instit. de act. vbi Aret. nu. 2. §. Rip. in 1. responso, nu. 8. uol. 3. Bartran. conf. 87. col. 1. vol. 2. in nouis Barth. in cap. 1. col. 2. de offic. deleg. Brun. de stat. exclus. fam. in vltar. principallij. 1. Alexan. conf. 6. verfic. & hoc comprobatur, vol. 8. Grat. conf. 37. col. 1. vol. 1. Soc. iun. conf. 128. nu. 12. vol. 2. R. uin. conf. 54. nu. 8. vol. 4. Corn. conf. 110. 8. colum. fin. vol. 1. Socin. sen. conf. 160. columna penult. uolum. 1. Decan. l. petens, vbi Dec. colum. na prima, la Col. 3. Curtiun. col. 1. C. de pactis, Alexan. conf. 117. colum. 1. volum. 2. Oldernode locis comm. act. verfic. 9. Ant. Gabr. de clausulis conclus. 4. nu. 8. verfic. tertius effectus.

Et ex superius adductis ad illius gl. confirmationē libet non omittere in actu practico, quod stantib. prædictis conari debet bonus iudex sustinere libellū in se simpliciter conceptum, licet non sit appositae clausula salutatis, quia allegatæ auctoritates non se fundant in clausulis, sed in priuilegijs libellorū, ne, quatenus fieri possit, sustineantur verba etiam impropiando, *grossi modo* intelligendo.

Declaratur tamen glo. intelligentia, & conclusio, vt non procedat si in libello dicat, quod agrimenfor locauit operas suas, quia rite libellus dicitur ineptus, nec saluati potest, quando erat publice reputatus, & tenebatur illud officium exerceat, l. 1. & ibi not. si mens. fals. modum dixerit, commendat Alex. ad Bart. in d. si olei. Marthei. notat. 68. dicam in tit. de præscriptis verbis.

Et illud, quod dictum est, locationem de iure gentium esse, intelligitur in locatione ad tempus, secus in locatione in perpetuum, quæ est de iure ciuili. Isid. ad l. ex hoc iure, num. 4. ff. de usufr. & iure per l. primam, §. qui in perpetuum, ff. si ager veat. vel emphyt. & l. 1. §. quod ut lex, ff. de superuectibus.

Coa-

Vincentii Carocii Tractatus

De mercede numerata.

QV AESTIO I.

Concludit Author hic, locationem esse de iure ge-
nium, vniq; hoc indubium est, per u. in lex hoc
iure hic citatum tex. in §. ius autem, de iur. nat. gent.
& ciuili. ex vltis verba clara facit terminus cōtractus,
qui de sui natura comprehendit, eos cōtractus hinc
inde obligatorios, Bart. in l. Labeo, §. cōtractum, ff.
de verb. signif. cum citatis per Alex. in l. §. in prin. ff.
de verb. oblig. in l. §. donatoris, col. 1. C. de his, que
v. i. metus causa, conf. 40 col. 1. lib. 1. Cum, vbi lo-
quitur, & dispositio, de donatione, conf. 173. & huic
sententia ad ipsam Franc. Rip. Respons. t. 8. sub
n. 20. de obli. in nouis respōsis, dum dicit, quod om-
ni iure permittitur est locatio. Rimin. iun. conf. 83.

De substantia locat. Titulus.

QV AESTIO II.

Principalis.

Varo, quot sunt fines, & effectus locationis?
E quidem multi sunt, interdu fit ad fru-
dum, l. si merces, §. qui fundum, ff. loc. l. nemo, C. eo-
tit, interdum ad pascendum, l. si quis fundum, §. Cel-
sus, ff. eo. interdum ad transportandum, & vehendū,
l. si merces, §. qui colummani, ff. loc. interdum ad do-
cendum, l. sed & si, §. si quis feruum, ff. eo. interdum
ad colendum, l. qui fundum, ff. eo. interdum ad sciē-
dum, l. item in prin. l. qui insulam, §. qui eadem, l. si
eur, l. ea lego, §. locuti, l. mortui, & l. si ff. eo. inter-
dum ad custodiendum, l. i. §. si quis feruum, ff. de po-
puli. l. qui mercedem, ff. loc. l. eo lege, ff. eo. ibi custo-
dire, &c.

Vidimus de origine, & causa efficiēti locationis,
& conductionis, videmus de membris substantiali-
bus componentibus hanc creaturam locationis, &
conductionis.

Tertio igitur loco principaliter quæro, quæ necesse
sario requirantur ad substantiam huius contractus.

Et unque tria, videlicet res, quæ locatur, merces, con-
sensu, ut patet Instit. eo. in prin. & ff. eo. l. 1. & 2.
Ceph. conf. 626 nu. 58. uol. 5. gl. in l. 4. in verb. qui
cum, ff. de usu, & habitatione.

Concluditur hic, tria esse de substantia locationis,
res, merces, & consensus: x. Ceph. conf. 626. n. 58.
col. pen. & in emptione tria pariter requiruntur, res,
consensus, & pretium, §. pretium, Instit. de empe &
vend. Bal. cum l. 1. §. 8. lib. 3. Pro. & Papient. in forma li-
belli in causa venditionis, glo. t. nu. 1. Alex. conf. 18.
li. 1. in l. §. duo, §. Marcellus, ff. de iur. iur. in l. §. duo
Pro. §. si pignora ff. de re iud. procedit enim istius lo-
contractus iisdem regulis, & iura loquentur in uno,
habent locum in alio, l. 1. & 2. ff. loc. & per hęc ita Ri-
pa noster resp. 10. col. 2. nu. 2. in nouis responsis Au-
gust. Bero. conf. 140. n. 5. lib. 1. vbi dicit hos duos cō-
tractus fraternizare, licet in aliquib. differant, nam
perfectio contractus emptionis omne periculum casus
fortuiti circa rem, illiusq; fructus contingens ad em-
ptorem pertinet, at in contractu locationis periculum
huiusmodi non ad conductorem, sed ad dominum
pertinet, l. si merces, §. vbi maior, ff. loc. Bero. iu. eta-
to conf. nu. 36. vbi res aduersatur, & conf. 145. vi-
so pignore, ubi ponit quomodo cognoscatur contra-
ctus locationis ab emptione & venditione.

Circa mercedem quæro, an ea de necessitate de-
beat esse in pecunia numerata, vel saltem suffi-
ciat in quouis materia recognio, seu respōsis, & in
hoc palchro villi, & subtili articulo duz fuerūt scri-
bentium opinionēs, & sententiæ.

Prima fuit opinio, vt in pecunia numerata tantum
merces locationis, & conductionis consistere debeat,
i. ut si in alia re, vel materia consistat, non sit proprie
locatio, & conduction, & hæc opinio est verissima, & re-
cepissima, ut attestatur Are. Pinell. in rub. de rescind.
vend. par. 2. c. 3. sub nu. 28. Ant. Padil. ad l. naturalis,
§. at cū do in prin. ff. de pref. verb. cumque tenuit,
& sequitur est gl. in d. §. at eam do. per tex. ibi. dicit.
in l. §. olei, C. loc. & impine. Instit. locat. vbi Bal. Be-
ro. Steph. & alij eiusdem sunt sententiæ. Theophil. in
suis Instit. idem tenere videtur, idē gl. in l. 1. in verb.
Mercede, ff. locat. in l. 1. §. si quis feruum, vbi Bart. &
Cast. si quis ut, ff. de pos. Ant. Gomel. in trac. de cō-
tract. c. 1. nu. 3. Decij. Pet. l. 106. nu. 24. gl. in l. eadem
in verb. pensionem, C. loc. Bar. l. §. uno, §. item cū
quidam, ff. locat. Fel. conf. 126. n. 1. Fulg. conf. 7. col.
3. in fine gl. in l. qui concubini, §. qui hortos, in gl. 1.
ff. de legat. 1. Petr. l. oritur de pos. & transac. Axiomat.
129. dicens, q. si dederō pro facto conductioni, vel no
conductioni speciem, aut pecuniam incertam pro facto
conductioni, vel certam pro non conductioni, erit cō-
tractus in nominatur, si pro facto conductioni, pecunia
certa, & numerata, erit locatio: si certa quantitas fru-
ctuum loco quantitas, erit colonus pararius, ex l. si
merces, §. vbi maior, ff. locat. est etiam bona gl. in l. &
hęc distinctio, §. fin. in verb. conduct. ff. locat. Rol.
conf. 96. nu. 4. l. 1. Hier. Mag. Rot. Lucan. 12. n. 20.
ubi ita discernit emphyteosim a locatione, Rim. cōf.
273. nu. 7. q. 19. n. 19. 12. num. 24. 4. 1. Fundator au-
tem hæc cōmunit opinio in l. 1. §. si quis feruū, vers.
sed quia pecunia non dabitur, ff. de pos.

Cui legi rēdere nituntur Corat. contrariam tenens
opinionem lib. 1. §. contrahitur littera H Miscellana
q. c. 11. q. ibi pecunia hære assumitur ne dum pro nu-
merata, sed pro oī materia ex l. pecunia 188. & 22. ff.
de verb. signif. cui adde Glo. notat. in Instit. Lancello-
tir. de simen. in §. contrahitur, l. ita, ra. ff.

Quæ ratio admodū dura est, cum verbū, pecunia, re-
latum ad cōtractus nomenclaturā importeret, nisi aliud
ex conjectura voluntatis appareret Bart. in l. talis scri-
ptura, ff. de leg. 1. Docet. in l. singularia, ff. si cert. pet. En-
clit. Paris. in verb. pecunia, & anima col. 1. Alcin. d. l.
pecunie verbum, & hæc est eōis opinio, ut attestatur
Ale. ad l. 1. §. 1. n. 12. ff. si cert. pet. late Thaq. de reit.
lignagier, §. 1. gl. 14. nu. 4. Hier. Gabr. conf. 43. nu. 4.

Secundo hæque loco principaliter ad illud u. x. re-
spondebat Pinell. in supra allegato loco sub nu. 33.
q. l. C. ubi principaliter iurēdit declarare contractū
locationis, & conductionis, ita ut tunc dicitur si mer-
ces interueniat, & hoc solū sufficere videtur, vt mer-
ces interueniat, & si posita l. C. ubi subingit, quod
non interueniat pecunia, & ob id agi debet præscriptis
verbis, id quodammodo est in consequentibus, q. attē-
dit non dēti si quis ne cām, cū valgarib. ff. si cer. pet.

Cui rationi licet subtiliter extenat pro intellectu
d. l. aduertendum videtur, q. ibi l. C. hæc principaliter

agit, quorum duo vltima tendunt ad declarationem primi, & principalis dicti. Principale igitur dictum est, quod locatio, & conductio est, si merces tota tenentur, postea declarando subiungit l. c. in versu, quod si opere, & c. pone quod non interuenit merces, sed opere loco mercedis, eritne locatio, & conductio, & respondet duo: primum est, quia non interuenit merces secundum quia non interuenit merces in pecunia, non est proprie locatio, sed quasi, & ob id non locatio, sed prescriptis verbis agendum est. Sequitur ergo, quod vnicuique structura ad unum tantum finem tendens, ita ut primum dictum pendeat a sequentibus, & contra, & clarissime l. c. ibidem in duobus locis de monstrat veram locationem, & proprie sumptam requirere mercedem in pecunia numerata, ibi quasi locatio, & c. Secunda ibi, & quia non interuenit, agitur prescriptis verbis, & sic ille voluit, recte perpenus optimè probat receptiorem sententiam.

Ex quibus corollarie videtur inferri posse limitationem, & declaratio ad regulam l. si quis nec causam, quod attendi debet id, quod principaliter agitur, non quod in consequentiam, quia hoc est omnino verum, nisi id, quod consequentia ponitur, veniat ad declarationem non continuentem illius, quod principaliter agitur, quia tunc hoc etiam attendi debet: precedentia enim declarant, ampliant, & restringunt sequentia, l. si seruus plurius, §. si ff. de leg. 1.

Secundo infertur in practica recolligendo omnia dicta in discursu huius primæ rationis: aut interuenit pecunia numerata, & locatio agendi est: aut interuenit transito in fructibus, puta in Colono partuario, & agere actione pro socio, l. si merces, §. vis maior. ff. loc. aut interuenit præstatio operarum, & prescriptis verbis agendum est, §. si quis seruus, ubi gl. in verb. dabatur.

Causis igitur erit diligens aduocatus in recte considerando prædicta in processu iudicii.

Secundo itaque loco pro comuni, & recepta sententia allegatur tex. in l. naturalis, §. & cum do. de prescrip. verb. ibi pecunia data locatio erit, quem tex. ibi Cast. reputat difficillimum, ita ut si Paulus anthor reuocasset, a tot difficultatibus, quas patitur, se defendere non posset, prout etiam las. & Aot. Pad. attestantur.

Cui respondere nititur Ari. Pinell. ut sup. sub nu. 34. quod l. c. sensus sit, non quod sit locatio, si res, non pecunia numerata de, sed bene si locatio data mercede pro facto locari solito, non ita si pro re, merces de, & sic ibi l. c. non facit vim in pecunia numerata, sed inter factum locari solitum, & aliam rem. Certe hæc Pinell. consideratio videtur prima facie inuadenda, quia ibi l. c. non themate videtur respondendo quæsitio facere distinctionem, cuius primum membrum sit de facto locari solito: unde ad perfectam distinctionem subsequitur aliud membrum correspondens de re.

Verum rectè intendo, prout etiam Pinell. iandè lateretur, istæ text. optime probat communem sententiam, & vult omnino ad hoc, ut dicatur vere, & proprie locatio, duo principaliter requiri. Primum, quod sit & interueniat pecunia numerata. Aliud, quod factum sit locari solitum, ita ut vno ex his deficiente propria locatio non erit, & alii nullum. tex. considerant Bar. Cast. Fulg. las. & omnes recentiores.

Et circa huius intellectum quaerimus locati, & conducti materia respiciat, quæro vnū in practica satis vtile, & necessarium. Pone, quod deficiat unum ex præ-

dictis superius requisitis, quis contra ducatur erit? Vtque similis locationi, & conductio, & eisdem regulis innominabitur, si similia sunt cum eis, quæ locati soluta sunt, ita hunc tex. in §. cum cum do. declarat Bar. in l. 2. §. mot. datio. n. 14. ff. si cer. pe. unde si detur pecunia in facto locari non solito, erit similis locationi, quia in locatione ex una parte venit datio, ex altera simplex factum, i. quod patiatur vbi re locata. Lex conductio. in princ. ff. locati. Est et similis in effectu, quia is dolus, & culpa, quæ veniunt in contractus locationis, & conductionis, veniunt in isto, ut not. in leum q. §. 1. ff. com. non aut est bonæ fidei, sicut locatio, & conductio, ut sentit gl. ad l. naturalis, §. pen. in verb. similis, de præf. verbis, & Cast. in d. §. cum cum do. in princ.

Econtra etiam si non detur pecunia numerata sed species, vel quid simile, prout in colono partuario, quod soluit ratam fructuum, iudicabitur ad instar locationis, & conductionis. Vnde in colono partuario fiet remissio mercedis propter sterilitatem, inuocata per eum eroni tacite obligata, & sic de similibus, ut contra Specul. tenent Bar. Cast. Pad. & alij, in d. §. cum cum do. & alibi Deo dante dicemus.

Et vltro scribimus in d. §. cum cum do. not. est in primo membro, si agatur de facto non solito locati, aut pecunia correspondet vero pretio, & est emptio: aut non correspondet, & tunc est contractus innominatus, locationi ut supra, similis, & ita hunc tex. declarat Bar. in l. 3. §. idem erit, nu. 3. ff. de cond. ob causam.

Causis igitur erit practicus aduocatus, & percurator, ut diligenter inspicat factum, an sit solitum locati, vel non: mercede, an sit in pecunia, vel non: & si cor respōdet vero pretio, vel non: & sic in practica huius non parum utilis in discursu huius sedæ rationis.

Tertio itaque loco pro comuni, & recepta sententia expenditur tex. in l. si conuenient. ff. communij diuid. in fine, ibi. Vbi enim est locatio si nulla merces interuenitque tex. (ni fallor) stringere videtur, nam ibi erat aliquid mercedis, puta perceptio fructuum, & tamen l. c. negat expresse mercedem, ad effectum, ut dicatur locatio, & conductio, quasi in materia locau, & conducti, merces in pecunia numerata consistere debeat, & discurrendo vtilitatis causa circa hanc tertiam rationem, hinc lex diametro repugnare videtur tex. in l. & hæc distinctio, §. cum fund. ff. locat. ubi expresse tenet dici locationem, & competere actionem locati, & conducti, & declarat in individuo l. c. pro qua parte dicatur locatio, & pro qua conductio. vnde videtur colligi veram dici locationem, & conductio respedire.

Cui respondet Accur. in d. §. fin. in verb. ex conducto, quod ibi præcessit conuenio locationis in certa mercede in pecunia consistente: postmodum sui facta alia conuenio, ut fructus mercedis nomine pensaretur.

Ex qua solutione colligi videtur quod si ab initio celebratur aliquis contractus in forma locati, cum debitis solemnitatibus pro substantia a iure requisitis, si postea contrahentes pro eorum communio litates faciant aliam conuenitionem, & loco puta pretii, vel pensationis in pecunia subrogent aliud, adhuc remanet primum nomen contractus, & actionis, & hæc solutio patet ibi in d. §. sine certo pretio, & sic præcessit conuenio, cum certo pretio, & mercede.

Aut igitur loco tibi fundum, vel meam partem fundi pro certa pecuniaria mercede, & postea subsequitur aliud, puta corruptio fructuum, & tunc competit actio

Vincentii Carocii Tractatus

actio locati ratione primæ conuentionis, & cõ diuidendo ratione damni, & inieresse, & hæc est materia, §. cum fundus; Aut non præcõlit, et tunc datur cõ diuidendo, iuxta l. si conuenerit. ff. communi diuid. et d. §. si in ultimo responso, et verba illa, locatio, et cõductio, impropiatur, ut ibidem Fulg. animaduertit.

Et considerandus est modus procedendi Iurificon sultorum in discursu materiae locati, et cõducti: nam que, aut interueniunt merces in pecunia numerata, et proprie dicitur locatio, d. §. si feruum, de quo in prima argumentatione: aut loco mercedis in pecunia præstatur opera, res, vel fructus. Si opera, vel res, datur scriptis uerbis, l. naturalis, §. at cõ do si fuerit, cõ diuidendo, si inter socios sic apparet conuentus.

Similiter apud Iureconsultos modo pẽsio, modo 10 merces, modo certum pretium notatur, ut in d. §. si.

Et in materia locati, et cõducti summa sunt iura superius allegata in materia colligendi fructus inmaturos, prout allegat gl. notabilis in l. pen. ff. de usufr. leg. prout suo loco dicemus.

Quarto itaq; loco omisit quibusdam alijs, quæ factis a remotis pro hac opinione urgere videtur, vltra alios aliquantulum stringere videtur præcisè consideratio, quod æquiparantur adinuenit cõductio, et nõdicio, et ipsi iuris regulis regulantur. l. 2. ff. locati.

Vnde sicut in venditione requiruntur pretiũ in pecunia numerata, cõ non in alia materia, ita et pẽsio in contractu locationis, et cõductionis, maior in cõtractu venditionis, elare patet ex §. item pretium, in l. itir. de emp. et vend. nam pretium proprie refertur ad ipsam pecuniam numeratam, ut dicit Bal. cõ. 98. Bert. col. 2. vers. in cõtractu, lib. 1. quod repetitur cõ. 383. lib. 3. per l. si. C. de præd. de iur. lib. 1. o. et idem Bal. in l. 1. col. 2. vers. reuertamur, C. de rer. permitt. quod pecunia est forma, et materia pretij, ex quo et idem Bal. in l. si domus, §. si dicit, quod cum l. si. C. de iure emph. loquatur de pretio, si pro re emphyteotica detur frumentum, aut aliud quippiam simile, non autem pecunia numerata, non habebit locum talis dispositio, late Tirac. de terr. agnag. §. 1. gl. 4. num. 44.

Quæ ratio stringi possit videtur, quia per l. C. pen. fio rei locatæ certum pretium appellatur, l. et hæc d. finetio, §. si. in prin. ff. loc. et in l. ea lege, §. locum. ff. loc. qui tex. videtur ponderandus, qui de locatione operis loquens, primo appellat mercedem, et hoc in principio thematis propositi, postea illud idẽ appellat pecuniam numeratam, deinde certum pretium, ad idem l. qui insulam, §. qui x. item. ff. loc. ibi pretio, etc. lmo. in c. propter sterilitatem, no. 33. vers. in obliu locatio, R. ip. de priuileg. post. no. 59. Jacob. Menoch. de retinen. posses. remed. 4. nu. 23. Adde l. si quis anie. ff. de acquir. posses.

Quinto loco vltra alios est bonus tex. in l. 1. in si. ff. mand. ibi, interueniente pretio pecuniario, vbi Acc. in glo. fin. dicit omnem contractum sui natura gratuitum pecunia interueniente transire in locationem, per §. si. in l. locat. Ad idem tex. innõta gl. in l. item si pretio, §. 1. ff. locat.

Quare altera superiori contraria est opinio, locationem vere dici, si merces consistat in pecunia numerata, siue in aliq. re, materia, vel specie, quam tenet Coraf. in allegato loco. Jacob. Menoch. de adipiscen. poss. remed. 3. nu. 93.

Pro qua primo loco est tex. in l. hæc d. §. si. ff.

locat. vbi vera locatio appellatur, si fructus pro mercede penferatur, de qua alius testigimus in tertia ratione contrarie parit, & opinionis.

12. Secundo itaq; loco pro hac parte ponderatur tex. in l. licet, C. loc. ibi, annuus quantitas, nam si de pecunia tantum ageretur, de annua quantitate dixisset, secundum Pincl. in loco superius allegato.

Coi rationi responderi posse videtur, quod quantitas ibi pro pecunia accipitur, iuxta no. l. 1. ff. si cer. pet. cõcurrente communi intelligentia ad illum textum, quod non loquatur in colono pariatio, sed in eo, qui nummis colit.

Nec obstat videtur pluralis locutio de annuis quantitatibus, quia in singularum secundum subiectam materiam resoluatur. Bar. in l. falsa, §. fin. & ibi Soc. ff. de eond. & demon. Bal. in l. quamus, C. de impub. in l. pen. cod. tit. Card. in clem. l. q. 32. de foro competen. Panor. in c. vi priuilegia, nu. 2. & ibi in addit. in verb. singularitatem, de priuilegijs, Alex. conf. 84. vol. 4. Dynio reg. pluralis, lib. 6. Bar. in l. si seruus, §. si plarium, col. 1. ff. si quis caut. in l. scire debemus, in prin. de verb. oblig.

Adde vltra alios bonam glossam in l. 2. §. deinde exactis, ff. de orig. iur.

Tertio loco adducitur tex. in l. exceptio, C. loc. qui nullum verbum de locatione dicit.

Quarto itaq; loco adducitur tex. in l. si merces, §. vis maior. ff. loc. qui si recte ponderetur, probat communem sententiam, ibi, dum dicit, loquimur de eo colono, qui nummis colit, quasi ille si proprie, & verè conductor, & verba legis proprie sint intelligenda in rib. suis vulgarib. Allegantur etiam a Pincl. & ceteris cum imitantibus, multa alia iura, in quibus probari videtur locationem etiam absq; pecunia numerata consistere posse, ut in l. si olei, C. loc. §. adeo, in l. itir. eodem.

Quare, ut in hac disputatione, villi, & subilli, nostram proferamus opinionem, putarem pro veritate sic distinguendum fore, quod locati in pariter, & cõductio tripliciter accipitur: largissime, large, & proprie. largissime, ut comprehēdat superficiem, censũ, emphyteosim, & similes contractus, l. 1. ff. de superficie, not. in l. C. de iur. emphyt. Item in cõstitutionem, in ver. rucocare, de rucoc. seu. Hier. Gab. consil. 168. q. 1. n. 6. & hæc practica nos passim docet, cõ notarij in instrumentis luellaris, & emphyteosic viatur verbo, locare. sentit Bellon. consil. 21. num. 5. Iul. Clar. in §. de iur. emphyt. q. 1. in fi. Adde Fulg. consil. 240. circa medium. Mathes. not. 68. & ibi addit.

Secundo modo locatio accipitur large, & improprie, & tunc cum cõponio oon est in pecunia numerata, sed in frumento, vino, oleo, & alijs speciebus, & ista sic dicta locatio procedit cum locatione proprie sumpta in multis, non autem in omnibus: in hoc enim ex una parte est traditio, & in alia factum, id est pãntepial. rix conuoc. in prin. ff. loc. Secundo in hac locatione venit dolus, & ea culpa, quæ venit in hac locatione proprie sumpta not. in l. eum qui, §. 1. ff. com. Tercio venit remissio propter sterilitatem, sicut in locatione proprie sumpta, vi. no. in l. ex cõducto. C. locat. Quarto non est locus pãntepial. sicut in propria locatione. l. si olei, ubi no. C. locati. Differat in hoc, quia nõ est bonæ fidei, sed stricti iuris. gl. & ibi Cast. in l. naturalis. §. at cum do, in verbo similis, ff. de pref. verb. Tercio modo locatio, & cõductio proprie accipitur,

pietur, quæ pecunia numerata interueniente constituitur iuribus superius adductis.

- 14 Ex quibus omnibus corollarie inferuntur utiliter ad aliquam. Primo ampliatio ad l. estractus, ff. de reg. iur. dam de locatione loquitur, vt veniat dolus, lata, & leui culpa, vt extendatur ad locationem large sumptu, in qua in specie fiat responsio. Vnde isti sicuti tenentur de dolo, lata, & leui culpa.
- 15 Secundo inferuntur limitatio ad l. si pecuniam, ff. de condit. ob. can. & l. iuris gentium, in princ. ff. de pact. quod in contractibus innominatis non habet locum penitentia. fallit in contractu locationis improprie sumptu, vbi fit responsio in fructibus, & in specie in taxa non per Bal. in d. l. olei. est enim stricti iuris similis bonæ fidei, & huiusmodi regulis restricti, vt dictum est. vt not. in d. l. excepte. declarando tamen hæc omnia, vt per Doct. in d. l. olei.

De mercede omiffa.

Q V A E S T I O II.

QUæro secundo loco circa hanc principalem questionem. Est facta locatio, vel conductio simpliciter, nulla facta mentione mercedis, vel pensionis, iniquid talis locatio valebit? & videbatur primo loco dicendum, quod non, arguendo a venditione ad locationem, ex reg. l. r. ff. loc. & sicut illa sine pretio, & quidem certo non valet, §. pretium. Instituit de contrahen. emp. pariter nec locatio, sine mercede cetera, & a contrahentibus specificata.

Secundo adducitur, quod defectus formæ datur a lege, vel ab homine vniuersi contractum, vel alium actum, & redditur nullum. e. quia propter. vbi not. de elec. sine exceptione s. q. 2. c. r. de reb. eccl. non alie. li. 6. clem. r. cod. tit. Castren. las & alij in l. eum hi. §. si prator. ff. de trans. in l. vnu §. si acceptatione. ff. de pac. in l. certa forma. C. de iur. fil. li. 10. Euerat. in loca: defect. for. nu. 2. Brun. nu. 2. 4. cum mult. seq. Tirac. de retr. lignager. §. 6. gl. a. nu. 2. sed in contractu locationis, & conductionis est de substantia, & pro forma requiritur pensio in pecunia, & cetera, vt supra dictum est, merito ea omiffa locatio pariter, & conductio erit nulla.

Tertio obsecutus, & incertitudo vtrius est, vt per Spec. in princem. vers. certum est, & in tit. de test. §. r. vers. item quod testis, & in tit. de deposit. §. 7. vers. tertio etiam, sed locatio, & conductio sine aliqua expresse mentione mercedis obscura est, & contentione facile parere potest inter locatorem, & conductorem, merito reiicienda est, & ita tenuit Cast. conf. 3. §. in fil. b. r.

6 Contrarium est de iure verius, & intelligitur de solia, & consueta pensione gl. est celebris, & ab omnibus commendata in l. excepto, in gl. fi. C. loc. & ibi illam glo. uti singularem, & notat dignam laudant, & sequuntur Angel. & Salic. & summopere commendat Pau. Cast. in l. r. §. si quis seruum, nu. 4. ff. de depos. las. in l. ceteri conductio, §. si nummos, nu. 1. ff. si cer. per. ad l. vt liberis, nu. 8. C. de coll. Alex. conf. 107. nu. 1. lib. 2. Gomez. de contrahen. c. 2. nu. 9. in l. Veron. ad l. quod si nolit. §. qui assidua, nu. 3. ff. de æd. edific. Euerat. in loco a solius, sub nu. 8. & hæc est vera, & communis opinio. vt testatur Ant. Gab. lib. 6. de consuetud. conel. 1. nu. 4. Eman. Soares in suo thesaur. litera C,

nu. r 91. Strac. de merc. tit. de nani. in §. par. num. 10. Guid. Pap. in sing. in verb. præsumpt. nu. 28. Alex. ad Bar. in l. 1. ff. loc. §. r. Firmian. in verb. domus, & in verb. Inquilinus. Dec. in c. cum M. nu. 6. de constituto, Bonacof. in q. crim. in verb. vedens, circa finem. Castren. in l. emptorem. §. si nu. 4. ff. de a. temp. & hæc est vera & communis opinio. Rota nouissima 88. nu. me. a. par. 2. antequam ita iudicatum in una Romana locationis, 10. Decemb. 1578. vnde agens pro confessione penfione contra eum, qui non conduxit eerta mercede, debet probare, quod tanti locaturus, & ille tanti conducturus fuisset. Alex. conf. 18. c. n. t. l. 2. Joseph. de Lud. conel. r. 4. illat. 135. Rota nouissima 377. nu. 7. par. 1. decif. Gendell. 115.

Adde, quod locatio sine certa mercede constituta præsumitur facta sub ea pensione, quæ postea soluta fuit. Cran. conf. 194. vers. 2. Bonacof. de præsumpt. in verbo causa talis.

Fundatur autem ista glo. resolutio in l. si finita, in princ. ff. de dam. infec. in l. quod si nolit. §. qui assidua, ff. de æd. edific. quib. cauetur consuetudine spectat. l. 2.

Exornatur hæc gl. celebris, & famosa per scriben tes multis modis in practica utilib. & fructuosus, nec quidem extra locati materiam.

Primo, licet merces operatum aliquando soluantur ante opus completum, aliquando post, vt no. in l. ædific. C. loc. in l. sed addet. §. si quis, l. qui in fulam, §. qui ædem, tamen consuetudo seruanda est per celeberrimam glo. in l. excepto, idem Bar. in l. 2. C. loc. Bal. in l. 1. diuus, ff. de extraord. cognitio.

Secundo, per hanc celeberrimam gl. dicebat ibi Iac. de Are. q. officialis electus ad aliquod officium videtur electus cum illo salario, quod solitus est præstari alijs in eodẽ officio, Bar. in l. magistratus, ff. ad municip. Abb. conf. 16. col. 2. vol. 1. Barb. in c. quod translationem, de offi. leg. las. in l. diem fundito, col. 3. de offi. asse. in l. vt liberis, col. 3. de coll. Gab. de consuet. conel. 1. n. 36. Paris de Sind. in verbo salarium. vers. an officialis, & per hoc vide in facto, qui quis conduxit notat ad faciendam inuenturam pupillorũ extra ciuitatem, qui dixit, veni, sed volo equũ. Fuit responsio sic, vtrique soluendus est, & Tuderit prædicatur, vt vltra mercedem detur equus notario conducto, & ita fuit iudicatum per hanc gl. notab. in materiam locati, & conducti. Similiter quis erat solius diuidere

fructus ad quintam, Tuderit *cinque mouit* assignat oia bona sua, & conducto volebat alterare, & diuide re ad medium, non potuit, stante solito cũ locatore.

Tertio per hanc gl. in materia locati, & conducti, dixit Bar. in l. pen. C. de iur. fil. li. 10. quod in familia, & sumptibus familiarum seruanda est consuetudo: & iõ si aliquis conducit unũ indicem, debet intelligi sumptibus conducentis, & in stando, eundo, & redeundo. eodẽ dat Cast. in d. §. quod assidue, & alibi Deo date dicemus.

Quarto dixit notabiliter Bar. allegando hanc glo. quod semper in conductione operatum consideranda est consuetudo, quia sic videtur actum inter partes. no. in l. Domini hortorum. C. de agri. & censu. li. 12. & sequitur ibi las.

Quinto dixit idem Bar. in l. nemo est qui nesciat, ff. de duob. reis, quod conductus ad legẽdũ põt serui re per substituẽdũ si est consuetudo. Commendat Veron. in d. §. qui assidue, sub nu. 3. sequitur Dec. amplians in conducto ad legẽdũ, ut intelligatur cum salario

Vincenii Carocii Tractatus

salario conducto in l. semper in stipul. nu. 9. de reg. iur. Alex. declarans in l. 1. §. r. num. 1. ff. de verbobli. Ang. in verb. consuetudo num. 14. & in verb. substitutio. num. 10.

- 17 Sexto per hanc glo. dixit notabiliter Bal. in l. cum de consuet. in l. lect. ff. de leg. 2. consuetudo est tacita cum pactum ciuicum, & informat contractus, quibus inest, sine illo pacto, inferens per hoc, quod quandoque notarius rogatur, ut conscribat instrumentum, intelligitur consuetudo, & licito modo, quia in solita sunt suspecta, commendat Clemens singul. 77. in fine.

- 19 Et per hoc dixi in facto, in quo notarius conficit instrumentum census cum clausula in solitis, & non seruata forma Motus proprii, q. id fit facto notarii, non quod sit, vel presumatur rogatus a partibus. Ad de no. per Guald. in l. 1. col. 2. ver. item fuit, ff. de ver.

- 20 ob quod ille clausula censetur appositae de voluntate contrahentium, quia indicant eorum verisimilem mentem, alias censetur appositae potius de consuetudine notariarum. Sequitur Ant. Gabr. de consuetud. concl. 4. nu. 5. facit Iul. Clar. in iuramento loquens in §. emphyteos. q. 8. R. ui. in renuntiationibus loquens conf. 60. in fi. vol. 3. Rom. in clausula compromissorum loquens sing. 5. a. Cotta. in memor. in verb. notationem imperia. Did. de clausula codicillari inq. in rub. de testa. par. 2. num. 14. pulchre Hieron. Gab. conf. 109. num. 3. Cast. sing. 17. vbi notatij simplicitas partibus nocere non debet. Mant. sing. 220. Rol. conf. 60. nu. 31. vol. 3. ubi inuehitur contra notarios saepe apponentes clausulas, quarum virtutem testatores ignorat, & contra eorum voluntatem. Crauer. conf. 147. nu. 5. Tiraq. ad l. si vngui, in prin. n. 123. & 160. Pui. dec. 177. par. 1. Ripa in repet. l. Ceterum. nu. 81. & 82. de vulg. C. obul. de iur. emphyt. limit. 41.

- 21 nu. 4. Consuetudo igitur in mercedis quantitate, salarii praestatione, operum solutione, simplicibus praestandis, & in legendo seruanda, & attendenda est. Et

- 22 per hanc gl. dec. dixi in facti contingentia. Sempronius vendidit, & assignauit eius praedium pro scuis ducentis, & ita confectum est instrumentum simpliciter. Modo oritur contentio in qualitate monetae, an in auro, argento, vel quadrantibus solutio faciendafit. Et multi dixerunt in quadrantibus, dnmmodo enim moneta sit currens, & expendibilis, recusari non potest: tamen consuetudo regionis est attendenda, vt Tuderti sunt solutiones in tribus partiis, auti, argenti, & in quadrantibus.

- 23 Similiter videmus, qd Reucenda Camera Apost. sumper vitur moneta argentea: vnde locando intelligitur de ea. Et locans Sutori operas per annum, tenetur, laborare diu & noctu iuxta consuetudinem, de qua iudex se informare debet, habita consideratione ad diu necessitatem. Rebuff. de verb. sign. l. 2. col. 1. §. (ibi, secundus casus) Declaratur praesens glo. dec. ex mente Cyni, & Alberici duobus modis.

- Primo, quod consuetudo intelligitur respectu personarum, & hoc dupliciter: vel respectu ipsiusmet conductentis, & consuetudinis ipsius ex diuturna praestatione, & haec fit prima conclusio, & intelligentia ad l.

- 24 cum de in rem verso. ff. de vsu. circa quam considerandum est, q. requiritur spatium decem annorum, vt not. in l. si certis annis. C. de pac. Vnde in hoc videri nimia restrictio. Puaerem tamen, quod sufficeret

saltem, & ad minus binus actus, ex quo inducitur consuetudo, iuxta no. in l. 3. C. de epis. aud. Vnde etiam in delictis solitus delinquere dicitur, qui commisit duo furta. Dicit Vero. in d. §. qui assidua, nu. 8. est gl. 2. §. q. a. Cyn. in l. 1. C. de reb. cre. Alex. in l. Capitulum. §. famofos. ff. de pen. no. in l. de quib. ff. de legib. vbi Bar. q. 4. gl. in rub. C. que fit lon. consue. Rocch. de consue. vet. sed hic successit quatuor, ver. Prima est coelufio, §. 3. firmat expresse Bal. in l. diuturna, ff. de leg. sequitur Alex. conf. 108. n. 1. vol. 2. Dec. in l. vt liberis. C. de coll. Gram. dec. 26. nu. 20. vbi sepe intelligitur per tres vices tantum.

Bene verum est, quod in delictis coartatum tenet Cagnol. in l. 2. num. 57. de pact. inter emp. & vendit. Burfat. conf. 17. nu. 17. Verior opinio videtur, vt binos actus requiratur ultra illum, de quo agitur: Mascard. de probat. lib. 3. concl. 838. nu. 1. t. Marfil. sing. 378. Grammat. conf. 34. num. 5. vot. 9. num. 2. vot. 17. nu. 23. dec. 16. nu. 3. dec. 148. nu. 3. Carrer. in pract. §. 5. circa igitur tertium, num. 9. Cephal. conf. 128. num. 12. lib. 1. Brunor. a Sole inter conscrip. num. 40. Claud. Ferrazol. conf. 123. nu. 4. littera D. dicens hanc opinionem anteriorem, & magis communem. Prop. Farinac. q. 24. nu. 19.]

- 25 Secundo, prima haec intelligentia, & conclusio de claratur, vt ex diuturna praestatione non probetur titulus locationis, vel coartatus, sed eo praesupposito si oriatu contentio circa quantitatem pensionis, attenditur diuturna praestatio, & ita Cyn. & Alb. in d. l. exceptio. sentit Menoc. de pium. li. 3. par. 1. 11. n. 2.

- 27 Ex qua corollarie inferitur limitatio, & intellectus ad l. creditor. C. de nuf. & Loperis. ff. de oper. liber. & d. l. cum de in rem verso, quod ex diuturna praestatione non inducitur titulus contractus, sed eo existente probatur legitima solutio, responsio, & recognitio, & ita ibi Accur. in gl. magna tacite sentit.

- 28 Tercio declaratur, ut si diuturna praestatio coartatus debeat in libello allegari. Sal. in d. l. cu de in re verso, q. 1. dicens hoc non esse a Doctoribus tactum, se quibus est Alex. conf. 113. vol. 1. Jafad. d. l. si certis annis, n. 2. & 4. limitatione. Didac. in ca. Raimundus, §. 1. nu. 3. vers. illud sane, de testam. vbi responde ad Fel. & alios coartatum tenentes Menoc. de praesumpt. lib. 1. q. 48. num. 20. & debet esse specifica, & clara de clatio deducendo in specie, quod tales praestationes annuatim factae fuerint ob hanc causam. Salic. in d. l. si certis annis, col. pen. vers. 4. dixi, & in d. l. cum de in rem verso, nu. 6. Alex. conf. 113. nu. 2. lib. 1. Rui. conf. 61. nu. 1. con. 175. nu. 5. lib. r. Craue. de antiq. r. p. in 2. part. quatuor part. princ. nu. 55. latius explicat Bal. de praes. in 1. par. 3. par. princ. q. 10. num. 12. Guid. Pap. q. 408. Craue. conf. 126. nu. 3.

- 29 Quarto declaratur, ut si diuturna praestatio fit solum praesumptio, quae transfert onus in aduersarum iura probandi contrarium, si vult. Bal. in l. j. C. de dol. promissione. Ioan. And. in c. si de causa poss. & propriet. But. in c. peruenit, de censibus. Si igitur conductor ad soluendum minorem pensionem contrarium probare velit, auditur. Galaul. in l. 1. in princ. nu. 30. ff. de verb. oblig. vbi Soc. in nu. 40. Bologn. in rub. eiusdem tit. cap. 19. nu. 4. Bal. in l. cum salu. nu. 5. C. de iur. & faci. ign. Bal. de praescript. in 1. part. 3. par. principal. q. 10. nu. 4. vers. 3. Fel. in cap. sic. nu. 30. de re iudic. Alex. conf. 113. num. 4. lib. j. Vsq. ubi

con-

controuerfultuſt. c. 84. nu. 41. Didac. in c. poſſeſſor in 2, par. §. 4. nu. 2. verſ. ſecundo ab eodem, &c.)

- 30 Quinto declaratur, quando tales præſtationes in tali longo ſpatio factæ ſuiſſent diuerſis vicibus, annis, & temporibus, alias enim ſolutio pro pluribus vicibus nihil operaretur, quia plures adus ligant, l. i. ubi emus. C. ad Velleianum, & ſaci l. C. de fideicommiſſi. Et procedit in ſolutione facta ſingulo quocumque anno, vt ibi laſ. limit. 6. repaſans hoc valde notaſſe. Pariet diſpoſitio l. quicunque, procedit in ſolutionib. ſeparatim quolibet anno factis. ita Bal. in d. l. & ſuo loco dicam. Similiter diſpoſitio l. baſiſta. ad Treb. procedit in actibus ex 33 interuallo geminatis. Bal. in proem. C. col. ſi. Euerar. in loco a vi gemioationis, nu. 16. idem ad conſuetudinem inducendam reſpondit But. in c. ſin. de conſueſ. & ita ſenſu videtur laſ. in l. pen. col. ſin. C. de pacin. l. 2. col. 7. de iur. emphyt. in l. 1. no. 1. de off. eius. * Balb. de præſcrip. par. §. q. 10. limit. §. num. 26. ¶ Prædicando
- 34 ſignitur materia diuturnæ præſtationis cautus erit locator articulare, & capitulare, q. N. ſoluit vii cōducitor tot pro mercede, vel penſione de tali anno, & anno.

Cogita tamen vnum ſi placeat, quia putarem obtineri poſſe in materia locati, & conducti, ſi non eſſet factæ ſolutiones diuerſis vicibus, & temporibus. Nam ſi locati alias ſundum Caio pro tribus annis, pro decem, pro quolibet anno, & apparent factæ ſolutiones inſimul de omnibus tribus annis in publico inſtrumento, quod exhibetur, cur ex hoc non probabitur ſolutum contra conductorem?

- 35 Adde vnum aliud in præctica, quod materia diuturnæ præſtationis eſt permiſſa de iure Canonico. Alci. reg. 1. præſump. 32. in ſi. Vnde tunc clericos, quos eccleſia, & ſimilib. locatores, verificari poterit. * Vnde procedit aduerſus Eccleſiam, quoad res temporales ſi per decennium aliqui præſtint, vnde in ſuarum præſumitur obligatus Alciat. reg. 1. præſump. 32. in fine, pariet aduerſus ſicum, vt ex decennali præſtatione obligetur, vt per Doct. in d. l. ſi c. tris annos, ubi laſ. nu. 14. Dec. nu. 35. & aduerſus illum, qui per alius decennium deſiſſet, ita Sal. in d. l. cum de iur. rem. verſu. nu. 12.

Declaratur ſexto, vt non habeat locum, quando contra eum, qui decennalem præſtationem recipit, repugnat aliqua iuris diſpoſitio. Bart. in d. l. cum de iur. rem. verſo. nu. 7. verſ. at ius commune, puta ſi laico per decennium fuerint præſtitit decime, quartum eſt incapax. Didac. lib. 1. var. reſolut. c. 17. nu. 6. in fine.

Declaratur ſepimo, in probatione vera, non præſumptua, puta de tribus annis vltimis in l. quicunque, C. de apoc. publ. lib. 10. de qua alias late in hoc opere diximus. Bal. in c. liere, de dilat. Tiraq. de præſcrip. §. 1. par. §. 10. nu. 23.

Declaratur octavo, in præſtationibus vniſormibus, ſecus ſi fuerint diſformes, Dec. in d. l. ſi certis annis, col. 1. Balb. de præſcrip. in l. partic. §. par. q. 10. nu. 23. Valq. contr. alluſt. c. 58. nu. 11.

Declaratur nono, vt non procedat ſanore minoru, Alex. conf. 94. nu. 6. lib. 7. Corn. conf. 98. nu. 3. lib. 1.

Et ad præctiam reducendo patet modus articulationis, nam debet deduci, & ſpecificè allegari clare, & diſtinctè, ita ut nulla alia cauſa ſuſpicari poſſit, debet iterum articuli deducendo iuris repugantiā in actu de quo agitur, deducendo præſtationes vniſormes, & non vniſas, ſed annuales, & ſic diſcurrendo.)

- 36 Quid in ruſtico, & ſic in Colono? vna fuit opinio,

quod diuturna præſtatio non nocet niſi per ſpatium xxx. annoru. Vnde ſi colonum probeat portatæ dño par capponum per x. annos quolibet anno nō eſt inducia obligat. 3 pec. de cauſa poſſ. & propr. §. 2. verſ. certū ſequitur. Rom. in l. qui in aliena. in prin. ff. de acq. her. Bal. in l. ſolent. in ſi. ff. de offi. proconf. & leg. Soc. conſil. 145. col. 1. lib. 1. Rip. de peſte iur. de remed. præſeru. nu. 143. ubi præbet ſe valde amicum colonis.

- 37 Contraria opinio eſt verior, Balb. de præſcrip. in 1. partic. 3. part. princ. q. 10. verſ. & au illa lex. Pariſenſ. in conſueſ. tit. 1. §. 7. nu. 17. Didac. in reg. poſſ. in 2. par. §. 4. nu. 1. in ſi. teſtans hanc eſſe communem opi. lac. Menoch. de arbit. iud. caſu 194. nu. 69.

Et maxime ſauore pie cauſe. Paul. de Eleaz. in ca. in literis, col. 10. verſ. modo quaeritur, de reſtit. ſpol. lic. Menoc. de arbi. iudic. lib. 2. cenſur. §. caſu 160. nu. 17. inferens etiam in materia locati, & conducti ad ſtatutum Brixxæ t. 14. in ciuilib. rub. quod quilibet teneatur ad ſicum, ubi cauſum dicitur, quod ſoluens nomine ſicti in triennium teneatur in poſterum: non enim pro edit ſi ſimpliciter cappones deſerat, & non nomine ſicti, vt per eum. Aldo Jacob. Venet. in tract. de annis præſtat. q. 1. late Mend. de præſump. l. 3. præſump. t. 21. nu. 80. ubi late in materia. ¶ Pulchre Vrſilla ad Afflic. 396. ubi loquitur in pulchra facti contingentia de eo, qui ſecit maturem ſolutionem quam decreti inſtrumentum: & ſuit coactus ex diuturna præſtatione ad proſequendum ſanore eccleſie vel pie cauſe, alias non releuaret, & vidi pluries in facto hunc caſum.)

- 38 Ex quo corollarie habetur limitatio ad ca. peruenit, de cenſib. vt non procedat ſanore pie cauſe. Fel. in ca. ad apoſtolicam, in ſi. de ſim. dicens valde ſignificare.

Quod addi poſſet ad Tiraq. de priu. pie cauſe. Et hæc vera ſunt durante laborioſo, & non vltra. Bard. de tempore arbi. & contin. c. 18. nu. 9. teſtans in Tuſcia paſſim obſeruari.

Et quod dicunt ex exemplo capponum, eſt ille in præctica ad multa circa deſolationem frumenti ad domum domini in diuiſione ſegetum in area, an aliquid domitus ante pariem habere debeat, an teneatur dare tot operas pro quolibet anno, & ſic de ſingulis in præctica viſibilis.

Poſſet fortaſſe dici, quod contra colunum ex præſtatione diuturna non inducitur obligatio, ſed probatur quantitas ſolutionis debuit, vt ſupra etiam dixi. Vnde dicit dominus colono. volo cappones, non gallinas, quia eos pluribus annis ſolutiſti: volo decem, & non ocio, quia diu ita ſolutiſti. & ſi iſta declaratio (vt ſupra dixi) miſuiſi in alijs, quaſi multo magis in ruſtico, & colono.)

- 39 Et ſi iudex in ſententia dicat, condemno Titum colunum ad ſoluendum, quod antecēſſores ſecerunt, intelligitur, i. quia ſic conſueuerunt. Caſt. in l. cum qui, §. Iulianus, ſi de conſtit. pec. Gram. de ciſ. §. 9. nu. 25.

- 40 Et talis colonus conueniri poterit officio iudicis, vel interdico poſſeſſorio Afflic. deciſ. 391. Beninien. deciſio. 27. Rip. in l. ſin. nu. 3. ff. quot. bun. Tiraq. de retract. §. 1. glo. 6. & §. 6. glo. 1. num. 10. ubi dicunt hanc opinionem vetiorem. Viul. lib. 1. opin. 68. ubi etiam teſtatur non liberari dando mortuos, nec teneat ſi ageatur numerus dominorum. Euerar. in loco a correlatiu. nu. 5. Firm. in ver. obligatus præſtare cappones. Sebaſt. Medic. de mor. conſul. 20. Corbulus de iure emphyt. limit. 37. nu. 9.

Vincentii Carocii Tractatus

Bene verum est, q. Jacob. Menoch. de recup. posses-
remed. 1. nu. 87. testatur de magis communis in contra-
rio verior videtur, maxime iure Canonico inspecto,
& circa hanc materiam locati, & conducti, circa quam
intendimus, ponit notabilem cauclam Salicet. in d. l. si
certis annis, post Bal. quem sequitur Alex. col. 5. quod
recipiens solutionem annuam a conductore debet ex-
primi facere, quod solvens asserat se conductorem, vel
emphyteotam: iunc enim non esset opus decennio, sed
sufficit sola confessio conductoris, vel emphyteote. cō-
mendat ibi Cur. iun. nu. 14.

41 Et diuturna, & consueta prastatio multipliciter fuit
in iure considerata: aliquando enim annor. decem iux-
ta terminum legis, cum de in tem. verso. ff. de usufr. & se-
condum hanc locatorem non astringerem; si enim tot
annos non locasset, non ne per hoc consuetudo alijs
locandis prebata? quandoque pro quinqueennio l.
1. §. quod dictum. ff. de separationib. Auen. hodie, ubi
Ange. C. de repud. quandoque annorum trium, vt l. 1.
C. de fidei. quandoque annorum duorum, secundum
quam consuetudo, de qua loquimur gl. in l. excepto, de
qua supra, & facit gl. in §. mulum, Instit. de literarum
oblig. lex in contractibus, cum gl. C. de non num. pec.
Alb. in l. consummatione. C. de administ. iutorum.

Stat igitur vera conclusio in hac locati, & conducti
materiam, q. si locando nulla est mentio facta de merce-
de, intelligitur de solita prestat. pro conductorem.

Contrarium tenet Rosa Nouissima, in vna Romanen-
sis locationis, die 10. Decemb. 1578. prout pat. 2. de
cif. 88 coram Canucio, vt ad materiam glo. in l. ex-
cepto, non fiat restrictio ad cōducendum generalem re-
gionis, vel loci, prout videtur senentia Gomel. de Con-
tract. c. 2. nu. 9. Cremen. in l. 2. nu. 239. C. de restrict. re-
vend. nisi in cōsuetudine generali alius loci vnifor-
mi pro ut in locationib. prethorum ad mensurā, in qui-
bus uniformiter pro quolibet Kubio est talis respon-
sio in locatione operarum Agricola; Equi conducti-
tij, & domorum, quando uniformis est consuetus pen-
sio, prout in aliquib. parib. Hispanie. Nec ad consue-
tudinem particularem conductoris, nec quod requira-
tur implementum habitationis secus, nec sciencia cō-
suetudinis in conductore.

Ex quibus supra positis, & discussis, inferatur amplia
42 tio ad l. obligationum fere, §. placet. ff. de act. & oblig.
quod tempus non est modus inducendæ obligationis,
quia conclusio ampliatur, vt sit veta etiam cum tempo-
re concurrat diuturna prastatio, sed præsuppositio uti-
lo iustificatur quantitas, & qualitas solutionis.

43 Secunda principalis intelligentia est, q. itōpere ibi
commendat Ang. in practica, ut consuetum intelliga-
tur, quod fecerunt alij, qui conduxerunt, ut prastanda
sit ea merces, & pensio, quam alij prastari soliti sunt.

44 Vnde dicit Ang. ibi, q. laboratores terrarum tenen-
tur portare ad domum domini partem fructuum si alij
fecerunt, & vtilissima est ista conclusio, si enumeretur,
& deducantur omnes, quib. sigillatim facta est locatio,
& qui conduxerunt, a sufficienti partium enumeratione
ne, vel inductione, dialectici appellant, concludens, &
necessaria est argumentatio. l. patre furioso, vbi laf. post
alios, ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. Euerard. in loc.
a par. enum. Tertia est intelligentia, & conclusio, ut at-
tendatur mos, obleruantia, & consuetudo loci, ciuita-
tis, vel regionis, per l. quod si nolit. §. qui assidua, ff. de

adil. edic. quam summopere exornat Vero. in d. §. qui
assidua. laf. ad l. certi conductio. §. si nummos, nu. 23. ff.
si cer. pet. in l. Gallus §. idem credendum, nu. 12. & 22.
de liber. & posth. Felyn. in ead. hoc, nu. 10. ut lit. nō cō-
test. in c. cum M. nu. 6. de constit. Alphan. report. 607.
addo Ant. Gab. de consuet. conclus. 1. Euerard. in loc. ab
usurato. Cagn. ad leg. semper in stipulationib. nu. 6. de
reg. iur. & in repet. l. i. quis maior, nu. 72. C. de trasfac.
& hæc consuetudo loci particularis præualeat generali
consuetudini quando est præscripta, Bal. in l. & prouin-
cia, in fine, C. de seruis. Bart. in l. sed si lege, §. de eo. ff.
de petit. hored. in l. nemo. §. temporalis, ubi Dec. & Cam-
agno. ff. de reg. iur. Pal. in c. 1. §. notandum, qui feud. dar.
poss. in c. 1. col. 1. de feud. loquitur Caball. Scilled. 369.
47 part. unde in pensioribus, & tempore substitutionis con-
suetudo patriæ præualeat.

Et attenditur consuetudo ordinaria, secus extraordi-
naria, Bart. in l. Seio. §. medico, num. 3. de annuis legat.
Soc. consil. 87. col. vii. libro 1. conf. 159. columna 4. lib.
2. Dec. consil. 430. num. 7. Paris consil. 3. num. 50. lib. 3.
conf. 79. lib. 4. Menoc. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 43.
in fine.

Et ad propositum l. cum de in tem. verso. ad proposi-
tum materiam locati, & conducti de qua agimus, si aliquis
allegat diu in domo alicuius fuisse hospitium, non in
fieri, quod in futurum sit hospitandus, quis præsumi-
tur causa familiaritatis, & amicitie. Florian. in d. l. cum
de in tem. verso. nu. 11. Lucade Pen. in l. 1. præsumpt. 80.
c. de apoc. public. lib. 10. Ripan. c. cum Ecclesia Sutori-
na nu. 6. & de caus. posses. & propriet. Jacob. Menoc. de
præsumpt. lib. 3. præsumpt. 137. nu. 88.

De mercede consuetudinaria.

Q V A E S T I O I I I

Sed subalterna oritur inspectio, quid prins inspicien-
dum erit de istis rebus propius consuetudinibus,
an particularis locatores, vel conductores, vel regionis,
1 loci, vel ciuitatis? Et utique vtilissima videtur resolutio,
vt primo loco inspicatur consuetudo patrisfamilias,
& sic particularis contrahentis; deinde loci, vel regio-
nis, l. vel vniuersorum. ff. de pign. acq. l. qui semise. ff.
de usu. l. heredes palam. §. si quid poss. ibi & consuetu-
dine patrisfamilias, vel regionis. ff. de testam. l. si seruus
plurium. §. fin. ff. de leg. 1. ibi, Ante omnia ipsius patris-
familias consuetudo deinde regionis, & ita hanc opi-
nionem tenuit Dec. in l. semper in stipulationib. sub nu-
me. 7. ff. de reg. iur. & ita declarat Rom. dicit singulariter
notandum sing. 681. dicens ad ampliationem d. l. i. ser-
uus plurium. §. si. l. in vnum. ff. de leg. 3. procedere in
2 contractibus. Euerard. in loc. ab usura. nu. 16. Contraria ta-
men in puncto iuris vterior esse videtur opinio. f. quod
mos, & consuetudo loci, & regionis præualeat consue-
tudini contrahentium, & probatur hæc opinio in l. sem-
per in stipulationib. ff. de reg. iur. vbi consideratur sola
consuetudo regionis, & loci, nulla habita mentione, re-
spectu, vel consideratione ad consuetudinem contra-
hentium, præteritum principaliter, immo contrahentes
videntur se regulare cum consuetudine regionis, vel lo-
ci, l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de edil. edict. ut late
Veron. glo. in l. si fundus. §. in commissa. ff. de lege.
commis. Ioan. Andr. in reg. quomodo facti, de reg.
iur.

iur. in mercur. Bart. in locatione loquens in l. nemo, column. v. ff. de duobus reis, in l. domini prediorum, C. de agric. & censu. lib. 1. in l. Paulus in princip. ff. de solus. in l. impensis, ff. de in pen. in res. dot. fact. in l. & ea parte, ff. de verb. oblig. in l. cum in plures in fine, ff. locat. Bart. in l. liber, col. 4. vers. circa predicta, C. de oper. liber. in l. 1. col. 3. vers. quatuor in contractibus considerantur, C. de fruct. & l. expen. in l. 1. C. si ob publicas pension. column. 1. nec, sed pone, in l. si certis annis, column. 3. ver. credo tamen, C. de transact. in l. 1. q. 6. C. pro soc. in l. in l. in l. in l. circa fin. C. si cert. petat. in l. instrumenta, column. 1. vers. quero quidem, C. de fidei comm. in l. cum de consuetud. in princip. ff. de leg. in l. fed si post, ff. si creditor, ff. de pignor. act. in rubr. de consuetudine circa fin. Salyc. in locatione loquens in allegata Lexceptio, Abb. Fely. Dec. Rip. & alij in cap. cum M. Ferrar. de consuetud. Imol. in cap. potuit de loc. Roman. conf. 114. col. 2. Gmel. in cap. 1. n. 6. de consuetud. in l. 1. col. 1. de consuetud. Burgund. fol. 208. column. 4. seq. & fol. 336. col. 2. Iaf. conf. 40. column. penult. uolum. 1. Marfil. singul. 425. & 495. Ti. raq. de re tract. Lignagier. 1. gl. 18. num. 7. 3. Hispan. in cap. per vestras, ff. 6. num. 4. huc in pluribus contra dictibus commendandis, & in specie in locatione, Anto. Gabr. de consuetud. conel. 1. per totam, cui addit. report per Alphan. report. 687.

Nec in aliquo obstat videntur in contrarium adducta, loquuntur enim, vel in contractibus dependēribus a voluntate vnus tantum, prout l. vel vnuerforum, cui etiam possit responderi, quod non sequitur comparatur ad morem regionis, quia ibi de hoc nullum uerbum habetur: vel loquuntur in vltimis voluntatibus, & legati prout alia iura superius adducta, & ita hanc opinionem sentire videtur Rocch. de consuetud. q. 1. 2. column. 4. Cagn. ad l. semper nu. 8. de reg. iur. Ad vltimam igitur, & practiam reducendae aliquae sunt conclusiones.

3. Prima sit conclusio. In vltimis voluntatibus, & quam maxime in legalis, consuetudo testatoris, & patrisfamilias attenditur, declarando autem est dubitatio circa, quid, quale, vel quantum iuxta doctrinā Bar. Alberic. ibi Bart. in l. cum certu. ff. de vino iitico, & oleo legato, quam tan tempore commēdat Ang. in d. l. si seruus plarium, §. fin. in l. in l. stipulitem, §. sacram, ff. de verb. oblig. Hinc testator legando vnum menzo linum olei dulcis, intelligitur secundum consuetudinem testatoris, vt per Bart. in d. l. cum certum, per l. si quis vinum, §. ff. de vino iitico, & oleo legato. . .

4. Secunda sit conclusio. In contractibus dependētibas a voluntate vnus tantum, principaliter attenditur, & preualet consuetudo patrisfamilias d. l. vel vnuerforum. Ad cuius Ecclesie ornatum plura ponit Roman. conf. 94. in fin. Arc. conf. 11. in fin. conf. 160. col. 3. in l. si procurator in fin. de procen. Bar. consil. 8. column. 1. volu. 2. Dec. conf. 175. column. 5. Curt. de consuetud. fol. 17. col. 1. 2. vers. Venio, in 12. limit. Cagnol. ad leg. semper in stipul. n. 7. in fin. de reg. iur. Euerod. in loco ab vlt. posui ad reg. illam, cum quid parte prima, limit. 2. vbi aliqua non iustitia in materia procuratorum, & mandati. . .

5. Tertia sit conclusio. In contractibus dependētibas a voluntate duorum, prout est locatio, & conductio, praesertim, & attenditur consuetudo loci, d. l. semper in stipul. & reg. in p. in l. lib. 6. . .

6. Quarta est conclusio precdictum omnium declarationis. Attenditur consuetudo patrisfamilias, vel loci in consensu communiter, & vt plurimum, nō autem in his, quae raro, vel omnino extraordinarie fieri solent, ita singulariter, Alexand. ad l. vel vnuerforum ex not. per Bart. in l. Scio, §. medico, ff. de ann. leg. l. si stulas, §. frumenta, ff. de contrah. empt. Alex. conf. 38. vol. 1. late la. in l. 1. §. quare, ff. si quis caut. commendat in precd. Euerod. in loco ab vlt. nu. 1. 3. d. cum in tit. de casib. & pericul. posui ad reg. cum quid par. 1. limit. 2. num. 17. Felyn. in cap. cum M. col. 3. vbi & Rip. col. 2. 1. de consuetud. in c. ex literis, col. fin. de fide instr. Iaf. l. vt liberis, col. 4. de colla. in l. certi edictio, §. si nummos, ff. si cert. petat. Ioann. Nicol. in l. generaliter num. 74. C. de secund. nupt. Ant. Gabr. de consuetud. conel. 5. limit. 5. num. 19.

7. Notandum tamen est ad consuetudinem gl. in allegata Lexceptio, de qua superius, quod est simpliciter interpretatiua, Nat. in 4. addit. conf. Alex. 8. num. 7. lib. 6. & per duns, vel tres alios inducitur, etiā minore spatio decem annor. Papal. in decif. Roc. 6. num. 10. de consuetud. in nouis, in fin. nec requirunt vt solenni rates, & circumstantiis in aliis consuetudinibus requisiti 12. Gran. Theorem. 1. 2. num. 16.

8. Corollarie igitur inferitur ex his superius adductis & allegatis ampliatio ad locum seruus plurium, §. si ff. de leg. 1. ut procedat, & locum habeat in contractibus a voluntate tamen vnus dependentibus.

Inferitur pariter limitatio, vt non extendatur ad contractus vltro citraque obligatorios.

9. Inferitur similiter limitatio ad l. vel vnuerforū, vt non procedat in contractibus vltro citraque obligatorijs comparatiue de consuetudine regionis, ad consuetudinem patrisfamilias. Inferitur quarto Corollarium omnibus commune, vt attendi debeat consuetudo communiter, & vt plurimum, non de raro.

Mercede incerta.

Q V A E S T I O IIII.

Q Vro vltimus subalternatim procedēdo in hac principali questione de substantia locationis. Locauit quis datum, & conductor promissit pensam nem simpliciter non adiecta aliqua quantitate certa, puta, *ex gli promissit la pignat agni anno*, vultis nec?

2. Videtur dicendum, quod non: quia speciale est in dote, ut incerta promissio valeat, l. cum post, §. gener. ff. de iur. dot. ad quā Bal. nouell. de priuileg. dot. par. 6. princip. priuileg. 10 & in l. 1. num. 3. ff. solut. matr. Ruin. ibi num. 86. Socin. num. 31. Attribos de Opillo ad l. si quis arburau, num. 51. ff. de verb. oblig. C. in 24. l. si q. pro emptore, num. 65. ff. de verb. oblig. Ergo in contractum est ius commune, l. ius singulare ff. de leg. l. i. ff. ad municip. regul. que a iure communi, lib. 6. Euerod. in loco a speciali.

3. Secundo, quia speciale est in legato alimentorum sine adiectione certae quantitatē, l. si cui annuum, ff. de aliment. & cib. leg. l. cum alimentis, ff. de alimentis leg. Tituq. amplians ad piam causam priuileg. 55. Soc. reg. 310. priuileg. 46. Alexand. conf. 158. column. 2. lib. 7. Roman. in authen. similiter special. 27. C. ad leg. Fal. Dec. conf. 182. column. 2. Card. in Clem. 1. q. 1. 18. l. 7. Bald. in l. col. 4. vers. circa res, C. de sac. sanct. eccl. . .

B. Ang.

Vincentii Carocii Tractatus

Ang. in l. hereditas, §. si de iuncto, ff. de petit. heredit. Imol. in cap. iudicante de testamentis Botr. in cap. ex parte, de decimis.

Mercede difformi.

Q V A E S T I O V.

Contraria opinio videtur de iure verior; si enim prout in casu precedenti, locatio sine aliqua mentione pensionis simpliciter facta valet, & a solito, & consuetudine regulari, multo magis quando est adiecta pensio, vel merces sine certa quantitate. authent. multo magis, C. de fact. sanct. eccl. si vbi Ioan. de Pl. C. qui res re, cap. cum in cunctis ibi Imol. Panorm. & alij de electione, Euerard. in loco aminor.

Secundo, quia licet de rigore iuris contractus vineatur ratione incertitudinis, tamen hoc non est de equitate Canonica, quia omnis promissio, dispositio, & contractus valet & tenet etiam in casibus non privilegatis, sed declaratis, vel ex natura actus, vel soliti, vel arbitrio boni viri, Atret. in can. fani nulli l. quest. 1. lac. Menoc. de arbitra. Iudici. quest. 68. numer. 42. cas. 188. m. j. & hoc debet servari etiam in foro Caesaris, & Ciuili. Rebus. de priuilegiis. scolaz. priuilegiis. 133. nu. 5. in fine, Zann. de differen. iur. ciuili. & canon. differ. 78. nu. 137. Marfil. sing. 223. Cor. memor. in uerb. incertitudo, repugnans hoc valde notabile in actu pratico, Rouin. conf. 15. Fran. March. decif. 543. num. 5. par. 1. Aff. decif. 331. num. 10. Hart. in quest. mulier habens amplum, nu. 8. quest. 7. Ceph. conf. 159. num. 9. volum. 2. anecl. ius farrate obsequi, &

hæc est communis opinio. Soarell. in eius Thesaur. in uerb. incertitudo, num. 12. Zabarell. conf. 1. & conf. 2. Bonac. de equitate canon. conf. 4. & conclus. 32. Alexan. in litem stipulatus, colum. 2. nu. 9. de verb. oblig. lat. in l. Titium, nu. 20. cod. tit. Soc. ad l. si quis arbitratu, nu. 68. cod. tit.

Quibus omnibus addo Ruin. conf. 144. m. 13. vol. 1. & 142. vol. 4. Tiraq. de priuilegiis. pie. causis. priuilegiis. 5. in fi. Bar. in c. ex parte, de cens. Panor. in cap. de decimis, Anon. Trigon. sing. 8. Grat. lib. 1. responsio 133. num. 16. Seraphin. de priuilegiis. iuram. priuilegiis. 86. num. 3.

Tertio attentari possit quod non sit speciale in d. gener. prout communiter tenetur, sed supportatur ibi incertitudo, quia veni certificata ex natura, ex qualitate actus, ibi; Pro modo sacularum, & dignitate. Alex. conf. 4. col. 2. & conf. 31. col. 3. vol. 2.

Concludendo igitur, talis locatio valet, & venit de claranda, vel a consuetudine regionis, uel personarum vel arbitrio boni viri, attenta qualitate rei locatæ, & sic uidi obseruari in factis contingentia in domo, quæ insolita erit locari in primo anno locationis. Vnde hoc casu articulandum est, quod tanti locaturus fuisset, & tanti hanc rem conditurus Alex. conf. 181. nu. 2. lib. 1. Joseph. de Ludon. concl. 4. illuc. 135.

Ex quibus omnibus ad utilitatem inferitur ampliatio ad gener. vi procedat in qualibet dispositione, contractu, & promissione.

Vltra Alphan. Reportat. 285.

Nonquid de locatione constabit per hæc verba *Apoche, si come hieri restai d'accordo, viq. his, licet postea subiungatur alia verba, amarei voluto, che mi facessi lo instramento della locazione*, quia hoc est in locationem, non perfectionem contractus, Rot. nouissima, 377. parti. 1.

Sed quarto ulterius, quid si sit consuetudo difformis, vel varia? Multorum fuit opinio, quod ultima attendatur Bal. in l. binos circa finem, C. de aduoc. diuers. iudic. per not. Bar. in l. Mela, §. 1. de alim. leg. quod valde commendat Ias. in l. diem functo, nu. 16. de offic. assessor. licet aliquantulum turbet Alexan. conf. 5. colum. 2. volum. 5. Capic. decif. 16. numer. 3. Euerard. reputat hoc valde notabile in loco a soliti. nu. 8. Corn. conf. 28. in fine, vol. 3. Atret. in §. ex non scripto in fine de iure natur. gent. & ciu. Afflic. decif. 226. T. holom. in repet. admonendi, nu. 108. de iure iurando, Rolan. conf. 69. in fi. vol. 2. Marfil. sing. 405. Dec. in l. semper in stipul. nu. 9. de reg. iur. & hæc est communis opinio teste Castren. in l. 1. nu. 4. C. quo modo, & quando iudex. Rocchin. in rubr. de consuetud. quest. 5. inserens postea ex hoc, quod si Princeps concedat officium nri, & in literis potentibus dicat, secundum salarium consuevit, uel cum emolumentis solitis, & consuevis, si salarium fuit retroactis temporibus narium, intelligitur de ultimo, sicut habuit prædecessor suus, Anon. Gabr. de consuetud. conclus. 1. num. 74.

Cui addo Castren. conf. 156. col. fin. vol. 1. Cur. de consuet. fol. 4. limit. 4. Cagn. late ad l. diem functo in primo notab. col. 14. de offic. assessorum.

Cui addo Atret. conf. 11. in fin. Immol. in cap. cū eccl. Sorrin. in gl. de causa possessionis, & proprie. in uerb. ultimum. Rocchin. de consuetud. cap. fin. quest. 10. ter. secunda cōclusio in fin. Ias. in l. si quis ante, sub n. 3. ff. de acquir. possess. dicens ad hoc ualde not. gloss. in c. memo, §. temporalis, ff. de reg. iur. Bald. in c. r. de send. cogn. Lanfranc. in l. admonedi, col. 2. de iur. iurando, Roder. inter. allegat. in proem. for. num. 13. circa medium.

Vnde si Rex mandat aliquem admitti secundum antiquam consuetudinem, intelligitur prout consuevit in ultimis annis, Capic. decif. 163. commendat Caball. milleloq. 830. part. 2.

Fundatur autem ista communis opinio ex regula, quod ultima derogant primis, & attenduntur in contractibus præcipue in materia locati, & conducti, de qua agimus, l. cū in plures, §. locator horrei, ff. lucat. l. cū hic sitos, §. present. in ff. de donat. inter uir. & uxor. l. 2. C. quando liceat ab emp. recedere, l. si cū, C. de act. & oblig. in pactis l. pœna nouissima, C. de pactis, in cōstitutione procuratoris, l. si quis, cū procuratorio, ff. de procuratoribus. In testamentis, §. posteriore. In lit. quibus modis testamentum infirmetur, l. hac consiliosa ma, §. si quis autem, l. sancimus, C. de testamentis, cap. cū Marthe de celebrat. Missarum, Marfil. sing. 166. in codicillis l. cū proponas, ubi Bart. C. de codicillis, in legat. l. Mela. C. de alim. legat.

Amplia etiam si primum sit legatum dotis, Castren. reputans hoc notabile in l. Lucius, ff. de legat. 2. In fama, quæ tollit primam, Rom. conf. 241. per l. mater, C. ne de statu defunct. & l. 2. ff. quis ordo in bonor. 8. possess. seruatur. In substitutionibus post Bal. Castren. in l. licitatio, ff. de publican. commendat Clementia sing. 12. In opinionibus gl. communiter approbata, in l. filium, §. Sabinus, ff. ad Trebe. communē dicit Marfil.

de

de quæ l. 1. §. si serui, num. 21. Io. And. in c. 1. de pe-
nis in 6. in nouellis, & in cap. 3. de fec. excommunica-
tionis, codem lib. Bald. in authent. ex testamto; C. de
testam. Alex. conf. 71. col. fin. & 121. col. penult. vol.
1. cõf. 77. col. 2. vol. 2. Salic. in l. bona fides in fine, ff.
deposit. Aret. conf. 164. In legibus, & constitutionib.
10 l. nã & posteriores, ff. de leg. authent. cassã. C. de fact.
eccles. authent. sed non iure, C. de ser. fugit. in rescri-
11 ptis, cap. ceterum, cap. si autem, cap. ex parte, de rescri-
ptis, not. in cap. 1. de cõstit. in 6. In statutis Bart. in l. si
12 certum, §. fin. ff. de testam. militari, in l. omnes po-
puli, in ult. quæst. tertie quæstion. p. incip. ff. de iust. &
iure, in l. fin. l. pãcta, col. 1. §. fin. C. de pactis, Bal. in cap.
de easotis, de officio delegat. in l. 1. in §. C. de legib. in
l. 1. C. de additio diui Adrian tollen. Bart. in l. eũ pro-
ponatis, C. de codicillis, late Marf. io l. 4. §. si serui, n.
16 de quæstionibus.

Secundo pro hac opinione potest ponderari text.
in l. si de consuetudine, ff. de leg. in verbaliquãdo ubi
text. p. supponere videtur, quod per unicum actum
contrarium, vel per voicam sententiam tollatur pri-
ma consuetudo.

Tertio ponderatur id quod not. io l. Melan, vers.
fed alimenta, ff. de aliment. legat. vbi quando alimẽto
rum p. restitio fuit varia, vltima p. restitio attenditur.
13 Quarto ponderari potest doctrina Bar. in repetitio
oc l. 1. q. 3. C. quæ sit longa consuet. vbi dicit, quod
consuetudinem interrumpit etiam per vnicam senten-
tiam contrariam, argum. l. i. sup. cap. & l. naturaliter, ,
ff. de v. sup. cap. & §. si quis ergo, authent. quibus modis
naturales efficiantur legitimi.

14 Contraria autem videtur esse sententia, quod quã
do plures, variae, vel contrariae sint cõsuetudines, vel
rationabilior attendatur, vel sit reductio ad iuris com-
munis dispositionem. Et pro hac parte primò pondera-
ri potest textus in l. semper in stipulationibus, ff. de
reg. i. ubi si regionis mos non appareat, quia varius,
ad minorem sit reductio, ad idem reg. in spicimus l. 6.

15 Iuxta quam in facti contingencia dixit in terminis
consuetudinis contraria, vel dissimilis Bald. in l. non
solum, in fin. ff. de iure dotum, quod maritus teneat
promittere restitutionem dotis soluto matrimonio, l.
quærebatur, ff. de verb. sign. l. si stipuletur ff. solut. ma-
trim. debet etiam promittere de dolo, lata culpa, & le-
ui, l. si filio, §. 1. ff. solut. matr. l. in rebus, ff. de iure dot.
& hæc omnia debet facere iuxta consuetudinem ciui-
tatis, quæ si varia est, recurrendum ad ius commune alle-
gando d. l. semper in stipulationibus. Commendat, vbi
singulariter Veron. in l. quod si nolit, §. qui assiduus, nu-
29 de edil. edict.

Secundo pro hac parte ponderari potest doctrina
Bart. in l. de quibus, ff. de legibus, vbi in lectur. un. 12.
& in reu. nu. 1. tenet per unicum actum consue-
16 tudinem non induci, fed eõcurrere debet actum sit
uentis, & ad minus bius, vel trius actus. sequitur
ibi Jac. nu. 31. Panor. in cap. si colum. l. 1. Butt. col.
fin. immol. col. penult. de consuetudine, per Lan. in to-
rum, ff. de rebus priuat. & l. 1. & 2. C. quæ sit longa cõ-
suetud. idem tenere videtur Angel. in verb. consue-
tudo, oum. 11.

Tertio pro hac parte facit text. in l. nemo, §. tempo-
rales, ff. de reg. iur. per quem ita tenet Bart. in l. a. in fi-
ne, num. 22. ff. sol. matr.

Quarto facit text. in l. fin. in princip. C. de seruit. &

aqua, & ibi Bald. hoc notat.

Tertia fuit aliorum opinio, vt attendatur con-
suetudo rationabilior, & se neque prima, neque vlti-
ma, sed ea tantum quæ æquior, & rationabilior sit, ex
cap. cum olim, de consuetud.

Quarta fuit aliorum opinio ex capite, ex parte de
centibus, ut ille qui vnit dare certos, sexarios frumẽ
ti, si consuetudo erat tertia, potest eligere minimum,
rationibus, de quibus in textu.

Concludendo igitur dicebat Ripa in l. a. nu. 64. ff.
solut. matr. in finalibus verbis. Articulus longas,
intrinsecus, & obsecurus, & sic materiam resolu-
it.

17 Prima igitur sit conclusio. Consuetudo, seu ma-
ius assuetudo unius particularis personæ per vltimum
actum, & quidem vltimum cõterium, vel diuersum
tollitur, ita ut vltimum consideretur. ita originaliter
Bald. in cap. 1. §. nuntandum, ou. 4. de his, qui seu date
posuer. Barbac. in cap. fin. col. 3. de cõsuetud. appel-
lans hæc consuetudinem informem non solenem,
idem ibi Roch. post Abb. quæst. 10. limitat. 4. Aret.
col. 1. col. penult. vers. fed tamen ex superabundanti,
Alex. ad l. Gallus, §. idem credendum, nu. 6. ff. de libe-
ris, & posthum. Dec. in l. nemo, §. temporalis, limitat.
a. oum. 1. ff. de reg. iur. Fel. in cap. cum accessit fin. n.
3. vers. tertius casus, de constit. vbi tenet ad hæc con-
suetudinem præscrip. oem non requiri. Cagool ad
l. semper in stipulationibus, num. 1. vers. fed opponi
tot, ff. de reg. iur. Simoo de Pret. de interpret. vlt. o-
lunt. lib. a. solut. i. circa medium. Fundatur autem hæc
conclusio primo ex mente Aret. in allegato consi. 1.
in l. de die, in princ. ff. qui satisdare cogatur, ubi si par-
tes non conueenerunt de die in stipulatione, index nõ
teneat sequi consuetudinem, vel obsecrationem, sed
appoere potest arbitrio suo, & stipulatio simpliciter
tota posita sine die, intelligitur de cõsuetu, quæ distin-
ctio non potest habere locum, nisi in cõsuetudine nõ
p. scripta, quia si esset p. scripta, index teneatur
eam sequi, ex quo habet vim legis.

18 Ex quibus corollarie sequitur ampliatio iuxta do-
ctrinam Aret. in usus non præcipue intelligitur in
pactis contrahentiũ, ad quod si nolit, §. qui assiduus
ff. de edil. edict. et l. semper in stipulationibus, ff. de reg.
iur. vt mos regionis intelligitur in contrahentib. exten-
ditur enim ad usum cõtrahentiu non p. scriptum.

16 Secundo loco pro hac parte ponderantur textus in l.
si mater, in fine, C. ne ex delict. defunc. ibi, quod si va-
rietates interueniunt, posteriora tẽpora spociate cõueniunt.

Tertio, & vltimo omisit alius facit textus in ma-
teria celebris, et familiaris in l. Melan, §. fed si alimenta,
ff. de aliment. & cibari. legat. & ibi hoc videtur sentire
Bart. circa cuius intellectus aliquantulum infra stemon.

20 Primus fuit iouellitus Bar. quod solitum testi-
ficat in vna dice, consuetum autem requirit plures
uices. Clarior idem Bart. in l. oum. 7. C. quomodo, &
quand. iud. oum. 7. Sequitur, & commendat Barbac.
de rubre consuetud. colum. antepenult. Aret. in §. ex
non scripto, vbi hoc summopere commendat, & ex-
tollit. tollit de iure natural. gent. & ciuili. colum. fin.
prope finem, Castrenf. conf. 99. ut plene attingamus,
Alex. conf. 5. colum. si. uol. 1. Corn. conf. 18. vol. 3.
& conf. 89. uolum. 1. inb. d. consuetum, et usitatum
æquiparari, & hæc est communis opinio, ut attestat
Castrenf. in d. l. 1. num. 6. vers. secundum quæro, C.
quomodo, & quando index, quibus adde Bertach.

Vincentii Carocii Tractatus

in repert. in verbo solet. Gozad. de cōmuni attestans & in lncatione & emendatione, cum solito salario In quens conf. 23. nu. 3. vol. 1. V iui. idem attestans lib. 2. opin. 257. Soarez. in suo thesau. liura S. nu. 136.

21 Declaratur hic primus intellectus, & communis opinio, quod verbum solium est terminus generalis, aptum comprehendere plures vices, & quod saltem & ad minus in vnica tantum vice verificari possit, sicut genus etiam secundum logicos in una specie verificatur, de una vice patet in d. l. ut liberis in verb. affollet. C. de coll. in gl. solemus dicere, ff. de iud. in l. naturalis, §. pauonum, ff. de acq. rer. dom. in l. cum alle gas, C. de usu, l. 1. ibi more solito. C. de ferui. & aqua. in l. venditor, §. canstia, ff. commu. prael. 1. §. si quis hieme tantum, & in §. dum autem, ff. de aqua quot. & altius, & iacite senar Bar. in d. l. t. quam clarius declar. Roch. in rub. de censuet. q. 5.

22 Quicquid igitur est consuetum est solium, sed nō cōnita, sicut in simili de empto, & paraz in l. si quid emat, §. inier emptum, ff. de legat. 3. Euerar. in lnc. a spec. ad gl. nus. Et utilitati, & practice studendo circa hūc primum intellectum communiter approbatum in materia locati, & conduci infertur ad id, quod in facto consilius respondit Gozad. conf. 23. quod si ci uitas aliqua vltra salaria camere, & principis est soli

33 ta ex una vice dare aliquod emolumentum gubernatoribus, vel alijs officialibus, quod tenentur dare alijs successores, quia solium in nna vice verificatur per d. l. Mela §. sed si alimenta.

24 Ex quib. corollarie infertur, q. salariū consuetū, vel solium in officialibus intelligitur tam respectu cōcedētis officij, q. lnci, vbi est exercitarius officij.

25 Similiter in facto inferri posset, q. si lnco dnmum, debentur massariis alijs tradite. Similiter si dñs ad la borium fundum, debentur boues, & fermen, si alijs etiam per unam vicem sui solium. Nō igitur est extendenda manus, quia solium in nstio te percipiet.

Similiter res solia lncari dicitur in una vice, at tām in rub. de soliti ad materiam. Paulin. ambuñ.

26 Pari modo circa hunc primum intellectum sic cōmuniter approbatum dixit gl. reputata valde notabilis 10. collat. incipient. Quid hic dicitur, q. prelatus in lncationibus faciendis seruare debet consuetudinē immediati praedecessoris per d. l. Mela §. sed si alimē ta. Commendar, & dicit bene notandum Bal. in aub. quibusque nnn. §. C. de sacros. ecclef.

27 Ex quib. postea corollarie infertur, q. si bona aliqua sint solita inferndi, vel enphyteoticari, q. poterunt etiam stante tali cōsuetudine cōcedi in feudū, vel emphyteusim cōsanguineis, & pñximiorib. & debet seruati cōsuetudo immediati praedecessoris.

28 Vnde sequitur declaratio ad aub. Quibusque; ut nnn procedat in soliti, et consuetis. Iacob. de Belyis. in ubi. feud. dñt. 2. Archid. in can. episcopus 10. q. 2. & sentit Bal. in d. anth. quibusque nu. 4.

29 Quinto dixit notabiliter Bal. ad hunc intellectū, q. si filia peccauit in corpus suū, & sic ut turpis exhe redati potuit, tamen si tempore nuptiaru honesta, exheredari nnn poterit, quia postrema cōsuetudo anediatur, ita per hūc intellectū dixit notabiliter Bal. in l. si filia in fi. C. de inoff. testam. per d. l. Mela §. si alimenta. Sequitur Fulgos. in l. iu arenam in fi. C. de inoff. test. 10. Faber in aub. si post eo. tit. Spec. in tit. qui filij sint legitimi, §. pen. vers. quid si filia pecca-

uit, Butz. & Abb. in cap. Quintumallis de iureiur. late Scar. in l. 1. colum. 1. n. C. de eund. Ex quibus corollarie infertur limitatio ad autem, aliud quoque capitulum aub. vt cum de appell. cognat. vt nnn procedat in filij ingratum pccitente ante conditum testamētum, vel mortem testatoris. Senit Alex dicens hoc valde notabile in l. 1. num. 33. ff. soluti matrim. vide inter. de substantia locati. 2. titu. de conduci. ob caus. ampliat. 1. n. & in materia faciunt nnn. per Alci. reg. 2. ptefump. 7. & ultra cum pulchre Verou. ad l. quod si ita nu. 4. ff. de adilit. edict. ad intellectum regul. semel malus. Pulchre vltra Alc. Luc. de Pen. In l. quemadmodum, col. 10. C. de agric. et censu. lib. 1. 1. Capie. decil. 1. n. nu. 46. Paul. Ghirlan. de pen. omnib. colit. quere. 1. n. num. 27. Ioseph de Ludert. conel. 64. fallent. vltima. vbi tenet in ea procedere l. 1. C. de rapi. virgin.

31 Vltra quem limita, ut ex dictis Bar. in l. si uxor in fi. ff. de adult. vt nnn procedat in muliere (emel) vulgari, quē post dū remanet in nupta.

32 Sexto in materia locati, et conduci, nec non aliorum cōnitarūum circa hunc primum communem intellectū dixit Alber. post Dyn. in d. §. sed si alimen ta, quod si repertarij imbreuiatur locatinnum, vel aliorum instrumentorum alicuius notarij mortui, q. notarij subrogatus potest, et debet eos extendere le cundum consuetudinem notarij mortui, quē si repertarij varia, attendenda est vltima consuetudo, vbi Alber. firmat hoc esse verū, quoad instrumenta cōfēcta tempore illius vltimē cōnsuetudinis, in alijs fecus, sed est seruanda consuetudo temporis cōfēcti in strumēti. Ex cuius Alber. dictis videtur corollarie colligi tacita subdeclaratio, nō attenditur vltima cōsuetudo particularis personae, de actis & gestis illius vltimē cōsuetudinis tempore. Bene uerum est. quod circa dictum principale extensissimē imbreuiatur notarij subrogatus debet apponere clausulas cōfue tas apponi communiter per alios notarios, & ita conciliādo multas opiniones tenet lasin l. Gallus, §. idē credendum, num. 1. ff. de liber. & posth. quam commendat Anton. Gabr. de consuetud. cōclaf. 3. in fi. extendere autem ex cōiunctura mēie non possit siue mandato iudicis, vt vbi per eum, & hęc est cōmunis opinio, lasin l. Argentiarius, num. 3. ff. de eund.

33 Secundus est Bar. ad illum textū intellectus post Dyn. quod aut prestatio respectu vnius causa tantum, & tunc vltima attenditur, prout in d. §. sed si alimēta, vbi prestatio alimentorum erat ex vnica causa tantum. S. propter alimenta, vnde semper videtur vna prestatio.

Quabdoque sit prestatio respectu diuersarum causarum, & tunc nnn attenditur vltima, sed dirint, validior, & efficacior, ita per Bar. in l. Scio, §. medico, ff. de ann. legat.

34 Vnde in hac materia lncati, & conduci citra hunc intellectum inferitur, quod si colonus prestabat dñm nō aliquid ex conuentione, aliud ex liberalitate, puta hārdum in paschate, & pullos in carnispratio, si legat domini quantum prestabat, nō cōsideratur id, quod vltimum est, sed venit id, quod ex cōsuetudine debet, ut ibi per Dyn. Bar. & Alberic. repurates hoc val de notabiliter.

35 Similiter posset inferri ad qōnē de facto, si ex charitate, affectione, vel liberalitate sua locatos permittit,

fit, ut aliquis dignus, vel valde amicus conluctor habeat, & finatur vel aliquibus mafariis in domo, vel fermen, vel quid fimile, hoc non inducit folium, nec attendi poterit, fed attenditur debitum ex caufa conventionis, vel obligationis: vnde ad extraordinaria non extenditur.

6 Tertius fuit ad illum textum intellectus Dec. in rub. de confuetud. num. 21. & in l. certi conditio, §. si nummos, num. 5. §. si cert. petat. quod vltima praestatio, non intelligitur per vicem tantum vicem industriae, fed folita ex pluribus vicibus folidatur: non enim (inquit) verifimile videtur, ut fletor per prius per multas vices aliquid fit folitus facere, vel praestare, cui per unicum noviffimum actum derogetur, ita ut ille folus atcedatur, & praestet. Qui Dec. intellectus vltima cum videtur confirmabilis ex doctrina Bart. in l. de quibus, in repetit. ou. 2. ff. de legibus, vbi fentit, qd in actibus extraiudicialibus ad aliquid inducendum requiritur maior fequentia, quam requiratur in actibus iudicialibus.

37 Cui intellectui repugnare videntur verba l. in fin. gulari prolata, ibi, praestationem fequendam, quae noviffima fuit, nec probat Dec. quod illa noviffima praestatio de necessitate verificetur in pluribus actibus.

37 Quartum fuit intellectus ad illum textum Bald. in litem lapilli, quaeft. 7. ff. de rerum diuif. quod ille textus loquitur in difpofitione, & confuetudine testatoris, qui potest mutare confuetudinem vnicui actui, & quod ibi confideratur magis animus, quam factum.

39 Cui intellectui repugnat, quia in dubio non est recedendum a proprietate verborum, l. non aliter, ff. de leg. 3. licet re vera ambulatoria fit voluntas testatoris vique ad fupremum vitae fpiritus, l. 4. ff. de adm. legat.

40 Quintus fuit Hiero. Cagnol. intellectus ad l. item functo, sub num. 1. §. 5. ff. de offic. affeff. ibi, testatorem alimenta reliquiffe, quae viuens praestabat fimpliciter, non quae viuus praestare folitus erat, vnde si alimenta reliquiffet, quae folitus erat praestare, vique vltima praestatio non attendetur. Sirach. de mercat. par. 1. num. 8. Bell. fupputat. lib. 4. cap. 20. Et certe si folitum (ut diximus) in una vice etiam verificari potest, ut iam deduximus, haec videtur verbalis differentia.

41 Quare placeat fexto loco audire istum intellectum qd ille text. loquitur fauore tantum alimentorum, in quibus vltima praestatio attenditur, fecus in alijs casibus. Hinc practicando inferitur, si testator dicat, lego tales fructus fundi mei, vique non habebit legatarius pro vno anno fed toto tempore vitae fuae. defunctus, §. final. ff. de vifru. quod fummopere commendat in practica Alberic. in d. l. meli. in fine.

42 Si igitur ille textus loquitur in fauorabili casu allimentorum, non potest fummi generale axioma, vt folitum de vna vice dicatur, l. illud fingulare, ff. de legib.

De locatione incerta.

QVAESTIO VI.

1 E T circa hoc verbum, folet, & folium, de quo in articulo fermo, & quaeftio obiter in materia locati, & conduci vtilis exoritur indagatio. Semprioris de patris profecturus fortasse in conductum pro Medico alio accessurus locauit alicui eius domum hoc modo. locauit domum cum omnibus, quae in ea funt vel esse

folent: idem de fundo dato ad laboratium dici potest. Vidi folium sic materna lingua confcriptum, gli appi giona la fua casa con ciò, che vi è dentro, & vtiq. venit ea, quae sunt, vel esse folent in domo perpetui in fua causa, non ad tempus, l. qui faltem ubi Bar. & Alberic. non tant de uerbo, folet, ff. de legat. 3. l. si fundi, & ibi no. Alberic. post Dynff. eodem titulo de legat. 3. ubi non venit pecunia gratia fenetandi Bart. in l. generali, §. uxori, in 2. respof. ff. de ufufructu legat. Bald. in rubric. C. de uerborum fignificatione quaeft. 4. ubi cocludit, non venire pannos uenales, & petas lini uenales, idē Bartol. in l. diuus, ff. de bon. damnat. Vnde poterit uti equo ad ufum deftinatum non uenali, Caftrenf. in l. feruos, §. fin. ff. de legat. 3. Bart. in l. cum uibernam, ff. de pig. Cin. & Bald. in l. ubi adhuc. C. de iur. dot. Ale. & alij ad l. si contenta, ff. folut. matrim. Dec. confil. 361. num. 5. in l. 1. num. 24. ff. de reg. iur. Bello. confil. 9. n. 7. Ruin. confil. 155. num. 9. lib. 3. Dec. confil. 76. num. 2. in authent. preterea, num. 7. C. unde uir. & uxor, in l. omnia, nam. 1. ff. si cert. petat. confil. 389. colum. fin. n. 11. Marfil. in rub. de fideiuff. num. 195. Soc. in l. qui Rom. §. Callimachus, colum. 1. ff. de uerb. oblig. l. al. in §. item Seruiana, nu. 45. Infti. de act. Roman. fingul. 437. Crot. in l. si contenta, in 1. de e. n. 96. & in 2. lect. nu. 139. ff. folut. matrim.

2 Declaratur notabiliter ista conclusio, ut non procedat, quando in domo, nel fundo non effent nisi prohibita, uel ad tempus parata, quia tunc, ne actus fit inutilis, ea nemine text. notabilis in materia locati loquens in l. fundus qui locatus, ff. de fund. in fructu de qua materia dica in quaeftione de hoc particulari tit. fubi fpecialiter referuata, vbi placet uidere, & fentit Fulgof. in d. l. qui faltem, Garun. uerf. refolut. lib. 2. capitul. 5. num. 4. ext.

3 Conduktor igitur utetur mafariis domus, & inftrumentis fundi, pecoribus, & bobus, & aliis mobilibus, dummodo finit ad perpetuum nsum.

4 Similiter nemini in tali locatione ea, quae locator habet in domo ad delectationem ut pallerie, libri morales, & huius generis fimilia, l. quaeftum, §. fed si fundus, l. praedia generis fimilia, §. final. l. fefe, §. tirannide. ff. de fund. in fructu.

5 Ex quibus corollarie fequi uidentur unum generale axioma, quod non uidetur folita effe in fundo, uel effe in fundo, quae ibi funt ad tempus, l. uxorem, §. le generat, ff. de legat. 3. & l. qui filium, l. si uxori, §. cum ita, ff. de aur. & argent. legat. l. 2. ubi laf. post Alberic. C. de uerbor. fignific.

6 Et praemiffa declaratio fubdecidatur, ut non procedat, nisi difpofitioni effe adiectum uniuersale, omnes, quo casu excluduntur etiam prohibita ita Bar. in d. §. uxori, fequitur lafad. l. 1. nu. 2. C. de uerb. fignificat. Dec. confil. 394. colum. 2. & 358. colum. 1. in fine & confil. 666. col. 1. Ruin. confil. 79. col. 1. in princ. uol. 2. Roland. inferens ad notabilem quaeftionem in materia fpoftularum, confil. 87. nu. 9. lib. 2.

7 Ex quibus corollarie inferitur ampliatum ad reg. l. Iulianus, ff. de legat. 3. qui omnia dicit, nihil excludit, Ampliatum, ut comprehendat etiam prohibita alienari ex fuperius adductis.

8 Quae declaratio fubdecidatur, ut tunc procedat, quando difpofitum uniuersale effet multiplicatum, & adiectum tam rei, quam loco, fecus si rei tantum, & non loco: Ita declarat, Ruell. de bon. mater. in rub. part. 1.

Vincentii Carocii Tractatus

num. 43. sequitur est Sarac. ad Materiam. notat. 136.

- 9 Ex quibus corollarie habetur ampliatio ad Obligationem generali, ff. quæ res pignori obligat. possunt, ut procedat, siue obligatio sit indefinita tantum, siue vniuersalis, & militat eadem ratio.
- 10 Secundo corollarie inferitur limitatio ad leg. Iulianus, ff. de leg. 3. qui omne dicit, nihil excludit: iuxta tamen naturam contractus, cui signum vniuersale adijcitur, Bart. in La procuratore, C. mandatum in la pluribus, in princip. ff. de leg. 3.

De locatione obscura.

Q V A E S T I O VII.

- 1 Sed pulchra, & vtilis est indagatio, & vidi in facto scuenire in materia locati, & conducti. Sempronius æregrauatus afficiat omnia bona sua stabilia, & mobilia, & animalia existentia in dictis bonis, & tempore locationis quædā se stitit repetebatur in marinis regionibus, Tuderini dicunt a *sacnare*, ut in tempore non frigido redcat, debentur nctutique sic, quia esse dicuntur ea, quæ sunt extranea, ut remittantur I. huiusmodi, §. legatum, ff. de legat. 1. ex hinc inferens, quod plebano debentur decimæ bestiarum, quæ nascuntur extra locum suum animo eo respondendi. Facit lex si Titius, vbi etiam Alber. ff. de seru. export. linter si pulatam, §. sacram, ff. de verbor. obligat. fundi, §. fin. cum l. sequenti, ff. de act. emp. l. nihili, ff. de capitiis & postlim. reuert.
- 3 Hinc, si locator auarus misit aliquas massaritas in villam pro negocijs æstiuis, ut Tuderini faciunt animo reducendi in ciuitatem, debentur conductori domus, cum omnibus, quæ in ea esse solent ita Castrensis, dicens Florentiæ ita practicales, in l. 1. C. de verborum significat. ubi etiam Ias. qui prædictas auctoritates non allegat, sed solum textum notabilem in L. quæritum, §. fin. ff. de legat. 3.
- 5 Conductores igitur Doganæ Tuderinæ male (ni fallor) facere videntur, cogere ad pedagium in extratione, & remissione, cum id, quod est remittendum, extractum non dicatur parte superius adducta, sed ex eufanter, quia publicani sunt. Et secundum hæc principalem iam de assuefactione positam conclusionem procedunt superius in contrarium adducta, quæ vltima multis in casibus ibidem relatis attendi debeant, non autem in omnibus, qui declarantur per sequentes conclusiones. Ex quibus omnibus habes aliquid de solito & eius virtute, & potentia.
- 6 Secunda principalis ad declarationem sit conclusio, & intelligentia. Consuetudo non dicitur completa & dum (ut vulgo dicitur) est in fieri, tollitur per vnicum actum contrarium. Ita Abb. Butr. Barbac. Et Fel. num. 31. in fine, vers. qui inquit casus, de consuet. & in hoc etiam casu procedi id, quod dictum est. Vltima derogat prioribus, & quando consuetudo prima in terramptur, reducitur ad ius commune, Bar. & alij, in l. 2. in fine, ff. solut. matrimon. Et hæc est communis opinio. Rocch. de consuetud. in cap. fin. quæst. 10. conclus. 1. Dec. conf. 8 colum. 3. & conf. 21 §. col. 1. Corn. conf. 22 §. in fine, vol. 4. Roland. conf. 87. nu. 3. vol. 2. quem videtur, quia inquirunt in casu quod iudicio de consuetudine solvendi in portulis in causis summarijs quando distormiter sunt obseruata, quia redimus ad

ius commune, & solui non debent, quid not. procurator Tuderii.

- 7 Ex quibus corollarie inferitur intellectus ad l. semper in stipulationibus. Si regionis mos, quia varius, & intelligitur de consuetudine nondum completa, & minimum attenditur per resolutionem ad ius commune, & idem ad regulam, in obscuris, lib. 6.
- 8 Declaratur patens conclusio, quæ actus vltimus contrarius fiat a maiori parte populi, secus si a minori parte. Vnde si in contractu locationis est consuetudo, ut apponatur generalis hypotheca bonorum, cuius effectus ponatur in iur. de singular. successore, si duo vel tres in loco, ubi viget consuetudo, eam non apponant, non erit per hoc sublatam illa consuetudo, quia attenditur saltem maior pars populi, Bar. in l. de quibus, in a. 10 quæst. principal. vers. iuxta prædicta, ff. de leg. amplius etiam in iudice, qui faciens aliquid contra consuetudinem, eam non interrumpit populo reclamante, vel murmurante, & hæc est communis opinio, Rocch. in cap. fin. quæst. 10.
- 11 Imo si est consuetudo, ut in contractu locationis, & conductus ponatur apponatur hypotheca bonorum, habetur pro appposita, & extendi potest, uti cõfuit, Bal. in l. bene a Zenone, col. fi. C. de quadr. præscript. l. 1. cul. pen. in fi. ff. sol. matr. Capic. decisi. 59. Afflic. super consuetud. l. 58. in rub. de salar. iudic. nu. 130. Nic. in l. generaliter, nu. 68. C. de secund. unpt. Rni. conf. 132. col. penult. uolum. 5. Dec. in l. semper in stipulationibus, num. 14. ff. de reg. iur.
- Amplius, ut procedat tam dum instrumentum est in fieri, quam et postquam est factum. De primo in fieri, cõfuit et Bald. in rubr. C. de his, quæ in fraud. cred. Bar. in c. quoad translationem col. 6. de offic. legat. in c. cum Ma. col. 45. de constit. in c. a. col. 1. in fine de precat. Marcell. sing. 123. dicens sepius in facto habuisse Ang. in cõtractu locationis loquens, in l. licet, C. locat. Ias. in l. ut liberis, col. 5. limit. a. de collat. Ale. in l. Galus, §. idem credendum, col. 1. in fine, de liber. & posth. Barb. conl. 9. col. fin. uol. 4. Afflic. super consuetud. de salar. iudic. nu. 17. Paris. conf. 45. col. 3. in fine, uol. 1.
- De secundo postquam est factum, sentit Fel. in c. 1. col. 8. ut lit. non cõfuit. Alex. conf. 105. col. fin. nu. 2. Ias. in d. l. ut liberis, Rip. in c. c. M. col. 2. limit. §. de constit. An. Gabr. de consuet. concl. 3. nu. 34.
- 14 Si igitur oriantur successio in iudicio, & conductor uel singularem successorem ei stare debet, in stare potest etiam hypothecam de stilo ad sui fauorem ut ex hoc successor ei stare teneatur. Dicam Deo dante tit. de singul. successore.
- 15 Tertia principalis sit conclusio. Consuetudo completa tollitur per unicum actum contrarium, sed tollitur eo modo, quo fuit inducta, & sic per aliam contrariam consuetudinem, gloss. notabilis est, & ab omnibus commendata in l. nemo, §. temporalis, ff. de reg. iur. quam sequuntur, & commendant in cap. final. de consuetudine, Abb. col. 2. Butr. col. 4. vers. sed est dubium, Barbac. col. 29. Aret. conf. 123. in fine amplians
- idem tempus requiri ad tollendum, quod interueniat ad inducendum, & complendum, per cap. 1. de reg. iur. in antiquis, Bart. in l. de quib. nu. a. 5. ubi Ias. nu. 79. ff. de leg. Car. conf. 131. et peritur in fin. Alex. conf. 127. loquens in instrumentis locationis, uol. 5. dicens, quod
- 17 si in aliquibus instrumentis reperiantur aliquæ clausulæ, & aliquæ non, attenditur ius commune, & in con-

contrariis consuetudinibus vltima attenditur. Rocco de consuetud. q. 10. concl. 2. in fine.

Cui addo Innoc. in capit. accedentis de priuileg. Bal. in c. t. §. notādū, in fi. de his, qui feud. dare poss. et in l. i. vers. pone, et in l. 2. nu. 3. C. que sit longa cō. fact. Dom. in c. in his, dist. 12. in fi. Hostien. in c. ad audientiam, in gl. 2. de clericis nō resid. Fel. in cap. cum accessissent, nu. 30. limit. 7. de consuet. Cui addo Abb. in consuet. 94. lib. 1. in fi. Dec. in d. §. temporalis, Alex. in l. 2. in fi. nu. 3. i. fi. fol. matr. per textum ab omnibus celebratum in l. fin. & ibi Iul. not. C. de feruit. & aqua.

18 Declaratur ista conclusio, quando illi, inter quos consuetudo est induta, scienter, & collegialiter fecissent vnicum actum contrarium consuetudini, nam tunc non procedit, quia consuetudo tolleretur. Abb. in cap. pro illorum, de prębendis, commendat Dec. in d. §. temporalis.

19 Ultra eum subdeclara, vt non procedat fauore ecclesie, cni ex cōsuetudine sit ius questum; immo nec prelati hoc casu ecclesie pręiudicare possent. Innoc. in cap. accedentibus, de priuileg. dixit valde singulare Alexan. cons. 5. volum. 5. senit Dec. ind. cap. cum accessissent, in fine num. 98.

20 Declaratur secundo, vt nō procedat in vnicō actu successio, qui contra consuetudinem etiam completam factus ei derogat: Ita post alios Fel. in d. cap. cum accessissent, num. 3. i. vers. Secundo casus, Rocco in tuhr. de consuetud. in vltimo requisito posuit etiam

21 plūm in beneficio solū confecti, & personis regularibus, si confertur clerico seculari, per annos quadraginta tollitur prima consuetudo.

22 Declaratur tertio non tollitur, vt procedat in petitorio, si scus in possessione, quia vltima possessio attenditur. Bald. in cap. 1. de cognit. feud. col. 1. Ioan. And. in cap. cum ecclesia, de cōstit. Oltred. cons. 4. 2. 18. ff. Federicus consil. 2. 3. in 1. dub. Calderin. cons. 12. de iure patronat. Abb. cons. 54. col. 2. lib. 1. Dec. in d. §. temporalis, & cons. 129. & 134. Fel. in d. cap. cum accessissent, num. 30. vers. quartus casus, vbi valde commendat, & extollit. Commendat etiam Alex. and. in l. i. sub num. 1. i. fi. fol. matr. & cons. 118. lib. 2. Curt. sen. cons. 24. col. 2. Tsurin. in l. pacta nouiss. col. fi. de pact.

23 Ultra quos omnes subdeclara, dummodo vltima illa possessio sit certa, seu si sit dubia, obiecta vel elon destina, Alex. cons. 110. num. 2. lib. 1. cons. 82. nu. 3. lib. 3. cons. 88. nu. 1. lib. 3. cons. 103. num. 3. lib. 7.

24 Additur etiam, per decē annos, vel quadraginta de iure Canonico, illa attenditur, nec reditur ad ius commune, ita Alex. d. cons. 5. col. 1. vers. non obstat.

Ex quibus omnibus (ut fallor) patet responsio ad contraria, quod solum attenditur, quando prima, vel secunda cōsuetudo iā particularis persona, quā alicuius vniuersitatis, in consuetudine vniuersi, vel diuini completi, vel non completi, & quando vnicus actus attenditur, & quando plures requiruntur.

25 In contractu igitur locationis, & conductionis attenditur vltimus in consuetudine locatoris, vel conditoris. Attenditur consuetudo prima, si completa est, & clausula apponi solite possunt extendi, & post instrumentum per eundem notarium, prout supra visum fuit. Ex quibus omnibus vtilitatis causa corollarie inferitur limitatio in materia consuetudinis, ad l. nihil tam naturale, ff. de reg. iur. vt nō proce-

dar in consuetudine patrisfamilias, quia vnicus vltimus actus multis precedentibus derogat.

Secundo non procedit in consuetudine non completa, & in fieri, quia per vnicum tñ actum tollitur.

Tertio non procedit in actu succelluo, quia licet vnicus, tollit priorem completam consuetudinem. Quarto non procedit in possessionis, in quibus vltima possessio legitima attenditur.

De mercede constā.

Q V A E S T I O V I I I.

ET in hac perutili materia locati, & conducti, & consuetudinis, quæro vnum fatis practicabile ad l. fi. venditor, §. constar, ff. de iur. pæd. Adfunt in materia Tuderina lapidiciniæ (petrae dicunt) aliqui vultu ingredi fundum meum, & effodere, nunquid potero cogi?

1 Videbatur dicendum, q. non, quia id, quod nostrū est, sine facto nostro ad alium transferri non potest, l. fin. in fi. C. de pact. l. 2. §. dominorum, ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. ubi Bart. nu. 2. hoc not.

Secundo facit l. nec emere, C. de iur. deliber.

2 Pro resolutione ponēdi sunt aliqui casus. Primus est. Circumscripta omni consuetudine, vel statuto, & tunc non datur accessus ad effodiendum, etiam si cōcedens statum offeratur, ita ex mente illius tex. colligit post Iac. de Aret. Albin. d. §. fi. constar in fi. Vā nō auditur effodere volēs. Dabo salariū, & mercedē.

3 Hinc corollarie sequitur ampliatio ad l. id quod nostrum, ff. de reg. iur. vt procedat offerendo simpliciter salariū, vel mercedem. ergo resistente iocutus nemo cogitur locare, vt suo loco dicam.

4 Secundo est casus ad intellectum, & materiam d. l. fi. venditor, §. si constar, cum consuetudo, vel statutum hoc dicat, vt nullo constituto salario, vel mercede (in alieno effodere licet, & tunc nec Princeps hoc facere possit, l. quoties, ubi not. C. de prec. imp. offer. repugnat enim (inquit Albet.) iure naturali, ut pro nihilo tradam rem meam, ergo non valet, §. sed naturalia, inst. de iur. nat. gen. & civil.

5 Tertius est casus ad materiam d. l. fi. venditor, §. si constar, cum consuetudo, vel statutum hoc disposuit solum solum salario, & tunc pōt d. §. constar ex quo habes aliā (specie solui salarii), & ibi Albet. dixit, q. est duodecim p. quolibet plastrū, vel carrata, ad qd aduertunt fabricantes Aures. ad Tholo. q. 449. in fine.

6 Et quod dictum est in lapidicini effodiendis, in facto occurrere potest in pascuis, & herbatibus in aliquo transitu obtinēdo, & similibus, & sic habes aliud solum salariū ad intellectum, l. fi. venditor, §. si constar, ff. commun. pæd.

7 Ex quib. inferre limitatio ad l. item si verberatē, vbi Bar. ff. de rei vend. & L. Lucius, ff. de eue. & l. Aniochenus, ff. de priuileg. q. Princeps statuti, & simplex officialis, pōt ex cā altere rē meā solum tñ

8 pretio, vel mercede, prout Tuderit cunctis, p. vj. publicis reficiendis, Dec. in c. q. in ecclesiis, nu. 24. de cōst. Par. cōf. l. col. 17. vol. 1. Ant. Gab. de iure q. nō tollēdo, cōcl. 2. 34. & ponā fieri (suo loco laus,

9 Secundo subinferitur limitatio ad l. nec emere, C. de iur. deliberand. vt non procedat ex consuetudine cum causa, & solum pretio. Et in materia locati, &

Vincentii Carocii Tractatus

enndu, de qua agimus, notabilis est ille textus in §. 10 si constet, quid pēso & merces debeatur in princip. & ibi hoc no. Accur. inferens, qd aduocato dabeatur patrocinium In principio, Dicam Deo dāte, suo locos

Intermissor. Titulo. *Intermissoribus.*
Oeconomus. Titulo. *Oeconomus Capituli.*
Arbiter. Titulo. *Arbitri salarii.*
Agriensor. Titulo. *Agriensoribus.*
Affessor. Titulo. *Affessoribus.*

De Mercede Metallii

Q V A E S T I O IX.

Reperitur vltimus alia in iure soliti salarij & mercedis species, quæ est in Leuanti, C. de metall. lib. 10. vt eodientes pro metallo præsent decimam sisco, & decimam primato, & quia est parum in vsu. ideo omittam.

De Mercede Thesauri.

Q V A E S T I O X.

Datur etiam alia species soliti salarij, & loquitur in materia locati, & conduci in conductore, vel colono, quia colendo fundum conductum inuenit non data opera thesaurum, nam dimidium ipse, dimidium fundi dominus habebit, §. Theaurus, Inst. de reum de iur. diu. l. 1. C. de Thesaur. lib. 10. Dicam suo loco, & dicam potius ad delectationem, quam vtilitatem, quia vbi agitur de lucro capiando, Principes prouident nec habet locum præuenio, nec regula, prior in tempore, sed posterior in potentia, & auctoritate.

Quæro, est facta locatio hoc modo. locum fecum dum formæ, quæ olim locata fuit, nisi constet de alia locatione, non valebit locatio nisi pēso fuerit expressa, Castren. l. 1. pen. C. de Insti. & substitut. & in l. ad monendi, nu. 13. vbi la. in l. lectur. num. 39. si de in contrā. in l. Marcellus, not. t. 4. ff. ad Treb. in l. pla cet num. 12. si de liber. & posth. Alex. in l. lat. pretor, §. si iudex num. 2. ubi Rip. num. 5. de iure iurand. c. 66. 29. num. 9. lib. 7. conf. 87. nu. 6. vol. 6. Dec. consil. 63. num. 6. Paril. conf. 19. num. 68. conf. 80. num. 43. vol. 1. Cratet. conf. 88. nu. 3. Decil. Pedemont. 23. nu. 41.

De substantia locationis secundo.

Postquam vidimus aliquid de salario, mercede, vel pensione non constituta, quomodo debeat, & pen possit, & de solito, & consueto aliquid tetigimus in materia locati, & conduci, videamus de aliquibus personis an mercede, salarium, vel recognitionem petere possint, licet nihil fuerit promissum, & de mercede quasi tacita, &c.

<i>Frater.</i>	<i>Titulo de bonis quæ liberis.</i>
<i>Socius.</i>	<i>Tit. Socio personam exercente.</i>
<i>Tutor.</i>	<i>Tit. Administratione Tutorum.</i>
<i>Syndicus.</i>	<i>Tit. Administrationem ad ciuitates pertinen tiam.</i>
<i>Negotia gesta.</i>	<i>Tit. Negotia gesta.</i>
<i>Tessis.</i>	<i>Tit. Tessibus cognatis.</i>
<i>Index.</i>	<i>Tit. Sportulis iudicibus.</i>
<i>Notarius.</i>	<i>Tit. Notarij salario.</i>
<i>Inuentor.</i>	<i>Tit. Reum inuentoribus.</i>
<i>Defensor.</i>	<i>Tit. Conditione ob turpem causam.</i>
<i>Famulus.</i>	<i>Titulo. Famulus.</i>
<i>Obstetric.</i>	<i>Titulo. Obstetricibus.</i>

De bonis quæ liberis.

Q V A E S T I O II.

Plurimum (si la. credimus) vtilis & quotidianus est in hac questione propositus casus, & est inter fratres, quorum inter eos maxima est inuidia. Pater quidam erat diues, & multas habebat possessiones, & duos habebat filios, vnum maiorem, alium for tasse infantem: videns se ætatis senilis, & fortasse decrepitæ, & inhabilem labori gubernij domus, maioris nam bonorum concessit administrationem, qui per annos multos administrauit, Mortui pater: in diuisione filius iam administrator perit mercedem, & salarium, & tantum quantum alicui negotiatori datum esset, auquid debebitur? Primo videbatur, quod sic ea ratione, q. si exerceisset personam suā in pecunia paria, lucrum aliquod deberetur exercitio personæ: ita quando circa possessiones paternas, & hac ratione deductus fuit Fulgosi. d. l. illud, C. de coll.

Secundo loco ultra Fulgosi. & alios pro hac ipsa opinione facere videtur huiusmodi ratio. Grauius in vno egressus in alio, & quia si. vñum naturam, si de reg. iur. Leum qui de iure iur. ff. de iure iur. sed frater, qui administrauit in vna parte, teneat ceteræ, & cetera re luera, et acquista ex industria sua & labore fratris. Bald. in auth. ex testamento q. 19. num. 17. C. de colla. vbi fortius tenet esse commun. eandem luera, & quæ sita post mortem. si separati, & discerni non possint et go releuandum videtur de cōcedenti salario, mercede & recognitione sui laboris.

Tertio loco ultra alios facit, quia nature & iuris præsumptio est, vt pater eligat saluberris consilium pro filio. nec in ea. ff. de adulter. vnde cum pater filio administrationem concesserit, verisimiliter credendum est, quod veli de suis laboribus, & industria, mercedem recognitionem habere, alias non censetur vultu r consuluisse filio, & si de hoc interrogatus esset, vtque se præsumendum esset tale pacum, §. final. vbi glossa. alij notant, ff. de pact. cito præsumatur patrem pñus dilige re filium, quam seipsum. isti quidē, si quod mer. caus. Alc. reg. 1. præsum. 1. Neum. in filu. lib. 1. nu. 98. Marfil. in repet. l. vnicuique. 7. C. de rape. virg. i. l. in iudicium. ff. ad leg. Cora. de test.

Quarto ultra alios facere videtur, quæ salarij, & mercedis materia fauorabilis est. Specul. in tit. de excepte. §. 3. verbi tētem oia, & iure diuino sit iudicā, vt ope tarius sit dignus mercede sua, et alibi dicitur, Non manent merces operarij tui, vt que mane, ergo exten denda. regul. odia, lib. 6.

Contraria est opinio la. et aliorum in l. illud, C. de collat. q. immo nullum debeat salarium, ea ratione, quia in iudicium præsumitur gratiosum. l. 1. ff. mand.

Secundo ultra alios facit in simili, q. mater redimēs filium a captiuitate. non repetit pretium, quam præsumitur fecisse animo donandi, liber capis, C. de cap. et postulat. verbi.

Tertio vltim alios in fratre, de quo agimus, habet

11. **Quar**o vltia alios facit, quòd marinus si lule orna-
mentis uxoris pignorat, & ea restituit, inducitur do-
natio, l. uxori. §. si de leg. 2. l. si sponsus, ff. de don-
inter uitum, & uxorem. Bart. in l. si maritus, C. de
Ei hęc opinio apud Doctores reputatur notior, at di-
cit laici in allegata lillud sequitur, & commendat Pe-
trane. sing. 84. in fine, dicens esse casum valde pra-
etabilem & quodiuidum, & sapius in facto occurrere,
& euentis, maxime ratione paternæ reuerentiæ,
que gratia esse debet. Si enim mandatum ex sim-
plici officio, & amicitia proueniens debet esse graui-
rum, multo magis a reuerentiâ, & pietate potius, cui
multo magis debemus, et tenemur. ¶ Et ita practica-
tur quodiè in palmis. Cordub. ad l. si quis ex libe-
ris, §. sed si filius in fin. ff. de lib. appo. l.]

3 mandauerit, f. man. ac etiam concurrunt in eibus alijs
diuturnitate temporis, et ratione spissius calculata, et
hoc dieum gl'quod hec tria requiruntur, tunc per
illud rex. Bar. Bal. et Sal. in l. Procula, ff. de prob. Bal.
in l. 1. in 2. q. 2. C. de iur. dot. in l. Cum proponas, col. 1.
et in l. 1. et in 2. q. 2. C. de pact. A lex. col. 46.
vol. 1. et hac et com. opinio teste: In in li. que
dotis nu. 18. ff. sol. mat. A lcia licet quod si sediter
venit, reg. p. p. m. p. 3. nu. 6. In conf. l. 193. libro 2.
Soc. fen. conf. 25. num. 10. lib. 4. R. in conf. 162. nu.
10. lib. 3. Affie. dec. 3. num. 12. Purpur. ad l. cum
quid, num. 128. ff. cert. petas. Soc. mun. conf. 138. nu.
108. li. 1. conf. 14. in fi. lib. 3. Al. c. repon. 3. q. 4. in fi.
Neuz. conf. 57. num. 6. Gramma. dec. 3. nu. 39.
Tiraq. de retrac. con. sanguin. §. 1. gl. 9. nu. 194. Jac.
Menoe de arbit. iudic. lib. 1. centur. 1. Caf. 88. nu. 6.
Cui add. Dec. conf. 79. et 167. col. 14. Alphan. repon.
226. Tiber. Dec. conf. 85. nu. 19. lib. 2. Frane. Mare.
dec. 307. num. 5. part. 2. et hac et hodie et magis com.
munis opinio. Ioseph. de h. d. con. col. 49. l. i. m. 3.
Malear. concl. 83. num. 5. et concl. 552. num. 41.
Herculan. de negat. iura. num. 41. vbi addit quod agi
tur de remissione modici summa.]

16 A foridori eorum cum filius in causam patris im-
pendit, impendere non creditur animo donandi, sed
petendi, nisi modica sit impensio. § filius, ubi Alex-
dicit hunc esse communem intellectum, C. de ne gest.
finitur Dec. con. a. sub numero. 7. Et hac opinio mihi
videtur in iure perferior. Retenit tamen alia opinio-
nem magis receptam, ut filiarum petere non possit, respon-
detur ad contraria nuncio verbo, si non procedatur ad
tenentem reuerentia paternam, cui filius omnino tenetur.

18 Secundo loco, ultra Menoeh. & alios supra adda-
ctos, dicitur, quod dispositio l. Procula dars scientia
sufficit, cum coniunctione sanguinis, & cursu longi
temporis, ita declarat Calean. conf. a 3. in fi. per tex.
in l. fi. communis seruus, ff. de donat. inter virum, &
v. Koren.

19 Tercio ultra alios ad intellectum l. Procula, dicitur, quod sola coniunctio sanguinis inducat donationem etiam inter fratres, Alex. conf. 166. col. 3. verfic. non obstat, dum quinto apponitur lib. 7. Soc. conf. 4. col. 8. verfic. magis in terminis, lib. 4. Dec. hoc valde commendans conf. 68. col. pen. in fi. Valde etiam commendat Craue. conf. 39. sub nu. 4. & præsumitur potius ex causa sanguinis, quæ remunerationis tutor, §. quæ a tutorib. ff. de excul. tutor. quam singularis dixit Rom. f.ing. 632. conf. a. 73. 3. Jo. Lup. in de donat. §. 4. late l. dec. & alij in l. si donatione, C. de collat. Coraf. li. 2. Miscel. c. 4. Vnde confanguineus si recipiat aliquod serum in a confanguineo, veritas facit pro eo aliquid, quod sit indutritium, præsumitur etiam aliud non pro remuneratione pro specie quadam familiarj, vel mercedis, fed ratione sanguinis, vt infra alij dicemus. Et fi summa fit parua, vel rauc effect calcula, non tpepe, fed ſæpiſſime, vel communi arbitrio, hoc ſolum ſufficit ad materiam

10 Proemia, Joseph de Lindoua. concl. 9. in 2. l. d. Fic.
ad Villal. l. i. d. l. i. d. n. 149. Heret. d. negatua
n. 4. 1. & inter scientes duo sufficient, & edion. d. lan
guinis, & curus longitempos, Crau. conf. 159. n. 3.
vbi eniand bonem solam sufficere dicit. & quod in
summa non modica tria requirantur, late Mascard.
concl. 14. n. 4. 1.

21. Secunda corollarie inferitur limitatio ad l. r. ff. m. dat. quod mandatum non intelligatur gratuitum in folito negociari, vel exercente aliquod officium.

11 Vnde si inando notario, ut extrahat mihi instru-
mentum, non est gratuitum, sed teneor ad impensam
extractionis, & sic de singulis sentit Bar.in l. quēdā,
sive eden in l. i. nu. 8. C. eod. & sic habet quomodo
intelligatur gratuitum.

a3 - Sed quid, si filius non administravit, sed cum pecunia a patre concessa mercantibus exiret, et multa lucrativus esset, potest ne petre salarium? Vtq; Angelus respondit, quod non, ratione debiti paterni cõsilij. 8. q. col. 3. verum nec possunt dñi filij. Videt igitur filius carere salario, et oia lucra fratribus cõdicare, vt per car. ¶ Siñ filius ex mercatura, cum pecunia patris aliquid lucratur.

Vincentii Carocii Tractatus

Iucetur, habebit dimidiam lucri pater, & aliam dimidiam filius. Batt. in l. si tibi decem § si pactus. nu. 5. ff. de pact. vbi Paul. Orosc. num. a. attestatur hanc esse communem opinionem Cordub. ad l. si quis ex liberis. §. sed si filius in fin. ff. de pact. & hanc esse communis, & equissima opinio, & late dixi in deris. casuum frequentium, casu 30. nu. a. vbi videre placeat.)

- 24 Et adde, quod si quis administrat bona consanguinei, prae sumitur velle facere expensas de bonis proprijs ipsius consanguinei glof. notabil. in l. Nesciua ff. de negot. gestis, scilicet si non administrat, quia prae sumitur voluisse donare, Lalimera, C. de negot. gest. Boer. singul. 14. in verbo expensarum in fine.

De socio personam exercente .

Q V A E S T I O I I .

ALTER A non minus vilis, & necessaria praenonitur indagatio, & quaestio, si Decio infra allegando credimus. Duo sunt socij, qui alicuius rei, vel negociationis societatem contraxerunt: an ille, qui exerceat salariu, constituit, possit, & debeat, vel possit, finita societate ex vi quadam tacite locationis condere salariu petere. Vidi hoc in facto. Tuderu euenire in societate conductionis macelli, vbi vnus exercebat personam suam laborando, & equitando quotidie in emendis bestijs, vendendis corijs, & pellibus, & quocumq; anni tempore, non sine vite quandoq; periculo, & discrimine, omittendo, quandoq; proprijs patrimonijs tegimen, gubernium, & administratione, & in fine in reuendendis rationibus conquirebatur decies, cent penus ego, qd alij tot sine mercede iubeo laborare, nonne ego homo vi alij, ciuijs, & bene natus vi alij, & ego in cursu aliquam graue valitudinem, membri alicuius fractura inuenerim, res me liberaffet? Vnde expensas, in eodem, & damna restantur? Vnde domus mea propria, butia propria. Hanc eandem quaestionem ponit in facto euenisse in societate Iacus Perusini Petrus de Vballo loco inferius allegando. Valde in practica commendat Dec. in loco inferius citando, & in facti contingencia plures consulit Corn. vt videbimus. Et primo loco videbatur affirmatiue respondendum, salariu, mercedem deberi, et hoc, quia nemo suis sumptibus militare tenetur, cap. cum in officijs, de praescriptionibus.

- 1 Secundo facit, quod habetur in l. cum duobus, §. si in coeunda, ff. pro socio ibi, opera pretium recipit. Et quoniam hic est textus valde celebris in materia locati, et conducti, quod colonus est socius domini sui, ob id ponam aliqua circa intellectum verboru, quae obscura videbuntur, et ibi agrum pollicitorij, exponit A. c. curi videt pollicentarij colendi, et sic colonum. Bu. de l. annot. legit, licet, licet, idest colonus partiarum plarium omnium licentiarum, et offerentium, et est praecabitis intellectus, quia saepius videmus, quod si habes praedium valde fructuosum, inuenies centum colonos, p. de, et quilibet plus aliquid offerat, ac si verbis dominum dicat velle, et si merito partiarum licitator dicitur. Sint igitur Domini morosi, et tardi, vt licitatio crescat, et proficiat. Hortoma. in commet. suis legi politorij vbi ex Nonio, et Varrone exponit, idest artifex agri diligenter excolendi, et quodammodo polien di, et sic fecerit ibi tres intellectus in usu tendunt, nisi

quod secundus Bud. praesupponit licitatione ultra diligens agriculturam. Vnde nimirum si culpa praesida est.

- 5 Ex quibus in practica ad utilitatem videtur inferri posse, quod colonus tenetur colere agrum bene, & diligenter ad usum boni, & diligentia coloni, & arborum boni viri, etiam quod non constet, quod in specie hoc promiserit, ex quo pollicitor, & politor appellatur, quae verba hoc important, & tacite includunt. Vnde non est bona exceptio pro colonos conuento, non tenetur, quis non promissit, satis enim est, quod conduxerit agrum colendum.

- 6 Secundo consideranda sunt illa verba. Pretij .a. operis, artis est velamentum. exponit .n. multis modis ibi Accurf. ut videri possit in gl. in. Alio modo legit Bud. leuamentum est, exponit enim pensandum, et magis estimandum est.

Tertio modo legit Hortoma. in verbo Velamentu, et est sensus valde moralis, quod artifex regulariter de dolo tantum tenetur, l. si si mensior. sed recipien do mechanice mercedem, et salariu sui laboris, et in doli, et nelat, idest uilescere facit excellentiam sui laboris, ex pecunia enim uilescit professio, et sic de culpa tenetur. Ex quo si quisur collariar, quod tenetur colonus de dolo, et culpa, ut suo loco dicet. Et sic patet argumentatione, quod cuiquam datur premium, et salariu pro suo labore, et confirmatur hic intellectus a simili, in l. qui mercedem, ff. loc. ubi recipiens mercedem pro custodia tenetur de leuissima culpa ratione mei cedis, licet regulariter non tenetur. Sed (bone Deus) cui non placet pecunia? quis est ille Philo sophus certe nullus. omnia propter pecuniam facta sunt, et iustitia uenditur auro.

- 7 Ex quibz patet aliquid ad intellectum l. cum duobus, §. in coeunda, ff. pro socio. Hinc possit in materia locati, et conducti ad intellectum, l. in naue Saupheli. ff. loc. inferretur per hunc tex. Bald. ad l. si parum, in fi. sub nu. 16. uerlic. alia quest. C. common. utriusque iud. Duo erat fraus: Vnus dices, alter pauper: diues possit in societate mille: pauper possit operam personalem, et cura diu distaret societas, igne casuali fuerunt omnia concremata, nunquid pauper, qui possit operam tantum, tenetur ad aliquid? Vtrique respondet ad medietatem, per text. in d. si in coeunda. Et si dicatur, hoc uidetur iniquum, quod ille cum sit pauper, petat operam, et teneatur ad medietatem capitis. R. respondet, quod illa opera iam erat effecta communis. Vnde nihil perditur, quod non sit alteri commune. Item, ualis opera in reprobis est, l. si non sortem, §. liberis, ff. de cond. indeb. et si dicatur eum textu in materia locati, et conducti, quod interit (specie) est liberatus de bior, d. l. in naue. respondit esse speciem in contractu societatis, quod periculum casus fortuiti sit commune, d. §. si in coeunda, et §. fin. Cum igitur ille, licet pauper, amittat operam, et teneatur ad dimidiam, quomodo uoluerit agere ad salarium maxime quia (ut dictum est) opera est effecta communis, et in reprobis, et utique sic his maxime concludentibus.

- 9 Ex quibus corollarie inferitur limitatio ad l. in naue Saupheli. ff. locati. ut non procedat in contractu societatis, et praedicta omnia sequitur Alexand. con. 77. colum. 2. num. 2. uolum. 5.

- 10 Tertio facit hae ratio, quia donatio non presumitur, sed in debito, ff. de probat. l. si cum auro, §. si do

sol. & hoc ampliatur esse ad eo uerū, ut potius capiat
tur p̄sumptio, quod actus sit nullus, quā quod do
oatio p̄sumatur. Aret. in l. a Titio, colum. pen. ff. de
11 verb. oblig. dixit valde notabile pro ampliacione d. l.
c. de indebito, l. a. in l. si non fortem, §. si falso, ff.
de cond. indebit. in l. si procuratori falso, nume. 4. ff. de
cond. ob causam.

12 Et sic sequitur limitatio ad reg. l. quoties, ff. de re-
bus dub. ut actus potius valeat, quā non pereat. Ad ex-
clude eodam tamē donationem sit interpretatio, ut po-
tius non valeat, odiosa enim est donatio, gl. in l. si ma-
ritus, la. secunda, C. de donat. inter vir. & vxor. quam
singularem dixit Petrus de Rauc. sing. 15 §. & po-
tius p̄sumitur error iuris, quā donatio, gl. in l. ge-
neraliter, in verbo causam, C. de oon. non metata pecu-
nia, ubi Bal. in 4. oppos. & Arg. col. 2. dicit in consil.
uiffe Alex. consil. 13. col. 3. lib. 2. lib. 1. consil. 80. col. 1. in
lib. 2. & consil. 19. col. 2. lib. 4. pulchre Dec. consil. 177.
to princ. & sic corollarie patet limitatio ad leg. error,
cum ibi not. C. de iur. & fac. ignor. licet enim error iu-
ris non excuset, neque p̄sumatur, l. iuris ignoran-
tia, fallit ad excludendam donationem.

13 Cum igitur odiosa sit donatio, ut cōtra eam indu-
catur nullitas actus, error iuris, & similia, merito so-
cius laboris propter personā suam, mercedem condi-
gnam donare non p̄sumitur, & sic petere poterit.

Quarto loco, adducitur tex. in l. si societatem me-
cum, ff. pro soc. ubi ille, qui plus ponit in societate, si
ue opera, siue pecunie, plus habere debet. ibi o. ita-
que ex aquis partibus socijs, &c. ad idem, l. si o. sue
rim, ff. eo. tit. si modo aliquid plus contulit societati,
&c. Et in materia vtri locati, & conducti, de qua agi-
mus, celebris est ille textus, quod arbitrium collatū

14 intelligitur arbitrio boni viri, l. hanc venditio, ff. de
coact. empt. l. si in lege, in princ. ff. loc. tangam in-
fra tit. de arbit. Hinc ex mente Bal. in l. in materia
locati, ad oilem, & practicabilem questionem,
Cōductor notebat satisfacere locatori de aliquo ope-
re, vel lacto, & dixit humanus, & benignus condu-
ctor: *Dammi quello che vuoi, che io lo rimetto in te, &
in mano tua, che io mi contento di tutto quello, che vuoi.*

15 Vtique arbitrio boni viri, intelligitur secundum
Bal. reputans hoc oale notabile, & Tuderii io mea
patria vidi sepius conuenire. Allegat in materia locati,
etiam textum, in l. 3. ff. loc. & luendi, ff. de contrah.
emp. & de instir. e. cum venissent, & c. Quintavallis
de iureiurando. Vnde non facias, viri multi avari, qui
liberalitate conductoris abutentes ponunt in mani-
bus eorum minimum, quod non est iure cōsentaneū,
nec equum.

Et hanc partem tenuit Pet. de Vbal. in trac. de duo-
bus fratrib. p. 6. q. 7. sequitur esse consulendo Corn.
consil. 116 licet videatur, lib. 4.

Contra itaque est apolo, quod est, quod iste so-
cius oullum salarium petere possit, & fundatur ista
opinio, in l. si fratres, §. si incip. si quis ex socijs, ff. p.
loc. libi, dūtaxat eo sumptus societati imputabi, qui
in eam tem impensū sunt, qui tex. loquendo per taxa-
tium, scilicet dūtaxat, videntur excludere omnes
alios sumptus, & sic salariū impuabitur ignis socijs
uecturas, & expensas in hospitij, & stabulis.

16 Et celebris est ille tex. in materia locati, & cōducti,
de qua agimus, dū de meritorijs loquitur, q̄ sunt loca,
& mercede locati sorte vtriorib. uel peregrinationib.

Hinc meritoria scorta, carruce, & Rheda merito-
ria, & multi meritorij, qui certa mercede locantur ad
uecturas l. Viban. 198. ubi Ale. in verb. Meritoria, ff.
de verb. sign. l. quēquissimū, §. item si domus, ff. de
17 usufruc. & quemad. ubi usufructuarius non potest
facere in domo meritoria, i. cameram locatā. Socios
igitur computabit socio uecturas equorum, & mulo-
rum, & meritoriorū mercedes, & notibi Bal. ad pro-
positum oostitit, quod socio nihil donatur pro mer-
cede, nec excomputantur expense, quas domi lactu-
rus esset, per gl. ceterum in c. statutum, §. in super, in
verb. Moderatus, de refer. lib. 6. per tex. notabilem in
in l. sed & si, §. 1. ff. ad exhiben.

18 Secundo loco, Roman. consil. 168. in 4. dob. nu. 5.
in si. mouetur, o colligitur ex eius dictis hae ratio-
ne quod lex non dicit, nec nos dicere debemus, §. cō-
sideramus, a. u. de triente, & semiss. l. si verb. §. de
viro, ff. sol. mat. l. si scitum, §. oon dixit prator, ff. de
acquir. vel omiss. hared. c. Oberius, de eudi coga.
l. dissidentibus, C. de repud. cum late per Euerard. in
loc. a leg. cessant.

19 Hinc pena priuationis alicuius iuris, alicuius be-
neficij, aut privilegij nūquam habet locum, nisi ubi
lex istud expressē dicit, §. cum igitur, ibi, nec queli-
bet lex, & a. u. de non eligend. secund. o. ubi Bal. in au-
then. ex testamen. col. fin. C. de secum. nup. Alex. in l.
equam, o. o. 6. ff. sol. mat. l. a. in l. illum, nume. 12. C. de
collat. Sed l. aliqua cautum o. o. reperitur, ut debeat
tur socio salarium, merito bene reperitur iure causū,
v. ratione operis, laboris, & industriae possit conueni-
re de maiori parte lucri, per l. si non fuerit, in princ.
ibi, vel opera, ff. pro socio quem tex. in c. de ad pul-
chram questionem mariti ignobilis, cum ore no-
bili, & diuine, dixit Cyn. in l. si ooluntate, q. 6. C. de
dot. promiss. & per eam in materia locati, & cōducti,
de qua agimus, limitatur tex. in l. item si pretio, §.

20 fin. ff. loc. ubi conductor, & locator possunt se ioui-
cem circūuenire, ut alius habeat aliquod pluri, quā
alius hoc enim non procedit in contrah. societatis,
nisi ille ponat aliquid plus vel opere, vel pecunie,
& hanc est communis opinio, & Concl. var. resol. lib.
3. c. 2. sub nu. 1. vet. prima concl. Soarez littera S.
nume. 26.

21 Ex quibus corollarie inferitur limitatio ad l. i. §. si
conuenierit, ff. de pact. & l. cocontractus, ff. de reg. iur.
ut contractus ex conuentione legem accipiant: nam
hoc fallit in cōtractu societatis, ut unus habeat plus
lucri, & ratio est, quia societas est ad instar frateroni-
tis, & ita gl. io. d. l. si non fecerit secūduod intellectuū

22 Azon. 1. loco relatum, & communiter approbatum.
Et hanc partem tenuit Rom. in allegato consil. 168.
Corn. consil. 133. ubi diligenter lib. 2. & consil. 31.
ad euidentiam col. 3. lib. 3. commendat Dec. in l. il-
lud, io. fi. C. de coll. & hęc opinio videtur apud Doe.
vtrior: ois consuetudo sit in cōtrariis, quare in hoc
p̄cipue est attendenda, ut per Pet. de Vbal. in alleg.
q. si. valde in practica singulari reposit. Petrasin. sin-
gul. 68. Purpur. in l. si patenda, num. 14. C. de pact.
Covar. var. resol. lib. 3. c. 2. sub nu. 3. vet. 4. hinc
inferitur. Menoc. consil. 1296. nu. 43. lib. 3.

Nullus igitur focus p̄ suo labore, opere, & indu-
stria cōsequatur salarium, vel distinctam mercedem,
sed habebit maiorem partem lucri, & quæstus arbi-
trio boni viri attenta qualitate operis, et personæ.

Ex

Vincentii Carocii Tractatus

21 Ex quibus colligitur solutio facilis ad contraria, ut licet nemini presumatur iactare suum, nec viuere sine pramiositate enim pramiat ex lucro diuidendo, quod erit loco salarii, pramij, & recognitionis, nec erit absoluta donatio stante tali ex lucro recognitione.

Declaratur, ut procedat, si socius est solutus locare operas, & ille conducere, alius non debetur salarium. Dec. Genuen. 14. nu. 26. & 111.

Sed in practica facilis, & utilis est quæstio socius habebat apothecam, in qua exercuit artem societatis, poterit ne petere pensionem? Breuiter duo sunt calus principales considerandi. Primus est, quando sunt socij omnium bonorum, & tunc nullum salarium petere poterit. Ratio est, quia uniuerforum societate est apotheca est effecta socij, & sic communicata. Vnde

22 in re propria conductio non constituit, item, cum similib. C. loc. & dicam suo loco. Vnde de re propria pensio, & merces non est soluenda. Alter est principalis casus.

Si societas est contracta certo limitato modo, & tunc pensio de dicta apotheca peti poterit considerata domus qualitate, & solita pensione. Bar. in l. i. alia pensio. §. & sic ff. de cond. indeb. in l. in hac s. de dam. infec. in l. creditor, ff. de pignor. actio. Alex. ad l. serui electione, §. fin. nu. 1. ff. de leg. 3. pec. in tunc de pign. §. circa finem. Ioan. And. in addit. ad eum, in ut. de locat. §. postquam, in addit. incip. secundum Rose. & Bal. Rons. conf. 168. in fi. ubi ponit questionem in terminis, & conf. 423. col. 1. Alex. conf. 118. volu. 4. conf. 42. col. fin. vol. 3. conf. 180. col. 1. vol. 2. conf. 108. col. 3. vol. 1. & conf. 5. col. fin. vol. 5. Bal. in l. deo fraires, ff. de acquir. her. ubi Ang. attestatur ita sepius iudicatum. Idem Bar. in c. 1. §. praeerea. col. pen. vers. sed pone, de probi. seu alen. per Frde. videtur sentiri Bar. in aliquibus lecturis in l. Titium. §. altero, de administrat. l. i. post. post. Castr. in l. 1. nu. 7. C. qui testa. facere poss. Franc. Port. in tract. de duob. fratrib. p. a. q. 55. Firm. in repet. in verbo, socius non pot. vers. 180. allegat l. arborib. §. nauis, ff. de usufru. Ronchechal. de duob. reis. l. 9. in princ. nu. 127. & ibi ex materia locati, & conducti colligitur rationem, quia actus habendi est indiuiduus: vnde pro parte expediri non potest, l. hæc distinctio, §. cum fundum. ubi Bart. ff. loc. Dec. in l. i. socius, in fi. ff. cet. pet.

23 Articulando igitur casus erit bonus, et amans procurator, et aduocatus socij, qui posuit suam apothecam, ut non articuletur, quanti locum qui apothecam posuit, locare potuisset, quia in hoc casu esset articulus erroneus, sed articulus debet, quanti alter socius apothecæ non dominus conductus us fuisset, et ita docet, et declarat Bal. in l. 2. C. de pignor. instruat doctum aduocatum, ut in practica diligenter inspiciantur quæ habet causam a domino, et tenetor quanti conductoris fuisset, et sic persona rei conueniunt considerantur: aut quis habet causam a non domino, et tunc quanti actor locaturus fuisset, uel res communiter locari potuisset, per l. i. nauis. §. ff. de rei uend.

24 Ex quibus corollaria habetur limitatio ad l. i. nauis, §. ff. de rei uend. ut non procedat quando quis habuit a domino, et hoc Bal. dicit valde notandum, in d. 1. quod non igitur doctis. Meno. de recup. post. remed. 1. num. 368. ponam aliquid in ut. de fructu. restitui de iur. etiam laud. dicens in practica ualde nota-

bile, et singulare, in l. pen. §. in frumento, nu. 1. ff. de 29 cond. indeb. Et si dicatur, quæ est differentia, ut consideretur quanti conducturus fuisset, vel quanti locator locaturus, cum hæc sint correlatiui, ut posito non ponatur de necessitate et reliquum, ut non. Euerat. in loca correlatiui in princ. Vnde non videtur posse recte, et concludenter articuli quanti conducturus, nisi in necessariam consequentiam ponatur, et interatur quanti locaturus.

30 Posset fortasse dici, quod non modica sit differentia, quo enim socius habet titulum a socio ratione eiusdem tacite cōductionis, quia posuit apothecam, magis excusatur habens titulum, quam non habens. Vnde si socius apothecæ dominus inueniret locaturus fortasse ut plurimum, et maiori hominum parti suam apothecam pro quinquaginta annis annuam attenta qualitate eius, capacitate, & situatione, quia sita est in Rua mercanili Tudertina, alter socius non dominus replicabit, non conduxissem pro tot, quia non intererat, vel quia non est adeo soluendo, vel quia reperiisset aliam apothecam quæ commodam pro tot. Qualitas igitur, conditio, & possibilitas conductoris in hoc casu spectanda, & consideranda est ratione tituli quem habet, & ita putarem intelligi posse textum, & ibi Bal. in l. 2. C. de pignor. actio. Vnde limitanda sunt verba Rom. in allegato conf. 168. in fi. in verbis illis, solita locari, quia iura per eum adducta loquuntur, quanti conducturus fuisset.

31 Et ad prædicta facit, quia ex titulo arguitur bona fides, quæ eras excusat Imo in c. ff. de prefer. Fel. in c. si diligenti. et ibi Balb. post Bar. in l. Cellus, nu. 105. de prefer. lac. Menoc. de recup. post. remed. 13. n. 33. & de arb. iud. Caf. 21. nu. 5.

Et quoniam (ut iam dictum est) socius nulli speciale salarii conuenitur a socio, sed habet maiorem, vel talem partem lucri pro opera, reducendo ad practicum d. l. non fuerit. Bonus index infpicit qualitem persone socij, qui posuit operam, an opera correspondeat pecunie positæ pro capitali ab altero socio, vel correspondeat interuoluntati: similiter si correspondeat in totum, uel pro parte infpicit, si societas est contracta pro certo tempore duratura, & durauit minus: similiter, si persona socij ponentis operam eras industriosa, vel minus industriosa, ut recte practicare docet latè Pet. de Vbal. de duob. fratrib. par. 4. late Socin. iun. conf. 74. lib. 1. Abb. conf. 53. nu. 1. Paris. conf. 85. nu. 13. lib. 2. Purp. in l. i. pasceda. nu. 17. C. de pne. lac. Menoc. de arb. iud. caf. 125. cui addas Couar. var. resol. lib. 3. c. 2. in princ. & ead. de Ang. in ver. b. societas. 1. nu. 4. ubi dicit in foro consensiente id uerum, duobus cōcurrentibus. Primum, quod negotio sit licita. Secundum, quod æquitas seruetur in omnibus, ut qui plus posuit pecunie, uel opere, plus habet lucri, & aliquando plus attribuitur exercienti, quam ponenti pecuniam, aliquando est e contra verbi Bal. monetur iustum iudicem in l. omnimodo. §. 1. vers. istud non est. C. de inoffic. testam. & in l. cum a patre, num. 7. vers. quæro, pater assignauit. C. de bon. que lib. commenda. Sal. in l. verum. C. de rei uend. Rom. in authen. et testam. C. de collat. 33 & ultra superius allegatos bonus index considerabile consuetudine loci, prout est in aliquo loco, ut dimidia sit operæ, alia pecunie. Bar. in l. 1. C. pro soc. in l. 1. §. nec castitense. ff. de collat. bon. in l. i. tibi decem. §. si

partus.

paetus ff. de pac. Alex. cōl. 1. 9. par. 2. Folg. in l. si non fuerit, §. t. ff. pro soc. Corn. in l. si poscenda, num. 5. C. de pact. considerabit etiam iustus iudex, si socius, qui posuit iudicium, & operam, posuit etiam capitula, ut plus de lucro habere debeat, Corn. cōf. 2. 4. lib. 1. cōf. 88 col. 3. ver. & ex his etiam, lib. 4. Crau. cōf. 59. in fi. cōf. solum iudici, ut mandet eligi amicos, & arbitros, maxime inter coniunctos. Similiter bonus iudex considerabit, si sunt seruata pacta, & promissa, ut unus ponat operam, & iudicium, alius promisit ponere decemta, sed non posuit nisi centum, utique ponens operam agat ad interesse ob promissa non seruata.

Contra, qui promisit ponere centum, posuit decemta sciente socio plus accipiat. Crænet. cōf. 173. ver. sed ad promissa; latè Joseph de Ludon. cōl. 53. col. 6. ver. Contra, ubi attestatur vnum, quod de con. fuer. generali, dimidium attribuitur pecunie, dimidium operæ. ex quo habes per octo casus questionem, si unus posuit iudicium, alter capitale, quomodo, & cuius erit capitale.

Sed postquam socius non habet salarium pro opera sua, habebit ne expensas? quæ stio hæc est etiam ipsa in ventura materia locati, & conducti, sicut coloribus 34. nisi paritarius colit agrum suis sumptibus, & expensis, postea fructus diuiduntur ad medium, l. si merces, §. uis maior, ff. locat. ubi not. quod colonus paritarius est socius, ita dicendum videtur in alijs socijs.

35. Secundo facit, quia liberis præstat operam patrono suis sumptibus, l. suo victu, l. quod nisi, io. primo. ff. de oper. liber. ubi d. l. per modum rationis ponit 36. axioma generale, ut si quisque quod spondit, suo impendio præstat debet.

37. Contrariū tamen videtur de iure verius esse, quia debent solui, & deduci expensæ de communi corpore societatis, l. cū duob. §. si quis ex socijs, l. si unus, §. si unus, l. sociū, qui io. eo, §. socius, ff. pro soc. l. idemque, §. idem Labeo ait, si mandata, & ita tenet Alber. in l. 1. C. pro soc. nu. 7. Rosed. in tit. pro soc.

38. Declaratur primo hæc conclusio, ut non procedat, quando aliter a iure, vel consuetudine reperitur specialiter prouisum, prout est in materia locati, & conducti in colonio paritario, qui colit agrum suis sumptibus, deinde fructus diuiduntur equaliter, ut dicam Deo dante suo loco.

39. Declaratur secundo, ut deducantur expensæ secundum qualitatem personarum, ut si socius erat conditionis eundi equester, vel pedester, vel cum famulo, aut si socius similibus si non erat solitus comedere nisi ca seum, & panem more rusticorum, voluit comedere fæsuos, pullos, & similes, ut hospitii, & cauponi præferant nobilitatem, secundum glo. in l. idemque, §. 40. idem Labeo, ff. mand. quam ibi Bal. summopere commendat pro rustico, ut debeat ire pedester, non equester, & in l. quoniam, in pro. C. de testib. dum de rustico loquitur inducitur in testem, idem to l. eos, §. 1. C. de appel. Bar. in l. si seruus, la grande, in pro. ff. de leg. 1. glo. in c. piscoopus, to. q. 2. io. Crot. in tract. de testib. par. 9. nu. 407.

Cui addo Amamel. de claris aquis. sing. 181. Franc. de Marc. q. 890. par. 1. Alber. in l. propter andum, §. fin. autem alterutra, C. de iud.

41. Declaratur tertio loco, in expensis necessarijs, secus in voluparijs, & quodammodo ad delectationem

quia illæ societati non imputantur, ut tradit omnes in petius allegati, & tangam in materia locati in iutu. de expensis.

42. Declaratur quarto loco, ut procedat in expensis utriusque, & similibus, secus in alijs quasi perpetuis, quæ respiciunt personam socij, ut vestimentorum, calciamentorum, & similes, quia tales non imputantur. Sal. in l. 1. q. 6. C. pro soc. in Louentius, q. 6. ff. de Marc. decif. 890. in fi. par. 1.

43. Declaratur quinto, ut habeatur ratio expensarum, quas socius domi facturus fuisset. glo. notabilis, in c. statutum, §. in super, in verb. moderato, de rescript. lib. 6. quam sequuntur Ang. Imo. Raphael. Rom. & Alex. in l. reculare, §. si quis ab alio, ff. ad Treb. Aug. in l. sed & si, §. quod autem, il. secundo, ff. de petic. hered. Castr. in l. quooiam liberi, C. de testib. & hec est commuio opinio attestata per Francum, in d. §. in super. Ioan. Crot. in tract. de testib. p. 9. nu. 408.

Cui addo Ang. in verbo socius, l. 1. n. 12. qui sublimiatur, nisi consuetudo sit in contrarium, quæ in hoc seruanda est. Guid. Pap. sing. 308. in verb. expensæ. Et placeat notare hanc matriciam socij, quia in pratica utilis est, etiam in teste, ut apud allegatos videbis, & passim in foro, & palatii in expensarum materia contenditur, & dum videtur multis consumere uitam in calore solis, impetu uentorum, frequentia niuis, imbrum, & pluuarum, conterere vestimenta, & tempus, & postea disputare de expensis, quæ cū salario, & mercede fraternizant, nec (ut vidi) est hæc materia admodum sub sua regula posita, & extensa.

44. Reducendo igitur ad prædictum, & utilitatem, postquam infelix socius non potest ex sua opera digram coosequi mercedem, nec salarium, bonus, & iustus iudex inspicat primo qualitatem negotiationis, si licita sit, vel oon: & si licita sit, et integra, inspicat secundo loco consuetudinem loci, quæ seruanda est. Terrio equalitatem, quæ in societate admodum præuallere debet.

Quarto qualitatem societatis si durauit toto tempore conuento, uel non.

Quinto qualitatem socij, qui posuit operam, si habebat aliud exercitium, si erat pauper, vel diues, et industrius, vel ualde indutriosus.

Sexto considerabis, si socius, qui posuit operam, posuit etiam capitale, et sic de singularibus.

45. Et si duo socij quorum unus posuit operam, alter pecuniam, faciant sponsones, & d. chi di noi resti, paghi tanto. Vide pulchre in terminis Capic. dec. 174.

De administratione tutorum.

Q V A E S T I O III

Tertio loco se offert alia non minus utilis questio. An tutor, et curator possit petere aliquod salarium ratione suæ administrationis. Questio hæc fuit pluries ad solatium tutorum, et curatorum in hæc agitata, et discussa.

1. Pro parte igitur affirmatiua videtur facere hæc ratio, quia tutela est onus, et damus inuito quasi per uiolentiam, cum sit uis, et potestas idest uolentia potestas, secundum Accurs. expositionem, in §. 1. In fi. de tut. in verbo potestas, quæ expositio uera est secundum communem sententiam, iuxta Portex. positio-

Vincentii Carocii Tractatus

- nem ibidem, sibi num. 4 quia ut plurimum precipue boni, & iudiciosi homines fugiunt esse tutores, Inquit Imper. in athen. ut sine prohibitis matricula medum, & illi, qui curauerunt esse, in reddenda ratione computauerunt more illius aui, quæ de alienis plurimæ inuestigant. Vnde cum omnis paratur, & quid inuicis, salario, & mercede condignus videtur, & sortasse magis fideliter, & integre administratur, & multo magis, quia etiam abiens, & ignorant tutor consilium potest. Aret. in §. idem, nu. 4. In ff. de excul. tutor. lare Alex. cons. 4. §. nu. 7. & cons. 109. num. 3. vol. 3. cons. 161. vol. 5. lafin. Leum, qui res, nu. 7. C. de procur. Borgn. de tutor. nu. 101.
- Secundo, & vterius. Tutor assumptus iam tutela tenetur de dolo lata, & leui culpa, l. equid. Carbit. tutel. l. tutor. C. de neg. gestis. l. 3. §. tutores, vbi glof. ff. de susp. tut. Bart. in l. quid rerum. q. 10. ff. de positi. Dec. in l. contrarius, nu. 37. ff. de reg. iur. col. 178. & cons. 192. & cons. 10. col. fin. in super est strictus inuentarium facere, sanare, rem pupilli saluam fore, iurare, vtilis facere, & inuillia præsternere. Bart. in l. legittima, nu. 7. & seq. ff. de leg. aut. Aret. in §. actio num. nu. 3. in ff. & num. seq. In ff. de act. pulchre R. in cons. 49. num. 10. vol. 1. Aufser. ad l. holof. de cul. 63. Borgn. de tutor in princ. nu. 3. & 57. similiter contra eum iuratur in litem pro damnis, expensis, & interesse, Bart. in l. ff. de admin. into. in l. quod aerum, nu. 33. ff. de positi. Dec. cons. 178. col. 2. ver. & cau. R. in cons. 29. ver. super quam, in fin. vol. 5. Flo. de in litem iurand. §. 5. nu. 3. alii num. 440. cui adde Alois. de Alber. singul. §. 50. & videmus in facto multos tutores effectus poptes in administratione reddenda, & coactus ad vendendum multa bona pro restituendo pupillo, & quod eum paratur infinitas controuersas & maximas quotidie molestias, digna mercede condignus videtur.
- Tertio facere videtur, si factores, & bonorum administratores recipiunt dignam mercedem de eorum bona administratione, & labore, multo magis debet pupilli tutori, & curatori, qui non rebus tantum, sed personæ, & rebus interesse dicuntur, & curam eorum simul habere. auth. multo magis, C. de sacros. eccle. & sacri Capit. vbi periculum, de elect. in 6. & eorum officium non debet esse eis damnosum. l. si quis ex signatoribus. l. quemadmodum. testam. apert. l. post legatum, §. aduocatus. l. tutorem. ff. de his, quibus vi indigni, l. cum quædam. C. de admin. tutor. Benintend. dec. 90. num. 3.
- Contraria igitur superiori est opinio, ut regulariter tutori nullum debeatur salarium, merces, vel premium, sed gratis administrare teneatur.
- Pro qua opinione facit, quia tutor gerit negotia personale abique erogatione sui patrimonij, l. 1. ff. de tutel.
- Secundo loco potest adduci hæc ratio. Misdatum debet esse grauium. l. 1. ff. manda. & superius vidimus, sed tutor, vel coram habet mandatum, puta a leg. vel testatore, & sic ab homine, merito eorum officium debet esse grauium, non mercenarium. Minor patet ex Accurs. in l. 1. §. fin. ff. mand. Immo tutor, & curator æquiparantur procuratoribus, ut not. 10. Bar. per illum n. x. in l. neque tutores, in 2. lect. col. 2. ver. Veno ad tertium, C. de procur. & ibi Bal. in vltimo no. Benintend. dec. 80. nu. 2. l. si in emptione,

§. fin. ff. de contrahen. empt. vbi Alber. multa iura allegat, & in auth. licentiam, C. de episc. & cler. Bal. & Vern. in l. Pomponius ait, §. quod in procuratore, in 1. notab. ff. de adl. edic. vbi tenet valere argumentum de unum ad aliud.

- Tertio pro hac parte facit hæc ratio. Aequiparatum eadem est dispositum. no. in l. 1. ff. de leg. 1. sed tutor, et curator æquiparantur prælatos, et rectoribus ecclesiarum, sed isti nullum recipiunt salarium, merito nec tutor, vel curator. Minor patet ex Soc. cons. 213. cum in præfenti, col. 2. ver. circa secundum, et ver. prima pars, ver. simile videmus, vol. 2. Afflic. dec. 169. nu. 5.
- Hinc postea in materia locati, et conducti, de qua agimus, iuratur in litem contra tutorem, vel curatorem minus solemniter alienantes bona minorum, vel pupillorum, ita et contra prælatos, et rectores ecclesiarum, et aliorum piorum locorum minus solemniter locantes bona ecclesiarum, vel aliorum loci pii. post alios Plu. de in litem iuran. §. 5. sub nu. 1. dicam suo loco de in litem iuran. Et hæc opinio est regulariter vera, ut tenet Pet. iac. in act. mand. contraria, quæ recipiet multas declarationes ex nemine (ut ego viderim) in unum congestas, ex quarum lectura constabit æquonitudo ad contraria, et hanc opinionem dicit veram, et notabilem Bal. in c. cum ab omni, num. 1. de uita et honest. cleric. dicens esse gl. notabilem secundum eum in l. meos, ff. de tut. alleg. l. si quis sine usu. et ff. de neg. gest. et satis secundum eum consequitur premium, qui hoc gerit officium, quia consequitur laudem, §. si uero. authent. de hæred. et sale. Franc. dec. 122.
- Declaratur primo loco, utiliter prædictum sequendo, nisi index in datione tutoris salarium constituit, sed quod quidem facere potest, per Bar. in l. eos, ff. de tutel. in l. tutoribus, §. fin. ff. de admin. tutor. Guid. Pap. dec. 68. et hæc est communis opin. Bal. in d. leos, ff. de tutel. lafin. in l. iuren. n. 2. C. de procur. Corn. cons. 61. l. iura. Gnomol. 4. Firm. in repert. in ver. salarium, et 1. ver. §. et 6. Anchar. q. 61. num. 9. part. 2. Guid. Pap. dec. 68. l. od. de pupil. potesta. titulo de tutorum, c. 1. nu. 9. et 18. non tamen index ad id cogi poterit, quia non quicquid iudicis potestati subijciatur, id ei necessitatio faciendum est, l. non quicquid, ff. de cuius intellectu aliquid Menor. de arbit. iudic. q. 61. Bar. in l. in remissione, ff. de procur. Angel. in l. sumptus. C. de admin. tutorum. ubi in practica dat cautelam, ut tutori tempore reddenda rationis imputentur omnes, et singuli summi summi pro pupilli necessitatibus, et quod a principio faciat per iudicem decet boni salarium, et secundum illud faciat sumptus.
- Vel quando profecturus esset pro negotijs pupilli iuxta, l. 1. §. si pupillus, ff. de tut. et rat. distrah. vbi Bald. in §. 6. al. et cons. 156. vol. 3. Piagg. de Luso pat. 3. nu. 25.
- Vel quando propter administrationem oporteret, ut relinqueret sacra sua propria. Aret. in §. actionum, num. 36. de act. Addit autem notabile dicitur Nicol. de Neapol. in d. la tutoribus, §. fin. ubi And. Barb. dicit esse dictum ualde mirabile, quod si tutor in loco administrationis accensetur tanquam sospites, et ipse se defendit, et denique obtinet, quod omnis expensis a pupillo recuperare potest, et sibi ipsi satisficere de bonis pupilli.

Quod

17. Quod dictum ultra Barba, ibidem, & alios intelligitur esse uerum etiam propria autoritate, & absq; aliquo iudicis decreto. Afflic. decis. 13. n. 14. Salic. in l. cum ipse, C. de contrahen. emp. Bal. Salic. & alij, in l. si stulas, §. fundum, ff. deod. Anchar. hoc ualde in pract. commendans, q. 61. n. 10. par. 2.

Cui addo l. in l. i. §. fuit quæsitum, nu. 7. & nu. 16. & seq. ad Treb. Bal. sing. 50. Bar. in l. quoties, §. si temporalis, nu. 1. ff. de administ. tut. Duen. reg. 3. 1. in 2. concl. in 3. fallen.

18. Vbi ampliatur idem esse in executorio testamenti. in §. actionem, num. 46. & 47. de actio. & hæc est communis opinio attestata per l. in l. d. §. fuit quæsitum. latè Joseph de Ludou. concl. 2. ampliatur 8.

19. Quam conclusionem limita uno notabili modo, nisi pecunia, ex qua uellet sibi satisfieri tutor, vel curator, esset de finata ad emptiones pignorum, uel alio sum immobilium, quia tunc non posset usui in subbidium, l. 3. §. quid ergo, ff. de contrar. iudicante, quam ad hoc propositum dixit notabilem, & ualde singularem Rom. sing. 104. tu habes, & Cremon. sing. 60. pecunia idem Rom. exclamat in l. si ex legati causa, col. 4. ff. de verb. obl. & conf. 188. in l. dub. Andr. Sicu. in rub. de reb. eccl. non alien. nu. 60. Rip. in d. §. fuit quæsitum. Ioan. dilec. de varijs testatorum præceptis, et uel. 3. Alph. repor. 20.

Cui addo Tiraq. de reit. §. 1. nu. 106. Conf. in uet. pecunia in suo recept. R. de os. de reb. eccl. rub. de pec. eccl. alien. nu. 3. fol. 95.

20. Er quia ista materia destinationis extra propositum est, ob id omitto. solum dicam quod contra Rom. est magis communis opinio attestata per l. in l. cetera, §. sed si parantia, nu. 21. ff. de leg. vbi Alex. in specie respondet ad d. §. quid ergo, Soc. iun. confil. 1230. qu. 18. lib. 1. Poet. decis. 109. Soarez. in suo thesaur. l. cetera P. num. 86.

Cui addo Ant. Gabr. de præsump. conclu. 12. nu. 20. Oñauim Simoncel. de decr. lib. 1. nu. 8. in spec. 16. uon. 12. 1. ueligi ad reg. cum quid, par. 2. amphi. 2. nu. 15. concordando, ut per allegatos Doctores. Ari. Pinel. de bonis matris, l. 1. par. 2. num. 44. dicens

21. cum l. si esse magis communem opinionem contra Rom. & canendum a contrarij asserentibus, sicut nec pariter hoc casu tutor posset, si pecunie non sūt in esse immobilia, ex se alienare, nisi seruatis debitis solennitatibus. l. in l. i. §. fuit quæsitum, nu. 3. ff. ad Treb. Joseph de Ludou. concl. 3. limit. vltima. Podemont. 16. nu. 6. par. 2.

Quæ placeat considerare ad ea, quæ ponit Borgn. de tutore, & curatore, n. 179. in h. qui simpliciter per transit cum Rom. in allegato singulari, ex quibus omnibus uisitat. studendo inferitur ad multa.

22. Primo inferitur limitatio ad reg. ut nemo sibi ius dicat, non enim procedit in tutore se ipsum de legitimo credito satisfaciende, & sibi ipsi ius dicente.

23. Secundo inferitur limitatio ad l. 2. & eius maietia, ff. de stip. tutor. ut debeat esse distinctio inter dantem, & accipientem. Fallit in tutore, vel curatore autorizantibus ad propriam utilitatem pro eorum creditis satisfaciendis.

24. Terio inferitur intellectus ad leg. 12. §. fuit quæsitum, ff. ad Treb. ut pecunia sine decreto alienari possit, ut procedat etiam si sit destinata ad emptiones pignorum, vel aliorum immobilium declarando, & cō-

cordando, ut per allegatos scribentes.

25. Quarto corollarie habetur intellectus ad leg. 3. §. quid ergo, ff. de contr. iud. tutelæ.

26. Ampliatur prædicta, ut nedum per iudicem, sed & per cōtutores salarium, merces, recognitio, & pro uisio dari possit tutori laboranti, ut illud iudicis officio petere possit. Bart. in Leos. nu. 2. & 3. ff. de tuto. in l. 1. nu. 4. flaman. Aret. in §. actionum, nu. 35. de act. Alex. conf. 109. uol. 6.

27. Declaratur prædicta in tutore, vel curatore, qui solemnia fecit, alijs nullum debetur salarium. Corn. cou. 62. vol. 4. Borgn. de tutore, nu. 3. 10. licet cōtrarium teneat. conf. 14. vol. 1. confil. vltimarum uoluntatum in non sufficiente inmentarium. Paris de fin. dic. in ver. salarium. vtr. si officialis, num. 12.

28. Declaratur secundo magis in tutore paupere Castren. conf. 142. uol. 1. Benedic. de Barz. confil. 115. qu. 6. inter consilia ultimatum uoluntatum, uol. 1. docens in practica, quod cōtutores hoc non faciant sine iusta causa, & in redditione rationis debet per cōtutores liquidari, & deduci, quod aliter tutela non poterat administrari, si tale salarium cōtutori constitutum non fuisset.

29. Declaratur tertio, ut a iudice possit constitui salarium tutori, istis præcipue concurrentibus. Primo pro tutela gerenda, non autem iam gesta. Secundo ab illomet iudice deputante, non alio. Tertio nisi uerisimilis coniectura sit, quod non sit salarij tutelam assumpsit, sed alio respectu, puta successione, vel similibus, ut per Barz. vi supra, & in conf. 114. eodem uolumine. Quarto, si bene se gerit in administratione, quod arbitrio iudicis remittitur. Corn. conf. 62. in fi. lib. 4. Ant. Prag. de tutore, q. 3. nu. 25. Iate Meno. confil. 328. lib. 3. ubi in negotio graui, & magno patrimonio potest etiam pro prælatio.

30. Et sic habet multas exceptiones ad fauorem pupilli, si pro salario conueniatur.

Et istud salarium, quod tutori datur, est peculij aduentitium, in quo patri debetur ususfructus. Bar. in l. cum oportet, in fi. C. de bon. quæ lib.

31. Secundo loco in hac eadem questione de tutore prosequendo materiam salarij, & mercedis, quæ uno modo practicable. Tutor aliquis magni patrimonij, vel positus in magna administratione uult deputare aliquem faciatorem, uel negotiorum gestorem deputando de bona pupilli certum salarium, an potest, & uisique sic, tenet Bar. per illum tex. in l. 2. C. de cond. in publi. horreis lib. 10. Vbi tenet quod debet deputare hominem sufficientem, & cui uerisimiliter credere debeat per l. cum qui §. si. & l. argentum, ff. commod. quam pulchra dote exornat Bal. conf. 89.

32. lib. 1. & 42. 6. lib. 2. Veron. cum. 57. Barth. in c. 1. col. 18. vi lite non contestata. Felin. ca. testimonium, col. 5. de testib. Aquefian. l. 1. §. si procurat. col. 1. ff. si quis iur. dicenti. Alex. iu. l. 2. col. 3. ff. quod quisque iuris. l. in l. 1. nu. 22. ff. de eo per quem factum erit. Dec. in c. significante. de appel.

33. Vnde, si de putat eum, cuius opera in similibus dominus uel solus erat, excusatur. Fulg. in d. l. eū qui, §. si. per l. 1. ff. quod cum eo, & l. si quis seruo, & l. si uigilans, ff. de sol. si similiter de putans solutum, alijs bonis

34. ad aliena, & pupillorum administrare excusatur, si uel uniuerforum, ff. de pign. act. similiter utes opera alicuius, quæ si de dignis erat approbatus, excusatur glo.

Vincentii Carocii Tractatus

44 glo. notabilis, & singularis in l. Ticio fundus, in verbo, actiones, circa medium, ff. de condit. & demonstr. qnam in hoc proposito summopere commendat, & pluribus exornat Barba. conf. l. col. 2. §. lib. 3. Veron. conf. 40. col. 7. Alci. reg. 3. præfump. 2. latissime Nenz. l. 4. gluz nupt. nu. 15. Curt. sen. conf. 72. col. 8. Curt. iun. conf. 19. nu. 5. R. ubi. conf. 44. num. 1. Parif. conf. 57. nu. 50. conf. 58. nu. 17. lib. 1. conf. 19. nu. 24. li. 2. Soc. lun. conf. 37. nu. 20. lib. 2. late Tirac. de pen. leg. ca. 51. nu. 26. 29. 36. & 39. Gram. conf. 15. nu. 13. Crau. conf. 27. col. 3. verif. Quid autem, col. 3. 19. nu. 14. Jac. Meno. de recup. poss. temed. 7. nu. 17. Aut. Gabr. de malef. concl. 8. nu. 36.

Et ita in facti contingencia vidi allegatum in mea patris Tuderina ad fauorem cuiusdā Tuderini tutoris nobilis pupilli, qui posuerat factorem per bonas relationes habitis a fide dignis, quibus credidit. Passim enim occurrit, quod quis vult conducere famulum, mulionem, vel similes interrogat de eis.

35 Verum dubitari potest, quia credulus a fide dignis non excusari alicui culpa, de qua tenetur tutor, vt supra alias vidimus, Fulgo. in l. Polla, col. 2. C. de his, quib. vt indign. & ibi Alex. col. 2. verif. dicit ramē, Clarus voluit Fel. in c. cum contingat, limit. 2. de re script. Sciel. in l. non solum, §. morte, col. 15. verif. & ultra eos, fide nou. oper. nunc.

36 Pone, quod elegi pauperem, sed bonæ conditionis, & sanæ; vtique exenatur (inquit Bar.) in l. susce. qum, ff. de susp. tut. sed nūquid in casu infirmitatis vtique sic, l. decreto, ubi Bal. & alij, ff. de admin. tut. §. fin. In fide cura. Lamber. de contrac. mulie. glof. 8. nu. 56. & hæc addidi ultra late scripta per Borgn. de tutore, & curatore.

37 Ultra quem etiam in materia locati & conducti, de qua agimus, addo, quod si tutor administrans habitum cum pupillo in eius domo, non tenetur ad aliquam pensionem, quia ad eius utilitatem ibi habitat, ut eū instruat, & eius bona melius administret, Bal. in l. r. §. fed si minus, in si. ff. de m. l. & rat. distrab.

Et profequendo vltimus in materia locati, & conducti, de qua agimus, & salarij, & mercedis, nūquid tutor possit conducere (vt ita dicam) magistrum, & præceptores, vt instruat, & doceant pupillum in bonis artibus, moribus, & scientiis, soluendo magistris de bonis pupilli competenti mercedem, vel salarium? Et vnicuique nō solum potest, sed tenetur, alias dicitur in culpa, & contra eum iuratur in litem, Plot. ad l. si quando, nu. 20. 1. secundum antiquam impressionē, & secundum nouam, §. 5. nu. 24. verif. dare operam. sequitur Borgn. de motore, sub num. 27. §. Rom. 22. §. Probat ut optime hæc opinio in l. cum plures, §. cum tutor, ff. de administ. tutor. ibi merces præceptoribus non quantas minimas poterit, sed pro quantitate patrimonij, & dignitate Nataliū. Qui textus, si rectè ponderetur, & consideretur in dictis verbis, facit in materia locati, & conducti, (ni fallor) ad aliud utile.

39 Propositum, & sepius in facto occurrit. Habea fratrem, vel filium infirmū, vel valde grauatum, conducis medicum famosum, aduenam, & forensē, nulla constituta mercede, quid agendum, &c. Grat. col. 67. nu. 16. lib. 2. Meno. lib. 4. præscript. 57. nume. 25. [Bona Glof. in l. q. nro, ff. de iure dot.]

40 Vtique, ne hæc avarus præferat cni medicis, quorum amicitia necessaria est, parabolani cuius sunt, sed

solus eis mercedem non quantumvis minimā, pro ut faciunt multi, cum non sunt in continenti sanati, sed pro quantitate patrimonij, & dignitate Nataliū, dicam latius suo loco. Idem in aduocato, & similib. dici potest, vt inferius dicam. Secūdo loco probatur hæc opinio in l. Aquilius Regulus, ff. de donatio. de quo suo loco dicam. Tertio in l. qui filium, ff. ubi pillus educari debeat, qui text. est multum fauorabilis pro feminis, loquitur enim in pupilla, quæ didicit artes liberales.

41 Et sic collariē ex prædictis inferitur limitatio ad l. 1. §. postulare, ff. de postula. quod licet mulier prohibeatur pro alio postulare, hoc nemini in iudicio, causa honestatis, non prohibent tamen addiscere Grammaticam, & artes liberales, prout ibi notabiliter dicitur. Et vides non reputari inhonestum assuescere pupillas, licet feminini sexus, in literis addiscere, prout ibi l. C. moraliter docet, sicut etiam mulier

42 non prohibetur in camera studere, ut per Bartol. & Angel. in d. §. postulare, Dec. in l. feminæ, nume. 9. de reg. iur.

43 Vnde non valet in his regula, l. Oratio de spons. prohibetur postulare, ergo literas addiscere, quibus postea postulant, quia diuerfa est ratio, vt dixi in cōsuetudo ad reg. cum quid, par. 3.

De administratione rerum ad Civitatem pertinentium.

Q V A E S T I O IIII.

Q Væro quarto loco in ordine subalterno ad hanc principalem questionem de substantia locationis secundum, de iudicio alicuius loci, universitatis, vel communis, an aliquod pro suo labore salarium vel mercedem mereatur.

1 Pro patie affirmativa facere videtur. Naturale vitium est negligi, quod commune est (inquit Imperator) in l. 2. C. quando, & quibus lib. 10. ad idem Leu pater, §. dulcissimis, ff. de leg. 2. l. 1. §. apparet, ff. de administ. tutor. l. in re communis, ff. de serui. vrb. prædictio, l. fluminum, §. vitium, ff. de dam. in fo. l. si servus, §. fornicarius, ff. ad leg. Aquil. l. in princ. ff. ad Macedon. Canon. ad eius dist. 5. apud alios enim tanquam alio curante negliguntur communia, Arist. 2. Polit. gl. notabilis in c. 1. in verb. religio, ne sede vacante. Si igitur aliquis curam suscipit illius, quod ab alijs negligi solet, premio aliquo dignus videtur.

2 Secundū loco pro hac parte facere videtur, quia administrator semper presumitur animo administrandi non donandi, l. cum quidam, ff. quando ex facto tutor. Bar. in l. cum post §. i. ver. vemo ad secundam partem, ff. de administ. tutor. Bal. in l. §. col. 3. verif. quæro quid in matre, C. de dot. promif.

3 Tertio loco facere videtur, quia administratores Civitatum obligantur in multis casibus ad multa, de quibus in l. civitas, ff. si si cer. pet. Tenentur insuper reddere rationem, ergo videntur in alio teleusandi, ut aliquo concedenti salario digni sint. Altera itaque, & verior est opinio, ut syndico civitatis, vel alicuius loci, aut universitatis nullū debeatur salariū, Gui. Pap. q. 68. Meno. col. 22. §. n. 7. Que conclusio (ni fallor) comprobatur potest ex infra scriptis rationibus.

Prima

4 Prima sit ratio, quia isti gerunt unum personale gerendo sollicitudinem, & uigilantiam absque erogatione patrimonij, Bart. & Doctores i l. placer, C. de sa-
cris an. & eccl. in l. rescritto, §. si. ff. de muner. & ho-
noribus.

5 Secundo loco comprabari potest hæc opinio, hæc alia ratione, quia non minus patriæ, quam patribus debemus l. ueluti, ff. de iustit. & iur.

6 Immo in dubio, maximè quando actus est indiffe-
rens, potius patriæ tenemur, quam patri, & hæc est co-
munis opinio, ut ibidem attestatur Alberic. cum. 16
ubi laf. num. 13. per l. contra populum, §. si qui, ff. de
re indic. l. si C. de ordi. iudiciorum, text. notabilis in
l. postliminium, §. filius, ff. de capt. & postlim. reuerfis
ion. & l. minime, ff. de religiosis, & sup. l. si. bonus
text. ultra scribentes in l. aduocati, C. de aduoc. diuers.
ind. ubi paria in liera. preponitur parentibus, quib.
addo Cognati in l. uelle, n. 5. ff. de reg. iur. si filius Au-
lum Gellium ab eo adductus. Cum igitur si filius ad-
ministrat bona patris, nullum possit cõsequi salarii
(ut superius uidimus) multo minus consequetur admi-
nistrando, & gerendo bona suæ ciuitatis, & patriæ.

Et nota (candide lector) in hac utili materia locati,
& conducti id, quod modo diximus, cui prius tene-
mur patriæ, vel parentibus, quia originem trahit a lo-
cator, & conducto, puta l. in operis, ff. locat. per quam
multi dixerunt esse locum gratificationi, ut ibi Al-
beric. sentit.

8 Tertio loco uideatur cõfirmabilis hæc opinio, quia
conductio rei propriæ non ualeat (ut dicam Deo dan-
te suo loco) sed in communi habeo partem, & dicitur
meum quoad dispositionem partis meæ. Bal. in l. i. C.
de comm. rerum alien. late Dec. io l. id, quod nostrum,
ff. de regul. iur.

Ex quibus omnibus colligitur responso ad addu-
cta in contrarium. Regula igitur sit, iudicio nulli
regulariter pebetur salarium.

9 Limitatur, ut nō procedat in viro, qui quotidie in-
crant ex operibus suis. Nat. ad Alex. conf. 109. lib. 6
Gam. theore. 12. num. 8.

Cui addas l. si cum tibi, cum ibi not. ff. de præcip.
verb. io. Fab. Aret. & alios, in §. i. in gl. i. i. verb. Mer-
cede. In istis mandatis.

Et nota hæc declarationem, quia applicabilis est
in omni materia. Vnde in practica cauentur ex diligẽt
aduocatus, & procurator deducere exercitium talis
sindici, & quot solitus est lucrari, ut dicam suo loco
de damno emergenti, & lucro cessante.

10 Ultra alios ampliat ordine præposito, ut nec e-
tiam sumptus finiti administratione repetere possit,
quando sunt maiores res, in quibus fuit expensum,
aliis repeti. Bar. in l. siue hæreditaria, ver. quærit gl.
ff. de neg. gest. in l. a tutela, ff. de contrar. iudic. tutel.

De negocijs gestis.

De mercede negociatoris.

Q V A E S T I O V.

Q Vinto loco se offert alia in materia salarii, &
mercedis non inutiles quæstio, an negocia-

rum gestori debeat aliquod salarium, merces, vel
recognitio.

1 Pro parte affirmatiua facere uidetur hæc ratio, quia
nemini sua liberalitas debet esse damno. Vnde cū
iste sponte, & ex sua liberalitate aliena negocia gesse-
rit, iure salario, vel mercede meritorius uideatur.

2 Secundo pro hac parte uideatur facere hæc ratio.
Labor nō debet esse vacuum a mercede. Specular. in
proem. verfic. hoc ergo, & est semper, saltem pro rata
remunerandus. Specula. in situ. de deposti. §. 7. verfic.
sed pone, procurator.

3 Tertio pro hac parte posset induci ratio. Bar. ad l.
quod Nerua. col. fin. ff. de deposti. qui reddens rationẽ,
quare negociorum gestorum nō teneatur de leuissim
ma culpa, respondet ideo esse, ut facilius homines in-
ducantur ad gerendum negotia absentium, aliis de fa-
cili perirent. Commendat Dec. in l. cõtractus, num.
38. ff. de reg. iur. q. multo magis, si salarium, & mer-
ces interuenirent, facit l. i. ff. de neg. gea. qua Bar. sum
posuit hanc rationem.

4 Pecunia nāque est vita hominis, inquit Bal. ad l.
si tuis, C. de oper. liber. per notat. io l. aduocati, C. de
aduoc. diuers. indi. & habens pecuniam habet om-
nem rem, quam uult habere. Bald. in l. repetita. col.
1. in si. C. de constit. pecun. & dicitur omniũ Regi-
na, Ecclesiast. 11. Card. in clem. 1. de Baptismo, & pe-
cunię omnia nbediunt. Bal. in l. singularia, col. 2. ff. si
cer. pet. & est fidelissor in necessitatibus, & (pro Be-
ne Deu) & temporibus nostris, in quo nullus con-
tractus est magis celebris, frequens, & approbatus,
quam locatio, & conductio. Iura, leges, iudices, offi-
cia, dignitates, & omnia locantur, sententię uerò ven-
duntur, & nihil prodest scire, nisi habeas pecuniam,
hæc est litium victoria. late Tiracq. ad l. si unquam,
in verb. facultatem.

9 Contraria & uerior est opinio, ut negocium ge-
stori nullum salarium debeatur, & hæc opinio tenet
Ioan. de Pla. in l. demonstratio filia, ff. de cõdi. &
demonst. in l. in summa, §. i. ff. de cõdi. indeh. Firma,
in suo repet. in ver. negociorum gestor. verfic. 7.

Pro qua opinione facimus quæ aliis, & de admini-
stratore, & de procuratore diximus, quibus isti equi-
parantur, ut not. per scribent. ad l. i. ff. de neg. gest.

10 Ampliatur ista conclusio, ut nec etiā expensas vo-
luntarias repetere possit nego. gest. Lex duobus, §. 1.
& ibi Bar. de neg. gest.

11 Subdeclaratur, nisi tales res, in quibus sunt factæ
expensæ uoluntarię, sint promercales, l. quod si, quę
est, l. i. off. de impen. in reb. doct. fac.

12 Pro intellectu enim illius legis, promercales dicitur
res, quæ uenales exponuntur. Sic expofuit Poli-
tian. & tacto authore. Hoioman. in cõmẽta. verb.
iur. in verb. pmercales, vel quod præter suos usus ve-
nale parat familias habet, prout expofuit Alca. repro-
bata opinione Ange. Politia. lib. 1. prætermiss. Vide
etiam Bapst. post. anno. c. 94.

13 Ampliatur secundò, ut nō repetat expensas factas
causa pietatis, Lex duobus, §. ff. de negoc. gest. ubi
Bal. ibi dicit tesse gl. singularem, & notabilem, quod
ex qualitate personarum, & expensarum colligitur sa-
lariū pietatis, vel non. Commendat etiam hanc am-
pliationem. Signor. cõdi. 12 §. quæst. talis est, col. 1.
ver. præterea, per tex. in l. cū 18, §. si in ea, ff. de cõdi.
indeh.

Vincentii Carocii Tractatus

indeb. Tirag. de priuileg. pte. uileg. 119. appel
lans talia facta irreuocabilia.

Quibus adde glo. notabilem in l. vtrum, & ibi Bal.
no. ff. de dona. inter uir. & uxor. ubi ratione sangui
nis, si impia sit parua psumitur donatio. Sed so
la ratio sanguinis non operatur, ut mihi vide
re colligi posse ex d. lex duobus, in princ. ubi consi
deratur conuinctio, & nihil operatur. ultra alios ubi
Bal. animaduertit, quod sola fraternitas non operatur
plus quam inter extraneos. quod facit ad illud quod
dixi supra ad intellectum, l. Procula. q. 1. Adde etiam
Alex. conf. 152. in fi. volu. 2. Firmis, in repet. in verb.
pia causa, ver. 3.

14 Ampliatur tertio, ut procedat etiam quoad expen
sas necessarias, quoad plus expendit, quare valeat.
Bar. post glo. in l. sine hereditaria, nu. 3. ff. de nego.
gest. si autem moderate sint, eas omnino repetit. Bar.
in l. quod Nerua, q. 11. ff. de po. in l. omnimodo ff. de
imp. in rebus dot. fac.

15 Sed pone vnum notabile in practica. Negotiorum
gestor egit causam, & inchoauit iudicium vtiliter,
postea succubuit, repetitne expensas? Vtique non,
tenetur glo. notabilis in l. ex parte, in verb. & obnuat
quam ibi sequitur. Bar. §. 1. in princ. ff. famul. her.
cise. idem tenet glo. quam ibi summopere commen
dat Bald. in l. qui murum, in §. in glo. ff. mand.
ubi rationem reddit, quia attento fine, seu effectu, ap
paret negotiorum gestorem minus vtiliter fecisse: vn
de non repetit, & sic in negotiorum gestore attendi
tur effectus, licet principium utile fuerit.

16 Declaratur tamen, ut per Bar. in l. 3. §. in hac,
& l. 1. ff. iudica. solu. ubi plures casus considerat
in l. 2. C. de nego. gest. in l. 3. §. sufficit. ff. de contr. lu
ditur.

Quae addi possunt ad ea, quae in materia expensarum
& melioramentorum ponit Menoc. in suo recuperan.
remed. 1. 3. ubi copiose, & docte more suo materiam
explicat, nec aliquid de negotiorum gestore, nec de ex
pensis causa pietatis attingit, & materia frequens est,
& vidi inter fratres, & alios conuinctos pluries in fa
cti contingentia euenire.

Et utilitatis causa in materia locati, & conducti de
qua agitur, inferitur ut praedicta ad decisionem utilis
& practicae bus questionis, si Ange. credimus.

Sempernotis audita infirmitate Reuerendi Alba
tis S. Nicolai de Grippis de Tuderto, peregrini obitu
vacabat amplissimi beneficium conduxit equum
ad vecturam pro cundo Romam, & equitando ita se
gessit, ut curreteret, ne ab aliquo perueniret, ita ut po
tuerit equum sudantem in stabulo: quidam videns e
um quum sudantem illum extraxit de stabulo, & ligauit
qui equus ita se seape ita uit mortuus sit, an tene
tur? Ange. in d. l. eleganter, §. idem Labeo, ff. de dol. di
cit hanc questionem in facio habuisset, et obcludit per
illum tex. extrahentem teneri, licet enim principium
fuerit licitum, finis tamen non debet obesse conductori
equi. Sequitur Iac. in l. r. §. ait prator, nu. 3. ff. ne quis
eu. Sequitur simpliciter Bonacof. de equo, quest. 31.

Et ultra eos haec Ange. opinio confirmatur secun
do loco ex eo, quod superius diximus de negotiorum
gestore, qui si inchoauit a principio iudicium vtiliter,
si suc cumbat, non repetit expensas, quia attendi
tur finis. et effectus, ut superius diximus. Cum ergo

in hoc casu finis sit malus ergo conductori equi non
cere nullatenus debet.

18 Secundo loco pro hac parte facit notabilis decisio
glo. in l. 2. in glo. in fi. C. de sine quod infultatus e
cicens reductorum bona fide se infultatit non pu
nitur ppon ordinaria, si aliter euadere non poterit,
quam glo. ibi Ange. dicit in actu practico mirabilem,
& ibi ita declarat, si aliter euadere non poterit, ubi et
iam dicit vnum aliud in materia locati, & conducti,
19 quod conductor domus potest destrere domum vi
cini, ubi est periculum ignis, ne sibi noceat, dixi alia
notabilem & secundum eam consuluit Veron. conf.
33. nu. 17. idem Ange. in l. si cum seruo, ff. de inlor.
lacio l. ut uim, num. 33. in fi. ff. de iustit. & in dicen
tibus hanc glo. esse ualde singularem, & menti tenendam.
Hippol. in l. 1. & in l. diuus, ff. de fidei. Petrasanct. in
gul. 9. latet ultra eum Clar. in pract. crimina §. homi
cidium. num. 60. uer. ex his etiam deciditur. Que de
cisis temporibus nostris est ualde notabilis, quia esto
quod diuifores incurrant periculum utiq. de quo su
pra, incurrunt etiam, quia incontinenti Gubernato
res procedunt de auxilio, & fauore, saltem ad sportu
landum. Vnde rectus est hodie mos niuendi, ut ri
x fugiantur, & nemo audent exercere officium boni
Christiani & hoc ex capacitate ius dicentium.

20 Tertio loco pro hac parte facit regula, si homi
nem in principio ff. de pos. ubi in realibus misericor
diam exerceat est dolus praesumptus, & ibi Casten
dici, quod licet non fecerit malitia, tamen est in dolo
praesumptio.

Hinc postea Penclop. Heroid. Epistola.
Exitus acta probat, caeter successibus opto. Quis
quis ab euentu facta petenda putet.
Auton de septem sapientib. Expectare finem So
lon docet & alibi. Exitus acta probat, Finis, non pu
gna coronat.

21 Contraria tamen est opinio. ut si nullatenus te
neatur ligando dictum equum, & pro hac parte facit.
Sufficit a principio uulter esse gestum, licet bonus
euentus non lequatur, l. sed an ultro, §. ubi Bar. Bal.
Alberic. & alij id notant, ff. de nego. gestis. Et princi
pium spectandum est, l. si de orig. ius §. diuina. In
fide de usucap. l. unica, C. de usucap. transforman. In
eum, §. in hac, ff. de Publicia. cum late congestis per
Azon. Brocar. 1.

Hinc Venusin. Epist. 1. ad Lollium, Dimidium fa
cti, qui bene cepit, habet.

Autonius in Epigrammate. Incipe. Dimidium fa
cti est cepisse. Idem in monofyllabis. Incipe quicquid
agas, pro toto est prima operis pars.

Magis ad propositum Plautus in Persa. Hanc rem
exortus sum facere, & calidie. Igitur prouerturam be
ne mihi confido. Cum igitur iste sic equum ligans be
ne a principio fecerit, merito tristis euentus et obse
se non debet.

23 Secundo facit hęc ratio. Illud bene sit, quod bona
fide sit glo. notabilis in Leum, qui §. in popularibus,
ubi Iac. num. 4. fide inuenerunt. Cum igitur bona fide
hoc fecerit, merito pnam mereri non debet, l. gene
24 taliter, C. de adulter. quam tantopere in hoc commē
dar Rom. c. 148. 4. Fel. in cap. si vero, l. primo, de se
ten. ex commu. Docio. in l. fin. ff. quod quisque iuris,
Dec. in l. bona fides, ff. de reg. iur. Marfil. l. 1. pare, ff.
de

de iurisdictionibus, in l. d. d. d. col. 3. ff. de iur. iud. Nemo in filia l. d. col. 3. ff. de iur. iud. Cagnol. in l. nemo d. d. d. ff. de reg. iur. Gerard. sing. 20. in ff. eum in foro con. scientia, & hec est communis opinio. Alex. ad l. 6. plagij, ff. de verb. oblig. Alph. reportat. 4. 18. & in hac opinione testidere videtur. Pater ad 2. sing. 9. Ad quos quidem opinionis confirmatione ultra alios mouet hac ratio. Inspeciendum est, quod primo paliter agitur, non in consequentiam, l. si quis nec causam, ff. si cer. pet. l. 1. ff. de author. tutor. text. notabilis in materia locati, & conduci in L. nautis constit. ff. ad L. R. hodie, de iur. iur. Hinc ad propositum the 16. maius, de quo agitur, inferitur, q. faciens actum sui natura principaliter licitum esse in eius executione, & confirmatione actus reddatur illicitus, & prohibitus, nō punire falsē pena uti iudicis, sed iudicis arbitrio. 17. Et ob id transcendere muros pro inferiendi ban nitum, non ponitur pena, l. si. ff. de reum. diu. ff. Nell. in trac. de ban. n. l. 2. par. 2. rec. poris, q. 1. 3. 7. 18. Et sic habetur limitatio ad l. si. ff. de rerum diu. sio. procedat principaliter, secus si incidenter pro executione actus liciti, sed in casu, de quo agitur, principalis actus, & intentio est licita, merito illa sola attendi debet. 19. Secundo loco ultra alios pro hac opinione mouet hac alia ratio. Licet culpa sit immittere se rei ad se non pertinentem, reg. culpa est, tamen si ratione alicuius officij, vel etiam inuini pietatis, vel humanitatis aliquid agat, est sine culpa, l. non tantum, ff. de appel. l. 1. ff. de iur. iud. de feris a sportand. Not. Dec. in d. regul. Vnde talis fequitur allegandus ex pietate, vel humanitate hoc fecisse credendum est, merito omnino excusandus videtur. 20. Et pro cōfirmatione prædictorum mihi videtur admodum cōsiderabilis textus in l. sed an vltro, §. 1. aut n. si aliquid à principio necessarium, vt cutaro ferat uin in firmum, folcite in salum, & similia, & hoc attenditur, licet succedat tristis quandoque euentus, & non sufficit gerentem actū dicere, putabam me facere actum vitalem, vel necessarium, prout ibi textus dicit, sed requiritur, quod reuera in se actus sit necessarius, vt ibi in fine dicitur, & sicut regula Philosophorum perperet nostrū affirmare, vel negare, nihil mutatur in re, l. assumptio, ff. ad municip. Vnde et in casu nostro iste actus allegandi equū ad ligandum, non esset admodum necessarius, merito non venit excusandus. Ex quibus sic disculsi in materia locati, & conduci, de qua agimus, inferitur corollarie ad multa. Primo inferitur, vt cum verū sit, q. colonus, vel cōduci debet retentio pro meliorem necessarius, vt dicam in titulo de expensis, quia ista necessitas intelligitur in meta necessitate nō opinabili. Vnde ibi dicitur Bart. in practica docet, vt fiat articulus per negociorum gestōes, quod vultur domino se fieri, vel dicit ipse, fiat articulus, quod cōmuniū sic fieri vti le effect, sic & in colonis concludi potest, vt obtineat in retentione pro meliorem necessitate, & expensis. Secundo in hac materia locati, & conduci inferitur ex præmissis, q. cum locator possit expellere conduciorem pro refectione necessaria, vt dicit in tit. de rebus, quia hoc intelligitur in refectione verē necessaria, sicut ex communi opinione, ut supra diximus,

& non necessitate opinabili per dictum textum in allegato §. 1.

33. Tercio in hac vili materia locati, & conduci inferitur ex eo textu, q. si colonus faciat molas expensas extirpando, & pro reducen do ad culturam aliquem agrum semper futurū infructuosum, vel quem dominus habuit pro derelicto, quia eius fructus perduntur potest, sibi imputet, nec repetit. Vnde cautus erit colonus, vt diligenter cōsideret, ne lugeat expensas factas, idem in refectione edificiorum ex eodem edoctu colligitur, & sic de singulis discuti potest. 34. Quarto inferitur limitatio ad l. si quis nec causam, & similibus, ut procedat, quando illud, quod principaliter sit, necessarium talis ad q. cōsequens est, & tunc dictum fuit declarari Ang. in d. l. 1. C. de fidei iur. q. 1. commendat l. si in letum qui §. in popularibus, nu. 4. ff. de iure iurando. Vnde consideratio dicit Ang. probare videtur hanc supra positam, & cōfirmatam conclusionem, dum impleret ibi sic declarari, q. eius dictum poterat, quando in salutaris aliter excedere nō poterat, & sic præsupponit actum necessarium. Quinto inferitur limitatio ad illud q. dictum, quod illud dicatur bene fieri, quando sit ad necessitatem, vel magnam utilitatem ex iam deducis. 35. Cōcludendum igitur, vterius videtur Angel. decisio, & ex pōderatione legis, sed an vltro, §. 1. ff. de negoci. gest. Patet facilis responsus ad singula contraria, cōsiderando semper sequelam necessitatem, vel utilitatem. Igitur principium spectandum est, l. 1. de ordine iuris in actu necessario. Igitur bona fides excusatur, glo. in Leum, qui §. in popularibus de iure iurando, in actu valde utili, vel necessario. 36. Igitur gestum sub nomine pietatis, vel humanitatis excusatur tantum, ff. de appell. in actu valde utili, vel necessario, & sic intelligitur Decian allegata culpa, caret, vbi dicitur, q. si in actu valde utili, vel necessario, & sic intelligitur Decian allegata culpa, caret, vbi dicitur, q. si in actu valde utili, vel necessario.

Tertius de cogendis.

De mercede testimonij.

Q. V. AE. S. T. I. O. V. L.

Agredior i presentem usum, & practicabile materiam mercedis salaria, & recognitionis testij, maxime de longio quo examinandum, ubi tangam de salario, seu mercede, vterius equorum interdictis lucris cessantibus, si soliti sunt locare operas de expensis, & similibus connexa. Pro parte igitur affirmatiua, quod salarium debeatur, primo loco mihi videtur huiusmodi ratio. Illud q. dicitur 1. 2. q. 2. camp. charitate, videlicet in illam esse, ut illi consequatur stipendium, qui pro tempore summi reperiuntur cōmodare obsequium canon. cum officio, de prescript. canon. precarie, et primo 10. q. 2. ubi nemo propriis stipendiis debet militare, et de suo cogi alius facere beneficium pulchra gl. 7. q. 2. ubi labor non debet esse sine fructu, et sic mercede. Vnde illud Canonis, Cum labor ex damno, mortalis crescit gestas. Quam allegat glo. in verbo pedanet, in §. ne aoth, de iud. C. 2. Secun-

Secundo loco pro hac parte facere videtur ratio, si quando, C. de testib. ubi Cuius in 4. notat. sed testis suum officium non debet esse damnosum. ad idem, l. si servus communis, §. quod verò, ubi glan. verbis dano sum citat medium, & ibi Baran. princ. si de furt. inferent ex hoc in materia locati, & condicti, de qua agitur ad unum decisionem, quae in facto evenit Bonon. reponit lo. Andree Legati, q. si Ambasciator fuit rubbatus in itinere, & ambasciaria non fuit mendicata, nec procurata, & fuit rubbatus in necessariis ad officium, & quae aliter non perijissent, quod communis tenetur, aliis nō, quia picipere debebat hoc evitare posse per text. celebrem in materia locati & condicti, in l. si quis domum, §. 1. ff. locati. Praeter ambasciatores incipiens salarium, & suo sumptu, & periculo, operari debent, l. idem q. §. idem, per l. ut curas obi Bald. not. ff. mandati. l. suo sumptu, §. de oper. lib.

Et de facili etiam in similibus evenire potest. Conduxi Sempronius, ut portaret literas ad Urbem, mulionem ut portaret aliquid, suo enim periculo intelligitur stare debita mercede, & salario, nec tenetur id dare de cetero, puta pro salario, quinque pro victu, si pro egleisiam, proinde muli peritur & dicam suo loco. Ad idem pro hac secunda ratione facit lex, si quis ex signis in iudicio text. in l. locum, §. hoc in iudicio, per l. exhibere, et secunda, §. ubi exhibuit da glan. verbo cogit in leum ab initio, & quodammodo testamen. aperitur, ubi signatores cogi possunt ad recognoscendum signa, non sunt avocandi, ut officium sit eis damnosum.

Et per hoc inferunt domini de Rom. decis. 335. in antiquis, quod si testis sine examine aliquid cōfiteretur, ex hac confessione condemnari nō debet, ne officium suum sit ei damnosum, late declarat Frac. de March. decis. 95. per 2.

Tertio pro hac parte facere videtur hic, quod dicitur de matre, quae tenetur alere filium intra triennium tota glo. in l. si competenti, C. de alien. libet. l. nec filium, C. de par. potest. nam si nō habet unde se & familiam alant, nisi ex operibus suis, a quibus oportet cessare, si filium alere vellet, tunc pater, nō ipsa mater alere tenetur, & reculare possit filium alere. Bald. in l. sed & si hereditas, §. quod autem, ff. ad exhibend. Aluis. de Albert. singul. 159. Aman. de Claris aquis sing. 1. Idem ergo in teste dicendum videtur qui licet cogi possit, ut ad deponendum veniat, attamen si operibus suis perat sibi victum & familiam, reculare poterit, nisi sibi suusfuit pro dictis operibus, a quibus posterit testimonium ferendum vacare cogitur. Ita scribit Florian. in l. i. et iur. §. Sabino, ff. de testib. & al. legat. text. in d. l. sed & si hereditas, §. proinde, ff. ad exhibendum. Addens, quod nō solum debet habere impediri, sed mercedem dietum, quibus stetit occupatus pro testimonio ferendo, per text. in d. l. si quis in verbo diffinitus post Bar. ibid.

Ex quib. corollarie ex doctrina Bal. superius allegata inferitur limitatio ad l. nec filium, & ibid. not. C. de par. potest. & ad glo. in l. si competenti, C. de alien. libet. ut non procedat, nisi mater nō habeat unde se alant, & cogetur a proprio exercitio vacare.

Quarto loco, pro hac parte urget doctrina Bar. in l. si procurator, §. item rar. habet. ubi dicit, quod quis re petit id, in quo dānificatus est, ex eo, quod à suis ne-

gocijs avocatur, & Bar. in l. i. na. t. ff. de aliena. iud. motan. c. i. si fact. dicit, succumbentem in expensis teneri ad dāna ratione personae, si ultor solet lucra ex operibus suis. Sequitur Ias. in l. 1. §. hoc iudicium. na. 14. ff. si quis ius dicit. nō obtemperaverit. Abb. in c. fin. in lib. na. 30. de dolo, & contu. & Deo dāe dicam suo loco.

Quinto facit doctrina Alb. in d. l. quoniam, quod si testis habeat equum, quem si solitus locat, quod pro ducens testis tenetur solvere mercedem talis equi. Adde Silvan. nuptialem li. 3. in verb. monitorie, ampliat. quinta. Ergo multo magis dicendum est eum teneri ad solutionem mercedis operarii, quas testis solebat alijs locare, ut se & suos familiamque aleret. Et hanc opinionem intelligendo secundum leges, quas allegant, tenuerūt Cinas, Iac. Bar. & Sal. in d. l. quoniam liberi Jacob. Bel. in sua practica criminali, vers. de testibus sub num. 21. Pal. quem refert, & sequitur Feltio c. 1. de testib. Flor. in Lex hac lege, ff. si quade. pauper. fecisse dicatur, quem refert, & sequitur Firmian. in tract. de episcop. parte 2. colum. 6. li. 4. Alber. in tract. de testib. §. videndum col. 16. ubi reprehendit Albericum in d. l. quoniam liberi dicens, eius opinionem esse inquam. Beatus Antonius Archiepiscopus. Floten. in. in sua sum. par. sec. dāa, tit. primo, cap. 19 §. 7. colum. 3. Guid. Pap. decis. 68. in v. m. §. & 4. Olach. decis. Pedem 46.

Contraria opinio est opinio quinta, quod testis pro testimonio ferendo nōnullum debeatur salariū, sed gratis deponere debeat hac primo loco ratione. Inclusio vnius, aliter est exclusio e. nōne de presumptionibus l. com. prior. ff. de iudi. l. maritus, C. de procur. sed iure cautum reperitur expensis victus duntaxat testibus deberi, ergo salarium exclusum videtur. Minor patet ex l. quoniam libere, C. de testib. & statum. & c. Veniunt, 4. q. 3. glo. in c. non licet, it. q. 3. leos, §. si quis autem, C. de appel.

Quae argumentatio (si fallor) videtur corroborari posse, quod tunc demum argumentum ab exclusione procedit, quando disponens, & permittens omnino habuit cognitionem. Bal. ita declarat in l. libetum, §. si per illum text. ff. de testum. & quemad. testa. ordin. In secens ex hoc, quod si Potestas cassavit unum pro cessum, quod alios contra eundem approbasse dicitur, quādo omnes fidei fuerunt presentia, & de eis cognitionem habuit.

Similiter idem dicit in Sommo Pontifice, quod si cassavit unum statum nōnulli civitatis, quod videtur alio approbasse, si eorum omnium habuit cognitionem, & non aliter, quod facit pro Ambasciatoribus, qui tempore creationis alicuius Summi Pontificis petunt statum confirmari, ut bene & prudenter cum brevitate instruant Principem pro validitate, vel de rogatione statutorum. sed in casu, de quo agimus, foris in legislatore ita disponente, merito nullum debetur salarium.

Secundo huius loco pro hac opinione confirmanda facere videtur huiusmodi inductio ex l. si quisdo, C. de testib. ubi testes nō possunt cogi stare loco iudicij ultra quindecim dies, ne pro alienis commodis suas inveniunt difficultates. Ergo infra quindecim dies cogi possunt pro suis difficultatibus, id est damna, & si milia. Et arguendo a cetero sensu innuit, quod dā-

- na non debentur infra quintumdecimum diem, nec post, quia si debentur, non dicerentur, iactura par-
ti. Hinc videmus, quod si testis in itinere spoliatus à latronibus fuerit, non recipiat damnum à produ-
cente. Bal. quoniam ibi sequitur Fel. in c. de test.
15. Tercio pro hac parte tenenda facit hęc ratio. Fer-
re testimonium est munus publicum. gl. in l. si quis
ex signatoribus, in verbo, obsequentur, ff. quemad-
modum testatur. in l. si quando, in gl. i. vbi Cyn. Bal. Ang.
& alij. C. de testi. Fel. late in rubr. C. de testi.
16. Hinc postea est, quod nedum in causa pecunia-
ria, & civili, vel etiam in causa criminali quis cogitur
capitis pignoriis ferre testimonium de iure civili
loquendo, quamvis de iure canonico ferus sit, l. inu-
tili, ff. de testi. & d. l. si quando. Pulchre Franc. de
Marc. decif. Delphi. 776. videns dicere iur. civile in
hoc rationabilis esse, quoniam in canonico, in hoc
valde timendum Bonacof. de equita. canon. concl. 49.
Et hoc gratis testes facere debent. gl. in h. o. m. de
notabilis in e. ab omni. de vit. & hon. cleric. Si igitur
officium necessarium est, & inuid cogi possunt, ergo
nec res eis non debetur, argumento iur. o. r. i. o. r. i. s. o. f.
f. i. c. i. u. m. etiam publicum est. In d. de excus. iur. §. 1. &
tamen ei non debetur salarium, ut superius vidimus
in iur. de admin. tu.
17. Et hanc partem vii veriorum sequuti fuerunt Bal-
in l. si in fi. C. de fruct. & lit. expen. vbi dicit, quod tes-
tis dāna temporis petere non potest, quia hoc esset
lingrantib. nisi onerosum: & ibi sequitur Salic. etiam
in fi. A. ber. in l. quoniam liberi, in d. 4. in fi. C. de testi-
bus, vbi vultur taxatiue solummodo, vel d. ontaxat
Philip. Franc. in c. statum, §. pen. col. 2. de rescript. in
texto alleg. Cardin. in Canon. placuit. 4. q. 3. Nell.
de sancto Gemin. in tractu de testi. verbo, credes
in fine.
- Pro resolutione vtilitatis studendo ponam aliquas
conclusiones in materia salarii, expensarum, interef-
se, & similibus ita connexis.
18. Prima si conclusio. Testis non potest recipere pecu-
niam pro testimonio ferendo, sed ad veritatem in-
ueniendam deponere debet, l. si quis in fi. C. de testi-
c. sic ut, eod. tit. c. licet, de proba. Nepos. in tractu de te-
stib. nu. 75. ubi extendit tam in causa civili, quam cri-
minali. Feder. Senen. in eodem tractu num. 17. Cano.
in rap. qualiter, et primo, de accusat. D. Thom. & Ca-
ietan. in 2.2. quest. 7. artic. 1. & probat tex. notabilis
in Can. nolite timere, 2. questio. 7. artic. 1. & probat
tex. notabilis in Can. nolite timere, 2. q. 3. & capituli
manus de testibus, quibus est consuetum testem li-
bere etiam non requisitum debere testimonium di-
cere ad proximum liberandum. Et ideo textus in Cs
no non sanē, 15. quest. 5. dixit venale testimonium
non esse veritatis testimonium. Dom. a. Soto de iust.
& iure q. 7. art. 1. Nauar. in capite inter verba. 2. q. 3.
corollar. 6. §. Didac. in regula peccatum, relat. par. 2.
& §. 3. nume. 2. Et hęc est vera, & communis opi-
nio a Menoc. de arbit. iud. caus. lib. 2. centur. 4. casu
310. in princ.
19. Ampliatur, vt ex hac receptione pecunie falsi cri-
men testis dicatur incurrisse, l. 2. §. 1. ff. de falsi. Franci.
Marc. decif. Delphi. 488. par. 1. nu. 2. & hęc est com-
munis opi. Dec. in c. 1. de testib. Bos. in tit. de falsi. nu.
168. Iul. Clar. in §. falsum, vers. quid ecōuerso. Via-
- libe. 1. opin. 4. 10. Didac. in cap. quamvis, parte. 1. §. 7.
nu. 5. Marfil. singul. 353. Jacob. Menoc. de arbit. iudic.
casu 138. attestans hęc esse communem opinionem.
Bene verū est, quod post Deci & alios equius sibi vi-
detur, vt pēna arbitraria puniatur, causā, & persone
qualitate inspecta, siue testis receperit pecuniam pro
testimonio ferendo, vel non ferendo, & cum commu-
ni tener. In l. in l. 2. ff. de cōdictio. ob cau. Bos. in tit.
de falsi. nu. 168. vbi reprobatur opinio Dec. conf.
89. num. 6.
20. Hęc ampliazio extenditur, & subampliatur multi-
simum, multisque modis. Primo, vt procedat etiam si
testis pecuniam receperit pro dicto ferendo, testimo-
nium adhuc enim per receptionem pecunie falsi cri-
men dicitur incurrisse. Bal. in l. 1. in prin. nu. 1. ff. de
falsi. cuius est et ratio, quia testis debet deponere gra-
tis illud, quod scit, vt l. 3. §. lege. In l. ff. de testi. & il-
lud, quod fieri debet gratis, si sui ob pecuniam, turpi-
ter sit, vt not. in l. 4. §. si ubi, ff. de cond. & ob turpem
cau. que regula hodie damnatur. Idem tenet Bari. in
l. dios, nu. 5. ff. de re iudic. Bal. in l. data opeta, col. 5.
vers. quid si testis. C. qui accusa. non possit. Marfil.
in d. l. 1. num. 6. Bari. in l. presbyteros. C. de episcop.
& cleric. Ange. in tractu. malefic. in verb. falsario. n. 19.
reputans notabile contra dantes, & recipientes pecu-
nias pro testimonio ferendo. Franc. March. decif. 776.
num. 8. par. 2. Bos. de testi. num. 150. Nell. in tractu
de nu. 203. Marfil. singul. 303. allegat. l. 1. vers. pecu-
nia accepta, de receptor. l. si. §. si ff. ad leg. iul. &
petund. Nell. in tractu. hanc in 2. par. 2. tempor. q. 12.
Plot. de in litem iuram §. 1. num. 15. Cuius in l. si quis
testib. q. 1. C. de testibus Ioan. And. ad Spec. titu. de
testib. §. 1. vers. quid si testis. In hoc in practica valde
commendando d. l. diuus. n. 77. Add. ad Ang. in ver-
testis intera A. sub nu. 28. Cell. Vgo. in repet. Fel. in
ver. testis corruptus, fol. 131.
21. Quæ conclusio ampliatur notabiliter, vt licet reci-
piens pecuniam pro testimonio ferendo in causa cri-
minali, & capitali, simul puniri debeat pena capitali
illius delicti, pro quo deposuit, non falsi vi per Salic.
l. & si legibus, C. si contra ius in l. diuus. ff. de re iud.
22. Tamen si recepit, vt verum dicat, non ut innoceat
tem suffocaret, tunc pena falsi puniatur. Ita dicit no-
tandum Bos. in tit. de falsi. sub n. 169. sed eligat quæ
vlt. incidit in Scillam.
23. Quod procedit etiam, si pecunia ei spōte data fuisset.
Hippolit. post Alex. in l. nu. 10. ff. de falsi. Moni-
cel. regu. 15. sub nu. 49. Mising. cent. 2. obseru. 75.
24. Considerandum tamen est, quod non videtur iste te-
stis, licet pecuniam accipiat pro veritate dicenda, quod
sit falsi pena puniendus, turpiter enim facit, & hoc ne-
gari non potest, non tamē sequitur necessario, ergo
aut falsi pena puniendus, cum in hoc non maret, sed
dicat veritatem.
25. Namque falsitas etiā large sumpta nihil aliud est
nisi immutatio veritatis, & in authent. de instru. caus.
& fide. in princ. cap. & si Christus, iuncta glo. in ver-
bo confirmatio de iur. iurando, ubi ea verba formaliter
recitantur. Azo. in rubr. C. de falsi. c. 1. de crimin.
falsi. Doct. in cap. super literis, de rescript. Castr. conf.
149. par. 1. Spec. de aduoc. §. 9. vers. item si causus. de
execu. ver. item queritur.
- Sed si iste testis sic dicendo non immutauit, immo dā

Vincentii Carocii Tractatus

- et ueritate, merito falsi pena puniendus non videtur.
- 27 Secundo loco mouet me id quod post alios non. Fel. in c. cum olim. et secundo, in fi. de offi. deleg. quod falsum inducitur per eum iuramentum, per quem ueritas apparere non possit.
- Tertio mouet me dict. Bart. in l. quid sit falsum. fi. de falsi. in l. nec exemplum. C. de falsi. ubi magistraliter procedendo, falsum dicitur tripliciter. Largissime ut per dialecticos id omne, quod non est verum, siue de iure dicitur, siue de iure, l. si is, qui ducens, s. uerum & ibi Soci. ff. de reb. dub. & passim dicitur hoc est falsum, hoc non est uerum, & sic de singulis.
- 29 Secundo modo dicitur falsum immutatio ueritatis cum dolo, & tunc inquit Bar. omnis, qui dolum committit, falsum committit, sed non puniatur. l. Coruela de falsi. prout in casu nostro, quia dolum commisit testis pecuniam recipiendo, sed dixit ueritatem.
- 30 Tertio modo dicitur stricte, & proprie falsum id, quod includitur sub aliquo ex capitalibus. l. Cornelie, de falsis, & iste punitur pena ordinaria. l. Cornelie, de falsi. & ob id inferitur in practica, quod si exet statum loquens de falso, vel bannimenta pronunciat loquens de falsis non commprehenderent, nisi eum, qui falsum commisit tertio modo sumptum, eum statuta, & bannimenta sunt stricti iuris, & ita colligitur ex mente Bar. ind. l. quid sit falsum, in fi. merito talis testis recipiens pecuniam pro ueritate dicenda falsi pena ordinaria iuris communis bannimentorum, vel statum obpunitur, sed extra ordinaria, iudicis arbitrio, attenta qualitate personarum, & pecunie acceptae.
- 31 Ampliatur etiam, ut ex hac receptione pecunie per testimonio ferendo falsi crimen testis dicitur incursum, & hanc est communis opinio. Ioan. de Anano c. 1. num. 15. de falsi. & magis communem praesentat Coart. in c. quamuis, col. 3. de pac. Eman. in suo thesau. littera l. num. 253. Cast. & la. in l. t. si. si. de cond. ob turpem causam.
- 32 Declaratur ista ampliatio, ut procedat, quando claret e contra testem falsum deposuisse ex hac receptione pecunie, alias in dubio puniendus pena arbitraria tunc propter accipiendum quod gratis facere debebat. Ita ex suo cap. considerauit Iul. Clar. in s. falsum, vers. sed quid econuerso, in fi.
- 34 Declaratur secundum in teste recipiente, secus quoad doctorem quia non puniatur de falso, sed de corruptela. Ita tradit Dec. cons. 189. sub num. 12. attestans ista communiter teneri. Viui. lib. 1. op. 420. prout eum refert Eman. in suo thesau. littera l. num. 354.
- 35 Et in practica habetur obiter unum aliud a Dec. quid testes corrupti, si sunt singulares, & deponit de diuersis, & uarijs quantitatibus, non probant. Vnde in praesentis exceptio singularitatis est legitimissima. Bene uerum est, quod si statum dicat, vel bannimenta, quod producat falsos testes perdat causam, iste dicitur sic pecuniam perderet. Addit ad Ang. in uerb. testis, sub nu. 28. littera A.
- 36 Quid si testis non recipiat actualiter pecuniam numeratam, sed fidei iussores, vel pignora? Vnde idem a si receperit pecuniam, ex quo ei cautum est. Ioan. And. ad Spec. in ut, de test. 2. vers. quid si testis commendat Alexan. ad Bar. in l. t. ff. de falsi. Addit ad Angel. in uerb. testis, sub nu. 28. littera A. Et dicit Bal. in l. data opeta, col. 2. ver. quid si testis promissit, C. qui accus.
- non possit. quod si testis promissit certificari certum & tunc repellitur, aut simpliciter promissit certificari, sed non promittendo quid, & tunc non repellitur.
- 38 Ex quibus enollaria inferitur limitatio, & intelledus ad l. 3. s. lege Iul. ff. de testib. quia cauet, ut testis recipiens pecuniam pro testimonio ferendo repellatur, quod uerum, si promittat certificari quod certum, aliis uero.
- 39 Declaratur ulterius praesens conclusio, nisi pecunia palam publice daretur, quia tunc & dans, & testis excusatur. Ita notabiliter Arch. in cons. qui recte, l. 9. 3. commendat in pract. Bal. in c. 6. nu. 1. de appel. inferens in practica, ut in publico coram aliquibus personis vocentur testes, & eis datur aliquid pro ueritate dicenda, dicitur hanc non dici corruptelam, sed datur telam. Similiter licet secundum eum inferre, & mouere pro ueritate dicenda. Dec. cons. 189. num. 12. Aug. ad Ange. in uerb. falsario, nu. 20. exclamans hanc limitationem esse legis incognitam, sed uerissimam maxime si testis sponte palam aliquid offeratur pro ueritate deponenda. Iac. de Belin. in s. 1. athen. ut in dicit sine quoquo susfragio. Nicol. Pign. ad Rom. singular. 330. Valde commendat Coart. in iudice loquens in memorabilibus, in uerb. indicib. expeditio nem praesentibus, ubi laudat iudices abstinentes, etiam si publice datur, quando causa potest expediti sine reuolutione librorum. Scalen. de consil. sapient. li. 4. c. 11. Boss. in tit. de falsum. 168.
- 39 Ex quibus inferitur, & limitatio ad l. ueroales, C. quidam prouocare non est necesse, ut non procedat in actu palam gesto, de qua materia alias (Deo dante) dicemus.
- 40 Declaratur ulterius allegata conclusio non alio notabili modo, ut non procedat quando testis pecuniam recipiens deponet, & ad fauorem illius, contra quem accipit pecuniam, quia tunc etiam plene probat. Ita dixit notabiliter Bal. in cap. 1. si de feudo cōrouerfia fuerit inter dominum & uassallum, quod dictum singulare reputatur Rom. sing. 330. in feis textu Ioan. de Ar. dicens quotidie in facto enenire, dial. 50. Fel. in cap. fin. de testib. cogend. Clarius in cap. licet causam in 9. nota in fi. & nu. 7. in fi. de proba. Dec. in c. 1. de testib. Mar. in l. 1. num. 10. & in s. sed si quia, num. 4. de falsi. Alii in d. cap. 1. notab. 1. commendat Mar. sing. 122. 10. ote Iul. hoc ualde commendans in l. 1. ff. de fer. nu. 2. Addit ad Angel. in uerb. testis, nu. 20. littera A. dicens ex mente Bal. hoc ualde in practica notandum. Fran. de March. dec. 1. Delph. 169. num. 6. par. 1. Nell. de test. nn. 202.
- 41 Ampliatur ista declaratio, siue aduersarius inducat in testem contra corruptum, siue iudex ex officio faciat, prout facere potest, ut tradit Are. in cap. primo de testib.
- 42 Declaratur praesentata conclusio, ut procedat multis concurrentibus. Primo in eadem causa, secus in diuersa. Vnde si agatur criminaliter pro subornatione, tunc testis corruptus non probaret, quia iam est socius criminis. Secundo procedit antequam examinetur, quo casu cogi potest, secus si semel sit examinatus, quia iam functus est officio suo, & amplius cogi non poterit. Tertio procedit constituto prius de corruptione. Ita hoc dicitur Bal. declarat Boe. q. 58.
- Cui apud Puz. de find. in uerb. probatio contra officiales, vers. si tamen iudex. Aff. in consil. Neapol. fol.

311. Fel. in c. 1. limit. 2. de prescrip. & in trac. de con-
nato limit. 2. Boer. an testis pluries iudicatum. decif.
319. nu. 5. & 6. vbi clare loquitur subdicens etiam non
excusare corruptum penam. si postea non utatur, quia cō-
sideratur actus corruptionis.

Cami igitur debent esse iudices criminales in pro-
cessu subornationis testium, animaduertere ad examē-
tium corruptiorum, quia non probant.

- 43 Quid si talis testis sine iuramento deposuerit, utri-
que idem, & hec est communis opinio. Alex. ad l. e-
dia. C. de eden. Cur. de testi. conclu. 1. 5. num. 34. Ex
quib. corollarie inferitur intellectus, & limitatio ad
l. 3. §. lex Julia. ff. de testib. & l. 1. ff. de fals. vi non pro-
cedat, si deponant contra corruptum penam modo, quo
supra. Secundo procedit etiam in teste nō iurato. Te-
netur tamen corruptus, & testis ad omnia damna
pari læse. gl. in c. presbiterum, de homic. in c. impu-
tari, de reg. iur. lib. 6. in c. si quis, de testi. in c. 1. de sacra.
Encharistie, quem tex. dixit ad hoc singularem, & pe-
regrinū Corset. in sing. in ver. testis 23. vbi valde cō-
mendat in practica.

- 44 Sublimitatur tamen hoc de damno, vt non procedat
in foro conscientie, in quo testis non tenetur ad
restitutionem damni dictum est Vincenii in c. 1. de
custod. Eucharist. Quod singulare, & cōmunit recep-
tum restatur Corset. in sing. in ver. testis. 23. cō-
mōlar iul. Clar. in §. falsum, ver. penz autem. Viui.
opio. 419. De quo tamē dicto dubitauit Barbacini &
Raynaldus, de testamen. Emanuel Soarez. in suo the-
sau. litem T. num. 255.

- 45 Immo videtur peccare mortaliter, & ad restitutio-
nem acceptorum, & si ex mera liberalitate acceperit,
saltem ex bono cōsilio erogare pauperibus. Ang. in
in verbo testis, nu. 28. in fi.

Quem passum nō video actum a doctissimo Co-
nar. in regula peccatum.

Cauendum igitur est Christiano viro in testem in-
ducto ab huiusmodi corruptelis, ratione peccati resti-
tutionis, in sumiturque.

- 47 Quid si testis accipiat generaliter pecuniam, vsu
tunc in tali causa? Virque excusatur. Betrach-reparis
hoc mirabile in verbo testis, rub. Testis, qui esse pos-
sunt, sub nu. 20.

Declaratur etiam in teste, qui liberē, & si corē de
posuit, & post pecuniam recepit, nā in tali caso. testis
non incurrit falsi crimen, si ei sponte data fuit. Aug.
ad Angel. in ver. salario, ver. l. quæro, aliquis.

- 48 Declaratur quoque, nisi testis aliter deponere vel
letnam: tunc licet pecuniam dare, sed palam. Moni-
cell. regu. 15. num. 52. * Quod si testis pecuniam reci-
piat, vt falsum deponat, postea peccat: adhuc corru-
ptus dicitur, Vulp. res. pen. 10. c. 1. 2.

Declaratur vltimus circa expensas & mercedes po-
nendo aliquas conclusiones.

- 49 Prima sit Conclusio: Testi inducto (sunt submini-
strandæ expensæ, et alimēta iuxta qualitatem, & cō-
decentiam ipsius, in eundo, redeundo, in equo si est so-
litus equitare, vel sit infirmus. Cano. ventum. 4. q. 3.
Alber. in l. quoniam, C. de testib. Ioan. A. ud. Franc. &
alii in c. statutus, §. fin. de rescrip. lib. 6. Fel. in c. 1.
de testib. num. 6. Luc. Petrus de iudic. form. lib. 2. cap.
5. num. 25.

Similiter uestura equestrum, si equos conduxerit

vel proprios equitauerit, quos locare solet, vt scie-
bat Papæ Gotardus Bidu. argumentol. si verō, §. si
militar. ff. mada. Ioan. Andr. ad Spec. in de testi. §. qua
liter. ver. testis autem. Ioan. Croc. de test. parte vlti-
ma, sub num. 407. Ang. in verbo test. sub nu. 28. in
fi. Franc. March. decif. Delphinal. 640. parte 2. nu. 4.
attestans vnum aliud vtile in practica, q. in dubio da-
tum testi, presumitur potius pro victu & alimentis,
quam ad corruptelam, & hoc ad cuiusdum deli-
ctum. Vnde cautus eris in practica, si nullis aliis cō-
currentibus adminiculis repugnans, posses defen-
dere, & dantem, & recipientē. Melius asserit hoc idē
Franc. de March. decif. 488. parte 1. nu. 6. vbi etiam
subdit vnu aliud notabile, quod si testis spoliatur
in itinere a latronibus, licet non recuperet damnum à
producens, tamen de urbanitate si aliquid daretur,
non viuiatur, dum modo interueniat sententia iudi-
cis, late ponens materiam. Fely. in c. licet, de proba. &
ibidem dicit vnum aliud notabile dictum, de quo
etiam superius teigit, quod testes producti non pro-
bant contra corruptum penam, nisi in subsidium, &
quando veritas aliter haberi non potest, & tunc veri-
tas haberi aliter non potest, quando natura, & quali-
tas negotii, vel criminis hoc fudeat, non quando te-
stes casualiter non interfuerint, quod in practica oo-
tabile est pro interrogatoriis faciendis. Marc. decif.
178. num. 3. par. 1. Pedemont. decif. 46. Rebus. de ba-
nec. num. 407. [Pulcher locus apud Felinum in ca-
usam que sub omni. 17. de Rescript. subdicens nota
bilio, quod peccat venialiter, qui testi pauperi da-
cibus denotatos. Angel. in Lexceptione in fin. ff. de fi-
de iuss. Marf. de probat. nu. 16. Tirag. de nobilit. q. 10.
dicens hoc literis autem scribendum. Barba. in c. cum
omnes. nu. 25. & ibi Felin. nu. 32. de Cōstit. Cordub.
ad §. sed si filius num. 48.

- 50 Sed quid faciendū sunt expensæ modo, quo te-
stis in domo propria fecisset? Visque non. Tenet in
practica obseruari Ang. post gl. ibi, in l. sed §. si lege.
§. quod aut. ff. de petitiō. hære. di. Alberic. de testi-
bus. cap. 7. nu. 84. Immo habetur ratio expensarum,
quis testis in domo fecisset, vt dixi sup. hoc ut quēst.
de socio personam ex. cente, prope finem. Cui
adde lare Gratia. ad Vlt. libro 6. cap. fin. nume-
ro 21.

- 50 Tuoctur insup. refundere vulgo *leggiornate* si est
solitus locare operas suas. Guld. rap. decif. 68. nu. 4.
attestans in Curia Delphinali passim obseruari. rō
videtur in promptu. Nā licet testis oō debeat esse in
lucro, tamen eius officium sibi non debet esse dam-
nosum, vt superius vidimus. Boss. de iuris. nu. 132.
Salic. in l. qm liberi, col. 1. C. de testib. late Alber. de re
lib. c. 1. nu. 85. dicens contrarium tenere esse valde
loquum, satis in est his præcipue rēporibus, quod
testes compellantur ad testificandum cum odio alte-
rius, quia veritas odiū parit absq. eo quod cōpellan-
tur, cum ipsorum in cōmodo & damno. Et prædican-
do non, quod oportet, quod index de huc sit certifi-
catus, & licet eis officio suo redire tales expensas,
& similia testi, vt per Buit. in c. 1. de testib. Cōmen-
dat in pract. Cell. Hugoio reposito. Fel. in verborē-
stis non debet. fo. 131. Vnde in practica erit cautus te-
stis inductus informare iudicē, & ex officio refici fa-
cere. Et ita tenent. Ros. in vna mercede testis coram

Vincentij Carocij Tractatus

- D. Decano, vt folito tenere equum & famulū, detur unum scutum pro qualibet die, & folito tenere famulum tantū, Iulius octo, pro qualibet die def. 104. d. 2.
- 51 Similiter pro labore in serendo testimonij, vt mercedis dicitur, & similia Flo. in l. 3. Sabinus, ff. de testibus. Fel. in c. 1. de testi. Boss. de testi. n. 132. Cro. q. 1. 5.
- 52 Et hoc legitime fieri potest, etiam in foro consuetudine Dida. post Theol. in regu. peccatum, par. 2. § 3. sub nume 2.
- 53 Ex quibus etiam de facili patet responsio, huc cōciliatio contrariorum hinc inde elegatorum. Tamē potest melius respondet ad regulam, l. cum pretor, ff. de iudic. & capit. nōne, de p̄sumptio, de inclusione unius ad exclusionem.
- Quia illa procedit, & habet locū nisi de aliquo sit specialiter facta mentio frequentioris usus, quo casu non procedit regula, l. cum pretor, & capit. nōne ut ibidem per Fel. n. 5. vers. quinto fallit. las. conf. 166. col. si. vol. 4. id. m. las. ad leg. 2. C. de sacrosan. eccle. n. 32. prout in d. l. quoniam libere luit dictum de expensis ratione frequentioris usus.
- 54 Secundo respondetur, licet aliquid specialiter includatur, non propterea excluditur, quod alia via includitur, prout in casu nostro. Dec. iia. de iur. conf. 119. nume. 9. vers. secundo &c. & conf. 199. nume. 4. vers. non obstat quod ad intellectum regule, l. cū p̄ter ponit Alphan. report. 328. cū adde bona loca ab eo non allegata. Soc. iun. in l. Gallus. 5. & quid sit tantum, nu. 45. de liber. & postu. Beninc. Petu. octo modis declarantem in § ad num. n. 217 infra. de act. Cūcher. in terminis de test. d. 46. n. 4. Bello. conf. 52. num. 7. Cetera alia argumenta ex supra firmatis conclusionibus videntur conciliata.

De Sportulis iudicum.

De Mercede iudiciali.

Q V A E S T I O V I I .

- 1 Vtilem aggre dior materiam alterius tacite locationis de iudice, an ei liceat aliquid nō promissum, vel conuentum debeatur salarium. quae indagatio satis vtilis, & necessaria est hisce p̄sertim temporibus, in quibus iudices sunt, quib. nō lingua modo, & manus, sed aures etiam venales sunt, folis illis aperire, qui numerare possunt, & illorum explete auaritia, vt pulchrā in materia exclamat Pet. Ro. 4. r. decif. l. luanica 4. n. 292. & doctissimus Oñasch. decif. Pedem. in prop. nu. 5. monet iudices de hoc, quia multos perdit aurum, & argentum, & erit hoc, quod dicam, solatiū domitis aduocatis, & procuratoribus qui verē quandoque fouēt iustam causam, eam acerrime defendant nihil inactum reliquentes, postmodum reportant sententia contra. Vnde hoc ? ita videntur, & sententiae venales sunt. Tangā igitur pro complemento p̄sentis materiae de salario, & mercede, & quomodo iudices pecuniā accipere non valeant, & similia connexa, & adherentia.
- 3 Pro parte igitur affirmatiua, quod salarium debeatur, videntur mihi hęc ratio. Sententia seruatoris nostri Loc. c. 3. Neminem conueniat, neque calumniam facinus: contenti estote stipendiis vestris, & sic tacite in hac seruatoris sententia p̄supponitur indicibus stipendia, & salaria deberi, & habetur in Can. non satis, 86. dist. & c. paratus, & c. militari, q. 3. 1.
- 3 Secundo pro hac parte facit, quod nō, in l. 1. C. de iust. quod iudex cogitur si tam ferre. l. sancimus. C. de aduoc. dicitur iud. gl. in l. 1. iudex. C. de iudic. in l. 2. C. de prox. l. ser. l. 1. 12. solutio tamen iusto pretio, reputat singulare Aluiz. de Alber. lingu. 48.
- 4 Tercio pro hac parte facit hęc ratio, Mercenem consueti debet pro labore, 14. q. 2. Cano. caritatem, nec de proprio beneficii quis confectio cogitur. Cano. prae carie, 12. q. 2.
- 5 Quarto facit, quod habetur in l. 1. C. de assessor. spe etenim p̄miorum iniunctum est assessor, vt ibi habetur, & salariū habere debet, l. diē functo, ff. de off. assessor. Contraria itaque est opinio, quod iudex nullū p̄mium, mercedem, vel recognitionem pro iustitia administri adā habere, vel cōs qui possit, sed gratis iudicare debet. Pro qua opinione facit, quod eleganter scripsit Cic. l. 1. de legib. Inuistissimū est iustitiam mercedē nō querere, qui sine mercede bonus vir est, mercede erit malus, cū iustitia debeat esse gratuita. Secundo pro hac parte fuit notabile dictum D. Greg. totatū in Cano. qui recte, 11. q. 3. qui. n. recte iudicat, & p̄mij et remunerationem impetiat, fraudē in Deū perpetrat, quia iustitia, quam gratis imperari debuit, acceptione pecuniae vendidit. Tercio pro hac parte facit Gregorius. At istotelis sententia l. 6. Ethic. c. 2. iustus non est, qui iuste agit non obisipam virtutem, sed ob aliam causam, & lae exornat Valen. Max. lib. 6. c. 3. & c. 5. Gel. lib. 20. c. 1. Ludo. Cels. aniquorum loctio. lib. 12. c. 46.
- 9 Quarto facit pro hac parte, quod sapienter scriptū est apud Mich. c. 3. destruatam fuisse Hierusalē ed q̄ principes in muneribus iudicabant, sacerdotes in mercede docebant, Prophete in pecunia diuinabant.
- 10 Quinto loco facit, qd pulchre legitur in auct. vt iudices sine quoquoq. iussu, in p̄rio. ibi. Hoc n. omnino euenturum credimus, si p̄sides gentiū quacūque ciuiliū dmi iustitiam habent, potius procuramus, vt manibus, & ab omni abstineret acceptione, & singula sine mercede percipiant.
- 11 Sexto facit moralis, & notabilis tex. in c. 1. de re iud. l. 6. Cautant ecclesiastici iudices, & prudenter attendant, vt in causis processib. nihil vendicat odium, vel fauor vsurper, timor exulet, p̄mium, aut expectatio p̄mij, iustitiam non euerat, sed statorem gentem in manibus vbi glo. in verbo euerat.
- 12 Quatuor ista, timor, odium, dilectio, census, sepe soleni rectos hominum peruertere sensus.
- Pro resolutione igitur ponam aliquas viles conclusiones, ex quibus veritas apparebit huius investigationis, & conciliatio, & cōcordia hinc inde ex aduerso allegatorum.
- 13 Prima igitur est cōclusio. Indici non licet pecuniā accipere pro iustia ferenda, & si accipiat, corruptus dicitur, & iustia est ipso iure nulla, l. venales, C. quando prouoc. non est necesse. circa cuius materiam multa plene scripsit Boss. in tit. de princip. cortu. Pute. de iudica. in verbo corruptio. Gram. conf. 35. Erudit. Menoc. de arbit. iud. lib. 2. centur. quarta, casu 342. Ego aliqua vtilia ponam addendo etiam aliqua ab eis non posita.

- 14 Ampliatur dispositio huius leg. venales, ut procedat etiam si iudex pecuniam receperit, ut ferat sententiam iustam. Put. de iudic. in verb. Corruptio Bald. conf. 3. l. lib. 5. Boif. de iud. corrup. nu. 2. lac. Meno. in alleg. conf. nu. 9. cum seq. & adde, quod huc est est communis opinio. Rom. in l. 2. super glo. in verbo in bona, ff. de condi. ob turp. cau. nu. 7. Inl. Clar. i §. fi. q. 73. versiculo iudex committit barattariam. [Et hoc verum est, etiam in foro conscientiarum, ut teneatur ad restitutionem, & ad damna. Nauar. in manual. Cap. 17. nu. 33. cap. 2. nu. 12.
- 15 Ultra quem Menoc. in dicto casu plene tractant subdeclaratur hæc ampliatio, ut non procedat quando palam, & coram personis daretur pecunia iudici ad hoc, ut instam ferat sententiam, tunc enim licet, nec corruptela, vel barattaria dicitur, & sententia tenet, & valet, nec procedit dispositio, l. venales, l. si di xit egregie Archid. Can. qui recto. l. 1. q. 3. reputat valde singulare in pract. Balin. c. fi. nu. 1. de appel. di cens hoc casu non dici corruptelam, sed cautelam. Commendat Sociag. 53. littera B, in verbo barattaria, attestans ita Mediolani fuisse iudicium in causa notabili, & nullo esse cautelam pro causis expeditis. Commendat Bonacof. trac. cau. littera B, vers. 8. Sed iudices cauebunt ab hac publica recognitione, & de cetera praeiudicium idem tenent Franc. Marc. decif. 141. nu. 3. par. 1. & decif. 602. par. 2. Coft. in verbo iudicibus protestantibus, ubi laudat si non recipiat in causa clara, & spectat. Scalen. de col. sapient. l. 4. c. 1. Boer. conf. 189. nu. 12. * Semper tamen peccat, & ad damnum tenetur. Nauar. c. 17. num. 33. & 25. sub nu. 2. vers. verbi, & c. quia tenetur iudicare ex debito iustitiae, non ex pecunia accepta.
- 16 Ampliatur secundo, ut non possit iudex recipere pecuniam pro causa celerius per iustitiam expedienda. Alex. Fulg. Jac. in l. 2. ff. de cond. ob turp. cau. Balin. c. fi. col. fi. de appel. Glan. c. qui recte, l. 1. q. 3. Panor. in cap. cum ab omni, de vita, & honest. cleric. nu. 8. gl. sing. & ibi Archid. in c. non sine, l. 4. q. 5. Co var. in reg. peccatum, relect. par. 3. §. eol. 4. attestans isto casu dari repetitionem, & causam non amitti. To lerandum tamen est, si iudici aliquid non valde magni momenti datur, ut celerius expediat, ut partes minus saugentur in perditione temporis, & expensis, maxime quando iudices non habent salaria ordinaria admodum pregnatia, & magis gratum erit litigantibus, prout rustico, meatorum, & similib. causam citius expediri, ne tempus contingat, quam aliquid solvere. Ita Boer. q. 133. nu.
- 17 Et sic inferitur limitatio ad l. 2. §. fi. ff. de condi. ob turp. cau. ut non procedat, quando datur iudici pro causa celerius per iustitiam expedienda.
- 18 Ampliatur similiter tertio loco, ut procedat, si iudex pecuniam recipiat, & nihil promittat, Gram. coa. fi. 2. nu. 3. Boif. de off. corrup. nu. 2. Put. de iudic. in verb. Corruptio. n. 4. lac. Menoc. in alleg. casu, n. 27. per l. 1. ff. de repetit.
- 19 Et sic sequitur corollarium, quod quando aliquis ratione sui officij tenetur gratis ex mera liberalitate aliquid facere, recipiendo simpliciter pecuniam absque eo, quod appareat aliquid promississe, & sic in dubio pecuniarum receptio arguit suspitionem.
- 20 Ampliatur quarto loco, ut procedat etiam si eo casu in pecuniarum receptione aliquid simpliciter promittatur, Gram. d. conf. 35. nu. 7. per l. generaliter, §. 1. ff. de calum. vbi Accur. in iudice id clar. not.
- 21 Et sic sequitur corollarium, quod in materia barattarie puniuntur affectus, licet non sequatur effectus, ad l. si quis non dicit rapere, C. de epis. & cler. addendo ad ea, quae laie ponit Fel. in trac. de cona. Soc. in reg. verbo attentatio, Alphan. report. 175. & 455. & 233.
- 22 Quid si iudicem re in egra penitentia, an excusetur? Vtique non. tex. est ualde celeberrimus in l. generaliter, §. 1. ibi siue facit, siue nou facit, ff. de calum. quæ singulare dixit Bald. sing. 328. & in d. §. 1. attestans ita Florentie iudicatum, Gram. conf. 3. nu. 7. appellans illum tex. notabilem Rom. sing. 328. Jacob. Menoc. in alleg. casu, nu. 31.
- Cui adde Salic. bonam rationem reddentem in l. qui explicandus, col. 1. de accus. Franc. in c. 1. de testib. lib. 6. Balin. l. 2. §. ff. de cond. ob turp. cau. & conf. 477. vbi late distinguit, iac. dicens hoc in practica bene signandum, in §. quadrupl. col. 1. 2. in fi. vers. & aduerte, Inft. de act. Marf. dicens hoc summopere notandum sing. 326. Bonacof. in q. crim. in verb. barattaria, Pet. Raven. sing. 409.
- 23 Ex quibus corollarie inferitur ampliatio ad l. qui ex mente, ff. de fur. & similib. in quibus habetur, quod in aliquibus delictis non est locus penitentiae, qui referuntur a Firmian. in rub. penitentia.
- Cui adde in indic. corrupto penitente, quem citum Doctor exubetans non ponit. Et pro prædictis in materia penitentiae facit tex. notabilis loquens in materia locati, & conducti, in l. 2. §. bestias, & ibi Ang. ff. de postulan. de eo, quod locauerat ad pugnandum cum bestijs, ibi, siue faciat, siue non.
- 24 Et sic corollarie habemus alium casum in penitentia exceptum in locante operas ad pugnandum cum bestijs, de quo suo loco dicam.
- 25 Declaratur tamen id, quod dictum est de penitentia, ut procedat in prors terminis penitentiae. Si vero una cum penitentia data restituta, iudex non dicitur corruptus, hæc n. est uera penitentia, Ita tenet Rom. in alleg. sing. 328. & Jacob. Menoc. in d. casu, nu. 32.
- 26 Cui adde, q. si iudex, qui pecuniam recepit, penitent, & restituit, & insuper contra dante in pro iustitia sententiam ferat, tunc non tenetur, & est opinio benignior & amplectenda. Ita Bolog. in d. §. si igitur.
- 27 Ex quo sequitur corollarie, quod si delictum non fuit penitus consummatum, & delinques potuit, sed noluit, prout iudex in casu isto excusatur, l. qui falsam, ff. & ibi Marf. ff. de fals. gl. Bar. & alij, ad l. qui ex mente, ff. de fur. n. quidem in totum, sed mitius puniuntur, lo. And. in c. cum laic. de iure patronatus, & hæc est communis opinio, Ang. ad Ang. in verbo verum caletstem, nu. 39. loc. de Lignietur conf. crim. conf. 28. num. 16 lib. 1. Inl. Clar. in §. fi. q. 60. vers. fui quandoque, & q. 92. dum de conat. loquitur, & adde Pract. Simon. in crimine hæresis vsque ad sententiam, q. 57. nu. 1. attestans hanc esse communem consuetudinem.
- 28 Ampliatur quinto loco, etiam si iudici aliquid remissum sit, l. 2. ff. de calum. Gram. conf. 35. nu. 8. lac. Menoc. in alleg. casu, nu. 33.
- 29 Cui adde tex. notabilem in cap. Veniens, & l. 1. de test. vbi simonia committitur in remissione debiti, si cur

Vincentii Carocii Tractatus

et in datione alicuius rei, & paria sunt dare, vel remittere aliquid debitum, si quis obligatione, ff. de reg. iur. l. si fundum, §. Titio fundum, ff. de leg. 1. l. si mulier, ff. de cond. ob. iur. c. no. vbi late l. si late Fel. in d. c. veniens. Quibus add. A. ff. dec. 232. Ench. par. rium, in verbo dare, & remittere.

Quæ conclusio vera est, & procedit multis simul concurreribus vltra Menoe. in alleg. casu ad intellectum allegatæ l. 3. ff. de cal. Primo, q. debitum remissum sit liquidum. Secundo, q. debitum non sit penale. Tercio, q. remissum non fiat ob aliam causam, & qd. acquiratur quod commodum resuler. Ita Fel. in c. veniens. de re. lib. 1. Castren. ad l. contra iuris, §. 1. ff. de pact. Bar. in l. ad ius, ff. de iur. iur. l. si mulier, ff. de cond. ob. caus. Dec. Cagn. Mainet. & alij, in l. si quis obligatione. ff. de reg. iur.

Quæ omnia considerari etiam possunt ad intellectionem c. veniens, et 1. de testi.

Et sic ex duobus possit practicaodo, excipiendoque dicta ad fauorem iudicis, vel testis corrupti.

31 Considerandum vltius est, quod remittere est dare impropre, & non vere, ut not. in l. Iulianus, ff. de cond. & demonst. & Fel. in d. c. veniens. Sed considerabile est vltius in presenti materia locati, & conductici, in d. l. 2. quod locans rem minoris, eorum perit dicitur, quod facit ad testem inductum, si ei res aliqua minoris locata sit.

32 Ampliatur sexto loco, etiam si dactum sonet in mutuum, & admittatur ex proprio mortis sue in pecunia, sive in alijs rebus, Bal. per illum tex. in l. 1. C. de cal. l. qui quis, C. si cert. per Paris de iudic. in verb. corru. p. Gramm. in alleg. conf. 33. uo. 3. lac. Menoe. in d. cal. num. 34.

Cui addo Bal. conf. 333. uol. 3. Ang. in terminis, in d. l. venales, Van. de nullis. process. num. 117. Bonacoff. in q. crim. in verb. barataria, circa medium. Nec mirum, quia mutuum est contractus omnium palliamentorum, ut experientia docet.

33 Ampliatur sexto, venec munera magni valoris accipere valeant, licet modica possint, & triuo, ut dici solet, doratura ex l. solent, §. ff. de probat. & legat. ad quam Alex. conf. 206. nu. 9. lib. 2. Bon. de off. corru. nu. 2. Boet. dec. 103. n. 26. dicitur, quod vti nam iudices nostri temporis obiectarent illam paganiam, sed autem, l. solent, lac. Menoe. in allegato conf. nu. 37. dicens iudici a bitio relinqui, quomodo si tale modicum, quod permittitur ex gl. in c. statutus, §. in super, de re. lib. 6.

Cui addo in materia Paz. de iudic. in verbo pocu lenta, & sculenta, c. 2. no. 2. Pedem. in process. nu. 5. ubi notabiliter loquitur.

34 Et licet quandoque munera non corrumper animi iudicis, placent tamen, iuxta illud Naso. Munera, (crede mihi) placent hominibusque, Deosque. Placentur doctis ut ppter ipse datis Pulchre, & moraliter Pet. lac. in sua pract. cit. de stat. curarum, vbi moraliter dicit, quod est impossibile, ut iudex propter munera non lauet danti.

35 Ampliatur septimo loco, l. venales, vltra plenum Menoe. ut iudex omo possit aliquam recognitionem accipere etiam finito officio pro aliquo seruitio prestatum tempore officij, & vterque tam danti, q. accipiens puniatur pena quadrupla, per l. si. C. repetun. vbi gl.

timinatur veru, si oculis datur, ferus si palam, per l. 1. ff. de pollicitat. Angel. in verbo donatio, num. 33. Ampliatur octauo vltra Menoe. ut officialis cociens duntaxat officio accusari licet habet dignitatem cum administratione. Liubemus, Cad. l. l. l. repetun. qui est bonus textus in materia locati & conductici loquens in conclusionem facta contra colonos. Bar. Angel. & Castren. in 1. pars literarum, ff. de iudic. Adeo iordisa est concessio ut durante officio possit inquiri & accusari.

Ampliatur nono, vltra Menoe. etiam si unus tantum nuntius recipere. Bal. in l. si 1. §. pactus. ff. de infam. Amad. de iudic. nu. 166. veru. etiam quia.

Ampliatur decimo, etiam si spe consequendi iudicet. Amad. in cit. loco.

Ampliatur undecimo, etiam si quis daret pecuniam non causa corrumperendi, sed solum quæ, & sui iuris conferendum, iuxta pulchre Archid. in con. que recte. 1. 1. q. 1. Mascat. de concl. 166. nu. 6. Pulchre Tiber. Decian. tract. crim. c. 33. nu. 4. tom. 2.

Ampliatur duodecimo, ut dispositio l. venales procedat in sententia lata ad finem pie cause Angel. sic ampliatur in l. si pars ff. de iust. test. Firmian. dicens singulare in verb. sententia iniqua. 3

36 Declaratur telia conclusio, ut non procedat post sententiam latam; Anch. conf. 271. de iur. criminum, col. 4. veru. super et vide, Fel. in l. 2. uo. nos, col. 1. de simon. conmodat. Marfil. sing. 190. ubi etiam addit eam quod etiam quando litigantes pomittunt maris. & montis iudicantem sententiam, & post fingunt se longius ire, Bon. de off. corru. p. nu. 4. Menoe. in allegato casu, n. 39. ubi rationem reddit, quia hic cessat suspicio corruptionis. Vnde de ual. ex de fict. process. nu. 117. ubi limitat etiam non procedere in tribus indicibus, quorum unus tantum pecunia corruptus sit.

Cui addo ab eo non allegatos, Anch. conf. 202. in prime. Bal. conf. 490. & 333. uol. 3. Marfil. in l. lege C. de p. col. 1. ff. de fisci. Rip. de p. de, de remed. ad confirmand. p. post nu. 160. Gem. in c. statutus, §. in super, de re. lib. 6. Mart. Lauden. de off. domini, q. 81. Ioan. de Arn. repugnans hoc valde notabile, dialog. 46. Bonacoff. io q. crim. in vii bo. barataria, circa finem.

37 Declaratur secundo loco dispositio dicitur l. venales, & hoc oltia Menoe. & alios in pra. allegatos materiam tractantes, ne procedat, & locum habeat in sententia iudicis, non autem arbitroris, nisi sit arbiter iuris, qui iudici æquiparatur, Bal. repugnans hoc admodum notandum, in c. cum ab omni, nu. 2. de iur. & honest. cleric. dicens pensare, quod sententia arbitroris venalis ualeat, sed datur exceptio, & ex p. arbitratore committit barataria, quia sunt niles personæ. Ceruimend. Ioan. de Arn. comm. 104.

Declaratur tertio loco, vltra Menoe. in alleg. casu, quando index recipere securitatem ab aliqua ex partib. quia isto casu non dicitur corruptus, nec ferre sententiam venale, Bal. in l. 2. §. 1. ff. de cond. ob. turp. cau. commendat. Franc. de Marc. dec. 141. par. 1. & q. 600. par. 2. ar. cessant iura iudicium, et ratio videtur in promptu, quia per securitatem, quæ fit iudici, non videtur quis eum corrumper, licum quo, ff. de in ius vocat.

[Et tunc fecutus promissa est suspecta, quando ob eam Index fecit aliquid, quod alias non erat facturus pulchre Tiber. Decian. trac. crim. cap. 35. nu. 1. tom. 1.]

38 Quod ultra alios declarat esse verum, si promissor foueat ius, alias est barataria, Bal. in cap. cum ab omni, de vit. & honest. cler. quæ decif. dura videtur, quia semper agitur ad bonum, & iudicis, et officij se curiatiem, et Bal. ibi nihil allegat.

39 Quid si iudex corruptus aduocati eloquentia? Vtique tenetur. Sentire videtur Conard. ad Aegid. limit. 1. nu. 1. iuxta Cicer. sententiam. Pecunia prudentem eorum pote non potest dicere autem potest, et de blandis verbis, Papien. in form. sentent. dif. finit. gl. 1. nu. 4. ubi dicit valere, sed fecundum ope testificationis, Franc. Marc. q. 686. nu. 3. pat. 1.

* Declaratur corruptus, d. l. venales in nno, vel pluribus iudicibus corruptus, quia sententia valet, Socin. rep. 44. i. sententia.

40 Secunda principalis conclusio in hac materia sit de sportulis ad materiam e. cum ab omni, de nia, & honest. cler. Sportulæ sunt omni iure prohibite d. c. cum ab omni, et, iuxta illud sensoris superius argumendo adductum. Necminem conuentatis, neque calumniari faciat, & conuenti estote stipendijs vestris ex canon. non satis, 86. dif. & e. paratus, & c. mil. litare, 23. q. 2. scriptum, auth. vt iudi. sine quoquon fustag. late Afflic. in consil. tegr. capian. notab. 16. nu. 16. quæ sportulæ quid propriè sint, declarat Ale. in l. pecuniar. §. actionis, nu. 6. ff. de verb. sign.

41 Ampliatur hæc conclusio, ut nec etiam consuetudo in contrarium valeat, lo. And. in elem. statutum, de elec. Fel. in ca. ad Apostolicam, de simon. Et hæc est communis opinio, ut attestatur Rom. singu. 103. summa Angelica in verb. iudex, nu. 2. §.

Contrarium tenet Spec. in tit. de f. §. i. iurific. si vero ordinaria. Pro cuius opinione ultra adducta per eum est gl. 1. in §. ne autem, in auth. de ind. in an. offatur, in verb. sportulæ, & sibi Bar. de lit. co. testat. Imo L. in l. Pomponius, aliis si uni, ff. de re ind.

* Et hæc est magis communis opinio, i. in §. tripli, nu. 46. de act. Adde ad Rom. sing. 83. prac. Pet. in tit. de sen. probat. nu. 1. i. Viuo pin. 25. §.

42 Quæ consuetudo secundum varietatem locorum variatur, nam in patrimonio beati Petri, & Romanolæ statim facta litis contestatione eductur de libra duodecim denarij, Bononiz decem, alicubi 20. in e. cum ab omni, de vit. & honest. cler. & in Terris Committit Matildæ dimidia, quod valde iniquum reputat glo. in d. §. ne autem, Hicron. Zannet. in differ. utriusque in tit. nu. 1. 2. Card. in elem. statutum, 2. de elect. Bal. in auth. generaliter, col. 1. C. de epis. & cler. In provincia Vmbrie, et in mea Patia Tudertina seruatur consuetudine Urbini.

Declaratur primò allegata conclusio, ut non procedat ius summarij, in quibus sportulæ nõ debentur, ut per Bal. in auth. generaliter, col. 1. C. de epis. & cler. Commentat. lo. de Arn. comment. 30. Grauat. ad Vestr. lib. 7. cap. 1. sub nu. 3n.

43 Subdeclaratur ista declaratio de causis summarij, nisi in loco exeter consuetudo de soluendo spor-

tas, vel salarium in omnibus causis, quia etiam in summarij hoc casu soluit debet, prout illam ditionem, in omnibus, de cuius natura est, vt nihil excludat, l. Iulianus, ff. de legat. 3. late Rolan. id multis comprobans, conf. 87. nu. 6. vol. 2.

44 Ex quibus corollarie sequitur, quod generalis dispositio comprehendit casus etiam priuilegiatos ad l. in fraudem, ff. de testam. mille. late Dec. in l. 1. nu. 8. de reg. iur. & dicam aliis in loco magis commo. do.

45 Et si ordinario committitur causa ad eius iurisdictionem spectans, isto casu sportulæ accipere prohibetur, Fel. in e. ad hoc, col. 2. de simo. quia nec ista casu delegatus dici potest Iac. & Seiselin. ius ciuile, ff. de leg. Fel. in e. licet in corrigendis, ubi multis modis limitat, de off. ord. Rom. conf. 285. nu. 1. Dec. conf. 404. num. 10. quod verum est, nisi aliquo modo iurisdictionis sit alterata, vel addenda, vel diminuendo. Mar. de ord. iud. d. 5. n. 77. sub verbal. alind ordinarij, aliud summarium, Pocer. decif. 135. n. 6. 138. decif. 49. Vm. lib. 1. opin. in verbo iudex ordinarij, attestans hanc esse veram, & c. item opinio, Burf. conf. 74. nu. 46.

46 Vnde si in commissione ponatur et haecula, summarie, efficitur delegatus, & debentur sportulæ, d. l. ad reg. cum quid, p. 1. limit. 3. n. 1. Cui adde hodie hæc esse communem opinionem, Iac. in l. 1. §. & post operis, nu. 3. & seq. ff. de nou. oper. n. d. & in tenuit sacri Rotandiorum in una Bononiensi fideicommissi coram Reuer. Domino Fabio, anno 1584. prout aliis relatum est a Mando. in 4. l. in comm. in verb. sum-

mario, prope fin. Cui adde Hippol. Ramin. conf. 32. nu. 17. nisi causa sua natura aliis esset pro se summaria, Fel. in e. licet in corrigendis, nu. 4. de off. ord. late materiam declarans, Granut. Theoremata 1. nu. 9. Alber. in l. post litem, ff. de precut.

47 Quare attendenda omnino est natura causæ, quæ tractatur: si enim agatur exeeutione virtute instrumenti quarentingati, in quo procedi solet summarie, & breuiter ex forma iuris municipalis aliquorij locorum, prout Tuderth. commissio summarie non efficit delegatum, & sic sportulæ debent non debent. Sic etiã causa sit summaria ex forma iuris communis, prout in mercede, vel salario, prout in possessorij interditi, vt per Pedem. decif. 1. nu. 4. commissio talis non efficit delegatum, nec meretur sportulæ.

48 Sic etiam attendi deberet in clausula, ferijs nõ obstatib. & similib. Ale. in l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de verb. obl. nu. 69. quia solus tollit obstaculum feriatum nil noui componens. Pariter aduertendum videtur in datione adiudicij si simpliciter deur adiutus in causa ad ordinarij regulariter spectare nul lo addito, vel detracto, nisi q. coniunctim procedat, non ex hoc efficitur delegatus, merito sportulæ non debentur. Vn si non omitam ciuib. meis Tudertinis, q. cū index ordinarij teneatur seruare statuta, quæ contra quarentingati tollunt omnem exceptionem, si committatur, ut admittat statuto non nãtã, est contra alteram iurisdictionem, cur non debentur sportulæ?

49 Similiter si reus fateatur non animo litem contestandi, sportulæ non debentur, Bar. in l. 4. §. toties, ff. de dam. infen. Castrensin. l. 1. col. pen. C. de confess. Rolan. in allegan. conf. 87. nu. 16. cum seq.

Declaratur secundo principis conclusio in causis papeptum, glo. in §. tripli, in verb. grauit, l. ff. de acc. Pet.

Vincentii Carocii Tractatus

- Petr. Girard. sing. 73. num. 8. Rebuff. de privi. scolar. privileg. 90. nu. 14. & hæc est communis opinio, Ro-
lan. conf. 87. nu. 21. vol. 2.
- 1 Cui adde pulchrè loquentem Petr. Royzi. decif. Lituanic. 4. ou. 293. Tiraq. de nobilit. c. 29. num. 40.
- Ripán. l. 6. constante. n. 3. f. fol. mar. Viu. opi. 259.
- 50 Immo nec a pauperibus sponte offerentibus reci-
pere possunt, nec debent, Archid. 10. And. & Domi-
nic. in c. statum, & super de referip. lib. 6. per l. 1.
C. de sal. hosp. non præbendo, lib. 2. glo. in c. ex-
gi. decens, lib. 6. gl. Bar. Dec. Cagnol. Mauer. & alij
in l. inuico, & in f. de reg. iur. Bald. in aub. hodie, C.
de pte. & cler. Anchar. conf. 27. 1. cap. allegat. 37. in
2. dub. Fel. in c. cum M. Ferrar. in scil. 12. vers. & in
proposito, de cõstit. in c. a nos, de homie. in c. 12
in fine, de si oon. Marfil. in l. constitutum, col. 1. de
licar. in l. unius, §. quæstione, ff. de quæst.
- 51 Et si recuset, potest interdicti patrocinium, Abb. in
c. 1. de off. deleg. Dec. in c. 1. ou. 46. de proba. Bal. in l.
providendum, C. de postul. Rom. sing. 162.
- 52 Et cum incurrit peccati mortalis. Si locut. in verb.
aduocatus, q. 2. B. Thom. 10. 2. 2. q. 71. art. 1. Pont. de
alimen. c. 16. nu. 6.
- Quæ addi possunt ad ea, quæ ponit Benincas. de
pan. per. q. 7. Special. de iud. dum de sportulis iudi-
cum in causâ pauperum non loquuntur. Sed iudices
nostri in sportis, maxime lauriscaliores id minime
obseruant, & potius cogent pauperum carceratû
ostium mendicare, quam mercedem remittere.
- 53 Vnde non mirum, si non gaudebit tertius hæres.
Dicitur quando, quæ fuit apud Petras. sing. 73. q. 3.
procuratores sunt excoatores pan. per. q. uid de iu-
dib. nostri temporis, qui exstirpant sanguinè uisû?
- 54 Illud non omittam ad id, quod de consuetudine
superius adductum est, quod talis cõsuetudo est pro-
banda vniformis: si autem esset disformis, oon rele-
uaret, vt prædicare docet Roland. in alleg. conf. 87.
vnde cauendum est in articulo consuetudinem,
& quidem vniformiter obseruatam.
- 55 Declaratur vltimus, & tertio loco allegata cõclû-
sio, quando iudex oõ haberet redditus, vel pñones
sufficiētis, quo casu licet accipere sportulas ex debi-
litate suæ prouisionis, tã de iure Ciuili, quam Cano-
nico, tam in iudice ordinario, quàm delegato. Ita sen-
t. Corfin. verb. sportule in suis singularib. q. valde
nomandum est pro iudicib. qui habent salaria debilia
a ciuitatibus, & locis, & habent præ manib. causas dis-
ficiles, quia licet accipiant debeatatas sportulas.
- 56 Declaratur quarto loco allegata cõclûsio, vt spot-
tule non debeantur in causis breuiorib. §. ne autem,
authen. de iud. §. si tibi quoque, auth. vt iudices sine
quoquo suffrag. Afín. in sua prax. §. 3. c. 31. nu. 31.
- 57 Causa autem parua breuior, vel modica dicitur,
quæ est infra duos aureos, si oleum, §. si cum l. seq.
de dolo, quod tamen iudici arbitrio relinquuntur
attenta qualitate personarû, & rerû. Vnde inter ma-
gnos diuites causa centum aureorum dicitur parua,
inter rusticos causa bouis, vel suis dicitur magna, vt
de iud. arbit. tradit Bar. in l. sed & si fupcepit, §. 1. ff.
de iudic. in l. admonendi col. antepen. & ibi las. col.
123 ff. de iureiurao. gl. in l. illicitis, §. ne tenuis, ff. de
off. præfid. Cardo. elem. sep. q. 3. de verb. sign. glo.
in c. de iud. lib. 6. Bal. in l. 2. col. 3. C. de pedan. iudi-

cib. Bart. in l. diuis, ff. de bon. dam. Fel. in c. in canis,
de testib. Afín. in praxi in p. allegato loco ant. flans
* hæc esse magis communem opinionem, dicens etiã,
quod casus parua tunc dicitur, quando plus eroga-
tur in sportulis, quam casus ipsa contineret.

Cui addo Iacob. Menoc. de arbit. iudic. lib. 2. cen-
tur. 2. casu 145 no. 2. Dec. in c. præterea, num. 15. de
iudicij. Villapan. in l. Imperium, nu. 263. ff. de iuris-
dic. omnium iudic. Palat. Ruben. rub. de donat. in-
ter virum, & uxor. §. 2. num. 2. Tiraq. in l. si unquam,
in verb. omnia, vel partem, nu. 31. C. de reuoc. n. do-
nat. Natta. in elem. sep. in prin. col. 8. de verb. sign.
Idem Menoc. lib. 2. centur. 1. casu 72. nu. 10. cum mul-
tis seq. quæ deficiunt in delatione suppletorij.

Et vltra plene abducta per Menoc. addo Marthes.
notab. 34. las. in l. vii. vim, lib. n. 25. in fi. ff. de iust. &
iur. Silu. nupcial. lib. 3. nu. 49. Addent. ad Marthes.
lib. n. 1. 16. Fel. in c. 2. de homicid. Claud. & Dec.
ad allegatam l. vii. vim, vbi Dec. nu. 31. Iacob. Bou.
in l. capitalium, §. simosus, nu. 164. ff. de penis, Abb. in
c. videtur. Qui maritum accusare possunt, Bart. in l. si
constante, q. 2. prime parus principalis, ff. sol. mar.
Salc. in l. si superflue, C. de dolo. Benincas. de act. in
prin. nu. 391. cum sequenti pulchrè Roland. cõf. 26.
nu. 1. 1. vol. 1. Benintend. decif. 67. nu. 5. Plot. de in li-
tem iurando, §. 49. n. 2. vbi magistraliter loquitur.
Franc. Marc. quæst. 180. par. 1. Anchar. quæstio. §. 5.
num. 12. par. 1. Franc. Beci. consil. 47. num. 31. Viu.
opin. 31. Ex quibus constat hanc esse magis commu-
nem opinionem.

58 Ex quib. corollarie inferuntur ad multa, & primo ad
auth. nisi breuiores, C. de scoten. ex becilioq. recitã,
quod causæ breuiores, sine scriptis expediri possunt,
& debent, quæ autem tales sūt, iudicis arbitrio iusti-
ciator personarum, & rei qualitate inspecta.

59 Secundo inferuntur in materia suppletorij, quod in
causis paruis deferendum est ad not. in l. admonen-
dis, ff. de iureiurando, quomodo intelligantur, iudicis
arbitrio relinquuntur, causæ rei, & personarum quali-
tate inspecta.

60 Tertio inferuntur intellectus ad l. si ex plagis, §. ta-
bernarius, ff. ad l. Aquil. vi pro re vili, & parua nō li-
cent occidere fure nocturnû, quod hoc iudicis arbi-
trio relinquuntur, ex Marth. & las. superius allegatis.

61 Quarto inferuntur ad materiam iuramenti in litem,
quod cum disponitur ab aliqua lege, statuto, vel de-
creto, standum esse iuramento datum paffi, hoc ve-
rum in parua re, vel summa, scus in magna, vel ar-
dua, q. iudicis arbitrio declaratur, rei, & personarum
qualitate inspecta, ex Plot. & alijs superius abductis.

62 Declaratur quinto loco allegata cõclûsio, vt spot-
tule non debeantur in causis viduarum, pupillorû,
& aliarum miserabilium personarum, §. si tibi quo-
que, au. i. de manda. princ. ubi Bar. & Doctores hoc
notât, & io l. nonnumquam, vbi Accur. in verbo, vel
personæ, ff. de iudic. & in l. illicitis, §. ne tenuis, ff. de
offic. præfid. Præd. Afín. §. 1. c. 31. nu. 34.

63 Ampliatur præfens conclusio etiã si pupillis, vel
vidua cõfessio diuicet, iam ampliãdo l. 1. C. quando Im-
perator, teot Innocent. in cap. ex parte, de verb. sign.
Ist. in c. statim, Abb. ex parte, 6. col. 2. de foro
competit. in cap. etiam, de iudic. Parpall. in l. 1. C.
de sacros. eccl. Alex. in l. Titio testores, nu. 7. ff. de le-

- gat. 1. Aff. decif. 57. Bal. nouel. in tract. de par. 9. pri. uil. 12. Bulgar. in l. 1. n. 13. ff. fol. mar. Neuz. lib. 6. ff. neq. nu. p. al. nu. 34. 35. lase. Rolan. conf. 76. nu. 38. eū. seq. vol. 1. steffans hanc esse vtiorem opinionem. Ioan. Lap. in c. per ueltras. in 2. notab. nu. 12. de donat. inter virum, & uxorem.
- 64 Considerandum tamen est hec esse uera, & procedere quoad priuilegia fori, secus autem est de expensis litium, quibus, si diuites sunt, non subuenitur. Ita hanc questionē distinguendo determinat Aff. lib. 1. constit. Neapol. tit. 33. nu. 4. post Ifern. ibi commendat, & sequitur Didac. practiceb. quest. c. 6. col. 6. circa medium, tangit Jac. Menoc. de arbit. lib. 2. cent. 1. casu 66. nu. 4. Pedem. decif. 177. n. 3. par. 1.
- 65 Et certe considerando communem cutum causarum, & factorum coniungentiam, mariti ut plurimum temporibus nostris, vel relinquant heredes uxores ex causa fidei, vel saltem in usufructuarius omnium bonorum, cum clausulis pregnantibus, quia sic noctis dilectione promiserunt, & multietiam sunt diuites, & magnam habentes patrimoniū vnicum relinquentes filium, cur ista diuites viduis, vel pupillis diuissimis non dantur sportula iudici sibi fauēti? Vtique nullam probabilē video causam, & fortasse mulrum iuuabit ad fauorabilem sententiā obinendam. Fauent tigitur iudices pupillis, & viduis, defendunt viduam, & pupillo iudicem, & intelligit super eos iuxta illud l. hanc c. 1. Et licite pro eorum labore sportulas recipiant, maxime quia consanguinei testatoris, vi plurimum egrescentur istas amplias usufructuarias. Vide bonum etiam habere iudicem proprium, & fauorabilem. Et vidua Regina potest dici panper respectu suę conditionis, Tiraq. ad l. si in quā, in verb. facultatem, C. de reuocac. donat. Caballin. milleloq. 676. vers. 4. par. 2. Ex quo etiam habes, quæ sint miserabiles personę, Jac. Menoc. de arbit. lib. 2. cent. 1. casu 66. nu. 1. Viu. opin. 16. par. 2.
- 66 Et prædicta omnia uera sunt, & procedunt etiam in foro conscientię. Couar. in reg. pecuniarum, par. 2. §. 3. sub nu. 2. notat.
- 67 Sed nunquid index poterit petere salariū a par. trib. pro auditore, vel assessore tenendo? Et quid delegatus potest, ordinarius autem nō potest, quia debet seire Canones, de quib. versatur coram se, ut nos in cap. statum, §. assessore, de elect. & d. c. ibi omni, & hec esse communis opinio, vt testatur summa Angelica in verb. index, nu. 16. Et qui dispensatus est ad non tenendum assessorem, an possit petere salariū pro assessore, Par. de Put. de sindic. in verb. salariū, vers. facta est, nu. 3.
- 68 Sed nunquid index ram ordinarius, quam de legatis profecturus extra domicilium, licite petet expensas? Vtique sic, & uelut eas equorum, & similia, nec computantur expensę quas domi facturus fuisset. Panor. in d. c. cum ab omni, & hac est benignior opinio, licet contraria sit ratio, vt dicit summa Angelica in verb. index, nu. 1. & vsque ad 13.
- 69 Sed nunquid index, aduocatus, vel procurator, retinere possunt scripturas eis traditas pro eorū mercede? Et vtiq. non. Fulg. Alber. & las. in l. si nō sit rem, §. si centum, ff. de condie. indebit. Commendat Capic. decif. 11. num. 1. Dicam in tit. de expensis. Ex quibus corollarie inferitur ampliatio ad l. c. com-

modat. Vbi Bar. in summar. dicit esse casum singularem, & perpetuo notandum, vt procedat in iudice, aduocato, & procuratore, vt pro eorum fauorabili mercede scripturarum retentio non detur.

- Quæ addi possent ad ea, quæ in materia retentionis ponit Soc. reg. 84. & ibi in addit. Crau. conf. 18.
- 70 Sed pone, quod index finiat tempus suę conductionis, & officij, tamen expectat successorem, nunquid pro eo tempore habebit salariū conseruatum? & vtiq. sic. Textus est singularis de administratorib. Ciuitat. §. illud, quem dixit singularem Roman. sing. 39. §. lex meminisse. Commendat, & dicit in practica perpetuo notandum 10. de Arn. problemat. 20. Guid. Pap. q. 501. Par. de Put. de sindic. in verbo salariū, vers. facta est, nu. 5.
- 71 Ex quib. inferitur ampliatio ad l. meminisse, ff. de offic. proconsul. vt teneat index expectare successorem, tamen in interim debet habere solum salariū, & sententię latę eo tempore valent. Amplius etiā post aduentum antequam scierit successoris aduenit. l. si forte, de off. præf. quā singularem dixit Rom. sing. 38. attestans per Rotam alias iudicem, & iterum sing. 372. extendens idem ad priuilegia.
- Ex quibus apparet nona species tacite recondicionis temporaneę.
- 72 Sed nunquid index pro decreti interpositione aliquid mercedis recipere potest? Vtique non, l. fin. C. de præd. curial. lib. 11. Commendat Amanel. declar. aquis, notab. 175.
- 73 Sed pone, quod index, vel officialis remaneat ab officio eius culpa, & defectu, habebitne salariū? Et vtiq. non, ut per gl. ad l. idem fundito in fin. ff. de off. assessorum, sequitur Balin l. idem, C. locati in l. 1. in fi. C. de iusticijs, in l. 1. §. dunt, in fi. ff. de var. & exco. notat. cognit.
- 74 Declaratur ad esse verum pro tempore illo tantū, quo culpa commissa, secus pro tempore non commissa culpa, nisi culpa esset indifferens ad totū tempus, Bar. per illum tex. in l. medio, ff. de annu. leg. 2. per texum in terminis locati & conduci in l. si fin dux, ver. similiter, ff. loc. Balin l. Nesen. in si in verb. remouendus, ff. de exco. notat. in l. mancipia, C. de seru. fugit. commendat Ant. Corf. in verb. salariū, il primo, & hac est communis opinio, Curt. un. in l. idem fundito, nu. 53. Villalob. lib. 5. num. 5. Par. de Put. de sindic. in verb. salariū, vers. Rex concessit, nu. 1. & principaliter pro salario habendo, secundū Rondinel. de sindic. nu. 178.
- 75 Sed nunquid falsus officialis licite habebit salariū ad materiam l. Barbarius, de offic. prætorum. Videbatur dicendum, quod non, quia debet nemo ex suis improbitate premium consequi, l. itaque fullo, ff. de iur. l. siue hereditaria, ff. de negoc. gest. Contrarium est verius, ex l. Titio, ff. ad municip. quā singulare dixit Bald. in l. non dubium, q. 17. vbi Bar. nu. 18. C. de legib. las. ad l. Barbarius, nu. 2. Nec obstant contraria, quia non consequitur premium ex delicto, sed ex suo labore.
- 76 Ex quib. corollarie inferitur intellectus, & declaratio ad regul. l. itaque fullo, & l. siue hereditaria, vt procedat quando immediate ex ipso delicto quis premium consequeretur, secus si mediate ex delicto, & immediate ex labore, ut ex prædictis patet.

Decla.

Vincentii Carocii Tractatus

77. Declaratus ultra alios ista conclusio, ut procedat quando non est defensor in substantia officialis, & ip-
sus causa efficiens, sed solum in materia, & persona
officialis, & sic gesta ab eo non valeret, puta cum est
deputatus, vel substitutus ab eo qui non poterat, Hic.
Gabr. conf. 9. vbi videtur.

78. Sed pone hic quid aliud, quod de facili evenire po-
test. Erat carceratus Titius de homicidio vel alio deli-
cto incipitatus, cui iudex dixit, quod erat eius potestas
decapitare, vel liberare, sed si daret totum liberasset, si de-
dis, an poterit repetere? Vtique sic, Alibi in L. don-
net, ff. quod metus causa non. Cagooli liquet a quod
qua, ff. de reg. iur. ubi multa potest prohibetur, obla-
ta tamen revocare possumus, & facilius conceditur re-
tentio, quam peior, l. per retentionem, C. de vforis, Ad
eius intellectum, et ornatum pulchre. Capr. conf. 19.
Alex. ad L. non solum, §. morte, & ibi Amos Rubens,
nu. 197. ff. de non, oper. nunc. Forum Garad. Hic
quia, §. item Iuliano, n. 1. ff. de pact. Alph. report. 2.

Cui adde ab eo non allegatos, & materia pulchre
loquens C. rauer. conf. 15. 8. om. 2. Cum in L. quod
a quoquam, nu. 1. ff. de reg. iur. Corn. conf. 12. in fi.
vol. 4. Dec. conf. 198. om. 4. Beatus de deci Bonon.
77 Præd. Afri. §. 4. capit. 9. nu. 4. Burt. conf. 101. n. 7

80. Sed non inutilis est indagatio, & passim in facto co-
tingit, an qui habet liberum administrationis ar-
bitrium, salaria de publico constituere possit, & utiq;
regulariter non. Tenuit Bart. quia ibi sequitur Bald.
& Ioan. a platea, in l. C. de preben. Salarium li 2. o. idē
Bart. in l. cum nauticulariorum, in fin. C. de nauticular.
li 1. in l. non omnes, §. final. ff. de re militari. in l. libes-
tium in fine, C. de plagari. Bal. in l. penult. C. com-
muni, vel epistolis, Ang. in l. quod quisque iuris, l. l.
interesse, ff. de acqu. posses. Aff. in cap. 1. num. 1. & ex
quibus causis suadum amittitur, & ratio videtur, non
sequatur lætio reipublice, et enim fidele constituere
salaria, atque iura, que communiter sunt, erogare, ar-
gumento, Loffic. §. i. ff. de re vendic. l. de Menoch.
de arbit. iudic. lib. quæst. 46. num. 1.

81. Hinc postea in facti contingencia infertur in hoc
frequenter strepitus huiusmodi, non valere edictum
pretoris, ut quicumque cepit, vel transiitauerit ta-
lem exannuim, lucretur tot per annis mercede, & re
cognitione, nisi de autoritate, ordioe vel commissio-
ne superioris hoc fiat, prout passim fieri videmus,
la. materiam multis modis limitans in l. 8. num. 10.
cum multis sequent. ff. de iustitia, & iure.

82. Et ultra eum, qui oib. patet, limitant allegata con-
clusio vno alio notabili modo, nisi eadem limitatio sa-
lariorum sit a iure cõ approbata, prout in casu l. de
curatoribus, ff. de decurionibus, vbi decuriones ex munificencia
in patriâ paupere effecio possunt ex publico alimeta.
edictum, similiter in casu l. ambrosio, ff. de decretis ab
ordioe facien. puta constituere salaria medicis & ma-
gistris liberalium arid. similiter donare & munera tra-
nsmittere ad illusterrimos superiores alibi permone-
tes, vel per loca iustitias, vel loci necessitatibus succur-
ratur, ut ibi Bar. animadvertit, nu. 2. & passim fieri vi-
demus pro personarum, & loci qualitate, l. libemus
§. scientes, C. de sacerdotibus ecclesiarum, plurim. §. po-
nunt, ff. de administratio tutorum, & hoc passim fieri
videmus, & iudicium obliuiscunt, cum Reserendissi-
mis, & Illustrissimis, licet talia munera iure iudicio

de memoria exant. Potest etiam iudex ex causa iusta
salarium constituere, Gold. Pap. singu. 698.

83. Sed nūquid iudex poterit petere salarium pro no-
tario? Vtique sic, siue ordinarius, siue delegatus sit.
Angelus in verbo iudex, nu. 17.

84. Quid dicendum in Vicario Episcopi, debebitur
ne ei salarium, licet non contentum, neque promissum
& Rota in una Zamorelli salarii 31. Ian. 1547.
tenuit, non deberi, nisi concurrerent duob. extre-
mis, & quod sit solus Episcopus condncere, & Vi-
carius locare, ut per Put. dec. 6. de off. Vicarij, & de-
cis. lib. 3. & dec. 44. & 43. lib. 2.

Contrarium est verius, & sic salarium debebitur, licet
non contentum, & licet Vicarius non sit solus lo-
care, nec Episcopus conducere, & ita tenuit Rota co-
ram Seraphino in una Territana mercedis pro quo-
dam Domino Francisco Fico, contra Episcopum die
20. Maij 1569. Si enim advocato, medico, ludimagi-
stro, & assessori debeat, l. de var. & extraord. cogn.
eadem ratione, & Vicario episcopi, & si iurisconsul-
tus de hoc in terris suis fuisset, de facili a paritate ra-
tionis idem respondisset ex gl. celebri in l. ale pacis,
§. si ubi la. ff. de pact. Alphabet. report. 169.

Nec obstant decisiones Put. quia in alijs termi-
nis loquuntur, quum in Vicario episcopi, ut patet
per Gan. Theorem. 12. in princ.

Ex quibus patet etiam responsio ad omnia contra-
ria, & quomodo procedam, & quando iudicib. debe-
tur salarium, non est ad postulationem, sed ex offi-
cio, Bald. præd. de off. iud. nu. 19.

85. An officialis qui impedimento tempestatis non
valuit suo proposito tempore ad officium accedere,
sibi præiudicat quod ad salarium, utiq; sequitur, quo-
ad locutionem officij, mora non putatur, Bal. in
l. an illa, ff. de constituc. pecun. commodat. pro notabi-
li, Pan. de iudic. in verbo impedimentum, Et sic ca-
sus hoc casu conextus.

86. An officialis, qui in termino non venit casu im-
pediri, postea veniendo audiat? Videbatur dicen-
dum, quod sic, arg. l. C. q. si de publico per quem ita
arguebat Bal. in l. libera, ff. de oper. liber. contrarium
est verius, quia debet ibi imputare casum, argum. l.
si pecuniam, in princ. ff. de cond. ob. cau. & l. 1. C. de
re iudic. lib. 12.

Limita si impediens per aduersariam, Bal. in l. tri-
sternus, ff. de verb. oblig. per capsum de iudic. de ita pro-
cedat, l. C. q. si ciuita magis tenent officia, impe-
dito per aduersariam fortis concurrentes ad offi-
cium, ff. de i. i. cau. §. si.

87. Nuoquid diminuit salarium iudici negligens
vique sic iura qualitate negligens Bar. in l. 1. nu.
dicit, C. de an. & embus. lib. 10. Bal. in l. municipales,
C. de fern. figg. Dec. in l. penult. in 6. nou. nu. 15.
C. de pact.]

De fructibus, & litium expensis.

Q. V. AE. S. T. I O V. I. I.

88. Fieri se nobis alia perutilis, & necessaria inue-
stigatio de mercede, seu salario aduocati, pro-
curatoris, & notarij: quæstio enim satursus est, & a
locum & condictionem, dependens. Dec. in l. 1.

nu. 23. C. de eden. Pln. de in item iuran. §. a8. nu. 6. aduncam namque e ficiam laudabile est, vitzq; hominum valde necessarium (vt inquit) legislator in l. laudabile, C. de aduoc. diuer. iud. h. n. d. r. i. m. o. n. t. a. n. b. i. g. u. a. facta causatur, suq; defensionis iurib; rebus sepe publicis, ac priuatis lapsa erigunt, saugara repetant, nec minus prouident humano generi, quā si p. r. a. t. i. s. ac vulnerib; patriam, parenteq; seruarent, gloriosaq; voce laborantium spem, vitam, & postero defendūt, l. aduocati, C. de aduoc. diuer. iud. Vbi Bald. dicit, q. sunt ita necessarii ad salutem patrie, & singulorum, sicut milites armate militiz, immo reipublice plus necessarii, vt ibi per Bar. glo. in c. cū ex eo, in verb. indigere, de elect. lib. 6. Vnde dixit Host. in p. r. o. c. s. u. z. summa, col. 4. quod recti iudices, & aduocati videntes legib; optimam uitam faciunt, quod etiam exclamat Alberic. de Rose. in l. 1. C. de iust. in l. per diuersas, C. mand. la. in l. 1. ff. de iust. & iur. Granut. Theorem. a. l. nu. 12 in fi. Caccialup. de trā. q. 2. vbi post alios dicit, q. aduocationis officium est meritorium apud Deum, nam illud multoties exercuit Christus in hoc mundo: sui. n. aduocatus Mag dalene in tribus causis, & coonue illud exercet intercedēdo apud patrem in celo. Canon. discipulos, de consecr. dist. 5. laie & pulchre extendit Kolan cō. fil. 3. 6. in prin. par. 3. & vltra eum Bar. in l. fi. C. de iud. & in l. consil. C. col. 3. Mathes. Bru. de testib; notorum q. 10. 4. q. prin. nu. 54. vbi ex hoc discursu tenet post multos per eum allegatos, quod non conueniunt vltra quā facere possint, nec pro ciuili de hito capi, vel carcerari possunt, & tale aduocationis officium nobilissimum appellat Paul. de Cittadinis in tract. de iure patronatus par. 2. nu. 11. vbi etiā ponit qualitates ueri, & boni aduocati. Pute de find. tit. de excessib; aduocatorum cap. 5. vbi aduocati. Bossi multa bona dicens tit. de responsa reo facied.

2. Contra autem aduocati, procuratores, & notarij appelluntur capes curiarū, & deuoratores pauperū, vt per Bar. in repet. l. omnes populi, in §. q. p. r. o. c. s. u. z. de iust. & iur. Commendat Isf. in §. tripli, nu. 10. de act. Clemens. l. iij. q. 1. nu. 7. Mihi uo verb. procumto res, in addit. & antiquitas aduocatorum perfidia venalis erat, & Leuili, olim eoercebatur, vt pulchre vā r. i. a. d. u. c. i. t. e. x. e. m. p. l. a. Gomef. de consil. in oratio. n. 14. & 15. vbi quis fuit primus aduocatus, qui metcedem recepit, contra quos pulchre inuehiunt Mand. in p. r. a. c. t. c. o. m. m. i. s. s. i. s. t. u. l. i. i. n. v. e. r. b. s. a. l. i. a. r. i. j. Quid dici mus de illis, qui clicotibus, vt lites suscipiant, illasq; iniurias, vt prosequantur, suadet, uictorias promittēs, mēdacijsq; & fallacijs ab ipsis assidue pecunias extorqueas, et languē, si possent, eliceret uolētes?

Quare pro laude bonorum, & ad ipsorum solatium, et ut improbi abstineant, aliqua in medium ad ducam circa metcedem, et salaria aduocatorum, procuratorum, & notariorum. Quam materiam late ponit Speculator in tit. de aduoc. Doct. in l. 1. ff. de var. et extraord. enigit. in l. 1. C. de suffrag. Ego autem aliqua vitia ponam addendo aliqua vltra scribentes in locis ordinarijs.

Pro parte igitur affirmatiua, scilicet quod salariū debeatur aduocato, procuratori, et notario facit, qd legitur in vita Diui Thomę Aquinatis, dum composuit de Trinitate, cui fuit responsum in hac verba,

quia bene scripsisti de me Thoma, quam metcedem recipies pro meo labore?

3. Secundo pro hac parte facit, quia militanti, et aduocati, l. aduocati, C. de aduoc. diuer. iud. sed militiū pro labore stipendia debentur iuxta illud. Nos militamus, et uos stipendia nostrę militię uultis auferre? ergo et aduocatus, et procuratorib; salarium debetur. Et licet ad l. aduocati, adeo celebre, inuidi, et maleuoli respondeant, q. non est condita ab Imperatoribus sub quorum nomine promulgata est, sed Iurifconsulti, et aduocati, tunc temporis ad laudem eorū exierit cōposuerūt eam prout eis placuit, et uoluerūt, tū uerissima est in se, et a moribus inuidorum eam pulchre defendit. Enechitidō parū in verb. Aduoc.

4. Tercio pro hac parte facit, quod dicitur, nam os bouis ligari non debet triturantis, et qui ad oculos ligitur, a mercede oon repellitur, dicitur textus ad literā in eum secundum Apostolum, de p. r. a. b. e. n. c. o. m. m. e. d. a. t. o. de Ar. problem. 10.

5. Pro parte uerō negatiua, quod illis nullū debeatur salarium facit, quod legitur Ecclesiast. cap. 7. Pauperi porrigite manum tuam, et cap. 4. Congregationi pauperum affabilem te facito, et lob. cap. 29. Pater eram pauperum, et causum, quam nesciebam diligē. tissime inuestigabam. Pulchre Mandos. in tracta. de Ingratitudine, c. 8 §.

6. Secundo pro hac parte facit, quod dictum fuit supra de t. n. o. r. i. o. r. i. b. u. s. & c. u. r. a. t. o. r. i. b. u. s. q. u. i. l. i. c. e. t. (vt in eo loco dictum est) habeant mandata a lege, vel ab homine, & eorum officium sit valde periculosum, & onerosum, tamen eis regulariter nullum salarium debetur, multo minus aduocatis, & procuratoribus.

7. Tercio pro hac parte facit, quod legitur apud Micheam, c. 3. destructam fuisse i. h. i. e. r. u. s. a. l. e. m. quod principes in muneribus iudicabant, sacerdotēs in mercede docebant, Prophetę in pecunia dinabant. Pro resolutione ponam aliquas uiles Conclusiones, ex quarum resolutione patebit conciliatio omnium cōtrariorum, & quomodo intelligantur, & procedant, & Doctores petractantes hanc materiam incipiunt originaliter eam a l. qui domum, ff. loc. & sic a tracta tu materię locati, & conducti.

8. Prima igitur sit Conclusio. Aduocato debetur salarium, licet non conueniunt officio iudicis, Bal. in l. p. r. o. p. e. r. a. n. d. u. m. §. illo proculdubio, vbi alij scribentes hoc no. C. de iud. Alex. conf. 109. n. 2. lib. 6. Al. ad l. e. r. e. d. i. t. o. r. i. i. n. v. e. r. b. o. p. a. t. r. o. c. i. n. i. o. C. de pact. Bar. in l. 1. §. in honorarijs, ff. de var. & extraord. cognit. Bal. post Cyn. in l. 1. C. de pact. Mant. coof. 37 §. 6. nu. 2. li bro 2. Viu. lib. a in verb. Aduocatus. Idem in procuratore ad lites, & notario, si solli sunt locate operas suas, Bar. in l. 1. §. iud. ff. de var. & extraord. cognit. Sa lie. in l. aduersus, C. mand. Fulg. in l. salarium, ff. mand. Soc. coof. 196. col. fi. vol. 2. An. Gabr. lib. 2. con. elu. §. Bened. de Bar. in 1. vol. conf. vlt. §. volut. consil. 115. num. 5. Dec. coof. 654. vbi dicit Notario duplex salarium debetur, vnum pro imbreuitate: aliud pro extensione, & hoc a l. i. t. r. i. o. i. d. i. c. i. t.

Addo Bello in §. fin. Infr. quibus modis re contrahitur obligatio in princ. de obli. nu. 5. l. a. l. i. o. §. tripli, nu. 50. & 59. Infr. de a. t. Borgn. decil. 41. nu. 46. Granut. Theorem. 12. a. ume. 4. & 8. vbi attestatur in Roza, na iudicatu i. u. a. Toletana die 14. Maij 1568.

Vincentii Carocii Tractatus

- ex Coufil. Federici de Senis 218. & coram Domino Sacramento die 30. Aprilis eiusdem anni. Decif. Put. 11. lib. 3. Mare. decif. 100. 61. par. 1. Ponta. de alimen. c. 16. nu. 5. vbi dat actiones competentes, & limitat in procuratore, vt non debeatur si non est contentum, & ita in Rota fuit alia decifum in una Zamorensi 1547. [pulchra Magdon. Rot. Flor. 12. u. 4.]
- 9 Ampliatur primo etiam in foro conscientie, cum moderamine cause, & possibilitatis litigantis, Dom. Soto de iust. & iure, lib. 5. q. 8.
- 10 Ampliatur secundo ista Conclusio etiam si Ecclesia, uel alius priuilegiatus interueniret, Bal. 1. cap. breui. de iureiur. Fel. in c. 1. de off. iud. Put. de sindic. in c. Potestas, et in c. Aduocati, Borg. decif. 41. nu. 47. Vnde caute procedendum est, quia hodie totus mundus facit se priuilegiatum, prefertim a solutione onerum, et collectarum, ne extendatur ad salaria aduocatorum, procuratorum, et notariorum, quia hoc non reperitur in re causum.
- 11 Ampliatur tertio, ut Aduocato salarii debeatur, licet nullum laborem passus sit in consulendo, vel reuoluntate cartarum, Io. And. ad Spec. in tit. de aduoc. salar. §. sequitur, circa princ. contra gl. singularem in Canon. non licet, in uerbo iustum, 11. q. 3. Imo in c. cum ad bona, de uita, et honestate. Alex. in l. 1. §. diuus, ff. de var. & extrad. cognit. reputauit singulare, Firm. in verb. Aduocatus.
- Ampliatur quarto, vt debeatur salarium, etiam si elisius sui culpa succubuerit in causa, vel ex mala confessione, vel alio simili modo, Bal. in l. 1. col. fin. C. de iust. Alex. in l. diu. functio, n. 10. de off. assessor.
- * Ampliatur quinto, vt instrumentum salarii præsumatur in dubio, prius prout dotis, Ale. reg. 1. præsump. 43. nu. 6. licet non habeat hypothecam, nec priuilegia dotis, vt ibi per eum.
- Ampliatur sexto, vt debeatur salarium, etiam si caritas non reuoluerit, in memoriam presentium laborum, & hoc etiam in foro conscientie, Arch. in Canon. licet 11. q. 3. In fine §. sed ista, nu. 113. Instit. de act. ubi commendat.
- 12 Declaratur ista ampliatio in paupere, qui non tenetur ad aliquod salarium, nec Aduocatis, nec Procuratoribus, neque Notariis, gl. notab. in c. statutum, §. insuper, in verbo pauperes, de rescrip. lib. 6. per quem, ita tenet Bal. in c. furiosi, in ultimo notab. C. de nup. gl. Abb. Fel. & alij, in c. j. de off. iudic. Felin. in cap. si pro debilitate, colum. fin. de off. delegat. Alexan. ad l. Argentarius, nu. 4. C. de edend. Rip. in l. Censorio, nu. 35 ff. de vulg. & pupil. Follet. in præd. crim. in 2. part. 2. par. vt recipiantur defensiones reorum sub nrm. 27. Rot. decif. 1. de cõst. in antiq. vbi tenet, quod palatum obseruauit id esse verum in vere pauperibus, alia secus si in presenti, vel in futuro soluere possent, cum obligatio ne, quod tunc notarij habent ab eis, quod fuerit iustum, & rationale. Vnde in hoc habes practicam, quod si pauper obligat se, quod si vnumquem in futurum efficiatur soluendo, soluit mercedem debitam, Benincas. de pauper. q. 7. special. 1. de iud. nu. 4. cum multis seq.
- * Ampliatur septimo, vt successor prælati teneatur ad salaria Aduocati, qui defendit, & ad pecunias pro eo expensas, Put. decif. 11. nu. 1. par. 3.
- Cui adde ab eo non allegatos, Dec. in c. 7. nu. 46.

de prebat. gl. notabilis, & ab omnibus commendata, quæ in notario loquitur, in l. 1. ubi dementis, C. de episcop. audien. Guid. Pap. q. 561. ubi dicit animum ualde notabile, sed parum obseruatum, vel quoddam honorarium soluat ex publico, vel sumptibus ipsius Domini iudicis, coram quo litigatur, quod signa catho ne albo, subiens etiam, quod potest interdici excoletium aduocato, procuratori, vel notario non parenti, Roman. & ibi Sarac. in addit. fing. 263. Rebuff. ad reg. constit. tom. 1. tit. de sentent. prouid. glo. fin. col. 5. Couar. practica, q. c. 6. sub nu. 4. per l. prouidendum, vbi Bal. C. de postul. tex. satis bonus in l. j. §. cura carnis, ff. de offic. præf. vrb. in l. moris, §. sunt autem, ff. de penis, & pauperibus dantur aduocati publicis expensis, & ita apud Gallos obseruatur, Nicol. Boer. decif. 325. & de obseruantia in Curia Delphinali, Guid. Pap. decif. 561. & de obseruantia per Hispania, Couar. vt supra, dicens passim feruari in Cancellarijs, & prætorijs Regijs. Immo dicunt allegati, quod Rex litigans cum paupere subministrat expensas, limita temporibus nostris. Ant. Tassara. de error. uoc. c. 36. dicens in qualibet dispositione intelligi excepta paupertatem, Minfing. cent. 4. obseru. 32. Præf. Afm. §. 32. ampliatur. 31. Ioan. Lup. in repet. rubr. de donat. §. 65. nu. 43. Et vidi in facto causam, quod pediffesqua pauperissima litigabat propter mercedem suam, & interim pecebat alimentari more filij filiatione pendente, Couar. pract. q. c. 6. nu. 3. late Pontan. de alim. c. 13. Et generaliter, diues litigans cum paupere, tenetur ad sumptus, & expensas, & hæc est communis opinio, Emanuel in suo Thesaur. litera P. in uerbo paup. 58. Et prædicta omnia vera sunt in foro conscientie: nam aduocatus, procurator, vel tabellio denegans sine mercede pauperi litiganti, peccat mortali ter, si extrema necessitas fieri uero non sit necessitas, venialis tantum erit culpa iuxta ipsius necessitatis qualitatem. D. Th. sic à Caiet. intellectus, 2. 2. q. 71. ar. 1. Siluest. in verb. aduocatus. Pulehre explicat Domin. Soc. lib. 5. de iust. q. 8. ar. 1. Commendat, & sequitur Didac. Couar. pract. q. c. 6. nu. 4. in fin.

Cui adde ab eo non allegatos, & in materia bene loquentes Diuum Gregorium super Rom. Matthes. 15. P. Girard. fing. 73. nu. 4. Alberic. in l. 1. col. 1. C. de suffrag. in l. ne quicquam, §. fin. & ibi Ias. in §. ubi decretum, co. um. 2. de offic. proconf. & legat. ubi Ias. Christiane dicit, quod semper ei bene successit pro paupere gratis patrocinando, idem Alberic. in l. 1. §. ait prætor, ff. de postulan. in proem. C. col. 4. Rol. consil. 87. nu. 2. uol. 2. Rip. in tract. de pest. in pen. part. nu. 143. Alex. de Ales. in 3. par. sum. q. 46. in princ. summa Angel. in uerb. aduocatus, nu. 10 ubi idem tenet Neuiz. conf. 44. nu. 1 ubi tenet ratione equalitatis iudicialis si una pars habeat priuilegium non sol uendi, quod extenditur ad aliam partem, Pont. de ali ment. c. 16. sub nume 6. * Afm. de execut. lib. 2. c. 98. num. 12 & 18.

13 Ego autem in hoc articulo (saluo semper saniori iudicio) putarem multa esse inspicienda. Et primum si paupertas sit culposa, iuxta glo. in c. quæ in ecclesiæ de constit. Marf. in præf. §. ordine, nu. 13. Croc. in §. Caro, nu. 69. Secundum, quod putarem inspiciendū, an necessitas extrema sit ita, vt si pauper causam amitteret, fame periret, Felin. in cap. 1. vers. limita de offic.

- offic. iudic. Petr. Royz. decif. Lituanic 4. nome. 399. quam vides, quia moraliter loquitur. Tertium est, quod si apparet isti causae pauperum posse aliter subueniri, vel per scriptum, vel per confectionem personam, aut maiorem facultatem habentem, non tenetur ex necessitate subuenire aduocatus, quia cuius hoc casu subueniendi laudabiliter faceret. Secus est istis concurrentibus, ita eleganter declarat addit. ad summam Angeli. in verbo aduocatus, num. 10. lieta B. iuxta illud Augustini in princip. de Doctrina Christiana, eam omnibus prodesse non possit, his potissimum consulendum est, qui pro locorum, & tempore, vel quarumcunque rerum opportunitatibus constitutus tibi quasi quadam sorte iniunguntur. Et haec omnia in medico, & si milibus dici poterunt, & adde Ioan. de Arnol. comm. 30. Menoch. de arbit. iudic. casu 169. num. 12 ubi dicit, tales expensas non esset taxandas arbitrio iudicis, sed vii in dies finit.
- 14 Quid si clientulus concordauerit in calculo ferenda sententia laboribus iam factis a Iudice, vel Aduocato, vel Procuratore, vel Notario, utique debetur totum salarium iudici, aduocato, procuratori, vel notario, Bald. in l. 1. quæst. 5. C. de usufructu. Ioan. And. in reg. contract. de reg. iur. in Mercur. Nicol. de Neapol. ad l. Gallus. §. & quid si ratum, ff. de liber. & posthum. Bald. in l. fin. C. de condit. ob causam, inf. in §. tripli. num. 58. in fin. de ad. Marfil. singul. 693. dicens mentem tenendum, & saepe in facto euenit, prout te vera euenit ex auaritia litigantium, qui ut lapsus lunam, fugiunt solutiones mercedum, & faciunt cooptomisa, quæ hodie, ut plurimum litigantibus nouas lites, & recursus parant, & facit regem, non debet acri, per alteram iniqua conditio inferri, & videtur factio quadam ex causa, fuit habitus actus pro serustio, quo pendente fuit allegatus suspensus iudex, & appetit alteri commissio, nunc quid iudici priori deberetur spemula a partibus illarum, duo studuit, & laborauit, & utique sic. Dec. conf. 70. num. 3. & 108. no. 1. Ephre est communis opinio, Gui. Pap. decif. 102. Aff. in conf. Hae edictali, nom. 7. Corneil. Benioia. de pauper. quæst. 7. special. 1. num. 6. Cagnol. ad l. diem functio, num. 157. ff. de off. iudic. Emanoel Soares, in suo Thesaur. iuxta A. num. 305.
- Cui addit bene loquentes Roman. conf. 85. Caccia. lup. de trans. quæst. fin. num. 8. tom. 8. Contand. ad l. vni eam, limit. 8. C. si de momentan. possid. num. 2. Borg. attestans ita iudicatum, decif. 41. num. 48.
- 15 Practicando tamen caute datur vtilis, non necessaria, ut fiat profectionio; Roman. conf. 433. Dec. in l. i. de Cidili in princ. ff. de reg. iur.
- 16 Vidi tamen in facto allegatum, & in contingenti decifus salarium iudici, qui iam duo laborauit, non debet, quando ex causa allegatur suspensus, & quo sua culpa id prouenit.
- 17 Declarante tamen allegata conclusio, ut non procedat fiant partium conuentione. Vnde si conditum aduocatum, vel procuratorem, qui promittit agere causam meam, utique ad tres scotatus, & ad licentiam finem, si aduersarius cedat, quia non appellat a prima sententia, tamen istis aduocatis, & procuratoribus non debetur incrementum salarium conuentum, sed pro rata, licet per eos non steterit; de isto casu te debet prosequi causam usque quo fortissimum vicinum consummationem effectum cuius a seculando exceptiones, quæ contra rem indicatam apponerentur, vel apponi possent, Martia. conf. 48. vol. 1.
- 18 Ex quibus inferitur limitatio ad Litere Civili, ff. de condit. & demonstrat. & ff. de reg. iur. & ad regul. cum non fiat. lib. 6. ut procedat in portu terminis iuris communis, secus si ante aliqua conuentionem, quæ tunc debet aliquid operari ex deductis in allegato conf.
- 19 Sed pulchra, & quotidiana est indagatio. Aduocatus, vel procurator plurimum casuum est passus ratione Palmarij, vel mercedis puta decem, & in aliquibus oiciis, & in aliquibus succubuit, quomodo habebit salarium conuentum? Dux in hoc sunt opinionones. Vna de rigore iuris, quæ est, ut oisil debeat habere, quia in totum est adimplenda conditio, l. qui heredit. §. fin. ff. de cond. & demonstrat. Et nihil videtur actum, quando aliquid superest ad agendum. l. penult. ff. ad Villan. preposita, ff. de prelo stipul. Altera opinio est, quæ quor, ut pro rata, & parte habere debeat eius salarium, & hac est communis opinio, ut per Salio. in l. 1. C. de suffrag. vbi Alberic. dicit, quod est etiam æquior, & ita attestatur Euerard. in loco citato ad pacem, sub num. 4.
- 20 Ex quibus inferitur corollarie ampliatio, & intellectus ad l. quæ de tota, ut procedat etiam in condictionibus, quæ indiuide videntur, quando ex effectu resultat diuisio. Ad cuius materiam vltra Euer. Bello. in §. nihil autem, inf. de hæred. quæ ab intestat. sub no. 2.
- 21 Secundo corollarie inferitur intellectus, & limitatio ad regulam de promissione, ad l. si, qui ducens, §. ut rui, ff. de rebus dubijs, ut propositio in parte falsa in omnibus reddatur falsa, non procedat de acquitate quadam, in mercede debita pro remuneratione laboris, & ipsius recognitione.
- 22 Tertio corollarie inferitur intellectus, & limitatio ad regulam & conensationem, l. penult. ff. de Syllan. quod non dicitur perfectum, si aliquid superest ad agendum, ut non procedat in casu recognitionis laboris pro parte facti; pro ea enim parte perfectum dicitur.
- 23 Sed pone, quæstionem, quod in facto sapientia occurrat. Habui aduocatum, vel procuratorem gratis, nec in eo feci aliquam impensam, potestne in taxatione computari facere expensas aduocati, vel procuratoris utique non. Guid. de Sinar. ad l. propter aduocatum, §. fin. autem alterutra, vbi etiam Alber. Cde iudic. idem Alberic. in l. sed & si hereditas, §. 1. ff. ad exhiben. Bald. de ius. patr. nu. 24. in fine, Boer. in singular. suis in verbo expensæ no. 10. Et hæc est communis opinio, Emanoel. Soares, in suo Thesaur. iuxta S. num. 1. & litera A. num. 109. Villalob. litera S. num. 6. Tiraq. de retract. §. 23 gl. 4. num. 6. Grat. respons. 108. num. 7. Sobell. Medic. de regul. iur. regul. 7. limitat. 15.
- 24 Declaratus prius conclusio, ut non procedat; si aduocato, vel procuratori aliquid detur in remunerationem preteritoriam, vel futurorum beneficiorum. Et ita tenetur Rota in vna expensarum decif. 133. in antiqua, l. si remonendi, ff. mandata.
- Cui addit Specular. l. ois de expensis, §. postremo, vers. quod si videtur. Tiraq. de ior. retract. de retract. lignagij, §. 29. glo. 4. num. 6. Ita declarat Barto. in l. si quis domum, ff. locat.
- Cui addit plenissime tradantem Boer. ab eo non allegatum, decif. 210. in fine attestantem, in hac materia communiter ita teneri Doctores iuris Pontificij, & Carfarij, Affo. in præf. §. 23 ampliat. 66.
- 25 Et facit hæc ratio, nam hoc est naturaliter obligatus suo aduocato, vel procuratori ad antidota, l. sed & si lege, §. consultus, ff. de petit. heredit. Ideo quæ ab eo

ſe videtur, ſi ſi quis mandato, ff. de negot. geſt. l. plane, §. ubi, ff. de legat. l. late laſad. ex hoc iure, ff. de iust. de iure, in l. ſi non ſortem, §. libertus, ff. de condiſt. in-
debit, latiffima. Itaq. ad l. ſi vnquam in verb. donatio ne largitus, nu. 11. C. de reuocand. donat. Dion. Peruſ. 1021. vbi de comuni attellat. diuidit per medium more rñſicorum.

Poteſt tamen creditor expenſas ſibi donatas, ab aduocatis, procuratoribus, & alijs petere, & conſequi, Grat. conſ. 108. vol. 1. Buſat. conſ. 394. nu. 19. vol. 3.

- 26 Quid in aduocato, vel procuratore in cauſa propria? Vtq. expenſe non debentur, vt tenuit Bar. in materia locati & conſecti, ad l. ſi quis domum, ff. locat. per illd. arzum, in l. ſi poſt gl. lib. C. de fruct. & lit. expenſ. in l. ſi ſtipulatus, vbi Caſtrenſ. hoc ſummopere commen- dat, ff. de fideiuſ. laſad. l. propterandum, §. ſi autem al. tertia, num. 14. C. de iudic. Lancelott. Corad. in ſua praſt. §. 9. lib. 1. de praeſor. §. 3. in tit. de offic. praeſor. in cauſ. criminal. in tit. de ſentent. diſtinctiua criminal. limit. 14. Et ita tenuit Rot. decif. 332. in antiquis, & decif. 3. de procurat. & decif. 41. de ſentent. & de iudic. Aſin. in ſua praſt. §. 3. limitat. 19.

Cui adde ab eo non allegatos, & in materia bene loquentes Maſſil. ad l. ſi quis vidual. nu. 70. ff. de queſt. Boetr. in cap. ſinem litibus, vbi Abſ. Sacul. col. 9. in fin. verſic. quid ſi iſte victor, & Anchar. num. 38. de dol. & contumac. Laufranc. in cap. quoniam cotraſta verbo, et penſe, num. 15. de probat. Boer. in ſingularibus, in verbo expenſe, nu. 9. & haec eſt communis opinio de- cif. 10. nu. 3. verſic. haec tamen communis. Guid. Papi. ſingul. 230. Viu. dicens hanc magis communem opi- nionem, litera A. in verbo aduocatus in fin. Villig. lite ra A. num. 7. Caſtr. in l. in fundo, ff. de rei vendic.

- 27 Declaratur allegata conſeſſio, ſi nō proceſſat quādo aduocatus, vel procurator peteret ratione damni paſſi, quia non praſtitit operam, & patrocinium ſuū in alijs cauſis, laſad. l. propterandum, §. ſi autem al. tertia, num. 4. C. de iudic. ex pulchra ratione, quia in condemnatione expenſarum, ex parte victoris habetur ratio damni & intereſſe, quod ex ſuo artificio lucrari ſolet, per gl. in l. 1. de alien. iudic. mutand. cauſ. facti. & haec eſt communis opinio teſte Sourca. in ſuo Theſaur. litera A. num. 104. Cui adde ab eo non alle- gatum, & idem attollantem Minſing. Cent. 1. obſeru. 2. attellans in ſuper ita pluries iudicatum, & potuit petere expenſas, quia in cauſa alium aduocatum, vel pro- curatorem conduxit, Rot. decif. 446. de dol. & con- tum. in antiquis, ſupraſſi. Villalob. & ibi Ioann. Fichia. recolleſt. litera A. ſub num. 66. & litera P. ſub n. 330. Angel. in ca. quoniam contra in verbo et penſe, nu. 6. Firmian. in verbo aduocatus, ſub num. 100. Maſſil. de fideiuſ. num. 313. Ancat. in cap. fideas litibus, nu. 39. de dol. & contumac. Buſat. conſ. 294. not. 18. vol. 3.

- 28 Cautus igitur erit Doctör, qui inſtruit alios in le inſtruendo, vt deducat hoc damnum quia ſi huc cauſe operam non nauaſſet alijs cauſe operam deſiſſet, & lucratus eſſet tot, maxime in patrono reputato ſuffi- ciente, quia ſoluitur ſi multas cauſas petradare, & ha- bere concurſum multorum, & ſic per viam indirecti conſequent id, q. ſi diſcreta conſequi non poterat.

- 29 Ex quibus habetur corollarie vnum, quod materi- locati & conſecti, conſideratur & attenditur in taxa- tione expenſarum, in quibus conſideratur id, quod ex ſuo artificio quis lucrari ſolitus erat, quod pro tempo-

re ad multa praticando deſeruiet.

- 30 Declaratur ſecundo in patrono, vel procuratore de ſendotibus cauſam committentem cum alio, nam pro parte ſocij haberi debet ratio expenſarum, Boer. ſuſſans ita pluries iudicatum decif. 310. per textum ad hoc notabilem in l. 1. ſi propria cauſa, ff. quando ap- pella. ſit, ſic. lex parte heres, & ibi gl. ff. famul. heredi- cium l. ſi in rem commune, C. ſi cert. pegat. Martin. obſeru. 1. cent. 2. in fin. Schott. Medie. reg. 7. limit. 18.
- 31 Ex quibus corollarie habetur limitatio ad l. ſerui electione, §. Labeo ait, ff. delegat. 1. vbi colligitur, q. commune eſt, meum eſt, in l. id quod noſtrd, ff. de reg. iur. nam limitatur iſte teſtus, & ſimiles limitantur, & intelliguntur, vt non preiudicent Doctöribus, qui eſt compoſuerunt, gloſas & interpretati ſunt procurato- ribus, qui paſſim praebantur, & notarij.

- 32 Declaratur tertio loco, vt non procedat, quando aduocatus, procurator, vel notarius peteret aliquas expenſas, quas vtre, & cum effectu ſouſſet, non autem proprium honorarium, mercedem, vel ſalutium; mul- ti enim ſunt aduocati, vel procuratores, qui in ab- ſentia clientulorum affectionis cauſa pro cauſa & li- ra expendant de propria trumena. Sic Barro. ſen- tit ad l. ſtipulatus es, ff. de fideiuſ. itaq. declaran- do l. ſed & ſi lege, §. quod autem, verſiculo, & nuda igitur, ff. de petitiō. heredit. in qua & ſi ſundat. Spe- culat. contrarium tenent, in tit. de expenſ. §. Poſtremo, verſic. quid ſi ab emptore, quem ſequi videtur Boer. in ſingul. ſuis, in verbo expenſe, & fructus, nu. 9.

- 33 Quid in aduocato, vel procuratore, qui deſeruit cau- ſam in medijs Vtque ſolutum non debetur, & pui- tur, Bald. in l. xdem, column. 3. C. locat. per gl. in ſuper- tiſſimi, C. de iudic. Palchra videndus eſt Paria de Par. de ſyndic. in verbo ſalarium, verſiculo ſi officinus, nu- mero nono, vbi diſtinguit. Aq. cadit propositio le- nitij, & debet ut praeterea, alias nihil debebitur, vt in aduocato, medijs, lectore, & ſimilibus. Si aduocatus promiſſit patrocinari pro monaſterio, vel alia perſona, pro certo ſtipendio, quod promiſſio, regulatur a pri- ma conuentione, Franc. ad regulam. contractas lib. 6. Cagnol. in eadem regula, num. 72. & ibi long. 16.

- 34 Quid in notario, qui ob reuerentiam partis aliquod accipere noſuit, prom. Tudertini tabelionis ſepe vti- tur ad aliquem eorum non bene cogitatum ſinem, & ut laborum ſuarum aquam cribro, & emunt ſpon- ſum imaginario, & ſalutari, & perſunt operam, & obſeruo. Vtque huius expenſe non debentur, Angel. in pſidica, vbi de commendatis ad l. ſin. C. de fruct. §. ſi ſit, expenſ. laſ. vt ſupra, num. 14. in fine. De reg. iur. alias regiſtro, Valtr. lib. 17. cap. 1. num. 2. & ibi long. 16.
- 35 Similiter ad propositum locati mater, & conſec- ti, de qua agitur, notatio compenſatio ex locato, vt releuatur inſtrumentum extracum, quae ſitio cōm- pentum autē traditionem inſtrumentum, quae poſſit, ſuē contra Caſtrenſ. & laſ. tenet Cagnol. ad l. ſi libe- rarius, num. 49. ff. de reg. iur. appellans notat. duris- ſculos.

- 36 Ex notatōis poteſt recipere ſalarium pro originali, & actis, & inſtrumentum nouum redactio. l. ſina. col. gl. Cide prepo. agent. in reb. lib. 12. quam ſingulariter dixit ad hoc Amale. declar. aq. ſing. 167.

- 37 Notandum tamen eſt, quod prothocollum notarij deſuſſa habebit heres, ſed ſalarium & mercedem pro ſcriptura leuata habebit notarius, qui leuauit, Bart.

- Bart. in l. Argeotarius, ff. de edendo, Innocent. in cap. primo, de simon. Felin. io capit. eum P. Tabellio, num. 13, de fide instr. & hæc est communis opinio, Cels. in rept. ad Felin. io verbo salarium. Tuderti, diuiditur merces leuacionis, & contra notarium iuratur io litem, si est certa mercede conductus, & aliquid omisit, & dicitur locare operas suas, Dec. in l. i. oume. 23. C. de edendo, Plot. de in litem iurand. §. 18. nom. 6.
- 28 Quid pro Ecclesia, vel aliquo loco pio. Vtique idem iuxta tamen id, quod notat Iacob. Menoch. centur. 5. cap. 494.
- 39 Et si notarius sub certa pœna prohibearur in aliqua causa recipere salarium, inelidit in pœnam suscipiens à sponte offendent, Bart. per glo. ibi, in l. inuitus, §. quod cuiquam, ff. de re iudic. commendat. l. as. in l. i. oum. 8. C. de legat.
- 40 Et notarius cui, solutū fuit de rogatu potest petere mercedem de extraçãoe, glo. in l. §. exēplaria, C. de prin. agent. in reb. lib. 1. singulariter dixit Rom. sing. 581. Alexand. ad Bart. in d. l. fin. Dec. in cap. 1. vbi limitat eolum. 23. de probat. consil. 624. Cagnol. in l. si lib. brarius, num. 2. ff. de regul. iur. & si discordant, iudex arbitrabitur, Bald. in l. Argentarius, ff. de edend. quem casum de arbitratyis non explicauit Meno. vide Duen. teg. 5. num. 37.
- [Limita si fuit requisius ad extrahendum, alias petere oō poterit mercedem extraçãois Beci. conf. 27.
- Et ao etedatur notario dicenti se requisitum de extrahōne instrumenti, posui decisione. 22. casuum frequentium.]
- 41 Similiter notarius de publico salariatus non potest recipere salarium a spoote dantibus, Felin. io capitulo sua nor. circa medium de homicid. in capitulo primo, de simon. capitulo allegato 37. Aoch. conf. 272. Commendat. Tassaro, de err. notat. cap. 38.
- 42 Pone, quid habui aduocatum, vel procuratorem, vel notarium in causa mea, cuius pater erat meus valde amicus, & adiuuui me io causa & lite, nunquid debebit impensa vel salarium, computari in taxatione et pœolarum? Vtique noo, quia pœsumitur gratis adiuuuisse ab paternam amicitiam, Ita Bart. in l. 1. num. 4. de neg. gestis, & ibi etiam Bart. in materia locati & conducti, de qua agimus, ponit vnum aliud, quod si procurator consueuit viuere de salarijs, qoz percipit ex Curijs faciendo expensas in petendo ratorem, censetur fecisse aoimo rependi, per l. excepto, C. loc.
- 44 Ex quibus cotollarie infertur limitatio ad l. cum de indebito, & eius regulam, de probat. quod in dubio donatio oon pœsumitur, hoc enim salit ratione amicitie propriæ, vel paternæ. Ita etiam Bald. in l. 1. num. 2. C. de iur. dot. Ruin. conf. 103. num. 25. lib. 4. & certe si in procuratoribus, vel aduocatis hoc pœsumitur, quid in alijs? laxissime de effectibus amicitie Tiracq. ad l. si vnuquam, io verbo libertis, nom. 93. & 94. C. de reuocan. donation. Hoc autem verum est tribus potissime concurrentibus, scilicet amicitia, pietatis causa in quis opprimatur, l. his qui amicitia, ff. de oecogicij gestis. Tercio modica impensa, Bald. io l. 2. num. 2. C. de iur. dot. Iacob. Menoch. lib. 2. centur. 1. casu 88. num. 29. cum sequentibus, Malfard. conclus. 552. numero 57.
- 45 Et sic videtur posse obiter dici, quod si ex paternæ, vel propriæ amicitia se pronius est in domo mea p annot. quod pœsumitur gratis, Dicā Deo dante suo loco,

Quero, sit instrumentum uenditionis, quis teneatur soluere mercedem notarij? Et in gabelle, multi tenent ruot, hoc ad emptorem pertinere Bald. in l. si pœdium, col. 2. ad finem, C. de pœd. minorum, per l. debet aut, ff. de adil. edit. commendat. Roman. singul. 588. Tbo. losan. 45. Et hæc est communis opinio, prout, in additione ad Roman. licet Veronen. in d. l. non debet, aliter sentiat. Ex quo inferrem in hac erectione Archiuij in statu Ecclesiastico, vt eolletum teneatur soluere emptor id quod est supra mercedem rogatus consueti. In rogatu de mercede tenetur vëditor Ange, in authent. de alienat. & emphyteus. §. hæc etiam, eolum. 2. vbi limitat in Ecclesia. Firmian. io verbo. notarius mercedem, verbi notario cogitor. In instrumento leuacionis, & sctus, sctus iur. soluui, & ita vidi praticari.

- 46 Et licet aduocati salarium excedere non possint centum aureos, l. 1. §. penult. ff. de uar. & extraord. cogniti, tamen hoc non procedit in capitalibus, vel io causa status, quæ capitalibus æquiparatur, Angel. notabiliter in l. si pater illum texum, ff. de dona. gl. in l. i. ubi causa, ff. de manumiss. vindict. Commendat. Viu. in verbo Aduocatus, cui addo Ioan. de Amic. conf. 148. numero o2auo.

Contrarium autem verius asserit subtilis Pinell. in l. 1. par. 1. num. 61. illat. 28. C. de bonis matern. quod sequutus est eius beneuolus Emanuel Soarez. in suo Theaur. litera A. nu. 101. ea ratione, quia minus studium sufficit, oec in dubio debet admitti differentia in ter ciuilem & criminalē, labentem, ff. de penis, Bart. in l. Papinianus, §. 2. ff. de iostie. testamen. Castr. in l. consentaneum, in fine, C. quomodo. & quando iudex, Alexand. io l. diuortio, numero 11. ff. solut. matrimon.

47 Et certe licet regulariter minor labor sit io causis criminalibus, quam ciuilibus, tamen quandoque, & sepius contrarium occurrit: cueniet enim latroneulatur, qui & in tortura, & alijs incidentibus ad causam parit multas difficultates, & tandem in seotentie prolatione, & ita de consuetudine feruatur, Bonacoll. io conel. crimin. in verbo Aduocatus.

- 48 Propone vnum aliud in facto. Aduocatus, vel procurator aliquis pro certo salario promissit defendere, causam, quomodo intelligatur? Vtique de prima instantia tantum, Ioan. Andr. in teg. contractus, quæst. secunda, de reg. iur. in Mercutialibus ca ratione, vt in
- 49 siotas euitetur, Commendat. Gomef. in cap. eum in cunctis, num. 37. de elect. limita si appelletur a distinctione, secus ab interlocutoria, gl. in l. vnica, C. de suffrag. in l. fin. ff. de postuland. in l. qui proprio, §. item quæritur, in gl. magna, in fine, ff. de procuratoribus, in cap. Romana in princip. de testibus, in Sexto. Specul. in tit. de salario §. sequitur, vers. fed non quid Aduocatus, & hæc est communis opinio, lafad. lita demum, numero 8. C. de procurat. Baptista Vallalob. litera A, numero 63.

- 50 Dictum de interlocutoria limita, nisi esset tractanda in loco valde remoto, quia nec exm prosequi tenetur, Specul. in tit. de appellat. §. illud, Innocent. in cap. ooo iniuste, de procurat. & hæc est communis opinio, lafin. l. iouitus, num. 4. C. de procurator, dicens bene notandum pro appellatioibus, quæ in partibus interponuntur ad Vrben Romanam, Vallalob. litera A, num. 64. litera P. no. 33. dixit ad regulam, cum quid, part. 1. ampliat. & sequenti, vbi quid in causa reuentionis in integrum, quid in procuratore ad omnes cas

Vincentij Carotij Tractatus

las, & presertim ad prosequendum, prout Tuderit passim fit. Emanuel. in f. Theol. littera A. num. 99. & littera P. num. 301. cum sequent. Rebuff. ad l. quod ius sit. num. 304. de re iudic.

- 31 Ex quibus collariarief infertur intellectus, & limitatio ad nor. in l. postquam liti. C. de pact. & in l. causis, C. de translationibus, vt non procedat in patrocinio prestando, quia causa intelligitur de prima instantia tantum, immo generaliter, vbi infinitas resisteret.
- 32 Sed pone hic vnum aliud satis vtile, & frequens q. emptor efficit aduocatur, vel procurator in causa emptionis, & succubuerit, recuperabine. expensis litis? Vtique non. Caballin. de eiusd. §. 3. sub numero 159 p doctrinam Bart. in materia locati, & conduci, in l. q. si domum, ff. locat. superius adductam.
- 33 Limita, nisi venditor esset obligatus ad omnes sumptus litis, Bald. in l. final. colum. final. C. de fur. lit. & lit. expens.
- 34 Pone vnum aliud, quod in sacro Rotæ auditorio alias decisum reperitur. conduxi procuratorem solum locare operas suas tamen fuisse habiturus alius procuratorem, gratis teneat ad salarium, hec sit solus locare operis? Vtique non. Tenuit Ant. Roman. lib. 2. conel. 5. in fin. ex consil. Federici. 28. Alex. 109. colum. 6. & ita tenuit Roma in vna Toletana 24. Maj 1568. sed dabitur salarium hoc casu pro discretionis iudicis, Granat. Theorem. 12 num. 8. vbi ex numero, vel qualitate casuum, & temporis.
- 35 Sed pone, quod processus sit nullus, & expensæ sint reficiendæ ex aliquo capite nobilitatis, an reficiuntur expensæ aduocati, & procuratores, & vtiq. sic quia est labor consumptus, vt per Affl. decil. 60. Vnde canonicus, vt cum reficiuntur expensæ, ponantur etiam expensæ aduocati, & procuratoris, & de eis ratio habeatur Affl. in pract. §. 3. ampl. 66. num. 6.
- 36 Sed quero vnum, quod & Tuderit, & alibi obseruatur, Quis fungatur vice aduocati, & procuratoris debet ne habere duplex salarium? Idiotæ dicunt, quod non, & mutant contra eos appellantes nimium audios. Contrarium est de iure verius, per textum ad hoc notabilem in l. his scolariis, C. de rogat. militat. annon. num. 11. vbi Ioann. de Plate. nua. & idem Ioann. de Platea in l. 3. num. 2. C. de dignitat. eodem libro, Andr. Ceyl. pract. nobilitat. capit. 44. numero octauo, Mandat. ad Roma. consilio 25. Granat. Theoremat. 12. num. 9. dicens hoc valde norandum pro procuratoribus valde petitis, qui valent etiam in iure allegare, & facit etiam quia procuratores appellantur
- 37 aduocati, gl. in l. 1. §. aduocatos, ff. de var. & extrand. cognit. Speculat. in tit. de salar. §. nunc de procuratorum, verif. sed nunquid salarium procuratoris, Bart. in l. 1. in fine. C. mandat. l. 1. in rubr. C. de procurat. nu. 1. Pinell. de bnn. mat. in. fol. cap. par. 3. sub num. 73. in fine, fol. 356.
- 38 Sed pone vnum ad intellectum l. 1. §. in honorarijs, verif. licet autem, ff. de var. cognition. Clientulus promissit aduocato vltra summam, de qua in dicto §. & iurabit, an obligetur? Et vtiq. videbatur dicendum q. no, quia sicut infirmum timore mortis omnia promitteret, glo. in l. quiquisq. §. preterea, C. de postulat. ita clientulus timore litis omnia profundit, vnde trespandit esse illa voluntas.

Contrarium est de iure verius, vt per Guid. Pap. quest. 190. & ratio est, quia ex contractu a iure civili

reprobato oritur naturalis obligatio propter consensum l. prima, ff. de renou. l. si pupillus, ff. de verb. oblig. Vnde iuramentum operatur effectum suum, vt not. in cap. Quintuallius, de iure iurando, in l. si quis pro eo, ff. de fideiussor. quia etiam fideiussor accedit l. 2. ff. de fideiussoribus l. finali, §. primo, ff. eodem Seraph. de iuram. priuile. 170.

- 39 Ex quibus collariarief infertur, quod dispositio dict. l. prima, §. in honorarijs non procedit sicut iuramentum, Seraph. priuile. 171. Guid. Pap. quest. 190.
- 40 Secundo collariarief infertur intellectus ad l. si quis pro eo, ff. de fideiussor. quia loquitur in facto incerto operatum, & nulla certa præcedente conuentione, secus si aliqua daretur conuentioni, cui apponeretur iuramentum.

- 41 Tercio infertur intellectus, & limitatio ad l. non dubium, C. de legibus, vt procedat quando actus peccaret in forma, vel substantia, & sic deheret etiam ius gentium, secus si deheret qualitas, vel aliquæ solennitates, & sic repugnaret ius euile tantum, non ius gentium. Ita etiam finit l. post Bald. in d. l. non dubium, num. 20. per auct. deccenarius, C. de arbitris. Ponit Alphan. report. 27.

Cui add. bene declarantem Guid. Pap. decisio. ne 190.

- 42 Quarto infertur intellectus ad authentic. sacramenta puberum, C. si aduerfus venditionem, vt eadem sacra menta firmetur iuramento, quando adit substantia, & forma, & sic non deficit æquitas iuris naturalis, vel gentium, sed solum deficit qualitas, vel circumstantia iuris civilis, quæ postea iuramento suppletur. Ita finit pulchre totam materiam amplectens in d. authentic. sacramenta puberum, Guido. Pap. d. decisio. 190. circa medium, ad intellectum d. §. in honorarijs.

Quæ addi possent ad ea, quæ late congerit Anton. Gabriel. de minoribus conclus. §. lib. 2. Simoncell. de decretis, lib. 3. tit. 8. in specul. 18. Alphan. report. 216. in quibus locis hæc declaratio non videtur specialiter appositæ, & a Guid. Pap. admodum vtilis reputatur ad intellectum totius materie, authentic. sacramenta puberum,

- 43 Secundus est intellectus, & declaratio ad l. 1. §. in honorarijs, ff. de var. extraord. cognition. vt non procedat, quando summa maior ibidem expressa est promissa per verba geminata, & reiterata verbis, iuxta l. cum fidei, C. de non numerata pecunia, in l. si mulier perfectæ, C. ad Velleia. late Corasfin tract. de verb. geminat. num. 3. Tiraq. ad l. si vnquam, in verb. reocatur, num. 49. C. de reuocac. donation. late Alphan. report. 675. Adde Eucrat. vi geminationis, & in specie hoc declarat in terminis nostris, Guid. Pap. allegata decil. 190. col. fin. circa prime.

- 44 Sed pone vnum aliud ad intellectum d. l. §. in honorarijs, q. non iurari solueret vltra summam legitimam centum aureorum, fed realiter, & cum effectū solui, & exortuū lite pendente, debeturne repetitio, & quam indebitum ex dispositione d. §. in honorarijs? Vtique non, ea ratione, quia ex contractu a iure reprobato, propter consensum de iure gentium oritur natura talis obligatio, quæ sola impedit repetitionem indebiti, vt nota. in l. cum quis vbi l. 1. in princip. dicit hæc esse communem opinionem, C. de iuris, & facti ignorantia, idem l. final. l. 1. num. 24. dicit hæc opinio nem verisimem, nisi solutio sit facta, per errorem facti probabilem, ff. de condit. indebit. Immo aduocatus sic recipiend.

ciendo non tenetur ad restitutionem in foro conscientie. Innocent. in ca. quia plerique circa medium de immunit. ecclesiarum, in cap. cum olim, col. 1. in fi. de censibus. Firm. in verb. aduocatus.

Cautus igitur erit litigator, ne ultra summam debitam soluat aduocato, vel procuratori, quia non dabitur repetitio, & iuste quidem hoc factum est, quia multoties decipiuntur aduocati, & procuratores a clientulis, qui lite pendente promittunt miliaria, lite tamen finita, nescio vos. Vnde, si quandoque soluitur, sine lecuri, quod non erit locus conditioni indebiti, cum aduocatus, & procuratoribus.

65 Ex quibus corollarie patet intellectus ad l. 1. ff. de cond. indeb. in illis verbis. Sed si feceris indebitum, &c. scilicet indebitum etiam naturaliter, aliis si esset naturaliter debitum, cessaret repetitio, ut in exemplo prædicto.

66 Quarta est declaratio ad d. l. 1. §. in honorariis, ut non procedat in causa criminali ardua, vel causa status, quæ vitæ æquiparatur, de qua superius dixi in hac eadem questione, prout pro vita hominis, vel pro magna dignitate, Vincent. 10. Franc. ad Feud. rob. de feud. guard. num. 32.

67 Quinta est declaratio, & intellectus ad d. §. in honorariis, ut non procedat in causa civilis ardua, in qua opus esset magnis laboribus & studio, quo casu aduocatus maiorem summam pacisci legitime potest. Et certe rerum experientia docet occurrere causas civiles difficiles, in quibus aduocati multum laborant & insudant, & parum recognoscuntur, & disputant articulos plures, & valde difficiles, & causa est longa, ita tenet Angel. in d. §. in honorariis, & tangit Guid. Pap. d. decisio. 190. in fine. [Ponunt Summisæ prout Angel. Clar. in verb. Aduocatus numero decimoquinto Nauar. Manual. cap. vnglimoquingro, numero trigesimo; Soc. libro quinto, questione octaua, articulo quarto, colum. prima, prope fin. quod Aduocatus non potest recipere immoderatum salarium: sed non declarant quando dicitur Immoderatum proci debere. & Bal. in Auth. Adhuc nu. 16. de vfor. dicit dummodo non sit ultra dimidia, immoderatum non dici, & licet accipere Menoch. decis. 540. nu. 38. part. 1. Idem dicitur in mercatoribus pannorum, quibus licet vendere plus iusto, & hæc dicitur relinquere dummodo non ultra dimidia. Pariter Aduocatus consulens sine reuolutione librorum licet recipit habita ratione præteritorum laborum. Ita, in §. sed ille, numero 113. de auct.]

68 Sed nunquid ciuitas, vel vniuersitas aliqua potest constituere procuratorem, vel aduocatum cum certa annua retributione, salario, vel pensionē & vtiq; sic, & poterunt eius soli consilium, ac etiam antiam, vel priores populi habentes legitimum mandatum, vel auctoritatem, alias non, gl. in rub. C. que sit longa cum fuer. materia l. ciuitas, ff. si cert. petat. Capell. Tholof. 416. Vnde facientes bassulum Tudertinum facere non possunt nisi legitime electi, nec Priores populi, ex se; nisi data auctoritate a Concilio generali.

69 Et in facti contingentia vidi dubitatum, si communitas habet procuratorem cum certa mercede, si cogatur exire, proficisci præ aliquo negotio ciuitatis, an possit petere separatim salarium. Fuit quandoque responsum, quod non, simpliciter, & in dubio; & sic in quolibet etiam priuato dici, & queri potest: habebit

tamen mercedem pro equo, & victum pro se, & famulo, Bal. in l. 1. quæst. 1. C. mand. per l. idemque, ff. mand.

* nec aduocatus tenetur sequi, si alibi, in Inguinguo tamē mutatus est, gl. in l. non solum, §. sed & si, de procur. Alberic. in l. Mæzula, §. viore de an. leg. Sed nunquid potest aduocatus, vel procurator relinquere vñ pattem, & adherere alteri. Duo casus considerantur, aut recepti salarium, vel non. primo casu non potest, & reuelando secreta puniuntur pena falli, l. 1. in fine, ff. de præuaricat. Commendat Arct. in tract. malefic. in verb. incendiar. num. 49.

* Limita nisi mittatur extra prouinciā per officio extraneo, & non contentente officio suo. quia duplex salarium habere debet, prout ambasciatore, vel simili, pulchre Paris de syndic. in verb. salarium, num. 2. dicens in facto habuisse in Apulia.

70 Ex quibus sequitur corollarie, quod titulus de præuaricatoribus non procedit, nec locum sibi vendicat in aduocato, vel procuratore ad lites, & hæc est communis opinio, Boff. de præuaricator. num. 5. Bologn. in authent. habita num. 303. C. ne filius pro patre. Pulchre Roland. conf. 36. num. 24. vol. 3. Vltra quos omnes amplius, idem esse verum, etiam si mutetur instantia, & hæc est communis opinio, Petr. l. huius de execut. mandat. regul. cap. 2. Suarez litera A. num. 108.

Aut salarium non recipit, & licet potest gl. in l. 1. C. de iure fisci, commendat Amanel. declar. aquis, notab. 253.

72 Sed pone vnum ad materiam primi membri, in materia litis nihil est secreti, quia lis, & causa est in simplicio puncto iuris, an liceat aduocato relinquere vñ & adherere alteri, fortasse iustitiam causam habentem? Vtiq; sic respondit Ale. ad l. præuaricatores in fin. ff. de verb. signific. licet Boff. de præuaricator. num. 6. dubitet, & hoc testitudo honorati sentit Ale. & bene March. decis. 100. q. 2. part. 2.

73 Sed nunquid licet aduocato, vel Doctori consuli pro vtraque parte, & honorarium recipere? vtiq; sic in foro conscientie his concurrentibus. quando casus est dubius, Angelic. in verb. aduocatus, num. 17. Secundo ex minima mutatione facti Doctor pro vtraque parte allegans excusatur, l. ex facto, §. in cliuo, vbi Alberic. notat, ff. ad l. Falcid. per l. ea est natura cauillationis, ff. de reg. iur. Bald. conf. 12. lib. 1. Corat. de comm. lib. primo, inspect. primo, titu. sexto, numero trigelimo sexto.

74 De honestate vero, & in foro contentioso hoc admodum non licet, datur enim maxima suspitio auaritiæ, & vitiatiatis ad lucrum, ut pulchre per l. precibus, num. 4. C. de impuberum. [Nec licet conuenire de salario in medio litis, sed in principio vel fine, quauis iusta sine vi & scandalo facta valeat in foro conscientie. Nauar. ca. 25. nu. 30.]

75 Est semper si possibile est, abstinendum est, ne teneatur id, quod responderet Dec. Soc. qui cum consulisset pro vtraque parte, interrogatus per Decium pro qua parte consulisset, respondit argutè pro parte, pro qua consuluit dominatio sua.

76 Ex quibus corollarie inferunt limitatio ad l. 1. C. de furtis, q. allegans contraria non auditur; nam hoc non procedit in aduocante in casu dubio, vel in modica variatione facta pro vtraque parte modo quo supra dictum est, Adde ad Diaz. reg. 25.

77 Quæ ad materiam l. licet, C. de procuratorib. &

Vincentij Carotij Tractatus

I. si qui aduocatorum, C. de postulan. an liceat aduocato, vel procuratori pacisci de quota litis. Vtique nec aduocato, nec procuratori iuribus adductis, ubi est p. na priuationis officij, & falsi. Granat. Theoremata. 12, sub num. 4.

- 78 Dicitur autem pactum de quota litis, siue de tota re, siue de parte, vel vna re tantum, etiam minima; nā hoc vnum attenditur, vt sit in litem deductum. glof. & Doctores, in d. l. item, & in d. l. si qui aduocatorum, siue aliquod vltra salariū debuit, Specul. de aduocato, §. si quis, Angelic. in verbo aduocatus, nu. 15. Plot. de in litem iurand. §. 16. num. 10.

Cui addo bene loquentes, Afil. in consl. regni in tit. de iustit. & iniustitia particul. de aduocato, col. 1. vers. 3, cum clientulo, Paris de iudicat. tit. de excessu aduoc. ubi inquit, q. tenetur del. Iulia, de vi. priuata, lex scna rus, ff. cod. ut. ubi secundum glo. tenetur falsi, & etiam criminis concussioni, l. 2, ff. de concussor.

- 79 Declaratur primo loco, litem, cum materia, & l. si aduocatorum, cum materia, vt non procedat quando promittitur aliquid certum, sed non respectu eius, q. al. htem deductum, puta, promitto tibi decem siue causa vincatur, siue non: oam hoc non dicitur pactum de quota litis, ita suboscure Bar. ad l. sumptus, ff. de pact. Plot. vt supra, num. 10.

Cui addo summam Angelic. in verbo aduocatus, n. 15, & hoc est magis communis opinio, lafin l. 1, C. de pact. Petr. de Venzola in pract. artis notariarum, in tit. de iurif. pact. num. 6. Roland. pulchre ad attestans consil. 16, num. 21. vol. 3.

- 80 Ex quibus superius adductis sequitur corollarie vnum ad intellectum, l. si remunerandi, §. Maurus, ff. mand. Vbi nemo priuandus est officio suo, tamen hoc fallit in aduocato, vel procuratore pacifcentib. de quota litis etiā minima. Ita in terminis infer Roma, in l. si verb. §. de vito, num. 63, ff. solut. matrim.

- 81 Secundo inferitur, vt licet de minimis non sit curandum, §. Scio, ff. de in integrum restitutione, tamen attēditur cōtra aduocatos, & procuratores pacifcentes de quota litis etiam minima.

- 82 Declaratur secundo, vt non procedat in procuratore constituto in rem suam, qui tanquam cessionarius palam litigaret, nam non diceretur pacisci de quota litis, Paris. consl. 19 num. 53. & 54. vol. 3. Castr. ad l. per diuersos, col. 2. C. mandat.

- 83 Subdeclaratur sano modo in cessione reali, que nō supererit aliam machinationem simulationis, quia in eorum effect facta, et de don. vel vend. pro vero, iusto, & legitimo pretio realiter, & cum effectu soluto, & exburfato non confellato, Si verb. esset facta cessione par tito donationis, partim titulo venditionis, vel si ue iusta causa, vel non apparetur nisi per confessionem cedentis, & cessionarij, præsumeretur simulatio, vt pulchre determinant sacrum Doct. auditoriū 177.

- 84 in nouis, & hec est cōmunis opinio, vt ibi in additum.

- 85 Ex quibus inferitur corollarie ad intellectum l. ab Anastasio, C. mandat. Cui addo, eū venerit casus, Alex. ad l. singularia, colum. fin. ff. si cert. petat. Bar. cōf. 90. num. 3. Fabian. de Monte, de empt. & vendit. quæst. 2. principal. num. 20.

- 86 Declaratur tertio, multis concurrentibus, si si fiat ante litem motam, secus si post. Item super re litigiosa, secus si est in rem litigiosam. Tertio cum aduocato, vel procuratore in iudicio, gl. in l. qui quis, §. prate-

res, in verbo contractum, C. de postulan. Afflic. decif. 223. Pinell. de bonis matern. l. 2. part. 2. num. 33. & de rescind. vendit. cap. 2. num. 33. & Reu. consl. 49. Burgund. decif. 41. num. 43. dicens in foro conscientie licere, si fouetur iustitia, secus in foro fori. Vnde Port. Instr. Mandat. docet modum concipiendi verba, ne sapiant quotam litis, puta si in causa obtincho, promitto tibi viginti nulla facta mēone litis, & est promissio honesta, secundum eum. Addo Guid. Pap. quæst. 102. & ibi cum permittit aduocato, vel procuratori pactum de certa mercede pro causa deducenda, vtiq. in finem, Roffred. in forma libelli de salar. & offic. iudic. par. 5. num. 12. & ita pluries in casu victorie iudicatum alle tit Paris de fin. tit. de excessu aduocatorū. Vrsil. Quod pluries in facto habuisse ad Afflic. decif. 123. Vnde in foro conscientie, non admittit Dominie. Soto, de in iustitia, & iure, lib. 5. lib. 3. artic. 4. colum. 4. post med. um sed tantum pacifici hec est in vt tamis partem eua sent causa. Sed vltra Plot. Roland. & alios supra alle 86 gatos, queritur in hac materia, licet vt dictum est cōtra pacifcentem de quota litis sint imposte plures p. n. z, puniuntur omnibus simul? Vtique non, sed priuationis tantum, Franc. de Marc. decif. 470. par. 1. & 19. part. 1. & ita index ab eo habet, quid priuantur quandoque ab accessu, non ad omnes Curias, sed supetiores tantum.

- 87 Ex quibus corollarie inferitur limitatio ad l. nemo martyres, C. de sacrosanc. eccle. ubi imponitur duplex pena, scilicet annulationis actus, & extraordinarie, quia ibi speciale est propter commercium prohibiti rei facere, vt ibi per Bald. Valer tamē consero de aliquo certo salario sibi dando, vltra Palmarium, si viceerit. Nauarr. in cit. loco. Vnde ad alios casus extendi non debet. Sed quo tempore debeatur solus salarium aduocato, vel procuratori, glo. in l. venditor, §. si constat in verb. salarium, ff. communia prediorum, tenet in princip. litis, argumentum illius, l. & hoc opinioem dixit veritorem Alex. ad l. diem fundo, ff. de offic. assessoris, & vult et hec opinio quandoque, & quandoque non. Vult, quia aduocatus, vel procurator iam habuerit, quod debetur. Inuult, quia qñq. nō ita ani mosē patrocinauit iā habita solutione, & satisfactioe, Alij tenent lite, vel iudicio pendente, Bartol. in l. propterandum, §. illo, in vltimo notat. C. de iudic. in l. archiatri. C. de professoribus & medicis, lib. 10. Specu. de magistris, versiculo super salario, & in titu de salario, §. sequitur, vers. si quando soluerit, & hec opinio in Camera Spirenfi Imperiali tenetur, vt restat Misog. cent. 3. obferu. 7. Altera est opinio, vt in fine, litis debeatur, & hec est communis opinio, lafon ad l. diem fundo, oum. 1. ff. de offic. assessorum, Villalob. io recollet. litera A. num. 6. communem quoque dicit Soares in Thebau, liteta A. num. 106. Graout. Theorema 2. sub nu. 4. Firm. io verbo aduocatus, sub nu. 60.

- 88 Quid in procuratore ad negocia (factorem Tuderini appellat.) Vtique non debetur nisi conuentum, sic Alex. in terminis consl. 109. lib. 6. ubi loquitur de procuratore deputato ad dandum pecuniam ad campium, & ad trahendum, Nat. consl. 376. num. 1. & 6. vers. non obstat. Granat. Theorem. 12. sub nu. 8.

Cui addo ab eo non allegatum, & in materia vlti ter loquentem Petr. iacoban sua practica, tit. de cont. actione mandat. Vbi ait, quod sumptus bona fide facti repetere poterit actione mandati contraria, nisi

- in mandato certa quantitas effect expressa pro expen-
dendo, quia in eo, quod excederet, licet effect vultus ge-
nerum, agi non possit, vt Instit. mandat. §. si quis exequi
tur bonus textus in materia, in l. idemque, §. item La-
beo, ff. manda. vbi si quod est datum salarii, an alios
sumptos repetit, item si quid fecit ad sui salarii, &
voluptatem, nam permittitur aliquid accipere, & sic
aliquam recreationem habere possunt similiter in ve-
cturis, & cibarijs, & similibus, & hoc ponit Bald. in l.
etiam, C. mandat.
93. Quid in procuratore reuocatur? Vtique salarii de-
betur, Bart. in l. post litē, ver. aduerse adhuc, ff. de pro-
curat. Firm. in verb. procurator, & in verbo salarii,
sub num. 40. & ex magno salarii magnus Doctor re-
putatur, Coraf. de communi opinione, lib. 1. tit. 5. in-
spect. §. num. 65.
94. Et quantum agitur, in presenti de materia iudicia-
li in hac locati & conducti materia, quare vnum. Sé-
pronius est artifex solitus locare operas suas, litigat
an si obtineat in expensis ratione victorie (de his enim
loquitur) debeat haberi ratio damni personalis, quia sic
litigando per multos dies, non poterit locare operas
suas, vtique, sic Specul. & ibi Lu. And. in addit. in tit.
de expensis, §. fin. ver. quid si victor artifex, Bart. in ca.
finem litibus de dolo, & contumacia, las ad l. prophan-
dam §. fin. autem alterutra, nu. 13. C. de iudic. in l. lan-
cinus, num. 8. C. eodem, in l. 1. §. fin. num. 20. ff. si quis
ius dicenti non obtemperat, Lanfranc. in cap. quoniam
contra in verbo expensis, num. 54. de probat. K. e. ff.
in tit. de expensat. 3. num. 55. & iterum art. 8. no. 14.
lib. 3. Grauat. ad Vestrum lib. 8. cap. 2. num. 11.
- Cuius ad ab eo non allegatur, s. Aret. in §. hac autem
omnia, num. 6. de pena iudicis, qui temere litigauit,
Bart. in l. si procurator, la secunda, ff. rem ratam haberi,
vbi Paul. Castren. dicit esse casum valde quotidianum
num. & practicabilem, & sepius in facto euenire, &
esse gl. valde celebrem & memorie commendandum
in l. 1. ff. de alienat. iudic. montan. causa facta, Cur. iun.
in l. 1. §. fin. post Alex. num. 5. & 6. ff. quis ius dicenti,
Afin. practica, §. 32 cap. 3. num. 13. dicens ita intel-
legendum Bart. in l. non ignorat, C. de fruct. & lit. exp.
dam de damnis loquitur, Pedemont. decif. 46. nu. 1. t.
Alberic. in l. sed & si lege, §. quod autem, ff. de petit. h.
reditatis. Et addit. q. non sunt considerande expensis
nimis delicate.
95. Vnde si rusticus solitus ire pedester, veniat ad ciuita-
tem cum equo, causa sollicitandi litem, non rescindit-
ur glo. in l. idemque, §. item Labeo, ff. mandat. quam
singularem dicit Cels. ad Lant. in cap. de expens. sub
nom. 18. quem videas, quia bene loquitur.
96. Et ad propositum presentis indagations de salarijs
aduocatorum, & procuratorum quero, an acquisita ex
eis non in officijs, neq. ex publico dicatur aduentitij,
ita vt pater in eo habeat vsum fructum, vel quasi cas-
trense, vt sit dominus liber, & absolute? Et Specul. l. qui
fortasse habuit filium aduocatum, tenuit quod sit ad-
uentitium tantum, & non quasi casrense, in tit. de actor.
§. 1. sequitur Bal. ad l. cum oportet, C. de bonis, quae
liberi, col. 4. summa Angel. in verb. peculium, nu. 4.
97. Amplians hoc idem in remigibus, & nauis, & alijs
officijs nauium, quorum salarii est quasi casren-
se, quando ex publico soluitur, secus si ex priuata cau-
sa, vt per eum, lare Rimin. in §. 1. Instit. per quas perso-
nas nobis acquiritur, nu. 61. cū sequenti. Comendat

- & sequitur Em. S. Soarez in suo thesaur. liteta P. 2. §. 3.
94. Contraria est opinio, vt hoc dicatur peculium quasi
Castrense, ita vt testari & libere disponere possit, & ita
tenoit gl. in §. 1. Instit. per quas personas nobis acquiritur,
& ibi sequuntur Aret. Faber. Port. & alij, Bald. &
las. in l. fin. C. de inoffic. testam. Part. per illum textum
in l. fin. C. de silentiis. lib. 1. 1. & hac hodie est, nedum
communis, sed magis communis opinio, 2. quia in iudi-
cando, & consulendo non est recedendum, Vnu. lib. 1.
opin. 249. Ioan. Lup. in rob. de donat. §. 62. num. 21.
pract. Cancellarij fol. 82. dicens esse textum vrgentis-
simum in l. si pater, §. si seruus, & l. haereditatem, §. 1.
ff. de castren. peculio, & l. C. de castren. pecul. lib. 12.
dicens ponderandum medium, eum quo res querit-
ur, Bertrach. in verbo aduocatus, num. 20. vbi salarii
clientulorum succedunt loco publicorum salariorum,
Rimin. ad §. 1. Instit. per quas personas nobis acq. num.
89. cū seq. vbi in procuratore loquitur, & videas, nec
in legitimam imputatur, Crafin. trac. de legit. q. 26.
- Quae opinio probatur clare (ni fallor) ex l. fori, C. de
aduocat. diuer. iudic. vbi text. appellat peculium quasi
Castrense, nedum quod ex professione, & salarijs ac-
quiritur, sed quicquid eius occasione paratur.
95. Secundo pro hac opinione facit, quia clerici non
percipiunt fructus beneficiorum ex publico, & procul-
dubio in his, quasi castrense peculium habere dicit-
ur, la sacrosanctae, C. de sacros. eccles. Vnde pater tene-
tur ad eorum restitutionem si extant, fin autem non
extant, ad pretium, Afflicti, decif. 241.
96. Tercio facit, quia in aduocatis, & Procuratoribus,
& notarijs moderni temporis salarii partium est su-
brogatum in locū salarii ex publico. Aufer. q. 10. vbi
etiam testatur de communi opinione.
- Et vltia Vini, superius allegatum dicit magis com-
munem Iulius Clarus attestans etiam libere de eis te-
stari posse, de testam. q. 17. in fine, Clem. de patria
potestate effectus q. num. 7. cum sequentib. Borgn. de
usufruct. molieri s. sub num. 101. dicit tamen num.
quod verum non videtur, quod si testatur, vel dispo-
nant, non praedictum usufructui patris, quia in his pa-
ter non habet usufructum, vt pater ex praedictis, nec
Franc. Mare. decif. 837. part. 1. de hoc in specie aliquid
dicit, las. in l. 1. in fine. de procuratoribus, vbi tenet ve-
rum in salario aduocati, secus in salario procuratoris,
in quibus hoc casu ex praedictis nulla est differentia
& ob id Bald. in l. fori loquitur dubitative tantū. Ma-
gis tñ communis opinio est, vt in procuratore non dica-
tur peculium quasi castrense, Riminald. ad §. 1. Instit.
per quas personas numer. 61. de consuetudine tamen
tenetur idem in viroque Franc. Cales ad l. procurato-
rem habens in verbo, lesus, num. 100. ex quibus vide-
tur inferri posse ad vnu, quod si aliquis filius familias
in vrbē, vel abbi inseruium per multos annos alicui
Principi, vel temporali, vel spirituali, & procius longo
seruitio aliquid acquiritur, quod dies possit pecu-
lium quasi castrense, & de eo libere disporre possit.
- Et hanc questionem cum Angeli cautela cōcludit,
Ang. in l. 1. §. 2. ait prator. de postulat. dicit neminem
sine salarii aduocare, Bonac. de cautelis, litera A. fol. 4.
97. Et addit. ponit Mant. singul. 245. vbi conciliando
quasdam glossas ad inuicem contrarias; nam in l. 1. ff.
de procur. dicit mandatum debere esse gratuitum, &
in l. eos, ff. de tutel. dicit, q. cum salario constituitur, Re-
sponder. q. vbi natura mandati est gratuitum: si tamen

Vincentij Carotij Tractatus

per educatione penmittatur salarium, hoc non est prohibitu a lege, quia alias nullus procurator inueniret.

* Vnde, in materia procuratoris recepta est conclusio, q. procurator salarium petere non potest, nisi constitutum sit, gl. & Bart. in l. 1. §. aduocatus, ff. de var. & extr. ad cogn. Fulg. in l. salarium, ff. mand. Alex. consil. 109. vol. 6. Dec. consil. 113. in fine, Anton. Gabr. de procurat. concl. 5. Menoc. consil. 128. nu. 4. lib. 3.

Limita, vt non procedat in solito locare operas suas, Bart. in l. 1. §. iudi. ff. de var. & extr. ad cogn. Sal. in Laduerfus, C. n. audat. Soc. consil. 196. col. fin. vers. 4. & ultimo.

Sublimita, nisi fuisset habiturus alium gratis, & sic non fuisset conducturus, Federic. consil. 218. Sed cur non fuit ab initio?

Limita secundum, vt pactum nudu producat actionem ad fauorem salarii aduocati, vel procuratoris, ne de labore decipiantur, Exca. de pact. limitat. 26. & 64. vbi reputat valde notabile.

Et q. Doctores, vel officiales debetur salarium, sine aliquo diminutione, vel retentione, Castren. consil. 195. in princip. Dec. in l. illud, num. 4. C. de collat.

Et si aduocato sit promissum salarium pro causis peragendis in ciuitate, si sit extra ciuitatem in studio, idem salarium habere debet, Soc. consil. 35. col. 4. in fin. per l. Seiz Pamphile, de fund. instruct.

Et aduocatus qui iurauit defendere iura Ecclesie, si in aliquo cognoscit non fovere iustam causam, non debet iurare, nec ab Ecclesia habebitur pro perituro, nisi exspectatu exitu cause, gl. & ibi Bald. in cap. breui, de iurcurando, commendat. las. in l. rem non nouam, nu. C. de indic.

Quid si aliquis doctorandus, iurauit non aduocare sine salatio, an non obseruatio sit perituro, vtique non, Bald. in l. si ad excludendum, C. de reb. credit. vbi ratio non reddit, quia iuramentum non est obseruandum, quando ex obseruantia sequitur iniustitia, vel proprii salatis dispendium, vel alterius detrimentum, & vbi cum que petus est seruare, quam non seruare, cap. a. de pact. lib. 6. reputat valde singulare, las. in §. item si quis postulante, nu. 68. de act. Nec admittitur procurator ad recipiendum salarium a communi, las. in l. pet. hanc, in 1. not. C. de erog. milit. ann. lib. 10. :

Rerum Inuentoribus,

De mercede occasonata,

QVÆSTIO IX.

OCCVRRIT successiue alia non inutilis indagatio, quæ (si las. credimus) practicabilis est, & sepius in facto occurrens ad materiam l. falsi, §. qui alienam, ff. de furt. de salario, siue mercede, aut recognitione rei amissa per aliquem repetitæ, quod salarii greci Minitra appellant, idest præmium indicis, exponit Bude. in annot. prioribus, de offic. prætoris, & in annot. posterioribus, in tit. de furtis, Ale. lib. 2. prætermissorum, in tit. de furtis. Et pro parte negarij facit textus in §. qui alienam, de quo supra ibi, quid enim si id, qd greci, &c. & ibi, & non si probè petat aliquid. Secundo pro hac parte facit, quia lege iustitiae trector rem inuentam Domino restituere, Cano. si quid inuenisti, 14. q. 5. ergo gratis facere debet,

Pro contraria verò parte est textus in l. 1. in ff. ad leg. R. hodium de iactu, vbi datur præmiu inuentionis, & est tex. qui loquitur in actione locati, & conducti.

Secundo ad idem facit textus in l. 3. §. si tibi indicium, ff. de cond. ob turp. caus. vbi similiter datur præmiu ad indicandum.

Pro resolutione ponam aliquas conclusiones, quarum prima sit. Pro re iam inuenta, & eius restitutione non est licitum aliquid accipere, d. l. falsi, §. qui alienam, ff. de furtis.

Secunda sit conclusio, Pro labore impenso in re perquirenda, & inuenienda iustè mercedem aliquam recipere, & retinere potest, Bart. in d. l. falsi, & valde commendat las. in l. 4. §. si tibi indicium, sub num. 2. ff. de cond. ob turp. caus. dicens quæstionem hanc esse valde vtilem, & sepius in facto occurrere. Fel. in cap. dilecti, num. 7. de accusationibus, Cassian. in consuet. Burgund. §. 3. num. 1.

Tertia sit conclusio, Iuste recipitur, & retinetur, q. fuerit datum ob rei inuenta restitutionem, modo saltem ex consuetudine quibusdam apparat Dominu id libere dedisse, & sponte, Dadae, Couar. in regul. peccatum part. 2. §. 3. num. 3. in fine, jllis enim concurrentibus videtur remuneratoria donatio, & recognitio, propter occasionalis voluntaria, & spontanea.

De conditione ob causam, seu

De mercede remuneratoria:

QVÆSTIO X.

QVÆRO ad materiam l. si pater, §. 1. ff. de donation. an liceat recipere mercedem pro indicando, an liceat defendere ab hostibus, vel latronibus, & similibus. Et videbatur dicendum primo loco, q. non, quia ex iuris præcepto tenetur quis aliquod ab iniuria defendere, capitulo siue, vbi gloss. & Doct. de sententia excommunication. cap. dilecti, eodem titulo, lib. 6. & hæc est vltior opinio. Contrarius in regula peccatum, parte secunda, §. 3. sub numero quarto. Contrarium videtur sentire text. in l. si pater, §. fin. ff. de donat. vbi licite accipitur, est, & appellatur merces, remuneratoria.

Quare pro resolutione considerandi sunt aliqui casus principales.

Prima sit conclusio. Licetum est mercedem recipere pro defendendo aliquem ab iniuria, vel offensa, licet ad hoc teneatur iustitia, vel charitatis præcepto, d. l. si pater, §. 1. ff. de donat. vbi Iuriconsult. appellat mercedem, & saltem iustum pro mercedis labore, & non potest talis recognitio reuocari, etiam p te recta ingratitudinis, & hæc hodie est communis opinio, Boer. decis. 27. Roman. consil. 26. num. 8. Fortun. in l. 1. §. ius naturale, num. 62. ff. de iust. & iur. Gozad. consil. 50. num. 10. Curt. sen. consil. 66. omni a. Gramm. decis. 65. num. 24. Eman. in suo Thesaur. litera D, nu. 239. Quam l. singularem, & perpetuam notandam dixit Roman. sing. 30. donat. ad limitationem l. si C. de reuocand. donat. cap. propter. de donat. & §. Alia, in fin. cod. vt donatio, vel recognitio non reuocetur etiam ex cap. ingratitudinis, quando sit remuneratoria. Valde etiam

- 3 etiam commendatur Marfil. sing. 133. num. 4. ubi etiam subdit vnum aliquid in hac materia recognitionis haberi satis notabile, quod licet privilegium exemptionis ex ingratitudine reuocetur, Bald. in l. 2. C. de liber. & eorum liber. tamen fallit, quando talis concessio effectus in recognitionem & remunerationem, Alciat. conf. 215. vol. 1. & hæc est communis opinio, Soarez. in suo thesaur. litera D, no. 240. ex causa tamen reuocabit, iustificans singula re. in l. & hoc iure, num. 54. ff. de iustitia & iure. est communis opinio, Eman. in suo thesaur. litera D, num. 263.
- 4 Vnde si eueuerit casus, quod defenderit quis eius principem ab aliqua offensa, prout fecit occurrat, & in recognitionem dederit aliquod privilegium, vel immunitatem, quod ex ingratitudine non reuocabitur, & sic subampliat dispositio, si pater, §. si. vt procedat siue recognitionis laboris fiat in specie aliqua, vel quantitate, siue in privilegio vel immunitate.
- Adde Bald. in l. precebus, num. 13. C. de temp. doc. in cap. de probat. Castrensis in l. digna vox, C. de legib. Dec. conf. 604. nu. 9. & conf. 589. num. 5. Crauet. conf. 241. num. 10. Gram. conf. 100. num. 97. 98. & 100. lite. Tiber. Decian. respon. 35. num. 29.
- 5 Quæ conclusio, vltra Alex. in allegato conf. 215. & Marfil. sing. 373. ampliat vno notabili modo. Vt nec de plenitudine potestatis Princeps reuocare possit id, quod per viam privilegii, vel immunitatis concessit in recognitionem, premium, vel mercedem laboris, vel meritum, Alex. conf. 54. col. penult. lib. 4. Soc. sen. conf. 54. col. 34. lib. 1. Paris. conf. 11. num. 44. & sequent. lib. 2. col. 2. nu. 127. & sequent. lib. 4. Rui. conf. 217. num. 7. lib. 2. conf. 133. num. 4. lib. 3. Gram. concl. ciuil. 100. num. 69. lite. Decian. respon. 25. num. 13. Nat. conf. 122. Roland. a Valle conf. 66. num. 38. lib. 2. & hæc est communis opinio, Ioseph. de Ludouic. conclus. 18. illat. 122. fol. 56. Mafcard. in verb. merita.
- 6 Subampliat etiam §. si casus iur. querendum in spectantem, & in simplici promissione recognitionis laboris, quia etiam successor seruare reuocatur, Ruin. conf. 36. nu. 17. lib. 1. conf. 69. ou. 24. & conf. 99. nu. 7. lib. 3.
- 7 Tenetur autem successor seruare recognitionem antecessoris, si iure hæreditario succedat, Ist. in l. 1. nu. 14. de conf. Princip. Dec. in cap. 1. num. 17. vbi Felu. num. 2. de Probat. Patif. conf. 3. num. 102. lib. 4. Tiber. Decian. conf. 35. num. 44. cum sequent. lib. 1.
- 8 Si verò succedere per electionem, non teneretur, nisi si recognitio effectus facta per viam contrafactus, & Regnum non immodice læderetur, Oldr. conf. 94. Nat. conf. 122. num. 3. Roland. cop. 66. num. 38. lib. 2. conf. 45. num. 13. lib. 3. Ioseph. de Ludouicis concl. 16. illat. 122. declarat. 4. in fine fol. 56.
- 9 Ampliat secundum loco, vt talis concessio Principis ob benemerita præsumatur motu proprio facta, Alber. in l. 1. in prin. si quod quisque iur. Commendat. Alex. in l. 3. ff. quod quisque iur. iustad. l. ex hoc iure, num. 56. ff. de iust. & iure.
- 10 Ex quibus corollarie habetur limitatio ad esp. motu proprio, de præbend. in 6. vt non habeat locum præcedentibus meritis, Merces vt. 1. premium, siue recognitio principis, paucis concludendo, multos debet habere comites, & qualitates, Primum, ne lædat supremam Principis auctoritatem, Soc. sen. conf. 6. num. 6. lib. 3. Secundum, ne valor mercedis, excedat vltra dimidium valoris meritum, Bald. & capeti in athen.

- ex testamento, C. de collat. Tertium, quod recognitiones Principum non sunt mensurandæ ad vnguem meritis, quia liberalitas Principis supplet, Barbar. in cap. fides, col. 2. de refeript. & de meritis sufficit assertio Principis in præiudicium ipsius inter personas etiam prohibitas, secus in præiudicium aliorum, Dec. conf. 197. col. 3. Gram. conf. 100. num. 15. Nat. conf. 267. nu. 16. conf. 523. nu. 31. Beltr. conf. 42. nu. 4. lib. 2.
- 11 Subampliat, vt procedat necdum in Principe, sed in quocunque alio in dignitate posito, prout in Comit. Palatino tenuit Rota in vna Rauenntensis legitimatione, vt per Put. dec. 114. pat. 4. ex lat. conf. 229. col. 2. & conf. 103. col. 4. in fine vol. 4.
- 12 Ex quibus sequitur corollarie vnum, quod adeo fauorabilis est merces, premium, salarium, remuneratio, & recognitio laboris, & meritum, vt fir. potentior, & præualeat vitio ingratitudinis, licet, & præualeat plenitudinis potestatis Principum, & necdum obliget ipsos, sed etiam eorum successores, siue sint hæreditarii per electionem.
- 13 Licet igitur dici soleat, supremus Princeps omnia potest, solum de plenitudine potestatis, tamen remuneratio, & mercedem datam tollere non potest.
- 14 Et vltra late adducta per Ioseph. de Ludouic. plene tractantem concl. 16. illat. 122. adde vnum alium notabilem effectum, vt Princeps etiam ex causa plurius iusta reuocare, vel modificare non possit, Nat. conf. 512. num. 30. & hæc est communis opinio, Viru. lib. 1. commun. opin. in verbo donatio vbi cūque. Burf. conf. 31. num. 6. lib. 3.
- 15 Ex quibus corollarie inferitur intellectus ad l. omnia, quæ iure, ff. de reg. iur. vt non procedat in donatione remuneratoria, in mercede laboris, quæ per contrarium vitium ingratitudinis non reuocatur, vt patet ex prædictis, quibus adde Bald. in cap. 1. §. fin. quæ fuit primo causa, benefic. amittend. Ferrer. conf. 94. Palat. Rubens de donat. inter vit. & vxor. §. 58. nu. 6. Burfatt. conf. 31. num. 4.
- Cui ex abundanti adde Patif. in consuet. tit. 1. §. 30. num. 99. Boer. dec. 17. Petr. Daenn. regul. 214. nu. 4. Fortum. in l. 1. §. ius naturale, hum. 62. ff. de iust. & iure, Curt. Sen. conf. 66. num. 2. Grammat. dec. 65. nu. metu 24. Gozad. conf. 5. nu. 4.
- 16 Secundo corollarie inferitur intellectus ad l. nemo potest mutare, ff. de reg. iur. vt procedat in Principe, qui remuneratus, quia & mutare non potest, etiam ex causa ingratitudinis de plenitudine potestatis, & ex quauis iusta causa, nec tollere, nec modificare.
- 17 Ampliat secundo loco principaliter dispositio l. si pater, §. 1. ff. de donation. vt procedat in officiali, cui ex causa mercedis, premij, & remunerationis potest aliquod donari, etiam officio durante, Ita Doct. ad l. principalibus, ff. si cer. per. vbi l. limitat. 6. Dec. limitat. §. per l. Aquilus regulus, ff. eod. de donat. quæ frateruizat, & eiuldem est materie cum d. l. si pater. §. 1. & loquitur in terminis mercedis locati, & conducti, vbi durante officio fuit concessa prætori habitatio in mercedem seruicij præstiti, absque eo, quod teneatur ad pensionem aliquam, & sic est tacita locatio cum peniobne remuneratoria. Vnde, si dum est in officio Prætor, vel Gubernator Todertensis, si conferat in te beneficium aliquod quoad prætor est, potes libere concedere usum domus forte pro eius familia, Rabali pro ego, & similibus, ex quibus corollarie inferitur intellectus.

Vincentij Carocij Tractatus

lectus & limitatio ad l. 1. C. de contrah. iudic. ut non procedat in donatione remuneratoria, & sic in verba illa commodo &c. ibi, Ad quasvisque res &c. non referuntur ad causam remuneratorias.

- 19 Ampliatur tertio loco dispositio, l. si pater. §. 1. ut non reuocetur, etiam per superuenientiam liberorum, & sic dispositio. L. si inquam non procedit in donatione remuneratoria, & in premio & mercede laboris. Bal. in d. li. inquam, in 2. lecta, & hac est communis opinio. Dec. conf. 365. num. 10. laf. conf. 154. num. 2. lib. 2. Rip. in d. li. inquam, q. 14. lul. Clar. in §. donatio, q. 23. verum nem. quaro, an depositio.

Cui adde bene in materia loquentes, & de communipariter attestantes Roma. conf. 26. col. 2. in li. vero, §. de viro, limitat. 18. ff. solu. matrim. laf. ad, li. non finem. §. libertus, col. 5. num. 8. ff. de condi. indeb. in l. ex hoc iure, col. 2. §. ff. de iustit. & iur. laf. conf. 171. col. 2. & sequen. vol. 4. 10. Croc. in c. Raynunnus, num. 23. de testamen. Soci. conf. 195. col. 3. conf. 36. col. fin. vol. 3. Corn. conf. 194. col. 1. vol. 3. Purpurat. ad l. licet. col. 8. C. de pact. Alex. conf. 39. vol. 4. in 3. dub. conf. 162. vol. 6. Rip. lib. 3. respon. 13. Dec. conf. 39. & 673. Bertran. conf. 21. col. 1. vol. 1. conf. 131. col. 1. vol. 1. Paris. conf. 75. col. 5. vol. 2. Mant. conf. 51. Socin. iun. conf. 213. col. 4. vol. 3. Ruin. conf. 98. col. 2. & enl. 10. vol. 1. late Ant. Gabr. de donat. concl. 2 sub nu. 45.

Cui adde idem attestantem Bursat. conf. 31. nu. 6. vol. 1. conf. 209. num. 15. vol. 3. Ioseph. de Ludovic. conf. 18 allatio 12. fol. 37. Soarez. in Thesaur. receptat. sentent. littera D. num. 241. Repetitor. ad Feli. in verb. Donatio, num. 2.

- 20 Tantum igitur est virtutis, efficaciz & potentiz mercedis recognitio, & premium laboris, ut prefatur dilectionis tacite filiorum.

- 21 Vnde inferitur ad materiam l. isti quidem, ff. quod metus causa, quod licet pater prefaturum plus dilige re filium, quam se ipsum, tamen ex filiorum superuenientia non censetur reuocasse actum remuneratorium, ad tollendum vitium ingratitudinis, addendo ad ea, quae ponit Aleia. regu. 1. praesumptio. 1. Pulchre ultra cum Silua nuptia, lib. 1. num. 58.

- 22 Declaratur allegata conclusio in materia, l. si inquam, ne merces, premium, donatio, vel remuneratio reuocetur per superuenientiam filiorum in en, quod excedit valorem meritorum. Ruin. conf. 67. num. 10. vol. 5. Deci. conf. 21. Corn. conf. 194. col. 1. vol. 3. Soci. conf. 295. col. 4. vol. 1. conf. 215. col. 1. Rip. ad d. li. inquam, q. 14. & hac est communis opinio. Bertran. conf. 175. nu. 11. vol. 3. in nouis Diaz. reg. 213. limit. 6.

- 23 Declaratur secundo, quia non sufficit generalis assertio meritis in terminis, l. si inquam, nisi etiam merita verificentur. Bertran. conf. 135. col. 2. vol. in nouis; Ant. Gabr. de donat. concl. 3. num. 47. Mininger. centur. 4. obseruat. 75. reputans valde singulare ad multa instrumenta.

- 24 Ultra quos declarata esse verum, & procedere inter personas prohibitas, puta inter patrem, & filium, matrem, & vxorem, & similes; secus in persona, quae libere donare potest, quia sola donantis assertio sufficit, glo. ff. in l. si inquam, C. de collat. quam communiter acceptam attestatur ibi Alex. num. 5. Castren. conf. 345. postnum. 4. vers. tertio videtur, lib. 2. Corn. conf. 144. littera H. lib. 2. Cuius. iun. conf. 142. num. 32. Bello. conf. 74. num. 17. Guid. pap. dec. 95. lul. Clar.

in §. donatio, vers. sed hic necurrit, q. 3. Vbi reputat hanc indagationem notabilem, & vtilem Ioan. Cephal. conf. 94. num. 16. Soarez. in suo thesau. littera M. nu. 145. Sum. Angel. in verbo Donatio, num. 32. in §. Fitima, in verbo merita, & in verbo, confessio. Cephal. conf. 366. nu. 16. lib. 3. Vnde probanda est, Crauet. conf. 260. num. 2. Marfil. in l. 1. §. si quis dicatur, num. 2. de questionibus, late Cephal. conf. 343. num. 69. lib. 3. etiam si iuramentum interuenisset. Tiber. Decia. conf. 27. num. 28. 29. lib. 3. & inter suspectos praedicat etiam meriti Tiber. Decia. conf. 25. num. 4. lib. 1. Ioseph. de Ludovic. encl. 14. illatio. 18. Maran. de ord. iud. par. 2. in verbo confessio, num. 8. Crauet. de antiqu. temp. par. 1. vers. propositum. nu. 75.

- 25 Ponderanda igitur est clausula donationis per notariis apponi solita in instrumentis donationum, scilicet, pro beneficentia, & gratis seruimus &c. Si enim est inter personas prohibitas, puta inter patrem & filium, matrem, & vxorem, & similes, & nihil probat, aut inter personas non prohibitas, & probat, Sentit Celsus Vgo in tract. clausularum de clausula, contra, in princ. repetiendos opinionem Bal. & Oldra. de sequacium. & hanc dicit communem opinionem laf. conf. 154. num. 3. volu. 1. & sufficit generalis assertio mentiorum per verba enunciativa, absque eo, quod merita specificentur inter personas non prohibitas, non suspectas, & de quibus supra. Et hodie hac est magis communis opinio. laf. ad l. frater a fratre, nu. 44. ff. de condi. indeb. limit. 2. Cern. conf. 389. colum. fin. vol. 4. Ruin. conf. 44. circa finem, vol. 5. Anton. Gabr. de donat. concl. 1. sub num. 64. Maica. de probat. concl. 346. num. 31.

- 26 Ampliatur quarto loco principaliter dispensatio, d. li. pater, §. fin. ne sequitur aut innotat in recognitione ne premis, mercede, vel remuneratione. Bar. in d. §. ff. & in l. Aquilius regulas, & ibi Imo, ff. de condi. tit. Bal. in l. 2. in §. C. ne liceat potentioribus, & in l. si cum mihi, ff. de dolo, & in l. 3. C. qui bonis credere possunt, in l. si donatione, C. de collat. Cynan. l. ut libertis, col. 1. C. eodem. laf. ad l. ex hoc iure col. 9. ff. de iust. & iure. Ange. conf. 119. vers. Venio ad tertium. Rom. conf. 126. in 3. dub. Curt. conf. 68. Alex. conf. 216. col. 1. vol. 2. Aufrat. ad Tulos. dec. 381. Ferrer. cautel. 33. Mant. conf. 52. & 133. vol. 2. Ruin. conf. 3. col. 2. vol. 1. Ant. Gabr. de donat. concl. 1. nu. 68.

Cui amplissime trahenti in praecitato loco, addit, quod hac est communis opinio, Socin. iun. conf. 77. nu. 12. vol. 1. lul. Clar. in §. donatio, q. 16. vers. sed quid dicendum. Titaeque. infinitos pene cumulas, in l. si inquam, in verb. donazione legitas, no. 44. C. de reuocan. donat. laf. in l. non sortem, §. libertas, num. 2. ff. de condi. indeb. in l. ex hoc iure, nu. 53. ff. de iust. & iure. Didac. Segura in lab. chetodati, no. 91. ff. de leg. 1. Ant. de Cannat. in tract. innotat. in 1. par. q. 1. num. 16. Duenn. regu. 224. limit. 4. num. 4. Pinell. reat. latio tantum de bon. matern. l. 1. par. 3. num. 62. Caballin. de euid. §. 4. num. 1. Cephal. conf. 61. nu. 17. conf. 94. num. 18 Fusius singu. 126. littera D. Neutze. conf. 8. nu. 13. De magis commun. Bar. Sal. conf. 304. num. 5. vol. 3.

- 27 Vnde applicatio ad materiam, l. si pater, §. fin. si quis liberatus a meum ab incursu thimicord, vel benemitorum, & quodammodo pro mercede, vel remuneratione fecerit magnum donum, & fortasse merito, ruim,

tiom, quia fortasse a morte libetavit, quæ insinuatior requiritur in tam magno beneficio. Vtique nulla. Superat igitur omnes iuris solennitates, & cautelas, beneficij merces, premium, & remuneratio. Declata, ut merita specificentur, aliâ effect elusio. Misogger. hoc commendamus, centur, q. obferuat, 75.

28 Ampliatur quinto loco principaliter dispositio, d. l. si pater, §. si, ut habeat locum in donatione inter patrem, & filium, quæ licet regulariter non valeat. l. donationes, quas parentes, C. de donatio. inter virum, & uxorem, tamen fallit in donatione remuneratoria. gl. Batt. Bal. & alij in authen. vnde si parens, C. de inoffic. testame. Ioan. Crot. in repetit. l. frater a fratre, nu. 4. ff. de condi. indeb. Batt. in l. si tibi decem, §. si pactus, ff. de pact. in l. 1. §. neq. Castrense, col. pro. de coll. bonorum, in l. si quis pro eo, §. 1. in fi. de fidei iuribus, in tract. de duobus fratribus, col. 6. ver. deinde quæto, Bal. in l. 2. in 4. opposit. C. de inoffic. donationibus, in l. si pater, post princip. C. qui bonis eedere possunt in authen. ex testam. & ibi Corn. & alij. C. de collat. in l. si C. de viciis pro donato, Angel. in §. 1. in authen. de immensis donat. Castren. in l. Aquilinus, colum. 2. Floria in l. quæ pater, ff. famil. hereticum, Alex. consil. 20. col. 1. lib. 3. Aræ. consil. 17. col. 3. Corn. consil. 144. lib. 2. Barbac. consil. 11. col. 4. lib. 2. Socin. consil. 66. col. 2. lib. 1. Dec. consil. 136. l. in l. ex hoc iure, in 2. effe. Qu, ff. de iustit. & iure, in l. si non fortem, §. libertus, ff. de condi. indeb. late Titae. Quæ l. si vnaquam, in ver. bo. donatione, num. 19. C. de reuocan. donat.

* Cui adde bonum verbum, quod hæc est communis opinio, Dec. in l. si donatione, num. 10. C. de collat. Riminal. consil. 240. num. 3. Iul. Clar. in §. donatio, q. 8. ver. sic, hæc tamen, & c. Cephal. consil. 2. num. 13. lib. 1. Viui. lib. 1. opin. 74. ver. secundo fallit, Emanuel in suo thesaur. littera D, num. 198.

29 Et vltra Titae. Quæ l. Iul. Clar. supra citato, subampliatur hæc ampliatio, quod in dubio si ulla donationis causa adijciatur, & filius ante de patre prelatre meritis fuerit, valebit donatio, & ob merita censetur facta, & hæc est communis opinio. Crot. in repetitione l. frater a fratre, ff. de condi. indeb. num. 75.

30 Vnde, si filius contulerit in patrem aliqua beneficia, & post mortem post pater donat, præsumitur ex præcedentibus meritis, & sic prædicando erit cautus ad sustentandum donationem, attulari, & deducere saltem beneficia. per filium collata per aliquod tempus ante donationem, & beneficium, & quod filius hoc fecit in beneficium sui patris.

31 Ampliatur vltierius, ut talia bona filius non teneatur conferre cum fratribus. Dec. in l. si a patre, in l. si emancipati. C. de coll. Addentes ad Marthe. notab. 41. num. 9. vbi limitat quando constat fecisse intuitu meritum.

32 Ampliatur tertio, ut talis donatio non sit imputanda in legitimam, Cucc. de legitima in verb. ex substantia, num. 9. fol. 57.

33 Declaratur tamen præsens ampliatio, ut procedat, & locum habeat multis concurrentibus, Primò, quod filius contulerit in patrem ea beneficia, quæ de iure non tenebatur; non enim donari videtur, quod iure aliquo cogente conceditur, l. donari, ff. de donat. & de reg. iur. Ripad. l. si vnaquam, q. 14. lib. 3. respons. c. 13. Titae. Quæ l. in eadem l. in ver. donatione, num. 92. ver. quarta declaratio, Septuaginta requisitum est, q.

merita æquivalent donationi, aliâ non valebit, nisi, quatenus capiunt merita pro testido, censetur donatio simplex, & hæc est communis opinio, Bertrand. consil. 164. nu. 2. lib. 2. Iul. Clar. in §. donatio, q. 3. ver. si, sed nunquid, q. 8. ver. si. hoc tamen, dicens in hoc stari arbitrio iudicis, an æquivalent, vel non. Cassane. de Conductu. Burgund. rubr. 7. §. 5. num. 49. Cagnolad. l. 2. num. 196. C. de rescind. vendit. Soares, in thesaur. littera F, num. 39. l. in authen. Vnde si parens, nu. 16. C. de inoffic. testam. & idem Soares, littera D, num. 246. Pedemont. decil. 171. num. 19. Ioseph de Ludou. conclus. 14. illat. 14.

34 Tertium requisitum est, quod non statuat assertioni patris de meritis, etiam si illa in specie exprimeret, sed metita ipsa probanda sunt per filium, & hæc est communis opinio, l. in repet. l. frater a fratre, sub nu. 44. ver. secundo limita. ff. de condi. indeb. Corfe. consil. 289. col. 1. lib. 4. R. uin. consil. 14. in filib. 3. Pedemont. decil. 171. num. 19. Ioseph de Ludou. conclus. 14. illat. 11 fol. 26. Cui addit Viui. lib. 1. opin. 74. ver. & in hoc standum non est. l. in l. 14. num. 5. lib. 2. Emanuel Soares in suo thesaur. littera D, num. 201. l. in d. auth. vnde si parens, nu. 18. in fi.

35 Vltra quos omnes subampliatur vltierius, ut non sufficiat assertio patris, & enumeratio in specie meritum etiam cum iuramento, sed debent concurrere aliquæ præsumptiones, vel coniecturæ conuincere. l. in l. 154. col. 4. ver. 5. & clarius consil. 184. colum. penul. ver. sed præmissis, lib. 2. Magis clare Alciat. regula 1. præsumpt. 6. num. 3. respons. 584. num. 5. & quales esse debeant, iudicis arbitrio statuit, Iacob. Mevoh. de arbit. iudic. lib. 2. centur. 2. Cas. 134. Cott. in memorab. in verbo donatio facta filio, post Alex. consil. 8. lib. 2. Nicol. Fessal. de æstimo, & collectis, par. 4. c. 5. num. 6. qui tenet sufficere iuramentum, sed opinio Menoc. vltior videtur idem consil. 113. vol. 2.

36 Declaratur allegata conclusio, quod simpliciter assertioni non stetur, nisi habeat præsumptionem pro se, Crauet, de antiquit. tempore, parte 1. sect. 2. num. 69. Nicol. Fessal. de æstimo, parte 4. c. 5. nu. 18.

Declaratur secundo, quia quoad patrem statuit, ut ipsi contrauenire non possit, l. in d. l. frater a fratre, num. 44. l. in l. 3. Tibert. Decia. respons. 25. num. 4. lib. 1. Ioseph de Ludou. conclus. 14. illat. 88.

37 Et Quomodo, & quando merita dicantur æquivalentia, iudicis arbitrio statuit. Soci. consil. 295. col. 3. lib. 2. l. in l. consil. 154. num. 5. lib. 1. Curt. iun. consil. 126. num. 1. Purpur. ad l. cum quid, nu. 15. l. si cert. pec. Menoc. de arbit. lib. 2. cent. 2. casu 132.

38 Et quod assertioni non stetur in prohibitis prælati, patris, & similibus. Mat. l. singul. 6. c. 10. & 262. nu. 2. Kolan. consil. 98. nu. 42. & seq. vol. 2. Iul. Clar. in §. donatio, q. 3. ver. si, sed hic occurrunt Borgn. decil. 46. num. 444. & in repet. in verb. in prohibitis, & in verb. loca tor prælati, & in verb. rector. Bursat. consil. 15. num. 139. volu. 2. Oat. consil. 352. num. 3. vol. 2. Duen. regu. 139. num. 9. latè Iacob. Menoc. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 29. num. 14. cum seq. vbi nu. 40. ponit conclusionem receptissimam, quod donatio simpliciter facta inter patrem, & filium ulla facta mentione meritum in dubio intelligitur ex dicta causa, & Dec. in l. si donatione, num. 1. C. de collatio. Castren. in l. si Rufinus, C. de testam. militat. Curt. iun. consil. 54. nu. 3. Alciat. regu. 1. præsumpt. 30. Gomez. in §. actiones,

Vincentij Carocij Tractatus

nes, uo, 30, de actio. Cora. in l. frater a fratre, §. quæsi-
tum, num. 59. ff. de condic. indeb. vbi Cror. num. 79.
Ioan. Lup. de donat. inter vir. & vxor. §. 43. nom. 13.
verf. & ete dederim. R. iminal. ad princip. de donat. nu-
263. etiam si effemus in publico guarantigato instru-
mento. Mascat. concl. 184. 185. 186. & iterum 1049.
num. 8. In littera M. etiam si extat iuramentum appo-
situm, Serafin. & magis communi priuileg. 40. nu. 16.
licet in fe contrarium teneat.

- 39 Declara ois persona iurans esse valde legalis, &
speclate vitæ, vel nisi concurrant aliquæ coniecturæ
de veritate meritorum, aut virtutis, vel probitas dona-
tarij, vel similia. Grat. respon. 7. nu. 33. lib. 2. pulchre
Bal. in l. si. ff. de proba.

Declara secundo, vt sufficiat qualis qualis proba-
tio meritorum non exacta probano requiratur, Mar-
fil. ling. 610. Alea. conf. 18. vol. 3. Arclat. ad Alei. regu.
1. præsump. 6. Seraph. de iuram. ptuail. 40.

- 40 Vnde dum venimus in practica, fiat per partem in-
strumentum donationis, in quo pater non alicui sim-
pliciter, prout communitur heri solet, pro beneficiis,
tis, & gratis feruitijs, sed etiam fiat specialis enumera-
tio aliorum meritorum, de causis, loco, & tempore.
Vltimus apponatur iuramentum pro sigillo prædi-
ctorum, quibus peractis si ad illius executionem in iu-
dicio agatur, deducantur aliquæ verisimilitudines, vel
coniecturæ, quæ fortasse ex lectura instrumenti ali-
quatenus patere poterint, cum iudex eam audiet, vt
pulehre prædicare docet vltra alios Minsing. centu.
4. obserua. 75. & etiam obligatur hares iuratus, vt pro
cautela ponit Vero. de simulat. præsum. 7.

- 41 Verum recte considerando reducendo ad practici
supra dictas theoreticas, quæ feruicia excogitari pote-
runt, & in infirmitatibus, & alijs temporibus, ad quæ
filius in patrem non teneatur? Ea l. veluti, ff. de iustit.
& iure. Vnde donatio remuneratoria inter patrem, &
filium vere excogitari non potest, Ita pulchre sentit
Sali. in l. filie cuius, num. 12. C. sum. herede, quam fe-
quitur Kip. in l. femine, nu. 42. C. de secun. nup. Lan-
cel. & Polirus, in l. filium quem habetorem, num. 132.
C. famul. herede. Pinell. ad l. 1. par. 3. num. 62. illat. 11.
fol. 320. C. de bon. matern. Commendat Suarez, in suo
thelau. littera D, num. 198. Et licet Tiraqu. 10 d. 4. de-
clar. aliqua pro communi alicuius exempla, tamen &
illa parentibus debetur.

- 42 Et sequendo cum multis eumdem posset ex præ-
dictis inferri ad vnum circa intellectum, l. veluti, ff.
de iustit. & iu. debemus namque parentibus quasdam
operas, sed non omnes, de quibus supra ea Kip. & Ti-
raquel retulimus.

Secundo corollarie inferri intellectus, & limita-
tio ad regulam, vti lib. 6. vt non procedat in donatio-
ne remuneratoria inter patrē, & filium, quæ pro par-
te non meritorum, est donatio simplex, vt vidimus.

Quare ad id possunt ad ea, quæ late congerit erudi-
tus Alphar. reportat 220. & Clemens, de part. potest.
effe. 10. vbi remissius tantum loquitur.

- Amplius septimo loco, etiam inter maritum, &
uxorem, inter quos regulariter est prohibita donatio,
licet non remuneratoria, & pro mercede, & præmio,
Ias. in l. si diuortio. ff. de verb. oblig. Bart. in l. si volun-
tate, C. de fideicom. Bald. in l. 2. §. creditum, in vltima
oppositi, ff. si cert. per. Tiraq. ad l. si vtrinquam, in verbo
donatione largitus, num. 18. C. de reuocand. don.

- 43 Declara eo modo, quo dictum est in præcedente am-
pliatione inter patrem, & filium, quia iura & Doc. in
eis indistincte loquuntur.

Et vltra Tiraquel, & alios superius adductos circa
præsentem ampliationem adde, quod hæc est commu-
nis opinio, vt restatur Soc. consil. 66. lib. 1. Gome. de
contract. c. 4. num. 3. e. Viui. lib. 1. op. 75. fallen. 2. 10.
Cepha. conf. 6. num. 1. 2. lib. 1. Emau. Suarez in suo
thelau. littera D, num. 213.

- 44 Similiter vltra prædictos ampliat ista ampli-
tatione, vt procedat nedum quando merita processissent
immediate ab vno ex coniugibus, sed etiam si process-
issent a sanguine aliquo coniugis, cui donatur.
Ita in terminis Soci. conf. 66. nu. 2. lib. 1.

Et licet Pinel. contrarium sentiat, vt supra illat. 9.
eum per hoc dilaharetur totus titulus, ff. & C. de do-
nat. inter vir. & vxor. quia per hoc non destruitur, cum
regulariter donatio huiusmodi sit prohibita, & sicut
fauit in multis casibus, ut puta stante iuramento, quod
hodie in omni contractu apponitur, non tamen per
hoc huiusmodi materia destruitur, ita nec dicendum
est destrui per hanc limitationem. Quid enim iura-
mento in contractibus frequentius vt supra ex Burfa.
& alijs adduximus, & tamen ex magis * communi ta-
lis donatio valet, Suarez littera D, num. 208. Alea. in
cap. cum contingat, num. 196. eum seq. de iur. iuram.
Ant. Gabr. de magis communi attellatur, de dona. con-
clu. 3. num. 1. in fi.

Cui adde lo. Cror. in l. frater a fratre, num. 73. ff. de
condic. indeb. docet decif. 13. nom. 6 lo Cepha. conf. 61.
nu. 15. & 21. Viui. lib. 1. op. 75. Iul. Clar. in §. donatio,
q. 9. ver. qd. fit in ipsa donatione, doc. Perus. 66. nu. 19.

- 45 Illud non omitam, quod donatio consanguineo
presumitur in dubio causa potius consanguinitatis, q-
quam remunerationis, l. tutor, §. quia tutoribus, ff. de ex-
cusat. tuto. quem singularem dicit Röm. ling. 652. c. 6
fil. 207. & 255. lo. Lup. 10 rubr. de donat. §. 4. 5. colum.
pen. Cora. lib. 2. Miscol. c. 4. Coar. in cap. Ioan. num.
3. de testamen.

- 46 Amplia etiam, si ille consanguineus fuerit rector
alicuius ecclesiæ, vel alicuius, c. requisitus, de reftam.
Bar. & ibi Soci. multa notata digna adducit, in l. Cui-
bus, ff. de reb. dub. Ale. reg. 1. præsum. 28.

- 47 Limita quando consanguinei essent milites, hære-
ditatem, ff. de Castren. pecu. l. cum allegas, C. cod. tit.
Limita secundo, quando merita præcedissent, l. si ve-
ro non remunerandi, §. si vero, ff. manda glo. & Doc. in
l. si donatio, C. de collat.

- 48 Limita tertio, quando consanguineus assidue con-
uersaretur cum donante, d. l. cum allegas, & d. l. heredi-
tate. Alei. reg. 1. præsum. 30.

- 49 Amplius octauo loco principaliter dispositio, fit
pater, §. 1. ff. de dona. vt in eo non habeat locum statu-
tum Tudertinum, & alia huiusmodi prohibentia ma-
liorem contrahere sine certa solemnitate, poterit ta-
men donare ex causa remunerationis, vel pro mercede,
de præmio, & recognoitione, forma in hac, & statuti so-
lemnitate non obseruata, nec hic casus intelligitur in
statuto comprehensus, Granut. theorem. 25. limit. 7.
num. 35.

Cui adde (licet in materia sua faciente loquatur)
Lamberengi. de contract. mulierum glo. 23. num. 18.
Adde etiam sub dubio alicuius locum tenentis Castre.
conf. 171. col. 1. lib. 2. quia hæc donationes plus fauo-
ria,

85. & prius legi habeant, per l. si verò non remunerandi, §. idem Papinianus, ff. manda. not. in l. fundum per fiduciam committitur, ff. de legat. 1. Iaf. ad l. eum filio familiaris col. 12. ver. item adde, ff. de leg. 1. Tiraq. ad l. si inquam, in verbo donatione largitus, nu. a. §. et iterum, num. 158. & de leg. conub. glo. 3. q. 2. in fi. Quem casum non expressit Firmian. in suo rector. in verbo, statutum, quod mulier.

50. Potest igitur mulier pro mercede, & (vt ita dicam) salario, remuneratione, & recognitione donare, & remittere statuti solemnitate non obstante, adeo, & tam favorabilis est mercedis materia, salarii, & recognitionis.

51. Ampliatur nono loco principaliter dispositio, l. si pater, §. si. ff. de donat. vt vendit filii locum in minore, qui in mercede, salario, & remunerationem donare potest tam mobilia, quam immobilia. Iaf. in l. ex hoc iure, effectus. 2. & in §. libertus, effectus. q. confil. 136. mihi quoque, vol. 4. Rodoa. de tibus eccle. non alienand. num. 2. fol. 20. Roma. in l. si ante nuptias, ff. solu. matrimonio. Iaf. in l. eum filio famil. num. 170. ff. de leg. 1. Scifell. in Lex hoc iure, in 4. effectus, num. 73. Alcia. in l. creditores, num. 9. ff. de verb. signific. Tiraque. in d. l. si inquam, num. 29. special. 16. in ver. donatione largitus. Soci. confil. 66. col. a. in filib. 1. Bero. confil. 61. num. 33. & confil. 65. num. 14. vol. 1. Hermonopol. in promptuario iuris euilis. lib. 1. titu. 12. ver. rem a patre, moderat. in tpa. cl. ufa. nu. 24. fol. mihi 395. & quod mobilia hæc est communis opinio. Viui. lib. 2. opi. 92. & Ate. qui in mobilibus loquitur, confil. 34.

52. Declaratur circa immobilia, vt requiratur decretum, aliis non possint. Nar. confil. 173. sub nu. 1. confil. 180. num. 7. lib. 1. D. Simonell. dicens hæc opinionem veriorum in tract. de decre. lib. 1. tit. 2. in post. 4. sub num. 28. ver. contraria.

53. Declaratur secundo, vbi ex bene meritis ius agendi non competebar, secus vbi essent merita, ex quibus ius agendi competet, vt per Simonell. vt supra. Ampliat. 6.

Vides igitur quomodo pater filio, vt or marito, mulier sine forma statuti nulla reservatione facta causa remunerationis donat, & in minore decretum requiritur. Et in materia locati, & conducti, de qua Deo dante agimus, est notabilis tex. in l. cum plures, §. fin. ff. de administr. tut. vbi tutor absque aliquo præstabit mercedis, & salarii præceptoribus conductis ad docendum, & instruendum pupillum, quia hæc est remune ratio laboris.

Secundo ad idem facit in materia locati, & conducti loquens, l. qui filium, ff. vbi pupill. educat. deb. vbi tutor, vt supra. præceptoribus mercedis, & salarii ratio stituere debet pro remuneratione laborum.

54. Ampliatur decimo dispositio, l. si pater, §. fin. ff. de donat. vt procedat, & loci habeat in prælato, qui pro mercede, salario, præmio, & remuneratione bona ecclesie alienare potest, & recipiens iuste, & licite recipit. Bal. in l. libemus, col. 3. C. de sacrosanct. eccle. Iaf. confil. 116. vol. 4. Gugliel. Rodoa. de reb. eccle. non alien. ver. donatio, & c. nu. 6. fol. 20.

Cui Adde Oldr. confil. 216. col. 2. ver. secundo, quia donatio. Ioan. Andr. ad Spec. in rubr. de reb. eccle. nõ alienan. Barr. in l. iusta causa, per illum test. ff. de manumiss. vindicta. Bal. in c. de priore, de appel. Roma. in l. si vero, §. de viro, fallen. §. ff. solu. matrimonio, & confil.

50. Castren. confil. 285. in filib. 2. Panor. in c. ad hoc, in 2. notab. de testamen. & in c. consensus, per glo. 1. ibi, de reb. eccle. non alienand. Innoc. in Clemen. 1. col. 5. end. tit. Alexan. confil. 56. col. 1. ver. Vnde refert, lib. 2. Soci. confil. 84. lib. 3. Barba. de præstan. Cardin. q. 3. primæ partis, col. 6. ver. limita etiam. Summa Angel. in verbo, immunitas, nu. 53. & seq. Socin. confil. 8. col. 5. lib. 3. Alcia. ad l. creditores, in fi. de verb. signific. Iaf. confil. 222. colum. 2. ver. benefacti, lib. 2. & confil. 83. lib. 3.

Subampliatur secundo tamen aliquos, vt procedat etiam in bonis stabilibus. Castren. confil. 84. lib. 1. cogitandum tamen est per ea, quæ inferius dicentur.

55. Subampliatur secundo, vt Prælati possint pro mercede, & remuneratione alterare, & mutare naturam, & solutum feudi, vt si erat solutum ad tempus aliquod, vel in masculos tantum, possint pro mercede, & remuneratione dare in tempus longius, vel etiam in feminas, & recipiens iuste pro mercede, & remuneratione recipiat, per d. §. si. l. si pater, Nico. de Neapo. Jacob. de Belu. in c. 1. in tit. qui feudat. pos. per tex. in c. 1. §. 1. tit. de legitimis. Corrad. & c. 1. tit. quemadmo. feud. ad fil. pertinet, Dec. confil. 498. colum. penult. ver. sic. per sermo dato.

Adeo igitur merces, præmium, & recognitio favorabilis est, & licita, vt Prælati dare bona ecclesie, & feudi natu tam mutare possint pro mercede, & remuneratione, & recipiens iuste recipiat, & legitime retineat ad ampliamentum, l. si pater, §. si. de dona.

56. Declaratur, vt procedat in rebus mobilibus, vel cedendo vsum fructuum ad breue tempus, vt per Rodoa. vt sup. Tiraq. ad l. si inquam in verbo, donatione largitus, nu. 25. vltia cum adde quod seruanda est hæc forma, & circumstantia, quod primo alimentum mobilia, vel pecunia: secundo, si mobilia, vel pecunia non extent, tunc bene faciendum est de immobilibus quo ad vile dominium tantum.

57. Vnde in materia locati, & conducti, de qua agimus, potest conducere aliquod petium terræ, ad fructandum, donec steterit in seruitio ecclesie. Ita fructus sine loco mercedis, & salarii, & si veller concedere immobilia simpliciter, eligat debiliora, vt petuoli terræ, vineolam, & similia. Bero. pulchre, in c. consensus, col. 4. ver. Vnde cogita, de reb. eccle. non alienan. Rodoa. in eodem tract. §. contra, fol. 284. vbi tenet quod seruitia probari debent aliter quam per assertionem. Idem in tract. de spol. q. 7. num. 1. fol. 200. Montal. in l. consilij, ff. de reg. iur. Bonacof. de famul. q. 9. vbi multos allegat, & si vis praticare, vide pulchre confil. Alexan. 55. lib. 1. vbi te instruit, quod seruitium debet esse magnum, & notabile, debet considerari locus, tempus, & qualitas personæ, diuersi videri annullatas multas donationes Prælatorum, nec de meritis statui simpliciter assertioni prælati, Rodoa. de reb. eccle. q. 4. ver. idem aduerte, fol. 326.

58. Ampliatur vndecimo dispositio, l. si pater, §. si. ff. de donat. vt procedat, & habeat locum in administratoribus ciuitatum, Prioribus, & Antianis populi, qui licet regulariter donare non possint, possunt tamen ex causa remunerationis hoc facere, Barr. in l. ambrosio, nu. 4. & 2. ff. de decret. ab ordin. faciend. Vnde Priores Tuertini possunt remunerare Legatos, & Ambasciatores per alias allegatam l. cum patres, §. fin. de admin. tut. & l. qui filium, ff. vbi pupillus educat. debent iustitiam,

Vincentij Carocij Tractatus

- bemus, §. scientes, C. de sacros. eccles. que iura ad ciuitatatum rectores ampliat Bart in d. l. ambrosio, num. 2. Alex. conf. 101. col. 4. vers. prater ea illa glo. lib. 5. laf. conf. 101. col. 2. vers. 5. vol. 3. Fel. in cap. accedentes, in fin. de p. script. Nicol. Fess. de estim. & collect. par. 4. cap. 4. in fin.
- 59 Ampliator, & respectu declaratur hæc obelutio, vt quoad concedentem stetur assertioni concedentis etiam in plenum p. iudicium, quoad tertio p. rsum p. rne tantum, ita vt admittatur probatio in contrarium. Ita contra laf. conf. 101. vol. 4. & 217. volum. 3. tenet pulchre Crau. conf. 135. num. 42. Late Fessas de exim. par. 4. cap. 5. num. 12.
- 60 Ex quib. corollarie habetur ampliato l. iubemus, §. scientes, C. de sacros. eccles. vt procedat etiam in Administratore Ciuitatis.
- 61 Secundo infertur corollarie ampliato ad l. e. plur. §. fin. de administr. tut. & l. qui filium, ff. vbi pupill. vt procedat etiam in Administratore Ciuitatis.
- Eandem opinionem sequitur, & comprobatur Alex. conf. 161. paulo ante finem, lib. 2. conf. 43. col. 1. vers. non obstat, lib. 4.
- 62 Subampliator hæc ampliato, vt ciuitates administratores possint ob benemerita eccedere immunitatem etiam perpetuam, Alex. conf. 30. tertio dubio in fine lib. 5. commendat Fel. in cap. accedentes, conel. 9. de p. r. laf. conf. 73. col. 4. lib. 4.
- 63 Subampliator secundo, vt possint etiam statuto prohibente, quod bona communis alienari non possint, nisi concurrere certo numero populi, & certa solemnitate, tamen statuto non obstat poterit ex causa remunerationis, Alberic. reputans hoc notabile in prima parte stat. q. 123. Commentat Ales. d. conf. 43. Vnde causa remunerationis laboris non intelligitur comprehensa, & semper est excepta, & fauorabilis.
- Prædicando tamen per palatia communis tux patriz, & videbis quoties fieri reformationes, q. Prioris, vel Antianon possint aliquid disponere, vel facere, nisi in numero sit tot, & similiter hæc alia forma seruata, Idem de concilio generali ex dispositione statuti: nã si fiat aliquid pro remuneratione laboris, non intelligitur comprehensus, ita casus sic fauorabilis.
- 64 Declaratur notabiliter, vt tale ius remuneret fidi nõ transeat in successorem in eodem officio, quia remuneratio ex parte remunerationis est personalis, adeo, q. quis heredem suum grauare non potest ad rem ueniamdam. Ita Bart. in d. l. ambrosio, sub num. 4. per l. vi uis, ff. si quid in fraud. patron.
- Vnde qui succedunt in officio Prioris, non possunt remunerare beneficium collatum in antecessores in eodem officio, Causar. in cap. cum in officio, num. 10. de testam.
- Et ista declaratio saltem attenda ratione sua, notabilis & utilis est, nedum in successoribus in officio publico, sed in tutore, curatore, Prælate, & similibus supra adductis, Bened. de Barz. conf. 115. in fine, vol. 1. conf. l. vlt. volunt. Crau. de antiq. temp. pat. 5. sub nu. 39. per l. cuius bonis, ff. de cur. furio.
- 65 Ex quibus corollarie infertur limitatio ad l. heredem, ff. de reg. iur. & similes, de hæreditis potestate loquens, quia oon procedunt i remuneratione, quæ personalis est, nec etiam quæ ex defuncti voluntate ad heredem transmittitur, ex Bar. doctrina, de qua supra, quæ casum non posuit Ioseph de Ludou. conel. 16. vbi materiam late ponit, nec hunc casum posuit. Ampliator duodecimo dispositio, l. si pater, §. si de donat. vt procedat et in tutore, & curatore, qui pro mercede munerari possunt, l. c. plur. §. si, ff. de administr. tut. l. Lucius, ff. vbi pupill. de quibus aliis superius diximus, quæ text. valde notandi sunt, vt per Cuman. conf. 101. Ducissa Mediolani. Tiraq. ad l. in vnumquam, in verbo, de natione largitus, num. 23.
- 66 Declaratur vltra Tiraqu. vt possit donare ex causa mercedis, & remunerationis non tamen immobilis, vt per Crott. in l. frater a fratre, num. 51. Ioan. Lup. in rubr. de don. inter vir. & vx. §. 45. num. 12.
- Extenditur hæc limitatio etiam in tutore, vel curatore alienis Principis, qui in hoc nõ est magis priuilegiatus, quæ alij, vbi causus procedere debet, ex quo principes semper sunt magis auari, quam alij, vt passim experientia docet, & ita tenet Roland. loquitur in tutore, eu tutore, prælate, & similib. administratorib.
- 67 Declaratur secundo, dummodo merita sint æquiualeantia, vt vidimus supra de alijs personis, quibus addit Brun. conf. 12. num. 17.
- 68 Declaratur tertio, vt non possit facere donationes excessiuam etiam de mobilibus vnde non possit etiam pro mercede, & remuneratione donare magnam quantitatem pecunie, Rolan. extendens etiam ad Prælatos in alleg. conf. 18. num. 70.
- Quæ fortasse addi possunt ad ea, quæ vno verbo tangit Causar. de tut. num. 121. fallen. 2.
- 69 Ex quibus corollarie infertur intellectus, & limitatio ad l. p. rsum curatoris, C. de p. r. l. fin. de curat. furio, & l. tutor, & l. Lucius, §. si, ff. de administr. tut. quibus cauetur tutorem, vel curatorem donare non posse, quia hoc non procedit ex causa mercedis, & remunerationis modo, quo supra.
- Quæ addi possunt ad ea, quæ doctæ ponit Duccan. reg. gula 31.
- 70 Ampliator decimotertio dispositio, l. si pater, §. si de donat. vt procedat in procuratore etiam simpliciter constituto, qui absque alio in speciali mandato pro mercede, vel remuneratione donare potest, l. filius, in princ. ff. de procur. Bar. in l. ambrosio, num. 3. de decret. ab ord. fac. & hæc est communis opinio, Aret. 54. in tertio dubio, licet de subtilitate iuris aliter tenendum deat.
- 71 Ex quibus infertur intellectus, & limitatio ad l. p. rsum, C. de transact. & cap. fin. de offic. Vicar. lib. 4. quibus cauetur ad donandum requiri speciale mandatum, quia hoc fallit ex causa mercedis, & remunerationis.
- Quæ addi possunt ad ea, quæ ponit Nouell. reg. 91. vbi hunc casum oon ponit, Bero. conf. 5. nu. 72. lib. 1. Ioseph. de Ludou. conel. 30. ver. 6. & Bero. quæst. 33. vbi simpliciter transeunt ad donandum speciale mandatum requirit.
- Ampliator decimo quarto dispositio, l. si pater, §. si de donat. vt procedat etiam in tutore, qui pro mercede, p. rsumio, & recognitione potest penam in totum, & absolute remittere, in parte etiam minuire, & similiter aliquid cõmunicatis, vel fisci, & camere pro meritis donare, & recipiens licet recipit, & retinet pro sua mercede, p. rsumio, & recognitione, Rom. in l. si ve ro, §. de viro, fallen. 48. ff. solu. matrim. per l. diuus, ff. de bon. dam. ibi, vel si quid fortiter, & l. in multorum, C. de modo muldandi, Guli. Cun. Bart. & alij in l. 1. ff. de iustu. & iu. Bald. in l. programma, col. 2. C. comminationes,

nationes, vel epistolas, col. 2. Barbat. de praest. Casd. par. 2. q. 3. col. 6. & in presenti materia est etiam text. celebris, & notabilis in l. non omnes, §. a barbaris, iun. etis no. per Bar. ff. de remilit. quem singularem dixit Roma. lingu. §. 8. nullus, Barba. conf. 13. col. 4. lib. 4. conf. 26. col. 2. lib. 2. Fulgo. conf. 24. col. 6. Alex. conf. 19. lib. 7. Soc. regu. 229. lex.

72 Ampliatur, ut possit superior remittere quos solvendi gabullas propter remunerationem, quod alias remitti non potest, nec debet, l. cum Navarchorum, C. de navic. lib. 1. per quem text. ita Roma, in l. si vero, §. de viro, folien. q. 8. ff. solut. matr. Barba. d. conf. 11. & d. conf. 44. col. 6. lib. 2.

73 Declaratur allegata conclusio, dummodo delictum non sit gravissimum, vel atrocissimum: non enim merita ipsius a pena atrocissimi criminis libertate debent, ita per auctoritates historiales, & humaniores tenent Tiraq. ad l. si vnaquam, in verb. donatione, num. 38. C. de reuoc. don.

74 Ex quibus collariet inferitur intellectus ad l. si ita vulneratus, ff. ad leg. Aquilam, nam publice interest delicta puniri, ex causa tamen mercedis, & remunerationis publice interest penas remitti, vel modificari, & sic in patricio merces praevalet poena.

75 Secundo collariet inferitur ad l. bona fides, ff. de positi, vbi delinquentes egestate laborare debent fallit enim hoc, nisi merita aliud fudeant.

76 Et in practica notandum est, & servari oportet loca cuiusdam ampliandi, quod merita attenduntur sioc propria, siue maioris vel proximioris, quia maioris merita ad heredes, & posteriores transiunt. Bal. conf. 55. col. 2. ver. quid igitur, lib. 1. sequitur Soc. conf. 84. col. 3. ver. ex quibus lib. 1. Rom. conf. 29.

77 Ex quibus inferitur intellectus, & ampliatio ad l. nemini, ver. filios autem, & l. petitionem, C. de aduoc. dioc. i. iudic. vbi merita parentum transiunt in filia, ita vt filius ex meritis patris, vel maiorum suorum poene incurrat remissionem consequi mereatur: Bonum igitur, & laudabile est habere maiores benemeritos, & inofficiosos.

78 Similiter notandum est, quod merita praecipue attenduntur in rempublicam, vel communitatem collata, & sic publicum beneficium maxime remuneratur, etiam si tale beneficium a dolo, vel delicto ortum fuisse, per l. 2. §. postea cum Appian. ff. de otig. iur. ad quam late Tiraq. de poen. 49.

79 Ex quibus inferitur limitatio ad Litaque Folio, ff. de furt. nemo enim ex fua improbitate, & dolo praemium consequitur, tamen si delictum aliquod fuit, ex quo suae patriae profuit, vel ipsi, vel foli maiores, attenditur beneficium: resulsant non delictum principum, vt dicit Acc. in d. §. postea.

80 Practicandum igitur bonus aduentus pro liberando reum allegabit benemerita tam rei, seu eiusdem, qui tanta in communitatem contulerunt beneficia tali, & tali tempore, & loco, & merito ob id illo remunerandus sit.

81 Ampliatur decimo quimo dispositio l. si pater, §. si ff. de dona. vt pro mercede, praemio, vel remuneratione licet Principi ciuitatis, & cuilibet superiiori reipublicae vni auctori, & alteri dato, ad l. item si verberatus, §. 1. ibi, item si forte ager, & l. Lusius, vbi Parton veteranis in praemium assignatis, ff. de iustitio. Bal. in l. Bene a Zenone, col. 1. vbi hoc in testaminiis di-

citur, C. de quadrien. descriptio, Oldra. conf. 224. col. 7. late la Cin. l. quo minus, col. 1. in fine, & seq. de iur. iun. qum latissime adductis per Gabriel. de iure quaeisio non tollendo, concul. 2.

Cui ab eo non allegatur, & in materia bene loquentes adde Tiraquel. ad l. si vnaquam, in verb. donatione largitus, num. 40. C. de reuocan. donatio. Gozad. conf. 5. num. 18. cum sequent. conf. 9. num. 48. & 49. Crauc. conf. 5. num. 5. conf. 7. num. 10. conf. 135. num. 7. 19. 20. & 27. Iustissime de antiquit. temp. par. 1. q. 1. & h. q. ultra fidem Ant. Gabr. est communis opinio attestata per Curt. iun. conf. 1. nu. 39. conf. 138. num. 5. Nicol. Feltas, de qstimo, & collect. par. 4. c. 6. sub nu. 7. Eman. Soares in suo thesaur. litera B. num. 258. Gabr. Saray. ad Deci. in l. id quod nostrum, vbi Deci. num. 3. & in add. litera E. ff. de reg. iur.

82 Declaratur ampliatio, vt sit vera tribus principaliter concurritur, scilicet, necessitate, recompensatione, licentia, Necessitate inquam, quando publica utilitas aliter obtinere non possit. Dec. conf. 36. col. pen. conf. 58. col. 3. Felt. in c. que in eccle. col. 20. de constit. lal. conf. 233. col. 7. vol. 2. in l. Galbus, §. & quid sit tantum, col. 1. in 2. lecta. vbi Socin. col. 6. de libe. de posthum. in l. Barbarius, col. 6. de offit. praetor. Rom. conf. 60. col. 4. vol. 5. & hae est communis opin. Alex. conf. 17. col. 4. vol. 5.

83 De compositione inquam, vel soluto iusto pretio, vel data simili compensatione, Barto. Bald. de iur. in l. 2. §. 6. ff. de pignorat. act. Ang. conf. 15. q. 6. ob. l. p. q. d. si las. in l. Barbarius, col. 8. de offit. praetoris. late Anton. Gabr. de iur. quaeisio, concul. 2. num. 23. Nicol. Feltas, de qstimo, & collect. par. 4. cap. 6. num. 2. col. 1. h. ff. de gam. alius latissime.

84 Limita, quia ciuitas, vel aliquis recognoscens superiorem, alias non potest, Felt. in ca. que in excel. col. 14. per quarta declaratio de constitutionibus, Socin. muni. xon. 12. l. col. pen. vol. 2. K. vlt. conf. 229. col. 3. vol. 2. conf. 105. col. penult. vol. 5. Ciuitas igitur Flandrensis, quae principem recognoscit, hoc facit licentia facere non potest.

85 Ampliatur decimo sexto dispositio, l. si pater, §. si ff. de dona. vt licet pater non possit filium spiritum infatuere, vel aliquid in testamento relinquere, Auth. ex complexu Auth. licet. C. de natat. libris; late Cacia. l. up. in sepe. l. si qua iustitiam, num. 69. cum seq. C. ad S. C. offic. late Cosa. ad l. heres, C. de impob. fallit notabiliter, vt possit restituere ob merita praecedentia, ita notabiliter Bald. conf. 66. col. 2. lib. 1. per not. in Auth. Vnde si pater, C. de inoffit. testam. & conf. 406. col. 3. lib. 2. ante. cum de Andrad. Specu. tit. de succoc. ab intest. §. 1. ver. si quid erga habes.

Et haec declaratio notabilis est, tum ex se, tum quia Doctorum etiam sapientissimi, & oculatissimi meretricum testam. tam nullo modo nec possunt, nec san. gunt, vt apud Caccia. l. up. & Coraf. in loci superius allegatis videri potest. latissime Duenn. reguli 266. vbi de hocne verbum quidem Facund. Conat. in epitom. de sponsalib. §. 5. vbi nullum verbum de hoc potest. Palcos. de not. & spur. c. 4. 3. vbi ponit materiam sub. colationis, nec hunc casum apponit.

Et de facili in facti contingetia euenire potest, quia experientia docet, quod praetibus magis quidocumque succutitur a sporis, quam legibus; praecipua discrimine. vnde & honoris, Vnde huiusmodi effectus

ritis aliquam recognitionem dare.

- 86 Præualeat igitur præmium, merces, & recognitio, nec attenditur ortus natalium, nec quod fitaliquis legibus exsolus, si merita iocundantur. Cautela igitur est profulcranda (spuri) institutione, inuocare aliqua merita in patrem collata.

Et hæc addi possentio vtilitatem bene merentium spuriorum ad ea quæ ponit Alphar. report. 33. & report. 393.

- 87 Ampliatur decimo septimo dispositio, l. si patet, §. fin. ff. de donat. vt procedat donatio, vel remuneratio facta per clericum, militem, vel doctorem, concubinam, vel Amasiam, quia flantibus meritis valet, nec procedunt notata in l. affectionis, ff. de donat. vt pulchre consiluit Ancharanus, consil. 247. hac ratione, quia inter personas prohibitas licet prohibeatur donatio, tamen non prohibentur alij contractus, per l. qui testamentum, & ibi no. ff. de proba. & in l. cū quis decedens, §. pen. ff. de leg. 3. sed talis remuneratio non est proprie donatio, sed debiti naturalis restitutio, merito non censetur prohibita.

Cui addit, dum in hac ratione Ancha dicit, q. donatio ob merita quod non est proprie donatio hodie hęc est magis communis opinio. Dicit. Couar. in c. in of. si. post. nu. 1. & de testam. Sootun, consil. 94. nu. 13. lib. 2. Jul. Clar. io §. donatio, q. 3. io princ.

Et hoc Anchast. dictum vt singulariter commendat, & sequitur 12 in l. diuortio, col. ante penul. ff. de verb. oblig. Ferdinand. Lopez. in addit. Lancel. Galiaula, in respect. Centurio, col. 5. de vulg. & pupil. Capie, de casto, nu. 2. vbi etiam dicit valere stante iuramento, & quod tempore donationis non esset concubina, atre stans ita iudicatum. admodum commendat Francisc. March. de ciu. l. 27. par. 2. loquens in milite, doctore, & clerico. Vivalto tractat. de clau. 46. incip. dedit, & domus. lo. Lup. in rub. de donat. inter vir. & vxorem, §. 39. in si. Anchast. q. 22. num. 6. par. 2. vbi enumerat seruitutem esse pro quot. annis seruuit, & secundum communem annorum fiat iudicium, tenendo ibidem conclusionem generalem, quod etiam io non prohibitis requiratur specialis meritum meritorum, nec statim dicitur notariotum.

Prædicando igitur tenetur erit aduocatus si consil. 12. de donacione fugienda concubine, vt si possibile est, tria præcipue conueniant, scilicet iuramentum, affectio meritorum, & quid tempore donationis non sit concubina. Io hoc dico, si possibile est, quia &c.

- 88 Subemplatur in Rege quoad concubinam suam, vt per lo. Lupum in rub. de donat. §. 37. num. 13. vbi manifestat, quod donatum hoc concubina alij donare nec relinquere potest, quia princeps vult, quod donata per eum perpetuo maneat apud donatarium.

- 89 Declaratur prædicta ampliatio, vt non sit faciat affectio meritorum hoc maxime casu, quia ex dilectione comertum sicut ahabilitatum, sed merita in specie adiacenda, & probanda, & quidem honesta, & rationabilia, Doc. consil. 232. & hæc est communis opinio. Couar. ad l. statet a fratre, §. queritur, nu. 35. ff. de condict. indeb. Eman. io §. hoc thesaur. l. ita D. nu. 193.

- 90 Declaratur vltima eum secundo loco vno alio otabili modo, vt debeantur proportionaliter pro modo seruiturum præstitutum; ita vt dato, quod bene probentur merita, vel seruitia, possunt tamen per iudicem modificari, & proportionabiliter diminui. eius arbitrio.

Arbitrio. Aff. reputans in pñ. de. vnde de ciu. l. 202. [Roland. consil. 98. nu. 53. vol. 1. Jo. Grot. de iusticia. iur. c. 6. no. 1. & 12. Dec. consil. 132. maxime si tempore donationis cessauit concubina. Thefauc. Po. dam. 1. 1. o. am. 4.]

- 91 Declaratur vltimus in concubina præterita, & habita, secus in futura. Ang. in l. mulier, ff. de re iudic. ex. clamat pro singulari. Alex. in l. affectionis, ff. de donat. lo. Lupus in rub. de dona. §. 37. o. am. 8.

Prædicando igitur circumspectus erit iudex, vt licet merita probentur, tamen poarrit illa suo arbitrio moderari, & cum hoc moderationem facere de donatione, vel legato.

- 92 Ex quibus corollarie inferit ad multa. Primo inferitur limitatio ad l. 2. C. de don. inter vir. & vxor. vt non procedat in donatione remuneratoria, mo quo supra.

- 93 Secundo inferitur intellectus ad l. cum quis decedens, §. penult. ff. de leg. 3. vt non extendatur ad donationem remuneratariam.

Tertio corollarie inferitur, vt seruitia, & merita, probata per Amasiam, vel concubinam, per iudicem moderari possint, pariter & legatum, vel donatio, nec sufficit Amasiam deduxit, quod locauerit opus suas per annos tot, & noctes tot, idem io Doctore, & militi, quia superiores allegati indifferenter loquuntur.

- 94 Et in materia locati & conducti, de qua agimus ad propositum præsentis ampliatiois, queritur in materia non concubine, sed meretricis, quod aliquis pro actu venereo promissit sibi certam mercedem, poterit nec licite in iudicio agere, & petere, & io hoc meretrix erit audienda, & visque sit, & iudex eam audire, & ipsi ius reddere debet. Dyn. & Sallio l. 2. C. de condic. ob turp. cau. Bart. & Alex. in l. 3. §. sed quod meretrix, ff. cod. Bart. & ibi Alex. in addit. in l. aff. domus, ff. de dona. Alex. fac. & alij in l. generaliter, ff. de verb. oblig. Rip. in l. si plagi, col. penult. num. 22. ff. de ad. an. c. que plerique, o. am. 14. de immo. eccle. Ioan. Lup. in rub. de donat. §. 40. sub no. 9. & hæc est veritas, & communis opinio, vt per Zal. post. Jul. in d. l. generaliter, sub o. am. 29.

- 95 Secundo igitur sunt mulieres meretricis, quia si pro libidine explenda aliquid a iuuenibus promittatur, id licite petere poterit.

- 96 Ampliatur hæc conclusio, vt notum promissam mercedem petere poterint, sed darum, & consignatum retinere, siue sit titulo libere donationis, siue sit datum pro mercede actus venerei, nulla enim in hoc est differentia Dom. Soto lib. 4. de iust. & iur. q. 7. artic. 1. reprobat opinionem Ioan. Medi. Couar. in regu. peccatum, pp. 2. §. 2. sub nu. 4.

- Cui addit plene præstari, quod hæc est communis opinio. Summa Ange. in verb. meretrix, num. 5. & in verb. Donatio, 200. nu. 32. Et hæc est communis opinio Legist. Canonist. & Theolog. Nauar. in Manua. c. 17. §. cui restitendum, sub nu. 34. verbi causa quarto, vbi in l. si limitat, nullum de & mendacio extorsit per falsas affectiones.

- 96 Ampliatur secundo loco allegata conclusio & dispositio, l. 3. §. sed quod meretrix, ff. de condic. ob turp. cau. vt si meretrix fuerit datum aliquid pro pignote, quod non solum potest illud retinere, sed etiam agere contra datum ad reddendum, & per soludum debitorum mercedem. Cui in l. 2. C. de condic. ob turp. cau. Commendat Ioan. Lup. §. 40. num. 32.

Vnde quando pignorat annuli, agit meretrices, & exhibent annulos, & rubescant nō soluere mercedem per hanc exhibitionem.

- 97 Declaratur primo loco dispositio d. 5. sed quod meretrice, vt procedat in publica meretrice, secus in privata, ad quam datur occultus accessus, quarum multo plures sunt, q. publicaru, q. tales nec promissam mercedem petere, nec datam retinere poterunt. Cin. & Ang. in d. l. 2. C. de condit. ob turp. caus. Abb. in d. c. quia plerique, nu. 1. Ioan. Lup. §. 4. l. in princ. & huc est magis communis opin. Adria. in 4. senten. in tract. *** de relict. & hodie est frequentissime recepta. Couar. in regula peccatum. par. 2. §. 2. num. 3.

- 98 Subdeclara, vt mulier occulta possit licite datum in foro conscientie retinere. Monald. contra Cin. & alios in summa male acquiritur. Henr. in c. peruenit, de adulter. Floren. in secunda parte, tit. 2. c. 5. col. 2. Silu. in verbo, restitutio. 2. col. 2. Adri. in d. §. oriunt alia quest. Dom. Soto lib. 1. de iustit. & iure, quest. 7. artic. 1. Couar. vt supra vers. 2. quest. Nauar. vbi supra vers. secundo idco, &c.

- Si igitur ista occulte accepterunt munera a suis amatis, quæ vere quidem, vel fecerit retinent, dum accedunt tempore confessionis ad lacerandum, netimunt, quia si studuit, non coget ad restitutionem.

- 99 Ex quibus corollarie inferitur intellectus ad l. Lucius, ff. de iure hif. vbi sceleris quasi hifco applicatur, siue apud possidentem reperiantur, siue apud quemcunque alium, vt ibi Accur. & Bat. not. quia non procedit in contu meretricis, quia de re punibilis non est, nec receptio a iure improbat, & sic loquitur in casibus, in quibus receptio in se est illicita, quod non est in meretrice, vt patet ex prædictis.

- 100 Declaratur secundo, vt hæc declaratio seruiat quoad meretricem, & quoad occultam in foro conscientie, vt tria hæc sint necessaria, vt receptio sit permiffa. Primum, quod dans habeat facultatem. Vnde filius fam. & similes, si dant, non faciunt accipientis in aduentitij, vel profectitij. Secundum, quod datio non sit valde fraudulenta. Tertium, quod non sit excessiua, sed moderata Henr. in c. peruenit, de adulter. Ioan. Lup. in d. rubrica, §. 41. Couar. vt supra, nu. 2. in fi. Adde Ange. in verbo, meretrice, &c.

- 101 Ex quibus si discussis inferitur corollarie ad multa. Primo ad leg. 3. & 4. ff. de conditio. ob turp. caus. quibus decisum est, in pari casu turpitudinis potior em esse possidentem, & sic meretrice exclusa videtur a petendo promissam mercedem, quia iura procedunt, quando datio, & receptio vtriusque est illicita, & reprobata. Sed in casu meretricis tam promissio, quæ datio licita est, merito non obstat.

- 102 Secundo inferitur intellectus ad l. mercedem, C. de conditio. ob turp. caus. vbi promissum ob peragendū maleficium, & lenocinium exercendum, peti non potest, quia hoc procedit, quando l. humana actum in se puniunt, tunc oec pactio valebit: sed in casu meretricis materia vendibilis est, & merito, &c.

- 103 Pari modo respondet, & intelligi potest, l. iurigenitum, ff. de maleficium, ff. de pact. l. plagij, & l. generaliter, ff. de oblig.

- 104 Quarto inferitur intellectus ex prædictis ad l. liber homo, ff. ad leg. Aquil. vbi nemo est dominus membrorum suorum, ergo nec meretrice sui corpora. Respondetur id verum, bene tamen erit domina usus sui

corporis, cum ipsum pro certa mercede locare possit. Et licet locatio in felicitate non sit, non tamē sequitur, quin locatori implenti pro parte sua nou sit soluenda, promissa merces. Ita Couar. in allega. loco, nu. 2. in fi.

Quæ addi possent ad reportat. per Alphan. in hac l. reportat. 637. Et sic in materia locati & conducti, de qua agimus, licet locatio in se sit illicita, & turpis, nec locatur teatur conuentioni stare, tamen si impleuerit pro parte sua, potest agere locator ad promissam mercedem, ad ampliationem, l. quæro, §. inter locatorem, ff. locat. & l. Iulianus, §. offerri, de adio. emp.

Et sic implenti pro parte sua est implendum etiam in actu turpi & illicito.

Quæ addi possunt ad late adducta per Alphan. reportat. 254. ponam late in tit. de iudicio.

- 105 Ampliatur decimo octauo dispositio l. si pater, §. si ff. de donatio. vt procedat etiam in bonis suppositis fideicommissio, & prohibitis alienari, quæ pro mercede, & remuneratione alienari possunt, nec procedit dispositio authent. res. C. commun. de lega. Ita las. reputans sub aliquo dubio singulare, in dicta authent. res, quæ, colum. 2. limitatio. §.

Pro qua facit, quia talis remuneratio est admodum priuilegiata, & inter personas prohibitas sortitur effectum suum, vt patet ex prædictis.

- 106 Et facilius procederet, si remuneratio fieret ex causa testatoris prohibentis, iuxta not. in l. cum filius fam. l. diuis, de leg. 2. & l. peto, §. prædium, & ibi notant omnes, ff. de leg. 2.

Et dum las. allegat Barto. in proemio Digestorum adde ab eo non allegatum Panor. in c. per tuas, col. 2. in glo. 1. in fi. donat. idem las. ad l. hoc iure, in octauo effectū, & in l. si non sortem, §. libertas, in festo effectū. Tiraquel. ad l. si vnuquam, in verbo donatione largitus, num. 43.

Ampliatur decimo nono dispositio, l. si pater, §. fina, ff. de donat. vt in dubio præcedentibus meritis præsumatur donatio ad limitationem l. cum de indebito, de probat. cum late congestis per Tiber. Decia. respon. 73. num. 37. lib. 2. 15. num. 4. lib. 3. 17. nu. 40. lib. 3. 32. nu. 4. co. lib. 5. nu. 6. lib. 14. 3. nu. 32. lib. 3. 25. nu. 123. lib. 1. & nu. 33. lib. 2. Ioseph. de Ludo. conclu. 9.

- 107 Non omittam hic, quod posuit Purpurat. ad l. cum quid, num. 130. ff. si cert. petat. etiam si datum excedat valorem meritorum: nec enim (inquit) animi gratitudo cum remuneratione comparari potest, de quo alias dixi supra de donatione inter patrem & filium, & alios prohibitos.

Subampliatur secundo præfens ampliatio etiam si dotis fauor concurreret. Ita contra Barto. ad l. quæ dotis, num. 6. ff. solu. matrim. tenet Bald. nouel. ad l. 1. nu. 411. ff. solu. matrim. vbi respondet ad allegata per Bart. las. ad l. quæ dotis, nu. 25. Jacob. Menoc. de arbit. iudi. lib. 2. centu. 1. cas. 88. nu. 55. & in materia allegat cent. 1. cas. 88. nu. 55. & in materia allegat principalis text. in l. si verò remunerandi, §. idem Papinian. ff. manda. qui ex prædictis declarat.

- 108 Extenditur vitra Menoc. & alios superius nominatos, vt per merita subiecta censetur remissa, & facta donatio iniurie præcedentis, l. in ipsius, C. famul. heretic. vbi Bald. not. quod si inimici sibi innoceam faciunt grata seruicia, præsumitur remissa iniuria. las. ad l. ex hoc iure in 12. & 19. effect. ff. de iustit. & iure, & in §. libertus in effectū 11. similiter per conuersionem

tionem, & hæc est communis opinio. Plac. in epito. de iur. cap. 6. num. 43. Iul. Clar. in §. iniuria, verum non tollitur.

109 Ultra quem de obit esse verum in iniuria verum bali, secus in personali, de qua est malus debitor, ut per Cast. in d. l. in ipsi, & quando per solutionem. Archid. in c. olim. de iniur. & dam. dat. per glo. in §. in summa. Instit. de iniur. Bal. in auth. si testis, C. de test. Alex. in l. 1. C. de pact.

110 Ex quibus corollarie inferitur ampliatio ad l. 3. de adimen. lega. quod ambulatoria est vltima voluntas vsque ad mortem, ita ut merita vltima in testatore prevaleant. Et in practica notandum videtur, quod Imperator in d. l. in ipsi adeo faver meritis, mercedi, & recognitioni ipsorum, ut sufficiat ea probare, & per scripturas, & per solos testes, licet solemne testamentum præcedat. Non enim ibi Imperator principia liter curat modum probandi merita, sed merita ipsa, quæ sunt sufficientia ad mitigandum, & consequenter mutandum priorem testatoris voluntatem.

111 Et sic vltima derogat primis in vltimis voluntatibus, §. posteriori, quibus mod. testam. infirmamur, quando est favorabilis, & hoc ex coniecturis colligitur d. l. in ipsi.

112 Licet igitur voluntatis mutatio non præsumatur ex maiore, in fide baptismat. c. licet, de procurator. lib. 6. & ut alleganti mutationem incumbat onus probandi, l. 3. cum ff. de probat. Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 12. tit. 1. num. 2. tamen ex meritis subsequen- tibus in mercedem, premium, & recognitionem merito- rum præsumitur, & coniecturatur mutatio volun- tatis in melius, & favorabilior.

113 Adcoigitur, vehemens, & fortis est merces, & reco- gnitio laboris, scrupulorum, & meritorum, ut ex his inducatur coniecturata mutatio voluntatis.

114 Extenduntur prædicta, ut procedant, & vendicent sibi locum in filio, qui commiserit causam ingratitudinis in patrem, propter quam exheredari potuisset, §. aliud quoque capitulum auth. ut cum, & de appellat. cognos. tamen gratitudo, & merita subsecuta tollunt ingratitudinem præcedentem, no. in l. 1. ff. solu. matr. Iaf. in l. fratres, C. de inoffic. testam. Tiraq. ad l. si vnquam, in verb. donatione, nu. 46. Marf. de fideiuss. nu. 220. Iaf. in l. ius autem civile, col. 5. de iustit. & iur.

Cui addit, quod hodie hæc est magis communis opi- nio. Pyrr. in consuetud. Aurel. tir. de success. c. 25. Cotr. reputans admodum notabile in memorab. in verb. si- lius familias. Eman. 2. Costa in l. cum tale, §. si arbitra- to, num. 139. ff. de condit. & demonstratio. Soarez. in suo Thesau. litera l. num. 211. Cui addit ab eo non al- legatum. Abb. in cap. Quintusallis. colum. 2. de iure- iurati. Alexan. in l. 1. num. 33. ff. solu. matr. in l. in arenam. C. de inoffic. testam. & in authen. non licet, col. 1. C. de liber. præte. Didac. Couar. in c. Raynuitius, num. 18. de test. addit. ad Alex. conf. 159. lib. 7.

115 Ex quib. corollarie habetur limitatio ad §. aliud quoque superius allegatum.

116 Practicando igitur, si filius anhelans ad paternam hereditatem, & successionem, allegatur a substituto in- gratus, & legitime exheredatus, replices de peniten- tia, & meritis, & probet, humanum enim est errare, an gelicum emendare. Tetigi supra de substantia locati primo, quæst. 4. & not. in practica, quod simplice peni- tentia non est sufficiens, ut cõsiderat Gualdeaf. de cau-

zel. vitim. volunt. caut. 17. h. 7. vbi dicit, quod ex simplici penitentia non fuerit filio iudicando, bene tamen si concurret postea cohabitatio, & simili vlti- re. Sequitur simpliciter Mant. de coniect. vlt. volun. lib. 4. tit. 11. num. 44.

Ego ultra eam sic simpliciter transeuntem pa- tatem, etiam non addit cohabitatio, & conuersatio, si tamen apparent ieruita, & merita, quod sufficiant multi enim filij ne ex causa molierum, vel simili scan- dala tenouent, vultum cum parentibus habitare, & in dies de parentibus sunt benemeriti magis fortasse, quam si cohabitassent: nimia enim familiaritas parit contemptum, & allegat autoritates, merita tantum præsupponunt.

Et quoad penitentiam non placet dictum Gualdeaf. quod operatur, quoad Deum; nõ enim Doctor, de hac loquuntur, nec de mentali, sed a meritis exterioribus coadiuvata, & ultra Mantie. declara communem opi- nionem procedere, quando causa exheredationis non concernit directum iurium patris, prout mereti- cium, & similes, Couar. in d. cap. Raynuitius, nu. 29. in fine.

Quæ addi possunt ad ea, quæ congerit Alphan. in materia report. 197.

116 Amplius vigesimo dispositio l. si pater; §. si ff. de donat. q. licet quando fit mentio mortis, intelligatur donatio causa mortis saltem, quoad vnum magis sub- stantiales, l. Scio, §. si ff. de donat. caus. mort. late Franc. March. de coniect. vltim. volunt. lib. 1. tit. 13. num. 32. attestans hanc esse communem opinionem.

Cui addit bene in materia loquentes, Dec. ad l. non omnes, nom. §. ff. si cert. petat. pulchrè Riminal. Inst. de donat. in princip. num. 219. Crau. in reper. rubr. de l. 5. nu. 156. Alphan. report. 898. Iaf. in l. r. si quis ita, nu. 18. ff. de verb. obl. Purpur. in l. fin. num. 227. C. de pact. Duenn. reg. 258. Eman. in suo Thesau. litera D. num. 28. qui de communis pariter attestantur, Viu. lib. 1. op. 83. Burf. conf. 136. nu. 35. vol. 2. Bellu. conf. 60. Kimin. un. conf. 254. num. 95. vol. 3. Causale. decif. 42. nu. 10. Franc. March. decif. 486. num. 5. part. 1.

117 Tamen præcedentibus meritis intelligitur inter vivos, mortis mentione non obstante, Bald. in l. si mor- tis, in fin. C. ad leg. Falc. Tiraq. ad l. si vnquam, in verb. donatione, num. 47.

Dices cum Mantie. de coniect. vltim. volunt. lib. 1. tit. 13. num. 4. post Corn. ab eo allegatum, quod hæc coniect. est levis, quia etiam donatio, causa mortis fieri potest ob merita.

Potest id fortasse verum esse sed fit interpretatio in dubio, quia fortior est, ut per Alex. in l. q. ne dotis, nu. 5. ff. solut. matrim.

118 Practicando igitur cautus eris, ut si opponatur do- nationem esse reuocantem, uti factam causa mortis per aduentum sanitatis, poterit allegari de meritis, quibus deductis, & probatis mortis, mentio quod hunc effectum nihil operabitur. Stantibus igitur meritis non est bona allegatio, quod sit facta mentio mortis.

119 Amplius vigesimo primo dispositio l. si pater; §. si ff. de donat. quia promissio sine causa non valet, l. §. circa, vbi uo. ff. de do. excep. ad quadam late Iaf. in l. si iustam. §. dui. nn. 7. ff. de leg. 1. Aff. decif. 189. Marf. sing. 423. Dec. ad l. cum præsens, ff. si cert. pet. Stracch. de Mercat. tit. de sponfionib. Alphan. report. 618.

Cui addit, q. hæc est communis opinio, Alex. confil.

153. titm. 2. lib. 2. & conf. 157. num. 3. lib. 6. 10. Capli. conf. 108. per totum, & conf. 13. lib. 1. & conf. 19. lib. 4. In cin. 12 Titia. ff. de verb. obligan. iuris gentiom. §. sed cum nulla, num. 3. & 23. ff. de pact. in licta, num. 25. ff. si cert. petar. Hippod. de fidei com. num. 3. 18. Lo. ior. de pact. cap. 59. de qualitate contrahens, num. 2. Turzan. comm. opin. 145. Franc. Connan. lib. 5. cap. 9. Anton. Goum. lib. 3. variarum. cap. 35. Franc. Otoman. in princip. Infit. de verbo. oblig. Suarez. in suo thesauro. litera P. num. 340. & litera S. num. 204. licet ipse subtilius contrarium sentiat.
- 130 Tamen fallit, si sint merita precedentia, quia valet, Bald. io l. generaliter, in a. opposit. C. de non nume. pecun. Felin. commendat in cap. si cautio, lim. 14. col. 5. de fid. instrum. Galtaul. in tub. de verb. obl. col. 36. vers. item ista, la. io l. lex hoc iure, in 7. c. flectu, & in §. libertus, effectus 10. Fortuo. Garz. ad leg. iuris gentiu, §. quoniam, col. 33. vers. ego vero, de pact. Et sic corollarie ex meritis limitatur lex secunda, §. circa, ff. de decet. cap.
- 131 Practicando igitur si opponatur de nullitate promissionis, quia sine causa allegantur merita, & ex causa meritorum, sustinebatur. Ad hoc igitur potest esse metes, & primum meritorum, labens, & meritorum, ut sustineant promissionem nullam, & invalidam.
- 132 Ampliat vigesimo secundo notabiliter dispositio, si pater, §. si de donat. ut licet donans habeat beneficium, nec communiatur ultra quem facere possit, l. inter eos, ff. de re iud. Ad idem, ff. de reg. iur. tamen fallit in donatione remuneratoria, ut pulchre voluit Ange. in non tantum, ff. de re iud. reputans in practica valde notabile, & vult, vbi Alexand. colum. in final. admodum commendat. Notabile etiam reputat laf. ad allegatum in inter eos, sub num. 3. per. limita, & c. Roman. conf. 16. colum. 2. num. 3. verbi. §. quia, & in famosa l. si pater, §. si de donat. Ioann. de Plat. in §. sed & si, colum. fina. Insistent, de ad. la. in lex hoc iure, in 7. c. flectu, & in d. §. libertus, effectus 16. Barbat. de prelat. Card. par. 1. quod. 3. vbi reputat valde notabile, Tiraq. vbi valde commendat, in l. si vnaquam, in verbo donatione, num. 50.
- Ex vltra eam adde io materia bene loquentes, Ang. conf. 124. Cor. conf. 101. col. per. ult. lib. 1. Dec. conf. 138. in fin. Aymon. conf. 95. num. 2. licet alter viciatur velle Betti. conf. 85. sed vbi contradicit conf. 183. quia. Dec. in l. diuus, sub num. 2. vers. & ista, ff. de reg. iur. & hanc est communis opinio, Viu. lib. 1. opin. 81. Suarez. litera D. nu. 143.
- 133 Et sic corollarie habetur limitatio ad allegat. l. inter eos, ff. de reg. iur. & l. diuus, ff. de reg. iur.
- 134 Practicando igitur casus erit donatus, ut si opponatur privilegium deducendi ne egeat, replicare de donatione remuneratoria.
- Ad hoc igitur efficax est merces, premium, & remuneratio, ut praevalent paupertati, & potius lex non cuiusquam fieri pauperem, quam remunerationem, & mercedem in aliquo iudi. vel offendi.
- 135 Ampliat vigesimo tertio dispositio l. si pater, §. si de donat. ut licet donator non teneatur de eiusdem, nisi a traditione initium ducat, l. Aristo, §. si ff. de donat. Ad quam laf. conf. 73. in 3. dub. lib. 1. Curt. iun. conf. 174. nu. 34. R. uin. conf. 184. num. 3. lib. 1. Boet. dec. 167. lib. 1. Betti. tan. conf. 117. lib. 1. Alciar. respon. 340. Riminal. conf. 149. nu. 21. lib. 3. Caball. de cauti.
- §. 4. vers. tertius casus, sub nu. 2. & ou. 5.
- * Cui adde pulchre loquentes, & de communi attestantes R. imin. Iustit. de donat. §. 1. num. 108. Curt. iun. conf. 188. nu. 27. etiam si facta traditio intercedat per constitutum elausulam.
- 136 Tiraquel. de confit. par. 2. nu. 2. & 6. Anto. Gomez de contrahib. c. 1. num. 3. Viu. lib. 1. opin. 80. Ema. in suo thesauro. litera D. nu. 189. & iterum, nu. 241.
- 137 Fallit, si donatio sit remuneratoria, ut voluit Bar. Alex. laf. & alij. in l. Iulianus, §. qui fundum, ff. de verb. oblig. Barto. io l. idemque, §. si ff. manda. Alex. conf. 47. col. 2. lib. 3. laf. conf. 34. lib. 1. R. ub. conf. 95. Caball. in d. §. 4. sub nu. 5.
- Cui adde bonum verbum, quod haec est communis opinio, quam ponit Pinell. de bo. mater. l. 1. par. 3. nu. 6. l. illat. 12. Goza. conf. 60. Port. conf. 168. nu. 9. Anto. Gomez de contrah. to. 2. ca. 1. cum apostilla, Suarez. But. laf. conf. 3. nu. 5. vol. 1.
- 138 Ampliat vigesimo quarto dispositio l. si pater, §. si de donat. ut procedat, & habeat locum, ut fideiussor, cui est facta acceptilatio, causa remunerandi potest agere contra principalem creditoem, & sic est vna ex causis, in quibus fideiussor licet nihil soluerit, remuneratio tamen sibi parit actionem, quam ponit Bal. in l. fin. C. de fruct. & lit. expen. col. 3. vers. pone aliquis, per Alex. vbi no. Bart. in idemque, §. si. ff. manda. ad quam Alex. conf. 47. in fi. vol. 1.
- 139 Quem casum non posuit Marf. de fideiussor. quest. 31. num. 116. cum sequen. Vnde si fideiussor sit ad fauorem alicuius creditoris, cui postea fecit aliquid beneficium, & ipse donat causa remunerationis, habebis fructum exactionis.
- 140 Ad hoc igitur utilis est merces, & remuneratio, ut tribut actionem, & fructuosam exactionem, & licet nihil soluerit, & sic semper cautus sit, ut fiat acceptilatio non animo donandi simpliciter, quia hoc non sufficit, ut dicit Barto. in d. §. si. sed exprimat remuneratio.
- Et sic corollarie habetur ampliatio ad l. pro ea. C. mandati, & c. ff. de fideiussoribus.
- Ampliat vigesimo quinto dispositio l. si pater, §. si de donat. ut licet fructus rei pignoratæ, computetur in sortem, l. si domum, C. de pigo. cum contra, eo. tit. Duca. reg. 188.
- 141 Fallit io fundo feudali domino pignorado quasi in certis casibus virtute remunerationis. Imo, in cap. 1. de feud. Tiraquel. ad l. si vnaquam, in verb. donatione, num. 53.
- Cui adde aliter declarantem Negulin. de prog. in 5. membro, 5. par. num. 14.
- 142 Sed vltra superius adductos subampliat hanc ampliatio, ut procedat nedium in feudis, de quo loquitur, sed in emphyteota, qui pignorauit rem emphyteoticam directo domino, ut directus domini non computet fructus in sortem: ita ampliat, & dicit valde singulare Roma. sing. 329. Cui adde Socin. reg. 3. ca. 5. Bero. in c. 1. col. 7. lim. 3. de vsur. Ioan. de Arn. proble. 11. reputans valde notabile in materia usuturum.
- 143 Et vltra Negulin. & Tiraquel. superius adductos declaratur conclusio, tam in feudo, quam emphyteotici duobus principaliter concurrentibus. Primo, quod vasallus ioterim abstineat a seruicio, & sic nascitur remuneratio. Secundo, quod tales fructus acquipolent seruicio, & contra, vel saltem pro rata fiat distinctio.

Vincentij Carotij Tractatus

butio. Innocent. in cap. 1. de feud. Adrianus in quarto sentent. in tract. de usufructu, ver. occurrat, usque ad fin. pulchre Parisien. in consuetu. tit. 1. §. 1. glo. 9. no. 11. Couar. variar. resolu. lib. 2. cap. 1. ver. hæc veto interpretatio, & post ver. sic examinari, inferens sic intelligendum, c. 1. de usufructu.

Et in materia locati, & conducti, de qua agimus, inferitur, ut procedant prædicta in conductu ad longum tempus, qui emphyteote æquiparatur, ut suo loco dicam.

334 Ampliatur vigesimo sexto dispositio, si pater, §. si, si de donat. ut licet usufructus omni iure diuino, & humano non sint prohibiti, prout est communis opinio aucto-

335 in per las. in §. omnes, num. 14. In sit. de adu. Beto. in rubr. de usufructu, num. 80. Alcia. in capit. perniciosum, de officio denarii, num. 74. Masquar. de iudiciis, parte 1. cap. 11. num. 6. Suarez in thesau. recep. sentent. libe-

336 ta V. num. 76. Potest tamen permitti, & exigi causa remunerationis, cum ereditor le propter illas onerant ad aliquid æquale faciendum. glo. no. 10. in l. p. tens, in glo. magna, vers. sed quid si aliquis, & ibi clarius Salic. col. 1. in §. si. & las. col. antepenult. vers. tertio nota, num. 17. Dec. eolum. 6. vers. iam nota, num. 9. C. de pact.

337 Et sic habetur alia ampliatio in materia usuraria, quam nec Negusian. nec Couar. ponit in alleg. c. 2. lib. 2. variar. resolu.

338 Tam fauorabilis igitur est mercedis, præmij, & recognitionis potentia, ut quod iure non est licitum, permissum, & licitum reddat.

339 Declaratur prædicta ampliatio, ut pactum æqualeat usufructus aliis in eo quod usufructus excedit, est prohibita, ita declarando contra Fall. ibid. tenet las. nu. 18.

340 Ampliatur vigesimo septimo dispositio, d. si pater, §. si, in impedimento repetitio plus, quod solutum est errore iuris, ita las. in d. §. liberos, scilicet, quando repetitur certam speciem obligationis, prout in liberto, se eius si in genere suo sit non respiciendo certam speciem obligationis, num. 7. post Batt. in l. si testamento, §. 1. si. si se iussit Fulg. ad lex hoc iure, eolum. 10. Et hæc communis opinio, ut attestatur Couar. in cap. cum in officiis, num. 13. de testamentis, licet ipse in prædicto iuris contrarium teneat, & fortasse melius per tex. in l. sed & si lego, §. consuluit, ff. de petit. hæredit. & ita etiam tenet las. lib. 1. sing. respon. c. 6. num. 22. Fortun. in l. 1. iuris naturale illas. 10. de iust. & iure.

Et ultra las. plene prohibentem, in lex hoc iure, a num. 40. ff. de iust. & iur. & in l. si non forem, §. libertas, a num. 7. ff. de condi. indeb. & Tiraq. ad l. si unquam, in verbo donatione num. 17. addam nonnullas proprietates huiusmodi remunerationis.

341 Prima est, quod in ea habet locum retractus. Tiraquel. de retract. lign. §. 1. gl. 1. nu. 3.

342 Secunda est quod in donatione remuneratoria debentur landemia. Pett. iacob. de actione in rem pro te emphyteotica, col. 9. vers. excepta.

343 Tertia est, & quidem notabilis ultra Tiraq. & las. quod si donatio facta filio ob benemerita, non imputatur sibi in legitima, ex quo hoc iurum est aduentitium, ita simpliciter pertransit Ant. Cuceh. in tract. de legit. vers. rursus hæc verba, nu. 7. fol. 36.

Verum contrarium est verius, quod immo talis donatio non diminuat legitimam aliorum filiorum, nec deducatur ante omnia, ut res alienum, sed filio in suam

legitimam imputatur, ut in tenent, aut quoniam hoc notum partem, iuxta constitutiones Hispanie, Caste. conf. §. 2. in prin. libro 1. Clarius idem Caste. conf. §. 3. lib. 2. Socin. conf. 148. col. 6. vers. quod legitima in casu istu lib. 1. Corn. conf. 190. col. 7. in quarto dubio, lib. 2. Rip. lib. 3. Respon. de donat. sequocin. c. 10. col. penult. post medium, q. 3.

Declaratur tamen, & ita fortasse saluari possit opi. Anton. Cuceh. ut non procedat hæc secunda opinio, quando ministeria, operæ, beneficia, ob qua remuneratoria donatio fit, eius essent conditionis, ut pater in iudicio conueniri posset ad remunerationem, prout sibi iura debita filio, qui negotiatus est pro industria, & operibus suis. Ita pulchre declarat Aymo consilio 163. num. 6. commendat Didac. Couar. in cap. cum in officiis, prope finem, sub nu. 1. de testam. inferens ita intelligi debere gl. in auth. unde le parens, C. de inoff. test. in qua le fundat Ant. Cuceh. & cum ea sic simpliciter pertransit.

344 Ex quibus inferitur corollarie intellectus ad l. Vilus, ff. si quid in fraud. part. quia hoc ideo ibi procedit, quia obligatio remuneratoria ad heredes non transiit, ut diximus sup. ampl. 21. & sensu Couar. ut sup.

345 Quarta est ultra Tiraq. las. & alios, & de cetero potest loco alterius ampliationis, ut per donationem factam causa remunerationis ob mercedem, præmij, & recognitionem, non intelligatur adeptum legitimum iura, sed & si lege, §. consuluit, ff. de pet. hæred. Rub. conf. 95. nu. 14. & 15. quod tamen sic intelligi, si merita fuerint specialiter expressa.

Contra que iustitiam Manric. de consue. ult. voluit, lib. 1. tit. 6. nu. 14. ca. ratione, quia licet merces, & remuneratio præsupponat aliqualem obligationem, illa tamen non restringit ad remunerandum, §. 1. §. si quis quasi, in §. si de condi. ob cau.

Et quod amplius est, potuit testator aliam rem gratia remunerationis præstare, non eam, quam aliter legauit, & ideo potest unde sponte a priori voluntate recedisse.

Quæ ratio primo loco adducta non videtur viqueque tuta, quia licet elatus ex eam deducta constet talem obligationem inducere omnino ad remunerandum. Et licet potuerit, & steterit in arbitrio testatoris, quam rem voluerit donare, donando tamen, & restringendo voluntatem suam ad hanc particularem rem legatam, videtur ex causa admiſſe legatum, nec text. in d. §. si quis, probare videtur Mant. opinionem, si bene inspicatur. Es quibus corollarie inferitur intellectus, & limitatio ad rem legatam, ff. de admren. leg. 2. ut non procedat in donatione remuneratoria, sed in absoluta, & mera donatione.

Et ad confirmationem prædictorum contra Mantie. opinionem, scilicet, quod obligatio antidotalis sit potens ad remunerandum, & ad hoc non alstringit, scribit Seneca lib. 2. de benef. c. 18. & quidem diligenter querendus beneficii, quæ pecunie creditoribus enim reddendum est quantum accepi, & si reddidi, solutus sum, ac liber, at ille plus soluendum est, & nihilominus telata gratia coheremus.

Quin & ingratitudinem peccatum esse constat quandoque mortale, ut quando fit contemptum beneficii accepi, ut per Dionum Thom. 2. a. q. 107. artic. 3. Et licet qui beneficium facit non habeat ius exactionis cum animo liberali egerit, & ideo remuneratio non est debita.

debita ex legali oblatione, sed ex honestis & moralibus, ut idem Thomas probat. 2. 2. quæst. 106. articulo. 4. §. 6. Et sic potest intelligi, l. 3. §. si quis, ff. de conditione ob eam, per Mantallegat. Et si contra ingratus actio aliqua non est iouenda, hoc fuit ne tot lites otiantur, quia mille fori non sufficerent, tam infinitus est numerus ingratorum, ut pulchre deducit Couar. in cap. cum in officio, sub nu. 10. de testamen. Partum. Gara. in l. 1. §. ius naturale, ff. de iustitia & iur. regillar. 10. late Mannof. de ingratis. Et si contra aliquos est ingratus, est contra infelices legum præfiores: si enim hodie Bar. tenuisset, sine fauoribus nihil fuisset, & literæ torpescant.

146. Senta est, quod donatio remuneratoria non sit verè & propriè donatio, ita vt prohibitus donare possit remuneratæ; k. Aquilius regulas, ff. de don. vbi ad propositum materiz locati & conducti, de quo agimus, appellat officium magistri conducti mercede remuneratum, Bald. in l. fed & si lege, §. consiluit, ff. de pet. heredit. Barro. in proem. Digellorum in l. per diuersas, C. mand. Ioan. Adr. ad Specul. tit. de instr. edic. §. porro, eolum. fin. Alber. in prima par. stat. q. 122. prædicta materiz. Panoim. in rob. de donat. & in cap. per tuas, conf. 3. eolum. fin. lib. 2. Alexan. ad Luerigen. eium, §. quissimo, eolum. 4. vers. iuxta prædicta, de pact. conf. 217. eolum. 1. lib. 1. conf. 4. 1. eolum. 6. lib. 4. Aret. conf. 17. eolum. 5. & hæc est vera, & communis opinio per omnes, vbiq. approbata. Verba Tiraqu. ad l. si vngam, in verbo, donatione, sub num. 11. Cuius de communi pariter attestantes, quos posui supra, ampliat. 17. Dec. & Cagn. ad l. donari, ff. de regul. iur. Cabal. de euis §. 4. nu. 5.

147. Ultra quos omnes ampliat, vt procedat, siue quis fit prohibitus donare simpliciter, siue fit specialiter adiectum, nec donatione mera, neque conductio, neque sub modo adhuc enim remunerari potest. Summa Ang. in verbo, Donatio, l. no. 51.

Vnde sint verba quomodocumque concepta in vim donationis, merces, premium & remuneratio semper intelligitur excepta, & privilegiata.

Declaratur ex intentione allegatz summæ Angul. Primo, nisi quis prohibeatur alienare, quia non habet administrationem in rebus liberam, vt sunt nominan per eam in d. ver. donatio, & num. 2. vsque 17.

Secundo, nisi prohibeatur donare propter legitimam causam, vt sunt a om. 14. vsque 22. Tertio, nisi qui non possunt donare in damnum aliorum, vt sunt in nutr. 59. & ead. Ang. in verbo immonitaz, §. 53.

148. Et sic patet corollarie intellectus ad allegatam l. donari, in verbis illis, nullo iure cogente, quæ negati non potest quin naturaliter obligatus sit naturali saltem obligatione, ad beneficandum beneficienti, vt per Dida. superius allegatum.

Septima est, quod donatio remuneratoria nudo pacto fieri non valcat, & sic in ea nõ procedat dispositio, l. si quis argentum, §. h. C. de donat. Bar. in l. iurigenitum, §. quinnimo, ff. de pact. num. 20. vbi laf. nu. 19. dicit hæc esse communem opinionem: tul. Clar. in §. donatio, q. 14. in vers. quæro, an dispositio. Emanuel. in suo thesauro. l. itera D. nu. 145. Et sic videt, quod licet donatio remuneratoria sit in tantum priuilegiata, nõ tamen pacto fieri non possit, & si fauore mercedis, mercedis, & remunerationis, nudo pacto actio non producat, ad no. in a. 1. de pact.

149. Octaua sit ad intellectum ampliationis supra posite in ordine 7. & materiam l. mulieres, C. de dignit. lib. 1. Quod potest aliquis dare, vel promittere vxori iuocari, vel generosæ, vel nobili in premium, mercedem, & recognitionem iouenturis, vel nobilitatis, d. l. mulieres. Abbas, & Præpositus in cap. de illis, de condic. appositis. Castren. ad l. si ita stipulatus fuero, §. si tibi nospetro, ff. de verb. obliga. Bar. in l. diuorsio, ff. eod. ritu, facit glo. recte intellecta, in l. si voluntate, C. de fideicommissis, vbi Barro. not. Campeg. de dor. par. 1. q. 52. Ioan. Lup. in c. per vestras not. 3. §. 3. do donat. Et hæc est communis opinio. Curt. iun. consil. 6. num. 20. Ioan. Lup. vt sup. num. 7.

150. Ampliat hanc conclusio, vt prædicta procedant, tam ante matrimonium, quàm eo constante. Abb. in c. si de don. inter vir. & vxor. Guid. Pap. conf. 112.

151. Declaratur, vt procedat, & intelligatur, quando expressè constat, quod animo remunerandi factum sit. Sal. in l. 2. C. de dote cau. non numerat. Gugliel. Mainec. in l. ambiguis, pro dote, num. 58. ff. de re iur. pulchro Couar. in epilo. de sponsa, c. 3. §. 5. ou. 2. 10. vbi reprobat Crao. contrarium teonem, conf. 51.

152. Declaratur vltimus, vt non teneatur vxor donataria, transendo ad secundæ vota, hæc bona sic pro remuneratione donata conseruare filij primi matrimonij. Rip. in l. scemina, nu. 55. C. de secua. pnp. sic illam intelligens. Ioan. Lup. in rub. de don. §. 50. num. 35.

153. Declaratur, vt huiusmodi donatio appelletur constitutio dotis vxori facta, sed vxor non habet privilegia veræ dotis, cum non sit dos. sentit Rom. conf. 44 §. col. pen. ver. Vnde inferendo, Couar. vt sup. nu. 3. in fi.

154. Ex quibus corollarie inferuntur ad materiam, l. Titio, §. 1. ff. de condic. & demon. posse quem ad matrimonium inuitari spectari conueniendi, quam præter eius interpretis, dicit singulari. Ioan. Lup. in c. per vestras, in 3. not. §. 2. 1. col. 2. de don.

Declaratur, vt id possit fieri non tantum adiecta conditione sed & per modum, sicuti quis aliquè hæredem instituat, vt matrimonium cum Beria contrahat: quod si non fecerit, vult enim priuari illa hereditate. Oldr. conf. 16. Aret. late in d. §. si nospetro, declarando late, vt per Couar. in allegato loco, nu. 7. cum seq. ad quem recurrit pro intellectu, d. l. Titio, §. 1. Regula proposita recipit multas notabiles declarationes, quorum aliquæ sunt inferre ampliationibus præpositis, & maxime, ut sumus inter personas prohibitas, vel nõ prohibitas. Similiter aut merita sunt æquialentia, vel non: aut sint capta in genere, vel in specie, & quod stetur iuramento, quæ omnia deferre possunt pro vniuersalibus limitationibus ad regulam secundum Doct. in eis passim allegatos. Vnde hæc sint limitationes aliquæ. Similiter fit merita, & seruicia erant tā ha, quæ quis tenebatur præstare, vel non, vt diximus sub ampliatione quinta.

155. Vnum non omittam circa illud de capressione mentionem, quod verior opinio videtur, vt etiam inter personas non prohibitas, non sufficiat generalis exceptio meritorum, sed merita debet specificari, prout late defendit Socin. conf. 295, volu. 2. attestans ita pluries consuluisse, nec habere contradictorem. Idem late comprobatur Tiraqu. ad l. si vngam, in verbo, donatione, num. 80. cum multis sequen. addit. ad Alex. conf. 14. volu. 1. Vbi pulchre loquitur Rub. Alexan. conf. 95. late Anchar. Regien. quæst. familiar. 12. v-

que in finem, licet Dec. in l. si donazione, num. 19. C. de collat. & consil. 20. licet sub distinctione, contrarium tenuerit. R. p. libro 3. respondens in capitulo 9. l. si. con sil. 159. libro 2. quia idem Desmelius cogitando com probat, & sequitur opin. Socin. consil. 365. columna 3. vers. Veno ad tertium, & sic se accommodat ut scilicet non iuris periti, sed litigatoris negotio gestis, prout eum appellat Itegen. allegata questione 12. parte secunda.

- 135 Er vtra superius allegatos ad huius opinionis confirmationem dico, quod illa verba solita apponi in instrumentis pro benemeritis, & gratis servitijs, intelliguntur in dubio, aliter non confitio de meritis obsequialibus, non de remuneratione dignis, nam quilibet dicitur meritis, qui non offendit. Item patet, §. rogo, l. Lucius, §. Lucius, ff. de legat. 2. in terminis, Bald. in cap. seiscitatus, columna 2. de rescip. pulchre pulchra, addit. Alexand. ad Bart. in l. si forte, litem E, de Caltra. peculio, vbi etiam inuenit, quod talia verba, vt plurimum apponuntur de filio notariorum. Practicando igitur causus erit diligens Aduocatus, & Procurator, vt consideret omnia predicta tam articulando, quam excipiendo.

- 137 Declatatur vltimus, vt fiat pro servitijs imminentijs, vel preteritis, non futuris. Ita Imo. & Roma. in d. l. Aquilus, l. si in lex hoc iure, in primo effectu, ff. de iustit. & iure, Caltra. consil. 345. colum. 3. versic. 3. videtur libro primo, dicens esse casum secundum quum apertum in l. donatio, C. de donato. Facit, quia reddere & remunerari prestat apponunt servitium tam prestatum, non prestandum, l. verbum reddendi, ff. de verb. signific. l. itaq. ad l. si vnuquam, in verbo libetis, nu. 9 §. C. de reuocand. donat.

- Non sit conclusio donatio remuneratoria non reuocatur, Etiam cessantibus meritis. Butfat. ex commun. consil. 304. num. 1. s. vol. 3.)

Et vltra alios ad confirmationem facit, quia intentio remunerantis, & mercedem facientis debet esse diligens pro actu retroacto, & preterito, & iam consummato. Vnde in simili si mutuo hodie tibi decem ad hunc finem, vt in futurum eueniens casu mutues alia decem est vsura, gl. fin. notabilis in cano. Feneraueris, 34. questione 3. Abb. in capitulo finali, colum. fina. de viuis, Lautent. de Kodolph, in ead. de vsur. questio. 3. Roman. consil. 566. colum. 1. Barbat. in capitulo illo vos, columna 2. de pignor. Similiter est futurum, l. si pignori, ff. de futr. & est imonia. Innocent. in capitulo tua nos, de etate, & qualitate, inuehens contra Cardinales procurantes beneficio pro seruatoribus suis. Angel. in l. sed & si lege, §. consuluit, de petit. heredita. de eius tamen veritate Ioann. de Anan. in cap. cum esset, de simonia.

Et casus iste de mutando ad effectum mutandi est admodum frequens, vilijs, & practicabilis, hinc temporibus, quibus omnibus sunt, vt vulgo dicitur, a diseg. & sub spe facti duplicari.

- 138 Recedendo ad principale propositum, secunda sit conclusio. Licet quis mercedem recipit pro indicando furem, vel alium malefactorem, l. solent, vbi no. l. si de precept. ver. in l. 4. §. si tibi indicium, ff. de condit. ob tatem causam.

Tertia sit conclusio. Nulla merces, salarium, vel premium debetur pro iudicando seipsum. Vnde si fiat pro clama pro indicando furem, vel alium malefactorem,

non comprehendit ipsam delinquentem se reuelantem. Bar. asserens in facto habuisse in quodam fornicio, io l. 1. §. si ex stipulatu, ff. ad Sillan. vbi dicit esse casum notabilem, & quotidianum. Salic. in l. 1. C. eod. & in l. 1. C. de mulier. que proprijs seculis se commiscuerunt, Ioan. Andr. ad Spec. tit. de futr. in princ. l. si in d. l. 4. §. si tibi indicium, vbi similiter dicit esse casum notabilem, & quotidianum, Aon. in capitulo, qui cum facit, num. 8. de futr. Auguil. ad Ang. tit. nec non ad nuntiam, num. 3. Et hac est communis opin. Iul. Clat. in §. finali, qu. xi. 77. verum multis, dices in facto euasisse in nocte, Veneris Sandi. Cauti igitur sit delinquentes, non sub avara spe mercedis, lucti, & premij se ipsos ingulens, & cum adagio, tutius tibi morrem faciat.

Ex quibus in materia mercedis remuneratorie sic (Deo fauente) disculsi, eliciuntur plures illationes ad intellectum l. 3. & 4. ff. de condit. ob cau. & in hac locati, & conduci materia, cuiusque propositum.

- 139 Prima sit. Apud iudicem exteriorem nemini licet agere ad mercedem, vel premium eius operis, quod habet etiam ab eodem iudice penna exteriori puniendum, l. mercede, C. de condit. ob turp. cau.

- 140 Secunda in pari turpitudinis causa lex humana denegat actionem, & repetitionem eius, quod propter aliquod scelus committendum datum fuerit, d. l. 4. in princip.

- 141 Tertia sit. Vtunque humana lege denegata sit repetitio eius, quod ob eimen, vel maleficium datum fuerit, non tamen ex hoc accipiens erit tutus in actu in dieo ratione materie, que vendibilis, vel locabilis non est, vel quod contentio fuerit iniqua, & sic tenetur ad restitutionem, Couar. in reg. peccatum, par. 1. §. 2. sub nu. 6. vers. tertia, &c.

- 142 Quarta sit conclusio. Etiam si propter partem turpitudinis causam, quotiens datio & receptio est illicita, minime competat danti repetitio, tamen vbi ipsa receptio est licita, non tantum repetitio negatur, sed & contentio ipsa iustissima est, ex ratione tex. in l. 3. §. sed cum metueti, de quo superius vidimus.

- 143 Quinta est. Si quis promiserit alicui parasito, vel locutori, vt sit sub vera mercede, vel salario inter ludicra, & iocos patiatu alapas, & verbera, quod si merces promissa sit moderata, promittens cogi poterit ad talem mercedem per soluendum, ex quo ars in se licita est ad hominum delectationem, modo exerceatur absque proximi praiudicio, & lesione honestatis. D. Thom. & Capet. 1. 2. q. 168. ac. 3. Siluest. in verbo, art. q. 9. Couar. vt sup. num. 5. licet Zal. contrarium sentiat in l. generaliter, num. 3. de verb. obliga.

Et sic in materia locati, & conduci, de qua agimus, quis locare potest personam suam ad delectationem populi, ad tocandum, vt suo loco videbimus.

De famuli, & pedissequis.

De mercede famulicia.

QUESTIO X.

OFFERT se alia vilijs, & practicabilia indagatio cuiusdam conductionis de famulo conducto nulla mercede contenta, vel promissa, an ei debetur aliquod

I aliquod salarium, Avari namque sunt Domini vix alimonia permittenes, cetera famuli, & pedileque conquirentur de non dato concedenti salario, quod fortasse magis meretur pedileque, quam famuli.

Et per partem negativam facere videtur text. in l. sed & si quid, §. si sufficienter, ff. de usufruct. ubi servus sufficienter consilium videtur, si secundum eorum statum, & conditionem alantur, & vestiantur, nulla alia salaria mentione facta, quem textum ibi Bald. dicit esse valde notabilem, & singularem ad cognoscendum, quandoque dicatur sufficienter, & conducentur, ut vulgo dicitur *calzato*, & *vestito* pro testamentis exquendis.

Secundo facit in l. rebus, §. possunt, ff. commodat. ibi, nam cibarium expensae naturali ratione ad eum pertinent, qui utendum accepit servum, ergo ad sola alimenta teneretur, quae cum servitio computantur, per l. item si servi, §. 1. ff. de edict. l. edic. Vbi Veron. inferit ad quotidianam questionem secundum eum, quod si quis accipit falconem alicuius, ut nutretur, sed eo vias fuerit, quod non repetet expensas, quae cum servitio computantur.

2 Pro contraria parte facit praeceptum Dominicum in Evangelio. Dignus est mercenarius mercede sua: & si quis fraudat aliquem mercede sua, effundit sanguinem, Cano. 1. mol. 14 q. 5. Cass. in Catalog. glor. Mund. par. 3. considerat. 1. numerum 8. vers. confidendo. Tiraquel. ad l. si inquam, in verbo, facultatem. Sila. sup. fo. lin. q. 1. b.

3 Conclusio igitur est negativa, quod regulariter famulus, vel pedileque nullum debeatur salarium, nisi sit consentiens, sed debetur simplex victus, & vestitus, Bal. in l. sed, & si quid, §. si sufficienter, per illum text. ff. de usufruct. sequitur, & commodat. Alex. in l. his, §. servus, ff. sol. matrim. Dec. consil. 133. in filate Gran. theor. 12. num. 1. a. cum seq. Rot. Nouiss. 550. par. 1.

4 Declaratur allegata conclusio, ut non procedat probatis duobus extremis, videlicet quod ille sit solus locare operas suas, & alia, quod ille sit solitus conducere, Feder. de Sen. consil. 18. in fine. quod consilium est valde frequens in casu, de quo agitur, Idem tenet Alex. consil. 109. num. 1. lib. 6. Angel. in verbo familia, in fi. num. 10. Bonacoll. de famulis, q. 79. post Nat. consil. 376. numerum 4.

Cui adde in materia bene loquentes Rebuff. de famulorum salar. gl. 3. in princ. to. 2. Socin. consil. 196. ver. sic. 4. & ult. vol. 2. Hieron. Gabr. consil. 170. numero 20. vol. 1. Simon. de Prae. consil. 53. numero 2. & ita fuit pluries observatum in sacro Rotae auditório, ut per Put. dec. 45. lib. 2. quae allegatur in recollectis per Cassan. dec. 170. alias 163. Granut. theor. 12. numero 12. cum sequen.

Cui adde Archid. 1. q. 1. finit. Rebuff. de privilegiis schola privileg. 163. & seq. Castlen. consil. 364. Roman. consil. 140. num. 2. Petr. Monac. ad Crotum, de testib. parte 4. num. 139. & ibi Capra. reg. 88. num. 46. Meno. consil. 228. nu. 4. dec. Genueu. 113.

5 Practicando igitur in hac utili materia locationis famulorum, quae passim contingit, scias in articulis, & interrogatoriis deducere nam primo ad fauorem petentis salarium deducere, qualiter ille est solitus inferuire narius, & diversis personis, a quibus accepi per salarium tot, ut te monet Castren. in alleg. consil. & si hoc non valeas, recurras ad generalem consuetudinem, &

loci observantiam, prout in Gallia, quae in hoc sufficit. Granut. theor. 12. nu. 15.

Econtra etiam pro eo contento considera, si tuus principaliter receperis alium valde amicum, qui gratis inferuisset, & sine praemio, ut te omni monet, Alesand. in allegato consil. qui loquitur, & deserviet tibi necdum in famulo, sed in quolibet negociatore, & factore. Item, quod talis inferuisset multis absque salario, Item quod est valde amicus, potest etiam esse quod frater rei contentui receperis in domum aliquem famulum praeter voluntatem eius, ut considerat Castren. ut supra. allegato consil.

6 Vnde vidi in facto casum, Duo fratres rustici habitabant simul. Vnus conduxit famulum, qui inferuivit amboque, perit salarium pro rata a fratre, qui non conduxerat, qui crepibat non teneri, quia non conduxerat, sed stante quod inferuivit, non tenetur?

7 Declaratur secundo allegata conclusio, ut non procedat in famulo, vel pedileque alicuius industriae, vel petitis, qui gratis operari non praesumuntur. Idem in paupere, qui non habet unde viuat. Petr. de Vbal. de duobus fratribus, par. 6. in fi. Bonacoll. q. 79. nisi dicas, habet victum, & vestitum.

8 Declaratur tertio allegata conclusio, nisi consuetudo aliud in contrarium disponat, quae in hoc attendenda est, ut patet ex Alesand. consil. & alij superius in prima declaratione adductis.

9 Declaratur quarto, ut non procedat de aequitate, secundum quam debetur aliquod salarium famulo, vel pedileque, quando aequitas sit considerabilis, & scripta, & ita tenuit Rota. in vna Romana mercedis eorū Keueren. Patre Bonarion. dec. 16. lunij 1570. cuius verba referuntur a Granut. theor. 12. lib. 10. So. lex allegari Bal. consil. 135. vol. 4.

A qua etiam decisio habet, quod si famulus negotiatore, vel similis, qui dicit inferuivit, & tacuit, nunquam interpellandus est.

10 Debet autem dominus alimenter famulum, vel pedileque, & vestire vestibus concedendis secundum ordinem, & qualitatem ipsorum dominorum, sed & si quid, ubi gloss. ita exponit, ff. de usufruct. & ita expendit Domacellus, quam alius nobilis, & diues, quam alius, ut ibi per Ang. & ad haec vestimenta prestanda dominus compelli potest, ut per Bonacoll. ut supra, Rebuff. in l. verbo victus, columna prima, de verbos. signific.

Declaratur tamen, quia aliquae vestes dantur famulis ad ornatum, & iustas per recessum debent reconsignare Dominis suis, prout sunt vulgo *lucere* domacellorum, & Magistratuum: quaedam sunt ad usum quotidianum, & istae sententur donare. Castren. in l. id vestimentum, ff. de pecun. & tangit in l. peculium, ff. eo. dem titu.

11 Declaratur ulterius quod si famulus tenetur servitio pro alimenter ex pacto, eo recedente restituere tenetur vestimenta facta, alias secus pacto non existente, Bermun. de publ. concub. nu. 32. fol. 325.

12 Similiter si famulus recedit infra annum a Domino, & non reddit vestimenta tria, prout etiam dominus retinere potest de salario quantum est illud praeter vestimentorum, Bal. per illum text. in l. in his rebus, §. servi, col. 2. ff. sol. matr. Item poteris dominus propria auctoritate spoliare famulum vestimenta non

Vincentij Carotij Tractatus

reddentem. Vt Bald. in d. §. feruis. Quod quandoque mechanicum videtur.

Ex quibus sequitur entellari casus, in quo quis dicere potest ius propria auctoritate.

13. Pone, quod seruis, seu famulus a Domino recedit culpa Domini, utique vestimenta non sunt retinenda, si non debet fieri integra solutio, iuxta distinctionem positam in materia locati, & conduci in l. si uno, §. item cum quidam, ff. licet. Et si dominus vult restituere quantitatem, vestimenta non sunt auferenda, alijs auferenda sunt, & ita de consuetudine seruatur, Aufcr. ad Tholoq. q. 337.
14. Ad id tamen, quod superius dictum est, licet spoliare de facto, & propria auctoritate, declarat eide verum in fugitio, & suspecto, vt non possit haberi copia iudicii. Ita Bal. in d. §. sufficiens, & in auth. habita, C. ne filius pro patre. Commendat Alex. in d. l. in his, §. feruis, num. 2. per l. ait prator, §. si debitorem, ff. que in frau. cred.

15. Et sic corollarie ampliat ut iste textus, vt procedat, & vendiet sibi locum in Domino contra famulum fugitium, & suspectum.

16. Sed pone verum notabile ad intellectum l. nec femel, §. si in habitationem, ff. quando dies lega. cedat, Quis pro salario, & mercede, vt loco ipsius promissit famulo vestes hiemales, & xstius, quando, & quo tempore debentur? Vtique hiemales Kalen. Septembris; xstius Kal. Aprilis. Casus est in l. 1. C. de veste milit. lib. 12. & ibi Bart. dicit esse casum notabilem. Commendat Rom. singu. 601. per allegatam l. nec femel, §. si in habitationem inferens ad legatum vestem in testamento vxori factum; nam debentur modo, quoniam supra. Commendat etiam Corset. in singul. suis in verbo, Vestis. in l. 1. num. 3. C. de leg. Felin. in capit. cau. fam. col. 1. in fide referentis, Aufre ad Tholoq. q. 337.

17. Et in materia locati, & conduci, de qua agimus, notabilis est textus in d. §. si in habitationem. Si legetur per testatorem alicui pensio annua, vel quotannis, similiter mercede perceptorum annuo, vel quotannis intelliguntur enim pro tempore debito, & quo solui solent, & debent, & si tempore necessitas.

18. Vnde iofertur in hac materia locati, & conduci ad practicabilem questionem. Conduxit talem Aduocatum, Medicum, & similes, & promissit seruire io aetno, intelligitur quoties necessitas imminet, & urgebit. Et prosequendo materiam salarii, & mercedis, famulorum, & pedisequorum ultra Grannt. supra allegatam, nunquid famulo debetur salarium solutum, vel promissum omni tempore? Plura considerantur.

Causa. Culpa. Consensus. Infirmitas. Diminutio.

CAVSA. De hac tetigit supra de retentione v. famulorum per l. si uno, §. item cum quid am, ff. locati, & tangam in rubrica si non stat per locatorem, & famulo a domino sine causa expulso debetur iotegrum salarium etiam pro tempore furoro, quo non inferiuit, si cum alio post expulsionem non steterit, nec per ipsum stetit quo minus alijs inferiuit. Tholoq. decis. 268. per l. in materia locati, & conduci loquentes in l. qui operas, & l. si addes, §. sine, ff. loc.

glos. in l. idem functo, ff. de offic. assell. Innocent. in capitulo propter, io verbo remissio, de locato, & conducho.

19. Practicando igitur cantus erit bonus index inspicendo, si potuit famulus reperire alium dominum, & in hoc perquisitio facta est, & diligentia adhibita faciunt notata in l. in iure ciuili, ff. de reg. iur. & ff. de condit. & demonstrat. & in reg. cum non stat, libro 6. & supra tetigitur in materia aduocati, & procuratoris de substantia locatlonis secundo titu. de fruct. & lit. expens.

21. Culpa. Si famulus sine culpa recedat, mercedem futuram amittit, Bald. in l. 2. nom. 2. vers. sed si quis permittat, & in l. xdem, num. 8. C. locat. Doctores in l. pe nult, ff. solu. matrim. in l. diuersitatis, C. de postulatio reuer. Ferret. de milit. insit. num. 13. R. ebo ff. de pri uil. seolar. priuileg. 163. Bonacof. de famul. q. 79. circa medium. Et si pro famulo sua culpa condimento aliquid soluo, computatur in mercedem, Atber. per ilam leg. in l. si colonus, ff. de aqua plu. arcem, & Rustic. si sepe in facto occurrit Barto. in l. in ijs rebus, §. feruis, num. 4. vbi Roman. num. 26. ff. solu. matrim. Vin. de Ann. sing. 287. Paris de indie. ver. salarium, vers. si officialis, nu. 13. * Et si famuli operas conduxerit, pro quo fideiussit Titius, pro omni dano aot culpa finali tenebitur Titius, etiam de facto facto, quod io co dolo requiritur, cum appellatione culpe in stipulatione fideiussoria adiecta, & dolo continetur. Bart. in l. quod Nerva, num. 10. ff. de positi. sequitur Alexand. in l. etiam, §. licet, numero 8. ff. soluto matrimonio, Tiber. Declan. tracla. criminal. libro primo, capitulo sexto, tomo 2.)

22. Consensus. Si famulus non vult amplius inferuire, & dominus contentus est licentare, sed de praxerit, nihil vult dare, nunquid possit? Respondet Bal. in d. l. xdem, num. 8. quod si tantum damnum patior de rectu, quantum commodum habui de seruitio, non teneor propter compensationem hinc inde: sin autem mihi damnum, nec interesse aliquid est, tunc ego dominus teneor soluere pro rata. Bonacof. de fam. quare. 109.

23. Infirmitas. An famulus debeat habere salarium pro tempore infirmitatis, glos. in l. arboribus, §. de illo, in verbo, egrotante, tenuit quid sic, cum non stee per eum; quominus seruiat, per textum in materia locati, & conduci, in l. qui operas, ff. locati. Et hac opinio est verior de equitate, & pietate, & pluries secundum eam fuit iudicatum. Siluan. consil. 28. numero 2. & 23. Innocent. Ioan. And. & Barbat. io caput. 3. loca. Dominie Hofien. & Specul. relati per Aufre ad Tholoq. q. 268. & dicit communem Imol. in caput. 3. locati.

* Pro qua est bonus text. in l. 4. §. Stichus, de stat. liber. & l. 1. §. diuus, de extraor. cogn. Bal. in l. si. C. de cond. inferet. & equiore Io. Vad. q. 7.

Contrarium tenet Abb. io cap. 1. de clerico egrotante, vel debilitato, num. 6. glo. in l. pen. C. de condi. ob causam, & in d. §. diuus, Bar. io l. si uno, §. item cum quidam, ff. loca. io l. opere, ff. de usufruc. leg. Anchor. Butr. & Imo. io cap. propter sterilitatis, locati, & hac opinio est de iure verior, & communis Doctores ad l. idem fructu, de offic. assell. vbi Cagn. num. 215. Bolognet. nu. 72. Vini. libro 1. opin. 10. Soarez in suo thesau. litera l. num. 48. vbi tamen ex pietate resistit cum

pra-

precedenti opinione. Viui. tamen, vt supra testatur pluribus iudicatum.

Cui adde ab eo non allegatis, & de materia bene loquentes, & de communis pariter attestantes tal. ad d. l. diem functo, nu. 47. Couar. var. loc. lib. 3. ca. 143. Alibi in d. l. opere, & in d. l. arboribus, §. de illo Bonaco. In tract. de famo. quest. 103. Cagno. in d. l. diem functo. num. 215. vbi Bologn. num. 71. Bald. in l. liberti, num. 15. C. de ope lib.

25 Conciliantur primo loco opinione ex allegatis, vt prima procedat de æquitate, vel pietate, secunda verò de tigre ioris. Vnde iudex habens latas habenas, vt Gubernatores Prouinciæ, & Ciuitatum, qui possunt cognoscere sola facti veritate inspecta, in curia mercatorum, & similes poterunt deputare salarium, & mercedem famulo iohismo, & vidi quidam in facto ad bonam cautelam iudicibus inferioribus causam salarij committi cum clausula, sola facti veritate inspecta, ad effectum procedendi iuxta regulas æquitatis, licet Viui. vt supra in hoc contrarium teneat Sebast. Medi. de cal. & perieu. q. 6. num. 6. pat. 1.

26 Conciliantur secundo, vt prima opinio multo magis procedat stant consuetudine ex his, quæ superius diximus ad glo. in l. excepto, C. fecat, secunda verò opinio procedat semota consuetudine, quia tunc non debetur, nisi in casu special. l. postulo, C. de aduoca. diuer. iudicam. in tit. de off. assessorum, & ita conciliat Summa Ang. in verbo, familia, numero 2. vbi in materia locati, & conducti, de qua agimus allegati formam propositionis. Casus contingens in personam locantis operas sots liberat conductorem a præstatione mercedis, ex l. si vero, §. item cum quidam, ff. loca. l. in rebus, §. possunt, ff. commodat. glo. in l. si idem iuris, el secundo, ff. ad l. Rhod. de iact.

Ex quibus elicitur collariæ ampliatio ad materiam, l. diem functo, ff. de offic. assessorum, vt sicut in casu mortis salarii cum erit, ita & in casu infirmitatis, facit ultra Doct. ibidem l. cum hæres, §. Strichus, ff. de sta. libert. vbi quando stat per seruum, quominus seruiat, libertas debetur.

27 Conciliantur tertio, vt secunda opinio procedat, quando salarii debetur ratione persone: prima verò opinio procedat si salarii debetur respectu aliorum. Vnde potestas, qui habet famulos, licet infirmetur, vel moriatur, tamen hæres tenetur. ita Aufser. ad Tholof. q. 618. per l. si pecuniam, ff. de condic. ob cau. Gemin. in c. 1. de cler. non resid. lib. 6.

28 Conciliantur quarto, vt prima opinio procedat in infirmitate non culposa: secunda opinio procedat in infirmitate culposa prouenta culpa, & defectu famuli. Flor. ad l. arboribus, §. de illo, de usufruct. Et notabile est hæc intelligentia, & declaratio in actu practico in multis: nam nec paupertas culposa la restitutionibus, & similibus prodelle non debet.

29 Conciliantur quinto, vt prima opinio procedat, vt si famulos factos sanos seruauit quatenus seruauisset non infirmos, Bertach. in verbo famulus, vers. 3. Bald. in l. fin. C. de cond. infer. vbi idem tenet in stipendiarijs in l. liberti, col. 6. C. de ope lib.

30 Bene tamen verum est, quod si Dominus dicat famulo iohismo, tu non possis ferre anno præterito ex infirmitate, restitues in presenti, non tenetur. Vtique reputans hoc admodum notabile, ad l. boues, §. hoc sermone, nu. 63. ff. de verb. sig.

[Hoc dictum Titia. potest esse verum in famulo, qui non seruauit ex infirmitate, vel alio legitimo impedimento: secus si non seruauit ex fuga, vel similibus causis, quia & dominij, & famuli in restituyendo audiuntur, nisi dominus alium formatum eo tempore prouideret. Pulch. r. Alberic. per illum text. in l. seruus qui te flammato, §. 1. ff. de statu lib. Et casus valde frequens, & quotidianus. Et addo io materia infirmitatis, Sebast. Med. reg. 4. litera A, num. 3. fol. 128.]

Quid si famulus promissit seruire certo tempore, & incepit: & dominus ex ita, durante tempore expellit: si requiritur, an redire debeat? Vtique sic iussu interrim prouideret de alio domino, Alber. per illum text. in l. statu liberis, §. si ita, ff. de statu lib. Neuz. Syllep. lib. 6. sub num. 49.]

31 Conciliantur quinto in famulo ad certum tempus conducto, tunc procedat prima opinio: secunda procedat opinio in famulo conducto sine præfinitione temporis. Pot. dicens hoc notabile, in §. apum, num. 31. Iustit. de rer. diuis. æquiorum, & humaniorum dicit Ioan. Vad. quest. 7.

32 Conciliantur sexto, si famulus seruiebat titulo lucrativo, & debet habere salarii tempore infirmitatis, si titulo oneroso, tunc habebit si pro modico tempore fuit infirmus, & modicum habebit pensionem, secus si magnam. Collec. in c. si autem de re script. Innoc. in cap. penul. locat. Capet. Tholof. dec. 3. §. vbi Aufser. inferat ad milites stipendiarios, ut si capiatore ab hostibus recuperare non habent salarii si eorum leuitate, vel non ex improviso fuerint capti, aliis locus.

33 Conciliantur septimo, si infirmitas sit grauis, aliis non. Vnde podagra non excusat etiam a seruendo. Abb. in l. arboribus, §. de illo, in fi. ff. de usufruct. per l. quæritum, ff. de re iudic. l. 1. §. pen. ff. ad Silian. C. de decur. la minoribus, l. podagre, C. qui morbo, lib. 10.

34 Sed pauci famuli podagra laborant dominis prouidentibus. Practicando igitur cautus erit defensor famuli deducere æquitatem, quam iudex ante oculos semper habet. l. quod si Ephesi, ff. de eo quod cert. loc. consuetudinem, quæ est optima interpret. l. si de consuetudine, ff. de leg. non culpam, quia fortasse causa Domini incidit in ægritudinem: deduceret etiam conuenientem certam, & limitatam pro certo tempore, & similia.

35 Et salarii debetur pro rata temporis, quo famulus seruit. l. sed si uno, §. cum quidam, ff. loc. Bald. conf. 43. col. 7. Franc. March. dec. Delphin. 798. lib. 1. Ferr. de milit. infirm. nu. 17. Tenetur autem Dominus famulo infirmo etiam ad medicinas, modicas tamen, ac etiam ad expensas, modicas tamen. Bartol. in l. legata, num. 3. & ibi Alex. in addit. ff. de aliment. & cibarij. leg. in l. si com. dotem, §. fin. autem in quæstio, num. 6. vbi Alex. num. 6. ff. solu. matrim. in l. in rebus, §. possunt, ff. commodat. Ferr. de mili. disciplina. nu. 17. sentit, Alex. in l. cetera. 44. de verb. signific. Port. de aliment. cap. 13. numero 10. Pic. in l. filia, §. filia, numero 161. de leg. 1. Roland. consilio 22. num. 3. lib. 1. Menoch. lib. 4. præsumpt. 157.

36 Declaratur id esse verum, si tales ex pensæ vel medicinz præstentur, vt famulo, secus vt pauperi, quia ad omnes expensas, & medicinas tenetur Ange in verbo, familia, num. 1. vbi addit declarat in paupere, qui non non habet unde sibi subueniat, & maxime si sit famulus.

Vincentij Carocij Tractatus

De Obstetricibus.

QVÆSTIO XII.

lus Episcopi, vel clerici, Auct. ad Tholos. q. 268.

Declaratur secundum, nisi consuetudo aliter obsecuet, Ang. io. d. 5. fin. autem in seculismo, per l. r. C. de iur. fil. libro 10.

- 37 Et quibus corollarie infertur ad l. in rebus, §. possunt, ff. commodat. vt procedat, & extendatur etiam ad famulos, qui sub certo salario locauit operas suas.
- 38 Diminutio. Quæro breuiter ad materiam, l. scilicet, de ann. legat. si est famulus trium, & diminuitur, vel augeatur salarium, dici in tria de instit. act. vbi de Medico, Advocato, Potestate, & similibus.

- 39 Notandum etiam est, quod si famulo, vel agenti ne gonia soluitur salarium conuentum, quicquid ultra datur ob fidelitatem, diligentiamue, non censetur iure simpliciter, & mere donatio, sed ob causam, & propter merita. Ita est communis opinio attestata per Pinel. contrarium solum tenentem, in l. i. C. de bonat. illat. 3. fol. mihi 320.

- 40 Non omittam etiam in hac materia famulos, & pensionum, quod datur pensio, quia in sola temporalitate consistit, prout datur in stipendium pro patrocinio, pro pulsandis campanis, vel alijs seruitijs, quo casu etiam laicus, vel alius ad beneficia incapax retinere potest, Archid. in cap. quædam, vers. prouideri, & ibi Germin. in ultimo notabili, Anchar. col. 1. vers. 3. collige. Franc. in 2. notab. de præbend. lib. 6. Bald. in cap. ad audientiam 1. vbi Abb. primo notab. Fel. num. 5. vbi reuertentes pensiones nullam habere spiritualitatem, Mandos. in præf. signat. grat. in verbo pensiones, vbi etiam tenet non esse necessariam illarum mentionem in impetratione beneficii, Silu. de benef. par. 3. quæst. 32. num. 10, in 4. qualis. Gig. de pension. quæst. 67. nu. 2. Felyn. post alios in cap. postulanti, & in cap. in nostra de referri.

- 41 Datur et salarium ob id, quod appellatur beneficii seruitorium, quod canonicus retinere non potest, ne a maioribus, distrahatur, Steph. de liter. grat. in princ. fol. mihi 19.

- 42 Practicando etiam notandum est, quod ad probandum aliquem continue retinuisse famulos, non est necesse probare momenta, sed quod videretur seruire in prandio, in cena, & in similibus temporibus, Benintend. de cif. 43. num. 13.

- 43 Et famulus dicitur habere habitationem, vbi habet Dominus Gram. decif. 87. num. 4.

- 44 Similiter addendum videtur, quod salarium etiam conuentum non debetur familiaribus Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Clericorum, Cameræ, Auditorum Rotæ, Referendariorum, & similibus Prælatorum elapso biennio a die mortis ex Motu proprio Pauli Tertij, & Bulla Pij Quinti. Vnde caute agendum est.

- 45 Vidi quædamque in facto practicum, quod salaria sunt sequestrata dominis, maxime prætesta per dictos famulos, & coacti ad soluendum, cum sit ius quæsitum famulo.

- 46 Et famulus conductus pro certo salario, si efficiatur Notarius, & conficiat multa instrumenta pro seruicio apothecæ, habebit salarium duplicatum. Roma. consil. 235. Fel. in cap. cum olim, num. 3. de re iudicata. * Pulchrè videndus Paris de Put. in tract. indicat. in verbo salarium, vbi pro duplici officio, labore, vel exercitio, duplicatum debetur salarium Doctori, officiali, notario, & similibus, & posui par. vlt. concl. 56.

ET quoniam obstetricum materia admodum conformis est cum præcedentibus, in hac quæstione conclusiue procedendo dicitur, quod debetur concedens salarium, licet non fuerit promissum. Affili. in v. sibus feud. tit. ex quibus caus. feud. amittitur, num. 133. Bo ui. de statuta. vbi præscrip. glof. 19. sub num. 47. vbi etiam in materia salarii, & mercedis dicit vnum, quod consuetudine debetur salarium quod solet prestari, & Gubernatori Urbis habet facultates amplissimas in hoc, & procedit manu Regia, quia statim cogit ad faciendum depositum, & quilibet iudex in hoc debet esse vigilans, & circumspiciens, & vide textum in l. si. C. communia de legat. vbi Medius æquiparatur in salarijs ad quam Specu. de salario, §. fin. gl. in canon. 1. 14. quæst. 5. Felyn. in cap. tua nos, de offic. deleg. & ip. de pe. sta. cap. fin. num. 107.

- 47 Quæro, an nutricibus salarium debeat, & vtrique sic, & debetur officio iudicis, quod nutricia appellatur l. 1. §. ad nutricia, ff. de var. & extraord. cogn. bello. Instur. de oblig. in princ. num. 5.

De Intrinseccis.

QVÆSTIO XIII.

PULCHRA, & notabilis, vtilissimaque (si Bal. credimus) est quæstio ad materiam l. Titio, ff. ad municipal. qui exercet alicum alteri demandatum sub certo salario, an possit vere tale salarium petere, quem l. & materiam ipsius valde notabilem dicit in actu practico ibi Bart. & mirabilem appellauit Bald. in cap. ex parte decani, num. 6. de referri.

Pro parte negatiua facit reg. culpa est, de reg. iur. ff. in 6. vbi culpa est misere te rei ad se non per tinen.

1 Si igitur culpa est, merito nullum debetur salarium, alteri præsertim promissum.

Secundo pro hac parte facit cap. tua nos, de homicidio, vbi delinquit quis alterius officium exercendo.

2 Tertio pro hac parte facit l. doli mali, §. fin. ff. de nu. uat. vbi quis non debet esse curiosus de rebus alienis.

3 Hinc vnus officialis non debet se de officio alterius intrinseccare. Bart. per illum text. l. in provincijs, C. de numer. actus, & cartul. lib. 12. not. Bal. in l. repetita, C. de epis. & cler. latè Sicul. consil. 45. col. 3. lib. 3.

4 Pro contraria parte facit, quia hominem affici beneficio hominis interest, l. seruus ea lege, ff. de seru. exp. p. tand.

Secundo faciunt ea, quæ not. Din. & Dec. in reg. cul. pa. quod non dicitur esse in culpa, nec alienæ rei immiscere, qui nel ratione officij, vel pietatis, vel cõiunctionis officium alterius exercet, vel executioni demadat. In non tantum, ff. de app. notatur in l. vlt. vlt. ff. de iustitia, & iure, Dec. in c. 1. de off. deleg.

5 Conclusio igitur est, quod exercens officium alteri mandatum, vt salarium petere potest, d. l. Titio, non quidem, vt salarium sibi retineat, sed vt retro procuratori restituat per actionem in factum, quæ oriatur ex crimine falsi, vel varijs causarum figuris, ita Bald. in d. cap. ex parte, dicens esse casum admodum mirabilem.

Subdens etiam, quod cõfirmatio statutorum impetra-

ita a falso procuratore, ubi erat verus procurator, valeat de iure, secus si nullus erat constitutus procurator, dicens, huic casum alibi non reperiri.

6 Hanc etiam materiam dixit in practica valde notabilem Bart. ad l. non dubium, nom. 18 C. de legib. reddens rationem decisionis huius notabilis materie, q. hic sequitur executio, quia aliqua negocia gessit, nec facit contra ius, non autem executio nascitur ex falsitate, quam fecit.

7 Et sic pater intellectus ad reg. l. itaq. folio, ff. de fur. quia non consequitur premium ex delicto immediatè, sed ex negotio licito in se gesto mediante delicto. Aliam rationem notabilem secundum las. ubi reddit Bald. in d. l. non dubium, oppositè 16. om. 5. q. io hac l. Titio salarium erat constitutum cause, non persone ob effectum, & meritum laboris, non io suo rem eius cui dirigebantur literæ, & ita dicit præsumendum io dubio, q. salarium constituitur ob meritum l. Medici, C. de annis legat. & sic consequitur non ob delictum, sed quia meritis stipendium, dicens esse casum valde singularem. Sequitur, & commendat tibi las. nom. 52.

Ex quibus collatè inferitur limitatio ad leg. cum principaliter, ff. de reg. iur. & regula accessoriorum, lib. 6. ut non procedat, quando salarium est constitutum cause, & ob meritum, non persone. Nec locati & conducti materiam exequendi multorum fuit opinio, quod ille utatium suum petere possit, actione ex locato, & conducto contracta per illas literas, est enim contractus, qui epistola contrahitur, l. consensu, ff. de action. & obligationibus.

Verio cum Bart. videtur opinio, quod ille possit petere salarium actione præscriptis verbis, seu in factis; cum enim mandaretur illud officium constituto certo salario, æquum esset, ut huic implenti salarii daretur, dicens esse valde notandum, & sæpius io facto occurrere.

9 Salarium igitur constitutum executioni officii exequenti debetur, licet ad hoc non fuerit deputatus. Consideranda igitur sunt verba salarii promissi, an sint directæ in personam, vel ad executionem officii, & alicuius actus. nam si opponatur petenti hoc salarium non est tibi promissum, quia diriguntur literæ, puta ad Titium. Replicabitur hoc non ob stare, quia verba respiciunt executionem negotii, prout ego vere feci, & licet sit expressum nomen Titij, ad quem literæ directæ sunt, id non fuit expressum, vel significatum certe, & determinate persone, & industrii ipsius, sed magis, ut significaret illum, qui officium exercet l. enim qui ius, §. te & Titium, ff. de verb. obligat. l. tale pactum, §. si, ff. de pact.

10 Notandum etiam est, q. quis recipit alicui proferendi ratione officii, & tunc non potest petere pecuniā nisi onus subeat, l. liberis, §. ab hæredibus, ff. de alim. leg. d. l. Titio.

11 Inferior igitur limitatio ad l. ab administratione, C. de leg. ut procedat in ultimis voluntatibus, secus in contractibus, iuxta not. in d. l. Titio, & in terminis locati & conducti ad litem queritur, §. item cum quia, ff. locat. dixi in tit. si onus fiat per locatorem.

Et ex prædictis patet conciliatio in contrarium ad doctorem, maxime in argumento contrarie partis ex Dec. & Din.

12 Quid de tertio, qui in domo alicuius permansit sine

plievit hoc promissione alicuius salarii, & mercedis: Vique non debetur, nisi sit solitus locare operas, & ille retineat in domo sit solitus conducere, Cast. conf. 346. lib. 2. R. in. conf. 338. num. 29. lib. 2 ubi dicit, quod hæc est vox, & indubitata conclusio. Et ita tenet Rot. in vna mercedis, coram Reuerendo patre Bonadino die 16. Iunii 1570. ex l. 1. de iur. cogn. & l. in si, & l. salarium, C. mand. Granat. Theor. 12. num. 10.

De economo Capituli.

QVÆSTIO XIII.

1 QUID dicendum io economo constituto a capitulo sedē vacante, cui salarium a capitulo fuit deputatum, an licite petere possit? Vique non, sed si sponte deat, rectè accipit, Nicol. de Neapol. in eos, ff. de tutel. Barbat. ad Bart. in la tutoribus, §. si, ff. de adm. nistr. tutor.

De arbitri salario.

QVÆSTIO XV.

NON inutilis est indagatio, & passim indagatur an arbitri salarium debeatur.

1 Ex pro parte affirmativa facit, quia arbitri æquipantur agrimensores, ut per Florian. nom. 1. sed, & si loci, §. in iudicio, ff. comm. diuiduo. sed agrimensores debeatur salaria, vt infra videbimus, pari ut igitur & Arbitri.

2 Secundo æquiparantur seruicijs, quibus salarium debetur, & de his æquiparatione est text. in l. si de merc. §. deceptis, ff. de arbitris, & de salario infra videbimus, & de æquiparatione Francisc. Marech. dec. 464. par. 1.

Pro contraria parte facit, quia arbitria recta sunt ad iudicium iudiciorum, l. 1. de recept. arbit. Euertard. a loco a iudice ad arbitrium.

3 Pro resolutione considerandi sunt duo casus principales. Prima igitur conclusio est io arbitrio, & tunc nulli dubium est, quod ei debeatur salarium, & sportale, l. quotiens, C. de privileg. scolar. lib. 10. l. final. C. de præposit. ag. in rebus, lib. 10. Quam ad hoc dixit singulatim Guglielm. de Lud. siog. 14. Amamel. de elat. aquia, sing. 104. ubi etiam alleg. l. 3. §. 1. menson. ff. fin. regum. singularem quoque reputat Boer. in verbo compromissum, nom. 3. Per Rueno. singul. 31. Spec. de arbit. §. fin. ver. sed non quid Boec. io cap. cum ab omni, de vita, & hon. cler. Alb. in l. labeo, §. ait prætor, ff. de arb. Blao. de comprom. quest. 8. num. 22. Ioann. de Anan. tom. 104. Viu. opin. 359.

4 Declaratur & limitatur in casibus extraordinarijs, ut per Bald. & Doctores io d. l. in sacris, Specul. in circolo loco Firmi in verbo Arbitri, ubi etiam tenet, quod debetur vnum salarium duobus, quod tertio, participandum est.

5 Secundus casus est io arbitratore, & idem dicendum est, ut salarium, & sportale debeantur, Lanfranch. de arbit. par. 3. quest. 39. la. post Nicol. de Neapol. io §. tripli. col. pen. de actionibus.

6 Amplius ista conclusio, ut procedat etiam si talis arbitratore pronouiauerit de consilio sapientis, cui fuit constitutum & solutum; nihilominus debetur pro ipso separatim salarium, & non sit inconuenient

Vincenſij Carotij Tractatus

pro eadem re ploribus poſuimus, & pro diuerſis reſp-
ſibus diuerſa, & varia ſolu ſalaria, Nat. conf. 89. vol.
1. ſubdens in pteſtica, quod ſi partes compromittentes
ad mittio eredituerunt arbitratorem laudatum ſi
ne conſilio, tunc debet ſalarium communicare cum
iuris perito, aliis oon.

7. Et de pteſtatis, quod ad bitri ex forma ſtatutorum
ſuot ad iudicium delegatorum, laf. dicens com-
munem io l. duo iudices, num. 9. de te iudica, Villalob.
io recolleſt. litera A, num. 139. Vnde ſicut iudices dele-
gati recipiunt ſportulas, & ſalarium, ita & arbitri ſta-
tutarij. Late in materia diuiſionis ſalarij inter iudices,
& alium Borgn. decif. 3. r. in ſine par. 2.
8. Quid in proleſtatis? Vtique ſi regulariter, Stracch.
de proleſtatis in ſin. Follerad Maran. diſt. 9. principal.
nu. 140. tangit Granur. Theorem. 12. num. 9. in ſio.

De Agrimenſoribus.

QVÆSTIO XVI.

SED nunquid Agrimenſori debebitur ſalarium?
Videbatur dicendum, quod noo, quia non videtur
eſſe debere meliori conditionis, quam procurator,
qui poſit operam, & laborem ſuum, & tamē eius of-
ficiū eſt gratuitum, vt ſupradictum.

1. In contrarium facit, quia agrimenſor arbitrio aequi-
paratur; cui ſalarium debetur, vt iam vidimus, & hanc
opinionem, vel veriorē tenuit Florian. in l. ſolū & ſi
loei, §. r. per illum totum, ſi ſimium rego h. Nat. conf.
89. vol. 2.

Quid in aſſeſſore, de qua materia vidimus aliquid
in tit. de ſportulis iudicum. Vnde in hoc coneluſiue
procedendo dicitur, quod ſic, & ſi diſcordet in ſenten-
tia ferenda, & ex hoc eliquot tertij, quod debet com-
municare cum illo tertio. Specul. in tit. aſſeſſores, §. ſa-
larium, verū quid ſi duobus, Nat. conf. 89. vol. 1. Nota-
tur in cap. ſaturum, §. aſſeſſorem, de reſcrip. lib. 6. vbi
Ancar. num. 3. Buer. in cap. cum ab omni, num. 22. de
vitiis, & bonis clerici. Abb. in cap. 2. num. 4. ne prelati
vices ſuaz, Gran. arguens a Vicatio, Theorem. 12. ſub
num. 2. Firmian. in verbo aſſeſſor, vbi debetur, ſi par-
tes concordauerit ante ſententiam, vt aliā vidimus ſo-
pra de fruct. & l. expenſis. Et poſſit io ſindicato corā
ſindicatoribus petere ſibi coſtitui ſalarium, ſi ſibi ool-
lum per prius erat conſtitutum ſalarium, Barto. in l. r.
§. ſed ſi comites, ff. de var. cogn. Quid ſi eius culpa re-
moueamur poſui ſupra titulo de ſportulis. Quid ſi fue-
rit negligens? Vtiq; ſalarium petere oon poſuit. An-
gelus in l. ſi vacantis, in verbo preſes, C. de bon. vacan-
tis, lib. 10. & debetur ſalarium aſſeſſori ſine officio, Bal.
Alis. Caſtreſ. & alij ad l. diem ſunſion, ff. de offi. aſſeſ-
ſorū, per l. ſi a colono, de fidei inſoribus, & l. ſi ſeruus,
§. ſin. ff. de ſupul. ſeruorum, & aſſeſſori delegati debetur
de huius partium, vt ab ipſo delegato. Caſtreſ. io
l. ſin. de aſſeſſoribus per not. io cap. ſaturum, §. aſſeſſo-
rem, de reſcrip. lib. 6. & in auben. vt deſunctus, §. ſin.

3. Quid ſi diſcordet in ſalutato (vt dicitur) hoſpiter Vti-
que nec pro tempore, quo ſeruauit, ſalarium debetur,
Bal. d. in l. 2. colom. r. verſus de ſi aſſeſſor, C. locat. in l. ſi
partes, ff. de legat. 2. Alexand. ad l. diem ſunſio, col. ſin.
de offi. aſſeſſorum.

De tunc ſimilione ſalarij vngam titu, de offi. aſſeſ-
ſorum.

3. Et iudicis arbitrio relinquitur quale debeat eſſe af-
ſeſſoris ſalarium, quando non eſt certe determinatum
attenta qualitate aſſeſſoris, peritia, experientia, & ſol-
to dari ſimilibus, Seneor. in l. diem ſunſio, quæſtio 30.
de offi. aſſeſſorum v. quum commendat. in rub. illius
tituli, Porporat. nom. 182. & Iacob. Menoc. reprehenden-
ſa Alcia alteritementem, de arbitrio iudic. lib. 2. cen-
ſur. §. caſo 234. Vnde pteſta, ex pteſta, & ſolum
multum proderunt.

Vidimus huiusque de penſionibus, mercedibus, &
ſalaris tacite procumentibus ratione perſonæ, & ſui
officii, vel exercitij, licet de eis nihil ſit conuentum, &
ſe de quadam tacita locutione, vel conſuetudine. Pla-
ceat modo videre, an ratione alicuius accidentis, cum
debeat, vel augeatur, aut diminuat merces, pecu-
ſio, vel ſalarium.

[Et in etate ſumularum diſtingui ſolet, q. vſque ad
annum decimum quintum debeantur alimenta tantū,
ſi ſit miſer ſi tantum ſi artifice, ſalarium, Cordub. ad
l. ſi quis ex liberis §. ſi mater, num. 76. ff. de lib. agnos-
cit. Et ſe datur in pteſta artifice l. vt inſurandus §. da-
bitur. ff. de oper. libreri.

Et Epilecopus & alius preſbyter poſſet de ſuſtibus
& multis acquirit ſoluer mercedem & ſalarium ſeq-
untoribus. Medoan. de reb. ecclē. fol. 390. num. 23.

*Nobilitas ſeu Dignitas. Remuneratio. Cha-
ritas. Amicitia. Paupertas.*

De Locatione Ex Dignitate

QVÆSTIO I.

QUÆRO an dignitas, vel nobilitas attendi de-
beat in locatione, & conſuetudine, ſalaris, & mer-
cedibus perſoluentis.

1. Et prima fronte videbatur dicendum, quod non
quia habemus iure canonicum, quod in omnibus con-
tractibus inſpicimus in obſcuris id, quod minimum eſt,
ſemper in ſupulationibus, ff. de reg. iuris regul. inſpi-
cimus, lib. 6.

Pro contraria parte facit quia nobilitari, & dignita-
ti multum deſectimus, vt inferius videbimus, merito,
& cæc.

2. Veritas eſt, q. dignitas multum atrenditur in ma-
teria locati, & conſueti. Vnde tutor pupilli debet præ-
ſtare mercedem præceptoribus oon quidem minimum,
ſed pro dignitate natalium pupilli, leum plures, §. cū
tutor, ff. de adminiſt. tutor. l. qui filium. ff. vbi pupilli,
educ. debet, ſimiliter eccontra aduocato dandū eſt
honorarium pro eius dignitate, & ſacundia l. 2. §. in
honorarij, ff. de var. & oſtra. cogn. commendat. Boer.
de tutor. mag. contel. num. 31.

3. Vnde, ſi caſus eueniat, habes filium in leſto grati
infermitate oppreſſum, vocas medium a longinquo,
non dat tibi certam legem in mercede. Vtiq; pro di-
gnitate natalium tui filij, & Medici excellentia præſta-
re debes. idem in aduocato, & ſimilibus.

4. Similiter uſos es opera alicuius: vis teoſogere,
& dicit, des quod tibi placet. vtiq; tu pteſti homini
nobiliſſimo dare quod minimum. dicit teſtor in d. §. cum
tutor, fed pro dignitate dare debentis, & recipientis.
Idem in ſimilibus, de celeſti conſuetudine dici poſſet c. 6.
duco

dictio nulla certa promissa mercede.

Et dignitas, & nobilitas multa sunt privilegia, de quibus late per Tirac. in tract. de nobilitate, Sienl. conf. 57. lib. 3. Fel. in cap. cum adeo, de referip. in capit. pastoralis, de off. deleg. Cott. in memorab. in verbo nobilitas.

Ex quibus colligitur inferitur limitatio ad l. semper in stipulationibus, si de regulis iuris, ubi in dubio inspicitur animus, qui hoc non procedit in casu, de quo supra es d. §. cum tutor.

Sed nunquid in homine nobili præsumitur donatio debite mercedis? Vtique sic, Roman. hoc valde commendans sing. §. 5. o. lo. Lup. in rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 9.

Quem casum non posuit, Menoch. lib. 2. de arbit. centur. 1. cas. 88. habet tantum ab eo, qui propter est nobilis, casu 66.

Vide tamen Cott. in verbo nobilitas, qui pulchre tenet, quod avaritia omnia dominatur, præcipue in nobili, Vnde hodie dicitur esse hæc præsumptio. Pone, quod conduxit aliquem nobilem natum, sed mechanicam artem exercentem, proderit nobilitas? Vtique non, dicam suo loco. ex quibus omnibus patet ed contraria.

De Locatione remuneratoria.

QVÆSTIO II.

SUCCEDIT secundo loco remuneratio, de qua superius vidimus de mercede remuneratoria. Est est in materia locati & conducti, de qua agimus, text. in l. Aquilinus Regulus, si de donat. de cuius intellectu late superius vidimus, illud addam in proprijs terminis locati & conducti. q. ponit ibi Bart. ad intellectum l. penult. C. de off. rect. prouin. quod si communitas habet palatium deputatum pro officialibus, tunc officia, his non potest emere, vel conducere hospitia, d. l. penultima. Si vero non habet palatium deputatum, tunc ex causa simplicis donationis recipere non potest, vt l. 1. §. provincialis, C. de contrah. iudic. sed remuneratio sic, d. l. Aquilinus, similiter expulso in casu illius, competit officium iudicis.

De Locatione ex facultate.

QVÆSTIO III.

SUBSEQUITUR charitas & dilectio ex eo con sanguinitate, & in re sanguinis, de hoc posuit, tit. de bon. quæ liber. in fine, & tetigi in materia mercedis remuneratorie, an in cõsanguineo præsumatur donatio ratione sanguinis, vel remuneratio. Vnde euenit casus in hac materia locati & conducti, si cõsanguineus inhabitauerit domum alterius cõsanguineus, vel gerit mercia illius, poteritne agi ad mercedem vel pensionem, an potius est præsumenda donatio ratione sanguinis, vel coniunctionis? In ad materiam l. procura, si de prob. & l. tutor, §. quia tutoribus, si de excusatur, de mercede remuneratoria.

De Locatione Amica.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO vterius, an amicitia aliquid operetur contractui locationis, & conductionis circa pensionem, mercedem, & similia.

Et primo videatur dicendum, quia amicus, & propinquus æquiparantur, Ales. in cap. requisitus, de testibus, Ales. ad Bar. in l. non solum, §. qui alieno, ff. de procuratoribus. Hinc amicus singularis vocat appellatone suorum, Bald. in l. 1. col. 1. C. qui accusare non possunt.

Pro contraria vero parte facit, quia in materia legendi, C. de procurat. amicus non admittitur pro altero amico, & hæc est magis communis opinio, Cut. Jun. in d. l. legendi, col. 6. Lambereng. de contract. mulier. gl. 1. in verbo agnati, q. 16. num. 93.

Similiter statutum disponens causas inter coniunctos com promissi non comprehendit amicos, Ales. in l. 1. col. 2. ff. ad l. Falcid. Blanch. qui eum non allegat, de compromissis inter coniunctos, quest. 3. in verbo amicus, num. 48.

Putarem valde amicum ex magna, & vehementi amicitia esse recognoscendum, prout etiam ex causa præsumptæ nimirum affectionis de fide in testimonio diminuitur Abb. in cap. accedens, il secundo, num. 8. vt vt lite non contestata, Dec. Neapolit. 305. num. 13. & hæc est communis opinio. Ales. ad Barto. in l. 3. in verbo considerat, de testibus quod quidem arbitrio iudicis remittitur, Anton. Gabr. de testibus, conclus. 11. num. 8.

Similiter in donatione facta alicui valde amico in materia l. si unquam, C. de reuocand. donat. Ponit late de amicitia viribus loquens, Titaq. ad l. si unquam, in verbo libertis, num. 75.

Et supra vidimus titulo de fruct. & lit. espen. quod procurator valde amicus patri, præsumitur velle patrocinari pro filio gratia, late in terminis loquens de coniunctio & amico Bened. de Barz. conf. 115. col. 1. consiliorum vltimar voluntat. per Lamilum, C. de procur. & l. 1. in prin. ff. cod.

De Locatione, & Paupertate.

QVÆSTIO V.

QVID in casu paupertatis de hoc tetigi sup. de sportulis iudicem, & in tit. de fru. & lit. espen. ubi index a paupere sportulas recipere non potest, nec procurator salarium, & ibi posui quomodo pauper intelligatur, arbitrio tamen iudicis statui solet, Meno. de arbit. iudic. casu 65. Cui adde quod non allegatum, q. hæc est communis opinio, Dec. in cap. sedes, num. 3. de referip. Bello, conf. 16. Hippol. in l. questionis modum, num. 18. de questionibus, Snares. in suo T. h. c. u. litera P. num. 57.

Quid si pauper locat, vel seruiat pauperi? Est materia de privilegiato contra pauperem privilegiatum, & vidi vet. sari iudicis arbitrium quis pauperior sit, & similia.

Vterius pro complemento huius principalis questionis de substantia locationis queritur de infra scriptis.

Vir.

Vincentij Carocij Tractatus

*Verba, Scriptura, Fides, Arbitrium, Modici-
tas, Præcedentia, vel sequentia.*

Verba an in Locatione sint necessaria.

QVÆSTIO VI.

- Q**UÆRO 20 in contractu locationis & condu-
ctionis sint pro substantia necessaria verba. & vs
debatur dicendum q sic, quia verba memem
1 paciscentium demonstrant, l. l. abeo, ff. de suppellect. le
gat. Pro contraria parte fuit l. i. ff. locat. vbi expresse
2 dicitur, q locatio, & conductio non verbis, id est verbo-
rum sollemnitate fit, sed solo consensu. Vnde mutus lo-
care potest l. in quibuscumq. ff. de act. & oblig. l. ubi
non vocat, ff. de reg. iur. gl. in d. l. i.
3 Et hæc est verissima opinio, de qua etiam est textus
clarus, in l. i. stipuler. §. si in locando, ff. de verb. oblig.
Vnde si ad interogationem respondetur figuris, an-
nuatur expite, vel quous alio modo contrahentium
voluntas demonstratur locatio, & conductio licet co-
trahitur l. consensu, & l. quæcumque, ff. de act. & oblig.
l. qui ad cetum, ff. locat.

Amplius conclusio, vt procedat etiam si partes a-
getent facere stipulationem, quia si nō valebit in viis
stipulationis, valebit ex merito, & puro consensu, nisi
partes expresse protulerint, Bald. l. si quis ita, & in
d. §. si in locando, vbi Castrenf. Alex. Imol. Alex. las. &
alii sequuntur per l. i. ita stipuler. §. Chritogonus de
verbor. oblig. & l. i. stipuler. ceteri sequuntur, it. de no-
uationibus, & l. certi conditio, §. quousiam, ff. si cer-
tum petatur.

- 3 Ex quibus sequitur corollarium, quod in simili-
bus si non valet vt ago, valebit vt olerere potest. Simili-
ter si responderetur ex interuallo, contractus locationis
in se non vitatur, vbi post las. & alios.

4 Practicando igitur mutus, verbis, responsione ex in-
teruallo locatio fieri potest. Vnde mutus, furdus lo-
care, & conducere possunt, vt dictum est, & per nomi-
nium, & per epistolas fieri potest, l. consensu, ff. de act.
& oblig. Vnde in folio, & apocha locatio fieri potest.

5 Amplius secundo, vt sicut consensu contrahitur,
ita & dissolvitur, l. idem, ff. pro soc. Bald. in litem que
ritur, §. qui impleto, in fine, ff. locat. & cond. vbi legit,
l. qui ad certum, facit l. omnia, & l. nihil tam naturale,
ff. de regul. iuris.

6 Nec obstant in contrarium adducta, quia verum,
quod verba declarant animum, verborum tamen sol-
lemnitas in omnibus contractibus non exigitur, nisi
me qui solo consensu contrahitur.

De Locatione, an requiratur Scriptura.

QVÆSTIO VII.

- Q**UÆRO utiliter, 20 in contractu locationis, &
conductionis sit pro substantia necessaria scri-
ptura. Et primo videbatur dicendum quod sic, quia
1 contractus locationis similis est contractui emphyteu-
tico, vt not. in l. i. C. de iur. emphyteut. sed in contra-
ctu emphyteutico requiritur pro substantia scriptu-
ra, gl. in l. i. in verbo alienationis, C. de iur. emphyt.
2 Et hæc est magis communis opinio, vt per Sal. in d. l.

1. num. 5. Aret. in §. adeo, num. 8. Insti. locat. Affl. de
off. 72. lu l. Clar. de iur. emphit. 4. Suarez. in suo Thef.
littera E, num. 124. Merito, &c.

2 In contrarium facit quia locatio similis est emptio-
ni, & venditioni, vt suo loco dicam, quæ de substantia
scripturam non requirit, l. cum insti. mentis, & ibi
not. C. de fide insti. l. cum res, vbi Bald. C. de probat.

3 Secundo fuit, q. superius dictum est, quod locatio
non verbis, sed solo consensu contrahitur. Et hæc opi-
nio est verior, Bart. conf. 14. Pedemont. decif. 23. num.
9. Boer. decif. 118. num. 1. Berach. in verbo scriptura
de substantia, text. in terminis in contractibus, & loca.
Vnde, & per testes probatur, & ira iudi iudicatum.

4 Quid si sit pactum, vt conficiatur de locatoue scri-
ptura respondetur, quod adhuc valebit sine scriptura,
quoad su substantiam, & essentiam, & contractus est
perfectus ante scripturam, Soc. conf. 32. col. 1. versif.
nec est cutandum. vol. 3. Brund. de form. rubr. ex quib.
confic. form. vel solemnitas, col. 17. & hæc est com-
munis opinio, vt testatur Grat. confil. 107. col. 1. v.
vol. 1. Lofred. conf. 19. col. penult. in fine, Ant. Gabr. de
pact. conel. 3.

Cui addit, q. hæc est hodie magis communis opinio
Covar. in cap. reatum, in prin. nu. 9. in fine, de testam.
Taliq. de cont. l. illi, cap. 28. numero 32. 23. late Bur-
sas. confil. 101. sub num. 20. vol. 2. dicit Post. Insti. de
emptio. & vend. num. 4. dicit contrarium magis com-
mune, quem sequutus est Ang. Gomez. de contract.
cap. 2. num. 17. Emao. Suarez. in sub Theor. littera S,
num. 20. tamen eorum opinio magis communiter re-
probatur Burat. vt supra, & adde Arctur. quest. fa-
mil. 27. Barbat. de empt. & vend. num. 7. Et in tenbit
Kot. in vni Placentina test. per Greg. Fabian. decif. 3. & in
ter manus scriptas, Fabian. de emptio. quod 3. §. quest.
principal. num. 54. Maigo. Rot. Luc. quest. 5. num. 19.
vnde * debet apponi, vt alter non valeat. Et ita præ-
dicta Cuet. iun. conf. 348. num. 12. 22. Rot. mouilium
377. num. 6. par. 1.)

Illud non omittitur, ex alijs, quam per appositio-
nem dictæ clause apparete potest, partes voluisse
pro substantia requiri scripturam, & sine ea alter non
valere, vt per Aret. conf. 160. col. 4. & conf. 340. col. 22
& vide Pulz. omnino decif. 47. par. 3.

5 Et licet scriptura, nisi in casibus prædictis, non sit
substantia, erit tamen ad probationem, si conueniatur
simpliciter de scriptura, ita vt probati non possint, ni-
si per scripturam, vel confessionem, Bald. in aulient,
sed omo iure, col. penult. C. si cert. penat. Grat. d. confi-
lio 107. & hæc est magis communis opinio, Cegn.
in l. si quis maior, C. de transact. nu. 43. K. ot. confil. 3. nu-
me. 1. lib. 2. Personæ, conf. 24. num. 13.)

6 Prædicando igitur cautus erit non admittere quæ-
probationes, sed restringere aduersarium ad proban-
dum per scripturam, vel eius confessionem.

[Videtur tamen ad Affl. 39. sub num. 6. videbatur
hæc conuicta, Aut conuictus est in fieri; aut est habi-
tus pro absoluto. Primo casu requiritur scriptura
etiam sine illa clause, & alter non valeat, dummodo
ex aliquib. coniecturis colligatur, contrahentes voluisse
se scripturam, secundum casu est ad probationem talis.]

7 Sed hic quero vnum in materia scripturae satis rui-
le, & frequens in practica, loco tibi domo, vel quid
simile, promittis pro pensionis tot. postmodum inter-
pello te, vel contra, vt decessis per non conficiatur scri-
ptura

ptura, an poterit cogi? Videbatur dicendum quod non, et capitegebat. & ibi not. per Abb. de maior. & obediens. per quod ita expresse tenent gl. Domini Lancell. in §. 1. in verbo firmitatem, de maior. & obediens.

- 8 Contraria opinio est in iure superior. Bart. in l. 6. cum exceptione, §. sed & si quis, per illum testum, ff. quod met. can. in l. 1. de di. que est tertia, ff. de codici. sine caus. in l. ex ea parte in principio, ubi Alex. & Aret. in 1. no. tab. & ibi etiam laf. ff. de verb. oblig. Bald. in l. plures apochis, C. de fid. instrum. in l. sicut datum, & ibi Salve. & Alberic. C. de liberal. cau. Bart. in sol. Castrenf. & alij in l. 1. in verbo, suspensum, ff. sol. matrimo. gl. in l. chirographis, in verbo, aur noutionem, ff. de admin. Can. ubi Innoc. Bald. & Fel. col. penult. vers. tertio loco, in e. significavit de testib. late Alex. in l. si finita, §. eleganter, ff. de dam. infest. Alber. in l. de voluta; C. de condicio. ex l. in l. de minore, §. tormenta, ff. de quæst. Bald. in l. si C. de pact. conuen. in l. instrumenta, col. 1. vers. quarto, testator, C. de fidelicommiss. & confil. 4. §. libro 1. & confil. 13 §. lib. 5. Alexand. conu. 39. post princip. lib. 5. Corne. confil. 120. col. 1. lib. 4. late Felin. in cap. accedens, vt lit. non contest. Guid. Pap. sing. 716. late Tiraq. de retract. Lignager, §. 29. glof. 5.

- Cui adde laf. in l. ex ea parte, no. 11. ff. de verb. obl. Ioann. de Amic. conf. 71. num. 18. Nat. confil. 382. numero 1. Franc. Mareb. decisio Delphina. 370. num. 3. lib. 1. Et hæc est communis opinio, vt testatur Gallef. de form. camer. titulo de præamb. process. quæst. 3. num. 1.

- Conductor igitur locatori, vel econtra dicere potest: Ego volo, q. de gestis per nos appareat scriptura. 9 Declara, vt procedat in promissione in se etheaci; puta cum causa, et qua saltem de iure civilis actio non datur. Cum de indebito, ff. de prob. l. generaliter, ubi omnes not. C. de non numer. pecun. cap. si cautio de fide instrum. Venaf. conf. 120. eolum. 2. secus de iure Canonico, vel in Curia mercator, & in quolibet promissione efficax, ex qua actio datur, & per Alex. conf. 51. nu. 4. vol. 6. Villalob. ex communi, in verbo actio, num. 3. 4. Stracch. de mercator. tit. de contract. num. 1. Vrsill. post Afflic. decis. 120. & decis. 399. Vin. lat. opinio. 234. padorum genera, lib. 1. ac opin. sequens. ac opin. 206 lib. 2. Quo casu nedum scripturam priuata, sed publicum instrumentum facere tenetur, Gram. Theor. 9. num. 2.

- Et secundum hanc declarationem procedit, e. legatur de maior. & obed. & gl. Lancell.

- 10 Declaratur secundum loco, vt allegata conclusio non procedat, nisi creditor, locator, vel conductor ab initio non fuisset contentus aliqua simpliciter scriptura priuata, quo casu aliud validum instrumentum petere non poterit, Mandell. de Alba. conf. 33. num. 2. 3. Vnde in practica male sunt præcepta ad conficiendum instrumenta, quia scriptura priuata non est adeo authentica, potest perdi, vel eius actio de facili præscribitur. Declaratur tertio, vt non teneatur conficere instrumentum guaranteeatum quod in loco habeat executionem paratam, quia durius obligaretur, Angel. & Alex. in l. si finita, §. eleganter, ff. de dam. infest. Ange. in l. si pupillus, ff. de nouat. in l. in omnibus, in fine, ff. de iudic. reputat. singulari, Aret. in l. ex parte, ff. de verb. oblig. & ibi laf. in fine hoc valde commendat, idè Aret. in l. 2. in princip. ubi laf. col. fin. Parpal. columna

ante penult. Rip. numero 49. ff. solut. matrimo. idem dicit posse de iure magnæ Curie, forma Camere, & similibus.

- 11 Sublimitas, nisi ex more loci instrumenta aliter confici non solent, Tiraq. vt sup. num. 3. dicens in Gallia passim obferuari, nullum confici instrumentum, sine guarantee igitur, & ebu. in tract. de consue. articulo secundo, glof. 3. numero 29. tomo tertio, Granus. dicto Theoremaz. nono, in fine. & ita fortasse saluari posset Gaballin. milleloq. 196. Galef. de form. Came. titulo de præamb. process. quæst. 3. numero tertio. Tudeciti igitur, ubi guaranteega admodum frequentatur, congetur locatorem conductori, & econtra publicum conficere instrumentum cum guaranteega præcepto, & clausulis solitis, & consuetis, Anton. Gabriel. de consuetud. conclul. 3. numero 10. 13. 15. & tetigi supra.

De Locatione ex Fide.

QVÆSTIO VIII.

PVLCHRA sanè est, & utilis indagatio ad materiam, §. venditæ, Instrut. de rerum diuif. an eius dispositio, & materia procedat in contractu locationis, & conductionis, in quo sit necessaria effectualis traditio mercedis, uel pensionis, vel sufficiat habere fidem de mercede, vel pensione.

- 1 Ex pro parte affirmatiua facit, quia emptio, venditio, locatio, & conductio, pari passu ambulant, & eisdem iuris regulis continentur, l. secunda, ff. locat. §. 1. eod. tit. in Initit.
- 2 Pro contraria parte facere videtur, quia d. §. venditæ præfate loqui videtur in venditione, & si de alijs in tellexisset, patet ex premissis, l. cum prætor, ff. de iud. e. nonne, de præsump.
- 3 Prima opinio affirmatiua est uerior, quam expressè tenet, glof. in l. si serui, §. locati, ubi Bart. hoc ualde commendat, num. 2. ff. de furt. laf. in addit. ad Port. in d. §. venditæ, addit. 1. commendat Salic. ad l. traditionibus, ff. de pact. dicens colonum, qui nummis colit, ita tim effici dominum, & facere fructus suos habita fide mercedis, vel pensionis. Et facit, quia venditionis appellatio locatio continetur, ut suo loco Deo deoan te dicam.
- 4 Dicitur autem quis habere fidem de mercede, vel pensione eo ipso, quod simpliciter tradit, uel resignat rem locatam, vt per gl. in l. in ciuile, C. de rei vendic. in gl. 1. in fine, in §. uenditæ, in uerbo fidem, in ff. de rerum diuif. in l. procuratori, §. fin. in uerbo, uendicare, ff. de tribut. commendat. laf. in l. traditionibus, num. 4. C. de pact. quæ de ferient etiam in materia emptionis, & venditionis, quando habeatur fides de precio declarando, vt per Alex. conf. 86. num. 6. uol. 6. pulchra gl. in l. quod vendidi, ff. de contrah. emp.

De Locatione Arbitraria.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO vterius de alia particulari quæstione, quæ Lepius in facto occurrit. Fit locatio, & conuenit merces in arbitrio Domini; solet nulgatiter dici *datemi quello, che volete uoi; io mi contento di tutto quello, che uolere uoi*, quomodo hoc intelligatur? Et

Vincentij Carotij Tractatus

- 2 Et primo aspectu facere videtur, quia verbum, vno, liberum importat arbitrium, l. cum quidam, ff. de legat. 2. l. fideicommissaria libertas, ff. de fideicommissis, libertas, Bart. ad reprimeandum, in verbo videbitur, num. 3. Aff. dec. 371. num. 8. late iacob. Menoch. de arbit. iudic. quest. 8.
- 3 Et aduerso facere videtur, quia illa verba, vt tibi placeat, boni viri arbitrium significat, Bartol. in l. si quis arbitratu, num. 7. & ibi Soc. num. 3. ff. de verb. oblig. idem Bart. in l. 1. num. 5. l. C. de sacros. Eccles. late iacob. Menoch. de arbit. iudic. quest. 8. num. 7. Similiter illa verba, ad cum beneplacitum, boni viri arbitrium significat, Bal. in l. fin. §. 1. in 4. notat. C. cum mon. de legat. cum multis per las. in l. si sic legatum, num. 6. in fin. ff. de legat. 1.
- 3 Et hac secunda opinio videtur in iure verior, quia expresse de famulo loquens, tenuit Angehc. in verbo arbitet, num. 10. in fine, & in verbo, familia, nu. 10. in fin. Bonacoff. de famul. quest. 79.
- 4 Ultra quos facit hac ratio, quia cum quis se ponit in manibus, & voluntate partis aduersę, non censetur collatum liberum arbitrium, sed iure, ac ratione collatum, Bart. & Bald. in l. penult. in fin. ff. de arbit. las. in l. si sic legatum, num. 30. ff. de legat. 1. Bal. in l. 3. C. de dot. promiss. Barto. in l. & si vnus, §. prator ait, ff. de iur. Menoch. de arbit. iudic. lib. 1. q. 7. num. 6.
- 5 Vbi a multis responsum in facti contingentia, vt verba considerentur, nam multum important liberu, & absolutum arbitrium, & multa regulatum voluntatem, vt late per congesta a Menoch. de arbit. iud. q. 7. & 8. & sic conuincitur contraria. In dubio tamen iusta, & rationalis videtur opinio superius firmata, praesertim ratione mercedis, quę fauorabilis est, vt suo loco (Deo dante) dicemus.
- 6 Et in facto vidi, q. quis conduxit operarium ad edificandum molendinum, dixit operarius, *non nisi dico maius alio, fa quello, che uosi tu. vocalle peritoi, in arte, quid eis videtur dignum,*

De Locatione in modico.

QVÆSTIO V.

NVNQVID locatio vno nummo, vel in modico mercede facta valeat?

Antiqui habebant locationem pro minimo, quam appellabant pro frusto panis locare, id est minimo, pro ut in lib. proverb. frusto panis.

Primo videbatur dicendum, quod sic, ex l. si usufructus, ff. de iur. dot. ibi, locet, vel vendat vno nummo, ego, &c.

Secundo facit, l. si quis donationis, ff. de contr. emp. vbi venditio facta pretio viliori valet, ergo & locatio, quę eisdem regulis regulatur, l. 2. ff. locat. ad idem, l. si sponsus, §. circa, ff. de donat. inter vir. & vxor.

- 1 Pro contraria parte facit, l. si quis conduxerit, ff. locat. & hac opinio ex text. claro verissima est, Firmian. in verbo, venditio qualiter, vers. 3. Nicol. Mozz. de locat. vers. Venio, num. 16.

- 2 Quę declaratur in duobus casibus. Primus est, nisi rei, quę locatur, non esset digna maiori pensione. Secundus casus est, nisi locatio fieret ex causa necessitatis a lege introducta, & ita loquuntur les. si usufructus, ff. de iur. dot. prout ibi gl. declarat, quam notabilem com-

meodant Bar. Bal. las. & alij ad l. si quis ante, ff. de acquirit. posses. Bald. in rubr. C. de iur. emph. Soc. regul. 229. falent. 20. Benincas. Perusio §. actionem, cum. 38. Fabian. de Monte, de emptio, & vendit. in §. quęst. principal. num. 21. extolles summopere praesentem declarationem, Tiraqu. ad l. si vnquam, in verbo donatione, num. 2. Dec. & Cagual. ad l. imaginaria, ff. de re. gul. iur. Papient. ad formam ficti, in verbo florenco, nu. me. 3. Mant. sing. 370. num. 1. Thob. in prin. quib. modis re contrahitur obligatio, num. 10.

Et practicando notanda sunt verba, l. si quis donationis, & l. si quis conduxerit, aut enim merces est vilis, aut vilissima. Primo casu subistit locatio, sicut venditio ex d. l. si quis donationis: aut vilissima puta in vno nummo, & non valet, vt locatio, sed vt donatio, & sic locatio, quę non valet, vt locatio, valebit, vt valere potest. Similiter considerata sunt verba, d. l. si quis conduxit ibi, ad in ista donationis, non enim dicit, q. sit vere, & proprie donatio, ex quo aliquis recognoscitur apparet. Vnde isto casu non est proprie locatio, & non est proprie donatio, sed actus similis donationi. Similiter ibi. Conductio nulla est. Vnde minimum in locatione consideratur, ex quo est tante potestatis, & totius conductionem nullam.

De Locatione Obscura.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO vltcrius. Conduxi famulum, domū, Doctorem pro vno anno cum certa mercede, postea q. libet est in libertate sua, postea p. aliquot annos post reconduco, nulla facta mentione alicuius mercedis, valebitne huiusmodi locatio, & conductio? Pro negatiua videbatur dicendum, cum nulla appareat constituta merces ex iam superius adductis.

- 1 Pro affirmatiua facit, quia a primordio tituli posterior formatu euentus, l. 1. C. de imponend. locatiua deser. lib. 1. o. l. si filia §. Neratio, ff. famil. heretic. Vnde ex primo loco constituta mercede sequentes regulant.

- 2 Secundo facit l. penult. §. si vxor, ff. soluto matrimonio, vbi dos data in primo matrimonio censetur reperta in secundo, licet matrimonium tertij in medio interuenerit.

- 3 Et hac copioia affirmatiua est verior, quia intelligitur facta pro primo salario, & mercede, Bald. ad l. cum quidam, in prin. ff. de iure dotium. Commenda. Clement. sing. 3. las. ad l. idem functo, ff. de off. cassellor. & hec est communis opinio, Roland. de iure dotis, quęst. 75. num. 3. Viu. communium opinio, in verb. officialis secundum primam impressionem, Gomez. de contract. cap. 2. num. 9. cap. 3. num. 4. Pinell. de rescis. vend. in rubr. par. 2. cap. 3. num. 4. Soarez. in suo Thesoro. litera C. num. 203.

Ampliat, vt procedat etiam in contractu societatis. Vnde si mortis patris erat finita societas cum alio socio contrahita, iuxta l. actione, §. morte, & l. ad eam princip. ff. pro soc. tamen si filius postea cum socio patris iisdem institutoribus vtatur sicut prius, intelligitur societas cum filio renouata, quamuis filius fuisset pupillus tutorem habens, cuius patientia interuenisset. Idem in Mercatore, Ioan. Lup. in rubr. de donat. §. 62. num. 28.

Ex quib. corollarie habetur ampliatio ad l. si vxor, §. fin.

§. si. ff. solu. matr. vt procedat nedom in contractu dotis, sed mercaturæ, societatis, & locationis.

5 Insuper, licet non appareat, pro qua pensione sit facta locatio, in dubio præsumitur pro ea locatione, pro qua est facta solutio, & hoc ex obseruantia subsecra. Alex. conf. 107. nu. 2. lib. 1. post Bald. ab eo allegatam, Crauer. conf. 194. num. 1. Joseph. de Ludouic. conclus. 38. vers. 49.

6 Ex quibus inferitur ampliatio ad l. si seruus plurium, §. si. ff. de leg. 1. vt procedat nedom in eadem scriptura, sed in diuersis, & varijs temporibus obseruatis, & subsecra.

Notandum est etiam circa substantia locatōis, vt uere, & proprie dicatur locatio, tria copulatiue requiruntur. Primum, quod interueniat pecunia, & quidem numerata, non in faculo, vel sudario. Secundum, vt factum sit locale. Vnde ad dignoscendum facta soluta locari ex mente Bar. ad l. naturalis. §. at cum do, ff. do præter. verb. ponuntur aliquæ conclusiones.

8 Prima sit conclusio. Ea, quæ sunt meri facti, vt ire Romam, portare libros, pannos, & similia, sunt facta soluta locari, l. qui opetis, ff. loca. & hæc est communis opinio, vt post Bar. in d. §. at cum do, Fulg. num. 3. l. as. num. 2. Curt. num. 2.

9 Secunda sit conclusio. Facta habentia admixtum ius, vt vendere, manumittere, si illa habent actum momentaneum, non possunt locari, Bar. conclusionem dicit communem, Curt. num. 2. contra quam est tex. clarissimus in l. rogati, §. prædium, ff. de præter. verb. ob id reprehenditur per Fulg. nu. 4. l. as. num. 2. Ant. Padill. num. 4. in fine.

10 Tertia sit conclusio. Facta habentia admixtum ius expediendi tractu successiuo, vt operæ aduocati, sunt locale, Curt. & Padill. vt supra, dicunt communem.

11 Insuper factum est locale, quando resultare potest utilitas personæ, pecuniarum, vt pingere, scribere, & similia, l. as. post Fulg. in d. §. at cum do, Matthæi. notab. 68. tertium requisitum est, vt persona sit soluta locare operas suas, glossio l. si pecuniarum, vbi Alex. & l. as. ff. de condi. ob causam in l. naturalis, §. & cum do, superius allegata, vbi l. as. attestatur hanc communem opinionem.

12 Hæc tamen omnia limitantur esse vera, quando locatur opera personæ, secus si locatur usus alicuius rei, tunc indistincte est locatio, siue res possit locari, siue non gl. singu. secundum Castr. ibi in l. rogati, §. prima, ff. de præter. verb. vbi hoc notabiliter limitat, si res sit apta locari. Vnde si concedo habitationem pro certa pecunia, vtique erit locatio stante aptitudine rei, Non enim erit locatio, si obligo rem pro te pro certa mercede, quam promittis, nisi non videtur ad hoc apta talis res, nec erit locatio, quia expressè fuerit conuentum, vt ibi per eum notabiliter loquentem.

Et conductio est nulla non seruata iuris forma, Seb. Medic. de reg. iur. reg. 7. num. 18.

De natura locationis.

Questio secunda principalis.

ALTERA principalis in hac locati, & conducti materia se nobis offert indagatio, & questio, cuius naturæ sit contractus locationis, & conductio-
1 nis. Visa enim substantia rei, opportune eius naturam

perferri possumus. Et vtique bonæ fidei est dare, §. actiōnem, Inst. de act. l. 1. emptorem, l. præter, C. loca. Sum. Ang. in verbo contractus, num. 5. §. conductor, Inst. eodem, Joseph. Ludouic. conclus. 12. vers. & quoniam.

De lucro cessante moroso.

Q V Æ S T I O I.

EX qua conclusione inferitur ad aliquos viles, & notabiles effectus practicabiles, & quotidianos. Primus est in contractu locationis, & conductio-
1 nis, venit intere- damni emergentis, & lucri cessantis, ponendo, aliquas verborum conclusiones ad l. si sterilis, §. cō per venditionem, ff. de act. empt. Dec. in l. rogati, §. si tibi, num. 3. ff. si cert. pet.

Prima sit conclusio. Si in instrumento locationis apponatur clausula, omnia damna, &c. debetur lucrū cessans ex conuentione, & sic actione locati & conducti peti poterit, Bald. in l. ad probationem, C. de proba. l. as. in §. fuerit, nu. 62. Inst. de act. Soc. iun. conf. 136. nu. me. 4. vol. 2. Pedemon. dec. 1369. num. 2. Veron. caut. 57. Bar. in l. Venditores, ff. de ver. oblig.

2 Cui adde Alex. conf. 278. in princ. Burfat. conf. 68. nu. mero 5. Vltra quos ampliat hæc prima conclusio, vt procedat etiam de equitate Canonica, Gram. consilio civil. 66. num. 76. Cagnol. ad l. si quis maior, num. 152. C. de transact. R. in iun. conf. 89. num. 23. Bonac. de equitate Canon. concl. 111.

3 Ex quibus corollarie inferitur ad statutum, quod instrumentum guaranteezista habeant executionem paratam, vel in materia clausule de forma Camere, vel Ritus magnæ Curie, quod operabitur effectum suum nedom in clausis, & specificatis, sed in his, quæ ex instrumento presumptiue resultant, prout est damnum & intere- simplex, & incertum, vt per Pedemon. sup. Dec. conf. 389. col. si. conf. 489. col. penult.

4 Secunda sit conclusio. Mercator potest petere lucrū cessans a conductore moroso, aliquibus tamen concurrerentibus. Primo mora conductoris debitoris. Secundo quod sit solutus lucrarique duo probantur, Bart. in l. vnica. in verbo consuevit, num. 15. C. de sentent. quæ eo, quod intere- in l. num. mis, in fine, ff. de in litem iurand. in l. terra, §. finali, ff. de eo, quod certo loco, Anch. in Clem. prima, §. sanè circa finem, de vsur. Cin. in athen. ad hæc columna 2. C. de vsur. Imol. in l. si in solus, §. vsuras, ff. solu. matr. Alex. conf. 141. columna secunda, in fine, volumine 5. Soc. conf. 156. columna 3. vers. quoddam est lucro, libro primo, Dec. conf. 116. col. 1. ver. præterea, Anch. consilio 148. circa finem, & hæc est communis opinio, Alex. consil. 9. in fine, Alex. in l. num. mos, col. finali, de in litem iurand. Claud. in l. diuortio, col. 3. in fine, ff. solu. matr. Purp. ad l. cum quid, nu. 167. ff. solu. matr. l. gne. in l. contractus, num. 16. ff. de reg. iur. Cagnol. ad l. vnica, numero 40. C. de sentent. quæ pro eo, quod intere- l. as. Ant. Gabr. de solut. conclus. 10.

5 Cui plene alleganti adde de comuni pariter attestantes Berengar. ad l. vnica, numero 119. C. de sentent. quæ pro eo, quod intere- Domin. Soto de iust. & iur. libro 6. q. 1. articulo tertio, Didac. attestans de mente Theologorum, var. res. lib. 3. cap. 4. num. 2. Sapia in d. l. vnica, num. 38. Suarez. in suo Thean. recept. sentent. F

tent.

Vincentij Carocij Tractatus

pent. lites a L. num. 189. Aimo, de consuet. Aluernens. de retract. tit. 23. artic. 2. num. 1. Kirchou. commun. opin. centur. 2. concl. 84. attestans ita de consuet. seruati. Riminald. conf. 318. num. 6. vol. 2. & ita tenendum est in concludendo, & iudicando, Dec. conf. 111. & 441. in vlt. dub. num. 14. Mant. conf. 185. per totum vol. 2.

- Et hæc est etiam magis communis opinio, Dec. in eap. cum venerabilis, num. 14. de appellat. vbi Paris. num. 32. Felin. num. 9. Beron. conf. 199. num. 1. & 51. vol. 1. Anch. Regien. quest. 33. num. 13. parte 2. Et hæc est opinio receptissima tam iure civili, quam canonico, tam iudicando, quam concludendo, Parisiens. in tract. de viur. nom. 28. Rub. conf. 65. Cachien. decif. Pedemontan. 143. quem placeat videre, decifio. Genesl. 58. num. 7. & 194. vbi tenet de communis opinione Canoniarum posse taxari ad minus sex pro centenatio, & plus si in regione ita frequentatur.

Idem si sit solutus deponere pecuniam apud campiores, vel in montibus, vel in emptiōnis prædiorum, Laurent. Kirchou. conf. 103. in fi. vol. 4. Alexand. conf. 31. vol. 6. Crauet. conf. 89. in fine, Ruin. conf. 55. vol. 2. Ale. conf. 329. num. 1. & ita in practica leuatur, Rol. conf. 35. num. 16. volum. 1. Bruo. in tract. monet. part. 2. limit. 1. num. 6. late locode pupill. intereff. nu. 15. Burfat. conf. 72. num. 7.

- Similiter practicoando vltieris confiderandum est si scien quia est solutus negociari, non requiritur probare aliud extremum, quod merces & similia præ manibus habuerit, sed sufficit deducere, & probare, quod si habuisset verisimiliter, attente eius industria, & diligentia, commo ditute loci, & in communi solito similitum artificum lucratus fuisset tot.

Si vero non est solutus negociari, prædicta sunt probanda, nec sufficit solum probare, quod verisimiliter lucratus fuisset tot, nisi probetur, quod præ manibus habet merces, vel similia. Callrenf. in l. tertia, §. nunc de officio, numero tertio, ff. de eo quod cert. loc. Dec. confilio 322. numero quarto, Affid. decifione vigesima, Caccia lup. in l. prima, numero 83. C. de Summa Trinita, & fide Cathol. Straccha de mercator. de contra. Dec. mercat. numero secundo, reputans hoc admodum notandum in practica. Et hæc est communis opinio, Natr. confilio 370. in fine, Suarez. in suo Thesau. litera L. numero 189. & 91. late Burfat. conf. 68. numero vnde decimo, & vigesimo primo, volumine primo, Camill. Plautad. l. vnica, C. de sentent. quæ pro eo quod intereff. in glo. ex lucro, numero decimo sexto, limitat. decima secunda, vbi Cagn. numero trigesimo tertio, Rebusff. numero 601. Gomez. in §. adionum, numero decimo octauo, de act. Boff. de remis. mercat. numero 109. Simili modo, si sumus, in solito negociari, non est necesse probare lucrum cessans, certe, & clare, sed vt verisimile secus in non solito negociari, & mercari; Bart. in dicta l. vnica, numero vigesimo quinto, in verbo consuevit, vbi dicit quasi certum ex eo solo, quod cum alia eius pecunia consuevit lucrum facere, & ibi Bald. numero octauo, Salic. numero trigesimo quinto, Anchar. in Clement. prima, §. sane, quaestione secunda, de viur. & consil. 145. Imol. in l. si infans, §. viuzas, columna secunda, ff. solut. matrim. Callrenf. in l. diuortio, ff. eodem, Alexand. confilio 141. columna secunda, in fine, columna quinta, & consilio 191. numero quinto, volumine secundo, Angel. & Arret. in l. continuus, §. cum ita, ff. de verborum obligat. lo. de Anan. in capi-

tulo eum venerabilis, columna septima, versiculo au vsurge, de except. Cuman. confilio 139. Cagn. in l. vnica, numero quadragesimo, & ibi Rebusff. numero trigesimo, C. de sentent. quæ pro eo, Dec. confilio 116. columna prima, lo. l. up. in cap. per vestras, §. 22. de donat. inter vir. & vxorem, Ruin. confilio 104. columna quarta, Soc. ius. confilio 165. numero octauo, volumine secundo, Purpur. ad leum quid, numero 167. ff. si cert. pe tat. Et hæc est communis opinio, Soc. confilio 166. columna quarta, volumine primo, Anto. Gabr. de soldat. conclusio, decima, numero tertio, in fine, A. de Ceph. confilio 135. columna finali, volumine primo, Crauet. confilio 189. numero septimo, Paris. confilio 86. numero decimo quarto, volumine primo, Riminald. in n. confilio 304. numero octauo, & sequen. volumine tertio, confilio quinquagesimo octo, numero trigesimo primo, volumine primo, Purp. confilio 182. numero trigesimo octo, volumine primo, Borguin. decif. tertia, numero 32. Firmian. in verbo viura, numero de cimo, Roland. confilio trigesimo quinto in fine, volumine primo, lo. Lup. de viur. ad curabit, §. sexto, numero 117. Menoch. de arbit. casu 319. Mascard. conclus. quest. 33.]

- Et semper lucrum cessans dicitur certum in mercatore solito negociari, secus in non solito negociari, Salic. ad l. si sterilis, §. cum per venditores in fine, ff. de act. empt. l. quæ sit, §. si de reg. iuris, Ruiner. ad l. vnica, num. 46. & 47. C. de sentent. quæ pro eo, quod intereff. vbi ar. lucrum ordinatum in mercatore sentire, non autem fortisum, late Neauix. conf. 77. numero 25. Similiter practicoando sufficit probare mercatorem petentem intereff. non autem mercatorem in genere tali anno solutum fuerat, & communiter, & verisimiliter ex mercibus, & negociatione, Salic. in l. 3. §. si ff. de eo, quod certo loco, & absque eo, quod certitudo lucri ostendatur Cagno. ad l. idem fundo, num. 105. de officia fessor, vbi eo loco repetit Bald. Dec. num. 8. idem Cagno. ad l. quæ uenit, num. 26. ff. de reg. iuris, datus modum, & formam articulandi, & capitulandi tale lucrum cessans, dicta contra Dec. Callrenf. Felin. & Paris ita in Senatu pluries iudicatum.

- Bene tamen verum est, quod in homine solito mercari, vel negociari in emendis prædictis, mercibus, & similibus, si probatur, quod alij mercatores similes lucrati fuissent, audiretur, & iusticeret. Rebusff. in d. l. vnica, num. 103. dicens hoc esse communem opinionem, Bald. nouell. de dot. par. 7. special. 3. & ab hac opinione non est in practica recedendum. lo. Lup. de viur. ad l. curabit coment. 156. sub homo. 117.

- Et probatur tale intereff. lucri cessantis per emendat. Cagno. vt supra, & in d. l. vnica, num. 42. vbi Belognum. in 148.

- Et in casu defectus iuramentum suppletorium, Coin. conf. 22. num. 8. in fine, vol. 3. Plot. ad l. si quando, nu. 427. C. vnde vi. secundum primam impressionem, Addit. ad Dec. in l. quæ uenit, nu. 5. ff. de reg. iur. Anch. quest. familiar. 33. nu. 16. par. 2. & hæc est magis communis opinio, Burfat. conf. 68. num. 38. Ad do Plot. de litem iudat. §. 19. nu. 30. vbi in terminis locationis, & conductionis lucrum cessans contra eum, qui non soluit in tempore mercedem vel pensionem, probatur iuramento in litem, attestans hanc esse communem opinionem etiam in foro conscientie in mercatori,

Vincentij Carocij Tractatus

plimile, prout venditor tenetur. Bene verum est, q in
plmo Rotæ auditorio, fuit aliquando obseruatum, tria
requiri, l. moram, solutum negociari, & quod merces
præ manib. habuit, & pecunias dicta de causa mutuo
accepit, quas non accepisset, si debitor morosus non
fuisse, vt per Mohelan. decil. 208. Dux Seife, & 103.
Put. decil. 3. de viuris, & Ant. Augustinus Episcop. Il-
lerden. decil. 392. & 289. Simon Centu. ex doctrina,
Cast. in l. 3. fin. ff. de eo, quod certo loc. per l. quem-
admodum, ff. ad l. Aquil.

Mordest tamen cum Bursart. conf. 68. lib. no. 36. di-
cens opinionem Castrenf. communiter reprobaram,
vel saltem non procedere cum res, vel merces essent
continue, & omni tempore suppositæ.

- 19 Excusatur tamen ex impotentia quis ab interesse
lucri cessantis, & damni emergentis, Aff. decil. 20. De
clarat. vbi esse in necessitate extrema, ex qua de iu-
re diuino creditor gratis succurrere tenetur, Corrad.
de contr. illicit. quæst. 29. Rebuff. ad l. vnica, nu. 594.
& 608. Put. de rest. in integrum, decil. 8. Ant. August.
lib. 3. decil. 564. Archiepisc. Floren. in sua Summ. par.
2. tit. de avaritia. Aff. decil. 3. Rolod. cap. 35. vol. 1.
Declarat. secundo, vt non procedat in impotentia su-
perueniente post moram, Bero. con. 194. nu. 28. vol. 3.
Prædicando igitur pauperes non excusat condu-
ctorem post moram, vel nisi sit extrema necessitas, ad
quæ supra posui in materia paupertatis.

De lucro cessante conuentionali.

QVÆSTIO II.

SED in hac materia lucri cessantis, & damni emer-
gentis, vtiles & quotidiana est quæstio, & indaga-
tio, Loco Sempromio domum, vel quid simile, & do si-
bi termino ad soluendum pensionem, & pacificor,
pendente termino aliquid mihi detur, non quidem cer-
tum, sed in genere, & ioceri tum, erit eo licitum.

- 1 Videbatur dicendum, quod non, quia hæc dilatio
nead soluendum non uidetur in aliqua mora, ergo ad
nullum inter esse tenetur, l. lecta, s. sed cum certis, ff. si
cert. per. gl. in l. si cum exceptione, §. quatenus, in ver-
bo tripli. ff. q. metus cā l. tradito, C. de act. empt. l. si
pulsati nec non diuiduntur, §. si ff. de verb. obliga. pro
qua parte tenuit Soc. conf. 176. an. lib. 1. & conf. 103.
in fi. lib. 2. Rub. Alex. conf. 88. Dec. conf. 119. num. 3.
2 Quæ omnem dixit Alex. confil. 152. in fine & 157.
Turz. op. 155.

- 3 Pro contraria parte facit, quia conductor non do-
bet habere rem, & pretium seu pensionem, quam si ha-
buisset præ manibus, vtique locatus esset tot. l. cura-
bit, C. de pact. empt.

Et hanc partem tenit Castrenf. in l. Iulianus, §. ex
vendito, ff. de act. empt. Dec. in ca. cum vicerabilis, nu.
14 de excep. conf. 111. col. fin. Corn. conf. 113. col. fin.
lib. 3. Ale. in l. si quis nec causam, col. 3. ff. cert. per. Ca-
gnol. ad l. curabit, nom. 58. Parisienf. in consuetud. §.
1. gl. 9. num. 17. Et de contract. quæst. 74. nume. 544.
Alex. conf. 121. num. 4. lib. 5. Hostienf. in cap. salubri-
ter, vbi Abb. num. 3. ac etiam col. penult. Anan. nu. 16.
de viuris, Ioann. Lup. in cap. per vestras in 5. notab. nu.
5. Corrad. de contract. quæst. 30. Archiepisc. in canon.
Vsur. 14. quæst. 3. Roman. conf. 17. col. 7. Angelic. in
verb. vlt. l. 5. 16. Siluestr. in verb. 5. 23. & hæc, est ve-

** rior, & magis communis opinio, Cou. var. l. refol. lib. 3.
capit. 4. tit. 6. Commendat Suarez. l. itera L. nume-
ro 189.

Ampliat hęc conclusio, vt procedat notum in in-
teresse in genere, & in certo, sed certo & taxato, quod
secundum leges appareat conuenire, vt simile, & in
stum, Bald. in l. rogatus, §. si tibi, vbi Put. nu. 3. 9. ff. si
cert. petat. Anan. in cap. vlt. num. 63. de vfur. Albert. in
l. 1. ibi Bald. col. 4. tit. col. 3. C. de lumen, trauit. Bag-
ad l. curabit, ouu. 59. Paris. conf. 60. num. 31. h. 1. Co-
uarru. d. cap. 4. tit. 7.

1 Cui adde, quod hæc est vera, & magis communis
opinio, Alex. in l. si infulam, §. viuis, col. fin. vers. alius
articulus, ff. solut. matrimo. conf. 3. vol. 6. conf. 221.
volum. 2. Plat. ad l. si quando, num. 454. secundum pri-
mam impressionem. Ancharan. Regienf. pulchre, quæ-
st. 33. parte secunda, Dec. conf. 111. colum. fin. vbi be-
ne loquitur.

2 Cautus igitur erit in practica locator pacifcentab
initio quid certum, & taxatum, vt illud sit uel simile,
& conueniens, secundum leges, & fortasse melius erit
conuenire ab initio in incerto tantum, postea liquida
re, iuxta doctrinam Ancharan. superius allegatam.

3 Amplius secundo allegata decisio, vt nec tale in-
teresse computetur in pensionem, Castrenf. reputans
hoc valde notabile in l. licet, §. si ff. locat. cont. a Bart.
ibi ex diffinitione l. curabit, C. de act. empt.

Ex quibus corollarie habetur ampliatio ad d. l. cu-
rabit, vt procedat, & habeat locum etiam in contractu
locationis, & conductionis. Addendo ad reportat. per
Alphan. 281.

6 Declaratur allegata conclusio, vt procedat in solito
negociati, alias secus, quia tale pactum facere non po-
tuit, Soc. conf. 86. & 103. lib. 4. & est æqua, & ratinna-
bilis opin. Crau. conf. 189. in 3. & 4. casu, qui in mate-
ria perbelte consult. Achanan. Regienf. quæst. 33.
in princ. par. 1. & hæc pauca addo vltra Couarr. plene
proficientem d. lib. 3. cap. 4.

7 Ex quibus corollarie habetur limitatio, & intelle-
ctus ad l. lecta, vers. sed cum fortis, ff. si cert. petat. ut il-
le pendente dilacione debitor non sit in mora, tamen
vltus compensatoris pacifici, & habere poterit, & sic
vltus compensatorie non requirunt necessarium mo-
ram.

8 Sed pone, quid locator dederit terminum condu-
ctori ad soluendum mercedem, & nihil aliud sit di-
ctum, nec pactum, debitorne interesse vti que sit, quia
dies interpellat pro homine, vt in terminis locati, &
conductor, est gloss. in l. cum quidam, §. ex locato, ff. de
vfur.

De lucro cessante arbitrario.

QVÆSTIO III.

ALTERA non inuult in hac leri cessantis
materia est indagatio, Pone, q non sit data certa
dilatio ad soluendum, sed fuerit dictum, quousque pen-
sionem soluas, volo quod des, vt quid tale, & mili-
tant dubitando rationes superius allegatas. Veritas ta-
men est, vt valeat talis conuentio, & sic hanc modum
locum peti poterit ex equitate, l. curabit, C. de actio.
empt. Soc. conf. 176. colum. fin. lib. 4. Paris. confil. 60.
lib. 1.

2. Ex quibus corollarie habetur ampliatum ad l. cutabit, ut procedat stante dilutione incerta & arbitraria. Et vltima superius adducta addit, quod hanc eadem opinionem tenent alij a Paris, quoniam allegati, ut Pan. de Liass. Calder. & Anchar. in cap. salubriter, de vfus & in cap. in ciuitate, eod. tit. Balil. in rub. de vfus. quest. 4. Salic. in athenis ad hanc, quod est. r. 3. de vfus. & hanc est communis opinio. Alexand. conf. 31. volum. 6. & conf. 300. eod. volum. Pulchre in materia Ratin. conf. 73. in 4. casu, volum. 1.
3. Et est in facultate conductoris, quando soluere velit, & se liberare ab hac annua praestatione, quae conceditur videtur, pro cessante solutionis, Soc. conf. 88. vol. 2. & tradit Parisius d. conf. 60. num. 21. lib. 1.

De lucro cessante titulato.

QUESTIO III.

- A**LIA succedit circa interesse lucri cessantis praestabile, & vtilis indagationem ad materiam, l. si cui. §. fin. ff. locat. vendit, quis fundum pro certo pretio, postea conuenitur inter partes, ut donec pretium soluat, fundus intelligatur locatus pro certa annua pensione, valebitne talis contractus? Primum loco videbatur dicendum quod non, quia haec duo videntur habere repugnantiam, emptio, & conductio, venditio, & locatio. Et ex vna enim dominium transferretur ex alia non, l. vbi repugnantia, ff. de reg. iur.
2. Secundo pro hac parte facit in simili id, quod not. Ant. de Butr. in ca. salubriter, de vfus, quod si idos fuit promissa ad certum tempus, incertus nihil interim licite consequi potest, nec etiam fructus rei pignorate, ex quo promissor propter dilationem non fuit in mora.
3. Pro contraria parte facit aequitas, l. curabit, C. de ad. emp. & licet emptor non debet habere rem & pretium, pariter nec conductor rem, & pensionem, cum iisdem regulis inuenitur, l. si. ff. loc. & hanc opinionem in terminis tenuit Soc. conf. 113. vol. 4. conf. 87. num. 18. eod. volum. Parisius conf. 66. num. 18. volum. 1. Abb. conf. 76. lib. 1. Doc. conf. 119. num. 4. vers. 2. non nobis, Alex. conf. 121. vol. 5. Couarr. var. resol. lib. 3. ca. 4. illatio 9.
4. Cui addo Rui. pulchre distinguentem con. 73. no. 3. vol. 1. Anab. quest. 33. n. 6. par. 2. in. Lup. de vfus. §. 7. num. 13. 8. cum sequ. & ratio est in principio ex Soc. & Paris, quia in facultate illius erat soluere pretium, & se liberare ab annua praestatione, & in isto casu non videtur data dilatio ad soluendum, sed illud annuum videtur promissum pro cessante solutionis, l. lecta. ff. si cert. pet. per Bar. & alios in l. qui Romanus, ff. de verb. oblig. & est tex. in terminis locati, in l. si cui, §. fin. cum l. seq. ff. loca.
5. Circa quem tex. quia insertus est in tit. locati, & ob duplici ratione multa vtilia, & quotidiana in practica. Primum, quod licet regulariter locator teneatur ad exactionem mercedis (ut suo loco Deo dante dicemus) tamen hoc facit, & limitatur quando locatio praestitit venditio, modo, quo sup. ex quo est perfecta venditio periculum est emptoris, & sic magis attenditur emptio, & venditio, quam locatio in se incorporata.
6. Ex quibus corollarie inferitur ampliatum ad l. a. C. de petic. & commod. rei vend. ut procedat etiam si in terminis solutionis pretij rei venditae esset inclusa di-

- latoria locatio & conductio, quae assumit naturam venditionis includentis eam.
7. Secundum est ex eadem glo. ibi ut isto casu locator non teneatur ad rei fructus, ad ea, quae ponam in tit. de cuius ad l. si quis domum, ff. locat.
8. Tertium est ad intellectum, & materiam d. l. si cui, §. si. ut virtus constituitur apponitur in contractu emptio- nis, & venditionis non operatur effectum suum in loca- tione finita, & exposita ad lare quae sit, §. qui imple- to, ff. loc. ut singulariter per Alexand. in conf. 21. nu- mero 4. vol. 5.
9. Quartum, quia dispositio d. l. si cui, §. fin. procedit in casu suo, i. quando est titulata locatio, & nomine lo- cationis, pro pensione, sed et vel responsione sit aliquid promissum deens si simpliciter pro interesse, ut con- siderat Der. in conf. 119. sub no. 4.
10. Et similiter notandum est in hac materia locati, & conducti, quod si pro rata, & proportionabiliter sit lo- lutum pretium ab emptore, proportionabiliter mer- ces vel pensio debetur, ex l. quae de tota, ff. de rei vend. ut per Alex. conf. 119. nu. 5. vol. 5. quid etiam dicit vni- uersum satis vtile in practica, quod licet glo. de qua sup. in d. l. si cui, dicat periculum in casu illo esse emptoris, intelligitur ex consensu perfecte tradito, non ex mera traditione secuta. Vnde periculum rei venditae spectat ad emptorem, necum traditione actualiter secuta, sed ex consensu praestito, §. cum autem Ios. de empt. & vend. l. necessario, ff. de petic. rei vend. l. 1. C. de ad.
11. Declaratur tamen, ut praedicta sint vera in casu suo; si vero primo locatus postea vendit, & confessus est habuisse pretium; si postea conueniant inter partes, quia pretium non fuit solummodo vere debere sibi cer- tum quid ratione pensionis, quia per venditionis sub- secutam fuit extincta locatio praecedens, ut per Abb. in allegato conf. quem ita declarat Alexand. conf. 119.
12. Ad allegata in contrarium allegari potest, quod nomi- ne simplicis interesse, vel vfusatum promitti non po- test, bene tamen subit locatarius, ut per Rui. in d. conf. 77. num. 8. quem videas.
13. Et sic sub velamine locationis, & conductiois ali- quid permittitur, quod sub nomine simplicis inter- esse prohibetur, ad reg. cum quid, lib. 6.
14. Practicandum igitur promittit conductor locatori non ex simplici interesse, sed titulo locationis, & con- ductiois modo, quo supra.
15. Declaratur vltimus vltima Couarr. superius allega- tum, ut non procedat, quando venditio est facta cum mo- dicitate pretij, ut nec emptor curauerit accipere possit fructus rei venditae pariter & locat. & venditor semper soluetur datia, collectas, & onera, ut late a Paris. Conf. 55. vol. 3. ad quem recurras, & ponam inferius in tit. de vfus, vbi videas.
16. Quid in poena conuentionali, ponam in tit. de robo- rum iuribus casum.
17. Et notabilis est in quaestione, de qua agimus, tex. in d. l. si cui, §. fin. ubi expressit appareat locatorem esse contractum bonae fidei, ibi, Bona fides, &c. & simi- liter quod pensio currit pro rata temporis pretij non soluti, & sic habetur limitatio ad superius adducta, ut currit pensio pro rata temporis proportionabiliter, & adhuc merces debebitur postea initio, ut si pretium non soluitur, res sit inempta, item si cum gl. quae sub- sequitur l. si cui, §. fin. locat. locatarius igitur locatio in hoc poena venditionis, & currit pensio proportionabiliter.

Vincentij Carocij Tractatus

De lucro cessante moroso.

QVÆSTIO V.

ET postquam ingressi sumus materiam lucri cessantis, & damni emergentis, & ad propositum materię locati & conducti, de qua agimus, homicida, qui aliquem siue dolo malo, siue culpa, siue in tria inter se occit tenetur ad expensis in conducendo medicos, vel chirurgos, similiter tenetur ad operas, quas verisimiliter occisus fecisset, si uixisset. præsertim si erat artifex solitus locare operas suas, vt Medicus, Aduocatus, procurator, prætor, & alij operatij, & artifices, liber homo, vbi gl. 1. ff. ad l. Aquil. l. qui ad actione, l. hæreditarij ff. eod. ti. ex hoc, ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur, l. si ff. de his qui deiecerunt, vel effuderunt, cap. 1. vbi Abb. & alij de iniurijs, Specul. in tit. de iniurijs, l. sequitur, ver. sed non quid, idem in vulnerato, vel mutilato, vel aliquo membro debilitato, Summa Angel. in verbo restitutio, 1. & in verbo homicida, vbi limitat, nisi fecerit ad sui defensionem, Summa Ro. iell. eod. verb. 3. Aret. in tract. malef. in ver. nec non ad querelam, num. 95. Lup. in rub. de donat. §. 27. num. 3. vbi dicit quotidianū, Put. in vna Tudertina decisi. 280. p. 3.

Ampliat, vt non solum tenetur ad interfecit offensā, sed aliotum, quos interfecit & mane ut subsistebat, puta familie pauperis, Plot. de in lit. iur. §. 4. nu. 6. pater si p̄ est fener, March. pulch. de doli. delin. 929. p. 2.

Ampliat secundo, vt tenetur socio omnium bonorum, vel particularis rei, Plot. vt sup. num. 8.

Ampliat tertio, vt nedum tenetur ad medicinas corporis, sed ad esequias, orationes, & elemosinas secundum facultates homicidæ, Roland. conf. 49. lib. 2.

Ampliat quarto, vt de iure diuino id permittatur, & post annum a die occisi casus etiam causa cum licio finita, Ro. ut sup. num. 15. vbi testatur de magis communi, limita hoc verum, si agat ut filius, secus si ut hæres, Put. in allegata decisi.

Limita secundo, vt taceat arbitrio iudicis, Roland. conf. 39. num. 10. vol. 2. Borna. de iur. num. 136. Men. de arbit. iudic. casu 122. quæ medicinz, curationes, & opere sunt estimandæ non iuxta terminum annorum ceterum, prout homo viuere præsumitur, vt fuit opi. Floria, relata per Alex. de Neuo. conf. 85. nu. 10. vol. 1. conf. crimi. sed iuxta terminos l. hæreditatum, ff. ad l. Falc. Maran. in Spec. par. 4. n. 4. Marfil. sing. 574. & hæc est communis opi. Ioseph. Ro. Lucana 62. numer. 28. vbi etiam declarat consil. Crau. 129. numero 5. procedere in transuersalibus pauperibus licet interfecit eos alere non teneretur, Et iusto casu, vel ipsi vulnerato datur pro prædictis iuramentum in litem, quo hæc omnia probantur, l. si ad l. si quando, num. 57. C. unde vi, Ro. §. 47. nu. 9. vbi limitat in homicidio casuali, quo casu licet prædicta debeantur, non tamen probantur simplici iuramento, sed testibus, vel alijs legitimis probationibus, vel officio iudicis estimabatur, vt per eum limitantem in delicto culpato non datur, sed probationibus legitimis probatur, poterit tamen iudex supplere a iusta qualitate agentis, & ipsius facultatibus, in specie etiam qualitate facti, si offensus dedit causam, quia offendens excusatur etiam si aliquantulum excederit, Soc. conf. 136. col. fin. vol. 2. Crau. con.

119. Ioseph Ludou. conelu. 39. & d. decisi. 62. num. 13. Purpur. conf. 449. num. 15.

Addo, q. si duo inimici se inuicem offendunt, interesse non soluitur, sed fit compensatio. Similiter non venit interesse, quis offendat ad defensionem sui, vel patris, Fed. in cap. dilecti, num. 15. vbi Dec. num. 16. de excep. Adm. ad Bertazz. consil. 8. litem 8. lib. 2. Et illo casu non fit differentia in eo, qui locat operas, vel propriam artem exerceat, vt per Crau. & Marfil. citatis locis, Capye. decisi. 333. Plac. in epito. delictorum, lib. 3. cap. 6. num. 32. vbi ampliat in homicida ad mortem damnato, vt arbitrio iudicis aliquid annuum soluen dum sit, vbi idem querit in uenene signato, & fustione deformata, Franc. March. decisi. de fin. 929. part. 2. vbi quid in fene. Didac. loquent in hæreo p̄icatoris, par. 2. §. 3. sub num. 12. in regula peccatum, & re vera exclamat Ioseph in allegata decisi. 62. quod iudices moderni temporis quantū solum compositiones cammerales omittis damnis & interesse offensis contra omne iuris debitum.

Pariter vulnerans, & interficiens animal aliquot tenetur ad lucrum cessans, & damnum emergens, quia fortasse erat solitus locare, & dare ad vestiarum, & similia, & dabitur iuramentum in litem, ut per Plot. vs supra §. 4. num. 3. vbi in litem tenet, quod si prædicta sine dolo iure commissa, iudex ex officio supplere poterit, quando vere collabit haberi, iuxta not. per Bart. in l. si quod ex Pamphila, ff. de leg. 2. Soc. conf. 36. vol. 1. per l. pri. §. hoc interdico, ff. quod vi aut clam. Kobuff. Plau. & alij. C. de senten. quæ pro eo. In præfenti autem materia, vide Albertic. in l. & si quæcunque §. in colloctatione, num. 3. ff. ad legem Aquilam.

De lucro cessante fortuito.

QVÆSTIO VI.

QUID in piscatorijs, venatorijs, & aucupibus, in qua materia ponam aliquas conclusiones ad l. si iudic. ff. de contr. emp. Prima fit conclusio, Si quis veniet in alieno dño. phibet, vel aucupetur, tenetur ad estimationem damni, quod per eam venationem, vel aucupationem domino prohibenti inuenerit, in qua estimatione habenda est ratio animalium, quæ nisi extraneis venatus, vel aucupatus fuisset, dominus fundi, vel conducto, aut colonus habuisset, patris habenda est ratio venationis, vel aucupij, quæ in eo funde, per Dominum, vel conductorem exercebat, Ioann. Med. de contr. quæst. 12. Co. uaria in reg. peccatum, par. 2. §. 8. num. 11.

Secunda sit conclusio, Conductus ad piscandum, pro certa conuenta mercede pro qualibet die id habere debet eo etiam die, quo piscatio sterilis fuit. Co. uaria, vt supra, num. duodecimo, appellans l. si iudic. text. singularem.

Tertia sit conclusio, Venatoris, piscatoris, & aucupis percussu, opera præfentes, & fustate estimandæ sunt, Co. uaria, vt sup. num. 12. in fin. licet Rom. sing. 331. dixerit lucrum cessans in his minime estimandum referret per Stracch. de mercatura, tit. de contrahibus, num. 9. vbi rationem reddit, quia id incertum est, & fortuna dependet.

De lucro cessante irregulari.

QVÆSTIO VII.

NEC exiendo materiam locati & conducti, nec lucri cessantis, & damni emergentis, quatenus ad materiam locati & conducti spectat, quero ulterius. Venditor fuit in mora irregulari in consignando domum venditori, nunquid tenebitur ad pensionem domus? Et primo videbatur, quod non, ex l. neque piguus, ff. de reg. iur. luncta l. traditionibus: cum enim traditionibus rerum dominia transferantur d. l. traditionibus, igitur non vere tradita potest dici in dominio venditoris, & sic in ea, vbi quasi propria, locatio eo sistere non poterit d. l. neque. Contrarium tenet l. C. in l. Iulianus, §. ex venduto, ff. de act. empt. vbi venditor tenetur ad fructus, & sic ad pensiones si habitauit, vel habitare potuit, vel locauit, aut locare potuit, & ita in specie tenuit, Soc. in l. de diuisione, col. penult. ff. sol. matrim. Negus. de pign. par. 3. mem. 4. num. 9.

Et sic habemus, quod venditor tenetur ad pensionem, licet fortasse non habuerit.

Practico igitur articulanda est mora, item quod habitauit, vel habitare poterit, vel locauit, aut locare poterit, & pensio, que legitime debetur poterit.

Nec obstat ratio contraria, quia id prouenit ratione moræ. Quæ omnia faciunt ad materiam l. quod te, si cert. pet.

De lucro cessante domini.

QVÆSTIO VIII.

QVÆRO in materia l. 1. C. de seru. fug. an habeatur ratio operarum Domini, & quia agitur materia seruorum, quæ hodie parum lucrosa est, ponitur per Cin. in l. 1. n. 10. oppos. 10. C. de seru. fug. l. 1. Vet. & alij, & in hoc simplici remissione ero contentus,

De re æque idonea.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO. Conductor offert rem æque idoneam, an audiatur, ponam in tit. de cuius.

De lucro, vel damno ex computatione.

QVÆSTIO X.

PVLCHRA, villis, & necessaria est inspectio, an id, quod percipitur ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, ex damno dato actioni furti, vel simili casui, debeat in sortem computari, & pensio ipsam iuxta ritum bonæ fidei. Et pro affirmatiue dicendum videbatur, quia creditor computat in sortem, l. si pignore, ff. de pign. actio.

Pro contraria parte facit, Fructus non compensant l. si conocentis, ff. de pig. act. Et hæc opinio est de iure veteri, quam in terminis ponit, & tenet Accur. in d. l. si pignore, reddens rationem inter creditorem, & conductorem, quia creditor non potest vi re, & vtendo committere furtum: secus in conductore, qui suum ha-

bet, vbi Bart. hoc summopere commendat in materia locati, & conducti, & sic patet responsio ad rationem contrariam, & sic patet limitatio ad l. si pignore, vt nō procedat io conductore.

Et in materia locati addo rñm aliud, quod si creditor in re pignoratã conduxit multas opetas, & impendit multos labores, q̄ hæc computantur, Hostens. in sum. de vsur. §. in aliquo, ver. 4. Alex. ad Bart. in l. 2. C. de pig. act. Negus. de pign. in 3. mem. 4. partis, num. 13. Similiter si conductor ad longum tempus, prout emphyteuta, & feudatarius pignoratã creditore directo, & domino fructus non computantur in sortem, cap. 1. de feud. cap. conquisit. de vsu. quod rñmorable reputatur ad limit. l. si pignore, ff. de pig. act. de l. 1. & 2. C. pod. Rom. sing. 329. seru. in cap. 1. limit. 3. de vsur. Soc. reg. 3. casu 3. Negus. de pign. in 3. mem. 10. quinte partis princ. limit. 4. Balb. de pasc. in 2. par. prior. num. 5. valde commendat Ioann. de Am. problem. 9.

Et hæc in materia locati tantum & conducti deseruiunt ad locellum d. l. si pignore, & d. l. 1. & 2. C. de pign. act. Et in tract. locati & conducti est textus in l. 1. qui tem. ff. locat. vbi infer. Bart. & sequitur Caltr. quod si conductor exegit penam a damno datum, nec non cogitur locatori restituere, nec in sortem computare, vbi gl. ampliat idem in commendatario, ex l. h. §. sed cum vsura, & ibi not. C. de furt.

De natura locationis. Fructus.

SECUNDA principalis indagatio in hac secunda questione principalis est fructus ex mora in actione locati, & conducti, vt bonæ fidei, an debeantur iure actionis, vel officio iudicis. Vtilitas indagatio nis in ter alias hæc est, si enim iure actionis sublato principali peti non poterunt, secus si officio iudicis, Bald. ad l. 1. C. de vsur. & fruct. legat. Dixi ad reg. cum quid. par. 4. limit. 5. Vna fuit opinio, quod iure actionis ex locato, & conducto, pro qua facit l. in marito, §. si. ff. sol. matrim. vbi in contractu dotis bonæ fidei petuntur accessiones, & fructus actione de dote, & hanc opinionem tenuit gl. in §. actionum, in gl. mag. Insti. de act. quam singularem dixit Bald. in cap. dilectus, col. 7. de excep. Matthe. l. not. 90. & Bald. in d. l. si marito, §. fin. vbi hoc summopere commendat, & laudat.

Contraria fuit opinio, quod officio iudicis mercenario. Pro qua opinione facit, quia fructus veniunt ex mora, & transcendit naturam actionis bonæ fidei, ergo actio ad eos competere non potest, & huius opinionis existens allegat hanc rationem Bald. in l. 1. C. de vsur. & fruct. legat. Bellapert. in d. §. actionum, l. 1. in l. iudicio excepto, num. 9. C. de iudic. & hæc est vera, & communis opinio attestata per Alexand. ad d. l. si marito, §. fin. in princip. l. 1. in l. bonæ fidei, in princip. ff. de eo, quod certo loco.

Non obstat ratio ex aduerso adducta, quia loquitur in dote, quæ est iudicium vniuersale, scens in particularibus iudicijs, prout nos loquimur. Bene verum est, quod si in contractu locationis, & conductionis intentaretur certi codicilio generalis, non venient istio casu fructus ex mora, ex quo hoc prouenit ex accidenti tali natura, Bald. in l. 2. C. de pact. inter emptorem, & venditorem, in l. petens, C. de pact. l. 1. & Alex. in l. certi codicilio, si si cert. petat.

Vincentij Carocij Tractatus

De in litem iurando. Effect. 3.

De dolo dante causam. Effect. 6.

TERTIA principalis est indagatio & bona fide oriens, quod in actione locati, & conducti vni bonae fidei iuratur in litem, l. in actionib. de in litem iurando, de qua materia dicam suo loco, titulo de in litem iurand.

De deterioratione. Effect. 4.

QUARTA est indagatio ex bona fide proueniens, quod locator non cogitur recipere rem locatam deterioratam sine praeiudicio deteriorationis. glo. in l. qui sub i. io gl. ff. de solutionibus.

Ex ostendendum est in practica, quod deteriorari debet locatori actione mer ex locato. Vnde recipere non cogitur, & recipiendo sibi per iudicari. Vnde cautela est, ut in receptione protestetur, ut Bart. in l. 3. §. si red diti, ff. commod. in l. eleganter. ff. non solum, ff. de doli. Benincas. post alios, in §. actionum, num. 438. In ist. de act. Ex quibus etiam habet maxime ex mente Bart. in dictis locis, quod si conductor vel solueret partem tantum mercedis, vel pensionis, nulla sit ante conventionem, vel consuetudine, locator non cogitur recipere, de qua deterioratione latius tetigi in tit. de dolo, & culpa, vbi videas. Et circa particularem partem solutionis hoc in terminis in emphyteuta, & conductore tenet lasin l. quidam aestimauerunt, num. 7. ff. si cert. petat, in l. 2. num. 80. C. de iure emphyt. Bart. ante eum io l. cum qui, in ff. de annuis leg.

Notandum tamen est, quod damnum seu deterioratio potest duplici modo euenire: quandoque casu, & non iniuria; quandoque iniuria, puta culpa, & defectu alicuius. Primo casu, si deterioratio casu eueniat, ut viuentorum, impetu aquarum, terra mota, & simili, & tunc conductor non renetur, nec conueniri poterit, l. si magnum, §. hae stipulatio, cum §. sequi, ff. de dam. infect.

Secundo casu, quando uenit, aut potuit prouidere, & non prouidit, de iure tenetur, alius secus, text. in materia locati & conducti, in l. sed & si, ff. locat. l. qui bona, §. cum inter, ff. de dam. inf. & verbum iniuria, appositum in d. l. sed & si, bene exponit Accursus ad d. l. da minus, §. hae stipulatio, in verbo iniuria, ubi iniuria, id est non iure, vel culpa, & culpa dicitur, si cum potuit prouidere, non prouidit: & dicitur etiam culpa, si quid prouenit facto custodis, l. si, ff. nau. cau. & stabularij.

De contramentione. Effect. 5.

QUINTA utilis inspectio est ad materiam l. Ca. co. §. 4. ff. de verb. oblig. Hec conditoris licet non teneat rem integraliter, tenetur tamen in solidum, & conueniri potest, ita Bart. Castr. & alij, in l. 3. §. si heres, ff. commod. & hae est communis opinio, ut per Soc. in d. §. Cato, num. 1. vbi Buttigell. ou. 86 Crot. num. 47. & in l. c. nou. oem. 20. Rip. num. 25. Galus. num. 31. Hotoman. oem. 201.

Heredes igitur conditoris ratione contractus bonae fidei in solidum conueniri possunt, siue in solidum teneant, siue non. Idem in heredibus locatoris ratione paritatis, contrahi faciendo tamen non in solidum teneant, sed proportionabiliter, Aret. in d. §. Cato, num. 19. Dicam in materia duorum scorum, in ver. oblig. par. §.

SEXTA principalis inspectio est & quidem velis, & necessaria. Dolus dante causam contra diti locacionis, & conducticionis, vbi bonae fidei reddit cum ipso iure nullum, gl. in cap. cum dilecti, de emptio, & vendit, in l. sub pretexto, C. de transact. & in materia locati & conducti est bonus textus in l. cum in plures.

§. mandauit, ff. locat. & hae est magis communis opinio, Benincas. in §. actionum, num. 213. cuius ratio in promptu videtur, quia dolus est contra naturam bonae fidei, l. bona fidei, ff. de pos. Mant. singulari 216. dicens hoc perpetuo notandum, & perpetua obseruatione dignum, lat. Anton. Nicell. de concord. glo. concord. 13. Angelic. in verbo contractus, num. 5. gl. in l. dolo, C. de iust. stipulation. in l. si doli, C. de rescind. venditio. & hanc dicit communem, Cinus in d. l. 2. quest. 16. Angel. in l. iulianus, §. venditor, ff. de act. empt. C. in l. noo dubium, num. 3. Canonist. in cap. cum dilecti, de emptore, & venditione, vbi Imol. num. 13. Panorm. num. 7. Beron. num. 67. idem Panorm. in cap. non sine, num. 7. de arbit. l. gne. in l. contra tractus, num. 10. de reg. iur. Crot. io l. si is, qui pro emptore, num. 14. de vfu. Diaz, reg. 200. & hae est pura, & manifesta veritas, Anton. Padilla l. 2. ome. 3. C. de rescind. vend.

Amplius etiam, si appositum sit iuramentum, Canonist. in eum contringat, de iure iur. vbi Buttigell. §. memb. Abb. num. 23. Ale. num. 13. attestant hanc esse communem opinionem.

Declaratur allegata conclusio, si dolus daret causam, secus si incidere, quia tunc non reddet contractus locacionis nullum, sed purgatur per actionem defendentem, ex eo contractus, & datur contra heredes, & ita procedunt iura loquentia dari contra heredes, Bart. in l. elegerit, in princ. ff. de doli, in l. summa, ff. de condi. indeb. io l. & ideo, ff. de cond. furt. Bart. in l. arbitrio, ff. de dolo, Crot. in l. actio, de transact. Alex. in l. iurigen §. praeor ait, ff. de pac. lasin l. in depositi, num. 8. ff. de iudic. in l. transacione, num. 5. C. de transact. Senell. ad l. si id, quod, ff. de iurisdic. oem. audie. Crot. io repetitio, l. si is, qui pro emptore, num. 14. de vscupation. & hae est communis opinio, Ioann. Igneus ad l. contra tractus, num. 205. ff. de reg. iur. Curt. in l. actione, in l. sub pretexto, C. de transact. Imol. in cap. cum dilecti, de empt. & vendi Cago, ad l. 2. num. 16. vbi alij repetent. C. de rescind. vend. Euerard. in loco a contractibus ad distract. Emil. Forster. in l. si quis eum alter, ff. de verb. oblig. & hae est mera veritas, ut dicit lasin §. actionum, de actionibus, & est verissima opinio, ut ibi Ioann. de Plar. arretatur.

Dolus dat causam contractui, quando suscipiens dolus induxit me ad contrahendum, qui alias non esset contractus, & iste dolus est radicatus in consensu, qui tradit robur contractui, v. l. 1. ff. de pac. adeo quod contractus dolosus est, & consensus, & ob id dicitur dare causam contractui.

Dolus datur incidere in contractum, quando etiam alius locaturus, & ego dolo demonstroiui, quod pensio talis rei non est nisi tantum Vnde dicitur incidere in contractum, quia consensus, qui est causa contractus, est bonus, & purus, si illud accidens, quod versatur circa pensionis quantitatem, fuit dolosum, Bart. ad l. eleganter, de dolo Canonist. in cap. cum dilecti, Pantaleon.

Vincentij Carocij Tractatus

24. Notandum est similiter in practica, quod ex dolo
terrij agitur contra tertium, & si dolo incidat in con-
tractum, & est in arbitrio conductoris restituere rem,
vel supplicare iustam pensionem, latet Ang. in verbo Dol-
lus, num. 9. circa modum, ubi idem ait, si dolo non in-
cidat, nec det causam, sed interueniat re ipsa. Dicam in
tit. de similitudine locationis.

De errore. Effect. 7.

1. **S E P T I M A** principalis indagatio est, quod et-
tot vitiat contractum locationis, & conductio-
nis, ut bonae fidei, ad leg. si, id quod aurum, ff. de verbo-
rum obligatione, & est in terminis l. Græca, in iur. ff. de
locat. Ponam in titulo de errore, & de iuris, & facti
ignorantia.

De impossibilitate. Effect. 8.

1. **O C T A V A** principalis indagatio est, quod im-
possibilitas vitiat contractum bonae fidei, ad l.
non solum, ff. de act. & oblig. Ponam in tit. de conditio-
ne impossibili.

De purgatione moræ. Effect. 9.

1. **N O N A** Principalis indagatio est, quod in con-
tractibus bonae fidei admittitur purgatio moræ,
licet adiecta sit dies, & poena ad l. Lucius, ff. de act. emp-
ponam (Deo dante) in tit. de moræ.

De rescissione contractus. Effect. 10.

1. **D E C I M A** differentia est, quia in contractu lo-
cationis, uti bonae fidei habet locum remedium,
l. 2. C. de rescind. vend. ponam in tit. de similitudine lo-
cationis.

De arbitrio. Effect. 11.

1. **V N D E C I M A** indagatio est. Actio locati, uti
bonae fidei per adiectionem loci efficitur arbitra-
ria, ponam in tit. de eo, quod certo loco.

De non implemento. Effect. 12.

1. **D Y O D E C I M A** indagatio est. Non impleti
contractum bonae fidei minus succeditur, quia
magis bona fides exuberare debet, Alexand. cons. 105,
num. 3. lib. 3. in terminis locati, & conducti, Francisc.
Boci consilio 45. numero vigesimo septimo, libro primo,
ubi in locatione contrafacienti minus succur-
ritur.

De pacto. Effect. 13.

1. **D E C I M A T E R T I A** fit indagatio, quod in
locatione ex pacto incontinenti apposto debent
viter circa stipulationem, gl. in l. cum quidam, §.
ex locato, ff. de vi. ubi loquitur in terminis locati, &
conducti.

2. Sed in materia damni emergentis occurrit vnum
satis notabile, tu impedivisti debitorem meum, quom-
pui locaverit opetas suas, ex quibus posset satisfacere.

te, teneri sine ad interesse. Vtique sic, latet, valde commen-
dans in l. 1. §. 1. num. 9. ff. ne quis cum.

De similitudine Locationis.

Q V A E S T I O I I I I .

Principalis.

1. **T E R T I A** Principalis est quaestio, cui similis sit
contractus locationis, & conductiois, & utique
emptionis, & venditionis, & ijdem iuris regulis confutit,
& tantum inuicem familiaritatem habere videtur,
ut vnum ab alio fetu discerni non possit, l. 2. §. 1. ff. loca-
& instituit de locato, & conducto, in prin. & §. adeo,
quibus in locis declarant familiaritatem quoad tracta-
tum, & quoad sententiam, Hieron. Gabr. cons. 73, nu-
me. 1. vol. 1.

2. Et adde bonum tex. in Leges, cum l. seq. ff. de act.
emp. iuxta expositionem Hostom. in comment. in ver-
bo emptionis, ubi legitur, de iure non idem est. Ficti in ver-
bo, domo, ubi tenet per hoc, quod locata simpliciter do-
mo, venit ut omnia, que venient ex vendita, prout etiam
dicam in verbo, accessorium, parte quinta. Vnde apud
antiquos iuris interpretes magna fuit altercatio, si con-
uenit cum aurificis, ut ex auro annulum conficeret pra-
tor, quæ ei dabam, eritne locatio, & conductio, an em-
ptio, & venditio, & fuit opinio Cassii, ut materiam esset
venditio, & operis locatio, tamen fuit decisum distin-
guendo, aut ex auro aurificis, aut ipsius dantis. Primo
casu est conductio. Secundo casu est locatio, & conductio,
§. item quantur, l. solit. de locato, & conducto, ad idem
l. Sabinius, ff. de contrah. emp.

3. Ex quo tex. in materia locati, & conducti colligitur
notabilis regula: Aus ex parte dantis interuenit pecu-
nia tantum, & est emptio, & venditio. Aut etiam in-
teruenit traditio materix, & est locatio. Vnde do
tibi trabem ad dolandum, est locatio, do tibi pecu-
niam, & tu mihi das trabem, & eam dolam, & est ven-
ditio.

De qualitate prima emptione.

Pretium.

ET quoniam in hac tertia quaestione principali a-
gitur cognitio contractuum, & quomodo vnus di-
scernatur ab alio, omittis hinc inde rationibus vtilita-
ti studendo, ponam aliquas conclusiones, quando fit
venditio, quando locatio, & similes ad materiam, l. 2.
ff. loc.

Prima fit conclusio. Cum agitur, ut in alium trans-
feratur rei dominium, & vti capiendo conditio pro ece-
to pretio, tunc emptionis, & venditionis contractus
cessatur, Bar. disput. 4. Publican. in solutione, nume. 1.
Socin. cons. 88 col. 2. lib. 1.

2. Cum enim pretij fit mentio, venditio arguitur, §.
pretium, Instit. de empt. & vend. glof. singul. in l. cum
dorem, & ibi Bald. C. de iur. dot. l. hinc C. de præd. cerial.
lib. 10. Specu. de emp. & vend. §. nunc dicendum, verfic.
sed pone statutum, Cast. & Alex. in l. 2. ff. si cert. petat.
Bald. in l. ex conuentione, col. 1. C. de pac. in l. cum hi,
§. si eni in vtraque lectura, & ibi Alb. ff. de transact. in
l. si domus, §. 1. ff. de leg. 1. in l. sciendum, §. pollicetur,
ff. de adil. edic. in l. 1. C. de ter. petmu. late tractat. de
tetraç.

retrac. Ligna. §. 1. glo. 2.

Cui adde laf. in l. 1. nu. 23. C. de in emph. conf. 45. nu. 2. lib. 3. Marfil. fing. 105. faco. Menoc. de retineo. possell. remed. 4. nu. 9. & lib. 3. prelump. 74.

Cui adde, quod hæc est communis opin. Suarez. littera B. num. 253. licet Cabal. contrarium teneat, milloq. 2. 16. num. 3. eandem tamen communem tenet Bar. & Alex. in l. 1. §. qui superficiem, ff. de superficiebus. Firm. in verb. pretium. glo. & Bar. in l. fin. C. de pred. decur. lib. 12. in l. apud Celsum, §. si eum legitimum, in verb. acceptum pretio, ff. de dol. et cep. Bald. in l. si quis ante, vbi laf. nu. 1. §. Alex. nu. 9. ff. de acquit. poss. glo. 2. in l. lilectas de offi. praesid. in l. si quid earum, in ver. empti, ff. de leg. 3. Bal. in l. Gallus, §. de quid si tantum, ff. de libe. & posthu. in l. naturalis, ff. de praescrip. verb. Fab. repetens hoc valde notabile, de emptio, & vendit. q. 2. princip. num. 3. Abb. in cap. 1. de his, quæ sunt a prelato, col. 1. in cap. poruit, col. 2. loca. Nicol. Mozz. in tract. de contrah. tit. de emp. in princ. nu. 70. scribentes in l. filiusfamilias, §. diui, vbi Alex. nu. 22. laf. num. 107. in l. lect. & in 2. loc. nu. 144. Ferd. Loaez. num. 97. Crox. nu. 103. Rip. nu. 101. Abb. in c. de postulat. Felin. in cap. si num. 9. lronit. 1. de accusat. Pat. Conf. §. 3. vol. 3. laf. in l. 2. num. 120. C. de iu. emphy. amplians non valet pactum, vt emptin fiet sine pretio, quia contra subilantiam contractus, l. cum precatio, ff. de preca. Affl. decil. 270. nu. 1. Beninten. decil. 37. num. 20.

Et vltæ Menoc. vt supra, Tiraquel. & alios, addo vnum pulchrum, & notabile, & hoc in materia locati, & conducti, de qua agimus. Quid si fuerit dictum, vt nisi ad tale tempus dominium transferatur, puta donec pretium non fuerit integraliter solutum, eritne venditio, vel locatio? Vtique venditio, non locatio. Ioan. And. ad Spec. tit. de empt. & vendit. §. 1. in cap. facile erit, &c. Bal. in rubr. C. de contrahen. empt. laf. hoc summo opere commendans in l. 1. in fi. princip. ff. si cert. petat.

Declaratur hoc notabiliter, nisi pretium sit paruum; nam tunc locatio erit. glo. sing. in l. 1. ff. de superfi. quam singularem, & notabilem dixit Bald. in d. §. si. in l. si ex conuentione, ff. de pact. in l. litteræ, ff. de dilat. Alcia. respon. §. 1. nu. 2. laco. Menoc. de retineo. possell. remed. 2. num. 6.

Cui adde ab eo non allegatos. Rom. conf. §. 46. Bar. in l. patronus, §. 1. col. 2. de leg. 3. Anchar. confil. 403. col. 2. Alex. conf. 26. lib. 4. Arer. conf. 16. colum. pen. Dec. in l. semper in stipulationibus, num. 6. ff. de reg. iur. laf. reputans hoc valde notabile, in l. 1. col. 6. ver. vnum tamen in proposito, C. de iure emphyt. in l. filiusfamilias, §. diui, vbi in l. lectu. num. 107. & in l. cunda lectu. nu. 144. reputat singularissimum, & mentitendum. Soci. littera P. regula 398. limitatione vltima, qui similiter valde commendat.

Sublimata hoc verum, si fuerit dictum, pri pretio, & nomine pretij, alias non, laf. ita declarat, vt supra, reputant hoc valde notabile.

Ex quibus corollarie inferatur ampliatio, & extensio ad d. l. 2. ff. locat. quod tanta est similitudo, & familiaritas inter contractus locationis, & venditionis, quod si venditio non valet ex paruitate pretij efficiatur locatio. Nec igitur valebit consequentia. est pretium, & certum, ergo est emptio: sed additur, est pretium certum, & iustum.

6 Et si habeatur declaratio ad §. pretium, Institut. de empt. & vendit. vt non satis sit certum, nisi sit iustum pretium. Locatio igitur in vno numero non valet, de qua superius vidimus. Venditio in paruo pretio non valet, sed efficiatur locatio.

7 Quid si fuerit actum, vt non transferatur dominium directum, sed vtile tantum? Vtique erit contractus emphyteuticus, vt per Bald. in d. §. fin. non. in l. 2. C. de iure emphyteus.

8 Sunt igitur gradus descendus. Transfertur dominium plenum, vtile, & directum, & est contractus emphyteuticus. Transfertur vtile tantum, est emphyteuticus. Nullum transfertur dominium, neque possessio, & est locatio, & conductio.

9 Declaratur vltimus, nisi ad verbum, pretium, præcedat verbum, conduco, quia tunc erit locatio, non venditio. laf. ad l. si qui ante. sub nu. 1. vbi idem laf. nu. 6. dicit valde notandum, inde acquit. possell.

10 Declaratur tertius, vt non procedat in reuenditione, quæ sine pretio valet, & tenet glo. in l. seruum si. lib. §. fin. ff. de legat. 3. Fabia. de empt. quest. 2. princip. num. 20. in fi. dicens vitium contractum per venditionem rei, purgari per eius venditionem. Bartol. in l. 1. §. si tem. ff. de positi.

De qualitate secunda venditionis. Datio.

1 SECUNDA principaliter conclusio est, l. Sabinus, ff. de contrah. empt. cum est actum, vt is, qui pecuniam recepit, aliquid faciat, arque aliquid det, & hoc vtrumque: sed datur venter principaliter, factum in consequentiam, tunc dicitur emptio, & venditio. Bar. in d. q. 4. in solu. nu. 1. ver. aliquando conuenit. idem Bar. in l. qui solum, ff. de donat. Socin. sen. d. conf. 28. col. 2. in princ. Fab. de empt. & venditio. q. 2. princip. num. 26. ex l. 2. §. 1. ff. loca. & §. item quaeritur, Institut. ubi clarius exprimit Theopli. in Institut. & interpretes Hotoman. & Balduin. Gabr. Mude. in rubr. de contrahen. empt. num. 17. ea ratione, quia vbi corpus non debetur ab eo, cui id sit, illud saltem, in quo opere præstantur, locatio esse non potest, sed emptio est, d. l. Sabinus.

De qualitate tertia venditionis. Pretium iustum.

DE hoc posui supra qualitate prima in limitationibus ad glo. in l. 1. ff. de superficiebus.

De qualitate quarta. Unica Solutio.

1 QVARTA principalis conclusio est, quando pretium præstadium est semel pro multis annis, dicitur venditio. Bart. in l. eodem, §. qui maximos, ff. de public. & in d. q. 4. in l. 1. §. in fi. ff. de superficiebus, in l. 1. vbi laf. C. de fur. emphyt. Bal. in l. licet, q. 5. C. loca. in addit. Spec. in cod. titu. §. 1. Ange. conf. 15. Castren. in d. l. 2. §. 1. ff. loc. Barba. in c. propter sterilitatem, in fi. locat. Anchar. conf. 401. Alex. conf. 3. li. 1. conf. 108. lib. 3. conf. 84. lib. 6. Coia. conf. 18. lib. 2. conf. 12. lib. 4. Fabian. de emp. q. 5. princip. Soci. conf. 88. lib. 1. conf. 156. lib. 2. Dec. conf. 4. in fi. Alcia. respon. §. 1. nu. 2. Soci. conf. 44. lib. 1.

Et hæc est communis opin. Soci. d. conf. 156. addit. ad

Vincentij Carocij Tractatus

ad la fin l. si quis ante, bicta C. de acq. poss. l. odo. de reb. cel. fol. 431. num. 10.

- 2 Ampliatur h. c. conclusio, vt proce-ssit etiam si contra- hentes vtiuntur verbo, locare, & conducere, tamen in calu premisso venditio erit, in pecto effectu, non prola- tione verborum, tex. in terminis in materia locati, & conducti lo- quens ad l. si vno, in prin. ff. loca cuius tegu la. nullum in quolibet actu allegatur.

- 3 Dicant igitur contra hentes q. si quis voluit, atten- ditur effectus ad idem in materia locati, in l. in lege, ff. locat. in l. si insulam, ff. de p. re. l. p. verb. in l. dimini- secti, in princip. ff. de dam. infect. in l. si stipulatus. ff. de vsu, ad quam l. si vno Bald. in l. si vno, versic. iuxta hoc qu. 10. C. commodat. & in tub. C. de iure emphy. q. 1. Alexand. in terminis nostris in loorem, q. qui maximus in 4 quest. l. itera G. ff. de public. & vethgal. Oldr. con- st. 139. Purpo. in col. antepenult. ff. si cett. petar. Boer. de cal. 144. Tiraquel de vtroque retracta. de retract. Ligna- giet, §. 1. glo. 14. num. 87. & iterum, §. 20. glo. 1. num. 11. de iterum, §. 2. gl. 1. num. 34. Euerat. in loc. ab emphy- teut. ad cen. Baito. in locare ff. loca. Flor. in l. arborib. §. vsu fructus, Sahe. in l. 1. in secunda opposit. C. de iure emphyteut. Alex. consil. 1. volum. 3. lmo. in ca. proptet stetitatem, de locat. Berthach. de gabel. par. 2. quest. 2. & in reperto. in verbo, gabelarium locatio, & est com- muni opinio, R. ipa de p. re. l. p. parte 2. prime partis, q. 39. Eman. in suo T. b. c. l. itera P. num. 252. la fin. l. si ubi pecuniam, in 1. botab. ff. si cett. peta. Firmia. in vet. Ver- bum potest.

- 4 Effectus autem magnus est propter remissionem mercedis ex causa sterilitatis vel simili, quod non fiet, si sit ante venditio, vt per Caltern in d. 1. §. 1. ff. loca. Alexand. & la fin. l. si quis ante, vbi Alex. num. 9. la fin. num. 16. ff. de acq. poss. inferentes ad Gabelarios, & dailarios: nam licet in instrumento sit mentio de pretio, & etiam de verbo, Vendo, tamen contractus iu- dicabitur ex distributione pretij, & est vnus passus, ste- quens, & quotidianus. Anch. consil. 404. & 406.

- Pariter hoc casu periculum rei p. cat ad locatorem, Sebust. Med. de cal. for. par. 2. q. 10. nu. 90.

- 5 Norandum tamen est in hac materia publicanorū, quod quatuor sunt casus, quibus concipiuntur instru- menta publicanorum.

- 6 Primus pro verbum, concedo, quod generale est, & hoc casu est locatio. si sit diuisio pretij singulo anno. gl. in l. 2. C. de iure emphy. & est communis opin. R. ipa de priuileg. contra p. re. l. p. num. 54.

- 7 Secundus casus per verbum, loco, & est locatio, siue pretium sit singulis annis, siue pto vno pretio prestan- do pro omnibus annis, siue locatio sit facta pro vno an- no. Caltern. in dicto §. qui maximus, iu l. secunda, §. adeo ff. loc.

- Tertius est casus in verbo, Vendo, & erit venditio, si vnium est pretium, secus, si fiat diuisio in singulos an- nos, quo casu erit locatio Bar. in d. l. licet, in d. q. publi- canis. Firmian. de gabel. l. par. 2. q. 1. Alexand. consil. 108. lib. 3. conf. 3. lib. 1. Soc. conf. 88. col. 1. lmo. conf. 7. Cor. conf. 128. & conf. 1. lib. 3. & h. c. est communis opinio, R. ipa de priuileg. p. re. l. p. num. 56.

- Ampliatur, vt sit locatio, quando ab initio vnica est constituta solutio, sed diuisa prestatio in tempora, dū- modo prestatio sit vniformi, Corn. consil. 12. lib. 4. R. ipa. vt sup. num. 64. declaranda mentem Bar.

- 4 Quartus casus, si promiscue sit vsus, loco, & vendo,

& tunc attenditur effectus de vicia, vel multiplici solu- tione, vt dictum est, & ita legatis Doctores tenent, & maxime R. ipa. num. 66. vbi tenet esse locationem, quan- do etiam constitutum sit vnicum pretium, quia subie- ctā materia hoc requirit.

- 5 Et sic in hac locati, & conducti materia est assumptū reale, & firmum, disceptata, sed vniformis solutio, & prestatio, prout inferius dicam.

Qualitates igitur a te quocumque locationem sunt istę.

Factum, Distributa, Solutio, Accidens.

De qualitate prima locationis: Factum.

- 1 P R I M A conclusio est. Cum agitur vt is, qui pe- cuniam accipit, nullum ius in alium transferat, sed solam agitur, vt aliquid faciat, & operetur, tunc loca- tio, & conductio dicitur, Barro. in dicta q. 4. in solutio- ne, num. 1. verba quando agitur, Socin. l. d. conf. 88. col. 2. in princip. Gugliel. in d. in rubr. de contrahen- empt. numero 13. gl. in l. qui l. sumus, ff. de don. quam fin- gultem ad hoc dicit Pet. R. quon. lingo. 66. alleg. la. ff. locat. Menoc. de p. re. l. p. lib. 3. p. re. l. p. 104.

Probatur hac conclusio primo q. licet sit pretio, §. 1. ff. loca. l. secundo aliarum, ex l. solutus, ff. de contrahen- emptio.

Tertius, & notabilis ad hoc in l. si quis accipit, ff. cod. Quartus C. l. cum manu sita, §. fin. ff. cod. quon. pub- lica dote ex tunc Vincent. de An. 176. lingo.

- 2 Ampliatur ista conclusio, vt p. catat, siue p. catum constituitur pro toto tempore, siue commodatum, Barro. in d. q. 4. per tex. in materia locati in l. ea lege, §. locat. ff. locat. Quam singularem dicit Rom. lingo. 3. 1. Cremen. singul. §. permittit, & suo loco particulariter Deo dan- te dicam.

- 3 Ampliatur secunda, vt quando factum, & datio est in conuentum, sed factum venit principaliter, datio in consequentiam adhuc tamen est locatio & conductio, ita Bar. Soc. & Fabian. in allegatis l. i. n. ex litem si pre- tio, §. item cum insulam, ff. locat. Bal. in §. item quon- tur, in verbo placet, in l. i. ff. locat.

De qualitate secunda: Disceptata solutio.

- 1 S E C U N D A conclusio est, quando solutio non est vnica, sed annua, vel plures facit, tunc non est vera ditio, sed locatio, gl. in l. 2. C. de iure emphyteut. Bartol. in d. q. 4. in solutio, no. 1. versic. quid vald. dicere. Fabia. d. q. 2. num. 26. Socin. d. conf. 88. colum. 2. versic. distin- guitur, lib. 1. & conf. 156. lib. 2. lmo. in cap. propter sterilitatem, num. 33. de loca. Anchor. conf. 401. colum. 2. Corfot. conf. 12. col. 1. lib. 1. conf. 38. nu. 9. cod. lib. 1. Ripa de p. re. l. p. de p. re. l. p. lib. 3. Socin. l. i. n. confil. 68. nu. 2. lib. 2. Jacob. Menoc. de riten. poss. temed. 4. num. 19. & de p. re. l. p. lib. 3. p. re. l. p. 104.

Adde Carot. conf. 124. num. 3. & hac est com- muni opinio, Villalob. in iust. recolect. l. itera L. num. 13. 2. Hieron. Gabr. conf. 68. q. 1. num. 3. vol. 1. commendat. la fin. l. 1. num. 6. C. de verb. sign. dicens aliud notabile ex mente Bald. ibi, quod qui emit a communi, censetur a

- 2 vsu fructuarius: ideo si commune habet naues pica- torias, in illis etiam censetur vsu fructuarius per tex. notabilem in materia locati, & conducti, in l. sed adde, §. illud, ff. locat. Item si fundus, & vsu fructu, & magis com-

* communem dicit Suarez. in suo thesuro, littera P, num. 252. Sebast. Med. de casibus fortuitis, parte 2. q. 10. num. 29. Franc. Mate. decif. 209. parte 2. Nat. conf. 348. Magon. Rot. Luce. 69. num. 15.

Probat hanc conclusio ex l. item queritur, §. qui impleto, & l. in lege, §. si domus, cum §. seq. ff. locati. Secundo ex l. vestigalia, §. si, de public.

Tertio ex l. si a colonis, & l. Anreho, §. fideiuflores, ff. de fideiuflores.

Declarant ista conclusio ultra Menoch. & alios, vt talis locatio dicitur vnica tantum, licet solutio sit diuisa in plura tempora. Bartolin. l. si seruus communis, §. fin. nome. 7. ff. de stipula. seruorum. Commendat Socin. conf. 25. vol. 1. ea ratione, quia nihil est imputandum ex parte locatoris, quod coheret personae, sed sunt plures praestationses.

Ex quibus constellat inferitur ad multa utilia.

Primum inferitur intellectus ad §. pretium, Institut. de empti. & vendit. nam licet pretium arguat emptiorem (vt alias superius vidimus) tamen ratione subiectae materiae, quae emptio non consistit, pro mercede, vel pensionem accipitur, prout in l. ea lege, §. locati, in l. in l. i. §. qui ex dem, ff. locati. Imo in d. ea, propter sterilitatem, num. 3. verum non obstat, l. ip. de pest. tit. de priuileg. contract. pest. post. num. 59. Afflicti. decif. 72. in fine.

Secundo inferitur vt alias repetitur contractus, qualem verborum proprietas demonstrat, l. intellet, ff. de solutionibus. Vnde appendendo pretium & nomen emptiois emptio videtur, quia ratione subiectae materiae verbum, emere, pro conducere accipitur, l. 2. C. locat. dicta l. ea lege, §. locati, l. quoties, §. finali, ff. de public. & sentiant omnes superius relati interpretes.

Practico igitur, licet in instrumento apponatur certum pretium, ac etiam nomen emptiois, si solutio conferatur in multis vicibus ex tacita mente contrahentium, locatio erit, & conductio, & sic pacta in instrumentis apposita magis declarant qualitas contractus quam nomina, & qualitates aliorum contractuum. Vnde patum est dicere cessum, si pacta conueniant emphyteusis, & sic de alijs.

Et sic patet etiam responsio ad glo. in l. Pomponius querit, §. 1. in verbo, admitti, ff. quemadmodum usufructus admittatur in l. fundi partem, ff. de contrahen. empti. quae sentit videtur emptioem esse, non locationem.

Et ratio rationis in promptu esse videtur, nam quando solutio conferatur in plures vicibus, non videtur intentio dominum transferendi, eo quia si ille in solutio non cessaret, posset de fundo expellere, l. quero, §. inter locatorem, ff. locat. d. l. vestigalia, §. si.

Declarat secundo ultra alios, nisi si actum, vt tot sunt locationes, quot anni. tract. clausularum, fol. 77.

De qualitate terciae locationis, Accidens.

TERTIA conclusio est. Cum versamus in dubio ex aliquo accidente, iudicamus contractum locationis esse, puta, si fuerit dictum, quod ob famem, bellum, vel pestem fiat remissio mercedis, quod pactum locationi conuenit. Socin. d. conf. 88. col. 3. versic. quod etiam dignoscitur, libro 1. ea ratione, quia ex na-

tura locationis periculum est locatoris, & ob id fiat remissio, l. ex conducto, §. 1. l. si merces, §. vis maior, ff. locat. quod in emptioe non contingit, quia periculum est emptoris, l. necessaria, ff. de pericul. & commod. rei vendit.

Datur etiam venditio & locatio simul, puta, loco nbi fundum, & do tibi in praedio locato boues aestimatos, quo casu ista aestimatio, facit venditionem, ad l. cum fundus, ff. locat. & l. quero, §. fin. ff. eodem. Et sic si boues pereant, colonus non tenetur, nisi ad pretium ipsorum.

Quod limita, nisi percipiant dolo coloni, ita limita glo. in d. l. quero, §. si, per l. si seruus, §. locati, ff. de furt. & l. si seruus, ff. commod.

Declarat secundo, vt procedat, quando fuit actum ne addatur aestimatio ipsorum bouum, quia tunc est emptio & venditio; secus si fuit actum, vt restituantur a colonis boues aestimati, vel sit in electione coloni restituere boues, vel aestimationem ipsorum, quia tunc operatur periculum per emptioem, non deteriorationis. Colligitur ex distinctione Bartolin. in l. si vt certo, §. nunc videndum, ff. commodat. Nicol. Moxa. de contract. tit. de emptioe, in principio, numero trigentesimo septimo.

Declarat tertio, vt procedat in aestimatione certa, alias si discreta, reddam tibi aestimationem, re perempta liberatur. not. Bartolin. in l. quidam, §. primo, ff. de legat. primo.

Cautus igitur erit dominus, cum locat laborem colonis suo, & dat ipsi boues aestimatos, aut vult esse contentus restitutione pretij, vel vult, vt restituantur iidem boues, sic & in colonis dicendum esse videtur.

Sed in ipsorum contractu locationis & conductiois, cum impleret res, quae locatur, etiam aestimeret tunc hae aestimatio operatur duos effectus. Primus, vt conductor teneatur de leuissima culpa. Secundus effectus est, vt si res perdat, vel pereat, soluat pretium ipsius, Bartolin. in l. si vt certo, §. nunc videndum, in fine, ff. commodat. qui loquitur in conductore conceitum aestimati, qui tenebatur de leuissima culpa. Ioan. And. & ibi Azo, in ca. 1. de commodat. vbi hanc opinionem valde commendat, limitando eam, nisi expresse fuisset promissum restituere aestimationem.

Bonum igitur est, cum locatur animal, aestimare etiam ipsum, cum ratione leuissimae culpe, sum in casu perditionis, & peremptionis.

Et per hanc l. 3. & not. in ea in practibili questio, respondit Bald. ad l. si in cocunda, §. cum duobus 1. leatur. in fi. §. pro loc. de ad aliam meam in locum in quinquennium, & est consuetudo, quod in fine quinquennij diuidantur alimi, & fructus, vel pecuniae, & sic de alijs. Interim a fine perit naturaliter, nunquid rusticus teneatur ad aliquid vtique non, quia eodem modo esset peritura apud Dominum, etiam si fuit aestimata, quia in contractibus non ordinatis ad dominum aestimatio non facit emptioem, vt not. in d. l. 3. & in d. l. cum manu lata, §. si, ff. de l. cum duobus, §. damna, locas si pereat casu fortuito, cui restitui non possit, vt ibi per Bald. Adde vltimus, quod quis non tenetur ad solutionem gabellae ex locatione & datione animalium, & bouum ad certum pretium aestimatum, nec pariter ex locatione praediorum occasione laborandi ipsa praedia datorum, Boer. q. 234. in fine ante, quia ita de consuetudine seruati.

Vincentij Carocij Tractatus

De locationis Deceptione.

1 **E**T stante hac horum contractuum similitudine, paritate, & familiaritate, inferitur, quod sicut in lege venditionis licitum est contrahentibus se decipere, ita & in locatione, & conductu: ita ex hac paritate motus tenet I. Cui licet si pretio, § fin. ff. locat. sentit Duen, reg. 148. dum hancmet legem allegat.

2 Ampliatur hæc conclusio, vt procedat tam de iure ciuili, quam Canonico, ita in terminis locati & conducti ponit Pedemon, decif. 42. num. 7.

Addo Dec. in l. semper in contractibus, nu. 9. ff. de reg. iur. ex c. cum dilecti, & c. penul. de emp. & vendit. Addentes ad summam Angel. in verbo solus, sub ou. g. littera F. post medium.

Amplius secundo ista dispositio, vt procedat etiã in foro conscientie: cum enim permittatur iure canonico, ergo licebit in foro conscientie. Dec. in d. l. semper in contractibus, num. 9. in l. penult. num. 9. C. de edict. in c. 1. no. 67. de constitutionibus, l. 1. in l. quotiens, num. 19. C. do rei vendit. Vincent. Paleot. in d. l. 1. num. 126. Borgia, decif. 3. num. 3. par. 2.

Contrarium tenet Innoc. & post eum Burr. in c. in Ciuitate, de vfu. in c. quia plerique, de immen. ecclie, Rodoa. de rebus ecclie, fol. 123. no. 8. Burr. allegando Dium Thoman cap. cum dilecti, vbi Anto. Borgia, num. 15. de emp. & vendit. late Crot. in c. 2. io. 1. notab. de constit. lib. 6. Gomes. in §. superest, num. 34. de act. Petrasio, singul. 22. nu. 8. l. 1. in §. sed ult. nu. 104. de act. Addit ad Angelicis verbo, solus, littera F. num. 9. & hæc est communis opinio. Duen. reg. 68. limit. 2. in fi. late Gomes in c. 2. num. 7. de constit. lib. 6. Bertram, conf. 71. num. 2. vol. 3. conf. 73. num. 12. eod. vol. Bonacoli de castel. littera E. fol. 4. toan. de Ligno cano. si quis presbiterorum, & in c. pertuas in fi. de donat. Rodoa. de rebus ecclie, in princ. in verbo alienatio, num. 3. fol. 19. R. de decif. 2. no. 4. de pact. in antiquis, Gomes super regn. cancellarie in regu. de exprimendo valore rei in impetrat. beneficiorum, q. 1. Benincas. de pauptat. de contract. q. 8. special. 9. nu. 38. Bal. in c. cum causam, el secundo, de testib. Barbat. conf. 68. 1. dub. volum. 4. Parifad Bar. io. in causa, §. idem Pomponius, ff. de minoribus. l. asin. l. penult. notabil. 4. sub nu. 5. C. de pact. Cepol. in l. 1. §. causa huius, num. 11. ff. de edil. edic. Exca. in c. 1. num. 32. 1. de constitut. & hæc est magis communis opinio. Thom.

3 Bonifign. de iust. legoc. c. 5. in fi. * Et cum viro bono non conueniat decipere, deceptus poteris interrogare aduersarium, an vir bonus sit, qui si affirmatiue respondeat, tenebitur rependere damnum decepto, si uero negatiue respondeat, inde a iudicio repellit. atque ita in foro Ferraticensi obsequatum, testatur Anan. in c. in ciuitate, col. 5. vers. Vltimo pro ista parte, de vint. quem secuti sunt l. asin. l. penult. no. 5. C. de pact. Rui. conf. 163. nu. 4. in fi. lib. 4. Quam cautelam consuevit Felix, in c. vlt. nu. 13. de preiump. quia nemo debet detegere turpitudinem suam. Barbat. conf. 67. col. 3. vers. Ego vidi, lib. 4. assistens iudicium consera Confilium Ananie. Dec. io. l. semper in contractibus, no. 7. de reg. iur. Petrasio, singul. 22. Ferret. conf. 4. num. 4. Cagnol. in l. 2. num. 11. C. de rescind. vendit. vbi alios commemorat. Menoc. de preiump. lib. 5. preiump. 1. num. 25. Bald. in cap. si proponente circa me

diu, vers. & nota q. inferendum, de rescipit. in c. quanto, col. 1. vers. item recipere aliquem, de iurcin. in c. cum casum, in fi. de testib. in Auth. ad hanc, col. 6. q. 21. & col. seq. ff. de vfu. Cald. in c. vlt. de vfu. But. in c. quia plerique, col. pen. vers. & hoc eredi, & ibi Abb. col. 10. vers. nota questio, de immu. eccl. Aret. in l. si quis cum aliter col. vii. vers. quæto modo, ff. de ver. oblig. Dec. conf. 11. col. 2. vers. 1. non oblat in ca. 1. col. 18. vers. similiter de constit. Cagn. ad l. 2. col. 3. in 3. limitatione C. de pac. in ter emp. & vendit. Lamber. de contract. mulierum, glo. 10. num. 8.]

Concilia, vt prima opinio procedat si quis locat, vel vendit scienti valorem rei: secunda opinio procedat in locante, vel vendente ignotante, ita colligitur ex Dec. in d. l. semper, & in d. l. penult. Pantaleo. de Crem. in l. 7. col. 24. de rescind. vendit. Parisien. de viuis, q. 14. Veron. de simulat. contract. preiump. 12. Stracch. de mercatur. par. 2. num. 16. Et sic iuxta mentem superius allegatorum interpretum licebit viro bono & laudato ecclie, vel pio loco in Curia mercatorum decipere, & citumuenire locando, vel contractando.

Quibus adde late Cagnol. in l. 2. notab. 1. C. de rescind. vendit. omiffis multis in hoc disputationibus, quia reuera in hoc conuenire videntur, & adde Gonzad. conf. 14. nu. 14. pulchre Plac. videndus in Epitome lib. 1. c. 36. num. 17. videas.

5 Episcopus igitur Abbas, Rector, Hospitalia, vel Confratres locando poterit, & conducendo aliquem circumuenire modis, vt supra, & inferius allegandis, & erit io foro Canonico, & conscientie tutus. March. de cifo. 484. num. 30. vbi loquitur de venditione Episcopi retractata.

Et omiffis multis, an in alijs contractib. procedat allegata conclusio, veniam ad aliquas limitationes utiles in hac materia locati, & conducti.

6 Limitatur primo, vt non procedat in rustico, minore, & muliere, qui presumuntur in dubio habere ignorantiam, & ob id deceptio non competit. Bald. in d. l. secunda.

7 Ampliatur ista limitatio, vt procedat etiam stante inramento, & renuntiationibus in instrumentis apponit foliis. Alex. coo. l. lib. 6. Dec. conf. 60. & 180. & 203. colom. 2.

8 Declaratur ista prima limitatio, vt procedat in rustico sagaci, & squadrato, quia licetum est, si potest, locando decipere But. in c. quia plerique, vbi Abb. nu. 10. de immu. ecclie. Borgia in ca. cum dilecti, num. 10. de emp. & vendit. & melio 1. nu. 18. Parpalin. in l. si quis maior, col. 1. C. de translat. Alex. in l. vii. exigitur, ff. de eden. Dec. conf. 34. col. fi.

9 Declaratur secundo, vt procedat in dubio, quia ignorantia preforinit, secus probata scientia. Iaco. Menoc. de arbit. iud. cas. 139. nu. 45. ponam latius inferius.

10 Vt igitur Rusticus, Colonus, & conductor decipi poterint articulanda est sagacitas ipsius, item quod coluit multos agros per multos annos, vel fuit vicinus, ita in terminis, locati contra quosdam conductores, consiluit Dec. conf. 538. Soc. conf. 48. vol. 2.

11 Declaratur secundo in sciente, secus in ignorante, de qua materia dicam in remed. l. secunda, C. de rescind. vend.

Illud pro nunc addam, quod licet quis scietis sit, tamen si ex necessitate loquet, vel conducatur non licebit con-

contrahendo contravenire. Anto. Burgol. in d. c. dilecti, num. 9. dicens esse dictum mirabile, & in d. cap. quia plerique. Anto. Burr. num. 2. facit, quia in necessitatibus nemo libenter existit, rem legatum, in d. c. adimen, legat.

12 Declaratur tertio, in prodigo. Ita Butr. in d. c. quia plerique, & Burgol. in d. c. dilecti, nn. 19.

13 Declaratur quarto, & est vltra declaratio totius materię, vt procedat in dolo reipsa, secus si dolo daret causam contractui, quia isto modo circumvenit non licet, sed si dolo incederet, non rescinditur, sed agitur ad supplementum iuste pensionis, prout supra dixi de dolo dante causam contractui. Ita Burgol. in d. c. dilecti, num. 21. vbi ampliat etiam si postea scientia superveniat, Dec. in c. 1. num. 67. de constituto. Cagnol. in d. l. 2. sub num. 15. attestans ista licetum esse in Civilibus, Canonico, & consensu. Ioan. Ferrar. in l. 1. semper in conventionalibus, ff. de reg. iur. Ex eam cap. 1. num. 314. de constit. vbi pölebre loquitur.

14 Tres igitur sunt in practica casus. Primus, quando re ipsa sine dolo intervenit circumventio, & licet est etiam postea scientia superveniat, Secundus casus est, si dolo dedit causam contractui, quia me alias vbi locatum, vel conductum induxit ad locandum, vel conducendum, & contractus est nullus.

15 Tertius casus est, quando dolo incidit, quia pro maiori pensione induxit me ad locandum, & tunc agitur ad supplementum.

16 Declaratur quinto, vt procedat vltra dimidium, & non vltra cap. regulatiter, & Capra. gu. 87. nn. 62. & sequitur Pedemont. decis. 42. num. 9. vbi rationem reddit, quia infra dimidium praeiuratur contractus, vltra dimidium pœnalet lesio, & licet attendi 15.

17 Declaratur sexto, dum contractus est in bēri, secus si post. Ita Dec. in l. penult. num. 7. C. de pact. Addit. ad summam Angel. in verbo, dolo, num. 9. littera F. circa medium ex l. penult. C. de pact.

De rescindenda locatione.

1 SVBSEQUITVR alia necessaria inspectio ad l. 1. §. si in fraudem, ff. si quid in fraud. patron. an remedium, l. 2. C. de rescind. vend. procedat, & habeat locum in contractu locationis, & conductiois.

Pro parte negativa facit, quia dictum remedium est collocatum sub tit. de empt. & vend. ergo alij contractus censentur excludi, l. cum prætor, ff. de iust. f. m. ritus, C. de procuratoribus, iuncta l. Imperator, de ad. diem adiectione.

2 In contrarium facit æquiparatio prædicta, & res allegata l. 3. §. si quid in fraud. & hanc opinionem tenet gl. in d. litem si pretios. §. 1. in l. olei, in gl. fin. Cl. nec in l. in venditione, §. in verbo si minoris, ff. de boni. andor. iudic. possidendi, gl. fin. in l. si pecunia, C. de usufructu, tradit Bald. in d. l. 2. col. 4. quest. 3. vbi Salic. quest. 4. Castren. quæ. Angel. in l. in actoribus, C. de m. mun. vtriusque iudic. Bald. in cap. eum causam, in fine de testibus, Canonice in cap. cum dilecti, vbi Imol. col. penult. Barbat. col. fin. de empt. & vend. & in cap. eum causa, col. 4. cod. titu. Vetus. de stipulat. contract. præsump. 3. Corb. conf. 185. col. 3. vol. 3. Alex. consil. 122. col. penult. vol. 1. Dec. conf. 383. & hæc est communis opinio, in l. in l. de quibus. num. 29. ff. de legi. in l. si quis eum aliter, num. 18. ff. de verb. oblig. Gozz.

col. 44. col. fin. Guid. Pap. singul. 736. Hieron. Gabr. de empt. & vend. concl. 1. num. 19. & num. 30. Ioseph de Ludou. concl. 12. vers. & quoniam, gl. in l. si ca pactione, in gl. fin. C. de vñr.

Cui addit pölebre de hoc loquentes Castren. conf. 287. in notis, Cagnol. in d. l. 2. sub num. 18. dicens de hoc non esse dubitandum, ex quo est bonæ fidei, & hæc dicit communem Burgens. in d. cap. dilecti, nu. 7. A. cen. conf. 126. num. 2. Fab. de empt. & vend. quest. 8. princ. num. 9. Burfat. conf. 104. num. 10. vol. 2. Mant. ad l. cum probatio, vers. nec mirum, ff. de probat. Suarez. littera L. num. 143.

3 Ampliatur ista communis sententia, vt procedat, & habeat locum, etiam si contractus locationis esse deductus in stipulationem, prout bodie passim contingit in omnibus instrumentis contractuum, vt per Bar. in d. l. 2. col. 1. & in d. l. si quis cum aliter, col. 1. per glo. ibi, in verbo machinationem, & ibi Imol. col. fin. vbi Alex. & las. col. 4. Anton. Gabr. concl. 1. num. 30. hæc dicit communem las. in l. de quibus, num. 29. ff. de leg. Contraria tamen opinio est vterior, & magis communis: Pi ad l. 1. par. 1. cap. 3. num. 6. Emanuel Suarez. in thesau. littera L. num. 146.

4 Vltra quem amplia secundo, vt procedat, & habeat locum in locationibus operarum, quas faciunt Architecti, & fabri lignarii, & similes, & si fuerint decepti vltra dimidium valoris operatum conducturum & locatarum, & constructurum, competat beneficium l. 2. Ita Ant. de Padilin d. l. 2. num. 14.

5 Vtilis sane indagatio est, quia passim conueniunt fabri lignarii, fabri lignarii, architecti, & similes qui locatarum operas suas, & forsasse pro modico respectu laboris, & consumptionis temporis, quæ ex post facto inopinate succedunt patiuntur, & ex maiori parte sunt homines viles: ob id practicabilis est questio, & possum vsu recepta, & auctritia dominante, cum de pecunia agitur, deceptio est admodum in vsu omnibus postposita.

6 Declaratur allegata conclusio in colono, vel conductore sciente valore rei, & de eius qualitatibus informato, Ita Battol. in d. l. 2. num. 14. & nu. 10. Bald. nu. 7. q. 4. Salic. num. 12. q. 7. Castren. num. 7. Fulg. num. 1. Cremon. num. 86. Cagnol. nu. 125. Azzo. in form. col. 1. num. 1. in fi. Alex. consil. 157. colum. 2. Speculudo empt. & vendit. §. hinc dicendum, vers. quid si aliquis scienter. Barba. consil. 53. col. fin. vol. 2. & consil. 4. col. penult. vol. 1. Angel. in l. si quis cum aliter, ff. de verbo. obligat. Florin. l. si seruum, in fi. ad l. Aquilium. Dec. consil. 583. Becard. ind. conf. 143. col. 1. vol. 1. Paris. consil. 158. col. 1. vol. 3. Aymo. consil. 151. num. 25. late Anro. Gabr. lib. 3. concl. 1. de rescind. vendit. num. 98.

7 Contra de Castren. in l. 3. C. de m. mun. vtriusque iudic. Alex. consil. 17. lib. 3. & consil. 1. vol. 6. Soci. consil. 48. vol. 4. Fab. de empt. q. 8. col. 6. Dec. consil. 181. col. 2. & hæc est vera, communis, & indubitata conclusio, vt per Cagnol. in d. l. 2. nu. 153. Mant. lib. 1. loco cap. 6. Baldus de empt. & vendit. pag. 580. A. ff. de lib. 3. fend. num. 17. si de feud. controuert. fuerit inter domin. & agnat. Boer. decis. 142. num. 3. Rot. consil. 475. nu. 4. Soc. iun. consil. 73. in fi. lib. 2. C. off. de consil. 23. Hieron. col. feudal. 127. Bero. in cap. cum dilecti, num. 23. de empt. & vendit. late Tirac. de retract. Liguagier. §. 1. glo. 18. num. 14. Couar. variet. resol. lib. 2. cap. 4. num. 2. Pinell. flet. quoad se contractum teneat, in d. l. 2.

Vincenij Carocij Tractatus

l. 2. par. 1. c. 2. num. 10. attestans hanc opinionem receptissimam. Soanen. l. itea L. num. 3. Stracch. de spolio. q. 10. num. 2.

7 Practicando igitur in hac materia locati & conducti deducet locator scientiam, si conductor fuit per prius versatus in bonis conductis, similiter si coluit agros vicinos, cum vicinus presumatur scire facta vicini, iuribus vulgaribus. Ita practiche docet Dec. d. confil. 583. in terminis locati & conducti. Commendat Soc. confil. 38. vol. 1. Cagnol. ad l. 1. num. 115. C. de rescindend. veadit. Fabian. de Mont. q. 8. num. 30.

Vade erit cautus, quod multi conducunt prata vicina pro commoditate pascuuli, vel coloni sui, pro commoditate laboritij, arguitur scientia ex vicinitate. Si milititer colui agrum tuum per annos multos, arguitur scientia, & licet excipiendo, & articulando deducendum est.

9 Et si instrumento apponatur clausula, ex certa scientia, &c. non competit conductori remedium huius l. 2. vt per Bald. ibi, q. 8. Alex. in allegato confil. 43. col. 3. Curt. sen. confil. 50. num. 753. l. 1. in fin. §. idem quasi sit, col. fin. ff. de conduct. indeb. Mant. confil. 83. col. 2. Anto. Gabr. dicta conclus. 1. num. 99. Adde Boer. decil. 142. num. 10. eum seq.

Contraria tamen opinio est verior, & æquior, vt per Cassiodor. decil. 1. de empt. & venditio, vbi attestat, quod ita tenuit Rot. in facti contingencia. Commendat & sequitur viui, lib. 1. opin. 430. vbi innuit etiam si esset appositæ veteris alie clausule, idem commendat Pinell. in d. l. 2. par. 1. cap. 1. num. 23. vbi palchre dicit, quod de stilo, q. impetoria notariorum, apponitur. O bone Deus, quod absurdum temporibus nostris, notarij apponunt clausulas, quas ignorat, & sapienti ligant ignorantes, & sicut certioratio fit de Velleiano, & statuitur omnibus notis, cur non de alijs clausulis etiam peritis incognitis f. & in dubio ignorantia presumitur, Fabian. de Mont. q. 8. num. 22. Et in practica notandum est, quis Cagnol. in d. l. 1. num. 126. sentit inducere presumptionem ita vt transferat onus probandi contrarium in aduersarium. Pinell. (vt supra) sentit nullam scientiam operari etiam presumptam, & ita colligitur etiam ex Cassiodor. & superius citatis, & ita practicatur.

10 Declaratur secundo, vt allegata conclusio non procedat, quando in instrumento adesse consensus geminatus, vel adesse clausula rati, &c. Marf. in l. 1. §. que stionis, num. 30. ff. de quest. Cratuer. confil. 114. col. fin. & confil. 151. col. fin. Ruin. confil. 16. col. 2. vol. 4. Socin. confil. 48. col. fin. vol. 4. quem pondera, quis loquitur, quando partes asseruerint iustum pretium, postea esset appositæ clausula rati, &c.

11 Declaratur tertio, vt lesio fit consideranda tempore contractus, & est text. in l. si voluntate, C. de rescindend. vend. Doctores in d. l. 2. vbi Roman. col. 3. versic. videmus perfede, Bald. col. penult. vers. ex his apparer, Salic. col. 8. quest. 18. Castren. col. 1. Immo in c. cum dilectis, in 2. notab. de empt. & vendit. in cap. cum causi, qu. 2. cod. tit. Soc. confil. 48. col. 1. vol. 4. Lofred. confil. 52. col. 4. Anton. Alexand. confil. 16. col. 16. vol. 3. Cratuer. confil. 151. col. 2. Grat. confil. 142. col. fin. volum. 2. Ruin. confil. 35. col. 16. vol. 1. & confil. 79. col. 3. volum. 2. Bertrand. confil. 12. col. 3. in fin. vol. 1. & confil. 33. col. 2. Pinell. de rescind. vend. par. 3. lib. 2. capi. fin. num. 2. vbi limitat procedere quando fiat locatio pro minori

pensione solito ab alijs dominis, volum. 2. late Anton. Gabr. de empt. & vend. concl. 1. num. 47.

Cui adde bene in materia loquentes, Barr. in l. 1. §. diui, ff. de iure fisci, Alex. in l. pretia rerum, ff. ad l. Fac. Aret. & lasin. §. si quis agens, Instit. de act. Guid. Pap. decil. 157. Paris. de commerc. num. 715. & 724. Anto. Padill. in d. l. 2. num. 70. & hæc est communis opinio, vt per Cagnol. in d. l. 1. quæst. 47. num. 213. monens vt cauti sumus in concipiendo hbellom & articulos, vt fiat relatio ad huiusmodi tempus contractus. Pantaleo. num. 199. Angel. & Salic. in l. si voluntate. Castren. in Lad rescindendum. C. de rescindend. venditio. Angel. confil. 11. col. 3. vers. ad illud autem, l. 1. confil. 54. col. fin. bbb. Lamberteng. de contract. mulier. glo. 5. in fin. num. 11.

12 Bene verum est, quod si fiat articulus de multis diebus & ante, & post, & per aliquot menses etiam quidd legitime concludet, & probabit, vt per Bar. in d. l. pretia rerum, & Salic. in d. l. 2. Aret. in c. cum causa, de testibus. Guid. Pap. singul. 376. Anto. Gabr. d. conclus. 1. num. 49. Ultra quem addo hoc verum in locui spatio, neque si succellit causa mutationis, vel alterationis, vt per Bal. in d. l. 2. num. 18. Cast. norm. 4. in fi. Veron. de simulatione contractus, nu. 30. Afflict. decil. 316. Lantfranc. in c. quoniam contra, in verbo testium, nu. 160. Lofred. confil. 23. & hæc opinio reputatur verior, licet subtilis Pinell. in d. l. 2. par. 3. ca. fin. nu. 15. contrarium sentiat Lamberteng. in cita. loc. num. 21. Et si dicatur, quæ est pensio iusta? mulæ, licet parum discrepantes, sunt opinionet.

13 Prima est, quod pensio iusta dicatur solita & consueta, Rom. confil. 423.

14 Secunda est opinio, quod pensio iusta dicatur habito respectu ad fructus & redditus, qui percipiuntur ex re locata, ita Veronem simulatione contractus §. presumpt. 3. nu. 33. vbi in hac materia multum se extendit distinguendo, quod Veronem molendina, quæ valent centis, locantur & locati possunt pro quadraginta, vel quinquaginta minalibus frumenti, & sic ultra duodecim pro centenariis: sed domus, & palatia, quæ in le multum valent, pro modica pensione locantur habito respectu ad valorem eorum, l. fina. §. finalem, ibi, velut domus in prouincijs prætorie, C. de bon. quæ liber. vbi Bal. dicit, quod domus prætorie sunt stiles, quia redditus non respondent pretio earum, Ioan. de Plat. in l. 2. C. de præd. nauiculi lib. 12. Boer. decisio. 19. num. 9. vbi turtis non habet pensionem. Burf. confil. 84. nu. 27. Decil. Perus. §. 5. num. 11. subdit etiam Bald. vt supra, quod ad discernendum iustam pensionem, debet haberi respectus ad onera imposita conductori: nam si tenetur portare pensionem, vel sicut ad domum, locatoris est onus. Barr. in l. item illa ff. de constitut. pecun. Bal. in Lacceptam, quest. 12. C. de vfuris, Ang. in aughen. vt tractio dotis, §. illud, & dicam suo loco. Similiter debet haberi respectus, cum fit venditio cum pacto de retrovendendo, postica, fit locatio, quia in hoc etiam pro iusta pensione habetur respectus. Socin. confil. 148. in fi. vol. 1. l. 1. in l. 1. §. si hæres, ff. ad Trebel. Dec. confil. 648. Felin. in c. cum Ioannes, col. 2. de fide instrum. Carat. confil. 39. col. 1. vol. 2. & confil. 87. cod. vol. Soc. confil. 57. col. fi. vol. 4. Ruin. confil. 13. col. 3. & confil. 66. col. 4. vol. 4. Tiraque. de retract. conventional. in præfatione num. 24.

15 Sed placeat considerare dictum Veronens. d. præsumpt.

form. 3. in 8. ubi concludit, quod est contra rationem naturalem, legem civilem, & christianam, rem minori pretio emere, & quam esse commune & iustum pretium, & locare in iusto ficto in damnum conductus sub preterito, quod non ita feliciter vendi posset, & quandoque minori pretio propter pactum, de retro vende id. Habetur etiam respectu in consideranda iusta pensione, an ei nihil in pecunia numerata, vel in alijs spe. rebus, vt per Veron. vt supra.

14 Et licet corollarie patet, quod licet emptio rem emptam pro iusta pensione e venditori locare, tamen in iure de iustis.

15 Tertia est opinio, quod pensio iusta dicitur illa, que in viginti annis valore rem constituit. glo. fin. in l. perpetua, in verb. iusta, C. de sacrosan. eccles. ubi Cailien. & Folg. per res. in §. si verò aliquid, ubi hoc no. Ang. auth. de non alienan. Spec. in tit. de locat. §. si iuste aliquo, verbi dicitur autem, q. 8. Roman. conf. 369. col. 2. verbi si consuetudo, & consil. 413. pro pleniori. Coin. conf. 261. col. 2. verbi in his rebus lib. 1. & consil. 181. col. 2. verbi nam iusta merces, lib. 2. & conf. 201. col. 3. lib. 3. & consil. 235. lib. 3. col. 2. Bertrand. consil. 218. num. 1. lib. 3. attestans hanc esse communem opinionem. Veron. de simulat. contract. presump. 3. col. 4. Guid. Pap. conf. fin. col. 1. iac. in l. si fundum per fidei commissum, col. 3. verbi item adde. ff. de leg. 1. Traquel. de retract. lignag. §. 1. glo. 6. num. 19.

16 Cui adde Fian. Marc. dec. 31. par. 2. quem placeat videre cum suis addit. Guid. Pap. singul. 906. Servanda tamen est conventio partium primo loco, deinde consuetudo locatoris, post rei, quomodo sit solita locati de proximo generaliter post loci generalitatem, deinde recurritur ad iudicis arbitrium. Alex. de Nego. ista declarans iustam pensionem conf. 95. num. 11. Nicol. Mezz. de contract. in de locat. verbi venio, num. 16. Adde etiam de commun. attestantem ias. in l. idu. du. num. 5. de leg. 1. Paris. conf. 60. num. 29. lib. 1. Coust. variat. resol. 9. nu. 5. Crauet. conf. 145. nu. 8.

17 Quarta est opinio, quod pensio iusta dicitur, quando reddatur quinque pro centenario. Buriat. consil. 11. num. 11. lib. 1. dec. Peru. 65. num. 14. par. 2.

18 Ex quibus corollarie inferatur ad facti contingentiam *gli promette per la sua pigione quello che sarà giusto*, utique pensio iusta est, de qua supra.

19 Declaratur quarto, quando in contractu locationis, & conductionis effectus positum iuramentum, pro facilitate tamen ponendo aliquas conclusiones.

20 Prima est in maiore iocante, & de resolutio sit, quod non innovatur beneficio huius l. 2. vt per gl. in d. l. 2. ubi Bart. num. 9. Bald. num. 12. Salic. q. 10. Alberic. num. 9. Castren. num. 15. Cagnol. q. 8. num. 91. Cremenf. nu. 175. Padil. num. 32. Soc. conf. 48. col. 1. in 6. volum. 4. conf. 80. col. 9. conf. 85. col. 3. volum. 1. & in reg. 236. limitat. t. 1. Alex. conf. 133. col. fin. vol. 5. conf. 32. vol. 2. Ruin. conf. 135. col. fin. vol. 5. Aymo. conf. 114. col. 2. Boer. dec. 142. Curt. iun. conf. 66. col. 20. Felin. e ap. ex receptis, col. 3. de iurcurando. Dec. conf. 60. in fin. Gozad. conf. 13. ubi et de vi iuramen. col. 3. Anton. Gabr. de empt. & vendit. num. 68. conclus. 1. ubi testatur hanc esse communem opinionem.

Cui adde bene in materia loquentes, & de commun. pariter attestantes. Burgosin. e cum causa, num. 47. de empt. & vendit. ubi de communi. Cagnol. idem attestans, in d. l. 2. q. 8. & in l. 6. quis minor, nu. 36. C. de

transact. Corn. idem attestans, conf. 189. col. 4. vol. 1. Curt. iun. conf. 44. col. penul. Aymo. conf. 182. num. 3. Alex. conf. 133. lib. 5. & 125. num. 9. lib. 2. Couat. in equamius, par. 3. §. 4. nu. 4. Pinell. hoc idem attestans in d. l. 2. par. 3. c. 1. in princ. Roland. conf. 59. num. c. 18. par. 1. Neutr. conf. 12. nu. 11. Eman. in suo thesau. littera L. nu. 150. & alio in loco, num. 5. Cassador. dec. 1. de empt. & vendit. Pedem. dec. 41. num. 8. Caccia-lup. in tract. de transact. q. 1. col. 4. Curt. conf. 43.

21 Declaratur id esse veniens in iuramento interpositum ex certa scientia. Bertran. conf. 147. col. 3. vol. 1. Ruin. conf. 167. num. 24. vol. 2. Soc. iun. conf. 50. col. 2. vol. 2. Cranet. conf. 188. col. 1.

Contrarium tenet Pinell. in d. l. 2. par. 3. cap. 1. in princ. & iustus practicus, quia simpliciter iuratur, vt plurimum sine aliqua certificatione, & certe laudabilis est certioratio, ut homines deciperentur. Senaphin. de priuileg. iurament. priuileg. 90.

22 Declaratur secundo in iuramento dolo, vel metustor. Crauet. conf. 141. num. 19.

23 Subdeclaratur autem id, quod dictum est de iuramento, quod eo non obitante possit locator agere ad supplementum iustę pensionis, sicut venditor iusti perij Balin. l. que sub eod. §. 1. ff. de condictio. in iustit.

Quam materiam non tangit Ant. Gabr. in sua conclusionis de materia loquente, & Bald. sequuntur ibi Alber. Angel. & Cast. Felin. in c. inter ceteras, col. fi. de re iur. p. Arret. in §. 1. nu. 2. in fin. de herediabus in iustit. ias. in l. vii. pactum, nu. 3. C. de transact. Burgosin. e cum causa, num. 40. de empt. & vendit. Soc. in l. 15. qui ducenta, §. vtrum, num. 1. ff. de rebus dubijs, Dec. in d. c. inter ceteras, num. 6. quam doctrinam dicit mirabilem & notab. Cott. in memoria b. in verbo, alternatiua dicens. Memoro in eternum. Et ista tenent Rot. vt per Cassador. dec. 1. de empt. & vendit. ex ratione, quia principaliter non agit ad rescissionem contractus, nec ledit eum.

24 Practicando igitur cantus erit locator agens, vt precise & simpliciter agat ad iustam pensionem tantum, nec addat contractum rescindi, quia ratione iuramenti non audiretur.

25 Ex quibus patet ad materiam, l. plerique, de iure dotium, & regulam, in alternatiuis, lib. 6.

26 Contrarium tamen tenet Cagnol. in d. l. 2. num. 95. Aoto. Padil. sub num. 32. Arius Pinell. par. 3. c. 1. nu. 6. Conar. in equamius, par. 3. §. 4. num. 8. ex ratione, quia iuramenti religio etiam hoc casu offenditur, & ratione iuramenti presumitur cogitasse de omni modo contraveniendi etiam in genere.

Et si adeo fortis est virtus iuramenti, vt tollat actionem ad iustum factum, quomodo igitur habebit comitem iustitiam?

Declaratur tertio in muliere, minore & infirmo iurantibus, vt voluit glo. in d. l. 2. ubi Bart. colom. 2. ver. quid si minor, & ibi Bal. q. 9. Castren. col. penul. Salic. col. 4. glo. in d. c. cum causa, ubi Abb. col. fin. lmo. col. 5. & 8. Curt. conf. 53. col. 3. Calcan. conf. 17. volum. 4. Corn. conf. 89. col. 4. vol. 3. conf. 11. vol. 5. Alex. conf. 89. col. 4. vol. 2. & conf. 137. col. vol. ias. conf. 133. col. 10. vol. 5. Aymo. conf. 142. col. 6. & conf. 192. col. 2. Ruin. conf. 135. col. penult. vol. 1. late Anton. Gabr. d. conclud. 1. nu. 83. ubi allegat pulchra consilia Bertran.

Cui adde Socin. iun. conf. 144. lib. 1. Capic. dec. 139. num. 22. Cagnol. in d. l. 2. nu. 39. & 199. Roland.

conf.

Vincentij Carocij Tractatus

- conf. 7. nume. 52. vol. 3. Et hæc opinio magnam habet æquitatem, Pinell. in d. l. a. par. 3. c. r. sub nu. 6.
- 27 Amplius ista conclusio vltra Cagnol. & alius add. l. 2. in homine valde sene Bertrou. conf. 176. vol. 1.
- 28 Amplius etiam vltra alios in milite, Auto. Padill. in d. l. 2. sub num. 32.
- 29 Et adde, quod in minore, rustico, & supra nominatis personis hæc est communis opinio, antequam Cur. iun. d. conf. 53. Alex. in l. si pupilarum hoc modo concepta, nume. 53. ff. de ver. oblig. Soc. cõf. 48. in li. lib. 4. Dec. conf. 180. lib. 3. Fab. de empt. & vendit. q. 8. nu. 17.
- 30 Declaratur in minore, quando iurasset non venire contra contractum, nec ratione minoris etatis, nec alia ratione. Alex. conf. 17. col. 1. vol. 3. Aymo. consil. 7. col. 2. & conf. 114. col. 2. & conf. 5. in fi. & 158. colum. 1. in fi. Alex. in e. cum contingat, nume. 133. de iure iur. August. Bero. in c. 1. num. 155. de restitu. in integrum, vbi tradit duplicem formam præstadi tale iuramentum, ita vt nullo pacto contraveniri possit, Abb. conf. 31. lib. 2. Alex. conf. 12. lib. 1. conf. 89. nu. 2. conf. 222. sub nom. 2. lib. 2. conf. 17. vol. 3. Dec. conf. 349. num. 5. in fi. & num. 6. & conf. 403. num. 12. lmo. conf. r. nume. 3. Curt. sen. conf. 48. col. 8. col. 65. num. 17. Paris. consil. 96. lib. 1. Ruy. conf. 112. nu. 6. lib. 2. & conf. 59. lib. 5. Neuz. conf. 8. num. 27. Bero. consil. 144. num. 1. lib. 1. Hier. Gig. in cons. feud. conf. 227. nume. 7. & 15. Riminald. iustit. quibus alien. licet, vel non, nu. 238. Ancha. q. famel. 20. num. 4. lib. 1. Gomf. de contra. cap. 14. num. 10. io. fi. Petr. Vazol. ar. notariar. ver. vlt. Casus in quem non restituitur, nu. 6. vbi dat formam in practica iuri, ooo contravenire ratione minoris etatis, minoris pensionis, vel pretij, vel qualibet alia ratione, vel causa, sed ita semper, & firma manere. Simooc. de decr. lib. 3. tit. 8. nu. 230.
- 31 Cui adde Pantal. de Crem. in d. l. 1. num. 182. Padill. nu. 34. dicens hæc esse communem opinionem, Iosep. de Lod. concl. 73. ampliat. 2.
- 32 Quid in muliere maiore annorum viginti quinque iurasset Alex. conf. 42. col. pen. vol. 1. tenetur legari a tali iuramento, & consequenter excludi ab huiusmodi bene factis, nequius est tunc conf. 76. in fi. vol. 1. Contrariū est verius, vt per Corn. cõf. 174. vol. 3. Soc. iun. cõf. 116. vol. 2. & ita passim practicati videmus in mulierib. iurantib.
- 33 Declaratur vltimus in mulieribus, rusticis, & minoribus certioratus de beneficio huius l. nam iuramentum cum certioratione excludit a beneficio huius l. nec non alijs beneficijs eis competentibus, vt per Docio. l. scien dom. ff. de ver. oblig. Ale. neg. 1. præsump. 42. Cagno. l. 2. nu. 10. colare Ant. Gabr. in allegata conclu. 1. nu. 90. cum itq. vbi etiam tenet, quod requiritur specialis remuneratione l. 2. vel dicatur, quod remittit cuiusque lib. sioni, vel deceptioni.
- Cui adde, quod ita tenet Dio. conf. 5. Ciu. in d. l. 2. q. 6. & hæc est communis opinio, vt per But. in c. pen. de emo. & vend. nu. 11. vbi etiam æquiorum affirmat, vbi Card. no. 4. lmo. nu. 2. Burg. num. 37. Tiraq. ad l. si vnam in prin. nu. 146.
- Cui adde de communis antequam, Arer. in l. si duo patroni, §. idem Iulianus, num. 5. ff. de iure iur. Aughar. q. 35. par. 1.
- 34 Contrariū tamen opinio quod sufficiat simplex iuramentum, & quod alia certioratio non requiratur, est verior, & magis communis, & de consuetudine passim seruatur, vt per Fulg. in dicta l. a. num. 7. Pantal. de

Crem. num. 178. Pinell. par. 3. c. r. sub num. 10. Ant. Padill. sub nume. 34. & insuper idem tenent scribenes in d. l. 2. sciendum, vbi R. om. num. 30. l. a. num. 54. Alex. nu. 36. Zaf. nu. 16. & in aurb. si cetera am puerum, vbi Bar. nu. 16. Cast. nu. 10. Zaf. num. 36. & in d. l. si duo patroni, §. Iulianus, Barbat. in e. cum causum, nu. 2. de emp. & vend. Cur. iun. conf. 47. nu. 10. Maurist. de restit. c. 214. Tiraq. in d. l. si vnam, nu. 130. Ant. Gabr. de iur. ciur. concl. 3. in fi. vbi dicit istam opinionem veriorē & magis communem, Eruistus Simone. de decr. lib. 3. titulo 8. limit. 3. i. om. 205. qui licet copiose loquatur, tamen exceptio Ant. Gabr. superius allegatas auctoritates non adducit, cui adde placeat Emanucl. in suo thes. iur. l. 1. num. 148. Couar. var. resol. lib. 2. c. 4. nu. 1. Minor igitur, Mulier, cuius sit etatis, rusticus, & similes persone si iurauerint locando, vel vendendo, teneantur licet non certiorati, vt ex prædictis patet. Si vero non iurauerint, & sumus in dubio, 10. tunc talis remediū, laob. Menoc. de arb. iud. c. 194. num. 45. & in dubio ignorantia præsumitur.

35 Declaratur quatuor id, quod de iuramento dictum est, vt non procedat si ante enormissimam læsionē, quæ est multo plus vltra dimidium, quod casu potest agi ad rescissionem etiam iuramento non obstante, quod hoc casu nihil operatur, Hippol. & Riminald. iustit. quibus etiam alien. licet, vel non, 5. num. 26. Anton. de Perc. in repet. l. effect. §. iuramentum, nume. 133. de iure iur. ran. Cagnol. in d. l. 2. num. 98. cum seq. C. de rescio. ven. dit. Cuius. conf. 180. Ant. de But. conf. 45. Anchar. consil. 83. vbi diligenter circa finem, consil. 80. col. fi. consil. 129. pro maior. intelligentia col. fi. consil. 37. 5. in supradicta quæritur. 1. Cald. consil. 8. duæ puellæ, in tit. de iure iur. Rep. acip. 4. sub tit. de donat. Socin. conf. 104. libro 4. Socin. iun. conf. 48. num. 24. & conf. 144. nu. 25. lib. 1. Ceph. latealis congerens conf. 207. num. 74. libro 2. Abb. disp. 2. si ante iuramentum sub num. 21. Calp. veritatem turpius, & hæc est communis opinio, Dec. consilio 45. in fine, & conf. 280. cum sequ. & conf. 53. l. 1. laesio, 133. nu. 8. Alex. 4. hæc est verior, & magis communis opinio Cur. iun. conf. 53. nu. 12. Matth. Gribal. in commun. opin. in verbo læsio, Laur. Atricho, cum iur. opin. centur. 3. concl. 8. centur. 4. conclu. p. Ant. Gabr. de iur. dot. libro tertio, concl. r. num. 8. & nu. 11. & hæc etiam est magis æqua opinio, Burfat. conf. 75. nume. 5. lib. 1. Et hæc ita se habet communis obseruatiua totius mundi, Cagnol. in d. l. 2. nu. 87. & 88. & ita passim obseruat sacrum l. cor. auditorium, quæ ratione enormissimæ læsionis non curat de iuramento, nec de clausulis notariorum, Cassadpr. decil. vnic. de empt. & vendit. & Delphimalis, vt per Guid. Pa. decr. §. 19. late D. Simonec. de decr. lib. 3. tit. 8. nu. 233.

Cui adde ab eo non allegatos Cassan. conf. vlt. Ioan. de Amle. conf. 33. nu. 4. Bolog. epof. 44. & ita etiam in Granatensi Prætorio obseruatur, Dida. var. resol. l. 2. c. 4. nu. 5. Ant. Gabr. de em. & ven. concl. 1. nu. 86. Paris. de commun. patet etiam f. conf. 45. nu. 32. lib. 1. consil. 75. col. 2. lib. 4. Iosep. de Lod. dicens magis communem, concl. 73. ampliat. 2. Crauet. conf. 188. nu. 3. lmo. conf. 13. vol. 3. & 13. vol. 5. conf. 1. vol. 6. conf. 18. vol. 7. Caccia. l. in tract. de trans. q. 12. col. 4. Cur. conf. 43. Socin. conf. 155. num. 75. & sequ. consil.

- fil. 48. vol. 4. Cap. cap. 87. nu. 13. Corn. conf. 189. vol. 1. conf. 1. & 26. vol. 3. Barr. conf. 23. vol. 5. Caican. conf. 25. num. 1. & 2. Socin. iun. conf. 50. num. 5. vol. 1. Didac. in 4. par. relea. §. 4. num. 4. pulchre Pedem. dec. 4. l. 2. nu. 8. dicens haec esse magis communem opinionem. Guid. Pap. q. 59. Afflic. dec. 80. num. 5. late Neuz. conf. 1. 1. & 2. Alcat. in cap. cum conringat. num. 77. & 85. de iur. iurando. Grac. dec. 76. num. 12. Alba. conf. 8. num. 99. Villalob. in reuollec. littera F. num. 137. Didac. uarar. col. 4. cap. 4. num. 5. atreflans ita Romae ex Callad. & in Regio Granatenli pratorio iudicium. Rolao. conf. 7. nu. 4. §. lib. 1. vbi de commun. o. si confiter animo deuandi. Anchar. q. 4. par. 2. dec. Pedem. 40.
- 36 Ampliatur vltra Cagnol. & Anton Gabr. in sua allegata conclusio. prima. vt procedat etiam si in iuramento fuerit dictum. & iuramentum venire contra iuramentum. & iuramentum. vel enormissimam lesionem. prout communiter fieri solet. adhuc enim dicta clausula ubi obstante poterit contravenire. & conuictum relindec. Re. Abb. & alij. in cap. Quintavallis. de iureiuram. vbi Imo num. 56. Aleat. qui alios adducit. num. 88. Soc. conf. 263. col. 5. Dec. conf. 180. & 1. p. d. r. p. conf. 4. num. 14. Neuz. conf. 21. & 22. num. 5.
- 37 Quae omnia faciunt ad intellectum. l. si liberos ita iurauerit. ff. de oper. liberr. & hereditor. §. Lucius. ff. de iur. iurand. quod enormissima lesio nulla generalitate verborum tolli potest. Corn. in authent. sacramento puerorum tolli potest. Corn. in authent. sacramento puerorum. num. 95. & 103. Anchar. conf. 330. num. 5. Castren. conf. 74. col. 2. Ctauer. conf. 142. num. 24. Cagnol. late ad l. 2. num. 87. & 88. pulchre Jacob. Meno. de arbit. iudi. lib. 1. q. 7. nu. 63. Alphan. reportat. 919.
- Moron. de treg. & pact. par. 1. q. 13. num. 23. * Et lesio enormissima intelligitur quando est vltra triplum. vel quaduplum. Grat. conf. 88. num. 1. vol. 1. vel alius excessus a maxima lesione vltra dimidiam. secus in modico vltra dimidiam. Corn. conf. 1. 7. vol. 4. conf. 166. 182. vol. 1. puta renunciat hereditati paternae quatuor millium ducatorum pro sexcentis florentis. Anchar. in reg. accessinelum. dicens ita Senis consil. viffe. vel renunciat hereditati valenti septingentos pro ducentis. Anchar. Regem. 8. 35. in fine. par. 1. & ita obseruatur in Practica. Modern. apollitanres ad Alex. conf. 42. num. 11. vol. 1.]
- 38 Salua tamen pace tantorum vitorum cautius. & melius est absolutionem parere a vinculo iuramenti. ad effectum agendi. & excipiendi in forma etiam si iuramentum sit aedum enormi lesione. vt late deducit Paris. in allegato conf. 45. vbi hanc dicit communem opinionem. & colligitur ab eod. conf. 99. num. 20. lib. 1. Siluan. conf. 1. 3. & ita longo usu est obferuatum extra Romae. Senit. Callad. d. dec. 1. ex Afflic. dec. 323. num. 2. vbi late Virill. late a Doct. Simoncel. non allegatus foris non vifus. Ari. Pinell. ad l. 3. par. 3. cap. 1. num. 8. C. de rescind. vendit. & haec hodie est magis communis opinio. Alexan. conf. 38. vol. 4. Grat. conf. 30. vol. 1. Meno. conf. 24. num. 24. vol. 1. Curr. iun. conf. 141. num. 16. Capic. dec. 159. nu. 26. & 57. late Virg. Boccac. in consil. Aegid. glo. 2. num. 23. & 28. Borgni. dec. 9. num. 41. vbi limitat. nisi enormissima lesio vni notoria nulla probatione egeret. Cepol. conf. 17. num. 5. Conrar. ad Aegid. limitat. 9. num. 28. & 49. Afflic. dec. 263.
- Quae conclusio vera est etiam si in iuramento lo-

- cationis promissum esset in specie absolutionem a iuramento non petere. & petita non vti. Bald. in l. 2. col. 28. ff. de iur. hici. Fel. in cap. debitorum. num. 9. de iur. iurando. Maxime quia talis absolutio a iuramento ad effectum agendi. vel excipiendi non requirit citationem partis. Afflic. dicens communem in cap. cum conringat. nu. 1. 24. de iur. iur. Afflic. dec. 223. nu. 10. Suarez. licet aliter quoad le sententia littera 1. num. 3261.
- Cui addit. quod ita de consuetudine letuatur. Curr. iun. conf. 1. 3. 2. num. 9. Marfil. libi contrarius in rubr. de fidei iur. col. 45. & de probat. en. loco Ruin. consil. 170. col. 8. vol. 1. Berrian. conf. 220. col. 5. vol. 3. maxime si petatur coram iudicibus maioribus non iudicibus. Anton. Gabr. de citat. conclus. c. sub nu. 97. Tueri eam Vicario semper habetur sine citatione. & prudenter sane. ne quis remaneat iure suo defraudatus. & in super addit. Soc. iun. conf. 47. num. 18. & conf. 50. num. 8. lib. 3. Ferret. conf. 149. Ctauer. conf. 7. num. 7. Didac. variat. resolut. lib. 1. c. 4. num. 5. atreflans ita quoad praedicta. Addit. ad Alex. conf. 232. littera B. lib. 2. Koi. Pedemon. dec. 78. Caball. ad consil. Aegid. lib. 2. c. 2. 1. num. 2. & ad consil. Anto. Burr. conf. 45. iure 2. D. & ita in omnibus Corijs praedictis. Afflic. dec. 220. num. 12. Natr. conf. 103. 3. num. 5. vol. 1. Kimin. iun. conf. 203. num. 80. & 81. vol. 1. conf. 87. vol. 1. Ioan. de Amic. conf. 3. 3. in fi. Knt. Perul. dec. 1. 8. num. 2. par. 1. Bero. conf. 50. vol. 1. Rolan. conf. 13. num. 35. & 38. vol. 1. Borgni. dec. 9. nu. 24. * Practicatur etiam instando coram iudice laico. vt faciat remittere iuramentum. Et ita praedictum. Old. conf. 186. Tibet. Decia. traq. crim. tom. 2. c. 1. sub num. 54.
- Ampliat. vt nec heres iuratis adiutor in hoc remedio nisi absolutione petita. dec. 41. nu. 10. §.
- 39 Declaratur quomodo principaliter in terminis tamen locat. & conducti. de quibus agimus. omiffis alijs extra materiam. & hoc vltra D. Gabriel. & Cagnol. & Pinel. vt non procedat in conductibus haberetur aliquid. vel pretium. quando dependet a viribus fortunae. puta si quis conducat fructus alijus praedium. seuque benchij. quarum Regias. vel Episcopales. Specul. & ibi Ioan. Andr. in rubr. de usufr. Anto. Padilad. d. l. 1. sub nu. 15. Casus notabiles. quia quoties habentes massarias. & armenta bestiarum condunt herbar. & prata.
- 40 Declaratur lexto principaliter. si emptor statim locat venditori. qui postea agit ad rescissionem contractus. emptor autem supplet. quod iusto pretio deerat. sed vult rescindere locationem. venditor replicat. conuentiones esse diuersas. vt per Pinel. de resc. vend. l. 2. par. 1. c. 1. in princ.
- Declaratur septimo loco non excludo materiam locati. & conducti. vt tale remedium non coepet post finem contractus locationis. & coeductionis. Dec. col. 83.
- 41 Declaratur octauo. vt possit tale remedium expresse renunciari. Bald. in d. l. 2. q. 9. & ibi Barbat. in addit. Afflic. dec. 120. Fabia de empt. & vendit. q. 8. col. 5. Didac. ad cap. 4. nu. 5. variat. resolut. cap. 1. reg. 87. nu. 105.
- 42 Contrarius videtur verius. licet enim contractus sit finitus. ramen ex lesione actum datur. ita Pinell. dicens in facto obuiuisse coram gratissimis fenatoribus ad dicta l. 2. parte 2. cap. 1. sub num. 18. vbi in contractu locationis dicit tale remedium competere tam ad excipiendum. quam repetendum. dicens tale remedium durare per annos triginta. & hanc esse communem

Vincentij Carocij Tractatus

- opinionem. Et potest lesio intentari super contractu principali, & super pacto incontinenti apponit, & hoc finito contract. Burf. confil. 304. nu. 12. vol. 2.
- 43 Et circa intellectum d. l. 3. ff. locat. de qua in presentiarum iam egimus, talis similitudo horum contractuum operator etiam hunc alium effectum; nam ubi non habemus decisionem in materia alicuius contractus, recurrimus ad similem. Unde si in locatione & conductione non est aliquid defectum, argumentabimur ab emptione, & contra. Bal. in l. si lege, col. fi. C. de vfu. Pedem. decil. 1. num. 11. quæ regula defertur in tota hac materia.
- 44 Quæ conclusio, & dispositio d. l. 2. ff. locat. ultra Pedemont. ampliat, ut procedat etiam si dispositio, vel statutum sit exorbitans, adhuc enim de venditione loquens trahitur ad simplicem locationem. Aret. in §. adeo, in vlt. notab. Infit. locat. per glo. in l. quod vero, ff. de leg. in l. si quis seruo, ff. de fuit. Tiraq. de retract. lignagier. §. 1. glo. 14. num. 32. in fi.
- 45 Et nota iuriconsultum fuis præfæ loquentem, nec apponendam aliquam notam impropretatis, in d. l. 2. ff. locat. licet percurrendo in multis tales conditiones repellantur dissimiles, Vnum tamen est, quoddam uenditio facta sine conuento pretio etiam traditione secuta non subsistit, nec subiungitur iustum, vel solutum pretium, sed in locatione, & conductione: quia si ab initio nulla constituitur merces, vel pensio habitando simpliciter intelligitur pro soluta mercede pro rata temporis, quia quis habitauerit. Pinel. ad l. 2. par. 2. rubi. cap. 1. num. 34. de reind. vend. ex l. item quæritur, §. fin. ibi prout quisque habitauerit, ff. locat. qui casus frequentissimus est in simpliciter habitantibus, qui tenentur ad solutam, vel iustam pensionem pro rata temporis.
- 46 Quomodo autem differat locatio ab emphyteusi, est opus laboriosum, ponit glo. in l. 1. vbi iaf. num. 22. C. de iure emphyteut. & termini sunt notissimi, prout etiam patet Clar. in §. emphyteusis, quæst. 1. vers. quid autem. Attenditur verba, & maior pars. Ruin. confil. 16. t. num. 22. & 27. volum. 1. plura enumerat Neuiz. confil. 92. Beron. quæst. 14. Roland. confil. 46. num. 42. volum. 1. Siluan. conf. 9. num. 14. volum. 1. Kiminal. confil. 3. 2. vol. 1. & si fiat promissio mentio in aliquo instrumento emphyteusis, & locationis, considerantur pacta cui magis conueniant. Ita bellu. dicens conueniunt confil. 2. t. num. 5. & si pactatur modica pensio & in pecunia est emphyteusis: si magna pensio, vel aliqua pars fructuum, est locatio, & hæc est communis practica. Nat. confil. 49. num. 7. Cagnol. ad l. 2. num. 302. C. de reind. venditio. Roland. confil. 95. num. 24. volum. 1. puleher Crauet. in singul. in verbo contractus, dicens quotidie in facto euenire, quod pro re emphyteutica soluitur una libra pipæris, uel quid minimum, & est emphyteusis, licet utatur verbo, locauit, in instrumento, psoat passim notarij faciunt. Villalob. in recolect. lura l. 1. num. 13. & 134. Viul. opin. 147. Castren. confil. 270. col. penul. vol. 2. Bal. in l. 1. num. 8. C. de iur. emphyt. in auth. de fundo. col. 1. Cad. Tertull. Corn. confil. 34. nu. 6 & confil. 3. col. 2. vol. 3. Soc. confil. 98. & 136. vol. 1. Tiraq. de retract. conlang. §. 9. glo. 1. nu. 11. Puerpur. in l. 2. nu. 63. ff. de ces. pet. Hiero. Gabr. confil. 68. q. 1. nu. 5. vol. 1. Rub. confil. 93. nu. 3. Dec. confil. 164. Aret. confil. 148. num. 3. Atitick. decil. 72. & 80. in fi. Crauet. confil.

- 186 nu. 5, 214. nu. 8. 331. num. 14. 193. nu. 9. Parif. com. fil. 82. nu. 44. lib. 3. lac. Memo. de 210. iud. q. 7. nu. 26. gl. not. in §. adeo, lura D. Infit. loc. Grat. dicens communē confil. 16. 1. vol. 2. Silu. de 16. nu. 9. de communi. Burf. com. fil. 330. nu. 93. vol. 3. idem in instrumento census utatur verbo locare, Rot. nouissima 703. par. 1.
- 47 Practicandum igitur habes, quomodo detinenda sit causa lesionis in materia locati, & conducti. Primo. n. lesio ultra dimidium allegati potest, & conductori obstat scientia, quæ et contra, & vicinitate articuli t potest, non tamen ex clausula ex certa scientia, & similib. in instrumentis apponi solitis, quæ lesio attenditur tempore contractus, vel ante, & post, breui tamen spatio, habetur etiam quæ sit pensio iusta ad fundandam lesionem, quid stant iuramentum, quid in iusticio, & muliere, &c. Pariter nec dicitur locatio ad longum tempus, quando pro vfu domini aliquid soluitur, Burf. com. fil. 354. n. 12. vol. 3. Sic etiam locatio nō emphyteusis reputatur vbi pensio fructus circumponderat, Aret. confil. 55. Alex. confil. 13. nu. 13. vbi lare Additionarij, vol. 1. C. agn. de cōm. in auth. qui rem, nu. 6. C. de sacro Eccl. licet can. confil. 42. nu. 9. lib. 1. Beron. confil. 130. & 131. vol. 1. Et verbum Athicus, locatorem magis arguit quā emphyteusim, prout in dubio iudicandum est, Bal. in c. lura, de dilato. Colta. de communi in ver. emphyteusis, l. fi. & tranfiet ad extraneos heredes, Caph. de cōf. confil. 9. nu. 12. h. j. Dec. col. 3. u. 3. 24. Burf. col. 25. nu. 3. 34. vol. 3.]

De locatione qualificata.

QVÆSTIO IIII. Principalis.

PRACTICABILIS quatto loco principaliter, vtilis, & delectabilis offert se nobis indagatio de infalacris, videlicet.

Promissio locandi, godere a godere.

Locatio ad firmam, & venditio in herba.

De promissione locandi.

QVÆSTIO I.

VIDIMVS sup. de naturalib. & substantialibus contractus locationis, & conductionis, prolequemdo materiam tractabimus primo loco de promissione locandi, & passim in facto occurrit. Vno venire ad operam meam Vno venire pro seruitore con me Vno dari mi laueretio la tal vig na Vno dari mi a pigione la tua botega, o casa.

- Et pro parte affirmatiua facit id, quod pro valde notabili posuit Roman singul. 180. Si dicitur, obligo me, quod obligabo me tibi ad decē quiddam sum obligatus, nec requiritur noua promissio, vt per lo. Andr. in addit. ad Spec. in tr. de oblig. sequuntur Socin. & las. in l. cum fundus, §. seruum tuum imprudens, ff. si cert. pet. las. in l. dominus in 4. notab. ff. de cond. indebi. in l. si fideiusor, §. meminisse, ff. de lega. 1. dicens esse casum notabilem, & menti tenendum, Ruin. in l. 4. §. Cato, in 8. notab. ff. de ver. oblig. vbi Galiaul. col. 9. versic. 12. cadit Hermann. not. m. 179. Ruin. confil. 12. num. 32. libro 3. vbi hoc dicit valde notabile, confil. 19. nu. 14. lib. 4. Atit. decil. 61. Galiaul. in rubr. ff. de ver. oblig. col. 25.

Go-

Gozaad. l. 1. col. 5. C. de pact. inter emp. & ven. Gomez. l. 5. in personam. num. 14. de act. & hae est communis opin. Rub. conf. 29. columina. 2. Zaf. conf. 10. num. 39. lib. 3. late id attestans Tiraq. de retrac. convention. ad h. tit. num. 26.

Secundo facit, quia promissio liberandi idem operatur, quod ipsa liberatio. l. si infra, vbi Bar. no. ff. de pact. vbi Ang. dicit valde notabile, & perpetuo mentis tenenda. Bal. in l. si creditoris. C. de fideic. Cast. conf. 24. s. li. 2.

Pro contraria parte facere videtur, quia aliud est si debere, aliud promittere de fideiubendo, l. si quis stipulator sit distichum, s. si. ff. de ver. oblig.

Secundo, aliud est reddere, aliud promittere de reddendo, l. quod si noluit, s. in factum, ver. illud plane, ff. de edil. edic.

Tertio aliud est aliquam accipere in viorem, aliud promittere accipere, nam per illud contrahitur matrimonium, per hoc etiam cum iuramento sponsalia tantum de futuro, cap. iuravit, vbi lmo. in 1. not. Pan. in 1. notab. de iur. iurando, & ex literis, s. licet, cap. si inter, de spon. quibus probatur ex huiusmodi promissionibus etiam iuris non impediri matrimonium postea cum alia contractum, Card. conf. 46. Mil. in teper. in ver. sponsalia, late Seraph. de iuram. privileg. 13. num. 3.

Et hae est vniuersa opinio, quam tenuit glossa, in l. in bonae fidei, in verbo condidit, vbi la. num. 3. summo per commendat. & Castren. in s. si tamen, ff. de co. quod cer. loc. glo. ff. in fin. in l. Titius, ff. de pignor. not. omnes in l. penam, ff. de verb. oblig. late Gozaad. l. 2. numero 18. eum addit. in verbo promissio, C. de pact. inter emp. & vend. Aret. conf. 28. ar. 1. laf. consilio 117. de 153. vol. 1. Tiraq. de errore iur. ad finem, titu. num. 4. 5. Brun. de stat. excul. fem. artic. 6. princip. quare. 7. num. 79. Soc. conf. 170. postprine. volu. 2. Dec. conf. 183. in b. iur. conf. 145. in prin. volum. 1. Alicia, conf. 113. & conf. 723. Anchor. q. familiar. 39. in princ. per. 1. Cozarro, var. reolut. lib. 3. cap. 4. num. 7. Paris. conf. 30. num. 7. Crot. consilio 12. num. 7. & s. Ber. consilio 156. numero 23. vol. & conf. 157. num. 22. volu. 1. conf. 6. in num. 23. conf. 15. num. 17. vol. 3. Grat. consilio 100. num. 20. volum. 2. Crauet. conf. 76. num. 5. Ioan. Camph. consilio 66. num. 20. & seq. volum. 1. consilio 272. num. 19. vol. 1. Alet. Pinei. in l. 2. c. 3. num. 29. C. de resc. vend. Mar. Frez. de feud. assensu. q. 3. in princ. numero 6. Ferret. conf. 231. num. 3. volum. 2. Roland. conf. 69. num. 12. & 17. volum. 3. Callan. in consuetud. Burgund. rubr. 4. § 24. fol. 19. nu. 5. late Burf. conf. 100. numero 1. vol. 1.

Cui addit Jacob. Menoc. conf. 92. num. 4. libro 1. Riminal. iun. conf. 51. num. 11. vol. 1. & 583. num. 3. consilio 16. nu. 7. 400. nu. 5. & hae communis opinio, Iosep. de Lud. eoul. 7. 2. in prin.

Cui addit Bal. in l. si empti, C. commun. de leg. Ale. xan. conf. 2. in li. libro 4. in l. si quis iura, ff. de verbo. oblig. Mar. thes. num. 46. Coriet. in singular. suis, in verbo pactum; s. Boer. decif. 3. & decif. 38. num. 4. Puz. par. in l. 1. nu. 65. ff. de iurif. omn. iud. For. Garz. in l. legitima, num. 13. de pact. Petr. reg. 19. Cagno. in l. aliu. nu. 2. ff. de reg. iur. Hercul. de cau. de non offen. cap. 1. allegat gl. in l. in emenda, C. de emp. dec. Toslan. Polem. nouiss. 233. [Corbol. de iur. emphiteo. l. ius. 8. in fo. cns per promissionem de vendendo incurri penam legis in C. de iur. emp. nisi presu. traditio fuerit subsecuta.]

Hinc posita statutum, vel dispositio, ut quolibet con-

tractu locationis soluatut gabella. no habet locum in promissione locandi, ut per laf. post Cast. in d. l. bonae fidei. Statutum tamen bannimenta, & similia prohibentia venditionem, vel locationem, venient etiam prohibere promissionem de vendendo, vel locando, R. uin. conf. 145. col. 1. vol. 1. qui ampliat etiam si talis prohibitio conferatur post mortem, Ant. Gabr. de praesump. concl. 7. num. 3.

Et promissio de vendendo, vel locando liberatur per standu interese etiam si habeat facultatem rei tradenda, & hae est verior, & magis communis opinio, Iosep. de Ludou. concl. 72. ver. venior, & c. vel vendendo simpliciter huc traditio, laf. conf. 117. libro 1. R. im. sen. conf. 16. nu. 7. Tiraq. de retrac. conuen. ad h. tit. nu. 47.

Amplius secundo, ut ex promissione de locando non debeatur vltura Boer. decif. 48. num. 73. ver. & la. ius, quod facit ad limitationem eorum, quae posui supra de intellectu iuri cessantis, & damni emergentis.

Declaratur ista conclusio, ut non procedat in promissione geminata, Alicia. in rub. ff. de ver. oblig. no 30. Menoc. conf. 92. num. 28. lib. 2. quod facit ad ampliationem, l. balista, ff. ad Trebel.

Declaratur secundo in promissione incontinenti a parte acceptata. Sabe ad l. in vendente, C. de contrab. emp. Burfat. conf. 100. nu. 10. & sic stante stipulatione promissione de locando est locatio, Menoc. in allegato conf. 92. nu. 30. similiter quando esset facta in iudicio, Menoc. ut sup. nu. 29. laf. in l. iurifigentium, s. sed cum il. la. num. 9. ff. de pact.

Sicut quando est facta cum iuramento, Seraph. de cōmuni priuileg. 23. prope h. a quo etiam habes, quod tempus sit prostitutum ad se liberandum a tali promissione, & sic habes cautelam, ut talis promissio, vel fiat in iudicio, vel incōtuncuti acceptetur, vel fiat cū iuramento.

Declaratur quarto, quando res esset tradita, & sic fecerit electum impetum. Dec. in l. ex conventionem, nu. 3. C. de pact. Menoc. ut sup. nu. 36. Bene verum est, quod quando vtraque pars est in dno, potest agi actio ne de dolo, Iosep. de Lud. conf. 72. fallen 6.

Declaratur quinto, ut non procedat quando constet de morte contrahentium ex verbis in scriptura appositis, vel coram testibus prolatis, ex quibus colligatur partes contrahentes voluisse facere perfectam venditionem, vel locationem, non promissionem de locando, vel vendendo, ut sentit Burfat. in allegato conf. 100. numero 1. 2. ex doctrina Bartol. in terminis locari, & conducti, in l. si locat. Alex. conf. 119. num. 3. vol. 5. R. ubi. conf. 142. col. 5. late Neviz. conf. 93. nu. 48. Roland. conf. 50. nu. 61 & 5. vol. 3.

Declaratur sexto fauore ecclesiarum, vel in odium morosi, late Benigna de act. in prin. 56. ed. seq. vbi multa enumerat. [Declaratur septimo, ut promissio faciendi & facti sit eundem; idem in depēden. b. a mera voluntate promittentis, & potentia rei propinqua actui, & maxime concurrente iuramento, ita colligitur quod longa serie ponit Seraph. de iuram. privileg. 23.]

Vltura quod declaratur octauo loco, ut promissio de vendendo sit venditio, quando in, cui facta esset promissio referuasset ius in re, puta hypotheca, eum clausula constituti, ut dixi latius in tit. de cuius. ponit Benigna de act. in prin. num. 70.

Declaratur nono, vltra Seraph. in citato loco, ut procedat in exponendi & vendibili ad victum in publico vendendam, & habeat ius pretii, Dec. in l. rogati, n. 1. ff.

Vincentij Carocij Tractatus

incurrit poenam legis sin. C. de iur. emph. nisi pretij traditio fuerit subsecuta.

- 15 Et promissio de locando intelligitur pro iusta pensione & ad declarandum, datur actio præscriptis verbis, Bal. in l. 1. col. pen. in lect. antiq. C. de legib. Alcxan. ad Bar. in l. 1. ff. de contrah. emp. Firmia. in verbo promissio, & iude hic quid facere debeat, vide in q. de similitudine locationis, de rescindendo locatione, dum tractatur, quæ sit iusta pensio. Immo promissio de locando pro conuenta, & taxata mercede est vera locatio, & hæc est magis communis opinio. Pinel. in l. 2. cap. 3. parte 5. nu. 59. & de rescind. vend. Alb. consilio 22. nu. 3. Gozad. in l. 2. num. 23. & 33. C. de pact. inter emp. & vend. Nec obstant rationes in contrarium adductæ, maxime singulate, Roma, quia esto quidda multis reputeretur dubitabile, vt late per Galiaul. in repet. in rub. ff. de verb. oblig. num. 62. 63. Aleiat. R. vin. in rep. l. 1. ff. co. nu. 15. 16. 17. Butigell. in §. Casa. num. 42. post Dec. in d. §. seruam, Marf. sing. 469. Grat. consil. 109. numero 15. libro 3. Respondetur etiam multis modis, de quibus per Dec. vt supra late Tiracq. de retract. conuen. numero 42. Cui adde plenius Gram. de iur. 103. num. 188. cum seq. Ex quibus responsionibus declaratur materia circuitus ad l. cum pater, C. commu. deleg. Affl. decis. 103. num. 187. cum seq.

- 16 Certe non videtur posse dari firma, & certa resolutionis tegula in materia promissionis, in multis enim casibus inducit falsum, & in multis non, iusta tamen factorum diuersitatem, & qualitatem, pone in falso dicatur, *se vno appigionam mi la tua casa*, & locator dicat, *perche non ti & replicetur, quanto me vno dices, tot, & replicetur, tene voglio dar tanto*, dominus respondet, *tu mi hai intereo non est perfecta locatio*, Cora. consil. 123. lib. quarto, dicens idem in venditione, & circuitus sunt evitandi, ubi æquitas suadet, & quando non suat cum aliquo effectu, Card. in Clem. auditor. q. 14. de rescip. Galles. loquens in forma Cameræ, par. 4. q. 9. Contr. de spon. e. 4. lura princip. Promissio de locando, intelligitur pro iusta pensione, declaranda tempore locatonis, nō promissionis, & nisi soluarur, & declaratur, contractus nō valet, Bal. in l. 2. col. pe. in lectura antiqua, ff. de legib. Ale. in l. 1. ff. de contrah. emp. & ad declarandū datur actio præscriptis verbis, Firm. in ver. promissio.

De consentienti Locatione.

QVÆSTIO II.

- 1 SED non inutilis est indagatio, nonquid si quis consentiat locationi, an quoad se dicat ut locare, & pro parte negatiua facit, quia aliud est vendere, aliud vendenti consentire, l. aliud, ff. de reg. iur.
- 2 Similiter aliud est manumittere, aliud manumittere consentire, l. 2. & l. si pater, in ff. de manum. vind.
- 3 Pro contraria parte facit, quia consentiens alienationi dicitur alienare, vt late deducit Tiber. Decia. respon. 60. num. 12. lib. 1. respon. 105. num. 2. libro 3. respon. q. num. 70. lib. 2. Hieron. Gab. conf. 72. numero 1. Ioseph de Lud. conclus. 7. in prin. Soc. consilio 230. numero 6. Bal. in e. 1. §. illud, vers. quæro, de prohib. feud. Iaf. in l. quoties, C. de fideicom. n. Muz. tract. de contract. tit. de emp. & ven. in prin. nu. 37.
- 4 Prima sit conclusio. Consentiens locationi dicitur sibi præiudicasse in intereße, quod habet, l. si fundum

per fideicommissum, ff. de leg. 1. nihil, §. 1. ff. co. l. cum pater, §. libertatū, ff. de leg. 2. late de rerum alien. concl. 2. loc. de l. u. concl. 7. Ex quib. habetur plures declarat.

Cui adde pulchre Crauet. post tract. de antiq. temp. in quodam consensu. 12. §. Pidem. 6. 2. nu. 19. Beron. cōf. 187. nu. 6. 7. vol. 1. Menoc. conf. 18. lib. 1. vbi num. 68. limitat in actu nullo. Late Borgn. decis. 63. num. 4. par. 2. vbi nu. 24. limitat in actu per consensum necessarium, Caball. milloeq. 447. Lauten. de Pion in locatione loquens conf. 134. Purp. conf. 403. num. 17. vol. 2. latissime Lambert. cōg. de contract. mulierum, gl. 10.

- 5 Vnde practica dat caurelam, vt saluo iure suo cōsentiat no, in e. es litoris, de transf. Duran. de art. testam. ti. 1. cant. 2. nu. 6. Lambert. de contract. mulier gl. 11. nu. 46. Tertia sit conclusio. Prohibitus locare etiam prohibitus locationi consentire, quando ratio diuersitatis assignari non possit, vt agatur de re consentientis, Barbat. conf. 51. col. 4. vol. 1. Dec. conf. 154. & in l. si col. 2. vbi ante ipsum Aret. col. 1. Cag. nu. 138. C. de pac. Soc. in l. Gallus, §. videndum, col. fi. vers. sed aduerte, & ibi Aque. col. pe. ff. de liber. & posth. Calcan. conf. 1. late Tiracq. de leg. connub. gl. 5. q. 12. & hæc est magis cōmūnis opin. Lambert. de contract. mulier. gl. 1. num. 326. Fabia de Monre de emp. q. 3. prin. num. 49. Riminal. ad prin. in l. ut de donat. num. 500. & Soc. in fi. Alph. reportat. 142.

- 6 Et notandum est in proposito. Aut quis prohibetur contrahere ex defectu iuris, & tunc potest contrahenti consentire, prout usufructuarius proprietario alienanti, l. interei, C. de usufruct. Aut quis prohibetur propter inbecillitatem consilij & intellectus, vt mulier minor, & similes, & tunc poterit alteri consentire, Bar. & Sal. in l. si fundus, §. si nesciente, ff. de pignor. Ber tach. de Episc. par. 4. q. 45. Hip. R. in. conf. 16. num. 28. vbi plures refert, libro 1. Guliel. Rodoa. de reb. eccle. ff. non alien. lib. rub. de sign. verb. alienatio. fol. 1. nu. 1. cum seq. Simoncel. de decret. lib. 2. tit. 6. in spec. num. 143. Cui adde Bologn. in l. si nu. 86. C. de pact. Barbat. in rub. de reb. eccle. nu. 106. 3for. de restit. par. 2. quæstio 6. art. 3.

- 7 Quem casum in muliere non posuit D. Granut. theo. rem. 25. & facit ad statutorum Tuderinum, & alia de contract. mulier. vt prohibeantur etiam consentire, & adde D. Simon. non adductos, & bene in materia loquentes Tiracq. ad l. inquam, in verbo donatione largitur, q. 2. nu. 178. C. de seuc. donat. & de leg. connub. gl. 5. q. 12. Dec. Purp. Cagn. & alios in fi. C. de pact. & hæc est magis communis opinio, Lambert. de contract. mulier. gl. 1. q. 85. nu. 326. Addo Bald. in ea. 1. §. illud, de prohib. feud. Iaf. in l. quoties, C. de fideic. Soc. conf. 130. lib. 6. Tiber. Dec. conf. 260. nu. 11. vol. 1. Mozz. de contract. in tit. de emp. in prin. nu. 36. & sic patet responsio ad contraria.

- 8 Declaratur tertio, vt consentiens locationi, vel venditioni, præiudicet a iure præsentis, non in post superuenienti l. 1. §. quod ait prætor, ff. quorum leg. Caltren. conf. 375. col. 6. Hier. Gabr. conf. 75. nu. 5.

- 9 Declaratur quarto, vt consentiens locationi, vel venditioni actum cui consentit impugnare non possit, non quod actio tollatur vel in aliquo reneatur, puta de euic. tione, vel similibus, Iaf. in l. quoties, C. de fideicommiss. Ancharan. consil. 76. num. 4. Hiero. Gabr. conf. 75. numero 5. Ioseph. Ludon. conclus. 7. col. nu. finali, declarat. 3. Adde pulchre loquentem Crauet. conf. 33. n. 5.

De

De presentia locationi, & tacente.

QVÆSTIO III.

1 QUID si aliquis præfatus locationi an dicatur locasse quoad se? Videbatur dicendum quod sic est, reg. qui tacet, lib. 6. hinc inde usque a tutore nominatus si patitur nomen suum describi in actis, & non contradiat, consentire videtur, & per solentem stipulationem se obligasse, l. 4. §. fin. ff. de fideiusor. tutor.

2 In contrarium facit recepta conclusio in materia taciturnitatis, quod ubi agitur de aliquem obligando, taciturnitas non inducit consensum, glo. in l. inuius, l. filiusfamilias, ff. de procurator. in l. qui patitur, ff. mandat. Bal. & Salic. in l. 1. §. magister, ff. de executor. Tiraquel. de retract. lignagier. §. 9. glo. 3. num. 14. & hæc est communis opinio Alex. in l. ipe, col. 2. ff. de re iudic. in l. cum proponas, C. de pact. ubi Com. col. 2. las. num. 1. Curt. iun. num. 2. las. in l. fundum per fideicommissum, num. 1. ff. de leg. 1. Ioan. Crot. in l. filiusfamilias, §. adiut. num. 163. ff. de leg. 1. Ruin. ad §. Cato, num. 169. ff. de verb. obligat. Suarez. in eius thesaur. litera P. num. 329. Decib. Petul. §. num. 24. par. 1. Caslador. decil. 3. nu. 1. de re script. Mandol. ad formul. 14. glo. fin. que ff. 2. Guid. Pap. singul. 108. Mate. Mant. singular. 130. num. 1. Bello. in §. prætere, num. 8. quibus modis re contrahitur obligatio. Bald. in l. si sine voluntate, C. ad Velleia. Cast. in l. interdum, ff. rem raram haberi. Alesan. in l. non solum, §. morte, volum. 6. ff. de nou. oper. nunciat. in l. voluntate, ubi etiam alij, ff. solu. matrim. Afflic. decil. 95. volum. 3. decil. 38. num. 3. decil. 308. num. 4. Curt. sen. conf. 77. num. 4. Cornet. Beninac. de pauperat. q. 8. privileg. 4. contractuum, nu. 75. Achill. Personal. de adipiscen. posses. car. 343. num. 418.

3 Et hæc opinio verior videtur. Vnde si nō presēs alij locatōni, & taceo, non dico, pro meo intercedisse.

Declaratur, nisi ultra taciturnitatem concurrat aliquid aliud positivum, quo casu locare, & consentire dicatur. Vnde si post locationem concernat habitatio, vel similis actus, receptio pensionis, vel alius tractatus dicitur locasse. Abb. in cap. eum pirum, in 3. notabili, de regularibus, in cap. non iniuste, eolum. penult. de procuratoribus. Veron. exarcl. 14. Matthesil. notab. 23. commendat. las. in l. que dōus, num. 96. & 99. ff. solu. matrim. Cnise. in singularibus suis, in verbo, matrimonium. Pedemont. decil. 133. nu. 10. dicens hoc quotidianum, & menti tenendum. Crauet. de antiq. temp. vers. viso de verbis, fol. 51. num. 23.

Gudere a godere.

QVÆSTIO IIII.

1 PRACTICABILIS & utilis est indagatio, commodo tibi domum meam, & tu mihi tuā. Similiter do tibi quinquaginta, & in permittis habita de domum, vel apothecam tuam, an sit locatio, & conductio?

Et videbatur esse tacita locatio, quasi concurrunt merces, & res ex superius adductis. Contrarium est verior, immo est contractus innominatus, si rem inspicendam, §. si cum vnum, de præscriptis verbis, quam

singularem dixit Rom. singu. 39. Item quæro & conf. 520. Bene verum est, quod talis habitando in domo vel apotheca, super quas pecunias mutuauit, dicitur percipere fructus, & ob id ea computare in fortem. Bald. in terminis ad l. si in, qui bona, §. si antiphona, ff. de pignori, reputat singulare Alexan. conf. 141. num. 7. vol. 5. Arct. in l. gerit, co. 2. ff. de acquiren. hæredit. & est casus admodum quotidianus, cum multi pecunia gentes concedunt domos ad habitandum, & ipsi pecunia vtuntur.

1 Sed altera est notabilis inuestigatio. Conuenient se pæ rusticis, & homines mechanici inter se, operibus adinuicem præstandi; hodie enim præstabo tibi operas meas ad metendum, vel ligonizandum, & eras tibi præstabo meas, & totidem erit ne locatio, & conductio? Vtique non, sed contractui innominatus: do vt des, ex quo datur actio præscriptis verbis, l. si tibi operas, ubi no. Crausen. ff. de præscriptis verbis.

2 Sed pone vnum, quod de facili est differencia, & diuersitas in operibus prout passim coingit, quid agendum, deuenietur ne ad aliquam æstimationem? Vtique non, sed ad ipsas operas igitur præstare per actionem præscriptis verbis iuxta conuentionem factam ex natura talis contractus, vt ibi las. animaduertit.

3 Quid in conuentione mutui? mutuo tibi vt postea tu mutnes mihi, etiam ne licitum? Vtique non. Aibet. in l. sed & si lege §. consuluat, ff. de petir. hæred.

De Locatione ad firmam.

QVÆSTIO V.

1 QVÆRO, quæ sit locatio ad firmam. Vique est locatio per annum firmo manente salario quantitatit conuente. Abb. in cap. vestra, notab. 2. de locat. & isto verbo vtitur palestr. lmo. conf. 12. nota. 2. docens modum licentiandi famulos in hac verba, prout in Komidiola videtur. *Jo si do licet a che in capo della tua ferma ti possi accommodare con altri, che stipulerà.* hoc etiam verbo vtitur Berbond. de publicis concubinarijs, vers. vel aliam euentem, num. 7. fol. 177. ubi dicit, quod Vicarij, & alij clerici officiales non debent penas de sanguine suorum sacerdotum facere, proprias, & sicut ceteras possessiones ad firmam tradere. Bonacoll. de famul. que ff. fin. facit ad titu. de renunc. locat.

2 Ultra quem adde vnum vile in practica, quod locare ad firmam, & annuam pensionem, importet etiam emphyteusim, & habens mandatum locandi tunc clausula ad firmam, & annuam pensionem, potest dare in emphyteusim. Bartol. & alij, in authen. ingressi, C. de sacrosane ecclie, & est communis opinio. Grat. consil. 96. num. 14. volum. primo, & est vocabulum Angelicorum. Brun. de leg. in verbo, locato, versic. 8.

De venditione in herba.

QVÆSTIO VI.

1 QVÆRO. Vendidi Sempronio fructus talis fundi, vt vulgo dicitur *in herba*, an sit locatio vel venditio, & ex facie verborum videbatur venditio, G 4 item

Vincentij Carocij Tractatus

item ex conventionem certi quodammodo pretij. Contrarium est verum, & sic ut sit locatio vel etus naturam imitetur. Bartol. in l. cotem, §. fio. num. 11. ff. de publican. Bald. in l. x. C. de contrahen. empt. in quibus, quod si heri emi fructus Clusij Perusini, & hodie apparet valde damnicati, sit remissio pro rata, prout in locatione. Casus admodum quotidianus ratione multiplicati aris alieni, & periculum est emptoris. Bertach. de gabell. par. 2. quæsto. 1. & 2. Mauriceus. decil. 209.

De locatione cum adiectione,

QVÆSTIO V.

Principalis,

Locatio, ubi dies, conditio, modus, an sit proprie locatio.

De in diem adiectione,

QVÆSTIO I.

QVÆRO, nunquid locatio de in diem sit proprie locatio? Et primo videbatur dicendum, quod non, quia in contractibus in diem cessat, sed non venit dies. Cedere diem, ff. de verb. signifi. ergo non est proprie locatio, ita arguit Bal. in l. 1. C. ut actiones ab heredibus, & contra heredes.

Secundo facit tex. in §. omnis, iustit. de ver. oblig. ubi ante diem agi non potest, & in nullo modo agitur, vel agi potest, quia negatiua præposita tollit omnem potentiam, gl. in c. 1. de reg. iur. lib. 6. Doctores in l. Gallus, in prin. ff. de libe. & posthu. Si igitur ulla modo agi potest, ergo non erit vere, & proprie locatio.

Contraria est opinio, pro qua facit hæc ratio, quia speciale est in usufructu, ut ante diem agi non possit, ut l. 1. §. si ff. quando dies usufructus cedat, ergo in contrarium est ius commune, l. in singulari, ff. de legibus. Si igitur ante diem agi potest, ergo est proprie locatio.

Secundo facit, quia sicut dies obligationem perimere non potest, l. obligatorum fere, §. placet, ff. de actio. & oblig. ita non poterit esse in pimento, quo minus actio, vel obligatio nascatur. Si igitur nata est actio, & obligatio, erit proprie locatio.

Et hanc opinionem tenent Faber. Atet. & alij, in §. omnis, in notab. Instit. de ver. oblig. Andr. de Pisis & alij in l. si infulam, ff. de od. Bar. in l. ita stipulator, q. 2. princip. ff. de eo, in l. certi conditio, in prin. ff. si cert. pet. in l. qui hoc anno, ff. de ver. oblig. Nat. in terminis conf. 261. in prin. vol. 2. & hæc est vera & communis opinio. Thobias ad d. §. omnis, sub num. 14. vbi Bello. nu. 8. Nicol. Mozz. de contract. de stipul. ver. venio, num. 19 attestat non comprehendit a statuto, Firm. in verbo debitor in diem, & in verbo creditor in diem.

Declaratur infra scriptis modis. Primo in die certa, secus in die incerta, notatur in l. 1. C. ut actiones ab heredibus, & contra heredes.

Secundo declaratur, ut si ab initio pte concepta sit stipulatio, deinde sit factum pactum in diem, ut no. in §. temporales, Instit. de excep.

Declaratur tertio, ut ante diem sit nata actio, & obligatio, sed differtur, & sic obstat exceptio. Vnde si conductor promissit pensionem tali die, nata est ante diem, & obligatio, & actio, sed obstat exceptio, &

hæc est communis opinio, Alci. in l. cedere diem, nu. 7. ff. de verb. sign. ubi darationem, quia dies applicata non respicit substantiam, sed executionem, & sic non impedit ortum obligationis, & actionis.

Nota tamen Hostem. in suo commentario verbo iuris, in verbo cedere, ubi dicit, quod in locatione cessat dies, quando dies quatuordecim dies effluerunt a die præfixa, ubi etiam taxat l. 1. C. in d. cedere diem.

Ex prædictis potest inferri, ut bene conductor conveniri possit ante diem, ut eo adveniente solvatur, & si locator sit securus, & cautus, Alci. in d. l. cedere diem, no. 10. Dec. in l. 1. num. 19. ff. si cert. petat. Bar. in l. si finita, §. eleganter, ubi etiam Alex. & alij, ff. de dam. in fest. R. ip. in l. in illa num. 9 in fin. & in l. item stipulator, num. 8. §. ff. de verb. oblig. Aff. decil. 279. attestans ita pluries pro hoc opinione iudicatum D. Olach. decil. Pedem. 130. attestans similiter ita iudicatum in Senatu. Alex. conf. 113. num. 9. vol. 5. & hæc est communis opinio, Burfatt. conf. 81. no. 3. lib. 1. Ceph. conf. 381. num. 29. lib. 3. Menoch. conf. 146. num. 20. circa medium, lib. 2. late Ioseph. de Ludou. concl. 8. ubi multis modis ampliat, limitat. Et ex prædictis declarationibus patet responso contraria, bonus textus in l. quæsitum, ff. de pignor.

De conditionibus, & demonstrationibus.

QVÆSTIO II.

QVÆRO, an locatio conditionalis sit proprie locatio.

Ex parte affirmativa facit text. in l. unica, §. novissime, C. de cadu. toll. ibi, qui ius cum, qui stipulator est sub conditione, placet proinde conditione creditorem esse.

Secundo facit l. creditores, de verb. sign. ubi et editor conditionalis appellatur creditor, ergo proprie, cum verba legis debeant proprie intelligi, l. non aliter, ff. de leg. 3.

Pro parte negativa facit, l. videamus, ff. de liberat. legat. ubi ad huciam dicitur eriditorem conditionale improptie creditorem esse. Secundo facit l. in cui, ff. de act. & oblig. ubi is, cui legatum est sub conditione, pendente conditione non est proprie creditor.

Et hæc opinio est verior, & magis communis, de qua testatur Decan. l. 1. in 1. lectus, num. 29. & in 2 in hoc, ff. si cert. petat. Vju. lib. 3. opin. 37.

Cui addit Thob. de verb. obl. §. sub conditione, num. 5. Ale. ad l. cedere diem, num. 10. ff. de verb. sign. Alex. in l. ex prædis, C. de cuius. Negulant, de pigo. memb. 4. part. 3. num. 16. R. ip. in l. qui Romæ, §. duo fratres, num. 51. ff. de verb. obl. & in l. 1. nu. 10. 1. & ibi Curt. iun. num. 72. ff. si cert. petat. Pedemont. decil. 179. nu. 7. ubi pariter de magis communi attestatur.

Ad allegata in contrarium videtur dicendum, quod si conditio est omnino extranea, vere locatio est & conditio, ex no. in l. 1. ff. si cert. petat. Si verò incerta sit, non erit nisi ex larga significatione, at ubi evenit etiam retro fingeret proprie creditor ex locatione, & conditione fuisse, ad not. in l. 1. scilicet, ff. de act. & obl. in l. 1. §. servi, ff. ad Syllan. Thob. ad d. §. sub conditione, num. 6. Inst. de verb. obl. Ale. in l. creditores, n. 8. ff. de ver. sig.

Et non recedendo a terminis locationis conditionalis, ad materiam, quod sepe, §. in his, ff. de contrah. empt. an procedat in locatione ad mensuram, considerandi.

ranti sunt duo casus principales; primus est, loco tibi peritici ex illo fundo tot, & locatū est conditionalis ante mensuram, nec est perfecta, d. s. in his; secundus casus est loco fundum ad rationem tot pro peritici, & non est conditionalis, sed pura, & perfecta, & mensura non venit ad substantiam, sed declarationem pensiois, Ceph. conf. 36. num. 2 a. lib. 1.

7 Quid in nave, vel vase per assertionem capacitatis tot, Stracca de mercator, tit. de navib. par. 3. num. 10. plures casus in proposito distinguit, & considerat.

8 Primus est, si navis duorum millium amphorarū aduersione pro mille scutis conductā sit, mille debeatur, etiam si navis capax nō sit tot amphorarum, quia ita conuensum est, l. i. §. si conuenerit, §. depositi. Et sic conuentio adeo seruanda est, etiam si res, super qua est facta, non sit allegatae qualitatis, vel mensurae.

9 Secundus casus est, si navis duorum millium amphorarum aduersione conductā sit, & non est adiecta certa vectura, tunc debetur iuxta consuetudinem, in a. g. n. t. u. d. m. & capacitatem ipsius ex his, quae superior diximus ad materiam, gl. in l. exceptio, C. locat. de substantia locationis, quæst. 2.

10 Tertius casus est, si navis duorum millium amphorarum conductā sit, & imposita vectura pro quantitate, & numero amphorarum, pro tot amphoribus merces debetur, quæ portant.

11 Quartus casus est. Vbi conductā fuit navis pro vectura mille, & in locatione dictū fuit maiorem esse duarum millium amphorarum, ex quo locator certā mensuram navis dixit, præstare debet si minus capiat, lege tenetur, §. si vas, ff. de act. emp. & ita tenet Cui. in l. h. §. fin. ff. ad l. R. hodiā de iactu.

12 Quintus casus est. Quando in conductione fuit dictum esset tot amphorarum in circa, quid importet illa dictū in circa, dicam suo loco.

13 Sextus casus est. Vbi conductā fuit navis certa, & expressa vectura relata ad ipsam nauem, & nō adiecta numero amphorarum, quas capit navis, vectura integra debetur, neque navis capacitas inspicitur, quia trahentes respulerunt se ad corpus, & de capacitate navis non meminere, Oldr. conf. 199. cuius opinio communis est, Alexand. consilium octauum, in principio, libro quarto. Is. consilium 73. volumine primo, declarando, ut per eundem, consilium 79. eodem volum. & per Doc. consilium 347.

14 Septimus casus est. Vbi vectura non ad ipsum corpus navis, sed ipsas amphoras, vel sarcinulas relata est, & promissa vectura duorum, puta pro qualibet sarcinula, nec est dictum impositarum in nauis, tunc vectura debetur pro impositis tantum in navi, ita declarat Castren. in l. fin. §. fin. ff. ad l. R. hodiā de iactu.

15 Et quod dictum est de navibus, de dolis, & alijs vas vecturalibus inferri, & iudicari poterit.

16 Similiter in materia ista locati, & conducti datur in materia conditionis aliud exemplum in conductore,

& colono qui promissis annuatim soluet in festo omnium Sanctorum quintam partem vini, quæ colligitur ex tali vinea, nō obligatur nisi prohibetur naturæ, collectum quæ vinum, Item certus, ff. de vino & tritico legatō, & illud relatum quod nascetur, adiectum verbo futuri temporis, importat conditionem, l. Stichum qui meus erit, ff. de leg. 1. Cagnad. l. in omnibus, nu. 5. ff. de reg. iur. Ioseph. conclus. p. 11. verif. possunt multa, &c.

De his, quæ sub modo.

QVÆSTIO III.

1 QVÆRO an locatio facta sub modo sit proprie locatū, & videbatur dicendum, quod non, quia modus cōditioni æquiparatur, Abb. in c. cum Ioannes, de fide instrum.

2 Pro contraria parte facit, quia modus non suspendit actum, sed ipsum actum qualificat, & inducit actionem, & obligationem, Cagnad. l. in omnibus, nu. 33. de reg. iur. Ioseph. Lud. concl. 8. in fi.

3 Et hæc opinio est verior, secundum quod in pulehta dicitur specie consiluit, Ruin. conf. 715. volum. 1. Leo Paul. Mar. appellavit Iulianas Augustino Chisio, & suis confecta apocha huius fere tenoris. *Nostro Signore alloggia ad Agostino Chisi, &c. & dictus Augustinus ita subscripsit apocham. Io Agostino prometto dare la appaltatore, & promette di darsi con l'apocham ben chiara, & necessarij alle cose predette, & il resto della capitulatione che bisogna promettendo la stipulatione, &c. an cōtractus locatōis sit perfectus in se, & absolutus. Vtrique Ruin. ut sup. respondit quod sic, quia capita principalia sunt concepta dispositiue, puta alluoca. &c. per tanto, &c. & licet postea fuerit additum de stipulatione, & capitulis hoc repugnat perfectioni contractus, sed illa verba sunt addita ad maius robur, & probationem, ut conficeretur publicum instrumentum cum fideiussione, & capitulis, quod licet postea non fuerit confectum, vel sit suspectum, apocha stat in robore suo, & habebit executionem, subdens ex quo locatio facta sub certis capitulis, & alijs in instrumento capimendis, licet alia capitula non apponentur, locatio est perfecta, & ex not. per Aret. in l. pen. C. de inst. & subst. Ad contraria respondetur, quod modus dicitur conditio improprie, & largo modo, ut ibi Abb. sentit. Et materiæ ista locationis conditionalis, & facta sub modo, est admodum frequens, & quotidiana, quia maxime domini cum colonis faciunt multa pacta, & conuentiones, tam de fructibus hoc modo seminandis, quam restituendis, & asportandis, apponunt etiam alia pacta de plantandis tot arboribus proiciendo firmum, & similia.*

Et hæc pro prima parte sufficiant, Transendum est ad secundam partem.

D. VINCENTII CAROCCI.

Locati & Conducti Tractatus.

PARS SECVNDA

De Locatione ad longum tempus.

QUERO, que sit locatio, ad longum tempus, & quoniam multipliciter ponitur, tractabo nonnullas conclusiones utiles, & practicabiles.

QVÆSTIO I.

QUERO primo loco circa hanc principalem questionem locationis ad longum tempus, an locatio ad decem annos sit ad longum tempus.

Et primo loco videbatur dicendum quod non, ex quo tempus decem annorum dicitur modicum, l. si de fideicommissis, §. ne quis, ff. qui, & a quibus l. 2. §. si scriuus, ff. de acq. poss. l. vnicuique, C. de v. s. caption. Bar. & Ang. in l. si, C. de prescriptione longi temp. Canonistæ in Cle. 1. de reb. ecclies. non alien. Caball. milles. 158. parte prima.

2 Secundo facit id, quod notat Corn. conf. 179. col. 2. vol. 3. ubi modicum tempus dicitur trium annorum, ergo ad longum sufficiens quinque, vel sex, nec requiruntur decem.

Contraria est opinio, ut locatio ad longum tempus dicatur decem annorum gl. notab. in l. 1. in si. ff. si ager vectigal, vel emphyteuticari. petat. sequuntur, & commendat Castren. ad l. si filio, §. si vir in quinquennium, num. 19. ff. solut. matrim. Alexand. confil. 17. colum. 1. volum. 4. la. Conf. 84. & conf. 19. lib. 1. lo. de Amic. conf. 25. Soc. sen. conf. 46. colum. 8. versic. sed difficultas, volum. 4. Card. in Clem. 1. §. fin. quest. 4. de rebus ecclies. non alienan. Firmian. in verbo longum, & in verbo tempus. Lopus allegat. 31. Afil. de iur. pro-

tomis. in princip. sub nu. 25. Franc. March. de gl. 638. par. 2. Finau. de retract. lignagiet. §. 1. gl. 6. num. 9. ff. Hierop. de M. p. in tract. finium. cap. 5. num. 18. & hoc est communis opinio, & de consuetudine passim obliet nata, Bal. in Libenimus nulli, colum. 2. C. de facto, eccl. Dec. conf. 392. colum. 2. Soc. conf. 32. col. 5. lib. 2. C. q. uarrus. var. resolut. lib. 2. cap. 16. Duma. regul. 40. ampliat. 1. 2. Anani. in cap. fina. numero 13. ne p. r. i. i. vices fess. Pinell. de bon. matern. parte. sub nu. 17. mero 63.

Cui addit Suen. in suo Thesaur. litera C. num. 197. & litera T. num. 1. immo & hac est magis communis opinio, Bellame. decif. 648. Mathes. common. opin. in verbo locatio, ex Dec. conf. 104. Bero. conf. 146. num. 2. lib. 1. decif. Perus. 24. num. 4. lib. 1. & idem Ioseph. de Ludovic. cor. clus. 12. vers. redeundo ad principalem, Franc. Birech. decif. 123. part. 2. Via. opin. 107. Port. in §. dioturni, num. 5. Institut. de iure naturali gent. & Civ. ul. Boer. decif. 234. num. 2. 3. & 4. Ruin. conf. 58. col. fin. volum. 4. & 148. eodem volum. Rolan. conf. 9. num. 27. volum. 3. Duma. regul. 240. limitat. 2. in fin. Gram. mar. decif. 24. num. 1. Arch. quest. 66. num. 19. part. 1. Vasqui. de success. tit. de testamen. potest. §. 10. sub num. 78. Simon. de decret. lib. 2. tit. 6. in spec. 2. num. 33. Angel. & Imol. in l. si domus, §. fin. ff. de legat. 1. la. in l. manumissiones, ff. de iustitia, & iure. in l. 3. §. ex contrario, num. 48. ff. de acquir. ret. possell. Fel. in cap. que in ecclesiis, num. 88. de cons. Afil. de iur. protomis. notab. 8. num. 35. Zaf. in epitom. feud. part. 9. no. 13. * Alexand. conf. 118. lib. 5. in l. si finita, §. si de vectigalibus, colum. 2. ff. de damno. insect. dicens hanc opinionem veriorum, Azet. conf. 51. Borgn. decif. 43. nu. 9. Rumin.

Rimin. conf. 65. num. 8. conf. 16. & 177.

Licet contrarium teneat gl. in l. codicillis, §. Instituta, in gl. su. de leg. 2. quæ communiter reprobat, ut per Duenn. regul. 40. ampliat, 12. Euetard. in loco feud. ad emphyt. num. 50. gl. in sub. quæ sit longa consuetudo, in l. 1. C. de præscript. 30. vel 40. anorum in l. cum de iure rem verso, ff. de vsur. in l. si filius, C. de petit. h. x. redit, in l. si de iocommissariis, §. ad isto, ff. qui, & a quibus, Butr. in cap. fin. ne prælati vires fuas, Alex. ad l. si filio, §. si vit. num. 24. ff. soluto matrim. attellus pariter gl. in d. §. instituta, communiter reprobat, Rodo. de rebus ecclies. fol. 16. num. 2. & fol. 342. num. 12. & 348. num. 4. Lamberte. de contract. mulier. in verbo consensu, num. 54.

Nec obstat videri in contrarium adducta, quia loquuntur in casu suo, & sic patet limitatio, ut non procedant in locatione decem annorum, quæ dicitur longi temporis.

Sed licet allegata opinio vera sit, & durum esset ab ea in practica recedere, tamen posset facile teneri contrarium, quia iura, ubi fundant gl. & Doctores, non loquuntur in materia locationis, & conductionis, sed in alia penitus diuersa, prout aperte videri potest, & non valet consequentia in hac materia, decennium est longum tempus, ergo & in locatione, & conductione, nisi ex omnimoda casus similitudine, vel patitate, & ita vno verbo innuit Tiraquell. de retract. conuen. §. 2. glo. 1. nu. 18. Iacob. Menoc. de arbit. iud. libro 2. c. 2. tit. 1. casu §. nu. 8.

Declaratur hæc communis opinio, & conclusio ut procedat, & habeat locum in profanis, ac etiam in rectorib. ecclesiis, & scholasticis, secus quoad monachos, & prælatos regulares, quia locatio ad longum tempus, quæ & quanta iura, arbitrio iudicis statuit, Alex. ad d. l. si filio, §. si vit. nu. 25. Calca, conf. 125. nu. 12. Et hæc est communis opinio, Iacob. Menoc. dicto casu quinto, in fine.

Bene verum est, quod ex dispositione Paulinæ triennium hodie est præfixum locationis rerum ecclesiasticarum, ut dicam suo loco.

Quid in biennio? multorum fuit opinio, quod in locationibus, & conductionibus esset longum tempus, namque in hac materia locati, & conducti conductos per longum tempus abiens intelligitur per biennium, l. cum domus ff. locat. Secundo conductor dicitur per longum tempus cessasse solutione pensionis, si iteris per biennium, l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca.

Contrarium est verus, nec obstant contraria, quia loquuntur in alio casu. Vnde in hac locati, & conducti materia biennium multipliciter consideratur. Præsumit casus in absentia coloni ad effectum appariendi, & alteri locandi, & tunc biennium expectatur, d. l. cū domini. Iacob. Menoc. de arbit. iud. lib. 2. c. 2. §. 79. ponam suo loco. Secundus est casus in cessatione solutionis pensionis, & similiter biennium consideratur, d. l. quæro. §. interponam. in tit. de reful. Tertius est casus, an dicatur locatio ad longum tempus ex biennio, & iure cautum non reperitur.

Quid in triennio? Videbatur dicendum, quod sic, quia emphyteuta cessans per triennium cadit a iure suo, l. 2. C. de iur. emphit. Contrarium est verus, Nat. in milit. Hierosolimitano commendatario, conf. 51. vol. 3. concludens dici ad modicum tempus. Tiber. Decia.

conf. 14. num. 3. lib. 2. Hieron. Magon. Rot. Flurent. 91. num. 13.

10 Quid in quinquennio, videbatur dicendum quod sit longum tempus ex cap. fin. de magistris, ubi speciale est, ut ad quinquennium loca te possint, ergo in ceteris quinquennium erit longum tempus, & ita relidet gl. fin. in Clem. 1. de reb. ecclies. non alienand. Calca. conf. 125. nu. 11. ver. tertius casus.

11 Contrarium est verus, & facit ad practicabile questionem, ut rationem fidei commissi prohibitus alienare, vendere, hypothecare, vel permutare, poterit locare in quinquennio, Port. conf. 61. per totū, tangit Mazzat. licet non aperiat de fidei commiss. par. 2. q. 38. qui in contrarium allegat Rui. conf. 131. num. 1. lib. 3. qui nihil dicit ad hoc propositum, & adde, quia hunc casum non ponit Durand. de reat. ultimarum volunt. titulo 8. cap. 5. & 6. Nec obstant adducta in contrarium, quia illa iura loquuntur de præbendis dandis clericis studentibus, & hoc per quinquennium ita senti i. Guid. Pap. q. 290. Alex. conf. 29. num. 1. 2. & conf. 82. in fine, lib. 7. Rebuff. in pract. beneficiorum titu. de dispensat. ratione atatis, circa num. 5. & 6.

Si igitur in locatione, & conductione quinquennium non est longum tempus, multo minus quadriennium.

12 Quid in septennio? Vtique longum tempus in profanis (de his enim loquimur) dici non potest. gl. fin. in Clem. 1. de reb. Ecclies. Abb. io cap. 1. ne prælati vires suas. Didac. libro secundo, capitulo 16. numero primo, var. relol.

Cui adde, quod hæc est communis opinio. Alex. conf. 4. num. 6. volumine 5. ubi uerabiliter loquitur, & concludit dici ad modicum tempus, nec habere utile dominium.

13 Quid in nouennio? Vtique non est ad longum tempus patebit ex dicendis, quia est ad longum tempus cum pacto de renouando in nouennium, ergo simplex nouennium non est longum tempus in profanis.

De locatione ad vitam.

QVÆSTIO II.

QVÆRO secundo loco ad vnum aliud, an locatio ad vitam locantis, vel conducentis dicatur ad longum tempus? Et videbatur dicendum quod non, quia potest etiam citius mori, & sic locatio erit brevis, l. 1. ff. de cond. & demonst.

Contrarium est verus, ut dicatur ad longum tempus, siue sit ad vitam locantis, siue ad vitam conducentis. Anchar. Card. & Imol. in Clem. 1. de reb. eccl. per tex. in §. emphyteusim. auth. de non alien. in ex. literis de cons. Nic. Moz. de contract. in tit. de loca. de diuis. locat. num. 9.

Cui adde, quod hæc est communis opinio. Alex. ad l. si filio, §. si vit. num. 25. ff. solut. matrimo. conf. 109. in fine lib. 3. A. rezin. conf. 55. nu. 1. Nauarr. in cap. 1. §. 1. de poenitent. distin. 5. Pinol. in l. 1. par. 3. numero 63. C. de bon. matren. Vincent. de Anna. singular. 325. Hispani de primogenitur. Hispan. libro 1. cap. 30. num. 29. maxime in locante, vel conducente iuuenilis ætatis, Corn. con. 243. col. 1. & 2. vol. 3. prout in Card. innotam. 45. sequitur Hier. Gabr. conf. 168. quæst. 1. numero 2.

Sed

Vincentij Carocij Tractatus

Sed nunquid locatio ad vitam locantis, vel conducentis dicatur perpetua, vel habere naturam perpetue locationis. Videatur dicendum, quod non, et si iubeamus, §. sane. C. de sacer. eccles. & ita tenet glo. in cap. 2. in glo. 1. de his, que sunt a maiori parte Capituli. lentius conceSSIONem factam a clerico ad vitam, non esse subiectam solemnitatibus perpetuarum alienationum. lo. Andr. in cap. tua, cod. tit. Ubi ad. consil. 226. col. 2. Fidei, de sent. consil. 1. 2. Canonist. in cap. 1. de rebus eccles. lib. 6. imol. in cap. 2. de his, que sunt a prelati, Socin. consil. 73. colum. 1. vol. 3. tal. consil. 73. col. 4. vol. 3. Calladur. decil. 5. in fine, de privileg. & cum hac opinione referendo eam vltimo loco reuocare vbi dicit Anton. Gabr. de locatione conclusionem secundam.

Contrarium est verius, glo. in l. 1. ff. pro soc. & in ca. no. ex enim. §. perpetua, 10. q. 2. & in c. ho. de re script. lib. 6. Socin. consil. 15. colum. penult. volum. 1. Imo, in cap. tua, col. 2. de his, que sunt a prelati sine consensu Capituli, & in cap. possessiones, circa med. ver. vltimis sciendum, de rebus eccl. non alienan. Federi, de Sen. consil. 143. Lapsus allegat. 31. Abb. in ca. 2. nu. 6. de his, que sunt a prelati, in cap. quomouis, in fine, de decimis, Bald. in cap. fin. de constitutionibus, loan. Andr. in regulis, qui tacet, quest. 3. de regulis iuris, Mercur. Boer. decil. 234. gl. notab. in canon. possessio nem, 16. quest. 1. Alexand. consil. 119. lib. 3. Couarruu. vltim. resolut. lib. 2. cap. 16. om. 3. Alexand. ad Bart. in l. in hoc iudicium, §. 1. littera F. ff. de comun. diuindm. vbi pactum in perpetuum exponitur, id est donec viuatur, & consil. 59. vol. 5. vbi prototo tempore conducoris, tal. in l. si non forem, §. i. centum, num. 9. ff. de condit. iudeb. Pontan. de spoli. libro secundo, nume ro 137.

Et facere videtur hæc ratio, nam quoties quid est dubium, & incertum, præsumitur perpetuum, l. sufficit, vbi tal. in 2. notab. ff. de condit. indebit. in l. 3. §. ex contrario, colum. 4. num. 1. §. ff. de acquir. possess. Dec. consil. 473. col. 3. vers. & in dubio, Alexand. consil. 216. colum. 1. in cap. ex literis, colum. 7. & ibi Dec. col. fin. de testibus, latè Tiraq. de retract. conuent. §. 2. gl. 1. nu. 39. Iacob. Menoch. de arbit. iudic. quest. 69. num. 1. oied tempore mortis nihil incertum, l. 1. ff. de condit. & demonstr. merito, & c. late gl. fin. in capit. fin. de re script. lib. 6. dicit singul. Alber. de Albert. singul. 149. & hæc est communis opinio, Hippolit. Riminald. consil. 24. 1. num. 9. & 59. volum. 3. 234. num. 164. volumine secundo, Burlat. consilio 330. numero 76. volum. 3.

De Locatione simpliciter facta.

QVÆSTIO III.

SED non inutilis erit Inuestigatio, Apparet instrumētum locationis ita conceptum, Locatui ad longum tempus. Sempronio, quomodo intelligatur, an ad decem annos præcisè, vel ad vitam conducentis. Prima facie videbatur dicendum ad fauorem locatōis, & sic vt ille declarare, & interpretari possit, quomodo velit factam esse locationem, ex l. quoties idem sermo, ff. de regul. iuris, & in materia locati, & conducti ex l. si vno principio, ff. locat. l. si stipulatus, C. de vlturis, l. iuliam, ff. de præscript. verb.

1 Contrarium verius videtur, quia in contradicibus, verba intelliguntur contra proferentem, l. veteribus, & ibi la. ff. de pact. Vnde impetret sibi locator, qui legem apertius non dixit, nisi sit in Ecclesia, in qua temper minus damnosum iudicatur, vt suo loco dicam. Vidi etiam in facto, quod fuit considerata qualitas personarum, & loci, si alius fuit locatus, quomodo, cuius situationis, & sic iudex arbitrabitur.

2 Similiter est facta locatio ad vitam simpliciter, an intelligatur locantis, vel conducentis, & vtique in facti contingentia vidi resolutum ad vitam conducentis, ex regul. d. l. veteribus, & occurrit sepius in famulo, qui promittitur seruire in vita vtique ipsius famuli, non dominici, ita vt eo mortuo cogi possit per heredem, nisi aliud appareat, multo enim est alioquin respectu voluit seruire, & tenentur vni, non alij.

De Locatione de nouennio in nouennium.

QVÆSTIO IIII.

QUÆRO, an locatio facta de nouennio in nouennium sit ad longum tempus. Videbatur dicendum quod non, quia nouennium in se non est longum tempus, vt superius visum fuit, & sic potius videntur plures locationes, quam vna, & ad longum tempus.

1 Contrarium est verius, Cardin. in Clement. 1. §. 1. de rebus eccles. non alienand. Faber. in §. item finitur, Institut. de usufruct. Aret. ad l. si quis ante, colum. 1. ff. de acquir. possess. Alexand. consil. 265. lib. 2. & consil. 104. num. 6. lib. 3. Felin. in cap. que in ecclesia, nume. 27. de constit. tal. in l. manumissiones, nu. 7. ff. de iustit. & iure, Soc. consil. 69. num. 8. lib. 1. Curt. de feud. par. 4. num. 92. & hæc est communis opinio, Ari. Pinell. in l. 1. part. 3. C. de bon. matern. Eman. in suo Thesaur. lite ta C. nome. 199. immo alienatio appellatur, Alexand. consil. 68. lib. 4. Aret. consil. 3. Barbat. in rub. de rebus eccles. colum. 5. Caball. milleloq. 567. in fio. part. 2. glof. Parif. titu. 5. §. 14. numero 36. Vincent. de Anna. singu. 315. & de communi Eugenius consilio 24. numero quinto.

2 Ampliatur hæc conclusio, vt procedat, & idem sit, si fuit pactum, vt de quinquennio in quinquennium, quia hæc duo summi iuncta faciunt longum tempus. Lapsus allegatione duodecima, & ibi latè Mandos. in addit. Tiraquel appellans locationem in fraudem, de retract. libro secundo, numero 21. Mandos. super indulto locandi, Cels. Vgo in clausula contradicimus, in verbo ad renouandum, allegat Barro, in l. si finis, §. si de vendigalibus, ff. de dam. infect. & si Bald. contrarium velut in l. voluntas, columna prima, versicula illud certum est, C. de fideicommiss. Alexand. consilio 68. libro primo, & consil. 165. libro 2. & sic clausula ad renouandum illo casu nihil operabitur, & præsumetur in fraudem, Dina. in l. codicillis, §. instituto, ff. de leg. secundo, Vgo in tract. clausula, contrac. in verbo finito quinquennio, Ant. Padil. in l. quoties plures, nume. 8. ff. de legat. 2.

3 Et talis locatio non valet, dum sit de bonis ecclesiasticis, sine euidenti utilitate ecclesie, & solennitatibus requisitis tanquam in fraudem legis, & contra formā Pauline Card. in Clem. 1. quest. 5. de rebus eccl. Alex. consil.

concl. 165. colum. 1. vers. secundo adducitur. Mar. Anguifol. conf. 99. num. 5. bona postilla ad Abb. in cap. sua nos. num. 1. de eccl. edificand. Riminald. iun. conf. 234. num. 4. 6. 160. & 166. volum. 3. Franc. Becc. conf. 3. num. 15. lib. 1. & hæc est communis opinio. Eugen. conf. 24. num. 5.

Quid si locatio fiat ad tempus intra nonennium? Vtique dicitur ad modicum tempus, & non habet ius in re. nec requiritur aliqua solemnitas, & est simplex conductor. Armell. in verbo locatio. num. 5. ubi non requiritur aliqua solemnitas requisita in bonis ecclesiis, vel alijs ad longum tempus. Rot. decif. 1. de locat. in nouif. Soc. confil. 32. io 1. dub. volum. 1. Mandosin. pact. commissio. commiss. 2. in verbo locutionem. Castren. conf. 4. volum. 1. Borgen. decif. 43. num. 17. & decif. 44. num. 45.

4 Bene verum est, quod in materia Pauline si locatio fiat ad solum triennium, cum pacto renouandi ad aliud triennium a die finitæ primæ locationis, non valet vti in fraudem legis Ioann. de Arn. singul. 166. dicens sepius in facto euenire, & esse notatu dignum, & hæc est communis opinio Borgen. decif. 43. numero 7. & ita fuit sepius iudicatum, & rebusi. in compend. shenat. rebus ecclesiasticum. num. 18. laf. conf. 94. volum. 1. Caballin. milleloq. 160. par. 1. Neuiar. conf. 90. num. 26. Rodos. de rebus eccl. rubr. de fruct. ecclesiasticum. num. 15. & 16. Alex. conf. 17. num. 2. volum. 2.

5 Ampliatur vitia alios, vt procedat etiam si dictum sit, vt nullum transferatur dominium, quia commodatus fructum in huiusmodi casu pro vera alienatione habetur. Bald. in authent. hoc ius porrectum. colum. 2. vers. 6. de sacros. eccl. Fabian. de empt. & vendit. quest. 4. principia. vers. circa testium. Caball. millel. 160. num. 2. par. 1.

Limita aliud esse si fiat de nouenno simpliciter, sed cum pacto de renouando ad aliud nouennium, & sumus in solita locati, saltem per aliam vicem, & concurre duritas longi temporis, vt per Kimin. conf. 36. & idem de quinquennio cum pacto de renouando ad aliud quinquennium. Kimin. conf. 400.

104. in fin. Soc. iun. conf. 63. num. 2. lib. 1. Matt. Land. in repetit. rubr. ff. de rei vendic. num. 5. Art. Pinell. de bon. matrem l. 1. in par. 3. sub num. 63. prope finem ex regul. l. sufficit, ubi Bart. & laf. ff. de conduct. ind. l. iuris petitus, ff. de excus. tutorum. Dec. concl. 472. Alex. conf. 216. lib. 7. pulchre Fulgof. conf. 240. in principio Herculan. de cautio. de non offendend. cap. 9. num. 24. ponam in tit. de rebus eccl. & latius in tit. de beneficia cito, & ad contraria patet responso per adducta pro contraria parte, quia præsumitur durare, nec in dubio voluntatis mutatio præsumitur.

4 Sed pone huius vnum, quod reuera mutetur voluntas conducentis in breui spatio, quod concernit medium tempus, diceretur amplius locatio ad longum tempus: certe ita vidi responsum, quod attenta primordiali voluntate dici potuit ad longum tempus, & regula, quod a primordio tituli posterior ponatur oventus, de qua supra vidimus, sed attento & actu postea lecto non gaudebit amplius beneficio locationis ad longum tempus.

5 Quid si fiat locatio in voluntatem locantis, vel concedentis. Vtique non præsumitur ad longum tempus, vt tangam in tit. de beneficiis, illud etiam vidi prædicatum, quod inspiciantur conditiones appositæ in instrumento locationis; si enim multum fauent locatori, non præsumitur mutatio voluntatis, & sic erit ad longum tempus. Si verò non admodum fauent, præsumitur in fauorem concedentis, & sic mutatio voluntatis. [Kiminal. iun. conf. 253. nu. 48. ar. 60. ubi tenet esse ad longum tempus, si sit ad beneficii locatorem. Petr. de fideicomiss. q. 8. nu. 9. 1.]

6 Quid si constet duratio locationis ad voluntatem tertij? Vtique videntur militare rationes, quod mutatio non præsumitur, attendita tamen qualitate personarum, & magis adhaereat uni, quam alij. Ex corollarie inferitur, quod locatio facta ad annos viginti, dicitur ad longum tempus. Burlat. conf. 23. num. 6. li. 1. idem si ad annos 29. Ioseph. de Ludon. concl. 2. vers. iuxta modo ad principalem. C. ntarium tenet Speculator. de locat. §. nunc videndum, vers. 29. Rodos. de rebus eccl. fol. 338. num. 7.

De Locatione collata in voluntatem conducentis.

QVÆSTIO V.

1 QVÆRO quinto loco in hac quæstione, an locatio collata in voluntatem conducentis sit ad longum tempus, & videbatur dicendum quod non, quia de facili voluntas mutatur, & nunquam homo in eodem statu permanet, §. vt autem, authent. de non alienand. bona glo. in princip. Insistit de iust. & iu. ad idem tex. in l. diui fratres, ff. de iure patronatus, ubi mutatio voluntatis de facili præsumitur in cap. cum cessante, de appell.

2 Pro contraria parte facit, quia voluntas durare præsumitur. l. eum, qui voluntatem, ff. de probatio. l. cum hic status in sui princ. ff. de donat. inter virum, & uxorem, cap. maiores, de baptismo, quod procedit etiam si sit elapsum longum tempus, lafan l. saneimus per illum tex. in 3. oota. C. de testamen. not. in l. C. de seru. fugit. Iare Ale. regul. 2. præsump. 16.

3 Et hæc est verior opinio, vt locatio ad voluntatem conducentis dicatur ad longum tempus, Dec. confil.

De Locatione in perpetuum.

QVÆSTIO VI.

1 QVÆRO, quæ dicatur locatio non ad longum tempus sed in perpetuum, & videbatur annotatum ex doctrina Bart. in l. si visus fructus, ff. de usufruct. legat. Bald. in l. 1. C. ne rei dominice, vel templo rum gl. & Bart. in l. annus, §. 1. Titia ff. de annu. lega.

2 Verus est, vt ad annos 30 gl. in §. 1. Insistit de personis, & temporal. ad. in authent. si quis tuinas, in verbo, dantur. C. de sacros. eccl. in §. perpetuum, 10. quæst. 2. Panotem in cap. nulli, de rebus eccl. non alienandis, Tiraq. de retract. lignagier, §. 1. gl. 6. num. 9. gl. in l. 1. ff. pro soc. Bald. in l. si bonis, §. si fundus, ff. de legat. 2. ubi sequitur Alexand. Bero. in d. cap. nulli, num. 35. & 36. Rodos. de rebus eccl. in princip. vers. vocabulū, num. 10. fol. 15. & iterum fol. 17. num. 7.

3 Multo magis annorum 40. vel vterius, Specula. de fement. §. 8. in fi. Card. in Clement. 2. quæst. 15. de rescript. Firm. in verbo perpetuum, & passim hodie videmus concessionem fieri ad annos 60.

Consid.

Vincentij Carocij Tractatus

4 Considerandum tamen est quod si loco aliquid in 30. annos, dicatur benead longissimum tempus, non autem in perpetuum: dicitur tamen per centum annos, & ultra, quoque pensio soluitur, Bart. in authent. quibusdamque, C. de fidei. eccl. Bero. in d. e. nulli, nu. 35. Rodo. dicens hoc in iure vetus, de reb. eccl. fol. 28. sub num. 39. per l. 1. ff. de except.

5 Bene verum est, quod si famulo conductio concedo ut perpetuo vestiat, intelligitur donec steterit cum me. gl. in l. id vestimentum, ff. de pecul. Bart. in l. in his, §. scimus, ff. solut. matrim. Post. in §. non tamen, nu. 4. In l. de satisfact. tut.

Et considerandum est quod licet hominis vita presumatur, vsque ad annos centum, l. fin. C. de sacro. eccl. hodie tamen a communiter accidentibus admodum breuior est, & vsque a 100. annis sexaginta, vel septuaginta dicitur tempus antiquum, & immemorabile, Socin. conf. 89. nu. 7. col. 1. Federic. Cort. conf. 103. nu. 2. vol. 1. Ruin. conf. 92. num. 10. vol. 4. conf. 147. num. 18. vol. 5. Crauer. de antiq. temp. par. 2. ver. absolutus, num. 21. & sequen. l. ipse, resp. 1. num. 9. de iure patron. volum. 2. Menoch. conf. 2. num. 309. volum. 2. Tiber. Decian. conf. 21. num. 26. lib. 1. late Borgnin de cil. 45. num. 23.

Cui adde, bene loquentes, Ale. reg. t. presumpt. 44. Anton. Gabr. de presumpt. cunct. 16. iuxta tamen morem regionis plus vivitur in uno loco, quam alibi, Alphan. reportat. 89. Unde si contingat casus articulare tempus immemorabile, vel antiquum, probatis annis 60. vel 70. erit a communiter accidentibus probata in tentio, & non videtur mos regionis admodum attendendus, quia vita hominis valde inordinata fecit regulam generalem sine limitatibus.

6 Quid si dicatur, ut donec solvatur pensio, locatio duetur vsque dicitur perpetua, Nicol. Mozz. de contract. de locat. ver. venio, nu. 9. c. l. 1. ff. si ager vestigialis,

De Locatione ad modicum tempus.

QVÆSTIO VIII.

1 QVÆRO in hac principali quaestione, quæ dicitur locatio ad modicum tempus. Primo loco dicendum videbatur dierum triginta, & sic vnius mensis iuxta modicum tempus. interpretatur l. C. in l. 1. §. hoc interdicto, ff. de itin. act. que prius.

Secundo loco videbatur dicendum biennium, ex text. in materia locati & conducti. in l. cum domini, ff. locat. de cuius intellectu superius vidimus.

3 Verior opinio esse videtur, ut intelligatur arbitrio iudicis, glo. in l. 1. §. quod autem, ff. de super. ficibus, & ibi Bart. Jacob. Conenn. lib. 1. quæstionum, cap. 3. num. 6. Jacob. Menoch. de arbit. iudic. lib. 2. centur. 1. casu 3. qui loquitur in terminis locati, & conducti, in super. ficatio, qui conductus in non modicum tempus, ad l. 2. §. quod autem, ff. de super. ficibus, & de rei vend. possessione, remel. 4. num. 39.

Cui adde gl. in cap. 2. in verbo non modicum, iuxta secundam expositionem de reb. eccl. non alienand. lib. 6. gl. final. in Clement. 1. eodem tit. Ioann. Andr. ad Spec. cod. tit. ver. in sexto, & hec est communis opinio, Ale. ad l. si filio, §. si vir, num. 25. ff. solut. mat. & ita passim observatur teste Dec. conf. 204. Cor. de off. 232. in nouis. Corfetti in tract. de minimis, part. 1. cri-

ca principium, Rodo. de reb. eccl. rub. quid sit, & quando intelligatur modicum, num. 14. fol. 72. Firmus in verbo modicum, Sebast. ad l. si is, qui pro emptore, nu. 97. de vicap. Sfor. Oddo, de reit. an. integrum, quæst. 27. art. 1. num. 23. Rebuff. de alienat. retum eccl. 2. num. 26. * Mandos. de communi, ad Lap. alleg. 89 num. 16. immo alleg. 80. in cap. Quæritur cum locatio, num. 1. super verbo, longum tempus.)

Declara ultra Menoch. quando præmissa iudicis et bitro relinquuntur, Card. conf. 95. post num. 4. Alex. conf. 17. num. 2. vol. 4. Mandos. de signatur. gratia super indulto locandi, fol. 67.

De Locatione in dubio.

QVÆSTIO VIII.

PVLCHRA, & notabilis est quaestio. Est facta locatio simpliciter, an in dubio erit cõfenda ad modicum tempus, vel ad longum?

Primo loco videtur dicendum ad longum tempus, quia hoc magis faveret concedenti ratione caducitatis, ut inferius dicam, & ita sentit Magon. Rot. Luca na 50. num. 7. Riman. conf. 177. num. 2.

1 Pro contraria parte facit, quia locationis appellatio ne simpliciter non venit locatio ad longum tempus, sed ad modicum, gl. in l. codicillis, §. in iustitiam, ff. de legat. 3. & hæc opinio regulariter est vera, quam tenet Alf. de iure protomis in prin. num. 26. Pinell. de bon. martin. l. 1. par. 3. num. 63. in fin. * Riminal. con. 400. numero 3.

Et facit notabile dictum Crauer. de antiqui. temporum, particul. 4. num. 923. non præsumi conductio-tem, voluisse renovare perpetuo Colon am, ed ad re- pus, cum quod hoc sit neutri partium onerosum com- mendar Menoch. de presumpt. lib. 6. presum. 9. nu. 2.)

2 Ampliatur, ut procedat etiam si per prius electa facta locatio ad quinquennium; nam simpliciter postea locando intelligitur ad alium vnicum annum, Socin. iun. conf. 1. §. in princip. par. 2. ea regul. l. buves, §. hoc sermone, ff. de verbor. signific.

3 Es quibus corollarie apparet ampliatio ad d. §. hoc sermone, ut verba intelligantur de primo actu, etiam si actus immediate præcedens contrarium demonstrat, & sentiat.

4 Fallit favore eccl. ratione caducitatis, Inl. Cl. de emphyt. quæst. 14. ver. sed pone, Alex. de Nevo, confil. 27. Bero. quæst. 14. Barbat. conf. 23. num. 27.

5 Fallit, nisi locatio simpliciter facta sit concepta, vel cum expressione hæredum, & successorum, v. l. cum verbis prægnantibus, ut quodcumque ad voluntatem, &c. ut sentit Felin. conf. 25. num. 6. qui iura declarat dictum Bald. contrarium sentientis in capitu. 1. de alienat. feud.

6 Ex prædictis postea inferitur, q. si loco tibi fructus aliquis animalis, qd parit bis in anno, vel alio- ius agri productus fructus bis in anno, quod primi tantum fructus conductori debentur, non vltra, Ale. ad Bart. in l. dotis. promissio, ff. de dot. promiss. confil. 16. num. 6. lib. 4. Fel. in cap. 2. de tregua, & pace, Nat. in Clement. 1. xpe, in princip. de verbor. signific. Curt. iun. conf. 128. lat. in l. in dubus, §. si qui, colum. 2. ff. de iur. iurando, Ale. ad Bart. in d. §. si quorum, Aot. Gabr. de legibus, concl. 2. num. 16. Cui adde, quod hec est

* est communis opinio, *la. in l. i. de iur. i. §. ob donatio. nes. num. 12. ff. solut. matrim.*

7 Quæ conclusio ultra scribentes superius allegatos declaratur, vt procedat, quando fructus alterius anni fuerit adeo præcoctus, vt colligatur infra tempus prioris, sicut frater producat fructus in anno ex natura solis, vel animalis, vt late *Tirac.* nihil tamen allegans in d. §. hoc iustitiae, num. 10.

8 Ex quibus limitatur, quod ponit *tex. ab omnib. com. mendatus* sic sine præfinitione, si de pænis, quam commendat *la. in §. curare. num. 46. de actio. quod dicendo condemnatio ad tempus, intelligitur ad decem annos, dicens hoc esse mitale, & nullibi reperiri, Bald. in l. 1. C. de postul. la. in l. 2. §. 1. num. 13. ff. de re iudica. Gomez. in §. quædam, om. 22. de act. Dec. in ca. ex literis, num. 36. de constitut. Plat. in l. oemo, in 6. C. de exact. tribut. lib. 10.*

[Et in materia terminorum in promittendo, primo attenditur iuris dispositio, cum quæ præsumitur quis se velle conformare; secundo consuetudinis quæ præualeat, si sit in contrariu: His deficientibus recurrendum est ad iudicis arbitrium, *Menoch. de arb. casu quinquagesimo tertio.*

Melius iudicem meo *Rebuff. ad l. inter illam, §. vlt. ff. de verb. sig. vbi etiam Alciat. concludit. Promittens se uiuere in diebus illis, iuxta vulgarem dicendi modum, nihil importare ex iusticiis Christianæ fidei libris. Quandoque tamen iudicis arbitrio remittitur, quæ ex consuetudine colligitur qua mente promissio facta fuerit, licet *la. in l. eum qui calceolis, ff. de verb. obligat. aliter scribat.**

Et si vendo tibi librum cum pacto, quod possis reddi bere, si non placuerit, nullo appposito tempore, intelligitur infra duos menses, & non ultra, quod si nolui, §. si quid ita, ff. de ar. edic. vbi *Veronem*, dicit esse casum singularem, & quotidianum *Alex. ad l. si qui arbitratu, num. 26. vbi la. num. 25. ff. de verb. oblig. Rom. §. §. 705. & 769. Menoch. de arb. q. 22. num. 13. Catali, de de edictis, act. nu. 32.*

Et posthabitis postulare, si simpliciter intelligitur per uos simpliciter ad tempus intelligitur ad decem annos, *Cast. in l. 1. C. de postul.*

9 Datur etiam colonus, vel laborator perpetuus, qui laborat de anno in annum, vel de quinquennio in quinquennium, *Farmia. in verbo laborator, num. 3.*

Similiter pensionem annuam quis emere potest ad vitam sine peccato usurario, habita ratione incertitudinis, habita moderatione ætatis ementis, *Boet. singu. in verbo multa, nu. 17.*

10 Datur etiam colonus perpetuus, vt dicam de effectibus locationis ad longum tempus.

De locatione sine tempore.

QVÆSTIO IX.

1 QVÆRO de notabili, & utili questione, facta est locatio sine præfinitione alicuius temporis, valobinet? Videbatur dicendum quod non, ratione incertitudinis, quæ regulatit contractum vitiat, speculat. de locat. §. 6. ver. 59. & 62. *la. in rubr. de prob. columna 73. Alex. ad l. ita stipulatus, la. grande, ff. de verb. oblig.*

2 Contrarium est verius, & censetur facta secundum

consuetudinem loci, aut locatoris arbitrio si non adest consuetudo, adeo quo locat. se potest quolibet anno in prædio rustico, & quolibet mense in urbano conductorem expellere, nisi esset conductio in contrarium, *Alexand. consil. 167. colum. 1. volum. 1. Purpur. conf. 306. num. 29. volum. 1. Miling. conf. 28. num. 34. folio 158. Borg. dec. 44. num. 76. Fernand. Valsq. libro 1. de testament. pot. §. 10. lib. num. 78. ver. regulariter tamen facit, Ant. Gabr. tit. de consuetud. concl. 1. num. 4. & 5. ponam in tit. de consuetud. Bartol. conf. 193. num. 2. vol. 1. Ant. Gomez. de contract. rub. de locat. sub num. 16. vbi dicit, quod si est consuetudo locandi domos de mense Septembris, Sancti Angeli, vel Sancti Martini, aut Pascatis, non potest ante dictum tempus conductorem expellere. facit dictum *Ioseph. Ludouic. concl. 38. illat. 49. de quo superius tetigimus.**

Postquam vidimus quid sit locatio ad longum tempus, videamus continuatur de effectibus ipsius.

QVÆSTIO X.

* NVNQVID locatio ad quinque annos, est ad modicum tempus? Vtique sic, *Riminal. sen. conf. 400. num. 2.*

QVÆSTIO XI.

* QVID de locatione octo annorum, utique ad modicum tempus, Dec. de comuni consilio 292. num. 1. Cag. ad aurb. qui rem, num. 10. C. de sacro, eccl. de comuni Riminal. conf. 142. vol. 3. *Burfat. conf. 330. nu. 49. vol. 3.*

QVÆSTIO XII.

* QVID ad nouem annos, utique ad modicum tempus dicitur, vnde non est locus caducitatis? Bero, conf. 117. in fine, volum. 1. *Burfat. conf. 154. num. 13. volum. 3.*

QVÆSTIO XIII.

1 QVÆRO, an per locationem ad longum tempus transferatur utile dominium? Primo videbatur dicendum, quod non, ex *lison* solet, ff. locat. vbi per locationem dominium non transfertur.

2 Secundo, quia dominium traditionibus transfertur, & traditionibus, C. de pact. sed locator tenetur ad simplicem patientiam, vt videbimus in tit. de eisdem, merito, &c.

3 Pro contraria parte facit, quia conductor ad longum tempus æquiparatur emphiteutæ, qui habet utile dominium, vt infra videbimus.

4 Secundo, quia locus ad longum tempus dicitur alienare, vt similiter inferius videbimus.

5 Et hæc opinio in puncto iuris est verior, *gl. in l. 2. ff. si ager vtilis vel emphy. petat. Bartol. in l. prima, §. quod sit, num. 5. ff. de superficie. Feder. consilio 123. Ca. strellin. 1. manumissiones, num. 6. ff. de iust. & iur. Alexand. in l. filiosam, §. si vir, num. 15. ff. solut. matrimo. Bald. in authent. & qui iurat. C. de bon. author. iudic. possid. Alexand. consil. 1. num. 15. volum. 4. Canon. in c. 1. de reb. eccl. non alienand. Anchar. Regent. questione 52. num. 2. pat. 2. Aret. conf. 55. Fel. conf. 25. la. in l. natura.*

Vincentij Carocij Tractatus

turaliter, num. 15. ff. de acquir. possell. in l. 1. num. 34. in l. 1. num. 39. in l. final. num. 2. C. de iur. emphyteut. Roch. de Curt. in tract. de iure patronat. in verbo, ipse, vel in aqua, num. 57. cum sequent. Gugliel. v. odo. de rebus eccles. non alienand. in princip. vor. vocabulum quoque, fol. 15. vbi tractat in massis procedere in locacione ad maximum tempus, et iur. in loca. feud. ad emphyteut. numero 48. idem qui f. pra. i. Rodoa. de rebus eccles. non alienand. quest. 6. num. 345. num. 8. Duenn. regul. 40. ampliat. 12. Soc. conf. 5. col. 2. lib. 4. Salic. in l. 1. lib. col. fin. verba prohibita, C. de reb. alien. non alienand. Angel. in §. iure, authen. de uoy alien. Imol. in Clement. 1. de rebus eccles. non alienand. conf. 68. colum. fin. Panor. in cap. ex litteris, col. 5. de iure patronat. Florian. in l. in hoc iudicium §. si conuentat, ff. commun. diuidund. Card. in cap. 1. §. donate, qualiter omni feudum poterat alienari, Alexand. conf. 68. col. 2. lib. 2. & iterum conf. 165. lib. 2. conf. 112. col. 1. lib. 1. & 115. col. 1. lib. 3. conf. 117. lib. 4. conf. 69. in fin. lib. 5. & 122. eod. volum. & conf. 117. colum. penult. lib. 4. Cor. conf. 23. circa primum. col. 1. lib. 3. Iacob. de Ian. dno Georg. in tract. de feud. in verbo, & cum pacto de non alienando, colum. 5. vers. q. xxi. vltimus, Bertran. conf. 126. lib. 2. Tiraque. retract. lignagiet gl. 14 §. 1. num. 79. gl. de Ducor. in cap. 1. quibus modis feud. amittitur, Didac. varlar. resolut. lib. 2. cap. 16. num. 2. Iacob. Menoch. de arbit. iudic. lib. 3. cent. ur. 1. casu 5. num. 1. Franc. March. de Delphinat. 45 §. par. 1. vbi etiam attestatur gl. in l. codicillis, §. si iustitia, & de leg. 1. communiter. reprobat, Boer. dec. 314. nu. 2. Hieron. Gabr. conf. 168. quest. 1. num. 3. v. in. conf. 57 & 61. v. volum. 1. Nicol. Mozz. tit. de locat. & conduc. vers. venio ad altam, num. 7. Borgen. dec. 43. num. 1. & hac est veta, & communis opinio, Suarez. in suo Thesaur. lit. ca. C. num. 199. Fabian. de Monte. de empt. & vend. par. 2. quest. 22. principal. quest. 3. om. 8. dat. in l. ex hoc iure, num. 5. ff. de iur. & iure, in l. in provinciali, §. si ego, om. 6. ff. de nou. oper. nunciat. in l. 1. colum. 3. C. de iure emphyteut. Felin. in cap. qu. iur. ecclesiasticum, col. 3. & de constit. in cap. p. iur. & de recip. Caball. milleloq. 67. par. 2. Aret. in §. adeo, col. 1. Instit. de locat. Caball. milleloq. 113. par. 1. gl. notabil. in l. quare, §. inter locatorem, lit. ca. §. ff. locat. Bald. in ca. quardam, in fine de iur. iurand. tal. in l. 1. C. de iur. eccles. in l. res, qu. num. 15. C. mod. in l. 2. num. 38. C. de iure emphyt. Felin. conf. 25. Tiraque. de iur. constituti par. 2. limitat. 14. num. 12. vbi colonos ad longum tempus perpetuos appellat, Grat. conf. 76. num. 1. volum. 1. Bullius de censibus, artic. 9. Afid. dec. 365. num. 4. R. in. conf. 380. num. 10. Vincent. de Ann. allegat. 104. num. 9.

Hinc posita in practica, & facti contingentia inferant, q. colonus ad longum tempus, conductor ad modicum fisci, vel reipublice potest incidere arbores fructiferas per cum plantatas, & quo tempore plantationis erat vtilis dominus, & imputet sibi dominus, qui rem suam sic locauit, Bald. in d. §. instituto, vbi Floria, & Ioann. de Imol. sequuntur, idem Bald. in cap. 1. quibus modis feud. amittitur, in l. §. de leg. 3. vbi Imol. & Alexand. sequuntur, Euerard. in loco a feud. ad emphyteut. vbi dicit valde menti tenendum, & d. facto habuisse in questione satis ardua, Francis Men. dec. 335. par. 1.

Et nota quia praefati Doctores non loquuntur in

omnibus arboribus, sed in seminatis, vel plantatis per cum tantum, dicunt in tit. de tencuacionibus, & de melioramentis.

- 6 Declaratur allegata conclusio, vt non procedat, quando alter inter partes conuenitum fit, Bald. in cap. l. i. re. num. 6. de ditione per gl. notab. in d. §. in iura, si quis, & committat Aret. & Faber in §. adeo, Instit. locat. Boer. dec. 234. num. 3. adde Aret. in l. §. quis ante, colum. 1. ff. de acquir. possell. Euerard. in d. l. num. 53. Contard. ad l. vnicuique, l. i. re. num. 29. C. de momentan. possessione. Fabian. in tract. de empt. quest. 23. §. quest. principal. num. 8. per l. quid si nolit, §. fin. ff. de edict. edict. Dominie in cap. Abbatibus, 1. quest. 2. Bald. in l. si domus §. si ff. de legat. 2. Soc. lit. ca. A. reg. 25. lit. re. 4. licet tribuet aliquantum, Rodoa. de reb. eccles. in princip. in verbo vocabulum, num. 6. fol. 15. vide infra, quest. 3. in fin. 4. in. conf. 23. 2. oum. 26.
- 7 Et in practica nota quando conficiet instrumentum, quod duplici modo potest extendi tale pactum. Primo sic dicendo, cum hoc pacto expresse appolito, vt talis locatio non egredietur terminos simplicis locacionis, ita es Aret. & Contard. v. supra. Alio modo si dicatur, quod non intendit per hoc, quod conductorem acquiratur aliquod dominum etiam vtile in re conduca, Euerard. in citato loco dicens hanc etiam esse cautelam, ne incidat arbores etiam per cum fatas colonos, vel conductor, vel poterunt iungi simul ad maiorem expeditionem.

- 8 Sed pone, quod locans ad longum tempus sit dominus directus tantum quid dicendum, vtique, & illud censetur translatum, Fulg. de locacione pendente quis, nam erit ibi locatur dominus directus in minime, quia praesupponit non fuisse vquam, nec vtilis, quia vtilis iam est translatum in ipsum conductorem. Responderi fortasse potest, quod constituit conductorem vtilem dominum locacione durante, non tamen in potentia locator esse prius ex his, quae not. gl. in manu missionis, §. de iustitia, & iure, in verbo dicto, vbi Bar. num. 1. Castren. num. 2. l. al. num. 14. circa medium, & simplex commoditas translata censetur, prout in vltima dicta diemus.

- 9 Declaratur secundo loco vtiliter allegata conclusio, vt non procedat in locacione ad longum tempus iurium, vt vltus fructus, appalitus gabbellarum, & similia, quia tales non sunt vtilis domini. Rui. col. 116. hunc. 7. volum. 1. Cui adde Bald. de vltus fruct. loquentem, in l. 1. num. 67. circa medium, C. de censibus per l. cum dominus, ff. de vltus fruct. Ista igitur appellatores gabbellarum, appalitus carnum, vint, multa, & simili etiam ad longum tempus non habent ius in re, prout alij, nec aliquid vtile dominium, licet multum arrogant, & iunge cum his, quae ponam infra in materia de publicanis.

Ex quibus inferunt ad materiam l. non solet, ff. locat.

- 10 Primo declaratur, vt non procedat in locacione ad longum tempus, ex qua vtile dominium transfertur, vt diximus. Vnde si queratur an ex locacione dominium transfertur, si loquamur in locacione ad longum tempus nec vtile, neque directum transfertur, si in locacione ad longum tempus, vtile tantum transfertur.
- 11 Colligitur vltimus l. illam loqui in locacione ad modicum tempus, quae generaliter, & indefinitum intel ligi potest, de quolibet dominio vtili, & directo.

Col-

- 12 Colligitur tertio, quod appellatione locationis simpliciter venit, & intelligitur locatio ad modicum tempus, quæ dominium non mutat, & hoc facit ad quest. de qua sup. an locatio simpliciter facta intelligatur ad modicum, v. l. longum tempus.
- 13 Colligitur quarto, domini appellatio in dubio veniens dicitur, ad gl. in l. i. §. qui lo perpetuum, ff. si ager vestigialis, in verbo domini, vbi Bart. & Alex. & hæc est communis opinio, c. Alex. d. col. 3. lilog. num. 1. Alex. num. 9. Hostian. num. 9. k p. numero 27. Clau. Marquet. num. 46. in l. naturaliter, §. in huiusmodio ff. de acquit. possid. Emazo. in luo Thetaur. licita D. num. 138.
- 14 Bezic verum est, quod si conductor ad longum tempus in libello affereret se dominum simpliciter, & propter id tantum, non succumbet, tal. in §. sed ite, num. 14. de act. in l. si domus, §. si fundus, num. 9. ff. de leg. 3. in l. ed. §. si possessor, §. item si nautico, nu. 7. ff. de iureiur. Felan rubi. num. 7. & in cap. ceterum, de iud. & hæc est communis opinio, Etiam in luo Thetaur. licita D. num. 137.
- 15 Cui dæ Felin rubr. de præcip. num. 10. Alexan. in l. finira, §. si de vedig. colum. 2. ff. d. damn. intert. tal. in l. i. num. 27. ff. de acquit. possid. Alex. ad Bart. in l. i. ff. si ager vedig.
- 16 Declaratur vltimus in d. Non solet, verum promissum in materia Lio nãe Daufey, ff. loc. de qua materia leparum decem de actione oneris aduent. & alibi etiam tractabimur materiam d. Non valent, pout materia fe luggeret.
- 17 Colligitur quinto qd licet verbum, solet, necessarium quandoque importet l. i. vbi Bart. quæz ill. na. C. quomodo, & quando iudex, in l. idmopendi, colum. 3. ver. f. vento ad verbum, solent, ff. de iureiur. quandoque perperuatatem l. qoi saltum, vbi Bart. ff. de leg. 3. quando tamen importat regulariter, & in actu frequenter, & ut plurimum ordinario, locatio enim ordinaria, quæ ad modicum tempus est, dominium non mutat.
- 17 Declaratur vltimus principalis conclusio, quod finita locatione vnde dominium extinguatur ex petitione conductoris, Soc. iun. consil. 63. num. 16. volum. 2. Atret. consil. 3. colum. 2. Hueton. Gabr. consil. 68. questio. 4. numerus 9.

Declaratur quarto principalis conclusio, quod licet
& conclusio longi temporis acquiritur vili dena-
tium non tamen tollit quicquid illi potuit ad beneplacitum,
vel finito tempore 10 coloniz, patiariz, pactis,
statuto, vt tradit in terminis, Soc. lun. conf. 56. nu. 12.
1. 4. conf. 6. num. 136. volum. 2. Nat. confil. 49. nu. 33.
lib. 1. But. last. vol. 3. volum. 7. volum. 3.

Q V Æ S T I O II.

SECUNDO loco quarto in hac principali questione de effectibus locatiouis ad longum tempus, ao in conductorem ad longum tempus transferatur potestio.

1. Er primo videbatur dicendum, q. non, et l. si quis ante, ff. de acquir. possell. vbi conductio, & precarium simul conuenire non possunt, quippe ex vno transferri posse finem, quod est precarium, ex alio vero transferri, quod est conductio.

§. t. verū. si ego, ubi colonum nullam possessionem habere d. l. v. et verbis generalibus negatiuis omnino affirmat, l. de viucapionibus.

- 3 Tertio pro hac parte facit l.certe, §. is qui, ff. de pie
car. vbi clari habetur, quod colonus, inquilinus, & con
ductor sunt in pignore, tamen non possident.
- 4 Pro contraria parte facit l. 1. C. de communia de vsu
capio in primis verbis, ubi, qui et conductio possident,
& cetera.
- 5 Secundo pro hac parte facit pulcher text. in l. commu
ni diuidundo, §. neque. ff. commun. diuid. vbi clari
dicitur colonum naturaliter possidere.
- 6 Tertio pro hac parte facit l. 2. C. de prescript. 22 x.
vel xlii. a. vbi conductor possidere dicitur.
- 7 Quarto pro hac parte facit l. 2. §. 1. ff. pro herede,
vbi colonus naturaliter possidet.
- 8 Pro resolutione conclusio est vetustissima, & indubita
ta q. colonus, seu conductor ad medium tempus non
potest nec ciuilitur, neque naturaliter, sed habet sim
plicem detentionem, non iolum, §. ff. de vsuap. l. si
quis ante, ff. de acquir. posses. l. certe, §. is qui, ff. de pre
ca. l. in finalibus verbis, C. de vsuapio cibus, ff. in d.
l. si quis, ante, nume 6. glo. in l. communi diuidundo,
§. neque, ff. commun. diuidendo in l. 2. ff. pro herede, in
l. 2. C. de prescript. 22 x. vel xlii. a. Euerard. in loco a
feud. ad emphyt. num. 51. Grat. conf. 31. num. 25. vol.
1. ponam latius parte vitima conclus. 4. Et casus elar
ius videtur, nec vilius in se habere dubitationem, li
cet quandoque a iudicibus minus peritis dubitatum
audierim.
- 9 Fallit in conductore ad longum tempus, qui natu
raliter possidet, gl. in l. 3. ex contrario, vbi Alexan
d. & alij, ff. de acquir. posses. l. 10. d. l. si quis ante, vbi
Alexand. num. 9. l. 1. num. 6. in l. si tu certo, §. si duob.
vehiculum, ff. de commod. Bald. in cap. querelam, in fide
iur. ciuitat. in cap. i. litera, de citationibus, in l. item,
num. 5. C. loca. Fel. conf. 23. num. 4. Alex. conf. 1. col. 3.
lib. 4. Kodoan. de rebus eccles. fol. 318. num. 2.
- Et sic in facti contingencia vidi decerni ius hac vi
li materia locati & conducti, quod ius protestandi sa
pet bonis locati ad longum tempus, competi colono,
qui naturaliter possidet, & habet vtile dominium, &
non domino directo, quod verum putarem in condu
ctore sub certa firma responsione, locus si ad medium,
vt videntur multa instrumenta, quia damnum infer
ret etiam domino. Vnde licet protestare pro suo in
teresse.

Et quod per luerationem ad longum tempus transferatur potest, est communis opinio, R. uin. consilio 136. nom. 6. vol. 1. Crot. conf. 2. num. 6. Coib. de tur. emphyt. ampliat. 3. in princip.

Ampliat, ut procedat etiam to flatoro, bannimen-
ti, & fimbriis de poſſeſſore loquentibus, quia com-
prehendunt conductorem ad longum tempus, quali-
ver & proprie fit poſſeſſor, & ſic flatu comprehen-
ſus, Bald. conf. 325. in fine. libro 1. mol in Clement.
ſepe. numc. 21. de reb. ecclie. non alienand. Alex. conf.
3. col. 3. lib. 4. conf. 1. 10. lib. 3. conf. 4. lib. 3. Barbat. po-
ſſeſſor. 8. col. 8. lib. 4. Ang. in l. quamus. §. 1. ff. de ac-
qui. poſſeſſ. Maſuer. de loc. §. item fi ille, Tiraq. de re-
tract. Lienac. 6. t. ol. 1. ad loc. 70.

Cui adde Contard, ad l. vnicam, limit. 29. C. de mo-
mentan. possid. Euerat. an loco a feudo ad emphyt. nu-
me. 30.

Vincentij Carocij Tractatus

10 Et per disceptum nota l'orfeonfult. & legislatores multasiam loquentes; quandoque enim appellant colonum, vel conductorem possessorem, quandoque non, & sic verbum possidere, si referatur ad personam, cui conveniat possessio, proprie ponitur: si referatur ad personam, cui non conveniat vera possessio, ut colo no conductori, inquilino, & tunc resolutor in simplici em detractionem, & hoc patet & iuribus pro utraque parte adductis,

11 Patet & secundo id, quod aliis dixi, quod verbum colonus, vel conductor simpliciter prolatum in lege aliqua, vel dispositione intelligitur de colono, vel conductore ad modicum tempus. Ita annuus lura superius adducta dicentia colonum, vel conductorem non possidere, quia de colono ad longum tempus intelligi non possunt, ex quo (ut dictum est) possidet, & comprehenditur a statuto de possessore loquente, dicam tamen suo loco,

Q V E S T I O I I I,

Q V A E R O tertio loco circa hanc principalem, questionem de effectibus locationis ad longum tempus, an prohibitus alienare possit locare ad longum tempus, Vtilissima sane questio in statutis, baronicois, fideicommissis, & similibus.

1 Pro parte affirmativa facit, quia alienatum non dicitur, quod adhuc in dominio manet, l. alienatus, ff. de verbis significat, sed rei locatae dominium retinens, non solet, ff. loc. merito prohibitus alienare locare poterit.

2 Secundo pro hac parte facit, quia non dicitur quid alienatum ex non usu, & qui se prius usu alicuius rei, alienate non dicitur, l. alienationis, verbi qui occasione, ff. de verb. sign. sed locator cooedat vovm, & pattenam tribuit conductori, ut videbimus in tit. de eund. merito, &c.

3 Pro contraria parte facit, quia alienationis verbum generale est l. alienationis, ff. de verb. sign. & comprehendit omnem casum, in quo dominium transfertur, & est communis opinio, Sal. in l. fin. oom. 1. C. de reb. alien. non alienan. Soc. conf. 75. oomero 2. lib. 1. Affil. in cap. 1. §. ut si libellario, oom. 30. quibus modis feud. nimitatur, R. ip. in l. fin. quæst. 42. C. de reuoc. donat. Bero. in cap. nulli. nom. 21. de reb. eccles. non alienan. Eman. in suo Thesaur. litera A. num. 138 Sed ex locatione ad longum tempus transfertur vnde dominium, ut dictum est, merito, &c. conf. 170. num. 9. volum. 1, consistorum vltim. voluntat.

4 Et hanc partem per hanc rationem tenuit Fabian, de Monte in tract. de empt. & vendit. quæst. 32. quæst. principalis, num. 8. Bald. in cap. 1. in princip. de his qui feud. dai. poss. gl. in l. si & ibi Bald. & alij, C. de pact. pign. gl. in Clement. 1. in verbo locationis, & ibi Card. verbi. vitimo de reb. eccles. non alienand. Din. Bal. & Imol. in l. codicillis, §. instituta de lega. 2. Bal. conf. 217. lib. 1. Alex. ad l. si filiofamilias, §. si vir, num. 24. ff. soluto matrim. in l. si domus, §. si fundus, ff. de legat. 1. Barbat. io repet. tobr. de reb. eccles. quæst. 1. in princip. limitat. 8. Fel. in cap. in ecclesiis, col. 30. verbi. ubi autem de constitutionibus, Dec. conf. 242. in te Traque de retract. Lignag. §. t. gl. to. num. 81.

5 Cui adde Bal. in authent. ei, qui, colum. penult. C. de populi auctoritate iudici possidendis, Alexand. conf.

1. colum. penult. lib. 4. conf. 75. lib. 1. ubi tenet maritum prohibuitum alienare, sine consensu uxoris posse locare ad longum tempus, la Conf. 129. lib. 1. Boet. decisio. 234. num. 2. Duen reg. 40. ampliat. 12. Ancha. quæstio. 32. num. 2. par. 2. attestans eas sollempnitates, quæ requiruntur in bonis eccles. alienan. requirit etiam in locatione ad longum tempus, Franc. March. decisio. 555. parte 1. Martin. confil. 53. num. 2. volum. 1. Hieron. Gabr. confil. 163. quæst. 1. num. 1. parte 1. lafin. Lussaliter, §. nihil communi, num. 1. §. si de acquir. poss. in l. 1. num. 34. in l. fin. num. 39. C. de iur. emphyt. Bero. confil. 123. lib. 1. Rodoan. de reb. eccles. non alienan. in princip. dicens esse textum optimum de iure civili in l. 1. ff. de fun. dot. & de iure canonico, in c. audientia, & ibi Abb. de reb. eccles. non alieno. Fernan. Vaf. de loc. cess. creat. tit. de testament. lac. Menoch. de arbit. lib. 1. centur. 1. casu 5. nu. 4. & hæc est communis opinio, Oñaz. Simoncell. de decet. lib. 2. tit. 6. in pæd. 2. num. 25. in fi. & ita fuit votatum per sacrum Rota ad ditorum, ut per Mohe decil. 240.

6 Quam opinionem, vel communem attestatur Castren. in l. fin. C. de reb. eccles. non alienand. 1. mol. in d. §. si vir. & in d. cap. audientia, n. 2. Aret. in §. addo. post princip. inst. locat. Veroot. io l. alienationis verbo, num. 8. de verb. sign. Alex. confil. 165. lib. 2. Soc. iun. confil. 56. lib. 2. Affil. in constitut. Neapol. lib. 3. rubr. §. in fin. Ari. Pinell. in l. 1. part. §. num. 64. C. de bon. matern. attestans gl. contrarium tenentem in l. codicillis, §. instituta, ff. de legat. 2. communiter tenebatur, Rota confil. 148. num. 11. volum. 1. Ang. confil. 145. colum. 5. verbi. quarto est videndum, Alex. confil. 6. vol. 4. & in d. §. si vir. Gozad. confil. 24. Partif. confil. 32. colum. 2. vol. 3. Tholof. dec. 320. & hæc est communis opinio Canonistarum, & Legistarum, Castren. confil. 4. vol. 1. Borg. decil. 43. num. 57. circa medium, Plot. loquens de alienatione prohibita in forensem, inter consilia criminallia, confil. 108. num. 59. Couaruo. variat. resolut. lib. 2. cap. 16. num. 2. Felin. confil. 32. Suarez. in suo Thesaur. litera C. num. 192. Iul. Clar. in pract. §. fin. quæst. 82. in verbo, statutum, Pinell. in l. 1. par. 3. num. 66. C. de rescind. vendit. Bald. nouell. ad l. 1. num. 134. soluto matrim. Affil. de accus. & inquis. cap. 25. §.

7 Declaratur allegata conclusio, ut procedat, quando locatio ad longum tempus sit alienatio improprie, non autem proprie, & in materia fauorabili, & indifferente, secus in materia odiosa, & ad alicuius penam incursum, cap. nulli, in verbo alienatione, de reb. eccles. non alien. Iacob. de Belu. in authent. de non alien. §. quia veto, Castren. confil. 25. libro primo, Soc. litera A. regul. 25.

8 Cui adde Barbat. in rubr. de reb. eccles. num. 52. Rodoan. in eod. tract. verbi. vocabulum, nu. 5. fol. 15. Cald. in cap. cum centing. da, de iur. iur. ubi prælatum non dicitur petitorius si iuratur non alienare, si locat ad longum tempus, quia hoc iuramentum intelligitur, ne contractus teoat, non quoad incutsum petitorius, late explicat Didac. variat. resolut. lib. 2. cap. 16. num. 2.

9 Ultra quem iuuatur hæc declaratio ex Clem. 1. de consangu. & affinit. de qua laf. & Dec. in l. 2. ff. de inc. omo. iud. lo. And. in cap. dispensia, de test. lib. 6. vbi constitutio penalis extenditur, non tamen eius pena, laf. io l. 2. in fi. ff. de in ius vocand. l. cum quidam, ff. de libet. & posthu. m. Corsett. io sigol. io verbo, extensio, Marfil. sing. 300. Felin. in cap. cum iohannes, num. 33. &

de fid. inst. Dec. in l. factum, §. in penalib. ff. de reg. iur. Bero. in cap. nulli, numero trigesimo secundo, de rebus eccles.

Ex qua prima limitatione cotollarie infertur ad multa. Primum est, quod iuramentum appositum super aliquo, quod potest accipi stricte, & large, & negative apponatur, intelligitur appositum a re iura propria significatione ipsius verbi, & ad exclusionem alicuius potest, vel incurtus, ad intellectum cap. ad nostram, de iur. iur. tes. notabilis in c. clericus, eod.

7. Secundum est corollarium ad materiam l. fin. C. de iure emphyt. quod emphyteuta an incurrit penam illius legis locando ad longum tempus, dicam citu, de iure emphyt. tertium est corollarium, ut maritus possit locare bona uxoris, licet alienare non possit, ponam in tit. de iur. dot.

8. Declaratur secundo allegata conclusio, nisi sit dictum, & appositum, ut intelligatur reuocata de tricenno in tricennium, quinquennio in quinquennium, & sic de singulis. Posui supra de locatione ad longum tempus, q. 4. vel tot sint locationes quot anni, ponam in tit. de multiplicatione contractus.

9. Declaratur tertio allegata conclusio, ut fortius, & multo magis procedat, si io locatione ad longum tempus sit appositum pactum, ut nullum ius transeat in conductorem posui sup. in q. 1.

10. Declaratur quarto, ut non procedat, quando legis ratio cessaret, vel lex careret ratione, & esset iniqua, vel esset ius singulare, verba Bald. in auctor. qui, col. penult. vers. vltimis quæ 10, C. de bonis auctorit. iudic. possidentis, ponens exemplum, si prohibeantur alienari bona ecclesie, quod ratione caret.

11. Vnde in hoc est diligenter animaduertendum, videbis statuta prohibentia alienari forentes, videbis fideicommissa, & testatorum voluntates prohibentia alienari extra familiam, poterit in istis casibus fieri locatio ad longum tempus, & considerabis rationem, & equitatem, si materia est fauorabilis, si odiosa, attendetur mens prohibentis, ratio pto capitalis, & sic de singulis, ad materiam §. diu. ff. de leg. 1.

12. Declaratur quinto, ut non procedat, quando locatio esset facta ad modicum tempus, cum clausula ad renouandum, Bald. in l. voluntas, C. de fideicommissis.

13. Declaratur sexto, ut colonus partiarus possit fieri locatio ad longum tempus, Bald. in c. 1. §. at si libellario, quibus modis feudum amittatur.

14. Dices Colonus partiarus est socius, l. si merces, §. vis maior, ff. locat. & dicam latius suo loco, ergo dominus l. prima §. primo. ff. pro soc. & ita sensu Bald. in l. prima, C. de fructibus, & lit. es penf. consilio 302. libro 1.

15. Respondetur, quod non est proptio socius, Bald. in l. certi iuris, C. locat. & sic Corollarie infertur ad duo, Primum est, ad l. si merces, §. vis maior, ut non sit proptio socius, & in omnibus, quod probant illa verba ibi, quasi iure societatis.

Secundum est, ut in socium transferatur dominium, procedit in proptio socio, secus in partiaro, & improprie ad l. 1. §. 1. ff. pro soc. [In contrarium est communis opinio, Petra de fideicommissis, quæ 8, sub nume. 96. l. mlt. 3.]

16. Notandum tamen est ad id, quod superius dist. q. 1. declarat, 1. & in hacmet quæst. de pacto appposito in lo-

catione ad longum tempus, ut nullum ius transferatur in conductorem, quia incommoditas illa fructuum non petendiendorum pro vera habetur alienatione in materiam prohibita alienationis, quod procedit, & verum est, nedum in bonis ecclesie, sed aduenturum re spectu patris, minorum, & omnium quorumcumque, Bald. in auct. hoc ius, columna 1. C. de facio, eccles. ex caput, consilii summo, de reb. eccl. lib. 6. & Clem. Monasteriorum, eodem tit. Nequitur, & commendat Fabian. de empt. & vendit. quæ 3. in fine, quartæ quæst. principalis, ex Canon. Abbatibus, 12. q. 3. & 10 Clement. exiuit, §. potest de verbor. signific. Paris. in consuetud. §. 41. quæstio octaua, Couarr. varar. resolut. libro secundo, capitulo decimo octavo, numero primo, prope medium, qui loquitur tanquam in bonis ecclesie alienati prohibitis.

Adde generalius loquentes Cuman. in d. §. instituta, lect. 2. l. inf. consilii 94. col. finalis, lib. 1. vbi clare loquitur Pinell. in l. 1. par. 3. numero 64. in fine, C. de bonis matrem. confirmatorem es tegu. test. in l. Scelus, & Augerius, ff. ad leg. Falc. in l. si vno, ff. locat. & effectus, nō verba considerantur, Simone de decret. 2. tit. 6. in specul. §. nrm. 24. [Bald. in c. 1. in prin. num. 7. vers. quæto modo, de prohib. feud. alienat. per Federic. in c. 1. in prin. num. 23. de feud. Alex. consilii 6. §. nume. 4. volum. 2. l. inf. consilii 94. col. 2. vol. 2. Riminald. iun. consilii 351. volum. 3. Rodan. de reb. eccl. q. 6. pag. 145. num. 6. Prior. consilii 19. oim. 63. Petra de fideicommissis, quæstio 8. numero 95. vbi reprobatur distinctionem, laion. consilii 94. volum. 1. ne 1.]

17. Si tamen locatio ad modicum tempus fiat potentior, perinde indicatur, ac si esset ad longum tempus. Molina Hispan. de primogenitura Hispania, parte prima, libro 1. caput. 1. num. 29. Vincent. de Anna, & in addit. sing. 325.

[Declaratur vltimis, ut prohibitis alienare possit facere permutationem aliusuius fundi ad centum vel mille annos, ex hoc enim contractu oritur solum personalis obligatio. Petra de fideicommissis, quæstio octaua, num. 100.]

Potest etiam prohibitus vendere fructus Bero. ita limitans, consilii 33. num. 23.]

Q V Æ S T I O IIII.

Q V A R T O loco succellue in hac principali quæstione de effectibus locationis ad longum tempus quæro, an prohibita venditione dicatur prohibita locatio ad longum tempus, & est quæstio pulchra, vtilis, & sæpe in facto occurrat, ut dicit Fabian. de emptio. quæstione princip. numero vndecimo, & pro parte affirmatiua facit, l. prima, ff. de rerum perm. & l. fina. C. de ecur. libro 10. vbi ponitur contractus emptiois, & venditionis, uti diuersi ab alijs contractibus.

Secundo ad idem facit capitulo finali, de accusacionibus, & capitulo primo, de excessu prelatatum, libro sexto.

Pro contraria parte facit primo, l. statu liberi, §. quoniam, ff. de statu liber. vbi venditionis appellatione venit omnis contractus, per quem dominium transferatur, sed per hanc locationem vtile dominium transferatur, merito &c. & hanc l. dixit singularem, & non esse alibi Bald. sing. 56.

Vincentij Carocij Tractatus

3 Secundo ad idem facit l. si cui, §. in venditionis, ff. quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur.

Tertio ad idem facit cap. 1. de contract. inter dominum, & emptorem, in vltibus feud, vbi laius loquendo omnis alienatio continetur.

4 Et hæc opinio est verior, communis, & recepta glof. in d. §. quinius, & in d. §. venditionis, Cyn. in l. 2. C. de vscap. pro emptore, in l. 2. C. de iure emphy. & per l. 2. in 2. responfo, ff. de dot. pr. legat. in l. si ego, §. inter dū, ff. de publ. l. off. quæstio, habbatia 8. Viterbiensis, Bald. in auth. ei qui colum. antepenult. vericūlo quæto vltierius, C. de bonis autoritate iudic. possidendis, Ale sand. consilio 1, columna 4. libro 4. Firmian. de Cabelhis, quæst. finali, 4. quæst. principali, dicens hoc valde vtile, & singulare, la fin. l. h. enlum. 24. quæst. 4. C. de iure emphyt. & consil. 29. columna 1. volumine 1. reputans hoc valde vtile, & singulare, Dec. consil. 104. Rip. in l. si ius fam. §. diui, ff. de legat. 1. 7. itaque, de re tract. Lignagiet. §. 1. gl. 14. nn. 82. Diaz. reg. 239. Mozz. de contract. de empt. & vendit. in principio numero 26. Quibus adde in materia bene loquentes, Boer. decif. 234. num. 2. Fabian. de empt. & vendit. quæst. 2. principal. Cin. in l. final. C. de rebus ecclie, non alienand. Bald. in cap. si clientulus, de alienat. feud. in l. 1. C. de rerum permutat. in l. voluntas, C. de hiecommissis, Abb. in cap. 1. de his que sunt a maiori parte capituli, Bartol. in l. final. §. in computatione, C. de iure delib. erandi, Aret. consil. 124. colum. 2. scribentes ad l. si ius fam. §. diui, ff. de legat. 1. vbi Bart. quæst. 8. Alesan. numero 21. la fin. l. lectur. num. 106. in 2. lectur. num. 143. Ferdinand. Loazer. num. 97. Crott. numero 113.

5 & hæc est communis opinio. vbi per Rip. num. 100. Diaz. reg. 11. 127. Ioann. Bacch. singul. 4. Bal. in l. cum h. §. si cui, ff. de transact. vbi tenet hoc verum de stricta significatione, scilicet de interpretatione, Cora. consilio 166. volum. 2. Castrenf. consil. 177. Dec. consil. 660. numero 8. Bald. consil. 336. num. 2. volum. 5. Nouell. regul. 227. Socin. consil. 41. colum. 1. volum. 1. Alciar. in d. §. diui, quæst. 8. Viui. lib. 2. opus. 278. in testatore loquens, per l. parer. §. fundum, ff. de legat. 2. gl. in l. 2. C. pro emptore. et quibus postea inferuntur collariæ multæ.

6 Primum est. Sicut ex venditione debentur laudemia, pariter ex locatōne ad longum tempus, Specul. in tit. de locato, §. ounc aliqua, verfic. 123. Imol. in cap. potuit, colum. 9. de locatio. Alexan. consil. 68. colum. 1. volum. 1. Tiraq. de retract. Lignagiet. glo. 14. §. 1. sub num. 81. Cui adde Aleand. consil. 165. colum. 1. lib. 1. Imol. consil. 68. Crauet. consil. 337. num. 10. & 33. 2. volumine 3. Boer. decif. 234. num. 1. in fine, qui in hoc melius, & contrarium concludit. Apostilla ad Alesan. consil. 119. lib. 3. Cabbal. milileq. 213. par. 1. attellans superius allegatos contrarium tenentes male sensisse, & consoliuit. idem tenet Crauet. consil. 358. volum. 5. Borgn. decif. 45. sub num. 65.

7 Secundum est, quod sicut in venditione habet locum retractus, ita in locatōne ad longum tempus, dicam suo loco.

8 Tertium, quod singularis successior tenetur stare colono ad longum tempus, pariter dicam suo loco.

9 Declaratur primo loco allegata conclusio, vt non habeat locum, quando in dispositione venditionis est facta mentio pretij, quo casu ad solam ventioneem restringitur, cum emptio pretij arguat solam venditioem,

nem, vt late superius dist. de similitudine locatōis, qualitate prima, vbi videre placeat. Addo summam Angel. in verbo emphyteusis, numero 10. dicens hoc notabile.

10 Declaratur secundo, vt procedat io materia fauorabili, vel sui natura non restringibili, scilicet si materia sui natura vel odiosa, vel restringibilis.

Hinc in decreto iudicis, vel sententia in bannimentis penalibus in aliqua Bulla, vel Motu proprio in statutus non venit locatio ad longum tempus, nec similis contractus, per quem dominum transferatur, stat. in l. alio, num. 11. ff. de alimen. & ciba, leg. vbi distinguit, aut profertur a testatore, aut a iudice.

Primo casu comprehenditur, secundo casu non, Bal. in l. voluntas, C. de hiecommissis in l. si cui, §. sed si permiserit, ff. quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur in l. 1. C. quando prouocare non est necesse, Fab. de empt. quæst. 2. limitat. 3. nume. 5. Diaz. regul. 227. Bart. in l. qui duob. ff. de falsi. Frane. in cap. 1. de excof. praelat. lib. 6. Specul. de empt. & vendit. §. nunc dicendum, alias dicendum, alias videndum, num. 2. 3. Abb. in cap. 1. de rebus ecclie, non alien. l. ibet. Decian. consil. 59. col. 1. vol. 1. sub declarando tamen uel ex communis vsu loquendi, vel ratione publicæ utilitatis, vel ex identitate rationis, vt colligitur ex sequentibus declarationibus, Alex. consil. 76. libro 5. Cabbal. milileq. 94. num. 2. in fin. probaturque hæc declaratio ex tex. nota bilis, in l. §. pupillorum, §. si prator, & ex l. magis puto, §. ne pailam, ff. de reb. eorum.

11 Declaratur tertio loco, & est vtilis declaratio, quod multa sunt inpositenda in hac prohibitione, causa, sue ratio, res, commercium, persona, publica, vultas, &c. Si enim inuitas ratio, vel impletur causa, fit extensio, alias nonni prohibetur res, vel commercium ipsius, fit omnimoda extensio, si prohibetur persona tantum, non fit extensio prohibito, respicit publicam utilitatem, fit extensio, licet materia sit odiosa, vel alias restringibilis, Similiter si verba sunt intelligenda ex communi vsu loquendi, ille est attendendus, alias a proprietate non est recedendum, nisi ex causis prædictis, pariter si effectus est considerandus, fit extensio, alias non, ita de facili, & hæc omnia bonus iodem arbitrabitur, & considerabit, & multa iura considerabuntur, Bart. post Iacob. But. in l. in quorum, ff. de pign. Bal. in cap. 1. de feud. alien. in l. fin. ff. de cond. ob caus. & colligitur ex longo discursu per Fab. de emption. quæst. 2. princ. a no. 10. vique ad 21. la fin. in l. numero 65. C. de iur. emphyt. Rodos. de rebus ecclie, in principio, in verbo alienatio, num. 8. Castrenf. consil. 175. in principio. Bologn. consilio 25. Ioan. Bolog. consilio 11. numero 70. But. lat. consilio 149. nu. 11. volum. 2. Mozz. de empt. & vendit. in principio, num. 34. Paris. late consil. 82. vol. 3. quem videas, Ale. in l. alienationis verbo, numero 8. ff. de verb. oblig. sign. late Soc. iun. in l. Gallus. §. & quid si tantum, num. 4. §. ff. de liber. & posth. vbi attendit rationis identitatem, vel diuersitatem, siue materia sit fauorabilis, siue odiosa, Fel. in c. fin. num. 5. de acq. Soc. reg. 398. littera P.

12 Est notandum est, quod in presentia indagatione sunt duo iura singulariter, & valde notabilia circa coniecturam mentem disponentis, vel prohibentis, quæ attendi debet, l. hoc modo, ff. de condit. & demonstratio, aliud est, locans res emptas non videtur legare alio titulo parata, l. item legato, §. item interdict. ff. de legat. 3. quæ eccle.

salutem dicit Rom. l. iij. §. 6. 14. Castren. Confil. 16. Ber. in cap. nulli, num. 39. in h. de p. car.

12. Declaratur quarto loco vbi supertius allegatos, nisi in locatione ad longum tempus, vel alio simili contractu sit tractata eorum, & determinata forma, Bal. in c. 1. in fin. de feud. alien. Felin. late materiam ponens in cap. fin. num. 6. de accul. Socin. in materia regulam ponens in tractatu fallentium in l. i. §. num. 39. i. uoc. iun. ad l. Gallus, §. & quid si tantum, num. 47. ff. de lib. & posthum. quæ sunt bona, & vitia loca in materia, nec a modernis, (vt viderim) allegata.

13. Ex quibus habes ad intellectum, l. i. titu lib. 1. §. quintus, ff. de statu lib. l. i. §. venditionis, ff. de quibus mod. pign. vel hypotheca soluitur. Et vltra supertius adductos, vide Hortoman. in comment. verborum iuris, in verbo emptio, §. primo, Alc. in l. alienationis verbo, numero 18. ff. de verbo. significat. Alphan. reportat. 144.

14. Ex quibus habetur sexta declaratio vltra alios, vt dispositio illarum legum procedat de iure antiquissimo ante inuenta nomina alijs contractibus, quibus addde l. i. in l. iur. gentium, in principio, numero 7. ff. de p. car. & adde bonum textum in l. veteres ff. de ac. empri. vbi veteres verbo, venditionis, & emptiois pro mutue videntur, & subdit in l. sequenti idem esse in locatione, & conductione. sed Hortoman. in comment. verborum iuris, in verbo, emptio, legit, id est, & sic appellatione venditionis venit locatio hae expositione attestata, Anton. Burgo. in cap. final. num. 25. de empt. & vendit. Socin. i. uo. confilio 73. numero 10. confilio 119. numero 23. libro secundo, Caball. de iur. §. 1. num. 5.

Et ex prædictis limitationibus patet facilis responsio ad contraria.

QVÆSTIO V.

1. QVINTO loco lo hac vili materia de effectibus locationis ad longum tempus quæro, an dispositio l. fin. C. de iur. emphyt. procedat, & habeat locum in contractu locationis ad longum tempus, & conditor ad longum tempus alienando irrequitito domino cadat iure suo. Et pro parte negatiua facit, quia in penalibus, & odiosis non fit extensio, immo restringi debent, l. cum quidam, ff. de lib. & posthum. cap. l. i. titu, de elec. lib. 6. regul. odia, eod. lib.

2. Secundo pro hac parte, & proprius accedendo facit, quia pena privationis non habet locum, nisi lex expresse dicat, §. cum igitur, authen. de non deligendo secundo subentes, oot. glo. in cap. final. vbi a b. de iure patronatus, late Jacob. Menoch. de arbit. iud. capitulo 175.

3. Tertio pro hac parte facit text. in l. si quis, §. dicitur Marcus, ff. de religiosis, vbi licet b. res delinquat prohibendo testatore funeri ab eo, quem testator elegerat, tamen non ponitur ratio, quia pena in heredem statuta non est, per quem textum dicit Bald. in l. 3. in princip. C. de episcopo, & cleric. quod pena non habet locum, nisi in casibus a iure expressis, licet aliquod lex fieri prohibeat, & sic actus in se illicitus non potuit lege non disponente, vt ibi Accurs. notat.

4. Pro contraria parte facit text. in materia privationis notabilis, in c. 1. §. postea, ver. sed quia natura, &c. quæ fuit prima causa beneficii amittendi, vbi Bald. di-

cit esse textum meliorem de iure, quod vbi agitur de pena privationis alicuius iuris, licet sit extensio, Commendat Salic. in l. 3. col. 10. C. de notariis, Alexand. in authent. non licet, C. de lib. prestat. in l. cum in l. i. col. 1. §. si solut. maritum.

5. Secundo pro hac parte facit text. notabilis in l. 6. v. or, §. 1. ff. de aduic. vbi ad imponendum penam viori propter adulterium sit extensio ad uxorem de facto, quæ nullo modo potest vera v. or appellari, licum hic statui, §. penult. ff. de donat. inter virum, & uxorem, Commendat pro valde notabili, Aret. in c. i. in l. 4. not. b. de probat. gl. notabilis in l. i. cetera, §. sed & si quis, ff. de lega. 1. vbi Alexand. & Ioan. de Imol. commendat, & sequuntur.

6. Tertio pro hac parte facit text. in l. 2. in §. quod si euraiores, & in §. quod si decesserit ad Testuluu. quæ iura ad hoc propitium valde commendat Aret. in cap. translatæ constitution. in cap. final. col. 2. & recipit.

7. Quare Fulgos. confilio 140. pro euidencia tenuit, quod dispositio l. fin. C. de iur. emphyt. procedat in conductore ad longum tempus, & hoc ex §. adeo, l. instituit. locat. vbi emphyteus perpetui locatores appellantur, & ibi similiter Imperator refert se ad iura Codicis loquentia de iure emphyteut. quod dictum valde sollempne appellauit l. i. in d. l. fin. numero secundo, dicens, quod est magnum dictum, si verum est, & corrupte allegat confil. Fulgos. in ordine 140. Viui. opin. 117. sequitur etiam Nat. confilio 114. numero secundo, Dec. in authent. qui rem, C. de sacros. eccles. Ruin. conf. 165. num. 30. lib. 1. Beron. conf. 107. vol. 1. Burfatt. confil. 23. num. 11. Aret. confil. 35. col. 5. Roland. reputans hoc notabile, confil. 51. numero 18. volum. 2. Rodon. de rebus eccles. fol. 524. ver. his sic dictis, cum, & hoc valde commendat pro extensione.

8. Alexao. confil. 104. vol. 3. dicens hanc esse communem opinionem, & confil. 165. num. 2. vol. 2. Bald. conf. 415. vol. 1. Dec. conf. 104. l. i. in d. l. fin. num. 112. Ruin. conf. 140. num. 6. vol. 1. Papien. in forma fictus, gl. 1. in proc. l. i. Clar. in §. emphyteus; quæst. 19. & magis communem dicit Corbol. de iur. emphyteut. ampliatione 35.

9. De quo tamen dictum valde dubitauit Crauet. de antiquit. tempor. part. 4. oim. 147. cum multis sequentibus, & potissimum ratione, quia in penalibus non fit extensio, nisi lex expresse dicat rationibus supertius pro vna parte adductis, & hæc est communis opinio, l. ad locum quidam, num. 23. ff. de lib. & posthum. in l. i. ff. de i. uo vocando, Viu. lib. 1. opin. 108. ac opin. 94. post medium, Ermao. in suo Thesaur. l. i. §. 241. & hanc opinionem tenuit Dec. confil. 264. num. 3. dum dicit, quod dispositio l. fin. non procedit nisi in contractu emphyteutico, non in alijs, & hæc videtur veterior opinio, Alphan. reportat. 517. & Ro. in vna causa die 20. Februarii 1570. in manuscriptis.

10. Declaratur, vt procedat in conductore ad longum tempus, secus, in conductore ad longissimum tempus, vel in perpetuum, & na vere loquitur Fulgos. in allegato confilio.

11. Declaratur vterius in conductore ad longum tempus, vel magnum tempus, prout alij dicunt l. i. perniciet sub aonua præstatione, & maxime in colono, vel conductore Principis, vel Ecclesie ex l. 2. C. ne rei domini ce, quam singularem ad hoc propositum dixit Batt. in

Vincentij Carocij Tractatus

Sed nunquid locatio ad vitam locantis, vel conducentis dicatur perpetua, vel habere naturam perpetue locationis. Vt sciebatur dicendum, quod non, et i. iubeamus, §. an. C. de sacros. eccles. & ita tenet glo. in cap. 2. in glo. 1. de his, que sunt a maiori parte Capituli. sentiens concessioem factam a clerico ad vitam, non esse suam locatorem solennitatem perpetuam alienationem. 10. Andr. in cap. tua, col. tit. Uldrad. consil. 226. col. 2. Federic. de Senis, consil. 12. Canouille in cap. 1. de rebus eccles. lib. 6. imol. in cap. 3. de his, que sunt a prelatu, Socin. consil. 73. colum. t. vol. 3. tal. consil. 73. col. 4. vol. 3. Callador. decil. 5. in fine, de privileg. & cum hac opinione referendo cum ultimo loco reuideri vbi dicit Anton. Gabr. de locatione conclusionem secundam.

Contrarium est verius, glo. in l. 1. ff. pro soc. & in ca. no. ex enim §. perpetua, l. 1. q. 2. & in c. no. de rescript. lib. 6. Socin. consil. 15. colum. penult. volumi. 1. imol. in cap. tua, col. 2. de his, que sunt a prelatu sine consensu Capituli, & in cap. possessiones, circa med. ver. viterius sciendum, de rebus eccles. non alienand. Federic. de Sen. consil. 143. Lapus allegat, 3. t. Abb. in ca. 2. nn. 6. de his, que sunt a prelatu, in cap. quomodo, in fine, de decimis, Bald. in cap. fin. de constitutionibus, Ioan. Andr. in regulas, qui tacet, quest. 3. de regulis iuris, Mercat. Boer. decil. 234. gl. notab. in canon. possessio nem, t6. quest. 1. Alexand. consil. 119. lib. 3. Couarrun. variaz. resolut. lib. 2. cap. 16. num. 3. Alesand. ad Bart. in l. in hoc iudicium, §. 1. littera F. ff. com. diuidun. vbi pactum in perpetuum est punitur, id est donec viuat, & consil. 59. vol. 5. vbi pro toto tempore conditoris, la. Cin. l. si non forem, §. si centum, num. 9. ff. de condit. indeb. Pontan. de spol. libro secundo, numero 137.

Sed facere videtur hæc ratio, nam quoties quid est dubium, & incertum, præsumitur perpetuum, l. sufficit, vbi la. in 2. notab. ff. de condit. indebit in l. 7. §. ex contrario, colum. 4. num. 1. §. ff. de acquir. possell. Dec. consil. 472. col. 3. ver. & in dubio, Alexand. consil. 216. colum. fin. lib. 7. Felin. in cap. ex literis, colum. 7. & ibi Dec. col. fin. de testibus, latè Tiraq. de retract. conuent. §. 2. gl. t. nu. 39. Iacob. Menoch. de arbit. iudic. quest. 69. num. 10. sed tempore mortis nihil incertius, l. t. ff. de condit. & demonstr. mortuo, & c. late gl. fin. in capit. fin. de rescript. lib. 6. dicit singul. Alber. de Albert. singul. 149. & hæc est communis opinio, Hippolit. Riminald. consil. 241. num. 9. & 59. volum. 3. 234. num. 164. volumine secundo, Bursat. consilio 330. numero 76. volum. 3.

De Locatione simpliciter facta.

QVÆSTIO III.

SED non inutilis erit inuestigatio, Apparet instrumentum locationis ita conceptum. Locavit ad longum tempus. Sempronio, quomodo intelligatur, an ad decem annos præcise, vel ad vitam conducentis. Prima facie videbatur dicendum ad fauorem locatoris, & sic vtile declarare, & interpretari possit, quomodo velut factam esse locationem, ex l. quoties idem sermo, ff. de regul. iuris, & in materia locati, & conducti ex l. si vno, §. principio, ff. locat. l. si stipulatus, C. de viciis, l. insulam, ff. de præscript. verb.

Contrarium verius videtur, quia in contradiis, verba intelliguntur contra proferentem, l. veteribus, & ibi la. ff. de pact. Vnde imparet sibi locator, qui legem aptius non dixit, nisi finis in Ecclesia, in qua semper minus damnosum iudicatur, vt suo loco dicam. Vidi etiam in facto, quod fuit considerata qualitas personarum, & loci, si alius fuit locatus, quomodo, cuius situationis, & sic index a bitrabitur.

Similiter est facta locatio ad vitam simpliciter, an intelligatur locanti, vel conducentis, & vtrique in facti consuetudine videri resolutum ad vitam conducentis, ex regul. d. l. veteribus, & occurrit sepius in famulo, qui promittit seruire in vita vtrique ipsius famuli, non domini, ita vt eo mortuo cogi possit per heredem, nisi aliud apparet, multo enim ex aliquo respectu voluit seruire, & tenentur vni, non alij.

De Locatione de nouennio in nouennium.

QVÆSTIO IIII.

QUÆRO, an locatio facta de nouennio in nouennium sit ad longum tempus. Videbatur dicendum quod non, quia nouennium in se non est longum tempus, vt superius visum fuit, & sic potius videtur plures locationes, quam vna, & ad longum tempus.

Contrarium est verius, Cardin. in Clemens. 1. §. 1. de rebus eccles. non alienand. Faber. in §. item finitur, Institut. de usufruct. Aret. ad l. si quis ante, colum. 1. ff. de acquir. possell. Alexand. consil. 226 §. lib. 2. & consil. 104. num. 6. lib. 3. Felin. in cap. que in ecclesia, num. 87. de consil. la. in l. manumissiones, nu. 7. ff. de instit. & iure, Soc. consil. 69. num. 8. lib. 1. Curt. de feud. par. 4. num. 92. & hæc est communis opinio, Ari. Pinell. in l. 1. part. 3. C. de bon. matern. Eman. in suo Thesaur. lite t. C. num. 199. immo alienatio appellatur, Alexand. consil. 68. lib. 1. Aret. consil. 3. Barbat. in rub. de rebus eccles. colum. 5. Caball. milleto. 557. in fin. part. 2. glof. Paris. titu. t. §. 14. numero 36. Vincent. de Anna. fin. gu. 315. & de communi Eugenius consilio 24. numero quinto.

Ampliat hanc conclusio, vt procedat, & idem sit, si fuit pactum, vt de quinquennio in quinquennium, quia hæc duo simul iuncta faciunt longum tempus. Lapus allegatione duodecima, & ibi latè Mandol. in addit. Tiraquel appellans locationem iro fraudem, de retract. libro secundo, numero 11. Mandol. super induito locandi, Cels. Vgo in clausulis contractuum, in verbo ad renouandum, allegat Barro. in l. si finis, §. si de vestigalibus, §. de dam. infect. & si Bald. contrarium velit in l. voluntas, columna prima, versicula illud certum est, C. de fideicommissi. Alexand. consilio 68. libro primo, & consil. 165. libro 2. & sic clausula ad renouandum isto casu nihil operabitur, & præsumetur in fraudem, Din. in l. codicillis, §. instituto, ff. de leg. secundo, Vgo in tract. clausu. contrac. in verbo finito quinquennio, Ant. Padil. in l. quoties plures, num. 8. ff. de legat. 2.

Et talis locatio non valet, dum sit de bonis ecclesiasticis, sine euidenti utilitate Ecclesiæ, & solennitatis requisitis tanquam in fraudem legis, & contra formam Paulinæ Card. in Clem. 1. quest. 7. de rebus eccles. Alexand. consil.

conf. 165. colum. 1. vers. secundo adducitur. Mar. An-
gustol. conf. 99. num. 5. bona apostilla ad Abb. in cap.
tua nos, nume. 11. de eccles. edificand. Riminald. iun.
conf. 334. num. 4. 6. t. 60. & t. 66. volum. 3. Franc. Bec-
conf. 33. nume. 15. lib. 1. & hæc est communis opinio.
Eugen. conf. 14. num. 5.

Quid si locatio fiat ad tempus intra nouennium?
Vtique dicitur ad modicum tempus, & non habet ius
in re, nec requiritur aliqua sollemnitas, & est simplex
conductio. Armill. in verbo locatio, num. 5. ubi non re-
quiritur aliqua sollemnitas requisita in bonis eccle-
siæ, vel alijs ad longum tempus. Rot. dec. 1. de locat.
in noui. Soc. conf. 32. in 1. dub. volum. 1. Mandos. in
pract. commissio. commiss. 2. in verbo locutionem.
Castren. Conf. 4. volum. 1. Borgen. dec. 43. num. 17. de
dec. 44. num. 45.

Hinc verum est, quod in materia Paulinæ si locatio
fiat ad solum triennium, cum pacto renouandi ad aliud
triennium a die finitæ primæ locationis, non valet ut
in fraudem legis Ioann. de Arn. singul. t. 66. dicens sc-
pius in facto euenire, & esse notatu dignum, & hæc est
communis opinio Borgen. dec. 43. numero 7. & ita
fuit sæpius iudicatum. Rebuff. in compend. alienat. re-
rum ecclesiasticarum, num. 8. t. 1. conf. 94. volum. 1. Ca-
ballin. millicloq. 160. par. 1. Meuz. conf. 90. num. 26.
Rodo. de rebus eccle. rubr. de fruct. ecclesiasticarum, num.
15. & 16. Alex. conf. 17. num. 1. volum. 2.

Ampliat utraque alios, ut procedat etiam si dictum
sit, ut nullum transferat dominium, quia commodi-
tas fructuum in huiusmodi casu pro vera alienatione
habetur. Bald. in authent. hoc ius porrectum, colum.
2. vers. 6. de sacros. eccles. Fabian. de empt. & vendit.
quæst. 4. principia. vers. circa testium, Caball. millel.
160. num. 3. par. 1.

Limita aliud esse si fiat de nouennio simpliciter,
sed cum pacto de renouando ad aliud nouennium, &
sumus in fuita locati, saltem per aliam vicem, & con-
currere diuturnitas longi temporis, vt per Rimin. conf.
136 & idem de quinquennio cum pacto de renouando
ad aliud quinquennium, Rimin. conf. 400.

De Locatione collata in voluntatem conducentis.

QVÆSTIO V.

Quæro quinto loco in hac quæstione, an lo-
catio collata in voluntatem conducentis sit ad
longum tempus, & videbatur dicendum quod non,
quia de facili voluntas mutatur, & nonquam homo
in eodem situ permanet, vt autem, autem de non
alienand. bona glo. in princip. Institut. de iust. & iur. ad
idem tex. in l. diuisi fratres, ff. de iure patronatus, ubi mu-
tatio voluntatis de facili præsumitur in cap. eum ces-
sante, de appell.

Pro contraria parte facti, quia voluntas durare præ-
sumitur l. cum, qui voluntatem, ff. de probato. l. cum
hic status in sui princ. ff. de donat. linc. virum, & vxo-
rem, cap. maiores, de baptisate, quod procedit etiam
si sit elapsum longum tempus, l. an l. incensum per il-
lum tex. in 3. nota. C. de testam. not. in l. 1. C. de ser-
uis fugit. lare Ale. regul. 2. præsump. 16.

Et hæc est verior opinio, vt locatio ad voluntatem
conducentis dicatur ad longum tempus, Dec. confil.

204. in fin. Soc. iur. conf. 63. num. 3. lib. 2. Mart. Laud.
in repetit. rubr. ff. de rei vendit. num. 5. Att. Pinell. de
bon. matern. l. 1. in par. 3. sub num. 63. prope finem ex
regul. l. sufficit, ubi Bart. & las. ff. de condi. ind. l. iur-
is peritus, ff. de excusatorum, Dec. conf. 472. Alex.
conf. 16. lib. 7. pulchre Fulg. conf. 140. in principio
Herculan. de cautio. de non offendend. cap. 9. num. 24.
ponam in tit. de rebus eccles. & latius in tit. de beneficia-
cio, & ad contraria patet responso pet. adducta pro
oneraria parte, quia præsumitur durare, nec in dubio
voluntatis mutatio præsumitur.

Sed pone his visum, quod reuera mutetur volun-
tas conducentis in breui spatio, quod concernit medi-
um tempus, dicitur amplius locatio ad longum
tempus? Ecce ita vidi responsum, quod attentis primo
diali voluntate dicitur ad longum tempus, & a re-
gula, quod a primordio tituli possessor ponatur euen-
tus, de qua supra vidimus, sed attento c. c. tu postea se-
cuto nō gaudebit amplius beneficio locationis ad lon-
gum tempus.

Quid si fiat locatio in voluntatem locantis, vel eon-
cedentis. Vtique non præsumitur ad longum tempus,
vt tangam in tit. de beneficio, Illud etiam vidi præ-
dictatum, quod inspicitur conditiones appositæ in
instrumento locationis; si enim multum fauente loca-
tori, non præsumitur mutatio voluntatis, & sic erit
ad longum tempus. Si verb non admodum fauente,
præsumitur in fauorem concedentis, & sic mutatio
voluntatis. [Riminal. iun. conf. 253. nu. 48. ar. 60. ubi
tenet esse ad longum tempus, si sit ad beneficiatū locato-
ris. Petr. de fideicom. q. 8. nu. 91.]

Quid si conservatur duratio locationis ad volunta-
tem tertij? Vtique videntur militare rationes, quod
mutatio nō præsumitur, attenta tamco qualitate per-
sone, & magis adherat omni, quam alij. Et corollarie
inferitur, quod locatio facta ad annos viginti, debeat
ad longum tempus, Burlat. conf. 23. num. 6. li. 1. idem
si ad annos 29. Ioseph. de Ludov. conf. 12. vers. reuer-
tendo ad principalem. Centurium tenet Speculat. de lo-
cat. §. nunc videndum, vers. 29. Rodos. de rebus eccle.
fol. 338. num. 7.

De Locatione in perpetuum.

QVÆSTIO VI.

Quæro, quæ dicatur locatio non ad longum
tempus, sed in perpetuum? & videbatur annota-
centum ex doctrina Bart. in l. si visus fructus, ff. de usu-
fruct. legat. Bald. in l. 1. C. ne rei dominica, vel templo
rum gl. & Bart. in l. annua, §. a Titia, ff. de annu. lega-
2.

Vtriusque, vt ad annos 30. gl. in §. 1. Institut. de pe-
petuis, & temporal. ad in authent. si quas iuinas, in ver-
bo, duntur. C. de sacros. eccles. in §. perpetuum, 10. quæst.
2. Panor. in cap. nulli, de rebus eccle. non alienandis,
Tiraq. de retract. lignaguer, §. 1. gl. 6. num. 9. gl. in l. 1.
ff. pro soc. Bald. in l. si bonis, §. si fundus, ff. de legat. 2.
ubi sequitur Alexand. Bero. in d. cap. nulli, num. 35.
& 36. Rodos. de rebus eccle. in princip. vers. vocabulū,
num. 10. fol. 15. & iterum fol. 17. num. 7.

Multo magis annorum 40. vel vltimis, Specula-
de senent. §. 8. in fi. Card. in Clement. 1. quæst. 15.
de script. firm. in verbo perpetuum, & passim hodie vi-
demus concessiones fieri ad annos 60.

Consid.

Vincentij Carocij Tractatus

4 Considerandum tamen est quod si loco aliquid in 30. annos, dicatur bene ad longissimum tempus, non autem in perpetuum: dicitur tamen per centum annos, & ultra, quoque pensio solatur, Bar. in authen. quibus l. un. que. C. de sacro secul. Bero. in d. e. nulli, n. 1. 3. 4. Odo, dices hoc in iure vetustis, de reb. eccl. fol. 28. sub num. 39. per l. 1. ff. de except.

5 Bene verum est, quod si famulo conducto concedo ut perpetuo vestatur, intelligitur donec steterit cum me. gl. in l. id vestimentum, ff. de pecul. Bart. in l. in his, §. scimus, ff. solut. matrim. Port. in §. non tamen, nu. 4. In l. it. de sanctitat. tut.

Et considerandum est quod licet hominis vita presumatur, vsque ad annos centum, l. fin. C. de sacro. eccl. hodie tamen a communiter accidentibus admodum breuior est, & vsque a 100. annis septuaginta, vel septuaginta dicitur tempus antiquum, & immemorabile, Socin. conf. 89. num. 7. col. 1. Federic. Conf. conf. 108. num. 2. vol. 1. K. uin. conf. 92. num. 10. vol. 4. conf. 149. num. 18. vol. 5. Crauer. de antiq. temp. par. 2. ver. fabulatus, num. 21. & sequen. §. 19. r. cl. conf. 1. num. 9. de iure patron. volum. 2. Menoch. conf. 2. num. 399. volum. 1. Tiber. Decian. conf. 11. num. 26. lib. 1. late Borgnio de. cl. 45. num. 23.

Cui adde, bene loquentes, Ale. reg. 1. praesumpt. 44. Anton. Gabr. de praesumpt. concl. 16. iuxta tamen morem regionis plus viuunt in vno loco, quam alio, Alphan. reportat. 89. Vnde si contingat casus articulare tempus immemorabile, vel antiquum, probatis annis 60. vel 70. erit a communiter accidentibus probata iudicio, & non videtur mos regionis admodum attendendus, quia vita hominis valde inordinata fecit regulam generalem sine limitationibus.

6 Quid si dicatur, ut donec solatur pensio, locatio du recti vtrique dicitur perpetua, Nicol. Mozo. de contract. de locat. ver. vemo, nu. 9. ex l. 1. ff. si ger. vestigalia,

De Locatione ad modicum tempus.

QVÆSTIO VIII.

1 QVÆRO in hac principali quaestione, quæ dicitur locatio ad modicum tempus. Primo loco dicitur... videbatur dierum triginta, & sic vnus mēsis. Ita modicum tempus, interpretatur, l. C. in l. e. §. hoc interdicto, ff. de iur. iur. actusque priuato.

Secundo loco videbatur dicendum biennium, ex text. in materia locati & conducti. in l. cum domini, ff. locat. de cuius intellectu superius vidimus.

2 Verior opinio esse videtur, ut intelligatur arbitrio iudicis, glo. in l. e. §. quod autem, ff. de superfluebus, & ibi Bart. iacob. Conco. lib. 1. quaestio. num. 3. num. 6. iacob. Menoch. de arbit. iudic. lib. 2. centur. 1. casu 31. qui loquitur in terminis locati, & conducti, in superfluo, qui conduxit ad non modicum tempus, ad l. e. §. quod autem, ff. de superfluebus, & de retinend. possessione, remed. 4. num. 39.

Cui adde gl. in cap. 1. in verbo non modicum, iuxta secundam expositionem de reb. eccl. non alienand. lib. 6. gl. final. in Clement. eodem tit. Ioann. Andr. ad Spec. cod. tit. ver. in sexto, & hęc est communis opinio, Alexand. ad l. si filio, §. si vir, num. 25. ff. solut. matr. & ita passim obferuatur tunc Dec. conf. 204. Ror. decif. 232. in nouiff. Corfetti. in tract. de minimis, part. 1. cit.

ea principium, Rodo. de reb. eccl. rub. quid sit, & quomodo intelligatur modicum, num. 14. fol. 72. Firma in verbo modicum, Sebalt. ad l. si is, qui pro emptore, pu. 97. de vfucap. Sfor. Oddo. de rellit. in integrum, quazil. 27. art. 3. num. 23. Rebuff. de alienat. rerum ecclesiarum, num. 26. * Mandof. de comuni, ad Lap. alleg. 89. num. 16. immo alleg. 80. in cap. Quæritur cum locatio, num. 1. super verbo, longum tempus.)

Declara vltra Menoch, quando præmissa iudicis ac bitio relinquuntur, Card. conf. 95. post num. 4. Alex. conf. 17. num. 2. vol. 4. Mandof. de lignatur, graue lup. in d. l. locandi, fol. 67.

De Locatione in dubio.

QVÆSTIO VIII.

PVLCHRA, & notabilis est quaestio. Est facta locatio simpliciter, an in dubio erit cōfenda ad modicum tempus, vel ad longum?

Primo loco videbatur dicendum ad longum tempus, quia hoc magis fuerit concedendum ratione caducitatis, ut inferius dicam, & ita sentit Magon. Rot. Luca na 50. oum. 7. R. iemin. conf. 177. num. 2.

1 Pro contraria parte facit, quia locationis appellatio ne simpliciter non venit locatio ad longum tempus, sed ad modicum, gl. in Leodicis, §. in futuro, ff. de legat. 3. & hęc opinio regulariter est vera, quam tenet Aft. de iure protomif. in prin. num. 26. Pinell. de bon. marcen. l. 1. par. 3. num. 63. in fin. * Riminal. con. 400. numero 3.

Et facit notabile dictum Crauer. de antiquit. temporum, particul. 4. num. 923. non præsumit conductio item, voluisse renouare perpetuo Coloniam, ed. ad rēpus, tum quod hoc fit neutri partium onerosum commendat Menoch. de praesumpt. lib. 6. praesumpt. 9. nu. 2.)

2 Ampliatur, ut procedat etiam si per prius eilet facta locatio ad quinquennium; nam simpliciter postea locando intelligitur ad alium vnicum annum, Socin. iun. conf. 25. in princip. par. 2. ex reguli. l. boues, §. hoc sermone, ff. de verbor. signific.

3 Ex quibus corollarie apparet ampliatio ad d. §. hoc sermone, ut verba intelligantur de primo actū, etiam si actus immediate præcedens contrarium demonstrat, & sentiat.

4 Fallit favore ecclesie ratione caducitatis, Iul. Cl. de emphyt. quæst. 1. ver. sed pone, Alex. de Neuo. consil. 27. Bero. quazil. 14. Bursat. conf. 23. oum. 27.

5 Fallit, nisi locatio simpliciter facta sit concepta, vel cum expresse hæretum, & successorum, v. l. cum. verbis prægnantibus, ut quando eundem ad voluntatem, &c. ut sentit Felin. conf. 35. num. 6. qui iura declarat dictum Bald. contrarium sententiam in capitu. 1. de alienat. feud.

6 Et es prædictis postea inferitur, quod si loco tibi fructualicuius animalis, quod parit bis in anno, vel aluius agri productus fructus bis in anno, quod d. primi tantum fructus conducti debentur, non vltra, Alex. ad Barr. in l. doris. promissio, ff. de dot. promissio, consil. 16. num. 6. lib. 4. Fel. in cap. 2. de iure iur. & pace, Nat. in Clement. l. xpe. in princip. de verbor. signific. Curt. iun. conf. 128. l. 1. in duobus, §. si ei, qui, colum. 2. ff. de iure iur. ad Alex. ad Barr. in d. §. seruorum. Ant. Gabr. de legibus, concl. 2. num. 16. Cui adde, quod hęc est

* est communis opinio, in l. in l. diuina, §. nb donatio-
nes, num. 12. ff. solut. matrim.

7 Quæ conclusio ultra scribentes superius allegatos
declarat, vt procedat, quando fructus alterius anni
sunt adeo præcozes, vt colligantur infra tempus præ-
terit, secus si ager producat fructus bis in anno ex natu-
ra solis, vel autumnis, vt late Tiracq. nihil tamen alle-
gans in d. §. hoc sermone, num. 10.

8 Ex quibus limitatur, quod possit tex. ab amnib. com-
mendatus in l. sine præfinitione, ff. de penis, quam ed-
mendat l. si §. eurare, nume. 46. de actio. quod dicen-
do condemnatio ad tempus, intelligitur ad decetium,
dicens hoc esse mirabile, & nullibi reperit, Bald. in l. 1.
C. de postul. l. si §. 1. num. 18. ff. de re iudica. Gome-
sio in §. quidam, num. 12. de act. Dec. in ca. ex literis,
num. 36. de constitut. Plat. in l. nemo, nu. 6. C. de exact.
tribut. lib. 10.

[Et in materia terminorum in promittendo, primò
attenditur iuris dispositio, cum qua præsumitur quis
se velle conformare secundo consuetudinis quæ præua-
let, si sit in contrariis: His deficientibus recurrendum
est ad iudicis arbitrium, Menoch. de arb. casu quin-
quesimo tertio.

Melius iudicio meo Rebuff. ad l. inter illam, §. vlt. ff.
de verb. sig. vbi etiam Alciat. concludit, Promittens sol-
uere in diebus illis, iuxta vulgarem dicendi modum, ni-
hil importare ex mysticis Christianæ fidei libris. Quan-
doque tamen iudicis arbitrio remittitur, quæ ex conse-
crationis colligitur qua mente promissio facta fuerit, licet
l. ad l. eum qui calendis, ff. de verb. obligat. aliter scri-
bat.

Et si vendo tibi librum cum pacto, quod possis tedhi
bere, si non placuerit, nullo appposito tempore, intelli-
gitur infra duos menses, & non ultra, l. quod si nolit, §.
si quis ita, ff. de edil. edic. vbi Veronem, dicit esse calum
singularem, & quotidianum Alex. ad l. si quis arbitra-
tu, num. 6. vbi l. ad l. nu. 2. §. ff. de verb. oblig. Rom. singul.
705. & 769. Menoch. de arb. q. 2. nume. 13. Catal. de
de iudic. act. nu. 33.

Et prohibetur postulare, si simpliciter intelligitur
peruosi simpliciter ad tempus intelligitur ad decem-
mum, Cast. in l. 1. C. de postul.]

9 Datus eum colonus, vel laborator perpetuus, qui
laborat de anno in annum, vel de quinquennio in quin-
quaginta, s. annis in verbo laborator, num. 3.

Similiter pensionem annuam quis emere potest ad
vitam sine peccato vicario, habitatio ratione incertitudi-
nis, habitatio moderatione ætatis euentis, Boer. singul. in
verbo missa, nu. 17.

10 Datur etiam colonus perpetuus, vt dicam de effe-
ctibus locationis ad longum tempus.

De locatione sine tempore.

QVÆSTIO IX.

1 QVÆRO de notabili, & vtili questione, facta est
locatio sine præfinitione alicuius temporis, vale-
bitne? Videatur dicendum quod non, ratione
incertitudinis, quæ regulariter contractum vitiat, Specu-
lar. de locat. §. 6. verbi. §. 9. & §. 2. late Marf. in rubr. de
prob. colum. 73. Alex. ad l. stipulatus, la grande, ff.
de verb. oblig.

2 Contrarium est verius, & censetur facta secundum

consuetudinem loci, aut locatores arbitri si non adeat
consuetudo, adeo quo locat. se potest quolibet anno in
prædium rustico, & quolibet mense in vrbana conductu-
rem ex pelle, nisi esset consuetudo in contrarium, Ale-
xand. consil. 167. colum. 1. vltim. t. Purpur. consil. 306.
num. 19. volum. 1. Misung. consil. 18. num. 34. folio 158.
Borg. decil. 44. num. 76. Fernand. Valsq. libro 1. de testam-
en. pot. §. 10. sub num. 78. verbi. regulat. tamen facit,
Ant. Gabr. tit. de consuetud. concl. 1. nume. 4. & 5.
ponam in tit. de consuetud. Bartol. consil. 193. nume. 1.
vol. 1. Ant. Gamet. de contrac. rub. de lucet. sub num. 10.
vbi dicit, quod si est consuetudo locandi domos de men-
se Septembri, Sancti Angeli, vel Sancti Martini, aut
Pascatu, non potest ante dictum tempus conducho-
rem ex pelle facit dictum Ioseph. Ludouic. consil. 18.
illat. 49. de quo superius tetigimus.

Postquam vidimus quid sit locatio ad longum tem-
pus, videamus continuatur de effectibus ipsius.

QVÆSTIO X.

* NVNQVID locatio ad quinque annos, est ad
modicum tempus? Vtique sic, Riminal. sen. consil.
400. num. 2.

QVÆSTIO XI.

* QVID de locatione octo annorum, utique ad mo-
dicum tempus, Dec. de comuni consilio 292.
num. 1. Cag. ad auth. qui rem, num. 10. C. de
sacro eccl. de comuni Riminal. consil. 142. vol. 3. Barf.
consil. 330. nu. 49. vol. 3.

QVÆSTIO XII.

* QVID ad nouem annos, utique ad modicum tem-
pus dicitur, vnde non est locus caducitati, Bero.
consil. 17. in fine, volum. 1. Barf. consil. 154. nume. 13.
volum. 3.]

QVÆSTIO XIII.

1 QVÆRO, an per locationem ad longum tem-
pus transferatur vtile dominium? Primo videba-
tur dicendum, quod non, ex l. non iniet, si locat. vbi per lo-
cationem dominium non transferatur.

2 Secundo, quia dominium traditionibus transferatur,
l. traditionibus, C. de pact. sed locator tenetur ad sim-
plicem patientiam, vt videbimus in tit. de euic. in
morta, &c.

3 Pro contraria parte facit, quia conductor ad longum
tempus æquiparatur emphyteatæ, qui habet vtile do-
minium, vt infra videbimus.

4 Secundo, quia locans ad longum tempus dicitur alicui
mare, vt similiter inferius videbimus.

5 Et hæc opinio in puncto inriti est verior. gl. in l. 2. ff.
si ager vestigal vel emphyt. petat, Barto. in l. prima, §.
quod ait, num. 5. ff. de superflit. Feder. consilio 123. Ca-
stren. in l. manumissiones, num. 6. ff. de iust. & iur. Ale-
xand. in l. si filiofam. §. si vit, num. 1. §. ff. solut. matrimo.
Bald. in authent. & qui iurat, C. de bon. author. iudic.
possid. Alexand. consil. 1. num. 15. volum. 4. Canon. in c.
1. de reb. eccl. non alienand. Anchar. R. genf. questione
§. 2. num. 2. pat. 2. Accet. consil. 55. Fel. consil. 15. l. na-
tura.

Vincentij Carocij Tractatus

turaliter, num. 15. ff. de acquir. possell. in l. 1. num. 34. in l. 1. num. 39. in l. final. num. 2. C. de iur. emphyteut. Roch. de Cur. in tract. de iure patronat. in verbo 1. p. sc. vel in 2. quo, num. 57. cum sequent. Gugliel. Audo. de rebus eccles. non alienand. in princip. vor. vocabulum quoque, fol. 14. vbi sonat id maxime procedere in locacione ad maximum tempus, licet in loca feud. ad emphyteut. numero 8. idem quo supra, Rodoa. de rebus ecclesi. non alienand. quest. 6. num. 345. num. 8. Dienn. regul. 40. ampliat. 12. Soc. conf. 5. col. 2. lib. 4. Salic. in l. h. n. col. fin. vers. an prohibita, C. de reb. alien. non alienand. Angel. in §. la. authent. de uoy. alien. Imol. in Clement. 1. de rebus ecclesi. non alienand. conf. 68. col. fin. Panor. in cap. ex literis, col. 2. de iure patronat. Florian. in l. in hoc iudicium §. si conueniat, ff. commun. diuid. Card. in cap. 1. §. de nate, qualiter olim feudum poterat alienari, Alexand. conf. 68. col. 2. lib. 1. & iterum conf. 163. lib. 2. conf. 112. col. 1. lib. 1. & 15. col. 1. lib. 3. col. 17. lib. 4. conf. 69. in fin. lib. 5. & 12. col. volum. & conf. 117. col. penult. lib. 4. Coc. conf. 233. circa primam. col. 1. lib. 3. Iacob. de ian. deo Genig. in tract. de feud. in verbo 2. & cum pacto de non alienando, col. 5. vers. quatuor vltimus, licet etiam, conf. 126. lib. 2. Tiraque. de retrac. lig. iugur gl. 14 §. 1. num. 79. gl. & Doctor. in cap. 1. quibus modis feud. amittatur. Didac. var. resolu. lib. 2. cap. 16. num. 2. Iacob. Menoch. de arbit. iudic. lib. 2. centur. 1. casu 5. num. 1. Franc. March. decif. Delphinal. 455. par. 1. vbi etiam attestatur gl. in l. codicillis, §. instituta, ff. de leg. 2. communiter. reprobat. Boer. decif. 234. nu. 2. Hieron. Gabr. conf. 168. quest. 1. num. 3. Audo. conf. 57. & 61. volum. 1. Nicol. Muzz. tit. de locat. & conduc. vers. venio ad altam. num. 7. Borgen. decif. 43. num. 1. & hac est vera, & communis opinio, Suarez. in suo Thesaur. iur. C. num. 199. Fabian. de Monte, de empt. & vend. par. 2. quest. 22. principal. quest. 3. num. 8. Bar. in l. ex hoc nte, num. 3. ff. de iust. & iure, in l. in provinciali, §. si ego, num. 6. ff. de nou. oper. nunciat. in l. 2. col. 3. C. de iure emphyteut. Felin. in cap. quae in ecclesiis, col. 3. & de conlit. in cap. plerumque de recrip. Caball. militeq. 67. par. 2. Aret. in §. adeo, col. 1. in di. de locat. Caball. militeq. 123. par. 2. gl. notabil. in l. quare, §. inter locatorem, litem §. ff. locat. Bald. in ca. quarelam, in fine de iure iuratus. lat. in l. 1. C. de sacros. eccles. l. res, quae, num. 15. C. eod. in l. 2. num. 38. C. de iure emphyt. Felin. conf. 25. Tiraq. de iur. constitut. tit. 3. limitat. 14. num. 12. vbi colonos ad longum tempus perpetuos appellat, Grat. conf. 76. num. 1. volum. 1. Boliis de censibus, ar. uap. Affl. decif. 365. num. 4. Rimin. confil. 380. num. 10. Vincent. de Ann. allegat. 104. num. 9.

Hinc postea in p. actica & facti contingente inferatur, quod colonus ad longum tempus, conductor ad modicum fuit, vel reipublica possit incidere arbores fructiferas per eum plantatas, eo quo tempore plantationis erat utilis dominus, & impetui sibi dominus, qui rem suam sic locatur, Bald. in d. §. instituto, vbi Floria. & Ioann. de Imol. sequuntur, idem Bald. in cap. 1. quibus modis feud. amittatur, in l. 1. §. domus, §. h. de leg. 1. vbi Imol. & Alexand. sequuntur, Euerard. in loco a feud. ad emphyteut. vbi dicit valde mitem tenendum, & d. facto habuisse in questione satis ardua, Francif. Men. decif. 555. par. 1.

Et nota quia praefati Doctores non loquuntur in

omnibus arboribus, sed in seminatis, vel plantatis per eum tantum, dicunt in tit. de tencationibus, & de mehoramentis.

6 Declaratur allegata conclusio, ut non procedat, quando alter inter partes conuenitum fit, Bald. in cap. litem, num. 6. de dilation. per gl. notat. in d. §. instituto, sequuntur, & commendat Aret. & Faber. in §. adeo, Inst. locat. Boer. decif. 234. num. 2. adde Aret. in l. si quis ante, col. 1. ff. de acquir. possell. Euerard. in d. l. num. 33. Contard. ad l. vinica, limitat. 1. num. 29. C. de momentan. possession. Fabian. in tract. de empt. quest. 32. §. quod est principal. num. 8. per l. quod si nolit, §. fin. ff. de adit. edict. Dominic. in cap. abbatibus, 1. quest. 1. Bald. in l. h. domus §. si ff. de legat. 2. Soc. litem A. reg. 25. limit. 4. licet titubet aliquantulum, Rodoa. de reb. eccles. in princip. in verbo vocabulum, num. 6. fol. 15. vide infra, quest. 3. in fin. Rimin. conf. 213. num. 26.

7 Et in practica nota quando conficiunt instrumentum, quod duplici modo potest extendi tale pactum, Primo sic dicendo, cum hoc pacto expressis apponito, ut talis locatio non egredietur terminos simplicis locacionis, ita ex Aret. & Contard. vs. supra. Alio modo, si dicatur, quod non intendit per hoc, quod conductorem acquiratur aliquod dominium etiam vtile in re cõduda, hoc etiam in citato loco dicens hanc etiam esse cautelam, ne incidat arbores etiam per eum factas colonus, vel conductor, vel poterunt iungi simul ad maiorem expeditionem.

8 Sed pone, quod locans ad longum tempus sit dominus directus tantum, quid dicendum, utique, & illud censetur transferri, Fulgos. locacione pendente quis, nam est iste locatur dominus directus minime, quia praesupponitur non fuisse vquam, nec vtilis, quia vti le iam est etiam in ipsum conductorem 2. Respondi fortales potest, quod constituit conductorem vtilem domini locacione durante, non tamen in potentia locator est priuatus ex his, quae not. glo. in manu missionis, ff. de institut. & iur. in verbo datus, vbi Bar. num. 1. Castren. num. 2. lat. num. 14. circa modum, & simplex commoditas translata censetur, prout in vsu fructu dicimus.

9 Declaratur secundum loco vtiliter allegata conclusio, ut non procedat in locacione ad longum tempus iurium, ut vsu fructus, appaltus gabellarum, & similia, quia tales non sunt viles domini. Bar. conf. 216. hunc. 7. volum. 1. Cui adde Bald. de vsu fructu, loquentem, in l. 1. num. 67. circa modum, C. de censibus per l. cum dominus, ff. de vsu fructu. Ista igitur appellatores gabellarum, appaltus catinum, vini, musti, & similibus etiam ad longum tempus non habent ius in re, prout alij, nec aliquod vtile dominium, licet multum arrogant, & iunge cum his, quae ponant infra in materia de publicanis.

Ex quibus inferitur ad materiam l. non solet, ff. locat.

10 Primo declaratur, ut non procedat in locacione ad longum tempus, ex qua vtile dominium transferatur, ut diximus. Vnde si queratur an ex locacione dominium transferatur, si loquamur in locacione ad longum tempus nec vtile, neque directum transferatur, si in locacione ad longum tempus, vtile tantum transferatur.

11 Colligitur vterius l. illam loqui in locacione ad modicum tempus, quae generaliter, & indefinitè intellegi potest, de quolibet dominio vtili, & directo.

Col-

- 12 Colligitur tertio, quod appellatione locationis simpliciter venit, & intelligitur locatio ad modicum tempus, quae dominum non mutat, & hoc facit ad quest. de qua sup. in locatio simpliciter facit intelligatur ad modicum, v. longum tempus.
- 13 Colligitur quarto, dominij appellationem in dubio venire dictum, ad gl. in l. 1. §. qui in perpetuum, ff. si ager vestigialis in verbo domini, vbi Bart. & Alex. f. & hac est communis opinio, ca. Alexand. col. 3. Bolog. num. 1. Aciat. num. 9. Hostian. num. 9. Rip. num. 10. 27. Clau. Marmer. num. 46. in naturaliter, §. inhihi commune si de acquir. possell. Eman. in suo l. ficiat, l. licta D. num. 138.
- 14 Bene verum est, quod si conductor ad longum tempus in libello alliceret se dominum simpliciter, & pro bet de vtili tantum, non succumbit, tal. in §. sed ita, num. 14. de acq. in lib. domini §. si tuodum, num. 9. ff. de leg. 3. in l. sed & si possessori, §. item si iurauerit, ubi ff. de iur. iur. l. elan rubi. num. 7. & in cap. ceterum, de iud. & hac est communis opinio, Eman. in suo l. Thesau. licta D. num. 137.
- 15 Cui adde Fel. in rubr. de prescript. num. 10. Alexand. in l. si finita, §. si de veltig. col. 2. ff. d. damn. infect. l. si sol. 1. num. 17. ff. de acquir. possell. Alex. ad uar. in l. 1. ff. si ager vestig.
- 16 Declaratur vltimus in d. l. non solet, ut vtrum procedat in materia l. in nabe d. uicij, ff. loc. de qua materia leparatim dicam de actione oneris aduicti, & alibi etiam tractabimus materiam d. l. non solent, prout materia hic suggeret.
- 17 Colligitur quinto, quod licet verbum, solet, necessitate quandoque imponeret, l. 1. vbi Bart. quz. ff. h. na. C. quomodo, & quando iudex, in l. id monendi, col. 3. ver. venio ad verbum, solet, ff. de iur. iur. quandoque perpetuam l. qui saltem, vbi Bart. ff. de leg. 3. quandoque tamen importat regulariter, & in adu. frequenter, & ut plurimum ordinario, locatio enim ordinaria, quae ad modicum tempus est, dominum non mutat.
- 17 Declaratur vltimus principalis conclusio, quod finita locatio vtile domus non extinguatur ex perloina conductoris. Soc. iun. consil. 63. num. 16. volum. 2. & rec. consil. 3. col. 2. Hieron. Gabi. consil. 68. quz. 10. & in numero 9.

Declaratur quarto principalis conclusio, quod licet & conductioe longi tempus acquiratur vtile dominium non tamen tollit quin expelli possit ad beneficium, vel finito tempore in colonie, partiarie, pactis, statuto, ut tradit in terminis, Soc. iun. consil. 30. nu. 12. l. 4. consil. 3. num. 16. volum. 2. Nat. consil. 49. nu. 33. lib. 1. Burfatt. consil. 330. num. 77. volum. 3.

Q V A E S T I O II.

SECUNDO loco quero in hac principali questione de effectibus locationis ad longum tempus, an in conductioem ad longum tempus transfeatur possessio.

- 1 Ex primo videbatur dicendum, quod non, et l. si quis ante, ff. de acquir. possell. vbi conductio, & precarium simul concurrent non possunt, quippe ex vno transferatur possessio, quod est precarium: ex alio non transferatur, quod est conductio.
- 2 Secundo loco pro hac opinione facit l. non solum,

§. 1. ver. si ego, vbi colonum nullam possessionem habere d. l. verbis generalibus negatiuis omnino affirmat, ff. de vfucapionibus.

- 3 Tertio pro hac parte facit l. certe, §. si quis, ff. de pte car. vbi clare habetur, quod colonus, in quibus, & conductor sunt in pzedio, tamen non possident.
- 4 Pro contraria parte facit l. 1. C. de comunia de vfucapio. in primis verbis, ibi, qui ex conducto possident, & cetera.
- 5 Secundo pro hac parte facit pulcher text. in l. com. muni diuidendo, §. neque. ff. commu. diuid. vbi clare dicitur colonum naturaliter possidere.
- 6 Tertio pro hac parte facit l. 2. C. de prescript. x. x. vel xl. ann. vbi conductor possidere dicitur.
- 7 Quarto pro hac parte facit l. 2. §. 1. ff. pro herede, vbi colonus naturaliter possidet.
- 8 Pro resolutione conclusio est verissima, & indubitata quod colonus, seu conductor ad medium tempus non possit nec ciuilitate, neque naturaliter, sed habet simplicem detentionem, non solum, §. 1. ff. de vfucap. l. si quis ante, ff. de acquir. possell. l. certe, §. si quis, ff. de pte car. l. 1. in finalibus verbis, C. de vfucapionibus, l. si in d. l. si quis, ante, num. 6. glo. in l. com. muni diuidendo, §. neque, ff. de com. muni diuidendo, in l. 2. ff. pro herede, in l. 2. C. de prescript. xxx. vel xl. anno. Euerard. in loco a feudo ad emphyt. num. 5. l. Gtat. consil. 83. num. 25. vol. 1. ponam latius patie vltima conclus. 48. Et casus clarus videtur, nec vllam in se habere dubitationem, licet quandoque a iudicibus minus peritis dubitatum audierim.
- 9 Fallit in conductore ad longum tempus, qui naturaliter possidet, gl. in l. 3. §. ex contrario, vbi Alexand. lat. & alij, ff. de acquir. possell. io d. l. si quis ante, vbi Alexand. num. 9. lat. num. 6. in l. si v. certo, §. si duob. vehiculum, ff. de commod. Bald. in cap. quarelam, in fi. de iur. iur. in cap. lictre, de dilationibus, in l. edem, num. 5. C. loca, Fel. consil. 23. num. 4. Alex. consil. 1. col. 3. lib. 4. Kodoan. de rebus eccles. fol. 338. num. 2.
- Et sic in facti contingentia vidi dictum in hac vili materia locati & conducti, quod ius protestandi super bonis locati ad longum tempus, competit colonis, qui naturaliter possidet, & habet vtile dominium, & non domino directo, quod verum putarem in conductore sub certa firma responsione, secus si ad medium, ut videntur multa instrumenta, quia damnus inferatur etiam domino. Vnde licet protestare pro suo interesse.
- Et quod per lucrativum ad longum tempus transferatur possessio, est communis opinio, R. iun. consilio 156. num. 6. vol. 1. Crot. consil. 22. num. 6. Corb. de iur. emphyt. ampliat. 35. in pncipi.
- Ampliat, ut procedat etiam in statuto, bannimentis, & similibus de possessore loquentibus, quia comprehendunt conductorem ad longum tempus, quasi vere & proprie sit possessor, & sic a statuto comprehenditur, Bald. consil. 325. in fine, libro 1. in l. in Clement. fape, num. 21. de reb. eccles. non alienand. Alex. consil. 1. col. 3. lib. 4. consil. 320. lib. 3. consil. 4. lib. 2. Barbat. plene, consil. 8. col. 8. lib. 4. Ang. in l. quatuor, §. 1. ff. de acquir. possell. Masuer. de loc. §. item si hie, Tiraq. de retrad. Lignag. §. 1. gl. 14. num. 79.
- Cui adde Couard. ad l. vnicam, limit. 29. C. de momentan. possell. Euerard. in loco a feudo ad emphyt. me. 30.

H Et

Vincentij Carocij Tractatus

10 Et per discursum nota Iuriscōsult. & legislatores multatūram loquentes; quandoque enim appellant colonum, vel conductorem possessorem, quandoque non, & sic verbum possidet, si referatur ad personam, cui conueniat possessio, propriè ponitur: si referatur ad per sonam, cui non conueniat vera possessio, vt colo no conductori, inquilino, & tunc re soluitur in simplici detentionem, & hoc patet ex iuribus pro vtraque parte adductis.

11 Patet & secundo id, quod aliàs dixi, quod verbum colonus, vel conductor simpliciter prolatum in lege aliqua, vel dispositione intelligitur de colono, vel conductore ad modicum tempus, ita auunt iura superius adducta dicentia colonum, vel conductorem non possidet, quia de colono ad longum tempus intelligi nō possunt, ex quo (vt dictum est) possidet, & comprehenditur a statuto de possessore loquente, dicam tamen suo loco.

QVÆSTIO III.

QVÆRO tertio loco circa hanc principalem, quæstionem de effectibus locationis ad longum tempus, an prohibitus alienare possit locare ad longum tempus, vtilissima sane quæstio in statutis, bannimentis, fidei commissis, & similibus.

1 Pro parte affirmatiua facit, quia alienationem non dicitur, quod adhuc in dominio manet, l. alienatū, ff. de verborum significat. sed rei locatæ dominium retinemos, l. non solet, ff. loc. merito prohibitus alienare locare poterit.

2 Secundo pro hac parte facit, quia non dicitur quid alienatum ea non vso, & qui se priuat usu alienius rei, alienare non dicitur, l. alienationis, ff. qui occasione, ff. de verb. sign. sed locator concedit vnum, & patientiam tribuit conductori, vt videbimus in tit. de eiusd. merito, &c.

3 Pro contraria parte facit, quia alienationis verbum generale est l. alienationis, ff. de verb. sign. & comprehenditur omnem casum, in quo dominium transfertur, & est communis opinio, Sal. in l. fin. num. 1. C. de reb. alien. non alienan. Soc. conf. 75. numero 2. lib. 1. Afl. in cap. 1. §. at si libellario, num. 30. quibus modis feud. amittitur, Rip. in l. fin. quæst. 42. C. de reuoc. donat. Bero. in cap. nulli, num. 21. de reb. ecclæs. non alienan. Eman. in suo Thesaur. l. itera A. num. 138. Sed ea locatione ad longum tempus transfertur vtile dominium, vt dictum est, merito, &c. conf. 170. num. 9. volum. 1. consilium vltim. voluntat.

4 Et hanc partem per hanc rationem tenuit Fabian. de Monte in tract. de empt. & vendit. quæst. 32. quæst. principalis, num. 8. Bald. in cap. 1. in princip. de his qui feud. dar. poss. glan. l. si ibi Bald. & alij. C. de post. pign. gl. in Clement. 1. in verbo locationis, & ibi Card. ver. vltimo de reb. ecclæs. non alienand. Dm. Bal. & Imol. in l. codicillis, §. instituta de lega. 2. Bal. conf. 257. lib. 2. Alex. ad l. si filiofamilias, §. si vir, num. 24. ff. soluto matrim. in l. si domus, §. si fundus, ff. de legat. 1. Barbat. in repet. rubr. de reb. ecclæs. quæst. 1. in princip. limitat. 8. Fel. in cap. quæ in ecclæsia, col. 30. vers. vbi autem de cōstitutionibus, Dec. conf. 143. post Titraq. de testat. l. i. §. 1. gl. 10. num. 81.

5 Cui adde Bal. in authent. ei, qui, colum. penult. C. de populi auctoritate iudicē possidendis, Alexand. conf.

1. colum. penult. lib. 4. conf. 75. lib. 1. vbi tenet matum prohibitum alienare, sine consensu vxoris posse locare ad longum tempus, l. i. conf. 120. lib. 1. Boer. decisio. 234. num. 2. Duen. reg. 40. ampliat. 12. Ancha. quæstio. 52. num. 2. par. 2. attestans eas sollempnitates, quæ requiruntur in bonis ecclæsia. alienari. requiritum in locatione ad longum tempus, Franc. March. decisio. 555. parte 1. Martian. consil. 53. num. 2. volum. 1. Hieron. Gabr. consil. 168. quæst. 1. num. 2. parte 1. l. fin. in l. nat. caliter, §. nihil commune, num. 1. §. ff. de acquir. poss. in l. 1. num. 34. in l. fin. num. 39. C. de i. emphyt. Bero. consil. 123. lib. 1. Rodan. de reb. ecclæs. non alienan. in princip. dicens esse reatum optimum de iure ciuili in l. 1. ff. de fun. do. & de iure canonico, in c. audientia, & ibi Abb. de reb. ecclæs. non alien. Fernan. Vasq. de succ. ecclæs. creat. tit. de testament. l. ac. Menoch. de arbit. iud. lib. 1. centur. 1. casu 5. nu. 4. & hæc est communis opinio, Orlan. Simoncel. de decret. lib. 2. rit. 6. inspect. 2. num. 25. in fi. & ita fuit votatum per sacrum Rote an ditorium, vt per Mohe decif. 140.

6 Quam opinionem, vel communem attestat Castren. in l. fin. C. de reb. ecclæs. non alienan. in d. §. si vir. & in d. cap. audientiam, n. 2. Aret. in §. adeo, post princip. Inst. locat. Veron. in l. alienationis verbo, num. 8. de verb. sign. Alex. conf. 165. lib. 2. Soc. iun. conf. 56. lib. 2. Afl. in consilior. Neapol. lib. 3. rubr. 5. in fin. Ari. Pinell. in l. 1. par. 2. num. 64. C. de bon. matern. attestans gl. contrarium tenentem in l. codicillis, §. instituta, ff. de legat. 2. communiter tenebatur, l. iun. conf. 148. num. 11. volum. 1. Ang. conf. 145. colum. 5. vers. quarto est videndum, Alex. conf. 6. vol. 4. in d. §. si vir, Gonzad. consil. 34. Paris. conf. 32. colum. 2. vol. 1. Tholof. dec. 320. & hæc est communis opinio Canonistarum, & Legistarum, Castren. conf. 4. vol. 1. Borg. decif. 43. num. 57. circa medium, Plut. loquens de alienatione prohibita in forensem, inter consilia criminallia, conf. 108. num. 59. Cnarrus, variat. resolut. lib. 2. cap. 16. num. 2. Felin. conf. 12. Suarez, in suo Thesaur. l. itera C. num. 192. in l. Clar. in pract. §. fin. quæst. 83. in verbo, statutum, Pinell. in l. 1. par. 3. num. 66. C. de rescind. vendit. Bald. nouell. ad l. 1. num. 1. 234. soluto matrimoni. Afl. de accus. & inquis. cap. 255.

7 Declaratur allegata conclusio, vt procedat, quando locatio ad longum tempus fit alienatio improprie, nō autem proprie, & in materia fauorabili, & indifferenti, secus in materia odiosa, & ad alieuius pœnæ inuestum, cap. nulli, in verbo alienatione, de reb. ecclæs. non alien. Jacob. de Belo. in authent. de non alien. §. quia vero, Castren. consilio 25. libro primo, Soc. l. itera A. regul. 25.

8 Cui adde Barbat. in rubr. de reb. ecclæs. num. 52. Rodan. in eod. tract. vers. vocabulum, nu. 5. fol. 1. §. Cald. in cap. centing. de iur. iur. vbi prius locatus non dicitur peritius si iuravit non alienare, §. locat ad longum tempus, quia hoc iuramentum intelligitur, nō contractus teneat, non quoad inuestum perituri. late explicat Didac. variat. resolut. lib. 2. cap. 16. num. 2.

9 Ultra quem iuuatur hæc declaratio ea Clem. 1. de consangu. & affinit. de qua l. 1. & Dec. in l. 2. ff. de iur. omni. iud. 10. And. in cap. dispensia, de refer. lib. 6. vbi constitutio penaliter extenditur, non tamen eius pœna, l. 1. in l. 2. in fi. ff. de ius vocand. l. cum quid 5. ff. de lib. & posthum. Corfett. in singular. in verbo, extensio, Marfil. sing. 300. Felin. in cap. cum Ioannes, num. 33.

de

de fid. in fr. Dec. in l. factum, §. in penalib. ff. de reg. iur. Bero. in cap. ouli, numero trigefimo fecundo, de rebus ecclef.

Ex qua prima limitatione corollarie inferitur ad multa. Primum est, quod tamen nunc appositum super aliquo, quod potest accipi stricte, & large, & negative apponatur, ut intelligitur appositum ad eam propriam significationem ipsius verbi, & ad exclusionem alienius potius, vel incurfus, ad intellectum cap. ad nostram, de iur. iur. notabilis in c. clerici, eod.

7. Secundum est corollarium ad materiam l. fin. C. de iure emphyt. quod emphyteuta an incurrat penam illius legis locando ad longum tempus, dicam tit. de iure emphyt. tertium est corollarium, ut manius possit locare bona vroris, licet alienari non possit, ponam in tit. de iur. dot.
8. Declaratur secundo allegata conclusio, nisi sit dictum, & appositum, ut intelligatur renouatus de triennio in triennium, quinquennio in quinquennium, & sic de singulis. Posui supra de locatione ad longum tempus, q. 4. vel tot sint locationes quot anni, ponam in tit. de multiplicatione contractus.
9. Declaratur tertio, allegata conclusio, ut fortius, & multo magis procedat, si in locatione ad longum tempus sit appositum pactum, ut nullum ius transeat in conductorem postea sup. in q. 1.
10. Declaratur quarto, ut non procedat, quando legis ratio cessaret, vel lex daretur ratione, & esset iniqua, vel esset ius singulare, verba Bald. in autp. q. 10. col. penult. vers. vlt. quia, C. de bonis auctorit. iudic. possideatis, ponens c. templem, si prohibeantur alienari bona ecclesiarum, quod ratione caret.
11. Vnde in hoc est diligenter animaduertendum, videbis fassata prohibentia alienari in fontibus, videbis fideicommissa, & testatorum voluntates prohibentia alienari extra familiam, poterit ne istis casibus fieri locatio ad longum tempus, & considerabis rationem, & aequitatem, & materia est favorabilis, si odiosa, attenditur mens prohibentis, ratio principalis, & sic de singulis, ad materiam §. diu. ff. de leg. 1.
12. Declaratur quinto, ut non procedat, quando locatio esset facta ad modicum tempus, cum clausula ad renouandum, Bald. in l. voluntas, C. de fideicommissis.
13. Declaratur sexto, ut colonus partiaris possit fieri locatio ad longum tempus, Bal. in c. 1. §. at si libellatio, quibus modis feudum amittitur.
14. Dices Colonus partiaris est socius, l. si merces, §. vis maior, ff. locas, & dicam latius suo loco, ergo dominos l. prima §. primo, ff. pro soc. & ita sentit Bald. in l. prima, C. de fructibus, & lit. expen. consilio 302. libro 1.
15. Respondetur, quod non est proprie socius, Bald. in l. certi iura, C. locat. & Corollarie inferitur ad duo. Primum est, ad l. si merces, §. vis maior, ut non sit proprie socius, & in omnibus, quod probant illa verba ibi, quasi iure societatis. Secundum est, ut in socium transferatur dominium, procedit in proprie focos, secus in partiaris, & Improprie ad l. 1. §. 1. ff. pro soc. [In contrarium est communis opinio, Petra de fideicommissis, quæst. 8. sub num. 96. lib. 3.]
16. Notandum tamen est ad id, quod superius dixi, q. 1. declarat. 1. & 10. bacmet quæst. de pacto appposito in loca-

catione ad longum tempus, ut nullum ius transferatur in conductorem, quia incommoditas illa fructuum non percipiendorum pro vera habetur alienatione in materia prohibita alienationis, quod procedit, & verum est, nedum in bonis ecclesiarum, sed aduenturorum respectu patris, minorum, & omnium quocumque, Bald. in auth. hoc ius, columna 1. C. de sacris, eccles. ex caput, consulti sumo, de reb. eccles. lib. 6. & Clem. Monasteriorum eodem tit. Sequitur, & commendat Fabian. de emphyt. & vendit. quæst. 3. in fine, quarta quæst. principalis, ex Canon. Abbatibus, 12. q. 2. & 10. Clem. ex. vi. §. potius, de verb. signific. Pat. in consuetud. §. 4. r. quæstio octaua, Covarr. variat. resolut. libro secundo, capitulo decimo sexto, numero primo, prope medium, qui loquitur totum in bonis ecclesie alienari prohibitis.

Adde generalius loquentes Cuman. in d. §. instituta, lect. 2. l. inf. consil. 93. col. finali, lib. 1. vbi clare loquitur Pinell. in l. 1. par. 3. numero 64. in fine, C. de bonis matrem confirmantem ex regu. text. in l. Scius, & Augerius, ff. ad leg. Falc. in l. si vno, ff. locat. & effidus, non verba consideratur, Simone de decret. 2. tit. 8. in specul. 2. nom. 24. (Bald. in c. 1. in prin. num. 7. vers. quarto modo, de prohib. feud. alienat. per Federic. in c. 1. in prin. num. 23. de feud. Alex. consil. 65. num. 4. volum. 2. l. inf. consil. 94. col. 2. vol. 2. Riminald. rum. consil. 25. volum. 3. Rodazo de reb. eccles. q. 6. pag. 145. num. 6. Plot. consil. 19. num. 63. Petra de fideicommissis, quæstio 8. numero 95. vbi reprobatur distinctio, talum, consilio 94. volum. 1. ne t.)

17. Si tamen locatio ad modicum tempus fiat potentiori, perinde indicatur, ac si esset ad longum tempus Molina Hispan. de primogenitura Hispanie, parte prima, libro 3. caput. 1. nom. 29. Vincent. de Anns, & in addit. sing. 325.

[Declaratur vltimus, ut prohibitus alienare possit facere permutationem alterius fundi ad centum vel milia annos, & hoc enim contractus oritur solum personalis obligatio. Petra de fideicommissis, quæstio octaua, num. 100.]

Potest etiam prohibitus vendere fructus Bero. ita limitans, consil. 53. num. 23.]

Q V Æ S T I O IIII.

1. Q V A R T O loco successit in hac principali questione de effectibus locationis ad longum tempus quæro, an prohibita venditione dicatur prohibita locatio ad longum tempus, & est questio pulchra, vtilis, & sæpe in facto occurrit, ut dicit Fabian. de emptio. questione princip. numero vndecimo, & pro partibus matius facit, l. prima, ff. de rerum perm. ut, & l. fina. C. de decur. libro 10. vbi positus contractus emptio, & venditionis, uti diuersis ad alij contractibus.

Secundo ad idem facit capitulo finali, de accusacionibus, & capitulo primo, de excessu prelatorum, libro sexto.

2. Pro contraria parte facit primo, l. statu liberi, §. quin tu, ff. de statu liber. vbi venditionis appellatione venit omnis contractus, per quem dominium transferatur, sed per hanc locacionem vtile dominium transferatur, metito &c. & hanc l. dixit singulari, & non esse alibi Bald. sing. 56.

capitulum dixit Rom. l. iij. c. 14. Castrensi. confil. 26. Ber. in cap. nulli. num. 39. an h. de p. r. car.

12. Declaratur quarto loco ultra superius allegata, nisi in locatione ad longum tempus, vel alio simili contractu sit tractata certa, & determinata forma, Bal. in c. i. in fin. de feud. alien. Felin. late materiam ponens in cap. iij. num. 6. de accu. Socin. in materia regulam ponens in tractatu fallentiarum l. iij. B. num. 398. voc. iun. ad l. Gallus, §. de quid si tantum, num. 47. ff. de lib. & posthum. quæ sunt bona, & vtilia loca in materia, nec a modernis, (vt viderim) allegata.

13. Ex quibus habes ad intellectum, l. iij. lib. i. de lib. & quintus, ff. de statu lib. l. iij. c. 1. de venditionis, ff. quibus mod. pign. vel hypotheca soluitur. Et ultra superius adductos, vide Hostoman. in comment. verborum iuris, in verbo emptionis, primo, Alciac. in alienationis verbo, numero 18. ff. de verbo. significat. Alphan. repositat. 144.

14. Ex quibus habetur sexta declaratio ultra alios, vt dispositio illarum legum procedat de iure antiquissimo ante inuenta nomina alij contractibus, quibus addit l. iij. in l. iuris gentium, in principio, numero 7. ff. de p. r. c. & adde bonum textum in l. i. veteres ff. de actio. empt. vbi veteres verbo, venditionis, & emptionis promissæ vrebantur, & subdit in l. sequenti idem esse in locatione, & conductione, sed Hostoman. in comment. verborum iuris, in verbo emptionis, legit, id est, & sic appellatione, venditionis venit locatio hac expositione attenda. Anton. Burgo. in cap. final. num. 15. de empt. & vendit. Socin. iun. consilio 73. numero 10. consilia 19. numero 13. libro secundo. Caball. de eueit. §. i. num. 5.

Et ex prædictis limitationibus patet facilis responsio ad contraria.

Q V A S T I O V.

1. QUINTO loco in hac vtili materia de affectibus locationis ad longum tempus quarto, an dispositio l. iij. c. de iure emphyt. procedat, & habeat locum in contractu locationis ad longum tempus, & conductionis ad longum tempus al. enando irrequisito domino cadat a iure suo. Et pro parte negativa facit, quia in penalibus, & odiosis non fit extensio, immo restringi debent, l. eum quidam, ff. de lib. & posthum. cap. statutum, de elec. lib. 6. regul. odia, cod. lib.

2. Secundo pro hac parte, & propterea accedendo facit, quia pena privationis non habet locum, nisi lex expresse dicat, §. cum igitur, authent. de non deligendo secundo audientes, not. glo. in cap. final. vbi Abb. de iure patronatus, late Jacob. Menoch. de arbit. c. d. capitulo 175.

3. Tertio pro hac parte facit text. in l. si quis, §. diuus Marcus, ff. de religiosis, vbi licet hæres delinquat prohibendo testatorem fungari ab eo, quem testator elegerat, tamen non ponitur ratio, quia pena in heredem statuta non est, per quem tñrum dicit Bald. in l. 3. in princip. C. de episcop. & clerie. quod pena non habet locum, nisi in casibus a iure expressis, licet aliquis lex fieri prohibeat, & sic actus in se illicitus non ponitur lege non disponente, vt ibi Accurs. notat.

Pro contraria parte facit text. in materia pñationis notabilis, in c. 1. §. porro, ver. sed quia natura, &c. quæ fuit prima causa beneficii amittendi, vbi Bald. di-

cit esse textum meliorem de iure, quod vbi agitur de pena privationis alienius iuris, licita est extensio. Commendat Balic. in l. 2. col. 10. C. de notariis, Alexand. in authent. non licet, C. de lib. præsent. in l. cum mulier, colum. 1. ff. de iur. maritum.

Secundo pro hac parte facit text. notabilis in l. si vxor, §. i. ff. de adulter. vbi ad imponendum penam vxori propter adulterium fit extensio ad vxorem de facto, quæ nullo modo potest vera vxor appellari, l. cum hic status, §. penult. ff. de donat. inter vitum, & vxorem. Commendat pro valde notabili, Aret. in c. iij. in 4. notab. de probat. gl. notabilis in l. cetera, §. sed & si quis, ff. de lega. 1. vbi Alexand. & Ioann. de Imol. commendant, & sequuntur.

3. Tertio pro hac parte facit text. in l. 2. in §. quod si ecuratores, & in §. quod si decellerit ad Testulium, quæ infra ad hoc propositum valde commendat Aret. in cap. translate constitutionem, in cap. final. colum. 2. de electis.

4. Quare Fulgos. consilio 240. pro euentia tenuit quod dispositio l. iij. c. de iur. emphyt. procedat in conductore ad longum tempus, & hoc ex §. adeo, in l. iij. c. de iur. vbi emphyteusæ perpetui locatores appellantur, & ibi similiter Imperator refert se ad iura Codicis loquentia de iure emphyteutæ, quod dictum valde sollempne appellauit l. iij. in d. l. iij. c. de iur. emphyt. dicens, quod est magnum dictum, §. i. verum est, & corrupte allegat consil. Fulgos. in ordine 140. Viul. opin. 117. de iur. etiam Nat. consilio 114. numero secundo, Dec. in authent. qui rem, C. de sacro eccles. Ruin. confil. 165. num. 30. lib. 1. Bero. confil. 107. vol. 1. Barl. confil. 13. num. 11. Aret. confil. 55. colum. 2. Roland. reputat hoc notabile, consil. 51. numero 18. yolum. 2. Rodan. de rebus eccles. fol. 524. ver. huius sic dicti, num. 4. hoc valde commendans pro extensione.

Alexan. confil. 104. vol. 3. dicens hanc esse communem opinionem, & confil. 165. num. 2. vol. 2. Bald. confil. 415. vol. 1. Dec. confil. 204. l. iij. in d. l. iij. c. de iur. emphyt. 140. nu. 6. vol. 1. Papen. in forma fictas, gl. i. in princ. Iul. Clar. in §. emphyteusis, quest. 19. & magis communem dicit Corbol. de iur. emphyteut. ampliatione 35.

De quo tamen dicto valde dubitauit Crauet. de antiquis tempor. part. 4. num. 147. cum multis sequentibus, ca. possim ratione, quia in penalibus non fit extensio, nisi lex expresse dicat rationibus superius pro vna parte adductis, & hæc est communis opinio, l. al. ad l. eum quidam, num. 23. ff. de lib. & posthum. in l. iij. ff. de iur. vocando, Viul. lib. 1. opin. 112. ac opin. 94. post medium, Emao. in suo I. taur. l. iij. c. de iur. emphyt. & hanc opinionem tenuit Dec. confil. 264. num. 3. dum dicit, quod dispositio l. iij. c. de iur. emphyt. non procedit nisi in contractu emphyteutico, non in alijs, & hæc videtur verior opinio, Alphan. repositat. 57. & 7. & Rot. in vna casu. die 30. Februarii 1776. in manuscriptis.

Declaratur, vt procedat in conductore ad longum tempus, seu in conductore ad longissimum tempus, vel in perpetuum, & ita vere loquitur Fulgos. in allegato consilio.

Declaratur vterius in conductore ad longum tempus, vel magnum tempus, prout alij dicunt superficiei sub annua præstatione, & maxime in colono, vel conductore Principis, vel Ecclesiæ ex l. 2. C. de rei domini, et, quam singularem ad hoc propositum dicit Bart. in

La. 5. quod autem, ille secundo, in ff. de superficie, sequitur A fer, conf. 55. sentit quodammodo Titiaquell, de retro: Cignagier, §. 1. gl. 14. sub numero 84. ubi sentit periculosum esse consilio Fulg.

11. Declaratur vltimus, ut non procedat conf. Fulg. quando in instrumento locationis ad longum tempus essent apposta illa verba, scilicet quod conductor, & eius heredes, & eius, vel quibus dederit, teneant, prout deant, & faciant quicquid voluerint soluendo pensio nem quicquid per hac verba videtur data facultas alienandi, absque in casu aliquo, ita sentit Alberic. in d. l. si ad hoc, circa medium, autellus in similibus conditoribus nostris temporis non procedit dispositionem d. l. finalis. Sed cau. quia pre-supponit pactum supra positum, alias non licet tangat etiam defectum solennitatum. Vnde erit cautus ad cautelam apponere pactum, de quo supra.

12. Declaratur vltimus in alienatione valida, secus nisi la ex aliquo defectu, puta in muliere non seruata forma statuti, Cote, dicens hoc singulare in verbo, actus nullus.

Q V A E S T I O VI.

1. SEXTA se offert questio in hac principali questione de effectibus locationis ad longum tempus, an dispositio d. l. C. de iure emphy. procedat, & habeat locum in conductore ad longum tempus, ut cessans soluere per biennium, vel triennium, cadat iure suo quemadmodum emphyteota, & facit ad materiam li. xdem, C. locat. Et quoniam hic quoque tractatur materia priuationis edis, rationes, & argumenta in precedenti questione apposta repeti possent. Quibus tamen tametsi uetior opinio videtur, quod habeat locum, ut est gl. notabil. in l. que ro. §. infer locato item, in verbo, biennium, ff. locat. sequitur Bald. in cap. quarelam, in fin. de iur. iurando, in cap. litar. d. colum. 2. de dilat. in cap. si cautio colum. penult. de fide instrum. etorum, in l. eodem colum. 2. C. locat. Angeli, in §. iure autem, colum. 2. authent. de omni alienando, Butti. in cap. propter sterilitatem, ubi Imol. colum. 2. Panor. in vltim. notab. de locat. Alexand. cens. 117. volumine quarto, Bartin l. de sigalia, §. 1. ff. de publican. l. asin d. l. 2. numero 39. Socin. conf. 169. columas 2. lib. 2. Papien. in forma fidus, in princip. Tiraq. late de retract. Lignagier, §. 1. gl. 14. numero 84. Colbol. de iure emphyt. ampliat 23.

2. Cui adde Royn. conf. 153. numero 10. lib. 2. Boer. decis. 34. num. 3. Ioann. Ceph. conf. 508. num. 14. libro 4. Nat. conf. 36. num. 7. & hac est (licet ipsi non dicat) communis opinio, de qua per lasin authent. qui rem, num. 15. in fine, C. de sacro. eccl. dicens ab ea non esse modaliter recedendum, Dec. conf. 138. & 144. licet contrarium sentiat Boer. conf. 2. num. 1. lib. 1. & conf. 255. numero 1. lib. 3.

3. Panditur autem in hac simplici ratione, quia conductor ad longum tempus, habet ius in re, & naturalem possessionem, nulla tamen lege hoc expressum reperitur, ut dicebat Imol. in d. cap. propter sterilitatem. Et ultra scribentes in locis ordinarij, & maxime ad d. l. 2. premissis deestio extenditur multis modis.

4. Amplius primo, ut procedat iure conductor ad longum tempus respondeat in pecunia numerata, & sic licet proprie conductor, siue in mercedibus, grano, vi-

no, oleo, & similibus, Bald. in l. eodem, T. de re. nullum tertio, ver. & oppositum, confirmat Felib. conf. 25. numero octauo.

5. Et sic corollarie habetur vinum in materia pennis, & pennisationis ad locum quicquid, de liber. & postmodum, quod licet agatur de priuando aliquo iure suo, hoc intelligitur tam in casu vero, & proprio, quam simpliciter ex rationis identitate.

6. Ampliatur secundo, ultra illius, ut supra, ut procedat, & habeat locum etiam in colonis peritario, qui si cessauerit per biennium, vel triennium, cadat iure suo, & inducitur priuatio iuris, ut per Bald. in d. l. add. in princip. Felib. d. conf. 25. num. 9.

7. Ampliatur tertio, ultra alios in seruo condempnato, Hostien. in summa de locat. §. fin. versic. quid si alij concessit, Bald. in d. l. 1. num. 7. & ibi Salic. quæst. 130. Specul. in tit. de locat. §. nunc aliquibus, num. 179. & 186. Tria igitur etiam Coloni suis debitis temporibus respondere dominis de eorum rata fructuum, & non partantur labi biennium, vel triennium, & sine magis cauti cum dominis de triennio, quam biennio, quia sepius sub colore boni vel minus precipitant pauperes familias fuilicorum, & colonorum: qui coguntur in vitiis denibus deservere sudores, & dispersos labores.

8. Ampliatur quarto loco allegata conditio, ut procedat etiam si in instrumento locationis esset appositum pactum financiandi in forma pregnantis, quia per hoc non intelligitur sublatum ius in re conductoris, ob pensionem non solutam, & sic pactum de financiando non habet hanc virtutem, ut iure deservit Felib. d. conf. 25. per totum late, itaq. ad hunc usque, in verbo reuocatur, num. 25. l. C. de reuoc. don. l. ac. Men. de arbi. iudic. centur. 3. casu 273. num. 21. Dec. in l. in bonis si dei, num. 11. l. C. de pact. Goza conf. 86. num. 26. Alex. reg. 3. præsumpt. vlt. numero secundum, Barbat. conf. 5. libro 1.

9. Ampliatur quinto, ut declaratio talis cadu citatis, & in eadem sententia ad heredes actus, & passus esse imperamento tamen ad ius loquendo, quando dominus scit, voluit, & habuit tempus declarandi, sed non declaravit, & ita tenet Royn. in vna Bononiensi, & per Cassador. decis. 3. in princip. de locat. & conduct. Bald. in l. ad dictum, ff. de verbis, oblig. Din. in reg. cum quibus, num. 4. lib. 6. Specul. in tit. de præscript. §. 1. Bart. in l. 1. §. si aduersus, num. 4. & quando appellandum sit, in l. 2. num. 17. C. de iure emphyt. Specul. iterum in tit. de locat. §. nunc aliqua, Beninten. decis. 37. numero 17. Alex. in l. i. cum filiis, §. in hac, num. 4. ff. de verbis, oblig. Alexand. conf. 71. num. 4. volum. 1. Bald. in cap. 1. §. item, quibus modis feud. immittatur, Salic. in l. omni modo, C. de iudicat. Doctores in l. rei iudicata, ff. solu. matrim. Alexand. conf. 189. volum. 6. Ater. conf. 114. Royn. conf. 119. volum. 1. Curt. in tract. feud. in q. 6. penult. quartæ quæst. principal. Gomez. conf. 174. col. 3. Sebastian. Med. in tract. mores omnia soluit, conclus. 36. & 38.

- Cui adde Rip. in l. ma. quæst. 61. & 64. C. de reuoc. donat. Royn. conf. 19. volum. 5. Paris. de feud. reintege. fol. 120. Nicol. Moron. de fide, & pace, quæst. 19. Fabi. decis. 18. Cachetan. decis. 29. num. 1. Ample Pontan. conclus. Blesen. artic. 10. Celsus Vgo. conf. 29. numero 21. & hac est communis opinio, Butti. conf. 23. num. 11. Qui indistincte, & absolute loquitur, sed secundum prædicta intelligitur, & intelligi debet, & hac est ve-

- ta, & communis intelligentia, lul. Clar. in §. feudum, quæst. 64. ubi ampliat etiam si quis ellet ipso iure privatus, pashuè tamen quando dar bonum tempus in calu notorio, & inexcusabili, ut ibi per eum.
10. Cul adde, quod hæc est magis communis opinio, Boer. decif. 228. Marfil. in l. 1. num. 67. C. de iure virginum, Tiraq. ad l. 1. vnaquam, in verbo, si coporitur, numero 76. K. un. conf. 70. num. 13. volum. 5. late Anton. Gabr. de iure emphyt. concl. 3. in fine, & latus de malef. concl. 3. §. num. 4. & 5. Curt. un. conf. 142. Kodo. de reb. eccl. in fine, ubi hoc valde commendat, Podcm. decif. 138. num. 6. Gramm. confil. civil. 60. numero 33. Minfing. centur. 3. obferu. 97.
11. Quid flante iuramento Doctores fuerint vatij, ut per Caffad. decif. 2. de iurando, num. 8. dicam aliis per eum.
12. Vnde praticando, quando veniet casus, si velit hæres domini directi legiti. possessionem locum allegando nihil vltimes requirit, & quod ipso iure est privatus, potest opponi, quod per allegantem non probatur scientia, nec factus in tempore dec. radi, qua scientia facile deducitur secundum cursum temporis a fine biennij maxime temporibus nostris, in quibus tectores sub colore boni fummam cum vigilantia immo summum ius implorando anhelant, & exclamant ad caducitates, & maxime quido plus offertur, vel bona sunt commodata, vel talde meliorata, nec tantum si moriuntur nepotes, vel meidunt, &c.
- Ampliat lex, etiam si conductor ad longum tempus post incursam caducitatem possederit, K. un. conf. 33. num. 3. volum. 1. refert, & sequitur, Barf. conf. 23. num. 1. volum. 1.
13. Vnde non est bona exceptio. Ego conductor ad longum tempus post incursam caducitatem tenet in re condita, ergo recipit caducitatem.
14. Ampliat septimo, ut possit propria autoritate expellere si vult, & ita tenuit K. ota, ut per Peregrin. decif. 30. ponam in tit. de recusat.
15. Et causet, quia talis conductor tenetur ad fructus postea perceptos ut possessor male hdei, Ang. in §. si vendit. Authenti. de non alienando, per l. si fundum, C. de rei vendit. Specul. in tit. de locat. §. nunc aliqua, num. 10. Cin. & Bald. in authent. incensus, C. de intest. nupt. C. ostens. in l. 1. C. de his, quibus ut indit. lat. in l. 1. num. 57. C. de iure emphyt.
16. Cul adde hoc, in l. duortio, col. 4. ff. de soluto matrim. & conf. 167. col. 4. vol. 1.
17. Et quibus corollarie habetur ampliat ad l. si pater, C. de i. suff. ut procedat, & habeat locum in emphyteota, & conductore ad longum tempus.
18. Cauter igitur usufructuarius ad tempus, emphyteota, & conductores ad longum tempus ad huiusmodi perceptione fructuum, quæ sustinere tenentur, & sunt male fidei possideres.
19. Et vtriusque plene tradidit in d. l. 1. C. de iure emphyt. l. 1. ubi dicitur, quod si conductor ad longum tempus finita locacione perseverando est simplex conductor ad modicum tempus, hoc habet locum tacita renouatio, nec est locus dispositioni, l. item qua ritur, §. qui implet, ff. locat. Barf. confil. 33. §. num. 1. & 12. volum. 1. R. un. conf. 8. num. 8. & 9. de 167. volum. 1. K. un. in h. conf. 33. §. num. 1. & 9. de sequen. volum. 1. Guad. in conf. 93. num. 31. Mar. Anguissol. confil. 71. num. 100.

Boer. decif. 44. num. 79.

16. Et qua conclusio (si vera est) illud colligitur contra lat. ut supra, quod si remanet simplex conductor ad modicum tempus, non potest omnino dicimale fidei possessor, & dehet habere portacionem, vel statim, prout simplex conductor ad modicum tempus.

17. Ampliat nono in conductore de nouennio in nouennium, ita ut etiam excludatur, a petendo renouationem, Hippol. Riminald. confil. 533. libro primo.

Ampliat decimo, etiam si in minimo defecerit in solutione, puta in vno numero, quia cadit, a iure suo, ff. in l. 3. quæst. 16. num. 54. C. de iur. emphyt. in authent. qui rem. num. 10. vers. reuocet, C. de iur. emphyt. Sicul. conf. 36. in fine, vol. 2. Gozad. conf. 69. num. 8. & ita tenuit K. ota in vna Bononiensi locacionis, coram D. Augustino, ut per Caput quon. decif. 30. alibi §. pat. 1.

Decatur hæc ampliatio ut vera sit flante iuramento, alias non, Calt. in l. 1. de creatione §. pro parte, ff. de verb. obligat. Sals. in authent. perpetua, C. de sacros. eccl. K. un. conf. 167. colum. 3. post num. 10. volum. 1. Brun. de statu exclud. §. fin. art. 9. quæst. vltima, colum. 6.

Sabdeclara hoc verum de rigore iuris, sicut de equitate, quæ in tertis Ecclesiæ, & Ioro Episcopali, & cum viris Religiosis feruari debet, Barf. conf. 23. num. 3. lib. 3. post Bald. in l. 1. de. num. 10. cum apostill. C. locat. lat. §. emphyteus, quæst. 8. vers. sic, aut vero de circumstancie sapientie magnam æquitatem, & ita iudicatum. Et illud minimum præsumitur omisum per etiam, Decif. Bonon. 6. per totam.

Adde Seraphin. de iurament. ptiolig. 84. numero vnde dicitur.

Subdeclara secundo, quod illud minimum in quo sunt cessatur, non sit notabile, puta in dimidia, tertia, vel quarta parte, Specul. de locat. §. nunc aliquam, quæst. 30.

Ampliat octauo, ut pendente lite super caducitate non solutio intertr caducitatem, Capic. decif. 16. num. 6. & ita tenuit K. ota, in vna Bononiensi locacionis, coram Domino Anton. Augustino, ut per Caput aquen. §. pat. 1. & 299.

17. Declatur primo loco allegata enclausa, ut non procedat flante iuramento de solvendo quolibet anno, vel semestral pensionem, vel responsonem, quia ratione petitionij non expectatur lapsus biennij, vel triennij dictum originale Bald. per illum text. in cap. querelam, in hoc, de iure iur. quem ibi sequitur Fel. dicens esse dictum in eum, & mente tenendum Alex. consil. lib. 4. per l. si quis maior, C. de transact. ubi lat. num. 12. dicit hoc bene notandum, inferens, quod in Domino Venetorum extat statutum, vel consuetudo, quod emphyteuta, vel conductor ad longum tempus quandoque cesset solvere, priuare non possit, tamen hoc fallit si iurasset solvere in certo termino conuento, ut per cum subdeclara, quod si alibi aliter tenuit, quod male fecit, idem lat. in l. 1. quæst. 9. num. 47. C. de iure emphyteutico, Alex. conf. 127. lib. 4. & conf. 5. dupli. catum 125. vol. 1. Corf. in rubr. de iure iurand. priuileg. 9. & in singul. suis, in verbo, emphyteuta, idest, dicens bene probari et capito, querelam, deducendo ut per cum, & in reposito. Abb. in verbo, emphyteuta,

H 4 Barbat.

Barbat. in capit. potuit de locat. Doctores in authent. qui rem, vbi lat. limitat. 3. num. 1. in fin. Dec. num. 10. C. de sacro. eccles. Fer. a. casu. 20. dicens hoc esse dictum elegans, & signandum, & comprobatur multis rationibus, & argumentis in præiudicium certe miserabilium commphytearum, & conductorum, Mat. singul. 126, lat. in quod testi cent. per. Cagnul. in d. li. quis maior, num. 51. Caballio de eisd. §. 3. num. 51. yip. in cap. 2. numero 19. de rescrip. Bertr. conf. 194. in fi. Anton. Gabr. de transact. concl. 1. num. 41.

Cui adde Rip. de iur. emphyt. respon. 9. Borgen. decil. 9. numero 14. & vlt. cum hac est vera, & magis communis opinio, Goza. conf. 58. col. pen. vers. non obstant, Baurer. de virtute iuramenti, casu 12. Rol. conf. 15. nu. 23. vol. 2. & conf. 6. nu. 42. & conf. 42. & conf. 8. nu. 41. conf. 77. num. 18. vol. 1. Rodan. de reb. eccl. vers. sed quod emphyt. sub num. 5. fol. 497. Gorad. confil. 69. num. 6. Gugl. de Bened. in cap. Rayn. in verbo, testamentum, num. 27. de testam. & ita fuit in facto pluries obseruatum teste Curr. in d. li. quis maior, Adde Alex. conf. 85. & 126. lib. 1. Cort. hoc pro singulari valde commendante in verbis, emphyteuta, dicens ad hac opinione in iudicando, & consulendo non esse recedendum, Corf. ad Abb. in verbo, emphyteuta, addentes ad Matthei. notab. 50. & nota. 54. Cort. in verbo, iuramentum religio, Plot. de in litem iurando. §. 24. num. 1. & 2. Guid. Pap. conf. 32. col. 4. conf. 131. col. 4. conf. 131. col. 9. Corne. conf. 25. lib. 2. Dec. conf. 452. Riminal. conf. 218. num. 8. vol. 2. Port. conf. 13. num. 61. Buri. consil. 33. in pine. libr. 3. Caccialup. de transact. quest. 15. Cagnol. ad li. quis maior, num. 59. Tibor. Decia. trac. Crimin. Tmo 3. cap. 13. num. 39.

Et ita tenuit Roia. in vna Buoniensis locationis, et per Caputaquend. decil. 182. & 199. par. 1. late Seraph. qui hos non allegat de iuramento, privileg. 84. vbi multis modis ampliat, & limitat.

18 Vltra quem amplia vno modo etiam si adesset statutum, quod conductor ad longum tempus, vel emphyteuta etiam si statet per annos triginta in soluendo, non cedat a iure suo, Berro. conf. 126. num. 8. vol. 1. Ferrat. caust. 20. Bologna. conf. 31. Cagn. ad d. li. quis maior, num. 35. declarando. vt per eum.

Limita etiam vltra Seraphin. alio notabili modo, nisi in instrumento si pactum, vt non cadat iure suo, quia hoc casu iusamentum regulatur a pacto, Dec. in l. 1. num. 28. C. de pac. & ita tenuit Roia in vna Romana de deuolutionis, coram Domino Cantuicio 21. Febr. 1575. cum Dominio Hier. Gabr. * Riminal. conf. 533. num. 10. vol. 1. quod maxime verum est, si contractus sit alibi celebratus, & solutio destinata ad speciatum locum, vbi talis consuetudo non sic viget Riminal. in citato iam loco.)

19 Et si dicas cum Iul. Claro in §. emphyteuta, quæst. 8. quod hæc opinio videtur dura, quia iusamentum non alterat, sed sequitur naturam actus, super quo interponitur. Lfin. C. de non num. pecun. super eo de Matfil. sing. 226. quia etiam alterat, vt per eum.

20 Secondo modo responderetur, quis illud procedit quo ad hoc, vt iurans in plus suo obligetur, non autem in aliquid, ita respondet Ruben. conf. 146. cum 5. Roland. conf. 8. num. 41. vol. 1.

21 Ex quibus collariæ habetur ad l. fin. C. de non num. pec. vltra adducta per Alphan. report. 107.

22 **S**ED (pro bone Deus) & si sunt ceterationes licet vera, velate & apparentes in Velleianis, Macdonianis, statutus & similibus, cur non in similibus? Conducunt pauperes homines ad longi tempus prædia alpera, & inuicula, loca pestifera, & inaccessibilia, in tant facere hoc, & hoc nascunt per tempora Domini directi, postquam vident reduci, & meliorata, anhelant ad petiuriam, & hoc sub velamine, funditus extirpant familias pauperum, qui in sudore vultus totas familiarum reducere prædium ad culturam, & quod per multos labores, & annos acquisiuerunt reuocabilitate acquisiuerunt, & per actum simplici tactus, & lapsum viuis diis amittit, quod per multos annos acquisiuerunt, vbi non est iuramentum iniquitatis vinculum.

Rectores scribunt literis auris hanc declarationem, & pro omni posse executioni mandant sub aliquo velato, & apparenti colore, capiant (quæso) boni iudices, & compatiantur laboribus, nec iniuriam eo data vis in præiudicium tot laborum, & obferunt Corro. conf. 96. lib. 1. & 146. lib. 2. dicentem quod dispositio l. si quis maior, est dura, & exorbitans, nec extendenda ad alium casum etiam iuratum. Commendat Parisiens. ad Alex. conf. 81. vol. 1. in addit. incipientem omnes, addit ad Matthei. notab. 50. in fin. Cort. in d. li. quis maior, num. 7. & 12. & est communis opinio. Cagnol. ibi. num. 21. & 27. Anton. Gabr. de transact. concl. 1. nu. 74.

23 Declaratur secundo in conductore ad longum tempus communis loci, vel ecclesie, qui si fuit ita solempniter citatus, & non solui, potest tanquam rebus tamax expelli non expectari lapsu biennij, seu maioris triennij, Ang. in l. locorum, C. de omni agro deced. lib. 1. dicens hoc esse singulariter notandum ad iudicandum, cap. potuit, locati, commendat Corgett. in reper. ad Abb. in verbo, emphyteuta, & in singul. suis eodem vers. 2.

24 Cave tamen, quis hoc dictum, si verum est, procedit multis conuenientibus. Primo absentia coloni, vel emphyteute qui iam defunctus locum conductum, prout clare constat in d. locorum. Secundo, quod sit lapsus totum residuum temporis, ita vt non remaneant nisi sex menses. Tertio interpellatio iudicialis non extra iudicialis, ita Ias. in l. 2. quæst. 8. num. 46. C. de iur. emphyt. Barbat. in cap. quoniam frequenter, 6. pot. num. 18. vt lite non contest. sentit Rodan. de rebus eccl. vers. sed quod emphyteuta, fol. 197. num. 6. clarius colligitur ex verbis Corsett. in d. singul.

Vnde non est bona practica, est citatus conductor, vel emphyteuta non comparet, ergo potest expelli.

25 Sed hic quarto de vili questione. Decessit conductor ad longum tempus relictis pluribus hæredibus, Vnus tacito contrahit, vel cessando per biennium, vel alio modo, nunquid præiudicabit alijs, ita vt res tota dicatur deuoluta?

26 Primo aspectu videbatur dicendum quod non; non enim debet alteri per alterum iniqua econditio inferri, l. non debet. ff. de regul. iur. nec quis debet alieno odio grauari, l. si quis in ius, §. legis, C. de inoffic. testam. & non est sine culpa quis puniendi, reg. sine culpa, lib. 6. cap. 2. de consuet. late Sigul. conf. 18. colum. 7. lib. 2. & hanc opinionem dixit communem Alb. ad l. commun. diuidend. ff. commun. diuidend. Gugl. de Cui. in l. si necessitas, §. 1. ff. de pign. Barbat. dicens hoc valde nota.

- notabile, in cap. ex parte, columna 7. de feud. Corles in singul. suis, in verbo emphyteus 4. qui voluit, quod particularis solutio plus in anneri facta per vnum ex heredibus extendatur ad vnam solutionem vnius anni, & sic euitetur commissum.
27. Contraria opinio est vterior, & magis communis, vt per glo. verbo confundetur, in d. d. commun. diuidum, quem sequitur Bar. in l. fraudas, ff. de publicanis. Hostiensis summa, de locato, §. si. Specu. in eodem titulo, §. vnde videndum, num. 70. la. in d. l. 2. num. 53. Affl. decis. 153. num. 3. Rip. in l. 4. §. Cato, num. 44. vbi Alciac. in mero 97. Pontan. num. 30. Socin. eum. 160. & vique ad 173. ful. Clar. in §. emphyteus, quæst. 8. verbo sic, quæ 10, dicens, quod licet hæc opinio sit communis, tamen est rigorosa, & concessa de duobus rebus, l. 9. in prin. eum. 139.
28. Quibus epius fecerit beneficiis addit in terminis conductoris loquentem Grat. conf. 67. num. 2. Ratio fundamentalis videtur, quia ex persona hereditum non mutatur conditio obligationis, quæ a sui primordio indiuidua est, & siue conductor primus ex solutione partem non eilet liberatus, pariter nec heredes, l. 2. ex his, ff. de verb. oblig. l. 2. §. si. ff. de pæto, stipulat. cum similibus.
34. Ampliator vltra alios super finem coelationis, vt si io numero hereditum sint aliqui minores, qui per eorum partem soluerunt, tamen culpa coheredum nõ solvuntur res incidit in commissum, quod ex hoc non competet minoribus soluentibus, testamento in integrum, quia non ceciderunt eorum factio, vel ommissione. Iod. factio, & culpa coheredum non soluentur, contra quos bene competit minoribus actio, l. his coheredibus, §. si. l. heredes, §. si. vovs, §. idem ioris, ff. famul. erciscund. Doctores in d. §. Cato, & etiam hoc exprimit Grat. d. conf. 67. in h. Rodaan. de reb. eccl. versu. canon. autem, num. 6. fol. 437.
29. Ex quibus postea inferitur limitatio ad leg. non debet, de reg. iur. quia non videtur inferri conditio iniqua, si habet quis actionem ad recuperandum id, quod culpa alterius amisit.
30. Secundo corollarie inferitur vnum aliud in hac materia locati, & conducti, quod diuisio pensionis solam de diuiditur pro rata proportionabiliter inter heredes conductoris, ex quo dare tantum est in obligatione, si in executione, §. 1. ff. de verborum obligat. l. pacto, C. de pact. ponam tamen ex non solutione omnes incurrunt, & sicut in pæna conuentionali, pariter, & in legali, glof. nota. l. in commun. diuidum, ff. commun. diuidu. odo.
31. Ex quibus corollarie habetur ampliatio ad l. stipulationem, aliz, §. si. & Leodem, §. 1. & in l. in executione, §. si. ita, & l. heredes, §. an ex, ff. famul. erciscund. tur, siue pæna sit conuentionalis, siue legalis.
32. Præsertim igitur quandoque negligentia, & ommissione vnius diligitur, & insufficientie alius, ex licet in his his benignior interpretatio sit facienda, l. semper, ff. de regul. iur. tamen in casu eductatis contrarium feruatur.
33. Vnum tamen me debitate facit, quia dominus recipiendo partem tantum videtur sub pænuicasse, ex quo ad id non erat obligatus, & sic ratione tucit eiusdæm confessoris, & ad hoc facere videtur, si erant plures emphyteus in solidum obligati, si diuidant fundum inter se, vel alioquin cum consensu domini, infer-
- tur ex hoc Domino præiudicium, Afflic. dans hoc præcautela decis. 253. io. ff.
- Vnde Acc. (vt omnium saluetur opinio) inquit, dat cautalam, vt dominus redipiat filio iure iuo, vt per eum, d. l. commun. diuid. in finibus, verbis.
34. Ampliator secundo loco vltra alios allegata conclusio vno alio notabili modo, q. si dominus locator reficmet locationem post incuriam casualem, non per hoc videtur remissioe casuatis, vt sentit Grat. conf. 67. nu. 2. vol. 1.
35. Ex cuius consilio colliguntur etiam duo vitia in hac materia locati, & conducti. Primum est, q. protogato locationis præsupponit locationem valere, & sublitere per leg. sed & si manente, ff. de pæcar.
36. Secundum est, quod si instrumentum locationis, & conductus apponatur casuosa. Non aliter, nec alio modo, id operatur præfiam naturam, ita vt nulla interpretatio fieri possit, ne amittatur, quæ a verbis non sit expressa. Bal. in l. si quidem, C. de excep. in c. 1. §. de nique, quæ fuit prima causa beneficii amittendi.
37. Ampliator tertio, vt perdat etiam melioramentum conductor ad longum tempus. ponam (Deo dante) in tunc de expensis.
- Ampliator quarto, vt nedum procedat in pluribus hereditibus, sed in pluribus emphyteus principalibus, de si dictum pro parte sua solueret, Pile. q. 47. Ale. in l. si hereditores, C. de pact.
38. Declinat ut primo allegata conclusio, quia pauperas excuset etiam stante iuramento, Sparol. in 111. de locat. §. nunc aliqua, vers. 29. Ioann. de Arnold. singul. 62. Dicens sepius in facto occurrere, & facere ad limitationem l. si quis maior, C. de traol. & quare non possit Ant. Gabr. de translat. conclus. 1. vbi materiam l. si quis maior, examinat. Follet. in præc. criminal. parte 2. secunde part. in verbo, si floatur vxorem, num. 45. pulchre Bald. in cap. querelam, in fine, de iureiurando, attestans se alibi uescire, Rodaan. de reb. eccl. folio 437. numero sexto, io fine, & licet sal. in emphyteuta loquens dubitauerit, io d. l. 2. num. 53. & 57. tamen vterior opinio videtur, vt difficultas excuset etiam stante iuramento, nec sit locus dispositioni l. si quis maior, & per Ale. & Imol. ibi, vbi Cag. num. 287. Ale. nu. 3. Dicitur conf. 433. nu. 4. & hæc est communis opinio, Alphi. report. 454.
- Quem casum non posuit Ant. Gabr. in allegata conclusionem, addit Ferret. in tract. de pace, & obedientia feruans, num. 5. Sebast. Medic. de casibus, & periculis, parte 2. q. 4. nu. 19. ex reg. impossibilium, de regul. iur. Bal. in l. acceptum, C. de viur. Ioan. de Anao. sing. 62. & & comen 64.
39. Quod fortassis procedit etiam si quantitas debetor, prout in conductore, vel emphyteuta conuenire possit, & hæc est vterior, & magis communis opinio, vt per Doctores in l. quod te, vbi Salsol. num. 93. Emanuel. in l. si huius littera D. nu. 70. vt limitat, nisi in potest contrarius stetit difficultas, licet la. facit infer contrarium esse communem, ibi nu. 3. 2. & in l. vniuersum, num. 10. ff. de eo.
40. Ampliator hæc prima limitatio, vt nedum impedimentum paupertratis, sed omne aliud legitimum impedimentum excuset ab incursu eductitis, ita tradit Ripa in d. l. quod te, num. 41. allegan. conf. Folg. 7.
41. Ex quo consilio Falsosij in hæc vitia materia locationis ad longum tempus colligitur tria vitia in prædicta,

Aut, non dicitur acquirere ex tit. lueratius.

53. Bene verum est, quod conductor ad longum tempus tractat de damno vitando, ut clare constat. Et sic corollarie habetur medium inter hæc duo, quod vniuerſitate de damno vitando, alter nõ tractat de lucro captando. Bene verum est, quod res in d. §. lueratius loquitur in casu suo, sed non sequitur, quin dentur alij casus lueratij extra illos, vel sentit Bar. in d. §. duobus, nome
55 et 24. Unde non valet argumentum a sufficienti paritum enumeratione, prout in l. patre furioso, & in §. actionum faciunt Doct. quia hoc procedit, quando text. principaliter intendit enumerare pro regula aliquos casus, prout in §. actionum, secus si ad vnum finem tantum, prout in §. lueratius.

56. Ex quibus corollarie inferuntur duo. Primum, quod licet donatio ex ingratitudine reuocetur, l. hanc, C. de re uocand. donat. id autem non dicitur de lueratius.

Secundum est, quod res conductæ, vel emphyteuticæ dominum reuera non dicitur titulus lueratius.

57. Quod facit ad materiam concussus casuum.

58. Declaratur secundo loco principaliter allegata conclusio, ut biennium, vel triennium intelligatur secundum naturam fructuum colligendorum ex bonis conductis, nam si oliuetum esset locatum ad longum tempus, vel terra boschnia, Salicetum, nua terra Musitica, & promissis conducti singulo semetris, vel anno fructum, canonem, vel pensionem, & dehectet per biennium, vel triennium, vel annum, certe non occideret sic simpliciter, nisi in oliuetu requireretur lapsus quatuor annorum atque biennium, cum singulo biennio, & nõ prius produceret fructus suos. Terra boschnia post sex, nouum, vel decem annos, cum solebantur in singulis triennio produceret fructus suos, & hinc ex di. solebat terra Magalatica post biennium, cum singulo anno cũ diuidio soleat producere fructus suos, ut test Porphy. Tudici, & varijs locis, ubi terra singulo anno tota non seminatur, sed medietas pro quolibet anno, & sic vna pars per annum semper quiescit, id de Castagnis, que in spatio tot annorum ceduntur, cimeis, perguileis, feno, rosis, & similibus. Reperitur etiam mala quædam, quæ faciunt fructus vno anno, & non alij de requiescent vno anno. Et sic de singulis, tempus, annus, biennium, & triennium a fructibus declaratur, Ioan. And. in addit. ad Spec. in tit. de locat. §. nunc aliquid, numero 87. Cin. in l. 2. quæst. 11. in fi. C. de iur. emphyt. Bald. in l. ade, & in l. ceteri iuris, q. 2. C. loc. Bar. in l. diuortio, §. quod in anno, cum 4. Vbi Castren. numero 6. Socin. cum 2. Alex. in pract. valde commendanda, & dicens in facto habuile quælitio ardua, & diffici. num. 10. & mouens ex limitati materiam, l. 2. C. locat. & c. post. eod. in l. num. 6. Dec. in auth. qui rem, limit. 9. num. 10. C. de sacrosan. eccl. in l. ol. conf. 87. num. 19. vol. 1.

Cui addit Tiracq. hoc bene probantem de retracta. comen. glo. 4. num. 3. Cott. in memotab. suis. in ver. emphyteuticæ cessans, in l. in d. 2. notab. 4. C. de iur. emphy. Anton. Gome. de contract. c. 3. num. 14. Riminal. num. conf. 165. num. 16 & 37. vol. 2. Borgen. de usufrue. mulieris num. 170. & dec. 43. num. 5. dicens hoc val de meoti teoedum, ubi etiam subdit calculandum esse tempus, quando laicus locat bona sua ad longum tempus, & conductus cessant per menses decem, & octo, & postea laicus donaret, venderet, vel alienaret dicta bona in ecclesiam, & conductor cessasset per annum.

cederet a iure suo, cum menses decem octo laici habeantur pro anno, Salic. in d. l. 2. pen. K. odan. de reb. eccl. in l. 2. fol. 495. in l. in d. l. 2. q. 12. num. 51. Dec. in e. port. nu. 2. de priuileg. Lambert. de iure patr. lib. 1. per. 1. art. 8. q. 1. sub num. 8. Marf. Borgen. non allegatus sing. 409. Cornel. Benin. de pad. per. de contrac. q. 2. special. 9. num. 2.

59. Et prædicta faciunt ad interpretationem statuti Tu derum disponens, quod fructus vltimi anni sint domini, non coloni, quomodo intelligendus sit annus præsertim in tectis, quarum seminatæ pars in quolibet anno.

Et nota, quod Borgen. in allegata decisione 45. intelligit prædicta, quando iuramentum non est interpositum, sed casu, qui aut promissi quolibet anno simpliter aut restringendo me ad prædictum diem, & tunc annus a fructibus regulatur.

Cum igitur non dicatur nisi modo, quo supra meti lo conductus non obligabit. Si vero restringitur promissionem meum ad certum determinatum diem, & tunc prædicta obligat, & seruari debet, quia se ad talem diem promissor adstrictus est superius additis.

Et si quis in parte iure conductor ad longum tempus ecclesiam, & partim priuati, sit computatio pro rata circa tempus, in l. in q. 1. C. de iur. emphy. Lambert. de contrac. mulier. in fi. nu. 264.

59. Declaratur quarto generaliter in quolibet legitimo impedimento, ut cõterationis, infirmitatis, accessus non iuti sine hærede mortui, & similibus, glo. in clera. appellanti, de appellat. Alex. conf. 216. col. 3. vol. 6. conf. 67. col. fi. vol. 7. Dec. conf. 172. col. 2. vol. 1. Bal. in d. l. 2. in fi. Alex. conf. 165. Dec. conf. 160. col. fi. pulchre Rolan. conf. 87. nu. 22. vol. 1.

Cui addit Butr. in c. significanti, notab. 4. de pig. Rodan. de reb. eccl. folio 497. in ver. sed quod emphyteutia, num. 25. arteffans hoc casu concedi in integrum restitutionem ex clausula generali ex legitimo impedimento, & iusta causa.

Cui addit bonum taxum, & ibi notant omnes, in l. quæsitum, ff. de re iud. qui de firmitate loquitur, & in l. 1. ff. de quibus causis maritus, Bar. in l. finum, 4. ff. de in integrum restitutione, in l. 2. §. si quis in iudicio, ff. si quis cautionibus, Innocent. in cap. ex ratione, de appellat. Mastr. de rest. in insect. c. 39. late Spec. in tract. restit. in integrum, q. 1. art. 6. 7. & §. qui ex magis communi opinione et eludit infirmitatem grauem, non loquem, iuxta iudicis arbitrium excusare, & restitutionem competere.

Cui pulchre, & plene tractanti in materia infirmitatis, addit Cassid. de appell. dec. 6. num. 4. Beniten. de c. 16. nu. 2. Sebast. Medic. de casibus, & pericul. par. 2. q. 6. q. 25.

60. Et necum propria infirmitas excusatur, sed consanguineorum, & domesticorum, quis enim non excuset filium ex infirmitate patris, & eod. tra fratris, sororum, & similibus, glo. notab. an cano. communis filius, diff. 3. quam valde commendat Alb. & Alex. in d. l. quæsitum, Maran. in Specul. parte 6. in ver. bo. contumacia, num. 3. Cassan. super consuetud. Burg. un. car. 10. numero 1.

61. Et circa carceratum late scribentes in l. 2. C. ex quibus causis maiores, Bart. de cadere, num. 7. Gigns de pensionibus, quæst. 3. §. 5. notab. 4. Sott. de rebus. in integ. q. 7. a quo habes varia genera impedimentorum,

Vincentij Carocij Tractatus

rum, ex quibus restitutio datur. Addo Rolan. conf. 87. num. 35. vol. i.

- 62 Declaratur quarto allegata conclusio, quod istud biennium, vel triennium debet esse continuum, non discontinuum. Vnde si hinc anno uno solus, sequenti anno solui, tertio non solui, &c. si discurrendo, non dicitur cadueris. Decio aut. qui rem. num. 6. in 2. notab. C. de sacrosan. eccles. post. Specul. in tit. de locat. §. nunc ali, qua, ve. sic. 27. ubi loqn. And. in addit. per capit. cupientes, §. ceterum, de elect. lib. 6. Salic. in dicta l. 2. in h. late Soc. emf. 117. libro 1. Rodoa. de reb. eccl. vetis, sed quod emphyteuta, nam. 3. fol. 49. l. imir. 1.

Cui add. Dec. in l. si idem, in fi. ff. de iurisd. om. iudic. Beninca. de pauper. privileg. §. de contrac. special. g. numero 7.

- 63 Declaratur quinto allegata conclusio, ut dispositio, l. 2. C. de iure emphy. non vendicit sibi locum in conductore ad longum tempus, qui non possedit rem conductam, nec ea frui potuit, si nunc culpa ipsius, prout nec emphyteuta hoc casu caducitatem incurrit. Socin. iun. per multas auctoritates, conf. 70. libro 1. quam opinionem dixit tutiorem, & equiorem, l. ul. Clar. in §. emphyteutis, q. 8. versico, sed quero rationem reddens, quia non dicitur esse in culpa, ex quo non possedit absolute tamen culpa sua.

Cui add. bene materiam explicanter, Bald. in l. solennibus, circa fin. C. de rei vendic. Abb. conf. 67. col. fi. lib. 2. Cast. conf. 11. §. in fi. lib. 1. Ang. conf. 311. in §. du bin. Card. conf. 92.

- 64 Declaratur sexto, ut dispositio l. 3. C. de iur. emphy. non procedat, nec habeat locum stance consuetudine, vel pacto de non desiciendo, glo. in d. l. 2. in ver. repellere, quam post multa iura in contrarium adducta sequitur Spec. in tit. de locato, §. nunc ali, versico, Bartol. in l. fundi, C. de fund. patrimonial. libro 1. Cast. confilio 137. Abb. conf. 72. Anan. conf. 84. colum. fi. versico, postitem, Rodoa. de reb. eccl. vetis, sed quod emphyteuta, num. 12.

Cui add. Corfex. dicentem hoc valde notabile, & singulare in verbo, emphyteutis 2. & hæc est communis opinio habens discrepantem, ut per las. in d. l. 2. numero 130. in fi. Dec. conf. 138. num. 5.

Ampliat utraque las. ut procedat etiam in statuto, vel privilegio, ne quis incurrat caducitatem, sed solum teneatur ad simplicem pensionem, Dec. in auth. qui rem. hmit. 6. num. 8. C. de sacrosan. eccles. qui sublimitas non pro cedere ius rescritto, quod non valet, ex quo regulariter respicit iuris observantiam, l. falso, C. de divers. rescriptis.

- 65 Er nota quia prefati Doctores omnes loquuntur indifferenter, & absolute, ne vilo voquam tempore desiciantur, sed teneatur ad simplicem pensionem.

- 66 Et vidi in factis contingentia plures locationes sic factas. Vnde habes duas cautelae, pacti videlicet, & privilegii, & quando hæc duo legitime conspiciuntur: ut illa iunt, & patiunt quietem conductibus, & emphyteutis, contra neminem rigorosos dominos, & locatores.

- 67 Et vltra Dec. & Rodoa. ut supra, hanc opinionem, tam circa consuetudinem quam rescritum obtinet, tenet Firmia. in tract. de gabel. par. 7. q. 10. Abb. confilio 132. in 2. dub. lib. 1. Card. Alex. in ca. 1. col. 8. qui scud. dar. post. Fel. in e. cum causa, col. 6. l. limita. g. de re iudic. Soc. confilio, col. 1. libro 3. Franc. Clemenf. notab. 106. in

verbo, emphyteuta, non soluendo, qui reliquit cognatum circa rescritum arguendo a consuetudine ad rescritum.

Vnde si consuetudine hoc induci potest, ergo & per rescritum, non enim consequentia tenet, quia rescritum tendit ad observantiam mensam iuris, ut dictum est merito, & secus in consuetudine, quæ legi quandoque derogat. Attentius autem Mediolani vigere talem consuetudinem, & caducitates odiosas esse, & vitiam ubique principes hoc permitterent, esse bona, & laudabilis inventio, nec tot homines supprimerentur, qui bonis melioratis ex questio colore espelluntur.

Ex quibus collatæ inferunt ad multa vltra.

- 68 Primo inferunt intellectus ad l. si l. si manente, de precatio, ut procedat, & habeat locum, quando pactum esset contra substantiam contractus celebrati, seu cui contra naturalia contractus, ut per gl. magnificam, in l. pacta conventa, ff. de contrahen. emp. Bart. in l. ubi ita donatur, ff. de donat. Panorm. in cap. cum venerabilis, de excep.

Vnde in materia locati, & conducti, de qua agimus, si loco domum cum pacto, ut nulla constitatur merces, utique unum valetet, quia esset contra substantiam ipsius locationis, ad cuius essentiam, & substantiam requiritur merces, ut diximus supra de substantia locationis. Si vero fieret pactum, & conductus, qui canon, vel pensionem non soluit, ex hoc expelli non possit, utique valetet, & respiceret naturalia contractus.

- 69 Et sic obiter ad materiam l. sed, C. locat. (si enim legendum inquit Turquel non idem) de retract. conventionali, §. quinto, glo. quarta; numero trigesimo prima, ut licet conductor expelli possit ob pensionem non solutam, pactio tamen non succurrit potest, & valet.

- 70 Succurreret etiam ex privilegio, quod obtinere poterit conductor, ne inquam ex defectu pensionis non solute expellatur, sed ad absolutiorem simplici pensionis, & metcedis conveniatur, prout multa instrumenta videntur.

- 71 Secundo inferunt intellectus, & limitatio ad l. si conveniat, & l. hoc iudicium, ff. de commo. diuon. quia illo quod ille textus loquitur in pacto de non diuendo, secundum Folg. ibid. & late per las. in l. non foretem, §. si centum, num. 3. cum seq. ff. de conduct. indeb. Alpha. report. 523.

- 72 Vltra tamen con dicitur, aut pactum exclusivum esse absolutum generale, & indeterminatum, & non valet, d. §. si conveniat, aut est exclusivum, sed restrictum ad certam causam, & valet.

Vnde in materia locati, & conducti, si fiat pactum inter locatorem, & conductorem, ut puta ratione pensionis non solute, vel alia acta ad exclusionem expelli non possit, valetet, & teneret.

- 73 Tercio inferunt modificatio ad Leonenire, ff. de pact. dor. ut per pactum, nec conductor expelli possit propter pensionem non solutam non insitante præcisè ad delinquendum, quia cogitur solvere pensionem, & quando vere, & principaliter sonat in delictum, alias secus. Gomez. in §. penales, col. fin. de actio. Rip. ad l. nemo potest, num. 56. de leg. 1. Alex. conf. 1. num. 2. lib. 3. M. im. ad §. 1. num. 247. Infit. de donat. & ad §. 1. nu. 157. Infit. quibus alienari licet, vel non. Partit. in c. fraternitatis, na. 56. de testib. Alpha. reportat. 209.

- 74 In hac igitur materia locati, & conducti, aut convenio

uenio, ne expelli possim ratione pensionis oon solute, & valet, quia non tendit principaliter, & vere ad delictum. Si vero conuenio, ne expelli possim ex alijs causis, puta ratione determinationis, vel male vitio de conductu, utique fortasse aliud dicendum foret, quia hæc clarius videntur tendere in delictum, & præbere animum, & occasionem delinquendi. Nonne iniquum esset, ut incidendo multas arbores fructiferas, inducendo contumacie in domum conductum ganeas, & metretices, vel alias inhonestas artes exerceendo, quod ratione pacti, quod postea parit malos mores, expelli non possit?

75. Quarto infertur intellectus, & declaratio ad l. iubemus oulla, C. de sacrosan. eccl. Pone quod prælati locat bona ecclesie ad longum tempus cum pacto, de quo supra, utique sic, quia in iure quærendo, prout in casu nostro, solus prælati præiudicare potest. Fedat. conf. 9. Innocent. in cap. admonet. de renunc. Bald. in auth. si qua mulier, C. de sacrosan. eccl. ad l. Imperatore, ff. de pact. late Coriet. io sing. io verbo emphiteutia. 2. io hacigitur locati materia prælati præiudicare potest locando in præiudicium iuris quærendi, non quæriti.

77. Declaratur septimo allegata dispositio l. 2. C. de iur. emphy. t. ut non procedat, quando conductor ad longum tempus velit totam purgare ceteri satisfactio nem dicam io tir. de mora.

78. Declaratur octauo, ut oon procedat dispositio d. l. 2. si dominus locator post incursum caducitatem fecerit aliquem actum, per quem tacite remississe videatur ius caducitatis, l. 2. §. non male, ff. de doli excep. l. qui io futurum, ff. de pact. & aliquantulum clarius materiam explicando ponam aliqua exempla actuum, ex quibus inducatur tacita remissio.

Primo per simplicem petitionem post incursum factum, licet tæ vera non receperit, nec habuerit, lege Amilius Largianus, ff. de iuror. l. post diem, & ibi glo. no. ff. de lege commissoria.

79. Declaratur ita conclusio, ut procedat in petitione, & interpellatione facta in iudicio. Ita declarat Arct. conf. 150. col. penul. ubi attestatur hanc esse communem opinionem. Et cuius discursus habemus duo vtilia io casu, de quo agimus.

80. Primum est, quod lex, post diem, ff. de l. commissoria procedat & habere locum io simplici, & mera petitione, & interpellatione, ne sit superfluitas io l. sequenti. Secundum est satis frequens in practica, quod si fiat iudicialis interpellatio contra conductorem mortuorum, & citatur contradicere, & faciat partem in iudicio, adhuc censetur remissa mora contradictione facta oon obstante & sepius occurrat casus. Citatur debitor, & comparere, contradicere petitioni factæ, videbatur indignus beneficio tacite remissionis ex sua petitiuæ contradictione.

81. Declaratur secundo dispositio l. Amilius, & l. post diem, ut procedat etiam in interpellatione extraiudiciali, quando ex mora iam commissæ est acquisitum ius ere litori ad acquisitionem, & recuperationem alienius speciei, nam postea potendo pretium, videtur remissus ius acquisitum ex mora.

82. Prout in materia locati, & conducti, de qua agimus ob petitionem io tempore oon solutam, locator, & dominus habet ius ad rem ipsam, & sic ad speciem in tempore non solutam, si postea agat io iudicio, vel extra

ad pensionem, videtur remississe moram, & consequenter ius auferendi amplius rem iam effectam caducam, prout declarat Aleuand. ad l. cum procurator, §. si dominus, colum. 1. in fin. ff. de nou. oper. nunciu. ubi las. sub num. 8. & in l. si ex legati causa, colum. fin. num. 19. de verbo. obligat. appellans hanc declarationem valde notabilem.

83. Declaratur tertio dispositio, l. Amilius, quod illa procedat, quando erat appositus a l. certus terminus solutioni, & iam exiit elapsus, & sic commissæ mora, & caducitas, nam si postea fiat prorogatio, censetur remissa mora. Ita Bald. declarat in l. acceptam, q. 7. C. de vfor. Prout io terminis locati, & conducti ad longum tempus, ubi a lege est præfixus terminus solutioni, quod est biennium, vel triennium, si fiat a domino, prorogatum censetur, & remissa caducitas, & sic Bal. Acemilius, restringit ad prorogationem.

84. Declaratur quarto dispositio l. Amilius, ut intelligatur, quod ibi in casu illius legis erant assignati duo termini solutioni, & io utroque adiectum pactum legis commissoriae. Vnde per secundam interpellationem est recessum a pacto, cui ob primam locus fuerat, ita declarat Coraf. lib. 2. miscell. iuris, e. 6. Plantius ad l. quod te, in præfat. num. 21. ff. si cert. pet. Iacob. Menoc. de arbit. iudic. lib. 2. c. 6. c. 2. col. 2. io. com. 3. 2.

85. Declaratur quinto, ut non possit postea mutare positum Dominus. Alex. conf. 113. num. 3. vol. 2. per l. apud Aufidium, ff. de optio. legat.

86. Declaratur sexto, ut per petitionem perdat melioramentum etiam ita in d. l. 2. q. 3. C. de iur. emphy. nisi fiat a conductore empti. Aliat. conf. 20. num. 8.

87. Bene verum est, quod si emphiteuta, vel conductor ad longum tempus non acquirerit, sed negauerit, perdit beneficium. Specul. de locat. §. vnae aliquis, q. 84. num. 106.

88. Er hunc text. l. Amilius, valde commodat Alex. conf. 72. col. 2. num. 3. in fi. vol. 3. Soc. io l. commissoria, C. de pact. ioter empt. & reodit. Cagno. in l. 2. condit. num. 85.

89. Secundus modus principalis est per receptionem, & sic ad actum facti deuentum est, & utique præiudicat, l. sed & §. si certo, ff. de petit. heredit. l. si dominem, §. quoticus, ff. de posit. l. quod io heredem, §. eligere, ff. de tributoria, l. si præcedente, in fi. ff. mandat. l. ni hii, §. si a statu libero, ff. de inoffic. testam.

90. Quod procedat etiam io materia, l. xde. per anticipatas solutiones, Bal. in d. l. xde. Bero. conf. 182. num. 3. lib. 1. Magon. Ro. Lucan. 75. oum. 9. in qua materia ponam veritatis causa oonnullas non tontiles conclusiones.

91. Prima fit conclusio. Dominus recipiendo pensionem præteritam, cum profectione iuris sol, non præiudicat caducitatem, sed conseruat ius agendi ad caducitatem, ita tenet Alberic. & post eum las. in l. 2. num. 124. C. de iur. emphy. attestans hanc esse communem opinionem Legislatorum, & Canonistarum. Cor. conf. 40. littera l. lib. 4. las. in l. si post motam, num. 4. ff. de eo, quod certo loco, l. si. Clat. in §. emphiteutis, q. 10. in prime. Boet. q. 309. num. 5.

Addo Corn. conf. 40. lib. 4. Gig. de pensio. q. 71. in fi. Ro. conf. 100. oum. 4. & 151. num. 22. lib. 1. Cagno. in l. 2. num. 271. ff. de orig. iur. Tirac. de retrat. lib. 1. §. 26. glo. 2. oum. 12. & lib. 2. §. 1. glo. 2. num. 24. Eman. pariter de commun. in l. 40. ubi las. littera E. num.

Vincentij Carocij Tractatus

- num. 85. Maleat, conclu. 12. num. 9. Cq. hal. conf. 24. num. 221. Burfat, de magis eom. num. 447. num. 7. vol. 4. Corbel. de iu. emphy. limit. 21. num. 2.
- 92 Nec in hoc habitat eius iuramentum. Fultus in verbo dominus, num. 94. contra Maii. to. iud. C. de probat. num. 125.
- Quæ opinio optime probari videtur et si, si debitor, si. si quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur, ubi consensio salua causa eaducatur, quem textum commendat in proposito Bal. in c. 1. quo tempore miles, inferens ea ipe, quod uasillus post fellonum receptus cum protestatione, de qua supra domino Neguian, de pignori, membr. 3. par. 6. num. 26. limitat. 3. Cagnol ad l. creditor, oum. 2. ff. de regal. iur. Duen. regul. 170.
- 93 Dices, aut vult, aut non vult, si vult, ergo protestationem est necessaria. si non vult, ergo nihil operabitur. Respondetur quod dilemma procedit, si ad vnum tantum actum fuerit electio, locus si ad plures, prout in casu nostro, ita respondet R. om. conf. 94. nu. 7. Vnde in casu nostro dari possunt actus diuersi, quod recipiatur penio pro tempore potente, & protestetur pro eaducatur, ubi singularem appellat R. om. tex. in d. li. debitor, §. 1.
- 94 Hoc idem valde commendat Dec. confil. 460. Ex quo consilio dantur multa vitia remedia in hac vitii materia locati, & conducti. Primum est, quod si dominus locator ob pensionem non solumam potest expellere cobuictorem propria autoritate, vt dicemus in tit. de reuolu. si eligat vitam iuris, & adeat iudicem, non per hoc censetur renunciare facultati propriae autoritatis etiam sine protestatione.
- 95 Secundum est, quod si dominus iam expellit conductorem, non per hoc excluditur, quo agere possit ad pensionem, quia sunt remedia, quæ cumulatiue competunt, & per vnum non tollitur aliud.
- 96 Si igitur sunt plura remedia ad suum locatorem, aut sunt contraria, & tunc electio vno tollit aliud. Si vero non sunt contraria origine, sed diuersa, & ad eundem finem, & tunc electio vno non censetur sublatum aliud, vt per Dec. in allegato consilio, qui pro maiori cautela semper laudat protestationem, licet etiam si non apponatur, soluere possit secundum eum.
- Hoc idem late comprobatur Castren. consil. 161. col. fin. Socin. conf. 136. col. 2. lib. 2. & in cap. 1. eolum. 33. ver. ex prædictis, de lit. contest. Alexan. conf. 134. per totum vol. 4.
- 97 Qui vterius in hac vitii materia locati, & conducti dicit, quod si eueniet casus, quo conductor capelli possit propter pensionem non solumam propria autoritate, quod poterit locator ad hoc inuocare brachiū seculare etiam tempore feriatum a statuto indicatū, & illa nullo modo obstant, & si conductor replicet de solutione pensionis in tempore hoc vti eius fundamentum probare debet, nec purgabit moram offerendo in iudicio, nisi pecuniam præmanibus habeat. hoc idem comprobatur. Spec. in tit. de locat. §. nunc aliqua, ver. 2. §. ita, in c. 1. quo tempore miles. la. in l. 3. num. 3. ff. si quis cautionibus.
- 98 Secunda principalis sit conclusio, Dominus recipiendo pensionem præteritam simpliciter, & absque protestatione videtur in dubio remittere ius eaducatur, & hac est opinio æquior, & magis communis. la. in d. l. 2. num. 124. Sig. de pensio. q. 73. sub oum.
3. iul. Clar. in d. q. 10.
- Cui ad de pulchre loquentes Curt. sen. conf. 82. col. 1. ver. tertio utriusque, Socin. sen. conf. 66. col. fin. ver. secundum, quia. lib. 3. R. uin. conf. 151. num. 12. lib. 1. Dec. conf. 329. num. 3. Brun. conf. 110. num. 3. Part. confil. 108. num. 44. lib. 1. & est receptissima opinio.
- 99 Dec. conf. 138. num. 7. in fi. Mandol. de monit. q. 28. nu. 3. Burfat. conf. 133. nu. 7. ubi de communi. Maleat, conclu. 503. oum. 14. Calcan. conf. 22. num. 5. Iacob. Menoc. de recuperat. possell. remedi. 9. num. 152. & conf. 355. oum. 1. lib. 4. & de præsumptio. præsumpt. 112. num. 1. vbi num. 15. ampliat, etiam si eaducatur aliunde proveniat, quam a pensione non soluta, puta alienatione. præsumpt. 453. num. 8. lib. 3.
- 100 Et ultra eam amplia idem in receptione partis tantum. Nat. conf. 335. R. uin. conf. 81. num. 32.
- Secundo amplia ultra eundem Menoc. idem in receptione froctuum, interesse, vel usurarum. Magon. Rot. Lucan. 53. nu. 10. per l. commissoriam, C. de pac. inter empt. & vendit.
- 101 Tertio amplia etiam ultra Menoc. si non recepit, sed habebat in manibus. Magon. vt supra, num. 11.
- Quarto amplia, idem si post inuentum, patitur stare, faciendo noua pacta, vel conuentiones. Iur. in cap. potuit, in fi. Beron. conf. 150. num. 104. l. 26. vol. 2. Neuiz. conf. 22. nu. 33. Baris. conf. 233. nu. 6. lib. 3. J.
- 102 Vnde in hac materia locati, & conducti, & expulsiōis ob pensionem non solumam magna est differentia primo expellere, postea agere ad pensionem, vel contra. Primo enim casu vni non tollitur per alium. Secundo casu sic. Vnde non sit adeo audax locator, sed expellat, & postea agat ad pensionem, & erit cautus, & securus. Tertio sit principalis conclusio.
- 103 Dominus recipiendo pensionem temporis futuri, sibi pte iudicat in eaducatur, & expulsiōe. ita dicunt prælati superius scribentes, & bene probatur in l. qui in futuro, ff. de pact. vbi Castren. etiam not. quod dominus non potest cogi recipere pensionem, vel canonem pro pluribus annis, & hoc ne præiudicetur in iure eaducatur.
- 104 Ampliat ista conclusio, vt procedat etiam si recipiat cum protestatione, quia hoc casu est contraria factio & nihil releuat, ita tenent Cord. But. Imo, & alij in c. potuit, locat. la. in l. 2. fob. num. 24. C. de iur. emphyt. & in l. 2. fob. num. 3. ff. si quis cautionibus, attestant ita consuluisse in casu valde arduo, & hac est communis opinio. R. uin. conf. 110. num. 4. & 151. num. 12. lib. 1. Maleat. conclu. 252. num. 10. & hac est magis communis opinio. Hyp. Riminal. conf. 24. nu. 63. vbi idem si in instrumento dimissionis appello colonum, vel emphyteutam.
- 105 Sobdeclaratur hæc amplia, nisi conductor consentiret tali protestationi, vt per Imo, in d. cap. possit la. in d. l. 2. num. 14. ver. inuoluit tamen, &c.
- 106 Ultra, quem dicit, aut emphyteota, vel conductor tacet, vel contradicit tali protestationi. Primo casu censetur remissa eaducatur. Secundo casu non. & hæc est communis opinio. R. uin. conf. 110. num. 4. & 151. num. 12. lib. 1. Boet. decis. 309. num. 6.
- 107 Limitatur principalis conclusio, quando dominus scienter recipiet pensionem temporis futuri, secus si ignoranter. puta successore parlati, vel famuli. Alber. Cast. la. & alij in auth. qui rem. C. de sacrosane. eccl. & in d. l. 2. nu. 125. Rodos. de reb. eccl. fol. 49. v. nu. 21. ver.

verf. fed quod emphyteuta, &c.

Cui adeo in materia bene, & vtiliter locatus Anton. de But. confil. 22. sub nu. 3. Specul. de locat. §. nunc videndum, verf. 23. Bal. in caput. 1. quo tempore miles, Alex. conf. 3. num. 7. vol. 5. & conf. 105. num. 13. vol. 3. Rom. conf. 103. num. 5. Bal. in L. Maenius. §. duobus, ff. de legat. 2. vbi Imol. & talis scientia debet probari per conductorem, vel emphyteutam, Alex. confil. 106. col. 3. vol. 3. conf. 18. num. 18. vol. 6. & fufficit scientia Procuratoris generalis recipientis pensionem, Corn. confil. 187. col. h. vol. 1. glo. Parif. tit. 1. §. 14. oumento 10. & 11. & §. 3. num. 114. Afflic. decil. 29. col. fin. Socin. iun. conf. 11. num. 13. vol. 1. Capic. docil. 18. oum 15. & prafumitur scientia ex decem annis, Alex. confil. 11. col. 2. vol. 4. conf. 105. num. 14. col. 3. Dec. confil. 185. nu. 8. Ruin. conf. 70. num. 14. vol. 5. Bero. conf. 116. num. 13. & 117. num. 3. vol. 1. & est dictum practicable, & notandum Vincent. de Anna fing. 149. & huc est communis opinio, Alex. conf. 2. num. 75. vol. 1. & ita tenent Roma in vna Romane domus coram Domino Blanchetio die 14. Decembris 1574.

* Et in dubio ignorantia prafomitur, & flatur iuramento, Alex. conf. 105. num. 10. lib. 3. Ruin. confil. 70. num. 14. vol. 3. Dec. conf. 45. 2. num. 28. Bero. confil. 117. num. 5. & 116. num. 13. vol. 1. Malcard. concl. 88. t. no. 6. Boualde flatu, vrb. prator. gl. 19. num. 13. Vifilad decil. Afflic. 159. ou. 6.)

Ex quibus confilijs habentur etiam multa vitia circa prefentem impedimento in hac vitili materia locati, & conducti.

107 Primum est, quod si fumus io conductore ad longum tempus ecclefie, si non est collegiata: Prælati recipiendo sine alio, præiudicat, fecus si efflet collegiata, quia sine confensu capituli præiudicare non potest, & huc est communis opinio, Alex. d. conf. 105.

108 Secundum est, quod ignorantia præsumitur in recipiente pensionem ex l. verius, ff. de probat. & l. fina. ff. pro luo. Vnde conductor incumbit onus probandi scientiam, ne incurrat caducitatem.

[Et in super ignorantia probatur iuramento domini recipientis canonem, Marf. in subr. de probat. nu. 125. Malcard. concluf. 88. 1. num. 6. & idem Marf. in ext. loco, quod ex ducto emphyteuta probabit scientiam domini per legitimas probationes.

109 Confidera etiam confilium Butrij, foperius allegatum, dum dicit sub nu. 3. scienter receperit, vel sub patte scientia, & fit pars scientie fufficit ex aliquo actu præfumptio ad præfumentum ignorantiam. Confidera tamen placeat, quod fottalle in prælato locatore præfumeretur de facili scientia quia ipse actum gelit, fecus in prælato nono fuccelfore, & huc vno verbo fenfit Alberic. in dicta authent. qui rem. Tertium est, quod prædicta procedunt in bonis Communioitatum, & vniuerfitatum locatis, nam fideius qui recipit pensionem debet esse legitimus, alias non præiudicat, & procedunt ea omnia, quæ dicta funt circa prælatos ex Alex. in allegatis confilijs, qui æquiparat in casu, de quo agitur. Vnde si fideius alicuius communis locat ad longum tempus bona fuz communis, & fociatur eius officium, si postea hio ita iam officio recipiat etiam scientiam, non præiudicat, quia defuit qualitas fubftantialis, cum non fit amplius fideius. Similiter, vt nouus fideius cum recipiendo fimpliter præfumeretur per ignorantiam more noui prælati in officio fuccelforis. Vnde in

hoc etiam diligenter aduertendum in prædicando habere vtilem, & fufficiens materiam, & hoc idem notabiliter tenet Innoc. in c. peruenit, de arbitris.

Addo etiam in hac limitatione, de qua fupra, Dec. conf. 39. numero 3. vbi etiam teltatur de communi io prælati circa ecclefiam collegiatam, vt præiudicare non poffit, & fubdit vnum in prædictis fati vtile in hac materia, de qua agimus, quod si maftratus, vel fafor alioctus monafterij, vel loci, aut vniuerfitatis recepit pensionem, vel canonem per plures, & plures annos, quod inferat præiudicium monafterio, vel vniuerfitati, quia ex tractu fuccelfiuo per multiplicationem plorum, & plorum annorum videtur inducitur ranficatio. Vnde cauti in hoc debent effe Domini, Monafteria, & Vniuerfitates in fimilibus præiudicijs, & notent omnes folutare confilium Decij in dicto confilio, in fine, vt prælati non fint adeo curfui in huiusmodi caducitatibus prout alias dixi ad idem Ruin. confil. 70. sub nume 14. lib. 3. Czpol. confil. ciuil. 45. oum. 3. Vifil. ad Afflic. decil. 139. num. 9. & 10.

110 Tertius modus principalis tacite renouationis circa caducitatem incurrit ponitur a Caften. in l. femel mora, ff. fol. matrimon. §. dando nouum terminum ad foluendum, vel rogando dominum, vt differret, tacuit, & difmiffum, glof. par. in l. mora, ff. de vfuris, probatur in l. Titia §. furas, ff. de leg. 2. in l. qui Rome §. Scia coheredes, & ibi not. Barto. ff. de vfuribus obligatio in l. de pupillo, §. si quis ipfi prætori, ff. de nou. oper. nunciat.

111 Caui igitur erunt Domini, quia fi accedunt conductores, & petunt dilationem nouam ad pensionem foluendum, & ipfi fimpliter concedunt, videtur remittete caducitatem fimpliter tacendo, & difmiffando.

112 Et fic in materia tacite mutatis tacens confentire præfumeretur, fi contradiendo poffiffet actum impedire, caput. 2. de accuf. lib. 6. l. quones ff. ad municipal. l. honores, §. ad decurionatum, ff. de decur. late tal. in l. que dotis, oum. 99. ff. folu. matrim. & fepius in facto occurrit. Est elapfus terminus, accedit conductor, vel alius debitor, rogat crediorem, qui tacet, quilibet diceret cotrarium tacita mitate ftante, & oullo alio concurrente, quo facit ad concessiones in folutum, mfi iofra tpe quia dando nouum terminum, vel tacendo cum debitor rogante, videtur remiffa mora.

113 Sed pulchra, & vitilis est indigatio ad materiam l. si quis maior, C. de tranfact. puta, ftante iuramento appofito in contradu locationis ad longum tempus, vel emphyteuco, si poffit incurfi caducitatem recipiatu penfio, modo quo fupra, an etiam dicatur renouatiuum penfio, & difpofitioni, l. si quis maior, quæ etiam inter alia conuocet, vt cadat ab omni commodo contratius.

114 Anton. Gab. de tranfact. concluf. prima, ampliat. 14. nu. 46. videtur teoere, quod per hoc non videtur renouatiuum difpofitioni l. si quis maior, ex multis confilijs per eum allegatis, cuius opinio videtur confirmabilis ex eo quia certi iuris est, quod per partem petiuriorem iam incurfum remitti non poffit, nec etiam exprefse, nedum tacite, vt per Bat. in l. Labeo, num. 5. vbi tal. sub numero 1. ff. de rei iuratio, quemadmodum, nec epifcopus poffit incurfi hoc facere poffit, Federic. de Sen. confilio 300. Ancharan. confilio 1 Sp. Panor. in ca. 12. de iure iuri, valde commendatio vt vtroque cafu Alex. confil. 37. num. 4. vol. 3. Rolan. conf. 34. nu. 3. vol. 1. confil. 26. num. 31.

num. 31. vol. 3. conf. 31. num. 13. & 14. vol. 3. Virg. Hoc
cac. in consil. Aegid. gl. 1. nu. 39. Cui. sen. conf. 6. 1. nu.
me 27. Borna. de cit. y. nu. 35.

- 115 Contrarium tamen videtur de iure verius, licet enim
vna ex partibus peritium iure meaurum remittere
non possit, potest tamen remittere penam, vel interese
sibi acquisitum ex incurso perituri per partem ad-
versam, ita notabiliter declarat Soc. in l. prima, nu.
mero 103. ff. solu. matrimon. iur. ex hoc, quod si
in contractu simulato opponatur de peritio, poterit
licite replicari de remissione tacite, vel expresse. Sc. qui-
tus & commendat Guaz. conf. 118. col. 4. versic. homo
re ad modum etiam commendat Cizuet. conf. 151.
num. 9. dicens hoc euenire posse ne dum factio, & expref-
sed etiam tacite, Vnde locator post peritium incur-
sum petendo implematur, vel pensum, videtur
omnino remissum ius acquisitum ex peritio iam in-
curso, idem in donatore, & similibus.

- 116 Ex quibus corollarie inferatur ad duo. Primum ha-
betur ex hoc ampliato ad cap. 1. de iur. iur. ut proce-
dat, & extendatur, vt notam possit remitti iuramentum
ante incursum, sed potius, & ius acquisitum post incur-
sum, & ita fecit Soc. in d. l. 1. arguendo ab identitate ra-
tionis.

- 117 Secundum corollarium est ampliatio ad l. commissio-
ria, C. de pact. inter emp. & venditor. & l. qui in fu-
tutum, ff. de pact. ad l. de lege. 5. fin. ff. de lege commissio-
ria, vt procedat, & locum habeant etiam illante iura-
mento, nam post diem petendo videtur & tem. etere,
ius ex peritio acquisitum, & consolidatum.

- 118 Caute igitur procedendum est, & non fundare sim-
plicitet, & ex abrupto, vt disponunt l. si quis maior,
quia in dictis casibus non procedit, & est vtrius opinio,
maxime quia est diuisa, & valde odiosa, vt ibi per Cui.
jun. num. 7. Cagnul. num. 2. 1. vbi de communi, & alias
dictum fuit.

- 119 Vnum ponam considerandum, an censetur subla-
ta exceptio, non debet in iudicio audiri, quia perituri,
eroderem quod sic, quia inutilis esset remissio, de qua
supra, & ista exceptio tacite remissionis occurrat ipso iure,
relicto deor exreptio intentionis in l. in l. sed & si le-
ge. 5. certe, ff. de petit. h. erod. & non solum tacita remis-
sio inducit recipiendum principalem pensionem, sed
aliquid loco ipsius, vt colligitur ex l. si hominem, 5.
quoniam, in verbo, vsuras, ff. de positi. Vnde vidi in facto
quod multi locatores agentes receperunt frumentum,
oleum, & similia.

- 120 Declaratur non in terminis locati, & conducti, vt
non procedat dispositio. l. 1. C. de iure emphy. in condu-
ctore, qui non solum in tempore exhibitionis, vel prae-
pro iudici ad materiam, ff. ff. de lege commissio-
ria. Ita in terminis locati, & conducti, de qua agimus, te-
nuit fuisse rotatum per consilium Neapolitanum, Af-
flic. dec. 318. qui loquitur etiam illante iuramento.
Cui addit in materia bene loquente Salic. in l. finali, C.
de non numerata pecunia. Firma. In verbo, obligatus
facere, versic. 3. & in verbo debitor non solutus. Bartol.
& alij, in l. non solum. 5. morte, vbi Bartol. quest. 1. prin-
cip. ff. de colum. 1. dicens esse bonum caueat, vt inhi-
bino fiat semper iudicis auctoritate, Castren. num. 7.
Alex. ad. num. in l. a. num. 29. ff. de no. oper. nunciat.
Idem Alex. in l. de pupillo, 5. qui procuratorio, col.
1. ff. de ord. iur. Bald. in rap. ff. col. ff. de sequest. posses-
sionis, & fructuum, vbi appellat notabilem, & singularem

in d. l. mulier. ff. de leg. commissio. 1. can. And. & Butrig.
in cap. significauit, de censibus, qui similiter loquuntur
in debito iurato, & in addit. ad specul. in tit. de solut. 5.
nunc aliqua, versic. nunc autem, archid. in cano. dixit,
in fine, 4. q. 5. Anchar. in Clem. prima, de excess. prelat.
Alexand. conf. 11. num. 16. in ff. volum. 2. Roman. con-
silio 6. Salic. in l. 1. in ff. C. de rem. pappell. Franc. in cap.
fi. col. penult. libro 6. Alex. conf. 95. col. pen. versic. super-
est respondere. lib. 2. Naz. conf. 3. 8. Lancellos. de atten-
tat. libro 1. pa. te 2. c. 12. limit. 5. num. 160. 5. pot. de re-
stitu. in integrum, par. 1. q. 7. 1. num. 87. Quibus addi
bene loquentes Alexand. & lat. in l. ff. qui fasside co-
guntur, Gaid. Pap. conf. 31. & singular. 1. 20. 12. in l. ff.
quis maior, col. 5. Cide transact. vbi te probat to. Fabr.
contrarium tenentem, Ant. Gab. de transact. col. 1. 1. 1.
mit 8. & 11. nu. 66. & 68. Cottan. memorabil. in verbo
emphyteuta priuati. Veron. caut. 22. Alex. conf. 44. vo-
lum. 3. in l. ff. constante, 3. q. 3. Bar. ff. solu. matrim. Gram.
dec. 177. Triaq. post l. cenones biales, glo. 7. num. 4. 1. Af-
flic. dec. 74. Alpham. rep. 158.

- 121 Declaratur tamen ista declaratio, vt procedat qua-
tuor, vel tribus p. p. concurrentibus, videlicet au-
thoritate iudicis, vel iusta causa, sine fraude, & seque-
ntium non sit mendacium, vel praecceptum, propterea
erunt emptores volentes mutare pretium, & sit prelu-
pelo non denunciantur iniure fraudis, vt tradunt Alber-
ric. & Bald. in d. l. mulier, & tradit Specus de p. & ven-
5. nunc dicendum, versic. Fel. in e. constitutus, de referi.
& in c. 1. col. ff. de iur. iur. Machel. patrocinio 5. num. 3.
& 4. ff. dec. 4. sub num. 1.

- 122 Id autem, quod de auctoritate iudicis dicitur, Intel-
ligitur in dubio, vel apparet iustum, licet si apparet
de iniusticia, quia illi non est parandum, Bartol. in l. pro
habitu, C. de iure fisci, libro 1. 1. Fel. in cap. consti-
tutus, de referi. Dec. post l. 10. And. in e. significamus, de
constit. l. 1. in l. iuste possidet, num. 29. ff. de acqui. poss.
vbi quando iuris iudicis seruatur, & minus recte proce-
dit per l. mementum, C. vnde vi, Dec. & Cagn. in l. non
videtur 5. qui iussit, vbi Dec. nu. 2. Cagnol. iob nome. 3.
appellat tex. in allegata l. mulier optimam, & nota-
bilem, Dama. reg. 70. Socin. reg. 352 in verbo iudicis
auctoritas, vbi monet in practica, quod si iudex
procehit iniuste, sed ordine seruato & sic tunc excusat,
alias secus, & sic simplex actus in forma iudicij excu-
sat, licet in se sit iniustus. Afflic. super constitut. tit.
de violent. possessor. Brun. conf. 2. 3. num. 1. Grat. consilio
76. col. 1. volu. 2. & huc est communis opinio, Brun.
conf. 87. num. 36. Anton. Gabr. de restitu. spoliat. con-
d. l. 1. num. 114.

Cui adde pulchre, & vtiliter loquentes Boer. q. 38.
num. 4. Dec. in l. fin. num. 35. C. de edict. Dni Adriani
tollendo. in l. vt vim, ff. de iustit. & iure. Crauer. conf.
18. num. 8. & 124. nu. 4. & 140. nu. 2. & melius conf.
302. num. 2. a quo habes quomodo iudex processit ini-
iuste, & quando minus rite. lac. Meno. de retinen. poss.
remed. 8. num. 19. cum multis leg.

* Fallit quando ellet factum post tempus, & moram
committam, Afflic. dec. 150. Rota Genuen. 61. nu.
6. & 9. & dec. 106.

Pulchre & vtilis decisio, quidem prodest reme-
dium post mortem, & per hoc diuiditur in facti contin-
gentia, quod induit Principis, quod nemo cogno-
sur ad lotendum de bitum, nisi post tot meos, quod
in precio grani quanti plurimi, non proderit illi qui
tem.

tempore promulgati indulti iam moram incurterat, & iam tempus conuentionale erat elapsum questio practiceabilis utilis, & frequens, & passim in facto occurrit, & latius aliis Deo dante tractabo.]

- 123 Vnde cautus erit diligens conductor, vt inspicit faciat, si preceptum, vel commissio iudicis est nulla, si iudex processit iudicialiter, vel vt priuatus, & nullo in ris ordine seruato, & si poterat sperni, vel non, & semper curet intimari locatori ad omnem bonum finem, & effectum, & ad maiorem ipsius exsolationem offereudo soluere debitam pensionem leuato precepto, vel sequestro eum debitis protestationibus.

- 124 Circa illud autem de iusta causa, quod etiam a priuato potest fieri denunciatio absque iudicis interuentu, ex l. nomen, vbi Bart. not. C. quæ res pignori obligati possint, in l. 3. ff. de nonat. Borgnin. decif. 3. nu. 14. immo ex Bart. in d. l. nomen, num. 3.

- 125 Colligitur in practica, quod si condutor sciat pensionis nomen esse tam cessum, licite soluere poterit pensionario absque aliqua denunciatione precedente, vnde ex iusta causa sequestrare poterit. Et facit vltima alias, bona glo. in l. habitationum, §. fin. ff. de pericu. & eodem modo rei vendit. l. post perfectam, C. de eust.

- 126 Ex quibus postea corollarie inferitur limitatio ad l. 1. C. de prohibita sequestratione pecunie, vt non procedat ista iusta causa, quæ oritur ex obligatione rei, & tunc non tollitur satisfactio. Alex. in l. de papilio, §. is cui, ff. de nou. oper. nunc. Paris. consil. 107. num. 78. eolum. 3. Ad illud vero de precepto mendicatio, vel sequestro, hoc passim occurrit, vt dicit Bald. in facto habitatione in d. l. fin.

- 127 Vnde siue currendum est iudicis officio præstato iuramento calumniae, & alijs confideratis, vt per Jacob. Menoc. de arbit. iud. lib. 2. cent. 3. cas. 224. Cepol. caus. 52. & 181. Curt. sen. de prohibita sequestra. pecu. in fi. Caballini de eustio. num. 9.

Addo Afflic. decif. 369. Machel. pat. rocin. 5. Borgn. decif. 4. in princ.

Parergon.

- 128 **C**AVEANT autem boni iudices cumulare, & rimari multas coniecturas, quia humines hodie sunt valde prouidi ad iurandum, & ex minimo interesse non verum, sed utile; non iustum, sed non damnosum; non timent, sed audent non faciunt quod debent, sed quod possunt, & prodest; refrizit charitas, & superabundant iniquitas: & si legislatores hodie remissicerent, & expensior vitam, & mores hominū, & nimium inuicisse, non ita te fundarent in iuramento calumniae, sed ad reprimendum pietate volentium, peccatiuam audaciam, alio tamen fidei succurrerent. Vbi hodie est illa his, in qua semel decem perituri certe nulla, & plura non sunt perituri, quam officiales anidi, & ignorantes, quod patum non est ad dicendū.

- 129 Corneliane igitur ex piactibus omnibus inferunt in hac utili materia locati, & conducti, quod pensiones, mercedes, salaria, & fructus lequestrari possunt ex iusta causa obligationis precedentis. Vnde si ego sum verus creditor sēpromi locatoris in certa quantitate, de quo debito legitime constat, potero præcipere conductori, ne soluat, sed retineat penes te sequestrum, & demum seruatis seruandis sibi consignari faciat videbis enim in facto sepius euenire sicut pro-

cedit contra aliquem ex dicto, Reus est contumax, adstrinxit colonum ad partem fructuum domino debitam, similiter Dominum ad mercedem famulo contumaci debitam, & ita pluries in factis contingentiæ videbis, & exsulantur conductores soluentes iustum iudicis. Bart. in l. creditor. Anchar. consil. 64. col. fin. Castr. consil. 128. lib. 1. Dec. consil. 25. las. consil. 26. vol. 3. Afflic. decif. 150. & practico ad utiliter laudatur, vt restituit aliquantulum, & expectet plures iustiones. Paris. in e. ex iramissib. col. 4. de præscrip. vbi in practica valde commendat Cagnol. ad d. §. qui iussu, nu. 2. in fi. Folter. de cens. in fine operis.

- 130 Declaratur decimo loco dispositio l. 1. C. de iure emphyteu. vt non sit ei locus, si conductor ad longum tempus sit creditor locatoris, & sic compensare intendat. Ponam in iit. de compensat. vbi locus suus.

Declaratur vndecimo loco ad materiam l. arboribus, §. non solum, vers. quid tamen, ff. de usufructu. vt licet soluat pensio, non curatur a quo. Vnde si quis conducatur, alius postea possideat, & nomine proprio soluat excusatur a pena edictiatis, quæ est satis notabilis, secundum Bald. in d. vers. quid tamen, & quilibet primo aspectu contrarium diceret, si enim possessor bonorum emphyteuticorum soluit quid ad te, cuius negotium nullo modo gestum est?

- 131 Contrarium est verius, vt dum modo soluat, non curatur a quo, ex d. §. quid tamen, qui textus loquitur in propriis terminis locati, & conducti, & hanc opinionem tenet, & commendat Bald. ibi, vbi notabilem rationem reddit, quod quocumque tractatur de conservatione alienius iuris realis, vt conductionis, emphyteusis, census, & similium, solutum præsumitur factum nomine ipsius, Vnde non attenditur persona solvens, sed solutio ipsa, forma, §. si tamen, vbi text. notat. ad hoc, ff. de cens. l. qui fundum, ff. quemadmodum seuitur amittitur. Idem tenet Spec. in tit. de locat. §. nuncialique, vers. 8. 1. Rom. hoc valde commendans consil. 103. num. 2. & consil. 493. Bal. in l. solennibus, C. de rei vendic. las. in l. 2. q. 3. nu. 69. C. de iur. emphyt. licet Aiber. in d. §. quid tamen, contrarium sentiat, & ptiorem sententiam tenet Anchar. consil. 44. eolum. fin. vers. ex quibus Alex. consil. 7. in fi. vol. 1. Lancellot. Dec. in l. apud Iohannem, §. hæres, ff. de leg. 2. late Tiracquel. de reuact. Lignager. §. 1. glo. 9. nume. 259. Ex quo notabili declaratione colliguntur multa vti in hac utili materia locati, & conducti.

- 132 Primum est, quod pensionis solutio est ius reale, & attenditur res, non persona. Vnde confitit de solutione, non est eundem a quo, & sic in materia l. e. de C. locat. dici non poterit, amice non soluit, discedas, quia rephabitur, apparet solutio, non querat vltimus.

- 133 Secundum est, quod si usufructuarius non locaverit, sed eo abiente, & ignorante, facta fuerit locatio, tenet, usufructuarius; retinetur d. §. quid tamen, et si in hac materia locati, & conducti non attenditur principaliter persona, sed conservatio iuris, & res ipsa. Vnde ignorantia, nec abientia non nocet, quominus ius quærat.

- 134 Tertium est, non incipit iudicium caducitatis quia non apparet facta solutio nomine conductoris, quia hoc tibi non prodesse. Illud fortasse verum esset, quod si possessor, qui iam soluit, repeteret tanquam indebitum posset, l. quod si pæne, §. 1. ff. de conduct. indebit. & sic præiudicaret vero conductori. Vnde cum eo

caute

Vincentij Carocij Tractatus

- cante est procedendum, & in dubio solutio presumitur semper facta ad conferationem iuris, vbi per la. de communi attestantem.
- 135 Vnde in practica placet considerare vnum. Possessor rei conductae ad longum tempus soluit quolibet anno, & sic amouit caducitatem, venit in dissolutionem, cum vero conducente, & causa si prauidicandi agit ad repetitionem, nunquid ex hoc prauidicabit in caducitatis incursum, &c.
- 136 Et ex praedictis inferatur in ratihabitionis materia, quis quod non est gestum nomine meo, ratum habere non possum, d. reg. ratum, & l. si pupilli, §. si ego, ff. de negot. gest. in conferationem tamen iuris realis, & ad cultum odum per eam, vel caducitatem, id quod non est gestum nomine meo, ratificare possum, & mihi prodest.
- 137 Extenditur ista conclusio, vt procedat & habeat locum etiam in creditore, qui pignoratam est res conducta ad longum tempus, nam potest creditor pro omni suo iure, & interesse soluere pensionem ad euitandum caducitatem, l. ex vendigali, vers. creditor, ff. de pignorat. quam ibi Ang. ad hoc proposuit summopere commendat. Rodoa. de reb. eccl. fol. 499 num. 24.
- 138 Subampliatur ista extensio, vt creditori non soluatur tibi detur recitatio in integrum pro omni suo iure, & interesse, & aduersus incursum caducitatem. Alexan. consil. 85. num. 3. volum. 2. vbi hoc reputat admodum notabile.
- 139 Subampliatur secundo, vt intelligatur resolutum ius pignoris ipsi creditori in re conducta pignoratam, cum potuerit prohibere soluendo canonem, & non prouiderit ex Bart. doctrina in l. si res, ff. quib. modis pignus, vel hypotheca soluitur, in l. 3. §. sed & Marcellus, ff. de in diem addict.
- 140 Cautus igitur erit creditor, cui pignoratam est res conducta ad longum tempus, in procurando solutionem Canonis, ne extingatur ius suum hypothecae. Eliditur ergo ex hac ampliatione licere conductori ad longum tempus pignorsare rem conductam. late Ari. Pinnell ad l. 1. par. 3. sub num. 70. C. de bonis mater. Alphan. reportat. 999.
- Quibus adde, quod haec est communis opinio, siue hypotheca sit specialis, siue omnium bonorum, la. in l. si nu. 78. C. de iure emphyt. & l. in l. si filius familias, §. diuini, num. 90. ff. de leg. 1. Grat. consil. 55. & consil. 54. uum. 5. lib. 1. l. l. Clar. an §. emphyteusis, q. 18.
- 141 Extenditur secundo loco principaliter haec vndecima declaratio, vt non solum procedat in creditore, sed in aliquo soluente pro inuito, vel ignorante, l. soluendo, ff. de negot. gest. & l. solutionem, ff. de solut.
- 142 Et in hac vtili materia locati, & conducti, ex doctrina in materia l. soluendo, eliduntur aliqua vtilia in practica. Primum est, quod si quis soluat pro emphyteuta, vel conductore, ignorante, repetit, si pro inuito, non repetit. Ita Din. Alber. Bart. Bal. & Cast. in d. l. soluendo, per l. si pro te, ff. mandat. & in l. si dictum, §. si, ff. de nouat. & imputet sibi pro recusatote soluens. Cagnol. ad l. inuito, num. 4. ff. de reg. iur.
- 143 Secundum est, quod potest dominus directus, & locator, si vult pensionem recipere a tertio, non tamen cogitur, quia ista solutio non solum fit ad liberationem, sed in signum recognitionis cuiusdam, ita Bald. in l. acceptam, col. fin. C. de vfar. commendat. la. consil. 49. vol. 1. Cag. dicens id singulare, in d. l. inuito, no. 10.
- Tertium est, quod non solum quis soluere potest pro conductore pensionem ad euitandum caducitatem, sed offerre, & deponere, vt per Alber. in d. l. soluendo.
- 144 Es quibus corollarie inferunt intellectus, & declaratio ad l. inuito de reg. iur. vt procedat, & habeat locum, quando resultat beneficium, vtilitas, & commodum illius, cui beneficium datur inuito, vel ignoranti, secus si etiam alterius, prout in soluente debitorum creditorum duo resultant vtilia, scilicet liberatio debitoris, & satisfactio creditoris, qui recipit suum creditum.
- 145 Et in hac vtili materia locati, & conducti vidi ad hoc propositum quatuor rationem in facto. K. etinebatur in carceribus conductor pro pensione iam decursa, & non soluta, & constabat per publicum iuratum & gaurentiarum instrumentum, quidam non rogatus si deiecit pro conductore carcerem, & solui, fuit dubitatum, an posset repetere, fuit dictum quod sic, ex allegatis superius in materia l. soluendo, & l. si pro te, ff. mandat. & l. fin. C. de negot. gest.
- 146 Si igitur habes conductorem ad longum tempus amicum, vel conuinctum, & foras est abiens, si vis facere rem gratam, poteris pro eo ignorante pensionem soluere, & si recusat, deponere, & dabitur tibi repetitio.
- 147 Extenditur tertio loco principaliter haec vndecima declaratio, vt possit etiam fieri solutio per procuratorem ad id legitime constitutum, vt per Rodoa. de reb. eccl. ff. si sed quod emphyteuta, numero 24. fol. 299. Corset. ad Abb. in verbo, emphyteuta, l. l. Clar. quae est. §. vers. Sed quid conera, an requiratur speciale mandatum ad solutionem recipiendas, & in specie in hac materia caducitatis? Viueque sic, & debes de hoc mandatum constare per publicum instrumentum, alias non adhibetur fides, Bald. in l. falsus, colum. penult. C. de fuct. Boer. decis. 28. 1. Simon. de Pret. consil. 83. numero 7. Kom. singul. 227. Beto. consil. 116. num. 10. lib. 1. vbi recipiendo simpliciter, non remittit ius caducitatis, Riminal. iuo. consil. 67. num. 31. & 32. lib. 1. Ioseph. de Ludouic. conclus. 30. vers. 92. posui ultra adducta per eum ad reg. cum quid, par. 1. limit. a. nu. 10. vbi videre placeat, & conagall. de duobus reis, par. 3. num. 12. vbi si fiat solutio negotiorum gestorum, vel simplici procuratori, requiritur ratihabito, alias non tenet, & debet locator probare se die tali misisse procuratorem ad recipiendum pensionem, alias debitor est culator, si aliter soluere non poterat, Alexand. consil. 92. col. 5. vers. non obstat. vol. 1. Gozzad. consil. 57. volu. 2. Rolan. consil. 87. nu. 25. vol. 1. per Larbiter. Xalendis ff. de arbitris. Mozz. de contra. & in titu. de mandat. in 4. ordine vers. 70. vbi etiam ad agendum ad caducitatem ex Bero. consil. 51. numero 18. vol. 1. licet contrarium teneat Caball. millelog. 221. in fine. Adde etiam Af. flid. decis. 149. num. 10. potest tamen dominus ratum habere, Dec. consil. 329. nu. 3. Rui. consil. 151. num. 12. lib. 1. Hippolit. Riminal. consil. 27. nu. 12. vel offi. si pater ad ministrator anorum filij. Soci. consil. 66. numero 20. uol. 3. Nec sufficit mandatum ad recipiendum pensionem, & renouandum, vt caducitatem remitti possit, ita contra Corn. tenet Corbolus de iure emphyteut. limitat. 23. in fine.
- Et similiter adde, quod procurator cum liberta non potest debitum liquidum remittere, vt dixi in d. reg. cum

cum quid hoc verum est expresse, fecus tacite, ex negligentia, Salic. in l. pates, nu. 2. C. de transact. Simonc. de decr. lib. 3. tit. 8. nu. 73.

Cautus igitur erit conductor, cui soluat, & fortasse putet se esse liberatum, & re vera non sit.

Passit procurator constitutus ad petendum pensio nes, presentes & futuras caducitatem petere non potest. Caputaq. decif. 181. par. 2.

248 Declaratur duodecimo dispositio, l. 3. C. de iure emphyt. nisi esset prescriptum ius colonie, ponam in titulo de prescript.

249 Declaratur decimotertio, dommodo constat de con ductione, vel colonia legitime. Vnde si in libris alieuius Monasterij, vel Episcopatus appareat, talis promissit quolibet anno quartium grani tori pro tali fun do, non est locus dispositioni d. l. 1. nec ea hoc constat ef se colonum, Ita dicit in facto habuiffe Alberic. in d. l. 2. col. 5. ver. quid de questione, qui loquitur expresse in colono, & conductore.

250 Vnde vides, quod non infertur necessario, Apparet scriptura quod promissit pro tali fundo quolibet anno totiesq. est colonus, vel conductor ad longum tempus, & adiunt tria requisi ta, scilicet assignatio certi fundi promissio, & quantitas certa, & propterea bonum est facere liquido appareat de vera locatione cum suis debitis rebus, nec statim illaqueat homines ad cadu citatem ea quilibet leui scriptura. Commendat Marfil. singul. 95. l. 1. in l. secunda, num. 42. C. de iure emphyt. dicens, hoc valde menti tenendum, Socin. consilio 167. & 266. parte 2. l. 1. in authent. qui rem. C. de sacrosanc. eccles.

251 Vnde praticando consideranda sunt verba scripta in libris receptorum, quandoque enim dicit, *che il tale pago per la tal vigna tanto*, & tunc sumus in dubio, & ad tollendum caducitatem non iudicabitur, vel condu ctio ad longum tempus, & ita loquitur Alberic. in casu suo, si recte ipsius verba considerentur. Quandoque ap prehendunt verba in portantis pensionem, vel canonem, & similia aequipollentia, & tunc inducitur locatio ad longum tempus ex longeva solutio non triplicata sul tem annorum. Ita interpretatur Dec. conf. 164. col. 1. & 2. in 1. dub.

Et cuius consilio in hac vtili materia locati, & con ductio reputantur hanc duo vtilia vltra iam adducta.

252 Primum est, quod si quis soluerit pensionem per an nos decem iudicatur conductor, & ea doctrina stat. in l. litibus, C. de agricolis, & censib. lib. 10. & l. cum de in rem verbo, si de vfor. & dixi latius superius in prin. Vnde locator, si exhibeat in iudicio, quod talis pro pensio ne soluitur, & pateant solutiones decem annorum, erit fundata, & probata intentio ipsius, quare caute agendum est, dum huius recepta.

253 Secundum est, quod iuste impeditus ex infirmitate, inimicitij, vel carceratione, aut similibus, tenetur mit tere procuratorem, alias non excusatur ad ea, quae dixi supra, declarat. 4. & pondera Dec. loquentem in ab sentia iniusta, secus si ea iusta causa, puta rei publice, vt ibi per cum, l. cum Dec. consil. 38. sub numero quinto, vbi Alberic. doctrinam valde notabilem appellat, quia est magnus practicus, vt in d. consil. 146. in prin. & dicit, quod absenti ea iusta causa datur restitutio ex clausula generali.

254 Contrarium tamen sentire videtur Roland. consil. 87. num. 9. vol. 1. vt licet non appareat scriptura solen

nis, pensio tamen ecclesie soluenda est, dicens valde no, pro extensione, d. l. 2.

255 Declaratur decimoquarto dispositio, l. 2. C. de iure emphyt. vt tunc procedat, si dominus directus hoc vo luerit, alias conductor ad longum tempus non dicitur incurrere caducitatem, Ita sentit glo. parua in l. 1. ff. si ager vedigialis, in l. 1. vbi Bar. num. 2. Bald. num. 3. l. 1. notab. 5. num. 6. & 10. C. de iure emphyt. dicens istam esse communem opinionem. Adde in materia bene, & vtiliter loquentes, Ang. in §. si vero, verficu. sed quaro, auth. de non alienand. Abb. conf. 67. libro secundo, Ale xand. conf. 173. lib. 3. & conf. 92. lib. 3. & conf. 113. li. 4. per pulchra Dec. conf. 138. col. 2. num. 5. & hanc est magis communis opinio, Curc. in conf. 109. num. 1. 11. & 110. nu. 23. & 149. post num. 3. Paris. conf. 108. nu. 33. lib. 3. Veron. conf. civil. 25. nu. 2. l. 1. Clar. in §. emphy teusis, q. 9. Viui. lib. 1. op. in. 94. & ita de consuetudine seruatur Roland. consil. 87. num. 12. vol. 1. Coru. consilio 215. lib. 1. Caball. milleloq. 134. & ad Butr. conf. 32. Ca puta quen. par. 1. decif. 301.

256 Ex quibus postea corollarie inferitur ad multa vtilia in hac materia locati, & conducti, quod si in instrumeto locationis ad longum tempus, vel etiam ad modicu in emphyteusis, fundo, & alijs inuestituris, apponatur clausula, ipso facto, vel ipso iure, intelligitur domino volente, & non alias, & si verba praecisa priuationis re feruntur ad voluntatem domini, Ita in materia locati, & conducti consuluat Coru. d. consilio 115. & Dec. d. consilio 138. numero 5. qui loquitur siue talis clausu la sit in aliqua lege, vel dispositione, siue in conventio ne partium, quae in hoc regulatur a iure communi, Vnde dicebat Bald. l. auth. qui rem. C. de sacrosanc. eccles. & ibi loquuntur l. 1. & Dec. quod priuatio non est in fa ctore, sed in potestate fieri. Itraque, ad l. si vnuquam, C. de reuoc. donat. in ver. reuertatur, sub num. 8. Roland. conf. 577. num. 9. & consil. 61. numero 6. volum. 3. Corb. de iure emphyt. ampl. 45. nu. 6. & hanc est verior, & magis communis opinio. Roncheg. de duob. fra. l. 2. nu. 33. prope finem, R. de nouis l. coram Verat. concl. 28. parte 2. Seraph. de iuram. priuileg. 84. num. 14. Boten. decif. 30. parte 2.

257 Vnde si in facti contingentia contra conductorem ad longum tempus opponatur, tu non es amplius con ductor, quia ipso iure cecidisti ea lapsi tanti temporis a temmodo contractus, dabitur replicatio quod adhuc non declarauit voluntatem, & consequenter retinet in hac suspensione, & pendentia incertitudinis dominium vtile, & possessionem, Viui. lib. 1. op. in. 94. & facit fru tus suos, & hanc est communis opinio. Felin. in cap. de quarta, col. 10. de prescriptio. Eman. in suo thesau. litora E. num. 116.

258 Cautus autem erit dominus declarare volens cadu citatem, vt declarare faciat ipsum esse verum domini, & rem esse locationi suppositam, alias careat funda mento, Bald. conf. 177. libro 3. Crauet. consilio 280. nu. mero 3. Menoc. de retinen. posses. temed. 3. num. 172. Lud. concl. 14. illat. 70.

Et praticando fortius dicit Dec. d. conf. 138. col. 3. sub num. 7. quod si ego conduco a te fundum ad lon gum tempus, & permitto quolibet anno in tali festiuitate, vel die solvere tot pro pensione, & si in tali die non soluat, cadat in commissum, intelligitur ista con uentio secundum ius commune, puta si tali die conuen ta defecerit infra biennium, vel triennium, ex qualitate

Vincentij Carocij Tractatus

te locatoris, dicens esse communem, & vtilem praestitum. Vnde cautus eris.

* Et talis declaratio non potest fieri nisi per dominum, vel procuratorem cum speciali ad id mandato Crauet, conf. 149. num. 3. Vtilis ad Afflicti. decis. 129. nu. 8. Partisen. in confuetud. feudal. §. 14. quæst. 1. aume. 10. Burfat, conf. 225. num. 68. lib. 3. & 233. sub numero 9. lib. 3.

Addo Bero. conf. 151. nu. 18. lib. 1. Ioseph. conclusi 30. casu 10. Et si allegans haberet causam a domino. que ad ius excipiendi hanc, transiret in singularem succellorom. Hipol. Rm. conf. 94. num. 58. lib. 1.]

159 Et sic infertur limitatio ad l. 1. ff. de annuis legat. & l. 1. §. si ita. ff. ad leg. Falcid. ut pena priuationis in defectum solutionis annuatim faciendæ intelligatur pro primo anno. Quia hoc limitatur non procedere, ubi pena priuationis est decisiva, & determinata a iure, quia secundum illam regulatur, ut ibi per Dec. dicentem hoc valde notandum ad intellectum dictarum legum.

Ex ita tenuit Rota tempore Cassadori in vna Bononiensi honorum, ut per eum in tit. de locati. decisio. 2. pet. conf. Cuman. 164. col. pen. dicens hanc opinionem vetiorem, subdens, quod fortasse locatori displiceret priuatio, & ea vi nollet, nec etiam vtili esset, quia for malle ab alio non repetitur tantam responsum, pulchre, & late Benintend. decis. 7. per totum, ubi tandem pro hac parte concludit.

Addo Specul. in tit. de locat. §. nunc aliqua, vers. 47. R. uin. conf. 143. num. 14. vol. 1. Nar. conf. 274. nu. 12. in fi. Pedemont. decis. 133. num. 6. & hæc est verior, magis communis opinio latissime Titraq. ad l. si inquam, in verbo, reuertatur, num. 8. C. de reuocan. donat. Ron cagall. de doob. reis, l. 1. num. 33. in fi. Caballi. ad Butt. conf. 2. littera D.

160 Qua postea declaratione facta licebit domino locatori propria auctoritate nulla interueniente iudicis declaratione ingredi, & hæc est magis communis opinio. Iaf. in l. 2. num. 12. C. de iure emphyt. R. uin. consilio 153. num. 6. lib. 1. & conf. 157. nu. 2. lib. 4. Corn. consilio 165. lib. 2. Alex. conf. 6. post num. 22. lib. 3. Iul. Clar. in §. emphyteusis. q. 9. in fi.

Cui addo bene, & vtiliter loquentes Corn. consilio 193. vol. 3. & conf. 271. cod. vol. Alex. conf. 17. vol. 4. Viu. lib. 1. opin. 94. in fi. dicens ad hac opinionem in iudicando, & consulendo non esse recedendum, Bald. consilio 301. col. 2. lib. 1. Martin rub. de fals. num. 47. Coraf. de iud. emphy. in verbo volente.

* Et licet moram purgare quoadcunque ante litis contestationem, & libellum porrectum. Guid. Pap. q. 113. C.eph. conf. 25. nu. 14. & 15. lib. 1.

Et si in instrumento, est apposta pena dupli, caducitatis peti non poterit. Secundo considerandum est, quomodo sit apposta caducitas, & a quibus capitula reguletur, ut considerat Burfat, conf. 233. num. 15. & 16. lib. 3.

Præterea an pensio est apposta diuim super qualibet babula, peticia, vel quatingata, caducitas non est in causa, nisi pro ea parte, & loco pro quo non est soluta pensio, & non in totum in odium caducitatis, ex magis communis de qua per Grammat. decisio. 49. Iul. Clar. §. emphyteusis, quæst. 8. In fine, & Roland. consilio 17. num. 12. volum. 2. Bergnia. de usufruct. numero 187. in fine.]

161 Sed in hac locati materia vtilis est indagatio in his temporibus in quibus bannimenta admodum prauolent, quæ inter alia disponunt in rubrica de possessi, in hac provincia Vmbrie. *Anefima persone sua leuio pigliar possessione di alcuna forte di beni mobili, & stabili senza decreto di giudice, non ostante qual si voglia patto poso in qual si voglia sstromento, o contratto.* Modo locati fundum ad longum tempus, ob pensionem non solum, res esse effecta caduca, & iam declarauit, nunquid in gradiendo propria auctoritate dicat bannimentis contrauenisse certe dici posset, quod non, quia legitime factum, penam non meretur, I. Grachi, ff. de adulter. & latius ad Lipsam aliqua cumulaui. Si igitur de iure communi licet propria auctoritate fundum ingredi facta iam declaratio, ergo non sum in aliquo dolo, & consequenter non teneor ad aliquam penam, maxime quia bannimenta sunt stricti iuris.

Et non possunt in multis derogare iuri communi, si tamé vtatis decreto iudicis, cautius ages, cogi tamen non poteris.

Sicut nec turbare aliquem dicitur ex forma bannimentorum, qui per instrumentum acceperat possessionem, & non exierat colonos, ut per Herculan. in tracta. de attentat. capir. 6. num. 47. in fi. qui casus est in materia locati, & conducti, & passim occurrit propter bannimenta, quæ Principes hinc temporibus admodum proponunt.

162 Declaratur decimotertio loco dispositio. l. 2. C. de iure emphyteu. ut non procedat in conductore ad longum tempus duobus dominis, nam si vni soluit, & alij non soluit, vel vnum requirit, alterum non, pro parte tantum incidit in commissum. ita tenet Bald. Guglielm. de Cun. Alber. & alij, in l. communis libertus, ff. de ius vocand. late Alber. in l. si duo patroni; ff. de iur. iurand. l. si in l. secunda, questione decima octaua, C. de iure emphyteu. & in l. in ahi, quæst. decima secunda, numero 124. C. eodem titulo, & hæc est et communis opinio, ut per Alexan. in l. de communis libertus, licet Rodozo de reb. eccl. verius. sed quod emphyteutis, numero 31. fol. 500. aliquantulum dubitet, & decisionis ratio in promptu esse videatur, quia tale est ius diuicium, ut per scribentes in præallegatis locis.

163 Et ad hoc facit communis resolutio, quod vtile per inutile vitatur, si firmus in indiuiduis, secus in diuicuis, ut per Din. in regula, vtile, lib. 6.

164 Ex quibus corollarie inferitur ad intellectum l. fin. C. de auctorit. præst. ut procedat, & habeat locum in materia indiuidui, secus in materia diuicui, quod sentit expresse Alber. ad l. si duo patroni, & si fortasse suppleri potest id, quod no. Din. in regu. quod omnes tangit, lib. 6. dum dicit, quod quando aliquid est commune multis, ut singulis, tunc requiritur consensus omnium, l. per fundum. ff. de seruit. rustice. præd. quia hoc non videtur sufficere, sed inspicienda sit materia, quæ in se videtur, an sit diuicui, & commodam diuisionem recipiat, vel non idem dici potest ad l. fin. vnu, cum l. sequent. ff. de arbitr. & l. duo ex tribus, ff. de re iudicat.

Sequitur igitur in hac locati, & conducti materia, quod locatio, & conductio est materia sui natura diuicui, & commodam recipit diuisionem. Vnde si a pluribus res aliqua locatur, factum vntus ex locatoribus alijs non præiudicat,

Decla.

165 Declaratur decimoquarto in eo, qui per ignorantiam non soluit, prout est hæres, qui in ius alterius sue cedit, & habet probabilem causam ignorantie de bonis, aut sint emphyteutica, vel ne, quo casu saltem restitutio obtemperat ex clausula generali, de qua materia Deo dante ponam suo loco, tit. de in integ. restit.

Declaratur decimoquinto, ut ex cusu ab incurfu caducitatis conductor ad longum tempus, si in tempore non soluit, sed facit obligationem, quæ etiam verbalis sufficit quoad custandam penam caducitatis, & hæc est communis opinio, laf. in l. 2. num. 182. C. de iure emphyt. l. ul. Clar. in §. emphyteusis, quæ ff. 8. verfic. pone quod.

Cui adde Viu. libro 1. n. pin. 131. Socin. conf. 119. in fine, li. 4. Eman. Suarez, in suo thesauro, li. 1. Q. num. 1. Ant. Gabr. lib. 3. de solut. concl. 8. decif. Perul. 105. parte 2. Tit. 1. q. de retract. conuent. §. 4. glof. 5. Neguliant de pignor. patte 3. in princ. memb. 3. quibus in locis posita habetur materia obligationis, configurationis, depensationis, & quando sufficiat verbalis, & quando requiratur realis, Caiell. Cot. in verbo emphyteuta non soluendo, fo. de Arn. aut. 58. Rolan. conf. 87. num. 17. volum. 1. Corb. de iure emphyt. limit. 37. Burf. conf. 233. num. 14. & conf. 235. sub nu. 50. pariter si dominus directus sit mortuus, & heredes iaceat tutor est depositio, laf. in l. 1. col. 49. C. de iure emphyt. Summa Ang. in verbo emphyteusis, nu. 31.

166 Et ad id, quod superius dixi circa particularem solutionem, notandum est, quod emphyteuta, vel conductor ad longum tempus priuari non admittitur ad particularem solutionem, secus est emphyteuta, vel conductor ad longum tempus Principis, cui ex humanitate indulgetur particularis solutio, dummodo non excedat tres vices, per l. placet, C. de collat. fund. partimoniali libro 1. laf. in l. quidam æstimaucrunt, ff. si cert. pet. Neguliant de pignor. in 3. memb. 2. par. num. 21. Afflic. decif. 153.

Vagam omittere nolo, quod colligitur ex autoritatibus superius adductis, maxime ex consil. Aren. Folg. & Fel. quod conductor ad longum tempus æquiparatur emphyteuta, & ambulat pari passu cum eo, hoc ut verum, si sit in perpetuum, vel ad longissimum tempus, & hoc ex §. adeo, Instit. locat. Vnde non videbatur sufficere longum, sed requiri longissimum tempus, bene verum est, quod Doctores passim pertranseunt cum conductore ad longum tempus.

Q V A E S T I O VII.

QUÆRO septimo loco principaliter in hac materia de effectibus locationis ad longum tempus, an dispositio l. x. de C. locat. procedat in locatione ad longum tempus.

1 Et primo videbatur dicendum, quod sic, quia conductor ad longum tempus conductor appellatur, ut suo loco dicemus, ergo conuenit debet dispositio de conductore loquens, l. 4. §. hæc autem verba, ff. de dam. infect.

Secundo pro hac parte facit, quia textus in allegata l. x. de generaliter loquitur, merito indistincte & generaliter debet intelligi, l. prima, §. generaliter, ff. de legat. præstan.

2 Contrarium videtur veluti ex ratione, quis conductor ad longum tempus habet ius in re, ut dictum est,

merito in eo non habet locum dispositio, l. x. de, quæ in simplici conductore loqui videtur, & hanc opinionem in terminis tenuit Ang. conf. 2. col. 2. Cast. confil. 229. alias 233. vol. 1.

3 Et in hac tali materia locati, & conducti satis celebræ est consilium Angeli superius allegatum, dum ponit novam formam venditionis, & locationis simul, nec in eis continet repugnantiam aliquam, quo iure contrahendi videntur Florentini secundum Angel. ibidem. Vendo enim Sempternus, quod habeo in tali loco cum reservatione aliqua, quo casu mediante reservatione possum apponere pactum, ut pro tali re solvantur pro metcede, vel pensionis tot pro quolibet anno, nec erit contractus continens repugnantiam aliquam, quando venditio non erit pura, metra, & absoluta, sed cum aliquis iuris reservatione.

4 Vnde passim fieri possunt venditiones prædiorum, & domorum cum aliqua reservatione, quo casu includi poterit locatio. Vnde dominus fructus duplici modo scilicet, pretij respectu venditionis, & pensionis respectu locationis, nec in hoc contractus reputatur illicitus stante reservatione.

5 Secundo inferitur interdictum ad locum precario, ff. de precar. quod non dicitur pactum contra substantiam contractus, si fiat diuerso respectu, sed contractus non sit absolutus, sed cum aliqua reservatione, super qua postea pactum diuersi contractus apponatur. Vnde erit cautus, quando allegatur aliqua exceptio, quod sit contra naturam contractus inspicere an sit super eadem re, vel diuersa sit similiter nota Ang. sic arguendum, est res, & pensio, ergo est locatio, & conductio.

6 Vnum non omittam circa hanc Ang. declarationem, quod aliquantulum dura videtur, quod dispositio, l. x. de non procedat etiam in locatione, & cōductione ad longum tempus, nam si conductor ad longum tempus male vitur re conductæ, & non soluit pensionem, & sic non obstat fortasse in tempore, quare expelli non poterit ex his, quæ ponam in iure de euctio. circa in obseruantiam, & implementum, & in tit. de reclusa, quod conductio intelligitur si promissam pensionem soluat, in super si locator eger re conductæ pro suis necessitatibus, cur non poterit ei præferri, C. de ietuit. & aqua.

Q V A E S T I O VIII.

1 **Q**UÆRO circa hos effectus locationis ad longum tempus, an transeat ad hæredes extraneos, & primo dicendum videbatur, quod non, ex quo emphyteusis præcipue ecclesiastica non transit ad hæredes extraneos regulariter, & hæc est magis communis opinio. Imo in l. ex facto, num. 14. ff. de hæredibus instituend. R. uin. conf. 23. n. me. 34. lib. 3. l. ul. Clar. in §. emphyteusis, q. 18. circa medium. In contrarium est textus clarus, quod ad hæredes transeat in l. iam veritatis, C. locat. commendat Bald. in c. l. iter, num. 2. de dilat. Ampliator hæc conclusio, ut procedat sine fiat a primato, siue fiat ab ecclesia. R. uin. conf. 96. l. num. 12. volum. 1. post Arcer. conf. 53. seruata tamen sollemnitate, vel habita licentia Summi Pontificis, quæ supplet omnem defectum secundum R. uin. in allegato consil. & consil. 77. col. 3. num. 7. eodem volum. R. oland. conf. 96. num. 24. vol. 1.

Et in hac vtili materia locati, & conducti in prædicta notanda sunt allegata consilia R. uin. Arcer. & aliorum.

Vincentij Carocij Tractatus

rum, quia (vt experientia docet) passim sunt instrumenta, & Notarij promissive loquuntur de locatione, & emphyteusi, nam si pensio est modica, est emphyteusis, licet in instrumento fiat mentio de locatione, quia pacta attenduntur, non verba. Si pensio correspondet fructibus, erit locatio, prout etiam superius alias dixi. Iarē Menoc. de presump. lib. 3. presump. 105. Cagnol. ad l. 1. num. 20. 2. C. de rescind. vend. Magon. Nota Lucan. 1. num. 5.

2. Et consideratur pensio correspondens fructibus secundum estimationem tempore contractus, & alleganti contrarium incumbit onus probandi, & si in instrumento tepertiantur pacta, quæ partim conueniant emphyteusi, partim locationi, locatio præferenda est secundum Aret. d. consil. 55. vel potius dicetur contractus locationis nullus secusmodum R. uin. dicto consil. 96. Vnde locatio miscetur cum venditione, vt dictum est. Miscetur etiam cum emphyteusi, siue sapit naturā contractus innominati, quod præcipue erit si ab initio me horamenta donentur, & sic aliquid a principio datur. Similiter si fiat pactum de ea non alienanda in personam prohibitam, prout considerauit egregie, R. uin. d. consil. 196.

3. Considerandus est etiam mos regionis, & qui contractus soleat magis frequentari in ea regione, vel emphyteusis, vel locationis, vt per Bald. in d. ca. licet, nec ab emphyteusi ad locationem ad longum tempus transferendum est, nisi in casibus a iure expressis, vt per R. uin. in dicto consil. 161. & Aret. d. consil. 55. col. fina. & multi sæpe in hoc decipiuntur arguendo de vno ad aliud in definit. Similiter si transferatur omne ius sub annua pensione, vel mercede, erit contractus censuarius, & verbum pensio, vel merces exponitur pro censu. Imo, in ea pitu. ad audientiam, de rebus ecclesie non alienand. R. oland. consil. 69. num. 42. volumine 3. & fit verbum, pensio, vel merces, murat nomen ex qualitate contractus, & pactorum ipsius faciunt dicta per Euerat, in loco a seculo.

Q V A E S T I O I X.

1. E T si per modum corollarij ex supradictis iuribus, & auctoritatibus iofertur decisio huius nonne quæstionis, quod conductor appellacione venit, & continetur conductor ad longum tempus, & simpliciter loquencia de conductore ipsum comprehendunt etiam in statuts, & materia stricta, Cin. Bar. & Salic. in l. vbi Bart. in 2. opposit. C. de iure emphyt. Imol. post Butr. in c. potuit, locati, Aret. consil. 55. columna finali, Alex. consil. 122. vol. 1. R. oin. consil. 77. numero 7. & 161. numero 22. vol. 1. Fulgosi in statutis loquens, consil. 140. in prin. Fel. consil. 25. num. 6. R. oland. consil. 96. numero 24. vol. 1. Hier. Gabr. consil. 168. q. 1. num. 6. lib. 1. tetigit sup. q. 1. principia, in fi. & facit § adeo, in l. iust. locat. vbi emphyteuta largo sumpto vocabulo conductor appellatur, & videbimus per discursum, quæ conueniant conductori ad longum tempus in materia locati, & conducti, Magon. R. or. Lucan. 50. nu. 7.

Q V A E S T I O X.

1. Q V A E R O decimo loco circa hos effectus locationis ad longum tempus, an dispositio l. emptorem, loca. procedat in locatione ad longum tempus.

Videbatur dicendum quod sic, cum tex. ille indistincte loquatur, & c. et go, & c.

2. Contrarium est verius, Angel. consil. 2. col. fin. Guid. Pap. q. 480. limit. 2. Auffer, ad Tholof. decil. 420. Pyrrus Englebert ad l. contractus, num. 3. ff. de regu. iur. ca. ratione, quia habet ius in re, vt vidimus singulare, commendat Tiraq. de retractu. Lignagier. gl. 14. §. 1. numero 82. 10 fin.

Vidimus de multis effectibus locationis ad longum tempus, & de multis alijs per discursum videbimus. Transamus Deo doce ad personas querendo de multis, an locare possint, vel non, pœendo pro quæstione generali.

Quibus locare licet vel non.

Primus gradus personarum.

Mutus, Surdus, Insans, Furiosus, Senex, Mulier.

Mutus Surdus.

Q V A E S T I O I.

1. Q V A E R O primo loco, an mutus, vel surdus locare possit. Et primo videbatur dicendum quod non, quia nullum maius nostre mentis inditum, quam qualitas inspecta verborum, l. Labeo, ff. de suppellect. legat. sed isti fieri non possunt, nec audire, merito, & c.

Secundo pro hac parte facit, quia mutus, & surdus donare non potest gl. & Doct. in l. ad quod, §. mutus, ff. de donat. quam gl. ibi Cuman. Cast. & alij extendunt ad alios contractus, merito, & c.

2. Pro contraria parte facit, quia potest condere testamentum, l. diserteis, C. qui testamen. facere possunt. Secundo potest contrahere matrimonium, l. mutus, in prin. de iure dot. capitulo tuæ, & capitulo cum apud, de spons.

Tertio potest constituere procuratorem, l. mutus, in princip. ff. de procurat. item hereditatem adire, & bonorum possessionem agnoscere, l. mutum, ff. de acquit. hared. l. si. C. de bonotum possesse. infant.

4. Ethæ opinio est verior, quam expressè tenuit glo. in l. 1. in verbo, non verbis, ff. locat. ex ratione, quia contractus locationis solo consensu perficitur, nec pro hoc requiritur aliquam solennitatem verborum, vt diximus superius, merito surdus, & mutus locare possunt, l. in omnibus, ff. de act. & oblig. l. vbi non voce, ff. de regu. iur.

Nec obstant contraria, ad primum enim dicitur, quod bene verum est, quod mens declaratur verbis, factis etiam, & nota in non valentibus loqui, vt dicitur in eadem l. Labeo, in fi.

Ad secundum dicitur, quod procedit in muto, & surdo intellecta euentibus, qui infantibus, & furiosis equiparatur, locus si habeat intellectum, & ita declarat l. post alios in l. prima, ff. de verbor. oblig. & bene facit, dicta l. vbi non voce, ibi si intellectum habeat, & c.

QVÆSTIO IL

QU AER O secundo loco principaliter, an infantes locare possint, & omnia in hoc disputatioe, dicunt locare non posse, quia nullum habent intellectum, & quicquid vident, ignorant oculo solum intellectu, in sponsalibus, la seconda, ff. de sponsal. §. pupillos, Institut. de inutilibus stipulationibus, late Franc. Fara de censibus infantibus, c. 17.

2 - Præterea ultra adducta per eum additur, quod operas suas locare non possunt, l. fin. §. fi. fi. de oper. lictorum, ubi minoris annorū quinque nullæ sunt operæ.

Impuberis autem sit, ceterum, ff. de rei vend. l. fi.
ff. de liberali causa, l. 2 §. impuberes, & l. excipiuntur,
ff. ad Sillan, glof. ad hoc magistra, iol. arbitribus, §. de
illo, in verbo infantis, ff. de usufructo.

4 Praedicando tamen distingui solet, aue puer est ar-
rhex, aut non primo casu ei debetur salarium, licet in
pubes fit, nisi agat contra proprium magistrum, qui
docuit pariter et alimentauit, vel contra eum, cuius ex-
pensis edocuit est. Similiter h non fit arrhex, alimenta
compensatur cum operibus, s. si, in cum, ff. de liber.
caus. ad quam Ant. Aug. lib. sing. ad Modest. pag. 289.
Fortalius, dialog. 11.

5 Datur etiam famulo mediastino, licet impubertem
fariem, qui viliissima officia in domo exerceat & foca-
rio, vel focalis, quia focum curat, domum vertit, tru-
lam purgat, ligna congerit in coquinam, l. item apud
l. ab eoem, §. p. etor ait, ff. de iur. ad. qu. Bude. in
l. 1. §. f. aure cupio. flabatur, l. Ahenat. lib. 1. prae-ter mis-
forum, c. 2. Alex. lib. 1. genial. dierum, c. 15.

6 Si vero fit puerigenus, vel pupillus, operæ non æstimantur quanti locari potuissent, sed pro emolumento, quod ex operis tutor, vel vitruus habere potuit. *Comm. conf. 87. in fi. Ant. Padil. ad l. si quis a liberis, §. si marer, l. non. 79. cum seq. ff. de liber. agnosc. ex quo habet quod sit vere mediastinus, & quæ forana.*

Et hæc materia [salar] puerorum valde practicabili-
li est, maxime cum magistris artium tam pro primo
anno quam alijs, & vltimis infans legatum valet,
& subintelligitur cō adolescenti. I. infans, ff. de vlti-
mū seu, quom lingul, dist. 8. com. fin. 158. & familiariter
senis detest. ætatis nullus sunt opoz, vt not. in d. de
vlti. vbi Alferic. dicit se nescire alibi, & facit d. l. ho.
6. i. verbo debilis. ff. de opoz. scuit.

8 Videbitis tamen per totum experimentum multos senes maxime rufos, & personas viles esse robustas, & locare operas suas ad hgonizandum, metendum, & similia, & per totam diem portare pondus dici, & restus.

De Mundualdo ad Uelleianum.

Q V A E S T I O . III.

QUÆRITUR tertio loco principaliter an mulier prohibita per statutum contrahere sine consensu proximiorum, locare possit, vel cōducere, quam questione nec posuimus, nec tamen vidi apud Lambert. de contrah. mul. plene materiam tradantem.

1 Et primo videbatur dicendum, quod sic, quia flatu-
to non obstante quietate potest, Rom. conf. 289.

2 Secundo, statuto oco obstante potest contrahere matrimonium, in quo contrahendo agitur de magno prauidicio. Ioan. de Arn. ling. 46. Granu theorem, 25. limitat. 7. num. 29. Roderic. Suarez. in l. 3. fili. numero 16.

3 Tercio, statuto non obstante dotem recipere, vel promittere potest, in quo facta lesio & deceptio contingere potest, Riminal, cons. 63. nu. 9. lib. 2. Virgilio. Boccac, ad Aegid. gl. 8. num. 16.

4 Pro contraria vero parte facit, quia locatio, & condu-
ctio regulatur eisdem regulis, quibus emptio, & ven-
ditio, ut si aliquid repugnatur de quibus in contractu
venditionis, & sit dubium in contractu locationis, se-
cundum illam regulam, ut erat supra de similitudine
locationis, sed ex forma statuti mulier nec vendere, nec
emere potest, ut apud omnes receptum est, merito ne-
que locare, neque conducere.

5 Secundo, quia tale statum in societate procedit,
Alex. conf. 154. lib. 2. Lamberteng. de contrac. mulier,
gl. l. q. 10. n. 1. ro.

Et hanc opinionem putatem de iure veriorē, ut enim loquimur in locacione ad longum tempus, aut ad modicum. Primo casu est alienatio, ut dictum est, merito habebit locum statutum. Secundo casu locatio in se est proprie contractus, l. Labes, §. contractus, ff. de verb. sign. et sic statuti verba adaptari possunt, ut tibi sign. q. 1. princip. de diffinit. locat. et maxime, quia ratio supradicta etiam in contractu locacionis considerari potest, et solent statuta plene loqui, scilicet, contrahere, diffrahere, vel aliquidem contractum facere, pro ut statutum Tuderitum, et sic videtur colligi inferri statuentium, ut intelligere velint etiam de contractu locacionis, et conductionis.

6 Nec obire videtur primò contrarium, quia lo-
quitur in quietatione necessaria, alias non posset mo-
do aliquo quietare, Gozad consilio 103. Giar. consilio
49. post num. 27. libro 1. Rom. consil. 194. quem refert,
& acquirit Alexand. consilio 215. colum. 3. libro 6. Re-
land. consilio 21. numero 1. libro 1. Iafin. lib. vna. 5.
pactus, num. 19. ff. de pñct. Virg. Boccaud Aegid. gl. 1.
num. 60.

7 Nec obstat secundum de matrimonio, quia hoc respicit personam simpliciter, & tale statutum respicit bona, & pariter in dote, quia est accessoria ad matrimonium, ita Granus, thesaurus 5. hinc. 4. & 5. numero 30. & 31.

¶ Vnde si quid fortasse principaliter a statuto prohiberetur io consequentiam actus a statuto non comprehensi veniet, & consequenter accessorium gaudebit beneficio ius principalis. Vnde si daretur calus, quod mulier locatet in consequentiam actus a statuto non comprehensi, nec etiam locatio elset comprehensa ratione accessorii ad principale.

9 Amplius hęc conclusio, ut procedat etiam in alio
casu, puta disponsit statum Fertariz de indemnitan-
bus mulierum quod nulla mulier possit aliquid con-
tractum facere etiam iuratum sine consensu proxi-
miorum presentium, alias si absentes sint aliorum se-
quentis gradus, sub pœna annullationis contractus,
si pater consentiat filiz locanti bona consignata per-
petuum speciale, quę consensum patermittit gratum,
& firmū habere, obligando propria bona, si pendente
locatione filia locatiz decedat, non poterit pater he-
res agere de nullitate contractus locationis fidei per-

filium, ex capite quia non est seruata forma statuti. Ita in terminis contractus locationis, & conductionis circa statuti firmitatem per plures rationes tenuit Crauet. in quodam suo consil. posito post tractatum de antiquit. temporum, quæ decisio ampliat, & confirmat superius firmam conclusionem.

- 10 Et sic corollarie in practica inferitur ad vnum, quod est magna controvertia apud iuris interpreses, an sitne statutu, de quo supra, possit consensus promissio adhiberi per procuratorem, & nuncium specialem, & late possint materiam Tiraquel, de legibus connubialibus, glo. 6. num. 17. Lambertieng. de contrac. mulier. glo. 7. in verbo consensus, q. 8. cum seq. q. 4. cum seq. num. 8. cum seq.

Et ultra allegatos per eum vide bene loquentes Io. de Atro, singular. 26. Suarez. in l. filius de las deudas, num. 32. Virgin. Bocca, ad. Agidian, glo. 3. nu. 40. & seq. Usano, theoremat. 25. num. 24. ampliat. 8. tamen ultra omnes hincitur vno modo ex supradictis, quod inspicienda sunt verba statuti, nam si loquantur, vt importent præsentiam, ita vt si quis non sit præsens, subtingetor alius ab ipso statuto, tunc & eo casu consensus non potest præstari per procuratorem, vel nuncium specialem: & si præstetur, actus est ipso iure nullus, vt patet in casu superius formato.

- 11 Secundo etiam inferitur in hac vtili materia locati, & conducti, quod si pater, vel alius habet aliquid in re aliqua re, & consentit locationi ipsius, sibi in iure præiudicaret, vt si supra in questione, consentiens locationi per l. si fundum, §. per fideicommissum, ff. de leg. 1. & ex alijs ibidem allegatis. pari modo sibi præiudicaret, si locationi alicui consentiat, in qua tempore præstiti consensus quis non habebat ius, sed ex post facto superueniat, puta efficiatur heres locatoris, vel quod simile, & sic patet ampliatu ad d. l. si fundum, per fideicommissum, & similia iura.

- 12 Et multi in hoc dicunt contractum, quia inspicendo initium, & tempus præstiti consensus, ille nullum ius habebat. nec cogitauit de hoc, nec consensit, vt tax.

- 13 Ius est vt alia diuersa persona. Et non exequendo materiam locati, & conducti, si quæzatur, ad quid prodest iure consensus a statuto requisitus, respondetur. Primo dat robur contractui locationis, & conductionis. Secundo operatur, vt consentiens contrahente non possit. Vnde prædicando, si consentiens contractui agit ad irrogationem ipsius, replicabitur, quod non potest, quia consensus. Bene verum est, quod consentiens conuenit non potest ratione consensus præstiti ad aliquid faciendum, vel præstandum, Bald. in l. ex sententia, ff. de testamentis. tunc, Corn. consil. 144. colum. 3. in fine, lib. 3.

- 14 Bene verum est quod si ultra simplicem consensum, promissum habere ratum, giatum, & firmum actum, super quo consensus cum hypotheca suorum bonorum cogi poterit ad obseruantiam, immo conductu hypothecaria agere poterit ad bona obligata ob interitum contrahentis, vt late dabo in terminis locati, & conducti Cisar, de indemnitate mulier, num. 44. Cautus igitur erit conductor, si eius contractus cgeat consensu alicuius, quod nedum interponatur simplex consensus, sed cum clausula tati, & hypotheca bonorum, maxime quando specialiter constituatur procurator ad consentiendum.

- 15 Et sic patet etiam intellectus ad l. aliud est, ff. de re-

gu. iu. & quid operetur ille consensus, ad quam etiam Bart. consil. 211. quidam sibi filios, col. 1. Anchar. consil. 76. in ultimo dubio. Cuen. consil. 236. lib. 1. Tiraquel. de legib. connubial. glo. 3. q. 2. Riminal. de donat. nu. 500. Alphar. report. 143.

- 16 Similiter mulieres etiam non seruata forma statuti locant operas suas ad filandum, texendum, lignificandum, & similia, & contrahunt in similibus societatem, & rustice debent habere partem lucri cum fratribus. Bal. in l. ex duferio, in prime ff. solu. matrimoni. commendat. lal. in l. 1. sub num. 20. C. qui testamenta facere possunt, per l. alimentis, §. fin. ff. de aliment. leg. per quæ pater limitatus ad notas, per Lambetteg. de contract. mulier. glo. 1. in verb. in alienationibus, q. 9. nu. 2. c. vt etiam non seruata forma statuti contrahere societatem non possit, non enim procedit in casibus superius adductis, immo de predium conducit Bal. in l. si uxorem, sub nu. 6. C. de condic. iocer.

- 17 Sed nunquid in hac materia locati, & conducti inuabitur Mulier Velleiana? Vtique si pro se principaliter contrahit, non inuatur, & conuenit potest ad debitam pensionem & obseruantiam contractus locationis, & conductionis, secus si pro viro conductore obligetur, quia inuatur Velleiana, contractus, in fi. C. locat. l. 1. in fi. C. ne vxor pro marito, l. si aduersarius, C. ad Velleianum, vbi Bald. dicit esse textum notabilem pro illis, qui locant ad laborium bona maritus, nam facient obligari vxores principales, quia hoc casu non inuatur Velleiano, nisi (inquit Bald.) esset quæsitus, puta sit semper tractatum cum viro, postea in celebratione instrumenti nominantur mulier ad sugendum Velleianum, & ita color quæsitum declarat Castre. in d. l. aduersarius, & passim in facto occurrit ille casus, quia homines volentes cautius agere tractant cum viro, concipiunt instrumenta cum vxoribus, & nulli dubium est quod viri vt plurimum conduci prædæ, & est proprium exercitum masculorum, Et nota insuper gloss. in d. l. C. ne vxor pro marito, quod proprio nomine vxor dicitur obligari si ad sui vtilitatem. Vnde proprio nomine fit, quod ad eius vtilitatem fit, & tractatur, & similiter mulier inuatur Velleiano, si cum viro obligetur, vt sibi per eum.

De Secundo Gradu Personarum.

Prælati, Pater, Tutor, Curator, Maritus, Procurator Nummi.

De Patria Potestate.

QVÆSTIO IIII.

VIDIMVS superius de aliquibus personis doctum natus patribus, an locare possint, placeat vt videamus de administrando vis personarum, vel alie na negocia, & primo in parte naturali, an locare possint bona in filij, & hæc quæstio est notabilis, & satis prædicabilis, vt Gomcf. & Pinellus inferius allegandi attestantur, nec penes scribentes, qui de patria potestate scripserant, tractatum reperio.

Et pro parte affirmatiua facit, quia pater est legiti-

mus

mus administrator filij etiam co inuito, l. 2. vbi no. C. de bon. mater. glo. in l. non solum. §. si pater, ff. de procurat. i. l. §. i. ff. de verb. oblig.

- 2 Secundo pro hac parte facit, quia lex tantum de patris persona confidit in filium, vt semper præsumatur eligere saluberris cōsiliū ad fauorem filij, l. neg in ea, ff. de adulter, etiam si faceret actum, qui prima fronte non videretur vitis filio. Alciat. regu. 2. præsumpt. 2. ex no. per Bart. in l. 2. ff. de vulg. & pupil.

Tercio pro hac parte facit tutor, curator, & similes possunt, multo magis pater, qui longe plus potest, de tutore autem, & curatore dicam suo loco.

- 3 Pro cōtraria parte facit, quia pater prohibetur alienare bona filij, in quibus habet vsumfructum, vt habetur in l. i. C. de bon. mater. sed locatio ad longum tempus est alienatio, vt superius vidimus, merito, &c.

- 4 Quare pro resolutione consideratur duo casus principales, qui deserviunt in quocunque administratore. Primus est, in locatione ad modicum, vel breue tempus, & hæc sine aliquo per patrem fieri potest de bonis aduentitij filij. Secundus casus est in locatione ad longum tempus, & hæc per patrem fieri non potest, ex quo est alienatio, vt superius vidimus, & ita per multa tenet, Pinell. in l. 1. par. 3. num. 62. in princ. & iterum, num. 64. in princ. C. de bon. mater. tenens, quod si talis locatio ad longum tempus fiat per patrem, quod et filius stare non tenetur, ad matrem, l. emptorem, C. locat. Bologn. de vsumfructu. no. 176. loquens in aduentitij.

- 5 Declaratur primo hæc secunda conclusio de locatione ad longum tempus, vt et filius stare non tenetur, vt non procedat quando locatio fit per patrem facta ad longum tempus ex causa vitis, vel necessaria, quod casus et filius stare tenetur, ita post alios tenet Pinell. in d. l. 1. par. 3. in b. num. 64.

- 6 Vltima quem addo bonam decis. Franc. Mare. 604, par. 1. vbi tenet posse alibi agere, & in emphiteusim ad res vallantes, ruinosas, & steriles, & etiam tegulas, in quibus etiam permittitur alienatio in bonis ecclesijs, & dicit ibi Franc. Mare. cogitandum relinquat, ita tamen ipsius videtur admodum bona, quia dantur ad meliorandum, & id etiam permittitur in bonis ecclesijs, vbi cautius agitur, & certe iniquum videtur, quod si filius habeat bona aquosa, siluestra, saxosa, & sterilia, pater locet ad longum tempus cum bonis patris, & vtilibus, & conductor incepit meliorare potest expellere, quousque enim conducere talia bona ad modicum, & breue tempus, vt per aliquod tempus frui non possit in reducendo post laborem impensum ad meliorem culturam?

- 7 Accedit vltimus, quod in materiis prohibitionis alienationis semper est excepta causa vitis, vel necessaria, & hæc dicit communem opinionem Cur. iun. cōf. 221 nom. 2.

- 8 Vnde practicando, si mortui patre conductor mollescit filio, videre faciat diligenter causam si fuit vitis, vel necessaria, & intelligitur vitis ex qualitate rei locatæ, quia sterilis, vel ruinosa, puta sit locatum casaleonem cum pacto refarcendi, fundus similiter cū pacto plantandi tot arbores construendi domumquam, & similia.

- 9 Declaratur secundo allegata conclusio, vt licet filius non teneatur stare locationi ad longum tempus factæ per patrem, si tamen pater ita locet, non per hoc

præiudicabitur administratione bonorum filij nisi sciens, hoc fecerit, ita Pinell. in citato loco ex ratione, quia pena priuationis vt valde odiosa non inducitur, nisi expresse caueatur, de qua superius diximus, quæ scientia non præsumitur ad tollendum priuationem, sed per filium actorem probanda erit.

* Sed an eadem locatio inter patrem & filium, dum sunt veræ conclusiones.

Prima est, in casibus in quibus patri non queritur vsumfructus, prout castrensis, vel quasi, vel in aliquibus casibus in aduentitij, locatio consistit inter patrem & filium, & pensio licita exigitur.

Secunda sit conclusio, locatio operarum a filio in patrem valet in illis quas filius non tenetur præstare patri, prout industrialiæ, secus in obsequialibus. Cacerolup. in repet. i. frater a fratre, ou. 70. ff. de cond. ind.

Tertia sit, si filius habet aliquod salariū, a magistro stationis, de illo vniuers, & residuum patri assignabit, Bald. in l. eum oportet, col. 3. vers. sequitur videre, C. de bon. quæ lib.

Et mater, pro conductione facta per patrem non potest dare in solutū res filij nisi ratificet filius, vel creditor non permittit, l. mancipia, C. de reb. alie. o. alie.]

De Prelato locante.

QVÆSTIO V.

DE hoc ponam in titulo de bonis ecclesijs non aliter mandis.

De Tutoribus, & Curatoribus.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO sexto loco, an tutor, vel curator, vel ipse minor, locare possint, & quidem abique de-ictis, & omnis rationibus hinc inde, de quibus superius de substantia locationis, i. tit. de administrat. tutorum, duo sunt, prout in patte considerandi casus principales.

- 1 Primus est casus in locatione ad breue, & modicum tempus, & eam tam ipse minor, quam etiam tutor vel curator facere possunt, & ei minor finita tutela, vel cura stare tenetur, nec in ea aliquid iudicis decretum requiritur, l. codicillis, §. instituto, vbi Doctores notant, ff. de legat. 2. & argumento l. i. tutelæ, ff. de adm. iur. tutorum, C. in l. emptorem, columna 2. C. locat. Bart. Castrenf. Alexan. & alij, in l. si filios §. si vir, ff. de soluto matrim. Soc. cōf. 125 num. 6. libro 1. Didac. variat. resolut. lib. 2. cap. 15. num. 5. prope medium, A. n. Pinell. l. 1. par. 3. i. b. num. 64. C. de bon. mater. Fernand. Valqui. tit. de successione creata, rub. de testam. pot. §. 10. i. b. num. 78. versic. nunc videndum, 2. lib. 1. vbi eunque enim ratione competentis administrationis quis habet potestatem locandi, & locat, alius, qui in illa demonstratione succedit, tenetur talem locanem obsequiare, vt concludunt communiter Doctores in cap. quærelam, ne prelatus vices suas, & Alex. post Roman. in d. §. si vir, D. Simone de decret. lib. 3. tit. 6. in spect. 2. num. 2.

Cui penes tractandi adde vtiliter loquentes Papient, in forma libelli ad fidem præstatum, in verbo, solvere neglexit, i. b. num. 6. Marius Anguissol. cōf. 250. volum. 1. Alexan. cōf. 140. num. 3. lib. 6. Marc. Man-

tuam,

Vincentij Carocij Tractatus

tuam, conf. 115. num. 9. Auster. ad Tholo. decif. 420. Petr. Duenn. regul. 240. limitat. 3. num. 3. Crott. conf. 414. num. 21. volum 3. Ceph. conf. 255. num. 12. vol. 2. & hæc est communis opinio, vbi in filu, opin. 107. Roland. conf. 49. num. 6. lib. 2.

3 Et hinc postea inferitur in pulchra facti contingentia, quod si tutor alicuius Principis concesserit literas patentes alicuius officij, alicui, si deinat esse tutor, vel per reculationem, vel quous alio modo, quod succedat in tali tutela ei stare tenetur, & si alium eligat, præfector ille electus a primo tutore, qui postea decessit esse tutor. Vincent. Francus. decif. 216. conductor, vbi loquitur in iurisdictione locata. late Borgnin. attestans in facto habuisse, & ita iudicatum in repetitor, ad suas decisiones, par. 1. in verbo, electus, dicens esse casum frequentem, vtilem, & quotidianum, & laurus. decifio, 25. parte secunda.

4 Et vera est in fetalis decifio, sed quia obseruat ille tutor Principis, cui plus subministratur tacite, vel expresse in sacculo, vel extra sacculum, in domo, vel extra.

Declaratur allegata conclusio, vt procedat in tutela legitime decreta. Vnde si mater inuentarium non concesserit, non renuntiauerit Velleiano, secundus nuptijs, & omni legum, & iuris auxilio, non erit legitima tutrix, nec modo aliquo locare poterit, Bar. in authent. matr. & aux. num. 11. C. quando mulier, & ibi etiam Salic. sequitur Capic. de matre loquens, decif. 30. versus finem, Matthæ filian. notab. 108. decif. Tholo. 288. Com. conf. 164. num. 3. libro 4. Roland. conf. 76. num. 5. & 7. lib. 1. Borgnin. de tutore. in princip. num. 23. & 24. pulchre Nat. conf. 143. num. 14. & 663. num. 2. 9. & 10. lib. 4. Simon. de pret. conf. 6. om. 13. conf. 143. num. 14. conf. 12. num. 4. & hæc est communis opinio. Laurent. Kircho. communium opinionum conclus. 39. litera M. & in terminis locati, & conduci Granat. Thorem. 8. num. 5. & num. 19. declarando vt ibi per eum.

Sed nunquid locatio a tutore facta faciat rem alienabilem ex iure protomifcos & congrui. Vtique sit, si sit legitime & facta ab initio. Granat. inferens ad Gregorianam de iure protomifcos, numero 17. & 7 Theoretat. octauo.

5 Secundus casus principis est in locazione ad longum tempus, & hæc per minorem tutorem, vel coratorem fieri non potest ab iure decreto, & facta minor stare non tenetur, Alex. conf. 104. in causa num. 3. lib. 3. conf. 165. num. 1. lib. 2. & 117. lib. 5. Boer. decif. 234. sub num. 5. Ari. Pinell. ad l. 1. par. 3. sub num. 64. & hæc est communis opinio, teste Fernando Valsquo de successione creata tit. de testament. potior. §. 10. sub nu. 78. vers. Vnde tutor, lib. 1. & ratio videtur in promptu, quia locatio ad longum tempus, dicitur alienatio, vt dictum est, merito sine decreto fieri non potest, Iaf. post alios, in l. natu. taliter, num. 15. ff. de acq. poss. in l. 1. num. 34. in l. 2. num. 29. in l. fin. num. 2. C. de iur. emphyteut. & superius diximus.

6 Quæ conclusio ampliatur, vt procedat etiam si in locazione ad longum tempus est adiectum pactum, vt nullum ius reali conducenti acquiritur, quia tale pactum est vanum, & præsumitur fraudulenter, & nullus est effectus, vt dicit supra de effectibus locationis ad longum tempus, quæst. 1. declarat. 1. & quæst. 3. in fine.

7 Pone, quod locatio sit ita concepta, locat pro duobus

bus annis, quibus finitis intelligatur ipsi conducenti relocata pro se, & successibus, vtique non valebit sine decreto, ex quo est alienatio, Alex. conf. 165. num. 1. lib. 2. & superius vidimus, Ang. in §. emphyteusim, in authent. de non alien. commendat Riminald. conf. 16. num. 2.

8 Sed nunquid dabitur cessitio in integrum, ponam suo loco.

Consideranda est etiam practicanda bona fides, quod si tutor, vel curator in locando etiam ad longum tempus adhibuerit, quod minor ei stare tenetur, Cin. in l. emptorem, colum. 5. C. locat.

9 Vnum tamen circa prædicta non omitam, volunt enim omnes superius nominati Doctores, quod tutor, vel curator non possit locare ad longum tempus sine iudicis decreto, prout in aliquatimibus, sed quod contra, si locatio ad longum tempus fiat a tutore, vel curatore cum decreto, tenebitur minor ei stare. Doctores respicere id non aperiunt, tacite tamen innuere videntur, quod sic, quia etiam alienatio solemniter facta sollicit. Verum dubitationem facit, quia vide mus in patre erga filium, de quo lex tantum confidit, vt diximus, tamen si locat ad longum tempus, filius ei stare non tenetur, idem in matre videbimus, ob id cogitare placeat.

Addo etiam, quod iniquissimum debet solvere pensionem ex decreto iudicis alias non liberatur, Bald. & Angel. in l. lancimus, C. de administrat. tutorum. Et si tutor, sua bona prudenter locat, debet ita locare bona pupilli, nec creditur ei contrarium asserenti, & dabitur iuramentum in hunc, Rom. conf. 425. Plat. de li temjurand. §. 5. num. 15. Aoton. Piaggi de tutor. cap. 7. num. 33.

Declaro id verum esse, quando pensio excedat summam florenorum centum, & sit plurium annorum, alias soluta sine decreto, plenam petit liberationem, Aret. hoc in practica valde commendans, in §. fin. super gh in verbo debitorum, insitit, quibus alien. licet vel non.

Benè verum est, quod Riminald. ibi num. 51. restringere videtur supradictam declarationem, ad vsus tantum, nulla facta mentione pensionum. Communis tamen est eum Aretin. & sic l. lancimus. C. de admin. insitit. tutor, procedit, & habet locum in pensionibus, & redditibus.

Sed nunquid tutor conducere poterit rem pupilli, durante officio, vtique non, nisi duobus concurrentibus, scum auctoritate contrattoris, & palam, & cum debitis solemnitatibus, nec per interpositam personam, glo. in l. si in emptione, §. fin. ff. de contrah. emptione. Pedemont. 109.

De Iure Dotum.

Q V Æ S T I O VII.

SEPTIMO loco quero de alio administratore, scilicet, an maritus possit locare bona dotalia, vel contra an vxor possit.

1 Pro parte affirmatiua facere videtur, quia maritus est dominus, & possessor dotis, & vltimare potest, Bar. in l. res, C. de vltimare pro dote.

2 Secundo quia maritus est legitimus administrator bonorum dotalium suæ vxoris, si constante §. si maritus, l. penult. in princip. & l. fin. ff. sol. matrim. Bar. in l. si

1. si feruus dotalis, ff. cod. tit.

3 Pro parte negativa facere videtur, quia maritus non potest alienare bona dotalia suae uxoris etiam ex causa legitima uxore inuita. l. mater pro filia. C. de iur. dot. l. si sine voluntate, & ibi Bald. C. ad Velleian. lare Fabia. de empt. & vendit. quæst. 84. quæst. principalis. Quare pro resolutione in hac re, & practiceabili quæstione consideranda, & ponenda sunt aliqua conclusio- nes vultæ, & quotidianæ.

4 Prima sit conclusio quoad maritum. Si maritus con- stante matrimonio locat aliquam rem dotalem solu- ro matrimonio locatione pendente tunc vxor ei stare non tenetur, & ita tenet, Accor. l. in l. 2. §. ff. de dot. prælegat. Bart. in l. si filio, §. si vir, nume. 1. ff. sol. matr. Cui accedunt Imol. Cuman. & Castrenf. & Alberic. in l. diuortio, num. 1. ff. sol. matrim. Campeg. de dot. pag. 2. quæst. 23. Aufser, ad Tholof. decif. 410. Cin. & Sal. in l. emptorem, C. locat. & hæc est communis opinio, Couarr. varia. resolut. lib. 3. cap. 1. §. numero 4. Duenn. regul. 240. l. mirat. §. in fi. Villalob. in sua re- collect. litera. L. num. 13 §. Emanuel. in suo Thesaur. li- tera C. num. 21 §. Antoon. Padillad l. si quis ex libetis, §. si quis ex his, nu. 3. ff. de libet. agnoscent. Viu. opinio 61. in fi. par. 2.

5 Declaratur hæc conclusio, ut procedat, & vera sit præcisè loquendo, secus causatiue, puta quia sol. matri- monio, colono, vel conductori non competit aliqua te- tentio, vel exceptio, sed bene tenetur vxor, ad quam reuera sunt bona dotalia cauere marito, vel heredib. eius de indemnitate, ne ipse damnum consequatur, ex his, quæ matrimonio constante, vt legitimos admini- strator gessit. Et ita sentiunt omnes superius allegati interpretes, ex quibus habemus in practica formam fiduciosionis præstandæ per vxorem, & in specie, quod concipi verbis generalibus debet, non restringendo se ad materiam locationis factæ.

6 Subdeclaratur hæc declaratio considerando duos casus: aut locatio est facta ad modicum tempus, puta ad annum, aut biennium, vel ultra. Primo casu mariti locationi vxor præcisè stare tenetur, & dabitur colono exceptio, vel retentio quasi bona fide facta sit pro tam modico tempore; cum enim viro detur facultas fru- endi dotem, ergo locare poterit, cum facultas locan- di sit in fructu, l. cum antiquitas, C. de usufructu, & ita tenuit Alexand. in d. §. si vir, num. 1. in fi. commendat Couarru. & Duenn. vt supra in fi.

Secundo veto casu præfati interpretes sentiunt vxor rem non teneri stare locationi præcisè.

7 Ultra eos tamen ita videtur distinguendum. Aut per- cipiebantur fructus singulo anno, & videtur maritus fuisse in aliqua culpa locando ultra annum; Aut fru- ctus non percipiebantur singulo anno, sed biconio, vel quinquennio, & tunc reputatur pro vno anno, & consequenter præcisè vxor stare tenetur, & ita ultra Couarr. Duenn. & alios in materia locati, tenet Bal. ab eis non allegatus in l. si quis domum per illum textu ff. locat. Campeg. de dot. par. 3. quæstio. 372. dicens hoc valde notandum, & quod iste intellectus valde appia- dit literæ, §. si vir in quinquennio, maxime quia aliis superius diximus, quod annus in re collectione fru- ctuum multifariam consideratur, cadunt enim multi menses, & anni iuxta qualitatem terrarum, prout ibi dixi.

8 Practicando igitur locet secure maritus bona dota-

lia, quia potest, & permittitur sibi.

9 Sed pone quod heredes mariti talem cautionem non petant quomodo succurratur? vique ipso iure te- nebitur vxor si noluerit stare contractus, ac si casset, ita Castrenf. l. 2. §. si vir, & commendat Campeg. de con- tract. tit. de locat. & conduct. sub numero 8. Pernicia Mozz. in cod. tit. rubr. de rebus, quæ locari possunt, na- mero 5. & 6.

10 Declaratur secundo loco, ultra Couarru. superius allegatum, vt non procedat in bonis parafertalibus, quæ si locentur per maritum, quod vxor præcisè stare tenetur, ita infert Gomez. in citato loco ad materiam l. maritus, C. de procuratoribus.

11 Notandum est etiam practicando ultra Gomez. Cou- arruu. & alios superius allegatos, quod soluto matri- monio, locatione pendente, quod sit distributio pro- rata inter heredes mariti, & vxorem, ad quam reuera sunt bona dotalia locata, & venit in contributionem, vt not. Bart. & alij in l. diuortio, vbi Bar. num. 9. quem ibi sequuntur Ange. Castrenf. & ibi las. declarat, quod tunc pensio venit in contributionem, quando esset per soluenda in certa quantitate, vel in fine anni, vel in quo liber mense, secus si pensio esset per soluenda in certa qua- sitate fructuum, quia tunc nihil venit in contributione, nouum intellectum ponit Coraf. Miscell. lib. 5. cap. 7.

[Et in restitutione dotis, si heredes mariti fuerint in mora restituendi dotem consistentem in bonis sta- bilibus, tenentur ad pensiones veteres & similia l. vn. §. exactio in fin. C. de iur. dot.]

12 Notandum est etiam, quod vbi a bonis soluti matri- monij esset sterilis, & sterilitas processit factio mulie- ris, non nocet marito, sed debet habere de fructibus vltioris anni, secus si sterilitas processit a casu, quia tunc noceret marito, sicut contra processit, si annus esset fertilis, quod dictum valde notabile reputat las. ad d. l. diuortio, num. 47. ff. solut. matrim.

13 Quid si locatio sit facta per maritum in fraudem, & in perniciem mulieris, puta ea exillente grauitate infir- mita, utique hæres vxoris stare non tenebitur tali loca- tioni, nec præcisè, nec causatiue, Cin. in l. emptorem, C. locat. commendat pro valde notabili Campeg. de dot. par. 3. quæst. 273. allegat l. filiz, ff. soluto matrim. & l. in vendit. §. 1. ff. de bonis authoritate iudicis possi- dendis, Tiraq. de retr. conuen. §. 3. gl. 1. num. 19. Me- noch. conf. 108. num. 10.

14 Vnum tamen ponam in consideratione, quia præfa- ti Doctores loquuntur, quando mulier impariatur ex graui infirmitate; quid si reconvalesceret? & iam appa- ret, quod erus maritus fraudato consilio hoc fecit ex vna parte esset fraus, ex alia durat matrimonium, & licet ita videtur locatio, vt distemus.

15 Baldus autem nouellus a Couarru. in citato loco allegatus, de priuileg. dot. par. 1. priuileg. 1. nume. 19. tenet interpede maritum possideat longum tempus, & ad annos decem locare bona dotalia, quia (inquit ipse) non est propria donatio eo quo non abdicat dominium, & loco rei habet pensionem pro supportandis heredi- bus matrimonij, sicut si ipse perciperet fructus ab ip- so locatione, & hoc esse verum, & procedere siue pensio consistat in pecunia numerata, siue in fructibus, & pos- test euenire (inquit Bal.) quod magis expedit marito locare etiam ad longum tempus, quam ex se cultiva- re, vel coli facere, subdens vnum satis notabile ad in- tellectum aliquarum legum, quod lex Julia prohibet marito

Vincentij Carocij Tractatus

marito alienare fundum dotalem non intelligit de locatione ad longum tempus.

- 16 Ex quo discursu Baldi Nouelli inferuntur duo vt-
lia in hac materia locati, & conducti. Primum est, si
quaratur, an maritus possit locare bona dotalia, ita
videtur distinguendum: Aut loquatur quasd in eius
vita, & matrimonio constanter, & tunc valebit talis lo-
cario etiam ad longum tempus, ita vt si maritus fortas
se pœnitere vellet, & rescindere locationem, non pos-
set ex hoc, quia locuit ad longum tempus, nec constan-
ter matrimonio conductor pœnitere posset, & dicere
ista locatio non tenet, quia facta per maritum ad lon-
gum tempus. Aut loquatur respiciendo tempus solu-
ti matrimonij, & tunc successeo ei stare non tenetur,
nisi modo, & distinctione, de qua supra diximus.
- 17 Consideret igitur conductor bonorum dotalium
duo tempora, scilicet matrimonij, & soluti matrimo-
nij, primo casu semper erit securus, ita, vt si maritus
viveret per totum tempus locationis, semper erit secu-
rus, aut sumus in tempore soluti matrimonij, & est
cautus, vel pœcise, vel causative per fideiussionem, vt
diximus.
- 18 Secundum corollarium est intellectus ad l. les Iu-
lia, ff. de fundo dotali, vbi les Iulia prohibet alienare,
vel obligare, non tamen intelligitur de locatione ad
longum tempus, & sic quandoque prohibitus obliga-
re poterit nihilominus locare ad longum tempus.
- 19 Secundo inferitur intellectus ad l. final. C. de rebus
alien. non alienand. vbi prohibita alienatione s. l. vel
homine, prohibetur translatio vsusfructus, & concessio
in emphyteusim, & tsmen (si vera est opinio Baldi,
Nouelli) non est prohibita locatio ad longum tempus,
quod cogitabimus, per ea, quæ superius diximus ad
materiam l. 1. & l. fin. C. de iure emphyteutico.
- 20 Tercio inferor declaratio, & intellectus ad prime.
Institur. quibus alien. licet vel non, inxta gloss. in ver-
bo alienare, vt non procedat in loca. ad long. tēpus.
- 21 Et prædicta omnia vera sunt, & disputantur vxore
non consentiente, sed si accederet contractui, & con-
sentiret, & iuraret, cessaret omnis difficultas tam con-
stante matrimonio, quam post, ex cap. licet, de iureiur.
lib. 6. Vnde vidit multas locationes ad longum tempus
factas cum consensu vxoris.
- [Et si conducitur à merito in bonis dotalibus expel-
larur ab vxore eam iuridice, & nō de facto habet actio-
nem contra maritum locatorem Mantus sing. 563, di-
cens ita fuisse determinatum.]
- 22 Secunda principalis conclusio est in vxore vel soco-
ro, si vxor, vel socer locat aliqua bona, locario valet, si
postea nubat, & det in dorem bona locata, maritus ta-
li locationi stare non tenetur, nisi sciens ea per prius
locata simpliciter, & scienter in dotem receperit, ita
Roman. in d. l. filiofam. §. si vir, num. 26. ff. solu. matri.
ea ratione quia maritus est voluntarius succesor, ergo
locationi stare non tenetur d. emptorem. Sequuntur
Cuman. Imol. & Aret. ad d. l. diuortio, ff. soluto
matrimo. vbi Alexand. num. 38. laf. & Seyll. nu. 35.
dicunt hanc opinionem veteriorum. Campegg. de dot.
par. 2. quæst. 3. Couarru. variar. resoluto. libro secundo,
capit. 15. num. 5. in fine, attestans in practica ita tenen-
dum.
- 23 Deducenda igitur est scientia mariti ad victoriam
obtinendam.
- 24 Sed vltra Couarru. Duenn. & alios superius no-

minatos, si mulier coſtante matrimonio locat, culus
erit penſio? Vtique mariti, & erit locus diſpoſitioni l.
Quinrus, ff. de donſtio, inter virum, & vxorem, vt per
Bartol. in d.l. diuortio, nume. 13. poſt Dynum ab eo
allegarum.

- 15 Et sic patet ampliatio in materia locati, & conduci ad I. Quintus, ff. de donat. inter virum, & uxorem, quia non video possumus a Neutze. late materiam tractantem in filio nuptialii, lib. 4. num. 20. eum sequen. Ant. Gabr. de præsumpt. conclusio. 15. Alph. rep. 560. Fernand. Valqua, controuers. siluili. lib. 3. cap. 103. Alcia. regu. 3. præsumpt. 16.
- 16 Vidi etiam in facti contingentia casum. Mulier habebat virum infirmum, locuit administratrix bona ipsius, & maritus alij postea locauit, an secundum conductorem teneatur stare primo, ex quo mulier administrabat, & maritus erat homo nesciens administrare, & facile esset dicere quod sic.
- 17 Sed videretur quod vltra Causam, & alios, vnum in hac materia locati, & conduci, ad intellectionem & materiam l. i. C. per quas personas nobis acquiritur, an actio locati ex locatione mariti queratur uxori sine cessione, & videbatur quod non, ex regula d. l. i. C. per quas person. vbi per liberam personam non queritur in his actio sine cessione, & hoc est verius, & ita tenuit glo. in l. duortio, in verbo, recta posito, ff. solu. matr. vbi l. i. num. 4. d. dicit istum casum vocabilem ad ampliationem l. i. C. per quas person.
- 18 Declaratur notabiliter, nisi maritus esset absens, vel non reperitur, nam tunc filium successoris acquiritur sine cessione per textum notabilem in l. i. C. de act. & oblig. in l. sancimus, §. fin. ff. ad Tebelem, & ita Ias. vi supra. Et non separando materias, iam quod sumus in materia dotis, huiusmodi pensiones rerum locatarum poterunt dari in dotem? Vtique sic, l. fin. §. praterita, C. de iur. dot. vbi text. singularia secundum omnes ibi, & dicitur biennium a die contracti matrimonii, infra q. si non praterit, debentur virgine, & quanti lucratu sunt set ex eis, si suo tempore habuissent.
- 19 Vnde si habes amplum patrimonium, & affluens se locanti molendinum pro centum, fursum pro quinquaginta, pradium pro ducentis, non vis te incommo- dare de bonis stibilibus neque vendendis, neque consignandis in dotem, quia vis seruare pro filiis masculis, debis, & consignabis pro dote, & pensiones, & fictus, in quibus posita fieri potest confideratio de eo, quod super lucra possuissent, si debito tempore solutio facta fuisset.
- 20 Similiter si in dotem dedisti domum, alimentis dotis declarantur iuxta solitas pensiones ipsius domus, Capta cap. 105. num. 4. Vnde si maritallii filium, & pro dote promissisti domum, quae locatur pro tota alimenta regulantur a pensionibus praeiacti solita, & ita habes in practica modum attulendi talia alimenta.
- 21 Vltius quero vnum in hac vtili materia locati, & conduci non excedendo materiam, de qua agimus mariti & uxoris. Vxor mea locauit operas suas ad laudandum filium alicuius, ad filandum, texendum, & tecumandum, & similis, cuius erit hoc lucrum? Virg. vxoris industriae, nec erit locus dispositioni l. Quintus, ff. de donat. inter virum, & uxorem, Bal. in l. eum oportet, col. 3. C. de bon. quz liber. in l. eum vxorem, col. penult. C. per quas person. nob. acqu. Crot. in l. frater a fratre, colum. 4. ff. de condic. inde. R. ip. lib. 3. respon. 2. Joann.

3. Ioann. Lup. in rubr. de donat. inter virum, & vxorē, §. 61. num. 18. cum sequent. Ale. reg. 2. presumpt. 26. declarat. 6. Cremen. singul. 99. dicens esse casum quotidianum, & sepius in facto habuiffe, & quod lucrum detrahitur pro rata, quod debet esse in seruitio viri, male tamen dicit in vno, quod multæ mulieres optentur de nocte, ne impediatur seruitium virorum, quia primum seruitium, quod debeant vxores viris, est notitium, merito debuit appellari, nisi dicitur compensatio, Anton. Gabr. de p. presumpt. coucl. 15. nu. 12.

Addo Neuz. in idua, lib. 4. limitat. 5. num. 23. attente lucrum diuidendum pro medium, Alex. ind. coucl. 24. in fine lib. 1. Boer. decil. 2. num. 17. decil. 81. num. 4. late Laurent. Sylus. conf. 94. num. 21. Et si vxor habitat domum a marito conductam post eius mortem teneat ad pensionem, nisi iure familiaritatis habet cum hætedibus viri, Bal. in l. contractus, ff. locat. c. comendat dicta in l. in summa, §. fin. ff. de cond. indebit.

Et in materia possidendi iure familiaritatis, quod nisi aliud apparcat, in dubio, post mortem viri, vxor presumitur possidere iure familiaritatis prout viuente marito, maxime hi hæredes viri faciebant ea, quæ vir in eius vita faciebat, vxor non cont. adscote, vnde vt non dicatur possidere iure familiaritatis, requiritur in aliquo facto declarare mutationem possessionis puta quod intendi retinere loco pignoris pro sua hypotheca, vel quod simile, vt pulchre declarat Soc. conf. 13. ad quem recurras in hac materia, Doc. conf. 23. a. Roland. conf. 77. num. 26. volum. 1. Ale. regul. 2. p. presumpt. 13. num. 7. Bol. de princip. & priuileg. numero 399. Borg. de vius. tract. num. 302. Vnde in materia locati & conducti, si frater, & soror sunt simul in domo presumuntur iure familiaritatis, Bart. in practica hoc ad modum commendans in l. qui iure familiaritatis, ff. de acq. possell. in l. 1. & habet, ff. de p. cat. Partes li post mortem viri, hæreditate adhuc iacenti conductor, vel colonus recognoscat viduam, præstabit pensiones, vt iure continue possessionem in eam, vt insilire possit vigore tituli præcedentis, & medio conductoris recognoscentis, Bur. lat. conf. 452. lib. 4.

Addendo vltetus, Quid si rellator mandat emi domum per suos executores pro vxore vidua remanente, & habuas, & viduis remanentibus, donec filie veniant ad viduitatem, si domus locetur, quis habebit pensionem? Vti que hæres, Castens. conf. 13. in 2. dubio, vol. 1. vbi concludere videtur, sed contraria quod Castens. non euacuat difficultatem, nisi querit de vxore vidua, & de ea nihil dicit, sed de filiabus tantum.

Quid si maritus locat bona sua, an comprehendat dotem, vti que non, Baldus in l. si constante, §. hi maritus, ff. sol. matr. declar. nisi qualitas pensionis aliud fualet Compegg. de dot. par. 4. quæst. 7.)

Titul. de procuratoribus.

QVÆSTIO VII.

VTILIS est locati indagatio, an ad locandum speciale mandatum requiratur, & quantum videtur potuit, hæc questio non videtur ab aliquo tracta, nec in cap. qui ad agendum, de procuratoribus, lib. 6. a doctoribus tractum repetit.

1. Et quod speciale mandatum requiratur facit, quia ad vendendum speciale mandatum requiritur. Roman.

conf. 9. num. 40. lib. 3. per li. procurator, ff. de condic. indubit. R. ebuff. in rubr. de elect. derog. vehiculo tignificus casus.

2. Secundo, quia ad pacificandum requiritur speciale mandatum, l. rescriptis, iuncta l. non uocete, ff. de pact. R. ebuff. vt supra, versic. vnde cimus. Ioseph. de Ludou. concluf. 30. vers. 70. vbi de locatione nec ad modicum tempus, nec ad longum mentionem aliquam facit.

3. Pro contraria parte facit, quia videmus agi de modico præiudicio in locatione ad modicum tempus, ex quo dominus, & possessionem retinemus, l. rei, ff. loca.

4. Prima ramen opinio mihi videtur de iure verior, ex rationibus superius adductis, & maxime quia est contractus separatus, & sicut in omnibus fere contractibus nominatus requiritur, pariter in hoc, maxime ad longum tempus, ex quo dominus vitæ, & naturalis possessio transfertur, & lapit alienationem, vt superius vidimus.

5. Sed pone quod lo instrumentum sit dictum ad locandum simpliciter, poterit locare ad longum tempus, dicesse fortasse, quia mandati verba sunt strictè iure præterenda, diligenter, ff. mandat.

6. Contrarium puto verius, cum conductoris appellatione vterque continetur, & ad modicum, & ad longum tempus, vt dixi supra de effect. locat. ad longum tempus, quæst. 9. diligenter enim obseruet finem mandati, qui ab eius proprietate non recedit.

7. Practicandum tamen datur cautela, vt apponantur aliquæ ex istis clausulis ad locandum ad annum, & firmam pensionem, vel dicatur ad locandum ad tempus, & tempora, Bart. & alij in authent. ingressi, C. de sacros. eccles. Grat. conf. 69. num. 1. volum. 1. vbi etiam lubat, quod idem operatur clausula omnia, & singula, quæ ipse dominus, quæ clausula magis frequenter in partibus nostris, Addo Afid. decil. 305. num. 3.

8. Ampliatur secundo, quando in instrumento procurator sit exceptus aliqua calus requirens speciale mandatum, quo calu censetur videtur omnes alij mandatum speciale requirentes, & consequenter locare poterit ad modicum, & ad longum tempus, ita in terminis l. rat. d. conf. 69. num. 16. lib. 1. Addo Alex. conf. 203. num. 2. lib. 7. Kuland. conf. 12. num. 52. lib. 4. conf. 99. num. 43. lib. 3. Ioseph. de Lodouic. conf. 30. num. 64.

Ampliatur tertio loco, quando adest clausula, cum libera, Bart. in l. mandato generali, ff. de procurat. in l. certum, §. sed an ipso, ff. de consell. nu. 2. in l. in ius. rand. quod, §. fin. num. 3. ff. de iure iurando, Pedemont. decil. 39. num. 37.

Addo Bald. in l. illud, §. 1. ff. de muner. & honor. attestantē communiter instrumentis tamen clausulam apponi, & ideo (inquit) defenduntur talia procuratoria, ac si speciale mandatum haberent.

9. Declaratio ista ampliatio in mandato cum libera bonorum, secus cum libera in aliquo actu, quia tunc non poterit maiora, vel grauiora expressis Franc. Marcus decil. Delphinal. 694. par. 2.

10. Vnde inferendo in practica, si procurator est cum libera bonorum, locare poterit, si procurator est cum libera ad vendendum, locare poterit, quia part passu ambulant, vt superius diximus, si ad alienandum, multo magis, si ad durandum, vel obligandum, similiter, quia non per hoc dicitur facere maiora expressis, & no. Pedemont. in citato loco paritate clausulam cum libera, & clausulam, quod possit omnia, quæ ipse dominus potest, & est communis opinio, lat. in l. quæ scia, num.

Vincentij Carocij Tractatus

- num. 12. de offic. procons. Suarez, litera P. num. 308. in Thesau. recept. sentent.
- 11 Declaratur in clausula tati hunc effectum non operatur, gl. in l. si procuratorem absentem, ff. de procura, quam ibi Angel. singularem appellat. laf. in l. si debita, ff. de condi. indebit. Alexan. in l. qui bono, §. qui aliena, ff. de damn. infect. Domin. & Franc. in cap. qui ad agendum, de procurat. lib. 6. laf. in l. si procurator, C. de procurat. in l. transactio, C. de transact. consil. 134. lib. 3. Abb. in ca. conringit, de transact. gl. notabilis in cap. dilectus, de relig. domi. & hac est verior & magis communis opinio, Alex. in l. si procurator, C. de procurat. Didae. Couarru. variat. resolut. lib. 1. cap. 6. num. 4. & rubr. de testament. par. 2. sub nume. 14. inueniens, & optima sane cum ratione, quod tales clausulae potius apponuntur de notariorum insipido quodam, sed apparenti sileo, quam de voluntate contrahentium, virtutem talium clausularum ignorantium, im mo ipsi notarij id penitus ignorant, monstrant autem scire, & ob id stante tali abusu praedicialia facere non possunt. ita Angel. in terminis locari, & conduci, in l. licet, col. 1. C. locat. Bald. in tibr. C. de his, quae in frand. creditor. Abb. in cap. 1. nume. 38. vt lite non contestata. Addito ad Alex. consil. 18. lib. 2.
- 12 Cautos igitur erit diligens aduocatus, & procurator, non acquiescat in appositione talium clausularum, sed considerate qualitate contrahentium, & instrumentorum. Quate tamen communis superius attestata Boer. decil. a 83. nn. 17. Soc. regul. 393. Tut. xx. opin. 16. & 32.
- 13 Declaratur secundo in clausula, quicquid sibi videbitur, & placuerit, quae important ad bitrium boni viri, & hac est magis communis opinio, Afflic. decil. 91. num. 4. in fine. Ioseph. de Lindoue, concl. 30. vers. 65. Ad do Barbat. egregie loquentem, consil. 15. col. 5. lib. 2. Ad ab Exca. cap. 1. num. 434. de consil. Paris consil. 71. num. 18. lib. 3. Rnland. consil. 59. numero 3. consil. 60. num. 24. lib. 1. Craet. tamen consil. 105. colum. 2. vers. Tertio pondera, aliter sentit, tueri conatur is Exca. nume. 314 & 435. late in materia Iacob. Men. de arbit. quaeft. 8. num. 31. lib. 1.
- 14 Sed pone vnum (si Benintend. credimus) quod in palatijs passim occurrit: est constitutus procurator ad locandum, vel conducendum, poteritne facere dominum incidere in poenam? & vtrique non regulariter, Arcin. consil. 43. col. fin. consil. 54. col. 2. Roman. eont. 162. & hac est communis opinio, Eman. Suarez, in Thesau. litera P. num. 309. ex laf. & alij per eum citati.
- Addo Bal. de praescript. in 3. par. secunde partis prin cipalis. quaeft. 3. num. 8. Bero. consil. 116. num. 14. vol. 1. Anchar. de communis attestans. quaeft. familiar. 44. nu. 3. par. 1. Felin. in cap. 1. num. 8. vt lite non contest. Pat. consil. 100. num. 8. vol. 3. Rol. consil. 79. nu. 42. vol. 1.
- 15 Et in practica nota, quod speciale mandatum non dicitur, vt expresse apponantur verba ad faciendum incidere in poenam, sed satis est si dicitur, constituit Procuratorem Antonium ad talem actum, puta ad locandum, secus si habere mandatum ad lites, & causas occasione talis rei. Alex. consil. 39. num. 2. volum. 7. Bo pint. decil. 54. diebus quotidie in palarijs occurrere.
- 16 Quid ad remittendam eandem causam? speciale mandatum requiritur, Cels. Vgo. consil. 16. num. 91. & superius vidimus. Bero. consil. 116. num. 10. vol. 1. R. ui. consil. 100. nu. 19. vol. 5. Corbol. de iur. emph. limit. 23. num. 16.
- 17 Similiter ad declarandum dubium, & liberandum conductorem. Castren. consil. 34. volum. 2. R. ui. consil. 143. num. 4. vol. 2. & est communis opinio. Bar. consil. 104. num. 19. vol. 1.

De Locatione per Procuratorem.

Q V A E S T I O II.

- 1 **Q**VAERO vnum satis notabile: Constitui procuratorem ad locandum, qui locauit, & in instrumento locationis promisit molestiam non inferre, pra iudicabit ne domino, quominus auferte possit ad vsum proprium, iuxta l. ade, C. locat. Vtrique non concessit Nat. consil. 25. vol. 1.
- 2 Et sic patet utilis ampliatio ad l. ade, vt procedat et si stante iuramento procuratoris de non inferendo molestiam, quia adhuc pro vfu proprio expellere poterit, & sic non dicitur molestare, qui vtitur remedio sibi de iure competens.
- 3 Ex quibus postea inferitur ad l. ignorantis, ff. de procuratoribus, vt procurator non possit facere conditionem domini deteriorem, quia hoc maxime procedit in procuratore locatoti, cui pra iudicare non potest, quominus expellere possit ad vsum proprium, & sentit Castre. post glo. in d. l. ignorantis, quod procurator cum speciali mandato eum libera, & in rem suam domino pra iudicare potest in his, quae sunt parui pra iudicij, late in materia Soci. reg. 311.
- 4 Et ad praedicta facit regul. l. factum, §. non videtur, & l. nullus videtur, ff. de regulis iuris; non enim vim, vel molestiam inferit, qui iure suo vtitur, & sicut intelligatur promissio de non molestando in casibus a iure non permittis. Et procurator ad locandum an possit pensionem recipere, dixi ad regul. cum quid, par. 2. ampliatio 6. num. 13. addo apostol. ad Alexan. in l. referiptum, litera H. ff. de pact. Stracha de mercatura, titu. de mandato, num. 23. cum sequenti.
- 5 Et ille, cui facta est locatio per certos homines, vt sin dicoes, vel massarios talis loci, non dicitur in mora ante quam consistet de mandato, vel ratificatione. R. ui. consil. 53. num. 7. vol. 1.
- 6 Vnde fit, quod si in instrumento conductionis promissum tali tempore pensionem soluere non constituto de mandato, non erit locus dispositioni l. ade, & hoc utile est in factis nobilibus, & magnatum, qui exercent per factores.
- 7 Similiter si constitui procuratorem ad locandum, & antequam accedat ad te, promittit me, & ille ignorans locat, non valebit locatio, quia deficit consensus. no. in cap. 1. de procurat. lib. 6. teneor tamen ad interesse, Bal. in l. multum interese, C. si quis alteri, vel sibi. Ang. in l. si procurator absentis, ff. de procurat. laf. ad Port. in rub. de oblig. ex consensu eadem opinio. glo. ff. de cotrah. empt. vbi Alberic. dicit hanc opinionem veriorē.
- 8 Dubitationem faciebat, quia iam ab initio tempore celebrati instrumenti est praesturus consensus, & si postea permitteat, cur factum impedire debet ignorans? Et non excedendo materiam locati, & conduci, de qua agimus, pulchra (si Solie. credimus) & admodum utilis est dignatio. habebam rem tuam conductam, vel etiam debitor pensionis decursae, tradidi famulo perferendam, si pereat, non veniat ad manus domini, cuius erit periculo, ad materiam largentium, ff. de commodat.

modat, & hanc questionem in terminis locati, & conducti, ponit Ant. Gomez. de contrah. c. 7. num. 3. quare ponam aliquas utiles conclusiones, quæ in practica ut plurimum occurrunt.

- 9 Prima fit conclusio. Si conventum est inter locatorem, & conductorem, ut tradatur, vel asportetur res cõducta, vel pensio, aut fructus agriculturæ per ipsummet debitorem, vel per certum nuncium nominatum, si aliter fiat non excusatur, quia diligens non videretur, qui non ferat formam mandati & conventionis, l. cõ qui, §. si. & ibi Barro, Alber. & Castr. not. si. mandati. l. diligenter, eodem Anton. Gomez. ut supra, num. 3. in singulari, & hæc est communis opinio, Eman. Suarez. in suo Thesaur. litera F. num. 403.

- 10 Secunda fit conclusio. Conductor tradens famulo rem conductam, vel pensionem famulo proprio siue locatori, qui consuetus erat in tali ministerio versari, & exercere, vel erat fidelis non solitus delinquere in similibus excusatur, conventionem tamen, de qua supra, remota ita Bar. in d. l. eum qui, §. finali, vbi Alberic. & alij, si commoda, Bar. in l. si procuratori, num. 13. ff. de conduct. ob caus. in l. si finita, §. iam. ff. de dam. infect. in litem apud Labeonem, §. fina. ff. de præscript. verbis, Bald. Salic. Castrensis. l. si is, cui, C. de furt. & hæc est communis opinio, ut attestatur l. si in d. l. si procuratori, num. 11. Firmian. in verbo, nuntius, vel erat famulus solitus diu facere facta domo, excusatur, secus si non erat adeo ootus, Bartholomæus de Capis. singul. 76. ita declarat. glof. in l. qui non tantum, ff. commoda.

- 11 Et praticando notandum est, quod bona fides saluat conductorem, vel debitorem tradentem, & consignatorem, quæ ad regulari, & deduci potest ex multis, primo ex consuetudine, quæ duobus magis ad idem tendentibus, deduci potest, scilicet ex persona locatoris soliti vel ministerio talis ad talitatem ipsius famuli soliti versati in similibus ministerijs.

- 12 Secundo bona fides causatur ex bona fama famuli, qui communi hominum opinione reputabatur pro fidele, nec a seculo fuit audiuit de eo malum, vel error similis, & hæc practica colligitur ab Alberico, & alijs interpretibus antiquis, nec in hoc faciunt Doctores differenciam in famulo debitoris, vel creditoris.

- 13 Tertia fit conclusio. Conductor & debitor sit admodum cautus si ad eum accedat famulus eum literis domini inspicendo diligenter quid contineant tales literæ an sint generales, & commendatitiae tantum, an sint speciales, & quam specialitatem contineant, & qualitatem famuli si diu servavit, si fuit expulsum, & similia, Bar. Castr. in l. Lucius Titius, ff. de fideiussor. vbi habetur a Bar. modum & formam componendi literas credentiales, Bal. conf. 426. l. 2. pulchre, & late Boer. dec. 282. & si traditionem contineat, alias non liberabitur tradens ex communi, Suarez. in suo thesaur. litera L. nu. 177.

- 14 Limita in literis antiquis, Ioseph. Lud. concl. 3. l. ver sic, & soluto.

- 15 Quarta fit conclusio. Si conventum est inter conductorem, & locatorem, ut porrant tale signum merces, vel per sin tradatur si tertius, qui fortasse audiuit, accedat cum tali ligno tradens excusatur, ita Bar. ex sua propria opinione motus tenuit in l. si quis prior, §. apud Labeonem, circa medium, ff. de furt. commendat l. si in l. 1. num. 12. de eo quem factum erit, Anton. Gomez. in allegato loco dicens admodum teneendum menti, Cui

addo bene, & vtiliter in materia loquentes Dec. in cap. significavit, num. 9. de appell. Barb. conf. 77. col. 3. lib. 3. late Bauer. in §. præfenti, col. 4. in fin. de testam.

- 16 Declaratur hæc conclusio multis modis a Doctoribus, ad hæc autem omnia fere reducuntur, quando cõsigno designato aliqua venisimilitudo, vel consuetudo concutitur, quia tunc etiam in præiudicialibus excusatur, ita Abb. Dec. & alij in d. cap. significavit, vbi Dec. percurrit multas limitationes, quæ bene consideratæ omnes hunc tendunt.

- 17 Praticando igitur cautus erit tradens inspicere, & considerare personam famuli, an sit verisimile signum abituissæ, quomodo loquatur, & similia, maxime in valde præiudicialibus, alias de facili excusaretur, ut per Dec. ut supra.

Addo Veron. in l. quæritur, §. idem Celsus, il terzo, num. 12. in l. 1. §. intelligitur, ff. de adul. edit.

- 18 Quinta fit conclusio præcedentium declaratiua, ut procedat in debitore speciei, secus alicuius quantitatis, vel generis, quo casu indistincte tenetur, ita Bar. in d. l. si procuratori falso, vbi Ales. & Jaf. valde commendat, ff. de conduct. ob caus. in l. 1. num. 20. ff. de eo, per quem Dec. in d. c. significavit, in fine de appell. Gomez. in citato loco, & hæc est communis opinio attestata per Suarez. in suo thesaur. litera F. num. 401.

Addo Castr. in l. arg. in l. 1. §. idem Celsus, Ang. in l. si finita, §. iam ruerunt, ff. de dam. infect. vbi hoc in practica valde commendat, l. si pariter valde laudans in l. eum fundus, §. servum tuum, nu. 8. ff. si cert. pet.

- 19 In hac igitur materia locati, & conducti praticando considerandum est aut conductor teneatur ad recondignationem rei locatæ, pura equi, & si speciei & liberabitur, aut tenet or ad pensionem, & hoc si consistat in quantitate, prout contingit, & ut plurimum non excusatur, quia genus non petit, l. incendium, C. si cert. pet.

- 20 Et caute procedendum est ante quam quis veniat ad consignationem, & diligenter inspiciat cum quo negociatur, & quis sit in hisce temporibus, quibus hominum malitia valde excrescit, ut nec de scripto quis confidere possit.

- 21 Sed quero vnum satis frequens. Venit Sempromius, & dicit mi manda Pietro vostro locatore per li denari della pigione corsa. ego non cognoscens eum, interrogo amicum fide dignum, qui approbat dicendo gli si possono dare liberamente, an tradendo in verbis fide dignis ero excusatur? Videbatur decedendum, quod sic ex glof. celebri, & notabili in l. Titio fundus, in verbo, actiones, ver sic, sed quoquo modo, ff. de conduct. & demonstrat. quam pulchra dote esornat post alios Ant. Gabr. de malef. conf. clusio. 8. numero 39. cum sequent. libro 7. attestans ex communi vnius fide digni tantum assertioem valere, Addo vltra eum Ias. in l. certum, numero 8. ff. si cert. petat. Barbat. conf. 1. col. 2. lib. 3. Czpol. consil. 40. vol. 7. Ale. rego. 1. præsumpt. 2. latissime Neuz. lib. 4. Siluæ nupt. numero 51. Curt. sen. conf. 71. col. 8. ver sic. recipitur, Cort. iun. conf. 19. lib. 5. Rube. conf. 44. nu. 1. Paris. conf. 17. numero 30. conf. 58. nu. 17. libro 1. conf. 29. num. 24. lib. 2. Soc. iun. conf. 17. num. 20. lib. 2. late Tiraquel. de penis legum, caus. 51. a nom. 26. vique ad 39. Grammat. conf. 15. num. 13. Crauet. conf. 277. col. 3. ver si, quod autem, conf. 319. numero 14. late Iac. Memos. de recup. possell. rected. 7. num. 17. attestans ex hoc casu dari bonam fidem.

- 22 Et in facto vidi evenisse in hac utili materia locati, &

Vincentij Carocij Tractatus

- & conducti, quod quis conduxerat omnes terras Antonij in tenuta talis castri a dando, & colendo viurpauit de bonis vicini, fuit accusatus, & c. uisuit se, quia interrogauit vicinos expectos, notos, & fide dignos, qui afferuerunt bona talis se praeiudicare, & talem locum, vel quercum.
- 23 Pariter vidit in facto in materia locationis, & conductus in conductore domus, qui proiecit immunditiam domus, in quodam claustrum vicini, qui conque stus est, excusauit se conductorem, quia anteriores conductores fide digni asseruerunt aliquando proiecit se.
- 24 Et in terminis fere hoc sentire videtur Balb. ad l. Cel sus, sub nu. 39. circa medium, vers. & adeo, quod si con traho eum aliquo asserente se procuratorem talis per dictum fide dignorum, sum excusatus, sentit Felin. in c. per tuas, l. 1. col. 1. vers. in gl. 1. de simonia.
- 25 Contrarium credo de iure verius: nam quando tra ctatur de praeiudicio tertij, quod ille erit contentus ta li re, vel pacto, assertio fide digni non releuat. Ita senti re videtur Castrenf. conf. 395. volumine 1. sequitur Fel. in cap. coniugat, colum. 4. vers. limitat dupliciter, de re scriptis in cap. licet, el primo, colum. 1. uotab. 6. de si monia.
- 26 Et si inficiatur Balb. in allegato loco, nihil allegat, & se fundat in eius simplici assertione ex quodam veri simili, Et sic videtur colligi limitatio, & declaratio ad receptam gl. & ab omnibus commendatam in d. l. Ti tio fundus, ut non procedat quod ad praeiudicium tertij. Et et praeiudicium infertur intellectus ad l. qui cum alio, ff. de regu. iur. ut non excusetur contrahendo cum aliquo in praeiudicium tertij per assertionem alicuius fide digni.
- 27 Sed quero ulterius ad materiam l. argentum. dato quod quis soluit alicui tanquam factoti, vel procura tori, qui re vera non est, dabiturue saltem repetitio? Vtique sic, respondit Gomel. conf. 6. quem in hoc sin gulari dixit Alexand. ad Bar. in l. soluetum, ff. de neg. gestis.
- 28 Et si soluat negotiorum gestor, est necessaria ra tificatio, Rongacall. ad l. 3. vetlic. Vtique, num. 11. Affe duobus reis.
- 29 Quid si dicatur a locatore, *me li mandarete per buomo ebe vi sia la sicurezza vostra, & mia?* Vtique conductor non est liberatus, nisi facta actuali consignatione, nec sufficit notificatio Petrus de Vbald. de duobus fratrib. parte 8. questione 38. ubi etiam habet, quod fidelis nō dicitur homo potens, & discretus ad exigendum. Et sic habetur aliquid ad materiam l. argentum, ff. commodat. circa materiam locati, & conducti, quam pul chra dote exornat Cagnol. in l. contractus. numero 32. ff. de reg. iur. Alphan. report. 169. quibus haec pauca in practica non inueniunt addere placuit, Bonacoll. de famu lo. q. 168. cum seq.
- 30 Et pondera, nec sub silentio transire permittat textū superius allegatum in Leum, ff. si rem, ff. commodat. in verbo inspectori, quia loquitur in materia locati, & co ducti, quia inspector sibi certa mercede est conductus ad inspicendum secundum Albericum ibi.
- 31 Et prosequendo materiam procuratorum in hac loca ti materia quero, praelatus constituit procuratorem ad locandum ad quinquennium, poterit ne facere plures locationes, ut vna succedat post aliam, vti que non. La pus allegatio. 12. quia succellus vna post aliam venies componerent vnum in se prohibuit, quod est locatio
- ad longum tempus de bonis Ecclesie, ut suo loco dice mus.
- 32 Et sic habet locationem fraudulentam diuidendam in frusta per pallium quoddam separato eo, quod vnico contextu in vnico actu fieri prohibetur.
- 33 Ex quibus habetur intellectus ad l. lecta, ff. si cert. petat. ca. enim, quae in continentibus sunt, censetur in esse. Vnde si conueniatur, si statim finita prima locatio ne intelligatur capta locutura, non consideratur, quia in fraudem ecclesie, & legis.
- 34 Similiter ad l. boues, §. hoc sermone, ff. verbor. si gnific. loco vti procurator praeium Ecclesie ad quin quennium eum hoc quod finita prima locatione resur gar statim secunda, non extendetur ad maius ad hoc quali incontinenti factum censetur in esse, & sub man dato comprehendi in his, quae necessario non veniunt, & primus actus defecit, & nota decif. Lapi prae supponendum locatum de bonis Ecclesie ad quin quennium.
- 35 Sed nunquid habens mandatum omnia & singula bona, & possessiones ecclesie poterit locare Ecclesiam, vel domos contiguas Ecclesie vulgo *la canonica*, & vti que non, respondit Lapus allegat. 12. quia appellatio ne bouorum Ecclesie non venit Ecclesia glo. in Clem. 1. in verbo, inserta, de concessione praebendae, susce pti de telepis. & quia ecclesia locari non potest etiam cum autoritate Episcopi decet. 2. ne praelati vices suas, ca. quamuis, & c. prohibemus, de decimis, Host. in c. sacer dotibus, l. 1. q. 1. sequitur Alex. ad Bar. in l. solutum, §. si, ff. de pign. ad appellatum mirabile Roman. de eo tantum aliquantulum dubitans, singu. 40. de coemete rio, & eius priuile. dixi ad reg. cum quid, par. 1. in prin. num. 3.
- 36 Ex quo dicto Rom. colligitur vnum in hac materia locati, & conducti, quod ecclesia, campanile, coemete rium, domus contigua, & septa Ecclesie passuum tri nginta etiam circa locare non possunt.
- 37 Vidi tamen in facto contingentia euenisse, quod qui dam Curatus ruralis cum autoritate sui ordinarij locauit clerico sacerdoti omnia, & singula bona Ecclesie, an veniant praedicta ex quo sumus in subiecto habili ad praebenda sacramenta, & alia ministeria Ecclesie.
- 38 Vidi etiam in facto euenisse in hac materia locati, & conducti. Quidam Reuerendissimus Episcopus loca uit ad assiduum omnia bona sui Episcopatus, habebat palatium nouum, & magnum contiguum Eccle sie Cathedrali ipsius Episcopi, an veniat in hac gene rali locatione, fuit responsum, quod non, ex his ratio nibus allegatis per Lapus, & certe conductor, & fictus ius sperabat contrarium pro habitando, & fructibus reponendis.
- 39 Cui etiam campanile, an locari possit, vide in facti contingentia limitari. Euenit casus, q. quidam con fratris secularium personarum volebat le certa die, & hora congregare ad diuinas exortationes, non habebant campanas, nec signum aliquod, conueniunt cum alia Ecclesia campanas habente pro certa mercede an nuali, fuit responsum posse, quia ad opus pium, idem fortasse dici posset, si ad publicam utilitatem pro con uocando Concilio Ciuitatis, & similibus operibus pu blicis fictis, & necessariis peragendis, & adiuvandis.
- 40 Sed non inutilis est indagatio in practica, qn dicitur quis habere mandatum ad locandum, an sufficiat dicere in genere ad locandum, vel requiratur magis specifica

- expressio, dicendo, cui personæ, & que bona & in for
moribus terminis ad donandum. Minorum fuit opi
nio sufficere in genere dicere ad donandū abique eo
quod exprimitur quæ bona, & cni, Bart. in l. filius fami
liæ, num. 8. & ibi Castren. num. 4. ff. de donat. ex ratio
ne, quia tractatur de laore concedenda, mortuo mū
dato, ff. de cohered. sufficit. Sequitur Abb. in ca. co
ram, n. 5. de re iudic. in tegrum. Roland. conf. 56. n. 14
volunt. 2. & in specie ad alienandum, & locandum
tēuit Decius ex doctrina Bart. superius allegata, cōf.
36. sub n. 8. vtr. quarto principaliter, post Cast. ab
eo allegatum, conf. 75. col. 2. in dubio, volum. 1.
41. Contrarium sentit Bero. conf. 130. ov. 4. 1. & 44.
vol. 1. vbi in 28. hoc declarat Soc. iun. conf. 59. uis.
8. lib. 1. & 128. num. 51. eod. lib. refert Ioseph. de Lu
dovic. concl. 12. vtr. 17.
42. Addo in terminis locati, & conducti, ab eo non alle
gatos Rodan. de rebus eccl. cat. 1. 19. nu. 1. 1. 2. Borgi
dec. 4. 5. num. 3. vbi hoc maxime commendat in bo
nis eccl. minitum, monena discretum indicē, et
admodum in hoc aduertat, & circumspiciat sit.
43. Que opinio ultra alios mihi videtur cōfirmabilis
ex hac ratione quia in additione hereditatis ita requi
ritur ex ratioe, quia agitur de magno preiudicio, l. si
quis mihi bona, §. i. iust. vbi notat, ff. de acquir. hæ
redit. Aret. in §. 1. Instit. per quas personas.
44. Secundo ad contrahendum matrimonium requiri
tur speciale mandatum sic, & sic Bero. conf. 15. om.
9. lib. 1. Aret. in §. 1. nu. 2. vtr. secundus, Instit. per
quas personas agere possunt. vbi dicit etiam requiri
speciale mandatum ad ligandū omnia causa matrimo
niali, Roland. conf. 16. num. 4. & 21. lib. 1. Paris. conf.
61. num. 6. lib. 1. Nota de procuratoribus, dec. 23.
num. 2. vbi extendit ad matrimonium spirituale. Io
seph. de Ludovic. concl. 30. vtr. 12. & ultra eos ex ra
tione, quia de magno preiudicio, & vix durante tra
ctatur, ut per Barcin d. l. filiusfamilias.
- Et in alienationibus rerum ecclesiasticarū de ma
gno preiudicio tractant, & ob id iura civilia, cōsti
tutiones & sacri canones, & Bullę successivę summo
rum Pontificum, vt solemnitates, tractatus & circum
stantias requisierūt, vt suo loco dicemus, merito ul
debat dicendum speciale mandatum requiri ad lo
candum talia, & talia bona.
45. Preterea assumo aliud assumptū Barol. ad d. l. fi
liusfamil. quod est, vbi tractatur de speciali mādato
ad fauorē aduerfarij, ne dominus dicit nō intellexi
de hoc, tunc requiritur speciale mandatum, ne aduer
farius damnificetur, ita Bart. in d. l. filiusfamilias, p. l.
qui ita, §. 1. ff. ad Trebell. & Clement. non potest de
procuratore idē interuenire potest in casu nostro, &
de facili conductor esse in aliquo dāno, & quod non
fuit intellectū de istis bonis, quia sic Ecclesia, vel mo
nasterium esset admodum in dāno, & sic de singulis,
& max. in temporib. moderis, vbi rectores sub mi
nima quavis colntra occasione querunt modū in
scirpo pro rescindendis locatioibus, & pro minima
maiori oblatione tēdunt ad rescissionem contractus.
46. Si uis tamē retinere primam opinionem, & quod
sufficiat mādato ad locandum simpliciter, intelligi
tur in bonis Ecclesię, et minorum, scilicet cum tem
peramento de bonis Ecclesię, vel pupillo, minus dā
nosus, alias locatio presumitur in fraudem, Bart. in l.
1. nu. 5. vtr. sed quarto, ff. de rebus eorum, Al. xur.
conf. 108. num. 8. colum. 3. K ipa respō. 24. num. 7.
idem Alex. conf. 154. n. 6. vtr. 2. Egregie Croc. conf.
414. sub num. 9. vtr. sed enormi, volum. 3.
47. Et si procurator ad locandum locauerit re aliqū
minorū, vel Ecclesię, aut Monasterij verbus pugnā
tib. similiter locatio presumitur suspecta, Rodan.
de rebus eccl. cat. 1. 19. nu. 14.
48. Similiter procurator constitutus a prelato ad lo
candum recipiendo fructus, alienandū, & oīa faciē
dum, q̄ ipemet poterat, non potest tēnuare inue
stituras ecclesiasticas, vel feudales, Bal. cōf. 38. p. 5.
49. Et sic ex prædictis anteriorib. et decisioibus in
hac locatō, et conducti materia practicando colligi
tur duo vilia. Primum est, quod locatio uno modo
dicatur in fraudē, si loquimur de bonis eccl. vel
minorū, si fiat de bonis meliorib. vnde aut locatio te
net, aut non: si tenet, non poterit dici de bonis melio
rib. si non tenet, ergo de bonis minus utilib. pupilli
et eccl. vel minorum. Non spernit igitur cōductores eccl.
eccliarum, vel minorū posse facere magnum lucrū in
bonis conductis, ex quo minus damnoſa eis locan
tur, sed vidin facto unum in hac materia locati, et
conducti, bonorum Ecclesię, et minorum, Locavit
procurator minoris pecuniam terre ipsius minoris de
meliorib. utiliorib. et magis fructuosis, sed cum pen
sione magna, et utili, ueniente rescindenda talis loca
tio occasione quod sit in fraudem, quia de meliorib.
bonis pupilli vidi responsū, quod si instrumentū
est bene cautelatū, ne prædium deterioretur stante
bona, et nulli pensione, quod locatio non reputabi
tur fraudulenta. Et nota, quod licet multi conducto
res bonorum pupillorum, et Ecclesię respondē
cant de magna pensione, et sic videatur actus utili
lis pupillis, vel eccl. tamen conductores adeo ex
fructu aut bona, vt ex aduerso resulet damnum maxi
mo tempore. Vnde caute erit contrahendū pro eis.
50. Secundū, quod colligitur, est, quod locatio facta
uerbis pugnātib. arguit fraudis suspensionem. po
nam in tit. de vfuris, de clausulis inſolitis.
51. Sed pulchra est questio, ao conductor, vel colo
nator dicatur habere tacitū mandatum a domino, &
locatore? vtrique noo. respō. de Bal. in l. si emptor, C.
de hæred. vel actione venditi. commendat Alex. in
l. sepe, no. 1. 13. ff. de re iudicat. Bar. in l. die die, §. que
dam, ff. qui facis dare rogantur, in l. 1. §. 1. vbi Alex.
nu. 2. ootabil. 2. ff. de noui operis nunciat. Caballini.
milleloq. l. par. 1. no. 14.
52. Ultra quem limita in his, quæ expediunt rei cō
ductæ, gl. singul. secundum Roman. ibi in l. si filius,
ff. de damn. in fec. dec. Genen. 14. nu. 67. poam
in alijs in tit. de nou. oper. nunciacione.
53. Et notabilis est hæc indagatio in hac locatō, & con
ducti materia, quia vidib. in facto, quod coloni,
& conductores accusant, porrigunt querelas, & alia
eiunt, quæ dominis competunt.
54. Ex quibus corollarie habetur limitatio ad l. eam
ad quē, C. de usufruct. vbi fructuarius est procura
tor proprietarij in quibusdam respicientibus custo
diā, & defensionem rei, & iurium ipsius, quia non ha
bet locum in colono, nel inquilino ex prædictis.
55. Similiter in hac materia locati, & conducti habet
tur etiam textus in l. si inuer, in princip. ff. de pignori

Vincentii Carocii Tractatus

bus, ubi procurator ad locandum consentiri potest de pignote dando colono ad effectū, ut colere possit sgrum conductum, & domino datur utilis, procuratori directā, ut ibidem per Accursum, & in l. solutam, §. si, ff. de pignor. act.

- 55 Quero quid e contra, puta soluit quis pensionem pro aliquo, præsumentur habere mandatum? Vtiq; sic. Rota in antiquis decis. 13. sequitur Socin. cōf. 46 col. 2. li. 3. Dec. cōf. 36. col. 5. cōf. 42. col. penul. li. 1. in l. c. col. 4. C. qui admitt. Gozad. cōf. 11. col. 4. Curt. sen. cōf. 76. col. 4. Socin. in ampliat. 139. nn. 10. vol. 3. Vin. lib. 1. n. pin. 207. ampliat. 4.

Et constitutus procurator ad locandum, an poterit pensionem recipere doli ad reg. cum quid par. 1. li. 4. nu. 8. * Cassid. decis. 3. nu. 4. de procur. Felin. c. sicut, nu. 35. de indic. Dec. cōf. 42. nu. 13. versu. 3. Lofred. cōf. 15. Berro. quæst. 3. nu. 4.

Amplia etiam quando non adest temporis diuturnitas, Cagnol. in l. velle, num. 15 de reg. iur. Crauet. de antiq. temp. par. 1. nu. 65. Gig. de pñsio. quæst. 47. Anton. Gabr. de procur. conclus. 1. nu. 6. Mcnoch. de pñsio. lib. 2. præsumpt. 23. nu. 3.

Declarā hoc procedente, duob. saltem concurrētibus, scilicet legalitate persone, & pñte procuratoris, Gnz. cōf. 11. nu. 12. & quod recipiens, semel vel bis exire solitus sit, Cagnol. in citato loco, nu. 15.

Declarā scđn, aliud in emphyteota quia pro eo re quirit speciale mandatu, aliis Dñs non cogit recipere. Bal. in Laccetp. nu. 37. C. de vsu. vbi Salic. in vltima enlum. laf. in l. 2. num. 70. C. de iur. emphyteot. qñt. 136. Narz. cōf. 194. nu. 8. Redoan. de reb. eccl. ca. 3. nu. 8. Tiraq. de retrac. Lignagier. §. 1. gl. 9. n. 262. Cntbol. de iur. emphyteot. simit. 7. nu. 2.

Addo vltra eos Cagnol. qui dicit singulare in Linvito, n. 1. o. de reg. iur. Vnde & hoc idē inferri possit ad conductorem ad longum tempus, ex iam dictis.

- 56 Sed pone vnum, q. in facti contingētia euenit in hac locati, & conducti materia. Constitui proentato rem ad vendendum, ipse locat, an locatio subsistat videatur dicendum q. sic, quia concessio vno actu alienationis, censetur concessio alius eius eidem similis. Sicut, §. sed & si permiserit, ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur. ad q. Cassaneus de cōsueru. Burgund. rubric. 4. §. 1. in gl. 1. verbo, & autoritate, & maxime, quia (vt dictum est) emptio, & locatio iisdē regulis ambulant, & de vna ad aliam inferunt.

- 57 Contrariū puto versus in mandato, cuius fines sunt diligēter custodiēdij, diligenter, ff. mandati. Dices, si licet quod plus est etiā in mandatis, licetibi qd est minus, §. item excipitur, Instituit. mandati. l. diligenter, §. si. ff. mādāt. dico quod procurator fortasse est cōstitutus ad vīdendum, vt ex pñsio satisfiat creditori, quod nō poterit verificari in locacione, maxime ad modicum tempus, cum ex minutatis, & particularib. solutionib. non satisfiat commode creditorib. quia particularis solutio reijcitur, vt diximus superius ad l. secundam, C. de iure emphyteotico.

- 58 Pari modo dici possit, si sit cōstitutus procurator ad locandū Tirin, ipse autem locauit Sempronio per rōnes superius adductas, vt sentit Affl. in ca. 1. in 12. notabili, de prohibita alienatione per Federicum.

- 59 Pari et modo dici possit, vt si sit cōstitutus procurator ad locandū domum, vel apothecā pro decē, ip

se autē locauit pro quinquaginta, & ita sentit tex. in d. l. sicut, §. sed & si, versu. quid si censu ferit, ubi Angelus, & sentit Affl. vbi sop. Lamberteng. de contract. mulier. gl. 7. in verbo, consensu, q. n. 10. nu. 22.

- 60 Vnde si es procurator cōstitutus ad locandum Tirio, serua mandatu: pro decem, seruā mandatu ne facias pro minori, potes tamen pro maiori, & valebis locatio, per d. §. sed & si, in fine.

- 61 Diligentiterigitur custodiendi sunt fines mandati circa contrāctus, personas, & quātitates. Et notabilis est textus in d. §. sed & si, in hac locati, & conducti materia: pone in facto: habebā amicum, cui cupio rem donare, procurator locat. Vtiq; non valet ex o. textu, dices, si licet donare q. est plus, multo magis donare q. est minus, quā rei locatē dominiū, & possessionem retinemus, l. rei, ff. inc. secus in donatione.

- 62 Et sic habetur intellectus, & declaratio ad l. nō debet cūi, ff. de reg. iuris, ut non procedat, quando aliqua particularis repugnet, vt n. pñe deducti d. §. sed & si promiserit. Similiter patet ibi alia declaratio pñt aliquis locare, vel videri pro decem, ergo pro quinque. Vtique non, quia resinitat in præiudicium committentis, ex præsumpta mente ipsius.

- 63 Vidi etiam in facto casū in hac locati, & conducti materia. Dedi facultatē Sēprnin locandi ad longū tps, & ad hoc pñtoratē cōstitutū, ipse locauit ad annum tantum, & sic ad modicum tps, vidi responsum q. sic, quia in materia mandati in eo, quod plus est, inest quod est minus, §. si qui exequit, in fine, & ibi Accu. notat, in verbo, emeretur, Instituit. mandati.

Nisi contrarium constet ex coniectura mente mandantis, quia illa pñcipue attendenda est, & ab ea mandatum regulatur, cap. cui de non sacerdotali, §. si. de pñbendis, lib. 6. quem textum ita intelligit Anchab. & laze commendat Dec. in l. non debet eul & in l. in eo quod plus, ff. de reg. iur.

- 64 Et per hoc vidi in facto tēpōsum in hac materia locati, & conducti. Quidam cupiebat benefacere amico, cōstitutū procuratorem ad locandum domum pro decem, locauit pñt quindecim. Vtique non poterit ex præsumpta inente, ratione amicitie.

- 65 In pñposita autem quæstione vidi oppositum ex contrario, quia instatse locatur dedit mandatum ad locandum ad longū tps, quia maior quantitas erigitur, & sic melius locator reb. suis, & debitis cōsule re potuisset, tamen pñs opinio puta q. sit verior.

- 66 Et hęc quæstio fuit in facto Tuderij. Concilium generale fuit decretum, ut officium defensoris dā norum datorum locaret a Priorib. pñtēnum qui locauerunt ad annum tantum. Fuit dubitatum an valeat nō seruata forma decreti, fuerunt allegata multa hinc inde. Ex pñdictis (ni fallat) colligi pōt decisio, & resolutio; aut n. constet de voluntate decreti facientis, quod noluerit ad ipsū triennium locari, & tunc si fiat, nō valebit, prout in d. cap. cui, §. si. constabat de mente Pontificis quod fixit pedes suę voluntatis non lentis, pñdenti de pñda minore cētum, iuxta intellectum Anchar. & Dec. superius relatū, quæ autem coniecturata voluntas colligitur ex nimio ere alieno communitatis, pñpter quod sit locatio triennalis, & multi plus offerūt in locacione triennali q. nūnis anni, quia unus annus adiuvat, & supplet alium, & sic de singulis: aut non constet, & sic sumus in

- in dubio, & locatio facta ad annum valebit, ex regula §. is qui exequitur, Infit. mand. superius allegat.
67. Econtra autē procurator ad conducendū pro certum, puta poterit pro minori, nō maiori ex verisimilitudine cōducitoris volentis expēdere quāto minus sic possibile, prout tēptore loquitur d. §. is q. exequitur.
68. Vidi etiam in practica alias distinctum: aut est procurator ad locandū, aut ad conducendū. Primo casu pro minori nō poterit more procuratoris videri. Secundo casu pro minori, & hęc distinctio colligitur ex d. l. scut. §. sed & si promiserit, & quib. modis pignus, vel hypotheca solui. iū. d. §. is qui exequitur in uel. quod si minoris.
69. Sed quæro vnum quod in negociando vulgariter evenire, & practici solet. dicto factori, vel famulo, accipias vinū equum ad vestrū, vel unum pat. mulo pro euehendis lignis, vel ballas lane, vel quid simile, & dico per quorū, reddit famulus, vel procurator, domine, nō posso habere illi mulo per illū, che mi haue deo, & nā nō vogliono mulo di tanto. exprimendo quantitatem, respōdit dōminus, nā, & fa come meglio puoi, pro qua mercede videtur, data facultas cōducendi de per sic verba? Vi que quod cōmode, & honeste poterit, prout in dubio fecisse præsūmendum est. Bar. in l. Gallus in princ. col. 1. vbi Ias. in repetit. nn. 19. §. de liber. & posthūm. l. nepos Proculo, vbi Alciar. n. 3. & de verb. significat. Bald. in l. pen. post princ. C. de bon. quæ liber. nō in Cleth. sepe, de verb. significat. in cap. exceptiōnem, vbi Anchar. But. & alii, de excepti.
70. Qui textus i. d. l. nepos Proculo, deferuire poterit in hac materia locati, & conducti, cum locator diei conductori loquū de pensionē soluenda, *damella quando puoi.*
71. Quid si dominus dicat famulo, uel factori, *hor va & fa a modo tuo, che io mi contento.* Vnque libera, & ab soluta potestas tributa intelligitur. Gemin. in cap. relatum, 7. distinct. Imo, in cap. 1. de cōstitut. vbi Fel. col. 1. 7. Rnin. conf. 18. n. 19. l. i. lac. Menoc. de arbit. iudic. q. 7. n. 45 & 48. Vidimus de procuratore ad locandū, videamus aliquid de nuncio, nō dico ad recipiendā pēsiōne decursum, de qua sepius in hac eadē questione vidimus, sed de nuncio contrahendum.
72. Et indubitat iuris est; locationis contractum per nuncium fieri posse, sicut & per epistolā, l. i. in fi. ff. de contrahen. empr. l. consensu, ff. de actio. & obligat. & §. vncō. Infit. de obligat. ex consensu. Quæ iura ad modum notabilia sunt ad hanc locati, & cōducti materiam, ostēdunt enim in contractu isto locationis, & conductionis verborum solennitatem non requiri, prout in stipulationis contractu superius vidimus, neque scripturam, & fieri posse inter absentes, & per nuncium, & per epistolā.
73. Et circa nuncium, vi cōtractus teneat, & de intē substantia, requiritur, qd fit specialis, & specialiter deputatus ad hoc. Vnde si diceret, ego locatē talē domū Caio, & tertius audiens refert, vi ille postea dicat, ego conducere, non, erit locatio, & conductio, ut per gl. notabilem, in d. l. consensu, & in d. l. in fi. Ias. ad Port. in d. §. unico. Fab. de empt. & vendit. in prima quæst. quinque questionis principalis, sub nn. 48. cum seq.
74. Igitur duobus modis locatio, & conductio cōsent perficiuntur: inter præsentes, aut inter absentes. Primo casu requiritur consensus simulaneus, & præsentialis, & unico contextu, nec ex intervallo. Cast. in l. si ego, ff. si cert. per. bene verū est, qd dixit Imo. in l. si stipuler, §. fin. ff. de verb. obligat. quod interval lum consensus præsenti non vitiat cōtractum, puta si dedi terminum ad cogitandū & respondendū, uel ex post ratam habui responsonem, vel forte non cōtradixi, arg. l. si filius, ff. ad Maced. alias iniquum foret secundum eum, quod contrahens, vel interrogans non esset liber, et quidd nō posset alteri uideri, l. in bonę fidei, §. quod tamē, ff. de eo, quod certo loco. & mendar, & dicit esse solemne dictum Fabian. in citato loco, subdens etiam annuēdo, stringēdo manus, sub scribendo, consensum legitime præsenti posse, gl. in l. item quia, ff. de pact. in l. i. §. si quis ita, ubi Doctores omnes ff. de verb. obligat. in l. Caius, ff. de pignori. ad. in l. ubi autem voce, vbi Dec. & alij. ff. de reg. iur. glo. in l. i. ff. de pact. & Infit. de verb. oblig. in princ. Bal. in l. disereitis, C. qui testam. scire possunt.
75. Vidi in facto casum, ad hoc propositū in hac materia locati, & conducti. Duo amici inuicem deambulant quorum vnus ære grauatus dixit alteri in hæc uerba. *volletieri affictareti il mio per doi anni, per vsire di molti debiti, quali ho, se tu lo vuoi te lo darò,* qui petijt terminū ad deliberandū inuitando se ad dicm sequentem, in qua respondit, *lo piglierò,* & ille accepit, & postea confectum in instrumentum, & cōuentio sortita est effectum suum.
76. Inter absentes autem contra hitur locatio, & conductio per epistolā, vel per nuncium, qui quidem nuncius debet esse specialis, & specialiter deputatus ad hunc actum, vt superius diximus.
77. Sed pulchrum (si Romano erediemus) est scire. Est ne necessarium pro ualiditate contrarius, ut ille nuncius nuncius reportet resolutionem adiuuentem, vel sufficiat ei transmittere alium nuncium cum responsonē, & vique hoc sufficit, & ita ad intellectū illarum glossarū dixi notabiliter Archidiaconus in canon. uel illud, jo. quæst. 6. commēdat. Bal. in rubr. C. de confess. Roma. hac ualde commēdans singular. 328. gl. ordinaria, attestans insuper vnum aliud, qd opinio gl. in d. l. consensu, & in d. l. i. communiter approbatur, idē Rom. conf. 39. §. donatio, col. 1. vers. 4. vbi dicit esse casum ad hoc in Cle. 1. de procura. Feli. pulchre conf. 39. sub nu. 12. vers. tertio mouet & c. Dominic. in cap. fin. §. sane, col. 2. de procurat. li. 6. la te Soc. iun. conf. 29. col. 2. lib.
78. Quid si ante quam Nūcius accedat, peniteat eum qui misit posui supra hac eadem questione. Et in hac materia locati, & conducti, et ad propositū Nancy, de quo agimus, si nūcius fuit derobatus i itinere, potest agere ad mercedē, et interestet ei petere, quod ex pendit pro redemptione, Specul. de iudic. §. specialia vers. illud autē, et in tit. de locato, §. 6. vers. 69. sed procurator ad emendum frumentum, censetur habere mandatū ad cōducendum bestias, vel nauē pro asportando, Paris. conf. 90. num. 37. lib. 1.
- Et si procurator conduxit equum, causa gerendi negocia domicii, recuperabit sumptus in eo factos, l. si vero, §. idem Labeo, ff. mandati.
- Amplius idem esse si habeat equum propriū, sed solet alij locare, secus si pro suo vti, et cōmoditate, et si erat talis qualitatatis dominus, ut eius procurator soleat equitare, Bar. in d. §. idem Labeo.

Vincentii Carocii Tractatus

De Bonis eorum.

Q V A E S T I O

1 **Q** Vatro vterius an furiosus locare possit. Et primo videbatur dicendum quod non, quia eius nulla voluntas est, & quicquid videt, ignorat, l. in negotiis, l. furiosus, ff. de reg. iuris, & (vt dicebat Bal. in l. nec codicillum, C. de codicill.) furiosus est positio implicita, nec affirmatiua, nec negatiua.

2 Pro contraria parte sacre videtur textus in l. 1. §. voluntatem, ff. soluto matrimo. vbi furiosus dicitur consentire.

3 Secundo pro hac parte facit tex. in l. 1. §. & si furio si, ff. de negot. gestis, & quod ibi no. vbi furiosus introducit gerere negocia aliena, & conueniri potest ratione administrationis.

4 Tercio pro hac parte facit textus, in l. 1. §. furiosus ff. de procurat. ubi furiosus potest constitui procurator, nec in hoc pro absente habetur.

5 Prima tamen opinio negatiua mihi videtur de iure verior, quia in terminis locati, & conducti, de quo agimus, mihi videtur probabilis, in l. qui ad certum, ff. locat. vbi tacita reconductio in furioso non procedit, quia consentire non valet. Vnde dicebat pulehre hanc l. qui ad certum allegando A lberic. in l. 1. §. furiosus, ff. de procurat. Aut sumus in casu, vbi requiritur consensus ex pressus, aut tacitus, aut simplex, non contradictio, primo, & secundo casibus pro absente hab. in l. ex d. l. 2. §. voluntatem, ff. sol. matrim. & sic obiter patet responsio ad d. l. 2. §. voluntatem, pro contraria parte allegatam.

6 Circa quā l. qui sita est in tit. de locato, & conducto, quatenus ad eius intellectū, & vtilitatem materie pertinent, aliqua ponam.

7 Ampliatur igitur, vt pcedat, quod si locatio facta sit per furiosum in statu furoris & conductor vtatur re conducta, q. non teneatur ad pensionem conueniam, sed iuxta ad arbitrio boni viri, iuxta l. si fideius for, §. meminisse, ff. de legat. r. Soc. in l. qui Romz, §. cohæredes, nu. 30. ff. de verb. oblig. Betacch. in terminis locacionis de gabell. par. §. nu. 4. Tiraqu. de re tract. in prefat. n. 28. Caphal. in terminis, conf. 240. nu. 22. volum. 5.

8 Declara primo in furioso habente lucida interval la, qui si eo tempore contrahat, & contractū perficiat, subsistit, iuxta materiam l. furiosus, C. qui testam. si cere poss. Sed in hac materia locati, & conducti vidi in factio euenire vnum ad materiam huius l. qui ad certū. Locatio facta est ad annum, qui finitus est, & inchoatus secundus per mensem, vel duos, demū loca tor fuit re cepit, poteritne cōductor licite psequi an nuntius tacite reconductionis in sanitate mēsis inchoatum? Vidi responsum, q. sic ex hac ratione, quia tacitus consensus, qui in reconductione exigitur, ante dicitur ab initio, dum incipere potest secundus annus reconductionis, quo tempore nō supuenerat furor. Vnde si iam anno secundo inchoato, et ad aliquem mensem vterius pducto, non esset effectus furiosus etiam sanæ mentis contradicere, et actum impedire nō potuisset, et si sumus in dispositione l. 2. §. voluntate, ff. sol. matrim. vbi simplex nō contradictio attenditur, et sic considerantur in statu reconductionis

tria tēpora principalia. Locatio, & in hoc primo tēpo re requiritur cōsensus, bonus, verus, & legimus uer bis, vel alia exteriori declaratio, vt superius uidimus. Secundum tempus est initium reconductionis cum alicuius temporis prosecutione, & in hoc requiritur consensus saltem tacitus bonus tamē, & legalis, nec hoc per furiosum fieri potest. Tertium tēpus est simplex prosecutio iam bene inchoata reconductionis, & in hoc furor nō prejudicat, immo habetur pro nō contradicente, cum si sanæ mentis esset, actum impedit non posset.

9 Et sic verba Accurs. in d. l. qui ad certū, in verbo insertum, dum ex ponit, id est, ante locationem finitam putare intelligi possit, & finitam in primo anno locationis, ante quam inciperet annus reconductionis.

10 Sed pone vterius ad intellectum horum uerborū in hac locati materia.

De Locatione per Furiosum.

Q V A E S T I O

Q Vatro vnum. Est facta locatio, vel conductio per furiosum habentem lucida intervalia, neque constat de quo tempore an furoris, vel intermissionis, & in statu quietis quid in dubio erit presumendum?

1 Et prima facie dicendum videbatur tempore sanæ mentis, ex regula, vt actus potius valeat, quā pereat, l. quousq. ff. de rebus dub. & de reg. iuris.

2 Putat tamen ita fore distinguendum. Aut ex aduerso probatum fuit talem fuisse furiosum, & tunc al legatum tēpo celebrat reconductionis, vel cōductionis habuisse lucida intervalia, incūbū onus probandi, gl. in cap. fin. in verbo, cōpōtem, & ibi Doct. de success. ab intestat. An. conf. col. 2. vers. & si dicatur. Imol. in cap. fin. col. 3. de prescript. Lambert. de contract. mulier. gl. 8. in verbo, maritus, quæst. 1. 4. num. 39.

3 Practicando igitur duo principaliter articulanda sūt, & habere dilucida intervalia, & eo tempore locasse, vel conduxisse.

4 Sequitur igitur vnum corollarium ex predictis, q. si detur accidēs, morbus, uel defectus sui natura possibilis esse cōtinuus, & perpetuus, quod talis regulariter presumitur, licet possit esse interpellatus, & lucida intervalia.

5 Aut sumus in dubio, et tūc presumitur facta locatio tempore licito, & ualido, ut sustineatur, & valeat, ita Bart. suboscure aliquārum in l. fin. in fin. ff. de bon. poss. ff. furios. in fin. sequuntur scribentes in l. furiosum, C. qui testam. facer. poss. ubi Cast. col. fin. Alex. colum. 1. in fine, las. colum. 2. in princ. uers. quid si non appareat, Dec. col. 1. uers. secundo limita tur, Anchar. in Clemen. unica, & ibi Card. Zabarel. col. 2. de heret. Arret. in l. 1. §. fin. colum. penult. ff. de verb. oblig. Arret. in §. pterea. Institut. quib. non est permiss. facer. testamentum, Soc. in ca. ad audientiam, quæst. 7. de homic. Gemin. in cap. 1. §. si uero, ante med. de cler. egrot. lib. 6. Alex. conf. 14. 1. lib. 1. ante. stans in Florentia ita iudicasse, et conf. 85. col. 3. lib. 2. repetitum in conf. 157. lib. conf. 86. colum. 3. lib. 2. conf. 10. col. 2. et 3. lib. 6. Card. Zabarel. conf. 56. col. 2. Arret. in cap. in presentia, col. 4. de probat. Franc. in rubr.

rubr. de testament. in 6. col. 1. vers. tertio prohibetur, Corn. conf. 69. lib. 4. & a 1. li. 1. Ias. in 1. parte furioso, col. 2. vers. quid in furioso, ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iur. Petrus conf. 48. col. 1. A. reg. 2. prae sumpt. 18. Gugli. in cap. Raynutus, in uerbo, adiecte oum. 75. de testament.

6 Et hæc est cōmunis opinio aresata per Corn. in allegato conf. 69. vers. pro illis, lib. 1. & magis com munem, Lamberteng. de contra. mulier. gl. 8. io uer bo, mariti, quest. 39. na. 4. in fine, qui refert multos contratiōem tenuisse cum Aret. tamen est magis com munis opinio.

7 Quam ampliā, siue tempus prouari furoris proxi mum fuerit actui, de quib. queritur, siue remotū, mo do tamen ipsum actum precesserit. Et praticando habetur ab eo, quod si probatur furor alienius modi co quodam tempore, puta vno die, vel duobus, nihil est eūm.

8 Vnde cautius eris, & in articulādo, & in faciendi interrogatorijs.

9 Quid si furiosus in statu furoris contraxerit, & lo cauerit, vel conduxerit, & cum coloniis, & laboratori bus, siue cum sctuarijs suis iam processerit, vi quibet sanx. mensis, & capius homo vique talis actus sus tinebitur. Ita apud prudētes Romanos obseruatum refert Valer. Maximus corrupte a Ioso. Andrea alle gatus, vere tamen lib. 7. capit. 8. quod est penultimū in principio. Sequitur, & commendat Ioan. Andreas in cap. fin. de successiōib. ab intestato. Doctores in allegata furiosum, vbi Ias. col. 2. Dec. col. 2. iterum Ias. in 1. fratre furioso, col. 2. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris, Dec. col. 448. vis tota, col. 3. vers. quarto hoc, Corser. in singularibus, in uerbo, testament. vbi hoc valde commendat, Franc. in rubric. de testament. in 1. xio, vers. tertio prohibetur, A. reg. 2. præsupt. 18. in fine, Lamberteng. de contra. mulier. glo. 8. in uerbo, mariti, numer. 45. dicit hanc fuisse apud anti quos rationem, quia inspicitur quod gestum, & scri ptum est, non quia scriptum.

Cui addo ab eis nō allegatos, et bene materia lo quētes late Ioann. Neuzer. in Sylu. nuptial. li. 1. car. 14. num. 176. Dec. in 1. in negotiis. ff. de regu. litoris, n. 3. Ioan. durand. de arte testandi, caut. 6. in rubric. de his, qui non habent testamenti fāctionem late adden tes ad Alex. con. 141. ponderatis, col. 2. num. 1. vol. 1. Pant. Cremen. in repetit. c. 2. col. 2. C. de reuocand. vendit. Ludou. Cornet. ad regul. Cancellarij, regul. de infirmis resignantibus, q. 10. et hæc est magis cōmu nis opinio in practica tenenda. Marfil. ling. 320. Firm. in uerbo, furiosus, sub. na. 50. Cotta. cānsil. 73. num. 1. Ias. cōsol. 141. lib. 4. Alphan. reporat. 750. et et 257. Barbat. lo cap. qui in predi. cōibus, col. 7. de te stamentis, late Viui. lib. 1. opio. 273. circa medium, di cēns hodie etiam ita iudicandū, et esse optiōem aequam, et rationabilem, quia ab operibus quis est iū dicanus, Grammat. decil. 73. num. 17. Boet. doct. 33. num. 88. Decil. Petrus. 1. numer. 13. vbi ampliā, quod sufficiat non esse a mente alienatum, Corn. conf. 261. col. 9. lib. 4. et statui facpius mellos, quia sapientē de tidunt viles quēstiones, et ad propositum materie locati, et conducti, de qua agimus, refert Hostiens. in cap. ad nostrā, de conductu in eum sequuntur Ios

tabernatū sub cetia mercede pauper quoidam, qui com edebat panem ad odorē afflati. Vnde quidā fatuus Parisiensis determinauit cōtentionē, vt solutio mer cedis heret ad sonum vnus denarii Turonensis quā quāstioem bene explicasse videtur ad cociliandū animos imprudentem, et hominū idiotarum: nec mirum, quia fatui, et patum sapientes habent lo qui bīdām casibus, et occurrentiis eleuantur iogenium et acutius sciunt decidere vnum casum, quam multi sapientes, secundum Abbatem, in d. ca. ad nostrā vbi dicit quod D. suus Cardinalis viua voce dicebat, qd Bari. priores co offerebat cum idiotis, et metacoriis et ex experientia rerum magistra in hac materia loca ti, et conducti laboriorum diuisionis siue uis, aspor tationis ad domum, et similibus casibus statim dicto rusticorum, est idiotarum.

11 Declarantur tamen prædicta de furioso, vt oō pro cedant iō demente, ebrio, fatuo, mēte capio, et simili bus. Ita Ioannes Faber in 3. præterea, Insitunt quib. non est permisso facere testamētū, quem ibi Aret. sequitur. Ias. in 1. furiosum, colom. 2. limit. 3. reputans hoc valde singulare, Dec. in cap. pastor. io. 3. oōtib. de iudiciis, et conf. 112.

12 Considerabim tamen diligenter qualitatem talium personarum, et modum procedendi ipsorum, & quia multos reperies magis alteratos in intellectu quam alios debilius mētis, et intellectus. Quid in affectiōe notari in illa clausula, sanus mentis, et intellectu, quia nou est materia nostra do tibi loca villa ad hoc propositum cum casus eue niet, Ias. in l. senium, nu. 3. C. qui testam. facer. possunt. Vsq. plures allegās de successiōe processos, lib. 1. §. 1. num. 54. Viol. li. opio. 373. vbi habes communē pro oegatua, Boer. decil. 33. num. 73.

13 Ultra quos addo a Viui. non allegatum, et late in hoc se extendem Pet. Rozz. decil. Lituanic. 2. Ex quibus omnibus quantum a multis sibi tribuunt no tari in respicientibus honorem ipsorū. Et quoniam l. qui ad certum, sitota est sub tit. ff. locat. et conducti. placet discurrete paulolum circa intellectum illius maxime, quia celebris est apud Doctores in materia fāctionis.

14 Allegatur itaque textus ille, quod fictio oō est fa per impossibili, iia Bari. ibi, et per hunc met textum in licere, ff. de præcar. impossibile namque est per na tatem, vt furiosus consociat, et consequtur ut pos sit renouare tacitam locatiōem, vel (vt l. C. oerbis vtat lti. di. qui acceptum) vt locatio reintegretur.

15 Dices lex fingere potest mortuū oioere, l. ff. de vacat. muner. l. bello amittit. ff. de excusat. tutor. cur. in l. qui ad certum, non potest fingere furiosū ex tacito cōsensu posse tacitū facere locatiōem fortius. n. esse uidetur mortuū uiuere, natura omnino repugnan te, quā furiosū consensere. Respondetur. lex fingit si per impossibili in particulari, et in diuiduo, bene ta mē possibili in genere suo, licet enim impossibile sit, ut iste particularis homo, quia iam mortuus, uiuat, possibile tamen est alioi. similem hominem in gene re suo uiuere, et ob id fingit. Ita sentit Bar. in l. sub cō ditione, col. 1. ff. de soluti. Ale. et Ias. in l. 1. §. si uir ff. de acquir. posses. Dec. et Cagnol. io. luerū est, ubi Dec. num. 3. Cagn. num. 1. ff. de reg. iur.

16 Considera tamen unū in proposito circa hanc de.

Vincentii Carocii Tractatus

clarationem ita receptam considerata paritate terminorum, & rerum. Aut dicimus quod lex fingit hominem precise, absolute, & simpliciter (simpliciter, sine qualiter illa diminutiva mortuum vivere. Aut dicimus alium hominem in genere qualitatis mortis vivere. Si loquimur primo casu, non videtur paritas, quia non videtur bona consequentia, fingit lex hominem mortuum vivere, quia homo simpliciter vivit, esset. a. quodammodo argumentari secundum quid ad simpliciter, dicendo homo mortuus vivit, quia homo vivit. Si loquitur secundo casu, prout vere loquendum est, & tunc assumptum non est verum, quia in genere mortis nullus homo mortuus vivere potest, ut non tiffimus est, & consequenter responsio videtur aliquantulum dubie, ni fallor.

- 17 Secundo loco considerandum est ad intellectum illius, qui ad certum, quod lex fingit id, quod per naturam non est impossibile, & si aliquod accidens repugnet, accidentia non consideratur, ita Imo. & Roma. in l. si is, qui pro emptore, ff. de usufructu, per l. qui in viro, ff. de stat. homin. Vnde applicando ad hanc l. qui ad certum, dici posset, quod lex fingere potuisset hominem furiosum locare potuisse, qui ut homo per naturam potest.
- 19 Et si addit furor, hoc est per accidens, quod considerari non debet, cur igitur furiosus non consentit, & consentiendo non renouat locationem?
- 20 Respondetur, quod hoc ideo est, quia repugnat æquitas, quæ non vult furiosum consentire posse, & consentiendo relocare, & sic responderi posset ad Alexan. in l. Gallus. §. si eius, ff. de liber. & posthum. qui circa hunc textum aliquantulum dubitat, cessante. æquitate, fictio non procedit, ut non in l. si is qui pro emptore, ff. de usufructu, & in d. §. si vir, late per Poth. post alios.
- 21 Tercio loco considerandum est ad intellectum illius textus, quod ibi non est principaliter fictio, sed præsumptio, & super ista præsumptione lex in casu habili fingit prorogam locationem, & conductionem. Si igitur ibi non fingit, hoc ideo est, quia sumus in claris, cum deficiat fundamentum presumptionis quod est consensus, ita Sebast. Massa ad l. si is, qui pro emptore, fol. 124. nu. 35. in fine. ff. de usufructu. Alciat. de præsumptis in prin. sub num. 10.
- 23 Colligitur ergo in hac materia locati, & conducti renouationem locationis oriri ex præsumptione iuris, æquitate tamē concurrente, & sic aut cessat æquitas, & renouatio non præsumitur, aut subest æquitas & tunc renouatio inducta præsumi potest, Et sic habemus vitæ assumptum, quod in materia renouationis locationis attendendum est, si æquitas id suadet, vel non, ad litem quæritur, §. qui impleto, ff. locat. quæ fraternizant cum hac l. qui ad certum.
- 25 Quarto loco dubitamus considerandum est ad intellectum d. l. qui ad certum, namque iuris indubitate esse videtur, mutui stipulari non posse, l. 1. ff. de verb. obli. & in nuptias contrahere potest, in mortuis, ff. de iur. dot. vult, dicit Bar. in l. 1. ff. solut. matrim. quod ex quo mortuus potest per alium stipulari, puta per sernum publicum, quod per eum fingitur interposita stipulatio, & sic colligitur, quod dato aliquo impedimento lex fingit per subditiā, & interpositam personam.
- 24 Cur non fingit in l. qui ad certum, quod ex quo ibi

furiosus habet impedimentum, tamen fingatur consentire quasi per interpositam personam prout in mutuo, & si hoc fingit lex in actu magis arduo, quod est matrimonium, cur non facilius fingere potuisset in tacita renouatione locationis?

- 25 Respondetur, quod hoc ideo est, quia lex non potest ibi modo habili, quod ibi non potest ratione defectus nature. Efficit persona extrinseca non presumatur l. ita stipulatus, §. Chrisogonus, ff. de verb. obli. fallit ad integrandum stipulationem. Bart. in l. post dorem in 3. lectur. col. 2. ff. solut. matrim.
- 26 Quinto loco dices. Si lex in l. 1. §. voluntatem, ff. solut. matrim. fingit in furioso qualitatem non dissensum, cur non fingit in l. qui ad certum, fictionem consensus in renouatione locationis?
- 27 Respondetur, quia consensus difficilior inducitur quam dissensus. Præterea hoc ideo est in d. l. qui ad certum, ne duæ fictiones simul concurrant, quæ sunt, furiosum consensum habere, & fingi renouationem locationis super consensus fictio, & presumpcio, l. 1. Cde dot. promiss. Bartho. in l. si is, qui pro emptore, quæst. 7. ff. de usufructu. ponit Ioann. Fran. de essentia tantum in fine operis.
- 28 Sexto si dicatur, cur inducit lex obligationem in procuratorem, & in gerendo aliena negotia in l. 1. §. furiosus, ff. de procur. & l. 3. §. si furiosus, ff. de negot. gest.
- 28 Respondetur, hoc est duplici causa procedere. Primo, ne locupletetur cum iactura aliena de eo, quod ad eum puenit. Secundo, quia illæ obligationes principaliter respiciunt rem magis quam consensum, ut ibi per Alberic. & alios & sic patet responsio ad contraria, & late in materia Corrad. ad l. qui liberos, pa. 2. nu. 162. ff. de ritu nupr. Bonc. ad l. idem functio, nu. 10. & l. 2. ff. de offic. allici. Sequitur igitur in practica, quod si furiosus aliquis, demens, fatuus, vel mēte captus gesserit vii procurator, vel negotiorum gestor negotia alicuius conductoris, vel locatoris, & ad eius manus puerit aliquid, puta pensio fructus, vel aliud simile, quod tenetur de eo, quod ad eum peruenit, ex doctrina Albericii in d. §. furiosus, & iterum in l. 3. §. si furiosus, ff. de negot. gest.
- 30 Similiter si decedat locator vel conductor relicto fortis alicui herede fatuo, demente, vel mente capio, prout secundum Neuz. in silua, sunt omnes filij philosophantium, qui coeunt cum vxoribus abstracti, & supra tertium celum inuoluti, quod si a liquid per venerit ad manus dicti heredis, quod tenetur de eo, quod ad eum peruenit.

De Locatione ratione Officij.

Q V A E S T I O.

Postquam in hoc secundo gradu personarum vidimus de hisque ratione officij aliquem consensum præstare, ut in patre, tutore, marito, & similibus, non separando materias, & ad propositum materiz locati, & conducti, de qua agimus.

Quæro unum, quod in practica sepius occurrit. Patet, maritus, & similes personæ ratione eorum officij consenserunt, & præstentes fuerunt alicui locationi, vel conductioni, præsumit licet non iuri si quod habet su per re conductæ, vel locatæ ad regul. qui tacet, lib. 6.

- 1 Et primo videbatur dicendum, quod sic, ex l. si fundum per fideicommissum, ff. de leg. 1.
- 2 Secundo ex l. nihil, §. 1. ff. de leg. 1.
- 3 Tercio ex l. cum pater, §. liberis, ff. de leg. 1.
- 4 Quibus in iuribus cauetur quod praesens, et tacens acrius, in quo quis interesse praetendit, vel consentiens, sibi praedictatur, et hanc opinionem in simplici regula tenuit Taber. Dec. rescripti, §. 6. nu. 1. 2. lib. 1. conf. 10 §. nu. 2. lib. 3. et conf. 9. nu. 70. lib. 2. Hieron. Gabr. conf. 72. lib. 1. Simon. de pret. conf. 100. nu. 2 §.
- 5 Pro contraria parte facit primo lex, cum quodam, C. de administrat. t. ut.
- 6 Secundo pro hac parte facit lex si pater, §. illud, ff. de inoffic. testam. in quibus legibus cauetur, et a Doctoribus colligitur, quod consentiens, vel praesens actui rationi alicuius officij sibi non praedictatur in iuribus, et in interesse, quod habet.
- 7 Et hanc opinionem tenet uti uetorem, scribitis omnes in d. l. cum quodam, ubi Barto. & Bal. in summo illius d. l. ex l. si non fuprascripti, C. de in l. aduersus, §. mores, ff. de inoffic. testam. Bal. conf. 102. col. 1. in fine, ubi praeterea, volum. 2. Castren. conf. 423. eolum. 1. uolum. 1. Afflic. de iure protomis, vers. ut infra triginta dies, col. 5. vers. sed pone, Bald. conf. 333. col. 1. uers. secundum confidero, uolum. 5. Anide Buter. in cap. subortu, eolum. 1. vers. nota bene, de re iudicat. Ant. Gabr. lib. 3. concl. 2. nu. 1. de re iudicat. alienat.
- 8 Addo ultra cum Jacob. Menoc. conf. 38. nu. 50. vers. non obstat lib. 1. ubi ad contraria respondet Ioseph. de Ludo. concl. 7. vers. fallit secundo in eo, qui necessitate officij, &c.
- 9 Et ne consule procedamus, ac ne materias separemus in concernentibus materiam locati, & conducti, ponam in ordine aliquas conclusiones ad materiam, cui quidam, C. de admin. tut. & regula, in qui tacet, li. 6.
- 10 Prima igitur sit conclusio. Conductor, vel locator dominum adhibuit, ut testis in aliquo actu, sibi in iure suo non praedictatur, quominus ut priuatus, & pro omni suo iure, & interesse agere possit, l. Caius, ff. de pignor. act. ubi glo. magna, quam ibi sequuntur Bart. Salic. Ioan. de operellis, & alij, in l. mutua, C. si cetera, per. in l. si poter, C. de fideiussoribus. Bal. in l. Tina, §. Lucia, ver. l. circa hanc tamen materiam, ff. de leg. 2. ubi Imol. vers. & de materia, Castren. vers. & hoc est verum, Bart. in l. si cut, §. non uideretur, vers. quod intellege, si quibus mod. pign. vel hypothecha soluitur, et in l. que dotis, in fine, vers. quod de subreptione, ff. sol. matrim. Castren. in l. emptor, §. Lucius, vers. ex precedenti notabili, ff. de pac. in l. si ita stipularis, §. Chryfogonus, col. 1. vers. in prima parte, ff. de verb. oblig. Corn. conf. 208. col. 2. vers. non obstat tertium, vol. 4. Card. in e. 1. §. praeterea, vers. sed cum interdu, qui bus mod. feud. amitt. Ioan. And. & alij in ea ex litteris, de transact. late Ant. Gabr. lib. 3. tit. de rerum alienat. concl. 2. nu. 2.
- 11 Addo Bart. in l. cum quis decedens, in princ. ff. de leg. 3. Soc. conf. 43. vers. citauimus, lib. 4. Lambertig. de contract. mulier. glo. 10. vers. cum ipi mariti, n. 33. Turq. de retract. ligoagiet. §. 1. glo. 9. nu. 141.
- 12 Declaratur tamen uoluerit uia cum Alber. in d. l. Caius autem est actus, qui per solam contradictionem impediri posset, & sibi praedictatur, alias non. Petrus

de Bellaper. in l. fideiussor, §. 1. ff. de fideiuss. & Canonista in d. ex litteris, de transact. Addo Barto. in l. qui vas, §. vetare, ff. de fur. Dyn. in reg. 15, qui tacet, lib. 6. Alex. in l. sepe, num. 1 §. ff. de re iud. la. in l. que dotis, nu. 76. ff. sol. matr. & dixi superius in verbo, praesens locationi, & tacens.

- 8 Et uide in facto casum ad propositum huius materiam locati, & conducti, quod Dominus patier, & locator vendidit fundum datum ad laboratum, & in infuso venditionis interfuit colonus pro teste. Vtrique isto casu colonus non poterit impedire venditionem, uile tamen erat ei protestari ne praedictetur in iure. Colonius similiter occurrit in facto, quod Dominus locator pignoratit fundum, & interfuit colonus, ut testis, qui actum pignorationis impedire non poterat, & tunc ad materiam l. emptorem, C. loc. de singular. successore aut teneatur stare colonus scienti uile resti alienationem rei locati. ponam Deo dante suo loco. [Narra conf. 64. nu. Paris conf. 94. num. 35. lib. 1. Ioseph. Rois l. item. 6. nu. 23.]

9 Vidi tamen in facto casum in hac materia locati, & conducti, quod filius patris coloni sui, in testem vocatus in venditione per dominum locatorem facta, qui rediens domum patri remisit, an ex hoc dicatur patri illatum praedictum, & fuit testem quod non, cum pater fuerit absens, & relato sibi nihil teleuet.

- 10 Secunda est principalis conclusio, quae testifici materiam locati, & conducti etiam ex parte personae, ac etiam negotij, quod pertractatur. Si notarius sit conductor, scilicet metcede ad aliquod instrumentum conficiendum de locatione alicuius rei, in qua interesse aliquod per se praetendat, quod sibi in conficiendo tale instrumentum non praedictatur, prout superius de re dictum fuit, Bart. in l. si cut, §. non uideretur, vers. quod intellege, ff. quibus mod. pignus, vel hypothecha soluitur, Bald. in l. si pater in summario, C. de fideiussor. Corn. conf. 208. col. 2. vers. non obstat uol. 4. Ant. Gabr. lib. 3. tit. de rerum alienat. conclusionem 2. num. 6.

11 Declarando tamen ultra Gabr. superius citatum hoc modo, uidebatur, aut Notarius fuit coactus conficere instrumentum, & recusare non potuit, & tunc sibi non praedictatur, aut sponte aliquid scripsit, et tunc sibi praedictatur. Ita in terminis declarat Almo. de indemnitate mulierum, n. 38. in fin. uerbis per l. ex sententia, ff. de testam. iur. et Luxoti, §. 1. ff. de falsis, Menoc. de presump. lib. 3. presump. 66. nu. 19.

- 12 Vnde si Notarius conficit aliquod instrumentum, ad quod ratione officij cogi poterat, excusatur, si eo sicut aliam scripsit, aut ad quam ratione officij cogi non poterat, prout a phocam priuatum, uel quod simile, non excusatur.

Et sic habetur ampliatio ad id, quod dictum est de solito locare operas suas, prout in Notatio, nam si cogatur, et conficiat instrumentum, sibi non praedictatur ex superius adductis.

- 13 Bene uidetur multos ad cautelam post instrumenti confectum denotare animum, quod si tale instrumentum confectum fuerit, quod id sui ratione officij, non tamen quod intendat ex ipsius celebratione aliquod praedictum inferri, et ita praeficitur iura sua sibi salua remanere, et fuit etiam ante, et melius si tempora largiantur.

Vincentii Carocii Tractatus

14 Considerandum tamen est ultra alios superius nominatos, quod possit a communiter accidentibus decipari preterens materia Notarij, licet enim Notarius eo quod possit ad faciendum instrumentum ratione sui officij, prout Deo dante suo loco dicemus, tamen multi Notarij etiam non requisiti querunt, tentant, & affectant omni quandoque conatu rogari, & instrumentum conficere de aliqua re, vel negotio, & hoc vel ratione lucris uanæ gloriæ, vel alicuius præsentis imaginarij interesse, quo casu si hoc modo aliquo constabit, sibi præiudicabitur, & hanc intelligentiam probat textus in l. vxori, §. si ff. de falsis, qui ad propositum principaliter allegatur, & hoc in verbis illis, Vltro præsumitur affectasse, ponderando verbum, ultro, quod deotat quendam actum spontaneum, non requisitum, & ponderando uerbum affectasse, quod etiam vulgari sermone loquendo importat nimiam uoluntatem, & exarato audacitatem alicuius rei, uel negotij pertractandi, & hoc patet exemplo relictis, de quo ibi per Doctores, qui licet cogi possint ad iustificandum, tamen ultro se offerre suæ depositionis notam, & præiudicium affect. Ita dicamus Notarij, qui uere cogi possunt ad conficere ratione sui officij, ismen si affectat, querit, & tentat rogari de aliquo instrumentum, sibi præiudicari de conatus in instrumentum, & talis affectio de facili poterit deduci ex aliqua coniectura, uel præsumptione, & certe considerando communem cursum causarum affectant Notarij quandoque nimium, & ultra regionis instrumentorum, & anhelat ad eos omni impetu, & conatu præsumunt homines, & quandoque pro effectu sortiendi munera, & premia promittunt, & transformant rogati, postea dum agitur de extraxione, uel exhibitione, uerificanti dictum Speculatoris relatum a Caguolo in l. si librarius, ff. de reg. iur. diuulsi sunt Notarij idest durissimi multi, non autem omnes.

15 Et sic per modum corollarij habetur uoum, quod facienti actum ex necessitate sui officij, succurritur, & excusatur ne sibi ex celebratione talis actus aliquod præiudicium inferatur. Si uero faciant affectatio appetito, & ultronea uoluntate, sibi impetret, quia affectatio uoluntatis maculat, & corrumpit legitimam excusationem a iure in necessitate officij indocum. Cui igitur dici solet, officium suum nemini debet esse dānosum, l. sed et si quis, ff. quemadmodum testatur. Luidelict, ff. ex quibus causis maiores, l. si seruus, §. quod uerō, ff. de furt. cum similib.

Tamen hoc uidetur declarandum, & limitandum, nisi tale officium, uel excusationem ipsius, ultro affectauerit ex d. Luxoria, §. si ff. de furtis.

16 Tertia principalis sit conclusio, respiciens pariter materiam locati, & conducti tam ex parte persone, quæ negotij, quod pertractatur.

Aduocatus, uel procurator præstans patrocinium in locatione, uel conductione alicuius rei, in qua ipse præiudicat interesse, sibi non præiudicat, linter officium, ubi Alber. & Fulg. notant, ff. de rei uel d. post legatum, §. aduocatum, ff. de his, quib. ut indignis.

17 Extenditur hæc conclusio, siue simus in aduocato rei, siue Autoris, ut per Alber. & Fulg. in d. officium, Abb. l. c. ex literis, uel in gl. 1. de transac.

18 Declaratur præallegata conclusio, ut non procedat in Aduocato, uel procuratore scilicet tem, de qua

agitur, spectare ad ipsum, uel in eo habere aliquod interesse, Accurrit in d. officium, in glo. in uerbo, & hoc si fuit, & in l. si in glo. 1. uerbo, uel hic sciens, ff. de inoff. test. gl. Innocentius, Butrius, Cardinales, Abbas, Baldus, Anchianus, & alij, in d. c. ex literis, Io. Faber, & Arctin §. si tutor, Infit. de inoff. testamen. Odofr. & Balin d. l. si ff. de inoff. testam. Castren. c. 6. §. 1. 4. col. 2. uerbo, propter officium, vol. 2. Io. And. in cap. inter dilectos, col. 4. uerbo, pone septimum, de fide instrumentum. Bnt. in cap. suborta, uerbo nota bene, de re iudic.

19 Declaratur secundo in actu, qui solo consensu perficitur, secus uero si ultra consensum aliud requiratur ad acquisitionem alicuius ieris, uel incursum alicuius præiudicij, Bart. Alberic. & alij, in d. l. inter officium, Abb. Butr. & alij, in d. cap. ex literis, Fulg. in d. l. si ff. de inoff. testam. Tirac. de retract. lignagier. §. 1. glo. 9. nu. 169.

20 Declaratur tertio in Aduocato, uel procuratore ad lites, qui compulsus, & iudice mandante officium aduocacionis, uel procuracionis in lites suscepit, quia sibi non præiudicat, Alber. in d. l. post legatum, §. aduocatum, ff. de his, quib. ut indignis, Faber. in d. §. si tutor, uerbo, & ideo uidetur, Ant. Gabr. d. concl. 2. nu. 12. & 13.

Addo pulchre loquentem Vigeliū in d. §. si tutor, Lamberting. de contract. mulier. gl. 1. o. uerbo, cū ipso marito, nu. 3. Menoc. concl. 58. nu. 62. & 63. Io. Ioseph. de Ludouic. statum regularum conclus. 7. col. 6. uerbo, fallit tertio in Aduocato.

21 Et sic ex discursu huius questionis obiter patere uidetur, quod non est indistinctum uerum. Aduocatus, uel procurator ad lites cogi indifferenter ad officium exercendum, sed in multis non coactus exercere, & exercendo in multis præiudicare modo, quo supra deducimus suis. Cautiones erant diligentes Procuratores, & Aduocati diligenter inspicere, an actus, super quo interuenit, uero consensum perficiatur, uel non, uel faciat talem causam coactus iudicet, uel non, & uidet huiusmodi casum in hac materia locati, & conducti, quod multa Ciuitates, & Terræ habent Aduocatum, & Procuratorem, qui dicitur communis, & ad sunt decernit, & ordines, ut nulla res, uel officium, appallus, gabella, macellum, & similia ipsius Cõmunis locari possint alicui, uel affectari sine præsentia, & interuentu aduocati, & procuratoris ipsius communis, quo casu Aduocatus, & Procurator interueniunt ratione officij, & necessitate ipsius, & simpliciter præsentiam, & assensum præstant. Ad id iam adductis, Zuchard in l. 1. nu. 91. C. de pact.

22 Et duplex est coactio legis, & superioris coactio legis consideratur in potentia, ex quo semper loquitur, & eius potentia, & dispositio de facili deducitur ad actum. coactio uero alienius superioris non consideratur in simplici potentia, & si ad actum deducatur, debet fieri propositio ante factum ius tuum saluum fore, & quod facilitatione, & necessitate officij, & de precepto talis superioris, ut deducit Ioseph. de Ludouic. concl. 7. uerbo, animaduertendo etiam, &c.

23 Quarta principalis sit conclusio. Tutor, Curator, Maritus, Administrator Cinitatis, & similes consentientes ratione eorum locationi alicuius rei, in qua ipsi præiudicant interesse, talis actus, uel consensus præiudicat

tus non præiudicat eis quo minus pro eorū iure, & interesse agere, & comparere, & experiri possint gl'n d. §. tutor, ubi ponit axioma, quod ille, qui facit adu. necessitate sui officij sibi non præiudicat, & ibi sequitur eum Io. de Plat. Aret. Port. & alij, & idē in admīnistratore ciuitatis cōsultit Castren. conf. 423. col. 3. uerū, non obstat, quod in instrumento, uol. 1. & de propinq. consensu habet forma statuti, Bal. cōf. 103. circa medium, lib. 2. Castren. sicutum 459. col. 4. uerū, quia, lib. 2. Alexan. conf. 65. col. fin. l. 6. repetit. conf. 119. col. lib. Tiraqu. & in reit. de loquē, de reit. dignagier. §. 1. gl. 9. num. 231. Lamberteng. de contrah. mulier. gl. 10. in uerbo, eū ipso merito, ou. 31. cum sequenti.

34. Prædicando tamen, & utilitati studēdo multa cōsideranda sunt. Primum, est, si statum loci, sive lex, uel cōstitutio aliqua cogit marium in aliquo casu, tunc tē, quā tē, propinquo, uel si uides ad cōuētiū, uel ut alius alij alij, uel celebratio, nemo, et tunc fieri in instrumento appareat de aliqua necessitate, uel cōsuetudine, iam ipso iure dicimur cōstituti, Ancharr. cōf. 159. col. 2. uerū, hoc probat, Aret. cōf. 124. uerū, de dicit, scilicet in l. si quis maior, C. de iur. & ubi Rimini. col. 1. uerū, nota. Curt. iun. num. 8. Cagoold. 4. notat, limitat. a. nu. 67. cum tribus sequentibus, Dec. in cap. cum M. Ferratien. nu. 34. de cōstitut. Ruin. conf. 27. col. 2. l. 4. Dec. in su. thes. præterea, not. 12. Cunde uir, et iuxor, et cōf. 22. col. 1. et hanc opinionem dixit ueritatem Lamberteng. de cōstit. mulier. gl. 10. uerū, cum ipso marito, num. 41. et nu. 45. ubi magis communem attestatur. Facit textus, quod ibi no. Bal. in l. nouissime, §. quod falsum, auctor. ibi, metū, ne cōpelleretur, qui notabilem dixit Rat. ibi clarius l. al. 2. oum. 4. C. de trans. Dec. in cap. cum M. 34. de cōstit. Mar. in l. tu. §. 1. de quest. Alex. conf. 99. nu. 6. lib. 1. Soan. allegat. 32. Ari. Pinell. ad l. 2. par. 2. cap. 3. nu. 18. de rescind. uerū. Et sic patet amplius ad l. uelle, §. de seg. iur. uelle non creditur, qui obsequitur, uel timet, ne impetretur per eum, qui tubere, uel impetare potest, Ruin. conf. 61. nu. 3. l. 5. Dec. Perus. 2. num. 7.

35. Cauti tamen procuratores semper curāt, ut iuxta formam statuti fiat præceptū a iudice de compromittendo, uel quid simile faciēdo. Vnde attētio rigore iuris, nō est bona exceptio, non apparet de præcepto iudicis, ergo non fuit cōsuetus.

36. Secundum, quod est cōsiderandum, est, q. tales supra nominatē pōne notitiam habuerint talis statuti, ut declarat Cagnol. d. l. si quis maior, nu. 69. Dec. d. cōf. 22. col. 1. Lamberteng. in d. cinto loco, nu. 45. in fine.

37. In dubio tamen per Cives, et incolas loci præsuntur scientis statutorum loci, quādo sint iocosa in lumine statutorum, uel aliis a populo, uel etior cōcilio sint condita, secus si a prioribus ciuitatis, ut not. in l. in, §. de decret. ab ordin. faciend. in c. 1. de post. l. prælat. Bar. in l. omnes populi, sub nu. 67. §. de iur. et iur. in l. 1. sub nu. 2. C. de summa trinit. si de Catholis. ubi etiā subdit unum aliud, quod si statutus disponat id, quod est in usu per totam prouinciam, ut cōpromittit inter cōiunctos, ignorantia nullate nus præsuntur, idem Bar. in l. quod Nerus, col. 3. §.

deposui, & Bald. in d. l. data opera, col. 11. C. qui acular non possunt, in l. antepenult. C. de leg. nec stat. iuramento asserentis igoortiam habuisse, gl. no. tab. in cap. nulli, de elect. l. 6. quam singularem dixit Bolog. in addit. l. final. §. de decret. ab ordin. faciend. Alex. conf. 65. eolum. 1. uolum. 6. Part. conf. filio 49. eolum. 1. uolum. 1. Rip. respons. 3. eolum. pe. null. in princip. uolum. 1. Anton. de reg. iur. concl. 5. numero 1. 3. ubi ampliat ad forensem post aliqualem moram.

38. Tertium, quod est cōsiderandum, est, an aliqua ex cepcio, uel defensio competere possit, qua fugere, & euitare potuisset dispositiones statuti ita præcipientis, ut per Aret. d. cōf. 124. eolum. 3. Curt. iun. d. l. si quis maior, num. 7. Lamberteng. num. 43. l. oph. de Ludouic. com. l. 7. uerū, declarat secundo, & c. eolum. 8. circa medium.

39. Quarto loco cōsideranda sunt uerba obligatoris, & instrumenti, pura si bona propria obligauit uel promisi pro se, & suis heredib. & successoribus quo casu obligauit, & sibi præiudicat, ut nedum exceptio ne repellitor potest, & simpliciter consensum præstiterit, sed adione competentem conueniri possit, ut per Crasset. de indemn. mulier. num. 14. & 39. late Anton. Gabr. d. concl. 2. num. 22. uique in fine, & tegit superius in quest. de patr. potest.

30. Cauti igitur erunt admīnistratorio nomine cōfensum præstare, ne dilarent simbras suas in obligatio bona, uel: pro se, & præsentiam præstet, prout ex forma statuti tenetur.

31. Quinto fit principalis conclusio, & in terminis materie locati, et conducti Dominus, qui tanquam procurator alterius locat rem suam, et quidem scien ter, non præiudicat sibi in eius rei dominio, prout re spōdit in uol. cōf. 57. uiso quodam instrumento, cōmēdat Tiraquell. de reit. Lignagier. §. 1. gl. 9. n. 270. in fine.

32. Id autem, quod de procuratore dictum est, notandum est, quod regulariter requiritur legitimam mandatum, alias non præiudicat, ut per Barr. in l. 6. cōfensum, §. quibus modis pignus uel hypothecha soluitur et dixi superius in tit. de procuratoribus.

33. Sexto fit conclusio. Iudex interposcos suum decretum in locatationibus minorum, mulierum, et similia pectorum sibi non præiudicat in iure, q. præcedit caput subort. uerū, indicib. autem, ubi Butt. col. 1. et in cap. inter dilectos, de fide instr. ubi pariter Butt. ex Ioan. And. r. col. 4. et in cap. ex licent. ubi Card. et alij de trans. Salic. in l. cum quædam, C. de ad. ministrat. iutor. Menoch. conf. 58. numer. 7. et 8. lib. 1. Tiraq. de reit. gl. 9. §. 1. num. 772.

34. Et in terminis locati, et conducti de cōductore officiali eorumque, quod sibi nō præiudicat, tenet Io. Ceph. conf. 589. uolum. 4.

35. Et non separando materias circa materiam remissionis, et preiudicij, quid dicendū in simplici conductore nullius officij, uel administrationis, si locator faciat aliquod preiudiciale sciente, et pariete cōductore, an præiudicat? Et uidebatur dicendū quod sic, ex reg. qui tacet, lib. 6.

36. Contrarium est uetus cum conductor sciat ius suū saluū fore, ut not. in l. sent. §. non uidetur, §. qui bus modis pignus, uel hypothecha soluitur, in cap. in perialis,

Vincentii Carocii Tractatus

- petialis, de prohibiti. feud. alien. per Lothar. Alexan. in l. sepe, num. 29 ff. de re iudicat. l. 1. r. putat hoc val de notabile in amhent. ex causa, n. 5. C. de libet. preterit. Ceph. in terminis, conf. 389. volum. 4.
- 37 Regula igitur, qui tacet, non procedit i eo, qui scit ius suum saluum fore.
- 38 Declarata, nisi expresse consentiat, l. 4. §. si in venditio ne, l. i. c. ut, §. si voluntarie, ff. quib. mod. pign. vel hypo theca soluitur.
- 39 Subdeclaratur, ut dicatur sibi præiudicasse in iure presentis, non futuro, l. 1. §. quod ait preior, ff. quorū legat. Castren. conf. 375. colo. 110. Hier. Gabr. conf. 72. oum. 4.
- 40 Subdeclaratur secundo, ut dicatur sibi præiudicasse in actibus inter vivos, secus in actibus vitæ volu o tatis, Bero, conf. 64. num. 1. 2. & 25. uolum. 1.
- 41 Subdeclaratur tertio, ut ex hoc consensu non teneatur de euictione, l. cū pater, §. libertus, ff. de leg. 2. l. 1. in l. quous, C. de fideicommiss. Aoch. consil. 76. ou. 4. Hieron. Gabr. conf. 72. oum. 4.
- Qui casus non est positus a Caball. §. 7. ubi quon quagiosa, & vnum enumerat, nec bunc ponit.
- 52 Si igitur locator præsentem conductorem pariter, & consentiente fundum per prius locatum alienauerit vel quid simile fecerit, præiudicabit utique in actibus inter vivos ipsi consentienti, non tamen super iure quod habet, intelligitur præciosi via, & facultas disponendi per modum vitæ voluntatis, ut ius cōditioms alteri legare, & relinquere possit, ut dicā tuo loco Deo dante. & si post præstitum ab eo consensu alius aliquod de nouo impetuerit, de quo tēpore præ stitū consensus cogitatum non fuit, non censetur illi renunciatum, nec pariter de euictione tenebitur, & sic patet, quid oportet cōsensu etiam expressus præ stitū ab eo, qui ius aliqd ex aliqua causa, vel titulo prædebat in re, de qua ipso cōsentiente fuit dispositū.
- 43 Et sic corollarie patet intellectus, & limitatio ad vendicantem, ff. de emet. ut procedat in vendente non consentiente, qui (ut dictum est) de euictione non teneatur ad idem lex, qui alienam, ff. eod.
- 44 Declaratur secundo loco principaliter, ut oō procedat favore priuilegio rōrū, ut fici, pte causę ecclesię & pupilli, cuius præsentia, & cōsensu non præiudicat, nisi auctore tutore fuerit præstius, l. si cōsensu ris, ff. quib. modis pig. vel hypothecha soluitur, l. al. iu l. fin. C. de remiss. pignor. Megusant. de pignor. in tertio membr. sextæ partis, num. 24.
- 45 Declaratur tertio loco principaliter, nisi consense ritum prostitutione iuris sui, & hæc est bona, & vel lis cautela. Ioann. Duran. de arte testandi, lit. cautel. 2. num. 6. Lamberteng. de contract. mulier. glo. 11. in verbo agnatus. nu. 46. Adde bene in materia loquentes, Roma. conf. 94. col. 3. Decin. l. creditor, n. 2. ff. de reg. iur. Soc. conf. 46. num. 18. volo 4. est bonus textus in materia, de qua etiam superius vidimus, in l. si debitor, §. si in venditione, ff. quib. modis pignus, vel hypothecha soluitur, ubi gl. & Bart. notant.
- 46 Declaratur quarto loco principaliter in actu valido, secus in actu nullo, Dec. in d. l. creditor, no. 2. Ne gulant. de pignoribus in 3. membr. 6. part. oom. 27.
- 47 Contrarium sentit Bart. in l. cum vir, num. 10. ff. de viucap. Crauet. de indemnitas, mulier. no. 14. vique 19. Paris. conf. 16. oum. 3. lib. 2. Men. conf. 38. ou. 38.

& 38. lib. 1. Ioseph. de Ludou. concl. 7. col. 4. vers. am plicur 15. cum ampliat. sequenti, per Lilliticas, ff. de reb. eorum, & si is, C. de præd. minorum.

- 48 Et prædictis addo, quod actus nullo parit effectum, siue sit actus iudicialis, siue sit actus extraiudicialis, caput non præstat impedimentum, de regur. li. 6. Felio. in cap. significandis, col. si. de offi. deleg. late Cotta in memorabilibus in verbo, actus nullo. la sius Sebast. Vant. de nullitas. titulo quous, & infra, que tempora, num. 3. cum multis sequent.
- 19 Et x quibus obier inferitur voum in hac materia lo cati, et conuerti, quod locatio secunda nulliter facta non præiudicat primę, nec impedit quominus iter le giime fieri possit

De locatone e nulla.

- 1 S I igitur locatio fit ex aliquo capite nulla, quia per mulierem, sine forma & solennitate statuti, per minorem ad lōgū, ipsi, sine de ceto facta fuerit, tria sūt consideranda, sicut & in quolibet actu nullo, & ino lido secundū quod non produci, nec præstat aliquod impedimētū. Vnde si locatio est facta duobus, locatio nulla non præiudicat. Similiter singularis succel for non potest expellere colonum, si venditio fit ex aliquo capite nulla, ad materiam Lempiorē. C. loca terit, q. non impedit, quominus iterum fieri possit.
- 2 Vnde inferri possit ad materiam l. bouca, §. hoc ser mon, de verb. signific. ut procedat de primo actu vali do, secus nulla. Vnde si quis habet mandatum ad lo candum bona Ecclesię minorum, & similium perso narum, vel licentiam locandi, si prima locatio fit nul la, non consideratur quominus iterum, & de oōo be ne, & legitime locare possit, late Felio. e. 2. de iure iura do, Tiraquid. l. bonas, §. hoc fecimone, limitat. r. ff. de verb. sign. latē Ant. Gabr. de verb. sign. concl. 2. nu. 30 declarando ut ibi per eum.
- 3 Sed quarto vnum oon dictum a Gabr. Iosepho de Ludou. nec aliis. Locauit quis administratorio nomi ne, tenebitur ne de euictione Vōque oō. l. si pignora vbi Bald. & Salic. C. de euict. l. r. C. creditori emet. pignor. non debere, in l. qui erat, ff. famil. hercif. Abb. conf. 13. nu. 9. & est ratio quia officium suum nemini debet esse dānosum, ut superius videmos, & ita de clarat l. in la. diuo Pio, §. si post adpctum, nu. 4. ff. de re iudicat. nisi pmississet de euictione, prout cauti homines facere solent, & plura instrumēta ita vide bis, l. procurator, qui per euict. vbi Bart. & Cast. ff. de procurat. Riminal. conf. 135. l. dubit. 2. lib. 1. Cabal li. de eulct. 5. cas. 28. nu. 61.

De locatone r ratione Officij.

Q V A E S T I O I I.

- 1 S E C U N D A quæstio principalis est, quæ io terminis locatit, et conducti io facti costringentia occurrit. Patet consilio procuratorem silium ad conducen dum a Communitate Tudertina quendam officia dā natorum daorum, & Communitas ipsa annua tim locare solet, et hæc procura est facta in perso nam filii per annos tres, vel quatuor, antequam fi lius

lius conducere, tandem in tempore solito filius ob-
tulit in forma solia ad candelam, ut dicitur accensam,
et obtulit simpliciter non exprimendo se procurato-
rem, et oblatio ipsius fuit nouissima, et melior, an ui-
deatur conduxisse, & contraxisse nomine proprio,
vel alieno? idem in consanguineis consentientibus
in patre, & similibus queri, & dici potest, ad l. i. §. nun-
ciaio. ff. de nou. oper. nunc.

2 Et quod proprio nomine conduxisse presumatur,
primo facit lex, & magis puto, ff. de sol. vbi Bar. in l.
1. nu. 10. Castren. nu. 5. actantur illum textum tota
die ad hoc allegari, quod in dubio quis presumatur
magis gerere nomine proprio, quam alieno.

3 Secundo pro hac parte facit lex, Papinianus, &
ibi Alber. not. ff. mand. ubi quis presumitur facere
actum nomine proprio, quam alieno.

4 Tertio pro hac parte facit l. pro hærede. ff. de acq.
hæred. Quarto facit lex. celebris, & vulgaris ad hoc.
l. si ita stipulus fuero, §. Chryfologus, & ibi Bar.
& ceteri not. ff. de verb. oblig.

5 Et hanc partem tenuit Soc. in c. 1. q. 6. art. 7. de li-
bel. oblat. Tiraq. de retract. §. 10. glo. 1. & vnic. nu. 2.
salsus littera A. num. 23.

6 Pro contraria verò parte, quod quis presumatur
facere nomine alieno, facit primo l. 3. §. verum qua-
rit. ff. de manu missi vbi actus presumitur factus in
executionem actus precedentis.

7 Secundo facit, l. qui in aliena. §. si is, qui putabat,
ff. de acq. hæred. & notari per Doctores. Tertio facit,
l. si pignori §. si ff. de vlu. cap.

8 Et hanc partem tenuit gl. in d. §. si is, qui putabat
in glossa magna post medium, vers. & ideo hic, & c.
vbi Bar. circa medium vers. ex hoc responso. Angel.
in princip. vers. & dixit Bart. Imo. circa medium,
vers. facit iste text. Castren. ante finem vers. vltimo.
Bart. Roma. paulo ante finem vers. notex glo. Aret.
& Alexan. colum. 1. Iaf. colum. 3. nunc. 2. adum se
remittit ad alibi dicta per cum Barto post Dyn. in l.
post doctem. colum. 2. vers. f. secundo, quod procura-
tor, & ibi Imo. colum. 3. Alexan. colum. 1. vers. 4. no.
& iterum colum. 5. vers. vltimus, ex eadem lectura.
Iaf. colum. 1. 2. vers. circa secundum. ff. soluto mari-
monio. Rom. conf. 91. col. 3. vers. secundo probatur.
Alex. in l. 1. §. nunciatio, col. 4. vers. item adde si domi-
nus, ubi Iaf. colum. 3. vers. prima conclusio. ff. de no.
oper. nunc. Alex. conf. 2. §. viso instrumento, col. fin.
lib. 2. repet. conf. 90. lib. 3. & col. 197. lib. 2. Aret. in
§. sequens, & ibi Iaf. sub dubio tamen, In ff. de sc. Fe-
lii in c. com. M. Ferrarientis, col. 1. in fi. de consti. late
in materia Menoc. de presump. lib. 3. presump. 49.
Adde in materia bene loquentes Papien. in forma
responsionis rei contenti in verbo, Simoninus, n. 3.
Alciat. reg. 2. presump. 28. Bart. in l. post mortem, §.
tutor, ff. quando ex facto tutor. nu. 1. in l. 3. §. sed etsi
contra, nu. 1. ff. iudicati solui. Corn. conf. 127. vo-
lum. 2. Lambert. eng. de contrad. mal. li. 8. in ver-
bo mariti, num. 2. & in terminis locati, & conducti.
Granut. i. theorem. 8. nu. 10.

Ampliatu ista conclusio, ut procedat etiam si ex-
primat nomen proprium, & nomen officij adhuc enim
nomine officij gessisse presumitur. glo. fin. in Luq-
uenque, & ibi Ang. ff. de procur. quam singularem,
& notabilem dixit ad hoc Bal. in l. 1. in fin. C. de sen-

tent. Iaf. in l. 1. §. nunciatio, colum. 3. nu. 4. ff. de no.
oper. nunciat.

9 Vnde si dicatur, Nicolaus procurator Sempronij
locavit Caio unam apothecam, & c. dicitur locatio fa-
cta nomine Sempronij, & sibi acquiri. idem ex par-
te conductoris a paritate rationis dici poterit.

10 Ex quibus corollarie inferitur limitatio ad l. com-
munis seruus ita, ff. de stipul. feruorum, & cap. quo-
niam Abbas, de offic. deleg. quæ iura uoluit, ut distin-
guatur, an præcedat nomen proprium, vel officij, & ta-
men in præcedenti limitatione non distinguitur, inra-
namque illa procedunt, quando actus utroque modo
ualere poterat, & agitur respectu personarum, quib.
acquiri debet, non respectu persone acquirētis. Bal.
in l. 1. C. de liber. præterit. Imo. in l. quod dicitur, col.
10. ff. de verb. oblig.

11 Ad prætinam igitur redeundo, parias sunt dicere
Séptonius procurator Titii conduxit fundum a Caio,
sive post ponatur nomen proprium, dicendo, procu-
rator Caij nomine Nicolaus, conduxit a Sempronio
fundum, vel domum & circa limitationem superius
positam ad l. communis seruus, & c. quoniam Abbas
in hac materia locati, & conducti, vidi in facto casum
Venit quidam pro Gubernatore ad Ciuitatem Tuder-
tinam, egebat quibusdam rebus. quidam eius amicus
interpellauit Ciuem Tuderthinum si uolebat dare ad
ueduturam, vel etiam locare tales res Gubernatori, an
dicitur facta locatio officio, vel dignitati, an uerò per-
sonæ, & sic fuit distinctum quid præcedat.

12 Similiter cōsideratur qualitas rei, quæ locatur, an
uerisimiliter sit concedendis ratione officij, vel non.
Vnde Thesaurarius Vmbrie locat gabellas pro No-
uennio, dicitur facta locatio nomine officij, quia Ga-
bellæ sunt Principis.

13 Ampliatur secundo allegata conclusio, ut uideatur
conduxisse de pecunia domini, euius se procurator esse
facit. Alex. conf. 108. num. 10. uol. 1. Borgni. de tuto-
re, & curatore, num. 243. Adde Roma. conf. 426. col.
2. per l. Nefennius, vbi Barto. ff. de negot. gesti. gl. fin.
in verbo, officio, C. de dot. promiss. Dec. conf. 66. col.
pen. post medium, vers. non obstat secundum eum.

* Subleclata, id est, durante officio, secus si post,
quia tunc ex proprio, nisi pauper sit. Bero. conf. 91.
nu. 59. vol. 1. Mafac. concl. 192. in fi. vol. 3.

14 Subdeclara hanc ampliationem, ut procedat, quan-
do constat administratorem gerere nomine alieno,
secus si proprio, quia tunc presumitur de bonis pro-
prijs expendisse, ita Anchar. col. 31. col. 2. Corn. con-
fil. 167. col. 2. lib. 2. per l. si ventri, ff. de priuile. credit. &
& l. si defunctus, C. arbitrium tutelar. & ita declarat
egregie Crau. conf. 129. sub nu. 3.

15 Quod consilium est valde celebre tam ad propo-
situm materie locati, & conducti, quam etiam de ge-
re te officij, & negocia administratorio nomine. Tres
enim conduxerunt a Thesaurariis Delphinali quas-
dam gabellas cum onere soluendi de pensione debi-
ta consiliarijs Delphinalibus. Vnus ex conduct. rebus
soluit, an possit repetere a consocijs, vel præsumat ut
soluisse de bonis communibus maxime quando ille,
qui soluit, erat administrator totius societatis, & non
erat homo valde diues, ut non sit præsumendum eum
de proprio soluere, & expendere, & passim in præti-
ca, & facti contingencia occurreret, præsertim in cō-
ducto.

Vincentii Carocii Tractatus

Auctoribus cameralibus, & gabbellarum salis appallus quarini, carnis porcine, qui postea de pensione, fisco, & responsione per eos debita nomine principis, & Cameræ Apostolicæ solvunt Gubernatoribus. Poie statibus, & alijs officialibus rerum provisionem, salarium, & mercedem. Si enim unus ex eis soluit alio ignorante, vel infcio præsumitur de bonis communi bus societatis ipsos conductionis. Et si vult repetere, non auduit, nisi clare doceat de suo proprio soluisse, & elineumbit onus præbandi, debet enim solvens socius pariter, & conductor esse admodum cautus & vigilans, eum dirigat ad eum aliqua bulletta solutionis faciendæ, notificare socijs, vt fini consij, & si non potest ante solutionem, faciat postea, ante tamen finitam, & solutum societatem: redarguitur. n. ille, qui soluit, nec uoquam socijs notificauit, & qui libet attendendo quandam factorum contingentiam, si veniret casus a Cræueta propofitus, duharet.

16 Si enim est finita societas conductionis, & socius, qui bona fide soluit, fuit fortasse negligens in communicando socijs solutiones, & apochas, si re uera non constat soluisse, cur sibi compendanda nō sunt, & vulgo dicitur *menar buone*, & tamen ibi Cræueta contrarium determinat. Similiter uidebis in facto hunc casum passim occurrere cum conductoribus communicatum, ad quos a prioribus, & procuratoribus passim dirigitur bullette solutionum faciendarum.

17 Notatis insuper præsumptiones, ex quibus colligitur de pecunijs communibus soluisse.

18 Prima, si erat administrator societatis conductionis, & habebat curam pecuniarum conseruando eas in arca.

19 Secunda, si non erat homo valde diues, vel prole, uel numero filiorum su minarum onustus, & grauius unde non est uersissimè uelle, uel posse expendere de suo proprio.

20 Tertia, quod sit homo valde diligens, & subtilis in negocijs peragendis. Vnde non est credendum, quod ponat manum ad borfam suam.

21 Quarta, quod socijs notificauit durante societate, nec ante, nec post solutionem factam.

22 Ex quibus ad propofitum materis locati, & conducti, de qua agimus inferuntur ad multa uilia. Primum, quod si duo insimul conduxerūt aliquam gabellam, uel quid aliud, quod ex hoc dicuntur esse cō socij illius conductionis, & fructuum debeudorum ex illa re, & consequenter dicuntur habere maiorem adinueniētia ut si unus soluit, aliquid exigit, uel quid simile faciat, dicitur facere nomine procuratorio societatis insj in conductione ad propofitum præsentis questionis, l. nemo ex socijs, ff. pro soc. & ibi Accurs. not. quia hoc est uerum in ijs tantum, quæ ex pediont societati conductionis iam initæ post Iul. Alex. & alios, in l. de pupillo, §. si plurimum, ff. de nou. oper. nunc. Rom. conf. 398. col. 1. in f. Cræuet. in d. conf. nu. 1. Vnde si soluit pro satisfactione alicuius debiti, docere debet de legitima quietatione & consequenter de utilitate societatis.

23 Tria namque præsupponit uidentur, ut socius habeat mandatum ab aliquo. Primum est in rebus mobilibus, non in alijs. Dec. in l. si socius, io. 1. non billi, ff. si cer. rei. Secundum, quod societas sit conuentio-

nalis, non incidens alioquin facit occasio, ut hereditatis relictæ conductionis facit, & similem. Tertium in his, quæ expediunt societati. Gallau. in l. stipulationes, nu. 22. ff. de nei. obli. Franc. Mare. decil. 574. in f. Ioseph. de Ludou. concl. 53. in f.

Adde Iar. Roncag. de duob. reis, l. 9. nome. 198. ubi attestatur hanc esse communem opinionem.

24 Secundo inferitur intellectus ad l. 2. C. pro foc. ut procedat, & habeat locum in coniuncta persona sol uente pro alia, exitaneus autem soluent, uel acquirens pro extraneo præsumitur de proprijs pecunijs ipsius exitanei, nisi aliud probetur. l. f. C. de pig. quā ad hoc citat Rom. conf. 3. col. 2.

Et in hac materia locati, & conducti otillis est ille rex. in l. 2. C. pro foc. qui loquitur quādo socius soluit pensiones pro socio communi, quod iudicio societatis consequetur ab alio socio.

25 Vnum tamen non omnino ad ea, quæ no. Crao. in allegato conf. sub nn. 3. in f. ad propofitum questionis, de qua tractatur dum distinguit, aut administrator facit actum nomine illius, cuius bona administrat, & tunc præsumitur expendisse de pecunijs illius cuius bona administrat, non de proprijs, aut gerit nomine proprio, & tunc præsumitur expendisse de bonis proprijs. Ita Crau. in allegato loco.

26 Sed quid in dubio? Vtique administratorio nomine ex superius adductis constat.

27 Terno inferitur ad practicabilem materiam l. soluendo, ff. de neg. gest. licet enim quis soluendo pro alio inuito, & ignorante, liberet eum, & ioluper compertat soluenti repetitio, ut ibi per Alber. tamen solvens debet certiorum facere illum, pro quo soluit, & non clare semper solutionem, quia soluendo nō sariē, nec aliquid dicendo, nisi tempore repetitionis, parit præsumptionē fraudis, & exceptionem, ut sentit Crau. in d. conf. nu. 10. & 11. Vnde uidebis multis in foro iudiciario conuenerentes, & exclamantes solutpro tali non uult restituere, sed locupletari cum iactura aliena. Vique debet esse diligens soluens ad intimandum quanto citius solutionem ad ipsos suuorem factam. Signitur conductor tenebatur in præsentem mense soluere pensionem, & alius bona fide soluit pro eo, dabatur contra conductorem repetitio facta prius certioratione. idem dici posset de obligatione facta ad soluendum pro conductore.

* Ampliatur tertio eadem si huius continuus procurator recto dno modo, vel passio, non simpliciter contrahendo, cum eo modo contraxisse dicitur. Aff. decil. 285. num. 21. Tirac. de reuact. conuen. ad f. nu. 116. Menoc. lib. 3. præsump. 49. nu. 13.

28 Declaratur primo loco principaliter allegata conclusio, ut procedat, & habeat locū quoad contrahentes, secus quoad tertium, quia sibi non præiudicat, quomodo agere possit contra procuratorio, vel administratorio nomine contrahentes pretendendo ignorantiam eum fecisse administratorio nomine. Ita Bar. in d. §. si is, qui pupubat. Comel. Alex. & Iac. in l. post doctm, ff. sol. mat. & in d. §. nunciatio. A leat. reg. 2. præsuppositione 25. ubi per discursum limitat, nisi ex facie, & lectura instrumenti apparere, vel constare posset talem esse procuratorem, vel tali nomine fecisse, prout in instrumento dicitur, talis procurator talis, uel dicitur, locauit domum talis, soluit pensionē

pro tali, de tali re. Vnde si Titius administratorio nomine alicuius locat, vel conducit domum, vel aliud simile alicuius, tertius præcedens aliquid ioteresse in re locata, vel conducta auditur, & sibi non præiudicat.

[Et in tantum conclusio respectu tertij est vera, ut nec utilium excuset a pena: vnde emens a filio, qui præsumitur procurator patris, vineam: si inci dit vites, punitur, quia non præsumitur vendidisse procuratorio nomine patris ad excusandum emptorem à pena incisionis vitis, licet re vera adesset mandatum, sed antiquum. Vulpell. respons. 3.

Ex quo sequitur, quid non præsumitur administratori nomine, si mandatum erat antiquum multorum annorum.]

29 Et certe si discursus Alciati consideretur, semper argueretur, vel saltem vel plurimum scientia, pauca enim reperitur instrumenta, in quibus non appareat aliquid, si ille fecit administratorio nomine alicuius.

30 Præterea considerandum est, quod sunt quedam qualitates a nuda voluntate asserentis se eas habere. Quedam sunt qualitates pendentes ab extrinseco, & hæc videntur esse in duplici differentia, aut sumus respectu contrahentium inter se, aut respectu tertij non contrahentis, considerando primam speciem qualitatis voluntarie, ecce vt notissimi iuris est, hæreditas aditur animo, utique si in aliquo instrumento lateat, & assero me hæredem, credendum est. fortasse etiam a tertio, quia hoc pendet a voluntate mea iam verbis, & scriptura declarata. Similiter ego sum iam effectus cuius talis loci, & habeo privilegium ciuitatis, si cootroho, & assero me ciuem, intrat præsumptio, quod eo casu uoluerim contrahere, ut ciuis, non ut forensis, & in hoc etiam videtur credendum saltem per contrahentem cum eo, cum eius coadiuionem inuestigare debet, ut inferius dicemus. considerando qualitates pendentes a concursu extrinseci, puta asserit se quis esse patrem familiæ, prout post Imol. Alciati exemplificat, si loquitur respectu contrahentis cum eo, sibi imponit ex regula l. qui cum alio, ff. de reg. iur. Si enim illi menditio est se esse talem, oon debet contrahens credere, sed inuestigare coadiuionem ipsius. Si vero loquimur respectu tertij, cur debet ei credere, ex quo cum eo rem contraxit, nec illi lum tacite, vel ex presso contrahendo approbavit? Et si dicas, non est presumendum delictum, & consequenter illum mentiri asserendo se talem in instrumento cum ooo sit, utique delictum non est presumendum, tamen ex hoc non cogitur tertius credere asseritioi alicuius simpliciter, & facit regula, Res inter alios acta. Vnde respectu contrahentis considerationes Alciati, videntur verum, respectu tertij procedere oon videntur, nisi in qualitatibus dependentibus a mera voluntate asserentis.

Si tamen Alciati post Bar. & alios consideratione sequi placeat, inferitur corollarie ampliatio ad regulam, qui cum alio, ff. de reg. iur. ut nec dum procedat inter contrahentes, sed etiam contra tertium, quando ex facie, & lectura instrumenti apparere possit tertium habuisse, vel habere potuisse scientiam illum talem in instrumento nominatum esse talem. Vnde contra cum agere compellitur, & facit vltra Alcia, quod

consuluit Socin. consilio 69. columna penultima, libro 3.

31 Declaratur secundo loco principaliter allegata conclusio, quatinus officium procuratoris respiciat, vt non procedat, quando mandatum præcedens fuisse valde generale, quia tunc licet talis contractus potuerit comprehendi in tali mandato sic generalitatem potest esse, quod de eo non fuerit actum simpliciter contrahendo, videtur potius nomine proprio, quam alieno, l. 3. §. sed quod de tutore, vers. sed & si quidem, ff. iudicatum solui, quam ita intelligitur Alex. & las. in d. l. post dotem. Alciat. reg. 18. limit. 2. nu. 9. ex l. gerit. col. 6. ff. de acquir. hæred. ubi actus in dubio præsumitur factus nomine proprio, oon alieno. Bal. in l. postuiri, q. 10. C. de iure deliberandi. Ad do ad confirmationem huius limitationis. Alex. cons. 132. vers. tamen præmissis, & 134. circa prædicta, volum. 5. vbi allegat bonum iurum in l. Titium & Meuium, §. præfectus legionis, ff. de administrat. Afflic. decis. 360. nu. 7.

32 Ex qua in hac utili materia locati, & conducti habes unum, quod sepius contingit in practica, quod si aliquis habet bona communia cum pupillis, quorum est tutor, & talia bona sic communia locati, præsumitur fecisse nomine proprio, & non tutorio, & sic habes vnam cõiecturam, & præsumptionem, quod nomine proprio quis actum fecisse præsumatur.

Addo similiter Paris. cons. 72. nu. 30. vol. 2. Ro. laod. à Valle cons. 9. nume. 31. vol. 3. ubi etiam habes alia utilia cõiecturam, vel præsumptionem, quod si matri, & filijs aliquid debeatur pro pensione domus locatæ prædicti locati ad laborium exigendo simpliciter, videtur nomine proprio, non filiorum. Vnde si testis dicat, talis mater recepit tot pro pensione domus, nec dicat an nomine proprio, non cõiudicabit fauorem filiorum. Vnde articulus, & depositio congruere debet, quod accepit tot nomine suorum filiorum.

Addo etiam Alex. cons. 2. 17. col. antepenult. lib. 7. quem valde commendat Ro. cagallo de dñb. reis l. 9. nu. 200. vbi dai aliam cõiecturam si habens aliquid officium administrationis erat solius negociati de per se.

33 Et vidi in facto casum in hac locati, & conducti materia. Erat frater maior nati, administrabat bona communia cum suis fratribus, si locat aliquem fundum, quid præsumendum? Similiter vidi in facto casum. Duo Tuderini habebant in urbe hospitium locati solitum, locauerunt ambo, unus tamen ex eis exegit pensionis partem, an dicatur exegisse nomine proprio, vel tantoe taciti mandati a socio, de quo tacito mandato, superius tetigimus.

34 Sublimitatur, vltra Alcia, & alios superiores nominatos, hæc declaratio, & limitatio, vt non procedat, quando in contrarium apparetur aliquæ cõiecturæ, ex quibus præsumatur fecisse actum nomine officij, & alieno, oon autem proprio.

35 Prima est: Si res, de qua tractatur, ad solum dominum spectaret. Probatur hæc præsumptio in l. post mortem, §. 1. vbi glo. io. verb. recte recusat, & ibi Bar. in summario, & in prima oppositioe, ff. quando ex facto tutor, in l. si & ibi Bart. ff. eod. tit. in l. 3. §. quid de tutore, circa medium. ff. iudica. solui. Roman. in l. post

Vincentii Carocii Tractatus

- post dotem, columna sexta, ff. soluto matrimonio.
- 36 Quæ præsumptio vera est, si uterque contrahentium sciatur esse talem, puta procuratorem, tutorem &c. Bar. & post eum alij in l. ita stipulatus, §. Chryfogonus, col. ff. de verb. obligat. in l. 1. §. nunciatio, ff. de nou. oper. nunc. in l. 1. post dotem, colum. 1. 3. vers. limitis quando res, ff. sol. mar. Borgni. de tutore & cotutore, nu. 243. Menoc. de præsump. lib. 3. præsump. 46. nu. 19.
- 37 Quid si tutor, procurator, vel similis sciatur actum specialem ad eius officium, sed dicat, se facere nomine proprio, utique nomine officij intelligitur ea expressione non obstant. Bar. in l. Lucius, §. tutorem, & in l. 1. titium, aut Meunim, col. 2. vers. regula est, ff. de administ. tutor. Lamberteng. de contrah. mulier. glo. 8. in verba mariti, sub nu. 6.
- 38 Vidi in facto casum in hac locati, & conducti materia. Constitutus fuit procurator in specie ad locandum bona Tuija Tin, qui in locacione expressis nomine proprio, utique hoc nō releuit, quia fuit ratione officij specialiter sibi iniuncti.
- Similiter tutor dicitur, & locat ad lahnrisilum bona pupilli, licet dicat nomine proprio, patum refert, quia facit quod speciat ad eius officium.
- 39 Secunda præsumptio est, si exprimat nomen officij, vt institutor, procurator, & similis, licet non exprimat, nec adijciat illa verba, procuratorio nomine, vel tutorio, & similibus, prout multi practici ostendunt, gl. in l. quecunque, in verbo procurator, ff. de procurat. Bar. ad procuratorem extendens, in l. fin. ff. de Inst. act. in l. 3. et si cum tutor, ff. iudic. solui. in l. 1. §. nunciatio, ubi etiam ceteri sequuntur, ff. de nou. oper. nunciat. Alberic. in rub. de procurat. num. 4. in l. quoties quis aliam, ff. de verb. oblig. in l. 1. §. t. in ff. de ad. nunciat. tutor. ubi etiam allegat. l. pen. ff. si quis cauri. Quæ in procuratore loquuntur, idem Alberic. in l. cum post mortem, §. 1. num. 2. ff. de administ. tutor. Bal. in l. 1. in ff. C. de sentent. & interlocut. omni ind. ubi reputat notabilem glo. in d. l. quecunque. Marian. Socin. in c. 1. q. 4. artic. 7. de libel. oblat. Bal. in ca. constitutus, vers. quero cum gl. de procur. late Tiraquel. de retract. lignagiet. §. 10. glo. t. & unica, num. 4.
- Addo bonum verbum Io. And. io. addit. ad Spec. in rub. de procur. paulo ante finem, vers. dubitatum vidi, auctans ita obtentum fuisse. Ang. io. l. si pupilli, §. 1. col. fin. vers. ultimo est videndum, ff. de neg. gest. lmo. in l. ita si equitatus, §. Chryfogonus, col. 4. vers. tu adde, ff. de verb. oblig.
- 40 Si igitur dicatur, Sempronius institutor Caij cōducit apothecam, dicitur conduxisse nomine Sempronij, & pro eo Menoc. lib. 3. præsump. 46. nu. 5.
- 41 Et vidi in facto casum in hac materia locati, & conducti quod Tuderu Bergomenfes quidam aperuerunt apothecam pannorum, preposuerunt institutorem, qui conducebat annuos ad vecturam, accedebat ad nundinas temporibus suis, & ibidem conducebat famulos in auxilium apothecæ, & similia, & semper uti institutor, & de pecunijs domo sui.
- 42 Et hæc omnia vera sunt, si talis mandatum acceptasset, loquendo in illis personis, in quibus mandatum requiritur, aliis noo. Bal. in l. qui literas, C. ml. Alex. in d. §. nunciatio.

- Sed pone unum, quod vidi in facto quandoque; edire in hac locati, & conducti materia. Sempronius habebat prædium, cui erant contigua multa bona vnius ecclesiæ, in aut essent sibi necessaria pro pauperibus animalium, & ad tollenda scandala, quæ pro damnis de facili oriri possent, scripsit literas amico suo his verbis. *Intendo, che il rettore della tal Chiesa vuole affittare le terre vicine a me, però non mancare farci ogni opera, et non si ressi per danari, ne in conto missuno.* ille acceptis literis condonxit, an videatur acceptasse mandatum, & cōduxisse pro tali, qui literas scripsit. Vtique sic, maxime quia quoad se, nullum habebat interesse, l. qui seruus, §. idem in eo, ff. de i. interrog. ac. Alciat. reg. 2. præsump. a 8. in fi.
- 43 Similiter vidi in facti conditientia alium casum in hac locati, & conducti materia. Sempronius erat absens per plurima milliaria, nec erat reuerfus per aliquot menses, & talis sibi vicinus volebat locare bona sua, quidam Sempronij intrinsecus amicus sciens fortassis sua secreta, & voluntatem prorupit in hæc verba. *Se Sempronio fosse in paese, non le lascierebbe per danari queste terre, perché li sono molto commodi.* Conducit, an videatur pro eo? Vtique vidi responsum quod sic ex superius adductis, concurrente maxime amicitia.
- 44 Tertia præsumptio est causa, quæ in hoc est expressio personæ, vt si maritus dicat nomine uxoris, licet non adijciat, ut maritus, vel procurator, & sic de singulis, quia actus præsumitur gestus cōcomplantatione, & nomine illius, ad quem causa spectat. Bar. in l. si pupilli, §. 1. col. 2. vers. si dicatur, ff. de negot. gest. Tiraquel. in prælegatio loco, num. 5. Lamberteng. de contrah. mulier. glo. 8. num. 5. in verbis mariti, ubi limitat si concurreret scientia, ubi etiam subdit, quod si dicatur, Titius uxori locatu concessit, dicitur facere uti maritus.
- 45 Vidi in facto casum. Quis condonxit simpliciter primendo nomen proprium, postea dixit hæc verba. *Questo sarà buono per il tale: an videatur conduxisse pro eo, saltem volente?* Vidi allegatum, quod si negotium necessario spectabat ad illum, sic conductus habebat aliquod interesse, quod pro eo videatur conduxisse, ex d. l. qui seruus, §. idem in eo, ff. de i. interrog. act.
- 46 Sed quid in re, quæ posset esse indifferens, & ad utrumque referri posset? Vique Rom. respondit nomine officij, in l. post dotem, col. 6. ff. sol. mar. Vide tamen quæ dixi supra, declarat. 2. & contrarium tenet Turzan. cōcl. 6. Borgni. de tutor. & curat. n. 14. nisi in libro tutor scripsisset tutorio nomine. Vnde cautela est, nam in casu dubio, & indifferenti D. Iudex faciat exhiberi libros tutorum, & simulum, & ex lectura ipsorum apparebit, cuius nomine actus præsumatur gestus. Idem colligitur ex lectura instrumenti, apothecæ, & simulum. Alex. conf. 142. in fi. volu. 2. Rom. conf. 19. nu. 10. vol. 5. Marfil. sing. 45. 9. Craue. conf. 186. col. 1. lib. 1. Franc. Porcel. de duobus fratribus, q. 1. nu. 71.
- 47 Multi namque sagaces tutores emunt a priocipio tutorio nomine, vel alii nomine officij, et fuerit ab initio in hac bona voluntate, et dispositione, postea cognoscetes utilitatem rei mutant propositum, et dant operi dispositioni l. prætes, C. de seruit. et aqua.

Vnde

Vnde huius index providebit huiusmodi fraudib. confin: nōdo indeminatibus pupillorum.

- 48 Declaratur tertio loco principaliter allegata conclusio, ut procedat, et habeat locum, si in continenti actus sequatur, scilicet si ex intervallo. Barto. in Lqui mihi donatum, col. fin. vers. aut contractus, ff. de donat. et sequitur R. em. in d. §. si is, qui putabat, ex glo. in §. ope. Inst. de oblig. que ex delict.

- 49 Subdeklaratur hec declaratio, ut procedat, quando actus sequens nullam habet dependentiam a precedenti, tunc attenditur quod fiat in continenti, scilicet verò si actus sequens dependentiam haberet à precedenti, quia stante dependentia non attenditur intervallo, vel incontinenti factum, et ita procedunt contrarie opinionis, ut per Bar. in Lqui servus, ff. de interdicto, act. in l. i. stipulatus, §. Chrysegonus, vbi Cum. col. si. ver. hic sompia occasione Cassini col. si. vers. Tertio not. Imol. col. pen. vers. si verò est de accessorio. Alex. col. pen. vers. item facit ad questionem. In col. 2. vers. per istum textum iterum Alex. in l. §. nunciatio, col. 3. nom. 15. ff. de non. opet. nunciat. Lamberteng. de contrah. mulier. gl. 8. in ver. bar. marj. nu. 10.

- Adde Alciat. regul. 2. presump. 28. ubi Arelaten. addit. vltima, in verbo, in continenti, testatur hanc opinionem esse veritorem, et magis communem iudicis adit. Alex. ad Bar. in l. qui mihi donatum, sub nu. 5. littera H. ff. de donat. ubi allegat regulam accessorii, ex principalis.

- Ex quibus inferitur ad aliquos, que in facti continetia occurrunt in hac locati, et conducti materia.

- 50 Pater Tuderinus constituit procuratorem filium ad eandem a communione Tuderina officii damnatorum datorum, postea sunt elapsi quatuor anni, post filius simpliciter conductus, quid dicendum? primo aspectu ista conductio non est membrum, vel accessorium ad mandatum ex intervallo procedens, ergo videtur filius fuisse nomine suo, & non procuratorio. Pro contraria parte facere videtur, ex quo mandatum specialiter erat ad conducendum tale officium, videtur in executionem ipsius maxime, quia attenta forma statuti Tuderini filiusfamilias non potest contrahere, & sic non potest actus valere nomine proprio. Firmia. in verbo, procurator contrahit, circa medium.

- 51 Similiter, si quis conducat fundum vni procuratori, talis si ex intervallo tradatur, res dicitur procuratorio nomine, quia traditio venit ad executionem actus.

- 52 Et vidi in facto in instrumento locationis, & conductionis, quod carbat intituacionem, tamen in principio quinterni aderat, & non erat admodum a remotis, fuit validatum. Bar. in l. si quis ex argenteis, §. si initium. ff. de edon.

- 53 Ex quibus corollarie ad materiam l. lecta, ff. si ceper. Aut enim quid sit incontinenti, & censetur inesse etiam si nullam convenientiam, vel dependentiam habeat ab actu immediate precedenti: aut actus sit ex intervallo, & tunc aut est dependens, accessorium vel executivum ipsius, & non attentio intervallo, censetur inesse.

- 54 Secundo inferitur ad regulam, accessorium, lib. 6. ut accessorium sequatur naturam sui principalis, &

reguletur ab eo. Ampliatur ex prædictis, ut procedat siue accessorium veniat in continenti ad principalem, siue ex intervallo, & sic qualitas in principali efficitur repetita in accessorio, & de pendent.

- 55 Videbit in facto in hac locati, & conducti materia, domini locant possessiones suas rusticis, vellet eos excoicare, & apponere infinita, & prope innumerabilia pacta, & instrumenti confectio non eorum, paciscentur extra instrumentum antequam de secedant banco notarij, volunt enim partem fructuum asportari ad domum, volunt incidere ramos arborum, volunt firmas fieri, firmum asportari, paleas conformari, hedum in pascate, pullos in nativitate, creticias calcatas in seilo omnium sanctorum, fungos in quadragesima, pipiones in estate, strillum in hyeme; lauri pannos domesticos lini in qualibet quadragesima, & hebdomida.

- 56 Quæ autem dicantur fieri incontinenti, ponit Tirraquellus de retract. tit. 3. glo. 5. per totam. Iacob. Menoc. de arbit. iudic. cas. 8. et 9. Lamberteng. de contrah. mulier. gl. 7. in verbo, consensus, nu. 26.

- Si tamen actus, qui geritur, ad procuratorem, vel similes, ut iotorem, maritum spectarent, præsumeretur gestus nomine ipsius, nec attenderebatur an sit facta mentio mandati, vel non, sed acquiritur illi, et si post acquirit, l. proinde, §. si cum l. sequenti, ff. de stipulat. servor. In d. l. post dotem, et in d. §. nunciatio. Alciat. reg. 2. presump. 28. nu. 1. et gl. in d. l. post mentem, §. 1.

- 57 Occurrit pariter supius in facto, quod quis pensionem solvat nomine alieno, ad quam versimiliter non accederet sine mandato, præsumitur ne habere mandatum ad hoc legitimum? Vtrique sic. Rota decis. 3. in antiquis, quam sequitur Socii. conf. 46. col. 3. lib. 3. Dec. conf. 36. q. 1. col. 4. col. penult. in l. 1. col. 4. C. qui admitti. Gozad. conf. 1. 2. col. 4. Curt. sen. conf. 77. col. 4. Socii. iun. conf. 1. 39. n. 1. o. vol. 3. Viui. lib. 1. opin. 106. simpliatione 4.

- Et hanc questionem apposui in hoc secundo gradu personarum, ut deferatur in materia de patre, marito, tutore, curatore, procuratore, & aliis similibus omnibus, de quibus singillatim superius vidimus in hoc secundo gradu personarum.

- 58 Declaratur quarto, vltimis prædictis materia, nã qui quis facit actum, qui potest partim pertinere ad se, partim ad alium præsumitur nomine vtriusque factus. l. si & l. post mortem, §. tutor, vbi Bar. ff. quid ex facto int. Abb. conf. 1. nu. 4.

- Declaratur quinto, etiam vtr non procedat, quando actus sit factus ab aliquo, sed non constat cuius nomine factus sit, quis præsumitur nomine illius, qui obligatus erat ad illum gerendum. l. si C. de alim. pupill. præstand. Bart. in l. cum servos, ff. de verb. obli. Bald. in l. si plures, col. 5. ver. ne oppono. C. de cond. inster. Felin. in c. siue, num. 3. de re iudic. Alex. conf. 25. col. 3. ver. nec habet, vol. 1. Socii. iun. conf. 10. numero 15. vol. 1.

- Adde pulchre Rom. conf. 253. in princip.

- Declaratur sexto, in materia probationis, que necessario concludere debet. Nat. conf. 14. n. 3. vol. 1.

- Declaratur septimo, ut actus præsumatur factus nomine illius, qui erat obligatus. Bal. in l. si pater, nu. 5. C. comm. vtriusque iudic. Alciat. reg. 3. presump.

Vincentii Carocii Tractatus

sumpt. 14. num. . . Menoc. de presump. lib. 3. presump. 46. num. 8.

Uel ad quem commodum spectat. Riminal. consil. 21. num. 4. lib. 1. & si in actu sit mentio alicuius ad quem negotium spectat, censetur actum nomine illius, vnde nendens rem Titij, censetur nomine Titij, Mascard. concl. 38.

Declaratur octavo, ut non habeat locum, quando resularet aliquod delictum, si diceretur, coartatum nomine officij. Hinc statum prohibens Forensensem immobilia acquirere. si forensia mandata Cajo, homini subdito, ut erat, presumitur domine proprio, quia uti procurator illius forensis, incurreret penam. Bal. in l. felicissima, C. de his quia, non domino. Aret. in l. qui in aliena. §. si is qui putat. ff. de acquir. hered. l. in l. 1. §. nunciatio, num. 1. verfic. quarto facit. ff. de nou. oper. nunc. Menoc. lib. 3. presump. 49. num. 28.

Et procurator, licet de acceptatione, non confidet, faciendo actum, qui non potest, nisi ad solum constitutum, pertinere videtur tacite mandatum acceptare. l. qui seruum. §. idem in eo. ff. de neg. gest. ex subsequenti igitur resultat acceptatio.

Tertius modo succedit personarum gradus in hac locati, & conducti materia.

De tertio gradu personarum.

<i>V usufructuarius.</i>	<i>Emphyteota creditor.</i>
<i>Possessor maioratus.</i>	<i>Misus ex primo decreto.</i>
<i>Vesallus.</i>	<i>Conductor.</i>

Superficiarius

De usufructuario, ad repetitionem l. si quis domum, §. i. ff. locati.

Q V A E S T I O I.

Plehra, vtilis, & necessaria se offert indagatio, & saepius i foro, & practica versata, an usufructuarius locare possit usufructum, & haec questio fuit & maior pars sequentium in hoc tertio gradu personarum respicit personam, & rem simul; dum enim queritur, an usufructuarius locare possit usufructum, pariter queritur, an usufructus locari possit. Idem de emphyteota, conductore, & similibus, occurrunt, in qua materia, veniam ad repetitionem aliquam l. si quis domum, §. i. ff. locat.

1 Et pro parte negativa facit text. in l. sed et si quid, §. vestimentorum, ff. de usufructu, ubi usufructuarius vestimentorum ea locare non potest, quia (inquit textus) hoc bono viro non conuenit.

2 Secundo pro hac parte facit l. quod in rerum, §. i. ff. de leg. 1. ubi nudus usufructus legari non potest, & inutile est legatum.

3 Tertio pro hac parte facit l. hoc senatus consultum, §. i. ff. de usufructu rerum, quae usu consumuntur, ubi rerum usu consumpibilium usufructus locatio non valet.

4 Quarto facit pro hac parte, quia seruantes locari non possunt, l. seruientes, ff. locati, sed usufructus est seruus, merito, &c.

5 Pro contraria opinione facit l. si quis domum, §. i. ff. locat. ubi usufructus locari potest.

6 Secundo pro hac parte facit text. clarus, & magistralis, in l. arboribus, §. usufructuarius, ff. de usufructu, ubi clare dicitur, quod usufructuarius locare potest.

7 Tertio pro hac parte facit text. patet clarus, in l. de usu, & habitatione, in finalibus verbis principij, ubi expressè dicitur, quod usufructuarius locare potest, & haec secunda opinio videtur verior, per hanc iura secundo loco pro affirmatiua adducta, in quibus firmatur expressa regula, quod usufructuarius potest locare alteri usufructum. Probatur enim primo in l. si quis domum, §. i. ff. locat. qui text. gnouit, sius est sub tit. ff. locati, & conducti, affectuosis, et utilitatis causa pereuerentius circa ipsius intelligentiam, colligitur enim multa notata digna ad propositionem locationis, et conductionis usufructus. Firmata, in repet. in utr. usufructuarius alienat.

De repetitione l. si quis domum, §. i. ff. locati.

Q V A E S T I O II.

1 Prima igitur est ad propositum questionis, de qua agitur ex eo contextu conclusio. V usufructuarius potest locare usufructum fundi in quinquennium. Si tunc potest in quinquennium, ergo et ad quatuor, et tres annos, et infra eo enim, quod plus est, inest quod minus est. regula, in eo, et regula, non debet, ff. de reg. iur.

2 Sed nunquam ad longum tempus locare poteris, puta decem? possit ex eo textu colligi quod sic, qui non excludit locationem ad longum tempus, sed solum considerat, ut pro rata temporis decursu pensio solvatur. Si igitur est facta locatio ad annos decem, si infra duos, vel tres annos morietur usufructuarius, hoc attenditur, ut teneatur pro rata temporis.

3 Vidi in facto casum in hac locati, et conducti materia, quod mulier sexagenaria, et vltra, fuit relicta usufructuaria a suo viro, prout mortis, omnium bonorum, et locauit praedium per annos decem, quae mortua est annis duobus post locationem, ascribatur culpe, quod per tam longum tempus in ea rata locauerit, iam sibi imputet conductor, qui hoc non cogitauerit, prout considerat l. C. in allegato §. 1. Si enim videt usufructuariae senem, infirmam, vel etiam sanam, nonne considerare debes, quod mortalis est, et si praesens proprietarii suae dignae, cito morietur.

4 Secunda conclusio colligitur, quod conductor usufructus tenetur pro rata temporis ad pensionem decurtam.

5 Tertia est conclusio. Conductor usufructus equiparatur ei, qui conductit operas serui usufructuarius, vel qui conducti habitationem, ut sic pro sola rata temporis teneatur, et sic colligitur, quod sicut usufructus locari potest, ita et habitatio, et seruus fructuarius, et sicut conductione praedij usufructuarii morte finitur, nec tenetur ad pensionem, nisi pro rata temporis, ita et conductor seruus fructuarius, et habitationis.

Si

Si igitur legata est mihi habitatio, vel inter viuos reseruau eam, locare potero, vt inferius dicam.

- 6 Quarta sit conclusio. Conductor ususfructus facit dolimpensas in re cōducta sub spe se fructum pro tēpore integro locationis facti, sibi impuet, qui debebat inspicere, quod euenerit potest & sic quod ante tempus usufructuarius moreretur, & sic habemus bonum textum & causalam in hac locati, & cōducti materia, in tractatu expensarum, & melioramentorum, vt cōductor sit cautus, inspiciebat: nāque videtur velle hic tex qd si postea locatio finiaur casu fortuito, & sine culpa aliqua locatoris, qd nō repeter, & sibi impuet: quare fecit, & cōsiderā dōdificur huius §. æquiparat conductore usufructus conductori insulæ exult, & sic si loco Sempronio insulā, quæ postea exusta est, vel molendinum, quod impetu aquarum dirutus est, & sic de singulis. Si ergo feci aliquas impensas nō repeter, quia hoc uenit a casu fortuito, qui præiudici a locatoris nō poterat.

- 7 Conductor igitur nō repeter melioramēta & expensas factas in re cōducta si casu fortuito pereat.

- 8 Circa unum oritur dubitatio ad intellectū huius §. certi enim iuris est, q mortuo usufructuario finitue usufructus, §. finitur, insit. de usufructu, cur saltem ex quadam æquitate nō datur reuētio cum eo respectu melioramentorum?

Q V AESTIO II.

- 1 Secundo queri potest circa huius §. intelligentiam, si enim adscribitur culpe conductoris, qui cogitare debebat, quod in eo casu propositio usufructuarius vivere nō poterit p̄t annos quinque iuxta locationem factam: quæ ista consideratio non applicatur etiam respectu usufructuarij locatoris, vt tempore locationis cōsiderare deberet, quid fortasse nō uixisset per annos quinque, prout solui; maxime quia probabilis mortis futuri est secundum cutem naturalem, merito considerari deberet iuxta nō in linter stipulante, §. factam, ff. de uerb. oblig.

Q V AESTIO III.

- 1 Tercio queri posset circa huius §. intelligentiam æquiparare enim uidetur l. C. casum mortis usufructuarij & insulæ exultæ, uidetur enim discretio: si enim insula exurit, sæpius est a casu inopinatio, & improuiso, non contingibili, ordinario cursu naturæ. Vnde uidetur magis hanc casu excusandus locator, mors autem est secundum naturam, & mortem dum cūlibet est. Vnde facilius præuidenda, & consideranda erant.
- 2 Colligitur autem ex eo quod incendium, et mors sola naturalis sunt casus fortuiti in materia, & tractu locati, et conducti, consideratur etiā, quod in materia locati inspicendum est, quod esse potest. Vnde bene dicere potest locator conductori, hoc erit dum nō imo, quia considerare debebas hoc de facili euenire posse.

Quinta sit conclusio. Si usufructuarius locat fundum non tamen usufructuarius, sed uti propriarius, teneatur ad impensas, et ad interesse, quia uidetur eum decessisse, non enim fortasse conduxisset, si hoc

sciuiisset, unde in hoc contractus bona fides admodum uisatur, vt superius uisimus.

- 3 Sed dici posset ad huius §. intelligentiam, quomodo cognoscitur hoc quod quis locauerit uti fructuarius, vel proprietarius? Respondetur, qd uerba text. hoc in nere uidetur, ibi sed quasi fundi dominus, unde si in instrumentum asserit se dominum, et sumus in claris, aut colligitur apposuisse quædam pacta, vel uerba notificantis dominum, et tunc colligitur idem.

- 4 Vidi in facto casum in hac locati, & cōducti materia enim dicebat instrumentum. Sempronius usufructuarius locauit ralem fundū, utique isto casu locasse uidetur usufructus ipsius ius, et uti usufructuarius ex uerbis præcedentibus, l. si seruus plurium, §. fin. ff. de leg. 1.

- 5 Quid in dubio et simpliciter locādo ad materiam liqui tabernam, ff. de cōtrahen. empt. Vtique l. C. in presenti disputatione omisit, sed apparet decisum in l. qui tabernam, ff. de cōtrah. empt. Si igitur dicam, loco Sempronio tabernam meas argentarias, vel apothecam micio officij notariarum, vel pānorum, uidetur solum ipsi locasse ius, quod habet: ita ut si dominus sit alienen, tamen locatio intelligitur respectu iuris quod habeo: et sic pono simpliciter in locum meū.

- 6 Secundo hoc idē probatur in l. seru. electione, §. 1. ff. de leg. 1. ubi legans rem cum alio communem, licet dicat in hac uerba, lego rem meam, solum dicitur gassio ius, quod habeo & sic portionem meam.

- 7 Qui textus est valde utilis in hac locati, et cōducti materia, quod si loco Sempronio talē apothecā, vel quid simile, dicitur solum locasse portionem meā, et solum ius, quod habeo in illa, &c.

- 8 Et sic sequitur amplius ad l. qui tabernam, ut pcedat nedom in simplici iure, quod quis habet in re et sic in casu, in quo quis nullum habet dominium sed in casu, quo quis sit dominus pro parte tantum.

- 9 Vidi in facto casum, solum sic conscripserim. Antonio de Pietro appignora a Francesco la casa sua p tanto l'anno, quæ domus erat communis cum alio, tamen locasse uidetur pro portione sua. Similiter iudi in facto casum.

- 10 Duo litigabant adinuicem: dñm uenit tertius, et dixit. *se la casa rehta a te, uoi appigionare a me?* ille respondit, quod sic: tandem per uiam concordie inter alios ex decreto iudicis, vel laudo arbitratorum, fuit diuisio facta per medietatem, ille uolebat cōsignare totam et præiudicabat interesse, idem ex d. l. Labeo fuit de eisum non teneri nisi ad portionem se cōtingentem: nam ibi l. C. appellat communem meum in hec uerba. Scichum, qui meus erit, ubi etiam præiudicabat a futuro euentu, cum esset reatio ad tempus mortis, quo tempore solum partem habebat.

- 11 Tercio probatur hæc opinio ex not. in l. cum alio nam, G. de legat. ultima parte glo. ubi legans rem cum alio communem ignorat, intelligitur de iure quod habet in ea.

- 12 Quarto probabilis uidetur hæc opinio ex l. si quis donum, §. fin. & ibi Accurs. ff. de leg. 1. & in l. Meuius, §. fundo, iunctis his quæ ibi no. Bar. nu. 3. ff. de leg. 1. ubi legando quis rem alienam, in qua ius aliquod habet, uidetur solum legare ius, quod habet.

- 13 Quinto probatur hæc opinio ex not. in l. qui tabernam, ff. de pignor. qui textus loquitur in materia locati.

Vincentii Carocii Tractatus

cati, & conducti iuxta expositionem glof. i. ibi, ob id extendendum, Bar. intellectum, qui feruit in hac locati, et conducti materia. Aut enim quis nullum ius habet, et tunc appellatione tabernæ, vel apothecæ venit mercantia, et merces ibi pofitæ. Aut habebat ius aliquod, puta fecundum glof. et Bar. ibi, quia erat cōducta, et tunc aut venditur, vel alio modo alienatur, et tunc ftrictè intelligitur de loco tantum, non de rebus contentis in ea. Aut pignorat, et tunc veniunt etiam res illatz. Et fic habetue obiter lo. hac locati, et conducti materia, quod si mercator apothecam conduxit, et intulit in eam multas merces, si pignorat eam, cenfetur pignoraſſe res illas inus dictā apothecam, et res ſi mutatur, intelligitur de reperitis tempore mortis, quia videtur ſubrogare in locum aliarum, et fic in generali obligatione facta per conductorem veniunt etiam merces venales, ut per Alex. ad Bar. in d. l. cum tabernam, et Bar. in l. ubi adhuc, col. 2. C. de iure dot. j. quæ erant tempore mortis, vel tunc, quo agi poterat, ut per Alex. ibidē, et Bar. in l. ſi conſtat, q. 3. ff. ſol. mat. contra Bal. in l. certi iuris, C. locat.

14 Et paſſim contingit, quod mercatores conducti aliquid de oovo, vel emunt, cenſentur obligaffe etiā merces venales, et non attenduntur illæ merces, quæ erant tempore obligationis, ſed ſubrogatz loco aliarum. Vnde non erit bona exceptio, iſtæ merces ſunt nouæ, nec erant tempore obligationis, quia recipiunt functionem.

15 Vltimo pro hac parte ſcit cap. paſtoralis, de donat. & cap. quod autem, & quod ibi not. de iure patronatus.

16 Qui etiam textus multum conſert in hac locati, & conducti materia, quod ſi res locata dobetur, cenſetur donaffe, & remiſſiſſe ius conductionis.

17 Vſufructuarius igitur ad intelligentiā d. l. ſi quis domum, §. 1. ff. loc. locatorem ſimpliciter rem alienā, in qua habet uſumfruſtū, videtur locaſſe ius, quod habet, & ſic finito vſufructu dicitur finita locatio, & conductione ipſius.

18 Ex quib. poſtea corollarie inferitur intellectus ad h. qui tabernam, ff. de contrah. emp. l. appellatione tabernæ duo contineri poſſunt, videlicet locus, & merces in loco exiſtentes, & hoc ſecundum diuerſos teſpectus, quib. applicatur, aut enim in loco quis nullum ius habet, aut ius aliquod habebat, vt conductionis, & ſimile. Primo caſu veniunt merces in loco exiſtentes, h. cum tabernam, ff. de pignot. act. Secundo caſu ſubdiſtingue, aut ſumus in caſu translationis domini, vt in vñditiōe, vel alia alienationis ſpecie, & tunc ſit ſtricta interpretatio, vt ueniat ſolus locus, non merces in loco exiſtentes, d. l. qui tabernam, aut ſumus in caſu uñ translationis domini, ut in ſimplici pignoratione, & tunc pinguius intelligitur, ut comprehendat tam locum, quam merces in loco exiſtentes d. l. cum tabernam, ubi Bar. bonam rationem dat in hoc, quia debitori ubi dimiſiſſim, & credito ri fortius ſuccurritur.

19 Et ſic in pari gradu plenior ſit interpretatio in hypotheca, & obligatione bonorum, quam in venditione. Et applicando hunc intellectum in hac locati, & cōducti materia inferitur, quod cum in locutione ad longum tempus tranſſeratur vile dominium, ut ſu-

perius vidimus, ſi quis locat ad longum tempus ſimpliciter apothecam ſuam, videtur de loco intellexiſſe, non de rebus in loco inuectis, & illatis.

20 Vnum non omittam circa caſum, et facti contingentiam propoſitiā a l. C. in d. l. cum tabernam, proponit enim ibi uſum tantum, ſi merces exiſtentes obligationis tempore venduntur, et aliz in eorum locum per nouas emptiūnes ſubrogentur, quo caſu non videtur aliqua diminutio.

21 Quid in eo mercatore, qui tempore obligationis contraxit, habebat apothecam pleam, ſed paulatim vendidit, nec curauit amplius reemere, quia noluit proſequi attem, vel aliud impedimentum prouenit, ita vt tempore debito obligationi ad minimum quid redacta eſt.

22 Euenit in facto in illo mercatore, qui nactus eſt opulentiam hæreditate, et noluit amplius exercere mercaturam. Si dicas l. C. in d. l. cum tabernam, in ſi. verbis ſolum conſideraſſe videtur tempus mortis, vel quo agi poterat. Vtique conſiderauit hoc, ſed ſecundum facti ſpeciem ſibi propoſitam de ſubrogatione aliorum mercium, quali merces receperit functionem in genere ſuo.

23 Et quod dictum eſt de tabernis, quod eſt propriū vocabulum iuriſconſultorum, hodie uimur apothecis cum magazinis, et fundacis. Sed vidi in facto euenire in hac locati, et cōducti materia ad intellectum ſuperius poſitū circa duos leges qui tabernam, et cōducti tabernam. Locati qui apothecam, ubi erant merces, et locauit ad longum tempus, et in fine inſtituit appoſita hypotheſi. Si reſpicimus oudum contractū locationis, intelligitur in dubio de loco, ex quo ſumus in caſu translationis domini ſaltem utiliſ. Si reſpicimus naturam hypotheſi, venient etiam merces, et ſic in uſu actu, diuerſo tamen reſpectu, ſit ſtrieta, et ſit laſior interpretatio, et ſic erit cauus cōductor, et ſecus in caſu moleſtiæ, vt et merces pro obſeruatione contentiorū in inſtrumento ſint obligatz.

24 Et ſic una res diuerſo iure cenſetur, diuerſo tamē reſpectu ad materiam leum qui ades, ſi. de uſucap. de qua aliis ſuperius vidimus.

25 Amplius principalis ſuperius allegata concluſio, vt ſiſino, et extincto uſufructu, licet tempus conuente locationis duret, hætes locatoris non tenetur ad aliquod intereſſe, ita txx. in d. l. ſi quis domum, §. 1. vt Chretem eius etc.

26 Amplius ſecundo, ex eodem tex. vt conductor licet grauetur, quia non poteſt ad ſinem perducere in choſam conductionē, tenetur tameo ad peſſionem præteriti tēporis, quo fruictus eſt ita txx. in d. §. ver. ſed an ex loco, et caſtellans id æquiſſimum eſſe.

27 Et ſic corollarie habetur unū, quod licet regula ſit, quod grauatus in uno, releuatur in alio, l. eū qui, ff. de iureiur. l. ſm naturam, ff. de reg. iur. tameo quādo grauamen, vel præiudiciū prouenit a caſu, ſibi imputer patiens. more cōductoris, qui proſequi uō valet luctuoſam conductionē ex morte uſufructuarii locatoris. Et colligitur etiam ex hoc contextu, quod in materia locati, et cōducti reſciuntur apices, et ſubſilientes iuris, et ſolæ quætas attendenda eſt, quod in foro, et actu practico ad multa deſeruiet.

28 Amplius tertio loco ex eodem txx. ut non detur ſibi exceptio, uel reſtento melioramento, et expen-

expensarum in re conducta factarum. Ita probat idem tex. ibi, uerſ. idem querit ſi ſumpſus, et ſic quan- do enudatori poteſt adſcribi, quod non præiudit, quod ſecundum ſacrum contingentiam euenire poterat, iunc melioramenta non repetet.

26 Dices, ſi æquitas ex eo textu attendatur, cur ex æ-
quitate ſibi non ſuccurrat iur., quod fundum meliora-
uit, ne is, ad quem redit fundus, per mortem uſufru-
ctuarij locupletetur cū iactura aliena, nonne etiam,
ei uiuere poteraſ?

27 Ampliatur quarto loco, ut uſufincinarius nō ſo-
lum per ſe, et immediate, ſed et per alium, ut procu-
ratorem, et negociorum geſt. otem ſiſi locare poſſit, &
locando uſufuctuarij retineat uſumfructum. Ita probat
tex. in terminis in materia locati, et cō-
ducti in l. arboribus, §. uſufuctuarij, uerſ. non ſo-
la in ſ. de uſufuctu.

28 Et notabilis eſt in hoc verſic. iſte uerborum con-
textus, ponit namque l. C. ibi, quod negociorū ge-
ſtor locauerit uſumfructum, nec ponit de rati habi-
tione ne aliqua, nec uoluntate ſubſequenti. Non enim
uidebatur dicendum me uti poſſe abſque uoluntate
ſubſequenti, uel rati habitatione, ad l. ſi pupilli, §. ſed
ſi ego, ſ. de neg. geſt.

Et ſic colliguntur duo in hac locati, et conducti
materie ex eo contextu.

29 Primum eſt, quod locatio, et conductio ſimiles
ſunt emptioni, et uenditioni, et iſdem iuris regulis
regulatur, ut diximus ſuperius q. de ſimilitudine lo-
cationis ex l. a. ſ. loc. ſalut. hoc in præſenti caſu, quia
in uenditione requiritur rati habitio d. l. ſi pupilli, §.
ſed ſi ego, ſecus in locatione, et conductione.

31 Strandum, quod in contractu locationis, et con-
ductionis rati habitio non requiritur, et ita de hoc
tex. miramur ibi Raphael Fulg. et dicit cogitandum.

32 Poſſet fortiaſſe dici, quod ibi hoc nō intendit prin-
cipaliter l. C. ſed querit ibi, an per negotiorum ge-
ſtorum locatio fieri poſſit, et reſpōdet, quod ſic, nec
querit ulterius, ſed l. C. præſupponit, et ita creden-
dum eſt, terminos habiles. Si enim interrogatus fuiſ-
ſet, an ſint neceſſarie qualitates requiſitæ ad nego-
tiorum geſtorum, quæ ſunt, ut ſubſequatur rati ha-
bitio, ut que ſic reſpondiſſet, qua ponens factum, ui-
detur illud ponere cum ſuis qualitatibus, et circum-
ſtantia iure requiſitis, iuribus uulgaribus.

33 Vnde in hac locati et cōducti materie, ſi quis fuiſ-
ſet interrogatus, locatio poteſt ne fieri per procura-
torem? et reſpondet, quod ſic, eſt ſatiſfactum iutro-
gationi. Dices, debet habere legitimū mandatum?
certe ſic, ſed de hoc me non interrogaſſi.

35 Ecce hōc deducitur in ſimili ex allegata lege ſi
domum, §. i. ubi quaſitum fuit a Marcello l. C. an
uſufuctuarius poſſit locare uſumfructum in quin-
quennium. Reſpondit præſic ad interrogata, quod
ſic, et eſt ſufficiens reſponſio, et licet non expreſſe
ſit ea, quæ poſtea declarando expreſſit, non per hoc
eſt redarguendus l. C. et ita fortiaſſe ſaluari poſſet
ſubſequenti obſectio Fulg.

36 Colligitur autem in hac locati & conducti mate-
ria ex d. §. uſufuctuarius, ut iſis conclusio, qui locat,
dicitur uti et frui re locata. Vnde paſſim in practica
ſunt poſitiones, et capitula ad probandam poſſeſ-
ſionem alicuius, quod talis locauit talem fundum

dislocauit, colonos poſuit, et a' los actus poſſeſſio-
rios fecit, qui citra ius, & nomen veri domini, & po-
ſſeſſoris fieri non poſſunt.

37 Ampliatur quinto loco, ut poſſit uſufuctuarius
locare uſumfructum alij iauito etiam proprietario,
l. cui, ſ. de uſufuctu.

38 Ex quadam tamē æquitate, & ratione affectionis
debet potius locare proprietario, quā alteri, ut ſe-
nit Bar. ad d. l. coem. §. i. ſ. de publicanis. Boer. de
eiſ. 107. ſub nu. 4. & eſt communis opinio atrecta
per Borgo. de uſufuctu mulieris, ſub nu. 173.

39 Dices, ego nolo habere iſtam affectionem, & diſ-
cretionem, uolo eſſe liber homo, & vendere cui mi-
hi uidebitur, & placuerit, & nolo facere hoc ſeruius
proprietary, credo cogi poſſe ex doctrinis ſuperius
allegatis, quæ loqui uidentur in uerbis præſiſis.

40 Vidi etiam in ſacſo caſum in hac locati & cōduc-
ti materie, quod uſufuctuarius, & proprietarius
inſicem parum ſe diligebant, immo extrinſecus ali
quali odio ſe proſequubantur, & durum uidebatur
uſufuctuario hoc facere.

41 Et ſamola, & æqua eſt reſolutio in hac locati ma-
teria, quod attenditur connexitas, unde dominus te-
netur reſtituere podere pro pari conditione potius
primo, & antiquo colono, quā nouo. Et ſimiliter,
ſi Antiani, & Conſules alicuius Communis loca-
uerunt aliquid officiū ſuæ Cōmuni, non debet, nec
poſſunt ſucceſſores in officio, ut ſiſidicus etiam ha-
bens legitimū mandatum reuocare, & alij reloca-
re ſine urgente cauſa, & neceſſitate, ut no Caſtren. in
d. l. coem. §. 1. Et paſſim occurrit in ſacſo publicis
ſit locatio alicuius officiij alieni inimico meo, uel lo
cauit inimicus meus, ego ſucceſſor in tali officio ſta-
tim tenio annullare, & reuocare, turpe ſanē dictū, &
factū. dicit in uerbo ſucceſſor, ad l. emptorem, C. loc.

Q V A E S T I O I I I I.

1 Sed pulchra eſt hic indagatio quaſtionis de uſu-
fructu locato, quam ad intel. ſum. l. ſi quis do-
mum, §. i. ſ. loc. ubi Caſtrenſis in hoc tractatu locati,
& conducti colligit hanc conclusionem, quod reſo-
luto iure datoris, cēditur reſolutum ius acceptoris,
& hoc colligit per illum textum. Sed ſamola, & ce-
lebris textus eſt, l. v. ſ. de leg. i. ſ. de pign. eſt igitur ſacſa
locatio per uſufuctuarium, uel quid ſimile, quod
prius non erat, an ſimua locatione redeat ad locato-
rem, & dominum liber, prout locauit, uel cum one-
re ſuo nouer impoſito, & quod dictum eſt de lo-
catione per uſufuctuarium facta ad quinquennium,
puta in xta exemplum poſitum a l. C. in d. §. i. poteſt
etiam exemplificari in locatione ad ſōgum tempus,
& paſſim diſcurrendo.

2 Vidi in ſacſo caſum in hac locati materie. Uſufra-
ctuarius locauit durante eius uſu ſumfructu, quo
tempore conductor permiſit uicinos tranſire per ſun-
dum, ire ad puteum, & ſimilia prauitelia facere, an
redeat cum hoc onere, & unque nō, ſed redit libera
eo modo, quo tradita eſt. Per. lac. io actio ne in rem
pro re emphiteuticis, col. 1. uerſ. ruriſus notandum
eſt. lo. Caiet. cap. 1. §. habito, de probab. ſcudi alie
nati per Federic. l. Faber, in l. ſ. c. ſi res aliena pi-
gnori data ſit. Bartol. Bal. & alij, in l. j. C. de ſeru. &

Vincentii Carocii Tractatus

aqu. Bald. conf. 38. lib. 1. Imol. conf. 8. col. fin. Ma-
fuer. in tit. de locato, vers. item vilis dominus. Cast.
conf. 68. in fine, lib. 1. Alex. conf. 38. col. 2. libro 2. &
17. col. lib. repetit. conf. 9. lib. 3. conf. 11. col. 10. eo.
lib. conf. 10. col. 4. lib. 5. Benedic. in cap. Raynuius,
in verbo uxorem, nu. 60. de testam. Dec. conf. 608.
col. pen. lacob a Sancto Georgio in tract. seu. in ver-
bo, ita etiam, vers. vltimus est querendum, & in ver-
bo, qui quidem inuestit, col. 1. vers. item quæro,
dicens hanc questionem pulchram, & notabilem.
Curt. in eodem tract. par. 4. q. 14. Bertrand. conf. 3.
in fine, lib. 3. Afflic. decif. 380. Boer. decif. 181. Tira-
quel. de retract. lignagier. §. 1. glo. 14. ou. 112. & §. 14.
glo. 1. & vnic. num. 7. & de retract. conuen. §. 3. gl. 1.
nu. 1. Sebast. Medic. in tract. mors omnia soluit, con-
clus. 97. Adde bene in materia loquentes Socium.
conf. 160. nu. 8. lib. 3. Dec. in Lalius, §. ff. de reg. iur.
Gorraz. conf. 39. nu. 5. Ruin. conf. 17. nu. 8. lib. 1.
Crau. conf. 299. nu. 4. Iac. Menoc. in terminis loca-
tionis, & conductionis de retinenda possessione, re-
med. 4. nu. 31.

³ Cui addas, quod hæc est verior, & magis commu-
nis opinio. Eman. Suarez in suo thesaur. littera E,
nu. 119. ex l. 1. §. 1. nu. 18. C. de iure emphyt. Vero
nem de seruit. vrb. præd. c. 13. Paris. conf. 38. nu. 11.
lib. 2. Rodoa. de reb. eccl. §. 1. nu. 38.

⁴ Declaratur hæc regula, & dispositio l. lex uectiga-
li, ff. de pignorib. vt procedat, et habeat locum, si res
conducta, vel aliis emphyteotica redat, ad locatorem,
et dominum directum ex causa commissi, quia con-
ductor non soluit pensionem, in tempore, non ser-
uitutis, alias coeueniunt, secus si ex alia causa, & nõ
vt dominus directus quia tunc remanet seruitus, vel
pignoris obligatio, Ita Guid. Pap. attestans ita deter-
minatum, & iudicatum decif. 375. ex l. 1. traditio, §. 1.
ff. de acq. ret. dom. & l. alienatio, ff. de contrah. empt.
& l. 1. debitor, ff. de distract. pig.

⁵ Et in hac locati & conducti materia subdit unũ
aliud Guid. Pap. in allegata decif. quod si super re co-
ducta ad longum tempus, vel emphyteotica consti-
tuta sit annua pensio, quod non transit in tertii pos-
sessori, nisi in casib. pijs, & favorabilib. vt pro ali-
mentis, pro victu pauperum, pro annuierarijs, & si-
milibus, vt latius per eundem Guid. Pap. decif. 376.
Adde pulchre in materia loquentem Tiraq. de pri-
uileg. piz. causæ, priuileg. 63. attestans competere actio-
nem hypothecariam contra tertium possessorẽ. Ro-
man. conf. 389. & sing. 435. querit ut an testator. Eus-
rar. in loco ab alimentis loao. Dura. de re testandis,
caus. 17. tit. de hæc. instituen. faciunt dicta per Co-
tuar. in rob. de testam. sub nu. 19.

⁶ Vidi in sacro casum in hac locati, & conducti ma-
teria: quis locauit bona sua, & voluit, quod fructus
talis fundi traderentur fratribus sacri Fraticelli, quo
libet anno pro annuierarijs, & ita pluribus annis sa-
ctum fuit per colloos, & conductores, & apparent
multa recepta, & anouales quietationes, si postea
fundus pertineret ad manus tertij, vel ematur per co-
ductorem, vel colonum, quod adhuc tenebatur, per
decisiones superius adductas. Similiter assignauit pa-
ter naturalis filio suo pro alimentis fructus talis præ-
dij, qui per cepit per annos multos, postea alienatur
non mutatis colonis, adhuc teneatur.

⁷ Ex quibus collaterarie inferitur intellectus, & limi-
tatio ad l. 1. §. 1. de contrah. emp. quia cauetur, actio-
nem personale nõ dari contra tertij possessorẽ;
limitatur enim in annua pensione perfoluenda pro
alimentis, annuierarijs, defuñctorum, & similibus
causis pijs.

Et sic ratioe pietatis res transit cũ onere suo ad
quemcuq; successorem etiam tertium possessorẽ.

Q V AESTIO V.

V usufructu.

Sed quæro unum ad materiam l. æde C. loc. et in
hac materia l. lex uectigali, et declaratione super-
ius posita. Domus locata non reddit ad dominum,
quia incidit in commissum ob canonem, et pensionẽ
non solutam, sed quis uolebat dominum uti ad vsum
propriũ, vel egebat alia refectione necessaria, an re-
deat cum onere suo impositio per conductorem? pu-
tatẽ quod non, quia videtur distinctio Bar. recepta,
aut restitui ex causa uicinarum, et transi cum onere
suo, aut ex causa necessaria, puta ex legis dispositio-
ne, et tunc non redit cum onere suo, sed in casu nõ
dicitur causa necessaria, quia ex legis dispositione
hoc facit locator. in Bar. in l. in diem, ff. de aqua plu-
uia atenda, ubi aut factum emptoris, vel conducto-
ris ad hoc directo tendit, et non rescinditur aut non
rendit directo, et tunc resoluitur, ut ibi per eũ, dicẽs
ex hoc apparere decisionem omnium questionum
in materia eõrgenium. Bar. et Ang. in l. 3. ff. quib.
mod. pig. vel hypotheca soluitur, ubi, si anocatur res
ex causa antecedenti necessaria, resoluitur quoque pi-
gnus, & onus, secus si voluntaria, sed pro refectione
dicẽt ex causa necessaria ex legis dispositione, quali-
tate personæ, quia eget pro suo vfu, & qualitate rei,
quia indiget refectione, merito etc. idẽ tenet quod
pignus resoluitur, Curt. in conf. 2. col. penult. Fa-
bia. de emptor. vendit. quest. 3. 7. quest. principalis.
Dec. in l. si socius, col. 2. ff. si cert. pet. conf. 78. col.
2. vel et specialiter, conf. 238. colum. fina. in 5. dub.
et conf. sequen. col. 10. Anno. Rub. conf. 90. col. fin.
Cagnol. in l. 3. q. 5. C. de pact. in emptor. et vedit.
Soci. iun. conf. 20. col. 8. uol. 1.

² Similiter ad propositum materie locati et condu-
cti, de qua agimus, si conductio rescindatur ex reme-
dio l. 1. C. de rescind. vedit. de qua superius diximus,
resoluitur hypotheca appositæ, Bal. in d. l. 2. quest. 13.
nnm. 17. Salicr. et Castren. nu. 11. Cremen. nu. 189.
Cagnol. num. 130. Alex. ad Barto. in l. si res, ff. quib.
modis pignus, vel hypotheca soluitur. Aleci. in l. de
bioreum, num. 2. C. de pactis. Negusant. de digno. p. 5.
membr. 1. nn. 43. Tiraquel. de retract. conuen. §. 3.
gl. 1. num. 12. in l. si vnqñq. in verbo, reuertatur, nu.
171. et hyc est verior, et magis cõmuni opin. Soci.
³ iun. conf. 119. num. 16. l. 2. Arius Pinellus, de rescin-
denda vendit. l. 2. cap. 3. nu. 11. in fi.

³ Sed vidi vnum in sacro in hac locati et conducti
materia, ad vltiorem intelligentiam l. si quis domũ
§. 1. ff. locata, quod pender tota hæc præsens materia.
V usufructuarius locauit vsumfructum in quinquen-
nium. Si pro nio, qui per aliquod temporis spaium
renunciavit contractui, sed ante quam renunciaret,
sub-

sublocavit alij, an dominus teneatur stare locationi factæ per primum conductorem fronte postea autem tempus renunciantem.

4 Primo videbatur quod non stare teneatur ex d.l. quis domus, §. r. & d.l. ex vechgali, vbi resolutum iure datotis, censetur resolutum ius acceptoris. Secundo, videtur bonus textus in c. 1. §. versus, in verbo, refluatur, & ibi Baldus, Aluarcus, Laudenfis, & alij, cit. quibusmodi feudum amittatur, vbi voluit hanc facultatem renuncianti inesse a principio ex natura rei.

5 Pro contraria parte facit, quod solutio contractus non debet stare in potestate debitoris, vbi per illius renunciationem præiudicaretur tertio, l. si res, ff. quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur, l. si de pact. l. si hic mea, ff. sol. mac. l. si partem, §. 1. ff. quemadmodum seruitus amittatur.

6 Pro resolutione considerandi sunt duo casus principales. Primus est, quod dominus non cogitur stare remlibus transiuntibus, nec ex iuris communis, nec municipalis dispositione, tunc acceptando id, quod de facie recutare poterat, non præiudicat tertio, & sic cogitur stare locationi, & alijs oneribus impositis, Bal. in terminis locati, & conducti, epus 371. Mathiolus lib. a. vbi loquitur de emphyteota, qui locauit re emphyteoticam postea renunciat, quod dominus directe, cui postea renunciatio facta est, teneatur stare locationi per prius factæ ab emphyteota. Ratio est in promtu, quia nunc cogitur emphyteota dominum directe secundum regulam taleni renunciationem acceptare.

7 Sequodius casus est, quando ex natura contractus, vel rei dominus directus cogitur acceptare renunciationem, prout in feudo casu apparet ex d. §. rursus superius allegato, et tunc non tenetur stare, et est resolutum omne ius, vbi Bald. rationem reddit, quia cum recusat non possit, excusatur, ne teneatur recipere rem onerosam, et grauati duplii onere, et recipiendi ante tempus, et rem onerosam, vbi Bal. allegat d. l. si quis domum, §. 1. ff. locati.

8 Vnde ad propositum materię locati, et conducti, si feudatarius locauerit fundum feudalem, postea renūciauerit, non tenetur dominus stare locationi factę per prius a feudatario, late Titaeque Lun. tract. lignagier §. 34. glo. 1. nura. 10. et hec est communis opinio Iur. Clar. in §. emphyteosis, quæst. 2. l. vbi loquitur de seruitute quæ cum emphyteosi finiunt. Alexand. consil. 18. num. 5. lib. 5. Picus in repet. §. Titia, num. 99. Paris. consil. 88. num. 4. lib. 2. Berro, quæstio. 95. num. 1. Curt. de feud. quæstio. 15. par. 4. vbi loquitur de usufructu, qui cum feudo extinguatur. Iul. Clar. in §. feudum, quæst. 17.

9 Ex quibus collatarie inferitur intellectus, et limitatio ad cap. 1. §. rursus quibusmodi feudum amittitur, ut procedat in fundo, & alijs actibus, quib. inuito domino renunciari poterat, sicut emphyteosis, & similibus, quibus iurino domino renunciari non poterat.

10 Secundo inferitur intellectus ad l. si res, ff. quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur, vbi procedat factum, in quo quis renunciatione contradicere poterat, sicut in alijs, vbi superius dictum fuit late Titaeque retract. Lignagier §. 1. glo. 1. 4. num. 112. Masuer. in tit. de locatio. vers. item si emphyteota.

1 Sed prosequendo vltierius materiam vsufructus, ad intellectum d. l. si quis domum, dicite enim ibi tex. quod hæres vsufructuarij non tenetur vt præster frui. quid de proprietarij teneatur ad prosecutionem locationis inchoate? tex. expresse id no dicit, sed colligi videtur ex eo, quod proprietarius non teneatur, cum semper inuendat, quod ibi impu- ter conductor, quare hoc non cogitatur. Similiter æquipar casum summius exultæ, & conductio- ni habitationis, & sic de singulis. Ang. cōf. 145. col. 1. vers. quing. est videndum. Borna de usufructu, l. 76. ex l. si domus, vbi Bar. C. de usufr. Holofred. in larbores, in ff. de usufr. Borna de cōf. 14. num. 7. in fi.

2 Putarem tamen considerandum secundum f. cti contingentiam, & cōm cursum casuum: si n. usufructuarij locauerit ad annum, & infra eum seminauerit, conductor, qui ad manus proprias agrū colebat, & similiter infra annum decedisset vsufructuarius, debetne priuari conductori? vique non, prout dicā latius de colono, qui inchoauit annū an teneatur stare singulari successori. decil. C. vult, vt de ar cōsiderate hoc euenire posse, & sic moriurum esse. Respondetur quod verum est, quod inspicendum est, quod ille potest, maxime si uisum nature, p- ut est mori, tamen inferri non debet ex hac quod sub tali cogitatione possibilibus moris, conductor nunquam colat, nec aliquid faciat in agro patiendo labi menses sine alio operando, & si recte inue- mur, non fuit hæc intentio, nec mens l. C. sed per- mittere videtur, vt pro necessitatibus quis operetur.

3 Vnde cū in hac locali materię aquiras ex eo tex- tu sit attendenda, bonus iud. X arbitrabitur, an loca- to si de domo, & reb. habundantibus in quib. non requi- ritur aliquis successus labor, opera, & industria in fructib. percipiendis, & colligendis, sed per breue tem- pus de alia habitatione promoueri potest. An vero lo- catio sit facta de fundo, & alijs, in quibus requiritur cultura, & si coluit per mensem, si aliter facere non potuit habendo respectum ad finem colligendorum fructuum, quia temporaria habetur, et tunc æquum, vel rationabile, quod conductor fundi non priuauerit pergulas suo debito tempore, quo elapso effectus opus inutile. Similiter si non araret suo debito tem- pore, & sic discurrendo. Si igitur hæc similita facit ex necessitate cultus, & prope collectionem ip- sorum fructuum fortasse moriatur vsufructuarius, debetne priuari tot laboribus necessario impensis, & tactis conductor, & ille proprietarius locupletari cum laboribus, opera, & industria aliena, nec suc- cedat, prout volebat in facti contingentia ille pro- prietarius: erat enim facta locatio fundi, & certe, ut dici solet possessio, seu prædoli, in quo erat columbarum conductor tempore hyemali in rigore frigorū gubernauit columbas, demum venit tempus prope ætatem, quo incipiebant nasci piones, mori- tur vsufructuarius, proprietarius licentiauit con- ductorem in detitum, tum finitus est vsufructus, & consequenter locatio, & conductio, & sic de alijs fructibus considerari potest; cum enim mors si in-

Vincentii Carocii Tractatus

eerta, & indifferens respectu temporis, & personarum, sic pro modo temporis, rei, laborum, & operum, erit facienda consideratio, ne ex equitate, quae attendenda est, incidamus in aliquam iniuriam.

- 4 Licet igitur (vt I. C. ait) mortuo usufructuario heredes eius non teneatur, ut fructus in futurum conductor sit, proprietarium tamen in hoc excludi non putarem, habito respectu ad qualitatem loci, temporis, et necessitatem, et inspecto in omnibus eo, quod aequissimum est, prout I. C. ait in d. l. si quis domum, §. 1. et damnat ibi legislator eum, qui per quinquennium conduxit, et operas impendit permanens, et fructus, quia in hoc tam longo tempore in aliquo culpa est, sed si in annum prouidit, necessaria fecit, vtque omnino succurrendum esse videtur, nec talis videtur legislatoris intentio.

- 5 Similiter in facu contingenti, conduxit quia domum ad usufructum, et in eo fecit aliquam impensam valde necessariam, quam vetissimiliter quilibet habitare volens fecisset, si postea moriatur usufructuarius, debetne tam necessariis opere defraudari? Aequitas igitur attendenda est. Borgia in repet. dec. in verbo, usufructuarius locator, par. 1.

Colligitur autem ex d. l. si quis domum, §. 1. vnterfalis regulari in materia locati et conducti, de qua Bart. ibi mirum in modum dicitur, quod si damnum contingat, et conductor uti non possit re conducta sine culpa locatoris, sit ei remissio mercedis pro rata: si vero culpa locatoris interueniat, ad totale interesse teneatur.

Q V A E S T I O VII.

V usufructuarij.

- Q Vero tamen vltimus ad materiam l. si quis domum, §. 1. ff. loc. licet haeres usufructuarij non teneatur praestare conductorem vti frui, tenebitur ne saltem de euictione? et textus hoc non aperit, veritas tamen est, quod non. Cuman. conf. 170. col. 2. Boer. conf. 13. nu. 1. et seq. Cephal. conf. 181. et 182. uol. 2.

- 2 Quod verum est, si conductor sciebat qualitatem locatoris. Riminal. sen. conf. 654. nume. seprimo, volum. quarto, Borgia. Dec. 45. in addit. nume. 7. fol. 748.

Putarem tamen in dubio praesumi scientiam, ex l. qui cum alio, ff. de reg. iur. unde alleganti ignorantiam, incumbit onus probandi.

Q V A E S T I O VIII.

V usufructu.

- Q Vero interius ad materiam l. si quis domum, §. 1. ff. loc. et materiae locationis usufructus, an locatio usufructus in modica pensione valeat, et videbatur dicendum quod non, ex l. si quis conduxit, ff. loc. ubi locatio facta vno nummo non valet, ut dixi sup. de locat. ex modico.

- 1 Contrarium est verius ex l. si usufructus, ff. de iure dotium, qui tex. loquitur cum magno officio, et

ex eo colligitur in hac locati materia, an detur, et si sit locatio imaginaria, et utique dant, estque locatio imaginaria, quando sit minima, vel modica pensio, et insuper ad colorandum articulus aeris, potest ibi ad colorandum restitutionem dantis, quidam remedij loco introduxerunt, ut locatio vno nummo fieret.

- 3 Et sic uidetur cuius utilitas sit contractus locationis, et educationis. ibi enim I. C. subtilizat ingenium: uidet enim esse locum restitutionis dantis per diuortium sublecutum, non est locus cessionis, non donationis, non multis alijs excogitatis remedijs, tandem confugit non posse alia via succurri, nisi ex locatione imaginaria vno nummo facta, ut ibi habetur.

- 4 Dicere, ad quid prodest ista imaginaria locatio vno nummo facta? nonne erat necessaria restitutio scilicet ex suadentibus? sublecuti autem igitur non processit realiter, consignando usufructum eo modo, quo datus erat sine tot imaginationibus? certe hoc in usufructu foris mali, de quo I. C. dicit, fieri non poterat, ex quo est sui natura inseparabilis, ob id inuentum est remedium d. l.

- 5 Et sic ex fine illius colligitur unum aliud, quod ibi venerat casus dote restituenda prout dictum fuit, tamen grauatur mulier annali recognitione vnius nummi, & hoc per se sua, & sic ibi tria sunt: locatio de re propria conductore, de re modica, & imaginario modo, & sic conductio de re propria valet quando sit ex necessitate legis, ut dicam sub loco de conductu re propria.

- 6 Et est argumentum ille tex. ad illas parnas recognitiones, quas faciunt epheporae dominis directis: multi enim soluunt quadrantem anse, vel quid minimum, quod temporibus nostris uerum est, est aliqua Communitas, vel pio loco pauperibus sit tradendum sit enim aliquo solo, scilicet soluuntur & caueantur leguntur.

Dici querendo posset, usufructus morte finitur, §. finitur, Instit. de usufructu mortuo marito in casu illius legis quid agendum? durabit ne talis locatio vno nummo facta? credendum quod non, & omnia co-solidari in personam mulieris, & attenditur, ut actus valeat tempore configurationis, non quod habent semper tractum successuum.

- 7 Et facit iste tex. ad duo. Primum est, quod actus si sit, & imaginarij necdum tolerantur, sed a iure inducuntur, quando tractantur de aliquo actu a iure induto, & ex necessitate faciendo, & sic inferitur limitatio ad l. 1. C. plus valere quod agitur.

- 8 Secundum est, modus loquendi, quo videtur ibi l. C. interrogatus enim respondit non precise, sed in hac verba. Quidam dicunt, vel putauerunt quod hoc, & hoc modo fieri possit: nam referendo haec verba l. C. consensit.

- 9 Vnde passim iste modus loquendi in facto occurrit. Io. vorrei appigionare il mio riscuotere in Roma certi danari della prigione della tal bestia, che lui ha, come potrei fare? sic respondetur. al tal tempo i tali scetere costi, pensare io si potesse far costi. est precisa responsio. Similmente la pigliare io vando questo, & quello rimedio. non data contradictione consentire videtur.

- 10 Notandum est etiam, quod verba illius legis pare videntur aliqualem difficultatem in equiparando locationem vno nummo, & venditionem vno nummo, si enim vendi vno nummo, vna solutio est, & actus est

est iam perfectus, & consumatus: sed in locatione requiritur annalis cognicio.

- 11 Vnde quilibet facilius adhaerebit uenditioni, quā locationi. Preterea, si sit venditio, ius omne transferitur: autem locatio, minime. Quando igitur optanda sunt uerba illa, ut ius quidem ipsum remaneat penes maritum, nisi dicamus quod quando tractatur de concessione alicuius iuris formalis, & inseparabilis, transferitur facultas percipiendi in accipientem puro iure emanante in alienum, prout fuit, quando Pontifex concessit Regi Francorum ius decimandi, ut per Bal. in hac l. si usufructus.

Et uletius dubitari posset ad intellectum huius l. si usufructus, quod illa qualitas uno numero referatur ad proximam, & sic ad venditionem tantum, ex quo sunt orationes inuicem separatae.

Q V A E S T I O IX.

Vsfuctus.

Q VERO ulterius ad miseriam d.l. si quis dominus §. i. locat. & huius quaestiones de locatione usufructus, an ex parte conductoris per mortem ipsius locatio usufructus extinguatur. Dubium est casus principales.

- 1 Primus est, quando usufructus locatur ab ipso met proprietario, & tunc eius conductoris morte extinguitur, l. si domina, C. de usufructu, qui tunc in locationis materia est mirabilis, & singularis, secundum Bar. Bald. & Cast. & in hac uult locat. & conducti materia deserviat multa in practica utilia.
- 2 Primum est, quod quandoque conductor exponitur idem locator, & e contra, ad idem l. 4. §. l. de pos. sui supra in q. 4. par. 1. & deservit ad interpretationem statutorum, & libellorum.
- 3 Secundum est limitatio ad limitum ueniaris, Cileca, ubi conductio transit ad heredes conductoris, & ponam in tit. in uerbo, successor, fallit in locatione usufructus facta ab ipso proprietario, quo casu non transit ad heredes conductoris, et sic inferunt unum satis notabile ex eo contextum namque in specie de actu paria sunt, locare ad simpliciter, et locare usufructu: ex quo enim de natura locationis est, ut ex ea non transferatur dominium, neque possessio. non solet, ff. loc. & sic semper nuda commoditas fructus transferri uidetur.

Vnde non uidetur facienda differentia, & mirabilis est in hoc ille tex. & sic ex eo textu colligitur in hac locati materia:

- 4 Tertium est intellectus ad l. non solet, ff. locat. ut amplexetur ad locatorem usufructus, qui casu non transferunt ius ipsum, sed simplex commoditas percipiendi fructus ex re ipsa.
- 5 Quartum colligit ibi Pau. Cast. utile in hac locati materia, quod dantur duo termini, locare proprietatem, et locare usufructum.

Cui addit ex praedictis, quod dicitur locatio proprietatis, & tamen nunquam in contractu locationis proprietatis transferitur ex d.l. non solet.

- 6 Quintum colligit ibi Bal. quod penes conductores est usufructus quasi formalis, pro quo iuris dabitur confessio, nisi conduxisset ad non modicum

tempus, & sic conductori competit dum est nedium ad tempus longum, sed etiam modicum.

- 7 Sextum colligit utile ibi Bar. in hac locati, & conducti materia, quod titulus locationis est debitor titulo venditionis: & sic licet pari passu ambulet, l. 2. ff. loc. tamen valebit argumentum a fortiori, hoc procedit in uenditione, multo magis in locatione, scilicet, quoad actum expirationis non transit ad heredem in uenditione, multo minus in locatione, & sic erit in uenditione, multo minus in locatione, & sic erit in uenditione ad d.l. si ff. loc. per argumentum a fortiori negatiue.

- 8 Secundus casus principalis est, cum usufructuarius finit locat usufructum, seu maior commoditatem sui usufructus remanendo penes eundem locatorem ius ipsum, & tunc non extinguatur morte conductoris, sed transit ad ipsos heredes, & successores, l. necessario, §. si ff. de peric. & commod. rei venditae, quem ibi Bal. Alber. & Fulg. per uisum valde singularem in hac locati, & conducti materia.

- 9 Et aduertendum est in practica in hac locatione usufructus, quod l. tria consideranda sunt in hac materia. Primum est usufructus casualis. Secundum est usufructus formalis proprie, & stricte sumptus. Tertium est usufructus quasi formalis, qui est commodas illa actualis, et realiter fructus colligendi, & percipiendi. Primum et secundum semper remanet penes locatorem, quia sunt intra inseparabilia. Tertium transferitur in conductorem, & ita colliges ex omnibus superius allegatis auctoritatibus, quibus addo Bar. in usufructo, col. i. nu. a. ff. sol. mat. Rodoa. de reb. ecel. rubr. de fructu eccle. alienan. sub num. 9. fol. 46. ubi loquitur in clerico, qui similiter est vi usufructuarius, et locat commoditatem, et facultatem fructus percipiendi.

- 10 Vnde praedicta ad practica reducendo inferunt, quod instrumentum locationis usufructus potest extendi duobus modis. Primo simpliciter Sempronius locat Caio usufructum, redditus, et proventus talis loci, secundum modo fieri potest cum adiectione haeredum. Locat usufructum, redditus, et proventus talis fundi Caio con haeredes pro se, & suis haeredibus, & successoribus quomodoque fiat, semper inteligitur facti locatio de simplici faciente, & commoditate fructus colligendi, & sic de usufructu quasi formalis, & de primo. Ratio est, quia uerba intelligenda sunt ut valeant, & possibilia, non impossibilia. Iqui tabernas, si de contrahen. emp. & superius uidi mus. Vnde ius ipsum personale transferri non potest, merito fit interpretatio de nuda commoditate tantum: de secundo ratio esse uidetur, adiectione haeredum, quae inducit actum transmissibilem, & sic ad simplicem commoditatem transferuntur, quae transmissibiles est, ut iam uidimus, & ita uenit Bal. modum percipiendi talia instrumenta locatum, & cōduccionem usufructus in d.l. necessario, §. fin. Et casum l. si domina, C. de usufructu singulararem, & notabilem dixerunt Cren. notab. 171. locati, & Petr. Rauen. sing. 374. loco usufructum.

- 11 Si autem (prout dictum est) sit mentio in conductione haeredum, tunc in persona haeredum est nouus usufructus, & noua cōductio, ut per Arc. in §. finitur, in ff. de usufructu. Borna. de usufructu, nu. 173.

Addo, quod intelligitur de primo haerde tantum.

Vincentii Carocii Tractatus

non ceteris successoribus. Angel. consilio secundo, in princ.

- 12 Practicando etiam solet instrumentum fieri non in verbis usufructus, sed in fructibus simpliciter, quia conduxit, vel locat fructus talis fundi, quia tunc ad hæredes conductio transit. Aret. in d. §. finitur. Commendat Bner. conf. 1, in princ. Port. Instit. de usu, & habit. sub nu. 5.

- 13 Si igitur moritur conductor, & demum moriatur primus hæres, potest ex pte aliter hæres, cum ad eum non transeat. Alex. in Lex factio, §. si quis ita, col. 2, ff. ad Treb. in l. Gallus. §. etia si parente, ubi Bal. & c. ff. de liber. & posthu. Bal. in l. fin. col. 2. in §. opposit. C. de hæred. inst. late Tirrag de retract. conuoco. §. 1, glo. 6. nu. 12. ubi commendat Ang. consil. supra allegat. per l. cum antiquas, C. de usufr. ubi loquitur in terminis locati, & conducti, & inferius dicemus. Idem Tirrag. in trac. de mori scilicet. par. 2. declar. 5, & in l. boues, §. hoc sermone, in princ. nu. 75. Felin. in c. 2. col. 2. de treug. & pac. Ioan. Lup. in rub. de do. nat. inter vir. & uxor. §. 69. col. 6. Ant. Gabr. de leg. & consil. conel. 2. nu. 3.

- 14 Et sic inferitur limitatio ad regulam. Qui per successionem, ff. de reg. iur. l. hæredis, & l. sciendum, ff. de verb. sign. ubi hæredis appellatio non ad primum refertur, sed in infinitum, vt non procedat in materia sui natura non transmissibili prout conductio usufructus.

Q V A E S T I O X.

V usufruct.

- 1 Sed pulchra, & non inuulsi est indagatio ad l. 1. C. de usufruct. & totum tit. ff. usufructus quemadmodum. cauetur conductio usufructus cauere tenentur de vitando, & fruendo arbitrio boni viri, & de restituendo rem finito usufructu in forma, & questio nem in genere in materia sua ponit Anto. Gabr. com. m. opin. libr. 5. tit. de usufructu, conel. 1. Villalob. in rell. conel. com. opin. littera V. nu. 59. Viui. libr. 1. opin. 44. nec in specie de hoc aliquid dicunt & ueritas est, quod non quia non est usufructus formalis. Ita Bald. per hanc rationem, in l. necessario, §. fin. in 2. lect. in ff. de petic. & comm. rei uend.

- Et ultra eum facit ratio, quia percipiens fructus sciente, & patiente proprietario, non tenetur caere, & facit fructus suos. Bart. in l. uxori, ff. de usufruct. le. gai. & ibi Lancellos. Dec. & Pau. Cast. & in l. peto, §. fin. ff. de leg. 2. & in l. usufructu, ubi Barto. & Bald. & Alex. in addit. C. de usufructu. Socin. conf. 131. col. 5. uol. 1. Imo. in c. fi. col. 4. de pignor. Felin. in c. si autem, col. 5. de referip. Dec. conf. 607. col. 2. Gual. de uer. re. stat. p. r. cap. caut. 1. Paris. conf. 96. col. 1. vol. 2. Picin. in l. item cum nuberet, §. Titia, q. 52. ff. de leg. 2. Ruin. consil. 88. colum. 3. uolum. 3. conel. 43. col. 1. & 91. colum. 2. uolum. 2.

- 2 Cuiusdam tamē est, quia illud uidet in actu practico moderati, quod si iste conductor usufructus morte illius avari, & ingrati coloni in ultimo anno sui laboris male uersetur in re conducta, quod per officium iudicis succurritur, sicut contra alios conductores.

Q V A E S T I O XI.

V usufructuarij.

- 1 Q Væro ulterius proficiendo materiam locationis, & conductiois usufructus ad ulterius rem intelligentiam, si quis domum, §. 1. ff. locat. Po ne quod locatio sit facta in quinquennium, prout textusmet dicit. & exemplificat, sed in toto illo quinquennium non percipiebatur nisi unicus tantum fructus, vel pro uno anno tantum, an proprietarius tenebatur stare? Vtique sic, virtute cuiusdam tacite re locationis ita Bal. ad l. 1. C. de iore fisci, lib. 10. valde commendat Alex. ad l. si filiofamil. §. si vir in quinquennium, num. 2. off. solu. marim. dicens alibi non repetiri.

Q V A E S T I O XII.

V usufructuarij.

- 1 Q Væro ulterius de alia notabili questione ad materiam, & intellectum l. si quis domum, §. 1. ff. loc. Est facta locatio (in quinquennium puta) prout textusmet dicit, & exemplificat, sed fructus non sunt vniformes, puta in primo, & secundo anno colligitur frumentum, vel quid simile, in alijs uero sequentibus annis non colligitur frumentum, sed deferunt pro pasculo, puta, vel simili fructu difforni a primis annis, erit ne locus dispositioni l. si quis domum, §. 1. ff. loc. Vtique non. Vnde non procedit in locatione vnus iatum annus, vel quinquennium, quod pro uno anno deferunt, vel quando collectio fructuum est diffornis. Vnde sola recolectio non sufficit, sed uniformitas requiritur, & tempus. Ita in terminis usufructuarij ad intellectum l. si quis domum, §. 1. ff. locat. repet. & declarat Hieronymus Gabr. conf. 68. vol. 1.

Q V A E S T I O XIII.

- 1 Sed ad ulteriorem intelligentiam d. l. si quis domum, §. 1. quæro, Po ne, quod usufructuarius locauit in quinquennium iuxta exemplum illius legis, & pendente termino conductiois moritur usufructuarius locator, sed proprietarius, ad quē redit usufructus per mortē usufructuarij, vult proficui locatio nē inchoatum, tenebitur conductio stare? Vtique sic. Hier. Gabr. conf. 68. in fi. ubi allegat Rot. decis. 232. col. fin. in nou. Soc. conf. 31. num. 9. vol. 1.

- 2 Videmus igitur in hac locati, & conducti materia, quod eueniat casus, in quos quis habebit vnde tamē rum terrarum siluatum, quod in vno anno, vel ad summum biennio seminatut granum, postea obijunari non poterit ex debilitate terrarum, quæ nō possunt annuatim recipere frumentum tamē deferunt in alijs annis pro pasculis, & herbariis, pro glandibus, & similibus, vique nō erit locus dispositioni d. l. si qui domum, §. 1. ff. locat. quia nō est recolectio uniformis & licet sit collectio vniformis glandium, cū ex arboribus annuatim percipiatur, est o quod hoc quandoque deficiat, tamen attenditur quod principaliter agitur, non quod in consequentia, pariter terræ condantur,

At, vt vulgo dici solet, recte gl'iantur, hoc pariter nō audiuit, dicam suo loco.

- * Et dispositio l. si quis domum, procedit in habentibus titulo oneroso prout conductor, secus si lucrativo, vnde si domus legata comburatur, periculum est legatarij non hæredis. Mantua ita limitans, sing. 284. dicens se in facto habuisse.

Q V A E S T I O XIII

- 1 **Q**ueritur vterius. Est legatus vñ usufructus vestimentorum, potestne in locati? Duo sunt circa propositum vestimentorum genera. Primum est vestes senebres, s. scenice, & similes, & hæ locati possunt. Aliæ sunt vestes quotidianæ, & similes, & hæ locati non possunt, & si quis, §. si usufructu, & si de usufructu, & videbis quod in multis locis aliqui proficiunt vestes senebres, & locant hereditibus. mortui de mense in mensem, quidam proficiunt vestes antianorum, & officialium loci. Vnde statim quod quæ extractus est de huius, conduci ad tot pro mēse, similiter vides libros, & tapetarias, & alia suppellectilia domorum locari, vulgo dare a nolo, & vidi ad patriam accessisse ad Gubernium homines, qui acceperunt ad nolum libros, & tapetarias, vnde nō mirum si proferunt quandoque, senebras in istas, quia volum accipere, & suppellectilia, vt soluit nolum conductu, & (Bone Deus) officia nō dāt meritis, nec literis, non experientie sed fauorib, & bonis responsionibus & si reclamatione aliqua iniuriam, non audis, quia suene porrigentibus, non reclamantibus, vi homini, qui in aliquo grauatur, quia bonum est, ut sibi consulat eo modo, quo potest, dices, in vestes nō dāt usufructus, ergo nec locatio, vñ quo superius dictum est, assumptum patens, & constituitur. Isti de usufructu, vbi repugnat civilis & naturalis ratio, vi in vestimentis usufructus constituitur.
- 2 **R**esponso duplex datur. Vna est Accut. in d. Si constituitur, in verbo, vestimenta, quod vestimenta sunt in duplici differentia, quodam sunt perpetua, & in his cadit usufructus, quodam sunt temporalia, & in his non cadit usufructus.
- 3 **S**ecunda est glo. in d. §. vestimentorum, quam sequitur Azo. in d. §. constituitur, quod usufructus vestimentorum legari potest, si æstimant, & præcipitur casu de reddendo estimationem finio usufructu, & sic non simpliciter constituitur, sed secundum quid.
- 4 **T**ertius fuit intellectus Isac. ad Partium in d. §. cōstitutur, addit, si quod constituitur in eo textu differentia inter usufructum vestimentorum, & quantitatis, quia primo casu non transit dominium, nisi sit relicta, ut quantitas, secundo casu sic.
- 5 **L**ocatio igitur vestimentorum fieri poterit, si senebres sunt, scenice, & similes, & notatur in d. §. vestimenta, quod vir bonus non locaret vestimenta sibi relicta, nec faceret vir gravis, vel nobilis, quia hæ locati argui nescio, quid sordidum. Vnde, si philosophice queratur, an locatio sit officium nobile. Vtique in libris, vestibus, & similibus indignum, et ignobile est, et est potius abusus, quam usus secundum l. C. ibidem.

Quæ etiam in hac locati materia circa tractatū usufructus. Est legatus usufructus domus, potest ne locare, et quomodo.

- 1 **P**rima fit conclusio. Vñ usufructuarius nō potest facere meritoria, nec diuerforia, nec fullonica, & equifissum, alias incipit, si cuius, §. si de usufructu, qui textus est valde utilis in hac locati et conducti materia, de quo et superius vidimus ob id repetam aliqua utilia pertinentia ad locati et conducti materiam.
- 2 **M**eritorium est, quod questus causa certa mercede locatur. Vnde loca meritoria, s. loca meritoria, pueri meritorij, vehicula, muli meritorij. Ita Suetonius in Caligula, c. 39. et ibi Beroaldus, et alij. Alcia. in Lurbana, in verbo, meritoria, ff. de verb. sign. Vgo Donnellus de pignoris fol. 145.
- 3 **D**iuersorum meritorium est hospitium mercenarium, quod ex itinere aliquantisper commorandi causa diuertimus, vulgo hostaria, vel taberna. Ita Hottoman. in verbo, diuersorium.
- 4 **V**nde ad practicam reducendo non potest usufructuarius in domo exerceere cauponam, vel tabernam, Sed quid ut vulgo dicitur, camere locande, prout Romæ, Persij et multis in locis, ut hæc meritoria diuerforia itinerantibus dici possunt. Vnde fructuatio talis facultas interdicta videtur, si solus domus non sit. Et non omittam unum satis, ni fallor utile in hac locati et conducti materia, de qua Suetonius in Vitell. c. naculum ablocatum, quod fortasse est, cum referuata parte domus, que non sit in locazione comprehensa, reliquum locauit et sic ab locare fortasse extra locationem potest.
- 5 **M**eritorium fullonicum est, ubi fullo vestimenta polienda, curandane accepit. Textus in terminis locati & conducti ad Litem queritur, §. si fullo, ff. loc. de eius intellectu (Deo dante) dicemus & in l. 2. ff. de condi. ob cau. & in l. si que fullo, ff. de fur.
- 6 **C**onclusio igitur est ex prædictis non licere usufructuario in domo, in qua usufructum habet, artem locabilem, mercenariam, & vilem & maxime vbi certa merces quasi locationis titulo interuenit, ut exerceere cauponam, vel tabernam, vel hospitium, p. forensibus certa mercede, artem fullonicam, & similia, & sic in multis locatio sapit sordidum.
- 7 **V**idi in simili in facto casum in hac locati, & conducti materia. Era regio, conrada, vel via publica, in qua hincinde erant conductores apothecarum, qui exercebant pro maiori parte mercaturam, et mercurium, usufructuarius cuiusdam domus in ea contrata existentis locauit fundum dicte domus præfixa solo ita ut præcipue tempore æstatis, et p. maiori parte autumni ex fetore, et magno concursu mercaturæ vicini conductores recipiebant graue admodum præiudicium. Fuit per viam præceptum actum coorta illi, et suis allegatus text. in d. equifissum, §. si. ac etiam quia ratio vicinitatis non poterat maxime in loco in solio exerceere artem sordidam more illius vicini, qui in vicinia honesta locauit domum relictam meretricis, vt (Deo dante) suo loco dicam.
- 8 **S**ecunda igitur conclusio est in hac locati et conducti materia ex eodem textu assumpta quod usufructuarius si vult, debet locare domum tanquam domum.

Vincetii Carocii Tractatus

munus, et ad usum solitum, et ab initio destinatum non applicando ad nolum exercitium.

- 8 Similiter si in domo dominus pro usu proprio habebat balneum temotum, sed delicatum non conuenit locare ad publicum usum.

Similiter stabulum destinatum pro bobus, equis, et iumentis non licet locare, ut ibi exercetur molendinum ad oleum, et sic notat I. C. quod licet omnes artes, et exercitia supra nominata sint sordida, fetida, et vilissima, quid enim villis stabulis equorum, et iumentorum ubi talia animalia die, nocteque, et passim steterant, et tamen non potest fieri mutatio, nec alteratio in aliud eiusdem similitudinis vilissimum, et sordidum exercitium, prout exercere molendinum ad oleum.

Vnde in actu pariter non est bona exceptio, et defensio, ista est ars vilis, sicut illa, merito mihi licet hoc facere. Vnde in locationibus facilius debet adeo attendi solitum, et destinatio patrisfamilias, ut non liceat mutare de uno exercitio sordido in aliud.

- 9 Et pariter notabilis est sequens ibidem, quae incipit, liceat multo minus, quia passim in facto occurrat talis modus loquendi, *toho uero per farula tal eris, & mance progreore, ibe non si causa del exercitio solito a farsi*, quia (ut ibi colligitur) hoc non attendunt legislatores, scilicet si conductor, et locator respectue minus percipiat, et minus soluat, sed principaliter attenditur, ad quid erat soluitur, et destinatus talis locus.

Vfus igitur alienandus non est, et uidet I. C. quo modo argueretur a loco proportionis in hac locati, et conducti materia de re sordida, et tunc ad sordidiorum, et uiliorum, et de preciosis ad minus preciosam. Sicut igitur domus, uel stabulum iumentorum non potest locari ad molendinum et ceterum pariter nec balneum priuatum, et sectoium ad publice lauandum, ex perentis enim docet, quod ciues, et nobiles in eorum domibus, in quibus habent affectionem faciunt quendam uulgo *resiramentis, stantia, & simili* est non honestum, ut publice deponatur.

- 10 Et pondera ulterius uerba I. C. *ibidem* inter amenas dictas, dicta namque est locus, seu conuenium in quo quiescat naturae uisum, hyeme ad solem. Plinius, ex trichinio in dietam transiunt.

Vnde si dominus habet locum valde gratiosum delectabilem, & causa suae refectionis tam in aestate, quam in hyeme, & in variis annis temporibus, non debet locare ad publicum usum: isti enim loci gratiosi sunt admodum grati dominis: unde dimittuntur deputando ad alium usum.

Et nota pariter I. C. semper in locationibus facienda circa ministeria exercenda id solum consideranda docet, quod uero honeste, et probe edueatur, et quod ipse faceret.

Vnde nullus vit bonus, prudens, et discretus praedicta faceret, et uidi in facti conuenientia per praedictos articulum, et de ducum, quod ita qualibet vit bonus, prudens, et discretus locasset, et ita fieri, et locat posse arbitrareretur.

Et iuxta praedicta uidi in facto casum Thae locati, et conducti materia Quis habebat apotheca, quae semper solita sui locati calelaxati, modo eundem apo-

thecam conduxit nouissime uisus, qui uolebat in ea exercere pizzariam, vendere pices, et similia, allegabat sibi licere, quia ambae sunt artes viles, et de una ad aliam de facili in fertur. fuit replicatum, quod non sufficit ambae artes esse viles editionis, si una sit sordidior alia per hunc textum, Lequissimum §. fin. ubi quid vilis stabulo, et stercore? Et tamen non potest pistrinum.

Similiter notabilis est ille textus in hac locati materia, quod vfus rei locae non est ampliandus.

Vnde, si est balneum in domo ad usum tantum patriciarum domini destinatum, non potest fieri, ut publice seruiatur. idem tamen balneum est exitum de priuato ad publicum usum.

- 11 Quod facit, quod si habeo pstrinum in domo per me factum, ut famulatus me seruiat, non potui nec usufructuarius, nec conductor ampliare dedit facultatem omnibus vicinis hauriendi aquam. idem et in fontana dici potest, in qua famulatus me vel f-tasse filiae, quia ex impotentia non poteram tenere famulas secreto quodammodo, et temoris alius lambant paternos meae familiae. non enim usufructuarius, vel conductor applicare poterit, ut publice uicini defecant.

* Ad praedicta omnia bene facit textus in l. si pendentes, §. 1. ff. de usufructu libi, ahunatur, vel cotumeliose, iniurioue utatur. Et sic nec metreticibus, ubi Accursius dicit.

- 12 Quid dicendum? Est apotheca desertiue disformiter, et modo in tace exercitum a ars, modo alia, et haec artes quaedam sordidae sunt, quae da nobiles, quid attendendum? utique vltima exercitia ex his, quae posui supra de subtilia locationis ad glo. in Lexcepto, C. loc. Cantus igitur, non praedictis vltimo loco dare ad usum sordidum.

- 13 Quid dicendum? Conduxi domum, volo facere in ea fontem, ut si quis ueniat, possit certa mercede lanare panes, an possit? Vtique ex eo textu colligit in verbis illis. Quasi domum locare, nec balneum ibi faciendum esset enim conductor faceret puteum, uel fontem ad bibendum pro usu familiae tantum, utique hoc respicit materiam meliorationis, ut suo loco dicam.

Q V A E S T I O X V I

- 14 Et prosequendo in hoc titulo de usufructu concernentia materiam locati, et conducti, quero; quis tunc locat solueret mercedem praecipuam, salaria famulis, et pedibus quis, pensiones domorum, et similia? et utique usufructuarius, §. finitur, num. 4. I. si de usufructu per Thae nos ibi, stipendium, ribus, & salarium, quam singularem in hoc dixit Alber, de Alber. singul. 10. Bartolin Leum, ad quem, C. de usu fructu Corn. conf. 86. d. & seq. uol. 4. R. om. singul. 17. 10. scis Ruin. conf. 306. num. 31. uol. 2. Bonf. praet. crimin. de principe, & priuilegiis ipsius, num. 30. late Paris. conf. 94. num. 23. conf. 67. num. 68. conf. 69. num. 26. uol. 2. Borgna de usufructu. nu. 960. Sed pona hic unum satis notabile, et quododiunum, quod usufructuarius teneatur ad salaria, pensiones, et collectas, quae simul iuncta aequivalent perceptioni fructuum, casus enim de facili in facto contingit. Testator habebat famulos, & pedes quos, quae per multos annos in seruuerat, nec unquam aliquod salarii habuit.

habuerunt. Similiter aderant domos cōducere, & cetera ut computatis cursibus tantorum annorum accedentibus collectis, & aliis extraordinariis oneribus pensiones, & salaria æquivalenti perceptioni fructuum, te nebiturbe isto casu ad pensiones, & salaria?

Vtrique non. glof. in l. qui cōducimus, §. qui horos, ff. de leg. 3. per l. si res obligata, ff. de legat. 1. quā glof. appellat vnicam in mūdo. Rom. singul. 157. attestis se Florētē in sacro habuisse in ardua quæstione, post Dyn. & Bar. in l. huius, §. testator, ff. de l. 3. Caball. milleloq. 1. 4. num. 3. per 2.

Addo bene in materia loquentes Rom. conf. 230 Alex. et Ias. in l. quod ferius, & in d. l. si res obligata in l. 1. §. fin. col. 1. ff. de nou. oper. nunciat. & in l. fructus, ff. sol. matrim. Afflic. in §. præterea, no. 57. de peditibus, feud. alien. per Feder. & deciz. 2. 2. no. 2. Petrasancta singul. 35.

2 Vidi in factocafum, quod usufructuarius statim mortuo testatore cepit soluere multa salaria, & pensiones, & multa alia onera non facta aliquo discussione ne post melius cogitando vidit æquivalentiam fructuum, & de bitorem, & noluit prosequi solutionem festinanter inchoatam.

3 Ampliatur dispositio l. haec tenus, ff. de usufructu, non excludendo materiam locati, & conducti, & quæ tenus ad ipsam pertinet, ut procedat etiam in conductore ad longum tempus, qui ad exemplum usufructuarij tenetur ad salaria & pensiones. Alex. conf. 1. num. 10. lib. 4. quem sequitur P. pal. in l. placet, nu. 48. C. de sacrosane. ecccl. Silua. conf. 647. no. 4. Pinell. ad l. 1. par. 2. num. 78. circa mediū, ampliatiōe 8. C. de bon. mater.

4 Ampliatur secundo loco dispositio l. haec tenus, ut procedat etiā in viro possidente bona dotalia, qui pariter tenetur ad salaria, mercedes, pensiones, & alia onera realia. Glof. & Bar. in l. unica, in quib. locis mul. doctores, in l. fructus, ff. sol. matrim. Bar. in l. nec dispendium, ff. de impensis in rebus, factis, & c.

5 est receptissima opinio. Pinell. in d. l. 1. par. 2. nu. 82. ampliatiōe prima.

6 Ampliatur tertio loco dispositio l. haec tenus, ut procedat in feudatario, & emphyteota, qui pariter tenetur ad salaria, mercedes, pensiones, & alia onera realia lege 2. ibi publicatio fructuum, & ibi Alberic. & Bald. C. de iur. emphyt. Ias. in d. l. 1. nu. 25. Cassan. in consuetud. Burgun. rub. 4. §. 6. col. 2. Ioan. de Amic. conf. 8. num. 61. & 62.

7 Addo, quod hæc est cōmunis opinio pariter ante flatā, Corn. conf. 36. in fin. verbis, l. 3. Jul. Clar. in §. emphyteosis, quæst. 36. vbi etiam ponit in fine eam modificationem ad propositum materię locati, & conducti, de qua agimus, quod si pro re emphyteutica fiat ut non modica pensio & fortasse fructibus corresponsent, quod Dominus directus pro sua portione debet sustinere onera, & emphyteota pro sua portione attestans hoc habere maximam æquitatem, & iustitiam servare Senatam.

8 Sane negari non potest, quin habeat magnā æquitatem, si enim respondeo annuatim de condigna responsione, cur debeat alio onere grauari de soluendo pro domino? Vnde præsupponit Iul. Giar. quod in materia emphyteutica solvatur pensio corresponsens fructibus, quod regulariter non est verum, ut dixi sup.

rius, & etiam postius locatio, quam emphyteosis, & sic applicari poterit ad locati & conducti materiam.

9 Vnum non omittam, quod est frequē in multis civitatib. & est in tractatu locati, & conducti, conductur medicus a Cōmunitate loci pro certo salario annuatim, pro quo perfoluendo indicitur collecta cur non teneantur clerici, qui pariter curant, sicut laici emphyteote, & conductores? similiter tēpore pestis, bannitores, & similibus temporibus suspectis ponuntur custodes ad portas civitatum pro certo salario & mercede, cur clerici nō debent contribuere? Vtique sic, Ioan. de Amic. conf. 146. num. 1. Imol. & Anch. in cap. non minus, de immuni. eccle. vbi Abbotum. 5. nu. 18. Fels. de collect. p. 1. c. 4. 1. nu. 10.

10 Ampliatur quarto loco dispositio l. haec tenus, ut extendatur, & procedat in possidente fundi, & percipiēte fructus, qui pariter tenetur ad salaria, & mercedes, & alia onera realia, etiam si contrarius cōvenit eum eo, a quo res habuit, Part. in l. 2. C. sine cōf. vel reliquis, no. in l. iur. de bitorem, ff. de pact. Paris. cōf. 113. lib. 1.

11 Sed palestra est in hac ampliatiōe indagatio, quæ passim occurrūt in contrariis censuallibus. Est alie natus fundus censuarius, & est locatus ad longū tēp. vel in emphyteosim, vel iundū, aut similia, quis tenebitur soluere censum? obligatus, vel singularis successor, & tertius possessor?

12 Primo videbatur dicendum singularem successorē non teneri, ex quo actio census est personalis, l. sine §. fin. ff. de contrahenda emptiōe.

Vnde instrumentum habens executionē paratā, non habet locum cōtra tertium possessorem, immo in l. si. col. 1. 4. si a quibus appellare non licet, Bal. in l. 1. C. de iur. de leg. Angel. in l. si debitor, per illū text. C. si aduersus creditorem. Commendat Alex. dicens perpetuo notandum, & ibi Ias. in l. 1. §. si hæres percepro fundo, ff. ad Trebell. nu. 5. Petr. Raenn. singul. 681. Vnde de nulli, ut quis possit dicere de nullā, ampliat. 2. num. 17. Didac. practica. quæstionum, cap. 14. in fine, Ias. in l. unica in practica, cap. 31. nu. 35.

13 Contrarium est de iure verius, ut quilibet possessor, seu maior etiam censentor. conductor ad longū tēp. feudatarius, emphyteota, et similes, ad solutiōnem census conveniri possint; Clem. 1. de cētib. Boerius de censibus. art. 58. et 59. Foll. in practica. census, in verbo, ianquam res iudicatas, numero 28. Pulehrē Hier. Gab. conf. 47. lib. 1.

Vnde videbimus multa instrumenta censuaria cum hac clausula, quod pro censu, et fructibus decisis nō solutis agere liceat emptori, tam contra venditorem principaliter obligatū, quā contra fideiussores possessoris quocunque, conductores, vel fideiussores, colonos, et laboratores dictarum terrarum.

14 Ampliatur hæc conclusio, ut procedat etiā si successor singularis esset de magnatib. primatibus, vel priuilegiatis, vel fideiussoribus, & similibus, adhuc enim mere soluendi censum tenentur. Innoc. in c. uerum, de foro competent. Hostien. in tit. de iure immuni. 1. a quibus, Abbas. pōn. 14. lib. 2. Specu. in tit. de locato. §. nonne aliqua, versic. 89. Corn. conf. 164. li. 4. Abbot. in conf. 30. lib. 2. Anch. cōf. 386. pulchrē Crau. conf. 117.

15 Ampliatur secundo, ut tertius possessor teneatur ad eundem

Vincētiū Carocii Tractatus

nedum pro futuris censibus, sed etiam pro praeteritis, argumento l. Imperatores, l. 2. C. sine censu. Roman. conf. l. 47. de iur. Neapolit. 95. Rip. in l. 1. §. si heres, ff. ad Trebel.

- 15 Ampliatur tercio loco, vt teneatur secundus singularis possessor etiam si inops, exilis, & minus idoneus existat, & sic nec in subsidium contra alienantem fundum censualem agi possit, sentit Bonifacius allegato art. 8. de censib.

- 16 *Contrarium est verius ex auth. sed periculum, C. sine censu, vel reliq. quam ad hoc propositum nota hinc dixi Rom. conf. 4. 17. nu. p. vbi allegat 4. C. de prædijis nauicularib. lib. 1. t. Aret. conf. 1. p. 1. per tex in eum posset per §. si de censib. Crau. conf. 1. 17. lib. 6. in fi. quod censum in hac materia tertij possessoris est vile, & cel. bee.*

Amplius quarto, vt uet excusatus fterterius
poffeffor, ficut detektor nominando dominum direc-
tum, qui infuper comparat, & huiusmodi ad huc
enim poffeffor conueniendus, & condemnandus est
ad exemplum emptoris, qui licet nomen auctorē
fuum in iudicio, tamen hoc non obftante condem-
nabitur, Abb. in c. quopla frequēt, §. in alijs, o. 2.
vt licet non conftitit Hiron. Gabr. eod. c. 7. nu. 7.
in fine, vbi poftca ad fauentem poffeffori dicit, quod
ipfe habet regitulum de euctione contra dantem, &
concedentem, quanto minor accepiffet flante bo-
nere detektor, vbi per eum.

- 17 Amplius quinto, ut nō possit opponi exceptio
excussionis, Guid. Pap. cōf. 4. & 376. Cassan. cō-
fuet. Burgund. rub. 1. §. 6. nu. 6. Conar. lib. 3. variar.
resol. l. 7. nume. 6. Ioan. L. up. de v'suris, in l. 2. §. 2.
nume. 67.

- 18 Dices, quæ actio, & quod remedium competit cō-
tra singularem successorem? hæc quæstio difficulti-
ma reputatur a Hieronymo. Gabr. in allegato cō. 47.
proponit, 1. q. in vilitatem prædictæ considerat
multi plures casus, & tempora. Primus pro censib.,
de cursu & de traditionis, vel accessionis rei. Secundus
casus, & ignotus est de censib., decursitante rem ha-
bitam, & acceptam. Tertius casus est de censibus
decursis a die motu iudicii.

Secundo casu competit hypothecata, vel Saluam interdictum: Tercio casu potest intentari, et virum que competere, et ita colligi ex Soc. con. l. 1. p. 1. Abb. in c. cum loan. de fide instrumentorum, ubi accipiendo rem cum tali onere, videtur fidei personaliter obligare. Idem sentit Badius de censibus, l. 38. prope medium. Iller, in pract. census, vel. in quoque tractat. cens., num. 10.

- 19 Vnum tamen nota, quia tales rationes concluduntur videntur data scientia ipsius accipientis, quia accipiens videtur simpliciter, videtur sibi praeiudicare, de secundo casu, quod competat hypothecaria, vel Saluina, et, quibus loci tradit Roman. conf. 3. et sequitur Afflic. dec. 95. nu. 6. Crad. d. conf. 33. nu. 4. eius distinctio non videtur secuta, quia in nullis instrumentis censuibus, admittitur hypotheca, vt patet sem videtur.

De tertio casu, quod competat & personalis, & hy-
pothetaria, tradit Hieto. Gabr. in allegato conf. 47
per discursum ipsius. Causius tamen putarem inter

re hypothecarium, uel Saluum interdictum, et comprehendere possint omnem casum, & ex allegato colligere modum libellandi, quoniam specificari potest debet census, qui currit post litem contestatam, aliis non debetur, & si fuerit in libello actione mere personalis & in hoc libellis est clausus, si ex lectura articulorum colligatur aliquid pregnantius, & adfert in articulis aliqua verba importantia etiam hypothecam, tamen tante libello admodum clario deductio articulorum nihil operabitur, nec aliquid secundum eam operabitur clausula salutaris, in, & insinua, cum procedit, quando ex narratis in libello aliquid deducitur fit.

- 10 Vnde si in libello sit narratum peccatorum, & in
vno tantum conclusum, tunc clausula illi materia
operabitur ex narratis, alias non. terti super in prin-
cip. q. 2. parte princ.

*Ex quibus corollarie patet ad allegatam I. finalē,
Sic si de contrab. temp. ut actio personalis sequatur
personā, non rem, tamen quando persona singularis
successoris accepto simpliciter rem omnem affectū,
vel villori pretio, aut conventionē accipit, & in fra-
ctū rē ipsam, tum cōcipit actio personalis, & in fra-
trem totum quatenus iam p̄cipiet executionem etiam
contra servitium dementem ipsum amore affectum,
vel colligunt ex prædictis.*

21. — Dices est in eandem ille tertius? possidens rem
sualem stante in firmamento vtiq; non respondit. Ale.

in. h. fac. ff. de legno. f. d. m. cum marja infor matione
id est quod talia actum rem censuam. Soc. c. 6 filio
273 d. 1. Marcin in suo Speculo par. 6. Boni de cén
suat. ff. 9. cautius tamen citare.

Et in hac materia locum & conductum de qua agimus
in hoc diserte colligimus vultum conclusionem & p
solutionem pensionis correspondet iuti talem efficiet, &
sequitur rem ipsam, sentiens tale, in meditatione, &
actione empirio, ex qua habet noui speciem locatio-
nis, & conductus, & pensionis soluenda, & con-
sistenda.

Vnde passim occurrit, quod quis pro seruitio de
mus proprię, vel alienius tūdi vitur et viciat, vel d
aque ducto, vel p recipiēda stulticiidia, vel aqua plu
uia, et io recognitionem soluit tot, hæc est pensio, &
species locatōis, et transit cu onere suo, vrin d. Lis
vendiōne habetur, et c.

Et sic solutio, vel obligatio pensionis est species seu
universus, nec res dicuntur, ut si libera per venditorem si
teneatur ad pensionem aliquam, prout ex eo textu co-
ligitur.

Ampliat quinto loco dispositio l. hactenus, ff. de usufructu, vbi licet bona sparsim alii registrata et vbi vulgo dicitur *arcuata nota*, tamē verus possessor teneatur ad solaria, et mercedes, et alia onera realia: veritas enim præferri debet, l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. præf. ita Beld. reputas hoc admodum notandū, in l. h. num. t. anna. 3. C. sine cens. commendat. Roman. in l. Imperator, ou. i. ff. de publican.

- 23 Vnde non videtur bona exceptio nō soluēdi, ego
nō teneor tibi soluere talem mercedem, vel salariū
ex quo in libro agitur libra vel cūctis sunt descripti
aliter.

alteri, quia replicabitur tu qui possides, & fructus per cipis, teneris.

- 23 Ampliatur sexto loco dispositio l. haecenus, ff. de usufructu, vbi sunt plures usufructuarij, quilibet pro rata, & proportionabiliter teneatur ad salaria, mercedes, & onera realia, Affliu. §. praterita, nume. 33. de prohib. scind. alienat. per Federicum, & decil. 253. nu. 1.

- 24 Ampliatur septimo loco dispositio l. haecenus, de usufructu, vbi procedat non tantum in provisionibus ordinarijs, & conductis, sed etiam extraordinarijs; & iofolitis, Soc. consil. l. 19. lib. 1. duplicatam coof. 217. lib. 2.

- 25 Vnde si ex aliquo casu, vel accidenti imponeoda esset aliqua collecta pro salario alicuius custodis, vel magistris, quia diuturna est aliqua pars muri Civitatis, vel quid simile, & effectus conductus architectus cum certa mercede, & salario, pro quo persolvendo esset imposita extraordinaria collecta, vtiq; erit locus dispositio l. haecenus, & sic tenebitur usufruct.

- 26 Vidi in facto casum in hac locati, & conducti materia & ad propositum l. haecenus, de qua agimus. Tu deterni constituerunt rescire causam, vti quilibet ius suo modo supponat onera sua, conduci. ruit a lōg. quis paribus agrimensores peritos sub certa mercede, & salario, & pro eo persolvenda sunt in dicta collecta extraordinaria, nunquid tenebitur usufructuarius? Vtiq; sic, & si erunt plures usufructuarij, prout in precedenti ampliatione quilibet pro rata, & pro portione habili tenebitur.

- 27 Vidi etiam in facto casum pro practica, l. haecenus & ad propositum huius materis locati, & conducti. Solet Civitas Tudertina conducere vnum medicum tantum, in anno superuenit magna, & nimia influenza extraordinaria cuiusdam infirmitatis, fuit conductus alius secundus medicus pro certo salario, & mercede, & fuit imposita nona collecta, an tenebitur usufructuarius? Vtiq; sic, & si sunt plures, quilibet pro rata, iuxta no. in precedenti ampliat. Similiter eget refectione palatii Communitatis pro bono publico pertractando, vel palatium Gubernatoris, conducitur artifices sub certa mercede, & salario, si imponatur collecta, usufructuarius tenebitur, & erit locus dispositioni l. haecenus.

- 28 Et sic corollarie inferitur limitatio ad l. Scio, §. medico, ff. de ann. lega. & no. per Felin. in cap. sedes, col. 3. de re script.

- Ampliatur octavo loco dispositio l. haecenus, ff. de usufructu, vbi procedat etiam pro tempore praeterito, ante quam fructus percipere ceperit, l. in l. Imperatores, & ibi no. Roman. & Castren. ff. de publ. Afflict. decil. 95. Capic. decil. 30. nume. 26. & huc est magis

- communis opinio, Panorm. in cap. pastoralis, nume. 5. de decimis declarando, ut superius dixi ampliat. 4. ad materiam centus.

- Quid in colono, vel conduciore ad modicum temporis ponam suo loco iure collectis.

- 29 Declaratur dispositio l. haecenus, ff. de usufructu, ut procedat, & habeat locum in usufructu ex causa lucrativa, secus ex aliqua causa onerosa, ita limitat Pinel. ad leg. l. par. l. fol. 191. Jimit. l. C. de bon. maten. vbi modificat, ut saltem ad extraordinaria non teneatur ex no. per Affliu. in d. §. praterita, nu. 36. Alex. ad leg.

quoties, ff. ad leg. Falcid. & in l. vbi pure, ff. ad Trebell. l. in l. noo amplius, ff. de legat. l. in l. peult. §. 1. nu. 6. ff. de iur. omnium iudicium.

- 30 Declaratur secundo loco dispositio l. haecenus, ut procedat io salarij, & alijs oneribus, quae imponuntur a lege, Communitate, vel superiore, secus si ex conuectione, Castren. in l. in venditione, ff. de act. empt. Afflict. decil. 95. nu. 3. l. in l. 2. nu. 10. & 154. C. de iure emph. Alberic. in l. qui concubina, §. qui ho ras, vtiq; die. ff. de leg. l. 1. Rom. in allegata l. Imperatores, & est communis opinio, Pinell. in d. l. 2. parte 2. fol. 192.

- 31 Cum igitur ex legis, & iuris dispositione debeatur salarii, & mercedes famulis, & pedisequis modo quo superius suo loco dixi, sequitur, quod usufructuarius tenebitur.

- 32 Vidi etiam in facto casum in hac locati, & conducti materia. Fuit transmissus commissarius cōsiliu ad Civitatem Tudertinam, & in Breui commissionis, tam pro commissario, quam pro notario est declaratum salarii pro qualibet die, pro quo persolvendo est imposita collecta a Communitate. Vtiq; usufructuarius tenebitur, maxime in casu cōsiliu.

- 33 Declaratur tertio loco dispositio l. haecenus, vbi non procedat io salarii, & alijs omnibus persolvendis, an tequam usufructuarius accipiat possessionem rei, ille enim ab haerede, vel domino heri debent. glo. notat quam ibi Bar. commendat in l. penul. §. ff. de legat. 3. & est verissima resolutio, Bar. in l. quereor, ff. de usufructu legat. facit bene textus in lege si a substituto, §. si de le. j. in verbis illi, talis dari debet, quod valis est.

- 34 Declaratur quarto loco dispositio legis haecenus ut non procedat quando detracto onere & salarii de bito usufructus remaneret inutilis, vel admodum ex haustus, & debilis, quo casu pertinet ad dominum, vel haeridem eius non usufructuarius, gl. in l. si pendentes, §. si quid elocarij, in verb. pertinebant. ff. de usufructu. Clarus, et melius in lege, qui concubina, §. qui hortus, in gl. ff. de legat. 1. Et quoniam iura haec loquuntur in terminis locati et conducti, paululum in his ad utilitatem materis insinuat.

- 35 Primo igitur opinionem glossam relatum tenuit Cyn. relatus ab Alcin lege apud Iulian. §. si quis, in fine, ff. de legat. 1. Roma. consil. 230. Aret. in lege fructus, col. si. ff. soluto matrimonio, vbi hoc valde commendat, & sequitur, et post eum inf. num. 18. idem l. in l. eum servus, onero 6. ff. de legat. 1. obi hanc gloss. summopere commendat in Lapud Iulianum, §. haeres, num. 8. ff. de legat. 1. Paris. consuet. §. 22. nu. 139. in fine, Parpal. io l. placet, C. de sacerdot. eccle. Papien. formae libelli ad dotem, in verbo, dedit, n. 5. Tiraq. hoc valde commendans dederat. Lignagier. §. 1. gl. 1. on. 16.

- Addo Roman. sing. 157. dicentem in facto habuisse Florentem in causa valde ardua, Alcin. in l. si res obligata, ff. de legat. 1. in l. 1. §. si col. 2. ff. de nou. oper. nūc. Affliu. in §. praterita, nu. 57 et decil. 253. nu. 2. Petras. in d. singul. §. 5. et facio notata per Rom. sing. 437. et ibi not.

- 36 Applicando igitur tam ad materiam usufructus, quam locati, et conducti inferitur, quod si ego ad quinquennium conduxi pro certa mercede annuali, si lego fructus illius fundi meo conducti, quod haeres meus

Vincentii Carocii Tractatus

meus tenetur solvere pensionem, nō legatarius usufructuarius, dicta l. qui cōcubinam, §. qui hortos, ff. de legat. 3. Et ratio est, quia aliis legatum usufructus redderetur inutile, vt iam dixi.

- 37 Subdeklaratur q̄stia declaratio, q̄ quædam sunt onera, quæ imponuntur pro habendo ipso iure fructuum percipiendorum, & hæc nō spectant ad fructuarium, lege, qui concubinam, §. qui hortos, & l. penult. §. fin. §. de leg. 3:

- 38 Quædam sunt onera, quæ habito in ipso iure fructuum percipiendorum imponuntur fructibus vel prædio, vel personæ pro prædio, & hæc pertinent ad fructuarium, lege quæro, vbi Bart. dicit esse verissimam resolutionem, ff. de usufruct. legat.

Et sic ex primo membro allegatur l. qui concubinam, §. qui hortos, quæ loquitur in materia locati & conducti, colligitur in hac locati, & conducti materia q̄ pensio, quæ soluitur pro prædio conducto est onus, quod imponitur pro consequendo iure percipiendi fructus, & cū vt hec (vt dictum est) ad fructuarium nō pertineat, colligitur, q̄ si quis habet multa bona conducta in vasis locis pro certa pensione annuali, q̄ legando usufructum suorum bonorum Sempronio, nō tenebitur solvere pensionem, licet salaria, & mercedes sic, quia pensio imponitur pro iure consequendo, merces, & salaria respiciunt ius enale entum.

- 39 Et sic in hac locati, & conducti materia considerari potest duplex onus: vnum est ante consecutionē rei sed pro re consequenda, & hæc est pensio, aliud est p̄ iure iā affecto, cui imponitur onus salarii, vel mercedis. Si igitur debeatur aliqua res alicui deducto onere, vtique nō tenebitur ad pensiones, salaria, & mercedes, quæ sunt onera, vt dictum est.

- 40 Subdeklaratur secūdo loco & hæc iuxta terminos locati, & conducti, q̄ rea cōducta legari potest sub dupli conceptione verborum: primo modo habēdo respectum ad rem ipsam vel fructus ipsos: secundo modo habēdo respectum ad ipsam conductionem. Primo casu sic dicendo, Lego talem rem, vel fundū, vel lego usufructū talis fundi, vel lego fructus, & redditus talis fundi, & tunc legatarius pariter, & fructuarium nō tenetur ad pensionem persolvendam. Secūdo casu si adiciatur, & habeatur respectus ad rem cōductam, puta lego Sempronio bona per me cōducta in lacu Perusino, & tunc tenetur ad onus & sic ad pensionem, & habebit lucrum. Ita in terminis locati, & conducti pariter, & usufructus declarat Bart. in l. penult. §. in his, ff. de legat. 3.

Et ex hac declaratione ad materiam locati & conducti colliguntur duo.

- 41 Primum est quod appellatione rei simpliciter pro latæ, vel appellatione usufructus, vel redditus non venit pensio, quæ pro re ipsa, & fructibus cōsequenda soluitur.

- 42 Secundum est, q̄ appellatione rei conductæ venit pensio persolvenda pro ea. Tertium est, q̄ ibi Bart. facit differentiationem. Aut legatur quid incertū, puta possessiones conductas in termino Tuderano, & tunc a legatario debetur pensio. Aut legatur certa res cōducta, & tunc nō debetur pensio & sic hoc verbum *la condotta mia*, obligat legatarium ad pensionem.

- 43 Vidit in facto casum. Quis cōduxerat sal pro quin,

que annis a Cōmunitate, & insuper gabellas a Dogana, & officium damnorum dantur pariter ab ipsa Cōmunitate, condidit testamētum, & inter alia sic dixit. *La condita del defensorato, o vero dell' officio del danno dato, lo lascio a Sempronio, quella delle gabelle a Gaio & quella del sale a Pietro*, tenebuntur quilibet ex istis legatariis ad pensionem? Vtique sic ex prædictis, nec in aliquo potest hæc emendare cogere.

- 44 Pone, quod post conductionem salis inchoatū asportauerit quantitatem salis ad Ciuilitatem ad effectum vendendi minutatim; prout moris est, & legauerit istum salē existentem in tali loco, tenebitur ne legatarius ad pensionem aliquam, vel vecturatum, vel aliterius pensionis & vtiq; non ex supradictis deduci posse nideret.

- 45 Sed pone vnum ad intellectum d. l. qui cōcubinam, §. qui hortos, & eorū, quæ ibi notantur, si colonus nō abforbeat in totum, sed æquiualeat, debebitur ne per legatarium, & fructuarium? Vtique sic respondet ibi Petrus ab Alberico, telatus per l. quibus dicitur, §. i. ff. de cond. & demonst. vbi etiam Alber. subdit vnum a iud quod soluto pensionis pro aliqua re cōducta est onus personale, & transit ad heredem, non legatarium. Circa tamen intellectum dicti §. qui hortos, videtur colligi satis clare ex verbis testatoris, si enim ibi hæres soluit annuatim pensionē, hoc ideo est, quia expresse per testatorem fuerat ad duo emendatus. Primum, ut permitteret vni sui secundum ut pensio nem solueret.

- 46 Colligitur ergo, aut loquimur in pensione solutæ pro fructibus, vel redditibus, & hæc pertinet ad hæredem, vel dominiū: aut post rem habitā est aliquid impetum in re, puta incultuando agrum, vel domū conducendo operarios, & similes certa mercede, & hæc spectant ad legatarium, d. l. quibus dicitur, §. i. ubi Bart. hinciat, si respiciant perpetuam vtilitatem per l. fructus, ff. solut. matrim.

- 47 Considerandam possidet ad intellectum §. qui hincios, quod ibi sumus in legato fructuū, quod lucratum, & pleniori intellectu videretur interpretandū iuxta l. in testamentis, ff. de reg. iur. nec proprie decretatur fructus, si mercedem conductionis legatarius solvere tenetur iuxta ea, quæ dicam suo loco in materia fructuum.

- 48 Declaramus quāto loco dispositio l. hæcenus ut nō vendiderit sibi locum in usufructuario, qui usufructum repudiasset, tunc enim excusatur ab onere ad quod alius teneretur, Bart. in l. cotem. §. fin. ff. de publicanis sub nu. 14 per l. eum fructuarius, ff. de usufruct. Ari. Pinell. ad d. l. i. pa. §. sub nu. 72. prope medium, fol. 192. limit. C. de bonis materni.

Vltra Pinell. & alios superius de materia loquentes, addo l. in l. 2 §. explicio, sub num. 13. ff. ad Trebell. qui intelligit, et declarat legem, hæcenus procedere in simplici usufructuario, nō autem omnium bonorum, attestando post Alex. q̄ ita se habet cōmunis opinio, q̄ usufructuarius etiam omnium bonorum nō tenetur ad onus gr̄is alieni, Borga. de usufructu numero 211. Eman. in suo Thesaur. l. itera V. num. 104. Et sic videtur restinguere dispositio l. hæcenus, quæ etiam loquitur in usufructu in testamētis relicto, ut patet ibi, usufruct. legat. & cetera, quod licet usufructuarius uniuerſalis omnium bonorum nō teneatur ad debita,

debita, hoc verum & si sint personalia, & in quibus apparet obligata persona, bene tamen ad debita realia, & specificata in d. l. hactenus.

Non omittam etiam, quod in multis Codicibus satis correctis legitur solarium, non salarium.

- 49 Pariter nō est silentio prætereundū textus alijs superius allegatus, in l. si pendentes, §. si clocariis, ff. de usufructu, qd si pro transitu, vel aqueductu, & simili, aliqua pensio persolvenda est, spectat ad fructuarium ad confirmationem eorum, quæ superius indicata sunt, similiter functiones fisci, & municipij.

- 51 Similiter, & responsū l. C. in repetitio. §. qui hortos, quia tria ponit, dum plene legatur fructus rei cōductæ. Primum est tempus, puta legat fructus talis sunt per me conducti pro quinque annis, pro quo, tempore ego conduxī. Secundum est, quia primo damnat heredem ad dandum condictionem rei legatæ legatario pariter, & fructuario, fortasse scripturas, & instrumenta conductionis, in quibus apparebit, quæ condictione, modo & forma conduxerit. Tertium quod per mirat legatarium frui.

- 51 Est etiam vilis in hac locati, & conducti materia textus superius allegatus in L. quibus diebus, §. t. ff. de cond. & demonst. si enim lego Semprouio expensas funeris, studij, vel aliterius similis rei, vique pretium non continetur, sed bene conductiones domorum, famulorum, & aliorum respectu locucudo.

Q V A E S T I O XVII.

V usufructuarij.

- 1 Q Væro præsequendo materiam locati, & conducti, & usufructus. Vidimus superius in proxima præcedenti questione si usufructuarius tenebatur solvere pensiones, mercedes, & salaria, et sic passim per modo quæro quid ex hoc an possit recipere pensiones, & sic active ad materiam laborum, vel pensiones ff. de usufruct. & questio est admodum quotidiana, et practica, quia multi habent multas apothecas studiose factas, vel emptas ad locandum pariter et domos, et similia. similiter locant prædia ad longum tempus, ad quem spectabit fructus, et pensio, et ius c. i. gendi.

- 1 Et primo videbatur indinete dicendum, quod sit quia fructus pendentes dicuntur esse pars fundi, l. fructus, ff. de rei venditæ. et ad fructuarium pertinet, l. si pendentes, ff. de usufruct.

- 3 Contrarium est verius cum hac tamen distinctione, quod pensiones rerum locatarum non pertinet ad usufructuarium, nisi expresse ita conveniatur sit d. ver. pensiones, vbi Alber. & Fulg. colligunt vnum, quod reputat valde notabile in practica quod eo ipso, quod conveniatur, ut locatarius habeat pensiones cogitur stare colono, & sic est vna bona cautela ad hoc, dicam latius in titulo de fructibus.

- 4 Vnde si maritus facit testamentum, et relinquit prout hodie moris est uxorem suam dominā massariam, et usufructuarium omnium suorum bonorum acceptando simpliciter usufructum, non per hoc cogitur stare colono, sed si cepisset exigere, vel recipere pensiones, videtur in hoc sibi præiudicasse, et cogi

retur stare colono, & sic poterit dici iste unumquodque per factum, & tacitam acceptionem.

- 5 Similiter in hac locati, & conducti materia, & usufructus, vidi testamentum, in quo specificabantur pensiones domorum, & apothecarum, quo relinquebat maritus uxorem usufructuarium omnium bonorum, & in particulari pensionum, & fructuum testatori quomodoque debitorum.

- 6 Vidi etiam post mortem testatoris conveniunt circa pensiones, & fructus inter heredem, & usufructuarium, & si ipsa erat contenta exigere, vel non, quia heredis ius in hoc tractare, & facere ratione colorum.

- 7 Et nota l. C. in d. §. pensiones, quia alio modo appellatur, & appropriat fructus naturales, alio modo pensiones domorum, dum enim loquitur de fructibus naturalibus, dicit eos nasci in fundo, & sic proprium est fructuum naturalium nasci in fundo; dum enim loquitur de fructibus industrialibus, et pensionibus, dicit eas percipi, et sic pensiones rerum locatarum non dicuntur nasci ex re, cuius occasione debentur, sed bene percipi ratione, et occasione talis rei.

- 8 Vnde fit dicatur, ego relinquo, vel concedo Semprouio omnes fructus, qui nascuntur in bonis meis ubicunque possis, non spectabunt ad eum pensiones domorum, et apothecarum, quæ nasci non dicuntur, sed percipi (ut dictum est) sed si dicatur, ego relinquo, lego, vel concedo fructus, qui ex bonis meis percipiuntur, vique veniunt nedom fructus naturales, sed etiam pensiones, quia percipere, videtur generale verbum, et comprehendere eos, qui nascuntur, sed non contra.

- 9 Et sic videtur etiam colligi, quod pensiones domorum, licet saltem quoad intellectum, et in ratione sui, dici possint pars rei, pendereque a re locata, et conductæ, prout fructus naturales dicuntur pars fundi, in quo seminati sunt. Et sic ex deductis videtur inferri limitatio ad l. fructus pendentes, ff. de rei vend. & procedat, et habeat locum in fructibus naturalibus pendentes non dum secatis, vel recolitis, secus in pensionibus rerum locatarum pendentes non dum exactis, quæ limitatio clare, (ni fallor) colligi videtur ex l. si pendentes, iuncta l. arbores, §. pensiones, de usufruct.

- 10 Et per hoc vidi a subtilibus quæstionibus in hac locati materia. Habemus iure casum, quod fructus marturi, naturales, & pædones habent se ad fundum ut pars ipsius, quid dicemus de pensionibus rerum locatarum, quoniam nomine erunt appellatæ, an pars, vel accedens, vel connexum, vel dependens, vel quid, & utique pars rei locatæ non sunt, ut vidimus.

Q V A E S T I O XVIII.

V usufruct.

Q Væro successive, a proximè præcedentibus questionibus, an usufructuarius teneatur stare colono ad materiam, emptorem, Coloc.

- 1 Et primo videbatur dicendum quod sic, quia in legato usufructus omnium bonorum venit Kalendarius, quod continet creditæ, & debita l. qui filium, & ibi Bar. c. de leg. 3.

Con.

Vincentii Carocii Tractatus

2 Contrarium est verius ex l. arbores, verſe. ſed ad exemplum, ff. de vſufructu, vbi tr. dicit, vſufructuarium non debere ſtare ad ſimilitudinem, & exemplū venditionis, & limitat ſimiliter, niſi ſpecialiter ſit aliter conuentum, & ſic talis conuentio, vel exceptio ratio ſta valet, & tenet.

3 Poſſet igitur teſtator in ſuo teſtamento, dum relinquit uxorem vſufructuariam omnium bonorū; apponere hanc conditionem reſeruationem, & vt dicitur, poſſum, quod nō poſſit expellere colonos, vel conductores ipſius teſtatoris. Ratio autem quare vſufructuarius non teneatur ſtare colono, eſt ſecundum Ang. in d. l. arbores, quia per hoc de libertate vſufructus multum perderet vſufructuarius, & hanc opinionem veriorē dicit Alex. in l. ſi filioſamil. §. ſi vir, nume. 14. ff. ſol. matrim. Capella Tholoſana. decif. 430. ea poſſiſſimā ratione, quia vſufructuarius omnium bonorū non teneatur ad debita; & hæc eſt communis opinio, de qua ſuperius diximus, Pinel. de bonis matris, par. 3. nu. 63. Borgnā de vſufr. nu. 177.

Addo in materia bene loquentes Dec. conf. 38 §. penul. in fine, conf. 630. 10an. dilect. de arie teſtā. dicit. 6. cau. 42. Caſtren. cōſ. 188. col. 2. in ſi. & 459. lib. 2. Soc. cōſ. 131. col. 6 lib. 1. & in l. 1. in prin. col. 2. ff. ad Treb. Alex. in l. vſufructu, ff. ad l. Falc. Viui. l. r. opin. 444.

Cui addo Rolan. conſilio 8. col. 2. a teſtamentum ita prædicari. Crau. conf. 187. nu. 1. lib. 1. Eman. in ſno theſaur. littera V. nu. 103. Caball. tamen milleloq. 525. par. 2. ſentire videtur diſtinctionem quandam, aut vſufructuarius debet vti arbitrio boni viri, & tunc teneatur ſtare colono; ſecus ſi vſufructuarius non teneatur vti arbitrio boni viri, quia tunc non teneatur ſtare colono; Ponit exemplum de vſufructuario arbitrio boni viri, in muliere vſufructuaria omnium bonorū, quia debet vti arbitrio boni viri vſufructuarius autem, qui vti non debet arbitrio boni viri, eſt loco emptoris. Bal. in l. 1. nu. 19. C. de donat. ante nupt.

4 Poſſet fortasſe conſiderari alio modo. Quædam ſunt, quæ non diminuiſſe de libertate fruendi, ut eſt ſeruius fundo fruendo impoſita, & tunc an fructuarius ſeruare teneatur, vel non, dicitur vti arbitrio boni viri, l. ſi pendentes, §. ſi. ff. de vſufructu. & ibi Accur. not. Quædam ſunt, quæ non diminuiſſe de libertate vſufructus, vt nō poſſe expellere colonum, & hæc fructuarius ſeruare non teneatur, & ita ſentit glo. in d. l. ſi pendentes, §. 1.

5 Et ſic ad propoſitum materie locati, & conducti, de qua agimus, colligitur ex hac diſtinctione, quod ſtare colono, tollit libertatem fruendi.

6 Sed dices: non poſſe vti ſeruo lo omnibus locis, non poſſe vti fundo, vel poſſui paſi ſeruientem per fundum fruendum tollit libertatem fruendi: ſi enim ſeruum ad loca interdicta tranſmittere poſſim, liberioſi fruere.

7 Poſſet tertio loco dici; quidam eſt vſufructus ſitulo Particulari, vt emptionis, & ſimilium, & iſte ad exemplum venditionis non teneatur ſtare colono, & ita clare ſentit rex. in d. l. arbores, & clariuſ exemplificat Capella Tholoſana in allegata q. 420. Quidā eſt vſufructus tit. vniuerſali omnium bonorū, &

iſte teneatur ſtare colono, nec obſtat, qđ vſufructuarius vniuerſalis ex magis communi non teneatur ad debita perſolueda, prout ſuperius vidimus quia vere non videtur dici poſſe perſoluo alicuius certi debiti, ſed ſuſtinere, & vti cum onere ſuo, prout in l. ſi pendentes, §. ſi. ff. de vſufructu; aliud enim eſt videtur ſoluere debitum aliquod, & aliud vti, & ſtari cū onere ſeruitutis, vel ſimili, p. rei indiuid. ſi.

8 Quarto loco dicebant Jacob. de Rauenna, & Andreas de Piſis quod quare fructuarius non teneatur ſtare colono, ratio eſt, quia fructuarius habet ius reale, colonus vero habet ius perſonale, quia ſolū habet actionem perſonalem contra locatorem, quæ perſonalis actio non ligat fructuarium, nec alium ius habentem in re ſingulariter, l. ſi. §. Lucius, ff. de contrahen. emp. de qua ſuperius vidimus in materia cenſuum, in l. ſi pendentes, §. ſi. Erat ius reale, quod afficiebat rem ipſam leg. Titius, ff. de ſeruis aſporandi. Tria igitur conſiderantur: quædam realia,

9 & hæc in duplici diſtinctione, quædam in ſimplici fruendo tantum, & hæc reſpiciunt fructuarium, quædam in aliqua ſeruitute tranſeundi, aqueductus, & ſimili, & hæc aſſiciunt fundum ipſum, & ſequuntur eum ad quacunq; manus perueniat, quoddam eſt ius perſonale, & eſt illud, quod habet colonus in re conductā.

10 Et ſic in hac locati, & conducti materia in ſeruo, quod Coloniz eſt ius perſonale directum ſequens locatorem, non ſuod poſſeſſorem principaliter.

Q V A E S T I O XIX.

Vſufructuarij.

Q Væritur etiam adharendo præcedentibus. Poſſe, quod relinquit quis vſufructuarium, colonum, vel conductorem ſuum, prout fieri poſſeſt ad materiam l. quorū, §. ſi colono, ff. de vſufructu in hoc plura caſus conſiderandi ſunt, vltra Petrū Loriet. de fructibus ſimpliciter loquentem axiomate 7.

1 Primus eſt caſus, cum quis legat vſufructum fundi colono, & tunc colono competit actio, nō ex teſtamento, ſed ex conductio ad remiſſionem mercedis, l. quorū, §. ſi colono, de vſu fr. vbi glo. in verbo, vendicabū, & eam ibi commendat Ang. Fulg. & Albert. dicit quod ad reſciſſionem contractus agitur actione deſcendenſe ex illo contractu.

2 Et ſic petens in hac locati, & conducti materia remiſſionem mercedis ex aliquo capite, dicitur reſcindere contractum ipſum, & competit actio ex conducto.

3 Secundus caſus eſt mente Fulg. in d. l. quorū, §. ſi colono, in gl. vendicabū, quando teſtator legat colono liberationem ſequentium annorum, iunc pro tali liberatione competit actio ex teſtamento, l. ſi in lege, §. ſi. ff. loc.

De qua materia (Deo dante) ponam ſeparatim in titulo de liberat. vbi melius caſus, & ibi videbimus de intellectu l. ſi in lege, §. ſi. ff. loc. & de legato liberationis facto conductori, vel colono.

4 Tertius eſt cōſolus ſumpſit a d. l. quorū, §. ſi colono, ff. de vſufructu, quod ſi colono legatur vſufructus fundi conducti, quod repetit impenſas factas in cultura

Vfusfruct.

cultura fundi, vbi Accurf. intelligit de expellis gratia rei, non gratia fructuum colligendorum, & cum ibi fe quonitur Ang. & Fulg.

- 5 Et fic in hac locati, & conducti materia habemus per colonos fieri duplices expellās: quēdam fructuū colligendorum, vt putare, occare, & fimilia, quē annuarius funt ad finem fructuum fuo tempore colligendorum.

- 6 Quēdam hūc ad culturam rei, vt facere feptē, & fimilis; primę ſpectant ad colonum, etiam ſi mutet ſtatum, & melioret iura ſua, & efficiatur fructuarius vel ſimilis, ſecundę repetuntur a Domino.

- Iacobus autem Rauēna quem reſert. Alberic. dicit vnum aliud ī practica ſais vile, & notabile, quod ſi colonus fecit expenſas gratia colligendorū fructuū pendendum, & legetur vſusfructus, & ſic incipiant pertinere ad colonum inquam vſusfructuariū, quia poſſibile eſt, quod vſusfructus finiatur, & ad proprietarium redeat in eo ſtatu, in quo eſt, impenſam repetet actione ex conducto, quia fructus habet non tanquam colonus ſed fructuarius & ſic videt caſum. Cōduxit quis fundum ad laborium, & in medio anni fructus iam pendēdus eſt fructuarius, quo iure dicuntur pertinere ad ipſum, fructus, conductio nis ne, nel vſusfructus muli dicitur conductio nis, ar- tento principio vſque ad pendēdum fructum, & a primordio intil poſterior ſormatur conuenus, tamen veritas eſt, quod p̄ualer titulus legati, & ſic iure vſusfructus ſalua ſua coloni, Aret. in trac. malef. in verſ. & eius bona publicamus, on. 19. & l. 2. C. de his qui latro.

- 7 Sed conſidero vnum circa intellectum d. 5. ſi colo- no, ſi enim legatſit quē vſusfructum fundi exten- do, colonus poſſet ad vſusfructuario expelli, & ex- penſas factas in culturam repetet ab herede, & eius damno computantur, l. qui fundum ſi. loca. & ſic fru- ctuarius habebit gratis. Si igitur ita eſt reſpectu dua- rum perſonarum, cur non idem ſi in eadem perſona hęc duo concurrāt, & quod idem vtiſiciatur colonus & fructuarius?

- 8 Nota etiam citen illum textum ad materiam loca- ti, & conducti, quod appellatione culture ſimpliciter ſumpe veniunt uſpenſe fructuum cauſa, & gratia rei. ita uidetur colligi ex eo textu iuncta diſtinctione gloſſe in verbo cultura, quam non feciſſet, ſi ita non comprehenderent, & ſic inſtrumenta coloni ad cul- turam poſſunt intelligi tam ea quę reſpiciunt cultu- ram fundi, quam fructuum colligendorum. Vnde ſi colonus teſtator legauerit alicui inſtrumenta ruſtica lia deſtinata & parata ad culturam fundi, & omnia de- bentur.

Q V A E S T I O X X.

Vfusfruct.

- 1 Q V A R T O p̄terea in hac locati, & conducti mate- ria, an vſusfructuarius ſi colat vineam vt vnlgo dicitur, manibus proprijs, & fructib. pendētib. de- cedat, teneatur ad aliquid p̄prietarius heredi vſufru- ctuarij. Vtique non. Ioan. n. Ceph. conſ. 187. col. 2.

Q V A R T O etiam. Pone quod ſit relictus vſusfru- ctus in ſeruo, qui locat operas ſuas pro annua mercede, quomodo ſei diſturbetur?

- 1 Vtique durante vſusfructu ad fructuarius, & pro- residuo ad proprietariū, & ſi in medio anni decedat, pro rata mēſium, & temporis, ſit diſtributio. ſed & ſi quis, ſ. ſi operas, & l. ſin peras, vbi Alberic. de vſufr. Et iudicio meo allegata iura facere videntur ad dpo in hac locati, & conducti materia.

- 2 Primum eſt, q. ſi ego lego tibi vſusfructum alicu- ius fundi, qui alteri locas, & bona fide colit ī medio anni, in quarta parte anni, vel ſimili, decedat vſusfru- ctuarius, conductor fructuarij hęc poſſit expelli, ſit tamen conſideratio temporis pro rata, nec premunt illa iura an lapſi ſint ſex mēſes, & ſic dimidium anni, vel tres, vel quatuor, ſed ſemper pro rata, & ſic habe- bitur ratio temporis, & pro tempore eorum, & im- penſarum, ad l. i. quis domum, ſ. ſin. ff. locat.

- 3 Secūdo facere videtur ad illud, quod ſi quis loca- nerit alicui bona ſua, puta pro quinquēnis, & ex ali- quo deſicto veniat capitaliter condemnatus & bona veniant cōſiſcanda, veniet etiam locationes ſactę, ta- men ſi a Principe teſtatur ambulabit locatio, pro ſictaque ad ſiſcum redibit ad locatorem vt dicit tex. in fructuatio capite diminuto.

- 2 Notandum tamen videtur, quod in hac locati & conducti materia pariter, & vſusfructus videtur duo iura inuicem admodum pugnantia, & contraria ſcili- cet l. ſi operas, ff. de vſusfructu, & l. ſi ſeruo cōmunis Męuij, ſ. ſin. ff. de ſtipulatione ſeruorum, an lenim ſi opera dicitur, quod ſi ſeruus locauerit operas ſuas & in perſ. ſto tempore locationis vſusfructus extingua- tur reliquum ad proprietarium pertinebit, in l. ſi ſer- uus cōmunis Męuij, ſ. ſin. ſufficit principium anni extiſſe, & annum eſſe inchoatum ad eſſ. ctum, vt p̄ toto anno debeat fructuatio, & ſic nō videtur reli- duum ad proprietarium p̄tinere, prout in d. l. qui operas, & ſic textus in l. ſi ſeruus, ſ. ſin. concordat cum l. a vobis, ff. de annuis legat.

- 5 Bartolus ſent. 6. hoc contrariū in d. l. a vobis cō- ſultat. aut nihil eſt implendum a ſtipulatore, & tunc procedat l. a vobis; aut aliquid extrinſecum eſt imple- dum a ſtipulatore, & tūc p̄ rata temporis ſit diſtri- butio. idem tenet in lōga diſtinctione in d. l. ſi ſeruus, ſ. ſin. & ſentit in l. ſi ex toto, ſ. ſin. ff. de leg. 1.

- 6 Quę conciliatio mihi nō videtur tuta; nam in l. ſi operas, & in l. ſi ſeruus, ſ. ſin. al. eadem l. ſi ſeruus proponitur, & tamen in vno dicitur ſufficere princi- pium anni, quod pro rata ſit diſtributio, & ſic illa cō- ciliatio Bart. ſeruit tantū ad l. a vobis, ff. de annuis legat. Alberic. poſt gl. in d. l. ſi operas, vno verbo mote tuo diſtinguit, aliud eſſe l. legatis annuis, aliud in ſti- pulatione annua, quę eodem mōdo cū ſuperiori la- borare videtur, cum eadem l. ſi ſeruus ſpecieſ ſub diuerſis diſpoſitionibus proponatur.

- 7 Ego autem putarem fortaſſe ita dicendum, q. tex- tus intelligatur ſingularum annuorum, ſcilicet, quib. vſusfructus manſerit, ita vt accipiaur pro annis inte- gris, quibus eſt ſacta ſtipulatio.

Vincentij Carocii Tractatus

8 Posset fortasse dici, quod sufficiat principium esse annum, vt pro toto illo anno iam principio debeat fructuario, prout dicitur in d. l. si seruus, §. si quod autem dicitur in l. si operas, in verbis illis, scilicet quod super. ff. & c. intelligatur sequentium annorum nondum inchoatorum.

9 Colligitur autem in hac locati materia vna conclusio ex l. si seruus, §. si quod in materia locati, & cōducti principium attenditur, & ibi Alberic. infert ad Doctores, Medicos, & similes cōductos pro certis annis ad certa salaria, quod si moratur in principio anni, totum salarium illius anni percipere debet, argumento illius §. ad materiam, l. post duos, C. de aduoc. diuersi iudicium dicam in tit. de assell.

10 Posset inferri ad famulum, vel famulam pro anno, vel triennio conductum.

11 Et si recte consideremus iuxta antiquam consuetudinem, quæ ex lectura iuris consultorum colligitur apud antiquos tempore legislatorum, locationes vt plurimum in quinquennia fiebant, ita in l. si quis domum, §. si in l. in lege, §. si ff. locat. in l. qui concubinum, §. qui hortus, ff. de legat. 3. in l. adhuc, §. si operas, ff. de usufructu, d. l. si seruus, §. fin. ita colligitur, quod admodum celebris, & visitata, & frequens erat locatio quinquennalis, quæ media est inter locationem longam, & breuem.

Q V A E S T I O XXII.

V usufruarij.

1 Q Væro vterius, an usufructus consistat in opere. Vnde legato usufructu hominis, d. benter materia de locationis operarum, l. etia, & quarta, ff. de oper. seruorum, vbi fructus etiam intelliguntur deductis expensis, ad idem l. secunda, & tertia, ff. de usufructu, leg.

Q V A E S T I O XXIII.

V usufruarij.

Q Væro de vtili, & lucrosa materia secundum Alberic. ibi, ad l. de fundo, ff. de usufructu, quo modo diuidendæ sint pensiones, si imperfecto tempore moratur usufructarius, & quoniam hæc materia est admodum vtilis, & necessaria in hac locati & conducti materia, tam quoad fructuariam, quàm maritum, emptorem & similes, ideo ponam aliquas viles conclusiones, di'putatione pro nunc omitta.

1 Prima igitur conclusio est. In pensionibus rei dotalis diuidendis inter maritum, & vxorem, vel hæredes, attenditur tempus cōtractu matrimonij, non factæ locationis, l. diuortio, cum materia, ff. sol. mat. R. 6 esse videtur, quia quilibet effectus regulatur a causa sua, l. 3. ff. de pec. sed ratio quare maritus percipit fructus rerum dotalium, est matrimonium, l. pro oneribus, C. de iure dotium, merito a contractu matrimonij pensiones, & fructus computantur. Vnde consideranda sunt contingentia istorum; quandoque maritus recipit fundum plenum fructibus maturis, p'ætera locat, & pendente locatione moritur, in diuisione habenda est ratio tam fructuum recollectorum,

quam portionis pensionis, quando recipit fundum vacuum, & tunc fit diuisio pro rata temporis, quo matrimonium durauit.

2 Secunda sit conclusio. Quando venditur, vel alieatur fundus, vel domus locata, ad quæ spectet pensio, ponam suo loco.

3 Tertia sit conclusio. In fructuario si fructuarius decedat fructibus nondum collectis tunc pensioni diuidenda est pro rata inter hæredes fructuarij, & proprietarium. Ita Alberic. in d. l. de fundo, per l. sed si adhuc, §. si operas, & l. si op. ras, ff. de usufructu, de quib. superius vidimus, & l. Iulianus, §. si fructibus, ff. de actio. & oblig. l. diuortio, §. in secundo, & §. sequenti, ff. sol. matrim. dicam in tit. de verb. signific. q. 16. par. 5. vbi videas. Vincent. Franc. decis. 168. nume. 8.

4 Quarta sit conclusio. Si fructuarius decedat fundo non locato, & fructibus pendentebus, sine aliqua distinctione fructus pertinent ad proprietarium hærede fructuarij permitus exclusio, in singulos, in fin. ff. de annuis legat. §. 5. ad quem, Institut. de rerum diuisione. ratio est, quia mortuo fructuario habet eius hæres ratione fructuum perceptorum actionem, l. vti frui, §. primo, ff. si usufructu petat. l. quæsitum, ff. de usufructu.

5 Ratio autem differentie esse videtur, quando fundus est locatus, & quando non est locatus. Primo casu qui æquum est fructuario ius petende pensionis, lege permittente l. venditor ex hæreditate, ff. de hæredit. vel act. one vendita, quod ei lex saltem pro tempore præiurto ex futuro euentu mortis autem nolum, quod illi iniquum, l. sed & si p. ff. sol. §. item si iura. r. ff. de iur. iur. sed quando fundus non erat locatus, nullum ius quæsitum est fructuario: vnde nihil ad hæredem transmittit, iuribus superius adductis.

6 Et si habes casum. Moritur testator, relinquit vxorem usufructuariam omnium bonorum, & moritur de mente Iulij prope. reuellectam granu, vel alijs vini, nihil sibi prod. ff.

7 Sed quid dicemus l. de fundo, habet respectum ad fructus collectos, vel non collectos respectu pensionis, quid in re, quæ non terminatur, puta domo, vel apotheca locata, quomodo diuidenda tria pensio fortasse pro rata.

8 Quinta sit conclusio. Si fructuarius decedat fructibus iam recollectoris, tunc integra pensio fundi locati pertinet ad hæredem fructuarij, d. l. de fundo, vbi Fulg. num. 2. colligi aliud notabile in hac locati & conducti materia, quod si post collectos fructus omnes ex fundo locato, colonus expellatur, nihilominus debet soloerte integram pensionem: Amplius hæc quinta conclusio, vt procedat etiam in emphiteuta, qui habet vtile dominium, sicut fructuarius, §. pec. in ut. de locato, §. nunc aliqua, vers. 3. l. in l. diuortio, nu. 6. ff. sol. mat.

9 Declaratur in testudo, & hoc ex consuetudine feudali, vt no. in c. 1. §. his consequenter, in tit. hic finitur lex, late Alex. in d. l. diuortio.

10 Et ex prædictis inferri intelligitur, & limitatio ad l. a vobis, ff. de annuis legatis, vt procedat in legato alimentorum, non in usufructu, & similibus.

Q V A E S T I O XXIII.

V usufructuarij.

Sed posset vltra Doctores queri ad materiam l. defuncta, inquit enim iam omnib. fructib. qui in agris nascerentur, & cpi. quid enim si nō sint collecti omnes, sed aliqui, puta locati quib. sub annuo mercede prediū, cuius erat usufructuarius ad annum, & in predio locato seminauit fructus diuersi generis qui pariter recolliguntur diuersis anni temporibus potum, vinum, frumentum, &c. decessit usufructuarius lino tantū secato, vel de mense Augusti grano recolletū, & vobis pendentibus quid dicendum?

Vide colligi ex dicta l. defuncta, heredi si usufructuarius non debet, pōderando uerbum, omnibus, in eo tex. appositum, quod est vniuersale collectiuum, non distributiuum, glo. & Bart. in l. si pluribus, ff. de legat. 2. in l. serui, §. si. ff. de leg. 1. & qui omne dicit nihil excludit. l. Iulianus, de legat. 3. a procuratore, C. mandat.

Secundo pro hac parte facere videtur pluralis locutio per legislatorem facta l. vbi numerus, ff. de testib. in l. si gemina, ff. arborum furtim cesarum, Aret. in tract. maleficiorum, in verbo, pluribus, Ale. in l. & si post tres, ff. si quis cautibus.

Contraria opinio mihi videtur uerior, & fortasse xquior, arguēdo a proportionē totius ad partem, ex l. que de tota, ff. de rei vend. sicut enim fructib. omnib. iam collectis debetur tota pensio, ita parte fructuum collecta debebitur pars pensionis, & facit in simili nō extendendo materiam locati, & conducti, de qua agimus quod si aduocatus, vel procurator plurium causarū conuenit pro salario omnium causarum, centum, puta si omnes expenderit, pone quod quasdam expediret, quasdam non, pro rata sit distributio, nō obstante conventionē, ut dixi superius in verbo, aduocatus.

Facit etiam quia licet argueri a proportionabili licet, ut not. in l. susti. it. ff. de cond. indeb. Euerat in loco a proportionē.

Vnde sicut se habet tota recolectio omnium fructuum ad totam, & integram pensionem, ita & pars recolectorum fructuum ad partē pensionis, sed omnib. fructibus recolectis tota pensio debetur, pariter debebitur pensio pro rata fructuum recolectorū & pro rata temporis anni conductionis elapsi, & praeteriti.

Q V A E S T I O XXV.

V usufructu.

Quari secundo loco posset vltra Doctores ad d. l. defuncta. Locati usufructuarius fundum, & fructus non sunt in horreo reconditi, sed decessit usufructuarius iā maris, & est in proximū de die in diē eos colligēdi, prout mulier granda, que ingressa est mentem partum, ita ut de die in diem exire expectetur, & fauer regula de proximo accingendo.

Contrarium videtur uerū a ex textu in d. l. defuncta, ponderado uti bōm illud, iam, quod respicere uidetur tempus, & actum iam completū, Bald. in l. fin. opposit. §. C. de edic. di. Adit. toll. gl. in l. nec emptio

§. 2. ff. de contrab. emp. Bar. in l. 1. §. hoc autem, ff. de nou. ope. nun. Bal. in 1. const. Digestorum.

Secundo pro hac parte facit ponderando uerbum illud, subleas, quod significat asportationem de loco ad locum, & vide Gomez. conf. 99. in vlt. dub.

Q V A E S T I O XXVI.

V usufructuarij.

Quarto tertio loco vltra alios ad materiam d. l. defuncta. Pone, quod fructus nedum sint maris, sed secati, non tamen asportati ad domum, euenit casus tēpore Mazzucchii, quod usufructuaria, qui locauerat fundum, decessit tempore lunij domum ferabatur, quid dicendum? utique tex. in d. l. defuncta, in verbo, subleas, videtur tenere, quod sint in horreo, vel dolis reconditi. Contrarium est verius ex l. si usufructuarius messim, ff. quib. mod. usufructus amittitur.

Vnde applicando ad materiam locati & conducti, simili modo in hoc procedunt colonus, & usufructuarius: colonus enim facit fructus suos statim, qd sunt separati, licet non reconditi, l. si seruus, §. locari, ff. de fur. & dicam suo loco, dummodo per se, vel alium suo nomine, ut ibi habetur: ita & multo magis in usufructu, & consequenter ipsius herede. Et ita est verus intellectus, d. l. si usufructuarius messim, & sic quod non corrigatur dictum Labeonis, & ita in specie declarati ibi Accur. in glo. r. in fi. & ibi Bar. sequitur, & clarius idem Bart. in l. ex diuerso, col. 1. in fi. ff. de rei vend. & Bal. in l. si de fructibus, & licet expensis.

Vnde applicando ad casum nostrum, si usufructuarius locauit fundum secundum suo tempore, colonus dicitur secare nomine locatoris, & consequenter pro usufructuario, vel ipsius herede.

Concludendo igitur in fundo locato per usufructuarius, qui moritur, aut nullus fructus est secatus, vel leuatus, licet in propinquos, tamen ad heredem usufructuarij non pertinet, sed ad proprietarium; pariter & pensio debetur heredi usufructuarij, si sunt ab eo, vel eius nomine leuati, licet non reconditi, pensio dicto heredi debetur, sicut deberentur fructus si in parte anni sunt leuati, in parte non, si solutio praerata Cynus & Bal. in auth. incestas, C. de inest. nup. Ias. in l. 2. nu. 17. C. de iure emphyt. Rom. sing. 71. loigatur. Crau. conf. 216. num. 10. Veron. de serui. verbo, praed. c. 4. ut de usufructu. Castei. in materia pensionis diuidendae pro rata conf. 1. 14. sub nu. 2. libro 2. Alex. conf. 1. §. num. 3. vol. 2. Gigas de pensionibus q. 12. nu. 5. Macheil. parocin. 15. & 16. Bart. in l. si cut in annos, ff. quib. mod. usufructus amitt. Paris. conf. 40. nu. 8. vol. 1. Boff. prac. crui. titu. an delinquens sol. possit. nu. 7. Papen. in forma libelli ad doctem, in verbo, dedit, nu. 8. Soci. in l. diuortio, nu. 8. vbi Alex. nu. 2. Ias. nu. 1. ff. soluto matrimonio. Boer. conf. 23. num. 3. & haec est communis opinio. Tiraq. de retrac. conuen. gl. 4. §. 5. num. 3. Villalob. in recolect. in verbo, usufructuarius, n. 60. Eman. in suo thesau. littera V. nu. 96. Ari. vinel. in l. 1. par. 2. nu. 77. C. de bon. mat. comendat. Burg. de usufructu.

Vincentii Carocii Tractatus

nume. 244. latē Didac. var. resolut. lib. 1. c. 15. sub nu. 3. Cephal. conf. 740. nu. 30. lib. 5.

3 Videbis tamen multa tēstimenta condita dando ad cautellam usufructuarie facultatis in incandī. Eue nit etiam in facto, quod Colonus incadebat arbores fructiferas, an prejudicet usufructuarie, & quis teneatur probare.

4 Ex quibus omnib. inferitur in materia fructuum limitatio ad l. penul. ff. de milit. testam. vt non procedat in usufructu cuius non tunc fructus de proximo recolligendi, sed debent esse in horto recanditi vel dolis repositi. Addeō ad ea, quę latē ponit Ias. in lege diuortio, §. interdu. nume. 1. §. ff. soluto matrimonio, l. iraq. li. de retract. tit. l. 1. §. t. glo. 1. nume. 43. Alpha. r. portat 199.

Q V A E S T I O XXVII.

V usufruct.

QUæro vltcrius. Vidimus superius, quod saltem de quadam honestate usufructuarius teneatur potius locare proprietario, quam alii vltra Borgni. & alios. Pone quod usufructuarius locauit proprietario vsum fructum, qui postea sublocat alii, an prejudicet usufructuario?

1 Distingue, aut nomine proprio ipsius proprietarii, aut usufructuarii, primo casu prejudicat: secundo casu non prejudicat. Caste. in l. Pōpōtius, ff. quemadmodum usufructus amittit. vbi dicit, et est casum singularem, & incerte tenendum.

2 Quomodo autem succuratur, ponā suo loco, & patet ex d. l. Pomponius, cuius materis quia vtilis & fructuosa est in hac locati, & conducti materia, ob id ita distinguendū videtur. Fructuarius locādo usum fructum retinet vsum fructum per conductorem, l. non utitur ff. de usufruct. quę conclusio vera est, siue talis conductor utatur, vel non utatur quoad se, vt ibi per glo. Albei. & alios.

Secundū huc conclusio. Proprietarius pariter & conductor usufructus utendū, vel locādo proprietatem pleno iure, videtur proprio nomine facere: priuat autem usufructuarius possessione, & iure suo non vtēdo, licet possessione soluat. ita sentit tex. in d. l. Pomponius, in princ. secundum intellectum Alb. & Caste. ibid. in magis approbatum.

Ex quibus duobus conclusionibus inferitur utiliter ad practicā ad aliqua.

1 Primum est, quando cognoscitur fuisse nēditiā, vel locatam proprietatem pleo iure, vtique si in instrumento locatur, vel vendatur fundus simpliciter nulla detractioe, vel reſeruatōe facta, ita colligi mihi videtur ex tēxtu in dicta lege Pomponius in uerbo, fundum, iūcto versic. d. tracto usufructu &c. Vnde cautus videbis multa instrumenta cum reſeruatōe usufructus, & sic datur, secundum, quod potest dari, locatio ouēd. purę & simplicis proprietatis absque usufructu.

4 Secundū est, quod solutio pensionis facta per primum conductorem non arguit possessionem præſeſe, quia si alius rem teneat, ista solutio pensionis nihil releuat. Vnde videbis in practica multos decipi dicentes semper est soluta pensio suo tempore. Duo igi

tor requiruntur, solutio pensionis, & p̄uidere nomine illius, cui pensio soluitur.

5 Vidi in factō casum. Conduxit quis domum ad biennium pro certa pensione, & clauso ostio iuit in longinquas partes pro suis negociis, facta prius solutione pensionis pro toto tempore. Vtique talis conductor p̄ se dicit domino, quia (vt dictum est) conductor non vtēdo simpliciter non prius iure suo locum: non ex dicta l. non utitur: si enim talia conducentis potest aliqua tui animi voluntate, & satisfactione, vult proicere suum quod in pensionē impendit, quid ad te, dummodo aliud præiudicium non inferatur? Similiter vidi in factō casum. Quis abhorrens malos vicinos rimens ne talis domus sibi vicina, vel congrua conducatur a Sempronio sibi parum beneuolo, vel homine rixoso, vel vitæ admodū inhonestę, conduxit talem domum, & soluit debitā pensionem, tamen semper tenuit domum clausam, satis enim satisfaciebat sibi conductor in animo suo, qui talem a conductione repellit, vique iste possidet domino, quia non vtēdo non præiudicat, vt dictum est.

6 Tertia sit conclusio ex mente dictę legis, Pomponius. Proprietarius pariter, & conductor locando, vel vendendo simpliciter rem conductam videtur locare pro iure, quod habet ab usufructuario, & sic nomine ipsius, quia non præsumitur uelle facere id, quod non debet, & velle teneti ad interſeſe, l. merito, ff. pro soc. & ideo secundus conductor possidet usufructuarius, seu primo locatori.

7 Quarta sit conclusio ex notatis in dicta l. Pomponius. Proprietarius pariter, & conductor locando, vel vendendo nomine proprio ipsius videtur locare vti proprietarius, nec est locus interſeſe, & secundus conductor non possidet nomine usufructuarii.

8 Quinta sit conclusio ex notatis in dicta l. Pomponius. Conductor, vel colonus usufructuarii locando, vel vendendo rem simpliciter priuat locatorem iure suo l. non solum, §. qui pignori, ff. de usufructu.

9 Sexta sit conclusio. Ex notatis in dicta l. Pomponius. Conductor, vel colonus usufructuarii locando, vel vendendo simpliciter ius, quod habet etiam nomine proprio, censetur transferre ius, quod habet tantum, & sic nolle priuate primum locatorem iure, & possessione sua, l. qui vnaueras, §. fin. ff. de acquir. possessio. Ex quibus collatione inferatur ad multa vtilia in hac locati, & conducti materia.

10 Primum est, quod licet contra locatorem non præſcribatur quousque conductor teneat penes se, siue pensionem soluat, siue non, dummodo tamen retineat, vt notatur in l. male agitur, C. de præſcript. 30. vel 40. annorum, & dicam in titu. de præſcriptio nibus, tamen si non retineat penes se, & in alium transferat possessionem, priuat locatorem, & sibi præiudicat, l. 3. §. quid si seruus, ff. de acquir. poss. l. fin. C. eodem. ponam suo loco, dum agam de remedijs competentibus.

11 Ampliatur vltra alios, vt procedat etiam si conductor, qui in alium possessionē tranſtulit, cōtinue locatōri pensionem soluat, ita colligitur ex d. l. Pomponius,

nus, ubi Castr. dicit esse casum peregrinum, & singularem, & se alibi non legisse.

13 Et sic ex hoc colligitur duo utilia, quod si unus possidet rem conductam ab alio, & alius pensionem soluit sciente, & patiente possessor, tamen sibi non preiudicatur in possessione, sicut nec in dominio, nisi per talem solutionem nec dominium, nec possessionem quæritur, sicut I. solemnibus, C. de rei vendic. & I. censuaria, C. de donatio.

14 Secundum utile est, quod licet per solutionem pensionis acquiratur de nouo possessio, & probetur, ut notum in I. qui universas, §. quod per colonum, ff. de acquirere, possesse & in I. libebus, C. de agricolis, & censibus, & dicam suo loco de remedijs: hoc tamen est intelligendum, quando hæc duo concurrerent simul, & coniunctim, scilicet quod pensionem soluat, & rem detineat: Si autem vnus soluit, & alius possidet, nec acquiritur, nec probatur possessio ex superius iam dictis, et ita debet intelligi cap. inter dilectos, de fide instrumentorum.

15 Subdeclaratur in traditione vera, non ficta. Vnde si colonus, meus rem meam vendat, et a uenditore cedat, videtur ficta traditio, loquens mulier, ff. de rei vendicatione, si tamen mihi pensionem soluat, fingitur illis tradidisse, nec me possessione priuatus est singularis secundum Bart. ubi in l. quamuis, §. i. ff. de acquirere, possesse, dicit ualde singulare Castr. per illum textum in d. l. Pomponius.

16 Subdeclaratur in traditione vera, non ficta. Vnde si colonus, meus rem meam vendat, et a uenditore cedat, videtur ficta traditio, loquens mulier, ff. de rei vendicatione, si tamen mihi pensionem soluat, fingitur illis tradidisse, nec me possessione priuatus est singularis secundum Bart. ubi in l. quamuis, §. i. ff. de acquirere, possesse, dicit ualde singulare Castr. per illum textum in d. l. Pomponius.

17 Habes igitur in practica, quid articulum, et quid excipiedum in hoc casu, arculanda enim sunt duo, solutio pensionis, et retentio rei, excipitur quod alius quam soluens pensionem rem retinebat.

Quæra ad hanc materiam perennitatem ponam præter quinta dum agam de remedijs, ubi locus suus, iungendo tamen prædicta cum ibi notatis, & hic tertijs, quia l. Pomponius, loquitur in materia usufructus locati, ut uideri potest, sed apponui in presenti questione, & materia.

18 Illud non omitam in hac locati, & conducti materia ex dicta lege Pomponius, quia uidetur colligi differentia inter locationem rei corporalis, & mei usufructus: res enim corporalis non uariatur ex mutatione perennitatem, & semper est eadem res, secus tamen est in locatione usufructus nam si loco tibi usufructum meum, & tu alio locus, non est idem usufructus.

19 Vnde si quis, quod si in rebus corporalibus secundum conductorem in aliquibus possidet primo locatori, ut dictum est, secus in locatione usufructus, ex quo ex mutatione personarum mutatur, ut colligitur ex d. l. Pomponius.

20 Et sic patet intellectus ad legem, qui universas, §. fin. ff. de acquirere possessionem, ut procedat in locatione rerum corporalium, non in corporali: Sed quæ remedia competunt fructuario contra conductorem?

21 Vtique tria sunt. Primum est remedium l. fin. C. de acquirere, possesse, scilicet antequam ius locatoris perdat, tempore scilicet ad recuperandum possessionem. Secundum est actio ad interesse postquam commissum est ius locatoris, ex d. l. Pomponius, ubi, tueri plane, et in subsidium datur restitutio in integrum aduersus emptorem, ut per d. p. allegantem habet.

Pomponius, in tit. de locato, §. nunc aliqua, n. 43. verum, pone colonus.

22 Et ex prædictis infertur notabilis limitatio ad notum in l. corruptum, C. de usufructu, ut actio personalis extinguatur cum usufructu, tamen hoc fallit, nisi usufructus esset extinctus sub proprietario inuoluto, puta quia conductus postea uenditur. Ita tenet sub obliuione gl. in d. l. Pomponius, in verbo, admitti, in fine, ubi Fulgos. in hoc dicit eam singulare, & peregrinam.

Exporiter deservit ad replicandum de usufructu iam extincto.

De usu & habitatione.

Q V A E S T I O I.

1 Vnde videndum est de usu, & habitatione, & uti que vias locari non possit, §. i. in fine, I. fruct. de usu, & habitatione, l. in eo. ff. eodem, quibus in locis limitat Accursius per se locare proprietario, & sic vniuersalis negatiua non comprehendit proprietarium.

2 Secundo limitatur, ut mercede contenta inquilinum retinere possit, §. ff. de usu, & habit. ubi usufructus spatiosæ domus portiunculam inquilino locare possit.

3 Ex quo cõtextu in hac locati & conducti materia colliguntur aliquæ qualitates inquilini. Prima ex eodem, mercede, vel pensionem soluat. Vnde gratis habitans non dicitur inquilinus. Secunda est ex eodem textu, ut habitet solus in domo conductæ, non autem cõlocatore. Bene tamen potest quis locare portiunculam domus propriæ, & ille dicitur inquilinus, ut ibi habetur. Vnde sufficit foris habitatione. Tertia est, inquilinus dicitur in Ciuitate habitator, secus si in Villa, glo. & Ale. in l. qui pignoris, ff. de acquirere, possesse, in l. eodem C. locati, in §. item Seruiana, Iulius. de actio, idem tenet Hotemanus in commentario verborum ioris in verbo, inquilinus, per l. si, ff. de migratio, & l. 4. §. prætor ait, in h. ff. de dam. infect. quæ iura mihi hoc concludenter probare non videntur, sed de Ciuitate verbum nullum dicitur.

4 Bene tamen hæc iura probant inquilinum condicere depositarium, vel commodatarium esse posse. Si mulier in d. §. prætor ait, colligitur vnum satis frequens, & utile in practica, quod in materia de damno infecto potest denunciarî conductibus, & inquilinis, & hoc quando alia commoditas domini principalis haberi non possit.

5 Contrarium tenet Alexan. in d. l. qui pignoris, ut inquilinus dicatur siue in Ciuitate, siue in Villa colonus gratia fructuum colligendorum, siue in Rure, siue in Ciuitate, & sic non differit loco, sed qualitate, ex l. si prædium, C. de prædij minorum, & l. Urbana, ff. de verb. signifi. Iulius in d. §. item Seruiana, n. 15. & hæc opinio vniuersior videtur.

6 Declaratur tertio usufructus non possit locare operæ ferui, sed bene potest vni operæ eius secundum exercitium. Vnde feruus operari potest in fundo conditio. Similitur conductus quis lanam expeditam, poterit per ancillas perficere, idem si vestimenta textæ redemerit, & similia, ut plenius, §. equitibus, verum, operæ.

Vincentii Carocii Tractatus

ras autem, & l. per seruum, ff. de usu, & habitatione, 8 Ex quo etiam rex. in hac locati & conducti materia colligitur aliqua non inutilia.

Primum est, quod si aliquis ex iure, quod habeo in re, non potest rem ipsam alij locare, vel concedere, non per hoc prohibetur vti re ipsa ad eumdem usum, ad quem locasset si potuisset, & sic id, quod quoad effectum prohibetur in alijs, & extra, non prohibetur quoad se, & intra, & sic inferitur ex hac locati, & conducti materia ad reg. cum quid, vna via, libro 6. quod si vsuario ex debilitate iuris; quod habet, prohibetur locare seruum, & ancillas ad proprii exercitium exercendum, non prohibetur quoad se, & in domo propria.

9 Vidi in facto casum in hac locati, & conducti materia. Testator quidam in testamento reliquit mulos, iumenta, siue boues atarioris, & eorundem usum reliquerat Sempronio, quæsiu sit, quod si testator, qui erat rusticus, & solitus ire ad vecturam cum dictis mulis, pariter locabat boues passim ad arandum, poterit ne hoc facere vsuarius? Vtique putarem quod non, argumento illius text. poterit tamen emere pullos, & oues, & nomine proprio exercere, & arare in bonis proprijs.

10 Secundum, quod colligitur ex textu in hac locati & conducti materia, quod vsuarius cõducere potest, & pro executione efficiendi conditionem suam. f. test. illis vti, in quibus habet usum. Si igitur alicui conceditur facultas locandi, vel conduendi, censetur etiam concessa facultas efficiendi conditionem factam viendo pro instrumentis efficiendis, perforis & tribus, in quibus habet usum, nec video quod l. c. in eo textu faciat uim, & fundamentum, an conduceret tanquam metus usurarius, vel vti alias. Vnde licet conducer tanquam Sempronius, poterit effectuare tanquam usurarius, vti que iure vsuarij, & illud applicare.

11 Tertium, quod colligitur in hac locati & conducti materia ex eo textu est, quod ille dici potest cõducitor, qui aliquid faciendum accipit, vt texendum, fabricandum, & similia facienda, & sic licet possit dici locator quoad se, quia vete locat operã, & industriã personã, & exercitij sui, tamen conductor etiam appellari potest respectu rei, quam accipit, & sic diuersis respectibus, & considerationibus idem potest dici locator pariter & cõducitor, & sic ex hac locati & cõducti materia inferitur declaratio, & intellectus ad l. cum qui xdes, ff. de vsuap. quod una, & eadem res non debet diuerso iure cõferri hoc uerum secundum unum respectum, & considerationem, secus iuxta diuersos respectus, & considerationes, prout hic.

12 Pone in facti contingentia in hac locati & conducti materia, quod statum aliquod, vel bannimenta imponant certam penam locatori, & certam conductori, & simus in casu dubio. Similiter dici potest in certo premio constituto, puta quicumque conduxerit bona communis ad ea reficienda, puta miniatum ruinam moenia ciuitatum, & siant proclamata, si quis conduxerit aliquam quantitatem ipsorum murorum ad ea reficienda vitra mercedem diurnam, sit immunis pro annis tot, & qui locauerit, sit immunis pro annis duobus, quid agendum?

13 Quantum, quod colligitur ex eo cõtextu utile in

hac locati & conducti materia, quod cõducitores appellantur redemptores, id est, qui domus alienas, vel opus materia sua edificandum conducit. Bononienses vulgo ad summam appellat. glo. in l. redemptoris, ff. de rei vendicat.

14 Et duobus modis contingere potest. Primo in cõtinentibus materiam adificiorum, & tunc redemptores sunt cõducitores, de quibus diximus. Contingere etiam potest in lana, serico, & similibus, & tunc redemptores sunt, qui de suo texendo aliquid pro mercede accepturum conducunt, vt per glo. in hoc 15 S. operas, de quo agimus in verbo redemerint. Vnde videbis multos conducere barcas faciendas ex propria materia, & lignamine, cooperam sericam pro cubili parturientis ex suo proprio serico, & materia, & sic de singulis.

16 Redemptor litis ad propositum huius materie locati & conducti, qui certa mercede conuenta, litis periculum in se recipit, eiusque periculum prestat. l. si remuneri ad i. S. Maurus. l. i. C. de procura. l. 9. S. r. ff. de offic. proconsul. dixi superius de pacto quod litis ad titulum de fructibus, & litium expensis. Corall. lib. 1. Miscell. cap. 4. sub num. 2.

17 Vnde Aduocati, & peuratores pacifices de quo litis appellantur redemptores litium, & concinnatores Redemptor pontis, qui potest, factum testum pecunia, que pro mercis exportatione soluitur, tunc dnm conducit, l. c. in plures. S. vehiculum, ff. locat. vbi gl. in verbo, redemptor, dicit, Redemptor dicitur qui dederit centum, vt pedagium pertineat ad eum, puta. Scoti in tanto, & paga la gabella tu, ut quou die occurrat.

18 Redemptura id est conductio publicorum, l. 5. ff. de Instituit act. vbi Accus. in verbo, redempturis, & sic redemptio duo pre-supponit ad sui substantiam loca. vt redemptores, id est cõducitores appellantur, ut modo vidimus.

19 Ex quibus etiam patet id, quod alibi diximus, quod adeo similes sunt locatio, & venditio, conductio, & emptio, vt in l. 2. ff. locat. & supra de similitud. loca. vt redemptores, id est cõducitores appellantur, ut modo vidimus.

De locatione vsus.

Q V A E S T I O II.

Sed nunquid vsuarius tenebitur stare colonos ad l. emptum. C. locat. vti que sic, l. habitatio, vers. Labeo ait, ff. de usu, & habuit. ibi colonum non prohibetur, Port. Iustit. de usu, & habit. i. precipio. Et est, sic, sicut non prohibetur colonus, nec eius familia prohiberi potest.

De vsu locati

Q V A E S T I O III.

Quid in habitatione? reueit in facto casus in hac locati, & conducti materia. Dominus donauit famulæ suæ refectura habitatione dictæ domus in vi sua. iste, qui donauit, non vult habitare per se, sed alij

alij locare, dicti donatus, tu non potes alij locare, quid dicendum?

1. Er primo dicendum videbatur alij locare nō posse, quia qui habet vsum rei, alij locare non potest ut superius vidimus.

2. Secundo quia per talem reservationem factam in personā domini, videtur electa industria persona, ex quo alij locare nō potest, ut videmus in iure de industria personarum, & exceptus solus vsum. Alibi in suo alphabeto, in verbo ihabitationis per textum quem ita intelligit in l. si is, qui binas aedes, ff. de usufructu.

3. Contrarium est verius ex l. cum antiquitas, C. de usufructu, cuius dispositio ampliatur, ut procedat iudicet, siue habitatio relinquatur in vicinia voluntate, sine inter uiuos, siue per viam reservationis siue alio quouis modo. Ita declarat C. de l. Neap. ut per Afflic. decis. 401. numero septimo Bertuzzi consilio cil. 59. num. 37.

4. Ex qua decisione in hac locati, & conducti materia colliguntur aliqua utilia.

Primum est in d. l. cum antiquitas, ubi quid enim distat, possidens per conductorem, uel inquilinū dicitur possidere per se, & habitare dicitur, qui per colonum habitat, & facit l. habitatores, ff. loca.

5. Secundum est, quod reservatio est stricti iuris, ut not. in cap. p. l. de off. legat. lib. 6. tamē si quis reservet sibi habitationem nedum per se habitare poterit, sed alij locare, & sic per actum etiam fictum ad limitationem l. licitius, §. Cornelio, ff. de iure fisci, & l. ex ea, §. in solam, ff. de verb. oblig.

6. Tertium est, quia aliud est referuare, vel legare vsum, aliud referuare, vel legare habitationem: nam in vsum dispositum est, ut alij legare non possit, nisi portionem domus modo, quod superius vidimus: sed in habitatione locare potuit, preterea habitatio in d. l. dicit vsum saltem quod commodatarius, non e contra, ut not. in d. l. si quis binas aedes in gl. fin.

Vnde admodū cauti debent esse notarii in conscribendis verbis testatoris, an dicant reservato vsum domus, prout multi faciunt, vel dicant reservata habitatione domus.

7. Et sic patet responsio ad contraria, aliud enim est vsum, & aliud habitatio, nec inferre de vsum ad habitationem, quia vsum est minus altero.

Ad secundum non est verum, quod sit electa industria persona, ut suo loco videbimus.

8. Circa presentem materiam, bene distinguit Alex. cons. 23. col. 2. vers. & si queratur, vol. 2. aut legatus est habitatio, & tunc sine dubio locari potest, d. l. cum antiquitas, & §. sed & si eui, in l. de vsum, & hab. quid quid contraxerit in hoc idem Alex. in l. si & toto, §. vlt. nu. 3. de leg. 1. quem ibidem l. as. reprehendit nu. 17. & 18. Aut est legatus vsum, & tunc nō potest alteri locari (seorsum habitanti, secus cohabitanti). duo coniuncti, licet etiam, & sed neque, §. loc. est et differentia an legata sit domus ad habitandum, vel relicta habitatio id est commoditas habitandi: primo casu venit plena proprietas, & sic locari poterit. Secundo casu venit simplex ius, & servitus, quare locari nō poterit, Mant. de coniect. vlt. nol. in l. ubi 9. coniect. 4. nu. 8. & de hoc locatur text. in l. Aquilius, ff. de donat. & l. damnas est, de usufructu leg.

Facultas habitandi, nō habitatio, tunc censetur re-

licta, si ita dicatur, relinquo qd filia mea possit in domo mea cum filiis meis itare, & morari, & quod non possit ab heredibus meis molestari, prout exemplificat Dec. cons. 335. cuius consilium conferri etiam in hac locati, & conducti materia ad cognoscendum quādo sit relicta habitatio, et sic servitus, uel sola commoditas habitandi, Soc. cons. 282. uolum. 2.

De iure emphyteotico.

Quæro principaliter, an emphyteota locare possit rem emphyteoticam? Er primo videtur, batur dicendum, quod sic, quia per locationem nō transfertur dominium, neque possessio, l. non solet, ff. loc.

1. Pro contrariis parte facit quia emphyteota nō potest cōstituere usufructum, ut emphyteotica, Rom. hoc valde commendis singu. 126. tu scis, Clemen. singulari, 66. latā Tiraq. de retract. consang. §. 1. gl. 7. numero 41.

2. Addo Bero. quæst. fami. 95. Ceterum in memor. in verbo, emphyteota non potest.

3. Secundo pro hac parte facit, quia emphyteota non potest alij in emphyteotum dare, et hac est communis consuetudo, l. in l. fin. num. 110. C. de iur. emphyt.

4. Terio pro hac parte facit, quia emphyteota non potest constituere servitutem in preiudiciū domini, et hæc est communis opinio, Verones. de ser. lib. 2. cap. 14. col. 1. l. l. Clin. §. emph. quæst. 2.

5. Primum fit pro resolutione conclusionis. Emphyteota potest locare ad modicum tempus ex quo per eā nō transfertur dominium, neque possessio, d. l. non solet et in hoc nullus discipulat, ut patet ex 120. auctoribus in seruis allegandis.

6. Secunda fit conclusio principalis. Emphyteota nō potest locare ad longum tēpus domum irrequisito, aliis cadit a iure suo, quia hæc est species alienationis ut superius vidimus de effectibus locationis ad longū tempus, l. si. C. de iur. emphyt. Et hanc opinionē tenet Bald. cons. 347. lib. 3. et 417. lib. 4. Tiraq. de retract. Lign. §. 1. gl. 14. sub num. 82.

7. Addo Alex. cons. 6. in fine, l. 1. l. in l. fin. quæst. 4. nu. 112. C. de iur. emphyt. Dec. cons. 204. circa med. Alphan. repert. 717. in fin. Firmia. in verbo, emphyteotica locat. Mart. decis. Delphi. 555. p. 1. Barf. cons. 254. num. 39. lib. 3.

8. Declaratur primo, ut non procedat stante consuetudine, quo casu emphyteota locare poterit ad longū tempus, nec incurrit penam priuationis l. l. cl. 19. §. emphyt. q. 19.

9. Declaratur secundo, ut nō procedat quoad penā, quia per eam non incurritur pena priuationis: additio ad Alexand. cons. vlt. lib. 3. Cabal. milleloq. 213. par. 2. loquitur in locatione ad vitam, vel longius tempus, sublimitans usum de fraude, vel simulatione cōstaret Couarr. variar. resolut. lib. 2. cap. 61. sub nu. 2. & sic secundum hanc declarationem non requiritur consuetudo ad excusandum.

10. Declaratur tertio in locatione ad longū tempus, id est in perpetuum, vel in secundam, tertiam, vel alias quartam generationē, l. mol. in c. potuit, col. 9. vers. item potest, sub nu. 22. de locat. Rodoa. hoc valde commendans, de rebus eccl. fol. 320. nu. 3. tractans materiam alienationis.

Vincentii Carocii Tractatus

- 9 Declaratur quāto maxime in emphyteota eccle-
siaz, vel reipubl. fentit Bar. in l. 1. quod autem, il se-
condo, de superficiebus, in l. in conuentionalibus,
ff. de verb. obligat.
- 10 Declaratur quinto, ut procedat dispositio l. si. in
locatione ad longum tempus, quando pensio con-
staret in pecunia, alias non. Et si esset ad centum an-
nos, Bald. in l. si domus, §. fin. ff. de legat. t. pulchre
Ruin. videndus conf. 148. nu. 1. §. vol. 2.
- 11 Declaratur sexto, ut possit locare sualequo in-
cursu ad quinquennium, Ioann. de Porta in l. si fi-
liosum, §. si vir, ff. soluto matrim. Firm. in verbo, em-
phyteota locat. vers. fin.
- 12 Declaratur septimo, ut possit stare licentia domi-
ni directi, i. si dicens communem in l. 2. nu. 3. C. de
iure emphyteo. vel dicat saluo iure Domini directi,
§. 6. & quantum iure possunt, nec aliter, alio modo,
ista enim verba sunt necessaria maxime traditione se-
cū, alias simplex illa reservatio nihil operatur, Bald.
in c. 1. §. donare, col. si. tit. qualiter feudum, & in ad-
dicat Spec. in tit. de locato. vers. nunquam, & in ut,
de pace constantie, §. libellarie, col. 2. §. & in l. si. C.
de iure emphyteot. in c. 1. §. fin. quoz fuit prima causa
beneficij ammittendi, Veron. cautel. 45. & hac est
communis opinio, Kip. lib. 3. responso. c. 1. nu.
3. & in c. cum M. num. 30. de constitut. iul. Clain §.
emphyteosis, quest. 13. vers. item quero, qui loquitur
t. est alius adductus etiam quando est facta actua-
lis traditio, limitans quando concessio esset facta in
potentiam vel hominem difficultis receptationis.
Adde Veron. cautel. 46. Aluaro t. dicens ita con-
sultuiffe in c. 1. col. penult. de prohib. feud. alienat.
per Federicum Paris. de comuni pariter attestans,
conf. §. in fi. vol. 4. ta. in l. non solum, §. morte reū,
27. ff. de nou. oper. nunc. Soc. reg. 434. limitatione
2. Affl. in c. luper tale, quest. 38. de prohib. feud.
Roma. & in addit singular. §. 18. tu habes Bero at-
testans ita consultuiffe, in e. porui, sub nu. 24. de loca-
to. Ioann. Durant. de cautelis vitimarum volunta-
rium, tit. de legatis, cautel. 46. in fine, Tiraq. de iure
constitut. par. 3. limitat. 26. nu. 6. Cott. reputans hoc
admodum notabile in verbo, emphyteota alienans,
& in practica seruatur, Alc. respons. 75 §. nu. 2. Ro-
doa. de rebus eccl. rubric. de caducit. ob rei alienatio-
nem, vers. emphyteota, nu. 41. cum sequen. fol. §. 22.
Guid. Pap. decif. 563. Borfat. attestans ita Mantuz
obtinuiffe, conf. 16. Iacob. Menoch. conf. 38. lib. 1.
Pedemon. nouissima. 169. Roland. conf. 55. nu. 30.
vol. 2. Caphal. conf. 223. nu. 38. Achil. Personal. de
adipiscen. nu. 388. quare vide. [O Petad. l. naturaliter,
§. nihil commune, nu. 97. de acq. poss. ad l. non
solum, §. morte nu. 47. ff. de nou. op. nunc. Grat. cōf.
147. nu. 3. vol. 2. Coribol. de iur. emphyte. declar. 37.
Roland. conf. 63. nu. 29. vol. 4. Menoch. conf. 321.
nu. 50. vol. 4. Borgn. decif. 41. nu. 45. par. 1. decif. 8.
nu. 24. par. 2.]
- 13 Quare reducendo ad practicam tria tempora con-
siderantur, Primum est in simplici locatione ad lon-
gum tempus modo, quo supra dixi cum reservatione,
vel clausula de qua supra dixi & tunc absque du-
bio non edit ex dispositione l. si. C. de iure emphy-
teot. Guid. Pap. quest. 101.
- 14 Secundum tempus est in locatione ad longum

tempus non simpliciter, sed cum aliqua clausula,
vel si Domino placuerit, vel ceteris eius consen-
su, vel voluntate, vel iure, vel honore, vel benefi-
cio, vel si de iure possum, vel additor etiam alia
clausula geminata non aliter, nec alio modo, vel nō
addatur, de hoc enim non curo, & non est facta ali-
qua traditio, sed vtendo uerbis Baldi in dicto capitu-
lo commune, sumus in meris finibus verbi tantum,
& iunc non incernit caducitatem, nec facit aliquam
differentiam in verbis clausularum, vel pregnantia
ipforum, sed in cognitione, & actuali traditione.

15 Tertium tempus est conuersus hic trium, scilicet alie-
natio, reservatio cum clausula (speciatim annotatis,
& actualis, & realis assignatio, & tunc tunc ar-
ducitatem, quis uadit, & sic factum preponderat
verbis, & ita colligitur ex superius allegatis scriben-
tibus, licet Emanuel Suarez. in suo Thesauris
E. num. 78. et 80. et Iosepho de Ludouic. Decif.
Perusini numero 14. par. 2. sicco pede pertran-
seant cum simplici clausula reservationis, non pon-
derando hanc traditionis. Bene verum est ex Ti-
raquell. superius allegato quod consensum in hoc
casu non habet effectum actualis consignationis ad
caducitatem inducendam, et placent notare hęc tria
tempora, quia deferuntur (Deo dante) nedum in lo-
catione ad longum tempus, in qua est perna difficul-
tas, sed bonum erit ad cautela, quia agitur cum
cauillis, sed in alienatione, et quod alienatio sine
actuali traditione nihil operatur, Alexand. confil.
30. columna 7. uolum. 1. repet. conf. 1. uolum. 5. Cot-
scit. hoc ualde commendans, in uerbo alienatio, t.
et hac est magis communis opinio, Tiraquell. de
retract. §. 1. glo. 2. numero 43. ponens hæc uerba,
quod tota cohors scribentium hoc tenet Iason, in l.
finali, numero 132. C. de iure emphyteo. Alexan. in
l. 6. a me, nu. 4. ff. ad l. Falcid. Hippol. singular. 472.
Iul. Clar. q. 13. de iure emphyt. Adde Bal. cōf. 176.
lib. 5. Alex. conf. 30. colum. 6. lib. 1. Aret. conf. 14.
colum. 2. Guid. Pap. q. 162. Negufan. de pign. par. 2.
membr. 3. Soc. iun. conf. 76. num. 4. lib. 3. Curt. sen.
conf. 8. nu. 10. late Cabal. ad But. conf. 22. liteta B.
Bero. conf. 120. nu. 4. lib. 1. Curt. sen. conf. 8. Gram.
decif. 49. Paris. conf. 86. nu. 14. lib. 4. Caphal. confil.
223. nu. 38. lib. 2. Alc. conf. 167. lib. 5. Freccia. de sub-
feud. lib. 1. nu. 24. Vulpel. conf. 132.

16 Si tamen placeat conficere instrumentum cū mo-
do, & forme solenni utris hoc modo, loco, cōcedo,
vendo, alieno si uisus tales fundi emphyteotici, vel
ipsam commoditatem, vel facultatem, vel perceptio-
nem fructuum reservato consensu, voluntate, & be-
neplacito domini directi, saluamque semper iure, &
honore ipsius, & si, & quantum de iure possum, nec
aliter, nec alio modo, aliter habebatur pro non facto,
immo ipso iure nullo, vi colligitur ex Cepol. d. cau-
tel. 46. aliis 22. & commendatur a Cot. in d. verbo,
emphyteota alienans. Et licet (vt dixi) locatio ad longū
tēps sit minoris dubitationis, quā uera alienatio, vel
uēditio, tamen bonum erit uti ad cautela etiam in
ea maxime ad longum tempus, vel in tertiam gene-
rationem, & nunquam uenias ad actualem consignationem,
nisi prius domino directo bene, & diligenter
intellecto, & sic eris cautus tam in locatione ad lon-
gum tempus, quam in quacunque alienatione.

17 Et si fecisti constitutum, non timeas, si realiter nõ cognovisti ex Tiraq. specius allegato. Et debet fieri interpellatio infra annum, & diem, quo termino elapso inducitur censetur caducitas, Cagnol. ad l. 2. q. 16. nu. 107. C. de pact. inter emp. & vend. Vulpell. re spons. 43. nu. 2.

18 Et sic habes vnum ex specibus adductis, quod in materia emphyteotica duo considerantur, scilicet res, & facultas percipiendi fructus, quæ facilius alienatur, Et locatio ad modicum tempus magis laodatur.

Addo bene loquentem in hac materia Guid. Pap. q. 46. & iterum, q. 101. 2. quo monet in practica, ut facta tibi locatione ad longum tempus in venditio- ne, vel aliâ re emphyteotica alienata, cures inuestiri, & actuale possessionem, seu detestationem tradi a Domino directo, quia isto casu preferatur ius emphyteote domini directi, & conductoris, siue emptoris, & donec accedat legitimus consensus domini directi continet emphyteota in solutione canonis, ne per non solutionem, & sic ex alio capite res incidat in commissam.

19 Vidi in facto casum in hac locati, & conducti materia, & in locatione ad longum tempus de bonis emphyteoticis, quod quidam emphyteota locavit ad longum tempus fundum emphyteoticum pro certa annua pensione, pata quicquid pro quolibet anno hoc modo, ut unum de quinque solveret pro ipso emphyteota locatore domino directo pro suo canone, & alia quatuor residua ipsi emphyteote pro pensione locationis, & iam per emphyteotam locatorem fuit facta actualis cognatio rei emphyteotice pariter & locat. & dñs directus recipit ab isto conductore dictum canonem, per multos annos, postea ex quadam indignatione furoris, volebat agere ad caducitatem propter locationem, & cognationem per emphyteotam factam domino directo iussu, vel legitime nõ requi sito, fuit dictum amplius non posse, ex quo tacite approbasse, & quodammodo inuestisse videtur per annales receptiones canonum suo tempore ab ipso conductore emphyteotico.

Addo etiam bene loquentem Frane. Marc. decif. Delphinal. 570. par. 1. qui loquitur in constituto, ut isto casu nihil opereatur, lo. de Arn. dialog. 7. & latius commentat. 1 to. dicens quotidie in facto euenire, Duen. reg. 40. nu. 3. Gram. decif. 77. nu. 2. summa Ang. in verbo, emphyteosis, nu. 9.

20 Declaratur ad rem id, quod de constituto dictum est, ut procedat, & habeat locum, quando cum clausula constituitur, vel preceat esset in simul adiecta precedens clausula. salvo consensu domini, nec aliter, nec alio modo, aliâ per simplex constitutum non incidere in commissam, sicut per actuale realem traditionem, vel esset in casu difficultis recuperationis. Prepositus, in c. Imperiale, Scallidis, col. 4. de prohib. feud. alienat. per Federic. Castren. in l. 1. §. si rem, si deposit. Alex. in l. si a me, col. 2. vers. a. i. imitari possit, ff. ad l. Falc. Iaco. de Sancto Georgio in sua inuestitura feudali, versic. & cum pacto, attestans in facti contingentia secutam fuisse hanc sententiam, & ob id in practica mentis tenendum, l. si in l. si, col. 44. q. 19. C. de iure emphyt. dicens perpetuo notandum, quia communiter in instrumentis apponitur

constitutum, Marf. hoc valde commendans, sing. 412. Cur. de sen. p. 4. q. 30. attestans ita tenere Laud. in d. cap. Imperiale, Affl. in cap. 1. §. si facta, nume. 18. si de feudo controuersia fuerit inter dominum, & agnatum, Fol. conf. 12. col. 1. Brun. conf. 42. col. 2. Cuma, conf. 41. col. 1. Cur. conf. 7. col. 5. vol. 2. Rui. conf. 106. num. 12. vol. 3. Boer. decif. 113. nu. 3. Guid. Pap. conf. 147. vel §. si dicatur, & 192. nu. 4. late Rolau. conf. 51. v. n. 18 usque in finem, vbi late hanc opinionem defendit ex qua opinione infertur ampliatio ad l. q. meo, & eius materiam, ff. de acq. possess. l. & l. quamuis §. si cõduktor, & l. interdum, ff. eod. titulo, ut procedat etiam ad penam priuationis incurrendam, quæ opinio satis dura videtur ad priuationem iuris inducendam ex simplici actu cõstituti, ideo placeat cogitare rationes namque a Rolando adductas omnes ad vñ finem rendere videntur, qui est de iure q̄rendo, vel quæsto manutenedo, put in venditione duob. facta donatione inter viam, & uxorem, & similib. non autem sumus in aliquo casu ad inducendam penam, & priuationem alicuius iuris quæsti, & radicati, ut ex simplici constituto inducatur, & induci debeat talis priuatio, & opinio contra Rol. est æquior, & melior Ale. in l. 1. num. 17. & in §. si uir vxori, nu. 6. in fine, ff. de acquir. possess. Anto. Gometad. l. tan. nu. 95. Eman. in suo Theaurus, l. iura E. num. 77.

Addo l. si, conf. 7. col. 4. q. 13. Ale. conf. 91. col. 2. li. 3. Caball. milib. l. q. 93. par. 1. dicens contrariâ opinionem falsam, & erroneam, & late in add. ad Bur. conf. 14. Bonae de requitis canonica, conf. 34. Parisius in consuetud. 5. l. 1. gl. 5. num. 3.

De Locatione emphyteote.

Q V A E S T I O I.

Possumus aliquas quæstiones ad locutionem ad longum tempus factam per emphyteotam, ueniam ad aliquas utiles conclusiones, quæ et deferuēt nedum in locatione ad longum tempus per emphyteotam facta, sed in venditione, & qualibet alienationis specie, et nedū in emphyteota, sed feudataria. Quæro igitur primo loco, est conceptum in instrumentum emphyteosis cum clausula pro se, & quib. de de rit, vel volueris, an utente talis clausula poterit locare ad longum tempus, vel vendere, vel alias alienare domino directo irrequisito absque incurfu priuationis, & caducitatis, nec sit locus dispositioni l. si. C. de iure emphyteot.

1. Primo uidebatur dicendum, quod adhuc sit locus dispositioni l. si. final. C. de iure emphyteot. ex reg. l. si dispositioni, l. si. final. de iure emphyteot. ex regul. l. si quando, C. de inoffic. testam. vbi facultas testid. alicui concessa, intelligitur legitimo, & cõsuetio modo, qui textus stringi posse videtur ex duob. primo pōderando uerbū, libera, in textu appositum, quod importat absolutam uoluntatem, & regulis iuris nõ subiectam, ut per Bar. in l. alio, num. 9. ff. de aliment. & cib. leg. in repetit. l. 1. num. 50. C. de sacros. eccles. late Iacob. Menoc. de arbit. iudic. lib. 1. quæst. 7. nu. 32. Vnde dicebat ibi Paulus Castren. hoc cogitadū relinquens, si iuris regulas iste priuilegio libero nõ obstante seruare tenetur, frustra est appositū uerbū, libera,

Vincentii Carocii Tractatus

libera, in textu d. l. si quando. Secundo ponderatur ille text ex eo, quod ibi not. las. post alios, quod per concessionem, vel privilegium censetur remissa illæ solemnitates, quæ tertio non præiudicent, secus si tertio præiudicent, ex regula l. 2. §. merito, ff. ne quid in loco publico, & ita tenet Specu. in tit. de loc. §. t. perfic. 94.

- 3 Contrarium tenent passim scribentes, ut per Sal. in l. h. col. 1. C. de iure emphy. Bal. & Ang. in l. cum merces, §. ff. de servit. ruficorum prædiorum per illum textum, quem ibi Bal. reputat ad hoc mentiendum, Alhet. in d. l. h. col. penult. per tex. in c. t. de frod. non habente propriam naturam, Bal. in l. 1. q. 45. ff. de rerum divisione, Alex. conf. 317. lib. 2. licet aliis cū speculatore teneatur conf. 160. lib. 4. Rom. sing. 45. emphyteota. Soc. reg. 115. limit. 2. Capoli in c. quæ in ecclesiis, col. 3. in fine, nu. 18. de con.
- 4 Sic. & hæc est magis communis opinio, ut per Bero. post Imol. in c. potius, col. 3. de iocato, Dec. col. 164. post nu. 3. uerf. 2. respondetur, Iul. Clar. in §. emphyteosis, q. 13. uerf. ulterius quero, et in §. secundum, q. 3. uerf. ulterius, etc.

Addo las. in l. h. post nu. 7. C. de iure emphy. attente dicendum speculatoris communiter reprobari, Betlach de Gabel. par. 4. q. 12. uerf. et aduerte, Soc. conf. 125. 2. col. pen. Torniel. in rubr. de uerbis obligat. num. 156. Rodan. de reb. eccl. rubr. de caducit. uerf. emphyteota, num. 46. fol. 517. Emanuel in suo Thesoro licita E. num. 87. et 88. ubi omnes reddunt rationem, ne pactum reddatur inuile, et aliquid operetur.

- 3 Ampliatur hæc decisio sine sit conceptum pactum per uerbum, uoluerit, siue per actum, dederit; in hoc enim nihil differunt, ita Bal. Ange. et alij, in d. l. cum effes, commendat las. in d. l. h. num. 6. Siue igitur dicat pro se, et quibus uoluerit, siue pro quibus dederit, paria sunt. Communiter tamen in instrumentis apponitur, pro quibus uoluerit, ut passim uideamus, et practicamus.

- 4 Ex quibus corollarie inferuntur ad unum, quod licet uerba, libetis, uel libere uoluerit, importent liberam, et absolutam uoluntatem, iuris regulis non suppositam, prout superius ex Menoe. post alios uidimus,

- 5 tamen ultra late adducta, & declarata per ipsum Menoe. declaratur uno notabili modo, ex not. in d. l. si quando. Aut eodem fit relatio de principali dispositione ad personam in ea inhabilem, primo caso non importat liberum arbitrium in disponendo, sed operatur habilitationem personæ ad dispositionem ipsam, uero fit relatio ad personam habilem, importat libertatem meram, si enim, in d. l. si quando uerba illa, liberam facultatem, importanti facultatem regulatam a iure, hoc ideo est secundum scribentes ibi, quia facultas testandi concedebatur aliis inhabilibus. Vnde satis erat personam habilitasse, secus esset si personæ aliis habili talis facultas concessa esset.

Et circa intellectum d. l. si quando, si consideremus consuetudinem loquendi, facili fortasse erit intelligentia ipsius, in uerbis illis, liberam facultatem, &c. vulgari enim sermone, & materna lingua dicere solemus alicui prohibito, *sullo pure liberamente*, id est secure, quia iam es habilitatus ab impedimento prohibitionis, & sic patet responsio ad d. l. si quan-

do, ultra Alphau. report. 911.

- 6 Et applicando in facti contingencia ad materiam locati & conducti: Conducit quis fundum, vel domum, vel quid simile, si fiat pactum, & consensus, ut locare possit cui uoluerit, requiritur ne sit æque idoneus ad eundem usum prout aliis de iure requiruntur, ut suo loco (Deo dante) dicemus?

- 7 Videbatur dicendum quod sic, ut pactum aliquid eperetor, prout superius uidimus. Vnde quod conductor de iure sine alio pacto sublocare possit, hoc est clarissimum ex d. l. nemo prohibetur, ergo pactum debet aliquid operari.

- 8 Contrarium tamen in hoc punitur uerius, ex quo tractatur de nimio præiudicio ipsius locatoris destinando rem ad usum sordidiorum, vel nimium præiudicalem; & sublocando etiam personæ rixosæ; vel simili.

- 9 Vnde dicebat las. in dicta l. si quando. Aut sumus in solemnitate tertio non præiudiciali, & illa censetur remissa; aut alij præiudiciali, & illa non censetur remissa.

- 10 Dices: quando aliis concessio nihil operaretur, concessio intelligitur cum præiudicio tertii, Fel. late, in c. su per eo, de off. deleg.

- 11 Respondi possidet non esse absolute uerum, sed solum procedere in manualibus, & arbitrariis ipsius Principis, alia non, ut late per Ale. reg. 2. præsumpt. 11. limit. 2. nu. 7.

- 12 Præterea sumus in pacto, quod potius erat interpretandum, quoad quædam inutilia, non quoad indebitum quid damnum patiatur, & elegisse uiam, per quam iudicia sua infringantur, l. 3. ff. de milit. testam. gl. notab. in l. h. §. in computatione, in gl. magna, C. de iure deliber. quam ibi Bal. ad hoc summopere commendat, & extollit Castrenf. Imol. & Alex. in l. 4. §. prætor aut ff. de danti. infec. late las. in l. propterea uel, §. si autem alterutra, nu. 6. C. de iud. per c. dilectus, & c. audientiam, ubi But. & Imol. de cler. non residentibus. Magnum quippe, & perpetuum asserti posset præiudicium primo locatori; si enim conductor locasset domum, puta ad usum sordidum, personæque parum laudatæ pro parua pensione, & sic de singulis semper allegaretur.

De Locatione emphyteote.

Q V A E S T I O II.

Quæro secundo loco circa hanc materiam locationis ipsius emphyteote. Pone quod emphyteota non locauerit ad longum tempus simpliciter, sed promissit tantum locare ad longum tempus, an dicatur incurrisse dispositionem l. i. n. C. de iure emphyteote.

- 1 Ex pro dubitandi rationibus faciat ut ex quæ superius diximus de promissione locandi, an sit locatio? Veritas tamen huius questionis est, quod ex promissione locandi non incurritur caducitas, l. h. C. de iure emphy. & ultra superius adducta in titulo de promissione locandi, & in terminis huius questionis ita tenent Bald. in cap. 1. §. si si libellario, colum. 2. quibus modis secundum antiquat. Preposit. in c. 4. in prin. cip.

cip. col. 2. de prohib. feud. alienat. per Feder. Castr. in l. bonz. fidei. §. si tamen. ff. de eo quod certo loco. Roland. conf. 69. num. 14. vol. 1.

2 Ad do Capic. decis. 155. num. 8. Amplians etiam si ille, cui est facta promissio, soluisset integrum pretium, vel pensionem.

3 Vidi in facto casum in hac locati, & conducti materia. locauit quis domum Sempronio cum pacto dislocandi si sublocaret domum, vel portionem ipsius Caio, qui conductor promissit simpliciter Caio sublocare. Vniue ex praedictis fuit responsum, & sententiarum expelli non posse.

4 Quod fortius procedit etiam si iste subconductor pensionem etiam soluisset, ex allegata decisione Capic. quod & ad venditionem applicari potest, & ad quamlibet alienationem.

5 Similiter vidi in facto alium casum in hac locati, & conducti materia. Quidam locauerat Francisco eius domum cum pacto, ne vquam permitteret ingredi, vel conuersari talem, & ipsius simulum, quam locator summo ndio prosequeretur. Vtique fuit interpellatus conductor, & promissit, eerte ex tali promissione non datur incurfus, maxime quia est pactum captiociofum, & contra libertatem, & bonam fidem locacionis.

Q V A E S T I O III.

QVAER. ③ tertio loco. Emphyteota non constituit, sed locauit ad longum tempus rem emphyteoticam, & fuit consecutum instrumentum locacionis in conspectu rei, puta in domo emphyteotica, quae locatur, an sit locus dispositioni, l. fin. C. de iure emphyt.

1 Et vti que sic, quia conspectus rei operatur actus lem consignationem ipsius. Bart. in l. predia, in 2. op. posit. & ibi Alex. col. pen. ff. de acquir. posses. rursus Bart. in l. 2. C. de acquir. poss. Ang. in §. actionum, col. 5. Instit. de actio. Corn. conf. 142. col. 2. versio. non obstant adducta, vol. 3. & conf. 201. cod. vol. Aret. conf. 41. col. 2. versio. praemio. Folgos. conf. 2. versio. & dno quod constitutum. Ioan. And. in c. trasmissam, de elect. Butr. in cap. 2. col. 2. de elect. Rom. conf. 337. Afflic. in c. 1. num. 3. in tit. quid sit inuestritu. Roland. conf. 51. num. 31. vol. 2.

Q V A E S T I O IV.

QVAERO quarto loco. Emphyteota locauit ad longum tempus partem rei emphyteoticam, an casu, quo sit locus caducitatis, cadat in totum, vel pro parte tantum?

1 Primo dicendum videbatur de parte tantum ea ratione, quia vbi delinquitur circa rem, eatenus res perditur, quatenus in ea peccatur, l. penult. & l. benesicium, & vtrique Bart. ff. ad leg. Falcid. in casu nostro emphyteota peccauit circa rem, & in parte ipsius merito, &c.

2 Secundo dictum in materia emphyteotica, quod si emphyteota plurium dominorum alienet rem de voluntate vnius, vel duorum, quae erat communis pro indiuiso, cadit pro illa parte tantum, cuius consensus non fuit requisitus, quia in ea tantum peccauit.

in l. fin. quafi. 13. C. de iure emphyt. dixi superius de effectibus locacionis ad longum tempus quod 6.

Et hanc opinionem tenuit glossa in cap. 1. de vasa. qui contra confit. Lothar. & ibi Martin. Laudens. & alij, Guliel. de Con. & alij, in Leum Syllaniamna, C. de bis, quib. vi indig. Raph. Comen. in Liquidam in iure, §. donationem, ff. de dona. Curt. sen. conf. 71. col. fin. la fin. quafi. 13. de iure emphyt. lae Tiraquell. de retract. lignaier. §. 23. glof. 2. nu. 2. licet num. 29. per remissionem aliter sentire videatur, & haec opinio tam in locacione ad longum tempus, quam in qualibet specie alienationis est quorior, & magis communis, vt per Grammat. decis. 49. Iulium Clar. in §. emphyteosis, quafi. 3. in fi. Rodoa. in citato loco, num. 9.

Ad do Alex. conf. 199. in filiis 5. Aret. conf. 14. col. 2. Curt. sen. conf. 70 in fine, Curt. iun. de feud. par. 4. prin. q. 8. nu. 153. Brun. in rer. cof. feud. feudal, conf. 82. col. 7. in fi. Zaif. in epitom. de feud. parte 10. circa princ. Caballi milloq. 95.

3 Contrariam sententiam, quod in totum cadat, tenuit Bald. in d. §. callidis, col. 2. versio. & quid in emphyteota. Cnman. con. 41. in fine. la fin. dicta l. fin. quafi. 14. Crot. in §. Cam, num. 6. & hanc dixit cum munem Roland. conf. 17. num. 17. vol. 2. dicens hanc questionem vtilem, & quotidianam, bene tamen difficilem.

4 Et ratio decisionis esse videtur, quia emphyteota locando ad longum tempus, vel alienando etiam in parte rem emphyteoticam dicitur offendere personam domini directi, quae persona indiuidua est. Bart. in Liquidam in iure, §. fin. ff. de dona.

5 Prima igitur opinio arior, & communior est, vt superius vidimus, nec debemus ita de facili anhelare ad cursum caducitatis.

6 Et applicatio vterius etiam ad aliud propositum ad hanc materiam locati & conducti, inferitur ad vnum aliud, quod in facti contingencia euenit, quod colonus, vel conductor alienando etiam partem rei conductae, cadit a tota locacione; in qua questione vidi cum hac distinctione declaratum, aut alienauit vt proprietarius, & dominus, vel vt simplex colonus, vel conductor. Primo casu cadit a tota locacione, quia per hoc offenditur omnino persona domini, quae diuini non potest, vt dictum est, & facit l. vulgaris, ff. de furt. Secundo casu non cadit nisi in ea parte, in qua offenditur in colonus, & conductor loquens tradit Rodoa. in allegato loco, sub nu. 10. vbi etiam refert Iaf. ita distinguem tam in emphyteota locante ad longum tempus, vel alienante alio modo, in l. fin. q. 12. C. de iure emphyt.

7 Vidi etiam in facto ita dictum, quod si sumus in condicione ad longum tempus, qui habet vtile dominium, & emphyteota parificetur, vt diximus, quod de facili procedat superius allegata distinctio. Si vero sumus in colonus, vel conductore ad modicum tempus, quod o veniet modo aliquo excusandus alienando, vel locando ad longum tempus eius sub commemoratione vti colonus, vel conductor rem penes cum ex conuentione paruo tempore permanfuram, in qua nulli ins, nec etiam dominum, vrit, vel directum, nec possessionem aliquam habet? Ideo cogitare placeat, & vidi quandoque criminaliter processum.

Simi-

Vincentii Carocii Tractatus

2. Similiter vidi in hac questione de alium casum in hoc locari, & conductu materia. Quis locavit laborium alicui multa pena terrarum, quae in anno sub una cultura annuati comprehenduntur: male se gessit in vino ex dictis penis terrae, vel fortis: nullo modo coactus, vel seminaui in praevudicium domini, & hostis contra formam instrumenti conventionis, ubi premittitur in forma bene colere ad usum boni laboratoris, potuione ex hoc expelli a tota locatione? multi dixerunt, punitur sic, quia obligatio, conventio, & fortis: iuramentum: sit vnum, & indissolubile: Similiter, ut dictum est, persona offensa sit una, & indissolubilis. Pro contraria parte dicebatur, quod aequitas fundet, ut in parte offensa fiat punire, prout superius dictum est. Tamen vidi ex aequitate iudicari, aut erat unica cultura plurium peccatorum terrae, et ita erat solium, et conventio, et tunc in totum prius: aut non erat solita unica cultura, et tunc in parte deteriora. Dicam ad maiorem laudem. C. locum ut de reatu ubi placeat videri.

Q V A E S T I O V.

1. **Q**uestio de vtili quæstione. locum emphyteota, vel alius, alienavit rem emphyteoticam domino ut. quisque, et contra formam l. fin. C. de iure emphyteote, postea recuperat, an dicatur incurrisse in commissum?

2. Primo videbatur dicendum, quod non, quia de breui reuerfa uxor, nec diuerfse viderur, l. quid. quid ca. or. ff. de reg. iur. Secundo non viderur qualitatem exi. ff. nisi duret. l. accipi, ff. ad l. Falc. glo. de penit. d. st. 1. §. quod recipiatur, in fine, in verbo, vacuum, & non glo. 33. q. 2. §. diuortium, et in eam ego, ut v. b. sign.

3. Tertio non dicitur venisse, qui non fecit vulgaris, et in ore omnium propoliui ex l. scire oportet, §. sufficit, ut l. ideoque, de excus. iur. in c. 1. de iud. et c. consuetus, de procur. Can. orium 1. t. q. 3. l. quis decur. C. de de iur. lib. 10. No. dar. in l. contentaneum, in fi. C. quomodo, et quando iudex.

4. In hac opinione tenuit Spec. in tit. de locat. §. fin. ver. §. 5. anstans ita ratione ob. miss. per iura per eum adducta. Ioan. Faber. in l. fin. C. de iure emphyte. Butr. consil. 34. ubi sublimatur, nisi conditio domini directi in aliquo non sit facta deterior. apostilant. ad Dec. consil. 160. num. 6. ubi referunt consilio Butr. apostil. ad summam Angelicam, in verbo emphyteota, nu. 24. littera A. in fin. Bonacof. de acquit. canonice. consil. 34. Paul. in consuetud. §. 1. glo. 5. nu. 4. Beron. in c. potuit, nu. 163. de locat. Rod. de rebus eccl. non alienandis, rubr. de cada. ob realienationem, ver. emphyteota, nu. 48.

5. Pro contraria parte facit, cum quando est facta excozio a lege, non est locus penitentiae, l. is cui, ff. de leg. 2. Bar. in l. qui ob rem, ff. de condit. indeb. in l. si infolam, ff. de verb. obligat. per alienationem, vel locationem ad longum tempus est facta excozio a lege, ex dispo. ditione l. fi. C. de iure emphyte. merito, &c. et hanc opinionem tenet Butr. in l. sequitur, §. item Labeo, in h. ff. de viucap. quam communem dicit ibidem R. om. Rip. in l. cum bono, num. 10. ff. de pui. et d. imol. in d. §. item, Labeo in p. l. Alex. in l. si

a me, num. 7. ff. ad l. Falc. in l. si infolam, nu. 40. ff. de verb. obligat. Imo. in c. potuit, nu. 48. de locat. Guid. Pap. consil. 192. nu. 1. Grat. consil. 3. nu. 2. lib. 1. Dec. consil. 181. nu. 6. l. in l. fin. nu. 137. C. de iure emphyteot. Soc. iun. consil. 20. nu. 38. lib. 1. Rip. in l. in quætam, nu. 55. ff. ad l. Falcid. l. l. Clr. in §. emphyteosis. q. 1. verisid. quid.

6. Ad summam Angelicam, in verb. emphyteota, nu. 24. ubi in addit. dicitur, quod in practica durus esset ab hac opinione recedere. Barto. Cypol. dicens hanc opinionem veriorē, in l. quis sit fugitiuus, nu. me. 6. in fin. ff. de xel. edict. Bar. in l. si quis libellos, C. de appal. Papic. in for. libell. ad fi. praest. in verbo, emphyteosis, in verbo, alienavit. Emanuel. attest. hanc communem in suo thesaur. littera E, nu. 78. Duen. reg. 40. limit. 13. num. 3. Menoc. in 13. remed. recapit. poss. nu. 90.

7. Putarem tamen in hac resolutione, quod bonus index multa considerate deberet, & primo, aut est sententia actualis traditio, vel non. Primo casu sumus in actu aliqui tulerunt duriore, ex quo traditio reducit consumationem, m. & implementum actus praedicti, ut notatur in l. traditionib. C. de pac. & ita sentit, & considerat Aluarot. in cap. 1. col. 2. quid iuris sit si vasal. quem lequiritur Cur. in trac. de sep. par. 4. n. 13. Tiraq. de constit. poss. in 3. par. lib. 16. Duen. reg. 40. nu. 1. & sic primo considerabit modum.

8. Considerabit etiam secundum loco tempus recuperationis, quod est in duplici consideratione, videlicet aut est facta recuperatio infra duos menses, de quib. in d. l. fi. C. de iure emphyte. alio modo, aut istos. Item dominus directus declaravit caducitate, vel non; si enim declaravit, sumus in duriore casu. Ita considerat Beron. in d. c. potuit, col. 4. ver. vtrum autem, nu. 163. & Bal. in d. l. fin. in fin. verbis; non enim res efficitur cadaua, nisi Dominus volente, ut superius videntis. Vnde adhuc domino non declarante factior viderur indubius, emphyteota penitente.

9. Tertio loco considerabit qualiter procedendi, puta si pendente termino, & statu alienationis est intentione recuperationis emphyteota recognovit semper domino, si etiam solui. l. c. sum, si opus erat, & alias recognitiones faciendo, quas ante alienationem, m. & re integra faciebat. Ita tenet Bonacof. ex relatis per eum dicta concl. 34. Caball. in terminis locationis ad longum tempus lequēs, mille l. q. 213. in fi. par. 1.

10. Quarto generaliter considerabit, si in aliquo ius domini directi sit effectum deterior, ut per Butr. in l. v. consil. 14. prope medium. post l. 10. And. in d. c. potuit, monens clericos ut in penis sint tatum tenacis, & hanc opinio est admodum aequa, ex c. li quis presbyterorum, de reb. eccl. non alien. ad cuius intellectum dictas considerationes annotare placeat.

11. Et applicando vterius ad materiam locati, & conducti facient ad quaestione, quod si statutorum disponat, quod si quis receperit laboratorem alienum de sua possessione, quod teneatur libi domino solvere omnia de bita deterior laboratorum, quod si quis laboratores sponte vadant ad vnum, & inuicem eam, ut retineat eos per possessionem suam, si talē acceptum tenet penitentem laboratorem penitentem, ita ut non teneatur amplius ad debita, iuxta formam statuti Viro. dicens

dicens hoc admodum notabile i. quis sit fugitivus, in princ. nu. 5. ff. de adilectis.

Possit etiam inferri, quod res non dicatur solita locari, si locatio non durat.

- 12 Similiter ad materiam l. si. C. de acq. poss. quod colonus, vel conductor non dicatur modo aliquo pre iudicasse alienas, & ceteri spatio recuperat.

Q V A E S T I O VI.

- 1 **Q**UARTO sexto. Plures recuperant rem in emphyteosim, postea conveniunt adinuicem, quod unus locat portionem suam alij, nunquid sit locus dispositioni, l. si. C. de iure emphyt. Omnis dispositione potestatem, quod non, quia & diuidere possunt inter se, & quocumque alio titulo alienare, nedum simpliciter locare, & nedum ad modicum tempus, sed & ad longum tempus, dummodo emphyteosim non excedat, & de alienatione est communis opinio athena. per las. in l. qui Romae. §. duo fratres, nu. 77. ff. de verb. oblig. Gozzad. conl. 20. nu. 9. tal. Clar. in §. emphyteosim, q. 14. Ad la. in l. si. col. 1. §. 7. C. de iure emphyt. Rodoa. de reb. eccl. non alienan. io citato loco, nu. 12.

- 2 Et possit inferri in simili in hac locati, & conducti materia ad plures colonos, vel ad modicum, vel ad longum tempus, qui ad inuicem vel ratione commodiorum cultura, vel alia causa diuidunt, vel locant ad inuicem porciones suas, quod non dicuntur male versari io te conducti, ad istudum, ut expelli possint ad materiam, l. adem, C. loc. dummodo enim dominus, & locator recognoscatur, nullum est praesudicium. Videbis passim in hac locati & conducti materia Erant plures io vna familia coloni, diuidunt inter se, & conveniunt, quod tale liberitatem remaneat loterum, & in totum vni, & recognoscant dominum suo tempore: Vtique possunt. Vidi bene dominos quocumque reclamatores, quia magis placebat vnus, quam aliter, sed non est bona excusatio, nisi aliqua particularis suspitionis ratio assignetur.

- 3 Contrarium tamen in principali tenet Alex. in l. si domus, & ibi si quis locat. ff. de leg. 1. Cabal mille loq. 98. prima tamen opinio aequior videtur, parat tamen si dominus vellet per se, quod praefertur ex Caballi in dicto loco.

Q V A E S T I O VII.

- 1 **Q**UARTO, io istis casibus emphyteota excusatur si sit rusticus, minor, miles, vel mulier.

- 1 Primo videbatur dicendum quod sic, ex l. si id quod, ff. de iurisdic. omnium iudicum, ubi rusticitas excusat io corruptum album pratoris: quia, per simplicitatem id facile praesumitur, vt per las. & De chibid. num. 32.

- Secundo rusticus excusatur si non edidit sua iura, quamquam edere iussus sit, l. si. ff. de edendo.

- 2 Pro contraria parte facit, quia rusticus non excusatur a pena, l. si quis in ius. C. vnde vi, & late ibi per Bar. & Bal. late Jac. Menoc. de recup. poss. q. 2.

- 3 Secundo pro hac parte facit, quia rusticus & similes non excusantur, si poterunt consulere peritores, & non consulerunt, l. in bonorum, ff. de bon.

boff. l. 2. §. si ff. quis ord. in bon. poss. & late per Doc. ad iuris ignor. C. qui admitt. si enim in hoc casu edo fuluissent, utique non incurrissent, merito, &c.

- 4 Vigilaonib. enim, & non dormientib. iura subaeniunt, l. pupillus, in §. ff. de his, qui in fraud. cred.

- 5 Et hae opinio in puncto iuris est verior, quam tenoit Bal. in c. 1. q. pen. si contro. fuer. inter dom. & empt. De et. in l. iuris ignorantia, C. qui admittit. in specie Rodoa. de reb. eccl. non alien. de caducitat. ob rei alienat. in verbo, emphyteota, nume. 12. & 13. Ad la. in l. si. col. 1. §. 8. C. de iure emphyt. Curru. in l. 1. Venusium. C. ubi Alciat. ou. 12. C. de in ius vocand. Tiraq. de retrac. conuent. §. 4. gl. 7. nu. 13. & de paeis legum, conf. l. 1. t. no. 10. Jac. Menoc. de arb. iud. lib. 3. cent. 3. ca. 6. num. 21.

- Rationes sunt in promptu, quia rusticus non patitur nisi in casibus a iure expressis, l. si. C. de ioris & facti ignor. & io his, quae tendunt ad rigorem iuris conferuandum, ob per Scribaeotes io iuris ignorantia, C. qui admittit.

- 6 Potest ultra las. vt supra alia ratio adduci in rustico principaliter, quia rusticus in dubio praesumitur scire valorem rei, & emphyteoticam rei qualitatem, vt per las. l. si. nu. 137. Si ergo scit, & contra legis praecipua alienat, vel ad longum tempus domino irrequisito locat, dolose facit, non autem rustice, & simpliciter, merito poena priuationis placet.

Q V A E S T I O VIII.

- 1 **Q**UARTO octauo loco de notabili quaestione. Est data res in emphyteosim, cum pacto, ne possit alienari in certas personas, nunquid poterit locari? dato quod possit locari, an in personas non prohibitas poterit sine consensu domini, & absque incurfu caducitatis? circa primum visum est superius de effectibus locationis ad longum tempus quod prohibita alienatione, vel venditione cesset prohibita locatio ad longum tempus. Circa secundum, circa personas non prohibitas requiritur consensus Domini.

- 2 Primo pro parte negatiua dicendum videbatur, namque vnus exclusio, aliter est inclusio, l. cum praetor, ff. de iud. l. maritus, C. de procur. c. nonne, de praesumpt. si igitur excludit certas personas, merito includit (sacile alienandi in alios, domini consensu non requisito, nec aliis cum timore aliquo caducitatis occurrente.

- 3 Secundo pro hac parte facit, quia verba debet aliquid operari, l. si quando, ff. de legat. 1. ca. si Papa, de priuile. lib. 6. si igitur est appositum pactum de non alienando in certas personas, metuo debet operari, vt ad personas eo prohibitas, neque expressas in pacto libere, & secure alienare possit.

- Et hanc opinionem tenet las. io l. si. nu. 89. C. de iur. emphyt. & veritatem, & magis communem dicit, Ruio. consil. 213. sub nu. 6. lib. 1.

- 4 Pro contraria parte facit, quia clausula illa exela sine certatum personarum regulatur, & intelligitur secundum naturam actus, cui apponitur, arguendo l. si. C. de non num. pec. Et hanc opinionem consulendo inuenit Alex. consil. 106. col. 1. vol. 4. videtur quodammodo approbare Iul. Clar. io §. emphyteosim, q. 13. ver. sed quaestio.

dominus pleno iure, & iure cōductio proprię rei valet, quia intelligitur respectu iuris, quod non habet.

- 1 Vnde applicando ad casum nostrum, cū emphyteota habet vile dominium, & naturalem possessionem, vt not. in l. 3. §. ex contrario, ff. de acq. poss. de istis duobus intelligitur facta requisitio, acceptatio, & consequenter cōductio. Ita in terminis sentit, & declarat Ruin. conf. 148. num. 12. vol. 1. sentiens omnino per discursum illius consilij dispositionem l. fin. C. de iure emphyt. procedere in locatione ad longum tempus, prout iustus etiam sentit Petr. Duenn. reg. 40. num. 12.

Addo vltra Ruin. in allegato cons. quod dicitur conducere ius emphyteoticum tantum, vt per Boerium, decisi 34. sub nu. 3. inferentem etiam in practica, quod si in instrumento locationis per emphyteotā dicatur hoc modo, talis emphyteota talis fundi locat Sempro nio iure, & titulo simplicis locationis, paducem enim non releuaret ipsam ab incurfu cōductiatis, vt ibi per Boerium.

Et sic in hac locati, & conducti materia inferuntur ex hoc duo.

- 4 Primum est locatio ad longum tempus cum titulo simplicis locationis quid operetur.
- 5 Secundum est, si emphyteota per hanc locationem, vel requisitionem transfert in dominum directum vile dominium, & naturalem possessionem, quam habet isto interim, locatione pendente quis remanebit iste emphyteota?
- 6 Pone q. requisitum dominum directum, sed mentitus est, allegando de maiori pensione recepta, quæ re vera non esset, an dicatur satisfactum dispositioni l. fin. C. de iure emph. Vtique non, & petinde est ac si nihil dixisset Iac. reputans hoc valde menti tenendum in l. fin. notab. 6. num. 21. C. de iure emph. Tiraquel. de retract. Lignagier. §. 3. glof. 2. num. 1. ex leum qui. §. cum igitur, ff. de in diem addit.
- 7 Quod facit ad materiā locati, & conducti, locauit quis fundum cū p̄cto additionis in diem, & supposuit falsum conductorem, vique non audierat.
- 8 Et facit ad intellectū, & materiā l. ne cui, C. locati, quod dominus non potest expellere primū conductorem, si parem alijs conditionem afferat. Pone quod fuerit suppositus tertius ad faciendum fortasse prout ad incanum. Vtique occurrēdū est per iudices huiusmodi suppositionibus, prout etiam succurrunt sequentis mendicantibus, & studiosis quæstus.
- 9 Pone etiam, q. emphyteota requisitū dominum directū si condocere volebat, qui respondit nō, post vult penitere, an sit audiendus? Vtiq. dominus directus semper audiri debet, nedum infra duos menses, iuxta dispositionem d. l. fin. C. de iure emph. sed etiā post duos menses, re tamen integra, & venditione, vel locatione adhuc non facta, vel secuta. Io. And. ad Spec. in tit. de iure emph. §. nunc aliqua, ver. 101. Iac. in d. l. fin. in 8. notab. Franc. Marc. decisi. Delph. 578. p. allegat in argumentum Cast. in l. qui Romæ, §. coheredi, ff. de verb. oblig. per Iacur, §. si volens, ff. quibus modis pign. vel hypo. soluitur.
- 10 Similiter faciente prædicta ad materiam, & not. in l. ne cui, C. locati, ubi cauetur, quod secundus conductor non admittitur, si primus alijs parem conditionem afferat, quod nō debet studiosē supponi alius,

qui offerat maiorem; debet enim iudex hoc diligenter inuestigare, & ne quis ex calumnia alterius damnum, vel luctum aliquam patiatur.

- 11 Sed pulchra (ni fallor) & villis est indagatio. Pone, q. emphyteota requisitū dominum directum, & denunciat, q. intendebat locare rem emphyteoticam ad longū tempus, vel alio simili modo alienare, & ipse sic requisitus respondit, nolo conducere, vel retinere, an possit statim alienare, vel saltem adhuc expectādi finis duo menses, & vtiq. expectandi sunt. Spec. de iure emph. §. nunc aliqua, ver. 101. licet ibi Ioan. And. contrarium teneat commendat, & sequitur Franc. Marc. decisi. Delphin. 579. quem notate placeat in conceptione verborum aliquid enim est respondere, ego nolo conducere, vel alijs retinere, & aliud est dare formaliter licentiam, & facultatem locandi ad longum tempus, vel alijs alienandi.
- 12 Primo namque casu expectatur cursus duorum mensium, secundo casu non. Vnde eris cautus, dum tractas cum domino directo, quid tibi respondeat, & fictici vnica denunciatio, vt per Iac. in d. l. fin. in 8. notab. num. 27.

Q V A E S T I O X L

Q V A E R O. Muller, minor, & similes, prohiberi à statuto contrahere, non seruata eius forma, locauit ad longum tempus: cum non seruata, nec domino requisitio, an cadat à iure suo?

- 1 Pro affirmatiua facit, quia quando contractus est nullus, non seruata forma legis, vel statuti, hoc procedit quoad commodum contrahentium, secus in illorum damnum, & odium, ex doctrina Bart. nu. 20. C. de legib. Commendat, in l. fin. §. sed quia nostra, num. 9. C. communia de legat.
- 2 Pro contraria parte facit, quia verba statuti intelliguntur cum effectu, & sic de contractu valido, l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudica. Vnde cum locatio ad longum tempus ex defectu forme statuti sit nulla, non cadet emphyteota à iure suo.
- 3 Et hanc opinionem tenuit Balin l. 2. col. 1. verbi, ex prædictis, C. de epis. aud. commendat pro singulari Aret. in l. continuus, §. cum ita, col. 3. ff. de verb. oblig. Curt. sen. conf. 8. Firmā. de gabel. parte 3. octa vq. p̄tis principalis, quæst. 32. Guid. Pap. dcif. 590. Felin. & Dec. in cap. ex renore, ille col. 4. in fine iste col. 3. de rescript. idem Felin. in cap. ceterum, col. 2. de iudic. Fabian. de empt. quæst. 25. tertia q. princip. Iac. in d. l. fin. quæst. 2. a. commendat Cremen. singular. 1. c. 3. Cotta in memorial. in verbo, actus nullus. Purporan. in l. 2. in fine, ff. si ceri. p̄ca. latē Tiraquel. de retract. Lignagier. §. 1. glof. a. num. 6. & de legib. connubial. glof. 8. quæst. 34.
- Addo in materia bene loquentes Felin. in cap. à nobis, post medium, de simonia, Iac. in l. 2. §. quod si in patris, col. 6. versad idem, ff. sol. matr. Curt. in l. vbi pactum, in fine, C. de transac. & hæc est magis communis opin. Lambertus de contrac. mulier. in verbo, finis, num. 157. Rodan. de rebus eccles. in verbo, emphyteota, num. 45. fol. 53. Ioan. de Arn. singulari 56. Ripa in l. 4. §. condemnatum, num. 5. de re iudicaria.

QVAE-

Vincentii Carocii Tractatus

Q V A E S T I O XII

Pvlchra est indagatio, nec à Doctoribus in specie examiuata, an facta alienatione contra formam l. fin. C. de iur. emph. conduita ad longum tēpus, emptor, vel alius possessor possit de facto expelli, absq; aliquo iudicis decreto, vel ministerio, de qua l. lat. lat. examinans materiam in d. l. fin. circa factum alienationis nullo modo tangit, nec l. l. Cla. in sua emphyteosi, nec Rodoan. de rebus eccl. non alien.

1 Primo videbatur dicendum, quodd sic, quia cadit ipso iure, vt in d. l. fin. vbi gio. iur. verbo, cadit, Caball. milleloq. 112. pa. 1.

2 Contrarium est verius, quia possessor multas exceptiones, & defensiones opponere possit, propter quas res fortasse non incidit in communiū.

3 Vnde sine citatione, & sententia dicitur spoliatus, Butr. & ibi Caball. conf. 12. Alexand. conf. 28. vol. 5. Afflic. decif. 97. attensum ita iudicatum, & hæc opinio est æquior, & tutior, Guid. Pap. quæst. 107. Aleat. rēpon. 293. in fi. Crauct. conf. 212. num. 2. Ruin. conf. 50. num. 10. & 166. lib. 1. Menoch. de recept. posses. remed. 1. num. 79.

4 Facit in hac locuti, & conducti materia ad nor. iur. l. fin. C. de acquir. posses. si colonus interuerrat possessionem domini eam alienando, an de facto amocari possit, & vtrique non ex prædictis, sed requiritur citatio, & declaratoria iudicis.

5 Secundo habetur ampliatio ad l. de vnoquoque, ff. de re iudic. in casu, quando alienatio est nulla ipso iure ex forma l. vel si tutorum, adhuc enim possessor citari debet, nec de facto spoliari.

6 Facit, quod si locetur mihi res aliena, quod nō debet sic de facto spoliari, etiam si dñs verus ostendat iura clara, sed debet citari cum declaratione iudicis.

Q V A E S T I O XIII

Q Væro, an in locatione ad longum tempus, vel aliis in alienatione scientia, ignorantia, vel presentia cum taciturnitate noceat, vel prosit, & conclusiue procedendo ponam nouas conclusiones.

1 Prima sit conclusio. Locatio ad longum tempus facta domino presente, & tacente, operatur consensum, Alber. in l. fin. vbi l. as. quæst. 23. C. de iure emphyt. Rodoan. de reb. eccl. rubr. de rei alienat. ob caducitatem, in verbo, emphyteota, num. 23.

2 Secunda sit conclusio: in ista ignorantia, qualis in hærede reputatur, excusat locatē ad longū tempus, vel aliis domino irrequisito alienantem, ita vt domino agenti ad caducitatem incumbat onus probandi scientiam, aliis non obtinebit, Bal. in c. viuo, de controuers. inter dominum, & emptorem, Cacialup. in repet. cap. 1. de feud. cognitione, Dec. conf. 228. l. as. conf. 64. col. 3. lib. 3. Dec. in l. qui in alterius, ff. de reg. iur. Alex. in l. cum filius, 5. in hac, ff. de verb. oblig. conf. 45. lib. 6. Corn. conf. 163. lib. 1. Caball. milleloq. 94. parte prima, & in addit. ad Butr. conf. 12. l. iura B. circa medium.

3 Declaratur non procedere in hærede suo, prout est filius, & similes personæ coniunctæ, cohabitantes simul cum defuncto, quia præsumitur in eis scientia, Ruin. consil. 50. num. 7. lib. 1. consil. 47. num. 13.

lib. 2. ponam latius in titulo de Inuectis.

4 Subdeclaratur in filio legitimæ ætatis, aliis non presumitur scientia, l. as. in l. i quando, nu. 53. C. vnde vi. Parif. conf. 75. in fi. lib. 1. Tiracquel. de retract. confang. gl. 2. num. 9. Roland. conf. 52. nu. 12. lib. 2. Menoch. de recuper. posses. remed. 1. num. 55.

Et in hac locuti, & conducti materia viliis est hæc declaratio in renouatione tacita, & in omnibus casibus, in quibus datur ignorantia, vel scientia,

Q V A E S T I O XIV

Q Væro. Emphyteota locat simpliciter, quomodo in dubio videatur locare quæstio hæc pendet ab ea, quam superius posuimus; an faciens actū, dicatur facere nomine officij, vel proprio. Vnde concludiue procedendo in hoc, si emphyteota simpliciter locat, videt ut emphyteota locare, & sic ius tantum, quod habet. Vnde domino presenti, & tacenti nō preiudicat, secus si locat pleno iure, l. as. in d. l. fin. quæst. 23. Roduan. vi supra, num. 17. in fi. Firmia. in verbo, emphyteota alienans, vtrf. finalis, licet Butr. & alij ibidem relati contrarium non bene sentiant.

Q V A E S T I O XV

Q Væro. Erat contentio cum aliquo super re emphyteotica, si inter eos transactio, & mediante translatione emphyteota locat aduersario, vel ad modicum tempus, vel ad longum rem emphyteoticam causa quietis, & litium finiscantur, an possit, & dicatur contra dispositionem l. fin. C. de iure emphyteotico.

1 Pro parte affirmatiua facit, quia vasallus transigere possit sine consensu domini, nec incurrit penam caducitatis, vt in cap. si vasallus, si controuersia fuerit inter dominum, & vasillum.

2 Pro contraria parte facit, quia qui alienare prohibetur, transigere prohibetur, Luon solum, C. de præd. minor. l. 1. & ibi gl. nos. C. si aduersus translationem.

3 Pro resolutione considerandi sunt plures casus. Primus est, quando per transactionem emphyteota abdicat à leuicū, & concedit pro concordia suo aduersario. Secundus casus est e contra, quando emphyteota retinet penes se, aliquo tamen dato, vel facto ipsi aduersario.

4 In primo casu verior conclusio videtur, qd si emphyteota possideat, & pro concordia tradat se aduersario, quod non possit, quia dicitur alienari, Rom. conf. 106. in prin. Rodoan. in præloso loquens de rebus eccl. sol. 3. nu. 12. & in rubr. de caducitate ob rei alienatione, in verbo, emphyteota, nu. 37. l. as. in l. fi. q. 20. sub nu. 32. C. de iure emph. Jul. Clar. in feud.

5 loquens in suo scudo, q. 3. hæc sententia hæc esse communem opinionem, Octauius Simoncell. de minore loquens in iustitia de decet. lib. 2. tu. 6. in spec. 10. num. 102. & in hoc primo casu omnes concordant.

6 Vidi tamen in hoc membro in facto casum in materia locati, & conducti, quod emphyteota tradidit aduersario rem emphyteoticam, sed aduersarius loco cuiusdam tacite locationis erat obligatus ad solutionem canonis directo domino, & vterius tot pro anno ipsi emphyteote, & sic in transactione inclu-

ditur

dicitur sepius quædam species locationis aliquo dato, vel retento, tamen fuit declaratum transactionem non valere, nec tenere.

6 Secundus casus est, cum aduersarius emphyteote possidet re emphyteoticā, & transigendo dimittit emphyteote aliquo dato, vel facto, & in isto casu Salic. quæ sequitur Simone in allegato loco, tenet pariter transactionem, quia parat perpetuam exceptionem.

7 Verior tamen opinio videtur, q. dimittens aduersario possidenti ex causa transactionis, alienare non dicitur, gl. notab. in l. 1. C. de usufr. pro empte. Bart. in l. si profundo, C. de transact. dicit singularem l. si. num. 121. Alciat. respon. 94. num. 5. vbi in emphyteota, & minore loquitur Abb. conf. 57. lib. 1. vbi in prædicto loquitur Jacob. Menoch. licet pedes non figat, de arbit. iud. lib. 1. cent. 3. casu 101. nu. 74.

8 Vidi in facto casum in hac locati, & conducti materia. Fuit transactum, ut ipse retineat rem, & tradat emphyteote aliquid loco recognitionis, & tacite locationis, & soluat emphyteoticum canonem.

9 Vidi etiam casum, quod res emphyteotica dimissa cum titulo locationis.

10 Tertius casus, & hic clarior alijs, quando emphyteota re aliquo dato, vel facto ipsi aduersario, & tunc sine dubio potest, ut concludunt omnes superius nominati iuris interpretes.

11 Ex quibus collatim inferitur, quando transactio dicitur alienatio, & vitra adducta superius, q. dimissio rei non dicitur alienatio, tenet Ruin. consil. 11. col. 1. lib. 4. Dic. c. 67. 474. col. 1. & conf. 564. col. pen. Roland. consil. 15. col. postult. num. 43. lib. 1. Alciat. de c. 35. num. 8. par. 1.

Q V A E S T I O XVI.

1 Quid in melioramento? Vtiq. locare potest ad longum tempus, & ad modicum, vel alienare quocumq. titulo. Si enim loquimur in locatione ad modicum tempus, re est sine dubio enim fiat ad longum tempus, vel alio titulo alienationis, valet tamen reversione vitis dominij, aliis non valet, Bart. in l. si. in 2. op. pos. C. de iure emph. & licet l. si. hanc limitationem non teneat, vbi Purp. dicit in parva sua de consuetudine non servari, quia de facili fit finis loci, tamen in se vera est, ex l. necessario, §. fin. ff. de pec. & comm. et vend. & l. si. in manu lata, §. fin. ff. de contrah. empt. Rodoan. in citato loco, nu. 19. & 20.

2 Vel quando facta est emphyteosis cum clausula cui, & quibus dederit, vel stante pacto de alienando requirito domino, qui recusat, prout Papiz passim obliuatur in omnibus inuestituris, Salian l. 3. C. de iure emphyt. Roman. consil. 271. Ioan. Arn. consil. 80. num. 55. vol. 1. ultimarum voluntatum, Rol. de luero dor. q. 54. num. 20. Iul. Clar. in 5. emphyteosis, quæst. 13. & 28. vbi per. hæc verba bona redduntur allodialia, Rolan. consil. 3. nu. 61. vol. 1. Pulchrè Ghilfer. conf. 56. nu. 3. lib. 1. respon. diuers. Ceph. consil. 345. nu. 23. vol. 3. Roland. conf. 79. nu. 20. vol. 1. Curt. sen. consil. 64. num. 66. Borgia. decil. 36. nu. 12. & decil. 45. num. 19. & habes modum nedum alienandi melioramenta, sed bona ipsa.

3 Et sic est hic alter casus, in quo fit locatio ad longum tempus, cum esset ratione vitis dominij, & ex qua supe-

rius vidimus de locatione ad longum tempus. Et sic de facili colligitur, quod in contractu transactionis in ventre sepius includitur locatio, & conductio.

Q V A E S T I O XXII.

E Venit in facto casus in hac locati, & conducti materia, & iuris emphyteotici simul. Emphyteota certa mercede conuenta imposuit seruientem in fundo emphyteotico, an valeat ista locatio? Hanc questionem tetigi in materia usufructus.

1 Vnde remitto me ad ea, quæ ibi dixi, & aliquid succinctè addendo vera est resolutio, quod potuit emphyteota durante, & quod præiudicium ipsius, non autem directi domini.

Vnde finita emphyteosis exstinguitur seruientis imposita, Ceph. de seruic. lib. 1. cap. 14. Iul. Clar. in 5. emphyteosis, quæst. 21. & 5. fundum, quæst. 37. Iul. in l. si. quæst. 8. C. de iure emphyt. Rodoan. de reb. eccl. fol. 521. num. 38. attestantes hanc esse communem opinionem, nec domini consensum requiri.

2 Videbatur igitur in facto multos emphyteotas certa mercede conuenta concedere vicino istis transigendi, hauriendi aquam, & similia.

Q V A E S T I O XXVIII.

Q Vero vitetius in hac locati, & conducti materia de ea, quæ spectat ad emphyteotam, quis est colonus partiaris, & emphyteota simul, paterne alienare domino non requiritur, & non testuaria forma, l. si. C. de iure emphyt.

1 Primo videbatur dicendum, q. sic, quia dispositio l. si. est penalis, & odiosa, ergo testuaria, regula, odia, lib. 6. l. cum quidam, ff. de lib. & p. si. hunc.

Secundo pro hac parte sent, quia colonus partiaris est loco socij, vti dicitur suo loco, & socius dicitur habere mandatum a socio ad aliquid, gl. in l. nemo ex socijs, ff. pro soc.

2 Contrarium est verius, & sic dispositio l. si. procedit etiam in colono partiaris emphyteota, ut non possit alienare etiam soluendo quinquagesimum. Spec. in tit. de locat. §. nunc aliquos, versic. 104. in fi. commendat. l. si. pro extensione illius l. in l. si. qu. 18. num. 131. C. de iure emphyt. Rodoan. de reb. eccl. non alien. versic. his dictis, fol. 524. num. 6.

3 Ad illud, quod socius dicitur habere mandatum ab alio socio, & sic colonus a domino, respondetur esse verum quoad mobilia, & merces venales, & hoc si societati expedit, secus quoad stabilia, prout in casu nostro, Tub. Decian. conf. 85. num. 14. lib. 2. Ioseph. de Ludou. 20. nel. §. 1. versic. socij, fol. 122.

Addo Franc. Marc. decil. Delph. §. 74. in fi. part. 1. Decian. l. si socius, ff. si cert. petat. Secundo multo respondetur vitra Ioseph. de Ludou. quod socius dicitur habere mandatum a socio, quando sumus in societate expressa, certa, & conuentionali, secus si sit incidens ratione alicuius hæreditatis, vel fundi, prout inter dominum, & colonum, ita declarat Gahar. in l. si stipulationes non diuiduntur, col. 4. nu. 1. §. de verb. oblig. & ontaga attestans hanc esse communem opinionem, in l. 9. num. 198. ff. de duob. reis.

4 Et studiosè apponit hanc declarationem, quia vidi in facto

Vincentii Carocii Tractatus

Q V A E S T I O XXI.

In facto casum in materia locati, & conducti, an colonus, sicutarius, & similes dicantur habere mandatu, posui supra in tit. de procu. quibus hec addi possunt. Vnde colonos stabilia alienare non poterit, cetera facere poterit, si societati villa sunt, puta actusare, agere, & similia, pariter vendere lanas, agnos, pecudes inutiles, & similia societati vitia, & expediticia, & in his dum etiam obligant, ut per relosos interpretes.

Q V A E S T I O XIX.

Prosequendo materiam locati, & conducti in materia emphyteotica, quæro, an emphyteota teneatur stare colono, & respondetur quod tres sunt emphyteotæ. Priuati, Ecclesiæ, Fisci.

1 Prima sit conclusio. Emphyteota priuati non teneatur stare colono, ut notatur in Lemptorem, & in Lmeritis, C. loca. in l. si filiosum, §. si vir in quinquenarium, ff. sol. matr. in cap. fin. ut præla, vices suas, Bar. in l. 3. C. de maoc. & colon. patrim. lib. 11.

2 Secunda sit conclusio. Emphyteota Ecclesiæ teneatur stare colono, Bart. per illum tex. in l. fin. C. de mancip. & colon. patrim. lib. 11. Commendat Cotic. in singularib. suis in verbo, Emphyteosis, 3. Roman. sing. 63. an emphyteota, Marfil. hoc valde commendat singul. 548. Rei sari, Paplen. in forma libelli ad ficti præstatione, in gl. soluet, Guid. Pap. q. 480. locati, in 4. fallent. Bald. & Roman. in d. §. si vir, in quinquenarium, in l. in l. diuortio, num. 36. ff. sol. matr. Dec. in cap. 1. utup. 1 §. de probat. Rip. de pelt. par. vit. colantepen.

3 Et considera in prædictis Bart. bene loquentem in d. l. fin. præsupponit eum primo loco coloum stetit per longum tempus, immo maximum: præsupponit etiam secundo loco solonem esse bonæ fame, & nominis. Vnde articulo non erit inutile talem coluisse per annos tot, & semper bene coluisse dictum prædium, & haberi, & reputari pro colono bono, & sufficienti.

4 Boni etiam rectores ecclesiarum faciunt expresse pacta cum emphyteotis, & conductibus, ut non possint expellere tales colonos vel in genere, vel in specie, & vidi etiam obiectatum à multis secularibus.

5 Innuit etiam Marfil. in allegato singulari, quod valeat pactum ioter rectorem Ecclesiæ, & emphyteotam de expellendo colonos, & laboratores.

Tertia sit conclusio. Emphyteota fisci tenetur stare colono, ut per Roman. in allegato singulari.

6 Coartari tamen tenet Alex. in alleg. l. §. si vir, num. 3. Verior tamen videtur prima opinio, & adde in materia, Barbat. conf. 37. vol. 1. & 177. & 416 & 38. secundum vnicum numerum, & Soc. conf. 123. pat. 1.

7 Et nota Roman. sit. verbo, quod emphyteota expellat colonos præiatur iure suo, & expelli poterit.

Q V A E S T I O XX.

1 **Q**uæro contra, an dominus stare teneatur locationi emphyteotæ finita emphyteosi, Spec. de locat. §. noue aliqua, ver. 124. mouet, & necit se resolueret, verius videtur, quod non, ex l. si quis domum, §. fin. ff. loca. Alex. ad d. §. si vir, nn. 18. de cuius materia posui supra de usufructu, ad ea me remitto,

1 **N**uquid dominus directus poterit conducere ab emphyteota ratione villis dominij, utique sic, Corbol. de iure emphyt. ampl. 35. num. 8.

Q V A E S T I O XXII.

Esi data licentia emphyteotæ locandi, quomodo hoc est intelligendum, Ruui. respondit ad modicum tempus, conf. 148. om. 7. 11. & 12. vol. 1.

2 Distingue, aut emphyteota prohibetur omnino locare à loci constitutione, & tunc intelligitur ad modicum tempus: aut non extat statutum, & sumus in mero iure communi, & intelligitur ad longum tempus, ut verba aliquid operentur, Corbol. de iure emphyt. ampliat. 35. num. 9. Pariet emphyteota locare poterit ad longum tempus referuato beneplacito, & consensu domini directi, & quantum de iure possum, nec aliter, nec alio modo. Paris. dicens communem.

3 conf. 5. in fi. vol. 4. similiter cum referuato villis dominij, & naturalis possessionis, Ruui. conf. 148. vol. 1. Imol. in l. codicillis, §. instituit, ff. de legat. 2. vbi Alex. num. 8. Bero. conf. 123. num. 2. vol. 1. Vsq. de success. creata, §. 10. sub num. 78. Simonc. de decret. lib. 2. tit. 6. in specul. 2. num. 22.

4 Excusat etiam consuetudo, Iul. Clar. in §. emphyteosis, quæst. 19. Corbol. de iure emphyt. amplia. 35. num. 12. & limit. 32.

Q V A E S T I O XXIII.

Sed nunquid primus emphyteota poterit locare secundo ad longum tempus domino irrequisito? Vtique non, & incurrit caducitatem. est communis opinio, Paul. Pic. conf. 77.

Q V A E S T I O XXIV.

Nuquid dispositio l. vi. C. de iure emphyteotæ, procedat etiam in locatione, ut sicut dominij præstetur alijs in emendo, si vult; ita & in conducendo, Vrsil. ad Aflic. 1 §. 8. num. 6. dicens esse nouam quæstionem ab eo excogitatam.]

De Conductore seu de iure Sublocandi.

1 **R**equisitissima est, & passim in foro versata materia sublocationis, seu substitutionis, & quod iudicet contentio, quod talis non est æque idoneus, vel quia pauperior, vel potentior, vel rixosus, similiter exercitium est sordidum, vilis, & sic de singulis percurrunt, &c.

De repetitione l. nemo, C. locati.

De Sublocatione.

Q V A E S T I O I.

Primo igitur loco quæro, an ad hoc, ut quis sub locare possit, requiratur qualitas idoneitatis, & quod sit ad eundem usum ad materiam celebrem, & famosam, L. nemo, C. locati, & l. si cui, ff. locati.

Et vi-

1 Et videbatur dicendum, quod non, quod enim lex non dicit, nec nos dicere debemus, l. 4. §. totiens, ff. de dam. infec. sed, in dispositione l. nemo, C. locati. hoc non exprimitur, merito &c.

2 Confirmatur: quia sicut lex sibi expressit reservationem pacti pariter & hoc expressisset, si hoc necessarium fuisset.

3 Secundo facit ratio considerata ab Afflic. decif. 401. quia nemo est æque idoneus sicut dominus, ex uot. per Bal. in l. apud Iulianum, §. si quis alicui, ff. de legat. 1. & not. in cap. quoniam Abbas, de off. deleg.

4 Contrariū est verius, vt per gl. in d. l. nemo, quam ibi Cy. Bald. Salic. & alij sequuntur, & continentant gl. in l. cum in plures, glof. 1. ff. loca. per l. non aliter, ff. de usu, & habit. Alciat. lib. 1. de verb. sign. num. 89.

5 Et antequam vltius procedamus, videtur ponderanda glof. in d. l. cum in plures, quæ solum exprimit qualiter idoneitas. Secundo ex hac gl. dum allegat d. l. non aliter, colligitur vnum, quod ampliat hanc conclusionem, vt nedum prohibetur sublocare nisi æque idoneo, sed nec recipere in domum personas minus honestas, & laudabiles.

6 Hinc mulier, quæ conduxit domū in vicinia, non poterit lupanaria, & alia inhonestia facere, quæ vicinæ sunt malo exemplo, vel scandalo ex d. l. non aliter.

7 Hinc etiam scholasticus prohibetur inducere gaudios in domum conductam, vt per gl. in d. l. non aliter, & dicam in titulo de recusat. l. arde, C. locati.

8 Circa tamen qualiter idoneitatis practicando, vidi multa considerata: vidi enim in facto casum, quod quis conduxit à domino partem inferiorem suæ domus, postea sublocavit Capitano belli homini ciuili, & grauato multis filijs masculis. Vnde ille timebat de aliqua inhonestate, vel temeritate.

9 Vidi etiam, quis habebat apothecā in platea quadam, ubi exercebantur pizzæ, & artes sordide vt plurimum, tamen in tali apotheca semper fuit exercitium meretrice, & pannorum, sublocauit pizzæ, & olo, reclamabatur hinc inde, dominus directus dicebat fieri nō posse, quia non erat æque idoneo, nec ad eundem usum, ille subconductor replicabat de solito aliarum apothecarū in dicta platea, & ibi exercebantur pizzæ, & olo, illustrius. Prouincie legatus pronūciavit ad suorem domini directi premi locatois, non obstante solito aliarum apothecarum in dicta platea.

10 Vidi etiam, quod Ciuis sublocavit rustico in comitatu, in quo præsumitur idoneus, & poterit sublocare pluribus familijs rusticorum in comitatu. Vnde Doctores non potest sublinere scholasticus quous sit sufficiens, Bar. per illum tex. C. de princ. agent. in reb. l. 1. lib. 1. t. Ang. in l. stipulationes commodissimum, in l. continuis, §. si ab eo, ff. de verb. oblig.

Pariter male faciunt Coloni, qui faciunt coli & laborari terras per inexpertos, & ex hoc prædia efficiuntur deteriora, Bal. in l. mancip. & colo. patrimo. lib. 11. Ias. in §. fuerat, num. 8. de action.

Q V A E S T I O III.

Dices, quis probare tenetor qualitates istas, quod æque idoneo, & ad eundem usum prosequendo materiam l. nemo, C. locati.

1 Dicit conductor, qui sublocatur iura permittit

michi facultatem sublocandi, in verò quid dicis, quod non debeo æque idoneo, & ad eundem usum, probes. Replicabit dominus: sublocare vtiq; potes cū qualitate tamen restricta, i. ad eundem idoneo, & ad eundem usum. Vnde hoc probare debet.

2 Videtur ad dominū locatorem spectare, vt probet, articuletur, & deducat, quod domus, vel apotheca sua alijs fuit condicta à tali, vel tali exercente tale officium, vel exercitium. Item, q. tale exercitium præsentis subconductoris est vilins, & fortasse magis sordidū respectu exercitij alijs facti: fundamentum enim intentionis suæ quilibet probare tenetur, l. qui accusare, C. de eden. l. ei qui, ff. de prob. Pedemont. decif. 144. num. 15. latè Iosepho de Ludo. c. oncluf. 14. Adde de qualitate idoneitatis loquentem Bursar. conf. 113. oum. 22. vol. 1. nec requiritur consensu locatoris, Borgnin. decif. 120. oum. 112. par. 2.

Q V A E S T I O III.

1 Quid tertio loco ad aliqualem repetitionem l. nemo, C. loca. aliquis habet apothecā solam locat, diuersimodè tamen, quandoque, n. fuit locata exercitio nobiliori, puta mercatori pannorum, quādoque mediocri, vt mercario, quandoq; inferiori, vt maleolario, si oriatur contentio, quid erit attendendum? Vtiq; vltimum putarem ex his, quæ dixi superius in princ. de substantia locationis, t. quest. 5.

Q V A E S T I O IV.

1 Quid vltius ad materiam l. nemo, C. locati. Dominus quid habebat apothecam in platea, quæ nunquam fuit incata: sed videretur fortasse dominus pro fando domus ad usum suū, locauit Sempronio, qui sublocavit exercitij artem, cui dominus locator cōtradicere, nolens tale exercitium proficere, quid agendum? vtiq; consuetudo aliarum apothecarum illius circumuicinæ attendenda erit ex his, quæ dixi superius de substantia locationis, t. quest. 3.

Q V A E S T I O V.

1 Plehea (ni fallor) est questio. Est scilicet locatio multorum bonorum, vel rerum simul, vel alicuius corporis viuæ, poteritne sublocare vnā ex istis particulariter? Quæstionem hanc in terminis mouet practicus Franc. Marc. decif. Delphin. 1070. par. 1. & tenet q. non, quia multa transeunt cum vniuersitate, quæ alijs nō transeunt, l. quedam, ff. de acquit. rer. dom. in ferens ex hoc ad quæstionem facti, quod si in aliquo loco extat ritus, vel consuetudo, vt à tali die vsq; ad talem debeat fieri didicta locatio facta, si conductor vniuersalis sublocauit rem particulariter, non erit necessaria didicta, quia sicut sublocatio non valet, prius nec renouatio, attestans ita iudicatum in Curia Delphinali.

2 Quo fit, vt pateat limitatio ad l. nē queratur, §. qui impleto, ff. loca. vt procedat, & habeat locum, quando prima locatio subsisteret, alijs simplex patientia non inducit renouationem.

3 Et sic, si fias locatio de re prohibita sui natura, vt de re sacra, & similibus, renouatio non intelligatur

Vincentii Carocii Tractatus

ista stant inhabitate principalis locationis.

4 Considerabam tamen non esse cum hac decisio-
ne sic simpliciter petranseundum. Aut enim in tali
vniuersitate, locata reperitur particulare prohibitu
alienari, & tunc loquimur proprie lex quodam, &
isto casu vera erit decisio cum tali particulari rei
repugnet alienatio, & locatio. Aut non reperitur in
tali vniuersitate locata aliquod particulare, cui re-
pugnet alienatio, & tunc non video quare particu-
lariter particulari locari non possit, & (ni fallor) isto
videtur mihi verus intellectus, d. l. quidam, ponde-
rando verba, & exempla dictæ legis.

5 Et possum videmus, quod quis conducti omnia
bona Sempronij discessuri, sublocat vni rem vnam,
alteri rem alteram,

Secundo modo considerabam ad intellectum l.
quidam, quod ibi est casus specialis, & quod regula
est in contrarium ex l. si chorus, ff. de legat. 2. & l. 1.
ff. de offi. eius: quod enim per se non potest regula-
rizer, nec cum vniuersitate transit. Vnde spiritualia,
feudum, & similia inalienabilia, nec cum vniuersitas
transiunt; ita deducit Signorol. consil. 12. num. 2.
Jacob. Menoch. de arbitrarijs iudicium, lib. primo,
quæst. 54. num. 49.

6 Modo ad propositum casus nostri, aut tale parti-
culate ex se, & sui natura locale est, & transit cum
vniuersitate, & sublocat poterit particulariter, aut
repugnat locatio, nec cum vniuersitate transisse di-
citur, nec sublocari particulariter poterit.

7 Si tamen sequi malis opinionem Francisci Marci,
colligitur ex ea, quod in generali locatione venient
ea, quæ particulariter locari non potuissent.

8 Et sic inseritur ad regulam, l. cum quid, i. lib. 6. &
non procedat in materia, l. quædam, ff. de acquir. rei-
rum dom. multa enim per se alienari non possunt,
cum vniuersitate tamen transiunt.

Q V A E S T I O VI.

Q Væro vltius ad materiam l. nemo, C. locati.
Sunt plures socij, qui conduxerunt domum
ad simul habitandum, vnus eorum vult recedere, &
locare cameram suam, vel partem suam, an possit vni,
quem socij recusant.

1 Primo videbatur, quod sic, quia facultas sublo-
candi non tollitur, d. l. nemo.

2 Contrarium est verius, glo. fin. in §. fin. Inst. loca-
ti, ex qua gl. colligitur vnum notabile in hac locari, &
conducti materia, quod si concurrunt simul in eo-
dem subiecto, & persona contractus locationis, &
societatis, præter contractus societatis, & ratio inter
alia fortasse videtur, quia locatio, & conductio est
dependens à contractu societatis, & principalis in-
tentio est contractus societatis, pro cuius implemen-
to, & executione fuit conductio domus.

Vnde si duo scholares, vel mercatores, & similes
ineunt societatem, conducunt domum, vel apothecam
pro executione societatis iam iniitæ.

Secunda potest esse ratio, quæ colligitur ex d. gl.
quia in societate videtur electa industria personæ.
Vnde non videtur locus substitutioni, vel subloca-
tioni, vt (Deo dante) suo loco dicam.

3 Sed pone hic vnum, quod de facili euenit. Socius

vult discedere, & dicit socijs, ego intendo recedere,
& volo vobis substatuere, & partem meam subloca-
re personæ legali, & honestæ, & fortasse nominauit
aliquem nomine proprio, si persona sit honesta, &
vix laudabilis, poterit nec sublocare? Videbatur
dicendum, quod non, quia in societate videtur ele-
cta industria personæ.

Vnde morte finitur, quia certa personæ electa vi-
detur, s. soluitur, post socium. Contrarium tenet
Port. in d. §. fin. sub nu. 2. Inst. loca. per l. idemque,
ff. pro soc. vbi socius recessurus valde idoneum sub-
statuere potest loco sui.

4 Et ibi Bart. insert ad vnum satis ad propositum
in hac locati, & conducti materia, quod si in infirmi-
tate alicuius quis tenetur conducere medicos, vel in-
litre procuratores, & aduocatos, vel in societate infirmi-
tores, & factores, quod ex cunctis, si equè facile nõ
reperiuntur, & ille, qui agit contra eos, probare de-
bet de facili reperiiri potuisse. Est autem presumptio
contra obligatum, si locus erat valde insignis, & cele-
bris, vbi de facili verisimiliter procuratores, & aduo-
cati reperiuntur, licet aliud fit in factoribus, & insti-
toribus, qui sic de facili non reperiuntur, prout Ad-
uocati, & Procuratores, & ibi per eum.

5 Vnde in hac locati, & conducti materia pariter
inserti possent ad casum, de quo agimus in materia
sublocationis. Pone, quod socius recessurus substi-
tuit, vel sublocauit fortasse minus idoneo, alij socij
contradicunt, & fortasse nolunt admittere, poterit
dicere ille, decessit alium idoneiorem, qui de facili
haberi possit, & ego subloco illi, & eis incumbit
onus probandi hoc.

6 Vidit in facto casum. Capitulum Tuderinum de-
dit in emphyteosim cuidam quandam ipsius apothecam,
qui tenuit per multos menses clausam cum de-
claratione attixa, est locanda, & stetit per multos
menses, nec aliquis comparuit ad conducendum.
comparuit tandem macellarius, & conduxit cum
honesto tamen, & limato modo, vt carnes tantum
simpliciter venderentur, non autem ibidem exco-
rentur. Capitulum fecit præceptum de ouiliensis
macellando, ex quo ars erat fordida, non erat æque
idonea, nec ad eundem usum. Ille replicabat in ci-
cumcinctia, & locis contiguus fuit aliis exercitatum
macellum, & pizzicariz, quæ pacificabantur. Insuper
deducebat simpliciter diligentiam in perquirendo ido-
neos conductores, nec vnquam reperiisse. offerbat
insuper, decessit hominem idoneiorem, & honesto-
ris exercitij, & liberet locabo, ex gratia tamen em-
phyteota locator dimisit conductorem macellarium,
& fuit per concordiam sopita.

Prohibetur bene, prout etiam superius dixi, socius
inducere in domum conductam inimicum, vel suspec-
tum alterius socij, nec ganeas, aut meretrices, vel alias
personas inhonestas, vel quouis modo suspectas,
prout superius dixi q. 1. ex glof. in d. l. non aliter,
& hanc dicit communem opinionem l. 1. in l. si stipula-
tus fuero per te non fieri, ff. de verb. oblig. Emanuel
Suarez in suo Thesoro, litera S, num. 17. vbi quod
æque idoneo fit sublocandum etiam commune di-
ctum esse attestat Petrus de societate, quæst. 11. in
prin. col. 3. dicens esse iustam causam diuisionis.

Addo vltra alios Bald. & Castr. in l. 2. C. de sum.

Trin.

Vincentii Carocii Tractatus

Sed (bone Deus) si solari, & militibus priuatis talia referantur, quid remanebit in obligatione?

- 15 Vnum non omittat circa salarium, & ligna, quia decipere videntur commodam diuisionem, circa tamen salarium reigi superius in materia famulorum ad l. Scio, ff. de annuis leg. Placet tamen opinio Portij, vt ludicis arbitrio remittatur circa ligna, paleas, salarium famulorum, & similia, qui circumspectus diligenter inspiciet, & considerabit omnia.
- 16 Declaratur etiam id, quod dictu est, quod socius, qui recessit, teneatur ad ratam salarii pretium lignorum, palearum, & similiarum, nisi recesserit ex causa rixae, cui non dederit causam. Secundo si non leuiss, sed considerabilis sit. Tertio non sufficiens reconciliatio ex aliquo signo, vel demonstratione, quibus tribus concurrentibus non tenetur, & licita fuit separatio. ita Port. in allegato loco, sub nu. 4. ex l. si conuenit, §. 1. ff. pro soc.
- 17 Et bene considerat Port. rixam non leuem, quia scriptis scolares indignantur simul, tamen comedunt, bibunt &c.
- 18 Quae omnia iungi, & addi possunt ad ea, quae posui superius in materia famulorum: non enim omnia simul coniungi, & concatenari possunt, sed ex occasione praestatur facultas addendi, & supplendi, prout passim antiqui iuris interpretes inferendo, & colligendo decisiones alibi examinatas ex responsis iuris prudentum. Et in proposito est glossa notabilis in §. si vero indignus, in verbo, damnificabit, cū gloss. seq. ant. & de rebellionib. quod si quis conductor est priuatus officio conducto ex aliqua ipsius culpa, & ipse non subrogatus in locu ipsius debet habere praemium, & sic non debet duplici onere grauari, amittere pro futuro tempore officium conductum, & priuari responsione, & ibi etiam Accurs. sentit, quod ne mo possit petere pensionem se ipso.

Q V A E S T I O VII.

- 1 QVARTO incidenter vnum ad hanc materiam l. nemo, C. loc. si duo conduxerunt domum, vel vnum subrogauit alium & quae idoneum, dixerit ne socius ita vt conueniri possit actione pro socio, prout alij fass? breuiter conueniri potest actione pro socio quidam villi, non directi, quia directi datur, quando societas contrahitur ad commodiorem usum, & vberioreme quaestum, & sic in materia odiosa, & stricte interpretanda non venit socius in domo conducti. Vnde si statutum dicat, quod socius teneatur pro socio, non venit socius in domo, quia non est proprie societas. Spec. in tit. de iudiciis, §. 2. ver. hoc etiam. Panor. in c. inter dilectos, in fi. de fide instrum. attestans in facto habuisse Summa Angel. in verbo, locatio, nu. 8. circa medium.
- 2 Socius igitur in domo communiter conducti in materia odiosa, & stricte interpretanda non potest dici modo aliquo socius.

Q V A E S T I O VIII.

QVARTO octauo loco ad materiam l. nemo, C. loc. si primus conductor locat alteri, priuabit ne primum locatorem, & consequenter dominum

in possessione, & per quem conductorem possideat primumne, vel secundum.

- 1 Primo videbatur dicendum, quod non, immo colonus, vel conductor tradendo alteri priuat dominum in possessione sua, l. 3. §. quod si seruus, ff. de acquir. poss. ff.
- 2 Secundo loco probari videtur hac opinio ex l. pe regie, §. fin. ff. de acquir. poss. ff. vbi per ingressum simplicem alterius possessionem, in qua retineo colonum, amitto. Siquitur ex simplici, & puro ingressu amittitur possessio, ergo per ingressum secundum di conductoris.
- 3 Duobus igitur modis possessionem amitto, quae per colonum retineo, per simplicem traditionem, & simplicem ingressum.
- 4 Pro contraria opinione facit l. qui vniuersas, §. si. ff. de acquir. poss. ff. vbi si colonus, alij fundum locauerit, possessionem retineo, & hac opinio est verior secundum glo. & Doctores, iud. d. §. fin. & in allegata l. nemo, C. loc.
- 5 Sed antequam in praesenti questione ulterius procedamus, placet considerare intra superius adducta, quod aliquantulum conferunt ad materiam locati, & conducti de qua agimus.
- 6 Primo igitur colligitur ex d. l. qui vniuersas, §. finali, ad propositum quaeestionis nostrae, quod colonus locare potest, & sic datur ex eo textu facultas sublocandi.
- 7 Secundo loco colligitur ex eo textu ampliatio ad decisionem huius quaeestionis, vt procedat, & habeat locum, etiam si ille secundus conductor putet dominum esse primum conductorem modo sublocante, non primum locatorem verum dominum, & sic error, & falsa opinio secundi conductoris non nocet domino primo locatori.
- 8 Tertio ex eo contextu ampliatio secunda colligitur, quod nedum possideo per secundum conductorem, sed & tertium, & vltiorem, etiam si ad mille manus peruenerit, ibi, & per quamlibet plurimum pet sonarum, &c.
- 9 Duo igitur sunt, quae nullatenus praeducant in hac locati, & conducti materia, in possessione amittenda, error secundi conductoris, & variatio plurimū conductorum.
- 10 Quarto loco nobis pacificat ille contextus in possessione retinenda colonum, commodatarium, & de posnarium.
- 11 Et considerandi sunt plures casus, & quidem notabiles in hac locati & conducti materia, quandoque enim colonis alteri tradit possessionem rei, quandoque moritur, quandoque incipit furere, quandoque recedit de possessione, non tamē alteri tradidit, quandoque in animo constituit se velle possidere pro se ipso.
- 12 Primo casu tradendo alteri hoc potest esse multis modis. Primo loco locando alteri simpliciter, & tunc non priuat in dubio dominum in possessione sua, immo retinet per secundum conductorem prout superius vidimus. Quandoque tradidit alteri rem alienandam, & tunc priuat dominum in possessione sua per alienationem, & ita procedit text. in l. 3. §. quod si seruus, ff. de acquir. poss. ff. quem ita declarat Alexan. in d. l. qui vniuersas, §. fin. & sic verbum, tradidit, simpliciter prolum praesupponit quandoque veram aliena-

alienationem. Quare considerandum est quo animo tradat, & si præcedat titulus sui natura habilis ad translationem dominij, vel non.

- 13 Tercio modo intervenire possit traditio facta, & hoc ad propositum materiz locati, & conducti, puta per constitutum, vel precarium, vel si ab alio conducatur, ad materiam l. quamvis, s. i. ff. de acquir. poss. quo casu non prius dominum possessione sua, ubi Cisterciensis dicit, quod ille textus semper allegatur, & subdit, quod colonus vendendo, & postea conducendo adhuc manet in detentione sua.

- 14 Et nota textum presupponentem, quod iste conductor utique mercedis percipiat, ad tantum si neutri, vel secundo tantum locatori, quia non soluendo primo si fuerit requisitus in solvenda, & denegaverit, non prius dominum possessione sua, ut notat in l. ma le agitur, C. de præscript. triginta annorum, & dicamus loco ad materiam l. fin. C. de acquir. poss. ff.

- 15 Ex quibus ad propositum materiz locati, & conducti inferuntur duæ limitationes, declarationes, & intellectus ad l. 3. s. quod si servus, ff. de acquir. poss. Primus est, de quo supra tetigimus, quod per traditionem colonus domino præiudicat, hoc verum si tradat animo alienandi, aliis fecus. Unde simpliciter locando, domino non præiudicat, immo dominus possidet per secundum conductorem, prout iam vidimus.

Secunda declaratio, & limitatio est, quod per traditionem veram colonus, vel conductor Domino præiudicat, fecus per traditionem fictam, prout est constitutum precarium, & conductio, quia per conductum nem possit non transferatur illo casu. Ita colligitur ex d. l. quamvis, s. i. superius allegata, tradit Bar. in l. 3. s. in mittenda, ubi Alex. au. 8. l. fin. 6. notab. num. patet 8. ff. de acquir. poss. subdens ex intentione Alex. hoc esse plus quam diligentissime notandum, & quod multi decipiuntur in hoc. Et licet dicat ista verba, si verum est, tamen verissimum est, ut dicemus latius in remedio l. fin. C. de acquir. poss. ff. & ibi (Deo dante) percurram alios casus superius prædictos.

Q V A E S T I O IX.

- 1 Q V A E S T I O IX. Vero ad materiam locum in plures, ff. locat. conductor vult sublocare, publicavit, nec aliquis coparet, debetne ex hoc fieri remissio mercedis? textus in d. l. cum in plures, inter alia presupponit videtur, quod locator censeatur, ut alij conductor locare possit merito, &c. Et vidi in facto casum, quod multi petierunt remissionem mercedis, quia non inveniebant sublocare. ponam in titulo de remissione mercedis, ubi tractabo materiam d. l. cum in plures.

Q V A E S T I O X.

Q V A E S T I O X. Vero, conductor sublocavit, & æque idoneo, & ad eundem usum, poteritne à primo locatore conveniri ad integram pensionem, huius tempus pensionis soluenda non dum accesserit, vel adhuc non sit elapsum?

- 1 Primò videbatur dicendum, quod conveniri non possit, si enim sublocat lege permittente, & servata forma iuris, legitime factam penam non meretur, l. Gracchus, ff. de adul. de qua aliis diximus superius. Unde

de gravari non debet primus conductor ad pensionem integram pensionis, si fecit iure permittente.

- 2 Constatum est verum, ut per Bart. in l. prima, s. primo, ff. de migrando, & in l. si in lege, s. si dominus, in finalibus verbis, ff. locat. & pondera Bart. loquentem in conductore sublocante, qui integram pensionem recepit, & si se fundat in eo, quia totum recepit, ad totum conveniri poterit, & sic patet responsio ad contrarium.

- 3 Dicit etiam Bart. in l. fin. ff. de neg. gest. quod colonus vineæ non potest in medio anni deferre fructuram, sed tenetur prosequi, aliis poterit communi actione negotiorum gestorum, de neglectis, & sic ad interesse commendat Alex. in l. si pulationes non dioiduntur, ff. de verb. oblig. & casus iste est admodum frequens, & quotidianus, & per enim rustici condisunt laboria, & multa in principio promittunt, postmodum rebus maruribus consideratis penitent facillè hominè, & excoigant causas, somnia, & imaginationes, si possunt evitare conductiones iam factas, & torquent dominos, & modo petunt vinum, modo aliud, causa rumpendi, e contra etiam domini prædiorum sæpius diripiunt colonos sine causa, & tenentur pariter ad interesse, & in conscientia.

Q V A E S T I O XI.

- 1 Q V A E S T I O XI. Vero breviter. Loculi rem conductam alteri, post sum est etus pauper, & fortasse non soluendo, quomodo succurreret primo locatori? Vtique disputatione omisa potest agere contra secundum, & e contra, quod tenuit etiam primus si fugia secundus. Ita respondit Petrus in conductore gabellarum loquentis in tractatu de societate, parte undecima, quest. i. s. & vidi in facto Tuderit, ubi etiam occurrit, quod sublocatio est facta pro minore, quæ primo conductori, contra quem est agendum pro illo pluri an contra primum, vel secundum, & conveniatur secundus conductor à domino primo locatore data per eum cautione, quod non morabitur à sublocante in expensam, quam modo petat, & ita praticatur passim, & succurritur utrique.

Q V A E S T I O XII.

- 1 Q V A E S T I O XII. Vero ad prosecutionem materiz l. nemo, C. loc. an eius dispositio procedat in conductore ad longum tempus in sublocare possit, & sublocando intervertat possessionem domini primi locatoris. Ponam in tit. l. cu de remedio recuperande possessionis.

Q V A E S T I O XIII.

- 1 Q V A E S T I O XIII. Vero. Est facta locatio cum expressa prohibitione certi excedit, vel perionarum, poteritne in æque idoneo ad eundem usum, vel non? Posui in titulo de iure emphiteotico, quest. 8.

Q V A E S T I O XIV.

- 1 Q V A E S T I O XIV. Vero. Est reservatus usus domus, an poterit sublocari hanc questionem posui in titulo de usu.

Vincentii Carocii Tractatus

de usufructu, ad materiam legam antiquitas, C. de usufr. ob id breuiter resoluuntur, quod isto casu sub locare non poterit, quia videtur electa industria per sonæ not. in §. 1. Infit. de usufructu, Angel. in l. si quis biuus, ff. de usufructu. Afflic. dec. 401. Nouel. reg. 85. limit. 5. vnde cautus eris inspicere, an sit referatus usus, vel non.

Q V A E S T I O X V.

Q Væro, an valeat pactum de non sublocando. tex. clarus, & apertus in d. l. nemo, quod sic, ideo vterius in hoc non insulam.

Q V A E S T I O X V I.

- Q** Væro. Est factum pactum inter locatorem, & conductorem, ut sublocare possit cui voluerit, requiritur ne isto casu, ut fiat æque idoneo, & ad cū dem vsum. Posui supra de iure emphyteutico quæstione 1. & poterit sublocare inuito socio, dec. Genuenf. l. 4. nu. 26.

Q V A E S T I O X V I I.

- Q** Væro ad vltiorem repetitionem l. nemo, C. loc. nunquid inuectæ, & illata per secundum conductorem sint tacite obligata primo locatori pro pensione rei locatæ, & quæ actio competat, & quomodo. Ponam in tit. de inuectis, & illatis, vbi melius cadet.

- * Nunquid fideiussor poterit sublocare. Vtique non, Menoc. conf. 246. nu. 36. vide tamen tex. in l. 3. §. conductore, ff. de iure fisc. & quæ posui par. vlt. concl. 116.

Nunquid conductor poterit sublocare pro maiori pensione, quam ipse soluat? vique sic, nec ipse poterit conueniri nisi ad suam, i. Molchis, §. fin. ff. de iure fisci.

Q V A E S T I O X V I I I.

V Idimus hucusque ad aliqualem repetitionem l. nemo, C. loc. de sublocatione lo materia rerum, domorum, & prædiorum, videamus modo de personis exercentibus ingenium, laborem, & industriam ad aliquod peragendum, prout Doctor, Notarius, Architectus, Famulus, & similes.

Primo igitur quæro, an frater possit substituere filium, vel contra?

1. Primo dicendum videbatur, quod non, quia vbi est electa industria persone, ab ea non est recedendum, l. inter artifices, ff. de solut. Hinc scdum aduocato concessum ad successorem in iure transit, Bar. in l. continuus, §. in eo, nu. 2. de verb. oblig. post glo. in l. quisquis, la. 1. C. de episc. & cler. lae lac. Meno. q. 68. nu. 9.
2. Pro contraria parte facit vulgaris conclusio, quod pater, & filius censentur vna, & eadem persona.
3. Conclusio igitur sit. Conductus ad aliquid peragendum seruire potest per filium substitutum, & ita Bal. scilicet dicitur Papie legeodo, per tex. in l. fideiussor, §. item legatus, ff. de leg. 1. quem tex. ad hoc fin-

gulari dixit, & alibi non reperit Rom. sing. 670. Curt. sen. in l. si. nu. 3. C. de impub. Vero, in l. si quis sic, ff. de verb. oblig. & ita passim obseruatur. Petrus de Lesnaudier in trac. de Doctorib. p. 4. q. 3. Afsan. Cle mens. de pat. potest. c. 4. nu. 7.

4. Declata, dummodo sit idoneus eiusdem exercitij, valoris, & patriz, & hoc procedit nedum in filio, io quo facilius permittitur, sed in quocunque hærede, concurrentib. supradictis circumstantiis, & quali taub. & requisitis. Bald. in Lapud Iulianum, §. si quis alicui, ff. de leg. 1. Felin. in c. causam, col. 3. declar. 5. de rescrip. & in c. 63. Nouel. reg. 85. in fi. Marfil. singul. 320. Rom. in l. 1. ff. de in ius vocan. Alex. ad l. 1. C. de praposi. agentib. in reb. lib. 12. Dec. conf. 162. colum. 2. & 3. Corle. in nobilius, in verbo, substitutus, vbi etiam vltra alios addit, quod Doctor serui re debet per alium Doctorem, & non scholarem, licet sufficiens sit, & miles debet seruire per alium militem non domicellum, & sic vult Cori quod sit paritas conditionis inter alia, & nō subrogetor homo sufficiens, minoris tamen, vel maioris conditionis, & hæc est communis opinio. Alberic. in d. l. inter artifices, vbi hoc reputat valde notandum. Duen. reg. 178. limit. 2. vbi similiter valde commendat, de regul. iur. reg. 6. nu. 33. Sebast. Medic.

5. Amplia in doctore effectio illustri, qui non potest seruire per filium substitutum, oisi z que idoneum. Mantua, sing. 32.

Et quoniam hic fumos, & occurrit materia Doctoris, an possit seruire per substitutum, ob id per omni clariori intelligentia tam dictorum, quam dicendorum, ponam receptam conclusionem cum ali quibus declarationibus.

6. Conclusio igitur est. Doctor conductus ad publi ce legendum in aliquo Gymnasio, non poterit seruire per substitutum. Cyn. refertens antiquiores in l. 1. §. ne autem, C. de cad. tol. Braxien. q. 70. Io. And. in nouel. in reg. qui per alium. Spe. de salario, vers. quid si Doctor, & videtur esse sententia glo. in l. 1. C. de mancip. & colon. lib. 1. t. quam citat Bolog. in auth. d. c. 16. nu. 16 §. C. ne filius pro patre. Bal. in l. fin. per illum tex. ff. de excus. tut. Fcl. post alios, in c. 1. col. 2. nu. 10. C. de sum. Trin. & fid. catho. Valasco in l. im periu, sub nu. 102. ff. de iurisd. om. iud. Petr. Lesnaud. de Doct. par. 4. q. 1. §. las. in l. 1. nu. 12. ff. de off. ciu. Afflic. dec. 226. nu. 2. Andr. Gail. practica. obseruatio. c. 47. nume. 4. Menoc. de prap. sum. lib. 6. prap. sum. 92. nu. 12.]
- * Cui addas, quod hæc est magis communis opinio: Roncagald. de duob. reis, l. 5. ou. 20.
7. Declaratur primo allegata conclusio, ut in d. obio videtur electa industria persone, & sic non possit seruire per substitutum, vi per gl. verbo, specialiter, in d. l. inter artifices, & in l. continuus, §. si ab eo, ff. de verb. oblig. vbi Imo. & Zas. Bal. in c. 5. ne is hæc, de off. deleg. conf. 13. in fi. Seraf. de iuram. priuili. 52. nume. 11.

8. Et hæc prima declaratio vtilis est in omni materia conductionis personarum nedum in Doctore lo gente, sed in quolibet artifice conducto ad aliquod opus per agendum, ut fir fundata intentio actoris, ut videatur electa industria persone, ut licet per substitutum seruire non possit.

Vnde

Vnde & in medico idem dici potest, in Aduocato, procuratore, & concionatore, ponit Bald. in d. §. ne autem, vix eniū est, vt eadem vita, moribus commendabilis reperiat, facundia dicendi, & subtilitas interpretandi, & copia dicendi, immo vix est in qualibet arte quamvis viliſſima, vt in duobus artificibus, peritū identitas reperiat, quam vix in eodem ius admittit, prout colligitur in d. l. inter artifices.

9 Secunda præſumptio est, quando eſſet expreſſe conuentum, vt Doctor non poſſit ſeruare per ſubſtitutum, tunc conuenio attendenda eſt, Fel. in r. fi. §. ne iſ autem, nu. 12. ſic reſer.

10 Et hic eſt vnus ex modis rognoscendi, an ſit electa induſtria perſonæ, & nō ſolū procedat in Doct. conducto, ſed in quolibet artifice, qui poſuiſſet propriis manib. & ſui ſactio opus aliquod explicare, ut in d. §. ne autem, & in d. l. inter artifices, & in c. eū dilecti, vbi gl. in verbo perſonaliter, de reſer. & in c. ſi de off. deleg. ſic l. probatoris, vbi gl. & Bar. C. de iur. off. lib. 12. Veron. in l. ſi ſic, nu. 7. ff. de verb. ſig.

11 Vnde colligitur cautela quocunq. artifice, vel operario conducto ad aliquid faciendum, quod ſi in conuenione apponantur verba, vt per ſe ſactum explicare poſſit, non per alium, & eius manibus tantū, tunc non poterit ſeruare per ſubſtitutum, Menoc. de præſump. lib. 2. præſump. 11.

12 Secunda præſumptio eſt, quando in promiſſione, & conditione eſſet appoſitum iuramentum, tunc nō poſſit expediri per ſubſtitutum, ex quo iuramentum obligat præſe. Ronchegall. de duob. reis, l. 5. nu. 24. per l. ſi pecuniam, in verbo, neceſſe habes, ſi de rond. ob cauſum.

Addo Ia. in §. in bonæ fidei, col. 16. & ſeq. Inſtit. de ac. Alexan. ad Bart. in l. amplius non peti, ff. rem ratam haberi, conf. 9. l. rol. 2. vol. 2. Alber. Brnn. conſil. 89. nu. 4. Marc. Mant. conſil. 17. num. 18. vol. 1. & conſil. 20. num. 13. vol. 2. & hæc eſt magis communis opinio, Fel. in cad. noſtram, nu. 8. de iureiur. Ia. in l. eum qui, §. ſi iurauero, nu. 5. ſi de iureiurando, & in d. §. in bonæ fidei, col. ſin. Gozad. conſil. 32. nu. 15. Aſſi. deſic. 381. num. 1. Boer. conſil. 14. Viudiens eam veriffimam, lib. 1. opin. 18. 9. Eman. Suarez, in ſuo Theſaur. littera Lnu. 171. Alcx. conſil. 37. vol. 6. dicens ab ea in iudicando non recedendum, Ant. Gabr. de iureiur. conel. 8. ſub nu. 2.

13 Vnde applicando ad locati, & conducti materiam ſunt paſſim de locationib. & renditionib. iſtrumenta iurata in forma, in illis tam locator, quam conductor obligantur præſe ad ſactum.

Vnde in materia euictionis ſi conductor ex conuenione non poſſit vt re rōducta, non audietur, offerendo rem æque idoneam, vt tangam in titulo de euictionib.

14 Subdeclaratur hæc præſumptio de iuramento inter poſito, vt procedat de iure ciuili, ſecus de iure canonico, Cum, in d. l. ſi pecuniam, & ſi in terris Eccleſiæ in Curia Epali conductores, & locatores reſpectiue iurantes poterunt ſeruare per ſubſtitutum.

15 Subdeclaratur ſecundo in hærede iurantis, quia ex iuramento defuncti non obligatur præſe ad ſactum, Bal. in proemio feudorum, col. 4. Corn. conſil. 256. in ſi. vol. 4.

• Subdeclaratur tertio in ſacto impoſſibili, ſeu valde

difficili, vel vrgentis neceſſitatis, Anton. de Petre. in l. ff. de iureiur. t. ff. 33. Neguſan. de pign. in l. membro, 2. par. in ſi. & in l. mēbr. 5. par. l. iur. 5. vbi aſſerit hæc eſſe communem opinionem, R. uin. conſil. in ſi. lib. 4. Boer. in cap. 1. num. 185. de iud.

16 Excusatur igitur conductor, ſi ſactū ſit valde difficile, ſi impoſſibile, ſi immineat maxima temporis, extrema paupertas, & inopia, & ſimilia, non enim in ramentum vult actum impoſſibilem, vel ſi valde difficilem ad explicandum ſed habet comitem diſcretionem iuris. Pulchre in materia Crauetta, conſil. 12. col. 1. vbi bene diſcurrit, quādo eſſentius in forma, quæ eſſet ad vnguem obſeruanda, tamen procedit in actu poſſibili.

17 Et in hac locati & conducti materia multi caſus occurrunt. Quis enim conduxit vſturam ad tranſuehendum granum vltra flumen exiſſes infra terminū vnus menſis, puta ſuperuenit continuata pluuia, & augmentum fluminis, non obſtante iuramento excuſabitur ſi facit poſt ſactum.

18 Similiter magna & extrema inopia, prout dicam in tit. de caſib. fortuitis.

19 Subdeclaratur quarto, quando ius cōpenſandi ſu perueniſſet ex poſſaſſet ſecundum Abb. & alios extra per Tindar. de compenſ. columna 17. verſic. attenti de Socin. in l. Iulianus, in ſi. ff. de cōd. & demorſt. Paris. conſilio 121. num. 40. vol. 1. ſequi, & ſi diſtinguere videtur Capic. deſic. 167. Aſſi. deſic. 381. & Galleſ. ad form. Cam. quæſt. 2. no. 6. ponam in ut, de compenſat.

20 Declaratur ſecundo principalis eſcluſio ut quia ſubſtituere poſſit ex conſueſione vel generalis, & inde ſineq. perſonæ, vel nominatæ perſonæ.

Et norandū eſt, quod ſi perſona eſt nominata, reſ procedit ſine dubio ſi vero ob ſi nominata, requiritur ſimilitudo peritæ ſecundum æſtimationem eorū quibus ſeruare debet, & arbitrio boni viri, Imol. in l. continuus, §. ſi ab eo, nu. 18. ff. de verb. obl. Ronchegall. in l. 5. num. 2. ſi de duob. reis.

Et dicit Abb. in cap. quoniam, de off. del. quod ſemper requiritur conſenſus inter illa.

Et applicando ad alios terminos in hac locati, & conducti materia, licet auctoritates ſuperius adductæ loquantur Doctore conducto ad legendum, tamen attētis rationibus aptari poſſunt ad concionatorem, Medicum Cōmunitatis, Aduocatum in cauſa, vel Procuratorem, ſiue Notarium, non enim ſubſtituere debent etiam ſi habeant ſactum ſubſtituendum, prout in mādatis, vt plurimum apponi ſolet, niſi æque idoneum, cum conſenſu domini, & attenta qualitate, & importantia cauſæ, loci, & perſonarum. Abſonum quippe videtur Medicum Ciuicatis, prædictum, & expertum, in Ciuitate vtilem, & gratum ſubſtituere nouitium, vel parum gratum, ſic in Aduocato; debet enim eſſe acceptus, & gratus domino, & in quo conſidat, prout in eo, & ſi de aliis percurrendo. Vnde facultas regulata eſſe debet arbitrio ſemper boni viri.

21 Declaratur tertio loco principalis conſcluſio, niſi conſuetudo ſit in contrarium, vel particularis ipſius mei Doctoris, quia ſolus ſit ſeruare per ſubſtitutū vel loci, & regionis, Bald. in l. ff. de excuſat. Bol. in auth. habita, num. 263. C. ne filius pro patre, Roncheg.

Vincentii Carocii Tractatus

11

cheg. post Imol. & alios, in l. §. num. 16. deducibus, reis, afferentes exemplum cuiusdam Magistri Alberti Medici. Adde Port. de usufruc. in princip. ut. §. limit. 3. Firm. in repert. in verbo, consuetudo in similibus.

22. Pone qd Doctōr in aliis locis solius erat seruire per substitutum, tamen in loco, ubi in præsenti est conductus, non viget talis consuetudo, quid inspicendum?

Vide supra in principio tractatus quæst. §. ubi de consuetudine varia, & difformi, & quæ sit attendenda loci, vel patrisfamilias.

Et licet Doctōres loquantur in Doctore legente, vel Medico, tamē hæc omnia accomodari possunt in quolibet artifice cōducto, prout in fabro imitatio lignaminis, scriptore, cum ratio consuetudinis recipiat interpretationem a loco.

Vnde fabri lignaminis substituiunt, notarij ad scribendum tantum substituiunt.

23. Declaratur quæto loco allegata conclusio ut non procedat stante iusto, & legitimo impedimento quo casu Doctōr, & quilibet alius cōductus ad aliqd opus petagendum, substituere poterit, ut per Cuman. Aret. & alios, in d. l. §. Exemplis autem multa sunt. Primum est de graui infirmitate, ex qua impediatur manus personaliter exire ex l. si poterit, ff. de manumiss. in statim. Bald. in l. §. ne autem, numero quinto, & sex. o. C. de caducis tollend. in l. fin. ff. de excul. tutor. Feli. in capitulo primo, de Summ. Tunc in Dec. in r. de off. ius. nume. septuagesimo primo, Seb. Med. qui prædictos non allegat, de casib. & periculis par. 1. quæst. 6. num. 16. & de impedimento statim iuramento. Al. xas. in l. §. 1. num. 3. de off. eius dicens hoc sæpius in facto euenire. Commendat Feli. in cap. pastoralis, colum. 2. de off. delegat. Cort. in memorabilius, in verbo, iudicis presentia, ver. quæritur &c. Fumjan, in verbo, Doctōr non potest ubi limitat stante consuetudine.

24. Quæ autem sit grauis infirmitas, Iudicis arbitrio relinquatur. Bald. ad authent. sed si quis ab aliquo num. 13. C. de i. i. f. b. l. u. de Penn. in Lynica C. de mendican. validis, col. 2. l. 11. Soc. sen. co. ut. 2. 44. col. 2. li. 2. Marfilan in l. quæstionis modum, num. 19. ff. de quæstionibus, Jac. Menoc. hoc admodum commendans, de arbit. iudic. l. 1. cent. 1. cas. 60.

Adde Aldobrand. in §. item propter, Iustit. de exlat. tutorum.

Et vltra Jacob. Menoc. addo, quod iudex se infirmare poterit a medicis, & petitis, Bart. in l. quæstionum num. 6. ff. de re iudic. in l. contumacia, §. pena, num. 1. ff. cod. Al. x. in l. si longius, num. 1. ff. de iudic. Mauriti. de restitu. in integrum, cap. 39. in fine, ex gl. in l. (sem). C. de militar. lib. 11.

Secundo grauis infirmitas ex aspectu cōstabit stante proprio iuramento, Bart. in d. l. quæstionum, num. 6. Abb. in cap. tenor, num. 2. de re iudic.

Tertio constabit grauis infirmitas ex altantibus, Ang. in l. 2. §. quod diximus, ff. si quis cautionibus fa. cte. ut. in cap. quærelam, de procur.

25. Nota tamen, qd si Doctōr, vel alius conductus ad aliquo opus petagendum dormiet cum vxore sua, vel alia coiret, nō diceretur infirmus, Abb. in d. cap. tenor, num. 2.

26. Addendum etiam videtur, quod Doctōri infirmo currit salarium etiam si alium non substituat, multo magis si æque idoneum substituat, l. post duos, C. de aduoc. duet. iud. Bart. in l. §. diuus, ff. de var. & ex. traot. d. cognit.

27. Secundum exemplum est in necessaria peregrinatione, quo casu currit sibi salarium stante licentia superioris, l. hac lege, C. de proximis sacri ferij lib. 11. ubi ex mente Barc. colliguntur aliqua vtilia in hac locati, & conductu materia ad propositum salarii, & mercedis.

28. Primum est in milite stipendiato, qui se absentat, de licentia, currit sibi salarium perinde ac si esset præsens.

26. Secundum est in Potestate, & alio officiali salario to, quia tēpore abentia currit sibi salarium si abest cum licentia superioris. Amadeus in tract. sindicatus in gl. in eo, quod dicitur Potestas, na. 108.

30. Tertium est, ut clericus abent de licentia superioris currat prębenda, & Doctōri abent ex causa reipublice, Bart. in l. Julianus, §. cum quoque, ff. ex quibus cau. maio. Bertacch. in verbo, Doctōr, sub numer. 40. dicens ita iudicasse in Civitate. Fani. Poni etiam potest aliud exemplum in Doctore antiquo, & sic seuectus excusat Bald. in l. in meallum, ff. de pen.

- Et hanc legem Iulianus, §. cum quoque, singulariter dixit Roman. notat. 45 §. Doctōr. Bald. in l. si ea condicione, ff. de condit. infer. ubi allegat gl. si singularem, in l. de feriore, §. si ad diem, in glo. 1. ff. de re militari, Bologna. conf. 71. Dec. conf. 70. Pot. Lefinaudier, de priuileg. Doctōrum, part. 4. quæst. 9. latē Cagno. ad l. diem sancto, num. 48. §. ff. de off. fidei. ass. ff.

31. Et nota scribentes in supra citatis locis, quia aliqui requirunt qualitatē necessitatis peregrinationis, alii quoniam simplici absentia absque necessitate exprimentas.

32. Vnum non omitam. satis frequē, & prædictibile quēd quis non debet habere duplex salarium, transmittitur enim Iudicor. qui legit ad principē, debet habere salarium ambulatoriar, & lecturæ. & sic de alijs, tunc dicendum est, quod si quis abest ex causa ex qua lucrum sentiat, hoc non dicitur iustum impedimentum, ob quod liceret subrogare alium, vel lucrum percipere, Alberic. in l. §. ne autē, C. de ardu. tollend. Commendat Roncheg. ff. ad leg. §. num. 30. ff. de duobus reis, per l. fin. C. repetendum.

33. Et hæc quæstio sæpius in facto occurrit; namque es procurator in Civitate, vel patria transmuteris, p aliqua occasione nūcius, vis suspēderi in calis tuis, quo iure hoc facias? enim lucrum pētis ex ista absentia, cur petis suspēderi? cur non subitais?

34. Similiter occurrit in facto, es aduocatus, vel procurator Communitaris cum cetta promissione, salario, & stipendio annuali, transmuteris pro negotiis communitaris ad aliquem locum, cur vis duplex salarium?

35. Ponit & exemplificat Roncheg. in eo, qui est accersitus ad aliquod munus ecclesie, vel reipublice fa. beundum in tra. vnam expositionem ad l. quisquis & l. ad similitudinem, de epis. & cler.

36. Pone, quod Doctōr conductus ad legendum pro posuist

posuerit religionem ingredi debetne prius perficere tempus suae conductionis antequam religionem ingreditur? Quilibet prima fronte pro religione responderet.

37 Contrarium est verius Speculat. de stat. Monachorum, §. 1. ver. 29. ex sententia Hostiens. Commendat Rauen. in suo aureo alphabeto, in verbo, Doctor. Veron. in l. si quis sic, ff. de verborum sign. Lesaudier. de Doct. part. 4. questio. prima, Ronchegal. ad d. l. j. num. 31.

38 Vidi in facto casum in medico conducto ad annu qui tribus mensibus elapsis religionem est ingressus an debeat habere salarium pro rata temporis, quo in seruiuit, & sic quodammodo causa studij preponderat religioni.

39 Afferri etiam potest aliud exemplum in Doctore sene, prout superius vidimus, quibus etiam paritur, & restituntur in integrum, Stort. de restitut. in integrum, quæst. 3. artic. 3. circa medium.

Cui adde quis dicatur senex, si sumus in casu a iure expresse non distincto, iudicia arbitrio remittitur, la cob. Menoc. de arbit. iudicis, casu §. 9. Barbac. conf. 21 li. 2. Felin. post alios, in cap. quoniam frequenter, ut lite non contrahatur.

40 Declaratur quinto loco allegata conclusio, ut non procedat quādo Doctor, vel alia persona, quæ per substitutum seruire velle, effectus illustis, & promotus ad aliquam dignitatem, quia per mutationem status potest seruire per substitutum, l. .... vbi gl. C. de p. fessoribus, qui in vrbe Constantinopolitano, libro 20. in l. nullus, C. de decurionib. li. 10. in l. quisquis, C. de episcop. & clericis. Alexand. in scriptore loquens in l. 1. C. de preposit. agent. in rebus, libro decimo Caccialup. de debitor. fugit. quæst. 4. verus finis, Bonif. de Curte in tractat. de nobil. part. 3. num. 150. & hæc est communis opinio, attestata per las. in l. 1. nu. 12. de offic. ius.

Addo Barbae, qui appellat hoc dictum nouum & inauditum, in cap. fin. columna vigesima prima, verbo, pondera vnum, de offic. deleg. Ioan. Lup. de donat. in ter virum, & uxorem, §. 37. num. 22. vbi etiam valde commendat, declarando de eque idoneo, prout superius dictum fuit.

41 Vnum non omitam dubitandi saltem causa, quod ex quo Doctor ex lectura consecutus est hoc privilegium, ut post tot annos efficiatur illustis, honestum non videtur, ut contra eum obtineat, & utatur, & sic legere possit per substitutum, argumento, l. amicissimos, §. fin. ff. de excus. iur.

42 Considerabam hoc privilegium iuuare in alijs, & excusatione præbere maxime quoad moneta solida, non autem quoad officium lecture, quæ fuit causa istius boni, & dignitatis.

43 Dices. Non simplex lectura in causa fuit, sed labor assiduus, & longus, nonne ex longo labore remissio nem aliquam consequi debentur quoniam in mechanis seruiunt, post, licet non seruiant, titulus retinetur & premia solita consequuntur, & in longe inferiori casu famuli comunicantur, qui vique ad certam etatem in seruiuerunt, retinent privilegia domus, & premia solita metentur, & habent.

Q Vtro vltierius ad aliqualem repetitionem l. nemo, C. loc. vltra Ronchegal. & alios recentiores superius allegatos, conductus ad aliquod opus, vel exercitium peragendum, commisit delictum aliquod, propter quod per se deferre non potest, poterit isto casu substituere, vel (ut ita dicit) sublocare?

5 Primo videbatur dicendum, quod non debet quis ex eodem facto penam, & premium consequi, & sic puniatur ex delicto, & substituere possit, l. siue, ff. de neg. gest. cum concordantia, de quibus in l. si cul, ff. eodem tit.

2 Contrarium est de iure verius per l. de pollicitationibus, verum cum & absens per amicum, ff. de pollicitationibus, quan. singulariter dixit Rom. sing. an promittens, conf. 73. circa primum, Io. de Plat. in l. nullus, C. de decurion. lib. 10.

3 Si igitur architectus a te conductus, vel alius artifex deportetur, vel carceretur, vel similem penam patiatur, poterit nihilominus opus inchoatum explicare per substitutum, quod dñr multis prima facie videbitur, cum ex culpa sua hæc priuationem habeat.

4 Pondera tamen illum tex. in ver. gratiam munere, quod sponte obtulit, & quod ibi sumus in promissione operis mere liberali, & gratuita.

5 Notandum vltierius est, quod Doctor potest ex causis prædictis seruire per substitutum, aliquibus tamen concurrentibus. Primo, quod non per scolarem, licet idoneum, & sufficientem, sed bene per aliu Doctorem sufficientem, & eque idoneum, prout de æqi idoneo iam superius diximus, & hæc est communis opinio attestata per Gomef. col. 7. de actionib. licet non possit ex multis impugnare conetur, cum eod. idem refidet Ronchegal. ad l. j. sub nu. 33. de duob. reis. Secundo cōcurrente (ut dictū est) cōsensu l. cho latii in Doctore, & in prædicatore cōsensu populi, & sic de alijs discurrendo, ita ut sine cōsensu præcedentium interesse substituto non substituitur, cap. si. de his autem, de offic. deleg. Abb. in prædicatore loquens in alijs allegato c. quoniam, de offic. deleg. Veron. in d. l. si sic, col. 3. ff. de verb. sign. Mant. apostemate, 32. singulare verbum.

6 Tercio multorum fuit opinio, ut ista substitutio intelligatur infra paucos dies per tex. in materia locati, & conducti, de qua agimus in l. si in lege, ff. loc. & l. si post tres, ff. si quis cautionib.

Tamen illa iura loquuntur in acta recuperabili, tempus verò amissum recuperari non potest. Finge casum contingibilem, infirmum me grauem, quod fuit causa substitutionis, esse aliquantulum longam, debetne ita cito fieri mutatio cum alia afflictione infirmum quare cum discretione, & iudicio procedendum putarem. Vidi quandoque in facto casum in simili, Extat decretum in collegio Notariorum Ciuitatis Tuderæ, ut Notarij de bulla extracti pro causis ciuilibus Domini Gubernatoris dictæ Ciuitatis substitui tuere non possint, nisi in casu infirmitatis, vel absentia causæ reipublice, pater pluries constituit filium in dictis casibus. Fuit quæstio quid contra, an filius patrem substituere possit multi interessati opponebant, quod non, putarem cum multis multo magis, & a fortiori posse. Præsumitur enim multis idoneus

neus

Vincentii Carocii Tractatus

neus ratione ætatis, & experientia, nec video rationem differentia, immo identitatis maiorem, si pater filium multo magis, & æquius filius patrem (supradictis semper qualitatibus, & circumstantiis concurrentibus.

Q V A E S T I O XX.

V Tique, & delectabilis (ni fallor) est questio ad repetitionem I, nemo C. locan substitutus, &

(vt ita dicam) in locum gaudeat privilegio, honore, & præminencia subrogatus. In hac questione duo sunt casus principales. Primus est in privilegio, vel immunitatibus. Secundus est circa præminencias, & honores. Circa primum distinguitur magisterialiter ut privilegium est personale, & non transiit ad reale, & transiit. Rot. dec. 876. in antiqua Rota etiam loquitur in locati, & conducti materia, an privilegium de aliquid non soluendo extendatur ad colonos, & procedit cum dicta distinctione, vt dicam in titulo de collectis, & vltimis ibi. Rota virtualiter modum cognoscendi, quando privilegium dicatur reale, puta quando vtba referuntur principaliter ad bona, puta dicendo, qd de talibus bonis quis non teneatur soluere decimas ad id in proposito, de quo supra, Rot. dec. 1. de decimis in antiquioribus. Buignetti. Abb. in c. ex parte, l. 1. nu. 4. ver. sed est dubium, de decimis. conf. 9. ver. venio ad secundum, vol. 1. Iaf. conf. 10. vol. 1. pen. vol. 1.

In dubio autem privilegium præsumitur personale, & non reale, Bar. in l. 1. ff. de consti. p. ne. Alex. conf. 86. col. 1. vol. 1. conf. 10. in fi. cod. vol. conf. 76. in princ. vol. 6. Iaf. conf. 86. col. 2. ver. in primis, vol. 1. Ant. Gabr. de reg. iur. concl. 2. sub num. 62, ver. declarat, &c.

Vnde actoris intentio est si fundata in hac locati, & conducti materia contra colonos, & fictitios peccantes ab eis collectis, vel decimas, quia in dubio privilegium præsumitur personale, & sic colonis, & fictitiis non competere, nisi excipiendo contrarium probent.

Secundus casus principalis est circa honores, & præminencias, & conclusio sit. Subrogatus, seu substitutus meretur, & habere debet illum honorem, & præminenciam, quam ipse principalis habere debet, gl. 1. in canon, quæ de causa, 2. q. 4. Abb. in c. m. d. in 1. a. notab. de p. sumpt. Anch. in c. grandis in 1. notab. de suppl. neglig. prelat. Ang. in l. 1. prior. 9. quia Titro, qui pot. in pig. hab. notab. 1. Rom. sing. 370. Fel. rubr. de maior. & obed. col. 5. Anch. in c. laque in 1. notab. de offic. delegat. Bertr. conf. 73. col. 1. vol. 1. in nouis.

Amplius hæc conclusio etiam si illi, quibus præcedit, & in substitutos præferretur, digniores sint. Bar. in l. 1. competimus, C. de proximis sacri scinij, libro 12. in l. 1. filius, ff. de leg. Bald. in l. minor, §. pen. ff. de procurat.

Declaratur, vt non procedat stante consuetudine, quæ in hoc attendi debet, vt subrogatus viatur præminencia, & reputatione subrogantis. Cardin. in clem. 1. 10. 6. oppos. de offic. Vicar. Alexan. in rubr. de offic. eius, col. ante penult. Fel. in c. mandata, de p. sumpt.

Declaratur secundo, vt præferri debeat in illis tantum actibus quibus repræsentat, non in aliis.

Vnde regulata, & limitata est talis præcedentia, vt per Fel. in c. cum olim, l. 2. de off. deleg.

Declearatur quarto loco, quod substitutus, vel subrogatus honorari, & precedere debet ex persona substituentis magis quam alius, sed non tanquam priorialis, & ita sentit Decian. l. 1. tolet, col. 1. ff. de iur. iur. iud. & ita procedunt allegata per Iaf. in l. 1. fed & si, §. prætor, in vlt. notab. num. 6. ff. de in ius vocat. Vnde rescriptum aliorum conclusio procedit.

Licet igitur persone indultia electa sit, subrogari, & substitui possint, contra Alex. contrarium tenentem, in l. 1. de off. thes. Dec. in c. si pro debilitate, col. 3. nu. 17. de off. deleg. & patet ex prædictis.

Q V A E S T I O XXI.

Vltra (ni fallor) est questio, an exercens per substitutum gaudeat privilegio, habeat salariū, & similia, loquendo in doctore, & mercatore, & similibus.

Primo dicendum videtur, quod non ex l. 1. ff. de excus. iur. ubi Bar. per illum tex. dicit, quod comites & barones conveniri non possunt, diu sunt in exercitiis, & expeditione, dum tamen exercere per se, non per alium.

Et hanc partem tenuit opinio in l. C. de mape, & colonis, l. 12. Bal. & Salicet in l. 1. §. ne autem, C. de caduc. toll. Bar. in l. in memo, Rota. sing. 61. an exercet, dicens ad hoc singularem tex. in l. 1. ff. de excus. iur. Iaf. in l. scriuarius, nu. 8. C. de milit. testam. ubi repertum valde notabile pro mercatoribus magnis, qui exercerantem per institores, & factores, quos proponunt, & conducunt ad iotetellendum apothecæ, & mercibus.

Pro contrariis parte facit regula, qui per alium, iuncta regula, pot. sit quis per alium, l. 6.

Et hanc opinionem tenent Andreas de Barrio, Ioan. de Pla. in l. fin. C. de committ. rebus 12. Alexan. in l. diem functio, nu. 83. Iaf. nu. 44. Dec. nu. 19. & hæc opinio verior videtur.

Declaratur tamen ex intentione d. l. ff. de excus. iur. in contrarium ad iustit, vt non procedat in officio vili, prout pistorum, cauponum, macellariorum, & similibus, quia exercetis per substitutum non gaudent privilegio artis, ita procedit, l. fin. declarata hoc modo ab Alex. in d. diem functio, nu. 2.

Vnde habes, quod prudenter consideranda sunt officia, & exercitia. si enim sunt egregia, tunc per substitutum exerceri possunt, & gaudet exercens privilegio sui vili, mechanica, vel sordida, & tunc non possunt exerceri per substitutum, & consideratio sane rationabilis videtur, nonne & potest esse ferrent in totum Doctorem, & pistorem, & potestatem, & calcularium? Que igitur est argumentatio, non potest pistori, ergo nec doctori, vel similibus?

Et notanda est in practica hæc consideratio, quia venit casus in tali contingencia, quod aliquis pistori, macellariis, caupo, & similibus, intendunt exercere aliquid onus patris, vel gaudere aliqua exemptione, vel immunitate concessa collegio iuxta art. 1.

Voue non auctorit, si per alium exercuit, & erit legitima exceptio. Cuius enim sunt (vt ita dicam) reputationis,

putationis, & honoris isti manuales, & mechanici vt uelint uiri substituto pro conseruatione personarum?

- 6 Declaratur secundo, vt nō procedat stante legitima causa necessitatis. quo casu seruient per substitutionem gaudet privilegio. Ita illi tex. limitat Bal. in d. l. si de excusat. tutor. commendat lal. post Alex. in d. l. diem functo. num. 44. si de officio eius.

Et sic habetur duplex intellectus ad l. si. ff. de excusat. tutor.

Q V A E S T I O XXII.

Quoniam iuxta precedentem questionem, & ad terminos locati & conducti, de quibus agimus. Aliquis non seruiuit per substitutum iuxta precedentem questionem, sed trāsit ad leuius exercitium ex aliqua indispositione, puta infirmitate, senectute, vel simili, an debeat gaudere beneficio statuti disponentis, vt quis peracto officio gaudeat tali immunitate.

- 1 Videatur dicendū, quod non, arguendo a simili ex regula in materia locati & conducti, nam quis de heretorum salariis si deficit per alteram parē quin seruiat, nisi se cum alio locauerit. sed adde, §. si. ff. locat. & dicam suo loco, ita in proposito dicendum videtur.
- 2 Contrarium est verius ex l. ex agentibus vbi Alex. ad Bar. hinc cōmendat, C. de prep. agent. in rebus, lib. 12. q. quam singularem ad hoc dixit Kom. sing. 66.
- 3 Ampliatur vltra eum, vt procedat etiam in impedimento ex senectute. Abb. in c. magne. et. 2. de uoto. faciunt qñe superius dixi in materia senectutis.

Q V A E S T I O XXIII.

- 1 **Q**uoniam vterius, an si admittatur substitutus de uoluntate, & consensu partis, requiratur ista qualitas, & circumstantia, quod sit eiusdem peritiz, vel sufficientitiz, & in hac omīssa disputatione, respondetur, quod non consensus enim in hoc supplet omnem defectum. Cardin. & Abbas, i. cap. fin. de officio delegat. Ioann. Morou. de fide, tregua, et pace, parte prima, questio. 64. vbi cum multis sequentibus hoc explicat.

- 2 Vnde in facti cōtingentia aduersarius, qui iam cōsensum prestituit, dicere nō poterit, nolo talem, quia non est idoneus, quia replicabitur, tibi imputes, cur consensisti sic simpliciter, & absortue.

Q V A E S T I O XXIII.

Quoniam ad ulteriorem repetitionem l. nemo, C. loc. extant in multis Ciuitatibus, prout Valentiz asseritur, magistri operum latomorum, & carpentiorum ad visitationem huius officij electi, & deputati, qui ex aliqua causa per resignationem quodammodo substituere volunt, & in literis dicitur, si idoneus existat, an talis qualitas idoneitatis probanda sit?

- 1 Primo videatur dicendū, quod sic, ex notat. per Benintend. decisio. 22. prope finem, vbi qualitas idoneitatis in tēte articulatur, & probari debet, attestant hanc esse communem opinionem.

- 2 Contrarium in casu isto verius est, & sufficit qualis, qualis approbatio iudicis, & illa verba, si idoneus existat, important potius admonitionem, quam conditionem, vt in facto decisum attestatur Franc. Mar. decis. Delphinal. 276. par. 1.

- 3 Cui adde quod hoc est communis opinio. Addit. Ad Aleia. de præsump. reg. 2. præsump. 3. late Feli. in c. dudum, de præsump.

- 4 Si igitur nedum in resignationibus beneficiorum sed aliorum officiorum, quæ secularia, & profana sint, apponatur clausula, si idoneus existat, importat simplicem admonitionem, cum aliqua informatione iudicis, non conditionem aliquam.

- 5 Et sic vides in hac locati, & conducti materia, & sublocationis, quod in quibusdam locis, & Ciuitatibus principalibus cum certa pmissa mercede, prout ad reuendendum, & inspiciendum fabricas, & similia, & si tales resignant, requiritur idoneitas, cum aliqua li informatione deponentur quidam homines specialiter ad tale officium.

Q V A E S T I O XXV.

- 1 **Q**uoniam vero, an famulus infirmus teneatur seruire per substitutum. Primo videatur dicendū quod sic, ex l. 1. §. quod si morbo, C. de prap. agē. in rebus, qui text. antequam ulterius procedam, est valde celeberrimus, & notari dignus in hac substitutionis materia: equiparat namque primo loco senes, & infirmos in substitutione faciendā: considerat secundum loco, quod bene se gesserit in sanitate, & antequam impedimentum superueniret.

- 2 Vnde semper bonum, & laudabile est bene se gere te in officio, vel exercitio suo; si enim post superueniat infirmitas, vel aliud impedimentum, excusatur, & auditur substituendo alium.

- 3 Sed famulus cōductus, vel procurator ad negociā in litor, & similes, qui bene se gerunt in sanitate, in eorum exercitio excusantur substituendo.

- Semper igitur laudabile est, vt quis tempore, quo potest, bene, & sollicite se gerat in officio suo.

- Considerat tertio loco qualitatem personarum nominando eam eiusdē scriiniij, si fieri potest. Quarto loco considerat idoneitatem, quæ in duobus consistere vt detur; scilicet, moribus, & peritia, quod facit nedum pro famulis, sed doctores, & officialibus.

- 4 Vltimo cōsiderat, quod d. sublocatio, seu substitutio intelligitur periculo substituentis.

- Vnde, si famulus substitutus fuerit, id erit periculo substituentis, dicam fortassis alibi latius Alex. in l. 3. au. §. ff. de officio eius. Bal. in c. si de electis, si de feudo controuersia fuerit. Sebastia. Medic. de casibus & pericu. q. 62. par. 2. num. 26.

- 5 Pro cōtraria parte facit tex. in l. fin. §. 1. & §. si. C. de proximis factis scriiniij, lib. 12.

- Et hanc opinionem dicit veriorē Alb. in l. arboribus, §. de illo, in ff. de usufructu.

- 6 Circa hanc discussionem considerabam: aut loqui mur, si potest substituere in tempore infirmitatis & tunc potest, & sic procedit prima opinio: aut loquimur an cogi possit, & tunc nō teneatur, & sic procedit secunda opin. & sciūti quæ superius dixi de famulis & an tempore infirmitatis debeat salarium.

Notan-

Vincenſii Carocii Tractatus

7 Notandum tamen eſt in propoſito, quodd ſeruiens per ſubſtitutum facit ſuo periculo, vt ſuperius dixi, & notatur in l. quiſquis, & l. ad ſimilitudinem, C. de epiſc. & cler. Vnde tenetur ad omnia damna, & intereſſe.

Q V A E S T I O XXVI.

1 Plura, & a praecedentibus dependens eſt quaſtio. Famulus promiſit ſeruire certo tempore, ſuit impeditus, vult ſubſtituere, vel ſubrogare aliud tempus, an poſſit? Pariter poſſeſtas eſt conduxit per certo ſemeftri, vult inferuire in alio, nunquid poterit? & ſic de alijs, nunquid in locationibus poſſit vnum tempus ſubrogari, & ſubſtitui loco alterius? & primo dicendum videtur, quodd non, quia non eſt eadem opera vnus dici, & alterius ſequentis etiam in eadem perſona, l. ſi non ſortem, s. ſiberius, in verbo, nam plerumque, & ibi laſ. in octauo notabili, ff. de condiſt. indeb. ideo Imperator in §. 1. in authent. de inſtrumentorum cauſa, & fide, deſectatur comparationem literarum.

2 Pro contraria parte facit, quia promittens facere ad certum terminum, faciendo poſtea, liberatur. tex. in materia locati & conduxit in quens, in l. ſi in lege, s. colonus, verſ. quodd ſi paucis diebus, ff. loc. qui tex. admodum celebris in materia morae tam in contractu locationis, quam in alijs, quodd morae purgatio admittitur duobus concurrentibus.

3 Primo, quodd morae ſit modica. Secundum, quodd res ſit grata, & ius partis non ſit eſſetum deterius. But. in c. dicitur, de arbitris, per tex. ſingulariter in c. ſua, de pen. Bald. in l. ſi pacto quo poenam, ff. de poſt. eſt communis opin. Eſt autem in ſuo theſauro, in verb. mora. Bonacoff. de acqui. Canonie. concl. 9.

Addo bene locum deſ. conf. 9. col. 4. in ſi. c. ſi. 82. col. 2. vol. 1. Cur. de feud. 4. par. concl. 16. Rip. in l. ſi. col. 3. de reuocan. donat. Ant. Gabr. de iſt. fac. concl. 1. num. 14. & 19. Contr. d. ad l. ſaffamari, q. 9. nu. 70. Bellamer. decif. 745. vbi quando ius partis in telligatur effectum deterius.

4 Et vidi in ſiſto caſum in hac locati, & conduxit materia ad intellectum d. §. colonus, quodd quis locauerat ad laboritium cuidam ruſtico vnum ipſius podere, paucos poſt dies ab alio ius prextendente, ſuit accuſatus colonus de turbata poſſeſſione, & per tres dies poſt querelam porrectam reuocauit eam, & coſenſu caſtationi, ſuit dictum, fuiſſe infra paucos dies molitiam, ne ex tam paruo tempore ius partis eſt eſſetum deterius per tex. in d. §. colonus.

5 Reſoluo ea eſſe videtur, aut quis locauit operas ſuas indefinite, & abſolute ad incertum tempus, puta ad annum, vel menſem ſimpliciter nihil nominatum exprinendo, & reſtaurare poſſet in alio tempore: aut ſpecificauit certum nominatum tempus, puta de menſe Auguſti, vel ſimili, & tunc non poſſet reſtaurare, niſi opera ſit omni tempore indifferens, vt aedificatio domus, & ſimilia, & ita tenuit Bart. in l. vno, §. item cum quidam, nu. 9. vbi Caſtrenſ. nu. 12. Fulg. nu. 6. ff. loc. Ital. in l. liberti, libertate nu. 1 §. Cde oper. liber. in l. ſi ita ſtipulatus eſſem, nu. 3. Angel. nu. 3. Caſtrenſ. nu. 4. Alex. nu. 7. laſ. nu. 1 §. ff. de verb. oblig. Bar. in l. ſi prius, q. 10. ſub nu. 3. ff. de no

ui oper. nunciat. in l. Senatus. §. ſi. ff. ad Turpillian. ff. Bar. in l. ſi niſi vſusfructus, nu. 4. ff. de vſuſu. leg.

6 Canoniſte in cap. ſi de iud. vbi Abbas dicit, quodd ſi Doctor legere promiſit duobus annis, & ex aliqua cauſa impeditus non legit, non potest reſtaurare in alijs duobus annis, quia diuerſae ſunt operae vnus temporis, & alterius, & idem tenet Firmian. in verbo, operarius, & in verbo, obligatus ad operas, ſub nu. 30. & hoc eſt magis communis opinio, de qua per laſ. in d. l. ſi ita ſtipulatus, num. 1 §. Patris de ſindic. in verbo impediendum.

7 Et ſi conſideremus paulatim hominum actiones, vitam, & modum, magna eſt diuerſitas in operando nedum ab vno anno in alium, menſe in menſem, ſed, & a die in diem, immo hora in horam, & nedum in operibus mechanicis, & manualibus, ſed intellectuibus ipſis.

Habitus enim intellectuales, & qualitates ſcientificae recipiunt magis, & minus, & in hora magis, quā alia intellectus abſtrahitur, & virtutes per exercitium recipiunt incrementum, l. legatis, s. ornatricibus, ff. de legat. 3.

8 Circa tamen praſentem reſolutionem obſtare videtur tex. in l. Paulus, §. Caius, ff. de liberali cauſa, vbi libertas danda etat ſeruo, ſi continue per triennium ſeruiuerit: ſi enim ſeruiuerit pro parte elapſo aliquo tempore ſpatio, admittitur ad ſeruiendum pro reſiduo temporis.

Minutorum ſuit opinio, quodd ibi ſpeciale ſit fauore libertatis, & hoc eſt reſugium omnium, prout in dote, & pu cauſa. Cum enim neſcimus aliquid reſpondere, recurrimus ad iſtas ſpecialitates, quae lam ſalutidum ſtomachum.

9 Placeat conſiderare primo loco, ſi reſponderi poſſet, quodd ibi ideo eſt, quia diſceſſerat ille, in cuius fauorem erat implenda conditio, merito admittitur purgatio morae. Ita declarat Accurſ. in l. Thais. §. intra. ff. de fideicommiſſ. liber.

10 Ex qua ſolutione colliguntur duo vtilia in contractu locationis, & conductionis, quodd mora purgari poſſet mortuo eo, in cuius fauorem conditio implenda erat. Vnde, ſi locati tibi fundum ad laboritium pro triennio continuo, cum pacto, quodd quolibet anno, tali menſe, vel die facias hoc, ſi ego moriar in plemento non ſecuto cum haerede meo, admittitur purgatio morae.

11 Secundum colligitur ex hac ſolutione, quodd famulus, ſi promittat ſeruire domino ſuo in triennium proximum continuum pro certo ſalario, ita vt non ſeruiendo, & deſiciendo in aliquo, cadat, ſi moriatur dominus, poterit famulus purgare moram, & audietur ad ſalarium petendum.

12 Haec vera videntur in reſpicientibus perſonam domini, & locatoris. Quid dicendum in alijs ſpeciebus locationis, & conductionis? locati puta Sempronio fundum, vel podere ad quinquennium, cum pacto, quodd quolibet anno plantet, & arbores, & tot vires, vel ſimilia faciat in vita locatoris, & domini, non impleuit in totū, ſed in parte tantum, vult purgare moram cum haerede, poterit ne, ad effectum, vt expellatur?

Similiter quis promiſit infra duos annos, vacauit per menſem, vel duos, ita vt in tempore penitus non perſecerit, admitti ne debet ſaltem cum haerede?

Pellei

Possit in hoc forte dici, quod sic, nedum cum hæ-
rede, sed etiam cum domino, si simus infra paucos
dies, & ius non sit factum deterius, ut tenget superius
ex l. si in lege, §. colonus, ff. loc. nec crederem in hoc
subtilitate iuramentum, cum sequatur naturam
actus, nec enim amplius, prout alias dixi, & suo lo-
co dicam.

- 13 Et ultra alius ad illum textum solutio videtur ef-
fe, quod uerbum, cōtinuum, in eo textu significat,
temporis aliquam interfectionem, & intercapedine
denotat, ut lare deducit Bart. de tempore utili, & cō-
tinuo, cap. 9. & sequenti, qui hunc textum in hac ma-
teria notabilem, & celebrem dicit. Vnde dici potest,
quod ex tacita mente deponeris, qui usus est uerbo
continuo, in ipsius dispositione colligatur resolutio
ad illum text.

- 14 Et passim in practica feruire potest hæc resolutio
tam in materia locati & conduci, & circa colonos &
conductores, quam ad alia similia.

Vnde in colono afferuntur probationes aliquæ:
*Io cel ho visto laur. re cōtinuamte, et io ce l ho visto
entrare, & uscire cōtinuamente, in re cōducta loquē
do, sic passim percutiendo.*

- 15 Et practicando uulit ponderanda sunt uerba Bar-
tol. in d. l. si mihi usus fructus, nu. 4. qui præsupponit,
q. steterit per communis, quæ elegit quo minus
in tempore electionis deputato. exerceat officium su-
bi per electionem concessum.

- 16 Secundo præsupponit Bartolus, quod ille electus
potest solum agere ad interesse.

Vnde prima facie vulgares contrarium sentientes,
si enim electus dicas, postquam non potui exercere
officium meum in tali tempore mihi ex electione cō-
cesso de his pro aliis sex mensibus, utique nō. & agat
simpliciter ad interesse.

- 17 Idem in domini cum famulo inferri potest, si cō-
duxi famulum pro anno incipiendo, &c. non seruauit
tali anno, stetit per me, non potest petere famulus, se-
neas me alio anno sequenti, sed agat ad interesse.
Clarius, & subtilius hoc rangit Bart. in l. si prius, q.
10. nu. 13. sa perius allegata. Quod si communis re-
tinetur ad patientiam ex electione facta per se imme-
diate, uel per syndicum ipsius, q. sit immisio in bonis
uniuersitalis, & dum agitur ad implementum tempo-
ris, tempora labuntur, & magnā vim facit Bart. in
perius allegatis loci, quid aliud, & longe diuersum
est officium unius anni, & alterius anni.

- 18 Sed dici possit in hoc. Si quis promissit addicare
domum, licet resiliat certum corpus, & eadem do-
mus sit hodie, & sic deinceps, satis est, quod ope-
re uarietur ex tempore, & consequenter non debe-
ret reintegrari tempus, & considerando hominum
actiones etiam in fabricando opere variantur, & me-
rior, & perfectior apparet opera etiam mutatoria, &
mechanica uolens temporis, quam alterius.

- 19 Responderetur a multis quiddam licet opere in se uari-
tur ex tempore, tamē domus ipsa principaliter est in
obligatione, & opere uenit in consequentiam, &
ita l. si in d. l. si ita stipulatus, sub nu. 19.

- 20 Replicari possit, si conceditur officium, uel pote-
stas, puta pro sex mensibus principaliter officium
promittitur, & temporis præfixio uenit in consequen-
tiam limitando quodammodo dictum officium prin-

cipaliter intentatum, & tamen non admittitur reinte-
gratio temporis.

Respondetur addēdo aliquid distinctioni Bart. sa-
perius allegatæ, & ut uidimus communiter receptæ
quando tempus est præfixum operi quoad principis
& finem, ita ut sit de substantia contractus. Et tunc
peccatū temporis erit peccatum forme, & vitia, nec
poni potest tempus pro tempore, quando tēpus dat
esse rei, prout uis potestate pro certo tempore conda-
cto, ergo potestas sibi imponeret casum, l. si pecunia,
ff. de condit. ob. cau. l. 1. C. de re mil. l. 12.

- 21 Et ista temporis præfixio operi, uel negotio pera-
gendo potest dupliciter contingere: quodque a cō-
trahentibus, prout exemplum superius illarū de po-
testate pro sex mēsis conducto: quandoque uenit
præfixio temporis a natura ipsa, nō ministerio homi-
nis, & tūc idē est, ut lare, & subtiliter per multa iura
deducit Bal. in d. l. liberi, liberæque, sub nu. t. j.

- 22 Et colligimus ex Bar. & Bald. doctrina in materia
officij famulatus, & similibus: aut impedimentum ue-
nit a casu, & sibi impuret conductus ad officium uel
famulatu: aut impedimentum uenit ab aduersariis
tunc non auditur in reintegratione temporis, sed po-
terit agere ad interesse tantum. Sentiit etiam Bald. in
citato loco, quod si officialis conductus est in iurare,
quod sibi debetur salariū, & tempus abientit pro ser-
uitio computatur, prout superius uidimus.

- 23 Consideranda etiam sunt uerba iuris cōsultorum
primo in l. si in lege, §. colonus, ff. locat. de qua supe-
rius didimus, & hoc in uerbis illis, quod si paucis die-
bus prohibuit, quod impedimentum paucorum die-
rum non est in consideratione, nec aperit l. C. qui &
quanti sint isti pauci dies, nec se fundat in paucitate
dierum tantum, sed ne ius sit effectus deterius, quasi
& in paucis diebus hoc quandoque euenire possit.

Ponderanda secundo loco sunt similitudines in l. Pan-
lus, §. Cains, ff. de liberal. causa superius allegata, qd
ibi ille, qui erat obligatus seruire triennio continuo,
discesserat non adhuc tō transacto, quasi pro maiori par-
te esset elapsum, & prope finem esset maiori nam-
que exultatione dignus uideatur, qui pro maiori par-
te adimpletū, & implementum est prope finem.

- 24 Vnde si famulus qui per annum continuum serui-
re promissus, admittatur scilicet ad moræ purgationē
pro integro salario consequendo si pro maiori parte
temporis seruauit, & prope finem anni cōtinui alii
quantulum uacauit, quasi si in medio, uel ante me-
dium anni uacasset.

- 25 Ponderanda tertio loco sunt ad hoc propositū l.
C. uerba in l. seruus qui testamentum, §. si ff. de statu li-
ber. ubi seruus tenebatur prestare operas annuorum
septem, si seruauit pro tribus, puta, deinde pro uno
anno uacauit, postea seruauit pro tribus alijs, qd po-
terit restitui tempus fugæ, & in hoc audiatur, & si
detur libertas, si annis septem seruisset, non intelligit-
ur de proximis, sed in genere.

- 26 Vnde si testator legat famulo quinquaginta, si ser-
uierit i domo per duos annos, quomodo intelligitur
hoc biennium?

Respondetur de proximis ex l. eum qui Kalendis, ff.
de verb. oblig.

Contrarium est uerius, ex d. l. si in ff. de hoc of-
ficio conceptum in genere.

Et

Vincentii Carocii Tractatus

17 Et sic habetur limitatio ad leum qui Kalendis, ff. de verb. oblig.

QVAESTIO XXVII

Prosequendo materiam famulorum, nec non artificum, & alienius exercitij, quero, an dominus possit delegare operas famuli sui transmittendo ipsum ad feruendum, & operas prestandum alij. Quæstio sane valde vtilis, & quotidiana est & Per. Buen. inferius allegandus reg. 304. eam eundat in ratione iuris sublocandi, prout clare videri potest, & passim occurrit, quod Domini auri sublocant (vt ita dicā) famulos suos, damni quandoque euitandi causa, vel lucri captandi, & hoc passim rerum magistra experientia docet, & ob id dispensatione omnia veniam prefatio loco ad operatum diuisione.

Et licet operatum diuisionem multi multifariam posuerint, hæc tamen mihi breuior, & utilior, & facilius videtur.

1 Operatum duo sūt genera, officialium nempe, & artificialium. Officialia dicuntur, quæ non in arte vlla, vel certo exercitio, sed in domino quibuscunque officiis adiuuando versantur, & earum proprietas in edentis personam consistunt, & domini, cui exhiberi possunt, & debent, nec in persona variationem recipiunt. Ita annuit text. in l. operæ, in ter. ff. de oper. liber. vbi clare hanc distinctionē sentire videtur Bar. in l. si non fortem, ff. liber. num. 19. vbi Alex. num. 6. Ias. nu. 24. vers. tene rñ, ff. de condic. indeb. ponens exemplum in seruicio in Camera, assuiciendo per terram, seruendo in mēsa, similiter prebito esse, dum do minus est auiuo, vel ex parte agro, doctis sermonib. oblectare, & colloquijs filios erudire, officij porius quam artificij munus esse docet Hotoma. in cōmēt. iur. in vrb. operæ libetorum.

2 Ex quo primo operatum membro inferitur ad alia quæ vtilia, & delectabilia.

3 Primum est, quod officium Princeps est opera officialis, quæ consistit in persona illius, cui edebet, & eligentis, & variatur personæ variatione, & cadit quædam affectio, & singularis interesse quoddam. Vnde nec delegabile, vel transmissibile est.

4 Vnde in materia, de qua agimus, nec a domino delegari posset, nec ipse alium subistituere, vel subrogare possit, contra domini mentem, & voluntatem.

5 Secundum est, quod officium archicubini est opera officialis, quæ pariter consistit in satisfactione illius personæ, cui exhibetur, & exhibentis, & dominus admodum complacet magis de vna persona, quam alia & applicat in ea, sibi, & vltis vitz domini, & ipsius seruiensis. Vnde nec a domino delegari posset, nec alium substituere.

6 Tertium est, quod officium cubicularij est opera officialis, & sapit admodum obsequium ipsum personale respectu exhibentis, & illius, cui edebet, & magna cadit affectio. Vnde nec delegare, nec delegari poterit.

7 Quartum est officium ciuitatarii, & aliorum, qui deferunt dominis in vĩa, & deambulando biterum quadratum, vel pileum, hæc etiā est opera officialis sequendo exēpla Bot. & aliorum superius nominatorum, & attendit obsequium quoddam personale

in quo magis dominus complacet, & delectatur magis vna persona, quam alia.

8 Quintum est officium præceptoris, (vt ita dicam) filiorum domini, est porius officium, quam artificij: licet enim n. agisti, pedagogi, & præceptores conditi soleant certa mercede, conuenta tamen cum istis parentioribus, & magnatibus efficiant, & querant homines feruire nulla mercede constituta sub spe potius incerta, & fallaci alicuius magnæ recognitionis, & sæpius infelices curiales decipiuntur, & consumunt vitam, & iuventutem ipsorum, postea rediit in patriam non victores sed victi, & reportat aliquā grauem, & sæpe sæpius incurabilem infirmitatē pro recognitione suorum iuuenilium laborū, vel inuolutum ex accidenti eorum domino cum magno onere æris alieni constati sub spe fallaci recognitionis, quæ euauit ceu fumus in auras.

9 Experientia rerum in hoc magistra quod die docet, demonstrat, & ante oculos ponit, nos autem infelices increduli sumus.

10 Isti etiam, qui morantur in palatijs istis Illustrissimorum, & delectantur studio historiarum, vel antiquarum, vel modernarum, vel Sacre Theologie, vel humanarum literarum, & sæpius dominis præsto sunt cum delectando aliquo notabili discursu, vel relatione tranquillando animum multis negotijs inuolutum, dicuntur præstare officiales operas, imò obsequium quoddam.

11 Artificiales verò operæ sunt generaliter omnes, quæ alicuius artis propriæ sunt, vel ut pictor, faber, medicus, architectus, & similes.

Hæc namque non respiciunt personam exhibentis nec illius, cui exhiberi debent, sed seruunt indifferenter omnibus, & consistunt in præstatione pecuniæ, & sic respicit marem locati & conducti, l. fabriles, ff. de oper. liber. & transtunt omnes in l. si non fortem, s. libertus, ff. de condic. indeb. vbi tamē Alex. nu. 6. differtentiam quandam constituere videtur inter fabriles, & artificiales, vt fabriles, & cum doctrina, & sine intelligantur: artificiales verò cum doctrina unquam, & sic fit generalius nomen opera fabrilis, quam artificialis.

12 Et per modum discussum notare placeat communem cursum causarum, & hominum actiones, ponunt I. C. & etiam legum interpretes omnes feruire domino in mensa, camera, & deambulando, esse operas officiales, vt superius vidimus ex Bart. & aliorum exemplis, vt operas alius eximij Medici, qui vltis ipsius doctrinam, & experientiam cognouit fortasse adeo bene acutasse, & diligenter complexione, vitam, & mores domini sui, vt vete dici posset id, quod de operæ obsequiali dici solet, quod, cadat affectio tam respectu exhibentis, quam illius, cui exhiberi debet, & tamen non est opera officialis, immo mera artificialis. Idem de quibusdam pictoribus excogitari potest.

13 His igitur sic præmissis, & pro nunc dispensatione omissa, Famulus de mandato domini sui teneatur præstare operas alteri, qui sibi exhibere tenetur, l. operæ in terum, l. homines, ff. de operis liber. l. vxo. r. s. scorpion, alius scapium, ff. de viusu. l. leg. quæ tex. nora semper in hoc carnis ipsius tempore, quod dominus legauit scorpionem conenitine suæ, & huius regule

regule ratio in hoc principaliter fundata videtur, quia conductor sublocare potest, vt per Duen. reg. 304. de qua materia in presenti agimus, & ob id hanc conclusionem apponit.

11. Ampliatur hæc conclusio, vt pecunia acquisita per famulum sublocum acquiratur domino sublocanti, si liberus, la prima, l. patronus, l. qui liberis, ff. de oper. liber.

12. Et ad propositum materię locati & conduci, de qua agimus, prætereunda non est intelligentia, si libertatis superior allegatur, quod li cōduci Medicum, vel artificem alium in domum meam, cogitur me velle te ferre gratis omnibus amicis, & beneuolis meis.

13. Multi in facti coniuncta contrarium dixerunt, dicentes, Ego conueni seruire tibi, & in familia tua, nec intentio mea fuit cū amicis tuis, ob id vltra mentem intentionis portigi non debet, l. non omnis, ff. si et per.

14. Et sic in facti conditionis, & locationis non intelliguntur exclusi amici, & beneuoli.

- Videtur facti casum. Quidam dñs habebat procuratorem provisionariū ad tot pro annu pro suis causis peragendis, vult cū operari, & patrocinari in causa cōiudici amici, & beneuoli, & gratis, & sine mercede aliqua, nunquid teneatur i multi dixerunt, quod non, tamen lex. in d. l. si liberis, contrarium sentit.

15. Bene verum est, quod si domini modus esset admodum excelsus, & ampliat labores medicis, vel procuratoriis ad quamplures amicos, quod recurrit dum esset ad iudicis arbitrium.

16. Ponderanda etiam sunt in hac locati materia verba text. in allegata l. patronus, qui vult habendum de re scriptis, an quis sit medicus parimonū, vel nō, vt non aliter vi posset operibus, quam locando eas, & ad illam, qui tenetur aliquid prestare, dicitur. *Io non possideri in contentis cōsultum, perbe i suo panno, pro iō vtrū ad opera conui, nullo eundem ad opera perui.* Hoc enim casu videtur magis exigere operas, quam mercedem.

- Et facit ad debitorem fugitiuum, qui cessit bonis, qui tenetur operari creditori suo, vt suo loco dicam.

17. Et sic facit differentiam l. C. & legislaorea, quod aliud sit per locationem alicuius exigere operas, aliud mercedem consequi, prout ex eo text. colligitur. Ponderandus est text. in eadem l. patronus, in verbo, pretium, quod merces operum locatorum dicitur, & appellatur pretium.

18. Ex quibus postea infertur ad decisionem quaestio nis. Si conduxi famulum, vel alium an possim sublocare alijs & distinguere est cum text. in l. opete in rerum, de qua supra ait iura operis officialis, quæ a personis locari non possunt, & delegari non possunt sunt artificiales, vel fabriles, & istæ delegari, vel sublocari possunt, & ita tenet Bart. in d. s. libertas, nu. 30. vbi Al ex. nu. 20. la. nu. 16. Bal. in d. l. liber, nu. 14. Tiraque. de tract. lignag. f. 20. glo. j. nume. 30 & 41.

19. Sed nō inuenerit in practica quærere, quomodo dominus conductor hoc faciat, requiratur consensus famuli, vel noui enim suspicimus l. i. C. de notat. videtur expressè requirere consensus ipsius de bitoris, & sic famuli. C. strein. in l. i. sub nu. 5. ff. solu. matrim. limitat. l. i. C. de noua, vt non procedat in de

bitore operum, & sic secūdo eum potest delegari famulus ignorans, & nullatenus consensiens, & hoc fauore operum.

20. Verior tamen videtur opinio Alex. Aut enim dominus vult delegare famulū, & tūc in terminis delegationis requiritur consensus illius. Aut vult cedere, & tūc requiritur consensus ipsius iuxta terminos, & distinctionē l. i. C. de notat. & ita distinguat Alex. an l. si non forem, s. libertas, sub nu. 20. ff. de cō dict. indeb. in l. nu. 23. ff. solu. matrim.

21. Vnde reducendo hæc omnia ad vtilitatem practice cedat dominus conductor, & cessionariis in re suam procuratorem constituat, & hanc instrumenti formā colliges ab Alex. in d. l. 2. num. 28.

Et sic facilius est cessio, quam delegatio.

22. Declaratur secundo loco, vt non procedat, quādo delegatio, vel cessio fiet persone cauillose, vel rixose vel alijs homini adioso, quia famulus, vel alius de bitor operum non cogitur seruire & operas presta rediam suo loco de colono rixosus Pulchre Luc. de Penna in l. col. 2. q. 3. C. de agric. & censu. l. i. 3.

23. Declaratur tertio, quando vellet vt extra locū let uiet l. vltimus, & ibi notatur, C. de solut. Duen. regu. 394. in fine.

- Vnde multi famuli muniuntur ad metendum, mul ti ad vitætam cum multis ad vrbem, dicere possunt, nolo facere, quia non ita eorum uentum est.

24. Declaratur quarto loco allegata conclusio de ope ribus officialibus, & similibus, vt non procedat tem pore necessitatis, quod casu etiam per se totius perso nalis dominus imponere potest charitatum cum sub fidiam vsque ad ualorem operum, vel in iudare sub dito, quod seruati alteri vsque ad dictū valorem. Bald. in l. i. in fi. C. de oper. libet. per l. si libertas attem, ff. cod. iura.

25. Et omisit multis, quæ adduci possent de materia necessitatis, vnum dicam, quod respicit materiam lo cati & conduci, quod priuilegium exemptionis non operatur tempore necessitatis. Bald. in l. iubemus nul lam, in princ. C. de sacrosanc. eccl.

26. Vnde isti sicquari, colodi, & conductores priuile giorum, si in aliquo potuerint priuilegio domino rum, de quo tamen dicam in tit. de collectis ad proce dii, si non simus in casu magne necessitatis patrie, & reipublice.

27. Sed hic quæro, Vidimus superius, quod delegatio fieri non potest de operibus officialibus, quid si fiat Vtique delegans liberatur ope exceptionis. Ita dixit Bart. in l. 4. ff. de dolo.

28. Pone, quod interueniat stipulatio, prout i delega tione requiritur, iuxta l. i. ff. de noua. Respondetur quod hoc non releuat in officialibus quia (vt dictum est) iudales opere sunt inseparabiles a persona exhiben tis, & illius, cui exhibere debet. merito etiā quis per stipulationem permittens non tenetur l. liber, & ibi Bal. in l. i. col. ff. de ope. lib.

29. Vnde sequitur, quod licet in aliquo actu concurrant omnia necessaria requisita, tamē si repugnat na tura rei tractanda sequitur in se nihil operantur. Li cet igitur concurrat consensus famuli, pariter & sti pulatio, & alia requisita ad delegationem, quia re pugnat natura operis officialis, cum sit a persona insepa rabilis, alia nihil operantur.

Vincentii Carocii Tractatus

30 Adde etiam ad declarationem predictorum, quod ad essentia delegationis requiritur, quod ille, cui fit delegatio, sit creditor, l. qui unus, s. si mulis, ff. ad Vellem. Item la. in l. singularis, ff. si cert. petat. & ubi separando materias, cum vna tendat ad intelligentiam aliterius, dicitur patere, quod promittens simpliciter operas, intelligat quas fecit facere, & sic licet talis promissio respectu prolationis verborum sit incerta relata tamen ad qualitatem promittentis est certa, in Pau. Cast. in d. s. libertus, nu. 4.

31 Vnde ibidem dicebat Sar. nu. 28. quandoq; promissor exerceat operas fabriles tantum, siue artificiales, & ad illas tenetur: quandoque necesse est exercere alia artes, siue operam, nisi otiosum, & tunc ad illam tantum tenetur: quandoque sibi exercere plures artes, operas, vel exercitia, & tunc electio est promissoris, & hanc opinionem dicit h. vterem Alex. sub num. 8. prope finem.

32 Vidi in facto casum tempore mensis Martij, quo co-ducuntur operarii multi in vineas, q. quis conduxit operarium uacui exercitij, qui volebat exercere in vinea vnam operam, & dominus volebat aliam, orta est contentio, fuit recursus ad iudicem, qui iudica-uit esse electionem promissoris.

33 Similiter in facto vidi in facto lignatio in fabrica domus coeductio p. certa mercede & ficebat dolare ita-ber, facere tessera turas, & arte, vulgo del torno cuius erit electio quesitum, in cirato loco Bart. quando opere differunt specie, prout sunt officiales, & fabri-les, quid si habeat plures artes vnus exercitij quasi in diuicias vnusmet artis vtriusq; a paritate rationis duci possit electionem esse promissoris.

Q V A E S T I O XXVIII.

Quarto faber conductus promissit opus ex-
plere, si manu sua possit substituere, vel sublocare?

1 Primo videbatur dicendum, quod sic; qui enim per alium facit, ipse facere videtur, l. i. s. de iussu, ff. de vi, & vi armat. regul. qui per alium, lib. 6.

2 Contrarium est verius, glo. in l. i. s. ne autem, C. de caduc. tollend. in l. inter artifices, ff. de sol. in cap. cum dilecti, de refer. in l. ad probatorias, C. de duet. offic. & appl. lib. 12. Felin. in cap. fin. s. is autem, ff. de offic. ordinat. tangit remissive tantum Nicola. Mor. de fide, treg. & pac. par. 1. q. 66. in fine, nu. 6.

3 Vnde cautela est quod in instrumento conductio- nis apponatur clausula per se, & manibus proprijs, quae habent virtutem preciam, restrictam, & limita- tam, ut sit exclusio aliarum personarum.

4 Declaratur, aut promissor operis seruire possit per substitutum, etiam si sit electa industria personae, & promissor facere manibus proprijs, qui quidem substi- tus sit executor operis; Magistri enim in capite exi- stunt plerumque, & distant cum aliqua reputatione, quid agendum, in Castren. in l. conuincit, s. qui in- sulam, in 1. notab. ff. de verbo. oblig.

5 Et passim experientia docet, quod isti magni Ar- chitecti tenens penes se vulgo *sestomastri*, qui labo- rant ante oculos magis insipientis, dispositus, & or- dinantis. Et vere in hoc casu procedit regula, qui per alium facit, ipse facere videtur.

6 Declaratur secundo, quis promissor operis serui-

re potest per substitutum, vel quando non erit arti-
fex operis, vel quando opus faciendum est adeo ma-
gnum, ut sine longo tempore intervallo non posset
fieri expediri, quia non est presumendum in hoc stri-
cte procedendum, quia res careret exitu. Ita Bart. in
d. s. qui in solam.

7 Finge enim, quod coeductum magnam palatium
manibus proprijs fabricandum, quando dominus li-
citor operis habet aliqui anhelant ad habitationem
in eius vita magis quam ad aliud desiderium, & ma-
gnopere multi verentur antequam incipiant habita-
re, & videtur experientia docere, quod Dominus, qui
constituit palatium, moriuntur antequam sint habita-
bilis. Et hoc prouenit, quia appareret postea memo-
ria, quae non ita laudatur in vita, prout in morte.

8 Vnam etiam non omittam, quod in facto occurro
re vidi in hac materia sublocationis, & substitutio-
nis. Quis locauerat operas suas ad scribendum qua-
dam capitula cuiusdam contractus litterarum siue bat-
rutorum, & quidem componebat caracteres pulchre
& landabiliter, & ab omnibus eius littera erat com-
madata, postea volebat substituere, & quidem alium,
cuius scriptura erat satis legibilis. Oritur est contentio,
& quidem fuit dictum, quod non poterat substi-
tuere conductus ad scribendum, vt no. in d. littera-
tices, in l. memo. ff. de duobus test. in l. veteris, C. de
contr. & commit. stipulatio. Ang. in l. stipulatio-
nis commodum, ff. de verbo. oblig. lo. And. in cap. vt
circa, de elect. Speculat. de salar. s. fi.

9 Et docet passim experientia, quod contractus vnus
est pulchrior, & delectabilior alio, & difficile est repe-
rire veram litterarum similitudinem.

10 Declarando tamen, vt substitutus possit ex causa
& in isto impedimento, & in casibus superius permis-
sis, & maxime in parvis operibus. Sebast. Medic. de
reg. iur. regu. s. num. 69.

Q V A E S T I O XXIX.

Quarto, in conductione alicuius negotij ex plica-
di, vel operis faciendi est facta mentio haeredu,
admittitur ne substitutus?

1 Videbatur dicendum, quod non nisi electa est
industria personae, substitutus non admittitur.

2 Contrarium est verius. L. coi bonis, ff. de iur. tu-
rior. quam ad hoc propositum valde commendat Bal-
in l. qui quis, C. de epis. & cleric. Curt. sen. consil.
61. col. 2. tenens indistincte hoc casu posse seruire per
substitutum etiam in fundo, quia hoc casu de nudo mi-
nistrio censetur cogitatum, non de industria perso-
nae. l. Meuius, ff. de condi. & demonstr. la. Nicol. Mo-
ro. de fide, treg. & pac. par. 1. q. 61. nu. 5.

3 Non omnino, quod ubi quis est obligatus ad fa-
ctum sub nomine proprio, non admittitur substitutus.
Firma in suo reperto. in verb. obligatus. Et
sic expresse nominis proprio operatur, vt sit indu-
stria personae electae, & mentio haeredum operatur co-
trarium, vt vidimus.

4 Vbi in facto casum, quod quis coeductus sub nomi-
ne proprio, ex quo videbatur electa industria perso-
nae, & in corpore instrumenti fuit facta mentio ha-
redum, quid ex istis praesulebit multi dixerunt at-
te-
di debere principium, & a primordio utriusque
formatur

formatur cūctus, ut superius vidimus ad aliud propositum. Multi dixerunt, quod sequentia declarant, moderantur, & limitant præcedentia, & derogant ultimis primis, ut superius vidimus in materia consuetudinis attendendæ.

5 Dices, postquam substitutus admittitur in casibus prædictis, & quam maxime, ubi facta est mentio hæredum, nōne debet esse acceptus, & gratus domino? debetne quis expendere pecunias suas cum homine nō accepto, & grauari duplici onere. Speculiarū, & hominis minus grati? Et utique acceptus esse dēt. Bal. in c. 1. §. firmiter, de prohib. feud. alien. per Frider.

6 Vltura tamen alios videtur declaranda præfens conclusio, & materia per unū verbum, quod ponit Ias. in l. stipulatio ista, §. si stipuler, in 4. notib. nu. 4. ff. de verb. obligat. si non interfit domini, ut sublocatio fiat, & sic attenditur interesse illius, cui aliquid faciendum est: si enim interfit, ut actus expediat per ipsummet conductorem, non sublocatur, alius sublo care poterit, dicens ita intelligendam esse præsentem materiam.

7 Vidi tamen in colloquijs in facto propositum, si enim interesse attendi debet, nunquam erit locus sublocationi, quia dominus reputabit sua semper in teresse opus expediendum per ipsummet principalem conductorem, quam per substitutum, & multo magis, quia admodum difficile est reperire homines paros industriae, scientiae, & experientiae.

8 Vidi allegatum, quod dominus, qui suum interest se opponit, deducat illud si enim iustificabit aliquid releuans, audietur, aliis non. Vnde dicendo mea interest, ut non expediat per alium, non releuat.

9 Et tex. in allegata l. stipulatio ista, §. si stipuler, in secunda parte notabilis est in hac locati, & conducti materia, & quam maxime in hac sublocationis materia, & cum eo concordat text. in l. si cō locauero, ff. loc. Et ad villiarum, & propositum huius materiae colligitur dno.

10 Primum est, quod non solum per contractum stipulationis potest quis alieri acquirere, sed etiam per contractum locationis, & conductionis, & sic bonæ fidei, & sic arguendo a contratio sensu non potest quis alij acquirere per contractum locationis, & conductionis, nisi interfit acquirentis. Facit tex. in l. solutum, §. per litteram, ff. de pignori. actio. & no. in l. r. c. per quas personas nobis acquiritur.

11 Secundum, quod colligitur est, quod si quis sublocauerit alteri opus faciendum, acquiritur sublocanti utilis actio, ut no. etiam per Accurs. in d. l. si cui locauero. Et sic ubi est contractus verba promissu, seu obligatiua sunt relata ad personam cōtrahentis, sed executiua ad personam tertij, ipsi cōtrahenti acquiritur actio efficax, & non illi tertio.

Et sic in hac materia sublocationis, si locauero opus conductum faciendum, datur sublocanti utilis actio locati, & conducti.

Q V A E S T I O . X X X .

Q Væro (ni fallor) vtiliter, an dispositio, l. stipulatio ista, §. aliter, ff. de verb. oblig. procedat in locatione, & conductione, & pensionibus domorum?

1 Primo videtur dicendum, quod sic, quia in fru-

ctibus, & seſibus hoc dispositum est, ut stipulatio facta alteri, valeat, & acquirat domino reſtione sine ceſſione. gloſ. in l. quod procurator ex re. ff. de procur. & ibi Bar. Ang. & Caſtr. ſequuntur Alex. in l. ſtipulatio iſta, §. ſi ſtipuler, col. 3. ff. de verb. oblig. Socin. conf. r. 25. col. fin. vol. 1. dicens hanc eſſe cōmunem opinionem.

2 Et hanc partem tenuit Bal. & ibi Ang. & Caſtr. in allegata l. quod procurator. glo. in c. quamquam, in verb. poſſent, de vſur. lib. 6. & ibi Franc. col. 9. Card. & ibi Imo. col. 3. in c. accedens, de præben. Bald. in l. certis condiſtio, §. ſi nummus, ff. ſi cert. pet. Soc. in d. conf. r. 25. Ruin. conf. l. 44. col. 3. vol. 1.

3 Pro contraria parte facit, quia penſio rei locatæ eſt extra rem, non ex reſed propter rem. Et hæc partem tener Franc. Accurſ. in l. Iulianus, §. ſi procurator, ff. de act. empti. Ioan. And. in d. c. quamquam, ubi etiam Dominicus, col. 6. & habet opinionem dicit vterque Alex. in l. ſtipulatio iſta, §. ſi ſtipuler, nu. 13. de verb. oblig. & ita addit ad Bar. in l. quod procurator, ff. de procur. Ant. Gabr. de verb. oblig. concluſi. num. 26.

Declaratur vltura Anto. Gabr. ut non procedat in ſubſidium, quo caſu quaeritur actio ad penſionem ſine ceſſione, ut no. in l. 1. & 2. ff. de iuſt. nor. ubi Accurſ. no. tunc dicit in ſubſidium, quādo inſitor, vel alius, qui contraxit, non ſit ſoluendo.

4 Et in hac vili materia locati, & conducti conſideranda, nec ſilentio prætereunda ſunt iura, cum de ſeruiant in hac locati materia, & primo tex. in l. 1. §. ſed ex cōtrario. ff. de exercitor. ubi ſi magiſter nauis mercedem operarum præſtat, datur domino actio locati, & ſic in contractu locationis, & conductionis merces requiritur, prout ſuperius vidimus de ſubſtantia locationis.

5 Similiter notabilis eſt conclusio ſuperius allegata in hac locati & conducti materia, quod penſiones domorum, & prædiorum urbanorum pro fruſtibus accipiuntur, l. penſiones, ff. de vſur. & in multis diſſerunt ab vſuris, & alijs fruſtibus, & obuentionib. prout ſuperius teſtigimus, nam vſura, & fruſtus naturales oriuntur ex re, & propter rem, ſed penſiones, & vecturæ nauium, & iumentorum, ſunt extra rem, ut ſuperius vidimus. Vnde bene, & prudenter Io. And. in allegato c. quamquam, vſur hoc verbo, germinare, quod penſiones, & vecturæ non germinant, quia non naſcuntur ex re, ſed ex contractu.

6 Et diſſerunt penſiones ab vſuris, & alijs fruſtibus, quia alij fruſtus ſunt naturales, penſiones verò ſunt fruſtus ciuiles, ut ſuo loco dicam.

7 Diſſerunt verò ab vſuris, quia vſure ſunt fruſtus minus honeſti, & odioſi. Vnde non veniunt ſi nō fuerint perceptæ, penſiones verò, & vecturæ ſunt fruſtus & acceſſiones honeſtæ, & fauorabiles. Vnde veniunt etiam ſi non fuerint perceptæ, ut nor. Caſtr. per illū tex. in l. ſi nauis, ff. de rei vend. ubi Caſtr. arguit l. c. de mala ratione in hac materia penſionū, put apud eum videti poſſit. De qua materia ponam in ritu de fruſt. ubi eſt locus ſuus, hinc autem citari, quia hæc conclusio colligitur ex diſcurſu præſentis quaſtionis.

8 Et quoniam (videtur eſſe) in præſenti quaſtione, & eius diſcurſu penſiones domorum, & vecturæ nō germinant, nec naſcuntur ex re, ſed ex contractu.

Vincentii Carocii Tractatus

Vidi in facto, casum, quod quis cōdidit testamentum, in quo inter alia legauerat uxori suę mediocrē fructuum, qui nascetur in tali loco, in quo loco erant domus locatę, iumenta, & milia ad vecturam haberet ne partem in istis? Vtique ex p̄dictis videatur constare quod non, quia tales sunt fructus ciuiles, & nō nascuntur ex re, sed extra rem mediante contractu.

9 Pensiones igitur domorum, vecturę nauium, & eorum sunt fructus fauorabiles & honesti, non veniunt nisi percepti, sunt extra rem, sed propter rem, & non acquiruntur alteri per alterum sine cessione, vel subrogatione, aut substitutione stipularis.

10 Vnde si procurator meus locat domum meam, & stipulatur mihi pensionem solui in tempore consueto, mihi domino non acquiritur actio ad pensionem persoluendam sine cessione ipsius procuratoris, qui stipulatus est.

Q V A E S T I O X X X I.

Satis frequens occurrit questio, & in eius corpore conductionis & locationis materię includit, tamque omīssa disputatio ne recensito.

1 Solutio stipendij per substitutionem fieri nō potest, libemus per hanc. C. de erog. milit. lib. 1. 2. vbi Ioan. de Plat. & Luc. de Pen. & in l. ad probationem, C. de duer. offic. lib. 1. 2. Fel. in c. quoniam, §. in autem de nti. deleg. Castr. cons. 238. q. 2. arizur, lib. 2.

2 Et passim in facto cōtingit quod Castellani, Centuriones, & Capitanei assentant habere sub se plures milites numero, quam rei veritas se habeat. Vnde ad quadruplum tenentur, lagentes, lexcellentis, C. de erog. milit. anno. lib. 1. 2. & ibi Ioan. de Plat. & Luc. de Pen. & quādoque ad crescendum numerum vnum pro alio submititur Coquos, famulos, & similes multis in locis *Pessantiani* appellantur, vt no. in l. 2. C. de curs. public. & angar. lib. 1. 2. Ioan. de Plat. in l. 2. C. de decur. lib. 10. & in Lexcellentis, C. de erog. milit. anno. lib. 1. 2. facit, illicitas, §. ne potentiores, ff. de offic. p̄sid.

3 Similiter ad propositum materię locati & conducti, de qua agimus. Isti Thesaurarii, & agentes Cardinaliū, qui pecuniam ex publico cetero recipiunt pro rebus transuehendis, assentes decē puta milios cōduxisse, dum pauciores cōducūt, nam propter istam fraudein ad quadruplum tenentur. Moron. de fid. tregus, & pac. par. q. 1. q. 50.

4 (O bone Deus!) licet mundana felicitas sit esse diuitem, potentem, & magnatē, & habere sub se multos, dicendo huic, vade, & vadit, veni, & venis, quot tamen laquei tenduntur, quot deceptores palliati deiciunt, qui in vno modo dīficiunt, & fraudant dominos, modo in alio, & exorquent, immo furantur pecunias ab ipsis dominis sub imaginario, & quasi in colore.

Q V A E S T I O X X X I I.

Q Vero. Conduxi procuratorem ad lites, vel negotia, nunquid substituere poterit? & in hoc casu procedit materia l. nemo, C. locati.

1 Primo videbatur dicendum, quod non, ex l. in vscapione, vers. quod si is, ff. de duerf. & temporalibus

p̄scriptionibus, vbi substituere non possi, nisi specialiter sit permāssum, & sic requiritur specialis commissio, & facultas.

2 Secundo pro hac parte facit quia fines mādati sūt diligēter custodiendi, l. si diligenter, ff. mandat. Vnde substituere non poterit, si facultas non detur.

3 Pro cōtraria parte facit l. si procuratorē, §. si quis, ff. mandat. vbi Procurator ad negotia quādoquē substituere potest.

Secundo pro hac parte facit l. 1. §. magistrum ff. de exercitor.

4 Tertio pro hacmet opinione facit Leuicunque in ff. ff. de in iudicia

Quare in hac questione duo sunt casus principales. Vnus ad negotia, alter ad lites, ponendo duas conclusiones principales ad inuicem.

5 Cōclusio igitur prima est, quod procurator ad negotia semper & quādoquē substituere potest, d. l. si procuratorem, §. si quis mandauerit. ff. mandat. l. 2. §. magistrum, ff. de exercitor. l. cuiuscunque, ff. de in iudicia. c. 1. in ff. de procurat. lib. 6.

6 Ratio autem vera secundum Iasense videtur quia in negotijs non agitur de tam graui p̄iudicio licet in iudicijs. Ita Ias. in l. quod quis, sub nu. 2. C. de pro utat arguendo a speciali, ex c. li. de procurat. li. 6.

7 Sed ista ratio mihi aliquantulum dubitabilis videtur; Potest enim agi, & in negotijs pertractandis tam respectu qualitatis ipsius negotij in se, quā respectu personarum, quod agatur de magno, & vniū p̄iudicio, & expectantia docet, quod actus humani, & negotia rerum melius, facilius, vtilius, & maiori (vt ita dicam) cum gratia explicantur, & perficiuntur per vnum hominem, quā per alium, et si per procuratorem in capite cōstitutum actus cōmissus explicatur, vltior effectus successisset, quam si per substitutum ab eo factum perficeretur. Bene verū, quod graua negotia non substituuntur, vt infra patebit.

8 Declaratur primo loco hec conclusio, vt nō procedat in matrimonio, in quo speciale mandatum requiritur, nec substitutio admittitur, cap. quamuis, de procurat. lib. 6.

9 Ex quo contextu duo ad propositum colliguntur. Primum est ratio huius limitationis, quæ est quia in facto iam arduo substituendo posset periculum imminere.

10 Secundum est limitatio huius limitationis, vt nō procedat, si in procuratorio sit data facultas substituendi.

11 Circa mandatum speciale hoc tenuit in matrimonio contrahendo Aret. in §. 1. num. 2. Instit. per quas personas agere possumus. Bero. cons. 23. nu. 9. lib. 1. Ioseph. de Ludon. concl. 30. vers. duodecimo, &c.

12 Ampliatur, vt nedom procedat in matrimonio cōtrahendo, sed in causa matrimoniali, vt per Aret. in citato ioco.

13 Ampliatur secundo, vt nec admittatur procurator cum cautione taxi. Paris. cons. 61. nu. 6. lib. 1.

14 Ampliatur tertio, vt nedom in matrimonio catnah, sed ipiuali speciale mandatum requiratur. Rot. decis. 27. nu. 2. de procurat.

15 Speciale autem mandatū simpliciter non sufficit ad matrimonium contrahendum, sed individuum requiritur cum expectatione certę p̄sopz, ita declarādo

- do illum tex. in d. c. si tenet. Bal. in l. filios familiaris. ff. de donat. Crot. in l. non solum. §. morte. nu. 70. ff. de nou. oper. nunciat. Kubin. l. pen. §. ad crimen. n. 17. j. ff. de public. iud. Iaf. & Alex. in l. Titius. ff. de liber. & posthum. Commendat. Rolan. à Valle. c. 6. §. 26. nu. 4. & l. 1. lib. 2.
- 16 Aduertendum tamē videtur ad id, quod diximus, ampliari. s. ex c. 61. Paris. Adde quod hoc idem tenet Angel. in l. iurandam. §. fin. in l. qui ita. §. i. ff. de rei iuran. Iaf. in l. 1. nu. 1. vers. fexte. C. de procurator. Anr. Grauat. inter consilia matrimonialia. consil. 82. nu. 6. vol. 1.
- 17 Circa tamen illud, quod superius diximus, de speciali mādato, vt requiratur in individuo nominatio certarū personarū, dicitur vltra Rolan. & alios superius oominatos interpretes, quod sufficit mandatum generale ad omnes causas ciuiles, & mixtas, cum causa matrimonij sit mixta. c. tur. de procur.
- 18 Similiter sufficit, si exprimitur causarū aliquarū speciale mandatum requitentes cum clausula, vt ad omnes alios, & c. ita in terminis Iacobus Canis. consil. 20. vol. 1. consiliorum matrimonialium.
- 19 De quo tamen dicto cogitandum putat ex dispositione præfata c. si. de procur. in 6. tum ex ratione ipsius, quia tractatur de facto nimis arduo, & ob id, vt sine personarū specificatione eligat uxorem pro me.
- 20 Ad id tamen, quod procurator ad matrimonium contrahendum substituere non possit, adde Mozzū in tract. de contract. in tit. de mandato, vers. venio ad quartum. nu. 11.
- 21 Non omitto tamen, quædam gloss. in d. c. fin. in verb. deputare, allegat in hac materia facultatis substituendi. generali, in primo respon. ff. de ritu nuptiarum, per quem vidi io facto casum in hac locati & conduci materia.
- 22 Dixit quis amico suo. *Tena una casa per me, che io la voglio à pigione. Conduxit, an requiratur ratificatio?* Vbi allegatam d. l. generali, quæ licet loquatur in terminis matrimonij, tamen applicabilis videtur ad casum nostrum, cum de aliquo mandato non constet, placeat tamen cogitare.
- 23 Declaratur secundo loco principaliter allegata conclusio, vt procurator ad vendendum, substituere non possit. Bal. in rub. de procur. nu. 42. Bart. in l. 1. in 2. lect. col. antepen. ff. de offic. procuratoris Cazaris. Nicol. Moron. de fide. iure. & pace. par. 1. q. 56. per l. in vscapione, vers. quod si quis, ff. de diuers. & temp. præscrip.
- 24 Et ponit Fabia. de Monte, de empt. & vend. quæstionem, an ad vendendum speciale mādaturū requiratur, non autem tangit, an habens speciale mādaturū ad vendendum substituere possit casu aliquo, vt per eum. q. 16. nu. 22. j. q. principali. Hoc idem re peries apud moderniores, vt per Ioseph. de Ludou. consil. 30. vers. 2. j. Pernicol. Mozz. de contract. in tit. de mandato, vers. venio ad quartum.
- Et hæc est, vltra Moron. & alios superius nomina-
tos, communis, & recepta opinio, vt per Suarez. in suo thesau. litera P. nu. 300.
- 25 Declaranda tñ est præfens declaratio, & materia, aut procurator est vniuersalis, aut specialis. Primo casu substituere potest, per l. si procuratorem, §. si quis mandauerit. ff. mand. l. 1. §. magistrum, ff. de exercit.
- 26 Secundo casu, aut est data certa forma, puta cōstituo te procuratorem ad vendendum tale prædium pro tot, & cum hisce pactis, & conditionibus, & tunc substituere potest, quia non videtur electa industria personarū, nec censuere de eo dādo certam formam, & modum. l. 1. ego, ff. quod vi aut clam. c. is cui, de offic. deleg. lib. 6. aut non dedit certam formam, neq. modum, & tunc substituere non poterit, per d. l. in vscapione. §. quod si is, ff. de diuers. & temp. præscrip. Innoc. in cap. 1. col. fin. vt lite non contestata. Gem. in cap. 1. §. fin. de procu. lib. 6. Castren. in l. 1. §. transgredimur, in princip. ff. soluto matrimonio, & in l. quod quis, vbi Alexan. C. de procur. Iaf. in l. 1. in si. sub num. 24. ff. de offic. procur. Cazaris, & Suarez, in allegato loco. Ex quibus collariet inferat ad multa villia.
- 27 Primū est intellectus ad l. in venditione, §. quod si is, superius allegatam, vt procedat, & habeat locū in procuratore specialiter deputato sine certa, & limitata forma.
- 28 Vnde applicando ad materiam locati, & conduci differentia esse videtur constituere procuratorem simpliciter ad locandū talem domū, vel alia bona, quocasu substituere nō poterit. Idem patet dici potest ad conduendum arguendo a contractu locationis, & conductiouis, emptionis, & venditionis: aut ubi data certa forma, modus, & regula, & tunc substituere poterit alium ad conduendum, vel locandum.
- 29 Secundum corollarium est, quando alicui est data certa forma, & regula, substituere poterit. Vnde videbis multa instrumenta locationis. Constituit procuratorem N. ad conduendum pro tot, cum his pactis, & conditionibus.
- Et multis mirū videtur hōc casu substituere possi: licet eum certa forma data sit, attendenda videtur persona, cui data est forma, in qua committens multum confidit, & statim quandoque certus modus, & forma alieni personæ, quia bene explicabitur, & executioni demandabit cum eius subtili iudicio, prudentia, & discretione, quod fortasse non faciet subditus ipsius.
- 30 Declaratur vltimus, vt non procedat, quando in procuratorio sit appositā clausula, & in rem suam. Castren. consil. 118. col. 3. liba. Moron. io allegata quæst. q. 53. & 56. nu. 3.
- 31 Bona igitur cautela erit inspicere, si in procuratorio, & iostitumēto mandati huiusmodi clausula sit appositā.
- 32 Declaratur tertio loco principaliter allegata conclusio, ut non procedat, nec habeat locum in procuratore, cui dominus expresse prohibuisset, ne substituere, arguendo a speciali, in l. 1. §. magistrum autē, vers. quid tamen, ff. de exercit. & ita & hunc textum tenuit Iaf. in d. l. quod quis, in 2. limit. secundæ regulæ, & quoniam ille tex. loquitur in materia locati, & conduci, quippe de magistro nauis, qui inter alia mercibus locandis præpositus est, prout in d. §. magistrum, duo sunt, quæ principaliter colliguntur.
- 33 Primum est, quod scientia, & patientia in hac locati materia pari passu currunt. Si igitur conduci procuratorem, & me sciente, & pariter vultu opere aliterius, videor consentire, immo obligor ex contractu illius, vt per illum textum.

Vincentii Carocii Tractatus

- 34 Idem fortasse dici posset in architecto, fabro murario, & similibus conductis.
- 35 Secundum est, quod magister navis etiam domino prohibete, & quidem nominatim substituere potest domini prohibitionem non obstante.
- 36 Per qua in hac substitutionis procuratorie materia dicebat ibidem Gulielm. de Cune quod si constituo procuratorem ad lites, & causas cum expressa prohibitione, ne etiam possit litem contestari substituatur, quod hac prohibitionem non obstante sine non contestata substituere poterit, per d. s. in ver. quid tamen.
- 37 Contrarium verius videtur ex Alberico, & Fulgoso, ibidem namque in casu, d. s. idem erat, quia cocontrahentes cum substituto prohibito deliberare non poterant, secus in casu constitutionis procuratoris, quia datur deliberatio, vt l. si procuratorem absentem ff. de procurator.
- 38 Notabilis (ni fallor) est hac illatio, & ratio sue de cisione, & applicabilis videtur in hac locati & conducti materia ad decisionem questionis in facto.
- 39 Constitui procuratorem ad locandum bona mea vel specie domum, & in specie prohibiti, quod non liceat scholaribus, meretricibus, & alijs alio modo locavit procurator non servata forma mandati, valebit ne talis locatio multi dixerunt, quod non, quia mandati finis sunt diligenter custodiendi, l. diligenter ff. mandati & cap. cum dilecto, d. donat. idque expressum fuit apparet contra domini constituentis voluntatem, sicut expressa prohibitionem.
- 40 Contrarium videtur colligi ex superius allegata de cisione, quia non attenditur principaliter voluntas, & intentio locantis, & prohibentis, sed habetur respectus ad conductorem, & utilitatem ipsius. Vnde domini constitvens tenetur stare locationi facte per ductum procuratorem.
- 41 Dices in casu, §. magistrum, verum quid tamen. Durum videtur, vt ille contrahens deliberare non poterit, nonne poterat interrogare de illo deputato, quoniam erat, & si ibi aderat cum domini principalis voluntate, vel non, certe in quibusdam casibus non poterat.
- 42 Vna in hoc questione remanere videtur difficultas ex regul. l. qui cum alio; nam vel est, vel presumitur certus de conditione ipsius. Vnde mutui filiosum non excusatur, quominus obstat Macedonianum l. penult. ff. ad Macedon. idem cum minore glof. in l. si Titius, in verbo etatis. ff. de fideiussor. Bald. in l. in ciuile C. de furt. idem in forense consuluit Cuman. con filio 26. col. 1.
- 43 Semper autem id inspiciendum videtur, an contrahens deliberare poterit, vel non, vt ex glo. ibidem in verb. navigantium, colligitur.
- 44 Et sic fortasse limitari posset dispositio l. qui cum alio. ff. de regulis iuris, vt procedat, & habeat locum, quando contrahens habebat tempus, & commodum rem ad deliberandum, alijs secus, prout in actu navigationis.
- 45 Vnde applicatio ad casum nostrum deliberare poterat contrahens, & mandatum inspicere, vires, & facultatem ipsius, merito contrahens non excusabitur, & sibi imputet.
- 46 Vidi in facto casum dependentem ab hac locati, & conducti materia. Pater constituit procuratorem filium ad afficiendum bona ipsius, qui constitutus exigit debita extra locationem, & cancellauit instrumenta. Vtique non potuit.
- 47 Et in materia prohibitionis animaduertendum, quod prohibitio substitutionis dupliciter fieri potest. Quandoque prohibetur persona substituens, prout magister nanis, Insitor, Procurator & similes, & isto casu contrahentes excusantur modo, quo superius dictum est. Quandoque prohibitio respicit eos, qui contracturi erant publicando edicta per fora, plateas, & similia loca publica per preceps in locis solis, & tunc contrahentes non excusantur, & ita procedit textus in l. in ver. de quo palam, & c. qui loquitur in primo casu, quando prohibitio respicit personam substituentis, & verum prescriptum, & c. qui loquitur in casu, quando prohibet: eo respicit personam contrahentium, & si recte ponderatur textus ille bene probat hanc distinctionem.
- 48 Et in hac locati & conducti materia notabilis est textus in d. l. si pupillus, §. prescribere, ex quo sumptus est (ni fallor) ille modus vtitus & vulgaris, & in ore omnium affigendi in ostijs domorum, & apothecarum. Est locanda.
- 49 Facit etiam, quod si constitui procuratorem ad afficiendum bona mea, si postea me penier, debeo per loca publica in timore contrahentibus, ne contrahant. Facit etiam, quod si populus vel officiales intendunt ponere ad auxant, vel locare, sive afficiate aliqua bona, vel officia communis, quod debent facere per prescriptionem intelligibilem per loca publicas, & consuetas, vt ab omnibus sciatur, & inel ligatur.
- 50 Et ex eo sumptus est modus procedendi, dum per portones ciuitatis affiguntur edicta, banimenta, indulgentie, & similia, prout Romae, & in alijs ciuitatibus possum usu recipitur, & proprie dicitur prescriptio.
- 51 Declaratur quarto loco principaliter principalis conclusio, vt generalis procurator ad negocia constitutus non possit generaliter substituere in omnibus negocijs sibi propofitis & commissis: quod enim operatur species in sua specie, operabitur genus in suo genere, & sicut specialis procurator ad indiuiduum actum deputatus substituere non potest, facit nec generalis, argumento. l. si duo, ff. de administr. iuro. & ita tenuerunt Cast. Alex. & Ias. in d. l. qui quisque, C. de procurat. vbi Ias. limit. 3.
- 52 Declaratur quinto loco principalis conclusio, vt non procedat quando esset commissum in consuetudine alicuius quo casu substituere non potest. Alex. in l. a iudice, sub num. 4. vbi Ias. sub nu. 1. vt licet contrarium C. de iudic. Socio. sen. conf. 59. col. pen. verum circa quartum, lib. 1. Ias. in l. si legatum, nu. 1. ff. de leg. 1. Dec. in l. certum, num. 14. ff. de cer. petat. Put purat. io. l. 1. num. 503. ff. de offic. eius. Vant. de nullitate sentent. ex defectu iurisdic. delegat. nu. 21. Jacob. Menoc. de arbit. iudic. lib. 1. q. 68. nu. 1. a.
- Ad do Bal. in c. 1. §. si de no. feud. l. 1. & in epistola, tu si. C. de fidei. allegat glo. in l. licet, de arbit. Ias. in l. quod quis, in l. limit. nu. 3. C. de procurat.
- 53 Considerandum tamen est hac clausula, super quibus conscientiam tuam oneramus, quod apud antiquos iuris interpretes fuit questio non vulgaris, an virtute dictae clausulae, quis substituere impediatur, &

& Ang. in auth. ad hęc. C. de iudic. tenet, q. sic, quia in mente Principis semper hoc inest, vt commissarii, & deputati secundum conscientiam regulentur, meritis ex preffio eorum, quæ tacite insunt, nihil operabitur. l. 3. ff. de leg. 1. l. non recte. C. de fideiussio.

54 Similiter facit text. in Clem. 1. de verb. signific. vbi Pontifex onerat conscientiam gaudianis fratrum minorum, tamen passim substituitur.

55 Distinguebat Panorm. in c. fin. §. 1. de offic. deleg. quod aut est commissi conscientie alicuius decisio causæ & ius subdelegare nõ potest. secus si esset clausula generalis, super quo conscientiam tuam oneramus, quia tunc subdelegare poterit, dicens in facto habuisse in archiepiscopo Florentino, & dicit Iacini d. la iudice quod magna est auctoritas Panormitani.

56 Ego autem quidquid ita dicendum putabam, quod quoque Princeps per generalem dispositionem in aliqua materia disponit aliquid in genere simpliciter, non referendo se ad quid certum, puta ad Episcopos, guardianos fratrum minorum, & sic de singulis, & tunc apponendo talem clausulam, nõ inquit substituitur, veluti quid in genere monemus, & ita præter dicit Clement. 1. de verb. signific. Quandoque commissario, commissio, vel quid simile respicit patet utilitatem quandam, & tuos substituere nõ poterit ex saepius adductis.

57 Vnum nõ omittam, quod omnia iura, quæ in hac parte adducuntur, loquuntur in Summo Pontifice sic causam committente.

Partegon.

58 **S**ed (proh Deum immortalē) qualis iamque est iudicium, & officium conscientia onerata sanè, & quibus onerata f. avaritia, ignorantia, inexperience, & peritiae, ingratitude. Auamda (inquam) qui tentant officia avari, & pecuniarum subhand. qui exerceant & oblinent officia avari, & sectatores pecuniarum. O infelices Aduocati, & Procuratores, quid cur, quare, quam obrem rōsq; vobis vniuersis in notantiaq; librorum reuoluntē pro causis peragendis, & favorabilibus sententiis reportandis Venit spiritus contradictionis, & sub pallio corrupti iudicem, effectus sententia sepe inopina contra Deum vel Actorem. Qui persequeatur officia avari, & insatiabiles, agar procurator cantam criminalem partemini rusticis commēdat rūs pauperetatem pro diminutione aliquasi sportularū, statim videmus imaginem Carontis, & ipsius acedim. respondent imper se dicit verbis, vtrūq; humeros, ordinat et reponit in feretris carceribus, & sepius ex imperu iussu torquent, & tormentant, donec pauperimus carceratus a manu Herodis, & seruiture Aegypti, provideat eorum intentum, vendendo propriammet subulam, biretum, & obsoleta escamētia, quæ conscientia est ista onerata sanè avaritiæ, immo vobis talis vestimentis, & oneribus Conqueruntur passim litigantes: ego litigasti (inquit) per annos tot. Aduocatus dicebat. bono sis animo, foveo bonum ius, obinebis. post modum videntes contrarium, iurasti per vicos, & plateas, per apothecas contra Procuratores, & Aduocatos, quod fuerunt negligentes, repidi, & ignorantes quoque, sed cur hoc (inquit) facio dicit) si iudices cōsci-

tati corrumpturi quid in hoc potest infelix Aduocatus, vel Procurator? nec ipse Bartol. hoc præuidit. Ignorantia, qui exerceant officia? ignorantes sanè, & in experti homines titulo tati Doctores, & per antiphrasim, & contrarium tantum, ambulanti in habitu sepe breuiori Doctores omnis cogitationis sepius expertes in publicis officiis administrandis, incipit ex ocio sepius duci, & sui fastidio præstare operas obsequiales alicui Illustrissimo, Reuerendissimoque qui aut a Popolari, & hominum processione iuanipale tur, pro bene meritis proponunt Principi, laudant, extollit, & præbent, ita ut moueat Principis animum ad gubernium aliquid concedendum, & accedat (bone Deus) quia conscientia onerata? ignorantia sanè, & sepius non parua. Laudo fauores, commēdationes, & similia, laudem melius si est. Quis correspondent pro positionibus iam factis, infelices populi, Civitates, oppida, & castra regitur ab equis in domitis, & nesciunt, vt plurimum facere legitimatio nes personarum. Quælo domini, qui protegitis officia exerceat volentes, sit etiam vobis curæ populus, vbi pauperes, pupilli, & alie miserabiles persone diu torquentur; & si Deus Optimus Maximus fuit in tā excessu, & Illustri loco sua sed ignitas eorum, tribulant Christi amatoribus, inest vt re miserabilibus personis regere qui regi debet, gubernare gubernatio egentem. Visu, & cogitatione durissimum est, præter tunc quia innotuit est continuus, & si hoc anno vnus nescit, secundo annu alius ignorat, tertio legere nescit legum imbecillitatis, succedit inexperience, & populus fame perit, annu na curior est. Vnde hoc? inexperience gubernantium, qui nec loco, nec tempore cōfulere consuetudini extrahunt carnes, grana, linum, vnde hoc? inexperience, certe ignorantia dura est, sed ab inexperience associata durissimum est: videntur quicquid, adheret Quæstis, vel Glibetinis, odia crederet: in expertia in hoc fecit conscientia igitur onerata tibi Socia, tunc sepius germana foret succedere asperitatem multi enim officiales aspirant ad rem gratam Principis, non sicut securi legum interpretes, immo erudeles, & sanguinem sitientes, nihil queunt, nisi in hominē seque, publice interesse delicta punire, & iudabile dictu, sed ad suum bonū, & Dei laudem, & malos extirpandos, non ad superbiā, & (quod peius est) nocētes, legē dōs fauorabiles absolvere, & facere processus transcurros, valde fecer, & pauperes in infelices trucidare. Bone Deus! occurrunt bis in hebdomada, clamat vox pauperis ad Deum. Vnde conscientia est valde onerata, nec villo modo hie presumitur capiti pis transmittentis in tenio, quæ bona, & sancta est, & iuxta veros, & legitimos legum tramites, & vias. Ingratitudo, quia nihil homini laboranti, & beneficiari durius, deferat munera pro loco, & tēpore, occurrere in occurrentibus, in aduentu alienius magni uiri qui fortasse sitit in officio obtento, vel meliori obtinendo, vel patris, vel fratris, quid tunc postea si carceret vel alio quibuscumque modo molestet fratres tuos, amicos, vel similes persona tibi grata, nec in quadrante moreret, venit tandem findatur, intercedis pro eo, pias patrociniis, iugiter discedis in insalutato hospite, & fortasse in derisum tui seruientis. Bone Deus! quæ populorum infelicitas, & cōtinua miserabilis miseria sed de his hæc tenus.

Vincentii Carocii Tractatus

- 59 Ad rem redeundo, & prædicta omnia licet a Doctoribus ponantur etiam in materia mandati, & procuratoris procedunt, & vendicant etiam principali ter locum in mandatis iurisdictionum, & a Principe delegatis limitando in hoc dispositionem l. a iudice, C. de ind. v. non procedat, quando in commissione, sit apposta clausula, super quibus conscientiam tuam oneramus, &c.
- 60 Vidi tamen in facto casum in materia procuratoris. Quia habens beneficia ecclesiastica in valde longinquis partibus, & regionibus constituit procuratorem amicum suum ad locandum bona dictæ ecclesiæ, fructus exigendum, prout melius videbatur in conscientia ipsius. Fuit questum, an hoc casu procurator substituere possit, fuit dictum quod non ex prædictis.
- 61 Vidi etiam clausulam istam appositam in compromissa arbitrorum, vt iudicare debeant secundum eorum conscientiam.
- 62 Declaratur quinto loco principaliter allegata conclusio, nisi in instrumentum esset apposta verba importantis personalitatem excludentem omnem personam extrinsecus promouentem, prout si dicitur, vt per manus suas proprias tale negotium expediat, de quo superius dixi in hac repetitione, q. 18.
- Adde Bar. in l. in bemus per hanc, in verbo, sua manu, C. de rogat. militat. annona, l. 1. Sequitur Roman. in l. 1. §. si quis ira, ff. de verb. oblig. conf. 352. in primo dub. Bal. in c. 1. in fin. quib. mod. feud. amittitur, & in c. si quis decesserit, si de scudo controuersia fuerit inter dominum, & agnatum, c. 1. sinistia, de pace iuramento firmanda, facit text. in l. vnicia, §. ne autem, in verbo, suis manibus, C. de caduc. tollendis, in l. 1. in princ. in verbo, sua manu, ff. de eo per quæ factum erit, in l. si is id quod, in verbo, suis manibus, ff. de iurisd. omnia iudicium, in l. 1. §. de iur. ff. de vi, & vi armata. Similiter si dicitur per seipsum, vt in c. 3. & ibi glo. de præben. in 6. Idem si personali ter sit dictum, vt per glo. 1. de vita, & honest. cleric. & per Bal. in d. l. 1. §. ne autem, Ang. in l. morte, ff. de iurisd. omnia iudic. Specul. in vna. de iudic. delegat. vertic. item quod iniunctum est. Cast. in l. a iudice, vbi las. limit. 6. C. de iudic.
- 63 Pariter si dicatur. Tu, & nullus alius, vel tuum tantum. Be. nedic. de Plumbin. in l. Imperator, ff. de fidei commissat. libertat. per text. notabilem secundum cum, in l. 1. §. de his autem cum gl. ff. de sepacat. Alexan. in l. 1. col. 6. post meridiem, fidei nuncius eius, & in l. morte, col. 6. ff. de iurisd. omnia iudic. Bal. & ibi Cardin. & Imo. in c. coram dilecto, & in c. 6. de offic. deleg. licet las. dubitet in l. pen. C. de pact. in l. a iudice, vbi las. limit. C. de iudic.
- 64 Et in hac locati, & conducti materia, de qua agimus, vidimus in facto modum loquendi passim obseruari i. tal. pittore, farto, & sic de alia conductis ad aliquid componendum, vel faciendum, non ha. fatta la tua facenda, ma l'ha fatta fare al suo lauorante, & qui conduxit, replicat, hoc durum est, quia promittit incere ipsemet manibus propriis.
- 65 Vnde in hac locati & conducti materia, ista verba, & similis loquendi modus non couenire potest per ratore conducto ad negocia peragenda, sed est cum quolibet artifice, cum quo iniunctum sit pactum per talia verba.
- 66 Vidi in facto casum in hac locati materia. Quædam contraxit mulierum multæ deuorinns, fecerunt (prout maris est) capitula in contrariis abseruanda scientes Petrum pulchre, pollice, & legibilibus scribere, conduxerant certa mercede conuenta ad dicta capitula fideliter, & legibilibus scribenda, & fuit appositum, quod ipsemet proprijs scriberet manibus, qui commisit scholari sua sufficienti, & licet bene scripserit, tamen non habuit cinnuentam mercedem, sed arbitrio boni viri, æquari intendit.
- 67 Declaratur sexto loco principaliter principalis conclusio, vt procurant ad negicia substituere non possint, cum darum est arbitrium explicandi, prout sibi videbitur, vulgo d. modo suo, factum enim indeterminatum tollit facultatem substituendi, & ceterum electa industria personæ. Bal. in l. vnicia, §. ne autem, verba hæc sunt, C. de caduc. tollen. Felin. in cap. fin. notab. 2. de offic. deleg. Baptista de sancto Severino in l. morte, nume. 16. ff. de iurisd. omnia iudicium. Crauet. conf. 303. nu. 3. Jacob. Menoc. de arbit. iudic. lib. 1. q. 68. nu. 13.
- 68 Vnde in hac locati & conducti materia fuit constitutus procurator ad locandum bona per Sempronium, & dictam, illuc in quel modo, che puoi. Vtq; videtur substituere non posse, & superius etiam aliquod vidimus.
- 69 Declaratur septimo loco principalis regula, & conclusio ultra las. in l. quod quis, C. de procur. vt non procedat, vbi procuratori esset aliquid commissum, & mandatum ratione confidentie, quam comitens habet in eorum enim omnino censetur electa industria personæ, nec substitutio loca est. Ant. de But. conf. 48. in fi. per l. 1. §. ne autem, C. de caduc. tollen. in c. statuam, §. alibi fore, de rescript. lib. 6. Crauet. conf. 303. nu. 2.
- Cui addn Bal. conf. 128. quidam usufructuarius, col. 2. ver. sed ad hæc responderet, lib. 3.
- 70 Et ponderanda sunt verba Ant. But. conf. 48. vbi ponit clausulam confidentie, scilicet, committens sub fide animæ suæ, & multum confidens de legalitate, & fide sua. Vnde si vni constituere procuratorem ratione confidentie, apponat hæc, vel similia verba.
- 71 Puffet facta esse in hac locati, & conducti materia, & hoc accommodari in famulo assumptum ratione confidentie in negocijs domus, nam alium substituere non poterit.
- 72 Vidi in facto casum. Famulus volebat substituere alium, & discedere, dominus replicabat, est electa industria personæ, ex confidentia enim, quam habebat in te, eruditus enim expertus te esse modestum, & in omni genere fidelem, te elogi pro famulo meo, alium nolo, & vidi pluries allegatum, quod in famulo censetur electa industria personæ, maxime in famulo approbato per multos menses.
- 73 Declaratur octauo allegata conclusio, & regula, vt non procedat quando sit commissum negotium, graue, & arduum, quo casu substituere non poterit. las. in l. morte, nu. 61. ver. quinto limita, ff. de iurisd. omnia iudic. in l. a iudice, colum. fin. limit. 13. C. de iud. Dec. in l. 1. num. 28. vbi Alex. num. 6. las. nume. 35. Niger. num. 31. ff. de offic. Crauet. conf. 303. num. 3. Jacob. Menoc. de arbit. iudic. lib. 1. q. 68. nume. 13. Adde Ioan. de Plat. in l. 2. C. de condic. in hinc. public.

hic. Rip. de pelt. tit. de t. med. ad vbert. nu. 15. Nic. Mor. de treg. par. 1. q. 5. i. qui loquuntur in procuratore magni patrimonij, quia non excusatur, ubi substitutus non reparatur.

71 Et ultra procuratorem applicando ad materiam locati & conducti. Vidi in facto quæsitum de Medico ab aliquo conducto, an censetur electa industria personæ, & substituere non possit applicando ad materiam sublocationis, de qua io præfenti agimus. Et dici posset, quod in præfenti casu non concurrunt duæ præcedentes declarationes, negotium graue, & arduum, de vita oamque hominis agitur, & sumus in actu confidentie.

74 Idem quæri posset de Iudi magistro. Videbis etiã in facto casum, Trasmittuntur aliqui agēs domos ad aliquid negotium peragendum. *Anneri che il negotio mi importa affai, & per la confidentia, che ho in te, ti mando. si tederai dicendo, io non ho potuto spedi re, ho lasciata la cura al tale.* vtiq; domo nolente non tenet ista substitutio.

75 Pariter vidi in facto, qui sub secreto confidentie elegit scriptoribus sub certa mercede conuenta ad extrahendum ex prothocollo quoddam testamentum magnæ importantiæ, & non confidebat prothocollo in manibus extraneis, tum ratione testamenti extrahendi, tum ratione aliorum instrumentorum in prothocollo existentium magni momenti. Vique ille scriptor tentauit substituere sine damno suo aliū allegata confidentia, & importanti negotij substituere non potuit, & coactus prosequi quod inceperat per se, & manibus proprijs.

76 Declaratur nono loco principalis conclusio, quod procurator ad negocia agere potest per se ad agendum, tamen substituere non potest nisi lite contestata, vt per Castrē. & Ias. in d. l. quod quis in decima limitatione.

77 Declaratur decimo, vt licet procurator ad negocia procuratorem substituere non possit, post tamen simplicem nuncium deputare, quia reuelatur organum tantum ipsius procuratoris substituentis, nec quodammodo diuersa persona ab eo. Ita Bal. in sub. de exhereditia, col. 3. per l. qui autem, §. si. cum l. seq. ff. de constit. pec.

78 Vidi tamen in factu casum, fuit facta substitutio de procuratore, & nominatus eiusdem nuncius specialem, & si non valet in procuratore, valet, & teneat tanquam de nuncio.

79 Declaratur vndecimo loco principaliter in habere mandatum ad visitandum Monasterium, quia substituere non poterit. Fel. in c. quoniam, §. i. a. autem, de offic. deleg. Nicol. Moron. de fide, & pace, part. 1. q. 5. & sic visitatio habet duo privilegia, vt non admittat substitutum, & quod ad eam faciendum mandatum speciale requiratur Rom. sing. 619.

80 Et certe agitur de facto summe considerationis, cum agatur de materia virginatatis, & castitatis, quæ paucia est confidentia.

81 Declaratur duodecimo in iudicio, qui substituere non potest, l. munerum, §. defensores, ff. de iur. iur. & honorib. Bal. conf. 459 lib. 2.

82 Sed unam animaduerte, quandoq; iudicis creatur, vel de bussulo extrahitur, & tunc procedunt ab legat, quia est electa industria personæ quandoque

a concilio sit instrumentum in forma procutæ cum potestate substituendi, &c. & tunc substituit more procuratoris, & passim procuratores, & iudici Civitatum substituant. Bene verum est, quod iudici causarum oeq; quam possent ex supradictis, licet adhi abusus, vt frater pro fratre, filius, p. patre cogatur.

Et quæ possit iudicis per se, & quando requiratur speciale mandatum, Auffer. ad Tholoq. 55.

83 Ad substituendum igitur speciale mandatum requiritur. Bero. conf. 13. nu. 14. lib. 3. Ioseph. de Ludou. concel. 30. versic. 16. Pernicolaus Mozzius in tractatu de contractibus, in titulo de mandato, casu 77.

Hæc igitur sui, quæ substitutionem ad negotia per agenda impediunt.

Matrimonium, venditio, Prohibitio, Generalitas, Consuetudo, Personarum, Arbitrium, Confidentia, Grauitas, Monasterium, Iudicium.

Q V A E S T I O XXXIII.

Sublocationis.

1 Secunda igitur principalis conclusio est. Procurator ad iudicia, & lites substituere non potest, l. quod quis, C. de procur. l. i. procuratores, §. si mandauerit, ff. mand. Ratio videtur in promptu, quia ante litem contestatam non est domus, vt per glo. in d. l. quod quis, & no. in l. ff. manda.

2 Declaratur primo loco hæc conclusio, & materia, vt vera sit lite contestata, secus si post, ex quo per litem contestatam est effectus domus lites. clare tex. in c. 1. §. si de procur. lib. 6.

3 Subdeklaratur primum membrum de contestatione lites, vt non procedat, quando est data facultas substituti, quia etiam lite non contestata substituere poterit, §. si ubi est text. clarus.

4 Subampliatur, vt ista facultas substituendi procedat etiam contra personam non expressam d. §. si.

5 Sed in hoc vnum me dubitare scilicet, quod voluntate mea facere possum, non debito voluntati alterius committere, maxime cum improprietas sequitur, l. seruus, & l. sequen. ff. de coodi. in situ. Sed ego possum per me ipsum alium procuratorem constituere, & improprietas sequitur, quia constituitur in domino, ergo &c. Ad hoc respondetur, quod regula, l. seruus, procedit in casu sub, & sic in institutione, quæ non potest committi arbitrio alterius, l. asse totio, ff. de hæred. p. institutis; secus in casu, de quo agitur.

6 Sed adhuc obstat videtur, Procurator debet esse certus, l. xff. de procur. ergo in genere non potest dari facultas substituendi etiam personam incertam.

7 Ad hoc respondetur, quod licet ab initio constitutio sit incerta, venit tamen significanda per nominationem procuratoris, & quædam ab initio sunt incertæ, quæ ex post facto certificantur, ut l. quædam, ff. de reb. dub. & l. asse totio, ff. de hæred. in situ. Et ideo quod hoc fit expressum in alleg. c. 1. §. si de procur. lib. 6. est etiam tuis opin. attestata per Alb. in l. sub nu. 3. ff. de p. Quæ

Vincenſii Carocii Tractatus

8 Quæ (ni fallor) venit, ſi opus eſt, cõſtituenda, quo ad ius civile, hac ratione. Illud poteſt mädari, quod poteſt ratum haberi. l. Paulus teſpondit, l. ſi quis mihi bona, ſ. iuſſum, ff. de acquir. her. ſed ego poſſum conſtituere procuratorem, vt ratificet, quod Titius geſſerit nomine meo, l. reſtituta, ad Trebel. ergo pari ter potero conſtituere procuratorem cum poteſtate ſubſtituendi.

9 Sed pone vnum, quod in facto quandoq; occurrit. Sempiternus conſtituit duos procuratores in ſolidum, & ſunt diſcordes, quid agendum? Vtique ſibi imputet conſtituens, arguendo l. tutor incertus, & l. duo ſunt Titij, ff. de reſtri. tutel. vt per Jac. Meno. in d. ſ. ſi. Et ex prædictis videtur poſſe colligi, quod quædam eſt incertitudo, quæ nec ab iniurio, nec ex poſt facto venit certifianda, & illa viuit, & reddit actum inutilem: quædam in certitudo eſt ab iniurio, & ex poſt facto venit certifianda, & illa non vitiat actum, nec cum reddit inutilem.

10 Et applicando ad materiam locati & conductionis in ſeruit ad caſum in facto contingentia. Sempiternus cõſtituit duos procuratores, non tamen in ſolidum, ſed ſimpliciter ad locandum bona ſua, vel ſiſpécie talem rem: ſunt diſcordes, quid agendum? Vtrique poterit, ſi a principali certificato haberi ex aliquo caſu non poterit.

11 Paſſiter inferri poſſet, quod ſi amicus locauit ſi de mandato rem meam, quod poſſem conſtituere procuratorem ad ratificandum locationem factam de bonis meis.

Tertio inferri poſſet, quod ſi quis dicit, loco omnia bona mea, licet ab initio ſit incertitudo, valebit locatio, quæ ex poſt facto venit certifianda.

12 Sed circa hanc primam declarationem quero vnu, quod in facto contingendum occurrit. Eſt conſtitutus procurator ad exigendum, & ſic ad negotia, & ad iudicia, cum exigere ſit ab iniurio extorquere, & ſic in iudicio, ſi opus erit modo ſubſtitui ante litem conteſtata, valebit ne ſubſtitutio? ſi enim habemus reſpectum, quia ad exigendum etiam à ſponte ſoluentis, & ſic ad negotia poterit, & valebit ex regula ſuperius firmata. Si verò habemus reſpectum, quia etiam ad iudicia intelligitur deputatus, non poterit, & ſi ſciunt, non ſubſtituebitur. Vtique valebit ſubſtitutio, & intelligitur quatenus ad negotia. Ita Bald. in d. l. quod quis. Et ſic ſi ſua ſubſtituit agat vti ad iudicia, eius geſta non valebunt, vt ex prædictis colligi poteſt. Vnde applicando ad materiam locati, & conductionis, ſi conſtitui procuratorem ad exigendum ſolus, redditus, & penſiones domorum, viſque quantum procurator ad negotia ſubſtituere poterit.

13 Declaratur ſecundo loco principaliter hæc obſolutio, & regula, niſi procurator ſit conſtitutus in rem ſuam, quo caſu procurator ad iudicia etiam anteſit conſtitutus ſubſtituere poterit. Ita Iuſtin. d. l. quæ quis. Ampliat hęc conſuſio, & declaratio, vt procedat tam de iure civili, quam canonico. de iur. iur. ci. l. i. et rex. in l. illam, C. de donat. vbi Bar. huc tenet: valde commendat. de iure Canonico eſt expreſſum in c. ſ. ſin. de procen. lib. 6.

Procurator autem in rem ſuam dicitur iſ, cuius ita donationis ſunt cæſſæ actiones, & cõſtitutus procurator ad eas exercendas, vt colligitur ex d. l. illam, &

expreſſe ſentit Io. And. in d. ſ. ſi. in verb. in rem ſua. Vnde procurator in rem ſuam eſt donatarius iuris, ceſſionarius, & procurator ad eas exercendas.

14 Et inter alia habet iſte procurator duo privilegia ab alijs procuratoribus, quod ante litem cõteſtata ſubſtituere poterit, vt diximus. Secundo tale mandatum non expirat morte mandantis. Bart. in l. 2. §. ſed & ſi quis, ff. de donat. in l. 1. C. de actio & oblig. Bal. in l. mandatum, in l. illam, C. mädari. Salic. in l. inter cruſas, C. mandati. Alberic. in l. eius, qui, ff. ſi cer. pet. Sebaſt. Medic. in tract. mors omnia ſoluit, in verbo, mandatum, limit. 8. ſub nu. 195. vbi limitat, dummodo cum hærede decidat, alijs non.

15 Et ſic habetur limitatio ad l. inter cauſas, ff. mandati, & ad l. mandatum, C. mandati. vt mandatum expirat morte mandantis, limitatur non procedere in procuratore in rem ſuam.

Applicando igitur ad materiam locati, & conductionis, de qua agimus, ſi conſtituatur procurator ad exigendum penſiones domus locatæ cum clauſula, in rem ſuam, etiam poſt mortem domini excipere poterit.

16 Poterit etiam & ſubſtituere, quando ſibi videbitur, & p̄ſuerit, & omni tempore, non habito reſpectu, ſive ſit ſit coacta, ſive non.

17 Similiter ſi ſit conſtitutus procurator ad locandum, vel aſſidendum bona ſua, durabit facultas locandi etiam poſt mortem domini conſtituentis, & pari ter poterit alium ſubſtituere quando ſibi placeat ſine preſcriptione temporis.

Partem.

18 ET quis eſt ille tam peritus tabellio, qui probe noſcat vim, efficaciam, & virtutem clauſularum prægnantium tanquam vitulum, quas in inſtrumento apponit dicere fortalle poſſet, nõ (ſumus Doctores non Notarij). Vtique verum eſt, ſed quis eſt tam diligens, qui ſcire, & inueſtigare intendat, multa in mente præſupponuntur quæ non ſunt. Vnde tot lites tot conſeſſiones, niſi ex imperitijs Notariorum apponentium in inſtrumentis clauſulas imperitantes, inſoſitas, & præiudiciales, & ſtanim recurrent ad illud reſugium, præſumendum eſt, quod Notarius appoſuerit de mente contrahentium. Vtique de verisimilibus ad factum credendum eſt. Videbis poſſum tranſplätas clauſulas viuas contractus in aſum, quid cõuenit emptori, applicare conductori, quod eſt proprium emptoris: ponere cenſuram, & ſic de ſingulis diſcurrere, & (quod plus eſt quam uari, & cupidus) in extraneis certe non durisſimè prout Specul. appellabat, & Cognat. ad l. ſi liberris, ff. de reg. iur. ſed durisſimè. Extrahunt inſtrumentum locationis pro p̄ſione, & ſictu tantum; volunt mercedem, & ſalarium, pro integra extrahitione extrahunt inſtrumentum cenſuale pro fructu tantum; volunt pro centenaria fortis principalis, & (pro Bone Deus) extrahunt teſtamentum pro leui particula, & legato ſub p̄ſilio in ſtationibus p̄uient decimas. Quid vterius quis vult inſpicere aliquod inſtrumentum, ſtanim diſtinguant inter Doctorem, & principalem idiota, quali Doctor, vel procurator ſemper deſert torcular in manibus, & arabat ſubſtantiã inſtrumentum aridi poſtea ſequendum eos remanens inſtrumentum, & ſi ſuperior, vel

vel iudex vult inspicere, credat ne procuratori, vel Doctori, qui vidit, nomine æquitas discretionis suas, ut detur inspectio, an faciat ad propositi causæ? Euenit casus, quod fit extendenda aliqua comparatio iudicialis, vel instrumentum extraordinariū nesciunt extendere, vocant Doctores, vel procuratores, extendunt & sepe cum studio præcedenti maxime in clausulis testamentorum, transactionum, diuisionum, & similium. Labor improbus, & integer est excedentis, sed totum salarium est notandum, nunc vides (inquunt) quam longa, & quam difficilis series facti est ista, & quid fecerunt, nisi simpliciter scribere, & si per annos multos Notarius officium exercuerunt, iudicant se, arrogant, & nec Speculos docere volunt. De his hæcenus.

- 19 Declaratur tertio loco principaliter allegata conclusio, ut non procedat, quando disputatur, an talis sit procurator, vel nō, quia isto casu substituere poterit etiam ante litem contestatam, ex quo isto casu dicitur tractari causa propria ipsius procuratoris. gl. in l. licet, & ibi Bald. C. de procur. Spec. de procurat. §. ratione autem formar, verū porro, &c.

- 20 Casus huius declarationis in actu practico est ad modū frequens, & vidi euenire tam constituendo, q̄ substituendo. Quædam tutrix suorum filiorum suscepta tutela constituit actorem causidicū quendam Tuderinum, & dum io iudicio agebatur de legitimatione personarum, fuit oppositum contra instrumentum rusele suscepit, quod erat nullū, non seruata forma statuti de cōtra. mulier. & ita iudex in prima instantia pronūciavit, à qua pronūciatio fuit appellata, & commissa causa alteri iudici contra tutorem, & ætore ipsius constat de mandato. Dixi nō teneri, quia id est, de quo agitur, & hoc casu actor facit causam propriā, non alienā ex hac doctrina Bal. superius allegata, & ita fuit iudicatu, & passim practico videtur, quod in omnibus causis plerumque maxime in principio processus, disputatur de validitate mādai, & huius & reiterantur multa acta, & tamen in eo statu sunt procuratores, ut dicatur agere causam propriā, & hoc fit id, de quo disputatur.
- 21 Sed hic quæro vnum in hac substitutionis materia, quod in sacro Rōm. auditorio fuit quandoque agitatum. Constitui procuratorem cum potestate substituendi, quis substituit cum clausula docec reuocauerit, post substitutionem hoc modo factā siemper fuit processum, & actitatu cum principali procuratore substituente, valebit ne huiusmodi processus? Videbatur dicendum quod non, quia aliter onus procuratoris suscepit, & sic substituens de illo negotio se intrinicare non potuit, neque debuit, nisi in casibus exceptis in cap. quatuor, in cap. duo, de procur. lib. 6.

- Dñi decreuerunt distinguendo, aut substituens suscepit aliquod onus intrinsecū de se in aliquo actu iudiciali, & tunc processus non valeret: si verò in nullo actu se intrinsecū, & tunc processus valebit, quia non commisit vices io totum, & continuando videtur tacite reuocare. ita Rota dec. 386 in nouis.

- 22 Et applicatio ad materiā locati & condukti quæro vnum, quod in facti contingentiā occurrat. Locauit quis Sempiternu domū modo extraordinario ad beneplacitū suum, & ad sibi libitum, & quod pensio sit

pro rata tēporis arbitrio discretionis vtriusque partium: inchoauit cōductor habitare per paucos dies, postea locator ex abrupto licentiam, cogine puterit ad discedendum putarem quēd sic, ex l. quæritur, §. fin. ff. de precar. vbi precarium statim reuocari potest.

- 23 Contrarium crederem verities ex doctrina Abbatis, in c. fin. col. 3. de precar. vbi nec etiam precarium statim reuocari potest in præiudicium concedentis.

Et licet Dec. in l. coarctatus, nu. 1. & in l. 2. vers. secunda conclusio, nu. 1. & vltima lectura, ff. si cert. petat. dubites de hoc, ea ratione, quia hæc est natura precarij, q̄ de hoc ab initio cogitare poterit, & debuerit, quē sequorur tibi Barba. d. c. si per l. Lucius, ff. de donat. tamen in proposito casu locationis dici potest, quod non est hæc natura locationis, & conclusionis, ut statim qui conduens expelli possit, & æquior opinio videatur, ut aliqua discretionis ratio habeatur, ne actus reddatur inutilis.

Et faciunt etiam prædicta pro famulis condūctis ad beneficium domini, tenent enim per duos, vel per tres dies, postea ex causa minus vera, vel legitima expelluntur.

- 24 Et quod dictum est, quod procurator ad lites substituere possit post litem contestatam si sumus in summarijs, & alijs, io quibus lis expressa, & formalis ter non contestatur, ille primus cōtradictionis actus erit loco contestationis, & substitutioni locus erit. Bart. in l. nulla, C. de procur. Bal. in lab. executoris, §. fin. ff. de appell. Card. in Clem. constituto, §. fin. in fi. de elect. Rom. consil. 174. num. 5. Abb. in c. inuasi, in fi. de offic. deleg. Febr. in c. olim, de accus. Paris. de syndic. in ver. cōtentis, num. 4. Rom. sing. 792. Rota dec. 33. Gram. dec. 103. nu. 141. & 142. Afon. in præf. §. 3. c. 8. dec. Pedemont. l. sub num. 31. Addo Afon. dec. 346. num. 7. vbi pulchre etiam de instantia, & vera est opinio Rot. dec. 500. & 122. in nouis. Alexand. consil. 147. in fi. lib. 6. Sebest. Vant. de nullit. mandat. nu. 110. Alber. io l. post litem, ff. de procur.

- 25 Quæ conclusio ampliatur, ut procedat etiam in substituto in causis executiuis, & ita tenuit Roia. in vna Hispanice diuidio portionis corā domino de Thianis, ut per Put. dec. 220. par. 2. vbi habes, quod si in executiuis non datur instantia, non datur lis.

- 26 Declaratur quarto loco principaliter in procuratore rei, in qua materia considerandi sunt duo casus. Primus est, aut est comparat cum mandato, & tunc substituere non potest, nisi post litem contestatam, prout in procuratore actoris, cum ratio diuersitatis non assignetur, aut comparat sine mandato cū cautione in forma, & tunc præstita cautione substituere poterit, & fiet etiam executio contra ipsum. Bart. in l. Titius, num. 2. ff. de procur. Ioan. And. in cap. 1. de procur. Specu. in utro. de procur. vers. sed non quod defensor, in §. 1. Alexand. & l. in l. quod quis, C. de procur.

- 27 Quæ declaratio ex mente Rotæ subdeclaratur in secundo membro, dum comparat sine mandato, ut procedat, & habeat locū in merē ciuilibus, & causis profanis, secus in criminalibus, mistis, vel alijs beneficiis, & spiritalibus, in quibus cum non habeat locum prædicta cautio, merito neque substitutio. Rota dec. 420. si committatur. in nouis.

Vincentii Carocii Tractatus

- 28 In procuratore autem ad excipiendum multę sue sunt opiniones, an substituere possit ante litem contestatam. Bald. in l. si procuratorem, §. i. ff. mand. tenet indistincte substituere posse, quia super exceptionibus lis non contestatur. gloss. in c. prudens, §. i. verbo, ex confessione, de offic. deleg. Et videtur sequi, & tenere Spec. in tit. de except. §. i. vers. nuncquid, & in tit. de lit. contest. §. pen.
- 29 Contrarium tenet Richard. de Malumb. relatus per Bald. in citato loco, quia iura distincta volunt litem contestari, & hæc opinio verior videtur, nec mihi videtur bona consideratio Alexan. in d. l. quod quis, limit. §. num. 3. quod si super exceptionibus lis contestaretur, quot essent exceptiones, tot deberent esse distincti iura, quasi absurdum magnum resularet, namque non constituitur ius super qualibet exceptione, vi passim videmus, sed facta liti contestatione ex negotiatione in forma facta quilibet tam procurator actoris, quam Rei prævia liti contestatione efficitur do minus liti, nec etiam video procuratorem in specie constitui ad excipiendum, sed bene in quolibet procuratorio apponitur clausula facultatis ad excipiendum &c. Vide putare, quod requiratur liti contestatio etiam in procuratore Rei, vt dictum est.
- 30 Declaratur quinto loco conclusio, vt post litem contestatam substitui possit per procuratorem, vt non procedat in criminalibus in illis casibus, in quibus admittitur procurator. ita sub dubio Bald. in l. eos, col. 9. c. de accusat.
- 31 Contraria opinio est verior, vt per Ang. in l. i. in princ. ff. de procur. per t. xum in cap. i. de procur. lib. 6. vbi sumus in spiritualibus, in quibus verba sententiarum diriguntur in dominum, tamen substitui admittitur. Commendat Alexand. & Ias. in d. l. quod quis, in fi.
- 32 Et prædicando docet vnum Alberic. in d. l. quod quis, q. si quis minus legimus substituat ante litem contestationem substituendi facultatem non habens, debet opponi ante litem contestatam, quia est exceptio dilatoria, & si fieret liti contestatio parte non opponente, libi præiudicaret. l. na demum, C. de procurat. l. Pomponius, §. ratihabitionis, ff. eod.
- 33 Cautus igitur erit quanto citius de mandato, licet hodie stylus, & præctica in omnibus mandatis apponat clausulam cum potestate substituendi, ponunt Ias. Alex. & alij, in d. l. quod quis, in prælato ecclesie, cõiuncta persona, pare, & similibus, ramen non est materia substitutionis procuratorie, sed constitutionis in capite, ob id extra materiam substitutionis, de qua agimus, studiosè igitur omittam.
- Vltra quos in locis ordinarijs.
- 34 Declaratur sexto loco principaliter, vt nõ procedat quãdo in instrumento procuratorij sit apposta clausula rati, quia casu substituere poterit etiam ante litem contestatam, quamvis sit electa industria personę. Bal. in l. pen. §. & magis, ff. de except. commendat Soc. regula mihi 362. littera P, in vltima limit.
- 35 Et sic clausula rati inter alias virtutes operatur effectum substitutionis, licet fortasse electa sit industria personę.
- 36 Declaratur septimo in causa parui momẽti. Rota dec. 368. si episcopus in nouis. Felin. in c. fin. §. ceterum, num. 9. de offic. deleg.
- 37 Declaratur octavo in procuratore constituto ad impetrandum rescritum, qui substituere poterit etiam ante litem contestatam. ita Alberic. in d. l. si procuratorem, §. si mandauerit, ff. mandati. per l. si quis mandato, ff. de neg. gest. & not. in c. ex parte decani, in gloss. in verbo, idem est de rescritis.
- 38 Et sic licet ad impetrandum rescritum speciale mandatum requiratur, Vant. de nullit. ex defect. iurisdic. deleg. num. 87. Rebuff. in rub. de electione, ver. 26. Mozz. de mandat. versic. 26. sub nota. §. 9. vbi admittitur coniunctus, per l. sed & hæc, ff. de procuratorib. Couarr. varia. resolut. lib. 1. cap. 6. de speciali tamen mandato non est in vsu. Ioseph. de Ludo. concl. 30. versic. 32. tamen substituere poterit, vt superius dictum fuit.
- 39 Declaratio nona defertur ad illam notabilem questionem, qui constituitur procurator in inhabilem cum potestate substituendi, an possit substituere habilem, & videbatur dicendum, q. sic, ex cap. iudex, de offic. delegati, lib. 6. vbi delegatus inhabilis subdelegat.
- 40 Pro resolutione considerãdę sunt tres species inhabilitatis, quę nedũ in præsentis materia, sed in alijs occurrentijs de ferient. Quidam sunt penitus, & ipso iure inhabiles, & ipsi non substituunt, exemplum in d. cap. iuris, in fine. vbi iudex recusatur suspectus, & declaratur non subdelegat. quidam sunt inhabiles ex defectu licentię, vel authoritatis, & ipsi substituunt exemplum in monacho, vel religioso, qui sine licentia est inhabilis, concurrente postmodum licentia substituere poterit, dicta Clem. religiosus, de procur. quidam sunt inhabiles ope exceptionis, vt militet, §. ita demum, §. militem, C. de procur. et si substituunt tali inhabilitate non opposita. ita dicit gl. notabilis, & magistri in, Clem. religiosus, in verbo, commissum, de procur.
- 41 Et hanc gl. dixit notabilem, & singularem Bal. in dicta Clem. religiosus. Ang. in l. i. notum talis, ff. de consensu. Bald. in l. quod quis, C. de procur. in cap. post cessionem, de prob. Alexan. in l. i. §. item acquirimus, num. 4. ff. de acquir. posses. Bart. in l. i. §. qui pro emptore, propter finem, de vsucap. est communis opinio, teste Ias. in d. §. item acquirimus, num. 8.
- 42 Per quam dixit Franc. Marc. in dicti contingentia, quod procurator ab initio excommunicatus nõ potest substituere procuratorem, vt per eundem d. c. i. §. 333. num. 5. par. 1. §. limitantem, q. excommunicatus si est actor, non valet constituere procuratorem, nec esse in iudicio, secus si vi reus.
- 43 Declaratur tamẽ allegata conclusio inhabilitatis, vt procedat, & habeat locũ in procuratore in habili constituto, secus esset in nũcio inhabili, qui poterit creare habile, licet inhabilis, ex quo præstat nudum ministerium, & concipit verba in personã Domini. Ita ex mente Bart. dicit Ias. in d. §. item acquirimus.
- 44 Ex quo etiã habemus in actu practico vnum in materia instrumentũ procurę, q. licet in similibus instrumentis apponatur illa verba. Et nuncium specialem, &c. & ubiq. reperitur esse doctrina Bart. quod nuncius debeat esse specialis, vel ad tale rem, vel personã, vel causam, tamen potest fieri etiam generalis, & valet, & tenet, ex doctrina Bal. in l. & qui, in vlt. q. C. quod cum eo, & in rub. C. de const. pec. col. 2.
- 45 Vnde ad locandũ, & conducendum possum concludere

finire nuncium specialem ad locandum meam domum posuim, designatam, & coñstatam Sempronio pro tanto tempore, & tanta pensione, & sic erit locus doctrinæ, & regulis Bor. in materia nunciij.

46 Sed si confuierum nuncium generaliter ad locandum, vel conducendum, utique valebit constitutio, dummodo nuncius nudum præstet ministerium, & concipiat verba in personam domini, ex l. qui autē, §. si. ff. de constit. pecun.

47 Et sic colligitur ex prædictis ad propositum materię locati, & conducti, de qua agimus, quod si nuncius ad locandū, vel conducendū deputatus, esset inhabilis, & iam locasset, vel conduxisset, q. locatio non annullabit, vel rescindetur ex hoc capite, quia inhabilitas nunciij non vitiat actum nisi representantis modum executionum ministeriorum facti concipientis in personam Domini sui.

48 Et sic locationis, & conductiōis contractus valde bonæ fidei, qui & solo consensu contrahitur, ut superius vidimus, poterit fieri per nuncium generalem, vel specialem, & quidem etiam inhabilem.

49 Et licet opinio Ioan. Andr. in d. clement. tegiosus, sit notabilis, & ubique commendata a Doctor. in materia inhabilitatis, tamen placeat in hoc audire quendam mentis meæ conceptum in iuribus iamē fundatum.

50 Quædam sunt, quæ exerceri non possunt per nudum ministerium, ut fidei donat. caus. mort. l. iam is, & ista non valent, d. l. tam is, quædam fieri possunt per nudum ministerium, tunc si residat in persona propria ipsius ministri, fieri nō possunt per ministrū minus idoneum: si verō non residat in eo, sed transeunt in alium, tūc si est talis, qui est etiam inhabilis ad negocia, nō ad iudicia, tunc valet, quia ipse nihil habet exerce in iudicio, sed electus per eum ex potestate sibi data a domino, l. fidei mæ, ff. de leg. 3.

51 Et applicando necdum ad iudicia, sed ad materiam locati, de qua agitur, si constituit procuratorē monachum ad exigendum pensionem meam a Sempronio conductore, poterit ille monachus cum licentia superioris substituere habile, pariter excommunicatus procurator constituitur, agendo, substituere nō poterit.

52 Declaratio decima defert uiet ad materiam captiui, si quæ, §. secus, de procuratorib. lib. 6. & ob id quæri posset, an dispositio cap. si quem, §. secus, habeat locum in procuratoribus habentibus potestatem substituendi, reuocandi, & destituendi ab ipso substituente domino litis per contestationem effectū, ex post procurator substituit non contradicente negociū reassumente. Conclufum fuit quod sic, quia illud, quod seruatur in domino litis, habet locum in procuratore prædictam potestatem habente, ita tenuit Rot. Capel. Tholof. decif. 372. ex not. pet. collect. in cano. mandato, q. 13. de procur.

Limitationes aliquæ fiunt ex mente Rotæ.

53 Declaratio undecima. Pone, procurator habet potestatem substituendi, & destituendi, nec non reassumendi, toties quoties videbatur expedire, substituit cum protestatione, quod non intendebat de causa amplius se intromittere, si se intromittat, an videatur substitutum renouare?

Videbatur dicendum, quod non, stante protestatione præcedenti, veritas in distinguendo consistit.

aut renouauit expresse cum inhabitatione subsequente: aut tacite per processum in causa. primo casu renouatus censetur, secundo non, ita Rot. decif. 184. si procurator, in nouis.

54 Et considera processum, & modū, cūcurrent hic duo. Primum est declaratio voluntatis procuratoris substituētis cum expressa protestatione, nolle amplius in tali causa se intromittere. Secundum est acceptatio, & inmissio substituti, & plus operatur primus actus domini constitutus, quam secundus, & tertius, quasi ambo a primo dependant.

55 Vulgares contrarij dicunt, inquam si substitutus est protestatus, substitutus acceptauit, & se intromisit, nihil de hoc dubitandum videtur. Rota autem mouetur ex c. licet, de procur. lib. 6. quod loquitur ante acceptationem, sed in casu Rotæ multa cōcurrūt, scilicet protestatio chas, & etiam substitutus nolle amplius se intromittere, acceptatio, & intromissio substitui.

56 Sed applicando ad materiam locati, & conducti d. c. licet, quæro unū, quod in facto occurrit. Scriptū, vel dixi, Sempronio. *Se tu vuoi a pigione la mia casa, io te la darò.* respondit Sempronius. *io non la voglio,* re ad hunc integrā per aliquot spatium temporis post Sempronius præueniens inuenit locare volentem, & dixit. *Adi son partito, & son risoluto, io voglio a pigione la casa, che l'altro giorno mi offeristi,* an dominus cogatur locare? Videbatur dicendum quod sic, quia res est integra, nec dominus declarauit contrariam voluntatem verbis exprimendo, vel facto alij locando, iuxta declarationem, in d. c. licet, ubi gl. in verbis quādiu, & ibi Io. And.

57 Considerandos puto duos casus ad intellectum c. licet. Primus est, stante firma voluntate domini, a quo, sic nunc appellare liber, & isto casu poterit accipere procurator in casu Rotæ conducere volens in casu proposito.

58 Secundus casus est, mutatio voluntatis domini, a quo in velle negantium, & procuratoris, vel conducere volentis in actum voluntatis alij marium, & sic an cogi possit, & crederem, quod non, ex quo res rediit in pristinam voluntatem, nec debet esse famula, & obsequialis voluntas mea beneplacito voluntatis tuæ super re mea, & faciunt verba Io. Andr. superius relata ibi, verbis exprimentem, quasi exprimentem nolle amplius locare, non tenebitur.

59 Possent, & hæc inserri ad famulum, si interrogetur, *vuoi venire a star con me?* respondit, non, postea pernituit.

60 Similiter in locatore equorum. *vuoi darmi a netto re il tuo cavallo?* dicitur, quod non, postea pernituit.

61 Ex pondera verbum extensum temporis postit in d. c. licet, ibi, quandoquique placebit, & verbum, placebit, importat absolutam, & liberam voluntatem, ut superius vidimus.

62 Declaratio duodecima. Procurator scilicet substituit transferendo vices suas, poterit iterū substitueri, & substitutio secundo an reuocet primū, & videbatur dicendum, q. facta semel substitutio sunt translatæ vices, & consequenter cessat facultas substituendi. Contrariū tenuit Rota decif. 121 si procurator, in nouis, ubi ampliat etiam protestatus fuerit, quod pet. aliquam compensationem, &c. quia diuersæ sunt species

Vincentii Carocii Tractatus

species comparere, & substituere, & de vna ad aliam non inferitur, per l. si quis cum, in ratione sui, ff. de procur. & cap. non iniuste, eod. tit. Ioan. And. in c. si duo, & cap. licet, de procur. lib. 6.

Adde Dec. conf. 77. col. 3. vers. 3. & c. ubi limitat quobus modis. Primo nisi in instrumento sit apposta clausula, substitutos, & substituendos reuocandi, & c. Secundo, nisi actus ex prima substitutione habuisset effectum suum, quo casu non procedit, l. boues, §. hoc sermone, secundum eum, ubi Titus. l. hinc. §. i. u. 100.

Declaratur hec Rotæ conclusio, pñend vt procedat, quando in eadem causis, & contra eandem personas, locus si in diuersis, vel contra diuersas, ha nnta, per gl. & p. r. Doctor, §. in l. cum simul, ff. de adute. Hinc postea applicando ad materiam locati & conducti, si constitui procuratorem ad lites, & causas, & in specie pñ exigendum à Sempronio scita decem per sententia decursu anni præteriti, & à Caio scita quinq; pro pensione furni conducti, si constituo, vel substituo alium contra Sempronium, non censetur reuocatus, quoad Caium.

63 Declaratur, si cundo, immo potius ampliatio dicenda, vt proced. t. 1. & habeat locum etiam si procurator secundus non acceptet, arg. l. planè, la prima, in princ. ff. de leg. 1. & l. cum in secundo ff. de iniusto testam. gl. in cap. si duo, de procur. lib. 6.

Declaratur tertio, nām si constitui procuratorem ad iud. ia cum potestati substituendi, si substitutus per me litem contestetur, non censetur reuocatus per secundum sine causæ cognitione, in Bart. in d. §. Iulianus, per l. post litem, ff. de procur.

64 Et nnta in practica Ang. quon in practica tantopere commendat Castr. in l. ante litem, ff. eod. de procurat. quod per legitimacionem procurator non est dominus litis, maximè ad substituendum.

65 Declaratur quarto, vt non procedat, qñ primus constitutus effect specialis, secundus generalis: nā licet generi per speciem derogetur, secus contra, Roa dec. 198. in nouis. Commendat Cremenf. sing. 114.

66 Declaratur quinto, nisi in instrumento daretur minor potestas, quā in alio, Bal. in l. falsus, col. 13. C. de furt. per l. Sempronius, ff. de leg. 1.

67 Declaratur sexto, ubi in instrumento effect apposta clausula, citra & c. Oldr. consil. 1. col. 2. Ioan. And. & Franc. in c. si quis iuste, de procur. lib. 6. Alex. ad l. si quis ante, & ibi Soc. in 2. notabil. ff. de acq. poss. Marfil. in rubr. de probat. col. 13. Boer. dec. 311.

68 Declaratur sexto, vt si appareat duo instrumenta procure eodè die constituta, nec appareat de prioritatem, nūq; ualeat, & sibi imputet, qui sic intaxatè locutus est. Io. And. ad Specul. tit. de procur. §. ratio, ver. in verbo, de hoc per gl. in d. c. si quis iuste, quon singularem dixit Roman. sing. 354. dicens ita fuisse Rotæ per Dominos Auditores iudicatum.

69 Certè loquendo in instrumentis extractis, & in longinquum altoritas procedere possent allegata, sed si daretur copia prothocolli, solet attendi ordo scripturæ ex notat. in l. ff. sol. matr.

70 Et applicando ad materiam locati & conducti, quæri possit, idem dominus vnius rei locatæ cam duob, nec appareat de prioritatem, vel posteriori in eodè die, quæ locatio valebit ad materiam l. quoties, C. de rei. vendicat.

Et notè discursum Rom. in allegato sing. 254. ubi scis quandoque in actionibus hominū expedit expedire negotiorum, pnta locationem, fletum, & similia, per duos magis q̃ vnum, & plus vident oculi, quā oculus, cap. prudentiam, de offic. deleg. quandoque ex pluribus admittitur magis idoneus, l. in resciscendo, ff. de dam. infec. l. si plures, ff. de accusat.

71 Vidi in fido casum in hac locati, & conducti materia. Habebant simul plures fabri murarij, accessit quicorū opera egebat. Porci ibe vno d. vni uenisse ad opes con me, fuit responsum, vno ce ne verbi, ad quem sp. flet electio, & nunquid id magis idoneus sit eligendus.

72 Declaratur octauo materia Rotæ. Si ambo instrumenta foneat in qualitate causæ, tunc neutri valeat, quin minus in qualitate dari nō potest, l. §. si stipulanti, & §. si quis simpliciter, ff. de verb. obl. & regul. plus. lib. 6. secus si in quantitate summe, per not. in l. 1. §. 1. ff. de bon. possel. secundum tabulas, ubi Bart. Boer. dec. 311. ubi refert Bald. tementem valere illud mandatum, quod tribuit minorem baliam.

73 Et nota §. Iulianus, ibi, diuersis temporibus, quod requiritur ibi textus præsupponit.

74 Illud tamen prætermittendū non est ex alia decif. Rotæ, quod procurator substituens procedendo in causa compulsi ad iudice non censetur per hoc substitutum reuocare, Roa dec. 331. in nouis. Dominic. in d. §. secus. Auster. ad Tholof. quæst. 372.

75 Declaratur decimo, sed nūquid substitutus substituere poterit? Vtique sic, postquā dominus liris est effectus. Roa dec. 321. in nouis. ex cas qui, de procur. lib. 6. & dec. 146. in nouis. vbi etiam tenet, quod substitutus non reuocabit substitutum, nisi eo casu, quo reuocaret dominus substitutum à se, & dec. 346. in nouis. & Roti Bisignet. dec. 9. de procur.

76 Sed pone, quod substitui aliquem foras: inhabilem, postea melius cogitando dixi me errasse, an poterit reuocare? Vtique sic, docet Fel. in cap. in literis, circa finem, col. 2. de offic. deleg.

Et sic pone casum, q̃ talis procurator substitutus contestatus sit litem, & sic dici possit dñs liris, tamen ex quo est substitutus per errorem, reuocari poterit, docto de errore, & sic acta sunt nulla, & inualida, & si substitutus in casu substituiisset, non valeret, quia exat principio, & fundamento. Substitutus igitur substituit si sit habilis, nec per errorem substituitur.

78 Sed pone vñ aliud. Procurator dñs per liris contestationem effectus substituit, comparet dñs habita notitia, & dicit: io non lo rogio quæsto sustinere. audieturne? Vtique sic. Ioan. de Prat. in l. ante litem, col. 6. ff. de procur. dicens esse quæstionem nouam.

79 Vnum non omittam. Est constitutus procurator ad lites, & causas, qui litem contestatur, postea inquam dominus liris effectus substituit, quando constituit dominus liris ad effectum substituendi iuxta Rotæ decisionem, ex quo liris contestatio non fit nisi semel, & per hoc est soluta per substituentem & respondetur, postquam merita causæ tractate cepit. Afio. in pract. §. 3. asp. 14.

79 Pone, quod procurator habeat potestatem substituendi, & substitutione reuocandi, & primo substituat Titium cum protestatione, quod comparando possit non reuocare, nisi expresse dicit substituentemodo simpli-

simplicitate alium, dicitur reuocare primum, Aegid. concl. 563. in tit. de procur.

- 10 Et quilibet prima facie contrarium dixisset per illa verba, nisi expressè dicit, quia illa restringitur ad personalem compositionem, non ad substitutionem, & sic illa expressio refertur ad casum specificationis tantum.

Et procurator constitutus, ut proprio nomine exprimat, si aliter faciat, an dicatur seruasse formam mandati? dixi ad reg. cum quid, par. 2. ampl. 3. nu. 5.

- 31 Declaratio decimaquinta. Est constitutus procurator sine expressa facultate substituendi, sed in relectuor sit dictus promittens habere raram quicquid per ipsum constitutum, vel substitutum ab eo gestum erit, an videatur deesse facultatem substituendi? posui ad reg. cum quid, par. 1. limit. 1. nu. 4. Adde Vant. de nullit. mand. num. 116.

Et Rota tenet, q. non, vt in dec. 346, in antiquis, & Bisignet. decis. t. tit. de procur. Aegid. concl. 9.

- 81 Considerandum tamen est, quod Rot. fundat se vbiq. in hac ratioe, solummodo, quia verba, quæ præsupponunt aliud, nihil disponunt in supposito, per lex factio, prima, ff. de hæred. instit.

- 83 Sed ad hoc videtur posse subleuari primo, q. verba enunciativa inducunt ad diminutionem, & ita inferendum in alium, non debent operari contrarium effectum, & sic arguuntur, & ita procedit Lex factio, vt ibi Bar. & Cast. & clari Alheric. de clarar, sed in casu nostro non sunt prolata talia verba ad diminutionem, merito videtur data facultas substituenda.

- 84 Secundo loco considerat ex mente Bar. ibi in finalibus verbis, ibi, non poterat esse heres, qui præsupponebat in verbo conditionalis, secus in casu nostro.

- 85 Tercio quædam verba, quæ supponunt aliud, quod sit autem edens ad actum, tunc illud antecessor censetur concessum, si de eo loquens disponere poterat, vt per Bar. in Lex hæc scripta, ff. de donat. num. 5. sed disponere poterat dato facultatem substituendi, merito &c.

- 86 Quarto quando verba enunciativa pendet à merito animo, & factio proferentis, tunc planè probant, Bar. in l. gerit, col. 3. ff. de acqui. her. Bald. in l. sicur, ff. de per. hæred. Matthæ fil. notab. 34. Is. in Lex hui, limit. 8. C. de testam. mil. Lanfran. in c. quoniam contra, in princ. nu. 37. & in verbo, instrumenti uoti productionis, num. 32. Iacob. Nonell. reg. 33. num. 7.

- 87 Quare Aegid. Bellamez, discurrendo de hac materia concl. 8. de procur. tandem dixit casum esse dubitabilem, & ita omisit.

- 88 Cautela tamen datur ab eo, vt apponatur in testamento nedium clausula ratificatoria, & relectoria, sed dando, substituendo eandem potestatem, & sic isto casu substituere videtur.

- Et hæc faciunt ad not. in Clem. 1. de procur. in fi.

- 89 Prosequendo tamè materiam ratificationis procuratoris, dicitur, quod procurator sciens Sempronium agere causam, vi substitutum ab eo, & postea substituit ad vterius causam, cesserit omnia potius gesta ratificasse. Rot. dec. 54. in nouis. per l. sepe, ff. de re iudic. & cap. quomodo, eod. tit.

- 90 Pariter si sunt constituti duo procuratores cum clausula in solidum, & quod non sit melior conditio occupantis, si vnus substituit, nec de substitutione

apparet, nisi quia in actis semper afferuit se substitutum prothocolli, vel manuale erat deperditum, & substitutus erat mortuus, aliter procurator ratificare non potest, Rota dec. 6. in antiqu.

- 91 Multis videbatur contrarium, quia alter procurator erat in solidum, unde inferre poterat, & sic haberet intellectus ad l. licet, ff. de iudic. vt procedat in domino ratificante, non in procuratore nomine domini, vt per Rot. vt supra.

- 92 Decimo loco in hac materia substitutionis procuratoris ponam compendiosum quoddam quatuordecim conclusionum ponendo finem huic materię tam vtili, & practicabili, prout ex peritiis docet, & tot Rotæ decisiones antiquas, & nouas in huiusmodi tractatu fide.

- 93 Conclusio igitur sit. Procurator cum facultate substituendi a lege, vel ab homine, a lege in quā per litem contestatione, vel quasi, ab homine, cum facultate substituendi per substitutionem abdeat a se potestatem omnem, transferendo omnes vires suas in substitutum, c. is qui, vbi no. de procur. lib. 6. l. quod si forte, §. quid ergo, vbi Bart. num. 3. Albet. num. 1. Castren. num. 4. ff. de solut.

- 94 Amplius, vt nec sine causa procurator, nec substitutus reuocare possit, c. is qui, & ibi no. ad id, vt rō poterit, iuxta distinctionem, de qua in cap. quatinus de procur. lib. 6. vbi enumerantur causę, & distinguuntur tempora ante, & post litem contestatam.

- 95 Declaratur hæc conclusio, nisi in procuratorio esset data facultas substituendi pluries, & pluries, quod obtingit multis modis primo si apponatur in iusto clausula, toties, & quoties; secundo, si sit apposta clausula vnū, vel plures, prout Tuden. prædictatur, & dat Bar. pro cautela, in d. §. quod si forte. Terna cautela datur ex mente Rotę, si in iusto constitutionis apponatur clausula, Procuratoris, in suo robore duraturo, quo caso considerandū sit, an in substitutione fuit dicta, transferendo omnes vires suas in totū, & tunc reuocare non poterit vtiue illius clausula, vt per Rot. dec. 11. in vltimis, secundū antiquiorem impressionem, Oldrad. cons. 130. num. 1.

- 96 Unde caute procedendum, & diligenter consideranda est facultas posita in instrumento constitutionis procuratoris, & in instrumento substitutionis.

- 97 Declaratur alijs modis, de quibus in discursu huius quæstionis.

- Declaratur tertio, vt morte substituendi, & substituti expirat mandatum, Barr. in l. neque, col. fin. C. de procur. per l. i. epistolam, ff. de acqui. hæred.

- 98 Subdeclaratur, quia substitutio (vt dictū est) duobus modis fieri potest: primo virtute legis, puta effusus dominus huius per contestatione, & tunc morte procuratoris substitutus substitutio expirat secundo modo si substitutio facultate hominis, & tunc non expirat morte substituendi procuratoris, quia hoc casu videtur facta substitutio ab homine mandante, non substituente, Card. pulchre distinguens Clem. fin. quæst. 1. §. de procur. Dec. in cap. relatum, col. fin. de off. deleg. Ruin. enst. 74. vol. 3. Francin. cap. 1. §. licet, de procur. lib. 6. Sebast. Med. in tract. mor. concl. 63. nu. 189. Rot. Bellamez dec. 6.

- 99 Et pondera Bellamez, subdeclarant, quod intellegatur te integra, ita vt primus aut substitutus

iudicij

Vincentii Carocii Tractatus

- iudiciū faciat decidere rem esse integram, nec his facienda sit litis contestatio.
- 101 Vidi in fisco casum, q. quis erat constitutus procurator cū facultate substituendi, & erat iam lis contestata, & sic duobus vinculis concurrentibus subsistit. Si moriatur procurator substituens, expirabit mandatum vidi dubitatum, de hoc tamen veritas est, quod non expirat, quia fit interpretatio in casum durabiliorem, & favorabiliorem colligo ex Belhamer. d. decif. 6. in fine, vti etiam tenet mandatum non expirare morte substituents, quando est data facultas substituendi in qualibet parte litis.
- 102 Ex prædictis colligitur in materia subrogationis, & constitutionis, vt in subrogatū reansecantur omnes vices, iura, & facultates, ita vt vñ vacuum in iuribus subrogantis, vel substituents, quam conclusionem non tetigit Ant. Gabr. de reg. iur. conclus. 2. Et applicando ad materiam locati & conducti, de qua agitur, si cū sublocatione omnia transfunduntur in subconductorem, saluis legitimis exceptionibus, vt superius vidimus.
- 103 Semper autem intelligitur, vt procurator substitutus reuocari nō possit à substituente post accepta rationem, non ante, vt not. in d. cis. q. lib. 6. & sic habilis. Tiraquell. ad l. boues, §. hoc sermone, limit. 6. num. 5. & limit. 9. declarando, vt per eum.
- Ex prædictis infertur ad aliquas viles decisiones in sacro Rotæ auditorio examinatas.
- 104 Prima est. Procurator erat constitutus ad omnes causas motas, & mouendas, cum facultate appellandi, & appellationem prosequendi, substitui aliam, & dixit in hæc verba, quod substituit in causa humilissimi ad faciendum, & gerendum quicquid ipse procurator habebat, an per hæc verba, poterit non dico appellare, sed appellationem prosequi?
- Videbatur multis, q. non, nam causa dicitur de illa instantia: vnde appellare poterit, que est de illa instantia ad non prosequi, quod est de alia instantia, per not. per Bar. lo. non eo minus, C. de procur. & ita fuit resolutum in vna Bononiensi Sancti Christophori coram Domino Marfexano.
- 105 Contrarium est verius, si ad sit in substitutione illa clausula, transferens omnimodam potestatem, & ita fuit resolutum in vna Toletana Matrimonij coram Domino Fabio, pro Comitē de pugno cerasio contra Beaticem de Sanferlo, die 20. Octobr. 1542. vt per Puteum decif. 345. lib. 1.
- 106 Et considerādo ad vilitatem discursus illius decisionis videretur differens facere primo loco, quando in procuratio est apposta clausula ad omnes lites, motas, mouendasque, vel dicitur, ad omnes causas presentes, & futuras, vt primo casu substituto non datur facultas substitutionis virtute appellationem prosequendi discendo casū sic. Considerare etiam videtur Rotā, q. procurator substitutus in causa, intelligitur in illa instantia, quasi excludat alias, & sic in appellationis prosecutione, & in alia instantia, quasi quid diuersum à præcedenti resolutione. Similiter vult Rotā, quod procurator substitutus nō est proprius, & simpliciter subrogatus, sed secundum quid, & cum adiuncto, prout etiam de iudice subrogato, quod facit ad futura, & constitutiones de procuratoribus, & iudicibus loquentia.
- 107 Vltimo in materia substitutionis procuratoris, debet attendi stylus Curie, & sic, si ex hac resuleret absurdum, quod multa instrumenta, siue manus processus non valerent, quod hoc attendi non debet, & sic iudices animaduertere debent, ne distractio oriatur, & si de rigore iuris vnum sit, stylus tamen aliud obferuat, attendi debet id, quod conferuat actum, quod iudices nouitj omittunt sæpe sepius.
- 108 Declaratio decimaseptima. Quæro circa hæc declarationem, procurator non habebat in mandato facultatem substituendi expresse, sed si in instrumēto esset apposta clausula, omni modo meliori: si substitutus, substitutio tenet? Videbatur dicendum, q. non, cum deficiat in mandato facultas substituendi.
- 109 Contrarium tenet Rotā in vna Romana domus, ex hac ratione, quia clausula, omni modo meliori, comprehendit omne caput, ex quo actus sustineri possit, ex consil. Dec. 14. & 77. Salic. in l. 1. §. si quis ita, ff. de verb. oblig. vt per Puz. decif. 320. lib. 2.
- 110 Ponderanda est allegata decisio, quia in ea aperte præsupponitur, quod procurator esset iam effectus dominus litis. Vnde ex isto solum haberi videbatur sustentabilis substitutio ex his, quæ superius diximus etiam ex mente Rotæ, quod procurator dominus litis effectus substituere possit, & tamen in ea decisione configuratur ad aliud remedium, ad vilitatem clausulæ, omni modo meliori.
- 111 Secundo loco considerandum est, q. licet maxima sit virtus clausulæ, omni modo meliori, de qua in presenti non ponam, cum non sit locus faus, tamen ad propositum, de quo agitur, dicitur, q. tribuit virtutem, robur, & efficaciam dispositis, & expressis, non tamen ampliam, nec extendit actum ad casus non expressos neque specificatos, & in specie non tribuit potestatem non habentis. Ruin. consil. 74. in fili. lib. 1.
- 112 Quæ conclusio vera est vltra Ruinam si in commissione, vel mandato esset adiecta clausula, facias prout tibi videbitur, vel secundum mentem tuam. Jacob. Menoch. de arbit. iud. q. 47. num. 3. lib. 1.
- 113 Quare in casu Putei, aut procurator iuxta ea, quæ ibi proponuntur, valebit substituere, vti dominus litis effectus, & poterat ex se nullo habito respectu ad clausulam, omni modo meliori, & eius vilitatem: aut volebat substituere, & virtute clausulæ, omni modo meliori, & non poterat, quia non tribuit potestatem in non expressis ex superius adductis.
- Et vltra Menoch. superius allegatum addo Bald. in l. quoties, C. de hære. instit. Decan. l. precibus, nu. 16. C. de impub. & alijs subf. Alex. consil. 31. lib. 3. Goza. consil. 8. nu. 12. Ceph. consil. 43. nu. 120. lib. 1. Ruzin. consil. 43. nu. 24. lib. 3. Paris. consil. 1. num. 68. & 69. lib. 2. Natta consil. 402. nu. 36. & 37. Grat. respon. 70. num. 19. lib. 2. Grammat. decif. 103. num. 3. r. Burfat. consil. 1. num. 34. lib. 1. & hæc est communis opinio, & melioribus sancita rationibus. Ioseph. de Ludouicis, decif. Paris. 117. num. 30. par. 2.
- 114 Et applicando ad materiam locati, & conducti, de qua agimur, infertur ad vñ, quod in facti coniungētia coenit. Illustrijs, & Reuerendis. Petrus Donatus Cardinalis Casius, commendatarius Abbatie Vallis Pontia constituit procuratorem ad renouandum locationes in hæc verba vulgari sermone descripta. *Li concede piena, & omnimoda facoltà di poter fare la*

remouatione di qualunque beni di detta Abbazia, ricaduti per linea finita, & censu non pagati in ogni miglior modo, che di ragione può, & deve, & che noi medesimi far potiamo.

115 Modotalis procurator non renouauit eidem, sed nonis, & diuersis personis concessit. valebitne certe at tenta decisione Putei valebit, quia clausula, omnimodo meliori, comprehendit omne caput, ex quo scitus substituitur secundum eam, de qua supra.

116 Contrarium iudicauit Rota Perulina, seu melius decisio, de qua supra, quate(ni fallor) vna ex istis dubiabilis videtur.

117 Et pondera verba mandati superius appositi, loquēti in fortioribus terminis, quam loquatur decisio Putei ex tribus. Primo per illa verba plena, & omnimoda facultate, Secundo per illa verba, in ogni miglior modo. Tercio per illa verba, & che noi medesimi far potiamo, quia etiam in speciale mandatum requirētibz separa tim operantur, ex his que diximus in tit. de procurat. multo magis geminata, & coniunctim posita.

118 Et sic in materia locati, & conducti, procurator constitutus ad renouandum non poterit locare alia etiam cum clausulis, de quibus supra.

Sentit tamen allegata decisio Perulana, sub num. 31. q. vi. ut dicitur clausula facit extendi actum ad nō specificatū, nisi quatenus ex verbis, vel etiam ex mente virtualiter aliquid etiam perpetui colligatur.

119 Et sic clausula omnimodo meliori, operatur effectum suum in virtualiter tantum comprehensis. Et sic loquuntur, & intelligi possunt auctoritates allegatę per Dec. conf. 77. num. 4. Nam si in testamento operatur clausula; codicillarem, hoc ideo, quia virtualiter includitur, idem in iudice procedente, vt per eum. Si tamen Putei decisionem loqui placeat, quia est decisio Rote, posset in hac locati, & conducti materia inferri ad vnum, videlicet.

120 Supra locata bona Ecclesię vltra tempus permissum cum clausula, omni modo meliori, inuolabitur ad tempus permissum.

121 Locatus pater, qui vult remanere testatorem, in quo adit nonnulla bona prohibita alienari, quomodo, & in quibus appositae clausula, omni modo meliori, valebunt in permissis.

122 Tertio inspecta decisio possit, si sunt plures conductores, quorum vnus sit incapax.

123 Declaratio decimo casu 151 (vt semel huiusmodi hanc substitutionis procuratoris materiam) ponam in hac declaratione aliquas conclusiones omnes multas alijs. Procurator substitutus in causa non tenetur subrogato respondere, sed nouum requiritur mandatum, & principalis domini citatio Put. decis. 107. lib. 2.

124 Secunda conclusio sit, Procurator substitutus parte prius non opponente potest docere de mandato etiam post sententiam, si re vera tale mandatum præcesserit sententiam, Put. decis. 383. lib. 2.

Et sic duo requiruntur, quod pars non opposuerit, & mandatum re vera legimum præcesserit.

Occurrit sæpius in facto, q. mandatum reperitur, sed non exhibetur.

125 Tertia sit conclusio locati, & conducti materiam respiciens, q. procurator substitutus moriente substituto, si pars litigans non sit in Curia, tenetur notarij de eorum mercede, & salarijs. Rote decis. 303. in nouiss.

126 Et sic habemus in hac locati, & conducti materia, q. merces, & salarij est adeo fauorabile, vt tacite veniat in mandato procurat., & cum salario, & mercede si niam hanc quæstionem sublocationis procuratoris.

QVAESTIO XXXIII.

QVAESTIVM quandoque fuit in sacro Romano auditorio ad materiam l. nemo, C. locat. de qua agimus. Conductus sublocauit molendinum conductum duobus molendinarijs pacto appposito, quod si na reponetur in quodam archa sub clauē conductoris non extrahenda sine ipsius licentia. Modo principalis locator expulsi subconductores, & iterum ipsi locauit cum eidem pactis, & capitulis, quibz vnus fuerat conductor in sublocando, poteritne conductor pretendere aliquod spoliū ex hoc facto contra primum locatorem?

1 Primo apud dicendum videbatur primum conductorem fuisse spoliatum per expulsione factam de suis subconductores, & agere posse ad sua damna. Sicut enim, si expellatur colonus, dicitur spoliū factū domino, vt suo loco dicemus, pari modo, & potest nonabiliter diciur spoliatus conductor per expulsione sui subconductores qui & conductor dici potest.

2 Contrarium tenuit Rota in vna Bononiensi locationis coram Domino Antonio Augustino, vt per Captaque decis. 184. lib. 1. ea ratione, quia poterat probare primus conductor Martheo, vt iamam extraheret, & poterat recuperare damnum suum.

3 Et notabilis est hac Rote decisio in hac locati & conducti materia; Namque non videtur attendi expulsio molendinarij, acceptio pollicitionis primi locatensis, & locatio vltimo loco facta per ipsum primum locatorem, & solum attenditur, si conductor primus recuperauit, vel recuperare potuit damnum suum. Et posset quis fortasse dicere, nonne primus conductor est in damno, & pretendit interesse si sui subconductores sunt expulsi, si est confectum nouum instrumentum tamen hoc Rota non attendit, nec considerare voluit.

QVAESTIO XXXIIII.

PROXIMA precedentibz est indagatio ad materiam l. nemo, C. locat. Conductus percipit fructus ex re conductā, & erat in quasi possessione sublocandi, si spoliatus, quod remedium competat?

1 Vique restituitur ad statum in quo prius erat. Ita tenuerunt domini de Rota in vna Genuensis assignat coram Domino Corradino, die 22. Aprilis 1570. refert Lancellot. de attent. par. 3. cap. 19. num. 89.

2 Et sic colligitur in hac locati & conducti materia, ex mente Rote, quod dantur duo status rerum. Primus est status, cum quis est in pacifica quasi possessio de iuris sublocandi, percipiendo fructus ex re conductā, & tunc si spoliatur, restituitur ad istum pristinum statum, nec hic mentio dñorum, & interesse, quod præsupponitur. Quandoque etiam quis est spoliatus per locationem alteri factam a primo locatore, & expulsione subconductorum, & tunc ad nullum interesse, vel damni præsentem agere poterit ratione spoliij, damnum recuperat, vel recuperare potuit.

Vincentij Carocij Tractatus

Q V A E S T I O XXXV.

QVAERO continuando cum precedentibus questionibus, an colonus, vel conductor coloni, vel conductoris mei dici possit colonus, vel conductor meus?

- 1 Pro parte affirmativa facit, quod superius vidimus ex l. qui vniuersas, §. si. & ibi Alex. not. ff. de acquir. poss. l. quod primus locator possidet per secundum conductorem.
- 2 Secundo facere videtur regula, qui per alium lib. 6.
- 3 Pro contraria parte facit primo, quia vasallus vasalli mei non est vasallus meus, gl. in l. Modestinus, ff. de verb. sig. in l. de accessorib. in gl. magna, ff. de divers. temp. p. script. in Canon. legitur, §. l. dist. Bal. in ca. 1. §. rursus, de controu. inuellit.
- Adde R. uin. conf. 119. num. §. lib. 1. Cust. iun. conf. 2. num. 1. & 2. Socin. iun. conf. 116. num. 4. & §. lib. 3. Ne uiz. conf. 61. num. 12. Brun. conf. 8. num. 56. Cassane. conf. 66. num. 12. Iacobin. de sancto Georg. in tract. de homag. col. 8. Oldrad. conf. 333. col. 3. Iacob. Menoch. de repet. poss. ff. rem. 10. nu. 73. di. entem in facti contingetia se habet.
- 4 Secundo pro hac parte facit, quia socij mei socius non est meus, l. consilij, §. si. ff. de reg. iur.
- 5 Et hae opinio verior est, intelligendo respectu obligationis, secus respectu rei, quae eadem est. Bald. in l. 1. nam. 9. C. comm. de leg. commendat. Dec. in l. consilij, §. socij, num. 1. ver. & in specia, ff. de reg. iur.
- 6 Quare recolligendo species superius hinc inde sparsas, si quaeratur, an colonus coloni mei sit colonus meus, & utique nō, ut dictum est. Si quaeratur an secundus conductor possideat domino primo locatori, & utique sic, ut dictum est. Si secundus conductor expellatur, non datur actio ad interesse si damnum recuperavit, vel recuperare potuit, & primo conductore spoliato datur restitutio ad priorem statum ex decisione adductis.

Q V A E S T I O XXXVI.

QVAERO utiliter, an pensio subrogata loco aliterius pensionis sapiat naturam ipsius?

- 1 Pro parte affirmativa facit res. notabilis in l. filia, §. Titia, ff. de condit. & demonstr. vbi si lego vxori meae ancillam Agatham, quae mea erit, cum motiati si tempore conditi testamenti habebam ancillam nomine Agatham, quam vendidi, postea emi aliam, & idem nomen imposui, illa legata censetur, quomodo text. not. quia antiqui noua nomina imponebant seruis emptis.
- 2 Secundo pro hac parte facit l. donata, §. si sponsus, ff. de donat. inter virum, & vxorem, quod si donauimus vxori meae annulum, qui postea vti alienus repertus auferatur, si de alio, est loco illius, & confirmat donationem precedentem.
- 3 Tercio pro hac parte facit vulgaris regula subrogati ad locum qui, §. iniuriatum, ff. si quis causionibus, cum vulgaribus.
- 4 Pro contraria parte facit l. eum in fundo, §. si fundus, ff. de iust. dotum, vbi pretium datur loco fundi dotalis adiudicati non subintrat in locum ipsius, nisi modo, & forma, prout in text. habetur.
- 5 Secundo pro hac parte facit l. si praedia, in princ. ff.

de donat. inter virum, & vxorem, vbi si donati concubinae quaedam mobilia, donatio vti concubinae facta valet, si postea ducit in vxorem, & loco priorum datorum mobilia concedo alia, erit nouus contractus per mutationis, & hae secunda non sunt loco priorum.

- 6 Tercio pro hac parte facit l. pater filium, in princ. ff. de legat. 1.
- 7 Prima opinio verior est, ut pensio subrogata sapiat naturam prioris, in cuius locum subrogatur, quam in terminis consulendo tenuit R. uin. conf. 169. num. 8. libro primo, Anton. Gabr. de tegu. iur. conclus. 2. numero 54.
- 8 Si igitur dabis mihi pro pensione quantitatem frumenti, & postea ex conuentione in futurum promitto pecuniam, subrogatur in locum illius de tempore solutionis, de modo, & de loco, Nec obflare videtur adducta in contrarium, quia loquuntur in casu suo fasus diuerso, ut in dictis iuribus aperte videri potest.
- 9 Notabilis est ad maiorem locati & conducti text. in allegato §. si sponsus, l. donata, ff. de donat. inter virum, & vxorem, tam ex parte locatoris, quam conductoris, Si enim locatur res aliena, & conductor in tempore dicat, non possum vti hac re, vltima materiam euictionis poterit subrogare alium, & confirmabitur locatio.
- 10 Pariter e contra, si conductor in pensionem soluat vnum, quod euincatur, poterit subrogare alium, & confirmabitur locatio, & conductio.

Q V A E S T I O XXXVII.

- 1 **O**CCEVRIT in facto questio, Conductor sublocavit apothecam pro eo pretio, quod conduxit, hoc pendente prioris locati alij pro maiori summa, puta decem, qui dixit subconductori hac verba. *Hora te visui ad infantia mia an praelomatur per seueram pro septem, prout vete conduxit, vel pro decem per illa verba.*

Q V A E S T I O XXXVIII.

PONAM omissa disputatione pro intelligentia vnum locum Albet. in l. quisquis, C. de episcop. & cler. quando quis possit seruire per substitutionem, & dicit duo verba tantum: Aut respicit executionem facti tantum, & tunc licet, & procedit regula, possum, lib. 6. aut consideratur persona facientis, vel cui sit, & tunc regulariter nō possum, d. l. inter artifices, & ibi habes, an quis possit icinuar, & celebrare miss. m. per substitutionem, & concludit ex legitimo impedimento posse, remittendo me Theologus.

Q V A E S T I O XXIX.

QVAERO ad materiam l. insulam, ff. locat. & l. si mercede, ff. de ad. empt. quae iura loquuntur in materia sublocationis. Locavi fundum sub mercede, & conductor sublocavit sub maiori pensione, si vendo fundum cum mercede promissa, vel debita, de qua intelligitur, prima, vel secunda.

1 Primo videbatur dicendum de pensione secundi conductoris, per illa verba impersonaliter prolata: prius in test. l. si mercedem, ibi, quanti insula locata est: secundo, & fortius per illa verba in l. insulam, in numero.

meto plurali, ibi, vna cum pensionibus loquillorum, quasi completi videatur ambas pensiones.

2. Pro contraria parte facit, quia verisimiliter credendum est, q. disposuerit venditor de eo, quod potuit, & sic de pensione sibi debitis per primum conductum, alius esset necessaria cessio actionis, alius ad interesse ex loco qui, s. exigimus, ff. de constituta pecunia.

Et hoc copiose verior videtur ex dictis iuribus.

Quaeritur quomodo siroata sunt in titulo de locato, & cōducto, ponderanda sunt in aliquibus ad materiam locati, & conducti.

3. Primum est, q. locator alienans rem locatam censetur disponere, & alienare quae potest.

4. Quæro tamen hic vnum. Certe iuris est (vt in loco Deo dante dicemus) quod vendito fundo locato, veniunt fructus si nullo sint riferati. Pone quod venditor, & locator dicat. Vendi fundum cum fructibus mihi debitis, vel qui debentur, qui fructus veniunt? puta rem, per dictum textum de portione domini tantum, locus fortasse esset si diceretur cum fructibus simpliciter, sine adiectione, meis.

5. Secundo loco inferri posset, Quis locavit domum cū omnibus in ea existentibus, si in domo sint aliqui, de quibus locator disponere oon potest, maxime sine cessione pensionis, talia non censentur locata.

6. Secunda consideratio ad illud textum, quod verba impersonalia prolata per locatentem in venditione rei locatae intelliguntur in eo, de quo locator disponere potuit, & sic habetur limitatum per dicta iura, ad l. veteribus, ff. de pact. vt verba contra proferentem intelligantur. Potuisset fortasse dicere emptor in casu l. mercedem, & l. insulam, volo de pensione secundi conductoris, quæ maior est, & tibi impotes, qui legem apertius non distulit.

7. Tertia consideratio est ad illud textum, quod ibi loquor est l. C. in numero plurali, in hac verba, vna cum pensionibus inquilinorum. Vnde merito dicere potuisset emptor, ego volo ambas pensiones tam primi conductoris, quam secundi, quia pluralis locum in duobus contenta est, l. vbi numerus, ff. de testibus, cap. pluralis, de reg. iur. lib. 6.

8. Et sic habetur limitatum ad dicta iura, l. vbi nomen, & regulam pluralis, stante verisimili mente disponens, quæ est, vt vniuerit potius quis disponere de re propria, quam aliena, quo casu plurale resoluitur in angulare, vt hic.

Parergon.

9. PROH Deum Immortalem, quis non miseratur calamitatis huius temporis, & modi procedendi in litibus, & causis perageendis non dñcat, & vehementer ea animo, corde, & vera intentione: si enim celata fuerit l. si mercedem, & l. insulam, casus iste in iudicio proponeretur, quot lites, & contentionis orirentur, multo exciperetur verba fuisse absolute, & impersonaliter prolata, & sic generaliter intelligenda de vtraque mercede. Moliri dicent, sermo est pluralis in plurali, ibi, pensionibus inquilinorum, et ergo de vtraque pensine tam primi, quam secundi conductoris, ramen l. C. rescripto transiit moderatur, vt fiat interpretari de ea pensione, de qua contrahens disponere poterat, & sine leuissimis decipiuntur, quanto sepius in vltimis voluminibus, & obiculis fides commissis? quot indebitè fua-

cedunt? quot plus quam indebitè excluduntur? infelix sane professio.

10. Quarta consideratio ad allegata infra, quod ibi est textus clarus in duobus locis, quod pensio rei locatae appellatur pretium, quod facere poterit ad saluandum instrumenta, & libellus.

11. Vidi in factu casum de quodam instrumento locationis, vbi dicebatur, q. Titus per certo pretio locauit domum concutens alij requiritis ad locationem, exponitur pro pensioe, & sic dantur tria nomina io locatione, pretium, merces, pensio, & merces applicatur etiam ad immobilis.

12. Et insula dicitur, quæ oon iungitur communibus partibus cum vicinis, sed circum publico, aut priuato longumur a similitudine videlicet earum terrarum, quæ fluminibus ac mari imminet, suntque in insula, ita feli. lib. 9. & passim io hbris iuris consultiorem sit mentio.

Hinc insularius, idest cultus domus sic separata l. decimafesta, s. primo, ff. de usu, & habit. ff. de offic. pref. vbi.

13. Considera etiam ex dictis iuribus, quod pensio diciatur accessorium ad rem locatam, quod ad multa facere potest.

14. Quæro tamen vnum ex eo contextu ad materiam lempntem, C. locati, nam emptor non tenetur stare colono, quid si io venditione fiat pactum, vt pensio sit emptoris, & ipse consentias, prout in d. l. insulam, & l. si mercedem, et in cautea, vt tenetur stare colono consentiendo in pensioe?

QVÆSTIO XL.

- QVÆRO quadagesimo loco ad materiam l. nemo, C. locati, posse sublocare sit to fructu? Vtique sic, l. cum io plures, in prin. ff. locati ponam in tit. de fruct. Vnde sepius in facto occurrit, quæ exhibet, q. est locanda si non reperit, esculatur, & fir remissio mercedis, vt per Castren. io dicta l. cum io plures, multi enim impediuntur a peste, multi a carestia, multi a bello, vt suo loco dicam.

Similiter si ad hospitium vulgo camera locande, vel alia hospitia cauponum nemo accedit, sit remissio mercedis. Pnoam in ritu de fructibus, & pondera illud textum, de cuius materia ponam suo loco, quod loquitur io conductore multorum annorum, quasi in hoc sit consideranda facultas sublocandi, dicam aliàs Deo dante.

QVÆSTIO XLI.

- QVÆRO ad materiam l. certi iuris, C. locati an iouetur, & illata per secundum conductorem sint tacite obligata primo locatori, ponam io titulu de iudicis, & illatis.

1. Vltimo loco, q. de speciali aliquo, puta paupertas scolarium, oondinatum, militum a principe transfisforum cogitur quis, & locare, & sublocare ad limitationem l. nec emere, C. loca de scolaribus, no. in l. i. ff. sol. matr. vbi l. a. num. 48. Photanus, oom. 89. Rip. nu. 142. R. ebu. ff. de priuile. scolarium, priuile. 7. nu. 1. Soc. reg. 430. Duen. reg. 213. Mant. conf. 48. oom. 3. lib. 1. Lut. de priuile. scolar. priuile. 39. fauore pauper Benine. de pauper. quest. 8. special. 7. in contraria.

Vincentij Carocij Tractatus

- 2 Accidit sepe in facto io nundinis Iudeis, quia quis cogitur locare apothecas pariter in milibus ad huiusmodi transmissis.

QVÆSTIO XLII.

QVÆRO. si conductor prohibetur a statuto locare, prout Lucæ eatat, quid agere debeat contra conductorem?

- 1 Vtique sublocatio probanda est, alias non obtinebit, Ioseph. de Ludou. Ro. Luc. 57.

De Creditore.

AGGRËDIAR (Deo dante) materiam pignorum, si locari possunt, quibus, & quando, ponendo aliquas viles quæstiones in materia pignorum, & creditorem.

QVÆSTIO I. Creditoris.

- 1 **QVÆRO.** an creditor possit locare pignus, siue rem hypothecatam, & ex hoc consequenter cognoscimus, an in pignore, & hypotheca locatio consistat, & primo loco videbatur dicendum, quod non, quia per locationem præsupponitur dominium, non solet, si loc. sed creditor non est dominus rei pignoratæ, merito, &c.

- 2 Contrarium est verius ex l. creditor, ff. de pign. qui geocaliter loquitur, vbi videtur potest, merito, & ex quo in loco Accursius in suis glossis dicit vovum ad utilitatem materię locati & conducti, quod per locationem præfertur ad culturam prædia metiorumque per res satis notabilem, in l. non intelligitur, §. si, ff. de iure fidei.

- 3 Et sic locare fundum ad culturam est meliorare ipsum, & opus meliorationis dici, & appellari potest, & per creditorem, & si procuratorem fieri potest, & debet ex l. non intelligitur §. diuis, superius allegat.

Amplius hæc conclusio, vt nedum carum talis locatio per creditorem fieri possit, sed etiam ipsimet debitori pignoranti, & intelligitur facta conductio respectu possessionis tantum, ea quo respectu domini non possit, cum creditor non sit dominus rei pignoratæ, cum & fortis, §. si, vbi gl. & Bart. id notant, ff. de pignorat. & sequitur Castren. per illum text. in l. qui pignoris, ff. de acq. poss. Alex. in l. si rem alienam, nu. 30. ff. de Negus. de pig. in 3. mem. 1. partis, sub nu. 3. ibi, secundo declarat, &c. vbi hoc reputat mirabile, & apud eum videri potest.

Et sic habetur in hoc limitatio ad l. neque pignus, ff. de reg. iuris, vt in casu creditoris procedat, & habeat locum ipsa locatio respectu possessionis tantum. Ponam in titulo de conduct. rei propriæ.

Sed pone vnum, quod sepius contingit, quod etiam creditor locare ponent, sed non locauit, imputabitur in sortem ipsi creditor?

- 4 Vtique sic, siue sit res mobilis, siue soli, & immobilis, dummodo sit solita locari, & hoc principaliter est attendendum, & deducendum. Pet. Ro. decif. 31. limita. 5. nu. 398. ea l. sed si quid, §. si vestimentorum, ff. de usufruct. & l. vel vniuersorum, ff. de pig. actio.
- 5 Vnde in facti contingit tam agendo, quam ex-

ciendo considerari debet qualitas, quod tali res poterit locari, & sit solita locari.

- 6 Declaratur præfens conclusio, vt maxime procedat, quando contractus est celebratus gratia vtriusque, quo casu creditor tenetur de dolo, culpa lata, & leui, secus si vovis tantum gratia contractus celebratus sit, quo casu de dolo, & lata tantum: ita Bero. in c. r. nu. 108. in fi. de vsur. reiecta opinione Cald. an creditor sit pleno satisfactum, vel noo, & Ant. But. considerantis dolum, vel latam culpam tantum.

- 7 Practicando igitur considerandum est, si creditor non locauit fundum pignoratæ, si sumus io contractu gratia vtriusque, vel vnius tantum.

QVÆSTIO II.

QVÆRO secundo loco de vtili, frequenti, & quotidiana quæstione.

Aliquis mutat Sempronio centum, & io apparet si dicit instrumentum, quod mutat gratis, & amore, contra creditor inhabitat domum debitoris ad multos annos, donec fortasse pecunie mutuatæ restituatur. Erunt licita ista habitatio, ita vt sit ea computanda pensio annualis ad eatenusandam sortem?

- 1 Et primo dicendum videbatur huic creditor licere morari io domo debitoris, primo ex l. si in pactione, C. de vsu. vbi habitatio domus pignoratæ dicitur etiam creditoris licita, & non eadem legumum modum vsurarium.

- 2 Secundo loco pro hac opinione facit ratio, quam Bald. adducit ad decisionem illius l. si pactione, quæ est quia habitatio non habet certam quantitatem per naturam, sed per industriam locatoris. Vnde quantitas incerta non potest cum sorte commensurari, quia incerti ad certum nulla est proportio.

- 3 Pro contraria parte facit, quia creditor habitando dicitur fructus percipere, l. si quis, §. 1. & ibi Bart. no. ff. de pign. & dicam suo loco.

- 4 Et hæc opinio est io puncto iuris verior, & tenetur creditor fructus compensare in sortem, & considerantur isti fructus, quantum creditor expensurus fuisset in conducendo aliam domum si eam debitoris non habuisset, non tamen tenetur quanti alius dictam domum conduxisset. Speculat. in titu. de pign. vers. quid si obligasti. Alex. cons. 141. nu. 7. lib. 1. Negus. de pignor. par. 6. memb. 3. nu. 7. l. up. in tract. de vsu. io commen. ad e. nauiganti §. 6. om. 135.

- 5 Addo Cott. in memorabilibus in verbo, creditor habitando, vbi hoc reputat valde singulare reddendo nos cautos in articulis conspiciendis, vt articulemus quanti eritor conducurus fuisset in conducendo aliam domum. Firmian. in suo reperto in verbo habitatio, prope finem, sub nu. 40. Anio. autem But. in c. cum contra, de pig. prope finem, declarando dictum Speculat. dicit, aut pignoratui simpliciter, & tunc tenetur ad pensionem, quam percipilem, licet hæc secunda particula duriuscula videatur stante licentia habitandi, & qualitate contractus celebrati gratia vtriusque, in quo debetur diligentia io custodiendo. [Alio. de executor. §. septimo, capitulo 123. numero tertio.]

Nota.

- 6 Notabile tamen videtur dictum But. quod potest fieri pactum de habitando inter creditorem, & debitorem, & oñialimolus habitando ad pensionem teneri: Vulgares enim contrarii dicunt stante pacto expresse de habitando, vt dicit.
- 7 Similiter opinione Speculati, superius relatam dixit vtiorem Paul. Calben. in l. lica pactione, circa medium, C. de vsur.
- 8 Pune vnum, quod in facto occurrit. creditor fuisse conducturum per decem attenta qualitate, & folito ipsius, domus verò erat adeo notabilis, vt locaretur pro viginti, quid dicendum?
- 9 Ad l. si ea pactione, respondetur ex mente Bald. & Castr. ibidem, quod non procedit in foro conscientie, nec de iure Canonico.
Vnde in terris Ecclesie, & etiam in Curij Episcopali bus dispositio d. l. non leuatur.
- 10 Sed pone vnum, quod de facili eueniret, & contingere potest, quod creditor non fuisset conducturus etiam, quia habebat propriam, in qua habitauit aliam, quæ erat debitoris, quia nobilior, pulchrior, vel delectabilior, quid agendum. ex Castr. in d. l. si ea pactione, in fine, post Bal. videtur colligi ad oñialum teneri, licet re vera loquatur in terminis vsurarum in terminis d. l. si ea pactione.
- Contrarium videtur posse dici, quia negari non potest, quin habitauerit, & si hoc fecit ex delectatione, vel alio respectu, sibi imputet, & ipsi est quod habitauit.
- 11 Notanda tamen in alio videtur intentio d. l. si ea pactione in verbis forte, vbi Albe. ponendo dicit, quod pensio appellatur fors principalis in materia locati, & conducti.

Parergon.

NEC sine ratione inuenit Paul. Castr. in d. l. si ea pactione, contra contrahentes, qui adstant, & component conscientiam non prout a quibus est, sed prout magis bute ex potu, & vtilius est, dicentes passim. Si talis, cui mutui pecuniam, vtror pecunia mea, satisfaciendo debita sua, emendo cãpos, & similia sibi vtilia faciendo, cur non licebit mihi commodè habitare domum ipsius? Certe si mutui fuit, prout esse debet gratis, cur vis habitatione domus debitoris tui pro recognitione? & quot sunt hodie de huiusmodi palhatis contractibus? quid dicemus in alijs generibus contractuum? sunt societates in vtriusque destinatione exerceente, sed dicit hoc ad repetendas pecunias pro emendo fundo. sunt enim instrumenta societatum in bestijs varij generis ab eo, qui nec pecudem vnam habebat, quod dicemus in oleo in grano, & similibus? Si veniunt pestilencie, fames, & easilie grauissime, prout in anno 1586. Vnde hoc, nisi a contractibus illicitis, & palhatis? Sed dato vno inconuenienti multa sequuntur, sunt postea monopolia nuda in Cibus, sed ipsimet gubernatores Crutarum, & Præsidibus Prouinciarum anhelantibus ad implendas burfas, & capias de sanguine pauperum, & si Cibus faciat monopolium, accius puniunt, ipse ad rem inuentionis est, scribunt Principi, prenas exactas a subditis tarpores, & infelices subditis hirundine deficiant, & genti mole supprimuntur.

- 12 Vnde non mirum si non gaudet tertius hæres, si forte offendunt, & fiantur, si nascitur aliquis filius grossius, & in aliquo imperfectus. Quot videbis officiales sitibundos carere filijs, & succellones quot habere tot filias feminas, vt requiratur in integrum monasterium? quot habere vnam filiam feminam, quæ cum eius dote transit in familiam odiosam? quot videbis patres sitibundos in huiusmodi contractibus illicitis, & palliatis habere filios logiartos dilapidantes bona paterna viuente etiam patre, patris odiosos, & de domum quotidie debellantes?

- 13 Declaratur tamen, allegata conclusio, vt non procedat in fundo, vel emphyteusi; nam si emphyteuta, vel feudatarius ex credito contracto cum domino directo pigoret rem emphyteuticam, vel feudalem, facit fructus suos, nec computantur in sortem; cap. 1. de feud. cap. conuestus, de vsur. quæ iura ad hoc notabilia dixit Roma. si quis, 329. creditor. August. de reo. in d. cap. conuestus. fol. 7. limitat, 7. Negulian. de pigno. in 5. memb. 5. par. princip. limitat, 4. Ioan. de Armo, problema 13. Tegei superius de locat. ad longum tempus ad materiam l. 2. C. de iur. emphyt. cap. si sicco tamen pede in. l. up. ad ca. ouiganti. §. 6. nometo 148. Prepositus de Landen. in c. 1. item si de lazar, quæ fuit prima causa beneficij amittendi, Ang. in verb. feudum, §. pen. & si, num. 32. & in verbo, vlt. t. in num. 11. & 12. vlt. in verbo feudum, in fi. Corrad. de contrac. q. 32. conclus. 3. Ioan. Med. de contrac. in ead. acquisit. per vsuram; & est communis opinio. Couar. variaz. resoluz. cap. 1. sub. 3. veric. hinc apparet, qui sano modo limitat, & dicit vsuram esse, si lucrum consolidationis vltim sortem ratione mutui accipitur, & in emphyteusi preceat d. iuris conuentionibus, tunc pensio fructibus pignoris æquipollens, & pensio non soluat vltim sortem, quia pignoris, atque vsura est, vt per eum.

Adde Naua, in Manu. Confessorum sub præcep. 7. cap. 16. nu. 215. Sot. de iust. & iure, libro 6. artic. secundo, columna 7.

Allegata tamen iura loquuntur vere in fundo, vt arden potest, ostendunt tamen Doctores ad emphyteusim.

- 14 Ampliatur hæc declaratio in terminis locati, & conducti, de quibus agimus, vt procedat, & habeat locum in viusfructuario respectu proprietarij, & conductoris, respectu locatitoris. Socio. in tract. fallent. littera A. regu. 6. cas. 6. vbi præsentis declarationis rationem reddit, quia res de facili reddit ad naturam suam, l. si vnus, §. pactus, si de pact. Cano. ab exordio, definit 35. Imo, ita etiam ampliatur in cap. primo, de feud.

- 15 Enne inferunt ad vnum, quod sæpius in facto occurrat, quod ego conduxi a te fundum pro certa temporis, si postea pignoro; fructus uon computantur in sortem.

- 16 Ponet tamen vnum, quod facilius occurrit. Conduxi a te fundum, & in simili accepti a te mutuo super laborium certam pecuniarum quantitate, pro qua pecunia mutua pignoro fundum conductum, computabitur ne in sortem? Vtique non, quia res de facili reddit ad naturam suam.

Ampliatur hæc declaratio secundo loco, vt procedat tam in fundo ecclesiastico, quam seculari. Imola in cap. 1. de vsuris.

Vincentij Carocij Tractatus

- 17 Et sic infertur, quod etiam in materia odiosa, & exorbitanti si extensio ad lucrum, imo, in l. si veto, §. de viro, ff. sol. matr. & in c. 1. de vsur.

De Creditore.

QVÆSTIO III.

- V**idimus in precedenti questione quando pignoriatur res inanimata, quid in equo, boue, & similibus animalibus fuit alias in facto inter quendam hospitem, & creditorem suum, cui hospes dederat pignori equum, quem pluries ad vecturam dederat, & post per aliquod tempus, quo hospes verisimiliter cogitare potuit vecturam extenuasse debitorum, repetit equum allegando debitorum esse iam satisfactum per reueratas vecturas, & fuerunt multa allegata hinc inde, tandem fuit iudicatum ad fauorem hospitis, & quod detractis sumptibus vectura extenuauerit debitorum, Bald. ibi in terminis notans per illum textum in l. cum pignoris, C. de par. pign. reputans hoc valde meote tenendum, 1. commendat, & dicite in facto habuisti, Marc. Man. fin. gul. 230. fuit alias, Alex. in l. si seruos, ff. de pignor. ad. Negufan. de pignor. in tertio membro 7. parte, numero 17.

- 2 Et sic ex hac decisione iunctis iuris in ea allegatis colligitur aliqua in materia locati, & conducti vtilia.

Primum est, quod creditor vti non potest re pignoriata, & vtendo committit furum, §. furum, vel, itaq; in l. si de oblig. que ex delicto.

- 3 Secundum tamen est, quod creditori permittitur dare ad vecturam equum pignoriatum, & dando ad vecturam extenuat debitorum, d. l. cum pignoris, vbi etiam parificatur ista duo, vel quod dederit ad vecturam, vel quod dare poruerit.

Vnde sibi imputet si dare potuit, & non dedit Bonac. coll. de equo, q. 40.

Quare bonus iudex arbitratibit si res pignoriata erat talis conditionis, vt locari potuerit, seu dari ad vecturam, & sit talis, si non denur, imputet sibi creditor, quare id non fecerit.

Vnde cauti semper emittunt creditores considerare qualitatem pignoris, & colligere ex eo aliquem fructum, ad extenuandum debitorum.

- 4 Tertium, quod colligitur, est, vt de re pignoriata detrachantur sumptus, & expensæ factæ circa rem pignoriatam. Ita aperte decidit allegata l. cum pignoris. Vnde si dedit equum ad vecturam, & expendit pro victu tot, pro refectenda sella tot, pro similibus tot, hæc omnia computantur, & detrachuntur.

- 5 Et practicando (propter quodque vidi) primodetrachuntur sumptus, & expensæ factæ, post vecturam, vel operæ, & ita vno verbo sentit Alber. in l. 1. C. de par. pignor. per l. in rebus, §. possunt, ff. de commoda.

[Trigo singul. 61. Alex. conf. 55. conf. 108. in fine, libro 1. Pet. de Vbaldis de duob. fratrib. par. 5. sub na. 12. vers. circa tertium, Rom. sing. 329. Alex. regu. 1. præsump. 50. nu. 2. Fel. conf. 23. Crauet. conf. 116. oo. 2. Mar. si. sing. 607. Bonacof. de equo, q. 94. & 151. Fran. Totul. conf. 6. num. 17. & 18.]

Et si reddet deteriorat tenetur ad æstimationem, & deteriorationem, Brun. de diminutio. concl. 10. fallent, 12. Bogn. dec. 123. nu. 27. par. 1.]

QVÆSTIO IIII.

- 1 **E**T per modum corollarij infertur ex prædictis diſputatione omiſſa, quòd creditori cogi poterit locare, vel colere, & laborare fundum pignoriatum, & ſibi imputet ſi potuit locare, & non locauit, & dicam de creditore miſſo in poſſeſſionem ex primo decreto, per l. io venditione, §. 1. de bonis authoritate iudicis poſſidendis, qui res proprie loquitur in editore, immiſſo ex primo decreto, & ibi dicam.

QVÆSTIO V.

- 1 **Q**VAER O. Creditor eſt miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto, quis locabit, & coli faciet fundum, debitor an vero editor?

- 2 Primo videbatur dicendum hoc poſſe ad debitorem, qui poſſeſſionem retinet, nec eam per primum decretum amiſiſſi, l. ſi ſolui, §. ſi quis autem, ff. de dam. infect.

- 3 Secundo pro hac parte facit l. i. qui, §. qui legatorum, ff. vt in poſſeſſionem legatorum, vbi ad hæredem pertinet colere agrum, & ſic ad debitorem.

- 4 Pro contraria parte facit l. venditione, §. 1. ff. de bon. autor. iud.

- 5 Secundo pro hac parte facit l. prætor, §. 1. & quod ibi not. ff. de tit. Et hæc opinio videtur vterque, poſſe d tamen aliquas conſuſiones non inuiles.

- 6 Prima eſt in editore ex contractu quiſ immittatur in poſſeſſionem ex primo decreto debet colere, & coli facere fundum, ita vt ad eum ſpectet ius colendi agrum, & illum locare debet, fruſtus percipere, & de illis eum habere, d. l. in venditione, qui tæx. venit ponderandus, cum ſi principalis in hac locati, & conducti materia, in editore omiſſo in poſſeſſionem ex primo decreto.

- 7 Primo ponderatur verbum, debet, quod neceſſitate impoſtat, l. præter ait, in princ. ff. de eden. l. 1. §. 1. vbi laſ. num. 6. ff. quod quiſque iur. not. In ſtit. de act. in prin. an verbo, debetur.

- 8 Ex quo corollarie infertur, quod ſi creditor miſſus ex primo decreto potuit locare, ſeu fruſtus percipere, & non percepit, dicitur eſſe in dolo, tenetur ad fruſtus, quos percipere potuit, & non percepit, ita glo. Bartol. & alij. in l. prima, §. 1. ff. de bon. autor. iudic. poſſiden. di. ex l. dolo, ff. mandat. Neguſan. de pign. in 3. memb. 5. par. num. 6.

- 9 Et ſic ad practicam reduciendo, ſi creditor eſt immiſſus in poſſeſſionem fundi, ex quo potuit percipere fruſtus tot, & non percepit, ſibi imputet, & computentur inſortem, idem domo, & ſimilibus dici poſſet. Cauti igitur erunt creditores teotutam habentes, & ſint ſatenti fruſtibus agriculturæ, & locationibus faciendis.

- 10 Declaratur hæc conſuſio multis modis. Primo ex eodemmet contextu, & ſic erit ſecundum notabile ex eo, vt procedat re integra, & locatione per prius a debitore non facta, alias ei editor ſtare non tenetur. Dicam in materia l. emptorem, C. loc.

- 11 Declaratur ſecundo loco, vt procedat, quando immiſſio fuit facta ratione debiti puri, & liquidi, quo caſu editor locare tenetur quaſi hoc ſtante debito puro, & liquido, ſit quaſi iudicatum principium futuri

turi iteruocabilis dominij, secus si immisio sit loco satisfacionis, quo casu locatio, & cultura spectat ad debitorum Bald. in authent. ei qui, nome. 62. C. de bon. autho. iud. possit.

11. Vnde istae immisiones multifariam fiunt, & praedicandum experitur, sunt enim ad iudicationem ratione praecedentis crediti puri, & liquidi: sunt etiam immisiones a Saluiano, & similibus, quae quodammodo sunt loco satisfacionis.

12. Et vidi in facto casum, quod immisio ex primo de creto, ferit praecipuum tertio possessori, ne ingrederetur, ille volebat colligere fructus seminatos: fuit dictum, praecipuum subsistere in immisio ratione puri crediti, aliis secus & oia pro tempore melius, & vindemiarum.

13. Declaratur tertio loco, ut possit locare ad modicum tempus, secus ad longum, ex quo ista est alienatio, de qua superius vidimus, tra Bald. in authent. ei qui, numero 62. commendat. la. conf. 24. numero primo, volumine primo, ca. quae tacite includitur, q. creditor immisio in tenotum vel ex primo decreto, nec vendete, nec alioquin potest.

14. Declaratur quarto loco, ut sit in arbitrio ereditoris circa tempus, scilicet pro quanto tempore locet, ut in d. s. 1. vers. de tempore aotem, quae limitatio moidet praecedentem ex Bald. intentione datam.

Et ex hoc vers. de tempore autem, & c. io hac locati, & conducti materia inferitur ad duo.

15. Primum est q. si do tibi liberum arbitrium locandi bona mea, & de tempore nihil dico, quod tempus erit in arbitrio ipsius. Idem considerati possit io procuratore sic simpliciter constituto.

16. Secundum est, quod per haec verba, liberum arbitrium locandi, non excludit dolus, bene tamen culpa, & quidem levis, si ex oatura contractus veniat, ut ibi notatur.

17. Et nota patitur ibi casum parificationis inter venditionem, & locationem: nam licet locare creditori immisio ca primo decreto, & licet vendere diuersimode: locare inquam, licet ut praedictum pro certa annua mercede, vendere licet oon praedictum, sed fructuum perceptionem ad annos tot pro certa mercede, & erit quaedam venditio magis similis locationi, ca quo fit cum certa mercede, prout locatio fieri solet.

18. Et nota Bax. ibidem dicentem de annis decem, & sic ad longum tempus, quae ex positio videtur contra Bal. expositionem superius positam.

- Et licet dici soleat, quod vna de terminatio respiciet plura determinabilia debeat ea pariformiter determinare. Nam hoc iure, ff. de vulg. & pop. tamen diuerso respectu quoadq; determinat, hic enim locatio deservit ad praedictum, venditio vero ad perceptionem fructuum.

19. Declaratur quinto loca allegata, conclusio ex eodem contextu, ut procedat io re apta locari, & solita locari, ibi in versiculo, de ceterarum quoque, & c. & sic io materia locati & conducti intelligitur de apta, & solita locari, quae locari possit. Propterea si do tibi facultatem locandi bona mea, vel ad id te procuratorem constituo, intelligitur de rebus aptis ad locandam, & solita locari.

- Vnde si locat alio modo, locatio de illis non subsistet, nec de illis dominus principalis tenebitur.

20. Et intet alia solita locari veniunt mercedes seruorum, & iumentorum.

Vnde creditor erit obligatus locare, & ad venditoris de re mulos, naues, & iumenta, ex quibus fructus percipi possit, & valeat.

21. Declaratur sexto loco, ut si plures creditores sint ex primo decreto immisio, & sint discordes, eligitor per iudicem quis locare debeat, & hoc cum causa cognitionis, ita colligitur ex eo contextu io sine.

22. Facti, & vtiles est in hac locati & conducti materia ad plures dominos eiusdem rei, si enim conueniunt, expeditissimum est; sin autem, eligit iudex, & nota consilium l. C. quod conueniant tñsimul, & omnes locent, vel eligat vnum ad locandum pro omoiibus ad matetiam tituli com. diuid.

Parergon.

PROH. hanc Deua adeo excreuit soliquitas, & recitrat charitas, & quam maxime inter fratres, ut videaris potius velle remanere domum communem clausam cum despectu fratrum, & bona inculta, quam locari, nec curare de proprio damno, & iactura, ut inferatur damnum, & iactura alteri, & quid bodie auditur in Curia, nisi fratrum contentio? Iudeo ergo causa cognita summarie prouideat.

Altera principalis sit conclusio io materia creditoris ca vltima voluntate ex titulo, ut io possessionem legatorum, ca l. i. cui, §. legatorum, ff. ut in poss. lega. quod haec debet agri, & locare, & fructus custodire, & nolente, spectat ad legatarium, qui si non habet domum deest conducere. Et sic custodi fructuum licet conducere domum. Dicam suo loco de sequestratorio.

QVAESTIO VI.

VIDIMVS superius de editore habitatore domum communem, qui non sit immisio ex primo decreto, quod si immisio habitat domum ex putabine pensionem modo, quo superius diximus de creditore habitante.

1. Primo videbatur dicendum, quod sic, quia ista utilitas est fructus rei.

2. Pro contraria parte facit, quia potius tibi dico morari, quam habitare, l. i. §. habitare, ff. de his, qui decier. vel et iud. l. i. §. domum, ff. de aleat. Vnde citatio de me facta tanquam ad domum habitationis, non teneat.

3. Et hanc opinionem tenuit gloss. in §. optimam, in verbo, seruandi causa, auth. de cabiben. teis, quam ad hoc singularem commendat Bal. in l. si in quis, §. i. ff. de pignori, attestans ibi Bald. ita de consuetudine seruari, idem Bald. in authent. ei, qui, num. 64. C. de bonis aotem iudi. possidem. Alex. consil. 4. in §. vnl. §. vbi duos casus considerat, aut est immisio ex primo decreto: aut extraiudicialiter conceditur ad creditore in pignus. pti mo casu facit fructus suos, quia ibi non habitat, sed moratur in reditu debitoris. Secundo casu tenetur, ut superius vidimus, q. 2. Creditoris, la. in l. io summs, §. si. ff. de condic. indeb.

4. Priorem opinionem contra Bald. rennit Neglans, de pigno. in §. memb. 5. par. sub ou. 7. dicens opinio Bald. esse de dicto contra tex. dicta. l. si in quis, §. primo, prout vera est, cum loquatur in terminis de credi-

Vincentij Carocij Tractatus

toze misso ex primo decreto. idem tenet Seba. Medic. de compensa. part. t. q. 9. num. 11.

Addo Alex. conf. t. 1. in fi. & 153. in fi. vol. 5. Are. in l. gerit. col. 2. ff. de acq. heret. Recolligenda tamen aliqua in hac proposita questione ad materiam locati & conducti. Primum si teneamus opinionem Bald. constare aliud esse habitare domum, aliud morari, qui enim habitat domum, utique tenetur ad pensionem, & habitando computat fructus in sortem. Motari vero dicitur creditor missus ex primo decreto, qui non computat pensionem in sortem.

Secundum est, quod sine habitatione nemo potest vivere. ita gl. in d. §. t. ex l. legata. ff. de alim. & cib. lega. & l. fed. & li. §. adeo, ff. de pec. hered. Vnde Bart. libi dicit bene notandum, quod qui habitat domum, dicitur fructus percipere.

- 3 Tercium est, quod creditor missus ex primo decreto debet locare domum, & non locando, dicitur esse in lata culpa. per l. in venditione, §. 1. superius allegatam, & l. si vis. ff. de don. inter virum, & vxor.

QVÆSTIO VII.

SUCCESIVE querro, ponendo materiā locationis creditoris ad materiam Lemptorē. C. loc. an creditor immisus in reuatum ex primo decreto teneatur stare colonus, & in hoc est tex. clarus, quod sic, in d. l. in venditione, §. 1. vbi la. nu. 4. Alex. conu. t. 18. nu. 8. lib. 5. & est vera, & communis opin. Hier. Magon. Rot. Luca. q. 7. nume. 8. * facit Rimini. conf. 664. v. lumine 4.]

- 2 Ampliatur hæc conclusio, ut procedat etiam si locatio facta sit pro minori precio. adhuc enim stare tenetur, ita ibi etiam, si minoris distictum sit.
- 3 Subampliatur, id etiam, si velit probare lesionem ultra dimidiam. adhuc enim tenetur stare colonus. ita gl. in d. l. in venditione, §. 2. in verbo, minoris, quam ad hoc memorabile dicit Ari. Pinell. in l. 2. par. 1. c. 3. sub num. 35. C. de rescin. vend.
- 4 Et sic colligitur, quod adeo fauorabilis est dispositio l. emptorem, ut excludat fauotabile remedium l. 2. C. de rescin. vend.
- 5 Ampliatur secundo loco, ut procedat etiam in ere ditore immisus ex primo decreto, sed etiam ex secundo, & per diffinitionem indicis sententiam dationis in solutum. quia semper intelligitur referatum ius tertij, Bald. in cap. quoniam frequenter, §. fin. in fine, ut licet non contest. Bart. in d. §. 1. in 2. nota. reputat in practica singulari. Alex. ad l. si litem. §. si vitio quinquennium, num. 7. ff. soluto matr. valde in practica commendat Cott. in singulari in verbo, creditor, & in verbo succellor, & hæc est commun. opin. item in ditore ex primo, quam ex secundo decreto, la. ad l. diortio, in princ. sub nume. 35. ff. soluto matrimon. & hæc est communis opinio, Magon. Rot. Florent. 2. nume. 10. 28.
- 6 Ampliatur in immisso ex primo decreto in re comuni in parte vnius tantum, prout in casu Magon. Rot. Luca. 97. a quo tria habes in hac locati materia vilia.
- 7 Primum, quod ius habitandi est indiuiduum, & praeualt pro conductore contra nouit immisum plenum ius non habentem, & iun. conf. 65. num. 7. lib. 5. Cabal. in tract. Diu. par. 3. num. 48.

8 Secundum, quod immisus potest ad diuisionem alterum domum pro rata.

9 Tercium, quod cogere potest ad conducendum, & sic est casus, in quo quis cogitur conducere.

10 Limitatur dispositio d. §. t. ut non procedat in locatione facta in fraudem, quæ est duobus concurrentibus, primo, quod sit in modico pretio, secundum, quod paulo ante sententiam, Bal. in d. caput, quoniam frequenter, §. fin. in fine, commendat la. in l. diortio, sub numero 35. ff. soluto matrimon. dicens fuisse magnam altercationem Papie. Cott. in verbo, succellor, & in verbo creditor, Titaq. de retract. conuent. §. 3. nume. 18. Pedemont. decif. 82. num. 7. Ari. Pinell. in l. 2. parte 1. c. 1. sub num. 35. C. de rescin. vend. Luc. de pec. in sua pract. lib. 8. capitulo 2. de executio. rei iudic. in ordi. numero 55.

11 Et sic limitatur dispositio Lemptorem, ut non procedat in locatione in fraudem.

12 Viuissima, & passim in foro contingens est questio, & indagatio, Vbi enim in facto casum, quis seminauit agrum, super quo reportant tres sententias, contra vult partem in fructibus conuertendo se uti colonum, quandoque etiam fructus non sint liquidati, & an liquidatio retardare possit perceptionem fructuum.

13 Similiter sæpius occurrat, an Reus adiudicatus habere debeat partem uti colonus, & vbi semper obseruatum, quod sic, & sic creditur immisus stat colonus, & dominus expulso pro rata tamen uti colonum tangente.

14 Fendit etiam in facto casus. Sunt plures creditores, vni fuit immisus, deinde secundus, deinde tertius, colonus respondit primo immisso, non autem priori in tempore, secundus qui est prior in tempore, primo agit ad fructus contra colonum, quia iam consignauit primo immisso. Vtique venit taculandus, & ita iudicatum vidi.

* Limita hanc principalem conclusionem, nisi in instrumentis est pactum, licere vendere, & pro se retinere, constituendo, ex nunc se possidere, iuxta no. in l. creditores, de pign. quia hoc casum non tenetur stare colonus, licet sit necessarius, succellor, & petere poterit pensiones etiam ante adiudicationem factam, iacob. Rimini. conf. 652.

Limita secundo, ut missus & secundo decreto teneatur stare colonus, si sit adiudicatus ex causa necessaria secus si & causa voluntaria. Afen. de execut. 187. capitulo 150. pulchre Ceph. conf. 233. & 224. libro secundo, vbi declarat quæ sit necessaria, & quæ voluntaria.)

QVÆSTIO VIII.

PVLCHRA est (si Cremenſi credimus) questio, & passim in foro contingens. Creditor locauit, & dedit ad laboris suum, emit boues colonus qui perierunt, cuius periculo erunt?

1 Primo dicendum videbatur periculo coloni, & nota creditoris, ex l. si a non domino, §. fin. ff. de petitione heredit.

2 Et hanc opinionem tenet Roman. singular. 334. male fidei, vbi hanc singularem appellat, idem tenet Caiellian. Cott. in memorabilibus, in verbo, fructus.

3 Pro contraria parte facit l. domum, C. de rei vend. Secun-

4 Secundo pro hac parte facit l. r. §. quod in necessariis, & l. quod dicitur, la prima de impensis in rebus do tal. factis, ubi impense extrinsecus non considerantur.

5 Et hanc opinionem tenuit Bald. in l. r. C. de fruc. & lit. expens. commendat dicens easum quotidianum, Crenes. singular. 134. late Tiraq. de retract. Lignagier. §. 15. glo. 1. num. 26.

6 Et non ex eundo materiam locari, & conducti, de qua in presentiarum agimus, creditor deducit, nec ideo sortem computat labores p̄stitos in cultura agrorum, mercedes operarum, & similia, & est actus licitus, nec vsura modo aliquo appellari poterit. Hostiens. in summa in tit. de vsuris, §. an aliquo, vers. duodecimo, sequitur Ioan. And. in cap. conquestus, eod. tit. per cap. ad nostram, de rebus eccles. non alien. Socin. regul. sexta, in verbo, accipere, num. 12. Alex. ad Bartin l. r. C. de pignactio. Bero. in c. r. col. 1. limitat. 2. de vsuris, Negus. de pigno. in quinto memb. 5. par. limitat. 3. appellauit mirabile dictum Roman. singul. 542. regula est & hec est communis opinio, Diac. variar. resolut. lib. quinto, capitulo 3. sub numero 2.

Adde ab eo non allegatos, & bene in materia loquentes Bald. & Saly. in l. si quis sciens, C. de rei vendicat. Castren. dicens hoc valde notabile, in l. diuortio, §. impendia, col. 2. ff. soluto matr. Tiraq. de retract. Lignagier. §. 15. glo. 1. num. 30. ubi etiam fortius tenet, dari postea repetitionem si non sint deductæ ex glo. io l. qui exceptioem, §. 1. & ibi iaf. & alij, ff. de condic. in debit. Boer. decil. 44. num. 24.

7 Et ad propositum matris locati, & conducti ultra Covarruu. dicit Bald. in l. r. de columna tertia, C. locati colonum expulsum propter pensionem non solum matris fructibus posse repetere pretium, & mercedes operarum, duo dicit Bald. de pensione non soluta, & fructibus iam maturis. Et sic habetur limitatio ad l. r. C. de pignor. act. Adde Barr. in l. cum quereretur, §. prædij, ff. de legat. tertio.

8 Petrus autem Rozzi, decil. Lituanica quinta, sub nume. 414. & 417. dixit, quod si creditor in agro colendo, (quem prout superius diximus) colere cohebatur, boues amisit, quod erit faciendum ex computario circa fructus, nec in hoc creditor æquiparatur bonæ fidei possessori, cuius damno boues peribunt. Similiter (inquit) si creditor in fundo pignoratitio nunciam plātauit, & ex ea suo tempore vinum percepit, illud non computabitur in sortem. Similiter in alijs arboribus plantatis, & fructibus re collectis dici potest, pariter si seruam rudem pignori creditor accepit, mercedes ex eius opera perceperit non computantur in sortem, vt ibi late per eum, per textum in materia locati, & conducti in l. penult. ff. locat.

9 Non igitur ægre ferent creditores summo mane in bonis pignoratit, arbores plantare, vineas instituire, & similia vilia facere, quia fructus percepti erunt proprij, nec comparabuntur in sortem, sed erunt præmiij ipsorum laborum.

Ex quibus postea inferunt ad multa in practica non inutilia.

Q V A E S T I O IX.

P R I M V M est, quod si creditor fecit aliquas expensas in agro pignoratit, & tenuit famulum sub

cerra mercede conuenta, quod eas, & similes tepetec, & præferretur alijs creditoribus, ponam suo loco in titulo de iouctis.

Q V A E S T I O X.

S E C V N D V M est, quod si Reus sit contumax, & potest iudex præcipere conductoribus, & colonis, nerali responderent de fructibus, immo tali, & tali responderent, & passim sunt huiusmodi percepta, Abb. in cap. grauem, de sentent. excommunicat. Commendat Marant. de ordin. iudiciorum parte sexta, memb. 2. sub num. 22.

Q V A E S T I O XI.

T E R T I V M est, q. venditor domus, qui fuit in mora irregulari in non tradendo, non tenetur ad pensionem aliquam, si non habitauerit, vel alteri locauerit, quid si scilicet fuit ad hoc impeditus, secus si potuisset, & non fecisset, Castren. Socin. & alij io l. Iulianus, §. ex vendito, ff. de actio. empt. ubi veniunt mercedes mediorum, & similes in seruo vendito, non tradito Sebast. Medic. de compens. parte prima, questione 9 num. 11.

Q V A E S T I O XII.

1 **Q** V A E R O. Creditor ex causa damni infecti, vel alia obtinuit secundum decretum contra conductorem domus, quod ius intelligitur translatum? Videtur dicendum plenum ius, cum ex secundo decreto qui efficiatur domibus pleno iure iuribus vulgaribus.

2 Contrarium est verius ex l. si finita, §. si de vestigalibus, ff. de dam. infect. qui test. est in materia locati, & conducti, & ex colliguntur aliqua in hac locati, & conducti materia.

3 Primum est, quod factum conductoris non nocet domino.

Vnde si petitor cautio de damno infecto a conductore, & ipse non præstet, si mitatur petens in possessionem ex causa damni infecti, intelligitur in iure conductoris, & absque præiudicio domini directi.

4 Et ad materiam l. si finita, §. si de vestigalibus, & de qua in presentiarum agimus, ultra præscribentem in dicta l. addo vnum ad propositum materię locati, & conducti, quod per illum textum dicit Bald. in capitu. contingit, num. 27. de dolo, & contumacia, quod si simplex colonus paritarius, vel conductor sit nummis colens potest creditor petere, immitti in possessionem colonarię facultatis, & quia huic facultati correspondet quardam alimna detentio, fiet immisio debitoris vltimo loco, sed tanquam in re corporali, & tale ius colonarię facultatis non præstabitur isto caso stante scientia rei alienę, & quod ciuilitate non possidetur, lapod anriquos, C. de fur. & tale ius cedi potest, l. viam veritatis, C. locat. l. solutum, §. vnde si domum, ff. de pignor. act. Commendat, & sequitur Tiraq. de retract. Lignagier. §. 20. gl. 3. num. 30.

5 Colligitur etiam vnum aliud ad materiam locati, & conducti, quod ager vestigialis io hac locati materia dicitur, qui in perpetuum locatur, idest quamdiu vestigal, vel pensio soluat, tandem, nec conductor, nec

Vincentij Carocij Tractatus

successori auferre licet. Ita gl. in d. §. si de vendigalibus in glo. prima, ex l. prima, ff. si ager vendigalis. Hostoma. in suo comment. verborum iuris, in verbis, vendigales agri, inferens ea hoc, quod agri non vendigales reputantur, & sunt illi, qui ita colendi dantur, & priuatum agros nostros dare solemus, & sentit Alexand. in dicto §. si de vendigalibus, sub num. 22. quod pradium vendigale transiit in quemcumque successorium, & censetur obligatum ius pignori, locatoris l. Imperator, ff. de publican. & vendigal, not. Bar. in l. si quis domum, §. finali, de leg. 1.

- 6 Et sic habemus hic tria. Primum intellectum ad titulum, ff. si ager vendigalis, vel emphyteutic petatur.
- 7 Secundum est, quod locatio in perpetuum intelligitur, quandoque quouaque pensio soluitur, & isto casu transiit cum onere pensionis in quemcumque successorium, & dicitur adesse tacita hypotheca.
- 8 Tertium, qualitates agri vendigalis. prima quod a fisco, vel immunitate. Secunda, quod donec pensio soluitur non possit auferri, tertia ab effectu, quia transiit cum onere suo in quemcumque successorium.

QVAESTIO XIII.

VTILIS est indagatio. Est lata sententia contra possessorem, quidam possidet tanquam colonus, & conductor ab illo tertio, poteritne eacutioni demandari contra colonum? vti que non, nisi citato eo, qui locauit, Barr. in l. 1. in fine, ff. si mulier ventris nomine, Bald. in l. 1. nu. 1. 2. C. de eacut. rei iud. Firmia. in verbo eacutio sententia, sub num. 110.

Et passim videmus ferri sententias contra tertios possessores, tamen ad ius coloni, & laboratoris dictorum bonorum. Vnde citatio procedere debet, & vide. Rot. dec. in antiquis.

QVAESTIO XIII.

QVAERO vtiliter, & omnia disputatione, sed in hoc conclusiue procedendo, an dispositio l. creditoris, C. de pignori, procedat, & habeat locum in contractu locationis, & conductionis, & vtiq; sic, cum in omni contractu locum habeat, vt ibi Barto. sentit, num. 10. Bald. colum. 2. verba, hanc autem licentia, Angel. colum. 1. ueti. & ideo, Salic. columna 3. questio. 3. Negusan. de pignori par. 4. num. 12. per testium in l. Titus, ff. de seru. caput, & in l. 1. C. si mancipium, ita fuerit alienarum, iacob. Menoch. de adipsicem. possid. remedio quinto, quæstione quinta, numero trigesimo secundo.

- 3 Sed pulchra est inspectio locati & conducti materiam concernent. Est consecutum instrumentum, puta venditionis, vel similis, in quo apposta est ista clausula. Et interim debitor constituit se possidere, velint conductor, vel precario nomine, & adiudicatur pactum, vt licet accipere possessionem propria auctoritate, quid operabitur? Barr. in d. l. creditoris, num. 1. tenet hoc pactum valere, & operari hunc effectum, vt interuena possessione per debitorem, poterit creditor propria auctoritate possessionem apprehendere, & Bartolum secuti sunt Salic. ibi, colum. 4. versicu. quid si ultra interueniat, Bald. in l. 2. quest. 10. C. de seru. & aqua. Anebaran. in capitulo potuit, columna quarta, versic. in alia materia, de locato conf. 363. in fine, Roma. in l.

si ex stipulatione, ff. de acquir. possessione, Castren. confilio 43. libro primo, Alexand. confilio 82. columna tertia, versiculo & per consequens, libro secundo, repetit. conf. 40. volum. 3. iacobus 2. Sando Georg. in repetitione auctor. qui tem. columna vndecima, C. de sacrosan. eccles. Guid. Pap. decisione 356. versue. 7. effectus, Cn. conf. 18 lib. 3. Vital. in rra. clausula. rum in verbo, constituit se, numero 12. dicens hoc valde menti tenendum, & limitari l. eatat, ff. quod metus causa, & l. si quis in tantam, C. vide vi, & l. creditores, de vi publica, Goazd. confilio 42. colum. secunda, vers. secundo principaliter, Tiraq. de constitut. parte prima, numero 27. & in tra. de mort. faust. par. 3. declarat. 2. & parte 7. declarat. 7.

Cui adde bene in materia loquentes Ferrat. cautela vigesima octaua, si quis, l. uin. conf. 145. numero sexto, & conf. 151. numero tertio, libro quarto, confil. 121. numero octauo, libro quinto, Socin. sen. confilio 82. columna secunda, libro tertio, confil. 27. in fine, libro quarto, Goazd. confilio vigesimo octauo, numero quinto, confilio 93. numero tertio, Paris. confilio 29. num. 12. lib. 2. confil. 5. numero 27. libro quarto, Boet. quæstione 77. numero 3. Alc. respon. 293. in fine, Koland. conf. 30. libro primo, Flor. de in litem iurand. numero 28. secundum primam impressionem, iacob. Menoch. de recuperanda possessione, remedio quinto, numero vigesimo octauo, ubi confirmat non esse locum l. creditores, & l. eatat, l. de in remedio primo, quest. 22. nu. 23. dicens se ipsorum non esse restituendum, post Veron. confilio sexagesimo, columna quarta, in serundo dubio. Dec. confilio 191. numero nono, versic. septimo, Crauet. conf. 302. columna penultima, versiculo sed dicit aliquis; idem Menoch. de adipsicem. possid. remedio quinto, quæstione sexta, numero 36.

- 3 Declaratur hæc conclusio, vt procedat in continentis, si ea aliquo intervallo, quia ita faciendo videtur potius suam possessionem defendere, quam alienam inuadere, vt not. in l. cum secundum, & in l. qui possessionem, ff. de vi, & vi armata, Tiraq. de constitut. parte prima, numero trigesimo septimo in principio. Cui adde l. in l. 2. num. 17. C. de iure emph. l. l. Clar. in §. emphyteusis, q. 25.

- 4 Declaratur secundo, nisi creditor prius viam iudicialiam elegisset, nam tunc non poterit amplius vt propria auctoritate ius dicere, Bald. in l. 2. q. 10. C. de iure emph.

- 5 Practicando tamen vtilius esse videtur iudicem adire, Noviz. conf. 82. nu. 27. & 28. nec tunc necessaria est debitoris citatio, Afflic. dec. 320. Menoch. de recuper. possid. remedio 9. num. 208.

- 6 Et hoc modo habetur limitatio ad l. de quoquoque, ff. de re iudic.

- 7 Et ita seruari potest communis sententia, de qua per l. in l. 2. num. 1. 17. C. de iure emph. licentiam debitoris nihil operari post possessionis interventionem.

- 8 Cauti etiam iudicem adueniens protestari solent eorum ius saluum fore per viam facti, Alex. conf. 130. colum. 1. lib. 4. l. in d. l. 2. col. 35. C. de iure emph. Claus. Aquead. ad l. de pupillo, §. meminisse, ubi Rip. col. 4. ff. de nou. oper. nun. Tiraq. ubi sup. num. 41.

Et bonum est hæc temporibus, quibus avari iudices sub colore palliæ iustitiæ omnia tendunt ad spoliulas debitorum, & vt superiores iusti appareant, ponam etiam in titulo de recul.

Q V A E S T I O X V.

QVAERO ad materiam l. i. ff. si cert. pet. vñd, de quo pro scribentes non vidi in specie talem, non quid statum de creditoribus loquens comprehendat locatores, & salarij, aut mercedis creditores?

1 Pro negativa facere videtur, quia creditoris esse videtur, qui potest ab iniuncto pecuniam extorquere, l. de bitor, ff. de verb. sign. sed in materia locati & conducti, conductor eogi non poterit ad soluendum pensionem, vel mercedem, vel quia locator pro parte sua non impleuit, vel quia non venit tempus pensionis soluendae, vel consuetudine loci in fine anni, vel ex consuetudine, vel simili causa, merito, &c.

2 Pro contraria parte facit, quia credit, qui fidem alicuiam sequitur, l. i. ff. si cert. petat. hic autem sequitur, merito, &c.

3 Secundo pro hac parte facit, l. hereditores, & l. creditorum, ff. de verbor. sign. qui generaliter loquuntur ea quocunque contractu, vel causa.

4 Et hac opinio est verior etiam in materia statuti stricti, & odiosa. Bou. de stat. rubr. verb. praescript. gl. 2. i. num. 46. Anguissolm. confit. Aurelian. tit. de execut. ca. locat. num. 8. faciunt adducta per Corn. consil. 92. volum. 4.

5 Et ob id inferit Bon. quod statutum de praescriptio, licet odiosum de creditoribus loquens, vel contra eos, comprehendit locatores, & creditores ex causa mercedis, vel salarij. Durum videtur in salario, & mercede, quae favorabiles sunt.

Q V A E S T I O X V I.

QVAERO, ad materiam l. ferui emptor, ff. de petic. & commo. rei vend. Emi feruum, & cum pretium non haberem, conduci eum, donec pretium soluerem, an interim fructus rei emptae sint mei, vel venditoris?

1 Dicendum videbatur interim fructus esse emptoris ea l. Iulianus, §. ex vendito, vers. possessionem autem, ff. de actione emptio. ubi precarius possessor facit fructus suos.

2 Contra tamen est verius ea dicta l. ferui emptor, quia duo vitia colliguntur in hac locati & conducti materia.

3 Primum est, quod emptor pariter, & conductor facit fructus suos conductione pendente, quod verum est in fructibus naturalibus, idem in industrialibus, secus in fructibus civilibus, prout sunt pensiones domorum, & opera ministrorum, ut declarat Castrensis in dicto §. ex vendito, in fine, & iste est intellectus, & responsio ad dictum §. ex vendito.

4 Consideranda igitur sunt secundum hunc intellectum res, quae emuntur, postea conducuntur. Aut enim conducitur fundus, in quo sunt fructus naturales, vel industriales, & tunc est emptoris, & conductoris. Aut conducitur domus, & tunc pensio vti fructus civilis erit venditoris pariter & locatoris, dicta l. ferui emptor. Idem dici poterit in manibus locatis, vecturis equorum, mulotum, & similibus.

5 Vidi in facto casum, quod emptus fuit fundus, postea pro certa responsione in pecunia annuali fuit locatus, cuius erit ista pensio?

Vuque emptoris primi conductoris, postea sublo-

catoris, quod facit ad materiam l. nemo, C. loca, de qua superius vidimus.

Secundo modo respondebat in hac contrarietate, glo. in l. qua situm, ff. de acquir. rerum domin. quam fecutus est Bart. in dicta l. ferui emptor, in l. 3. §. ea contrario, ff. de acquirenda possessio. & Albericus in d. l. ferui emptor, quod ibi loquitur in precario, in quo transferretur civilis, & naturalis possessio, l. ferui emptor, loquitur in conductione, & sic colligitur differentia inter locationem, & precarium.

6 Ea quibus collarietate habetur ampliatio ad l. rei, ff. locat. vti rei locat. dominium, & possessionem retineamus, ut procedat tam in possessione civilis, quam naturalis, ita ut conductor non faciat fructus suos nisi civiles.

7 Secundo, quod colligitur in d. l. ferui emptor, in hac locati, & conducti materia, ut periculum rei emptoris pariter, & conductoris ad conductorem spectet, & sic considera, quod habet periculum, nec habet recompenfam, (ut ita dicam) ut faciat fructus suos nisi civiles, & periculum limitatur, dummodo sine dolo venditoris, vti ibi habetur.

Amplius dispositio dictae legis ferui emptor, ut procedat eodem in seruo empto, sed in fundo, & alijs rebus, vti ibi per gl. per Albericum approbatam.

Vnde sequitur collarietate, quod conducentis pendente venditione non facit fructus suos, ex quo possidet alieno nomine, nec habet aliquam possessionem civilem, vel naturalem.

8 Declaratur dispositio dictae legis, ut non procedat si praestitum promissum tantum de vendendo, non autem vera, & perfecta venditio, cum aliud sit vendere, aliud promittere de vendendo, vti superius vidimus, & ita limitat Ruin. consil. 71, num. 12. lib. 1.

Q V A E S T I O X V I I.

QVAERO ad materiam regulae, qui prior, lib. 6. Mutui in colloquio meo pecuniam pro emendis bobus, vti possessionem conductionem colere possit, praefertur tamen alijs creditoribus anterioribus?

1 Vtique non, & cautela datur, vti boues specialiter obligentur, ita Veronensis cautela §. 14. col. 2. vers. ex quo nota, specialis igitur hypotheca prior est. Cacialup. & Decius in hereditor, ff. si certum petatur, fallit tamen, ut non praefertur mulieri habenti priorem in dote, gl. in §. is consequens in verb. agunt, de aequalitate dotalis. Ripa in lege, privilegia, no. 3. §. de privilegijs creditorum.

Q V A E S T I O X V I I I.

NVNQVID colonus poterit pignorate damnum antea ponam in eis, de iniur. & dam. dat.

Q V A E S T I O X I X.

QVAERO, an metces, & premium futurae vindictae pignori possit?

1 Primo videbatur dicendum, quod sic, ex l. commodis, ff. de re iudic.

2 Contra tamen est verius, ex l. spem, C. quae res pignori obligari possint.

Declaratur, ut spes non possit obligari, ne quis a pugna

Vincentij Carocij Tractatus

pugna retrahatur, d.l. ipem, quomodo autem post victoriam pignori, & obligari possunt, d.l. commodis. Ita C. Altrici. in d.l. ipem, quem in hoc commendat Nicol. Mozz. de contract. tit. de pignor. col. 2. nn. 28. dicit hunc vetum esse intellectum.

3 Declaratur secundo, ut non possit in pignus capi pignore conuentionali, d.l. ipem, ibi, priuata pactio, &c. sicut in pignori iudiciali, d.l. commodis, Ripa in l. obligatione, num. 42. ff. de pig.

4 Declaratur tertio, ut in pignus capi possint, quando alia bona non exstant, & sic in subsidium. Ita Barto. & alij in dicta l. commodis, ubi la fin fine, dicit idem, si alia bona es magna difficultate haberi possint, & hæc est communis opinio, ut per Nicol. Mozz. ut supra, numero 30.

5 Hinc postea practicando inferitur, quod stipendia militum honoraria Doctorum mercedes diuini laboris pignori possint, dummodo mercedes, non sint in causa, ut operarius cognoscens se mercede cariturum semilibus operaretur, ut per Rip. in citato loco, ex c. 1. de feudo.

Q V A E S T I O XX.

1 **P**ARITER et editor poterit in stare coram iudice, ut sibi debitor cedere volens, seruiat, & operas præstet, donec latifecerit, & hoc ante penam quinquennale, vel cessioem glo. Bar. & Ange. in l. i. pro herede, §. quid tamen, ff. de acq. hered. Bald. in l. 6. C. de possim. reuerf. in l. 1. col. fin. C. qui bonis cedere possunt, Firmian. in verbo debitor pauper, versic. 18. & ita Romæ practica, Brun. de cessioe bonorum quæst. 6. princ. nu. 9.

Q V A E S T I O XXI.

SIMILITER in deductione bonorum post cessationem acquiriturum, deducuntur opera solius artificij, & locare operas suas, gl. fin. in l. i. maritus, ff. de re iud. in l. i. quis a liberis, §. sed & si filius, ff. de liber. agnole. in l. i. quis argentum, §. sed si quis, C. de donat. Brun. de cessioe bo. q. 71. nu. 1. ubi stipendia militum, & honoraria Doctorum deducuntur.

De feudo.

SUBINTRAT materia feudalis, vel sit, & lucrosa, de qua plene patet superius de iure emphytico, cum omnia iura, leges, & auctoritates, ibidem allegata loquantur de emphyteusi, quam feudo pari passu in hoc casu ambulantes.

1 **Q**uare circa questionem particularem, remitto me ad ibi dicta, & allegata procedendo in hoc conclusiue. Siquidem queratur, an vassallus possit locare feudum aliter sine consensu domini, conclusio est, quod ad modicum tempus potest, sed ad longam nullo modo potest sine consensu domini, Bald. in c. 1. §. at si libellario, quibus modis feudum amittitur, in l. i. pariter, §. nume. 3. ff. de usufructu, & Afflic. in tract. de feud. par. 3. nume. 14. vers. sed dubium, & in consil. tit. de reuoc. alienat. num. 18. in c. imperiali, num. 61. de prohib. feud. alien. per Federicum, Paris de Put. de reinteg. feud. cap. an possit reuocari donatio, fol. 140. Jacob. Menoch. de arbit. iud. lib. 2. cent. 5. casu 5. nu. 5.

Adde ultra eum, quod hæc est communis opinio, Jacob. 10. verbo, & cum pacto de non alienando, nu. 13. Crot. de feud. par. 4. in vltima causa amissionis feudi, regula 1. q. 3. Bertran. conf. 2. nu. 4. lib. 2. fol. Clat. in §. feudum, q. 33.

Adde bene in materia loquentes, Ruin. consil. 144. numero 1. parte prima, Duem. regul. 40. numero 12. Et Bar. locat. excedentis eo modo, quo locatæ fuerunt ab antiquo, ita quod in nullo debita seruitia minuantur, & non remittit gallinam debitam, Vincent. Franc. ad feudum, rubrica de his, qui feud. dare possunt, numero 39.

De superficiebus.

SUPERFICIEI materia oritur ex ventre locati, & conducti, ubi aperte demonstrant verba, l. 1. ff. de superficiebus. ob id ponam aliquam in materia.

Q V A E S T I O I.

QV A E R O, quid est superficies, & omnia superficiei geometrica, quæ longitudine, & latitudine censetur (ut ait Boet. lib. 1. geometrice) quatenus pertinet ad titulum de superficiebus. Superficies est superior pars, & facies cuiusque rei, quæ oculis censetur, & carens deorsum se extendit, quatenus radij solares calescent, Vaconius declarationum iuris, lib. 2. declar. 43. nu. 26. sequitur hoc Menoc. de arb. iud. lib. 1. cent. 1. casu 31. & de reuoc. poss. remed. 4. num. 4.

Q V A E S T I O II.

QV A E R O, quod dicitur contractus superficiei? Vtique, cum quis locat, vendit, vel donat superficiem fundi, vel domus remota proprietate, ob cuius recognitionem certum quid annuatim præstator & sic vtile dominium superficiei est directum domini, l. 1. ff. de superficiebus, Bald. in l. 1. nu. 2. ubi la fin. num. 44. de iure emphyt.

Hinc et de superficiei in l. fin. ff. de superficiebus in sola superficaria, in l. inter quos, §. damni, ff. de dam. infect. font. quæ in superficie possit sunt, & superficiei pars esse censetur Vaconius in cit. loco.

Q V A E S T I O III.

1 **Q**V A E R O, tertio loco, an sit differentia, si quis conducit solum, ut imponat superficiem, vel ipsam superficiem conducit, & vtiq. sic, respondit Bar. in l. 1. ff. de superficiebus. Si enim conducitur solum superficies destituta remanet conductio in solo, l. quoties, in §. C. de usufructu, secus si conducatur superficies, quæ illa petempta, in superficiei perimitur. Cum Bar. senserunt Bal. & Rom. relati per Socin. conf. 150. num. 17. lib. 4. Afflic. decif. 83. nu. 12. la fin. l. 1. nu. 43. C. de iure emphyt.

Cantus igitur erit in concipiendis verbis, ut potius conducatur solum, quam superficies.

Q V A E S T I O IIII.

1 **Q**V A E R O, an conductor superficiei possit imponere seruitutem in superficie conductæ? Vtique.

que posui in tit. de usufructu ad materiam i. lex vestigialis, ff. de pign. an scilicet res transeat cum onere suo, & conclusio colligitur, quod sic conductio durante. Vide quæ ibi dixi.

QVÆSTIO V.

- 1 **Q**UINTO loco quæro, an conductor superficiesius suum siteri cedere possit, & in hac questione pro rationibus dubitandi faciunt superius adducta in tit. de iure emphyteut. in q. an emphyteuta alienare possit in rebus domino, & similiter exemplo emphyteute conclusum, quod non. Bart. in l. 1. §. quod autem, in secundo, de superficiebus, Soci. conf. 127. in fi. lib. 2. Affili. de dec. 327. num. 8. Spec. in tit. de locat. §. nunc aliqua, vers. 1. 9. Imo, in e. potuit, col. 3. num. 8. de locato. Arer. in §. fin. in fi. In istis, locat. tali in l. 6. q. 18. nu. 1. 3. C. de iure emphyt. Rodoa de reb. eccles. non alienan. rubr. de caducitate ob rei alienationem, num. 7. fol. 3. §. 3. & sic habetur ampliatio ad l. fin. C. de iure emphyt. ut procedat etiam in superficiali.
- 2 Ampliatur, ut multo magis procedat in superficialio ecclesie. Bart. dicens hoc singulari in d. §. quod autem, et l. 2. C. de re domine, vel templorum, Iacob. Menoc. de retin. posses. num. 34.
- 3 Declaratur vicia Menoc. in suo 4. remed. recuper. posses. ex interdicto de superficiebus, ut legari possit, l. si domus, §. si l. si ubi homo, §. si, & ibi Bart. Alberic. Cast. & alij, ff. de leg. 1. & text. in d. l. si domus, §. fin. loquitur in terminis locati & conducti in conductore civitatis, & municipij.
- 4 Quæ conclusio vera est, etiam si illud ius finiatur morte legantis. Ita Bart. in d. §. si l. quod in retum, §. 1. ff. de leg. 1. & l. si domus, ff. de usufructu.
- 5 Vnde in materia locati & conducti materia, de qua agimus, cum conductio transeat ad hæredes, l. viam veritatis, C. loca, & dicam suo loco legando superficiem conductam consolidatur.
- 6 Et notabilis est text. in l. si domus, §. fin. superius allegatus in hac locati & conducti materia, colligitur enim ibi ex intentione Pauli Castrensis quod appellatione domini, venit directum habens dominium non utile.
- 7 Vnde in facti contingentia. Aliquis locavit ad longum tempus, qui habet utile dominium, ut superius vidimus, domum, vel fundum, interrogabitur quia, cuiusnam est illa domus?
- 8 Vtique dominus directus erit nominandus, pariter dantur confini alicuius venditionis, vocabitur domus domini directi, & non conductoris ad longum tempus.
- 9 Colligitur etiam, & aliud, quod conductor ad longum tempus, vel alias habens utile dominium, legando simpliciter, videtur ligare ius quod habet, & hæc illud ius morte extinguitur, tamen legatum subsistit.
- 10 Quod facit contra subtiles, & cavillosos, diceptos fortasse, quid prodest hoc legatum, si extinguitur morte legantis, & incipiat, & desinat eodem tempore? ponam in tit. de donat.
- 11 Declaratur secundo loco, vltra Menoc. in d. 4. remed. ut commoditas fructuum, & actio ad eos vendi, & sublocari possit, glo. est, quàm ibi not. Bald. in l. per diversas, in verb. si, qui res, vbi Bald. num. 4. C. manda.

ponentes exemplum in eo, qui possidet sine titulo, emit, vel conductor ius superficialium, ut se defendat contra proprietarium, & sic dantur res personæ super eadem re, possessor sine titulo, superficialis, & proprietarius.

- 12 Secundo consideratur ex mente Bald. quod in superficialio considerantur duo iura, unum formale, & interius, & hoc cedi non potest, aliud extrinsecum, quod respicit commoditatem fructuum percipiendorum, & hoc cedi potest.
- 13 Sed nunquid transigere possit? Vtique non. Bel. in c. 1. de controuer. inter vassallum, & alium, colum. 1. vers. sed nunquid.

QVÆSTIO VI.

- 1 **S**EXTO loco quæro. Conductor an competat interdictum de superficiebus? & videtur dicendum quod non, quia competit actio in rem, ut in l. 1. §. quod autem, ff. de superficiebus.
- 2 Secundo hoc probari videtur ex l. 1. C. de loco publico fruendo.
- 3 Distingueri sunt duo casus: aut lequimur in conductore ad longum tempus, aut ad modicum.
- 4 Primo casu datur actio in rem, d. §. quod autem, vbi Bartol. nume. quarto, rationem reddit, quia in conductore ad longum tempus habet ius in re, ut superius vidimus, & ita procedit text. in d. §. quod autem. Si sumus in conductore ad modicum tempus subdistingue, aut ab ecclesia, seu a publico, siue a privato. Primo casu cõpetit interdictum de superficiebus, secundo casu actio in rem, & ita procedant allegata l. 1. C. de loco publico fruendo. ita Bartol. in d. §. quod autem, num. 4. in l. tempore, num. 5. C. locat. Bald. in l. 1. in princip. C. de iure emphyt. Menoc. in citato tempore, num. 37.
- 5 Et sic ius hac locati & conducti materia colligitur conductorem a publico, vel ecclesia habere ius in re, etiam si sit ad modicum tempus, & equiparari conductori ad longum tempus in iure, & potentia.
- 6 Quod facit ad materiam l. tempore, C. locati, ut non procedat in conductore etiam ad modicum tempus a publico, vel ecclesia, dicam suo loco.
- 7 Practicandum tamen considerandum est, aut superficialius agit contra proprietarium, aut contra tertium. Primo casu probare tenetur causam sui iuste possessionis, & ratio est in promptu, quia habet præscriptionem contra se, cum superficie præsumatur in dubio esse domini soli, l. obligatio, num. fere, §. placet, ff. de actio, & oblig.
- 8 Vnde in hoc transfertur onus in superficialium l. 1. ff. de superficiebus, l. generaliter, §. petrum, ff. de fidei. com. liber. Alcia. de præsump. in prin.
- 9 Secundo casu cum agit contra tertium, tunc non tenetur probare causam possessionis sue. Bartol. in l. 1. §. proponitur, ff. de superficiebus. Eguiarius Baro. lib. 6. Manual. num. 18. Iacob. Menoc. de retin. posses. reme. 4. nu. 43. vbi temporis sufficere in priore casu ostendit coloratam possessionem, puta instrumentum locationis, qualequale illud sit.
- 10 Vnde nota ex hoc quod instrumentum locationis arguit coloratam possessionem.

Vincentij Carocij Tractatus

Q V A E S T I O VII.

QV A E R O, an conductor superficiæ possit petere cautionem de damno infecto?

1. Primo videbatur dicendum, quod sic, ex l. qui bona, §. de superficiem, ff. de dam. infecto. ubi unus text. principalis ad hoc.

2. Pro contraria parte facit l. dam. infect. stipulatio, §. ei, qui de damno infecto, ubi alius textus principalis ad hoc.

3. Prima sit conclusio. Superficiarius, & fructuarius petunt capri de damno infecto a vicino, & ita procedit, & §. superficiarium, vt ibi Caltrén. Alber. & Alex. nutant.

4. Secunda principalis sit conclusio. Superficiarius & proprietarius habent adinuicem inter se duo remedia in materia damni infecti. Datur enim actio ex locato, & conductu, in qua levis tantum culpa venit; vt suo loco dicam, & quoniam si non refricaretur, venit leuissima, ideo competit actio de damno infecto, quando pinguius succutitur, & ita procedat textus in d. §. ei, qui secundum verum intellectum, quem ibi notat Castrensis.

5. Declaratur hoc esse verum, quod peti possit actio de damno infecto, quando peteretur super vitio soli, & non aliter, vt ibidem notatur, vt per Alex. in d. §. ex superficialium.

6. Et ex discursu huius questionis colligitur aliqua utilitas in hac locati, & conducti materia.

Primum est, quod appellatione culpe in dubio venit levis. Vnde cum dicitur simpliciter loquendo in actione locati venit culpa, intelligitur de leui, prout etiam ex natura contractus, venit, vt suo loco dicam. Et hoc colligitur ex d. §. ei, qui, & ibi no. & alias dicitur per nos.

7. Secundum quod ea eodem loco colligitur, quod locatus, vel conductor primo loco agere & petere debet actione descendente ex contractu, & sic ex locato, & conductu, & hoc quatenus eius vires se extendunt. Sed si ista actio locati & conducti non haberet potentiam faciem ad actum exercendum, tunc recurretur ad pinguius remedium.

8. Vnde cum erroris in facto de leuissima culpa, recurrendum erit ad actionem de damno infecto, & sic passim discursuendo.

Vnde cum praticabitur, si tractetur de leuissima culpa non instantur actio locati & conducti, quia sue cumberet, & alia pinguior actio.

Textum vtile sit in hac locati & conducti materia, quod colligitur ex eo contextu, quod est differentia inter simplicem inquilinum, & superficiarium, siue superficiarii conductorem; quia simplex inquilinus nunquam petit sibi caseri, quando damnum sit in rebus inuictis, quia sibi consule potest migrando, & repetit pensionem suam, vt l. que bona, ff. de damno infecto. Superficiarius vero perdit tot suum, si superficies cadat vitio soli.

Vnde perere debet sibi caseri, vt in dictis iuribus notatur. Si igitur inspicit simplex inquilinus quoniam modo sibi consulum, pariter & superficiarius, & quo remedio sibi caueat quando venit levis, & quando leuissima culpa.

Q V A E S T I O VIII.

QV A E R O ad materiam l. superficiario, ff. de rei vend. an conductori superficiæ competat rei vendicatio.

1. Videbatur dicendum, quod noo, quia rei vendicatio competit domino, l. officium, ff. de rei vend. no. in §. r. In l. de ad. sed superficiarius non est dominus, imò conductor, merito &c.

2. Contrarium verius est, vt competat utilis rei vendicatio l. superficiario, cum ibi notat, qui tca. est celebris in exponendo qui sit superficiarius, idest qui certa mercede superficiem conduit.

3. Declaratur hæc conclusio ex mente Accursii ibidem vt procedat duobus concurrentibus: primo quod soluat pensionem; secundo quod non sit ad modicum tempus. De primo probatur in l. tutor, §. si cum l. sequenti, ff. de pig. ad. Secundo patet, l. i. §. i. ff. de superficie, & superius vidimus.

4. Et sic due competunt exceptiones contra superficiarium agentem utilis rei vendicationem. Prima est pensionis non solutæ. Secunda, quod conductio est ad modicum tempus.

Et ad spec. de depositionibus, §. §. colum. si veram Summa, & in tit. de cau. possel. & propt. in principio, colum. decima quarta, verfic. & est duodecimum interdictum.

Q V A E S T I O IX.

NV N Q V I D superficiatio competit Publiciana? Vtique sic, l. cum sponsus, §. in vestigalibus, ff. de publicia, ubi ad propositum locati & conducti, de quibus agimus Accursius quod datur vscapio ad effectum utilis domini, vt amittatur per dominum directum, non autem quoad dominum directum nisi per spatium triginta annorum, vel quadraginta, ego dicam in titu, de prescrip.

2. Et nota pariter illum text. ponentem regulam generalem, quod in omnibus prædictis vestigalibus competit Publiciana, & pariter vscapio ad effectum prædictum.

Q V A E S T I O X.

QV A E R O, an conductor superficiæ possit pig. nore superficiem conductam, & vtiq. sic, l. tutor, §. si cum l. sequenti, ff. de pignota, actio l. grege, §. si ff. de pignot. l. etiam, ff. qui potiores in pignote habentur.

2. Quæ iura notanda sunt, quia ea eis colligitur, quod superficiario competant viles actiones, prout in d. l. tutor, §. si.

Secundum (de hoc ad propositum materie locati & conducti) vt talis pignoratia hæc sine pæiudicio debita mercedis, prout in l. sine, ff. de pignorat. actio, quæ debita marces solatium appellatur, prout in l. etiam, & pro ista hypotheca competit hypothecaria contra quemlibet possessorem, prout d. l. grege, §. & in super, ubi Bar. addit, quod dicit hypotheca durante conductioe superficiæ. Quia resoluta resolutur ius hypothecæ, & dominus soli præferatur alijs, & est potior, d. l. etiam, superius allegata.

Et nota modum loquendi Iuriconsultorum de

verbo, hodie, in verbo, sane, ff. de pignor. act. lex enim semper loquitur, l. Atriani, C. de heretic.

Vnde quandoque les loquatur, illud hodie durat, Bar. in laut gradarum, §. sed et si, ff. de dam. infec.

- 4 Vnde si ad propositum materiz locati & conducti constitutus, vel statutus diceret, per hac verba, vel similia, hodie, conductor hoc non potest, donec constitutus durat, illud hodie durat.

Q V A E S T I O X I.

- 1 Q V A E R O, an superficiarius nunciare possit nolum opus.

Primo videbatur dicendum, quod non, quia nec usufructuarius potest, l. 1. §. usufructuarius, ff. de noui oper. nunciat.

- 2 Contrarium est verius, ex l. in provinciali, §. si ego, ff. de nou. oper. nunciat. Ratio duplex assignatur, quia superficiarius habet utile dominium, & vtile in rem, l. i. §. quod autem, ff. de superficiebus dixi superius questio. 8.

- 3 Secunda assignatur ratio, quia superficiarius habet ius vendicandæ servitutis, potest enim agere confessoria, ideo & nunciare potest, ita sentit Ias. in d. §. si ego, num. 3.

Nec obstat videtur ratio de usufructuario, quia hoc ideo procedit, quia usufructuarius habet ius personale, & ius fragilius, quam habeat superficiarius, vt post Imo, sentit Ias. in d. §. usufructuarius, iungendo simul rationem Bar. & Imo. dicentis hanc esse veram rationem.

- 4 Vnum non omitam ad intellectum l. superficiario, ff. de rei vend. quem inueni penes Ias., quod non est do necesse est, vt in contractu superficiarii aliquid annuum præstetur, sed potest fieri dupliciter: potest namque vendi superficies pro tota, nulla superueniente recognitione annuali, potest etiam vendi pro totum hoc, quod annuatim quid minimum pro recognitione præstetur, ita ex Bald. in l. 1. colum. 3. C. de iure emphyteutico, & in e. 1. §. hæc quoque, col. 5. de succell. feudi.

Et sic secundum prædicta colligitur, quod superficies fit ex venditione, vel donatione, & potest fieri cum recognitione, vel sine. Si tamen fiat recognitio, sufficit quid minimum.

- 5 Amplius ista conclusio, vt superficiarius nunciare possit tam proprio nomine, quam procuratorio nomine domini, quia eo ipso coniectur constitutus procurator ab ipso domino soli quoad ea, que tendunt ad custodiam, & conseruationem rei. Alex. in d. §. si ego, in princ. ubi vult, quod si fiat damnum ipsi superficiarii, tunc etiam procuratorio nomine potest. Si autem ipsa solo simpliciter præiudicaret, tunc non posset procuratorio nomine, & ita sublimitas Alex. vnde cauendum est, quia in re inferatur damnum, vel in superficie, vel in solo, & per prædicta concludit Ibi Ias. nom. 3. quod superficiarius potest agere etiam confessoria.

Q V A E S T I O X I I.

Q V A E R O vnum breuitat ad materiam l. sed ad lex. §. si inquilinus, ff. loc. Concessi tibi fundum in emphyteusim, vel luuallum, an possim concedere superficiem iure proprio?

- 1 Vtique sic, & resoluit ista vtilitas, quod finita em-

phyteusi, vel luuallum, possum eleuare superficiem, & sic ædificium, cum illud habeam iure proprio, nisi domino solucite extinctionem, & sic licet emphyteusis, & superficies sint diuerse nature, & effectus, simul tamen concurrunt modo prædicto. Ita Bald. in auth. qui em, num. 3. C. de sacro lane. eccl. dicens in primis consuetudinem interpretanda, l. 3. ff. de seruitu. in l. si domus, §. fin. ff. de leg. 1. in c. 1. §. si quis de manso, col. 6. de controuer. inuestita, in c. 1. §. si vasallus, in tir. hic finitur lex Corra, Ias. in l. in provinciali, §. si ego, ff. de noui oper. nunciat, qui mordet Bart. aliter tenentem in l. 1. §. quod autem, de superficiebus, quam sequi videtur Caltr. in d. l. 3. ff. de seruitu.

- 2 Ex quibus patet intellectus ad l. obligationum ferre, §. placet, ff. de act. & oblig. qui procedit de rigore iuris, locus de æquitate, propter coniunctionem expressam. Ita Bald. in authent. excipitur, C. de bon. quæ lib.

- 3 Secundo ille testus intelligitur respectu directi domini, vt qui habet dominium dictum soli, habeat in consequentiam & superficiarii, secus quoad vtile dominium, quod est ipsius superficiarii, ita Ias. in d. §. si ego, sub num. 2.

Et aduertendum secundum vnam litteram, quia, textus allegatus a Bald. in l. sed ad lex, §. si inquilinus arcam, & vera litera dicit, arcam conueneratam, & magna in significatione horum verborum est differentia.

Q V A E S T I O X I I I.

- 1 Q V A E R O, an superficiario competat vti possit dictis interdictionum? & testus est in hoc clarus, quod licet, in terminis superficiarii locationis loquens, in l. si duo, §. ceterum, ff. vti possidetis, ubi superficiarii proprio interdictione, & actionibus vtiuntur, quod interdictionem nullum proprium dici potest, quam de superficiebus, & dum textus ibi dicit, proprijs actionibus, & quæ sunt tres, vtilis in rem, ex conductu, vel ex empto, quod confirmat verba sequentia in eodem §. sed prætor, superficiarium tuebitur secundum legem locationis.

Bece verum est, quod Battolus ibi post Accur. aliter sentit, scilicet, quod superficiario competat vti possidetis, sed repugnant verba litteræ, propterea interdictionem, certe quod proprie dici poterit proprium interdictionem superficiarii de superficiebus, quod in nomine conuenit, vel vti possit. & cum hac opinione transit Iaco. Menoch. de reuinc. poss. remed. 3. q. 160. Bocca. de interd. cap. 7.

- 2 E contra vero competit domino soli interdictionem, vti possidetis, tam aduersus superficiarium turbatorem, quam contra rectum. Prætor vero tuebitur superficiarium secundum legem locationis sue: nam sufficit, & contentus esse debet dominus, ne turbetur in possessione sua, non autem superficiario nocere in sua. Et notabilis est hæc tex. in hac materia, & superficiem applicat ad materiam locationis, & conductionis.

Q V A E S T I O X I I I I.

Cantatulo.

P R O S E Q U E N D O materiam l. si duo, §. ceterum, ff. vti possit, quæto vnum, quod in factum contingit

Vincentij Carocij Tractatus

tingit in patia Tudestina cœnaculi. Si turbetur cœnacularius, cui competat interdium, vel cœnaculario, vel dominos & vtique domino soli, & domus, vel vero possessori, non cœnaculario, quia superficies cœdi solo; non ergo superficialarius, sed dominus possidere dicitur, ergo ipse dicitur molestatus, vel turbatus d. l. si duo, §. si sup. ff. vi. poss.

3 Declaratur, vt non procedat, quando cœnaculum aliunde habeat aditum, vel ex publico, vel ex privato, quia tunc cœnaculum non dicitur possideri a domino ædium, vel soli, sed ab ipso cœnaculatio, ita lac. Menoch. de reuoc. poss. remed. 3. quæst. 30. numero 247.

3 Vnde semper in practica cauti erimus, a cœnaculum habeat aditum aliunde, vel non, & videmus in Castris, quod prope parietem iuxta viam publicam sunt, & eriguntur scalæ pto a tendendo ad superiorē partem, & ad cœnaculum.

Et vltra Menoc. plene ptosequenter hanc materiā in 3. remed. retinendæ possessionis, addo bonum locū in materia ab eo non viliū, nec allegatum, vt per Capic. decisio 117. vbi materiā pulchre tractat, vbi dat nobis modum practicandi, & articulandi. Primo, quod cœnaculum sustentetur ex duobus saltem lateribus super partem inferiorem. Secundum, quod aditus ad illud cœnaculū per annos quinquaginta, & vltra fuit ex tali loco, non ex parte inferiori, & alia, de quibus per eum, ad quem retor. ras.

4 Et in hac locati & conducti materiā cœnaculum, de quo agimus, ad locati & conducti materiā pertinet, & erat superior pars domus, ad quam scalis ascēde batur, quæ pars inquilinis, & conductoriū domo- rum locati solebat retenta inferiori parte pro dominorummet vsu.

5 Hinc cœnacularium exercere, qui solebat inquilinis cœnacula locare a cœna, quia antiqui in superiori parte domos cœnabant. Ita Ale. interpretatur verba græce scripta in d. §. si sup. lib. ptoetmissiū, titu. vii. poss. 1. cœnaculum superaccesit. Ale. ab Alex. genia, dierum lib. 3. c. 14.

6 Hinc cœnacularius, idest cœnaculi conductor, dixi supra in quæstione locationis distinctio.

Et cœnacula tenues homines conducere solebant. Vnde Iuven. satira 10.

Rarus venit in cœnacula miles, idest inquilinos, & pauperes, qui in conductu habitant.

7 Et sic vides, quod antiqui locabant partes superiores, tanquam vtiliores.

Et quando non locabant, reponcbant in eis cubicula, etcdias, conclaua, & alia habitationi necessaria. Hotoman. in comment. verb. iuris, in verbo, cœnaculum, in fine. Franc. Baldus de pigno. cap. 6. decil. Peruz. 84. numero 3.

Et de hoc cœnaculo sepius habetur mentio in titulo de his, qui deie. vel effu. vt percutiendo videri potest in l. solutum, §. planē. ff. de pign. ad.

8 Vnde vilescent per conductionem habitare domos alienas, & vulgo dici solet. *Vd per case di pigione.*

Q V A E S T I O X V.

ET per modum corollarij ex supradictis quæstionibus, decisionibusque supra factis inferitur primo, quod conductor superficialis non teneatur ad aliquā pensionem si superficies in totum destruitur, ex Bac.

In l. damni infecti stipulario, §. ei qui, ff. de dam. infect. Cuius dictum videtur limitandum, nisi factio superficialij hoc eueniat argumetum, l. sed cum fructuario, ff. de usufruct.

2 Sequitur secundo, quod superficialarius possidet naturaliter, ex Bac. in l. si duo, §. ceterum, ff. vi. poss. Spe. cu. de loca. §. 6. vel. 45. quem locum non specificat Firmian. io reper. in verbo, possessio apud quos.

3 Sequitur tertio, quod si superficies augeatur, pensio sit augenda, dicam in tit. de iemil. metced.

2 Igitur superficialarius seruitutem imponere potest: habet vtilem in rem, agit interdicto de superficiebus, non agit de damno infecto, agit ex locato ad damnum.

5 Et contra ius alij cedere non potest, non habet vtilem in rem, non agit interdicto de superficiebus, non agit de damno infecto, agit ex locato ad damnum.

Habet publicianam.

Pignorat.

Nunciat.

Possidet naturaliter.

Vtile dominium habet.

De possessore maioratus.

Q V A E S T I O I.

VTILIS, quotidiana, & practicabilis est quæstio, an possessor maioratus possit locare bona perpetua in familia relicta, ad maternam, l. codicillis, §. instituto, ff. de leg. 2. Et quæstio hæc pendet ab illa, an prohibitis alienare, vel vendere, locare possit, de qua superius vidimus, dum de locatione ad longum tempus tractauimus, ob id ad ibidem dicta me remitto, ne transcribere videar. Et omisissis hinc inde rationibus, de quibus in dicto loco, vera conclusio est, quod ad modicum tempus potest, locus ad longum tempus, quia successor stare non tenebitur. Bac. & alij. in d. §. instituto Castrin. in l. si quis domum. §. 1. nu. 3. ff. loca. Bald. in l. emptorem, nu. 5. 6. C. loca. Et hæc est communis opinio. Cur. de feud. q. 14. Eman. in suo thesauro rect. sen. littera C. nu. 194. Crafan. §. fideicom. quæst. 59.

2 Ex quibus corollarie habetur ampliatio ad l. emptorem, C. loca. vt procedat in successore in maioratum conductore ad longum tempus.

3 Contractum sentire videtur Bal. conf. vlt. lib. 4. Ioseph. 11. ut. Luc. 64. nu. 13.

4 Declaratur hæc conclusio, vt multo magis procedat stante prohibitione tacita, vt puta, quod bona perpetuo remaneant in familia, sed in prohibitione expressa apponendo aliquas verba prægantia, puta quoquo modo, vel similia: glo. in etiam. t. de foro comper. in l. nulla, C. de iq. dot. Et itaque, de iure primogen. q. 61. Cur. iun. conf. 25. Dec. conf. 641. numero 43. & egregie Afflic. lib. 2. tit. de iust. de remou. r. iust. §. quia ergo, nu. 2. t. Gozad. conf. 35.

5 Declaratur secundo allegata conclusio, vt non procedat de alienatione proprijsimæ sumpta, quo casu veniat translatio domini directi, & sic fieri poterit locatio ad longum tempus, sed de alienatione proprie sumpta intelligitur alienatio proprie sumpta, si vero improprijsimæ, comprehendit etiam obligationem. Bal. in capitulo 1. §. vt libellariis, quibus modis feud. amit.

con-

in auth. hoc ius porrectum, C. de sacrosane, eccles. Et hæc est communis opinio, Salic. in l. si. num. 1. C. de reb. alien. non alienan. Rip. in l. si. q. 42. C. de reuoc. dona. Bero. in c. nulli, num. 21. de rebus eccles. non alien. Emanuel. Suarcz. in suo thesaur. litera A, numero 138.

Addo bene declarantem Rodoa. de reb. eccles. non alienan. in princ. in rubr. de signific. verbi, alienatio, num. 10 fol. 7. Rebut. in sua praxi in compend. de rebus eccles. alien. no. 6. & seq. Barba. consil. 15. cul. 13. lib. 1. decil. Perus. q. 3. num. 13. vbi alienationem quatuor modis considerat Alcia. in l. alienatum, ff. de verbor. significat. Pedemon. decil. 85. bonus locus apud Fjrm. litera A, in verbo, alienationis appellacione.

Quomodo autem intelligatur in ultimis voluntatibus, declarat ratio, si expressa est, verba præcedentia, vel sequentia, & in dubio finde erit interpretanda. Socin. iun. consil. 63. num. 28. & lib. 2. in l. 1. ff. de reb. dub. post R. om. consil. 231. Dec. consil. 625. nu. 7. & consil. 625. nu. 3. Pedim. decil. 50.

Declaratur tertio, quando dispositio est contra rationem legis repugnantem, vel continet ius singulare, l. si. vbi no. C. de præd. curial. lib. 10. Bal. in auth. ci qui nom. 14. C. de bon. auth. indic. possid.

Declaratur quarto, in prohibitiombus odiosis, puta si testatur prohibuisse alienari in consortem, quia hoc casu valebit alienatio, & locatio, secus in no odiosis Bald. in l. si. C. de reb. alien. non alienan. Socin. reg. 23. simit. ult.

Declaratur quinto, ut successores in maioratu teneantur stare locationi auctoris, si alia bona habuisset a defuncto, & hæc maxime si essent hypothecata pro securitate contractus, quo casu obligant successorem ad materiam l. emptorem, C. locat. Ita Anton. de Padill. ad l. vnum ex familia, §. si de Falcidia, num. 12. ff. de leg. 2. per not. in l. cum a matre, C. de rei uendicat. & in l. 1. qua persona ff. de reg. ior.

Declaratur sexto, in prohibito alienare sub pœna, quo casu locare poterit ad longum tempus, c. nulli, in verbo, alienacione, de rebus eccles. non alienan. Castre. consil. 20. Socin. regu. 15. alienare prohibitus. Penaliter igitur prohibito alienationis non includit locationem ad longum tempus.

Declaratur septimo, in locatione in quinquenniū, quæ non censetur prohibita, ut dixi supra de locatione ad longum tempus, & in terminis Port. consil. 61. Marzar. de fideicom. par. 2. q. 30 [Peregrin. de fideicommissi art. 40. num. 91.

QVAESTIO II.

QVAERO, possessor maioratus alienauit, post recuperat, excusabitur neque questionem hæc posui superius in materia l. a. C. de iure emphyt. ad ibi dicta me remitto.

Addo, quod non excusetur, quod hæc est communis opinio, l. si. in l. si. q. 20. fol. 2. num. 115. C. de iure emphyteu. Grac. consil. 133 sub num. 2. lib. 2. Rip. ad leg. vu. 55. ff. ad leg. Falcid. Socin. iun. consil. 20. num. 18 libro 2. Jul. Clar. in §. emphyteusis, quæst. 13. verif. sed quid si, l. si. in terminis, consil. 29. lib. 1. Veron. in l. quis sit fugitiuus, num. 6. ff. de edil. edic.

PVLCHRA est questio, & passim in foro contingibilis, an hæres, qui alienauit rem maioratus, locando ad longum tempus, teneatur ad restitutionem fructuum.

Circa hanc questionem pet quisui quædoque sentientes, qui in materia ultimarum voluntatum plene scribere potuissent, quæ fructuum materiam itaauerunt, nec de hoc mentionem aliquam reperire potui, quare taogam illius decisionem.

Et primo videbatur dicendum, quod immo faciat fructus suos, quia possessor sine titulo, vel cum titulo inualido, facit fructus suos, l. bonæ fidei, ff. de acquir. rerum domin.

Contrarium in terminis consulo tenuit las, consil. 29. num. 3. vul. 1. allegando per multa fundamenta consuluisset Curt. iun. ea ratione, quia iste sic locana ad longum tempus est in mala fide, locando contra mentem defuncti, ergo maxime tenetur ad fructus petere l. si fundum, C. de rei vendic.

Possessor enim male fidei tenetur ad fructus petere l. si fundum, l. si naut, ff. de rei vend. 1. qui sit, §. si ff. de vfu. Ber. in c. grauis, num. 34. de restit. spoliat. Silua, consil. 49. num. 79. lib. 1. Iacob. Menoch. ponit hoc pro constanti in 15. reg. ed. tecu per. possell. num. 590. Nec contraria ratio obstat videtur, quia sumus in meto possessore male fidei. Et sic faciens contra voluntatem defuncti, ff. in mala fide, & tenetur ad fructus.

Et ad propositum tam materia locati, & conducti, de qua agimus, quia male fidei possessoris, addo vnum de quo tengi supra, de creditore, q. 8.

Quod licet male fidei possessor teneatur ad restitutionem fructuum, prout superius vidimus, tamen deducit omnes expensas factas in cultiva fundi, & neddi pro cultura, sed etiam pro custodia ipsius, l. si a domino, §. si. ff. de petit. heredit. l. fundus, qui, in primo respon. in ff. de petit. heredit. Bald. in leg. 1. col. 1. C. de fruct. & lit. expen. mirans Bartolum contrarium sensisse, in l. cum quis recitet, §. prædij, ff. de lega. 3. ad id adducit Bald. l. si ita, §. si. ff. de fund. instruat. sequuntur Castren. & las in l. diuortio, §. impendia, ff. soluto matrim. in l. domum, alias, l. sumptus, ff. de leg. 1. late Tiraquel. de retrac. consanguin. §. 15. g. fructus. num. 1. Cotta in memorab. hoc valde commendans, in verbo statuto Mediolani cauetur, quod in diuisionibus, & c. Roma, singular. 236. male fidei, Casian. consil. 61. num. 5. & 6. Iacob. Menoch. de recuper. possell. remcd. 15. nume 576. inferens ex hoc quod in fundo si colligantur centum puta facci fragmenti, & pro cultura accendatur ad quinquaginta, quinquaginta alij tantum erunt restituendi. Ponam latius in tit. de fructib.

Salua pro nunc Bart. ut in d. §. prædij loquatur in impensa temporalis, secus perpetua, & ita loquitur d. l. si ita in fine, & ita declarat Bero. in capit. primo, numero 96. de vfu. ita.

Impensa igitur detrahatur ad fundi culturam ad perpetuum vtilitatem.

QVAESTIO IIII.

QVAERITVR de pulchra questione, quæ immplus in facto contingit. Oritur contentio inter conductorem

Vincentij Carocij Tractatus

conductorem ad longum tempus, & successorem in maiore, quia conductor vult discedere, & successor in maiori vult, quod permaneat, & continet, quis audiendus? Anton. de Padill. in l. vnu ex familia, §. si de Falcidia, num. 13. tenuit conductorem posse imponere discedere, vt æqualitas in contractibus seruetur, sicut posset successor impune expellere. Ponam in tit. de singulari successor. vbi videtur locus suus, nunc tegetis sufficere.

Sequitur alter gradus personarum in materia locati, & conducti.

*Medicus.
Fideiusor.
Præceptor.*

*Gradus quartus.
Ambulator.
Mercator.
Sacerdos.
Sequester.*

VTILIS, & delectabilis est indagatio Medici speculatio in materia locati, & conducti, de quo tractare intendo, non excludendo tamen materiam locati & conducti, omittis alijs interim rogabimus Deum optimum maximum, qui languores nostros eruat, vt de medico tractantes a medicorum indigentia nos liberet.

De Medico.

QVÆSTIO I.

MEDICORVM causa iustissima est, & iustior, quam professorum liberalium artium: hi namque studiorum curam, Medici verò corporis curam agunt, l. 1. §. 1. ff. de varijs, & extraord. cognit. qui que eligi debent, non a præfide provincie, sed ab ordine, & possessoribus Ciuitatis, qui certi de probitate, morum, & peritia artis idoneum eligunt, qui se, liberisq; suis in ægritudine committant, pulchre text. in l. 1. ff. de decret. ab ordine facien. quem commendat Bald. in l. 1. nn. 3. C. mandat. [Latet in materia Magon. Rot. Florentin. 11. nome. 6.]

Pro parte igitur affirmatiua facit text. in l. 1. ff. de var. & extraord. cognit. ponderando primo loco verba illa in principio posita, ibi, præfides provincie de mercedibus ius dicere solet, postea enumerat medicos, ergo medicis salarium debetur.

Secundo loco ponderatur ille textus, dnm inquit, quod iustior est causa medicorum, quam professorum liberalium artium, in singulis moribus, medici vitæ, quæ præfertur, si igitur iustior est, & professoribus liberalium artium debetur, multo magis debetur medicis.

Tertio pro hac parte facit id, quod refertur apud Pontan. vbi Mercurius a Chai deo interrogatus, quod genus hominum liberius viueret, liberius (inquit) medici viuunt, vt quibus permissum est hominem impune occidere, & insuper mercedem recipere. Vnde, apud Stobæum sermone, 100.

Soli medico, & aduocato occidere licet impune.

Pro contraria parte facere videtur, quod medici ratione exercitij habent multa præuilegia, & a multis oneribus exculantur, vt no. in §. item Komæ, Institut. de excusat. tutorum. Si igitur releuantur in hoc, fru-

stra de mercede querendum videtur; hæc enim bonam mercedem, & iustum premium videntur ab oneribus liberare.

Prima tamen opinio est verior, ex l. 1. ff. de var. & extraord. cognit. ex l. 1. ff. de decret. ab ordin. facien. vbi Priores Ciuitatis salarium constituunt, no. in cano. qui studeat, l. 1. q. Granut. theoremat. 12. num. 5. Socin. late, conf. 196. lib. 2. Bellon. in princ. iustit. de oblig. nu. 5. vbi quod datur officium iudicis medico.

Ampliat hanc conclusio, vt procedat etiam in obstrictibus, quæ & medicinam profiteri dicuntur, d. l. 1. & dixi in tit. de obstrictibus. tæ. igitur clarus est, quod obstrictibus salarium debeatur ex officio, licet non promissum, neque conuentum.

Ampliat secundo, vt tale salarium veniat appellatione alimentorum, Angel. in l. cum hi, §. transigit, ff. de transact. Roland. in l. qui a liberis, consil. 12. num. 3. lib. 1. Cordub. ad §. non tantum, num. 30. de lib. agnos. j.

Sed quæ præmia dantur obstrictibus? Omnia regna mundi, si patiendū daretur masculus: si femina, 10. caminum ignis, ibi est lectus, & stridor dentium.

Declatur ex mente eiusdem l. 1. ff. de var. & extraord. cognit. vt non procedat in istis incantatoribus, impostoribus, & exorcistis, qui verè medici non sunt. Omittit Iuriconsultus istos vulgo *salubancis*, qui sepius medicamenta dissimulant.

Nota tamen l. C. in d. l. 1. in duobus, primo, quod medicus dicitur, ex quo in certa corporis parte medetur.

Vnde Doctor Iuris Ciuilitantum, vel Canonici tantum, Doctor Iure optimè appellari poterit. Notarius, qui est practicus in aliquo tantum genere instrum. eniorum, verè Notarius appellari meretur.

Nota etiam secundo, quod adeo cupiunt sanari homines, vt sepius eurrant pro remedij ad incitatores, & fortasse adhibent medicamenta, imaginaria tamen, vt ibi l. C. air. multi cum prædicatione, & laude profuisse affirmant. Et certe excludantur a l. C. a numero medicorum, maiora certe dantur eis salaria, quam veteris medicis.

Et nota, quod vulgo impostores appellantur, quare male verit, & legit illum textum Auge. Politia, in posterum.

Et priores Populi, & ordo Ciuitatis possunt consilium salarium medicis, vt oo. Bart. per illum text. in l. 1. ff. de decret. ab ordin. facien.

QVÆSTIO II.

QUÆRO secundo loco principaliter ad materiam l. 1. C. de neg. gest. an medicus eurus in finem inuitum, & nolentem possit petere salarium, & expensas, si quas fecit.

Pro parte negatiua facit primo loco l. inuito, ff. de reg. iur. vbi inuito beneficium non datur.

Secundo facit l. fin. C. de neg. gest. vbi clarius loquitur in debitor prohibitor aliquid fieri ad sui fauorem, Si enim fiat, nulla competet actio, nec utilis, neque directæ negotiorum gestorum, reddendo rationem, quia neco cogitur recipere aliquem in eteditorum.

Tertio pro hac parte facit l. si pro te, ff. mand. quam ad

num. 5. a quo vultis habes alia duo. Primum, q. diu-
tibus non sic tenetur, cum nemo cogatur de suo facere
beneficium, 10. q. 2. precarie. Secundum, quod a po-
blico salariatus tenetur gratis feruire tam magnis,
quam parvis infirmis, sed a famis bene potest peire la-
rium, ex l. archiatr. C. de profeff. & medie. lib. 10.

6 O Bone Deus, vbi in hac meliorum medicina,
& conscientia? Conduca a publico ambuatur letore,
mobiles potentes in concilio, & refu mis obmendis,
vocati ab istis omittunt prandia, equas, somnum, eunt
quandoque ex celeri voluntate sensucliti, diucliti,
morantur eum infirmo per horas, & plures horas, vo-
cati ab infirmis, dissimulant, que tenies multa meoda
ciaculat apud Deum vos pauperis iusti.

7 Eandem opinionem tenet Felin. in cap. 1. de offi-
tudie. Decif. Lituanie. 4. nu. 300. vbi moderat in ege-
no, cui aliter subueniri non potest. Franc. Marc. decisio.
646. numero 7. par. 1. ad quem recurrit, quando eis
electos pro bono medico eligendo, qui ponit eius qua-
litates, Cornet. Benicia. de pauper. quest. 7. special. 8.
de iud. numero 18. Et hac est communis opinio teste

Ripa in tract. de peste, num. 99. Roland. conf. 87. cum.
40. vol. 2. Luc. de Pen. in l. ordinaria. C. de profeff. & me-
die. Archid. Florent. in 3. par. sum. tit. 7. c. 1. 5. post prin-
cip. Aude ab istis in coof. Neap. incipit. quia non-
nunquam. Io. de sancto Gen. in sermo. funerali serm. 14.
Adrian. in 4. sent. Plac. in ept. delict. c. 16. sub num. 4.
Vriliad. Afflid. decis. 133.

8 Quam vltra supra nominatos intelligi veram
concurrentibus tribus requisitis, loquendo etiam in foro
conscientie, scilicet opportunitate locorum, temporis,
& rerum, Locuti quia non tenetur medicus per modum
querere indigentes, sed sufficit si eis occurrat, iuxta th-
lod. Exod. 23. si occurreris boui inimici tui, aut asino
erranti, due ad eum. Temporum, quia non tenetur ho-
mo futuræ necessitati prævidere, sed sufficit præfenti
succurrere primæ. Iob 3. Quid videtis fratrem, &c. Re-
rum, quia homo consulere debet coniunctis sanguine,
curam impendere, 1. ad Timoth. 5. Si quis ius, &c. qui-
bus cessantibus medicus non tenetur etiam in foro cõ-
scientie. Ita colligitur ex Augustino. 1. Doct. Christiana.
quam ad medicum extendit Addit. ad Ang. in ver. Ad-
uocatus, num. 10. litera B in fi.

9 Et medicus recusans medicare infirmos pauperes
gratis cogi potest a iudice. Fel. post Panorm. in cap. si
pro debilitate de off. deleg. immo priuari, & expelli pò-
teli, secundum Bart. in Larchiatr. C. de profeff. & me-
dicis, libro 10.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO, an medicos, chirurgicos, & similes
pauperes possint cum infirmo pendente infirmi-
tate.

1 Et pro pattenegatus facere videtur l. medicus, ff.
var. & extraord. cognit. vbi Alber. & Bar. notant, & di-
cunt esse casum singularem, et non valeat venditio fa-
cta per infirmum medico infirmitate pendente.

2 Secundo, pro hac parte facit, Larchiatr. C. de pro-
fess. & medie. lib. 10. in si. verbis, ibi, nō ea, que peri-
clitantes pro salute promittunt.

3 Tertio facit hac ratio naturalis, quia pro sanitate re-
cuperanda omnia promittit et infirmus.

4 Ex hac opinione tenet glo. ind. quinquies. præ-
terea, 10. verbo, contractum, ff. de postulan. quam ibi
Bart. dicit non esse de singulis em. glof. alia in l. 1.
§. si cui. 10. verbo suspensa. ff. de vat. & extrad. cognit.
Antou. Burgen. in cap. cum causa, numero 5. 2. de emp-
& vend. Panorm. in cap. quia plic. quæ numero 34. de
immunit. ecclie. l. exbuif. de reg. ordist. tomo 2. pagina
187. numero 44. Et hæc est magis communis opinio.
Au. Pinell. l. 1. C. de relicti. vend. par. 2. cap. 2. nu-
mero 3. 3. Contraria Suarez, allegatus in (uo thesa. re-
ceptionis. l. i. rera M. num. 122. Iurist. ex magis com-
muni. Annib. 73. sub num. 11. in fine. lib. 2. Anto. l. affi-
de error. notor. c. 9. nu. 11. in fine. lib. 3. dicens hoc non uale
lectum. l. pen. C. de pact.

5 Contrariam vero opinionem tenuerunt multi disci-
pulo per verba, & intellectum, ad medicos, & Larchiat-
r. iuperius allegati, & primo dixit illud ad hinc pos-
numero 5. C. de transact. quod ideo ibi reprobat
illa sic appellata in ciuili venditio, ratione medica-
mentorum, quibus malignus medicus maligne differ-
rebat, & procrastinabat sanitatem, ut radio affectus in-
firmus venditionem faceret, quasi illa longa maligni-
tas cessante, pacto, & venditio leita, & permilla eilet,
arguendo a cessante ratione legis Et Bald. in hoc intel-
lectu secutus est ibidem Aleia. sub numero 20. appel-
lana hanc speciem modum dissimulatum, in §. quæ
duphylum, 7. in fin. de actio. appellans metum ab esse
libus nature, Rip. in tract. de peste. cap. fina. nume. 16.
Cagnol. ad l. secunda. nume. 192. C. de relicti. vendit.
Plac. in ephoni. delict. cap. 26. sub numero 4. circa me-
dium.

[Cagnol. ad l. 1. num. 191. C. de relicti. vendit. Ma-
gon. Rot. l.otent. 11. numero 10. & consulant in fine
decisionis Medicis, quod non finit leui in exigendo iux-
ta regulam Afflid. 123. vbi Vriliad. Additio. notat, dicit,
quod Aduocat. & Medici tres facies præferunt a client-
tulis, Angeli, tempore necessitatis: hominis, tempore
non sic instantis: iuxta causam & curam, Diabol. & est me-
ta veritatis: capetto in de Roberto 1. Carocio.]

Digressio.

1 Et circa hanc intellectum gaudet, & exultat sui
consulenti, Doctores, Procuratores, & alij legum
professores, contra quos quot idie inuehantur in spectu
anhelantes, & inquieti hingantes, & populus quan-
doque vniuersus appellantes vos auctores, in iudicatos, &
studiose procrastinantes casuum expositiones, ut vi-
neat longiores, & maiorem fructum afferat. Ecce ler-
medicos, que consiliatur vos. Aut enim re facis id;
de quo imputamini, & habetis medicos similia facien-
tes, & solatus est habere socios malorum. Aut non
facis, & erumpies in l. medicus, qui tam maligne
proceclit. Nec illam (ni fallor) inuenies quis legem
studio necessario composiam contra Aduocatuum,
vel Procuratorem, vt egerit ex maligna procrastina-
tione elentulom ad vendendum bona pro cause vi-
dioria obtinenda.

Pariter ex lectura huius l. medicus deploranda est
humana calamitas, & misera mortalium vita: ad hoc
corrupti homines finit fieri, vt pro minimo eorū
bona sanitatem procurantibus vendant, & nedum cu-
perent sanitatem, & bonam valetudinem in singulis
cor-

Curporis partibus, sed in infelices restringunt sed pupilli oculi, & considerabat malignus medicus quatenus sit necessitatis sensus visus, propterea tam diuturnam conditionem infelices agere propositus.

Et sic sanitas oculorum possessioni, & frustioni bonorum praefertur. Quid dicemus in homine avaro, & insatiabili, qui per tot annos, & decennia defatigauit defessum iam vitam in cumulandis pecunijs, si uia l. medicus, ueniat oculorum agitando, vendat ne medico pro sanitate recuperanda id, quod per tot annos eum labore, & sudore quaesierat arcta via est. quid tu patere filiorum numero grauato praefert ne sanitatem propriam utilitati filiorum? Malignus igitur medicus. Dicebat autem Pinell. in loco luperius citato, si l. medicus procedit, & loquitur in venditione facta aegro, & sic ex titulo oneroso, quanto magis in promissione ex causa lacerata? Certe haec Pinelli consideratio non tollit rationem malignitatis, in qua se fundat Bald. & qui sequuntur.

7 Secundo loco discurrerem ad l. archiatri, Affili. de decisione centummissa uel simateria, ut ex lex procedat, quia ille erat stipendiarius a publico, meritis pastio erat prohibita. Secus igitur in medico non salarato, ut ei pacis liceat, attestans ita uotatum in vna metredis cuiusdam Caroli Coppulæ Chirurgici uocauit per omnes.

8 Qui intellexit comprobari videtur in uerbis istis. Annonaria commode l. salutaria a populis eodem modo ministrari. Cui repugnat Pinell. in loco iam citato, quasi ex mente, & ratione dictæ legis omnis medicus eoque teneatur, sed teste intendendo fundat se Imperator, & in salutaris, & hoc in principio l. ubi colligitur ratio si l. fm. ff. de hered. in lito, deinde fundat se in periculo, in quo promissionem medicus factam recipit.

9 Tertio loco Affili. ad Affili. dabat aliam declarationem, quod promissio facta medico per infirmum ualeat de iusto salario, secus de iniusto ex Archi. in Cam. non sine 4. quest. 5. intellectus uerus in se, non tamen ad intellectum dictorum iurum.

10 Impediunt ergo promissionem infirmi, salarium, iniustitia, ipsius medici malignitas.

11 Considera tamen gl. superius allegatam in l. quisi quis. §. praeterea, in verb. contractum. C. de postulandum. considerat tria tempora, & duo genera contractuum, ante contractum litem, in lite, & post litem. Ante litem, & post litem contrahere licet tam Aduocato, quam medico, in lite non licet.

12 Circa salarium lite pendente licet cum uolente, scens iniusto, allegando ibi. medicens, & sic habemus alium intellectum a gloss. ut procedat cum aegrotis iniusto, & dici poterit fortasse semper iniustus aegrotis contrahens, quasi violentatus a spe recuperandae sanitatis, & clientulis euersioni sitis. Et seruit illa gloss. tam in aduocato, quam in medico, & multa ponuntur ibi alibi non posita ex similitudine medici, & Aduocati, quæ magna est Panor. in capitulo eptemum, de iuramen. calumnie.

13 Practica l. medicus. ff. de uat. & extraordinar. cognitionibus. Multa autem concurere debent, ut sit locus legi medicus.

1 Infirmitas, ibi. quæ laborat.

2 Malum medicamentum, ibi. aduersa &c.

3 Venditio, ibi. venderet &c.

4 Pretium uilius, ibi. contra bonam fidem.

Tria pitoria ponit Rosfred. par. 5. tit. de offic. iudic. quo reuocatur data per medium, ubi amplius siue uendat iocimus, siue simpliciter det, & factis est ratio: enim rescinditur ex titulo oneroso, multa magis lueratio.

14 Quartum ponit Aleia. in d. interpositas, sub nomine. quod colligitur ultra eum ex tra. ubi contra bonam fidem, quod & vendere etruenuntis pretio uiliori. Et docet praticare, Rosfred. ut non petatur rescissio contractus, sed praui rescissione rem restitui.

15 Et sic corollarie inferitur limitatio, ad l. 2. ff. quod met. causa. dum uult, ut cruciatus corporis interueniat iometu, intelligitur enim de cruciati, qui corporis infirmitatem inferunt non autem si apponendo collirium eo mediante per excessum infirmitatem cruciabat, ex infirmitate enim et cruciatus ille mediante animi passionem causatur.

16 Et sic patet utilitati studendo habetur ampliatio ad l. 1. C. de contr. iudic. ut procedat necum in officia litis reddente, sed in medio infirmis iura, & morem sapienter reddente, ut sentit uo verbo Alberti. in d. l. i. dicitur, in finalibus uerbis.

17 Et tenetur medicus, obsecrare, & similes ad damna, & interesse, litem si obsecrat, ff. ad l. A. qui. Unde & in libello peti debent, & facti pro marcalesibus, & alijs medicis equorum, & bestiarum, ut predicta sibi locum eum uendicent, & in eis, ut late per Cassane. consil. 4. §. 1.

18 Ampliatur hæc conclusio, ut nec a sponte officio tibus recipere possit hoc modo dictum quendo, in medio, aduocato, notario, & similibus.

19 Aut sumus io simpliciter salaratus. Aut ultra id, quod est salarius, adit prohibitio legis, decreti, vel constitutionis, vel ex consuetione patrum, & in hoc iterum subdividitur, aut pro sanitate recuperata, aut futura.

20 Primo casu simpliciter salarius non prohibetur sponte oblata recipere. Iam de Plat. & Luc. de Peon. in d. l. archiatri, Ioan. de Anagnina cap. 2. no. de homicid. R. ip. de pest. cap. fin. au. §. 1. Et polit. de rap. virg. num. 239. Ari. Pinell. de bon. macten. l. 2. par. 2. cap. 2. sub num. 33.

21 Secundo casu pro sanitate iam recuperata potest, non pro infirmitatibus futuris: ita Ripa in citato loco, & ibi habetur de notario salariatus a publico, ut si est sarrna: statuti prohibetur recipere, intelligitur etiam a sponte a doctoribus: Bare. in l. inuatus §. fin. ff. de reg. iur. Sequitur Felix in cap. 2. no. de homicid. Bene uerum est, quod iudex post litem scotentiam, & talis Notarius sic prohibetur post actum cooimatum, & instrumenta reddita licet recipi, ut per Ripam in citato loco, quoniam non ex ambients petitorie ne praecellit oblatio. Cano. sicut Episcopi. 1. quest. 2. dicit in tit. de sport. iudic. Et certe contraria est alius dura lex. Licet enim sit Aduocatus, Medicus, vel Notarius a publico salarius, lex prohibet, si video tam humaniter de me se gessisse post completum beneficium, quis prohibere uult me a tali gratitudine? Et ex praedictis habemus unum, quod prohibitus aliquid recipere, intelligitur, dum actus est in venire, & in fieri, secus in actu iam consumato.

22 Vidi in facto casum, ac homo inuicertitatis dicitur singulorum, & in medico uerum est, & ex petentia

Vincentij Carocij Tractatus

pericia docet, sicut in Aduocato, procuratore,
Notario, famulo, nisi expresse declaratur Boni, de
conf. art. 18.

QVÆSTIO V.

QVÆRO, quo tempore soluendum sit salarium
Medici an in principio, vel in medio, vel in fi-
ne? & loquitur de medico non salariato a publico.

- 1 Pro parte affirmativa dicit Rosed. quod in prin-
cipio anni, & ita secundum eum cantat Aphorismus.
Dum dolet infirmus, medicus sit pigre firmus. Et
dicit Ioannes Andreas.

Dum dolor est, accipe, quia.

Passato lo punto, gabbato è lo sanio.

Pro contraria parte facit, & sic in fine anni, quia
dicunt infirmi, completo salario consueverunt infir-
mi medicum de reline quere, l. Thais. §. Lucius, il secon-
do. ff. de fideic. mm. libertat. & sic bonum est in fine
soluere.

- 2 Secundo pro hac parte facit l. Atchiatti, & quod
ibi no. Bar. C. de profess. & medic. lib. 10.

- 3 Tertio pro hac parte facit l. 1. & ibi gloss. C. de sus-
frag. que glo. deferuit. & loquitur in Aduocato.

- 4 Et hanc opinionem tenuit gloss. in l. 1. in verbo
cōsequenter, & ibi Bald. q. 8. C. de susfrag. Bar. in l. 1. §.
dinus, no. 16. ff. de var. & extraord. cogn. in l. Atchiatti,
per illam textum. C. de profess. & medic. lib. 10. li-
cet vera ille text. nihil faciat, quia loquitur in publi-
co stipendiato. la. in §. tripli. no. 56. l. solit. de act. & in
l. diem fundito, col. 3. ff. de offic. assessor. vbi bene consi-
derat loci consuetudinem esse spectandam. Fel. in c.
presbyterum, no. 4. de homicid. Dueno. regu. 6. §. am-
pliat. l. no. 1. Rip. de pelle, c. 6. no. 1. 27. vbi, & ipse con-
suetudinem inspicendam ait, Et hec est communis
opinio. Viul. open. 176. pat. 2. qui bonam allegat ob-
seruantiam in Regno de visitatione infirmorum, vt
bis in die, & semel in nocte in magna occurrentia,
Eman. Suarez, in suo thesaur. littera M. no. 122.

- 5 Sed (Bonae Dens) quid subterfugimus solutiones
mercedum in fine temporis? totquot medicis infir-
mos, & per mille imaginarias solutiones non visitant
infirmos, qui in lecto languent. quare bonum est diem
facisfacere. Nihil hodie medico magis suarum,
omnes enim subundi, & reputant se mereri plus vlti-
ma diebus iuste preij, & plusquam parabolani
sunt, nec saltem denarium phantasticos statuunt,
tandem stantiam, & infirmos moriunt.

- 6 Quid, si infirmus moriatur? debuerit ne salarium
medico curanti? Vtique sic, concurrentibus qua-
tuor: conuenientia exercitij, petita, diligentia, &
informatione, conuenientia. l. v. sit laicus, non cleric.
cur, vel religiosus, cap. 10. m. ca. sententiam, ne cleric.
vel monac. & ita respondit Franc. Mar. decif. Delphi-
nal. 646. pat. 1.

- 7 Et in hac locati & conducti materia non est pra-
tereundus tex. in d. l. Lucius. §. Tais, iuncta gloss. in
verb. salarium, vbi aliquando salarium appellantur
opere impositae.

- 8 Et quodidianus esse ille testis, solet enim vulgari-
ter dici. *Subito s'beuerà il suo salario, se ne andara, e
non aspetta altro.*

QVÆSTIO VI.

- 1 **QVÆRO** de medico forensi, multi enim infir-
mi, & sui familiares non contenti medicis Cui-
tatis conuocant fusiiles, qui sepius nocent non sibi,
sed iohisim. quid si diceat hora tarda? quid si vno
die agat tres terminos dierum? quid si no timere infirmu-
tur? quid in die festis? post ad regulam cum quid,
pat. 1. quæsit. 5. no. 10. cum loquent.

Allegatur autem Bald. in l. nihil, ff. de rei vendic.
quod si medicus conducat equum, qui in itinere de-
rubatur, non tenetur, ita Fel. in ca. 1. de libell. oblat. re
vera tamen Bal. id non dicit, vt videat. potest.

QVÆSTIO VII.

PVLCHRA, utilis, & delectabilis est indaga-
tio in hac locati & conducti materia, & de medi-
co simul, ad dispositio item quantur. §. qui imple-
to. ff. locat. procedat in medico conductu ab aliqua
Communitate.

- 1 Pro parte affirmativa primo loco facite videtur,
quia agroti pro totum cutis con soluentes non qua-
pius durante locatione non tantum ex patiens, sed
etiam ex actu positio solutionis conuenientia viden-
tur: ergo videtur renouata locatio, & conductio.

- 2 Secundo pro hac parte facit, quia medico salarium
debetur, etiam si conuenient non sit, vt superius vidi-
mus. de tradit. Bal. in l. 3. C. mandant.

- 3 Tertio pro hac parte facit, quia secundum Bar. in
d. §. qui impleto, licet locator operatum non possit
agere virtute tacite recondutionis, quia sola patien-
tia non implet contractum, saltem potest agere & actione
negociorum gestorum.

- 4 Quarto facit, quia medico sic prosequenti saltem
ex equitate competet adio ex l. si me, & l. si iuram. ff. si
certum petatur.

- 5 Et hanc opinionem consulendo tenuit Soci. consi.
196. lib. 2. Cum. cons. 348. lib. 1. Menoc. de pte salu. p.
lib. 3. pte lumpsio. §. 3. ou. 16.

- 6 Contrariam verò opinionem tenuerunt multi di-
scutendo materiam §. qui impleto, ex quo conuiliabit
etiam responso ad coactaria.

- 7 Duo. n. pte lumpsio videntur ad materiam §. qui
impleto, terminus a quo hauius, & terminus ad quē,
& vno deliciente, non procedit dispositio §. qui imple-
to. Vnde ad casum de quo agitur, si infirmi visitantur
a medico post tempus conuentum, prout prius, nihil
operatur, quia non stat in arbitrio infirmorum h. c. fa-
cere, sed permittit ad consiliarios sicut congregatos,
vel similes. Et ita per dicitur tenet Rip. in tract.
de pelle, c. fin. no. 124. dicens hanc opinionem & quon-
tem, nisi Regentes Civitatem, & habuerit potestatem
reconducendi sicutur cum medico, & panti fuerint.

- 8 Considera tamen in hoc veteri dicto n. ipse, &
applica ad practica Ange prout i. videri, & io alijs
utantibus, adeit concilium generale, ad quod spectat
electio medici, & dum est in iusticiis, & vna con-
gregatione, huc facit si medicus post tempus curat
infirmos prout prius, & sicut publice per Civita-
tem tanquam notarium facti permanentes, & ita ta-
le curat aliquos de numero consiliarios, & pote-
statem habentium eligendi congregatum, erit eo per
hoc

hoc data refirma medico: licet isti sic separati fiant, & patiuntur? Vtique non creditur, quia refirmatur medico in loco congregationis. Vnde cum hoc pendat a forma Concilij simul eodunati, creditur non esse refirmatum medicum, nisi formaliter refirmetur, cogita tamen.

9. Et ex hoc difertur pater refertio ad contraria, tendens hanc partem, & opinionem; paffi enim sunt vt finguli, non vt homines de vniuerfitate, & fimul formaliter congregati, & vt finguli non habebant potestatem reconducenti, merito &c.

Vnum tamen colligimus vtile, & notatu dignum in hac locati, & conducti materia, quod ad multa deferre poterit, quod, vt fit locus dispositioni §. qui impleto, sola patientia non fufficit, fed requiritur alius actus pofitiuus.

10. Vnde ad propofitum de medico infertur, quod fi communitas, que condonat opes medici finita condutione mandet folui medico falarium pro alio tempore, cenfetur reconduci. Corn. conf. 347. col. 3. lib. 1. commendat Crauet. conf. 377. sub nume. 2. verfi. ubi fcribit Corn. vbi etiam dicit aliud in materia locati, & conducti, de qua agimus, quod recipiens penfionem cenfetur approbare contractum locationis, ex l. 2. C. de iur. emphit. & l. 2. C. de dot. promiff. dixi fuperius in materia locationis ad longum tempus, ad l. 2. C. de iur. emphiteut. Vnde requiritur habilis perfonę patientis patientia idonea, & actus pofitiuus extrinsecus.

11. Sed vidimus in medico, qui pfectus est vltra annum, quid fi ante tempus difcedat? Vtique non debet habere falarium pro rata temporis, quo inferuit, refpondit Bal. in L. de C. locat.

12. Vidi tamen limitari in vno cafu in facti contingencia. Medicus conductus pro vno anno ingreffus est religionem, que religio petite pro rata temporis falarium, & fauore religionis fuit decretum allegari non nullo in repetit. l. nemo. C. locat. de iure fublocandi etiam induftriam perfonę.

Q V A E S T I O V I I I.

EST quęftio notabilis in Medico, Aduocato, Officiali, famulo, & fimilibus, quę nec ita ipfa in materia Medici pertinet. Eft conductus Medici, vel alius pro vno anno pro certo conuento falaris, poft reuocatus, deum reconducitur fimpliciter, an intelligatur reconducitur pro eo priore falaris, vel arbitrio boni viri.

1. Primo videbatur dicendum iftam fecundam condutionem non valere, ratione incertitudinis.
2. Secundo ratione abfurdę, quia fi primo anno fuit conductus pro eorum pupa, forte tunc temporis non erat dignus maior mercede, fed quanto magis excreuit, plus creuit in perfectione, cum omnino art per exercitum recipiat incrementum, l. legatus §. ornatibus. ff. de legat. 3.
3. Pro contraria parte facit l. penol. §. i. vxor. ff. fol. matrim. vbi dos data in primo matrimonio cenfetur repetita in fecundo, licet matrimonium tertij in medio interueniat.

4. Et hanc opinionem tenuit Bal. ad l. com. quidam, in fine, C. de iure dot. commendat Crenenb. fingi. 77.

13. Ad idem fundto, numerus 9. ff. folu. matrimo. Et hac eft communis opinio. Viui. lib. 1. opin. 23. 2. Roland. de iur. dot. q. 77. num. 3. Decif. Peruf. 99. nu. 18. dicens ita in facti contingencia iudicatum.

[Io. l. upus in Rubr. de don. inter uirum & vxor. §. 62. num. 29.]

5. Declaratur hic conclusio duobus notabilibus modis. Primo, nifi mutata fit conditio perfonę, puta quia eilet effectus excellentior in professione fua, quia debet augmentari falarium fecundum eius excellentiam, quia conditio perfonę debet haberi in confideratione, l. i. qui, vbi cafus notabilis ff. de vfufructu, commendat Corfetti. in verbo, falarium 4. dicens didiciffe a D. T. rolo de Malueris l. C. celeberrimo.

Et adde vltra Corfetti. textum ad hoc propofitum notabilem io. l. legatus §. ornatibus. ff. de legat. 3. vbi omne artificio per exercitium incipit incrementum, & fic patet refponfo ad contraria ex hac prima limitatione.

6. Occurrit fapius in facti nedium in medico, fed etiam in famulo in hac verba. *Falera volta si pora molto bene*, certe preloquendum eft hac vice melius, cum omne artificio per exercitium recipiat incrementum, & propterea multi non iure conuenerunt de famulis reconduciis, *il tale mi dimanda più folario, che l'altre volta*, certe non mirum, quia fortaffe effectus excellentior.

7. Declaratur fecundo loco §. falarium erat perpetuo ordinatum tali miniftrio, non pendebat ex arbitrio electoris. Ita Corfetti, in citato loco per textum in materia locati, & conducti, in l. licet. C. locat. nam quę incerta funt, promitti non videntur, l. fplacium; C. mandati. l. Scia. §. modico, ff. de annu. legat.
8. Et noti circa primam limitationem, quia attenta conditio perfonę, & quod creuit in excellentia, falarium in dubio agetur in arbitrio iudicantis, atque iudicio cap. de caufis de officio delegati.

Q V A E S T I O I X.

QUÆSTIO quæftio eft a locati & conducti materia originem trahens, & de medico pariter loquens ad materiam, l. Matris. ff. locat. an medicus, qui certa mercede conuena cum omne femel infirmum, fi iterum incidat in morbum, renouetur iterum eo careat? Quæftio hæc appellatur a Doctoribus Sabbatina, & occurrit potest in medico, multo magis in Chirurgico, & Marefcalco, qui curant animal de formidella, carum uero recipere falarium, & animal cito reuincit in morbum.

1. Pro parte affirmatiua facit, quia obligatio fecura liberatione videtur extenta, ergo amplius tenuiffere non potest l. qui res. §. arcam. ff. de folutio.
2. Secundo pro hac parte facit, quia de prefenti obligatione cogitatum videtur, quia in infinitum quis obligari non debet, cum infinitas fit cuiusdam iuribus vulgaribus & ita Titaeque. ad §. hoc fermone, nu. 1. 14.
3. Pro contraria parte facere videtur, quia non dicitur infirmitas difcediffe, quæ cito redit l. diuortium, ff. folu. matrim. regitatur de poenitent. diffine. 1. Cano. diuortium. facit l. qui quid calore. ff. de regulis iuris.
4. Secundo pro hac parte facit, quia non extinxit infirmitatem, fed ceffare fecit angustiam.

Q 4 Tercio,

Vincentij Carocij Tractatus

5 Tercio, quia non videtur curasse, ex quo vitiose curauit.

6 Quarto verba sunt intelligenda cum effectu, l. i. §. hæc verba, ff. quod quisque iuris. Vnde debuit perficere curasse.

7 Prima sit conclusio. Si in firmitas incontinenti superueniat, tenetur medicus iterum sanare, nec nouum salarium debetur, sed pio eodem salario, quia non dicitur liberatur, quia incontinenti reciduat. Bart. in l. Martius per illum textum, ff. locat. Speculat. in tit. de salar. §. fin. Casti. ens. i. o. qui testiana, ff. de edic. vbi podagra breui reueria præsumitur ex primis humoribus, lo. Andr. in regul. contrarius, de regul. iur. in Mercorial. facit dictum Speculat. in tit. de emptio. & vendit. §. ferendum, verfic. de illo, ad propositum est materie locati & conducti, de qua agimus, quod si equus in sua biduum moriatur, præsumitur, quod tempore venditionis, vel locationis morbosus esset, secus si ex intervallo, vt ibi per eum, Imol. & Alexandru. l. si quis eum aliter ff. de verb. oblig. Bald. in l. 2. q. 2. C. de rescinden. vendit. Sabell. de edic. num. 26.

8 Incontinenti autem dicitur arbitrio iudicis per informationes peritorum, l. i. ff. de iur. deliberand. l. si ita quis §. Seia. ff. de verb. oblig. Kip. in cap. de ausu, de offi. delegat. Panor. in cap. 2. de cler. p. c. u. Alex. in l. si ita stipulatus essem abs. te, in ff. de verb. oblig. Borgia. dec. 13. num. 4. par. 2.

9 Declaratur hæc prima conclusio, nisi repentina infirmitas promeruit ex culpa infirmi. Hinc si infirmus, vel vulneratus indulerit alicuius appetitui, nimium comedendo, vel bibendo, venerit se immiscendo, per solem equitando, vel similia faciendo, licet infirmitas incontinenti reciduat, non edicus non tenetur, & sic culpa infirmi medicum excusat etiam in actu incontinenti secuto. Ita Bare. in sua distinct. in d. l. Martius. Summa Angel. in verbo, medicus, n. me. 2. q. Kip. de pest. cap. fin. num. 143. cum sequenti.

10 Vnde videbit multos vulneratos citius exire domum ex aliquo animo Interfisse, dare se laborioso ex c. citio, capula, vel Veneti, quid medico imputandum? similiter si Marefcalcus curat equum in pede, & incontinenti pro lignis in flum. mittatur, vel ad vestuam, quid medico imputandum?

11 Secunda sit principalis conclusio, quod si infirmitas proveniat ex intervallo, præsumitur ea noua causa, & sic medicus, vel marefcalcus non tenetur sine ideo salario mederi, vel curare. Ita colligitur ex distinctio. Bartol. in allegata l. Martius, quam ibi Castrenf. sequitur, Brianf. quæst. 63. Medicus quidam bile, quæst. 13. podagra totum quidam glo. iuris Canonici in verbo, ventris, in Cano. adhuc instans, de penitent. distinctio. 3. & in Cano. legitimus, & in Cano. præcedenti de consecrat. distinctio. 5. Ioan. Andr. in reg. contrarius, quæst. 2. in Mercorial. Barba. post Aret. in l. si ita stipulatus essem abs. te ff. de verb. oblig. Petr. Anchaz. Panor. Barba. & Felio. in ca. p. b. b. iterorum, de homicid. Hippolit. Marfil. consil. 7. colum. 2. verfic. cum eo ca. 5. lib. 2. Titia. quæst. ad l. i. v. n. q. in verbo, succipit libet ca. num. 143. in ff. de caus. Callen. in princ. nu. 178. in verbo, morbi causa.

Ad do Bald. consil. 235. quidam fenerator, colum. 2. lib. 3. Veron. in l. quod si ita, num. c. ff. de edul. edic. Lanfranc. in tit. de excep. nu. 6. in fi. Summa Angel.

in verb. medicus, no. 14. Ari. Pinell. ad l. 2. par. 2. cap. 2. num. 33. in fin. C. de rescinden. vendit. dicent. ex veteri huius quæstionis colligi, & extrahi posse valere conventionem de salario inter medicum, & infirmum, & sic defendi posse Afflie in allegata dec. 123. Gui. Pap. singula. 632. Firmia. in verbo, medicus. Anton. Gabr. de leg. & constructio. conclus. 2. nu. 1. licet sicco pede petri transcat, Sebast. Medices de teg. iura par. 1. regul. 4. num. 64.

Q V E S T I O X.

PVLCHRA, & utilis est indagatio tam in medico, de quo loquimur, quam in Advocato, Procuratore, Notario, Milite, Iudice, & similibus, in contracta inter fratres societate debeant communicari stipendia, salaria, & mercedes.

Et antequam viterius procedamus, notandum est, quid salaria, & stipendia sunt in triplici differentia.

1 Quædam sunt salaria, quæ respiciunt haborem, & probitatem scientiæ, & intellectus, vt salaria advocatorum, medicorum, allictorum, & similia. Quædam respiciunt vtumque, vt Capitanorum, & Caporalium. Quædam propter dignitatem, vt quod quis sit domesticus Principis. Bar. in l. i. §. diuisi ff. de var. & extor. in cogn. Bald. in l. si fratres §. si inter fratres, pro foc.

2 Et per hoc queri possit, an quæ sit in materia locati, & conducti dicantur quæritus, vel lucreti, & distinguendum est. Aut loquimur in quæritis & locatione bonorum stabiliu, & tunc dicuntur lucreti vel quæritus, prout exemplificatur in l. Cont. si pro foc. Aut loquimur in salariis medicorum, advocatorum, & similibus, & non dicuntur quæritus. Vnde requiritur opus mercantile, vel mechanicum in quæritu, non ingeniosum, & intellectuale. Bald. in dicto §. si inter fratres.

3 Aut igitur contracta est societas vniuersales omnium bonorum, & ventum communicanda stipendia, salaria, & mercedes, aut est contracta simpliciter, & pariter veniunt ista, licet glo. ibi aliter sentiat, inquit sane esset, vt vnus omnia propria commodis, & particularibus vitiis, incumberet sociati, & alter esset miles, & Doctor, vel Advocatus, nec communicaret, & participaret, de vtra Bald. hanc opinionem tenet, eam valde commendans lo. Lup. in repet. rub. de donat. inter virum, & vxorem §. 62. num. 18. quem ad hoc propius non allegauit Ioseph. de Lodouic. conclus. 63. de societ. litatio. 10. & idem tenet Aret. in §. manet, numero 6. Insuper de societate. Si autem societas est simpliciter contracta de certa negotiatione, pecunia, vel equitate, & vnde stipendia, & salaria non veniunt, sed illa tantum, quæ ad illam negociationem pertinent, vt ibi per Bald. dicentem, quod secundum aliorum intellectum communicantur stipendia quæ sita, ante contractum societatis, vt ibi per eum in fine.

4 Non igitur debemus ita exaltare in hac legali philosophia, quod sit tantum priuilegiata, vt istud quasi Castreus peculium, quod legum professoribus iura tribuunt, sit tempus de seibus acceptis, & secretariis, & quod iuris professores communicent aliens, & proprii remaneant. Vtique enim labor, & sepe impotus versatur, nec omnibus datum est libere reuolueri, respon-

responsa dare, causas agere instrumenta conficere, infirmis mederi, & sic de alijs. Vides idiotam quotidie se exercitorem lo societate. nec vili labori patere pro cō seruanda, & agenda societate, cum illudici debeat laborasse cōmoueri, & Doctor Medieus, vel similis particulariter.

Altera principalis est indagatio vtilis, & necessaria in practicabili materia collationis bonorum, quod filius non tenetur communicare fratribus quęstia in aduocatione, notariatu, medicina, & similibus privilegiatis professuris, gloss. in l. eom oportet, io verbo, substantia, & ibi per Cui. & Bald. C. de bon. quę liber. Faber, post gloss. in §. primo, Instit. per quas personas nobis acquirit. Gui. Pap. videndus, consilio vigesimo sexto.

Et hæc est communis opinio, Didac. Segur. in l. prima, §. si vir, numero 69. ita de acquir. possessio. Sima. nuel in suo thesau. recept. sentent. l. itera F. qum. 228.

Vnde infertur ad prædictam, quod licet filius post mortem patris docere debeat rem per eum acquisitam viuenti patri aliunde acquisisse, quam ex bonis patris, l. filius, la secunda. io fine. C. de collation. tamen hoc fallit, si filius per longum tempus ante mortem patris exerceat atque notariatus, vel similem ex qua verisimiliter acquirere potuit pecuniam ad emendum prædictum domum, vel simile. Et scio similibus vera probatio non est necessaria, sed coniectura sufficiens, vt per Innoc. in c. cum in officijs. in glo. mag. de testam. puta exhibendo, quod tali anno fuit matricularis, pro hoc colla tot auctorum, processus varios per eum actus, & sic discutendo in Aduocato, Procuratore, Medico, & similibus proportionabiliter iuxta eorum exercitium.

Et nota diligenter Guid. Pap. in allegato consilio, quod prudenter præsupponit filium viuente patre exercuisse per multos annos, vnde postea oritur præsumptio, de coniectura, quod acquirere potuerit pro prædicto emendo, quare io hoc etiam cautus tam vt iudex, quam vt aduocatus.

Et notare debemus nos legum professores, nec non & alij similes, quia nulla vera est inter homines maior fruidia, quam inter fratres, vt bene considerat text. in d. l. eum oportet, & continuis experientia confirmatus, & fratrum concordia rara est. Vnde habebis fratrem nullum exercitij, qui fortasse delectatur splendide viuere, videbare in vita patris multum lucratum de tua aduocatione, vel medicina dolet, & gaudet simul, & nupcat mortem communis patris, & incontinenti, funere nodum completo conuenit in domo, perquisit indagatur, quomodo factum est istud, & quomodo istud? tandem accedit, ad consanguineus, incipit propalare animum suum, quod intendit habere patrem, & libi communicari tale prædium emptum per eos fratrem, hoc non contentus dat locum citationibus, præceptis, & petitionibus, & per palatia nihil auditur, nisi latatus inuidi fratris, certe quicquid alibi frater laboriosus, & coniectura eorum simplices de mulorum annorum exercitio tutam reddant, securum, & contentum.

Certe quid agendum hisce temporibus fratri habenti fratres? si enim nulli exercitio operam nauat, otiosam vitam agit, sepe in seipsum, vitioiam, & multis periculis ex otio implicatus, & quod magis est, caret sapientia pecuniam in suis necessitatibus, & occurrentijs,

nec in patre viuente est sperandum, quia sepe patres maxime ad senectutem virgētes sunt avari, & suspēti, & nihil filijs confidunt. E contra si filius alicui exercitio se exponat, statim inuidius frater quærīt indebitis satis participare de sudore fratris sui. Hinc sepe multę diuisiones in familie ruinam, sed desperandum non est, & otia omnino fugienda, quia iura subueniunt laborioso Medico, Aduocato, Procuratori, Notario, & similibus.

Triagitur ad propositum redeundo articulanda sunt.

Electio, vel creatio,

Exercitium, &

Multorum annorum.

Sed in hac locati, & conducti materia, & ad propositum materiam, de qua agitur, pone voum, quod frater in locando nominat talia bona sua, & fratris, præiudicabitur multi dicent quod sic, quasi ex ore tuo re iudico. Contrarium determinat Guid. Pap. in allegato con. 2. quasi ista sint verba enūciatiua propter alios emissa, quę non inducunt dispositionem, l. Publia. §. finali, §. de posui l. ex his verbis, C. de milit. testa.

Vide igitur tu eurtalis, & Procurator, quod si casus tibi euenisset, conatium defendere conatus esses, exclamando, si ipsemet frater hoc io in iustamento locationis, & conductionis confessus fuit prædium commune, quod adhuc egeamus testibus? certe hoc non attenditur, vnde veritas præfertur confessioni anūciatiua in instrumentato appositæ, oia talia verba præiudicat confitenti eum fratre, vel tertio.

Q V A E S T I O X L

VNDECIMO loco, vt de medico non instituet, concluditur procedam ponendo aliquas conclusiones. Marefcaleus potest retinere equum, vel bovem pro impensis factis in emendo, vel gubernando bovem, vel asinum, & pro mercede & salario suo. Bald. Cast. & alij in l. rebus, §. possunt, ff. de commodat. in l. finali, C. eodem. Bonacoss. de equo, questione vigesima prima, & in hoc præfertur alijs creditoribus etiam anterioribus, Barin l. interdu. ff. qui pot. in pignori. habentur, Bonacoss. de equo, questione quadragesima, dicam suo loco. Et passim videmus, quod sunt conuentiones cum matrescalchis de curandis animalibus, & tement in proprio stabulo, donec sanet, erit licita reuocatio pro expensis, & mercede, quę adeo fauorabilia sunt, ut alijs præferantur.

Quid dicemus in medico, qui in casu permisso est creditor alicuius pro mercede sua; præfertur etiam alijs creditoribus etiam anterioribus? Vique sic, arguendo a fortiori a medico bestiarum ad salutem hominis. Similiter dici potest io medico Communis, quod sit debitor in multis, vt præferatur alijs, sed quid in Aduocato, Procuratore, & Notario omne valet argumentum a medico ad eos, vt supra vidimus? nonne maximus est labor, facite homines quietos, & diuites.

Secunda sit conclusio. Quilibet tenetur ad collectionem, vel impositionem pro salario medico Communis. Prætoris, Aduocati, vel alicuius officialis, nec vilius excusatio ratione ætatis, vel sexus, nisi consuetudo aliter delectat, quę attendenda est h. p. 2. & b. ff. in l. 1. C. de

Vincentij Carocij Tractatus

Cade superindict. libm decimo, Bartol. in l. prima, C. de
maj. & in quo loc. Fest. C. de collect. parte secunda, in fi-
ne, numero 56. vbi etiam dicit aliud ad propositum ma-
terie locati & conducti. Idem est pro stipendio mili-
t conductorum, pro defensione ciuitatis, Sed quid in hi-
sce temporibus non exandescat? volunt sanati priui-
legiati, modo praferri si possibile est alijs mercede sol-
uere nemo, quae merces deberet esse tam voluntaria,
quam illa, vbi conseruatur vita hominis.

Tertia est conclusio, quam non vidistis apud
Doctissimum Couarru. in regu. peccatum, licitum est
Medicis, & Aduocatis extorquere nimis magna sala-
ria, nec ad restitutionem tenentur, immo ad häre-
des transmittunt, Innocen. in cap. quia plerique, de im-
mun. eccl. commendat Bald. in auth. ad hac, nu. 16,
in fi. de vltis.

Contrarium tenet Archid. in Cano. non est. l. quæ-
st. 2. Dominie. Soc. de iust. & iur. lib. 3. quæst. 8. art. 4. con-
clusio. 2. vbi habes, quod datum non repetitur, sed nec
peti, neque pacisci potest, & dat bonam regulam ibi
Sot. quod in his quæ pretio pñuntur, prout contingit
in Aduocato, & Medico, excessus pretij in infinitum ope-
ratur.

Vnde videmus sæpe in facti contingentia, quod adeo
premit clientulus passionibus causarum, vt clausis oca-
lis quotidie porrigat Aduocatis, & Procuratoribus
modum, & mensuram excedendo, pariter finita causa
per victoriam videt clientulus solertiam Aduocati, &
insistimus, vel familiaris ipsius Medici, & eius porrigit
vltra modum, Certe ex tolerabili consuetudine repleri
non potest, sed sitibundus pacifcentes, & Aduocari,
& Medici, & io conscientia tenentur, Medicus, Aduoca-
tus, vel Procurator an gaudent privilegio, vel immu-
nitate domini sui, potius suo loco.

Vidi in facto casum. Conduxit quis Medicum foren-
sem pro vno, post die paulo ante discessum, super-
uenient tempestas magna inermalis, & coactus fuit
exquirere per tres dies, vt tempora sibi largirentur fa-
uolare discendi, quid agendum de salario istorum
dierum.

QVÆSTIO XII.

SUPERVENIUNT nonnulla scitu digna
in materia salarij tam Medicorum, quam Aduo-
catorum, Nutricum, famulorum, & similibus. Vnde
hæc proposuerim cum decima questione de medicis
concludere, & ob id in conclusione posuerim decimo
loco nonnullas conclusiones, vtilitati tamen studendo
inscreram nonnullas. Tract. plane Bartol. in l. prima, §.
vltius, ff. de var. & extraordin. cognit. materiam, si non
stat per officialem, vel Medicum, vel Aduocatum, non
alitem videtur tactum. Quid si Medicus, Aduocatus,
Procurator famulus locati (vt ita dicam) & promissæ
patrioialium suum niteui, & non stetit per se, tamen vi-
dens bonam occasionem, locauit operas alteri, an possit
petere salarium a primo cōductore, ex quo locauit alij,
& sic nihil amissile videtur.

Et pro parte affirmatiua facit, l. sed add. §. fina. ff.
locati, ibi, si eodem anno operas alij non locaueris, quia
stat mercedem prohibere videtur a primo condu-
ctore.

Respondetur, duo sunt genera personarum: aut

enim loquimur in familiis, officialibus, scriptoribus,
& similibus, & isti si locant eo tempore operas alteri,
non possunt aliquid petere a primo conductore, & ita
loquitur rex in allegata l. sed add. §. fin. dum de exce-
ptore, alias exceptatore loquitur, qui scriptor est ali-
quid in scriptis redigens, vt declarat Alber. in suo Di-
ctionario, in ver. exceptator, vt in auth. de defen. Ciuit.
in prin. & in Leseptorios, C. de nou. oumera. pecun.
Aut loquimur in Medico, vel Aduocato, qui possunt
vno tempore pluribus seruire, & tunc possunt salarijs
petere, licet alij hauerint operas suas. Ita sentit Rofa
in form. de off. iud. quo petuntur salaria, par. 5. omne
to 3. in fine.

Et sic vides, quam laudabile sit Aduocatorum, &
Medicorum exercitium, qui possunt eodem tempore
prodesse multis, & sibiint ex pluribus salarijs a diuer-
sis personis, non mirum si citius distendant.

¶ Venit in factum casus, quod condu xit Medicum fo-
rensem a Ciuitate vicina pro tuo filio, qui vocatur ab
alij, tarpe enim dicit, locasti operas alteri, & sic de
Aduocato dici potest.

Et sic patet intellectus ad l. sed add. §. fin. ff. locat.
& latum, sanctus, it de off. assessor, vt procedant iuxta di-
stinctionem prædictam.

Sed pone vnum, quod de facili euenire potest. famu-
lus, vel officialis inuenit, & potest lorare operas suos
alteri, sed noluit, ut quid habebit mercedem a primo,
eum quo non stetit per eum? Vtique non, quia est in
culpa, & sibi imputetur, ita quo. quam ibi sequitur Fulg.
in l. qui operas, ff. locat. Quod verum est vltra Fulg.
nihil ex iusta, & legitima causa recusauerit alij seruire,
quod arbitrio iudicis remittitur, vt not. Cast. ens. in l.
sed add. §. si ff. locat. Facilis est rerum experientia est
excusatio potestatem esse, quod tale esset homo raris-
sime, susphannatruis, vel alia similis causa addit.

¶ Notabilis mōen est textus, nec silentio prætereun-
dus, in allegata l. qui operas, multi enim Cives, vel Co-
munitates Castorum conueniunt cum Aduocatis ad
tot, pro quibus alio, licet enim per annum forte nū-
quam vñ sint opera talis Aduocati, tamen mercedem
habere debet ex quo non stetit per eum, quia potest
esse quod cōtraria in alio anno multum vñ sit, non ta-
men salarium exigendum erit.

Sed nunquā petiquit nec famulus, nec, si ab alio mer-
cedem recipere poterit.

Sed pūc quod locator inuenit illum conductorem a
primo tamen tempore non vult, vt locat alij poterit na
petere mercedem a primo, ex quo non stat per eū. Vt
que sic, ex quo nihil est sibi impotandum, vt pulchre
declarat Contr. ad l. sed add. §. si.

QVÆSTIO XIII.

QVÆRITUR non inutiliter in materia salarij tam
Medici, quam Aduocati, & Procuratoris, de his
enim promissæ Doctores loquuntur, qđo salarium di-
catur incertum, ad materiam, l. salarium, C. mandati.

Et respondetur, quod incertum respectu salarij est
duplex: quodam est incertitudo re, & genere, vt si fa-
ciles hoc, beneficium tibi, & simile, quodam est incer-
titudo re, sed non genere, vt si facies hoc, dabo tibi
equum, vestem, vel quid simile. Primo casu promissio
salarij non valet, secundo casu sic, Ita Rofred. in for.

ma libelli, quo petuntur salaria par. §. vbi subdit, quod hoc casu praestando mediocrem liberatur, ex iuribus per eum allegatis.

2. Et addo glo. notabilem, & magistralem in materia salarij Aduocati, Medici, & Procuratoris, fundatam in materia, & tractatu locati, & conducti, in l. salarium, ff. mandat. quod salarium Medici, vel Aduocati potest per quatuor modis, certi conductione, si certum promissum, actione et stipulatio, si incertum est promissum, conditione et lege, si nudo pacto sit conuentum ex l. r. C. de iust. ag. officio iudicis, siue extra ordinem, si non fuit promissum, neque conuentum, vt l. 1. §. to honorarijs, ff. de extraordin. cognitio.

3. In salario verb. Procuratoris distinguitur. Aut alias erat facturus, aut non, si erat, & incontinenti fuit conuentum agitur contraria mandati, vt in l. 1. vbi Cin. hoc idem sequitur. C. mandat. si ex interuallo tunc extra ordinem, vt in d. l. salarium, ff. mandat. si uero non erat alias facturus, aut factum tale conuectus locari ab illo Procuratore, & tunc agitur locati, vt l. 1. & ibi no. ff. mandat. aut non conuectus locari, & tunc igitur praescriptis verbis, vt l. naturalis. §. at cum do. ff. de praescriptis verbis.

4. Et subdit ibi Accursius in sua glo. vt dispositio, §. in honorarijs, de salario Aduocati non excedente summam centum aureorum, procedit, & habet locum in procuratore, qui & patronus, & Aduocatus dici potest, per l. 1. §. aduocatos, & §. iurata. ff. de var. & extraordin. cognitio.

5. Et sic habetur ampliatum ad l. 1. §. in honorarijs, ff. de extraordin. cognitio.

6. Et notate placeat modum procedendi ipsius glo. Nam enim de Aduocato loquitur, loquitur cum aliquali dignitate uerborum domum descendit ad procuratorem humiliter, & vocando eos locabiles, postea uult aliquantulum exaltate appellando eos patronos, & Aduocatos.

7. Secundo notate placeat, quod dispositio loquens de Aduocato, vel patrono uendicat sibi locum, & in Procuratore.

8. Addo praedicta vnum in materia locati, & conducti quod ponit Cin. in l. prima, C. mandat. quod datur salarium licitum, & illicitum: illicitum, prout est de quota huius, per l. si contra. C. mandat. vt dixi superius tit. de fruct. & lit. expens. Similiter aliud est secundum eum salarium aliud merces. Salarium proprie est ut dominus promittitur, & ipse erat alias facturus, vt ff. mandat. si remunerandij, in p. inc. sed ubi non erat alias facturus, tunc est merces, vt l. prima, in fine, ff. mandat.

9. Similiter alia merces est in pecunia numerata, alia non, vt dixi supra de substantia locaionis. Primo casu agitur locati, ut ibi dixi, quia locatio propria consistit in pecunia numerata, secundo casu agitur praescriptis verbis, d. l. naturalis, §. at cum do. iuxta quae infert ibi Cin. in hac locari materia ad praedictam questionem, quod si Corretius, vel alius mercenarius uenit ad me, & do sibi litteras transferendas in partibus, si rediens non portat pecuniam, si peris latuerit, rector arbitrio iudicis praescriptis verbis, ex quo non erat alias facturus, ut per eum, ex l. 6. ubi ff. de praescriptis verbis & insinuat locati, in principio.

10. Ex quibus corollarie inferitur intellectus ad l. 1. §. mandat. ff. mandat. & l. licet, C. mandat. quod mandatum debet esse grauitum, id est gratiam conferat, & ob id meretur habere gratiam, & sic praemium, ut ibi Cinus exponit.

11. Et sic inferitur, quod inter medicum, & infirmum, aduocatum, & clientulum non est proprie locatio, sed agitur praesentis uerbis Alex. ad Bart. ad l. 1. §. adeo, ff. locat. & ob id non distinguitur sicut in procuratore, aut erat alias facturus, vel non, Alber. ad l. salarium, C. mandat. ubi honorarium appellat.

QVÆSTIO XIII.

1. VISITIS aliquibus questionibus de Medico ad actum praetium deuenienti libellos concipitur iuxta intentatam actionem, quae multiplex est, ut superius uidimus. Et quoniam ut plurimum intentatur in iudicis officium ad salarium, vel mercedem consequendam, cum ut plurimum fiat solutio iuxta taxam Consilii, vel Prouinciarum in Aduocato, & Procuratore loquendo contractus, quod praestitit patrocinium in tali causa, & quod implorandi iudicis officium cogat, & compellat ad dandum tot, iuxta l. 1. ff. de extraordin. cogn. In Medico autem cogi, & compelli ad solvendum salarium conuenit. In nutrice uel conuentam, vel conuictum, quae conuictio summarie deducenda est, & de obstetricibus dixi, & quae de Medico dicta sunt, in nutricebus locum habent.

2. Articuli uero primo loco articulandi sunt, quod aliquis sit Medicus, Aduocatus, Grammaticus, Obstetrix, Nutrix.

3. Secundo quod doceat, praestitit medicinam, patrocinium, se curat, vel nutrit, ut l. 1. ff. de extraordin. cogn. de hoc in tali causa, & respectus.

4. Tertium, quod consuetudo est quod praestentur tot, ut colligitur ex Roffred. in praetitato loco, licet multa ibi per eum posita hodie non sint in usu, & ut plurimum mercedis causae summarissime cognoscantur, & decidentur.

5. Addo tamen vnam tam pro Medico, quam Doctore, quod Medico, vel Doctore salario est danda, & condecenda domus in loco celebri, & famoso, & ad hoc, ut facilius reperi possit. Casus est singularis ut l. 1. §. sed, & casus, Scip. Nasia. ff. de origine iuris, quam singularem dixit ibi Cagnol. num. 175. Barba. in proem. Clement. num. 48. & nom. sing. 824.

6. Quod facit pro ista Communitatibus, qui Medico conducto promittunt dare domum, debet enim conducti in loco celebri, & reperibili, & facit etiam pro Aduocatis, Procuratoribus, ac etiam Notarijs, quia non debent habere domos in locis reconditis, quia litigantes & greferuat, sed in vici publicis, & iuxta plateas, & palatas.

QVÆSTIO XV.

EST questio facti Medici, vel officialis prohibetur refirmari, si refirmaretur, an valeat regula, parre furioso, facit quod sic. Vnde clericus prohibetur conficere instrumenta, pariter Aduocatus, & Procurator, ut de Clerico, per las. in l. prima, §. huius studij, ff. de iustit. & iur. de Aduocato, & Procuratore de Decretionibus, Aduocatis, & Procuratoribus, per gloss. in l. ge.

Vincentij Carocij Tractatus

In generali, C. de tabular. libro 10. nomen si exerceant in
strumenta, valent, & tenent, de clerico Bar. 10. l. vniuer-
si. C. de decur. lib. 10. & consil. 6. r. Filius familias But.
in cap. 6. in fine, de conit. de Aduocato. & Procu-
rator. Bar. in d. l. generali, & in l. 2. eodem titulo, cogita ta-
men, quid æquius videatur, maxime quia in clerico non
est totum, vt per las. in l. patre furioso, numero 14. ff.
de his, qui sunt sui, vel alieni sur. & hic non est locus
sui. Quæ omnia facit pro statuto, & alijs decretis
concliorum, Ciuitatum, vbi ex aliqua causa prohibea-
tur testificari.

QVÆSTIO XVI.

1. **A**N Medicus possit derelinquere infirmum sala-
rio nō soluto, & aliqui reneant quod sic. Arret.
in §. præterea, Instit. ad l. Aquil.
2. Contrarium verius, sed agere debet ad interesse.
March. de cit. 646. par. 1. vbi ampliat idem in Aduoca-
to. Et est æquior opinio.

QVÆSTIO XVII.

AN appellatione alimentorum veniant salaria
medicorum.
De medicis in se afferuerunt multi relati a Meno.
lib. 4. præsump. p. 157. num. 3. o. sed in specie, quod conti-
neatur salarium medicum, tangit obitet & vno verb. tan-
tum, Suro de aliment. par. 4. q. 5. num. 3. Ego addo las.
in l. cum hi, §. qui transiit, num. 3. t. ff. de transact. Cor-
dub. in l. si quis ex liberis, §. non tantum, num. 30. ff. de
liber. agnoscen.]

De Ambasciatore.

QVÆSTIO I.

De Legationibus.

QVÆRO. Ambasciator redijt a sua legatione
hora tertiarum, debet ne habere salarium totius
diei.

1. Primo videbatur dicendum, quod non pro integra
die, sed pro rata temporis debeat habere salarium, per
l. de diuisione, ff. sol. mat.
2. Secundo pro hac parte facit l. 3. §. minorem, ff. de mi-
nor. vbi fit comparatio de momento ad momentum.
3. Pro contraria parte facit, quia dies inceptus habet
pro completo, quia etate, ff. de testamen. l. vfo-
catione, ff. de diuer. & temp. præscript. l. annuleus, ff. de
verb. signific.
4. Secundo pro hac parte facit l. 3. ff. de verbo. signifi-
Et hanc opinionem secundo loco positam teoet Baito,
in d. l. de diuisione in fine, & ibi las. pariter in ultimis
verbis, ff. sol. mat. Bal. remittit loquens, in l. salarium.
C. mandat.
5. Contrarium tamen sententiam primo loco posi-
tam, & sic quod residuum restituere debeat, tenere vi-
sus est Din. in l. Lucius §. a te peto, quæ est lex penult.
ff. de legat. 2. & ibi Bald. hoc nor. ff. de lega. 2. Imol. in l.
cum hi, §. cum ita, & ibi Angel. ff. de verbo. oblig.
Ang. in l. 1. §. impens. ff. ad l. Falcid. in l. quoniam liber-
ti, C. de testamen. Battol. Veron. in l. tertius, ff. de ver. sig.

6. Posset primo loco ita distingui, quod Ambasciato-
res duplici modo transmittantur per Communitates,
& loca. Primo modo in institutus expensis Commu-
nitatis, quæ dicitur in discessu certam quantitatem pecu-
nariam pro expensis faciendis, & isto casu non tenen-
tur restituere quod superest, Secundo modo transmitti-
tur Ambasciatores eorum proprijs sumptibus dando
eis in recompensationem certum salarium, & tunc te-
nentur restituere residuum salario, Imol. in l. continuus, §.
cum ita, sub num. 4. ff. de verbo. oblig. Dans pro cautela
Communitatibus locorum, vt Ambasciatores citius
se expediant, & redcant, dare quod vadant suis sumpti-
bus, dato certo salario in recompensationem laboris.

7. Et ratio differentia videtur esse, quia vno casu est
electus vt nudus misisset, merito restituit residuum;
alio casu Leticidit, §. h. inter, it. mandat. vbi textus po-
nere videtur hanc distinctionem. Commendat Alexan-
subobscure tamen, ad l. hæres, ff. de condi. ob causam,
& in l. de diuisione, sub numero quinto, ff. sol. ma-
trimon.

8. Secundo loco in hac materia distingui posset ultra
aliorum distinctionem. Aut loquimur in tempore
competenti, puta redijt infra mensem, emanentibus, ad-
huc tunc diebus, & tunc posset cogi ad restituendum re-
siduum iuxta distinctionem supra positam, est enim
tempus considerabile quod dierum, & ita loquens opi-
nionem tenentem quod restituere teneatur. Quandoque
reddidit in principio vnius summo mane, & vespere sab-
bathi, quæ lucretia in prima sabbathi, & tunc nimis
rigor, & nimia subtilitas videtur diuidere diem, & in
his terminis loquuntur Barto. & sequaces, prout vide-
ri potest.

9. Ex ultra resolutionem factam in principali conel-
usione colligitur multa vilia ex iuribus hanc inde ad-
ductis in hac locat & conducti materia.

10. Primo loco ponderandus est text. in d. l. Lucius, §. a
te peto, ff. de leg. 2. & posset ex eo inferri, quod dedi Sem-
pronio quinquaginta vii sportaret & Venetijs aliquid
pulehrum: si quis superest, ne restituendum. Vtique
sic, per illum textum.

11. Patitur dedi Sempronio triginta vi faceret eua-
re puteum, elocacem, catalenem, vel simile, si quid su-
per est, restitue me. Vtique sic, per illum tex-
tum, & iura consideramus, quis sit vt nudus misisset,
vel non. Et dicitur quis nudus misisset, vel metus exe-
cutor, quando primo loco in dispositione iungi-
tur omnia aliquid dandi, vel faciendo, vt per Matro. in l. si
quis 1. ito, ff. ad leg. 2. Vnde si dico, trado Sempronio
quinquaginta, vt tale quid faciat, tunc non est nudus
misisset, sed si eduxit verbas volo quod Sempronius
faciat mihi tale aliquid, pro quo faciendo promitto,
vel trado tunc, tunc inceptum ab opere, vel opere fa-
ciendo subsequendo ad premium, citi nudus, & parus
misisset, & tenebitur restituere residuum.

Vnde inspicitur est quid præcedat, vel sequatur.

12. Et per hoc dicens in instrumento dicatur Sempro-
nio promitte furni la tui casa, Et petis in li do tanto.
tunc tenetur restituere residuum, quia est metus mini-
ster, secus econtra, & ita expresse colligitur ex d. §. a te,
& ibi sentit etiam Castren.

13. Secundo loco notabilis est test. in d. §. a te peto, in
verb. pro hoc, ad propositum materie locati, & con-
ducti, de qua agimus, quod dictio, pro, importat
modum.

modum. Vnde si prius operari faciendo promissum est, tunc quid, peti poterit ante quam opus inchoetur, maxime si autem facere non possit, vt l. si vero non temporeandi, in fine. si mandatum, nisi illud pro rebus fieri non possit, quia debet expectari tempus, ante quam petat, vt l. necesse est, si in habitat, ff. quando dies legat, de p.

34. Parum hoc occurrit, maxime cum impotentibus, & pauperibus. Conducit quis operarium ad euacuandum puteum, vel cloacam, vel viam faciendam, vel aliquid simile, peti operarius aliquid ad bonum computum, a se quam incipiat. Vtique potest, per prædicta, & no. Castren. in d. §. a se peto, & maxime si quedam ad faciendum patitur, vt dicit text. in d. §. si. l. si vero non contingant, in multis tamen parare non possunt, nisi prius pecunia paratur.

35. Tertio loco notabilis est glossa in l. eos. §. si. in verbis, committitur d. de falsi, superius allegat. quod si certum promittatur tot pro die puta computando viginti millaria pro quolibet die, si vno die faciat quadraginta millaria, recipiet pro salario duorum die rum. Videbis in facto contendere sic. *in vobis tanto, repleat, perche tanto che tempo ci hai messo & hai fatto in vngiorno non est bona replicatio, quia ille cond. & vt es sollicitudine sua potuit celerius se expedire, multi enim non dormiunt, & de nocte laborant, vt citius lucentur, & celerius se expediant.*

Solet autem in itinere peragendo dari vnus dies quies in qualibet hebdomada, qui dies est Dominica ex generali obseruatione ecclesiarum, vt dicit lmo. in d. §. cum ira, sub nu. 3. ex glo. in c. pientes, §. quid si per viginti, in verbo, comparete, post medium, de elect. lib. 4. quam in hoc tantopere commendat Felinus, cum alim. de excepte.

36. Quod iure non probatur, nec iure prohibetur videtur die Dominico, vel festiua iter facere, & inuenitur Alciat. in l. 3. in verb. integrum diem, sub num. 4. ff. de verb. signific. & fortasse itinerando, oia, praeu. cogitationes, & penores operationes tolluntur.

Et sic habetur limitatio ad l. dies festus, C. de feriis, vt non procedat in itinere faciendo.

PARITER.

37. PROH temporum calamitas, vbi hodie dies quietis, vbi obiter aia legis, erga dies festos, quia p. agant homines diebus festis capiunt homines in medio plateae pro quolibet minimo debito, sunt exactiones tales in domibus pauperum lucentium, & lachrimarum, spoliatur cubilia, iudices nunquam quiescent ab importunis informationibus litigantium, & Procuratorum, sunt nundinae, venduntur, & paucitatem animarum, & omnia mechanica negotia in festiuitatibus referuntur, vt supra, adulteria, & maiora in festiuitatibus praecipuantur, non minus si pestes, & caritae contrahantur proueniunt.

In computatione igitur itineris, & dierum non sunt detrahendi festiui dies, & si citius eo computato redire potuit, sibi imputet, quia potest hisce diebus iter fieri. Habenda insuper est ratio itineris, & viae, si enim Ambasciator faciat viam longiorem, cum potuisset facere brevior, excusatur, quia via longior est planior & commodior. Bal. in l. non solum, circa principium,

ff. de exilatio, tutor, & ibi ponit Barto. in §. omnis, in verb. rectam viam dirigens. Angel. & lmo. in l. ratum, ff. de solutio. Bal. in l. bi qui, ff. ex quibus causis maior. Vnde Tuderinus ad Perusinam Urbem accedens, si per euillam ire citius potuisset, & iuit per viam magis planam, audiret, pariter Bononiensis R. omam vocatus per Flaminiam, & Praenum ibi, licet per Etruriam citius peruenire potuisset. Alciat. in l. 3. in verb. passum, nu. 4. ff. de verb. signific. ex l. 1. §. 1. ff. de his qui deiecer. Aechid. in cap. iuratum de rescript. lib. 6. Pariter admittitur iter longius quando tutius sit, l. si, §. cum enim, C. de ius. de heren.

38. Bene verum est, quod si Ambasciator vadit per viam transuersalem, non rectam, & diutius permaneat, & maius, longiusque salarium habebat, debet habere solum illud salarium, quod habuisset, si fecisset viam rectam. Bart. per illum text. in l. qui finales, C. de nauicular. lib. 1. in l. penult. ff. de itinere, et petit, in l. non solum, §. diuis, ff. de excusat. tutor. in l. 1. §. 1. ff. de bis qui deiecer. vbi de tabulari in via insolita, & noua, sibi imputet. Corset. in singular. suis, in verb. Ambasciator 3. commendat etiam, & magni facit, quod per Ambasciatoribus mittantur vii grati, & beneuoli ipsi magnani, vel Principi ex c. in grauius, 3. q. 7. quod etiam valde commendauit Abb. in rub. de iur. & honest. cler. viri grauius, breues in loquendo, & substantiales, ordinati, & non confusi.

39. Aequitas etiam consideranda est circa tempus in recedendo, vt non sit nimis longum, vel otiosum, nec nimis breue in componendis sarcinulis, & similibus. Vnde id omne iudicis arbitrio, relinquendum est. Menoch. lib. 2. centur. 1. cal. 13. de arbit. iudic. in propriis terminis Ambasciatorum. Sfort. de restit. in integ. par. 1. q. 37. art. 3. vbi etiam in Aduocato datur terminus ad componendas scripturas.

De Ambasciatore mortuo.

QVAESTIO II.

QVAERO. Decessit Ambasciator ante legationem finitam, an debeat habere salarium totius temporis, vel pro rata.

1. Et primo videbatur pro rata, ex l. qui in solis, §. qui eadem, ff. locat. qui textus iuncto glo. ff. claris expenditur, dicit enim, quod est facta locatio operis in potes, & quod poterit peti aestimatio ante opus perfectum, & ibi querit Accursianus sit aestimandum opus imperfectum, & dicit quod non, dicens quomodo aestimabitur, quod non est cum non entium nullae sint qualitates, l. eius, qui in provincia, ff. si cert. petat. quomodo igitur aestimabitur, vel iudicabitur tempus future legationis duraturum cum nondum accessisset, & de futuris contingentibus non sit determinata veritas, & potuisset citius, & potuisset tardius hoc promittere!

2. Secundo loco pro hac parte I. Seio, in fin. verb. ff. de anno legat. vbi labor, & pecunia diuisionem recipitur, & pro mensura laboris pecunia praestatur, ergo Ambasciator, vel eius heredi pro rata temporis facti praestati est soluendum salarium, & non pro toto tempore.

Pro contraria parte facit l. legatus, §. si quis in munere, ff. de legatione, & haec est verior, ex d. §. si quis in munere, & ita tenet Alex. in d. l. de diuisione, num. 3.

Firma.

Vitula in suo reposito, in verbis, Ambasciator, vocat. i.
 1. Amplatius ita concilio, ut ne domum salarium acco-
 ptum restitueret, sed non datum petere possit
 heres ipsius, ut ex Eodem fundio, & alij, iuribus per
 eam allegata tenet glo. in d. legatus, §. si quis in mo-
 nere, & sic impedimentum prouocant a casum est,
 impelluntur, nec prouideat, prout iuribus dicitur.

2. Et si diligendo vult in hac quaestione ad pos-
 sibile in iure locati & conducti, de quaagmur, po-
 derabile est ten. in d. §. si quis in munere, ubi sumptus
 qui proficiunt quasi in legationibus tunc temporis
 dantur solum sumptus, non autem tot magna sala-
 ria, prout hactenus prout petuntur.

4. Notandum est etiam l. deo, secundum Alber. ibi ad
 tria. Primum, quod si clientulus concordauerit in ca-
 culo ferenda sententia, quod debet habere salarium
 pro rata laboris, & cum hic opinione ipse residet, &
 per eundem in l. 1. C. de suffrag. dicitur superius in tit. de
 fruct. & hic est pen. ibi placet videre.

5. Secundum de famulo, qui decessit secum tribus
 quorum unus mortuus, quod sit diminutio pro rata, de
 xi superius in materia famulorum.

6. Tertium est de magistro, vel Capitanio, vel simili,
 qui conducit Aduocatum pro suis militibus, si aliqui
 moriantur, sit diminutio pro rata, ut per Alber. in l.
 post deos, C. de adu. diuer. iud. & in l. 1. C. de suffrag.

7. Et sic nota casum in materia impedimenti ubi con-
 venit casum in persona illius, cui seruandus erat. Ro-
 terat dicitur Senes, quod ad mortem suam in aliqua cul-
 pa, nolo, quod casus mihi noceat, tamen pater nocet,
 quia sit diminutio pro rata, & partim prodest, quia
 remanet quidam viuos, & sic est in aliqua spe lucris, &
 licet ibi fuerit dictum de his indelinitis, & sic cau-
 loré dicitur possit, postquam non potest se iure qua-
 nibus, caret omni lucro, tamen ibi sit diminutio pro
 rata tam quoad bonum, quam quoad malum.

8. Et ex praedictis apparet, quod si casum con-
 tingentem: quandoque eorum contingat casum in per-
 sona conductoris, & locatori non nocet, ut in domino
 mortuo pendente anno famulus, & similibus. Bene
 verum est, quod addibitor quodam ex quibus in d. n. l.
 nuendo pro rata diminuitur laboris, prout in exemplo
 l. deo. in eo etiam casu filij non erant conductores pro-
 prii, & tamen sunt in simili statu. Quapropter casus
 contingit in persona locatoris, & ei non nocet, & con-
 ductori sic, ut in Ambasciatore, famulo infirmo, & si-
 milibus succurrendo contingit poterat etiam dicere
 conductor famulo infirmo, si non seruisti quid ad me
 fuime causa tua infirmitas, si cum mihi tua infirmitas
 debet esse damna, & tamen famulo, vel similibus non
 nocet, quia casus est in persona locatoris, cui in hoc
 fauetur.

De Ambasciatore infirmo

Q V A E S T I O III.

1. QUID si Ambasciator in legatione infirmus
 fuerit, quae dicitur de famulo infirmo, & ve-
 ra videtur resolui, quod pro tempore in munitis sa-
 larium debeatur. Bartol. & Alberic. per illum textum
 in l. si quis, tam diu, vers. si infirmus, si ea
 quibus casus maior, ubi etiam textus, vult quod se-

dicit habere rationem in infirmis, sed in huius namque
 natus, & ab omni casum, & pendendum, & dicitur de
 humanitate ratio habenda est, iocet, humanitas est
 firma infirmitas, vel humanitas est infirmitas, de huius
 humanitas ratio habenda est eadem ratio. Alexander ad Bartol.
 in d. §. si quis in munere, l. si in legatione sua, nu. 2. ff. p.
 de off. alicuius, ff. de test. q. 1. r. 2. & Fel. in eadem sic,
 est, penult. in fine, de iudic. in d. §. si quis in munere.

2. Amplatius ita conclusio, ut ne domum salarium deca-
 tot, & euitat, sed sit rebonde omnes ei penae pro
 medico, medicinis, & alij ex causa infirmitatis, ita Al-
 beric. in d. §. tam diu, per l. Paulus, ff. de legat. vbi sum-
 lret tergitur allegando bonum textum in l. cum duobus
 §. quidam in legatione, ff. pro con. Bartol. l. serena commu-
 nari, de furis in l. 2. & ibi Alexander ad l. r. h. de iust. & de
 in d. §. si quis in munere.

3. Casus est contingibilis, quia ut plurimum transmi-
 tuntur pro ambasciatoribus, ubi dicitur, quod ex emi-
 no in eodem modo infirmus;

Q V A E S T I O IIII.

Q V A E R I T Iaco, de Arena, Sunt deputati duo
 Ambasciatores, unus quorum infirmus, socios
 non infirmus expectat eum, donec expedit,
 debet pro illa tempore habere salarium.

1. Et videtur quod sic, ex l. abelle, ff. ex quibus causis
 maioribus, & eorum legationis, & qui sunt pro salu-
 tem illius gaudent praesigiliis, inter eos, §. fin. ff. eod.
 titulo.

2. Item quia societas debetur sicut fraternitatis, vn-
 de eum relinquit non debet, verum, ff. pro hoc, nam
 sine dedecore, & si socius relinquit non potest, l. ne-
 nepos Procul, ff. de verb. signific. in d. de iur. iur.

3. Item si socius est socius infirmus, & tunc de eo habetur salarium, alias non per huius
 superius addit, & de iur. legum per Alber. in dicta §. fin.
 tam diu, §. si quis, ubi dicitur, de iur. iur. in d. de iur. iur.

4. Puto considerandum, non socius inter fuit pro infir-
 mitate tantum, quia si socius socius erat iam expedi-
 ta, aut interfuit etiam quia perierit, & ad finem redu-
 cit negotia ante infirmam statum inchoata.

Q V A E S T I O V.

1. T R A N S M I S S I sunt, prout regulariter a Cl-
 unibus hori solet, ad Vrbem ad iudicium
 D. N. Sixtum Pontificem Maximum duo Ambasciato-
 res vult de eodem tempore Ambasciatorie, locus, ie-
 minens, complet id, quod per ambo erit faciendum,
 accrescet tibi salarium socij sui? Quilibet dicet
 quod sic, ex duplici labore impendio. Contrarium est
 verius, Bartol. per illum textum in l. 1. C. de legat. lib.
 2. i. commendat Alexander ad Bart. in l. legatus, ff. de lega-
 Bald. ubi sic autem, ita quibus casus maior. Imol. in l.
 continuus, §. si ab eo, ff. de verb. oblig. Petr. Kauon, fin.
 gul. 34.

2. Declaratur hac conclusio in mente Ang. ibidem, ut
 procedat, & habeat locum, quando dicit Ambasciato-
 res essent deputati ad idem officium, & negotium pet-
 agendum, licet si ad diuersa, quia duplex salarium, &
 si socij sui habere debent, per libanos, C. de aduocat.
 diuer. iudic.

[Licit Bart. in dicto loco corruptè allegat las. in re-
pet. lre. consuetud. num. 235. de leg. 3.]

Solent Ambasciatores promiscue transmitti, non
distinguedo inter eos officia, tamen inter se faciunt
partitas, & diuidunt negotia, & nota Ange. in citato lo-
co, quia præsupponit mandatum superioris, ut socius
remanens compleat residuum, & faciendum ratum, &
firmum erit. Et sentit Angel. quod salarium defuncti
redit ad ciuitatem, & sic est casus in materia locati, &
conducti, in quo non est locus iuris accrescendi, etiam
si labor sit præstitus. Et sic casus contingens in perso-
na locatoris, prodest conductori, & pro rata reuertit-
ur ad eum.

Q V A E S T I O VI.

VT I L I S, & practicabilis est questio, & in ter-
minis locati, & conducti, & sapius in facto occur-
rit, prout in persona Ioann. Andree Bononiz in facto
euentis testatur Bartol. in l. si seruus, §. quo vero, ff. de
furt. vbi Bononiz tunc temporis legatus huius que-
stionis veritatem scire, & audire voluit. Euenit, & in fa-
cto Perusia, & in alio Ambasciator ab inimicis capto
& derobato, & ut per Bald. in l. inter causas, §. non om-
nia, ff. mand. circa med. col. 2. & peccet substantialiter
a materia locati & conducti, prout iura hinc inde
allegata luce clarius demonstrant.

- 1 Pro parte igitur negatiua facit primo loco textus
in linter causas, §. non omnia, ff. mand. vbi damna
procuratori contingentia dominus emendare non te-
netur.
- 2 Secundo pro hac parte facit l. si quemque, §. idem, ver-
f. & si ad velturas, ff. mand. vbi habens salarium talia
damna non reputat.
- 3 Terrio pro hac parte facit l. quod nisi, ff. de oper. li-
ber. vbi vnusquisque, quod spondit, suo impendio
præstare oportet.
- 4 Pro contraria parte facit, quia officium legationis
est necessarium, l. 1. §. t. l. munere, §. legati, ff. de mu-
ner. & honor. ergo eis non debet esse nociuum, l. cum
postularem, ff. de dam. infect.
- 5 In hac questione distinxit Bartol. in d. l. si seruus, §.
quo vero, & idem sentit Alber. in d. §. non omnia, &
Pernicol. Mozz. de contract. ritu. de mandat. num. 25.
tamen iudicio meo distinctio Bald. in d. §. non omnia,
plenior videtur, & magis ad terminos locati, & condu-
cti, reducendo eam ad aliquas principales conclusio-
nes.
- 6 Prima sit conclusio. Si ambasciata fuit procurata, &
affectata, communis non tenetur ad aliquod dam-
num; sed si quis impulerit qui procurauit, facit l. qui data
opera, ff. ex quibus causis maior, & l. tria omnia in affec-
tata, ff. de excusator. & l. vniuersi, C. de legat. lib. 1. &
in hoc omnes concordant, ut apud eos videri potest,
limitantes hoc non procedere de Curialitate, id est de
æquitate, & sic vbi est attendenda æquitas, talia damna
sunt reuocanda.
- 7 Et certe qui honores affectant, non sunt digni alia
compensatione, nisi quod etiam damna fortita non
sint reficienda, & temporibus nostris multum homi-
nes præhensuri, & ambiunt honores, & magis domi-
natur superbia, quam fortasse in alio quouis tempore,
quare digni sunt talis, & maior præmio.
- 8 Et si cetera ad propositum materiz locati & conda-

cti, quod casus contingens in persona locatoris, non
& nocet conductori, quando cit locatio affectata &
mendicata.

- 9 Vnde multi affectant seruire alicui pro famulo, cer-
ti ex casu contingenti non excusabunt, idem in procu-
ratore, & similibus dici poterit.
- 10 Secunda principalis sit conclusio. Quando officium
legationis, & Ambasciaturæ non fuit procuratum, &
damnum contingit sine delicto alicuius, puta naufragio,
vi ventorum, vel simili, hoc ita puto, ff. de furt.
non tenetur, si culpa ordinaria fuit ad casum, sed si
impulerit, ex l. vt certo, §. interdum, & in l. rebus, §. 1. ff.
commod. Et sic conductor non tenetur de casu contin-
genti in personam locatoris, quia culpa locatoris fuit
ordinata ad casum, & quando culpa dicatur ad casum
ordinata, dicam suo loco.
- 11 Tertia principalis sit conclusio. Quando damnum
contingit sine delicto alterius, nec culpa fuit ordinata
ad casum, dominus, vel Communitas non tenetur, si
damnum contingit in rebus superfluis, non necessariis,
l. si rebus, §. quod vero, verf. hoc ita puto, ff. de furt.
- 12 Quarta principalis sit conclusio. Quando damnum
contingit sine delicto alterius, nec culpa fuit ordina-
ta ad casum, dominus, vel Communitas tenetur, si
damnum contingit in rebus necessaria Ambascia-
tori, l. duobus, §. damna, & §. quidam segnam, ff.
pro soc.
- 13 Quinta principalis sit conclusio. Quando damnum
contingit ex parte delicto alterius, & fuit illatum propter
inimicitias mittentis, & in sui iniuriis, debet sibi emen-
dari, secus si propter inimicitias Ambasciatoris, vt l. si
merces, §. culpa, ff. locat. & in his, in prin. ff. solu. ma-
trimonio, & dicam latius suo loco ad materiam, §.
culpa.
- 14 Sexta principalis sit conclusio. Quando contingit
damnum ex alia causa, puta luctu, latronum, vel simili,
& potest damnicus agere contra damnicantem, ta-
men est in electione ipsius, contra quem agere velit,
iuxta distinctionem, & notata in l. cum in plures, §. ve-
stimenta, ff. locat. & l. si tibi tem, ff. de præscriptis ver-
bis.
- 15 Septima principalis sit conclusio. Quando Amba-
sciator damnicatus non potest agere contra damni-
ficantem, debet sibi damnum emendari, d. §. damna,
& d. §. quidam segnam.
- 16 Et vide las. succedente tamen loquentem in l. si pecu-
niam, §. sed si acceperit, ff. de conditio. ob caus. Auffer.
ad T holof. q. 360. Commendat etiam Bart. in d. §. quo
vero, in finem res amissa fuissent naturaliter peritu-
ra, vel non.
- 17 Vnde cum venit casus in hac locati, & conducti ma-
teria, non sufficit dicere hoc casu euenit, sed inspicien-
dum est, an fuerit culpa patientis, vel non ordinata ad
illum casum. Item consideranda est duplex qualitas
rei, puta an esset de superfluis, vel non, & an esset na-
turaliter peritura, vel non.
- 18 Et circa præsentem indagacionem recolligendo ali-
qua vitia, primo notabilis est text. in §. non omnia,
quod inter casus fortuitos enumeratur languor suus,
& fuorom.
- 19 Vnde, si conductor impediatur infirmitate patris sui,
vel fratris, vel filij, aliquid adimplere non potuit ex-
cusebatur tanquam ex casu fortuito.
- 20 Notabilis est etiam textus superius allegatus in
Idem.

Vincentij Carocij Tractatus

I. Idemque, §. idem Laheo, ff. mandat, quod si ego accepti faciente in generealem ad negotia domus meae petagoda. si recipi ad vectura equi pro visitandis praedijs, debet sibi impensis refici: tamen si habent salarium, tenetur de suo, tamen pondera taxam duo dicentem, quod sit salarius, & quod ita conuenient sit. Et ut demus passim, quod factores, & administratores equitant cum equis dominorum suorum, & si coaducunt, hoc faciunt sumptibus domini.

21 Tercio loco notabilis est reatus in l. suo visum, cum. ff. sequitur, ff. de oper. libert. de quibus superius locuti sumus, quod unusquisque tenetur praestare operas suo impendio, quas promissit. Vnde cooptimarij tenentur eorum impendio.

22 Et facit quaestionem, quod si aliquis pauper locauit operas suas ad euacuandum calaleum, vel ad purgandum pureum, aut cloacam, quod si aliunde viuere non possit, debet detrahi tantum temporis, ut visum aliunde quaerere possit, nec debet sollicitus a conductore, ut obseruet in tempore, quia de tempore conuenio detrahendum est. ut visum quaerere possit. Et si apud paganos hoc ex simplici iudicio discretionis obiectum fuit, quod agendum inter Christianos melius agendum esset, & ita tenetur, & non facimus, & male sane. Praeterea textus in l. cum in plures, §. vestimenta, ff. locat. potest ad praedictum accommodari, & facit ad quaestionem facti. t. go dedi Sartori, ut faceret vestimentum, & fortasse vestem uxoris scilicet cum trinis argenteis, quae ablorbent maiorem partem dotis in grane damnum familiarium, si fures frangant de nocte nistum, & furentur vestem, quod agendum? Dat ibi textus praedictum, & modum procedendi in iudicio, agere enim potes duode contra factorem, ut restitui vestimenta tradita & ipso nihil replicante condemnabitur, & praecedens sustinetur secundum intellectum Fulgosi ibidem, sed si replicet rem sibi furto esse subractam, & agatur contra furem, tunc iudex praecipiet, aut est domino impossibile, aut admodum difficile, condemnabitur factor cellis sibi a domino actionibus. Ad iunciones autem tres sunt: una competit falloni, vel factori, & est actio furti, ut per Accurs. in d. §. vestimenta, duae competunt domino prout rei venditarius contra possidentem, & conditio furtiua & sic scimus in materia furti, quae actiones competant domino, seu quae locatori, & quae conductori. Si vero non est difficile, tunc parte opponente agendum est contra rem sumptibus tamen factoris. Ita praedicta docet ille textus, quem Barto. & ceteri notabilem reputant, ex quo colligimus aliqua.

Primum a Barto. quod est quando quis conuenit ex facto alterius, ille prius conueniri debet sumptibus conuenit, nisi sit multum difficile, & hoc arbitrio iudicis.

Secundum est, quod fullo, sartor, & similes possunt opponere beneficium excussionis, tamen excusio fieri debet sumptibus potentis, vbi Bald. hoc reputat in sua secta. valde notabile, ad idem l. unde queritur, ff. commodat. dicens esse §. notabilem in materia excussionis. Et sic si duo se in solidum obligauerunt ex causa conductionis laborum, vel similibus, potest reus conuentus opponere beneficium excussionis, si commoditas tota fuit vni, nisi adint solute renunciationes.

23 Tercium colligitur a Fulgo. quid quando duo con-

ueniri possunt, quorum vnus est in dolo, alter in culpa, primo conueniri debet ille, qui fuit in dolo, quam ille, qui fuit in culpa.

24 Et quae dicta sunt de sartore, & de aurifice dici possunt, & loquuntur §. vestimenta, quando fur erat certus. Quid si erat incertus, & nescitur, nonne erit casus fortuitus nulla culpa, subsistente? dicam suo loco.

25 Et corabant antiqui polire vestimenta, & saepius in iure nostro de fullope fit mentio, ut in materia locat & conducti, in l. item queritur, §. si fullo, de quo suo loco dicam in d. §. vestimenta, in l. 2. ff. de condit. ob causam. l. fullo, §. itaque fullo, ff. de furt.

Q V A E S T I O VII.

PVLCHRA est questio apud antiquos glossatores excogitata, an donata ambasciatoribus sint eorum propria, vel Communitatibus restituere teneantur.

1 Primo videbantur ad Ambasciatores pertinere, ex l. cum multa, C. de bon. quae liber. vbi donatio facta a Principe videtur contemplatione illius, cui facta est, nec alij communicare tenetur: Vt enim Imperialis fortuna omnes supereminet alias, ita oportet principales liberalitates eulmen habere principum.

2 Secundo pro hac parte facit l. si locum, qui, in fi. in verbo donatus, ff. pro soc.

3 Pro contraria parte facit l. qui proprio, §. procurator, ff. de procurat. & ibi gloss. inducit ad hanc quaestionem.

4 Conclusio igitur est, quod donatum Ambasciatoribus non teneatur ipsi Communitati restituere, sed est proprium ipsorum. Barto in l. fi. verbi §. item quidquid, ff. solu. matrimo. vbi Bald. Angel. Fulgos. Cast. & alij sequuntur, in l. qui proprio §. procurator, ff. de procurat. vbi etiam Cast. idem tenet Bald. in l. cum manifestissimi, §. si cum in secundo, C. de furt. Salic. in l. cum aliquis, C. de iur. delib.

5 Et haec est communis, & magis recepta opinio. Alexand. ad l. sed si plures, §. in arrogato, nume. 1. 2. ff. de vulg. Casten. in d. §. item quidquid Aleat. regu. 1. per l. m. p. 18. nome. 2. Eman. in luo rhesau. l. itera D. nume. 193.

6 In hac autem materia Alther, post Ange. Din. & antiquos facit longam distinctionem, in d. §. item quidquid & in d. §. procurator, suis confusis procedendo, ex ipsius tamen dictis ponam sequentes limitationes, addendo dicta aliorum Doctorum.

7 Declarat primo loco communis conclusio, ut non procedat quando sit donatum ambasciatoribus sub commutatione Ciuitatis, ita Angel. in d. §. in arrogato.

8 Circa quam limitationem notandum est, quod aut ex ipse constet, quod sit contemplatione Ciuitatis, & tunc non est dubitandum, aut sumus in dubio, & recurrendum est ad coniecturas, inter quas vna est, si vocauit eos per nomina appellatiue tantum, pura derut Ambasciatoribus Tuderinis, hoc enim Ciuitate tantum respicit. Si vero appellauit per nomina propria, & appellatiua simul attendendum est, quid praecedat, ut per longam iterum iurum discurreat Alberie. in praedictis locis.

Dubitabilis tamen aliquantulum videtur haec pri-

ma limitatio. primo, quia l. cum aliqua, loquitur, quando relictus est ei, qui per se capere non poterat. Præterea, & secundo, quando relictus est aliqui filio sub commemoratione patris, persona patris adiecta censetur gratia demonstrationis, l. fin. & ibi Bart. ff. de usufructu, in l. si filio, ff. de donat. cau. mort. in l. si filio, ff. de condit. & demonstrat.

30. Declaratur igitur secundo loco es qualitate rei donatæ, nam si donetur res magna, vel similis, magis conueniens Ciuitati, quàm Ambasciatori, puta Ambasciatoribus Florentinis, vel Bononicis, vno Leo, Tuderinus Aquila, &c. Ciuitati enim factum videtur, cui magis conuenit, argumento, l. plenum, §. equitij, ff. de usu, & habitatu, ita Alberic. in supra citatis locis. commendat Alex. in d. §. in arrogato, dicens hanc limitationem admodum placere Abb. in cap. postulasti, de concessis preb. Additio marginalis ad Tholosan. q. 359. Alex. ad Bart. in d. §. item quidquid, Ioan. Lup. in rub. de donat. §. 45. nom. 9.

31. Quid, si munus sit indifferens, & utrique facile conuenire possit? putatur in dubio Ciuitati factum, & debetur. Ita colligitur ex Alberic. in d. §. procurator, in sua distinctione, circa medijs, ex l. annua, §. a Titia, ff. de annu legat. & Ciuitatibus, ff. de leg. 1. & l. ciuibus, ff. de reb. dub.

32. Declaratur tertio, & est potius præsumptio quidam, quod si habebat notos ante Ambasciatum, & præsumitur eis donatum, alias ciuitati, ut per Alberic. in citatis locis, & notabili est, ff. procurator, l. qui proprio, ff. de procurat. ut procurator etiam ad lites teneatur refundere reliqua.

Q V Æ S T I O VIII.

1. **PRACTICABILIS** est questio. Est salaria- tus Doctor pro anno: transmittitur pro Ambasciatore, debetne habere duples salarium? Vtique sic, ex quo abest causa reipublicæ, Bar. per illum res. in l. Iulianus, §. si ff. de quib. cau. maior.

2. Quod notandum est pro aduocato Communicatis Tuderinæ, qui quandoque extra Ciuitatem transmittitur; nam duples salarium habere debet.

De Mercatore.

De mercede metretoris posui superius, par. 1. tit. de socio personam exerceant, & tangam in tit. de vfur. vbi videre placeat, & est contractus societatis iustissimus, ut pro periculo pecunie certa merces detur ei, qui eam promittit saluam fore. Covarr. variat. resoluit, libro 3. capitulo secundo, numero quarto.

[Et in materia mercatorum, dantur affecutores, qui licite possunt luem recipere causa affecutionis, licet affecutor sit species locationis, quasi affecutor licet suo periculo Castr. in naue. no. 6. ff. loc. Anan. Inc. Nauiganti, q. 23. de vfur. Laurent. in cap. consuluit, par. 3. q. 3. de vfur. Ales. ad l. a Titio, nu. 1. ff. de verb. oblig. vbi asserit exercitum hoc frequentari a Florentinis, & a Genensibus, asserit Isid. in l. illa stipulatio, num. 1. ff. eo. in l. cum ad præsens, in s. notab. vbi Dec. num. 4. ff. si cert. pet. Idem Dec. conf. l. 1. §. num. 12. c. 6. §. 1. l. 32. Roin. conf. 65. lib. 4. Affid. dec. 389. Coll. in verbo Mercator. Ioan. Lup. in cap. per vestras in

sexto, notab. §. 9. num. 5. Sancter. in tract. affecutor. parte prima, numero quinto, vbi multa ad id citat, quem sequitur Straccha de affecutor. in præfatio, num. 44. Nau. ad cap. Nauiganti, de vfur. num. 2. §. vbi Ioan. Lupus, §. 1. nu. 17. Et ita viam receptam a iuristis, & Theologis testatur Sor. de iust. & iur. libro sexto, q. 7. art. ... num. ... col. 1.

Hinc postea inferitur valere pactum cum tertio a mercatore factum, quod si pecunia, aut mores saluæ venient ad portum, is habeat tantam pecuniam in præmium suscepi laboris, & periculi, si vero perierit teneatur ad damnum Ioan. Lupus ad cap. Nauiganti, §. 1. sub num. 16. vers. colligitur.

Inferitur secundo, non esse vfurarium nauigantem illum, quod pecuniam receperit per mare vehendam, & certo loco restituit, certa sibi constituta mercede, siue periculum susceperit, siue non, quasi hæc sit locatio operarii. Hostiens. in sum. §. in aliqua vers. sed nunquid pro transuectâ Laurent. de vfur. par. 2. quæst. 25. num. 40. Sancter. de affecutor. par. 5 in fin. Strac. eodem tract. num. 48.

Inferitur tertio, quod mutans simplicitate mercatori pecuniam pro emendis mercibus, & ille mercator petat ab eo affecutionem, certa constituta mercede, ratione illius periculi suscepti: mutans nō est vfurarius, quia hic sunt duo contractus separati, vnus mercium alter affecutionis; nec vnus præcisè pendet ab altero. Et causa capiedi aliquid vltra sortem non est mutuum, sed affecutor. Ioan. Lupus ad cap. Nauiganti, num. 29. de vfur. Nauar. ad c. si feceraveris. 14. q. 3. num. 19. & l. q.]

De Fideiussore.

Q V Æ R O, an fideiussor licite mercedem recipiat pro fideiussione faciendâ?

1. Et primum videbatur dicendum quod non, quia manifestum gratuitum esse debet, l. in q. ff. mandat.

2. Pro contraria parte facit ratio periculi, cui se submittit fideiubendo, cum solam integram pecuniam soluet ex proprio patrimonio, prout passim experientia docet. Vnde Salomon consilium dat, ne quis pro alero fideiubeat, Proverb. capitulo decimo septimo. Stultus homo plaudis manibus suis, cum spondensit pro amico suo. Et iterum, capitulo vigesimo secundo. Noli esse cum his, qui diligunt manus suas, & vades se offerunt pro debitoribus.

3. Et hæc opinio est verior, quam probat text. & ibi Bart. in l. si remunerandi, §. fin. ff. mandat. in l. hoc iure, §. 1. & ibi Bar. & And. ff. de donat.

4. Et hæc est communis opinio, Anton. Calder. in l. si curatorem habens, C. de in integr. restitut. in verb. sua facilitate, sub no. 96. licet ipse contrarium teneat, & dicat non licere nisi finito officio. Dec. in l. fructus, ff. de reg. iur. 1.]

Ampliat hanc conclusio, ut talis pactio non sit vfura, sed adus licitus ratione periculi, quod passim fideiussor patitur, Laor. de Rodolph. in tract. de vfur. parte tertia, quæstio hæc tertia, Archiepiscopus Florent. in summa, de vfur. capitulo septimo, §. 45. A. man. in folio fin. numero 42. de vfur. Dec. consilio septimo, num. 10. Ioan. Lup. in cap. per vestras §. 9. num.

Vincentij Carocij Tractatus

De magistris.

num. 9. dicens esse licitum fideiussori pacisci tot pro
centenario. Summa Angel. in verb. fideiussor. in fi.
Joan. a Medin. in tit. de viut. restitucio. col. 8. Cord.
de contract. q. 40. concul. 4. Caceran. super. 2. i. q. 78.
art. 2. Et hæc est commun. opinio Didac. Coust. vat.
resolut. lib. 1. c. 1. num. 4. Stracch. de assecurat. in pte
fat. num. 45.

3 Declatur tamen allegata cõclusio, & cõmuni
sententiã; vt non procedat, quando attenta qualitate
& conditione debitoris nullum immineret periculi,
vt quia indemnus confernaretur, vel esset admodum
soluendo, vt nulla suspitio periculi eadere possit, vt
per Coust. in citato loco. Ioan. Lup. in cap. nauiganti.
sub num. 25. de viur.

6 Declatur secundo, vt non procedat, quando appa
reat dolus, vel fraus. Nauar. in d. cap. Nauiganti. nu. 7.
reputans hoc pactum licitum, & securum, dummodo
absit dolus, & fraus. Vnde si conuenit cum aliquo
creditor, ne moriet sine fideiussore, & ille postea re
quirat the, & ego peto pro mercede tot, est illicitum,
ita exemplificat Summa Angel. in citato loco, est enim
actus inlicitus, vt per se patet.

7 Declatur tertio, vt attendatur effectus subleuatus
alteri ratione interesse. Vnde si ab initio fideiubendo
pactus fuit, puta decem, & non sum in damno, nisi in
quinque, sola quinque petere poterò, vt considerat
Ioan. Cisp. in citato loco.

8 Et sic habetur per hoc vna limitatio ad regulam
vlti. lib. 6.

9 Vnde fideiussor, infra dimidiam, pacisci potest,
alias datur remedium. l. 2. C. de re iudic. vend. dicitur
c. 1. §. 1. Siluestr. in verbo fideiussor. num. 14. De com
muni Ant. de Padil. in d. l. 2. nu. 26. & 27.

2 Et ultra Ioann. Lup. Couart. & alios ampliat
hæc conclusio, vt si fideiussor cogatur soluere in repe
tendo non computet in fortem mercedem habendam
pro fideiubendo. Ita singulariter, Bal. in l. antiquæ, au
thent. l. C. ad Velle. ea potissimum ratione, quia mer
cedem habuit ratione periculi fideiussionis, non pro
pter satisfactionem obligationis, & ibi ponit Bald. si
mulier pro mercede fideiubeat, non iuuatur Velleia
no, declarando vt per eum.

Ampliat tertio loco ultra Ioann. Lup. & alios, vt
licet metes incruentat, non sit locatio, nec proprie
contractus innominatus, sed similis contractus innomi
nato. Ita Bar. & Castreof. in d. l. hoc iure, §. 1. & l. si
remonerandis, §. si ff. mandati.

10 Et quibus in hac locati, & conducti materia colligi
mus duo vtilia Primum est, quod licet metes inter
ueat, tamen nõ est locatio, nisi in dispositione eade
rat vitro etroque obligatio. Vnde si conditionaliter
aliquid interpellatur, non erit proprie locatio ad intel
lectum, corum, quæ superius diximus de substantia lo
cationis.

11 Secundum est, quod licet contractus innominatus
fiat proprie per dictionem, vt tamen si fiat per, & est
contractus similis innominato, & sic datur tertia spe
cies, si fiat, do, vs dea, & similes per dictionem fiat in
sollecho tituli de præscriptis verbis.

12 Ampliatur quarto, vt non sit donatio, & consequen
ter non requiritur infusio, ita Alber. in d. l. hoc iure,
§. 1. ad intellectum, l. faciens, C. de donat. ultra la
te adducta per Gabr. de donat. concul. 1.

PRÆCEPTORIBVS liberalium artium con
decens debetur salario, ex l. 1. §. 1. ff. de var. & extra
ord. cogn. in qua materia panes me ex piam.

Et addo, quod inter medicum, & infinitum, aduoca
tum, & Clientulum, præceptorem, & discipulum, non
est proprie locatio, sed agitur præscriptis verbis, ad ho
norarium, Bartol. l. 1. §. mens, ff. de l. mat. Alex. ad Bar.
in l. 2. §. adeo, ff. locat. Cephal. consil. 740. num. 2. & 4.
volum. 5.

Addo fac. hoc valde commendantem in §. ad hunc
num. 170. in fi. in tit. de actio. Socin. consil. 196. vol. 2.
Et scolares pauperes gratis docere debent. Concil. Tri
dent. sess. 3. cap. 1. de reform. Lut. de priuileg. scol. pri
uileg. 88.

De sacerdote.

IN hac materia clericorum tria possunt considera
ri. Primum circa res Ecclesiæ, & de hac ponam in ti
tu. de rebus Ecclesiæ non alienandis. Secundum in con
ducendo, & de hoc ponam in titulo quibus est per
missa, conduci hoc esse: Tertium in locando operas
personales eorum.

Quæro igitur, an sacerdos possit locare operas suas,
& faciant ei, quæ superius dicta sunt de economo, capi
tuli, & videtur simonia locare operas suas. Dux igitur
sunt principales conclusiones.

1 Prima est sacerdos non potest locare operas suas
pro diuinis peragendis, & ita faciendū est simonia,
& hæc est communis opin. Card. in Cap. iudices, vers.
in co. glo. 1. q. 1. Villal. in sua recollecta. littera S. nu.
62. Iul. Clar. in §. simonia. vers. quæ 10. nupquid. Tull.
in verb. sacerdos, lat. Soe. de iustitia, & iure, quæst. 6.
artic. 1.

2 Secunda sit conclusio. Sacerdos potest pro tempo
ralibus locare se, & pacisci cum aliquo, vt motetur in
aliqua ecclesia pro Cappellano, ita, vt non habeat in
tentionem ad diuina, sed ad mansionem, & laborem,
quem sustinet, vel damnum, quod patitur ex more. An
gel. in verb. locatio, num. 6. in verb. simonia, i. num. 6.
Et hæc est cõmunis opinio. Eman. Sua rex, in suo the
sau. littera S. num. 39. sum. Armin. vers. locatio, num. 6.
Burlat. consil. 204. nu. 24. vol. 1. Ista tamen concurre
re debent, quod nõ fiat pactio ab initio, Secundo quod
recipiat pro victu, vel expensis. Tertio, quod non effect
et tempore celebraturus. Quarto, quod Sacerdos sit
pauper. Item in cap. 3. ne prælat. vic. sui. Rodon. de
simon. par. 3. ca. 24. pulcre. Calcan. conf. 31. nu. 1. lat
Tiber. Decian. tra. 2. crim. c. 84. num. 5. vol. 1. vbi bene
loquitur.

3 Et hæc est cõmunis opinio. Eman. Sua rex, in suo the
sau. littera S. num. 39. sum. Armin. vers. locatio, num. 6.
Burlat. consil. 204. nu. 24. vol. 1. Ista tamen concurre
re debent, quod nõ fiat pactio ab initio, Secundo quod
recipiat pro victu, vel expensis. Tertio, quod non effect
et tempore celebraturus. Quarto, quod Sacerdos sit
pauper. Item in cap. 3. ne prælat. vic. sui. Rodon. de
simon. par. 3. ca. 24. pulcre. Calcan. conf. 31. nu. 1. lat
Tiber. Decian. tra. 2. crim. c. 84. num. 5. vol. 1. vbi bene
loquitur.

4 Sed pñe vnum ad materiam, si nemo, C. l. de an
Parochus diffessorius possit seruire per substitutum vti
que non, quia debet seruire per se, non per alium Ca
non. ex tit. pandæ, §. quia verb. de præben. Lap. inter mi
lis allegat. 13. numero tertio, subdens, quod propter
absentiam dispensatur, quodd Episcopus possit ponere
Vicarium.

Addo Bal. in l. quisquis, C. de episcop. & cleric. in l.
parabolani, C. de tit. Felin. in e. cum omnia, num. 33.
post quintum casum, de consue. Pichin. in sing. in verb.
clericus, num. 107.

Vidi

Vidi in factu casum. Rector Curatus sistauit bona sui beneficii alteri sacerdoti, qui habebat eam animarum vltra fructum cum certo conuento salario: modo clarior fructuarius tempore solutionis vult soluere detracto suo salario, an poterit?

An presbyter, vel alius sacerdos, poterit testari de stipendijs Capellaniae, vel pro celebrandis officijs, et datus, vtiq; sic, Cyn. in Auth. licentiam, C. de epis. & cler. Card. in Can. quia non, dist. 1. Abb. in e. cum in of. ficijs, col. 2. vbi Barba 4. de testam.]

De sequestro.

Q V A E S T I O I.

VTILIS, & praeiudicabilis est sequestri materia tam in fructibus, quam in alijs rebus, & quod de sequestro dicitur, & in deposito idem indicatur, vt iura, & auctoritates pro vna parte adductae expresse demonstrant. Primo igitur loco quæro, an sequestratarius, vel Depositarius possit petere mercedem, vel salarium aliquod pro sua custodia?

1. Pro parte negativa facit L. Lucius, §. 1. ff. de leg. 2. de quo, superius alijs tetigimus, vbi nodus minister nullum commodum sentire debet. Et hæc opinioem per hanc rationem tenet indistinctè Bald. consil. 183: factum proponitur, col. 2. lib. 1.

2. Pro contraria parte facit text. l. h. §. si. C. de bon. au. thorit. iudic. possiden.

3. Conclusio igitur est eum Bald. quod Depositarius vel sequestratarius nullam mercedem, vel salarium petere, vel recipere potest, & ita etiam tenent Ang. Imo. Rom. Aret. & Alex. in l. interesse, ff. de acquir. possell. Gtann. ad velt. in sua praxi, lib. 7. c. 2, num. 16.

4. Declaratur ista conclusio, vt procedat & locum habeat in sequestratio, siue depositatio electa a iudice, si enim nullam mercedem petere, vel recipere potest, seorsum autem est in sequestratio, de simplici partium consensu electa sine vilo iudicis ministerio, quia hic mercedem recipere poterit ex quadam tacito pacto, & conuenari præscriptis verbis, iuxta not. in l. si oleum, & ibi Bald. de præscript. verb. Barba. enñ. 71. eolum. 1. lib. 4.

5. Subdeclaratur id, quod dictum est de electa a iudice, quòd in aliquo incommode relictur relinquitur de ex hoc proprias res, & negoria, quo casu iudex potest salarium conseruare, ex l. 2. C. de præbend. filiar. lib. 10. & l. mulier in opus Salinarum, ff. de capt. & possim. reuer. Baital. in l. a tutoribus, §. fin. ff. de adm. minist. rat. tutor. Curt. in tract. de sequestrat. q. 24. Jaré. Traquel. de vtroque tract. de tract. conuen. §. 4 glo. 7, num. 3, attestans de Galliz consuetudinis, & facit ad hoc præpositum text. superius allegatus in l. fin. §. fin. C. de bon. auctor. indic. possiden. vbi sequestratarius, vel depositarius in nullo incommode, vel dispendio esse debet, & ita quotidie prædicatur, siue sequestrer fuerit voluntarius, siue coactus. Ioseph. Rnt. Luca, §. 2, num. 14. Franc. Marc. decil. 444. num. 5.

Q V A E S T I O II.

POSTQVAM sequestratarius, vel depositarius salarium, vel mercedem recipere non potest, si eò.

tingat pro conseruatione fructuum, vel rerum, potestine conducere domum, & soluere pensionem? casus contingibilis tempore reuocacionis fructuum, vbi ab vbe sequestratarij eliguntur lite pendente.

1. Et in hoc textus est clarus in l. 1. eui, §. fin. ff. vt in pos. legat. quem singularem dixit Salic. ad l. 1. C. de pnhib. sequest. pecun. qui text. fuit alijs discussus in præfati tractatu, & loquitur quando alijs commodè per se non poterat, quia in nullo incommode, vel dispendio esse debet, vt superius vidimus, ex l. fin. §. 6. C. de bon. auctor. iud. possid.

2. Ampliatur hæc conclusio, vt pro tali pensione, vel alijs expensis factis in re sequestrata, vel in depositum data præferatur omnibus alijs creditoribus etiam anterioribus, & expressam hypothecam habentibus, vt superius dixi in tit. de creditore, & in terminis sequestratarij pcedum, & animalium tenent Aleia. regu. 1. præsump. 10. Negusinus de pig. membr. 3. par. 7. no. 14. Iacob. Menoch. de recuperat. possell. remed. 1. 1. num. 8. dicens esse casum notabilem, & quotidianum, cum animalia dantur in sequestrum, vel depositum, allegat Salic. in l. in summa, C. de pig. Plo. ad l. si quando, C. vnde vi. num. 874. secundum antiquam impressionem. Gias. de penf. q. 39. num. 10. Nat. consil. §. 39. nu. 8. §. 9. & l. o. vol. 3. R. om. in fin. suis, in verbo, creditor, de quo superius vidimus ad materiam creditoris. Tiber. Decian. consil. 109. num. 23. vol. 2. Ang. de Pettiglis in tract. de palc. & aliu. colum. 2. car. 5. & 7. Laur. de Pin. enñ. 102. num. 3. Pedem. decil. 3. 2. num. 8. & 9. Rodo. de reb. eccl. q. 17. car. 402. & §. 2. in casu male alienationis, nu. 21. Ripin. sen. consil. 633. num. 22. vol. 4. Aneb. Regien. q. 47. nu. 14. lib. 3. Borg. de vltus. m. lic. 146. Bal. in l. emptorem, nu. 7. C. loca. Seba. Monticu. in §. item Seruana, nu. 157. inñ. de act. & ita plures iudicium attestatur Borgo. in suis decil. vt per eum decil. 23. num. 21. dicentem ita abstinuisse Valentium in custodiæ fructuum.

Et notandum pro Camperis, & per illis qui dant pascua vaccatolis, & pecuarijs, & decil. 64. sub numero 48. attestantem pariter hæc deierunt pisse pro voto. pasto & alimentis. K. enñ. ad reg. consil. to. 1. art. 4. gl. 1. num. 3. 1. Et faciunt pro conductore ratione expensarum, vt sub loco dicam.

4. Quid si sequestratarius dedit, puta animal ad vecturam? Vtique eò expensis compensabit, vt superius vidimus in materia creditoris, & vltra ibi adducta, tradit pulchre Antro. Trigo. sing. 61. vbi bene loquitur, si fructus consilium, in specie, & tunc computantur in sortem quando sunt consumpti alias non, si vbi consistere fructus in pecunia, prout pñones domorum, tunc statim in sortem computantur ex l. si eò. uenerit, la seconda, ff. de pign. act. & sic si depositi penes campanarium equum alieu ex aliquo debito ablatum, prius passim occurrat, potest ad vecturam illud dare pro recuperandis expensis, & alimentis præstis, nec poterit procedi contra eum qui tantquam simplex depositarius utatur te pignoratia, quia licet computantur in expensis, & alimenta præstata.

5. Habemus etiam vnum aliud satis notabile in hac locati & conductu materia, quod pensiones de morum statim in sortem computantur non habita distinctione, an fuerint consumptæ necne.

Et superius allegatam opinionem sentit Petr. de K. 3. Vbal.

Vincentij Caroclj Tractatus

Vbald. de duobus frat. par. 5. no. 12. Alci. regu. 1. prapump. 50. no. 2. Feti. consil. 15. Rubc. Alexand. consil. 55. & 107. in fin. & cetera, & aqua opinio. Bald. in l. si quis, num. 6. C. de positi.

- 6 Et si deterioratum restituit, tenetur ad aestimationem, & deteriorationem. Negulian. de pigno. in 7. par. memb. 3. num. 7. & sequen. Crauet. consil. 106. num. secundo, libro 1. Marfil. singu. 697. Bonacof. de equo, quest. 94. & 151. Franc. Tontul. consilio 6. numero 17. & 18. Brun. de augmen. & dimi. consil. 10. limitatio. 12. & si expensa est maior credito, debet causa brevioribus dilatoriis expediri, Borgni. decisio. 23. numero 381.

QVAESTIO III.

- 1 **QVAERO** ad propositum sequestrari, & materiam locati & conducti, de qua agimus, an pensiones domorum sequestrari possint, & videbatur dicendum quod no: ex rationibus adductis ab Imperatore in auth. sed iam cautum, C. de positi. & in corpore, unde sumitur in §. 1. authen. de de positi, quia sub velamine sequestrari multi comedunt & consumunt, & multi se ab sentant, ut ibi late tex. profequitur, & multo minus sequestrari possunt salaria officialium, ut clare sentit Accur. in glof. fin. & ita tenet etiam Anton. Cucc. de morator. numero 95. dicens salaria, & pensiones esse privilegatas, nec sequestrari, vel quoquo modo impediri posse.

- 2 Contrarium tamen contrarie de iure servatur, ut testatur Alber. ad d. authen. sed iam cautum, ubi in fine conciliando consuetudinem cum iure communi distinguit, aut sit simpliciter denegatio, & haec nihil operatur in pensionibus, & salariis. Aut sit sequestrum formale auctore pretore, & isto casu pensiones, & salaria sequestrantur. * maxime in debitoribus suspectis, laf. in l. si de iudic. §. si iudicatum. no. 16. ff. qui satisd. cog. & bona sine delapidata, & sit difficultas exactionis. Rot. nouis, par. 2. de off. t. 3. vide in tract. seq. par. 4. q. 3. circa medium.]

- 3 Et passim videmus, quod pro aliquo debito, damno dato, vel delicto dato sequestratur salarium penes dominum salarii, debitoris: Sequestrantur etiam salaria officialium, nonne equum est, ut de debita persolvantur, nec impediantur sub imaginatione sequestrari?

- 4 Et praedicta vltierus procedant, quando alia bona non superflua, vel si superflua haberi possunt cum nimia difficultate, quo casu salaria, & pensiones sequestrari possunt, alias non. Ita declarat Castreus in l. stipendia. C. de exco. rei iudi. inferens ad propositum materiam locati & conducti, de qua agimus, ut si doctor salariatus a publico sit condemnatus, quod nec sequestrum, nec executio fieri poterit in tali salario si alia bona superflua, commendat laf. in l. commodis, ff. de re iudica.

- 5 Cautus igitur erit boous ludia, inspiciendo, si alia bona superflua, nec onerata salarium adeo favorabile, & laboriosum, si alia bona superflua, nec sufficere superesse, si commodum haberi non possit, ut ibi per laf. in fin. nec debitor est nimium desatigandus, vel ex distantia loci, vel potentia personarum. Et ita declaratur per hanc. C. de erga. milit. annon. lib. 10. ut per Alex. ad Bar. io d. l. stipendia.

[Rip. ad l. obligatione num. 43. ff. de pignori, ubi distinguit inter preteritis & futuras, ne preteritis sequestrantur in subsidium, & de iure, ut vivere possint: futurae autem non, ne reddantur inertiore ad operandum.

Vnde Barouin. de Pignori. cap. secundo colum. 7. Boni. de censib. att. 56. ubi nullum onus recipiunt stipendia doctorum; nec in legitimam impantantur, nec super eis census imponi potest.

Et licita est sequestratio pensionis, si contentio sit inter debitorem & dominum salarii vel pensioni Lector. de sequestr. Axiom. 3.]

QVAESTIO IIII.

NVNQVID sequestrum factum colonis, & laboratoribus priuat quem possessione sua, vel inducat litis penditiam? non est locus admodum suus communis opinio est quod non, nisi de voluntate ambarum partium sit appositum Cassian. consil. 48. Gomez. in teg. de anno. q. 46. reprobo Gemin. consil. 78. col. 5. Adde Hercu. de atten. c. 5. num. 49.

OCTAVVS GRADVS PERSONAR.

Liber homo
Libertus
Mater
Filius
Scriba.

Gradus V.

- 1 **QVAERO**, an liber homo possit locare operas suas, & ne questio appareat vana, quia passim homines locant operas suas, considerandi sunt duo casus principales.

Primus est ad tempus, puta ad quinquenarium, vel quid simile, & potestas, & ille, cui est facta locatio, subdelegare poterit, Ita glo. in l. 3. de verb. lega. & vidimus superius de iure sublocandi, ad l. nemo. C. locati, in verbo, coconductus.

- 2 Vnde non prohibetur famulus, mulio, Agaso, & similes locare operas suas pro certo tempore, puta quinquennio, vel simili.

Secundus casus principalis habens difficultatem, an liber homo possit locare operas suas in perpetuum.

- 3 Et pro parte negativa facit, quia talis locatio est impedita libertatis. Vnde valere non debet, l. 1. §. 1. ff. de usufr. l. nihil, ff. de liberal. cau. l. Titio. §. 3. ff. de eundi. & demon. & hanc opinionem tenuit glossa in l. post certi. C. de lib. cau. Dyn. in d. l. Titio. §. Titio. Lau. silua. conf. 34. om. t. 1.

- 4 Contraria tamen opinio videtur de iure veteri, & magis communis, quam tenuit glo. & ibi Alb. ou. 4. ff. de usufr. in l. antiquitas, & ibi Cyn. Cast. C. eo. in §. si. In l. de iu. petio. Spec. de loc. §. postquam. ver. quid si locavi. Imo, in c. 2. de Pig. Port. de usufr. nu. 6. Azzo. in sum. in ti. de loca. Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. q. 8. ff. de verb. obl. Rip. in l. obligatione generali, nu. 10. C. de pig. Coua. de spons. c. 7. nu. 5. Viu. appellat hanc opinionem verissimam lib. 2. opt. 162. Eman. Suarez, in suo thesauro. littera O, ou. 16. Albe. in l. omnium. num. 1. ff. de usufr.

Declarat

5 Declaratur ista conclusio, vt procedat, & habeat locum causatiue, puta si non poterit per se, faciat per subditum, nisi electa sit industria personæ, vt per scribentes omnes in citatis locis, & posui de industria personæ in u. conductor, ad l. nemo, C. loca.

Hinc pactum, vt quis personaliter, & per se seruiat perpetuo, non valet neque tenet, ex quo tollitur facultas substituendi gl. ita intelligenda in l. post ceteri, C. de libera. cau. quam ibi Bald. in opere commendat, & extollit. Pet. R. auen. in suo aureo alphabeto, in verbo par. col. 4. Bonacoll. de famo. q. 84.

Addo Neuz. consil. 86. in fi. Bald. ita declarationem in antiquitas, C. de usufruct. Boer. de autoritate magni consilii, nu. 34. Benito. de pauper. q. special. 5. in contrariis, oum. c. 14.

Declaratur secundo in domino valde paupere, qui aliunde viuere non possit, quo casu potest suas operas in perpetuum obligare, l. 1. C. de mendi. valib. lib. 10. & nota in l. 2. C. de paren. qui fil. distraz. ita Castren. in d. l. antiquitas, in fi.

6 Et passim experientia docet, quod pauperes, & vilesimæ personæ aliunde viuere non valentes locant se cum alijs in perpetuum.

Anspitatur ista declaratio, vt procedat nedum in libeto homine respectu sui propriæ personæ, sed in matre, & patre, vt patet proprijs filiis in casu necessitatis, & paupertatis alijs locare. Ita Beniteo. de pauper. q. 8. special. 5. in contrariis, ex glo. celebrari in l. 2. C. de parti. qui fil. distraz. si enim vendere, multo magis locare.

7 Et no. quis glo. in d. l. 2. repugnat in matre, tamen distrazatur non facit differentiam inter patrem, & matrem rationibus per eum adductis.

8 Nota tamen dictam glossam, quia talis dicitur seruus, sed seruus tantum, Roder. Soarez. ad l. 2. for. lib. 3. tit. de los guernios, vers. ante omnia, oum. 20.

9 Et ex prædictis inferitur notellectus ad l. qui operas, & loca, licet enim quis se obligare possit ad prestationem operarum, d. l. qui operas, non tamen debitor potest se locare cum suo creditore pro suo debito extinguendo, quia quodammodo sic eliet seruus creditoris, ita Rip. in l. obligatione, num. 9. ff. de pigno. tetigi sup. in materia creditoris, statum tamen hoc disponens valet, & tenet, Roder. Soarez. in cit. loco.

10 Declaratur tertio favore & cupibi vel ecclesiæ, cui se in perpetuum obligare potest. Innoc. in c. inter dilectos, de dona. dist. 1. Rom. sing. 635.

11 Est communis opin. Rip. in l. obligatione, num. 10. ff. de pigno. Boer. consil. 204. nu. 4. vol. 3. Et passim videmus locare & multos pro familiis, & seruitoribus cum Ecclesijs, & cum Communitatibus, vt manducant panem alium.

Sed pone, quod famulos vel alios, qui locauit se ad tempus acquirat aliquid super equo domini, cui acquiritur? Quid, de Suarez. tenuit acquiri domino tanquam ex re domini, in uero tamen herito, ita io l. præscriptio, ff. de bon. auct. audi. poss. quam reprobabit Albe. quia per liberum hominem non requiritur nisi possessio, l. ita stipulatus, s. Grifogon. ff. de verb. oblig. l. 1. C. per quas personas.

12 Vnde si famulus super equo obtineat brachium, accipiens non autem ipsius domini.

De Liberto.

1 QVAERO, an liberos possit locare operas suas, materia hodie parum, vel nihil practicata. ita succinctè dicam, quod sic. 1. si si fraudem patron. etiam in perpetuo, l. Titio, §. 3. ff. de conduct. & demonstr.

De matre.

QVAESTIO I.

QVAERO, Vxor inhabitat domum viri post mortem ipsius an teneatur ad pensionem aliquam? videbatur quod non, quasi habitet ex iure familiaritatis.

1 Contrarium regulariter est verius Bald. limitans in casu familiaritatis io l. contractus, C. locat. Commendat. lat. in §. actionum, num. 166. in l. de admo. dicens esse casum quotidianum, & in l. in sum. §. fin. nu. 4. ff. de condi. inde.

2 Considera, quia Bald. loquitur in casu, quando maritus conduxit domum in eius vita, & decedit locatione pendente, ad vxor reueat pro ista, & dicit, quod sic, arbitrio boni viri, & est casus a Menoch. non possumus de arbitrio iudicis. Sed quid si inhabitet in domo propria viri post mortem ipsius? Et an in dubio iure familiaritatis?

3 Declaratur in matre tutrice filiorum, que habitando cum eis non tenetur ad pensionem aliquam, Bald. in l. 1. §. filius, ff. de tute. & ratio, distraz. quem casum non vidi apud Borgn.

De matre locante.

QVAESTIO II.

QVAERO satis vtiliter, Mater vult locare seruum filij ad artem addiscendam? poteritne?

1 Videatur quod non ex regula l. Titio, §. Titio l. tertio, ff. de condi. & demonstr.

Contrarium est verius. Luc. de Penn. in l. quicunque, nu. 3. C. de seru. fug. lib. 1. r. & ita suis pluries obseruatum. Vin. de Anna. sing. 336.

2 Videbis pluries in facto casum. Mater vidua habet filium, & est pauper, & sine arte, vel exercitio aliquo. Pone cum cum aliquo calcatorio ad artem addiscendam nascitur: quandoque contentio, & filius per spatium temporis petit salarium a domino, rite replicat, non tenetur? quia docti atque, & videbis etiam practicandi in facti contingentia, quod pueris non datur salarium pro primo anno ab artificibus, in secundo datur, sed aliquantulum leuè, deinde iuxta proficiendum creuit, cetera ad matrem pertinentia vide in questione de muliere.

De filiofamilij.

QVAESTIO I.

QVAERO in materia locati & conducti, de filiofamilij, an locare, vel conducere possit, & potest an locare possit.

R 3 Primo

Vincentij Carocij Tractatus

I generali, C. de tabulari. libro 10. tamen si exerceant in
strumentis, valent, & tenent, de clerico Bat. in l. vniuersi-
li. s. C. de decur. lib. 10. & consil. 61. Fritus familiaris Bat.
in cap. 6. in fine, de constit. de Advocato, & Procurato-
re, Bart. io d. l. generalis. & io l. 2. eodem titulo, cogita ta-
men, quid æquus videatur, maxime quia in clerico non
est totum, vt per las. in l. parte furioso, numero 14. ff.
de his, qui sunt sui, vel alieni iur. & hic non est locus
suus, quæ omnia faciunt vt baronis, & alijs doctetis
consiliorum, Cautatum, vbi ex aliqua causa prohiben-
tur restituere.

QVÆSTIO XVI.

- 1 AN Medicus possit derelinquere infirmum sala-
rio ob soluto, & aliqui tenuerunt quod sic, Axt.
in §. praeterca, Instit. ad l. Aquil.
- 2 Contrarium verius, sed agere debet ad interesse.
Mareh. decil. 646. par. 1. vbi ampliat idem in Adnoca-
to. Et est æquior opinio.

QVÆSTIO XVII.

AN appellatione alimentorum veniant salaria
medicorum.

De medicinis in se asseruerunt multi relati a Meino,
lib. 4. præsump. 157. num. 3. sed lo specie, quod continetur
salarium medici, tangit obiter & vno verb. tan-
tum, Surt. de aliment. par. 4. q. 5. num. 3. Ego addo las.
in l. cum hi, §. qui transigit, num. 3. ff. de transact. Cor-
dubio in l. si quis ex liberis, §. non tantum, num. 30. ff. de
liber. agnoscen.]

De Ambasciatore.

QVÆSTIO I.

De Legationibus.

QVÆRO. Ambasciator redijt a sua legatione
hora tertiarium, debet ne habere salarium totius
diei.

- 1 Primo videbatur dicendum, quod non pro foregra-
die, sed pro rata temporis debeat habere salarium, per
l. de diuisione, ff. solut. matr.
- 2 Secundo pro hac parte facit l. 3. §. minorem, ff. de mo-
nor. vbi fit comparatio de momento ad momentum.
- 3 Pro contrario parte facit, quia dicit Innocentius habetur
pro completo, quia etate, ff. de testamen. l. vica-
pione, ff. de diuer. & temp. præf. tip. l. anniculus, ff. de
verb. signific.
- 4 Secundo pro hac parte facit l. 3. ff. de verbos. signific.
Et hanc opinionem secundo loco positam tenet Barto.
io d. l. de diuisione in fine, & ibi las. pariter in vltimis
verbis, ff. sol. matr. Bal. remittit loquens in l. salarium.
C. mandat.
- 5 Contrarium tamen sententiam primo loco posi-
tam, & sic quod residuum restituere debeat, tenere vi-
sus est Din. in l. Lucius §. a te peto, quæ est lex penult.
ff. de legar. 2. & ibi Bald. hoc nor. ff. de lega. 2. l. mol. in l.
continuis, §. cum ira, & ibi Angel. ff. de verbos. oblig.
Ang. in l. 1. §. impens. ff. ad l. Falcid. in l. quoniam libe-
ri, C. de testamen. Bartol. Veron. in l. tertius, ff. de ver. sig.

- 6 Posset primo loco ita distingui, quod Ambasciatore
res duplici modo transmittantur per Communitates,
& loca, Primo modo transmittuntur expensis Commu-
nitatis, quæ datur in discessu certam quantitatē pecu-
niarum pro expensis faciendis, & isto casu non tenen-
tur restituere quod superest, Secundo modo transmittit
tur Ambasciatoris eorum proprijs sumptibus dando
eis in recompensationem certum salarium, & tunc te-
nentur restituere residuum, ita l. mo. in l. continuis, §.
cum ira, sub num. 4. ff. de verb. oblig. Dans pro cautela
Communitatibus locorum, vt Ambasciatores citius se
expediant, & redeant, date quod vadant suis sumptibus,
dato certo salario in recompensationem laboris.
- 7 Et ratio differentie videtur esse, quia vno casu est
electus vt nudus minister, merito restituit residuum:
alio casu l. hereditas, §. si inter, ff. mandat. vbi textus ponit
videtur hanc distinctionem. Commendat Alexan.
sub obscuritate tamen, ad l. si hæres, ff. de condi. ob causam,
& in l. de diuisione, sub numero quinto, ff. solut. ma-
trimon.

Secundo loco lo hæ materia distingui posset ultra
aliorum distinctionem. Aut loquatur in tempore
competenti, puta redijt infra mensem, remanentibus, ad-
huc tot diebus, & tunc posset cogi ad restituendum re-
siduum iuxta distinctionem supra positam, est enim
tempus considerabile tot dierum, & ita loquatur opi-
nio tenentium quod restituere teneatur. Quandoque
reddat in principio eius summo mane, & vespere sab-
bathi, quæ luceat in prima sabbathi, & tunc nimius
rigor, & nimis subtiliter videtur diuidere diem, & in
his terminis loquatur Barto. & sequaces, prout vide-
ri potest.

Et ultra resolutionem factam in principali conclu-
sione, colligitur multa vilia ex iuribus hoc inde ad-
ductis hæ locat & conducti materia.

Primo loco ponderandus est text. in d. l. Lucius, §. a
te peto, ff. de leg. 2. & posset ex eo inferri, quod dedi Sem-
pronio quinquaginta vt importaret Venetijs aliquid
pulehrum: si quis superest, ne restituendum, Vtique
sic, per illum textum.

Partes dedi Sempronio triginta vt faceret euacua-
te puteum, cloacam, catenium, vel simile, si quid su-
perest, restitueundum, Vtique sic, per illum tex-
tum, & ita considerandum, an quis sit vt nudus minister,
vel non. Et dicitur quis nudus minister, vel merus ex-
ecutor, quando primo loco in dispositione iniungi-
tur onus aliquid dandi, vel faciendi, vt per Barto. in l. si
quis l. ito, ff. ad leg. 2. Vide li dico, dedi Sempronio
quinquaginta, vt tale quid faciat, tunc non est nudus
minister, sed si cõuerat verba: volo quod Sempronius
faciat mihi tale aliquid, pro quo faciendum promitto,
vel trado tui, tunc insequendo ab onere, vel opere fa-
ciendo subiequendo primum, cur nudus, & purus
minister, & tenebitur restituere residuum.

Vnde inspicendum est quid præcedat, vel sequatur,
Et per hoc dicens in instrumento dicatur Sempro-
nio promitte famuli tui rosa, Et petio in li do scato.
tunc tenetur restituere residuum, quia est merus mini-
ster, secus e contra, & ita expresse colligitur ex d. §. a te,
& ibi sentit etiam Castren.

Secundo loco notabilis est text. in d. §. a te peto, in
verb. pro hoc, ad propositum materie locati, & con-
ducti, de qua agimus, quod dicitur, pro, importat
modum.

modum. Vnde si pro opere faciendo promissio certum quid, peti poterit ante quam opus inchoetur, maxime si aliter facere non possit, vel si vero non remperandi, in fine, si mandet, nisi illud pro rursus fieri non possit, quia debet expectari tempus, ante quam petat, ut L. de fidei. §. si in inhabitat. ff. quando dies legat accipi.

14. Passim hoc occurrit, maxime cum impotentibus, & pauperibus. Conducit quis operarium ad euacuandum puteum, vel cloacam, vel viam faciendam, vel aliquid simile, petat operarius aliquid ad bonum computum, insequam incipiat. Vique potest, per predicta, & no. Castren. in d. §. a se peto, & maxime si quaedam ad faciendum patitur, ut dicit text. in d. §. si l. si vero non remperandi; multi tamen parare non possunt, nisi prius pecunia pareat.

15. Tercio loco notabilis est glossa in l. eos. §. si. in verbo, commecauit ff. de falsi, superius allegat. quod si correat promittantur tot pro die puta computando viginti millaria pro quolibet die, in vno die faciat quadraginta miliaria, recipiet pro salario duorum die. Vnde in facto contendere sic. in vobis tanto, tempore, petere tanto tempore, huiusmodi est huiusmodi in vno die non est bona replicatio, quia ille cond. & correat sollicitudine sua potuit celerius se expedire; multi enim non dormiunt, & de nocte laborant, ut citius lucreatur, & celerius se expediant.

Solet autem in iuribus peragendo dari vnus dies quicquid in qualibet hebdomada, qui dies erit Dominica ex generali obseruatione ecclesie, ut dicit l. mo. in d. §. cum ita, sub no. §. ex glo. in c. pientes, §. quid si per viginti, in verbo, computare, post medium, de elec. lib. 6. quam in hoc tantopere commendat Felin. in c. cum olim de exceptis.

16. Quod iure non probatur, nec iure prehibetur videtur de Dominio, vel festiuitate facere, & touchetur Alciat. in l. 3. in verbo, integram diem, sub no. 4. ff. de verb. significat. & fortasse itinerando, otia, plura cogitationes, & peiores operationes tollantur, & sic habetur limitatio ad l. dies festus, C. de feriis, ut non procedat in itinere faciundo.

Parergon.

17. PROH tempore calamitas, ubi hodie dies quie in vbi obiter ista legis erga dies festos & quid, arguit homines diebus festis capientur homines in medio platee pro quolibet minimo debito, sunt curationes reales in domibus pauperum, iugentium, & iachrimantium, spoliantur cubula, iudices nunquam quiescent ad importunas informationes litigantium, & Proccuratorum, sunt nudissime, venduntur, & pascuntur animalia, & omnia mechanica negotia id festiuitatibus referuntur, stupra, adulteria, & maiora in festiuitatibus preoccupantur, non mirum si pestes, & carissime continuatur proueniunt.

In computatione igitur itineris, & dierum non sunt de rati diebus festis, & si citius eo computato redire poterit, sibi impoter, quia potest bis diebus nec fieri. Habenda insuper est ratio itineris, & via; Item Am basciator faciat viam longiorem, cum potuisset facere brevior, & creatur, quia via longior est planior, & commodior. Bal. in l. non solum, circa principium,

ff. de excusatio. tutor. & ibi ponit Barto in §. de mris, in verb. rectam viam dirigens. Angel. & lmo. in l. ratum, ff. de solutio. Bal. in l. qui, ff. de quibus causis maior. Vnde Tuder tunc ad Petruinum Vibem accedens, si per collinam ire citius potuisset, & iuit per viam magis planam, audivit, pariter Bononensis Romam vocatus per Flammiam, & Preterea ibi dicit per Etruriam citius pervenire potuisset. Alciat. in l. 3. in verbo, passum, no. 4. ff. de verb. significat. ex l. 1. §. 1. ff. de his qui deiecit. Aeschid. in cap. statutum de receptis lib. 6. Pariter admittitur iter longius quando tutius sit, l. si, §. cum enim, C. de ius. deliberan.

18. Bene verum est, quod si Ambasciator vadit per viam transiensem, non rectam, & diutius permanet, & maius, longiusque salarium habet, debet habere solum illud salarium, quod habuisset, si fecisset viam rectam. Bart. per illum text. in l. qui finales, C. de nauticulis, lib. 1. in l. penult. ff. de itinere, ex prius, in l. non solum, §. diuus, ff. de excusatio. tutor. in l. 1. ff. de his qui deiecit. ubi deiecit in via insolita, & noua, sibi impoter. Correat, in singulari, sui, in verbo, Ambasciator §. commendat etiam, & magni facit, quod pro Ambasciatoribus mittantur viri grati, & benevoli ipsi magnati, vel Principes ex c. in gtaubus, 3. q. 7. quod etiam valde commendavit Abb. in rub. de ut. & honestate, viri gratiosi, breues in loquendo, & substantiales, ordinati, & non confusi.

19. Quibus etiam consideranda est circa tempus in recedendo, ut non sit nimis longum, vel otiosum, nec nimis breue in componendis latanois, & similibus. Vnde id omne indicis arbitrio relinquendum est. Menoc. lib. 2. centur. 3. ca. 1. 13. de arbit. iudic. in propriis terminis Ambasciatorum. Sicut de resut. in integ. par. 1. q. 27. art. 3. ubi etiam in Advocato datur terminus ad componendas scripturas.

De Ambasciatore mortuo.

QVAESTIO II.

QVAERO. Decedit Ambasciator ante legationem finitam, an debeat habere salarium totius temporis, vel pro rata.

1. Et primus videbatur pro rata, ex l. qui insula, §. qui eadem, ff. locati, qui textus fundat glo. si. clarius capenditur, dicit enim, quod est facta locatio operis in pedes, quod poterit peti affirmatio ante opus perfectum, & ibi querit Accursianus sit affirmandum opus imperfectum, & dicit quod non, dicens quomodo affirmabitur, quod non est, cum non certum nulle sint qualitates, & eius, qui in provincia, & si cert. petat. quomodo igitur affirmabitur, vel indicabitur tempus futurae legationis duraturum, cum nondum accesserit, & de futuris contingentibus non sit determinata veritas, & potuisset citius, & potuisset tardius hoc prouenire.

2. Secundo loco pro hac parte l. Scio, in fin. verbo ff. de annu. legat. ubi labor, & pecunia disitionem recipiunt, & pro mensura laboris pecunia praestatur, ergo Ambasciator, vel eius heredi pro rata temporis facti praestitum est solvendum salarium, & non pro toto tempore.

Pro contraria parte facit l. legatus, §. si quis in munere, ff. de legatione, & hac est verior, ex d. §. si quis in munere, & ita tenet Alex. in d. de disitione, nume. 5.

Fumia.

Et in his in suo repertor, in verbo, Ambasciator, vocat. 3.
 Ambasciator illa condictio, ut nedom salarium accep-
 tum restituere teneatur, sed non datum petere possit
 heres ipsius, ut est Idem fundio, & alij locibus per
 eam allegatis tenet glo. in d. legatus, §. si quis in mu-
 nere, & sic in pedimentum prouocatur a usufructu est,
 impletur, nec pariter, nec pro loco locat. de iur.

3 Et sic diligendo villa in hac questione ad propo-
 situm iudicari locati & conducti de quagimus, pon-
 derabile est textus d. §. si quis in munere, ubi sumptus
 qui presterentur quasi in legationibus tunc temporis
 darentur solum sumptus, non autem tot magna sala-
 ria, prout hactenus temporibus petuntur.

4 Notabilis est etiam l. deo, secundum Alber. ibi ad-
 tris, Primum, quod si clientulus concordauerit in cal-
 culo ferenda sententia, quod debet habere salarium
 pro rata laboris, & cum hac opinione ipse residet; &
 per eundem in l. 1. C. de suffrag. ibi superius in tit. de
 fructu, & l. de pen. ibi, placeat videre.

5 Secundum de familiis, qui decauit se cum tribus,
 quorum unus mortuus, quod sit dimissio pro rata, de
 i. superius in materia famulorum.

6 Tertium est de magistro, vel Capitaneo, vel simili,
 qui condixit Aduocatorem pro suis militibus; si aliqui
 moriantur, sit diminutio pro rata, ut per Alber. in l.
 post duos, C. de adu. diuer. iur. & in l. 1. C. de suffrag.

7 Et sic nota casum in materia impositum; ubi con-
 venit casus in persona illius, cui ferendum erat. Ro-
 tectat dicere Senus, quid ad nos non suam aliquam cul-
 pa, nolo quod iste casus mihi noceat, tam in pace nocet,
 quia sit diminutio pro rata, & partem prodest, quia
 remanet quidam viuos, & sic est in aliquo per lucet, &
 licet ibi fuerit dictum de filij modestis, & sic causis
 loci diel iohannes, postquam non potest se iure capi-
 nibus, caret omni lucro, tamen ibi sit diminutio pro
 rata iam quoad bonum, quam quoad malum.

8 Et ex praedictis apparet, quod si casum con-
 tingentem: quandoque enim contingit casus in per-
 sona conducti, & locatori non nocet, ut in domino
 mortuo pendente anno famulatores, & similibus. Bene
 verum est quod adhibetur quidam equitas in digne
 nuendo pro rata diminui laboris, prout in exemplo
 l. deo, io eo etiam casu filij non erant conductores pro-
 prii, & tamen sunt in simili sentio. Quamquam casus
 contingit in persona locatoris, & ei non nocet, & con-
 ductori sic, ut in Ambasciatore famulo infirmo, & si-
 milibus discurrendo contingi poterat enim dicere
 conductori famulo infirmo, si non leuissim quid ad me
 fuine causa tua infirmitas? cur mihi tua infirmitas
 debet esse dimissio de iure famulo, vel similibus non
 nocet, quia casus est in persona locatoris, cui in hoc
 facietur.

De Ambasciatore infirmo

Q V E S T I O I I I

1 QUID si Ambasciator in legatione infirmus
 fuerit, que deest sententia de famulo infirmo, & ve-
 ra videtur testimonio, quod pro tempore inhi mitatus sa-
 larium debeat. Bartol. & Alber. per illum textum
 in l. si cui, §. rami, de verbi. plena si infirmitate, & ex
 quibus causis minor, ubi etiam textus, vult quod ne-

ditas habetur ratio in d. m. op. si, sed huiusmodi argumen-
 tum de abortum casuum, & ponderandus est idem textus
 in d. m. op. si, habenda est iudicet, humanam est infirmitas
 firmo miseri, vel humanam est infirmitas, & sic huius-
 modis ratio habenda est ad rem: tunc Ad id Bartol.
 in d. si quis in munere, sed in d. m. op. si, ubi
 de off. alior. Sicut de rest. q. 1. art. 6. Felin. equum, si
 col. penult. ibi de d. ad va. ibi.

2 Amplius ista conclusio, ut nedom salarium debeat
 tori, & ceteris, sed sine retinenda omnes expense pro
 medico, medicinis, & alijs ex causa infirmitatis, ita Al-
 beric. in d. §. tam diu, per l. Paulas, & de legat. vbi sumi-
 liter tergit allegando bonum verum in l. cum duobus,
 §. quidam legatum, si pro loc. Bartol. l. seruis commu-
 natus, §. de fur. io l. 2. & ibi Alex. Barrio l. hodie de iur. &
 in d. §. si quis in munere.

3 Valius est contingit huius, quia ut plerumque transiit
 in iur. pro ambasciatoribus, vix delicata, quia ex mini-
 mo incommodum infirmitate.

4 Q V A E S T I O I I I I

Q V A E R I T Iaco, de Arena, Sunt deputati duo;
 Ambasciatores, unus quorum infirmus sit, socius
 non infirmus ex peccat eum, donec expedit,
 debet pro isto tempore habere salarium.

1 Et videtur quod sic, ex l. abesse, ff. ex quibus causis
 minor. ibi, & omnes legationis, & qui sunt pro salu-
 te militum gaudent prailegiis, inter eos, §. fin. ff. de cod.
 titulo.

2 Item quia societas obliget sicut fraternitas, unde
 cum relinquere non debet, verum ff. pro soc. oam-
 sine de decore, & sollicitate relinquere non potuisset, Lo-
 nepos Proculi, ff. de verb. signifi.

3 Et sic distinguitur, cum necessarius esse socius infir-
 mus, & tunc de oet habetur salarium; alias non per huius-
 modis ad id ea, de quibus sequitur Alber. in d. §. si
 tam diu.

4 Puto considerandum, quod socius inter fuit pro infir-
 mitate tantum, quia si talis negotia etiam iam expedi-
 ta, aut interfuit etiam quia perierit, & ad finem sedu-
 xit negotia ante infirmitatem inchoata.

Q V E S T I O V

1 T R A N S M I S S I - sunt, prout regulariter a Ci-
 uitanibus fieri solet, ad vbi de ad. iur. d. m. op. si.

2 N. Sixtus Pohnfrum Maximum duo Ambasciato-
 res vni deciderit in tempore Ambasciatoris, locus, re-
 manens, compit id, quod per ambo erat faciendum,
 accretetne sibi salarium loci sui? Quilibet dicere
 quod sic, ex duplici labore impendio. Contrarium est
 verius, Bartol. per illum textum in l. 2. C. de legat. lib.
 §. i. commendat Alexan. ad Bart. in l. legatus, ff. de lega-
 tis, §. si autem, et quibus causis maior. Imol. in l.
 continuus, §. si ab eo, ff. de verb. oblig. Petr. Rau. in
 §. 34.

3 Declaratur haec conclusio mente Ang. ibidem, ut
 procedat, & habeat locum, quando dicti Ambasciato-
 res essent deputati ad idem officium, & negotium per-
 agendum, ita si ad diueria, quia duplex salarium, &
 sic socii sui habere debent, per libmos, C. de aduocat.
 diuer. iudic.

[Licet Bart. in dicto loco corrupte allegat Ias. in re-
pet. lre coniuncti. num. 255. de leg. 3.]

- 3 Solent Ambasciatori promiscue transmitti, non
distinguido inter eos officia, tamen inter se faciunt
partitas, & diuidunt negotia, & nota Ange. in citato lo-
co, quia præsupponit mandatum superioris, ut socius
remanens compleat residuum, & faciendum ratum, &
firmum est. Et sentit Angel. quod salarium defuncti
redit ad ciuitatem, & sic est casus in materia locati, &
conducti, in quo non est locus iuris accrescendi, etiam
si labor sit præstitus. Et sic casus contingens in perso-
na locatoris, prodest conductori, & pro rata reuertitur
ad eum.

QVÆSTIO VI.

UTILIS, & practica bilis est questio, & in ter-
minis locati, & conducti, & sequitur in facto occur-
rit, prout in persona Ioann. Andreæ Bononiz in facto
seu ille testatur Bartol. in l. si seruus, §. quo vero, ff. de
furt. vbi Bononiz tunc temporis legatus huius quæ-
stionis veritatem scire, & audire voluit. Euenit, & in fa-
cto Perusie, & in alio Ambasciatore ab inimicis capto
& detobato, & ut per Bald. l. inier causas, §. non om-
nia, ff. mand. circa med. col. 2. & pendet subtilitatis li-
ter a materia locati & conducti, prout iura hinc inde
allegata luce clarius demonstrant.

- 1 Pro parteigitur negatiua facit primo loco textus
in linter causas, §. non omnia, ff. mand. vbi damna
procuratori contingunt dominus emendare non tenetur.
- 2 Secundo pro hac parte facit l. si seruus, §. idem, ver-
f. & si ad veduras, ff. mand. vbi habens salarium talia
damna non reputat.
- 3 Tercio pro hac parte facit l. quod nisi, ff. de oper. li-
ber. vbi vnusquisque, quod sponso dicit, suo impendio
præstare oportet.
- 4 Pro contraria parte facit, quia officium legationis
est necessarium, l. 1. §. 1. l. in uocorum, §. legat. ff. de mu-
ner. & honor. ergo eis non debet esse nociuum. l. cum
postulasset, ff. de dam. infect.
- 5 In hac questione distinguit Bartol. in d. l. si seruus, §.
quo vero, & idem sentit Alber. in d. §. non omnia, &
Pernicol. Mozz. de contr. titu. de mandat. num. 255.
tamen iudicio meo distinctio Bald. in d. §. non omnia,
plenius videtur, & magis ad terminos locati, & condu-
cti, reducendo eam ad aliquas principales conclusio-
nes.
- 6 Prima sit conclusio. Si ambasciator fuit procurator, &
affectata, communis non tenetur ad aliud dam-
num, sed sibi imputet qui procurauit, facit l. qui data
opera, ff. ex quibus causis maior, & l. etia omnia in affecta-
ta, ff. de excusator, & l. vniuersi, C. de legat. lib. 1. 1.
& in hoc omnes concordant, ut apud eos videri potest,
limitantes hoc non procedere de Curialitate, id est de
æquitate, & sic vbi est attendenda æquitas, talia damna
sunt reficienda.
- 7 Ec certe qui honores affectant, non sunt digni alia
compensatione, nisi quod etiam damna fortuita non
sint reficienda, & temporibus nostris multum homi-
nes præheo facti, & ambiant honores, & magis domi-
natur superbia, quam fortasse in alio quouis tempore,
quare digni sunt tali, & maiori præmio.
- 8 Et sic est ad propositum materie locati & condu-

cti, quod casus contingens in persona locatoris, non
& nocet conductori, quando est locatio affectata &
mendicata.

- 9 Vade multi affectant seruire alicui pro famulo, cer-
ti ex casu contingenti non excusabuntur, idem in procu-
ratore, & similibus dici poterit.
- 10 Secunda principalis sit conclusio. Quando officium
legationis, & Ambasciarie non fuit procuratum, &
damnum contingit sine delicto alicuius, puta naufragio,
vi ventorum, vel simili, dominus, vel Communitas
non tenetur, si culpa ordinaria fuit ad casum, sed sibi
imputet, ex l. vt certo, §. interdu, & in lrebus, §. t. ff.
commod. Et sic conductor non tenetur de casu contin-
genti in personam locatoris, quod ad culpa locatoris fuit
ordinata ad casum, & quando culpa dicatur ad casum
ordinata, dicam suo loco.
- 11 Tertia principalis sit conclusio. Quando damnum
contingit sine delicto alterius, nec culpa fuit ordinata
ad casum, dominus, vel Communitas non tenetur, si
damnum contingit in rebus superfluis, non necessariis,
l. seruus, §. quod verum, ver. hoc ita puto, ff. de furt.
- 12 Quarta principalis sit conclusio. Quando damnum
contingit sine delicto alterius, nec culpa fuit ordina-
ta ad casum, dominus, vel Communitas tenetur, si
damnum contingat in rebus necessariis Ambascia-
toris, l. duobus, §. damna, & §. quidam segariam, ff.
pro soc.
- 13 Quinta principalis sit conclusio. Quando damnum
contingit cum delicto alterius, & fuit illatum propter
inimicitias mittentes, & in sui iniuriā, debet sibi emen-
dari, locus si propter inimicitias Ambasciatoris, vt l. si
merces, §. culpa, ff. locat. & l. in his, in prin. ff. solu. ma-
trimonio, & dicam latius suo loco ad materiam, §.
culpa.
- 14 Sexta principalis sit conclusio. Quando contingit
damnum ex alia causa, puta lucri, latrocinio, vel simili,
& potest demonstratus agere contra damnificantem, ta-
men est in electione ipsius, contra quem agere velit,
iuxta distinctionem, & notata in l. cum in plures, §. ve-
stimenta, ff. locat. & l. si tibi rem, ff. de præscriptis ver-
bis.
- 15 Septima principalis sit conclusio. Quando Amba-
sciator damnificatus non potest agere contra dama-
nificantem, debet sibi damnum emendari, d. §. damna,
& d. §. quidam segariam.
- 16 Et vide Ias. succinctè tamen loquentem in l. si pecu-
niam, §. sed si accepit, ff. de conducto, ob caus. A. ufer.
ad T. holo. q. 360. Commendat etiam Bart. in d. §. quo
vero, in fine, an res amissæ fuissent naturaliter perituri,
vel non.
- 17 Vnde cum venit casus in hac locati, & conducti ma-
teria, non sufficit dicere hoc casu euenit, sed inspicien-
dum est, an fuerit culpa patientis, vel non ordinata ad
illum casum. Item consideranda est duplex qualitas
rei, puta an esset de superfluo, vel non, & an esset na-
turaliter peritura, vel non.
- 18 Et circa præsentem indagationem recolligendo ali-
qua utilia, primo notabiles est text. in §. non omnia,
quod inter casus fortuitos connumeratur languor suus,
& suorum.
- 19 Vnde si conductor impeditur infirmicite patris sui,
vel fratris, vel filij, aliquid adimplere non potuit ex-
cusabitur tanquam ex casu fortuito.
- 20 Notabiles est etiam textus superius allegatus in
Idem.

Vincentij Carocij Tractatus

Idemque, si idem Labeo, si mandat, quod si ego accipi faciem generalem ad negocia domus meae peragenda, si recipit ad vestra equi pro visitandis pradiis, debent sibi impensae refici: tamen si habet salarium, tenetur de suo, tamen pondera textum duo dicentem, quod sit salarius, & quod ita conventum sit. Et videmus passim, quod factores, & administratores equitant cum equis dominorum suorum, & si conducunt, hoc faciunt sumptibus domini.

21. Tercio loco notabilis est textus in l. suo victu, cum. ff. sequant. ff. de oper. libert. de quibus superius locuti sumus, quod unusquisque tenetur praestare operas suo impendio, quas promittit. Vnde optimatarij tenentur eorum impendio.

22. Et facit ad questionem, quod si aliquis pauper locat operas suas ad euacuandum casaleum, vel ad purgandum puteum, aut cloacam, quod si aliunde videretur possit, debet detrahi tantum temporis, ut victum aliunde quae recte possit, nec debet sollicitate a conductore, ut obseruet in tempore, quia de tempore convento detrahendum est. ut victum quozere possit. Et si apud paganos hoc ex simplici iudicio discretionis observatum fuit, quid agendum inter Christianos melius agendum esset, & ita tenemur, & non facimus, & male sane. Praeterea textus in Leum in plures, § vestimenta, ff. locat. potest ad praedictam accommodari, & facit ad questionem facti, ego dedi Sartori, ut faceret vestimentum, & fortasse vestem maioris sericam cum trinis argenteis, quae aboribent maiorem partem dotis in graue damnum familiarium, si fuit si argit de nocte ostium, & furentur vestem, quid agendum? Dat ibi textus praedictam, & modum procedendi in iudicio, agere enim potes duce contra factorem, ut restituat tibi vestimenta tradita & ipso nihil replicante condemnabitur, & processus sustinetur secundum intellectum Fulg. ibidem, sed si replicet temp. fuit furto esse subreptam, & agatur contra furem, tunc iudex praesumet, aut est domino impossibile, aut admodum difficile, condemnabitur factor celsis sibi a domino actionibus. Actiones autem tres sunt: una competit fissioni, vel facti, & est actio furti, ut per Accurs. in d. § vestimenta, duae competit domino prout rei vendicatio contra possidentem, & conditio furtiva & sic fecimus, seu materia furti, quae actiones competant domino, seu quae locatori, & quae conductori. Si verò non est difficile, tunc parte opponente agendum est contra factorem sumptibus tamen factoris. Ita praedicare docet ille textus, quem Barto. & ceteri notabilem reputant, ex quo colligimus aliqua.

Primum a Bartol. quod est quando quis conueniatur facto alterius, ille prius conueniri debet sumptibus conueni, nisi hoc multum difficile, & hoc arbitrio iudicis.

Secundum est, quod fullo, factor, & similes possunt opponere beneficium excussionis, tamen excussio facit reus sumptibus poentis. vbi Bald. hoc reputat in sua secta, valde notabile, ad idem l. vnde queritur, ff. commodat, dicens esse §. notabilem in materia excussionis. Et sic si duo in unum in solidum obligauerunt ex causa conductionis laborij, vel simili, potest reus conueniatur opponere beneficium excussionis, si commoditas tota fuit vnus, nisi adiuncte solite renunciationes.

23. Tertium colligitur a Fulgo. Quid quando duo con-

ueniri possunt, quorum vnus est in dolo, alter in culpa, primo conueniri debet ille, qui fuit in dolo, quam ille, qui fuit in culpa.

24. Et quae dicta sunt de factore, & de aurifice dici possunt, & loquitur §. vestimenta, quando fur erat certus. Quid si erat incertus, & nescitur, nonne erit casus fortuitus nulla culpa subsistente? dicam suo loco.

25. Et curabant antiqui polle vestimenta, & sapius in iure nostro de fullo sit mentio, ut in materia local & conducti, in l. item quae titur, §. si fullo, de quo suo loco dicam in d. §. vestimenta, in l. 2. ff. de conduct. ob causam l. l. fullo, §. itaque fullo, ff. de fuit.

Q V A E S T I O VII.

PVLCHRA est questio apud antiquos glossatores excogitata, an donata ambasciatoribus sint eorum propria, vel Communitatibus restituere teneantur.

1. Primo videbantur ad Ambasciatores pertinere, ex l. cum multa, C. de bon. quae libet. vbi donatio facta a Principe videtur contemplatione illius, cui facta est, nec alij communicare tenetur: Vt enim Imperialis fortuna omnes supereminet alias, ita oportet principales liberalitates eulmen habere praecipuum.

2. Secundo pro hac parte facit l. si socium, qui in si, in vbi bo donauit, ff. pro fide.

3. Pro contraria parte facit l. qui proprio, §. procurator, ff. de procurat. & ibi glossa, induit ad hanc questionem.

4. Conclusio igitur est, quod donatum Ambasciatoribus non tenentur ipsi Communitati restituere, sed est proprium ipsorum. Barto. in l. si vbi d. §. item quidquid, ff. solu. matrim. vbi Bald. Angel. Fulgo. Cast. & alij sequuntur, in l. qui proprio §. procurator, ff. de procurat, vbi etiam Cast. idem tenet Bald. in l. cum manifestissimi, §. si cum in secundo, C. de fuit. Salic. in l. cum aliquis, C. de iur. deliber.

5. Et haec est communis, & magis recepta opinio. Alexand. ad l. sed si plures, §. in interrogato, nume. 12. ff. de vulg. Cast. in l. d. §. item quidquid Aleia. regu. 1. praesumpt. 18. nume. 2. Eman. in suo thesau. l. cetera D. nume. 191.

6. In hac autem materia Alber. post Ange. Din. & antiquos facit longam distinctionem, in d. §. item quidquid & in d. §. procurator, satis confuse procedendo, ex ipsius tamen dictis ponam sequentes limitationes, addendo dicta aliorum Doctorum.

7. Declaratur primo loco communis conclusio, ut non procedat quando sit donatum ambasciatoribus sub commutatione Ciuitatis, ita Angel. in d. §. in interrogato.

8. Circa quam limitationem notandum est, quod aut expressè constat, quod sit contemplatione Ciuitatis, & tunc non est dubitandum, aut tunc in dubio, & reuerendum est ad coniecturas, inter quas vna est, si vocant eos per nomina appellatiue tantum, puta deus Ambasciatoribus Tudertinis, hoc enim Ciuitate tantum respicit. Si verò appellatiue per nomina propria, & appellatiua simul attendendum est, quid praecedat, ut per longam iterum iurum discurrit Alberic. in praecitatis locis.

9. Dubitabilis tamen aliquantulum videtur haec pri-

ma limitatio. primo, quia l. cum aliquis, loquitur, quando relinquunt ei, qui per se capere non poterat. Præterea, & secundo, quando relinquunt aliquid filio sub commutatione patris, persona patris adiecta, censetur gratia demonstrationis, l. fin. & ibi Bart. ff. de usufructu, in l. si filio, ff. de donat. cau. mort. in l. si filio, ff. de condit. & demonstrat.

10. Declaratur igitur secundo loco ex qualitate rei donatæ, nam si donetur res magna, vel similis, magis conveniens Civitati, quod Ambasciatori, puta Ambasciatoribus Florentinis, vel Bononiensibus, vnde Leo, Tuder. titina Aquila, & c. Civitatem factum videtur, cui magis convenit, argumento, l. plenius, §. equitij, ff. de usu, & habitatu. ita Alberic. in supra citatis locis. commendat Alex. in d. §. in interrogato, dicens hanc limitationem ad modum placere Abb. in cap. postulasti, de concess. preb. Additio marginalis ad Tholosan. q. 359. Alex. ad Bart. in d. §. item quiddam, Ioan. Lup. in rub. de donat. §. 45. num. 9.

11. Quid, si munus sit indifferens, & utrique facile convenire possit? putamus in dubio Civitati factum, & debetur. Ita colligitur ex Alberic. in d. §. procurator, in sua distinctione, circa mediū, ex Lannus, §. a Titia, ff. de annu. legat. & l. ciuitatis, ff. de leg. 1. & l. ciuibus, ff. de reb. dub.

12. Declaratur tertio, & est potius præsumptio quædam, quod si habebas notos ante Ambasciatum, & præsumitur eis donatum, alias civitati, ut per Alberic. in citatis locis, & notabili. est, ff. procurator, l. qui prior, ff. de procurat. ut procurator etiam ad lites teneatur refundere reliqua.

QVÆSTIO VIII.

1. PRACTICABILIS est questio. Est salaria. tua Doctor pro anno: transmittitur pro Ambasciatore, debetne habere duplex salarium? Vtique sic, ex quo abest causa reipublice, Bart. per illum tex. in l. Iulianus, §. si, ff. ex quib. cau. maior.

2. Quid notandum est pro advocato Communistis Tuderinæ, qui quandoque extra Civitatem transmittitur, nam duplex salarium habere debet.

De Mercatore.

DE mercede mercatoris posui superius, par. 1. tit. de socio personam exercentem, & tangam in titulo de usufr. ubi videre placeat, & est contractus societatis iustissimus, ut pro periculo pecunie certa merces detur ei, quem amittit salum fore, Covarr. variar. resolut. libro 3. capitulo secundo, in numero quarto.

[Et in materia mercatorum dantur assessorum, qui licet possunt luem recipere causa assessorationis, quæ assessoratio sit speciem locationis, quæ assessoratio licet suo periculo Castr. in naue. nn. 6. ff. loc. Anan. inc. Naviganti, q. 13. de usufr. Laurent. in cap. consuluit, par. 3. q. 3. de usufr. Alex. ad l. a Titio, nu. 1. ff. de verb. oblig. ubi asserit exercitum hoc frequentari a Florentinis, & a Gennensibus, asserit Iaf. in l. illa stipulatio, num. 1. ff. de locum ad præsens, in 1. notab. ubi Dec. num. 4. ff. si cert. pet. Idem Dec. conf. in 1. 5. num. 12. c. 6. §. 1. Ruin. conf. 65. lib. 4. Afflic. dec. 389. Coll. in verbo Mercator. Ioan. Lup. in cap. per vestras in

sexto, notab. §. 9. num. 5. Santer, in tract. assessoratio. parte prima, numero quinto, ubi multa ad id citat, quem sequitur Straccha de assessoratio. in præfatio, num. 44. Nau. ad cap. Naviganti, de usufr. num. 2. §. ubi Ioan. Lupus, §. 1. nu. 17. Et ita usufr. receptum a iustis, & Theologis testatur Sot. de iust. & iur. libro sexto, q. 7. art. ... num. ... col. 1.

Hinc postea infertur valere pactum cum tertio a mercatore factum, quod si pecunia, aut mores salve venient ad portum, is habeat tantam pecuniam in præmium inspecti laboris, & periculi. Si vero perierint teneatur ad damnum Ioan. Lupus ad cap. Naviganti, §. 1. sub num. 16. ver. colligitur.

Infertur secundo, non esse usufructum navigantem illum, quod pecuniam receperit per mare vehendam, & certo loco restituit, certa sibi constituta mercede, siue periculum suscepit, siue non, quasi hæc sic locatio operatum. Hostien. in sum. §. in aliqua vestre, sed nunquid pro transvecta Laurent. de usufr. par. 3. quæst. 25. num. 40. Santer. de assessoratio. par. 5 in fin. Stracch. eodem tract. num. 42.

Infertur tertio, quod mutans simpliciter mercator pecuniam pro emendis mercibus, & ille mercator petat ab eo assessorationem, certa constituta mercede, ratione illius periculi suscepti: mutans non est usufructarius, quia hic sunt duo contractus separati, unus mutui alter assessorationis; nec unus præcise pendet ab altero. Et causa capiedi aliquid vitra sortem non est mutuum, sed assessoratio. Ioan. Lupus ad cap. Naviganti, num. 29 de usufr. Nauar. ad c. si feceris, inc. 14. §. 3. num. 19. & seq.]

De Fideiussore.

QVÆRITUR, an fideiussor licite mercedem recipiat pro fideiussione facienda?

1. Et primo videbatur dicendum quod non, quia mercedem gratuitum esse debet, l. in si, ff. mandat.

2. Pro contraria parte facit ratio periculi, cui se submittit fideiubendo, cum forsitan integram pecuniam solvet ex proprio patrimonio, prout passim experientia docet. Vnde Salomon consilium dat, ne quis pro alero fideiubeat, Proverb. capitulo decimo septimo. Stultus homo plaudit manibus suis, cum spondere pro amico suo. Et iterum, capitulo vigesimo secundo. Noli esse cum his, qui diligunt manus suas, & vades se offerunt pro debitis.

3. Et hæc opinio est verior, quam probat text. & ibi Bart. in l. si remunerandi, §. fin. ff. mandat. in l. hoc ture, §. 1. & ibi Bart. & Castr. ff. de donat.

4. Et hæc est communis opinio, Anton. Calder. in l. si euentorem habens, C. de in integr. restitut. in verb. sua facilitate, sub nu. 96. licet ipse contrarium teneat, & dicat non licere nisi finito officio. Dec. in l. fructus, ff. de reg. iur.

- Ampliat hanc conclusio, ut talis pactio non sit usufructus, sed actus licitus ratione periculi, quod passim fideiussor patitur, Laur. de Rodolph. in tract. de usufr. parte tertia, questio tertia. Archiepiscopus Florent. in summa de usufr. capitulo septimo, §. 45. Aman. in capitulo fin. numero 42. de usufr. Dec. consilio septimo, num. 10. Ioan. Lup. in cap. per vestras §. 9. num.

Vincentij Carocij Tractatus

De magistris.

num. 9. dicens esse licitum fideiussori pacifci tot pro centenario. Summa Angel. in verb. fideiussor. in ff. Joan. a Medin. in tit. de vfu, restituend. col. 8. Corrad. de contrah. q. 40. conclus. 4. Cunctan. super. 2. a. q. 78. art. 2. Et hæc est commun. opinio Didac. Couar. var. resolut. lib. 1. c. 1. num. 4. Straech. de asecurat. in prafat. num. 45.

3 Declaratur tamen allegata conclusio, & communis sententia; vt non procedat, quando attentata qualitate; & conditione debitoris nullum imminere periculum, vt quia indemnitas conseruaretur, vel esset admodum soluendo, vt nulla suspitio periculi cadere possit, vt per Couar. in citato loco, foand. Lup. in cap. malignanti, sub num. 20. de vfu.

6 Declaratur fecundo, vt non procedat, quando appareat dolus, vel fraus. Nauar. tit. d. cap. Nauiganti, nu. 7. reputans hoc pactum licitum, & securum, dummodo abstinens, & fraus. Vnde si conuenit cum aliquo creditore, ne morietur sine fideiussore, & ille postea requirit rhe, & ego peto pro mercede tot, erit illicitum; ita exemplificat summa Angel. in citato loco, est enim adus mendicatus, vt per se patet.

7 Declaratur tertio, vt attendatur effectus subsecutus alieni ratione interesse. Vnde si ab initio fideiubendo pactus fuit, puta decem, & non sum in damno, nisi in quinque, sola quinque petere poterò; vt considerat Ioan. L'op. in citato loco.

8 Et hæc habetur per hoc vna limitatio ad regulam, vt lib. 6.

* Vnde fideiussor, infra dimidiam, pacifci potest, alijs datur remedium, l. 1. C. de rescind. vend. lib. de eis. 25. Siluest. in verbo fideiussor, num. 14. De comuni Ant. de Padil. in d. l. 2. nu. 26. & 27.

9 Et ultra Ioann. Lup. Couar. et alios ampliatur hæc conclusio, vt si fideiussor cogatur soluere in repetendo non computet in sortem mercedem habendam pro fideiubendo. Ita singulariter, Bal. in l. antiqua, numero 3. C. ad Velle. ea potissimum ratione, quia mercedem habustratione periculi fideiussionis, non propter satisfactionem obligationis, & ibi ponit Bald. si nullius pro mercede fideiubeat, non iuuatur Velleiano, declarando vt per eum.

Ampliatur tertio loco ultra Ioann. Lup. & alios, vt licet merces interueniat, non fit locatio, nec proprie contractus innominatus, sed similis contractus innominato. Ita Bar. & Casten. in d. l. hoc iure, §. 1. & l. si remoneretur, §. si ff. mandat.

10 Ex quibus in hac locati, & conducti materia colligimus duo vtilia. Primum est, quod licet merces interueniat, tamen nõ est locatio, nisi in dispositione rebus rat vitro introque obligatio. Vnde si conditionaliter aliquid interpellatur, non erit proprie locatio ad intellectum eorum, quæ superius diximus de substantia locationis.

11 Secundum est, quod licet contractus innominatus fiat proprie per dictionem, vt tamen si fiat per, si, erit contractus similis innominato, & sic datur verba speciei, si fiat, do, vt des, & similes per dictionem si, ad intellectum tituli de prescriptis verbis.

12 Ampliatur quarto, vt non fit donatio, & consequenter non requiritur infortuatio, ita Asbet. in d. l. hoc iure, §. 1. ad intellectum l. sanctimus, C. de donat. ultra i. et adducta per Gabr. de donat. conclus. 1.

P RÆCEPTORIBVS liberalium artium concessus debetur salario, ex l. 1. §. 1. ff. de var. & extra ord. cogn. in qua materia paucis me espediai.

1 Et addo, quod inter medicos, & in firmum, aduocatum, & Clientulum præceptum, & discipulum, non est proprie locatio, sed agitur prescriptis verbis, ad bonoratum, Barto. l. 1. §. si mens, ff. sol. mat. Alex. ad Bar. in l. 2. §. adeo, ff. locat. Cephal. consil. 740. num. 2. & 4. volum. 5.

2 Addo It. hoc valde commendantem in §. actioni num. 170. in ff. instit. de actio. Socin. consil. 196. vol. 2. Et scolares pauperes gratis docere debent. Concil. Trident. sess. 5. cap. 1. de reform. Lut. de priuileg. scol. priuileg. 88.

De Sacerdote.

IN hac materia clericorum tria possunt considerari. Primum circa res Ecclesie, & de hac ponam in tit. de rebus eccles. non alienandis. Secundum in conducendo, & de hoc ponam in tit. in quibus est permisa, conductores esse. Tertium in locando operas personales eorum.

Quæro igitur, an sacerdos possit locare operas suas, & facient ea, quæ superius dicta sunt de aconomo capituli, & videtur simonia locare operas suas. Dux igitur sunt principales conclusiones.

1 Prima est sacerdos non potest locare operas suas pro diuini peragendis, & ita faciend. est simonia, & hæc est communis opin. Card. in Cano. iudicet, vers. in eo, glo. 1. q. 1. Villal. in sua recollecta. titeta 3. nu. 6. a. l. i. Clar. in §. simonia. ver. quæ 10. nupquid. Tufi. in verb. sacerdos, lat. Soc. de iustitia, & iute, quæst. 4. artic. 1.

2 Secunda fit conclusio. Sacerdos potest pro temporalibus locare se, & pacifci cum aliquo; vt moretur in aliqua ecclesia per Cappellano; ita, vt non habet intentionem ad diuinam, sed ad mansionem, & laborem, quem insinet, vel damnum, quod patitur ex mora. Angel. in verb. locatio, num. 6. in verb. simonia, §. 1. num. 6.

3 Et hæc est communis opinio. Eman. Suarez, in suo thes. au, litera S, num. 39. lum. A rem. ver. locatio, num. 6. Burlat. consil. 204. nu. 24. vol. 1. [Ita tamen concurrere debent, quod nõ fiat pactio ab initio. Secundo quod recipiat pro victu, vel expensis. Tertio, quod non effiet eotempore celebraturus. Quarto, quod sacerdos sit pater. Immo in cap. 3. ne prelat. vic. l. i. Rodou. de simon. par. 3. ca. 14. pulere. Calcan. consil. 3. nu. 1. lat. Tibert. Decian. tract. crim. c. 84. num. 5. vol. 1. vbi bene loquitur.

4 Sed pñt vnum ad materiam, J. nemo, C. loc. an pñt hoc ius discessus possit seruire per substitutionem vel quæ non, quia debet seruire per se, non per alium Canon. exirpanda, §. quia verb. de præben. Lup. in terminalis allegat. 13. numero tertio, subdens, quod propter absentiam dispensatur, quod Episcopus possit ponere Vicarium.

Addo Bal. in l. quisquis. C. de episcop. & cleric. in l. parabolani, C. eod. tit. Fell. in e. cum omnes, num. 33. post quintum causam de constit. Felian. in sing. in verb. clericus, num. 107.

Vidi

Vidit in facto casum. Rector Curatus sicutuit bona sua beneficiis alteri succedere, qui habebat curam animarum ultra factum cum certo conuento salario; modo clarius sicutuarius tempore solutionis vult solvere detracto suo salario, an poterit?

An presbyter, vel alius sacerdos, poterit testari de Rapedonis Capellaniam, vel pro celebrandis officiis, ci datus, utiq; sic. Cyn. in Auth. licentiam, C. de episc. & cler. Card. in Can. quia nos, dist. 2. Abb. in c. cum in officijs, col. 2. vbi Barba 4. de testam. j.

De sequestro.

QVÆSTIO I.

UTILIS, & practicabilis est sequestri materia tam in fructibus, quam in alijs rebus, & quod de sequestro dicitur, & in deposito idem indicatur, vt infra, & auctoritates pro vna parte adductæ expresse demonstrant. Primo igitur loco quero, an sequestratarius, vel Depositarius possit petere mercedem, vel salarium aliud pro sua custodia?

- 1 Pro parte negatiua facit L. Lucius, §. 1. ff. de leg. 2. de quo superius alijs tetigimus; vbi nudus minister nullum commodum sentire debet. Et hæc opinio nem per hanc rationem tenet indistinctè Bald. consil. 183. factum proponitur, col. 2. lib. 1.
- 2 Pro contraria parte facit text. l. h. §. f. C. de bon. auctor. iudic. possiden.
- 3 Conclusio igitur est cum Bald. quod Depositarius vel sequestratarius nullam mercedem, vel salarium petere, vel recipere potest, & ita etiam tenet Ang. Imo. Rom. Aret. & Alex. in L. i. testis, ff. de acquir. posses. Grana. ad vestr. in sua praxi, lib. 7. c. 2. num. 16.
- 4 Declaratur ista conclusio, vt procedat & locum habeat in sequestratio, siue depositatio electa a iudice, si enim nullam mercedem petere, vel recipere potest, secus autem est in sequestratio, de simplici partium consensu electa sine villo iudicis ministerio, quia hic mercedem recipere poterit ex quodam tacito pacto, & conuenti præscriptis verbis, iuxta not. in l. si oleum, & ibi Bald. de præscript. verb. Barba. consil. 71. colum. 1. lib. 4.
- 5 Subdeciatur id, quod dictum est de electo a iudice, quædo in aliquo incommodo versaretur relinquendo ex hac proprias res, & negotia, quo casu iudex potest salarium constituere, ex l. 2. C. de præbend. lib. 10. & l. mulier in opus Salinarum, ff. de capt. & possim. reuert. Bartol. in l. a tutoribus, §. fin. ff. de administrat. tutor. Curt. sen. in tract. de sequestro, q. 24. latè Tiraquel. de vtroque tract. de retract. conuen. §. 4. glo. 7. num. 2. attestans de Gallia consuetudinis, & facit ad hoc propositum test. superius allegatus in l. fin. §. fin. C. de bon. auctor. iudic. possiden. vbi sequestratarius, vel depositarius in nullo incommodo, vel dispendio esse debet, & ita quotidie practicator, siue sequester fuerit voluntarius, siue coactus. Ioseph. Rot. Luca, §. 2. num. 14. Franc. Mart. decal. 444. num. 5.

QVÆSTIO II.

POSTQUAM sequestratarius, vel depositarius salarium, vel mercedem recipere non potest, si co-

tingat pro conseruatione fructuum, vel tectum, poteritne conducere domum, & solvere pensionem? casus contingibilis tempore recollæctionis fructu, vbi ab vrbe sequestratus eligetur lites pendente.

- 1 Et in hoc textus est elarus in l. is cui, §. fin. ff. vt in pos. legat. quem singularem dixit Salic. ad l. 1. C. de prohib. sequest. pecun. qui text. fuit alijs discussus in præfati tractatu, & loquitur quando abas commodè per se non poterat, quia in nullo incommodo, vel dispendio esse debet, vt superius vidimus, ex l. fin. §. f. C. de bon. auctor. iud. possid.
- 2 Amplius hæc conclusio, vt pro tali pensionem, vel alijs expensis factis in re sequestrata, vel in depositum data præstetur omnibus alijs creditoribus etiam anterioribus, & expressam hypothecam habentibus, vt superius dixi in tit. de creditor. & in terminis sequestratij pecuniarum, & animalium tenet Alea. regu. 1. præsump. in Negosum, de pig. memb. 3. par. 7. no. 14. Iacob. Minoch. de recuperat. posses. remed. §. 1. num. 8. dicens esse casum notabilem, & quotidianum, cum animalia dantur in sequestrum, vel depositum, allegat Salic. in l. in summa, C. de pig. Pio. ad l. si quando, C. vnde vi. num. 874. secundum antiquam impressionem. Gigas. de pens. q. 39. num. 10. Nat. consil. 539. nu. 2. §. 9. & 10. vol. 3. Rom. in fin. suis in verbo, creditur, de quo superius vidimus ad materiam creditoris. Tiber. Decian. consil. 109. num. 2. vol. 2. Ang. de Pettig. in tract. de pale. & oliv. colum. 2. cat. 5. & 7. Laur. de Pin. consil. 102. num. 3. Pedem. decil. 2. num. 8. & 9. Rod. de reb. eccl. q. 17. cat. 402. & §. fed in casu malæ alienationis, nu. 21. Rim in sen. consil. 633. num. 22. vol. 4. Arch. Regien. q. 47. nu. 14. lib. 3. Borg. de vistr. mul. lie. 146. Bal. in l. emptatorem, nu. 7. C. loca. Seba. Montic. in §. item Seruana, nu. 157. inst. de act. & ita pluries iudicatum attestatur Boign. in suis decil. vt pet. cum decil. 23. num. 2. dicentem ita obtinuisse Volterrum in custode fructuum.
- 4 Et notandum pro Camperis, & pro illis qui dant pascua vaccarolis, & pecuarijs, & decil. 64. sub numero 48. attestantem pariter hinc deierunt posse pro vorto, pasto & alimentis. Rebuti, ad reg. consil. v. 1. art. 4. gl. 2. num. 31. Et faciunt pro conductore ratione expensarum, vt suo loco dicam.
- 5 Quid si sequestrarius dedit, puta animal ad vecturam? Vtique eo expensis compensabit, vt superius vidimus in materia creditoris, & ultra ibi adducta, tradit pulchre Anto. Trigo. sing. 61. vbi bene loquitur, si fructus consistunt, in specie, & tunc computantur in sortem quando sunt consumpti alias non, si ve ad constituerent fructus in pecunia, ptoat pñones de morum, tunc statim in sortem computantur ex l. si cō- uenerit, l. 2. secunda, ff. de pig. act. & sic si depositi penes eampanarium equum alicui ex aliquo debito oblatum, ptoat passim occurrat, potest ad vecturam illi dare pro recuperandis expensis, & alimentis præstatis, nec poterit procedi contra eum qui tanquam simplex depositarius vtatur re pignoratâ, quia licet computari de in expensis, & alimenta præstata.
- 5 Habemus etiam vnum aliud satis notabile in hac locati & conducti materia, quod pensiones de morum statim in sortem computantur non habita distinctione, an fuerint consumptæ necne.

Et superius allegatam opinionem sentit Pett. de

R. 2 Vbal

5 Declarant ista conclusiū, vt procedat, & habeat locum cautatiue, puta si non poterit per se, faciat per substituto, nisi electa sit industria personarū, vt patet scribentes omnes in citatis locis, & posui de industria personarū in r. conductor, ad l. nemo, C. loca.

6 Hinc pactum, vt quis personales, & per se seruiat perpetuo, non valet neque tenet, ex quo tollitur facultas substituendi, gl. ita intelligenda in l. post certi, C. de libera. cau. quam ibi Bald. sum opore commendat, & extollit. Pet. Rau. in suo aureo alaphbero, in verbo par. col. 4. Bonacoll. de famu. q. 84.

7 Adde Neuiz. consil. 86. in fi. Bald. ara declarantem in laniquitas, C. de usufruc. Boer. de autoritate magni consilij, nu. 34. Beninc. de pauper. q. special. 5. in contradiabus, num. 14.

8 Declaratur secundo in domino valde paupere, qui aliunde viuere non possit, quo casu potest suas opes in perpetuum obligare, l. 1. C. de mendi. valid. lib. 10. & nota, in l. 2. C. de paren. qui fili distraz. ita Castren. in d. laniquitas, in fi.

9 Et passim experientia docet, quod pauperes, & vilissimæ personæ aliunde viuere non valentes locant se cum alijs in perpetuum.

10 Anipatur ista declaratio, vt procedat nedum in liberto homine respectu suæ propriæ personæ, sed in matre, & patre, vt possint proprios filios in calu necessitatibus, & pauperis alijs locare. Ita Beninc. de pauper. q. 8. special. 5. in contradiabus, ex glo. celebri in l. 2. C. de patri. qui fili distraz. si enim vendere, multo magis locare.

11 Et no. quia glo. in d. l. 2. repugnat in matre, tamen dictus autor non facit differentiam inter patrem, & matrem rationibus per eum adductis.

12 Nota tamen dictam glossam, quia talis non dicitur seruus, sed seruile tantum, Roder. Soarez. ad l. 2. for. lib. 3. tit. de los gueseros, verfi. ante omnia, num. 20.

13 Exer prædictis inferitur intellectus ad l. qui operas, si loca, licet enim quis se obligare possit ad præstationem operarum, ad l. qui operas, non tamen debitor potest se locare cum suo creditore pro suo debito et tinguendo, quia quodammodo sic esset seruus creditoris, ita Kip. in l. obligatione, nu. 9. ff. de pigno, tetigi sup. in materia creditoris, statutu tamen hoc dispositio valere, & tenet, v. odc. Soarez. in cit. loco.

14 Declaratur tertio fauore Reipub. vel ecclesiæ, cui se in perpetuum obligare potest innoc. in c. inter dilectus, de dona. dixit ling. R. om. sing. 635.

15 Est communis opin. Kip. in l. obligatione, nu. 9. ff. de pigno. Roder. consil. 204. nu. 4. vol. 3. 5. tit. de pigno.

16 Et passim videmus locare se milites pro familijs, & seruatoribus cum ecclesijs, & cum Communitatibus, vt manducant panem album.

17 Sed pone, quod famulus vel alij, qui locauit se ad tempus acquirat aliquid super equo domini, cui acquiritur? Quid, de Suzz. tenuit acquiri domino tanquam ex re domini, in lucto tamen liberto, ita in l. præsonis in p. ff. de bon. auct. iudi. poss. quæ respicit ad Albe. quia per libertum hominem non acquiritur nisi possessio, si ita stipulatus, s. Gargolus ff. de verb. oblig. l. 1. C. per quas personas.

18 Vnde si famulus super equo obtineat besonium, sit possessio, non autem super domini, quia non ab illius rebus acquiritur, ita in l. 1. ff. de iur. iur. q. 1.

De Liberto.

QVAERO, an libertos possit locare operas suas, materia hodie parum, vel nihil practicata. Ita succinctè dicam, quod sic l. 2. §. si in fraudem patron. etiam in perpetuo, l. Titio, §. 3. ff. de conduct. & demonstr.

De matre.

QVAESTIO I.

QVAERO, Vxor inhabitat domum viri post mortem ipsius an teneatur ad pensionem aliquam? videbatur quod non, quasi habitet ex iure familiaritatis.

1 Contrarius regulariter est veritas Bald. limitans in casu familiaritatis in l. contractus, C. locat. Commendar. tal. in §. actionum, num. 166. Infi. de actio. dicens esse casum quotidianum, & in l. in sum. §. fin. nu. 4. ff. de condi. inde.

2 Considera, quia Bald. loquitur in casu, quando maritus conduxit domum in eius vita, & decedit locatione pendente, ad vxor teneatur pro rata, & dicit, quod sic, arbitrio boni viri, & est casus à Menoch. non posui de arbitrio iudicis. Sed quid si inhabitet in domo propria viri post mortem ipsius? Et an in dubio iure familiaritatis?

3 Declaratur in matre tutrice filiorum, quæ habitando cum eis non teneatur ad pensionem aliquam, Bald. in l. 1. §. si pupillus, ff. de tutel. & ratio, distrah. quem casum non vidit apud Borgn.

De matre locante.

QVAESTIO II.

QVAERO satis vtiliter, Mater vult locare seruili filij ad artem addiscendam poteritne?

1 videsat quod non ex regulis l. Titio, §. Titio il terzo, ff. de condi. & demonstr.

Contrarius est veritas. Luc. de Penn. in l. quicunque, nu. 3. C. de seru. fug. lib. 11. & ita fuit pluries obseruatum. Vin. de Anna. sing. 336.

2 Videbis pluries in facto casum. Mater vidua habet filium, & est pauper, & sine arte, vel exercitio aliquo. Pone eum cum aliquo calculatorio ad artem addiscendam nascitur quandoque contentio, & filius per spatium temporis petit soluitur à domino, ille replicat, non tenetur? quia domi auct. & videbis etiam practicandi in facti contingentia, quod pueris non datur salarium pro primo anno ab artificibus, in secundo datur, sed aliquantulum leuè, deinde iuxta sufficientiam crescit, cetera ad matrem pertinentia vide in questione de muliere, resp. l. 1. ff. de iur. iur. q. 1.

De filiofamilijs.

QVAESTIO III.

QVAERO in materia locati & conducti, de filiofamilijs, an locare, vel conducere possit, & p. l. 1. ff. de iur. iur. q. 1.

R 3 Primo

Vincentij Carocij Tractatus

1 Primo videbatur dicendum, quod non, ex l. filiusfamilias, ff. de act. & obl. ubi filiosfamilias quatuor tantum competunt actiones, iniuriarum, quod vi aut clam, depositi, & commodati. Unde cum non enumeretur actio locati, merum locare non possit.

2 Contrarium est verius. Primum deducitur ex l. filiosfamilias, la secunda, ff. de locat. obl. ubi licet omnes contractus, praterquam mutuum, nec Macedonianum locus sit, l. si filiusfamilias, l. 1. §. is, autem ff. ad Maced.

Secundo clarins, & in terminis ex l. 1. si filiusfamilias, ff. de his, qui deier, vel effud. ubi in terminis locare, & ennducere potest, & sic cum locatio & conductio non sint de casibus exceptis in d. l. filiusfamilias locare non poterit.

Nec obstat videtur ratio in contrarium allegata, ex d. l. filiusfamilias, quia ibi non est sufficientis, & perfecta enumeratio, ut ex gl. ibi colligitur. Locare igitur filiusfamilias poterit. Et in publicis locationibus, obligat patrem in solidum, l. 2. vers. sed & si vestigalia, ff. ad municip.

3 Quarta, filiusfamilias, est debitor, & causa locationis, ut alterius contractus a pecunia conuersa est, in mutuum iuuabitur ne Macedonianum. Vtique omnium cum subit causa, vere primordialis, quae gubernator, in causam matris, Gomef de contract. col. 5. cap. 6. limit. 5. per l. 3. §. 1. ff. ad Macedon.

De filiosfamilias conductore.

QVÆSTIO II.

1 QUID in conductione? omnia in hoc dispositione conclusio sit una, filius reducere gabellas, & publica vestigalia obligatur, nec inquitur Macedonianum l. 3. vers. Iulianus, ff. ad Maced.

2 Secunda sit conclusio, Filiosfamilias potest esse iudicium sine consensu patris si inrat, & ex tali iuramento obligatur, Bald. in l. si §. filius autem, C. de bon. quæ lib. commendat. Mar. sin. 40. ad limitationem, l. si §. necessitate, C. de bon. quæ libet. Vide tamen consil. 1. col. 3.

QVÆSTIO III.

1 QVÆRO ad materiam, si permittente, C. ad Macedon. Pater dedit licentiam filio, ut merceniam exerceat, qui conduxit apothecam, in qua intulit aliquas res patris, an sint tacite obligatae per pensionem apothecæ, dixit ad regulam cum quid, par. 1. in principio, num. 4. facit ad ampliationem materiam de iniunctis, & illatis.

QVÆSTIO IIII.

PVLCHRA (ni fallor) est questio in materia legitime filiorum, si filius recipit legitimam suam in aliquo fundo locato, nunquid tenebitur stare colonum, & contradiui?

1 Videbatur dicendum quod non, ex quo de legitima deducitur omne gravamen, & onus l. quoniam in prioribus, C. de inoff. testa.

2 Contrarium est verius, quia verum est, quod de legitima detrahatur omnis onus, & gravamen, scilicet

legatorum, & fideicommissorum, vel alicuius onerum appositum in testamento, secus tamen quoad creditum patris, quibus filius stare tenetur. Ita in terminis Rodet. Suarez, declarat, ad l. quoniam in prioribus, ampliat, 7. sub nu. 1.

3 Iniquum videtur, quod filius ex quo legitimam eligit, in tali fundo locato, quod destrueret contractum. Et sic habetur ampliatio ad l. emptore, C. locat. ut procedat etiam in filio quoad legitimam.

QVÆSTIO V.

QVÆRO ad materiam l. Papinianus, §. quarti, ff. de inoff. testa. in legatum factum famulo, vel possideatque per suum salarium, & mercede debeat procedere legitimam filij in computatione?

1 Videbatur dicendum, quod non, ex quo legitima est de iure naturæ, & ad modum fauorabilis, ut not. ad auth. nouissima, C. de inoff. testa.

2 Contrarium consiluit Alex. consil. 3. r. nu. 1. vol. 4. sequitur ad d. l. Papinianus, §. quarti, num. 1. facit text. cum ibi non in l. creditorum, ff. de leg. 2. l. 1. §. si credituri, ff. ad l. Falcid. iuncta l. qui uxori, in princ. cum ibi not. ff. de aur. & arg. leg. Et in causis mercedis est fauorabilior legitima.

QVÆSTIO VI.

QVÆRO ulterius. Pater locauit podere magnum ad longum tempus, & constituit in pensionem filio legitimam, nunquid possit?

1 Videbatur quod sic tanquam sit de substantia patris. Contrarij consiluit Bertr. consil. 72. v. is, lib. 3.

2 Pro quo vitium facit, quia quod super bonis reliquitur, de ipsis tamen bonis non debetur, licet sint hypothecata pro pensionem, ut non in l. Caius, ff. de ampul. lega. in l. Lucius, ff. de alimen. & cib. leg. Ripad l. in quattam, nu. 30. ff. ad leg. Fal. Cuce de legit. in verbo, ex substantia, num. 16. fo. 27. vers. pagina.

3 Vidi etiam quandoque dubitatum, an de legitima filij detrahi possint mercedes, & salaria perceptorum.

4 Pariter dicitur, quod licet mater teneatur alere filium intra trienoniam, iuxta gl. in l. si competentis, C. de alend. hber. & in l. nec filium, C. de patr. potesta.

5 Tamen si mater sit talis conditionis, ut viuat ex operibus, & industrialibus, a quibus propter alendi filium cessare operibus, tunc mater recusare possit, & pater providere tenetur, Bald. in l. sed si hereditas, §. quod aut, ff. de exhibend. Pedemont. decif. 46. nu. 10.

6 Et sic caritas propria matris preponderat charitati ipsius filij.

De scriptore.

QVÆSTIO VII.

QVÆRO aliquid in materia scriptoris, & in ea conclusiue procedam.

1 Prima sit conclusio, Scriptores literarum gratis pro eorum mercede grossos decem Turonenses recipere possunt ex consuetudine loan. 22. ut in Extraco 1. de sentent. excommuni. ubi limitat in duobus casibus, quorum unus augeat, prout est, apponantur clausule

- 12 insolite, quo casu plus petere possunt. Alter casus est si favore paupertatis, vt sic scribantur literæ in forma pauperum, quo casu minus petere debent, puta octotantum grossos, Præf. Rom. Cancell. fol. in no. de expectatis, & alibi literis gratis versum si clericus, Benincas. de pauper. q. 7. de iudi. special. 7. no. 15.
- 3 Scribitur in argumentum hæc Extraneus Ioannis ad fauorem notariorum Tudertinorum, quibus regulariter assignantur pro salario, & mercede rogatus cuius cunque instrumenti Bononensi duo, si tamen occurrat casus alicuius instrumenti extraordinarii admodum longi, diffidilis, vel insoliti, plus petere poterit, eritne conueniens vt puro simplici instrumento proeure deatur Bononensi duo, & idem sit dandum pro difficili instrumento diuisionis, transactionis, permutationis, & similibus, certe iniquum videtur, debebant pariter acceptare, vt habetur ratio paupertatis.
- 3 Secunda fit conclusio. Scriptor an possit retinere quinternos pro mercede, ponam in tit. de expensis.
- 4 Tertia fit conclusio. Scriptor, qui locauit operas suas ad scribendum, & incepto, potest cogi ad completum, & perficiendum, glo. in l. stipulatio, §. sine, ff. de nou. oper. nunc. quam ibi Gugl. & Albe. sequuntur, de eis singularem, & non esse alibi, Bald. sing. 65. in capit. quemadmodum, col. fin. de iurciur. in l. traditio, q. 1. C. de accept. in l. si ij contra quos, C. locin l. quisquis, in fi. C. de epis. & cler. & hæc est verior, & magis communis opinio, vt per las. in d. §. sine, ubi reprobatur Ale. autentem opinionem contrariam esse communem, & in l. alia, §. eleganter, ff. sol. matrimo. quem etiam sequitur Rip. in l. obligatione, numero 9. ff. de pign. re probat. Spec. contrarium tenentem in loco per eundem allegato, & de communi pariter cum las. testatur Imo. inc. 3. de pigno.
- 3 Ampliatur primo loco ista communis conclusio, vt procedat, & habeat locum etiam si fieret pactum aliis a iure reprobatum, & scriptor statet in compedibus. Spec. in tit. de reuoc. & conclus. §. ver. item hoc est, quod pactis aliis est reprobatum vti inductum feruitutis l. alia, §. eleganter, ff. sol. matrimo. l. liber homo, ff. ad l. Aquil. quæ iura in hoc limitantur.
1. Addido ad ea, q. in materia ponit Alph. repot. 297.
- 6 Ampliatur secundo loco vt non liberetur cedendo bonis, sed possit præcisè cogi ad factum. Bald. in l. 1. col. 2. num. 9. C. qui bon. ced. poss. & ibi Salic. col. 2. q. 5. ubi concorditer limitant, si obligatus facienda facultatem habeat, aliis ob impossibilitatem, & impotentiam auditur cedendo bonis, & sic ei ditor scriptoris conducti tot de bonis, eius accipiet, quantum erit interesse factum non præstari, Faber, in §. fi. & ibi las. in 3. limit. In q. de adto. Brun. de cel. bon. in 4. q. quattuor questionis principalis.
- 7 Ampliatur tertio loco notabiliter, vt si scriptor ingreditur religionem, adhuc cogi poterit ad scribendum, dummodo a diuinis non retardetur. glo. in can. per eadem, dist. 51. l. in d. c. si de seru. non ordin. in ca. scriptura in verbo commutare de voto. Archi. in cap. 1. dist. 54. commendat las. in l. stipulatio, §. habet, in fi. ff. de nou. oper. nunc.
1. Considera ne fortasse mirum, quia præfati loquuntur quando est appositum iuramentum, quod pariter est quid spirituale, & seruari debet sine interitu salutis æternæ.
- 8 Et quod dictum est in scriptore, accommodari poterit in pictore, & similibus.
- 9 Pariter considerandum quandoque, quod quædam sunt officia cameralia, & compatibilia cum professione religionis, & ista dum licita sunt per religionem compleri debent, vt scribere, & similia. Quædam sunt incompatibilia cum religionis professione, vt si medicus conductus iurauerit scribere per annum, si interim efficiatur monachus, vel similis, non eo tenet cum publice profiteri. Et ita vidi in facto, immo solui salarium protempore, quo inferuuit favore ingressus religionis.
- 10 Declaratur primo, si rector efficiatur, vel in aliqua dignitate constituatur. mutatio enim status in digressum tollit præfatum obligationem factam, posui supradictis in materia foras, ubi de communi. Addo Dec. in c. quoniam Abb. num. 73. de offi. deleg. hoc las. in citato loco aliter sentiat.
- 11 Et sic vides ex ingresse religionis quem non liberari, & per assumptionem dignitatis liberari, nisi dicas, vt supra.
- 12 Videmus enim multos medicos facti Cardinales, multos notarios electos, & sic de singulis.
- Declaratur secundo, ut procedat quando scriptor promissit scribere libros graves, & in quibus vertitur publicæ utilitas, vt libros legales, medicinales, capitula communiatum, confraternitatum, & similia, secus si libros, & materias voluptuosas, vt nouellæ Boccii, metamorphosin Ouidii, & similia Bald. in l. nec patronis, in fi. C. de oper. libert. in l. 1. col. 12. C. de sentent. quæ pro.
- 13 Et multo minus hoc conueniret viro, & scriptori effectio religiosa, iuxta ea, quæ diximus in vltima ampliatione. Vnde consideranda est qualitas scripturæ faciendæ.
- 14 Quarta fit conclusio in scriptore conducto ad scribendum, vt non possit cogi ad scribendum alteri. Imo. & Bart. in l. 2. ff. sol. matrim. Alex. in l. si non sortem, §. libertus, §. de conduct. indeb. & sic delegatio non habet locum in scriptore.
- 15 Vnde si conduci alicui scriptorem ad scribendum, & volu eius opus delegare alicui amico, poterit scriptor recusare, & se defendere.
- 16 Quinta fit conclusio. Scriptor conductus ad scribendum debet scribere suo calamo, & atramento Ang. & Alex. in l. stipulationes commodissimæ, ff. de verb. obligat. Felin. in c. 1. de libel. obla. & si scribat corrupte, tenetur Bald. in l. si. col. 1. in fi. ver. sed pone quod aliquis, C. de edil. act.
1. Et insuper debet scribere titulos, & rubricas Bald. in l. si, ff. de hæred. instit. Ang. in l. stipulationes commodissimæ, ff. de verb. oblig. in l. non idcirco, ff. de iudi. in auth. de ince. nup. in prin. Alex. in rub. si cer. pet. Milit. in verbo scriptor.
- 17 Sexta fit conclusio. Scriptor non potest scribere de nocte, quia opera de mane est melior, quæ de sero, Bal. in rub. C. de oper. libert. Alex. in l. more. in fi. ff. de fer. Ang. Imo. & Alex. in l. stipulationes commodissimæ, ff. de verb. obligat.
- 18 Et hæc conclusio vera est, & procedit nedum in scriptore conducto, sed in quolibet operario, vt de die operari cogatur, & operando de nocte non excusetur, nisi in casu necessitatis, vt per Firmian. in verb. Nox. ver. 4.

Vincentij Carocij Tractatus

19 Septima sit conclusio, scriptor conductus ad scribendum debet scribere cum titulis, & abbreviaturis, nisi aliud habebat consuetudo. Ale. in d. l. stipulationes commodissime. ff. de verbor. obligat.

20 Octava sit conclusio, scriptori quo tempore debeatur salarium ponam in tit. de temp. pensio.

21 Nona sit conclusio, si non fiat per scriptorem quominus scribat, & operetur quomodo soluendum sit salarium, & quantum esse debeat, ponam in tit. si non fiat per locatorem, &c. & si scriptor promisit non discedere ab aliquo loco nisi perfecta conductione libri scribendi potest impune recedere, & conventioni non stare. Est communis opin. Rip. in l. obligatione, num. 9, ff. de verbor. obligat. Viu. opin. 207. lib. 2. Eman. l. l. 5, num. 13.

Instrumentum autem formula quoad substantialia, hæc est, ex Spee, in tit. de loc. & restat. in princ.

22 Constitutus N. pro se, & suis hæredibus, & successoribus promisit, & conuenit Francisco, &c. scribere, vnum librum cartarum tot, de tali littera, caractere, & forma, & conuenit scribere integrum sine aliqua diminutione, & hoc per duos menses proxime venturos, & hoc pro scutis tot soluendis hoc modo, &c. cū quietatione in forma qua omnia, &c. iurauerunt, &c. nunciauerunt, &c.

Quibus non est permixtum conductores esse.

LICET sparsim in opere tractatum appareat de illis qui conducere, vel non conducere valent, recensito tamen aliquos casus particulariter a legibus enumeratos, quibus disponitur de certis personis, quæ conducere prohibentur.

1 Primus igitur casus expressus est, miles, qui conducere omnino prohibetur, & conducendo est infamis ipso iure, nec amplius ex aliquo capite potest ad militiam reponi, & locatorem a suis debus, & locatione cadant ipso iure, l. miles, & l. fin. C. loca.

Ampliat hic primus etiam in militibus nostri temporis iuxta distinctionem casuum relatorum post alii s. per s. fort. de compend. par. 5. perm. ff. 5. & de rest. in integ. q. 6. art. 6.

Ampliat secundum, ut cum proceditur ex forma l. si C. loc. non requiritur libellus Alsini in sua præf. §. 4. illat. 41.

2 Declaratur hæc conclusio quātum ad milites pertinet, ut procedat, & habeat locum in conductionibus ruralibus, quæ esse quod distrahant a militari exercitio, indigne sunt militari exercitio, & quodammodo deteriorant conditionem, & qualitatem militis. Similiter procedit quando quis conducere pro negociando, potest tamen miles conducere domum pro sua habitatione, & stabulum pro equo, ut ibidem per glo. Ci. num. & alios.

3 Declaratur secundum, ut dispositio l. miles hodie non sit in usu, ut per Clau. in sum. Ang. in verb. locatio num. 10, & ibi in additione littera C.

4 Tamen duo in præfenti non omittam ultra alios. Primum est, quod Grat. consil. 80. discit super d. l. miles, & videtur inuenerit etiam etiam hodie procedere, & limitat ut procedat in simpliciter militibus, non autem in titulatis, ut Comitibus, Baronibus, & similibus. Secundo loco limitat videtur, ut procedat in

simplici conductione, secus in ea, quæ aliquid saltem vile tribuit.

5 Secundum, quod colligitur ex eo contextu, moraliter loquendo, & sic videtur colligi ex eo quod aduocati communiatum, medici, & similes non debent facere conductiones, per quas distraherent a proprio exercitio in præiudicium publici officii, nec debent facere conductiones infimas, & mechanicas, prout multi conducunt, & faciunt conductionem calce coquendæ, annonæ conseruandæ, & similibus, hæc enim parum conueniunt similibus personis, & debent esse eorum officio, & professioni intenti, quod temporibus nostris parum obseruatur, & tanta est hominum auaritia, ut omnia pro lucrando parui faciant, vel vilescant.

6 Colligitur etiam ex eo contextu quod conductione distrahit animum a propria eius operatione, quomodo cum poterit egregius Aduocatus suæ professioni plene studere si conductor annonæ quotidie impeditur ab eo, & indigentius eius quomodo Medicus medicinæ operam dabit si febribus quotidie incumbit? omnibus intentis minor est ad singula sensus. O Bone Deus quousque malitia hominum excreuit, quid non appetunt homines? si iura tunc temporis prohibuerit negotiationes militibus, cur magnates nostri temporis tot negociationibus vini, grani, & olei fameliscunt populos, & pauperimos homines, tot fidei-bundi, tot auari, tot in fauoribus confidentes, omnia audent, cur non prouideatur, cur non succurratur? quæ faciunt hodie monopoliæ magnates, & potentes, qui faciunt tantonon cariores magnates, & potentes, qui de hoc castignantur inferiores tantum, sed Deo Optimo Maximo omnia aperta sunt tempora, externa dies, quæ præterijt.

7 Altera est principalis conclusio de milite ecclesiæ militæ, puta clerico, qui si est simplex clericus, non prohibetur, secus si sit beneficiatus, & in sacerdotio. Ita Cyn. & Bald. in d. l. miles, ita declarando, §. aliam, in auth. de sanct. episc. qui text. amplius, ut nec possit fidei-bere pro conducente. Vnde nec gabellarum conducere possunt. Firmita, in verbo gabellarum conductiones, versic. 3.

8 Ampliat ut si pro aduocando, vel fidei-bendo aliquid requirantur, non sit donatio, nec procedat dispositio l. hoc iure, §. 1. ff. de donat. vt ibi per glo. limitatur tamen vt clericus locare possit domum pro tabernaculo excedenda. Arch. in cano. nullus, dist. 44. tem. in 2. fin. col. 7. de ui. & honest. cler.

9 Declaratur secundum, ut non possint conducere causa lucti, secus pro sustentatione nictus, vel alia honesta causa. Abb. in c. t. nu. 8. cler. vel monac. Ang. in verbo clericus p. contrarium Port. conf. 16.

10 Declaratur tertium, ut succedens conductori permanere possit vsque ad præfinitum tempus conductionis, ita limit. glo. not. in c. petuenit, de decim. pet. tex. in l. decurio, §. 1. de decur.

11 Ex quibus patet intellectus ad reg. cum quid, lib. 6, ut procedat quando prohibitio sit alicui attentio effectus, quo casu non illa via ad id admitti debet, prout medicantibus prohibetur tenere bona immobilia, nec tenere poterunt iure hæreditario, ut in Cl. Eaiui, de verbor. signifi. secus si prohibitio fiat attentio modo, scilicet, propter cupiditatem, quæ ratio cessat si clericus in conditione succedat.

Altera

12 Altera sit conclusio principalis. Decuriones conducere non possunt, l. curialis, C. loca. succedunt tamen conductori, l. decurio, glo. in l. 2. §. 1. ff. de administrat. rerum ad cuius pertinet, C. de decurio. lex tamen curialis non est in usu, ut per Alber. in d. l. & Angel. in citato loco, ob id videris me in hoc non extendam.

13 Nota tamen ex Bald. ibidem, quod prohibitus a lege, vel statuto conducere, non intelligitur in usum proprium, limitatorem, nisi in odium personae, quia prohiberetur persona stare in tali loco, nec in usum proprium conducere poterit, vide Beron. decis. 215. ubi nos fideiubere pro conductore.

Et etiam prohibitum tutoribus, vel curatorem, a fisco vel camera conducere, & dissimulantes ponuntur, ut in l. Græca, ff. loca ad quam Alci. lib. 2. disponit. cap. 2. solet etiam quandoque locatio interdici in penam, ne quis publica vestigia conducatur, l. moris, §. sunt autem, ff. de pen.

Pariter castellani locorum prohibentur Attendants esse Franc. March. decis. 7. par. 1.

Et officiales Communitatis prohibentur emere, vel conducere bona ad officium spectantia, & ab eo dependentia sub pena privationis actus, & quadrupli, l. 6. in emptione, §. si. l. non licet, ff. de contrah. empte.

Amplia, ut nec in propria patria, l. al. & communi in l. principalibus, ff. si cert. pet. num. 4.

Amplia, siue officiales habeant annexam administrationem cum iurisdictione siue non. Batan. l. aufertur, §. quod a præfide, ff. de iur. fisc.

Amplia, ut nec ea quæ sunt extra officium, emere vel conducere possit, si habeat annexam iurisdictionem, & nullum inferret matrem, alias posse. Barto. in dicto loco.

Limita in officiali perpetuo, qui potest, secus in temporalis, l. al. & communit. in d. l. principalibus, num. 2. limit. 2.

Limita secundo, quando conducitur a non subditis, vel forensibus, Salic. in l. quisquis, C. si cert. pet.

Limita si bona fide, & palam sit dare, vel per interpositam personam, & sine debitis solemnitatibus, pulchre Pedemon. Decis. 109. vbi bene loquitur omittis alij limitationibus, quæ scilicet non applicantur ad conductionem.

[Ad idem text. in l. uni, C. ne tutor vel Curat. vestigal. condu. vbi eximine falsi puniuntur durante tutela, & administratione non reddita, & ratio est, quia ex hoc efficitur plurius, in solutu obligatus, quod lex abhorret.]

Limita nisi mortuus sit is, cuius curam habet, ut ibi per gloss.

Limita secundo, nisi durante tutela succedat in contrahendo fiscali, quia excusatur l. 1. §. ijdem principes, & de fals.]

D. VINCENTII

CAROCII IC.

Locati & Conducti Tractatus.

PARS TERTIA.

IDI MVS in præcedentibus de substantiis requisitis ad contractum locationis, & conductionis, pariter de personis locare, vel conducere valentibus. In hac Tertia parte tractabimus (Deo dante) de rebus, quæ locari, & conducæ possunt; Et primo loco de rebus ecclesiæ tanquam de digniori bus incipimus. Materia enim in se dignior est, & utilis, frequens, & necessaria, & dicit Rodoa, de rebus ecclesiæ non alienari, quæstio. 6. prin.

De rebus ecclesiæ locandis.

CONCLUSIO I.

QVAERO igitur primo loco, an rector ecclesiæ, vel Prelatus locare possit bona suæ Ecclesiæ. Primo videbatur pro parte affirmatiua ex notis per glo. quam ibi commendat, & sequitur Panor. in c. 1. ne prelatus vices suas, ubi tenere videntur rectorem posse locare fructus beneficii pro toto tempore vite sue.

Secundo pro hac eadē parte facere videtur id, quod in Clem. 1. in fine de reb. eccl. non alien. dicit ubi locationes factæ de minori tempore decennij valent, etiam absque solemnitatibus.

Pro parte veronegatiua facere videtur, quia per locationem quandoque inducitur alienatio, ut superius vidimus in materia locationis ad longum tempus, quæ alienatio in bonis ecclesiæ est regulariter prohibita, ut not. in Clem. 1. de reb. eccl. non alien.

Secundo pro hac parte facit id, quod habetur in extrauaganti Pauli 11. incipiente, Ambrosio, ubi ultra triennium locationes prohibentur.

Prima igitur conclusio est locatio facta per rectorem ecclesiæ ad tempus modicum, & a iure permissum, nomine proprio ipsius rectoris, & ad propriam utilitatem, durante tamen vita ipsius rectoris, nec successor ei stare tenetur. Rot. dec. 32. in nn. cum qua concordat Ansh. conf. 16. Cast. conf. 2. li. 1. Card. cōf. 95. Ang. conf. 245. q. 5. Alex. cōf. 169. vol. 6. Didac. variar. resolut. lib. 2. c. 15. nu. 6. Cro. conf. 14. nu. 7. 67. & 12. vol. 3. Franc. Marc. dec. 196. par. 2. Purpu. conf. 474.

nu. 8. vol. 2. Rodoa. de reb. eccl. §. sed an contractui, c. 1. 33. 5. Mar. Ang. conf. 259. nu. 3. * & 4. Borg. dec. 44. nu. 31. & hęc est cōmunis ** opinio teste Socine cōf. 34. li. 3. & magis cōmunē ponit Fran. Marc. d. dec. 169.

Amplius, quia rector perat quicquid est preceptum post mortē rectoris eius ante beneficii cullard. Abb. in c. si, ne prelatus vices suas, Borg. dec. 44. n. 6. 7. & 8.

Declaratur, ut attendenda, & obseruanda sit consuetudo in hoc. Rot. dec. 4. 1. num. 2. de proba. in antiquis. Abb. in c. cum esset, num. 13. de testam.

CONCLUSIO II.

SECOND A sit conclusio. Locatio facta per rectorem ecclesiæ nomine ipsius ecclesiæ, vel rectoris alienationis hospitalis, vel confratriæ ad tempus modicum, & a iure permissum, valet, & tenet, & successor ei stare tenetur, dummodo locatio ecclesiæ sit utilis, ita dicit Rot. in allegata dec. 132. in nou. & cum ea est communis opinio, ut testatur Abb. in c. si, ubi Anan. nu. 4. ne prelatus vices suas. Hanc eandem opinionem

dicunt communem Franc. Marc. dec. Delphin. 196. nu. 8. par. 1. attestans in super, quod singularis successor in beneficio indistincte teneatur stare colonus. est equior, & magnam habet æquitatem. Addo Alb. idem sentientem in l. arbores §. quicquid, ff. de usufruc. ca. ratione, quia clericus est uti administrator, & tenetur seruare factum sui administratoris. * Cast. cōf. 2. vol. 1. ponit late in causa Illustris. Cardinalis Nauagerii post Imol. cōf. 161. Ferret. cōf. 151. Burf. cōf. 338. n. 15. vol. 3.]

Declaratur tamen hæc secunda conclusio, ut de utilitate, & necessitate ecclesiæ constare debeat legitime, & aliter, quam per assertionē rectoris, & partium, & idem quod sit verum in vultu ecclesiæ Bald. in l. habemus, in prin. circa fin. C. de sacrosan. eccl. late Rodoa. de reb. eccl. sub 4. q. prin. ver. iñ aduerte, c. 33. 5.

Er allegatur elegans consil. Bald. conf. 30. volu. 3. ubi declarat, quod cōuerso dupliciter probatur, Vno modo per apertam facti naturam, puta per visum, videntem, & expensum in causa, testimonium enim uisus est excellentius omni testimonio Insuper de gradibus

CONCLUSIO III.

bus, sed cum magis. Alio modo probatur versio per coniecturas, & a posteriori, puta de aliqua refectione, nec apparet de qua pecunia; non enim ventro reficiuntur ædificia, sed cum magno sumptu, & opera, ut ibi late per eum, & faciunt quod superius disimus in materia meritum, quid de meritis non statim simplici assertioni consentiunt.

- 10 Vidi tamen ad hoc propositum in facto quæstum, Locuit quis prædium ecclesiasticum pro maiori pensione solito in alijs locationibus, an ex hoc constare dicatur fuisse versum in utilitatem ecclesie?

Ex hoc idem, quod versio debeat legitime probari aliter, quam per confessionem partium, tenet etiam Aueh. Regiul. q. 53. par. 3. num. 10. & 11. vbi verba euuaciatum partium non probant. Ruin. consil. 90. vol. 5. Crao. consil. 483. num. 4. & 6. vol. 3. Rot. decil. 41. in autiq. Abb. in c. 6. de prælat. & ibi Fel. nu. 11. Rot. decil. 3. in tit. de consil. in nouil. Port. consil. 161. num. 16. & 17. late Borgn. decil. 44. num. 58. decil. 46. num. 116. & 153. & latius in repet. in verbo locatur prælati, vbi ex multis ponit regulam generalem in quolibet administratore, ut non liceat assertioni ipsius. late Me nob. c. 14. 1. num. 32. & 33. R. Olau. post alios consil. 60. num. 37. vol. 4.

- 11 Vidi quoadque casum, nunquid ista omnia requirita copulatiue requirantur, puta quod nomine ecclesie, ad tempus paritissimum, & in utilitatem ecclesie. 12 Non omitto tamen ultra Borgui. & alios vnum, quod posuit Prælat. Papien. in forma libelli factus, in verbo, soluere, sub aut. 6. col. si quod distinguit inter prælatos, & alios inferiores, ut Canonicos, & similes. 13 Primo casu procedat distinctio, aut nomine proprio, vel ecclesie si facta locatio. Secundo casu tenet indistincte, vel successores non teneant stare. 14 Dicit etiam subobscure more sup. Couar. d. c. 16. libro 2. ver. resolo, quod etiam si non appareat de utilitate ecclesie, successores via ordinata stare teneantur, sed docto de lesione compedit restitutione.

Addo etiam vnum aliud ultra alios, quod in prædica admodum deseruiuit, quod si quis locat vii. Rectore, facit nomine ecclesie. Nat. consil. 517. volum. 3. Hier. Gab. consil. 83. num. 51. vol. 1.

CONCLUSIO III.

PRÆBENDARIUS, siue simplex beneficiarius locare non potest ultra tempus sue vite. Rota in allega. decis. cum qua tenet Lap. allegat.

- 15 Barba in rubr. de reb. eccl. non alienan. nu. 28. Socin. consil. 32. col. 1. lib. 1. & hæc est communis opin. Paul. Cast. consil. 4. lib. 1. R. odo. de reb. eccl. non alienan. q. 6. nu. 6. car. 33. secundum primam impressionem. Mati. Anguil. consil. 99. nu. 6. Plot. consil. 19. nu. 62. & 63. Neuiz. consil. 90. nu. 26. Rolan. consil. 84. num. 39. vol. 1. 10. Monac. in c. indulgentie, & ibi Prob. in addi. de penitent. & remissionem reddit. Rom. consil. 66. num. 4. & hæc est magis commun. opin. Alexand. consil. 143. num. 2. & 3. vol. 7. Frauc. Bec. consil. 92. nu. 19. fac. Menoc. consil. 29. nu. 47. lib. 3. Milli. in repet. in verbo locatio, la prima. Rom. consil. 332. Ancha. in c. querelam, de prælati. vices suas.

- 16 **L**OCATIO rei ecclesie facta ad vitam aliquis non valet siue debeat solennitatibus, & iure requisiti suis Anch. Card. & Imo. in Clem. 1. de reb. eccl. non alienan. Ales. consil. 19. volum. 3. & consil. 165. co. lib. Decil. consil. 204. R. odo. vt sup. verfi. item ex præmissis, num. 3. Dida. d. c. 16. nu. 3. Simoniaci tamen die ex hoc non potest. Pæp. in cano. 51. 1. thue. col. 2. in fi. 1. q. 1. Gig. de pensio q. 87. num. 4. Mandol. super indul. to locandi in principio.

CONCLUSIO V.

LOCATIO facta ultra decennium non valet siue debeat solennitatibus, & cum evidenti utilitate ecclesie, quæ quo copulatiue requiruntur. Doe. in c. 1. de reb. eccl. non alien. Ales. consil. 104. num. 4. & 165. vol. 3. Rimini. jun. consil. 333. num. 67. vol. 3. Gagliel. R. odo. de reb. eccl. q. 7. num. 5. & 6. fol. 346. Socl. consil. 32. vol. 1. Aog. consil. 245. & hæc est magis communis opinio tam apud antiquos, quam recentiores. Socii in allegatis consilijs. Gemu. in c. hoc consilissimmo, sub nu. 7. verfi. quid si alienatio de reb. eccl. non alien. & ab ea in iudicando non est recedendum. Dida. varia. resol. lib. 2. c. 17. sub nu. 2.

Addo ab eo non allegatos, & in materia bene loquut. Bettr. c. 61. 172. vol. 2. Celf. Vgo. consil. 111. num. 8. Anchar. Regiul. q. 52. num. 5. par. 2. consil. 88. nu. 15. lib. 1. & hæc est vera & indubitata opin. Borgn. decil. 46. sub nu. 4. vbi exemplificat, si locatio fiat his verbis, Loco vique ad nouennium pro scitis decem pro quolibet anno, & finito dicto nouennio pro alio nouo annu, vel pro alijs quatuor, vel quinq. annis, & sic ultra decennium minam perinde est ac si facta fuisset locatio ad annos quindecim, & rot pro quolibet anno, nec (subsistit, si dicatur, quod appareat mutata quantitas pensionis, puta si dictum sit, Loco pro nouennio ad decem pro quolibet anno, & eo finito pro alio nouennio, vel alijs quatuor annis non pro decem, sed pro quindecim in annis ista enim alteratio pensionis non facit valere, sed perinde est ac si facta esset vnica locatio, puta pro tot annis ad decem, & pro residuo ad quindecim, Borg. decil. 43. num. 9. & decil. 465. num. 4. 16. & 55. Ales. consil. 17. num. 5. & 6. vol. 4. Neuiz. consil. 90. numero 28.

CONCLUSIO VI.

EX præcedenti conclusione corollarie inferitur alia utilis, & practica, & sæpius in facto contingens (si latius credimus) inferius alleganda.

Locatio facta de bonis ecclesie de triennio in triennium, de quinquennio in quinquennium, de nouennio in nouennium non valet sine causa, & evidenti utilitate ecclesie, & solennitatibus a iure requisitis, quia dicitur facta ad longum tempus, & contra Paulinam. Dictum est originale Cardinalis in cle. 1. 5. fi. de reb. eccl. non alien. quam postea sequutus est Alexan. consil. 163. col. 2. Crao. consil. 31. num. 38. volum. 3. Pio. consil. 19. num. 61. & seq. Rimini. jun. consil. 334. nu. 73. & seq. vol. 3. Franc. Bec. consil. 92. nu. 2. & seq. R. odo. de reb. eccl. q. 6. num. 11. & seq. car. 347. Mati. Anguil. consil. 99. 10. de Atm. singul. 66. Bona. appellata ad Abba-

Vincentij Carocij Tractatus

Abbatem in c. r. u. a. n. o. s. u. i. v. e. r. s. i. a. n. p. r. e. l. a. t. u. s. d. e. r. e. b. u. s. e. c. c. l. e. s. i. a. e. a. l. i. e. n. P. i. n. e. l. i. n. l. i. p. a. r. 3. n. u. 6. 3. v. e. r. d. i. c. i. t. u. r. e. t. i. a. C. d. o. b. o. u. s. m. a. t. e. r. & h. a. c. e. s. t. c. o. m. m. o. n. i. s. t. u. r. f. e. c. u. n. d. u. m. q. u. a. m. f. i. l. i. p. l. u. m. e. s. i. n. d. i. c. a. t. u. r. v. t. p. e. r. B. o. r. g. d. e. c. i. f. 4. 3. n. u. m. 7. R. e. b. u. s. i. n. c. o. m. p. e. n. d. r. e. r. e. c. c. l. e. s. i. a. i. s. n. u. m. 18. & 19.

Addo bene in materia loquentes Iaso, in l. manu. missiones, nu. 8. in h. ff. de iust. & in vbi hoc valde commendat, & dicit Iasp. in facto cōtingere. Neuz. cōf. 90. n. 26. Caball. Millole, 160. par. 1. & tetigi superius in materia locationis ad longum tempus. Riminal. cōf. 16. num. 3.

- 30 Ampliatur hæc conclusio, & faciet ad questionem de locatione inutili, de qua (Deo dante) suo loco dicemus, vt talis locatio vitra tempus debitum non restringatur, neque valeat ad tempus promissum, & sic ad triennium, Lap. alleg. 80. Didae. variat. resolut. cap. 16. nu. 5. ver. secundo licet, Mar. Ang. cōf. 99. num. 6. Plot. cōf. 19. num. 6. & 65. Neuz. cōf. 90. n. 26. Rolan. cōf. 84. nu. 29. vol. 1. lo. Monac. in c. indulgentiæ, & ibi Prob. in addit. de penitent. & remiss. in sexto, & in rub. de rebus eccl. non alienan. in fi. Rodoa. in eodem tract. car. 348. nu. 30. Alex. cōf. 143. nu. a. & 3. vol. 7. Franc. Bec. cōf. 92. nu. 19. Alex. cōf. 17. cōf. 3. nu. 11. vol. 4. & hæc est magis communis opinio
- 31 recte Alexan. d. cōf. 143. volum. 7. Eugen. cōf. 14. sub num. 5.

- 31 Ratio colligitur (ni fallor) a Roma. cōf. 66. qui vult, quod vbi actus est intrinsecus respectu forme, licet sit separabilis respectu temporis, vel substantiæ, vlt. per innot. vtritur ex doctrina Bart. in l. Græco, §. illud, ff. de fidei iuss. & ibi etiam sentit Roman. quod forma dicitur data si lex procedat annullando actum, & constitutione igitur Pauline in triennio tantum lex fixit pedem suum annullando vltierius factum, me cito, &c. Sebalt. Medic. reg. 6. num. 3. §. pat. 2.

- 32 Ex quibus corollarie inferuntur duo, Primum ampliat ad Paulinam Pauli I. l. vt etiam ad triennium tantum locationes vltierius factæ non valcant, Secundum, quod in locationibus ecclesiasticis vtile per inutile viciatur, ad regulam, inutile, lib. 6.

- 33 Ex prædictis omnibus faciunt notata per Ant. Padill. in l. quoties plures, nu. 20. ff. de leg. 2.

- 34 Ex quo colligitur alia ampliatio ad prædicta, quod etiam si Notarius in huiusmodi instrumentis apponet clausulam, vt tot sint locationes, dec. non tamen actus valet, nec tollit defectum de causa, debitusque lo. lenitatus a iure requisitus, & sic hæc clausula non supplet defectum forme iuris,

CONCLUSIO VII.

- 35 **E**X Constitutione Clementis V. de qua in Clement. 1. in fine, de rebus eccl. non alienan. locatio seu venditio fructuum ad modicum tempus conceditur. Modicum vero tempus quod sit, multorum fuerunt varæ opiniones. Vtior, & magis communis opinio videtur, vt arbitrio iudicis hoc statuendum sit. glo. in l. 1. §. quod autem, ff. de superficiebus, vbi Bart. de communio pariter attestant. Alex. in l. si filiofamilia, num. 25. ff. solu. marrimon. & ita de consuetudine seruatur. Ita post Dec. & alios. Mandos. si per indult locandi, ver. quod sit, & posui superius parte 2. de locatione ad modicum tempus. Iacob. Menoc. de arbit.

iudic. lib. 2. cent. 1. casu quinto, in fi.

- 36 Vitra quos in practica notandum videtur, quod indea arbitrari debet in similibus modicum tempus infra decennium, & longum tempus decennium, & vitra, & ita passim obsecratur Archid. in c. no alienatio nes, colum. fin. 2. quæst. 2. Butr. in l. emptorem, C. loca. Bald. in l. quæst. 2. C. de bon. quæ liber. melius in l. iubemus, la seconda, num. 5. C. de sacrosanc. eccle. Angel. in d. l. si filio, §. fin. & in d. §. quod autem, de superficiebus. Butr. & alij post eum, in c. fin. ne prælati vices suas, Cardin. in Clement. 1. §. si q. 4. de rebus eccl. no alien. cōf. 95. nu. 4. pulchre Alex. videndus cōf. 17. nu. 3. lib. 4. Kim. sen. cōf. 633. nu. 3. vol. 4. Lauren. de Piu. cōf. 101. nu. 3. Castren. attente hæc eod. munem opin. Legistaur. & Canonist. cōf. 4. vol. 1. Angel. cōf. 245. col. 5. ver. quarto est videndum. Gozad. cōf. 124. Paris. cōf. 98. vol. 4. Pinell. in l. 1. parte 3. sub nu. 43. C. de bon. mater. Rodoa. de rebus eccl. q. 6. Socin. cōf. 3. col. 2. vol. 1. Vafqui. lib. 1. §. 10. de testamen. potentium, nu. m. 78. ver. verum, &c. Borgni. decif. 43. num. 5. 7. dicit fortasse alter sentiat Ioseph de Ludo. Rot. Lucan. decif. 38. num. 23. & 24.

- 37 Et ex prædictis inferitur intellectus ad l. 1. C. de iura deliberandi, quam pulchra dote exornat Dec. in l. 1. nu. 1. §. C. de iudicio, ad eam causam, de offi. deleg. Neuz. in verb. omnia, vel partem a. nu. 2. vlt. §. 1. C. de reuoc. donat. Cozard. ad l. diffamari, quæst. 8. nu. 50. C. de ingenuis.

- 38 Vitra quas omnes declarat, vt procedat, & habet locum, quando a lege non sit præfixum certum aliquid tempus, tunc est in eius arbitrio, secus si aliquod tempus, puta longum, vel modicum, tunc enim modo, quo iura præclarabitur, qui quidem conductor ad modicum tempus modo, quo iura, habet retentionem ad fructus propter labores impensis, ex §. qua ratio. In l. si de rerum diuisio, nec in eo expectatur biennium ad effectum, vt expellat possit, sed potest statim lapso anno, si tamen est præfixus, & non adeit pactum de non expellendo, secundum magis communem sententiam, & consultat Federicus Scotus Placent. cōf. 3. nu. 4. lib. 2. per text. in l. ad rem, C. loca. Bald. in l. que ro, §. inter locatorem, ff. loca. tal. in l. j. nu. 17. ver. tertia conclusio, C. de iure emphyteu. Abbas in c. propter sterilitatem, num. 10. de locato. Anton. Gome. de contr. et. ca. j. de locato, nu. 6. qui annus diuinitur secundum naturam fructuum, vt diu iuperius ad materiam l. secunda, C. de iure emphyteu. Borgni. decifio. 43. num. 58. in fine, Rodoa. de rebus eccl. rub. de fructuum ecclesiasticorum alienatione, num. 15. & 16.

- 39 Vide aduerter, quod si rector ecclesie locauit furidum ad decennium, & vitra, serva regulam, l. 2. C. de iure emphyteu. de qua late superius diximus in materia locationis ad longum tempus. Si verb locati infra decennium, procedendum est prout cum similibus conditioe nullum ius habent in re.

- 30 Addo tamen vitra Borgni. plene præfinitum, quod Didae. variat. resolutio libro secundo, cap. 16. nu. tertio, verfic. quod verò dixi, intelligi hanc sententiam vocam quoad monachos, & prælatos regulares, in quibus tempus hoc non est dithinicum, in ceteris autem rectoribus secularibus decennium præfixum ordinatur.

CON.

CONCLUSIO VIII.

32 SED pulchra est indagatio, quam Old. in suis consiliis posuit, sub titulo de locato & conducto. Archidiaconus, de campin. in sua Ecclesia Leodionensi locavit fructus suorum beneficiorum, quid nam videtur, locasse vtiq; ad extraordinaria quoque videtur, extendi ex l. diuortio, quod si anno, ff. de solu. matrim.

33 Contrarium est verius, vt non veniant in tali locatione muner, & alie recognitiones, quæ pro suo locando aduentu afferbantur. Ita Oldrad. consilio 129. de locato & conducto, & sic ea, quæ dabantur, Archidiaconatui, non personæ, & si locatio intelligitur de ordinatis responsionibus, non de extraordinariis, & hoc per l. i. §. pen. ff. si quid in fraudem patroni in l. Seio, §. medico, de annuis leg. & cum Oldr. tenet Alberi. in l. vlt. fru. leg. q. fin. ff. de usufru. Paris de Pute. in tract. de fidei. in verbo, prouentus, col. an. tepenul. in fi. Felin. in antecedentes, col. 2. verb. simk est, quod scribit Old. de præfati. Dominici in c. generali, de elect. lib. 6. Alea. ad Barto. in d. §. medico, Boer. decif. 133. nu. 4. & hæc est communis opinio, las. in d. §. diuortio, num. 8. dicens, ita per omnes tenet. Boer. decif. 19. nu. 6. Franc. Marc. decif. 103. sub num. 3. part. 2. vbi laudat præfationem fetti.]

Amplius hæc conclusio, vt procedat, & habeat loci in spoliis monachorum, mortuarius, vel annuus satijs defunctorum, successioribus, & similibus, quia in locatione simpliciter facta non venient, vt pulchre discit Boer. decif. 124. & ibidem Boer. discit inter fidem, fructus, obventiones, redditus, & prouentus, quæ magis latam habent significacionem. Vnde si quis vgluerit, vt omnia sopradicta veniant, apponatur simul omnia prædicta verba: ita in muliere usufructuaria docet prædicare Angel. in rubrica de usufru. quocafu venient etiam exemptiones prothocolloz, Bar. in l. diuortio, §. si vit. ff. de soluto matrimonio.

34 Prædicta si recte inspiciantur, passim occurrunt, nam Episcopus locat fructus sui episcopatus, dubitatur quid comprehendatur, cautius est, vt in instrumēto apponatur hoc modo: locat ad tot annos fructus, obventiones, redditus, & prouentus talis beneficii.

35 Pariter in alijs clericis inferioribus dici poterit. Patechus talis locat fructus sui beneficii, dubitatur, an veolant decime, oblationes festiæ, fructus legatorum, & successiorum, & similes, cum his tamen verbis omnino hæc omnia veolent.

Idem prædicabatur in secularibus, puta, quis locat fructus talis officij, quid comprehendatur? patet ea prædictis, & fuit dubitatum apud Boe. in allegata decif. in fi. de spoliis decapatorum. Similiter vidit in facto de exemptionibus prothocolloz ad quem spectent.

36 Et in hac locati & conducti materia non est prætercedendus text. in allegata l. Seio, §. medico, ff. de annu. leg.

37 Primad id, quod not. ibi Barto. in verbo, præstationes, quod si colonus meus nedum vitæ obligationis, prout ibi seniebat Dyn. sed et multiplicata annua præstatione multorum annorum præstetur, quod in tali legato: hæc omnia venient.

38 Secundò, quod si conductor suscipiat in se casus fortuitos, intelligitur de solutis, & ordinatis, non extraordinariis, & insolitis, de mille annis semel, vt dicam (Deo dante) suo loco.

37 Illud autem, quod dictum est, præstationes annuas esse in fructu, & venire in legato, & locatione, hoc verum, si sunt ceteræ, secus si incipiat. Ita las. in d. §. quod in annuo, Vnde si colonus quolibet anno deferbat ligna, cappones, & similia, tunc venient, sed munita (vt dicitur) capriciosa, non veniant.

CONCLUSIO IX.

ALTERA principalis est conclusio ex constitutione Pauli Secundi, inter Extravagantes communes, in ritu, de rebus ecclesiæ, non alien. incipiente, Ambrosio.

Bona, & res ecclesiæ locari vltra triennium prohibentur sub varijs casibus, & penis ibidem appositæ, 39 Citra quam primo loco notandum est, quod variis sententis circa illius obseruantiam iudicatur. n. in multis locis non esse in usu, vt per Corne. consil. 6. licet in hoc, numero 4. lib. 4. item testatur Armill. in verbo, locatio, numero 5. Roched. de Curie in tract. de consuetu. licet. 6. nu. 9. Fran. Sarment. in tract. de redditibus ecclesiæ, par. 1. c. 2. num. 20. Bero. consil. 83. nume. 23. lib. 1. Neutz. consil. 90. in fi. Crefenc. decif. 150. præfatus iurans in citu. de iurisdictione, Mohedan. decif. 119. & 120. in ritu, de loca. & conducto, decif. 1. in fi. de reb. eccle. non alien. Duda. de Hispania loquens, varia. resolu. lib. 2. cap. 16. sub numero 6. vers. quinto in fine, dicens: modo vsu receptam, modo non, arbitrio iudicantis. Bursat. de Masrua loquens, consilio 51. nume. 20. vol. 1. attestans non esse vquam Mantuæ vsu receptam, & alleganti incumbit onus probandi, vbi etiam allegat, quod tempore promulgationis reperirentur litteræ directæ Cardinali Sigismundo, non tamen vquam fuerant executioni demandatæ. Borgni. de Mediolano loquens, decif. 3. nu. 328. par. 2.

40 Quod facit contra illos allegantes, apparet de obseruata talis constitutionis, quia reperirentur litteræ de obseruantia, tempore publicationis emanatæ. Contrarium tamen sentit Benimen. Rot. Bononiensis. 13. attestans Romæ passim obseruari, Idem attestatur Hiero. de Monte. q. 20. nume. 5. vbi dicit esse in vtriusq; obseruantia scilicet ex confirmatione Pauli III. qui annullat omnes locationes factas ea forma non seruata, Borgni. decif. 43. nu. 71. dicere enim videtur hanc opinionem esse vetiorem, & magis communem et grauitate, & numero Auctorum, & quia dicta constitutio est præceptiua, & inserta in corpore liti. Bero. consil. 8. nu. 9. vol. 3. Becchi. consil. 92. col. 1. & 2. K. O. doa. de reb. eccle. non alien. q. 6. vers. ex præmissis. nu. 12. Plot. consil. 19. num. 62. & 63. lib. 1. & si sit appositum pactum de renouando, vel iuramentum. Mohedan. decif. 250. de reb. eccle. non alien. Crefenc. decif. 150. Eugene. consil. 14. dicens prælatum venire posse contra longiorem locacionem, erram iuramento firmatæ.

41 Amplius hæc conclusio primo loco, vt procedat etiam in instrumēto dicatur, vt sint tot locationes, quot triennia, & intelligatur renouata de triennio in triennium: hoc enim videtur factum in fraudem legis. Vnde nullus est momentus, vt de hoc alijs dixi in ritu, de loca. ad longum tempus, Ang. in §. illud, authen. de non alienandis, & hæc est communis opinio, attestata per Alca. in l. si filiofamilias. §. si vit. nume. 25. ff. de solut. matr. vbi modificat hanc cautelam verum esse in ea, qui

Vincentij Carocij Tractatus

qualienate poterat, fecus in eo, qui alienate prohibetur. Proq. valde notabili commendat Ioan. de Arn. dialo. 18. & singular. 66. Butr. in c. Apostolica, de donat. Lap. allegat. 12. vbi Mandosin additio. multos eorum dat, & idem Mandosin praet. signatur super indulgentiis locandi, & pro hac parte concludit Andr. Tiraq. de retrac. conuen. in praefatione, nu. 16.

43. Ampliatur secundo loco dispositio extrauagantis Ambrosii, Pauli 11. ut negotium mandatum ad locum, ultra triennium fieri possit. Dec. egregie amplians, conf. 282.

43. Ampliatur tertio, vt non solum procedat in praetis ecclesiae, sed etiam in pecunia legata ecclesiae, vt in de emantur bona. Ioan. de Arn. comment. 19. dicus notandum pro ampliatione dictae extrauagantis.

Ampliatur quarto loco, vt locatio facta ultra triennium, & sic ultra tempus permissum, & sic ad triennium, prout vidimus superius concludi. 6.

44. Verior tamen opinio esse videtur, & communis, vt quoad triennium valeat. Bald. in auct. quas ruinas, C. de sacrosanct. eccles. Alex. conf. 38. lib. 2. laf. & Dec. de comuni attestantes in auct. qui rem, C. de sacrosan. eccles. Tiraq. de retrac. par. vlt. nu. 44.

Cui addo bene loquentes Lap. alleg. 8. Mari. Anguiss. conf. 99. nu. 6. Plot. conf. 19. nu. 62. & 63. Nepos. conf. 90. nu. 26. Rolan. conf. 74. nu. 29. vol. 1. Io. Monac. in c. indulgentiae, & ibi Prob. de peniten. & remiss. Rodoa. de iebus eccles. car. 348. nu. 20. vet. viderit, & haec est magis communis opinio. Alexan. conf. 148. num. 2. & 3. vol. 7. conf. 17. nu. e. 3. & 11. vol. 4. Franc. Bec. conf. 92. num. 12. & 19. laf. Meno. conf. 261. num. 47. lib. 3. dicens in materia iuris decimandi ultra triennium extendi non posse legem Venetam, & ita Patif. respondit contra episcopum Patavinum, vt conf. 31. nu. 1. lib. 4.

45. Ampliatur quinto loco dispositio Extran. Ambrosii, q. quando locatio bonorum ecclesiae est ultra tempus permissum, non alicui successorem etiam si per aliquod tempus steterit, & penulimam receperit, nisi fiat locacionem nullam, & inuoluntariam, quod articulare, & probare debet. Bellame. in tit. de locato, & condictio. decisio 148. Put. decisio 180. libro primo, vbi videat.

Cui addo Socin. iun. conf. 56. in fi. lib. 2. Crau. conf. 398. num. 14. vbi alleganti scientiam, in eumbit onus probandi, & conf. 160. nu. 4. & scientia facti cum omnibus qualitatibus. laf. conf. 107. col. fin. lib. 4. Ruin. conf. 8. num. 12. lib. 1. & conf. 93. num. 14. & conf. 17. num. 3. col. lib. scientia qualitatibus iuris, & facti. Hieron. Gabr. conf. 36. num. 60. Paris. conf. 47. num. 97. conf. 100. num. 7. lib. 1.

46. Ex quibus in hac locati & conducti materia inferri intellexus ad l. item quaeritur, si qui impleto, ff. loc. procedit enim tribus conuenientibus, scilicet validitate actus ab initio, scientia certa & permissio. Vbi in bonis ecclesiae male ab initio locatus est quo principium est infectum, non potest producere subsequenter reconductionem, vt colligitur ex Bellam. in citato loco, & conf. 123. num. 7. lib. 2. Mihi, in verbis, Praelatus, licet Bard. de tempore vtili, & continuo cap. 4. sub num. 10. vet. sed fallit in praetato. Rot. dec. 1. de seq. de locato, & condictio in nou. Borfat. conf. 23. nu. 17. & 18. vol. 2. Laurent. de Pin. conf. 120. num. 4. &

seq. Alex. conf. 5. num. 7. vol. 3. Rot. de deb. eccles. q. 6. num. 69. & 17. Borg. dec. 44. nu. 83. & dec. 46. nu. 100. vbi dicit eo maxime procedere, quando est facta receptio cum reservatione iurium, & ita bonum est facere, vel per procuratorem generalem non habentem speciale mandatum ad probandum. Et not. quod non sufficit in casu praedictae ampliationis scientia simplex, sed requiritur scientia, & certe nullitas actus. Vnde si probetur scientia simpliciter, non releuatur.

47. Declaratur primo loco dicta constitutio, & est subampliatio ad quantum ampliationem, vt restringatur ad triennium permissum, nisi ex probabilibus coniecturis appareat locatorem non minori tempore illam locasse, locatum, vel conducurum, puta si productione annorum octo dederit scuta tot, vel sit conuenienter, vt vnica tantum pensio solatur pro toto tempore, quo casu in tantum vitatur locatio, vt expresse decidit. Bald. conf. 47. lib. 1. approbata Tiraq. de reit. §. 23. glo. 5. numero 10. Vidat. var. resolut. lib. 2. c. 16. verlesus etiam.

48. Et certe negari non potest, quin allegata opinio in quarta ampliat. sit magis communis, vt dictum est. Verba tamen dictae constitutionis repugnare videntur ibi, locacionem alter factam nullius omnino rebus esse, & alia verba praegnantia ibi posita.

49. Et sic nota, quod in dubio praesumendum est, vt actus valeat potius quam pereat ex ff. de reg. iur. hoc verum in metris terminis actus: si vero in contrarium appareat aliqua coniectura, tunc ad destructionem sit interpretatio, prout in casu praemisso locatio bonorum ecclesiae facta constituitur ad permissum triennium. Si vero in contrarium appareat de vnica tantum pensione, tunc contrarium est iudicandum, & si vnica tantum constituta pensio vnica arguit locacionem.

50. Declaratur secundo loco dispositio dictae constitutionis, Ambrosii, vt procedat in anno fructuum, & vt si in biennio, vel triennio vnica fructus colligatur, illud pro vno anno tantum reputatur, & quot sint recolae, tot iudicantur anni. laf. in l. diuotio, §. quod in anno in 3. notab. ff. sol. matrim. in l. col. 1. C. de iure emphyt. dia. laf. in materia ad l. 1. C. de iure emphyt. in tract. locatio, ad longum tempus, & ibi videre placeat.

51. Declaratur tertio loco dispositio constitutionis praedictae, vt habeat locum in locationibus bonorum, & rerum, fecus in locationibus fructuum, & reddituum, quorum locatio etiam ultra tres annos fieri potest. Rodoa. de reb. eccles. car. 349. vet. extrauagans, nu. 5.

52. Et hoc aperte confirmant verba dictae extrauagantis, ibi, ac de fructibus, & bonis, quae seruando seruati non possunt.

53. Declaratur quarto loco dispositio dictae extrauagantis, vt non habeat locum, quando in instrumentum locacionis est appositae clausula reservationis, puta, quod in conductum nullum ius intelligatur translatum. Ioan. de Arn. singul. 73. & cautel. a. 3. dicens esse optimam ad hoc cautelam, vide tamen de hoc supra de locacione ad longum tempus, in quaestione, iur. in locacione ad longum tempus translatum vtile dominium.

54. Declaratur quinto ea mente dictae constitutionis, vt ea non habeat locum in solitis locari ultra triennium, conueniente in hoc evidente utilitate ecclesiae. Quae autem dicantur solia locari, dicam (Deo dante)

fuor

suo loco. [Roch. in capitulū fin. de consuet. numero 501. latē Paris. consi. 98. numero 10. vol. 4. Vñ. ad Afflic. 101. nu. quinto dicens ita in facto respondisse.]
Declaratur lexo nisi tanta necessitas vigeret, vt non posset tanta sollempnitas adhiberi.

Declaratur septem, in rebus modici valoris iux. e. territorial. 1. 2. q. 2. In quo tria considerantur copulatiue, scilicet res sit exigua, nō sit vñs Ecclesie, & necessitas imminet. Guid. Pap. q. 156. R. de reb. Eccles. fol. 84.]

- 55 Qui igitur ultra triennium conducere intendit, nec vult, vt obliet dicta extrauagantis dispositio, recurrat ad signaturam, quæ limitare solet ad congruum tempus, puta ad quinquennium, vel ad tres annos, & sic nouem annos, vt no. Mandos. super induit locandi, circa medium.

CONCLUSIO X.

- 56 LOCATIO simpliciter facta per Prælaturum Ecclesie intelligitur ad tertiam generationem, si ita erat consuetudo dati, & intelligitur etiam pro feminis futuris, quæ aliis non comprehenduntur, ad not. per Imo. in cap. potuit, in fi. de locato, Bald. ad Specu. eod. tit. Fein. in cap. cum M. 10. fi. de consue. in verbo, præcedentia, & sequentia, verū & dicit Imo. tal. in l. si eēt eoditio, §. si verb. col. 4. si cer. per. Put. declarans in locatione expressa, non tacita, decisi. 180. num. 4. & 9. lib. 1.

CONCLUSIO XI.

- 57 PLURES sunt casus, in quibus successores in beneficio tenentur stare colono.
1. Primus est ex indulto, & gratia Sedis Apostolicæ, quæ Summus Pontifex licentiam locandi ad tot annos dat, & interim a nemine, nec a successoribus molestari potest. Ita tradit Mandos. super indulto locandi circa medium, & ita tenuit Rot. in vna Bononiensi Cōmendatarij b. Steph. vt per Put. decisi. 421. qui loquitur in successore ex regressu, & cumen stare tenetur, licet de regressu non sit facta mentio in supplicatione, vti est in hac locati, & condueti materia vult Put. quod locatio quamvis in euidētem ecclesie vtilitatem fiat, necessarius tamē est rectoris, aut ius habentis consensu.
2. Aliud, quod confirmatio locationis defuncti locantis successore non vocato per edictum, aut proclama, ei non nocet, & addo Rodo. de reb. eccl. fol. 352. & dicit eum securum tam in foro fori, quam in foro poli.
3. Hoc igitur casu anticipatæ solutionis factæ valebunt, & successores stare tenentur. Verum in hoc aliquantulum obliet videntur verba concilij in canon. magnam 25. sessio. ibi, in præiudicium successorum, quocunque indulto, aut privilegio non obstantē.

CONCLUSIO XII.

- 58 SECUNDVS casus, in quo successores in beneficio tenentur stare colono, quando locatio facta esset in euidētem ecclesie vtilitatem, & conuersa fuisset in euidētem ecclesie vtilitatem gl. in ca. sine prælati vices suas, per e. 1. de solo. quā Rodo. multis in locis sequi videtur, fol. 239. num. 19. & 338. nu. 8. dicit sepetius conclus. 1. 2. 3. & 4.

CONCLUSIO XIII.

- 59 TERTIVS est casus admodum frequens, quando inchoatus est annus, vel laborerum, & res oon est amplius integra, tunc pro anno incepto successores in beneficio tenentur stare colono. Franc. Mare. decisi. Delph. 197. nu. 9. par. 2. vbi loquitur in beneficio per resignationem, & elamat hanc opinionem habere maximam æquitatem, late Borg. commend. decisi. 44. ou. 32. & nu. 13. dicens hanc opinionem esse equissimam, Pedemon. decisi. 82. nu. 81. 10. & hoc in conscientia ad modum verum est. Summa Siluestri. in verb. locatio, num. 15. hanc etiam valde commendat vti æquam Cephal. consi. 81, in fi. vol. 2. & dicit Borgni. in cit. loco, quod pari ratione conductor cogitur perseuerare in uo rectore in anno inchoato cum antecessore.

- 60 Et notabilis est hæc decisio frequens, & passim prædicata neque in materia ecclesiastica, sed profana, & merè laicali, vt in viuis fructus successore, de quo sepius vidi dubitatem, & ita resolutam, in partitio colono respectu emptoris, & similium. Et sic habemus, quod dispositio l. emptorem, procedit de mero iuri rigore, locus de æquitate, quæ maxime attendi debet.

CONCLUSIO XIII.

- 61 QVARTVS casus est a Borgni. & alijs recentioribus ommissus, vt successores in beneficio tenentur stare colono, si consuetudo loci ita obseruet, quæ in hoc attendenda est, vt per Franc. Mare. decisi. 244. par. 1. qui loquitur in beneficio resignato.
62 Et sic habetur alia limitatio ad emptorem, C. loca, vt non procedat ex consuetudine loci, & nota vnum ver. 10. de vna. in o. sine prælati vices suas, vbi vult, aut successores dicunt, ego nolo stare antecessoris locatarius, & potest aut dicit, nolo stare contractui, & non potest, vt vidi prius allegati.

CONCLUSIO XV.

- 63 QVINTVS casus est etiam recentioribus ommissus, vt successores in beneficio tenentur stare colono, si locatio est facta cum iuramento. Ita tenet Fursan lingua. luss. in verbo, clericatus, nu. 25. & 10. verb. prælati, num. 67. & hoc et not. per March. notab. 50. qui oon loquitur in successore, præsertim particulari, & per electionem, proat successores in beneficio. Secundo quia iuramentum habet vim expressi, vt per Alexan. & lat. in l. ed. & si quis, §. questum, ff. si quis caution. & ubi Alex. consi. 43. num. 14. quod colligitur ibi verum quod iuramentum, vel eius hæredem. Tertio, quia iuramentum facit desinere rem esse integrā, Imo. in l. 2. §. si ff. de pac. Baer. de virtute iuramenti, nu. 16. qui pariter loquitur in persona iurantis.

CONCLUSIO XVI.

- 64 SUCCESSIVA erit altera conclusio, quod si conductor discedere noluert, quando ei successores in beneficio stare non tenentur, eo casu poterit successores espellere, vt latius dicam in tit. de recusat. ad materiam l. adem, C. loca.

CON.

Vincentij Carocij Tractatus

CONCLUSIO XVII.

67 **L**OCATIO in perpetuum sicut caducitatis de claratio fieri non potest sine consensu Prælati, & Capituli, Ias. in l. 2. nu. 1. 3. O. de in. emph. Alex. conf. 16. lib. 4. Bal. & Præp. in c. 1. qui de scu. da. pos. Iul. Clau. 5. emphy. q. 10. Rod. de reb. eccl. in tit. de his, qui cōsentiant, & hæc est cōis opin. Borg. decif. 46. num. 56.

CONCLUSIO XVIII.

68 **L**OCATIO in perpetuum fieri potest pro minori pensione sextæ partis veræ pensionis locationis ad tempus in bonis profanis, secus in bonis ecclesiasticis, & hæc est magis commun. opin. Borg. decif. 46. num. 2. 4. 41. & 45. Addo Anchar. Regien. q. 52. num. 5. par. 2.

CONCLUSIO XIX.

69 **L**OCATIO facta per rectorem Ecclesiæ cōsan- guineo, vel affinitati, præsumitur in fraudē, merito non valet, & debet clare deduci per consanguineum conductorem de utilitate Ecclesiæ, nec hoc præsumitur, nisi probetur. Alex. dicens hoc casu competere restitutionem, conf. 55. nu. 7. & 8. volum. 1. Bat. in l. nomen, §. filio, & ibi apostill. nu. 3. ff. de lega. 3. Cardin. in Clem. t. §. si de reb. eccl. non alien. & in c. fin. ne prælat. vices suas. Rub. de rebus eccl. §. sed si locatio, nu. 10. fol. 338. vbi docet quando cesset fraus, & hoc potest deduci simpliciter, primo, si in re minima, secundo si appareat de euidenti utilitate Ecclesiæ, tertio si res sit solita locari.

70 Cui addo Feder. de Sen. consil. 120. colum. 1. versic. restat videre. Abb. in c. vt super, num. 18. de reb. eccl. non alien. Cald. conf. 1. tit. de feud. col. 1. Ferre. consil. 248. nu. 14. 15. & 28. vbi declarat quando dicatur res solita locari, & dicam fuo loco.

Addo Marc. Anguiss. conf. 79. num. 36. vol. 1. Borg. decif. 45. sub num. 49.

Et ultra alios in materia locationis factæ consanguineo, addo bonum locum Bal. & ibi in additionibus in auth. quibusque, numero tertio, de sac. fund. eccle. vbi dat notabilem declarationem secundum eū, quod potest rector Ecclesiæ locare ad modicum tempus, secus ad longum, dicens hoc perpetuo notandum, pariter locare poterit secundum eum, post Archidiacon. Consanguineo viro honesto, secus homini rixoso, vel potest. Item potest locare cum æqualibus pactis sicut alius.

71 Et sic habes modum articuli landi validitatem locationis factæ consanguineo, videlicet deducendo qualitatem rei, puta quia modici valoris (& in hoc quod sit in euidenter utilitatem Ecclesiæ) qualitatem conductoris, quia vit bonus, nec rixosus, qualitatem locationis, puta ad modicum tempus: qualitatem contractus, quia cum æqualibus pactis, quibus alius est solitus rem istam locare.

CONCLUSIO XX.

72 **E**x dispositione Sacri Conc. Trid. multa renouata sunt in materia locationis bonorum ecclesiasticorum, prout in Canon. magnam, Scis. 35. ex quo con-

tu in ordine 1. aliquæ eliciuntur conclusiones.

73 Prima fit conclusio. Locationes factæ de bonis ecclesiasticis anticipatis solutionibus nullatenus valent in præiudicium successorum.

Ampliatur hæc conclusio, vt non valeant etiam ex indulto, vel privilegio apostolico, vt ex d. Can. 1. per te colligitur.

74 Ampliatur secundo, vt tales locationes non possint confirmari, nec in Rom. Cur. nec extra, vt ibid. habetur, de quib. vide sup. conclus. 11.

75 Declaratur dispositio Sacri Concil. vt talis locatio anticipatis solutionibus, licet non præiudicet successoribus, bene tamen afficit locatorē, vt per Moholan. decisione octaua in manu. in tit. de confirm. vii. vel inutil. Rodoa. de rebus eccl. questione 6. prope fin. versic. & extragans autem, num. 13. fol. 351.

76 Quare beneficium vacans per resignationem, tenetur locator refundere id, quod accepit. Si vacat per mortem tenebitur hæres, ne locupletetur cum iactura aliena.

77 Declaratur secundo, vt non procedat in anno inchoato iuxta ea, quæ superius diximus, conclus. 43. vbi apparet hoc fundatum in æquitate, & conscientia.

78 Declaratur tertio loco, vt sicut successor in beneficio non cogitur stare locationi factæ per Rectorem iam mortuum, pariter non cogitur conductor peruenire in d. conclus. si voluerit, vt æquitas feruet inter locatorem, & conductorem, ex l. si fundum, ff. locat. de cuius materia (Deo dante) fuo loco dicam, & no. Hier. Gabr. conf. 68. num. 4. Soc. conf. 33. columna quarta, in princip. volumine primo, Dida. var. resol. lib. 2. cap. 15. & 16. numero sexto, Cephal. conf. 255. num. 24. volum. 2. Gugl. Rodoa. de reb. eccl. §. 1. an Prælatum, num. 5. Borg. decif. 44. num. 24. & in verb. locator Prælati, in fi. Addo Riminal. iur. conf. 357. num. 39. volum. 3.

79 Quæ omnes postea sublimantur in casu anni inchoati, in quo sicut locator, ac etiam successor cogitur stare locationi, patet & conductori, & conductor persequere cogitur.

80 Secundo principalis conclusio fit. Ex dispositione Sacri Conc. Trid. nō licet cuiquam locare iurisdictionem, vel facultates nominandi Vicarios in spiritualibus nec conductoribus, per se aut alios exercere.

81 Si agitur quis locat aliquid, quod sapiat spiritualitatem, esset locatio simoniaca. Vnde si fiat locatio Ecclesiæ cum omnibus bonis, & facultate conferendis, hæc nescia pro curis duob. milibus, & probaretur, quod etiam sine facultate conferendi beneficia bona attendata fuissent pro scitis duobus milibus, quod talis locatio non esset simoniaca, alias fit. Ita tenuit Rot. vt apud Put. vt in tit. de reb. eccl. non alien. relatum per Rod. q. 6. versic. & extrag. num. 11.

Ad eo igitur spiritualia locari prohibentur, vt nec per se tantum, nec cum alijs possint, nisi in casu d. decif.

82 Tertia principalis conclusio fit. Ex dispositione Sacri Concil. Trid. locationis etiam factæ ad longum tempus a triginta annis citra, vel ad viginonem, aut bis viginonem annos penitus nulla, & irrita sunt, etiam auctoritate Apostol. confirmata, secundum quam in facti contingencia respondit Anchar. q. 52. par. 2.

CON.

CONCLUSIO XXI.

83 **C**onductor rei ecclesiæ, qui rem possedit ad cehendum, hereditandum solutionem pensionis præteritæ, non potest opponere exceptionem, quod non interuenit consensu superioris, uel alius defunctus. Ita resultat Ros. vi per Crescen. decis. 122. non potest uero de pensi. & sic defunctus solemnitas non impedit interim executionem pensionis. Rodo. de reb. ecel. q. 6. in si uel. & extraneus. fol. 351.

84 Cui addo, quod solemnitates non presumuntur in locatione ad longum tempus de bon. ecel. quando do fundamento locationis consistit per instrumentum, ex cuius lectura tales debent solemnitates non apparent, etiam si tempus esset immemorabile annorum ducentorum, & ultra, ac etiam apparet solutiones uniformes. Alex. consil. 1. col. pen. vol. 4. Bursac. consil. 23. num. 16 uolum. 1. Craue. de antiquit. temp. par. 24. num. 28. cum seq. & hec est communis opinio. Soci. ian. consil. 56. num. 22. uolum. 2.

85 Bene uerum est, quod si apparet decretum superioris, facit, ut locus præsumatur habere administrationem, licet ad eo non appareat. Nat. loquens in simile Hierosolymitano. consil. 117. vol. 3. Admittitur tamen locatio rei ecclesiæ si facta cum iusta causa, & dubia solemnitate, quod aliis non admittitur, & hec est communis opinio. Rui. consil. 17. uolum. 1. Kolan. consil. 96. nu. 20. vol. 1. Mich. Crau. commun. opinio conclus. 33.

86 Nec de usu sufficit et nunciatio assertio Nota est, sed requiritur instrumentum de per se ab ipso locationis instrumentum. Cast. consil. 38. vol. 2. pulchre Alex. consil. 17. vol. 4. Ferracau. 60. laf. in l. sciendum col. 1. ff. de verb. obl. Anch. q. 52. n. 9. ubi etiam idem assertit, si in aliquo privilegio uisitoris Apostolici assertatur, aliisq. licentia, nisi siquis in aliquibus, & seruatis seruandis.

87 Vnde follet obtineri commissio, quando locatio bonorum ecclesie est facta non seruatis seruandis, quod bona talis ecclesie etiam sub colore irredamemioru auctuatum, seu locationum, de quibus si apparet, eo habet etiam nullitas uicio subiacere ex forma sacra rum constitutionum, & præsertim utriusq. Pauline & ob id talia bona spectare, & pertinere ad talem ecclesiam. Quare petit causam committi tam contra se pronum detentorem, quam alios in decreto, & executione citationis nominandos, tam super recuperatione bonorum, quam super fructibus, & inuoluta re dictarum locationum, ut laus per Madol. in forma 3. super causa profana.

88 Ex quibus colligi uidentur, quod detinentes bona ecclesiastica titulo donationis casualis, & non seruata forma constitutionum, & utriusq. Pauline, dicuntur usurpatores, & occupatores bonorum ecclesiasticorum, de quo aliquando uidi dubitatum, & in facti contingente qualis.

In materia igitur locationum bonorum ecclesie habemus plura tempora.

89 Primum iure Ciuili inspecto. Secundum iure Canonico inspecto. Tertiū inspecto iure Clementiarū.

90 Quartum inspecto iure Extraneantium, & cōstitutionum uariarum Pōtificum, & maxime Pauli II. confirmatæ a Paulo Quarto, & utriusque Pauline,

91 Quinrum attenta dispositione sacri Concil. Trid. Ex qua temporum distinctione declaratur solutio, Auth. de non alienandis, ut late per Bellame. decis. 748. in fi.

CONCLUSIO XXII.

92 **M**otus proprius Sixti, & Clementis irritans locationes etiam decreto irritante abrogatus per non usum, & colligitur per contrarium usum data scientia superioris, nec sufficit unus actus contrarius tantum, sed plures requiruntur, & plures sufficiunt sine scientia superioris concurrente saltem cursu decennii. Pute. in materia locationum, decis. 1. lib. 1.

Quem casum expressenā posuit in materia decreti irritantis Ant. Gab. lib. 6. de clausulis, concl. 3.

CONCLUSIO XXIII.

93 **C**onstitutio annullans constitutiones factas in operibus aliquis habet locum etiam si tales locationes essent factæ in euidenti utilitate ecclesie. Pute. de decis. 2. lib. 1.

Ex qua decisione tria colliguntur utilia in hac locati & conducti materia.

94 Primum est, ubi persona prohibetur, censetur etiam prohibita si quid utiliter faciat. Cast. per illū Alex. in Auth. quibus dāque. C. de loc. san. ecel. Vnde si quis prohibetur locare, uel cōducere, habet locū talis prohibito, etiam si talis locatio, uel conductio redūderet in euidenti utilitate.

95 Secundum est, quod cum iam per ius Canonicum prouisum apparet quod locationes bonorum ecclesiasticorum ualeant factæ in euidenti ecclesie utilitate, si postea fiat noua cōstitutio, motus est proprius, uel quid simile, annullans alienationes bonorum ecclesie. habet locum etiam si tales locationes essent in euidenti utilitate ecclesie, ne constitutio noua reddatur superflua, & fortasse (saluo semper saniori iudicio) prohibentur ex dispositione sacri Concilii Tridentini locationes bonorum ecclesie anticipatæ solutionibus. quid si aliis tales locationes essent in euidenti ecclesie utilitate?

96 Tertium est Cammetariis habens duas locatas xdes, easque non restituentes excommunicationem incurrit iuxta formā Motus proprii Sixti, & Clementis, ut per Put. decis. 3. par. 1.

CONCLUSIO XXIII.

97 **R**efert Euer. in sua cent. in loco, ab alimentis Leopiam causam, num. 10. quod iudicium diocesibus Leodiensis, & Cammeracensis est inueterata consuetudo, vigore cuius ecclesie, & alia pia loca coram Episcopo, & eius Vicario conuenienter indifferente colonos tanquam destructores bonorum ecclesie competetium, uel aliis pro anno censu hypothecatorum nō uis cum eis non contraxerunt, dicens esse tantæ consuetudine aliud obseruandum, quia actio personalis nō sequitur fundum. l. 1. §. si hæres, ff. ad Trebellian.

98 Et ad propositum materie locati & conducti, de qua agimus, dicit unum Euerad. de marcurio l. 4. §. Lucius, ff. de alimen. & cib. leg. quod singulari fuerit, cellor.

Vincentii Carocii Tractatus

et flor, prout colonus, vel conductor, non tenetur a-
dione personalis ad solvendum id, in quo is, qui cau-
sam habet, est obligatus, ex l. ob causam, C. de cond.
9b causam, & l. solutum, §. solutum, ff. de pignor.

99 Vnde contra conductorem non dabitur actio ex
mutuo, vel alia similis personalis, nisi constet de
bitum, ubi principalis debitor sit eodem natus, &
non soluendo, si causa, si debitor, si non prius, C.
quasi sic, vel prius, l. si is, qui, C. de posito.

100 Potest etiam Prelatus locare pluribus, gratia co-
modioris cultus. Bal. in Liubemus, l. 2. C. de sacro-
fan. eccl. R. od. de reb. eccl. fol. 4. nu. 4. Summa in verb.
diuisio. sub nu. 80.

CONCLUSIO XXV.

Locatio simpliciter facta de rebus ecclesie regula-
tur a consuetudine, & transit in tertiam genera-
tionem, & ad filias feminas etiam futuras, si ita dicta
consuetudo. Imo. in c. potuit, de locat. Fel. in c. cum
M. col. 3. de coactis. Pur. dec. 180. nu. 4. lib. 1.

CONCLUSIO XXVI.

Locatio bonorum Ecclesie fieri non potest, ante
linitam primam locationem, eo quod sciri non
potest rei euentus, pulchre hoc valde commendans
Rebuff. in l. Verajus, col. 3. de verb. signif. dicens, &
hoc annullans multas locationes Ecclesiasticas, &
procedere in Ecclesijs, pijs locis, Ciuitatibus, Corpo-
ribus, & Vniuersitatibus.

CONCLUSIO XXVII.

Conductor ecclesie si conueniant ad fructus,
conueniunt etiam coram iudice ecclesiastico; si
conueniant ad fructum vel pensionem, potest conue-
niri coram iudice seculari: nisi fructus vel pensio acces-
sorie petatur vna cum bonis. Decian. col. 48. nu. 16.
17. vol. 1. polehre Cur. iun. consil. 19. nume. 6. vol. 2.
Crot. consil. 344. num. 1. c. vol. 3. Ripa in Lqui Romae
§. duo frares, num. 83. ff. de verb. oblig. Porpur. con-
sil. 1. num. 91. vol. 1. Caetheran. Pedem. 32. attitans
ita iudicatum. Euerard. consil. 138. Mar. Angull. con-
sil. 141. late Borgni. dec. 145. nu. 68. cum seq. part. 1.
vbi dat pro cautela, vt renunciatur omni legum au-
xilio.

CONCLUSIO XXVIII.

Quotidiana, & practicable est questio de fru-
ctibus beneficiorum per obitum ad quam spectat.
Conclusio igitur est, fructus collecti ante obi-
tum prelati vel clerici ad ipsius heredes pertinet:
pendentes vero ad successione in beneficio Petr. à
Gambara de off. legat. à latere rub. de pensio. q. 14.
& 15. & hæc est communis opinio Didac. variat.
resolot. lib. 1. cap. 15. num. 12. Rota Perulii. 33. nu. 1.
Borgn. dec. 144. num. 4. lib. 1.

Ampliat etiam in beneficio per resignationem
vel renunciam Castren. consil. 4. nom. 4. vol. 1. Di-
dac. variat. resolot. lib. 1. cap. 15. nume. 12. dicens hanc
opinionem constanter veram. Plot. ad l. si quando.
§. 33. nume. 1. dicens ex hoc dari iuramentum in li-

tem contra quoscunque etiam si esset Archiepisc.
Franc. Marc. dec. 196. 197. part. 2. Rebuff. in prax.
benefic. tit. de publicand. regnation. glof. 13. Redo.
de reb. eccl. non alienam. cart. 34. t. nume. 6. Boni.
de statut. præscript. glo. 12. nu. 47. Borgn. dec. 44. sub
num. 4. part. 1.

Ampliat etiam in pensionibus, & fru-
ctibus iam maturatis in vita antecessoris, sed nondum
solutis, quia spectant ad successorem in beneficio &
non ad heredem. Theflaur. Pedem. 143. est propria
materia locati, & conducti.

Ampliat etiam si antecessor iudicia, licet
nouisset ex Bulla Iulij Tertij nona in ordine.

Ampliat etiam in clerico deposito vel
priuato Borgni. dec. 44.

Limitatur primo hæc conclusio, vt non procedat
in fructibus beneficiorum simplicium Abb. in ca. 1.
& 2. de pecul. cleric. Gigas consil. 157. num. 10. vbi re-
stringit ad prelatum habentem administrationem,
de quo Nauar. de reddit. eccl. q. 3. nume. 1. in 3. co-
rollario, & in tract. de spol. cleric. §. 6. sub nume. 4.
quod notabile, & digno notandum dicit Borgn. de-
c. 44. sub nu. 4. col. 4. in fine.

Limitatur secundo, vt licet tales fructus matura-
ti, sed nondum percepti, spectent vt dictum est ad
successorem, vere tamen sunt ecclesie, & detractis
alimentis seruare debent pro vtilitate ecclesie, & ea
bonificanda, vt late deducit Borgni. in rector. in
prima parte in verb. fructus: nec dissentit Theflaur.
dec. 143. vbi declarat cap. relatum de testam. di-
cit spectare ad ecclesiam, nullo dato successore vel
dato. Sed ecclesia eget aliqua subuentione, vel pro
muris vel pro ornamentis, vel pro impositionibus,
ad quæ omnia sunt obligati fructus, vt per Borgni.
dec. 44. part. 1. Non omitto etiam quod cap. relata
videtur declaratum, vt procedat in canonicis, non
in alijs. glof. in c. illud in verb. successoris. 12. q. de
confectud. Tamen spolia sunt camere. Ioseph. dec. 1.
Perun 33. num. 1.)

De loco publico fruendo.

Vidimus aliquid de locationibus rerum ecclesie
sticarum, videamus modo aliquid de locationi-
bus, quæ sunt de bonis, & rebus publicis.

1 Et primo loco sciendum est, quod conductor pu-
blicos dicitur, qui à Principe, vel fisco, vel aliqua
Communitate, vel municipio conducitur. glof. l. 1.
in verbo conduxit, in fi. de loco publico fruendo.

2 Hinc postea foricarij, venaliter, & Mercatores,
qui Tabernas à fisco conductas habent sub fornicia-
pbat, vt ibi merces vendant, vt not. Bud. ad illud tex. in
l. cum quidam, §. fisco, vbi foricarij, non fornicarij
legitur. Hotom. in suo comm. verbo iuris, in verbo
fornicarij.

3 Et postum videmus accedere ad vrbes, & Ciuitates
istos vulgo *renedarnoli*, & apponunt aliqua sciana
sub palatio Ciuitatis, & aliquid p mercede solunt.
Nec video apud iuris interpretes modo aliquo dubi-
tari, quod bona publica modo aliquo locari possint, &
hoc iam ad longum rps, quam in perpetuum: sed hoc
præsuppono p constanti, & vero, habebunt multa
privilegia, & excusantias, quarum nonnulla collegi.

Prima

- 4 Prima igitur conclusio fit ad materiam tituli, C. de locat. præd. ciuil. lib. 1. & hoc primo loco ex l. 1. dicti tui prædia principum. Quæ in perpetuum locantur sunt locanda diuitibus, & alijs, cum fideiussio ribus idoneis, & officialis prædicta negligens, de suo tenetur. Vnde not. Io. de Plat. & post eum Luc. de Pen. & alij, quod locantes prædia publica, intelliguntur ea locare suo periculo, si aliquid damnum occurrat Communitati ex sua mala locatone, prout etiã habetur in l. quicunque, C. de fundo patrim. lib. 10. Vnde cauti debent esse administratores Communitatum, vt loent officia, introitus, & bona Communitatum diuitibus, & personis idoneis facultatibus. Præterea requirant fideiussorem.

- 5 Quare passim videbimus, quod Ciuitas Tudertina, & similes locant, vel vendunt collectas, datia, & impositiones annales, introitus aliquos, & huius generis similia cum Capitulis faciendis, quorum primum in ordine sit, & ita passim obliuatur, quod conductor, vel emptor sit facultatibus idoneus, & nemo possit offerre tali conductioni, si non sit facultatibus idoneus. Præterea idoneus cautus de soluendo debitum, & in tempore conuenio, & Priores, & Aniani tenentur de eorum proprio ad damna Communitatis.

- Vnde non est bona excusatio, posui ad candelam accessam, si talis mihi idoneus nonbuit, quid adhuc? non est bona excusatio, sed debet inferri principale de idoneitate, & de fideiussoribus idoneis, (vt dictum est) & licet aperte non dicatur, videtur aliquis aliter pensare inter Io. de Plat. & Loc. de Pen. primus enim vult, quod si conductor offerens sit facultatibus idoneus, non sit necessaria fideiussio. Contrarium tenet Luc. de Pen. vt vtrumque copulatiue requiratur, & hoc cauius est, & tenet ibi quem esse conductorem idoneum, si possidet immobilia, prout ibi text. & idoneis fundis attributi sint.

- 6 Conductor igitur idoneus est, qui stabilia bona possideat, quid si in casibus miliaria, vel in societatibus, & collatis bestiarum, vel in societatibus officiorum, & huius generis similibus, dicetur ne diues, & idoneus? dixerunt aliqui diuitem dici non idoneum, quia exigit, & fortasse necitur. Et fideiussio duo contingere debet. Primum de soluendo possessionem in tempore conuenio. Aliud de non diminuendo prædium conductum. Vnde isti conductores debent esse sauariabiles, & non absorbere bona conductæ.

- 7 Habes autem in hac locati & conducti materia, ex eo contextu, quod conductores in perpetuum dicitur perpetuarij. Habes &c. quod pensio quandoque appellatur pensitatio. Habes etiam vnum, quod ibi Io. de Plat. valde commendat, quod titulus pro locato, est iustus titulus ad acquirendum, sicut titulus pro donato, & similes. Et colligimus consilium ab Imperatore in d. l. 1. quod si vis bene locare bona tua, & esse secutos, maxime quod locas in perpetuum, vel ad longum tempus, locabis diuitibus immobilia possidentibus, & cum confidentibus modo, quo superius dixi, & attingitur bona publica locabantur coram discussores, vt ibi text. dicit, qui diligenter inuestigabat qualitates conductores. Ita etiam temporibus nostris valde necessarius (sic discussores, quia conductores publici temporibus sunt canes, & lupi rapaces extorquentes linguam vniu. a miseris pauperibus.

Quid hodie non faciunt conductores bellatarum, vel dationum aut collectarum? boues aratorij non excusantur, vestes muliebres auferuntur, iumento & mulieres carcerantur. Vnde & bonus discussores est necessarius, id est, iustus Præses Cuius, non mirum si videamus caritatis, & tanta mala.

CONCLUSIO II.

- 8 A D. l. f. C. de locatione præd. fiscal. lib. 1. 1.

9 Secunda conclusio est a colonis perpetuis fundorum publicorum non ansetur fundi, licet alius meliorem conditionem offerat, vbi Bar. prudenter in uchiur contra Canonicos Tudertinos, qui post ad l. f. C. de locat. præd. ciuil. lib. 1. singul. se decipios ad expellendum infelices colonos, & hoc quia nullus melius offert.

- 10 Ampliatur tamen hæc conclusio, vt princeps ne dum per maiorem oblationem auferat, sed nec per donationem, vel alio quouis titulo alij concedere possit, etiam Motu proprio, quæ clausula non operatur in prædictione tertij, quod in sola possessione consistet. But. in c. cum in nostris, col. 6. vers. si vero possessio, & ibi Abb. nu. 19. Imo. col. 6. vtriusq. Papa aut, de concess. præb. Soc. cons. 120. col. 5. lib. 3. Fel. in c. in nostra, col. 37. corrola. 36. not. 11. de reit. Milis. in verbo, graia. Io. de Silu. in tract. benef. par. 3. q. 20. in 20. qualitate. ver. item si Papa consecrat Motu proprio. Sueno. in reg. de annal. q. 20. & hæc est magis communis opin. An. Gab. lib. 6. concl. 3. nu. 12.

- Adde Statuti de iureis graia, fol. 8. vers. 3. differt. Et de iu. ciuil. & in terminis locati & conducti, addo text. in l. f. in vers. sponte donauerit, & ibi Io. de Plat. nu. 1. C. de locat. præd. ciuil. lib. 1. & sic a perpetuo conductore Principis non potest eius possessio auferri, nec per licitationem, nec per refectionem, vel aliam quam sanctionem. Quæ conclusio declaratur, & limitatur in duobus casibus, & mente d. l. f. Primus est, si donare velit ipsimet perpetuo conductori, quo casu donasse vñ pensionem, & ius ipsi Principi competit.

- 11 Secundus casus est in locatione temporali: nam princeps rem temporaliu locatam potest pendente locationi alteri concedere etiam sine aliqua causa.

- 12 Ex quibus corollarie inferuntur duo in hac locati, & conducti materia. Primus est, quod si donatur per locatorem conductori res locata, intelligitur remissa pensio, & donatus ius locatori cõpetens, & sic in materia locati habet locum titulus de liberatione legata.

- 13 Secundum corollarium est limitatio ad l. de C. loc. & l. quæro, §. inter locatorem, f. loc. vt non habeat locum in principe, qui locationem temporalem seruare non tenetur, sed potest etiam sine causa ab eo rescidere.

CONCLUSIO III.

- 14 E X l. locat. C. de præd. fiscal. lib. 1. in locatione perpetua fundorum publicorum habet locum subhastatio, sicut in venditione l. loc. C. de præd. fiscal. lib. 1.

- 15 Ampliatur, vt procedat etiã in locationibus perpetuis bonorum ecclesiarum, vt non in Auth. hoc ius potestatum, C. de sac. san. ecc. l. Io. de Plat. C. de iore hact. f. l. ca. l. 10. qui terminus ibi notatur, triginta dierum, & hæc

Vincentii Carocii Tractatus

& hęc subhastatio, seu locatio fieri non debet, quam diu reperitur aliquis, qui in dicto termino offerre velit, vt sentit tex. in l. loca, in verbo superius, & c. pubeatur talis subhastatio nedum per banuimēta p̄conis, sed per edicta foris affixa, prout moris est.

- 17 Et in hac locati & cōducti materia colligitur vñ ex supra nominatis iuribus, quod conductor perpetuus, seu perpetuarius appellatur emphiteota, & ex ponitur perpetuus, id est, quandiu p̄sonam soluat, vt no. in l. si. C. eo. tit.

CONCLUSIO IIII.

- E**X l. congruit. C. de loca. p̄zd. ciui. lib. 1.
18 Si finia locatione primus conductor offerat tantum, quantum plus offeres, p̄feruntur in locatione d. l. congruit, & sic iste conductor admittitur, & p̄ferretur, offerat quantum plus offerens, & non plus, quod verum si soluit antiquam pensionem, alias nō admittitur, l. licitatio, §. reliquatore, ff. de publicanis. Et sic videmus in hac locati & cōducti materia quā tam iura tribuant antiquo conductori in p̄zdij fiscal. & uidetur fundatum in equitate quadam, vt nō expellatur pro par, qui antiquius admissus fuit.
19 Colligitur etiam aliud, quomodo attendatur obsecrancia solutionis pensionis, quomodo enim vult audiri in eius oblatione maioris pensionis, si non obsecrauit de minori in tempore p̄terito? si enim puta non soluit quinque, quomodo sperandum est vt in futurum sit soluturus decem? Et de hac materia l. cōgruit, ponam in situ. l. de cui, C. locat. ad limitationem illius legis.
20 Notare tamen placeat in hac locati & cōducti materia textum in d. l. congruit, in verbo, possessor; nam ibi conductores temporales appellantur possessor, quod est improprie, id est de tenentes, ut ibi gl. & Joan. de Placeta exponunt, nisi in conductorem perpetuo, vel ad longum tempus, de effectibus locationis ad longum tempus, & sic si in aliqua dispositione conductor ad tempus vocetur, possessor improprie dicitur.

CONCLUSIO V.

- A**D l. si. in fi. C. de loc. p̄zd. ciui. lib. 1.
21 Conductor perpetuus a Principe, vel Camera, vel fisco, omni tempore est securus, nec habet locum in hoc limitatio d. l. si. in fi. Licitatio igitur & adiectio solum vendicat sibi locum in temporalibus locariis, non autem in perpetuis.

CONCLUSIO VI.

- E**X l. 1. C. de conductoribus p̄zdij fiscalis, vel domus Augusti, lib. 11.
22 Conductores fiscales, & principis tam in agendo quam in conueniendo debēt uti iure ordinario aliis facientes securus puniuntur.
23 Et facit hæc lex contra illos, qui nimium arrogant, quod sunt famuli, vel familiares principum. Secundo facit, quod conductores annuerantur in ter domesticos, & familiares locatoris, quod seruare potest ad multa.

CONCLUSIO VII.

- E**X l. vnica, C. quibus ad conductionem p̄zdiorum fiscalium accedere non licet.
24 Milites Palatini prohibentur a locatione p̄zdiorum fiscalium, & Principis, & facit bene iste tex. contra illos, qui locant bona ecclesiarum suis familiaribus, & valde amicis, de quibus dixi superius in materia bonorum ecclesiarum: oritur enim magna suspitio de familiaribus, & valde amicis.
25 Et sic conductor suspectus reperitur familiaris, domesticus, vel valde amicus, & hic tex. in fin. verbis concordat cum l. milites, C. locat. de quibus superius dixi titulo, quibus non est permittum conductores esse.

CONCLUSIO VIII.

- E**X l. 1. C. de collar. fundorum fiscalium.
26 P̄zses Prouinciarum, & sui officiales cogere possunt, & exigere mercedes, & pensiones a conductoribus principis, & cameraribus.

CONCLUSIO IX.

- V**ltra multa privilegia, qualitates, & circumstantias positas ab Impetratore in tribus libris Codicis, addam nonnullas varijs in locis positas, quarum aliquas hic ad vtilitatem recollegi.
27 Vera igitur conclusio est. Conductor a publico habet ius in re siue ad longum tempus, siue ad modicum, & ob id habet ius ad retinendum possessionem ex interdicto de loco publico fruendo. Vnde, qui conducit aliquas areas, insulas, plateas, p̄zdia, turrone, & similia, molestari non debet, & ita p̄ztor iubet, vt in l. vbi Bar. ff. de loco publico fruendo.

CONCLUSIO X.

- C**onductor ab aliquo publico habet vtilem in rem. Ita Bar. in d. l. 1. contra glo. in l. 1. ff. si ager vectig. vel emphyt. petatur. idem Bar. in l. 1. C. de iure emphyt. in princip. Bald. in Lemporem, num. 5. C. locat. Iacob. Menoc. de retinen. possell. remed. 4. num. 35.
Vnde in materia de superficiebus, conductori superficie a publico etiam ad modicum tempus competit vtilis in rem, ut not. Bar. in l. 1. §. quod ait, num. 5. ff. de superfic. & vidimus superius in verbo superficialiarum.

CONCLUSIO XI.

- V**ndecimum privilegium est. Licet socio non acquiratur actio sine cessione, vt in l. tertia, ff. pro soc. fallit in socio assumpto a conductore ex publico, cui quæritur actio sine cessione, ut not. in l. prima de loco publico fruendo. Socius igitur meus in gabellis conductis, datijs, vel collectis agit sine cessione.

CONCLUSIO XII.

D Votivum privilegium est. Societas conductorum a publico transiit ad heredes, declarando, ut dixi in tit. de heredi. si tuend.

CONCLUSIO XIII.

C onducenti publico impedito competunt tria remedia. Vtile, Vt possideis, Interdictum. De loco publico fruendo, & iniuriarum l. iniuriarum, la prima. S. conductor, & ibi no. ff. de iniur.

CONCLUSIO XIII.

D ecimum quartum speciale est, quod dispositio in eui. Locat. non habet locum in conductore a publico, vel fisco ut dicam suo loco ad materiam diste legis.

CONCLUSIO XV.

A lterum speciale est. Colonus municipij, fisci vel communitatis tenetur fructu colono ad materiam Lemporem. C. locat. ubi dicam.

De Publicanis, & vectigalibus.

P ublicanorum materia, pendet a titulo de locato & conducto, & respicit conductionem publicam, de qua agimus, ut l. 1. §. i. versic. & quines. l. locat. in primis verbis, l. quant, in fi. ff. de Publican, & vectigal.

Et antequam ad materiam, & conclusionem procedamus, placeat aliqua inferre ad intelligentiam materie publice locatuius iure. n. c. nro habemus Publicanos, v. vectigalia, & licitationem, de quibus scripsimus in hac simili locatuius materia pertractatur.

P ublicani sunt, qui vectigal populi Romani conductum habent. l. i. ff. de Publican, & vectigal. l. eum qui vectigal. ff. de urb. signi. Romani enim primum ex omnibus rebus, quæ in urbem conuehi solent, puta frugibus, metallis, piscibus, sale, alijsque id generis aliquid in ararium, & vsum publicum recipiebant, quod vectigal dici cepit: sed postmodum exigente necessitate, & finibus dilatis ex omni re frumentaria per Italiam vigintiannam partem sibi reddi, & nonnunquam decimam. Quare Alcon. l. in Verrem, frumentum decimanum notat, quod a colonis, & aratoribus Siculis dabatur, & Publicanos decumanos, vocat, quos & Verrem Cicerone exhaustisse infestatur. Proinde ex agris deuictarum provinciarum, atque aliorum, quod & vectigales dicere sibi quid penderet iussit, quam pecuniam vno nomine vectigalia appellarunt, & Kalendia Marti. consueuiffe locari Macrobi. scribit, & Blond. lib. 5. Romæ triumphanti, & hæc vectigalia qui conducebant, Publicani dicebantur, nam publicos illos redditis, & vectigal. certo quant. tuto pretio redimebant, qui non erant homines proletarij, aut e lapide tempu argusca tores, sed plerumque equestri ordinis viri, ut apud Ciceronem est videre in oratione pro Plautio, vbi (inquit) proximus est huic dignitati ordo equester

omnes omnium Publicanorum societates. Sed huiusmodi Publicanorum conditio priuati nescere cepit, ut non amplius equites, sed vilissimus quisque per singula ferme oppida vectigal conductret, & hoc iurisdictionem qui plura preij obtulisset, vectigal conductum haberet, & ad Iuriconsultus licitatione appellat, l. licitatio. alia locatio. ff. de Publici. & huiusmodi inter plures emptores, & conductores, & in rebus auctionalibus.

Et sic sicut in rebus, & hominibus priuatorum coloni, vel conductores appellantur, in rebus v. d. publicis Publicani dicuntur, vectigalia, seu vectigal duplenter dicitur, vno modo improprie, & hoc ex rebus priuatorum. Vnde in l. locat. ff. de usufruct. c. se quoque; ut dicitur, vel p. l. compendium si in eo quoque fundi vectigal esse consuevit, ad usufructuarium pertinet. Cicer. io paradox. & meo tenui vectigali, id est agrorum mercedibus, & redditibus de tractis sumptibus cupiditatis aliquid reddidit. Porro, si vendit, quod portorii nomine fisco soluitur, id est, pro mercedibus, quæ vehuntur, vel euehuntur.

Vectigalia autem tria erant genera: Decumanum, quod ex frumento, vino, oleo, & fructibus minutis exigebatur, ut sup. cit. vidimus: scriptura, quæ ex pasceis: Portorii, quod ex mercedibus & portandis, v. l. importandis recipiebatur, ut in l. eum qui vectigal. ff. de verb. signi. l. ibi, portus salinarum &c. l. sed, & h. ff. de Publican.

Vectigales etiam agri sunt, qui in perpetuum locantur, id est, quamdiu pro his vectigal peditur, emendat neque his, qui conduxerunt, neque successoribus: aut rati eos liceat. Non vectigales sunt, qui ita colendi dantur, ut priuati agros nostrorum dicat solent, ut l. i. ff. si ager vectigalis, vel emphiteatatus.

Vnde agri vectigales, qui reipublice urborum pendere tenentur, & olim vectigal erat octava pars: Lex præstatione. C. de vectigal. hodie est decima pars omnium rerum. Alciat. lib. 3. disp. et cap. 10. Couar. in regul. peccatum, par. 2. §. 5. in fine.

Hodie vectigal soluitur de mercedibus, quæ vehuntur negotiationis gratia ad murorum, pontium, aliorumque id generis fictionem. Dom. Soc. de in fl. & iure, q. 6. art. 7. circa medium.

Addo etiam Firmian. in tract. de gabell. in proem. colum. 7. Cum pulchre consi. 162. vbi inter cetera dicunt, quod sinonima sunt, tributum, census, vectigal, annus præstatio, quando tamen fisco debentur. latè Bossin materia vectigalium, tit. de vectigal. vbi dicit, quod Sanctus Mattheus talia exerceat, ut per glo. in l. 1. §. hic titulus. ff. de Publican. & in l. inter cetera. §. §. i. ff. de verb. signific.

De Locatione vectigalium.

Q V A E S T I O I.

Q VRO primo locum locatio gabellarum sit, citata in foro conscientie: Et primo videbatur dicendum, quod non ex capite, quamquam, & censibus, lib. 6. vbi pedagium exactione a iure Canonico, quam Civiliter regulariter mercedi sunt damna. Vnde dicebat Bart. in l. Publicani, & in l. vectigalia

Vincentii Carocii Tractatus

de Publican. quod fraudantes gabellas, non tenentur Deo, nec hominibus.

- 3 Pro cōtraria parte facit, quia parendum est iussui Principis, l. non videtur. §. qui iussu ff. de regul. et dicit Paulus ad Roman. 1. §. Reddite igitur cui tributum, tributum, & cui vestigal, vestigal.
- 3 Et hæc opinio est verior. Panor. in cap. in noua mus, de cens. Bertacc. in tract. de gabell. in nota quæ stione. Siluest. in verbo, gabell. l. 1. q. 8. l. 1. a Medin. in lib. de contract. q. 3. Alphons. Castro lib. 1. de potest. legis penalis, q. 1. 1. Dym. Soto. de iust. & iure, q. 6. artic. 7. & hæc est communis opinio. Couatru. in regula peccatum, par. 2. §. 5. n. 5.
- 4 Ampliat hæc conclusio vltra multos, vt procedat, & locum habeat etiam si lex humana gabellam inducens transgressorii penam temporalem iudicat adhuc enim vltra penam temporalem tenetur Deo, & in foro confessorio, & consequenter peccat mortaliter fraudando gabellam. Ita Dominica, S. Gem. in ex. perpetua, notab. 6. & in c. cōmissa, in a. notab. de elect. in 6. glo. & idem Dominicus. in cap. 3. de cōstit. lib. 6. in verbo, sententius. Felin. & Decian. c. uam con cupisceniam, in 1. lectur. de cōstit. Siluest. in verbo, inobediens. Jo. Driedo. lib. 1. de libert. Christian. art. 3. l. 1. a Medin. de restitutione, q. 1. 2. & q. 3. 6. egregie Alphons. Castro. li. 1. de potest. legis penalis cap. 8. & sequent. Domin. Soto, de iust. & iur. lib. 1. q. 6. artic. 5. Didac. Couarra. in regul. peccatum, par. 2. §. 5. sub num. 3. vers. vltima conclusio, vbi tamen postea, §. inuechitur contra transuentis per vias infolitas, & minus consuetas in fraudem conductorum gabellæ, vt mortaliter peccent ita faciendo.
- 5 Declaratur hæc conclusio primo loco, ut procedat, & habeat locum, si iusta, & leuie imposita sit, scilicet si iniusta sit. Jac. But. in l. 1. C. de iure aure. annu. quam refert, & sequitur Bald. ibidem, & in l. vestigialia ff. de Publican. ubi Bar. idem sentit, appellando ex tortiones Publicanorum, vbi modo dicit Bar. quod ipsi met Cives inter se facere possunt. Abbas cap. in nouamus, col. 2. in prin. de cens. in capite. 1. col. 7. de cōstitutione. Bald. in l. cum proponas, C. de nau. se nor. in l. veluti, in 1. lectur. in fine. ff. de iust. & iure. in rub. de cōstit. in fine. Abb. in proem. Rex pacificus col. 4. Anton. Trigon. singular. 89.
- 6 Addo bene in materia iouentis Panor. conf. l. 3. col. fin. volo. 2. Anchar. in regul. possit fore, quest. 4. de regul. lib. 6. Bald. in cap. 1. que sunt regul. in l. iudicibus nullam. C. de sacro. Eccles. Hostien. in summa, de cens. §. ex qua causa, versic. exactiones. Summa Angelic. in verbo, pedagiū, nu. 6. Dominie. Soto. de iust. & iur. lib. 3. q. 6. artic. 7. col. 3. Doc. in l. 1. de videtur, qui iussu. num. 4. ff. de regulis iuris.
- 7 Et practico colliges ex eis gabellam dici iustam quādo est imposita de permissione Principis, uel est antiqua, ut non sit memoria in cōtatione, & sentit etiam id esse verum quādo sōtenis, scilicet quoad ciues inter se, vt superius vidimus.
- 8 Possunt igitur Cives iustitiam imponere quib. gabellam, & debent, curare de iustitia, vel iniustitia impositionis.
- 9 Declaratur secundo, nisi impositio gabellæ esset nimis barbarica, prout ultra tertium octauæ partis. Bald. in rub. de rerum diuisione col. 2. & in l. 1. C. de

iure aut. an nullo. Felin. in cap. l. num. 41. de cōstit. per l. fin. D. de vestigal.

- 10 Declaratur tertio, vt non procedat, si postea cessauit causa impositionis gabellæ, puta si postea cessauit causa pro restitutione viæ, vel pontis, his refectionibus fraudatur gabella. Ita egregie Hostien. in summa, de censibus §. ex quibus, versic. Sed quid si periclitores? Felin. in citato loco in 3. casu. Aoto. Trigo, hoc notat ter commendans singular. 89. in fine. Fiamm. de gabell. q. 9. principal.
  - 11 Sed hodie reprehensibilis sanè (ni fallor) inoleuit usus, postquam enim gabellæ, & vestigalia imposita sunt, licet cause cessent, exactio semper durat ex nimia voracitate exigentium. Vnde infelices populi
  - 12 passim angariantur. Quare bene inuehitur Summa Angelica, in verbo, pedagiū. 6. col. 1. circa finem, quod vestigalia, gabellæ, & padagia nostri temporis communiter præsumuntur illicita, & exigere volentes in cumbi onus probandi, ex allegato cap. quamquam cui etiam responderi possit, quod loquitur per uerbum, regulariter.
- Practico igitur gabellæ iuste sunt, & licite impositæ ab habente auctoritatem ex causa propter laudem laboris, & regimini mercedem, & sic lo priuilegio quoque merces, & præmulum laboris attenditur, quod causa impositionis duret, & non sit vltra tertiam octauæ partis, & sic patet responsio ad e. quamquam, superius allegatum ex hoc dilectus factio.

Q V A E S T I O I I .

- 1 Q Væto secundo loco, prosequendo materiam locati & conducti pariter, & uestigialium, an in gabellis, & uestigialibus potius venditio, vel locatio dicatur. posui supra de similitudine locationis qualitate quarta, vbi tenai, locationem omnino dici, licet contrahentes unatur verbo, uendere. ibi videre placeat.

Q V A E S T I O I I I .

Vidimus superius, an in uestigialibus, & gabellis consistat propria locatio, & an in foro conscientie sit licita, modo uidere placeat de forma, & modo talis locationis.

- 1 Et primo videbatur dicendum in locationibus gabellarum non esse locum additionis per l. Lucius, §. si ff. ad municip. vbi in rebus publicis non est locus licitationis, nisi commune hoc habeat ex priuilegio.
- 2 Secundo pro hac parte facit v. quia si quis in dubio vitior iure priuati, l. non puro, ff. de iure iuri.
- 3 Pro contraria parte facit quia gabellarum locatio requirit subhabitationem, l. penes, C. de Publican. vbi plus offerenti locantur, & hæc opinio est verior ex dictis iuribus.
- 4 Ampliat hæc conclusio, vt talis oblatio sufficiens & si sit solimotario, vel subhabitori, vt vo. Bar. per illam textum in l. licitatio, nu. 4. vers. quero, aliquis vadit, & in l. si tempore, nu. 3. & ibi valde commendat fons de Plat. col. 2. circa medium, sub nu. 2. vers. sed quero ipso, C. de fid. iustia. & iure hæc fiscalis, lib. 1. o. Bald. in l. si pecuniam, & in l. si C. de codic. ob causam infensam ad propositum materie locati & conducti,

conducti, de qua agimus, quod si extat statutum in l. en., quod legens medicinam per annum lucratur botenon centum, quilibet Doctor abiq; aliqua conductio legere poterit, & petere salarium.

5 Et sic datur locatio & conductio legalis, & tacita, ut in exemplo superius profiro, & ne dum in Doctore accommodari poterit, prout in exemplo Baldi, sed in similibus, puta, si quis seruitur tali ecclesie, vel loco pio, vel Communitati, & similibus; de facto enim accedere possunt, seruire, & petere statutum salarium. Et superius positum cōsuetudinem firmanter habentes in l. §. 1. ff. de verb. oblig. vbi Alex. nu. 4. Iaf. num. 5. in fi. limit. 2. Ripa num. 13. limit. 3. Alciat. in finalib. verbis.

6 Inferentes ex hoc limitari tex. in d. §. 1. ut nō procedat cum persona incerta, vel aliqua cōmunitate, nō. n. si ex intervallo, quod fit in tempore conuenit, ut per eos, licet Iaf. in citato loco, & post eum Alciat. & Vinc. Herculan. dicant hanc limitationem non accomodari, quia nō sumus in stipulatione, quæ ex intervallo vitatur, & fortasse non male.

7 Nota tamen Bar. in citato loco, ut hospes, qui incipit hospitari, cogatur, ut dicitur suo loco. Ampliatur secundo hæc conclusio, ut nec per secundū offerentem plus liberetur primus, Bar. in l. licitatio, in prin. num. 1. ff. de Publican. per text. in l. Sabinus, ff. de in diem addit. quem sequitur Bal. pro ciuitate Ancon. conf. 144. vol. 1. Io. de Plat. in l. si tempora, col. 2. circa medium, vbi intelligit, quod ex sola obligatione, C. de fide instrum. & iure hanc fide lib. 10. Alex. ad Bar. in d. licitatio. Firma de gab. l. par. t. nu. 20. Ang. conf. 324. Crisalad. Bar. in d. l. Sabinus. l. odice. Burgen. in compend. substitutionis, cap. 4. num. 8. neminem pro, nec contra allegans.

8 Contrarium consuevit Bal. relictus à Castr. in d. l. licitatio, in Ciuitate Arimini, ut sit liberatus primus per secundum offerentem. sequitur Cremenf. oot. 41. Tu scis. refertur Bal. lucrato ducatos centum aureos. Cassian. in consuev. Borguo. rubr. §. 5. t. nu. 23. car. 207. & secundum hanc Bal. opinionem dicit se in praxi, & facti contingentia consuevisse Alber. ad l. si venditor. ff. de in diem addit.

9 Cocilianus opinionem, aut gabella, vel subhastatio fuit iam adiudicata secundo tacite, vel expresse per lapsum termini appositum in bannimentis per luminis, & candelæ extinctionem, ita quod non speratur, quod alius superueniat, & bannimentum ita dicit, & tunc remanet secundo, & cōsequenter procedit opio Baldi, & sequacium, & sic pro opinio Baldi duo necessario presupponunt. Primum, quod bannimentis sit conceptum sub hac forma, ut plus offerenti detur. Secundum, quod actus sit iam consumatus per lapsum temporis appositum in banno, vel per luminis extinctionem, vel alio simili modo. Aut non fuit adiudicata secundo, & tunc procedat opinio Bar. & sequacium, & in concilio. Castren. in d. licitatio, quem valde commendat per multasura. Boer. videndus de d. 1. §. 1. art. 15. ita pluries iudicatum. Hippol. in l. 1. §. 1. si sitis, nu. 21. ff. de quæst. Rebuff. tom. 2. titu. de precon. art. 7. Curt. Bruo. lib. 1. coniectur. ad fruct. c. 10. ad finem. Ari. Pinell. in l. 2. par. 2. cap. 1. num. 30. C. de rescind. n. vendit. vbi dicit hanc materiam esse frequentissimam, & maxime

vilem. Stracch. de decoctor. num. 8. vbi denique dicit attendendam loci consuetudinem.

* Quid si vicinus licitator, vel soluendo non sit, vel aufugiat, utrum penultimus liberatur, interim in obligationis vinculum incidat, practicebilis est questio, & Bar. in l. licitatio, tenuit penultimum obligationem remanere, per l. Sabinus, cū l. seq. ff. de in diem addit. & pro hac parte consuevit Bal. in facti contingentia in ciuitate Cremonæ, refert Fabia. de emp. & vend. in §. quest. princip. num. 97. vbi de Forma autem, qui opinionem Baldi pluribus comprobare videtur. Idem verò Bald. vbi refert Cremenf. ling. 40. consuevit contrarium, in Concilio P. rustino, §. penult. liberatum esse, sequitur Cassian. in consuetud. tinn. Reuendus, §. 2. num. 22. priorem opinionem tenet Luc. Petus in pract. lib. 7. cap. 2. num. 41. ex ratione, quia si est aperta via licitanti, ut alium nō idoneum supponat, quæ ratio patrum stringit, si de dolo constaret, latet Fusi. in verbo, Gabella, nu. 1. Afia. de executorio. §. 6. cap. 17.

10 Cautus igitur erit officialis Communis in admitenda, vel non admitenda, offerendo aliquem, & malitiosus causæ repellendi plus offerentem. Prima est, si calor iracundiæ obulerit. Secunda, si non sit soluendo, & non reperiet fidei solorem. Tertia si sit durus, & difficilis exactionis. Bal. in l. penes. C. de Publican. & vctigal. Castr. in citato loco. Et ista dura exactio est admodum consideranda in fauorem pauperum; conduciunt enim gabellas, & dant Ciuitatum homines iocui, qui plus offerunt, postea funditus evertunt pauperum familias subbasta dantes boues, pecudes, frumenta, vestimenta, instrumenta rusticalia, & tandem eliciunt sanguinem viuum à pauperibus familiis, nihil aliud operantur nisi destructionem pauperis, implere buriam, vltimorum, & perdere comitatus Oppidi, vel Ciuitatis, & (quod peius est) insatiabiles, dum venit tempus alicuius solutionis faciendæ per mille subterfugia differunt, & retardant debitam solutionem, in maximum præiudicium Communitatis. Quid (Pone Deus) prodest Ciuitati plus offerre, si tardius, & difficilior exigitur? Quid prodest plus offerre, si illud plus implet buris burariorum? Quid prodest illud plus offerre in damnum, perniciem, & ruinam tot pauperum familiarum? Quid audietur in palatijs? recursus, clamor, & gemitus turbecorum clamantium, condolentium de ablatione bouum, pecudum, & similiarum. Quid audietur in domibus Ciuitatis? gemitus colorum non valentium seminare agrum conductum ex nimia dedita conductus gabellæ collectarum, & datorum. Quid igitur tantum attenditur istud plus offerre? quies populi, & salus pauperum, & conseruatio comitatus, & territorij. istud est verum, & laudabile plus offerre. Cauti igitur erunt ex documento Pauli Castr. officiales Communis in concipiendis verbis banni, & capitaliorum, & omni dextericite, studio, & ingenio non admittere simpliciter omnes offerentes, ne ex possessio illi, qui non peccauerunt, innocentes preueniant agant.

11 Et in materia addo Romag. singul. 761. Tu scis. Stracch. de decoctor. par. 5. tit. de decoctor. num. 8. veniens infra tempora substitutionis audiret, licet res alteri fuerit tradita, Li tempora, C. de fide instr.

Vincentii Carocii Tractatus

& iur. hact. fiscal. lib. 10. quam singularem dixit Euerd. in loco ab visitato, sub nu. 7. subdens, quod si officiales Communis aliter vendunt, vel locant contra solitum, non valet, & confutatio præcipue autem datur in istis subhabitationibus, vt tradit Pinell. post alios in citato loco, per l. 4. §. si de publ. Franc. Marc. dec. 566. par. 1. vbi pulchre.

- 12 Ex quibus corollarie habetur intellectus, & limitatio, ad l. Sabinus, ff. de in diem additionem, vt habeat locum in venditione absoluta, perfecta, & consummata, tolerata meliori conditione ad fauorem venditoris, secus in venditione, in suspensio, prout illa per licitationem, & ita limitant Boer. Pisol. & alij, in citatis locis. Ex his hac locati & conducti materia, habemus textum satis ad propositum, in l. cum plures, §. lege dicta, ff. loc. vbi actus nouum per se licet variare de partis consensu, vt dicam (Deo dante) in materia forme.

[Quid si vnus obtulit perfecte, candela existente accensa: & posterior incipit, candela existente accensa, sed perficit eam exincta? Vtique præferendus est, qui perfecte formam adimpleuit. Añ. de executor. §. 4. c. 3. attestans ita iudicatum in Rot. Florentina, & iterum §. 6. c. 10. nu. 20.]

Ampliat terminus loci principaliter, vt in hac locatione, & conductione gabellarum, sit locus gratificationi duobus paribus in offendo. Bal. in l. C. de manu miss. testamen. quæ gratificatio temporibus sitis ne dum in locationibus gabellarum, & vectigalium, sed in omnibus causis iustitia suppressa dominatur, & destrui mendum, & hæc est communis opinio neminem habens contradicentem, nisi pauperes, & impotentes homines gratiam aucupari nolentes per munera, & recognitiones, quam gratificationem nec Bar. ipse sua lucerna obrebreare potuit, & pauca præferunt sententia sine sale, & condimentis gratificationis. Proh Deum immortalem, vbi non dominatur statim, quod transmittitur officialis ad regimen loci, cuius conditionis ille sit, statim expulsi sunt homines, a quo pendet fauor istius, & querunt eum habere gratum, & fauorabilem, & omni conatu, & viribus agere, vt iste possit officialis locet operas suas. His non contenti placant moneribus, immo quadam tacita mercede conducunt. Si loquamur in auditoribus, dormit scientia, virtus obtenebrata est, & illi recipiuntur, qui a superioribus commendantur, & qui facilius locant operas suas in aliquo seruitio præstando. Si loquamur in alijs officialibus infimis, & pedaneis præuia anticipata solutione conducunt officia. Vnde postea tot extorsiones populorum, & mera latrocinia.

- 13 Vbi igitur non est gratificatio, quantum connexitatem habet, immo consanguinitatem in primo gradu cum hac locati & conducti materia, quæ fuit illæ sententia, quæ hodie profertur, illæ, quæ commendantur a maioribus anticipatis muneribus illæ, quæ veniunt ad fauorem alicuius diuitis, vel potentis hominis bene sportulare valentis, taceant litigare pauperes, qui vt plurimum reportant sententiam contra, oec (quod plus est) admittitur appellatio, quid infelices Aduocati, & Procuratores studemus, & vigilamus tot cautelis, & libris? omnia locantur, & oia conducunt gratificatio oia vincit, & superat.

- 14 In hac igitur gabellarum conductione data patria te offerentium ex mente Bar. prudenter sanè est locus iustus, & legitime gratificationis, habendo respectum ad qualitates persone, quæ magis pauperis, & Communitatibus expedit, nec fit persona habundans, nimium amara, sed utilis, & discreta, quæ populo admodum satisfaciatur.

- 15 Ad textum in l. Lucius, §. fin. ff. ad municipal. responderetur ex mente Bar. ibidem quod aliud in fisco, aliud in Communitatibus locorum. In fiscalibus. n. locaionib. locum habet licitatio, ut superius visum est: secus in locationibus, quæ sunt a Communitatibus locorum, in quibus non est locus licitationis, nisi in duobus casibus, qui colliguntur ex dicto textu. Primus est casus, si Ciuitas in hoc habeat priuilegium, & hoc secundum expositionem glo. ibi propriam legem, id est priuilegium. Secundus est casus, ex statuto Ciuitatis, potest enim Ciuitas sacre decretum, vt in publicis locationibus, vt fit locus licitationis, & hoc secundum intellectum Bar. ibi propriam legem, id est statum, & sic propria lex Ciuitatis est statum, vel priuilegium.

- * Et inducitur obligatio locandi & obducendi in publicis subhabitationibus, & promissione, vel banni mentis de vendendo, si sequatur oblatio, vel immissio in possessionem gabellæ, vel dari, de quo agitur. Hiero. Gabr. conf. 187. nu. 7. alius conf. 181. Vnde bonum est habere Priores, vel Anianos Ciuitatis fauorabiles, qui scitis bannimentis liberos quanto citius consequuntur, prout sepe occurrit in prauidicium pauperis, & infelices Communitatis, quæ semper habet aliquem Ciuit. suæ proditorum.

Q V A E S T I O IIII

Q Væro de viribus, & facultatibus locationis gabellarum, & vectigalium.

- 1 Primus effectus, & virilitas est, quod conductor gabellarum, & tributorum possunt defendere bona non soluendum gabellas tributæ, & datæ. Ita Baro. per illum textum in l. creditor, in princip. ff. de act. empt. qui tex. optime fauet in hac locati, & conducti materia appellando conductores saltum, & gabellarum, & non emptores, vel alio titulo, & fit materia gabellatam, tributorum, & dationum est incerta, uti membrum quoddam in tractatu locati, & conducti, & ibi dicit Paul. Cessant. quod iste casus frequentissime occurrit in Florentia, quod fidei castro non soluunt datæ communi Floræ, ut Ciuitas habeat intemum suum, postea vendant bona non soluentium, & in hac patria Tuderina pigroantur proditijs, quorum aliqui ex hominibus alicuius Castri, etiam si soluerit eius ratem, qui postea datur facultas pignorandi, vulgo *mal paganti*, hoc idem tenet Bal. in l. i. in fine. C. si propter publicas pensionationes, in cap. 1. §. 1. de cogniti. feud. in l. 1. num. 6. C. de fruct. & lit. expen. Salicet. in l. si quis sine, ubi de potestate optimi textus ad hoc. C. de vectigalibus. Bar. in l. in provinciali, §. si ego, ubi Alex. nu. 4. ff. de nou. oper. nunciat. Alex. in l. si id, quod, num. 22. ff. de iurisd. omnium iudicum, ubi dicit hoc per se nota adum Arret. in §. Penales, nu. 13. de action. vbi ad statum idem

idem tenete Ang. (sicut corrupte) pro contraria parte allegat Fokius littera F. num. 13. Soci. conf. 36. num. 5. lib. 4. Ioseph. de Ludouic. conclus. 15. versio conductores gabellarum.

1 Et sic habetur ampliatio ad l. 1. C. si propter publicas penitentiones, ut nedum tale privilegium competat fisco, sed & conductoribus ipsius, & sic privilegia fisci quandoque ad conductores extenduntur.

Ampliat hęc & c. l. i. ut nedum possit deventi ad venditionem bonorum, sed ad capturam personarum, & incarcerationem, iuxta no. in l. nemo carcerem. C. de exact. tributor. lib. 1. 10. & in Lex ex co. ff. de peculato.

3 Et de hoc non est dubitandum; docet enim experientia rerum magistrat. et esse verum; si enim hodie aliquod officium ingratissimum, est officium biquariorum, & multum conuenire curant cum exactoribus tributorum, & dationum. Vnde postea tot extorsiones.

4 Ampliat secundum, ut nec scriptum in contrarium valeat. S. licet. & ibi Alex. in l. agraria. ff. de termino mero. Abb. in rubric. de Iudic. Alex. in l. 1. §. 1. ff. de Publican. Fitimian. in verbo, emptor gabellarum, & in verbo, gabella, sub num. 30. & in verbo, pena applicatur, num. 10.

5 Et notabilis est textus, in d. l. creditor, in versio. a conductore solui, in quo fundus est venit, quod I. C. presupponit esse locum comprehensum in tenura conductu, quod facit pro conductoribus alicuius tenuti, ut cogere possit quem libet in eis comprehensum ad aliquid pro recognitione soluendum.

6 Præterea in contextu ad hunc dicit venditiones scilicet a duobus creditoribus præstendentibus prima a creditore privato, secunda a conductore fisci, & ibi textus dat remedium emptori, ut postquam soluit id, ad quod non tenebatur, cum iam re vera esset solutum, agat contra primum emptorem, & doceat instrumentum solutionis ad effectum recipiendi. Dicitur aliquid, non ne consultus erat statim molestia illata a conductore illius soluti intima primo uenditori, ad effectum, ut sciretur, an esset vere solutus; vel non, & potius non soluere, quam solutum repetere, maxime cum conductoribus dationum, & fisci difficultissime exactiois, & tamen ibi I. C. consulit agi ad exhibitionem instrumentorum ad effectum postea repetendi iodebit iam solutum, & nota conductores publicos sepe tentare ad reiteratam solutionem.

Et Balbus in l. si ita leg. col. 2. circa mediū. C. de vsu. allegat hanc legem, creditur, in materia locui & conducti, quod conducere fructus, redditus, & prout alicuius pedagii nihil aliud est, nisi spem, & nomen transuentium. Vnde si non transiit, sibi imputet, quia cogitare debebat. ut ibi per eum.

7 Vterius considera in iure nostro, quod datur penitatio publica, & est annua exactio tributorum, quæ a certis personis dabantur fisco ad pontium, & viarum refectionem, ut per glo. in dicta rubr. quam ibi Cin. & alii sequuntur.

8 Secundus alter principalis effectus locationis vestigialis, est, quod conductor etiam ad modicum usui habet in re. Ita Bar. in l. 1. §. 1. ff. si ager vestigialis, in l. 1. ff. de loco publico fruendo, in l. vestigialis. §. non dum solutus, nu. 1. ff. de public. & hoc confirmat ex præcedentibus effectibus, & facultate in proximo præ-

cedenti effectui posita, de qua materiam alibi posuit de effectibus locationis ad longum tempus, q. 2. & in titulo de superficiebus, ibi dicta iungere placeat.

Q V AESTIO V.

Q Væro, quid censetur translatum in hac materia vestigialis, & variz fuerunt opinioniones.

1 Prima fuit Bal. in l. si in lege, col. 2. circa medium. C. de vsuris, quod emens fructus, redditus, & proutus pedagij ceosetur emere nomina transuentium, qui tenentur soluere pedagium, per l. in materia locati & conducti, in l. eum in plures. §. uehiculum. ff. locat. ubi postea Bal. innuit, non esse faciendam remissionem, si pauci transeunt, quia hoc cogitare debuit, per l. si quis domum, §. hic subiungi debet, ff. locat.

2 Secunda fuit opinio, quam posuit Dec. conf. 4. col. 2. circa medium, & quod ista sit usufructuarius, vel ad instar ipsius, & hoc idem feniit las. post l. 1. §. 1. nu. 6. C. de verb. signif. inferreo, quod emptor fructus la, cus Petrus sit usufructuarius etiam nauium in laeu existentium per l. sed ad des. §. illud ff. locat.

3 Tertia est opinio Bart. in l. eodem, §. qui maximas, col. 2. num. 8. ff. de Publican. quod censetur translati commoditas, & facultas percipiendi fructus, & hæc est communis opinio. Rip. de penul. pest. num. 6. per l. si usufructus, de iure dotum. Vnde Bar. ibidem considerat quatuor adinuicem distinctos, & separatos; Ius personale, ius reale, Vsum fructum, & simplicem commoditatem percipiendi fructus.

4 Quæ conclusio vera est, siue contrahentes utantur simpliciter verbo vestigial, passagium, vel gabella, siue fuerit dictum redditus, & proutus ex tali gabella, ut per quatuor casus considerat Castrensis in d. §. qui maximas. Verum hæc questio, & aliz præcedentes, facilius intelliguntur, si qua necessaria includuntur.

Q V AESTIO VI.

Q Væro, an Publicanis sit facienda remissio propter pestem, bellum, vel fl. r. n. nam si est venditio, non est locus remissioni: si sit locatio, sit remissio: si est translati simplex commoditas, est locatio, & sic sit remissio. Vnde necessario præcedentes quæstiones incorporantur, & includuntur in ea.

1 Prima igitur conclusio sit. Quando contrahentes vsi sunt generali verbo, concedo, puta, Reuerendissimus Thesaurarius concessit gabellas Vmbrie Domini no Iulio Jacobello pro scitis tot millibus pro annis nouem solutione facienda tot pro quolibet anno, vel semestri, & isto casu locatio est, & consequenter sit remissio propter bellum, pestem, & sterilitatem. glo. in l. 2. C. de iure emphy. Rip. de priuileg. pestis, nu. 54. ex qua prima conclusio inferitur, quod verbum concedo, importat quandoque locationem, quando ei adijcitur postquam, vel qualitas importans locationem, ad quod facit, quod verbum, concedo, generale est, & assumit naturam contractus, cui adiungitur, gl. celebris in cap. 1. in verbo, concedat, de vsuris, lib. 6. fol. in cap. cum venerabilis, colum. 1. de except. vbi ex mente Abb. inferri potest in hac locati, & conducti materia, quod si ego peto a Sempronio, vis mihi locare

Vincentii Carocii Tractatus

est domū tuam? & ipse respondeat, concedo, quod erit contractus Locationis, prout in commodato, & similibus dicitur.

3 Secundo inferitur, quod non attenditur verbum prolatum, quid simpliciter importet, sed pactum appositum iuxta dictum verbum, quare, cui verbo adijcitur pactum de soluendo diuersis temporibus, hoc importat contractus locationis, & conductionis.

4 Secunda principalis conclusio sit. Conductor gabelle, & datorum sit remissio, quando contrahentes vti sunt verbo, locare, quia non aliter a verbis recedendum est, non aliter. ff. de leg. 3. & si in verbo, cōcedo, hoc verum diximus, multo magis in verbo, locare, quod proprium est, & ita Barro. in d. s. qui maximas, q. 1. Alexan. conf. a. 8. col. fin. vol. 3. Rip. de privileg. contrah. p. l. nu. 55. Boi. de remiss. merced. Publicanorum, concl. 1. nu. 1.

5 Ultra quem ampliatur hæc conclusio, vt vera sit etiam quando contrahentes vti sunt verbo locationis, & conductionis, tamen sunt appositum pactum inducens emptionem, & venditionem, puta de unica solutione pro toto tempore. Ita sentit Castren. in d. s. qui maximas, sub nu. 4. ver. si verò, quem sequitur Ripa, in citato loco.

6 Verum melius sentit idē Castren. in d. l. 2. s. adeo, ff. loc. vt dicatur emptio, & venditio, si pactum sonet in emptionem, licet contrahentes vti sunt verbo, locare, prout dixi in prima conclusione, maxime quia Castren. nihil allegat in d. s. quia maximas, magis igitur potest, & operatur pactum, quam verba contrahentium importantia contractum aliquem.

7 Tertia sit principalis conclusio. Quando verba contractus sonant ex parte in emptionem, & venditionem, si pretium soluendum distibuitur, vel in annos singulos, vel in semestria, vel in alia diuisa tempora, tunc est locatio, & conductio, & consequenter, facienda est remissio. Bar. in d. l. 1. de publican. & in quæst. Publicanus, nu. 1. & 2. Firmian. de gabel. par. 2. quæst. 1. Alexan. consil. 108. lib. 3. consil. 3. lib. 1. Imol. & Anchar. in cap. propter sterilitatem, de locato, consil. 403. Corne. consil. a. 3. & 128. lib. 3. & 38. eod. lib. & consil. 12. lib. 4. Aret. conf. 52. col. 2. & consil. 55. col. 2. plenē Ang. eod. l. 5. Bal. conf. 393. vol. 4. consil. a. 6. col. 2. & hæc est vera, & communis opinio, qua in iudicando, & consulendo non est recedendum. Soc. conf. 88. col. 2. & consil. 136. col. 1. Alexan. conf. 108. vol. 3. Rip. de privileg. p. l. num. 56. Boi. de remiss. merced. Publicanorum, col. 2. conclusio 3. num. 5. posui etiam superius par. 1. de similitu. locat. qual. 4.

8 Declaratur hæc conclusio, vt procedat, & habeat locum, quando distribuitur solutio sit vniuersalis. Ita Alexan. in allegato consil. 108. & Corne. consil. lib. 4. Ripa in citato loco, nu. 64. Boi. num. 6. Duo igitur sunt, quæ tendunt in effectum esse locationem, solutio diuisim faciendi, & vniuersalis. Vnde ponit Castren. vnum modum loquendi satis frequentatum in l. 2. s. adeo. ff. loc. *Vendo le gabelle per anni tati, & per tanto, & questo a regione di tanto per anno.*

9 Quarta sit principalis conclusio. Plures sunt considerandi casus in prolatione verborum circa remissionem faciendam.

10 Primus casus ad hunc emptio, in princ. ff. de con-

trahen. emptio dicatur. Vendo fructus talis pedaggi vectigalis, vel fundi, iste casus est venditio sapiens naturam locationis, nam fructibus possen non exstantibus sit remissio, vbi ibi no. Rip. in citato loco, nu. 57. Boi. nu. 9. & est ratio secundum eam, quia isto casu venditio dicitur facta de corpore, quo non exstante sit remissio.

11 Secundus casus est, ad l. si actum, ff. de act. empt. quando venditur alea, vel spes, quo casu sola spe debet esse contentus, nec aliqua remissio est facienda d. l. si actum. Alea verò, & fortuna vendita videtur, si dicatur, vendo vectigal, vel pedaggi, vel gabelam talis loci, quo casu videtur vendita sola commoditas percipiendi fructus, & sola alea, vel fortuna, vt per Bar. in d. s. qui maximas, & dixi sup. q. 1. & ex discursu Bar. colliges, quod paria sunt quoad hunc effectum vectigal, siue pedaggi, alea, siue spes, & simplex commoditas percipiendi fructus.

12 Secundo modo alea dicitur vendita, quando venditur ins exigendi vectigal, vel pedaggi, uel quid simile, vt per Bar. in d. q. Publicanus, col. 1. Bal. in l. si ea lege, nu. 3. C. de viiur. impuget enim sibi eductor, si pauci transferunt, quia cogitare debuit hoc euentu re posse, vt per Bal. in citato loco.

Tertio modo alea dicitur vendita, si dicatur, vendo fructus, redditus, & proventus talis gabelle pro pluribus annis, puta decem, si aliqui percipiendi sunt fructus ex tali vectigali, & sic per verba conditionalia, quo casu non sit remissio, quia videtur vendita alea, siue spes, vt per Bar. in d. s. qui maximas, q. 4. num. 8. vbi etiam subdit, quod si pure, & simpliciter venduntur fructus, nec adijciuntur aliqua verba conditionalia, quod si est dictum, vendo omnes fructus, & tunc periculum est emptoris, nec aliqua remissio est facienda. Si verò venduntur pars fructuum, tunc remissio facienda est, quod etiam in fructibus fundo rum locum sibi vendicat. Comendat Boi. de remiss. mercedis, nu. 16. cum sit quæsti, comendat Rip. de privileg. contrah. p. l. nu. 66. Quod si impedimentum proveniat facto Principis, vel Communitatis iusto, vel iniusto, quando, & quomodo faciendi sit remissio, ponam in titulo de rerum diuisad materiā, l. si merces, s. culpe. ff. loc.

Reliqua pertinentia ad materiam remissionis ponam suo loco de remissione mercedis.

Q V A E S T I O VII.

Q Væro, an sint aliquæ personæ prohibitz conducere gabelas loci, vel Ciuitatis.

1 Primo Clericus prohibetur tales conductiones facere, s. alium, Authen. de sanctissim. p. scop. vbi Ang. not. quod nec fideiubere potest pro conductore, quod temporibus nostris quantum obseruetur, sciunt omnes.

2 Secundo prohibetur tutor etiam finita tutela ratione tamen non reddita. glo. & Bar. in l. 1. C. ne tutor, vel curator.

3 Tertio prohibetur Iudeus cap. penult. & ibi not. de Iudeis.

4 Quarto prohibetur officialis communis. Bald. in l. qui quis. C. si cert. pet. Angel. in s. ex omnis. Authen. de non alienandis. Sed (Bone Deus) quid homie

die noo tentant Gubernatores, & officiales locorū, omnia sub velamine audēt, & tempore annoq; mercantur frumenta, & alia ad victum necessaria, & famer, & infelix paupertas, vt plurimum eorum culpa provenit, non tantum, quia habent quandoque exempla maiorum.

QVAESTIO VIII.

- 1 **V**idemus de modo, & forma, & personis, videamus modo de tempore locationis vestigalium, nec in hoc requiritur aliqua dikeptatio. text. enim claros est in l. penes, C. de vestigal. ubi noo pro minori tempore, quam triennio locari possunt, & ibi hoc expresse tenet Bal. & vltra Bald. & Doctores, ad d. l. penes, ratio illius legis, quia vbertas vnius anni compensatur cum sterilitate vnius anni. Soc. l. un. cō. s. l. 68. vol. 5. subdens & inferens, quod locatio vestigalium per quinquennio est vna, quia licet excedat haec res, tamen non est sex annorum, vt dici possunt due, & illud plus non attenditur tanquam quid imperfectum, & sic habet vnum casum de promptu a locationibus gabellarum, in quo vile non vniatur per inutile.

QVAESTIO IX.

- 1 **Q**uarto, an conductores vestigalium, dationum, & gabellarum cogi possint ante retinendū conventum ad soluendum. Videbatur dicendum quod non, quia condūm venit dies, l. cum, qui Kalendis, ff. de verb. oblig. l. si mandauero, la 1. in princ. ff. mād. l. cedere diem, de verb. sig. §. plus inst. de act.
- 2 **C**ontrarium est veritas duobus principaliter concurrere ibus. Primo aliqua necessitate & ciuilitate, vt principis. Secundo detractū interstatio modij temporis, l. 1. vbi Bar. no. C. de cond. ex lege, qui text. est admodum magistralis, ponendo primo modo regulam, postea limitationem ad eam, & ibi gl. limitat in interstatio modij temporis, & post eam Bar. dicit esse tex. valde notabilem, & singularem contra datarios, & conductores gabellarum, qui ante tempus ex aliqua necessitate cogi possunt ad soluendum, & ibi Bolaresitur hoc sepius se querenti, & praticari, vbi etiam Salic. dicit passim B. nooie praticatū contra gabellarios, & datarios. Valde etiam commodat las. l. in diem, col. 1. in fin. ff. de cond. indeb. pro dicto valde singulari ponit Marfil. sing. 355. antea pluries in facto habuisse. Alex. in l. pecuniam, col. 1. si cer. pet. Ant. Trigo. sing. 7. attestans ita pluries iudicatum, & sic habetur limitatio ad l. cedere diem, ff. de verb. sig. & ad d. l. si mandauero, la prima, & si milia iura.
- 3 **E**t notandum est iuxta receptas theoricās, quod in obligatione in diem certū iam cessit, & venit dies etiam ante diē aduentum, competit tamen exceptio ante diē aduentum ex communi, de qua per Alciat. in d. l. cedere diem, laf. & alij, in Leuati conductores si cer. pet. Thobias s. omnis, cum. 14. Inst. de verb. oblig. ito igitur cāsi conductores gabellarum, & dationum talem exceptionem diē nodum aduentu opponere noo poterunt.
- 4 **T**aceant igitur gabellarum conductores, & Da-

tiarij, si sepius coguntur a Communitatibus ad soluendum ante tempus ex superuenientibus indigentia, quia hoc communiter possit.

5 **S**ed quid e contra, pone quod conductores vestigalium, & dationum tardius soluant, tenentur ad interesse, & vsuras Communitati, & Principi, seu Fisco? Vtique sic, ex l. cum quidam, §. fisco, ff. de vsuris, qui text. quoniam respicit materiam locati, & conducti, valde vtilis est, & ab eo habemus aliquas conclusiones utiles in hac locati & conducti materia.

6 **P**rima sit conclusio. In contractu locationis, & conductionis, ex quo bonae fidei est, veniunt solutae triplici modo: primo ex conuentione secundo ex mora, & hoc dupliciter, vel per lapsum diei appositae, vel per interpellationem, aut huius conuentionē, l. Lucius, ff. de positi. in huius. C. de pascis inter emptorem, & venditorem, l. praeter. C. locat. l. traiectione, ff. de act. & oblig.

7 **V**nde si locator interpellat conductorem, vt mercedē soluat, & hoc facit vel in iudicio, vel extra, conuenit cum in mora per hanc interpellationem, & ieneatur ad vsuras, damna, & interest, d. l. cum quidam, §. ex locato, vbi glo. subdit, quod si conductor in tempore conuentionis noo soluat mercedem, & pensionē, poterit conueniri ad interesse, & vsuras. Teigi supra de natura locationis, & in verb. fructus, & ponam in titulo de mora.

8 **S**ecunda conclusio ex eodem textu in materia locationis gabellarum, & vestigalium, quod contra eos ad suorum fisco, & Communitatis committitur mora re ipsa absque interpellatione, vt per glo. ibidem in verbo, inferunt, vbi Bologni. colligit, quod cum fisco committitur mora sine interpellatione, licet ipse repuerit hoc admodum generale, vt per eum in dicto loco.

Conductores igitur gabellarum constituntur in mora re ipsa sine interpellatione, & ad vsuras tenentur.

QVAESTIO X.

1 **Q**uarto ad materiam, l. nemo, C. loc. an conductor gabellarum, & dationum substituitur possit, & alteri sublocare. Teigi superius in verbo, conductor. Veritas est, quod sic. Imol. late consi. 76. vbi videre placeat.

Cui addo ampliando hanc conclusionem, quod locator, fisco, vel Communitas, semper est in tuto, nam si rem vendit, vel sublocat alteri, si secundus est non soluendum, sine dubio teneatur primus, qui nec li beratur exdendo iura contra secundum emptorem, vel conductorem, l. de illo, ff. pro socio, & e contra si primus emptor, vel conductor efficiatur inops, vel non soluendum datur actio, & regressus contra secundum, argumētum, ff. de institor. per quae iura, ita tenet Per. de Vbal. in trac. de duobus fratribus, par. 1. o. nume. 2.

2 **E**t in hac materia de materia sublocationis notabilis, & vtilis est decisio, d. l. 1. ff. de instic. in vers. Marcellus, in fine l. sequum sua glo. quod primo locatori durat actio contra secundum conductorem, primo effuso non soluendum, sicut in omnibus, ff. de praescriptis stipulat. l. 6. §. 1. ff. quod cum eo.

Vincentii Carocii Tractatus

QVÆSTIO XI.

QUæro, an societas conductorum vestigialium transeat ad heredes. ponam in titulo de successore.

QVÆSTIO XII.

QUæro. Plures sunt conductores gabellarum, & obligati in solidum, diuidunt inter se, an sit sui blata obligatio in solidum ponam in tit. de duobus.

QVÆSTIO XIII.

1 **Q**Uæro. Conductor gabellarum non solum in aliquo termino, an possit statim expelli, & videtur dicendum, quod non, ex quo æquiparatur videtur tunc emphyteota, habendo ius in eo prout ipse habet, merito biennium, vel triennium expectandum videtur.

2 Contrarium est verius, ut no. in l. vestigalia. §. nō soluit. ff. de public. vbi Paul. Castrensis dicit esse casum perperuo notandum.

Addo Bar. in l. 1. C. de administr. rerum publicarum, §. 10. vbi nec auctori potest, si in tempore soluat, per l. quod semel. ff. de decret. ob ordine faciendis.

3 Et sic in materia l. x. de C. loc. considerantur plures casus. Aut sumus in simplici conductore, & statim expelli potest, d. l. x. de C. talis nisi conuentum sit, ut biennium expectetur, l. quæro. §. inter locatorem. ff. loc. quomodo ita declarat Bar. in d. §. non soluit. Aut loquimur in conductore habente ius in re, & tunc aut sumus in emphyteota ecclesiæ, & biennium expectatur, si priuati triennium: si sumus in conductore vestigialium, & tunc statim expelli poterit, d. §. non soluit.

5 Et sic conductor vestigialium habet ius in re, ut supra vidimus, tamen quoad quosdam effectus tenetur more priuati.

6 Et sic ampliatur dispositio l. x. de, ut procedat in conductore vestigialium.

7 Aduertendum etiam videtur, quod cum ponuntur ad incantum gabellæ, latia; & alij redditus publici, nullus cogitur ad offerendum, etiam qui cōducit anno præcedenti, nisi tribus concurrentibus, de quibus in l. corem. §. si ff. de public. Tamen si conductor anni præcedentis vnus offerre, & pro tantumdem, præferatur alijs, dummodo reddiderit rationem anni, & conductus præcedentis, vel nisi ex alia causa sit debitor cōmunis, nisi det fideiussorem idoneum de soluendo, ita Castrensis dicitur in facto habuisse, & esse causam valde notabilem, in l. licitatio. §. ad locandum de Publicanis.

8 Et bona regula est si quis sciret obseruaretur, ut qui conductus anno præcedenti non admittatur in anno sequenti, nisi ratione prius redditus, quia multi nunquam reddunt cōmunis rationem, & in dies sunt debiores passim vsurpando, quare non gaudet tertius hæres.

9 Econtra etiam conductor anni præcedentis cogitur pro anno sequenti, si per prius iurum fecit, Bar. in l. corem. §. qui maximas, no. 4. de publicanis. Bal. in d. l. 1. C. de hereditate, vel actione vedita. Martin.

de Fano. in tract. de Principe, tit. de fisco. concl. 65. Bos. de remis. merced. public. no. 32.

10 Et sic limitatur lex, nec temere, C. de iure deliber. ut non procedat in primo conductore vestigialium, qui iurum fecit anno præcedenti.

11 Multa igitur accidunt conductori gabellarum, vestigialium, dationum, & similiarum ius in re habentium, propter quod vendere potest bona fraudantium, & non soluentium: necessitas occasionata, propter quod cogitur quandoque ante tempus soluere, & exbursum: sterilitas, pestis, vel bellum, propter quod remissionem meretur lucrum præcedens, propter quod cogitur reconducere, negligentia in soluendo, propter quam à conductione repellitur potest.

QVÆSTIO XIII.

QUæro. Pendente, & durante locatione, & conductione, alienatur vestigium, vel dationum, cui debetur pretium venditori, vel conductori vel pensio quomodo erit diuidenda ad materiam l. si §. si ff. de iure fisci. ponam suo loco, Bertach. de gab. par. 1. quæst. 36.

QVÆSTIO XV.

PVLTRA est questio a Doctoribus nostris excogitata. Est gabella in confiniis duorum locorum, per quem locabitur, vel exigeretur idem de hospitio, molendino, & similibus dici potest.

2 Multi tamen esse promissum vsus, & ad quem libet pertinere, nec curare, cui magis ad hæret. l. arbit. §. de vestibulo. ff. commun. diuidund. & esse locum præuentioni in maleficijs inquirendis, & denunciationibus.

3 Alij dixerunt, quod ad vtrumque pertinet, & sic potestas vtriusque loci in maleficijs inquirere, & gabellam communiter exigere, l. 1. §. si ff. de his, qui de iocerrunt. & in hac opinione residere videtur Bal. in l. pen. 1. C. de cond. infer. a quo sumptus omnia Pet. de Vbal. par. 1. q. 22. no. 23. Ponam in tit. commun. diuidund. & multi diuidunt tempora, & iurisdictionem, multi diuidunt pensiones. Addo Franc. Marc. de c. Delphinal. 350. par. 2. vbi tenet idem in nauio fluminis, & similibus.

Et notabilis est text. in d. §. de vestibulo non enim diuidendum id, per quod contingeret præiudicium in re propria. Vnde plures conductores per idem vestibulum introire possunt.

QVÆSTIO XVI.

AVGRET territorium, angebaturne pensio gabellæ, ponam in tit. de remis. mercedis.

QVÆSTIO XVII.

PLACET in hac questione, ommissa disputatione, ponere nonnulla notabilia dicta in materia locationis gabellarum, & dationum.

1 Prima conclusio sit. Gabellis localis actum videtur ne quid fiat per locatorem in præiudicium conductoris, ne viatur redditus gabellarum. Florian. in l. pro-

LPro-

L. Proculus, §. si de usufr. Bal. in §. ad hoc, de pace inram. si. m. facit l. quæsitum, ff. de usufructu.

Secundum sit conclusio. Gabellarum lucrem factum per filium familias, acquiritur patri tanquam aduentum. Bal. in l. eum oportet, nu. 1. §. q. 1. §. C. de bon. quæz libet. Vnde in multis locis, & ciuitatibus filij familias se industriose exercere in exigendis gabellis, datijs, coll. etis, & similibus, nam patri quærant usufructum.

3 Tertia sit conclusio. Mulier relicta usufructuaria à marito omnium bonorum, si maritus sit conductor gabellarum, vel dationum, hoc ad uxorem pertinebit. Bal. in l. nu. 1. notat. 2. C. de usufructu.

4 Quarta sit conclusio. Publicani verè illi sunt principales, qui de præfenti gabellas conduxerunt, non autem participes, neq; fideiussores, nec qui in præteritum conduxerunt, l. eum qui veltigal, vbi Alciat. & Veronensis. ff. de verb. sign. & ibi textus innuere videntur, quod requiratur ista qualitas, vt à populo Romano, non ab alijs Ciuitatibus. Insuper debet esse descriptus inter conductores, & fideiussorem præstare, alijs vt publicus conductor audiri non debet. Bal. in l. iustum, C. de eden. in l. Laber, in f. ff. de pat. etis. Ang. in l. 1. C. de excusat. tutor. lib. 10. no. inter conf. Martanensis, lib. 1. cont. 7. §. num. 1.

5 Quinta sit conclusio. Conductores veltigalium excusantur à tutela, & alijs oneribus, secus in conductore prædij Cesaris, vt no. in l. semper, §. conductor. res. & §. coloni, ff. de iure immuni. l. spadonem, §. qui veltigal. ff. de excusat. tutor. l. coloni, C. de od.

6 Sexta sit conclusio. Fautore fisci rem, quam cõduxit, cogitur tenere pro illo pretio, si alium non reperiatur, l. eum, §. qui maximas, ff. de Publican. hoc verò, si ipse fuit lucratu ex illa locatione. Iafad Port. Instit. per quas personas nobis acquiritur, litera C. Alberici. in tract. statut. pat. 1. q. 23. incipien. vidi etiam, & in rubric. de Publican. autestans Martinum Sillimanum ubi inuissè coram collegio Bergomensi, latè Menoc. conf. 34. num. 13.

Ampliat, vt nec e contra, vt conductor nõ possit aliquid facere in præiudicium locationis. Menoc. conf. 189. num. 2. in fine.

Hinc dicebat Bald. in l. 3. in fi. C. de nautic. for. quod si gabellæ conductor molestus sit viatoribus, qui per aliam viam eant, tenetur locatioribus illarum damnum retarcire.

Abbi tamen dicebat Ruin. conf. 74. nu. 16. lib. 1. quod conductor salis potest pro sui libitu, vendere saltem, etiam si resultet in præiudicium fururi conductoris. Commendat Menoc. de præsump. lib. 6. præsumpti. 26. num. 16. Quod vidi in facto euenire.]

De regalibus.

1 Vidimus de locationibus bonorum immobiliu alicuius Reipublice, vel Communianis, de veltigalibus, gabellis, & datijs: vidimus & de feudo suo loco, quod pariter ad Principem spectat, quid in alijs Regalibus: Regalia enim sunt flumina, portus, & similia, de quibus io. e. 1. quæ sunt regalia. Vique videtur dicendum Principem vti legibus solum pro suo libito voluntatis, locare posse, maxime quia domus est absolute ipsorum.

2 Contrarium verius est: aut enim Princeps locare vult ad modicum tempus, & potest, & ei succellor stare tenetur: aut ad longum tempus, & non potest, & si faciat, succellor stare non tenetur. ita Bal. in tit. de pace Constan. in verbo, amplius. Rui. in terminis conf. 91. num. 11. vol. 1. qui loquitur de Iulio secundo, qui reuocauit locationem ad longum tempus factam per Alexandrum antecessorem suum.

3 Et videmus in facto, quod afficitur portus, transitus cum nanibus, & similia.

4 Ex quibus corollarè inferunt ad duo. Primum, vt dispositio l. emptorem, C. loca. procedat etiam in Principe, si sit ad modicum tempus.

5 Secundum est limitatio ad cap. 1. de prob. & Ldigna vox. ff. de legibus, vbi etiam Alber. no. in suo disceptu, quod si Princeps contraxit in permissis à iure, tunc succellor stare tenetur, alijs non.

6 Et passim videmus quod Principes locant vulgo le loro entrate. Vnde conductores habent coru portionem in officiis criminalibus, & in penis, & in damnis datis, & similibus.

De decimis.

Vidimus prosequendo materiam rerum, quæ locari, vel conducì possunt de bonis, & rebus ecclesiæ, de bonis publicis fisci, & Communiarum, prosequendo quæro, an decime locari possint ad cap. 2. de locato & conducto.

1 Primo videbatur, quod non, ex cap. quamuis, & cap. prohibemus, de decimis, vbi qui locat laico in seculo temoenti ecclesiæ, decimam, vel oblationem, à statim suo sicut arbor, quæ inutiliter terram occupat, succidatur.

2 Secundo pro hac parte facit tex. in c. enusam, de præstip. vbi laici decimas retinere non possunt, vnde nec conducitur, cum conductor saltem decimeat, l. non solet, ff. locati.

3 Tercio pro hac parte facit tex. in can. iudicatum, dist. 89. vbi laici res ecclesiasticæ committi non debet.

4 Pro contraria parte facit tex. in cap. 2. de locat. & conduct. Et hæc opinio est in puncto inris verior, duobus tamen concurrentibus. Primo, quod talis locatio fiat ad modicum tempus.

5 Secundo, q. per hanc locationem non intelligatur translatio ius decimandi, quod spirituale est, & laicis competere non potest, sed simplex facultas, & commoditas percipiendi fructus decimarum, & ita conciliantur omnia superius contraria.

6 Et hanc opinionem tenuit Ant. Butt. Abb. Card. Zabarel. Anchor. Imol. in inribus superius hinc inde pro vtraque parte allegatis. Summa Angel. in verbo, locatio, num. 3. & in verb. Declin. num. 14. Castrenf. conf. 36. & 156. Doct. in l. usufructu. ff. sol. matr. in l. in quorum, ff. de pignori. Fel. in cap. quæ in ecclesiis, col. 29. de constit. ut. Frane. Marr. decif. 198. in fine, par. 1. dicens in Delphinali passim practicari, quod fructus decimarum pro certa pecunia annuali locatur. Anton. T. rigo. sing. 30. num. 5. Cels. in rept. ad Fel. in verbo, laicos habens, num. 1.

7 Ampliat hæc conclusio, vt talis locatio per Curios, & Parochos liberè fieri possit, & sic non requiratur licentia, vel consensus Episcopi, vel alterius superioris.

Vincentii Carocii Tractatus

superioris. Ita not. Abb. in d. cap. 2. in verb. liberi, per cap. de multa, de praben. & cap. licet episcopus, eod. titu. lib. 6. Vnde non valebit consuetudo Episcopi in contrarium, vt per cum, qui addit hoc fieri posse vsque ad nouem annos.

8 Ex quibus possit corollarie inferri, quod si in aliqua dispositione dicatur, vt quis liberè locale, vel conducere possit, non requiratur licentia, vel cōsensu alicuius. Vnde si statum habitati filiumfamilias, vt liberè conducere possit, patris consensus non erit necessarius: pariter si habitat mulierem, vt liberè conducere possit, non erit necessarius consensus proximorum.

9 Secundo inferri ex mente Anch. in d. c. 2. in hac locati & conducti materia, q̄ non valet statutum alicuius loci, quo prohibetur, vt nemo possit locare domum, vel rem aliquā pro maiori pensione, quā anno præterito, quia nemo prohibere potest facere conditionē suam meliorem, & hoc est vnum assumptum verū in hac locati & conducti materia, introductū de æquitate canonica, vt nemo in locado prohiberi possit facere conditionem suam meliorem.

10 Et per hoc in facto contingētia in hac locati, & conducti materia inferrebatur Io. And. in d. c. 2. q̄ non pot vniuersitas statuere, vt ciues, vel humines dicte vniuersitatis non possint locare domos pro maiori pretio, vel pensione, quā anno præterito, cum qui libet facere possit conditionem suam meliorem.

11 Vnde dixit in facto consuluisse non posse Capitulum disponere, vt Canonici non possint locare prebendam suam, nisi canonico, & sequitur ibi Anchar. Libertas igitur esse debet in materia locati & conducti, tam respectu personarū, quā pensionis. Vnum vidū in facto occurrere. Notarij Tuderini pro mercede rogatus recipiunt bononensis dyos, & ita iam diu fuit obseruatum, poterunt ne hodie facere eorum conditionem meliorem?

12 Ampliarū secundo loco principaliter hęc cōclusio, de locatione decimarum, modo, quo supra, vt sic si possit, & valeat ad vitam conducentis ex causa, & cum auctoritate Prælati, gl. in c. quamuis, de decim. & eam sequitur ibi Butr. nu. 8. sentiens dici causam, cum confertur in tempus vite, & sic collatio in tempus vite videtur causa locationis decimarum, & sequitur etiam Anchar. nu. 8. attestans ex hoc nullam ius transferri, vel simplicem commoditatem, & sic ex Anch. colligimus vnum, quod per collationem ad vitam conducentis nullum ius trāsferri in conducentem, sed simplex commoditas fruendi, & percipiendi fructus. Multi enim vulgares fortasse dicent: Io l'ho in vita, posso tagliare, & fare altre cose, prout habens ius in re, quod expresse prohibetur. Eandem gl. ibi valde commendat, & pro notabili admodum ponit Abb. nu. 4. dicens eam vetam, & a nemine mordeat propter dubium vite, concurrente tamen auctoritate superioris, quæ omnis placeat addere ad ea, quæ posui superius, par. 2. tit. de location. ad longum tempus, quest. 2. & est decisio Rot. vt per Mohedan. decis. 1. de decimis, & decis. 7. de transact. Ist. conf. 713. col. 4. vol. 3. Fel. conf. 51. Rodan. de rebus eccl. vers. item ex præmissis, nu. 7. fol. 347. & melius quæst. 8. princip. num. 8. fol. 365. Rebuff. de deci. q. o. nu. 31. Bertach. de Episc. quest. 61. Et per

modum discursus ex hoc videtur colligi vnū, quod licet quis præsumatur viuere ad annos cētum, l. fin. C. de sacros. eccl. tamen si sit locatio ad vitam alicuius, non dicitur, nec reputatur perpetua ex hac præsumptione iuris, sed potius ad modicum tempus propter dubium vite.

13 Eam tamen gl. mordet in aliquo Summa Angel. in verbo, decime, nu. 14. per nu. per ipsum in verbo, alienatio, num. 18. vbi locatio dicitur perpetua, si sit ad vitam cōducitur. Vnde concludit in citato loco: aut loquimur in laico laicaliter viuente, & ei ad vitam concedi non potest, nisi cum dispensatione Sedis Apostolicæ: aut loquimur in laico religioso, & conuerso, & tunc potest, subdens, quod est rursus in foro conscientie, si Papa ex causa faciat, aliis non, ex not. in cap. 1. nobis, per Butr. & Abbas.

14 In hac autem locati & conducti materia, notanda sunt verba Angel. in verbo, alienatio 18. vbi locatio dicitur perpetua, donec pensio solvatur, ex 5. adeo, Insist. locati.

15 Vltimo loco in hac locati & conducti materia celebris est text. in d. cap. 2. de loca. de locatione ad firmam, idest ad annum censum, & est modus loquendi Anglicorum, secundum Ioan. Andr. ibidem.

16 Vnde habemus in hac locati & conducti materia, restatū pro remissione in multis locis, & regionibus attendendum pro locatione & conductione, prout in partibus Delphinalibus, & Burdegalensibus locare ad firmam, idest, ad annum censum, prout apud Anglicos, & in materia decimarum vide Caput Aquei, decis. 241. par. 1.

Et licet decimarum conductor, poterit coram iudice seculari conueniri, quia non agitur principaliter ad decimas, quæ spirituales sunt, sed pretium ipsarum, vt pulchre deducit Couarr. Practica. qq. cap. 35. versic. quinto, non video. Et sic fortasse dici possit, quod huiusmodi bonorum Ecclesiæ poterit coram iudice seculari conueniri si laicus est, attema re, non subiecto principali.

De censibus.

1 QVæro, an Censui locari possint, & videbatur dicendum quod non, quasi personale ius sit. Contrarium est, vt ius, & facultas exigendi annum censum alteri locari possit, non autem venditori census, quia esset conductor rei propriæ, quod esse non potest, hęcque pignus, ff. de reg. iur. & in terminis tenet Ro. in cons. 160. num. 2. vol. 1. nec inter scribentes, & tractatus in materia census questionem hanc repetite potui.

2 Et quod dictum de facultate exigendi decimas, & census, potest extendi ad similia, vt ius emphyteuticium, luellarium, & alia huius generis.

Si igitur loco tibi omnia bona mea, poteris exigere decimas, census, canones, luella, & similia, & ita vidi in Episcopo Tuderino, cuius fideiarius exigebat decimas, Canones, & luella.

De seruitutibus.

1 QVæro, an seruitudes locari possint. Videbatur dicendum quod sic, ex l. arboribus, §. 2. ff. de viuss.

vfufr. ex §. minus. Infit. de vfu & habit. vbi feruitus vfufructus locari potest. dicitur in tit. de vfufruct.

2 Veritas ille videtur, vt feruitus prædiales locari non possint. l. locare. ff. locati. personales autem sic, prout de vfufructu superius diximus.

3 Ampliatur hæc conclusio, quod feruitus prædiales, vt locari non possint, nec à domino fundi dominantis, nec à domino fundi ferientis, vt per Accursium in gl. d. l. locare. Veron. de ferui. rust. præd. l. col. 2. vers. iura locare &c.

4 Declaratur in ipso iure feruitus, sed bene facultas, & subrogatio non videtur prohibita. Ita sentit Por. pulebra quidem ratione, in §. 1. nu. 3. Infit. de vfu & habit. & licet cogitandum et lingua, tamē eius ratio applaudere videtur, ex his quæ superius diximus de censibus, & de gabelis, distinguendo inter mortuus, & facultatem ipsam, & videmus possum in facto, quod ad laboritium fundum meum, si ei debeat feruitus itineris, quod colonus meus vitetur hoc iore, facultate, & subrogatione. Idem videmus in domo locata, si n. x. i. debeat feruitus transseundi, quod ra vitetur cōductor & sic possum discurrere experientia docet. Sed nunquid pensio rx fundi locato debita sit feruitus? locari enim tibi fundi pro annua trāfione tot quarringorum grani, vt l. simili, ut ne hæc pensio feruitus nominanda? Vt quæ sic, non autem feruitus innominata. Bsl. in l. 1. nu. 3. C. de vfufr. vbi tenet pro ea competere confessionem etiam contra tertium impediens. Si igitur quis promittit tradere fundum liberum, si ex eo debeat annuatim aliquis pensio ex fructibus non potest tradi liber, eum competat actio etiam contra tertium impediens, & bona exceptio. nolo tradere pretium talis fundi vendit, nisi liberet talem pensionem de tot quarringis grani pro quolibet anno, quæ ex tali fundo per te vendito debentur annuatim.

* Perinet ad feruitum materiam in hoc tractatu, locari & conducti, id quod pro notabili posuit Accursius in l. 2. in verbo, Cloacam, ff. de fer. rust. præd. si habebam in agro colonos, si vicinus cloacani concedat ad verbum & onerandum, sit feruitus rustica, ob commoditatem agri, latet Zoannell. de pact. de te uouend. num. 198.

De annuis redditibus.

1 Q Væro an redditus annui locari possint ita vt prohibitis alienare sine decreto, vel aliqua solennitate, vt Prelatus, minor, & similes locare possint annuos redditus. Et duo sunt considerandi casus. Primus est, si annuus redditus sit perpetuus, vel ad longum tempus, & isto casu non potest fieri, quia inter immobilia computatur, vt in Prelato ponit Marian. in tract. oblation. col. 14. sequitur Thaq. de retract. Lignagiet. §. 1. glo. 6. nu. 23. de minori ponit Pacifico optime id declarans, conf. §. 3. num. 15. & conf. §. 4. num. 10. lib. 3. Bellamer. conf. 23. nu. 10. Rolan. conf. 54. nu. 9. lib. 3. Iacob. Menoch. conf. 29. nu. 16. lib. 1. D. Simon. c. 11. de decret. lib. 3. tit. 8. in spec. 7. in ff. de administ. ciuit. tenet Bart. in l. fin. C. de vendi. rerum ad ciuit. portia. lib. 11.

2 Addo bene in materia loquentes Didac. var. resolut. lib. 3. cap. 7. vers. secundo hoc, &c. Fusin. in verbo,

annui redditus, vbi si iunctis conductus eius viti durante, teneatur in foro consecrare.

Et sic inferitur ad duo corollaria. Primum est ampliatio ad Clem. 1. de reb. eccl. non alie. vt procedat in locatione ad longum tempus, de annuis redditibus. Inferitur secundo ampliatio ad titu. ff. de reb. eorum, & alia tura prohibentia minorem sine certa solennitate alienare, vt excedatur ad locationem ad longum tempus, de annuis redditibus. Et multa sunt requisiti ad annuos redditus, vt per dicta procedant.

3 Primum requisitum est, vt sit de re stabili, vel immobili, secus si de re mobili. Bal. in cap. 3. de controuers. v. a. l. Episcop. col. 2.

Secundum debent esse ad longum tempus. Fede. de Sen. conf. 12. Bald. in l. privilegia, circa fin. C. de sacrosan. eccl. Ang. in l. si constante, §. bona, ff. soluto matr. Alex. ad Bart. in l. mouimentum, ff. de verb. sign. Ruin. conf. 8. col. 2. vol. 2. Declara, nisi esset eadem ratio prohibitionis in locatione ad medium tempus de dictis redditibus. Marian. in tract. oblat. q. 3. Ant. Gabr. de verb. sign. conclus. 3. num. 3. in fine. Et annui redditus ad sex, vel octo annos non dicuntur ad longum tempus. Rodon. de reb. eccl. quest. de immobili. rerum alien. sub num. 28.

3 Tertium requisitum. Ille, qui locat, debet esse in quasi possessione illorum percipiendi. Iacul. l. si eadem, hum. 2. j. limit. t. ff. qui satisd. cogantur.

4 Quartum requisitum, vt ex publico percipiatur, vt sunt imprefista Venetiarum, Montes in Vrbe Romana, Monte Sancti Georgii in Ciuitate Genue. Rodon. vt supra, num. 31. Iacob. Menoch. de arbitrat. iudic. casu 233.

5 Addo quintum, quod tales redditus debent esse certi. Card. in Clem. exiuit, §. licet, de vrb. signifi. reputat singulat. Firm. in verbo, annui redditus.

De oblationibus.

Q Væro, an oblationes altaris locari possint laicis, ita vt eas exigere possint.

1 Primo videtur dicendum, quod non, quia laici spiritualium sunt incapaces, cap. exiuit, de præf. & dixi superius in quest. de rearmarum.

2 Secundo pro hac parte facit textus in cano. hanc consuetudinem, to. q. 1. vbi ecclesiasticus oblationes sub laicorum dominio non detinentur. Vnde Dominus in veteri testamento prohibuit panem sanctos comedere filiis Israel.

3 Tercio pro hac parte facit, quia oblationes vendi non possunt, & est simonia, vt per gloss. in canon. altare. i. quest. 1.

4 Et hanc opinionem tenuit Lond. Rom. sing. 664. fructus, & hæc est communis opinio, vt post Aretin. testatur Ripa. in cap. decernimus, nu. 15. de iud. Alberic. in l. statur. ff. de vfufr. Arno. probl. 80.

5 Contrariam opinionem tenuit Panor. in d. c. 2. de iudic. & ibi sequuntur Aret. & Dec. conf. 148. in 2. dub. & Roman. conf. 266.

6 In proposito considerandi sunt duæ res principales. Primas, quod laicus non potest iure proprio esse collector oblationum, nec iure proprio habere iurisdictionem aliquam in oblationibus exigendis, & ita procedat opinio Panor. & aliorum.

Secundus

Vincentii Carocii Tractatus

Secundus casus est, quod laicus potest esse collector oblationum nomine ecclesie exhibendo nudum ministerium, & tunc potest, quia hoc non spiritali- quid quodammodo spiritualitatis, & ita procedat contraria opinio.

- 7 Multa autem sunt in proposito consideranda, quod oblatio non sit de re sacra. Maria in tract. oblatio. lib. 1. §. subiectionis, q. si esset res profana, puta panes, quod possit dare capibus, nisi essent panes sacri, ut panes propositionis, de quibus Exod. c. 19. transum pium in Cano. hanc consuetudinem, de quo superius diximus. Aliud requisitum est, quod non debent recipere super altare. Archid. in Cano. sanctorum, 10. q. 1. Barba. in c. ecclesia sancte Marie, col. 3. de cons.
- 8 Hinc oblationes facte alicui imaginis existenti in muro alicuius laici, non debent applicari laico domino muni, ex quo incapax est. Alex. ad Bart. in Llege Iulii, §. ff. ad legem Iul. pecul. Panorm. & alij in cap. pastoralis, de his, que que sunt a maiori parte capit. Ang. in dispensatione incip. tu fulgenti palatio. Malu- ct. de oblat. in 3. & 4. dubio.
- 9 Et sic patet responso ad contraria distinguendo, ut superius dictum fuit. Habemus igitur intellectum ad cano. hanc consuetudinem, ut procedat vel in rebus factis, vel profanis positis in altari, vel in micro iure spirituali, vel quidem in propriis usus laici con- uerterent, & maxime consuetudo in hoc attendenda est. Pet. de quarta canon. in capite quarto principali.

De rebus, que usu consumuntur.

- 1 **N**unquid locatio consistit in rebus, que usu consumuntur? hoc tangam in tit. de usufr. ob id breuiter dicam, quod non, ex quo in abusu consistunt, hoc Senatusconsultum, §. ff. de usufr. earum rerum, que usu consumuntur. Inde salua lege Diuina Luc. 6. lucrum sperare non licet, nisi pecunia forte tentatiuo locetur, quo casu placuit a vano obituatore mercedem recipere. glo. Abb. & Doct. in c. canquectus, de usufr. Abb. in rubr. cod. nu. 3. in terminis Pet. Rozi. decif. Lituanica. §. num. 279. ponam Deo dante in tit. de usufr. &c.

De Columbaria.

- 1 **P**lechia, & delectabilis est questio, nunquid columbaria sit locabilis, & Corn. tenet quod non, ut per eum conf. 137. in fi. col. 2. inferens ex hoc, q. fructus ex ea percepti non veniunt computandi in sumptibus melioramentorum.
- 2 Contrarium videtur de iure verius, ex quo in col- umbaria potest constitui usufructus, usufructuarius, §. in viuariis, & ibi Floria. not. ff. de usufr.
- 3 Veron. de seruit. urban. prae. cap. de columbaria, in terminis Negusant. de pignori. in §. membro, quinte part. num. 9.
- Et sic nota in hac locati & conditi materia, quod ad cognoscendum, an aliqua res sit locabilis, consi- deratur an sit in fructu.
- 4 Vidi in facto casum. Quis vendidit pradium, ubi erat columbaria, postea condidit ad laborium, an debeat habere partem in fructibus columbarie, quia uti colonus paruius in fructibus nihil facit.

De Nauis.

- 1 **A**N Nauis sit locabilis, tex. est clarus in l. 1. §. ma- gistri. ff. de exercitor. reliqua ad Nauim per- tinentia ponam in pro solutione materiae.

De Cambio.

- 1 **C**ambio an locari possit. Puteus innuit, quod sic, ut per eum decif. 121. lib. 3. ubi in hac mate- ria locati tenet vnum, quod debitor cambij nihil aut iardē soluente conductori cambij non poterunt locatorem cambij aliquod interesse pretendere, sed transacto cambij tempore contra conductorem ad actionem reddendam agere.

De Factis.

- 1 **A**N facta locari possint tetigit superius in principio, de substantia locationis ex mente Antoqii Pa- dul. quibus addo, quod facta conductiva sunt, quae meti facti sunt, ut iure Romam, portare libros.
- 2 Et hoc facit pro Correris, qui quotidie translat- turus ad aliquem locum cum literis: vel facti non momentanei, ut meo nomine laicare: secus in his, quae sunt iustis, vel facti momentanei, ut vendere, ma- nuerere. Vnde si decem dederō ut Romam eas, non ist locatio, ex diverso locatio est, si dedi decem, ut rem oppigneret, & tamen hic factum est momen- taneum in iure consistens, ibi verō metum factum est, non momentaneum. Ita pulchrē Petr. Loriot. in tit. de pact. axiomat. 132.
- 3 Et quando locatur sylua, vel alia res, ad custo- diendum, non res, sed factum locari dicitur, sicut lo- catur factum pascendi, facienda, pollendi, & similia, Ruit nouissima. c. 37. nu. 15 par. 1. Est casus stre- quens, & quotidianus conducuntur homines ad li- gonandum, ad metiendum segetes, & alia similia, nam factum conducum dicitur non ipsa res.

De Affassio.

- 1 **A**N locatio in affassio dici possit. Hiero. Gabr. conf. 170. nu. 8. lib. 1. tangit hanc questionē, & concludit, si merces est certa quodammodo dici, sed in hoc non excludit, ne aggrediar materiā delictorū.
- 2 Satis enim est, quod affassio dicitur, qui ex pre- mios, vel spe premij aliquē occidi mandat, & haec est communis opin. Aret. conf. 193. col. 2. Anton. Gabr. de malef. concl. 1. nu. 2. in fi. Viui in verbo, affassini omnes. Iul. Clar. in §. affassinum, in princ. Menoch. de arbit. iud. casu 360. Vinc. Franc. decif. 176. nu. 3.
- 3 Vulpell. respos. 145. nu. 5. Viui in verbo, affassini. Didac. variat. resol. lib. 2. c. 20. num. 9. Masc. concl. 138. & bannitus occidi potest per homines pectio conductos, Dec. conf. 327. col. 2. Alber. in 4. par. stat. q. 1. Nell. de bannit. in 1. par. 1. temp. q. 12.

De re aliena.

- 1 **A**N res aliena locari possit, ponam in tit. de cui- ditionib. & quod non valeat, est tex. in l. si tibi, si locati. Magon. Rot. Luc. 10. num. 18.

De re

De re communis.

Pvlchra, & frequena est questio propter discordias, quæ passim interuenire videntur inter fratres, & socios. Tres habent moleculinam commune, duo sunt concordati in loco ad vni, tertius contradicit: vel vult reuocare pro se, vel alij locare pro maiori fortasse pretio, vel pensione, quid agendum?

1 Primo videtur attendenda maior pars l. maiorem, ff. de pac. l. aliud, §. referatur, ff. de reg. iur. l. quod à maiori, ff. ad municip.

2 Pro alia parte videtur facere l. per fundum, ff. de seruit. rust. præd. vbi faciendo aliquid est commune, vt singulis, non attenditur maior pars.

3 Pro alia etiã parte facere videtur, quod in re communis potior est conditio prohibentis. reg. in re communis, lib. 6. Quare in hac vili materia ponā aliquas viles conclusiones.

4 Prima igitur conclusio fit. Quando sumus in prædio vrbano, & solito locari, præferat ille, qui vult locare nolenti locare. Bal. in l. in fi. C. qui vult locare. Bart. & Cast. in l. & hæc distinctio, s. cum fundum, ff. loca. qui in domo loquuntur. Alex. in l. seruati. et domine, §. labeo, num. 8. vbi Iaf. no. 17. ff. de leg. 1. Bald. & Ang. in l. duo fratres, ff. de acquir. hære. Dec. conf. 182. Crauet. conf. 319. num. 10. Dec. in l. si socius, in fi. ff. de iur. per. Dec. i. Genuen. l. 4. nu. 68. qui nunc etiam tenent in socio iniuncto, vel ignorante, nec in hoc facimus differentiam aliquam, prout apud eos videri potest, & multi practicando fortasse subtilizant, ducendo pro socio existimando si me requisitiss, aliquid boni pro posuiss, nec talem conductorem accepiss: præfati. in fi. habentes in hoc nullam vim facimus, illud vnum attendentes, q. tale prædium vrbatum sit solium locari. (Et hæc est communis opinio Villalob. l. ita l. nu. 166. j.)

5 Declatur hæc prima conclusio, si socius locans teneatur consocio ad ratam pensionis. Corn. cons. 112. num. 3. & 4. vol. 2. & conf. 186. num. 2. vol. 3. Granus. theorem. a. num. 1. circa medium.

6 Declatur secundo, vt cum socius locans contradicere possit ex causa, quæ est, si non gestit vtiliter hoc negotium, puta pro pensione minus iusta. Ita si locamus stipendiario, & personæ inhonestæ; & ipsæ habet vxorem, vel filias pulchras; nam in hoc etiam debent aduertere boni iudices, de qua materia dixi superius q. tit. de iure sublocandi, in quest. conductoris, & in tit. de usu, & habit. ex gloss. celebri, in l. non aliter, ff. de usu, & habit.

7 Vide debet esse persona idonea, & honesta, & hæc est communis opinio. Iaf. in l. 1. nu. 24. C. qui testat. facere poss. Etiam in suo thesaur. l. ita S. num. 127.

8 Debet etiam aduenerit bonus iudex, quis habet maiorem partē in tali domo præterea considerabilis erimus in hospitio, quis magis sit aptus ad tale hospitium, & magis proficiat artificio, vt pulchrè per dicitur tenet Fran. Marc. dec. 51. par. 2. vbi considerat, quid do hospitium tenebatur conductum per talem, pauciores coaduerbant; sed quando per talem, plures concurrerant, & solent vocari consules, ad apponendum. Marc. dec. 51. par. 1.

9 Dicebat autem Florio. jo. l. Sabinus, ff. de comp. diuid. quod socius iniuncto socio potest locare domum com-

mune etiam meretrici, si socius velit aliter locare pro minori pretio, per Lancillanum, in fi. ff. de petit. hered. qui text. est valde celebris in hac locati & conducti materia: ob id colligam aliqua vtilia in præfati materia locati & conducti.

10 Primum est, quod in multorum honestorum virorum prædij lupanaria exerceantur, nam talia lupanaria castitate non infamant, sed castitas etiam loci abolet infamiam. Canon. tolerabilis, §. 2. q. 5. Et sic nota modū viuendi apud antiquos: personæ n. honeste locabant earū domos ad lupanaria exercenda, nec ex hoc vicinia, nec locatores infamabatur, hodie tamē est hoc correctum ex §. sancimus, auth. de lenon. vbi facta denunciatōne expelli debent, & sic sequitur.

11 Secundū, quod lenonibus, & meretricibus non sunt locandæ domus, & si locentur, facta denunciatōne expelli debent, & propriè text. in d. §. sancimus, loquitur in lenonibus, qui cōducunt domos ad virgines desolandas, & corrumpendas. Ex sic nota vulgarem modū producendi. In casa del tale sempre vi sono stare di pignone putane, quid tum postea? ex hoc enim (vt dixi) nō est maculata honestas locatoris. Vnde inhonesti conductores non præiudicat honesti locatoris.

12 Tertiū, quod colligitur ex eo contextu in hac locati & conducti materia, q. in iudicio petitionis hereditatis veniunt pensiones domorum eius locatariorum, licet sic recipiens puniatur, per gl. in d. §. sancimus.

13 Quæritur, quod colligitur, est intellectus ad l. non aliter, in d. gl. ff. de usu, & habit. de qua latè superius diximus q. conductor, quod non licet mulieri recipere hospitem inhonestum, vt in d. l. non aliter, tamen sacrum percipies ex re hereditaria etiam inhonestum, possit illos conuenus restituere tenetur, & ita declarat Alber. in d. Lancillanum, in fine. Et sic ex prædictis discurrendo puer declaratio ad dictum Florio. in citato loco.

14 Dicebat etiam Iaf. in l. si stipulatus fuero per te non fieri, ff. de verb. obligat. quod si talis domus recipiat commodam diuisionem, quid hoc iudex facere debet ad tollendas lites, dicena hunc causam esse prædictabilem, & quotidianam. Socin. verò cons. 58. in fi. lib. 4. dicit, quid vacabunt fructus, & pensiones, donec succedat concordia.

15 De consuetudine tamen feruntur, vt ponatur nomina in paxide, & extractus in locatione præferatur. Ioseph. de Ludou. conclus. 53. col. 1. §. fol. 122. verlic. si socij.

16 Secūda principalis conclusio fit. Quando sumus in prædio rustico, puta molendino, & similibus, & sunt plures socii, & discordes in loco, quia vnus vult locare vni, & alter alteri, & vterque vult iurare, quia fit diuisio et molumentorum, & ita tenent omnes citati in prima conclusio, & in specie hoc etiam tangit hæc opinio, dicens de iure vterque Rip. in d. l. quo minus, q. 6. sub nu. 138. subdens post Socac. eo allegatum, quod si molendinum sit solitum locari, & pensio iusta, quod socius cogitur stare loco, ubi iam facta, & quod hæc opinio est humanior, & benignior.

17 Et hæc quando omnes volunt locare aliis separando, & rem locandam.

18 Tertia conclusio ex parte conducentis. Si socius voluerit reuocare pro se rem communem, & quod eius ratam, & conducere portiones aliorum, quod

perferri

Vincentii Carocii Tractatus

- præf. tri debet. Soc. conf. 38. l. 3. Castr. in l. hæc dist. in l. 10. s. cum fundum ff. locat. & si nooos cōductor of ferat maiorem pñsionem, pñferatur antiquiori. Ruin. conf. 73. nu. 10. uol. 1. quod socius pñferatur om nibus alijs cum eijdem pactis. tener. Bero. conf. 137 num. 3. lib. 1. Joseph. de Ludovic. conclus. 33. col. 16 vers. si socius. &c. Mozz. in tit. de societa. de naturali bus contractus. no. 31.
19. Amplius hæc cōclusio vno simili modo, q. si do mus, vel alia similis res, quam socius pro se conducere velit, non recipiat commodam diuisionem. potest vii & habere abique solutione alieuius pensionis ex quo vtiur ad vsum destinatū. Allegatur gl. in hoc fati celebris in l. Sabinus. in verbo, cōstat, in fin. ver bis, ff. de commun. diu. und. quæ certe hoc solum dicit quod potest habitare inuito socio, non tamen loqui tur de pñsione aliqua, & possit stare hæc duo simul quod inuito socio habitet domum communem, ta mē in recompensationem quodammodo cogatur ha bitans socius pensionem pro rata soluere. Alberic. ta men eam ibi sequitur loquēdo quoad habitationem inuito socio, nec de pensione aliquid tangit, dicit be ne ex mente Francisci Accursi. hoc maxime procede re, si iste socius habitare volens non habeat aliam do mum, videtur enim isto casu magis excusabilis. Alle gatur etiam ad hoc idem exemplum quodam glo. in l. ar boribus, s. s. nauis. in verbo, nauigetur, ff. de v. s. u. s. t. que hoc idem dicit, & modo, quo supra, responderi potest itamen, quod non teneatur ad pensionem ali quam, tenet Roma. conf. 368. in fine, dūmodo sit so cietas omnium bonorum, vel saltem super re, de qua agitur, ut per eum, & teigi supra par. 1. de substantia locationis, in q. de socio. Bal. & Ang. in l. duo fratres, ff. de acquir. hæred. vbi refert Bal. Ricard. de Ma lumb. attestantem ita in facti cōtingentia iudicatū, & in cap. 1. s. pñterea ducatur, col. penul. de alienat. feud. per Federic. Castr. in l. 1. in fine. C. qui testamen, facer. poss. l. 1. s. pñtās hoc quotidianū in l. serui ele ctione. s. Labeo. nu. 17. ff. de leg. 1. & lib. 1. num. 37. C. qui testamēt. facere poss. in l. iuris gentium, s. ho die tamen nūme. 7. ff. de pact. Ripa in d. s. Labeo. no. 14. & in l. quo minus. nu. 141. de summa. pulchre Pe tr. de v. b. l. 10. tract. de duob. fratribus, par. 5. q. 9. sob num. 1. vers. circa primum. Bart. in l. Virium, s. alte ro. ff. de admin. tutor. Firmia. in verb. socius, no. 120. vbi post Bal. ampliat idem esse in domo feudali com muni habitata per vnum ex socijs. Anchar. Regienf. quæst. 28 par. 3. Jacob. Menoch. centur. 5. caf. 442. Anu. Gomez. de contract. cap. 3. nu. 14. Andr. Gail. practic. quæst. titu. de pignor. obseruat. 14. & 20. num. 4. versus finem operis, & hæc est communis opi nio. Granut. theoremat. 3. sub num. 2. secundū quā fuit per sacrum Rois auditorium iudicatum, ut per Mohedā in vna Roma 3a pñsionis dec. 237. allegat. Veronenf. conf. 4. col. 5. Petric. Mozz. de societ. col. 4. no. 31. quem casum omisit Menoch. materiam pro fitens, cōtut. 5. caf. 442. prout videri potest. idem ta men tenet Menoch. conf. 12. nu. 10. 3. vers. & rece pta opinio, lib. 3. vbi de commun. Corn. conf. 222. nu. 4. lib. 3. Joseph. de Ludovic. cōcl. 63. column. 4. vers. similiter potest vbi pariter de commun. Ron chegail. de duobus reis, l. 9. no. 9. no. 127.
20. Dicunt quandoque multi dato quod domus non recipiat diuisionem, & sic domus vtatur iure soo, debetne ex hoc præiudicari alteri socio pro rata pen sionis, quæ diuisibilibi est?
21. Declaratur tamen prædicta cōclusio, ut procedat & habeat locum in domo, vel hospicio, vel alia simili re, quæ non recipiat diuisionem ratione. n. indiuisibi litatis hoc ei permittitur, secus in re domo, vel hospi cio diuisibili, prout ex inferius dicendis apparebit. Dec. in l. si socius, in fine ff. si eert. pet. Ronehegal. de duobus reis, l. 9. num. 126.
22. Et in tantum hæc in domo indiuisibili sunt vera, ut authoritate propria socius frangere possit clausu ram domus a socio appositam ad effectum impediē di, ne socius utatur re cōmuni. Castr. conf. 399. in causa, quæ uertitur, col. 3. uol. 1. per textū ad hoc no tabile, in l. si uis, s. si ad ianuam ff. quod ut aut ela.
23. Et in prædio rustico licebit frangere ianuam, & caocellum. Crauet. conf. 4. n. 10. nec mirū, cū socius in re cōmuni & indiuisa partē habeat in qualibet minutia, ex sp. i. vel gleba. glo. in l. si familie in verb. pro parte. C. simil. et sic. Venast. conf. 20. nu. 15.
24. Taceant igitur (Bone Deus) ut querelæ sob spe cie turbae possessionis, quæ ex odio ponas, & inui dia quadam contra alium socium porriguntur: si. n. ex ioris dispositione et propria authoritate hoc facere licet, quomodo penam mereri debent & si processus est cancellandus, cor non sumptib. querelantis ad uerttere enim debent latro uoluntates, postquam si ribundū recipiunt istas querelas, ut pro iusticia can celletur per querelantem, sed firer damnum apo thezæ iam cōductæ, & pñet hospites accederent ad hospitium.
25. Dices. Pro socio non habitante ego nolo amplius pñtere hoc locū, nec uolū, quod soenus meus utatur amplius hoc beneficio habitandi cōmuni & indiuisam domum, quomodo prouidēdū, nel succurrendū erit? Vtiq. provocando eum ad diuisionem. Soci. conf. 58 circa tertium casum, uol. 4. Nau. ac si. 103. no. 1. uol. 2. per hanc enim prouocationem ad diuisionem, statim cōstituitur in mora & ratione more tenebunt ad proportionabilem pensionē, ad not. apud Roma. conf. 68. nu. 4. Granot. theoremat. 3. sub nu. 6.
26. Cautela igitur est in promptu ut cum uides sociū te inuito uelle habitare domum cōmūnem, nō pos se cogi ad pensionem aliquam, cures statim fieri præ ceptum, ut ueniat ad diuidendum domum cōmū nem positam, & cōstatim. &c. hoc n. caoillare nō po terit, cum nemo cogatur stare in cōmune iuri bus vulgaribus.
27. Et ex his corollarijs per modū discursus habemus & colligimus nū, quod potentior est societas, quā amicitia amicis. n. habitando domum amici sui sim pliciter nulla constituta pensione tenebatur. quan dū fuisset consumpturus, si cōduxisset, Ceter. conf. 64 visis scripturis, nu. 5. lib. 1. & conf. 32. nom. 3. li. 2. Alex. conf. 108. sub nu. 6. uol. 1. pulchre Nat. conf. 53. nu. 1. lib. 1. & maxime si domus erat solia locaci Nau. ad Alex. conf. 44. nu. 9. lib. 3. alia secus, ut ibi per eum: quod secus in socio, ut iam uidimus.
28. Tu igitur, qui habias domum amici tui, non con fidas quoad hoc de amicitia ex hoc pensionem pe tere possit, quia hoc falsum apparet.
29. Et petens pensionem cōsiderata prius qualita

te domus, quanti sit solita locari alijs vicibus, si vnamquam sit locata, vel attentio solio illius regionis parum, vel similitudo domorum, attentio etiam qualitate habitantis, quanti pro sua concordentia, & quantitate fuisset conducturus, poterit & deducet pensionem amicitia omnino possit posita.

- 30 Vnam tamen non omitam, quod praefati Doctores non aperient, neque declarant, postquam socius per provocacionem divisionis constitutus est in mora, quanta debeat esse rata pensionis, quod debetur socio non habitanti, qui iam ad divisionem provocavit, & fortasse considerari posset qualitas domus, quanti ipsa, vel similes locati consueverint, & quanti conducturus fuisset, si conductisset, ex Corn. ad simile propositum adduximus.

- 31 Quarta sit conclusio. Si domus, vel fundus communis recipiat divisionem, & vnus ex socijs vult locare, alter non, quilibet est in libertate sua. Salic. in l. iube mus, la secunda, C. de sacrosan. eccl. Socin. in d. §. Labeo, nu. 4. vers. et si res. Menoch. in alleg. ca. n. 4.

- 32 Considerandum tamen videtur, quomodo hoc ad actum perducatur accomodari possit: namque aut tempore locationis faciendae domus est diuisa pariete iam interiecto, & tunc non dicitur amplius communis, sed quilibet est particularis dominus portionis tangentis, sicut & fundus terminantibus, & regionibus diuiditur, i. si quis duas, §. si quis partem, ff. comm. p. re. Liquid in eorum, §. si quis post, ff. de leg. 1. l. recte, & l. locus, ff. de verb. signif. aut tempore locationis faciendae non est facta diuisio, quomodo poterit cognosci, haec pars est vnus, & haec aliterius, nisi prius fiat diuisio?

- 33 Quinta sit conclusio. Quando vnus ex socijs recusat locare partem suam domus locari solitam, sed vult ipsemet pro se inhabitare, & non vult conducere partem socij sui, hoc in casu potest socius habitare, sed tamen non debet esse impedimento alteri socio, quominus possit partem suam alteri locare: alijs huic consultum non esset, nisi mediane diuisione. Ita Socin. in d. l. scilicet electione, §. Labeo, num. 6. ex sententia Bal. & Pauli Casti.

- 34 Sexta sit conclusio. Si domus non est solita locari, & vnus ex socijs vult locare, alter non, praefertur locare volens nolenti locare: tenetur tamen ad interesse ille, qui non vult locare volenti, si apparebit impedimentum esse minus iustum. Bald. in c. cum omnes, nu. 20. de const. & in c. si quis de manso, de controu. inuect. Socin. in allegato conf. §. 8. col. 1. vers. hoc etiam Jacob. Menoch. in allegato in casu in si. qui consultui, ut prius prouideatur de locatione domus: deinde condemnari impediendum ad interesse. Vnde non est satis dicere, de re mea volo facere quod placeat, sed debet ostendere impedimentum, & non esse iustum, alijs condemnabitur ad interesse.

Addo vltra Menoch. id, quod ponit Salic. in l. iube mus, C. de sacrosan. eccl. quod in facto vult sepe euenire, ex quo fratrum concordia rara est. Sunt duo fratres vel socii, habenti fundum communem, vnus vult quod feminetur, alter non, quid agendum? respondetur notabiliter, quid si ille feminat, non debet dare partem consocio recuanti. Commendat Nat. conf. §. 1. num. 11. lib. 1. Insuper de Ludou. concl. §. 3. col. 1. 6. vers. follet etiam, &c. Merito sane locusus est Salic. ad repri-

miendum iniquitatem socii prohibentis, quae sane maior iniquitas excogitari potest, quam impedire fructus, quos natura producit ad vix sustentationem: quam. n. vtilitatem, aut commodum reportat ex hac iniqua prohibitione? Sed temporibus nostris non ita procederent, sed nostris tempore comburentur, vel quid simile facerent, inuocando banitos, & facinorosos viros. idem in refectioe rei si ex faciente efficiatur dominus patris, socii prohibentis. Cep. Laut. 87. pulchre Duen. reg. 195. limit. 1. circa med.

- 35 Sed dices: Pone quod socius, vel frater re potest seminationis prohibuit, postea penitentia ductus petit partem in re collectione, & effertendo socio, vel fratri feminanti impensas factas in colendo, & seminando, audietur ne? Addo scdo loco vltra Menoc. aliud notabile dictum ad praedictorum intelligentiam, quod in hac materia domus, vel rei communis, quod dicitur solita locari, quando vnus ex socijs alijs eam conduxit, Ioan. And. in addit. ad Spec. tit. de loca. §. postquam, ver. porro. Moheda. cum allegans in vna Romana pensionis decif. 287. Granut. theorema. 2. nu. 3. in fi.

- 36 Illud non omitam, & etiam septima conclusio, quod in contractu locationis socii attenditur, & praesertim bona fides, ut diximus superius, par. 1. de natura locationis, pariter attendenda est honestas.

- 37 Vnde si socii sunt discordes in locando, praefertur ille, qui personae honeste vult locare, & si ambo sint personae honestae, tunc forte (ut dictum est) dirimatur. Ang. in l. C. qui testam. facere poss. Socin. dicto con. §. 8. & in d. §. Labeo, num. 5. ubi Iu. in col. 6. vers. si verò daretur, & tertio supra ex gloss. in l. non aliter, ff. de vlu. & habet Bonacuss. in quest. crimin. in verbo, Meretrix.

- 38 Quid dicemus in q. iocola, quae euenit in lupanari in factu contingente? habebat duo socii domum communem in meretricio, concurrentibus duae meretrices, & vna pro qualibet parte, quae erit praecedenda? Multorum fuit opinio, quod antiquior in exercitio, alii tenebant, quod illa, quae magis satisfacit in opere, & exercitio. tertio dixerit, quod pulchrior, id est magis iuuenis.

- 39 Octava sit conclusio, de qua etiam tetigimus in materia sublocationis in q. conductor, quod si duo sunt socii, qui conduxerunt vnam domum, quod inuito alio socio alium ponere non potest, & sic quando eorum simul ius conductionis, & ius societatis, praesertim societas, tanquam humanitas, & benignitas, quod temperat in hoc rigorem conductionis, gl. est singularis, in §. fin. Insti. loca. quem singularem dixit Bal. sing. 1. 6. summa Ang. in verbo, locatio, nu. 8. & sic aequè idoneam, & honestam portionem. Cyn. in l. iam veritatis, C. loca. & haec est communis opin. l. si i. l. 1. num. 24. C. qui testam. facere poss. Pet. de Vbal. in tract. de duobus fratribus, par. §. 9. col. 3. vers. quod facit ad questionem, sub num. 12.

- 40 Nona sit conclusio. Si duo conduxerunt eandem domum, & vnus impedit alium, agendum est contra locatorem, ut faciat desistere impediendum. Spec. in tit. de loca. §. generalia, vers. vltim.

- 41 Dices pro locatore. Quid ad me hoc? locari enim duobus petentibus rem meam, si ex parte scdo non fuit tunc in concordem, in qua culpa ego sum?

Pariter, si duo scholares in cameris vicinis ad inui-

Vincentii Carocii Tractatus

- et se impediunt, potest vnus cogi desistere per actio-
nem pro socio, quæ cum sit bonæ fidei, in ea veniunt
ea, de quibus, nec est actum, neque cogitur: nec id,
quod in bona fide consistit. Specul. de iudic. §. 2. vers.
hoc etiam nota.
- 42 Et de Doctoribus, & Magistris, si voces ad iuribus
confundant, primus potest expellere vltimus, l. uni-
ca, in fine, C. de stud. liber. V. ibi Rom. lib. 11. Summa
Angel. in verb. locatio, num. 9, ubi amplius in quocum-
que impediens lesionem locatoris, Doctoris, & cau-
sam istam posse expediri tempore feriarum ex Host.
in c. significauerunt, de iud.
- 43 Decimo loco in hac communione materia ponā
vtilia ad l. si quis putans, §. sine autem, ff. commu-
di vidum, circa quam considerantur pro vera resolutio-
ne tres casus principales.
- 44 Primus est casus, quando quis locat nomine pro-
prio rem communem, & tunc dampnum est locatoris
lucrum verò commune, §. manet, ubi not. Insti- tut. pro
soc. l. si is, contra quem ff. de edict. Princip. & si res lo-
cata commodam recipiat diuisionem, agitur contra
locatorem actione negotiorum gestorum. Si verò co-
moda diuisi non potest, agitur communi diuidendo,
vt not. in l. hæc de, §. non tantum, ff. famul. herisc. in
glo. in verb. compet. no. in l. si communis, & in l. qui
aliena, §. si C. de negot. gest. & in l. 3. eod. tit.
- 45 Secundus est casus, quando communi nomine loca-
tur dicitur ex. in d. §. siue autem, quod neque dampnum
neque lucrum cum sententia oportet.
- Tertius est casus in locatōe simpliciter, vel exigi-
te partem pensionis, videtur ratam suam locasse, vel
exigisse proportionabiliter. vt not. in d. l. 3. C. de ne-
got. gest.
- 46 Vidi tamen in facto casum. Sunt duo Monasteria
in Ciuitate Tuderti, Dominæ vnus hospitij detra-
he campans in Alma Vrbe, & vtrum iantum ex eis lo-
cauit & pensionem pro parte exegit, an teneatur hæc
partem communicare socio? multi dixerunt quod non
quia dicebat socius atriæ pportione, ego exegi par-
tem meam tantum, replicabat alius socius, tu non po-
tes facere hæc diuisionem, & ego habeo portionē in
qualibet minuta, vt superius deduxi fuit, eadem
fuit declarati, licet quis perceperit partem fructuum,
vel pensionis tamen socio communicare tenetur nec
potest ex se diuisionem facere per dictum §. siue au-
tem, & ita sentit Perr. de Vbal. in allegato loco, fol. 2
in fine, concludens in hac locati & conducti materia
quod ratione communione procedit vsus indifferens
non tamen integra perceptio emolumentorum. Melius
igitur est habitare domum communem, quam par-
tem pensionis domus communis locatē exigere.
- 47 Vulgares dixerūt. Pensio in torum est tot, ego exe-
gi tot, facto calculo, non exegi plus portione mea no-
lo communicare pro te, resoluam exigas, tamen iura
aliter dicunt, & ita vidi in dictum.
- 48 Et ex prædictis conclusionibus inferunt ad intell-
ctum nonnullorum iurum, maxime in hac locati &
conducti materia.
- 49 Primo inferunt intellectus ad l. item quæritur, §.
qui impleto, ff. locat. vbi non habeat locum in socio, qui
finito tempore conductionis inhabitare rem commu-
nem nam per hoc non censetur recondixisse nec ad
pensionem aliquam teneatur ex iam dictis, & in specie

Rip. in d. l. quo minus, no. 71. Anchar. Regien. q. fa-
mil. 128, no. 3, lib. 2. Granus. Theorem. 2, no. 1.

Secundo inferunt intellectus ad l. per fundum, ff.
de seruic. iustic. præd. vbi non habeat locum in re com-
muni solita, & diuinita ad aliquem actum socius
vbi volens ad usum destinationi, non potest ab alijs con-
socijs impediri.

Vidi in facto dubitari. Duo conpenerunt ad inui-
cem facere hospitium ad locandum, & constructura
facienda in eo omnia solita fieri in domibus, & hospi-
tiji locari soliti, ita vt quicunque uiderit hoc hospi-
tium sic constructum, iudicabit localem modo post
opus perfectum dicti domini, & socij discordat inter
se, & vnus vult locare, alter recusat, quis præteretur?
Vide notata ad reg. cum quid par. 2, ampliat. 2. Ad do-
Aot. Gabr. lib. 1. de præsumpt. conclus. 12. Simoncell.
de decret. lib. 3. tit. 8. in speculo. 16 no. 121. Anton.
Cuccin in tract. de legitim. in princ. in verb. ex substan-
tia, num. 8. car. 16. superius posui par. 1, ut de substan-
tia locatōis, secundum, in rubr. de tuto, & curat. Non
est in hac materia communione omittendus tex. in l.
& hæc distinctio, §. si n. ff. locat. ex quo dux viles con-
clusiones eliciuntur, quarum prima est. Inter ditos fo-
cios de re communi fieri potest locatio alternis annis,
& competit duplex actio ex locato & conducto ex
communi diuidum.

Secunda est conclusio. Inter duos vicinos fit loca-
tio alterna, & fructus hinc inde fiunt loco pensionis.

Patet si duo socij conduxerunt dnum, si vnus re-
cedat, alter tenetur solum pro sua rata. Ang. & Imo.
in l. duo fratres, ff. de acquir. heredit. Et si tres sunt da-
mini, vnus in tertia, alter in quarta, alter in sexta, si
duo tantum locant, eorum portione. pro rata non
locantis, non queritur actio nisi ille habuerit pro de-
relictio, vel sine hærede decedenti Alberic. in l. proin
de, ff. de stipul. lictorum.

De re propria.

Vidimus de locationibus circa bona publica, et
ca bona ecclesiarum, et circa bona aliena, et circa bona
communis, videamus modo, an locatio valeat de bo-
nis proprijs conductoris, ad materiam l. qui rem, C.
locat. & l. si aliquam rem, ff. de acquir. poss. ff. Et uide-
tur locatōnem non valere, nec conductionem sub-
stere posse, ex l. neque pignus, ff. de regul. iur. Consi-
dera tamen aliquas conclusiones circa præsentem
materiam.

Prima igitur conclusio sit. Conducens rem pro-
prium, quam possidere ignorabat, contractus non va-
let, nec preterit conduens dominum, neque possessio
nem, & hæc est communis opinio attestata per scriben-
tes in d. l. si aliquam rem, vbi Alex. num. 6. Rip. num.
12. ff. de acquir. poss. Ponentes exemplum si filius
seruus, vel procurator meus aliquid acquirat, quod
domino ignoranti acquiritur l. 3. §. saltus, ff. de ac-
quir. poss. ff.

Secunda sit conclusio. Sciens se possessorem & igo-
rans, se dominum conduendo simpliciter non per-
dit possessionem. ita Alex. & Rip. in citato loco.

Tertia principalis conclusio sit. Conducens rem
proprium, cuius se dominum esse ignorabat, domi-
nium non perdit, & contractus conductionis est nul-
lus, &

lus, & hic est propriè casus, l. qui rem, C. locati. vbi duo concludit, nullitatem contractus, & dominium non perdi, & facit quia difficultas perditur dominium, quàm possessio, l. si quis rei, §. diffinitio, ff. de acquir. posses. sed per ignorantiam possessio non amittitur, vbi dictum est in prima conclusione) multo minus dominium. Menoc. conf. 9. l. nu. 37. & 130. num. 36. l. 46. num. 39.

Quarta fit conclusio. Conducens ignorans se possidere, & sciens se dominum non perdit dominium, quia fictus titulus non est habilis ad transferendum dominium, l. ei à quo, vbi not. ff. de vscap. & ita tenet Alex. in d. l. si aliquam rem, vbi Rip. nu. 18. dicit hanc esse communem opinionem.

* Subdeclara, si cum scientia domini cōtulerat vera traditio, quia tunc dominium perdit, & transfert in aduersarium, Bart. in l. si aliquam rem, num. 9. in fi. ff. de acquir. poss. Alex. cons. 9. num. 10. & conf. 69. num. 10. vol. 5. Crau. d. conf. 157. num. 1. & pro Abbate Sancti Apollinaris conf. 454. in princ. Bertran. conf. 44. nu. 5. vol. 3. Bursat. de communi conf. 330. num. 80. vol. 3.

Ex qua colligitur vnum in hac locati & conducti materia, quòd conductio est titulus d. bilis, nec potens per se ad transferendum dominium. Vnde ex simplici conductione non arguitur dominium.

Quinta fit conclusio. Conducens sciens rem suam vti aliena possessionem perdit. Ita Cy. Alber. Salic. & alij, in l. qui rem, C. loca. Dyn. in l. ad probationem, C. loca. & locatori acquiritur, & hæc est communis opinio, vbi per Alex. in d. l. si aliquam rem, vbi Rip. nu. 19. de acquir. poss. Curt. sen. conf. 90. nu. 2. & 7. Cagno. in l. neque pignus, l. num. 8. ff. de reg. iur. Villalob. in recollect. litera C. num. 127. & 128. Matth. in suis communibus opinionibus, in verbo, locatio, & conductio, num. 1. Eman. Suarez. in suo thesauro. l. incia C. nu. 204. vsque ad 206. Iac. Menoc. conf. 146. nu. 39. vol. 1. inferens etiam contra, quod locans rem alterius non per hoc cōstituit dominus. Titiaquel. de cōstit. par. 3. l. iiii. 7. num. 22. Rebuff. de causa posses. & propriet. vers. duodecimus casus, vbi bene loquitur.

Sexta fit conclusio. Conductio rei propriè à se possessa sciens cōstitit valet respectu possessionis, ita Bart. in d. l. si aliquam rem, nu. 10. vbi Rip. num. 45. dicit hanc esse communem opin. reddendo rationē, quia conducendo videtur possessionem à me abdicare, in locatorem transferre, & sibi relocare.

* Et hæc est magis communis opinio. Hippol. Rimin. cons. 94. num. 9. vol. 2. Et debitor conducere potest à creditore respectu possessionis rei pignorate, licet debitor sit dominus, Barto. in l. cum & sortes, §. fin. ff. de pign. act. Negul. de pign. par. 3. memb. 1. num. 3. l. 1.

Et ex hac conclusione colligi videtur, quòd aliquando fingitur procedere tacita relocatio in præiudicium conductoris, vt possessionem à se abdicat se videatur.

Septima fit conclusio. Ignorantia deducitur multiformis, & quidem ignorantia præsumitur ex acquisitis per filium, seruum, vel procuratorem, prout superius deductum fuit conclus. 1. Secundo deducitur, ignorantia ex acta obliuioni per lapsum longi temporis, vbi etiā præsumitur amissio possessionis. Bart. ad l. si is, ff. de acquir. posses.

Tertio etiā modo ignorantia deducitur, cum quis tractat de damno vitando probando rem aliter se habere, dicitur probans ignorantia, & toleratur in facto proprio. Nata in terminis locationis, & conductionis, conf. 146. num. 3. vol. 1.

Octaua fit conclusio. Colligitur ex multis, quando quis dicitur conducere vt suam: primus enim casus est, si dicatur, talis sciens se dominus, & per se scire talis fundi, conduxit eum à Tizio locante, pariter si dicatur, talis concessit mihi talem fundum, tunc locare videtur vti propriū. & suum, & in dubio præsumptio est, quod epo dicar conducere rem meam, vt tuā, nisi expresse affirmem esse meā, & hæc est communis opinio attestata per Rip. in d. l. si aliquam rem, nu. 25. Similiter, si dixerio, vellem talem rem meam à tali locatore recognoscere, dicor conducere, vt meā. Si verò dicatur: Tizio locauit Sempronio domum, quam ipse Sempronius dicit esse suam, & velle ad Tizio pertinere, quod isto casu valet conductio, & acquiritur locatori dominium, & possessio, & hoc quando constitit velle recognoscere titulo conductionis, vt per Ripam post alios in citato loco.

Addo vltra scribentes in supra citatis locis, quòd si dicatur in instrumento, conduxi talem rem tuam à te, non per hoc probatur, quod sit tua, quia suæ verba narratiua, & incidenter prolata. Bald. in l. ad probationem, vers. quero, si instrumentum, C. loca. sequitur Nata conf. 146. nu. 1. vol. 1. colligitur præsumi conductionem ignoranter factam.

Nona fit conclusio. Hæc est in praxi vtilitas, quòd possessio perdat per eoducentem, ex acquiratur, vel acquiritur locatori. Si enim non acquiritur, poterit dominus incontinenti eam recuperare. Bald. & Salic. in l. qui rem, C. loca. Alia resultat vtilitas, si non perdat; nam si antequam conductor de lazarit velle possidere nomine proprio, turbaretur à locatore, vel alio modo haberet interdictum retinendæ, quod soli possidenti competi, §. retinendæ, l. si de interdic. & si interm locatorem illum venderet, & emptor possessionem apprehenderet, non competereb. tibi aliquod possessorem recuperandi, ex quo Dominus sic conducendo eciidit à possessione culpa sua, vt not. in cap. ad sedem, de rebus, spoliis. Vnde sit cautus conductor quanto citius ad effectum prædictum in recuperando.

Decima fit conclusio. An quis conduxit respectu possessionis, vel respectu proprietatis, duo inter alia considerari, vel attendi debent, scilicet, qualitas locatoris, & verborum. Si enim dico, conduco possessionem, res clara est, l. si mulier, §. qui possessionem, ff. quod met. cau. Si dico, conduco fundum, vel domum, & tunc respectu proprietatis, l. si duo, in fi. ff. vbi possid. quod limitatur non procedere, quando locans non est dominus. Vnde à credere non credens intelligitur respectu possessionis, quia creditore non est dominus. Castren. per illum sex. v. litem pignoris, ff. de acquir. hæred.

Vnde cum ex prædictis constat, quod conductio respectu possessionis valet, locatorem tenetur ad possessionem præstandum tantum, nec de dominio curandum est, & hæc est conductio respectu possessionis, cui conductio respectu proprietatis non valet. Consideranda igitur sunt verba, & qualitas personæ locantis.

Vincentii Carocii Tractatus

- 16 Et sic in materia locati & cōducti habemus aliam diuisionem, quod quædam est cōductio rei suæ, quædam respectu possessionis tantum, quædam respectu proprietatis tantum: Inferitur pariter, quod cum attendenda sit qualitas locatarii, sicut creditor. locatio intelligitur de possessione tantum, quia dominus nō habet, sed transire uidetur ius solum, quod ei competit, quod pari modo commodatarius, & similes locando intelligitur locatio valere, & refertur ad ius, quod habet. In depositario factis se nōo admittetem qui in eo cū videtur electa industria persung & eou fidetia, quæ non transferantur.
- 17 Vndecima conclusio sit ad l. suæ rei, ff. de cōtrah. empt. & l. si in emptione, §. si. ff. eod. tit. ut ex cōductione rei suæ, vbi nulla pensio non debetur. Ioann. And. ad Spec. in tit. de locat. §. sequitur in prin. Are. & Alex. in d. l. si aliquam rem, vbi Rip. num. 5. ff. de acquir. poss. vbi limitat, nisi stipulatio interuenierit, & vitæque pars sciat cōductionem nullam, secus si vitæque credat valere, prout in dubio præsumitur, ut per eum.
- 18 Et sic ex hac cōclusionē eliciuntur corollarie duæ in hac locat. & cōducti materia. Primum, quod ex contractu locationis, vel cōductionis nullo, vel ioua lido, non debetur aliqua pensio.
- 19 Secundum est, quod regula. Cuius per errorem, ff. de reg. iur. procedit, & locum habet, quādo vitæque pars sciat indubium, aliā con. vt per Bar. in l. si de dona, quod clare nō posuerunt nec Deci. nec Cagn. ad l. cuius per errorem.
- 20 Tertio infertur ad l. a. §. circa, ff. de do. l. ex. ut si stipulatio ex falsa causa uideat, hoc procedit, quādo vitæque pars sciat causam esse falsam, secundum glo. in l. qui cū alio, ff. de reg. iur. & in l. quod si maritus, §. 1. & in l. haecenus, ff. de const. pecun. Ripa. in d. l. si aliquam rem, nu. 5. s. reuocata opinio glo. in d. §. circa quæ addi possent ad Alpha. rep. 428.
- 21 Duodecima sit conclusio ad materiam l. ei a quo, ff. de usufr. per cōductionem rei propriæ ipsius cōductoris locator perdit possessionem, & usufruendi facultatem, & oia casum illum, vbi hæres usufructuabat bona fide, sit per herede.
- 22 Et ad propositum materiz, de qua agimus, & totius tractatus locat. & cōducti, textus ille est notabilis, & singularis ad duo principaliter.
- 23 Primum est, quod vera est iuris conclusio quod per colonum conductorem, vel iouequilum possessionē retinemus, ut dixi superius de effectibus locationis ad longum tempus q. 3. secundum naturalem, sed ciuilem relinet locator.
- 24 Ampliatur ista conclusio, ut procedat etiā si locatio sit inutilis, ut not. in l. quauis, ff. de acq. poss. vbi Ang. Coss. & alii hoc notant, & dicunt singulare.
- 25 Limitatur, & declaratur, quod cōductio potest fieri nulla duobus modis circa hoc propositum. Quādoque enim est nulla, quia per pupillū, sine auctoritate tutoris, & tūc procedit dispositio. Iamuis allegat superius, quando locatio est oulla ex alio respectu, quia facta de re propria, & tunc per cōductio rem non reuincitur possessio ad fauorem locatoris, ut habetur in d. l. ei a quo, vbi Castren. dicit esse casum singularem, & notabilem.
- 26 Possit fortasse aliter declarari ex mente Alex. in di
- Liquamuis, quam legit cum l. si colonus, vbi num. 4. quandoque cōtractus cōductionis sit funditus nullus, & caret penitus omni radice, & tunc non retinetur possessio per colonum, prout est in cōductione rei propriæ.
- 27 Quādoque contractus locationis nō est penitus oullus, sed adeit saltem naturalis obligatio, prout in pupillo cōductore sine auctoritate tutoris, iuxta not. in l. si de nouat. & isto casu retinetur possessio, d. l. quauis, vbi Alex. num. 5. suboscute tamē. Et sic iucidetur habemus, quod aut pupillus conducit cū auctoritate tutoris, & obligatur ciuilitur, & naturaliter ex cōductione aut conducit sine auctoritate tutoris, & obligatur naturaliter tantum, & per eum retinet locator possessionem.
- Secundum mirabile colligitur ex d. l. ei a quo in hac locat. & cōducti materia, & ad propositum materiz cōductionis rei propriæ, de qua agimus, quod conductor vere dominus, ignorans se dominum conducendo ignoranter attrahat de possessionem, præter intentionem, tam locatoris, quam conductoris nā nec locator intendit transire possessionem nec conductor acquirere, sed simplicem detentionem. l. si quis ante, ff. de acquir. poss. & hoc prouenit ex dominio, quod reperitur penes conductorem, quod est tāte efficacit, virtutis, & potentiz, ut trahi possessionem præter intentionem contrahentium, ubi Castren. reputat hoc valde mirabile.
- 28 Et sic incidenter habetur limitatio ad regula. non omnis, ff. si cert. petat. ut nō procedat in casu l. ei a quo ff. de usufr. & dicit ubi Castren. quod transierit possessio, & naturalis, & ciuilis post Bar. ibi.
- 29 Decima quinta sit conclusio ad materiam l. si aliquam rem, ff. de acquir. poss. quod conductor nō potest rescire questionem dominij locatori agenti remedio l. si quis cōductio, §. locat. allegādo locatorē nō esse dominum, secus si ageret actione ex locato quæ audiretur. Ita Cyn. Bald. & alij, in l. qui rem, C. loca. Bar. & Castren. in d. l. ei a quo, de usufr.
- 30 Bene verum est quod dicit Ripa. in d. l. si aliquam rem, in si. verbis, quod dispositio l. si quis cōductio uis, C. locat. nō procedit in domino, & possessorē cōducendi rem suam ex Curr. sen. cons. 71. ponam suo loco, & hæc est uerior, & magis cōmū opinio. Riminal. cons. 94. nu. 16. vol. 1. Vini. lib. 2. opio. 64.
- 31 Decima quarta sit conclusio. Possessor noui dominus conducendo ab alio, contractus ualeat, & possessor putat, si cōductor sciebat se possidere, secus si ignorabat Bar. in d. l. si aliquam rem, nu. 1. s. ubi Ripa. ou.
- 45 dicit hanc esse communem opin.
- 32 Ampliatur hæc conclusio, ut uera sit, siue conductat uero domino scierit, siue ab eo, quem putabat esse dominum, & hoc siue cōductio facta sit respectu possessionis, siue respectu proprietatis, ut possessor non perdat, ut per Ripa. nu. 49.
- 33 Decima quinta sit conclusio. Cōductio ualeat si cōductor putabat rem esse suam, cum uere esset locatoris, quia ueritas præualet opinioni. Bar. in d. l. si aliquam rem, nu. 14. ubi Atet. Alex. & alij sequuntur.
- 34 Decima sexta sit conclusio ultra scribentes ad d. l. si aliquam rem, quod cōductio rei propriæ irrevocabili sit non ualeat, secus si sit propria reuocabili. Ita Rui. cons. 144. ou. 9. lib. 1.

- 35 Ex quibus inferretur limitatio ad l. rei sue. ff. de contrah. emp. ut procedat ius reuocabiliter, secus si ex aliqua causa euinci possit. Leum res, & ibi gloss. Bal. & Sali. C. de contrah. emp. Castr. in l. huiusmodi, §. qui seruum, in fi. & ibi quoque Alex. col. t. ff. de leg. 1. idē iō Romae, §. duo fratres col. 28. vers. in inquantum, ff. de verb. obl. & cōl. 100. super primo dub. col. 3. lib. 7. R. u. cōf. 164. nu. 4. lib. 1. & cōf. 148. col. 3. nu. 7. lib. 1. cōf. 66. col. 2. nu. 8. lib. 4.
- 36 De stipulatione Aret. in l. existimo. ff. de verb. obl. de donat. Rom. in l. dotalem, no. 6. ff. sol. matr. limitando l. qui proprias suas. C. de legat.
- 37 Et de conductione patet Tiraquell. de retract. conuent. §. 1. gl. 1. num. 12. in fi.

Secundum loco inferitur in hac locati & conducti materia, & ad propositū iuris reuocabilis, vel irrevocabilis, de quo in præf. agimus ad decisionē questionis. An socius possit conducere rem cōm etiam pro parte sua, ex Bart. in l. si aliquā rem, in fi. tenuit, quod sic, per l. quod si vno, in fi. ff. de in diem addic.

- 38 Contrarium tenet ibi Ripa, ex l. si cōmunis, ff. de contrah. emp. vbi gl. si rectē inspiciatur, tenet, & sentit opinione Bart.

- 39 Veritas est ista. Aut pars socij est sua irrevocabiliter, & quoad eum de re communi conductione non valet, arguendo etiam de toto ad partem.

Aut est socij pars reuocabiliter, puta ratione pacti additionis in diem, vel alio simili modo, & isto casu conductione valet, sicut emptio, d. l. quod si vno, in fi. Soluit igitur quis pensionem de re sua, §. reuocabiliter est sua.

De pecunia.

AN in principio numerata locatio & conductione consistat, ponam in titule vsut.

De iure patronatus.

AN locari possit, & ad quem spectet, ponā aliis suo loco.

Cetera, quæ locari possint, vel nō, per discussum apparebunt. Sic etiam libri dantur ad nolum, Tineæ ad vasa vinaria, merces, & alia utensilia, maxime in sportecis existentis. Bero. cōf. 96. nu. 12. vol. 3. & cōf. 190. nu. 10. vol. 1. Borg. decif. 13. nu. 66. par. 2. attestans se in facto habuisse, q. fuit locata Aromataria cum domo, & vasis, medicinis, & alijs rebus cum speciali pacto de restituendo in fine locationis, & erat facta æstimatio, & fuit declaratus contractus licitus. In casu isto nō loquitur Contrad. de cōtrac. lib. 5. quæst. 87. & Bero. cōf. 168. vol. 1. & Romæ passim *Tapezierie*, vasa argentea, & alia similia dantur ad nolum. An dignus locari possit, vique sic. Bald. in l. 2. num. 18. C. de iud. per l. fin. C. de pign. Nunquid iurisdictiones publicæ locari possint, vique oō, etiam ad incanum. Bald. in l. 2. nu. 15. C. de iud. §. 1. in Auth. vt iud. si eo quoquo fuisse. hanc.

Vidimus de origine locationis, & conductionis, posita de substantiis ipsius, demum de natura, successu de similitudine locationis, & conductionis. Vidimus de personis, quæ locare, vel conducere possunt, vel prohibentur posita de rebus, quæ lo-

cati, vel conduci possunt, transeamus (Deo dante) ad progressus contractus locationis, & conductionis, & multa accidentalia circa ipsum contingentia, ponendo varias accidentium species.

* Et generaliter dicendum est, quod locatio, & fictus consistit in utensilibus Apothecæ, vasis, tinis, mercibus libris, qui in multis locis dantur ad nollū, prout experientia docet, Romæ, Papiæ, Bononiæ, Patavij, vt per Borg. decif. 13. nu. 66. par. 2. & habuit vterque, in facto, quod fuit facta locatio, de quadā apotheca aromatarie, cū vasis, domo, & medicinis, & alijs rebus, quæ in dicta speciarie reperiebantur, cum æstimatione rerum, & pacto, quod finita locatione, apotheca restitueretur cum rebus existentibus inuentariis, & æstimatis, & fuit indicatum non supere vlturarium prauitatem, quia omnia hæc faciebant vnum corpus, & supponebant pensionem conuentam.

De Progressu, & Accidentibus Contractus Locationis, & Conductionis. Grad. I.

Pollicitatio, Metus, Ira, Incertitudo, Claudicatio.

Q V A E S T I O L

QUæro, an locatio fieri possit per simplicem pollicitationem: & quidem videbatur dicendum quod nō, cum contractus locationis, & conductionis vltro, citroque obligationem præsupponat, vt superius vidimus, par. 1. quæst. locationis æstimationis, sed pollicitatio ex vna tantum parte fit, l. pollicitatio. merito &c.

Contrarium sentit Vacon. lib. 4. suarum declarationum, c. 65. nu. 13. vbi exemplificando dicit, loco tibi fundum meum, & ille respondeat, conduco, & ita locatio per pollicitationem contracta.

Q V A E S T I O II.

De Locatione per metum facta.

- 1 **Q**Uæro, an locatio per metum facta valeat, & de iure subsistat, & crederem quid non. Quia enim metus causa gestum erit, ratum nō habebit, l. 1. ff. quod met. cau. & nihil magis consensus contrarium est, quam metus Felin. cōf. 10. nu. 17. Cum igitur locatio consensu perficiatur, l. 1. ff. loca. merito per metum facta non valet.

- 2 Ampliatur ista conclusio, vt procedat etiam in recessu a locatione per metū, si quis mercoctus fuerit recedere a locatione iam facta, cōpeter enim sibi actio, quod metus causa, vt nō ponatur in præsumptionem allegat. tex. in terminis in materia locati & cōducti, in l. si mulier, §. si metu, ff. de eo, quod met. cau. de bast. Medic. in tract. de cal. & petic. par. 1. q. 7. nu. 41.

- 3 Et nota, q. metus dans causam contractui locationis, & conductionis non reddit contractum ipso iure nullū, sed rescindendum. Bald. in tract. sibi in q. 6. in l. 1. num. 2. auct. 1. C. de transac. Felin. in c. præterea, num. 5. de spons. Raven. sing. 576.

Vincentii Carocii Tractatus

4 Vnde non exequendo materiam locati, & conducti, de qua agimus inter medicum, & infirmum, contractus præsumitur metu, & rescinditur per actionem, quod metus causa, l. Medicus, ff. de iur. & extr. ord. cogniti. Bar. in l. i. interpositas, nu. 3. C. de transac. posui superius par. 3. q. de Medico.

5 Vnde compatiendum est, & consulendum intelcissimis infirmis, namque sunt adeo cupidi recuperandæ sanitatis, in qua antiqui summum bonum ponebant, vt omnia promitterent, & Medicus sagax, & dolotus videns rofirmum anhelantem ad eum, & sitibundum sanitatis amissæ, torquet eum, grauiorem reddit, longiorem, & magis periculosam infirmitatem, quam sit, & infirmus terretur vero metu mortis & omnia promittit, & compellens per metum ad loquendum alias locaturam, tenetur quod metus causa. gl. notub. in l. non interstet, C. quod metus causa, quâ singularem dixit Rau. sing. 171.

De locatione per iram.

QVAESTIO III.

1 QVæro, an locatio per iram facta, vel conductio irata valeat.

Videtur dicendum, quod sic, ex cano. suot qui opes, l. 7. q. 4. vbi collatâ ecclesiæ tumultuario mentis impulsu, & non iudicio perpetuo valet.

2 Pro contraria parte facit, l. quicquid calore, ff. de reg. iur. vbi rex met regulam ponit, & limitationem.

3 Et hæc opinio est verior, & in materia locati, & conducti, de qua agimus, est tex. in l. licitatio in princip. ff. de publi. & hanc opinionem tenuit Sfort. de testur. integ. par. 1. q. 1. art. in fi.

Addo adhuc non allegatos Dec. in allegata l. quicquid calore, nu. 1. vbi ex hoc ampliat ad omnes contractus, gl. in cano. si quis iratus, l. 1. q. 3. Rom. sing. 314. volo commentare. Fel. in C. Math. de Simon in e. dilecti filij, col. pe. de excep. Ia. in l. si filiam, col. 2. C. de inof. test. Orian. in c. quoniam contra, in verbo confessiones, Boer. dec. 168. in fi. Carr. in pract. §. 6. num. 171. Petr. Duen. reg. 29. ampl. 9. Tiraq. de pen. cau. l. 1. nn. 14. Plac. in epit. de l. c. 2. nn. 19. qui omnes loquuntur in contractibus, & in specie, licitatio, de pub. quæ in conductio loquuntur.

4 Declaratur hæc conclusio quotiens ad materiam contractus perinet, vt non procedat, quando sine dat perseverantia, quæ arguit animi iudiciu, d. l. quicquid calore, & clarior in terminis locati & conducti; hoc in terminis deducti d. licitatio, si post calorem indei flores inuenisset, & præstisset, multi. n. mouetur impetu itæ ad aliquid offerendū, vel promittendum, postea verò cum aliquid implendum est pro executione actus quasi frigeunt providendo necessaria requisita ad actum ipsum. gl. io. d. canon. si quis iratus. Fel. in c. sicut, de iur. iur. Cogn. l. d. l. quicquid, nu. 1. §. offerit impetu de iudicand. homines multia, post ex aliquali mentis spatio ad se redeunt frigeunt.

5 Declaratur secundo loco hæc conclusio, vt procedat in iracundia, quæ nimium transiens alterasset, vt metus alienationem induceret, secus est si aliquater quis concitus esset, tunc enim obligatio subsistit, & ita tenet Ioan. Andr. Abb. & alij in e. dudum per illu

tex. de conuers. coning. Dec. in d. l. quicquid calore, nu. 1. vbi Cagn. nu. 4. ita intelligendo tex. in contrarium allegatum in canno. sunt, qui opes, Fel. in c. dilecti filij, col. fi. de excep. in c. sicut, de iur. iur. Baur. de virtute iustit. priuileg. 78. n. 144. Dñe reg. alle. lim. 2.

6 Colligitur autem hæc distinctio, & differentia ex causa, & lignis, & experientia docet, & passim prædicamus: concitatio enim simplex est magis cooperta, verè autem iracundus ebullit, & nimium seruendo prorumpit, pariter vera iracundia cito desinit, concitatio animi durare solet, nec sic de facili detegit possessorum, prout vera, & pericula animi iracundia.

7 Considerabit igitur bonus iudex animi motu aliquater concitatum, & alteratū, & animum iracundū per absolutam pro tempore animi alienationem.

8 Et sic ex prædictis patet responsio ad tex. in d. cano. suot, qui opes, ponderare tamen placeat contra hanc intellectum illa verba, tumultuario mentis impulsu, non iudicio perpetuo, & melius eodem text. infertur, quia nec prima iudicium habet, quæ verba (ni fallor) innuere videntur non simplicem concitacionem animi, prout superius allegati Doctores intelligere videntur, sed omnimodam mentis alienationem. Si enim iudicium non habet, maior alteratio dici poterit, pariter si mēs impellitur motu tumultuario, prout ibi dicitur, quomodo aliqui cognoscit?

9 Quid per iocum, vel amoris illecebras? idem ex prædictis dicendum videtur, & sentit Rom. in allegato singulari suot, multi enim per iocum interloquendo dicunt. *voglio affittare il mio*, ille iocose respondit, *lo pigliarò io*.

De locatione incerta, siue per errorem.

QVAESTIO IIII.

VIdimus aliis in hac locati, & conducti materia in ritu de substantia locationis, l. 7. q. 4. de incertitudine, & ob id omnia in hac quaestione disputatio, ponam aliquas vitales conclusiones tam circa incertitudinem, quam errorem, non exequendo proprios terminos locati & conducti, de quibus agimus.

1 Prima igitur conclusio sit. Error in qualitate personæ conductoris non vitiat contractum locationis & conductum, l. si ignorans, ff. loc. vbi Castren. dicit hoc esse verum, si ignorabat qualitatē personæ, secus si ignorabat ius, quod ab omnibus sciri debet.

2 Si igitur extra statotum in loco, quod tales, & tales personæ conducere nō possint in tali loco, vel ciuitate, si quis ignorans qualitatē personæ locauit contra prohibitionem legis, excutatur, ita vt locatio subsistat, & ad pensionem agi poterit, ex dictis iuribus.

Vnde euenire potest, quod una Communitas fuerit statutum loci prohibeatis, forte rusticus aliquis, & ignoretur, nec sit curatum sciri, & locatio facta sit vique ex d. l. subsistat, & pensio peti poterit.

3 Pariter etiam dici potest de eo, qui locauerit bāhū, quem ignorabat esse bannitum, locatio non irritabitur, quatenus bannitus appareat capax.

4 Et ex hoc inferunt Doctores, quod percutus clericum

vicum non incidere in habitu, excusatur a pena ex no. si quis suadente diabolo. Panor. in cap. ut fame, de senen. excom. Bald. in l. si quis per calumniam, C. de epof. & cler. c. si iudex laicus, de sent. excom. c. si uerbo eod. in antiquis, ualde commendat Eueram in loco a uerisimili, nu. 7. & hec est comm. opin. Are. conf. 163 nu. 16. Iul. Clar. in pracq. 77. uer. sed an ultro, ultra quos omnes & distingue, & uideas, ut per Crau. conf. 1 nu. 8. ubi opinio & ueritas semper praeualeat ad excusandum, licet re uera dici posset nec posse inferri, ex tex. in d. l. si ignorans, in qua locator dabat operam rei licite, quae est locatio in se a iure permittitur, in casu uero isto dabat quis operam rei illicitae. Vnde o6 uenit excusandus etiam maiora sciendo, per Lessi qui, §. qui iniuriarum, ubi Bart. ff. de iniur. Fuf. in uerbo, clericus, num. 1. op. ubi de communi.

5 Vna mihi oritur difficultas circa hanc l. si ignorans, ff. loca. qui enim cum alio contrahit, debet esse certus de conditione, & qualitate ipsius, l. qui cum alio ff. de regul. iur. Hinc mutans filio familiaris, repetere non potest, quia obliu. Macedonianum, & debebat prius inuestigare, si erat filius antequam mutaret, l. penult. ad Macedon. Idem in minore, glo. in l. si Titius, in uerb. aetatis, ff. de fideiuss. nec in hoc forensis excusatur, quia debebat inuestigare conditionem eius, cum quo contrahit. Pariter dici posset ad materiam l. si ignorans, ff. loca. vt locans militi deberet inuestigare conditionem, & qualitatem ipsius, nec excusatur locando. Vnde pensionem petere non poterit.

5 Doctores in allegata l. qui cum alio, limitant illam legem in ignorantia iusta, & probabiliter per l. si quis patrem, ff. ad Macedon. & l. si Titius, ff. de fideiuss. & hoc fortasse innuit illa uerba in d. l. si ignorans, ibi quasi paganorum, fortasse enim pro pagano se gerebat. Vnde cauta est probabilis ignorantia.

7 Et ponderanda videntur illa uerba in d. l. si ignorans, quoniam contendit disciplinam, qui ignorauit militem, quasi locatē mulini, & facere ipsum conductorem sic in contemptum, & quasi ignominiam.

Secunda principalis conclusio suad materiam l. si decem, ff. loca. Ex qua lege colliguntur duae conclusiones principales.

8 Prima est, si locator semit de maiore pensione, conductor uero de minori, contractus locationis, & conductio non valet, & ratio est secundum Castren. ibi, quia quocumque modo diceretur contractus ualere, remaneret aliter deceptus, quia locator diceret, ego intellexi de decem, non de quinque, econtra conductor diceret, ego intellexi de quinque non de decem.

Vnde colliges quod iura potius uoluit contractum irritum, quam quis remaneret deceptus, & indebit damnum patitur.

Dices ad intellectum d. l. in maiori somma minor inest, in eo, ff. de reg. iur. ergo locator intelligendo de decem tacite uidetur intellexisse de quinque, & sic tractus locationis ualere deberet.

Respondet Bart. in l. 1. §. si stipulatus, ff. de uerb. oblig. quod in maiori summa non est minor, ubi esse minus in contractu oneroso, & dominus l. edetor, quia fit proportio numero. Et ad estimationem rei locatę & melius hoc declarat Bal. c. 6. §. 107. vol. 1. & in rubr. extr. de arbit. Bal. Fulg. & Salic. in d. l. si decem. Bald. in l. 1. col. 1. C. de fideiuss. quae sine ocr. quan. Alex.

conf. 18. col. 1. vol. 1. Bal. & Fulg. in l. diem proferre, §. si plures, ff. de arbit. Deci. l. in eo, limit. 4. ff. de reg. iur. & haec est communis opinio, ut per taf. in d. §. si stipulatus, num. 7. & ibi Alcia. claris declarati in 2. limit. ad illam regulam, & Bottigel. Lou. 8. Rim. Instit. quibus alienare licet vel non, nu. 43.

10 Sed pone hic unum ad materiam d. l. si decem, ultra scribentes. in d. §. si stipulatus. Est discordia inter locatorem, & conductorem, & uius diu intellexisse de decem, alter de quinque, postmodum locator dicit, ut conductor dicit intellexisse de quinque, ego sum conductor, ualebit ne locatio accedente consensu locatois ad summam intellectam per conductorem?

11 Videbatur, quod non, per uerba d. l. ibi, nihil agit contrarium subobscure supplet glossa 1. ibi, addendo haec uerba, in praedictum ipsius enim locator non curat de suo praedictio, cur ualere non debet, & sic apparet, quod contractus locationis a principio sui est in suspensio, tendens potius ad non ualere, quam ualere post accedente consensu dānicatum restitutor, & ualeat, quid enim potest explicare conductor, si locator dicit, uolo esse contentus ea pensione, de qua tunc intellexit?

12 Quid econtra dicit conductor? licet egomet intellexim de quinque, tamē, vi locatio procedat, & subsistat, ego uolo esse contentus de istis decem, de quibus intellexisse dicit, ualebunt praedictum quod sic, ratione aequalitatis, quae in contractibus bonae fidei seruari debet. Et sic in potestate locatoris est contrarium ualere, vel non, cum de ipsius praedictio agatur.

13 Et propterea subdit text. idem in 2. respons. & erit secunda conclusio, quod si contra locatorem sensu de minori, conductor de maiori, statuto dicto locatorem, cum de eius interese tractatur, & de re sua bonus est iudex quanti locari possit.

14 Tertia est incertitudinis species in hac locati, & conducti materia, quando merces conferunt generaliter alieno arbitrio alter non declarata persona, nec quantitate, l. si merces, in primis uerbis, ff. loca. & ratio est uidetur, quia de facili discordare possunt in eligendo pensionem ab initio incertam, l. item si unus, §. fin. ff. de arbit.

Vnde non ualeat. Ita glo. Bart. & Castren. in d. l. si merces. Ale. in d. l. 1. §. eadem, 12. ff. de uerb. oblig.

15 Declaratur dispositio d. l. vi procedat, & habeat locum, quando super contractu principali esset facta ista generalis remissio in pensionem incertam, locus si locatio vel uenditio fieret precedente alio contractu ualido, & sic esset pars alterius contractus ualidi praecedentis, ita Bart. hac l. declarat, ubi l. si fundus, §. si ff. de pig. vi Alex. dicit esse casum mirabilem, & singularem. Bal. i. c. de seu. det. in uic. legis Comm. ff.

16 Vidi in facto casum. Quis mutauit Sempronio eorum, cum pacto, quod nisi restituerit infra tot, cōcedebatur creditori apotheca luxu a restitutionem faciendam per duos homines communiter eligendos, nec aliter in instrumento specificabantur persone, fuit oppositum de electione incerta, & sic nulla, fuit replicatum in casu isto uenditionem esse partē alterius contractus ualidi praecedentis.

Vnde ualeat ex doctrina. Bart. superius allegata, & ita iudi iudicatum.

17 Et ad propositum materiae locati & conducti, de qua

cunt non esse venditionem, quomodo nominat premium, quod soli venditioni convenit, ut superius vidimus de similitudine locationis, & sic quædam disparitas sic videtur.

28 Aliorum vero fuit opinio, quod si sit facta locatio, vel venditio pro iusto pretio, vel pensione, & facta sit traditio, & emptor, vel conductor percipiat fructus, dato quod talis contractus non valeat, nec teneat, tamen venditor, vel locator agit ad rem, & fructus actione præscriptis verbis, vel actione in factum ex æquitate, arg. l. quæstiones, ff. de præscr. verb. per quem text. ita tenet Azo. in Summa Instit. locat. quod reputavit singulare, & menti tenendum Bal. in l. contractus, colum. 3. nn. 8. ver. in iusto, quod magis, C. de fide instrum. Sallet in l. huius, q. 4. num. 7. C. de contrahen. emp. Anton. Gomez. de contract. lib. 2. c. 2. sub num. 9.

29 Et sic duo inferuntur in hac locati, & conducti materia, ad tractata in Lexcepto, & ibi no. C. loc. & dixi superius de substantia locationis, q. 4. Quandoque enim fit locatio simpliciter nulla, modo aliquo expressa mercede, vel pensione, & tunc regulatur a consuetudine, puta si res locata communiter erat cõfue ta locari pro certa pensione, prout in regno testatur Ant. Gomez. in superius citato loco, ubi est taxatum certam pretium, & præfixa certa pensio locationibus domorum, & ita procedant non in Lexcepto. Unde cante articulanda est consuetudo indifferens pro certis tor, & ita fuit visitatum.

30 Quandoque non refertur ad consuetudinem, sed simpliciter dicitur, loco tibi hanc domum pro iusto pretio, seu pensione, & tunc non valet, ut locatio, & conductio prout dictum est, quia deficit substantiale, quod pensio sit, & quidem certa, sed traditio aut non est secuta, vel est secuta. Primum casu est locus penitentie re integra, nec cogi potest ad tradendum; aut traditio est secuta, & tunc agitur præscriptis verbis ad condignam pensionem arbitrio iudicis, & in ista declaratur hæc materia pensionis incertæ, & ita tenet Gomez. in citato loco.

31 Unde si locator cognovit sua interisse, quodd locatio facta pro iusta pensione non fuerat utilis, tamen traditio non, quia re integra penitere poterit.

32 Et sic per modum Corollarii habemus hic tres species pensionem quoad hunc casum: quædam est pensio certa, & clata per specificationem partium, ut not per anno: quædam est pensio certificata per consuetudinem vniuersalem multorum annorum: quædam est pensio anomala, quæ ex post facto certificatur arbitrio iudicis ad condignam pensionem.

33 Inferitur etiam secundo, quodd licet quandoque contractus locationis sit nullus ex defectu alicuius substantialis, agitur tamen ad pensionem condignam arbitrio iudicis, ne locator sit in damno, ut conductor habuerit domum suam sine mercede.

34 Inferitur tertio, ut actione præscriptis verbis ex contractu locationis nullo, detur ad mercedem liquidandam per iudicem.

35 Quarto inferitur intellectus ad s. pretium, Instit. de emptio & vendit. ut procedat etiam in contractu locationis, & conductionis, in quo debet esse pensio, & certa pensio.

36 Posset etiam fortasse dici, quodd si in loco sit conuersus obsecratus locandi domos pro tot, & ego dico, loco domum meam pro iusta pensione, quodd isto casu contractus locationis valeat, & teneat, & quodd iusta pensio sit pensio solita, & consuetæ, arguendo in hoc à fortiori enim præsupposita hæc consuetudine locatio facta simpliciter valet nulla mercede expressa, valere etiam poterit, vel saltem non utiabitur per hanc adiectionem pro iusta pensione.

37 Tertia in hoc proposito fuit opinio Ari. Pinel. ad rubr. de rescind. vend. par. 2. c. 2. num. 24. quodd constitutenda sic differentia inter contractum locationis, & conductionis, & venditionis; in venditione enim pro iusto pretio venditio facta etiam traditione secuta contractus est nullus, nec ad pretium aliquid agi poterit, at secus in locatione, & conductione, ubi pro rata temporis, quo quis habitauit, poterit agi ad condignam pensionem, & hoc probatur per text. in l. in queritur, §. qui impleto ibi, prout quisque habitauerit, ff. loc. nut. in Lexcepto pro C. loc. in fin. actionum, nu. 188. Instit. de act. posui superius de amico simpliciter habitante.

Et sic secundum eum limitatur, l. 2. ff. loc. ubi isti duo contractus acquiruntur: nam fallit in casu predicto, quæ addi possunt ad ea, quæ superius dixi in q. de similitudine locationis, & sic secundum hunc intellectum magis succurrit locatori, qui etiam si nullius contrahat tradendo habebat condignam pensionem arbitrio iudicis, secus in venditore, qui nullius contrahendo licet tradat, non potest agere ad iustum pretium, cogita.

38 Ampliatur tertio loco principaliter, si dicatur, loco tibi hanc domum pro eo, quodd erimus ecores. Si enim erimus concordēs, valebit pro pensione concordata non vii tunc & retro, sed à die concordie, quia conditio potestatiue non retrorahitur, l. qui balneum, qui text. est in materia locati, & conducti, ff. qui posui. in pignor. habeantur, sed si non erimus concordēs, aut traditio est facta, & tunc agitur præscriptis verbis ad iustum pretium, vel pensionem de clarandum, prout superius dixi, per l. si tibi polieda, in fin. ff. de præscr. verb. & hoc fuit dictum, Nicol. de Mattare. quodd eleganti reputavit Bal. in l. si q. 1. nu. 8. C. de contrahen. empt. Alex. in l. sciendum, num. 17. in fin. ff. de verb. oblig. Ruin. cons. 144. vol. 1. Ari. Pinel. de rescind. vend. in rub. par. 2. c. 2. nu. 20. in fin. Pernic. Mozz. de contract. in ca. de empt. & vend. col. 1. nu. 25. in fine.

39 Vidi in facto casum. Quis dixit. *moi darmi a pigione la tua casa*, respondit Dominus, quodd sic, *vestito, entrati, habitati, nel resto faremo d' accordo pa. & io.*

40 Ampliatur quarto si dicatur, loco hanc domum per quodd, *che io ne trano da gli altri*, si enim apparet quanti alij obulerint, pro eo censetur facta locatio, aliis rediguntur ad arbitrium iudicis, prout superius dictum fuit de iusta pensione, l. fin. C. de iure emp. lo. And. in addi. ad Spec. in tit. de emp. §. nunc videntur, in addi. magna Ang. l. qui Roma, §. coheredes, ff. de verb. oblig. l. in l. fideiussore, §. si de leg. 1. no. in l. 1. C. de comm. fer. manum. facit, l. domum, ff. de contrah. emp. c. placui, co. tit. l. ac Menoc. de arbit. iud. cent. 1. q. 1. l. nu. 8.

41 Pariet si dicatur, loco pro tot, & pro eo plurius, quodd

Vincentii Carocii Tractatus

quod dixerit talis, l. hęc uenditio, in fin. ff. de contra hen. emptione.

- 42 Et in proposito magistralis uidetur tex. in l. si tibi polenda, ff. de pign. verb. ponendo tres casus principales satis utiles ad materiam locati & conducti, de qua agimus, & tibi Castren. & laf. exclamant esse casum practicabilem, & quotidianum, & sepius in factis euenire.

- 43 Primus igitur est Cum opere gratis exhibeatur, dicitur contractus mandati.

- 44 Secundus casus est. Cum opere prestatur carta ab initio constituta mercede, dicitur contractus locatio nis, & conductionis, & ibi dicit Fulgo. in pecunia numerata, prout iam superius uidimus, par. 1. tit. de sub stantia locationis, l. q. 1.

- 45 Tertius est casus. Cum opere prestatur sub spe mercedis a facto secuto, dicitur contractus in nomi naratus: una enim parte est, facio ut des. ex alia, do, ut facias.

- 46 Et sic per modum corollarii habemus in hac loca ti & conducti materia, quod ad hoc ut sit contractus locationis, multa in mercede requiruntur, quod ab initio sit constituta: ex post facto enim dicitur con tractus in nominatus. Secundum, quod merces ab initio sit certa, clara, & specifica: incertitudo enim mercedis promissa vitabit contractum locationis, & conductionis. Tertium, quod sit in pecunia numerata.

- 47 Quid igitur dicemus applicando ad terminos eius dem legis. Si tibi polenda, dedi Sempronio Scripsi polendum, nec est expressse consentium, ut gratius opus exhibeatur, sed simpliciter fuit actum, & locu rum, erit ne mandatum gratuitum? vel contractus alius? de hunc casum omisit L. Cretigii alias scripsit si ille erat solitus locare, & aliter conducere.

- 48 Quid pariter dicemus in casu practicabili, do tibi Scripsi polendum sub certa mercede ab initio, non autem in pecunia numerata, sed in aliquo speciei mul tiens pauperes artifices recipiunt quatuor unum grani, alij cadum unum vini, mulieres pau perulae rustice, vel uiliore in suburbanis habitantes vocatę a mulieribus egregijs, & diuoribus ad texendum, ad silidum pro vna libra casei, olei, & similibus, quem contractum nominabimus? tergi superius de substi tia locationis l. quia si. 1. & ponam occasionaliter in ritu. de inuec. & illatis. Quid enim dicemus in hoc, vel simili casu? *Reflectami quęsta cosa, che io ti darę che porrai tu.*

- 49 Sed adhuc profecto uilem materiam l. si mer ces, ff. locati, quęro qm Castren. ibidem vnũ aliud frequens, & quotidianum. Est collata merces in tertium demus, & ille interim habitauit, modo tertius antequam habiteat, moritur, vel non uult habitare quid agendum? Vtique in hoc casu recurrendum ad arbitrium boni uiri. Ita Castren. ibidem, dicens esse casum utilem, practicabilem, & quotidianum. Com mendat Socin. in l. si quis arbitrata, numero 19. ff. de verbo. obl. & conf. 44. n. 1. lib. 1. Iaco. Menoch. con silio numero 23. lib. 1. alijs 93. n. 26. lib. 1.

Multi enim arbitri electi dicunt: *Io non me ne voglio impacciare, ne mi voglio mettere tra di noi.*

- 50 Vltius considerandum est, in hac locati & con ducti materia, quod plures sunt arbitrij species.

Prima quidem arbitrij species est approbatio ope ris locati, & hoc committi potest in arbitrium loca toris, vel vnus ex contrahentibus, & intelligitur tanquam in bonum niram, & in hoc casu vnus est lo cus dispositioni. l. quod sepe, §. 1. de qno, superius di ximus, & de hoc est textus clarus in l. si in lege in prin cip. ff. locati.

- 51 Vdi in facto casum. Quis conduxit sculptorem ad componendum, & fabricandum Herculem, & in instrumento posuit hęc verba, *vna forma de Her cole di aspetto ottimo*. Vique intelligitur arbitrio bo ni uiri.

- 52 Pariter dici potest. *Io voglio che mi penghi vna tale imagine a modo mio*. Vtique arbitrio boni uiri, & finique vel dolose arbitretur, standum nõ est, ut ha betur in d. l. si in lege.

- 53 Secunda species arbitrij est, quantitas mercedis, vel pretij, & hoc committi non potest, nisi prout sit peritus dixi.

- 54 Tertia species arbitrij prorogatio tēporis, & tunc per tertium dictum fieri non poterit, in d. l. habetur. Vnde dicebat Castren. in allegata l. si in lege, nume ro 5. quod tempus non dicitur pertinere ad qualita tem operis locati.

- 55 Sed an sit pro forma Bald. respondit quod sic, per illum tex. in auth. quę supplicatio, vbi Salic. & laf. numero quinto. C. de precep. Imper. effect. Castren. in Lqui Romz. §. Callimachus in si. ff. de verbo. obl. Feli. in cap. cum silecti, de rescript. laf. in rub. C. qui admit. col. 2.

- 56 Vnde loco ibi fabricandam domum infra bien nium hoc est pro forma operis locati.

- 57 Et dato quod approbatio operis, non effect com missa in tertium, si opere iam facto oriatur con sentio inter partes, recurritur ad arbitrium boni uiri, ne pte qui laborauit, sit in damno de laboribus iam f. etis, vt per Castren. in d. l. si in lege. per tex. notabilem in l. domum, circa medium, ff. de contra hen. empt.

- 58 Et sic dispositio l. si arbitrato procedit, & habet lo cum re integra.

Altera incertitudinis species est in hac locati, & conducti materia. loco omne ius, quod habeo in tali bus bonis: si enim non constet quale, & quantum ius habeam in illis bonis, talis locatio non tenet. Dyn. & Barro. in l. si sic, ff. de lega. 1. Alex. in l. locus, ff. de ac quiritend. possessi. Ruin. consil. 160. numero. 18. volu mine primo.

- 59 Multi enim dicunt. *gli ho concesso quel che ci ho, se non ci è niente, suo danno*; est enim conclusio.

- 60 Et sic fortasse inferret limitatio ad vxorem, si le gauerat, ff. de lega. 3. vt ualeat concessio de omnibus possi sionibus, quas habeo in tali loco, nõ aliter ex pressis consensibus. Papi. in forma libelli in actione reali, in verbo, cui coheret, n. 5. quia hoc procedit, quando aliquo modo constaret, quod, & quale ius haberet ex prædictis.

Altera est species incertitudinis in hac locati & co ducti materia, quę relatiua appellatur, puta loco ve stigal. secundum capitula communis Tuderti, quę te pore conductionis nõ dum erant reformatę, sed Alex. consil. 23. libro primo, iterum consil. trigelimo primo, par. secunda.

61. Passim contingit in locationibus publicis, si dicendo, *secundo à capitolio da farsi*, & habito respectu ad tempus contractus, non etiam rerum naturam, & videtur quodammodo quis conducere istum retis, & tamen vult.

Et in hac incertitudinis materia vidi multos casus, erat enim folium locationis ita scriptum.

Locat Semptronius domum Caio pro tribus scutis, & de tempore nihil erat appositum, pro quo tempore dicitur facta locatio?

62. Vidi per multos responsum, inspiciendum consuetudinem loci, qualiter personis promissæ, & rei locatæ, iuxta ea, quæ superius diximus de subtilitate locationis primo.

63. Vidi etiam in isto aliam incertitudinem in locando. Fuit enim instrumentum locationis ita conceptum. Locat omnia bona, & terras in tali loco, sitas modo in terris adfunt apes, an ad conductorem spectabunt, ex quo sunt in fructu, & fuit iudicatum quod sic, prout de auro iustodiendo, & atera sunt loco dicam, adfrant paleæ, & frascæ incise, & hæc sunt in fructu.

De claudicatione.

Q V A E S T I O V.

QUæro an contractus locationis pro vna parte claudicare possit?

1. Videbatur dicendum, quod non, quia contractus claudicare non potest, nec debet, litigatores, & penult. & fin. ff. de arbi. §. proximo. aut. de non elig. secundum nuben.

2. Contrarium est verius in casu, si pupillus in contractu locationis contrahat sine tutoris auctoritate, obligat enim, sed non obligatur, Insti. de auctoritate tutorum. in prin. vbi gl. respondet ad contrarium, esse speciale favore pupillorum.

De Progressu Accidentium Locationis.

Gradus I I.

Libertas, Renovatio, Multiplicatio, Coherentia, Ratificatio.

Prosequendo ulterius materiam accidentium, & contingentium in contractu locationis, & conductionis descendendo ad secundum gradum.

De libertate ad materiam l. nemo cui. C. loc.

Q V A E S T I O I.

QUæro igitur primo loco, an Dominus rei locatus sit in plena libertate locandi, ut possit cui vult, locare, nec cogatur plus vni, quam alij rem suam locare.

1. Primo videbatur dicendum quod sic; ratione. n. publicæ utilitatis ne res publica inopia grauet, qui cogi potest ad vendendum res suas, & quidem utilio-

ri pretio, arbitrio semper boni viri, si aliter facere vult, l. 1. ubi Bar. & alij communiter, C. de ep. sec. aud. Panor. & can. t. omnium more, in c. t. de emp. & vendit. Bar. in Lammom, ff. de extraord. crim. & est communis opinio Vni. secundum primam pensionem in verbo, vendere rem propriam.

Secundo pro hac parte facit tex. Platonius in l. 1. ff. de vund. qui loquitur in terminis locum, & conducti de agric. & cens. de quo terti superius in prin. n. peris de priuileg. colonorum.

2. Pro contraria parte facit primo, l. nec emere, C. de iure deliberan. Secundo pro hac met parte facit, l. in uitum, C. de constathen empio. Tercio pro hac parte facit, l. si commodato, §. si cut, ff. comm. l. i. C. de actio. & obligatio. vbi contractus ab initio sunt voluntatis.

3. Et hæc opinio est in iure verior, & tex. in l. ne cui C. loca. & Linnius, C. rod. tit. quibus in locis Bald. summopere commendat hanc materiam, & dicit ad modum menti tenendam etiam pro bonis emphyteoticis, an dominus directus reformare tenentur veteri emphyteosis conductori.

4. Declaratur vtiliter hæc conclusio multis modis. Primo, nisi inter partes conventum sit, ut nō liceat domino alij locare, quamdiu ipse rem conductam vellet, & tantum dare quantum alius, d. l. ne cui, in verb. p. s. & ibi gl. Bal. & Bali. Bal. in l. contractus, ff. de reg. iur. Duo igitur sunt in hac prima declaratione, conuentio, & obligatio tantundem, & subdit tex. quod pactum, & conuentio in hoc pacto debet esse in scriptis, vbi Cynus dicit hoc ideo esse, ut occurrat fraudibus conductorem, qui plerumque conventiones allegant, & sic pactum contra libertatem locandi debet esse in scriptis.

Item hæc conuentio habet aliud requisitum ex intentione eiusdem legis, ut si legibus cognita i. iniuria pure, non vi, dolo, vel metu, at ibi Accur. exponit.

Declaratur secundo, nisi consuetudo loci hoc velit, quæ in hoc attendenda est, Spec. in titu. de loc. §. 1. ver. §. 3. But. in c. de reit. loc. Boer. decis. in 7. nu. 4. & in multis locis seruatur. Minsinger. censur. 4. obfer. 23.

Et sic est unus casus, in quo in contracta locatio nis, & conductionis attenditur consuetudo.

Quid dicemus circa primam declarationem de conuentione iniuria, quid si conuentio non est in scriptis specialiter redacta, iuxta formam d. l. sed constare poterit per testes legales, & fide dignos de tali conuentione, cur conductor non audietur? & not. in c. eum loan. de fianstru.

7. Putarem, quod sic ex hac ratione. Si enim in loco, prout Tuderit, extat statutum, quod solutio probati non possit, nisi per scripturam, & quidem publicam, puta per aliud instrumentum, tamen probari poterit per testes legales, & fide dignos, quia hæc probatio nunquam censetur.

Dicitur est But. in c. sicur, ad finem, de probat. & sequitur ibi Felin. col. 5. & l. diu. ff. de libor. cau. & l. ff. de act. & obl. Alex. ad l. fin. l. i. ubi mos, C. de iud. per l. si quis ex argentariis, in prin. ff. de eden. idem l. fin. l. admonendi, col. 71. ff. de iureiur. vbi reputat dictum singulare, & notabile Dec. in d. c. sicur, l. i. §. 1. inq. de pueni, caus. 51. nu. 17.

Ex

Vincenſii Carocii Tractatus

8 Ex quo, & illud vnum obiter colligitur in hac loca-
caſi & conduci materia, quod licet locatio ad lon-
gum tempus de bonis eccleſie facta per prelatum con-
ſanguineo ſuo ſit ſuſpecta, vt ſuperius vidimus in ti-
tu, de bonis eccleſie id tamen non procedit in con-
ſuetis honeſtis, & probate vitæ, quia per hoc tolluntur
ſuſpiciones. Feder. conf. 52. & iterum conſilio 200.
Bal. in c. 2. col. 3. verſ. quæro iterum, de iud. idem Ti-
raz. vi ſup. nu. 143.

9 Declaratur tertio loco diſpoſitio I. ne col. vt non
poteſtat in ſociu habente rem communem locare
valentem iuxta ea, quæ ſuperius diximus de locatio-
ne rei communis.

10 Declaratur quarto ſauore ſcholarium, quib.
volentiſſimè cogitur domus locare, & celocare. Gugliel.
& Cun. in d. l. decernimus. C. de epiſc. & cler. Iaſon.
l. 1. num. 48. vbi Rip. in fin. ff. ſolutio matrimonio,
idem Iaſon. l. nec emare, ſub num. 4. limit. vlt. C. de
iure deliberand. Rebuff. de priuileg. ſcholarium, priuileg.
7. num. 1. Panor. in c. 1. nu. 6. de emp. & vend. Alexan-
dan. ad Bartolin. l. 1. C. de dign. lib. 12. Hora. Lur. de
priuileg. 41. Benincas. de pau. per. q. 8. priuileg. 7. de con-
traſt. Iaſad Portin. ſ. h. litera I. Inſtit. loc. Et de iure
Canonico, ſi ſcholaris ſit primus inquilinus, prohibe-
bitur alius ſcholaris, conduci ſine conſenſu primi
Inquilini. Bart. in tract. diſſ. rent. nu. Csm. col. 10. verſ.
item diſſ. ſit, &c. v. ut de ſind. in ver. iudicis poſſunt,
nu. 11 ſol. mihi 303.

Ampliatue hoc declaratio, vt necdum locare teneat,
ſed nec etiam expellere poſſit, ſi indigeat locara
pro vſu ſuo ad materiam l. æ. de loc. Bologn.
poſt Bal. in auth. habit. C. ne filius pro patr. Rebuff.
de priuileg. ſcholar. priuileg. 7. num. 1. Rip. in
l. 1. num. 142. ff. ſolutio matrimonio. Duen. reg. 2. 3.
num. 1.

11 Et ſic habetur limitatio ad l. æ. de loc. vt non pro-
cedat ſauore ſcholarium.

12 Et ſic ſauor ſcholarium præſertur propriæ neceſſi-
tati, quod ſitis durum videtur, maxime cõtra l. præ-
ſer. C. de ſeru. & aq. 2.

Ampliatue ſecundo, vt rector ſtudij, vel alius offi-
cialis poſſit taxare penſionem domibus conducen-
dis per ſcholarium. Rebuff. in l. de priuileg. 7. num. 9.
Rip. in d. l. limit. nu. 141.

13 Et hoc ſane cum ratione ſiſtunt dici poſſe: nam
videns dominus rei locandæ cogi poſſe ad locan-
dum ſcholaribus, vtetur hac cautela, & excluſione,
petet exceſſiuam penſionem, & ſic ſcholaris non
acceptabit.

14 Ampliatue tertio, vt valeat ſtatutum, vel conſue-
tudo, vt quis teneatur locare domos ſcholaribus Ioan.
And. in c. de locat.

15 Et idem eſt de lute communi, nam in pati præfer-
tur ſcholaris, glo. in l. ſi. C. de locat. præd. ciuili. lib. 12.
& in l. ne cul. in verb. locandi. & ibi Alber. & Sabeet.
Rebuff. in l. congrui. C. loca. præd. ciuili. lib. 11. Bal.
in margaria. in verbo, ſcholaris, num. 2. Ioſon. de
Plat. in l. ſi. temporis, C. de fide inſtrum. & iur. haſt.
fical. libro decimo. Doſtoe. in l. 1. ff. ſoluto matrimonio.
vbi Alexan. num. 59. 142. Rebuff. in 9. priuileg.
num. 1. Marc. decil. 635. num. 6. par. 1. vbi idem in
religioſis.

16 Ampliatue quarto habere locum in Doſtoribus:

ſi enim in ſcholarium multo magis in Doſtore. Alex. l. 1.
ad Bart. in l. 1. C. de dign. lib. 12. Bal. & Ange. in l. pri-
ma, ff. ſol. mihi. Pet. Leſuand. in tract. de Doſtoribus,
par. 3. §. 17.

17 Ampliatue quinto loco vltra Duen. in allegata
regula, vt ne dum procedat in ſcholaribus, ſed in ſcri-
ptoribus ipſorum, famulis, pediffeſquis, & ſimilibus.
Iu. glo. in c. 1. de loc. in gl. 2. vbi Abb. num. 9. But. nu-
me. 8. Card. Zabard. nu. 3. Imo. num. 2. Adde Aſſile.
de iure protomiſ. in princip. in rub. num. 3. ponam
ſuo loco, de extenſione priuilegiorum in materia lo-
cati, & conduci.

18 Ampliatue ſexto, vt procedat, & habet locum ne-
dum in una domo integra, ſed etiam in una ſimplici
camera, arguendo de toto ad partem, lique de tota;
ff. de rei vend. & in ſeruatum reſtatur Rebuff. de pri-
uileg. ſcholar. priuileg. 7. num. 8.

19 Ampliatue ſeptimo, vt ne diſ. procedat in domo,
vel camera, vel ſimili te immobili, ſed etiam in equo
ad veſturam, ſi ſcholaris de ſtudio recedere velle. Ia-
cob. Rebuff. in l. curſum. C. de curſ. public. lib. 2. duode-
cimo. Bartolin. l. 1. §. 1. ff. ſute. aduerſ. nau. cap. po.
ſtula. & ponam in materia equorum ad veſturam,
ſuo loco.

20 Declaratur hæc conſeſſio ſuperius poſita, vt non
habeat locum in ſcholaribus ignoro, qui non audiuit,
niſi idoneæ cauſæ. Rebuff. priuileg. 7. num. 6. quia priuileg.
legium intelligitur ſine præiudicio tertij, l. 2. §. me-
rito, ff. ne quid in loco publ.

21 Sana quidem declaratio, & conſole mercatores,
& videbis in quo damno repertantur, vt plurimum
in fine anni, & conſulendum eſt etiam ne mercato-
res decipiantur bona fide.

Declaratur ſecundo, vt licet ſcholaris non ſit ad-
modum ſtudioſus, ſed vagus, non tamen omnino va-
gus, ſed aliquantulum ſtudet, gaudeat hoc priuilegio.
Iaſon. l. 1. nu. 50. ff. ſol. mitt. Rip. in c. 1. num. 94. de
ind. Pet. Duen. reg. 2. 3. in fi.

22 Non enim omnes delectantur habere ſemper caput
ſuper libros, & fortalte vnus plus proficit in
vna hora ſtudij tãtum, quam alius ſtudioſus in qua-
tuor, iuxta illud Paul. Caſtrè. ſileant, qui ſcripta tau-
tum reuoluunt, & propter ſtomachi frigidaſtem in
eis contenta non digerunt: ex hoc enim non debent
gaudere priuilegio ſcholarium: multi etiam in ſtu-
dijs præſentant non cauſa literarum, ſed bene viuendi,
& mortui, ex hoc non debent gaudere priuilegio
ſcholarium: Si igitur honeſte viuat, gaudebit, & di-
cam honeſte, id eſt, ſi non caſte, cauere.

Non ne iuuenes, & in furore iuuentutis, & a mu-
lieribus ſæpe violentati? tacent illi duri, immiſeri-
cordes, crudeles, & (vt ita dicam) inuidi.

Multi etiam ſtudenti debitis horis, & faciunt hono-
rem profeſſioni congruis temporibus, cux cooperta
denegabitur tectatio? vixit ne caſtitate ſcholaris?
Vtrique ſciunt omnes. Nonne vnum licitificat cor
hominis? quid de cotu modice ſumptu, habenda ta-
men ſemper eſt ratio honeſtatis familiarium, & pericu-
li ipſius ſcholaris. hæc dicta ſunt tempore carniſ-
priuij, & poſtquam ingreſſi ſumus materiam ſchola-
rium. Cux tractatum locationis, & conduciſis re-
peritur aliud priuilegium ex capitu. primo, de locat.
& condu. quod conducentes hoſpitiu Doſtorum le-
gentium,

gēium, vel ſcholarium in eorum præiudiciū ſunt excommunicati.

- 23 Quæ conſtitutio oon habet locum in locatore, ni ſi per participationem cum conductore excommuni- cato, ut per Canon. ibidem, ut Buerig. numero 7. Abb. numero 12. Imo. numero 13. Adde ſummam Angelicam, iō verbo, excommunicatio, ſecundo, caſu quarto.
- 24 Ex quorum doctrina, & diſcuſu colligitur reſo- lutio, an diſpoſitio etiam pœnalis loquens in condu- ctore extenditur ad locatore, quæ correlatiua ſunt, vt ibidem Abb. & cæteri admittunt, & in duobus ca- ſibus principaliter hoc procedit, vel ex identitate ra- tionis, vel per participationem cum conductore, vel locatore prohibito.

Vnde prohibitio ibi facta conducendo non exten- ditur ex identitate rationis ad locatorem, quia diuer- ſa eſt ratio: conductor enim traſlat de lucro captan- do, locator vero de damno uitando, ne ſit in damno, in non locando domum propriam, vel hoſpium. Quia tamen coodocens ex forma dictæ conſtitutio- nis excommunicatur, locator locans participat, & conſequenter excommunicatur, & dicit aliis ſub loco.

Et ſic inferitur, quod ſi ex forma ſtatuti prohibean- tur meretrices ſub certa pœna conducere domos in tali loco, regione, vel uicinia, an extendatur ad lo- catorem.

Et expectandum eſt tempus finitæ locationis, vt ibi tutius ſentit Abb. bene verum eſt, quod in multis locis in locacionibus duo tempora conſiderantur, ex forma ſtatutorum localium.

Primum eſt, vt per tot meſes ante finitum tem- pus conductor declareat animum ſuum, an velit pro anno ſequenti ſtare, vel oon, & nihil dicendo ven- ditæ factæ tacita reconductio, prout Bononiæ tempo- re S. Petri, & alijs in locis alijs temporibus, aliud ob tempus finitæ locacionis.

Et ſic de iore licet interpellare locatorem quan- documque ante tempus, ſi locare velit anno ſequen- ti. L. ne cui, de qua in præſenti agimus Fallit ſuaſore ſcholarium, & Doct. iuxta c. 1. de loc.

Et dicta conſtitutio generalis eſt in toto ſtatu ec- cleſiaſtico, vt per Hoſt. ibidem. Summa Ang. iō verbo, excommunicatio. 2. caſ. 4. Horat. Lut. de priuileg. ſchola. priuileg. 41. Contrarium ex communi. Silueſt. in verbo excommunicatio. 4. nu. 3. Jul. Clar. 5. fi. q. 77. ver. magiſtri etiam.

Er negari non poteſt, quin ſit ſignum ſummæ di- ſcretionis, & modeſtiæ id, quod reſpectu ſcholarium notatur. in d. c. 1. requirere, & oon præiudicare con- ductori in eſſe exiſtente, prout ſæpe faciunt inuidi æ- tiſices, qui videntur alium habere apothecam nphio- rem, quæ tunc omni conatu ipſum expelli, & in ſo- cum ſubſtantare.

- 25 Proſequendo vltierius materiam, l. ne cui, C. loc. declaratur quinto loco, vt non procedat in prædijs ſiſcalibus, l. congruit, ubi Angel. Ioan. de Plat. & Re- buſſ. & alijs. l. congruit, C. de præd. cur. libro 10. Aſſiſt. de iure patrona. in princip. inferunt, quod ſi conductor gabellarum eſt paratus dare tantum pro ſuorum anno, quantum alius, quod præferri debet. Tuncq. de retrad. lignagier, 5. l. glo. 1. 8. num. 6. poſui- lare ſuperius.

26 Declaratur ſexto diſpoſitio l. ne cui, vt non proce- dat ſuaſore paupertatis, ob quam cogi poteſt, quæ ad locandum pauperi magis, quam alij Tholoſan. & ibi iō Addit. quæſt. 447. Dec. conf. 640. Benincæ. de pauper. quæſt. 8. ſpecial. 7. de contract. num. 17. cum ſequenti.

27 Declaratur ſeptimo, niſi primus rem melioraſſet, & parem alij conditionem offerret, vt per Bal. in d. l. ne cui, & hæc eſt magis communis opinio. Dec. cõ- ſil. 3. 378. 321. Cæpha. 9. num. 15. lib. 1. Decil. Penſil. 17. in fi. par. 1. Adde Caſtren. conf. 4. vol. 1. magis hoc procedere ſit cum colono Eccleſiæ & hæc opi- nio habet magnam æquitatem. Roma. conf. 13. col. penult. Caſtren. conf. 32. vol. 1. pulchre Matan. di- ſputat 8. no. 40.

* Grammar. conf. ciuil. nu. 14. Franc. Bec. confil. 6. nu. 36. & in colono Eccleſiæ, etia ſi auguſtor pen- ſum, per alium oblatum. R. m. conf. 32. Bertach. in ver- bo Colonus. no. 21. Brixienſ. in verbo Colonus. But ſat. conf. 330. nu. 9. vol. 1.

[Et hoc procedit tam in prædijs roſticis, quàm vt banis, nō data legitima reſcutione Aſſic. decil. 32. vbi Vſilla, num. 4. Redoan. de rebus ecclie. fol. 27. num. 3.]

28 Præſtando tamen aduertendum eſt, quod loca- tor debet certificare conductorem, quod pro ſundo, quem tenait, melior oblata eſt conditio, l. oē cui, ff. de in diem adidit. quæ verſatur in molis, puta in pre- tio, in faciliore, & maturiori ſolutione, in opportu- niori loco, in perſona idoneiori, & leuioribus coodi- tionibus, & omni eo, quod meliorem conditionem facere poſſit, ita notabiliter docet Luc. de Pen. in d. l. congruit, in fine, moneans prudētē, vt abſtineat in- capotes ab iſtis quotidianis mutationibus fortiaſſe alij quando iō deterius in præiudiciū prædiorum, ſen- ut Bero. conf. 137. num. 1. lib. 1. Ioseph. de Ludon, conſul. 13. verſ. ſocius &c. Vnde conductor dubi- tans compareat, & offerat. Attendenda ad modum eſt qualitas perſonarum ad lites, & contentioſes ſu- giendas, multi enim plus offerunt, & id ſtudioſa ma- chinatione, vel quia amant in vicinia, & pro coſe- quendo intentum offerunt quadruplum: id enim cu- randum eſt, vt honeſtas iō vicinia conſeruetur, vt di- xi ſuperius de conductore ſublocatore, ad glo. in l. noo alius, ff. de uſu, & habita. multi etiam plus offer- runt, quia cupiunt alicui eſſe vicini, vt ratione vici- nitatis in aliquo diſplaceant, nec curæ de maiori pen- ſione. multi etiam plus offerunt, vt diſplaceat primo conductor, multa enim conſideranda ſunt.

29 Declaratur octavo, diſpoſitio l. ne cui, vt non cedat in conductore perpetuo, vel longiſſimi tempo- ris, cui locator etiam ſi eſſet eccleſia, teneatur re- formare, quando locatio præceſſerit legitima. Soc. iun. confil. 56. volum. 2. vbi idem quando eſſet finita per geoperationem.

30 Addit vltra Socio eccleſia, quod ita tenet Bar. in l. 1. ff. de priuileg. cted. Anchor. conf. 174. & conſilio 170. Alex. conf. 80. col. 5. vol. 1. & hæc eſt magis cõ- munis opinio. Dec. conf. 78. & 328. Cur. in trac. ſeu. in ſecunda par. colum. 1. 4. Gorzad. conf. 186. nu. 24. Soc. iun. conf. 9. no. 12. vol. 3. Jul. Clar. in 5. emphi- teoſis, q. 43. verſ. ſed quæro, ubi reprehēdit Gra. con- trarium atteſtante, conf. 170. nu. 63. iō fi.

Vincentii Carocii Tractatus

- 31 Cui addo Rul. pluribus in locis, prout consil. 1. a. col. pen. & fin. & consil. 3. col. 1. 4. vol. 1. consil. 1. 5. in fi. & consil. 1. 6. col. fi. vol. 1. Ant. Gab. de iure emphy. conclus. 1. sub nu. 13. In priuato verò vltra Soci. hec cū magis communis opinio. Rom. consil. 2. 1. nume. 5. Deci. consil. 3. 28. post nume. 3. vers. 5. facit. lib. 1. Gra. consil. 86. post nu. 7. lib. 1. Gozz. consil. 39. n. a. Barbac. in c. 1. col. 9. de loca. & i. c. ex rescripto. col. 4. ver. vñ autem. eo tit. Boer. Deci. 1. 07. in fi. Consil. consil. 47 nu. 7. vbi subdit, q. ita in practica obferuatur. Rip. de remed. praeferui. post. post nu. 260. Masil. sing. 4. 19 Apostil. ad Rūinal. consil. 1. 00. sub num. 22. consil. 21. sub nu. 12. consil. 124. sub nu. 8.
- An plurius hęc cōtra declaratio etiam in heredē conductoris, cui etiam sit iniuria, si non reſtetur. Vinc. Franc. deci. 1. 29.
- * Et si compar. haeres petens reſtationem, & extraneus offerat meliorem conditionem praeſetur extraneus, oblatu uſuſoriam. Ripa in l. 1. nu. 16. de priuile. cred. & cūſſione cauſa primae cōceſſionis. Curt. de ſend. in 2. par. q. 1. in fine, vbi hoc ſingulariſ ſumma appellat. l. cūſſio. de alien. rerum Ecclē. n. 34. Rota nouiſſim. 361. p. 1.
- 32 Declaratur noſto, vt diſpoſitio l. ne cui, nō habeat locum, quando vnus dominus domus locidē eſt ex ceptus, quia tunc non licet domino alteri locare per 3. l. 1. ſirur. de vſu, & habitat. & l. i. quis binas aedes. ff. de vſufruct. & ibi Flor. & Ang. Alſi. deci. 401. aut in hoc uidetur eſſe industria perſonae, l. inter artiſ. ff. de ſou. de qua ſuperius in materia ſublocatōis in uerbo conductor.
- 33 Declaratur decimo, quando vult locare domum alij eque idoneo, quia eo caſu poteſt, Lapud Iulianū h. j. quia alius, ff. de lega. 1. & ibi Bal. Felin. in cap. 1. col. 2. declarat. 5. de reſcrip. & conſil. 3. tertiū ſuperius in materia ſublocatōis. Jacob. Nouel. reg. 8. 5. limit. vlt. quae mag. s. cadit ſub materia ſublocatōis, prout ibidem uidimus.
- 34 Declaratur undecimo, ſi primus conductor uelit pro ſe, & non pro alio. Franc. deci. 216. nu. 2.

Q V A E S T I O L

Ad materiam, l. ne cui, C. loc.

Poſitis aliquibus declarationibus ad materiam l. ne cui C. loc. quæſto ad intellectionem dictarum declarationum, puta, data conueſtione iurē locatorem & conductorem de reſtando, vel ſi ante conſuetudine, vel concurrente priuilegio, puta quod conductor ſit ſcholaris, vel pauper, uel quod ſit longiſſimi temporis locator, qui locator reſtatur uenatur conductor petat a locatore reſtationem ex cauſis ſu pradictis. Reſpondet locator, & dicit. Nolo, ſed uolo retinere pro me, an ſi audiendus?

- 1 Pro parte negatiua facit, quod in emphyteuſi reſtationem ſcripſit Dec. consil. 3. 28. circa finem, & 13. 1. col. 3. circa uerbum, ſub ome. 3. verſ. ſecundo uoq. obſt. quod de ſicili ſupradictę limitationes, & ſimiles redduntur eluſoriz, quia dominus ſtatim dicit, nolo locare, ſed uolo pro me, deſuſo autem vitanda eſt, l. 1. §. pecuniam. ff. de calum. & c. ſi ciuias, de ſentent. ex comm. lib. 6.

1 Et hanc Deci. opinionem uisus eſt tenere Rul. consil. 151. nu. 20. & 155. in fi. vol. 1. Claud. in rub. qui ſcud. dar. poſſ. col. 1. 1. Caputaquē. deci. 230. n. 4. par. 1. licet ſuſtaſſe ibi incidenter loquatur.

3 Pro contraria parte facit text. in l. 1. ff. de priuileg. creditor. Ad idem, l. Imperator, ff. de pact. & ordinata caritus incipit ſe ipſo, uulgata l. præſes, C. de ſeruitute & aqua.

4 Et faciunt quæ dicam ad materiam l. xde, C. loc. vbi pro vſu proprio licet dimittere colonum, uel cō ductorem.

5 Et hauc opinionem aſſerendo eam magis communem tenuit Rot. in vna Portugallenſis prædiū coram Domino Capifcuo, die 14. Iunij 1551. ut per Caputaquē. deci. 303. & in alia coram Domino Fabio, die 13. Ianuarij 1553. vt per Caputaquē. deci. 104. par. 1.

6 Quam Rot. deciſionem exoriat quia vltra in ea allegatę, hanc opinionem tenuit laſ. consil. 24. col. pen. vol. 2. Rom. consil. 22. nu. 5. Anchar. conſil. 133. in 2. dubio. Staſil. de litteris grauz. & iuſt. tit. 79. Zaſ. cōſil. 8. vol. 2. Imo in ca. p. r. de loca. & in alleg. bonę. reprobat opin. Deci. Rot. Boniquē. deci. 19. Alſi. l. in reſp. ca. num. 13. vſq. ad num. 4. Viu. lib. 1. opin. 96. in fine, vbi pariet de comuni. Alit. Gab. de iure emphyteuſi. conclus. 1. num. 14. Iul. Clarin. §. emphyteuſis, quæſt. 43. in fi. dicit ſi hęc opinionem ſequimur. Eman. Suarez. in ſuo theſaur. littera E, nume. 123.

7 Nec obſtare uidetur ratio Deci. in contrarium allegata, quia quando poſtea uideretur, quod re uera non retineat pro ſe, ſed alij locatę, poſſet agi ad reſtationem tanq. locatio ſit facta in fraudem. ita Rip. in d. l. 1. num. 12. de priuileg. credit. Gozzad. consil. 39. ſub nou. 21.

8 Vnum non omittam in præſenti diſcuſſu, quod licet hęc ſecunda opinio vera ſit, tamen ratio habēda uidetur partim per ecclēſiaſticas perſonas equitatis, & diſcretionis amatores, nec i caſu hoc claudere gre gium redemptibus, dato enim quod emphyteuſis, conductio, & ſimilia ſint ſinita per tempus præfixum, debent claudiares in ſuando per labores tot aonorum meliorate; ſi enim ille conductor laborauit, & laborando meliorauit, ſi cum melioramentis quali ſinitis ſinitur etiam conductio, quos, fruſtus percipiet inſpex. conductor? Vnde patet auctes di ſcretionis, & iuſticię.

Q V A E S T I O II.

1 **Q**uæſto, in quo genere colonorum, ſeu condutorum procedat diſpoſitio l. ne cui, C. loc. & vique in colonio temporaneo, quīs ſingulis annis cō duceret, Rul. reſpondit consil. 168. col. ſin. num. 24. vol. 1. vbi augmen. diueſitatis reddit. quia conductor longiſſimi temporis habet ius in re, prout ſuperius uidimus, merito in habere uidetur petendi reuocationem, ſecus in conductore annaliſ, quo erit locūs diſpoſitioni l. ne cui, quæ ratio nō uidetur admodum ſolida, quia verum, quod conductor ad ſuogram tempus habet ius in re durante tempore conductio nis, ſed nō præſupponit ius reuocationis ſinito iam tempore conductio nis, merito & c. tamen hanc cau dem

dem opinionem tenuit Roma conf. 22. colu. penul. no. 5. hoc idem tenet Imo. in e. 1. col. pen. sub nu. 11. ver. vlt. ius quæro. de loca. vbi bene subdit, qd' ex vrbane locator requisitus facere debet, non de rigore iuris, subdenda etiam, quod fit iniuria quædam veteri conductori, si præterit ei nouis in pari oblatione, & debet insistere coram superiori, vt opereatur ne sibi talis iniuria inferatur, ex doct. in l. 7. §. permittitur, ff. de aqua pluui. arcenda.

2 Cautela igitur est adire iudicem implorando eius officium, vt agat. & interponat partes suas cum locatore, & reformet allegando in esse sibi argumētum cuiusdam iniuriæ, quam non inf. rūt, peti, & iudex omni conatu tali iniquitati cōfutare debet, credo tamen quod locator cogi nō possit, quia Bar. ab Imo. allegauit id dicere non videtur. idem etiam sentit Soc. iur. conf. 50. col. 1. vol. 2. Anto. Gabr. de iure emphyt. concl. 1. nu. 4.

3 Vidi tamen practicum, qd' si locator eueruicosus, & durus persistat in eius duritia, & perniciosa de expellendo primo conductore, quod sibi saltem detur tempus competens ad lenandum sarcinulas suas, & discombrandum domum conductam habita ratiooe personæ, domus, & rerum, quæ ibidem reperiri possunt, & cum præcedenti opinione superius relata pertransire videtur Afflicti iure Prosumptos, in princ. nume. 2. in fi. vbi hoc remittit in arbitrium domini locatoris.

Q V A E S T I O III.

EXiat consuetudo in aliquo loco, prout in Ciuitate Neapolitana, quod si conceditur fundus ad pecuniam, debeat Dominus de mense Maij denunciare, vel prohibere, quod non vult pro anno sequenti, dimittere dictum fundum. Et similiter conductor debet infra mensem Maij Domino fundi se presentare, & dicendo quod non vult pro anno sequenti dictum fundum, & istud assignabit in medio Mensis Augusti. Modo nec Dominus fundi, nec conductor aliquid dixerunt, postea de Mense Augusti dicit dominus fundi ipsi colono, quod euacuet fundum, quia vult ipsum alteri locare, vel quod alteri locauit, dicit colonus, tñ nihil mihi dixisti in tempore debito, ego nolo pro anno sequenti colere dictum fundum, & paratus sum pensionem splucere prout præterito anno, vel prout alius, licet dominus ego nolo fundum meum, & nolo tibi locare, queritur quid iuris.

1 Pro una parte facit, quia dominus non tenetur locare, si nō vult, l. ne col. C. loc.

2 Secundo facit, quia non restituens rem ante sententiam condemnatoriam, post sententiam condemnatoriam dicitur inuolator. tex. in materia locati & conducti, de qua agimus, in l. si quis conductionis, & in l. conductores, C. loc. & dicam suo loco.

3 Pro contraria parte facit regula superius firmata, qd' finis emphyteosis dominus reformare tenetur, & iniquum uidetur, si pro pari conductor nouus expellitur necesse, & est iniuria, prout superius dixi.

4 Questio hæc fuit agitata in sacro Concilio Neapolitano, ut per Afflicti. dec. 137. ubi fuit resolutum, quod si dominus vult retinere pro se, pot' expellere,

prout etiam superius vidimus, & ibi Afflicti loquitur in puris terminis locati & conducti, & materię huius, l. ne cui, sed si colonus anni præcedens, & antiquus offert tantundem prout nouus, antiquior præfertur. Subdit postea Afflicti. in fine, secessisse in inquilino, qui nouus expellit veterem offerendo solidi modo tantundem, & sic consuetudo, statutum, vel pragmatica loquens in fundo præcise, nō habet locum, nec extenditur ad prædia vrbana, & domos sitas in Cluitaribus, & locis mutatis, & consequenter appellatione fundi simpliciter, venit prædium rusticum, nō vrbatum.

Vnde posset comprehendendo dici. Loco tibi fundum meum, quid comprehendatur, & iam dictum est. Pariter si dicatur, loco prædium, vel prædia mea, vel bona mea, quid in hoc comprehendatur.

Q V A E S T I O IIII.

1 QVæro, colonus, sine conductor defuit in aliquo, & estio aliqua culpa, an sit locus dispositioni l. ne cui, vt possit conductor petere reformam. Et omnia disputatione poterit locator alteri locare eodem simpliciter, sed ignorante, & non uocato, immo inuito, & reclamante primo conductore. ita tenet Roma. conf. 1. 1. 1. io. princ. commendat l. in l. 2. num. 21. C. de iure emphyt. Dec. conf. 32. 9. col. pen. ver. non ob. Rip. in l. 1. num. 12. ff. de priu. cred. Rimini. conf. 53. 3. nume. 5. vol. 1. Ex quibus corollarie inferitur vtiliter ad duo.

2 Primum ampliatio ad l. de, & ibi not. C. loc. ubi propter deteriorationem, pensionem non solutam, vel aliam similem culpam conductor expelli potest, quod ampliat, vt locator non possit cogi ad reformandum eidem conductori, immo eo ignorante, inuito, & contradicente alij habere locum possit.

3 Secundum est limitatio, & intellectus ad l. 2. §. permittitur, ff. de aqua quotidiana, & aestiua, vt non habeat locum, quando locatio, vel emphyteosis finita sit ex aliqua culpa, vel defectu conductoris. Grat. cōf. 96. col. 3. vol. 1. Rul. conf. 152. col. fi. & conf. 155. col. fi. vol. 1. Alex. l. si mihi, & Titio. col. fi. ff. de ver. obl. Corrad. Abb. in e. bonæ. 2. de postulat. prælat. Curt. de feud. par. 2. col. 25. Fel. conf. 32. col. 8. commendat l. in l. 2. num. 21. C. de iure emphyt. appellans hanc esse notabilem limitationem.

4 Tertium inferitur declaratio ad l. qui potest inuitis, ff. de reg. iur. vlt. Dec. Cagnol. Ferrat. & alios ibi dem. Si enim queratur, quando actus explicari potest inuito, vel ignorante eo, qui aliquod interesse præterit, responderi potest iuxta alia. Si ille præterit interesse fit iure suo priuatus ex aliqua ipsius culpa, vel defectu, prout in locatore, vel emphyteota, qui ceciderunt ex pensione non soluta, vel simili culpa. Pulkre Rebuff. ad l. quod iussit in principio. numero septimo, vbi bene discurrit fol. 67. in paruis.

Q V A E S T I O V.

QVæro vltcrius, dicit locator conductor, qui iam fundum meliorauit, & ad bonam culturam reduxit, dicebas: ecce tua melioramenta, nō
V quid

Vincenſii Carocii Traſtatus

quid audiſci debet. Paul. Caſtrei, cooſuluit, quod ſic reſ. ſiſ melioramentis, conſ. 61. lib. 1.

Contrariū mihi in hoc vult videri ex his, quæ poſt. Bart. in l. quicunque C. de omni agro deſer. c. lib. videri, quod illi, qui cultura ſua fecerūt fertiles agros iam pridem ſteriles, nō poſſunt per Dominos a cultura amoveri, vel penſio augeri, ne doleant de diligenti cultura. Sequitur. Cur. ſen. conſ. 73. in ſi. Alciat. reſpon. 302. Nat. conſ. 5. in ſi. lib. 1. Menoc. conſ. 36. num. 13. lib. 1.

Durum ſane mihi videtur ab hac opinione recedere: quid enim poſunt tot. tantique impenſi labores. ſi ſundo ad culturam redacti auſerant? Dices r. ſi. ciuntur melioramenta, & ſic in oculo dāmo (ſi videtur. certe ex hoc non videtur plane ſatiſfactum, quia ad hoc ille laborauit, & ad culturam exduxit ut fructor per aliquot annos, & fructus percipiat, pro ut æquum eſt. vide de reſcut. q. 17.

Q V A E S T I O VI.

- 1 **N** Vquid pendente vna locatiōe poterit fieri locatio eiſdemmet rei alteri? Videtur quod non, ne inſeratur p. iudicium primo locatori, cuius locatio pendet. Cōtrarium nō. Cyn. in d. l. ne cuius modo conſuleri in tempus ſicor. locatiōis. l. in tempus. ff. de her. iudi. ſentir. Bar. conſ. 106. ou. 35. vol. 1. Burla. conſ. 104. nu. 4. vol. 1.

Q V A E S T I O VII.

Q Vero proſequendo materiam, lne cuius quia cogi poſſit ad locandū, & vltra ſcribentes in d. l. q. xxi. de non oſſis perſonis. Et primo au Doct. Aduocatus cogi poſſit patrocinium preſtare?

Et videtur dicendum, quod non, quia p. iudicium nemo cogitur deſendere. ſiſuitus, ff. de regu. iuris. l. in iuris, C. de Procurat. l. ſiſiusfamilis §. in iuris, ff. eodem, de procur.

4 Pro contraria parte facit. l. 1. §. ait p. iudicium. ff. de poſtulan.

3 Secundo pro hac parte facit l. providendum, §. ſi quis, C. de poſtulan.

4 Et hac opinio eſt vter in Aduocato ſolito exerce publico officium patroni, & Advocati. Ita glo. in diſto §. ait p. iudicium, in verbo, habebunt, quam ibi Ang. in hoc reputat valde oſtabile, & menti tenenda, & in d. §. ſi quis moſuitus, Bal. Salic. & ibi laſ. n. 2. ad l. iſuitus, C. de Procurat. Fel. in cap. ex lueris, in prin. de eſt. delega. Amael. de Clar. aq. ſingular. 169. vbi hoc valde commendat, & ſequitur, & hac eſt communis opin. Fel. in c. ſi pro debilitate, c. ſiſ. de oſt. deleg. R. ipa de peſt. cap. iud. de remed. ad conſeru. peſt. nu. 89. Yſu. lib. 2. op. 8. Eman. in ſuo theſau. lit. ra. A. nu. 93. R. ip. in l. §. q. 9. nu. 31. C. de reſp. donatio.

5 Ampliatur hæc conſuſio, vt Doct. cogi poſſit conſulere. glo. ff. in l. ſecunda. in verb. conſoluſum vbi Bart. eum ſummo p. eſt conſiderat, C. de proxi. ſacr. ſer. in lib. 1. per l. ſancimus, la prima. C. de aduo. d. ner. iud. vbi Salic. d. cl. Bar. in l. proximo, in prin. de his, quæ ſi teſta. deſen. Bū. in c. ſi pro debilitate & oſt. deleg.

6 Ampliatur ſecundo, hæc conſuſio idem eſſe in Procuratore ſolito in palatiis cauſas tractare, & exerce. Imo. in l. damni, la 1. §. ſi ſi qui, ff. de dam. inſec. laſ. ad l. iſuitus, C. de procur.

7 Subampliatur hoc multo magis procedere io pro curatore ſiſali, vel R. epublice, lue Communitatis. in Salic. ad l. iſuitus, per l. h. iſi, qui ad c. iſia, C. de ap pel. l. ſi quis magiſtratus, ff. de mune. & hoc.

8 Hinc ſtudiet vniuerſitatis cogitur officium ſiſci per. Bal. in l. iſuitus, ff. de procur.

9 Et poſſim praticando videntur fieri præcepta Ad uocatus, & Procuratoribus, vt ſuſcipi patrocinium talis perſonæ, & a iudice cogantur.

10 Caute tamen procedendum eſt cum Doct. ſcribentibus, & maxime Procuratoribus, quibus quandoque ſi cogitur, faciunt aſta baſtarda, & ob id poſius rogadi, quā cogendi. Bene verum eſt, quod datur in eis ſiſta reſa ſatio, & copiant, ſimulant, & diſſimulant, euiant autem ſemper luna ereſcente, & decreſcente.

Ampliatur tertio loco, hæc conſuſio in Notario, qui compelli poterit iſtrumenta conſicere. Bar. per illuſ. in l. iſuitus, §. iudicandi, ff. de mune. & hon. Bal. in rub. C. de ſiſiſtr. col. 2. verſ. ſed dubitatur. Hoſt. in Sum. de ſiſiſtr. verſ. lex quibus, vbi val de commendat.

11 Declaratur hæc conſuſio de Aduocato, Procuratore, vel Notario vno modo, vt dixi ſuperius p. a. in ſecundo gradu perſon. in ſi in q. locato ratione oſſicij, concl. 1. 2. & 3.

12 Declaratur ſecundo aliud eſſe in ſimplici Procuratore: ſolui verò exerceere per palati. eorum officia ex legitima cauſa, excuſantur, quam p. ebeate teſteſtur. Bal. in allegata l. iſuitus, & in l. humanitatis, C. de excuſ. ſuto. Miſinger. cenſur. 4. obſeruat. 3. ubi dicit, quod p. eſt priuatio officij, & ita in Camera obſeruat.

13 Vnde colligitur ex hac ſecunda declaratione, qd aliud eſt ſimplex Procurator, aliud ſolitus i Palatiis cauſas tractare, & quomodo Procurator intelligatur ſolitus locare operas, tanquam in ſine huius quoſtionis & in ſi. de ſolito, & obſuetudine.

14 Paſſet præſti ſcribentes dicunt ex cauſa excuſa ri, tamen cauſa non exp. iudicium, neque ſp. iſicane.

15 Vidi tamen apud diuites iudices praticatum, qd ex cauſa inſimicitie quis nō cogitur patrocinari contra aliquem, ne videntur ſacere ad vltionem potius, quam ad deſendendum, & tractandum cauſa q. client. uſi ſiſi. Similitet ex cauſa magnæ amicitie cum aduerſario, parit enim odium ſiſ nedom cum primo: laſed multo magis cum Aduocato, vel Procuratore, immo ſæpius recoſtantur p. iudicium reſaſentent odio cōtra Aduocatum, vel Procuratorem, & hodie hoc iure vrimur. Pariter p. iudicium eſt aduerſario ſiſi: quādoque admiſſa pro cauſa legitima, ne quis patro cinetur proprio ſanguine.

Vnde poſtea odia non parua naſcantur, & proue niant. Interreſſe etiam excuſat. Vnde ſi habeo interreſſe in ſaſcio rei, non debeo cogi patrocinari pro a dore in moſ p. iudicium, nec contra, vt ſerui in d. q. de locatiōe r. iudicium oſſicij. tangit Joſeph. de Lud. concl. 7. ampliat. 3.

16 Declaratur etiam ſecundo loco in Doctore, qui non poſſet abbi etiam ſum inſaſſio ſiſ obſigat: ad legeodum

legendum sine superioris auctoritate. Abb. in ca. venientia, col. 1. de iureiur. cōmendat. Iaf. dicens sapius in facto occurrere, in l. si ff. qui fisci d. cog. nu. 16.

17 Declaratur in Notario, nisi habuerit officium annexum, & illud per quinquennium exercuerit, quia ante illud tempus cogi poterit, non autem elapso, & finio quinquennii, iia Angel. in l. 1. lue. de Pen. & alij. C. de tab. lib. 10. Soc. regul. 485. limit. 12. & 52. Rom. sing. 314. tu habes. Pet. Kassen. notab. 443.

18 Subd. clara, & intellige de quinquennio continuo, & absoluto, ut dicit tex. in d. l. 1. Item de voluntate Notarij, non autem necessario. Tertio, quando officium esset penitus diuersum, iuxta l. 2. C. de tab. lib. 10. ex l. vniuersos. C. de decur. lib. 11. ex c. sicut, ne cler. vel monac. Addit. ad Rom. sing. 354.

19 Declaratur secundo in Notario propter multitudinem negotiorum, quia tunc cogi non potest instrumentum conficere. Bar. in l. 1. ff. de furt. aduelli. naq. stab. nu. 3. Io. And. ad Spec. de fide instr. Bal. in vob. C. eo. tit. in l. qui testamentum, in ff. de testam. Rom. in l. 1. ff. sol. mat. vbi commendat, & est tex. de hoc in Authen. de Tabel. ver. sed neque quæstus, quem ad hoc dixi notabilem, & peregrinum Ant. 1 aslar. de error. notat. c. 17. monens Notarios, vt Rudeani omni adhibita diligentia, ne reculent conficere instrumenta rogati.

20 Et sicut multitudo conficiendorum instrumentorum non cogit Notarium ad subiiciendum se confectione aliorum instrumentorum proportionabiliter, & importania alicuius magis negotij, puta testamenti, diuisionis bonorum, transactionis inueterata lris, quod pte manibus habere, excusari debet, ne pro minimis, vel mediocribus maioriam inchoata, vel de proximo in proximo inchoanda, retardentur, quas etiam hoc inuolupte fuisse, & excusare videtur, & d. ibi.

21 Declaratur tertio loco in Notario, vt cogi possit conficere instrumentum licitum, secus a iure reprobatur, quo casu puniretur pena falsi. Ioan. de Arno. problemat. 7. Rom. sing. 385. pone quod Lauren. de Rodolph. in tract. de vitur. q. 58. Alex. ad Barto. C. de immuni. nemini conceden. l. 1. in l. si quis iniquus, & si quis Procurator. col. 3. ff. quod quisque iur. Fel. in c. 1. aduersus, de hær. Corf. in singu. suis, in verbo, falsum. Marfil. in l. 6. ff. de parricid. & singul. 181. & 563. Guid. Pap. decif. 128. nu. 2. & decif. 443. & hæc est cōmunis opinio. Aug. ad Ange. in verbo, falsario, in l. praet. Contradi. fol. 393. nu. 10. Iul. Chr. in §. falsum. ver. addo, & illud exhibere data cōpetenti mercede. Ioseph. de Ludou. Rot. Luc. 49. num. 24. Laudantur etiam Notarij dextro modo se abstinentes ab instrumentis, quæ rixam, & odium parere solent, pro ut quando donatur extraneo, amasur, & similibus in præiudicium fratrum, & filiorum.

22 Declaratur quarto, nisi Notarius efficeretur clericus, Aduocatus, vel Decurio, c. 1. de Simon. c. sicut, ne cler. vel monac. Bat. in l. vniuersas, C. de decur. l. 10. Bal. in l. ne patronis, C. de oper. liber. vbi loquitur quando aliquam dignitatem sit adeptus.

23 Et sic qualitas dignor, & maior inperueniens officiat maior in præiudicentem, & tollit necessitatem confectionis illi annexam.

24 Et priuatur officio Notarij recusantes conficere

instrumenta, quando sunt rogata. Rom. singu. 263. per l. providendum, C. de postulan. sicut l. placuit, C. de colla fund. patrum. lib. 11. idem Rom. in l. 1. col. 4. ff. de arb. Alexan. in l. 1. C. de tab. lib. 11. Soc. regul. 435. Fallent. §. 2. Afflic. in 5. Postest. col. 4. quæ sint regalia.

25 Ex multo magis Aduocatus, Procurator, vel Notarius priuatur officio, si recusant ad sanorem alicuius pauperis etiam gratis operari. glof. Abb. Felin. & omnes, in c. 1. de off. iudic. Bal. in l. si furiosus, C. de nup. Iaf. in §. tripli. col. pen. de act. latè Didac. Couar. praet. quæst. cap. 6. num. 4. posui latius superius, & vbi egi de Ialaro Aduocati, Procuratoris, & Notarij, vbi videte placet.

Q V A E S T I O V I I I.

Occurrit in facto Venetijs (si Mant. credimus sing. 31.) & passim euenire potest. Nunquid hoc spes, vel casus cogi possit ad locadum, & certa mercede recipiendum aduenas, & peregrinos?

1 Primo videbatur dicendum, quod non, cum quilibet sit rei suæ moderator, & arbiter, l. in te mandata, C. mand. etiam ad dissipandum, l. sed, & l. lege, §. consuluit, ff. de pet. hær.

2 Secundo, pro hac parte in terminis videtur tex. in l. 1. in princ. ff. nau. cap. stab. ibi, in eorum arbitrio, ne quem recipiant.

3 Tertio, pro hac parte facit. Accidit tex. in verbo, libere, in Auth. omnes peregr. C. commu. de succel. & ibi glin. verbo, libere, clarius exprimit.

4 Pro contraria parte facit tex. in l. 1. ibi, nec repellere potest iter agētes, ff. de fur. aduers. nau. cau. stab. & sic in hac hospitij materia duo iura clara admodum pugnare videntur.

5 Hæc tamen secunda opinio verior videtur Andr. in c. 1. nu. 18. de pace iuram. firmam. Alex. consil. 114. vol. 6. Alin. in l. si quis sepulchrum, nu. 22. de religio. sis, & sump. fun. pulchre. Fuf. in sing. litera C. nu. 43. vbi finiat ex hoc denegando non teneri inimicitias, quæ veniunt declaranda multis modis vultibus.

6 Primo, vt procedat postquam posuit signum tabernæ, & sic publice declarauit te talem, alias non.

7 Vnde antequam ponat signum, non cogitur hospitari. Ita hæc duo iura conciliare videtur glo. in d. l. in verbo, arbitrio, ff. nau. cap. stab. & in Auth. omnes peregrini, in verbo, libere. Angel. in d. l. 1. ff. fur. aduers. nau. cap. stab. num. 3. Port. in §. præterea, numero 8. Instituit. quibus modis re contrahitur obligatio.

Cui addo Par. in l. licitatio, in princ. ff. de public. in l. matini, §. 1. ff. de adult. in l. 1. §. cura carnis, ff. de off. præfec. vrb. Ausserad. Tholof. quæst. 446. Marc. decif. 540. num. 46. par. 1.

8 Sed quid sunt multi hospites, qui signa non ponunt, publice tamen in recipiendo præiudicant, multos hospitantur, §. in fin. signum in tabula positum hoc operatur, cur effectus idem, & multo fortius operari non deberet dat solum signum, hic cum effectus recipit.

9 Declarant secundo loco conclusio hospitij, nix ex post facto noua causa superuenient, quæ attendi debet, & hæc potest esse multiplex, puta si iā receptus

Vincentii Carocii Tractatus

in hospitium appetat homo suspectus, vel male cō-
ditiohis. Ita Ang. in d. l. i. §. i.

- 10 Declaratur tertio loco conclusio hospitii ex alia
causa ex post facto, superueniente, puta recepit hospes
homines viles in hospitium, post superuenit Cardi-
nalis Episcopus, magnus Doctor, & similis qualita-
tis homines, quo casu cedendum est. Ita Ang. in cla-
ro loco, cuius doctrinam in hoc valde Commendat
Cag. in l. inuitus, ff. de reg. iur.

- 11 Et per has tres declarationes conciliantur iura su-
perius hinc inde in contrarium allegata.

Et si cedendum est, si accedat homo samae quali-
tatis, cur non idem dicendum est, si superueniat mul-
titudine religiosorum virorum?

- 12 Et practicabilis est hæc materia, & ne dum appli-
cabilis ad hospitē, prout iura loquuntur, sed ad alios
publice profitentes.

- 13 Vnde Portius in citato loco dicit in facto habuit,
se in fornario, qui publice etat professus coquere
panem, idem in similibus dici potest.

- 14 Idem in nauta ponit Strach. de mercat. tit. de nau-
uib. par. 5. q. 3. pater dicendum de illis, qui dant e-
quos, (vt dicitur) ad vieturum, in mulionibus acce-
dentibus ad urbem qualibet heremoda.

- 15 Declaratur quarto loco subsistente iusto impedi-
mento, quod hospitium sit plenus, l. facti, ff. nau. cau.
stab. Bar. in l. muner. ff. de mun. & hon. Sebast. Med.
de reg. iur. l. num. 50.

- 16 Quid dicemus in Medico, vel Chirurgico, qui nō
est publice conductus, sed per ciuitatem publice sub
certa mercede curat infirmos, qui in ea sunt? non
video ab aliquo tractum.

- 17 Conclusio Doctorum hæc esse videtur. Habeus
signum artis, vel exercens officium publicum, vtilita-
te, & auctoritate cogitur illud exercere, l. munerum,
§. iudicandi, ff. de muner. & honor. Dec. in l. inuitus,
nu. 7. ff. de reg. iur. Bar. in l. c. 6. l. 68. nu. 30 lib. 1. & hoc
in dicto casu ad multa applicari poterit. Et ad meretri-
cem, quæ habet signum artis quandoque exterius, &
quandoque interius, Doctores hanc materiam ex-
tendunt, Dec. in d. l. inuitus, nu. 7. arguendo ab hospi-
te ad meretricem profitentem. Paris de sind. §. adul-
terium, pag. 86.

- 18 Sed antequam ad meretricis factum denentiam,
duo non omittam circa hospitium pertinentia ad ma-
teriam locati, & conducti, de qua agimus.

- 19 Primum est, qd hospes aut iam solutus est hospita-
ri, & tenetur actione directæ ex tit. ff. nau. cau. stabu.
non non est solutus hospitari, & semel recipiendo ali-
quem tenetur vtili actione ex d. tit. l. i. ff. nau. cau.
stab. & in auct. omnes peregrini, C. eom. de successi.
Bar. in l. muner. §. i. ff. de adul. datur etiam actio mā-
dati, & ex locato & conducto tam contra hospitium,
quam noarium. Dec. in l. t. nu. 23. C. de edendo.

- 20 Secundum est, quod hospes recipiens a vicino ad
hospitandum aliquos viatores, quos vicinus recipere
non potuit, non tenetur de damno illato in eo ho-
spicio, ad quod misit eos. Bal. in l. ceru. C. loc.

- 21 Adde tertium, quod hospes hospitans etiā scien-
ter bannitum non tenetur ad penam. Bart. in l. omnes,
C. de agricol. & censu. lib. 1. & in l. sepe, §. idem
quæsiuit, de fide instrum. cotorum. Alexan. in l. i. ff.
de rezeptor.

- 22 Quid si excommunicatus hospitetur, qui est in
via eundi ad Summum Pōtificem pro absolutione?
Archidiacon. in Canon. quoniam ininitus, t. q. 3. vidi
in facto casum de eo, qui percussit clericum, & in-
ciderat in canon. si quis suadente diabolo, qui non
potest ex dicto textu, nisi a Pōntifice absolui, qui ac-
cessit ad Urbem pro benedictione, & erat hospes in
hospitijs ordinarij aliorum. Pariter vidi in facto in
multis, qui inciderant in excommunicationem ob
conuersationem cum bannitis, coquolabant ad ur-
bem pro absolutione.

- 23 Sed redeundo ad meretricem, an conclusio Decij
vera sit, quod existens in lupanari cogatur petenti
facere copiam sui, nec denagare possit, & erit.

Q V A E S T I O I X.

Vltra Dec. & allegata per eum pro eius opinio-
ne confirmanda facere videntur.

- 24 Primum l. item apud Labeonem, §. si quis virgi-
nes, ff. de iniur. vbi probari videtur meretrici non da-
ri actionem iniuriarum aduersus eum, qui eam inter-
pellauit causa libidinis explendæ, & ille tex. admo-
dum facere videtur ut materiam l. si quis ignorans,
ff. loc. de quo superius dixi in tit. de errore, de offen-
dente clericum non incedentem in habitu clericali,
prout sepe in facto occurrit.

- 25 Secundo itaque loco Decij opinio confirmatur ex
l. verum, la. ferenda, & l. qui iniuriæ, ff. de furt. quib.
responsis constat non teneri actione furti cum, qui
ostium domus meretricis causa libidinis explendæ
fregit, etiam si furtum ex fractione ab alijs fuerit cō-
missum.

- 26 Ex qua lege colligitur, quæm benigni, & miseri-
cordes fuerint Antiqui Iuriconsulti cum iuuenib.
qui quandoque ardorem iuuentutis mitigare uoluit,
recurrunt ad ostium non virginum, non viduarum
honestarum, non turparum, sed mitius agendo, me-
rettricem, & in lupanariis, & postribulis profitem-
tium, quæ quandoque sui copiam facient infamib.
cauponib. arenarijs, & vilissimis hominib. & si acce-
dat iuuenis de bono genere natus reperit ostiū clau-
sum, frangatur igitur, & necdum excusabant antiqui
illi patres a fractura ostij, sed quod plus est, & mag-
is notabile, a iusto consueti quenter commissio, si me-
retrix recusat copiam sui, quia vult continere se ab
hoc delicto, adiuvanda est illi meretrix est indifferens
omnib. alijs, sicut talis excepto, qui furore rapitur, ex-
cusabant a iocui I. C. etiam a quocunque delicto in-
eidentur commissio.

- 27 Tertiū itaque loco confirmanda videtur Decij opi-
nio ex glo. in l. vnica, C. de rapt. virgin. & in §. item
lex Julia, Instit. de publi. delict. quæ in specie annota-
uit raptum meretricis non puniri paria ordinaria
raptus confirmabat ibidem Hippolitus, nume. 19. &
sing. l. 50.

- 28 Pro contrariis parte facit, quia non debet cogi me-
retrix mortale peccatum cum aliquo committere, &
hanc opinionem in dixerunt veriorum Purpur. & Ale.
in l. togasti, ff. si cer. pet. Zaf. in summa Digesti vete-
ris, in rub. si feruitus vendicetur, & Andreas de Iser.
in consil. Neapol. rubr. 20. de violent. meretric. illa-
tis, qui ambo ausi sunt dicere, quod Antiqui Iurific.
defecit uot

defecerunt in hoc arcto tramite rationis respondētes de iure, prout in legibus superius allegatis ad Decii opinionem confirmandam, & quod non debent Antiqui illi iuris periti facere impunitam violentiam Mæreticibus illarū cauta libidine explēdæ.

29 Et hanc eandem opinionem contra Dec. intē defendi-
di Dñac. Contra. varias. refolut. l. j. ca. 14. sub
om. 1. pondō ante oculos, quōd quis nō debet cogi
ad peccatū, imo summa ope nō debet, ne pueri.
Bonacoll. in quēdā criminal. in verbo, cognoscens, &
in verbo, meretrix, in fine. Addit Ad Matthē. notā.
100. in fine.

90 Poſſent tamen (ni fallor) Turkeſe poſui defendi à morſu Aſid. & ſtern, qui licet iniuria, & rapina eſt iure Digefſorum in meretricis ſe impunitis, hoc verum intellexerunt prius ordinari, ſecus ex ordinaria arbitrio iudicia, ſua Bar. in dicta. verum Angel. in l. nunquam plura colliſſiſſe prius delict. Dec. in c. cum conſueperunt, de conſtit. iurè Menoch. de arbit. lib. 2. caſ. 99.

31. Illud ad prædictorum declarationem non omnes
tam, quod ex vicino ad nos dicunt hostes, necerant,
et similis, sed affidit requiritur. Et sic in hoc
casu solutum in vñco actu non verificatur, nec for-
tem effectum suum. Acc. et alij, in l. 1. §. 5. mercis sit
de tribus. Bart. in proem. Digestor. num. 10. l. 1. de pign.
de leg. 3. in l. 1. meris, si quis questum sit de adulter. Bal-
in rubr. C. de consuet. pen. q. 11. conf. 495. num. 3.
volu. 1. Signorol. in notab. casu, conf. 2. 46. Caltr. de off.
28. par. 1. Corne. in not. casu, conf. 3. vol. 3. Are.
in l. 1. introductor, num. 9. Institut. quod cum eo. Alein
l. Imperator, nu. 10. ff. de Trib. Arret. conf. 2. 9. nu. 14.
Felin. cap. elap. ceteri, ff. de iudic. lacin in Proem.
Gregor. col. pen. Decian. cap. 1. nu. 2. 9. de iud. Alein.
in Limeris, in princip. ff. de verbo signific. Bart. de te-
stibus, in verbo, Ceterdane. Per de Vahd. de duob.
fratribus, par. 1. nu. 3. 4. Bonif. de nobili. par. 3. nu. 86.
Cepolade edit. ed. l. 1. §. 1. nu. 6. Et huc est cõmun
nu. omni. Strach. de mercat. §. 1. nu. 7.

Adde bonum locum Tiraquel, de penis cauf. 5 n.
numero 161.

Adde prædictis id, quod latè tradidit Didac. in re-
gul. peccatum, par. 1. §. 2. nu. 5. in ioculatore, & pa-
rasitum licite posse mercedem petere pro alapis, vel
verberibus recipiendis, licet parasitus male faciat ope-
ras locando, & vir utilis ita conducendo.

Et quod dictum est, quod non sufficit vultus actus
Sebast. Medic. de reg. iur. par. 1. reg. 4. nu. 76. pulchre
Vincen. Franc. dec. 68.

Q V AESTIO X.

Quid dicemus in conductore, vel colono rixoso? potest ne dominus cogi ad reformandum, dato quod concurrat alia requisita reformationis consequenda, de quibus superius in declarationibus diximus? Quid enim si sit scholasticus, sed rixosus? quid si pauper, et rixosus? quid si prius eductus eras, nunc iam mendans, (de apparuit rixosus, potest ne iterum reformari? quid magis preponderabit, ut rixosus, vel mollior, et concurrere alia qualitates ad reformandum?

3 Et vult, nedum facienda est refirmitas, immo & ante

tempus expelli poterit de re conducta, vel laboratio.
L. u. de Pen. per illum textum, in l. a. C. de locatim.
prædior. fiscal. l. i. §. o. facit rectam l. fin. C. de agrico. &
mancip. dominorum. l. i. §. o. & no. in l. nō aliter. ff. de
usu. & habi. de quibus superius, in verbo, cōdutor.

Erſcholarit, vel Doctor rritioſus poſſit cognitu-
re hoſpitiū Comenſad. quod inſtit. ff. de re iudic.
Herculeo. de caute. de non offendendo. cap. 1. n. 5.

Adde bene in hoc loquere Panormis in capitulo inter dilectos, de fide instrumen. quem somnians Summa Angel. in verbo, lucano, cum. 8. in f. ubi intelligit, quando in solertia aliter refrascari non potest per l. si obvenit, in fine. ff. pro foc. & y. quz. 14. in loco. R. ipa. ad l. quod infir. col. 2. de te. lud. Constant. ad Accidians in quinta ratione dubitandi.

Amplius hæc conclusio, item offensi locator vel dominus sit rixosus & nam cogi non poterit conductor, vel colonus ad præsentandum. Bart. in l. si c. 6. venerit in fine. Riminali, instr. quibus alienare licet vel nō in princ. Ambros. de Opier. in reposit. Lilius familiis, §. diu. num. 107. ff. de leg. 2. Fabia de loc. in reposit. Auth. nouissima C. de inoff. testam. Causet. conf. 163. in li. Beron. conf. 32. n. 37. volus. s. de hge. est communis opinio Cap. reg. 109. nu. 17. sc. Menos. de arbit. iudic. centu. s. cas. 5. l. numer. 36. Orlan. Simon. de decret. lib. 2. tit. 4. p. 1. p. 1. Nec mirum leges enim amant pœficiam vite statum, odio habentes molesto, & rixosus homines. Vnde folius rixosus dampnatur, l. si contententur, in fin. ff. pro soc. Nec velle fia cogitur cum eo stare in communiōne Rodos. de reb. eccl. fol. 40. numero 5. ex textu in d. li. contentu. neit, quod satis promouit dispoſitionem, qui molestetur.

Maritus, & vxor fixi diuani. Io. Lup. in rub:
de donation. inter virum, & vxorem, §. 25. n. 4. quid
peius muliere in domo rixosa?

Procurator, vti Notarius rixosus valde odiosus est
glor. Barr. in l. a. ff. qui test. cog. Nar. conf. 141.
nem. 10. lare Viaticis. 2. opin. 112. par. 2. facit gl. in l.
cum. quem temere. ff. de iudi.

Fideiſſor cauilloſus, & rixoſus reprobatur. Fir-
miter, fideiſſor idoneus.

Homo rixosus, & difficilis exactionis reprobatur. Perde Vbal. in trac. de duobus fratribus, par. 8. quæst. 38.

- Nec in eo habet locū exclusio nec dispositio. A-
tēten hoc si debitor, C. de pigro. Soci reg. 3. 4. simin-
20. Inf. Dec. & alij in l. si in rem. pen. Angel. & Ale.
in l. decem. ff. de verb. obl. Mat. de fideiul. colum. 3.
Auro. Gab. de fideiul. concl. 1. num. 68. rixosque
homines varijs remedijs epibemur. Hecula de can-
te, de non off. den. 2. 2. num. 6. In fin. si quis,
num. 68. de act. vbi late de Notario, Procuratore,
debitor. & similibus.

¶ Latē Rīnīsal ad tīrāl. quibus s'lien. lices, vel uō
in principio Amb. de Opīzio. ad 5. dī. nūm. 107.
Fābīn. de Gīoch. in Repetīto. Authēric. nouīssīma
in fine, C. de inoff. testamen. Bar. Bologn. in repetit.
Authēric. habita. n. 385. C. de lit. pro pūg. Bar. cōf. 1.
22. nū. 17. vol. 1. Latē aīos cūmulans Sīmoncel. de
decret. lib. 3. tit. 4. in pīfēt. 1. Cal. 1. vbi in dīctā cōclū
dit, quod mālī mores & nātūa rēf. vult & cūlū dīfūfō
nīs, cūm mīnorē Ecclēfīā, & omnībūf & quīs fī rīto

Vincentii Carocii Tractatus

ful pendet a Iudicis arbitrio. Menos, de arbit. Iudic. cas. 191. nu. 136. ver. 2. iust.

Certe ad propositum iustificatum redeundo, compariendum est ex utraque parte: reperitur enim dominus adeo molestus, & incontentabilis, ut infelices coloni nesciant amplius quid agant. Pariter ecce, & quando molestus in colono, sicut proficiat: non in patitur vicinos deprimere suam conductionem, & quandoque timere molestiam illius, & furasse ex hoc inferri posset ad materiam hanc, C. locat. ut colonus male viens re conducta possit expelli. quid si colonus sit rixosus, nonne male videtur stare in materia rixosi. Rip. in l. i. nu. 136. ff. sol. matr. Zuoniret. ad l. 2. nu. 50. C. de pact. in re emp. & vend.

Q V A E S T I O X I.

Prosequendo veterem materiam hanc, C. locat. in quarto unum, quod superius in facto occurrit. Praefecti annoque aliquis Civitatis tempore caesellie memorabilis anni 1586, emerant quantitatem frumenti, & olei extra territorium suum, modo volunt pro publica utilitate, & pauperum succursu asportari Ciuitatem, poterunt ne cogere habentes animas ad asportandum soluta competentem mercedem. Pariter dico potest. Resciturum viae publice, rustici ad laborandum vocantur poterunt ne cogi ad vendendum soluta competentem mercedem, & sic de similibus pertractari poterit.

1. Pro parte affirmativa facere videtur l. nemo. C. locat. ubi facultas locandi libera est, & nemo regi potest ad locandum, & contractus ab initio sunt voluntarii, ex post facto necessarii, l. in commodato, §. si eum, ff. com. l. si eum, C. de ad. & obli.

2. Secundo post hac parte facere videtur, quia id, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest, l. id quod, ff. de reg. iur.

3. Pro contraria parte facit, quod Civitas post se facere statutum vniuersale in praedictam priuati, l. venditor, §. si constat, ff. de priuileg. l. Autiochen. suum secunduam unam lect. ff. eo. tit.

4. Conclusio igitur est, quod Civitas, vel Princeps, vel officialis potest praedicta facere duobus concurrentibus, scilicet causis, & soluta competentem mercedem. Roman. consil. 110. Bartol. in liubemus nullum, circa principium, C. de sacro sacell. Alex. in consil. 90. eolum, 3. volumine 2. Bart. & Balan. l. si ff. de pig. notat. ad. R. in consil. 105. col. ff. vol. 1. late. In fin. l. Bar. bari, eolum. 3. & 7. ff. de offic. prior. Anton. Gab. de iur. quaesito non tollend. conclus. 2. numero 7. 2. & nono, ubi ponit exemplum in rustico, cui fuit ablatus Afellus pro conducendo condemnatum ad furcas.

Adde Dec. in l. id quod nostrum, nu. 3. de reg. iur. Canonica. in c. quae in Ecclesiis, de consuet. ubi Fel. num. 33. dicit hanc esse communem opinionem, Eman. Suarez. in suo thesauro, l. i. c. 2. §. 8. l. i. Clar. in §. si q. 36.

5. Et ex praedictis (ni fallor) inferri posset ad unum, si aliqua Communitas obnoxiaret a Principe, ut celebraret nundinae tali tempore, quod eius poterit cogi ad locandum apothecae mercatoribus conuolantibus ad nundinas ex causa publicae utilitatis, prout

Cuius coguntur ad vendendum grantum tempore caesellie pro iusta mercede, & pensione. Patitur diei potest, in Communis conduxit Medicum cum promissione domus, quod quis cogi poterit ad locandum talem domum.

6. Similiter in transmittendis Oratoribus ad Principem, & pro similibus negotiis cogi poterit quis ad locandum equos ad vecturam, maxime si est solutus, ut dictum est superius.

Q V A E S T I O X I I.

Quarto vltimè. Fuit alius in facto interrogatus Alber. de Rolat. in hac fisci contingentia. Qui dam iuuenis cupidus artem discendi, locauit operas suas cuidam artifice, cui quoque consentit stare per triennium, puta; Faber, qui cum conduxit, moritur infra tempus consentium, poterit ne cogi ad profectandum?

1. Pro parte negativa facit l. nemo. C. locat. quia nemo rogatus ad testandum locationis iam factae, si igitur iste simulans locauit operas suas fabro tunc viuenti, non debet cogi cum diuersa persona, de qua si cogitasset, forte non via locasset.

2. Secundo pro hac parte facere videtur l. inter artifices, ff. de solut. de qui superius vidimus.

3. Tertio facit l. si a liber. §. fin. ff. de statu liber. l. si dicemus Maria, §. fin. ff. de leg. 3.

4. Pro contraria parte facit l. si quis rem, §. fin. ff. de pollicit.

5. Secundo facit l. iur. gentium, §. pactum, ff. de pact.

6. Tertio facit l. veteris, C. de contr. & commit. stipulation.

7. Communis resolutio hae est. Aut haeredes sunt eiusdem perit, & exercitant non. Primo casu tenetur profectus cum eis. Secundo casu non, argum. l. nemo est ff. de duobus, in l. vnic. §. ne autem. C. de ex. tol. Alber. dicens communem opinionem, ad l. inter artifices, ff. de solut. Ioan. de Amic. consil. 100. per rex tu l. si stipulatus, §. Chrysopterus, ff. de verborum obligationibus, dicens ita in conscientia iudicandum.

Et ita possunt conciliari contraria.

Q V A E S T I O X I I I.

Quarto vltimè. Locat Sempronio fundum, vel domum, vel quid simile ad longum tempus, & sic habet utile dominium (ut superius dictum est de locatone ad longum tempus) modo volo vendere dominium dictum, est ne praefectus conductor alij?

1. Videbatur quod non ex praedictis, & hanc opinionem negotiati tenet Andr. Ifern. in c. Imperia l. m. col. 2. ver. nec dominus de prohib. seu alien. per Feder. secundum quam res aior plures iudicatum in regno, Vnde de Ann. sing. 150.

2. Contrarium tenet Specu. in tit. de emphyteosi, §. unde al. quia num. 94. vique ad nu. 110. Boet. dec. 1. a 07. Barbac. in ca. potius, nu. 9. de loc. Et secundum hanc sententiam plures iudicatum, ut testatur Vinc. de Ann. d. singular. 150.

Q V A E S T I O XIII.

Quarto sequendo Cin. ad l. ne cui, numquid de nio taxari poterit per Gubernatorem loci Praefectum, vel Episcopum, multi enim perunt studiose immoderatas, & excessivas pensiones, & sicut dominus ex dispositione l. ne cui est in libertate circa locationem quo ad rem locandam, pariter sit circa pensionem.

1 Pro parte negativa quod taxari non possit, facit l. nullus. C. de iud.

2 Contrarium tenet Cin. in dicto loco, quia carnis pertinet ad Praefectum, l. i. §. cura carnis, ff. de offic. praef. & Episcopum esse loco praefecti, l. muneru §. fin. ff. de muner. & honor. & appellatione victus venit habitatio, l. verbo victus, ff. de verb. signif. & no. in l. i. C. de Episcopali audient.

3 Taxati igitur poterunt pensiones per officiales locorum, [Stracch. hoc valde commendans maxime in locis, ad quae concurrunt multi forenses, in tract. de mercatur. in rubr. de rebus quae mercantur. exerceant. nu. 51. fol. mihi. 75.]

4 Ultimo loco citat materiam l. ne cui, C. locat. quod si extra statum in loco, quod dominus non possit locare alteri apothecam donec primus conditor voluerit in conductione remanere, & soluere congruam pensionem, & contra ius commune, & strictissime interpretandum, ut per Ange. in dicta lege, Necui.

Q V A E S T I O I.

Ad Linusius. C. loca.

1 Sed quid econtra. cogetur ne conductor reconducat? & faciant rationes superius pro locatore allegatae. Veritas est, quod no. l. inuitos, C. locat. vbi Bald. dixit. quod Potestates nostri temporis non coguntur finito officio remanere.

2 Declaratur notabiliter haec regula, nisi colonus debilitasset agrum ex nimia percipione fructuum, glos. in l. si cu Hermes. C. locat. Bart. in l. cotem, §. t. nu. 2. ff. de Publican.

3 Et est utilis declaratio, quia uidet infinitos colonos in ultimo anno male se gerere, & nolle, quod in praedio remanenti minime festuiz. & sub tortulari iniquitatis, & iniustitiae praesunt, & nihil boni remanere vellent.

Quae declaratio facit ad statutum Tudertinum de fructibus ultimi anni.

4 Declaratur secundo in coductoribus gabellarum alio non offerente tantumdem, Bart. in l. cotem, §. qui maximos, ff. de Publice. Bald. in l. i. C. de heredit. vel actio. vendit. commendat. Anto. Burgo. l. in c. vt mensura, num. 25. de empt. & vendit. & intelligitur facta reconductio, iuxta licentiam quaeritur, §. qui impleto, ff. locat. vbi Bar. nu. 6. quod procedit, ut etiam licitatio primi anni censetur reposita. Signo. cossi. 22. nu. 6. & 7. fol. lenitate praescripta. Menoc. de Praesump. l. 3. praesump. 85. num. 14.

Amplius haec declaratio, vt procedat hodie in quolibet conductore rei priuatae Castren. hoc valde commendans in l. i. mures, §. vis maior, ff. locat.

5 Subdeclaratur, si ille sui lucratus ex illa locatione. Ita ad Port. Insitut. quibus alien. licet. vel non in princip. littera C. & vide Borgni. decif. 46. num. 322. vbi Ruffici melius laborant bona propria, quam conducti, in quibus habent tantum partem Alexan. ad Bar. in l. cotem, §. qui maximos, littera B. ff. de Publice.

Q V A E S T I O II.

Quid dicemus? colonus vult discedere à laboratio, & vult vendere suam partem fructuum, vel fortasse maiorem, erit ne locus dispositioni linuitus. C. locat. vt possit cogi vendere potius domino quam alij?

1 Faciunt dubitationem superius adducta, quod quilibet est moderator rei suae etiam ad id dissipandum. Si igitur volo projicere, vel alij dare pro pretio, quod mihi placuerit, quid ad te? si nolo dissipare quid ad te?

2 Contrarium in hoc est verius. Bart. in l. i. nu. 3. de metallar. lib. 1. commendat Roma. in l. §. sol. matr. Perr. Rauenn. singular. 104 Masul. 100. in fine & pondera Doctores qui id intelligunt pro iusto pretio, & non arbitrio venditoris, prout multi dicerent, postquam enim inuitus cogor vendere cui fortasse nolo, cur non releuor de hoc, ut pretium sit mihi arbitrium? certe iniquitas esset nonne ducum videretur? vt in fundum meum ingrederetur extraneus, & dare occasum alicui malo?

Idem tenet, & commendat Roma. conf. 22. & cann. 80. Calcan. hoc valde commendans conf. 8. nu. 3. Ruin. conf. 156. nu. 6. vol. 1 Neapo. in consuetud. si quis emit, in verbo fructus, de iur. cogr. argum. l. si cu dotem §. si ff. sol. matr. l. in l. 2. C. de iur. emphyteot. in l. si. C. de pac. Coraf. hoc commendans lib. 3. Mifcel lan. c. 9. in fine Boer. decif. 117. Ruin. iun. conf. 51 nu. 7. vol. 5. Emil. conf. 85. num. 2. Borgni. de cif. 20. nu. 97. par. 2. Etiam si alius plus offerat. Fusi. in verbo emphyteota, nu. 15. commendat Luc. de Penn. in d. l. vnic. circa medium. late Tiraq. de retract. §. i. glo. 18. numero 2. licet in retractu aliter teneat. Ruk hoc valde commendans, consil. 161. in fine. volum. 1. & haec est aequior opinio. Mantua. de iur. protomis nu. 57. in fine Boer. decif. 107. nu. 2. decif. Perusin 24. num. 27. puicha Additio ad Alexan. in l. j. C. de dol. Socin. regul. 43. vendere, percurrando multas fallacias.

Vidi in facto eam. Erant in Ciuitate Tuderti vno anno duo conductiones gabellarum in apositione musti. Vna communis, alia gabellarum camerar. Vnus conduxit a camera. idem volebat a communitate, & fuit per praedicta decimum, quod fie.

5 Et sic in contractu locationis, & conductionis animosa licitatio rejicitur in praedictum tertij, & videtur superius de locatione per itam. facit l. ad officiu. C. commun. diuidund.

6 Declaratur principalis conclusio, vt procedat, quod colonus possit vendere ius percipiendi fructus post pensionem solum, non ante, quia debent in fundo remanere pro pensione, pro qua sunt obligati Bart. in l. si seruus, §. locatus, in fine. ff. de furt.

V + Quz

Vincentii Carocii Tractatus

- 7 Quæ conclusio Bart. procedit in vëditiõne prout loquitur, sed in quolibet contractu. Ruin, in societate loquens, consil. 116, nu. 5. vol. 1.
Sed dicamus Bart. conclusionem procedere lo cõ ductore, qui certam pensionem respondit: sed quid dicemus in partitio, qui ad medium colit. vult vendere portionem se tangentem, nec in rata domini præiudicare?

Q V A E S T I O I I I.

- S**olent quandoque fieri iustumenta cum famulis, & pedissequis, & iurant se iure pro tanto rem pore, nunquid iuramentum coget præcise.
1 Vidi batur dicendum, quod iuramentum se quos natum actus, super quo interponitur, l. fin, de constit. pecuni.
2 Contrarium tenuit Alberic. per illum textum in l. si quis pro pro co. ff. de fidel. iussor. quod declaratur esse: verum in iuramento sponte, & libere præstatio, aliis secus. Gall. consil. 14, nu. 10. Bonascoss. de famul. q. 81. & 227. & 178. Sed sunt talia iustumenta, tamen hinc inde discordant, erant enim famulus, conquiretur de domino, aut contra, & hoc provenit, vel quia male se gerit dominus, vel famulus, vel ex meliori conditione reperit, vel simili.
3 Et computandum est quandoque ipsi dominis erit enim tempus caritatis, vel similis calamitatis Famulus reperit plus quam ille det, qui promittunt quid, non? & in principio servitutus, & famulus quid non faciunt, obsequiosus, fideles, & orij inimici, postea fortuna mœnuit in meliorem statum, quid? non cogitant, ut a dominis discedant, & conquerrantur tanquam famuli Turcarum, & multi officiales exadijunt de facto fictitias de ipsorum quærimonijs.

Q V A E S T I O I I I I.

- P**lehra, & vilis est quæstio, quam vidi sæpius in facto occurrere, cum voluntas hominum natura ipsa sæpius in deterius mutetur. Cõduxi Me dicum, vel similem, & sic semel approbavi, potero ne pendente termino reprobare? & hanc quæstionem dicit Alber. in facto habuisse in Romana Curia inferius allegandus.
1 Pro parte negatiua facit vulgaris regula, quod semel placuit, lib. 6.
[Et hanc partem tenuit Vant. in tit. qualiter sentent. process. sanetur sub nu. 36. Dec. in c. venerabilis de exceptio. & pñkbre consil. 665. qui loquitur in pulchro casu de locatione cõmunitatis cum clausula, vt a summo pontifice confirmetur si conductor fuit pluries approbatus, & requisitus pro tali sine confirmatione poterit pariter agere, nec excipi, quod conductio non fuerit confirmata: Casus frequens in locationibus cõmunitatum, in quibus sunt decreta de confirmatione superiorum.]
2 Pro contraria parte facit tex. in terminis in Medico loquens in l. v. gradatim, s. sed & reprobari. ff. de muner. & honor.
3 Secundo pro hac parte facit l. 1. C. de professor. & Medic. lib. 12.
4 Et hæc est vetior opinio, legitima tamen causa sub

- sistente. Alber. in l. Pomponius scribit, num. 16. ff. de neg. gest. inferens idem esse in medico spirituali, & sacerdotem ad alios etiam ordines admissio, & in facto habuisse in Romana Curia, & obtinuisse. Pulchre Oldrad, consil. 18. qui pariter infert ad Medium tpe rituale, vbi vertitur periculum non corporis, sed animarum, & sic cautius agendum. Commendat & sequitur Abb. in c. de illis, de desponsat. impub. dicit in Medico corporali procedere ratione sanitatis, in sacerdotem, & Medico spirituali ratione animarum. Fe lin, in c. cum venerabilis, in fine, de excep. Bort. de au thorit. sinod. num. 83. in 2. vol. tract. secundum priorem impressionem. Franc. Marc. decis. Delphinal. 650. par. 1. Firmia. in verbo, approbatus. Non igitur coo fidant isti Medici cum corporales, quam spirituales de cendo, ego sum securus pro tanto tempore habeo lit teras patentes, quia ex causa reprobari possunt, & Curatis datur coadiutor ex facto Concilio Tridentino. Ex quibus corollarie inferunt illicitus ad reg. quod semel placuit, lib. 6.
5 Prima declaratio est, vt non procedat ex causis postea emergentibus, vel aliquis prius celati vitij pandatur improbitas Ita Dyn. in dicta reg. quod semel, num. 1. per caput nulli licere, de electio. lib. 6. L. siui electione, l. huiusmodi. s. Stichum. ff. de legat. 2.
6 Communitas igitur aliqua si Medicis (prout moris est) ab aliquo approbatum pro biennio conduxit, defecto aliquo latente defectu, repellere potest. Dices. debebas inuestigare l. quem alio. ff. de regula. iur. certe multa latentia, maxime in forensibus non penetrantur.
7 Secundo loco vltra Dyn. reg. procedit in consequentibus, vel annexis ad primũ, in quo quis est approbatus, alijs nõ. Ita Oldrad. & Alber. vi supra per l. 1. §. si duo. ff. quorum legat.
8 Tertio vltra Dyn. & alios, regula non procedit in re, quæ ex tempore mutatur. Vnde reprobus semel ex ignorantia, ex superueniente scientia poterit approbari, secus in re probato ex aliquo defectu. Capic. decis. 121. nu. 17. Vinc. Anna. pulchre in Doctore loquens, allegat. 123. attestans ita iudicatum per l. spationem, §. qui ab iohannis, ff. de execut. tur. l. curz, s. de sciendum, ff. de muner. & honor. l. sed & reprobari vbi Nicol. de Neapol. ff. de execut. tur. l. 1. C. de aphet. lib. 11. l. indices, vbi de reprobo ex defectu. C. de dignit. & In l. aliquid, C. de suscept. lib. 12. Id autem, quod de reprobo ex defectu simpliciter dicit Vinc. alleg. prædicta, non ita simpliciter admitterem, sed iuxta ea, quæ ponit Akiar. reg. 2. præsump. 7.
9 Quarto declarat vltra Dyn. vt Sacerdos curatus quoad literarum ac scientiam semel ad beneficium admissus, vel approbatus, non est amplius ad aliud beneficium simile obtinendum, examinandus. Sed bene quoad vitam ac mores, quæ quotidie mutantur, etiam si per breue, esset alicui prouisum, cum elapsu huius per diligentem examinationem idoneum reperieris, super quo conscientiam tuam oneramus, quia sufficit quod sit semel examinatus. Can. de Petro, di. fin. 47. vbi glo. in verbo ignota. Abb. in clem. Rom. nu. 9. de iur. iur. Bertrach. de epis. in 3. par. 1. par. li. 3. q. 7. Rebuff. in præf. Bertrach. tit. de cler. ad fact. ord. male per glo. q. 1. 11.

Nisi secundum beneficium requireret maiorem literaturam, vel curam, c. licet, de offit. legat. Abb. in c. accepimus, nu. 6. de stat. & qualit. Old. consil. 115. sub nu. 7. Fel. in cap. fi. vbi Abb. nu. 13. de præsump. Rot. decis. 8. alia 443. in nou. Borgni. decis. 29. ou. 10. part. 1.

Quod facit ad istos concursus qui ex forma Conclij sunt ad beneficia Curata, quæ sæpe sæpius paliantur fauoribus, Deus scit.

Et de auditorib. Rotz, an reprobati possint. Mantua. cap. 7. nu. 7.

Et ad prædicta facit illa decisio, an datum aduocato præsumatur pro eius patrocinio, vt detecta ignorantia, & insufficientia, vel morte repeti possit, & vti que Bar. concludit, quod sic ad l. cum quid, in vlt. q. nu. 18. vbi Dec. in l. lectura, nu. 30. ff. si cer. pet. Bald. in l. fed. & reprobati, ff. de excus. tut. Abb. in c. 1. in fi. de magistr. io. c. de illis, de cond. apposit. R. om. consil. 417. col. 1.

Limita, quando alio modo appareret, vel colligi posset causa, aliis repetere non posset & sibi impetiri credendo habilem, vel peritum. Ioan. And. in cap. fin. de stat. & qualit. las. ponens hoc pro constanti, in d. l. cum quid, in l. lect. nu. 31.

Limita secundo nisi ille cui datum est, sit consanguineus dantis, quia donatur præsumitur Barto. in d. l. cum quid. Pro quo bonus tex. in l. tutor, §. quæ tutoribus, ff. de excus. tut.

De renouatione locationis.

P Rincipalis est in hac locati & conducti materia tacita reconductio, & ob id ea, qua potero diligentia, per aliquas utiles questiones examinabo, appellatur que locatio ad iustum a sacro Rotz Auditorio, vt per Put. decis. 180. nu. 6. lib. 1.

Q V A E S T I O I.

Ad §. qui impleto. ff. locat.
De personis.

P Rocedam in tractatu huius materie distinguendo in tres partes. In prima loco ponam de personis, in quibus dispositio huius famosi §. procedit. In secunda agam de contractibus, ad quos suas vires extendat eius dispositio. In tertia tractabo de rebus, qualitatibus, vel circumstantijs, quæ intelligantur repetite, vel non repetite.

1 Vtuo igitur ad personam, primum membrum huius materie.

Et primo quæro, an dispositio §. qui impleto, procedat, & vendicat sibi locum io Medico. Posui superius par. 2. tit. de Medico, q. 6.

CONCLUSIO II.

1 **Q** Væro secundo loco, an dispositio §. qui impleto, procedat, & habeat locum in publico officiali pro certo tempore conducto. tetigi superius in præcedentibus de libertate locandi, q. 1. ad Linuitos, C. loc. ex mente Bal. ad d. Linuitos, Bar. in d. §. qui impleto, nu. 9. & Castren. in fine.

1 **Q** Væro tertio loco, an dispositio §. qui impleto, procedat in fideiussore. ponam in tertia parte.

CONCLUSIO III.

Q Væro loco quarto, an dispositio §. qui impleto, procedat, & habeat locum in famulo, mulione, & similibus personis.

1 Et videtur dicendum quod non, cum præcipe pro certo limitato tempore sint conducti.

2 Contrarium consilui Soci. consil. 196. vers. tertio ista opinio, vol. 2. vbi dicit agendum tamen actiones negotiorum gestorum.

3 Vidi tamen in facto casum. Conduxi mulionem pro duobus mensibus inchoandis in principio Ianuarij, scilicet pro totum mensem Ianuarij, & Februarij, & per duos dies Martij, an censetur facta reconductio, ex quo Februarius habeat dies viginti octo tantum?

CONCLUSIO V.

Q Vid in prælato? pone quod prælatus receperit pensionem pro locatione facta per suum antecessorem, censetur ratificare, continuare, vel reuocare?

1 Videtur quod sic, per ea, quæ superius diximus parte secunda, titulo, de emphyteota, qui simpliciter recipiendo pensionem consentire videtur remissioni caducitatis, & quod conductor perseveret in sua locatione.

2 Contrarium est, verius, quia non censetur ratificare, vel continuare, nisi pro tempore, quo pensionem soluit, & non vitra. Nullis in verbo, Prælatus. commendat Bursat. consilio 13. numero 17. volumine primo.

3 Priorem tamen opinionem, quod inducatur tacita relocatio, tenet Bartol. in d. §. qui impleto, numero 6. in fine ponendo regulam generalem in hoc, in quolibet administratore tam ecclesie, ut Prælato, tam Reipublicæ, vt administratore Ciuitatis, quam priuati, vt tutore, coratore, & similibus. Salic. in l. legem, C. locat. Barbac. consil. 14. num. 16. lib. 2. Menoc. de præsump. lib. 3. præsump. 85. num. 14. in fine. Vnde possent ex prædictis distinguendo colligi duo casus principales.

4 Primus est in locatione facta ab ipsomet Prælato, Tutore, vel alio administratore, & intelligitur tacita relocatio, & consequenter reconductio, & ita loquitur Bar. in citato iam loco, ou. 6. in fine.

5 Vnde si Prælatus, Aotianus, Sindicus Ciuitatis, Tutor, vel Corator, & alij administratores locant fundum Rosticum per annum, puis tacendo per lapsum temporis inducitur cum eis nomine eorum, pro quibus administrat, & oecologia gerunt, tacita reconductio, & reconductio.

6 Secundus casus principalis io prælato est de locatione facta ab ipsius antecessore, io cuius locum successit, an permitiendo colouum, vel conductorem perseverare, & permanere recipiendo solitam pensionem,

Vincentii Carocii Tractatus

sonem, & similia faciendo, censetur ratificare, approbare, & prorogare, & renouare locationem antecessoris sui, & vera conclusio est, quod regulariter non, nisi pro eo tempore, quo pensionem recepit, & non ulterius. Ita loquuntur alij superius pro alia parte allegari.

7 Subdeclaratur hec exclusio, ut non procedat data scientia Prelati successoris, quæ scientia in duob. consistit principaliter. Primo, quod sciat locationem esse factam per suum antecessorem. Secundo, & hoc magis refert, quod sciat inutilitatem ipsius. Ita pulchre Innoc. in c. prudentiam, de offic. deleg. & ita tenuit Rot. ut pulchre per Bellamer. decis. 648.

8 Vbi Bellamer. ex mente Dominorum tunc temporis dicit, quod ad intellectum §. qui impleto, quod illidem tria concurrunt, & obcurrere debent. & uno ex illis deficiente non procedit eius dispositio, nec est ei locus. Primo obligatione semel irritata. Secundo, quod inter personas utriusque, cuius obligationis reliquie operentur. Tercio scientia certa utriusque, & promissio.

9 Et hanc eandem opinionem in hoc secundo casu cum opinione Bellamer. licet eam non allegat, tenuit A. x. conf. §. sub nu. 7. vol. §. Laurent. de Pinu. conf. 110. u. 4. & sequitur Rod. a. de re. et c. q. 6. principal. nu. 9. & nu. 16. & 17. car. 339. Rod. de loca. & conduct. decis. 1. nu. 9. Bar. de temp. util. & continu. c. 4. sub num. 10. veritas fallit in prelatu.

Q V A E S T I O II.

De Prelatu.

1 Sed pulchra (ni faller) in hoc ostitur indagatio ad intellectum §. qui impleto, circa hoc secundum caput de prelatu succedente in locatione sui antecessoris. Exia consuetudo locandi bona alicuius ecclesie pro nouennio, & quod pensio solvatur de triennio in triennium, & de hac consuetudine legitime constat. Modo cunctis casus, quod de anno 1535. Cardinalis Transiens locauit Petro de Maximis casale quoddam ad nouennium cum pacto soluendi de triennio in triennium, lapso primo triennio de nouennio morietur Illustrissimus Cardinalis locator, successus recipit pensionem per biennium tantum, postea vult expellere conductorem, qui replicat non posse statim consuetudine locandi de nouennio in nouennium, cum pacto pensionis de triennio in triennium, & quam maxime, quia ex perceptione pensionis videtur ratificasse locationem sui antecessoris.

2 Pro parte affirmationis ad fauorem conductoris facit hæc ratio, quia omnis dispositio contractus, & conuentio recipit i. t. i. p. ratione & consuetudine, & maxime contractus de cationis & conductionis, ut not. in l. dicit, & in l. exceptio. C. loca. & late posuit gl. ordinariam de hæc in l. i. exceptio, superius par. 1. ut de substantia locationis primo, q. 1.

3 Hinc postea videmus, quod lectio facta per prelatum nomine ecclesie intelligitur ad tertiam generationem. sicut erat consuetudo dari. Item pro filiabus feminis etiam futuris, quæ alius non comprehenduntur ad nos. per Imol. in c. potuit, loca. Felin. in c. cum M. Ferrar. col. 3. v. t. & dicit Imol. de constit. l. af.

in l. certi conditio, §. si verò, col. 4. ff. si cert. petatur

4 Secundo loco pro hacmet parte ad fauorem conductoris facere videtur, quia in contractu locationis & conductionis attendenda est utilitas, quare si tale casale non intelligeretur tacite relocatorum ad aliud ouennium, nulla resisteret utilitas conductoris, immo euidens damnum in migrando, mutando stabula, & similia faciendo, merito ad hoc idem tempus censetur facta relocatorio per successorem.

5 Pro contraria parte ad fauorem successoris in beneficio facit, quia consensus tacitus, qui in relocatione versatur, restringitur, & limitatur ad si domum limitatum, & tantum, quantum sonat. gl. in Clem. se. pe. in verbo, de potuit, de verb. signifi. Pato. in l. 1. §. si quis interdict. de iun. actuque prius. Vnde cum per biennium tantum, vel simile tempus sit, & per se potuit soluta, & respectu recepta pensio, pro eo tantum tempore intelligitur facta relocatorio, & reconductio, & non ultra.

6 Et hanc opinionem tenuit Rot. ut per Pute. decis. 180. lib. 1. Ex qua in hac locati & conductio materia, & quam maxime ad intellectum §. qui impleto, colliguntur alique utiles resolutiones.

7 Prima est, quod dispositio §. qui impleto, non regulariter ad consuetudinem in locationibus, & conductionibus. Vnde si consuetudo est in loco, ut locatio expressa, vel indifferens sit ad tale tempus, hoc non habet locum in locatione tacita, ex dispositione §. qui impleto, & sic in hoc non potest virtus tacite, & expressæ, ut ibi expressè Pute. sentit ad limitationem regulari.

8 Vnde in facto contingente, si oriatur contentio inter locatorem, & conductorem, quod est inchoatum iam secundus annus, & sic intelligitur facta relocatorio ad triennium, cum consuetudo loci sic se habeat, facilius erit responsio, non potest inferri de consuetudine in locatione expressa, & indifferente ad tacitam, & sic bonus Advocatus, & Procurator, ut obtineat in renouatione tacita, debet articulare, & deducere in specie, quod in tacitis reconductionibus ita fuit, & est obseruatum.

9 Et sic corollarie inferunt declaratio ad nos. per gl. in l. exceptio. C. loca. de qua supra de substantia locationis prima q. 2. ut attendatur consuetudo in contractu locationis & conductionis, quia hoc verum est, tamen consuetudo restringenda est ad casum suum, nec de casu expresso potest inferri ad tacitum.

10 Secunda colligitur resolutio ex dictis Rotæ in allegata decisione, quod in contractu locationis & conductionis, atque debet utilitas, & quam maxime, ne conductor sit in euidenti damno, attenta tamen natura, & qualitate rei locatæ.

11 Vnde si sumus in prelio urbano, quis in eo de die in diem per successum habitationem inducit utilitas aliqua ipsius conductionis, non inducitur sic de facili tacita relocatorio: secus est in fundo, & prelio rustico, quia expectatur cursus annorum, lupinos, fabas, seminaria rapas, & similia, quæ pinguescunt terram pro annis sequentibus, debet haberi ratio italium expensatum, & laborum.

12 Tertia colligitur resolutio ex dictis Rotæ, quod debet haberi ratio, si ille conductor post multos labores factos in reconducta fructus est aliquo tempore, vel

vel non: si enim statim factis laboribus, & meliorato, & impingato fundo expellitur, iniquum sanè est. Vide prudenter ibi Rota considerata, quod ille retinuit illud casale per annosiam quatuor, unde non parum utilitatem percipere potuit ex laboribus suis.

13 Quod facit contra illos, qui sub velata ratione, & imaginaria quadam occasione expellunt colonos in statu situationis, & statim eo meliorato. O bone Deus cum qua conscientia est enim futurum laborum ipsius miselli.

14 Quarta est consideratio ex mente eiusdem Rotæ inspicere tempus, quo impensi sunt tales labores, vel ante ratum inchoatum reconductionem, vel post ipsam. Et hoc specialiter in Prelois, ut non censatur ratificare locationem sui auctoris, nisi pro eo tantum tempore, quo pensionem recepit, non ultra.

15 In aliis vero secus est: nam alius successor à Prælato recipiendo pensionem statim sibi prædicat, Rota dec. 133. in donis. Dec. in l. impet. num. p. ff. de reg. iur. l. de Amic. conf. 114. col. fin. v. l. insuper facit, Alex. lat. conf. 117. vol. 5. Mari. Anguissola. conf. 116. nu. 19. Cullen. conf. 1. nu. 3. vol. 1. Borgu. dec. 44. num. 8. in fine.

16 Notandum est etiam vltimus ad id, quod dictum est ex mente Bellame, quod debet dari scientia Prælati, ut inducatur ratificatio de locatione prædictæ, quod talis scientia debet per allegantem deduci, & probari, ut per Crauet. conf. 64. num. 4. Insuper requiritur scientia formata, & distincta de omnibus qualitatibus nullitatis iuris, & l. di. lat. conf. 107. col. fin. lib. 4. Rul. conf. 48. nu. 12. & 63. nu. 14. & 17. num. 3. lib. 1. Hiron. Gabr. conf. 36. num. 60. Paul. conf. 47. nu. 57. col. 1. 100. nu. 7. lib. 1. conf. 12. nu. 71. lib. 2. & requiritur eadem solennitas in ratificatione, quæ in principio. Borgu. dec. 46. num. 106. Et solent multæ adhiberi cautelæ, ne inferatur præiudicium, & quammaximè si recipiatur pensio cum iurium reservatione, Rul. conf. 65. num. 4. lib. 1.

17 Similiter si recipiuntur fiant per simplicem procuratorem, & generalem, qui non habet mandatum ad alienandum, vel similia approbandum, nam isque præiudicium inferre non debet, ut per Borgu. in allegata dec. 46. nu. 100. Et circa prædicta tenet superius, par. 2. de rebus ecclesiæ non alienandis.

18 Bene verum est, quod in bonis ecclesiæ non est locus tacite relocationi, quia solennitatem requiritur, Alex. conf. 17. num. 11. lib. 4.

Q V A E S T I O VI

P Residendo personas quæro si Administrator Curatis, loci, vel Castri locat pro certo tempore bona suæ communis, si ipso tempore permittat conductorem in re conductam permanere, an inducatur tacita relocatio, & reconductio. Vido superius q. 5. vbi ex mente Barr. posui generalem regulam.

1 Notandum tam est vltro, & alios in d. qui impleto, quod si administrator respublicæ, Syndicus Castri, & similes locauerunt bona suæ communis pro certo tempore, puri pro quinque annis, quod plures casus in hoc considerandi sunt. Quandoque expirat tempus officialis ante tempus locationis factæ

per ipsum officialem, & tunc ipse tenetur quoad cōmunatē, non tamen amodo tenebitur. Quandoque finit officium officialis, & locatio transit in successorem, eorū quo expirat prima locatio iam facta per an recessit, sed permissa conductorem tacite remanere in bonis conductis, & tunc successor in officio tenetur pro tempore tacite reconductionis, & antecessor de tempore suæ primæ factæ locationis. Quandoque tacita reconductio incipit coram ipso tempore locatore, & ipse tenetur, & de hoc est glo. in l. prior, §. prædium, ff. de admin. rerum ad ciuili. pertinet.

2 Ex quo cōtento in hac locati & conducti materia colliguntur duo vtrius & scitu digna, quod (prout etiam dixi in questione de usufructu) in libris antiquiorū iurisperitorum reperitur ut plurimum locationes ad tempus quinque annis.

3 Secundum est, quod locationibus publicis, quilibet officialis locator sui temporis periculum præstare debet, & sic etiam bona excusatio, si successor dicat, non teneat de tacita relocatione facta tempore meo, quia debet attendi principium, quod non fuit tempore meo: singulari enim (respondet textus) (ui temporis periculum præstare debet, unde debetis cautius agere, nec pati rechemari, donec eius conditionem diligenter non investigauerit.

Q V A E S T I O VII

Q Vid in priuato administratore, ut Tutore, Curatore, & similibus, posui patitur superius q. 5. ex regula Barr. in citato ibidem loco, quod sic. Vnde si Tutor, vel Curator, vel meus ad negocia Procurator locauerit bona ad certum tempus, patiendi ipsum permanere in conditione finito tempore primæ locationis inducitur tacita relocatio.

1 Sed non separando materias, posui sumus in facto Tutoris, considerandi sunt duo casus principales. Primus est in Tutore, Curatore, vel Procuratore locante alij pro certo tempore, & tunc procedit id, quod iam dictum est, & possent in Tutore, Curatore, & Procuratore accommodari ex de iur. questiones, & resolutiones, quas superius posuimus in administratore Chuitatis, Castri, vel alterius loci.

2 Secundus casus principalis est: si tutor aliquis datus sit ad tempus, an finita tutela proseguendo aliquod negotium dicatur prorogatum officium tutelæ, & vique non. Barr. in d. qui impleto, nu. 8. per l. i. verū si quis finit, ff. de eo, qui se pro tutor. & reddit etiam rationem, quia est officium inuoluntarium ex necessitate.

3 Vnde in officiis, quæ ex necessitate geruntur, non habet loci tacita renouatio, nec hunc casum de tutore proseguente tutelam post tempus, an dicatur tutori reperire potui decem penes Borgu. in suo tractatu de tutore, & curatore, & de facili occurrere potest, ut aliquis quandoque se intromittat finita tutela, dicit tamen textus ibidem ipsum teneri.

Q V A E S T I O VIII

Q Vero vltius ad intelligendum s. qui impleto, quod in Castellano alicuius arcis, castri, vel scroli tñ, si portaretur finitū tempus, an dicatur exponatur, Pro

- 2 Pro parricidii maius facit rex. in d. 5. qui impleto,
3 Pro parte negatius facit, quia reale officium indicit
tor ex necessitate, non ex simplici consensu, & in
lent adhiberi solennitates in electionibus ipsorum.
4 Et hanc opinionem dicit veriorum Bart. in d. qui
impleto, num. 8. & ibi C. in fin. verbis.

Q V A E S T I O I I.

De Castellano.

Sed vltima est (si fallor) indagatio tum ad materiam
Castellani, de qua in presenti agimus, tum criminis
ad intelligendum §. qui impleto, ut in discursu appa
rebit. Aliquis pensabit custodire arcem vique ad an
nimu certo sibi consensu salario, in fine anni obue
lit arcem Domino suo, ille recusat accipere, post
annu sine dolo Castellani castrum suu capsum, quia
non adhibuit bonam diligentiam, & sic in lita culpa,
sunt, tenebitur Castellanus?

- 1 Videbatur quid sic, per dispositionem §. qui im
pleto, ubi intelligitur ex perseverantia renoatio.
2 Contrarium tenet ibi Bart. in l. si mora, per illam
textum, nota. 1. 8. & seq. ff. soluto mar. quem ibi se
quitur A. l. ric. nu. 16. Salic. nu. 5. Casteln. nu. 7.
la. nu. 30. Grammat. co. crim. i. j. num. 19. Me
noch. p. sumpt. 85. num. 40.
3 Amplius hec conclusio Bart. & sequacium, ut
procedat etia si non sit facta oblatio, quia finitudo
quo mo tenetur amplius de custodia. Et dato, quod
perseveraret, non intelligitur repetita qualitas custo
dia, & consequenter diligentia, vel culpa, & ita te
net utique lino. ad. l. ubi Alex. num. 17.

4 Ex qua conclusione inferitur vnum notabile ad
intellectum §. qui impleto, quod qualitas culpe non
intelligitur repetita in tacita renouatione ex perse
uerantia.

5 Vnde si quis ex primo contractu tenebatur de cul
pa lata, leui, vel leuissima, lapsa tempore permanen
do non tenebatur amplius de ex culpa.

6 Pro resolutione huius conclusionis considero mul
ta, que de facili deseruiunt ad intellectum §. qui im
pleto, de quo in presenti agimus, & ad resolutione
huius preteritis indagacionis.

7 Primum, quod Castellani officium, prout & alia
officia sunt in duplici differentia. Quaedam sunt ne
cessaria, Principe, vel superiore, vel lege cogente, &
in istis non est locus dispositioni §. qui impleto, tan
quod actus sit necessarius, non voluntarius. Quaedam
sunt officia voluntaria, & in istis est dispositio §. qui
impleto, & idem officium potest esse quandoque vo
luntarium, quandoque necessarium iuxta circum
stantiam factorum, personarum, & locorum, quandoque
enim sum tutor necessarius, quia cogor ut proxi
mus a Iudice ministro legem quandoque voluntarius
susceptio uti extraneus, nec ad id cogi possem. In ali
quo loco Castellanus extrahit de bulla, vel trans
mittit a Principe pro tali tempore in aliquibus alijs
locis eliguntur per vii conventionis, & contractus,
& ita considerat las in allegata. l. si moram. nu. 30. &
ita secundum eum soluitur proposita questio.

8 Ex quo corollarie patet distinctio ad dictum Bar.
in d. §. qui impleto, nu. 8. ubi ponit officiu tutela, &

Castellani geri ex necessitate, quia potest quodque
etia fieri voluntarie, & per viam contractus, & con
ventionis voluntarie, prout superius vidimus.

9 Secunda est consideratio ad mentem Cast. & Fol
gosa. l. si mora, quod perseverantia post tempus con
uentum potest dupliciter contingere: quandoque
etiam quis remanet in fundo post tempus, quia in
tendit uti retentione, vel pro salario nondum habi
to, vel ratione melioramentorum, vel simili de causa,
& tunc non intelligitur renouatio, arg. l. colonas,
& l. cum sandum, ff. de vi, & vi armata. & dicam suo
loco in tractatu expensarum, & melioramentorum.
Quandoque non contingit condictionem permanen
te in fundo & similibus causis, & tunc erit locus dis
positioni §. qui impleto.

10 In proposito igitur casu. Aut Castellanus pro an
no conventionis sui de sua mercede satisfactus, nec
facit aliquid propter quod sit locus retentioni, &
tunc intelligitur perseverantia, alijs non.

11 Ex ea prædictis inferitur intellectus, & limitatio
alia ad §. qui impleto, ut non habeat locum, quan
do alia coniectura capi possit, propter quam non
permaneat in fundo conditoris ratione tacite re
conductionis.

12 Dices, Quando scietur hoc, cum in animo consi
stet credere bonum esse, ut colonus, vel con
ductor declarat in iudicio, quod ipse intendit in fundo
remanere, & hac de causa, puta pro expensis, salario
non habito, vel simili bus.

13 Vdi in facto casum, q. colonus trahit anno sue lo
cationis comparuit in iudicio, protestando, quod ip
se intendebat permanere in fundo pro suis meliora
mentis factis, & petijt domino locatori intimare.

14 Tertia est las. consideratio post Bac ad d. §. qui im
pleto, col. 1. num. 4. vers. ex prædictis infero duo. &c.
quod dispositio §. qui impleto, procedit, quando re
conduco, vel relocatio consistit in prius terminis
ipsius contractus, nec aliquid in facto esset præstan
dum per locatorem, secus si aliquid in facto extrinse
cus præstandum esset per locatorem, quia tunc non
est locus tacite reconductioni, nisi locator impleve
rit pro parte sua, præstans id, quod debet.

15 Vnde si finis locavit operas suas, ut sciret in fun
do meo ad ei. solvendum cum eo in certa mercede,
si ipse finito tempore permaneat in fundo ad custo
diam finidi, non videtur cum reconduxisse, quia sola
patientia non implet contractum ex parte mea, &
ego nihil feci, ex quo presumi debeat, quod ego eius
operas reconducerem. Non igitur locati actione (in
quit Bart.) agendum erit, sed alia actione, puta ne
gociorum gestorum.

16 Quia Bart. consideratio procedit, & intelligenda
est respectu salarii, secus respectu obligationis ex
aliquo facto, ut per las. so citato loco.

17 Vnde si Castellanus finito tempore perseveravit,
fortasse non poterit petere salarium, tamen si erit in
aliqua culpa, tenebitur.

18 Hinc etiam dici posset in facti contingentia, ego
conduxi Rusticum ad custodiendum sylvam per an
num pro certa mercede conventa, si elapso anno
adhuc maneat in custodia, duo resultant ex hoc,
vel tria. Primum, quod tenebatur de dolo, culpa, vel
aliquo facto. Secundum, quod non compertit sibi
actio

actio locati ad metcedem ultra sonum. Tertium, quod ager actione negotiorum gestorum.

Q V A E S T I O III.

De Castellano.

Quarto in eadem materia, quid in fideiussoribus Castellani, an teneantur de gestis finito primo tempore, puta si castrum est amissum, vel quid simile? & questio hæc reputatur notabilis, & euocit pluries in facto, vt Veronae, vt attestatur Iac. de Are. in l. Lucius, s. Paulus, ff. de admin. tut. eueni. Florentia, vt testatur Dyn. ibidem fuit etiam in facto Bononiae disputata per D. Paem D. Rodulphi Pacis, vt testatur Fulgos. in d. §. qui impleto, col. 2. in princ. num. 4. & licet de renouatione fideiussorum ad materiam §. qui impleto, sim inferius separatim tractaturus Deo dante, tamen pro resolutione huius articuli ponam aliquid in presentia.

1 Pro parte negatiua, quod si finito tempore aliquid contingat, quod fideiussoribus Castellani non teneantur, facit text. in l. Lucius, s. Paulus, ff. de admin. tut. ubi fideiussor tutris non teneatur ad ea, quæ tutor gessit (ponit post pubertatem).

2 Secundo pro hæc parte facit l. penult. & fin. ff. de admin. rerum ad Cuius. pertin.

3 Pro contraria parte facit text. in §. qui impleto, vbi & hypotheca renouatur.

4 Distinguebat Dy. considerando verba conuentionis. Aut Castellanus promissit simpliciter custodire, & seruare castrum, & in hoc dedit fideiussores, & termino elapso non tenentur per iura primo loco adducta. Aut promissit etiam restitueret, & tunc tenetur fideiussor etiam post tempus. Sequitur Bart. in d. §. Paulus. Fulgos. in d. §. qui impleto, num. 4. Ange. in l. si vnus, s. si cum rco, ff. de pact. Butr. in cap. 1. col. penult. de otie. deleg. Bal. in l. acceptam, col. fi. C. de vsut. Alexand. in l. moram, num. 7. ff. fol. maritim. Iac. in l. 1. col. 2. sub num. 17. C. de iudic. ponam latius inferius in materia fideiussorum.

Q V A E S T I O IIIL

De Castellano.

1 Quarto, Castellanus poteritne finito tempore discedere, nec vltierius expectare successorem?

2 Primo videbatur quod sic, per l. si cum Hermes, C. locati.

Pro contraria parte facit argumentum text. in l. nam & seruus, s. vino, ff. de neg. gestis. Et hæc opinio est verior, & magis sapit ciuilitatemnam debet agnoscere bonam fidem, & non discedere præcipiti destinatione, Bald. in l. ex diuini, in fi. C. locati, vbi addit, quod propter casum tempus prorogatur.

3 Ego vltra Bald. addo (ni fallor) bonum text. in l. meminisse, in princ. ff. de off. proconf. & leg. vbi Bart. dicit esse principium optimū, quod officiales teneantur expectare successorem. Et pro tempore, quo expectant, sunt in eadem pristina iurisdictione, & pro tempore debent habere salariū, §. illud, Auth. de administ. quem singularem dixit Rom. sing. 39 j.

l. meminisse, & l. diem fincto, ff. de offic. assell. Et deciso huius questionis in hæc locati & conducti materia, facit ad questionem de famulo, qui est conductus pro certo tempore. si enim est in fine, non debet discedere præcipiti destinatione, sed agnoscere bonam fidem, & dare tempus domino ad se providendum, vt remaneant ad inuicem amici, & beneuoli, & econtra idem facere debet dominus licentiando famulum, ne cogatur quandoque mendicare ex præcipiti destinatione. Faci etiam quia propter bonam fidem, & ex quadam ciuilitate debet dari terminus ad disgombrandum, & licet dies interpellat, tamen iste terminus non esset denegandus.

Q V A E S T I O IX.

Ad §. qui impleto, ff. locati.

Prosequendo vltierius materiam l. item quæritur, §. qui impleto, ff. loca. & circa personas tam ex parte locatoris quam conductoris, quæro vnum. Quid in muliere stante statuto, quod mulier non possit contrahere sine consensu proximiorum, decreto iudicis, vel simili solemnitate extrinseca, si locat, vel conduci seruata forma statuti, an inducatur suo tempore tacita relocalio, vel reconductio?

1 Pro parte affirmatiua est textus in d. §. qui impleto, vbi & hypotheca, & pignora dicuntur, & censentur renouata.

2 Pro contraria parte facit, quia isti actus extrinseci, & solemnitates non præsumuntur, nisi a petere celebentur, l. sciendum, vbi not. ff. de verb. oblig. & dicam latius inferius suo loco.

3 Et hæc est verior opinio, quam tenet Parpal. in l. si quis nec causam, s. si res pignoris, nu. 2. ff. si cert. pet. Aneha. R. heg. q. familiar. 42. nu. 5. par. 1. Franc. Marc. decif. Delphin. 539. nu. 4. & 5. par. 1. Mar. Anguissol. conf. 71. num. 1. cum seq. par. 1. Borgn. decif. 44. nu. 86. vbi sublimatur, nisi lex disponeret vltierius tacite ordinando.

Mulier igitur si locat, vel conduci seruata forma statuti, & solemnitatibus adhibitis, quæ à statuto requiruntur, non inducetur tacita reconductio, vel relocalio, nisi statutum alterum vltierius disponat. Non igitur confidant sibi conductores, & coloni mulierum in tacita reconductione, qua non habet locum in casu isto.

4 Quem casum nō vidi oppositum ab erudito Lamberingo in suo tract. de contrac. mulie. & mihi videtur casus admodum frequens, cum etiam mulieres læpius locent sua bona tam dotalia, quam alia, & de contrahib. mulierum ad sint per multa loca statuta.

Q V A E S T I O X.

Quid in minore, & rebus ipsius, an habeat locum tacita reconductio? & faciunt rationes superius allegatæ in questione de muliere.

1 Veritas est, quod lic. Odofred. in l. ceti iuris, in fi. C. locati. Gherard. Mazzol. conf. 15. num. 23. & 24. Borgn. decif. 44. num. 86. in fine.

Et vide eundem in tractatu de tutor. & curator. sub num. 147.

QVAE-

Vincētiū Carocii Tractatus

Q V A E S T I O X I .

- 1 **Q**uid in locantibus operas, vt Medico, Aduocato, Procuratore, & alijs similibus? De Medico prius loco q. 6. idem de Aduocato, Procuratore, & alijs. Corn. conf. 348. lib. 2. Menoc. de præsump. li. 3. præsump. 85. nu. 151.

Q V A E S T I O X I I .

- 1 **Q**uid in Hebreo conductore? Vtque sic colligitur ex Alexand. conf. 1. col. penult. lib. 2. Vbi etiam habes vnum aliud, quod si in medio tempore contrahat de contraria voluntate etiam expressa, tamen si in fine nihil dicat, hoc attenditur, & est notabile contra opinionem Alciat. de contraria voluntate, nisi in fine persistat.

Q V A E S T I O X I I I .

Vidimus huiusque in materia tacite renouationis circa personas iam in locando, quam in conduendo, descendendo modo ad aliquos contractus.

- Quæro igitur, an dispositio l. item quæritur, §. qui impleto, habeat locum in contractu precarii, & quando iura in terminis loquuntur, vana quodammodo videatur disputatio. Conclusio igitur vera est, quod sic, in rebus, §. fin. ff. de precar. & ibi gloss. & Barto. tacite sentiunt allegando Litem quæritur, §. qui impleto, idem tenet Alciat. reg. 2. præsump. 12. numer. 13.
- 2 **Q**ui textus non est silentio prætereundus in hac locati & conducti materia, & quam maxime in materia renouationis, de qua in præsentibus agimus, quod locatio, precarium, & similes cocontractus cum in eis sit tacita renouatio, ista tacita renouatio dicitur ovis contractus. Vnde locatio tacite renouata dicitur non eadem locatio cum prima, sed noua locatio & ex noua causa, ita vt prima per lapsum temporis dicatur sublata, vt sentit textus superius allegatus in verbo, rursus, quod nouam causam, & nouum actum importat, l. fideicommissa, §. si quis decet, & ibi Bart. not. ff. de legat. 2. l. asin §. rursus, num. 16. Inst. de actio. & hoc idem sentit ibi Accurs. in glo. suis.
- 3 **Q**uod fortasse facere potest ad statutu, vt de quolibet contractu locationis, vel factus aliquid soluat quid in renouatione locationis, cum sit noua locatio & sic nouus quidam contractus, & ex noua causa?
- 4 **S**ecundo loco textus ille admodum deferuit ad cognoscendum, quomodo cognoſcantur, & quæ differētia sit inter prorogare, & renouare, oam prorogatur illud, quod nodum est elapsum: renouatur id, quod iam est elapsum, vt optime probat text. in d. l. reb. §. si si iureta l. sequenti, & l. 4. in princ. vbi Bart. Cast. & Alex. ff. de damn. infect. l. in materia Traque. de reit. & conuent. §. 1. glo. 7. num. 17. post eum Aoto, Gabr. de dilat. conclu. 2. ponam (Deo dante) separatim suo loco.

Q V A E S T I O X I I I I .

Prosequendo materiam cocontractuum circa materiam §. qui impleto, quæro, an eius dispositio v-

dicit sibi locum in quasi contractu iureiur., & curæ, posui superius q. 7. vbi uidere placeat.

Q V A E S T I O X V .

Quid in contractu depositi? an in eo procedat dispositio §. qui impleto, vt lapsu termino censetur renouatum?

- 1 **V**idebatur dicendum, quod non, quia talis contractus non perficitur simpliciter, & puro consensu prout locatio & conductio, sed requiritur extrinsecus aliquid quia re contrahitur, §. præerea. Inst. ut quibus inod. re contrahitur obligatio, l. 1. ff. de depositi.
- 2 **C**ontrarium consuluunt Raph. Comen. & conf. 8. io si ne, quem simpliciter secutus est Alciat. regul. 2. præsump. 17. num. 3. Si igitur est factum depositum penes aliquem de aliqua re, vel quantitate pro certo tempore, puta pro sex mensibus, si lapsis sex mensibus adhuc depositarius reuincat tempus eius depositum, nec restituat, vel ab eo repetatur, censetur renouatum de positum, prout & in precario superius dictum est.

Q V A E S T I O X V I .

Quæro quid in contractu emphyteutico? procedat ne in eo dispositio, §. qui impleto, & uilis, & frequens est hæc indagatio, cum contractus emphyteutici ad modum frequenter fiat, præsertim in bonis ecclesiasticis, & multi recipiunt pro annis sexaginta, quibus elapsis durum est recedere vel ratione utilitatis, cum iam bene per se, & auctore fuerit fondus emphyteuticus melioratus & ad bonam culturam & meliorem fructuum culturam fuerit redactus, vel ratione alicuius damni, vel incommodi, cum fortasse receperit fundum emphyteotum pro vicinitate aliorum suorum bonorum, & paculi, ne quousdie pro fossis armentis, & pecoribus penas ex damnis inferre cogatur, & ob id quilibet pro aliquo suo interesse aspicit reuocationem, & vidimus superius ad materiam l. ne eni, C. locat. in materia de libertate locandi, an dominus expressè quodammodo cogi possit ad reuocandum loquendo de expressa, & specialem remnacione, clare, & expresse perita. Videamus modo si hoc frequenter contractu emphyteutico, an in hoc assimiletur contractu locationis & conductio, prout in multis deduximus a similibus in hoc opere, prout de eo loquendo occurrunt, & quam maxime in tit. de iure emphyteutico.

- 1 **P**ro parte igitur affirmatiua facit ratio, quod bonum est argumentum de locatione ad emphyteosim §. adeo, l. 1. locat. si igitur dispositio §. qui impleto, procedit prout clarum est in contractu locationis & conductio, poterit etiam extendi, & verificari in contractu emphyteutico, vt in eo lapsu temporis primæ conuentionis intelligatur tacite facta renouatio.

2 **E**t hæc opinio ex hac proposita ratione tenuit Roma. in facti contingentiā, conf. 103. col. 2. ubi expresse amplius ux. in §. qui impleto, ut procedat verificetur, & locum habeat in contractu emphyteutico. & hæc eandem opinionem tenuit Alciat. in allegata præsump. 17. ea ratione, quia ratio d. §. fin. æqualiter militat

militer in contractu emphyteutico, prout militat, & habet locū in contractu locationis, & conductionis.

Pro contraria vero opinione facit, quia in contractu emphyteutico agitur de maiori præiudicio, quam in simplici contractu locationis & conductionis, cum ex eo transferatur dominium vile, vt superius dictum est. Vnde bona illam non videtur, est dispositum in simplici contractu locationis, & conductionis, ergo & in emphyteuti.

Secundo loco pro hac opinione facere videtur hæc ratio, quod in contractu emphyteutico requiritur scriptum, glossa in l. in verbo, alienationis, C. de iure emphyt. & hæc est communis opinio, vt ibi per Silg. num. 5. Iul. Clar. in §. emphyteutis, q. 4. Enim. Suarez. in suo Thesau. libro E, num. 124.

Et hanc secundam opinionem tenuit Bal. in d. §. qui impleto, Alex. conf. 76. vol. 5. & conf. 17. col. 3. vol. 4. Bald. in l. 1. q. 11. C. quando non pet. par. Af. Auct. decif. 365. nu. 1. Soc. conf. 167. par. 2. commendat Alex. ad Bart. in §. si re, Auid. de non alienando. Gozad. conf. 94. num. 51.

Et hæc secunda opinio videtur à Doctoribus magis approbata, quam etiam tenuit Bald. in l. 1. q. 11. C. quando non pet. par. Alex. conf. 17. num. 11. lib. 4. Iul. in l. 1. col. 15. vlticitem per prædictos, C. de iure emphyt. Rum. consil. 61. nu. 7. lib. 1. Dec. consil. 318. nu. 1. nisi de iure sit longissimum tempus, vt sentunt Doctores. Borgn. decif. 44. num. 81.

Dices cum Alciat. in allegata præsumpt. 17. quod si hæc opinio vera esset, nunquam procederet argumentum de locatione ad emphyteuticū, ex §. adeo, Instit. locati.

Possit fortasse dici, & respondeti, quod procedit argumentū de locatione simplici ad emphyteuticū, nisi de iure repugnantia in substantialibus contractus emphyteutici sit, puta in renouatione tacita ex dispositione §. qui impleto, non valet argumentum de loca tione ad emphyteuticū, quia repugnat scriptura, quæ in obiectu emphyteutico requiritur, vt dictum est, & ubi requiritur scriptura, est locus renouationi, ex §. qui impleto; vt inferius suo loco dicam; præterea repugnantia non præiudicium.

Dices; videns dominus directus suum præiudicium cum finito tempore præstatis non est, prout facti com. scripit canonem ex incuria, & post incuriam caducitatem; de qua videmus superius de iure emphyteutico. Et sic corollarie habemus de locatione ad emphyteuticū.

Q V A E S T I O XVII.

Quid in feudo? Vtique non, quin scripturam requirit, C. de iure, 37. om. 3.

Q V A E S T I O XVIII.

Vt in an dispositio §. qui impleto, procedat in contractu societatis?

Pro parte negatiua facit argumentum de cessante ratione, quod ideo censetur conductor reconduxisse, præterea, quod non posset licite aliter rem tenere ad excludendum delictum, I. merito, ff. pro soc. & ista videtur ratio §. qui impleto, vt ibi per Bart. &

latè Alex. conf. 1. col. pen. vol. 1. quæ ratio cessat in socio habitante rem communem, quia licet habitare possit, d. non fratres, ff. de acquir. hered. posui superius par. 1. de re communi.

Et hanc opinionem tenuit Soc. in l. serui electione, §. 1. ff. de legat. 1. vbi per hoc cogitandum relinquere commendat, & reputat dictum singulare Rip. in l. quominus, col. penult. num. 141. ff. de flumin.

Ex qua opinione hoc vnum colligimus vile in hac locati & conducti materia, quod ratio reconductionis est ad excludendum delictum, & actum illicitum, hoc igitur cessante, non habet locum dispositio §. qui impleto.

Contrarium tamen deduci posset per argumentum ab identitate rationis, cum ratio §. qui impleto, quæ est, quod vtique censetur approbare eandem voluntatem in hoc tacito contractu, quam priori tempore in expresso approbaretur.

Et hanc opinionem tenuit Pet. de Vbald. in tract. de duobus fratribus, par. 1. q. 10. commendat Alciat. regul. 1. præsumpt. 17. num. 4 in fine. Ronchegall. de duobus reis, l. 9. in princ. num. 127.

Ex qua opinione, quæ verior videtur, colligitur illud vnum, quod socius non solum potest habitare rem communem ratione partis propriæ individualitatem sedus habitandi, vt vidimus superius de locatione rei communis, sed etiam indelicta censetur tacita reconductio, ex dispositione §. qui impleto.

Secundum colligitur vile in hac locati & conducti materia, ex hac opinione est alia ratio d. §. qui impleto, quæ est viuitas, consensus, & tacite persecuta voluntatis nascentis ab expresso priori consensu.

Privilegiarius igitur socius est ex iam dictis, qui si ne aliqua impensa habitet domū communem ratione socij partis, non soluit pensionem, ex qua viuitur ad vsum destinationis, & habet locum tacita reconductionis.

Limita, nisi contractus societatis esset in casu, in quo scriptura requireretur, prout in casu. Crot. conf. 1. §. nu. 18. & Menoc. conf. 126. no. 81. & 101. limita. 2. vt intelligatur renouatio in societate bestiarum post tempus, secus in societate pecunie; quia ratione periculum præsumitur renouatio. Colligo, & Pet. de Vbald. par. 1. q. 3. par. 5. quæ est 36. fin. mul. iunc. & in tract. de duobus fratribus.

Et in contractu societatis regula est recepta, & approbata, societatem non præsumitur renouatam, & alleganti renouationem incumbit onus probandi, ita respondere Cast. conf. 73. col. 1. lib. 3. Corn. c. 0. fil. 54. col. 1. ver. solum, lib. 3. Menoc. conf. 121. nu. 70. lib. 1. Et est manifesta ratio, quia renouatio dicitur quid facti, ob id non præsumitur, Lin. bello, §. lictis, ff. de capt. Ad quam latè Alciat. in tract. præsumpt. in præf. par. 3. no. 5. Et paradox. Iac. Cuius. c. 2. Steph. Forcan. Neciomar. Iur. Civil. dialog. 73. Alfanz. report. 7. 19. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 15.

Renouatio autem societatis probatur facta, & manifestis verbis, Iuxta l. 4. cum seq. ff. pro soc. tradit Soc. cin. sen. conf. 87. num. 1 in fin. lib. 1. Et tacite quando coniecturis, l. 1. plimè, ff. pro soc.

Prima coniectura est renouatio societatis, quando finita ipsa prima illud totum capitale, quod sortem appellat, relinquuntur in ipsa negotiatione confidendo in hoc aliquos casus principales.

Vincentii Carocii Tractatus

Primus casus est, si capitale fuit relictum apud socium qui confuevit comuni nomine negotiari, nempe in scribendo rationes, ut communes, prout antea, nihil immutando in prima societatis forma, hoc casu presumitur renouata societas, cum non debeat diffiniri inter primam, & secundam, id auctoritatur multorum tradit Menoch. conf. 121. nu. 73. vtr. primus casus, lib. 2.

Et casus iste multo magis procedit quando non solus antiquus negotiandi modus, antiquaq; forma seruatur, sed lucrum in communis ponitur Abb. conf. 87. lib. 2.

Secundus casus principalis est, quando apud Socium dimissum est capitale antiquum, facto scilicet, calculo societatis finit, & non constat esse mutatam vel formam, vel modum negotiationis, puta, quia socius, qui negociatur erat solutus negociari nomine proprio, in scribendo suo proprio nomine libros rationum, dando literas de negocijs nomine proprio, sed tamen tacite comuni nomine negotiatur, quia communicabat literam cum altero socio. In hoc casu siue fuerant contrarie sententiae prima fuit, quod intelligatur renouata, & ad tantumdem temporis, arbitrio boni viri, consideratis circumstantijs si expediebat societati, pro tanto tempore esse renouatam, ita per hunc tex. 5. qui impleto, concludit Pet. de Vbal. in tract. societ. par. 5. nu. 39. Alex. conf. 136. nu. 4. lib. 5. Socin. conf. 87. nu. 12. vtr. concluditur ergo, lib. 1. Clarus Parif. conf. 81. nu. 36. lib. 1.

Et sic secundum hanc opinionem dispositio 5. qui impleto, procedit in contractu societatis, circa simplicem renouationem in se, sed circa tempus modificatur arbitrio boni viri, scilicet, quantum expediret societati.

Altera fuit opinio negatiua, scilicet, quod non intelligatur renouata societas, & hanc tenuit Castren. conf. 415. in 2. dub. lib. 1. qui loquitur in casu quando fuit primo tempore societatis, nec capitalis, nec lucrum facta est divisio, sed totum apud antiquum socium dimissum fuit, sequitur Crot. conf. 15. nu. 15. Menoch. d. conf. 121. nu. 82. vtr. altera fuit opinio.

Et ibi dicit nu. 88. ad intellectum 5. qui impleto, quod si in conductore non induceretur tacita reconditio, induceretur delictum, scilicet in societate, in qua cessat ista presumptio delicti.

Et ultra Menoch. plenè profitemem addo Tiber. Decian. respon. 60. nu. 37. lib. 2. facit, quia dimissio capitalis est actus quidam non facti, siquid non merè positivus, & eo non facto, non potest induci renouatio societatis, nam cum sit silentium quoddam, non potest interpretari certo modo, non potest esse dimissio pecuniae, ut renouaretur societas, & ut custodiretur, & est differentia inter factum, & non factum, videturque probari ista opinio in locum, qui cum eo, in princ. ff. pro soc. ubi dicitur, socium retinentem pecuniam alterius socii, non acquirere aliquid communis nomine, & sic nomine socii, sed solum tunc socium ad vfus.

Prima tamè opinio affirmatiua verior videtur, & magis communis Ioseph. de Ludou. concl. 53. col. 59. vtr. verior tamen, fol. 13. vtr. pagina. Vnde alleganti non esse factam renouationem, incumbit onus probandi, cum habeat presumptionem con-

tra se. Piernicol. Mozz. in tit. de societ. fol. 123.

Tertius casus principalis est in herede vnus consocii iam mortui, non dimittendo capitale penes consocium Auctoris sui defuncti, forma primæ societatis, & conditionibus nullatenus alteratis, societatem continuare videtur. Parif. conf. 82. nu. 36. & 37. lib. 1. qui loquitur in herede stipulato. Menoch. d. conf. 121. nu. 88. & presumitur potius voluntas continuationis, quam mutatio, l. nam ad ea, ff. de cond. & demon.

Quartus casus principalis est, quando finito tempore primæ societatis, & redditus hincinde rationibus, remanet capitale apud antiquum socium, sed mutatur forma, & modus primæ societatis, quia inseritur liber nomine proprio socii, retinetur capitale, cum prius nomine communis, vel quod simile fit, in quo constat, mutatam in aliquo formam primæ societatis, hoc casu non presumitur renouata societas, sic in se sola debet, nec sufficiens est ad renouationem societatis, alijs non concurrentibus, ut post alios, Menoch. in allegato conf. 191. nu. 91.

Quintus casus principalis est, quando finito tempore primæ societatis, & rationibus redditus, pauld post reponitur capitale in communis, sine mutatione formæ primæ societatis, hoc casu presumitur renouata societas. Castren. conf. 73. col. 1. lib. 2. Anchor. conf. 302. nu. 2.

Addo Alex. conf. 133. nu. 2. lib. 1. Riminal. sen. conf. 101. nu. 5. & 7. lib. 2.

Multæ autem veteres sunt coniecturæ renouatur societatis, vel non. Prima, quando dāna, & lucra communicantur. Pet. de Vbal. de duob. frat. par. 5. q. 3. nu. 36. pñchit Soc. sen. conf. 192. col. 3. vtr. confirmatur, lib. 2. Limita nisi socius negotiorum alteri consignasset partem præteritæ societatis, ut suo nomine erigeret, Menoch. d. conf. nu. 105.

Secunda coniectura, scilicet quod non intelligatur renouata societas, si exat cōsuetudo, quod societas non intelligatur renouata, nisi expresse dicatur nam contrahentes videntur se conformare cum consuetudine loci, vnde non presumitur renouata, nisi expresse dicatur. Soc. sen. conf. 160. nu. 8163. nu. 11. vol. 2. Vnde praticandum articulum, & probandum est, quod tacentibus, & nihil dicentibus sociis, cōsuetudo induxerit, ut censetur renouata societas, nisi appareat de dissentio expresse, ut post alios tradit Menoch. in allegato conf. 107. Hinc dicitur Bal. in l. 1. q. 2. C. pro soc. societatem præsumi contractam iuxta consuetudinem loci. comprobatur, & sequitur Parif. conf. 90. nu. 45. lib. 1. & fundat se Bald. in citato loco, in tex. loquenti in materia locati & conducti, in Liceri, C. loca de qua suo loco dixi.

Et aduerte, quia Bald. se restringit in consuetudine licita, & quæ peccatum non inducat.

Tertia coniectura est renouatur societatis, quando socii post bonorum diuisionem adhuc illa communiter possident. Roman. conf. 418. Crauet. conf. 74. nu. 13.

Quarta coniectura renouatur societatis est, si socius habiaret, prout prius componebat apothecam, Castren. conf. 350. col. 1. lib. 1. Rom. conf. 168. in fi. Riminal. sen. conf. 175. nu. 2. lib. 2. Soc. sen. conf. 160. col. 1. lib. 2.

Quæ non est per se sola sufficiens, sed in dubio mouere

mouere debet animum Iudicis ad credendum, societatem esse renouatam. Meno. dicto loco, nu. 19.

Quinta coniectura, cum sociis finito primo tempore societatis, incipit scribere socium, noui uel socium, sed uel venditorem, & sic diffinitur a primo illo tempore durantis societatis. Alexan. consil. 132. num. 10. lib. 1.

Sexta coniectura est, cum sint diuersae coniecturae una pro auctore, alia pro reo, praeter coniectura pro reo, Crauert. conf. 8. nu. 9.

Septima praesumptio dissoluitur societatis quando alter ex sociis finito tempore, non petit redditionem, prout antea fecit. Menoch. in citato loco, num. 97. vers. 6. accedit, & nu. 98. post Castrensi, per eum allegatum.

Octaua praesumptio est, satis potens, & iudicialis quod non dicatur continuata, quando ab altero ex sociis erat quid impletum, & non impleuit, sicut dicitur de illo, qui affert renouatam locationem debet prius ostendere impleuisse pro parte sua, ut dicam in titu. de Renouat. locatio. in finis declarationibus.

Non praesumptio est, quod non dicatur renouata societas, ubi aliquid ultra patentiā requiritur, prout si in contractu requireretur scriptura, vel in contractu minoris decretum iudicis, vel in contractu maioris praesentia consanguineorum, Meno. dicto consil. 110. Crot. consil. 15. num. 15. dicam laius in titu. de renouationis.

Decima coniectura est, si duo fratres simul exercent mercaturā, & uno eorum mortuo, alter continuat superstiti fratris indiuisam cū hæreditib. hæreditatem possidentibus, videtur frater continuare, sicut faciabat viuente fratre, Bal. in l. si patruus, col. 3. C. de comm. vtriusq. iudic. in Authent. ex testamento, circa fi. C. de Collatio. Pet. de Vbal. de duobus fratr. par. 3. q. 3. Io. Lup. in rub. de donatio. §. 6. 1. sub nu. 28.

Q V A E S T I O XIX.

Quid in liga facta inter duas Ciuitates, puta duos Ciuitates fecerunt ligam ad inuicem duraturam per quinquennium, quo elapso adhuc praestant ad inuicem mutuos fauores, censetur ne ex hoc tacite renouata liga?

- 1 Pro parte affirmatiua facit dispositio §. qui impleto.
- 2 Pro contraria parte facit textus in argumentum, in l. si cum Hermes, C. locat.
- 3 Secundo pro hac parte facit textus in titu. de pace Constitutio in verbo, item si societatem, in vbius secundum, ubi debet expresse renouari.
- 4 Et hanc opinionē dixit vtiorem ibi Bal. & Alex. ad Bar. in d. §. qui impleto, littera F. circa medium.

Liga igitur debet expresse renouari, nec operatur in ea tacitus consensus.

Q V A E S T I O XX.

- 1 Ponit Alexand. consil. 1. col. penult. in 1. dub. vol. 2. de quadam conuentione facta coram iudice pro certo tempore de vltima exercenda, an si persisterent finito tempore, dicitur renouatum, ex dispositione §. qui impleto. Ex quo illud vnum colligitur,

de quo superius diximus, ut ubi includeretur delictum, non est locus renouationi, §. qui impleto, ff. locat.

Q V A E S T I O XXI.

Quid in emptione fructuum erit ne locus dispositioni, §. qui impleto?

- 1 Primo videbatur dicendum, quod sic, quia locatio & venditio fructuum æquiparantur, l. in venditione §. 1. ff. de bon. auctori. iudic. possiden.
- 2 Sicut igitur praecedit, & habet locum in venditione, nec procedit etiam in venditione fructuum.
- 3 Pro contraria parte facit, quia non est tecedendum a verbis dictis, vbi post glo. hoc aperte sentit Bal. in suis reportatis, & hanc secundam opinionem confirmat, & tenet Alex. consil. 76. nu. 1. vol. 5. consil. 7. nu. 21. vol. 4. Bero. consil. 153. nu. 23. vol. 1.
- 4 Ex quo illud utile colligitur in hac locati & conduci materia ad intellectum huius celeberrimi §. qui impleto, quod non debemus recedere a verbis illius, & etiam in similibus, & æquiparatis, & sic inuenitur, quod dispositio §. qui impleto, sit stricte ad corticem intelligenda.
- 5 Ex quibus etiam corollarie habetur limitatio ad l. in venditione, §. 1. ff. de bon. auctori. iudic. possiden. ut æquiparatio ibidem posita de locutione simpliciter, cum venditione fructuum non vendit sibi locum in tacita renouatione ad materiam §. qui impleto, ff. locat.

Q V A E S T I O XXII.

Vidimus, circa utilem materiam, l. item queritur, §. qui impleto, ff. locat. de personis, tam actiue, quam passiuæ, tamen ex parte locatoris, quam ex parte conductoris, in quibus, & per quos inducitur reconductio, vel tacita relocatio, & procedat dispositio §. qui impleto. Vidimus secundo loco de contractibus, ad quos extendat vires suas tacita renouatio, & dispositio illius §. placeat modo aliquotulum uideamus, quæ res, qualitates, conuentiones, & circumstantiæ in prima locatione expressæ censentur in tacita renouata.

- 1 Querro igitur, an obligatio pignorum teneatur in renouatione locationis, & in hoc textus clarus in d. §. qui impleto, ibi, sed etiam pignorum videtur durare obligatio. Bal. in l. legē, C. locat. Barbac. consil. 14. col. 7. vers. cum ergo. lib. 2. Bernach. de gabell. par. 2. num. 15. Corne. consil. 348. col. 2. li. 1. Bero. q. 284. nu. 14. Ruin. consil. 78. nu. 4. lib. 1. Corn. cap. 3. tom. 1. Magon. Rot. Rimicon. 283. nu. 20.
- 2 Declinat hæc conclusio, ex mente eiusdem l. ut hoc intelligatur verū, & procedat de obligatione pignorum ipsiusmet conductoris, secus si tertius obligasset pignora ad fauorem conductoris, licet enim conductor in conditione teneatur sciencie, & pariter illo tertio, qui pignora in prima cōditione obligauit, non dicitur ex hoc renouata obligatio pignorum in prejudicium illius tertij, & hoc dicit expresse textus in d. §. qui impleto, ibi, si non alius pro eo, & c. & rationem reddit ibi Bar. col. 1. n. 2. quia si locator scit, & pariter, facit id ad quod tenetur ex parte sua pariendo fructus, & (quod plus est) rem suam, & sic cadit consensus

Vincentii Carocii Tractatus

QV AESTIO XXIII.

consensus in subiectum bene applicatum, ex parte conductoris presumitur animus reconducendi, aliis delinqueret, merito, ff. pro soc. & dixi aliis superius ad aliud propositum. Subdeclaratur hec conclusio quoad istum tertium, duobus modis.

3 Primo, nisi de nouo consenserit, & hoc expresse, non tacite. Vnde dum tex. ibi dicit, nouus contentus, exponit ibi, & supplet Cast. f. expressus, nec sufficit tacitus. Bene verum est, quod si iste tertius consensit expresse, vt locatio duret, licet de obligatione pignorum nihil expresse dictum sit, tamen obligata censetur, arg. l. cum matrus, §. Titius, ff. de pac. dot. lib. not. per glof. in l. dotem, ff. de iure dot.

4 Secundo subdeclaratur hec conclusio quoad istum tertium, nisi de iure sit ad aliquem actum facti ultra simplicem scientiam, & potentiam. Vnde si conductor, qui finito tempore in conductione remansit, si sciente, & patiente illo tertio tradiderit actualiter illam rem pignora, censetur ille tertius ex hoc de nouo consentire ex eadem ratione, de qua in locatore dictum est supra, quia patitur circa rem suam.

5 Et sic tacitus consensus tertii circa subiectum sibi non proportionatum nihil operatur: multi tamen, qui subtilizare proficiuntur, contrarium minus bene dixerunt, puta, si ille tertius, cuius sunt pignora iam obligata, scit, videt, & patitur videndo conductorem persequere, nec aliquid dicit, nonne sibi prejudicare videtur? certe non per simplicem patientiam, vt dictum est.

6 Finis igitur primo tempore primæ conductionis, locator, qui vult viuere cautè, & sibi consulere cum conductore, dicat ei, cures consentire Titium, cuius sunt pignora, vel alloquatur, & interpellet Titium de nouo consensu, & consuet.

7 Sed quid dicemus in prorogatione locationis? puta, locati sempronio rem aliquam pro biennio, puta ante lapsum biennij prorogamus de consensu locationis ad aliud biennium, intelligitur ne illa prorogatio in prejudicium tertij, qui obligauit, & pignora nit sua bona ad suorum conductorem, & utique non. Canonice in c. præterea, de appell. Imol. in l. i. §. & post operis, col. 2. verba circa gl. ff. de noui ope. nunc. Dec. consi. 93. nu. 2. & 3. Fel. in c. 1. col. 3. verba de tenendo hanc partem, de iure iur. Barbat. consi. 31. col. si. vol. 1. Bald. in l. si cum Hermes, in princ. C. loca. Rebuff. in concordant. in tide prorogat. verba fallit secundo. lae An. Gabr. de dilat. conclusi. 2. num. 24.

8 Et ex hoc aliquando considerari possit, si conductor promissus in prima conductione soluere partem pensionis, puta Kalen. Manij, prout apud antiquos vsu recepit, vt superius diximus, quod si locator prorogat terminum solutionis ad menscm, fortasse, vel ultra, quid de tertio, cuius pignora sunt obligata, nec ad hanc prorogationem sui vorauit?

9 Quid si conductor in tempore, quo cessit, & venit dies pensionis soluendæ, erat solvendo, & facili exactionis, ita, vt si locator cum interpellasset, bene soluisset, modo tacite pariter locator labi terminum solutionis, & aliquot fortasse menses post mutat fortunam conductor in deterius, prout multi fecerunt in Anno 1586, dicit locator ex se, non curo de hoc, quia habeo obligata bona tertij, puta Titij.

Vtilis, & quodidam est questio, quid in fideiussore, an teneatur obligatus in renouatione locationis? hanc questio, non vidi positam à Marfilio in suo libello de fideiussoribus, & tetigi superius in hac eadem materia, quæ sit de Castellano, potius etiam de fideiussoribus suo loco.

Pro parte affirmatiua facit, quia obligatio fideiussoris est accessoria ad principale obligationem, §. fideiussores, Insti. de fideiuss. Accessorij autem sequitur naturam sue principalis obligationis, regula, accessorij, lib. 6. si igitur principalis obligatio renouatur, merito & fideiussoria eidem accessoria.

2 Secundo pro hac parte facit text. in allegata l. sed & si manene, ff. de precar. l. si vnus, s. t. ff. de pact. l. si cum dies, in princ. ff. de arbit. in quibus iuribus cauere fideiussor, quod per renouationem non sit liberatus fideiussor.

3 Pro contraria verò parte facit text. in d. §. qui impleto, id, quod superius diximus in proxima questione, si tertius, prout est fideiussor obligauit, & pignora iur. sua bona.

4 Et hanc secundam opinionem vti veriolem tenuerunt scribentes in hoc §. qui impleto, vbi Bart. col. 2. nu. 1. Enligos, nu. 4. Castren. nu. 3. Bart. in l. Lucius, §. Paulus, ff. de administr. tmo. Alexand. in l. si mora, num. 17. ff. sol. matr. in l. 4. num. 10. ff. de dam. in fec. Jac. in l. 1. col. penul. sub num. 17. C. de iudic. Dec. consi. 72. nu. 12. vol. 1. Rot. dec. 859. in antiq. Tiracquel. de retract. u. 2. §. 1. gl. 7. nu. 32. Card. Florent. consi. 49. Felin. in c. 2. de reg. & pace. Benedic. in cap. Raynuius, in verbo, cætera, nu. 19. de testam. Alex. consi. 16. nu. 8. vol. 4. Schaff. Medic. de regim. par. 1. reg. 2. nu. 61. reg. 4. nu. 38. & iterum num. 62. Franc. Marc. dec. Deiphin. 519. nu. 6. par. 1. Borcn. de c. 44. num. 82. Menoch. consi. 20. num. 28. l. Et hæc conclusio vera est, etiam si fideiussor in apocha se obligauerit soluere pensionem pro principali. Et quod apocha conductæ stat pro eo, qui postea situr per plures annos post conductionem primam, non non intelligitur reconduxisse, nec tenetur ad aliquam pensionem viuite præteritæ reconductionis in pulchro casu Corn. consi. 135. vol. 1.]

5 Vnum non omittam ponere aliquando considerandum, quod posui superius in questione de Castellano, quod si quis fideiussit pro Castellano non simpliciter, sed quod restituat arcem, vel castrum finito tempore, quod teneatur effectualiter castrum restitui per hoc verum in conuentione apponitur. Quid si in locatione prædij apponatur quod restituat, tenebitur fideiussor, donec restitutum non formauerit effectum suum?

6 Et ille limitationes posite in præcedenti questione accommodari possunt ad præsentem de fideiussore. Ampliatur poenitentia hæc conclusio in rescriptis officialibus, si enim Poenitentia refertur, fideiussor non tenebitur. Bald. in l. si cum Hermes, in principio. Ange in l. legem, C. cod. Marfil. de fideiussor. num 94.

7 Prædicta fortasse de seruire possent in materia fideiussorum, qui in multis locis præstant fideiussores.

QV AESTIO

Q V A E S T I O XXIV.

Sed quid in iuramento, erit ne tacite repetitum in tacita renouatione, §. qui impleto?

Videbatur quod sic, cum iuramentum assumatur in iuram actus, super quo interponitur. Dixi ad regulam, cum quid, par. 4. limit. 8.

Secundo pro hac parte facit tex. in d. §. qui impleto, ubi obligatio pignorum durat.

Pro cōtraria parte facit id, quod superius diximus de fideiussore, qui non intelligitur renouatus, quia eius obligatio requirit formalitatem verborum.

Et hæc opinio verior videtur; si enim renouata non videtur fideiussoria obligatio, cum in ea verba tantum requirantur, multo minus renouatum censetur iuramentum, in quo nedum verba simpliciter concurrunt, sed & tactus scripturarum, & hic factum extrinsecum, & in specie hanc opinionem tenuit in proposito casu. Bero. q. familiar. 100.

Addo Dec. in c. de causis, col. 3. de offi. deleg. verbi sed aduertendum est. Bal. conf. 4. §. 6. vol. 1. in fin. l. 1. de col. 2. verbi. septimo principaliter, ff. si cert. pet. & ibi Dec. nu. 14. verbi. circa secundam questionem. Card. in Clem. 1. §. nos itaque, q. §. de iure iuran. Marfil. singul. 300. Socin. conf. 99. ad l. 1. verbi. succedit aliud delendum, vol. 3. Contra in memorabili verbo, iuramentum interpositum, Grat. conf. 1. §. nu. 19. vol. 1.

Et hæc est communis opinio. Ruio. conf. 61. nu. 37. & 39. vol. 5. Hieron. Mago. Rot. Lucan. 47. Seraf. de iuram. priuileg. 11. nu. 78. Didac. de quauis, par. 1. in princ. num. 6. de pñ. in 6. Ad contraria potest responsio inferri in alijs questionibus.

Vnde fac conclusionem, quando ultra simplicem patientiam aliud extrinsecus requiritur, non est locus, §. qui impleto, ubi Bar. nu. 4. & 7. in fi. & ibi sequitur Caslr. Rom. conf. 103. nu. 5. Rin. conf. 167. nu. 28. lib. 1. Afflic. dec. 365. nu. 10. Boet. q. 284. num. 14. Cranc. de antiqu. temp. part. 5. princip. num. 17.

Hinc in locutione bonorum Ecclesiasticorum non est locus, §. qui impleto, ex quo solennitatem requirit. Alex. conf. 17. num. 11. lib. 4. commendat Meinoch. conf. 131. nu. 101. lib. 2. 237. num. 36. lib. 3.

Q V A E S T I O XXV.

Quid in stipulatione? hec questio prout mox aliz sequentes similes ambulant vti quædam accessiones ad contractum principalem pati passu, & ob id omittam rationes hinc inde, cum omnes deseruiant omnibus.

Et vera resolutio videtur, quod stipulatio nō censetur renouata, ex quo in ea requiritur certa verborum formula, vt dixi superius in quest. de fideiussore, q. 21. Bar. conf. 31. num. 12. vol. 1. Ancha. hoc valde commendans, q. 42. num. 10. & sequen. par. 1. Menf. conf. 121. num. 101. 37. num. 36. lib. 3. Crot. conf. 15. num. 18.

Q V A E S T I O XXVI.

Quid in precepto guarantigiz? Vtique nec ipsum censetur renouatum, Bero. q. 100. Mago. Rot. Luca. 47. num. 3.

Addo Bald. in l. legem, verbi. si aliquid, C. de An. to. de Cannar. de execut. instrum. q. 44. Anio. Gabriel. lib. 2. conclus. 2. num. 20.

Cui addo Alex. conf. 17. Viso instrum. to. 4. Anto. Columb. singul. 1. num. 9. in fin. l. certi conditio, in princ. num. 20. ff. si cert. petar.

Ex quibus postea ad vñ inferitur, quod Tuderti praticari poterit, & alia in locis, ubi guarantigia praticatur, q. si potest iurari suspectus obligatus per publicum guarantigium instrumentum, si locatus tibi fundum ad annum, puta, postea accedat tacita renouatio, quod pro pensione debita ex renouatione secuta non poterit iste iurari suspectus, immo nec executum procedi contra ipsum, cum guarantigia, & iuramentum cessant, quod habebat executionem paratam, & via ordinaria agendum erit, prout ex scriptura simplici, non executua.

Et multi exclamant coram iudicibus, dicendo, habeo pro me instrumentum iuratum, & guarantigiarum, quod ex forma iuris municipalis loci habet executionem paratam, ob id volumus deueniri quanto citius ad caputatum: nam bonos, & iustos iudex facile respondit, cessat iuramentum, & guarantigia in renouatione, in qua hodie sumus. Si erit iudex prout esse debet, non prout veniunt ad Ciuitatem Tuderti. Tusi polletur per sezzomari, &c. Barz. de guarantig. quest. 9. col. 3. in fine.

Q V A E S T I O XXVII.

Sed quid in forma Cameræ? questionem hanc vidi positam in lascon. 49 col. fin. lib. 3. & tenet, quod non, & ante eum Bal. in l. legem, C. loc. Afflic. dec. 365. prope finem. Causa de execut. instrum. q. 44. & na fuit pluries iudicatum. Gallef. ad form. camer. par. 3. q. 5. num. 18. in fine.

Q V A E S T I O XXVIII.

Quid in scriptura, & in hoc aduertendum est, q. regulariter in contractu locationis & conductionis non est substantia scriptura, vt vid. mox superius, par. 1. in q. de scriptura, in contractu locationis & conductionis.

Et partes possunt conuenire in scriptura duplici de causa. Prima est, vt scriptura sit de substantia, ita vt alter non valeat, & in hoc primo casu renouatio non fit de scriptura, & contractu locationis, sic in scriptis celebrato.

Secunda causa est, q. scriptura est adhibita in contractu locationis & conductionis, ad simplicem probationem tantum, prout regulariter sunt passim instrumenta, & apochæ locationum, & huc casu quoad scripturam in se non impeditur renouatio, & tunc procedit in se. Salic. in l. legem, C. loca. Afflic. dec. 365. num. 9. clarius hoc idem exprimit, & confirmat Ancha. R. hegienf. quest. 42. nu. 6. ubi sentire videtur hanc differentiam in materia renouationis, quando scriptura est de substantia, & quando ad probationem, & hoc modo fortasse intelligi debet, Roman. conf. 103. nu. 6. Rin. conf. 167. nu. 22. lib. 1. In conf. 49. col. 1. verbi. secundo dicitur, lib. 3. Galiaul. in l. 1. nu. 28. ff. de verb. oblig. Boet. q. 284. num. 14.

Vincentii Carocii Tractatus

Q V A E S T I O XXIX.

Q Vid in pena, an censetur repetita in tacita renouatione locationis, gl.in Laemilium, in verbo, restitutum, ff. de minor. tenuit, q. sic, quam commendat Bald. in l. acceptum, col. 4. quest. 7. C. de vius. i. Bald. in l. 1. §. 6. post. ff. de noui oper. nunc. Castren. in l. infulam, §. 1. ff. loca. Bald. in l. 1. q. 10. C. de his, que pen. nomin. lat. Boer. alias refertur de off. 124. nu. 9. & 1. §. latius. Ita quod de retract. conuenit. §. 1. glof. 7. num. 17.

2 Contrarium verius potuit Bald. ad hunc §. qui impleto, q. 1. Alber. in l. sed & si in eadem, nu. 2. vers. & predicta vira, de preca. Marti. sing. 300. decil. Tho. los. 181. Ruin. consil. 61. num. 17. vol. 5. Bero. q. 100. num. 6. Alex. ad Bar. in l. 4. vers. sed quid si factum fuerit, ff. de dam. infect. Rebuff. de concordant. tit. de dilat. limit. 4. Tiracquel. ad l. boues, §. hoc sermone, num. 14. ff. de verb. signific.

Addo vtile dictum Bal. in terminis locati & conducti, in l. cum pater, §. pater certum, vers. tertio nota, & ibi Broloff. de leg. 2. ad cap. quamuis, in princ. num. 6. de pac. in 6.

3 Recolligendo igitur ex predictis ita dici posset, si querat quid censetur repetitum, ita distinguendum videtur: aut sumus cum eademmet persona; aut cum diuersa; & sic quo ad tertium: primo casu, aut tale quid pendet, & consistit in mero partu consensu, & eo solo perficitur, prout pignori obligatio, & tunc censetur renouari: aut tale quid non pendet à solo consensu, sed pro sui forma requiritur aliquid extrinsecus, ut in emptione, & similes, & non censetur renouari, maxime si odiosa sint, prout est pena, & similes: aut sumus cum diuersa persona, & sic cum tertio, tunc non intelligitur renouatum sine nouo & expresse consensu, prout in fideiussore, & similibus.

4 Ex quibus corollarie inferitur intellectus & limitatio ad regulam, acceptum, lib. 6. v. non sequatur natura principalis in tacita renouatione locationis, nisi prout supra distinctum fuit, & in summa quando vltra patientiam aliquid extrinsecus requiritur, non est locus tacite relocationi, & hoc passim inuenies.

Q V A E S T I O XXX.

Q Vid in conditionibus, & qualitatibus, & circumstantiis in prima locatione appositis? Vt quod reputa censetur, Bald. in l. si constante, vers. sed po. ne, C. de donante nupt. in l. etiam, in fi. vers. extra quero, C. de iur. Cast. in l. cum plures, §. legem, vers. in tex. ibi, quoddam, ff. loca. Bald. in l. legem, vers. sed quid in contractu, C. loca. Bar. in l. mihi, & Titio, col. fio. vers. vnde tunc crederem, ff. de verbo. oblig. Bald. in l. 1. col. penult. vers. sed quid si domus, C. quando non peten. part. Alexand. consil. 103. col. 1. vers. quia respondeo, vol. 4. & consil. 2. col. 2. vers. & licet noua concessio, vol. 5. & consil. 37. in fine, vers. quid cum tractemus, vol. 4. Dec. consil. 407. nu. 8. vers. consumatur ista conclusio, & consil. 460. num. 16. vers. & hoc idem comprobatur. Curt. iun. consil. 1. col. 2. in fine, vers. ponderandum est. Alciar. regu. 2. presumpt. 17. num. 5. Blanc. de compromiss. quest. 17. num. 53. vbi pulchre.

Addo in terminis loquentis, Ru. consil. 78. nu. 4. vers. istis casibus, & col. fin. vers. non obstat, vol. 1. Anto. Gabr. de dilat. conclus. 2. num. 7. Tradit vltimum And. Sicul. consil. 12. col. fin. vol. 2. Firmia. de gabell. par. 2. postea §. in fine.

2 Hinc postea deueniendo ad specialia, relocationi intelligitur facta pro eodemmet precio, & pensione tam in praedictis, quam in simulis, & alijs salariatis, Bald. in l. cum quidam, in fi. C. de iure dot. comment. dar. Cremen. singul. 1. 1.

3 Hinc etiam relocationi intelligitur facta circa tempus ad tantundem tempus quantum erat prima locatio, Bald. in terminis tacite conductionis & societatis, consil. 448. punctus super quo, col. 2. vers. si hoc autem non apparet, lib. 4. per text. notabilem in l. in ijs, §. vxor. ff. sol. matr. Commendat Tiracquel. de retrac. ligumier. §. 1. glof. 10. nu. 17. Socin. consil. 16. vol. 2. Affl. decil. 155. Bur. sat. consil. 23. num. 17. vol. 1.

4 Quod tempus intelligitur secundum naturam, & qualitatem temporis principalis, vt in pulchro casu colligitur Alex. consil. 118. statim. in terminis, in fi. lib. 3. per text. hunc notabilem, finem queritur, §. qui impleto, ff. loca. & legem, C. cod. & linter societ. om. §. cum inter. ff. de pact. dot. & l. etiam, C. de iur. dot.

5 Per quam dixit ibi Bal. q. Doctor censetur etiam sub primo stipendio recedens, etiam si aliqui anni in medio interuenierint. Io. Lup. de dona. in rubr. §. §. ann. 19. & tenet Jacob. Menoch. de arbit. iudic. lib. 1. ceter. q. 1. c. 1. nu. 159.

6 Vbi pulchre limitat, iussu Doctor satis melior fuisset effectus, quia honorarium augendum est, & hoc iudicis arbitrio. Corset. in verbo, salarium, 2.

7 Contrarium, & melius circa tempus renouationis tenet istum Baldum legem, circa med. C. locati, vt ad annum tantum censetur facta relocationi, si in minori non percipitur vera utilitas, ita discurrendo. Si, ex praedictis, de hoc enim in praesenti loquimur, non percipitur utilitas, nisi de quinquennio in quinquennio, aut triennio in triennium, & sic de singulis, ad illud censetur facta renouatio, prout est superius tetigit circa annum in tit. de iore emphy. vbi quomodo intelligatur, pariter si ex fundo percipitur utilitas, & fructus de f. melletri in semestri, ad semestri, censetur facta relocatio. Vnde si in prima locatione locati ad quinquennium, vel triennium, ad tempus tantum vtile circa recollectionem fructuum, censetur facta relocatio, & non vltra, qui fructus intelliguntur de principalibus in seminatione, non in alijs, prout in fabis, lupinis, & similibus, & ita etiam discurrebat Barro. in d. §. qui impleto, col. pen. num. 10. & hanc opinio videtur optimè comprobata ex textu in d. §. qui impleto, in vers. quod autem diximus, vbi id optimè sentit, & late Socin. legem sentit Iac. consil. 49. col. 3. lib. 3. Alexand. consil. 28. in fi. lib. 5. Ruin. consil. 61. num. 1. circa medium, lib. 4.

8 Vnde deducendo quandoque ad praedicta, & factum contingentiam iuxta diuersas locationes, quae sunt, quandoque videbis in instrumento locationis appositum potum deorsum ad podere à domo locatoris salmas tot fimo pio ftercori ad agrum pro illa semina. Censetur etiam ista qualitas repetita in tacita renouatione, maxime hoc expedit vtrique domino, & colono, vt pinguior fructus nascatur.

Peri et

9 Pariter videbis aliquo instrumenta, quod teneatur colonus poore quolibet anno rot vi mos, & tot vires, hoc erit repetitur in tacta reconductione, & videbis apponi etiā pactum, quod non sufficiat plantare, sed operari, vt virescat & durent. Tudcrunt, Viti prefe. Et vidi quandoque dubitari, si colonus repetitur facultatem excuandi barrulos, & vi mos de aliis bonis locatoris, an possit, vt debeat emere de suo.

10 Pariter videbis alia instrumenta, quod in prima locatione est expressum de non incidendo arbores siustiferas, neque spedare, hoc idem erit repetitum in tacta reconductione. Multū etiam, & maxime presbyteri apponunt pactum de asportando in carnifitio par capponum, vbi in pascuis herulum, & sic de singulis, hoc etiam censetur repetitum, donec colonus manet in fundo.

11 Declaratur tamen ista conclusio, vt non procedat in pacto francoandi ex forma statutorum, in qua materia considerandi sunt plures casus.

Primus est, quando conductor nō impleuit promissa pro parte sua, & tunc non est locus, nec statuto, nec iuri cōmon, d. 5. qui impleto. Alex. cons. 76. vbi latē loquitur, vol. 5. R. uin. cons. 78. vol. 1. & cons. 197. num. 12. lib. 1. Gozad. cons. 94. nu. 53. Crauer. cons. 87. num. 3.

12 Secundus casus est, quando non est contraveniū per conductorem, sed agitur de prima tacta renouatione ad aliud tempus statutarium cum pacto de asfrancando, & verior opinio videtur, vt non sit locus allegato statuto, vt per Alex. cons. allegato, licet contrarium teneat, cons. 128. vol. 4.

13 Tertius est casus, quando non tractatur de prima tacta relocatione, sed vltiori, quo casu non est locus statuto, q. intelligitur de prima vice per libones, & hoc sermone, ff. de verb. sign. & tunc ad octidum censet R. u. in allegato cōf. quod in secūdo, & tertio sopra positus procedat dispositio iuris eōis, d. 9. qui impleto, ea ratione, de qua supra, quia renouatio intelligitur facta cum eisdem pactis, & capitalis, subdens hoc procedere etiā si in instrumentis locationis & cooductionis est expressē dictum, q. finito tempore appposito in instrumento nō intelligatur quod quo modo facta reconductio, etiam si per alterū partem nō fuerit protestatum, quā secūdum cum ista verba intelligantur de teneatione ex forma statutorum, non iuris communis, vt ibi latē per eum.

Ex quo cons. R. uin. & dicitur supradictis facto colligi vnum vtile in hac loca & eoducti materia ad intelligentiam huius 9. qui impleto; quod eius dispositio nō sit locus; vbi per conductorem sit eorror etiam. Vnde contrarietate non debet gaudere beneficio renouationis.

14 Et quoniam sumus in pacto asfrancandi in hac loca & eoducti materia, addo, quod si conductor ad noceannū refrauat iofra quatuor annos, tota locatio erit extincta propter cōsolidationem, nec locator engere poterit conductorem ad standum in conductione. R. uin. cons. 114. num. 6. vol. 1. Bero. cons. 157. num. 4. & 5. vol. 1.

15 Similiter re vendita cum pacto asfrancandi, si inter interim venditor condicit pro quinquennio rem venditam cum pacto, quod si non soluerit pensionē, possit locator rem auferre, & dare cui placuerit

Si oon foloit pensionem, non erit priuatus facultate francandi ad tempus conuentum, vt capitulum, & instrumentum separatim a locatione, licet prius tractu comodate rei locare conducti. Gozad. in l. a. q. 33. C. de pact. inter empto. & vendit. Machel. part. oc. 7. no. 12. & 13. Bellon. cons. 127. num. 11. Tiraq. de retract. canoer ad finem tit. nu. 39. Alciat. reg. 3. prae sumpt. 4. §. no. 3. reputat valde notandum Borgn. decif. 44. num. 96. an fine, & decif. 16. oom. 52. par. 2.

Q V A E S T I O XXXI.

Q VERO, Locator pendente locatione pluris protestatus fuit contra conductorem, quod non intendebat in locatione perfeccare, & finito tempore nihil dicit, ad videator tacite renouata locatio & conductio?

1 Pro parte negativa facit, quia protestatio conferat ius protestantis, iuxta no. in l. non solum, §. morte, ff. de noui oper. nunc.

2 Secūdo pro hac parte facit, quod quis presumitur in ea voluntate, in qua fuit, Leum, qui voluntatem, ff. de prob. l. cum hic status, in princ. ff. de dona. inter virum, & vxor. cap. maior. de baptis. cum igitur in praesenti casu locator durante primo termino locationis factae pluris protestatus fuisse nolle renouare locationem, praesumitur durare in ea voluntate, & consequenter de faciet consensus ipsius in renouatione, sine quo fieri non potest.

3 Pro contraria parte facit, quia protestatio simpliciter facta non potest igitur nisi ad actum, qui tunc fit, vel post interuentum, non autem si ex interno, l. per reuentionem, vbi glo. declarat, C. de vfur. l. post alios, in d. §. morte, num. 13. appellans vilem, & notabilium conclusionem.

Et hanc partem affirmatiuam consulendo tenuit Alex. cons. 1. col. penult. vol. 2.

4 Ex cuius disce in parib. facili responsio ad contrarium: Vidi quoadq. in controuersia deduci stante protestatione precedenti tōtes geminata, vt per se rare praesumatur in praecedenti voluntate, & sentit Migo. R. d. Florenti. 140. ibi restrictimus, &c.

Q V A E S T I O XXXII.

P VILIT, & vtilis est quæstio, an dispositio §. qui impleto, procedat, & locum habeat in locatione ad longum tempus.

1 Pro parte negativa facit, quod superius diximus in hac eadem materia, §. 4. vbi non procedit in contractu emphyteutico, ex quo ex eo transferretur vtilis dominium, & igitur de minori periculo, quod pariter dicendum videtur de locatione ad longum tempus, ex qua similis modo vtilis dominium transferretur, vt dixi superius, par. 3. tutu. de locatione ad longum tempus, & effectibus ipsius.

2 Contrariū tamen visum fuit R. uin. cons. 61. nu. 5. vol. 1. & hac possim ratione, quia dispositio §. qui impleto, procedit, & locū habet in locatione facta a Communitate, vel Republica, vt probat tex. ibi, & si Republicæ praedia locata fuerint, vbi Barro. & Cast. dicunt sufficere tacitum consensum admi nistratores, & Bald. in l. legem, C. loca, & vidimus in praesentibus. Si igitur habet locū in locatione facta a Republica,

Vincentii Carocii Tractatus

blia, ex qua vile dominium transfertur, etiam si sit ad modicum tempus, ut vidimus superius de cōf. l. i. bus locationis ad longum tempus, par. 2. ex not. in l. i. ff. de loco pub. fru. & in l. i. §. quod autem, vbi Bart. not. ff. si ager vtrig. vel emphy. petat. ergo habebit locum in locatione ad longum tempus, ex qua vile dominium transfertur.

- 3 Dices, Cur igitur non procedit in contractu emphyteotico? duplex est responsio. Vna est, quia licet contractus emphyteotici in multis sit similis contractui locationis, ut vidimus superius par. 1. de similitudine locationis, in fine, tamen satis in multis differt, ut vidimus superius. Vnde de p̄ficio §. qui impleto, non procedit in contractu dissimili, prout vidimus superius, in emptore fructuum, in quo non procedit, licet venditio & locatio, maxime si ultimum sint admodum similes, ut vidimus in dicta q. de similitudine locationis.

- 4 Secundo modo respondebat R. in allegato consil. nu. 5. in si quod contractus emphyteotici nunquam mutat naturam suam in translatione maxime tunc dominij, licet mutetur, & abbrevietur tempus. Vnde si emphyteosis sit pro prima vice ad decennium, puta, ea finita si incidere tur tacita renouatio ad vnum annum tantum iuxta dispositionem §. qui impleto, pro illo simplici, & vnicuique anno non mutat naturam emphyteosis, & transfertur vile dominium, prout in emphyteosi facta de decennio, quod locus est in locat. in ad longum tempus.

Ex quo discursu multa vilia colligimus in hac locati & condicte materia.

- 5 Primum est, q. contractus emphyteotici nunquam mutat ipsius naturam, licet in eo mutetur, vel diminuat tempus. Vnde si daretur casus, quod in emphyteosi annorum decem, vel similibus, induceretur renouatio ad annum, ex dispositione §. qui impleto, pro illo tantum anno diceretur translatum vile dominium in emphyteotam, & verè vilius, dominus appellari potuisset pro illo anno. Non igitur ex tempore emphyteota habet vile dominium, sed ex natura contractus tantum.

- 6 Secunda colligitur utilitas ex hoc discursu, quod locatio ad longum tempus de facili mutatur naturam, & conditionem suam ex accidenti, cui adijciunt. Vnde si datur renouatio tacita ex dispositione §. qui impleto, non est aliud longum tempus, & sic ad tantummodum, sed tantum ad annum, & sic ipsius natura moderatur à superueniente renouatione, & prout natura renouationis tacite nature locationis ad longum tempus.

- 7 Tertia colligitur utilitas, quod verbum, forte, possum in d. §. qui impleto, in versic. & si possum forte &c. inducit varietatem, glossam in substitutione, ff. de vulg. & pupill.

- 8 Et sic habetur ex prædictis responsio ad contrariis de emphyteosi, & cum opinione R. u. consiluit Cephal. consil. 475. nu. 42. vol. 4. & alij, de quibus superius, quare sit vbi videas.

Q V A E S T I O XXXIII.

- 1 Sed nunquid ex verbis illis, recepi pro affectu totius, inducitur tacita, vel expressa locatio? Videtur

batur induci expressa ex no. in l. i. vbi Bart. ff. de his, quæ in talem debentur. Anchar. consil. 333.

- 2 Contrarium est verius, ut tacita tantum sit inducenda locatio. Pute. decil. 1. §. 4. par. 1.

Q V A E S T I O XXXIV

Q Vid de consuetudine contra mandandi? Marc. decilio. 1. 67. par. 1. Postea nonnullis questionibus, ad materiam liem queritur, §. qui impleto, ff. locati, descendendo pro vtilitate ad nonnullas viles declarationes in foro quocidit contingentes,

D E C L A R A T I O

- 1 Declaratur primo dispositio §. qui impleto, vltima multis declarationes, quæ ex discursu supra positum questionum colligi possunt, ut procedat, & habeat locum in prædijs rusticis, non autem in prædijs urbanis, quoniam in his colligitur recondituisse solum, & tantummodo pro eo tempore, quo inhabitauit, & non vltius, & hanc limitationem sentit textus in dicto §. qui impleto, in versic. in urbanis autem prædijs, &c. vbi Bart. Bald. Castrenf. & Fulgos. clarius exprimunt. Cotta memorab. in verbo, locat. in fine. Papienf. in form. locat. in verbo, inuestrum, num. 8. Barto. in l. si pupilli, §. videamus, sub num. 4. ff. de negot. gestis. Anchar. quæst. 42. num. 5. par. 1. Afflict. decil. 365. num. 1. Odofred. in l. certi iuris, C. locati. Rubiff. de excep. num. 669.

- 2 Circa tamen versiculum in urbanis oritur difficultas in intellectu illorum verborum. Prout quisque habitauerit, & datur triplex intellectus.

- 3 Primus est, ut in prædijs urbanis ad tantumdem facta dicatur telocatio, qui intellectus caret ratione, ut ibi Castrenf. animaduertit, & repugnant verba textus ibi, prout quisque habitauerit, quæ sunt restricta ad tempus prædictarum habitationis, & limitant enim Bart. & Bald. in l. edita, C. de eden. in extrauag. ad reprimendum, in verbo, prout Felip. in cap. ex parte, clausula 2. de r̄f. cap. Boer. decil. 16. Pedemon. decil. 5. num. 1.

- 4 Secundus est ad illa verba intellectus, ut in prædijs urbanis videatur recondituisse pro tempore tantum, quo quisque habitauit, non ex tacito consensu, prout in prædijs rusticis, sed ex equitate, l. si me, & Titium, ff. si cert. pet. ne condutor locupletetur cum aliena iactura, & deficit igitur consensus secundum hunc intellectum, suppletur autem æquitas.

- 5 Per hunc intellectum interiri posset ad vnum in facti contingentia, quod si amicus habuit domum alienius amici absens, quia vbi absens, & ignorans, non poterat dici consentire locationi, quod pro tempore, quo inhabitauit ex equitate, l. si me, & Titium, teneatur ad pensionem. Datur igitur quodammodo locatio respectu pensionis ex quadam æquitate, sine consensu.

- 6 Tertius est ad illa verba intellectus, ut deur actio ex locato & condicte pro illo tantum tempore, quo inhabitauit, & non vltra, & hoc non ex equitate, l. si me, & Titium, sed ex tacito consensu in recondicione inducto pro tempore, quo quisque inhabi-

tauit,

* tauti, & iste est verus, & magis communis intellectus ad illa verba, in praeiudiciis vibranis, prout quisque habuerit, ita obligetur, & ut ibidem attestatur Bar. sub num. 7. Castren. sub eod. no. 7. in fi. Raphael Fulgos. num. 6.

7 Tacitus igitur consensus in locatione, & conductione alteratur, & diminuitur iuxta qualitatem subiecti, cui adiungitur enim cadit consensus super praedictum rusticum, prout igitur ad annum, si super praedictum vrbano, ad tempus simplicis habitationis. Et sic ex praedictis & usibus in dies fructus, & utilitas percipitur.

8 Subdeclaratur haec prima declaratio, ut non procedat in domo, vel alio praedio vrbano, in quo non percipitur fructus vniuersimodis, & dictum, sed certo tempore, puta conductus apothecae, vel domus in tali loco, ubi de tali mensis sunt nundinae, quo casu locatio prorahitur ad tempus fructus, prout in praedio rustico, prout contingit Fulgentius. propter nundinas in mensis Maii. Iudicatis tempore Pentecostes, nec curant multi conducere pro anno, vel in anno comprehendant illud tempus vtile, & fructuosum ita declarat, & sentit Bar. in d. s. qui implet, col. penult. sub num. 10.

9 Et sic praedium vrbano attentata eius qualitate quandoque regulatur secundum naturam praedicti rustici.

10 Subdeclaratur secundo haec declaratio nisi in scripto certum tempus locationis comprehensum fuerit: ita declarat ipsemet textus in d. s. qui implet, in fine. Quae verba intelliguntur secundum veriorum intellectum glossae. Quod si in contracto locationis & conductionis est adhibita scriptura non ad probationem tantum, sed ad hoc, ut scriptura sit de substantia contractus, & aliter non valet, ut dixi superius dum de scriptura tractauimus, tunc non inducitur modus aliquo renouatio, quia in prima locatione concurrunt duo ad substantialem contractum locationis & conductionis, scilicet consensus, & scriptura, in renouatione de iure scriptura, & sic substantialem, merito non inducitur aliqua renouatio, & ita sentit post glossam ibi Bar. num. 7. Castren. col. fin.

11 Et sic secundum hunc intellectum illa verba non referuntur ad proxima solum, prout dicendum videbatur, sed ad omnia praecedentia ponendo conclusio nem generalem, quod quando in contractu locationis, & conductionis est adhibita scriptura pro substantia contractus, nulla inducitur renouatio, nec in praedio rustico ad alium annum, nec in praedio vrbano ad tempus, prout quisque habuerit, & sic quandoque relatio non fit ad proxima praecedentia, ut quid generale ad ea. Petrus autem Aurelianus in sua forma libelli de actione ex conducto se admodum extendit in intellectu dictorum verborum, & finaliter ponit suum intellectum ad illa verba fortasse non spernendum hoc modo, videlicet.

12 Nisi in scriptis certum tempus comprehensum fuerit, id est limitatum per verba taxatiua, constitutiua, & praecisa, puta loco ubi hanc domum pro vno anno tantum, & non ultra, ubi casus non videtur in aliquo facta tacita reconductio etiam pro tempore, quo habitauit tante formalitate verborum, & hoc innuit illa verba, certum tempus, in locatione enim semper

tempus est certum appositum, unde & aliquod certum comprehendat ultra solum, intelligitur certum todo per verba taxatiua, restrictiua, & praecisa.

13 Sed dato hoc intellectu pro vero, quid dicemus hoc casu si habet post tempus certum, & praecisum in scriptis appositum? Vtique suprasse dici posset, prout superius diximus circa intellectum aliorum verborum, quod si talis conductor quodammodo de facto habitat, non erit reconductio ex tacito consensu, qui non est, sed dabitur actio ad pensionem ex acquirenti l. si me, & Titium, ne locupletetur cum aliena iactura habitando gratus domum alterius.

14 Vnum non omitam, de quo sepius diximus, q. 19. de locatore prostantes si tenent plures protestantur termino locationis pendente, nihil agunt si sine tacito permittit pariter nec iste, qui tempus praecisum appositum in locatione, tacendo postea videtur tacite relocasse, debet ne minus operari protestatio reiterata, quam tempus praecisum in locatione appositum.

15 Vnde multi locatores vulgari sermone dicunt: *Io te l'appigiono per tanto tempo, & non più*, confident in hac praecisa formalitate verborum.

16 Confidit tamen etiam dictum, nisi, in eo textu appositum, quae sequendo orationem affirmatiuam, prout ibi fecit, tunc ponit, & affirmat Dyonisius in regula precatum, num. 1. lib. 6. talis de iure in prin. q. 2. & 3.

17 Non omitam etiam antiquam vltimus procedam, quod Petrus de Aurelianus in citato loco sentit locationem fieri posse sub tempore incerto, licet (ut ipse dicit) raro hoc contingat.

18 Vnde quos profectus in longinquas partes per plurimos dies, & fortasse in mensi, licet amico suo: *Io mi comento che tenghi a pigione la casa mia fin tanto che io torno*, quae pensio debeatur fortasse arbitrio boni viri.

19 Considerabat tamen Fulgencius doctrinam Bar. superius allegatam, quid fructus percipit vniuersimodis, & equiparatur praedio rustico, ut pro anno censetur facta reconductio, quod non procedit sine seculo, quia in domo ad certum tempus profuturam propter accedens in anno vel nundinarum, vel indulgentiarum, aut simili, dantur mensis inutiles, in quibus nulla percipitur utilitas, puta, si quis per mensem post indulgentiam, vel nundinas ibi habitet, quo casu tenetur ad pensionem arbitrio boni viri.

20 Vnde in facti contingencia possit considerari Ego conduco domum, quae vtilis est, vel propter indulgentiam, vel nundinas, vel simili causa de mense Maii, tantum habito per mensem Aprilis, non ultra, quid agendum? E contra habito de mense enim Iunij, quo mense nihil lucris facio, quid agendum? arbitrio boni viri tribuitur.

21 Subdeclaratur tertio, & hoc deseruit tamen praedio rustico, quum vrbano, ut non procedat tacita reconductio, si superueniat aliquis actus impediens consensus, ex quo tacita reconductio inducitur. Vnde si superueniat furor, vel mors tacita, reconductio non inducitur, l. qui ad certum, ff. de locati. Ex quo contextu multa colliguntur vtilia in hac locati & conductione.

22 Primum est, quod in contractu locationis & conductionis, sicut in ceteris contractibus, eo vix se

Vincentii Carocci Tractatus

fectio extendit, quo veritas ipsa potest. Vnde sicut furiosus, vel mortuus expresse locare non potest, quia caret intellectu, pariter ex eis non poterit induci ficta quodammodo locatio per tacitum in renouando consensum, & sic renouationis est ficta a iure inducitur per tacitum consensum locatio. Circa quem textum alia plura superius vidimus l. q. de usufructu, part. 2. & quod ille textus neget furiosum, vel mortuum posse de iure locare, sed non negat quod fieri possit a lege per fictionem.

13 Vel ideo in eo textu hoc procedit, quia due fictiones simul cooccurrent, puta, quod furiosus habeat voluntatem, & quod dicatur ex integro locare non contradicendo Io. Far. de essent. infant. in fi.

24 Secundum, quod in contractu locationis nec verba, nec scriptura necessaria est, sed solo simpliciter consensu perficitur ad ea, quae superius diximus part. 1. An verba, vel scriptura sint necessaria in contractu locationis, & conductionis.

25 Vnde si hodie sunt apocae, vel instrumenta locationum, haec est potius ad probationem, quam ad substantiam, ut dicit etiam Bar. io d. §. qui impleto.

26 Tertium est, quod furiosus non potest locare, nec renouare tacite locationem.

Quartum, quod locatio extinguatur per mortem dicam (Deo danre) suo loco. Subdistinguarur quarto, ut in praedio vrbano intelligatur tacita reconductio, stante lapsu alicuius notabilis temporis, puta trium Mensium, pro eo ius Mag. Rot. l. 47. nu. 11. ubi limitat dicta Doct. in d. §. qui impleto.

DECLARATIO II

1 **D** eclaratur secundo, ut tacitis renouatio ex dispositione §. qui impleto, procedat, & habeat locum data scientia utriusque locatoris, & conductoris, nec sufficit voies tantum ita Rot. vt per Bellam. decif. 748. prope medium. Fulg. in d. §. qui impleto. Salic. in l. legem. C. locat. Franc. Marc. decif. 539. num. 6. Anchar. q. 42. num. 12. par. 1. Io. de Pra. io l. si quis nec causam, nu. 3. ff. si cer. pet. Bar. de temp. vnl. & contin. cap. 4. ver. regula autem. Afflict. decif. 365. in fine. Laurent. de Pinu. consil. 120. onmero 4. & 5. Pet. de Vbal. de duobus fratr. part. 3. q. 24. ff. §. col. 8. ver. 1. & c.

2 Hinc postea si quis decesserit pluribus haeredibus relictis, si patiantur conductorem in conductione remanere, consentire, & reconducere cessent, ut per Castren. in d. §. qui impleto, per l. si id, quod §. ff. pro soc.

3 Idem est mortuo conductore, si eius haeres perseueret in conductione sui authoris Angelio l. cum satis §. caueat. C. de agricol. & censit. lib. 2. quem refert, & sequitur Io. de Anan. in c. 2. de Iod. ubi dicit valde notandum Alex. conf. 128. io fi. lib. 4. Ange. in l. cum satis §. caueant. C. de agricol. & censit. Soc. iun. conf. 63. no. 20. lib. 2.

4 Ampliatur de haerede locatoris etiam ante aditum hereditatem. Alciat. reg. 3. praezum. 17. no. 4. sic intel. ligit. l. qui ad certam. ff. locat. Mag. Rot. Flor. et. 2. no. 30. Soci. iun. conf. 63. nu. 20. lib. 2.

5 Declaratur autem haec conclusio hereditariae reconductionis multis modis. Primo, ut procedat data

scientia locationis. alius si ignoraret haeres, vel locatoris, vel conductoris, renouatio ex parte haeredis non induceretur, & non sufficit scientia vnus tantum, quando daretur casus, quod esset haeres hinc inde, per ea, quae superius diximus in principio huius declarationis. Alex. reg. 1. praezum. pt. 7. nu. 6. in fi.

Adde Rot. decif. 233. in oou. Dec. in l. semper, nu. 9. ff. de reg. iur. Io. de Amic. conf. 114. col. fi. ver. ff. iofuper. Alex. lare conf. 117. vol. 5. Mari. Anguissol. conf. 216. nu. 19. Castren. conf. 1. no. 3. vol. 1. Bonacossio eaut. liera P. fol. 71. Firmi. in verbo, coloui pariterij.

6 Quae ignorantia in haerede praesumitur, vnde alleganti incumbit onus probandi scientiam. Anch. loquens in fratre scudore, q. 42. in fine, par. 1. Adde Soc. iun. conf. 63. num. 21. par. 2. Bonum igitur est, quod conductor, vel colonus, cuius intere persequeretur in conductione cum de sancto inchoata, ut innumet eius haeredi, vel cum eo quanto citius faciat aliquem actum scientiae demonstratum.

7 Et ad praedicta faciunt, quod coniunctus non praesumitur habere scientiam de contractu gesto per defunctum. Alex. conf. 30. col. 3. ver. non obstat, quod testis dicit, vol. 2. conf. 31. col. pen. & seq. vol. 1. Dec. conf. 44. §. nu. 10. Verbo. conf. civil. 47. col. 2. Corn. c. 6. fil. 147. col. pen. vol. 2. Bal. conf. 130. in fi. vol. 2. Cur. iun. l. 1. col. 9. ubi Purpur. col. 14. ff. si cer. pet. Rui. conf. 121. num. 4. ver. nec obstat, vol. 4. Grat. conf. 76. num. 48. vol. 1. Mascard. de proba. in verb. coniunctus, num. 5.

8 Vnde si coniunctus succedat coniuncto locatori, vel conductori, non sufficit dicere, hoc factum locationis scribis ante, tanquam coniunctus.

9 Declaratur aotem id, quod dictum est de haerede, ut in eo praesumatur ignorantia, ut non procedat in suis, & sic in filio, qui praesumitur habere notitiam de gestis per patrem.

10 Vnde & sibi vti bene informato defertur iuramentum suppletorium de gestis per defunctum patrem: Rom. conf. 290. Soc. conf. 264. visis. nu. 2. vol. 1. Flo. de in litem iuran. §. 24. ou. 8. ubi bene loquitur.

Adde bene loquentes Tirzq. de reuact. lignagiet. §. 2. gl. 2. nu. 9. Jacob. Men. de arbit. lib. 2. c. 10. u. 2. cal. 190. & hae est cõis opin. Ias. post Soc. l. pe. ff. ne quis cum. Affl. de cõis. 169. nu. 8. Rui. conf. 35. ou. 10. vol. 5. Ant. Gabr. de iur. iur. concl. 6. n. 10. Adde Roman. cõf. 52. vol. 1. Seraph. de iuram. priuile. 33. n. 217. & priuile. 68. lim. a. & saepius in facto occurrit.

Secure igitur conuoluit conductore, vel locator cum filio haerede sine vlla probatione scientiae.

11 Declaratur secundo loco in hereditate non aditam, scilicet ante aditam haereditatem. Ita Alciat. in citato loco ita intelligendo l. qui ad certum, in fi. ff. loc. eo quod ibi not. Pau. Castren.

12 Declaratur tertio loco haerede cum beneficio legis, & inuentarij, quia in eo procedit si sibi expedit, alius non. Monticel. de inuentario, par. 9. ou. 47.

DECLARATIO III

1 **D** eclaratur tertio loco renouatio §. qui impleto, ut non procedat in socio persequeretur, quia hoc praesumitur ratione communionis, ut dicitur

xi superius in questione de locio, & in quest. huius §. qui impleto, & tradit Soci. in l. scui electione, §. Labco, ff. de leg. 1.

DECLARATIO III.

Decatur quarto loco renouatio, §. qui impleto, ut procedat, si conductor non impleuisset pro parte sua pacta, & conuentiones initas Alex. conf. 76. volumine quinto. Gozzadin. in repetit. l. de emdix, C. de pact. inter emptorem, & uendit. q. 31. conf. 94. nu. 57.

Addo Crauet. conf. 87. nu. 3. ubi dicit, quod verisimile est, quod si conductor intendisset ad renouationem, impleuisset pro parte sua.

3 Quæ omnia etiam in hærede procedunt. Alciat. reg. 1. p. sup. 17. nu. 7. Fel. conb. 23. Bero. cōf. 154. nu. 39. vol. 1. Menoe. conf. 131. nu. 100. vol. 1. Calc. conf. 7. nu. 16. Plo. in l. si quando, nu. 101. secundum antiquam impressionem. Ruin. consil. 114. num. 4. volumine 1.

4 Ampliatur etiam si non impleuerit hæreditate iacente Capie. decif. 87. nume. 10. Borgn. decif. 44. nu. mero 78. in fine.

Et materiam implementi ponam suo loco Deo dante.

DECLARATIO V.

Decatur quinto loco, quando a principio fit renunciatum iuri Inquilinatus. Gozzadin. in l. 2. numero 168. C. de pact. inter emptor & vendi. Bar. de tempore. uel. uel. conu. cap. quarto, numero undecimo.

Vnde si cautus apponere hanc clausulam uilem in materia renunciationis.

DECLARATIO VI.

Decatur sexto in rebus mobilibus, nisi sint locari solæ, aliis in eis committitur furtum. Barto. in d. §. qui impleto, & hæc est communis opinio, ut per Cast. consil. 147. part. 1. & de solito dicam (Deo dante)

2 Id autem, quod dictum est in rebus mobilibus, vel se mouentibus furtum committi, declaratur duobus modis, & hoc ex mente Bart. in d. §. qui impleto, nu. 10. sed latius aliquantulum ressumendo.

3 Primo, nisi crederet dominum permittitur, quo casu furti non tenetur, immo ex hac credulitate excusatur, l. non omnia, §. et cetera, ff. de fur. Et quoniam de facili quilibet furti dicere posset, putabam dominum permittitur, ponuntur aliquæ circumstantiæ, vel coniecturæ. Prima est. Si res ab initio habuit domini voluntate, puta est commodata, vel locata ad certum usum, tempus, vel locum, si protrahatur in longius, excusatur glo. hoc sentit in §. furtum autem, in verbo, permittitur, & ibi clarius Aet. de obligatio. quæ ex delicto. Secunda est coniectura ex parte accipientis, quia erat coniunctus, vel valde amicus domini ipsius rei.

4 Vnde ex hoc credendum esset ratione sanguinis, uel amicitie. Tertia est coniectura ex parte dantis,

quia sit homo liberalis, vel humanus, vel consuetus ita dare; his enim concurrentibus illa credulitas excusatur. Bar. ad d. §. et cetera. Aet. in d. vet. permittitur Bald. conf. 345. enl. 4. Fel. in c. inquisitionis, col. 5. de accusa. l. in l. quidam cum filiis, in fi. de verb. obl. Boff. in practitu. de fur. nu. 12. Gomef. lib. 3. cap. 5. colum. 2. in princ. ubi etiam dicit in dubio præsumi dominum non permittitur, cum nemo præsumatur uelle iactare suum iuribus vulgaribus. Marfil. conf. 26. nu. 1. Neui. lib. 3. Silu. nuptial. nume. 52. Aug. d. Ang. in uerbo, comparet, vers. quid si fur. post num. 12. Jacob. Menoch. de arbit. iudic. lib. 2. centu. 3. cal. 198. num. 4. ubi hoc indicia arbitrio remittendum tenet inspecta qualitate personarum, & rei. Iul. Clar. in §. furtum, col. 5. vers. item excusatur.

5 Colligitur ergo ex hoc discursu, quod si procedit titulus aliquis, puta locatio, commodatum, & similia, quod est iusta credulitas dominum permittitur. Vnde ad propositum illius, quod dicit Barto. in d. §. qui impleto, sequitur, quod in rebus etiam mobilibus, & se mouentibus inducitur tacita relocatio ex tacito permittitur domini, accedente prius titulo locationis, & sic contra Barto. opinionem. Videretur enim questio sua de mobilibus implicare contradictionem, quæ tunc in locatio consistat in se mouentibus, ad materiam §. qui impleto, ut fiat tacita renouatio, & dicere, quod fiat furtum si ultra conuentu utatur, quia præcedat locationis titulo, semper est dicendum dominum permittitur, & sic dici posset inesse quasi improprio quodammodo vnam tamen renouationem ex dispositione §. qui impleto.

6 Declaratur secundo loco ex mente Barto. in citato loco, nisi dominus esset consuetus locare.

Vnde solitum, & consuetudo locandi excusatur furto, & videmus passim in facto, quod multi delectantur, & hoc publice proficentur dare equos ad vesturam, tamen si locant duobus diebus, vel vsque Narnam, & utatur pro decem diebus vel vsque Romam, non ex hoc inducitur furtum, sed petitur vestura redderetur.

Idem videmus multos locare cultritas, & similia ad dormiendum destinaui pro uno mense, tamen si utatur ulterius, non accusant de furto, sed agunt ad ulteriorem pensionem tantum. Petr. de Vb. de duobus furtis, par. 3. q. 5. vers. 3. col. 8.

7 Ex quibus collarietur ad multa (nisi fallor) non inutilia.

Primo infertur intellectus ad l. qui iumenta, ff. de furt. ut non procedat, nec habeat locum in equo vel simili solito locari.

Secundo idem intellectus infertur ad l. si furtum in prin. ff. de conduct. fur.

8 Tertio idem infertur intellectus ad §. furtum, in vers. nisi credas, Infit de oblig. quæ ex delicto.

9 Quarto infertur declaratio ad id quod no. Plo. de in litem iuran. §. 19. num. 2. ut contra illum, qui recipit equum, & usus est longiori tempore, vel itinere detur actio in litem pro damnis, & interesse, namque hoc ex prædictis non procedit in equo, vel simili animali solito locari.

10 Infertur quinto loco intellectus ad gl. vulgarem in §. aliz, ubi l. num. 54. in tit. de act. in his, quæ consistunt in animo, sicut assertio nostræ nā hoc

Vincentii Carocii Tractatus

non procedit, quando contra id afferentē sit aliqua præsumptio in contrarium, prout in proposito casu. Crau. conf. 125. nu. 9. conf. 127. l. col. fin. Marfi. cōf. 9. num. 36. Nau. conf. 130. num. 6. lib. 1. & ponam alios (Deo dante) in loco.

- 1 Et ad confirmationem huius conclusionis Bario, addo cum eo tenere & eius opinionem Archiepiscopo Florentino in eius Summa, tit. de speciebus fur. §. 4. Cassane in consuetud. Burg. §. 5. fol. 40. Bonacossi, de equo. q. 59.
- 2 Et ad hoc met propositum ultra alios addo, quod inuehit Angelus in l. qui Romæ §. Callimachus. ff. de verb. oblig. contra conductores roncinos, qui cū ducant nuncios locantū, ut roncinos reducant, nam nullum pactum, nulla ex nentio, nulla terminum prerogatio prædictos vesturinos facta altera, tollit, aut primit obligationem ab initio quesitam ipsis locatōribus roncinos, quod dixi bene notandum. Roderic. Suarez in l. rem iudicatum. nu. 19.

DECLARATIO VII.

- 1 Declaratur septimo loco, nisi cōductor in instrumēto locatōnis promissit in fine temporis conuenti restituere locatōri rem vacuum liberam, & expedium cum clausula renuncians, &c. quoniam casu non intelligitur modo obliquo facta reconditio virtute talis renunciationis. Gozzad. in l. a. nu. 205. C. de pact. inter emp. & vend. commendat Machel. pautocin. 6. in fin. interens ad statum Bononense in materia de nunciatōnum per tres menses ante, prout dicam in sequenti declaratione.

Addo Guzad. consil. 56 numero 19. Bello. consil. 37. num. 12.

- 2 Clausula igitur renuncians in instrumēto appositā tollit remedium tacite reuocationis ex §. qui impleto, ff. loc.

DECLARATIO VIII.

- 1 Declaratur octauo loco dispositio §. qui impleto, ut non procedat, nec habeat locum, si extaret statum in loco, quod nisi fiat denunciatio infra tres menses, intelligatur facta reconditio cum cisdem pactis, capitulo, & conditionibus, &c. nam intelligitur de prima vice tantum. Alexan. conf. 16. vol. 4. quod consilium est valde celeberrimum, & simolum in hac materia tacite reconditōnis, & sæpius a Doctōribus allegatur. Ruin. conf. 79. nu. 4. lib. 1. Tirac. in l. hucus, §. hoc sermone, in reg. nu. 12. de verb. signifi. Soc. un. conf. 33 nu. 9. lib. 2. pulchre Bero. conf. 55. nu. 4. lib. 1. Mago. Rot. Luc. 47. nu. 2.
- 2 Subdeclaratur hæc declaratio multis modis. Et primo, quod non poterit locatōr exqui instrumētum primæ locatōnis virtute istius tacite reconditōnis, utiam quod statum dicat, quod intelligatur facta reconditio tanquam ex publico instrumēto, idē Alex. cōf. 72. vol. 2. Bero. q. familiar. 300. nu. 2. Soc. conf. 140. nu. 3. & 4. vol. 2. de orgn. deci. 44. nu. 8. dicens hoc admodum notandum in Terra Petre Sancte, Ciuitate Bonooze, Pistorij, & pro similibus locis, ubi talia statum vigent.
- 3 Subdeclaratur secundo, ut tale statum non ha-

beat locum, si conductor non impleuerit pro parte sua. Bero. conf. 153. nu. 39. vol. 1. Alex. d. conf. 76. vol. 1. Felin. conf. 25. num. 2. l. ver. vltimus & tertius. Calcan. conf. 7. nu. 16.

- 4 Quæ declaratio, prout etiam superius dixi, semper vera est ne dum in materia statum, sed de iure cōmuni, & obseruantiā admodum grata, & amica est cōtractui locatōnis, & conductōnis.

- 5 Subdeclaratur tertio, ut tale statum nō habeat locum in bonis ecclesiasticis. Fel. in reposito. in verb. statum, quod annullat. Soc. iuo. consil. 25. num. 4. vol. 2. Abb. in c. Eccles. §. Mar. nu. 23. de conf. Alex. conf. 17. vol. 4. Nezia. conf. 39.

- 6 Bene vetum est, quod tale statum comprehendit personam ecclesiasticam. Barba. quod sic, ad statum Bononiense in addit. Bart. in l. 1. feb. nu. 3. l. 1. tera B. circa medium additionis magnæ. C. de sacrosanct. eccles.

- 7 Aut igitur persona ecclesiastica locauit bona ecclesiastica, aut profana, & patrimonialia: primo casu non ligatur a tali statum loquente de tacita reuocatione: secundo casu sic, & sic in multis casibus statuta laicorum ligant personam ecclesiasticam, & tamē non ligant bona ecclesiastica.

- Non omittam tamen in hac statum materia, quod contra Alex. opinionem superius relatum dubitauit Iafio l. duortio, §. ob donationes, num. 23. ff. soluto matr. ex ratione, quia Alex. in suo consilio, tum generaliter loquitur tam in prædijs rusticis, quam vrbis, & repugnat sic generaliter, regula d. §. qui impleto, & idem tenet statim l. duobus reis, §. et qui si de iureiur. ex ratione, quia mens statum iam eadem videtur in secunda, & tertia reconditio, quæ in prima, qui solum uoluerunt æquiparare prædia rusticæ, & vrbis, & disponere quod tempus primæ locatōnis reuertatur in secunda contra dispositionem iuris communis, appellans Alex. decisionem in citato loco forem esse, idem inuenit Costa in memorabili lib. suis, in verbo, locauit §. si. Alci. reg. 2. præsumpti. 17. in fine.

- 8 Et sic ex dictis eorum videtur posse colligi ad materiam huius §. qui impleto. Aut loquimur de mera dispositione iuris communis iuxta terminos d. §. qui impleto, & locatio intelligitur reuocata ad annum in prædijs rusticis, prout superius dictum fuit nōdū pro prima, sed secunda, tertia, & vltiori vietat, loquimur de reuocatione ex dispositione statuti, & tunc ad annum, & de prima vice tantum, iuxta tamē Alexan. opinionem.

- 9 Et patientia a statum allegata probari debet. Rot. Bon. deci. 62. nu. 15. Menoc. de arbi. iud. lib. 2. cent. 1. c. 91. nu. 4. Mago. Rot. Luc. 47. nu. 11.

DECLARATIO IX.

- 1 Declaratur nono dispositio §. qui impleto, statim pacto de emendo rem in fine conductōnis. Marc. Anguil. conf. 71. nu. 10. vol. 1.

DECLARATIO X.

- 1 Declaratur decimo loco a naturali instinctu dispositio §. qui impleto, ut procedat quoad pacta,

sta, qualitates, & conditiones repetendas, ut procedat in actu de re repetibili. Vnde si loco tibi domum per annum, deinde ad beneplacitum eum hoc quod facias in tali ianua portam ligneam, non per hoc quolibet anno facienda est porta lignea, prout dicebat ille casillofius, & sophisticos locator, patenter in locacione viuar: promissisti placere quolibet anno vires tot, finita plantatione respectu rei, in qua facienda est plantatio, cessat, extinguitur, & expirat pactum, & sic de singulis discurrendo.

Quādo sumus in prædio Urbano, cauti homines in instrumentis faciunt apponi clausulam vel pactum ut annus inchoatus finiatur, nec possit expelli si contingat annum inchoari, & ita vidi multa instrumenta.

DECLARATIO XI.

- 1 Declaratur vndecimo dispositio §. qui impleto, ut procedat quando conductor remansisset in re condita tempore congruo arbitrio iudicis, & boni viri, secus si paucis diebus. Vnde versabitur in hoc versantis arbitrii. Odofred. & Bal. in d. §. qui impleto. Afflic. decif. 365. num. 14. exemplificatis in 3. diebus tantum.

DECLARATIO XII.

- 1 Vodecimo declaratur dispositio §. qui impleto, & est actus practicus, ut conductor nolens perferre, renouare, vel remanere; denunciaret recessum locatori, alias teneretur ad pensioem, & si locator sit absens, communis & amici. vnde eris bene cautus ad fauorem clientuli cōducitoris. Bat. in l. 1. §. si de eo, qui pro tutor. Alex. conf. 28. vol. 4. Cephal. conf. 475. no. 42. vol. 4. Adde, quod valde commendat Iaso, in l. si quis nec causam §. res pignori, si fin. si certum petatur.

- 2 In presenti tamen materia renouatio nis vidi in fideo casum. Fit locatio pro vno anno cum hypotheca in instrumentis labitur annus, & datur tacita relocatio & incepta tacita relocatione cōducitor cōstituit quædem debita, interm obligando omnia bona sua, quæstum fuit, quis præferatur in hypotheca, an locator, an secundus creditor, vidi allegatum quod secundus creditor præferatur, quis ille habet expressum, locator ex renouatione tacitam tantummodo expressa præferatur tacite. Adde etiam in practica, q. condictionis, si molestatur, debet allegare ius tacite renouationis, alias censetur ei renouasse. Præposit. in cap. si duobus, col. 1. de appel. Craue. conf. 87. nu. 4. Vnde etiam molestari, allega annum inchoatum & tacitam renouationem.

DECLARATIO XIII.

- 1 Declaratur decimotertio dispositio §. qui impleto, nisi superueniat impedimentum ex parte locatoris impeditum taciti consensus, puta si efficeretur demens & furiosus. Ita Barto. ibi, numero 14. Afflic. decif. 365. numero 2. facit l. electio §. vnius de opnon. legat. vbi non videtur consentire, quia non possunt.

DECLARATIO XIII.

Declaratur, ut non procedat in custode campi. Bart. ibi n. 1. Soci. conf. 166. col. 1. lim. 2. Menoch. de præsump. lib. 3. præsump. 3. in fi.

DECLARATIO XV.

- 1 Declaratur, ut tacita relocatio intelligatur de prima tantum, & non vltiori. Alexand. conf. 26. lib. 3. Rui. co. conf. 78. num. 5. in fin. lib. 1. Menoch. in citato loco.

- 2 Primo, nisi militet eadem ratio in secunda relocatione, & alij. Deci. in cap. prudentium, §. dicimus, de offic. delegat. Calcaneus conf. 1. col. 20. Craue. conf. 161. num. 4.

- 1 Declara secūdo in sermone negatio. Sebast. Med. de reg. iur. par. 1. littera B, nu. 96.

DECLARATIO XVI.

Dispositio §. qui impleto procedit respectu contrahentium, non tertij, Bal. in. in l. Aemilius, no tabil. §. de mino. in l. filius, in princ. ff. de excusa. tut. Deci. conf. 95. nu. 3.

Practicando ad fugiendū relocationem solent locatores agere ex primo instrumento expresso, prout practicasur: Mago. Rot. Lucan. 47. numero 1. Patenter e contra si conductor vult recedere, debet notificare & portare elatus, alioquin tenebitur semper ad pensionem. Ita dixit notabiliter. Bald. in l. 1. §. si pro rure lxx. ff. de co. qui pro tutor. immo & locator finito tempore possit officium sperire. Cror. consilio 47. in fine, etiam parte nō citata. Alex. conf. 106. volumine 3. & 131. volum. 4.

Fiduciarij pro renouatione contractus, debet accedere ad domum locatoris Duen. regul. 161. numero 22. in fine.

DECLARATIO XVII.

Dispositio §. qui impleto, non procedit vbi agitur de magno præiudicio pona de dominio trahendo, sed ubi agitur de modico præiudicio tantum. Bal. in d. §. qui impleto. Goza. conf. 94. nu. 3.

DECLARATIO XVIII.

Dispositio §. qui impleto procedit, vbi quis peteret, & allegaret ius renouationis, vnde non opponendo renunciare videtur Crauet. consilio 87. num. 4.

De multiplicatione contractus Locationis.

QUESTIO I.

Prædictibilis est questio in hac locati & conducti materia, dum sunt instrumenta locationum, in quibus multa bona in vno instrumento locantur an sit unica tantum locatio, vel plures.

Pro

Vincentii Carocii Tractatus

- 1 Pro pte affirmatiua facit l. sciendum, vbi materia, & locus suus, ff. de verb. obl. ubi tot sunt stipulationes, quot res.
- 2 Secundo pro hac parte facit l. xdi. de i. la 2. §. si forte iugum multorum, ff. de xdi. edic. & l. cum ciuile, eod. titu. Tertio pro hac opinione confirmanda facit l. cum duo serui, ff. de in diem adiectio.
- 3 Pro contraria parte facit tex. in l. cum ciuilem, §. interdum, ff. de xdi. edic. ibi tex. formaliter dicit, quod si singulis rebus venditis singula preia constituta sint, vna tamen est emptio.
- 4 Secundo pro hac parte facit l. si id, quod, §. quod si ex de c. ff. de don. inter vir. & ux. ubi si vnici pili sit, licet plures res uenierint, tñ vnica emptio dicitur.
- 5 Tertio pro hac opinione confirmanda est bonus (ni fallor) tex. in l. si duos, ff. de contrahen. emp. ubi si duos quis seruos emerit, & unus ex eis moriatur, in alio uiuo non durat emptio, quod utique dicendum esset, si quot sunt res, tot essent contractus.
- 6 Priorem tamen opinionem affirmantem, quod tot sint locationes, quot res locatae, puro utriorem ex iurib. in ea superius additis, quae bene probant eius intentionem, quae postea vult limitanda, & de claranda ex iurib. pro parte negativa additis, & allegatis, prout inferius in discursu quaestionis apparebit, & ita eā etiam sentit Bar. in q. publicanus, n. 4. Iac. Noue. reg. 228.
- 7 Si igitur quis in vno instrumento locauerit plures res, & bona, tot sunt contractus, & locationes, quot sunt res eo ea comprehensae, & hoc regulariter loquendo.
- 8 Declaratur hanc conclusio multis modis, & hoc vltra scribentes in locis ordinarijs, quam maximè in l. sciendum, vbi locus suus, ff. de verb. oblig.
- 9 Primo, vt non procedat, quando vnica pēio pro omnibus constituta sit: tunc enim ex vnitae pretij vnica reputatur locatio, & conductio, non obstat quod plures sint res in locatione comprehensae. ita in terminis locati & conducti, Natt. conf. 449. nu. 6. volum. 2.
- 10 Et hoc vltra Nat. & allegata per ipsum confirmatur ex l. si duos, ff. de contrah. emp. vbi si duos quis seruos emerit, vno mortuo, in reliquo non durabit emptio ea fortasse ratione, quia vnicum ambob. seruis constitutum erat premium.
- 11 Ex qua Inferior ad propositum quaestionis, de qua agitur, quod si pro vnica pensione constituta plures sint res, vel bona alicui locata, si iō vna non consistat locatio ex aliquo respectu, vel causa, nec etiam consistit in alia.
- 12 Et facit ad hoc regula, quod utile per inutile vitatur in indiuisis, ut no. in regula, vlti. in l. 6. vlt. autem, & quodammodo indiuisas in casu nostro prouocet ex vnitae pretij, vel pensionis.
Et sic vnitas pretij, vel pensionis praeualet multiplicationi rerum in contractu appositarum.
- 13 Subampliatur hac limitatio, & declaratio, vt etiā vnica dicatur contractus, quando apparet celebratus eodem die, loco, & rebus. iuxta not. per Bal. in l. si C. de op. ill. Seraf. de iur. priu. 107. n. 24. Ant. Gab. de pē. temp. cooc. l. 3. n. 4. Rot. nouiss. 479. n. 6. li. 3. par. 3. Rot. ca. de Alex. conf. 90. ver. nec habet, li. 3. Menoc. de praesump. lib. 6. praesump. 12.
- 14 Subampliatur secundo hac limitatio, & declaratio, vt in primo loco quis conduxerit plures domos non sub eodem fictu, sed separato, ipse fecit aliud instrumentum locationis reducendo ad vnum fictu tantum, & vnicam pensionem id, quod erat in pluribus, nam vnica est locatio, & conductio ex hac unitate vltimo loco facta, & sic primum instrumentum de locatione separata nihil facit, quomodo vnica sit postea locatio, & ita consuluit io terminis, Cuman. conf. 42. in 2. dub.
- 15 Subampliatur tertio loco hac declaratio, & limitatio, vt dicatur vna locatio, & conductio ex unitate pensionis, licet solutio, vel praestatio sit distributa in plures annos, menses, vel partitas, prout tota de praestatur, & occurrit. Ita Bart. in q. public. nu. 3. in l. seruis communis Mēij, ff. de stipu. seru. & in l. si ex toto §. si. vbi citā lmo. no. ff. de leg. 1. Boss. de remiss. merce. conduc. sub nu. 25. & hac est communis opi. Soc. iun. conf. 68. n. 3. vol. 2. Beci. conf. 45. o. 34. vol. primo, licet contrarium fecerit Butsar. consil. 309. libro 3.
Et sic vnitas pensionis praeualet, (vt dictum est) pluralitati rerum in instrumento locationis comprehensarum, & praestationibus diuisis, & separatis.
- 16 Declaratur secundo loco allegata conclusio, vt licet in instrumento locationis plures sint res comprehensae, & singulis fortasse rebus singula constituta sint pretia, & pensiones, tamen vnica est locatio, si vna non conductisset sine alia pariter nec locasset, quam limitationem colligo ex l. cum ciuilem, §. interdum, ff. de xdi. edic. quam pro contraria parte superius allegauimus. Vnde antea duxi intentionem contrarium, quae colligitur in hoc (ni fallor) ex verisimilitudine, & coniecturis, puta conduxit quis duos campos sub vna responsione, fictu, & pensione, quorum vnus est pulchior, & fructuosior alio, certe verisimile est, quod minus fructuosum cooduxerit occasione habendi magis fructuosum.
Vnde si magis fructuosus frui non posset, & conductio impediretur, ita locatio volente conductore corrumpitur, quia si hoc ab initio sciuisset, illum solū non conduxisset. Vicinitas etiam facit bonam coniecturam, & verisimilitudinem, puta locauit quis duos campos, quorum vnus est conductori contiguus, & singulis facere incommode potest ratione barbarum, passu, & culturae, quia cum eo coloni, & laboratores facilius recipiuntur, si campo vicino frui nō potest, ita locatio euerit volente conductore, quia hoc verisimile est agetia vicinitate locorum.
- 17 Et sic etiam ex parte locationis inferri & considerari possit. Vidi etiam coniecturam ex verbis praemissis in tractatu locationis & conductiois, puta, dicebatur, quod de promissis vnica locare, & afficere talia, & talia bona. Tuius hoc audiens mandauit Semprocio intimari, si volebat separare, & locare talia bona tantum, quod ipse libenter conduxisset, fuit responsum quod non, iamdē cooduxit omnia simul sub vnica pensione, si postea conductor non valet frui bonis, antea separatim petitis, tota conductio corrumpitur.
- 18 Et hanc opinionem in hac secunda declaratione renuit Dec. conf. 42. o. 4. in fi. vbi etiam ponit in materia contractus emptiois & venditionis vulgari sermone

sermone loquendo, *hancmo fatto tutto un mercato.*
Iac. Nou. reg. 228. limit. 1.

- 19 Colligitur etiam ex tex. d. l. cum eiusdem, §. inter-
dum, de qua modo agimus alia uersimilitudo, quæ
colligitur ex qualitate rei, puta si quadrigas, vel mi-
las li. ducamus, & pares conduxisset ad uecturam, cer-
te non est uersimile de una tantum, quia non posset
deteruire ad usum d. finatum. Ad idē tex. in l. quod
si uno vers. cels. ff. de in diem addic. & s. his autem ver-
bis, Insti. ad l. Aquil.

- 20 Declaratur ratio præsens materia ex l. si duos, su-
perius allegata, innotā glo. ibi posita; licet enim una
pensione, & fictu p' ures res conducantur, vel eman-
tur, tamen si ante cōfigurationem una deficiat, in nul-
lo ualet locatio.

- 21 Posset fortasse præsens materia applicari in simi-
liad quæstionem facti. Ego conduxi pro anno rusti
cum pro agatione, uel mulione certa constituta pen-
sione, & incepit per mensem puta seruire, postea
accidente tempore mensem dicitur domino suo.
Ego uolo ire in mortimis ad metendum, faciamus
computa, da mihi salarium pro tempore præterito,
quod inferui, & cum erit clapsus, & completum
tempus metendi, reddibo, & præstiam residuum tem-
poris conuenti. Repliat dominus, non intendo tibi
dare aliquod salarium si uis discedere, quia non te a
principio conduxissem, si seruissim, quod uelles hoc
facere, arguēdo a te ad tempus, iuxta not. in l. uinum
ff. si certe p. tat.

- 22 Quid dicimus? pone quod conduxi duas res pro
decem puta, quarū una prixi, uel deuenit ad casum,
ut ea uti non possim, si altera res sit adeo utilis, & fru-
tuosa, ut mereatur locari pro illa pensione, qua sunt
locatæ ambæ simul illæ res, poterit ne peti tota pen-
si. si conductor illa rātem utatur, nec curet ex dese-
ctu alterius a conductione recedere.

- 23 Hoc (ni fallor) explicat textus in l. si id, qd §. qd
si ex decē, ff. de donatio. in res vir & vx. r. vbi quoddā,
modo scire uidetur, quod tota decem itō casu peti
possint stante qualitate rei, & uitate pretij.

- 24 Et in materia multiplicationis contractus est do-
ctrina Barto. communiter approbata, quod ubi non
agitur de resoluen-do contractu, uel de effectu com-
muni utrique parti, sed separato, uel in modo agendi
tot sunt contractus quot res, ut per Bart. in d. l. scien-
dum, quem communiter approbatum dixit Butsat.
conf. l. 104. nu. 3. vol. 1.

- 25 Et dicebat Isf. in d. l. scire debemus, num. 2. quod
quando plures res principaliter specificantur, de par-
te tunc censentur plures contractus iuxta res con-
tractu nominatas, secus si respectiue ad vnum effe-
ctum, tunc loco vnius habentur, per tex. in l. si hære-
di plures, ff. de condi. institut. in l. 1. & ibi Barto. ff. de
instabimus Bart. in l. vi. vim, colum. 4. ff. de iust. & iu-
re, in l. si s. qui ducentas §. aernm, ff. de reb. dub. co-
menda Aret. in §. penul. Insti. de hæred. institut. vbi
etiam hanc doctrinam defendit ab impugnationibus
Rapha. Cuman.

- 26 Per prædicta fortasse dici posset, quod si i locatio
ut molendini ducatur, quod locato semper uolo
dinum apponendo, & nominando Valcheriā, & alia
adherentia, & quodammodo instrumenta pro mōle
do, nō erūt tot locationes, sed vna, cum alia sint spe-

cificata per respectum ad molendum.

- 27 Pariter in locatione domus dici posset dum loca-
tur, postea specificantur tabulæ, lecti, cubilia, & alia
ad vsum domus desiderata non per hoc tot sunt lo-
cationes, quot res specificantur, sed vna est locatio do-
mus cum relatione instrumentorum, & mobilium ad
vsum domus desiderantium.

Altera est conclusio ad declarationem prædicto-
rum, de qua etiam superius vidimus, quod locatio
facta sub vnica pentione est vna quantum ad relatio-
nem contractus circa ea, quæ respiciunt totum con-
tractum. Ita loquitur l. si duos, ff. de contrah. empt.
de qua etiam superius vidimus l. cum duo, ff. de in
diem addicēdum cum declaratione l. cum eiusdem, l. si
plures, l. x. diles, la secunda, §. cum autem, ff. de acquir.
edict. Sed quitum ad ea, quæ non respiciunt contra-
ctum, sed positionem, videntur esse plures respectu
emptoris, vel cōductoris, quia potest de pet. re pet. re
l. & si uno, in principio, ff. de actio. emptio. scilicet ex
parte venditoris vel locatoris, qui non posset agere
ad pensionem singularum rerum in instrumento
mentionatarum.

- 28 Utilitas verò præsens indagatiois & quid pro-
dest querere an sit vna rātem locatio, uel plures, po-
test dici quod est multiplex.

Prima igitur est utilitas, quæ colligitur ex indaga-
tione præsens indagatiois circa remissionem mer-
cedis si enim plures sunt locationes, quot bonæ in in-
strumento appositæ, si contingat damnum, vel sterili-
tas in uoa, non fiet remissio in alijs tāquam diuersis
& separatis. Si uerò vnica tantum sit locatio, nō fiet
regulariter faciendi remissio habita relatione, &
consideratione ad alia bona sub vno instrumento, cō-
tractu, & pensionem locata, & conducti, uti vbiq;
vnius cōpensatur cum sit utilitate alterius. Bartol. in
terminis locationis & conductionis, de qua agimus,
in q. publicanus, in fine, qui in hoc bene loquitur.
commendat, & loquitur Boss. de remissioe mercedis
pub. conductorum, num. 23. in si. vbi etiam vltimus
ponit duo alia in hoc proposito consideranda scilicet
in materia, de qua agimus, multiplicationis contractus
quam remissionis mercedis.

Primum est: quod conductor generalis sub vnica
tantum pensione sublocanda aliqua bona de sua uni-
uersali conductione cogetur facere remissionem illi
particulari subconductor, & sibi uti uniuersali con-
ductio non erit finita.

- 19 Ex quo patet vnum, quod si cōductor uniuersalis
multorum bonorum sub vnica pensione subloccet
vnum puta campum ex dictis bonis locatis, si in par-
ticulari sublocato contingat sterilitas, nocet subloca-
tori, quia cogitur facere restitutum, & remissionem,
& nocet quodammodo, quia non potest poni in con-
sideratione, quia sublocavit, & a se quodammodo ab-
dicauit, pon debet igitur sublocare.

- 30 Dicit etiam Boss. in citato loco animum alium satis
utile in hac materia, quod si fiat locatio plurimorum
rum, & bonorum sub vnica pensione distributa in
plures præstationes annuales, uel de mense in men-
sem, & sic de singulis discurrēdo, puta loco tales pos-
sitiones meas pro mille §. que ad decem annos, tol-
uendo ad ratam cuiuslibet anni, puta cēum pro sin-
gulo anno, & uno anno tantum perceperim, si est vni

Vincentii Carocii Tractatus

ea locatio pro toto tempore, non fit remissio, quia ea decem percipio unum minus, & propter remissionem obtinendam requiritur, quod in dimidio; vel ultra dimidium sit damnum intolerabile, ut (Deo dante) suo loco dicam, sed si tot sunt locationes, quot sunt anni, siue quot fuerit termini soluendi, si in una locatione unus anni oihil exigo, vel trium mensium, & sic de singulis discurrendo, quis dubitat quod fieri debeat remissio?

- 31 Veritas tamen est secundum eam unicam esse locationem per iam superius adducta ex unica pensionem, tamen singulo anno, vel mense, vel semestris fit remissio, quando singulo anno soluitur, & sic quoad effectum remissionis faciendae plures locationes dicuntur, & non alter. Alexan. conf. 3. vol. 1. ubi dicit, quod ita voluit Bart. in alleg. q. public. col. fi. Anch. pulchre loquens, conf. 403. in fi. clare C. de iur. col. 12. col. 1. vol. 2. & hanc etiam communis, & vtriusq. op. Boff. de remissionem condictionum, nu. 23. in fin. licet Imo. contrarium tenuerit, in c. propter sterilitatem, col. pen. de locato, in l. comem, §. qui maximas, ff. de public. iur. de Soc. conf. 88. nu. 66. col. 1. vol. 1. Alex. conf. 108. vol. 3.

- 32 Colligitur ergo declaratio ad superius allegata, quod locatio facta unica constituta pensionem fit una, licet praestatio sit diuisa in plura tempora, tamen non procedit quoad remissionem in mercedis, & sic non est bono replicatio dicere, non debet concedi remissio, quia licet hoc anno condictionis sis passus, tamen iam locatio est, & pro unico tempore habenda constitutio ratio.

- 33 Vnde potest, quid factum remissionis sapit bonam fidem, prout ceteris ipse locationis, & conductio nis, & est fundatum in maxima aequitate, ut si quolibet anno recipit locator pensionem, quolibet etiam anno habeat tamen conductio nis, i. e. indebita grauetur. Cetera ponam (Deo dante) latius in tractatu remissionis mercedis.

- 34 Secunda est vitiosus praesentis indignationis ad materiam rescindendae locatio nis: si enim unica tantum erit plurium simul etum locatio, tunc in lesione, & consequenter in rescissione attenditur totum corpus rerum locatarum simul tantum, & secundum illud habenda erit consideratio lesionis, & non particularis res, in qua praecise lesio contingit, quia isto casu tales res considerabuntur uti quae diuisa pars alterius corporis. Si vero tot sint locationes, quot res in contractu locationis comprehenduntur, tunc in quolibet re de per se considerata considerabitur lesio ipsa, & consequenter rescissio contractus locationis, & conductio nis, prout etiam ponam in titulo de rescindenda locatio ne.

- 35 Et si inter partes fuit conventum, ut una locatio incipiat post aliam, si una tantum contingat lesio pro una tantum dabitur remissio. Cag. post alios, in d. l. 2. nu. 199. C. de resc. in vend. ponit pulchre Fran. Mar. a Cagno. non allegatus, decis. 20. nu. 3. & 4. par. 2.

- 36 Quae conclusio vera est vltra Cagn. late profitemur in citato superius loco, ut si fiat locatio, puis ad nouem annos, vel usque ad tertiam generationem, vel alio simili modo, & si in eodemmet instrumento adijciatur in continenti pactum, quod finita locatio ne ad nouem annos, intelligatur facta ad alios nouem

annos, & sic de singulis discurrendo, et ut tamē plures diuersae locationes, & contractus. Ang. conf. 184. per totum consilium. Alex. conf. 165. vol. 1. Bal. in l. voluntas, C. de fideicom. Bero. conf. 116. nu. 17. & 19. & iterum, conf. 117. nu. 10. vol. 1.

Vnde (ut superius dictum est, dum de bonis ecclesiasticis locandis tractauimus,) locatio hoc modo facta de bonis ecclesiasticis non ualet sine causa, & euidenti utilitate, & solennitibus a iure requisitis, & quam hoc modo facta sit ad longum tempus, ut ibi dixi, & contra Paulinam Ias. conf. 94. vol. 1. Borgn. late dec. 43. num. 67.

Addo Neuix. conf. 90. nu. 16. Fran. Beci. conf. 92. nu. 11. Cabal. milleloqui. 160. p. 1.

Quod facit ad ea, quae in seq. q. ponit de ceteris tractat locatio nis, & conductio nis.

[Declarata aut locatio fit ab initio, puta in perpetuum cum pacto renouandi de 29. in 29. annis, & sic est unica, quia ab initio concepta in perpetuum, nec distributa per annos: secus si ab initio sit de 29. in 29. annis, quia tunc sunt plures locutiones Alex. conf. 42. lib. 8. & col. 113. eod. lib. com. 3. Mago. Rot. Florent. 1. nu. 33.]

- 37 Tertia resultat utilitas si extra statum in loco, ut de quolibet cetera soluatur gabella, si enim tot sunt locationes, quot res in locatio ne comprehenduntur, tot erunt soluendae gabellae, & erit ad maiorem gabellariorum, quod semper cum positi, fugiendum est: Si vero una tantum sit locatio, una tantum erit persolunda gabella, & species si mundum visibus gabellam istam in multis locis ad inspectionem miserorum populorum, hoc sentiuunt etiam Doctores in l. scire debemus, ubi Bari. nu. 4. Ias. nu. 12. ff. de ver. obl. ubi etiam & alias recenset utilitates, & comoda, si d. has in hoc proposuisse sufficiat.

- 38 Colligitur etiam ex hac indagatione illa clausula, quae in multis instrumentis apponi solet, & practica tur a multis, videlicet, ut tot sint locationes, & conductio nes, quot sunt res, & bona in instrumentis locatio nis descripta, apposita, & annotata, quid operetur haec clausula in instrumentis locatio nis, & conductio nis, & certe nihil operatur siquidem facta in in fraudem legis. Spec. in tit. de donat. §. 1. vers. quid si aliquis: Gugl. de Cun. & ibi Bal. post eum in l. illud, aut illud, ubi Cun. nu. 4. Bal. nu. 10. & ibi etiam in addit. C. de sacrosan. eccles. Pan. Castren. in l. scire debemus, in fi. ubi Alex. nu. 14. ff. de ver. obl. dicit hoc indistincte verum esse tam in contractu locationis, & conductio nis, quam in donatione, per Iancinus, §. si quis autem, ut ibi glo. C. de dona. Bari. in l. modo destinus, in fi. ff. eo. Io. And. ad Specu. in tit. de donat. §. per totum donationem autem inferm. Bal. in l. 1. C. quando dies leg. ced. in l. si plures, in princ. ff. de pac. Iom. in c. cum corrigas, col. fi. de iureiur. Oldr. com. 204. siue in rebus, siue in quantitatibus, ut per Alex. in citato loco. Matth. nos. 107. Panor. in ca. Apostolica, nu. 3. de dona. Rom. conf. 26. & hanc est communis opin. Alex. conf. 68. vol. 1. post Roma. in alleg. conf. Cels. Vgo de comac. in verbo, quot sunt anni &c. ubi loquitur in terminis locati & conducti, Ant. Gomez. de contrac. tom. 4. nu. 7. Ant. de Cannar. in trac. de infinu. par. 2. q. 2. nu. 42. Ant. Padilin. in q. notis in fi. ff. de leg. 2. Si igitur dones, & apponias haec clausulam,

fula, vt tot fini donationes, quot res, nihil facies, vt in frandem legis, sine donatio consistat in rebus, sine in quantitatibus, vt superius deductum fuit, nec per hoc tollitur vitium infestationis, vt præfati Doctores aperte ait. statuit, siue loces ad longum tempus rem prohibuit alienari, puta bona ecclesie, vel alia, & apponas hæc clausulam, ut tot sint locationes, quot res, in vanum laboris, quia talis clausula patet nihil operabitur, post alios tenet etiam Socin. tract. fal len. littera A, num. 3. fallen. v. Rodoa. de reb. eccl. in princ. fo. 16. num. 8.

- 39 Cui addo bene in materia loquens Guid. Pap. f. 373. & 197. Oldr. conf. 253. R. com. conf. 305. Bal. conf. 18. & conf. 400. vltim. l. conf. 161. volu. 4. Ca. stren. conf. 163. in princ. vol. 2. Alex. conf. 165. col. 2. volu. 2. conf. 1. col. 1. volu. 3. Abb. conf. 107. in t. d. vol. 2. Alex. conf. 165. col. 2. vol. 3. Ferr. cautel. 23. Soc. conf. 77. nu. 10. in l. si filiosimili, §. fin. nu. 25. ff. solut. matrim. vbi dicit pariter hanc esse communem opinionem. Ant. Gab. de don. concl. 1. nu. 8. vbi pariter de communi attestatur.

Addo etiam prædictis id, quod ad propositum præsentis indagations notat Bar. in l. cum seruus. §. si seruus, ff. de stipul. seru. ad propositum materie locati, & conducti, de qua agimus, quod si promittis mercedis nomine aliquid pro operibus quolibet mense vel die, vt tot sunt stipulationes, quot menses vel dies l. nec si mel §. nouissime, ff. quando dies legari cedat, & si fiat locatio domus, & promittatur pensio in annos, vel menses singulos, vna est locatio, quia nihil est implendum ex parte locatoris, quod coheret personæ, sed plures sunt prestationes: sed si locatio fiat in decem annos, vnicuique est locatio, & præstatio vna, & ibi late per com. vbi etiam dicit ad propositum materie locati & conducti, quod scholarius conduens domum debet solvere pensionem in fine anni per gloss. in l. eadem. C. locat. & sic committitur stipulatio in principio cuiuslibet anni, sed non potest agi nisi in fine anni ad limitationem, & materiam l. qui hoc anno, ff. de verb. oblig. vt non procedat nec habeat locum, quando aliquid est impictum ex parte locatoris, quia tunc ante omnia adimpleri debet, l. Iulianos, §. offerri, ff. de ac. empt. & idem firmat Salicet. in l. eadem, gl. in l. defuncta, ff. de usufruct. Aug. in l. si quis, C. de præscrip. 30. vel. 40. ann. pulchre Pau. de Elez. in ca. potius, col. 6. de loca. vbi etiam generaliter loquitur de quolibet conductore. dicam (Deo dante) suo loco, de tempore pensionis solutæ, vbi videtur esse locus suus.

De coherencia Contractus Locationis & Conductionis.

Vidimus de multis accidentibus in processu locationis & conductionis, quam maxime de libertate in locando ad l. nemo, C. loca. de libertate in conduendo, ad l. iuratus, C. eodem, de renouatione ad litem queritur, §. qui impleto, ff. loca. & l. legem, C. eod. de multiplicatione contractus locationis & conductionis ad l. scire debemus, ff. de verb. oblig. & cum seruus, ff. de stip. seruorum.

Proxima præcedentibus, & quidem vtilis, fructuosus, & practiceilis est quæstio, & indagatio, an pacti

contractui locationis & conductionis appositum vestitur coherencia contractus.

- 1 Pro parte negatiua facit, quia fidelissimè pactum appositum contractui non vestitur coherencia contractus, Bald. in l. ex placito, col. fin. C. de ret. perma. & dicam inferius suo loco.

- 2 Secundo pro hac parte facit tex. in l. si pactum quo penam, D. de pac. vbi si pactum incontinenti appositum idem quod contractus continet, non vestitur coherencia ipsius, nec contractum ipsum informat, facit l. quibus, ff. de verb. oblig.

- 3 Pro parte affirmatiua facit text. celebris in l. iuris gentium, §. quinimo, ff. de pac. vbi l. i. nu. 3. lex in bonæ fidei l. petens, C. eo. l. 1.

- Et in terminis locati & conducti, hæc est verior opinio, maxime cum talis contractus sit bonæ fidei, & ista coherencia in pacto incontinenti appositio quandoque producit actionem præscriptis verbis, constituendo contractum innominatum, facio vt des, vel vt facias, producit etiam ex coherencia, & locati actionem, maxime si pactum incontinenti appositum tendat ad fauorem, & indemnitate conductoris, & sub spectu in pacto appositio conducti conduxit Bald. conf. 434. volu. 1. Soc. in iun. conf. 78. n. 7. vol. 2. Aug. conf. 112. & 414. Boild. de remissione, publicanor. nu. 55. Ber. conf. 145. volu. 1. Alcia. respon. 146. nam. 7. Abb. conf. 14. nu. 14. Burfa. conf. 104. vol. 1. & 104. num. 2. vol. 2. ponens exemplum, si quis locatui fundum pro mille, pacto adiecto de dando conductori boues, & semina, & fundi instrumenta pro cultura fundi, licet iun. quodammodo duo contractus locationis & emptiōis, tamē secundus est correlative ad primum, & censetur pars illius.

- 4 Inferens, quod licet in contracta locationis & conductionis comparet remedium l. 2. C. de reuoc. vel. vt superius vidimus, tamen non procedit in lesione appositio in pacto adiecto tantum, quæ ad id possit ad ea, quæ in materia huius remedij dixi.

- Addo vltra Burfa. ad constitutionem principalis conclusionis, quod pactum incontinenti appositum vestitur coherencia contractus locationis. Alex. in terminis, conf. 28. col. 1. vol. 4. Purpur. ad l. si in bonæ fidei, littera B, C. de pact.

- 5 Declaratur hæc responsio multis modis, ex quibus etiam colligitur responsio ad rationes in contrarium pro parte negatiua adductas, & allegatas.

- 6 Primo si tale pactum incontinenti apponatur ad principalem contractum locationis & conductionis secus si ex intervallo, quia non informat, nec vestitur coherencia contractus, nec in hac actionem aliquam producit. Ita per illum tex. l. si in iuris gentium, §. quinimo, numero 3. ff. de pactis in bonæ fidei numero 11. C. eodem. Tiraquel. de retracta. conuen. glo. 5. §. 1. num. 1.

- Cui addo Corn. conf. 288. col. 3. in fi. volu. 3. conf. fin. col. 1. vol. 1. Felin. in equaliter, & quando, col. 1. de acul. Rip. respon. 13. col. 5. vol. 1. Ale. conf. 90. col. pen. volu. 2. conf. 18. col. 1. & sequen. vol. 3. qui late excludit in declaratione huius materie quæ est confusa, difficilis, & intricata. Anto. Gabr. id attestans de præsumpt. concl. 13. num. 24.

- 7 Incontinenti autē quomodo procedat in hac difficultate

Vincentii Carocii Tractatus

facili materia de coherencia contractus, non declaratur, nec (pro ut videre potui) posuit, Menoc. in trac. ar. bit. quæst. vbi profiteri videtur declarare, quomodo in multis casibus incontinenti dicatur, tamen hanc casum non reperi tactum.

- 8 Dicitur autem incontinenti hoc casu, nedum quando apponitur unico contextu, non data aliquo distantiæ temporis, seu simul tempore, sed etiam, si duo actus fiant intra breue tempus unus post alium, illa enim temporis modicitas non consideratur. Anchar. cõsil. 434. col. 1. in si. vers. præterea animaduertendũ. Vnde si per horam post, dicitur incontinenti pactum appositum, & vestitur coherencia contractus. Cur. sen. conf. 55. col. 1. vers. & hoc maxime, & si die sequenti fiat, & apponatur, dicitur in continenti appositum. Cassane. conf. 39. col. 1. in princ. vers. & idem dicendum est, & nedum de unico die, sed & per paucos post consiluit Cran. conf. 136. sub nom. 17. vbi etiam dicit, quod si tempore celebrandi contractus partes conueniant de apponendo tale pactum in contractu locationis, vel simili, si post ex intervallo redigatur in scriptis, dicitur incontinenti appositum, habito respectu ad tempus conuentionis inuicem. Auchar. conf. 7. col. 1. & seq. Si igitur loco tibi domũ pro certa pensione, & ibidem incontinenti conueniamus in hoc pactum, quod pensio persolueda sit, & esse debeat in paulis, & testonib. & non alia moneta, si tale pactum referatur in scripturam ex intervallo, tamen dicitur incontinenti appositum, & operabitur effectum suum, & ex eo agi poterit. Pariter dici posset, si sit facta à locatio simpliciter de domo pro certa pensione, & post ibidem adijciatur pactum, quod locatur, vel conductor licentiarum volens denunciet per mensem ante finem tempus, & si ex intervallo apponatur, præsumitur incontinenti, habito respectu ad tempus conuentionis primo loco inuicem. Et applicando ad prædictam contenta in hac prima declaratione inferitur ad quæstionem, quæ in f. et contingencia occurrit in hac nelli materia locati & conducti.

Reuerendissimus Episcopus Vercellensis locatur quædam ipsius bona cuidam nobili Vercellensi cum pacto, quod conductor non possit sublocare, nec socium assumere sine licentia ipsius dñi locatoris: si socius sit admissus per principalem conductorem cum consensu domini locatoris, si moriatur, an transmittatur ad hæredes, qui velint persequere in conductioe.

- 10 Facit pro parte affirmatiua præsens in materia de coherencia contractus: illa enim nominatio in socios sui facta incontinenti in contractu locationis, merito idem iudicandum est, quod de ipso contractu locationis, qui transmissus est ad hæredes, ut loco dicam.
- 11 Contrarium tamen fuit decium per Senatũ Pedemont. prout Pedemont. decif. 76. ea ratione potissimum, quia in themate ibi proposito facti sunt duo contractus principales ad inuicem distincti, & separati, quorum unus est meræ locationis, & conductiois inter Reuerendissimum Episcopum, & primum conductorem, & iste est sui naturæ transmissus ad hæredes, i. viam veritatis, C. loc. ut suo loco dicam. Alius est contractus societatis negotiationis dictæ locationis inter primum conductorem, & socios, & iste est meræ contractus societatis, qui ad hæredes non transit,

sed morte finitur, l. societas, §. dissociamur, l. si fratres, §. idem respondenti, ff. pro soc. c. multis simil.

Et in hac locati & conducti materia notabilis est in multis hæc decisiõ.

- 12 Primo circa pactum de nemini sublocoando sine licentia, & consensu domini locatoris. licet enim quis locet rem suam, & quasi per hoc abdicat à se fructum ipsius, fruatur etiam hac cogitatione de nõ sublocoando sine ipsius consensu, & licentia; posui superius de materia sublocoandi, in verbo, conductor.

Secundo circa aliud pactum de non assumendo in socium per ipsum conductorem aliquem alium sine expresse consensu ipsius locatoris, quod pactũ ibi præsupponitur, quod de iure valeat, & tenet in hoc contractu locationis, & conductionis, & licet fortasse assumptus domino non præiudicaret, cum nihil negotij contraxerit cum eo, tamen hoc specialiter paciscuntur.

- 13 Assumuntur enim quandoq; in socios homines rixosi, subiles, & scandalosi, qui perturbant varijs modis totam negotiationem locationis, & conductionis cũ maxima displicetia principalis locatoris.

- 14 Tercio loco ponderandum est tertium pactũ ibi appositum, & verba ipsius, videlicet, quod talis, & tales ibidem nominati, &c. socij assumpti à tali principali conductore de consensu Reuerendissimi locatoris fidei iungant, & ut principales se obligant, &c.

- 15 Vnde iungendo secundum pactum cum tertio, quilibet contrarium dixisset: sit enim pactum de nõ assumendo socium aliquem sine consensu locatoris, postea inferius in eodem instrumento dicitur fuisse talem assumptum in socium de consensu, & tamẽ ibi contrarium declinatur.

- 16 Quamvis ibidem colligitur, quod contractus societatis in eius ventre includit quandoque, & tenet contractum locationis, & conductionis, puta vestigialium, vel negociationis alicuius locationis, & conductionis, prout etiam tenuit Cur. sen. conf. 53. col. 1. in hoc non mutat naturam suam, nec transit ad hæredes, vt in discursu dictæ decisionis habetur.

- 17 Et sic habetur intellectus, & ampliatio ad §. soluitur. Insiuit de societ. vt societas morte finiatur, quoniam ampliat, vt procedat, & habeat locum etiam si sit contractus super facto transitorio sui naturæ ad hæredes, prout super negociatione alicuius locationis, & conductionis, prout in dicta decisione colligi potest.

- 18 Non tacebo autem in hac prima declaratione coherencia contractus locationis & conductionis, quod an pactum dicatur incontinenti appositum, statui arbitrio iudicis, Rom. conf. 124. in fine, per c. lictas, de restit. spol. Arc. in c. veniens, il. 2. col. 8. de testib. Dec. in c. prudentiam, §. sexta, in tertio notab. de off. deleg. Craud. conf. 156. sub nu. 17. quos non allegauit eruditus Menoc. de arbit. iud. lib. 1. cent. 1. cal. 9. per totum.

- 19 Declaratur igitur secundo loco principalis materia coherencia contractus, vt procedat in pacto contra respectu ad contractũ principalem, alijs nõ. Dec. in l. m. bonæ fidei, nu. 11. c. de post. per textum notabilem in hac locati, & conducti materia, in l. fundi partem, ff. de contrab. emp. vbi dominus unius fundi vendidit partem tantum, aliam verò locauit in ar-

nos decem pro tertia mercede in pecunia numerata constituta, dicitur ibi, pro ista parte conducti, ut ista conductio foris sit effectum suum, agi potest ex vendito, & sic conductio ibi visitur coherens contra actus emptiois, estque pars illius, & ad observandam illius agitur actione de conductu ex principali contra actum emptiois, & venditionis.

20 Nec silio praterendus est tex. in d. l. fundi partem, ff. de contrahen. empt. Ex quo in hac locati & conducti materia colligitur hac conclusio, quod licet est hoc pactum, & hoc conventio. Vendo tibi partem huius fundi pro tot, cum habet pactum, & conditionem, quod aliam partem conducas, & ad id facilius expediendum dat l. c. cautela, vt venditio fiat aliquo alio precio: poterit enim postea dicere venditor, uolo, quod hanc aliam partem conducas, quia vendidisti viliori precio ad hunc effectum, & hoc contingere potest in praedio, cuius una pars sit deterior alia, vel in duobus fundis diuerse qualitatis, & bonitatis: quisque. n. vult meliorem eligere & deteriorē relinquere.

21 Et sic ex discursu illius, colligitur, quod conductio quandoque est pars contractus venditionis, imo pars precij ipsius, & ibi contextus aperte dicit. Vnde post Fulg. ibidem propositum materiam, de qua agimus, colligitur, quod pactum inconiuncti appositum visitur coherens contra actus & ipsum iusor mat, quod verum est si informatum possit, & fieri pars illius, per illum textum a contrario sensu.

22 Et si quandoque licet suam proferre opinionem, saltem per modum discursus, videtur quod non bene Labolenus author, l. fundi partem, in eo contextu reprehendat Laboenem, & Trebatium negantes ex vendito agi possit enim hoc fecerunt, loquebantur in alio casu penitus diuerso, puta quando nullum est constitutum pretium, prout clare exemplificatur. in l. tenetor, s. ff. de actio. emptio. sed Labolenus eos reprehendens loquitur in alio casu, quando est constitutum pretium, quis enim negasset constitutio pretii ex vendito agi possit?

23 Sed ad propositum materiam locati & conducti de qua agimus ibidem, si queri possit an conductio, & locatio solo, & nudo consensu perficitur, vt superius visum fuit ex l. 1. ff. loc. cur. an l. fundi partem dicitur & agi potest ex vendito, vt conductio fiat, facta enim dici potest conductio ex solo iam praetio consensu.

Responderi posset, quod ibidem non agitur ex vendito, ut conductio fiat, sed dicit, vt conductio praestator, id est pensio rei conductae, & merces conductiois, vel fortasse dici posset, quod locatio non erat quia pensio non erat taxata. Vnde erat facta conductio sub pensione incerta. Vnde agitur ad taxationem incertae pensionis, & mercedis. Ad idem tex. in l. si sterilis, s. si fundum, ff. de act. empt.

24 Declaratur tertio loco principalis conclusio, ut pcedat, & habeat locum in pacto correspondens, & respectante contractum locationis & conductiois. Quod si pactum sit a contractu alienum, non visitur coherens contra actus. Bar. in l. si tibi decem, ff. de pact. per tex. in l. iurigenus, s. idem Marcellus, ff. de par. Bal. in l. petens, vbi Alex. & l. c. de pact. & in l. heta, li. mra. 9. ff. si cer. pet. in l. iurigenum §. quinimo limita. 2. ff. de pact. in l. bonae fidei, vbi Deci. nu. 9. C. de pac. in l. lege, col. 5. C. de off. Corne. in pulchro

casu, conf. 192. lib. 4. l. c. conf. 171. lib. 4. vbi dicitur id noluisse gl. 5. ex causa, ff. de minor. & facere l. quodam mulier, ff. fam. ereiscun. & l. si ex falsis, C. de tras. so. Castren. conf. 472. lib. 1. & conf. 347. lib. 2. Tiraq. de retrac. conuent. glo. 5. §. 1. n. 24. & in l. si vnquam, in princ. ou. 10. C. de reuocan. donatio. Anton. Gabr. de piz. fump. concl. 13. nu. 22.

25 Vnde si fiat locatio de domo, pactum verum esset de eundo Romā, nihil esset debet. n. esse de appenditijs contractus, vt visitur coherens ipsius, alijs non.

Et applicando ad materiam locati & conducti, de qua agimus, insertur ad id quod no. gl. in l. 3. in fi. & in l. quere, 5. ff. loc. & superius alijs vidimus de similitudine locationis, quod si alicui locatē sint massa ritiz, vel aliqua instrumenta fundi constituntur, quod venditio erit pars locati tunc, si ad tempus facta sit & sic massariiz domus locatur, quandoque non venditur, sed restantur ut ratione deteriorationis, vt faciunt multi cauti locatores, & sic tendunt ad inuicem manus locatio & venditio, quas vna quadoque est pars alterius, vt iam visum est.

26 Declaratur quarto loco principaliter vltra l. si pluribus modis limitantē in l. iurigen. §. quinimo, ff. de pac. vt conclusio procedat, & locum habeat ante contractum perfectum, & absolutum, iuxta l. contractus, C. de si. instrum. secus si sumus in contractu iam absolutum, & perfectum. Cy. post quosdam antiquiores in l. in bonae fidei, col. vbi Alex. & Decid. tenent, C. de pac. in l. cum antiquas, C. de testam. Bart. in l. heta, col. 3. q. 2. ff. si cer. pet. in l. l. eol. 2. verū quere quali ter, ff. de solutio. Castren. in d. §. quinimo, cum contractus perfectus conditionem non capiat, l. perfectus, C. de don. quae sub modo, Tiraq. de retrac. conuentio, §. 1. gl. 1. num. 21.

Cui plene praesententi addo ab eo non allegatum Corn. conf. 135. lib. 1. & conf. 188. col. 4. lib. 3.

27 Verum huic conclusioni repugnat videtur id, quod superius diximus, quod in continenti factum dicitur etiam per diem post, vel saltem antequam partes diuerant ad extraneos actus, per l. hetares palam, §. si. ff. de testamen.

28 Nec dici potest inconiuncti actu nondum perfectissimo eo casu ante perfectionem dicitur pars, non pactum appositum.

Et vltra Tiraq. & alios ad propositum materiam locati & conducti, de qua agimus, faciunt ea, quae habentur in l. praedia, ff. de act. empt. quae lex famosa est, & quotidie allegatur secundum Castren. ibi, & loquitur in pacto inconiuncti appposito, quod quidem pactum est de locando, & secundum veram lecturam, quam ibi Pau. Cast. valde celebrat.

29 Tria enim ibi continentur pacta, quorum primum est venditio domus, quae solo consensu perficitur. Secundum fuit pactum de locando domum venditori, quae fuit vestigia coherens contra actus.

30 Tertium fuit stipulatio poenalis, si non fieret, quod in pacto conueniunt sit. Prima conuectio product vna actione tanquam, & ex vendito, quae datur principaliter ad pretium, & hoc secundum naturam contractus, & secundario ad id, quod euenit in pacto locationis, & hoc per accidens. Secunda conuectio producit de se actione praescriptis verbis, quae oritur ex pacto de locando, in bonae fidei, C. de pact. & infor

Vincentii Carocii Tractatus

- mat actionem precedentem ex vendito, vi illa detor
vtra quam naturaliter dari solet. Tertia conventio
producit actionem ex stipulatu, l. certi conditioe
ad solam penam. Et ibi addit Pau. Cast. multa vitia
in hac praesenti indagatione, & ad propositum maie
ritz locati & condusit, de qua agimus, quod si iuxta fa
cti speciem ibi propositum, & de qua in proximie pre
cedentibus vidimus, emptor non fecit quod promi
sit, & sic non locavit venditori & inceptor teneri actio
ne ex vendito informata ad id, quod venit in pacto, si
vendedor non egit ad penam, potest agere ex vendi
to. ut locet, vel ad interesse si non locet.
- 31 Secundo loco dicitur ibi gl. & Cast. si egisti ex ve
dito, & quia non locavi, consecutus fuisti interesse ob
poterit penam petere, si plus non erat in pena, quia
obstat exceptio, aliis aliud plus petere poterit, si
plus erat in pena.
- 32 Tercio loco dicitur ibi gl. & Cast. inceptisti a peti
tione penae, & ipsam fuisti consecutus, non poteris
postea agere ex vendito, si non locavi etiam si inte
resse sit maius quam pena.
- 33 Quae appositae tanquam vitia, & scitu digna circa
effectus istius pacti incontinenti appositae, & hoc ul
tra scribentes in locis ordinatis, vbi praedicta no vi
debis alleg.
- 34 Declaratur quoniam loco praesens materia, ut praedat
quantum ad ipsos contractus principales, non etiam
quantum ad tertios etiam accessorios. Bal. in Lex pla
cio, col. si. q. 17. C. de ret. permuta. in l. petens. col. 14
C. de pact. la. in l. in iurisdictionem, §. quinquimmo limita.
§. ff. de pac. Tiraquel. de retrac. conuen. §. 1. glo. §. n.
26. Cremen. re putatus hoc valde notabile, singulari,
10. q. si factus est.
- 35 Considera circa hoc, quia Doctores fundant se,
quia fideiussio non contrahitur nudo pacto, sed ver
borum solemnitate requirit allegando ad hoc pro
positum, l. §. si facis exceptio, §. ff. de verb. obligat. &
l. blanditus, C. de fideiussor. quae ratio nihil facit quo
ad tertium, prout Doctores presupponunt.
- Vnde ratio Doctorum tendit ad vnum finem, &
declaratio ad alium finem.
- 36 Quare putarem quod si pactum etiam nudum co
tractui appositum respicit solum tertium, & non uesti
tur coherencia contractus, vti in praedictum tertii
similiter pactum verbis uestitur, prout est stipulatio,
uestitur coherencia contractus, vi dicit Castren. esse
valde notabile in l. prae dicit, nu. 2. ff. de act. emq.
- Vbi considerat Castren. ad quid ista stipulatio ve
statur coherencia contractus, si ex se uestita est vel his
& potest producere actionem respondet, quod cohe
rentia non producit actionem, sed informat, dicens
hoc admodum menti tenendum.
- 37 Et sic per modum corollarii inferretur primo loco
ampliatum in hac materia coherenciae contractus, quod
necum pactum nudum uestitur coherencia contractus,
sed & stipulatio. Secundo, quod in hoc est discretum,
quod pactum nudum informat, & actio ex primo co
tractu datur ad contenta in pacto, & ex pacto oriuntur
actio praeterit. verbi vi superius visum fuit, stipulatio
vero informat, ex se tamen actionem producit.
- 38 Declaratur sexto loco principalis conclusio, qua
d reperit actionem informabilem, aliis ob. Bar. in l.
lecta, col. si. & ibi Castren. col. 3. ff. si cert. pet. & faci

regola Philosophorum. Actus actiuorum sunt in
putiente bene dispositio.

- 39 Declaratur septimo in pena. gl. in l. feruus, & lege
si. ff. de ser. expor. & in l. stipulatio ista, §. alteri, ff. de
veth. ob. In contrarium tamen est obis opin. vi per Ale
xand. in d. §. alteri. la. in d. §. quinquimmo, limit. 4.
- Addo Are. in l. 4 §. Caru, col. 7. versum quantum.
Doct. hic, ff. de verb. obli. contra Inno. ibi, qui contra
rium teher. Anto. Gabr. de regu. iur. conclus. 1. nu. 47.
vbi etiam quando stipulatio assumat naturam con
tractus, cui addijcitur.
- 40 Declaratur octauo loco, quid pactum principa
le effect ad fauorem alterius & pactum incontinenti ap
positum ad fauorem alterius, quia tunc pactum in
contingenti appositum obo uestitur coherencia con
tractus, ne inducatur in fauorem retorquensur in o
dium, l. quod fauore, ff. de legibus ita tenet gl. in l. pe
nas, in glo. magna, circa medium, ver. tu dic. vbi Bar.
num. 6. Castren. ou. 4. Alex. no. 12. la. nu. 16. Dec.
p. 13. C. de post. per rex. in materia locati & condu
cti loquentem, in l. si ubi, ff. locat.
- 41 Declaratur nono, nisi pactum incontinenti appo
situm dominet illud idem, quod principalis contra
ctus, cui coheret, quo casu tanquam superfluum ni
hil operatur in Bar. in l. lecta, col. 2. in fin. vbi la. in
2. §. limit. 2. ff. si cert. pet. Bal. in l. petens, C. de pac. la.
in l. iurisdictionem, §. duioimmo, col. 3. limita. 7. ff. de
pac. per regul. l. qui bis idem, & ibi not. ff. de verb. ob.
& in l. si pacto, quo penam, C. de pac.
- 42 Subdeklaratur tamen haec declaratio ad propositi
materiae locati & conducti, de qua agimus, vt non
procedat in stipulatione appositae super contractu lo
cationis, & conductionis, vel alio simili contractu,
quae licet conueniat idem, quod contractus principa
lis, tamen quilibet contractus stat de per se, & ex vitro
quae agi possit. In la. per se alios, in l. qui bis idem, col.
3. lim. 3. de verb. ob. per l. duo societatem, ff. pro soc.
& l. §. conuentionales, ff. de ver. obli.
- 43 Et passim praedicamus quod stipulatio interponi
tur super huius contractibus qui celebrantur, vi loca
tionis, & conductionis, emptionis, & venditionis, &
similibus, & nostra interest habere plures actiones
& remedia duo rursus specietum, l. scire debemus, §. si,
l. quod in haeredem, §. eligere, ff. de tribus, §. si ita
que. Institui de act. cum multis similibus.
- 44 Decimo loco declaratur haec principalis conclusio
quando contractus principalis, prout locatio, fieret
pacto nudo, puta, & stipulatio esset super accessorio
vel pena, vel simili, quae accessoria sunt, eo casu pro
ceditur eorumque stipulatio non uestitur a pacto
nudo, l. quod per manus, ff. de in. codic. l. nulla &
ibi Bar. C. de contrah. & com. stipu. Bart. in l. ex pa
pillari, ff. de vulg. & pup. in l. per se, in l. si pacto, quo
penam, C. de pact. la. in l. lecta, limita. 4. sub nume
26. ff. si certum pet. & in §. quinquimmo, limita. 9. sub
num. 3. ff. de pac.
- 45 Si igitur stipulatio est appositae, vti accessoria, non
vesti, & sic principale non recipit robur, neque vesti
mentum ab accessorio.
- 46 Vnde decimo loco declaratur, vt praedat principalis
conclusio, quando pactum incontinenti apponitur
iuxta contractum locationis, & conductionis condi
tionalem, quo casu ante purificatum conditione non
vestitur

vestitur coherencia contractus, secundum Bar. in d. l. petens, & in l. lecta, limit. s. nu. 17. ubi dicit hanc esse communem opin.

- 47 Duodecimo loco notabiliter, & ad propositum materiz locati & conducti declaratur principalis conductus, nisi pactum incontinenti appositum sit contra naturam principalis contractus, cui apponitur, tunc enim non vestitur coherencia contractus, oee veterem actionem informat. gl. in l. rogatus s. si tibi, in gl. magna, circa med. ff. si cer. pet. ubi Bar. nu. 3. De ci. nu. 3. l. asinu. s. si si cer. pet. Bar. & Caste. in l. si tibi decem, ff. de pact. Alex. in l. in bonae fidei, nu. 7. in 2. not. ff. de pac. l. asinu. s. quiniimo, nu. 5. limitat. r. in l. lecta, nu. 17. limit. 6.

- 48 Et videbis hic, quod per frat. Doctores loquuntur, quod si pactum est illicitum, habet respectum ad contractum super quo interponitur, nunquam vestitur coherencia contractus. ponit in tit. de viar. satis est, quod non vestitur coherencia contractus locationis & conductionis pactum otuarum, quod adicitur.

- 49 Subdeclaratur ista conclusio, & declaratio ex re collectis per Alex. in d. l. in bonae fidei, l. 1. no. quod non procedat allegata declaratio, si deductum in pactum principaliter, potuisset per se consideratum in contractum, tamen in casu non vestitur, vi actionem informat, quo casu dabitur actio prescript. verb. ut ex consule traditis per eum colligitur.

- 50 Et sic quandoque pactum vestitur coherencia contractus, sed actionem ex contractu descendente non informat, sed oritur actio de pec. fe, quae est prescript. verb. prout si principalis contractus contineret quid certum, & sic actio daretur ad certum, & in stipulatione, vel pacto incontinenti appositio est positum, quid incertum, ad quod non datur actio ex primo contractu, quia oritur ex eventu certo, incertum autem principaliter potuisset in contractum principalem deduci.

- 51 Subdeclaratur secundo loco ad propositam materiz locati & conducti, de qua agimus, ex l. fundi partem, ff. de contrah. emp. & l. tenetur, s. i. ff. de act. emp. de qua materia superius vidimus, nam in dictis iuribus oia pars pretij fuit in pecunia numerata, residuum vero in conductione cum viliori pretio alterius rei, & tamen est contractus emptionis, quia attenditur quod principaliter agitur, & illud, quod datur pro residuo pretij, non excedit valorem principalis met rei declarat Bar. in l. A. iusto, nu. 3. ff. de dona. in l. si in emptione, ff. de contrah. emp.

- 52 Facit ad quæstionem practicam in facto in hac locati & conducti materia loco ibi fundum pro decem, & quod deis quolibet anno unam fuem, erit ne locatio? dices, quod non, quia tota merces non est in pecunia numerata, ut superius dictum fuit.

- 53 Contrarium crederem ex predictis, & in facto videndi iudicium.

- Addo Bar. in l. 1. col. fi. vers. quarto extra glo. ff. de rer. perm. per tex. in materia locati & conducti, in litem s. 1. ff. loc. l. asinu. praed. feud. col. 4. vers. autem feudum. Bar. con. ff. 56. col. penul. vol. 2. pol. chre Crau. con. s. Rolan. de commun. conf. 23. no. 31. vol. 1. Crau. con. fo. 1. quæ omnia posui tanquam villa, & quotidiana tam in materia locati & conducti, quam in alijs contractibus, & sæpius in facto oc-

currit, quod unus contractus est pars alterius, & habui in facto in permutatione, & emptione, & venditione. facit pro ista aliter, qui in locatione ponunt suillam, hedum, pollos, & similia, nam talia pacta ne domo coherant contrahibus, & informetur veterem actionem, sed multo magis domibus locatoribus, & illis admodum profunt.

- 54 Facit etiam ad aliam quæstionem, si extat statutum quod de quolibet contractu solvantur gabella, si est emptio & venditio, modo principaliter locatur praedia, & dantur boues aestimati prout in multis locis, utique non erit solvenda gabella, quia principalis intentio fuit locandi, aliud in consequentiam vocat. Anch. con. ff. 1.

- 55 Declaratur decimotertio, ut si extat improprie pactum incontinenti appositum dicatur inesse contractui, non vere, & proprie. Bald. & ibi Aret. col. 2. in l. petens, C. de pac. in l. lecta, not. 3. ubi Soci. notab. & l. asinu. 8. per verbum creditur, & preinde ibi appositum, Tiraq. de retrac. conuen. s. 1. gl. 5. nu. 17.

- 56 Subdeclaratur hoc si verum, vi dicatur veterem esse, si apponatur ante contractum perfectum, & absolutum, secus si incontractum post, nam tunc fidei est inesse. Corn. col. 133. col. 1. & 2. lib. 1. & col. 188. col. 4. lib. 3. Ant. Gab. de praesum. concl. 13. in fine.

- 57 Quod faciat materiam statutorum, & venit modo in mentem ynum. Dispositum statutum, ut mulier non possit locare, vel contrahere sine consensu proximorum, si in contractu principali adhibetur solemnitas, & in pacto incontinenti appositum non, erit ne validum, & nullum statutum?

- 58 Si igitur locus fundum, apponit multa pacta de non incidendo arbores fructiferas solvendo hæredibus, suillam, asportando partem domini ad domum, summum, mutuando semina, dando boues, hæc omnia vestiuntur coherencia contractus locationis & conductionis, & dat ad hæc actio ex locato, & conducto.

- 59 Ego ultra alios, quos ego viderim in locis ordinarijs ad propositum materiz locati & conducti, de qua agimus, declaro hæc materiam duobus alijs modis, & sit iuxta inchoatum ordinem, & numerum declarationum precedentium.

- 60 Decimoquarto loco declaratur, ut pactum vestitur coherencia contractus, quando resultat in utilitatem contractum met, secus si respiciat utilitatem tertij, ut in terminis locati, & conducti, tenet gl. quæ ibi sequuntur Cy. Ang. & Bald. ad communiter receptum, in l. si tibi, in verbo, iure civili, C. locubi Cy. rationem reddit, quia inter ipsos contrahentes est te perire contractum aliquem innominatum, puta do vi des, do vi facias, & similia, secus quoad tertium.

- 61 Decimoquinto loco ex eadem materia locati, & conducti in allegata l. si tibi, C. loc. post Ang. ibi colligitur alia declaratio, quod pactum vestitur coherencia procedit in contractum, secus in distractum.

- 62 Tres tamen in actione diversæ quodammodo fuerunt opiniones. V. h. montani sunt in ea opinione, ut ad contenta in pacto incontinenti appositum agatur ex actione ex contractu descendente, cui coheret prout ex locato ad pactum in locatioe incontinenti appositum. Cirramontani prout Bar. & alij, tenentur oriri actionem prescripta verbis. Tertius fuit Thobiz Nonij opinio, quam novam ipse appellat, inquit quibus

Vincentii Carocii Tractatus

mod. re contrahitur obligatio, super gl. i. nu. 16. & 17. ut de per se actio oriatur noua, & separata, nomē tamen recipiunt præcedenti contractu cui collatur, & uestitur, & in effectu non differt a prima.

7. Et circa hanc indagacionem addo vnum, ut quo Pinel. dicit consiliis, si emptor statim locat venditori rem empti si venditor intenet remedium l. 1. C. de rescin. ven. & obtinet, & emptor in plessis pcedim, potest rescindere locationem vt in contineti apponiam, vt per eum in d. l. par. 1. cap. 4. per d. l. fundi plectum.

De ratificatione.

Succedit alterum accidens in contractu locatio- nis & conductionis, & quoniam de hoc tetigit par. 2. dum de personis tractauit in tit. de Procurato- re in hoc me extendam.

Quæro igitur. Est facta locatio alicui gerenti nego-

1. tis alterius, an dicatur perfecta ante ratificationem. Videbatur quod nō, quia alteri stipulati si nemo potest l. stipulatio ista s. alteri, ff. de ver. ob. l. quo tutela s. ff. de reg. iur. s. si quis alij, & s. alteri, in st. de inutil. stipulationibus.

2. Considerandi tamen sunt prin. veritate aliqui casus, & conclusiones.

3. Prima sit conclusio. Conductio facta per aliquem administratorem acquirat domino sine cessione nisi sit malus in terminis locati & conductionis, de quibus agimus, Nat. cons. 261. vol. 2. ubi rationem reddit, quia isto casu non tractatur de acquirendo dominio vel possessione, sed simplici actione psonali, quæ domino acquiritur utilis sine cessione, & stipulati dicitur, dicens hanc esse communem opinionem ex l. al. d. s. alteri, col. 3. in 2. opposit. Bar.

4. Vnde fideius, tutor, curator, negociorum gestor, conductio sine cessione acquirunt, modo predicto.

5. Et hæc prima conclusio multo magis procedit stan- te iuramento, quo casu acquiritur actio sine cessione, Rom. cons. 76. col. 1. Rui. cons. 32. col. si. un. l. 5. Ant. Gab. de verb. obl. conclus. 1. num. 7.

Addo pulchre Alex. cons. 126. col. 1. lib. 7.

6. Secunda sit conclusio. Locatorem uti Procurator tertij nihil iuris illi tertio acquirit, Imo, cons. 52. lare. Hiet. Gab. cons. 62. nu. 17. lib. 1. [Adde predictis bonæ gloss. in c. nullus 9. q. 2. ubi locatio, nulla ratificari potest, quia habet pluri facti, quam iuris.]

7. Tertia sit concl. Conductorem rem aliquam nomine suo, & sociorum socijs adhuc non ratificationibus ualet quoad conductentem, Bal. & Salic. in l. multum in tereit, C. si q. alteri, vel sibi, quæ ratificatio fieri potest absente locatore. Alex. cons. 126. nu. 7. vol. 5. ex doctrina Bar. & aliorum, in l. pōponius, la prima, ff. de nego. gest. nec inducitur ex simplici actu sociali, sed requiritur, quod sequeatur conductorem esse factum eius nomine, & hoc in specie ratificat. Spet. de emp. & vendi, s. 3. vers. si verb. Paul. Cast. cons. 350. Rui. cons. 91. nu. 11. vol. 1. Vnde cautus eris in concipien- dis verbis in instrumentis, apponendo nōticiam locatio- nis factæ nomine sociorum, & sic ipsius ratificantis.

8. Quarta sit conclusio. Actio ad pessionem quæritur domino sine cessione. Rui. cons. 144. n. 6. vol. 1. & an

te eū Bal. in l. quod Procurator, & ibi Ang. & Cast. ff. de Procura. glo. in e. quamquam, in verbo, possent ubi Francus col. 9. Imb. in c. accedens, de præbendis, col. 5. Soc. cons. 123. col. 1. vol. 1. Bal. in l. certi condi- ctio, s. si nūmno, col. 1. s. si cer. peta.

9. Cōtraria opinio est verior. Fran. Accurf. in l. Julia- uni, s. si Procurator, ff. de act. emp. Ioan. And. in d. ca. quamquam, col. 7. vbi Domin. col. 7. Alex. ad Bar. in d. 5. quod Procurator, & l. si stipulatio, & l. si stipulatio nu. 13. ff. de verb. oblig. vbi dicit hanc ueriores opinio- nem Ant. Gab. retereit eam ultimo loco, de verb. obli. concl. n. 1. num. 126.

Et postquam sumus in materia iuris cessi, vel ce- dendi, cōductor agere potest ex iure locatoris cello. Io. And. i. tit. de cessin. actio. s. l. col. pen. Bar. & Bald. in l. quod si in diem, ff. de per. hered. in terminis loca- ti & cōducti. Machel. parocin. 45. nu. 13. vbi in ter- minis tenet cōdi posse per locatorem omnes actiones ex delictis descendentes.

10. Bona igitur erit cessio iurium in conductorem, qua agere poterit in casibus sibi alijs uti conductori prohibitis.

11. Septima sit conclusio. Conductio facta pro se, & socijs, uult multa requirita.

Primum est. Conductio pro se, & socijs intelligitur de presentibus, nō nominandis in futurum. not. in l. si ita, ff. de iuro, & argen. lega.

Secūdu est, quod conductio intelligitur pro di- midia, quoad conductentem, & pro uirili, quoad so- cios. not. in l. quidem, s. 1. ff. de reb. dub.

12. Tertium est, quod socij sunt nominandi in presen- tia locatoris, non post, ne sibi fiat præiudicium in eli- gēdo ipso absente, nec vocato, no. per Bar. in l. 1. circa finem, ff. de leg. 1. & si fiat conductio pro se, & socijs nominandis, & nominantur absente locatore, & post accipiant possessionem, vel se intromittant domino non uocato, incidunt in penam l. meminerint, C. in de vi. Anchar. cons. 126.

13. Quartum requiritur ratificatio sociorum modo quo superius dixi. Et si dicta conclusio aliquo modo non ualeat, vel infirmetur, nōl renouetur, conductio tantum proderit, non socijs, ex doctrina Bal. in t. l. ma- peralem, s. 1. de prohib. sequ. alien. per Feder. Cast. cons. 303. par. 1. lare in materia uidendus Rui. cons. 92. vol. 1.

Et portio sociorum, cui accretat, dicam in titu. de iur. accretendi, Deo dante, suo loco, &c.

Er in materi cessionis. Addo Papien. in forma li- belian act. hypothecar. in uerbo. Ac restitueret. n. 16. vbi quid distinguatur in contractu mutui in numerata- tione nomine alieno, & stipulatione nomine proprio si est contractus, vel sub potestate, habet locum in cō- tractu locati & cōducti, depositi & commodati.

- * Et si locas rem aliquam nomine meo, & ego ratifi- co, & hæc probatur te possidere nomine meo, licet pro præterito nō præsumatur. Bal. cons. 120. in si. l. 3. commodat Dec. cons. 96. colum. 2. ibi, & specialiter.

Et præteritis recipiendo pessionem locauonis factæ per antecessorem, censetur approbasse locationem, non in totum, sed pro tempore, quo recepit tãrum. Roma. cons. 233. Milis in uerbo prælarus, Cagno, in l. semper qui, num. 17. de reg. iur.

D. VINCENTII CAROCCI I. C.

Locati & Conducti Tractatus PARS QUARTA.

De tertio gradu accidentium.

*Dolus, Culpa, Casus, ubi Incendium,
Sterilitas, Pessis, Bellum, & Odium,
scu Inimicitia.*

VIDIMVS in Prima Parte (di-
uina fauente gratia) de substan-
tis, natura, & similitudine contra-
ctus locationis.

Vidimus in Secunda, de per-
sonis.

In Tertia de rebus, & cepimus tractare de acci-
dentibus largè sumpto vocabulo, siue per naturam,
siue per accidens, ponendo plures gradus pro facilio-
ri ordine; & vltimus prosequendo dictos gradus.

Venio ad Quartam Partem huius operis, tractan-
do de materijs vilijs, & quotidianis, prout expe-
rientia docet, vt de Dolo, Culpa, Sterilitate, & simi-
libus, quæ in anno 1586. dedicauit oliueta, & vi-
neas nunquam obliuiscenda.

De Culpa.

QVAESTIO PRIMA.

QUæro, an in contractu locationis & condu-
ctionis veniat dolus, & culpa, & disputatione
omissa, quia in hoc est tex. clarus, venit dolus lata, &
leuis culpa ex quo contractus iste, l. contractus, ff. de
reg. iur. l. qui iudicio, C. loc. §. pen. Inst. loc. Cephal.
conf. 740. nu. 26. lib. 5. & si in hoc opus est. est com-
munis opinio. Grat. consilio 94. numero 13. vol. 2.

QVAESTIO II.

Vtilis est indagatio, & passim contingere potest
de eo, qui aliquid asportandum conduxit, pro-
ut in columna, trabè, & similibus contingit, de qua
culpa teneatur ad l. si merces, §. qui colūmā, ff. loc.
Quod de leui culpa tantum teneatur, facit primo
loco, l. contractus, ff. de regul. iur. de qua in proxima
quæstione tetigimus, vbi regula, & textus magistra-
lia de hoc.
Secundò pro hac parte facit l. si vt certo, §. nunc
videndum, ff. loc. vbi in contractib. qui gratia vtrius-
que celebrantur, prout locatio, & conductio, leuis
tantum culpa consideratur.

3 Pro contraria parte, quod veniat etiam leuissima,
facit l. si merces, §. qui colūmā, ff. loc. ibi, diligen-
tissimus quisque patet familias, & sic leuissima culpa
consideratur.

4 Secundò pro hac parte facit l. qui mercedem,
ff. loc. vbi recipiens mercedem pro custodia de leui-
sima culpa teneatur.

5 Pro resolutione considerandum est, quod dan-
tur plures intellectus ad s. qui colūmā, & om-
nes viles, & fructuosi in hac locati, & conducti
materia.

6 Primus fuit intellectus gl. in d. s. qui colūmā,
vt in conductione rei, quæ de facili frangitur, teneat-
ur quis de leuissima culpa, quæ conductione consistit
in transuehendo, & sic restringitur dispositio illius
§. ad actum transuehendi.

7 Cui intellectui multum applaudunt verba l. ibi
transportandum, &c. patet in alio dum dicit, tollit-
ur, portatur, reponitur, quæ significant motum lo-
calem, similiter ibi, signum transportandum, &c. Et
sic in eo contextu tribus in locis l. C. annuit hunc
intellectum.

8 Et secundum hunc intellectum inferitur ad ficti-
quæstionem. Si quis ad nundinas profectus loca-
cat muloni transportandas salmas victi, ollarum, &
similium, quæ de facili franguntur, an teneatur de
leuissima culpa. Pariter si quis fecit depingi ali-
quam imaginem alicuius Sancti deuotionis causa in
Urbe Romæ, Urbini, Florentiæ, & alijs in locis, si
locat transportandum in patria, conductor de leui-
sima teneatur.

9 Secundus fuit intellectus ad d. s. qui colūmā,
vt non restringatur ad actum asporationis, sed in
eo, qui asserit se peritum in aliqua arte, & teneatur
de leuissima culpa, & ita ibi interpretatur Pau. Cast.
dicens hunc esse verum, & genuinum intellectum
ad illum textum, sequitur Aret. in s. fin. numero 3.
Inst. loca: Cagnol. in l. contractus, nume. 45. ff. de
reg. iur.

10 Et iste intellectus facit contra illos fabros mu-
rarios profectos, prout Tuderii, quandoque vi-
di posse asportare unum lauacrum baptismalis mul-
tarum paruum fragilissimum, simul muratore de
loco ad locum unico contextu, & actu. Similiter fa-
cit contra eleuantes lapides de summente domos pro
exornatione altius fenderæ; hi enim omnes talia
profectos de leuissima culpa tenentur.

11 Tercius fuit intellectus magis planus, vt non re-
stringatur ille textus ad actum transportationis tan-
tum,

Vincentii Carocii Tractatus

rum, prout primus ille intellectus tenet, sed simpliciter, & de plano in proficiente in te exactissime diligenter sui natura, prout polire adamantem, gemmas, aurum, vestes brocardicas, & huius generis similia, & hunc intellectum ponit Summa Ange. in verb. Jo. cato, nu. 23. ubi eum valde commendat. tenet etiam Alcia. in l. magna negligentia, ff. de verb. signifi. Par. Loriot. ad d. l. cōtractus, colum. 9. vers. r. locatio, &c. & hæc est cōmunis opinio. Port. in §. i. p. i. In l. loca. & ratio, quia ubi veritatis maius periculum, ibi cautius est procedendum ca. ubi periculum, de elect. l. b. 6. Eman. in suo thesau. lit. e. C. num. 207.

15 Et secundum hunc intellectum asportare columnam est positum gratia exempli, quod regulam uon restringit iuribus suis vulgaribus, & sic ratione subiecti, in quo uersatur, locatio, & conductio requirit maiorem, vel minorem diligentiam.

13 Colliguntur autem aliqua notabilia ex d. §. qui columnam: Et primo loco, quod culpa est eligere malos ministros. Vnde in hac locati, & conducti materia, si conduxisti domum frabricandam, librum scribendum, non debes eligere malos ministros ad sui auxilium.

14 Secundum est. Culpa penitus caret conductor faciendo, prout diligentissimus paterfamilias fecisset, & hæc est exceptio ad defensionem conductoris. Vnde exactissima diligentia articulanda est, faciendo hoc, & hoc, & tales diligentissimi homines visi sunt, & adhuc erunt hæc omnia, quæ ego adhibui, & talia adhibere signum est diligentissimi hominis. Ioseph Mascardus in opere de probationibus in verb. culpa, & in verbo diligentia: & in verbo, negligentia, omisit hunc uisum casum, si prout quisque diligentissimus paterfamilias fecisset, putarem tamen probare, & deduci allegando modos adhibitos in hoc, & tales homines reputati diligentissimi ita fecerunt.

15 Tertius est, quomodo Iurisconsulti quādoque remissius loquuntur, non specificando culpam: dicitur enim ibi, quod conductor est in culpa, nec dicit de qua, scilicet de leui, vel leuissima, & sic simpliciter, quādoque appellatio culpe uenit leuissima, quādoque tamen lauius interpretatur, ut l. si seruus communis §. circa commoditatem, ff. de furt. & de leuissima in specie. in l. sed & si, ff. ad l. Aquil.

QV AESTIO III

QUæro. Doctor per imperitiam male iudicauit, est ne in dolo saltem præsumptio, uel lata culpa?

1 Primò uidebatur esse in dolo saltem præsumptio, per l. 2. ff. quod quisque iur.

2 Et hanc opinionem tenuit Bal. in c. 1. §. iudices de pac. iuramen. firman. circa principium. sequitur l. hic, hoc singulare reputant, in l. si quis id, quod in quarto notabili, sub numer. 33. ff. de iurisdic. omnium iud.

3 Pro contraria parte facit, quia imperitia culpe a numeratur, ff. de reg. iur.

4 Et hanc opinionem tenet gl. in d. l. in prin. Par. in l. quod noua, n. 8. ff. de positi. Cin. in l. 1. q. 1. ff. de titu. Bald. in l. 1. C. de ped. iudi. Sal. in l. fin. eod. ritu.

Alex.

Alex. reprobat opinionem Bal. in d. l. 1. col. 1. nu. 3. Cuius in memorab. in verbo, Doctor.

Parergon.

Sed quid culpa, & imperitiae, in Doctore adscribi mus: quoniam hodie in officiis proficiuntur: utique qui fauorib. pollet: quid attenditur, fauor, nec scientia, vel Imperitia consideratur. exercent hodie officia imperitiae, & ambulant per vias, & plateas, qui verè sciunt, & toto tempore eorum vite in laboribus iudicant. Vnde hoc? fauor. Exclamate leges, exclamate legum professores, quod in Doctore imperitia culpa est, fauor autem omnia vincit, & leges, & doctrinas omnes, & quod peius est, non solum sunt imperitiae, sed scire proficiuntur, & cum aliquis doctus Aduocatus aliquam sanā doctrinam allegat, statim dat signa, alibi legisse, & nunquam imperitus vidit. Insuper per pertinaces, ut nec communis opinio, nec etiam tex. in terminis remouere possit a sua iuauis opinione, seueri, crudelis, subundi, avari: veniant casus torturæ, dicas, quantum vis? statim more nouitiorum ad vulgares traditiones, tortura est arbitraria: vnde torquatur, ut vnum sit hodie disputare de indicis, & tortura: O leges infelices, infelissimi, & patientissimi Aduocati, quid perditio hæc? imperitia, & fauor omnia potest.

5 Amplius primò dispositio l. imperitia, ut nedū procedat in iudicante, sed in Aduocato, ut teneatur parti ad interesse ob imperium patrocinium prestitum, d. l. 1. ubi not. ff. quod quisque iur. & l. filius, ff. de iudiciis, & l. si iudex, de extraord. cognit. Alber. in l. 1. de Aduoc. diuers. iudic. Authen. hodie, C. de iud. Spec. in tit. de Aduocato, §. fin. versic. quid sit per imprudentiam; & de iudice est bonus tex. in §. 1. Instit. de oblig. quæ ex quasi delicto. Cardin. in Clem. sepe, in fine principij, de verb. signific. ubi tenetur ad restitutionem salarij, & omnia damna ex imperitia, vel negligentia. But. in cad. aures, de æta. & qualis. l. 1. Fel. in c. Pastoralis, §. quia uerò, col. 1. circa mediū de officio delegat.

6 Imperitia igitur in Iudice, & Aduocato culpa est, ut ex ea tenetur ad restitutionem salarij, & omnia damna. Idem de negligentia, immo imperitia cū diligentia non supplet, ut per But. supra.

Quæ addi possent ad ea, quæ posui in tit. de aduocato, quæ hic posui, quia melius cadunt in materia culpe, & imperitiæ, de qua agimus.

7 Amplius secundo dispositio l. imperitia, de reg. in Medico conducto ad curandum infirmum, quia de eius imperitia tenetur, l. illicitas, §. sicuti, ff. de officio præsidis, & in matena locati, & conducti de qua agimus l. si quis fundum, §. Celsum, ff. loc.

Erob id tenetur infirmo, vel hæreditibus eius ad omnia damna, & interesse, prout in socii consingentia consiluii Cassan. cons. 48. in quodam Medico, qui cuidam testiculos incidere l. iud. Clar. in §. homicidium, uer. item medicus, in fi.

8 Amplius dispositio, §. sicuti, ut ex hoc medicus tenetur ex maleficio, ex quo noluntariè fuit actū, & in hoc differt a Iudice, q. nō tenetur ex maleficio, sed ex quasi, cum faciat necessitate sui officij. l. munerum, §. iudicandi, ff. de mun. & hon. per quæ textum

ita

ita tenet Bar. in l. lex maleficijs, §. si iudex, ff. de actio. & obliga. commendat Franc. Marc. decif. 647. par. 1.
 9 Hinc pectus inferitur, quod si infirmos moriatur ex imprudentia, & culpa medici, puniatur extra ordinem. ita Alberic. in d. §. si cui, per l. respicendum, §. delinquitur, ff. de penis, quem casum non reperi peris Iacobum Menoch. in suis arbitrijs quæstio-
 bus. Adde Floria. in litem iuris, §. 1. ff. ad l. Aquil. Marfil. in l. Cornelia, nu. 2. ff. de licit. Plac. in epit. delictorum, c. 16. nu. 7.

10 Ampliatur secundo loco dispositio d. §. si cui, vt procedat etiam in foro conscientie. Petr. in Authen. hodie, C. de iudic. Panor. in cap. nos, de homicid. summa Angl. in verb. Medicus, num. 1. circa medium.

Percutit tantisper Sotum de Iustis, & iur. nec hunc casum reperi appositum.

11 Subampliatur ista ampliatio, vt procedat, & habeat locum nedum in Medico ignorante, sed dubitæ, an Medicina sit profutura, vel non, quia in dubio non debet vti, secundum Innocentium in cap. nos, quem ibi sequitur Fel. col. 2.

12 Subampliatur secundo, si falso se assuerit peritum, vt per eundem ibidem.

13 Subampliatur tertio si aromarius cõposuit medicinam ex rebus inuisibilibus, nisi Medicus in se diligenter adhibuisset, vt per Fel. in citato loco.

Ampliatur tertio loco dispositio d. §. si cui, vt procedat etiam in negligentia, vel pericia medica.

14 Vnde Medicus tripliciter peccat, secundum Summam Anglican. verb. Medicus. in prin. scilicet ante factum, quando se intromittit per ignorantiam, vel imperitiam, vel ad ipsum non spectantem non fulticit solus.

15 Et videmus de experientia, quod multi barbiton-fores, & idem chirurgi voluit proficisci se medicos, & multi nouitij procedunt, vt veterani in præiudicium infirmorum.

16 Secundo modo peccat Medicus in facto, quia licet petitis, tamen non sequitur traditionis artis, sed phantasmam sui capitis, vel experientiæ nouæ, nisi hec in se sit rationabilia, nonne ex diuina inspiratione posset quis esse inuenerit aliquid bonæ medicinx, prout & antiqui alij fecerunt.

17 Tertio modo peccat Medicus post factum, quando est negligens circa custodiam infirmi. Ita Anglici, in citato loco. Fel. post Panor. in cap. tua nos, de homicid. pollicetur proens qualitates boni Medici. Franciscus Mart. decif. 646. parte prima, quam percutit, vt etiam habeatur, quod adhibitis adhibendis per bonum Medicum possit petere salarium etiam morte secuta, vt alijs suo loco dixi, dum de Medico tractauit.

18 Et vltra Summam Anglicanæ, & Fel. in d. cap. tua nos, addo ad hoc propositum pulchram glossam in litem si quis, ff. ad l. Falcid. vbi dicit, quod culpa tripliciter committitur, aote factum, quando non iospicitur quod euenire potest, l. qui foueat, & l. r. s. is quoque, ff. de actio. & obliga. quandoque inest factio si non utatur eo, quo vti debet, quia actione. §. pen. ff. ad l. Aquil. quandoque sequitur factum, si nō prosequitur, prout debet.

19 Et iuxta prædicta inferri posset ad quæstionem,

quæ in facto etiam euenit Bononiæ tempore Eritij filij Federici secundi, & possum occurrere. Repertur quis carceratus ex causa ardua, peti relaxari in allegando grauem infirmitatem, de qua Medicus fidem facit, si posita appareat cõtrarium, tenetur Medicus eadem pena, vt per Alberic. in d. §. si cui, attestans ita iudicatum.

20 Cautus igitur erit officialis, & cautus debet esse Medicus, vt ne sit nimis procliuus ad fidem faciendam, & consulat indemnitati suæ, vt student esse prudens ne imprudentia sibi sit verè culposa.

Ampliatur quatto loco dispositio d. §. si cui, vt extendatur ad hæredem, qui si adhibuit, & cõduxit medicum debilem, & inespertum, & inhabilem ad curandam infirmitatem vltoris si ex hoc moriatur, priuatur hæreditate ipsius glo. est notabilis, & quotidie allegatur in l. quod si noluit, §. si mancipium, in verbo, Medicum, ff. de edict. ed. et vbi Ang. eam summo perē commendat, & ibi Veron. num. 16. dicit, quod illa gl. tota est notabilis, & quotidie allegatur. Eam etiam commendat Ange. in l. si seruum, in prin. cip. ff. de verb. oblig. Alex. in l. si ab hostibus, num. 8. vbi la. pu. 7. ff. solu. matrimo. Petr. Rauenn. notabil. 321. Medicus. Adde Bar. in l. si in vita, ff. de fidei. doctores in l. 1. C. de emend. seru. Alber. in tract. fitor. par. 2. quæst. 36. Gand. in tract. maleficijs in nt. de homicid. Sebast. Medic. in tract. mors omnia soluit in prin. cip. nom. 69.

21 Et illa glossa hac locati & conducti materia, est etiam notabilis in alio, quod curare debemus bonos in causa habere Aduocatos: licet enim medicus sanare non possit vulnus mortale, tamen bonus Aduocatus pessimam causam facit videri bonam. Num. 8. itaque, & exultare Aduocati sufficientes, ob tamen ex hoc salarium crescit.

22 Dicit etiam ibi Bald. ad propositum, de quo agimus, imperitiam medicorum, quod si vulnus nō mortale sit effectum mortale ex imperitia medicorum, nō potest agi de occiso, quia præsumitur mortuus ex imperitia medicorum. Idem dicit si ex imperitia Medici remanet cistrix, alijs ex perito medico adhibito non remanentia.

23 Quod quandoque petuisset etuenire pro caute la ad liberandum alterum, probando imperitiam Medici adhibiti, & si alius fuisset adhibitus, non ita accidisset.

Ampliatur quinto in viro, vt priuatur lucro dotis, si vxori peritum non adhibuit medicum. Petr. Rozzi. decif. Litanie 1. num. 64. & 71 & hoc allegans probare tenetur, & quod facile medicum adhibere possuisset. Bar. in l. idē quærit ff. pro soc. Imo. in l. si seruum, ff. de verb. obligat. Barr. in tract. vbi in verbo, lata culpa. Cor. conf. 3. col. 6. & 323. col. 2. vol. 1. Dec. conf. 480. nu. 4.

24 Subampliatur idem si potuisset adhibere Medicum peritorem, qui de facili adhiberi, & repertiri potuisset, vel in loco infirmitatis, vel loco vicino. Campe. de dot. par. 5. quæst. 3. nu. 3. si line periculo recidat, vel maioris mali accedi potuisset. Mascard. de proba. in verbo, medicum: pulchre in materia. Fran. Mart. decif. 524. par. 1.

25 Declaratur hæc conclusio ex mente Panor. in cap. adantes, de xiane, & qualitate, quod non sit tribuenda

Vincentii Carocii Tractatus

tribuenda culpa medico protestanti se non admodum sufficientem, & tamen aliquis eius opera vti voluit. Commendar Angel. io verb. medicus, ou. 1. in fine.

16 Declaratur secundo dispositio d. §. sicuti, quod medico incidenti non sit imputanda mors, quia non proximitur culpa incidentis, sed ex defectu complexionis loci, & ita in dubio presumitur, secundum Archid. in cano. si p. d. l. 50.

17 Notandum est etiam ad propositum materiz locati & conducti, de qua agimus, quod siue medicus certa mercede locet operas suas, siue grauis, tenetur de leui culpa gl. in d. §. item si quis, & §. sicut. In situ. de oblig. ex quasi contract. & tenetur, si amittat qui gratis fecit, per lures, §. item, ff. de admin. tut. c. commendat Fran. Marc. decif. Delphinal. 52. 1. ou. 5. par. 2. Bar. autem in l. quod Nerua. q. 9. nu. 32. ff. de poss. vi de iur. facere differentiam: aut Aduocatus, vel Medicus gratis praeat operas suas, & tunc de leuissima culpa teoetur, & habet locum Imperitia, & Licititas, §. sicuti, quasi hoc faciat animo de capiendi homines, & magis allicendis aut facit certa mercede, & tunc est locatio, & de leui tantum tenetur.

18 Ex qua Bar. doctrina duo colligi videntur ad propositum huius materiz locati, & conducti. Primum est, quod inter medicum, & infirmum, aduocatum, & clientulum mercede interueniente dicitur locatio & conductio: iungam aliis suo loco.

19 Secundum est morale praeceptum in hac locati, & conducti materia, quod melius est facere actum uero ordinario cum debita mercede concurrente, quam gratis, quia primo casu tenetur de leui tantum, quis enim te cogit facere mercede? in secundo casu tenetur de leuissima, quia illud proficere gratis, quod cum mercede licite fieri poterat, arguit signum deceptionis. Vnde in hoc casu cauendum est.

20 Vulgares contrarium dicerent, quasi ille ex sua bona gratitudine, labore, & humanitate non dignum premium consequatur.

21 Declaratur tertio loco, & hoc circa posita in quarta ampliatione de haerede, quod illa procedant quando effusum in loco insigni, & celebri, ubi possit haberi copia Medicorum, alias secus. Franc. Marc. decif. Delphinal. 52. 3. nu. 7. par. 1.

22 Et ad praeticam reducendo superius allegata faciunt ad quaestionem. Marefcalcos quidam approbauit equum, postea apparet defectuosum, an teneatur ad interesse? distinguendum est duobus modis. Primum, aut vitium erat patens, aut latens: patens, non tenetur, quia verum poterat, l. quod venditor, ff. de dona. & ibi glo. uot. Aut vitium erat latens, aut gaudet participabat de aliquo lucro, aut oon. primo casu tenetur actione de dolo: secundo casu non tenetur, & in dubio presumitur non spe lucri meosiri, Bart. in l. qui ganter, §. fin. ff. de dolo, dicens in facto habuisse tangit, Fel. io e. tertio loco, col. fin. de probat. not. in l. ea quae commendandi, ff. de contrah. empt. latet Veron. in l. sciendum, ff. de xil. l. edit. pulchre Marc. decif. Delphinal. 52. 3. par. 1.

23 Et in hac materia locati, vidi in facto casum. Quidam requisit Titium. Io rogio d. pigione tua casa, ma per pigione non ti voglio dare se non tanto. respondit Titius. fa ciò che ti pare: sei padrone. an pos-

sit dare conditor id, quod dixit, vel reducat ad arbitrium boni viri, quod verius est, ex not. per Vero. in d. l. sciendum, quem videre placeat.

Libellus vero contra licentem, aduocatum, vel medicum imperitum non debet continere quid certum, sed debet peti condemnari, prout religioni iudicantis equum videbitur, Ang. in l. si filius familiaris, ff. de iudic. Act. in §. 1. Instit. de oblig. quae ex quasi cont. Franc. Marc. decif. 52. 3. numero septimo, parte prima.

De Imperitia Agrimenforis.

Ad l. 1. ff. si mensor falsi. mod. dixerit.

1 Imperitia agrimenfori culpe non ascribitur, pro ut habetur in d. l. 1. imputet enim sibi qui opera agrimenforis parum periti usus est, sicut in §. praeterea. Instit. quib. mod. te contrahitur oblig. de deposito tam dicitur, & in l. 1. §. si quoque, ff. de act. & oblig. & in l. ocio, in §. fin. Instit. pro loc. teoetur tamé agrimenfor de dolo, & lata culpa, quae imperitia eorum, quae omnes sciunt, d. l. 1. & l. lata culpa, ff. de verborum signific. & ita tenet Dyn. in regula non est sine culpa, nu. 4. de re iur. lib. 6. Bart. in l. quod noua, nu. me. 3. t. ff. de poss. Specul. in titu. de parroch. num. 5. Abb. in cap. qua indicant, numero decimo, de praescript. Arc. in §. quare, in fine. Instit. de actio. Hieronym. de Mont. in tracta. finium, capim. 43. in principio.

2 In qua materia ad propositum materiz locati, & conducti videntur nonnulla consideranda. Primo loci pondus tabulis est tex. in d. l. 1. ad multa. Primum est, quod inter agrimenforum, & dominum fundi non est proprietas locatio & conductio, quia opera est loco bene fieri, & datum est loco remouerationis.

3 Vnde non valet consequentia: est merces, ergo locatio & conductio, quia datur merces remuneratoria, quae non est proprietas locatio & conductio, vi de mercede remuneratoria in suo loco dixi. Vnde solet va- lere ista consequentia, est certum precium, ergo est emptio. & venditio, ut suo loco dixi pariter ista, coe- quentia, ergo est locatio, licet deat certa merces.

4 Secundo loco considera moralitatem illius legis, nam multi faciunt officium agrimenforis, ut non vult subijci, nec appellari mechanico titulo locationis, & conductionis. dando in hoc actionem separatam, quae in factum est, nec dicuntur seruire, sed benefici- um in aliquem conferre, & operam beneficii loco praestare, & eius premium dignissimo nomine, & ad similitudinem Iurifconsultorum habitorum appellatur.

5 Vnde considera ex mente Iurifconsulti, cuius conditionis, & qualitis esse debeant isti Agrimenfori. Vnde locare operas suas mechanico est, & a politico, & civili homine alienum.

6 Pondera etiam Specul. alleg. tit. de parroch. nu. 5. dum format do libellum contra agrimenforem duo inter alia narrat, quod erat peritus in mensurandis agris, & sic peritum narrandum praesupponit. Item quod fuit in dolo, vel lata culpa.

7 Praedicato autem si quaxatur, an ex dolo vel lata culpa agrimenforis sum damnificatus, an, & quomodo

modo actio detur, & contra quem, distinguendum est. Aut sumus in facto extra iudicium, tuoc nulla mihi competit actio, contra agrimensorem ex hac culpa, & mihi dānoſa relatione, rest, est notabilis in l. si duobus §. t. si mēf. falſ. mod. dixerit, nisi in subſidio aduerſario exiſtente non ſoluendo, l. ſin. in princ. ff. de eo per quem fact. fuer. Aut sumus in facto iudiciali, & mensura de commissione iudicis, & tunc agrimenſor ex culpa relatione tenetur l. si duobus §. idem Pomponius, & ibi glo. no. ff. si mēf. falſ. mod. dixerit, quod perpetuo notādam commendaui Aret. in §. quēdam, in fine, num. 28. Inſtit. de act. dicens in facto habuiſſe. Commendat etiam Felin. in d. cap. quia indicant, num. 2. & 3. Hieron. de Mōti, to tract. de ſinibus, cap. 33. num. 4. & ibi dicit de loſe fieri, si per errorem, seu malo animo, si verō bona fide, dicit per errorem ex Caſtren. in l. quintus, ff. de eodit & demonſtr.

Et considera ex d. l. 1. ff. si mēf. falſ. mod. dixerit, quod legiſtatores curauerunt gravare quanto minus sit poſſibile agrimenſorem; licet enim ſe petitiſi aſſerat, tamen non tenetur, niſi de lata culpa.

De imperitiis Caprarij.

Ad l. si quis fundum, §. Celſus.
ff. locati.

Ampliatur quarto loco l. Imperitia, vi nedum procedat in iudiciis, Medicis, & viis literatis, sed in Caprario, & aliorum animalium custode, cuius materia valde frequens, & vitilis est, & pluries videtur in facto contingere, ob id materias cōnexas non ſeparando ponam in custode animalium de Imperitiis, & alia concernentia culpam ipſius, ad hoc ve de culpoſo caprario aliqua vitia habeantur. Quod igitur in caprario procedat diſpoſito l. Imperitia, est textus in l. si quis fundum §. Celſus. ff. loc. quem ad hoc valde ſingulariter dixit Aret. in §. præterea, in ſi. Inſtit. ad l. Aquil. dicens eſt bene notandum, & ſæpius in facto contingere.

Caprarius igitur, vel alius custos animalium, pro ut Mulio, & ſimiles ducentes animalia per loca inſidioſa, vel periculoſa, tenentur de caſu, qui in hoc culpa præcedit caſum Ange. in l. qui petitio §. qui rem. ff. de rei vendit. & in materia locati & conducti, est tex. in l. item queritur. ff. loc. commendaui hoc diſt. Veron. de ſeruit. ruſtic. prædiorum de ſeruitute iuris paſcendi in fine, vbi limitant quando Caprarius ſolebat, vel ſcire poterat talia loca eſſe periculoſa, aliis non tenetur, l. quod ſe. ff. si cert. peta. Vnde contra paſtorem articulanda eſt ſcientia loci periculoſi, vel ſunt deducenda aliquæ conſecturæ, & præſumptiones, ex quibus legitime deducatur, quod talis caprarius, vel mulio ſcire poſſit. In qua materia ad intellectum l. qui mercedem. ff. loc. ponam nonnullas conſeclutiones.

Caprarius, Paſtor, & ſimiles, qui priuatim hoc officium exercent, tenentur de leuiſſima culpa, nec ſufficiat ei deducere, & probare mortem, vel caſum, niſi etiam probet non culpam, & iuſtatium, vel alium caſum eueſſiſſe ſine culpa, vel defectu aliquo ipſius caprarij, paſtoris, vel ſimilis priuati officij, &

exercitium habentis & exercentis. glo. eſt ab omnib. commendata vti notabilia. in l. cum ita legatur §. ſpe cies. ff. de leg. 2. ubi Bal. Caſtren. & alij morant. gloſſ. etiam notabilia iurſto textu in reg. non eſt paſtoris ex cuſtati, ſi lupus omnes comedit. & paſtor neſcit, licet ille textus in ſenſu interiori aliud, quam de mecha nico capratio loquatur, tamen attenta metaphora ſumpta hoc dicit. Alex. conſ. 15 §. 8. vol. 2. quod conſilium eſt frequens, & in ore emanium, laſ. Dec. & alij, in l. ſi paſcenda, vbi laſ. num. 4. Dec. num. 19. C. de paſt. Ioan. And. in capandis, num. 4. de præſcript. Bald. in l. 1. q. 8. C. pro foc. Angel. de periglis in irac. de ſociet. par. 1. nom. 2. par. 2. num. 8. Pet. de Vbal. in tract. de duobus fratribus, par. 8. quæſt. 20. pulchre Angel. in l. si creditor. C. de pignoriſibus, quem videre placeat, quia uiliter loquitur. Salice. in l. iudicio. C. locat. Berach. in verbo, caprarius, & in verb. cuſtos oioſo. Rip. in l. quod te, no. 9. ff. si cert. pet. Gomeſ. tom. 2. cap. 3. num. 20. Seb. Medic. de caſibus, & periculis. par. 2. quæſt. 10. num. 3. Ioan. Crot. de teſtib. par. 9. num. 402. quem videas, quia loquitur. & dicit hunc caſum eſſe multum utilem, & quondamum, & ſæpius in facto habuiſſe, & hæc eſt vera, & communis opinio. Aemilian. conſ. 103. num. 4. per doctrinā Bart. in l. si quis ex argeuſtarijs. §. ſi de iſendo. Burſar. conſ. 53. numero 3. 2. volum. 1. vbi ſpecificat tene ri de leuiſſima culpa, licet nullas ſerē ex prædictis al leget, prout apud eum eſt videre, & hæc eſt verior opinio. Boet. deciſ. 126. licet Corn. conſ. 36 vol. 1. contrarium teneat, communis tamen opinio verior eſt, & ad eius moſus poteſt reſponderi ex diſtinctione caſum ſortitutorium, quam allegauit, vi quidam proueniant cum culpa, vel ſine culpa, vel latius alibi dicam in tract. de poſui. Maſcar. in verb. caprarius, & in verbo, caſus, & in verb. cuſtos. Bonac. de ſumul. quæſt. 149. Mag. Rot. Florent. 1. r. r. num. 3. Et tene tur etiam de male cuſtodia. Bal. in l. 1. C. loc. Cagn. in l. contractus, num. 23. Plot. in l. si quando, no. 7 §. 10. C. vnde vi. Gozzad. conſ. 103 & 163. num. 3. Rip. in l. quod te, no. 9. ff. si cert. pet. Nata conſ. 361. num. 6. Ioſeph de Lindoa. conſ. 53. illat. 15. verſ. ipſi tamen ſocio, Proſp. Fario. q. 31. no. 20. idem toſ. ph. eod. l. 1. illat. 188. Moz. de ſociet. tit. de perſoniſ. numero 11. [Marſil. conſ. 52. no. 36. Ioſerens ad cuſtodem carceris, vt teocatur probare carcerarium mortuum ſine dolo, vel culpa ſua, Idem in practica §. diligenter no me. 92. vbi pariter dicit ſingularem gloſ. in d. §. cum ita in l. qui ſiſam num. 117. ff. de falſ. Aret. in tract. malefic. in verb. ſuma publica q. 2. Alberic. de ſtetur. par. 2. q. 118. Bonif. in tit. de carcer. primat. num. 7. in addit. litera A. laſ. q. 1. l. quod te, num. 1. vbi Dec. num. 1. ff. si cert. pet. Boet. deciſ. 216. num. 12. Alciat. regul. 3. præſump. 15. num. 5. verſ. & propterea. Caſer. in 2. tract. de Indie. num. 7. & in 3. de homicid. & aſſaſſina q. 8. num. 6. Corrad. in præſtit. de caterat. num. 16. l. odec. c. 17. tit. de Commentar. num. 2. Cy rill. in ſum. crim. part. 1. verſ. de cuſtod. reorum. 5. 3. cap. Batand. reg. 143. num. 9. Boſſ. tit. de carcer. n. 7. 8. Clar. §. ſin. q. 46. verſ. Sed hoc Bonac. ſi in verb. Carceratus, ſi infirmatur, & in verb. carceris cuſtos.

Et hæc eſt magis communis opinio Becci. conſ. 44. num. 1. lib. 1. Farinac. q. 31. no. 44. vbi declarat Pla ca pariter declarans lib. 1. c. 23. no. 7.]

Declara

locus arenosus, vel palustris, qui sæpius crescit, & decrefcit.

17 Secundus casus est casus fortuitus, qui semel accidit, & reiterationem non recipit, vt fundus, qui calmate perijt.

18 Tertius casus est factum terni, quod promissor preuidere non potuit, vt dicam ad materiam l. si met ces, s. culpæ, ff. locati. & hæc deferunt ad materiam de casibus, & periculis patitur remissionis mercedis, & similia.

19 Est igitur vnus ex principalib. assumptis in hac locati & conducti materia distinguere, an potuit preuidere, vel non, vt etiam habetur in l. qui insulam, s. qui multas, & l. in lege, in ff. loca. Vnde non sufficit dicere, ego sum excusatus, quia venit vitio naturali, vel casu fortuito, quia inspicendum est an potuit preuidere, vel non, & ab hoc excusatio pendet.

20 Sed hic quero ad prædictorum intelligentiam, quomodo pastor, custos, vel caprarius probabit mortem animalium. Videbatur quod clarè probare deberet, argum. l. si creditur. C. de pignori. actio.

21 Secundo ad propositum materie locati & conducti, de qua agimus, facere videtur tex. in l. si quis fundum, s. Imperator, vers. caprarius, ff. loca. Respondetur, quantum ad propositum, de quo agimus, animalia suntio duplici differentia: quædam enim pascuntur gregatim, vt oves, capre, & similes, & in his sufficit probatio per coniecturas, quæ coniectura est, quod in illo anno communiter conigit, vt de animalibus similibus petierint ior, & ior. Ita Barto. in l. 1. C. de mulieculis, lib. 10. ita declarans in materia locati & conducti in d. s. Imperator, in verb. caprarius, superius allegatus, quia durum est de qualibet ovis, vel capra habere testes in promptu.

22 Et hoc modo fortasse intellexit Barto. in l. non ita, s. species, ff. de leg. 1. vt sufficiat pastori, vel caprario portare pelles, quem commendat Corsett. in singularib. suis, io verbo, mors, num. 4. Corn. conf. 137. vol. 1. intelligendo probare mortem similia animalium modo prædicto. Aut sunt animalia, quæ gregatim non pascuntur, & tunc eorū mors debet plenè probari. ita Barto. in citato iam loco, & in tract. de testib. in verbo, cura, nu. 33. dicens in facto habuisse in Ciuitate Perusij, quod præfetti annoque, & gratiæ conduxerunt de Maremma, & Apulia magnā quantitatem animalium ad macellum, & pastores eorum allegabant mortem prædicti coria, quod reuifores computorum noluerunt, quidem adhibere huic simplici scripturæ, nisi etiam morte deducta. Alex. c. 141. vol. 1. & conf. 10. vol. 6. conf. 301. col. 2. vol. 2. Crot. hoc valde commendans de testib. parte vlt. num. 402. Sebast. Medic. in tracta. mors omnia soluit, in princ. num. 78. Firma. in verbo, mors probatur, & credendum, quod animalia dicerentur gregatim pascere ex natura, & iuxta ea, quæ frequenter accidunt. Vnde regulariter equæ, & boues non pascuntur gregatim, in multis autem locis multi habent viginti, & triginta simul in pratis pascencia, non per hoc dicerem esse hæc gregatim pascencia, antea natura, & eo, quod vt plurimum contingit.

23 Vnde cantus erit caprarius, & custos ouium, & similib. animalium, quæ gregatim pascuntur, portare pelles ad domum domini sui notificando bonum

nuncium de morte animalium, deinde si cum hoc dominus non restat quietus, deducere communem interitum similia animalium in contras, tenura, comitatu, vel regione illa, quod si verum est facile deducet, & hoc stante instrumento, vel conuentione probare debet infra tempus cōuentionis, prout Tuderit notificare infra tres dies, & legitime probare infra quindecim à die damni, nec post audiat parte opponente. Alex. conf. 158. vol. 2. admonens, vt pars contradicat, & protestetur, & pluries in facto occurrat. Si verò sumus in boue, equa, & simili, plenè probet, aliis succumbet, & nota id, quod lo facti contingentia habuit Crot. in citato loco, quod si cautus præfectus abundantia credere pastori de morte talium animalium, & hoc scribere in libris abundantia, quia in reuisione computorum non adhibetur fides alio non confilio, & hoc modo fortasse intelligitur id, quod not. Bald. in l. si quis fundum, s. colonus, ff. loca. dum dicit, quod culpa purgatur eo ipso quod non probatur contrarium, quia hoc erit verum iuxta distinctionem casuum fortuitorum, quam superius adduxi, dist. agnoscendo quosdam casus fortuitos euenire cum culpa, quosdam sine culpa.

24 Et si praticando scire velimus quo modo, via, & forma casus in præfenti probari possit, an plenè, an per testes, an sufficiat simplex iuramentum, Ang. in l. si creditur, in fi. C. de pignori. actio. ponit distinctionem conciliando opinionem multorum antiquorum, ex qua colliguntur addendo aliquid ad intellectum ipsius, & ad propositum materie locati & conducti, de qua agimus.

25 Prima sit conclusio. Quando peritio rei est simpliciter causa, & fundam. corpi perditionis, tunc qualitercunque probetur perditio, siue per testes, siue per confessionem, siue per iuramentum, sufficit, & ita procedat d. l. si creditor, & in materia locati, & conducti, de qua agimus l. si quis fundum, s. Imperator, ff. loca. l. si nulla. C. de pignori. act. l. si rem, C. de excep. rei iudic. l. si tutor, C. de peric. totor. hæc Angelus.

26 Adde primo loco, & declaro id esse verum nō simpliciter, sed cum aliquali causæ cognitione. Innoc. in cap. cum olim, de priuileg. Specul. de pignori. in princ. vers. sic de qualiter. Alex. in l. 2. s. quod diximus, ff. si quis cautio. conf. 55. vol. 2. Barto. in l. si quis ex argenti, s. an verò, ff. de eden. glo. in l. publicati. C. de re fib. Et ad propositum materie locati & conducti, de qua agimus. glof. & Doct. in l. si quis fundum, s. Imperator, ff. loca. glof. & Doct. in s. fin. quibus modis re contrahitur obligatio. Bald. in l. testium, C. de testib. in l. si iur, & l. fin. C. de si de instrum. Abb. in cap. 2. depositi. Alex. conf. 53. lib. 2. Vtil. ad Afflic. dec. 150. oum. 27. & 28.

27 Declaratur secundo loco, allegata conclusio de iuramento. Aut quis volebat eam fortuitum excusare ab eo, ad quod tenebatur ex contractu, & non sufficit iuramentum, glof. in l. fin. C. de fide instr. Aut non tenebatur ex contractu, & tunc sufficit iuramentum. Barto. in l. fin. C. de nauicular. lib. 1. 1. Io. Monac. in c. pientes, de elect. lib. 6. Barto. in l. scire oportet, s. sufficit, ff. de excus. tut. Scraphin. de priuileg. iurament. priuileg. 37. num. 2.

28 Subdeclinatur hoc membrum, quando non tenetur ex contractu, vt non procedat, quando aliquid perijt,

Vincenſii Carocii Tractatus

periti, circa quod diligentius adhibere debuit. Vnde Notarius allegans ſe prothocollum amiſiſſe non ſtatut eius iuramento. Bal. in l. fin. C. de eden. Alex. in l. ſi prator. §. penult. num. 1. ff. de edendo. S. baſt. Medic. de caſib. & periculis, par. 1. q. 14. ſub num. 7.

- 29 Diligentiffimus ne dum diligens eſſe debet notarius in cuſtodiendis ſcripturis, in quibus apparent reconditi tot hominum voluntates, ita vt prothocollum ſit theſaurus omnium humanarum voluntatum, fides authentica humanæ pacis, & quietis, & quandoque principum litium notarij impetitia accedente. Non mirum igitur, h ſuo ſimplici iuramento nõ audietur in amiſſione negotij, & facti tam grauis, & importantis, nec poſſum in hoc non aliquantulum exacerſcere, quodd multi notarij (ſunt tantum negligentes in publicis ſcripturis cuſtodiendis: amant enim lucrum ex eis, fed negligit cuſtodiam, amant honorem, & laudem ex eis, ſed negligit cuſtodiam, & videbis reponi in vetuſtiſſimis cophiuis: eſto quod deberent reſeri armaria pulchra, & vtilia.

- 30 Declarant tertio loco id, quod de iuramento dictum eſt, vt procedat quando perſona iurantis ſit talis qualiſis, cui verifiſimiliter credendum ſit cum iuramento. Ange. in l. cum exiguus, §. ſed quid diximus, ſi ſi quis cauio. ſicut regula iuramenti ſuppletionj, quod non ſit de ſcietendum de facili peioratum, iuribus vulgaribus. Circumſpectus igitur erit iudex in hoc incipiendo qualiſitatem, & conditionem iurare debentis, & probare volentis per ſimplex iuramentum allegatum caſum, nec quemlibet poſſum admittere.

Vnde dicebat Alex. q. allegans rem ſibi ſuratam, ſatis erit dicere, quodd oſium ſuerit fractum & latronibus Alex. conf. §. 3. num. 3. conf. 24. num. §. vol. 2.

- 31 Declaratur quarto loco conſultio de iuramento quodd probationem ipſius caſus, quando quis cauſum iuramento ſemel probauit; nam ſi iterum allegat aliquod caſu eueniſſe, non audietur iurando, ſed alia probatione opus erit. l. ſi ſecundum, ff. de bonis author. iudic. poſſiden. Ange. in d. §. quod diximus, nu. 4. in l. cum qui. §. ſi rem, ff. de comod. Bal. conf. 476. num. 1. vol. 1.

- 32 Declaratur quinto loco, quando caſus per teſtes verifiſimiliter probari poſuiſſet. Doctores communiter in l. ſi quis ex argentarijs, §. penult. ff. de edendo.

- 33 Declaratur ſexto in ſemel peiuro, quia ad iurandum amplius non audietur. Canon. par. uul. 2. a. q. 3. Alex. Iaſ. Curt. & alij in l. admonendi, de iurjurant. Bolin. auth. qui iurat. C. de bon. author. iudic. poſſid. Iaſ. in l. non exigimus, nu. 4. ff. ſi quis cauio. Jacob. Menoch. de arbit. iudic. lib. 1. centur. 2. caſu 190.

- 34 Declaratur ſeptimo, vt fuſticiat iuramentum quodd ad conſequendam exceptionem, ſecus quoad actionem parandam, l. penes, §. docete, ff. ne quis eum. Schaſt. Medic. de calibus, par. 1. quæſt. 14. num. 1. t.

- 35 Secunda principalis coſuſio eſt, vbi ſimplex perditio non eſt cauſa, & fundamentũ liberationis perdenus, ſed perditio eſt ſine culpa, prout contingit in eo, qui habet officiũ in publico, vel priuato ad cuſtodiuſ, & tunc quia ratione officiij præſumitur culpa, non ſufficit probare perditionem, niſi probeur perditio ſine culpa, prout ſuperius diximus, quia per ſolam perditionem non probatur ſua intentio

inſta ſuperius allegata, vt per Ang. in citato loco, 36 Cui addo, quodd in hoc verſatur iudicis arbitrium inſpecta facilitate, vel difficultate probationis, & ſecundum prædicta exigit plenam probationem, vel per coniecturas. Ioan. Andr. in cap. 1. de dolo, & contumacia, in additio. ad Spec. in ritu. de appell. §. nunc breuiter, verſic. quid ergo. Burr. in cap. cx ratione, de appellat. Angel. in l. fin. ff. de delatorib. Federic. conſil. 119.

Et ex prædictis omnibus inferitur ad aliqua vtilia in hac locati, & conductu materia.

- 37 Primo inferitur, quodd cuſtos Caſtri, vel alicuius loci certa mercede conſtituta tenetur de incendio, niſi conſtet caſu fortuito eueniſſe. Ita in terminis Petrus Caleſius conſil. 58. inter conſilia criminalia diuerſorum, vol. 2. contra quendam ſacriſtam Piſtorienſem, etiam ſi tantum leuiſſima culpa interceſſerit, vt reſert Schaſt. Medic. de caſib. & periculis, par. 1. quæſt. 14. num. 66.

- 38 Et ſic ex hoc colligimus duo in hac locati & conductu materia.

Primum, quodd etiam in contractu depoſiti, & cuſtodie conſiſtit contractus locationis & conductuionis.

- 39 Vnde de depoſitarij dicitur locare operas ſuas cum certa mercede conſtituta rem cuſtodiendam aſſumit, & ſic datur de poſitum mercenarium, & videt per multas ciuitates, & loca provinciarum, quodd multa ambiunt, quæruni, & tenent euadere theſaurarii, camerarii, vel depoſitarij ſedis Apoſtolicæ, quia habent certam mercedem conſtitutam, & lucrum, & in cambio mouenturum, & habet tot pro centenarij. Pariſer hoc euenit in Ciuitatibus, & alijs oppidis, & terris, vbi Cines efficiuntur depoſitarij Ciuitatis, cum magno eorum lucro, ſub nomine imaginariæ mercedis in præiudicium ipſius Ciuitatis, quæ nunquam bene vidui ſua compia.

- 40 Secundum eſt, quodd colligitur, quati reſert mercedis conſtitutio: nam ſi quis ex vna parte lucratur mercedem, recompenſatur in alio, vt ſcrtiori vinculo ſit aſtriſtus, & maiori periculo obnoxius cum ratione conſtituitur mercedis, de leuiſſima culpa tenetur, vt dictum eſt. immo (vt ſuperius dixi) ſaciens alium gratis, granius tenetur, quia ex hac grauitudine inuitat homines, quod de facili decipiuntur, ex Bar. in l. quod Nerus, qn. 27. ff. de poſit. prout circa Medic. & Agnitionis impetitioni terigi.

- 41 Secunda conſiliatio vtilis, & practicable, & ſæpius in ſiſto contingens, quodd cuſtos animalium, vt capriua, poſtor, & ſimiles dimittendo oues, vel alia animalia data in cuſtodiam in paſcuſ, ſi lupus rapiat, vel præcipitentur, vel aliud ſimile contingat, quodd excuſatur, ſacundo ſolita, & conſueta. Bal. in l. nemo deinceps, in fi. C. de ſacroſanc. ecccl. conſil. 401. vol. 1. Sylu. conſil. 26. nu. §. Anch. conſil. 438. Sadolet. ad l. quod re, num. 16. cum ſeq. ff. ſi cert. petat. Grat. conſil. 89 vol. 2. Bertrand. conſil. 197. vol. 1. Spec. in tit. de locat. §. poſſquam, verſic. quid ſi locauit. Bald. conſil. 30. vol. 1. Pute. in tract. de ſyndica. in verbo, carcer. ca. an ſi plures carcerati. Corn. conſil. 93. vol. 1. Boer. decif. 117. num. §. Jacob. Menoch. de arbit. iudic. lib. 2. centur. 4. caſu 302. nu. 6. & 7. & caſu 308. num. 42. Grat. conſil. 100. Viſis, col. 2. vol. 2. Ange.

conſil.

confi. 102. Anan. confi. 71. Aret. confi. 38. Plot. de in
litem iuran. §. 9. nu. 8. Veron. de x. dil. edic. in l. quis
sit fugiendus, §. apud Labeonem, num. 5. commendat
Enerard. in loco à solitis, num. 15. dicens hoc admo-
dum menti tenendum. Firmian. in verbo, custos, &
in verbo, famulus. Bonacoff. in q. criminal. in titu. de
damn. dat. ver. si custos animalium &c. Mago. Rot.
Florent. §. 6. num. 11.

- 43 Ampliatur hæc conclusio idem esse si dimittat, &
relinquat in stabulo, vbi neminem reperit. Bald. in
d. l. si negocia, ff. de negot. gest. commendat Joann.
Lup. ad cap. per vestras, §. 7. num. 12. de donat. inter
virum, & uxorem.

Et passim casus iste cōtingit in facto, dantur equi
ad vesturam, vel commendantur, & post remittuntur
in stabulo nemine reperto.

- 43 Declaratur primo loco hæc conclusio, vt non ex-
cusetur pastor, si dimisit in pascuis, vel in stabulo,
vbi dominus erat solitus, si dominus erat homo po-
tens accuratus, vel diligens in rebus suis custodien-
dis, si ipso verus, & diligens paternis, vmo
diligentissimus hoc non fecisset. Ita Alberic. Bald. &
Barro. in d. l. si negocia, quia negligentia in domini
rei propriæ non est reprehendenda, tamen in alijs
est punienda, arg. l. si constanter, §. quod si maritus,
ff. sol. matr. Vnde in articulo, & praticando non
sufficit dicere, feci hoc, quia dominus erat solitus fa-
cere, sed attendenda est qualitas domini, & si diligen-
tissimus paternis fecisset, & hoc articulum.

* Decis. Perusina 10. num. 14. Sebast. Medic. de cali-
bus, & pericul. par. 2. quæst. 10. num. 23.

- 44 Declaratur secundo, vt custos animalium sic di-
mittendo excusetur faciendū cōsuetū, hoc enim in-
telligitur de consuetu ordinariē, non de raro, & ex-
traordinario quodam modo. Bart. per illum text. in
l. si cin. §. medico, num. 3. ff. de annu. leg. per l. si u-
las, §. frumenta, ff. de contrah. empt. lat. in l. 4.
§. quæstio, nu. 34. ff. si quis cautio. Alex. magist. li-
ter confi. 38. vol. 1. commendat Euerard. in loco ab
vstrato, seu solitis, sub num. 13. cum seq.

- 45 Declaratur tertio loco, vt consuetudo generalis
loci de dimittendo in pascuis, vel in stabulo excuset,
& ita in Vngaria communiter fieri attestat Alberic.
in d. l. si negocia, in fine. & ita etiam declarat in l. pi-
gnus, C. de pignorat. act. in l. 3. C. de episc. audi. tangit
Martin. de Fano in suis quæstionib. q. 23. latē Pile,
arguendū ad partes quæst. 88. vbi subdit vnum satis
vtile, quod si dominus equi habebat in stabulo alios
equos, & nb id conductor suum dimisit, excusatur,
quia in facto alios reperit. Si verò illos ibi non in-
uenit, quia dominus fortasse remouit, dicitur in cul-
pa, argum. l. 1. in princ. ff. de legat. præstati. & l. data,
C. de donat.

- 46 Vnde ex his verbis, & discursu Pile satis cautē
procedendum erit: nam potest esse, quod dominus
per multum spatium temporis reuenerit equos, vel
boves sine custode in tali stabulo, postea mutauerit
propositum, quia aliud accidens occurrerit, & remo-
uerit, pariter illud idem in pascuis dici solet, quod
ex causa superuenientē remouerit, & mutauerit pro-
positum.

- 47 Vnde dicebat ad hoc propositum Bal. in l. 3. C. de
episc. aud. quod non excusatur pastor ex causa præ-

dicta, si ratione nouæ causæ debuisset maiorem di-
ligentiam adhibere. Commendat Boer. decisio. 117
in fine.

- 48 Subdeklaratur autem hæc declaratio de consue-
tudine, nisi sumus in actū difforni, in quo consue-
tudo cadere non potest, ex doctrina Bal. post Cyn. &
alios in l. 1. C. de prob. vbi determinatur illa celebris
quæstio, si accuso aliquem de vltis, & probo solum
modū quod est solitus feneratori, sed non probo ve-
rum actum solutionis, reus absolendus est, quia su-
per difforni non cadit consuetudo.

- 49 Subdeklaratur secundo quam maximē in consue-
tudine vniuersali illius regionis, loci, vel contradi-
quod excuset, nam hoc intelligitur verum, dummo-
do melius, & tutius fieri non potuit, & hanc decla-
rationem ponit vtrā Enerard. & alios ex glo. no-
tab. & singul. in l. pignus, in verbo, horreis, C. de pi-
gnorat. actio, quod singulari in practica dixit Vi-
ron. in l. quis sit fugiendus, §. apud Labeonem, sub
num. 2. ff. de x. dil. edic. inferens notabiliter in ma-
teria depositi, quod si tutor minoris pecuniam depo-
suerit apud vnum publicum camplorem, qui postea
decenxi, quod non excusatur, quamvis publica, &
alię persone id deposuerint, cum in ruinari loco po-
tuisse deponi, per sextam expressum in verbo, si res
publica, & sic in superlatio, ff. de excusat. tutor, di-
cens hoc notitū dignum, & frequentissimē in pra-
ctica occurrere.

- 50 Vnde in practica erit excipiens, & articulus dili-
gens, & accuratus, quia non sufficit articulare soli-
um alicuius particulari personę, quia posset repli-
care de persona diligentiori, nec sufficit quod com-
muniter sit, nec solum alicuius, si non erat soli-
tum ordinariē. Considerabis etiam contra nouam
causam, puta, si lapsus in regimine suptruenit, mali
vicini, & similes.

- 51 Ex quibus collariē habetur triplex declaratio
ad l. pignus, C. de pignorat. actio, & l. vbi vniuerso-
rum, ff. eod. vt procedat primo loco in consuetu ordi-
nariē, secus extraordinariē, & de raro. Iam l. certi
condictio, §. si nummos, num. 6. ff. si cert. petā. in l. vt
liberis, col. 4. C. de collat. Corta in memorab. in verb.
consuetudo facit licitum. Felin. in cap. cum M. col. 3.
vbi Ripa, col. 2. r. de constitucionib. in cap. ex lite-
ris, col. fin. de fide instrumen. Inan. Nicolaus in l. ge-
neraliter, nu. 74. C. de secund. nupt. Anton. Gabr. de
consuet. conclus. 3. num. 19.

- 52 Declaratur secundo, vt non procedat si alius lo-
cus tutor, vel persona magis idonea reperiri potuisset
ex iam dictis.

- 53 Declaratur tertio, nisi ratione nouæ causæ maior
diligentia adhiberi debuisset. Boer. d. decisio. 118. in fi-
ne limitans l. si negocia, hoc modo.

- 54 Considerabis etiam in hac materia naturā, & qua-
litate contractuum, quandoque enim fit locatio &
condictio cum debita mercede, & gratia vtriusque,
quandoque etiam fit commodatum, & sic gratia re-
cipiente, & sic exactissima diligentia. Considerabis
etiam, si pastor suos propeos in tali loco solebat di-
mittere. Ita Ioan. And. ad Spec. in citato loco.

- 55 Ampliatur quinto loco dispositio Imperiū, & vt
procedat in notario, cuius tamen imperitia, & error
partibus nocere non debet, materia l. si libarius, de
reg.

Vincentii Carocii Tractatus

regitur. & quia non est hic proprius locus suus, ad ibi dicta me remitto.

Amplius sexto loco dispositio l. imperitia, de reg. iur. ut procedat in factore, qui non bene incidit vestem; nam de imperitia tenetur, oecoon ad restitutionem pretij, expensas, damna, & interesse. Bologn. decil. 16.

56 Cui adde, quod factor tenetur de vestimentis corrossis à mortibus in sua opotheca. Paris de syndicat. par. 2. in verbo, negligentia, nu. 18. per tex. in materia locati & conducti, de qua agimus, in litem cum queritur, §. si quis, ff. loca. tangit Negusiot. de pign. par. 5. memb. 1. num. 2.

57 Et valet argumentum. est factor, ergo for. Foli. in verbo, factor, num. 4.

58 Sed (bone Deus) nec fortasse fuit causa tot mures, & tinte circa vestimenta maxime sponsalia, abforbent lenim integram dotem & augmentum ipsius, si quandoque est, & res dotales, & pluris valet hodie vna v. l. s. sponsalia, quam ager, vel predium vnum, & minus malum esset, si vnica, vel duobus saltem contentæ essent: quolibet mense quarunt vnum, & nocte excoquitur modum, & ornamenta apponenda; quis enim non misceatur infortunij præsentis temporis, & calamitatis iocellium, maiorum? Ceueor de dote recepta ante quam receperint, & hoc in tot vestimentis, vbi ærugo, mures, & tinea demoluntur, & vbi pulcherrima vestis fieri, & repetiri potest ibi, & quod spernit est, & de facili reperitur.

59 Et nedum in casibus prædictis imperitia culpæ anoumeratur, sed poni potest regula generalis in quolibet assertore se peritum, prout pro constat poni Dyn. in regula, non est sine culpa, nu. 3. lib. 6. per text. in materia locati & conducti, in l. si quis fundum, §. Celsus, & l. item queritur, §. si gemma, ff. locati. & hæc in materia culpæ, & doli circa imperitiam.

60 Vltimus addo vnum in materia imperitiæ ad intellectum l. imperitia, de reg. iur. & d. §. Celsus, vbi attet assertore se peritum, qui non sit, tenetur ad omnia damna, expensas, & interesse, prout in arbitrio, iudice, arbitratore, notario, & similibus scriptum reliquit Nat. in Clem. sepe, §. quæ omnia, col. 5. & 6. de verb. sign. Mart. in præd. §. superest, no. 11. Alii in præd. §. 3. amplias. 41. & 42. vbi ex mente Balui notario subdit, quod si quidum fuit in dolo, interesse probatur simplici iuramento. Si verò fuit in culpa, tunc interesse pleoè probandum erit.

Q V A E S T I O III.

1 Q Væro, an conducent rem aliquam æstimatam teneatur de leuissima culpa, vel de periculo, vel ad quid teneatur ad materiam l. quæro, §. si ff. locati. Multorum fuit opinio teneri de leuissimi culpa, non autem de periculo, vel interitu ex l. si duobus, §. nunc videndum, ff. commoda. vbi Bart. no. 6. C. streuf. num. 7. Angel. num. 5. moti hac ratione, quia æstimatio debet aliquod vltioris operari, l. si quando, de legat. 1. sed regulariter in contractu locationis & conductionis venit leuis culpa: ergo per æstimatorem appositam venit leuissima culpa. pul-

chrè Riminald. Institut. quibus alienare licet, vel non, num. 34.

2 Alium fuit opinio æstimatorem rei locatæ operari, ut periculum transferat in conductorem. Bald. in l. si pascenda, nu. 6. C. de pact. in l. 1. q. 3. C. commod. Socin. in tract. Fallent. rego. 184. litem E. in verbo, æstimatio. Neuzan. in Sylu. lib. 1. num. 72. limitatio. 5. Ioan. Lup. in cap. p. vestras, §. 25. no. 5. de donat. inter v. & vxorem, vbi generalis loquendo dicit in similibus contractibus, in quibus dominium non transferitur, prout est locatio & condictio. æstimatio inducit generaliter renunciationem casuum fortuitorum, dicens hoc esse singulare, & menti tenendum. Bart. in l. cum fundus, ff. loca. Franc. Marc. decil. 888. num. 8. par. 1. & sic, ut quis tenetur generaliter de casibus fortuitis, caetola erit, ut æstimatio fiat de re locata & conductæ.

3 Tertij dicunt, quod non operatur subiectionem casibus fortuitis æstimatio in hac locati & conducti materia, sed bene, ut possit probari deterioratio in casu suo, & hoc dixi esse verisimilius Alber. in d. §. nunc videndum, dicens hoc satis notabile ad regul. l. si quando, de leg. 1. ut sepius in iore non procedat, & in quamplurimis casibus effectum non habeat. Vnde dum audis multos dicentes, verba essent sapientius, & nihil operarentur, vtique in iure nostro non est absurdum, & sæpius datur casus, in quo verba nihil operantur.

4 Et hanc tertiam opinionem post Alberic. in citato loco tenet Barbat. conf. 19. col. fin. & conf. 12. col. penult. lib. 4. Socin. conf. 93. col. 4. Aretin. conf. 84. col. 2. & ad propositum materiz locati & conducti, de qua agimus, facit text. in d. l. quæro, §. si ff. locati. vbi hæret soluit pretium serui mortui adscriptiti dati colonæ æstimati, in quo textu habemus colonam, facturam, & mulierem.

5 Hinc postea si bos, vel aliud animal datur æstimatum, hoc non facit emptionem, quia totum periculum non est dantis, neque totum ipsius pastoris, sed hoc fuit, ut facilius æstimaretur in casu deteriorationis, & restitutionis. Bald. vbi post eum l. c. l. si pascenda, C. de pact. Speculat. in tit. de locato. §. 1. vest. æstimatio bouis dani in societate. l. si hoc valde commendans in Lex conuentione, limitat. 3. C. de pact. ponit pro singulari Ioan. Lup. in cap. p. vestras, §. 25. num. 4. & hoc passim contingit in laboribus, vbi colonis dantur beues æstimati, ut in fine laboris cognoscere possit augmentum, quod commune est, & deterioratio.

6 Et sic ex prædictis patet responsio, & declaratio ad d. l. quæro, §. si. de qua superius vidimus, ac etiam quid operetur æstimatio in contractu locationis & conductionis, & passim occurrat, quod æstimatur massariæ domus locatæ, ornamenta, & similia, quid operetur ista æstimatio.

Q V A E S T I O IV.

S'æpius in facto occorrit, si Ioan. de Arpo credimus inferius allegando. Conduxit quis equum ad velturam, qui in itinere est infirmatus. conductor dimittit apud hospitem, & est mortuus, tenebiturne conductor?

1 Primo videbatur quod sic, quia conductor teneatur quandoque de leuissima culpa, & de uitio naturali, prout in precedenti questione diximus, ex l. si vt certum, §. sed quod diximus. ff. commodat. & l. quopro. §. fin. ff. loc.

2 Pro contraria verò parte facit, quia regulariter conductor teneatur solum de lata, & leui culpa, non autem de leuissima, cum contractus iste gratia vtriusque celebretur, prout superius vidimus, q. 1. Fusi. in verb. conductor. l. 73.

3 Et hanc opinionem tenuit verinè Bal. conf. 22. R. inut. lib. 3. valde commendat Ioan. de Arno, dialog. 9. dicens sepius in facto occurrere. Bonacossi. de equo, q. 10. ff. 20.

4 Non esset fortasse alienum considerari, & perquirere causam, quare equus in itinere sit infirmatus, & quam culpam commiserit conductor, vbi enim ex defectu equi in se, vel conductoris, & si similes in casu, vt culpa præcedat casum, & similia, bonus iudex perituri poterit iudicare enim mihi videtur sic absolute, & simpliciter dicere: equus iste in itinere est infirmatus, & perijt, mors autem est vitium naturale, & de eo conductor nō tenetur quod enim, si conductor dedit causam, & fuit in culpa infirmitatis, prout sepius in facto occurrit: quid si penes hospitem, vbi dimisit, non fuit bene curatus, vel defectu medicamentorum, quia bona ad tempus non fuerit exhibita? quid si ex auaritia conductoris nolentis expendere?

5 Debet fortasse considerari, an conductor intima verit, vel intimare poterit, & ad ostium deducere domino equi, & locatoris infirmitatem sui equi, & de tempore, & penes quem dimisit, quia dominus equi vbi bene informatus de defectibus, natura, & qualitate sui equi fortasse accessisset, & de facili curasset, & quam maxime, quia fort. sic habebat eum charum, & de facili expendisset in recuperanda eius sanitate, & melius se gessisset in proprio, quam hospes in alieno, vnde si equus moritur infra triiduum, præsumitur per prius morbosus, nec conductor teneatur, si ex interballo, a die locationis. Ioan. Andr. ad Spec. in ut. de empr. §. sciendum, vbi de illo, cum quo tenuit Alex. ad Par. in l. si in rixa, ff. de fidei. & ibi Marfil. nu. 59. in l. statu liber, nu. 15. ff. eod. Imol. in l. si quis cum aliter, ff. de verb. oblig. Jacob. de Sancto Georgio, in l. pacifici, nu. 4. ff. de pact. & hæc est cōmunis opinio. Rip. de remed. ad curan. pest. n. 141. Viu. lib. 2. opin. 53.

Q V A E S T I O V.

1 Seceffine quæro ad declarationem precedentium, quomodo conductor equi ad vecturā pro habet mortem ipsius. Masci. in suo pleno tract. probatio. in materia moris, hunc modum non posuit, ne rigi etiam superius de morte animalium. Et utique per signa, & colores. ita praticare docet Alex. consil. 18. col. 1. & seq. vol. 1. commendat, latè Ias. in l. honorum, in fine. C. de secun. nup. attestans ita indicatum. Cott. in memorab. in verbo, scholarius. Cui ad do ab eo non allegatos, & bene loquentes Io. Andr. in c. auditis, de præsump. vbi But. col. pe. Abb. col. 9. & hæc est cōmunis opinio. Dec. in c. in præsentia,

nu. 43. de prob. Ias. in l. non hoc, nu. 2. C. vnde legie Marfil. in l. si quis de quæstio, nu. 13. de quæstio, & in pract. crim. §. & quia, nu. 4. Io. de Amic. conf. 40. nu. 1. Viu. lib. 2. opin. 58. in fin. Addo Alex. consil. 33. col. 2. volu. 2. Dec. conf. 91. & consil. 129. & 146. Castreos. in l. eum ita. §. species. ff. de lega. 2. & ita in magna curia fuit uoratum anno 1545. Vincen. de Anna. fing. 172. decif. Perus. 12. nu. 15. in fine. Dec. conf. 210. col. pen. vers. circa secundum. Seraphin. de privileg. iuramenti, privileg. 28. nu. 16. vbi etiam vult, quod teneatur facere expensas, & alia, quæ sunt modici præiudicii. Machel. patroc. 45. nu. 16. Ferran. Garzia. patroc. 58. Franc. Tontolus voto. 6. Vegg. conf. 9. nu. 56. Borgni. decif. 7. in fine, par. 2. dans pro cautela, vt conductor faciat examinare testes de identitate ipsius etiam parte non citata. Vnde possim prædicatur, quod bona de scibanni per confinia, animalis per pilamio, signa, & colores. Meno. presum. præp. 14. nu. 27. lib. 6. Sebast. de Cal. par. 2. q. 10. nu. 59. Malcard. concl. 1. 174. nu. 17.

C O N C L V S I O VI.

Vtilis est quæstio, & indagatio in materia locati, & conducti, si res, vel animal locatum deterius reddatur. Et quoniam hæc inuestigatio multa capita concernit tam respectu præiudicii in recipiendo, quam respectu interesse, & æstimationis, propterea ponam aliquas viles, & practiceables conclusiones ad materiam l. tertia, §. si reddita. ff. commodat.

1 Et est materia satis frequens, vilis, & necessaria, & in hac locati & conducti materia, de qua agimus occurrit in facto, quod marcescens conducti equum curat dum laborat morbo detto le virole, qui per forauit palatam, dominus simpliciter recepit, & post dies mortuus est, & post receptionē, & mortem subsecutus dominus equi agebat ad pretium equi mortui culpa, & de hoc marcescens, qui replicabat, recepit simpliciter sine potestione præiudicii dictum fuit, & responsum est, hoc dato soluat pretium deteriorationis.

Multa igitur sunt, ex quibus nascitur culpa in contractu locationis, & conductionis, circa deteriorationem ipsam.

Rigor.

2 Prima conclusio fit in materia deteriorationis. Conductor equi percussus cum ligno tenetur ex deterioratione, sicut si flagello, vel calcariis Bart. in l. 1. C. de curs. public. libro 12. commendat Corset. in singular. suis, in verbo, conductor, vbi rationem reddit, quia equus solet sollicitari calcariis, vel flagello, non lignis. Vincent. de Anna. singular. 172.

Excessus.

3 Secunda conclusio fit in materia deteriorationis. Si quis onerato mulum, vel equum conductum vltra solitum, & consuetum, & ex hoc deterior efficitur, ad interesse tenetur. Bart. in l. Publici. C. de

Vincentii Carocii Tractatus

ci. C. de cursu publico, & angarijs lib. 12. & in l. qui insulam. §. qui insulas. ff. loc. Corset. in singular. fois. in verb. onus, dicens singulariter notandum, quia valde quotidianum est. Cagno Lin. j. cōtractus, n. 48. ff. de reg. iur.

Vnde vile est contra ponentes in periculis mulis, & valis plenas, & graues a tergo equis ad vecturam.

Defectus.

4 Tertia conclusio fit in materia deteriorationis. Si conductor equi nō præstet bonos sumptus, & ex hoc deterioretur, tenetur ad interesse. Bar. in l. animalia. C. de cursu publico, lib. 11. Hippole. Bona coll. de quo, q. 62. Vincent. de Anna. sing. 171. vbi si non dar solium bladum.

5 Facit contra istos auaros conductores equorum ad vecturam, qui tota die equitate volunt, nec vquam recognoscunt infelicem equum, nisi de rōti- nō mota, calcatribus, & flagello, & cum tandem perueniunt ad aliquod hospitium, sibi ipsis tantum pro uident, nec curant dñi equo solitam, vt (vulgo dici solet) prouendam.

Pigritia.

6 Quarta fit conclusio respiciens deteriorationem. Si equus incidit in commissum culpa conductoris, qui diu stetit in loco, tendebit ad mercedem. Bal. in l. colonus, §. fin. ff. locati & conducti.

Malitia.

7 Quinta fit conclusio. Muliones condonantes salmas ad vendendum, vel pastores ducentes animalia per loca infidiosa, cum culpa præcedat ratum, tenentur, & hoc verum si scienter fecerint, vel scilicet scire d. buerit, secus si ignoranter. Ange. per illum textum in l. qui peutorio. §. final. ff. de rei vendicac.

Et nota ibi, vel scire debuerit in articulando, & deducendo.

8 Pariter dici potest in hac locati & conducti materia, prout in valis vitiosis, vt sunt dolia, & similia, nam ea scienter commodans, vendens, aut locans, si insusum vinum vel oleum corruptum, effusumue est, tenetur, & dicitur in dolo, l. in rebus. §. item qui sciens. ff. loc. l. Julianus, de actio. empt. Camil. Plautius in l. unica, versic. etiam ex lucto a nome. §. o. v. q. 53. C. de senten. quæ pro eo, & considerandum est inter vala vitiosa, & alia; in eo enim nulla sit distinctio: aut sciebat, vel ignorabat, & hoc quia potuit faciliter vitium scire. l. sed addes, §. 1. ff. loc. quæ l. non procedit in foro conscientie data scientia locatoris, qui simpliciter videnda exhibuisset. Summa Angelica in verb. locatio, nume. 2. & num. 14. Siluest. in cod. verbo, q. 18. Nauar. in Manuali. præcept. 7. c. 17. nu. 196.

9 Similiter locans scienter seruom, vel animal morbosum, tenetur ad omnia dāna, & interese, & expensas factas in equitatione, & ob id datur conductori,

depositorio, commodatorio, creditor, & similibus instrumentum in litem ad omnia damna, expensas, & interese quomodocunque passa tam ex primo capite de conducendo animalia per loca infidiosa, & de locatis valis vitiosis, quam in hoc alio capite, l. si fundus, §. si in venditione, ff. de pignor. glim d. §. in hac, in §. nonnullis, de in litem torando. Camil. Plautius in citato loco. Plot. de in litem iurata. §. 9. numero tertio, in fine.

10 Ultra eum clarius distinguendum videtur. Aut locauit equum vitiosum certum, puta hunc equum, & locator tenetur ad omnia damna, & interese probanda, & liquidanda, ut supra. Aut locauit incertum, puta unum de meis equis, cum plures haberem bonos, & malos, & postea præsentauit tibi malum scienter, teneor ad omnes expensas factas in equitatione. Archiep. cop. Florent. in eius summa, §. 6. col. 1. titu. de spurijs furti. Bonacossi. de equo q. 9. §. secus in commodato. Summa Angelica vbi supra, nume. 24. in fine.

Pertinacia.

11 Muliones prosequentes iter tempora pluuiæ magnæ, vel tempestatis, vel in flumine rapido, si saltem putant, teneantur de periculo, vel deterior ratione, prout in cartis, & pannis. Angel. in d. §. fin. vbi hoc valde commendat.

Non est igitur bona excusatio mulionis: non teneor, feci quicquid potui ex rapaci cursu fluminis, quia replicare poterit, nō debebat se exponere hinc periculo, & debebat cogitare de facili eum ire potuisse.

Praeiudicium.

12 Prima conclusio fit in materia præiudicii. Dominus equi locati non compellitur recipere vñs equum, quando ipsa deterioratus sit, ita quod parum, aut nihil valeat, quia forte vno pede claudicat, vel si mili defectu, etiam si conductor offerat pretium deteriorationis l. bonæ, §. aliquando, vbi notatur, ff. de ædil. dict. Io. Lup. in rubr. de donat. inter virum, & uxorem, §. 6. §. num. 32. vbi subdit, quod potest dominus agere ad eius æstimationem, & compellitur conductor solvere.

13 Secunda conclusio fit. Dominus equi locati compellitur ipsum recipere, si aliquis sit valoris, ut quia calcaribus valde sit stimulatus, vel utendo diplomate sit admodum damnificatus, dummodo sibi suppleatur iustum pretium. Bart. in l. 2. ff. arborum furum cæsarum, glo. in l. 1. elegantior, §. non solum, ff. de dolo, vbi Bart. dicit bene notandum pro frolaribus, qui quotidie conducunt equos ad vecturam. Colletan. in c. a. de iniur.

14 Cautus igitur erit dominus equi locati, vt diligenter cum inspicit faciat, & si sit effectus nullius, vel parui valoris.

15 Tertia fit conclusio. Dominus equi locati recipiendo equum de deteriorat ignoranter, sibi nō præducatur in litem har. ff. de tritic. Bart. & Castren. in l. qui sibi, §. qui Suchum, ff. de solut.

16 Ignorantia autem praticando præsumitur, quia defectus

Vincentii Carocii Tractatus

3 Vltcrius considerandum est in actu practico, aut quis teneatur de dolo, vel lata culpa tantum, & allegari in incultis onus probandi aut teneatur de leui, vel leuissima, & iste teneatur probare non culpam, & casum, vt pluries super his vidimus. Addo Angelic. in verb. locatio, nume. 26.

4 Et quidem in faciendo est culpa, puta conductor pullum nemi, & pramaturare oneravit, probabitur autem per homines, qui tali ministeri vntur, & testis dicat, 'quod sic, & vidit onerari per homines similia conditionis, & exercitij. vel ipse talis exercitij sic solitus fuit onerare.

4 Item, quod murus sit male factus, domus male constructa, hber male scriptus, testis autem deponat quia vidit rem articulam, & vidit homines talis exercitij sic operari, quod opus in tale vitiu non incideret & homines practicos a tali defectu abstinuisse.

5 Lata culpa in omitendo probatur, quod testis dicat, vineam vidi non potatam, agrum non cultum, & hoc sufficit isto casu, quia talia communiter fieri solent. Similiter si omisit domum claudere, probabitur per testes, qui viderint eam non clausam. Bar. in tract. de testibus, nu. 109 in lege si conitante, §. si maritus ff. soluto matr. Bal. in lege solam, col. 3. C. de testibus, ex quibus multa habentur exempla.

Quæ excusent a culpa.

1 **A** culpa conductor, vel locator excusatur faciente consensu, & quod committitur, vel vt plurius alij facere solent. Bal. in l. nemo deinceps, in fine. C. de sacrosan. eccles. Siluan. conf. 26. num. 5. Crauet. conf. 247. in fine. Ror. Genuen. decil. 46. nu. 7.

2 Addo Barto. in l. pignore, §. si nu. 1. ff. de pign. actio. vbi hoc pro notabili continui l. quis sit fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de edilit. edict. l. 3. ff. ad Ma cedoniam. Castren. conf. 423. colum. penult. post medium li. 1. & in pulchro casu consilium Bal. conf. 441. quidam magister Grammaticus, col. 2. post medium li. 1. de committente custodiam pecorum puero, quod in culpa, non dicitur, quando ita erat consuetudo custodiendi per pueros. Commendat. & approbat Crauet. conf. 8. num. 2. Veron. in l. quod si nolit, §. qui assiduus. ff. de edilit. edict. Dec. in l. pactum cura sors in fine C. de pact. la fin l. si quis a filio. §. fin. ff. de legar. 1. conf. 46. col. 2. li. 1. Ruin. conf. 38. num. 3. li. 1. Brun. de statut. in verb. parietela. Curt. de feu. parte 3. nume. 10. Gozzad. conf. 87. Tiracuell. de iur. primogen. q. 6. nn. 1 §. Caballi. milleloq. 474 & 476. parte prima.

3 Occurrit in multis regionibus, prout videmus in territorio Tuderino, Perusino, & similibus, quod pecudes, & animalia minuta custodiuntur per pueros, & hoc est primum exercitium pueros rufico, custodire pecudes, & iues, deinde paulatim a secedere ad gradus agriculturæ.

4 Secunda excusatio culpe est, quando conductor fuit æque diligens in alienis, prout in propriis. Crauet. conf. 8. oim. 23. ponens bonum exemplum in materia locati & conducti in illo, qui prohibebatur docere viam bonam volenti transire flumeo rapide & subignotum, si enim ipse antecedit per eandem viam, si subsequentes periculum eueniat, culpa

non adscribitur, & debita merces deberetur, per textum in §. fin. Instiuitur. pro foc. in l. heredes, §. non tantum. ff. famil. erciscund.

5 Tertia excusatio est, quia vltima culpa nocet, & attenditur culpa proxima, non remota. li. si per emptorem. ff. de action. rmp. Abb. conf. 1. col. 7. circa finem 7. questionis, lib. 1. Bald. conf. 13. col. 2. libro 5. per l. si vehenda. §. 1. versic. Paulus, ff. ad l. R. hodiam, de iactu.

6 Quarta excusatio culpe est, vt tunc demum culpa operetur effectum suum, quando culpa est ordinata ad casum, aliis non, vt suo loco dicam in materia de casibus.

7 Quinta excusatio culpe est, credere, quod communiter creditur. Bart. & Bald. in l. pignus. C. de pignorat. action. Hieron. Gabr. conf. 159. nu. 21. faciunt dicta in prima excusatione. Cetera in materia ponam in prosecutione materiz de casibus, remissioe mercedis, & incendio, vbi melius cadent.

Et ex supradictis omnibus inferatur ad aliqua in practica vitia.

8 Primum est, si mulio condonat fardellum deferendum in nudis de vno mercatore alteri, si perdatur teneatur. Corn. conf. 313. lib. 4.

9 Secundum est, quod si sartor tenebat vestimenta in statione sua, quod si fures de nocte fregissent apothecam, fenestram, vel parietem, & vestimenta abstinuerunt, quod sartor non teneatur, nec est io aliqua culpa, quia facit quod alij facere consueuerunt retinendo in apotheca vestimenta. Petr. de Vbal. de duobus fratribus. par. 8. q. 14. nu. 15.

10 Vnde articulandum est solitum, & quod statio reputabatur bona, & fida.

Præterea ad vltiorem intelligentiam materiz, & tractatus de dolo, & culpa, adducitur alia notabilis declaratio, & limitatio ad regulam, quod conductor teneatur solum de dolo, lata & leui culpa vt precedat, & habeat locum in persona propria ipsius conductoris tantum, non aliena, tamen per pactum apponitur de aliena teneatur. Castren. reputans hoc valde oportibile in practica ad materiam l. contractus ff. de reg. iur. ad l. non impossibile, ff. de pact. vt conditor teneatur de leui, & lata culpa, etiã de facto alieno, itante p. eto appositum, ponendo exemplum in eo qui promittit seruum locum litem non esse, vel virginum non esse, vel quid simile; nam hæc stipulatio duo continet. Primum, ne io corruptus sit secundum vt ne eam negligas, quin ab alio corruptus par vt notatur in d. l. non impossibile.

12 Et sic corollarie inferitur limitatio ad regulam stipulatio ista, ff. de verborum obligation. vt non valeat promissio de facto alieno, nam non procedit in casu proposito, in quo promittitur factum alienum, vt qualitates rei subiectæ.

Addo vnum aliud notandum in hæc locati & conducti materia in tractatu doli, & culpe, quod si nauis possit inuito domino res in alia nauis, quam ipse dominus posuerit, teneatur, si pereat per litem quæritur. §. 1. ff. locat. si verò bona fide, & sine culpa, non teneatur etiam si dolose posuisset, quando vtrique nauis in navigatione, perijt l. fin. §. 1. ff. ad l. R. hod. de iactu & ratio est, quia licet sit in dolo rem domini contrahendo, non tamẽ ex tali culpa est amissa, ex quo omnino

nino eam peritura, quod summè notandum reputar Angelicio verb. locatio. 23.

- 3 Et sic in materia locati & conducti, datur alia excusatio a dolo, & culpa ab euentu, si res omnino peritura erat, & attenditur eductus, qui excusat, non culpa præcedens, quæ accusat.

Partiter conductor animalis non tenetur, si etiam apud dominum perijisset. Pile. q. 104. Petr. de Vbald. de doobus fratribus, part. 2. q. 19. num. 10. Borna. de vsu fructu. nom. 299.

De casibus.

Pvcherima sanè est, utilis, & quotidiana casuum materia in hac vtili locati & conducti materia, & passim experientia docet, quod inter locatorem, & conductorem oritur disputatio, an conductor teneatur de casu, & ponam de casibus in genere quando de his obligasse conductor videatur, deinde ad aliquas species descendam, prout incendium, bellum, pestis, herilis, & similia.

- 2 Regula igitur est, & conclusio. Conductor regulariter non tenetur ex natura contractus de casibus fortuitis, Lique fortuitis cum materia, si de pigorat. action. l. contractus. ff. de reg. iur. in rebus in princip. ff. commodat.

Etiò rebus in usu locati & conducti, de quo agimus, lege opus quod in auctuore, vbi Bartol. l. i. m. quæritur, §. si naucularius, & §. si magister, versic. Labeo. l. maritus l. x. locato. §. vis maior. ff. locat.

- 3 Et ita tenuit Castren. conf. 471. viso, parte prima Strach. de mercatur. par. 2. tie de naut. num. 6. vbi lare se extendit Dec. in l. contractus. nu. 33. ff. de reg. iur. Vt in opinio. 39. pat. 2.

Q V A E S T I O I.

Qværo primo loci. Conductor suscepit periculum in se, & nedum simpliciter locus est, sed generaliter dicendo, omne periculum, tenebitur ne ex hoc de casu fortuito?

- 3 Pro parte affirmativa facit primo loco tex. in l. i. ff. quæritur, §. si gema. ff. locat. vbi in materia locati & conducti, periculum appellatione casus fortuitus continetur, & arriex suscipiendo in se periculum, tenetur de vitio materis, & sic de casu fortuito.

- 2 Secundo pro hac parte facit l. lites, §. 1. ff. de negot. gest.

- 3 Tercio pro hac parte facit l. quod si neque, §. 1. ff. de pericul. & commodat. rei vendit. & quod no. io rubro, & nigro eiusdem tituli.

- 3 Et hanc opinionem tenet Castren. in l. si quis §. quæritur, n. 6. ff. si quis eam. vbi tenet periculum nomen generale esse, & comprehendere casum fortuitum culpæ, vel sine culpa provenientem. Decius conf. 532 nu. 1. post Nigulant. ab eo allegatum.

- 4 Pro contraria parte facit tex. in l. 1. §. sepe, versic. sed & si quis, ff. depositi. vbi bonus textus quod depositarius se offerens deposito teneatur de periculo, non tamen in hoc comprehenditur casus fortuitus.

Secundo pro hac parte facit l. quæ fortuitis, cum materia. C. de pignorat. actione.

3 Tercio pro hac met opinione facit l. ne similiter, ff. de magistrat. conveniendi iudic. l. 2. §. si eo tpe. ff. de admin. rer. ad Cuius pertinent. Et hæc opinionem tenuit gl. in l. i. iustitiam, §. item si quis, ff. de post. in d. §. quæritur, & hæc est vera, & communis opinio, vt testatur Rip. de privileg. contract. pest. nu. 73. & 76. Duen. regn. l. 80. & ita in sua distinctione tenuit Barro. in d. §. quæritur, col. 3. prout clarius eandem distinctionem ressumendo ponit Castren. in l. 1. C. depositi, & sic male in hoc dicere videtur Rip. in cita to loco, quod Bar. vbiq. tenet appellatione periculi comprehenditur casum fortuitum, cum in materia locati, & conducti id non teneat. Dec. conf. 473. num. 7. conf. 123. n. 3. Cephal. conf. 20. n. 12. Sebast. Medic. de reg. iur. par. 1. regul. nu. 17.

3 Siue igitur conductor suscipiat in se periculum simpliciter, absolute, & sine aliqua adiectione sine suscipiat cum signo vniuersali, nequam regulariter tenetur de casibus fortuitis, ex veteri, & communiori opinione. Et hæc erit prima ampliatio ad hanc materiam. Cephal. conf. 10. num. 12. Sebast. Medic. de reg. iur. regul. 1. om. §.

- 7 Amplius secundo hæc conclusio, & regula, etiam si in tali susceptione periculi sit appositum iuramentum, adhuc enim de casu fortuito non tenebitur ex adiecta simplici vi iuramenti Rip. de reuoc. doct. num. 10. Eman. de communi in suo The san. lista P. nu. 90.

- 8 Addo bene loquentes, & de communi pariter attestantes Alex. consil. 18. vol. 1. conf. 33. vol. v. Aman. io cap. 1. de locat. Anchut. conf. 43. col. 2. l. ad de communi in d. §. quæritur. Machel. paroc. ou. 3. Rip. de pest. de privileg. contr. pest. num. 84. Viui. opin. 59. par. 2. vbi rationem reddere videtur, quia ex casu seu perueniente iuramento receditur, quasi sub ea conditione contractum sit, si res in eo statu maneat, vt in cap. quemadmodum, de iureiurand. Seraphin. de iurament. privileg. 1. ob. licet ipse contrarium teneat, & sic iuramentum in hac locati & conducti materia, non tribuit vires, vt conductor fortius obligetur, & ad casus fortuitos teneatur suo periculo obligatio.

- 3 Nec ideo susceptione requiritur enumerare sigillatim omnes, sed sub generalitate omnes includuntur glo. commutiter approbare in l. Titius, ff. de liber. & posthum. vbi Alex. dicit hæc esse communem opinionem. Rolan. conf. 16. n. 16. vol. 1. commedat. pro notabili Rim. §. 1. quib. aliter licet vel non, nu. 129.

Q V A E S T I O II.

Qværo secundo loco principaliter, quid contra, puta conductor suscepit in se vnum casum fortuitum puta pestis, banusotum, & similia & postea addidit hæc verba vniuersalia, & omne aliud periculum, quid comprehendatur?

- 1 Videbatur primo loco negatiue dicendum ex rationibus in præcedenti questione adductis, cum periculi nomine (vt dictum est) casus fortuitus non continetur.

- 2 Pro contraria parte facit in simili tex. in cap. quærendum, de procuratoribus, lib. 6.

- 3 Secundo pro hac parte facit Clemen. non potest, de procurat.

Vincentii Carocii Tractatus I

Tertio facit casedes, & ibi late fit per multa similia in proposito de reperiendis.

Quarto facit sex in l. si. s. qui dulcis. de vino, riri co, & oleo legato, ius dicitur nobis per Bar. in l. quesi sum, §. pen. de fundo instructo.

Et hanc opinionem firmavit Dyn. in reg. contra dicitur, num. 10. l. lib. 6. Bal. & Salicet in l. ubi eum Castrensi. C. commodat. Cautione in cap. 1. eodem ius. & hac est communis opinio. Rip. de privileg. pest. num. 77.

Addo ab eo non allegatos. & bene in materia loquentes Alex. conf. 3. nu. 2. lib. 1. Turan. opina. 43. Strach. de mercatur. num. 77. par. 4. nu. 8. Suard. l. re. F. num. 3. 4. attestant hanc esse magis communem opinionem.

Declaratur ista conclusio, ut extendatur nō ad omnes simpliciter, & indefinitē, sed ad omnes similes tamen expressis, non ad alios ita declaratur Alex. cōf. 28. lib. 1. & hoc operatur dictio similitudinis, aliud, in clausula generali appositā. Bal. dec. 347. Dec. cōf. 27. nu. 5. Marf. de fidei. ff. nu. 30.

Et respondendo ita loquuntur omnia iura, & rationes pro secunda parte allegatz, & in dictis locis Doctores declarant. Ad aliud pro parte contraria patet responsio per dictionem, aliud, statim precedenti specificatione, verū enim est periculi nomine casum fortuitum non comprehendī, tamen si unus casus fortuitus specificatur cum clausula, & omne aliud periculum, & tunc veniunt casus fortuiti, similes tamen expressis, & sic in practica bonus iudex mature inspiciet, an finis in casu simili, vel dissimili.

Dices. Si verum est, quod appellatione periculi etiam dicendo, omne periculum, nō veniunt casus fortuiti, ut diximus ex communi in prima questione, quid interest specificatio casus, si casus non est de genere periculi?

Parebit responsio ex discursu sequentium questionum, & arduendo a simili inferunt ad decisionem questionis in facto. Sempronius locavit domum suam Medico, & ita dixit gl. se de le boti, & omni altera masaria de casa. Vtique de simili erit intelligendum.

Q V A E S T I O I I I

Quæro pro intelligentia precedentis questionis, quis dicatur casus similis expressis. Multo rum variz fuerunt opiniones.

Prima fuit opinio Alex. conf. 28. quod casus fortuitus dicatur maior, qui rariis contingit.

Vide secundum hanc opinionem licet casus magna urborum, & maxime oliuarii, & vitium, quæ evenit de anno 1386. dicitur casus maior, quia rarissime in ea quantitate occurrit, prout seniores dixerunt, & non debet conductor impuniti, si in conductione alium casum expressit, deum latius suo loco.

Secunda fuit opinio Corne. vi casus maior, & nō similis expressis dicitur, qui periculosior sit, vi per eum, conf. 118. col. 2. lib. 2.

Bonus igitur iudex arbitrabitur, & considerabit, quis casus sit periculosior, an expressus, vel non expressus.

Tertia fuit opinio Rip. de privileg. consuet. p. ff.

numera 79. quod id totum iudex arbitrio reperiatur ex Innocentio, & Panormitan. in cap. causam, il secundo, de iudicijs. Cyn. in l. non potest, C. de & citius.

Addo bene loquentes Curt. sen. conf. 11. statuto Parmæ, columnas penult in fine Bald. in cap. cum speciali, columna 3. de appellatione. Aff. & in cap. 2. numet o. 21. uerfic. item iudex, ex quibus causis secundum amittatur. Marfil. in lege questionis modum, numet 14. de questionibus. Jate Nuñez. in Silus, lib. 5. numet 89. vbi consulti, ut si hæserint ipsi, consulant peritiores.

Et si iudices essent prout deberēt, nec prout sunt (prebi populorum insalubritas, iugantium miseria, & mundi calamitas) quis remitteret in arbitrium illius casum ponderabilem, qui literas ignorat, & quomodo fit cum nō didicerit, quis dedit officium? favor, & munera, quis remittet hodie in arbitrium illius, qui pecunia iudicat? quis remittet in arbitrium illius, apud quem valent commendationes? Infelices Doctores, ad quid pro aduocando tot libri, totque labores, pericula sanè hodie ista remissio, & si anti qui illi iuris prudentes experirentur, quæ nos videmus, & palamque, valde infelicerent.

Quarta itaque fuit ultia relata per Rip. & alios, opinio, casus dici similes, cum maiori eorum parte conveniunt. Balin. lecuratori, num. 5. C. de neg. gest. in l. ubi las. nu. 10. C. de iure emphyt. Balin. c. cum speciali, de appellat.

Quinta fuit opinio, quando est eadem, vel per ratio. Balin. Lillud, columna 2. C. de sacrosan. eccles. Ruin. conf. 22. 1. 1. numet 14. lib. 3. Dec. conf. 130. nu. 11. Craver. conf. vill. numero 9. Menoch. de arbit. iudic. lib. 2. centur. 1. cas. 84. numet 8 & 9. Coraf. lib. 4. de iure in artem redigendo, c. 8. & in l. non possunt, nu. 9 ex l. qui libetis, in princ. ff. de vulgar. & l. quæritur. ff. de statu hominum.

Considerabit igitur bonus iudex similitudinem, vel identitatem rationis, vel si maior ratio militet, a fortiori arguendo.

CONCLUSIO III

Quæro quarto loco prosequendo materiam casuum fortuitorum utrum, & frequentem, maxime in hac locati & conducti materia, de qua agimus ad materiam l. item quæritur, §. si gemma, & l. opus, ff. loc. F. Quæ est pectum, ut quis de periculo teneatur, tenebatur de casu fortuito? Videtur quod non ex rationibus adductis in prima questione, ubi periculum in se suspiciens, etiam si dicat, omne periculum, tamen de casu fortuito non tenebitur, prout ibidem videtur.

Pro contraria parte facit d. §. si gemma. Secundo pro hac parte facit l. opus, ff. locat.

Tertio facit bonus textus in lege. Et Ariston. ff. mandat.

Conclusio vera est, & successus similitudo precedentium, & quam maxime contentorum in prima questione, quod licet periculi appellatione casus fortuitus non continetur, etiam si apponatur signum univiale, omne periculum, ut diximus in prima questione, tamen si suspiciens in se, aliis etiam de levis

ma tenebatur, tunc tenebitur de casu fortuito, vt pactum aliquid operetur, & sic apparer conciliatio inuicem, & rationem hinc inde allegatam.

- 4 Et ita tenent Scribenes, in l. sed & si quis. §. quz-
situm. ff. si quis cautionib. Cano. in c. 1. de commodato.
Commendat. pro singulari Rom. sing. 443. Rip.
de privileg. pest. nu. 80. Boff. de remis. merced. con-
ductorum, nu. 64.

Ampliatur hæc conclusio per modum corollarij,
vt pari modo si suscipiens in se periculum tenebatur
alibi de casu fortuito suscipiendo periculum teneba-
tur de casu fortuito proueniente culpa aduersarij,
vt pactum aliquid operetur, per regul. l. si quando
de legat. 1. & cap. si Papa, de privileg. libro sexto,
Rip. in citato loco, per l. qui officij, §. fin. ff. de con-
trahen. empt.

- 6 Subdeclaratur hæc prima ampliatio, vt vera sit, si
casus proueniat culpa aduersarij in non faciendo, se-
cus in faciendo, quia pactum bene debet aliquid ope-
rari, sed operando lacerare quanto minus sit possibi-
le, & ita testringit Corn. conf. 38. col. 2. lib. 1.

- 7 Adde vltra Corne. aliam rationem facis (ni fal-
lor) æquum, quod potius permittitur in iure, quod
pactum, statutum, & similia nihil operentur, quam
quod quis indebite damnum patiatur ex gloss. cele-
bri, & commendat in l. si. §. in computatione, in glo.
magna, in fine, quam ibi multum extollunt Barol.
Castren. & alij, C. de iure deliberanda. Imol. & Ale-
xan. in l. 4. §. prætor ait, ff. de dam. infect. Imol. in cap.
cum dilectus, & in cap. ad audientiam, de clericis uo-
residentibus. Commendat admodum Ias. in l. propo-
randum, §. fin. autem alterutra, numero sexto, C. de
iudic. Afen. in sua practica. §. 33. limitatione tertia,
numero 5.

- 8 Et vidimus superius in materia culpe ad legem
fuit cetero. §. nunc videndum, ff. commodat. ex mente
Alberti. ibi, quod non est admodum in iure ab-
surdum, vt dispositio, & regul. l. si quando, multis in
casibus dormiat, & non procedat, & quem maxime
in hac locati & conducti materia, quæ bonæ fidei
est, & ex bono, & æquo procedit, vt superius vidi-
mus parte 1. de natura locationis, necita facile cur-
rere debemus in materia æquis ad absurdum, & exten-
dere pacta, vt operentur ius iniquum, sed potius sim-
pliciter, & de plano intelligere, & faciant quæ dicam
suo loco, si quis suscipiat in se casum fortuitum, an
teneatur ad illum casum fortuitum, qui culpa ad-
uersarij proueniat.

- 9 Ampliatur secundo loco, per modum corollarij,
vt si prius tenebatur ex se de periculo suscipiendo,
& quasi specificando periculum, tenebatur de casu
fortuito ex allegata ratione, vt pactum aliquid ope-
raretur. Ita Rip. vt supra, ex l. periculi. C. de nautico
segnore.

- 10 Ampliatur tertio loco, si possessio rei, cuius peri-
culum in se suscepit, non transeat ad eum, quia tene-
bitur de casu, quia de culpa pactum non est, verisimi-
liter intelligi cum in te, quam quis apud se non ha-
beat, non cadat verisimilis culpa, textus in l. in ven-
ditione in principio, ff. de pericul. & commod. rei
venditæ.

- 11 Ampliatur quarto vltra Rip. plenè proficitemus
in citato item loco, vt teneatur etiam de lege Aquil.

- 12 Ita Odofred. in d. §. si gemma, per l. si seruus seruus,
§. si calcem. ff. ad l. Aquil.

- Ampliatur quinto, vt teneatur ad pretium rei,
etiam si centuplum excedat. Caballin. de eo quod
interest, numero 179.

- 13 Declaratur, vt non teneatur ad interesse extrinse-
cum. Caballin. citato iam loco.

- 14 Percurrendo tantisper quatenus spectat ad mate-
riam locati & conducti, iura superius in questionib.
allegata, & primo loco text. in l. item item queritur,
§. si gemma, bene probare videtur periculi appella-
tione casum fortuitum comprehendere, cum etiam po-
natur casus fortuitus per modum exceptionis a peri-
culo, prout clare videtur, apparet sub eo comprehen-
di, vt exceptio sit de regula, ad no. in l. 1. de reg. iur.

- 15 Et teporè, quod in hac locati & conducti mate-
ria, periculum dupliciter accipitur. Vno namq; mo-
do, quod culpa prouenit l. opus, ubi not. ff. locat. de
qua lege, & materia suo loco dicam.

- Ampliatur, vt sufficiat ad periculum qualis qualis
culpa. Iura in materia locati & conducti, sunt ista
l. & hæc distinctio, in l. responsi, opus, §. quod verò,
ff. locat. gloss. in l. Titio, §. i. ff. de negot. gest. Secundo
modo capitur periculum pro casu fortuito. l. si quis
domum, §. si colonus, §. si quis vtilos, ff. locat. & in
d. §. si gemma.

- 16 Secundo loco vtilis est text. in d. §. si gemma ad co-
gnoscendum vitium operis, quod quidem duobus
modis contingere potest. Primo ex defectu materie.

- 17 Secundo ex imperitia artificis. Primo casus non
teneatur conductor, nisi in se suscepit periculum,
vt dictum est. Secundo casus tenetur ex d. §. si gem-
ma, & de hac materia ponam suo loco ad legem opus,
ff. locat.

Q V A E S T I O V.

Quæro vnum satis vtile, in quo Rom. testatur
fuisse lucratam duobus quatuor, an suscipiens
in se casum fortuitum teneatur, si culpa aduersarij
proueniat.

- 1 Pro parte affirmatiua facit l. quid ergo, §. si heres,
& ibi no. ff. de leg. 1.

- 2 Secundo facit l. qui seruum in princ. ff. de verbob.
oblig. vbi factum debitoris nocet creditoribus.

Tertio facit, quia licitum est statutum, & consti-
tutio, vt quis teneatur ad pecuniam pecuniariam pro fac-
to alterius. gloss. ord. in rubr. C. de decret. de iur. iur.
lib. 10. commendat Bal. in l. iure permissum, C. de fab-
bricis. lib. 11. comprobatur per multa similia Ias. in l.
si quis in suo. §. legis, nu. 3. C. de in ioc. testam. an-
ferendo ad multa, & diuersa statuta.

- 3 Adde bene loquentes in facto alterius Deg. in c.
2. de constit. col. 1. nu. 4. vers. & prædicta testatur.
Felin. in Cano. iur. naturale, dist. 11. Arret. in tract.
malefic. in verb. Sempronij. Socin. in l. Modestinus,
ff. de excep. l. post Arret. in §. actiones, columna 4.
de actio.

- 4 Pro contraria parte facit regul. quod nemo debet
odio alterius pergruani. l. non debet, de regul. iur. re-
gul. sine culpa libro 6. vbi concordantur. Ias. in d. §.
legis secundo proprius accedendo facit l. cum propo-
nas, C. de nautico segnore, quam Libi Barro. Bald. &
Castren.

Vincentii Carocii Tractatus

Cassien. commendans et notabilem, vt casus fortui-
tus proueniens culpa debitoris, creditoti nocere
non debeat.

- Tertio pro hac parte facit l. qui officij, §. final. ff. de contrahend. empt.
- 6 Et hanc negatiuam opinionem tenuit Roma. singul. 133. promittit ppe. d. cum proponas. latius hoc idem resurgit singul. 441. ut scis, vbi etiam allegat d. l. qui officij §. fin. & dicitur fuisse habuisse, & fuisse locatum ducebat quatuor.
- 7 Addo Iacul. l. 1. col. 1. verfic. confirmatur, C. de Instru. & substitution. Dec. in capex parte, il secundo fallent. §. 6. de officio delegati Roma. conf. 183. verfic. Mat. singular. 36. vbi hoc valde praticandum eum commendat. Aret. conf. 101. Jo. sine. Dec. in l. si solo. n. 6 C. de collationibus, & in c. di. inter, notabil. 2. de exceptionibus. Bertach. de gabell. colum. 26. Anchor. conf. 414. Alex. conf. 84. lib. 6. Rip. de priuileg. p. ff. num. 87. Ioan. de Anania conf. 74. colum. 3. Cratet. conf. 93. eum. 8. volum. 1. Hinc inimicitie locatioris conductoris obesse non debent, Soc. conf. 79. colo. 3 lib. 3. Gozzad. conf. 97. num. 20. Ruin. conf. 147. l. 1. conf. 59. num. 13. lib. 4. Neuzia conf. 91. n. 9. Alcia. responsi. 689. Menoch. conf. 17. nn. 33. conf. 53. 246. nu. 2. de p. rump. lib. 1. p. rump. p. 48. ou. 30.
- 7 Hinc etiam inferitur in questione quotidiana quod stabularius tenetur de rigore si iouisat equum, quando erat marcidum, vt egeret celesti refectione, quasi culpa p. rcedat casum, secus si appareat p. ali quot tempus durare posse. Caball. de eo, quod inuest. num. 189. Euenit quandoque in facti contingetia, quod banniti propter inimicitias cum locatore deuoluerunt tempore metendi granum item deficacum in p. ruidium coluporum, qui tot labores pro anni cultum p. rstituerunt; hoc enim equum non est, nec ipsi p. ruidicari debet. Nec obstant ista, & legi primo, & secundo loco allegata, quia loquum rur in casu f. o simpliciter, prout ibi Barro & Decianus animaduertunt, nec potest t. iah ad casum o. strum, cum sumus in longe diuersis terminis.
- 9 Nec obstant ratio de statuto, quia hoc p. rcedit fano re publice utilitatis, ut homines magis a delictis abstineant. Vnde non potest extendi ad casum s. rorum.
- 10 Commendatur admodum a iuris interpresibus di sposito, & matrici l. c. proponas, C. de Nautico s. rone, & passim deferuntur pot. st ad multa i. hac locati & c. d. ucti materia v. t. l. a. Primo inferitur, quod si mulioes, & v. t. u. rales, qui conductores mercis alpor tandas ad nundinas Recanatels, & Fulginateis, non fecerunt iter constructum, & directum, si eueniat aliquod periculum, quod non imp. r. batur domino mercium, sed totum periculum erit ipsius mulionis, & v. t. u. rales, qui si fecerit iter constructum, fortasse de facili hoc non euenisset, & ibi t. i. c. d. uctus Bar. & Castren. vbi hoc valde commendant. Felin. in c. cum olim, col. 2. de excep. Bertach. de gabell. l. par. Ferret. de gabell. num. 593. Sebast. Med. de calup. 2. q. 10. num. 30.
- Contra, vero, si mulio, fecerit iter solitum, & consuetum, nec fuit ei casum, quod differendo ad aliam, diem, d. i. r. o. batur, periculum erit domini p. a. o. r. u. si dies dilata fuit culpa mulionis. Per. de Vbal. de dubus frat. par. 8. q. 17. nu. 18. Ea ratione quia
- Et quonidie allegauit. Sep. par. i. b. i. c. i. t. n. u. r. a. q. u. e. s. t. i. o. n. e. d. a. n. n. o. n. v. o. l. u. i. t. q. u. e. n. o. c. i. a. m. e. r.
- 11 Nec fuit culpa, & dolo mulionis, & v. t. u. rales mutant itinera, datur tamen quandoque causa excu sationis, puta si via t. r. e. t. e. r. & ordinaria sit imp. d. i. c. t. u. r. e. d. e. s. t. u. r. a. a. m. u. b. u. s. v. e. l. s. i. m. b. u. s. p. r. u. t. u. r. s. i. p. e. c. o. i. n. g. i. t. v. e. l. n. o. n. s. i. n. t. a. d. e. o. t. u. r. e. x. b. a. n. n. i. t. i. s. i. b. i. p. r. o. p. e. a. n. i. m. o. d. e. p. r. e. d. r. a. n. t. e. c. o. m. m. o. r. a. n. t. i. b. u. s.
- 12 Quid si via non constructa, & non ordinaria sit bre uior? Qu. d. si maioris t. r. e. p. e. n. s. e. r. i. t. v. t. i. l. i. o. i. m. u. l. i. s. v. e. l. q. u. i. d. s. i. m. i. l. e. p. a. r. i. a. t.
- 13 Pariter si v. t. u. r. a. l. i. s. m. u. l. i. e. v. e. l. e. q. u. i. s. o. n. t. i. s. o. o. n. a. s. s. i. g. n. a. u. i. t. g. a. b. e. l. l. u. m. n. o. n. e. o. c. e. b. i. t. d. o. m. i. n. o. e. q. u. i. v. e. l. a. l. t. e. r. i. u. s. a. n. i. m. a. l. i. s. n. e. c. i. e. n. t. i. s. & e. i. u. s. e. q. u. e. v. e. l. m. u. l. o. s. n. o. n. i. n. c. i. d. i. t. i. n. c. o. m. m. i. s. s. u. m. r. a. t. i. o. n. e. s. t. a. b. u. d. a. t. e. g. a. b. e. l. l. e. & h. e. c. e. s. t. c. o. m. m. o. n. i. s. o. p. i. n. i. o. M. a. z. e. l. c. o. n. s. i. l. i. o. 60. n. u. m. 1. i. b. o. n. a. c. o. s. s. i. c. o. m. o. p. i. n. i. n. v. e. r. b. a. t. i. o. n. e. c. o. n. d. u. c. t. o. r. i. s.
- 14 Addo ad p. r. a. c. t. i. c. q. u. e. r. d. P. a. u. l. C. r. e. s. t. e. n. a. d. l. p. e. n. u. l. t. i. s. i. n. f. i. n. i. t. l. o. c. a. t. d. o. c. e. t. p. r. a. c. t. i. c. a. r. e. h. a. n. c. m. a. t. r. i. c. i. a. m. v. i. d. o. m. i. n. u. s. c. o. m. p. a. r. e. t. & d. i. c. a. t. i. s. t. e. m. u. l. u. s. v. e. l. e. q. u. i. s. e. s. t. m. e. u. s. & d. e. l. i. c. t. u. m. c. o. d. u. c. t. u. r. i. s. m. u. l. u. n. o. c. e. r. e. n. o. n. d. e. b. e. t. & n. o. l. o. v. e. n. d. i. & d. e. b. e. t. a. u. d. i. r. i.
- 15 Si tam. p. r. i. b. u. n. n. i. e. m. a. s. s. i. s. t. i. u. m. v. e. l. p. r. a. g. m. a. t. i. c. a. v. t. c. o. n. s. i. c. i. t. u. r. m. u. l. u. s. c. o. s. t. a. l. m. a. d. d. e. b. e. t. c. o. n. d. u. c. t. o. r. s. o. l. u. e. r. e. f. i. s. c. o. & s. t. i. m. a. t. i. o. n. e. m. m. u. l. i. • E. t. s. i. s. i. t. c. o. n. s. u. e. t. u. d. i. v. i. d. o. m. o. n. o. r. e. d. d. a. t. u. r. s. i. c. d. o. n. s. i. c. i. t. u. r. & p. e. n. e. r. i. n. i. l. o. m. o. s. o. n. e. d. o. m. i. n. o. a. c. o. n. d. u. c. t. o. r. e. r. e. c. u. p. e. r. a. r. e.
- 16 Pariter qui conduxit alportandas merces, vel animalia alius, & que amiserit ex quo non soluit gabellam, si ille conductor non sit solueudo, domini t. m. e. r. c. i. u. m. v. i. l. a. n. i. m. a. l. i. u. m. v. e. s. i. a. n. t. r. e. s. t. i. t. u. e. n. d. i. a. d. v. e. r. f. e. s. i. t. a. m. i. n. p. i. s. i. n. e. m. s. u. l. u. n. d. o. p. o. s. s. e. t. p. e. d. i. g. i. u. m. r. e. c. u. p. e. r. a. n. t. i. m. e. r. c. e. s. i. p. o. l. i. n. i. l. e. p. e. r. m. e. r. c. i. t. e. r. r. o. s. d. o. m. i. n. u. s. h. i. de public. Quidam, conf. i. n. f. i. n. e. F. e. r. r. e. t. de gabell. num. 67. Siraceli. de nauibus. part. 5. nu. 9. i. n. f. i. n. e. & n. u. m. 2. i. R. o. h. a. d. c. o. n. f. 4. n. u. 30. l. i. b. 3. I. o. s. e. p. h. de Ludouic. conclud. 53. illation. 27. date Bertan sol. conf. 94. part. 2.
- 17 Addo, quod licet ob fraudatam gabellam transcas in gabellarium dominum iter fraudatur, non tamen transit poss. s. i. o. q. u. e. d. c. o. m. p. e. t. i. t. v. e. l. i. d. i. c. i. o. n. e. B. a. l. d. i. n. k. s. i. t. i. n. i. n. t. a. m. c. o. l. u. m. p. e. n. u. l. t. v. e. r. f. i. c. b. o. m. q. u. o. d. d. e. l. i. c. t. u. m. C. v. r. d. v. i. B. a. r. t. i. u. i. n. l. a. c. o. m. m. i. s. s. i. a. f. f. d. e. p. u. b. l. i. c. a. c. o. m. B. e. r. n. a. c. h. d. e. gabell. part. 4. p. r. i. n. c. i. p. a. l. q. u. e. s. t. i. o. n. e. 16. F. e. r. r. e. t. e. o. d. t. r. a. c. t. n. u. m. 103. & 240. R. o. l. a. n. d. e. V. a. l. l. e. d. c. o. n. f. 4. 2. n. u. m. 5. 6. & 7. n. u. l. i. i. n. t. e. r. u. e. n. e. r. i. t. i. d. i. c. i. s. d. e. c. l. a. r. a. t. o. B. o. n. a. c. o. s. s. i. c. o. m. m. o. n. i. n. v. e. r. b. m. e. r. c. e. r. f. e. s. s. i. o. n. e. p. r. o. f. i. t. i. o. n. e. m. n

cessante colpa, parus mora non ebberatur licio le
ge, s. colonus, ff. locat. de qua superius dixi, & est ca-
sus quotidianus & frequens cum differtur operatio.
Et quotidie allegatur. *Se parlami bieri, non era quello,
tu danno, non voglio che noia, à me.*

Nec sine causa, & dolo muliones, & vestrales mutant itinera, dantur tamen quandoque causa excusationis, puta si via recta, & ordinaria sint impedita a nubibus, vel similibus, precut sepe contingit, vel non sint adeo tute ex banniis ibi prope animo depredandi commorantibus.

Quid si via non consueta, & non ordinaria sit bre-
uior? Quod si minoris expensæ? Utinam multis, vel
quid simile periat?

Pariter si *ecturalis*, mulie, vel equifontis con-
signavit gabbellum, non nocet domino equi, vel
alterius animalis, necientis, et cluseque, vel mu-
los non incidit in commissum ratione fraudis: gab-
bellæ, et hæc est communis opinio, Mæzel. consilio
60, numer. 1. §. Bonacosi. comm. opin. in verb. factum
conductus.

4. Addo ad practic. quod Paul. Castren. ad Lpeont. s. fin. flo. locat. docet praticare hanc materiam, vi dominus compareat, & dicat, iste mulus, vel equus est meus, & delictum conductoris mihi nocere non debet, & nolo vendi, & debet audiri.

3 Si tamē sint bannimēti, cōs stituitio, vel pragmatice, vt cōfiscetur mulis cūm salma, debet condutor soluere fisco estimationem muli. Et si sit cōfiscatus, vt domūdo oon reddatur, sed cōfiscetur, pueri nihilominus domipos a conduttore recup^{er}entur.

6 Pariter q. conduxerit a spontaneis merces, vel a animalia ali. uis, ex quo asperit ex quo non soluit gabellam, si ille conductor non sit folioendo, domini mercedem, v. a animalium veniant ratiocinandi aduersus istam in p. si autem, foliundo pollic. pedagium recipiant merces, Imol. in l. copem ferro, §. domini uis. in de public. Quam, conf. in fine. Ferret. de gabell. num. 67. Sirach. de nubus, part. 5. n. 9. in fine. et num. 2. Roland. conf. l. 2. n. 30. libro 3. 16. fol. de Ludovic. conclu. §. illation. 27. date Bertan. 201. conf. 94. parsa.

7: Adde, quod licet ob fraudatam gabellam transeas in gabellarum dominium rei fraudator, non tamen transit p^{oss}. s^{oci}o leg. competit rei vindicatio. Bald. in l^{it} quoniam tantum, eolum, p^{oss}. leg. v^{er}ific. non, quod delictum, C. v^{er} de vi Batio. in la. comm^{is}. ff. de publi^{ca}. can. Bernach. de gabell. p^{ar}te. 4. principal. q^uest. in 6. Ferret. eod. tract. num. 103. & 140. Ro^{ma}na. Valle. d. conf. 42. num. 5. 6. & 7. nulli inqueritur iudicis declaratio, Bonacoss. commun. opⁱⁿin. verb. mercedul^o ob pro^{du}ctum non solutionem solvitur duplum lo^{ti}, dicitur communem opⁱⁿionem.

3. Quid erit, mulio-quedam assignavit, quendam non assignavit, vel quendam licite portat, quia non prohibetur extrahi, quodam illicita portat, an licite publicetur prophecilicia? textus in dicta lege, cum proponas, de qua in praesenti agimus, facit quod sic. Pro contrarium parte facit. si publicatus, s. i. verfici. sed quid si ampus, & cetera, fide publican.

9 Videtur concludendum, aut omnes merces et ani
mulas

mulionis & omnes publicatur, ex d. l. cum proprio nas, vbi Cin. lac. de Aret. Bart. Alberic. & ceteri notant. Aut omnes merces non erant mulionis, & tunc publicatur merces, quæ illicite portantur, & ita procedit text. in d. l. si publicanus, §. 1. pro contraria parte allegatus, & ita ibi Bart. Imol. & ceteri declarant, & in l. eorum §. dominus, & ibi Alex. ad Bart. ff. 104. & idem Alex. in l. ferunt communis, ff. de vulgar. & facit bene text. in l. 1. §. Trebatius, ff. de acqu. quotidian. & æstiu. commun. opinio. Suarez. Idem M. nu. 134. Bonacoss. in verbo merces.

Declaratur, nisi dominus, qui locauit mulioni merces asportandas, hoc fecisset, ut nota. in d. §. dominus.

10 Vnde multis modis quis excusatur. Primo allegando ignorantiam, quæ iuramento probatur. Abb. conf. 25. commendat. Masil. in l. qui fallam, col. to. ff. de fals. Ioan. de Arn. dialog. 56. dicens hoc perpetuo notandum. Masil. de probat. nu. 137.

11 Vnde forensis, & parum practicus in loco excusatur, & iusta in eis præsumitur ignorantia, quæ iuramento probatur. Alex. conf. 86. in fine, li. 4. Crane. conf. 115. n. 4. Curt. sen. conf. 71. col. antepenult. vbi pariter de iuramento, Franc. Becc. conf. 96. num. 11. Mascard. conclus. 881. nu. 2.

12 Vnde si verisimiliter informatus allegat ignorantiam non auditur, nec admitti debet ad iurandum, vti de facili periturus, & in hoc admodum considerandum videtur. Iste Mascard. in verb. gabella per discursum.

13 Excusatur etiam quis transendo palam, & publice per vias publicas. Alex. d. conf. 86. & Franc. Becc. d. conf. 95. nu. 15. lib. 1.

14 Præsumitur etiam bona fides, quando quis confiteatur id, quod negare non potest. Becc. in citato loco.

15 Præsumitur etiam bona fides, si transientes credidissent fide digno non esse persolvendam gabellam. Curt. sen. consilio 71. numero 15. Et hæc est communis opinio Curt. iun. conf. 19. numero 15. & 132. nu. 11. Io. de Amic. conf. 84. nu. 15. Clar. in pract. q. 60. vers. & generaliter.

16 Amplius etiam si causa credulitatis sit minus probabilis, & hæc est communis opinio. Franc. Becc. d. conf. 96. nu. 16. & 17.

17 Vtili est hæc indagatio, & sæpius in facto occurrunt enim bannimenta a Præfecto auocant, & ab alijs communicantur Præfectis, ut frumenta non ex trahant de territorio ad territorium, imponendo penas amissionis grani, & bestiarum asportantium, cetæ muli locant bestias suas ad grana asportanda, quo remedio eis succurritur? habes ex prædictis, & videbis quandoque bannimenta adeo rigore coëptæ, ut comprehendantur regulas cum omnibus suis limitationibus, & est quasi tollere defensiones, sed bannimenta solent quandoque publicari ad terrorem.

18 Ex prædictis infertur ad regulā, vult per in tit. l. libro 6. quæ ex hoc discursu recipit ampliationē, si enim in mari locata, vel mulio vel vecturalis asportet, ut dictum est merces licitas, & permissas ac etiam merces illicitas, & prohibitas, omnes confiscantur etiam quādo commodè diuidi, & separari possint si omnes sint mulionis, vel vna pars sit domini sciētis,

& notitiam habēris, & sic in hoc casu sumus in actu indiuiduo circa res, non circa animum forte, & contrauentionem in se.

Et si gabellarius velit minutim omnia, & singula videre, & mulio dicat velle stare suæ apostolice, vel dicto, an sit audiendus? Videbatur quod sic, ex not. in l. si §. dominus, ff. de public. Io. de Plat. in l. 1. C. de cano. largit. lib. 1. glo. in clem. 1. de censib.

19 Cōstatum est verius, cum possent adhiberi multæ fraudes, & multa asportari prohibita l. si publicanus, ff. de rebus, ff. de publican. Franc. Marc. decisio. Delphinal. 589. part. 1. vbi ad propositum materię locati & conduci, subdit non esse soluendum vectigal pro rebus, quæ ad usum conductionis salis, & similibus portantur.

30 Addo etiam, quod si capitula publicanorum suæ distincta, illa sunt seruanda, vt dominus muli pro mulio, & alter pro rebus portatis. Si verò capitula non sint distincta, sed dicatur, tot pro salma, & tunc dominus rei in solidum tenetur. Barto. in l. prima, in fine, ff. de aliment. & cibor. legat. in litem illas, ff. de constitut. pecun. Castren. dicens casum quotidianum in l. cum in plures, §. vehiculum, ff. locat. salma non præsumitur mulionis, sed aliena. Bal. in d. l. cum proponas, & si in bulletta non sit mentio de mulione, sed de fardello tantum, mulioni nihil diei potest. Barto. in l. Parisippum, C. de curs. public. vbi dicit notandum.

31 Facit etiam hic discursus ad hanc legem, cum proponas, C. de nau. senos. quod prohibuit asportare frumentum ad alium locum, quid si conductor, vecturalis, vel alius reperiatur in viis posui ad reg. cum quid, par. 3. l. m. 1. nu. 11.

32 Et habui in facto in vecturalibus ducentibus granum, qui allegabant quod non ibant animo exeundi extra territorium, sed eundi ad molendinum, quod non erat prohibitum eo casu, quia in vicina non aderat.

CONCLUSIO VI.

Quæro, quid si casus proueniat sine culpa locatoris, quia iuste bellum mouet, vel ei mouetur, renebitur ne conductor de casu?

1 Quilibet isto casu locatorem excusaret, cum iuste factū sibi imputari non debeat iuxta not. in l. Gracchus, ff. de adulter.

2 Contrarius sentire videretur Bart. in lege corem, §. qui maximos, nume. 7. ff. de publican. clarius hoc exprimit in q. publicanus, in vers. solutio, nu. 3. vbi vult hoc verbo, siue iuste, siue iniuste &c. Anchast. conf. 414 Castren. in l. si merces, §. culpe, ff. loc. Rip. de priuileg. consuet. p. 1. nu. 89.

3 Notanda sunt verba Bartol. in citatis locis: quandoque enim excludit penitus culpā, dum dicit quid si fiat bellum in aliquo loco aliquanulum remoto, nulla penitus considerata culpa locatoris vestigandum, si tempore aliquo bestie non veniant ad numinas, vel ad locum pedagij, quod non debet fieri remissio, quia quid in culpa fuit in hoc locatur? debet ne providere, ne totus mundus sit quietus, vt locatio non patitur detrimentum? Vtque non, quandoque præsupponit Bartol. nasci bellum ex iusta causa,

Vincentii Carocii Tractatus

causa, puta propter inimicitias, quæ sunt iusta causa belli mouendi, causa tamen inimicitiarum includit culpam, & sic iustitia belli oritur a causa culpæ, appellat tamen bellum iustum, & quod non debeat fieri remissio.

- 4 Exclamabant vulgares homines, quid mihi cum inimicitia locatoris? soluo enim (dicit conductor) pensionem cum consentiam, & promissam, cur debeat pati damnum ex facto alieno, in quo nullam culpam commisi? dicit locator, si inimicus meus mox uet mihi bellum, quid possum facere? replicat conductor, remitte mihi mercedem, & contendas quantum uultis.

Q V A E S T I O V I I

Sextimo loco quaero. Locator potuit amovere periculum, & casum, & non amouit, tenebitur ne? materia est l. si fundus, ff. locat. quæ cum sit sui titulo locati & conducti, ponam aliquas viles conclusiones.

- 1 Prima sit conclusio ex d. l. si fundus. Si conductor prohibeatur uis re conducta sine dolo, vel culpa locatoris, non tenetur locator, nisi ut restituat, vel remittat pensionem pro rata temporis, quo ille uis non potuit.
- 2 Plura in hoc sunt exempla utilia in hac locati & conducti materia, quorum primum est, quando conductor fuit per Principem, vel Communitatem impeditus, cui resistere non potuit, puta quod fundus locatus fuit militibus assignatus, per l. item si verberatum, §. item si forte, ff. de rei vend.
- 3 Quod exemplum defertur in facto. In territorio Tudertino reficiuntur uix publicæ, & ampliuntur, & meliorantur pro beneficio transeuntium, & ex hoc occupant multa prædia locata, quo casu locatores si receperunt pensionem, teneantur pro rata restituere, autem minus, remittere debent, & subdit ibi Paul. Cast. hoc esse valde notabile in practica, quod si Princeps aliquid pro restauratione exhorlari mandat, quod conductori erit restituendum.

- 4 Pariter coloni, & laboratores tertiarum coguntur quandoque per istos commissarios accedere pro asportandis granis ad aliquem locum, & non possunt per multos dies inferre culturæ, quia ex hoc excusantur.

- 5 Subdit tamen Accurs. in d. l. si fundus, in gloss. 1. aliam expositionem, quod fundus publicatur etiam ex aliquo delicto, sed in hoc ista expositio non videtur bona, quia publicatio isto casu est ex culpa locatoris. Vnde in solidum tenetur in iura materiam l. 3. C. de nau. sen. de qua superius vidimus. Habemus igitur, quod iste terminus, publicatio, accipitur duobus modis in iure nostro. Vno modo ratione delicti, prout passim practicitur. Alio modo pro assignatione prædij priuati facti a Principe, vel Communitate.

- 6 Ius autem conductionis, quam maxime ad longum tempus per condemnationem capitalem non admittitur per conductorem, prout nec per emphyteotam, Burl. conf. 122. par. 2. Jul. Clar. in 5. emphyteotici, q. 8. l. 3. & 26. & quando in aliquo casu in solidum transiret, est in electione locatoris rem recupe-

rare, vel canonem petere. Capr. reg. 77. nu. 11.

Secundum est exemplum ex eodem textu iussu glo. si quis locauit opus aliquod faciendum, & locator promittit pro toto, & integro opere mercedem, interim solum cneuat, interitus est ad damnum locantis, & tenetur pro ea parte operis, quæ fecit, mercedem prestare.

- 8 Tertium est exemplum in prohibito facto tertij iniusto, quem locator prohibere non poterat propter eius potentiam, & hoc patet in fine ipsius l. si fundus. Potentia igitur alicuius tertij excusat, teneatur tamen locator reddere, vel remittere mercedem pro rata, prout ibi textus dicit.

- 9 Quartum est bonum, & vtile exemplum in l. seq. quæ incipit, & hæc distinctio, in necessaria refectione rei locatæ, quo casu pro rata temporis restituatur pensio, vel remittitur, prout etiam dicam in tit. de refectione.

- 10 Possit igitur locator rescire rem locatam, sed pro rata sit remissio, vel restitutio mercedis. Et hæc de prima conclusione, quam bene firmavit Bal. in l. si ea lege. C. de vfu. Co. conf. 12. lib. 2. Rom. conf. 178.

- 11 Et ad propositum materię locati & conducti, de qua agimus, circa secundum exemplum supra positum, notandum est, quod in tex. d. l. si fundus, locator appellatur conductor, ipse enim dat pecuniam, & conductit opus faciendum. Vnde si solum corruui, euenit casus ex parte conductoris. Vnde teneri deberet ad totam mercedem per l. sed addes, §. cum quidam, ff. loc. dic. suo loco ad materiam l. si vno, §. item cum quidam, ff. loc. de illa questione, cum non sit per locatorem.

- 12 Dicit tamē Bar. ibi vno satis utile, & frequens in practica, quod ille, qui debebat ædificare insulam, relictauit operas suas alteri, aliis deberet habere totam mercedem. Et sic habetur ratio, & excusatur tempus, quo alij relocatur per l. sed addes, §. fin. ff. loc.

- 13 Et est unum assumptum vtile in hac locati materia, quod in remissione sit excomputatio temporis, quo quis se alij relocauit.

- 14 Et facit contra famulos conductus pro anno, & tempore messium, vadunt per aliquot dies ad metendum; illud enim lucrum domino excomputandum est per prædicta.

- 15 Facit etiam contra muliones, & vecturales; si enim certa mercede conuenta conductum ad urbem, vel indinas, si in reditu occasionem inueniant, an sit domo excomputandum? Et in hoc vidi consideranda verba. *Quanto vno per portaria a Roma lateral costa*, & erat mulio non ad hoc principaliter conductus, sed ire solitus, quo casu talis ratio non habetur, secus si principaliter fuerit missus.

- 16 Secunda principalis conclusio est ad hanc l. si fundus, si casus contigerit dolo, vel culpa locatoris, nedum sit remissio mercedis, sed habetur ratio lucri cessantis, ut ibi in vers. nam & si colonus.

Et sic in hac locati & conducti materia, est unus casus clarius, in quo habetur ratio lucri cessantis. Et in hoc duo dantur exempla, quorum primum in facto locatores iniustos, & ab eo merere voluntarii. Alterum in facto tertij iniusto, quem locator prohibere potuisset, si uoluisset, & sic in hac locati & conducti materia paria sunt, pendere scilicet a uoluntate locantis, vel prohibere posse in personam tertij faciēs.

Ponitur

- 17 Ponitur aliud, & hoc tertium est vtile scitu, exemplum in l. & hæc distinctio, quod locatio rei alienæ in se facta valet, & tener, tamen locator tenetur ad ininteresse conducti si frui non valenti, & hoc verum, siue scienter, siue ignoranter locauerit, quia debebat per prius perquirere, an esset sua, postea mature locare. ita ibidem Caslr. & in l. si quis domum, in fine princ. ff. loca. per l. Lucius. §. fin. ff. de actio. empr. Et sic est casus, ubi ignorantia non excusat.
- 18 Quid in hærede locante?

Q V A E S T I O V I I I.

- Q**Uæro vtiliter, an suscipiens periculum, vel casus fortuitus tenetur de insolitis.
- 1 Pro parte affirmatiua facit tex. in l. fistulas, §. frumenta, ff. de contrahen. emptio, ibi, si immoderate fuerint.
- 2 Et hanc opinionem tenuit Alex. in l. pretia reru, in §. ffad l. Fale. conf. 97. col. fin. vol. 3. Imol. in c. 1. de commodat. Dec. conf. 7. col. fin. vers. quarta illa opinio. Et hæc est verior opinio teste Alex. in l. sed & si quis, §. quæsitum, nu. 13. ff. si quis cautio. Et hæc est communis opinio, à qua iudicatio non est recedendū. In conf. 107. col. penult. vol. 1. Adde Bellon. sopputat. lib. 2. c. 19. Tiracquel. post leges conubial. glof. 2. num. 35. Aut. Rub. in l. vinum, num. 80. ff. si cert. p. 1. Ari. Pinellad. l. 2. part. 1. num. 29. C. de rescind. vendit. ubi dicit magis communem opinionem. Farinac. q. 24. num. 84.
- 3 Pro contraria parte facit idem tex. alio modo consideratus in d. §. frumenti. Et pro intellectu, & introitu considerandum est, quod quidam casus eueniunt seuuodum usuram, & consuetudinem regionis, & isti non dicuntur fortuiti, sed naturales, vel nives, pluuiz, & grandines in hyeme. Vnde venditor suscipiens in se casum fortuitum non tenetur si sit secundum naturam, & consuetudinem regionis. Quidam casus eueniunt quodammodo, (vti dicam) supra naturam, vel nimis tempestates, nives immoderate, & similia, & ista facta excusant, & immoderate dicuntur casus fortuiti, & de istis venditor, vel locator suscipiendo periculum tenetur, & ita declarat huoc text. Bald. in cap. quoniam frequenter, col. fin. nu. 9. vt lite non contest. in cap. cum olim, num. 3. de consuetud. commendat. Inf. in l. sed & si quis, §. quæsitum, num. 33. ff. si quis cautio.
- 4 Secundo pro hac opinione facit l. Seio, §. Medico, ubi Bart. ff. de annuis leg.
- 5 Tercio pro hac opinione facit dictum Imol. fundatum in d. §. frumenti, ad l. pretia rerum, col. fin. ffad l. Falcid. quod non habetur ratio caritatis, quæ rarissime euenit.
- 6 Et hanc secundam opinionem tenuit Barto. in l. sed & si quis, §. quæsitum, nu. 6. ubi Inf. num. 33. ff. si quis cautio. in l. Seio, §. Medico, per illum text. ff. de annu. legat. Bald. in l. falsos, col. penult. C. de furt. in l. licet, vbi Salic. C. loca. Ange. conf. 174. premitendum est. Alex. conf. 28. ad 2. dub. lib. 1. quod consilium multum allegatur, & practiacatur, & conf. 108. col. penult. lib. 3. & conf. 128. duplicat. 3. lib. 2. Soci. conf. 123. circa præsentem, lib. 4. Alber. in d. §. frumenti. Bertach. in tract. de gabel. q. 25. par. 1. allegat

l. fin. C. de actio. & oblig. Fulgos. conf. 173. ffad l. Imol. in l. pretia rerum, in §. ffad l. Falcid. Et hanc dixit communem, & veriozem Rip. de priuileg. con. trac. pest. num. 97. Butt. in cap. 1. de commodat. Grat. dicens ab ea, vti communi non recedendum, conf. 94. num. 7. vol. 2. Crauet. conf. 95. nu. 2. Paris. conf. 68. num. 24. vol. 1. Felin. latè in cap. fed & si, col. 3. de rescrip. & conf. 43. num. 7. Anto. Alex. conf. 35. col. 1.

7 Immo hæc hodie est verior, & magis commun. opin. Anton. Gabr. de reg. iur. concl. 4. num. 17. in fi. Tut. zan. opin. 143. Viui opin. 59. part. 2. dicens contrariam opinionem esse spernendam, & huic totis viribus adhaerendum est vti vetiori, & magis communi, à qua in iudicando, & consulendo non est recedendum. Machel. paroc. p. nu. 1. Neutiz. conf. 5. nu. 5. Alciat. respon. 157. nu. 1. Jac. Mandel. conf. 1. nu. 5. Jacob. Menoch. conf. 7. num. 18. Port. pariter de magis communi, conf. 143. num. 6. Celf. Vgo conf. 18. num. 6. Laurent. Chircou. commun. opin. centur. 1. concl. 77. Burfat. conf. 81. vol. 1.

Cui placet profitemini addo Coten. conf. 23. lib. 2. Infad Port. in §. item is, num. 4. litera S. Infiti quibus modis re contrahitur obligat. Eman. Suarez. recept. sentent. litera C, num. 28. Afflic. decif. 150. num. 12. Socin. iu l. 2. num. 6. de vulg. & pupil. Arcio §. cum autem, nu. 3. de empt. & vend. Alex. in l. Titius, nu. 4. ff. de lib. & posth. S. bast. Medic. de cas. & peric. part. q. 15. nu. 2. & iu tract. de compens. part. 1. q. 4. nu. 12. Aegid. Boss. de remiss. merced. publ. nu. 8. Pernicoll. Mozz. in tract. de contrac. titu. de loca. & conduc. in verbo, accidentia, nu. 60. Ioseph. de Ludou. de magis communi, concluf. 18. declarat. 8. in fi. Vrsill. ad Afflic. decif. 150. num. 2. Suarez. in verbo, renunciatio.

7 Et ita sapius inducitur sacrum Rotæ auditorium. Mohedau. decif. 326 & ita in vna Narfina fuit iudicatum, vt per Paleot. decif. 138. Ioseph. de iurament. priuileg. 106. nom. 13. Jac. Mandel. conf. 51. Menoch. conf. 17. num. 18. Mago. Rot. Floren. 67. sub nu. 15. Pat. decif. 19. part. 3. Franc. Marc. decif. 47. num. 19. parte prima.

8 Ampliatur hæc conclusio, etiam si interuenerit iuramentum. Alex. conf. 28. in 1. dub. lib. 2. Ripa de priuileg. contrac. post num. 97.

9 Contrarium tenet Imol. in cap. cum coniungat, col. 6. in 1. memb. de iureiur. quem refert, & sequitur Cortes. de iureiur. priuileg. 18. Ant. Gabr. de reg. iur. concluf. 4. num. 18.

10 Prima tamen opinio est verior, & magis communis. Celsus Vgo conf. 18. num. 2. Laureo. Chircou. commun. opin. centur. 1. concluf. 27. Burfat. conf. 81. vol. primo.

11 Ultra quem subamplo etiam si iuramentum conceptum esset verbis quibuscunque prægnantibus. Euerard. repurans hoc valde quotidianum, & practiacabile in loco ab exceptione ad reg. num. fin. repet. in loco ab opinione vulgi, nu. 1. Ioseph. de iurament. priuileg. 106. sub nom. 20.

12 Concipias igitur verba modo quoniam apponas iuramentum, nonquam operaberis casum insolitum, & hæc reputatur verissima opinio, & passim practiacatur. Albei. conf. 1. no. 5. Bald. conf. 247. in fi. lib. 3. Fraoc. Marc. decifio. 62. in fine. Menoch. conf. 27. nu. 2. lib. primo. Vrsill. ad Afflic. decif. 150. num. 2. Alcia.

Vincentii Carocii Tractatus

- Alciatus responso 147. num.2. numero 13.
13. Et hæc est magis communis opinio. Ioseph de Ludou.concl.12.col.17.verf.& quoniam.
14. Limitatur hæc conclusio, quando in conuentione essent expressi aliqui casus noui, quia tunc etiam casus insoliti euenirent. ita declarat notabiliter Dec. in l.1. in fin.ver. ff. quod quisque iur.
15. Limitatur secundo, quando casus insolitus veniet ex natura contractus. Ita declarat post alios Rui. conf.171. num.10. vol.4. Anto. Gabr. de regul. iur. conclus.4. num.21.
16. Si igitur in aliquo instrumenti locationis, & conductionis exprimaturs aliqui casus noui, arguitur ad insolitos ad magis nouos.
- Vnde cautè procedendū est in causis exprimeñdis.
17. Vides igitur (candide Lector) quæ hodie sit hæc nostra legalis professio, cum in hac quaestione text. in §. frumenta, pro vtraque parte allegetur etiā à primaribus legalis philosophiæ professoribus, & multi ponderant vno modo, & multi alio modo, immo & Anton. Rub. in l. vinum, num.80. ff. si cert. pet. addit de suo capite negatiuam, dicendo agi non poterit contra fidem omnium codicum, qui passim circumscribuntur. Non fine igitur urgente occasione recurritur, & recurrere debemus ad communes opiniones, & in eis pedem figimus omnis tot ceruiculis Doctorem subtilibus intellectibus.
18. Circa tamen intellectum §. frumenta, non omitam vnum, quodd illud, quod euenit ex natura temporis, vel qualitate regionis, non alterat dispositionem, sed dispositio tempore venit interpretanda de vltra eueniente temporis natura, vel regionis qualitate.
19. Vnde si cōductor dicat, si occurrant aliquæ ex nimibus, vel tempestatibus, nolo teneri, cui dubium, quod vt plurimum arguendo à cōmuniter accidentibus, nives veniunt, & pluuiz in hyeme, & tamen non intelligitur de his sermo prolatus à contrahentibus, prout vulgares multi fortasse intelligerent, sed de facto, & niuibz immoderatis, & nimia tempestate proeueniente.
20. Vnum non omitam consideratione dignum, quod attestatur Arius Pinell. in citato loco, quod in Camera Regia vidit pluries iudicatum cōtra Barto. opinionem, & hodie esse magis communem, prout vidimus.
21. Hinc primo locū dicebat ad propositum materiæ locati & conducti, de qua agimus Corn. conf.128. vol.2. quodd conducenti gabellam carniū sit remissio mercedis superueniente peste, quæ est casus insolitus.
22. Occurrit sæpius casus iste in facto cum communis pro debitis persolendis imponat gabellam super bestijs, & animalibus.
23. Secundo dicebat Natt. conf.126. vol.2. quodd si conductor molendini se obligauit ad expensas reficiendi molendinum conductum, vt teneatur, si superueniat inundatio insolita.
24. Tertio dicebat Alciat. respon.157. num.1. quodd conductor gabellarum si suscepit in se omnem casum fortuitum, non teneatur de casu siccitatis insolite, quod vtile est pro anno memorabili 1586, in quo maxima siccitas viciū, & oliuarum ex longis, maximis, & continuis frigidibus, vt in plateis nihil vendatur, nisi olina, & vites desiccant in domibus non reponantur alia ligna nisi oliuæ, & vites desiccant, annus valde luctuosus, & memorabilis cum plauet, & suspirio, & dignus omni remissione. Quid dicam de ficibus, vel arboribus nucum, vt in pedibus existentes iam desiccate appareant.
25. Nota etiā hunc text. in d. §. frumenta, in alio, quod etiam antiqui vendebant granum in herba fortasse ex egestate pecuniarum, prout temporibus nostris faciunt multi debiores, & transit in proverbium. *Vende il grano in herba.*
26. Quarto dicebat Boss. in facti contingentiā se habuisse, si locauit quis decem vncias aquæ cum pasto quod nō vult teneri in aliquo, si non habebit dictas vncias, si flumen plus solito desiccetur, & nihil penitus habeat, tenebitur locator, quia est casus insolitus, cui non videtur modò aliquo cōsensisse conductor. Ita Boss. de remiss. merced. conductoris, nu.59. dicens æquam opinionem, quod facit pro molendinis, cum flumen desiccatur, & est practicable.
27. Quinto loco dicebat Bal. in l. licet, C. loca. Quod si quis conduxerit molendinum in flumine Tyberis in loco admodum periculoso, si destruat, non teneatur conductor ad pensionem, si inundatio sit insolita, aliis sibi imputet, quia in loco periculoso, commendat Sebast. Medic. de casibus, par.2. q.10. sub num.79. Et sic non est bona allegatio. Est in culpa, quia conduxit in loco periculoso, quando inundatio sit insolita. Et sic casus insolitus excusat à pēione soluenda, etiam in loco sui natura periculoso.
- ¶ Pariter quis non teneatur de sententia iniqua, quia est casus fortuitus insolitus. Bald. in l. falsas, col. fin. C. de naut. feno. vnde si sententia lata contra conductorem est iniqua, ad nihilum tenetur.

Q V A E S T I O IX.

Q Væro, quis, & quando dicatur casus insolitus ad intelligentiam præcedentis quaestiones.

1. Prima fuit Bart. opinio ad l. Seio, §. medico, in fi. de ann. l'ga. quod casus fortuitus insolitus dicatur, qui euenire solet de mille annis semel. Sequitur Corn. conf.123. vol.2. & conf.12. vol.4. Dec. conf.18. col. penult. Socin. in l. si ex toto, conclus.4. de leg.1. Alex. conf.107. col. pen. vol.3. Crauet. conf.95. nu.2. Paris. conf.105. nu.12. vol.4. Gozad. conf.127. nu.14. Anto. Gabr. de reg. iur. conclus.4. num.20.
- Addo la. conf.107. col.3. ver. tertio respondendum, vol.1. Rub. conf.153. nu.2. Alba. conf.1. nu.8.
2. Quam Bart. sententiam declarauit Alex. conf.107. nu.16. lib.3. vt non decidit, sed exemplificatiue dicantur prolata, quæ exempla regulam non restringunt, l. damni infec. §. fin. ff. de dam. infec. Alciat. respon.157. num.6. ver. vel qui. Alba. conf.1. num.8. Caput Aquis. dec.96. par.1.
- Vnde si ab annis quingentis (necum mille) non euenit casus, dicitur insolitus. Grat. de hoc pēne discurrens, conf.94. num.48. Seraph. de priuilegiis. priuileg.106. num.5.
3. Secunda fuit opinio, casum dici insolitū, qui raro, aut nunquā euenire solet. Alex. conf.12. col.4. vol.2. & conf.108. col. pen. vol.3. la. in d. §. quæritur, nu.39.

Tertia

- 4 Tertia fuit opinio, eam dici insolitum, qui præter omnem cognationem, & verisimilitudinem evenit, licet à prædictissimo viro cogitari potuisset. *Corn. conf. 12. vol. 4.*
- 5 Quarta fuit eiusdem *Corn.* opinio, casum dici insolitum, si semel tantum in saeculo annos evenit, ita *Corn. conf. 13. col. pen. lib. 2.*
- 6 Quinta fuit opinio *Soc.* casum dici insolitum, qui longissimo tempore evenit, vi per eum *cf. 13. nu. 4. lib. 4.* quod longissimum tempus interpretatus fuit annorum quadraginta. *Rip. de priuil. pest. num. 102. Grat. sen. in citato loco, num. 47. Ari. Pinell. de rescin. vend. l. 1. par. 1. c. 3. sub nu. 3.* ubi hoc valde commendat, per text. in l. 1. post princ. ver. si tamen aliqua de fluminibus, si de eo nullus est, quod apud *Conimbricam* non censetur casus insolitus ex inundatione fluminis. *Mund.* solet enim non raro agros inundare cum magno incolarum detrimento.
- 7 Sexta fuit quandoque *Ros.* opinio, casum dici insolitum, qui non occurrat spacio sexaginta annorum, ita ut hominum memoria probari non possit, & ita tenuit *Ros.* in vna *Nursina* cõsuium, vi per *Palæot.* *decif. 138.* commendat *Natr. conf. 449. vol. 1.* Alibi dixit *Ros.* casum dici insolitum, quando testis deponant, quod similis casus nunquam fuit visus à recedat ipsorum. *Capur. Aqu. de cif. 96. par. 2. ex conf. Alex. 28. num. 7. lib. 1.*
- 8 Certe rem tamen attenta ætate, & qualitate testium examinatorum.
- 9 Septima fuit opinio, ut casus insolitus remittatur iudicis arbitrio attente circumstantiis. *Tirac.* in l. si vnquam, in verbo, omnia, nu. 31. *C. de reuoc. donat. Rip. de priuil. contrac. pest. nu. 103. Iacob. Meooc. de arb. tr. iud. lib. 1. cent. 1. casu 180.*
- 10 Adde, quod ita tenuit *Ros.* in vna *Vrsina* lacus, coram *Domino Raccoll.* 4. Maij 1547. vi per *Pute.* *decif. 19. lib. 3.* & hæc est magis communis opinio, *Grac. conf. 98. lib. 1. Dec. conf. 473. Vrsill. ad Afflic. decisio. 150. num. 27. & 28. Ioseph de Ludon. conclus. 12. col. fin.*
- 11 Prout magna locustarum quantitas de anno 1542. 1578. versus *Viterbium*, & nimia siccitas arborum, anno 1546.
- 12 Considerabatur etiam *Corn.* quendam casum insolitum fere nunquam audiri, & casum rarissimum, de quo partes verisimiliter cogitare non potuerunt. Ita conciliando opiniones tenuit *Corn. conf. 12. col. 1. lib. 4.*
- 13 Octava fuit opinio casum dici insolitum dupliciter. Primo quando in genere potuit prævideri, licet non in specie, ut pestis, feritas, & similia. Alio modo, quando nec in genere, nec in specie. *Seraphin. de iuram. priuil. 106. num. 1.*

Q V A E S T I O X.

Quarto, in instrumentis locationis, & conductionis sunt appolita verba admodum prægnantia, suscipiendo in se conductor omnem casum fortuitum tam præuium, & cogitatum, quam non præuium, nec cogitatum. Ex his verbis sic apponitur ad tenetur de casu fortuito insolito.

- 1 Pro parte assignata facit, quod do. *Bar.* in l. si de

certa, *C. de transact. & in l. com. Aquiliana, ff. de eo. ubi vult, quod si dicatur in specie, quod transactio tractatur etiam ad incogitata, tunc etiam non præuia includuntur, quam *Bar.* opinio nem multi sequuntur, & communiter dixit *Bertr. conf. 172. nu. 4. vol. 3. in noois. Anto. Gabr. de reg. iur. concl. 4. num. 13.**

- 2 Secundo pro hac parte facit, quia illa verba sunt admodum prægnantia, & magna præmeditatione inducere videntur, l. qui iure, ff. de militari testamentum, cum latè adductus per *Afflic. decif. 44. num. 11.*

3 Et hanc opinionem tenuit *Pinell. l. 1. de rescio. vend. par. 1. c. 3. num. 33.* dicens secundum eam pluries iudicatum in Senatu Regio.

- 4 Contrariam sententiam tenuit *Corn. conf. 13. lib. 2.* si de eo nullus eorum prudentissimas cogitare potuisset. *Alex.* in his verbis, de omnibus alijs casibus, qui imaginari possunt, *conf. 28. num. 1. lib. 3. Rodoa. de rebus eccl. non alienan. q. 18. versic. multi autem, num. 10. Pernic. Mol. de contradicibus, c. de locato, in verb. accidentalia, nu. 60. Seraphin. de iuram. priuil. 106. num. 20.*

5 Licet contrarium teneat *Ruin. conf. 149. ou. 10. vol. 2. C. de conf. 194. col. 18.*

- 6 Ampliatur hæc conclusio, vi præcedat, si in instructio meo sit dictum, etiam si talis casus egeret magis expressione speciali, & veniret inopinatus, ex *Menoc. in alleg. casu 80.*

7 Contrarium est verius. *Alba. conf. 1. num. 1. Per. Santer. de affectu. par. 4.*

Adde *Bald. conf. 247. in fi. lib. 3. Franc. Marc. decif. 61. in fi. Menoch. conf. 27. nu. 19. lib. 1.*

8 Et hæc est magis communis opinio. *Ioseph. de Ludon. conclus. 12. versic. & quoniam.*

- 9 Ampliatur secundo, vi procedat etiam in violentia facti, *Bald.* in l. si filiofamiliis, §. fin. ff. sol. matrim. in l. hæc distinctio, ff. locat. in l. domum, *C. cod.*

10 Ampliatur tertio, vi procedat, etiam stante protestatione. *Bar.* & alij in l. pacta nouissima, *C. de pact. per l. cum plures, §. locator horrei, ff. loca. Alex. in l. vbi, ff. de actio. empti, qui text. in d. §. locator horrei, habet multos intellectus, vi suo loco dicam.*

- 11 Ad contrariam respondendo, q. *Bar.* doctrina in l. si de certa, procedit, & habet locum intelligendo, quod nos comprehendere ea, de quibus his potest tamen probabiliter moneri; ad ea enim trahitur, secus si erant liquida, & decisa, de quibus etiam prudentissimus non cogitasset. *Iac. in l. 1. col. 2. ff. de transact.*

12 Declaratur notabiliter hæc conclusio, nisi dictum sit hoc modo, *q. risco suo, vel suscipiens riscum, periculum, & fortuitum, quo casu non tenetur de insolito Soc. conf. 124. lib. 4. Alex. conf. 108. col. pen. lib. 3. Ripa de priuil. contrac. pest. num. 78. & 97. & ita tenet *Bar.* & per *Put. decif. 19. lib. 3.**

- 13 Quam decisionem ad propositum limita, nisi hoc casu casus insolitus prævideri potuisset *Iac.* dicens magis communem *conf. 107. vol. 1.*

Q V A E S T I O XI.

Certissima est in locati materia iuris æqualitas, quod conductor de casu tenetur, si culpa, vel mora præcedat casum, & sit ordinatus ad casum, prout concludit *Barro.* in l. si vi certo, §. ioteridum, ff. commod. *Castr.*

sed naturale vitium est, & acetum saepius plurius valet, quam vinum.

14. Rauce vermes sunt radices arborum sedentes, auctore Plin. lib. 17. c. 18. Io. Rauil. par. 2. capite vermibus. ubi in radice quater ex nostris Budæ. in annota. Horum. & Spileg. in com. & petmanendo in radicibus quercuum, audiuntur rodere oculos, prout rodent canes, & similia animalia, & post aliquod tempus ipsam descendunt in immum, & suffici, & coloni in vitiis adhibent diligentiam in legendo, tum manibus proprijs, quod satis laboriosum, & tediosum est, sed visco, & penus ad id destinaus eas amouere omni conato tentant, & procurant. Addo Cort. in verbo, rauca. Sigitur in tempore conductionis veniant rauca, erit damno coloni, quia est defectus oriens non ab extra, sed a re ipsa.

Pariter si vinum acuerit, vel segetes herbas corruptæ sint, prout inter fabas, vulgo *la sanoma*, quæ est inimica leguminibus, lolium, auena, & similes herbae in frumentis. Vnde si incidunt herbae istæ damnosæ, non est casus fortuitus, sed acciden oriens ex re ipsa. Sigitur colonus, vel fructuarius reponat granum vulgo *giogiala*, ouero cum alijs immunditijs, & sic minoris valeat, vel reponat potum quanti xanera leguminum, quæ in resili vti scriptis. Nam nula non meretur ex hoc remissionem, nec est casus fortuitus, sed vitium rei.

15. Et sic in hac locati & conducti materia, datur casus fortuitus, qui excusat, & remissionem parit, & vitium rei, quod non excusat, & est damno coloni.

16. Vnum non omitam considerare circa exempla I. C. in proposita conclusione; nam quæ dum de raucis loquitur, & de segetibus ab herbis corruptis, loquitur, & respicit tempus ante fructus repositos in damno, & de his est verus sermo: dum vero ponit exemplum de vino, quod coaceruit, respiciet videtur tempus post repositionem, immo motum transierit in vinum, & vinum in acetum, & sic spatio temporis de vna specie in aliam.

Frostra igitur recusat fructuarius soluere fictum contentum, & promissum, si vinum coaceruit, nec potuit de eo facere illud lucrum, quod sperabat, licet & acetum non sit spernendum.

17. Hisce igitur Iurij temporibus, si cerasæ vertescant, damno erit coloni, quia tunc vitium oriens ex re ipsa, patitur, & de alijs fructibus alijs temporibus dici poterit: pariter sicut vinum, quod acuerit, est damno coloni, idem dicendum videtur si granum reconditum vinci infestetur, prout saepe occurrit illis fictus sijs reuereutibus granum sindiosæ vique ad mensum Iunij, nam damno coloni esse debet.

18. Tertius colligitur ex eo contextu conclusio, sed & si labes facta sit, omni emq; fructum tulerit, damnum coloni nõ esse, nec supra damnum amissi seminis mercedis agri præstare cogatur. Hæc Iuriconsultus.

19. Labes ad propositum materię locati & conducti, de qua agimus, duobus modis accipitur. Primo pro subito impetu grandinis, vel tempestatis, & de hoc in l. licet, C. loca, licet ibi multi lue, non labes legendum putent, vt suo loco dicam. Secundo modo labes dicitur, cum terra in altissimum hiatum, vel baxatram aperitur. Cicero libro primo de Diuinatione, satis ad propositum materię locati & conducti.

De lata etiam ad Senatum labes agi Prinernatis cum ad infinitum altitudinem terra defecisset, Apulius maximis terræ hiatibus conuulsata est, ita accipitur in hac conclusione Intulconulti in hac lex condictio. S. Reue verum est, quod Budæ. hic non labes, sed tabes legendum putat, sed rectius videtur, labes, apud Leandrum, & Spilegium in Lexicon in verbo, Labes.

20. Concurrent igitur multa, vt labes sit casus fortuitus, & verè labes dici possit. Primum, quod terra faciat hiatum, & quidem non paruum, sed valde magnum, & maximum.

Vnde Cas. semper idem loquitur vel in superlatiuo gradu. Secundum ab effectu, quod non particula aliquam, quin immo fructum omnem subulerit, & considera I. C. acquitatem inherentem in hac locati materia, quod non videtur sibi æquum, vt propter labem colonus perdat semen, & mercedem solue grauidum duplici onere ex hac calamitate & infortunio, quod fortasse locatorem, & domino iniqua avaritia hoc vellet. Considera etiam I. C. dum vult, quod coloco posuit semen, & non dominus, & sic dominus non tenetur ponere semen.

Pariter ex hoc colligitur, qd non esset bona allegatio ipsius coloni, dicendo locatori; restitue mihi semen, quia in fortunio illud, & labes mihi in hoc nocere non debet, nec in aliqua culpa, vel defectu sui, nã hoc in paucis verbis decidit I. C. quod amissum semen ex labre prouenta erit domini, non coloni. Quæ enim & domini culpa imputari potest, si terra aperta sit, & faciat maximum hiatum? immo recipi damnum in terreno pro summi apertura, prout in multis locis dum similis labes occurrit, visum clarè fait, vt quidodque non poterit per multos annos seminari.

- Quarta est conclusio ex contextu ex d. l. ex conducto, s. i. si vredo fructum oliuæ corruperit, ant folijs seruoere non assuet quid acciderit, damnum domini futurum esse. Hæc Iuriconsultus.

11. Credo enim tunc (teste Plin. lib. 17. c. 28.) morbus herbarum fructuum, qui in vitijs carbunculus dicitur, in cæteris rubigo, sata, planus, arboreosq; adurens, & constitit vredo verè, & propter ex frigore tantum Sole obnoxio quicquid ali minus scetè voluerint, Sole acri frugibus rubiginis causam esse, & carbunculi vitijs.

12. Subdit postea text. quod si nihil extra consuuetudinem acciderit, erit damno coloni, & sic in iure videtur, quod casus insolitus est damno domini.

13. Et si exieritis præteriens aliquid per lasciuia abstulerit, damno coloni esse, lasciuia enim in hoc contextu, vt hic annotant Budæ. est ludus improbius, & noxius, & ludicia quædam proteruias, prout etiam in l. cum quidam, s. i. ff. de licar.

14. Vnde transit multitudo hannitorum, vel etiam hominum congregatorum pro euendo ad mercedem. si colligitur aliquid, non reputatur casus fortuitus, nec erit damno coloni, sed domini, & textus ibi se fundat in dictione, aliquid, quod tollit nimium excessum.

15. Vnde si multitudo caprarum in transitu damnum dederit, considerandum est.

16. Aliqua est ex eo contextu conclusio. Terræ motus est casus fortuitus, quando talis sit, vt ager in co-

seruit

Vincentii Carocii Tractatus

ruerit ut nufquam fit, damno dominierit, & fic ex-
ceffius terretur, & penitus deffuctus eff casus
fortuitus, & confiderabilis, fubdit vnum pro ra-
tione l. c. in materia euectionis, quod conductor te-
netur locator paffore ideo rem condefctum, ut fini
poffit, nec fufficit ab initiali paffitiffe, nifi ha-
beat tractum perfeuerantium in potentia fruendi,
prout in hoc contextu innuit l. c. Ager enim hic ab
initiali conductione fuit paffitiffus, & fruibilis,
tamen cotuit ex paffitiffa ex fuperueniente terre-
motu, tamen principium non fufficit, nifi daret, ut
dicam (Deo dante) in materia euectionis.

28 Adde tamen, q. licet fi exercitus aliquid per laci-
niam abftraheret, non dicitur cafus fortuitus, tamen
bellum in fe cafus fortuitus eff, ut tangam in mate-
ria remiffionis mercedis, ut tradit Socin. conf. 23.
vol. 4. Alb. conf. 1. Per. conf. 143. & imm. conf. 155.
num. 128. Boif. de remiff. merced. nu. 95.

29 Similiter furtum maximè factum à domesticis di-
citur fortuitus cafus, cui confidendum erat, l. im-
perator, ff. loc. Doct. in l. de commod. Ang. in litem,
num. 7. de confil. pecun.

30 Pariter damnum à pædone dicitur cafus fortui-
tus, Balzo l. creditor, de folut. Alex. in l. i. verò, in
his, ff. foluto mar.

Idem eff in infidijs piratarum, l. in rebus, vbi noe.
ff. commod. ficut obfidijs Ciuitatis, Canon. in his,
de infur. c. 6.

31 Exercitus igitur aliquid per laciniam aufertens
non inducit cafum fortuitum, bene tamen obfiden-
do ciuitatem, prout etiam furtum famuli, pælonis,
& piratæ, & fic aliquid auferte vno modio non eff
cafus fortuitus, alio modo fè.

32 Confidera ex d. l. ex conducto, §. 1. ff. loc. humanæ
vitæ cursum, & flatum, fructus enim pro vitæ homi-
nis fufcultatione inueniunt, quos pericula fuit annua-
tum expofita, raucis, labe, tabe, lue, vrede, terremoto,
& fimilibus, & quis erit ille feliciffimus annus, in
quo vixum ex his non veniat? o certe fluxa hominis
vita, quid amplius miratur, & condelet homo de tot
periculis, quibus eius vita fupposita eff, fi fruges illi
inferiores tot periculis anquam fubijciuntur?

Eff etiam cafus fortuitus, ex ad locustarum pemi-
cies ex l. excepto, C. loca. de hoc pofui fuperius mul-
tis in locis.

33 Eff etiam cafus fortuitus, effraктор, fme expilator,
effraктор, expilator, & l. contraftus, in ff. de re-
gul. iur. Hinc in facti contingentia in cafu quodam
respondit Petr. de Vbal. de duobus ftatibus,
par. 3. q. 14. nu. 15. quod iutores, factores, & fimiles
non tenentur, fi de nocte frangatur apotheca condu-
ctæ, & derobentur vefimenta ibidem derobata, quia
eff cafus fortuitus. Allegat l. 3. §. effraктор, de offic.
pæfec. vigile & dicit ibi Pet. de Vbal. quod eff gra-
uius delictum effraктор, quam fimplex furtum, &
ob id habet titulum feparatum à titulo de furtis, vti
crimen grauius, & notabilius, in titulo de furtis, &
in alio loco, in fine effraкторibus.

Amplius hæc conclusio, vi procedat, & habeat
locum in fimplici furtio fine effraктор, quia excufatur
fi facit, quod alij iutores facere folent, vi fuperius
vidimus, quod fultum excufat, & ita amplius ibi
Pet. de Vbal. in loco citato.

34 Ex quo nota ad excufandum factorem ibi, multa
pæfupponebantur.

Primum folium aliorum, & quod eff ftatio for-
tis, & quod aliorum vefimenta erant ibi repofita,
& quod fuerunt derobata etiam res propriæ ipfius
factoris.

35 Et hec ibi in cafu pæfposito multa pæfuppone-
rent (vi dixi) credendum tamen probando folium
hoc vnum excufare ex his, quæ ad excufandum fu-
perius dixi in materia doli, & culpæ.

Vnde fi apotheca frangatur in muro debili, cui
erat prouidendum, pariter in ianna lignea, imputan-
dum eff factori, cur in tempore non prouidit, decif.
Genu. 56. num. 7.

36 Quod dicemus? traofmittitur à multis Ciuibus
aliquis factor cum multis pecunijs ad emendas mee-
ceas in nudijs Fulguratibus, derobatur in via,
vtique non, per ea, quæ fuperius dixi in loco de fo-
lito. Vnus uenit fci tot amiffi in ludo in via fæcto,
poffet allegare cafum, & nota ad id, quod fuperius
diximus, in fratura apothecæ ad id, quod diximus
de imperitia factoris, dum pofui ex multis, quod va-
let confequentia, eff factor, ergo fur, ne refundant in
alios, quod illi forte fecerunt, & alleganti cafum
incumbit onus probandi, prout fuperius dixi de pro-
batione cafus.

Et hæc conclusio quæ maximè vera eff, fi furtum
factum fit in ftabulo, vel latrocinium, aut derobatio
in loco folito commeari, quo cafu conueniantur
inter cafus fortuitos. Bald. in l. 1. C. depof. Bart. in l.
fi quis ex argentariis, §. an herede, num. 4. ff. de edic.
refert Anch. Regien. q. 3. num. 15. par. 2.

37 Et quoniam ingreffus fumus materiam effraктор-
nis, & derobationis fati vtilem, & practiciam, ve-
niam ad materiam l. dominus horreorum, & l. cum
in plures, §. locator horrei, ff. locati, l. r. & l. ex diui,
C. loca. quæ omnia iura tractat eandem materiam
ponendo aliquos viles conclusiones.

38 Prima igitur conclusio fit ex l. cum in plures, §. fi.
ff. locati, locator totius domus de custodia non tenetur
fecundum intellectum Bart. Caftren. & aliorum,
in d. §. fin. & no. in d. l. dominus horreorum, vbi dicit
Bart. quod multi ciues in fua patria habent apothecæ
in plateis fine domibus, locando eas, de custodia
non tenentur.

39 Et notabilis eff alio in hac locati & conducti
materia tex. in d. §. fi. vbi in eodem contextu fub ver-
borum cõpendio locator horrei, & conductor hor-
rei horrearius eff, & fic eff æquiuocum in iure, de
qua confideratione non vidi animaduertum à Spel, in
fuo Lexicon, in verbo, horrearius, & videtur pul-
cher tex. in confideratione æquiuocorum.

Vnde non videtur damari apud antiquos le-
gum profiffiores vti verba æquiuoca etiam in breui
fermone.

40 Et quod dictum eff in conclusione principali, fe-
quitur, & commendat per multa iura per cum alle-
gat Bal. in l. 1. num. 1. in fi. C. loca. vbi dicit multum
referre, an quis habeat apothecam, vel aliam rem fe-
paratam, vel adhirentem, tamen Bald. qui omnia fcl
uit, inter multa iura omiffi tex. (ni fallor) in terminis
loquentem ad propofitum præfentis conclusionis
de dicta l. cum in plures, §. fin. vbi in verbo, totum
horreo-

*Præfuppo-
fitio
casus fortuitus
et a. in
q. 1. p. 1.*

horreorum satis bene probare videtur hanc primam conclusionem dixi ad excusandum alios Bal. satis in feriores, si non omnia tangunt.

- 41 Secunda sit principalis conclusio ad materiam l. dominus horreorum, ff. locat. locator apponendo custodiam sciente, & patiente conductore in casu effractionis tenetur tantum ad exhibicionem custodiam appositam.

Ratio videtur in promptu, quia apponendo custodiam de scientia conductoris videtur ea a se abdicare, & commississe custodiam electis, quo casu teneri videtur, ut eos exhibeat, ita Azo. in glo. Bar. Castren. & alij, in d. l. dominus.

- 42 Tertia sit principalis conclusio. Locator renunciando expresse custodiam, non tenetur, nisi ut custodes exhibeat, & ita tenet gl. in d. l. dominus, ubi legitur conductor, & Pau. Castren. tunc locator, ut glo. habet bonum sensum, & de contentis in his duabus conclusionibus tractat lex diui. C. loc. ubi Bal. dicit, aut custos apponitur obrentis illius contractus, aut quia erat consuetudo domini propter latam habitationem apponere custodiam in generali.

Primo casu, aut dominus apposit in ingressu contractus, & in le custodiam transiit, ff. videtur, & aut ex post facto, & tunc secus, quia contractus aliam legem assumptis. Secundo casu loquitur lex diui. C. loc. ut liberet exhibendo custodiam, id est custodes personaliter representare, nec fufficit eos simpliciter nominare.

- 43 Bar. autem, quem ibi sequitur Castren. dicit, aut custos fuit appositus ab iocito, & locator ad nihil tenetur l. dominus: aut ex post facto, & res remanet penes locatorem, aut non: primo casu tenetur de custodia, alia non. Ita in l. si vt certo, §. si de me, ff. commodat.

- 44 Ex quibus inferitur ad nonnullas conclusiones, si potestas recommendauit aliquem in catcerib. postea dubitans misit familiam ad custodiam carceris, certe per appositionem custodiam non videtur remissa custodia prifonerio, cum apud eum in carcere remaneret, secus si familiæ traderet. Bar. in citato loco, & in l. ad Commentariensem, ff. de custod. reor. Mart. Laudens. de Castellano, §. 10. Gram. voc. 29. num. 10. Boer. dec. 107. limit. 2. nu. 8. Menoc. de arbit. iudic. cas. 100. declarat. 2.

- 45 Secundo inferitur ad propositum materię locati & conducti, de qua agimus, quod si hospes locauit equum ad vecturam, & dedit mibi cum equo famulum, qui aufugit una cum equo, vtiue conductor non tenetur de periculo, si contingat equum mori, vel deteriorari in itinere. Ita Bar. in l. si vt certo, §. si de me, in ff. commod. in l. 1. §. quemadmodum, ff. de liber. agnok. Bal. in l. ad eum, C. loc. Imo. & ibi Iaf. nu. 8. in l. qui Romæ, §. Callimachus, ff. de verb. obl. Imo. in c. vnic. de commod.

Et si fuit transmissus vt custodiat, nec de custodia tenetur, aliis scilicet. Capr. reg. 68. aliis 78. nu. 61. Paris. 156. & 158. numero 25. & 26. lib. 4. Bonacoll. de famul. q. 189.

- 46 Et isti vterutrum non possunt pacisci, vel terminis prorogare in praiudicium Dominorum locantium, vt dicit Ang. in d. §. Callimachus, & dicit bene notandum. Feder. Suarez. in l. post rem iudicatam, nu. 19.

quia quandoque ex aliqua recognitione de facili a conductoribus equorum corrumpuntur.

- 47 Quarta sit conclusio ad materiam l. dominus horreorum, ff. locat.

Per traditionem clauium locator liberat se a periculo custodiz. Ita glo. quam ibi sequitur Bar. ex l. clauibus, ff. de contrah. emp. & sic habetur ampliatio ad d. l. clauibus, vt procedat, & locum habeat etiam in locati & conductu materia. Frauc. decisioe 1069. parte prima.

- 48 Circa quam l. vltra scribentes ad l. dominus, notandum est, quod est glo. magistra. quam ibi summo pere commendat Bar. in l. non debet, §. item ibi praxiderit, in glo. 1. ver. sed quid si dedit clauis, ff. nau. caup. stab. quæ distinguit, aut clauis fuerunt consignate ab initio, aut post.

- 49 Primo casu liberauit, secundo caso non, ut dicitur materia delinquendi, & cum furibus coeundi. Bal. in rub. C. de pos. q. 1. nu. 1. in §. 1. de fur. aduer. usu. cau. stab. §. 5. & sic est una declaratio satis (ni fallor) utilis ad materiam l. clauibus.

- 50 Altera sit, & non inutilis declaratio, quod talis consignatio habet statim, & a principio, vt superius dictum fuit, sed in conspectu rei, & mercum in horreis locatis reconducitur. Ita satis clare probat text. in d. l. clauibus, ibi, apud horrea consignata sunt, & ita videtur in practica apud praudentes, & sagaces homines, qui presertim alteri cohabitante claudunt cameram, vel horreum, & statim clauis consignat conductori, vel emptori nullo temporis intermedio posito, vel interiecto, & hoc modo evitant multas suspensiones, & ita tenet Bar. in l. 1. nume. 18. & ibi Iaf. nu. 91. Rip. num. 57. ff. de acquir. possell. panorm. in c. 2. num. 2. de consuetud. Alber. in l. 1. §. si iusserim, col. 1. ff. de acq. poss. Soc. in l. 3. nume. 14. ff. eodem, & hanc est communis opinio. Couarr. var. resol. lib. 3. c. 16. nume. 11. Menoc. de retention. possell. remed. 3. nu. 578.

- 51 Cuiusdam Romani. cons. 337. col. 2. & pulchram addidit eum singul. 7. licet contradixerit quandoque Alex. in l. 5. §. Nerarius, & ibi recentiores, ff. de acq. possell. Rebuff. ad reg. constitutiones, tom. 3. de materijs possellorij in praxi, tit. 60.

- 52 Altera sit conclusio. Locator horreorum tenetur de leui culpa tantum, & ita venit in hoc contractu locationis, prout superius vidimus, quæ conclusio vt procedat etiam si expresse promississet custodiam, & l. qui mercedem, procedit, & habet locum, quando quis pro custodia principaliter mercedem recipit, sed in casu praeferit recipit quæ mercedem pro visu horreorum. Ita declarat Castren. in d. l. dominus, ubi subtilitatem, nisi quis receperit tanquam nau. ta, caupo, vel stabularius. Si autem locator horreorum obligasset se ad casum, tenetur de casu secundum eum, quæ superius diximus in materia casu in quæ sionibus precedentibus.

- 53 Sexta sit conclusio ad materiam l. dominus horreorum. Si horrea erant infra domum habitationis ipsius locatoris, & sub una clausura principalis domus, licet locator locauerit totum, & tradiderit clauis, non est liberatus a custodia si contingat fractura, ex quo sub una clausura coitinentur. Ita Castren. in d. l. dominus, in fine, per l. cum in plures, §. locator,

Vincenzii Carocii Tractatus

locatur, & loca, quem ibi in hunc sensum intelligit, & ultra Castren. in citato loco hoc idem sentire videtur Petr. de Vbal. de duob. fratib. par. 8. quæst. 39. nu. 40. quod si ad horrea locata non est aditus, nisi per non locata ratione coherentie videtur esse in culpa, & ob id tenetur non quidem actione l. Aquiliz, sed actione tantum ex conducto, ex quo fuit locator in hoc causa damni mediate, non immediate, quæ per actionem ex conducto purgatur.

54 Subdit etiam, q. si sunt duo vicini, & vniquisq; habet cameram per partem non conductam, si unus de nocte dimittat sportellum apertum, non tenetur vicinus ex l. Aquilæ. nos. in l. i. c. ius. §. de prætoris, ff. de v. s. l. i. c. ius. v. m. verum intellectum. Sebast. Medic. de casib. par. 2. q. 1. o. i. m. 21.

55 Habes igitur ex dictis questionibus Petr. de Vbal. dis. Aut damni causa immediate fuit quæ non modo locatur, & tenetur etiam l. Aquiliz. Aut fuit causa mediata, & purgatur actione ex contractu.

56 Adde ad declarationem materiz ultra allegatos, quod nos. Boff. de ren. illio. merced. conduct. nu. 98. si res asportantur casu fortuito, vel violentia, & locator non tenetur: si verò non apparet de violentia, sed tantum de amissione, & res præsumptio contra locatorem, si res suas saluas habet, alias non.

57 Reaffirmendo igitur, aut locatur tota integra domus nulla conventionem referens, & est materia l. cum in plures, §. in filio. quandoque appositum custodes scientie conductore, vel custodi renunciauit, est materia l. ex dui. c. loca. & l. dominus horreorū quandoque occurrit violentia, vel casus fortuitus est materia l. i. c. loc. quandoque locatur pars eiusdem clausuræ. est materia l. cum in plures, §. locator horrei, l. loca. & sic procedunt (ni fallor) leges tutorum locati & conducti.

58 Erret. in l. dominus horreorum, est etiam celebris nedium in locati & conducti materia, sed apud criminalistas, vt vicini, & famuli sint suspecti, & de seclis torqueri possint. Bal. in l. i. c. de pos. conf. 446. Barto. in l. i. ff. de iur. aduersus naut. cap. 1. abul. Roman. conf. 8. Castren. conf. 32.6. in tertio dub. Boff. de indic. & considerantē torturam, num. 66. vbi operatur etiam quoad condemnationem. Blanc. de indic. 4. 12. Octavian. Vulpell. conf. 65.

Parergon.

59 Quid tot die nostra torquemus ingenia, mentes, & animos subtilizando, modos, & vias occasionandi lucra, & questus in locationib. strictè concepiendi de hac camera, horreo, vel apotheca? ecce surres, & fractores frangunt, & complantur, & dominus nedium tenetur ciuili remedio, & actione, sed læpius proceditur criminaliter torquendo, inquitendo, & condemnando ecce lucra, molestiæ, & incommoda cum maximo sumptu, vix fastidio, & amucorum tota die in hoc laborantur.

Exat in presenti materia effractionis horreorum locatorum celebre admodum l. c. responsum, in l. cum in plures, §. locator horrei, l. loca. vbi propusitum locatoria in meare retentum nihil operatur, citæquem plures referuntur intellectus.

60 Primus igitur est ibidē intellectus, quod ibi illud

propositum non fuit parti expressum, & iste fuit Petri intellectus, quæ refert, & sequitur Cy. in l. p. c. l. nouissima, c. de pac. Si igitur locator horrei notat imminui, nec aurum, nec argentum, neque margaritas in horreum locatum non sufficiebat, vt hoc haberet in animo suo, sed conductor in timore debebat.

61 Vnde secundum hunc intellectum, quando locatores in locationibus aliqui referuare volunt, debent exprimere, vt sciatur.

Secundus fuit Jacob. Buttig. intellectus, quod ibi protestatio fuit ab initio simpliciter facta, ideo non extenditur ad ea, quæ postea ex intervallo fiunt, quos duos intellectus non admodum approbat Bar. in l. non solent, §. morte, nu. 21. ff. de noui oper. nunc. ex quo literæ non conueniunt, quia text. ibi se fundat, quod propositum habetur perinde ac si esset remissum, prædicti verò intellectus in eo se fundant, vel quia propositum non fuit expressum, vel quia ad illum actum non se extendit.

62 Sed certè rectè (ni fallor) considerando, idem ferè pro diuersa resultat. Si enim quid non exprimitur, sequitur alius effectus, quod tacitè remissum censetur, multi enim tacendo ideo tacere, quia remittunt propositum ab initio factum, & penitent illius propotri, & sic remittunt.

63 Tertius inique est in citato loco Bart. intellectus, q. protestatio fieri debet parti præfenti, & ideo in d. §. locator, non sufficit, quia pars protestationis non consentit, & sic duo præsupponuntur, præfentia, & consensus partis, quibus cessantibus, videtur receptus, prout text. dicit, & istum intellectum sequitur ibi Imo. Fulg. Alex. & Castren. in d. §. locator horrei. Cum igitur protestatis parti (si potes) præfenti, exprimas.

64 Quartus fuit Bal. intellectus, q. protestatio verbalis non tollitur per alium actum verbalement, c. sollicitudinem, de appell. sed bene per actum facti, prout ibi, quem latè sequitur Castren. in d. §. locator horrei, licet mordeat, Imol. in d. §. morte.

65 Quintus fuit promissus intellectus iungendo simul omnes, quod ibi non censensit protestationi, fuit ex intervallo, & tenit ad actum facti cōtrarium verbis præcedentibus. Ita Ias. in d. §. morte, num. 16. Norman. num. 99. 71. Anton. Rub. num. 248. Croc. num. 85. Ias. ad l. p. c. l. nouissima, nu. 11. vbi Curt. ian. num. 2. v. siq. 30. c. de pact.

Et in xia prædicta infertur ad tractatū, vt vulgo dici solet di dozzina, onero camere locande, si seholariibus, vel similibus fiat furtum, dominus non tenetur. Marfil. in facti contingentia, conf. 92. par. 2.

66 A quo multæ eliciuntur cautelæ, & defensiones pro locatore.

67 Prima, probatio eius bonæ famæ.

68 Secunda, solium alijs locare, nec fuit inquam de similibus imputatus.

Tertium, quod tales reliquebant cameras sepe apertas.

Quartum, quod multos in camera indnecte solebant.

69 Quintum, consignatio clavis ab initio locationis. Causus igitur erit, dum hunc dozzene, onero camere locande.

70 Vltimus in hac locati & conducti materia, notabilis

bilis est. tex. in hoc, quod in contractu locationis & conductionis patetia habetur pro consensu, & hoc multis modis cōtingit in tractatu locationis & conductionis. Quādoque enim locator patitur imitari in domum conductam rem periculolam, & teneretur tacite de periculo, d. s. locatori. Quādoque locator patitur inchoari tempus, & datur renouatio, litem queritur, s. qui impleto, ff. loca. de quo superius vidimus, & magister nauis censetur tacite recedūctus, quem dominus passus est magisterio vii. l. 1. s. magistrum autem, ff. de exercit. & l. 1. s. pen. ff. nau. cap. stabul. Casus furtiuitus, mors est, l. conatus, in fi. ff. de reg. iur. Bal. 11. l. quæ fortuitis, nu. 2. C. de pign. actio. Bal. in l. 1. C. de his, qui ante apert. tab. & in l. 1. C. quib. ad liberi. peruenit. gl. & Doct. in l. interdum, ff. de indic. & Insti. de cap. dimitt. in princ. Cullenf. conf. 137. vol. 1. & 398. num. 3. vol. 2.

71 Et in materia mortis tetigi supra in tract. de dolo, & culpa.

Ex qua conclusione, & etiam ad propositum eorum, quæ diximus in materia moræ præcedentis casum, & in proprijs terminis locati & conducti, de quibus agimus, inferitur ad materiam Lin naue Saufel. ff. loca.

72 Furtissima est conclusio, quæ à materia Lin naue Saufel. ff. loc. & cond. originem trahit, vbi Pau. Cast. dixit hanc legem esse principale fundamentum totius materie, quod debitor quantitas, vel species, ne perempta ante moram liberetur. ita Cullenf. ibidem, & latè scribentes in l. quod te, vbi Ia. nu. 1. Dec. nu. 6. Rip. nu. 4. ff. si cert. pet. & ad l. i. ex legati causa, ff. de verb. oblig. & hæc est communis opin. Ia. in l. fin. num. 12. C. de contrah. emp. Fernan. ad l. pacta conuentia, nu. 80. in 1. lectura, ff. de pact. Eman. Suarez. in suo thesaur. lura D. num. 7.

73 Et hæc conclusio varias à Doctorib. recipit limitationes, referam tamen eas, quæ faciunt ad materiam locati & conducti, materiam non excludo.

74 Declaratur primo iuxta terminos locati & conducti, nisi tertius in iniuriis debitoris acciderit, vel precipitari curauent, quo casu interitus culpe debitoris adscribitur, per tex. in materia locati & conducti, in l. si merces, s. culpe, ff. loca. de qua suo loco dicam. ponit glo. in Larabetto, s. fin. ff. si cer. per. & Salic. in d. l. quod te.

75 Subdeclaratur, quando præcipit inmerentem, secus merentem, quia tunc culpa non adscribitur, l. qui seruum, ff. de verb. oblig. l. quid ergo, s. si hæres, ff. de leg. 1. Eleganter, s. fin. ff. de pign. act. l. iterum quæ, ff. de pign.

76 Declaratur secundo pariter iuxta terminos locati & conducti, in e. paruo, vel pultore, qui ratione officij teneretur probare non culpam, & calum iuxta ea, quæ alijs latè superius dixi.

77 Declaratur tertio in terminis, l. in naue Saufeli, quæ est in titulo locati & conducti, vt procedat, & habeat locum respectu quantitatis in quantitate incerta, secus in quantitate certa, quæ loco speciei debetur. Bart. per illu. tex. in l. vir uxori, ff. de dote præleg. licet Alex. contrarium teceat, ad l. 1. iux. textores, s. fin. de leg. 1. per d. l. in naue Saufel. cui respondet Dec. ad l. quod te, nu. 6. quod ibi conductor erat debitor in genere subalterno, quo exuncto ante mo-

ram liberatur, & ita declarat Dec. ibi, sub num. 6.

78 Declaratur quarto loco, quando species erat in facultate soluendi, secus si non erat in facultate soluendi. Ita Cast. Alex. & Dec. in d. l. quod te, per tex. loquentem in materia locati & conducti, in l. nauis onustæ, s. 1. ff. ad leg. R. hod. de iactu. Possem multas alias afferre declarationes, his contentus esse volo, & debeo, de locato & conducto loquentibus, de locato & conducto tractaturus.

79 Vnum non omitam satis ad propositum materie locati & conducti, de qua agimus, quod Bart. in d. l. in naue Saufeli. valde commendat illi legem, quod rerum locatarum duo sunt genera, vel quod reddat idem, vel tantundem, prout in conductore grani accumulati.

80 Pariter insertur ad materiam l. si vehenda, ff. ad l. Rhod. de iactu. Conduxi mulionem ad portandum famulum meum super carris, vel nauis, si animalis, vel aliqui de familia moriantur in iunere, an debeatur nauum, vel vectura pro eis, considerandi sunt plures casus principales.

81 Primus casus est, quādo vectura fuit imposita pro impositis in nauis, carra, vel similibus, si aliqui decederint pro mortuis non asportatis ad destinatum debeatur ea ratione, quia l. contractus impleta est sine culpa conductoris, l. qui operas, ff. loca.

82 Secundus est casus, quando vectura est imposita pro asportatis ad talem locum, & sic verba respiciunt executionem actus, & tunc pro mortuis in iunere non debetur. Ratio est in promptu, quia non est impleta conditio.

83 Tertius est casus, quando fumus in dubio, & tunc & eo casu etiam pro mortuis vectura debetur, cum non videtur stitisse per malionem, vel nautam. Signor. conf. 95. num. 7. commendat, Rom. fing. 553. conduxi, &c. Stracc. de mercatu. in titu. de nauis, o. me. t. 7. pat. 3. idem de te tradita mulioni ad aliquem locum pertectens, Menoch. de præsumption. lib. 3. præf. u. pt. 87.

84 Ampliatur vterius hæc principalis conclusio, vt ne dum mors inter casus fortuitos connumeretur, sed etiā infirmitas, l. si quis in graui, ff. ad Sylla. l. Rip. de pest. col. 2. & seq. & hoc siue infirmitas corporis, siue animi, l. si cum duem, s. quid enim, ff. soluto matrim. & posui superius de locatione ad longum tempus ad leg. 1. C. de iure emphy. latè decif. Perus. 16. num. 1. 1. par. 2. sfort. de restitut. in integ. p. 1. q. 1. artic. 6. cum seq.

85 Ampliatur idem esse in senectute, l. si vt certo, s. videndum, ff. commodati. Sfort. de testib. in integ. quæst. 1. art. 3.

Factum tertij casus fortuitus reputatur. Bertran. conf. 139. vol. 1. Sebast. Med. de calibus, & petic. p. 1. q. 13. sub num. 18. & circa præsentem indagationem bene facit in l. si merces, s. culpe, ff. loca. quæ in matrem suis frequens, & vtilis est.

86 Ampliatur primo loco dispositio s. culpe, vt facienda sit conductori remissio propriet bellum, vel aliud impedimentum proueniens ad iniuriam, odium vel culpam locatarum, quæ conductori nocere non debent, Bart. in l. eorum, s. qui maximos, de public.

87 Vnde si conduxi prædium, & possessiones tuas, & tēpore melliū inimici tui inferunt damnum in mem-

A a b r i s,

Vincentii Carocii Tractatus

bris, nocere mihi non debet factum iniuriae tui, & sapiens in facto vilum fuit, quod hanni fecerunt inopportuna danna in bonis etiam locatis.

- 88 Ampliatur secundum, ut nedom sit facienda remissio, sed teneatur ad interese tui lucri cessantis, quam damni emergentis. Aret. conf. 139. quod valde commendat Hieron. de Monte quæst. 17. num. 45. & hæc est communis opinio. Boss. de remiss. merced. publicanorum, num. 22.

- 89 Subampliatur, etiam si domus patientiam offerat pro alijs annis. Ruin. consil. 65. num. 3. vol. 1. amplians, ut in hoc procedat dispositio l. si fundum, §. colonus, cum ibi not. ff. loca.

- Addo Anch. consil. 414. Anan. consil. 44. num. 2. Crau. consil. 95. nu. 8. Paris. consil. 40. nu. 6. lib. 1. Alcia. respon. 689. num. 4. Soci. iur. consil. 120. nu. 3. lib. 2. Bero. consil. 140. nu. 13. lib. 1. Rolan. consil. 68. nu. 22. lib. 4. Franc. Bec. consil. 45. num. 20. par. 1.

- 90 Ampliatur tertio loco dispositio §. culpa, ut procedat, & habeat locum, siue locator habuerit iniuriam suam culpa, siue non, siue inimicitie fuerint in se, siue non: siue culpa fuerit ordinata ad casum, siue non: siue fuerit causa immediata damni, siue non: Hoc vnum satis est, quod datum fuerit illatum ab inimicis locatoris, & hoc dicitur culpa, Bart. Cast. & Salicet. in d. §. culpa, sequitur Abb. consil. 21. vol. 2. Alexand. consil. 84. vol. 6. Corn. consil. 13. col. 2. vol. 2.

- & hæc est communis opinio. Gozad. consil. 27. sub num. 28. vel. præterea, ubi & magis veram dicit Mascard. de probat. in verbo, incendium, in fi. Menoch. consil. 55. num. 4. lib. 1. Neuiz. consil. 91. nu. 9. Alcia. respon. 589. Bald. in Ldom. C. de iure dot. Soci. sen. consil. 123. col. 2. vetus. in quæst. 1. Calc. consil. 66. nu. 1. & 2. Ioseph de Ludou. de communi, concl. 12. sub declarat. 3. col. 8.

- Licit aliis contrarium tenuerit Alexan. consil. 20. vol. 5. dicens, quod odium debet esse rationabile. Bart. in l. 2. §. fin. ff. si quis caution. in l. si ut certo, §. necrum, ff. de commod. Alexand. in Lquomois, ff. si lib. mar. ubi volunt culpam debere esse ordinatam. Abb. in cap. quia diuersitatem, de concess. præbent. Feron. in cap. inter, col. 2. de except. ubi volunt, quod culpa sit causa non occasionalis.

- Ampliatur quarto, vel non presumatur in dubio culpa conductoris, si locatori allegaret incombentibus probandi, Bald. in l. penult. in prima ff. solima. i. i. m. l. 2. §. item si in facto, §. de verbo, obligat. per litem quæritur, §. exercitum, ff. loc. & l. per inprobam. ff. de iust. & iust.

- Cautè tamen articulandum erit, quid conductor ratione suspiciens odij, vel inimicitie adhibuit maiorem diligentiam, quam esset solitus. Salicet. in l. si de damno, ff. loc. in l. ad eos, ff. de commod.

- Secunda est cautela, ut si potest conductor perquirere, quod prouideat inimicando, & inspectando locatorem. Similiter tenetur oblatre quantum possit, Bart. ibi iunctis Castren. & Alexand. in additio. in l. penult. ff. si luto matr. Ias. in l. 2. §. item si in facto, ff. de verb. oblig.

- Addo, quod in facto tertij ex culpa locatoris pro rebus requiritur, Socin. consil. 140. num. 22. lib. 2. Alcia. consil. 127. num. 5. 6. & 7. Menoch. consil. 120. num. 13. & 14. lib. 2. Bero. consil. 30. num. 13. lib. 1.

Roland. consil. 68. num. 29. libro quarto.

- 95 Declaratur, nisi impedimentum esset notorium. Boss. de remiss. merced. condu. num. 96. Menoch. consil. 55. nu. 14 ubi de comuni, pariter in illo casu, siue factum locatris sit iustum, siue non. Neuiz. consil. 29. nu. 9. Dec. consil. 356. col. 3. ver. secundo respondendi. Ruin. consil. 77. num. 2. lib. 5. Paris. consil. 101. num. 95. lib. 1.

- 96 Declaratur dispositio §. culpa, ut procedat, si damnum sit datum merè, & præcise culpa locatoris, tunc enim tenetur, secus si cuiuscumque alij, ita verisimiliter fecisset, & hoc loco factum tertij dicitur casus fortuitus, Bart. in declarans, in l. penult. ff. si lib. mar.

- 97 Vide consideranda est qualitas personæ, si est homo infamis, ut de probatores viarum, & similes, tunc non tenetur locator, quia habetur actus indifferens, & casus verè fortuitus, secus si odio quodam particularis prosequeretur locator, & ita personæ considerandæ sunt.

- 98 Declaratur secundo, ut procedat in fructibus nedum perceptis, sed in damno dato in fructibus iam perceptis, & recolectis. Ruin. consil. 147. sub num. 8. vol. 1.

- 99 Declaratur vterius, quod si violentia, vel alius casus promoueat sine culpa locatoris, liberatur cedentem de ratione, quæ velio sit sine sumptibus cedentis, si quis aliquid in dubio, an interueniat culpa, vel non, vel consistat de culpa. Ita Castren. post Bart. in l. si ea res, ff. de actio. empt. Bart. allegat §. culpa. Lanfranc. in tit. de exceptio. cap. 4. num. 7. in fine, ubi allegat l. si ea res, ad propositum materis locati & conduci, de qua agitur.

- Addo prædictis omnibus Campeg. de dot. par. 2. q. 81. post Bart. in l. si lps, ff. de solut. quod inimicitie, & factum tertij annuuntur casui fortuito, si sit iniuriam publicam, per l. si in res, §. vis maior, & l. si cum queritur, §. exercitum, ff. loca. vel si propter culpam emensit et illa inimicitia, & subdit, quod sciens in hoc suspitionem; vel in iniuriam, debet esse admodum diligenter, alijs tibi in parandum est.

- Vnde, multa exstant conductorem, prolicitio, cetius, & sequi diligenter.

- 100 Vnde loco prædicti in investigatione addo vnum litem in quibus, quod si sequis moriet aliquem, qui dolore ductus in hunc equum, ex hoc non tenetur ad interitum, in l. si locat. ex verbo, quod resp. dicitur. Ceterum de iure in d. Viuc. de Anna l. inga 73. attestant in magna Curia fuisse absolutum.

De Incendio, Presumptio. Probatio.

Cautela, Excusatio.

- 1 Incendium enim est casus fortuitus, a toto ritu de incendio, iura & auct. Contra tractus, in fi. ff. de reg. iur. l. ex condu. §. 1. & fin. ff. loca. Anan. consil. 71. col. 2. Boss. de remiss. merced. condu. num. 74.

- 2 Incendij materia est ampla prout ignis, est etiam profunda, Veron. in ritu de fortuac. est eam valde nodosa, sed videt, Turzan. opin. 186.

- 3 Incendium igitur presumitur culpa inhabitantium, l. §. 1. ff. de offic. præfec. vigil. l. si vendita, ff. de

p. tit.

- pericu. & commod. rei vendit. x. quotum vnus loqui
tur generaliter, prout in d. l. si vendita, alter regula-
tur per dictionem plerumque, prout in d. l. 3. 1. Bald.
confil. 148. volu. 2. in l. creditor, nu. 1. in l. qnz fur-
turus, num. 4. C. de pign. act. confil. 42. 1. & 44. 2. volum. 3.
Mandof ad Rom. confil. 401. Menoch. cal. 390. nu. 1.
Ioseph, Mascard. de probat. in verb. incendium, nu. 1.
Addo in terminis locati & conducti, l. qui insulam
§. fin. & lex conducto §. fin. illi loca & dicitur miracu-
lum apparere incendium. & nesciatur, nec presumatur
a quo, Bald. confil. 179. volum. 3. Alphan. repor.
336. & hæc est communis opinio, Alexand. confil. 50.
num. 2. lib. 1. Thom. Ferrer. confil. 36. Cepoll. confil.
crimin. 39. Marfil. l. 1. nu. 11. de fecat. Burfa. confil. 53.
nu. 34. vol. 1. Vincen. singul. 694. Calcan. confil. 39.
& 40. numero secundo, & magis commune dicit Ma-
go. Rot. Florent. 111. num. 18. Hiero. Gabr. Meno. de
presumpt. lib. 9. presumpt. 61. nu. 31. lib. 5. presumpt.
3. num. 129. presumpt. 41. Siluz. confil. 46. num. 8.
- 4 Ampliatur hæc conclusio, etiam si plures sint plo-
næ prout plures idem cenaculum incoleantes, vt in l.
si verb. plures, §. si quis verb. ff. de his, qui deiecerūt,
vel effuderunt. Salice. in l. qui fortuitus, nume. 10. C.
de pignor. action.
- 5 Declaratur hæc ampliatio, vt talis presumptio nō
sufficiat ad condemnationem quādo sunt plures per-
sonæ, secus in vna tantum.
- Vnde ad condemnationem certe persona proban-
da est, Bald. in l. si creditor, de pignor. actio. l. a. confil.
116. num. 3. lib. 1. Salice. l. d. l. si vendita, & in dicta
l. qnz fortuitus. Anan. confil. 78. Floria. in l. si quis su-
mo, §. quod dicitur, ff. ad leg. A. qui. vbi dicit, nihil
imputandum, nisi certa persona determinata probe-
tur. Bald. confil. 44. 1. volum. 1. & 447. volum. 3. Alex.
confil. 50. volu. 1. & 71. volumine sexto. Gozad. confil.
63. Paris. confil. 87. volum. 4. Gramma. confil. 22.
pulchre Hieron. Gabr. confil. 19. nu. 7. volu. 1.
- 6 Addo ab eo non allegatos, & in materia bene lo-
quentes, & de eorum pariter attestantes, lac. No-
nell. regu. 18. Veron. confil. 70. Afflic. decif. 77. nu. 4.
Et hæc est communis opinio Ro. aud. confil. 95. nu.
12. volu. 1. Jacob. Menoc. de arbit. iud. lib. 3. centu. 4.
cap. 390. nu. 5. & 11. & de presumpt. lib. 1. q. 19. & 97.
num. 11. Ancar. confil. 71. Benincas. de pauper. q. 9.
special. 3. vltimarum voluntatum. Roman. confil. 40.
Beto. decif. 237. in fine. Rebuff. ad l. dicens, numero
41. ad Silan.
- 7 Vid tamen a multis questum. Quid prodest ista
presumptio a iure considerata, si non sufficit ad con-
demnationem? Quidam ex Doctis, quos ego vi-
di, aliquantulum ceperunt degustare hanc difficulta-
tem, nam Francif. Marc. in suo casu non vnus, quest.
521. par. 1. hoc innuit, ut dominus domus graueretur
hoc onere probandi non culpæ ex his, q. superius dixi-
mus, ex l. si quis ex argentijs, §. nec haberi, ff. de edē.
8 Sed quid prodest ista approbatio culpe, si non suf-
ficit ad condemnationem? Iau. Menoc. in alle. casu, nu.
5. in fi. dixit in facti contingens fecisse retinere om-
nes, & integrare de incendio.
- 9 Sed quando hoc non possit, quid agendum?
Ampliatur secundo loco principaliter, l. 3. §. i. ff.
de off. prefec. vigl. vt incendium nedum presuma-
tur culpa inhabitantium, sed conuersantium tatum;
- & nedum semper, sed aliquando tantum. Alexaud.
confil. 59. volum. 1.
- 10 Ampliatur tertio loco principaliter, vt teneatur
etiam pro vicinis ædibus combustis. Petr. de Vbal.
de duob. frat. q. 10. par. 8. cir. med.
- 11 Declaratur hæc conclusio, & ampliatio, si de incē-
dio tenetur, & est in leui culpa, & in materia locati &
conducti recepta est conclusio, ut incendium cō-
missum dolo, lata culpa, vel leui, & tunc conductor
teneatur, quia in contractu locationis venit leuis cul-
pa, vt dictū est suo loco superius, secus si leuissima,
ad quam conductor non tenetur, nisi in omitendo
tantum, Bald. confil. 149. volum. 2. Gozad. confil. 63.
num. 18. Gramma. confil. 3. nu. 11. Marfil. l. 1. nu. 11
de fecat. Mascard. de probat. in verb. incendium, num.
5. Sebast. de Medic. de cas & pericul. par. 2. q. 7. num.
12. Ferrat. cautel. 76. Couart. de fponfal. par. 9. cap. 6.
§. 8. num. 14. Hieron. Gabr. confil. 159. nu. 3. Mant.
de coniec. vult. uolunt. lib. 9. titu. 12. nu. 8.
- 12 Est etiam conductor in culpa leuissima, faciendo,
apponendo ignem contra voluntatem domini in lo-
co periculoso, qd postea fuit causa incendij. vide-
mus, §. final. ff. de negoc. gest. ita. Salyc. in dicta l. qnz
fortuitus, num. 9. & in d. l. iudicio pariter, nu. 9.
- 13 Et pro hac declaratione est glossa singularis in §.
prætere, in verbo, debet, Iustitut. quibus modis re-
cōtrahitur obligatio, cuius opinio est cōmunissima.
Mago. post alios, late Rot. Florent. 111. num. 2. 3.
- 14 Vnde ex hoc admodum vterbatur iudicis arbitrij
in diiudicando culpam latam, vel leuem cōductoris
attenta qualitate personę habitis, quantitate ignis
& si in domo reliquit adolefcentes, pueros vel puel-
las. Gozad. in allegato confilio. Jacob. Menoc. in al-
legato casu. num. 17. Roland. vt sup. num. 15. Trigo.
singul. 57. Franc. Marc. decif. 61. nu. 7. par. 1. Nouel.
regul. 18. decif. Petuf. nu. 10. par. 1. Cephal. confil. 303
parte 2. vbi docet articulandum esse culpam latam,
vel leuem, & quæ sit.
- Ampliatur quarto dispositio, & materia l. 3. §. i. ff.
de off. prefec. vigl. vt pater familiaris dicatur in cul-
pa pro sua familia, si in eius officio delinquit, ut co-
quus in arte coquinali, famulus in stabulo, cuius cu-
ta commissa est, & similes sic similibus officiis pre-
positę personę. gloss. in l. ne quid, in verbo, a possesso-
ribus, ff. de incend. ruin. naufrag. cuius opinio comu-
niter approbatur, vt per Salice. in d. l. si vendita i.
Mascard. in citato loco, no. 7. vbi dicit ex mente Antiquo-
rum, quod actor habet intentionem fundatam lo cul-
pa ex iuris presumptione, & aduersario incumbit
onus probandi casum. Imo. in l. domos, ff. de legat. 1.
Cano. in c. 2. de post. Ang. confil. 97. incendium.
- 15 Addo bene loquentes, & ab eo nō allegatos, Bal-
& Salic. in l. qui iudicio, C. loca. qui loquuntur in Ra-
gatis, qui minus diligenter tenuit lucernam in stabu-
lo. Iaso. in l. si quis, §. prætor ait, ff. de edēdo. Gramma.
ad Afflic. decif. 57. in fine. Calcan. confil. 61. & 62. nu-
mero 16. & 64. num. 3. Cepoll. confil. 49. nu. 1. Cra-
uet. inter confil. criminal. 116. Menoc. confil. 53. Bur-
sat. confil. 59. nu. 19. Bonacoff. de sumu quest. 57. ppe
medium. Mago. Rot. Florent. 111. numer. 22. vbi late
profitetur. Pet. de Vbal. de duobus frat. part. 8. quæ-
stio. 18. decif. Perusi. 10.
- 16 Ampliatur quinto loco notabilitet vltra Mascard.

Vincentii Carocii Tractatus

& alios, & quam maximè ad propositum materię locati & conducti, de qua agimus, vt dominus teneatur de incendio habitandi, etiam si propositus fuerit nolle teneri, si culpa ipsius, vel habitantium prononciatur, l. qui insulam, §. colonus, ff. loca. quem singularem dixit Romanus, singula. §. 9. si quis, l. si, in l. sed & si quis, §. quæsitum, num. 40. ff. si quis cautio. R. ipa in tract. de pest. par. 1. num. 40. facit text. in §. 1. in l. si sit de excusa. tutorum. Et quæ ponit Felinus in c. fin. de testibus.

- 17 Ampliatur sexto, vt non valeat pactum, q. conductor non teneatur de incendio, si modo culpa familiarum contingat. Firmian. in verbo, pactum locatoris, ver. l. fin. Boff. de remiss. merced. conduc. om. 86. Vnde admodum celebris est text. in §. colonus: Si enim dicat conductor, vel colonus. aduerte locator, quia ego nolo teoeri de vi, vel violentia, cetèrè hoc intelligitur de violentia extraneorum, non familiarium ipsius conductoris, quos prohibere non poterat.

Et facit ad ampliacionem regu. Inquisitio, C. de solut. quod in generali sermone non includitur per sona loquentis.

- 18 Ampliatur enim nō solum in persona loquentis, sed suorum familiarium, & sic si vis de hac regula trahatur, vt conuer situs in materia locati & conducti, recurre ad not. in l. qui insulam, §. colonus, ff. locati.
- 19 Quem casum non vidit in materi. appositum ab Ant. Gabr. materiā ponente, conclus. 9. de verbotum signific.

- 20 Ampliatur septimo, vt conductor domus cōbūstę teneatur etiā ad interi. ff. extraneum vltra æstimatione rei combustę, hoc modo distingūdo: locat fuit in dolo, vel in culpa. Primo casu tenetur ad interi. c. extraneus, & ad refarciendum omne damnum locatori, intelligendo de damno proximo ex igne, non autem de damno remoto posset succedente ex noua causa etiā occasione dictę combustionis, sine qua non contigisset, ex quo tanquam remotum non est in consideratione, l. Neratius, ff. de seruo corruptio.

Secundo casu, aut conductor fuit in lata culpa, vel leui. Primo casu remittitur arbitrio iudicis, potest enim esse tanta condemnatio domus combustę, vt conductor hinc ad pauperiem satis puniatur.

Et contra superficies domus combustę ad o. vilit, damnum verò extraneus locatoris adeo magnū, & culpa tam dissoluta, vt parum ablit. d. dolo, vt merito condemnatio augenda sit, ne pro vilis superficiē æstimatione liceat maius damnum imponi inferre. Ita diseurret Caball. de eo, quod interet, num. 79. cum sequenti.

- 21 Limitatur primo loco dispositio l. 3. §. 1. ff. de offi. præf. vig. vt conductor incendiij causā non teneatur, si in culpone, vel hospicio aduenatum, vel hospitium causa incendij sit commissum, quod op. re paterfamilias non videbatur, quia eorum culpa alteri non debet esse damnosa, l. si seruus seruus, §. si quis insulam, & §. si fornicarius, ex l. qui occidit, §. in hac, ff. ad leg. Aquil. Sabetti. in d. l. si vendica. num. 3. vbi appellat hoc casu incendium fortuitum, cum eorum opera non utatur, & in liqu. furtiuit, num. 7. C. de pign. actio.

- 22 Vnde causus erit conductor, non graure aliquem famulum aduentitium alius aduenientis hospiti-

is, quis in hoc videretur eligere ipsius operam, & sibi in incendio præiudicare.

- 23 Et collige incendium reputari casum fortuitum, si proueniat culpa personę aduentitię, quæ ratione exercitij recusat non poterat: quæ enim culpa est culpone, si accedens hospes cum lucerna, incendium commiserit, & cogitator hospitari, & casum non præiudicat, & mala electio in famulo sue domus, siue victu- rino, vel alijs quomodolibet adscribitur culpa loca- toris, l. cum plures, §. seruus, ff. loca. cum concord. per glof. in l. non vt Seruius, §. fin. ff. de neg. gest. in verbo, clegeris, l. 1. ff. furt. aduersus nant. & electi videntur in eo officio delegati. Ruin. conf. 62. num. 1. lib. 5. & stant periculo eligentis. Ro. conf. 61. nu. 1. lib. 4. & prius cogitare debuit. Crauet. conf. 97. nu. 4. & 170. num. 1. t. Mago. Rot. Floren. §. 6. num. 9.

- 24 Limitatur secundo loco, si incendij fuerit ab ho- stibus publicis, vel latronibus immisum; incendiarij enim solum tenentur, non habitatores, cum culpa vacent. Salic. in d. l. que fortuitis, num. 9. per l. da- ta opera, C. de his, qui accus. non possunt.

- 25 Sublimis, nisi incendium sit commissum ab ho- stibus conductores post conductionem factam, per l. si merces, §. culpa, ff. loca. vbi superius vidimus, & pa- riter de incendio, vel damno culpa locatoris, vel facto terti, ibi placeat videre.

- 26 Limitatur tertio, si incendium raro cōtingat, quo casu dicitur insolitus casus, nec culpe annumeratur. Bal. in l. 1. prope fin. C. de positi. Mascard. de probat. in verbo, incendium, nu. 20. per l. si stultas, §. frumenta, ff. de equitat. hen. cmpt. de cuius materia superius vidimus in tract. de casib. in quæ sit de casibus insolitis.

- 27 Limitatur quarto, & hæc est limitatio, & cautela simul allegando, vt probando vigilantiam, & diligentiā, quæ principaliter consistit in duobus.

Vnum est ex parte domini, siue habitatoris, probando se fuisse vigilēs, & diligentes, & consueuisse admonere domesticos, & familiares, vt ignem diligenter custodirent, Bald. conf. 491. post nu. 2. col. 4. vbi fortius dicit, quod in dubio vigilantia, & diligentiā præsumitur, nisi negligentia signa assignentur, quem sequitur Alexand. in l. si quis ex argotarijs, §. prætor ait, post num. 1. §. ff. de eden. vers. non omittit, & conf. 10. in l. si lib. 1. Marfil. hanc valde commen- dans, & dicens relatu dignum, conf. 77. in causa falsitatis, num. 13. & singula. §. 93. Cepoll. confil. 70. Ioan. Crot. in l. quarta, nu. 76. verfic. ex hoc notate, ff. de verb. obligat. Calcan. confil. 66. num. 1. in fine. Franc. Niconit. in rubr. C. de eden. num. 48. verficu. vnde videmus. Mascard. de probat. in verbo, incendio, num. 19.

Addo Marfil. sing. 74. Gram. decif. 3. num. 3. Ioseph. de Anic. in rubr. C. publ. l. 1. lib. 1. pag. 67. num. 8. Ferrat. cant. 37. in fine. Gram. decif. 3. num. 13. latè Mago. Rot. Flor. 111. num. 28. cum seq.

- 28 Secunda est diligentia boni, & diligentis patri- famlias in eligendo personam reputatam diligentem, Roland. confil. 92. num. 1. Anch. confil. 148. num. 2. Cepoll. expresse confil. 69. num. 5. qui loquuntur in duobus puellis tantum in domo relictis. Curtius iun. confil. 129.

- 29 Quod ampliatur, vt procedat etiā si essent in culpa famuli tempore incendiij, delicti, vel mortis, arg.

largen-

l. argentum. ff. commod. & ita vidi in facti contingen-
tia iudicatum, & est communis opinio, vt per Anan.
conf. 71. num. 3.

- 30 Bene verum est, qd si coquus, vel similis diligens
sit in eius officio, cooperiendi diligenter ignem, si
alius extra officium delinquat, excusatur. Ita Salic.
in l. qz fortuitus, num. 7. verfica. autem familiaris,
C. de pignor. actio. per l. si extraneus. ff. loca. & d. l. si
vendita, in 1. respon. & d. si si fornicarius.

- 31 Facit pro aduenis de nocte surgentibus, & lumen
coquo dormiente excusantibus, & lumen accendentibus.
Limitatur quinto, vt p̄sumatur culpa inha-
bitantium, quoties probetur, vnde initium habuerit
incendium: nam nisi de initio confiter, non potest
illius culpa p̄sumi, & absolui. b. reus. Roman.
conf. 401. Bald. in d. l. si venditi. Anan. conf. 71. Hieron.
Gabr. conf. 59. num. 8. Soc. reg. 212. in verbis;
incendium, in vitima limitatione.

Vnde volens defendere conductorem de incendio
domus, probare debet incendium habuisse initium
in loco, vbi de facili ignis esse non debebat. Roland.
conf. 95. num. 22. vol. 2.

- 32 Et iuxta p̄dicta inferitur in facti contingentiis,
quod si vnus conductum habet partem superiorem
domus, aliter iustitioris, nisi clarissime confiter, qua
in parte incendium incepit, nemo tenetur. Bald.
in l. 3. §. primo, ff. de officio p̄f. vigil. Alexand.
conf. 50. vol. 1. Paris. conf. 87. vol. 4. Hieron.
Gabr. d. conf. 59. num. 8. par. 1. vbi etiam post Ale-
xand. per eum allegatum dicit, quod non est neces-
se probare, quod in ea parte ille sit solitus conuer-
sari cum lumine, sed satis esse de conuersatione tan-
tum, quamuis non sit probata cum lumine, & habi-
litas, & aptitudo concurrat.

Addo bene in proposito loquentes Gozad. con-
f. 63. num. 12. Grammat. decif. 3. num. 2. Marfil. in
l. 1. nu. 110. ff. ad leg. Corn. de fidei. & hoc valde com-
mendans singul. 24. num. 6. Ferrat. conf. 37. num. 2.
Menoch. d. casu 390. nu. 1. Burfat. conf. 59. nu. 10.
par. 1. Benincal. de paupertate, quæst. 3. special. 3. nu-
me. 17. cum seq.

- 33 Si tamen locator vult conductorem tenere de in-
cendio, & leuissima culpa, apponat in instrumento
hæc, vel similia verba.

- 34 Quod conductor promissit se locata bene, & dili-
genter frui, & diligenter vti, nec sinere datam rem
locatam ad alium deuenire, nec quouis modo dirui,
vel deteriorari suis, dolo, vel negligentia, vel defe-
ctu decisorii. Petrus. 15. num. 6. lib. 1. Bonacoss. tracta.
cautel. litera C. licet Gozad. conf. 93. dissentire vi-
deatur.

- 35 Nilid tamen in hoc non omitum, qd licet quando
interuenit dolo, vel lata culpa, quis pro incendio
non possit criminaliter puniri, saltem ad poenam
corporalem, secundum Cyn. in l. data opera, C. qui
accus. non poss. l. capitalium, §. incendiaria, ff. de pen.
36 tamen tenetur ad emendationem damni pecuniari-
ter, seu ciuilitate, & vbi non esset soluendo, lucret
in corpore. Franc. Mare. decisio. Delphi. 11. num. 3.
parte 2.

- 37 Excusatur autem multis modis ab incendio con-
ductor. Primo viendo ad vsum destinatum, aliis
vtando ad vsum non destinatum, vel alterido vsum

tenetur conductor. Grat. conf. 46. num. 13. vol. 1.

Vnde alteratio in incendio tripliciter contingit,
ad culpam habitantis, re, loco, tempore: re, si plus
debito ligna apponit: loco, si incongruus sit, peri-
culosus, & insolitus: tempore, si in loco aperto, &
sente vento. Salic. in l. qz fortuitus, C. de pign. act.
Gozad. conf. 63. num. 1. Roland. conf. 95. num. 16.
vol. 2. Jate Mago. Rot. Florent. 111. num. 39. vbi ex-
cusat conductorem, quia dominus non locauit to-
tam domum, retinendo pro se partem, vbi retinebat
lignamina sicca ad ignem propinqua.

- 38 Excusatur secundo, si ignorauit, vnde prohibere
non potuit. Calcan. conf. 64. num. 6. Ruin. conf. 121.
num. 1. lib. 4.

- 39 Excusatur tertio, si conductor nullum commo-
dum sentit nec vindictæ, nec pecuniarium. Calcan.
conf. 63. num. 1. Iacob. Menoch. conf. 53. Rub. con-
f. 15. num. 3. pulchre Craner conf. 75. nu. 13. Ro-
land. conf. 38. nu. 3. lib. 1. vbi idem si paruum com-
modum, & Dec. conf. 175. col. 6. circa med. Marfil.
conf. 77. nu. 8. vbi bene loquitur, Soc. inn. conf. 37.
num. 27. lib. 2.

- 40 Excusatur quarto, si vsum sit homine perito, & di-
ligenti, nec solio delinquere in eius exercitio, prout
superius vidimus. Et in muliere, quæ in aptanda ca-
nape incendium commisit.

Consultui Cephal. conf. 362. par. 3. quem posuit
in furno, vt melius appareat.

Addo Spec. in tit. de dam. dat. in fi. C. item. in l. vi-
desmus, ff. loca. vbi hoc articulandum mouet.

- 41 Excusatur etiam conductor, si non fuerit probata
negligentia conductoris, & hoc tempore incendiij.
Grammat. decif. 12. num. 13.

- 42 Excusatur sexto, si ignis ortu habuit in loco non
confuto, la. Conf. 116. num. 2. vol. 1.

- 43 Excusatur se primo, si ignis ortum habuit in loco
idoneo, & in quo lumina non frequentantur. An-
cha. conf. 348. post nu. 2. Paris. conf. 87. nu. 7. vol. 4.

- 44 Excusatur octauo, si probetur ignem fuisse vi-
sum in alia parte, quam habita. Burfat. conf. 59.
num. 10.

- 45 Sed nunquid datur liberatio in materia locati &
conducti exhibendo animal pro noxa?

Vtique non, sed est in electione locatoris, contra
quem agat, Bero. q. fami. 39. num. 3.

- 46 Et dicit Fran. Masc. decif. Delph. 52. 1. nu. 6. par. 1.
quod agas, vel mulio in duobus casib. non libera-
tur dando animal pro noxa. Primo, nisi fuerit in
culpa nimium onerando animal, ex l. 1. in princip. &
l. agas, ff. si quadrup. p. pet. fecisse dicatur. Secundo,
quando non adhibuit debitam diligentiam, ex
c. presbyterorum, & c. dilectus, de homic.

Solet etiam in multis longa serie dari distinctio in
materia incendiij.

Aut damnum ex incendio est in p̄adio rustico,
aut urbano. Si rustico, aut in sceno, stipula, & agris
tempore messis, & iunc incendium aut est ex fulgure,
& rube vt casus fortuitus nemini adscribitur, l. si
fortuito, ff. de incen. rui. nauis.

- 47 Vidi tamē quandoque casum, quin parum fidelis,
& deuotus enarrauit metere in scilicet S. Ioan. Bapti-
ste, Petri, & Pauli, vel simili die, cum deuotione vene-
rando: venit fulgura a celo sursum miraculose, tunc

Vincentii Carocii Tractatus

precedit culpa casum, & temporis habenda ratio est. maxime ad laudem Dei, & Sanctorum eius.

- 48 Si verò damnum est ab homine, tunc aut persona est certa, aut non. Si persona est certa, aut ex causa belli, vel incurfus hostium, & incendium datum ab uno ex illis casus fortuitus reputatur, etiam si quis causam belli dedisset, quia non est immediate ordinata ad casum, Marian. Socin. in cap. si quis domum, num. 47. de iour.

- 49 Amplius etiam in inimicitia particulari, quo casu non imputatur, qui si fuit in dolo, puniri debet pena mortis, ut ibi per Socin. num. 61.

Si verò non fuit in dolo, sed lata culpa, vel leui, tunc tenetur ad emendationem damni, & punitur arbitrio iudicis, ita Menoch. in allegato caso 390, num. 18. & seq.

- 50 Quòd si fuerit in leuissima culpa, tunc aut incendium est commissum in committendo, aut in omitendo. Primo casu tenetur actione legis Aquilie, ut per Soc. ut supra, num. 26. & num. 58.

- 51 Si verò culpa leuissima sit in omitendo, tunc ad nihil tenetur, nisi in specie suscepisset incendij casum, vel nisi suscepisset custodiam agri pro mercede, quo casu custos tenetur, ut dictum est.

- 52 Quod intellige dummodo ignis fuerit immixtus in agro, vel fornace tempore debito, & fuerit custodius, prout decet, alioquin tanquam in culpa puniri debet.

- 53 Si verò persona fuit incerta, aut ille, ad quem potest, poterat renovare incendium, aut non.

Primo casu tenetur ad emendam acclamare enim debebat, vel quid simile operari.

Secundo casu aut aliquo pacto constaret incendium à familia immixtum fuisse, aut non. Primo casu aut in familia habet personas solitas isti facere, vel quæ da facili facere possent, ut ebrii, furiosi, seu maligni, aut non. Primo casu aut adhibuit omnem diligentiam, & ex his damnum non datur, & tunc non tenetur, alioquin tenetur saltem ad damni emendationem, Socin. in d. loco, num. 48.

- 54 Quod si tales personas non habuerit, & ignis fuerit immixtus debito loco, & tempore, & modo, non tenetur, licet damnum dederit, ut quia vi ventorum igois fuerit expulsi.

- 55 Quando verò persona est omnino incerta, & tunc vniuersitas tenetur ad emendationem damni, si non reperitur à quo incendium ortum habuerit, nec verisimiliter presumi possit, quod à familia deuenit, & hoc propter negligentiam custodum, & prædicti vigiliam, & hoc est commune per totam Italiam, ut per Socin. in citato loco, num. 53.

- 56 Si verò incendium ortum fuerit in prædio verbanum, puta domo, aut ignem constat euensse extra domum, aut intra. Primo casu, aut constat euensse fortuito casu, & nemini imputatur.

- 57 Si verò constat de certa persona, aut dabit operam rei licite, & non debet imputari. Si verò illicitè, & culpa erit ordinata ad casum, punitur pena incendiarii, alioquin extra ordinem.

- 58 Si autem persona erit incerta, tenetur vniuersitas, seu vicinitas, quando ex alia domo vicini accessisset.

- 59 Si verò incendium intus ortum habuit, aut est fo-

lus habitator, & custos domus pro mercede, & tenetur etiam de leuissima culpa, nisi probet se visum omni diligentia in domo custodienda.

Si verò est conductor, non tenetur, nisi constet de aliqua negligentia in contrarium. Igneus in Leon. tractus, de reg. iur.

Si verò sunt plures, aut sub vna familia, aut diuersis. Primo casu si paternfamilias non fuit diligens in retinendis famulis, seu custodiendis filiis, tenebitur, aliàs secus. Ex hoc cum dubietur à qua persona ignis sit accessus.

Si verò persona est certa, tunc aut fuit in culpa, aut non. Primo casu tenetur ille, qui damnum dat, vel pro eo paternfamilias. Secundo casu non. Socin. d. loco num. 4.

- 60 Si verò plures familie in eadem domo habitant, tunc aut apparet culpa familie, aut non. Primo casu tenetur ille, à quo incendium ortum habuerit. Secundo casu damnum est commune.

- 61 Quod si nulli erant habitatores, tunc si ignis de celo non fuit immixtus de necessitate presumitur, quæ extra fuerit immixtus, quia sine culpa alicuius indeterminatæ personæ non presumitur euensse, licet quandoque ignotetur illa persona. Lsi venditas, ff. de peric. & commo. rei vend. & tunc ad damnum agitur contra vniuersitatem.

Quòd si aliquis doli capax ignem ad eandem eanis mitteret, ex quo censeretur incendium, puniretur, nisi ex causa ludi publici ageret, aliàs secus. Socin. in d. loco, num. 47.

- 62 Quæ distinctio, licet longa fortasse sit, videtur satis materiam incendiij amplecti. Considerare igitur placeat.

- 63 Principalis text. qui allegatur in hac incendiij materia, videtur textus in Lsi venditas, ff. de pericul. & commod. rei venditæ, & in hoc Doctores principaliter se fundare videntur, propterea vtilitatis causa subnectam aliquas considerationes.

- 64 Solet ponderari à multis ille textus primo ad probandum, quod conductor in materia incendiij reneatur de leuissima culpa; attingitur enim ad probandum suam diligentiam, frustra esset necessaria defensio, si esset iutus à culpa leuissima.

- 65 Secundo loco ponderatur ille text. in verb. diligenter, & frugi, quæ verba arguere videntur leuem culpam, Lsi conuenerit, cum l. seq. ff. de pign. act. Bar. in cap. l. quod Nerus, col. 9. in 6. quæst. prim. ff. de posuit.

- 66 Nec conuenit ibi l. Capponere verbum, diligenter, addit & verborum frugi, & sic geminando argue te videtur præcisam leuem culpam.

Laudatur igitur diligentia hominis frugi.

Præterea ponderatur ibi adhibere, quod est facti, quæ facta non presumuntur, nisi probetur, l. in bello, §. facta, ff. de capic. & postlimin. reuerfus.

- 67 Vltimus ibi text. arctat dominum sub conditione Lsi diligentem, &c. quæ conditio importat, ut verū probare debeat, ut per Dec. in rub. 6. de probat. nec est dicendum legem transferre probationem in dominum, qui haberet & gratiam pro se difficiis probationis, iuxta nota in l. in illa, ff. de verb. oblig. & maxime in his quæ fiunt in domibus clausis, & secretis, & sic debet excludi impossibilitas, & capi intelletus facilius probationis, quoniam, de hare.

63 Item ibi in insula custodienda; nam ille qui tenetur ad custodiā tenetur de leuissima culpa, & de leui, & veniente casu illum probare debet. L. si bona fide, §. 1. ff. de rei vend. Item oportet eum fuisse diligentem, sed si non probetur eum fuisse diligentem, dicitur non fuisse, cum paria sint non esse, & esse, & non apparere, l. in lege, ff. de contrah. empt.

Et quando pro incendio agitur criminaliter, datur actio ad interesse, & propter omissionem competit vilis actio l. Aquilix, Alex. in L. qui bona, §. cum inter, in ff. de dam. infec.

69 Nolo tamen omittere vnum, quod inquit Grat. materiā latē percurrens, conf. 47. nu. 13. par. 2. dum vult, quod dispositio l. 3. §. congruit, de off. praefec. Vigil. procedat criminaliter agendo, quod patet responsio ad quēstionē superius factum, dum vidimus super prima ampliatione, quid prodest ista praesumptio contra personam indeterminatam, si non sufficit ad condemnationem? certe ex quo criminaliter agitur, talis praesumptio facit indicium.

Vltra tamen iam adductas, addo nonnullas alias praesumptiones in materia incendiij.

70 Prima est, vtiendo aliter, quā sit conueniens, l. viendum, in prin. ff. locati.

71 Secunda est, vtiendo ad alium vsum, quā destinationi, Bart. in l. cum in plures, ff. loca. Alex. conf. 117. col. fin. vol. 2. & consil. 106. col. pen. vol. 3.

72 Tertia est, alterando vsum, puta faciēdo coquinam, & ponendo plurima ligna sub dicta coquina, Coru. conf. 118. col. 1. vol. 2. Auch. conf. 348. vbi congruitas loci excludit, & excusat, incongruitas loci arguit. Grat. consil. 47. nu. 18. par. 2.

73 Vnde debemus cautē procedere, nam cameram non debemus applicare ad coquinam, & si propter occurrentias fiat ignis in camera, sit moderatus, & non prout in coquina, & sala, & loci prout temporis ratio habenda est.

74 Si verō paterfamilias reliquit in domo duas puellas, & id solum erat, excusatur ab incendio. l. si quis ex argentaria, §. 10. ff. de eden. dicens ita obtinuisse Cremona. Grat. conf. 94. nu. 54. vol. 2.

Illud addo, quod contra conductorem incendiarium res, & rerum quantitas, qualitas, pretium, & aestimatio probatur iuramento damnū passū. glo. in l. summus, in fi. & in l. in actionibus, ff. de in lit. iuran. Plot. in eod. tract. §. 46. in fine.

75 Et per modum corollarij ex praedictis inferunt, quod licet regula sit, vt quilibet praesumatur bonus, & diligens, l. cum pater, §. rogo, ff. de legat. 2. Alciat. latē reg. 3. praesumpta. vbi dicit esse praesumptionem naturae, vltra eam ex praedictis limitatur, non procedat in his, quae sonant in factum, ad quae tenetur vigore contractus.

76 Secundo non procedit quando ex illa quis sentiet damnū, vel diminutionem patrimonij. Abb. in c. cum iure, de off. deleg. Dec. in c. ad haec, col. 2. de appell. Grat. consil. 46. nu. 1. par. 2.

Prosequendo materiam incendiij nūquid exstus, vel defructus domo durabit locatio & conductio?

77 Videbatur quod non, ex l. repeti, §. rei, ff. quib. modis vusufr. amitt. vbi te exstus exstinguitur vusufructus, nec in area durat.

78 Contrarium est verius, quia in area, & reliquijs

durat locatio, & conductio, nisi res locata sit in totū, & penitus exstincta. Cephal. in terminis, conf. 1271. vol. 2. & facilius amittitur vusufructus. Alberic. in l. quid tamen, §. in nauis, ff. quib. mod. vusufr. amitt.

79 Bene verum est, quod interim conductor non tenetur ad pensionem aliquam, sed sibi sit remissio. Imo in c. potuit, num. 40. de loca. Brun. de interit. & petempt. concl. 8. fall. t.

80 Et si officina exstus reficiatur, durat locatio, & remittitur, vt per Doct. in l. domos, ff. de leg. 1.

Addo bene in materia loquentes laf. in l. 1. col. 3. vers. ego autem, & iterum col. 17. vers. & ista etiam, C. de iu. emph. & latina Tiraq. de retrac. lignagier: ad finem tit. num. 74. cum duobus sequent. vbi idem ait te exstus in pignore, retracit & similibus, Boss. de remiss. merced. cond. nu. 61. Sebast. Medi. de reg. iur. reg. 6. num. 64. par. 1.

81 Et in materia locati & conducti, de qua agimus, est tex. in l. si quis domum, in fi. ff. loca.

Qui textus vñ cum doctrina Imo. superius allegata procedit in conductore ad tēpus modicum, cui sit remissio mercedis pro eo tempore, quo edificium stetit exstus, vel dirutum, secus in conductore ad longum tempus, qui tenetur ad persoluendam integram pensionem etiam quod edificium in totum corruerit, quia in fine restituitur, non compensat cum pensione, sed repetit melioramētā finita conductio- ne, vt per Natt. conf. 13. nu. 15. Rimin. iun. conf. 49. lib. 1. latē Ioseph. de Ludou. conclus. 11. vers. & in tantum, fol. mihi 23. vbi etiam habetur, quod si conductor ad modicū tempus reficiat domum, compensat cum pensione etiam durante conductio- ne. Vide Pedem. decif. 89. num. 9.

82 Restringitur ergo ex praedictis dispositio l. repeti, §. rei, ad merum, & simplicem vsum fructum debiliorem, & fragiliorem alij.

83 Durante igitur re, debetur pensio, d. l. si quis domum, §. si re durante exstus, vel diruta non debetur aliqua pensio à conductore ad modicum tempus re refecta, ac refarcita reuiuiscit locatio, & si reficiatur à conductore, compensat cum pensione. Bal. in l. licet, C. loca. Boss. de remiss. merced. condu. nu. 61. Sebast. Medi. de reg. iur. par. 1. reg. 6. nu. 64. & molendino destructo remittitur pensio. Ioan. de Plain. l. si, C. de omni agro defer. lib. 1. Sebast. Medi. nu. 68.

84 Vide etiam tex. in l. fandi, cum l. seq. ff. quib. mod. vusufr. amitt. vbi perit vusufructus exstus, & diruta re principali, secus diruta, vel exstus villa, vel alia re accessoria, quā in vna durabit vusufructus, & hoc secundum glof. & Alber. ibi exemplificatur in vusufructuatio omnium, vel plurium bonorum.

85 Pariter contra si inquilinus, vel conductor, vel emphyteota edificauerit bona fide sciens arē alienam esse & edificio diruto, cōpetit actio ad materiam vendicandam, nisi probetur animo donandi fecisse Cantinella ad paraphrasem, Insti. de rer. diuif. fol. mihi 108. per text. in materia locati & conducti, in l. sed addes, §. si inquilinus, l. dominus, §. 1. ff. locati.

86 Adde vltius in materia incendiij, quod conductor domus exstus tenetur vicino ad emendā damo. Bal. conf. 149. vol. 1. Dec. conf. 473. in fi. Anch. c. 66. §. 48. nu. 1. Cagn. latē in l. 2. nu. 414. ff. de orig. iur. Ioan. de Anan. conf. 71. Grammat. conf. crimin. 22.

rei, & tunc non succurrat conductori, nisi omnes fructus exungantur. ita Aret. in allegato conf. 52. limitando l. ex conducto. §. si vis. ff. loc. vbi l. C. agendo de remissione, videtur facere differentiam; aut datum contingit ex casu, vel initio rei, & summus Pontifex in d. c. propter sterilitatem, a pari ponit nitium cci, & casum fortuitum.

10 Igitur de pluribus ratio habenda est. Aut nihil est collectum etiam semen, vel fenum tantum, & nihil aliud deductis expensis, & in totum sit remissio, nec habet locum pro rata, & ita procedit l. ex conductu. §. 1. Aut parum quid perijt ultra semen, & pro rata sit remissio, & ita procedit §. vis maior, & ibi per Castren. num. 4.

11 Declaratur tertio, vi aetio Iure Canonico, quod maxime observari debet in terris Ecclesiae, semper pro rata facienda est remissio, licet non sit intolerabile damnum, & sic vera, & propria sterilitas ita si verum est Pernicol. Mozz. in citato loco, nu. 2. dices hanc opinionem benigniorem.

12 Declaratur quarto loco, ut procedat, & habet locum, quando fundus adijcitur causa taxationis, puta promittendo decem corbes frumenti, quae nascantur in tali fundo, quo casu sit remissio, si non nascantur. l. cum certus. ff. de vino, & irinico legato glos. in l. haustus, in verbo, ab ea de usufructu glo. & alij, in l. inter stipulantem, §. facram. ff. de verb. obl. Imol. Salic. & alij, in l. si quis argentum, C. de donat. secus si fundus adijcitur causa demonstrationis, promittendo decem quatuordecim ex tali fundo, quo casu debentur, etiam si non nascantur, l. Lucius. ff. de alimē. & cibariis. Glig. ita distinguendo de pensionibus, quaz. 62. nu. 18.

13 Practicando igitur probantur regulae, deducendo defectum huius qualitatis collectionis dimidia fructuum. Paris. consil. 38. in fine, lib. 1. Hercula. quis tenetur probare negativum, nu. 165. & hae probatio debet esse conclusiva. Boss. de remis. merced. conductu. q. 1. Pedemont. decis. 10. nu. 3. Riminal. consilio 40. nu. 12. lib. 1. & conf. 92. nu. 10. eod. lib. & sufficit probare sit parum ultra dimidiam. Ioseph de Ludovic. conclusio. 11. declar. 1.

14 Declaratur quinto, quod si fructus illi paucifint effecti pec se ciores, quod per venditionem ipsorum pensio integra solvi potest, quo casu non sit remissio. Corn. consil. 128. col. pen. lib. 1. Rol. conf. 86. n. 8. lib. 3. Cephal. consil. 104. nu. 3. lib. 1. Riminal. in princ. de donat. nu. 10. q. 8. vbi commendat.

15 Declaratur sexto, si fructus in una parte fundi sint aequivalentes, licet in alia parte secus, tunc non sit remissio. Riminal. in conf. 40. nume. 1. & 34. libro 1. isti enim duo casus sapiunt tacitam compensationem.

16 Consultitur tamen locatori, ut compareat, & offerat se parum recipere fructus, & si conductor recusat, non sit remissio. Paris. consil. 38. libro 1. Rol. conf. 86. nume. 9. libro 3. Ioseph de Ludovic. conclusio. 11. declar. 4.

Et addo dictum Castren. in §. vis maior, nume. 5. quod memoria dignum posuit Ari. Pinel. in l. 2. par. prima, cap. 3. nume. 15. C. de rescindendo venditio. ut conductor deducto semine, & expensis residuum offerat, vel tradat, dicens hanc opinionem admodum equam.

17 Quarta fuit Bart. opinio ad l. si merces, §. vis maior, nu. 4. ff. loc. ubi dicit sterilitatem, & remissionem pensionis concedi, cum deductis expensis nihil ex fundo accipit, quem secutus est Aret. conf. 52. col. 2. Paris. d. conf. 38. col. fin. Aemilia. Ferrar. consil. 4. Pernicol. Mozz. de contract. in titu. de loca, & conductu. in verbo, accidentis, num. 17. vbi in practica servandum dicit.

Quam opinionem mordet Panormit. in d. c. propter sterilitatem, nume. 13. quod si esset vera, semper ratione sterilitatis fieret remissio totius pensionis, non autem alicuius partis pro rata damni, quod falsum est, quia etiam remissio pensionis fieri debet pro rata damni contingentis, quamvis hoc damnum non acciderit ad omnium fructuum calamitatem, vt clare habetur in d. cap. propter sterilitatem, & superius deduximus super tertia opinione, & Panorm. ad huc Couarru. practica quaz. 30. col. 5. in fi. Jacob. Menoch. de arbit. iud. lib. 2. centu. 1. conf. 76. vers. quarta opinio, & propterea, Bar. id fortasse videns, dixit aliud in d. l. licet, C. locat. de litione ultra dimidiam.

18 Altera est de sterilitate opinio, vt in xta vulgi opinionem ea iudicetur. Vnde licet sterilitas vere non sit, si tamen vulgus eam iudicantem, communi vulgi opinione, & sententia sterilitas sit appellanda, & iudicanda, & hanc opinionem tenet glo. in l. licet, C. loc. Bar. in l. si merces, §. vis maior, num. 5. ff. locat. in l. si uno. §. vbiunque. ff. eod. Alex. conf. 3. lib. 1. consil. 107. nu. 18. lib. 2. Soc. sen. conf. 100. in princ. lib. 1. latissime Neuz. conf. 100. nu. 2. 3. & 4. Menoc. casu 76. opin. quinta.

Addo bene loquentes, quod hae est communis opinio. Turzan. opin. 107. Salic. in d. l. licet, Boss. de remis. merced. conductu. nu. 2. glo. in l. si uno. ff. loca. Card. & Butr. in d. c. propter sterilitatem, vbi Baeb. num. 14. iustatur opinionem Bar. in d. §. vis maior, de qua supra opin. 4. communitee damnari, licet ipse concludat, vt hac iudicia arbitrio finiendum sit, & cum eo in iudicando tenendum tenet, Viu. opul. 176. par. 2. vbi pariter de communi Suarez. in suo thesau. in verbo conductu. nu. 220.

Et magis communem, veriorem, & tutissimam dixerunt Grat. conf. 161. nu. 6. Mich. Grass. lib. 1. commun. opin. cap. 14. quaz. 4. Bero. conf. 149. nu. 1. & 6. vol. 1. Burat. consil. 11. nu. 14. vol. 1. Namate. 17. nu. 188. de septimo precepto decalogi. Mozz. in verbo, accidentalit. nu. 13. & in practica admodum commendat Adnotatus, & Procuratoribus Couarru. d. c. 30. in principio, saltem ad coadiutandam intentionem. Euuard. in loco a toto ad partem, num. 4. infens. quod statuit opinionis vulgi, an sit sterilitas particularis in uno solo, sicut in omnib. simul. Io. Lup. in c. per vestras, §. 18. nu. 1. ubi declarat Vulgus esse vicinos loci informatos.

19 Sexta fuit opinio sterilitatem dici arbitrio iudicis, qui erat circumspiciendus in qualitate personae, loci, temporis, & expensarum passiarum. Barb. consil. 21. col. penul. lib. 2. & in d. cap. propter sterilitatem, Neuz. consil. 90. nume. 15. Io. Lup. in tub. de donat. inter virum, & vxorem, §. 1. noim. 12. Jac. Menoc. allegato casu, in fine feret, admodum in hoc iudicem admonens.

Addo

Vincentii Carocii Tractatus

- Addo ab eo uou allegatos, & bene loquentes, qd
 * hzc est communis opinio. Cott. id ualde commen-
 datus in verb. conductor. Roland. conf. 86. in fi. vol. 3
 Suarez. in verbo, conductor, numer. 219. Bursat.
 conf. 11. in fine, uol. 1. Sebast. Medic. de cas. part. 2.
 quæst. 3. nu. 2.

Commenda Couarru. citato iam loco cum mode-
 ratione, non posse aliter definiri, nisi per testes con-
 sistent de fructibus perceptis, & hoc curabit diligens
 Aduocatus. Seraphin. de priuileg. iuramen. priuileg.
 § 7. nume. 88.

- * Ampliatur etiam in conductionibus publicis, glo.
 in l. 2. §. fi. de administ. rerum ad Ciui. pertinent.
 * Et assensu se non recolligisse tot fructus, qui ad
 pensionem sufficiant, incumbit onus probandi. Mar-
 scard. conclus. 1. 150. nu. 5. in fine.

Parergon.

ET sic uides quam hodie confusa, & infelicissima
 sit hæc legalis scientia. Sex opiniones omnes co-
 munes, diuersæ, & magis communes. Bone Deus
 si sterilitas uenit in fructibus, cur nõ in tot Doctoru
 opinionibus, nec remissio modo aliquo petatur, &
 quandoq. stabit ad nascendum alia communis opinio?
 Igitur lach, vulgus, inanis recollectio, arbitrium, ite-
 rilatatem arguunt, & demonstrant.

Tertia tamen opinio receptissima uidetur.

Q V A E S T I O I I

Vidimus quid sit sterilitas, & quando, uideamus
 de causis ipsius, quæ adiuuabunt, dum arbitrio
 iudicis remittitur: si enim causa aliqua præcessit, faci-
 lins iudicabitur effectus sterilitatis.

1. Causa prima igitur est tempestas. Lex conducto. §.
 via tempestatis, ubi Castren. num. 5. ff. loca.
2. Causa secunda, locustæ, sturni, grilli, de quib. su-
 pra. Magon. Ro. floren. 67.
3. Causa tertia, niues immoderata. Santernum de as-
 secura. nu. 77. & 80.
4. Causa quarta, grando immoderata, d. §. uis tem-
 pestatis.
5. Causa quinta, pluuia insolita, Bal. con. l. 73. vol. 4.
 Boss. de remiss. merced. nu. 24.
6. Causa sexta, siccitas immoderata, Sebast. de casu-
 bus par. 3. quæst. 5. nu. fi.
7. Causa septima, putrefactio elementi, ual aeris,
 Bal. in l. licet. C. loc.
8. Causa octaua, incendium repentinum, de quo su-
 pra, & alijs modis per discursum appendis.
- * Nauarra autem in Manual. de 7. præcept. capit. 17.
 nu. 184. dicebat illam opinionem sibi uideri æquio-
 rem, quando de tribus paribus, dñe tantum colligi-
 tur, & hoc casu pro rata sit remissio, puta si debeatur
 tres, soluantur duo,

Q V A E S T I O I I I

Vidimus, quid sit sterilitas, quando dicatur, & vn-
 de originem habeat, cauetur, & proueniat: Vi-
 deamus modo in quibus personis verificari possit
 dispositio c. propter sterilitatem, licet, §. niuis maior,

ff. loc. propius semper accedendo ad materiam locati
 & conducti, de qua agimus.

1. Tercio igitur loco quæro, an dispositio ca. propter
 sterilitatem, uendicat sibi locum in emphyteota, &
 non separando materias, quod dicitur de sterilitate,
 intelligitur quæsitum de bello, peste, & similibus
 impedimentis. Hæc quæstio fuit apud Doctores du-
 biosissima, & in ea quæda capita, potestentia, articu-
 lus tamen valde utilis est, & quotidianus, ut per Iaf.
 in l. 1. nu. 81. C. de iu. emphy.

2. Pro parte negatiua facit tex. in d. ca. propter steri-
 litatem, in verbo, conductores. sed emphyteota non
 est conductor, merito &c.

Secundò pro hac parte facit l. 2. de alluuiouibus
 ubi speciale est in fundo tributario, ergo in contra-
 rium est ius commune, Ius singulare, ff. de leg. h.

3. Et hanc opinionem negatiuam tenuit Jacob. Bu-
 trigar. & post eum Alber. in d. l. C. de iure emphy.
 colum. 2. num. 6. & 7. Paul. Coman. & Alexand. in l.
 interdum. §. quod ex naufragio, ff. de acquit. poss. ff.
 Aret. in §. adeo, Inst. loca. Angin §. quia uerò, Auth.
 de non eligendo.

4. Pro parte affirmatiua facit textus in d. §. ex nau-
 fragio, ubi fundus, ad quem nõ potest accedi timore
 hostium, vel similia, dicitur esse in depetendo. Secundo
 pro hac parte facit Lcum vnus, §. fi. ff. de bon. autho-
 rita, indjc. possiden.

5. Et hanc opinionem tenet Io. Aud. ad Spec. in tit.
 de loca. §. nunc aliqua, quæst. 137, Salic. & Bar. in l. 1.
 C. loca. Host. Innoc. Anch. & Imolin. c. fin. de loca.
 Iaf. in l. 3. §. 5. in amittenda, ff. de acqui. poss. ff. hæc opi-
 nio est æquior. Salic. in d. l. 1. col. pen. & communis.
 Iaf. in d. l. 1. num. 92. in fi.

In qua materia cõsiderandi sunt duo casus prin-
 cipales. Primus est, quando impedimentum, vel cala-
 mitas fuit talis, ut emphyteota nullus penitus fru-
 ctus percipere potuerit, siue sit bellum, siue hostium
 incurfus, siue naufragium, siue quid simile; nõ enim
 consideratur species impedimenti, sed hoc vnum at-
 tenditur, carenitas, & proutio omnimoda fructuum,
 ita ut emphyteota sit penitus ieiunus, & facienda est
 remissio, & procedant, & loquantur utinam loco al-
 legati pro parte affirmatiua.

Et ultra Iaf. plenè proferentem addo Ifern. in cap.
 vnico, quæ sint regalia, in verbo, & plaustrorũ, col. 2.
 Papicul. in sonna libelli ad sicti præstationem, in vec-
 bo, recusant, col. 1. Aret. conf. 139. in fi. Bertaz. h. de
 gabell. par. 2. q. 23. versic. emphyteota vrrò. Cott.
 conf. 18. vol. 1. Corf. ad Abb. in verbo, emphyteota.
 Iul. Clar. in §. emphyteosis, q. 8. vers. sed quid. Eman.
 in suo thesau. l. ita E, nu. 107.

6. Limita hanc primam conclusionem, nisi emphy-
 teota suscepisset in fe casum belli, per ca. quæ supe-
 rius diximus in tit. de casibus, vel bellũ fuisse leue,
 & paruum, vel accidisset culpa emphyteote, vel esset
 consuetudo in contrarium. Iaf. ut supra. Caballu.
 milleloq. 227. num. 7. par. 1. qui materiam dicente.

7. Secunda principalis conclusio est. Emphyteote
 non sit remissio propter sterilitatem. gl. in d. cap. po-
 tuit, in verbo, expellit, de locatio, & hæc est commu-
 nis opinio, ut ibi per Abb. num. 3. Bellon. conf. 21.
 num. 5. Nat. dicens communem etiam de iure Cano-
 nico, conf. 49. nu. 12. & 164. num. 5. Grat. conf. 118,
 num. 9.

nume. 9 lib. 1. & ratio est, quia per hoc emphyteota non debet possidere, licet sterilitas supervenerit. Iul. Clar. in citato loco.

- 8 Ampliatur hæc conclusio, ut vendicat sibi locum etiam si pensio fructibus correspondet, & ita de consuetudine servatur. Ioseph de Ludon. concl. 12. vers. quicquid, & sic censuit multa dicta Iul. Clar. in citato loco, ubi in multis se fundat in qualitate correspondentie fructuum, & Seraphin. de iuramet. privileg. 84. numero 17. quia consuetudo est in contrarium.

- 9 Ampliatur, ut emphyteota non excusetur a solutione pensionis, nec in totum, nec in parte, si veniat corrosio finium, vel casus, dummodo in totum non perierit, & hæc est magis communis opinio, nume. 16. Iul. Clar. in citato loco limitando, ut per eum, præterquam in correspondentie fructuum, quæ nõ attenditur de consuetudine. Ioseph de Ludon. conclus. 12. vers. quicquid.

- 10 Limitatur vltza Iul. Clarum, nisi emphyteotæ constituta esset sub pensione nõ medica, quæ in hoc est similis locacioni. Barb. in c. 3. de dilat. dicens ita Bononie consuluisse, conf. 1. 4. col. fin. lib. 2. in d. c. potuit, col. 1. 2. Cott. late dicens in facto habuisse in verbo, emphyteotæ regulariter, & in verbo, conductos. Enear. in loco a re ad tempus, num. 3.

- 11 Id autem, quod dictum est, quod emphyteotæ, vel conductori ad longum tempus sit remissio, si nihil penitus percipitur, verum, nisi simus in principio conductiois, sed solum quod evitant caducitatem, & quod petatur pensio finio tempore, & in de consuetudine servatur. Ioseph de Ludon. conclusio. 12. vers. quicquid. Si verò aliquid percipitur, hoc rati minime, & non ascendens ad integram pensionem, remissio nullo modo fit, si durat substantia rei, & est communis opinio contra Bal. Anchor. Regiell. q. 34. nu. 4. par. 1. Kolan. conf. 96. nume. 26. vol. 1. Burfat. conf. 122. nu. 15. vol. 1.

- Addo, quod quando pensio est magna stante pacto debet solui etiam stante sterilitate, ut pactum aliquid operetur. Paris. conf. 33. nu. 19. vol. 4. Iafin. l. liber homo. §. decem. ff. de verb. obligat. Seraphin. de iuramento privileg. 84. nu. 17.

- 12 Quid dicemus in facti contingentia in contractibus censuibus moderni temporis? Vidi in facto, est fundatus census in duobus petijs terrarum, unus est a flumine corrosus, sed ne pro rata diminutio? Vidi iudicatum quod sic.

Quid si fundus non corrosus sit aptus sustinere integrum censum?

- Et vassillus potest renunciare fructu, si fundus efficitur sterilis & infructuosus, vel alias pesti, sumæ vel alteri tuius suppositus, Lucas de Penna in l. si coloni q. 6. in l. 3. col. penult. vers. & nota C. de agric. & censit. lib. 1. Menoc. de recuperat. remed. in nu. 93. cum seq.

Q V A E S T I O IIII.

Colonorum (prout aliàs dictum fuit) multæ sūt species, & ob id non æquiuocando ponam aliquas conclusiones.

- 1 Colono, qui nummis pro certa pensione colit, &

est verus, & proprie conductor, sit remissio pensionis propter sterilitatem, bellum, pestem, vel simile aliud impedimentum. Iuribus clari superius adductis, & declarationes, & modi procedendi patebunt inferius per discursum. Amplia in emptore fructuum, secus in eo, qui emit usum fructuum formalem, ut late per Bal. in l. h. c. q. 5. C. loc. teigi supra in materia vestigalium. facit ad contractus censuales, in quib. emuntur fructus.

- 2 Secunda sit conclusio. Fit remissio colono mercedis propter sterilitatem, pestem, bellum, & similes casus, si pro pensione respondeat de certa parte fructuum pro quolibet anno, puta quatuor, quinque, decem, vel similia, quia a pari procedit cum colono, qui nummis colit, ut vidimus superius, par. 1. titu. de substantia locacionis.

- 3 Tertia sit conclusio. Colono partiarium non fit remissio, quia est loco socij, & ad commune locrum, & damnum, ut per Bar. in d. §. vis maior, ubi Castens. nu. 4. dicit illam tex valde notandum.

- 4 Quod partiarium colonus est loco socij, & sicut societas morte finitur, l. actione, §. morte, si. pro soc. ita & laboria terrarum, communiter tamen servatur contrarium. Rom. in l. si filio, §. fin. ff. sol. matrim. ubi inter dominum, & partiarium agendum est actione pro socio, ut libellus sustinetur. Bar. in l. si apes. §. 1. de furt. Iafin. §. item Seruiana. nu. 13. de actionib. & ibi post declaratio tenet, quod est improprie socius, per dictionem, quasi socij positam, & quod est societas velata sub pallio contractus locacionis. Bal. in l. certi iuris, q. 3. C. loc. & quod vere competit actio præscriptis verbis, gl. in l. si pacenda, & ibi Bald. C. de pact. & quod vere transit ad hæredes. Bal. in d. l. certi iuris, q. 3. C. loc. & in l. 1. col. 1. C. de fruct. & lit. exp. & adde Bell. in d. §. item Seruiana, nu. 19. quod sunt socij respectu fructuum, non contractus, ponendo etiam regulam quod lex simpliciter loquens de colono comprehendit partiarium. Iafin. l. item Jacob. Metoc. de edificand. possit. remed. §. nume. 87. ubi laus idem comprobatur. Vide etiam Pedemont. decis. 2. nume. 85. ubi sentit partiarium non posse expelli a singulari successore, quia est loco socij, & competit actio personalis pro socio contra venditorem. Communis tamen opinio est, quod partiarium non fit remissio mercedis, etiam si sit pars vltra dimidiam. Fran. Marc. decis. 21. par. 2. Riminal. sen. conf. 100. vol. 1. ex communi observatione, & usu. Franc. Marc. decis. 88. nu. 5. par. 1. And. Gail. observat. lib. 3. c. 29. num. 14. Rod. de reb. eccl. rub. de caducit. ob non solutio, vers. sed colonus. nu. 13. Plot. in l. si quando, nume. 104. C. vnde vi, iuxta præmissam impressionem. Narta conf. 49. uol. 1. Iafin. in §. item Seruiana, num. 9. de actio. Berran. conf. 215. num. 4. lib. 1. Brixien. in verbo colonus, & Firmia. in eod. verbo, nume. 7. Pedemont. §. 2. Neuz. conf. 90. nu. 11. Igne. in l. contractus, nu. 29. de reg. iur. Rota Perusi. 106. nu. 26. par. 2. Decian. conf. 51. num. 44. vol. 3. Actioque competit ad expellendum colonum, si non soluat fructus debitos, quia conditionem societatis non tenet, si conuenierit. §. fin. ff. pro soc. Bal. in l. x. de col. 2. vers. colonus. C. loc. Petr. de Vbal. de duobus fratr. par. 1. q. 6. par. 6. q. 25. 26. & 27. Annibal. ad statum Bononiæ rub. de penia non laborat. possessiones.

Vincentii Carocii Tractatus

hones. tomo 3. lib. 6. gloss. 5. cum seq. Cephal. conf. 181. num. 4. & 22. vol. 2. Burfat. conf. 330. nu. 42. vol. 3. [Riminal. senior. conf. 100. n. 37. usque in fin. lib. 1. R. uin. conf. 151. nu. 8. lib. 4. Achar. q. 14. n. 12. de communi Honded. conf. 85. nu. 12. vol. 1.]

5 Quarta sit conclusio. Colonis in perpetuum vel ad longum tempus ultra decennium non fit remissio mercedis propter sterilitatem, vel simile impedimentum. Ias. in l. ex hoc iure. n. 41. ff. de iust. & iu. Ioseph de Ludovic. conclus. 12. col. 1. in prin. quia nō est ue- rissimile in tam longo tempore ubertatem non com- pensari cum sterilitate habita ratione plurium anno- rum. Franc. Marc. decif. 212. par. 2.

6 Fit tamen remissio in conductore ad longum tem- pus, si pensio fructibus correspondet, prout in em- phyteota. Ias. in l. 1. col. 4. C. de iur. emphyteo. in Au- rhenic. qui rem. C. de sacros. eccles. & hæc est vera, & communis opinio. Bossi. de remissio. merced. con- duct. num. 114.

7 Et ad id, quod in quarta conclusioe firmatum est adde Ruan. conf. 77. nu. 7. vol. 1. Rolan. conf. 69. nu. 24. vol. 1. Cyn. in l. 1. q. 7. C. de iur. emphyteo. Nat. videndus conf. 49. nu. 23. & 33. vol. 1. Newizan. cōf. 91. nu. 8. & 26. Burfat. conf. 11. nu. 9. vol. 1. Rimal. jun. conf. 49. vol. 1. Burfat. conf. 340. num. 77. vul. 3.

Q V A E S T I O V.

Excedunt sæpe sæpius publicani modum in exi- gendo, faciendo solitas exactiones. Bonum igitur est, si quandoque se r. l. ientem paterentur, ut in eo, in quo peccant, penitentiam agant, & multa dici possent circa publicanos, tamen in presenti que- stione tangam solum, an detur remissio, cætera appa- rebunt per dicturum.

1 Et quoniam præsentis in agatio recipit decisionē ab illa, vel contrahentes ubi sint uerbo, locatio, vel venditio, de qua superius uidimus, par. 1. tit. de simi- litudine locanonis, ubi etiam tetigimus de remissio- ne mercedis, ob id disputatioe omnia cōclusio vera sit, quod publicanis, & conductoribus vectigalium, & gabellarum fit remissio mercedis, & in eo habet lo- cum dispositio cap. propter sterilitatem, de locato, prout aliis in citato iam loco vidimus, & tradit Bart. in l. cotem. §. qui maximos, ff. de publican. & in q. pu- blicanus. Rip. de privileg. contra pest. quando con- trahentes ubi sunt uerbo, locatio, & est vera locatio, non uenditio, prout ibi uidimus. Bossi. de remissio- ne merced. publican. nu. 1. Cora. conf. 126. nu. 13. vol. 2.

2 Ferretur de gabell. ap. 299. & hæc est communis opinio. Pernicol. Mozz. de contract. ut de locat. in uerb. ac- cidentalibus, nu. 22.

3 Parius in prædictis ciuitatum, & sicut fit remissio propter sterilitatem. Bossi. de remissio. merced. conduct. nu. 16. per textū in l. si uno, in prin. ff. locat. ad quā Alex. conf. 102. col. penult. uol. 1. Sil. in l. 1. col. pen. C. de iur. emphyteo. Deo uerum est, quod damnum debet esse intercalabile, aliis nō fit remissio. Bossi. de remissio. merced. publicanorum. nu. 30. & licet non sit tale, eo sere uerum tamen indolens, maxime si Prin- cipellum iocetur, ubi ipse inserat, Bossi. ut supra, nu. 45, ubi palchre docet, quod ex præcedentibus an aliquid sumptus colligitur, cum hoc fit difficultas pro-

bationis, & sit remissio publicano, etiam si damnum nentat Principis facto, vel Ciuitatis etiā iusto. Ana- ni. conf. 74. ou. 2. Jacob. Menoc. conf. 28. nu. 53.

Q V A E S T I O VI.

1 **A**mplia idem esse in conductore dationum. Brun- quesi. 54. nu. 3. Schaft. Medic. de casibus quest. 10. nu. 36. par. 2.

2 Et quia hodie titulus locationis & conductionis est admodum extensus, & amplius, & omnia lo- catur, & omnia nedom uenialis sed scilicet, sui io- terrogatus tempore sedu vacantis Gregorij Decimū tertij a conductore Cancellarius criminalis Tuderti- nae, an Sede uacante teneatur ad pensionem. Multi di- cebant quia etiam eo tempore redditur ius, licet de- bilitas. Multi dicebant, quod est sterilitas causarum propter libertatem licentiam ubi quandoque tam- en impregnantur processus, & fit debito tem- pore compensatio, uide tamen bonum locum in hoc apud Bard. de tempore uisui, & continuo cap. 15. num. 1. circa medium, ubi tractat de officijs utrentibus Se- de uacante.

3 Fuit etiam interrogatus, conductor Cancellarius criminalis petebat remissionem, quia ex causa urgen- ti Communitatis absentauerit scilicet omnes procu- ratores, & superiebat in causis.

Q V A E S T I O VII.

1 **Q**uæro ad materiam l. nemo. C. loc. an sub con- ductore possit petere remissionem. Questio hæc pendet ab illa, an, & quando sit una locatio, vel plu- res, de qua superius uidimus, & utique particularis rei subconductor potest petere remissionem a gene- rali conductore particulariter sublocante. Ita Bossi. de remissio. merced. conduct. nu. 22. ubi repuat casum nouabilem, quod ipse generalis conductor remittit, & sibi non remittitur, quis forte habuit alias posses- siones fructuosas Purp. conf. 473. uol. 2. Borgni. de- cif. 44. nu. 33. infine, & vide Franc. Marc. decif. 212, ubi quid in duobus conductoribus.

Q V A E S T I O VIII.

1 **Q**uæro, in quibus casibus regulariter solent re- missio fieri, & multi sunt casus omnes san- dæ, quos utilitatis causa ponam per conclusio- nes aliquas.

1 Prima est a folio. Conductori non fit remissio mer- cedis propter sterilitatem, grandines, vel bellum, aut pestem quando in loco ita solium erat Alberic. in l. licet. C. locat. per lex conducto. §. si via. ff. locat. Cal- can. conf. 13. num. 5. vers. 2. quia de bello. glo. in l. 3. C. locat. quam non esse alibi dixit Guid. Pap. singu- lar. 63. & de hac prima conclusione in materia soliti hæc est communis opinio. Alex. conf. 132. num. 4. lib. 1. Nat. conf. 610. num. 9. & 90. num. 11. Burfat. conf. 11. num. 27. & 30. lib. 1. Ripa, in l. 2. nu. 35. ff. solut. matrim.

2 Altera est conclusio ex natura. Nam nō fit remis- sio conductori conducenti suumdam ubi natura steri- lem. Bal. in l. licet. C. locat. Ale. ad Bar. in l. si meces,

§. vis maior ff. loc. Rip. in l. 2. nu. 55. ff. solut. matrim. & de priuileg. contract. p. 1. nu. 35. ver. secundus casus, per l. inter stipulantes, §. sacrum, de verb. obligat. §. publicorum. Anth. de mand. princ. l. Mevia, ff. de rebus eorum, debet enim conductor a presenti statu futurum iudicare euentum, l. i. quis domum, §. si ff. loc. & dixi superius in titulo de usufructu. Socin. conf. 36. col. 4. Alex. in l. interdum, §. quod si, ff. de acquir. possell.

3 Scientia etiam tollit facultatem remissionis, puta si conductor sciebat tale periculum belli, pestis, vel sterilitatis imminere solitum. Riminal. conf. 33. nu. 10. & 11. Neuzizan. conf. 82. num. 10. & 13. ff. de decif. 365. nu. 8. Riminal. conf. 49. num. 6. c. 6. 92. nu. 5. lib. Ro. La Valle conf. 52. num. 19. lib. 2. & est communis opinio. Ioseph de Ludouic. conclus. 12. declarat 6.

Addo ultra cum Alex. conf. 6. & 123. n. 18. vol. 1. Aemilian. conf. 4. num. 18. Port. conf. 143. & 144. num. 22. & 23. ponentes varia exempla. Ioan. Lup. in cap. per vestras §. 9. num. 9. de donat. inter vir. & vxor. prout in Lombardia gradines, in maritimis Senarum locustis, inundationes solite alicuius fluminis, conductio in consensibus. Calcan. c. 23. ver. 2. quia. Ioseph. ruffic. de libet. in condit. possit. par. 1. cap. 10. num. 10.

[Pulchre Craueti. conf. 77. num. 18. ubi bonus locus, quod scientia tollit beneficium competens ex aliqua lesione.]

4 Ampliatur vterius ultra Ioseph Ludouic. citat. num. vt si quis scilicet custodia arcis tempore bellicis tenetur etiam si vi extrahatur. Ioan. Andr. ad Specul. super rubr. de locat. Boff. de remiss. merced. conduct. num. 85. Cott. in verb. guerra. Roland. confilio 9. num. 25. libro 1. confil. 32. num. 28. volum. 2. Aret. conf. 139.

5 Declaratur vterius ultra Ioseph Ludouic. quod licet tempore belli, vel casus similis, conductio fiat, tamen si substantia rei prorsus tollatur, si remissio, quia non entis, & re non subsistentis nulla debetur pensio, vel merces, licet tempore belli, vel similis casus imminens ceteratus sit celebratus. Ita egregie Bal. io l. licet, q. 2. nu. 4. C. loc.

Addo ab eo non allegatum, & textum (ni fallor) in terminis, in lex conducto. §. i. ff. locat. libi, sed & si tabes facta sit, omnemque stockom toleret, & melius inferius ibi, si verò ager tetremotu corruerit, ut nufquam sit damnum domini esse & no. etiam Bart. in l. i. vno. §. ubicunque, in l. i. merces. §. vis maior. ff. locat. & dixi superius in titu. qui sunt casus fortuiti, vbi examinavi materiam d. l. ex conducto. §. i. vbi Bald. s. obdit ibidem idem esse, si molendinarius discedat propter insolitum cursum aquarum per l. i. ff. de migrat. & l. habitatores. ff. loc.

6 Licet igitur molendinarius conducat molendinum in loco periculoso, facienda est ei remissio, si veniat insolitus motus aquarum, vel molendinum percat in totum. Alexan. c. 6. l. 1. volum. 1. & si pro parte sit inundatio, pro parte sit remissio. Riminal. conf. 65. in fi. volu. 1. & si mutatur alueum, sit remissio molendinario.

7 Vnde conductor si remissio, licet non si vltra dimidiam in parte penitus extincta, l. ex conducto,

§. i. vbi Barto. ff. locat. Bal. in l. licet, column. 1. C. eod. Boff. de remissio. merced. publican. num. 104. latet Aim. de alluionib. lib. 2. cap. 17. & 18. distingue, vt per Bart. l. i. quis domum, & in l. i. fundus. ff. locat. pulchre Petz. de Vbal. par. 11. q. 37. num. 38. vbi bene loquitur.

8 Declaratur secundo loco principalis conclusio, vt procedat, & habeat locum durante peste, vel bello, vel simili impedimento, quibus cessant, tenetur rehabitare, & pro eo tempore pensionem soluere. Ita contra Rip. & alios tenuit Couartu. practica. q. c. 30. sub num. 3. reprehendens in hoc Ripam contrarium tenentem.

9 Tria igitur sunt tempora. Primum ante pestem, bellum, vel si nile impedimentum, & casus est clarus, vt tenetur ad pensionem. Secundus est casus tempore pestis, vel belli, & facienda est remissio eo durante. Tertius est casus cessante bello, vel peste, & tenetur rehabitare, & pensionem soluere.

6 Declaratur tertio loco principalis conclusio, dum modo bellum existit in re, & super re conducta, secus in alijs regionibus, vel locis. Bursat. conf. 81. nu. 3. vol. 1. vbi sublimatur, quod timor potentissimi Regis, vt Turcarum, est iusta causa etiam vicinis, quia tanquam leo rugiens circuit quæres quem deuoret. Natt. conf. 610. in fine, ubi tenet, quod sit remissio, si imminet suspicio pro futuro tempore vsque in finem conclusionis.

7 Haberi tamen solet aliqualis consideratio ad facultatem conductoris, si in uno tantum ex locis conductis uenerit bellum, vel pestis, vel simile impedimentum, quia non adeo solitus fructus, vel concursus in conductore gabellarum. Ita monet Gul. Pap. decif. 630. in fi. Boff. de remiss. merced. conduct. nu. 85. Bar. in l. coten. §. qui maximos, nu. 55. ff. de publican. dicens bellum Apulæ præ stare remissionē conductoibus gabellæ Perusina. Bald. conf. 319. nu. 2. lib. 1. Nenizzan. conf. 91. num. 1. Corfetti. in verb. merced. Plor. de in litem iuran. num. 18. secundum antiquam impressionem. Cagnol. in l. vni timoris. ff. de reg. iur. Anchast. conf. 87. Imol. conf. 7. Dec. c. 61. 32. Alphan. reportat. 630. in fi. Ioseph de Ludouic. conclus. 2. ampliat. in fine. Borgini. decif. 8. nu. 12. par. 2. firmans post alios, quod non sit remissio, nisi pro re, in qua est damnum, nisi unica sit locatio plurius rerum sub vnica pensione, & ad hoc attendendum est Natt. conf. 449. nu. 5. & 6.

8 Declara vterius, & semper intellige materiam remissionis, vel q. damnum sit intolerabile, vel res in totum perierint, prout superius vidimus, & ponit glo. in l. damnum. C. locat. quam singularem dixit Bal. sing. 58. Boff. de remiss. merced. conduct. num. 107. semperque sit remissio pro quantitate damni l. ex conducto, §. i. ff. loc. siue propter sterilitatem. Bello. conf. 31. nu. 9. siue propter bellum. Rom. conf. 432. Bello. conf. 45. nu. 8. siue propter vim fluminis, vel defectum aquarum, prout in magnis fecit. ubi Fulg. conf. 193. Natt. conf. 449. num. 16. Hippol. Riminal. conf. 432. nu. 1. siue factio locatois, siue de remittenda mercede actum sit, siue locatio simpliciter facta sit, quia hoc venit ex natura locationis. Ceph. conf. 157. nu. 11. lib. 1. Engen. conf. 50. nu. 46. & est communis opinio. Capr. regu. 88. nu. 49. Vnde aut excedit

*de Japen 2.
Cottar.*

Vincentii Carocii Tractatus

- excedit dimidiam, & fit remissio in totum: aut non, & tunc pro rata, vt ex p^{re}dictis patet.
- 9 Declaratur quinto, si ita conuentum esset, quia ita lis conuentio valet, & tenet. Alex. conf. 141. in fi. Af. ff. de decif. 258. per tex. in materia locati & conducti, in l. cum vendet. ff. loc.
- 10 Et si fieret conuenio copulata, vt propter bellū, & p^{er} se fiat remissio, iusticiū vnum tantum verificari ex verisimili mente conuenientium. Burtat. consilio 81. nume. 20. lib. 1. Ioseph de Ludou. consil. 12. ampliat. §.
- 11 Et sic habetur limitatio ad reg. copulatiue.
- 12 Declaratur vltimis, vt licet quis conducat tempore belli, vel p^{er} p^{er}is, si tamen remissio si post maius bellum interueniat. Foss. de remiss. merced. conducti. nu. 19. Burtat. conf. 81. nu. 18. Ioseph de Ludou. consil. 12. ampliat. §.
- 13 Declaratur septimo, quando occasione belli, vel p^{er} p^{er}is nihil penitus percipitur, prout dixi in prima declaratione. Si autem aliquid percipitur, & non fit latio vltra dimidiam, vel affectus veri, vel perceptio fructuum, non fit remissio. Burtat. conf. 11. n. 16. lib. 1. Ioseph de Ludou. consil. 12. verisimiliter p^{re}dicta.
- 14 Adde pulchrē Marc. decif. Delphin. 168. ubi con ductori, qui se absentat ex causa pestis, non fit remissio, si in domo retinuit res suas, & sic aliquem fructum p^{er}cepit, quod est bene notandum cum sepius occurrat.
- 15 Declaratur octauo, vt licet quis conducat fundū sui natura sterilem, vel p^{re}dictē, aut bello suppositum, hoc verum, si tunc temporis imminet, secus si superueniat post. Ita Permol. Mozz. de contract. in iur. de loc. & conduct. in v^{er}bo, accidentalit. num. 32. p^{er} l. quibz §. de illis. ff. de dam. in fi.
- 16 Secunda est conclusio ad inhabitatores. §. fi. ff. lo. cas. l. si mor. belli. p^{er} p^{er}is, maiorem spirituum, & simul induci remissionem mercedis d. inhabitatores. §. fin. per quam ita tenet Alex. consilio 28. vos lumine primo, consil. 31. volum. 2. Imol. consil. 7. Anchar. consil. 88. Di cius consil. 555. & ibi in addit. nume. 9. conf. 647. Bort. decif. 109. par. 2. Jacobus Leonardus inter consilia Brun. conf. 117. num. 169. vol. 1. Vincen. de Anna. allegat. 92. num. 9. Duen. reg. 393. nume. 7.
- Vnde Seneca inquit. Peior est bello timor ipse belli.
- 17 Ampliatur dispositio d. §. fin. etiam si bellum, vel pestis, vel similis re vera post suspensionem non veniat. Bar. in d. §. fi. Roma. in l. patientis, in fine. ff. de dam. in fi. & hæc est communis opinio. Alex. in l. si vno. §. item cum quidam. ff. locat. Dec. consilio 312. Corset. in verbo, metus. Plot. de in litem iurand. §. 4. nu. 4. Riminal. conf. 206. vol. 2.
- 18 Ampliatur tertio, quod vt timore mali aeri licet conductori recedere. Guid. Pap. decif. 630. glo. fin. in l. damnum, ibi, Diuina &c. C. locat. Anchar. conf. 37. Masilian l. 1. nu. 47. de quæst.
- 19 Ampliatur tertio, quod vt timore mali aeri licet conductori recedere. Guid. Pap. decif. 630. glo. fin. in l. damnum, ibi, Diuina &c. C. locat. Anchar. conf. 37. Masilian l. 1. nu. 47. de quæst.
- 20 Circa tamen intellectum l. inhabitatores, §. fi. ff. lo. cat. considerandi sunt quatuor casus principales.
- 21 Primus, cum nullus est iustus timor, & tunc nulla fit remissio, & integra merces debetur, d. §. fi.
- Secundus est casus, si adeo iustus timor, sed non recessit, & integra merces debetur, si tamen aliam domum condiderit, debet locator mercedem secundæ locationis, vel quanti conductus fuisset, ex computare, vel refundere, quasi de hoc conuenisse videatur. L. si domos, per. ff. de iur. ff. loc.
- Tertius est casus, si alienam domum condiderit, sed non habet factum, & tunc est in arbitrio locatoris, vel soluere pretium secundæ conductionis, quod ipse inquilinus sine dolo malo p^{er}stitisset, vel mercedem pro rata remittere, l. si dedit, §. si cum in annum, iuncta glo. io. verb. ff. de iur. ff. loc.
- Quartus est casus, quando fuit iustus timor, & mi grauit, sed habuit aliam domum gratis. Guid. Pap. de cif. 630. vbi vides.
- Vltima Guid. Pap. plene profertur, ut supra, declarata vltimis, nisi iustus timor adeo tempore contractus per ea, quæ superius diximus, & ad hoc est gl. in l. de C. loc. Bal. in l. si ea lege. C. de viur.
- 22 Tertia est conclusio. Conductor si remissio, si fuit impediens fructus colligere a mense Septembris in antea exclusiue, licet alius fructus illius anni colligerit. Bal. conf. 454. lib. 1.
- 23 Quarta est conclusio. Conductor non fit remissio p^{er} fructibus a solo separatis, nondum tamen in hericū recorditis. Fulg. in l. ex conducto in fi. ff. loc. Nat. conf. 234. vol. 2. & sentit Bar. in l. ex diuerso, sub nu. 3. ff. de re vendic. p^{er} l. si leuiss. §. locauit. ff. de furt. & clarius Alber. in conductore loquens, qui nummis colit, vt fructus efficiantur sui, statim quod sint a solo si parati, licet in horreo non fuerint secoudit. Ar. gl. in l. dampnum. C. locat. Soc. conf. 100. col. 1. lib. 1. Bal. in l. ex conducto. §. 1. ff. locat. & hæc est communis opinio. Bort. de remiss. merced. conducti. nu. 96. circa medium.
- Addo de communis pariter atque instantem Con. iun. conf. 85. nu. 2. Eman. Suarez in suo thesaur. l. iura. C. nume. 218.
- 24 Contraria verò opinio est vtrior, æquior, & magis conueniens contractui locationis, & conductionis, uti bonæ fidei, prout superius diximus, & in statu fructuum consideranda sunt plura tempora, & gradus, & qualitates ipsius temporis.
- 25 Primus status fructuum erit, cum fuit in fundo, & dicuntur pars fundi, l. fructus, ff. de rei vend. quo in loco l. C. omisso casum improuissum, & isto casu erunt damno domini iuxta tamen superius dicta.
- 26 Secundum tempus fructuum erit, cum fuit a solo, vel a labore separati, nondum tamen excussi, vel mundati, sed adhuc recedentes, existeres prout vulgo dicitur, regne vna ne i canadi, & sic dicendum, & hoc casu licet contractus sit implerus ex parte locatoris, adhuc tamen patientiam p^{er}stare tenetur, quia fructus sunt colligendi, seu huiusmodi, & hæc verus finis.
- 27 Vnde locator non videtur vere impleuisse, donec vere conductor non sit fructus, iuxta l. si quis domū, in principio, & ibi Bal. ff. loc. Calder. conf. 5. de loca to. Vnde si damnum cōiungat modo, quorupta, erit ex æquitate locatoris.
- 28 Ex quo tempore in hac locati materia colligitur vnum,

unum, quo dantur hic duo simul contractum esse perfectum quoad locatorem, tamen adhuc teneri ad aliquam patientiam in exituam.

- 28 Tertium tempus fructuum est cum fructus sunt
mundati, non tamen adhibet in horreum reconditi &
pariter isto casu erit damno locatoris, cum adhuc res
nō sit plene perfecta, Boff. de remis. mercod. condue.
nu. 90. in fine.
- 29 Inferens post Soc. conf. 100. quod si quis con-
duxerit omnes fructus, & proventus alicuius iurisdic-
tionis, si patiatur damnum in conductibus iam
factis, nondum tamen exaltis, quod erit locus remis-
sioni, quia actus non est plene consummatus, quod
videtur bene notandum in conductoribus Principum,
& Domicellorum.
- 30 Quartum tempus fructuum est in fructibus iam
in horreum reconditis, ut oleum in vreo, & vinum
in doleis, & tunc attendi debet finis primo loco,
quia repositus solum in lenili, ut ex eo comedant ho-
ues, & ex simo pinguecat ager, ut alio casu si proce-
sserit damnum antequam ager pinguecat, est damno
locatoris: licet enim solum sit in lenili, tamen ex-
p. & at prst sit alium succellum iurisdic. & tunc dis-
turbando tenet Boff. ut supra, sub nu. 91. ubi tamen
limitat stante etiam pacto, vel conductu, prout
apud eum.
- 31 Quintum tempus vltra Boff. postquam fructus
sunt in horreum reconditi, sed conductor non habet
bar postquam alios alienandi culpa locatoris: &
isto casu casu facienda est remissio. Solum. conf. 117.
& 1. vol. 1. cuius est subter p. Alcin. Pernic. Mozz.
de contract. iij. de locat. & conduct. in verb. accidenti-
talia. nu. 15. & 16.

Ex quibus corollarie inferitur ad intellectum non nullorum iurium.

- 31 Primo ad intellectum l. pignus, C. de pignor. actio-
ve fructus a solo petendi sunt coisidoris; non tam-
en ex hoc liberetur condutor, quia tenetur praes-
tare pensionem ad confirmationem ultimi huius,
prout dictum est.
- 32 Secundo inferitur intellectus d. l. damnum. E. lo-
cari ut non procedat, quando damnum fin visio retri-
tori. Imo in e. propter sitientem, col. 4. verbi sed Ho-
stin. commendat Socin. citato consilio.

Alias declarationes ad d. l. damnum, habes superius in tit. de causis, ad l. f. merces, §. culpa. ff. loc. eo recurrere placeat, & ibi de factu iusto, & de iniusto, & similibus.

• Sexum tempus, & status fructuum est quod fructus erit nam præcepti, & id erit in aere utriusque, quod quasi sunt diuturni, nec hoc casu fit remissio, quia de fructuum viro non semet locatur, Bal. in l. licet. q. 7. num. 9. C. locat. per lex conducto. si quis tamen viro l. locat. ubi patet dicta remissionem non fieri conductu damni scietur propter paritatem valoris fructuum. Modicum igitur pretium gra- dy non est casu remissionis.

Illud non omittam, quod colligitur vtile in practica, in l. si feruus. §. locum, vbi Barr. ff. de furt. quod conductor non facit fructus suos antequam mercedem, vel pensionem soluat. Vnde non competit actio furti, ut iuo loco dicam.

Bege verum est quod dominus locater permittē-

do ante pensionem solutam conductorem percipere fructus, videtur tacite habere fidem de pensione, vel mercede debita, dicens §. venditor, de rei um diuisi, habere locum in quolibet contractu.

- 34 Quinta fit conclusio. Conductor non fit remissio in casu si ficut emptio. §. fin. ff. de locat. scilicet, quando vendo tibi fundum habita deie de precio hoc pacto adicio, vt donec soluatut pretiũ, certa metes quot annis tradatur, & hoc casu bannum contingens in fructibz est emptoris, & conductoris simul, non venditoris. Alexand. consil. 1. & 1. vol. 5. Dec. consil. 3. 1. 2. volum. 2.
- 35 Ampliatur hæc conclusio, vt nedum bannum datum in fructibus hoc casu fit conductoris, emptoris quoq; simul, sed etiam inter totius rei, qui venditio dicitur perf. etia, vt per glo. ibidem, quæ communitate approbat, vt per Nicol. Moza. de locat. & conduct. in verbo, accidentalit, m. 38. ponam latius Deo uolente in tit. de vfor. vbi suppleo.
- 36 Ampliatur secundo loco dispositio d. l. si ficut emptio. §. fin. vbi procedat, & habet locum circa remissionem mercedis etiam in contractibus liuellarijs ecclesiasticum.

Similiter in contractibus censuibus, qui hodie frequentantur in Vrbe Roma, Persuasi, & passim a multis, & emuloribus fructus alienius præstij in ea bullam Pij V. super censibus non propter stultitiam non sit remissio, nec propter bellum, pestem, vel similem casum: Franc. Marc. de off. Delphinali. 208. par. 2. Clauis Tiber. Decan. conf. 48. no. 18. vol. 1. Gugliel. Rodoaen. de re. ecclie. no. aliis. fol. 71.

- 37 Adde, quod posui Yperius in hac materia in ver-
bo emphyteuta sterilis, dum posuim mente Balad-
i. licet. C. loc. an emptori fructuum, vel usus fructus
formalis facienda sit remissio, quia illa possunt limi-
tari, & declarari per ista quoad censum, & finella.
- 38 Sexta sit conclusio. Conductor non fit remissio,
si damnum contingat in rebus proprijs ipsius colo-
niz, puta in plastro, b-butis, & similib. quæ licet fon-
do deferuant, tamen non illi locus remissionis not.
in l. ex conducto, in l. si merces, §. vis maior ff. loc. in
l. licet. C. de in d. & in d. propter sterilitatem. Dicit de re-
missio merced conduct. n. 1.

- 39 Unde non est bona allegatio conductoris, mercedem sionem, quia boues sunt mortui, & similia addiderunt & est materia l. damnum. C. leg.

- 42 Septima fit conclusio. Conductor scelerato, & male uitae, si fodomus, furi, adultero, & simili, & quum maxime decimas non soluent, non fit remissio, quia propter peccata ueniunt aduersa. Perus. In c. de deti. lib. 6. Rip. de pitalis. c. tract. p. 1. n. 4. 9. Guid. Papr. decif. 63. q. monens in practica tales exceptiones opponere. Mahlof. de ingratis. cap. 18. Bos. hoc ualde commendans in quolibet male uitae, de te. miss. merced. conduct. lib. 88. Benincassi. de pauper. in 6. special. de iudic. nu. 4. Vsu. lib. 1. op. in 153. Paris. ad Bar. in l. licet. C. loc. ubi idem in eo, qui non soluit etiam non, vel pensioem.

Et sic vides quantum proficiat morum, & vite honestas, & quantum damnetur vita inhonesta, & scelestata, vbi in materia sterilitatis attendatur.

41. *Offensa sit conclusin, prout per discursum etiam
superius tetigi. Conductori non sit temilio, si sterile*

129

Monks' range
near the
Scales

Vincentii Carocii Tractatus

tas non contingat casu fortuito, nel alio facto extrinseco, sed uitio rei, nel propter aeris intemperiem, & fructus aliqui sunt percepti, vt in casu R. un. c. 87. vol. 1. pariter, si spinis, aut lolio corrotae sint, tunc & damno coloni. Lunfranc. de excep. c. 4. num. 5. in verbo, factum.

42. Nona sit conclusio. Conductori non fit remissio, si locatio sit facta cum pacto francandi. Paris. in trac. de vfur. quest. 74. nume. 5. par. 3. Cephal. consil. 90. nume. 40.

43. Decima sit conclusio. Ego ultra Bos. Ioseph de Ludou. & Moll. de contract. in hac decima conclusione addo nonnullos casus, in quibus non solet remissio fieri eos sub compendio ponendo. Si exercitus transiens aliquid per lasciuum abstulerit, lex conducto. §. si p. xdo. ff. loc. & retigi superius.

44. Quid decemus in tralatu pecudum a maritimis regionibus? & dictum superius limitatur, nisi exercitus fecerit per imperium, secundum Petr. lac. in sua practica in libello, ex conducto, col. 6.

Similiter si sterilitas venit propter vetustatem arborum, vel vitium, l. si vno. §. cum quidam. ff. locat. Idem si esset nona platio vitium, quae primo anno fructum non affert, secundum Petr. Iacob. vt supra, vbi subdit verum in conductore ad plures annos, vt de vetustate, vel nouitate conueniri non debet, secus si ad vnum, quia esset distinguendum an scilicet, vel ignoraret secundum eum. Similiter si tempore temporis nulli fructus erant in fundo, l. ex conducto, §. quidam. ff. loc. idem si de vino, oleo, & similibus fuit satis, sed insipidum, vel incusodibile, Lex conducto. §. si quae tamen via, ff. loc. Petr. Iacob. vt supra, qui bene subdit, quod pro herbis peristeris, quae nascuntur in fundo, nec extirpari possunt, habetur ratio contra locatorem, arg. l. in fundo. ff. de edil. edic.

45. Vndecima sit conclusio. Conductori non fit remissio, si sterilitas potest compensari cum vbertate, & circa hoc primo loco videndum est, quando dicitur vbertas, postquam superius vidimus, quando dicitur sterilitas.

46. De vbertate multae fuerunt Doctorum opiniones, illa tamen verior est, & magis communis, quando ex fundo colligitur aliquid non modicum ultra consuetum, quod plus debet esse saltem tertia pars, iuxta vulgi opinionem, & ita bonus iudex arbitrabitur his consideratis. Salice. in l. licet. C. loc. q. 4. commendat Bos. de remiss. merced. conduct. num. 17. dicens eam veram, & communem docens praticare, quod si colligitur aliquid plus, sed non multum, ex lucro conductoris, nec fit compensatio, sicut nec fit remissio, si damnum non sit graue, vt superius dictum est, & ultra Bos. communem dicit Rodoa. de rebus eccl. no alienan. q. 8. vers. sed multa, sub nu. 6.

Regula igitur est. Conductori compensatur sterilitas tem cum sterilitate, & tantum debet lucrari, si est vbertas, in quantum iustueret, si esset sterilitas, quod eodem ultra pensionem percipitur, compensatur cum sterilitate anni praecedentis. Cyn. in l. ad comparandas. C. mand. Castr. io. lex conducto. §. si vir, nu. 6. ff. loc. Rol. consil. 87. n. 7. vol. 3. * R. imin. Inst. quib. alie. lic. in prin. n. 84. Natar. in Manoal. in 7. p. p. c. 17. n. 18. §. dicit, quod sibi verius videtur sufficere, vt colligatur tantum quantum pacto, aut consuetudine ad

id constitutum est, aut plus solito tertia parte, sicut secundum eum ad sterilitatem sufficit, ut tertia parte minus solito colligatur, & in hoc nullam facit differentiam, an pensio soluetur in pecunia, vel in alijs reb.

47. Ampliatur haec regula, & conclusio, vt si hoc anno ratione sterilitatis fuit facta remissio pensionis, si anno sequenti venit vbertas, datur petitio pensionis remissae. Rolan. alleg. consil. 86. nu. 67. Cephal. consil. 156. nu. 16. vol. 4. Rom. consil. 431. Ioseph de Ludou. consil. 111. col. 6. declarat. 2. Guazad. consil. 83. nu. 15. Socin. consil. 68. col. 1. lib. 1.

48. Et ultra plene tractantem Ioseph. de Ludou. declarat primo loco, vt fiat compensatio cum annis immediate praecedentibus. Host. in summa, de locat. & conducto, vers. fit autem. Ant. Gomel. non admodum clare de contract. titu. de loc. sub nu. 18. siccio in hoc pede pertransiens.

49. Anni autem immediate praecedentes dicuntur, vel annus immediate praecedens, vel decem ante, vel post, sub una tamen locatione comprehendi, & hic unitas locationis in hoc admodum attenditur. Moder. Paris. in consuet. seu. par. 2. §. 6. nu. 73. Calcan. consil. 24. num. 6. Burfat. consil. 1. num. 55. uol. 1. Rot. Aot. Aug. de Val. decis. 1. & haec ultra Rotam est communis opinio. Capr. reg. 88.

50. Declaratur secundo, nisi sterilitas proneretur ex casu insolito, quo casu non fit compensatio, sed fit remissio mercedis. Bos. de remiss. merced. conduct. ou. 8. Addo Neui. consil. 91. nu. 5. Abb. consil. 1. nu. 4. Sebast. Medic. de composit. par. 1. q. 5. in fine.

51. Declaratur tertio, vt fiat compensatio sate mera turis communis dispositione, secus sate aliqua partium conuentione. Socin. consil. 78. in fin. uol. 1.

52. Declaratur quarto loco, quod etiam in eodem anno fieri potest compensatio si esset sterilitas in grano, hordeo, vel similibus, & vbertas in ficibus, vuis, & similibus, fit compensatio eiusdem anni, quia si 10 fructibus diuersi anni, cur non eiusdem anni sit ultra Bos. tenet Petr. lac. in sua practica in forma libelli ex conducto, col. 4. circa medium, inferens ad suum rem curati, vt sibi debeantur decimae, si esset caritas in grano, & vbertas in alijs fructibus.

53. Vltcrius cogitandum reliquit sapere magnam aequitatem, puta est caritas, & colligitur parua quantitas grani, sed venditur satis cariori pretio, quanto tempore soluitur recolleat, quo casu non fit remissio.

Addo Corn. consil. 118. col. pen. lib. 3. Rol. consil. 86. nu. 8. lib. 3.

Ex contra dicit Petr. lac. vt supra, est maxima vbertas fructus, parum valent, nam distinguendum est, an pensio sit in fructibus, & datur augmentum, secus in pecunia, dicens hoc ualde rationale. Addo praedictis omnibus Petr. de Vbal. de duobus tractatibus, part. 11. q. 37. Riminal. inn. consil. 40. nume. 1. & 34. lib. 1.

54. Practicandum igitur erit sterilitas primo loco, puta si percipiendo est minus dimidia, quo casu est sterilitas (ut dictum est) puta de triginta consuetis collegi sit decem, & in viginti de triginta fit remissio, & hic de duobus partibus pensionis, & consequenter solui pro tertia parte soluetur pensio.

55. Si uero consuetum erit percipi quindecim, & sunt percepta sex, de quibus sex quinque faciunt tertiam partem

partem quindecim, soluetur penſio pro terra pãtre, & vna falma vltra tertiam partem, quinta pars vniut altccius testis, in quibus est sterilitas, fieri debet remissio mercedis, & sic solum tertiam partem in effecta soluet colonus. Imol. in d. c. propter sterilitatem. Burſar. conf. 11. vol. 1.

no contingit damnum quod effert ruinam in sequentibus annis, Bart. in l. si vno, §. item cum quidam. col. 1. in §. ff. locati, Socin. conf. 88. col. fin. volu. 1. Bull. de remiss. merced. cond. num. 41.

Quod facit pro anno 1586. in quo tanta siccitas vitium, & oliuarum, vt remaneat memoria pro multis annis.

56 Pariter compenſatur vbertas, puta ex fundo conſuetum est percipi triginta falmas grani, anno præcedenti sunt perceptæ quadraginta, & sequenti decem illæ decem perceptis de anno de quadraginta contri bountur cum perceptis de anno de decem tantum. Vnde sterilitas remanebit in decem tantum.

57 Præterea eras solitus colligere quindecim modos & soluebas tres autos si non recollegisti, nisi de vna solnes duos autos, nisi sequenti anno, vel præcedenti recollegisti viginti modos. Ange. in verbo, locatid 16. circa medium, dicens idem, si solvatur certa species vt per eum.

58 Cautus igitur eris in faciendo articulos, in deducendo damnum intolerabile detrahens semen, ex pofas, & similia, & non superſunt nisi tot.

59 Interrogatoria recipiant valorem fructuum quantum valebant etiam anni præceditis, in interrogare etiam si sit sterilitas in tali specie fructuum.

60 Duodecima fit conclusio. Si conductor petat remissionem, & locatoc dicit, fit paritarius, non potest per hoc credere a contraſta. Bald. in l. licet. C. locat. q. 1. num. 7. & hæc est communis opinio. Bull. de remiss. merced. conduct. nu. 49.

61 Vltimum limita, nisi ex forma statuti, vel constitutionis effect proſitum conductoris, vel Inquinis circa damnum occursum. Corne. conf. 128. nu. 9. vol. 2. Nouel. reg. 83.

62 Limita ſecundo nisi communis opinio hominum non reputat annum sterilem. Corn. v. supra.

63 Notandum est etiam circa allegatam vbertatem, quod fit compenſatio, quan in ſunt plures anni, quibus duo, si aliqui remini damnoſi ſint non ſteriles. Bull. de remiss. merced. conduct. nu. 32. vbi diſtinguitur inter annu a fertilitate, damnum a fertilitate, propter damnum enim non fit remissio, ſicut propter ſterilitatem & lucrum cadit conductor, & fertilitas compenſatur cum ſterilitate.

64 Illud etiam practicando notandum est, quod quando annus ſettilis modum vinit, ſolet fieri ſolutio cũ aliqua proteſtatione, & ſine præiudicio iurium vtriusque partis, & ſi præcedit ex aliquo decreto iudicis. Bull. docens ita praticare de remiss. merced. conduct. nu. 14.

65 Conclusio decimatercia fit. Remissio non fit, nec augmentum, quando fructus vel valor ipſorum creſcit vel decreſcit. Angel. conf. 188. col. 5. & ſequenti commendat Paris. ad Bart. in l. licet in addition. 1. circa medium. C. locat. Foff. in ſingul. ſuis, l. i. tit. 5. numero 68. Tiraquel. de vtroque retrat. ad ſinem titu. numero 77. & ratione in ſolui ſi remissio, vel augmentum, non ratione ſolui. Paris. ad Bar. in l. licet, circa medium, C. locat. vbi dicit notandum, & conductor qui promiſit dimittere centum ſacos ſalis, non tenetur, si pretium ſalis auctum ſit ad dimidium plus. Ruin. conf. 109. l. i. 1.

66 Conclusio decimaquarta fit. Conductor ſit remissio pro omnibus annis conductionis, si in primo an-

67 Conclusio decimaquinta notabilissima est (ſi Ang. credimus, conf. 95. n. 5.) quo in loco refert conf. Anch. 402. pluribus rationibus, tamen quod qui cõduxit gabellam a Communitate Piſtorij pro pluribus annis cum omnibus commodis, & incommodis, ita quod remissio aliqua peti nõ poſſit ratione alicuius damni emergentis, si tempore conductionis Põſtifer reſidebat Piſtorij, vnde ex hoc maximus hominum concurſus, poſtea alio commigraverit, & ex hoc gabellæ fuerit diminuta, quod remissio mercedis peti poterit non obſtante conuentione prædicta, quia ex vulgi opinione illa gabella erat reputata melior omnibus, & illa ſpes reſidendi Põſtifer fuit cauſa finalis. Ex quo conſilio vtiliter in hac locati & conducti materia tria principaliter colliguntur.

68 Primum est, quod potuiſſet iſte conductor de ſaci li opponi, remiſſio tibi nullatenus facienda eſt, quia reſidentia Papæ Piſtorij eſt per accidens, nec eſt credendum, quod ibi per multum temporis reſidere voluiſſet, ſed ad propriam Sedem conſolare. quare tibi imputes, cu hoc de ſaci li euentum non cogitaſti, & tamen ibi prudenter Anch. & Crauet. commentariis attendit vulgi vulgarem opinionem, & incertam ſpem conductoris.

69 Et ſit cõcluſio intelligatur reſuſ ſi ſtantiſus pro ut tempore celebrati contractus, etiam ſi ille ſtatua tpe contractus, fuiſſet casualis, & accidentalis, pro n reſidentia Papæ Piſtorij, & mutatione ſecuta ſocurrunt emptori, vel conductori. Crauet. conf. 123. nu. 3. circa medium, verſ. ſideo, & 264. ſub. nu. 6.

70 Secundum eſt, quod reſuſciatio de caſibus fortuitis intelligitur de caſibus fortuitis qui communiter & generaliter omnibus accidunt, non de his, qui ex plenitudine poteſtatis Principis aliquibus tantum & particulariter accidunt, quia tale ius ſpeciale non habetur in conſideratione.

71 Tertium eſt, quod cõcluſio de caſibus fortuitis ſi ſciã per conductorem intelligitur de caſibus fortuitis pure, & ſimpliciter, quibus contrahentes prævidere poſſunt.

Et factum Principis dicitur caſus ſi reſuſcit ex parte ſubſictorum, pro aliis ſuperius dictum ſunt, tamen priuatis nocere non debet, & quam maxime cõtrahentibus, & in hoc eſt ſuccurrendum eſt. Et licet Princeps faciat aliquam mutationem ob publicam utilitatem, tamen hoc contrahentibus ſub velamine publicæ utilitatis nocere non debet, vbi late per eum.

72 Colligitur & quortum, quod reſuſciatio caſuum fortuitorum non intelligitur de caſo fortuito eminente ſcõto Principis contrahentes ex conf. Anch. 414. ex l. cum proponas, C. de nau. ſenior. quam ſingulariter dixit laſan l. 1. colu. 2. in fin. C. de inſti. & ſubſtit. & dixit poſetius.

73 Vltimum colligitur, quod Principes locant, nec de hoc contractu Principes designantur, & benigne

B b cõtuna

Vincentii Carocii Tractatus

eorū locationes sunt interpretandæ, vt priuatis non noceant, licet ministri auidi, & simbandi totum contrarium faciunt anhelantes in vomitum anarizæ, & hoc contra iustam mentem Principis.

- 74 Conclusio decimasepta. In facienda remissione attenditur tempus reuocatur, non contractus. Boff. de remiss. merced. conduct. q. 2. nu. 32.

Et si colonus relinquat agrum incultum, nulla fit remissio quasi culpa coloni non colens. Salicet in l. si vno, in princip. ff. locat. Neuiizan. consil. 99. numero. 16. Iaco. Menoc. cas. 77. in fine admonens in hoc iudicem.

- 75 Conclusio decimasextima. Si in instrumento locationis conductori dationum, vel gabellarum promissit locator remissionem propter pestem, vel bellum, si pestis veniat post contractum ante tamen ingressum quasi possessionis dationum, vel gabellarum, facienda est remissio, ita vltra Boff. Berro. q. 53.

- 76 Addo Berro. in materia, si publicanus pacificatur locatorem teneri de tempore pestis, & belli, non excludit casus similes ex pressis, prout aliis dictum fuit supra in tractatu de casibus. Si verò diceretur conductorem teneri de omni casu exceptis peste, & bello, iunc de omni alio tenetur, nisi sit valde insoluitus. Boff. de remiss. merced. public. nu. 36.

- 77 Et notandum est circa hoc pactum: aut sit simpliciter, & non requiritur quod sit graue, sed sufficienter exiguitas, aut opponitur verbum debitum, vt de bitam remissionem, & tunc graue damnum exigitur. Boff. de remiss. merced. public. in fine vbi hanc distinctionem valde commendat.

- 78 Pariter impeditur propter pestem, vel bellum excusatur a mora, poena, & periculo. Rip. in l. quod te, nu. 4. ff. si cer. pet. Corta in verb. conductor. Rip. de priuilegiis contra pest. nu. 12. Alex. consil. 12. in principio libro 1. Benincassi. de pauper. in nouo speciali contract. nu. 33.

- 79 Conclusio decima octaua. Conductor vestigiū non est facienda remissio, si pauci transierint per territorium. Bal. in l. si ea, columna prima, numero. 5. C. de vltur.

- 80 Conclusio decimanona. Conductor facienda est remissio, si ex causa famis, pestis, belli, vel similibus ante tempus recedat. Iac. Menoc. in 10. remed. recuperan. poss. q. 13. declar. 3. nu. 99. vbi considerat casum famis in materia remissionis.

- 81 Vltra quem limis hoc verum, si libere, plene, & absolute discedat, secus si aliquid retinuerit, vt clauēs, mobilia, vel similia. Franc. Marc. decil. Delphin. 168. & seq. par. 1. Vnde bonum est clauēs restituere, & se penitus liberare.

- 82 Conclusio vigesima Conductor fit remissio, si bona confiscantur. Nat. consil. 184 nu. 10. vol. 3. Lanfron. de excep. c. 4. nu. 7. in fi.

Faci l. si fundus locatus, ff. locat. locator tenetur isto casu ad reddendum totam pensionem, vel pro rata temporis, quo conductor uti non potuit, licet non teneatur ad interesse damni emergentis, vel lucri cessantis Nauar. Ex communi in 7. precept. e. 7. pume. 187.

- 83 Conclusio vigesima prima. Conductor fit remissio, si imponantur noua onera vel collectæ. Rui. con. sil. 77. vol. 1. maxime per locatorem. Eugen. consil. 50.

- 84 Conclusio vigesima secunda. Conductor non est facienda remissio, quando conductor nō potuit vire locata casu fortuito, & pactum adeit, quodd locatorem non vult teneri de ea re, sed pactum operabitur, quod damna & interesse, iuxta lex cōductio, in princip. ff. locat. Boff. de remiss. merced. conduct. nu. 58. Pariter non fit remissio in conditionibus statub. in manibus fortunæ, prout in istu tetia, in conductore lacus Perusini. Bal. in l. cum fundus, C. de solution. sequitur Dec. consil. 4. numero. 2. Rot. Perus. 50. numero primo, parte prima, [Magos. Rot. Florentin. 67.]

- 85 Conclusio vigesima tertia. Pulchra est, (ni fallor) præfens conclusio in contractu locationis, & cōductionis, & quam maxime in materia remissionis attendenda est principalis intentio contrahentium, an pro se tantum, vel per alios conducendis ex qualitate personæ conductentis, ædificij, solio personæ, & consuetudine ipsius qualitate familie, & patrimonij. Bar. in l. cum in plures, in fi. princip. ff. loc.

- 86 Vnde remissio facienda est, quando impediatur vltus rerum, propter quas principaliter videatur conductio facta. Propter Castren. l. ibidem dicit, quodd ipse conduxit domum pro habendo, scholas pro legendo, & quia propter nouitatem non potuit legere non teneatur ad pensionem pro scholis, nec pro domo, licet vltus habitationis non prohibeat pro se, ex quo non fuit principaliter conducta pro habitando, sed pro legendo, & attenditur id, quod principaliter agitur l. si quis, nec causam, ff. si cer. pet. & dicit Castren. quod obtinuit, & principaliter Doctores constitauerunt.

- 87 Cui addi simile consilium. Nat. in casu quotidiana 20. consil. 610. vbi excusat hospitium, ad quem accedebant milites, & volebant vendi res, & venire ad eorū libitum, quod potest deferre, & fit remissio, prout quandoque euenit in paribus Vmbrie ex magna copia bannitorum, qui infestabant tota die, & uolebant hospitari, & soluere quanti videbatur.

Addo prædictis Boff. de remiss. merced. conduct. nu. 40. vbi loquitur in conductore domus pro tendis scholaribus, vel aduenis, qui stare non poterunt propter pestem, tamē conductor habitant, tamē est facienda remissio, quia deficit principalis intentio.

Et ante eum ita tenuit Barto. in d. l. cum in plures ff. locat. quem sequitur Cast. consil. 1. vol. 1. Boet. decil. 149. num. 5.

- 88 Vnum addo Bar. satis vtile in d. l. cum in plures, in princip. num. 2. ff. locat. quod multi reperiuntur fundi, ex quibus nullus alius fructus percipitur, nisi anepatio, vel venatio, & in hoc fit remissio, si tales fructus percipere non possunt.

Cōclusio vigesima quarta. Solent autem nonnullæ dari cautelæ, & principalis est, vt conductor denunciaret locatori, & protestetur cū oblatione elauium. Licet quæritur, & exercitur, ff. locat.

- 89 Et ita præfate docet Caccialup. ad l. diem functo quærit. 40. de off. assil. sequitur Rip. in tractat. de pest. par. 2. num. 13. Vbi, secundum primam impressionem, in verb. fuga, & in consil. 147. num. 16. vol. 1. quem commendat Anton. Gabr. de solut. consil. 11. numero 47. vbi applicat ad casum satis frequentem, quodd conductor per vim, vel alio modo coactus ad solgendum

uendum a principali debitore non liberatur, nisi ei denunciaretur.

- 90 Ampliatur dispositio litem quæritur, §. exercitum. ff. loc. in notabili casu, & quotidiano, ut si quis habet domum conductam ad certum tempus, & velit recedere, nec amplius stare, quod debet recessum notificare locatori, nu. 90. ibi limit. §. ff. de verb. oblig. Pedemont. 108. par. 1. dices Senarium us pluries iudicasse, aliis teneatur ad pensionem eius si elapsum sit tempus conductionis. Bal. in l. 1. §. fi. per illum rex. ff. de eo, qui pro tutor. dicit singulare, notabile, & quotidianum. las. in l. si ex legati causa, col. 4. sub nu. 14. limit. §. ff. de verb. oblig.

Quare non confidat conductor, est elapsus tempus, quia notificare debet.

- 91 Declaratur primo loco dispositio §. exercitum, ut non procedat, nec habeat locum, quando est necessitas improvisa, quo casu conductor succurritur, & habet remissionem. Boss. de remis. merced. cond. nu. 32.

- 92 Declaratur secundo, si necessitas non sit improvisa, & locator est persona, cui si fuisset denunciatum; prouideret, & tunc conductor tenetur ad interesse, & omnia damna, ita ut si domus fundus destrueretur, tenetur ad illius pretium, & contentorum in ea. Boss. in citato loco.

- 93 Declaratur tertio loco dispositio §. exercitum. l. si quæritur. ff. loc. si persona non est talis, quæ similiter prouideri non potuisset, vel soluisset, tunc non nocet conductori denegatio non facta ad remissionem obtinendam. Boss. de remis. merced. cond. nu. 32. in fi. Burf. conf. 1. t. nu. 19. lib. 1. Alex. conf. 127. nu. 6. lib. 3. R. imio. iun. conf. 40. nu. 32. lib. 1.

- 94 Declaratur quarto loco in notabili casu, ut si est contentio inter locatorem, & conductorem, & conductor dicat, nolo recedere, sed volo remissionem tantum, & conductor replicat, ego uolo quod recedas, conductor erit audiendus, cum hoc sit introductum eius fauore, cui renunciari potest per eum, l. si C. de pact. Boss. in pract. hæc summopere commendamus de remis. merced. cond. nu. 46. & seq.

- 95 Declaratur quinto dispositio §. exercitum, si impedimentum est notorium. Dec. col. 3. §. col. 3. ver. 1. responderet. Ro. in conf. 77. nu. 2. lib. 5. Paris. col. 3. nu. 95. lib. 1. Boer. dec. 40. nu. 7. Soc. iun. conf. 104. nu. 26. lib. 3. Menoc. conf. 120. num. 14. lib. 2. & 246. nu. 29. cum seq.

- 96 Declaratur sexto, quando impedimentum pronuntiatur a locatore, quia certus certiorari non debet. Soc. iun. conf. 20. nu. 12. lib. 3. Ioseph. de Lud. concl. 12. declarat. 1. Burf. conf. 309. nu. 1. vol. 3.

- Declaratur septimo, ut tunc facio de sit denuntiatio ex mente §. exercitum, quando sine periculo fieri potuit, aliis non. Ro. in l. si filius, ff. de dam. infect. Menoc. vt sup. Ro. nouis. 24. 1. par. 2.

- 97 Ex cuius discursu in practica colligitur, ut non sufficiat simplex, & nuda preuentura conductoris, nisi utatur re conducta, & tacendo non præiudicat sibi, quando contradicendo impedire non potuit. Addo in terminis Soc. iun. conf. 120. nu. 11. lib. 3.

- 98 Declaratur nono dispositio §. exercitum, ut procedat in damno habente tractum inaccessum. las. Menoc. de arb. iud. conf. 137. nu. 19.

Declaratur octauo dispositionem §. exercitum de in

timatione facienda per conductorem, ut non habeat locum quando apposita est dies in instrumento quæ interpellat. Rebuff. in l. habere, col. 4. ver. 1. de ver. signific. per l. qui ad certum, ff. locat.

Subdeclaratur, nisi consuetudo sit in contrarium, pro ut in Francia attestatur Rebuff. in citato loco. Et si prædicta sint uera omnia fere instrumenta locationum certum tempus continent.

Declaratur nono §. exercitum, quando nullum effectum operari posset denunciatio, puta si extra banni mentis, quæ pro bono publico reuocari non possunt Fulgo. in l. si ideo, ff. de iustit. Imol. in cap. final. de empt. & vendit.

Declaratur decimo stante iuramento Dec. & comoni in l. quod & nu. 10. & in repet. nu. 43. ff. si cert. per. Cabill. de euis. §. 3. num. 46. Couar. re. col. 1. §. c. 17. uon. §. 5. Aures. ad Tholos. 407. Seraphide iuram. priuileg. 49.

Declaratur undecimo in deuocatione in citatio ne, & sic quando ex natura contractus, quid agendū esset constaret. Soc. iun. conf. 120. num. 22. vol. 3. Burf. conf. 306. in fine, vol. 3.

Declaratur duodecimo quidam penitus re uti non potest Burf. d. conf. num. 15.

- 99 Similibus enim impeditis subsistentibus locator tenetur ad interesse lucri cessantis & damni emergentis, & conductor liberatur a conductione, si in lege, §. colonus, ff. locat. ad quam Bal. conf. 325. lib. 3. Roland. conf. 69. nu. 27. lib. 4.

- 100 Duo principaliter dicit dispositio litem quæritur §. exercitum, ff. locat.

Primum quod locator tenetur si ponit denuncia- tionem, sed non renunciat, unde considerat est portua. Alterum, si ponit resistere, & quod ex non denuncia- tione locator damnum passus sit. Rip. de priu. cōtr. pest. no. 33. Soc. iun. conf. 120. num. 19. lib. 3. Menoc. conf. 126. nu. 33. ita declarando §. exercitum.

- 101 Conclusio vigesimaquarta. Altera est conclusio ex l. si quis fundum, §. Imperator, ff. locat. conductor sit remissio pro rata, si non potest uti re locata, & si mercedem soluit, tanquam indebitam reperit.

- 102 Declaratur hæc conclusio ut procedat, & habeat locum, si conductor fuit impeditus facto locatoris, vel in re ipsius, quo casu sibi non locatori nocere debet, iuxta l. qui operas & ibi nota litem quæritur, §. item cum quidam, ff. locat. de cuius materiam ponit (Deo dante) suo loco.

- 103 Existit intellectus magis approbatur per Castren. ibi, de tribus positis per gloss. & est primus in ora dine.

Et subdit rex. in d. §. Imperator, Mercedes ut indebitas recuperabis, & sic conductori non valenti frui re conducta facto locatoris vel casu contingente in re locata, duo remedia competunt. Aut enim foluit mercede, & competit recuperatio per conditionem indebiti, ut ibi per Accur. quem ceteri loquuntur. Aut non soluit, & sit diminutio pro rata, pro qua uti non potuit. Addo glossio l. 1. §. si pectus, in verba tamen de migrando. Boer. dec. 149. n. 9. Boec. con. 145. nu. 27. lib. 1. Pedemont. dec. 98. nu. 9.

Et sic corollarie inferatur ad vñ satis utile in hac locatō & conducti materia, an conductio indebiti competat conductori pro mercede indebita soluta, vel

Vincentii Carocii Tractatus

actio ex conducto, & distinguitur: aut soluit tota p^{er}sonem antequam impediatur vti re conducta, & tunc competit actio ex conducto: si vero soluit postquam fuit impeditus vti re conducta, fortasse ex casu cōtin gente in re locata, & tunc competit cōdictio indebiti & sic conciliantur, & intelliguntur duo iura inuicē: aliquantulum pugnantia, scilicet, si quis fundum, si Imperator, in hoc loquitur, dū cōductor soluit postquam fuit impeditus vti re conducta, & competit cōdictio indebiti, quia iam solutus est cōtractus per calum mortis contingētem in capis. Vnde actio ex conducto competere non potuit.

Aos soluit conductor p^{er}sonem ante quam impediatur vti re conducta, puta soluit totam p^{er}sonem in principio, & tunc competit actio ex conducto, & ita procedat dispositio. Sed addes, si quis eū, ff. loc. & ratio videtur, quia adhuc locatio durat, vnde competit actio ex conducto, qui tex. in alio casu dat cōditionem indebiti, si p^{er}sona soluitur per errorem in quantitate, vti si soluit quiddecim, putans ea deberi propensione cum decem tantum essent debita.

Et facit ad id, quod superius diximus de locatione per errorem, quia fit error in locatione in solutione p^{er}sonis vti dictum est.

104 Conclusio vigesimaquinta. Dicebat quandoque Rota, vt per Caput quinquēdecim, 184. conductor, par te prima, quod si conductor molendini sublocat in pro extra quietate fāme quolibet anno, si secūda conductor impeditur a primo, & veli eo recognosci, quod si deat recuperandi facultas, nullū inter esse pretendi poterit, ad effectum vt cūpetat remissio, vel restitutio.

Et sic Rota vult, quod quoties damno praterito succurrit pōtēst aliquo modo per cōductorem, tunc sibi non est facienda remissio, vel restitutio. Vnde non erit satis dicere, si impeditus vti, quia datur replicatio, poterat succurrit huic impedimento, vel impediendo, vel recuperando, prout ex eadem cōditione colligitur.

105 Conclusio vigesima sexta. Vultis est indagatio, qualis, & quāta debeat esse remissio propter sterilitatem & vtiqne statat arbitrio iudicis. Barbat. conf. 3. r. col. penult. in princ. lib. 2. Menoc. de arbit. iud. casu 77. tetigit superius in quæstione de sterilitate.

109 Conclusio vigesima septima. Enim quandoque in strumenta, quod conductor promittit soluere p^{er}sonem, & metredem omni exreptione, & occasione remota, suscipiendo in se omne periculum, & casus fortuitos excep. is, temp. sitate, & bello, vel simili modo loquendo, quo casu duobus concurrentibus valet, & hoc secundum vtramque opinionem Doctorum, scilicet generali renunciatione, & exreptione aliquorum casuum. Ita p^{er}o cōstanti firmat Grat. conf. 161. num. 15. par. 2.

107 Conclusio vigesima octaua. Conductor pedagij, vel gabellarum, sit remissio mercedis propter relaxationem represalarum, vel prohibitionem extractionis bladorum per bannum, vel similia. Frā. Marc. in facti contingētia, dec. 62. par. 1. vbi dicit, quod debet fieri aliqualis consideratio, & est casus (sive sit quis, & a parit excoignatus, cū a Principe, & Gubernatoribus prouinciarum, sicut strictissima bannimenta in materia an onz

Facit Apon. conf. 74. col. penult. vers. In casu autē isto qui in specie respondet, quod si conductor datij salis Bononiz fuit impeditus ex ordinationibus Bononiensibus etiam salis. factis, non teneatur p^{er}seuere tate in ipsius datij equidatione. sequitur Crau. cōf. 95. nu. 8. in fine. Menoc. lare, rōf. 27. n. 53. cōf. 120. nn. 19. Berd. conf. 140. lib. 1.

Amplius vti hoc casu a rōductione recedere liceat & totum damnum, & lucrum cessans a locatore cōsequi. Rolan. conf. 68. nu. 21. vol. 4. qui loquitur in locante data, qui postea impeditur usum datij per prohibitionem extractionis mercium. Buris. loquēs in locationibus gabellarum, cōf. 309. nu. 6. vol. 3. casus frequens, & quotidianus propter cōtinuā bannimenta, extractionum.

108 Conclusio vigesima nona. Publico conductori alienius sōtis sit remissio, si per aliquod temporis spatium dicatur, vel aliquo impedimento afficiatur, & hoc pro rata temporis, quo frui non potuit. I. qui in sulam, s. x. dices, ff. loca. quod sanē multis datum visum fuit, ex quo communitas concedit alij gratis, vnde illi nihil perditur, sed illi respondet Castren. quod facta dicitur perdere, si perdat illi, quib. gratis concessum est accedere, sicut enim perdere dicitur, qui non implet uoluntatem suam, gloss. ff. in l. penult. ff. de rōditi. inde b. vbi l. fin. 3. Facit texan. s. p^{er}terea, l. vlt. In l. vlt. de act. fidei perdere dicitur, quando sic contra uoluntatem, data quod lucrum consequatur. glo. in l. Paulus respondit creditori, ff. de solutio. Facit l. fin. in fine, ff. de usu & habitatione. Gamm. cōf. 1. a. num. 6.

109 Posset ad intelligēdū d. s. x. dices, dici, quod ibi per addes fun facta conductio nemine publico. Vnde vna est in re conductio. Si aliqui igitur de publico vti nō pōssunt, publicum ipsum dicitur impediri, rum impediatur particulares vti membra ipsius publici iam conductoris.

110 Conclusio trigesima. In paucis facti contingētia cōsultus respondit Bartholomæus de Capua, prout apud eum uarietate sing. 65. expediat &c. Si quis locauit alicui vinum petium terræ, & conductor in una parte ipsius seminauit hordeum, in alia granum, si hordeum paratur calamitatem, & granum non, si rōductor tenet uiciat berdeum calamitosum, & protestatur quomā nulle teneri ad terram, & dicit lorator, tenentia mihi granum quoque, & ego liberabo te a præsatio nē restituci, dicit ille, nolo vti que, aut totum habebit, aut totum recuset, vt per eum in citato iam l. inco.

Ultra quem cōclusio vera videtur aliquib. concurrentibus, scilicet unitate generis, vel officij, aut pretij, & commoditate sepatationis. Ita cōsulendo tenet Sigorolla, quem refert & sequitur Veron. & modo, quo supra, declarat in l. cum eisdem, sub hunc. s. ff. de edil. edic. Frane. Tiggini ad l. cum in ea. 5. l. ff. eodem.

111 Cōclusio trigesima prima. Si locatur res quæ causam iam perijt, solutio intelligitur fieri pro forte principali, non pro fructibus. Cyo. & Salice. in l. c. de sol. causam autem quid sit, vltra iam adducta, vide Cō. in verb. causam. Menoc. p^{er}sump. 38. num. 8. libro 3.

112 Conclusio trigesima secunda. Soler tamen in hac remissionis

remissionis materia caetela vilis adhiberi apponendo in instrumento locationis talia, vel similia orbi. Ex ideo conductor renunciat conditioni sine causa etiam iusta, & omnibus exceptionibus, per quas releuaretur a solutione pensionis, vel mercedis, & omni legum, & iuris auxilio. Spec. in tit. de locato. §. r. de aliquo, q. 138. Commendat, & ita praticare docet Alber. in litem queritur, §. exercitum, ff. locat. l. in l. 1. col. 3. ver. clemia tamen, C. de iore empheyto. Alexan. conf. 18. col. u. si lib. 1. Veron. cautel. 48. Crauet. conf. 290. in fi. Rot. conf. 86. n. 10. vol. 3. Aucharan. conf. 44. nu. 14. par. 1.

Addo bene loquentes Gerardi. conf. 69. nu. 20. & conf. 36. col. 3. in fi. Capic. decif. 87. & 89. Ioseph. de Ludou. concluf. 12. declarat. 8. Cor. in memorab. in verb. conductor. Roland. de lucro dot. q. 42. nu. 12. Port. conf. 143. nu. 18. & 144. ou. 5. Fran. Bec. conf. 87. num. 17. lib. 1.

113 Declaratur, vt per hanc reuincionem oon censetur sublatum ius refectionis, si illud solum competeret. Capic. in terminis locati & conducti, decif. 88. per text. in l. fundus qui locatus, ff. de fun. instr. l. 1.

Declaratur secundo, vt ista cautela non procedat stante enormissima lesioe multum vltra dimidians. Mozz. in c. de locat. io verb. accidentalitatis, nu. 38.

114 Conclusio trigefimaertia. Vidi in facto casum. Exat statum per Italiam, & quam maxime Tuder. ti, quod instrumenta habeant executionem paratam si locator agat contra conductorem ad facti praestationem, an debeat retardari executio donec sterilitas, & remissio discutitur, cum veniat ex natura contractus, vt ex praedictis colligi potest.

Non vidi hanc questionem apud Barzum de qua rentigia, nec Galleium in forma eametz, & saepius occurrit in facto.

In qua resolutione cum exceptio restauri pdeat ex natura contractus, vt debeat Restaurum credere distinguedum prout io materia melioramento, aut enim requirit aliozem indaginem, & fideiussio sufficit, alia executionem impedit.

115 Vidi etiam in facto casum, an conductori petenti remissionem propter sterilitatem, locator dicere possit, nolo remittere, recedamus a contractu.

Audiui etiam a multis praticis quod si locatio fit ad annum tantum, quod non solet fieri pactum de remissione mercedis propter grandioes, vel similia, secus si ad tres, vel quatuor annos, quasi vovis annos de facili compeletur cum alio.

116 Dixi etiam mihi quidam valde senex, qui & a senibus audiui, quod si vno anno eris sterilitas, non erit anno sequenti, nec venient simul coniocti duq caristia, & videbis multos colonos in anno sterilitatis, qui petunt licentiam dicentes non posse metere, & fieri remissioem pro rata detractis operibus, & laboribus.

117 Dant signa caristiae, & sterilitatis rusticani, vt sunt inter alia ista, copia fungorum, lini, agnorum.

118 Conclusio trigefimasertia. Si fructus valeat plus folio, vel vberius veniat iofuctura, & labore coloni. pefio oon est augenda, secus si sterilitas proueniat casu, quia pensio est augenda pro rata, gl. io l. si merces, §. vis maior, ff. locat. & hanc opinionem post Ioan. And. Innoc. & Ancharan. Imolani d. cap. propter

sterilitatem, oum. 14. Fiemis. de gabel. par. 2. num. 39. & commouit dixit sicute Ant. Gome. de contract. cap. de locacone, n. 19. Etiam in suo Thesaur. io verbo. conductor, nu. 25. [Vt illab Afflicti. 139. nu. 16. Redo. de reb. eccl. fol. 27. no. 32.]

119 Declaratur hac conclusio, & ita videtur posse conciliari opiniones, si vberitas sit excessiua; & vltra dimidium, vel a casu inopinato, quo casu pensio augenda erit. Caffrenf. post aliquos d. §. vis maior, & melius io locotem, §. qui maximos, col. 5. on. 2. de publican. ponent, exemplum Romandolze, vbi fuerunt augmentatae gabellae propter affluentiam insolitam hominum commendat Sneliun. conf. 68. io fine, vo sum. 2. Ati. Pinel. de recond. vendit. l. 2. par. 2. capic. 3. numero 35. vbi valde commendat. Addo vltra eom Fran. Marc. decif. 210. parte 2. qui idem in fine cum hac opinione relidere videtur. Bru. de augment. conclufione 14.

120 Hinc posita inferitur. Si locati molendinorum, ex quo percipit conductor solum quinquaginta, quia erant alia molendina, quae modo sunt diruta, sit augmentatio pro rata, vt dixi Ange. in verb. locatio 17. & saepius in facto occurrit.

Addo in materia molendini, quod conductor molendini cum quatuor rotis non teneatur ad maiorem percipere conductor solum quinquaginta, quia erant alia molendina, quae modo sunt diruta, sit augmentatio pro rata, vt dixi Ange. in verb. locatio 17. & saepius in facto occurrit.

Addo in materia molendini, quod conductor molendini cum quatuor rotis non teneatur ad maiorem percipere conductor solum quinquaginta, quia erant alia molendina, quae modo sunt diruta, sit augmentatio pro rata, vt dixi Ange. in verb. locatio 17. & saepius in facto occurrit.

121 Conclusio trigefimaquarta. Conductor non augeatur pensio per alluionem, Angel post Cyn. in l. lege, C. locati, dicens hoc perpetuo noiaum, & de facili eoenire posse maxime in agro Tiberioo ex vicinitate Tiberis, qui saepe dicit ius de facto, iustificat grauiam, nec est locus appellationis. commendat Hippol. siogul. l. 34 dicens hoc facit ad limitationem l. secundum veterem. ff. de reg. iur. Rodoa. de reb. eccl. quazit. 13. car. 39. 1.

122 Br quo ad fructus cedunt colono. Natr. eol. 601. oum. 5. lib. 3.

123 Et est magis communis opinio, decif. Peru. 24. nu. mer. 4. par. 1. Viui. opin. 61. par. 2. facit l. fructus, l. seque. ff. de rei vendit.

124 Conclusio trigefimaquinta. Conductor gabellarum augeatur pensio aucto territorio Ang. in Aoth. vi deservinet.

125 Conclusio trigefimasexta. Fornario conducto ad coquendum panem, pensio non augeatur aucta familia. Pile. q. 48. Brix. q. dompnical. 51. l. in l. q. no minus, q. 31. de flumin. Boer. decif. 313. nu. 9. Vhenon. de feruit. vrb. prae. cap. 50. de fumo. Jac. Menoc. de arbit. iudic. libro 2. cas. 33. num. 10. dixi ad regul. cum quid. num. 124. ibi. q. 5. nu. 24. Podem. decif. 226. nu. 1. par. 2. inferens ex hoc, quod conductor in perpetuum non teneatur de augmento monet, si pensio in immensum creuerit.

Ampliat idem esse in molendinario, qui si promisit molere alicui pro fe, filijs, & familia, non teneatur filijs separatis habitantibus. Pile. q. 48. Brix. q. 50.

Bb j &

Vincentii Carocii Tractatus

& hæc opinio est verior, & æquior, in quo minus, nu. 14. de flumi. & in conscientia tutor. Ang. in verbo locatio, nu. 18. ratio, quia non videtur cogitatum, si quis vna, in fine, ff. de pericul. rei vend. Facit ad intellectum l. si seruitus, ff. de seruit. urb. prædio, Tirquel. de retract. §. 2. glo. 1. num. 31. Rol. consilio 1. nu. 167. vol. 2.

[Contrarium in furnario, aucta familia, vt augeatur, tenet Brun. de augment. & diminui. consil. 10. vbi testatur de communi. Villalob. litera F. nu. 139.]

125 Conclusio trigesima septima. Ad indicationis augmentum cedit locatio. Bal. conf. 370. lib. 1.

Nec omnium considerandum, quod molendina minus luctum facere propter noua constructa non est in consideratione. Bar. in l. quo minus, q. 2. de flu. min. Afflic. decil. §. 89. nu. 12.

Et hæc appositus in materia fertilitatis, & augmenti, de qua non vidi tactum in materia per Bosl. plene proficientem in c. remiss. condit. neque public. neque per Mozz. de contract. in c. de locatione in verbo, accidentalit, vbi hoc præfinitur.

126 Conclusio trigesima octaua. Pecunia abscondita reperta est domini, non coloni, vel conductoris, & sic hoc augmentum est domini locatoris. Bar. subobscure in l. a tutore, ff. de rei vendic. reputauit singulare, & dixit in facto habuisse Aret. in §. T. thesaurus, de rerum diuiso. Per. Girard. singular. 91. tu seis. Anno. problemat. 29. ubi loquitur in fortioribus terminis de emptore. Fabian. hoc valde commendans de empt. & vend. q. 6. principal. nu. 34. Caball. millelo. 9. parte 1. Didac. in regula, peccatum, in tertia parte relictio. §. 1. nu. 2.

127 Illud vnum in materia augmenti in hac locati materia non omittam, quod si quis conducat molendinum ad quatuor rotas, ad decem pro qualibet rota, si augeatur quinta rota non est augenda pensio. Alber. in l. R. utilia Polla, ff. de contrahen. empt. dicens ita Parmæ fuisse iudicatum. In l. in iustitia, nu. 21. ff. de iust. & iure.

128 Nec conductori facienda est remissio, qui male conluit ab initio, postea superuenit sterilitas, l. ex conducto. §. cum quidam, ff. loc. & sæpius in facto occurrit. Mago. Rot. Flor. 67. nu. 22. cum seq. Capra. reg. 87. nu. 30. Rimin. conf. 490. nu. 5. vol. 1.

129 Addo vltimus in hac materia fertilitatis, si res locata, ex qua pensio debetur, est posita ad soli demonstrationem, & tunc si talis res est sterilis, non liberatur, sed debet suppleri ex alio fundo, vel alio modo. Si verò res locata est posita ad taxationem, tunc suppletur in alio anno, si uicula est præstatio, & pura, secus si plures. Sebast. Medic. de cal. par. 2. q. 10. nu. 41.

130 Pariter dicendum est, quod si conductor promissit remissionem non petere, nisi in uno casu tantum in instrumento appposito, videtur excludi alij. Corn. conf. 128. col. 2. vol. 2. Calcan. conf. 18. nu. 8. Grat. conf. 161. volum. 2. & sic habes in practica duos casus. Ruin. conf. 87. in fi. vol. 1. Rim. in princ. de do. bal. nu. 101.

Primo ex parte locatoris, & sit extensio vel ratioe similitudinis, identitatis ratiois, vel simili, & ita procedat conf. Cephal. a 57. vol. 1. Burf. §. 1. num. 15. volum. 1.

Secundus est casus pariter, ex parte locatoris, quan-

da pactum remissionis derogaret iuri communi, puta si esset dictum vt fieret remissio pro damno p. si 1. belli, & tempus sit magno, vel paruo, cum de iure pro paruo damno non fiat remissio. Vnde non fit extensio ad simitem vel maiorem rationem habentes pulchre Jacob. inter conf. Rimin. 649.

131 Alter est casus negatiuus ex parte conductoris promissentis non petere, nisi in tali casu ex pressio, & ita non fit extensio, immo tenetur in tali casu non expressio ad integram pensionem, & ita videbitis praticari.

Et in materia remissionis indefinita & quipollent vniuersali. Vnde si promittatur remissio in casu tempestatis, intelligitur generaliter cunicumque tempore statim, l. si vno, ff. ubi iur. ff. loc. Cephal. conf. 329. num. 23. Sebast. Medic. de reg. iur. regul. 1. num. 71, parte prima.

132 Declaratur superius firmata conclusio multis modis. Primo nisi casus omisus sit similis expressio, pro ut dixi in tit. de casib. q. 3.

133 Secundo, vt non procedat si induceretur peccatum, si casus omisus non comprehenderetur, vt locator locupletaretur cum iustura aliena. Menoc. conf. 81. num. 48.

134 Tercio, nisi mens agentis repugnet Mago. de communi decil. Luc. 67. nu. 18. vbi loquitur in casu belli expressio, & superuenit copia locustarum.

135 Quarto, nisi expressum sit gratia frequentioris vsus. Cephal. conf. 357. Burf. conf. 1. nu. 15.

136 Quinto loco addo nouibilem doctrinam Salic. in l. licet, in fi. C. loc. vbi si conductor recepit in se casum tempestatis, intelligitur de tempestate, quæ sterilitatem inducat, vt aliquid ultra ius commune operetur. Si verò locator recipiat, intelligitur ad solum de sterilitate, sed de exiguitate fructuum, quod pulchrum est.

137 Contraque & valde conex est materia impedimentum itam proxime discussis, ob id non separando materiam, ad faciliorem intelligentiam prolequar per conclusiones inchoatas materiam istam vitem, & practi cabilem ad litem quæritur, §. item cum quidam, ff. loc. Impedimentum igitur quadrifariam consideratur, ex parte locatoris, ex parte conductoris, ex parte tertij, & ex casu.

138 Ex parte locatoris conclusio est. Quando conductor prohibetur vti re conducta facto locatoris iusto proniente ex parte conductoris, puta non soluentis mercedem, vel facto locatoris iusto non proueniente facto conductoris, est materia l. ex de, C. locat. pōnam suo loco.

139 Secunda est conclusio ex parte locatoris. Si conductor impeditur vti re conducta ex facto locatoris iniusto, tenetur locator ad totale interesse. l. ex conducto, in princ. l. si fundus, l. & hæc distinctio, ff. loc. Ruin. conf. 165. nu. 3. vol. 1.

• Anan. conf. 74. col. pen. ver. In casu isto. Bero. late conf. 140. lib. 1. Menoc. conf. 27. nu. 53. 128. num. 7. Crauc. conf. 95. nu. 8. Aret. conf. 121. nn. 4. Alexan. conf. 48. nu. 3. lib. 6.

140 Ampliatur hæc conclusio, vt possit repetere pensiones solutas & aliam domum conducere. Bal. conf. 325. vol. 2. late Rol. conf. 19. n. 12. vol. 4. Strach. de mæreat. tit. de nau. par. 3. nu. 25.

Ampliatur secundo allegata conclusio, quod statim

tim locator agere poterit, vi a pensione liberetur, & ratione lucri, quod facturus fuisset, si aliam domum conduxisset, vel in conductione permanisset suo tempore, prout inferius dicam.

142 Ampliatur tertio, quod si dominus locator dicat, ego vno desistere, & quod libere possis vi re conduta, non audire, nisi re integra, vel late non contestata per parte coloni.

143 Integritas autem res est in materia locati & conducti, si est transactum modicum tempus, licet non contestata, vel conductor non conduxisset aliam domum, quo casu locator audire volens rescire hoc damnum. Ita practicasse docet Castren. in l. si in lege. 5. colonus, ff. locat. & hoc idem cum precedenti ampliatione tenuit Alexan. conf. 84. nu. 2. vol. 6. Socin. sen. conf. 156. nu. 4. lib. 1. Ruin. conf. 13. nu. 5. conf. 85. numer. 4. conf. 147. libro 1. conf. 156. nu. 4. lib. 1. Paris. conf. 40. num. 6. libro 1. Neuizian. conf. 9. t. num. 9. Alciat. respon. 689. Menoch. in conductione vestigialium loquens conf. 27. nu. 33. & 34. lib. 1. conf. 55. nu. 14. eod. lib. conf. 246. num. 1. lib. 3. conf. 119. num. 1. lib. 2.

143 Cautus igitur erit locator desistere, & offerre sua damna, & cautus erit conductor allegare etiam conductionem, & si persequatur, fuisset lucratius tui.

144 Ampliatur quarto loco, ut locator teneatur ad damnum, & interesse, etiam quod conductor consenserit appositioni lequestris super fructu. rei locatae, & ita tenet Rot. in vna Bononiensis locat. iniqui coram domino Antonio Augustino, die 15. Januarii 1552. vt per Caputaquens. decif. 153. par. 1.

Ampliatur quinto, vt procedat etiam si conductor suscipiat in se omnes casus, omnemque fortunam: non tamen suscepisse dicitur casus illius, qui facto ipsius locatoris prouenit. Menoc. conf. 17. num. 33. & 54. conf. 5. nu. 14. conf. 19. nu. 1. & 246. nu. 3.

Ampliatur sexto, vt non praeiudicat post persequendo in conductione. Menoc. conf. 120. n. 19 & 28. conf. 246. num. 23.

Ampliatur septimo, vt & hoc si finia prima locatio & extincta. Alciat. respol. 147. nu. 5. 6.

145 Declaratur, vt tale impedimentum debeat probari per conductorem, non locatorem. Alexand. conf. 127. columna 2. libro secundo, Pedemont. decif. 50. numero 3.

146 Et consilio de dicto impedimento poterit migrare ante finitum tempus, & dominus tenetur ad interesse etiam lucri cessantis. Ioseph. de Ludou. conclusio. 14. illat. 37.

147 Subdeclaratur ultra cum & alios, vt damna, & interesse debeant legitime probari, nec sufficit iuramentum Caputaquens. decif. 183. par. 1.

Addo ad Rot. extranatione Bart. in l. si quis ex argentariis, 5. penult. ff. de eden. Federic. de Sen. conf. 113. Grat. conf. 10. columna 2. li. 2. Seraphin. de priuilegiis iurament. priuileg. 4. numero 71. quicquidum Roze non vidit.

148 Et trapius in facto occurrit. Conduxit famulus pro certo tempore, discessit dominus, conduxit alium pro maiori salario, vel parian potest ab eo petere, accurret tibi spissime in facto.

149 Et oia impedimentum in d. Lex conducto, quando non praestatur possessio rei locatae, vel parus ip-

sius, vel non reficitur stabulum, vel postea non seruatur, & sic habes occasionem articulandi.

150 Vidi in facto saepius factum. Si quis locauit praedium, & dixit ei fictarius, da mihi nouum fructuum, & locator datus, si occurrit minus vera, an sit facienda remissio pro rata, & multietiam considerabant, vt inspicere debet si aliquo tempore feci fructus iuxta notulam datam.

151 Addo etiam, aut conductor prohibetur uti re conducta in actu licito, & tunc locatarius tenetur ad interesse, & damna, aut in actu non licito, & tunc nullatenus tenetur. Eugen. conf. 86. in fi.

Ex valet pactum, vt omne impedimentum sit periculo conductorum. Paris. conf. 38. numero 11. libro primo.

Addo quod si operarius paratus est ad opera praestanda, sed culpa conductoris non praestat, Damnum ei perfoluendum est, etiam si praestare omisit ob casum fortuitum contingente in personam conductoris, quando in alio loco reperisset Siluest. in verbo locatio. q. 2.

Prout etiam conductor tenetur ad pensionem, licet re conducta non utatur, quando dominus, qui locauit, omisit alij locare, alijs non, saltem in foro conscientiae. Siluest. vt supra, num. 15. Quae omnia displicent Nauar. in 7. praecept. 17. nu. 147. & 148.

152 Ex parte tertij conclusum est. Quando conductor impeditur facto tertij iusto, cui locator potuit prouidere, & non promittit, tenetur ad totale interesse, l. si fundus, in fi. ff. loc. Ruin. conf. 65. nu. 3. lib. 1. Bozo. conf. 140. nu. 13. & 14. & conf. 143. num. 2. lib. 1. Frauc. Becc. conf. 45. nu. 20. lib. 1. [Pulchre Socin. conf. 156. col. 1. & 2. vn. l. 2. qui bene inquirat in eod. tractu cum camera Apostolica super afflictu salis.]

153 Declaratur, nisi impedimentum sit paruum, l. habitantes, l. si in lege, 5. colonus, vbi text. clarus, ff. locat. decif. Perus. 50. no. 8. par. 1.

154 Subdeclaratur, vt paruum impedimentum non sit considerabile, si proueniat a casu, vel necessitate, locus si a voluntate locatoris, vel eius facto, vel culpa. Ita glo. in d. l. habitantes. Rip. de priuilegiis. no. 26. Menoc. conf. 1246. num. 23. lib. 1. 120. sub nu. 15. [Sebast. Medic. de regul. iur. regul. 5. numero 173. fol. 206.]

155 Limita secundo principaliter, quando impedimentum sit magnum, & conductor perscueret, & non protestetur per l. quid si dominus. litem quatuor, 8. exercitu, ff. locat. de qua superius vidimus. Bem. conf. 140. num. 8. & 144. num. 15. vol. 1. Bursat. conf. 93. num. 17. vol. 2.

156 Protestandum igitur est impedimento proueniente, & ita boni practici vtuntur. decif. Perus. 50. n. 10. par. 1. & e contra locator ut praediect. respondet. Port. conf. 31. nu. 29. Paris. conf. 100. nu. 44. vn. l. 4. Sebast. Medic. de cal. par. 1. q. 4. nu. 12. & in specie debet articulari, & deduci, quod locator potuisset impedimentum amonere, si voluisset.

Ita praedicare docet Nat. conf. 449. dum ponit exemplum de damno dato a militibus, quibus locator potest impetare.

157 Secunda est conclusio ex parte tertij. Quando conductor impeditur facto tertij iusto, cui non potuit locator prouidere, sit remissio mercedis pro rata. l. si

Bb 4 fundus,

Vincentii Carocii Tractatus

- fundus, l. si quis domum, ff. loca. Bal. in l. 1. oppol. 7. C. de sent. quæ pro eo, Rom. conf. 170. Nat. confil. 610. nu. 8. vol. 3. ubi valde commendat Ias. conf. 109. vol. 1. decif. Petrus. vt sup. nume. 8. Rimin. conf. 34. 2. 419. nu. 17. § 3. nu. 1.
- 158 Limita primo in impedimento paruo modo, quo superius dictum fuit.
- 159 Limita secundo, si tempore conductionis aderat tale impedimentum, quia sibi imputet. not. Bal. in l. ex conducto. §. 1. in l. si in lege, C. loc.
- 160 Limita tertio, quando potuit recedere, & euitare impedimentum, l. quod si domus, in prio. ff. loc.
- 161 Limita quarto, si potuit sublocare per superius dicta.
- 162 Limita quinto, si onus erat valde annexum, prout in multis locis hospitali militica. Boff. reputas hoc valde notabile, de remis. merced. conduct. nu. 54.
- [Declaratur etiam d. l. si fundus vt procedat in facto conductionis, non locatoris glo. in l. si per imprudentiam, ff. de euid.]
- 163 Tertia est conclusio ex parte pretij, quando conductor impeditur facto rei in iusto, cui locator potuit providere, sed non prouidit, tenetur ad totale in teresse, alijs fit remissio mercedis pro rata, l. si merces, C. puz. l. item quæritur, §. exercitu, ff. locat. de quibus superius vidimus, Beto. conf. 100. lare Rol. conf. 69. nu. 8. vol. 4.
- [Dicebat per illum tex. in §. exercitu Bal. in c. bo. nae, nu. 21. de elect. quod timens exercitum venientem, iuste timet.]
- 164 Sed nunquid facienda erit remissio, si per bannimenta prohibeatur extractio bladi, vel fiant represalia? quique sic. Franc. Mare. decif. 61. par. 1. Casus frequens, & in Vmbria quotidianus.
- 165 Ex casu. Conclusio, primo si conductor impeditur uti re conducta casu proueniente facto locatoris fit remissio mercedis pro rata. Casu proueniente ex facto non locatoris, sed conductoris tenetur ad integram mercedem, l. qui in suam l. habitatores, §. fin. ff. loc. l. si vehenda, ff. ad l. R. h. od. de iust. ual. de commendat. Castren. in l. pen. §. si ff. loc. Lanfranc. de except. c. 4. no. 7. Capic. decif. 87. num. 8. ubi exemplificat in morte, bello, conf. 45. nu. 7. ubi exemplificat in conductore bannito: nam sibi imputet.
- 166 Vidi in facto casum. Fuit datum laborinum patri qui habebat filium, qui postea ab eo discedit, an sit in ista causa recessus?
- Ex parte conductoris conclusio ad l. de migrando. Si conductor recedat a conductione sine causa ante tempus, statim conueniri potest, l. si in lege, §. si domus, ff. loc. quæ non explicat ad quid, & dicas clarins per aliam legem ad pensionem totius temporis, l. dominus, §. si ff. loc. ubi ratio oem reddit, ut locatoris indemnitas seruetur.
- 167 Ampliatur hæc conclusio etiam si alteri locauerit, adhuc enim tenetur ad integram pensionem.
- Ratio est, quia id est loco penæ, quæ non cessat per locationem alij factam, prout interesse, Castren. in d. §. si domus, dicens hoc singulare, & quotidianum, & in l. sed addes, §. fin. ff. eod.
- 168 Et sic Castrenf. dat conclusionem, quod est loco penæ agere statim facto recessu, quæ non extinguitur per sublocationem alij prout interresse.
- 169 Contrarium est uerius, ut per Ias. in l. diem conducto, nu. 33. ubi Dec. nu. 1. r. ff. de off. assel. qui bene sentit in fine, ut fiat contributio de pensione circa sublocationem cū alia persone, & sic erit prima declaratio.
- 170 Declaratur secundo materia de migrando, ut si conductor recedat, & iusta causa, tenetur pro iusto tempore, quo stetit, glo. in d. §. si pensio, & in d. §. si domos.
- 171 Declaratur tertio, si pensio veniret soluenda ante tempus, detrahitur interuersum medij temporis, glo. quam ibi commendat, Castren. in l. si in lege, §. colonus, ff. locati, ad materia, l. si constante, §. quoties, ff. sol. mat.
- 172 Practicandum tamen notandum est, quod si conductor discessit clauso ostio, & labitur tempus soluendi pensionem, illud primum animaduertendum est, quod sit elapsus biennium, & quod in biennio nunquam soluerit, quo facto sunt duo casus principales considerandi ad materiam l. cum domini, ff. loc.
- 173 Primus est, si locator uult tantum aperiri domū, & mobilia describi, & isto casu sufficit narratio locatoris, & eius inramentum, l. liberos, ff. ad exhib. Bar. in l. 1. ff. de prætor. stipul. in l. si quis a libertis, §. si uel parcos, ff. de liber. agnoscent.
- [Solæ ista descriptio fieri per notarium, quia a iudice conceditur paribus, & est casus quondam ius, ut per Bar. in d. l. cum domini in principio.]
- 174 Secundus casus est, quando locator uult domum reduci ad manus suas, ut possit aliter locare, & conductorem priuare iure suo, tunc debet fieri summaria fides iudici per testes, vel simili modo de prædictis, quo casu iudex hoc facere poterit referuando ins conductori allegandi, contradicendo, appellandi, ne absentibus fiat præiudicium, ita Bart. & Castren. in d. l. cum domini. Firmia. in verbo, domus.
- 175 Vnde in hoc iudex erit circumspiciendus, ne ex auiditate locatoris præiudicet conductoribus absentibus. Alber. in l. extat, ff. quod iactus causa. Iac. Menoc. de recuper. poss. ff. r. cm. d. 5. nu. 47. decif. Petrus. in l. 7. nu. 4. par. 1.
- 176 Bene verum est, quod si ante biennium oriatu suspicio, remittitur a iudice iudicis. Iac. Menoc. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. casu 79.
- [Vnde si de sero vel mane conductor non appareat, possit statim apertis, quia forte iacet in lecto in firmis, vel mortuus, ut per Bar. in d. l. cum domini, dicens in facto enenisse in quodam scholare.
- Et si conductor omisit habitare casu in eius persona contingente, tenetur ad integram pensionem, si dominus alij non locauerit: si non locauerit in foro conscientia non poterit. Syluest. in verb. locatio, q. 10. Angelica. §. 15. quod reprobatu per Nauarr. cap. 17. un. 198.]
- 177 Secunda sit conclusio. Si vicinus areæ meæ proiecit multas immunditias, ex quibus nocet parietibus meis, tenetur actione ex locato, l. qui domū, ff. loc. ubi Castren. dicit esse casum notabile, & quotidianū, si paries eorruat ex appodiatione fimi, & immunditiarum vicinij, & passim in facto occurrit, & subdistinguit Castren. aliquid est gestum in re locata, per quod est illatum damnum in re oon locata, & compenit actio locati.
- Aut aliquid est gestum in re non locata, & est illatum damnum rei locatæ, & non compenit actio locati.

178 Ex quibus corollarie inferitur intellectus ad l. fiftu-
la, ff. de feruit. urban. praediorum, qui nō dat dāniū
immediate ex eo, quod facit, sed praebet occasionem
dāni, & postea ab alio inferitur, non tenetur l. Aquil-
lia, ff. de actione ex contractu procedente, aliis actione
in factum subsidia, ex dicta l. fiftula.

179 Hinc statutum de percussionibus sanguinolentis
bannimeta, motus proprii, & similes, intelligitur si
immediate proveniant, secus si occasionaliter, & per
accidens. Bald. in l. si de interpretatione, ff. de leg. qd
nota contra istos subundos Potestates denegantes
abolitionem ex sanguine, nec discernentes.

[Facit pulchre Socin. conf. l. 49. uol. 2. vbi in ma-
teria Remissionis attenditur semper causā proxima,
licet verba pacti possint importare etiam causam re-
motam.]

180 Altera sit conclusio. Cōductor plorū rerum, si
vna tantum vti impediatur, potest recedere ab omni-
bus. Imo. cōf. 3. 9. Vilis, in fine, per textum in l. si duos
ff. de contrah. emptio. Tiraq. de retract. lignag. §. 2. 3.
glo. 2. num. 5. ratio, quia est vnicus & unica pensio
omnium simul rerum, & conductor impeditus debet
notificare litem motam, & impedimenta praestare, ne
remissionem obineat. Dec. conf. 74. columna secun-
da, Rimin. iun. conf. 4. n. 3. Mago. Rot. Luca.
69. num. 12.

181 Operæ si non praestantur fisco locatoris, tenetur
ad totale interdicti in casu sit remissio mercedis, l. aduo-
cationis, C. de condit. eb. cau.

Hinc nota. Casus impeditus non tenetur ad pec-
uniam aliquam, sed solum ad remissionem mercedis,
glo. in l. si vehenda, §. 5. ff. ad l. Rhod. de iact. Ang. ap-
plicans ad casum suum inter conf. matrimon. num.
49. conf. 13.

182 Secunda sit conclusio. Si operæ non praestantur sa-
cro conductoris, vel easo superueniente in personam
eius debetur tota pensio. l. qui operas, l. sed addes, §. cum
quidam, ff. locat. gl. fin. in l. 2. C. de legat. lib. 10.
Firmia, in verb. scriptura, in vers. fin. in scriptore lo-
quens Port. in §. si nu. 4. Instit. locat. vbi Doctores ad
duodenam debetur tota merces scholarē mortuo in-
fra annum, nisi alios reperiat. Sap. in l. diem functo,
nu. 2. ff. de offic. assessor. Alber. in l. post liem nu. 1.
in fine, ff. de procur. vbi procuratore reuocato sine
causa integrum salarium debetur ex d. l. qui operas
Petemont. decif. 98. num. 2.

Ampliat hanc conclusio etiam si locator annuum
non inchoauerit, adhuc integrum debet habere sala-
rium, Dec. conf. 70. Nat. conf. 463. vol. 1.

183 Facit pro famulus, qui debent habere salarium a
die conuentionis, non transductionis, si per eos non
stetit, & passim occurrit.

184 Limitatur primo, nisi opere sint promissa sub
ditione expensis, quia casus non excusat, nisi cum ef-
fectu sint praestitae, Nat. con. 462. vol. 1.

185 Vltra eam declaratur, si principaliter impediatur cō-
ductor, secus si in consequentiam, vel per indirectū,
Dec. in l. iure ciuili, nu. 3. ff. de reg. iur.

186 Ampliatur secundo loco ordine praeposito, ut
procedat etiam stante iuramento. Vnde si famulus,
qui iurauit feruire, si oon fecit, quia nō potuit stare
in loco, integrum salarium debetur, Alber. in l. ad-
diter, ff. de adit. edict. per d. l. qui operas, Angel. in ver-

bo, familia, §. 2. circa medium, & in verbo, iuramen-
tum, §. nu. 19. Vbi limitat si nō impleuit seu viuū,
quia non habuit salarium.

Ampliat tertio materia l. qui operas, vt proce-
dat etiam in expensis, & praeparamentis reficiendis,
187 Vnde conductori salis singulae expensae, praepar-
amentatae sunt reficienda.

Ista tenet Rota in una Romana, vt per Cassador.
decif. 1. de loca.

188 Ampliatur quarto etiam conductore recusante,
vt alij locet operas suas, Castrenf. in l. sed addes, §. si
ff. locati.

189 Limita secundo, nisi operas suas potuerit locare,
vel locauerit, quo casu sit remissio in totum, vel ex
computatio pro rata, l. sed addes, §. si ff. loc. Ang. in
verbo, locatio, ou. 15. Rom. singul. 66. late in materia
Caball. de eo, quod interest, num. 18. latissime Bor-
guin. decif. 16. par. 2.

190 Vnde isti velturales debent ex computare, si quod
lucrati sunt in redditu, pariter si alio conducti non se-
cerunt, postea aliud conduxerunt, & hoc passim
contingit.

Limitatur tertio, vt fiat diminutio pro rata. Vn-
de si operarij ex pluvia applicauerunt se alij nego-
tio, & lucrati sunt aliquid, sit ex computatio, glo. l.
si quis domum, §. r. ff. loc. Sp. c. de loc. 5. Floria. in l.
4. de vltiur. Nat. conf. 229. vol. 2. Burfat. conf. 204.
nu. 12. vol. 1.

Subdeclaratur secunda limitatio, vt possit ex cau-
sa arbitrio iudicis declaranda nolle alij locare, vt
pulchre declarat Castrenf. in l. sed addes, §. final. &
sic est unus casus, in quo versatur iudicis arbi-
trium.

191 Vltra alios pono consideratione dignum textum
in simili in l. secunda, ff. de annuis legat. vbi sufficit
in principio esse impeditum, vt residuum temporis
debeat.

192 Illud etiam addam ad Intellectum l. qui operas,
quod promissio operis auditur offerendo pretium
in praeteritis, secus in futuris, ad quas cogi possit
praecise, Bald. in l. 1. §. nec libertas, C. de oper. libert.
Vnde ad factum praecise coguntur.

193 Prosequendo materiam illius, per quam nō stat,
venio continuatue ad tractatum l. diem functo, ff.
loc. & de offic. assessor.

194 Prima sit conclusio. Officialis etiam legatus de la-
tere, Praefes Prouinciae decedentes ante officium in-
choatum non transmittit ad haeredit aliquod ius pe-
tendi salarium, etiam si fecerit praeparamenta ad offi-
cium. Ita Bar. in l. diem functo, vbi Baptista de S. Se-
uerino in repet. num. 13. Jacob. de Nige. nome. 19.

Sebast. Sup. numero 32. dicit esse communem opi-
nionem.

195 Secunda sit conclusio. Officiali mortuo ante finem
officii debetur integrum salarium.

Est communis opinio Ias. in l. diem functo, nu. 18.
Curt. iun. nu. 29. Abb. conf. 91. Villalob. io recollect.
litera S. num. 1.

196 Ampliatur primo idem esse in assessore. Est com-
munis opinio. Curt. iun. ibi. nu. 37.

197 Amplia secundo idem esse in salario Doctoris le-
gentis. Curt. iun. ibi communem dicit, numero 37.
Villa, litera S. num. 3. Calefat. in l. prima, num. 265.
de of-

Vincentii Carocii Tractatus

- de officio eius, ubi pariter de communi. Eman. Suarez. in suo thesau. in verb. mortuus, ou. 239. ubi etiam de communi.
- 198 Subampliatur idem fit propter pestem non legeret. Natta conf. 453. Pernic. Moza. in tit. de loc. in verbo, accidentalibus, nu. 43. Laure. Chirchou. opi. centur. 5. conclus. 85.
- 199 Subampliatur secundo idem esse in Doctore impedito ex infirmitate, glo. in l. 1. s. diuus, ff. de variis, & extraord. cognit. Bald. in l. 1. q. 3. C. de suffrag. & hæc est communis opin. Viui. lib. 1. opin. 87. circa medium, per text. nobilem in l. cum hæredes, §. diuus, ff. de statu liber.
- 200 Subampliatur tertio ultra Doctores in locis ordinariis, etiam in Doctore vocato a Principe. Alberici. in l. si quis stipularis, nu. 2. ff. ex quib. causis maior. ubi in materia locati & conditi allegat l. qui operas, ff. loca. & l. diuus, de var. & extraord. cognit.
- 201 Ampliatur tertio idem esse in Aduocato, Bald. in l. 1. col. 3. vers. sed ego dico, C. de suffrag. Specu. in tit. de salario, §. sequitur, & hæc est communis opin.
- Curt. nu. in d. l. diem functo, num. 53. Villa. in re collect. littera A, num. 66. & littera S, nu. 4. Suarez. in thesau. littera S, num. 3.
- 202 Ampliatur quarto idem esse in medico. Cephal. consil. 7. lib. 1. & hæc est communis opinio. Vineen. lib. 1. opin. 87. Eman. Suarez. in ver. mortui, nu. 240. Sebastian. Medic. in tracta. mors omnia soluit, par. 3. num. 26.
- 203 Ampliatur quinto in officiali ingressu ciuitatem, decedere tamen ante inchoatam administrationem, Bart. in l. 1. s. diuus, ff. de variis, & extraord. cogn.
- 204 Ampliatur sexto in officiali nulliter electo. Alberici. in d. l. diem functo, per lab. administratore, C. de leg. Hinc procuratori nulliter constituto debetur salarium. Corset. id valde commendans in verbo, salarium 3. in fine, quod nota.
- 205 Ampliatur septimo in officiali remoto ex secula, vel tyranno, & impedito ab istis exercere, nam pro eo anno debetur salarium, Barto. in d. s. diuus, col. 4. g. 4. dicens ita obferuatur Papis & Boonici in personam Iacobi Gabrielis legati.
- 206 Ampliatur octauo in officiali, medico, famulo, & similibus, qui etiam pro suis oegotijs absentauit cum licentia, nam pro eo tempore debet habere salarium, Io. de Plat. in l. 1. C. de re mil. lib. 12. Capic. dec. 125. num. 7. Addo gl. singularem in l. desertorem, §. si ad diem, in gl. 1. ff. de re mil. quam singulariter dixit Bart. in l. 1. C. de proxi. facr. scin. lib. 12. inferens ex ea mi liti stipendiario præbendario currere præbendam, & stipendium tempore licentia, singularem quoque dixit Bald. in l. si ea lege, num. 3. C. de condit. interr. in ant. habita. col. 5. C. ne fil. pro pat. Bart. in liube mus, C. de erog. milit. anno. lib. 12. Rom. sing. 31. secundum antiquam in. pressionem. Ioan. de Prat. in l. si quis ita, §. qui duobus, ff. de cond. & demon. Paris de Syndic. in verbo, salarium, in vers. Rex concessit. ubi laudat, quod petat licentiam, vel relinquat substitutum.
- Et pondera glo. in dicto §. ad diem, ultra alios, in verbo, indigentia suæ, quod fit restrictio ad licentiam ex indigentia. Vnde negligentia in redeundo non debetur salarium, quod oia. Ambasciator.

- 207 Ampliatur nono in officiali sine sua culpa detento, Ioan. de Prat. vt supra.
- Ampliatur decimo, vt dati non competat repetitio, glo. in §. diuus, in verbo, repeti, circa medium, & hæc est communis opinio. Imul. in c. propter sterilitatem, nu. 13. Ias. in l. diem functo, nu. 36. Dec. consil. 78. nu. 2. Guido Pape decil. 12. Bologn. notabiliter consil. 71. Rip. de proxi. contrac. pest. nu. 14. latè Silu. an. consil. 28. nu. 18. vique 20. Duen. reg. 62. limit. 4.
- 208 Declaratur primo, vt habere debeat salarium anni mortis, non sequetorium. Bal. in l. post duos, C. de aduoc. diuers. iudic. in l. petitionem, eod. tit. Barto. in l. diem functo, col. 3. vers. quid de aduocato, & in §. diuus, col. 1. & 6. vers. vltimus, Spec. de salar. §. sequitur, vers. in summa. Firmian. in verbo, Aduocatus, Mynsinger. centur. 3. obseruat. 8.
- 209 Subdeclaratur, si vnica est obligatio, licet plures præstationes, secus si obligatio sit mensura. Barto. in d. s. diuus, col. pen.
- Et est communis opin. Iaco. de Nigris ad d. l. diem functo, nu. 22. Barf. conf. 20. nu. 20. vol. 2.
- 210 Subdeclaratur secundo in domestico, & protecto te, qui etiam sequentium annorum salarium meretur, l. pragmatica, C. de domest. & protect. lib. 12. quem calum dixit stipendium Corset. in verbo, Salarium, 3.
- 211 Limitatur secundo in officiali mortuo in itinere. Bal. in c. 1. quæ Dux vel Marchio.
- 212 Sublimia, nisi alium misisset in locum suum. Corset. vt supra, per §. prohibemus, auth. de collatio. bonum igitur est citius transmutare.
- 213 Sublimia secundo, vt hæredibus sint restituenda expensæ passæ in itinere. Corset. vt supra per l. si penuniam, ff. de condit. ob caus.
- Limitatur tertio, in officialibus Præfidis mortui, qui in duobus casibus non possunt petere salarium ab hæredibus præfidis mortui, primo, si poterunt se locare alij, & sine causa recusauerunt: secundo si cum effectu se locauerunt, gl. in l. diem functo, in verbo, tempore, & hæc est communis opinio. Decil. ab. num. 13. Caccialup. num. 22.
- Limitatur quarto in hæredibus famuli mortui, qui pro rata tantum debent habere salarium, Dec. in l. diem functo, num. 13.
- Addo Franc. Marc. decil. Delphin. 798. Cephal. consil. 70. nu. 4. & 7. & cool. 71. nu. 3. 4. 13. Bonacolf. de famul. q. 103. an si.
- Et sic per regulam cum limitationibus, habetur materia l. diem functo, ff. locati, & de officio assessorum.

De locatione duobus.

Fuit quandoque in almo Rotæ auditorio discussum, an dispositio l. quoties, & eius materia procedat, & habet locum in contractu locationis, & conductionis, vt illa præferatur, cui primo res tradita fuit. Est passus frequens, vilis, & quotidianus, vt tradit Ias. in d. l. quoties, nu. 3. limit. 3.

Pro parte negatiua primo loco facit hæc ratio, si quia l. quoties, sita est in tit. de rei vend. per quod videretur denotari dispositionem illius l. procedere in casibus, in quibus dominium transferretur, vel aliquod, sed per locationem nullum ius transferretur, non

- linon solet, ff. loca. & visum est superius, merito &c.
- 2 Iuxta hanc rationem facta dicemus in locatione ad longum tempus, & quia duobus.
- 3 Secundo facit lin operis, ff. loca. Et hanc opinionem tenuit lafin citato loca, num. 32. Contra in memorabil. in verbo, locatio prima. Cephal. consil. 718. num. 37. vol. 5.
- 4 Pro parte affirmativa facit, quia contractus locationis, & conductionis similis est emptioni, & venditioni, & iisdem iuris regulis regularur, ut superius dictum fuit.
- 5 Et hanc opinionem affirmativam tenuit Alexan. consil. 33. vol. 5. Socin. consil. 28. col. 1. vol. 4. Card. Alex. in cap. 1. §. si facta, col. fin. si de feudo fuerit. & ita tenuit Rot. ut in titu. decif. 1. in antiquioribus, & 579. in antiquis. Anton. Gabr. de empt. & vend. conclus. 2. num. 5.
- 6 Et hæc est magis communis opinio. Cephal. consil. 718. num. 37. vol. 5. Benincas. pauper. special. & contract. num. 4. & vetior opinio, ut per Purpur. in addit. ad lafo. num. 32. littera C. [Vrill. ad Afflict. decif. 138. num. 7.]
- 6 Ampliatur ista conclusio ultra alios in citatis locis, quod si quis locaverit fundum ad annos 29. servatus solennitatibus, & promissis transacto tempore locationem renouaret, si transacto tempore loca alienaret, præferatur secundum Ang. consil. 189. commendat. Alexand. consil. 68. visus duobus, in fi. vol. 2. & consil. 16. §. o. vol. 1. lafin in l. manumissiones, col. p. n. in prin. ff. de iust. & iure.
- 7 Ampliatur si cundo, ut per secundum locationem censetur renunciatum primæ, maxime si est perpetua, ad materiam l. pacta novissima, C. de pact. Curt. iun. consil. 17. col. 1. vers. sexto principaliter. sequitur Soc. iun. consil. 56. num. 18. vol. 5.
- 8 Limitatur principaliter, ut non procedat in locatione operum personalium, prout passim coniungit, puta, quis promittit scribere, mensim servare duobus vni post alium, quo casu primus est præstendus, l. in operis, vbi Bart. ff. loca. commendat Bald. in l. aduersus, in fi. C. loca.
- 9 Hinc Aduocatus, vel Procurator, vel Notarius tenetur servare cui primo promissit. Spec. in tit. de fideiussio. §. 1. versic. 12. Ioan. And. in 1. §. contractus, in Metcur. commendat per notabili Alex. ad l. si filiusfamilias, §. fin. num. 16. ff. sol. matr. Kipa in l. privilegia, num. 56. ff. de priuileg. credito. nisi alter habeat iustitiam causam pulchre Vincen. Franc. feud. num. 118. Et hæc vera data scientia secundi conductoris, ita Lup. in Rubr. de donat. §. 81. num. 12. fol. 94. vbi dicit singulare.
- 10 Pariter famulus tenetur servare, cui primo promissit. Bald. in l. in operis, in t. lect. in fi. ff. loca. Bonacof. de famul. q. 219. Rupa in l. privilegia, num. 5. ff. de priuileg. credit.
- 11 Limitatur secundo in locatione facta in fraudem, puta est locata res duobus: secundus conductor sua conductione non contentus acceptu ad liellum, postea emit, adhuc enim præstetur primus, cum secundus in fraudem fecerit, & primo conductori competit reuocatio in factum. Cephal. consil. 518. num. 12. vol. 5.
- 12 Limitatur tertio, & est utilis cautela, & declara-

tio, ut præferatur ille, cui res locata tradita est, prout superius dictum fuit, si ille persequeret infultendo, & persequendo in re conducta tradita, quia iure retentionis se defendit ab alio conductore, secus si non persequeret in infultentia rei. Ita tenuit Rot. decif. 898. in antiquis. Coar. var. resol. lib. 2. c. 19. sub nom. 8. & prope finem capituli. Bonum igitur est facta traditione persequere in infultentia rei.

- 13 Et per prædicta patet responsio ad contraria, nam lin operis, procedit in personalibus, ut dictum est.
- 14 Patet etiam, quod licet per locationem non transferatur ius: illa tamen simplex detentio admodum prodest contra alium conductorem, ut dictum fuit.
- 15 Et sic patet ad materiam l. quories, C. de re vend. aut transferatur ex traditione nisi, prout in venditione, & illud operatur ius praglationis, aut non transferatur ius, sed mens, & pura detentio, prout in locatione ad modicum tempus, & illa multum operatur contra alium conductorem, si in ea cōiunget & persequeret. Bonum igitur est in viroque casu insistere, & hic etiam fauor retentionis operatur valorem suum. Fundata igitur est dispositio l. quories, in infultentia, siue sit ab aliquo iure concommitata, siue non.
- 16 Et iuxta præmissa vidi in facto casum, plures notarii Tudertini condixerant apothecam per eorum officio exercendo. Conducent de electione loci, quid agendum? Vidi responsum esse locum etati, vel præoccupationi, sed nunquid pro meliori loco renouetur ad maius salarium?
- 17 Patet vidi in facto. Colonius cum instrumento obligauerat se vni, postea hunc medio immittit in possessionem eoi eodem bonorum creditori anterior, & vult ut uterque sibi respondendi, & vnus se fundat in obligatione prædicta sibi facta per instrumentum, alter se fundat in prioritate crediti, & vtique vidi quādoque decisum, ut secundo loco immittitur per iudicem tanquam in iure potior, audiat, & colonius excusetur etiam de peritio, si secundo respondeat, quia id factum a iudice ex prioritate iuris, & crediti.
- Adde in materia ultra alios Bonacof. in q. crim. in verbo, venditor, circa med. vbi ad propositum statuti Ferraricidius de locante re duobus, ut vnus præferatur, sufficit traditio per constitutum ex Dec. in regula, contractus, nu. 14. ff. de reg. iur.
- 18 Et dispositio l. qui duobus, de fals. habet locum etiam in locante duobus. Imo, & Cuman. in l. Diuo Pio, §. sed si emptor, vbi lafin. num. 4. ff. de re iud. Cuman. consil. 173. Galvanus, col. 2. Aret. in pract. crim. in verbo, falsario, col. 6. Marfil. in d. l. qui duobus. Cephal. consil. 718. num. 11. vol. 5.
- 19 Et licet Iul. Clar. in §. falsum, vers. vendens, dicat hæc iura de consuetudine non obsequari, tamen Papiens. allegatus hoc indistincte non dicit, sed solum se restringit ad obligationes pluribus faciendas, ut impediatur negociationes.
- 20 Quid dicemus ad materiam l. quories, de qua agimus, quis vendidit rem duobus, cui colonius debet respondere?

Vtique illi, cui tradita est possessio. Corn. consil. 8. vol. 2.

Ampliatur etiam, si colonius conduxit ab eo, qui non habuit priorem possessionem, ut per Corne. in citato loco. Ruin. consil. 58. nu. 22. vol. 1. inferens ad intel-

Intellectum l. quamvis, s. l. ff. de acquir. poss. vt procedat, quādo primus locator possidebat, secus si nō possidebat, quia tūc per hunc actum sicuti cooductiois acquirit secundo.

12. Adde vltierius in materia locationis factę duobus id, quod voluit Bero, q. 5. l. 61. per discursum illius. Si quis locauit alii fundum in plures annos accepta ab eo pecunia pro pensionibus soluendis, si pcedente tempore primę locationis telocali alij cum pacto, vt tradat certum quid locatoti anouatim, & seruati locatioes primo factas soluendo primo locatori, poterit retinere tantum quantum est soluendum alij locatori, reputans id satis æquum.

13. Et obligatio plurimū ad operas prestandas intelligitur ab omnibus, non à singulis Barto. io l. si pluribus, in fi. principalij ff. de leg. 2.

- * Quid in iurisdictionibus penarum si sit facta locatio duobus, in primo anno, est commissum delictum, in secundo sit processus, & condemnatio, utique & actio pene spectabit ad primam. Anch. in c. ne prelati vires suas, & hec est communis opinio. Alexar. in l. duobus, s. si fundum, noum. 1. off. sol. matr.

Declarat id verum si fructus iurisdictionis respiciat boni tempus, & sic primum annum, secus si respiciat bene processum aliquem in causa, tunc spectabit ad secundum. ita Alexar. in citato loco, dicens hoc valde notabile. Alia sit conclusio, si condemnatio sit facta tempore pami, exactio tempore secundi, si dimissio pro rata, cum sumus in pari causa onerosa ita virtualiter, & Alex. in citato loco, Tiraq. de retract. conuentio. s. 3. glof. 5. num. 16.

De quarto Gradu accidentium.

Refusatio, Successor, Melioramentum, Collecta.

Vtilis, frequens, & quotidiana est materia recusationis ad l. xde, C. loca. cap. propter sterilitatem, s. fin. de locat. & passim in facto occurrit, prout experientia docet. Tangam igitur latius, prout ingenij tenuitas patietur.

Quatuor igitur sunt casus principales recusationis in hac locati & conducti materia. Tres ponit Imperator ad l. xde, C. locati. addit quartum Summus Pontifex plenius locutus in cap. propter sterilitatem, s. fin. de loca. Diuidam igitur materiam in quatuor partes principales, prout quatuor sunt causę recusationis.

Causę recusationis quatuor.

Necessitas vsus, Refectio, Malus vsus, non soluta pensio.

De Necessitate vsus.

Q V A E S T I O I

1. QVæro primo loco pro introductione materię l. xde, sic enim, oon aotem xdem legeodum p. 21 Tiraq. An io contractu locationis, & conductionis sit locus penitentie.

Et quidem videbatur quod non, ex l. C. quando liceat ab empte. disced. & l. licet, C. de a. & oblig. Aff. ff. de off. 128. o. num. 6.

2. Contrarium est verius ex causis superius io dictis iuribus adductis, & ex l. si in lege, s. colonus, l. cum plures, l. si merces, s. si vicino, ff. locati.

Et hanc opinionem tenuit Abb. in cap. propter sterilitatem, noum. 6. de locat. Franc. Becc. consil. 45. noum. 2. & 29. lib. primo. Hieron. Gabriel. consil. 75. num. 7. vol. 1.

3. Ampliatur hæc conclusio, vt multo magis procedat in promissione de locando. Castren. in l. in bona fidei, ff. de eo, quod certo loco. Naua consil. 38. nu. 14. Boer. decis. 48. num. 15. Tiber. Decan. quid declarat respon. 4. num. 23. lib. 2. Ioseph. de Ludou. concl. 7. a. ampli. 1.

Declaratur primo loco, vt conductor penitus atq. nomine datum non amittit, si tamē in conductione post penitentiam perseueret sciente, & patente locatore, aliis amittit, si sine causa pceueret, prout in contractu emptionis, & venditionis, cum pari passu ambulant, vt superius visum fuit. Pernicol. consil. 31. quia illa penitentia post domino præiudicat, prout aliis vidimus de recipiente Causam post caducitatem.

4. Et si acta consistebat in pecunia, est computanda si in specie est restitueoda. glof. Bald. & Aoge. in l. 1. C. quando liceat ab empte. disced. Bal. io l. contractus, num. 17. C. de fide instr.

4. Declaratur secundo, vt ex causis superius expressis licebit penitere, aliis non, cum sumus io contractu nominato, l. in commodato, s. sicut, ff. de commod. sentit Iac. in l. diem fuotio, ou. 44. ff. de off. ass. ff.

6. Nec obstat l. 1. C. quando liceat ab empte. recede. & l. sicut, C. de actio. & obligatio. in contrarium adducta, quia limitantur in hoc casu, vt per Hieronymum Gabr. in citato consil. & sic habetur limitatio ad iura. Poterit igitur dicere locator, si promisi, nolo obseruare.

- Vnde l. in ciuile, C. de reuend. non habet locum in contractu locationis & conductionis, sed obseruatur, l. xde, C. loca. Cabell. milleloq. 234. par. 1.

Q V A E S T I O II

QVæro secundo loco principaliter ad materiam l. xde, C. locati. an ex necessitate vsus proprij possit locator etiam ante coouentum tempus expellere coconductorem?

1. Primo videbatur, quod oon ex regula, quod semel, lib. 6.

2. Secundo pro hac parte facit tex. io l. si is, à quo, in hoc, ff. vt in posses. legat. ubi, neque enim oportet per singula momenta querari eum, à quo satis petitur. Vnde recipiens fideiussores minus idoneum, sibi imputet, cur prius se non ioformauit, ad quę l. Mar. ff. de fideicom. q. 1. num. 66.

3. Tertio pro hac negatiua facit, quia semel electus reprobari non potest, c. nulli licere, de elect. lib. 6. ad quem Doct. io l. dotem, ff. sol. matr.

4. Pro parte affirmatiua facit l. de arate, s. ex causa, ff. de interrog. 22. vbi ex causa licentium est variare, & ibi colligitur illud vulgare serē prouerbium,

Qnz

Quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio, ad quem in materia hac locati, & conducti gloss. in cap. propter sterilitatem, in verbo, imminet, de locato.

per præsupponunt causam urgentem, & inopinatam, ubi celata de nouo latentia, & similia verba.

Vnde ad materiam l. si cui, C. de act. & obligat. in contractibus, & adhib. a voluntate duorum dependentibus quatuor sunt casus, in quibus licita est mutatio ad propositum materiam, de qua agimus.

14 Primus casus est, ubi prima voluntas præcessisset ex errore, l. si non, l. item quæritur, ubi Bar. non de condit. & demonstrat. melior tex. in l. de act. & ex causa, ff. de interrogat. action. ubi loquitur in terminis erroris.

15 Secundus est casus ad propositum materiam locati & conducti, quando dispositio aliqua requiritur ex natura contractus, l. quæro, §. inter locatorem, ff. loc.

16 Tertius est casus, quando lex ex aliqua causa interpretatur voluntatem contrahentis, & concederet remissionem seu remissionem, prout in donatione ex superueniente filiorum, l. si unquam, C. de re uoc. don. Soc. conf. 22. col. ff. vol. 4. & applicando ad casum nostrum in materia l. xde superueniente necessitate post contractum.

17 Quartus casus, quando superuenit aliqua causa inconsiderata, de qua a partibus nihil esset verisimiliter cogitatum, l. si ubi Bar. C. de non num. pec. Cap. cum p. de tenun. & applicando ad hunc casum necessitas inopinata superueniens post contractum locationis, & conductionis.

18 Limitatur quarto loco principaliter conclusio superius firmata, quando locator promittit etiam cum iuramento non expellere conductorem, quo casu non potest expellere etiam pro usu proprio, vt verba aliquid operentur. Ang. in d. l. xde, datus pro cautela, vt semper hoc pactum apponatur, prout regulatur in omnibus apponitur, & ita practicaur. sequitur Decan. c. qui in ecclesiis, col. fin. limit. 2. de constit. Grat. lib. 2. respons. 69. nu. 20. & respons. 139. num. 20. lib. 1. Nat. conf. 481. nu. 19. Seraph. de priuilegiis priuileg. 49. nu. 48. qui sic simpliciter cum hac opinione pertransit.

Adde Fel. conf. 45. nu. 3. Cora. conf. 103. col. fin. vol. 2. Decan. postquam lit. nu. 23. C. de pact. in l. fin. nu. 7. ff. si cer. pet. ubi Curia in nu. 4. Plac. conf. 168. nu. 1. vntes conf. vltim. vntes Bonacossi. tract. caut. litens C. fol. 10. Rem. conf. 413. in fine. Burf. conf. 43. a. lib. 4. [Seraph. de iur. priuileg. 133. num. 20.]

19 Contrarium, & melius tenet Arna. de Ferron. consuet. Burdegalen. tit. 3. §. 2. & post eum Didac. Conar. var. resol. lib. 2. c. 5. nu. 4. in fiduciam animoso corde hanc opinionem in practica vntem, quocunque pacto non obstantem, cum dispositio l. xde, vt nedum iniqua, sed æquissima sit semper amplectenda. Jacob. Rimin. conf. 613.

20 Bone Duen. quot casus euenire possint ex quibus æquitas istius opinionis apparebit.

Vnum referam, infirmatur locator, vel eius chara vxor, vnique, & dilectus filius, habet domum locatam sub meliori actis tempore commodata ex omni genere in infirmis, debet ne potius mori, & pactum operari effectum suum?

21 Dices, pactum nihil operabitur, respon. debet potius pactum nihil operari, quam quod quis indebita damnum patiar, prout superius dixi.

Limitatur

5 Secundo pro hac parte facit bonus tex. in l. plane, ff. vt in pos. leg. ubi noua causa admittitur ad idem ceterum, cum glo. in fide iureiur. nec tex. in c. noli, superius allegato nouam causam excludit, maxime verisimiliter tunc temporis ignoratam.

6 Tertio pro hac parte necessitatis usus proprii, facit materia l. prætes, C. de seruiculis, & aqua.

Et hæc vectorio propter iunioris apertis, & claris in d. l. xde, & in d. cap. propter sterilitatem, §. si, & ratio ista secundum Cyn. lib. 1. quæst. h. tertio loco allegauit, quia ordinata charitas incipit a seipso.

7 Limitatur primo loco hæc prima conclusio ex l. xde, quod licet expellere conductorem pro necessitate usus locatoris, vt procedat, & habet locum de necessitate superueniente post contractum, secus si imminet tempore celebrati contractus. Ita Ang. in l. xde, Papien. in forma libelli ad fisci præstationem, in scolio inuicuitur, nu. 17. Gomez. de contract. c. de loc. & condec. sub nu. 6. citat med. Jos. Lup. in cap. per vestras, §. 9. nu. 10. de donat. inter virum, & uxorem. Rebuff. de excep. nu. 673.

8 Limitatur secundo, vt necessitas debeat esse vrgens, & vno necessaria.

Vnde dicebat Ang. in citato loco. Si Pontifex veniat Tudertum, ubi aufferet domum, vt cariori pensionem locum, non est bona ratio.

Pauiter si licentia præstata in loco domus conductæ & similia, que tendunt in iuramentum, non veram necessitatem. Causus igitur erit iudex in hoc, vt sciat causam, nec deiciamus. Magon. Rot. Lucan. 75. numero 3.

Natur. in Manual. præcept. 7. capitulo 17. numero 199.

9 Limitatur tertio, vt necessitas sit inopinata, quæ præiudici non potuerit tempore contractus. Natur. conf. 416. vol. 2. ponens exemplum in bello post superueniente. Burf. conf. 422. lib. 4.

10 Confirmatur prædicta per bonum (si fallor) simile de debitoribus fugitiuis: nã debet superuenisse super spicio post contractum, secus si eotempore imminet. Si creditores, ff. de priuileg. cred. lib. arbitrio, ubi not. omnes, ff. qui sent. cog. Cuius in l. vi. nu. 24. C. de prohib. sequenti. per. Iusto laci. Menoch. de arb. in d. lib. 2. cent. 1. cal. 87. nu. 16. Ioseph. de Lud. prædictos non allegans, concl. 14. illat. 25.

11 Confirmatur secundo alio simili, vt debitor indiem, vel sub conditione possit cogi ad eandem iurisdictionem, & quæ eo tempore non imminet, & hæc arbitrio iudicis, l. si fideiussor, §. fideiussor, ver. si iudici fiderit, ff. qui sent. cog. Vrsill. ad Añ. d. de gl. 108. numero 3. Ioseph. de Lud. concl. 3. lim. 7.

12 Vnde ad hoc propositum in facto casum, Quis coadunxit apothecam ad annos decem, sicut per quip. post iur. ad Urbem, quis eius exercitum in pacis conductione nihil lucrabatur, locator volebat caueri pro annis sequentibus, replicat tamen conductionem. Homines non inuenio qui pro me taceant.

13 Et si percurras c. nulli de elec. lib. 6. & similia, comp.

Vincentii Carocii Tractatus

- 23 Limitatur quinq; nifi in inftrumento locationis fit appofita fpecialis hypotheca rei locatae, quo cafu nō poterit expellere eam pro neceffarijs vifibus proprijs. Alex. poft Cum ad l. li. filiofamilias, §. fi vis in quinquennium, num. 4. ff. fol. matr. ubi in practica hoc fummo opere commendat, dicens effe quotidiana; nec alibi contrarium legiffe.
- 23 Contrarium confultuit Natta conf. 25. vol. 1. refpondens, q. fpecialis hypotheca operator quodam fingularem fuccefforem, pironat fuo loco dicam, oō quo ad locatorem, quo minus poffit ad proprios vifus, & quidem neceffarios, (ut dictum eft) facere; & fi in fcripturis verba Altran truncat loquitur, nec ex eius dictis colligitur clarē refolutio, & hoc quandoque more fuo in lectione.
- 24 Adeo igitur ititax eft proprij vifus neceffarius, vt nec pacto aliquoq; iurato, nec hypotheca etiam fpeciali infingatur, oec nimirum cum femper ordinata charitas incipiat à fe ipfo.
- 25 Sed quid, fi dicatur magis in indiuiduo, vt expellere nō poffit etiam pro vfu proprio vidi folum, de hoc.
- 26 Quid vltreus dicemus, renūciat beneficiū l. de bin, c. de tranf. plerique de ius ruc. l. inquam, c. de reuoc. dona, renūciabitur de beneficio l. de, & per illam claufulam omni legum, & iuris auxilio, & vidi in facto inftrumentum locationis hoc modo confectum, renūcians beneficio l. xde, reuocata petos per me &c. de facultate, & difpofitione l. xde.
- 27 Limitatur quidē fexto loco, nifi poft fuperventum neceffitatem receperit penfionem, vel partem ipfius, quia ex hoc fibi preeudicaffe videtur ex his, quae fuprius diximus de receptione canoos poft incurfum caducitatem. Ann. Gabr. de locato concl. 3. num. 9.
- 28 Sed fi pñctum nec fpecialis hypotheca hoc tollere poteft, oportebat ne plus tacita reuocatio, quam expreffa, & aliud longe diuerfum videtur pñctum incipiendo caducitate remittere odiofam, non quā remittere proprij vifus neceffariam indiuectam, contra caducitatem iura clauant pro non caducitate, iura fauent, & pro neceffitate proprij vifus, & iustitias fuadet, & leges, & iura adminiculantur.
- 29 Limitatur feptimo, nifi domus efferet adeo capax, & ampla, quod ambo commodē efpete poffet. Barba. in d. c. propter fertilitatem, per tra. in §. fip. Inftit. de loca. l. li non fortem, de cood. indeb. Additio ad fummam Ang. in verbo, locatio, sub nu. 3. l. itera. A.
- 30 Poffit huic fortaffe dici, licet domus fit capax, & ampla, tamen nolo stare in contrarium. l. sed & li dilco ptatur, §. 1. ff. vbi po piffus educat debeat.
- 31 Limitatur octauo, vt caufa vera fit. Vnde alteri re locatio apparet de calumnia, & teneatur ad intereffe. Natta conf. 35. vol. 1.
- 32 Limit. Bcne verū (inquit Natta) quod fit remiffio mercedis pro ruita, & hoc aequum eft. Et volunt ibi Bald. & Cyn. & Iacobi. ioter conf. Rimo. 613.
- 33 Cui addo vtiliter, quod cooductor deceptus pete, re poterit, vt reuocetur, & dominus poterit puniri crimine fel honatus, l. 1. §. hoc dictum, ff. li mulier, ventris oomine. Addit. ad Angel. in eiuo loco.
- 34 Videbis multas malitias. Multi auferunt ex inuidia, vel odio allegantes propriam neceffitatem, multi ad requifitionem alicuius, multi retinet per aliquod

tempus, poftea locant. Bonum forteffe effer, vt falem fummariē, & cum aliquali caufe cogitione deduceretur illa neceffitas per locatorem, nec ei fic facile crederem, & licet per feretuneat, adhuc debet conflare, fi ex neceffitate hoc faciat, eor enim fim plici affertioni ipfus credendū efi in preeudicium cooductoris, qui cogitur quandoque eom maximo difpendio dikedere? Circumfpectus igitur erit bonus iudex in hoc infpiciedo, & obuiare malitias locatorum, & fentit Bal. in L. xde, num. 3. ponderando verbum, probatoerit, in tex.

- 35 Limitatur nono, vt procedat in domibus, & fic in pñdio urbano, oō autē in fundo, & fimilibus Gomez. de cootract. in t. de loc. & cooduc. no. 6. in fi. ca ratione, quia id t. x. clarē dicit, dicendo, xde &c. fecundo, quia hac difpofitio efi pñuilegiata, meritō non debet extendi. Tercio, quia domus efi loco alimentorum l. verbo, vifus, de verb. fignif. fentit Bald. in d. l. xdem, col. pen. in medio.
- 36 Limitatur decimo fauore fcholarum, qui non poffunt expelli pñ locatorem etiam pro proprijs neceffitatibus. Ripa in l. num. vlt. ff. folo iuram. Bologoer. in authen. habita. in fine, C. ne filius pro patre. Rebuff. de pñuileg. fcholar. pñuileg. 8. Doen. regu. 213. num. 1.
- 37 Quid dicemus pater Perifinus tranfmittit filium ad ftudium ad Vrbem Bononię vel Parauis, qui infirmatur, redit in patriā, pater licentias fcholarem cooductorem ex infirmitate filij etiam alibi fcholaris.
- 38 Pariter quid dicemus in pon cafu fauorabili, valedacere vxorem, & matrimonium confummat, & debet pñuilegium fcholasticum pñuilegiare fanitati recuperandę, vel conferuandę, etiam in non pñuilegiatis? ad quid domos fabricamus, nifi in proprijs vifus, dicens non debebas locare, certē fumus in cafu inopinato, & de hoc femper loquitur h. x. l. xde.
- 39 Limitatur vndecimo in neceffitate promouente ex culpa locatoris, quia cum non excoctus ad li. inter ces, §. culpa, ff. l. xde, de qua fuprius vidimus, & in hoc adacreat bonus iudex infpiciedo caufam neceffitatis. Pedemont. de cifi. 166. num. 9.
- 40 Limitatur duodecimo in locatione longiffimi tēporis, in qua nō efi locus expulfioni legis e. c. C. locati. Ang. coof. 2.
- Limitatur decimo tertio in emphyteofi, in qua nō efi locus difpofitionis, l. xde, C. loca. l. q. And. ad spec. in v. u. de loca. §. nunc aliqua, ou. 4. commendat pñ fingulari l. si in l. col. 7. verfi. vltra fcribentes, C. de iure emphy.
- Limitatur decimo quarto, nifi locator renouat flet pñuilegium vifus proprii. Rebuff. de excep. nu. 68. & lic. l. penult. C. de pñ. procedit in materia, l. xde, & hic habes cauelem.

Q V A E S T I O III

- Q Vero de aliquibus exemplis proprii vifus, & neceffitatis, vbiq; li domus per locatorem habuata corruat poft cootractum, infirmitas patris, matris, filijve vxorem ducere, exercitium lane, vel fignile inchoandum, fectus io fratre locatoris. Bald. in l. xde, num. 3. Petr. de Vbald. de duob. fratr. par. 8. quæft. 4.

Q V A E S T I O IIII.

QUERO an dispositio l.æde, procedat in conductore, puta cogitur ex causa p.isti recedere, & rupta sit conductio, nec teneatur ad pensionem pro futuro tempore.

1 Primo videtur, quod non, ex quo est singularis, vt fopenus dixi ex Couarto. & continens priuilegium strictè interpretandum ex Bald. & Gomez. superius in præcedenti q. allegatis.

2 Pro contraria parte facit regula correlatiuorum, de qua (Deo dante) suo loco dicemus.

3 Et hanc opinionem dixit veriorum Cuman. in l. si in lege, §. si domus, ff. loca. commendat. Marfil. sing. 615. necessitas, dicens vtile ad ampliationem l.æde, C. loca. Ang. in verb. locatio, nu. 14. Boer. decif. 149. nu. 9. Hiero. Gabr. conf. 75. nu. 1. lib. 1. Soc. conf. 72. vol. 4. Didac. vat. resol. lib. 3. c. 15. nu. 6. Cephal. conf. 35. ou. 14. lib. 1. Kodoan. de rebus eccl. §. 1. an prælati, nu. 5. Franc. Marc. decif. 101. par. 2. Borgn. decif. 44. num. 14. per l. si fundum, ff. loca.

Q V A E S T I O V.

SECUNDUS principalis casus positus in l.æde, & in c. propter sterilitatem, §. si est resectio rei locatæ. Iuxta hoc quero, ad quem spectet resectio rei locatæ, ad conductorem, vel locatorem?

1 Primo videbatur ad conductorem, ex quo enim sentit commodum habitationis, & vñs, debet etiam sentire onus resectionis, l. secundum naturam, ff. de reg. iuris.

2 Pro contraria parte facit tex. in hac l.æde, & adeo spectat ad locatorem, vt ex causa possit conductorem expellere, vt dicit tex. & hanc opinionem tenuit gl. in l. ex conducto, in verbo, resecitur, ff. loca. & hic est vnus ex casibus, in quibus competit actio ex conducto, vt domus resecitur. Idem tenet Bart. in l. cum in plures, in prin. ff. loca. Alex. conf. 190. in prin. vol. 2. Veron. in tit. de resect. q. 10.

3 Ampliatur hæc conclusio in molendino, qui promissum mandare omne onus, Ripas manuteneat, & Clusam in bono statu in fine locanonis, nam adhuc resectio spectat ad locatorem. Natta consil. 13. in princ. & 449. Adde Petr. de Vbal. de duob. fratr. par. 8. q. 19.

4 Ampliatur secundo, vt nedum teneatur locator reficere, sed ampliare aditum, vt possit conductor intrinsece superlectura magna cuiuscunque generis, & conditionis, l. sed addet, §. si inquilinus arcam, ff. loca. & contra vult ille tex. quod non debet coangustare locator, quo minus conductor in fine conductionis ea commodè exportare possit.

5 Ex quo contextu habentur multa, quod conductori pro occurrentiis comparat hæc inter alia remedia de damno infecto ad exhibendum, & officium iudicis.

6 Et habet in eo contextu instrumentum, quod in domibus videbatur antiqui arca camerata, adeo magna, vt habeat tres cameras secundum Accur. ibi, vel secundum Bud. armata, & conformata.

7 Limitatur in materia molendini, aliquando quis conducit molendinum factum, & tunc resectio non

spectat ad conductorem, sed ad locatorem, aliquando quis conducit ab aliquo, vt possit suis sumptibus construere molendinum, & tunc tenetur reficere, & manuteneat, & tempore destructionis currit pensio, quia interest locatoris, vt molendinum repariatur in esse, tum respectu pensionis, tum ratione molendini. Ioan. Andr. ad Specul. in tit. de locato, §. postquam, versic. sed queritur, quem ita declarat Natta consil. 13. vol. 1.

8 Limitatur secundo in conductore ad longum tempus, qui reficere tenetur. Nat. in citato loco.

Cetera ponam in tit. de expensis, & melioramentis. Nam Doctores de expensis loquentes loquuntur etiam in refectione.

9 Limitatur tertio, nisi necessitas refectionis immineret tempore locationis, quia sibi imputet, vt superius dixi, & tradit Bald. in dicta l.æde, num. 13. in fi. vbi sublimitat, nisi post magis deuersa esset Petr. de Vbal. de duobus fratrib. par. 8. quest. 34. num. 34. Ruina enim, & periculum in dies detegitur, & magis in hyeme, quam in æstate, quo tempore fortasse fuit facta locatio.

10 Quid, si conductor reficiat? ponam in materia expensarum.

Limitatur quarto notabiliter, vt domo rescita conductor sit reponendus ad pristinam locationem vsque ad finem sue conductionis, glo. singularis ab omnibus commendata, in l. si duo, §. cum inquilinus, in verb. domum, ff. vt possit. vbi Bart. eam in præfata summo per e commendat. reputat notabilem Roma sing. 235. & habes legista. Cremen. sing. 72. Marfil. in rubr. de fideiuss. num. 223. inferens in materia locationis, quod si scriptor, qui locauit operas suas ad scribendum, si efficiatur rector studij, liberatur à scribendo, tamen finito officio poterit cogi ad scribendum. Idem Marfil. in l. etiam si redhibitor, in fi. de quæst. in l. vnica, col. 6. C. de rap. virg. Tiraq. de causa cessante, par. 1. nu. 16. Alcia. Patreg. cap. 10. Jacob. Nouel. reg. 181.

Limitatur quinto in refectione necessaria, non vili. Benincas. in §. actionum, num. 58. Hippol. in l. eam, num. 16. de quæstionib.

Q V A E S T I O VI.

PONE, quod inquilinus nolit permittere domum locatam reficere, quomodo succurrat ei? per vñ possidetis interdictum, per l. si duo, §. cum inquilinus, ff. vt possit. vbi redditur ratio in hac propositione, impediens reficere dicitur possessionem turbare. Adde Iaco. Menoc. de retinen. posses. remed. 3. quest. 29. num. 237.

2 Vnde secundum tempora hodierna posset accusari de turbata possessione inquilinus reficere prohibens, deducto quod requisitum eum, vt reficere possit, & noluit consentire.

Prædicando cautela datur ab Accur. ibidem, vt locator reficere intendens declaret, & protestetur non facere animo inquilinum impedire in sua habitatione, sed velle reficere, & refectione facta redeat inquilinus ad suam pristinam conductionem, & ita passim cautela prædicatur.

Tertius est casus secusationis à iure, & lege expressus male versando in re conducta, & hoc dupliciter contingere potest, in prædio rustico, & in prædio urbano, de singulis videamus.

Quæro igitur primo loco in prædio rustico, & sic an colonus possit incidere arbores fructiferas, vel ut

1. I. C. met dicitur arbores pomiferas. Et videbatur quod licet cum coloco sit loco socij, (vt superius dictum fuit) & æquitas societatis velle videtur, vt sicut dominus potest, possit & colonus sibi socius.

2. Secundo potest argui à speciali, ex l. in fraudem, §. conductor, ff. de iure fisci. vbi speciale quodammodo esse videtur in conductore fisci, vt arbores pomiferas incidere non possit.

3. Sed pro contraria opinione negatiua facit, quia mantus non potest incidere arbores fructiferas, & incidendo dicitur de re iure rem, & ad totale interesse tenetur, l. ad uisum, §. fundum, ff. sol. matrimo. & in notatur per opus.

4. Secundo emphyteota, qui & habet ius in re, non potest incidere arbores fructiferas, & incidendo e-

5. dit à iure suo. Est communis opinio attestata per l. si quis fundum, l. l. C. de iur. §. emphyteosis, quæ est. x. d. multo minus conductor simplex, qui multum ius habet in re.

6. Regula igitur est negatiua. Colonius, vel conductor non potest incidere arbores pomiferas, vel fructiferas, & incidendo iure à iure suo, l. in fraudem, §. conductor, ff. de iure fisci. & rusticus, qui promissæ laborare arbori boni vni, potest expelli si non colit, promissæ iura, & statuta exposcunt. Alex. consil. 1. 19. lib. 2. dicuntur quæ arbores fructiferas querqus, nudes, sylua cædua, & alie, quæ de per se naturaliter sine plantatione nascuntur. Bologn. lat. decis. 32. num. 49. par. 1.

7. Dicitur cum multis, ille text. non facit, quia loquitur in conductore fisci, & sic persone privilegiate. Respond. l. la. in d. §. si fundum, nu. 2. quod fiseus vitur iure priuati in casibus non expellitur, vt not. in l. 1. C. de petit. hæred. in laiem veniunt, §. in priuato, ff. eod.

8. Et sic patet responsio ad rationes superius in contrarium adductas.

9. Ego autem in hac locati & conducti materia, pro confirmatione huius regulæ, & conclusionis allego in tit. de locat. & conduc. text. in l. si merces, §. culpa, ff. locat. qui mihi (ni fallor) in hoc proposito videtur admodum in terminis, & hanc opinionem tenuit

10. Alberic. in l. 1. num. 6. de in. emphyt. & hæc est communis opinio, teste Alexan. in d. §. si fundum, cul. 1. à qua nullus discrepat, vt per Ang. in l. si colonus, §. arbor. sursum cæl.

11. Ampliatur hæc conclusio primo, vt fortius procedat in conductore ecclesiæ, qui tenetur rem conductam meliorem reddere. R. uin. consil. 88. vol. 1. & patet inferius per dictum.

12. Ampliatur secundo, vt etiam melioramenta facta per colonum non compensentur cum deterioratione facta ad effectum priuandi iure suo, & est communis opinio, vt per Pich. in l. Titia, §. Titia, nu. 115. in fin. de leg. 2.

13. Ampliatur tertio, etiam si deterioratio sit facta in vna tatum re ex conductu. Bal. in h. l. §. de col. pen. vol. 1. Alber. Brun. de augment. mer. conclus. 22. Roland. consil. 49. num. 1. §. vol. 2. & consil. 40. num. 9. vol. 1. Iacob. Menoc. consil. 78. commendat. la. in l. si quis fundum, §. ca lege, num. 5. de verb. obli. Alex. consil. 118. col. 2. vol. 1. Nat. consil. 48. in 21. vol. 1. Barbat. consil. 36. col. 4. num. 14. vol. 2. Affu. de exco. 6. l. cap. 83. num. 2.

14. Et colonus, qui promissæ colere fundum, in eadem, si partem sanum colat. Corn. consil. 28. num. 5. vol. 2. latè Barbat. consil. 36. col. penult. lib. 2. Petr. de fideicommissis que. 10. num. 77.

15. Considera tamen (si placeat) in hoc si possit distinguere, prout sæpius ad aliud propositum diximus, an sit facta locatus plurium rerum sub vna pensione in vna scriptura, vel instrumento, vel sub variis pensionibus, & scripturis.

16. Ampliatur quarto loco, vt conductor possit accusari de damno dato incidendo tales arbores fructiferas, vt suo loco dicam.

17. Ampliatur quinto, vt in dubio arborum incisio, quodlibet aliud damnum præstator datum, & factum à colono, l. si colonus, l. si partim, in ff. arbor. sursum cæl. Alex. consil. 17. vol. 3. Croc. consil. 115. vol. 12. post Bald. consil. 190. vol. 2. Menoc. consil. 13. nu. 4. & seq. vol. 1. Anguiss. consil. 99. Syluan. consil. 76. R. uin. ien. consil. 94. num. 50. vol. 1.

18. Et hæc conclusio vera est, siue loquamur de iure commune, siue alio quouis modo: de iure namque communi ad verum est; namque conductor tenetur non pati, vt locator seruauit non amittat, quis ius ex hoc efficiat deterius, & tenetur, ne aliquod corpus fiat deterius, vel fieri patatur, l. videamus, §. nem prospiciendum, ff. loc. de conduc.

19. Et sic duplex est deterioratio vna ratione alii cuius iuris in prædium locatoris, alteram ex personis consistit, & sic etiam in arboribus, & vitibus, & similibus. Hoc idem innuit text. in l. si merces, §. conductor, ff. locati.

20. Procede etiam obsequio de iure & pacto speciali, prout quando arbores in contractu locationis fuerunt enumeratæ conductori præstari, & facta consignatio, & promissæ conductor bonam rationem reddere, prout in casu. Barbat. consil. 3. num. 13. & seq. vol. 1. in quo inspicies diligentem multorum locatorum pro conseruandis suis possessionibus, & tot laboribus in eis annuatis impensis.

21. Ampliatur sexto, hæc conclusio etiam in arboribus viuentium, vel simili impetu euulsis nam locatoris sunt, nec potest colonus pro se reuincere modo aliquo, Cæstr. in d. §. si fundum, num. 4. vbi Alexand. num. 5. Veron. de seruit. rustic. præd. c. 12. de montibus, num. 9. Syluan. consil. 76. nu. 4. Boign. de usufruc. num. 158. Rota Petri. decis. 1. par. 1. heron. consil. 54. nu. 10. vol. 3. Bertrich. in verbo, arbor viuentium. Rodos. deabus eccl. consil. 389. §. & vt dicatur, num. 3. & 13. R. uin. consil. 58. nu. 3. & consil. 59. nu. 1. vol. 1. Cæstr. ten. consil. 70. lib. num. 8. in quarto dubio. Thom. Ben. consil. 33.

22. Ampliatur septimo, in arboribus grandibus nascentibus, & innascentibus, etiam si conductor eas plantauerit, Bologn. decis. 44. nu. 2. in fi. prebenda.

dens multos contrarium tenentes, rationemque reddat, licet sint a colono plantatæ, tamen sunt aliæ in terris domini.

Vnde erunt domini, qui tenentur reficere expensas colono, & nihil aliud petere poterit, vt per eum, & ibi idem tenet in arboribus ficis.

18. Ampliatur octauo, vt scilicet pacto de incidendo arbores caducas, tamen potest quæ sunt in fructu, Bald. ad Spec. de iure emph. col. 2. commendat Fuf. in verbo, colonus, num. 138.

19. Ampliatur nono, vt etiam teneatur lege Aquilia, Mant. hoc commendans sing. 237.

20. Limitatur primo loco hæc conclusio, vt non procedat, quando colonus, vel conductor excideret dictas arbores ad vsum destinationis, Bal. in d. s. fundum, vbi bonus text. de hoc lo. Fab. in §. 2. Inst. loca. Alex. conf. 118. vol. 5. Curt. sen. conf. 71. col. pen. ver. condescendo ad quartum. Paul. Monte Pic. in l. Titia, §. Titia, q. 36. nu. 93. ff. de leg. 1. vbi hoc declarat sicut apud enim videri potest. Nat. conf. 601. nu. 6. vol. 1. Feder. Scot. conf. 2. nu. 13. Port. Infit. quib. modis re contr. oblig. §. item in, in fi. Borna. de vfufr. nu. 146. & dec. 64. nu. 51. dicens in facto habuiffe Cortonæ in bobus datis ad collauium. Petr. de Vbal. de duob. fratr. par. 5. q. 16. nu. 29. sum. Orlan. & notariat. rob. in frum. bobium datorum ad laborandum, in fi. & ibi Addent. Hippol. de equo, q. 2. & comm. opin. in verbo, vfufructus contractus, car. 86. Lup. in cap. per vfufructus, §. 9. nu. 9. Borna. dec. 44. nu. 52. & dec. 3. par. 2.

* Et hæc est communis opinio. Michael. Graff. de fuc. cess. ab in. ff. §. legatum, q. 35.

21. Vnde habes in facti contingentia, quod ligna solita incidere ad effectum faciendi tabes, & ligna pro ædificando, construeodi sepibus impingulatis, item ad effectum lignandi, possunt incidere per colonum, conductorem, emphyteotam, maritum. Menoch. conf. 133. lib. 1.

22. Limitatur secundo, nisi colonus, emphyteota, maritus, & similes alias arbores subrogauerit in locum inciscatum: id enim facere potest, Bal. Alex. Iaf. & alij in d. s. fundum, Ang. in l. si colonus, ff. arb. fur. c. 6. Iaf. in auih. qui rem, col. 1. C. de sacrosan. eccl. Franc. Becci. conf. 33. num. 54. Syluan. conf. 79. nu. 4. lib. 2. Borna. dec. 32. sub num. 36. parte 1.

23. Pro quibus ultra cos pondero (ni fallor) bñnum textum in d. l. in fraudem, §. conductor, ff. de iu. fi. in verbo, non substituitis alijs, quasi etiam colonis fisci id liceat, & sic in arboribus datur substitutio, & subrogatio.

24. Declaratur vtiliter hæc secunda limitatio, vt procedat, & habeat locum in arboribus admodum antiquis, aut corruptis, secus in alijs. Ita voluit Ange. in d. l. si colonus. Fulg. Castr. & Alexand. in d. s. fundum. Tiraquel. de retrac. conuent. §. 3. glof. 1. nu. 26. Rodoa. de reb. eccles. non alien. de caducit. ob deteriorationem, vers. & vt discurratur, nu. 13. pag. 520. Jo. Mar. Riminal. conf. 74. nu. 16. vol. 1. Et bene facit text. in d. s. in Vicarijs, & in Læquillimum, §. 1. & Iagri, & l. vetus.

25. Et experientia docet, quod arbores, & præcipue vites aliquantulum vetustiores producant fructus meliores, licet iuniores producant plures in quantitate tantum,

Vnde sano modo intelligenda erit in arboribus parom fructiferis, ex nimia iam vetustate, vel in arboribus corruptis, prout ipsam videmus.

26. Limitatur tertio, nisi fundus ex huiusmodi incisione fieret fructuosior, quàm esset ante, vt de emphyteota voluit Veron. in allegato tit. de montibus, q. 5. Bologn. conf. 67. Cor mundum. De marito in re dotali voluit idem Cepol. in citato loco, queft. 7. per l. diuortio, §. si vir in fundo, iuncta gl. in ver. fructuosior, ff. sol. matr. & l. fio, ff. de iore dot. in l. 2. circa fin. ff. fin. regum. Bald. conf. 290. nu. 2. vol. 2. Fuf. in verbo, colonus.

27. Notandum tamen est, q. ultra id, quod in hoc addunt scribentes, an emphyteota, colonus, & similes possint mutare formam fundi, de qua latè per Iaf. in l. 1. col. pen. q. 2. princ. C. de iu. emph. considerata est qualitas sandi, arborum, & destinatio patrisfamilias, in multis enim fundis nascitur ex natura vlm, quercus, & similes, ex quatuor vmbra nimia ager est minus fructuosus, radij solates minus operantur.

Nascuntur etiam noces, que licet sint admodum vmbrosæ, fructum tamen afferunt in tempore suouitatis vtile pro familia, si d. multi domini volunt potius granum, quàm noces, nascuntur etiam pyra, mala diuersi generis, pruna. Io multis etiam agris domini ex industria plantauerunt arbores morum, & sunt vmbrosæ, & nociuæ frumento, tamen tunc valde fructuosæ in frondibus, & percipiunt ab eis magnus fructus, prout sciunt omnes, & ob id non est verisimile, vt dominus vellet eas incidere, & deleri. In multis etiã agris sunt plantatæ oliuarum, vel vlmorum, & vitium simul, non est credendum vt velit eas singulas excidere, sed siccas, inutiles, vel infructuosas ad meliorandum. Vnde ratio habenda est.

28. Limitatur quinto, vt liceat colono, emphyteotæ, & similibus incidere aliquas arbores ad villæ refectionem, habita aliquali discreatione, & iudicio, & insuper applicare eruias, vel vi ventorum caernas. Bal. in dicto §. si fundum, Paris. de reintegrat. feud. fol. 3. nu. 9. dicit singulare Fuf. in verbo, colonus, nu. 138. Mari. Anguissol. consil. 14. Ioseph. de Ludon. Rot. Lucan. 8. num. 9. cum modificatione, ne funus deterior fiat, per lex syluæ, ff. de vfufruct. & per l. arboribus, ff. eod. tit. quem Alex. in citato loco reputat ad hoc uotabilem.

29. Limitatur quinto, vt emphyteota, maritus, colonus, vfufructuarius, & similes, possint incidere syluam non ceduum, quando vfu est alijs inutulis. Alberic. per illum tex. in l. diuus, ff. de vfu & habita. Azo in Summa eiusdem tituli. Tiraq. de retrac. conuent. §. 4. 3. glof. 1. num. 30.

30. Illud nolo omittere, q. vidi à multis in practica dubitatum, quod prædicta vendicent sibi locum tam in conductore cum certa annua responsione, quàm in colono partitario, vt voluit Spec. & ibi Bald. in addit. in tit. de loca. §. 1. col. 1. fo. vers. illud autem queritur.

31. Et casum vides, in quo emphyteotæ est data plena licentia incidendi arbores cuiuscunque quantitas, & generis, quomodo hoc sit intelligendū, videtur Ancha. q. fam. 52. par. 1. & ibi emphyteota videtur, valet tamen pactum de non expellendo propter deteriorationem. Specu. de locat. in §. nunc videndum, q. 89. nu. 112. Iaf. in l. 2. num. 119. C. de iure emphyte. Ce Rodoa.

Vincentii Carocii Tractatus

- Rodoa. de rebus eccl. de caduc. ob deteriorationem, nu. 32. Corbol. de iure emphy. cau. 13. in fi. sed nun quid conductor ad longum tempus potest mutare formam rei, utique non, si resolet graue damnum, & emolumentum esset non leue, alia sic. Borge. de communi decif. 3. nu. 40. par. 2.
- 32 Dantur tamen à iure contra colonum, vel conductorem arbores fructiferas incidentem plura remedia, & poenæ.
- 33 Remedium primum. Actio ex conducto, l. si merces, s. culpæ, ff. loca. & hic est alter casus, in quo competit actio ex locato.
- Remedium secundum. Tenetur colonus, vel conductor succidendo arbores viles, & pomiferas, ex lege Aquilia, & sic colonus, vel conductor conueniri potest actione legis Aquiliæ.
- 34 Sciodum tamen est, quod regulareiter conductor non tenetur de lege Aquilia, cum in ea non veniat leuissima culpa in omitendo. Alex. conf. 50. nu. 12. vol. 1. Afflic. decif. 5. nu. 8. Ferrat. caute. 19. nu. 2. Gramm. decif. 1. nu. 15. Sadole. in l. quod tamen, t. 6. ff. si cert. petar. & hæc est communis opin. decif. Perus. 25. in fi. par. 1. Cephal. conf. 36. 1. vol. 3. concurrat tamen & fraternizat cum quolibet actione, si quæ ex præexistenti negotio competat.
- Vnde cum actione locati d. 5. culpæ, & l. qui in suam, s. qui mutat, & l. si vulneratis, ff. loca. l. si feruus feruum, s. Proculus, s. in, l. quæ actione, in fi. ff. ad leg. Aquilianam.
- 35 Cum actione pignoratitia, l. sed etsi vs, ff. ad l. Aquil. pro foc. & sic contra colonum pignori.
- Cum actione communi diuidendo, l. sed & si communem, ad leg. Aquil. l. sed & si non, veni, ff. communem diuid. & sic passim discurrendo, & hoc dummodo verificentur termini legis Aquiliæ ex primo, vel tertio capite, & detur damnum male faciendo, prout in casu nostro de incisione arborum; vel minus rectè faciendo, l. si feruus feruum, s. si fornicarius, ff. ad l. Aquil. non autem ex mera cessatione, l. si vsus fructus, s. denique, ff. de vsu fructus.
- 36 Declarator secundo, dummodo sequatur damnum immediate ex facto minus bene, vel male facto, vt dictum est, non autem ex causa remota; quia tunc cessat lex Aquilia, potest tamè competere alia actio ex negotio subiecto, prout in terminis locati & conducti, in l. qui domum, ff. loca.
- Nunquam tamen lege Aquilia quis tenetur de leuissima culpa, etiam si cum alia concurrat, nisi subiecta materia suadeat, vt dictum est. Adeo igitur bona forent lex Aquilia, vt cum omnibus conueniat, & concordet.
- 37 Remedium tertium. Arborum furtim cesarum, l. si merces, s. culpæ, ff. loca.
- Remedium quartum. Quod vi aut clam, d. 5. culpæ, quod remedium competit etiam colono, vel conductoris ratione fructuum, l. si alius, s. noiaumus, l. quemquam, & ibi not. ff. quod vi, aut clam.
- 38 Bene verum est, quod vna adiecta alia perimitur, si tunc est persecutoria, secus si pœnalis, iuxta glo. in d. 5. culpæ, si igitur locator agat ex conducto, non poterit alius (supranominatis) ex periri.
- 39 Pœna. Colonus, vel conductor tucidens vt sup. arbores fructiferas tenetur ad quadruplum facta rei estimatione, l. in fraudem, s. conductor, ff. de in. fisci.
- 40 Aestimatio damni. Damnum autem arborum tucidarum æstimatur habita ratione ad multa.
- Primo ad fundi deteriorationem, quæ ex hac incisione resultat, sicut contra fit forciundor ex præexistente plantatione. Ruin. conf. 14. nu. 3. vol. 1. consil. 138. vol. 3.
- Secundo habetur ratio fructuum nõ ex præsentis statu tantum, sed quatenus dubius euentus perceptionibus fructuum afferre posuisset. Alber. in l. certum, in fi. ff. arbor. furt. c. 2. glo. in l. forti, in fi. ff. eo. tit. Afflic. in consil. Sicilie, lib. 1. rubr. 36. de furt. nu. 5. Cassan. consuet. Burgund. de iusticiis, rubr. 1. s. 6. nu. 5. Burfat. conf. 70. nu. 32. vol. 1. Datur etiam iuramentum in litem locatori, vt per Plot. de in. lit. ior. s. 53. nu. 3. & 5. Parif. conf. 37. & 184. nu. 9. vol. 4. & (Deo dante) suo loco dicam.
- 41 Limitatur sexto, nota præsens hæc deterioratio nis materia, vt procedat & habeat effectum tribus concurrentibus.
- Primo, quod deterioratio sit facta dolo coloni, vel conductoris, vel culpa lata, vel leui, non autem leuissima.
- Secundo, quod deterioratio sit in proprietate, nõ autem in fructibus.
- Tertio, quod deterioratio sit in notabili quantitate ex iudicis arbitrio.
- Vnde incidere duas cerasias, duas, vel tres nuces, quæ faciunt vmbam, non est in consideratione, nisi pro damno tantum. Idem cõmuni consil. 117. vol. 1. Borge. de vsu fructu. l. 17. Rodoa. de reb. eccl. fol. 25. nu. 18. & fol. 51. Menoch. de arbit. iud. lib. 2. cent. 1. cau. 78. decif. Perus. 22. par. 1.
- Adde plenè tractant Rolan. conf. 46. vol. 2. Villaleh. in verbo emphyteota, c. 7. Laurent. Chirco. comm. c. pin. cent. 5. conel. 39. Clar. in s. emphyteosis, q. 26. Etia in c. potuit, num. 87. de locati, conf. 120. nu. 74. & 130. vol. 1. Cephal. conf. 39. nu. 15. & sequatè Aymo. consuet. Aluernæ, tit. 1. art. 16. num. 8. & ita passim prædicatur. Rolan. cõf. 1. nu. 103. vol. 3. Burfat. consil. 91. vol. 1.
- 42 Casus. Passim in feud. s. 30. nu. 166. Bertaz. cõf. 423. & ibi spoitii, lib. 2. Becchi. conf. 33. Borge. decif. 32. nu. 6. p. 2. consil. Aeger. de dot. par. 11. num. 16. Subdeclaratur sponte iuramento de non incidendo, vel (vt Tudertini dicunt) framando aliquam arborum fructiferam sine licentia locatoris, quia iuramentum obligat præciè. Ruin. conf. 88. vol. 1. vbi indistinctè loquitur, & propria auctoritate expellit polles pulchre 1. h. ob. conf. 38.
- Etiam si incidisset, vel frammasset arbores mortuas, vel deffecatas sine licentia. Ruin. conf. 58. vol. 1.
- Subdeclaratur etiam, quod dictum est de deterioratione; si enim erit patua, agatur ad interesse. Ruin. conf. 58. lib. 1. ponens hoc pro constanti, q. colonus probare debet bene coluisse, & potest exemplificari io modica cultura, si pro vna vice non ligonizauit, vel non srauit fundum, vel formas vnica vice non fecit, solata non mundauit, quod interesse probatur iuramento, secus si vineam per multos annos non coluit, quia expelli potest. decif. Perus. 22. nu. 22. [Magon. Rot. Floren. 145. nu. 4.]

- 43 Bene verum est, quoddam locator deterioratibnem domus aduersus secundum conductorem non probat ex confessione primi. Felin. conf. 3.2. nu. 4. Ceph. conf. 101. num. 19. vol. 1.
- 44 Vidi in facto limitatum in locatione ad bonum tempus de bonis ecclesiarum quoad monachos, & regulares; id quod de instrumento dictum est ex his, quae diximus superius de locatione ad longum tempus, & effectibus ipsius. Ita vidi in facto in locatione per Eremitas Augustinianos, ubi etiam erat pactum de habitando, & fuit allegatum non habitare, non esse damnum notabile nec in proprietate. Quid si adsit instrumentum cum stipulatione penali, ex noe. per Dec. conf. 31.

- 45 Sed non quid poterit colonus de sylva facere vineas sine consensu domini Bal. in l. 1. col. fi. vbi dicitur. 99. C. de iure emphy. Tirac. de retract. lib. 2. §. 3. gloss. 1. nu. 28. commendat Fusi. in verbo, colonus, nu. 1. §. 7. Limitatur septimo in colonis, vel conductibus perpetuis, qui arbores incidere possunt. Burlar. conf. 330. num. 3. vol. 3.

Et consideratur etiam sylva cedua, vel non cedua in materia locati & conducti, si habet quis sylvum antiquam glandiferam, quam folia subalcis locare. Tulerunt iare bannito, licet in ea sint arbores renasci solite non dicitur cedua, quia non concurrat destinatio patrisfamilias. Alciat. in l. sylva, ff. de verbo, sign. unde non in natura arborum consistit sylva cedua, sed requiritur destinatio patrisfamilias, & stante pacto de non incidendo, incidere non potest, sed custodire, & si dampnum inferatur, saltem denunciare. Rota nonissima 241. par. 1.

Q V A E S T I O VIII.

Respiciet deteriorationem colligere fructus ante tempus, & immaturos.

Quaero igitur, an colonus, vel conductor eos colligere possit.

- 1 Pro parte affirmativa facit bonus tex. in l. penult. ff. de usufr. leg. ibi. Neque enim maturitas naturalis hic spectanda est, sed id tempus, quo magis colonus cum fructum colligere expedit.
- 2 Pro contraria parte facit pariter bonus text. in l. si merces, §. conductor, ff. locat. ibi. ne intemptius cultura deteriorem fundum faciat.
- 3 Secundo pro hac parte facit, l. haec distinctio, §. t. ff. locat. ibi consulto locatus sequentis anni corrupti.
- 4 Prima igitur conclusio fit. Colonus numquam colens, potest colligere fructus immaturos, d. l. penult. iuncta gl. ff. de usufr. leg.
- 5 Limitatur primo loca haec conclusio, ut non procedat stante dolo ipsius coloni, prout in l. haec distinctio, §. fundum, ff. locat. & est casus etiam hodiernis temporibus frequens, ut cum esset exiturus, & finito rus annus, consulto fructus immaturos colligere, quo casu datur actio ex locato, ut ibi, de qua materia, cum agat de re communis, posui superius de locatione rei communis in fi. & est casus admodum frequens, & quotidianus.
- 6 Vnde vides aequitatem in hoc locationis contractu, quod non debet, neque potest conductor nimium gravare fundum in seminando ultra modum, prout

superius dictum fuit, nec contra debet anticipasse in immatura collectione fructuum in domini prejudicium in exitu sui anni. Pulchre in materia Vincē. Fran. videndus dec. 96. dec. Perus. 61. nu. 1. par. 2. Et facit haec limitatio contra haeredes Prelati, ut videntes Prelatum moriturum colligunt fructus immaturos, & reponunt in arca si fieri potest nedum in horreo timentes Bullam Iulij Secundi sanctam, & aequam; de iure tamen communi competit heredibus actio pro rata. Arno. caute. 95.

- 7 Secunda principalis conclusio fit. Colonus paritius non potest colligere fructus immaturos. Ita gl. in d. l. pen. ff. de usufr. leg. per l. si merces, §. conductor, ff. locat. vbi est tex. valde moralis in materia rustici cali, monens colonum, ut opera rustica suo tempore faciat, nec intemptius cultura deteriorer fundum faciat, & manuteneat villas incorruptas.

- 8 Vnde sic i colonus tenetur in omittendo debitos sulcos, pariter tenetur nimium anticipando. Vnde est modus in rebus, sunt certi denique fines, nec relinquere multa capita vitibus. Ruin. conf. 74. nu. 4. vol. 1. Castren. in d. §. cum fundum, vbi male facit seminando torum, si pars in anno erat seminanda.

- 9 Limitatur haec conclusio, si faciat tempore necessitatis, ut per Bald. quem ibi commendat Salicet. in l. cum pater, C. de usufr.

Vnde dum est carities, comeduntur pruni, pyra, & mala ante tempus, & comeduntur nedum fructus immaturi, sed radices herbarum, & herbae ipsarum, prout vidi in memorabili anno 1586.

- 10 Limitatur secundo in fructibus proximis maturis, ut per eorum separationem non inferatur minor redditus, vel vitius. Bald. in citato loco.

- 11 Limitatur tertio, quia si fecit, ut sibi prodesset, non debet audiri, quia sic semper se exerceuisset, & est ordinaria excavatio rusticorum si fecit, ut domino noceret, & sibi proficeret, attenditur quod plus est, per l. La beo, ff. de iust. l. 2. §. tractatum, ad Trebell.

- 12 Limitatur quarto specialius in olivis, cuius natura est, ut magis expedit colligere immaturos, quam maturam.

Bene verum est, quod isto casu tenetur lege Aquilia, qui reddit maiorem fructum, non tamen ita vitilem. gl. in l. si servus, §. qui olivam, ff. ad leg. Aquil. lazē Tirac. de retractu conuenit. §. §. gloss. §. num. 18. cum seq. Et dicebat Bald. per illum tex. in allegata l. & haec distinctio, §. fin. reprensans hoc valde notabile, quod emptor fructum Clusij potest percipere omnes fructus illius anni, non tamen eorum perire fructus, cedentes in annum sequentem. Allegat l. infortunium, ff. de usufr. leg.

Limitatur quinto, ant asportavit praedam, & tenetur actione furti; aut non asportavit, & tenetur lege Aquilia, l. si servus, §. olivam, ff. ad leg. Aquil.

- 13 Subampliatur ista limitatio, ut non repetat expensas, nec habeatur ratio, quod fructus perissent perire grandine, vel simili casu. Ioan. And. & Panor. in c. commissio, de dec. Decis. Franc. Marc. §. 32. par. 1.

- 14 Vnde non est bonum dicere, si non collegissem fortasse suo tempore, perissem grandine, vel simili casu, & est excavatio finiola.

- 15 Notanda tamen est ad propositum materiae locati & conducti, de qua agimus, l. penult. de usufr. leg.

Vincentii Carocii Tractatus

quod fructus seminati per colonum sunt domini, non colonus, secus si sunt in termino sati, & post terminum recollecti, & ita ibi notat Alber. commendat. l. aso. in l. si quis nec causam, §. res pignoris, n. 2. ff. si cer. pet. infrens ad limitationem illius textus, vt nō dicatur committere furtū colonus accedēdo ad fundum pro recolligendis fructibus, si tamen in termino sati sint.

- 16 Adde tamen vnum, quod vidi milles in practica euenisse, quod colonus discēdes a laboratorum debet di-
minuere fundum in eo statu, in quo habuit.

Vnde si habuit seminatum, restituet seminatum, & si habuit non seminatum, restituet non seminatum. Feder. conf. 110. in secundo dubio. Tiraq. de retract. lib. 2. §. gl. 5. nu. 7. in fine. Petr. de vob. de duobus fratribus, par. 2. q. 9. nn. 56. R. uin. conf. 80. n. 1. conf. 88. nu. 4. l. 1. Menoch. conf. 13. n. 13. lib. 2. l. 189. n. 4.

Et hæc conclusio vera est, etiam si quis promiserit restituere fundum locatum cum iuribus suis, nā debet restituere locum sicut erat non sterilem nec faxum. R. buff. in l. quid aliud, col. 3. ver. idem si locauerim, ff. de verb. signif. dicens in Francia notariō ita stipulari te, al. promissis le duetemps. *Adde la ditte possessione de terre*, in fine res dicitur 3. apendices.

- 17 Bene verum est q̄ considerandum est tempus cōductionis, si soluerit aliquid pluris ratione fructuū ibi existentium, aut quia erit aratus, vel seminatus; nam tunc non tenetur, & ita sic arguēdum est ad pa-
res annos. Fusi. in verb. conductor, nu. 175. & prædicta sæpius occurrunt in facto, & de cōfectudine pas-
sum in Vmbria obseruatur, vt colonus cōsignet fun-
dum eo modo, quo habuit, & fuit consignatum.

Et ad propositum materiz, de qua agitur, dicit Federie. de Senis, in citato loco, quod colonus, siue conductor non debet habere commoditatem. ultra
tempus sui laboris.

- 18 Vnde si habeo nemus, vel castaneetum sepe, vel plurium annorum, ita vt infra paucos annos ficietur bene ceduum, finito tempore cōductionis non poterit conductor incidere nemus, vel castaneetum, si post septem annos elapsos podere cum nemore, uel castaneeto locauerim, multi contrarium dicerēt ex quo fuit in locazione comprehensum, & sic colo-
nus non potest accedere ad fundum post cōductio-
nem finitam, & incidere siluam iam maturā, nec col-
ligere fructus, nisi in termino satis, alijs furtum
committit.

* Et notandum est ad ampliationem l. si merces, §. conductor, ff. locat. ut colonus teneatur colere fundū bene, & diligenter. Ampliat ur id verum, etiam si trā-
scendat tempus suæ cōductionis. Feder. de Sen. conf. 10. in fine commendat pro valde notabili Tiraq. de retract. confang. §. gl. 5. nu. 30.

Q V A E S T I O I X.

POtetis ne colonus (vt vulgo dicitur) *refrigiliare*. Est materia consuetudinis, & utique non potest. est dec. Peru. 62. part. 2. vbi dicit in hoc seruan-
dam consuetudinem.

- 1 Adde in materiz l. as. in l. si quis nec causam, §. res pignoris, nu. 3. ff. si cer. pet. vbi hoc valde commē-
dāns dicit pñst. Salicet, quod cōductores alienius ga-
bellæ molendinorum, vel similibus, non debent in

præiudicium sequentium conductorum diminuire
solutiones pedagiorum ad hoc, vt facilius omnes co-
rum tempore accedant.

- 2 Passim contingit in hoc inuidioso niuēdi genere, quod multi ægreferentes successore in cōductio-
ne diminuant pedagia rebus, prout experientia doc-
etiam hoc facere non debent, nec valebit conse-
quentia, fecerunt antecessores, sed quando, & quo
tempore?

- 3 Pactum de refrigiliando, prout a practis audiri, intelligitur in stipulis, non in mangelibus, & in terris
fertilibus, aptis, & pinguis, non in alijs, nec fir in
grano, sed inferioribus, & si quis faceret in duobus
annis ad granum erit duplex semēta nō refrigiliare.

Q V A E S T I O X.

Respicit deteriorationem quandoque effodere
venas auri, argenti, arēne, calcis, & similibus re-
rum in fundo conducto.

Quæto igitur, an conductor vel colonus possit in
fundo conducto effodere venas argenti, auri, arēne
ere, & similibus rerum, in qua materia, quia indiffe-
rens est, ponam aliquas conclusiones.

- 1 Prima sit conclusio. Cōductor, seu colonus potest
in re conducta inquirere venas argenti, & auri. Ang.
dicens in facto conluisse in statu Senatum, in l. si
vfu fructuarius, §. fructuarius, ff. de vfu fruct. Crauer.
conf. 209. nu. 5. par. 2.

- 2 Secunda sit conclusio. Cōductor, seu colonus nō
potest reducere ad culturam hortos herperidum, vt
vulgo dicitur *guasare giardini*. bene potest permuta-
re vnum locum in alium. Vnde hortus pepomum cu-
cumerum, cipollinar, & similibus ad aliam culturam
reducere potest. Ita Ang. in d. §. fructuarius, dicens ef-
fe calum valde quotidianum, & menti tenendum.

- 3 Ad bene, quod colonus seu conductor non po-
test facere in agro id, qd nō cōuenit fieri. Vt si vellet
prata ad pascendum rāum destinata reducere ad cul-
turam, vel mutare vsum, vel formam agri in præiud-
icium domini pro annis sequentibus; namque agi
poterit ad interesse, l. ei, qui partes, §. cum prædio,
ff. de petit. heredit. vbi in practica Aret. subdit, quod
purgati non potest. commentat Ronchegal. de duo-
bus reis, l. §. numero 38. in verbo, agricultura. [Alex.
conf. 107. col. fin. lib. 2. in l. qui insulam col. 2. ff. de
verb. oblig.]

- 4 Tertia sit conclusio. Cōductor, seu colonus potest
in fundo insinuare fornacem calcis, laterum, tegula-
rum. diuimodo non occupetur fundi pars ad cultu-
ram destinata. Ita Angel. vt supra, & tenetur domino
dare portionem suam præsertim de calce. Io. Andre.
ad Specul. tit. de locat. §. 1. ver. fin.

- 5 Quarta sit conclusio. Conductor, seu colonus nō
potest in fundo facere ea, quæ desiderant magnū ap-
paratum, vt molendina, vacherias, tentoria, & similia
Angel. vt supra.

- 6 Quinta sit conclusio. Conductor etiam inuito do-
mino potest facere ornamenta, puta pingere, vel scilicet
perearima, vel insignia suæ familie. Aret. conf. 80.
numero 3.

- 7 Sexta sit conclusio. Conductor, seu colonus non
potest facere balneum in domo, vel re conductæ, sicut

ne usufructuarius potest, qui habet plenius ius in re. Florian. in L. acquitum, §. item si dominus, ff. de usufructu. Vnde nec conductor ad longum tempus potest arguendo ab usufructuario ius habente, qui tamen non potest, ut dictum est.

Amplius, ut nec statum publicum, vel privatam facere possit. Florian. ita ibidem.

8 Limitatur, nisi futurum esset ibi talia fieri. Veron. de feruit. vrb. praed. c. 52. dicens in Alemannia obseruari, per l. in. C. de fideiussor. dicens (suo loco).

9 In materia piscationis refert Veron. de feruit. vrb. rustic. praed. vnum, quod ipse reputat vtile, practicable, & quotidianum, quod non est licitum conductori aperire stolos, & omnes pisces accipere, quia conductor debet habere fructus piscandi, & non omnes fructus accipere, quia hoc est destruere, non frui, per l. usufructuarius, §. in vniuersis, ff. de usufructu. l. si merces, §. conductor, in fi. l. videamus, §. item prospicere debet, ff. locati.

Vnde conductor non potest destruere, sed debet semper res incorruptas seruare.

10 Vide in facto dubitatum, an colonus possit facere aucupia vel venari, & videri responsum quod non inuito domino, quia venari non est in fructu, l. venationem, ff. de vfu.

11 Occurrit in facto tempore huiusmodi palmorum syluestrium; nam multi coloni volunt facere aucupia, & nihil dominis dare, nam hoc equum non est.

12 Potest tamen quis venari in aliquo locatore, vel conductore inuito. Couar. in cog. peccati, par. 2. §. 8. velle. quoniam ab eodem, &c.

Q V A E S T I O . X I .

Alterum genus est deteriorationis in praedio vrbano, prout in domo, & similibus, & in hoc considerandi sunt duo casus principales.

1 Primus est sine locutione rei, vt tenendo meretricies, & tunc non remittitur pensio.

Secundus casus est cum locutione rei, vt tenendo poteros, & similia faciendo, & tunc agitur ad interesse. Angel. conueniando opiniones in verbo, locatio, num. 13. in fine.

Et potest contingere, & ex parte locatoris, & ex parte conductoris, primo casu non expellat inuicem conductorem, sed si conductor migrare voluerit, potest locatore male veritatem. Bal. in l. xde, C. loca. in secundo casu. conductor expelli potest. Rebuff. de except. num. 68. p. de priuilegiis. l. i. de reg. iur. 20.

2 Et nota, quod si locator est vir honestus, non patitur quemquam inhonestum habitare domum suam, dato, quod a principio potuisset habere aliquam suspitionem.

3 Pariter, si domus est iuxta personas honestas, non videtur permissum, secus si sit prope lupanaria, per l. cum in p. C. de remiss. lib. 12. & in hoc veritatem in dictis alibi. Ad do Benincas. de act. §. actionum, num. 52. Dec. in l. semper in contradi. ff. de reg. iur. Ioan. Lup. in cap. per vestras, §. 2. t. num. 9. & dixi superius ad gloss. in l. non aliter, ff. de vfu, & habitat. Pulchre Veron. de feruit. vrb. praed. de feruit. iur. pasc. col. 13. vbi quod de vicinia expelli possunt, & procedit in qualibet re quae inficit, Rebuff. de excep.

num. 634. quod verum est in foro exteriori, secus in foro conscientiae, etiam in lupanariis, & locis solitis. Nauarr. in Manu. praep. 7. cap. 17. num. 195. cum multis seq. Ripa de pest. par. vlt. num. 7. Aret. in §. item si quis, num. 4. in §. de vfu, & habit. Mascard. in tit. de societ. de natur. societ. num. 11. in fine. [Addo Menoch. de arbit. casu 78. num. 9. vbi id remittitur Iudicis arbitrio habita ratione loci, viciniae, & personarum, & quam maxime conductoris, si est scholaris, vel similibus, quia non potest expelli per conductorem scientem conditionem a principio. Plac. in epit. de lict. cap. 34. num. 10. in fi. Nauar. in Manual. cap. 17. num. 195. vbi tenet non licere locare meretricibus carius, quia magis lucrantur, & cum aliqua participatione lucri, nec in ea parte euitant, vbi non est conductio. Et licet in foro exteriori passim Romanae seruetur locare meretricibus, & passim absoluitur a Confessariis, tamen in foro conscientiae intrepide tenet illicitum, vbi tale exercitium habet admixtum peccato insepelabiliter. & vide part. 3. de vfu. quare 13.]

Hinc postea infertur, quod conductor domus concessum debeat, vt in ea exercere possit artem, & solitum exercitium. Barto. in l. cum in plures, in princ. ff. loca. in l. triuicium, in l. i. stipulatus, in fi. ff. de verbo. oblig. pulchre Kom. cont. 128. pulchre Nat. com. fil. 61. o. vul. 1. facti. l. plenum, §. quinq. ff. de vfu, & habit. Alex. conf. 105. num. 21. vol. 3.

4 Limitatur ad propositum matric, de qua in praesenti agimus, quod si vellet exercere exercitium proprium, locator habita scientia repellere debet, aliis post scientiam patiendo puniretur, gl. notab. in c. 1. in verbo, ad forum, de vfu. lib. 6.

5 Quid dicemus in Hebraeo permissio solito exercere vioras?

6 Quid si sit solitus facere varia exercitia?

7 Et domus solita habitari, non potest esse conductor depurare ad ludum, nec expositionem infantium, valcheries pannorum, olera vendenda, forum publicum, vt per Flor. in L. acquitum, §. item si domus, ff. de usufructu. Veron. de feruit. vrb. praed. cap. 52.

Et circa deteriorationem in praedijs vrbis non intelligitur de modica, sed notabili, arbitrio iudicis, vt per Bald. in d. l. xde, num. 15. per l. Scio, ff. de integ. r. i. iur.

8 Et per modum corollarii infertur ad materiam l. Scio, ff. de r. i. iur. integ. vbi minima non sunt in consideratione in hac locati & conducti materia.

Vnde ex minima sterilitate non fit remissio. Vidimus saepius ad l. habitatoris, ff. loca. l. si merces, §. si vicino, ff. eod. Secundo, si commoditas sit magna, licitum est conductori recedere, & pro rana tantum temporis ad pensionem teneretur. Vnde docet practicare Castren. in dicto §. si vicino, quod si in re conductu incommodatam, si non curamus recedere, quod facimus diminui mercede propter incommodatam, aliis tunc mercede si proinde dicimus. idem Castren. in l. qui in solam, ff. loca. Boif. de remiss. merced. conductorum, num. 107. Sebast. Medic. reg. 5. num. 173.

9 Item di. (positio l. xde, non habet locum in modica deterioratione, ut dictum est.

Vincentii Carocci Tractatus

10 Pariter conductio vno numero facta, non valet, vt dictum est. Addo Veronens. in l. 1. §. sed scienter, num. 86. de edil. edic.

11 Preterea ad propositū huius l. x. de, de qua in pre-
senti agimus, si relectio sit voluntaria, & incōmodi-
tas parua, est in electione conductoris, vel in quili-
ni, vel resistere, vel agere ad inirefse, glo. quam ibi in
practica dicit notabile. Cast. ad l. habitatores, ff. loc.
Ripa de priuile. contr. pest. nu. 26. Menoc. conf. 146.
12 nu. 2. lib. 3. Vltimus si inquilinus nō potuit paruo
tēpore frui, & omnia sunt integra, non tenetur loca-
tor, l. si in legē, §. colonus, ff. loc. dixi ad l. 1. de migrā-
do. Et sic conductores de minimis non grauatur.

Vnde si conductor, vel colonus incidiā vni arbo-
rem, vel non dat pecudes subrogando alias, ex pelli
non poterit, quia modicum damnum nō considera-
tur, sicut locator nō patiendo per modicum tempus
frui colonum, si postea patiat, & colonus paruum
fuerit passus damni, locatio durat, & nihil diminui-
tur de obligatione. Iacob. ioter conf. Riminal. 666.
vol. 4. vbi clare vult, quod potest colonus pecudem
pro pecude subrogare damnum, si quod est, auferre,
& sic exclamari quod non potest, pro qualibet mini-
mā lēxione colonus ex pelli, maxime si postea per-
fecerat, quod facit contra Tudertinos, qui ex minima
incisione arboris agunt ad caducitatem.

Q V A E S T I O XII.

Sed quæ maior deterioratio fieri potest per colo-
num domino locatori, quam in eodem tempore,
segetes, frumenta, & stipulas abscondere, nec ei de-
bitam portionem reddere, prout serē coloni omnes
faciunt, à quibus videtur bene argumentari posse.
Est colonus, ergo fur, vnam meuiat, ex perentia
docet. Vult igitur mittere famulum, vel fētorē, po-
teritū? vique sic, respondit Alex. in l. diuortio, §. si.
col. fin. ff. sol. matr. per regulam vulgarem, l. 2. C. qui
bus quarta pars, naturale enim vinum est &c. com-
mendat Cotta in verbo, fructus, circa med. bene sub-
dens, quod oportere, vt famulus esset Argo, & oca-
larissimus. Bonacosi. de famu. q. 140. allegat illud
Matthæi c. 21. vbi intersecti sunt serui missos à do-
mino. Iac. in tract. de feud. num. 51. vbi tenet, quod
locator potest opponere penam, ut rustici tangant
sine eo, & ita sui iudicatum ipso Iacobino consu-
lato, per l. si ita, §. dominus, ff. de vñ. & habit.

3 Sed videant, vt in tempore faciant, quia colonus
colligit tempus immaturum, & dominos decipit, &
toti, qui accedunt, dicant, quid possunt, bonum ta-
men est ad animi satisfactiōem. Sed an dicatur de-
teriorare conductor, qui publicè mentitur malas
qualitates domus, occurrit in facto.

Q V A E S T I O XIII.

Sequitur quarta causa reuocacionis ab Imperato-
re omitti, ad l. x. de, à Summo verò Pontifice di-
ligentius posita, ad cap. propter sterilitatem, §. si. que
est pensio in tempore non soluta, que verba multa
incluunt vnum, scilicet expresse, quod est pensio-
nem non solui, prout verbanter clarè demonstrant,
alia tacite, & virtualiter, faciet sententiam, pensionis,

aliud inobseruantia, de quibus omnibus singillatim
(Deo dante) videamus, apponendo ea præcisè ad
practicam, & lucrum vultu, & necessariā.

1 Quæro igitur primo loco, ad materiam huius de-
cimetære questionis principalis, quo tempore sol-
ui debeat pensio domus, vel alterius prædij vrbani?

2 Primo videbatur in principio anni, ex l. si vendi-
ter, §. si constar, & ibi glo. nos. ff. comm. præd. vbi vi-
detur bonus iur. de loca.

3 Secundo facit l. si seruus, §. cum seruus, ff. de stip.
seru. vbi committitur in principio anni.

4 Pro cetera parte facit l. sed addes, §. si quis cum,
& ibi not. ff. loca.

5 Et hæc opinio est veterior, q. pensio debeatur in fi-
ne anni in iure puncto iuris, quam tenuit glo. in l.
defuncta, vbi Albert. nu. 1. ff. de vñ. gl. in l. diuor-
tio, in princ. ff. sol. matr. in l. quæro, §. inter locatore,
in l. sed addes, §. si quis cum, ff. loca. gl. in l. si de mi-
gran. Barro. in hac l. x. dem. Alex. in l. qui hoc anno,
in fi. ff. de verb. obligat. Gigas de pensio. q. 93. Et est
cōmunis opinio. Benincas. de pauper. q. 8. (special. 8.)

Addo bene loquentes, & de cōmuni pariter inte-
stantes Odofred. in d. l. x. de, nu. 5. l. asin l. 2. nu. 180.
C. de iure embphy. Ange. conf. 122. nu. 12. Ioan. Lup.
in c. per vñ. §. 2. nu. 11. de donat. inter vir. & vxor.
Ant. Gomez. de contracc. 3. num. 13. Pet. de Gamb.
de eth. legat. rubr. de pensio. q. 26. num. 601. & q. 23.
num. 559. Borgia. decisi. 44. num. 75. Mago. Roi. Lu-
ca. 69. num. 3. & in Romæ antiquitus obseruatur,
cum Kalendis Iulij, & sic finita locatiōe solueban-
tur. Baldoi. de pign. cap. 6. Marual. lib. 12. Epigram.
O Iuliarum (inquam) dedecus Kalendaru. vbi Vac-
cia sarcinas tuas vide, quas non reteneas pensio-
na pro bina portabam vxor.

6 Ampliatur hæc conclusio in legato pensionis, vt
videbatur in fine anni. Barro. in l. habitatores, ff. de
vñ. fruct. l. g. Follet. in pract. cens. in verbo, que quæ-
dam executio, num. 7.

7 Limitatur, nisi consuetudo sit in contrarium, que
in hoc attendenda præcipue est, vt per scribentes oia
nes in citatis locis. Magon. Roi. Luc. 69. num. 17.

8 Addo vltra alios bonos gl. in l. diuortio, ff. de
leg. vbi hoc valde commendat, referens consuetudi-
nem Bononiæ de duabus solutiōibus.

9 Ampliatur hæc immutatio, vt cōsuetudo de solu-
dis pensionibus consistentibus in pecunia numerata
extēdatur, & habeat locum, si pensio sit in fructibus,
non in pecuniis, vt eodem modo in hoc regulatur.
Albert. in terminis in l. de quibus, nu. 5. ff. de leg. Et
sic istæ duæ pensiones pari possunt ambulare, licet ex
vna sit propriè locatio, ex alia non, sed potius con-
tractus incommutatus.

Et sic consuetudo extenditur ad actum impro-
prium, si aliquo ratiōe similes.

10 Et propterea rustici non solēt soluere pensiones,
sue in fructibus consistentes, sue in pecunia nume-
rata, nisi fructibus manibus repositis, quos vel confi-
gnant, vel vendunt, & experientia docet, quod sta-
tim facta frumenti, & legumum reuocata pectia di-
mittuntur frumento, oleo, & alijs segetibus, quia
omnes coloni, & rustici portant ad Ciuitatem, & ex
copiā segetum pretia vñ. conueniunt, prout à mediocriter
mensis Iulij, vique ad nouembrium, & sementis iam
com-

completa, pietas augentur, quis coloni incipit ex-
cere frumento, cum iam sit facta semina.

11 Vnde si vis repetere rusticum, & colonum cum
aliqua pecunia, necesse in mense Julij post mediu,
& per totum mensem Augusti saltem.

12 Vnde in multis locis rusticus Assumptionis
mense Augusti est tenuitus solutus.

13 Et si domus videt colorem revardare, datur sibi
retentio in fructibus fecatis, & prohibetur ne aspor-
tet, ut per eum, & tradit in litem quis, ff. de pa. 2.
Et hec est una cautela pro domino obviando præ-
ceptu prohibendum, ne asporret, nec modo aliquo
amoveat fructus fecatos, nisi domino satisfacto.

14 Limitatur secundo, ut nata si actio, & obligatio
statim facta contractu locationis & conductionis,
non autem datur ex actio, nisi completo contractu,
& sic in hoc temporis, quo patientia locationis est
plenarie consumata, ut suo loco dicam, & ita tradit
Bal. aliquantulum subobscurè, in larde, prope prin-
cipium. Clarus Bar. in l. si servus communis, §. cum
servus, num. 5. & 6. ff. de stipul. serv. Clarus ludo l.
duorito, num. 78. ff. sol. matr. vbi facilius declarat.

15 Vnde possent conciliandum tria tempora considerari.
Primum est respectu actionis, & obligationis, & de-
betur in principio anni, quo tempore nata est actio,
& obligatio. Secundum tempus dicitur per contribu-
tionem, iuris intellectum, & per rata temporis debe-
tur habita consideratione per intellectum in abita-
to more Logicorum, qui cum intellectu consi-
derant eorum album. Tertium tempus est respectu
et rationis, & tam in prædio rustico, quam in virbano
debetur in fine anni, vnde tractat.

16 Nolo tamen præterite considerationem in hoc in-
di. duorito, distinguere inter prædium rusticum,
& virbanum, dicit enim verum, quod in prædio rusti-
co consideratur patientia admodum succelluè, ut
quo ad collectionem fructuum ex iam solutis, ad l.
item quæritur, §. qui impleto, sed in domibus prædio
virbano dietam patientia præstatur, cum pro tempore
præstare patientia non possit pro rata pensio peti,
& certe si promisi pro anno, pro dimidio tantum
patior, & pro hoc tempore pro rata non patior.

Limitatur tertio, ut pensio debeatur in fine anni
in locare agente, sed in conducente, quia non au-
ditur, ut frui liceat, nisi impleto contractu pro eius
parte, & sic pensio soluta. Ita conciliat Alber. in l.
defuncto, num. 1. ff. de usufruc.

17 Dicitur ulterius, quod siue locatio facta sit ad unum
annum tantum, & pensio debetur in fine anni, si verò
ad plures annos, tunc distinguitur, aut sumus sub
una enumeratione annorum, & tunc idem, ut in fine
anni debeatur: aut sunt plures enumerationes, & tunc
tot sunt prestationes, quot anni. Itaque post alios Cyn.
hoc l. xde, num. 5. vbi dicit unum ad excusandum
saltem sit locatio ad centum annos sub una enu-
meratione, si in fine temporis quando hæc erunt?

18 Si igitur loco domus, vel fundum pro annis decem
pro scutis centum, vel modis 50. unica locatio
est, & pensio unica, que in fine locationis debebitur,
videtur est, & hæc est una enumeratio annorum.
Si verò loco fundum, vel domum ad annos decem

pro scutis quinque pro quolibet anno plures sunt
enumerationes, & consequenter plures pensiones,
quæ in fine eiuslibet anni debebuntur, & hæc est
enumeratio plarium annorum.

19 Locatio igitur reddatur una, vel plures; & pensio
est una, vel plures ex enumeratione annorum, que
fit per distinctionem.

Limitatur quarto, ut pensio debeatur tempore ne-
cessitatis, lineæ nemel. §. si in habitatione, ff. quando
dies legati cedat, & statum dispones, ut pensio in-
fra mensem solvatur, intelligitur nisi maius tempus
à locatore habuerit. Bal. in l. ff. de reg. Cato. Cast.
conf. 91. vol. 1.

20 Limitatur quinto in pecunia promissa sub modo
& refectionem, quia data cautione peti potest, l. in-
fulam, §. si vbi Bart. ff. loca.

Limitatur etiam, ut pensio debeatur in fine anni,
quod unica solutio faciendū est, & tempus ponitur,
causa differendæ solutionis, & fallit ex causa propter
quam datur, ex persona cui datur, & alius circumstan-
tijs aliud conijetur. Et est communis opin. Nauar.
in Manual. præcept. 7. c. 17. num. 198.

Q V A E S T I O I I

Quæst. 3. Principal.

1 Ad l. de C. loca. Quæro secundo loco, postquam
vidimus de pensionis tempore in prædio rusti-
co, & virbano, quo tempore solvenda sit merces ope-
ratum, & hoc attendi debet quodam personarum,
vnde architecto, fabro muratio, rustico ad lignizā-
dum, si pauper est, potest de mane, & in principio pe-
tere salarium. Bar. in l. 2. C. loc. Spe. in tit. de salario,
§. sequitur, vers. & quando, & l. o. And. Bal. in l. idem
functo, nu. 6. ff. de off. aff. ff. vbi l. o. Bologn. num. 11.
Sum. Ang. in verbo, locatio, nu. 12. Benincas de pau-
per. q. 8. specia. nu. 17. l. o. Lup. m. c. per vestras, §. 1.
nu. 14. de donat. inter vir. & vxor.

Si verò pauper non sit, non existat aliqua indi-
gentia, salarii solui debet post exhibitas operas. Bar.
in l. 1. §. duos, ff. de var. & extraord. cognit. Caballi.
milleloq. 694. vbi allegat, quod multi famuli disce-
derent salario in principio soluto, & limitat, quod
pro re carpione debetur salario, quod notandum
est ad multa, pulchre Rebuff. in l. qui in continetib.
§. periculis col. 2. vers. sed quæro ff. de verb. sign.

2 Soluta in hoc fit conclusio, si opus locatur in
pedes singulos, & tunc tot sunt locationes, quot pe-
des, ideo pro quolibet pede tam factio, opere tamen
nondum completo, merces peti potest.

Si verò opus locatur faciendum unica mercede, &
tunc debetur pensio in fine temporis, nisi consuetudo,
vel impotentia personæ, & eius pauperas aliud
requirat. Bar. & Cast. in l. qui in solū, §. xdem, ff. loca.
[Et dari debet post exhibitas operas, sed ante Solis
occasum. Card. in Clem. vlt. q. 13. de præbeu. Añ.
in præf. §. 31. cap. 31. num. 36.]

3 Et bene verum est, quod si in fine anni solui de-
betur mercedis, vel architecto merces coeuentas,
si ostendat de suo remissile, tenetur conductor in
consentia ad faciendum. Addit ad Ange. in ver-
bo, locatio, l. 2. littera C. in fine.

Vincentii Carocii Tractatus

4 Vidi anno 1586. Agasem pauperem, qui conduxit a diuile euacuandum casalem pro secus seprem, & excoxiuit duos asellos, & consumauit plures oenses, nonne conscientia dicitur, ut pauper non grauetur in tam magna impensa, licet aliter sit conuentum?

5 Pariter recensebo unum aliud in materia famulorum, quod si iam praeterit tempus solutionis, & famulus adhibuerit omnem diligentiam, licetbi furari, vique ad debitam mercedem. Marfil. in sing. 177. multijs Ioan. de Arn Soliloq. 35. Iaffred. dec. 140. Iaf. in l. 5. nume. 8. cap. de testam. Marfil. consil. 21. num. 14. & in pract. 3. constante, nu. 37. Silua oupt. lib. 3. nu. 43. Tiraq. de retract. confang. in pract. nume. 71. Gomez. Inst. de act. in proc. nu. 54. Dico. regu. 83. nu. 5.

Amplius, ut sic ferius non teneatur reuelare se ipsum vigore mooituri ecclesiastici. Rebuff. de famu. salar. glo. 10. nu. 10. dicit summe not. Meooc. de recuper. poss. remed. 1. nu. 284.

6 Et huc est communis opin. Quare, variat. resolu. lib. 1. c. 2. nu. 5. Eman. Suarez in suo thesau. in verb. tum. in 399. tul. Clar. in §. h. titum. vers. excusatur. Duen. reg. 88. nu. 5. Boff. de fur. nu. 6. Burf. consil. 3. nu. 4. lib. 1. Pet. Calefa. conf. 106. nu. 3. rom. 1. consil. crim. Gram. consil. 50. nume. 5. Plo. de in litem iuran. 5. 3. nume. 8. illust. Alban. ad Bart. in Authent. sed nouo iure, nu. 2. C. de seru. fugi. & in terminis loqui & conducti fecerunt Iudae Phasanni pro eorum eede in vasis argenteis. Cepol. conf. crim. 26. nu. 12. & alia plenius dixi.

7 Quae conclusio vera est ultra Couar. & alios superius nominatos, concurrentibus aliquibus conditionibus. Prima sit conditio, ut ille nedom sit ceruus, ut mo censissem rem sibi esse omnino debitam. Vnde licet famulo furari promissam mercedem, sed si quid plus praetendat ex labore accidentaliter aucto, non licebit ex propria autoritate hoc declarare.

8 Secunda cooditio, ut diligentiam, & umois famulos sit expertus. Aut loquimur quoad culpa, & non licebit omni adhibita diligentia furari, nisi via magis laeta, quia possibile sit fieri, & hoc si veniat defectus ex probationibus, quibus famulus caret.

Si vero loquimur quoad restitutionem, & isto casu restituere non tenetur ad, quod furatus est.

9 Si vero quis suum consequi non valet non ex de sectu probationum, quia eas habet, sed quia iudex non vult iustitiam ministrare, tunc habito recursu ad maiorem, licet furari latenter, non palam. Dooninc. Soro de iustitia, & iure, lib. 4. q. 3. art. 3. circa medium. his vero non seruatis, puniunt famulus furas, poena extraordinaria. Alex. conf. 135. vol. 3. Viu. opin. 32. par. 2. Montan. Leo. in practica arbitraria, cart. 437. Tertium requisitum est, quod oon possit haberi copia iudicis. Cepol. conf. 26. nom. 9. Menoc. de praesumpt. lib. 1. q. 80. ou. 35. de recuper. remed. 9. nume. 191.

10 Quirrum scandalum, quod fugiendum est. Vnde secute furto intemandum est, ne quis indebitre patiatur dampnum. Quintum restituendum illud plus si valeret, late deducit Ioseph Rot. Lucan. l. nu. 10. eum multis sequentibus. Doman. Soro de iustitia, & iure lib. 5. q. 3. art. 1. in §. Summa Angel. in verbo, fur-

tum, nu. 40. quom casum non vidi apud Menoch. in suis arbitraria. vsque ad centuriam quorundam Bald. dec. 140. Iaf. in l. 1. nu. 7. C. de testam. Non tamen puniuntur pena furati famulus. Sed arbitrio iudicis iuxta circumstantias facti & personarum, ut pub. chre concludit Veroneu. conf. 25. per totum, ubi habetur casus quotidianus, in quo non solum dominus denegabat salarium pedissequi, sed in gaudia uirum, unde praetendebat salarium & donum.

11 Dantur autem famulo non satisfactio nonnullae cautele, quarum prima est, si quod habet in manib, de domino retinere, & praestare ratione sui salarii. Dico. reg. 3. odulmar. 7. de om. l. 1. nu. 1. de fidei iussu me.

12 Amplius secundum eum etiam si salarium sit praescriptum, quia prohibita actione non est prohibita retentio fauorabilior ea. Bar. dat. & alij in l. 1. §. 1. sublati, si ad Trebel. l. p. re. §. si si de do. ex cap. glo. in l. licet, §. persequitur. C. de praescript. 30. annor.

Salarium igitur, & laboris premium adeo fauorabile est, ut ibi praescriptio non auctor, & retentio ad modum valet. Bar. l. 1. §. 1. de fidei iussu me.

13 Et semper ad eundem est index proponentis. Vnde si proponit famulus retentionem eius, tunc eundem eundem recontra, Bar. in l. si societatem, §. quibusrum, ff. pro socio.

14 Et dicebat Beribond. de publicis coobinitis, nume. 1. quod fructu, & fructu aliquodagum illacrescit si sit in longo tempore cor, in illa mure de constituta, quod eo more poterunt adferri bona clerici, amplius etiam si clericus in testamento id censu suu fuisse, nam hoc esse nouo crit licita retentione, & sic liminatur praedicta.

15 Et adeo fauorabilis est causa salarii, & mercedis. ut de spoliis mortui clerici, vel prelati satisfactio dicitur sit in primis famulis, & alij mercenariis, & de fructu istis residuo sit pro spoliis. glo. in c. praesenti, §. por. id. in verbo, dicitur, de offic. ordin. lib. 6. & successor in obligatione remanet, veluti filius heredi sui patris. Panor. in ca. 1. de solut. & in c. ex praesentium pignorbis, & ex parte, quae sunt pro mercedibus, & salariis, dicuntur necessarii, & pro uitate ecclesiae. Gemin. & Enacuus, q. 6. porro probatur ex asserctione clerici, vel prelati, vel per computa facta, & producta, & ex hoc solum dicitur apparere de utilitate ecclesiae. glof. & Doctores in c. dudum, de elect. libeo 6. & maxime quando conueniunt remunerationem seruorum cap. per tuas, & caput. ceterum, de donatib.

16 Nec in hoc casu est locus dispositioi Authenticae, hoc ius porrectum, C. de sacro sanc. eccle. Franc. Mare. dec. 4. 16. & sic videt quantum sint privilegia ta salaria, & mercedes, & opera mercenaria. Bene verum quod etiam proprio Pauli Tertii seruorum clericorum, & Praetorum eo viuent infra biennium, eo mortuo infra annum salaria p. tere possunt, alijs praetuntur famulis.

Q V A E S T I O III.

Q. 13. Principal.

1 Q Vero, quo tempore soluendum sit salarium officialibus? Communis Resolutio videtur,

vt in principio officii ratione expensarum sui ipsius, & familiar, secus in assessoribus, & collateralibus, nisi secundum occurrentias, vt per Doctores in l. die functio, vbi Sebast. Sapia. nu. 28. dicit hanc esse magis communem opinioem.

Addo Alciat. in l. creditor. C. de pact. Caruar. in Ritu magnæ Curie, Ritu 90. Falsi in verbo, salarii, nu. 3. Vru. opio. 494. in eius Silue. l. as. in 3. tripli. in fine, de actione.

2. Conuictum tenet Nonell. reg. 183. io medico, & quolibet officiali, vt in fine debeatur, nisi consuetudo, vel statum loci aliter provideat.

3. Et penitenti ratione disciplinæ inest tacita dies. Rebuff. in l. ordine diem, versu. & hæc in penione, de verborum significatione. Ioseph de Ludo. conclus. 8. ampl. 4.

Q V A E S T I O. XIII.

1. Secundum quod colligitur ex c. propter sterilitatem, s. si. quod si conductor in tempore pensionem non soluat, potest a locatore expelli.

Er pro quidam dubitandi ratione videtur inutilis hæc indagatio: namque si ante veritate alterius conduccionis, quod pensio sit soluenda in fine termini, finito tempore non eueniat conductor expelli, quia ex alio erat discreturus, cum suo tempus esse finitum.

2. Dicit potest, quod iustus intelligitur de temporis pensionem conuenio: nam si expulso non soluit pensionem in tempore conuenio, potest expelli ante finitum tempus locationis propter inobstantiam in pensione soluenda. Secundum locum videtur repugnare textus in l. quarto, s. inter locatorem, ff. locat. vbi hiconium videtur expectandum, nec statim expelli poterit.

3. Vera tamen conclusio est, quod propter pensionem non solutam expelli poterit.

4. Amplius hæc conclusio, vt vera sit, & procedat etiam si ante pacto de non expellendo durante conduccionis tempore, quia hoc pactum habet tacitam conditionem, si conductor in tempore conuenio pensionem soluat, l. Iulianus, s. offerit, ff. de act. empt. & in materia locati bonus textus in l. quarto, s. inter locatorem, ff. loc. & ibi not. Macgil. l. 43. in l. as. in no. 1. & 2. de quæst. Fortu. Gazad leg. item quia, nu. 24. ff. de pactis. Curt. in l. l. cum nota, nu. 24. C. de tranlac. Alexan. consil. 17. nu. 13. & 131. nu. 2. & 3. volum. 4. Dec. consil. 148. nu. 7. Gozad. consil. 199. in fin. Corn. consil. 171. libro 3. Dolez. Couar. in rub. de testam. pare. 2. num. 12. & hæc est communis opinio, Alexan. consil. 105. num. 17. lib. 3. Iacob. Menoc. de recuperat. poss. ff. remedi. 5. num. 45. & de præsump. lib. 3. præsump. 38. num. 2. libro 6. præsump. 10. num. 2. Rebuff. de except. num. 655. dicens in Francia contrarius seruari, vt semper agatur ad pensionem, nisi conductor huiusmodi inops.

5. Aemilia. consil. 2. num. 5. Magon. Rota Luc. dec. 7. num. 40.

6. Subamplius etiam si pactum sit iuratum, adhuc enim habet istam tacitam conditionem, si conductor pro eius parte adimpleat. Angel. in verbo, iuramentum, numero vigesimo, Boet. dingular. vltim. numero

7. septimo, Alphan. report. 274. Caballi. de cunctis. s. 3. num. 51.

6. Amplius secundo, hæc conclusio, vt possit propria auctoritate expellere conductorem, Per. de Vbal. de duob. scitib. par. 8. q. 14. in fin. Socin. consil. 17. num. 12. vol. 3. Bal. consil. 177. num. 3. uolum. 3. & in esp. 1. de cõtrou. in ver. dom. & vasa. Rip. de pest. nu. 23. J. Arret. consil. 21. col. fin. in 3. dubio. Afflic. de cif. 393. num. 16. & 19. Iul. Clar. in 5. emphyteosis, quæst. 25. ver. quarto finita. Guid. Pap. dec. 48. num. 2. Boet. dec. 13. num. 14. & hæc est communis opinio, Alex. consil. 105. num. 18. lib. 3. & consil. 17. num. 12. & consil. 131. & 132. num. 1. & 6. libro 4. l. as. in l. 2. num. 101. C. de iure emphyt. Matth. in l. vol. communis opin. in verbo, locatio, nu. 2. Rot. Luc. dec. 134. & magis communem dicit Feder. Sco. consil. 35. lib. 4. per hæc l. 2. & in l. colonus, ff. loc. folles. de censu. in fin. num. 8. Et maxime si ante pacto in instrumento appositio de expellendo propria auctoritate ob pensionem non solutam, Cassa. dec. 3. in tit. de loc. nu. 5. Et sic habes cautela apponendi huiusmodi pactum, & nihilominus expulsi tenebitur ad integram pensionem.

7. Subamplius secundo, vt ista fiscalis expellendi propria auctoritate transcat contra heredes conditoris, in cuius via locator non est conquisitus. Bec. consil. 9. lib. 2. lib. 1.

8. Subamplius tertio etiam si apposta sui pena nam adhuc in supra expelli poterit, quia pena intelligitur ad fauorem conductus, & non renuciare potest glo. in l. secunda, C. de inamp. & hæc est magis communis opinio, Alex. consil. 132. volum. 4. Math. io citato loco, cum 31.

9. Subamplius quarto, vt non requiratur alia declaratoria iudicis cum modificatione data cautione ex se per locatorem de restituendo in casum succubentis, Rot. Bononiensis. dec. 77. Rot. Lucan. 14. Et hæc dicit magis communem Borgol. dec. quadragesima quinta in additione, sub num. 70.

10. Semper tamen videtur in pectus laudatum vt fiat declaratoria in hoc circa caducitatem, in reliquis capit. propria auctoritate. Specul. de loca. s. primo. versu. 57. pulchre videendus Fel. consil. 45. nu. 10. & per totum discursum per belle etiam loquitur in materia, Alexan. consilio 131. numero quarto, volum. 4. vbi Rouescala dicit; quod hoc locator, vel hæres possit propria auctoritate expellere, tamen si viam iudicariam elegit, & in iudice, repellendus est. ex Bal. in l. 1. in 2. noue de excep. per vnde maxime quando in actu non necessarius adit fuis, per Grat. consil. 12. num. 31. vol. 2. Burfat. consil. 23. nu. 2. vol. 1. Alciat. in expensioem, in octauo nouit. nu. 28. de officio ordinarij.

11. Prædicta igitur est ecedere ad iudicem summarie ipsius officii implorando petere ipsum iniquitatem expelli, allegando pensionem non solutam in tempore, & conductoris incumbat onus probandi, alia expelletur, & si iudicium summarium ex doctrina Barro. in l. creditor, in 5. quæst. C. de pignorat. Boet. consil. 3. in fin. vol. 1.

12. Prædictatur etiam alio modo, vt locator imploret officii iudicis, & petat concedi familiam ad euitanda scandala, & cum protectione circa præiudicium

proprie

Vincentii Carocii Tractatus

- proprie auctoritatis. Bero. conf. 54. nu. 15. vol. 3.
- 13 Et hoc parte nullatenus citatis, & non obstat li-
tis pendentia. Cranes. conf. 75. t. n. 15. vol. 5. Gomef.
de loca. & conduct. nu. 3. Bal. in L. de, nu. 5. C. locat.
Afflict. decif. 326. Iso. in l. 2. nu. 111. C. de iu. emphi.
Garg. p. troc. n. 10. nu. 13. Galle. ad form. cam. q. fi.
nu. 41. Achill. Personal. de adipifceis poffio. n. 298 &
325. Menoc. de reu. p. poff. remed. 8. nu. 99. 166.
Anton. Anguifol. conf. 10. nu. 4.
- 14 Vidi etiam in practica aliud emplortum, de quo
Auguifol. in citato. conf. petere poff illarum vulnus
confirmationem a iudice, & obtinere inhibitionem
contra conductorem, ne moleflet, & fi quid p. r. ten
den agat iure medio, i quo habet prefumptionem
contra fe. Socic. conf. 17. nu. 12. vol. 3.
- 15 Proci faciant illi, qui deft uita fepe, vel muto ho-
cio, inhiberi ne ingrediantur, & fi infipias hifce tem-
poribus rigorem humanitatum, & aliorum confitit
erionum, laudabis viam iudicariam, modo quo fua
pra, quia hodie nihil poffumus, & ius commune pa-
fcitur papauero, & opio.
- Et etit cautus, quia fi via iudicaria eff. femel ele-
cti, non eff locus penitentie. Addu. ad Bar. in l. e de
C. locat.
- 16 Subampliat quinq. vi procedat etiam contra
foluere in tempore debeat pensionem non folu-
tes, qui appia auctoritate expelli poterunt, & fic plus
valet in obferuata in hac loca & conductu materia,
quam fcolasticum p. r. magnum. Angan. l. est differ-
tia. in quibus caufis pignus, vel hypotheca. com. ra-
lat. in Authen. qui rem. nu. 5. C. de factio. eccle.
Hortat. L. de p. r. uile. fcolat. p. r. uile. 40.
- 17 Cui addo, quod hanc eff communis opinio Deci. in
d. Authen. qui rem. nu. 17. Franc. Bero. conf. 9. part. 1.
- 18 Limitatur hanc ampliato de expulfione propria
auctoritate, fi ftuam expellat, fecus fi poffit ex iurata
lo, quia videtur defendere fuam poffidionem. Caffr.
in l. cum in p. r. uile. s. heredem, in ff. de locat.
- 19 Ampliat tercio loco. principaliter difpofitio L.
de, in hac expulfione p. r. uile. pensionem non folu-
tam, vi vendicit fibi locum etiam fi in aliquo defece-
rit, & foluente, fed non integraliter pensionem. Bald.
conf. 290. vulgare eff. libro fecundo Alexan. confil.
106. columna fecunda, verfic. & poff praedicta, lib. 3.
Iso. poff. Caffrenf. & alios in Anthent. qui rem. nu.
16. commendat pro notabili in l. 4. 6. Cato. colu. 22.
de verbor. obligat. in fecunda, nume. 54. C. de iore
emphyteot. Veron. in l. intelligatur, §. fod fciend.
nume. 8. 4. ff. de ad. h. edict. Marfi. in l. fuit, nu.
mero decimo nono, de fcar. h. ec Bald. contrarium te-
nuerit in L. de.
- 20 Declaratur hanc ampliatio fi fcienter omiferit fol-
uere integram pensionem, fecus fi per errorem, puta
calculi, vel fimilis. Tiraq. de retract. conuen. §. quar
to, glo. 6. num. 26.
- 21 Szpe enim occurrit in facto, q. fiunt computi,
& rationes inter locatorem & conductorem, & ex erro-
re conductor aliquid omittit, vnde in quibufdam ca-
fibus bonum erit petere calculum fieri.
- 22 Sed ad praedictorum cognitionem quare, quare di-
citur integra pensio Vtique fine aliqua diminutione
gl. notabilis, & fingularis, in l. decem, in verbo, to-
ra, ff. de fid. i. commiff. libert. quom fingularem dixit
- ibi Bologn. in fuis interpretationib. Bal. in l. praeci-
bus, num. 8. C. de impub. in Authen. fed cum testa-
tor. Quid leg. f. de Gogiel. de Benedic. in cap. Rai-
mur. in princip. nu. 3. i. de testam. Angel. in §. fi
vero ex preffim. Authen. de h. r. & f. Alex. con-
fil. 79. vol. 3.
- Vtilis eff indagatio ad multa in hac loca, & con-
ductu materia.
- 23 Primo, ad materiam huius L. de, vi promiffi in
tegre mercedis expelli poffit, fi in minimo deficiat,
& fic eris femper curius, vi in instrumento appona-
tur, quod promiffi tali tempore foluere integram
pensionem, vel mercedem.
- 24 Secundo, quia promiffi integre mercedis non
fi remiffio mercedis ex caufa pelfis, belli, vel fterilita-
tis, a f. de. decif. 258. & fic habes cautelam ad tol-
lendam remiffionem. ficut quod not. Roland. de lu-
cro. dot. q. 38. Roer. decif. 54. Menoc. conf. 374. vo-
lum. 4. vbi late.
- 25 Dura abqueantulum videtur decifio, & licet qua
promiffi integram pensionem, tamen remiffio vi-
detur non ex caufa in cafibus a iure permiffis, cum
difpofitio intelligatur, rebus fi ftantibus l. fin. ff.
de iure iurando.
- 26 Terrio, vi conductor foluere teneatur expenfis
non ductis cap. graui, vbi not. de reff. fpol. Card.
in fap. poffitulis de deci. Corfe. in verbo. integre,
infir. quod fi Papa mada folo integras decimas,
non deducatur expenfa, dicentia Ferraria iudica-
tam tempore Nicolai Quina. Tiraq. de retract. con-
fing. 5. §. 5. nu. 9.
- 27 Habes igitur cautelam ad tollendam remiffionem,
& deductioem expenfarum.
- 28 Ampliat quare loco principaliter hanc conclu-
fio de pensioe non foluta, vi nedum conductor ex-
pelli poffit, fed infimul, & femel cogi poffit ad refolu-
tionem penfionis in praetextu decurfae ex l. colo-
nus, vbi Cafr. reputat hoc valde fingulari, & menti-
derendum, ff. loc.
- 29 Dura fortaffe videtur decifio illius legis, de bebat
enim alterutro effe contentus locator, nec grauate
grauatum.
- 30 Bene verum eff, quod ex eo contextu cofolatur,
vi repetat expenfas vtiliter factas, meliorando vinea,
& contr. plantando, licet non effet conuenient. Et ni-
mm quibufdam fuit, ex quo amde ius cofolationis,
quod habet regreffum ad melioramenta. dicam in
tract. expenfarum.
- 31 Ampliat quinq. loco principaliter difpofitio,
& conclusio de pensioe in tempore non foluta, vi
procedat, & habeat locum in materia fublocationis,
fi fecundus conductor foluit primo conductori fub
locanti, fed primus non foluit principali locatori,
vbi praedictum non poffit. Bald. in L. certa, C. vi in
poff. ff. leg.
- Licet contrarium teneat in L. de, & Bar. in l. r.
§. neceffario, ff. de reat. nomine.
- 32 Et fic fecundo conductori nihil proderit eius dili-
gentia, fed agat contra fublocantem pro fuo in-
tereffe.
- 33 Ampliat fexto in locatione vedigialium, tribu-
torum, gabellarum, locus Potufini, & fimilium, vi ex
refponfione in tempore non foluta expelli poffint.
Barbol.

Bartol. in l. veltigalia, §. non solutio, ff. de publican. & veltigal. in l. fuidum, C. de iur. reipublice libro vndecimo, in l. quod semel, ff. de decret. ab ordi. faciend. Guid. Pap. quæst. 3.

- 33 Causa ignitur in tempore soluere, quia agitur cum commercialibus.

Ampliatur sepeimo, vt ad conductorem spectet onus probandi soluiffe in tempore. Gigas. de commun. de peni. q. 76. in fi.

- 34 Vnde locator habet intentionem fundatam in in struimento, nec præsumitur obtinuerit in fauorem conductoris, sed cum probare debeat, vt dicam inf. de proba. quæst. 6.

- 35 Ampliatur octauo, etiam si in instrumeto posita sit clausula, molestiam non inferre, quia non dicitur molestiam inferre vti in contractu. Nat. conf. 3. vol. 1.

- 36 Vltra quæ bene facit text. in l. factum, §. 1000 videtur, & in Lullus videtur, ff. de regul. iur. vbi Albe. facit ad hoc propositum dicit, quod promittens non molestare intelligitur iussisse, sic & in præcepto iudicis de non molestando.

- 37 Secundo loco addo ad cõfirmationem, quod promittens in contractu molestiam non inferre, intelligitur de facto, nõ de iure. glan. l. si seruum, §. prætor, ff. de acqui. heredit. quem singulariter notandũ dicit Balio l. 1. C. de his, qui pene nomi. Felix. in cap. causam, col. 3. verum habetur autem de re scripte & in cap. in præsentia, col. 2. de proba. Gome. in reg. de trienn. quæst. 45.

Ampliatur nono, etiam si in instrumeto locationis esset apposta verba omnimodo libere, & omni occasione & molestia remota, ita text. in d. l. quæro, §. inter locatorem declarat Bal. reputat notari dignũ in l. 1. nu. 13. de vsu fructu commendar. Koin. conf. 211. nu. 3.

- 38 Limita tamen hanc ampliationem vltra Notandum in laudato superius consilio, nisi in instrumeto apposta sit clausula prædicta cum dictione, aliquam, quæ implicat, & importat tamen molestiam facti, quam tenet l. vnica, in verbo, molestiam aliquam, quæ sunt in fi. C. de nuod. in quã ad hoc dixit singulariter Corset, in singulari, suis in verbo, molestia, in fine. facit Rebuff. in tracta. nominato. quæst. fin. nume. 3. Afflict. decisio. 329. num. 4. Balb. de præfeti. in quarta parte quartæ partis principal. quæst. 29. num. 4. Tiraqu. de retract. Liguagier. §. 35. glo. 1. ou. 40. Rol. conf. 68. num. 6. vol. 3.

- 39 Sed si non potest stare dicta clausula modo, quæ supra apposta molestare etiam de iure, poterint iurati suspensius via iuris tamen vrgenti?

- 40 Ampliatur nono conclusio prædicta etiam in materia reonate locationis, vt in ea sit locus dispositio ni l. de, Aymo. de antiq. temp. par. 4. verum materia ista singularitatis testium, fol. num. 1. 6. fol. 270.

- 41 Ampliatur decimo, vt colonus, vel conductor ne gans restituere rem locatam dicitur inducere ipsi. Dyn. in cap. quia ad agendum, nu. 7. de reg. iur. lib. 6. Bald. conf. 177. lib. 1. Bar. in l. si ff. de procur. Cyn. in l. 1. q. 2. C. si cer. pec.

- 42 Subampliatur etiam si talis contraditio facta sit in iudicio. Alexand. conf. 90. nume. 2. lib. 5. Crauer. consilio 107. numero 3. Flo. de in iur. an. §. 4. numero 84. Contard. ad leg. vul. ampl. l. numero 74. C.

si de momentanea possess.

- 43 Subampliatur secundo ad ad propositũ præsentis conclusionis de negatæ pensionis, quod pariter negatõ soluere factum, vel pensioem dicitur spoliare. Mari. Anguiss. conf. 141. nu. 1. & seq. Borgn. dec. 45 nu. 72. vbi subdit quod ratione spoliij potest agi contra iudicem ecclesiastico etiam si bona clerici essent patrimonialia, vt per eum.

- 44 Bene verum est, quod iudicium intentatum contra conductorem ad ipsum expellendum est petitorium, non possessorium, ex quo in conductorem regulariter non transfertur dominium, neque possessio l. non solet, ff. locati: & superius vidimus in materia locationis ad longum tempus, sed agitur de tali iure ipsius conductoris. argumento l. penult. ff. locati. & in Authen. qui rem C. de sacrosanctæ eccle.

- 45 Declaratur id esse verum, quando locator vult expellere conductorem ex causis, de quibus in hac l. & de, vel simili ante finem temporis secus post finitum tempus, vel ex linea hostitiam tunc est remedium possessotium ex l. si quis cõductionis, C. loca. de qua suo loco dicis. Et ita in facto decum refert Bero. q. simul. 100. num. 11.

Vulitas est etiam non parua ratione cumulationis.

- 46 Ampliatur vndecimo, vt non excusetur colonos vel conductor in solutione factis, vel pensionis, si locator fuisse spoliatus, & conductor coactus a Principe, Iudice, vel Communitate spoliante coactus fuisse alibi soluere. Bald. in l. si de bonis, C. de iure deliberan. allegat Specular. in tit. de restitutio. spoliato. §. 1. nunc videamus, verum porro & c. sequitur Abbo. in cap. secundo. de ordine cognicionum, & hec est communis opinio Canonistarum. Afflict. decisio. 19. num. 7.

- 47 Ampliatur duodecimo, vt conductor conuentus à locatore ad pensionem soluendam ex instrumeto in forma Camere non mereatur absolutionem a iuramento ad effectum tetrandi solutionem pensionis, cum intendat excipere, vel reconuenire locatorem super mercede, vel salario ipsius ex causa procuratoris, vel simili, & ita tenuit Rot. vt per Cassid. decis. 1. de multis petitionibus, per quam in terminis locati & conduci. Ita tenuit pariter Rot. in una Romana officij coram Paleotto de 18. Nouembr. vi per Caputaque. decis. §. lib. 1. Contard. ad Aegidian. ampl. l. nu. 73.

Cui addo Gallef. de for. cam. par. 4. num. 11. Mari. de iuribus peti. art. 6. prin. limit. 10.

- 48 Et sic corollarie habetur, quod contra instrumentum in forma camere nõ datur absolutio a iuramento ad effectum excipiendi, vel reconueniendi, etiam si exceptio, vel reconuentionis contineret materiam fauorabilem, & priuilegiatam, vt mercedis, & salarij.

- 49 Limitatur in idem, nisi effectus in materia fauorabili, & necessaria simul, vt alimentorum in homine impotente, vt colligitur ex Cassador. in allegata decisione. Et sic videam vim, & virtutem clausulæ forme Camere.

- 50 Quid dicemus in instrumeto guaranteegiato? Nul lam video differentiam iuxta tamen statuta locorũ, & verba ipsorum.

Limitatur primo loco principaliter hæc conclusio hoc

Vincentii Carocii Tractatus

hoc modo distinguendo: aut locatio est facta ad longum tempus, vel modicum.

Primo casu subdistingue, aut est constituta vnica pensio pro toto tempore, & potest expelli si non soluit in tempore coeuentio, cum ex vnica pensione vnica reputetur locatio. Aut pensio fuit constituta in annos singulos; tunc potest expelli si non soluat per biennium, d. s. inter locatorem, de qua superius vidimus in ampliationib. Si vero locatio est ad modicum tempus, non expectatur biennium, sed statim expelli poterit, cum tempus est elapsum. Ita Abb. in d. c. propter sterilitatem. Bar. in l. v. l. g. l. a. s. non dū solutus, de v. s. g. in l. filiusfamilias, de solutione. Bal. in l. i. c. si propter publicas pensionationes. Boer. de d. c. l. 154. n. 3.

Ampliat. de c. m. o. t. i. n. doctore qui cum iuramento annom legere permittit: nam ponit ut potest, si non soluatur salarium & non dicitur periturus. Af. in d. executor. s. g. c. 10. n. 7.

Solet tamen adhiberi discretio in conductore ad modicum tempus, videtur terminus ad disymbreandum (Tuderini docent) & hoc alij dicunt per quatuor menses, argumento l. si. C. de v. s. r. i. u. d. i. c. v. l. saltem per menses duos argumento capitali finalis de locato, vel per quadraginta dies l. quod si solut. s. fruct. ff. de ad. l. i. u. c. Ad d. ad Aug. in verbo, locatio l. 3. l. i. t. e. r. a. in modico.

Illud verum est, quod conductor plurium annorum recipiendo pensionem omnium annorum anticipatam sibi preiudicat, nec est locus dispositioni. l. x. de nec capitali, propter sterilitatem, s. si. Ita limitat Papi. in forma libelli ad sibi prestationem, in verbo, inuestiuit, ou. 9.

Quomodo autem consideretur annus, vel biennium, in pradio rustico, posui superius ad materiam locationis ad longum tempus, ibi videte placere.

Addo vltimus, quod pererit, fructibus tenetur conductor soluere pensionem, & discedere, nec expectare, quod laboris integrum tempus, ita censuit Bero. conf. l. 37. ou. 1. & 24. vol. i. sentit Corn. conf. l. 347. lib. 1. Hieron. Gabr. conf. l. 68. vul. 4. Rol. conf. l. 87. vol. 1.

Ampliat. idem esse in bobus datis super laboratione, ne eo finito sint statim restituendi. Bologn. arte stans ita in sibi contingentia iudicasse, de d. c. l. 43. ou. mero 60.

Limitatur id, quod dictum est de laboratione finito, si alios fructus eo anno percipere potuisset. R. i. m. n. conf. l. 165. nu. 57. vol. 2.

Et hoc sæpius in facto occurrit in pradijs, quæ pro dimidio seminantur in quolibet anno.

Limitatur secundo loco principalis conclusio, vt locator, qui intendit pacta non seruare, debeat denunciare conductori. Bartol. in l. 1. c. de agr. i. c. l. & censit. lib. 1. R. i. m. n. conf. l. 165. vol. 1. in terminis Alex. de Neuo. conf. l. 15. Boff. de remiss. merced. c. p. t. d. u. c. t. u. m. 50.

Et poterit agere ad interesse, & lucrum cessans. Franc. Bec. conf. l. 45. nu. 30. facit Hieron. Gabr. conf. l. 76. idem sentit Moys. de locato. c. u. l. i. nu. 7.

Et si locator promissit tradere conductori prædia seminata, & conductor recipiat frumentum pro semine, sibi præiudicat, vt apponere possit prædia semi-

nata non fuisse Bal. conf. l. 3. i. vol. 1. sequitur Crau. conf. l. 106. nu. 2. vol. 1.

60 Vidi in facto casum, quod quis locauit domum cum pacto ne faciat seruitutem tali vicino, an ex hoc, si faciat, expelli poterit.

Extra tamen præallegatos quatuor casus, vt supra expressis, non est locus dispositioni l. x. de, nec c. propter sterilitatem, s. si. vt post gl. sentit ibi Cyn. col. 1. nu. 2. in fi. quare non fit extensio.

61 Limitatur tertio loco principalis conclusio ex intentione R. u. t. quod si conductor fore a locatore expulsus, potest pro interesse, quod præterit expulsiōe, & pro damnis, ad quæ agere intendit, retinere pensiones per eum debitas, hoc modo euitare caducitatem. Paris. conf. l. 100. nu. 35. & 36. vol. 2. vbi etiam habet hypothecam conductor pro interesse, quod præterit propter expulsionem, & ita tenuit Roia in una Bononiensi locationis coram Antonio Augustino, vt per Craspaquen. decisio. 180. part. 1. vbi etiam exculat conductorem, si per errorem non soluit, ex l. al. per eum allegato.

Q V A E S T I O X V.

Ad materiam l. 5. ff. locat.

Quæro pro intelligentia præsentis materie: resolutionis an contractus locatiois resolutus pro una parte censetur resolutus pro alia parte.

1 Primo videbatur quod non, ex l. si sibi, quæ est quinta in ordine, ff. loc. vbi contrahentes ex praefato conuenire possunt, vt alter teneatur, alter non. 2 Vt pro contraria parte facit l. cum emptor, de rescind. vendit.

Secundo facit l. si ff. de acceptat.

3 Quibus in locis cœuetur in contractibus correspondere, prout locatio, & conductio, resolutio contractus ex una parte, tenetur resolutus pro alia parte, & hoc pro regula traditum est, cuius ratio manifesti est, quia contractus claudicare non debet, iuribus prædictis.

4 Limitatur hæc regula, & conclusio ad propositionem: materia locati & conducti, vt non procedat expulsi factio, quia conueniri possunt contraheentes, vt alter teneatur, alter non, d. l. i. tibi habitationem. ff. locat. cuius fortasse ratio est, quia ab initio multa fieri prohibentur, quæ post facta tenent, materia leg. p. t. re. furioso. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris.

Vnde licet ad producendum actionem requiratur ciuilitas, & naturalis obligatio, tamen postquam est nata, in una tantum sustentatur, vt not. ad l. si unus, s. p. t. u. s. ff. de pacti.

5 Limitatur secundo loco, quia re non integra competit exceptio.

6 Vnde si locator vel venditor iam rem tradidit, & scie postea pactum de non petendo pretium, vel pensionem, habet nihilominus actionem, quæ postea eliditur per exceptionem in pacti subsecuti.

7 Prædictum igitur casus erat locator agere, & conductor exipere de pacto postea subsecuto, deducendo rem si re traditam, & consequenter rem non esse integram.

Limitat ut

8 Limitatur tertio, satis ad propositum materiz locati, & conducti, & iuxta terminos ipsius, si res non erat integra, & ab una iacta parte suberat iusta causa resolutionis contractus, pro illa parte censetur resolutus, vt in secunda solutione glossæ, d. l. si conuenit, ff. de pact. Vnde sterilitas est iusta causa in locatore, vnde et tantum fit remissio.

9 Practicando igitur cautus erit conductor, & dicat, quod resolutio est facta ex parte ipsius tantum ex in sua causa, quæ non militat, nec militare potest ad fauorem locatoris.

Vnde perat ipsum cogi ad implementum contractus, & bonus iudex arbitrabitur causam non esse partem, & vni tantum fauere, nec tenetur implere.

10 Limitatur quarto, vt cessante iusta causa resolutio curet æqualiter pro utraque parte res, adhuc integra. Castren. ad d. l. si conuenit, ex not. in habem puone, & in iuris gentibus, s. adeo, ff. de pact. Vnde conductor a solutione pensionis, locator a traditione rei exit libertatis.

11 Limitatur quinto, vt sublato contractu censetur sublata obligatio, vt ab eo tanquam fundameto dependens, remanente vero contractu, sed tollitur obligatio, vel solutione, vel interitu rei, vel pacto reuocatur obligatio in altero extremo, in qua non reperitur causa obligationis tollendæ, juxta Bal. materiam de elatrat d. l. fin. sub num. 4. C. de peric. & commod. rei vendit. dicens hoc valde notandum ad declarationem præsentis materiz.

12 Limitatur sexto, data pariete hinc inde, sed interveniente dolo, vel culpa in vno ex partibus, ille tenetur.

Vnde si dolus de dedit causam contractui, tenetur vnus, alter non, & tamen qui non habet alterius obligationem, succurritur ope exceptionis, si non possidet, non autem iure actionis, si tradiderit, vt not. in l. si in emptione, §. emptor, ff. de contrahen. emptio. l. ex causa, s. i. ff. de minor. Bar. in l. bonasides, ff. de pign. ponens exemplum, quod si ex forma futurorum emptor, vel conductor soluit pretium, vel pensionem, venditor, vel locator non, licet emptor, vel conductor sit liberatus a solutione pretij, vel pensionis, nõ tamen est liberatus locator, vel venditor, quia quando est culpa, vel factum locatoris, vel venditoris, quia noluit soluere gabellam, vel accipere pecuniam depositam, vel est emptor præscriptione ex negligentia venditoris, non censetur resolutus contractus ab vtraque parte, vt ibi per eum, quem summo perit commendat Bal. ad l. fin. C. de peric. & commod. rei vendit. de quo etiam, Bartol. in l. vniuersa, C. de precib. Imper. offer. in l. cum mulier, vbi etiam Bald. ff. in l. i. de matrimonio, Bald. in l. ceteris, ff. de seru. pignor. dam. manumissio. in l. prima, s. si filius, ff. ne quis eum. Imol. in cap. cum contingat, nu. 20. de foro compet.

13 Limitatur septimo, si bannitus, vel similis ex forma futurorum, bannimentum, vel alius motus proprii, contrahere non poterit, ad eorum tamen vtilitatem, sicut non potest petere pensionem, ita nec tenetur tradere rem, & tradendo poterit repetere per conditionem sine causa, cum erit exemptus ab anno, Bal. ad l. fin. C. de peric. & commod. rei venditæ.

14 Limitatur octauo, vt liberatio intelligatur facta ab obligatione inducitur, & contractu ante legem, secus si per legem ipsum inducatur, vel post Bart. in d. l. bona fides, quem sequitur Bald. in d. l. fin. inferens in practica ad quæstionem de facto, quod si in aliqua ciuitate, prout Arctij sunt factæ multæ venditiones, post fiat statutum annullatum, & liberatori, nisi quid si pretium soluerint, repetere possint, vel respectiue teneantur soluere si pretium habuerint, & concludit, quod sic, quia intelligitur facta liberatio ab omni obligatione contracta ante condum statutum, secus si post, vel per statutum ipsum inducatur, prout est conditio sine causa, quæ nascitur post legem ipsam, dicens hoc perpetuo notandum in practica ad declarationem prædictorum iurium.

15 Quid si locentur plures res, & contractus veniat resoluendus pro una, an censetur resolutus in omnibus, & Imo, conf. 39. in terminis locati & conducti, tenuit quod sic. Dequitur Plot. in l. si quando, nu. 100. huius, 3. C. vnde vi, vbi amplius etiam si locator vellet liberare bona ab illo, cuius sunt, si verisimili vixaret emptorem.

16 Distingue autem una est constituta pensio, & procedat opinio Innoc. aut cuiuslibet est assignata sua pensio, & vna alteri non præiudicat, Lambertens. de contract. mulier. §. fin. num. 248. Burfat. conf. 191. n. 16. vol. 2. Iacob. Berretta. conf. 112. Crm. conf. 107. num. 19. vol. 2. Bero. conf. 12. nu. 8. vol. 3. Iane Borgnini. decis. 8. par. 2.

17 Amplia hoc idem considerari circa remissionem mercedis plurimorum rerum, vt suo loco dicam ex Bos. nu. 21. per l. si plura, ff. de edil. edict.

Q V A E S T I O XVI.

1 Sed nunquid dispositio l. de, habebit locum in hærede locatoris, vel conductoris? vtique sic, de primo Ang. conf. 2. de secundo Firmia in verb. hæres conductoris.

Q V A E S T I O XVII.

T Etigi aliàs, sed ad aliud propositum, si colonus reducat ad fertilitatem fundum sterilem, poterit ne expelli? vtique non, quia efficitur perpetuus, vt not. in l. si quis autem. C. de omni agro de seruo, libro 11. Rom. conf. 373. & singular. eod. num. Fuf. in verbo colonus, nu. 147. Vinc. Franc. de feud. de his, qui feudum dare possunt, num. 34. Burfat. conf. 18. num. 8. lib. 1. cap. ad aures. vbi Abb. & alij, de rebus eccles. non alienan. Ruin. conf. 116. num. 3. vol. 1. Castren. conf. 142. vol. 1. Redoan. de rebus eccles. quæst. 1. vers. non adhibetur. Ample Corn. conf. 181. nu. 56. vol. 2. Vasqui. controuer. illustr. c. 62. nu. 19. Becc. conf. 3. nu. 19. & 30. Ioan. de Amic. conf. 150. num. 22.

Amplius, vt nec possit augeti pensio, l. 1. C. in quibus caus. colo. lib. 1.

Amplius secundo, vt habeat locum in colonis nostri temporis Io. de Plat. in d. l. 1. Iate Roman. in l. si vero. §. de viro, fall. §. 2. ff. sol. mar. sing. 3. Io. Imol. c. 68. Cepol. c. 6. ciuil. 3. n. 3. Cur. sen. c. 6. 47. col. 2. Ruin. conf. 116. vol. 1. Angel. conf. 17. nu. 39. Gozad.

Vincentii Carocii Tractatus

Gozad.conf.86.nn.23.Bero.2 cap.in presentia.num. 378.de probat.Menoc.conf.36.nu.22.vol.1. decif.Peruf.36.nume.1. Et hæc est receptissima opin. Marzar.conf.16.nu.11.

Ampliatur tertio, vt tales coloni transmittant ad hæredes extraneos, etiam si habuerint in tertiam generationem. Angel. dicto confil. 7. nu. 41. Gogiel. de Benedic. in cap. Rainutus, in verbo Ardesiam, nume. 983. Cassia. in consuetud. Burgund. §. 2. ou. 6. Rimin. sen. consil. 100. in princ. Socin. jun. conf. 72. num. 22. vol. 4. Bursat. de magis communi conf. con fil. 330. nu. 6. vol. 3.

Declaratur conclusio, vt procedat multis concurrentibus, primo, quod terra sterilis, & inculta locata sit, & propria conductoris impensa ad culturam redacta sit, d. ca. ad aures. secundo, quod melior conditio tempore locationis reperte nõ fuerit, nec de præfenti repetatur qui meliorem offerat, gloss. in d. ca. ad aures. Host. in Sum. nu. 2. Rui. conf. 16. nu. 3. & 157. nu. 16. vol. 1. tertio, conductor melioramenta facta remittat Rui. conf. 117. alius 157. nu. 13. vol. 1. quarto, quod melioratio sit facta de licentia domini. Redoan. de rebus eccl. rub. fin. in casibus, in quibus alieni rei eccles. s. iur. solumenite, vers. non adhibetur quinto, vbi nõ essent renouati termini obductionis, seu rrfirma noua tempora, quo casu cessat perpetuitas. Castren. conf. 143. col. 2. vers. nec obstat. volum. 2. R. uind. confil. 6. nu. 14. vol. 1. sexto, nisi esset in parte ad culturam prædium redactum, nõ autem totum, quia totum auferri potest. Capic. decif. 105. nume. 3. in fin. Vel saltem actio auferendi competat pro parte nõ culta, nec ad culturam redacta, pulchra est decifio Castren. conf. 270. nu. 1. vol. 2. io nou. & in antiq. 36. sequitur Negus. de pigno. io 4. memb. 5. par. princip. nu. 191. in 7. conclusio. & est communis distinctio. Tiragu. de retrac. conuent. §. 7. vers. 7. declara. Redo. de reb. eccl. rub. de melioramenti, vers. vnde in hac materia. Ioseph. Rot. Luc. 16. nume. 11. par. 1. scilicet, vt procedat in primis cultoribus, & eorum hæredibus, non autem in aliis sine solemnitatibus. Redo. & Capic. in citatis locis. octauo, vt procedat in colono partitario, cum ab initio nullo domini transsferretur. Rimin. consil. 100. nu. 45. vol. 1. nono, l. cum satis, §. cum autem. C. de agricol. & censit. procedit duobus concurrentibus, scilicet quando de Colonia constat per pactum, vel scripturam, alias solus cursus temporis non sufficit. decif. Peruf. 126. ou. 3. 10. non procedit in colono partitario, vel qui non responderit in pecunia, & sic in propria locatione, tertio, vbi de certa colonia, & temporali constat, non procedat. Paris. de reintegratio. seu. emphyt. concess. ad melio. nu. 5. Bursat. consil. 130. nume. 144. vol. 3.

Vnde l. quicunque. C. de omni agr. deser. lib. 10. de reducende ad culturam fundum sterilem, quod efficiatur perpetuus.

Limitatur primo, vt non procedat in pratis, qui non sunt fundi steriles Card. in clem. 1. de decim. per l. pratum, de verb. signif. Corn. consil. 185. n. 56. & 66. vol. 2. Nouell. reg. 111. limitat. nec siluz iudicantur incult. Rui. conf. 197. nu. 13. lib. 1.

Limitatur secundo, vt procedat in fundis patrimonialibus Principis, fecus priuatorum, in quibus per

reductionem ad culturam, non efficitur dominus nisi lapso biennio, vel per sex menses post denunciationem.

Limitatur tertio, vt non procedat quando ex conventionione datur pro certo tempore, vt reducatur ad culturam, tunc prouiso hominis facit cessare promissionem legis.

Limitatur quarto, vt non procedat in agris non tributarijs, prout in Italia, in qua agri non sunt tributarij. Rimin. consil. 100. nu. 45. vol. 1.

De euictione.

Proxima precedentib. est indagatio, an in contractu locationis, & conductionis habeat loci euictio.

Et primo videbitur respondendum quod non, quia euictio competit vel ratione proprietatis, vel possessionis euictæ, vt not. in rub. ff. de euict. Caball. de euictio. §. 3. q. 17. §. 5. nume. 44. sed per locationem non transfertur dominium, neque possessio. l. non solet. ff. locat. metit. & c.

Pro contraria parte facit, quia locatio est similis emptioni, & iisdem regulis regular. l. 2. ff. loc. & vidimus superius 2. merit. & c.

Et hæc est verior opinio, l. si quis domum, & ibi not. fil. loc. Caball. de euict. §. 4. in fi.

Ampliatur principaliter hæc conclusio ex l. si quis domum. ff. loc. vt nõ excusetur locator, si semel rem locatam tradiderit, quia tenetur ad patientiam per factum successuum, ita vt quodcumque molester conductor reuehatur locator, vt not. in l. corruptionem. C. de vfufr. in l. 2. de verb. obligat. Cephal. conf. 577. & 77. vol. 4. & 718. nume. 9. vol. 5. Marin. Freccide præfot. lib. par. 7. q. 9. l. Socin. conf. 156. col. 1. in fin. rub. 3.]

Vnde actus locandi semper habet in se tractum successuum. Alciat. in l. 2. §. & harum, num. 43. ff. de verb. oblig.

Ampliatur secundo, vt condefcor non teneatur pensionem soluere, si res locata non fuit effectualiter tradita, & consignata, ita vt conductor eam detineat. Castren. consil. 105. in fi. vol. 2. Purpur. conf. 484. num. 20. vol. 2. Crau. conf. 767. num. 1. vol. 5. Natt. conf. 360. num. 5. cum seq. vol. 2. Pedemont. decif. 5. nu. 8. Paplen. ad hñti præstationem in glo. recusante, num. 1. Rui. conf. 44. nume. 4. vol. 4. Iul. Clar. in 5. emphyt. q. 8. col. 4. Rot. Luc. decif. 2. par. 1. Rot. Per. decif. 50. nu. 6. post Ang. conf. 312. Caball. mille loq. q. 3. par. 1. Rimin. jun. conf. 94. nu. 25. vol. 1. & conf. 366. nu. 30. vol. 4.

Ampliatur tertio, vt non sufficiat constitutum in instrumentum locationis appositum. Ioseph. Rot. Luc. ex. 25. nu. 54. Ant. Gabr. de locato, concl. 4. num. 12. lib. 3. Borgin. decif. 43. nn. 64.

Limitatur dispositio d. l. si quis domum ex intentione, & eiusdem l. in fine principij, vt tradendo rem æque commodam liberetur, ubi Paul. Castren. reputat hoc valde notabile, & quotidianum.

Ex qua limitatione corollarie colliguntur duo. Primum quod in hoc locatio differt a venditione quia venditor non liberatur tradendo rem æque idoneam, sed cogitur præcisè ad rem promissam, vt per glo. ibi verb. locatorem, in fi.

10 Et sic limitatur l. i. ff. loc. Vnde benignior est lex cum locatore, quam cum uenditore.

Secundū est limitatio ad l. 2. §. i. ff. si cert. petas. ut aliud pro alio inuito creditore solui non possit: nam hoc non procedit in locatore uolente tradere rem æque commodam.

11 Et nota modum loquendi ipsius Iuris Cōsultis in d. li. si quis domum, primo enim locutionem tam in prædio urbano, quam rustico ponit, post in casu euictionis ponitur in fundo tantum, demum in materia rei æque commodæ loquitur in habitatione tantum.

12 Nec sufficit, ut cōducitor rem habuerit, sed debet posse aliam locare si uult, & tenetur locator manere nec tectum hostium si licitū d. tēns opus fuerit. Corn. conf. 1. 2. col. 3. vol. 4. Paris. conf. 40. m. 1. & 7. vol. 2. Bello. conf. 22. n. 1. & 2. Boffe de rem. f. m. eed. cōduct. nu. 65. Ror. Luc. 2. n. 6. par. 1. Rolan. conf. 69. nu. 2. 2. vol. 4. conf. 83. nu. 4. eod. vol. Gomef. de locat. nu. 20. R. im. conf. 41. nu. 36. & 97. vol. 4. Botga. decif. 44. nu. 30.

13 Vnde prædicando locator agens exprimat patientiam per tractum successuum, & quod cōducitor habuit, & usus est re locata. Bal. per illū textum in lex cōducto. ff. locat. idē Bal. in l. fideiussor, §. meminif. se, ver. 2. quærit. ff. de leg. 1. Calder. conf. 5. in de loc. Pedemont. decif. 50. nu. 1. o. ff. in §. actionem, n. 147. de actio. Aret. in §. sequens. col. fi. eo. ti. pulchre Frac. Beccic. conf. 45. n. 19. l. 1. Soci. conf. 15. col. 1. in fi. par. 1. ubi quod habuit rem liberam vacuum, & expe. ditam. Iaf. in l. diuortio, nu. 11. ff. fol. mar.

Sustinetur tamen libellus, licet patientia non sit expressa. late Iaf. in §. actionum, num. 164. reprehendens Aet. aliter sentiemem. Vt in li. primo opio. 135. nu. 4. & 5. Matth. filian. notabili decimo, nu. 2. Et exprime patientiam de tota re, quia sit in parte non præstatum, non tenetur ad pensionem. Rimini. conf. 172. num. 5.

14 Limitatur secundo loco principaliter dispositio l. si quis domum, quod si locator non præstat patientiam successuum, vel rem æque idoneam, si quidem locauerit rem alienam, scilicet tenetur de interesse. Si uero ignorauerit ad remissionem mercedis tantum, ita gloss. quam ibi sequitur Castrenf. in dicta l. si quis domum.

15 Veriori tamen opinio uidetur ut indifferenter ad interesse teneatur, siue ignoranter, siue scienter locauerit, licet ille, qui uendit rem alienam, licet ignoranter, ex l. Titius, §. si ff. de actio. empt. & in l. & hæc distinctio, in fine, ibi, intelligēdum est autem, si loca.

16 Nec obstat text. in l. si quis fundum, in fine allegatus in glossa, quia loquitur in eo, qui locauit fundū suum, postea de facto cōducitor est prohibetur sine culpa locatoris, sed in præfenti casu loquitur de locante rem alienam simpliciter. Vnde uidetur esse casus diuersus.

17 Vnde circa materiam petendi interesse in hac locati & cōductu materia dicitur. Ant locator prohibet, & tenetur ad interesse lucri perdidit, l. si fundus in principio. ff. loca Aret. conf. 111. col. 2. Paris. conf. 38. nu. 17. lib. 1. Iaf. conf. 109. nu. 1. lib. 1.

18 Si tertius impedit, locator tenetur ad interesse si poterit tollere impedimentum. Roman. conf. 178. Socin. conf. 88. num. 3. & conf. 125. num. 7. libro 1.

Seifel. ad l. si quis ante, num. 1. §. ff. de acquitenda possessione.

19 Sed pone hic vnum, quod in facto sæpius occurrat. Dicit locator cōducitori, nolo restaurare anno sequenti, erime audiendus circa operas locatas vidimus superius in materia famulorum, sed in locacione rerū locator non audietur. Flotian. in l. quæsitum ff. de usufruct. Dyn. in l. usufructum cum moriar. §. 1. ff. de usufruct. lega. Bar. in l. si vno. §. item cum qui dam in fine. ff. locat. Bal. in l. liberti, col. 6. C. de oper. lib. Rom. conf. 432.

20 Vnde in rebus cōductis non datur restauratio temporis. Quis enim scit, quid anno sequenti cōducitor non egeat, & habetare possit? quis scit, ut non reperat aliam meliorem, vel minoris pensionis, & æque commodam? competit etiam scbo de dolo si colonus accepit fundum ad seminandum pro fructu inde percipiendo, & dominus fundi nō patietur eum fructus tollere. Bar. & Iaf. in l. permittit, §. permittit. ff. de præscrip. verb. ubi dicunt esse casum valde quotidianum.

21 Patientia tamen cōducitori debet satisfacta præstita ab initio contractus cautione, quod cōducitori licebit uti, & frui re cōducta. Pedemont. decif. 51. nu. 6. per l. datum, §. si iter, ff. de act. emp. multis com probat Franc. Becc. conf. 45. nu. 19. l. 1. Joseph. conclus. 14. illat. 38. in fi.

22 Quæ patientia probanda est esse possessione præram bula. Ale. conf. 27. vol. 5. & debet esse successiva pro toto tempore, nec sufficit pro parte temporis. Hier. Maga. Rot. l. uc. 69. nu. 5.

23 Praesumitur autem in dubio, nisi contrarium probetur per cōducitorem. Zabarel. conf. 150. colum. fi. verific. sed hoc nihil. Menoch. de præsumpt. libro 3. præsumpt. 86.

24 Et licet cessio sufficiat in incorporalibus glo. in l. fin. C. quando sifcus vel priuatus. Bald. in l. si ea lege num. 4. C. de vltor. tamen in præfenti non sufficit. Pedemont. decif. 51. nu. 2. & sic limitatur dicta gloss. Putes decif. 281. nu. 4. lib. 2.

25 Et cōducitori semper est saluum probandi patientiam non fuisse præstitam etiam stante statuto, quod cōducitor debeat protestari, si patientia non præstetur. Grat. ad statutu Bononiense, col. 83. par. 1.

26 Id autem quod dictum est excusari locatorem præstando interesse, vel rem aliam æque commodam, procedit re integra ante traditionē, secus post. Fufi. l. itera P. nu. 11.

27 Et potest cōducitor agere ut euictione etiam denunciatione non facta. R. ni. conf. 77. ver. non obstat lib. 3. & in hoc differt a uenditione, in qua requiritur denunciatio, & agitur de euictione ex noua actione, sed in materia locati & cōductu agitur ex ueteri actio ne ex cōducto, ut per R. um. vt supra.

28 Insuper si facta sit locatio ad decem puta, vel vltiores annos, si eandem euictio in vltimis anni debetur euictio in totum h. ratione defectus iuris euincatur, puta quia res erat aliena.

Si uero oriatur defectus ex iure tantum post euictionem, tunc pro rata tantum. Caball. de eo, quod interest, sub nu. 130.

29 Recepta igitur est conclusio in hac locati, & cōductu materia, de qua agimus, quod non datur actio, nisi

Vincentii Carocii Tractatus

nisi prius secuto implemento ex parte agentis, & petentis, in qua materia adfuit duo intra principalia, & ambo in contradicibus bonae fidei, & vnum loquitur in contractu emptionis, & venditionis, prout in l. Iulianus, §. offerri, ff. de sc. empl. aliter in titulo de locato & conducto, prout in l. quero, §. inter locatorem. ff. locat. quae plenius loquitur, prout ex infra dicendis apparebit. ad idem l. filiae licet. C. de collatio.

Et ex Doctoribus, & iuris Interpretibus firmant. Corn. conf. 106. nu. 1. lib. 1. conf. 20. num. 3. lib. 2. conf. 12. nu. 1. lib. 1. Bar. conf. 35. nu. 35. & conf. 47. num. 6. & 7. Crauet. conf. 151. Alex. conf. 49. col. 2. lib. 2. Cephal. conf. 407. nu. 18. lib. 3. Socin. inn. conf. 77. num. 142. lib. 1. Gozad. conf. 9. num. 26. Aret. conf. 14. num. 18. Menoc. conf. 1. nu. 364. & conf. 110. 55. in princ. lib. 1. Bero. conf. 15. num. 14. libro 1. Franc. Becci. conf. 45. nu. 6. & 38 lib. 1. quod consilium sepius in proposito allegatur. Cephal. conf. 97. nu. 37. lib. 1. Paris. conf. 33. nu. 57. lib. 1. Siman. de pretis. conf. 97. num. 47. Tiber. Decian. resp. 102. num. 9. & 17. lib. 3. respon. 12. nu. 4. eod. lib. & conf. 60. nu. 44. lib. 2. Crot. conf. 65. nu. 12. conf. 56. nu. 9. Becci. conf. 144. num. 1. lib. 1. decif. Perus. 10. per totam. Boer. in testibus locati & conducti, decif. 249. nu. 9. Rolan. conf. 57. nu. 17. vol. 1. Grad. conf. 52. volum. 1. Nat. conf. 360. nu. 1. Joeph. Rot. Luc. 2. num. 6. Cabbal. miffel. 3. in fine. pat. 1. Borgnin. decif. 26. nu. 2. par. 3.

30 Et in summa haec est magis communis opin. Nat. conf. 360. in princ. Rolan. conf. 69. vol. 4. Bursat. conf. 53. ou. 6. lib. 1. decif. Perus. 50. nu. 6. par. 1. Laurent. Chircoi. communi opinione teni. 4. conclus. 9. Ant. Rouffal. ad Alex. conf. 39. vol. 5.

31 Ampliatur primo haec conclusio, vt talis exceptio nulla vquam tempore substat censetur. Bursat. conf. 10. num. 15. lib. 1. & regulariter in exceptionibus non solet praescribi, cum non sit in potestate rei, quando velis excipere, licet. C. de excep. l. pasc. §. ff. de doli exceptione. Nat. conf. 340. nu. 1. in termiis locati & conducti. Gallef. ad form. Camer. q. 1. quartae questionis principalis, nu. 7. Mandosad Roma. conf. 144. nu. 4. Anehar. q. 68. nu. 4. Versill. ad Afflict. decif. 120. nu. 3. & decif. 24. id. Bursat. conf. 191. nu. 3. lib. 2.

32 Ampliatur secundo, vt talis exceptio implementi non secuti possit opponi tunc iuramento. Iaf. conf. 216. col. 2. lib. 1. per cap. quemadmodum, & ibi Abb. de iur. iurando, & io c. peruenit, & in c. sicur, eo dem tit. Rol. conf. 53. nu. 3. lib. 1.

Addo dec. conf. 261. num. 1. in fine. Soc. conf. 26. col. 3. vers. ista confirmantur, lib. 1. Rodoa. de rebus eccles. in rub. de caducitat. ob inobseruantiam, vers. eccles. num. 14. fol. 353. Dec. in l. cum proponas, num. 5. C. de transac. Alexan. conf. 105. col. 5. vol. 3. Bero. conf. 144. col. 4. vol. 1. [Sersph. de iuram. priuileg. 74. nu. 175.]

33 Vbi quos omnes subampliatur siue ambe promissiones fini iuratur, siue ille tantum iurauerit, qui implementi exceptionem opponit. Musil. lingn. 42. frangenti, & haec est communis opin. Roman. conf. 144. Iafon. in l. si duo, §. si quis iurauerit, de iur. iurando.

34 Ampliatur secundo etiam, si non fuerit impletum in modico. Nat. conf. 679. nu. 19. Cagno. ad l. si quis maior. quæst. 20. C. de transac. dicens hoc esse dictum singulare, & solum quosidie in palatiis allegari. Bero. conf. 15. num. 14. vol. 3. ponderando verbum, omnia, appositum in tex. §. inter locatorem, quod nihil excludit, & sic etiam minimum. Rolan. conf. 69. nu. 41. lib. 4.

Ex regula in uniuersum sumpta, quod propositio in uno falsa, in omnibus redditur falsa. l. si is, qui ducenta, §. virum, ff. de rebus dubijs, in terminis locati & conducti. Bero. conf. 144. col. 2. vol. 1. Parpall. in l. si quis maior. q. 1. C. de transac. Neutian. conf. 50. nu. 9. Crau. conf. 151. nu. 10. & 192. nu. 15. Bursat. conf. 191. ou. 5. Put. decif. 357. par. 3.

35 Vnde defectus in vno nummo sufficit. Iaf. in Authen. qui rem. nu. 16. C. de sacrosan. eccle. Rolan. conf. 53. nu. 10. lib. 1. Moder. in l. cum proponas, C. de transac. vbi Dec. nu. 5. Curt. iun. nu. 1. e. Seisel. nu. 3. Franc. Becci. conf. 45. nu. 10. & 15. lib. 1. Rub. conf. 30. nu. 4. Menoc. conf. 55. oum. 6. lib. 1. allegant antiqui. Paul. Castren. cond. 188. col. ff. versum nec obstat, in antiquis. Dec. conf. 45. quem videas. [Tirg. de retract. conuentio. §. 4. glof. 6. nu. 2. §.]

36 Et sic est casus, vbi minimum consideratur in fide seruanda.

Addo vltimus Alex. conf. 49. in fi. lib. 1. Cast. conf. 176. col. 1. in fi. lib. 2. Crauet. conf. 146. nu. 3. Simon de pretis, conf. 46. num. 3. ubi maxime hoc dicitur procedere, quando implementum respicit causam finalem. Magon. Rot. Luc. 2. nu. 17. ubi etiam nu. 20. dicit, quod specificè apponi debet. facit quod superius diximus in locutione plurium rerum, si sit defectus in vna.

Subampliatur etiam tale minimum, non respiciat substantiam contractus Bursat. hoc valde commendans. conf. 109. sub nu. 8. vol. 3.

37 Ampliatur quarto loco allegata conclusio etiam, quod in contractu locationis apposita sit clausula, quod pena soluta, vel commissa, contractus firmus maneat. Barol. in l. cum pater, §. libertis, de leg. 2. in l. qui fidem, de trasac. Alex. conf. 12. col. 1. vol. 4. Corn. conf. 40. col. 2. vol. 2. Gozad. conf. 3. lib. 1. Nat. conf. 679. nu. 16. Menoc. conf. 1. nu. 364. Felin. c. petuenit, col. 2. vers. quantus casus, de iureiur.

38 Ampliatur quinto etiam si non implens fuerit impeditus necesse est, vel legitimo impedimento. Abb. in cap. sic, l. vii. col. 2. de iureiur. ad, Dec. in l. cum proponas, in 4. not. C. de transac. Menoc. conf. 55. nu. 3. lib. 1.

39 Dices. Impedimentum excusat, siue hoc esse verum, vi impedimentum excuset a pena, vel mora, non tamen operatur, vt impeditio actio curra, & ita ibi declarari Dec. post alios, & sic impedit eorum de fendi, sed non offendit, nec est aptum producere actionem.

40 Ampliatur sexto, vt opponi possit exceptio implementi non secuti etiam contra instrumentum guaranteeatum tunc statuto, prout Tuderis, quod nulla possit opponi exceptio, quia hoc nascitur ex ventre instrumenti. Bald. in l. ex praedictis. C. de euic. & in Auth. praesent. C. de fideiuss. Bar. in l. 1. §. & parui. ff. qd vi aut clā. Rom. conf. 144. col. 2. vers. & superest, Cotta.

Cor. conf. 145. col. 2. vol. 4. Dec. in c. ex parte, il sic do, in decima fallentia, de officio delegati. Crau. cōf. 127. nu. 14. Rolan. conf. 53. num. 3. vol. 1. & in propriis terminis locati & conducti de quibus agimus, conf. 69. nu. 14. vol. 4. & conf. 1. nu. 366. lib. 1. Crauet. conf. 148. col. penul. vers. nō obstat. Menoc. conf. 55. num. 3. conf. 1. num. 366. lib. 1. Fran. Becci. conf. 45. nu. 13. lib. 1. Crauet. conf. 55. nu. 1. r. Cephal. conf. 407. nu. 19. lib. 3. Natta. conf. 305. nu. 1. & 360. nu. 6. Rolan. conf. 53. lib. 1. Joseph. Ludou. Ror. Lnc. 2. n. 3. Mascari. conclus. 890. nu. 5. Ias. in l. si duo, §. si quis iurauerit, nu. 5. de iur. iurand.

- 41 Vnde cessabit rō institutio preces, quas quotidie Tudertini porrigunt de erogatione quatuorvigie ad effectum opponendi tales exceptiones, quæ sine alio opponi, & discuti possunt.

- 42 Ampliatur septimo etiam ad obligationem cameralem Anio. Massar. ad formam Cameralem, part. 4. q. 1. nu. 7. ubi tenet etiam si ante iuramento Canui, de execut. instrumenti, q. 27.

Addo bene loquentes, Bal. in Aubet. presente C. de fideiussor. Alexand. conf. 139. col. 2. vol. 1. & 195. par. 2. Ias. in l. eum qui, §. fin. de iure iurando.

Ampliatur octavo, ut opponi possit contra executionem sententiarum, Bal. in l. preperitias, col. 3. C. sententiam rescindi nō posse, in l. si tradidit, C. de actio. empt. Imol. & Butr. in capit. cum Ioannes, de fide in strumen. Ias. consule iamen in eum si quis, il. secundum, num. 88. & in §. actionum, num. 133. de actio. qui in hoc reprehenditur a Grauet. in conf. inferius allegando, quod sepe proponit, & non resoluit more solis Martii, prout in proverbio dici solet. Idem tenet Corn. conf. 79. colum. 3. in fine lib. 1. Gmun. conf. 149. Dec. conf. 119. Castlen. conf. 196. visis actis, col. 3. in fine, l. 2. ea ratione potissimum quia hæc exceptio nō impugnatur directè sententiam, sed modificat, Idem tenet Crauet. conf. 151. num. 10. Menoc. conf. 55. num. 4. & conf. 1. num. 367. lib. 1.

Licet contrarium tenuerit Spe. de executio. sent. §. fin. vers. item queritur, quem secutus est, Bar. in l. si duo patroni, §. item si quis iurauerit q. si de iure iurando, Rom. conf. 76. vers. 3. principaliter.

Sed prima opinio verior videtur, prout ex eis clarius apparebit.

Ampliatur nono, qd talis exceptio impedit litis ingressum, & sic litis finax. Castren. in d. §. offerri, per illum tex. vers. nō dum exemp. Crauet. conf. 127. nu. 14. late cumulans, Rolan. conf. 14. num. 23. vol. 4. Menoc. conf. 55. nu. 2. & conf. 1. num. 366. & 369. lib. 1. Burfatt. conf. 309. num. 8. vol. 2.

- 43 Ad id vnum satis utile in practica. Vira Doctores in supra nominatis locis, quod si dicta exceptio implementi non fecerit fuerit opposita ad impediendum litis ingressum, & factis probationibus oppositæ sue cubnrit, vel oppositæ non fuerint, quod poterit iterum opponi, & pleure probati in vim peremptoria ita notabiliter Bar. in extrajugan. ad reprimendum, in verbo, summaria, nu. 4. vers. & ex hoc dicto, communē dat admodum in practica, Agel. Are. in §. actionum, 14. vbi Ias. num. 131. de action.

- 44 Communis tamē obferuantia est, ut talis exceptio non impedit litis ingressum, & post litis contestationem teleructur. Alciat. astensis de comuni practi

ca, consilio 394. num. 9. Af. in. in pract. §. 13. ca. 9. nu. 21. cum sequen.

- 45 Ampliatur decimo ut si pars omittit opponere litem ex se supplere poterit etiam parte nō opponente. Ilects. vers. dicebam, & ibi Barol. nu. 4. ff. si cer. per. in l. si vnus, §. postus ne petetur ff. de pact. in l. eū qui ita, il primo, ff. de verborum obligat. in l. exceptione, C. de probat. Bald. in l. in bonis fidei, C. de pact. in l. ubi pte. pte. C. de fideiussorib. in l. preperitias, col. 6. sententiam rescindi non posse, in l. ordinarii, col. fin. C. de rei vendic. Butr. in cap. exceptionem de exceptionibus Roman. conf. 144. num. 5. Crauet. conf. 151. sub num. 10. Cephal. conf. 407. num. 20. & 148. num. 144. lib. 1.

- 46 Et si dicatur, nihil, petenti nihil impartitur, l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. infest.

Respondetur, quod duplex est exceptio. Quæ Jam venit extrinsecus, & ista si a parte nō opponatur, nō suppleat per iudicem. Quædam exceptio oritur in simul cum ipsa obligatione, & actione, cui adeo infixa est, ut simul tempore, & natura nascantur, & ista per iudicem suppliri potest, quia eo ipso quod actor proponit actionem, censetur etiam proponere cum tota causa, & sic insinuat exceptionem ipsam. Ita Bar. in l. lects. col. 6. ff. si cer. pe. & ista opinio, quod possit per iudicem suppliri, est verior, & communis. Ioseph. conclus. 14. illation. 93. ampliatione secunda.

Tremolus ad practicum Bonaccursi rub. t. numero 25. in fine.

- 47 Cautius tamen agendo solet fieri interpellatio, & quidem in specie, ut impleatur, Corn. conf. 408. nu. 7. lib. 1. & conf. 102. lib. 3. Aret. conf. 149. col. 1. m. vers. his tamen non obstantibus, Menoch. conf. 1. numero 37. lib. 1.

Ampliatur undecimo, quod ex verbis Rotarii dicentis, dedit, & tradidit, nō importat verba, & actus traditio, sed ista verba important simplicem confessionem, quæ nihil habet commune cum vera traditione, quæ resultat ex mero facto, Bald. in l. ex pte. alis, in fine, C. de euictionibus. Alexand. conf. 139. col. 1. nu. 1. Natt. conf. 349. num. 6. Mago. Ror. Luc. 2. i. vbi limitat, nisi conductor sit eadem persona que uendit, quis hanc exceptionem opponere non poterit ex Plot. de in litem iurando, §. 4. nu. 57.

- 47 Vnde condemnatus ad solutionem pretii vel pensionis poterit in executione opponere de re non iudicata, nec hoc repugnat sententia. But. in cap. inter dilectos, colum. 1. vers. quæro, emptor, de fide instrumentorum.

- 48 Ampliatur duodecimo, ut procedat in omni contractu tam nominato, quam innominato, Corn. conf. 45. nu. 1. lib. 4. Franc. Bec. conf. 45. num. 12. lib. 1. Tibet. Dec. resp. 25.

- 49 Ampliatur decimotertio, quod contra agentē ex contractu, quē nō impleuit, competit exceptio doli. l. 2. §. circa, de doli exceptio Corn. conf. 124. in fine, lib. 3. Franc. Becci. conf. 45. nu. 40. lib. 1.

- 50 Ampliatur decimoquarto quod post oppositionē factam in iudicio non licet implere, Castren. conf. 70. colum. 9. vers. non sufficit, lib. 1. Alex. conf. 137. in fine, lib. 6. Aret. conf. 133. num. 6. Crauet. conf. 159. numero 16. commendat, Marfil. sing. 489. Nicol. Moron. de ureg. & pac. q. 12. nu. 17. par. 2. Mag. Dd Rot.

Vincentii Carocii Tractatus

- Rot. Luc. 61. nunc. 10. Menoc. consil. 121. n. 100.
- 51 Ampliatur decimo quinto, quod dicta exceptio opponi possit tam circa substantialia, quam circa accidentalia, Bart. in hanc l. quarto, §. inter locatorem, verbi & generaliter, num. 3.
- Vnde non auditur dictis volo implere, modo, Castrensi. consil. 70. n. 8. lib. 1. Alex. consil. 137. n. 13. lib. 6. Crauet. consil. 148. colum. penult. verbi non obstat ratio prædictorum est, quia qui non implet pro parte sua videtur contractui renunciare. Craue. consil. 314. n. 14.
- 52 Ampliatur decimo sexto, quod implementio contractus non secuto potest pars ad primam actionem redire. Neozan. consil. 40. in princ. Burfat. consil. 101. n. 16. lib. 1.
- 53 Ampliatur decimo primo, ut si quis medio iuramento promiserit aliquid, & contraveniet pacto iuramento non poterit agere ad observantiam contractus, si quis maior, C. de transactio. quæ habet locum in omni, & quocunque contractu, vbi Bart. & ceteri sentiunt, Cora. consil. 40. col. penult. volum. 4. Alex. consil. 76. colum. penult. volum. 5. & ita alias tenet Rota, ut per Casadotum de consil. 2. de iure iurando, late Anton. Gabr. de transactio. conclusio 1. ampliatione 4. n. 5.
- Cui plene tractanti addo Brun. consil. 48. colum. 2. & in tract. exclusivo feminatum, articulo. 9. q. vltima, sub n. 110.
- Franc. Becc. consil. 41. n. 14. lib. 1. Tiber. Decian. trac. crim. de perjur. c. 13. n. 28.
- 54 Et sic in contractu locationis, de quo agimus, est locus dispositioni. Ibi quis maior, C. de transactio.
- 55 Ampliatur decimo octavo, quod non implet pro parte sua, videtur renunciare beneficio dicti contractus, Tiber. Decian. respons. 60. numero 44. libro secundo.
- 56 Ampliatur decimo nono, quod talis exceptio transit, & opponi potest per singularem successorem. Aret. consil. 70. col. 2.
- 57 Ampliatur vigesimo in materia moræ, quod licet contravenire, quando ab altera parte non fuerit impletum, quia stante maxime iuramento prima mora nocet, Alexan. consil. 101. sub n. 7. lib. 2. Crauet. consil. 1. n. 10. consil. 292. n. 15. consil. 248. verbi onus autem, & iuramentum non ligat iurantem, cū iurans non implet pro parte sua, Menoc. consil. 8. n. 10. lib. 1.
- 57 Vnde in mora constimui non potest ab eo, qui non adimplet, ea non est in mora, de reg. iur. lib. 6. l. 1. l. 2. verbi non in mora, ff. de cer. per l. si pactus, vbi Bar. ff. de pact. l. nulla, de reg. iur. Cephal. consil. 307. n. 16. lib. 3. Burfat. consil. 101. n. 16. lib. 1. Tiber. Decian. consil. 102. n. 9. lib. 3.
- 58 Addo in terminis locati & conducti, de quib. agimus, supra nominatis non allegatas Ruin. consil. 58. vol. 1. vbi tenet per conductorem, qui contravenit non posse agi ad penam, l. si quis maior contra locatorem secundo loco peritum admonens conductores, ne perirent in conductione post contraventionem per eos prætextam, quia hoc modo remissio censetur.
- 59 Et sic habetur limitatio ad l. si quis maior, C. de transactio. n. 1.
- 60 Vides igitur quam vile sit non esse sollicitum in contraveniendo, & expectare contraventionem aduersarii, quæ sibi in multis prodest.
- 61 Ex quibus colligere habetur, prout etiam superius dixi, quod in contractu locationis, & conductionis est locus dispositioni. Ibi quis maior, C. de transactio. n. 1.
- Addo in terminis locati & conducti, Bero. q. 100. num. 1. Cabell. de cur. §. 3. num. 51. & hæc communis, Rolan. consil. 69. n. 35. volum. 4. Anr. Petrus. in lib. 1. n. 231. de iurciuran. Menoc. consil. 372. n. 23. lib. 4.
- 62 Commendatur tamen prima vice remissio contraventionis etiam iurata, maxime stante legitimo impedimento, prout necessitatis, vel paupertatis, vel similia. Iul. Clar. in §. emphiteosis, q. 8.
- Addo Jo. de Arn. sing. 62. commentar. 64. & ita vidi pluries succursum.
- 63 Illud verum est in materia iuramenti, quod iurans non locat, si locat, locatio tenet, ex not. per Anr. Gabr. de iure iurando, conclus. 1. n. 11.
- 64 Ampliatur vigesimo primo, & in terminis locati, & conducti, quod si locatur ad pensionem, & offerat implementum pro parte sua, utque repellitur, si elapso termino offerat, siue promiserit cum iuramento, siue non, l. si in lege, §. colonus, ff. loc. ita post Ruin. tenet Hier. Gabr. consil. 75. in fi.
- Cui addo Anchar. q. 51. n. 27. & 28. parte recta, addu. ad Mathisiam. no. 11. 50. Brun. consil. 48. colum. fin. Rolan. consil. 31. numero quarto, volumine primo, Felin. consil. 20. Alexan. consil. 49. n. 3. & 4. vol. 2. Crot. consil. 114. n. 10. uol. 1. Roderic. Suarez allegat. 1. §. n. 2. Boigni. de tutor. n. 218. Purpurat. consil. 484. n. 21. & 22. volumine secundo, & in terminis Borgnin. decisio 43. n. 66.
- Subampliatur dispositio §. colonus, ut procedat tam ante executionem contractus, quam post, Ruin. consil. 65. vol. 1.
- 65 Subampliatur secundo, etiam si conductor, nihil interfit, ut ibi per Pau. Castrensi.
- 66 Declaratur dispositio §. colonus, ut procedat duobus concurrentibus.
- Primum, quod res sit integra. Secundum, quod pauci dies transacti sint, ut ibi Fulgoc. animaduertit, Jo. And. in cap. propter sterilitatem, n. 2. vbi Imol. n. 31. licet hæc duo quasi inuicem se confundere videantur, nam non est stricto modo quid integrum termino iam elapso.
- 67 Et sic in locati & conducti materia, modica mora non attenditur & l. C. non declarat paucos dies, l. uerum tamen arbitratibus ex præiudicio conductoris, si quod tñ. & integritate rei, ut ibi innotuit.
- Ampliatur vigesimo secundo, ut talis exceptio non implementi non sit aliter probanda per expientem, licet onus probandi susceperit, & non probauerit, & sufficit allegare in allegationibus iuris magon. Rot. Luc. 12. n. 10. ad consil. Alex. 127. lib. 2. ubi aliter sentire videtur.
- Limitatur primo loco hæc utilis conclusio, nisi quis post contraventionem incursum petierit sibi impleri, quia isto casu sibi præiudicat, & tunc remittitur censetur contraventionem incursum, Salicet. in l. cum.

commisforiz, C. de pasc. inter emptor. & veditoem, Rom. conf. 27. in 4 dub. Alex. conf. 196. lib. 7. Corn. conf. 110. in fine, & 208. in fine libro 1. confil. 40. columna 1. libro 4. vel recipi multas solutiones, vel eas fecit sine protestatione, quia apponendo in vltima nihil releuit, iuxta not. in lfi certis annis, C. de pasc. Gran. conf. 64. n. 4. Cephal. conf. 665. vidi in fa-
do in vna America.

- 68 Subamphur ista limitatio, vt censetur remississe isto casu etiam perituri. Socin. in l. prima, columna penult. vtr. sed a promisso fundamento. ff. soluto matrimonio. Gozad. confil. 24. col. 4. versiculo immo fortius.

- 69 Subdeclaratur, vt censetur remittere perituri quoad penam patii debitam, & quatenus concurrens eius fauorem ita declarat Craucet. confil. 11. numero 8. vbi circa predicta miratur de Corneo, qui contrarium consiluit circa presentem limitationem, vt per eum, confil. 179. lib. 2. & conf. 40. columna penult. lib. 3.

Et sic habetur intellectus ad l. si quis maior, C. de transfectionib. quem casum no vidi expressum apud Ant. Gabr. de transfectione. conclus. 1. vt per discursum apparebit.

- 70 Limitatur secundo, vt ista exceptio non possit opponi, nisi ubi eo, cui implendum est. Alex. conf. 127. numero quinto, libro 7. Doc. confil. 45. 2. numero 10. versiculo solum superest. Menoch. consilio primo, num. 370. libro 1.

- 71 Vnde per tertium opponi non potest, glo. in l. si condici, ff. si ager vestigialis ad quam Batoli. in l. secunda, ff. de exceptione. dum agitur de exceptione de iure tertii. Bal. ad Speculum in titulo de locato columna tertia.

- 72 Limitatur tertio, quando interesse veniat ex conuentione, nam tunc regulæ locus est, secus si veniat ab extra. Alex. in l. si licet licet. nu. 3. C. de collat. Parisi confil. 33. num. 64. libro 1.

- 73 Limitatur quarto, quando non stetit per implere debentem, nam excusatur. Simon. de Pretis confil. 28. nu. 6. & 19. nu. 2. per regulam iure ciuili, ff. de condit. & demonstrat. & ff. de regul. iur. & l. qui operas, ff. de locat.

- 74 Limitatur quinto in debus datis ad laborationem. Ruin. confil. 58. vol. 1.

Limitatur sexto, vt exceptio implementi non fecit respectu vnus obligationis non excludat petiti-
tem ex alia obligatione parte impleta. Curt. in l. cum proponas, in verbo, separatis. Cephal. consilio 48. numero 42. volumine 1. Burfar. confil. 191. numero 5. volumine 2.

Ex quibus corollarie inferuntur ad multa vtilia.

- 75 Primo in mutatione, si conduxit Sempiternum ad opus sciendum sub certa forma cum pacto penali, postea facta fuit noua conuentione de alia forma, & sit opus perfectum vigore vltimæ conuentionis, non poterit agi ad penam ex prima conuentione penali, sublata per secundam, per textum in l. cum in plures, §. lex, ff. de locat. quem notabilem, & meti tenendum dixit ibi Paul. Castrensis. Idem a Bal. sepius fuisse nõ mendatum, quod non censetur scisse cõtra formam contractus, si formam non seruauit de partium cõsensu immutatum.

- 76 Ampliatur si posito d. si in lege vt nõ possit agi ad penam ex prima conuentione promissam etiam si nõ fuerit seruata secunda conuentione, quia obligatio penalis præcedens est sublata per secundam. Castren. in l. in solam, §. 1. ff. de præscript. ver. in l. lecta, §. si cer-
petat in l. 3. §. & post operis, ff. de nou. operis nunciatione.

Secundo a forma, si quis conduxit domum scientiam sub certa forma, puta latitudinis, & longitudinis tot, si forma non feruetur, sed sit constructa pro mineri, dominus in hoc casu conductori operario dicere non potest, nolo aliquid tibi dare, quia formam non seruasti, sed foluenda erit merces arbitrio boni viri, si edificium factum in aliquo erat vtile ea ratione, quia bona fides, quæ in locatione exuberat, (vi dictum est) non patitur, vt ille petat labores suos nec regula de implemento forme procedit in actibus bonæ fidei, & equitatis, & non in tracta. de forma, ibi tunc quando licet a formis recedere. Alex. in l. placuit, C. de iudicij. Stracch. de mercator. parte vlt.

Tertio a tempore, nam locus domum constructam infra annum cum pacto, vt si non construeret, posset alii relocare, si relocet eo pacto, præbit in prima locatione, sed ad maiorem mercedem, alius plus petere poterit a primo conductore, item quæritur, §. si in lege, ff. de locat.

- 77 Secundus casus est, si relocat alteri cum gratuito modo, puta primo, vt faceret tres cameras, secundo ut faceret quatuor, & cum maiori mercede, & si lud plus petere non poterit, d. si in lege, quia agitur labor.

Tertius est casus quando fecit locatorem conductendo operarios singulis diebus, & expendit multo plus, hunc petere poterit ratione moræ, vt not. C. si tenet, in dict. §. si in lege, vbi subdit relocari posse etiam infra annum, quidò certum sit primum infra annum amplius perficere nõ possit, & pactum de opera constructum habet diem arbitrio boni viri. Anth. q. 14. tit. 4. par. 1. & 2. ubi not.

- 78 Quare ad loco ad materiam Authen. cass. C. de sacrotanc. eccles. condicemus aliquem ad faciendum in certo loco, si vult mutare propositum, & docere ad alium locum, etiam audiendus, si locus sit expressus ratione si quætorioris vsus, vt in Doctore conducto ad legendum Pisis, penult. Dec. confil. 70. per d. Authen. cass. & ibi glo. & alii Doctores notant, lex enim vel conuentione exprimens certum locum ratione frequentioris vsus, non intelligitur excludere alios parentum rationem habentes. Barba. confil. 201. col. 6. vol. 1. confil. ho 6. col. 3. confil. 9. col. 4. col. 6. vol. glo. & ibi Barba. si mater, §. hoc in re, ff. de except. rei indic. Felici cap. quoad consolationem, col. 6. de rei. iud. But. confil. 102. Bar. in l. 1. ff. ad Treb. Alex. in l. postulat, col. 1. ff. eo-
dem. Barba. in cap. translatio, col. 7. de collatione in cap. ad ostitam, columna secunda, de empr. & vlt. in pulchre, & late Andreas ab Ench. in cap. 1. num. 148 de constituto.

- 79 Et sic corollarie habetur limitatio ad l. 5. ff. si quis scribit, ff. de eo quod certo loco, q. debetur in vno loco, alibi præstari non debet, quia hoc verum, si ratione frequentioris vsus aliter apparet. Bal. Jo. me. populi in fin. ff. de iudi. & iure.

Causa sepius contingens, quia quis conductor

De 2 cum

- vt mora quanto citius purgaretur: nam talia verba important pariter arbitrium boni viri. *Clemen. causam, vbi glo. & Card. q. 20. de elect.*
- 6 Hinc postea si principis constitutio emanaret, vt locator audiat in purgatione moræ, si eam citius purgauerit, restringitur ad arbitrium boni viri.
- 7 Declaratur hoc arbitrium, vt debeat esse æquum, & rationabile attentis circumstantiis, & qualitate operis, vel rei continuus. §. item qui infulam, de verb. oblig. qui tex. loquitur in hac locati & conducti materia, quod conductor operis faciendi non debet esse nimium sollicitus in congregando omnes operarios & fabros murarios in conficiendo quanto citius opus, nec debet esse contentus vno tantum, sed mediā eligere viam, vt debito tempore opus perficiatur.
- 8 Vnde considerabit, si conductor, emphiteota, & similes sunt diuites, vel pauperes: nam diuiti main, pauperi minus tempus indulgetur, *Inf. in l. 2. nu. 84. C. de iure emphy.*
- Considerabit etiam modum, si soluit in iudicio. *Bero, in c. potuit, nu. 142. de locatio.*
- 9 Considerabit tertio loco tempus nam infra biduū moræ purgatio admittitur.
- 10 Pariter si infra octo. *Dec. confil. 138. nu. 7.*
- 11 Considerabit etiam modum, si soluit in iudicio, vel extra, sponte, & sine aliqui interpellatione. *Inn. in d. c. potuit. Rodan. de reb. exel. q. 24. v. r. sed emphiteota, nu. 16 fol. 499.*
- Aliis si index inique arbitrareretur, daretur appellatio, glo. in c. super his, in verb. arbitrio, de accusatio, *Felin. in capitulo exceptioem, columna secunda, de appellationibus.*
- 12 Pota si admitteret ad purgandam moram emphiteotam post duos menses, *Anchar. confil. 421. Inf. in l. 2. col. 43. C. de iure emphy. Dec. confil. 338. col. si. Bal. confil. 157. col. 2. lib. 2.*
- Nam index hoc pro regna habere debet in concedendo tempus ad purgandam moram habere respectum ad totum tempus, puta emphiteote datur biennium, non est dandum tempus quadrimestre, quod est pars totius ad purgandam moram. *Rip. in l. si infulam, sub ou. 16.*
- 13 Regula verò de moræ purgatione in fra modicum tempus, ampliatur primo, vt procedat, & habeat locum tam in actore, quam reo. De actore ad construendam actionem in l. si ita quis, §. Scia canit, de verb. oblig. & ibi glo. not. De reo in terminis locati & conducti est tex. in d. §. colonus, & io l. & si post tres, ff. si quis cantio.
- 14 Ampliatur secundo siue mora sit commissa in omitendo, siue in faciendo, prout in emphiteota alienante, & post statim recuperante, vt per *Crot. in d. l. si infulam, nu. 71. & terti superius par. 1. tit. de conductore ad longum tempus ad materiam l. 2. C. de iure emphiteote.*
- 15 Limitatur primo, vt procedat in purgatione moræ per lapsum diei ho obligatione expressi iuribus superius allegatis, secus in obligatione moræ per lapsum diei a lege subintellecti, quo casu potest mora purgare vsque ad litis contestationem, d. l. si infulam l. si cum dies, §. ff. de arbit. quicquid dixerint gl. & *Bar. in d. §. Scia canit, & hæc est communis resolutio. Rip. in l. si infulam, ou. 30.*
- 16 Ratio diuersitatis esse videtur, quia dies subintellectus non est ita certa sicut expressa, cum veniat certificanda a iudicio iudicis.
- Vnde si dicat subintellectus sit ita certa sicut illa ab homine expressa, tunc purgatio moræ fieri debeat in fra modicum tempus ex c. potuit in verbo, celeri satisfactione de locato contra illos volentes posse purgare moram vsque ad litis contestationem.
- 17 Declaratur secundo in reo, qui potest purgare moram commissam per lapsum diei a lege subintellecti vsque ad litis contestationem, secus in actore, qui semper debet purgare moram infra modicum tempus dicto, §. Scia canit, nam litis contestatio non est in consideratione in preiudicium actoris, l. non solet de regulis iuris.
- 18 Declaratur tertio in reo volente purgare moram commissam in negligendo, secus in faciando, quam debet purgare infra modicum tempus, & non expectare litis contestationem dicto §. colonus. *Alexand. in dicta l. si infulam, numero nono, mora enim in faciando est odiosior, quam in negligendo, vt not. in l. mora, ff. soluto matrim. Franc. Marc. decil. 377. nume. 3. par. 1.*
- 19 Declaratur quarto, vt non procedat in reo contra mace in contestando litem, quin non potest purgare moram non minus, quam si his non fuisset contestata, quia mora litis contestandæ operatur eundem effectum, quem operatur litis contestatio l. si eum, §. qui iniuriarum, ff. si quis cautione ne subterfugia, & cauationes necesse est actori. Contra maiore, vbi *Bar. C. de inoffic. testam. cap. venerabilis de except. & ibi glo. nota.*
- 20 Limitatur secundo loco principaliter materia moræ ex intentione d. §. colonus, vt sit locus penitentiae te integra litis, omnia colono in integro sunt, vel, vt Doctores loquentur, cum ius partis in aliquo non est factum deterius.
- Quare si res potest in pristinum statum reponi, locus est purgationi moræ, aliis purgare non potest. *Bar. in l. & si post tres, in principio, ff. si quis cautio. in d. l. si infulam, columna prima, Innocen. in cap. dilecti, columna 2. de arbitris, Inf. in l. si quis maior, colum. penult. C. de transactio. confil. 9. nume. 8. vol. 1. Curt. de feud. par. 4. nume. 50. vers. confirmatur hæc opinio. Gozad. confil. 66. num. 13. Goffred. confil. 44. nu. 8. Ruin. confil. 133. nu. 9. & 10 vol. 1. & ita tenet Rot. in vna Romana officii coram Domino Chiffa nensis die 30. Maij 1552. vt per Caputaquens, decisio. 230. par. 2.*
- 21 Exornatur autem hæc Rotæ decisio, quia illud idem tenet & approbat Anton. Alexand. confil. 13. Paris. confil. 19. num. 240. volum. 2. Rom. confil. 352. in secundo dubio. Corn. confilio 149. col. fin. vol. 4. Dec. confil. 178. col. 3. Gozad. confil. 52. nume. 18. Grat. lib. 1. respons. 93. num. 55. respons. 1. oum. 49. Corn. confil. 40. col. 1. volum. 1. Grammat. confil. 19. colum. 3. volum. 2. Abb. confil. 330. col. 2. vol. 2. Gra. uet. confil. 246. col. 1. Ant. Gabr. de transact. concl. 2. post aum. 13. Benincass. de pauper. special. 50. de iudic. oum. 3.
- 22 Declaratur hæc limitatio etiam se non integra, quis vellet motū purgare offerendo interesse, auditur. Doctores in d. l. & post tres, & in l. si ita quis, §.

Vincentii Carocii Tractatus

Seia cauit, de verborum obligatio, Corn. consil. 37. in fine, volum. 1.

- 23 Vide applicatio ad materiam locati & conducti, de qua agimus, si conductor domus videns ea fieri in tempore non posse conducit aliam, non est res integra.

Propterea locator non admittitur ad purgandam moram, considerabile tamen est quod si paucis tantum elapsis diebus conductor impatiens cooducit aliam, forsasse locator audiretur. Quid enim si post duos, vel tres dies tantum conductus audiretur etiam locator offerendo interesse, puta pensionem alterius domus conductæ mercedis operatum in asperando suppellectilia, & alia similia.

Limitatur tertio loco principaliter, quoad sit ap-
positum iuramentum, quod impedit purgationem moræ. Doctores in d. l. si quis maior, vbi Bart. col. 1. Alexan. colum. 2. Ias. colum. penult. Bal. in l. si pacto, in fine, C. de pact. in d. l. & si post tres. Salcet. in l. ma-
gnam, colum. 3. C. de committen. stipulat. in l. si mel-
mora, ff. solino matrimonio. Roman. singular. §. 57. Alexan. consil. 76. columna penult. volum. 5. Ant. Ale-
xand. consil. 30. columna 1. consil. 40. colum. penult.
vol. 4. Ias. in l. si in iussum, numero 33. & ibi Rip. v. g.
me. 90. Alexan. consil. 158. col. penult. vol. 1. consil. 103.
col. 3. in fine, vol. 3. Dec. consil. 431. colum. 2. Ias. con-
sil. 82. volum. 1. Guido Papæ, consil. 31. Rip. in l. si.
col. 32. C. de reuoc. donat. Ias. in §. item si quis, co-
lum. 6. de act. Gome. in §. si quis prestulante, eod. tit.
Grat. consil. 66. colum. 6. volum. 1. Bauer. de vi iura-
menti, colum. 4. cum late adductis per Ant. Gabr. de
transact. consil. nu. 11.

Addo ultra allegatos per eum bene in materia lo-
quentes Mattheia, notab. 50. vbi hoc dictum valde
commendat Corset. in rub. de iureoratio. priuileg. 3.
Cardin. in cap. potest, dist. 17. commendat pro valde
quotidiano Euciar. de vi iuramenti, oum. 4. Guido
Papæ, decil. 123. in fin. Franc. Marc. decil. 377. nu. 3.
patte 1. Plot. de in litem iurand. §. 17. numero 2. &
hæc est communis opinio Alexan. in d. l. si in iussum,
col. 2. vbi Ias. nom. 35. Rip. num. 90. idem attestatur
Viot. lib. 1. opioio. 219. Lauren. Chircom. comuni.
opinio. centur. 3. conclus. 49. Michael. Grass. com-
mun. opin. lib. 1. cap. 1. q. 17. Burfat. consil. 84. sub nu-
mero 6. vol. 1. Doctores in d. l. si quis maior. vbi Par-
pal. num. 80. Alexan. nome. 6. Rimin. oumero 7. Cag-
nol. num. 152.

- 24 Declaratur notabiliter hæc limitatio, vt non pro-
cedat de aequitate canonica, secundum quam iura-
mento non obstante admittitur purgatio moræ. Bal.
in l. qui crimen, q. 11. C. qui accusare oon possunt.
Ruin. consil. 33. colum. fin. volum. 1. Ias. in §. item si
quis, numero 16. de action. Marfil. singul. 463. Dec.
consil. 138. columna 3. Grammat. decil. 95. in §. Go-
zadin. consilio 66. oumero 13. late Anto. Gabr. de
transact. consil. 1. numero 12. Seraphi. de iuramen-
to. privileg. 48. num. octauo, licet in se contrarium
teneat.

Addo pulchrè, & bene loquentes Cott. in verbo,
mora non obstante. Fusio verbo, iuramentum, ou-
mero 74. decisio Genuen. 204. numero quarto, &
hæc est communis opinio. Viulopin. 219. parte pri-
ma, Loffred. cool. 41. num. 8. decisio. Perul. 90. nu. 3.

Rodazo de rebus eccles. fol. 499. numero 15. & ma-
gis communem dicit Ant. Gabr. de transact. conclu-
sio. 13. Zannetti de differentia iuris canonici diffe-
rent. §. 5. oum. 91. Chircom. opin. commun. erou. 8.
conclus. 49. Cephal. consil. 5. Eman. Suarez. 10110
thesau. litera M. oume. 120. Bonacossi. de æquitate ca-
nonica, conclus. 9. Cott. in verbo, emphyteota non
soluendo, circa medium Caput aquenl. decil. 230. &
231. parte 1. Villalob. in verbo, purgatio, numero
primo, & secundo, & est æquior opinio, & amplecten-
da, Grat. consil. 121. num. 21. & 24. volumine 2. Bur-
fat. consil. 53. nu. 51. vol. 5. & consil. 26. nu. 36. vol. 2.
& beoigna opinio. Guid. Pap. quæst. 123. decisio. Pe-
ruli. 90. num. 7.

Amplius hæc communis resolutio etiam stante
instrumento secundum situm magnez Curiz. Vinc.
de Anos, sing. 349.

- 25 Declaratur primo hæc limitatio, vt procedat in
foro poli, & poenitentiali, secus in foro contentioso.
Alexand. in d. l. si in iussum, numero 30. ex cano. Brau-
us, 21. quæst. 2. Lancellot. Decan. d. l. si quis maior,
vbi Parpal. nu. 23. Firma in verbo, mora purgatur,
v. sic. 49. Dec. consil. 452. col. 3. Roman. consil. 437.
Rip. in l. fin. col. 3. C. de reuoc. donat. Paris. con-
silio 19. colum. 29. volumine 2. Ruin. consil. 202. col.
2. vol. 4. Gozad. consil. 57. columna penult. Anto.
Gabr. vt supra, oum. 13. Seraphin. de iuramen. priuileg.
48. num. 7.

- 26 Addo, quod est glo. notabilis, & singularis alicui
inibus commendata, quæ dedit causam huic limita-
tioni in canon. apud miser cordem, 32. q. 1. quam ad
hoc proposuimus dixit singularem Rom. sing. 449.
Cagnol. ad l. si quis maior, num. 152. Alex. ad l. 449.
3. Cato. nu. 216. de verborum obligationibus, no-
frane. in parati in verbo, restitui productio, num-
ero 116. vbi Cels. Vgo iouehiur contra quemdam
Aduocatum contractum tenentem. Corn. consil. 301.
col. 1. & 121. columna prima, volumine primo. Com-
mendat Consilium memorabile in verbo, mora purgatur,
io sine, ecclesia enim nunquam claudit grenuum re-
deuotibus, vt in epistola, inter clausas. Fusan verbo,
mora, 39.

- 27 Magis sanè declaratio, & restrictio, si recte con-
deretur.

Declaratur secundo id, quod dictum est de æqui-
tate canonica, vt procedat re integra, & infra modicu-
m tempus, prius late superius dixi, & hæc fuit
prius consuetudo iuris civilis, vt patet ex §. Colo-
nus, superius allegato.

- 28 Limitatur quarto loco principaliter non proce-
dat in facta litis contestatione, quia tunc etiam de æqui-
tate canonica mora purgari non potest. Ias. consil. 9.
col. 4. volum. 1. Grammaticus, consilio civil. 19. co-
lum. 2. oum. 9.

- 29 Aliqui tamen sunt casus, quibus ante litis conte-
stationem impeditur purgatio moræ.

- 30 Primum infra modicum tempus, de quo superius
vidimus.

Secundum re integra, & ius oon sit effectus dete-
rius, vt superius vidimus. Tertium quod est adiecta
dies, & prena, tunc non admittitur purgatio moræ,
vt suo loco dicam. Quartus, & hic notabilis vbiun-
que a iure tollitur potestas appellandi, ibi tollitur pur-
gatio

gatio mortis. glo. in c. cupientes. s. quod si p^{er} vigin-
tiam verbo expectamus. de electione. quā ibi Gemin.
Franci. & alii repuntur notabiles. & singulares. &
sic habes regulam; & normam inspiciedo. an sit lo-
cus appellonni. vel non. Quorū. & hic pariter val-
de de notabilis. ubi ex tempore surgit p^{re}scriptio iuris.
& de iute. tunc non admittitur purgatio mortis. sed
tantum exculpatio mortis p^{re}sentis. Bald. in cap. quō-
niam frequenter. columna quinta. numero 14. v^{er}o l^{ite}
non concitata. dicens alibi non reperiri. & sic dicitur
duo. purgatio mortis. & exculpatio mortis. Nonnulli
etiam sunt casus post litem contestationem. in quibus
admittitur purgatio mortis. ^{de iure}

Primum quando actor petit interesse. vel penam.
& reus offert factum. & ipsius implementum. tunc
morte purgatio non admittitur in diuersis. scus quā
de idem consequetibus offertur. Bart. in l^{ite} in l^{ite} in l^{ite}.
s. fin. de verborum obligationibus. io. l^{ite} prima. in prin-
cip. de pen. legat. Angel. in d. l^{ite} si post tres. Sal. in
l^{ite} pacto. quō penam. C. de pact.

Secundus casus in stipulatione de iudicando solvendo, quæ includit clausulam de defendendo, quo casu admittitur purgatio moræ: vique ad sententiam, l. 3 §. fin. cum l. sequen. ff. iudicatum solui, & hæc est communis opinio, la. in d. l. si insulam, cum meto vi. §. primo quinto.

• Tertius casus in fideiussore emictionis, cui tñquam laboranti morbo alieno latius subuenitur, vt purget errorem etiam pñst sententiam, l. fideiussor emictionis, & ibi Bart. ff. de doli exceptio.

Quartus in litem veniant, §. item cum praxi-
mas, ver. idem recte, ff. de petito, h. erudit.

Quoties quando mora est contracta post litis co-
nstitutionem tunc licet purgare moram vsque ad
sententiam. Castren. in l. 1. nu. 3. C. de iuris, & facti
ignorant. quod verum, si iuste ad indicium prouoca-
uit. l. si quis solutioni, ubi glo. de vsuris.

31. Limitatur quinto loco principaliter in emphyseo
ra ecclesie, secus in privato, & ita restringitur di
spositio capit. potuit. la. in l. 1. questio. 29. C. de iure
emphyteot. Dec. consilio 238. Gozadin. consilio 57.
e. columna penult. Ant. Gabr. de transactio. conclus. 1.
declar. 5. nu. 18.

* *Addo vltra eum, quod hæc est communis opinio.*
 Ripa, in d.l. infam, numer. 37, in fin. l. l. Clar. de
 iure emphyteutico, quæstio 8, in §.o. Baldin. l. magnam
 col. 4. a. & 7. C. de commutanda stipulatione, Alex.
 conf. 106. columnæ 5. lib. 3. C. epol. conf. ciuit. 25. nu
 mero 17. Summa Angelica in verb. emphyteosis, §.
 19. A. ff. de deci. l. 74. Cabal. m. l. i. l. 221. & in addit.
 ad Bur. conf. 22. l. itera G.

32 Darur autem emphyteote priuato, vt entet com-
mitti causam ex xquitate, & sola facti veritate inspe-
cta, quo casu stant xquitate, vbi fundata est purga-
tio, admittitur purgatio moris.

33 Subdeclaratur principalis limitatio post declarationem domini, quia purgatio non admittitur, & res non est amplius integra. Cepol. adit. 183. Rom. consil. 103. Grat. consilio 40. columna fin. volum. 1. & posui superius de emphyteota, & conductore ad longum tempus, Francisc. Marc. decisione 576. parte prima.

34 Et applicando ad materiam locati & condukti, de

qua agimus, idem, quod de emphyteota dici potest de conductore ad longum tempus data paritate ipsorum, prout suo loco diximus.

35 Limitatur sexto loco principaliter non posse pur
gari moram, quando tractatur de lucro, seu benefi-
cio amittendo. Parit. consilio 29. numero 42. volu-
mine secundo, Gtat. respons. 93. numero vigesimo-
quatto, lib. 1.

36 Limitatur septimo loco principaliter purgari nō
posse moram etiā de equitate canonica, quoad mo-
re est commissā in faciēdo, & hæc est communis opi-
nio. Grat. d. cto responso, nu. 63. & 78.

37. Limitator octavo principaliter quod mora purga-
ti non potest etiam de re quante canonica, si ad e-
tatem resolutum contraxit. Alexander, in d. l. i. in fi-
nibus, numero 34. Grat. respons. 49. in. 23. et respons.
93. num. 71. et 77. li. 1. Ant. Gabr. de transact. concl.
2. numero 24. Seraphin. de iurament. privileg. 38. li-
mitat. 9. num. 20.

Adde, & ita tenuit Roſin vna Viterbiſi pecunia-
ria, hu per Pute. decil. 63. ratio eſt vnica, quia ex qoo
poſt illud tempus abſt conſenſus patium, nō eſt in
potestate noſtra facere, vt contractus ſine conſenſu
maneat. Caputq. decil. 230. 231. & 232. part. 2.

38 Limitatur nono, quod mora purgari non potest quando facta est executio a legemore propter decre-
tum legis impeditur purgatio morae. Bart. d. l. si
solum, q. 3. & d. vbi Alex. nu. 3. l. si nu. 31. Rip. nu. 82. Bart. l. si in cui, de leg. 2. Cor. conf. i. 6. colu. 3. co. d. i. 5. columna fin. vol. 2. con. d. 6. colu. fin. in princ. vol. 4. Seraphin. de iurament. priu. l. 38. limit. 2. §. numero 40.

Adde bene in materia loquentes Alex. consil. 95, no. 6. Alex. consil. 133, nu. 6. Calcan. consil. 16. Crauet. consil. 146, ou. 16. Gozad. consil. 34, & 69. Bar. Castren. & alii in Lqui ob rem non defensum, ff. de conditio. a. & demoustrat. glo. in cap. fin. de electio. vbi Bald. colum. 2. lastine Tiraquelad. Lú vniqum, in verb. reuocatur, numero 25 j. C. de reuoc. donatio. Felin. in cap. pñul. numero 8. de iudic. in cap. grarum, nu. 3. de cili. de legat. & hæc est exagis communis opinio. Alex. in citato loco. Concordat l. vnica, q. 9. in fine. C. de ingen.

39 Ampliatur idem esse, si fiat executio ab homine.
Roman.confli.ro 3.& 151.in.secundo dubio & 427.
& per Dec.in l.qui sine dolo, in fin.de regulis iuris.

* Grat.respon.93.nu.6 1.& hęc est communis opinio;
Alexan.in citato iam loco. Caputaquens. decis. 334.
parte secunda.

40 Executio autem tunc fieri dicitur eo ipso, quod a
lege priuatur Anchar. in cap. quam sit, de electio. li-
bro sexto.

Ex quibus inferiur vtiliter ad multa. Primo heres
monitus a iudice, vt impleat voluntatem defuncti,
nō potest moram purgare, ad iouellektum auth. hoc
amplius, C. de fideicom.

4t Quz ultra ſcribentes in citato loco ampliatur, vt
hæres moram purgare non poſſit, & ibi pariter habe
tur vnum exemplū de priuatione ipſo iure, ſi lex vta
tur verbo præſentis temporis, puta, excluditur.

Et applicando ad materiam locati & conducti, de qua agimus, si exstet stannum in loco, vt si conductor non soluerit pensionem, intelligitur a conductione

Vincentii Carocii Tractatus

- exclusus, secus si veteret verbo futuri temporis, intelligatur. Secundo inferitur intellectus ad l. primā, ff. de pen. leg. vt procedat quando quantitas in genere fuit relicta in legato penus, quo casu dominiū quantitatis legatæ in genere non transiit ipso iure in legatarium, vt per gloss. in l. c. in verbo, actiones, commu. de leg. Bat. in l. i. col. fin. ff. de leg. i. Ideo fit purgatio moræ, quia non fit executio ipso iure a lege secus si fuisset relicta species, ita Bartol. in d. l. & si post tres, Sal. in l. si pacto, quo penam, C. de pact.
- 42 Tertiū inferitur, quod hæres non consciens inuentarium iuxta l. si. C. de iure deliberan. non potest moram purgare, quia fit ipso iure priuatio a lege. ita Iason in d. l. si insulam, nume. 3. post Alexand. numero 33.
- Quem casum non repeti appositum ab eruditiss. Monticulo, & Rolan. de inuentio heredis.
- 43 Pariter mater vni perens tutorem filio iuxta l. 2. §. confestim, ff. ad Tetrul. moram purgare non potest, quia pñatur ipso iure a lege, vt in dicto loco magis Salic. ad l. fiant, C. ad Tetrul. Silu. nup. lib. 1. sub nu. 53. ampliat. 7. tangit materiam istā late Ant. Gabr. de secun. nup. conclusio. 9. per totam, qui hanc ampliationem non apponit. Pariter Rayne. de tuto. & curat. nec apud eum videre potuit appolui tamen ad vtilitatem, & vt excusentor laboriosi scribeutes si non omnia apponunt, quia omnium habere memoriam Angelicum est.
- 44 Quotō loco inferatur ad vnum, quod sepius in facto occurrit de syndico, qui non demineiauit maleficiū inam moram purgare non poterit, si imponatur pena, quæ trahat secum executionem ipso iure, puta quod reddat in habili ad officiū, vel quid simile, secus si alia pena imponatur, quia tunc morā purgare poterit. Angel. in d. l. & si post tres, commentat Salic. in l. si pacto, quo penam, C. de pact. Alexand. post Rom. & Imol. in d. l. si insulam, nu. 35. Et est casus frequens, & quotidianus tam ex forma statutorum, quam bannimentorum, & vt plurimum bannimenta in similibus imponunt graues penas ad detegenda delicta, sed non insiguntur ipso iure.
- 45 Declaratur hæc limitatio vt procedat, quādo lex facit executionem transferendo ipso iure dominiū, secus, quando solum transferunt actio personalis ad petendum, tunc non impeditur purgatio moræ, l. cum quidam, in versicu. vtique, & ibi Bart. not. ff. de legat. 1.
- 46 Declaratur secundo, quādo executio legis est medicinalis, vt sententia excommunicationis, quæ trahit secum executionem. cap. pastoralis de appellatio. & tamen excommunicatus quandoque audire debet in purgatione moræ, c. t. de senten. excommu. nic. lib. 6.
- 47 Declaratur tertio vltra scribeutes ad l. si insulam, nisi quis velit incontinēti moram purgare, quia in hoc semper auditur, nec vnquam ceusetur exclusio momentanea, & solita purgatio moræ. ita Balu. rub. de his, qui penæ uolunt, quem merito in hoc reprobat Tiragad. l. si vnquā, in verbo, reuertatur, nu. 56. C. de rescinden. donat. quia in hoc nulla erat differentia, si fiat executio a lege, siue non, si semper incontinēti liceret moram purgare.
- 48 Declaratur quarto loco pariter vltra scribeū ad l. si insulam, nisi forte solutio esset destinata in certo loco, certa die, quia tunc propter temporis modificationem in loco datur purgatio moræ. Alexand. consilio quadragesimo primo, vol. 4. Gozad. consil. 11. numero 24. Boff. de statut. vbi. præscriptio. gloss. secunda, nume. 10.
- 49 Declaratur quinto ad propositum materię locati & conducti, de qua agimus, nisi lex vliueris procederet permittendo moram purgari, prout in cap. potuit de locato.
- 50 Declaratur sexto, quādo purgatio moræ post executionem factam a lege non tenderet in præiudiciū alterius, sed morosi tantum.
- Ita Alexand. post alios in citato loco, numero trigesimo tertio.
- Ex superius adductis, quod non licet purgare moram, si ius partis non sit factum deterius, quæ declaratio in hac morę materia est admodum principalis, & sæpius repetitur a Doctōribus.
- 51 Applicando igitur ad hanc, de qua agimus, locati & conducti materiam, duo hucusque sunt specialia in hac materia purgationis moræ: vnum ex parte locatoris, alterum ex parte conductoris.
- Primum namque est, vt licita sit purgatio moræ locatore volente, qui caducitatem non curet ex l. secunda, in verbo, volenti. C. de iure emphyteot. Et diximus superius. Aliud, quod lex multum faret conducti, quia primo loco perhorrescit eum, & incutit timorem indicando executionem ipso iure, postea incontinenti con solatur eum, vt valeat moram purgare infra paucos dies, & re integra d. §. colonus, & d. cap. potuit.
- 52 Limitatur decimo loco principaliter materia moræ, & purgationis ipsius, vt non liceat purgare eum, si appositis sit dies, & pena, vel alterum ex eis diluētū, nou copulatio interueniat. Doct. in d. l. si insulam, vbi Alexand. nume. 24. Iac. numero 15. Ripa, numero 37. dicunt hæc esse communem opinionem.
- 53 Quam etiam secutus est Roman. consilio 417. Grat. respons. 32. nume. 69. Ruin. consil. 198. nu. 7. volum. 1.
- 54 Ampliatur hæc conclusio, siue dies sit appositus a lege, siue ab homine. Guid. Pap. decil. 171.
- 55 Ampliatur secundo, vt hoc maxime procedat, quando tempus datum in secundis proclamationibus est datum ad purgandam primam moram: nam tunc non admittitur purgatio moræ, l. sancimus, C. de fideiusor. l. scire, §. consequens, ff. de executione tutorum.
- 56 Nec obstat videtur dictum Bartol. in l. Aemilius, ff. de minor. quod ex secundis proclamationibus, seu denunciationibus videatur recessum a mora commissam in primis, quia Bart. teprobatur, vt per Iac. in l. vnum, nu. 16. ff. si certum petat. late in l. cum procura tor, §. si dominus, colum. prima, & secunda, ff. de nouis opet. nunciat. in l. si ex legani causa, colum. fin. ff. de verborum obligationibus, Pedemont. decilio. 71. nume. 7.
- 57 Casus admodum frequens, & practicabilis: nam passim a præfectis emanant bannimenta, & sunt ex hoc proclamata, vt assignentur frumenta infra tot dies, quibus elap. si sunt alia bannimenta de tot aliis diebus

diebus ad porrigendum uotulas hodi, an videatur re cessum a mora primo loco commissi? Vtique non per supradicta.

Vidi in facto ad propositum materię locati & conducti cum colonis, & laboratoribus terrarũ, vt infra tot dies assignent frumenta recolecta in bonis conductis ne a dominis decipiantur.

59 Declaratur primo hæc limitatio, vt prædat in stipulationibus prætorij, secus in conuentionalibus l. & si post tres, ff. si quis caut. l. in conuentionalibus, ff. de verb. oblig. Bald. in l. sanctimus, in princ. C. de si de iuss. vbi respondet ad l. magnum, C. de contrah. & committit. stipu. in l. si pacto quo penam col. 3. q. 1. C. de præd.

60 Vnde citatus sub certa pena ad certam diem, potest purgare moram infra modicum tempus. Pedemont. decif. 71. nu. 58.

61 Ampliatur etiam in termino prolixo in materia l. diffamari, C. de ingenu. vt per Bart. & Hieton. in d. l. Felin. in cap. pen. col. 3. de iud. Angel. de Arimin. ad Angel. de malefic. in verbo, nec nõ ad querelam, nu. 58. late Concord. ad d. l. diffamari, q. 9. nu. 67. quem casum clare non appoñit Ant. Gabr. de actio. concl. 6. vbi materiam late p. offeritur.

62 Ampliatur secundo idem in termino præfixo per proclama Fel. in c. gratum, nu. 3. & in c. 2. num. 17. de confit. & tetigi superius.

63 Ampliatur tertio idem in termino præfixo ad pro ducendum iura, instrumenta, vel exceptiones, nam licet purgare moram, si aduersarij ius non sit factum deterius. Bart. in l. mancipiorum, de optio. legat. Zabare. l. conf. 2. 3. Jecoa. S. Georg. in l. destitisse, in fin. ff. de iudic. pulchre Bellamer. decif. 745. vbi etiam nõ tabiliter habes, quod in terminis iudicialibus ius partis fit deterius duob. modis, vt per eum, ad quem recurrit.

64 Ampliatur quarto etiam si præcesserit comminatione, nam re integra, & iure non derogato licet purgare moram. Bal. in l. diffamari, col. 5. C. de iuge. & manumiss. Matil. singul. 28 3. Pedemonteu. decif. 71. num. 59.

65 Declara nõ procedere in comminatione cum causa. Conter. vt supra, nu. 71.

66 Declaratur secundo, nisi apposita sint illa verba, ex nunc, prout ex nunc, quæ opertantur, vt vnum tempus inhi alteri, & præiens futuro, & contra. Felin. in c. licet causam, nu. 6. de probat. Guid. Pap. couf. 102. Paris. couf. 91. nu. 6. Negusant. de pign. part. 1. membr. 2. num. 6. late Tiracq. de retract. couent. 5. 2. gl. 1. nu. 85.

67 Vnde applicando ad materiam locati & conducti de qua agimus, si colonus, qui forte per lögum tempus, quod sit in laborio, iacet habere ius in re pro ui tangam in tit. de præscrip. si agatur remedio l. diffamari, & detur terminus, licet moram purgare nisi sit cum comminatione cum causa, vel nisi sit clausula ex nunc, &c.

Declaratur particulariter In contractu pignoris vnde si mutuo tibi pecuniam, cum pacto quodd nisi restituas infra tale tempus tale prædictum sit datum in solum, certe elapso termino, auditur debitor offe tendo pecuniam, & purgabit moram, ita singulariter Angel. in l. cum dominam C. de pignor. in l. quã

uis eo. tit. Marfil. singul. 468. dicens milies in facto euenisse. Negusant. de pignor. part. 6. memb. 1. nu. 18 limit. 3. Didac. var. resolut. lib. 3. cap. 2. sub nu. 8. ver. secundo inferitur, ubi rationem reddit, quia adhuc non est consumata. Sord. 1 13. nu. 13. in fin. Cuius ad do Riminal. ad §. 1. numer. 136. alias 1 (9. In ff. quib. alien. licet.)

68 Limitatur vndecimo principali conclusio, aut lo quimur in contractibus, aut in vltimis voluntatibus. Primo casu dies, & pena impedit purgationem moræ, siue dies sit adiecta solutioni, siue causa multipli cã de obligationis l. 2. in verbo, omnimodo, C. de iur. emphiteot.

Secundo casu dies adiecta causa multiplicandæ obligationis, non impedit purgationem moræ, l. ff. de peni legat.

69 Ratio diuersitatis esse videtur, quia quando legator aliquid annuũ, tot sunt legata, quot sunt anni, l. si Stichum, §. stipulatio, ff. de verb. obligat. & ideo la pius cuiuscumque anni facit nasci vnam obligationem, ergo non debet in mora constituere, quia idem tempus non debet inducere naturam obligationis, & actionis, & in mora constituere, l. quod dici mus, ff. de solut. Bart. in l. quoties in diem, ff. de verb. obligationibus.

Sed in contractibus quando aliquid annuum pro mittitur a principio nata est vna obligatio pro om nibus annis d. §. stipulatio, & sic lapsus cuiuslibet anni non facit nasci obligationem, merito in mora constituit. Ita declarat Bar. in l. ita stipulatus, in 2. q. principal. verfic. non est videndum, ff. de verborum obligationibus. Commendat la. in d. l. i. insulam, sub num. 17.

70 Quæ limitatio mihi videtur aliquantulum dubia ex primo tex. in d. l. de penu. legat. dum loquitur de purgatione moræ, loquitur in legato semel facto, & noui in singulos annos, vt ibi recte colligi potest.

Ratio etiam Faro. videtur dubia, quia finis cuiuslibet anni constituit debitorem in mora, & principium anni sequẽtis inducit obligationem pro anno sequẽti, & sic non est idem tempus.

Ex dato, quodd esset idem tempus, tamen non vide tur inconueniens, vt idem tempus operetur diuersos effectus respectu diuersorum legatorum, vt quãtum ad vnum iam præteritum inducat moram, quantum ad aliud obligationem inducat.

Et sic vna res potest diuerso iure ceteri, diuersis ta men respectibus, ad leum qui ædes, ff. de vscapio. Insuper tex. in l. 1. ff. de penu. leg. nõ loquitur de die, post cuius lapsum mora purgatur, prout est materia nostra, sed de die, per quam vique ad moræ pur gationem pena viuiatur.

71 Limitatur duodecimo, vt procedat in contractib. stricti iuris, secus in contractibus locationis, & con ductionis, & alijs bonæ fidei, in quibus admittitur purgatio moræ, etiam si adiecta sit dies, & pena. Bald. in l. cum allegas, in sexta oppositioe, C. de vsur. per l. Lucius, vericun. neque heres, ff. de actio. emptio. vbi Pauli Castrensi. dicit in facto habuisti, & vt iudex cre deret, portauit librum, & quod Aduocatus partis aduersæ fuit tertius ex hoc dicto, tamen l. & si post tres, dicit, quod non possit obtinere, & ita etiam hanc limitationem defendit Ripa in dicta l. i. insu lam,

Vincentii Caroçii Tractatus

- lam, num. 43. & Crót. num. 84. Anton. de Prat. inter conf. Alex. conf. 49. lib. 4. Benincas in §. actioum, num. 462.
- 77 Applicando igitur cum contractus locationis, & conditionis sit bonæ fidei, ut iam dictum fuit, purgabitur moram locator, & conductor etiam si adiecta sit dies, & pena.
- 78 Contraria tamen opinio est verior, & communis, ut etiam in contractu locati & conducti, & aliis bonæ fidei contractibus, quando est appositæ dies, & pena, non admittitur purgatio moræ, quem commouem dixit laf. conf. 106. col. 3. & 4. lib. 3. Iacob. de Nigr. in d. l. si infulam, nu. 130. Benincas in §. actioum, num. 463.
- 79 Nec vultis dispositio l. Lucius, ff. de actio. empti, quia ibi non admittitur purgatio moræ respectu pignoris, de qua agimus, sed respectu interest. Ita ibi Iac. Burig. quem sequuntur Seiel. & Iaco. de Nigris in d. l. si infulam.
- 75 Limitatur decimotertio, ut procedat in die certa, secus in die incerta. Bal. in Magnam, in verbo, certo die, C. de contrah. & commit. sub pul. in l. si pacto, quo penam, C. de pac. in l. cum ancillis, C. de inest. sup. Alexand. in d. l. si infulam, num. 16. vbi laf. num. 14. Ripa num. 44.
- Ad do Barr. in l. si stipulatus, col. 18. ff. de verbo. oblig. Socii. conf. 119. col. fin. vol. 1. Alex. in l. quod in die, col. 1. ff. de verbo. oblig. Iaf. in l. vinum, col. 5. ff. si cert. per. in l. si stipulatus effem abs te, in 4. nota. ff. de verbo. oblig. Cora. conf. 106. col. 1. vol. 2. Dec. conf. 2. col. 3. Barba. conf. 51. col. 1. vol. 1. Purpur. in l. vinum, col. 4. ff. si cert. per. Socin. conf. 288. col. 1. 5. ver. circa quartum. Cassan. in consuet. fol. 109. Pat. conf. 5. col. 7. vol. 4.
- 76 Et maxime si præcedere debeat factum creditoris. Pat. conf. 34. col. 4. vol. 1. Anton. Gabr. de solutio. conclus. 9. num. 32.
- 77 Limitatur decimoquarto io die adiecta causa demonstrationis, cuius lapsus non constituit debitorum in mora.
- Ita Angel. & ceteri in dicta l. si infulam, per l. liber homo, l. 2. §. decem, vbi etiam not. Castren. ff. de verbo. oblig.
- 78 Declaratur, ut videatur habere diem quantum ad penam. Ita ibi Ripa, oum. 45. arg. l. talis scriptura, ff. de legat. 1.
- Contraria tamen opinio humanior est, ut nec etiã quoad penam.
- Limitatur decimoquinto, nisi adiecta sit dies tacita l. subintellecta, quia expressio eorum, quæ tacite infunt, nihil operatur, l. 3. ff. de leg. 1.
- 79 Declara id esse verum, si exprimat eo modo, quo inest, tunc nihil petatur, secus si alio modo ex not. in d. l. 3. ff. de leg. 1.
- 80 Limitatur decimosexto stante pacto, ut conductor prius monetur à locatore, nam ante admonitionem non est mora, sed post monitionem videtur mora geminata, & sic non erit locus purgationi moræ ratione geminationis, prout inferius dicam.
- 81 Considera (si placet) quia non videtur considerabilis mora geminata: nam ante monitionem non est mora, quia non præcedit monitio inductus mora, post monitionem vnica est mora.

- 82 Limitatur decimoseptimo, ut admittatur purgatio moræ, vbi est pena, & dies tacite subintellecta, quam promissor naturaliter preuidere non poterat, secus si naturaliter preuidere poterat, quia tunc non admittitur purgatio moræ, l. ver. nisi forte, ff. de pen. legat. de qua superius vidimus, Lqui Romæ. §. Flapius, ff. de verb. oblig. iuncta l. si decem cum pterito, ff. de rit. & ita Barr. in d. l. si infulam, in quinta, & sexta oppositione.
- 83 Limitatur decimooctavo hoc modo discurrendo. Quandoque in obligatione est pena, non dies, admittitur purgatio moræ, l. si cum dies, §. fin. ff. de arbit. Quandoque est dies hominis, & pena legalis, tunc admittitur purgatio moræ. Barr. in d. l. si infulam, in 6. oppos. per l. si ita quis, §. Seia causi, ff. de verb. oblig. Quandoque est dies, & pena, quæ non committitur per lapsum diei prout est vltura, quæ pena dicitur, l. lecta, ff. si cert. per. tunc admittitur purgatio moræ, d. §. Seia causi. Quandoque est facta totalis novatio obligationis, & solutionis, tunc admittitur purgatio moræ, l. stipulationum, §. fin. l. si stipulatus, l. grande, ff. de verbo. oblig. secus si vnus tantum sit facta novatio, puta obligationis, non solutionis, l. si penam, ff. quando dies lega. ced. & ita discurrendo succinctè colligitur ex singulis oppositionibus. Barr. in d. l. si infulam pariter, vbi est dies appositæ ab homine, pena vero à lege, purgatio admittitur. Guido Pap. q. 4. ff. l. 71.
- Et hæc pauca circa illam conclusionem de purgatione moræ, quando est appositæ dies, & pena.
- Prosequendo vltimus materiam purgationis moræ.
- 84 Limitatur vndecimo loco principaliter principalis materia purgationis moræ, ut non habeat locum vbi seruari debet rigor iuris, & hinc postea inferitur.
- 85 Si ex forma statuti, decreti, vel rescritti caveatur, ut in causis canonorum, scilicet libellum, & laboratorum procedatur, & procedi debeat de stricto iure, vel de rigore, non habet purgare moram.
- Ita Angel. primo loco in d. l. si infulam, vbi Alex. in 3. notab. nu. 4. Ripa in 1. notab. nu. 13.
- Ad do Papien. in forma libelli hæc ed. ab intesta. col. 5. in verbo, dixi. Aycan. conf. 106. & 136. vol. 3. Gozadin. conf. 45. col. 3. post num. 11. & conf. 59. post num. 6.
- 86 Quod credetum verum inter laicos in terris ecclesiæ non subiectis, secus io bonis, vel personis ecclesiasticis, vel inter laicos in terris ecclesiæ, & videmus summos Pontifices non confirmare ut plurimum statuta laicorum, nisi cum clausula, quatenus sint in vi, vel iure canonico non contraria, & ita vidi de pluribus Pontificibus in statutis Ciuitatis Tudetinz.
- 87 Secundo inferitur vtiliter in practica ad vnum, quod non video in specie tactum, nec à Barzo. in discursu de guarantee, nec à Galileo de forma camere, & sequus in facto occurrere, quod obligat ex instrumenti guarantee, vel in forma camere, & clausula solutis solutis non poterit purgare moram, quia agitur vix executiua de stricto iure. Vnde conductor cum instrumenti guarantee, vel in forma camere, non potest moram purgare. Ita Angel. ut supra repetitis hoc valde notandum in practica.
- 88 Contraria tamen opinio æquior est. Barr. in l. si stipulatus

pulans fuero decem in nullo, col. ff. de solut. Soci. conf. 199. col. 3. lib. 2. Ripa in citato loco, nu. 14. in fi.

quam communem ibi testatur Io. Annibal. nu. 32. Et si tibi placeret prima rigorosa opinio, quod dices in instrumento clericorum, vel super bonis ecclesiasticis? Et sic in executiis non datur purgatio moræ.

89 Tercio infertur, vt Iudei non possint moram purgare, cum eius rigor seruandus sit, vt per Angel. & Imol. in d. li. insulam. Bron. de stat. ex clou. kemin. art. 6. quæst. 3. in fi. Felu. in cap. 2. de iudic. dicens ita iudicatum. Masfil. sing. 163. in fine.

90 Contraria opinio est magis communis, vt per Ripam in d. li. insulam, num. 90. Nat. conf. 620. latè Tiraquel. de iure primogen. q. 66. nu. 7. Seraphin. de priuileg. iuramen. priuileg. 84. num. 27.

91 Limitatur duodecimo loco principaliter materia purgationis moræ, ut non sit permilla in mora geminata, etiam de æquitate canonica. Roman. conf. 332. in 2. dubio. Gozad. conf. 57. num. 18. Doer. conf. 22. num. 3. Ripa nu. 77. Euerd. à vi geminatus nu. 9. per l. traiectionis, 3. de illo, de act. & oblig. Corlet in tract. Gemin. num. 38. Masfil. conf. 2. num. 61. Capie. decif. 19. num. 4. Cephal. conf. 15. nu. 4. Sebalst. Medic. de reg. iur. reg. 4. num. 7. par. 1.

92 Limitatur decimotercio vltra scribenis ad l. si insulam, vt purgatio concedatur in bonis ecclesiæ, & personis ecclesiasticis tantum. Alex. conf. 106. col. 3. vers. tercio. Gozad. conf. 57. col. ante pen. vers. quinto, conf. 66. num. 1. 3. videtur velle Dec. col. 1. 38. & conf. 452. col. 3. latè Jac. de Nigris ad l. si insulam, nu. 89. vbi Ripa nu. 90. & hæc est communis opinio. Grat. conf. 93. col. fin. lib. 1. Gozad. conf. 57. col. 5. Cassad. decif. 1. de iure iuran. & veriorum dixit decif. Peru. 92. num. 10.

93 Cogita, si enim Iudeo, cur non laico, & Christiano? præterea tempore l. si insulam, non considerabatur per se, nec bona ecclesiæ, nimia sunt restrictio videtur.

94 Limitatur decimoquarto principalis materia purgationis moræ, vt etiam de æquitate canonica ei locus non sit, si tamen renunciatione, quæ dupliciter contingere, & fieri potest: vno modo generaliter, omni legum, & iuris auxilio alio modo specialiter purgationis moræ, l. si insulam, vers. nisi pactum, C. de transfactio. Ripa ad l. si insulam, in fi. nu. 117. Sal. in l. magna, C. de contrah. & committ. stipul. Gozad. conf. 57. nu. 19. Put. decif. 465. par. 2.

Adde ad Rotæ decisionem Afflic. decif. 174. nu. 4. & 5. Dec. conf. 451. Alber. in litem quæritur, 5. ex dicto, ff. loc. vbi ad propositum materię locati & conduci, de qua agimus, hortatur, & monet locator, vt in instrumentis conductionum apponi faciat hanc clausulam: Omni legum, & iuris auxilio, quia magna affert utilitatem, & tollit remissionem mercedis, vt superius vidimus, & tollit purgationem moræ, & quod ita passim statuatur in Lombardia, & quod pluries obtinuit in collegio Bergomensis.

Hoc etiam valde notandum ponit Veron. caut. 5. l. regula est Capie. decif. 87. col. pen. & decif. seq. col. 1. in fine. Roland. id valde commendans de lucro dot. q. 42. num. 12. ad quem in locator recurrit, cum in facite instrumentum locationis. Cephal. conf. 15.

num. 45. Cortolde iure emphyte. num. 94. in fi. limit. 1. num. 12. Afflic. decif. 174. num. 4. nisi eadem est renunciatum. Cros. in l. si insulam, col. fin. ff. de verb. oblig. Gozad. conf. 57. nu. 19. vers. locatuo non procedit. Ant. Gabr. de fideiuss. concl. 1. num. 91.

95 Declaratur tamè ex mente Rotæ vt per hanc clausulam generalem. Omni legum, & iuris auxilio, non est sublaa purgatio moræ inducitur miserationis causa ex Bal. in l. si insulam, col. 2. vers. not. pro parte de rogari, C. de fide instrum. Röm. conf. 369. non est dubium, col. 2. latè Tiraquel. ad l. si inquam, in verbo, reuertatur, num. 120. C. de reuoc. donat. vbi per verba generalia non tollitur beneficium miserationis causa insulatum.

96 Subampliat hæc declaratio etiam stante iuramento ex Tiraq. vt supra, num. 127.

97 Subdeclaratur, nisi in instrumeto camere, vel qua renigato adesse clausula admodum pregnant, & maxime renunciatio specialis purgationis moræ, tunc tollitur purgatio moræ etiam inducitur miserationis causa, & ita videtur inclinasse Rota Puti in citato loco.

98 Et prædictis omnibus addo Burfat. conf. 84. num. 6. vol. 1.

99 Limitatur decimoquinto, vt aduersus delictum mora non purgetur, l. 1. si item, ff. de pos. & maxime quidò habet tractum successuum, prout io occupatore de bonis alienis. Bar. in d. li. insulam, q. 6. nu. 21. & ibi Ripa nu. 95. Iac. item de recup. poss. remedio q. 16. nu. 147. ad l. si quis in totam, C. vnde vi. nam in eo casu admittitur purgatio moræ.

100 Limitatur decimosexto, vt de defectu conditionis impediatur moram purgari, l. 1. cum gl. C. de infir. & subdit. l. Thais, §. infra, ff. de fideiuss. lib. 1. si super, C. de transact.

101 Limitatur decimosextimo, vt resolutio contractus impediatur moram purgari, l. commissoria, C. de pact. inter emp. & vendit. l. traiectionis, 3. de illo, de actio, & obligat. Caputaquens, decif. 230. par. 2. Put. decif. 66. parte 3.

102 Limitatur decimooctauo, stante prohibitione legis impediatur purgatio moræ, prout superius tetigimus ex Authen. qui semel, C. quomodo & quando iudex.

103 Limitatur decimonono, quod impossibilitas impedit moram purgari, Bal. in c. 1. quo temp. miles, & si fecit quantum potuit, excusatur. Caputaquens, decif. 230. par. 1.

104 Limitatur vigesimo, deolutio iuris in alterum à lege facta impedit moram purgari, c. licet, de suppl. neglig. prelat. c. 2. de concess. preben.

105 Limitatur vigesimo primo, vt mora per conductorem purgari non possit stante clausula, rato manente pacto. Afflic. decif. 174. nu. 4. Fus. in verb. iuramentum, num. 74. vbi dicit, quod hæc est questio iuris.

106 Contraria est verior, & communis. Bar. ad l. si insulam, q. 2. cum quo est communis opinio, vt ibi Jacob. de Nigris, nu. 122. Io. Annibal. num. 130.

107 Quæ ampliat, vt maxime vera sit supposita clausula, vt rotas, &c. Bal. in l. si pacto, quo penam. claus. 18. C. de pact.

108 Conclia, vt negatiua opinio procedat, si ex facto hominis vtique peti possit. Ita concilia Alexan. conf.

Vincentii Carocii Tractatus

- conf. 105. col. 4. lib. 3. commendat Ripa in lfi insulam, n. m. e. do. in fi. Corbol. de iur. emphyt. limit. 31. sub nu. 16.
- 109 Limitatur vigesimo secundo, quid est facta de clatio, ad est certum tempus ad soluendum, & iuramentum, tunc etiam de equitate canonica impeditur purgatio moræ. Imol. in d. c. potuit. l. af. in l. 2. n. 79. C. de iure emphyteot. Rip. in d. lfi insulam, nu. 38. 39. & 116. & ibi Alex. o. m. 41. Menoch. de arbit. iudic. causa 7. nu. 31. Redoan. de rebus eccl. l. eq. 20. nu. 9. fol. 444. Ceph. conf. 25. nu. 3. 5. vol. 1. Garg. paroc. 100. num. 17. & hæc est magna vera, & communis opinio. Borg. decif. 43. num. 46.
- 110 Declaratur vigesimo tertio ut per obligationem moræ purgetur, si quidem ante litem contestatam extra iudicalem tantum, sed realem etiam sine fideiussore ad moram pergendam, vel penam euadendam. Pulchre Aretin. conf. 103. post litem verò contestatam, vel iudicalem, verbo, tantum, vel extraiudicalem, accedente depositione, vel oblatione etiam vsque ad sententiam, & hanc communem dicit Ripa in lfi insulam nu. 65. cum seq. decif. Genuef. 204. nu. 5. la te io materia Vtoiopin. 230. Enao. Suarez littera N. numero 1.
- 111 Applicatio igitur cautus erit ebdutor: aut enim est ante litem contestatam, & tunc vel in actis asserta, hæc enim semper utilis est ante, & post litem contestatam, vel post, & tuoc deponat, & etin securus: nã multi locatores videntes meliorem conditionem, querunt nodum in scirpo.
- 112 Limitatur vigesimo quarto, ut purgatio moræ admittatur ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur, l. si quis Titus, ex quibus caus. maior. Romao. io lfi insulam, colum. penultima, numero quadragesimo primo.
- 113 Amplius ultra scribentes in lfi insulam, ve in viuetitate admittatur purgatio moræ ex illa clausula etiam post sententiam: ita in facto decifio refert. Viocent. de Anna. sing. 350.
- 114 Declaratur tamen, quod donec competit purgatio moræ, non datur restitutio oon competit, declarando, ut per euodem, quæst. 83. artic. 9.
- 115 Donec igitur minor potest ipso iure moram purgare in integrum restitutio oon competit, declarando, ut per euodem, quæst. 83. artic. 9.
- 116 Limitatur vigesimo quinto subsistente iusta causa vel impedimento, ex quo licet moram purgare, ut posui superius in titulo de ebdutore ad longu tempus ad materiam l. 2. C. de iure emphyt. ibi videre placet, & ponit etiam Ripa io dicta l. lfi insulam, on. 91. Redoan. de rebus eccl. l. eq. 24. vers. sed quod emphyteotia, numero 24. folio 499. & in proprijs terminis locati & conducti ponit Magon. Rot. Lucao. 69. numero duodecimo.
- 117 Limitatur vigesimo sexto notabiliter ultra scribentes ad lfi insulam, ut purgare non liceat moram etiam de æquitate canonica, quando semel fuit oppositum in iudicio de impleto non facto, si quis velit implere post oppositionem factam hie cootestata, quia non auditur. Alex. conf. 237. in fine, lib. 6. Castren. conf. 70. col. om. quinta, in fine versiculo oon fufficit Regi Poloniz, & conf. 337. columna secunda, lib. secundo, Cora. conf. 221. columna secunda, lib. primo

& consilio 99. columnas secunda, libro quarto, Bologn. ad Anoa. consilio quinto, columna quinta, post medium pulchre Craue. consilio 246. nom. 5. quæm vidcas.

Et propterea apposui post materiam exceptionis implementi tractatum de purgatione moræ, quia in venire vnus includitur aliud, & vnus sæpius nascitur ab alio, prout in discursu liquidissimè patet, & ex præcedenti limitatione.

- 118 Limitatur vigesimo septimo, ut de æquitate canonica licet purgare moram, etiam stante iuramento, prout superius diximus ad effectum euadendi penas extrinsecas, non autem licebit purgare moram ad effectum implendi, ut inuenit ex contractu. Ita notabiliter Dec. conf. 151. columna penultima Craue. d. consil. 146.

Locatior igitur, vel conductor, si cocontractum pro eis parte non impleoit, poterit purgare moram ad euadendum penas extrinsecas, non quod iuari possit ex contractu locationis, & conductionis.

Addo Corn. conf. 12. col. si. l. i. vbi idem tenet.

- 119 Præterea consensum ultra iam adductu impedit moram purgari in iuramento confirmatorio contractus, secus in iuramento assertorio simpliciter. Imol. in cap. cum coniugat. membro 7. de ioreiorando. l. asin. l. nemo potest, columna 7. de leg. 1. valde commendat Rip. in l. fin. q. 31. sob omero 113. C. de reuoc. donat.

Sublimita dictum de iuramento confirmatorio duobus modis ultra scribentes in locis ordinariis.

Primo stante pacto, ut liceat moram purgare iuramento apposto non obstat, quod pactum valet. Ita pulchre R. uin. conf. 133. col. 3. in fine, volumine primo.

- 120 Et sic partes possunt limitare, modificare, & restringere vim iuramenti, quod ad multa quandoque seruire poterit.

- 121 Secundo sublimita in actione acquisita iam cõset uanda, nam tunc licet moram purgare infra modicum tempus, iuramento non obstat, secus io acquisitione, quia ius in re conseruatur facilius, quã ius ad rem acquiratur. Alex. conf. 9. o. m. 6. volum. 7. Gtar. respon. 9. nu. 64. lib. 1.

- 122 Limitatur, ut licet purgare cum patitur moroso. Caputa quoniam decif. 233. par. 1.

De facti alieni promissore.

Contra est cum præcedentibus circa obseruantiam, recusationis, & implementi materiam, de quibus agimus, promissio facti alieni ad l. stipulatio ista, ff. de verb. oblig.

Quam materiam late examinauit apud antiquos Socin. regul. 316. & nouissime Anton. Gabr. de pact. concluf. 2.

Ultra quos omnes posui aliqua vtilia in practica, & principaliter iuxta terminos locati & conducti, de quibus agimus. Tuderinus igitur conductum falis & locatior promissit, quod conductus tunc hoc solutione alicuius datij, passagij, vel gabelæ, si locatior adhibendo omnem diligentiam excusetur, & hanc quæstionem io terminis locati & conducti ad propolium promissoris facti alicui moris Go 2ad,

22d. conf. 17. & cum sit questio emergens ad materiam recursionis, & implementi, omnia in hac disputatione procedam.

1 Regula igitur, de conclusio est. Procurator facti alie ni adhibendo omnem diligentiam excusatur. Anch. conf. 330. col. 5. ver. de obijciat. Soc. conf. 115. in fi. & hanc est communis opinio in practica semper servata. Iasio l. stipulatio ista, nu. 10. ff. de verb. obligat. Bero. conf. 69. col. fin. vol. 1.

2 Ampliatur hanc conclusio etiam stante iuramento. Dec. dicens hanc communem opinionem conf. 313. Maran. q. 7. num. 11. post eius tractatum.

3 Limitatur primo, nisi dictum sit cum effectu omnino, vel similia verba, quo casu excusatur faciendo possibilia. Fulg. c. 6. l. 33. Dec. conf. 325. col. 1. Alciat. in l. 4. §. Cato, nu. 133. de verb. obl. Gram. dec. 102. num. 81. Ruin. conf. 132. col. 1. vol. 1.

4 Extenditur hanc limitatio, vt per hanc verba, nulla cura, vel diligencia excuset promissorem a pena. Ripa in l. quod te, num. 46. ff. si cer. pet. lat. Didac. Couarr. ad c. quauis, par. 1. §. 5. num. 3. concl. 7. Et hanc est magis communis opinio. Eman. Suarez in eius thesaur. litem 3. num. 9.

5 Licet aliis poena censetur remissa adhibendo omnem diligentiam, si talia verba praecisa non sint apposta, & hanc est receptissima opinio. Bal. in §. si quis alium, l. si de inutil. stip. Curt. iun. conf. 124. nu. 19. quamvis aliter sentiat Aflic. dec. 1395. Gram. q. 2. num. 8. post decisiones Viui, lib. 1. opus 255. Paris. c. n. 110. num. 42. l. b. 1. & subtili id solum colligi ex mente contrahentium, & hanc est magis communis opinio. Dec. in l. fin. §. fin. ff. si cer. pet. Gomez in §. in personam, num. 17. l. si de act. Erasm. Suarez in eius thesaur. recept. l. teo. litem 7. lib. 10. vbi contra Viui. inueniens, reputat quodammodo inutilem cautelam per cum positam opin. 255. par. 1. in med.

6 Limitatur secundo, nisi in iuramento promissio nis sit facta promissio liberè, & sine aliquo impedimento. Butr. in cap. 1. de offic. ord. Abb. in exp. multa, de p. r. ben. Et hic quando verba sunt geminata. Fel. in c. cau. tio, de fide instr. prout in materia locati & conducti cecidit in propositis casibus. Gozad. vt liberè, & sine aliquo impedimento conductor sal asportaret.

7 Limitatur tertio etiam vltra Anto. Gabr. & alios, nisi in obligatione fuisset specificatus aliquis casus valde difficilis, vel impossibilis, quo casu de eius meo te constare videtur.

Vnde nec in alijs nō ex praedis excusabitur. Goza. in terminis locati d. conf. 17. nu. 8. idem sentit Ripa. in l. quod te, nu. 46. ff. si cer. pet. Paris. conf. 109. col. 1. in fi. vol. 1.

8 Limitatur quarto etiam vltra Ana. Gabr. & alios, nisi facta sit exceptio in vno casu: nam in alijs etiam difficilissimis videtur se obligasse, cū exceptio firmet regulam etiam in omnibus alijs. Gozad. conf. 17. num. 9. vbi fuit exceptus casus, qui proueniret dolo, vel culpa conductoris: ergo locator in omnibus alijs se obligasse videtur, vt per eum in terminis loquentem.

9 Limitatur quinto loco, & hęc declaratio fere omnes casus amplectitur, omissis, & mente contra hentium colligi posset, quod promittens se omnino

obligare voluit quomodocumque; promissio non forteuit suum plenarium effectum, etiam possibilia faciendo, prout si fieret promissio indemnitatis, vt per Socin. latè materiam declarantem conf. 188. col. 1. ver. quarto confirmatur, vol. 2. Dec. in Limpollibilium, num. 5. ff. de reg. iur. vbi Cagn. nu. 4. & in litem peti, qui non probet, num. 3. eod. tit.

9 Vel si adiiceretur clausula, aliàs de suo, &c. Dec. in l. fin. §. fin. nu. 11. ff. si cer. pet. Gomez in §. in personam, col. 14. de act. ben.

10 Vel esset apposta clausula, reuocancias, &c. Crot. in d. §. Cato, in 1. l. c. nu. 34. de verb. oblig. & ita passim praefatur, teste Cagnolo in dicta l. impossibilium, num. 4.

11 Practicando igitur, va locator amplè promittat, prout in casu, quod conductor faciat sine aliquo impedimento, na vt faciendo possibilia non excusetur, immo in omnem casum, & eventum dictus M. loca tor teneri voluit, aliàs de suo proprio teneri, & obligari voluit, dictumque N. conductorem semper, & omni tēpore indemnem conseruare renunciatis, &c. quibus sic stantibus locator omnino tenebitur.

12 Practicando etiam consideranda erit persona contrahens: nam si est pater, qui promittit factū filij, qui ei obedire tenetur, vel socer norus, facilius admittitur excusatio, quia cogitabat disponere potuisse. Si verb est extraneus, siquidem amicus, facile excusatur: si verb alius difficultis voluntatis, & cerebri adamantini, sibi impetit promissor, maxime si difficultas aderat tempore obligationis, secus si superueniat post ita egregie Dec. dicitur conf. 132.

13 Limitatur tertio de aequitate canonica, secundum quam propter impotentiam excusatur. Beluif. inter consilia criminalia, consil. 1. Thob. conf. 103. nu. 3. Bouaccol. de aequitate canonica, consil. 85. licet Crot. aliter teneat ad dictum §. Cato.

14 Nec requiritur interpellatio, sed debet adimpleri quumprimum potest, & hanc est communis opinio. Curt. iun. conf. 74. nu. 6. Ruin. conf. 42. no. 16. vol. 1. & conf. 230. num. 11. vol. 5.

15 Limitatur septimo, vt si talis difficultas, quæ remoueri non potest, aliàs secus. Basio. in l. qui comatus, §. 1. ff. de re mil. in l. quibus diebus, de cond. & demon. Fel. in cap. plerumque, de rescript.

16 Et applicando ad terminos locati & conducti, de quibus agimus, dicebat Ripa in l. quod te, nu. 47. quod ille, qui locauit animalia ad triturandum, si per se non potest accedere, transmittit animalia nisi sit persona, quæ magis quodammodo animalia diligat, prout est porcellus oculis rustici, & multo magis bos, ab hac declaratione appellabitur, quia rusticus potius relinquet vxorem, & familiam, & adheret bovi, & porcello suo.

17 Limitatur octauo, vt impeditur liberatus cedendo actiones, quando impediens erat talis, cui natura ipsa vel de iure, vel de facto resisti non poterat, prout in facto Principis, banntorum, & similium Caltr. in rubr. ff. de eo, per quem factum exit.

18 Subdeclara, nisi quis verbus pregnantibus ex proprio contractu se obligaret. Gozad. conf. 17. nu. 28.

19 Sed quis Principi resistet? quis furori congregatorum banntorum?

Limitatur nono, vt difficultas excuset quoad damnum

Vincentii Carocii Tractatus

nam evitandum, secus quoad locum capendum: glof. in l. 4. C. de usufr. leg. in l. vxor, §. 1. ff. eod.

20. Si tamen impediens impediret, vel contraoneret viam restitutionis ex capite, lesionis promittens excusatur. Grammat. de commun. docif. 102. n. 106. Et collusio in dubio non presumitur, & alleganti incumbit onus probandi, l. quod si res, §. dolo, ff. de probationib. attenta maxime qualitate promittentis, vt per Decan. allegato coof. 113.

Et prosequendo impleto materiā nonnulli sunt casus, in quibus non licet rumpere tumpenti, ad limitationem l. cum proponas, la 1. C. de pact.

21. Primus est casus in promissione ad idem cortespiciu, secus ad diuersa. Abbin. cap. 3. de iureiuratio. Iode sub vno patiari iuramentum, non licet alteri inferre, glo. in l. si duo, ff. de dolo. Bald. in l. si te, per illum text. C. de iure delib.
22. Secundus est casus in tregua, quā non licet rumpere tumpenti. Feli. post alios, in c. de treg. & pace. Ioan. And. io rubr. eod. tit. Bald. in proem. Rex pacificus. col. 2. in cap. dudum, el secundo, de elec. Socin. conf. 90. col. fin. lib. 2.

23. Tertius est casus, de quo etiam supra in contractu nominatis post factam executionem, Bal. in l. in ciuile, per illum text. C. de rei vend.

24. Et ad propositum materiæ locati & conducti, de qua agimus, addo id, quod in facti contingentiā posuit Bero. q. 97. quod si quis locauit rem ad decennium, puta cum pacto de non alienando per tempus quinquennij, non per hoc videtur data facultas alienandi post quinquennium, durante adhuc locatione, & in casu alienationis tenetur ad interesse lucricessantis & damni emergentis, per l. si quis fundum, §. 1. iuncta l. si in lege, §. colonos, & l. si fundus, ff. loc. vel saltem præstare aliam habitationem æque idoneam, & dat cautelam, vt semper apponatur pœna, qua interesse difficultiter probatur, ponens etiā conclusionem vtilem ad materiam locati & conducti.

25. Quod pactum factum contra naturam locationis est interpretandum secundum regulas iuris communis, & quanto minus præiudicet regulis iuris de locatione loquentibus, l. quero, §. ioter locatorem, ff. locat. Jate Alex. conf. 106.

26. Vnde si loco tibi domum ad decennium cum pacto de non alienando iofra quinquennium elapso quinquennio, & sic extra tempus pacti si fiet alienatio, intelligi debet sine præiudicio conductoris, quod etiam vt teneatur locator ad interesse, & vdi quandoque in facto euocare.

Et sic habetur limitatio ad regulā, vt prohibitum ad tempus censetur post tempus permittum, l. cum prætor, ff. de iudic. l. si quis, ff. de vulg. cum simil.

Et conductor prius contrahens, non poterit postea, opponere locatori etiam in instrumento, ad effect. clausula, Rato manente pacto. Iacob. Rimin. conf. 666. vol. 4. vbi error iuris, & iusta credulitas eximit conductorem à pœna, l. si quis maior, vbi solus casus in iure hinc inde dubius.

De successore.

Vt illima, & quotidie praticabilis est materia l. emptorem, C. loca. cum in dies fiant vendi-

tiones, & similia in præiudicium collocationum, ob id ponam aliquo in facto non inuulsi.

Q V A E S T I O I.

Ad lempotrem, C. loca.

1. Q Væro, an pupillus, vel minor teneatur stare locatoni tutoris, vel curatoris. Posui superius in verbo, tutor, vel curator.

Q V A E S T I O II.

1. Q Vid in marito, vel vxore? posui superius in verbo, maritus, & in verbo, vxor, & addo, quod in diuisione fructuum, & pensionum inter virum, & vxorem fit computatio à tēpore, quo fundus cepit esse dotalis, non à tempore secutz locationis, & si fundus fuit datus pleous, locationis tempus inspicitur, vt sciamus quantum percipitur, & tempus matri monij, vt sciamus pro quota parte aoni fructus lucretur: si verò fundus vacuus in dotem datur, locationis tempus non inspicitur, Campeg. de dot. par. 2. q. 2. §. 1. 9. est materia l. diuortio, ff. sol. matr.

Q V A E S T I O III.

1. Q Væro, an filius teneatur stare locatoni factæ per patrem. Posui superius in verbo, pater.

Q V A E S T I O IIII.

1. Q Væro, an possessor maioratus teneatur stare colonos. Posui superius in verbo, possessor maioratus.

Q V A E S T I O V.

1. Q Væro, an usufructuarius teneatur stare locatoni ipsius proprietarij, vel econtra. Posui superius in materia viusfructus.

Q V A E S T I O VI.

1. Q Væro, an creditor missus in possessionem ex primo, vel secundo decreto, teneatur stare colonos. Posui superius in verbo, creditor. Cor. in verbo, creditor missus, & in verbo, successor, & est commotis opinio, quod stare teneatur. Bal. in c. quomodo frequenter, vt lite non contest. Pedem. decif. 82. n. 6. reputat perpetuo notandum. Iode Arnold. dialogo 5.

Q V A E S T I O VII.

1. Q Væro, an heres teneatur stare colonos, & sic locatio, & conductio, an transeat ad hæredes ad l. non veritas, C. loca.

2. Et primo pro negatiua videbatur, quod oon, ex l. domina, C. de usufruc.

3. Pro parte affirmatiua facit tex. in terminis, in l. vii. veritas, C. loca. vbi ighorat viam veritatis, qui contrarij dicit l. cum in piores, §. hæredem, l. i. c. addes, §. pro. ff. loca. vbi in hoc bonus tex. Iaf. in l. i. n. 36. C. de

- C. de iure emphyt. Frane. Mare. decif. Delphin. 627. nu. 7. par. 1. Romul. in l. filiusfam. §. diot. nu. 184. de lega. 1. C. phal. conf. 133. nu. 5. conf. 254. Sebaf. de mort. par. 3. nu. 5. [Romul. ad l. filiusfamilias, §. diu. nu. 189. de leg. 1. Alba. conf. 108. nu. 1. Cephal. conf. 133. nu. 154. Guid. Pap. q. 480. ou. 4. Sebaf. de mort. par. 3. nu. 5.]
- 4 Ampliatur, siue conductio fit perpetua, siue temporalis, vi in d. l. viam veritatis, & ibi in summario not. Bald.
- 5 Ampliatur secundo ad materiam l. i. C. communis de usufructu. vt possessio etiam naturalis retineatur per heredem coloni, & finito tempore conductionis, per locum in plures, §. heredes, ff. loc. vbi Castrenf. reputat valde notabile.
- 6 Ampliatur tertio l. viam veritatis, vt heres locatoris continuat possessionem etiam non apprehensam per colonum defuncti locatoris. Bal. in l. cum nouissimis, nu. 13. de pasc. 30. vel 40. anor. Alex. io l. qui vniuersas, §. quod per colonum, ff. de acq. pos. Afflict. decif. 166. & 35. nu. 3. Nat. conf. 338. nu. 8. & 10. Ioseph de Ludou. concl. 13. illaio. 15.
- 7 Extenditur hæc ampliatio, vt si mortuo locatore alius accipiat possessionem illius rei, quam colonus retinet, tamen sibi non acquirit, nisi colonum expellat, vel colonus ducat se possidere nomine illius, qui intravit. Bart. in l. 1. §. non autem, ff. de vi, & vi arma. vbi Bart. dicit vnum aliud factum notabile in hac locati & conducti materia, & dicit se necesse alibi, quod possessio retenta per colonum, non perditur solo animo, quando animus perdentis, & acquirentis simul non concurrunt. Vnde aliud est, si quis vi derelictatur, vel sponte tradat, prout possum fit in contractu venditionis, & hanc gl. in practica dixit notabilem, & singularem, Bal. ad l. cum testamentum, C. de iur. & factis ignorant. dicens se alibi necesse. Ange. valde in practica commendans, in l. fin. in fi. C. de acq. pos. Bald. io c. cum venissent, de resur. spol. Aochar. in c. fin. de preca. valde etiam commendat idem Bart. in l. quod mox, num. 2. ff. de acq. pos. dicens se alibi necesse.
- 8 Declaratur dictum de colono recognoscente, vt non procedat, si domino, vel heredi locatoris soluit possessionem, l. quamuis, §. 1. vbi Ang. not. ff. de acq. pos. poss.
- 9 Et si colonus ille qui in pensione recognouit, responderet de fructibus, vel pensione, tunc constitueret poss. sicut etiam non. Innoc. io c. cum venissent, de resur. in ioteq.
- 10 Quod verum est, si primus sciret, & de hac recognitione fructuum notitiam haberet, ruo præiudicat tacendo io iuribus, & incorporalibus, secus io corporalibus, in quibus dato quod sciret alium occupare possessionem, non priuatur primus possessor, nisi inspicereetur se posse repelli, vel sit negligens, l. si id, quod §. si. l. si de eo, §. 1. ff. de acq. pos. Et alia tægemus, an colonus præiudicat domino in sua possessione ad l. 1. C. commun. de usufructu.
- 11 Extenditur secundo dicta ampliatio, vt non solum procedat, cum colonus est in fundo nomine heredis, sed etiam si simpliciter permaneat in fundo, dummodo alium non recognoscat, quia præsumitur titulo præambulo, L. quædam mulier, ff. de rei vendic. l. 2.

C. de acq. pos. Socin. conf. 15 insignis Doctor, vol. 3. Gratus ampliatur etiam in feudo responf. 10. num. 7. lib. 1.

- 12 Sed si nomine proprio colonus possideret, iudicaretur vt prædo, & inuafor. Bard. de tempore vtili & continuo, c. 13. num. 4.
- 13 Declaratur in hærede scientis, secus in ignorante. Benincas. decif. 12. in fi. ad intellectum l. cum heredes, ff. de acq. pos. & actus aliquis recognitionis, puta solutio fictur, vel pensionis. Bero. conf. 75. nu. 23. lib. 3. Ro. nouiss. 68. 1. part. 1.

Et sic discurrendo vides quantum præiudicium asserere possit colonus, & quantum etiam prodesse possit.

- 14 Ampliatur quarto, siue hæres sit suus, siue extraneus. Roland. conf. 96. nu. 17. lib. 1. Mago. Rot. Luc. 11. num. 1. post Bald. in cistera, de dilat.
- 15 Limitatur primo loco dispositio l. viam veritatis, C. locati. nisi locatio sit facta per locatorem ad suum beneplacitum, vel quoad ipse voluerit, quia tunc extinguatur morte locatoris. Castrenf. in l. 4. per illum tex. ff. loca. ad quam l. loco. Menoch. de arbit. lib. 1. quæst. 69. num. 18. ponam (Deo dante) de beneplacito suo loco.
- 16 Limitatur secundo dispositio l. viam veritatis, C. loca. nisi conductio sit facta quoad vixerit, Castrenf. in l. cum in plures, §. heredes, ff. loca.
- 17 Limitatur tertio dispositio l. viam veritatis, in hærede cum beneficium l. & inuentarium, quia factio inuentarii præsumitur contemporaneus. Montica. de inuentar. hæred. num. 43. vbi subdit, quod dominus non prohibetur exigere pensionem actionibus competentiibus, vbi etiam de hærede contrario consistente inuentarium.
- 18 Limitatur quarto in hæreditate adhuc vacante mortuo conductore, nam est in electione locatoris, vel alteri locare, vel finire stare rem sine conductore vt cotra pensio, l. si vno, §. fin. ff. loca. Capic. decif. 87. in fine.
- 19 Et conductor moritur relicto filio pupillo, qui repudiat, & locator alteri loco, post pupillum restituitur aduersus repudiationem, non per hoc etiam restituitur ad conductionem, d. l. si vno, §. fin. cum l. seq.
- 20 Limitatur quinto dispositio l. viam veritatis, C. loca. in locatione usufructus, quæ morte extinguatur, nec ad heredem transit, l. si quis domus, §. hic subinigi potest, ff. loca. Ange. in verbo locatio, nu. 11. & l. si domino, C. de usufructu de qua vidimus operari in materia usufructus, & sic patet responsio questionis idem in prebenda. Antode Pad. ad l. vnum ex familia, §. si de Falcidia, ou. 12. delegat. 1. Crenen. l. sing. 170.
- 21 Subdeclaratur in usufructu locato à proprietario, quæ locatio non extinguatur morte locatoris, sed conductoris tantum. l. ad Port. in §. si licita C. in fi. loca. vbi subdit, quod si usufructuarius locet ad quinquennium, si termino pendente moritur locator, & conductor fecerit inueniari in re locata, illas non repetit.
- 22 Idem vbi usufructuarius locasset, vt dominus, l. si quis domus, §. 1. ff. loca. de quo vidimus superius in materia usufructus.
- 23 Limitatur sexto in socio conductionis assumpto cum consensu primi locatoris, & cū clausula in solidum, & vni principalis, puta, conduxi fundum ad tricenarium,

Vincentii Carocii Tractatus

nium, demum accepi in conductione cōsocium cum consensu primi locatoris, & sic se obligauit in solidum, nam isto casu finitur morte, quia sit admixta societati. Pedem. decil. 76.

²⁴ Subampliatu etiam, si de hærede sit dictum, nisi sit socius conductionis vestigialium. Ruin. conf. 90. num. 8. vol. 1.

Limitatur septimo, quando hæres conductoris non reperitur, quia tunc locator alteri locari potest. Bat. in l. si voa. §. si. locat.

²⁵ Limitatur octauo in locatione facta artifice, quæ non trañsit ad hæredes. Alex. conf. 108. vol. 4. & sic quando electa est industria personæ.

²⁶ Limitatur nono in colono, qui nummis colit, cuius conductionis transiit ad hæredes, secus in colono paritario, qui sapit naturam socij, & societas extinguitur morte. Bart. in l. si merces, §. vis maior, ff. loc. Pet. de Vbal. de duob. fratrib. par. 11. q. 14. posui superius de remiss. mercedis.

²⁷ De consuetudine tameo aliter feruatur. Alex. in l. si filiofam. §. si. nu. 20. ff. locat.

²⁸ Limitatur decimo in hærede conductoris gabellarium, tributorum, & datorum, nisi hæres sit aptus, & idoneus, & de eo sit dictum. Ladeo, & ibi Bart. ff. pro soc. Bal. in rub. C. eo. Pet. de Vbal. de duob. fratribus, 11. q. 13. dicens valde notabile pro conductorib. gabellarum, tributorum lacus Perulini, & simularum. Ruin. conf. 90. num. 8. vol. 1. Firmi. in verb. gabellarum l. 1. cap. sub num. 11. Fraus, Marc. decil. Delphi. 211. par. 1. Menoc. consil. 12. nu. 20. lib. 1. consil. 121. lib. 2. late Napust. de Hiero. inter opera Mozzi. de societate. nu. 24. Corn. consil. 21. num. 7. & 122. nu. 5. libro 1. Paris. consil. 82. num. 15. 16. & 31. libro 1. Tibert. Decian. respons. 22. nu. 14. lib. 3. pulchre Dec. consil. 217. per discursum Seraphin. de iuramen. priuil. 57. in fine.

Declara, vt ad primum hæredem tantum, & non vltra. Baran. Ladeo, ff. pro soc. Ial. ad Portu. §. mater, nu. 3. Inst. pro soc.

²⁹ Notandum est vltimus, quod finita societate super aliqua re conducta debet communicari emolumentum proueniens ex re communiter remanente etiam finita societate ante mortem socij, puta ex vendita equi empti a socijs, vt locaretur, non autem de emolumento prouoiente ex re non remanente communi, & ex aliquo gesto post mortem, & ita intelligitur rex. in l. actione, §. sed si etiam, ff. pro soc. prout pulchre declarat Ruin. conf. 90. ver. non oblit. vol. 1. commendat. Pedem. decil. 76. sub nu. 12. laque Ruin. conf. 216. nu. 7. vol. 1. quæm videas.

Q V A E S T I O VIII.

¹ Q Væro, an Prælati, vel alius beneficiatus reocatur stare colono? Posui in titulo de rebus ecclesiæ.

Q V A E S T I O IX.

¹ Q Væro, an legatarius teneatur stare colono, & videbatur quod sic, ex l. si domus, §. fin. & l. si a subit. iusto. §. si. o. ff. de leg. 1.

² Contrarium est verius, & bene probatur in l. qui

fundum, ff. loc. & bonus rex. in l. nihil. 3. proponitur, vbi Bar. a iur. mar. ff. de leg. 1. & l. nihil, & l. fructus, ff. usufructuarius quemadmodum caueat.

Et contrarius loquuntur in iure reali, non loquuntur in iure personali.

[Limitatur primo, nisi legatum sit, Saluo iure coloni, quo casu stare tenetur, & ad pensionem totent agere. Bal. in l. 1. num. 18. C. de fruct. & lit. expens. dixi suo loco de hac clausula.

Limitatur secundo, in legatario vñ usufructus omnium bonorum, qui tenetur stare colono. Bart. in l. 1. nu. 19. C. de fruct. & lit. expens.

Contrarium est verius, Alex. in l. si filiofamilias, §. si vir. nu. 14. ff. fol. mar.]

Q V A E S T I O X.

¹ Q Væro, an fideicommissarius teneatur stare colono hæredis? questionem hanc primo exco- gnauit Rainer. de Forl. reclusus ab Alber. ad l. postulat, §. 1. ff. ad Treb. & tenuit quod sic, quia est necessarius succellor.

² Ex quibus corollarie infertur, quod pensiones re rum locatarum veniunt in restitutione fideicommissi io contractu celebrato per defunctum, & nondum erant per hæredem preceptæ. ait Alex. in d. l. postu- lante, §. 1. nu. 4. ff. ad Treb. dicens ira limitandam legem in fideicommissaria, ff. ad Trebel. vt fructus nõ veniant in restitutione fideicommissi: nam hoc non procedit in pensionib. Marzar. de fideicom. part. 3. q. 67. circa medium.

Cui addo Ripam, & Laurentium io d. l. in fidri- commissaria, l. illum, nu. 23. istum, num. 44. Ang. consil. 331. col. 1. ver. sexto fallit. Iaco. Menoc. de arbit. iud. l. 2. cent. 3. ca. 26. nu. 24.

Cui addo Ripam, in l. Centurio, nu. 10. vbi Alci. nu. 12. ff. de vulg. & pup. latissimè Cephal. conf. 21. §. num. 48. vol. 2. & hæc est communis opinio. Bar. conf. 71. nu. 25. vol. 1. [Peregrin. de fideicom. art. 40. nu. 90. cum multis sequen. Mantie. de comest. lib. 7. tit. 10. nu. 35. Vinc. Franc. decil. 13.]

Quare considerandos puto aliquos casus vitales. Primus est, si debeantur ex contractu defuncti, & per hæredem sint exactæ: tunc non transeunt in fideicommissarium per Doctores superius citatos.

Secundus casus est, si sunt mortuaræ & nondum exactæ, & fideicommissario debentur.

Tertius casus est, an exactæ imputentur io Trebellianicam? & vique sic, vt notat d. l. postulante.

Quartus casus est in pensionibus soluendis ab hærede conductoris, quæ non soluerit, onus tranfit in fideicommissarium Vinc. Franc. decil. 49.

Quintus casus est in fructib. qui drbentur ex re conductæ, pro quib. soluitur responsio annualis, & cum hæres teneatur ad onera, spectabunt ad eum. Pe- regrin. de fideicommiss. art. 49. nu. 68.

Sextus casus est pensiones exactæ non subiacent amplius fideicommissio, si fideicommissarius fuit ro- gatus alteri restituere. Alba. conf. 79.

Septimus casus est in fructibus de causis pendente fideicommissio, & pro quibus hæres soluit anticipatam solutionem, & eos exigit: nam postea restituere non reocetur, Alciat. consilio 355. libro nono, Pe- regrin.

regin. de fideicommiss. articulo. 49. numero 73.

Sed mihi magis placet opinio Paris. conf. 55. numero. 28. lib. 3. cum præsupponatur facta anticipata solutio, & exactio facta, re amplius non integra, & differt hic casus à quinto supra posito, quia ibi tractatur de simplici actione: hic de fructibus iam exactis.]

Q V A E S T I O X L

- 1 **Q** Væro, an conductori ad lōgum tempus teneatur stare singulariter successore? Posui superius dum tractavi de locatione ad locum tempus, & resolutio vera esse videtur, quod sic. Guid. Pap. q. 486. num. 3. Auferat. ad Tholoq. 420. Pyrrhus Eogbar ad Locatū, col. 2. de reg. iur.

Q V A E S T I O X I L

- 1 **Q** Væro, an venditor ex pacto de retrovendendo teneatur stare locationi factæ per emptorem pendente termino pacti, vel durante tempore retractus municipalis, & videbatur quod oon ex d. l. emptorem.
- 2 Contractum verius est, vt ei stare teneatur in supradictis terminis. Balad. l. 1. io. fi. C. de iur. fil. lib. 11. æpotaui dictum in practica singulare. Cagno. in re pet. l. 1. q. 3. C. de pact. inter emp. & vendit. & ibi euā sequitur Franc. Zoanet. nu. 143. & ab huc opin. nō est in practica recedendum. Alex. ad l. si filiosum. §. si. nu. 10. fol. matr. Tiraq. de retract. coovent. §. 3. glo. 1. nu. 14. Soc. conf. 125. lib. 1. Neuz. conf. 88. nu. 10. Bero. cōf. 102. nu. 8. vol. 1. Rol. conf. 49. nu. 3. vol. 3. Gexad. in d. l. 1. q. 3. 6. Borgn. decif. 16. in fi. par. 2.
- 3 Ampliatur hæc conclusio, vt procedat etiam in pacto legis commissorie, vel adiectionis, seu additionis iō diem. Guid. Pap. q. 480. sub nu. 5.
- 4 Declarat, vt procedat, quando sit facta bona fide, secus si io fraudem, puta emptor iū fine sup. facultatis sciens venditorem ad redimendum præparare eam locauerit maxime in longo tempore, quod excedat terminos sui pacti, vt late deducit Tiraq. de retract. conuen. §. 3. gl. 1. nu. 17. vltra Cagno. & alios modo denuo superius allegatos. Et ex prædictis inferunt corollarie ad multa.
- 5 Corollarium primum, quod in contractu locatōnis, & cooductionis, si quidem ad modicum tempus habet locum retractus, licet autem ad longum tempus non habebit locum retractus ea potissimum ratione, quia locatio ad longum tempus equiparatur emphyteosi, in qua retractus locum non habet. Ang. in §. ci re autem, Auth. de non alienando. lmo. in cap. nulli. col. 3. de iudic. & in app. oidentiam, col. 1. de reb. ecclief. non alien. Kuln. conf. 166. quia de pluribus, nu. 6. lib. 1. Dec. in Auth. qui rem, C. de sacros. ecclief. Soc. conf. 167. non inutilis, col. 2. vers. quibus sic de claratis, lib. 2. late, licet aliquantulum postea relinquatur cogitandum Tiraq. de retract. lignagiet. §. 1. nume. 84. cum multis seq.
- 6 Limitatur in locatione ad lōgum tempus, in qua soluitur pēlio singulari annis, prout communiter fit iō soler, sed si in fieret, vt pro toto illo longo tempore locatōnis conductor vnam tōtūm pensioem

solueret, tuoc esset locus retractus, quia potius talis sic facta locatio esset venditio, quā locatio, vt sæpius aliis diximus, & tradit Bar. in Lecotem, §. qui maximos. ff. de publ. in l. 1. §. 1. paulo ante finem. ff. de superficiebus, late in sua disputatione quæcia, Publicanus, io l. licet, q. 5. loca. lmo. & Barbat. io cap. propter sterilitatem, eodem titu. de locat. Alexand. coovent. §. 3. col. 1. lib. 1. conf. 108. lib. 3. posui pluries superius ad hoc propositum.

- 7 Quæ conclusio ampliatur etiam si contrahentes vtantur verb. locatio, adhuc. n. est venditio, si pro vniuerso vnica pensio constituitur, l. si vno, io princ. ff. loc. & late superius dixi de similitudine locatōnis.
- 8 Vbi etiam dixi, quod est locatio, quando io singulos annos pensio soluitur, etiam si contrahentes vsi sint verbo, emere, vel vendere, pretio, & similibus verbis venditionis. Addo Borgn. in rept. decifio. fol. 1043.
- Et locatio facta redimere volenti, resoluitur resoluta venditione, quia iū connectum videtur, & si redemptor soluit pensioem pro toto tempore repetere poterit pro rata. Borgn. decif. 16. sub nu. 21. par. 2.

De locatione in fraudem.

Corollarium secundum. Locatio in fraudem creditōrum facta non valet.

Hic (prout dictum est) si semper ex causā retractus pacti de retrovendendo, adductionis in diem, & similibus de causis locet in fraudem, successore nō tenetur.

- 1 Locatio autem in fraudem dicitur fieri, si in materia retractus fiat in fine facultatis redimendæ, sciens venditor pecunias præparare. Tiraq. de retract. coovent. §. 3. glo. 1. nu. 17.
- 2 Secundo, alienatio prælati dicitur in fraudem, si statim repudiatur locus ad multos annos in fraudem successoris. Bal. in l. iubemus nulli in princ. col. fin. C. de sacros. eccl. Croc. conf. 414. nu. 9. Marfil. in l. statu liber. nu. 16. de quæst.
- Addo Franc. Marc. decif. Delphio. Menoc. de præsump. lib. 4. præsump. 83. nu. 3.
- 3 Dicitur autem locatio io fraudem, si fiat in consanguineos, & non sit solia locati eo modo.

Vnde si fiat de bonis ecclesie, datur restitutio. Alex. conf. 55. nu. 7. vol. 1. Bar. & alij in l. nomen, §. filio, num. 3. & ibi apostil. ff. de leg. 3. Card. in cle. 1. §. fin. de reb. eccl. non alienat. & in c. n. oe prælati vices suas Alciat. reg. 1. præsump. 29. Rodoa. de reb. ecclief. §. sed si locatio, num. 20. car. 338. vbi dicit, quod quando cessat fraus, bona possunt consanguineis locari in perpetuum, sed debet prius apparere de utilitate ecclesie aliter quam per præsumptiones. Præposit. in cano. non licet, l. 1. q. 11. vbi dicit nō stare verbis Pape adferentis locale consanguineis ex causā, nec præsumptioe utilitatis, nisi probeatur. Abb. in cap. 1. de reb. eccl. oon alienat. nisi sit solia locari. Feder. conf. 110. col. 1. Ferret. conf. 48. nu. 14. & 15. & 28. vbi declarat, quando dicatur solia locari, & dicam suo loco. Mar. Anguissol. conf. 79. numero 30. vol. 1. Et hæc magis communis opinio, maxime si cum debitis solemnitatibus, & consanguineo contra hat. Inf. in cap. 1. num. 14. cum seq. qui feud. dar. pos.

Et Curt.

Vincentii Carocii Tractatus

Curt. ion. de feud. par. 2. q. 7. nu. 3. Rota nouifi. 18. num. 6. par. 2.

4 Pariter locat iud fraudem debitor rem, quæ postea in solutum a iudice data fuit. Bald. in c. quoniam frequenter, §. fin. vt lite non cõteft. Laf. repus hoc val de notabile ad l. diuortio, in principio, n. 35. ff. folat. maritum, dicens iud hac materia fuisse in Ciuitate Papie magnam alterationem. Commendat etiam mul tum Catellian. Cort. in verbo, creditor, & in verbo, succellor.

5 Similiter minor tenetur stare locationi curatoris, vel tutoris si bona fide fecerit, alias non. Cin. in l. hac emptorem, col. 5. & dixi alias.

6 Similiter locatio facta in fraudem fisci, non valet, l. fin. ff. pro soc. hinc li postea se locauerit cũ aliquo immuni ad hoc vt fit immuni, adhuc tenetur ad col lectas. Ferret. de gabell. nu. 524.

Q V A E S T I O XIII.

1 **Q**Uæro, an emptor fructuum tenetur stare colo- loo. Ponam in titu. de conditione factus; sed breuiter pro nunc vera est conclusio, quod em- ptor fructuum non tenetur stare colono, ex quo nõ habet plenum ius in re, & non est adhuc dominus fructuum, donec a solo sepatetur, l. cum in phrety, §. messes, ff. locat. A lxx. dicens ita consuluiffe in d. §. si vis in quinquennium, ou. 17.

2 Facit, hæc conclusio in materia censualis contra- ctus, ubi secundum hodiernam consuetudinem emi- tur fructus a leuius prædij iuxta bonum meo iudicio text. in l. si. §. fin. ff. de cõtrah. empt. polchre Vincet. Francus, decil. 16. vbi in materia in vniuersum suam pat ponit duas conclusiones.

Prima li singularis successores nõ tenetur stare co- lono, quando prædecessor non habet pleom ius in re.

3 Secunda si singularis successores non per viã trans- missionis, sed priuationis iuris, quod erat in prædeces- sore suo, nõ tenetur stare colono. ex Soc. consil. duo decimo, col. 2. volu. 1. Pedemone. decil. 32.

Q V A E S T I O XIII.

1 **A**N fisco tenetur stare colono, & videbatur quod non, ex l. si fundus, in princ. col. 1. cum glo. 1. ff. loc. quem tex. dixit valde notabilem Bal. & ibi etiã. Laf. ad l. diuortio. ff. fol. mat. Roming. 430. Io. de Arno. Soliloq. 88.

2 Veritas est, quod fisco non tenetur stare colo- no, quando fisco est vniuersalis successor, sedus si sit particularis, quo casu non tenetur stare colono. Curt. sen. consil. 10. nu. 1. Ferdin. Lopez in l. filius a-

* mil. §. diu. ou. 44. ff. de leg. 1. & hæc est communis opinio. Eman. Suarez in suo thesa. l. itera C, in verbo, cooductor, nu. 212.

3 Bene tamen fisci successores tenentur stare colono, Roming. 63. Papiens. in forma libelli fictus, in gli. soluere. Guid. Pap. decil. 481. limitat. Corlet. in sing. io verbo, emphyt. 2. Marfil. singul. 458. Dec. in c. r. nu. 19. de probat. Rip. de peff. par. vit. nome. 10. &

* hæc est communis opinio. Eman. Suarez l. itera C, num. 212.

4 Et sic fisci priuilegium hoc casu non transfundi- tur, sed parum dorat, & figit pedem.

5 Adde prædictis Bar. in l. cognouimus, C. de man- cip. & colonis. Alber. in l. de fur. ff. de viufu. 102. Plat. in l. si tempora, C. de fide testum, & iore hactæ fisci libro 12. & ratio est, quia in conductorem fisci obligatur ius in re, quæ ratio cõstat in alijs condu- ctoribus. Ari. Pinel. in l. 1. par. 3. illat. 10. C. de bovis mater. vbi de commun.

Q V A E S T I O XV.

1 **P**lura est indagatio, an filius in legitima tene- tur stare colono? Primo videbatur, quod non, quia legitima debetur omni incommodo, & quauia obligatio detracta omnimodo, & l. quoniam no- uella, C. de inoffic. testam.

Vnde non videretur libertas in legitima, si filius colono stare teneretur.

2 Secundo in legitima filios est uoluntarius succef- sor, ergo colono stare non tenetur, & hæc est ratio legis, emptorem, & ibi omnes notant.

3 Contrarium est in pucto iuris verius, vt late de ducit Borg. in reperi. ad suas decisiones primas in verbo, electio, circa medium, & quatenus ad filium attinet, ultra alias adductas, dicitur, quod locatio tran sit in filium. Bal. in auth. si quas, sub nu. 5. verifico. 2. probatur, C. de sacrosan. eccle.

4 Pariter metredes famulorum, notariorum, nau- tarum, Procuratorum, & Aduocatorum, pensiones domorum, uelutæ equorum, & similes ad matrem locati & conducti succedunt, legatis, & Falcidia. Monachus in §. comatrem, in l. de lege Falcidia, in §. item si quis in fraudem, Instit. de actionibus, in l. si. ou. 4. C. de iure delibem. & io §. in computatio- ne, nouissimi in l. Papinianus, in §. quarta, ff. de inof- ficiam.

5 Nec rationes in contrarium adductæ obstat vi- dentur, quia reuera hoc non est onus, & dicit Borg. in citato loco, quod nedum in legitima filius tene- tur stare colono, sed in castrensi peculio, bonis ma- tern. fideicommissis, & similibus.

Q V A E S T I O XVI.

1 **Q**Uæro, an depositarius tenetur stare colono? Videbatur quod non, quia est uoluntarius suc- cessor. Contrarium tenet Borg. in citato loco, & ratio, quia non habet plenum ius in re.

Q V A E S T I O XVII.

1 **T**estis superius in materia creditoris, quod cre- ditor in pignore tenetur stare colono, ad ibi di- cta me remitto.

Q V A E S T I O XVIII.

1 **P**rius dixi superius de iure sublocandi, quod se- cundus cõductor particularis tenetur stare vni- uersali cõductori, & contra, vt tradit Borguini. in citato loco. Venit sepius in facto, quod quis assi- ctat, & locat omnia bona sua, & statum vult mutare

re laboraret, & colonos, & vidi multa instrumenta in quibus domini locatores nominatum paciscuntur non expellendo colonos.

Q V A E S T I O XIX.

- 1 **Q**uæro, an usufructarius teneatur stare colono, & vti que non, vt posui superius in tit. de usu, & habuerit l. si habuissio, s. si usufructus, ff. de usu, & habuerit d. si vir, nu. 13. vbi Alex. num. 10. & posui superius in citato iam loco.

Q V A E S T I O XX.

- 1 **Q**uæro, an ecclesia, Monasterium, vel alius locus pius, teneatur stare colono, precutitur Tiracquel. de priuilegiis cause si hoc erit in priuilegiopio loco attributum, nec hoc reperi modo aliquo tactum. Et Cephal. conf. 25. vol. 1. tenuit quod sic, ex quo est voluntaria successio.
- 2 Contrarium est verius, vt loca pia non teneantur stare colono, & hoc sit eis in priuilegiopio indultum. Alba. consil. 108. in fine idem Cephal. conf. 155. nu. 48. volum. 2.
- 3 Bene tamen singularis successio ecclesie, vel monasterij tenetur stare colono, & hæc est communis opinio Soarez. in verbo, conductio, numero 13. addito ad Roman. singula. 63. Magon. Rot. Lincan. 11. num. 2.

Q V A E S T I O XXI.

- 1 **L**imitatur, vt cruce signati, milites Hierosolimitani. Sancti Stephanij &c. teneantur stare colono. Jo. And. in cap. de libertandum, de indic. Francisc. Marc. de cessione nonagima septima, par. 2. & passim occurrere potest.

Q V A E S T I O XXII.

- 1 **Q**uæro, an donatarius teneatur stare colono? Pro parte affirmatiua faciunt rationes superius allegatæ de legatario. q. 9. legatum enim donatio est, §. legatum, Insti. de legatis.
- 2 Secundo pro hac parte facere videtur hæc ratio: aut enim est donatarius omnium bonorum, & tenebitur vti loco heredis: aut est donatarius, & idem videatur dicendum ex regula, si releuatur in re donata, vt teneatur saltem in hoc, vt teneatur stare colono, & seruare promissa per sibi donantem, l. secundum naturam, de regn. iur. leum qui de iure iur.
- 3 Pro contraria parte facit l. nihil proponitur, §. fin. ff. de leg. 1. & hanc opinionem dixit veriore Alber. ad l. arbores, ff. de usufructu ponendo conclusionem satis generalem, quod nec donatarius nec alius habens causam luctatam tenetur stare colono.
- 4 Ad adducta in contrarium patet responsio ex adductis superius, quæst. 9.

Q V A E S T I O XXIII.

- 1 **Q**uæro, an dispositio lempio rem, habet locum inter Hebræos, & Christianos.

Pro parte affirmatiua facit, quia inter Hebræos, & Christianos non est facienda differentia, cum sint vtrique communia, l. Iudæi, versic. communi iure, C. de Iudæis.

- 2 Hinc Iudæi possunt uti exceptione prescriptionis contra Christianos, gl. in l. si suo, §. 1. ff. de usufructu pign. & gaudet priuilegiis, & immunitatibus concessis in solis etiam per statuta Ciuitatis. Bald. in l. si padonem §. etiam, ff. de excusa tutor. Alex. conf. 199. lib. 9. Soci. conf. 62. col. 4. lib. 1. Bertach. de gabel. par. 6. q. 17.
- 3 Secundo pro hac parte facit, quia lex generaliter loquens non excidit ad Iudæos. Panormi. per illud tex in c. 1. de iur. Gemin. in c. 1. §. ff. de iur. lib. 6.
- 4 Pro parte negatiua facit, ut in contractibus Hebræorum seruanda sit lex Moysæ, & usus eorum. Calder. conf. to. tit. de constit. conf. 9. tit. de testib.
- 5 Et hæc opinio verior est, quia apud Hebræos lempio rem non est usu recepta, vt testatur Gozz. consil. 14. in fi. Alphan. rep. 90.
- 6 Nec obstat ratio, quia non sit differentia, sed ex quo a iure ciuili habent, vt attendatur apud eos lex Moysæ, & usus eorum, talis usus adeorum fauorem attenditur.
- 7 Nec obstat alia ratio, quia regula vera est in materia quæ proportionabilis, ut per Ripan. l. si insulam, nu. 11. ff. de ver. obli.
- 8 Quid si Christianus locet Hebræo apothecam, & pendente locatioe uelut, cuius infra erunt attendenda? fortasse consulendum in hoc esset Hebræis, ex quo humaniter sunt tractandi. capim. Iudæi, de testib. & in materia locati & conducti. Bertram. consil. 28. libro 3.

Q V A E S T I O XXIII.

- 1 **L**ocauit Archiepiscopus Archiepiscopatum, & soluit teneri nisi in casu mortis, quid si non moriatur, sed transferatur ad nouum archiepiscopatum? Vtrique non tenetur, & ille, qui subintra, non tenetur stare colono. Vincen. de Anna. allegat. 92.

Q V A E S T I O XXV.

- 1 **S**ed nunquid successor teneatur ad salaria contracta per antecessorem probatis maxime extremis? Et vtrique non in debito voluntario, sed in necessitate. Pute. decil. 43. & 44. par. 2.
- 2 Declara secundo in salario deputato personæ quod personam non egreditur, sed si sit deputatus a dignitate, communitate, vel capitulo. Pute. decil. 1. par. 3. & ita declarat famosa consilia Federici consilio 218. in fi. Ale. conf. 109. vol. 6. Deci. conf. 131. in fin. Soci. 196. volum. 6.
- 3 Declara tertio in aduocato, cui a successore etiam non conuentum debetur. Pute. decil. 1. par. 3.
- 4 Positis aliquibus questionibus ad ornatum, & vtilitatem huius famose lempio rem, C. locat. venio ad nonnullas viles ampliationes, & declarationes.
- 4 Ampliatur primo loco ultra adducta in questionibus præcedentibus dispositio lempio rem, C. loc. vt procedat, & habet locum in succellere in beneficio etiam titulo inualido, vt teneatur stare colono, & sic locus sit dispositioni lempio rem, Borge. in r. per. Et 2. tuarum

Vincentii Caroçii Tractatus

- suarum decisionum in verb. electio, col. 8.
- 5 Ampliatur secundo, dispositio d. l. emptor. C. lo cat. vt singularis successor possit expellere conducto rem propria auctoritate, gl. in d. l. emptorem. Aff. in c. 1. nu. 73. de pace iuram. firmam. Quenn. reg. 240, ampliatione secunda.
- 6 Et sic vides, quam fauorabilis sit materia l. empto rem, C. loc. & saluabis multos a pena turbare posses sionis ex hoc capite.
- 7 Ampliatur tertio, vt secundus conductor tempo raneus, vel perpetuus stare teneatur primæ locaioni etiam si secunda locatio verbis prægnantibus facta fuisset. Iaf. conf. 43, vol. 3.
- 8 Ampliatur quarto, vt successor in dignitate, vel officio teneatur stare colono. Purpur. de Principe lo queus conf. 424, volu. 2. late Nenizza. conf. 2. inter conf. Brun. Aff. decif. 1. nu. 2. & in consuet. bñicij, nu. 2. in 3. notab. & in consuet. cum accessiones, in primo, & secundo notab. Roderic. Soarez. allegat. 8. no. 4. Rolan. conf. 66. nu. 36. vol. 2. Lofred. conf. 38. nu. 17. Alben. in l. de qua vox, ff. de legibus.
- 9 Declara in dignitate per successionem, secus per electionem, vel imperium. Boff. in tit. de iur. & delin. num. 6. Lofred. d. conf. 38. nu. 18. Kube. conf. 96. nu. 5. Soci. in u. conf. 60. vol. 3. Rimini. iun. conf. 33. nu. 18. & 19. vol. 2.
- 10 Vnde et iuris non est expellendus per successore, quod male seruatur. Late Borgia. in citato loco tamen pro solatio concedi salarium loco interitus. Vincen. Franc. decif. 216. in fine.
- 11 Ampliatur quintum in vafillo, qui non tenetur stare colono, immo e contra. Bal. in cap. 1. si quis. q. 80. tempore miles.
- 12 Ampliatur sexto, vt prædictarius non teneatur stare usufructuario colenti manibus proprijs, qui si fructibus pendentes decedat, prædictarius ad nihilum hæredi tenebitur. Cepha. conf. 181. volu. 2. & dixi superius.
- 13 Limitatur primo loco principaliter dispositio l. emptorem, C. locat. ex parte successoris, vt non procedat in successore non habente plenum ius in re, quia ille tenetur stare colono. Bal. in l. venditione, si quis fructus, nu. 4. ff. de bon. auct. iudic. possiden. Gra. conf. 95. nu. 13. lib. 1. Io. de Almic. conf. 113. & hæc est communis opinio. Iaso. ad l. in mortuo, nu. 33. ff. sol. matr. Düen. reg. 240. l. 6. Eman. in thesau. verbo, conductor, nu. 212.
- 14 Limitatur secundo loco principaliter dispositio l. emptorem, C. locat. vt non procedat in colono partia rio, cui singularis successor stare tenetur ex quo est loco socii, de quo alijs superius vidimus i materia re missionis mercedis, & alijs in locis, & in terminis ponit Fabian. de empt. & vend. q. 6. mem. 18. Pedemont. decif. 83. Cepha. conf. 65. nu. 8. vol. 5.
- 15 Addo. Socin. in tracta. fallen. littera A. regu. 29. li mitatione quinta.
- 16 Declaratur hæc limitatio, vt procedat, & restringatur pro eo tantum anno, quo est inchoatum labo ritium. Cepha. conf. 181. in fine, dicens hanc opinionem admodum equam.
- 17 Quæ declaratio procedit etiam in colonis ecclesiæ. Franc. Marc. decif. Deiphina. 196. par. 2. dicens gene raliter hanc opinionem habere magnam consensum.

- tiam, & loquitur in beneficio vacante per resignatio nem. Sum. Auge. in verbo locatio, 1. & Siluest. eod. numero vbi in foro conficior xatus commenda. latissime commendat in iustitia, & quatuor, & em scientia. Borgia. decif. 44. in rubrica 23. vique 40. & vidi pluries in facto iudicatum, & summa cum ratione.
- 17 Vdi etiam pluries in facto casum, vt dominus ex pellatur per sententiam iudicis fructibus matutis nonsum collectis: nam habebit partem vti colonus. Adde Alben. in l. idemq. ff. pro soc. & allegatus Fran. Marc. decif. 178. par. 1.
- 18 Bene verum est, quod vendens fundum simplici ter censetur etiam vendere partem coloni. Iaso. in l. eum filiofamilias nu. 180. ff. de lega. 2. vbi Socius inq. nu. 261. Bauer. nu. 161. Vinc. de Ann. attestans iura iudicatum, singu. 539. Manu. sing. 310.
- 19 Declara in venditore ignorante adesse colonum, quia tunc non videtur vendisse partem coloni. Ita Iaf. in citato iam loco. Borgia. decif. 16. num. 14. par. 2. Bursan. conf. 241. nu. 20. lib.
- 20 Contrarium est verius quominus semper præsumitur scientia in domino, si adit, vel non adit colo nus, vt de re propria deci. Peru. 3. num. 10. confirmat per auctoritatem deci. Lucan. 38. num. 2. vbi pariter ait. statum commune esse contra Pedemont. dec. 82. nisi in casu, quando aliter conuentum esset. Et multo quoque verior videtur, vt colonus proprie possit ius cognoscatur.
- Vt de colono datur actio personalis contra domi num venditorem, considerata bene ius allegatis decifio. 81. Ancha. reprehendit Iaf. qui verè loquitur in em pte, non venditore, prout præsupponit.
- 21 Et Rom. conf. 209. in fine videtur, quod inter colonum, & dominum est societas de fructibus a solo separatis, non autem pendentibus. Adde Pedemont. nouissima 65. vbi late loquitur, immo, remota differe ntia scientiæ, & ignorantie, non videtur vendita pars coloni, maxime in locis, vbi notorium est, bona dari ad laboratum.
- 22 Vnde solebat fieri venditiones cum reservatione partis coloni, & isto casu si sit venditio saluo iure co loni, & dominus ad manus colat, non intelligitur ex cepta pars domini vti coloni, nisi emptor ciuissset nullum adesse colonum. Bart. in l. si mercedi, 5. l. ff. de act. empt. melius in l. si quis legauerit, ff. de lega. 2. Felin. in cap. iur. monasterij, colu. 2. de re iudi.
- 23 & hæc est communis opinio teste Alex. conf. 28. nu. 9. volum. 4. Cautus igitur erit emptor in instrumentis emptiois, ne sub præiudicet Gabr. pariter de com muni in verbo, reservatio. Bursan. conf. 71. in fi. vol. 1. Sebastian. Medic. de reg. iur. reg. 10. num. 12. 3. part. 1. Firmian. in verbo reservatio, vbi bene loquitur. Meno c. li. 3. prælu. 44. in prin. Iaf. in l. non solum, 3. mor te nu. 49. de nou. op. r. nunc.
- 23 Secus si dicat, salua parte coloni, quia tunc cum ad factum se retrahit, illam proculdubio reducit Bald. in d. l. si quis legauerit, & est de mente Bart. in d. l. si mercedem, in fi. Fabia. de empt. & vend. q. 18. sexus partis, vbi subdit notabilior, quod clausula, saluo iure coloni, operatur vt possit agi ad mercedem, dicens hoc in præctica valde notabile, & quotidianum. [Bal. colu. 13. lib. 4. vbi hæc clausula operatur, quod colonus

colonus non possit expelli dummodo soluat pensio nem. Menoch. consil. 341. num. 19. ubi pariter concludit, hanc clausulam oibis operari, si venditor ex se ipso colat.]

14. Limitatur tertio loco dispositio l. emptorem, C. loc. vt non procedat data scientia. Vnde singularis successior tenetur stare colono, quando habet notitiam locationis. Beroc. consil. 2. num. 2. & 13. vol. 1. Burf. consil. 101. num. 4. vol. 1. Cephal. consil. 518. vol. 5. ubi loquitur in secundo conductore scienter emente ad exclusionem primi. Nec agit ad interese de cuiusione contra venditorem, si emptor sciebat. Gozad. consil. 14. nu. 7.

25. Limitatur quarto loco notabiliter, & hanc limitatio passim occurrit in practica, & est admodum quotidiana, vt singularis successior teneatur stare colono, quando de conductione & locatione est confectum instrumentum cum hypotheca bonorum. Ita dicit Bar. in practica perpetuo notandum, ad d. emptorem, ubi etiam Angelus praticare docet, & dat pro cautela colono, vel conductori, ne expellatur. Fusi. in verbo, emptor, nu. 11. Papien. in for. libelli ad ficti praestationem in verbo, soluerit, sub nu. 5. versum item fallit. Et ita tenuit Rota decif. 861. in antiquis, secundum verum impressionem, & secundum nouam de cif. 1. tit. de locat. Corset. in verbo, pactum, dicens hoc sempiterna memoria dignum, Marfil. sing. 321. * volo te scire, & hanc est communis opinio. Pedem. decif. 155. nu. 20.

Ampliatur hanc limitatio, siue hypotheca sit generalis, siue specialis. ita Bar. Bal. & Salic. in l. emptorem, idem Bar. in l. 1. §. quod autem, de superficie in l. qui fundum, ff. loc. Barr. & Alex. in l. si filiofamilias, §. si. ff. sol. mat. Cast. in l. si merces, §. qui fundum, ff. loc. Rot. antiqu. decif. 861. Guid. Pap. q. 480. Aufrez. ad Tholo. 420. Abbin. c. querelam, colum. pen. ubi Anan. nu. 9. ne prelati vic. ins. Atret. & Alex. in l. qui absenti, §. 1. ff. de acquir. hær. Angel. consil. 245. nu. 6.

* Corne. consil. 6. lib. 4. & hanc est communis opinio. Negusiu. de pign. par. 2. memb. 1. num. 6. Ferdinand. Lopez. in repetit. l. sihusfamil. §. diui. num. 44. l. ff. de leg. 1. Couar. var. resol. lib. 2. c. 15. sub nume. 3. versum primum, &c.

26. Addo bene loquentes Port. in §. si. sub nu. 6. Inst. de locat. ubi dat hoc pro consilio de non expellendo,

* vt obligentur omnia bona, & hanc dicit communem, & ab ea in iudicando non esse recedendum, ac etiam in puncto iuris veriorum, Grat. respons. 95. lib. 1. ubi acerrime hanc opinionem de generali hypotheca de fendere nititur. Itaq. pariter de communi in l. si ita quis, §. ea lege, nu. 32. de verb. oblig. in l. quoties, nume. 29. C. de rei vendic. Capic. decif. 182. nu. 3. Ant. Gomez. de contract. sub nu. 8. versum item quæro, ubi pariter de communi Io. de Amic. consil. 13. Alex. de Neno. consil. 23. nu. 2. Becci. consil. 8. Moza. de contr. tit. de loc. col. si. nu. 16. Seraph. de priuilegiis. priuilegi. loc. 74. nu. 4. & priuilegi. 58. ubi de communi, & multis ex istis non allegat.

Addo Borgni. de usufructu. nu. 74. Menoc. cõf. 63. nu. 10. vol. 1. Rot. Petri. decif. 60. par. 2. Rolan. consil. 6. nu. 19. vol. 3. & istud consilium passim frequenter Mari. Anguiss. conf. 216. nu. 26. Soc. consil. 111. nu. 16. vol. 1. & cõf. 238. nu. 1. vol. 1. Ruin. cõf. 180.

nume. 18. vol. 1. Rimin. sen. consil. 43. vol. 4. Ioseph de Ludou. consil. 74. in fine. Celf. in tract. clausula. contract. in verbo, obligant, &c. Plot. de in litem iurao. 5. 4. num. 83. lac. Menoch. de reuocac. possit. l. reined. 4. nu. 3. l. si io d. §. diui. in l. i. l. §. nu. 90.2. & in l. lectu. num. 12. a. vbi Crot. num. 10. Cagnol. in l. 2. nu. 175. C. de pact. Enan. Suarez in eius thesauris. A. nume. 139. & litera P, num. 332. Parisi. consuet. 5. 30. * q. 23. num. 96. Nau. de communi. consil. 42. 6. nume. 3. vol. 1. Alpha. reper. 60. Tiraq. de retrac. consuet. 5. 3. glo. 1. nu. 8. late de magis communi Ioseph. de Luis. Rot. Luc. 38. ubi amplius procedere etiam stante statu- to de dimittendo possit. sionem per conductorem, prout L. x. lib. 2. c. 13. quia intelligitur secundum ius commune, dummodo conductor non habeat hypothecam in re, vt eum, & de magis communi etiam Mago. Rot. Luc. 97. nu. 23. Eugen. consil. 58. nu. 5. ita vt dici possit de hac hodie non esse dubitandum, & practica passim obseruat.

27. Contrarium de magis communi tenet Dionysius consuetud. Bles. vt specialis requiratur artic. 101. fol. 296. relatus per Burfat. consil. 101. num. 2. par. 1. Seraph. de iuram. priuilegi. 58. Rebuff. attestatis pluri- bus in fudo iudicatum. in l. alienatum. ver. 3. limitari potest de verb. sign. lac. Rimin. consil. 6. in fin. vol. 4. * ubi hoc intrepide tenet, & dicit magis communem, & ab ea in iudicando non recedendum, consil. 74. 3. ubi, licet generali hypotheca insistere possit, tamen ob li. interese expelli poterit. focus in speciali.

28. Conclia (si tamen vera est hæc secunda opinio) vt sufficiat generalis colono, vt possit rem conducti retinere pro suo interesse, & sic procedat prima opi. Aur quæritur, an alienatio sit nulla, ita vt nō habeat necesse colonus probare suum interesse, & sic requi- ratur specialis. Ferd. Lopez. in §. diui. nu. 88. Ant. Gab. de pignor. consil. 1. nu. 6. [Palchrè Afu. de commu- ni executor. §. 7. c. 38.]

29. Datur igitur reſectio in omni casu colono, & con- sequenter expelli non poterit a singulari successore.

30. Extenditur hæc limitatio, vt generalis hypotheca per errorem omnia habeatur pro appoſita. Blear. de cif. 2. nu. 54. post Veron. & lac. per eum allegatos. Tiraq. de retrac. §. 3. gl. 1. nu. 7.

Cui plene proficiunt addo Bal. in l. breue a Zeno- ue. col. 1. in fi. C. de quadrienni præſcrip. in l. 3. col. pen. in fi. ff. sol. mat. decif. Neapolit. 59. in nouiff. Af- ſist. super consil. de feris, & ſalaris iudicum, nu. 13. Nicolans. in l. generaliter, nu. 68. C. de ſecur. vupt. Rui. consil. 13. col. pen. vol. 5. Dec. in l. ſemper in ſti- pulacionib. nu. 14. de reg. iur. Ant. Gabr. de conſtitut. conſuſione tertia, num. 14. poſui alijs ad leg. except. C. loc. par. 1.

31. Extenditur ſecundo, vt non auſultur offerendo ſideiuſſorem, quando damna ſunt liquida, alijs ſide- iuſſio ſufficeret. Gozad. consil. 100. nu. 21. Pedem. decif. 77. Burfat. consil. 80. nu. 2. vol. 1. ponam in cit. de expen. ſi in non liquida ſufficiat ſideiuſſor.

32. Exſtenditur tertio, vt hæc generalis hypotheca ſuf- ficiat etiam ſine prohibitione alienationis. Vinea. ex communi opin. 61. circa med. par. 2.

33. Declaratur, vt iſto casu emptor, vel alius ſingula- ris ſuccellor, offerat conductor ſuum intereſſo quo casu expelli poterit. Salic. in Lemptorem, col. 2. ſi qui

Vincentii Carocii Tractatus

- 137 Castellan in Luitbil, §. fin. ff. de legat. 1. Corn. conf. 6 vol. 4. Ange. conf. 245. nu. 6. Ruin. conf. 199. nu. 17. vol. 1. Et hæc est communis opinio. Rolan. conf. 60. n. 12. vol. 1. Viui. opin. 61. par. 3. post Negusan, & alios ultra quem subdecalatur, vt procedat, si colonus agat, secus si excipiat, quoniam successor ei præcise stare tenetur, Soc. conf. 99. col. 1. li. 1. Cumano. conf. 170. col. fin. Anto. Anguissol. conf. 10. ou. 12. Plot. ad l. si quis do, nu. 12. secundum primam impressionem. Parif. conf. 98. nu. 12. vol. 4. Bero. quest. 97. nu. 4. conf. 136. lib. 1. Grat. conf. 94. nu. 17. vol. 1. Ale. de Nemo. conf. 45. Gomez. de coorac. cap. 3. nu. 7. & 8. Borgh. in sepeet. in verbo, v. usufructuarius. Bero. conf. 2. nu. 13. Ioseph. de Ludou. Ro. Lucan. 38. sub nu. 16.
- 138 Ad do, q. hæc est communis opinio. Guid. Pap. q. 480. nu. 1. Gorand. conf. 24. nu. 9. Soc. conf. 129. nu. 10. lib. 2. Cephal. conf. 552. num. 11. & 16. vol. 4.
- 139 Ad fin. de magis communis, §. 8. c. 28. & 39.
- 140 Subdecalatur secundo, stante iuramento, qd obligat pæcise, quo casu singularis successor tenetur locatoni, nec auditur offerendo intercessit.
- 141 Idem in pacto de non alienando cum speciali hypotheca, de quib. duobus casibus communem dicit Negu. de pig. par. 2. n. 2. memb. 2. Rolan. conf. 60. jo. secundo dubio, vol. 1. Couat. resolu. li. 2. c. 15. sub nu. 3. verum vultum est, & magis communem Turman. princ. 48. Rodera. Roan. in l. post rem iudicatam, nu. 6. ale. de iud. Prelo. conf. 41.
- 142 Extenditur vltra Couat. item si adiciatur pena, Bero. q. 97. per §. non solum, i. m. de verbor. oblig. conf. 97. vol. 1. Tholof. dec. 120. Barf. conf. 101. n. 2. vol. 1. Pedemont. p. 182. & 186.
- 143 Quid procedit, siue emptor, vel alius singularis successor sciuerit iuramentum suum non, & sic nesciuerit locatorem. Nat. conf. 426. vol. 2. quod durum visum fuit. Couat. resolu. li. 2. c. 15. ex quo iste singularis successor non cõtrauit, nec est successor. vniuersus vlt. factum alterius sibi nocere debeat, & Viui. q. filua, lib. 1. opinio. 127. nu. 10.
- 144 Limitatur quinto loco dispositio Lemptorem, C. locat. vi licet singularis successor non teneatur stare colonus, tamen locatorem tenetur cõducitori ad interesse. l. qui fundum, §. si merces, §. si locat. Bero. q. 97. nu. 1. Grat. conf. 95. ou. 30. vol. 1. Deci. conf. 8. Duenn. regu. 40. nu. 10.
- 145 Vnde quando non adest iuramentum, solet practitari, vt emptor offerat interesse colono, & cogitur discere non obstante hypotheca: ita est communis practica. Nat. conf. 426. vol. 2.
- 146 Ampliatur vltra aliis hæc quoniam limitatio vt procedat in casu quod locatio facta sit ad certum tempus, cum pacto q. non possit locatorem ante quinque annos alienare: nam si post quinque annos oim alienabit ad interesse tenebitur, si licet ad tempus prohibuit censetur post tempus potestatem, l. si merces, §. 1. ff. locat. Bero. q. 97. per totam, & dñi superius.
- 147 Cautus tamen in hoc est conductor, si sponte relaxet possessionem singulari successor, sibi præiudicat, nec amplius agere potest ad damna, & interese contra locatorem. Ita aliis tenetur Rota in vna locatone molendinorum coram Aldobradino, die 14. Maii 1547. vt per Palacott. dec. 57. Anton. locatorem. Barf. conf. 101. nu. 4. vol. 1.
- 148 Bene verum est, quod si colonus admittere nolit in singulare successorem, q. locatorem, qui vendidit, agat contra colonum, & dicat se ex hoc esse spoliatum & petat restitui. Ita docet fieri in practica Specul. in titu. de restit. spol. §. 1. nu. 4.
- 149 Ad do tamen, quod cõducitor ex pelli poterit data cautione de soluendo interese, & hæc est communis opinio. Nat. conf. 146. nu. 3. lib. 2.
- 150 Quam declarata veram esse, si interesse non sit liquidum, secus si sit liquidum, prout anticipante solutiones, & similes. Soci. conf. 40. nu. 20. li. 4. Gorand. conf. 100. num. 21. & conf. 97. in fin. li. 1. Bernin. dec. 77. num. 10. Barf. in terminis, conf. 101. lib. 2. Idem de proxime liquida do, Ro. Luc. Ioseph. l. u. do, 38. nu. 19.
- 151 Limitatur sexto dispositio Lemptorem, C. locat. nisi locatorem accepisset pensionem anticipatam totius temporis, quo casu singularis successor tenetur stare colonus. ita vno verbo limitat practica Papien. in formula libelli ad facti præstationem, in verbo, solueris, §. in si, & in gl. in fin. nu. 13. Ad do l. si in futurum, nu. 1. ff. de pact. Borgh. dec. 44. nu. 8.
- 152 Quam limitatio ampliatur ad materiam ad do, C. locat. vi non sit locus recusationi ex d. 1. 2. de si post pensionem recipiat. ita Bal. in d. 1. 2. de, Corn. conf. 1. col. pen. vol. 2. Ant. Cæbe. de loc. con. 3. nu. 7. & dñi superius in materia recusationis.
- 153 Declaratur in locatone facta de bonis ecclesie, a Rectore ecclesie, & ratio est, quia in primo casu sūt obligati bonis venditoris, qui etiam dominus dñi sūt bonorum, secus in casu isto. Ang. conf. 421. in secundo dubio. conf. 19. num. 7. volum. 1. Sigis. de pensio. q. 88. Rod. de reb. eccl. §. sed an contractus, & §. sed an locatio.
- 154 Limitatur septimo dispositio Lemptorem, C. loc. vi non procedat in Præiato succedente alteri præiato priuato per seipsum, quando nec sibi, nec condonatori limitatur. Bal. in li. ubemus, la 2. in princ. C. de sacrofan. eccl. Ang. conf. 55. in 5. dubio. Rolan. conf. 49. ou. 8. vol. 2. Croc. conf. 414. nu. 5. vol. 3. l. in l. ad mortu, ou. 9. & nu. 39. ff. sol. mat. Bal. in e. quoniam frequenter, §. si. vi. l. i. non cõuolata. Bar. gni. dec. 45. nu. 43.
- 155 Et circa ea, quæ allegata sunt de anticipata solutione, addo vnum satis vtile in hac locati & conducti materia, quod colonus, vel cõducitor soluent ante diem, vel tempus liberatur, siue appareat vera numeratio, siue confessio de receptis, & præiudicat eū sico creditori ex aliquo delicto succedenti. Boff. in tit. de reb. eccl. an delinquenti solvere a nu. 6. vsque ad finem, & est materia frequens, & quotidiana.
- 156 Et ibi Boff. refert vnum dictum morale Bal. colle. Rom. ex legibus de locato & conducto loquentibus, scilicet prospectus futurorum, quamuis pertineat ad sapientem viuum, tamen non allicir damno non cõgiens, nisi ex præfati debuerit cogitare. Bald. in l. de, col. 2. vtr. quarto, de quibus vrb. C. loc. allegat. l. si quis domum, §. 1. ff. loc. de qua late videmus in materia vtriusque.
- 157 Multæ autem cautele dantur in hac materia Lemptorem, C. loc. tam ex parte locatoris, quam conductoris. Cautela prima. Hypotheca boorum, de qua iam vidimus.

Ad do

Ad id solum Roderic. Suarez in l. post rem indicatam, nu. 8. qui velle videtur, quod generalis hypotheca simplex, & pura non facit, ut singularis succesor teneatur stare colono, si offert suum interesse, sed ut succesor teneatur stare colono, requiruntur duo copularie, pactum de non alienando, & specialis hypotheca rei fundant se admodum in illo facto habuisse, & consuluisset.

Addo Rom. c. 61. q. 1. in fi. Bonacof. in tract. caut. l. itera C. verfic. 5.

- 33 Addo, quod istud pactum fieri debet, vel in instrumento, quod tanē vilius est, vel incontinenti post, præfente tamen conductore, eo autem absente nihil operabitur. Ita deducit Fel. conf. 5. t. nu. 6.

Casus admodum quotidianus, & frequens, quia passim contrahentes obliuiscuntur incontinenti post instrumentum, & intrat regulis, plus dictum, & minus scriptum. Et addo vltimus Bursat. d. consilio 101. nu. 3. ubi sentit vetiorem, & stabilitorem opinionem esse, si apponatur hypotheca omnium bonorum cum aliquibus casibus prægnantibus.

- 34 Cautela secunda. Promittit non expellere eum si pro vsu suo indigeret. Felin. conf. 43. Nec istis casibus locator liberatur offerendo inter esse secundum magis communem opinionem. Socin. consil. 90. col. 1. lib. 4. Guid. Pap. decif. 480. num. 5.

- 35 Cautela tertia. E contra, ut colonus, vel conductor possit cogi stare in conductione, cautela datur, ut in venditione apponatur ista verba, vendidit re, & omne ius, omnemque actionem realem, & personalem, quæ compete in dicta re pro dicta re, vel eius occasione, faciens cum procuratorem in rem suam, quia singularis succesor agit actione sibi cessa. Ita Bart. in l. qui fundum, ff. loca. dicens in practica hoc perpetuo notandum.

- 36 Cautela quarta. Sed pro conductore pactum resolutionis cum annulatione iuris agendi contra quæcunque Borgnin. in repert. in verbo, vifusfructuarius.

Practicando tamen animadvertendum est, quod emptor antequam citeat, vel faciat præceptum, de discombrando conductori, informet se prius, & videat si post instrumentum locatiois, scilicet cum hypotheca bonorum, aliis si postea exhibeatur per conductorem, condemnabitur emptor in expensis. Ita in terminis practicate docet Lanfranc. in c. quociam contra. in verbo ex pensæ, sub nu. 5. verfecce exemplum, ubi dicit notarium teneri ad exhibendum emptori, vti habenti interesse, ex Ang. in l. i. quis ex argentariis, C. de eden. commendat pro notabili Borgni. de tuto. num. 30.

De materia l. fin. ff. de iure fisci.

Proxima est ad materiam Lemptorem, materia l. si de iure fisci, si vendatur res locata pendente locatione, in qua ad eius intellectum considero plures casus viles, & quotidianos.

- 1 Primus est casus. Utendo fundo locato, in quo sunt fructus naturales pendentes pertinent ad emptorem, quia fructus pendentes sunt pars fundi, l. fructus, ff. de rei vendic. facit materia Lemptorem, ut singularis succesor non teneatur stare colono. Arg.

consil. r. 60. Papien. in libello venditionis in glo. fructus, nu. 3.

- 2 Secundus est casus. Vendita re, quæ non facit fructus naturales, sed industriales, ut domo, naue, & similibus, pensio distribuitur pro rata temporis. l. Iulianus, ff. de fructibus, & ibi no. ff. de act. emp. Tertius est casus. Vendita re, quæ pro fructibus debetur certa annua pensio, tunc si est ille singularis succesor, qui teneatur stare colono, ut fiscus, & similes, de quibus supra, tunc transit ad eum ius colonii, tempore, quo pensio solui debet. Si verò talis succesor non teneatur stare colono, tunc inspicendum est tempus, quo fructus percipiuntur. Bart. in l. fi. ff. de iur. fisci. Bal. in l. i. tradidit, & in l. fructus, C. de act. emptio. l. 1. col. 4. C. de vult. leg. Alex. conf. 28. num. 3. vol. 1. Fab. de M. de empt. & vendit. q. 6. princ. num. 2. cum seq. lafin. 5. actionum, num. 140. de est. Peregr. de iure fisci, lib. 6. tit. 4. num. 35. (Bald. consilio 153. vol. 4.)

- 4 Quartus est casus ad intellectum l. fin. ff. de iure fisci, ut non procedat in bonis dotalibus locatis, ut si pendente locatione matrimonium dissoluatur, sit diuisio per contributionem. glo. ad l. diuortio, in verbo, debebat, ff. soluto matrimonio. vbi Bart. & alij hoc notaot rationem reddentes, quia venditio fit ex voluntate, restitutio dotis ex necessitate. Vnde magis subuenitur.

- 5 Quintus est casus ad materiam l. fi. ff. de iure fisci si ager erat locatus colono, & fructus erant collecti, integra pensio spectat ad hæredem fructuarij: si verò fructus nondum erant collecti, diuidenda est pensio vltimi anni inter hæredes fructuarij. Ita Albert. ad l. t. & ad l. de fons. col. 1. in fi. ff. de vult. fruct. vbi rationem reddit vtilem in materia locati & conducti, de qua agimus: Nam quando ager est locatus, questum est iam ius fructuarius petendæ pensionis, quod cetero tempore præterito auferre noluit, ex sola ratione euentus mortis, quod esset iniquum, secus quando ager non est locatus, ut ibi pulchre per eum.

- 6 Sextus casus est ad materiam l. fi. ff. de iure fisci, si emptor fundum locauerat pro certa pensione, vel re sponsione cum pacto de retrovendendo, si venditor, aut confanguineus redimet ante tempus destitutum pensioni, vel responsioni faciendæ, fructus diuiduntur pro rata temporis inter emptorem, & venditorem. Cum in l. qui Romæ, in princip. ff. de verb. oblig. quem ibi lecutus fuit Socin. nu. 20. laf. ou. 37. idem Cuman. in l. i. ff. de iure fisci. late Tirac. de retract. conuent. 5. glo. 3. nu. 11. Cagn. in l. 2. nu. 45. C. de pact. inter emptor. & vendit. vbi Goza. nu. 130. & iterum quæst. 16. nu. 158. Didac. var. resolut. lib. 1. c. 15. nu. 7. attestans hanc opinionem humis morem, æquiorē, & iustiorē.

- 7 Addo ei plene profitemi bonum verbum. Et hæc magis communis opinio. Rolan. conf. 57. nu. 6. laf. Causcan. de vult. fruct. nu. 244. & secundum hanc sententiam pluries iudicatum. Anch. Regem. q. 13. nu. 11. p. 1. decil. Petrus. 79. nu. 7. par. 2. Vidi in facto casum. Plures fratres simul habitantes locauerunt domum communem, postea veniunt ad diuisionem, & vni contigit domus locata, cui scilicet pensio de tempore præterito patet ex relat. cibus, & addo Roman. conf. 10. Tirac. de retract. ligna. 5. t. glo. 7. name 45.

E e 4 si fructus

Vincentii Carocii Tractatus

si fructus debeantur (ante) in anno, ut frumentum, & similia, cedunt emptori, nisi locatio sit biennalis, vel ad longum tempus, si vero fructus debentur diu-
sim, ut pensiones, tunc sit diuisio pro rata. Salicet in d. 5. de fructib. quem magistralem dicit Vinc. Franc. dec. 179. Gome. var. col. lib. 2. c. 1. nu. 1. Pedem. no-
uiss. 36. nu. 6.

De collectis.

Plura, frequens, & quotidiana est indagatio, & pluries in facto agitata, an coloni, vel cond-
tores teneantur pro eorum parte ad collectas, & alia onera.

1 Pro parte affirmativa facit, quia tenentur soluere decimas, & nobis, & c. tua nobis, vers. & cum in cunctis, de decimis.

2 Secundo, si senus exercent, tenentur contribuere in oneribus patrimonij, nam si pensionem non haberent, l. filij, §. si ad municipia. ergo pro fructibus locatis pariter est indicij numerum possunt, & collectas, & similia, & hac opinio tenet in l. v. de Pen-
s. in fin. quaestio. 17. C. de quibus mun. vel prestatio. nemini liceat se excusare. Capra. de rebus iuris, & tract. cap. 96. num. 85. post gloss. Innocent. & Fide-
ric. per eum c. v. de loc. & locatores molestari non de-
bent pro collectis inquilinorum. Marc. dec. 150. 46.
num. 9.

3 Pro parte contraria, quod domini, & locatores te-
neantur, facit tex. in §. nullus, Authen. de coll. & l. in
fin. in fin. & l. si penus, C. de agric. & censit. libro vi-
decimo, ubi domini praedictum, non coloni tenean-
tur munera subire, & ibi not. Andr. de Barulo, & lo-
de Plat.

Secundo, munus collectarum debet imponi illis,
qui possident pro suo, & iure suo faciunt suos, ex not.
per Curt. sen. consil. 36. Parpal. in l. placet, col. 9. nu-
me. 2. C. de sacrosanct. eccles. Alex. consil. 35. num. 1.
volum. 4.

4 Terio, onus collectarum pertinet ad dominum.
d. l. si penus, in fine.

Et hac secunda opinio regulariter est vera, ut ad
locatorem pariter, & dominum pertineat onus col-
lectarum, & ipse teneatur soluere collectas, & alia
onera subire, non conductores. & ratio est, quia non
possident, & gravantur onere annexo patronis. Ri-
min. consil. 31. nu. 31. & 37.

5 Et hanc opinionem tenuit Socin. consil. 119. nu-
me. 9. volum. 1. Idem in l. fructus, nome. 1. 4. ff. de iur. iur.
matrimonio, in l. 1. num. 30. & 31. C. de iur. emph.
post Bal. ibi colum. 1. versic. 6. Brun. de stat. exclusi-
femin. art. 8. q. 22. col. 4. circa finem. Nat. consil. 409.
nu. 9. post Lud. Bologn. consil. 34. Laur. Silua. consil. 9.
nu. 17. Nico. Bello. consil. 27. nu. 9. Passi. consil. 2. nu. 10.
vol. 1. Io. Maur. Sequanus in repet. l. vlt. col. 103.

6 C. de milit. & in quo loco, & hac est communis opi-
nio. Pedem. dec. 83. ubi bonus locus, Crauer. consilio
145. nu. 21. Vinc. Franc. dec. 107. nu. 1. Rot. no-
uissima, in fine par. 2.

Amplius primo hac conclusio, ut procedat tam
in conductore proprio, qui (ut iam diximus) num-
mus colit, & respondit in tanta pecunia numerata, si

ue in colono paritario. Im Pedem. in citato loco,
ubi num. 6. in fine bonam rationem reddit, quia pars
fructuum paritarius iungens habetur loco operis,
laborum, & sumptuum in cultura agrorum. igitur
proprie non dicuntur fructus, & sic collecta sine sa-
biculo fructuum esset. Fructus enim intelligitur de
ductis expensis, & sumptibus factis in operibus, bo-
bus, & agrorum cultura, & in qualibet dispositio-
lex vel statutum intelligitur. gl. Bar. & Ang. in l. in fun-
do, ff. de rei vend. gloss. in c. cum antea, in verbo, fructus,
& ibi Barbo. col. 2. de piggo. Alex. laf. & alij, in
l. fructus, ff. sol. mar. in l. qui quæretur, §. si de leg. 1.
Spec. de expens. §. 1. vers. & expensæ igitur. Salic. in l. si
quis sciens, C. de rei vend. ubi & hoc procedere dicitur
in male fidei poss. sive Angel. per illum tex. in l. 1.
C. de fruct. & l. expens. Fel. in c. cum M. num. 30. de
confusio. & in cad. no. statum. col. 1. & 2. de iure rei. laze
Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glo. 1. nu. 1. Didac. var.
resolut. lib. 1. c. 3. nu. 3.

7 Adde quod hac est communis opinio. Vin. libro
primo, opus. 16. Emanu. Suarez in suo thesaur. l. 1. de
F. num. 360. Et propterea applicando ad casum,
de quo agitur, si colonus vellet deducere ante om-
nia expensas, & postea dividere fructus ad medium,
non audiret, quia expensæ, & labor computantur
cum illa parte fructuum, ut dictum est ex Pedem.
mont. num. 71.

8 Adde bene loquentes, & satis admodum ad pro-
positum matris locati & conducti, de qua agimus.
Io. And. ad Spec. in iur. de locat. §. postquam, versic.
quid si locat. Cyn. in l. 1. in fin. C. pro soc. & ibi Bald.
q. 7. & ita de consuetudine servatur, Bart. in d. l. fructus
§. 1. ubi Casten. lib. 8. dicit esse casum quodi-
dianum, & inquit tenendum. laf. nu. 1. dicit hanc ef-
se communem, & ita de generali consuetudine ser-
uatur. Io. And. in c. nobis de decim. Cora. consil. 289.
lib. 1. Afflic. de cif. 25. Franc. Marc. dec. 888. nu. 5.
par. 1. & 891. nu. 2. par. 1. Jac. Menoc. de recuper. pos-
s. remed. 15. nu. 376.

9 Et hoc verum est, siue colonus colat ad medium,
siue ad tertiam partem, siue alio quouiamodo. Frac.
Marc. dec. 888. nu. 5. par. 1. attestans ita esse comu-
nem vsum, & consuetudinem, Ange. in verbo, colono-
nus, nu. 5. Menoc. lib. 2. cont. 3. cal. 1. 3. nu. 2. dicens
in sicb contingentia habuisse cum illustissimo Car-
dinali tunc Alexandrino, postmodum Pio V. Pon-
tifici Maximo in Academia Mopus Regalis. Petr. de
Vbal. de duob. fran. par. 6. q. 13. post Bar. in liqui-
bus diebus, §. 1. ff. de condit. & demonst.

10 Colonus igitur siue ad medium, vel, ut vulgo dici-
tur, a tergo, vel ut Tude. rini dicunt a cinque monti,
nunquam deducit in pensas.

11 Hinc conductor, qui promittit tot arbores planta-
re quolibet anno, non potest expensas factas in illis
repetere, quia intelligitur suis sumptibus, secus si pro-
misit simpliciter mulierale, quia expensas repetere
poterit, ita subtiliter Pinel. in l. 2. par. 2. num. 6. C. de
rekinden. vendit. sentur Alecius consil. 60. numero
quinto, libro secundo, Borgni. dec. 150. 32. num. 48.
parte 2.

Vnde cautus etis in verbis instrumenti.

Amplius secundo loco principalis conclusio, de
collectis, ut statutum actans colonos ad soluendum
collectas

- coll. etas sit iniquum. Boſſ. de Principe, num. 102. Rolan. conf. 79. nu. 1. t. vol. 4. Pet. de Vbal. de duob. frat. par. 1. nu. 38. Riminal. ſeu. conf. 100. num. 15. vol. 1. Bal. in l. i. q. 7. C. pro loc. Fran. Mare. dec. 211. part. 2. Afflic. in conf. Sicilie, lib. 1. rubr. 7. de deci. nu. 20. Cephal. conf. 181. vol. 1. Bertrand. conf. 250. nu. 4. vol. 1. Nat. conf. 243. vol. 2. decif. Peruſin. 106. in prin. par. 1. Brixien. in verbo, colonus, nu. 9. & 14. Firmian. in eodem verbo, nu. 81. & 141. & 142. Ample Maaz. conf. 49. Anchar. q. familia. 24. Benintend. decif. 16. Annibal. Montat. ad ſtatutum Bononiz, lib. 6. par. 3. de pecu. non laborant. terr. gl. 4. to. 19. vbi ex comuni omnes expenſas ad colonum pertinere ait. Buſiat. conf. 330. num. 50. vol. 3.
- 13 Subdeclarat in, vt deductis oneribus, & impenſis ſi quid ſuperſit de parte coloni, quod proportionabiliter collectari poſſit, ita Pedemont. in citato loco, ex l. filij, ſ. ſin. ſad. municipi & noſatur per gloſ. in l. generali, ſ. ſin. ſad. de vſuſuſ. Dec. coſſi. 167. num. 21. & ita obſeruat, quod licet in multis paribus Romanis, & ſuis etiam obſeruat in quibusdam Turdetina tempora ſimilij collectarum, vbi in puncto iuris ſuit deputatum ſuper allegatis per Pedemont. in citato loco.
- 13 Ampliatur ſecundo loco, vt ſi poſt contractum ſuperueniat noua cauſa collectandi, vel impoſſibile alia onera, quod ad huc ſpectat ad locatorum, non conductorem, ſive ad longum tempus, ſive ad modicum. Riminal. conf. 77. vol. 1. Bug. loquens in colonis clericorum, vt nullatenus pro eorum rata cogi poſſit, conf. 96. eodem ſol. nu. 1. ſ. in fine.
- Ampliatur tertio, vt ſi ſoluerit detur repetitio. Riminal. conf. 100. nu. 55. vol. 1. vbi etiam tenet, quod colonus ſoluendo collectas non acquirit ius contra dominum ſuſi in repetendo eorum.
- 14 Limitatur primo loco, vt non procedat in oneribus merè realibus, vt in tributo, quod de fructuum corpore ſoluitur. Alexand. conf. 4. col. 2. lib. 5. Bello. conf. 27. num. 10. [Alex. conf. 35. num. 12. vol. 4. Iaſ. conf. 109. in 3. dub. vol. 1. latè Roſad. conf. 79. vol. 4. Peregrin. diſſ. de comm. ſ. art. 4. nu. 67. art. 50. num. 18. ait. ſtans ita pluries vidiffe iudicatum.]
- 15 Subampliatur hæc limitatio, vt procedat, & locum habeat, ſive ſit colonus paritarius, ſive conductor in pecunia, nam percipiendi fructus teoctor ad onera realia, quæ percipiuntur ex corpore fructuum. Afflic. lib. 1. conſult. c. 97. nu. 5. ſ. ſi poſt. Bar. io. l. 1. C. de anonis, & tribut. lib. 2. quod valde commendat ibi Ioan. de Plat. num. 2. Kom. in l. Imperatores, de Publican. Caſtreoſ. conf. 442. in ſ. lib. 1. Iaſ. conf. 109. in ſ. lib. 1. & hæc eſt communis opinio. Ari. Pinel. de bon. matrem. lib. 1. par. 3. nu. 72. verſ. decimo ampliatur, ſol. 187. Eman. in ſuo theſau. l. ite. C. ou. 216. Corſet. valde commendans in ſing. in verb. locat. t. Pet. Rau. ſing. vlr.
- 16 Pro qua comuni opinione vltra alios mihi vide tur bonus text. in l. ſi ſine, ſ. l. lucra, de adminiſtrat. tur. vbi l. C. refert conſuetudinem particulariter ciuitatis, in qua domini prædiorum, non conductores onera realia perſoluebant, ex quo contextu duo colligitur.
- 17 Primum, quod ſemota conſuetudine conductor tenetur ad onera realia.
- 18 Considerari quandoque, quod ſi eſſemus in conductore ad numerum, penes quem facta reſponſione in pecunia omnes fructus remanent, vtique hoc tolerabile eſt, nam ſi onus reale fructus reſpicit, & iſti omnes remanent penes iſtum conductorem, merito iſte tenebitur, & ita videtur innuere, & ſentire Corſet. in citato iam loco. Si enim locator nullos in fructibus recipit fructus, non videtur obligatus ad onera realia, aliud videtur dicendum in paritario, qui habet ratam fructuum, vt pro rata teneatur ad onera realia, & ob id deſicio, an Emanuel in citato loco non ſit nimis generaliter locutus, & ita etiam ſentit Alex. conf. 35. nu. 1. vol. 4. Iaſ. conf. 108. in ſ. lib. 1. Pedem. vt ſupra, & Bello. conf. 17.
- 19 Limitatur ſecundo in decimis, quas tenentur ſoluere coloni, & conductores. L. ut de Pec. in l. ſi. q. ſub. 17. C. de quibus numeris. vel præſtation. licet re exenſare. Bello. conf. 17. Bero. conf. 146. nu. 1. 2. vol. 1. Narta conf. 415. vol. 2. & ita communiter obſeruat. Roſad. conf. 79. nu. 15. vol. 4. Sotus de iuſt. & in. lib. 4. art. 5. in fine.
- 20 Ampliatur hæc limitatio, vt procedat etiam in colonis priuilegiatorum, & religioſorum, vt pro eorum parte teoctor ad decimas perſoluentibus, ſi priuilegium eſt perſonale, & non reale. Card. in clem. 1. q. 2. de decimis. vbi in colono cenſuali, & ſimilibus. Bal. conf. 31. col. 1. vol. 1. Io. de Agr. conf. 18. col. 2. Fed. e. de Sen. conf. 111. Rolan. conf. 61. nu. 15. vol. 4. Buſiat. conf. 15. nu. 3. & conf. 47. num. 14.
- 21 Addo Rot. decif. 875. in antiquis. & in nouiſſimis 23. par. 2. vbi ad decimas, cõſuetudo tamen attendenda eſt. Bar. in l. lib. 1. nu. 14. C. de agr. & cenſ. nu. 10. & vide Socin. conf. 128. & onus exigendi decimas à colonis pertinet ad Dominos directos. Pariſ. conf. 6. in princ. vol. 4.
- 22 Conſueuerit in aliquo loco coloni ſoluere ſacra mēſales in loco domelij, & prædiales in loco bonorum, diſpendio per medium ratam decimæ debitor, & ita vidi plures obſeruari in Diocēſi Turdetina.
- 23 Limita in decimis Papalibus, quas ſoluere tenentur domini, Clem. diſpendium. vbi gl. de decim. & eſt iux. in Extraoag. Bonifacij VIII. Extr. conf. 139. Sublimata in Cardinali, & eius conductore, qui eodem priuilegio vtitur. Vincent. Franc. decifio. 107. quem videas.
- 24 Limitatur ſecundo loco principaliter in impoſitionibus, in reſcindiſ viſis, pontibus & fontibus, ad quas tenetur colonus, ſeu conductor. Iaſ. conf. 109. num. 3. lib. 2.
- Vnde ſi Summus Pontifex vellet linere, tenetur colonus, ſi inuenerit bellum, tenetur conductor.
- 25 Limitatur tertio ſtante conuentione, quæ ſeruari debet. Ruſe. Alexand. conf. 135. Feſſa. de 2. ſtimo, & collect. par. 2. nu. 42.
- 26 Limitatur quarto ſtante cõſuetudine, quæ in hoc præcipue attendi debet. Pedem. decif. 83. in ſi.
- Addo bene loquentes Iaſ. in l. 1. nu. 32. C. de iure emph. Pariſ. conf. 15. nu. 54. & 97. vol. 4. bonus text. in l. litium, ſ. hæc de redditibus. C. de agric. & cenſit. lib. 1. Alex. conf. 32. col. 2. vol. 5. Socin. conf. 49. num. 16. vol. 1. Iaſ. conf. 75. num. 16. vol. 4. Boſſ. de Principe, num. 120.
- 27 Limitatur quinto in conductore ad longum tempus,

Vincentii Carocii Tractatus

pus, qui ad tributus, & onera teneret, & hæc est communis opinio. Alexan. conf. 1. num. 10. vol. 4. Silua. conf. 47. nu. 4. Parpal. in l. placet, n. 48. C. de fac. sanc. eccle. Nat. conf. 36. Eman. in suo thesau. litera C, nu. 200. in verbo, conductor.

23 Declara, nisi colonus, vel conductor ad longum tempus solueret pensionem condignam & fructibus commensurabilem. Rui. conf. 77. num. 6. vol. 1. Isf. conf. 109. col. 1. vol. 1. Rolan. conf. 29. volu. 4. Nat. conf. 409. & 446.

29 Licet contrarium aperte tenet, conf. 312. col. 2. præcedens tamen opinio verior videtur, quam etiam tenet Brun. de statui. ex l. f. am. att. 8. num. 107. Eman. in suo thesau. in verbo, conductor, num. 200. Petr. de Vbal. de collectis. q. 2. Pot. conf. 143. nu. 2. & 144. nu. 1. & 6. Borg. deci. 54.

30 Subdeclara in conductore gravis possidente, & fructus percipiente, maxime circa ea, que respiciunt utilitatem temporis tantum rei conductæ. Borgin. deci. 44. num. 58. ubi subdit omnia allegata, & disposita in collectis, & impositionibus solvendis vendicare sibi locum in expensis, & alijs melioramentis repretendis.

11 Addo Regin. iun. conf. 411. nu. 14. vol. 4. Vincen. Franc. deci. 107. Caball. milloq. 524.

Limitatur textus in colonis privilegiatorum, qui non excusantur, si privilegium est personale, sicut in reat. Deci. in cap. sanc. numer. 7. & 8. de privileg. Feli. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, num. 99. de consuetu. Abb. in cap. ex parte, il primo, de decimis. conf. 9. vol. 1. Rota Bologneti prima de decimis. Ant. Gab. de reg. iur. concl. 2. num. 66.

Addo Probum ad Monachū, in ca. si laicos, n. 25. de iure patrona. Regin. sen. conf. 998. num. 11. conf. 47. nu. 4. vol. 4. Rolan. conf. 61. nu. 14. & 15. vol. 4. Bursi. conf. 52. n. 8. Tiber. Decian. conf. 51. nu. 4. vol. 3. Caffa in consuetu. Burg. rubr. 4. §. 6. num. 8. Camil. Bertel. de compromis. gl. 3. nu. 306. Rip. respō. 12. nu. 4. lib. 2. Silu. conf. 9. & conf. 3. nu. 19. Boff. de

11 Princip. nu. 121. & hæc commun. resolu. Villalob. in verb. ecclesia, n. 3. Borgn. de vfu. n. 163. Duenn. regu. 120. Aegid. Thom. de muner. & collect. 5. quispiam, num. 7. 8. & 9. Boer. deci. 13. num. 18. Capra regu. 96. nu. 93. Alc. conf. 14. Carui. ritu 40. nu. 20. Rip. de pest. nu. 127. & hæc est communis opinio, secundum quam plurces iudicatum. Borgin. deci. 44. num. 97. Gund. Pap. singul. 127. laicus. Menoch. conf. 180. nu. 8.

Addo Paris. conf. 25. nu. 10. conf. 69. num. 6. lib. 1. Cephal. conf. 451. num. 184. vol. 4. Rolan. cunf. 61. num. 4. vol. 4. Pedemont. deci. 39. num. 19. Ruin. conf. 157. nu. 9. lib. 3. Bertaz. conf. ciui. 42. nu. 50. ubi comprehenduntur coloni futuri. idem cōf. 21. n. 10. Alciat. conf. 192. num. 3. vol. 2. Isf. conf. 217. volu. 2. Boffi. de Princip. & privileg. n. 151. Bursi. conf. 16. n. 43. vol. 1. & conf. 142. n. 15. vol. 3. Et hæc est verior

11 & magis communis opinio habita ratione in re datatur. Olaf. deci. 83. nu. 107. Pedemont. deci. nouiff. 116. ubi alia. Nat. conf. 409. vol. 2. in colonis partiaris. Rolan. conf. 46. nu. 29. vol. 1. licet secus in personalibus, vel mixtis Rolan. conf. 79. num. 14. 15. & 61. vol. 4. Pedemont. 83. num. 8. Per. Anguiffo lib. 7. conf. 7. num. 10. prout collectas habitantibus imposi-

tas soluunt Paris. conf. 25. nu. 98. vol. 1. vel imposita terris quos detinent si nimis colonum. Milis, in verbo colonus, num. 48. quod secus pro fructibus, & gabellis portarum impositis pro eis pro rata domino, cum hoc ad dominum de iure, & consuetudine pertineat, Annibal. Monst. ad statum Bononiæ de pena non laborant. terras lib. 2. ca. 23. gloss. in verbo, gabellis.

Et si rasm domino tangentem soluerit, nullum ius ex hoc acquirerit, fed datur repetitio tantum. Bald. in l. 2. C. pro suc. Riman. sen. conf. 100. nu. 16. volum. 1. Rolan. conf. 79. num. 10. num. 4. Festi. de collect. par. 4. quæst. 6. nu. 62. & fuff. conf. 330. nu. 185. volum. 3.

Et si coloni sint privilegii respectu personæ, & bonorum soblato personali remanet reale fac. Riman. conf. 739. vol. 4.

Et ecclesia locans cum immunitate pro maiori pensione, debet ius immunitatis in conductorem transferre, Silua. conf. 9. nu. 6. Capra. reg. 96. nu. 86. Bursi. conf. 442. nu. 16. vol. 4.

31 Amplians, hæc limitatio, vt non censatur privilegio præiudicatum, nisi spatia triginta anno. & alijs concurrenibus, de quibus per Ruin. conf. 195. in fi. vol. 1. Cephal. conf. 68. nu. 90. volum. 1. Euerat. conf. 42. Bursi. conf. 25. in fi. lib. 1.

32 Declara, vt procedat antequam fructus fini a solo separari, vt tunc coloni gaudeant privilegio dominorum, secus si post, quia sunt iam effecti mere tales habendo respectum ad colonum vti non exemptum. Anchar. in cap. quamquam de censibus, lib. 6. Barba. conf. 28. vol. 4. Boffi. de principe. num. 122. Bursi. conf. 25. lib. 1.

33 Contrarium tenuit Port. conf. 184. prior tamen opin. verior videtur, quam etiam secutus est Rolan. conf. 91. num. 15. vol. 4.

34 Possit fortasse dici: ut respondet in pecunia numerata, & procedat opinio primo loco relatæ: ut respondet in fructibus, vel parte ipsorum, vt procedat altera opinio, ut rata fructuum coloni gaudeat tali privilegio. Feli. conf. 46. nu. 17. Borgn. de vfu. n. 163. Hippol. Riman. conf. 744. vol. 4.

Secundo diei pcessit, vt colonus ecclesie semper pro eius rata sit exēptus, quando ecclesia nimis grauaretur, & aliter colonos sic de facili non repeteret. Ioan. de Amic. conf. 18. nu. 3. Bursi. conf. 42. nu. 19. vol. 1. Federic. de Senis, cōf. 1. ut. Isf. in l. 2. col. vlt. C. de indicta uduia. tollenda. Corta in verbo, colonus. Vincent. de Anna singular. 99. quibus in locis clare habes, quod coloni ecclesie teneantur ad gabellas pro eorum rata, & maxime quādo p positione fructuū sunt imposita. Bursi. conf. 15. Pedemont. deci. 73.

35 Declara, vt secundum materiam colonorum privilegiorum, ut teneantur ad gabellas, onera, & alia imposita pro reficiendis uis, pōibus, & fontibus. Fed. de sen. conf. 11. nu. 9. Parpal. in l. placet, n. 78. C. de fac. sanc. eccle. Rip. respon. 2. nu. 22. vol. 4. Bertach. de gabell. parte 2. q. 7. nu. 1. Nat. conf. 309. collectum Tanrinen. inter cōfiliis feudal. conf. 4. Anchar. in c. nō minus, de immunita. eccle. Aegid. Thom. de collect. 5. non obstat, numer. 23. & 5. subiciunt. Tiber. Decian. conf. 2. per totum, & nu. 19. vol. 1. Rolan. conf. 3. num. 1. vol. 1. Silu. conf. 32. nu. 18. Purpura. conf.

- conf. 10. vol. 1. conf. 327. nu. 14. & 485. vol. 2. Hippol. Riminal. conf. 2. conf. 4. conf. 10. conf. 23. conf. 41. vol. 1. Duen. reg. 100. nu. 6. Nicol. Felfaf. de collect. part. 4. num. 15. & 19. & hæc est communis opin. Bero. conf. 50. nu. 37. vol. 3. Pedem. decif. 688. Eman. Suarez in suo thefaur. in verbo, clericus, num. 155. Viui. lib. 2. Alphon. Aluarez. thefaur. Chrift. relig. cap. 35. num. 35. Valg. de fuccelfor. creat. lib. 2. §. 1. limit. 7. nu. 18. Euerard. conf. 4. §. 2.
36. Ampliatur hæc declaratio, vt procedat etiam quoad onera, & collectas impositas, & subrogatas in locum fupradictorum onerum. Caft. conf. 413. vol. 2. Felfaf. d. 4. par. nu. 48. cū feq. Rimif. conf. 756. nu. 14. & 14. vol. 4. & conf. 98. nu. 16. vol. 2.
37. Subdeclarat, vt procedat tribus concurrentibus, ſ. de licentia Pontificis, vel epifcopi, ex caufa valde vrgenti, & neceffaria, & quoad ſolutiones laicorū non ſufficerent, & ſic in ſubſidium, vt latè conſulit collegium Taurinenſe inter conſeudal. conf. 3. latè Tiber. Decian. conf. 51. ou. 3. vol. 3. Borge. decif. 44. ſub num. 100.
38. Ex quibus habetur limitatio ad l. ad inſtructionē, C. de ſacroſan. eccleſ. tam reſpectu clericorum, quā etiam eorum colonorum.
39. Declaratur tertio ſtante pacto, vt cōductor ſi portet fructus ad domum locatoris, quo caſu gaudet privilegio. Rolan. conſol. 61. vol. 4.
40. Declaratur quarto, vt cōductor clericorum non teneatur ad collectas quādo ſuot impoſitæ reſpectu boorum, & nō fructuum, & ſper capita, & foragium perſonarum, & habitantium, quia tunc laboratores tanquā inſtrumenta ſuſcipiunt clericorum, & eccleſiarum ad talia non teneantur. Et eſt communis opinio. Decian. conf. 93. nu. 14. vol. 3. Borge. decif. 44. nu. 100. Anco. Aoguil. lib. 3. conſol. 51. nu. 100. R. imin. iun. conſol. 55. nu. 178. vol. 4. Cabal. ad conſult. Aegid. lib. 2. cap. 12. glof. 6.
41. Declaratur quinto in numeribus, & collectis impoſitis perſonis terrarum eccleſie extra caſus a iure permittos, ad quas coloni eccleſiarum nullatenus tenentur. Burſa. conſol. 39. per totum, lib. 1.
42. Declaratur ſexto, nili ex caſibus privilegij colligatur cōplecti colonos, puta, ſi ſit appoſitum in perpetuum. Sylua. conſol. 3. num. 11. Alciat. reſponſ. 203. nu. 10. Boſſ. de princip. nu. 184. vel niſi appoſita ſint verba geminata, puta tali familia. Alſa. conſol. 63.
43. Et in his caſibus privilegium præſumitur perſonale. Bar. in l. 1. ff. de cōſ. princ. Alex. conſol. 86. col. 1. vol. 1. & 101. in ſi. eod. vol. & 76. in princ. vol. 6. Iaf. conſol. 89. col. 2. lib. 3. Ant. Gabr. de reg. iur. conſol. 1. ſub num. 66.
44. Declaratur ſeptimo in colonis privilegiorum, non omnium, ſed clericorum tantum. Caſt. in l. 1. C. de ſacroſan. eccleſ. Capic. decif. 12.
45. Declaratur octauo, vt ſi coloni eccleſie, vel clerici omium grauaretur in exactione collectarum, quod epifcopus providere debet. Fede. conſol. 3. quaſtuo talis eſt, col. pen. verſ. verumtamen. reputat ſingulariter Iaf. in l. 1. col. fin. verſ. quanto facit, C. de indi. viduit. toll. Cotta in memorab. in verbo, colonus. Vbi ponit aliud nonnihil dictū, quod idem ſi ſi coloni clericorum orientalis, puta Græcorum, ſi non habent vxores, ex Bal. conſol. 3. lib. 3. nu. 12.
46. Et prædictis modis videtur intelligendū conſol. Fede. de Sen. conſol. 111. nu. 6. quod velatur in creomniſ, & in modificant ſopronominati in citatis locis. Et conductor non liberatur cedendo rei, Bald. & Angio l. cum vluſfructuarij, ff. de vluſfruct.
47. Sed quis eſt iudex competens in exigendo colonos privilegiorum? vidi in ſuſto quaſtuum.
48. Cautela tamen eſt, vt ſi coloni clericorum, vel ſimilium egerentur de facto ſolvere prorata dominorum, quod datur eis retentio de fructibus. Bal. in l. cum duobus, ſi in corunda, ff. pro ſoc. dicens hoc valde notabile in ſuſto contingit.
- Et ex prædictis ſicut ſupra poſitis declarationibus, patet reſponſo ad hincinde contraria.
49. Et cum iam ingreſſi ſimus averteriam colonorum, qui & a domino dependent privilegiorum, non ſeparando materias, ponam aliquas viles concluſiones, an privilegium domino conceſſum porrigat vires ſuas ad ſimiles conductos ſalarium habentes, & ſic iuxta terminos locati & conducti.
50. Materia vtilis eſt, ſi quæſita, & quotidiana, nā qui libet immuns, & privilegiatus eſſe cupit ad ſui fauorem, & vtilitatem, & quid ſtudioſe putauerunt ſervatum alicuius ſuis privilegij, vt in aliquo potiori poſuit, licet fortaliſſe cū alio maius ſalarium reperiat, ad materiam l. 1. C. de epif. & cler.
51. Regula igitur, & concluſio ſit. Privilegium immunitatis, vel exemptio conceſſa principali extenditur ad ſuos ſimiles ſalarium habentes, ſ. a. C. de epif. & cler.
52. Hinc privilegium eodectum ſcholaribus extenditur ad ſimiles, & miniſtros. Bald. per illum tex. in auth. habita, C. ne filius pro par. nu. 5. vbi Salic. nu. 7. Bologn. num. 15. Duen. reg. 305.
- Alſo Bar. in tract. reſpial. in 6. q. 7. q. prin. nu. 8. Bald. in proceſſum, 5. diſcipuli, circa fin. in l. 2. num. 3. C. de epif. & cler. Decian. in l. lecti, nu. 19. ff. ſi cert. pet. Sylua. Nupt. lib. 5. num. 5.
- Idem in pedifſquis, & ſcriptonibus. Afflic. in r. hci. de iur. perom. ou. 3. vbi in Clem. vii. num. 9. de reliq. & vener. ſanct. Peruſi. in proq. Sexti. in princip. in verb. ſcholaribus, Marſil. de rap. virg. num. 11.
53. In ti. & hæc eſt communis opinio. Summa Amal. in verbo, excommunicatio 9. Hora. Luz. de penul. ſcholar. in rubr. de his, qui gaudent, num. 2.
54. Extenditur ad omnes, qui gratia ſcholarum ſuot in ſtudio glorioſi, & ibi Abb. nu. 9. de foro. compet. Ampliatur ſecundo diſpoſitio l. 2. C. de epif. & cler. vt privilegium magiſtrorum extendatur ad ſcholaria, Aog. in proceſſum, ſitaque, col. 2. a. fine.
55. Ampliatur tertio diſpoſitio l. 2. C. de epif. & cler. vt privilegium conceſſum pauperibus, hoſpitalis extendatur ad miniſtros, qui certa mercede ſervant hoſpitale. Oldrad. conſol. 12. dixi ad reg. cum quid in princ. primæ par. num. 3.
56. Ampliatur quarto, vt diſpoſitio l. 2. extendatur ad Caſtaldos, & factores. Alexand. in l. lecti, num. 7. ff. ſi cert. petat.
57. Ampliatur quinto, vt obligatus ad hoſpitandum aliquem, teneatur etiam ad ſervitorem. Abb. in capitulo, quanto in 3. notab. de cenſib.
58. Ampliatur ſexto idem in familiaribus, Pape, & Cardinalibus, licet continuè commenſales non ſint, led

Vincentii Carocii Tractatus

sed pariter (et vulgo dicitur) tantum habeant, quia animus in hoc attenditur. latè Gomez. in prop. reg. larum Cancellarie, q. 6. & ita aliastenuit Rota, vt apud Crescent. decif. 101. refertur per Bard. de tempore vtili, & contin. c. 17.

Ampliatu septimo in fctiprobis pccaltentia-
tiz. Bellame. decif. 556.

- 58 Ampliatu octauo idem esse in faluo cooducto, vt ad famulos extendatur. Ferret. de fide feruan. no-
me. 1. 2. Bonacoff. de famu. quæst. 181. dixi ad regul. com. quid. par. 1. quæst. 8. vbi in redeundo, quid in vxore, focius, & pro quot vicibus tanguit remiffiue tantum Herculani. de caution. de non offendend. cap. 37. num. 8.

Ampliatu nono, idem in condonatorib. eorum, qui habent priuilegium de certo Iudice eorum cau-
sa cognoscenre: nam ex causa ad conductionem spe-
tante debitoribus idem conuenire poterit, præfer-
tim adiuncto nomine principalis: & ita iudicauit
Arctium 1530. Ioan. Rupellan. forens. Instit. lib. 1.
cap. 18. fol. 130.

- 59 Limitatur primo dispositio l. a. C. de epis. & cler. vt procedat, & locum habeat, quando aliis priuile-
gium suum effectum sortiri non possit, alias si eon-
modè effectus sortiri posset ad familiares salarios, &
conductor non extenditur, c. pen. §. cum concedi-
tur, de priuileg. lib. 6. Bart. in tract. rep. saliaru. q. 61. 7.
Bald. in auth. habita. C. ne filius pro patre. Fel. latè in
c. a. au. 1. de fo. comp. lasad. l. c. in c. in c. de mil. it.
test. Dec. & Cagn. in lin. omnibus causis, vbi Dec.
nn. 9. Cagn. nu. 10. de reg. iur. Bonac. de famu. q. 12.
- 60 Illud addam, quod in casu extensionis priuilegiu
verificatur nedum in familia præsentu, sed futura.
Io. And. in reg. qui sentit, lib. 6. Ang. c. 1. 60. col. 3.
- 61 Limitatur secundo dispositio l. a. C. de epis. & cler. vt mortuo principali, priuilegium sit extinctu, nec
in familia duret. Dominie. 1601. 74. per tex. in cap. si
cul, & c. dudum, de preben. io. 6. in c. si cum nobis,
de verb. signific. in 6.

- 62 Limitatur tertio in familia clericu, nõ alterius pri-
uilegiani, circa colonos tamē, vt dixi superius in ma-
teria collectarum, circa tamen famulos hæc resolutio
videatur vera: aut sumus in famulo episcopi, &
gaudet eius priuilegio: aut alterius clerici, & oon
gaudet, & hæc est communis resolutio. Abb. in c. 2.
num. 6. de fo. comp. 10. de Monte Sperello ad cons.
Calca. 71. Boss. de fo. comp. nu. 127. Iul. Clat. in §. fi.
q. 35. vers. quero, nunquid. Eman. Soarez littera C.
nu. 118. Gram. cons. ciuile. 12. vbi famuli non episco-
pi, sed clericorum tenentur statuto de damnis datis.
Fritz. Marc. decif. 423. nu. 3. par. 2. Herculani. de cau-
tio. de non offendendo, c. 19. nu. 5. attestans opinio-
nem Capic. decif. 12. communiter ab omnibus tene-
ri, & recipiam esse, famulos etiam ecclesie, qui mer-
cede constituta, custodiunt pascua, & armenta non
sunt immunes, & hæc est communis opinio. Gram.
decif. 102. Barf. cons. 42. nu. 15. Et seruorum meo-
natij non gaudent priuilegio competente alteri pri-
uilegiato, quàm episcopo, vel clerico, est communis
opinio. Grass. comm. opin. c. 10. quæst. 7. Bonacoff.
de famu. quæst. 15.

Quæ omnia deferuntur ad decif. Capic. 12. & ibi
adducta. Et add., quod in priuilegio fori nec famuli,

nec coloni eo gaudent, exceptis famulis Episcopi,
Tiber. Decia. lib. 4. cap. 9. num. 58. com. 1.

- 63 Limitatur quartu dispositio l. 2. vbi exptus pto
se à gabellis, vel datijs, teneatur pro familia, non fa-
cta de ea speciali mentione. Bertach. de gabell. par. 7.
q. 9. Frane. Marc. decif. Delphin. 423. num. 3. par. 2.
ad l. vlt. p. in c. de vestig.

64 Limitatur quinto in materia restitutionis in integ-
rum, quæ ad famulos non extenditur. Sfort. ex com-
muni de restit. in integ. par. 1. q. 6. artic. 9. declarat do-
vt per eum.

65 Limitatur sexto in familia perpetua, secus ad re-
pua. sentit lasan. d. l. l. c. in c. in c. 1. sed videtur de-
bia ex iam deductis, quia durante seruitio priuile-
gium ferul non debet esse inutile.

66 Limitatur septimo per Alex. in d. l. c. in c. in c. 1. vt
procedat in vniuersum, sed in quibusdā casibus à iu-
re expensis, vt fori, repræsentatur. sequitur Horat.
Lut. sup. nu. 4. sed non immerito Alex. ibi à Dec.
reprehenditur, quia solum hoc attenditur, an priuile-
gium reddatur inutile, vel noo.

67 Et familiares, qui dicantur Pontificis, vel Cardi-
nalium, vidimus supra ampliat. 6. de aliis Afflic. in
cons. regni, lib. 1. tit. 1. 5. nu. 19. Fel. c. in c. in c. 1. 6.
de off. deleg. Rebuff. de priuileg. scholar. priuileg. 16.

68 Limitatur octauo dispositio d. l. 3. vt si in munera
concessa sit conductoribus forensibus, & eorum bo-
nis, non extenditur ad bona conductu, Ceph. consi.
451. nu. 180. vlt.

69 Limitatur nono, quando quis se accommodat
pro famulo in fraudem. Ferret. de gabell. num. 524.
Bonacoff. de famu. l. q. 191.

70 Sed palchra est questio, & in foro sæpius agitata,
an cõduktoribus forensibus induci possit aliqui col-
lecta pro bonis mobilibus, vel ratione lucri eorum
arris, & si inquilini non soluerent, an possint mole-
stari locatores.

71 Solent magnates, & potentes alicuius Ciuitatis
proponere, vt imponatur noua gabella artilianis pro
lucto aris ad hoc, vt ipsi tanto minus soluant, quia
talem artem non exercent.

72 Prima igitur conclusio sit. Forenses, inquilini, &
alienius artis negociatores cogi non possunt ad al-
lias, & munera ordinaria, l. c. in c. pro, §. fin. l. mune-
rum, §. parimoniorum, ff. de muner. & honor. ratio
esse videatur, quia talia munera imponuntur ratione
domicilij, & sola habitatio non facit domicilium
alijs oon concurrentibus, l. libertus, §. sola ratio, &
§. sola domus, ff. ad municip.

73 Limitatur primo, nisi Ciuitas haberet hoc ex pri-
uilegio, C. de incolis, & vbi quis, lib. 10. & not. in di-
cto §. sola.

74 Limitatur secundo, nisi ex consuetudine forenses
ad id teneantur, l. a. & ibi Barto. C. de auro coronar.
lib. decimo.

75 Limitatur tertio in feneratoru vfuras exercentu,
qui tenentur ad tallias in loco, vbi exercent, etiā si do-
micilium noo habeant, gl. in l. filij, §. si ff. ad municip.
Bart. in l. munerum, §. patrimoniorum, de muner. &
honor. 10. de Plat. in l. indictiones, C. de auna, &
trib. lib. 11. Bar. in l. 1. C. de mulier. & in quo loco.

76 Secunda sit conclusio. Inquilini forenses tene-
ntur ad munera patrimonialia, seu realia pro mobi-
libus,

libus, seu immobilibus, quæ habeant in loco impositionis, l. furma, §. si verò, de censu.

Ita quod nullus habet excusationē nedum inquit lini, sed et Pontifex, nec ecclesia, *fr. Bar. in d. 8. patrimoniorum, & l. iubemus nullam, C. de sacros. ecc.*

77 Ampliatur ista conclusio, vt procedat etiā io meratore habente solum pecuniam. *Jo. de Plat. in d. l. inductiones. Franc. Marc. decif. 461. on. 4. par. 1.*

78 Limitatur ista conclusio in illis, qui habent possessionem in aliquo territorio, & faciunt annuam pensionem fructuum domino loci, vel in coductoribus ad longum tempus, vel in predijs emphyteoticibus, & similibus, ne quis duplici onere grauetur. *Bar. in l. primæ, C. de excusati. moer. lib. 10. attitans tamen de consuetudine in aliquibus locis non seruari.*

79 Limitatur secundo in inquilino, & incolâ paupere, qui non habet nisi artem suam, ex qua cum ditteculat viuit, & suam familiam sustentat. *Bar. in authen. de iuncti, C. ad l. certul. fac. glo. l. omnis, l. prima, C. de annu. tribu. lib. 10.*

80 Tertia sit conclusio. Locatores domorū, & apothecarū molestari non debet propter solutionē collectarū, & talliarum, inquilinorum. *Franc. Marc. l. ad decif. Delph. 461. nu. 1. vbi vtendo verbis copariotis reddit rationē in his verbis, quia ipsi solum colligunt pro eorum bonis mobilibus, & lucro aris.*

81 Et predictis accedat id, quod sentit *Luc. de Pen. in l. agros, C. de fund. limil. l. 1. & in l. lib. C. de quibus mune. & presta. lib. 10. q. 15. quod pro questu, & exercitio artis potest imponi collecta, & tallia.*

Facultas extrahendi blada concessa alteris ex cocontractu, & titulo ouerso cum clausula pro se, & suis heredibus extenditur etiam ad colonos, & conductores, qui hoc casu nomine heredum contioitur, *Bur. fat. x. magis commuoi conf. 258. num. 44. in fi. lib. 3.*

De expensis.

Aggedior vtilem, quondamiam, & practicablem meliorationem materiam.

Quæro igitur vtiliter, ao colono licita sit retentio pro expensis, & meliorationis factis.

1 Primo videbatur dicendum, quod oon, ex l. in. C. commu. de leg. in fi.

2 Secundo per text. in §. si quis verò, *Auth. de non alienand. & emphyt.*

3 Pro parte affirmatiua facit primo, l. si colon. ff. loc.

4 Secundo facit l. domini, §. l. ff. eod. tit. Tertio facit l. colonus, ff. de vi, & vi arm. Et hæc est verior opinio ex iuribus secundo hic loco adductis, & allegatis, & ita tenet *Ang. de pale. & oliu. col. 2. ou. 5. vbi & fructus, & terras reuocare potest. Laur. de Piro. col. 101. Rodoa. de rebus eccl. q. 17. §. sed in caso malæ alienationis, num. 21. Rimio. conf. 633. num. 22. vol. 4. Anchar. quæst. 42. num. 14. lib. 3. Natta conf. 530. nu. 8. vol. 3. Moneticu. in §. item Scruania, num. 17. de actio. Gigas de pensio. q. 39. nu. 10. Firma in verbo, cooductor potest. Borgnis de vsufru. nu. 246. & decif. 43. ou. 54. & 44. onm. 46. Sebalt. Medic. de compen. par. 1. q. 10. num. 17.*

5 Ampliatur primo dispositio l. colonus, ff. loca. & materia expeniarum, vt procedat, & habeat locum æquum in impensis necessariis, sed etiam vtilibus, *Lin*

rebos, §. possunt, ff. comod. Arctin. conf. 3. num. 7. lac. Menoch. de recuper. poss. remed. 15. nu. 550.

Addo *Machel. parricio. 6. num. 9. impense autem necessariae ex potissimum sunt, quas conductor, vel alius fecit, ne res cõducta periret, vel deterior fieret, Limpense, ff. de impens. in rebus dotalib. l. act. vel ut res conducta habitari possit. Casten. post Bar. in l. dominus horreorum, §. l. ff. loca. Rodoa. de reb. eccl. non alie. q. 16. vers. colonus, nu. 3. in fi. vel ex consuetudine regionis sine dedecore omitti nō possunt, restitutorio ædificij dienti, qd ad villem necessitatē pertinebat. Alcia. in l. impense, ff. de ver. b. sign. vel per omni no inuultis efficeretur. Hiero. Mago. decif. 33. nu. 24. Exempla. Facere aggeres torrenti, ponere arbores in locum demortuorum, ædificium dirutum restituaræ, si ad villem, & laborij necessitatem pertinebat.*

Expense viles, quæ rem meliorem faciunt, vt arbuti pulsatino, doctrina puerorum, hercoratio, nouellatum, pultinum, horreum ædificium, & similia. Alcia. in citato loco.

Addo *Cast. conf. 170. lib. 2. vbi declarando materiam dicit declaratio terrarum, & prædiorum, expense aradi, & seminandi, & similes non sunt retinendæ. Similiter plantatio arborum, quædam non dicit vltra tempus conductiois, & non repetitur: quædam respicit perpetuam vtilitatem, & in hoc distinguuntur, aut sunt arbores non fructifere ad pulchritudinem tantum, & tunc non repetuntur: si vero ad perpetuam vtilitatem, vt oliuetum, arbutum (platanus Tudertini vocat) & c. Expenſe debent tunc quando expensæ plantationis sit magna, secus si parua, prout salicum & populorum, etiam postpositum pro viliu sustentatione, prout in inferius dicam declarando materiam.*

6 Ampliatur secundo in cõductore, qui expellitur de re cõducta sua culpa, puta ob pensionem non solutam, cui conceditur deductio, & retentio melioramentorū necessariorum, vel viliu. l. dominus horreorum, §. l. vbi Bar. & clarius in l. colonus, ff. loca. Et no. ad hoc propositum duo iura, quorum vnum declarat aliud, namque l. colonus, ff. de vi, & vi arm. generaliter, & sub oube loquens, in fine dicit, qd conductor cõfecto cõpedit retentio ex iusta, & rationabili causa, quam ibi legislator aliter non ponit, sed ibi poit finem suæ decisionis, in l. aut colonus, ff. loca. id in specie deducit io terminis pensionis nō solotæ, & sic clarius locutus est *Sçuola, quàm Marcellus.*

7 Et hanc ampliationem tenet etiam *Alcia. respon. 20. no. 8. Bero. conf. 73. Kolan. conf. 38. & 19. col. 1. Rimio. id. conf. 212. num. 30. vol. 2. decif. Perof. 34. num. 8. vol. 1. Fraocif. decif. 19. num. 7. Rota ouiff. 279. nu. 1. par. 2. Bero. io c. potius, ou. 149. de loca. Paris. conf. 79. num. 16. vol. 3. Rimio. sen. conf. 100. num. 11. Floria. nu. 19. io de Amic. conf. 98. ou. 1. Menoc. de recuper. poss. remed. 15. q. 19. num. 551. Burfat. conf. 330. sub oum. 52. vol. 3.*

8 Contrarium tenet *Duen. reg. 237. Menoch. conf. 64. num. 92. lib. 1. Achill. Personal. de petit. hære. num. 68 §. Joseph de Ludou. couclus. 11. versic. emphyteuta igitur.*

9 Prima tamen opinio ad colonū restricta, variat videtur ex l. colonus, ff. loca. ib. cõstitutam pensioquum debitaram nomine.

Sub-

Vincentii Carocci Tractatus

- Subampliat hanc ampliationem etiam in conductore ad longum tempus, l. in auct. qui rem, n. 9. C. de sacro. eccle. valde commendat in l. 2. num. 28. C. de iure emph. R. n. conf. 137. ou. 28. vol. 1. Alcia. respon. 20. in fi. a ret. conf. 111 in 2. dub. vbi sublimitas, an sup. rari possunt ex tunc tunc dñs peti debet conductorem tollere, etiam si recuset pensionem solvere, per l. sed addes, §. sed si inquilinus, ff. loc.
- 10 Declaratur hæc conclusio, & ampliano ip. emphyteota sui culpa cecidero, qui perdit melioramenta Bal. in l. Senatus, §. Marcellus, ff. de leg. 1. & est communis opin. Dec. conf. 518. nu. 1. & seq. & in Auth. qui rem, nu. 14. C. de sacro. eccle. Et ita de consuetudine feruatur. Bal. in l. fi. §. fi. C. commu. de leg. Com. conf. 57. ou. 3. Jul. Clar. in §. emphyteota, q. 45.
- Ad do l. in l. 2. nu. 27. C. de iure emph. Cagoo. io l. i. quis maior, nu. 53 C. de sacro. eccle. Bero. in c. potuit, nu. 146. de locat. Eman. Suarez in verb. emphyteota, ou. 118. vbi de commuio Benualde de pauper. in 8. special. contr. nu. 3.
- 11 Declaratur secundo in locatione ad longum tempus ad vitam conductu tantum, ita vt eius personam non egrediat, vel ad decennium tantum, alijs similis esset emptor, quæ melioramenta perdit, vt dictum est Ita conciliat opinones Ari. Pinellad l. 2. c. 3. no. 8 C. de tescind. vend. dicens hanc opinionem sibi videri admodum æquam, & rationabilem, & est noua opinio.
- 12 Amplius tertio, vt ius retentionis ex causa melioramentorum transiit ad quoscunque hæredes siue suos, siue extraneos Bal. in l. pen. C. de sol. Ange. l. in l. Senatus, §. Marcellus, ff. de leg. 1. Bar. in l. 1. §. p. ff. de sup. si c. b. Bal. in l. 2. C. de rei vend. in c. 1. §. vassalus in tit. hic finitur lex Corrad. vbi est bo. q. 2. & ibi feudat. in l. 2. C. de iure emph. in Auth. excipitur, C. de bon. que lib. Spec. in tude locat. §. nunc aliqua, vers. 131 & hæc est verissima, & magis communis opinio. Bero. q. 19. in fi. verb. vbi inuenitur contra prælatos ecclesiarum rapacissimos, (vt ip. appellat) qui colonos, & emphyteotas suis laboribus defraudant, & ob id dicit hanc doctrinam esse scit. in valde necessariam.
- Allegat Bar. in l. quicunque, C. de omni agro defer. lib. 10. Bar. in c. ad audientiam, de reb. eccle. nu. 1.
- 13 alien. communem quoque dicit Michael. Grass. com. mu. opin. lib. 1. c. 16. q. 2. Bar. in conf. 60. num. 31. volum. 1.
- Ampliat quatio loco principaliter, vt transeat etiam ad singularem successorem. Bart. in l. si tertius, §. prius, ff. de aqua plo. arden. Ang. con. 139. Cast. conf. 170. vlt. puncto col. 4. circa medium. Aim. conf. 148. nobilis Antoo. nat. Rom. sing. 177. Ale. 2. in ad Bart. in l. qui exceptionem, §. qui pars, ff. de cond. indeb. Rip. in l. vbi pures, §. si ff. ad Treb. Negu. san. de pigno. pat. 5. memb. 4. Tit. de re tract. conu. §. 7. gl. 1. nu. 15. & hæc est magis communis opinio. Boer. decif. 44. nu. 19. circa medium.
- Et pro textualib. est tex. singularis, in l. in hoc iudicio, §. 1. ff. de com. d. uid.
- 13 Extenditur hæc ampliato, vt transeat in singularem successorem etiam siue cessione Bal. in l. 3. q. 2. C. quod oret. causa ratio, quia retentio sapit defensio nem, quæ transiit sine cessione. Dyn. in l. summum,
- §. add. tur, ff. de dom. in fi. Boer. decif. 44. nu. 19. vbi valde commendat, & laudat.
- 14 Ampliatur quinto loco principaliter, vt talis exceptio retentionis ex causa melioramentorum oppo ni possit in executione sententiæ ex quo eam non in pugnet. Bart. in l. in suodo, col. fin. vbi Alber. col. 2. vers. sed quid exceptio expensarum, ff. de rei vendic. idem Bart. in l. Proculus, de doli except. Spec. de execut. feni. §. postremo, vers. quid si bona fide Benran. conf. 15. vol. 3. l. in l. 1. col. 3. vers. secundo inferunt, C. de iur. & fact. ignor. in l. si in arma, ff. de con dir. iodi. b. Boer. decif. 43. nu. 9.
- 15 Extenditur hæc ampliato, vt opponi possit in executione sententiæ latæ contra culonum in celeri remedio, l. si quis conductuonis, C. loc. Pōtan. de spoli. lib. 3. c. 5. nu. 137.
- 16 Extenditur secundo etiam si peteretur executio ex instructio in forma cameræ, quæ strictissima est Galles. ad for. Camer. par. 4. q. 2. in fi. Bard. de temp. villi, & continuo. c. 13. nu. 5.
- 17 Extenditur idem fortasse dici posse de instrumento guarantee, prout communiter per Italian fieri solet, nam licet compensatio non admittatur stante iuramento. Afflic. decif. 381. nu. 3. & hæc est communis opinio. Sebasi. Medic. de compen. par. 1. q. 47. retentio tamen fauorabilior est, exclusa compensatio oc. Corn. conf. 61. in fi. vol. 3.
- 18 Declaratur tamen hæc ampliato, vt procedat ad impediendum executionem, dato quod melioramenta essent liquida, & clara, alijs data fideiussione per locatorem, vel quemcunque alium de reficiendo in casu liquidationis, interim executio oio retardatur. Alex. conf. 34. nu. 9. vol. 1. Barba. conf. 36. num. 18. vol. 2. Rulan. conf. 28. no. 1. vol. 1. Gorad. cōfi. 100. nu. 21. Menoc. de recuper. post. remed. 15. num. 368. Benin. decif. 77. Boer. decif. 48. nu. 41. par. 2.
- 19 Addo plane proficientib. quod hæc est magis communis opinio Borgn. decif. 44. nu. 66. secundum quæ suis pluries iudicatum. Borgn. decif. 28. nu. 5. & 6.
- 20 Casus iste in materia melioramentorum frequen tissimus est, & multi indicando simpliciter transue runt cum decit. Beninto. q. 2. a multis practicatur, ob id discutere intendo aliqua vilia addendo, & est articulus disputabilis, & perplexus. Magoo. Rot. Floren. 81. nu. 8.
- 20 Opinione igitur Beninten, & aliorum tenoi, (licet etiam magis communis sit, vt dictum est) factū Rotæ Auditorium in vna Paimenli vallium ex not. io l. 4. §. prætor aut. ff. de rei iud. Negu. de pigo. memb. 4. par. 5. nu. 10. Cast. conf. 122. in antiq. Bero. in c. 1. nu. 33. de testib. in integrum. Alcia. respo. 63. in fi. lib. 3. Put. decif. 371. lib. 1. Apost. ad Bertazzol. cōfi. 51. q. vers. & expense Tibet. Decian. conf. 29. nu. 19. vol. 2. Alex. conf. 63. nu. 14. vol. 1. Simoo. de pte. de interpret. vlt. vol. lib. 3. solut. 5. num. 11. Marzar. de fideiur. q. 66. par. 3. Borg. decif. 2. nu. 2. par. 2. Rebuff. ad l. impensæ, concil. 7. de verb. sign.
- 21 Contrarium tamen alijs tenuit sacrum Rotæ Auditorium in vna Terracines palmdom coram episco po Chiffaneosi, de 27. Maij 1538. contra Cardina lem Bellaium, quod dummodo de melioramentis constet, licet de eorum quantitate non appareat, datur retentio conductori, vel colono etiam si ei offer

ratu cautio de solvendo facta liquidatione. Ita refert Gallef. ad form. camer. par. 4. q. 1. num. 12. attente in Rota ita iudicatum in vna causa magna, & magni momenti, & quod Rota illud solum attendit, ut constet de melioramentis in genere, & solum refert probare illorum valorem, & liquidationem, & quod etiam, si locator, vel similis offerat cautionem hancheriam, vel in forma depositi, adhuc cōdutor, vel alius auditor in sua favorabili, & privilegiata retentione ex Capic. dec. 17. R. uin. consil. 84. col. 6. lib. 1. Menoc. de recip. poss. remed. 1. §. q. 46. sub nu. 569. idem in Rota iudic. attestatur Bard. de tempo. vtili, & continuo, c. 18. nu. 5. Barf. confil. 60. nu. 31. vol. 1. Et sic tā Rota Romana, quā Bononiensis, & Neapolitana in hoc casu variē videntur.

22 Possent fortasse sic cōcilari, & hęc distinctio colligi videtur ex mente omnium, si recte eorum verba inspexeris. At exceptio melioramentorum requirit altiore indaginem, & tunc non impeditur executio præstata cautione. Non requirit altiore indaginem, sed potest incontinenti, vel infra breuem terminum liquidari, & tunc iudex habet statutu terminu brevis ad ea liquidanda, & interim in executione superscedere. Contard. ad Lync. q. 24. nu. 18. Cide momentan. possid. ubi subdit, an exceptio requirat altiore indaginem, vel non, statuit arbitrio iudicis. Ioseph de Ludou. Rot. Lucan. 38. nu. 19. ubi videtur.

23 Ampliat hęc distinctio, ut procedat siue sit in facto, puta in melioramentis, siue in damno, puta in refectione expensarum, quæ liquide non sint. Ita Contard. ad Lync. q. 24. nu. 20. attestans plures ita vidisse in Rota iudicatum.

24 Ampliatur secundo hęc distinctio, ut procedat siue sententia sit pura, simplex, & absolua, siue condicionalis, & qualificata, prout in casu Capic. de cōsilijs Castrensis, puta computatis prius, vel soluto prius melioramentis, semper etiam inspicendum est, an liquidatio requirat altiore indaginem, vel non, & an possit infra breuem terminum liquidari, vel non, & hoc solum semper attenditur. Ita per distinctu longum colligitur ex Contard. in laudat. consil. & videtur satis notandum per verba condicionalia prædicta importare per ablativos absolutos ad iudiciam distinctione, prius. Subdit etiam, quidē quando constat bona esse meliora, & maiora melioramentorum erat liquidanda, quod ex mente Rota dicitur retentio.

25 Ampliatur tertio id, quod dictum est de sententiis, quod si non constet per iudicem statim in eadem inspicere possunt liquidari per evidentiam facti, vel alias retardare executio, nec admittitur fideiussor. Ita vltra allegatur per Contard. Crauer. consil. 408. num. 2. & 3. vol. 3. Cum ab in ciuibz Curie Siciliæ, cap. 24. Rot. Lucan. dec. 38. num. 1. §. par. 1. Borgovalde commendans, dec. 44. num. 66. & 67.

26 Declaratur autem membrum de fideiussione in paupere, & in diuite, & potente, vel idoneo. Tiraq. de retr. & Lignag. §. 1. glo. 1. §.

27 Practicando igitur cautus erit prudens iudex, primo inspicere, an constet melioramenta esse facta: si non constet, non retardat executio: si constat, sed non sunt liquida, videt qualitate persone, si est pauper, vel idoneus: si idoneus, an liquidatio requirit

altiore indaginem, & admittit cautionem, aliis non retardet executionem. In sacro autem Concilio Neapolitano hodie ita servatur, aut melioramenta apponuntur post sententiam, vel ante: primo casu admittitur fideiussor: secundo casu non. Ita attestatur Vincent. Franc. dec. 11. §. in fi.

28 Cautela tamen datur, ut locator ante tempus insitet, si qua præstendantur melioramenta deduci, & liquidari, insidendo terminum præfixu iuxta terminos Leflamari. Marzar. de fidei comm. q. 66. par. 3. Contard. ad Aegidia. q. 24. nu. 19. & in terminis locati, & conducti, dec. 32. num. 3. par. 2.

29 Ampliat sexto, ut exceptio retentionis melioramentorum possit opponi etiam contra tres confortes, & illarum executionem retardare. Ita in Rota iudicatum attestatur Gallef. ad form. Camer. q. 4. quæst. 2. num. 1. 2.

30 Ampliat septimo, quia talis exceptio adeo suo rabilis est, ut impediatur in primis, & ante omnia actiones reuocari, vltra Menoch. late profitemens in 15. remed. recuper. possid. Lancell. de azent. par. 3. c. 24. quæst. 79. num. 10.

Ampliat octauo, etiam si sit malæ fidei possessio, in c. grauius, de re lit. spol. in l. si domino, s. fructus, ff. de pet. hered. & ita tenet Rota in vna Tiburtina melioramentorum coram Episcopo Montisflaconensis Lunę 14. Nouemb. 1552. ut per Puz. dec. 344. par. 1.

31 Cederet fortasse verum in melioramentis omnino necessarius, quæ aliis dominis fuisset ficturus, & sine quibus tam in reficiendo, quā de nouo faciēdo res esset petitura, vel omnino inanis existere tur, ne quis locupletetur cum iustura aliens. De hon. consil. 65. num. 12. Menoch. de recuperat. possid. remed. §. 5. num. §. 7.

Addo bene loquentes Boer. dec. 44. nu. 7. Rodoa. de reb. eccl. q. 57. nu. 5. Mago. Rot. Lucan. 33. nu. 24. per textum in l. Adonis, de legat. 1. in §. ceterum, in fine de rerum diuis. l. 1. c. 1. §. 1. c. 1. §. 1.

Ampliat nono, ut habeat tacitam hypothecā, & præferatur alijs creditoribus. Ripa in l. vbi paret, §. qui in distrahendis, ff. ad Trebell. per Linterdum, ff. in quibus casu pigmus.

Addo Negal. de pig. par. 7. memb. 3. num. 14. & par. 2. memb. 4. num. 133. Monticini §. item Seruana, nu. 43. de act. Menoch. de recuper. possid. remed. 2. nu. 8. Placitum secundum primam impressionē, nu. 874. & diuin. verbo, creditor.

32 Ampliat decimo loco in melioramentis, non ab ipso colono, conductoreve factis, sed ab alio more contemplatione ipsius nam & illa deducit, & receptio competit. Parisi in consuet. tit. 1. glo. 1. num. 5. & num. 87. ampliat. 4. ex text. in l. diem cui, ff. de mon. & l. sed & si plures, in §. in arrogato, ff. de vulg. & pup.

33 Vide factum ab amico contemplatione mei dicari & me factum illatē facind. §. in arrogato. Rolan. consil. nu. 9. lib. 1. Zuñing. intel. lib. 2. cap. 9.

34 Non igitur est bona cōsequētia, tō non fecisti, quia replensur, fecit Sempronius amicus contemplatione mei sui amici, & beneuoli.

35 Ampliat vndecimo etiam si melioramentis perierit nam adhuc & illa peti possunt, & receptio competit. Bartin l. in fundo, num. 6. ff. de rei vendic. Tiraq.

Vincentii Carocij Tractatus

Tiraq. de tract. conuent. 5.7. glof. i. num. 10. in fi. Ruin. conf. 14. nu. 3. lib. 1. & conf. 117. col. 1. lib. 3. Boer. decif. 44. Roland. conf. 28. nu. 18. lib. 1. ex no. in l. domos. ff. de legu. 1.

- 36 Ampliatue duodecimo etiā si perierit res, vel fundus, in quo facta sunt melioramenta. ita omnes in citato loco ex d. l. domos, vbi laf. & ceteri. Iac. Menoc. de recuper. post. remed. 5. nu. 512. ex l. qui exceptione. 5. si pars. ff. de condi. indeb. ex quo non datur isto casu rei iam perempte, sed competit actio ad ea petenda, prout in dictis iuribus continetur.

- 37 Ampliatue decimotertio etiam si sit facta: protestatio, ne res, vel fundus melioretur, quia rescire non intendit. Marzar. de fideicom. par. 3. q. 66.

- 38 Ampliatue decimoquarto, vt nedum colono, sed & marito detur repetitio expensarum in dote factarum, iuxta l. vnic. 5. fed. nec ob impensas. C. de rei vx. act. in l. quod dicitur, de impens. in reb. dotal. factis. Afflict. decif. 359.

Et si maritus nō reperiat colonum nisi faciat molendinum, tenetur facere, & erit impensa necessaria. Ang. in l. r. s. i. ff. de impens. in reb. dot. factis. commendat. h. l. ad Bar. in l. impensas, l. i. tra. B. ff. eod. tit.

- 39 Ampliatue decimoquinto in melioramentis factis in bonis fideicommissis suppositis, & faciens hoc sciuit, nam deductis melioramentis necessaria, vt sup. dixi ex Bello. conf. 65. nu. 12. Iac. Menoc. de recuper. post. remed. 5. nu. 507.

Addo Soc. conf. 82. in fi. vol. 4. Hieto. Gabr. conf. 12. t. num. 56. vol. 1.

- 40 Ampliatue decimosexto in melioramentis factis in re feudali, vt latē deduxit Clar. in § feudū. q. 88. Vnu. in sylla. lib. 3. opus. 495. ad quos remissi sunt citati, cum non sit presentia indagatorius de feudo tractare. Vnde inuulsiue fufficiat eorū privilegia in feudo locum habere.

- 41 Limitatur primo loco, vt procedat quoad modicas expensas, l. omni modo. ff. de impens. in reb. doual. factis. Castrenf. conf. 268. lib. 2. laf. in l. domos, nu. 9. ff. soluo matr.

Vnde conductor molendini, nō tenetur ad illius refectionē si magna impensa requiratur, nec ad pensionem, Bar. in l. cotem, §. qui maximas, ff. de Public. quest. 7. Bal. in l. licet, quest. 4 C. loca. laf. in l. quom. nus, q. 14. de flumin. num. 149.

- 42 Limitatur secundo non procedere quoad maximas, & excessiuas impensas, na vt non possit eas dominus commodē soluere, nam tunc nec necessario, nec vtiliter factū videtur. Bal. conf. 116. col. 2. vol. 2. Dec. conf. 143. col. 3. sub num. 5. per l. si seruos. ff. de pign. act. Tiraq. de tract. conuent. 5.7. gl. 1. num. 5. Borgnia. decif. 44. num. 71.

- 43 Extenditur hæc limitatio etiam ad marium. Crauet. conf. 3. num. 19.

- 44 Limitatur tertio, nisi aliter conuentum sit. Bal. in l. iudicium, §. laf. C. de sacro. ecccl. laf. in l. 2. uu. 28. C. de iur. emph. Paris. conf. 33. nu. 5. vol. 1. conf. 18. nu. 1. vol. 3. Curt. conf. 165. Ruin. conf. 24. nu. 10. & conf. 161. nu. 28. vol. 1. vbi quando ab initio donata fuerunt melioramenta faciendā.

- 45 Limitatur quarto loco considerando varias species melioramentorū, & expensarum, prout in principio teigi, quibus addendo, dico ex mente Pau. Ca.

stren. conf. 29. lib. 2. vbi declarando materiam dicit, q. disboscatu terrarum, quæ pertinet ad culturam fundi, non est rescindenda, licet pertineat ad perpetuū vtilitatem, si sui potius ad amoenitatem, quia vtro fundi cedunt. Si verò ex ea perciperetur vtilitas, vt oliuetum, & arbutum, & similia, (Tuderini plantatis vocant) tunc debentur, nec habet locum abrasio, l. si fundi. ff. de rei vendic.

- 46 Quando expensā plantationis esset magna, secus si parua, prout in plantatione salicum, & populorum etiam positorum pro vitium sustentatione, vt ibi latē per eum, quem sequitur Roland. conf. 138. nu. 23. lib. 1. Franc. Marc. decif. 46. oin. fi. par. 1. Cephal. conf. 181. num. 1. vol. 2. latē Menoch. conf. 64. Burf. conf. 11. num. 38. vol. 1. decif. Perus. 16. par. 1.

- 47 Verum Ruin. conf. 14. num. 3. lib. 1. reprobendit Castren. in salicibus, & opijs, quæ seruatiur in terris instructuosis, prout in arena Tyberis, & reddunt fertiliores, & meliorant multum. Sequitur Roland. conf. 83. vol. 4. decif. Perus. 58. par. 1.

Addo Ioseph de Ludou. conf. 12. verific. isti, & c. vbi post longam verborum seriem & discursum, dicit, quod emphiteota, vel conductor ad longū tempus repetit sua melioramenta finito tempore condictionis, & non prius, nec interim excusatur sub spe melioramentorum repetendorum ad caducitatem, si ea nonem non soluat. Et si transgrediat tempus condictionis, sit reuolutio pro rata, puta in conductione sex annorum, in fossatis, arginibus, palis, & similibus super expensā, puta viginti quinque, conductionis durauit per quatuor annos, conductori restituatur c. duo, & sic de singulis. Castren. q. 47. num. 11. lib. 3. Bero. decif. 44. num. 34. Ancher. q. 47. num. 11. lib. 3. Nas. conf. 449. num. 8. lib. 2. Plot. conf. 65. Menoch. conf. 64. num. 17. vol. 2.

- 48 Et si expensæ non ducunt ultra tēpus conductionis, non restituntur etiā si essent magnæ, sed solum restituunt illud, quod est expensum arbitrio ipsius locatoris. Rol. conf. 28. nu. 14. & 18. conf. 30. nu. 6. lib. 1. Ruin. conf. 14. nu. 3. lib. 1. Borgnia. antē decif. 44. nu. 57. distinguunt aliter: nam in domib. & quoad necessitas earum conductor repetit expensas, etiam si respiciatur perpetuum vtilitatem, dicens ita obseruari per totum mundum in domibus, in alijs distinguunt, aut rei seruandæ causa, aut fructuum colligendorum.

Primo casu repetit integras expensas.

Secundo casu non, quia ad conductorem spectant.

Franc. Marc. decif. 161. par. 1.

Cui addo Boerq. 44. nu. 13. Afflic. dec. 252. col. 4. Tiraq. de tract. conuent. 5. 15. gl. 1. num. 19. fall. 5. Menoc. de arb. iud. casu 215. dicens fuisse interrogatum à Cardinale tunc Alexandrino, postea Pio V. Ponifice Maximo in Academia Montis Regalis.

- 49 Addo, quod expensæ, & melioramenta dicuntur magna, si transgrediant tempus conductionis: parua, si non transgrediant, & ex hoc fit iudicium. Roland. conf. 83. num. 9. vol. 4. Ruin. conf. 14. num. 3. vol. 1. Rodoa. de reb. ecccl. fol. 418. nu. 5. Fede. Scot. conf. 5. lib. 1. decif. Perus. 58. num. 7. par. 1.

- 50 Dicit vltimus Bero. conf. 89. num. 35. vol. 1. quod melioramenta, vel expensæ dicuntur ad perpetuam vtilitatem, quando qualitas rei est mutata, & bonitas aucta, vt in dote repleta pro habitatione coloni, vbi

vbi est impensā necessaria. Boer. q. 44. Burf. conf. 85. num. 432. Rot. Mago. 81. num. 25.

- 51 Vel dicuntur ad perpetuum vitilitatem, si fiant ad decennium more conductoris ad longum tempus, quod ad decennium dicitur, ut superius vidimus, & ita tenet decif. Peruff. 44. num. 11. par. 1.

[In colono verò temporaneo receptum est vt deducatur expensis, quæ transcurrent tempus suæ conductionis. Alexand. conf. 4. col. 2. lib. 5. Ruin. conf. 14. col. 3. lib. 1. conf. 15. num. 14. lib. 3. Rolan. conf. 83. lib. 4. Peregr. de Fideicom. 50. num. 5.]

- 52 Limitatur quinto loco in cōductore, vel inquilino ad modicum, vel breue tempus, qui non tenetur expendere etiā modicē in his, quæ ultra tempus suæ conductionis sunt duratura. Alber. in l. hæc tenus, nu. 5. ff. de usufruc. Bald. in l. a. nu. 5. vbi las. nu. 25. & 27. C. de iure emph. Bart. in l. eodem, §. qui maximus, nu. 13. de publ. Alex. conf. 4. nu. 7. vol. 5. citant tex. in l. exiles, ff. de via publica, quam corrupte allegat, Bald. in d. l. 1. Alexand. in l. diuorio, §. impendia, ff. sol. matr. Ari. Pinell. repurans hoc verissimum ad l. 3. par. 2. num. 72. fol. 191. C. de bon. mater.

- 53 Limitatur sexto loco, hoc modo declarando: aut totus fundus est melioratus, & in toto locata est retentio: aut tantum pars fundi meliorata, & in illa tantum durat retentio. Negusant de pignor. par. 5. memb. 4. num. 20. quem ita declarat Ioseph Rot.

* Luc. 7. num. 12. attestans hanc esse communem opinionem, Burf. conf. 350. num. 86. & 87. vol. 3. Titusq. de retract. conuent. §. 7. gl. 1. num. 11. Rodoa. de reb. eccl. §. vnde, num. 421. Borgni. decif. 28. nu. 5. par. 1. & decif. 32. num. 28. par. 2. cit. bona gl. in l. planē, §. deducatur, ff. de pign. hared.

- 54 Limitatur septimo in melioramentis, & impensis factis ex conuentione inter partes inim, quæ non repetuntur, & consequenter non dabitur privilegium retentionis, si fundi partem, ff. de contrahen. emptio. Afflic. in cap. 1. §. si vassallus, nu. 12. in tit. hic finitur lex Conrad. Paris. in consuet. §. 1. gl. 5. nu. 26. & 96. ex las. quem citat Pinel. ad l. 2. par. 2. cap. 5. num. 10. de rescind. vend.

- 55 Obligatus igitur meliorare fundū ex pacto, non detrahiti melioramenta, nec ibi compiet retentio.

- 56 Limitatur octavo, ut fletur arbitrio iudicis, quæ melioramenta sint rescindenda, vel non, Menoch. de arbitr. iud. casu 258.

- 57 Limitatur hono, nisi res peruenisset ad manus meliorantis cum vicio, quia tunc cessat omnino omnis retentio. Bard. de temp. vul. & continuo, c. 18. nu. 5. per cap. fin. de ord. cogni. & l. 1. §. deliguntur, ff. quomodo legat.

Vitium, defectusq; tollit fauorem retentionis in quocunque successores.

- 58 Limitatur decimo in scriptore, qui conductus ad scribendum non potest retinere exemplar datum ad scribendum, sed bene quaternos, iuxta ea, quæ superius diximus de eo in verbo, scriptor.

Quibus addo Rodoa. de reb. eccl. fol. 144. nu. 24. Dyn. ling. 146. Firmia. in verb. Aret. in 5. litem, nu. 1. Insti. de rerum diuic. Soc. in farore reg. 431. limit. 2. littera R. [Iac. in l. si non forem, §. si centum, sub num. 10. ff. de condic. indeb.]

- 59 Ampliatur hæc limitatio in quocunque alio, pro-

ut in marescalco, conductore valisq; qui aliquid expendit pro gabella, tutore, & similib. gl. & ibi las. in l. si non forem, §. si libertus, ff. de cond. indeb. Bald. & alij. in l. sub preterito, C. de transact. las. in §. item Serniana, num. 72. de act.

- 60 Vitilis est indagatio, frequens, & quotidiana, & passim in palanijs occurrit: nā Compagnarius communis retinet animalia pro expensis præstitis, & quærit præferri alijs, prout tangam in materia de inuestis, & illatis.

- 61 Similiter Commentariensis, carcerum custos libe rato carcerato quo ad processum retinet eundē pro sua mercede, & impensis, & hoc est licitum est saltem de stylo, & cōsuetudine, vt dicit Guid. Pap. dec. 448. quem sequitur Cassan. in consuet. Burgo. fol. 90. num. 34. Præb. lodoc. c. 17. nu. 17. lal. Clar. in §. fin. q. 61. in fi. & passim obseruatur.

Positis aliquibus ampliationibus, & limitationibus in hac vtili materia expensarum, & melioramentorum, quæ passim in facto occurrit, pro ornamento materie, & vilitate ipsius, venio ad aliquas viles, & practicabiles quæstiones.

Q V A E S T I O I.

Melioramentorum.

Occurrit in facto annis proximē elapsis in quodam Doctore, qui pro publicis negocijs transmissus fuit ad sanctissimū Principem, in manibus fuerunt portatæ multæ scripturæ publicæ: eo mox tuo cōueniuntur hæredes ab officialibus communitatis ad eas restituendæ, qui replicant, q; intendunt eas retinere pro salario, & mercede debita eorum au dori, sicut dubitatur, quid iuris. Fuit etiam alius in facto in Cuitate Pergami in persona cuiusdam iudicis, qui volebat retinere processum coram eo factos pro sua mercede, prout refert Alber. in facto euenisse in l. si non forem, §. si centum, ff. de cond. indeb.

- 1 Et licita videbatur retentio iudici, & Doctori ad exemplum scriptoris, qui pro sua mercede potest retinere quaternos, prout superius dictum fuit.

- 2 Secundo facit text. in procuratore loquens, in l. quæ omnia, in fi. ff. de procurat. & ibi not. Bart. Castrenf. & alij.

- 3 Contrarium est verius in his, vt nec iudex, nec aduocatus, nec procurator possint retinere processus pro salario, & mercede, vt per Alber. & post eū Fulgos. in d. §. si centum, & ratio videtur esse, quia iustitia non datur istis loco pignoris, sed vt videant, examinent, & producant respectu, l. si procuratorem, ff. mand. pulchrē Boer. videmus decif. 15. nu. 2. attestans ita iudicatum in Curia Bredaganiensi.

- 4 Limitatur hæc resolutio, vt procedat solum quando quis vellet vti retentione respectu pretenz mercedis, secus si pro sumptibus in causa factis, quia isto casu potest, l. qui proprio, §. litis impendia, & ibi gl. & Doct. de procus. Capic. decif. 11. Menoch. de recuper. poss. remed. 11. num. 14. [Petra de Fideicom. q. 15. nu. 207. Bellon. conf. 10. num. 2.]

- 5 Et ita procedat text. in contrarium adductus in l. quæ omnia, in fi. ff. de procurat. vt per Boer. in citato loco.

Vincentij Carocij Tractatus

6 Et sic uides, quod quandoque expensæ actualis & realis, quam merces, & præmium laboris, quod licet appelleretur honorarium, tamen pro eo non competit retentio, prout pro sumptibus realiter factis.

7 Et occurrit in præfenti proposito casu, quod in Ciuitate Tuderti erat numerus duodecim i quo erant multi Doctores, & conuenerunt ad iniuicem, quod eue nienter caso eundi extra territorium quod ueter pro puris expensis nullo recepto salario, modo Doctor unus de numero fuit transiissus ad Urbem, & stetit per menses duodecim, nec uiquam rediit, an non ob stante conuentione haberet salarium? fuit dictum quod data diurnitate tot mensem continuis in Do ctore solito lucrari, quod ex quadam æquitate iustū ali quod salarium deberetur.

8 Sed quid contra, erit ne licita retentio de merce de retinenda? Vidi in facto casum Mulio agit contra Dominum ad salarium conuentum, replicat domi nus nolo dare donec non reddas rationem de uectu ris annuam factis, replicat mulio, mos est nullius in qualibet vice domini non rationem dare, & ita passim obierunt, nec debet uti retentione salarij.

9 Et per modum corollarij colligitur in hac uilli merita melioramentorum, & retentionis tam in al legatis in sexta limitatione, quam in uilina, & in dif cursu huius questionis, quod competit retentio in re, ubi facta sunt melioramenta non in alia, nec in re si persona est meliorata, sua aduocando, vel iudica do, & sic non exequuntur iustus fines suos.

10 Sartor igitur potest pro mercede retinere vestem, Bald. in l. si. notab. 2. C. commod. que merces ad sum mum esse ducatur vnum, Bart. in l. fortissimis, las. in §. repij, numero 54. de act. & marescalcus equum pro mercede etiam modico Corset. de minur. nu. 90. Scastr. Medie. reg. 4. num. 92.

[Dicitur ulterius, ut donec utitur conductore reten tione, pensio computatur 10 eis. Putres dec. 1276. lib. 3 ubi limitat, quod fit per meliorationem pen sio esset uicta, quod ad illud non tenetur.]

Q V A E S T I O I I

QUæro in practica uiliter, que sint necessaria in iustificatione melioramentorum, & plura requi rantur practicando.

1 Subiectum. Primo constare debet melioramenta esse facta, nam non entium nullæ sunt partes, leius qui, ff. si cer. pet. Cephal. conf. 113. num. 3. lib. 1.

2 Persona. Secundo probari, & apparere debet per sona, quæ tanta melioramenta fecisse asserit, siue sit dominus, siue possessor, siue colonus, Castren. conf. 168. ver. uenio ad vñd. vol. 2. in nouis, & conf. 170. sub num. 4. eo. vol. Rodoa. de reb. eccl. §. cōductores, nume. 2. Soc. iur. conf. 62. num. 3. vol. 1. Borgnin. de cū. 18. num. 3.

3 Consideratur etiam qualitas personæ locatoris: unde locator pauper debet prouideri conductori diu nisi de magna impensa sub pena amissionis, & non soluionis; Marzar. de fideicom. p. 3. q. 66. in fine Feder. Scot. conf. 83. lib. 1. Purpur. conf. 17. nu. 1. vol. 1. Borgni. dec. 42. num. 49. pte. 2.

4 Qualitas personæ probanda, seu manū considerā da est. licet enim prout in ampliationibus dictum est

bonæ, & malæ fidei possessor melioramēta resecar, tamen bonæ fidei possessor deducit excessum in ac uis uilia, in alæ fidei possessor necellaria tantum, l. qua ra tione, in prin. ff. de acquir. rer. dom. Tirmq. de retract. conuet. §. 7. glo. 1. nu. 2. & 4. Boer. dec. 44. Bello. conf. 65. um. 13. Loriot. in l. fructus, ff. de reg. iur.

5 Qualitas melioramentorum. Si enim facta sunt me lioramenta, vel expense causæ fructuum colligendo rum, vel conseruandorum, non deducitur, sed cum fructibus compensantur, ut dictum est, si ad perpetuū uilicatem, vel oon prout etiam dictum est.

6 Circa tamen uilia melioramenta consideranda est, si sunt quæ per ferruminationem appellantur, ut cū ex eadem materia reficiunt prout arbores plantaræ, ager stercoreatus, & similes, & tunc in conductore ad longum tempus dic, ut supra.

7 Considerantur etiam melioramenta si sunt uolu ptuaria, ut ad ornatum tantum, prout etiam superius diximus, quæ non deducuntur, sed abrafio permitti tur, nisi dominus illa aliis esse facturus, & sic domi nus offert colonus, vel conductori vel alij possessori bonæ fidei æstimationem illorum, debet ei colonus vel conductor uend. re, immo cogitur potius vende re domino, quam alij. Si uero sit malæ fidei possessor talia melioramenta sic uoluptuaria non detrahet, ni si facili sit separatio. Bartol. in l. fundo, numero 10. ff. de rei uendic. Alciat. in Limpensa, numero 9. de verb. signific. Mascard. de probat. in verb. meliora menta, num. 9.

8 Ad do quod hæc est communis opinio, cum Bart. Rot. Perul. 24. pu. 21. ubi etiam dicit ad propositum locati & conducti, de quo agimus, quod colonus, & cōductur semper præsumitur in bona fide. Vnde regulariter secundum naturam possessoris bonæ fidei.

9 Ad do ulterius, quod dictū Bald. in l. in fundo in fine, de rei uend. nolentis quod si cōductur uellet me lioramēta uoluptuaria radere & dominus offerat æsti mationem, quod cogitur recipere, quod hoc dictum ultra Mascard. in ciato loco ualde commendat Marz sing. 411. ubi loquitur etiam si aliter conuētum fue rit. Achill. Person. de pet. hær. num. 676. fallit in fra ctibus solo separatis. Cabali. milleloq. 1. nu. 8.

10 Reperio tamen in hoc dictum alio modo tractatū hoc procedere in ædificijs compatibilibus, non in aliis. Rodoa. de reb. eccl. quæst. 17. in verbo, colo nus, in fine.

11 Vnde dicebat Castri. in ff. de ædiles, §. si inquilin, ff. loc. quod cōductor potest asportare fenestras, spe cularia, gabiones de columbaria, & similia si nō uult dominus soluere. Ancha. q. 47. lib. 3. Borgni. dec. 44. nu. 56. & maxime in malæ fidei possessore, cui in uili bus non datur retentio, sed abrafio sine læsione prio ris status, Mago. Rot. Luc. 33. nu. 47.

12 Considerantur enim ultra Mascard. in ciato loco melioramenta quilia, ut seruitutes, iurisdictiones, & alia iura incorporalia per colonum, vel alium pos sessorem bonæ fidei emptæ, vel alio modo acquisita, & pro istis etiam datur retentio, donec soluarur per dominum vel eius heredem, Guid. Pap. q. 169. Ber. quæst. 66. in fine.

13 Qualitas personæ domini. Dantur etiam, ut dictū est superius, melioramenta per plumbationem, & hoc procedit in ædificijs, ut ea construere, & similia, &

& tunc colonus, vel alius bonæ fidei possessor deducit, si dominus directus, & locator alius erat facturus, sed si non erat facturus, impendens deducit, si dominus, vel locator esset diues, sed si esset pauper peruenit ut tali melioranti auferret. Ita Bar. in d. l. in suo do. nu. 7. Boer. decif. 44. nu. 3. & 8. Alciat. in d. l. impensis, in verbo, vtiles. Crauet. conf. 3. nu. 19. Tirag. de retract. conent. 3. gl. i. nu. 5. Capic. decif. 93. num. 9. Boff. de princip. num. 1. vers. scias aliam, & hæc est communis opinio. Menoch. in citato remed. num. 517. decif. Peruf. 24. sub num. 14.

14. Ex quibus habebit pro constanti, quod illa conclusio, quod dominus locator offerendo pretiū audatur, procedit generaliter tam in melioramentis per plantationem, quam ferruminationem, quibus omnibus valde Roma. conf. 16. i. num. 31. vbi hoc valde commendat.

15. Considerandum etiam est, quod licet fiat differentia in aliquibus & sit bonæ, vel malæ fidei possessor, in hoc tamen iura conueniunt, vt in expensis factis gratia fructuum colligendorum cum fructibus compensentur, & hæc est communis opinio, vt per Roland. conf. 28. num. 20. lib. 1. Alciat. in d. l. impensis, in fine principij, ex l. 3. in fi. de impensis in reb. do. talibus factis, & in l. diuortio, 5. impendia, ff. soluto matrimonio. & in l. fructus, iuncta gl. in verbo, impensarum, eod. tit. glo. in §. certe illud, in verbo, & si auerit, in fine de rerum diuis.

16. Dantur etiam alia melioramenta vilia per se facta, & de per se stare possunt, vt fundus emptus prope fundum conductum gratia maioris commoditatis, iuxta l. p. ad 15. h. loca, ff. de legat. 3. Bero. quæstio. 96. num. 4. & ista possunt auferri, vt per decilio. Peruf. 24. num. 7.

17. Ex quibus omnibus inferitur per modum corollarij conclusio, quod bonæ fidei possessor, prout est conductor, & alij huius, non compensabit fructus cum melioramentis si ex re sua percipit. Bald. in l. emptor, prope fin. C. de rei vendic. Castr. consil. 94. col. 2. lib. 3. Alex. in l. usufructus, §. fructus, num. 6. vers. vltimo, ff. usufructus. Cur. in conf. 6. num. 27. Paris. conf. 3. num. 3. lib. 1.

18. Hinc si emptor, vel conductor ad longum tempus fecerit melioramenta de fructibus rei emphyteoticæ non compensabit cum fructibus. Paris. consil. 5. num. 23. lib. 3.

Et de prædictis omnibus scribit Soc. iun. conf. 150. num. 31. lib. 1. Neguant de pigno. in 4. memb. 3. par. princip. nu. 12. & hæc est magis communis opinio. Achil. Personæ de pen. hæredit. nu. 688. licet ipse aliter disputando teneat.

19. Vt igitur melioramenta sint cum fructibus compensanda per colonum, emphyteotam, & alios bonæ fidei possessores, duo principaliter attendenda. Primum, quod non sint ex re sua. Secundum, quod detrahatur pretium operarum. Boer. decif. 44. nu. 23. vers. & ideo.

Sicut in alijs, & ad propositum materiz locati & conducti, de qua agimus, bonæ fidei possessor deducit salaria præstita proximo, & bannitoribus in tuba standis bonis hæreditarijs. Boer. (vt supra) nu. 26.

20. Quantitas. Prosequendum vltimus materiz iustificationis melioramentorum præducendo duo copu-

latius requiruntur probanda. Primum est, quantum sit impensum. Secundum, quod tantum res sit meliorata, & in tot. glo. in l. in fundo, ff. de rei vendic. Abb. in c. 1. nu. 4. de rest. in integ. in c. quod quibusdam, num. 9. de fidelit. in c. ad nostram, in 3. notab. de reb. ecel. non alien. Felin. in c. cum causa, col. pen. vers. sumptus, de re lude.

21. Articulando igitur cautus erit deducendo hæc duo, & quam maximè, quod ex hoc res est effecta pretiosior in tot, prout non erat prius. Neguant de pigno. in 4. memb. 5. par. num. 12. commeod. de Masard. in verbo, melioramenta, nu. 12.

Cui plenè proficenti addo bene loquentes Cagnol. in l. 2. nu. 175. C. de pact. inter empto & vend. Neui. zan. conf. 78. num. 46. Natta conf. 60. t. om. 3. & hæc est vera, & communis opinio. decif. Peruf. 24. num. 8. lib. 1.

Et addo, (ni fallor) in terminis locati & conducti, de quibus agimus, bonum rextum in l. colonus, ff. loca. ibi, & propter earum fructum domus autus amplius is ager locari solitus est &c. Pote. decifio. 774. parte 2.

22. Tempus. Melioramenta æstimanda sunt ex tempore, vt attendatur tempus retributionis rei, non tempus, quo facta sunt melioramenta. Bart. Ang. & Castren. in l. domos, ff. de leg. 1. vbi Ias. attestat hanc esse communem opinionem. Alberic. d. l. in fundo, Corn. consil. 158. col. 1. vol. 5. Ruin. consil. 38. in fi. lib. 1. & conf. 17. nu. 1. lib. 3. & 165. nu. 6. lib. 6. Capic. decif. 93. in fi. Boer. decif. 44. nu. 12. Roland. consil. 18. nu. 14. vol. 1. & conf. 30. nu. 6. Masard. de probat. in verbo, melioramenta, nu. 19.

Addo bene loquentes Graual. 9. num. 14. consil. 132. nu. 14 & 15. vol. 2. Cur. iun. conf. 144. in fi. Paris. conf. 16. nu. 85. lib. 3. Natta consil. 13. in fi. vol. 2. Iul. Clar. de communi, in §. emphyteosis, 908. ver. 1. sed quæro. Viuid de comuni, in sylta. lib. 2. opu. 495. nu. 3. decif. Peruf. 24. nu. 25. par. 1. vbi de communi, & decif. 179. nu. 36. par. 3. Vincenti. Franc. decif. 109. num. 3. Marzar. de fidei communi q. 65. par. 1. Magon. Roi. Florent. 44. num. 27. Boer. decif. 44. num. 12. Bero. consil. 79. num. 60. lib. 2. & 176. nu. 88. vol. 1. Cephal. consil. 188. num. 37.

Et fieri debet per peritos, etiam si nihil probatum fuerit, Cagnol. in l. vnic. num. 14. 1. C. de senten. quæ pro eo. vbi Rebuff. in verbo, subtilitatem, num. 15. vbi loquitur de huiusmodi electione peritorum. Ber. taz. consil. ciuil. 79. nu. 15. [Mago. Roi. Florent. 51.] Menoch. dicens communem de recuperat. poss. remed. 15. num. 357. quam æquissimam dixerunt Parisiensis in consuetud. titu. 1. §. t. num. 67. Cephal. consil. 311. num. 93. lib. 3. Cagnol. in l. 2. nu. 17. C. de pactis inter empto & vendit. Andr. Gail. Præd. obferuatio. lib. 3. obferuat. 121. num. 12. & ita dicit veriorum, referuato semper iudicis arbitrio iuxta qualitatem facti, Thessaur. Pedem. 251. in fine.]

23. Limitatur hæc conclusio ad propositum materiz locati & conducti, de qua agimus, vt procedat quædā ille, qui facit melioramenta, possidebat nomen alieno, & nō pro suo, & nō erat dominus directus, aliis secus, quia omne tempus audietur, & ita declarat in l. domos, ff. de leg. 1. & ita declarat Menoch. d. remed. 15. nu. 363. per dictum, & sui opusie Paris.

Vincentii Carocii Tractatus

- Castr. conf. 1370. uu. 3. vol. 2. Roland. conf. 123. nu. 18. versic. non obstat. conf. 30. num. 6. vol. 1. Ruin. conf. 124. num. 3. vol. 1. Rot. Perusin. decif. 58. num. 14. & 15. sentit etiam Crauet. conf. 74. num. 12. vol. 5. & ita in facti contingencia iudicatur amittatur Borgnin. decif. 444. num. 63. Nata conf. 333. nu. 1. vol. 2. & idem Borgn. decif. 16. num. 33. parte 1.
- 24 Sicut in materia fideicommissaria melioramentorum ad incommodum grauius tempus restitutionis confiderandum est, ad commodum illius tempus impense facit. Marzar. de fideicommissis. que lib. 65. & conf. 10. Burtat. conf. 71. nu. 23. vol. 1. vbi etiam subdit, quod in estimandis meliorationibus, erit habenda ratio non modo sumptuum, sed laborum personarum. Bart. conf. 79. nu. 61. vol. 1. Addo etiam vltra Mascard. quod in dubio presumitur tantum expensum, quanti nunc vale, quae res aestimatur, & dicunt contrarium incumbere onus probandi, vt per Crau. conf. 408. uu. 2. & 1. vol. 3.
- 25 Secundo loco alia est circumstantia, vt aedificia debeat aestimari vt rudera & materia, quae ex diruto aedificio vendi possit, & hec est magis communis opinio, de qua per Bero. q. 96. post nu. 4. ver. si verò fundum, qui re, nam in fundo loquitur, & font etiam opinio Iacini. l. fin. num. 59. C. de iure emphyt.
- 26 Contrarium tenet Balan. cap. 6. si vasallus. nu. 4. in ut. hic finitur lex Corradi, antequam ita de consuetudine si ruari. idem dicit in Authent. accipitur, post nu. 2. C. de bon. que liber. Paris. in consuet. feud. 5. t. gl. 5. nu. 98. Iacini l. 1. si hares percipit. uu. 10. ff. ad Trebel. & hae est aequior opinio, à qua in iudicando non est recedendum. Iul. Clar. in 5. fundum. q. 88. versic. si d. quero. Mascard. de probat. in verbo, melioramenta, nu. 21. Viui. in sylua comm. opin. lib. 2. opin. 495. num. 5. Menoch. conf. 64. num. 30. vol. 1. Aymo. Pannen. de alue. lib. 1. c. 7. num. 5.
- 27 Hinc postea inferatur ad vsum, quod saepius in facto contingit, si tunc facta melioramenta valens, puta centum, & per cursum temporis sunt attrita, ita vt tempore restitutionis non aestimentur nisi quinquaginta, ea quinquaginta tantum debentur in praedictum meliorantis, & expendentis, ita no. Iaf. post alios, in d. l. domos, in 3. notab. Commendat Neguf. in citato loco, conclus. 6. nu. 16. dicens hunc calum saepius in facto euenisse. Achill. Perfon. de petiti. h. x. reddit. num. 677.
- 28 Ampliatur hae conclusio ad fauorem locatoris vltra Mascard. Perfonal. & innumeros alios. quod si fundus, vel aedificium est meliorum in ceterum, puta, & re vera non sunt impensa nisi quinquaginta, hae quinquaginta, quae reuera sunt expensa, debentur, non centum, quae demonstrant facta melioramenta, & sic vno coniectu fauetur locatori, & veritatem gloriatur d. l. in fundo. Abb. in c. 1. nu. 4. de restit. in integrum. Neguf. in citato loco, nu. 10. Viui. in sylua, opin. 177. lib. 2. decif. Perus. 58. lib. 1.
- 29 In alio etiam consideratur tempus in materia melioramentorum, quia siue vitilia sint, siue necessaria, non possit conductor alio tempore cogi, nisi in fine, & discessu à locatione. Menoch. conf. 64. nu. 18. vol. 1. Mascard. de probat. conclus. 317. lib. 2. Anto. Gomez. de vitim. voluntat. cap. 1. num. 40. & summo conf. Castren. 1370. apud antiquos, & nouos

passim allegatum, Borgn. decif. 32. num. 12. par. 2. sed in fine locationis debet ea considerari, quae, & quanta sint, & in quorū fundus su melioratus, aliis non essent refecti, & etiam si per prius essent liquidat. lat. Bertazzol. conf. 54. vol. 5. & 33. nu. 95. iacob. vol. Arminian. conf. 103. nu. 5. lat. Plos. conf. 100. nu. 3. facit Ruin. conf. 104. nu. 12. vol. 7. & melioramenta facta, & liquidata si ceuantur absque dolo, & culpa conductoris, debent à locatore solui, secus si dolo vel culpa corruerint, lata, vel leui. Menoch. conf. 124. nu. 5. vol. 1. Anch. R. hegien. q. 47. nu. 11. lib. 3. & si melioramenta casu aliquo fortuito perierint, rudera, & reliquiae sunt locatoris, non conductoris. Bertazzol. conf. 79. nu. 24. vol. 3. Curt. iun. conf. 165. nu. 14. vol. 2. & melioramenta semel facta durare presumuntur, & contrarium alleganti incumbit onus probandi. Borgn. decif. 32. num. 18. par. 2. & possunt tempore discessus per conductorem tolli, vel abradi, & arbores aliis ad meliorandum positae uicidi impune, dummodo non reddat rem deteriorem prioris status, in quo erat ante plantationem, & meliorationem, & locator non fuit in contrarium protestatus. Beui. conf. 33. nu. 47. apud illad Bertazzol. conf. 423. littera A. vol. 2. Curt. iun. conf. 165. nu. 11. & in bonis ecclesiae non valet, si in promissione, vel sententia est dictum, quod locationis tempore finito non possit conductor expelli, sed intelligatur renouata locatio ad rannendū, & deinde succedere, donec melioramenta fuerint integraliter soluta. decif. 43. & 46. par. 1. & 32. nu. 29. par. 2. & de beuagii contra locatorem, non contra nuntium conductorem rerum possi. florem. Ant. Ciothi. conf. 29. nu. 10. vol. 1. Pernuol. conf. 49. nu. 3. Federi. Scor. conf. 8. nu. 2. & 3. lib. 2. Et ex praedictis videtur, quod commodè inferri possit ad materiam l. x. de. Aut conductor vult incidere arbores naturaliter sine piasatione natus, & dicitur deteriorare, declarando, pro ut ibi dixi. Aut proprias à se plantatas, & postea, modo, quo supra, dixi, & vidi in l. x. Et si dictum sit quod finis locatione bona euertantur ad ecclesiā vna cum omnibus melioramentis, intelligatur de factis ante locationem, non post, quia lata reperi possunt. Ferrant. Gorgi. parrocin. 30. quod saepe occurrit.

31 Qualitas praeterea non solum probanda sunt melioramenta, sed etiam deterioratio, quādo euenerit casus, vt is, qui meliorationes praedixit, rem deteriorasset ante facta melioramenta, tunc enim ad hoc vt attendatur melioramenta, debet etiam haberi ratio deteriorationis, & eius estimatio fieri, vt compensetur, & quod superest, sit melioratio. Barcin. l. h. negotia, ff. de ueg. gr. Curt. iun. conf. 165. nu. 14. lib. 2.

32 Modus. Primo melioramenta per colouum, vel conductorem probantur per testes deponentes de eorum valore, & quod tantum possent vendi homini scienti, & intelligenti conditionem, & qualitatem rei, prout estimatur regulariter probatur. Imo. Alex. & alij, in l. pretia rerum, ff. ad l. Falc. Iacini l. 1. si h. res percipio fundo, num. 9. ff. ad Trebel. & in terminis Curt. iun. conf. 165. num. 18. lat. Felici. in c. cum causis, l. 2. de iustib.

33 Nec quilibet testis est idoneus, nec faber, nec mechanicus in genere, sed architectus, & clarè deponit text. in §. quia verò, Authent. de non alien. & ibi gl. in verbo, mechanicus, nec sufficit, quod dicant se per-

- ritos, nec sufficit, quod sint fabri, vel magistri, sed oportet, quod sint architecti, & in ea arte periti, & hæc qualitas probari, & articulari debet, ut declarat Anchar. R. hegien. l. 46. num. 10. parte 2. subdub. quod videmus plures fabricatores, paucos vero architectos, & tunc (vulgo dicunt) ingenuos, & ista qualitas est probanda in terminis. Aret. conf. 83. col. penult.
34. Ita ut si duo sint, quorum unus sit simpliciter lignarius, & alter architectus, efficitur duo testes diversi generis, & excoiunt, & non probant. Carr. iun. con. fil. 165. num. 10.
35. Partner, si unus ex testibus fuit architectus, in illo facto tanquam de proprio interesse non auditur. Anchar. in facti contingenti in citato loco. Causus igitur procurator instruat clientulum de qualitate testium, quod sint architecti, & quidem omnes probentur, & articuletur ista qualitas, nec sint testes de facto proprio.
36. Posset fortasse in dilectis quandoque dici, quod testis, in quo se fundant scribentes, in d. 5. quod autem, loquitur in bonis ecclesiasticis, in quibus intra causam procedunt, ut detur electio in probando de prædictis architectis, non per hoc uti à quodam iure speciali ad facta laicorum.
37. Et ad hunc intellectum confirmandum multa memorantur. Primum id, quod dicit Bart. in summario, qui appellat hunc modum æstimandi subtiliter factum, & excoiuntur extraordinarii quodammodo, & sic non debet trahi in consequentiam.
38. Secundum est circumstantia, quæ ibi requiruntur. Primum assensu episcopi, Oeconomorum, & presbyterorum, quæ solemnitates in omnibus æstimationibus cunctis, merito arguunt casum factitium.
39. Tertium ibi præsupponunt in Civitate esse deputatos à Comuni tales homines, prout etiam in multis locis sunt æstimatores communis, non mirum si fortasse isti ibi procedunt, & si percurator totus ille verborum contextus, semper videtur procedere cum admodum exquisita diligentia, ponderando singula verba. Et in istis peritis multa concurrere debent, quod sint iurati: quod confiteri esse huius professionis, nisi factum sit notorium, nec possunt eligere tertium etiam in casu discordiæ, & à partibus data sit facultas, possunt recusari ut suspecti, & eorum declaratio nunquam transit in iudicium, nisi essent concorditer electi, vel iam esset appellatum. Menoch. de adipsicem. remed. 5. num. 161. Petre. de fideicom. q. 15. num. 29. Nec deuenitur ad electionem peritiorum, si alius modus super sit, Garzi de melioram. cap. ult. num. 18.)
40. Secundo loco potest fieri æstimatio à iudice ex officio, iuxta doctrinam Barto. in l. si quod ex Pamphila. ff. de legat. 1. quem sequitur Soc. iun. conf. 61. num. 8. vol. 1.
41. Tertio melioramenta probantur per inspectionem, iuxta l. si ruptio, ff. si nuntius reguod. & isti duo ultimi modi deiciere possunt in quolibet genere melioramentorum tam in prædictis rusticis, quam urbanis. Et addo Pont. decif. 474. lib. 1. qui loquendo generaliter in quolibet genere melioramentorum peritos eligi mandat, ut subtilitate omitta, qui inducent quantum impendi poterint:
42. Ego ultra Mascard. in citato loco, Menoch. plenè profitemur, & alios addo, quod si in genere constat expensis fuisse factis classis earum quantitas non est specificè probata, statue inramento. Dec. in cap. primo. col. 10. limitat. 6. de probationib. in cap. 1. col. 1. verficu. 7. encl. titu. in l. certi cordidictio, §. quoniam, num. 7. ff. si certum petat. in l. in actionibus, num. 13. de in litem iustam in l. fin. num. 24. C. de eden. & conf. 146. col. 6. Cepol. conf. 308. Masili. in l. 1. §. idem Cornelio, num. 6. de quaestio. & singul. 689. Natta conf. 102. num. 2.
43. Maxime si cum inramento concurrat aliq. coniectura. Bart. in d. admoneudi. col. 7. vbi l. fin. num. 102. & 104. Cephal. col. 589. vol. 4.
44. Et expensæ modicæ, & paræ probantur inramento. Boet. decif. 44. num. 25.
45. Et confessio testis non probat melioramenta, nec expensas necessarias in præiudicio ecclesiæ, vel successoris. Bald. in l. habemus, circa finem princip. C. de sacro. antec. eccles. Redoa. de rebus eccles. cap. 13. num. 23. Abb. in cap. fin. de præscript. vbi Felin. num. 1. verfic. generaliter antem. Ruin. conf. 190. vol. 5. Crauetta conf. 483. nom. 4. & 6. vol. 1. idem Ruin. conf. 157. num. 7. vol. 1. Roman. conf. 45. Rota decif. 41. in unq. & decif. 3. in titu. de confess. in nonis. Felin. in repetit. in verbo, confessio prælati quando necesse. Rebuff. io compen. rerum eccles. finium, num. 75. Socin. conf. 5. col. 2. vol. 1. Anchar. q. 52. num. 10. par. 2. Port. conf. 161. lib. 1. Borgnia. decif. 44. num. 58. in fideic. 41. num. 152 & 157.
46. Et talia melioramenta non sunt per pauperem restituenda. decif. Perus. 58. num. 13. nec tunc habendus in consideratione in compensando vbertatem eorum sterilitate. Burfat. conf. 11. num. 36. lib. 1.
47. Et circa modum ipsorum melioramentorum valet pactum factum cum conductore, ut non possint fieri, nisi vique ad tantam summam, Cognol. in l. 2. quaestio. 49. C. de pactis inter emptor. & venditor. quod bene notandum dixit pro inestimatis. Borgnia. decif. 16. num. 33. parte secunda, & sæpe occurrere potest.
48. Et circa liquidationem, si testes sunt varij, & alij deponunt in magis, alij in paria, attenditur in quo sunt concordantes, & si alij in magna, alij in mediocri, alij in parva, attenditur medium. Caputaquen. decif. 161. par. 2. & 296. par. 5.
- Nec valet consequentia, ego possideo melioramenta, ergo feci, nisi aliter probetur, vel ostendatur confessio iurium, Castren. conf. 17. num. 4. par. 2. in unq. & 141. num. 1. Redoa. de rebus eccles. rubr. de melioram. in rebus eccles. fact. Menoc. de recuper. poss. reme. 13. num. 567. Burfat. conf. 330. num. 36. vol. 3.

Q V A E S T I O III.

Questio est nobilitas, in qua in facti contingenti Bart. consuluit an colonus, vel conductor teneatur mundare soluta suis expensis, & videbatur, quod non, nisi sit conventum, l. si in lege, l. si domus, iuncta gl. in verbo, efficienter, ff. locati.

Pro contraria parte facti, qui talia cedunt venditioni, l. prædia Maria, §. si aff. de fun. instruce. l. ind. Fabian. de empt. & vend. q. 6. princip. nu. 5. ergo ce

ff. 3. dicit

Vincentii Carocii Tractatus

dent etiam locationi, cum iisdem regulis regulentur.

- 3 Prima igitur conclusio est. Attendenda est consuetudo in huiusmodi caso, & secundum eam regulandum est, ut constat ex infra scriptis allegationibus & autoritatibus.

- 4 Secunda sit conclusio. Conductor, vel colonus non tenetur mundare fossata si tendant ad perpetuam utilitatem, & sic ultra tempus conductionis, secus si talis purgatio non transcenderet tempus purgationis. Bart. in l. penult. ff. de impen. in reb. dot. factis, dicens in facti contingentia ita consuevisse. Rolan. conf. 83. num. 24. lib. 1. decif. Petri. 58. num. 8.

- Addo ultra eum Castr. in l. si in lege, s. si domus, num. 3. ff. loca. Veron. de seruit. rustic. pr. d. tit. de refectione, q. 10. Bald. in l. 1. num. 5. vbi las. num. 5. C. de iure emph. Alex. conf. 4. num. 7. lib. 5. & hæc est communis opinio. Eman. in suo thesau. in verbo, conductor, num. 308.

- 5 Ampliatur hæc conclusio, siue fossata sint propria fundi conducti, siue communia cum vicinis, ut per Petr. de V. bald. de verbor. signific. par. 6. q. 12. in si vbi tenetis in fossato vicini, si habeatur aditus.

- 6 Et conductor ad longum tempus tenetur facere fossata, & aggeres durante tempore suæ conductionis. Additio ad summam Angel. in verbo, colonus.

- Conductor obligatus ad meliorandum, si non meliorat, tenetur ad damna & interese. Bero. conf. 16. num. 6. lib. 1. Nota nouissima 241. na. 2. par. 3.

Q V A E S T I O IIII

- 1 **Q** Væro, an conductor teneatur ad refectionem putei vicini, cloacæ, strangulando viam ante portum, & similia. Et videbatur quod sic, cum respiciat temporalem utilitatem, nec fortasse transcendat tempus suæ conductionis ex his, quæ superius diximus.

- 2 Pro contraria parte facit l. si merces, s. si vicino, ff. locati.

- 3 Secundo pro hac parte facit lex conductio, in principio, ibi, si villa reficiatur, ff. eod.

- 4 Et hæc opinio est verior, & si aliquid pro supradictis causis expendat conductor, computatur in pensionem. Alexand. conf. 4. vol. 5. las. post Specul. in authent. qui tem, num. 9. C. de sacros. eccl. Sabiet. in l. in summa, C. de pignor. Afflic. in tit. quæ sint regalia in verbo, vic publicæ. Firmia. in verbo, conductor viam. Eman. in suo thesau. in verbo, conductor, num. 208. Ari. Pinell. ad l. 1. par. 2. sub num. 72. versic. ad limitationem, C. de bon. mater. Plot. conf. 65. R. min. inn. conf. 72. num. 3. vol. 2. Marc. decif. 960. num. 6. par. 1. Veron. de via. col. 34.

- 5 Ampliatur ultra eos etiam si in consilio locatore aliquid expendat pro prædictis, nam semper datur vel excomputatio in pensionem, vel repetitio. Afflic. in citato loco, Natt. conf. 13. & 449. Rolan. conf. 83. vol. 4. Guido Pap. q. 444. num. 3.

- 6 Ampliatur secundo, ut toties locator teneatur, quoties opus fuerit, etiam si durante locatione tantum essent duraturæ. las. Borgen. decif. 44. nu. 30.

- 7 Et per modum corollarij inferitur, quod conductor molendini si egeat refectione, non tenetur, & restaurando repetere potest, gl. in allegata superius l. ex conducto, in verbo, reficiatur, & in l. adiles, vbi Bar.

ff. de via publica, & in l. prædij, s. antepen. ff. de fundo instrum. & in l. penult. de impensis in rebus dot. lib. fac. in l. eodem, s. qui maximos, ff. de publica q. 2. Specul. in tit. de locato, s. postquam, vers. sed quæritur, Bald. in l. licet, q. 4. C. locati. las. in l. quo minus, num. 49. de humilibus.

- 8 Et si conductor promittit tempore, de prima tantum vice intelligitur Bald. in l. licet, num. 6. C. loca. per text. notabilem in l. fideicommissa, s. si quis decem, de leg. 3. Alex. consil. 190. col. 1. vers. bene facit, lib. 2. Clarus conf. 16. nu. 8. lib. 4. Bernach. de gabel. par. 2. quæst. 25. Felin. in cap. 2. col. 2. de treg. & pace. las. in l. diuortio, s. quod in anno, col. 8. vers. 14. facit, ff. sol. matrim. in l. in duobus, s. si et qui, col. 2. vers. nono facit, de iureiur. Dec. consil. 518. num. 9. Cret. ian. consil. 178. num. 26. Socin. iun. conf. 25. col. 2. lib. 3. Tiracuell. ad hoc sermone, in princ. regulæ, nu. 100. Anon. Gabriel. de leg. conclus. 2. num. 14. Addo ultra eum quod reputatur quæstio notabilem, Crenens. singul. 146. valde commendat Cotta in memorab. in verbo, refici prom. impetratum, vers. bene facit. Didac. Segura. in l. si ex legari, num. 175. de verbor. oblig. Anto. Trigo. reputat singulare notab. 107. Sebist. Medic. de regulis. reg. 4. num. 67. littera M; & num. 95. littera D.

- 9 Limes, si promissus respere, & manutenere, nam semper tenetur. Bald. in d. licet, nu. 7. sequitur las. in re per l. quomianus, nu. 132. de humin.

- 10 Limitatur secundo in conductore molendini in flumine periculoso, ut de facili periculum fortuitum scire poterit, nam si casum petras, non tenetur ad pensionem, ex quo casum est de substantia rei. Bald. in d. licet, num. 5. & las. supra, nu. 40. Panciro. conf. 147. nu. 12. inferens per hoc laudum iniquum, si quis condemnatur ad rem, quæ non est.

- 11 Et in materia fluminum promittens manumetere pontem, vel molendinum, seruare sepem, vel reparatum, non tenetur de casu fortuito, nisi expresse sit dictum. Bal. consil. 100. & 125. vol. 4. Fulg. conf. 193. col. 1. & col. si commendat in terminis locati & conducti, Boff. de remiss. merce. eod. sub num. 58.

- 12 Reassimilatio igitur vitulæ iura, & leges hinc inde allegatas conductor recitæ ager ex conducto contra locatorem, ne lumina obfcurantur, vel si non restaret, vel reficiat fenestras numium corruptas, d. l. si merces, s. si vicino, de qua superius vidimus, vbi etiam expresse l. C. sentit, quod quando in habitatio incommo- datur, licet in quilito recedere pariter ager ex locato, si non tradatur possessio totius rei, vel partis ipsius, vel non reficiatur villa, vel stabulum, vel similes loci, d. lex conductio, in princ.

- 13 Beneverum est, quod si conductor vitatur re conductæ ad vsum d. finatum, & tanquam bonus paterfamilias, si res deterioraret, vel consumeret, non tenetur ad pretium ipsius, sed ad simplicem mercedem, & pensionem soltam, ne cogatur pro eadem re soluere dupliker, scilicet pretium, & pensionem. Natura conf. 601. nu. 6. vol. 3. Feder. Scot. conf. 2. num. 13. lib. 2. Borgen. decif. 44. num. 10.

- Et non separando materias, circa concernentia laborum, & ex parum ponam aliquas alias utiles, & prædictabiles conductiones.

- 14 Conclusio igitur est. Locans operas suas debet operari

operari suis sumptibus, & expensis. Bart. in l. si non sortem, §. libertus, num. 3. ff. de conduct. indeb. vbi l. si non, §. 3. dicit hanc esse communem opinionem. pulchre sibi in cap. r. num. 8. de null. obla. vbi bonus locus videndus.

15 Ampliatur ista conclusio, vt si operarius locans operas suas non habet instrumenta, debet ea providere sumptibus proprijs, Bald. in l. 1. C. de verb. signific. Imol. in l. si stipulationes non diuiduntur, col. 1. ff. de verb. oblig. Natura in colono loquens, conf. 143. vol. 2. Firmian. in verbo, obligatus, sub num. 70.

16 Limitatur, vt si instrumentum frangatur, fiat sumptibus domini, l. 2. §. si consensu, ff. ad l. Rhod. de iac. Bald. in l. quoniam libri, C. de testam.

17 Limitatur secundo, nisi vicio rei, vel materie, aut artificis contingat, iuxta litem quærat, §. si gemma, ff. loca. de qua latè superius vidimus de imperitia artificis.

18 Limitatur tertio hac modo declarando, vt in accessore, & similibus teneatur ad pullos, & similia domesticæ, non tamen ad medicos, & medicinas. Barto. in l. legatis, ff. de alimen. & cibarij. leg. Cyn. in l. quod in vxore, in fi. C. de neg. gest.

19 De samulo posui loco suo. Altera est conclusio. Locato fundo veniunt instrumenta fundi, l. sed addes, §. illud, vbi Castren. not. ff. loca. Bart. in l. 2. in fi. C. de verb. signific. & est casus valde quotidianus, & practicable, vt dicit Ange. in l. sed & si quis, §. proprietate, in fi. ff. de usufruct. monens locatorem, vt in locatione vel amoueatur, vel excipiat boues aratorias, torcularia, & similia. Idem valde commendat in litem si fundi, §. au cupiorum, ff. de usufruct.

20 Ampliatur hæc conclusio, vt in locatione vestigalium, & dationum veniat cappa, domus, & apotheca. Bald. in l. 1. C. de verb. signific. Firret. de gabel. nu. 405. Berach. de gabel. quest. 2. num. 65. Butsat. conf. 190. num. 25. vol. 2.

21 Limitatur, vt in omnibus supradictis casibus attendenda sit consuetudo, & hæc obseruanda. Pet. de Vbal. par. 1. r. q. 9.

Adde Pal. in l. liberti, C. de oper. lib. per l. si prius, §. placuit, ff. de aqua plu. arcent. summa Ang. in verbo, consuetudo, num. 14. commendat Girard. singul. 14. num. 14.

22 Pariet diel possit, vt habens mandatum ad locum domi possit habere beneficium de pensione, & dixit reg. eum quod, par. 2. Strach. de mercent. in tit. de mand. nu. 23. & licet Rom. sing. 2. & conf. 461. aliter sentiat, responde tamen, vt per eum, nu. 14. Mozz. in tit. de mandat. col. 4. num. 17.

23 Ad præstis omnibus, quod scriptor scribit suo aramento, Militi in verbo, scriptor, & dixi superius, & conducentis officialem teneatur ad victum in eundo, & rediendo pro famulis, & equis. Angelic. in d. §. libertus.

De Palcis, Oliuis, Glandibus.

1 Circa tamen sementis, quæ ad expensis, & meliorationem pertinent, prima conclusio sit, colonus debet ponere semen de suo proprio. Bald. in l. 2. q. 7. C. pro loc. singul. 83. per textum in l. ex conducto, ff. si vis, vtr. nec supra damnatum amidi feminis,

ff. loca. Abb. in cap. tua nobis, in 2. notab. de decim. Pet. de Vbal. de duobus fratrib. par. 1. r. q. 9. pulchre Nat. conf. 243. vol. 2.

2 Ampliatur, vt procedat tam in colono partiaro, quam in eo, qui nūmis colit, vt no. in l. si vno, §. vbi quinque, ff. loca. Franc. Marc. decil. 88. nu. 13. par. 1.

3 Secunda sit conclusio. Paley veniunt appellatio ne fructuum, l. si usufructuarius meum, versic. stipula. ff. quemadmodum vifusur. amitt. l. si. §. fin. C. de feruit. & aqua. Arcet. in §. si quem, in fi. Inst. de rerum diuis. Rom. sing. 505. palea. Bero. in cap. grauius, de testif. spol. Guido Pap. sing. 503. Franc. Marc. decil. 198. parte 2. Vincent. Franc. decil. 108. Crau. decil. 2. vol. 1. Alphar. de portat. 386. Vincent. de Anna. alleg. 94. num. 4. vbi ipella, lupini, casuli, milium, & similia sunt fructus.

4 Circa tamen paleas ita obseruari solet, quod si colonus inuenit paleas tempore, & in principio conductionis, & alius ex eis boues, & simum proiecit in fundo, & tunc debet relinquere domino paleas ultimi anni in recompensationem primi, quia debet colonus relinquere fundum eo modo, & in eo statu, & conditione, in qua inuenit, l. si merces, §. conductor, l. videamus, §. prospicere, ff. loc. Si vero non inuenit, sed portauit, & latamen proiecit, nec relinquere debet per supradictam rationem, & si simum vedit, prooi multi coloni faciunt, vel portauit ad proprias possessiones, & palea debent restitui domino in totum, & si colonus nō colat vnum podere integrum, sed fundum particulatim tantum, & latamen non proiecit, debent diuidi paley quolibet anno fructi alij fructus. Si vbi d. latamen protecit ex paleis communibus colligendis, compensatio fieri debet arbitrio boni viri. Pet. de Vbal. de duob. fratrib. Joseph. decil. Perus. 14. vbi confusio modo in hoc attendenda est.

Circa vbi olivas considerantur quatuor tempora. Primum tempus est, quando sit locatio statim, & immediatè collecto, & secato frumento, prout de mense Augusti, vel deprembis, prout plurimum obseruatur, & oliva eo tempore pendear, & sit nra, & alia cura antecedentis coloni, ad ipsam spectabit, & colligendo legitime facit, & nouus colonus percipiet in ultimo anno sui laboris, & si fortasse percipiet in primo relinquet in dicto, cum colonus relinquere debeat agrum, & laboratum modo, quo reperit, vt dictum est.

6 Secundum tempus est, quando locatio facta esset oluis iam perceptis, puta de mense Nouembri, Decembri, & Februarij vsque ad mensem Martij, & sic ante quam fundus post collectum frumentum incipiat coli, & cultuari, & tunc pro vna cultura frumenti, quæ durat fere biennium, habebit colonus duos fructus olivarum, cum quia oliva bis in eo tempore fructus producit, cum quia fundum relinquere debet eo modo, quo inuenit, vt pluri dictum fuit. Tertium tempus consideratur, quando locatio facta fuit postquam fundus incidit coli, vel à Domino, vel ab antiquo colono, videlicet de mense Martij, vsque Septembri, & ante quam seminetur frumentum, vel bladum, & postea si locatio noua colono, qui grānum in terra cula, vel manifestata priueta, & tunc oliva dicti anni d. bet diuidi pro rata, habita consideratione temporis, & mensuris ipsius.

Vincentii Carocii Tractatus

- 7 Et similiter si locatio facta fuit nouo colono de mense Octobris antequam fundus sit seminatus, postquam est cultus, & maiestas, & tunc cum dicta oliua noui pendat nisi uno mense, vel circa, pro rata dicti mensis, & sic pro una parte, & rata anni fiet diuisio inter antiquum, & nouum colonum, & sic duo decimam partem habebit in circa.
- 8 Quartum tempus est, quando locatio facta est de mense Octobris seminato tamen iam grano, & oliuis pendentibus, & tunc sine dubio non spectant ad nouum colonum, sed antiquum, qui laborē, & omnem indolentiam posuit. Ita sentire videretur, & practicate docet post alios antiquos Angel. in suo opusculo de pascuis, & oliuis. Petr. de Vbal. de duob. fratrib. par. 1. c. 9. q. 9.
- 9 Ampliatur hæc omnia, ut non solum procedant in oliuis, sed glandibus, & arundinibus, ut per Petr. de Vbal. in citato loco. Adde Federic. de Sen. consilio 110. Bar. q. 1. quidam conduxit. Tirac. de retrac. conuent. §. 5. glo. 5. nu. 17.
- 10 Limitantur modo, ut prædicta procedant, quando oliuæ, glandes, & similes sunt in fundo, qui colitur pro siumento, cuius cultura durat biennio. Si autem anno tantum duraret, prout est vinea, in qua ad sunt aliquæ arbores oliuarum, tunc clarum est, quod sicut una cultura vineæ est annalis, & anno quolibet percipitur vindemia, & diuiditur, ita diuidi debent oliuæ, glandes, & arundines. Idem dicendum est in fundis, in quibus cultura est annalis, vulgo in *marcuma*.
- 11 Si autem oliuæ essent in fundis, & filius, quæ non coluntur, vulgo *foadi*, quibus vitum pro pastura, vel in extremis partibus vinearum, tunc colonus debet habere diuidiam partem oliuarum, sicut aliorum fructuum, quia lucrum, & damnum debet cum domino diuidi, cum duobus §. in coeunda. ff. pro soc. l. si merces. §. vis maior, ff. locat. l. diuortio, §. quod in semen te, ff. sol. matr.
- 12 Notandum est etiam, quod si colonus non restituit domino terras seminatas, vel male seminatas, tunc ad interesse tenetur, & licet in locacione fuerit appositum pactum, ut liceat domino retinere femina, non per hoc excluditur, quin agi possit ad interesse. Ruy. conf. 88. nu. 5. vol. 1. quod est bene notandum.
- 13 Fructibus ex cultis, & bonis ex humana industria factis auillis, & ad humanam perfectionem in esse ductis, oritur contentio inter dominum, & colonum, quis debeat asportare partem domini, & utriusque regulari locator, vel dominus accedere debet ad domum coloni, vel conductoris pro parte sua. Abb. in c. signifiante, nu. 9. de pignor. vbi Barbat. nu. 8. Ang. in l. i. legatum, nu. 3. ff. de edendo. Alex. & Ias. in l. cum filius, §. si ff. de verb. oblig. Aret. in §. præterito, nu. 3. de asti. Duen. reg. 161.
- 14 Limitatur, nisi ambo sint eiusdem fori, quia colonus, vel conductor accedere debet ad domum locatoris cum pensionem, vel fructibus. Bal. in l. exceptum, nu. 22. C. de vsu. q. 12. in l. i. ff. nu. 7. C. de condi. inser. Pet. de Vbal. de duob. fratrib. par. 6. q. 14. Firmian. in verbo, Corta in verbo, emphyteota non soltendo. vers. an debitor. valde commendat Ioan. de Arno. problem. 46. Ioan. Tigro. sing. 12. §. Capell. Tholof. q. 76. Ias. in l. fructus, nu. 1. §. 4. ff. sol. matr. Ro.
- land. conf. 87. nu. 17. volum. 1. decif. Genesl. 144. nume. 3.
- 15 Quibus adde bonum verbum, quod ita obseruat consuetudo. Bar. in l. in illa, ff. de consil. pecun. Ampliatur hæc conclusio ad propositum materie expensarum, de qua agimus, ut debeat portare, & accedere suis sumptibus. Ang. in d. l. in illa, vbi reputat valde notabile in practica.
- 16 Dicuntur eiusdem fori, si sunt eiusdem ciuitatis, loci, vel comitatus. Ias. in l. secunda, nume. 9. C. de iure emphyt.
- 17 Limitatur notabiliter, ut colonus consignando famulo libereint. Bal. in l. si mulier, ff. de usufructu. se pms in facto occurrit, & tetigi superius in tit. de pro cur. par. 1.
- 18 Et si oriatur contentio inter dominum, & colonum, seu conductorem circa solutiones, conductor ostendendo tres ultimas solutiones præsumitur retro semper soluisse ad materiam, l. quicunque, C. de apoc. public. lib. 10. quæ & in colono, & conductore procedi dictum Ang. §. scire autem. Authen. de non alienan. quod summopere commendat Ias. in l. 2. col. 6. C. de iure emphyt. Anchor. hoc singulare appellans in c. ponsuit, col. pen. versic. vnum tamen singulariter, de locato. vbi Inol. col. 33. versic. dicit tamen Petrus, consil. 18. num. 3. volum. 4. Calcan. consil. 4. in fin. Ant. Gabr. de præsumpt. conclus. 21. nume. 4.
- 19 Adde bene antiquos Cassane. in consuetu. Furgund. fol. 58. Capell. Tholof. decif. 12. §. singulare, & notandum ponit Trigo. singul. 355. Cremen. singul. 78. & hæc est communis opinio ex vltra allegatis Bal. in c. literæ in fine, de dilat. Decan. l. i. certis annis, nu. 4. vbi Alei. in verbis annis, C. de post. Alex. Ias. & alij. in l. 1. C. de fideicom. Alexand. consil. 5. nu. 2. lib. 3. Curt. ann. conf. 96. nume. 3. Gugliel. in c. Raynuius, in verbis absque liberis, nu. 18. §. de testa ment. Franc. Lucena de fisco, part. 1. nume. 9. libro 2. Duen. regul. 34. Ant. Gomel. de contract. 1. nu. 1. §. 1. vbi lib. 1. op. in quaest. 1. & in filius, op. in 136. Ema nuel in suo inefaur. litem p. num. 89. Caball. mille loq. 216. parte 1. Firmian. in verbo, solutio, Ias. in l. secunda, nume. 19. §. C. de iure emphyt. & iterum Firmian. in verbo, obligatus ad annum, in fine. Euerat. a vi getminationis, nume. 16. Ruy. decif. 304. in noniff. Corboll. de iure emphyt. limitat. 37. in fine, & hæc est communis opinio. Grat. consilio 131. nu. 4. libro secundo, Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 139. numero septimo, Bonacoll. de præsumptio. in verbo, soluisse.
- 20 Ampliatur, ut procedat in tribus obligationibus. Dec. conf. 65. in fine, quid enim si locator nolit recipere pensionem, & diligens conductor offerat, vel legiti me deponat, et non excusabitur & contrarium in deposito tenet Crau. consil. 313.
- 21 Ampliatur secundo etiam si debitum sit iuratum. Grat. conf. 121. col. 2. vol. 2.
- Ampliatur tertio siue solutiones sint annales, siue semestres, siue quinquennales, eadem enim est dispositio. Bal. in d. l. quicunque, versic. item quarto. Sequitur Alex. consil. 107. col. 1. volum. 3. Ias. in l. diuortio, §. qui anno, versic. lico, tertio inferitur, ff. soluto matrim.

Quicquid aliàs dixerit Alex. conf. 10. §. col. 2. lib. 2. quem sequi videtur Hercul. de negat. proban. da. numero 40.

21 Ampliatur, vt procedat etiam si colonus, vel conductor postquam docuit de tribus vltimis solutionibus, cessauerit in futurum soluere, non per hoc tollitur præsumptio annorum præcedentium tres vltimas solutiones. Bald. in d. l. quicunque, versicul. item quero.

22 Ampliatur quinto etiam si in libro, vbi descriptæ sunt illæ tres vltimæ solutiones, non apparet aliquod scriptum de solutionibus anterioris temporis. Bal. in d. l. quicunque vers. quero exactor. Contrarium fortasse melius Crauet. conf. 313. colum. 9. vers. 9. d. lta lex. Fran. dec. 157. nu. 2.

23 Declara in debitor soluto annotare, vt p. Menoc. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 13. §. nu. 19. cogita.

Ampliatur sexto, quando lata fuisset sententia absolutionis ad fauorem conductoris ex cessatione trium annorum præteriorum, nam adhuc manet sententia. Bald. in d. l. quicunque, numero 14. Put. de feudi reintegrat. c. 97.

24 Ampliatur septimo, vt dispositio l. quicunque, procedat etiam si sola obligatio solendi facta per conductorem. Dec. conf. 650. numero 15. Padill. in l. 1. numero 14. C. de fideicommiss. ampliat. 16. Et licet dubitauerit Menoch. in allegato loco, nu. 22. tamen ad excusandum dicitur probasse si se obligauerit maxime in qua renouigio, vel aliis executiuo instrumentis, quod haberet executiuum paratum, prout aliis suo loco dicam.

25 Ampliatur octauo etiam si lex vel statutum requireret probationem instrumenti talem nam adhuc sufficit cōdēnri, probare solutoem trium vltimorum annorum. Bal. in d. l. quicunque, nu. 1. Padill. in d. l. 1. nu. 10. Gaglielm. in cap. Raynucius, io verbo, si absque libris, §. secundo, num. 18. ex lasin l. 1. nu. 10. C. de testament. militar. & licendum, nume. 75. de verb. obligat. onibus.

26 Limitatur primo loco dispositio l. quicunque, quando solutio illorum trium annorum esset facta quælibet de per se vnaqueque singulo anno, semestris, vel simili, secus si semel, & semel soluisse in vno anno pro tribus annis, quia tunc regula non procedit. Cin. & ibi Bal. in l. 2. num. 2. C. de dotis promissione. Angel. in d. l. quicunque, nu. 3. fac. de S. Georgio, in l. non est necesse, nu. 3. ff. de probat. Duenn. regu. 54. nu. 1. limit. 1. vbi reposat eam singul. Anto. Gabr. de præsumptio, cocul. 1. nu. 1. 3. Adde lasin l. 1. nu. 33. ff. de officio eius. Perr. Raucenn. singular. 218. Put. de feud. reintegr. esp. 61. nu. 10. lasin l. 2. nu. 133. C. de iur. emphyt. Lancellos. Dec. in l. labolenus, ff. de ann. legat. Cremen. singul. 79. Tholof. q. 235. Trigo. singul. 125. Balb. de præscript. par. 3. princ. ver. quin to limu. las. io l. si certis annis, nu. 4. C. de pact. & in l. 1. nu. 35. de officio eius. Costa. in verbo, solutio.

27 Limitatur vltra Gabrie. & Duenn. in citatis locis plene posientes, vt dispositio illius legis procedat, & habeat locum, quando produceretur solutorium eohærentium sibi annorum. Ita dicit litera in d. l. qui eunq. id est, quod illi tres anni coniunguntur præfenti conuentioni, & temporis, & sic illæ solutiones debent esse vltimæ, & finales, aliis non esset locus

dispositioni dictæ legis, ita reprobat opinio gl. de clat. late Aimo. conf. 313. col. 1. nu. 1. in fine, licet contrarium sentire videatur. Hercul. de negat. prob. cap. quis teneatur probare negatiuum, num. 40. late Ant. Padill. in l. si probaueris, nu. 9. C. de fideicom. bene Vincen. Fran. dec. 13. vbi in materia habes, quando conductores soluerunt pro dominis, & debiores.

28 Limitatur etiam vltra Ant. Gabr. & Duenn. vt dicta lex non procedat vbique per antecedentes annos appareat solutiones disgregatæ. sentit Bald. in l. 2. C. de nō numerata pecun. Hercul. vt supra, numero 40. vel esset facta promissio de soluendo singulis annis, quo casu non procedit dispositio l. quicunque. Cremen. dicens singul. not. 80. Mafcard. dicens singul. concl. 603. nu. 2.

29 Limitatur etiam vltra eos, quod ex hoc solum in surgit magna præsumptio ad fauorem coloni vel conductoris, vel similibus personarum: sed hoc solū ob sufficit, sed relinquatur arbitrio iudicis ex circumstantiis. Pulehre Foller. in præf. conf. vers. que quidem executio, nume. 72. ea ratione, quia speciale est in d. l. quicunque, propter magis exactam solemnitatem, quæ est in apocis publicis. Vnde ne cōfidas, produxit tres vltimas solutiones. ego sum in iuro, quia iudex ex circumstantiis omnia iudicabit, & poterit per conductorem probare contrarium vel per exhibitionem libri, in quo solet de scribi solutiones, vt præficare docet Hercul. in citato loco.

30 Limitatur etiam vltra eos, maxime ad intellectum d. l. quicunque. Quatuor enim sunt, quæ principaliter concurrunt ad materiam dictæ legis. Primum est deuotio, & legalitas in soluendo integraliter vltimam suam tributariæ functionis. Secundum, continuatio per tres distinctas solutiones, & quidem vltimas, quod est Tertium, Quartum, silentium creditorum per illos tres annos continuos. Paris. in cōsuetud. §. 61. nu. 45. Padill. in l. 1. nu. 9. C. de fideicom.

31 Limitatur etiam, vt procedat, quando tres vltimæ solutiones probantur apocis, secus si testibus Padill. in l. 1. nu. 17. C. de fideicommiss. Paris. in cōsuetud. titulo 2. §. 62. num. 49. dicens testes habere aliquam præsumptionem. Limitatur seprimum, nisi locator receperisset cum protestatione suam ius saluum fore. Crau. conf. 313. versic. 8.

32 Limitatur octauo, vt non procedat a deposito. Costa. in citato loco.

Limitatur nono, vt non procedat contra Tertium. Costa. in verbo, solutio, in fine.

33 Bene verum est, quod coloni exigunt a dominis quietationes generales, quæ non extenduntur semper ad granum, vel alias res mutatas, sed cōsiderari debent duo casus principales. Primes est, si in loquendo fuit tractatum de pecunijs, & alijs rebus mutatis & tunc quietatio extenditur iungo doctrinam Bal. in l. pactum, q. 16. C. de pact. Alter casus est, quando fuit tractatum de pensionibus, vel rebus laboribus istam, & tunc quietatio extendit vires suas ad specificata, & connexa illis, non ad pecunias, vel res mutatas. Nat. in terminis §. 64. vbi dicit hoc colligi ex progenio instrumenti, quod arguit causam singule iuxta doctrinam Bal. in l. ho. ff. de hered. institutis.

34 Causam igitur quomodo loquitur, ne effuso sermone in promptum iudicant periculo.

Nec

Vincentii Carocii Tractatus

- 35 Nec præsumitur cōductor satis fecisse, licet penes se reperiat instrumentum ex quo contractus locationis est vltro citroque obligatorius, quod remanere potest penes vnumquemque ex cōtrahentibus. *K. ui. conf. 11 §. nu. 15. vol. 1.*
- 36 Ex his habetur limitatio ad regulam l. Labeo, ff. de pact. vt non procedat in contractu vltro citroque obligatorio.
- 37 Cōcordato autē Domino locatore solet oriri cōtentio inter ipsosmet colonos in diuidēdo portionē fructuum rectorum in bonis conductis ad laborium. Tria igitur principaliter consideranda sunt, operæ bonum, operæ personarum, impensæ in semine, messoribus, & similibus.
- 38 Primo igitur detrahatur omnis impensæ facta ab ipsorum personis. Secundo detrahatur operæ bonum & si boues sunt æqualiter communes, communicantur, & residuum diuiditur hoc modo, si vnus habet filios grandes, qui multum operati sunt, tunc in diuisione debet haberi ratio operatum istorum filiorum & fiet diuisio in capita non autem in stirpes. *Bald. in l. si patronus, num. 16. C. commun. vtriusque iud. in l. 1. C. pro soc. Arat. in §. fin. num. 15. de action. lat. in §. sequens, nu. 47. eod. titu. Petr. de Vbal. de duobus fratrib. par. 4. nu. 1. versic. quod facit pro rusticis; & hæc est communis opinio. Ale. conf. 77. col. 3. vol. 5. Tiber. Decian. respons. 39. nu. 47. l. i. i. Cephal. conf. 69. nu. 7. 8. & 9. lib. 1.*
- 39 Ampliatur hæc conclusio, vt procedat nedum in rusticis conductoribus laboratorum, sed in molendinariis, & omnibus aliis similib. late Ioseph. de Lud. concl. 53. vers. & si vnus ex sociis, car. 127.
- 40 Si verò filii sūt impuberes recipiēt aliquid arbitrio boni viri. *Petr. de Vbal. de duobus fratrib. par. 4. numero 4.*
- 41 Et si vnus nō habet filios, vel habet vtilēs, & alter habet multos filios, sed inuiles, tunc faciēda est aliqua restauratio non habēt filios. *Bal. in l. si pater in fine, C. de negoc. gest. vbi Castrenf. limitat nisi ille qui habebat filios haberet curā administrationis do-*
- mus, & familiar. quo casu hoc sufficere dicit, inter hæc casum inter rusticos, & colons esse valde quotidianum, & practicabilem. Commendat admodum Ares. in §. actionum, numero 30. de actio. l. i. in l. vt nemini, numero 5. C. de collat. valde admodum admirans, quod Alexan. in hoc quotidiano casu aliquid non scripserit.
- 42 Sed vide eum conf. 99. vol. 1. Io. Lup. in capit. per vestras §. 2. num. 3. Simon de Pret. de interpretation. vltimarum voluntatum, lib. 1. solutione 11. num. 34. Zannettin. ad l. 2. C. de pact. inter empr. & venditor. nu. 138. Petr. Anguissol. conf. 43. li. 9. Hier. Gab. com. fil. 121. nu. 58. Cephal. conf. 182. n. 6. vol. 2. Ant. Gomez. de testament. cap. 5. late videndus ad facilitatem Borgn. decil. 11. nu. 8. vbi quid in feminis.
- 43 Quem casum appofui quotidianum, nec vidi positum a Ioseph. plene, & bene proficiente in allegata conclusio. 11.
- 44 Addo etiā, quod si sunt duo, & vnus soluit terras cōdñctas ad laboritū, alter locauit operas suas pro sumulo, prout multi rustici sepe sic conueniunt, tūc faciēda est communicatio fructuum si ipse communabit salarium, aliās nō: & est, equa decisio. *Petr. de Vbal. de duobus fratrib. par. 4. nu. 16.*
- 45 Non prosequor vltius quia pertinet ad materiā societatis, solum hoc posui vt adderē practicabili casum Pauli Castrenf. de quo superius diximus quē non video a multis positum, & a primariis iuris professoribus valde commendatur.
- 46 Pariter vltra adducta per Ioseph. in citata conclusione. Addo Cott. in memorab. in verbo, staturo Mediolani, versic. accedit, vbi in materia locati loquens, quod respectu laborum est faciēda diuisio in capita respectu expensæ in stirpes dicit etiam, quod in diuisione fructuum habetur primo ratio operarum factarum: secundo personarum dictorum fratrum: tertio de semine posito, & sic de semine videtur ratio diuersa, vt per eum.
- 47 Pariter allegatis per eum, adde Crauet. conf. 159. maxime num. 10.

D. VINCENTII

CAROCII, C.

Locati & Conducti Tractatus

PARS QUINTA.

De Quinto Gradu Accidentium Locat. & Conduct. De Inuectis & Illatis.

Usura. Interesse. Inutile. Prescriptio. Impossibilitas.

AGGREDIOR Divina fauente gratia quintam partem huius vilis, & practicabilis materie locati & conducti, & pariter quintum gradum accidentium in hoc celebri contraria locationis, & conductionis.

Et quoniam in proxime precedentibus tractauimus materiam expensarum, & melioramentorum, pro quibus, (vt dictum est) ex tacita legis dispositione retentio competit, prosequar materiam alterius retentionis ex tacita legis inducta obligatione, ad l. certi iuris, C. loc. que materia est vna de principalibus in hac locati & conducti materia, poenendo aliquas viles quæstiones, & de quorum causa, & origine, Baldi. de pig. r. 6. dec. Petri. 8. 4.

QVAESTIO PRIMA.

De Inuectis.

Quarto primo loco, an inuecta, & illata per colonum partiarium sint tacite obligata Domino fundi, & sic an dispositio l. certi iuris, procedat, & extendatur ad colonum partiarium.

1. Primo videbatur dicendum quod non, quia verba legis sunt proprie intelligenda l. 1. §. si is, qui nautem, ff. de exercit. sed partiarium non est proprie colonus, vt alijs dictū fuit in materia remissionis mercedis, merito &c.
2. Secundo facit, quia inter colonum, & dominum contrahitur societas, l. si merces, §. vis maior, ff. loca. sed non reperitur iure cautum, vt inuecta per sociū sint tacite obligata, merito &c.
3. Et hanc partem tenuit Iacob. de Arc. in d. §. item Seruiana, relatus per Nicol. de Neapol. ibidem. Bal. ad Spec. tit. de locato. §. postquam in si. Abb. in c. propter, nu. 8. de locato. Rom. in l. si filio, §. si. ff. sol. mat. Firmian. in verbo, bona inuecta.
4. Pro contraria parte facit, quia lex generaliter loquens generaliter debet intelligi, l. de pretio, ff. de Publician. l. 1. §. generaliter, ff. de leg. przstan.

5. Sed lex ista certi iuris generaliter, & simpliciter loquitur de colono, ergo debet generaliter intelligi tā de eo, qui omnimodis colit quam de partiarior.

6. Accedat, quod coloni nomen generale est, vt dixi superius par. 1. air. de diuic. loc. & est gl. in rubr. C. de agric. & censu, lib. 1. 1.

7. Secundo pro hac parte facit, vbi militas eadem ratio, militare debet eadem ioris dispositio, l. illud ad legem Aquil. Sicut igitur bona conductoris omnimodis coleoris inuecta suat obligata, ad eff. item, vt pēlio solatur, pariter eadem ratio militare debet in partiarior, vt debetur fictum locatori perfoluatur.

8. Et hanc partem tenuit originaliter. glo. in §. item Seruiana, in verbo, quis, de act. vbi Arc. nome. 1. 2. dicit hoc notabile, & singulare. l. si. nu. 1. 5. Hoc item tenent Doctores in l. certi iuris, vbi Cyo. nu. 7. q. 7. Bal. nu. 6. q. 3. Ang. no. 5. vers. deinde quæritur Flor. in l. 2. ou. 7. ff. loc. Alex. consi. 32. nn. 3. lib. 1. Soc. regul. 192. fallent. vlt. Barba. in rub. de locato, & hanc est vera, & communis opinio, de qua testatur Gomef. in d. §. item Seruiana, ou. 9. vers. sed breuiter, & idem ibi Zas. nu. 14. Bello. nu. 16. vers. & cum glo. l. 2. cub. Menoc. de adipic. poss. ff. remedi. 3. q. 1. o. nu. 8. 3. Padil. ad l. naturalis, §. at cum do, nu. 2. Barf. consi. lio 330. no. 44. vol. 3. vbi de comuni.

Ampliat hanc conclusio, vt habeat locum etiam si eo colono, qui disboscat nemora, & loca siluestria, & inculta. Ang. lo citato loco, dicens hoc bene notandum. Ad contraria pariter responso ex discursu aliarum quæstionum sequentium.

QVAESTIO II.

Quarto secundo loco principaliter ad repetitionem l. certi iuris, C. locat. an eius dispositio procedat etiam in colono, qui respondet annuatim non nummis, vel ad medium, proui partiarium, sed io certa quantitate fructuum, pum saccos decem frumenti pro quolibet anno.

1. Et videbatur quod non, ex l. item quia, ff. de pact. quæ in locationibus loquuntur, qualis nō sit species, de qua agitur.
2. Secundo datur hoc signum, vt inuecta sint tacite obligata, quando oritur actio ex locato, vt habetur io l. 1. ff. in quibus caus. pig. taci. coorahatur, sed in caso de quo agitur, oritur actio præscriptis verbis, l. 1. §. si quis seruum, ff. de positi, & dicimus alia superius, merito &c.
3. Et hac opinionem tenuit Acmil. Ferret. in l. lib. quia, ff. de pact. nu. 3.

Pro

Vincentii Carocii Tractatus

4 Pro contraria parte facit l. si gratuitam, quæ est l. Pomponius, l. 2. ff. in quob. caus. pigo. tacit. contrahat, vbi l. C. non facit differentiam, an quis conduxerit nummis, vel certa specie, sed solum an constituta mercede, vel gratuito, ergo &c.

5 Et hanc opinionem sentit Bald. in d. l. certi iuris, nu. 6. ibi, vel alia re promissa, clarius hoc tenet Rom. sing. 2. 36. tu scis. l. as. in litem quia, nu. 2. vers. 3. limita. de pæst. Negu. san. de pign. in 4. membr. 2. part. no. me. 138. ampliat. 3. Jacob. Menoc. de adpiscen. poss. rem. 3. numero 88. & hæc opinio est verior, & communis. Addeot. ad Romo. in iam dicto singular. 2. 36.

6 Et ex prædictis insertus per modum corollarij, quod appellatione coloni simpliciter a lege, vel statuto prolui venit, quidem proprie tam colonus, qui nūmus colit, quam partiaris, qui certa annua specie respondet. Ita tenent in citatis locis, & quam maxime Bello. nu. 7. vbi etiam in exorbitantibus. Immo & is qui memora colit ex Ang. vt supra. immo & is, qui gratis colit ex Menoc. vt supra, nu. 89.

Insertus secundo, vt colonus partiaris sit socius, & hoc respectu fructuum, non contractus, & est societas cooperta velamine contractus locationis, unde ita osti ad hæredes (vt dictum est) & habet locum tacita hypothea, quæ in societate non procedit. ita ex Bal. l. as. & ceteris colligitur, & posui in titu. de remissio. mercedis.

7 Et sic habes novam speciem societatis velaminatæ ab alio contractu. Aut ergo loquitur de colono, & generaliter intelligitur: aut de conductore, & est ille, qui nummis colit. Et oia, quod tacita hypothea locum habet conductore non existente soluendo, alijs non, R. ip. resp. 209. nu. 7. in noniter additis, vbi etiam dicit aliud, quod si locator patiatur tacite inuecta asportari, sibi præiudicat.

Q V A E S T I O I I I

Quarto tertio loco, an inuecta, & illata per secundum conductorem, sint tacite obligata pro pensione fundi, vel rei locatæ.

1 Primo videbatur dicendum, quod sic, ex l. soluti, §. solum, vers. videtur autem, ff. de pigo. actio.

2 Pro contraria parte facit l. si in lege, §. si colonus, ff. loc. quæ iura inuicem pugnare videntur.

3 Duo sunt casus principales. Primus in prædio vrbano, & hoc casu affirmative concludendum est, vt inuecta per secundum conductorem sint tacite obligata. Bar. in d. §. solum, nu. 3. vbi Calstr. nu. 4. & in l. si in lege, §. solum, ff. loc. commendat Rom. singul. 391. inuecta, & 396. vnus vltim. Soc. reg. 192. Fallent vltim. Gomez. in §. item Seruiana, num. 15. vbi Zaf. nu. 17. l. as. nu. 34. Bello. nu. 27. In litem de act. Negu. san. de pignor. par. 2. membr. 4. nu. 135. Fraoc. Baldi. in cod. tract. de pignor. c. d. col. 1. vers. sed & cum olim. Franc. Conar. lib. 4. comment. iur. ciuil. cap. 16. nu. 7.

4 Declaratur hæc prima conclusio, vt intelligatur inuecta obligata pro ea summa, qua conduxit secundum conductorem, non in vniuersam pensionem, puta locauit quis sempronio totam domum, & iste sublocavit alteri partem tantum ipsius domus, pro hac

rata, iste secundus tenetur primo domino locatori. Ita declarat ipsi met. l. C. in d. §. solum, §. planè in eam, &c. & ibi legislator ponit frivola, quæ dicuntur parua, tenuis, & vilis suppellex hominis pauperis, & vilis. Senec. lib. 3. epist. 109. Ego illos in frivola inuitui mea. Iuuenalis Satir. 5. de quotiens pauperitatem Regum Romanorum. Et ne te te teum, Romano tum omnia Regum frivola.

Et verba frivola, quæ minus sunt fide subnixæ. Et consideratio verba l. C. in d. loco, vult potius, quod ratione pauperis suppellectilis non videatur facta tacita obligatio, nisi pro summa rei reconduktæ, quem quia non conduxit totum, proet prius cum ductor, ibi credibile &c.

6 Facit in fecti contingentia pro illis, qui educunt palatia habentia subtos apothecas, qui locant eas variis artificibus, prout Rom. passim videtur.

7 Declaratur secundo loco notabiliter vltra Negu. san. Menoc. & alios ad materiam, l. x. de. C. loc. vt si secundus conductor solui primo, & primus non soluit domino primo locatori, tamen iste secundus expelli non poterit, cum licite, & iuste habeat virtute contractus. Ita per prædicta iura tenoit. Bald. in d. l. x. de. col. 3. per prædicta iura. commendat Anto. Gomez. in c. de locat. sub iur. 1.

8 Declaratur tertio vltra prænominatis, quod tenetur bene iste secundus hypothecaria pro inuectis, & illatis, tamen non possit conueniri actione personali a primo locatore domino ad pensionem persoluendam, vt habetur ex not. in d. §. solum, per longum discursu gl. & Doctorum.

9 Vnde, si secundus conductor vellet amovere bona illata, posset impedire dominus ratione tacite hypothecæ, ne amoueat, non tamen posset eum conuenire ad pensionem soluendam.

10 Subdeclarantur prædicta, quod si secundus conductor soluat pensionem primo etiam ante tempus est liberatus a primo, & a secundo. ita not. in d. §. solum. Et ibi sunt duæ obligationes personales, & duæ hypothecaræ: vna personalis est inter Dominum, & primum conductorem: altera personalis est inter primum conductorem sublocatorem. Secundo vna hypothecaria est de bonis primi conductoris: altera est de bonis secundi conductoris causata mediante obligatione primi, virtute legis, & sic dantur pignus pignoris.

11 Et sic respondetur facile, quod in secundo datur hypothecaria sive personalis, quæ vi accessoria stare non potest, quia (vt dictum est) est tacite acquisita mediante personalis primi conductoris, & locatoris respectu.

12 Et sic discurrendo vides, quantum sit priuilegiata materia pensionis persoluendæ, vt si locatio transeat ad mille manus in cessine, omnia bona obligantur, & cum aliaue causati pignus pignoris, ex præsumpta legis voluntate conuincuntur simul duæ personales, & potest si vult secundus conductor solvere primo domino etiam ante tempus, soluendo etiam secundo, primo non soluente expelli non poterit.

13 Hilari igitur fronte, vultu, & animo fauorem huic celebri, vtili, & fructuoso contractui locationis, & conductionis, vbi bona fides exuberat, &c.

- in pleno accidentium mari natando exuliat, ubi do-
lus repellitur, timor inanis est, & æquitas plane
operatur.
- 14 Secundus casus est, an inuicta, & illata in fundum
& prædium rusticum cum sint tacite obligata domino pri-
mo locatori ad materiam l. c. et iuris, & l. si in lege s.
si colonus, ff. locat.
- 15 Et vique inuicta, & illata in prædium rusticum
per secundum conductorem non sunt tacite obligata
pro pensione fundi primo locatori, Roman. singula.
391. dum allegat s. si colonus, dicens hoc perpetuo
notandum. Idem tenet Franc. Conan. lib. 4. commen-
t. iuris civil. cap. 16. nu. 7. Ludou. Cherondas. lib. 3.
verifimil. l. ut. c. 15. ex text. in d. si colonus, qui loquitur
in fundo, p. ædific. rusticum.
- 16 Contraria opinio est veteri, & magis communis,
teste Menoch. remedio 3. ad pascend. poss. ff. q. 1. in nu-
mero 99. ex textu in d. si colonus, qui audi finis lo-
quitur in utroque prædio rustico, & vbi not. Moz. de
contract. in nu. de pigno., & hypothec. verfic. venio
ad alium, nu. 21.
- 17 Et hac secunda conclusione, & casu restat discuti-
enda vna generalis propositio in hac materia de in-
uictis & illatis, an illata in prædium rusticum sint ta-
cite obligata, non habendo respectu, an finis in pri-
mo conductore vel secundo, ex Roman. in citato singu-
lari, nulla præsupposita differentia primi, vel secundi
conductoris, sed solum an sit prædium rusticum, vel
vrbium, vel per eum.
- 18 In qua materia cum aliquali ordine procedendo
prima sit correlatio. Fructus, qui nascitur in fundo,
& prædio rustico, sunt tacite obligati pro pensione
fundus, in prædij, ff. in quib. caus. pignus, tacit. c. 6. r.
l. si in lege, s. si colonus, ff. loc. quæ duo iura clare, &
aperte hoc firmant.
- 19 Ampliatur hæc conclusio, ut procedat etiam si nul-
la conventio de hoc facta sit, prout in dictis iuribus
habetur. Baldus. de pignore c. 6.
- 20 Ampliatur secundo, ut nedum sint obligati, do-
nece sunt in fundo ante se parauimus, sed postquam
sunt secuti, cū dominus possit prohibere colonum, ne
asportet, immo eos frequenter, & retinere loco pi-
gnoris, donec pensio solvatur. Baldus. in l. q. de, col. t.
C. locat. in l. 2. C. de rebus permuta. glo. in l. si seruus
s. locat. ff. de furti.
- 21 Ampliatur tertio in quolibet genere, & qualita-
te fructuum, ex quo textu in d. l. in prædij genera-
liter, & iud. finis loquitur ponendo maxime ver-
bum, nascuntur, quomodo igitur modo nascantur obli-
gati sunt.
- 22 Secunda sit conclusio. Inuictis per colonum in
prædium rusticum cum sint obligati accedente voluntate
domini locatoris, & sic cū hac qualitate, prout clare
habetur in d. l. c. et iuris in prima parte, ubi, voluntas
re dominorum.
- 23 Prima sit opinio, ut hæc verba intelligantur, id est
est scientia domini, & ita tenet. Bar. in d. s. solum, si
sequitur l. si in d. s. item Seruiana, numero 32. For-
tun. G. 12. ad litem quæ. par. 1. num. 18. de pact. S. c.
et reg. l. 12. S. c. p. h. Forcaul. Necioman. iur. civil.
dialog. 17. numero 3. Alphan. report. 87 & hæc est
communis opinio teste Bello, in d. s. item Seruiana,
nu. 38. in fine, nam voluntate fieri non videtur, quod
- ignoratur, non videtur, ff. de liberal. caus. Matc. de-
cal. Delphin. 501. no. 18. per. 1.
- 24 Ampliatur, ut idem sit in fructibus tam naturali-
bus, quam industriis, ut domini scientia requira-
tur. hæc contra l. si tenet Negusian. de pig. in 4. memb.
2. partis, sub nu. 1481.
- 25 Limitatur, si fructus ea tant, aliis eorum precium
non censetur tacite obligatum. Barol. in l. i. ff. de di-
stra. p. not. cum in iure particulari in hypotheca-
ria precium non succedat loco rei, & Negusian. ut
supra, num. 149. & hæc est communis opinio, ut per
Menoch. in c. i. loco sub nu. 124. qui non immerito
l. si defendit ab impugnationibus Negusian. in
prælegata ampliatione, ut in fructibus scientia do-
mini requiratur ad exemplum inuictorum, & illa
totum, cum illi naturaliter in fundo nascantur, ista
per accidens de loco ad locum asportentur, merito
scientia requiritur.
- 26 Secunda est opinio circa interpretationem illo-
rum verborum Franc. Conan. Egna. Baron. Dua-
reni, & Hugonis Donnell. in compendio de pigno-
re, ubi 1. 3. ut illa verba, voluntate Dominorum,
de quibus in l. c. et iuris, intelligantur, volente, &
paciscente domino, ut illa pignori scilicet quæ sunt in
fundo inducta, puta quod illa, & illa inducitur
in prædium rusticum, & consequenter sic inducta pi-
gnori essent.
- 27 Quæ opinio mihi videtur admodum applaudere
tum verbis legis, tum præcipuum inter verborum,
nam si quod fiat inter aliquos pactum, vel conu-
entio de aliqua re peragenda, hoc proprie velle, & hæc eo-
rum voluntas esse dicitur, ut probatur in l. 1. ff. de
pact. in l. si quando, ff. de lega. 1. & facit bonus textus
in l. Lucius, ff. de donat. ubi per illa verba, voluntate
mea, inducitur non simplex scientia, sed contractus
precarij, qui non tranfit ad hæredes.
- 28 Præterea, quid facit ista scientia, de qua in præce-
denti opinione, pone quod videri multis inferri quæ
non placeant, quid operabatur scientia in puris termi-
nis ipsius? Præterea quid facit ad inducendum obliga-
tione de inuictis, & illatis, si sciat, & nihil aliud di-
cat? Præterea quæ obligatio inter ignorantes non con-
trahitur, ea inter scientes contrahitur, si nihil aliud
conuenisse apparebit.
- 29 Quod autem in l. c. et iuris dictior, quando ædes
locantur, non est necessaria domini scientia, & licet
ponatur aduersarius, non inferretur ex ea, & cum ædes
non locantur, sed fundus, scientia requiritur. Sed ut
dictum est, ut ex comparatione maiorum id id, quod
minus est, non sequitur, multo minus id requiri
quod maius est, intelligamus. Quasi iste (ni fallor) sit
sensus, tantum abesse, ut voluntas domini necessaria
sit quando ædes locantur, ut nec requiratur scientia
quæ multo minus est.
- 30 In summa inuicta, & illata in fundum intelligen-
tur obligata duplici modo: expresse, si id nominatim
conueniat, tacite, cum id agitur, ut res colonus in fun-
dum inducat per tacitam consequentiam.
- 31 Reducendum igitur ad inuicta per secundum con-
ductorem, an sint tacite obligata primo locatori domi-
no, dantur duæ declarationes, & intellectus. Primus
est Bar. in d. s. solum, ut fini obligata primo locatori
si sciuerit, aliis nunc. Secundus est Bar. in d. s. colonus,
quod

Vincenzii Carocij Tractatus

Tiraq. de retract. conuent. 5.7. gl. 1. num. 10. in fi. Ruin. conf. 14. nu. 3. lib. 1. & conf. 117. col. 1. lib. 3. Boer. dec. 44. Roland. conf. 28. nu. 18. lib. 1. ex not. in l. domos, ff. de legat. 1.

- 36 Ampliatur duodecimo etiā si perierit res, vel situdus, in quo facta sunt melioramenta, ut omnes in citato loco ex d. l. domos, vbi tal. & ceteri. Iac. Menoc. de recuper. poss. remed. 5. nu. 512. ex l. qui exceptio, ne, si pars, ff. de cond. indeb. ex quo non datur isto casu rei iam peremptæ, sed competit actio ad ea petenda, prout in dictis iuribus continetur.

- 37 Ampliatur decimo tertio etiam si fu facta: protestatio, ne res, vel fundus melioretur, quia rescire non intendit. Marzar. de fideicom. par. 3. q. 46.

- 38 Ampliatur decimo quarto, vt nedum colono, sed & marino detur repetitio expensarum in dote factarum, iuxta l. vnic. sed nec ob impensas, C. de rei vx. act. in l. quod dicitur, de impens. in reb. dotal. factis. Afflic. dec. 359.

Et si maritus uō reperiat colonum nisi faciat molendinum, tenetur facere, & erit impensa necessaria. Ang. in l. 1. §. 1. ff. de impens. in reb. dotal. ff. de commendat. a lex. ad Bar. in l. impensa, l. itera B. ff. eod. tit.

- 39 Ampliatur decimo quinto in melioramentis factis in bonis fideicommissis suppositis, & faciens hoc sciuit, nam deductio melioramenta necessaria, vt supius dixi ex Bello. conf. 65. nu. 12. Iac. Menoc. de recuper. poss. remed. 5. num. 507.

Addo Soc. conf. 82. in fi. vol. 4. Hiero. Gabr. conf. 121. num. 56. vol. 1.

- 40 Ampliatur decimo sexto in melioramentis factis in feudali, vt latē deducti Clar. in §. feudis, q. 88. Vnic. in sylla. lib. 3. opin. 491. ad quos remissis iusticiat, cum non sit presentis indagatio de feudo tractare. Vnde inuicel sufficit eorū privilegia in feudo locum habere.

- 41 Limitatur primo loco, vt procedat quoad modicas expensas, l. omnimodo, ff. de impens. in reb. dotal. fact. Castren. conf. 168. lib. 2. lat. in l. dimortio, nu. 9. ff. solutio matr.

Vnde conductor molendini, nō tenetur ad illius refectionē si magna impensa requiratur, nec ad pensionem, Bar. in l. citem, §. qui maximas, ff. de Public. quest. 7. Bal. in l. licet, quest. 4. C. loca. lat. in l. quomina, q. 24. de flumio, num. 149.

- 42 Limitatur secundo non procedere quoad maximas, & excessiuas impensas, ita vt non possit eis dominus commodē soluere, nam tunc nec necessario, nec vtiliter factū videtur. Bal. conf. 116. col. 2. vol. 2. Dec. conf. 142. col. 3. sub num. 5. per l. si seruus, ff. de pignact. Tiraq. de retract. conuent. 5.7. gl. 1. uum. 5. Borgnin. dec. 44. num. 71.

- 43 Extenditur hæc limitatio etiam ad maritum. Cratet. conf. 3. num. 19.

- 44 Limitatur tertio, nisi aliter conueniunt sit. Bal. in l. iuberunt, §. sane, C. de acro. eccl. lat. in l. 2. nu. 28. C. de iur. emph. Paris. conf. 33. nu. 5. vol. 1. conf. 28. nu. 1. vol. 3. Curt. conf. 165. Ruin. conf. 34. nu. 30. & conf. 161. nu. 28. vol. 1. vbi quando ab initio donata fuerunt melioramenta faciendā.

- 45 Limitatur quarto loco considerando varias species melioramentorū, & expensarum, prout in principio triui, quibus addendo, dico ex mente Pau. Ca-

stren. conf. 270. lib. 2. vbi declarando materiam dicit, q. disboscatario terrarum, quæ pertinet ad culturam fundi, non est rescindenda, licet pertineat ad perpetuā utilitatem, si sunt potius ad amoenitatem, quæ sacro fundi cedunt. Si verò ex eis perciperent utilitas, vt oliuetum, & arbutum, & similia, Tuderunt plantatas vocant) tunc debentur, nec habet locum abrasio, l. si fundi, ff. de rei vendic.

- 46 Quando expensa plantationis esset magna, secus si parua, prout in plantatione salcium, & populorum etiam positorum pro vitium sustentatione, vt ibi latē per eum, quem sequitur Roland. conf. 128. nu. 23. lib. 1. Franc. Marc. dec. 46. o. in fi. par. 1. Cephal. conf. 181. num. 1. vol. 2. latē Menoch. conf. 64. Burf. conf. 11. num. 38. vol. 1. dec. Perus. 26. par. 1.

- 47 Verum Ruin. conf. 44. num. 3. lib. 1. reprehendit Castren. in salicibus, & opijs, quæ seruantur in terris infructuosis, prout in arena Tyberis, & cedunt fertiliores, & meliorant mulrum. Sequitur Roland. conf. 83. vol. 4. dec. Perus. 58. par. 1.

Addo Ioseph de Ludou. concl. 12. vers. isti, & c. vbi post longam verborum seriem & discussionem, dicit, quod emphiteota, vel conductor ad longū tempus repetit sua melioramenta finitē tempore condonionis, & non prius, nec interim exculantur sub specie melioramentorum repetendorum ad caducitatem, si canonem non soluat. Et si transgredat tempus condonionis, sit restitutio pro rata, puta in condonatione sex annorum, in fossariis, arboribus, palis, & similibus sunt expensæ, puta viginti quinque, conductio durat per quatuor annos, conductor restituitur octo, & sic de singulis. Castren. in l. domos, nu. 6. de leg. 1. Bero. dec. 44. num. 34. Anchaz. q. 47. num. 1. lib. 3. Nat. conf. 449. num. 8. lib. 2. Plot. conf. 65. Menoch. conf. 64. num. 17. vol. 1.

- 48 Et si expensæ non durent ultra tempus condonionis, non restituantur nisi si essent magnæ, sed solutio restituitur illud, quod est expensarum arbitrio ipsius locatoris. Rol. conf. 28. nu. 14. & 18. conf. 90. nu. 6. lib. 1. Rn. conf. 44. nu. 3. lib. 1. Borgn. conf. dec. 44. nu. 57. distinguit aliter: nam in domib. & quoad necessaria earum conductor tepet expensas, etiam si respiciat perpetuam utilitatem, dicens ita obsequari per totum munus in domibus, in alijs distinguit, aut rei seruandæ causæ, aut fructuum colligendorum.

Primo casu repetit integras expensas.

Secundo casu non, quia ad conductorem spectant.

Franc. Marc. dec. 161. par. 1.

Cui addo Boer. q. 44. nu. 13. Afflic. dec. 2. §. 1. col. 4. Tiraq. de retract. conuent. 5. 15. gl. 1. num. 19. fall. §. Menoc. de arbit. iud. casu 2. 15. dicens fuisse in terrogatum à Cardinale tunc Alexandrino, postea Pio V. Pontifice maximo in Academia Montis Regalis.

- 49 Addo, quod expensæ, & melioramenta dicuntur magna, si transcendant tempus condonionis: parua, si non transcendant, & ex hoc fit iudicium. Roland. conf. 83. num. 9. vol. 4. Ruin. conf. 14. num. 3. vol. 1. Rodoa. de reb. eccl. fol. 41. §. 1. nu. 5. Fede. Scot. conf. 5. lib. 1. dec. Perus. 58. num. 7. par. 1.

- 50 Dicit vltimus Bero. conf. 89. num. 35. vol. 1. quod melioramenta, vel expensæ dicuntur ad perpetuam utilitatem, quando qualitas rei est mutata, & bonitas aucta, vt in domo repleta pro habitatione colonii,

vbi est impensā necessaria. Boer. q. 44. Burf. conf. 85.
num. 431. Rot. Mago. 81. num. 25.

- 51 Vel dicuntur ad perpetuam villitatem, si fiant ad
decennium more conductoris ad longum tempus,
quod ad decennium dicitur, ut superius vidimus, &
ita tenet decif. Perof. 24. num. 11. par. 1.

[In colono vero temporaneo receptum est vt deducat expensis, quæ tranſcendent tempus ſuæ conditionis. Alexod. confi. 4. col. 2. lib. 5. Ruio. confi. 14. col. 3. lib. 1. confi. 135. num. 14. lib. 3. Rolan. confi. 81. lib. 4. Peregr. de Fideicom. art. 50. num. 5.

- 52 Limitatur quoniam loco in cōductore, vel inquilino ad modicum, vel breue tempus, qui non renetur expendere etiā modice in his, quod ultra tempus suæ conductiōis sunt duratura. Alberic. in l. hæcemo, c. 5. ff. de usufruct. Bald. in l. 1. no. 5. vbi taf. no. 25. & 27. C. de iure iurph. Bart. in l. cōtem, §. qui maximos, no. 1. §. de pub. l. Alex. con. l. 4. nu. 7. vol. 5. ciant. tex. in l. 1. §. de via publica, quom corrupte alleat, Bal. in d. l. c. Alexand. in l. duortio, §. impendis, ff. sol. matr. Art. 29. coll. repurans hoc veritissimum ad Li. par. 2. om. §. 2. fol. 1. 01. C. de bon. matr.

- 53 Limitatus sexto loco, hoc modo declarando : aut
 turus fuodus est melioratus, & in toto licita est re-
 tentio: aut tantum pars fundi est meliorata, & ille
 taotum duras retentio. Negulans de pignor. par. 5.
 memb. 4. ovm. 10. quem ita declarat Ioseph Rot.
 Luc. 7. oom. 1. a. antea in hac esse communem opi-
 nionem, Burf. coel. 350. num. 86. & 87. vol. 3. Titius
 de retract. coenul. §. 7. gl. 1. n. 1. Rodoa. de reb.
 eccl. 5. vnde, num. 42. 1. Bogni. decif. 28. nu. 5. par. 1.
 & decif. 3. n. 2. par. 2. est bona glof. io l. plane,
 §. deducit. ff. de petit. hered.

- 34 Limitatur septimo in melioramentis, & impensis
factis ex consuetudine inter parces iurum, quae non re-
petuntur, & consequenter eas dabitur privilegium
retentionis, l. fundi partem, ff. de contrahen. emptio.
Afflic. in cap. 2. §. si vassallus, nu. 1. s. io tit. hic finitur
lex Corrad. Paris. in consuet. §. 1. gl. 5. nu. 16. & 96.
ex Iaquem citat Pico. ad l. 2. par. 2. cap. 3. oim. to.
de relict. vend.

- §5 Obligatorius igitur meliorare fundū ex pacto, non detrahit melioramenta, nec sibi compescit retentio.

- 56 Limitatur octauo, vt fiat arbitrio iudicis, qnz melioramenta sint reficicoda, vel ooo, Menoch. de arbitr. iud. casu 218.

- 37 Limitatur honor, nisi res pervenisset ad manus me-
liorantis cum vizio, quia tunc cessat omnino omnis
retentio. *Bard. de temp. vtil. & coordino, c. 18. nu. 5.*
per cap. suo. de ord. cogni. & l. 1. §. deliguntur, ff. quo-
rum legat.

Vinum, defectusq; tollit fauorem retentionis in
quo seuque successores.

- 8 Limitatur decimo in scriptore, qui conductus ad scribendum ooo potest retinere exemplat datum ad scribendum, sed bene quinternos, iuxta ea, quæ superius diximus de eo in verbo, scriptor.

Quibos addo Rodas de reb.eccl. fol. 144. nu. 24.
Dyn. ling. 146. Firmia. in verb. Aret. in s. licet, nu. 1.
Iust. de rerum diuif. Soc. io fatore reg. 431. Jmia. 2.
licet R. [Ia. io] fi non fortem, s. fi centum, (sub
num. 10. ff. de condic. indeb.)

- 9 Amplatur hec limitatio in quocunque alio, pro-

ot in marescalco, conductore valisæ, qui aliquid expendit pro gabella, tutore, & similib. gl. & ibi In l. in l. si non sortum, §. si libertus, ff. de cond. indeb. Bald. & alij. in l. sub pre-textu, C. de transact. Iasus §. item Seruiana, num. 22. de acf.

- 69 Veilis est indagatio, frequens, & quotidiana, & passim in palatijs occurrit: nā Compagnarius communitalis retinet animalia pro expensis praefectis, & quaerit praeferi alijs, prout tangam in materia de iunctis, & illatis.

- 61 Similiter Commentariensis, carcerum costas libe-
tato carcerato quo ad prociuum retinet condē pro
sua mercede, & impensis, & hoc cō lūcitū est saltem
de stylo, & cōsuetudine, vt dicit Gl. Pap. dec. 448.
quem sequitur Casian. in consuet. Burgund. fol. 90.
oem. 34. Præst. l. dodec. c. 17. ou. 17. l. i. Clar. in §. fin.
q. 68. in fi. & pssim obloquatur.

Positis aliquibus ampliatiooibus, & limitatiooibus in hac vtili materia exp&larum, & melior&mentorum, qu& passim in facto occurrunt, pro ornamento mat&rix, & vtilitate ipsius, venio ad aliquas viles, & practicabiles qu&stiooes.

Q V A E S T I O I.

Melioramentorum.

Quoties in facto annis proxime elapsis in quodam Doctore, qui pro publicis oecogijs transmissus fuit ad sanctissimum Principem, in manibus eius fuerunt portae multae scripturae publicae: mox tuo coeueniunt heredes ab officialibus communitatis ad eas restituendas, qui replicant, q̄ intendunt eas retinere pro salario, & mercede debita coram ad hoc, fuit dubitatum, quid iuris. Fuit tamen alia in qua in Cuiusdam Pergami in persona cuiusdam iudicis, qui volebat retinere processum coram eo factum pro sua mercede, prout refert Alber. in facto enumeris in l. si non forem. §. si centum. ff. de condi. indeb.

- Et licita videbatur receptio iudici, & Doctori ad exemplum scriptoris, qui pro sua mercede potest retinere quinternos, prout superius dictum fuit.

- Secundo facit text. io procuratore loquens, in l. que omnia, in fi. ff. de procurat. & ibi not. Bart. Castrenf. & alij.

- 3 Coortarium est verius in his, vt nec iudex, nec ad-
uocatus, nec procurator possint retinere proelusus
pro salario, & mercede, vt per Alber. & post eum Ful-
gofin d. s. si centum, & ratio videtur esse, quia in ista
materia non dantur istis loco pignoris, sed vt videant,
examinent, & producant respectu eius, Ibi procurator
rem. ff. mand. puleit. Boer. Curia de dec. l. 3. nu. 2.
attestans ius iudicarium in viciis Burdegalensis.

- 4 Limitatur hæc resolutio, vt procedat solum quando quis vellet vt restitutione respondeat pretensa intercedit, secus si pro sumptib. in causa factis, quia isto casu potest, l. qui proprio, s. litis impendia, & ibi gl. & Doct. de procur. Capic. de ci. l. i. Meocho de recuper. poss. remed. r. i. num. 14. [Petra de Fideicom. q. i. i. nu. 107. Bellon. conf. i. o. num. 2.]

- Et ita procedat text. in contrarium adductus in l. quæ omnia, in fi. ff. de procurat. ut per Boer. in citato loco.

Vincentij Carocii Tractatus

6 Er sic uidetur, quod quandoque expensæ actualis & reals, quam merces, & præmium laboris, quod licet appelleretur honorarium, tamen pro eo non competit retentio, prout pro sumptibus reatit factis.

7 Er occurrit in præfenti proposito casu, quod in Ciuitate Tuderti erat numerus duodecim in quo erant multi Doctores, & conuenienter ad iniuicem, quod eueniente casu cuncti extra territorium quod iterum pro paris expensis nullo recepto salario, modo Doctor unus de numero fuit transfusus ad Urbem, & stetit per menses duodecim, nec unquam rediit, an non obstante conventionem habebat salarium? fuit dictum quod data diuturnitate tot mensem continua in Doctore solito lucrari, quod ex quadam æquitate iustitiam aliquod salarium deberetur.

8 Sed quid contra, erit ne licita retentio de merce de retinenda? Vidi in facto casum Mulio agit contra Dominum ad salarium conuentum, replicat dominus nolo dare donec non reddas rationem de uictis annuatim factis, replicat mulio, mos est mulionum in qualibet vice domino rationem dare, & ita passim obicitur, nec debet uti retentione salarii.

9 Et per modum corollarii colligitur in hac uili materia melioramentorum, & retentionis tam in allegariis in lecta limitatione, quam in uicina, & in discessu huius quæstionis, quod competit retentio in re, ubi facta sunt melioramenta non in aliis, nec in re si persona est meliorata, puta ad uocando, vel iudicando, & sic non exstunt iustus fines suos.

10 Sartor igitur potest pro mercede retinere vestem, Bald in l. si. notab. 2. C. commod. que merces ad sum mum est duratum unum, Bart in l. fortissimis, l. si. in 3. triplici, numero 54. de act. & marescallus equum pro mercede etiam modica Corsei. de minim. nu. 90. Sebast. Medic. reg. 4. num. 92.

[Dicitur ulterius, ut donec utitur conductor retentione, pensio computatur in eis. Putos decisi. 276. lib. 3. ubi limitat, quod si per meliorationem pensio esset aucta, quod ad illud non tenetur.]

Q V A E S T I O I I.

Q Væro in practica uiliter, que sint necessaria in iustificatione melioramentorum, & plura requiruntur practicando.

1 Subiectum. Primo constare debet melioramenta esse facta, nam non entium nullæ sunt partes, leius qui, si. si. cer. pet. Cephal. conf. 2. 13. num. 3. lib. 2.

2 Persona. Secundo probari, & apparere debet persona, quæ tanta melioramenta fecisse asserit, siue sit dominus, siue possessor, siue colonus, Castren. conf. 268. vers. venio ad vñ, vol. 2. in nouis, & conf. 270. sub num. 4. eo. vol. Rodoa. de reb. eccl. l. 5. cōdētores, nume. 2. Soci. iun. conf. 62. num. 3. vol. 1. Borgoin. decisi. 28. num. 3.

3 Consideratur etiam qualitas personæ locatoris: unde locator pauper debet pretiari conductori diuini de magna impensâ sub pena amissionis, & non solutionis, Marzar. de fideicom. p. 3. q. 66. in fine Fedet. Stot. conf. 8. lib. 1. Purpur. conf. 17. nu. 1. vol. 1. Borgin. decisi. 42. num. 49. par. 2.

4 Qualitas personæ probanda, seu manis consideranda est, licet enim prout in ampliationibus dictum est

bonæ, & malæ fidei possessor melioramēta retineat, tamen bonæ fidei possessor deducit necessitatem ac eam uiliā, & alæ fidei possessor nec statuta iūsum, l. qua ratione, in prin. ff. de acquir. ret. dom. Tiroque de retract. conuet. t. §. 7. glo. 1. nu. 2. & 4. Boer. decisi. 44. Bello. conf. 61. r. um. 13. Lotior. in l. fructus, ff. de reg. iur.

5 Qualitas melioramentorum. Si enim facta sunt melioramenta, vel expensæ cau fructuum colligendorum, vel conferuendorum, non deducuntur, sed cum fructibus compensantur, ut dictum est, si ad perpetuam uilitatem, vel non prout etiam dictum est.

6 Circa tamen uiliā melioramenta cōsideranda est, si sunt quæ per serruminationem appellantur, ut cū ex eadem materia reficiuntur prout arbores plantantur, æger stercoreant, & similes, & tunc in conductore ad longum tempus dic, vt supra.

7 Considerantur etiam melioramenta si sunt uoluptuaria, ut ad ornatum statum, prout etiam superius diximus, quæ non deducuntur, sed abrafio permittitur, nisi dominus illa aliis esset facturus, & sic dominus offerat colonum, vel conductorem vel alii possessori bonæ fidei ætimationem illorum, debet ei colonus vel conductor uendicare, immo cogitur potius uendere donum, quam alii. Si uero si malæ fidei possessor talia melioramenta sic uoluptuaria non detrahet, nisi si facili sit separatio. Bartol. in l. fundo, numero 10. ff. de rei uendicac. Alciat. in l. impensa, numero 9. de verb. signific. Mascard. de probat. in verb. melioramenta, num. 9.

8 Addo quod hæc est communis opinio, cum Bart. Ror. Perul. 24. pu. 21. ubi etiam dicit ad propositum locati & conducti, de quo agimus, quod colonus, & conductor semper præsumitur in bona fide. Vnde regulatur secundum nomen possessoris bonæ fidei.

9 Addo ulterius, quod dictum Bald. in l. in fundo in fine, de rei uend. nolentis quod si conductor uellet melioramēta uoluptuaria radere & dominus offerat ætimationem, quod cogitur recipere, quod hoc dictum ultra Mascard. in citato loco ualde commendat Mar. sing. 411. ubi loquitur etiam si aliter conuētum fuerit. Achill. Person. de pet. h. r. num. 676. fallit in fructibus solo separatis. Caballii. millelog. 1. nu. 8.

10 Reperio tamen in hoc dictum alio modo interpretatum hoc procedere in ædificijs compatibilibus, non in alijs. Rodoa. de reb. eccl. l. quæst. 17. in verbo, colonus, in fine.

11 Vnde dicebat Cistr. in l. sed ædiles, §. si inquilini, ff. loc. quod conductor potest apportare fenestras, spe ciarias, gabiones de columnaria, & similia si non uult dominus soluere. Ancha. q. 47. lib. 3. Borgin. dec. 44. nn. 36. & maxime in malæ fidei possessore, cui in uiliis non datur retentio, sed abrafio sine læsione prioris status, Mago. Rot. Luc. 33. nu. 47.

12 Considerantur etiam ultra Mascard. in citato loco melioramenta ciuilia, ut seruitutes, iurisdictiones, & alia iura incorporea per colonum, vel alium possessor bonæ fidei emptæ, vel alio modo acquisita, & pro istis etiam datur retentio, donec soluantur per dominum vel eius heredem, Guid. Pap. q. 169. Bero. quæst. 66. in fine.

13 Qualitas personæ domini. Dantur etiam, ut dictum est superius, melioramenta per plumbationem, & hoc procedit in ædificijs, ut ea construere, & similia, &

& tunc colonus, vel alius bonæ fidei possessor deducit, si dominus directus, & locator alias erat facturus, sed si non erat facturus, impendens deducit, si dominus, vel locator esset diues, sed si esset pauper permittitur tunc melioranti auferre. Ita Bar. in d. l. in fundo, n. 7. Boer. decif. 44. n. 3. & 8. Alciat. in d. l. impensis, in verbo, vtilis. Crauet. conf. 3. n. 19. Trago. de retract. connent. 5. gl. r. n. 5. Capic. decif. 93. n. 5. Bossi. de princip. n. 31. versif. licias aliam, & hec est communis opinio. Menoch. in citato remed. n. 5. l. 7. decif. Peauf. d. 24. sub num. 14.

Ex quibus habebit pro constanti, quod illa conclusio, quod dominus locator offerendo pretiū auditur, procedit generaliter tam in melioramentis per plumbationem, quam ferruminationem, quibus omnibus addo Ruin. consilij 61. num. 31. ubi hoc valde commendat.

15 Considerandum etiam est, quod licet fiat differentia in aliquibus & sit bonae, vel male fidei possessio, in hoc tamen intra conueniunt, ut in expensis facitis gratis fructuum colligentium cum fructibus percipientium, & hæc est communis opinio, vbi per Roland. conf. 28. num. 20. lib. A. Alciat. in d. l. impensis, in fine principij, et l. 3. in fi. de impensis in reb. dot. lib. 5. c. 1. & in l. diuortio, §. impendia, ff. de iud. lib. 4. c. 1. & in l. finctus, luncta gl. in verbo, impensarum, glo. tra. gl. in §. certe illud, in verbo, & dicitur, ut. vbi de rerum diuis.

16 Dantur etiam alia melioramenta vilia per se fa-
cta, & de per se stare possunt, vi fundus emptus pro-
pe fundum conductum gratia maioris commodita-
tis, iuxta l. prieda, s. balnea, ff. de legat. 3. Bero. quæ-
stio. 96. num. 4. & illa possunt auferri, vi per decilio.
Peru. l. 4. num. 7.

17 Ex quibus omnibus inferretur per modum consol-
larij conclusio, quod bonæ fidei possessor, prout et
conductor, & alij similes, non compensabit fructus
cum melioramentis rei ex sua percepit. Bald. in
l'emptor, prope fin. C. de rei vendic. Castr. confi. 94.
col. 2. lib. 2. Alex. in l'insulz, §. fructus, num. 6. vers.
vltimo, ff. sol. mar. Cuius un. confi. 6. num. 27. Paris.
conf. 31. num. 3. lib. 4.

18 Hinc si emphyteota, vel conductus ad longum
tempus fecerit melioramenta de fructib. rei emphy-
teotice non compensabit cum fructibus. Parit. con-
sil. c. c. num. 23. lib. 3.

Et de prædictis omnib. scribit Soc. iun. conf. 1. §. 1. n. 3. l. 1. b. 1. Negulans de pigro an 4. memb. 5. par. princip. n. 1. 2. & hæc est magis communis opinio. Achil. Personæ de pecc. hæc edit. n. 6. 8. 8. licet ipse aliter disputando teneat.

19. Vigigitur melioramenta sine cum fructibus com-
pensanda per colouum, emphyicotam, & alios bono
fidi. i. pulchiores, duo principaliter auendenda. Pri-
mum, quod non sint ex re sua. Secundum, quod de-
trahatur pretium operarum. Boerdecif. 44. nu. 23.
versic. & idco.

Sicut in alijs, & ad propositum materiz locati & cōducti, de qua agimus, bonz fidei possessor deducit salaria prestia proximitas, & bannitoribus in tuba stans bonis hereditarijs. Boer. (vt supra) nu. 16.

20 **Quantitas.** Prosequendo ulterius materiam iustificationis melioramentorum praefacundo duo cupi-

latius requiruntur probanda. Primum est, quoniam sit impensum. Secundum, quod tantum res sit medicata, & in tot. gloss. in l. in fundo, ff. de rei vendic. Abb. in c. 1. nu. 4. de test. in integro. c. quod quibusdam, num. 9. de fideiuss. in ead. nostram, in 3. notab. de reb. eccl. non alien. Felin. in c. cum causa, col. pen. vers. sumptus, de re iudic.

21 Articulando igitur cautus erit deducendo hæc duo, & quam maximè, quod ex hoc tes est effecta preiudiciali in toi, prout non erat prius. Neguliam. de pign. ita docens in 4. memb. 5. par. num. 1. commendat Mascard. in verbo, inelioramenta, nu. 12.

Cui plenè proficenti addo bene loquentes Cagn.
in l.2.nu.175.C.de pact.inter emptio & vend. Neu-
zan.conf.78.nun.46.Narra.conf.601.num.3.& bec
est vera, & communis opinio. decif. Pernf. 24. nu-
me 8.lib.1.

Er addo (ni fallor) in terminis locsei & conducti,
de quibus agimus, bonum textum in Leclonus, ff.
loca. ibi, & propter earum fructum donis aurea am-
plius is ager locari solitus est &c. Pnt. decisio. 774.
parte 2.

21 Tempus. Melioramē in xstimanda sunt ex tempo
re, vt attendatur tempus refuſionis rei , non tem
pus, quo facta ſunt melioramenta. Bart. Ang. & Ca
ſtellenſi. l. domos, ff. de leg. r. vbi ſi caſteſatur baue
* eſt communis opinioem. Alberici. d. l. in fundo,
Corn. conf. 158. col. i. vol. 3. Ruin. conf. 38. in fi.
lib. i. & conf. 17. n. 1. lib. 3. & 105. n. 6. lib. 6. Ca
pic. decif. 93. in fi. Boer. decif. 44. n. 12. Rolan. con
ſil. 18. n. 14. vol. r. & conf. 30. n. 6. Maſcar. de prob.
in verbo melioramenta. not. Io.

Addo bene loquentes Gracian. 9.nm.13. confil. 12. nua. 14. & 15. vol. 2. Cat. amicor. f. 44 in ff.
Parif.conf. 16. nu. 85 lib.a. Nat.confil. 3.nm. vol. 2
• Jul. Clar. de comuni, in §. emphiteofis, 908. ver. 1.
fed qñero. Viui. de comuni in lytia lib.a. opus. 495.
nu. 3. decif. Peruf. 24. nu. 25. par. i. vbi de comuni,
& decif. i. 76. par. 4. Vucenot. Franc. decif. 109.
num. 3. Marzar. de fideicommi. q. 65. par. 3. Magon.
Rot. Florent. 44. num. 27. Boer. decif. 44. num. 12.
Berbo. confi. 79. num. 60. lib.a. & 176. nu. 88. vol. 1.
Cephal. conf. 128. num. 17.

¶ Si fieri debet per peritos, etiam si nihil probatum fuerit, Cagnol. in l. vnica. num. 14. l. Cade sentent. quoz pro eo. vbi Rebuff. in verbo, subtelitatem, num. 15. vbi loquitur de huiusmodi electione priorum. Bee taz. confi. ciuil. 79. nu. 15. l. Mago. Rot. Floren. § t. Menoch. diceas communem de recuperan. poss. reme. 15. num. 557. quam exquissimam dixerunt Parisiensis in confuetud. tit. 1. § 1. num. 97. Cephal. confi. 311. num. 93. lib. 3. Cagnol. in l. 1. num. 17 § 1. Cade pactis inier. empto. & vendit. Andr. Guil. Pract. obseruatio. lib. 3. obiectat. 121. num. 4. & hanc dicit veriorē rem, reseruato semper iudicis arbitrio iuxta qualitatem facti, Thessaur. Pedem. 2 § 1. in fine.]

23 Limitatus hec conclusio ad propofitum materie
locati & condu&te, de qua agimus, vt procedat quando
ille, qui facit melioramenta, poffidebat nomine alieno,
& nō pro fuo, & nō erat dominus directus, alias
fecus, quia omne tempus additur, & ita declaratur
in l. domos, ff. de leg. 1. & ita declarat Menocianus de
med. l. 5. nu. 36. per dicturum, & fuit opinio Pauli

Vincentii Carocii Tractatus

- Cast. conf. 270. ou. 3. vol. 1. Roland. conf. 28. nu. 1. 2. versic. non obstat, conf. 30. num. 6. vol. 1. Ruin. conf. 24. num. 3. vol. 1. Rot. Perus. dec. 58. num. 1. 4. & 15. sent. etiam Crauet. conf. 7. 2. num. 2. vol. 3. & ita in facti contingit iudicatum attestatur Borgin. dec. 44. num. 63. Naria conf. 33. nu. 2. vol. 2. & idem Borgin. dec. 1. 6. num. 3. parte 1.
- 24 Sicut in materia fideicommissaria melioramentorum ad incommodum grauari tempus restitutionis considerandum est, ad commodum illius tempus impense factae. Marz. de fideicommiss. lib. 6. §. 6. & conf. 10. Buttat. conf. 71. nu. 23. vol. 1. ubi etiam subdit, quod in aestimandis melioramentis n. etiam habenda ratio non modo sumptuum, sed laborum personarum. Bart. coo. conf. 79. nu. 61. vol. 1. Adde etiam vltra Mascart. quod in dubio praesumitur tantum expensum, quanti nunc valeat, quae res aestimatur, & dicenti contrarium incumbit onus probandi, vt per Crenu. coo. conf. 408. nu. 2. & 1. vol. 3.
- 25 Secundo loco alia est circumstantia, vt aedificia debeant aestimari vt rudera, & materia, quae ex diruta aedificio vendi possit, & haec est magis communis opinio, de qua per Barro. q. 96. post nu. 4. ver. si verò fundum, qui re, nam in fundo loquitur, & sunt etiam opinio Iacini l. fin. num. 49. C. de iure emphyt.
- 26 Contrarium tenet Balan cap. 5. §. si vasallus, nu. 4. in tit. hic finitur lex Corradi, attente ita de consue tudine seruari, identidem in Authent. accipitur, post nu. 2. C. de bon. quae liber. Paris. in consuet. feud. §. 1. gl. 5. nu. 98. Iacini l. 1. §. si haeres petrepi. nu. 10. ff. ad Trebel. & haec est aequior opinio, à qua in iudicando non recedendum. Iul. Clar. in §. fundum, q. 88. versic. si d. quæro. Mascart. de probat. in verbo, melioramenta, nu. 21. Viui. in sylua comm. opin. lib. 2. opin. 495. num. 5. Menoch. conf. 64. num. 30. vol. 1. Aymo. Perus. de alie. lib. 1. c. 7. num. 5.
- 27 Hinc postea inferatur ad vsum, quod saepius in facto contingit, si sunt facta melioramenta valoris, puta centum, & per cursum temporis sunt atrita, ita vt tempore restitutionis non aestimentur nisi quinquaginta, ea quinquaginta tantum aestimentur debentur in praedictum meliorantis, & expendentis, ita no. Iac. post alios, in d. l. domos, in 3. notab. Commendat. Negul. in citato loco, conclus. 6. nu. 16. dicens hunc casum saepius in facto euenisse. Achill. Peron. de pet. h. reddit. num. 677.
- 28 Ampliatur haec conclusio ad finorem locatorii vltra Mascart. Personat. & nonnullos alios, quod si fundus, vel aedificium est melioratum in ceterum, puta, & re vera non sunt impensa nisi quinquaginta, haec quinquaginta, quae reuera sunt expensa, debentur, non centum, quae demonstrant facta melioramenta, & sic vno coniectu fuerit locatori, & veritati, glo. in d. l. in fundo, Abb. in c. 1. num. 4. de restit. in integrum. Negosant. in citato loco, nu. 10. Viui. in sylua, opin. 177. lib. 3. dec. Perus. 58. lib. 1.
- 29 In alio etiam consideratur tempus in materia melioramentorum, quia siue vitia sint, siue necessaria, non possit conductor alio tempore eogi, nisi in fine, & discessu à locatione. Menoch. conf. 64. nu. 18. vol. 1. Mascart. de probat. coo. conf. 317. lib. 2. Anto. Gomef. de vltim. volootat. cap. 12. oum. 40. & famosum consil. Castrenf. 270. apud antiquos, & nouos

passim allegatum, Borgin. dec. 3. 2. num. 12. par. 2. sed in fine locationis debet ea ostendere, quæ, & quantitas sint, & in quorū fondus sit melioratus, aliis non essent reficiendæ, etiam si per prius essent liquidatæ. Iac. Burfat. conf. 54. vol. 3. & 33. nu. 95. eod. vol. Aemilian. conf. 30. nu. 5. Ilat. Plot. conf. 100. nu. 3. facit Ruin. conf. 104. nu. 12. vol. 7. & melioramenta facta, & liquidata si ceurrunt absque dolo, & culpa conductoris, debent à locatore solui, sicut si dolo vel culpa corruerint, Iac. vel leu. Menoch. conf. 84. nu. 5. vol. 1. Anch. R. hegien. q. 47. nu. 1. lib. 3. & si melioramenta casu aliquo fortuito perierint, rudera, & reliquæ sunt locatori, non conductori. Bertazzol. conf. 79. nu. 24. vol. 3. Curt. iun. conf. 16. nu. 14. vol. 1. & melioramenta semel facta durare presumuntur, & contrarium alleganti incumbit onus probandi. Borgin. dec. 32. num. 8. par. 2. & possunt tempore discessus per conductorem tolli, vel abradi, & si bores aliis ad meliorandum possit vici imponere, dummodo non reddat rem deteriore prioris status, in quo erat ante plantationem, & meliorationem, & locator non fuerit in contrarium protestatus. Beui. conf. 33. nu. 47. apostillat. Bertazzol. conf. 423. littera A. vol. 2. Curt. iun. conf. 163. nu. 11. & in bonis ecclesiis non valet, si in promissione, vel sententia est dictum, quod locationis tempore finito non possit conductor expelli, sed intelligitur renouata locatio ad tantundem, & deinde successiuè, donec melioramenta fuerint in regulariter soluta. dec. 43. & 46. par. 1. & 3. nu. 29. par. 2. & de bet. ubi contra locatorem, non contra nouum conductorem rerum possit forem. Ant. Ciofili. conf. 29. nu. 10. vol. 1. Permol. conf. 49. an. 3. Federi. Scot. conf. 8. nu. 2. & 3. lib. 2. Et ex prædictis videtur commode inferri posse ad materiam l. 2. de ac. conductor vult incidere arbores naturaliter line p' statione natas, & dicitur deteriorare, declarando, pro ut ibi dixi. Aut proprias à se plantatas, & postea, modo, quo supra, dixi, & vidi in facto. Et si dictum sit quod finis locatione bona reuertantur ad ecclesiā vna cum omnibus melioramentis, intelligitur de factis ante locationem, non p' factis illa reperi possent. Ferrant. Gargi. patrocin. 30. quod saepe vult vti.

31 Qualitas p'zterea non solum probanda sunt melioramenta, sed etiam deterioratio, quādo euenisset casus, vt is, qui meliorationes prædiit, tem deteriorasset ante facta melioramenta, tunc enim ad hoc vt attendatur melioramenta, debet etiam haberi ratio deteriorationis, & eius aestimatio fieri, vt compensetur, & quod superest, si melioratio. Bar. l. 1. negotia, ff. de neg. gest. Curt. iun. conf. 163. nu. 14. lib. 2.

32 Modus. Primo melioramenta per colonum, vel coconductorem probabitur per testes deponentes de eorum valore, & quod tantum possit vendi homini scienti, & intelligenti conditionem, & qualitatem rei, prout estimatio regulariter probatur. Imo. Alex. & alij, in l. pretia rerum, ff. ad l. Falc. Iac. in l. 1. §. si h. res precepto fundo, num. 9. ff. ad Trebel. & in terminis Curt. iun. conf. 163. num. 1. Ilat. Felin. io. c. cum causa, l. 2. de testib.

33 Nec quilibet testis est idoneus, nec faber, nec mechanicus in genere, sed architectus, & clarè deponit text. in §. quia verò, Authent. de non alio. & ibi gl. in verbo, mechanici, nec sufficit, quod dicant se peritos,

- ritos, nec sufficit, quod sint fabri, vel magistri, sed oportet, quod sint architecti, & in ea arte petiti, & hæc qualitas probari, & articulo debet, vt declarat Anchar. R. Regien. quæst. 46. num. 10. parte 2. subdens, quod videmus plures fabricatores, paucos vero architectos, & eos (vulgo dieut) ingenierios, & ista qualitas est probanda io terminis. Aret. conf. 83. col. penult.
34. Ita vt si duo sint, quorum vnus sit simpliciter lignarius, & alter architectus, essent duo testes diuersi generis, & exorcij, & non probarent. Carliuo. con. fil. 165. num. 10.
35. Pariter, si vnus ex testibus fuit architectus, io illo facto tanquam de proprio interesse nõ audiatur. Anchar. in facti contingentia in citato loco. Cautus igitur procurator instituit clientulum de qualitate rei facti, quod sit architecti, & quidem omnes. probetur, & articuletur ista qualitas, nec sint testes de facto proprio.
36. Possit fortasse in disceptu quandoque dici, quod testis, in quo se fundant scribentes, io d. s. quod autem, loquatur in bonis ecclesiasticis, in quibus iura cautius procedunt, vt detur electio in probando de prædictis architectis, non per hoc vti à quodam iure speciali ad facta laicorum.
37. Et ad hoc intellectionem confirmadum multa mouent. Primum id, quod not. Bart. in summario, qui appellat hunc modum æstimandi subtiliter factum, & excogitatum extraordinariè quodammodo, & sic non debet trahi in consequentiam.
38. Secundum est circumstantiæ, quæ ibi requiruntur. Primum assistentia episcopi, Oeconomorum, & presbyterorum, quæ solemnitates in omnib. æstimationibus assunt, merito arguunt calum affectatum.
39. Tertium ibi præsupponunt in Civitate esse deputatos à Comuni tales homines, prout etiã in multis locis sunt æstimatores communis, non mirum si fortasse ita ibi procedatur, & si percontator totus ille verborum contextus, semper videtur procedere cum admodum exquisita diligentia, ponderando singula verba. Et in istis peritis multa concurrere debent, quod sint iurati: quod constet esse huius professionis, nisi factum sit notorium, nec possunt eligere tertium etiam in casu discordiæ, & à partibus data sit facultas, possunt recusari si suspecti, & eorum declaratio nunquam transit in iudicatum, nisi essent concorditer electi, vel iam esset appellatum. Menoch. de adipiscen. remed. 5. num. 161. Pere. de fideicom. q. 15. num. 29. 5. Nec deuenitur ad electionem peritorum, si alius modus superfit, Garzi. de melioram. cap. vlt. num. 18.
40. Secundo loco potest fieri æstimatio à iudice ex officio, iuxta doctrinam Bart. in l. si quod ex Pamphila, si de legat. 1. quem sequitur Soc. iun. coof. 62. num. 8. vol. 1.
41. Tercio melioramenta probantur per iopreditionem, iuxta l. si ruptio, ff. si num. regund. & isti duo ultimi modi delectare possunt in quolibet genere melioramentorum tam in prædictis rusticis, quam urbanis. Et addo Pote. decif. 474. lib. 2. qui loquendo generaliter in quolibet genere melioramentorum peritos eligi mandat, vt subtilitate omitta, qui indicent quantum impendi poterint.
42. Ego ultra Mafeard. io citato loco, Menoch. plenè profutentem, & alia addo, quod si in genere constet expensas fuisse factas earum quantitas non est specificè probanda, statim iuramento. Dec. in cap. primo. col. 20. limitat. 6. de probantib. in cap. 1. col. 1. verficu. 7. end. titu. in l. certi conditio, §. quoniam, num. 7. ff. si certum petat. in l. in actionibus, om. t. 3. de in litem iuranti in l. io. num. 24. C. de eden. & conf. 146. col. 6. Cepol. conf. 208. Marfil. in l. 1. §. idem Cornelio, num. 6. de quæstion. & singular. 689. Natta conf. 102. num. 2.
43. Maxime si cum iuramento concurrat aliq. coniectura. Bart. in d. admonendi, col. 7. vbi laf. nu. 202. & 204. Cephal. coof. 589. vol. 4.
44. Et expensæ modicæ, & paræ probantur iuramento. Boer. decif. 44. num. 25.
45. Et confessio rectoris non probat melioramenta, nec expensas necessarias in præiudicio ecclesiæ, vel successoris. Bald. in Liubemus, circa finem princip. C. de sacro sac. eccles. Redoan. de rebos eccles. car. 335. num. 23. Abb. in cap. fin. de præscript. vbi Felin. num. 11. verfic. generaliter aotem. Ruin. conf. 90. vol. 5. Craueria conf. 483. nom. 4. & 6. vol. 1. idem R. iun. conf. 157. nu. 7. vol. 1. Romao. conf. 45. Rota decif. 41. in antiqu. & decif. 3. in titu. de confess. in nouis. Felio. in reposit. in verbo, confessio prælati quando necesse. Reboff. in compen. rerum eccles. statum, nom. 75. Socin. conf. 15. col. 2. vol. 1. Anchar. q. 52. num. 10. par. 2. Port. conf. 161. lib. 1. Borgein. decif. 44. num. 53. in si decif. 41. nu. 152. & 157.
46. Et talia melioramenta non fuor per pauperem relictenda. decif. Peruff. 53. num. 13. noc. iuxta habenda in consideratiooe in compensando vbertatem eum sterilitate. Bursat. conf. 11. num. 36. lib. 1.
47. Et circa modum ipsorum melioramentorum valet pactum factum cum conductore, vt non possint fieri, nisi vsque ad notam summam, Cagnol. in l. 2. quæstio. 49. C. de pactis inter emptor. & venditor, quod bene notandum dixit pro iouentutis. Borgein. decifio. 6. num. 33. parte secunda, & sepe occurrere potest.
48. Et circa liquidationem, si testes sunt varij, & alij de poouotio magoa, alij in parua, attenditur in quo fuor concordat, & si alij in magna, alij io mediocri, alij io parua, attenditur medium. Caputaquen. decif. 161. par. 3. & 196. par. 3.
- Nec valet consequentia, ego possideo melioramenta, ergo feci, nisi alter probatur, vel offendatur cessio iurium, Castren. conf. 27. num. 4. par. 1. in nouiff. & 141. om. t. Redoa. de tribus eccl. rubr. de melioram. in reb. eccl. fact. Meooc. de recup. poss. reme. 13. num. 567. Bursat. coof. 330. num. 36. vol. 3.

Q V A E S T I O III.

Questio est otabilis, io qua lo facti cootingen-
tia Bart. consuluit an colonus, vel conductor
teneatur mundare fossata suis expensis, & videbatur,
quod noo, nisi sit conuentum, l. si in lege, §. si do-
mus, iuncta gl. in verbo, efficerent, ff. locat.

Pro contraria parte facit, quia talia cedunt ven-
ditioni, l. prædii Martia, §. fin. ff. de suo. instr. l. sed
Fabian. de empt. & vend. q. 6. p. iocip. nu. 15. ergo ce-

Fi 3 decet

Vincentii Carocii Tractatus

dent etiam locatio, cum iisdem regulis reguletur.

- 3 Prima igitur conclusio est. Attendendum est consuetudo in huiusmodi casu, & secundum eam regulandum est, ut constet ex infrascriptis allegacionibus & autoritatibus.

- 4 Secunda sit conclusio. Conductor, vel colonus non tenetur mandare fossatam si tendant ad perpetuam utilitatem, & sic ultra tempus conductionis, secus si talis purgatio non transiret tempus purgationis. Bartol. in l. penult. ff. de impens. in reb. dot. l. actus, dicens in facti contingencia ita consiliosse. Rolan. conf. 82. num. 24. lib. 1. decil. Perus. 58. num. 8.

- 5 Addo ultra eum Castr. in l. si in lege, §. si domus, num. 3. ff. loca. Veronen. de scruit. rustic. præd. tit. de refectione, q. 10. Bald. in l. 1. num. 1. vbi l. num. 25. C. de iure pempt. Alex. conf. 4. num. 7. lib. 5. & hæc est communis opinio. Eman. in suo thesau. in verbo, conductor, num. 208.

- 6 Ampliatur hæc conclusio, sine fossata sint propria fundi conducti, siue communia cum vicinis, vbi per Petr. de Vbald. de duob. fratib. par. 6. q. 12. in fin. vbi tenet idem in fossata vicini, si habeatur aditus.

- 7 Et conductor ad longum tempus tenetur facere fossatam, & aggeres durante tempore suæ conductionis. Additio ad summam Angel. in verbo, colonus.

Conductor obligatus ad meliorandum, si non meliorat, tenetur ad damna & interese. Berro. conf. 126. num. 6. lib. 1. Rota nonnullima 341. nu. 2. par. 3.

Q V A E S T I O III

- 1 Q Væro, an conductor teneatur ad refectionem pater vicinæ, cloacar, strangulando viam ante portum, & similia. Er videbatur q. sic, cum respiciat temporalem utilitatem, nec fortasse transcendat tempus suæ conductionis ex his, quæ superius diximus.

- 2 Pro contraria parte facit l. si merces, §. si vicino, ff. locati.

- 3 Secundo pro hac parte facit lex cōductio, in principio, ibi, si villa reficiatur, ff. eod.

- 4 Et hæc opinio est verior, & si aliquid pro supradictis causis expendat conductor, computatur in pensionem. Alexand. conf. 4. vol. 5. l. post Speculat. in authent. qui rem, num. 9. C. de sacro. eccl. Salicet. in l. in summa, C. de pignor. Afflic. in ot. quæ sint regalia, in verbo, vic publicæ. Firmia. in verbo, conductor viam. Eman. in suo thesau. in verbo, conductor, num. 208. Ari. Pinell. ad l. 1. par. 2. sub num. 72. versic. ad limitationem, C. de boo. mater. Plot. conf. 65. R. min. iun. conf. 173. num. 13. vol. 2. Marc. decil. 460. num. 6. par. 1. Veronen. de via. col. 34.

- 5 Ampliatur ultra eos etiam si inconsulto locatore aliquid expedit pro prædictis, nam semper datur vel excomputatio in pensionem, vel repetitio. Afflic. in citato loco. Natt. conf. 13. & 449. Rolan. conf. 83. vol. 4. Guido Pap. q. 444. num. 3.

- 6 Ampliatur secundo, ut tunc locator teneatur, quoties opus fuerit, etiam si durante locacione tantum essent duraturæ. latè Borgin. decil. 44. nu. 50.

- 7 Et per modum corollariæ iohertur, quod conductor molendini si eget refectione, non tenetur, & restituito repetere potest, gl. in allegata superius l. ex cōducto, in verbo, reficimus, & in l. ad illuc, vbi Barz.

si de via publica, & in l. prædica, §. antepen. ff. de fin. do instruat. & in l. penult. ff. de impens. in reb. do. ra. lib. fac. in l. eodem, §. qui maximos, ff. de publica q. 2. Specu. in tude locato, §. postquam, versic. quæ itur, Bald. in l. licet, q. 4. C. locati. l. in l. quominus, num. 49. de fluminibus.

- 8 Et si conductor promissit recondere, de prima tenet vice intelligitur Bald. in l. licet, num. 6. C. loca. per text. notabilem in l. fideicommissi, §. si quis decem, de leg. 3. Alex. conf. 1. 190. col. 1. vers. bene facit, lib. 2. Clarius com. l. 6. nu. 8. lib. 4. l. etia. de gabel. par. 2. quæst. 25. Felin. in cap. 2. col. 2. de treg. & pace. l. in l. disortio, §. quod in anno, col. 8. vers. 14. facit, ff. sol. matrim. in l. in duobus, §. si ei qui col. 1. vers. nono facit, de iureiur. Dec. conf. 5. r. a. oum. 9. C. n. in. con. fil. 178. num. 26. Socin. iun. conf. 15. col. 2. lib. 2. Tiryaquell. ad §. hoc sermone, in princ. regulæ, nu. 100. Anton. Gabriel. de leg. conclus. 2. num. 14. Addo ultra eum quod reputatur quæstio notabilem, Cremen. singu. 146. valde commodeat. Cotta in memorab. in verbo, refic. r. ipom. impetratur, vers. bene facit. Didac. Segura in l. si ex legati, num. 175. de verbor. oblig. Anto. Trigo. reputat si opare notab. 20. Sebati. Medic. de regul. iur. reg. 4. oum. 67. littera M. & num. 95. littera D.

- 9 Limita, si promissit recondere, & manuteneat, nam semper tenetur. Bald. in d. l. licet, nu. 7. sequitur l. l. io r. per. l. quominus, ou. 15. 3. de flumin.

- 10 Limitatur secundo in conductore molendini in flumine periculoso, ut de facili periculum futuri damni scire poterit, nam si calumie perierit, non tenetur ad pensionem, ex quo casus est de substantia rei. Bald. in d. l. licet, num. 5. & l. si ut supra, nu. 40. Panciro. conf. 147. nu. 12. iohertur per hoc laudum iniquum, si quis condemnatur ad rem, quæ non est.

- 11 Et in materia fluminum promittens manuteneat pontem, vel molendinum, scilicet septem, vel reparatum, non tenetur de casu fortuito, nisi expresse sit dictum. Bal. conf. 100. & 125. vol. 4. Fulg. conf. 193. col. 1. & col. si commodeat in terminia locati & conducti, Boss. de remiss. merce. condu. sub num. 58.

- 12 Reassumendo igitur utiliter intra, & leges huiusmodi allegatas conductor rectè agat ex conducto contra locatorem, ne lumina obducantur, vel si non reficiatur, vel reficiat seorsitas numium corruptas, d. si merces, §. si vicino, de qua superius vidimus, vbi etiam expresse l. C. senit, quod quando inhabitatio iocomodatur, licet iniquum recedere paniter agat ex locato, si non tradatur possessio totius rei, vel partis ipsius, vel non reficiatur villa, vel stabulum, vel similia loens, d. l. ex conducto, in princ.

- 13 Bene verum est, quod si conductor utatur re conducta ad vsum domesticum, & tanquam bonis paternis, si res deterioretur, vel consumeretur, non tenetur ad pretium ipsius, sed ad simplicem mercedem, & pensionem. solutam, ne cogatur pro eadem re soluere dupliker, scilicet pretium, & pensionem. Natta. conf. 601. nu. 6. vol. 3. Feder. Scot. conf. 2. oum. 13. lib. 1. Borgin. decil. 44. num. 10.

Et non separando materias, circa concernentes laborum, & expensarum ponam aliquas alias viles, & practicales conductiones.

- 14 Conclusio igitur est. Locans operas suas debet operari

operari suis sumptibus, & expensis. Bart. in l. si non
sotem, §. libertis, num. 22. ff. de condit. indeb. vbi
Ias. num. 32. dicit hanc esse communem opinionem.
paulchre in cap. 1. num. 8. de null. obla. vbi bonus
locus videndus.

15 Ampliatur ista conclusio, vt si operarius locans ope-
ras suas non habet instrumenta, debet ea providere
sumptibus proprijs, Bald. in l. 1. C. de verb. signific.
Imol. in l. stipulationes non diuiduntur, col. 2. ff. de
verb. oblig. Natta in colono luquens, conf. 243. vol. 2.
Firmian. in verbo, obligatus, sub num. 70.

16 Limitatur, vt si instrumentum frangatur, fiat sum-
ptus domini, l. 2. §. si conseruiliis, ff. ad l. Rhod. de iac.
Bald. in l. quoniam liberi, C. de testam.

17 Limitatur secundo, nisi vitio rei, vel materiae, aut
artificis contingat, iuxta litem queritur, §. si ger-
ma, ff. loca. de qualitate superius vidimus de imperi-
tia artificis.

18 Limitatur tertio hoc modo declarando, vt in ac-
cessore, & similibus teneatur ad pullos, & familia do-
mestica, non tamen ad medicos, & medicinas. Barto.
in l. legatis, ff. de aliment. & cibor. leg. Cyn. in l. quod
in vxorem, in fi. C. de neg. gest.

19 De famulo posui loco suo. Altera est conclusio.
Locato fundo veniunt instrumenta fundi, l. sed ad-
des, illud, vbi Castren. not. ff. loca. Bart. in l. 2. in fi.
C. de verb. signific. & est casus valde quotidianus, &
practicabilis, vt dicit Ange. in l. sed & si quis, §. pro-
prietatis, in fi. ff. de vfufruct. monens locatorem, vt
in locatione vel amoueatur, vel excipiat bonos arato-
rios, torcularia, & similia. Idem valde commendat in
hiem fi fundi, §. aucupiorum, ff. de vfufruct.

20 Ampliatur haec conclusio, vt in locatione vesti-
galium, & dationum veniat cappanna, domus, & apo-
theca. Bald. in l. 2. C. de verb. signific. Et ret. de gabel.
nu. 405. Berach. de gabel. quæst. 2. num. 65. Burlat.
conf. 190. num. 25. vol. 2.

21 Limitatur, vt in omnibus supradictis casibus at-
tendenda sit consuetudo, & haec obseruanda. Pet. de
Vbal. par. 1. l. q. 9.

Adde Bol. in l. liberti, C. de oper. lib. per l. si prius,
§. placuit, ff. de aqua plu. arcen. summa Ang. in ver-
bo, consuetudo, num. 14. commendat Girard. singo.
14. num. 14.

22 Pariiter dici potest, vt habens mandatum ad locan-
dum potest habere fidem de pensione, & dixi ad reg.
eum quid, par. 1. Strach. de mercatu. in tit. de mand.
fenu. nu. 23. & licet Rom. sing. 23. & conf. 461. aliter
sentiat, responde tamen, vt per eum, nu. 24. Mozz.
in tit. de mandat. col. 4. num. 17.

23 Adde praedictis omnibus, quod scriptor scribit
suo aramento. Milis in verbo, scriptor, & dixi supe-
rius, & conduens officialem tenetur ad victum in
eundo, & redendo pro famulis, & equis. Angelic. in
d. §. libertas.

De Paleis, Oliuis, Glandibus.

1 Circa tamen sementis, quæ ad expensis, & me-
lioramenta pertinent, prima conclusio sit, co-
lonus debet ponere semen de suo proprio. Bald. in
l. 2. q. 7. C. pro soc. locum. §. per textum in l. ex cor-
ducto, ff. si vis, ver. n. supra damo unum annuū sementis,

ff. loca. Abb. in cap. tua nobis, in 2. notab. de decim.
Pet. de Vbal. de duobus fratrib. par. 1. q. 9. paulchre
Natt. conf. 243. vol. 2.

2 Ampliatur, vt procedat tam in colono partiaro,
quàm in eo, qui nimis colit, vt no. in l. si vno, §. vbi-
cunque, ff. loca. Franc. Marc. decil. 888. nu. 12. par. 1.

3 Secunda sit conclusio. Palee veniunt appellatio-
ne fructuum, l. si vfufructuarius meum, versic. si-
pula. ff. quemadmodum vfufruct. amitt. l. si. §. fin.
C. de seruit. & aqua. Auer. in §. si quem, in fi. In st.
rerum diuis. Rom. sing. 505. paleas. Bero. in cap. gra-
uis, de restit. spol. Guido Pap. sing. 503. Franc. Marc.
decil. 198. parte 2. Vincent. Franc. decil. 108. Cran.
conf. 21. vol. 1. Alphan. reposit. 386. Vincen. de An-
oa. alleg. 94. num. 4. vbi ipella, lupini, cauli, milium,
& similia sunt fructus.

4 Circa tamen paleas ita obseruari solet, quod si co-
lonus inuenit paleas tempore, & in principio con-
ductionis, & alit ex eis boues, & simum proiecit in
fundo, & tunc debet rehr quere domino paleas vlti-
mi anni in recompensationem primi, quia debet co-
lonus relinquere fundum eo modo, & in eo statu, &
conditione, in qua inuenit, l. si merces, §. conductor,
l. videmus, §. prospicere, ff. loc. Si vero non inuenit,
sed portauit, & latamen proiecit, nec relinquere de-
bet per supradictam rationem, & si simum vendit,
proui multo coloni faciunt, vel portauit ad proprias
possessiones, & palee debent restitui domino in to-
tum, & si colonus nō colat vnum podere integrum,
sed fundum particularem tantum, & latamen non
proiecit, debent diuidi palee quolibet anno sicut alij
fructus. Si vero latamen proiecit ex paleis commu-
nibus colligendis, compensatio fieri debet arbitrio
boni viri. Pet. de Vbal. de duob. habit. Iosiph de-
cif. Petuf. 14. vbi consuetudo in hoc attendenda est.

Circa vero oliuas considerantur quatuor tempora.

5 Primum tempus est, quando sit locatio istum, &
immediatē recolectio, & secato frumenio, prout de
mese Augusti, vel Septemberis, prout plurimum ob-
seruatur, & oliua eo tempore pendat, & sit nata, &
aliti cura auerentis coloniam ipsum (p. stat. &
colligendo legitime facit, & necus colonus percipit
in vltimo anno sui laborij, & si fortasse percipiat
in primo relinquet in discitu, cum colonus re-
linquere debeat agrum, & laboritum modo, quo
reperit, vt dictum est.

6 Secundum tempus est, quando locatio facta esset
oliuis iam perceptis, puta de mense Nouembris, De-
cembris, & Februarij vsque ad mensem Martij, & sic
ante quàm fundus post collectum frumenium in-
cipiat coli, & cultivari, & tunc pro vna cultura fru-
menti, quæ durat fere biennio, habebit colonus duos
fructus oliuarum, tum quia oliua bis in eo tempore
fructus producit, tum quia fundum relinquere de-
bet eo modo, quo inuenit, vt plurius dictum fuit.
Tertium tempus consideratur, quando locatio facta
fuit postquam fundus incipit coli, vel à Domino,
vel ab antiquo colono, videlicet de mense Martij,
vsque Septemberis, & aoti quam seminat frumen-
tum, vel bladium, & postea sit locatio noua colono,
qui grauium in terra culva, vel mactata proiecit,
& tunc oliua dicti anni debet diuidi pro rata, habita
consideratione temporis, & mensurae ipsius.

Vincentii Carocii Tractatus

- 7 Et similiter si locatio facta fuit nouo colono de meole Octobris antequam fundus sit seminatus, postquam est cultus, & mactatus, & tunc cum dicta oliua non pendat nisi uno mense, vel circa, pro rara dicti mactis, & sic pro una parte, & rata anni fiet diuisio inter antiquum, & nouum colouum, & sic duo decimam partem habebit in circa.
- 8 Quartum tempus est, quando locatio facta est de mense Octobris seminato tamen iam grano, & oliui pendentibus, & tunc sine dubio non spectant ad nouum colouum, sed antiquum, qui laborat, & omnem iodium suum posuit. Ita sentire videtur, & practice docet pest alios antiquos Angel. in suo opusculo de paleis, & oliuis Petr. de Vbal. de duob. fratrib. parte 1. q. 9.
- 9 Ampliatur hæc omnia, vt non solum procedant io oliui, sed glandibus, & arundinibus, vt per Petr. de Vbal. in ciato loco. Adde Federic. de Sen. consilio 110. Bar. q. 1. quidam conduxit. Tiraq. de retrac. conuent. §. glo. 5. nu. 17.
- 10 Limitatur modo, vt prædicta procedat, quando oliuæ, glandes, & similes sunt in fundo, qui colitur pro sumentio, cuius cultura durat biennio. Si autem anno tantum duraret, prout est vinea, in qua ad sunt aliquæ arbores oliuarum, tunc clarum est, quod sicut una cultura vineæ est annalis, & anno quolibet percipitur vindemia, & diuiditur, ita diuidi debent oliuæ, glandes, & arundines. Idem dicendum est in fundis, in quibus cultura est annualis, vulgo in meremina.
- 11 Si autem oliuæ essent in fundis, & siluis, quæ non coluntur, vulgo *solis*, quibus vimur pro pastura, vel in extremis partibus vinearum, tunc colonus debet habere dimidiam partem oliuarum, sicut aliorum fructuum, quia lucrum, & damnum debet cum domino diuidi, l. cum duob. §. in corunda, ff. pro soc. l. i. merces. §. vis maior, ff. locat. l. diuortio, §. quid in tementem, ff. sol. matr.
- 12 Notandum est etiam, quod si colonus non restituit domino terras seminatas, vel male seminatas, tunc ad interesse teneatur, & licet in locacione fuerit appositum pactum, vt liceat domino retinere semina, non per hoc excluditur, quin agi possit ad interesse. Rui. conf. 88. nu. 5. vol. 1. quod est bene notandum.
- 13 Fructibus excolitis, & iam ex humana industria secatis auulsi, & ad humanam perfectionem in esse ductis, oritur contentio inter dominum, & coloum, quis debeat asportare partem domini, & vique regulatiter locatur, vel domini accedere debet ad domum coloni, vel conductoris pro parte sua. Abb. in l. i. legatum, nu. 9. de pignor. vbi Barbat. nu. 8. Ang. in l. i. legatum, nu. 3. ff. de ostendo. Alex. & Ias. in l. eum filius, §. si ff. de verb. oblig. Art. in §. præterea, nu. 3. de sct. Duen. rep. 161.
- 14 Limitatur, nisi ambo sint eiusdem fori, quia colonus, vel conductor accedere debet ad domum locatoris cum pensione, vel fructibus. Bal. in l. acceptam, nu. 23. C. de visor. q. 12. in l. i. nu. 7. C. de condic. iosef. Pet. de Vbal. de duob. fratrib. parte 6. q. 14. Firmian. in verbo, debitor. Contra in verbo, & emphyteota non soluendo, vers. an debitor, valde commodat loan. de Anno. problem. 46. Ioan. Tigro. sing. 121. Capell. Tholo. q. 76. Ias. in l. sicutus, ou. 14. ff. sol. matr. Ro. land. conf. 87. nu. 17. volum. 1. decif. Genoens. 144. oume. 3.
- 15 Quibus adde bonum verbum, quod ita obseruat consuetudo. Bar. in l. in illa, ff. de constit. pecun. Ampliatur hæc conclusio ad propositum materie expensarum, de qua agimus, vt debeat portare, & accedete sus sumptus. Aug. in d. l. in illa, vbi reputat valde notabile in practica.
- 16 Dicuntur eiusdem fori, si sunt eiusdem ciuitatis, loci, vel comitatus. Ias. in l. secunda, oume. 93. C. de iure emphyte.
- 17 Limitatur notabiliter, vt colouus consignando famulo liberetur. Bal. l. i. mulier, ff. de usufructu. Ias. pro in facto occurrit, & tetigi superius in tit. de pro cur. per. 1.
- 18 Et si oriatur contentio inter dominum, & colouum, seu conductorem circa solutionem, conductor ostendendo tres vltimas solutiones præsumitur retro semper soluisse, ad materiam. I. quicunque, C. de apoc. public. lib. 1. o. quæ & in colono, & conductore procedit dictum Ang. in §. citre autem. Authen. de non alienan. quod summo opere commendat. Ias. in l. 2. col. 6. C. de iure emphyte. Anch. hoc singulare appellans in c. ponit, col. pen. versic. vout tamen singulariter, de locato. vbi Imol. col. 33. versic. dicit tamen Petrus, conf. 118. num. 3. volum. 4. Calcan. consilio 4. in fin. Aut. Gabr. de præsumpt. conclus. 11. oume. 4.
- 19 Adde bene loquentes Cassane. in consuetu. Burgund. fol. 381. Capel. Tholo. decif. 122. q. singolare, & notandum ponit Trigo. singul. 315. Cremen. singular. 78. & hæc est communis opinio ex vira allegatis Bal. in c. iuste in fine, de dilat. Dec. in l. i. citis annis, nu. 4. vbi Alciat. in verb. annis, C. de pact. Alex. Ias. & alij in l. 1. C. de fideicom. Alexand. consilio 105. nu. 2. lib. 3. Curt. iun. conf. 96. oume. 3. Gughel. in c. Raynuius, in verb. absque liberis, oume. 185. §. de testa ment. Franc. Lucas de fisco, part. 1. oume. 9. libro 2. Duen. regul. 54. Ant. Gomez. de contract. o. 3. nu. 1. 3. Viui. lib. 1. op. in. q. 2. & in silua, op. in. 336. Ema nuel in suo thesaur. iur. P. oume. 89. Caball. millo. loq. 226. parte 1. Firmian. in verbo, solutio, Ias. in l. secunda, oume. 13. C. de iure emphyte. & verum Firmian. in verbo, obligatus ad annum, in fine. Enerat. a vi gehationis, oume. 16. Rot. decif. 304. in nouiff. Corboll. de iure emphyte. limite. 37. in fine, & hæc est communis opinio. Grat. consilio 131. nu. 4. libro secundo, Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 139. numero scriptum, Bonacof. de præsumptio. in verbo, soluisse.
- 20 Ampliatur, vt procedat in tribus obligationibus. Dec. conf. 650. in fine, quid enim si locatur nolit recipere pensionem, & diligens conductor offerat, vel legitime depouat, cum non excusabitur & copartiarum in deposito tenet Crau. consil. 313.
- 21 Ampliatur secundo etiam si debitum sit locatum. Grat. conf. 121. col. 1. vol. 2.
- 22 Ampliatur tertio siue solutiones sint annales, siue semestres, siue quinquennales, eadem enim est dispositio. Bal. in d. l. quicunque, versic. item quæro. Sequitur Alexand. consilio 107. epl. 1. volum. 3. Ias. in l. diuortio, §. qui sono, versic. l. o, tertio insertur, ff. soluto matrim.

Quicquid aliis dixerit Alex. conf. 10 §. col. 2. lib. 2. quem sequi videtur Hercul. de negatua probanda, numero 40.

- 21 Ampliatur, ut procedat etiam si colonus, vel conductor postquam docuit de tribus ultimis solutionibus, cessauerit in futurum solvere, non per hoc tollitur præsumptio annorum præcedentium res ultimas solutiones. Bald. in d. l. quicunque, versicul. item quæro.

- 22 Ampliatur quinto etiam si in libro, ubi descriptæ sunt illæ tres ultimæ solutiones, non appareat aliquod scriptum de solutionibus anterioris temporis, Bal. in d. l. quicunque, versicul. quæro exactor. Contrarium fore tasset melius Crauet. conf. 313. colum. 9. versicul. et ita lex. Fran. dec. 117. nu. 2.

- 23 Declara in debitor solito annotare, ut p Menoc. de præsumpt. lib. 3. p. præsumpt. 13. 9. nu. 19. cogita.

- Ampliatur sexto, quando lata fuisset sententia ab solutoria ad fauorem conductoris ex cessatione trium annorum præteritorum, nam adhuc maoret sententis. Bald. in d. l. quicunque, numero 14. Put. de feudi reintegratione. c. 197.

- 24 Ampliatur septimo, ut dispositio l. quicunque, procedat etiam in sola obligatione soluedi facta per conductorem. Dec. conf. 610. numero 15. Padill. in l. 1. numero 14. C. de fideicommissis ampliat. 16. Et licet dubitauerit Menoch. in allegato loco, nu. 22. tamen ad excusandum dicitur probasse si se obligauerit maxime in guarantee, vel aliis executione instrumentis, quod haberet executionem paratam, prout aliis suo loco dicam.

- 25 Ampliatur octauo eism si lex vel statutum requireret probationem instrumentalem: nam adhuc sufficit cõdõctori, probare solutionem trium ultimorum annorum. Bal. in d. l. quicunque, ou. 1. Padill. in d. l. 1. nu. 10. Guglielm. in cap. Raynucius, in verbo, si absque liberis, il secundo, num. 86. ex Ias. in l. 1. nu. 10. C. de testam. militat. & l. sciendum, num. 75. de verb. obligantibus.

- 26 Limitatur primo loco dispositio l. quicunque, quando solutio illorum trium annorum esset facta quolibet de per se vnaqueque singulo anno, semestri, vel simili, secus si simul, & semel soluisset in vno anno pro tribus annis, quia tunc regula non procedit. Cin. & ibi Bal. in l. 2. num. 2. C. de dotis promissione. Angel. in d. l. quicunque, nu. 3. Iac. de S. Georgio, in l. non est necesse, nu. 3. ff. de probat. Duenn. regu. 54. nu. 1. limit. 1. ubi reputat eam singul. Anto. Gabr. de præsumptio, concl. 11. nu. 13. Adde Ias. in l. 1. nu. 33. ff. de officio eius. Petr. Rauenn. singular. 218. Put. de feud. reintegr. cap. 61. nu. 10. Ias. in l. 2. nu. 133. C. de iur. emphyt. Lancelot. Dec. in l. libolcus, ff. de ann. ulegat. Cremen. singul. 79. Tholoq. 235. Trigo. singul. 125. Balb. de præscript. par. 3. princ. ver. quin to limu. Ias. in l. 6. certis annis, nu. 4. C. de pact. & in l. 1. nu. 33. de officio eius. Cora. in verbo, solutio.

- 27 Limitatur vltima Gabrie. & Duenn. in citatis locis plene probantes, ut dispositio illius legis pcedat, & habeat locum, quando produceretur solutio trium eodemque sibi annumerum. Ita dicit litera in d. l. quicunque, id est, quod illi tres anni coniunguntur præfenti conventioni, & temporis, & facit illæ solutiones debent esse ultimæ, & finales, aliis non esset locus

dispositioni dictæ legis, ita reprobat opinione gl. de clarat late Aimo. conf. 313. col. 1. nu. 1. in fine, licet contrarium sentire videatur Hercul. de oegat. prob. cap. qui teneatur probare negatiuum, num. 40. late Ant. Padill. in l. 6. probaturis, nu. 9. C. de fideicom. bene Vincen. Fran. dec. 137. ubi in materia habes, quando conductores soluerunt pro domino, & debitor.

- 28 Limitatur etiam vltima Ant. Gabr. & Duenn. ut dicta lex non procedat vbicunque per antecedentes annos apparent solutiones disgregatæ. sentit Bald. in l. 2. C. de non numerata pecunia. Hercul. ut supra, numero 40. vel esset facta promissio de soluendo singulis annis, quo casu non procedit dispositio l. quicunque. Cremen. dicens singul. not. 80. Mascard. d. ceus sing. concl. 603. nu. 11.

- 29 Limitatur etiam vltima eos, quod ex hoc solum in surgit magna præsumptio ad fauorem coloni vel conductoris, vel similibus personarum: sed hoc solum non sufficit, sed requiritur arbitrio iudicis ex circumstantiis. Pulchre Foller. in præf. cenf. versicul. quæ quidem executio, num. 72. et ratione, quia speciale est in d. l. quicunque, propter magis exadum solemnitatem, quæ est in apocis publicis. Vnde ne cõfidas, produxi tres ultimas solutiones. ego sum in iuro, quia iudex ex circumstantiis omnia iudicabit, & poterit per conductorem probari contrarium vel per exhibitionem libri, in quo solent deferri solutiones, ut præficare duet Hercul. in citato loco.

- 30 Limitatur etiam vltima eos, maxime ad intellectum d. l. quicunque. Quatuor enim sunt, quæ principali ter concurrunt ad materiam dictæ legis. Primum est deuotio, & legalitas in soluendo integraliter vltimam suam tributaris functionis. Secundum, continuatio per res distinctas solutiones, & quidem ultimas, quod est Tertium, Quartum, silentium creditorum per illos res annos continuos. Paris. in cõfuctud. 5. 61. nu. 41. Padill. in l. 1. nu. 9. C. de fideicom.

- 31 Limitatur etiam, ut procedat, quando tres ultimæ solutiones probentur apocis, secus si testibus Padill. in l. 1. nu. 17. C. de fideicommissis Paris. in consuetud. titulo 2. §. 62. num. 49. dicens istos habere aliam quam præsumptionem. Limitatur septimo, nisi locator receperisset cum profectione suum ius saluum fore Crau. conf. 313. versicul. 8.

- 32 Limitatur octauo, ut non procedat a deposito. Cora. in citato loco.

- Limitatur nono, ut non procedat contra Tertium. Cora. in verbo, solutio, in fine.

- 33 Bene verum est, quod coloni exigunt a dominis quietationes generales, quæ non extenduntur semper ad grauium, vel alias res mutatas, sed considerari debent duo casus principales. Primus est, si io loquedo fuit tractatum de pecunijs, & alijs rebus mutatis, & tunc quietatio extenditur iungo doctrinam Bal. in l. pactum, q. 16. C. de pact. Alter casus est, quando fuit tractatum de pensionibus, vel rebus laboris tium, & tunc quietatio extendit vires suas ad specificata, & conuexa illis, non ad pecunias, vel res mutatas. Nait. in terminis 564. ubi dicit hoc colligi ex progreio instrumenti, quod arguit causam singule iuxta doctrinam Bal. in l. fin. ff. de hered. instruend.

- 34 Caueant igitur quomodo loquuntur, ne effuso sermone in promptum incidant periculum.

Nec

Vincentii Carocii Tractatus

- 35 Nec præsumitur cōductor satisfecisse, licet penes se reperiat instrumentum ex quo contractus locatio est vitro citroque obligatorius, quod remanere potest penes vnumquemque ex cōtrahentib. K. ui. conf. 11 §. nu. 15. vol. 1.
- 36 Ex his habetur limitatio ad regulam l. Labeo, ff. de pact. vt non procedat in contractu vitro citroque obligatorio.
- 37 Cōcordato autē Domino locatore solet oriri cōtentio inter ipsosmet colonos in diuidēdo pretione fructuum recollectorum in bonis conductus ad laboritium. Tria igitur principaliter consideranda sunt, operæ boum, operæ personarum, impensæ in semine, messoribus, & similibus.
- 38 Primo igitur detrahatur omnis impensæ facta ab ipsorum personis. Secundo detrahuntur operæ boum & si boues sunt æqualiter communes, communicantur, & residuum diuiditur hoc modo, si vnus habet filios grandes, qui multum operati sunt, tunc in diuisione debet haberi ratio operarum istorum filiorum & fiet diuisio in capita non autem in stirpes. Bald. in l. si patronus, num. 16. C. de comun. vtriusque iud. in l. 1. C. pro soc. Azar. in §. fin. num. 15. de actio. la. in §. sequens, nu. 47. eod. titu. Petr. de Vbal. de duobus fratrib. par. 4. nu. 1. versic. quod facit pro rusticis; & hæc est communis opinio. Ale. conf. 77. col. 3. vol. 5. Tiber. Decian. respons. 39. nu. 47. lib. 1. Cephal. conf. 69. nu. 7. 8. & 9. lib. 1.
- 39 Ampliatur hæc conclusio, vt procedat nedum in rusticis conductoribus laboritorum, sed in mōdinarijs, & omnibus alijs similib. late Ioseph. de Lud. concl. 53. vers. & si vnus ex socijs, car. 187.
- 40 Si verō filij sūt impuberes recipiēt aliquid arbitrio boni viri. Petr. de Vbal. de duobus fratrib. par. 4. numero 4.
- 41 Et si vnus nō habet filios, vel habet viles, & alter habet multos filios, sed inuitiles, tunc faciendū est aliquid qua restauratio noui habēti filios. Bal. in l. si paterno in fine, C. de negoc. gest. vbi Castrenf. limitat nisi ille qui habebat filios haberet curā administrationis domus, & familie. quo casu hoc sufficere dicit, attestās hunc casum inter rusticos, & colons esse valde quoddianum, & practicabilem. Commendat admodum Aret. in §. actionum, numero 30. de actio. l. 1. C. i. v. nemi. numero 4. C. de collat. valde admodum admittens, quod Alexan. in hoc quoddiano casu aliquid non scripserit.
- 42 Sed vide eum conf. 99. vol. 1. Io. Lup. in caput per vestras §. 2. num. 3. Simon de Pret. de iniet. pretation. vltimarum voluntatum, li. 2. solutione 11. num. 34. Zannet. ad l. 2. C. de pact. inter emp. & venditor. nu. 138. Petr. Anguissol. conf. 43. li. 9. Hier. Gab. conf. 111. nu. 58. Cephal. conf. 182. n. 6. vol. 2. Ant. Gomez. de testament. cap. 5. late videndus ad facilitatem Borge. dec. 111. nu. 8. vbi quid in seminis.
- 43 Quem casum appofui quoddianum, nec vidi possum a Ioseph. plene, & bene proficente in allegata conclusio, 11.
- 44 Addo etiā, quod si sunt duo, & vnus soluit terras cōdēdas ad laboritū, alter locauit operas suas pro famulo, prout multi rustici sæpe sic conueniunt, tūc faciendū est communicatio fructuum si ipse communabit salarium, alijs nō: & est, equa decisio. Pet. de Vbal. de duobus fratrib. par. 4. nu. 16.
- 45 Non prosequor vterius quis pertinet ad materiā societatis, solum hoc posui vt adderet practicabilem casum Pauli Castrenf. de quo superius diximus quē non video a multis positum, & a primatibus iuris professoribus valde commendatur.
- 46 Pariter vltra adducta per Ioseph. in cinto conclusione. Addo Cott. in nicmorah. in verbo, statuto Mediolani, versic. accedit, vbi in materia locu loquens, quod respectu laborum est faciendū diuisio in capita respectu expensæ in stirpes dicitur etiā, quod in diuisione fructuum habetur primo ratio operarum factorum: secundo personarum dictorum fratrum: tertio de semine posito, & sic de semine videtur ratio diuersa, vt per eum.
- 47 Pariter allegatis per eum, adde Crauet. conf. 159. maxime num. 10.

D. VINCENTII CAROCII, C.

Locati & Conducti Tractatus PARS QVINTA.

De Quinto Gradu Accidentium Locat. & Conduct. De Inuectis & Illatis.

Usura. Interesse. Inutile. Prescriptio. Impossibilitas.

AGGREDIOR Diuina fauente gratia quintam partem huius vilis, & practicable materiz locati & conducti, & pariter quintum gradum accidentium in hoc celebri contractu locationis, & conductionis.

Et quoniam in proxime praecedentibus tractauimus materiam expensarum, & melioramentorum, pro quibus, vt dictum est, ex tacita legis dispositione retentio competit, prosequar materiam alterius retentionis ex tacita legis inducta obligatione, ad l. certi iuris, C. loc. que materia est vna de principalibus in hac locati & conducti materia, ponendo aliqua utiles quaestiones, & de quorum causa, & origine, Baldus de pig. r. 6. de iur. Perut. 8. 4.

QV AESTIO PRIMA.

De Inuectis.

QUARO primo loco, an inuecta, & illata per colonum partiarium sint tacite obligata Domino fundi, & sic an dispositio l. certi iuris, procedat, & extendatur ad colonum partiarium.

1 Primo videbatur dicendum quod non, quia verba legis sunt proprie intelligenda l. 1. §. si is, qui nautem, ff. de exercit. sed partiarium non est proprie colonus, vt alias dictum fuit in materia remissionis mercedis, merito &c.

2 Secundo scit, quia inter colonum, & dominum contrahitur societas, l. si merces, §. vis maior, ff. loca. sed non reperitur in re cautum, vt inuecta per socium sint tacite obligata, merito &c.

3 Et hanc partem tenuit Iacob. de Are. in d. §. item Scruiana, relatus per Nicol. de Neapol. ibidem. Bal. ad Spec. tit. de locato. §. postquam in fi. Abbin. e. propter, nu. 8. de locato. Rom. in l. si filio, §. si ff. sol. mar. Firmian. in verbo, bona inuecta.

4 Pro contraria parte facit, quia lex generaliter loquens generaliter debet intelligi, l. de pretio, ff. de Publican. l. 1. §. generaliter, ff. de leg. praestant.

5 Sed lex ista certi iuris generaliter, & simpliciter loquitur de colono, ergo debet generaliter intelligi etiam de eo, qui nummis colit quam de partiariorum.

6 Accedat, quod coloni nomen generale est, vt dixi superius par. c. tit. de diuis. loc. & est gl. in tubr. C. de agric. & censu, lib. 1. 1.

7 Secundo pro hac parte facit, vbi militat eadem ratio, militare debet eadem iuris dispositio, l. illud ad legem Aquil. Sicut igitur bona conductoris nummis colonis inuecta sunt obligata, ad eff. item, vt p. §. 10 soluat, pariter eadem ratio militare debet in partiariorum, vt debitum fictum locatori persoluat.

8 Et hanc partem tenuit originaliter, glo. in §. item Scruiana, in verbo, quis, de act. vbi Aret. nome. 1. 2. dicit hoc notabile, & singulare. l. a. nu. r. §. Hoc item tenent Doctores in l. certi iuris, vbi Cyn. nu. 7. q. 7. Bal. nu. 6. q. 3. Ang. nu. 5. vers. deinde querunt Flor. in l. 2. nu. 7. ff. loc. Alex. conf. 32. nu. 3. lib. 1. Soc. regul. 192. fallent. vbi Barba. in rub. de locato, & hac est vera, & communis opinio, de qua testatur Gome. lin. d. §. item Scruiana, nu. 9. vers. sed breuiter, & idem ibi Zaf. nu. 14. Bello. nu. 16. vers. & cum glo. l. a. cob. Menoc. de adipis. poss. ff. remedi. §. q. 10. nu. 83. Padil. ad l. naturalis, §. at cum do. nu. 2. Burlat. conf. lio 330. nu. 44. vol. 3. vbi de communi.

Ampliat hanc conclusio, vt habet locum etiam in eo colono, qui disboscat memora, & loca silue striz, & inculta. Ang. in citato loco, dicens hoc bene notandum. Ad contraria patet responsio ex diseursu aliarum quaestionum sequentium.

QV AESTIO II.

QUARO secundo loco principaliter ad repetitionem l. certi iuris, C. locat. an eius dispositio procedat etiam in colono, qui respondet annuatim non nummis, vel ad medium, prout partiarium, sed in certa quantitate fructuum, puta saccos decem frumenti pro quolibet anno.

1 Et videbatur quod non, ex l. item quia, ff. de pact. quae in locationibus loquuntur, qualis non est species, de qua agitur.

2 Secundo datur hoc signum, vt inuecta sint tacite obligata, quando oritur actio ex locato, vt habetur in l. 2. ff. in quibus caus. pig. t. cit. contrahatur, sed in casu de quo agitur, oritur actio prescriptis verbis, l. 1. §. si quis seruum, ff. de positi, & diximus alia superius, merito &c.

3 Et hanc opinionem tenuit Aemil. Ferrer. in l. h. quia, ff. de pact. nu. 3.

Pro

- in pleno accidentium mari natando exultat, ubi de
lus reptatur, imor inanis est, & æquitas plane
operatur.
- 14 Secundus casus est, an inuncta, & illata sit fundum
& prædium rusticum cum sint tacite obligata domino pri
mo locatori ad materiam l. ceteri iuris, & l. si in lege §.
si colonus, ff. locat.
- 15 Et vique inuncta, & illata in prædium rusticum
per secundum cōductorem non sunt tacite obligata
pro pensione fundi primo locatori. Roman. singula.
391. dum allegat §. si colonus, dicens hoc perpetuo
notandum. Idem tenet Franc. Conan. lib. 4. commen
tar. iuris civil. cap. 16. nu. 7. Ludov. Cheronda lib. 3.
var. simil. iur. c. 15. ex text. in d. §. si colonus, qui loquitur
in fundo, p. ædium rusticum.
- 16 Contraria opinio est vetior, & magis communis,
teste Menoch. remedio 3. ad pascend. poss. ff. q. i. anu
mero 99. ex textu in d. §. si colonus, qui inde finit lo
quitur in veteri prædium rusticum, & veterano Moz. de
contract. in fin. de pigno. & hypothec. verifico venio
ad alium, nu. 21.
- 17 Et hac secunda conclusio, & casu restat discus
tenda vna generalis propositio in hac materia de in
unctis & illatis, an illata in prædium rusticum sint ta
cite obligata, non habendo respectu, an finis in pri
mo conductore vel secundo. ex Rom. in citato singu
lari, nulla præsupposita differentia primi, vel secundi
conductores, sed solum an sit prædium rusticum, vel
vibum, ut per eum.
- 18 In qua materia cum aliquanti ordine procedendo
prima sit conclusio. Fructus, qui nascitur in fundo,
& prædium rusticum, sunt tacite obligati pro pensione
fundis, in prædij, ff. in quibus caus. pignus, tacit. cõre.
l. si in lege, §. si colonus, ff. loc. quæ duo iura clara, &
aperte hoc significant.
- 19 Ampliatur hæc conclusio, ut procedat etiam si nul
la conventio de hoc facta sit, p. iur. in dictis iuribus
habetur. Bald. in de pigno. c. 6.
- 20 Ampliatur secundo, ut nedum sint obligati, do
nec tantum in fundo ante seipsum, sed postquam
sunt secati, cū domus possit prohibere colono, ne
asportet ei, immo eos sequestrat, & retinere loco pi
gnoris, donec pensio solvatur. Bald. in l. §. de col. l.
C. locat. in l. 2. C. de rerum permuta. glo. in l. si fictus
§. locat. ff. de furi.
- 21 Ampliatur tertio in quolibet genere, & qualita
te fructuum, ex quo textu in d. l. pro prædij genera
liter, & ind. finit loquitur ponendo maxime vecu
bum, inactum, quous igitur modo usancantur obli
gati sunt.
- 22 Secunda sit conclusio. Inuncta per colonum in
prædium rusticum cum sunt obligata accedente voluntate
domini locantis, & sic cū hac qualitate, prout clare
habetur in d. l. ceteri iuris, in prima parte, ubi, volunta
re dominorum.
- 23 Prima fuit opinio, ut hæc verba intelligantur, in
tel. scientia domini, & ita tenet, Bart. in d. §. solutam,
sequitur l. si in d. §. item Seruiana, numero 32. For
tun. Garz. ad litem quia par. l. num. 18. de pact. S. c.
cl. regul. 192. S. p. ha. Forcatul. Necioman. iur. civi.
dialog. 17. numero 13. A'phan. report. 87 & hæc est
communis opinio teste Bello. in d. §. item Seruiana,
nu. 38. in fine, nam voluntate fieri nō videtur, quod
- ignoratur, l. non videtur, ff. de liberal. caus. Matc. de
cal. Delphin. 50. l. nu. 18. par. 1.
- 24 Ampliatur, ut idem sit in fructibus iam naturalibus,
quam industrialibus, ut domini scientia requira
tur. in cõtra l. si tenet Negufan. de pug. in 4. memb.
1. partis, sub nu. 1481.
- 25 Limitatur, si fructus rixant, aliis eorum precium
non censetur tacite obligatum. Bartol. in l. si ff. de di
stract. pigno. cum in iure particulari in hypotheca
ria precium non succedat locorel; & Negufan. ut
supra, num. 149. & hæc est communis opinio, ut per
Menoch. l. i. c. i. loco sub nu. 124. q. 1. q. 1. non immeri
to ista defendit ab imputationibus Negufantii in
prælegata ampliatione, ut in fructibus scientia do
mini requiratur ad exemplum inunctum, & illa
totum, cum illi naturaliter in fundo nascantur, isti
per accidens de loco ad locum asportentur, merito
scientia requiritur.
- 26 Secunda est opinio circa interpretationem illo
rum verborum Franc. Conan. Egna. Baron. Dna
reni, & Hugonis Donnellii, in compendio de pigno
re, ubi l. 1. v. illa verba, volumine Dominorum,
de quibus in l. ceteri iuris, intelligantur, volente, &
paciente domino, v. illa pignori essent quæ sunt in
fundo inducta, puta quod illa, & illa inducerentur
in prædium rusticum, & consequenter sic inducta pi
gnori essent.
- 27 Quæ opinio mihi videtur admodum applaudere
tum verbo legis, tum præcietati met verborum,
nam si quod sit inter aliquos pactum, vel consuetudo
de aliqua re peragenda, hoc proprie velle, & hæc co
rem voluntas esse dicitur, ut probatur in l. 1. ff. de
pact. in l. si quando, ff. de lega. 1. & facit bonus textus
in l. Lucius, ff. de donat. ubi per illa verba, voluntate
mea, inducitur, non simplex scientia, sed contractus
precarii, qui non transit ad heredes.
- 28 Præterea, quid facit ista scientia, de qua in præce
denti opinione, pone quod videri multis inferri que
non placeant, quid optineatur scientia in puris termi
nis ipsius? Præterea, quid facit ad inducendum obliga
tionem de inunctis & illatis, si sciat, & nihil aliud di
cat? Præterea quæ obligatio inter ignorantes nō con
trahitur, en inter scientes cōtrahitur, si nihil aliud
convenisse appareret?
- 29 Quod autem in l. ceteri iuris dicitur, quando ædes
locantur, non est necessaria domini scientia, & licet
ponatur adversarius, nō inferat ex ea, & cum ædes
non locantur, sed fundus, scientia requiritur. Sed et
dictum est, ut ex comparatione maiorum sit id, quod
minus est, non sequitur, multo minus id requiri
quod maius est, intelligamus. Quasi iste (si fallor) sit
sensus, tantum adesse, ut voluntas domini necessitas
sit quando ædes locantur, ut nec requiratur scientia,
quæ multo minus est.
- 30 In summa inuncta, & illata in fundum intelligen
tur obligata duplici modo: expressè, si id nominatim
conveniat, tunc, cum id agitur, ut res colonus in fun
dum inducat per tacitam consequentiam.
- 31 Redundat igitur ad inuncta per secundum cōduc
torem, an sint tacite obligata primo locatori domi
no, dantur duæ declarationes, & intelliguntur. Prior
est Bar. in d. §. soluta, ut sint obligata primo locatori
si sciuit, aliis non. Secundus est Bar. in d. §. colonus,
quod

Vincentii Carocii Tractatus

quod aut sunt expresse obligata, secundo conducto-
ri, & tunc non tenentur primo locatori, aut non
sunt expresse obligata, & tunc tacite a lege obliga-
ntur, & ratio videtur, quia promissio hominis est sic fa-
cienda promissionem legis, si finis de pact. conuenit & hac
secundum opinionem commendat Bello. in §. Seruian-
no, nu. 27. & 28.

3. Et ex prædictis virtualiter colligitur, an colonus
coloni mei, sit colonus meus, & tergi par. 2. in ver-
bo, conductor, ad l. ne cui, C. loc.

Q V A E S T I O I I I I.

1. Q Vero, an fructus sint tacite obligati pro pen-
sione, & an omnes cuiuscunque qualitatis fru-
ctus, & eis non extantibus, an pteum ipsorum pa-
tet ex prædictis.

Q V A E S T I O V.

1. Q Vero, an inuenta in prædium rusticum sint
tacite obligata, & an requiratur scientia domi-
ni, vel voluntas, & quomodo hoc intelligatur con-
star ex prædictis.

Q V A E S T I O V I.

Q Vero. Omisso partu ancillæ, qui non est in
usu, inuenta sunt in domum, & stabulum lo-
catum multa animalia, inter quæ adera vacca præ-
gnans, quæ peperit, & conductor vendidit partum,
an adhuc penes extraneum durat obligatio ad fau-
orem locatoris.

1. Pro parte negativa facite videtur tex. in l. Paulus,
§. 1. in ff. de pigno, qui velle videtur, vt ita demum
cedat, si apud debitorem edrus sit.

2. Pro contraria parte facit l. 1. ff. de Saluiano, in re-
d. Et hæc est vera opinio, ad idem l. grege, in prin-
cipio.

3. Et hæc est vera opinio, vbi non solum partus edrus, sed alia in
denotiorum locum subrogata, quod de facili oc-
currere possit.

4. Et conciliando dicit glo. in d. l. 1. & ibi Bart. in 1.
n. posuit. ff. de Saluiano, interdict. quod l. Paulus, §. 1.
procedit cum ancilla & cepit, ac etiam peperit apud
extraneum, tex. vbi in l. 1. de Saluiano, cum conce-
pit ancilla apud debitorem, sequitur. F. mia. de ga-
bel. par. 8. principal. membr. 1. num. 8. & in repert. in
verbo, parius.

Q V A E S T I O V I I.

1. E T per modum illationis infertur, vt obligatio,
quæ resultat ex inuectis, & illas per conducto-
rem, vel colonum, transiunt etiam in tertium posses-
sor. m. qui postea conueniri possit vili Saluiano in-
terdicto, non autem directo. Signorol. cons. 4. nu. 7.
Marant. in Spec. par. 4. dist. 7. nu. 11. Negul. de pign.
par. 2. memb. 4. nu. 133. Balduin. §. interdictum, in
fin. de interdict. & in commentar. de pign. c. 14. col. 2.
Sermont. de redd. eccles. par. 3. c. 2. nu. 19. & hæc est
vera, & communis opinio. Et Menoc. de adipiscen.
poss. ff. remed. §. 7. & remed. 14. nu. 39.

2. Et multo magis transiunt ad hæredem coloni, vel

conductoris, ex l. 2. C. de precar. cum de fructus, &
hæres vna sine persona, iuribus suis vulgaribus.

Q V A E S T I O V I I I.

Q Vero, an bona minorum illata in prædium
conductum sint tacite obligata pro pensione.
In qua opinione duo sunt casus principales con-
siderandi.

1. Primus est casus, cum minor in domo conductæ
inferat mobilia, quæ seruando seruari non possunt, &
tunc dicta bona sunt tacite obligata locatori absque
aliquo iudicio dictato, quod in tali casu non requiri-
tur, l. 1. ff. de rebus eorum, l. 1. lex, quæ tutori, §. de ad-
ministr. tutor.

2. Limita hoc verum esse in adulto, & secus in pupi-
lo, in quo requiritur tutoris autoritas, glo. in l. i. titu-
quia, ff. de pact. Bal. in l. 1. in fi. ff. de rebus eorum.

3. Secundus casus est, cum per minorem inferatur
bona, quæ seruando seruari possunt, & in hoc dicitur
sunt contrarie opiniones, quarum prima est affirmati-
ua, quod censentur tacite obligata.

4. Pro qua opinione facit, quia lex generaliter, & in
distincte loquens, comprehendit etiam casus priuile-
giatos, l. in fraudem, §. fin. ff. de mil. testamen. T. i.
taq. de retract. consang. §. 1. glo. 14. num. 96. sed iura
disponunt quod illata in domum conductam,
sint tacite obligata pro pensione generaliter, & in di-
stincte loquuntur, inerto comprehendant priuile-
gium calum minorum.

5. Secundo pro hac opinione facit l. si sine herede,
§. Lucius, ff. de administr. tutor. vbi legalis obligatio
non est in inuectis interdicta.

6. Et hanc opinionem tenuit Jacob. de Arc. & Albe-
ric. in l. sed huc, ff. de rebus eorum. Bal. Ang. Cast. &
Jas. in l. item qua, ff. de pact. Bal. Ang. Rom. Alex. &
Jas. in l. si constanter, ff. sol. matr. Bald. in l. certiora,
q. 8. C. loc. lo. And. ad Spec. in titu. de donat. nec vi-
rum, & vxorem, §. fin. vers. quid si mulier. Negulan.
de pignor. in 4. memb. par. 2. nu. 154. lunit. 9. & hæc
est communis opinio, teste Bal. in l. vnic. §. & vi ple-
nius. C. de rei vxor. act.

7. Amplius hæc opinio, vt procedat etiam si inue-
cta, & illata sint absque tutoris autoritate. Scrib. nu-
mer. in §. item Seruiano, de actio, vbi in numero 37.
Gomel. num. 15. Bello. num. 31. & hæc est commu-
nis opinio. Fernan. in suo thesau. in verb. conductio,
num. 217.

8. Altera fuit opinio negativa quod minorum bo-
na inuenta, & illata in domum conductam non sint
tacite obligata pro pensione.

9. Pro qua opinione facit hæc vrgens ratio ex Au-
thent. dos data, C. de donante nuptias, vbi co. si tu-
tum est in ipso, quod dos data est, etiam donatio pro-
pter nuptias constituta dicitur, nullo interueniente
hominis facto, tamen si minor dotem recipiet, non
diceretur constituisse donationem ante nuptias, cum
illa a minore sub curatoris decreto continui non
possit, l. præd. C. de præd. minor. ergo idem dicen-
dum est in hoc casu, nempe obligationem tacitam
non causari sine curatoris decreto, & si regulariter
bona hæc illata tacite obligata censentur.

10. Et hanc opinionem tenuit Accurs. in litem quia,

in verbo, illata, ff. de pact. in l. fin. C. de legi. tutor. Bar. F. sig. & Salic. in d. litem quia, ubi Aemil. Ferret. p. 6. Salic. in hac Lecti inris, imol. in l. si constante, ff. solu. mar. Bal. in l. 1. §. fin. ff. de reb. eorum. Ioan. Andr. ad Spec. in tit. de loca. s. postquam sub nu. 17. Amel. de clar. aquis singul. 209. Iodoc. Damhuu. det. patroc. Foren. titu. de minor. & curat. muner. c. 7. nu. 60. & hæc est communis opinio. Ias. in d. §. item Seruiana, nume. 57. & ita in practica tenendum testatur Ioan. Ficar. in d. Lecti iuris. Jacob. Menoc. de adipiscen. poss. ff. tened. 3. ann. 8. t. Octau. Simoncel. de decret. lib. 2. titu. §. inspectio. a. cal. s. sub nume. 12. Adde quod hæc opinio est verissima, & ab ea in iudicando non est recedendum. Viui. libro 2. opinio. 63. in fi.

13. Negatiua igitur conclusio est, minoris bona in necesse, & illata in domum conductam non sunt tacite obligata pro pensione domus, quæ quidem verissima est, communiter recepta, nec ab ea in iudicando recedendum prout ex supradictis apparet.

14. Limitatur primo in bonis, quæ seruando seruati non possunt ex his, quæ diximus in primo casu huius questionis.

15. Limitatur secundo in scholaribus, quorum bona etiam minorum sunt tacite obligata pro pensione domus. Faber. in §. item Seruiana, nu. 7. de act. Octau. Simoncel. in citato loco, nu. 21.

Adde quod ita de consuetudine seruatur Romæ, Perusij, & vbiq. locorum. decil. Perus. 6. §. nu. 17. par. 2.

16. Subdeclaratur ista limitatio, vt non sit generaliter vera, sed non procedat in libris, & aliis, sine quibus scholaris commodum esse non potest: libri enim scholaribus, clericis breuiariis, & arma Militi non sunt auferenda. Iso. Aret. & alij, in dicto §. item Seruiana.

17. Et licet Dominus Simoncellus prudenter se scho-larem professens, qui doctæ doctorem more scripsit, dicat in citato loco, quod stante hac subdeclaratione limitatio parum deiciat, cum vt plurimū scho-lares non habeant nisi libros, & similia, sine quibus commodum stare nō possunt, sicut nec colono instrumēta rusticalia. Firmian. in verb. instrumenta rusticalia.

18. Secundo modo respondetur ad obiecta per dominum Simoncellum, quod si scholaris, vel alius conductor non habet nisi libros, vel alia bona priuilegiata, quod isto casu ne actus sit inutilis, talia reseruat, & priuilegiata venient, & de hoc est textus in hac locati & conducti materia, in l. si fundus locatus, ff. de fund. instrum. instrumentoque, legato, ubi non venit instrumentum coloni, si sint alia instrumenta, alia veniunt. Reputat singulare Balad. liberti, in fin. C. de oper. lib. Alexan. in l. si constante, nu. 26. & 28. ff. solu. mar. & valde etiam commendat in addit. ad Bar. in lege, cum tabernam, litera E, circa medium, ff.

de pigno. actio. Petrasan. si. g. 35. Rom. singul. 437. Marli. de fiduciis, num. 194. & sing. 314. & cōs. 21. num. 49. Negusian. de pigno. par. 2. memb. 2. nu. 17. & 41. Felin. in c. ex parte, col. 3. de constit. Calcan. consil. 39. nume. 11. Cagnol. in reuoc. l. fin. nu. 10. C. de post. Aktat. in lali natum, C. de verb. signific. Mattheol. notab. 136. Plat. de in litem iurand. §. 43. num. 11. Boer. in terminis decisio. 204. num. 38. Gomefian. §. item Seruiana, col. 8. l. fin. l. t. C. de verb. sign. Ant. Gabr. de verb. sign. conclusa 2. nu. 32. Menoc. de adipiscen. poss. ff. remed. 3. num. 140. Aquel. in tit. qui seu. dar. poss. col. 2. Cagnol. post Lancell. ad l. 1. nu. 35. ff. de reg. iuris.

[Vnde vt instrumenta conductoris ad usum quotidianum, lectu, & similia non veniunt regulariter in hac tacita.]

Et allegans non adesset alia bona, probare debet. Crauer. consil. 112. nu. 5.]

19. Et ex prædictis inferitur limitatio ad l. obligatione generali, ff. de pigno. vt non procedat quando obligans non habet alia, quam quæ non esset in specie concessurus Petrasan. sing. 35.

20. Secundo inferitur ampliatio ad reg. l. si quando, ff. de leg. 1. & c. si papa, de priuileg. lib. 6. vt verba debeant aliquid operari.

21. Ampliatur enim, vt procedat, etiam in casu, vbi non esset nisi res priuilegiata, quam quis non esset in specie concessurus.

22. Limitatur tertio in minore inctatore, cuius bona inuicta, & illata sunt tacite hypothecata pro pensione domus, & apothecæ. decisio. Perus. 66. numero 18.

23. Limitatur quarto quando nihil est minori impetandum in conductu, puta, quia conductum domus alias per eius patrem conductum, vel profectum est conductionem a patre inchoatam. decil. Perus. vt supra, in fine.

24. Limitatur quinto, quando minor conductus domum suam gradui conductum, quia hoc casu eius bona inuicta intelliguntur tacite obligata, cum videatur egisse, ut quilibet diligens paterfamilias. Opinio Petr. de Bellap. in hac Lecti iuris, citata per Ias. in d. l. item quia, nu. 20. & hæc est æqua opinio. Io. Schar. ad Lecti iuris, nu. 11.

25. Verum D. Simoncel. eam impugnatur & hac præcipue ratione, quia bona minorum abque decreto obligati nō possunt, etiam quod vilius gestum sit. late per eum in tract. de decret. lib. 3. tit. 8. in spec. 17.

26. numero 125. asserens hanc esse magis communem opinionem.

27. Tamen videtur posse responderi in casu nostro, namque principaliter allegata per eum loquuntur in expressa alienatione, sed si minor vult pro suis necessitatibus te, & domo mea, cum ego non debeat secus pensione in ea? non enim hoc casu proprie distractio dici potest, & quæ quædam retentio permittitur, ne minor locupletetur cum iactura aliena.

28. Dicit insuper Simoncel. in citato loco, quod non sufficit utilitas, sed debet esse vrgentia ætis alieni. Dicitur, quod si minor vult remeare, non vrget isto casu æs alienum, vt scias mihi de pensione mihi debita.

Limitatur

Vincentii Carocii Tractatus

28 Limitatur sexto, si creditor dictorum bonorum possessionem habet, nam posset ea retinere pro ea quantitate qua minor villam habuit. Faber, in §. item Seruiana, nu. 7. de act.

29 Vltimo circa hanc minorum materiam, quia superius fuit dictum, quod lex generaliter loquens comprehendit etiam casum privilegium, nisi in eo casu reperitur specialiter privilegiatus, licet varietur sint

opiniones, tamen verior videtur, & magis communis hæc opinio affirmativa, ut comprehendat casum privilegium. An. Pinel. in Authen. nisi Triennale, colum. 4. in fine, C. de bon. maten. in rub. C. de ref. in den. vendit. par. 2. cap. t. num. 15. Viui. libro primo, opin. 1 a 1. Strach. de mercatur. pagin. 476. num. 5. Emson Suarez in eius Theaur. litera G, numero 16. dicens insuper hanc opinionem esse optimam, & multum rationabilem Cucc. de morator. præscript. num. 77.

30 Limitando, ut procedat in materia suorum, vel indifferenti, sed in odiosa, ita cõciliari possunt opiniones, cum multi testentur de contraria negativa

communi, ut Negus. de pign. par. 8. membr. 1. nu. 24. Luc. Petras. in præf. tit. de execut. instrumen. dotal. nu. 16. Hercule. de negat. probau. Corn. in conf. 139. vol. 7. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 3. num. 39. Rimin. conf. 3. nu. 6. An. Gabr. de magis commun. conclus. 1. de legi & stat. num. 9. in fine, & in colligunt ex Neuiz. confil. 77. num. 16. Tirac. de retract. lignagie. s. 1. glo. 14. num. 91. cum multis frequentibus. Et ex his inferitur, quod si clericus conducat domum, & multa mobilia inferat, quod censetur tacite hypothecata pro pensione domus conductæ.

31 Inferitur etiam quod si mulier domum conduxit, & in ea intulit aliqua bona dotalia, quod erunt tacite obligata pro pensione domus.

Q V A E S T I O I X.

QUæro, an inuenta, & illata sint tacite obligata pro deterioratione?

1 Et videtur dicendum quod non, cum hoc principaliter pro pensione inductum videatur, ut no. paf. sim, & in l. certi iuris.

2 In contrarium est textus clarus in l. 2. ff. in quib. caus. pign. tacit. contrahatur per quem ita tenuit Bart. in l. solutam, §. solutam in fine, ff. de pign. Negus. de pignor. in 2. membr. 4. par. num. 129. Baldus in eiusdem commentar. cap. 6. colum. 3. vers. sed obseruandum. Iacob. Menoc. de adipiscen. poss. remed. 3. q. 12. num. 102.

3 Addo quod hæc est communis opinio. Bello. in §. item Seruiana, nu. 20. Rimin. conf. 299. nu. 13.

Amplius hæc communis conclusio, ut procedat, & habeat locum etiam contra secundum conductorem, qui gratis a primo conduxisset; nam illius bona sunt tacite hypothecata pro deterioratione, gl. in l. Pomponius, l. 2. ff. in quib. caus. pign. vel hypothec. tacit. contrahatur, quam ab impugnationibus, Iacob. d. l. item quia, nu. 1. limit. 2. descendit Negus. de pignor. nu. 137. & 138.

4 Et sic datur in hac locati & conducti materia conductor gratuitus, & sine pensione, & supportat mul-

ta onera veri conductoris, prout tene tot pro deterioratione, & similia ad l. si gratuitam, ff. in quib. caus. pign. tacit. contrahatur.

5 Limitatur hæc conclusio, ut procedat si deterioratio conigerit culpa inquilini, alia non tenetur, & in hoc casu compit actio etiam ex locato. Ita habetur in d. l. 2. ubi culpa.

6 Limitatur secundo iuxta tenorem verborum, d. l. in inquilino loquente, ut habeat locum in prædio vt bano, sedis videtur in prædio rustico, sed hoc cogitare possumus.

Q V A E S T I O X.

DEcima est quæstio, nec prout ego viderim, pertractata ab erudito Menoc. in pleno remed. ad piscen. posses. 3. an si soluta pensione, pro qua inuenta erant tacite obligata, possit ea postea pro alio debiti retinere.

1 Et videtur quod non, cum ista tacita legalis by potheca sit ad consulendum locatori in eius pensione vel fectu, prout iura omnia præsupponere videntur. Quare cum erit pensio satisfactum non videbatur licere rem pro alio diuerso debito retinere cū hæc non fuerit principalis contrahentium intentio, vnde &c.

2 Contrarium est verius ad ampliationem l. certi iuris, ut pro alio etiam debito pensione soluta retineri possint. Bar. in l. solutam, §. solutam, in fin. ff. de pign. quem dicit de iure veriorum. Negus. de pignor. in 4. membr. 3. par. nu. 129.

3 Subdeclara, ut licita sit dicta retentio quod fuit, vel est pro alio debito obligata alijs, non licet reuocare, cum non esset tradita ad hunc finem, vel retinere vellet ratio ne expensarum, vel melioramentorum, prout superius dictum fuit in ni. de expensis in taxa distinctionem. Doct. in l. 1. C. etiam ob chirograph. in l. 1. C. commodat. in l. si non inducta, C. in quibus caus. pign. tacite contrahatur.

4 Et per hoc patet aliquis responsio ad contrariam rationem.

Fauorabilissima igitur est pensionis materia, & obligationis per eam inductæ, ut semper saluet ius in reliquis, & consulat indemnatis creditoribus, dando rationem pro alijs creditis præexistentibus.

Q V A E S T I O X I.

QUæro de pulchra (si fallor) quæstione. Locator prouidit de speciali hypotheca, an per hoc censetur renunciasse hypothecæ generali de inuenta, & illata.

1 Primo videbatur quod sic, quia prouisio hominis facit cessare prouisionem legis, l. fin. C. de pact. conuen. l. & habes, §. cum quis, ff. de precat. & hanc opinionem tenuit Dyn. in d. §. item Seruiana, Cyn. in l. certi iuris, in 6. quæstio. & ibi Salicet. q. 5. Alber. in l. item quia, ff. de pact.

2 Pro contraria parte facit text. in l. item quia, ff. de pact. ibi etiam si nihil nominatim conuenient, ponderando dictionem etiam, quæ implicatur est.

3 Et hæc opinio nem per hanc ponderationem tenuit Faber, in §. item Seruiana, col. 2. de act. iactan. d. licet.

Litem quia, in secundo notabili, num. 4. ff. de pact.

- 4 Ex quibus patet intellectus & declaratio ad l. fi. C. de pact. cōuen. prouiso enim hominis facit cessare prouisionem legis, quando prouisio legis sit de iure speciali, secus si de iure cōmuni, prout in casu, de quo agitur. Ita Bar. in l. si cū dotem, columna 1. in fi. ff. solut. matrim. Bal. in l. 1. columna 3. C. commun. de legat. late Anto. Gabr. de reg. iur. cōclus. 8. nu. 4.
- 5 Limitatur secundo, ut prouisio hominis faciat cessare prouisionem legis, quando ambe proueniunt ab eodē fonte, secus si a diuersis fontibus, Bald. ad propositum materiz locati, & conduci in l. certi iuris, in fin. C. locat. Are. in §. item Seruiana, columna 2. in fi. Instit. de actio. Limitatur tertio, ut prouisio hominis nō tollat prouisionē legis, quādo prouisio hominis nō ita plene succurrit, prout prouisio legis, ita ad propositum locati Are. in §. item Seruiana, column. 20. de additō.
- 6 Quas apposui, quia oriuntur a locati & conduci materia, & quam maxime de inuectis, & illatis, de quibus agimus.

Q V A E S T I O XII.

Q Vtro, an inuecta, & illata in porticum domus conductæ sint tacite obligata.

- 1 Et dicendum videbatur, quod non quia porticus proprie nō uenit appellatione domus, sed per quamdam extēsiōem, l. cetera, §. hoc Senatus, vbi La. nu. 6. ff. de legat. 3.
- 2 Pro contraria parte facit, quia illata, & inuecta cōiuncta domui cēsentur illata in domum ipsam. Leo iur. de, §. 1. ff. in quib. caus. pign. vel hypothec. cōtrahat. sed porticus dicitur cōiunctus domui, vt ea legata veniat, & portic. ad l. cetera, §. hoc senat. merito &c.
- 3 Et hanc opinionem vt vtiorem amplexus est Negus. de pignot. in 4. memb. 1. par. ny. 139. Menoch. de adipiscend. poss. ff. rem. 3. q. 1. nu. 146. vbi post Negus. tenet, quod locata domo censetur etiam locatus porticus.
- 4 Et sic patet responsū ad contrariā, quod licet appellatione domus non veniat porticus de propria significatiōe, tamen cum hoc fieri possit per extēsiōem illam, in porticum dicuntur illata in domum, & consequenter tacite obligata pro pensione domus.

Q V A E S T I O XIII.

Q Vtro, an illata in nauem conductæ sint tacite obligata pro pensione, vel nauio. Et videbatur quod non, cum nauis videatur inter mobilia reputata, l. 1. §. illud vtrique, & §. si quis de nauis, ff. de vi, & vi armata.

- 2 Pro contraria parte facit, quoniam secundum vtiorem opinionem nauis inter mobilia enumeratur l. per §. fin. ff. de his, qui de dec. vel effude. §. nauis, ff. de euct. vbi domus, & nauis æquiparantur.
- 3 Et hanc opinionem renuit Bald. in l. certi iuris, num. 7. C. locat. Negus. de pign. in 4. memb. 2. part. 2. numero 40. Menoch. de adipisc. rem. 3. q. 3. num. 130.
- 3 Limitatur hæc conclusio, ut non procedat quoad nauem, quæ non est nauis tacite obligata pro operi-

bus in ea præstitis. Ita Strach. de mercato. in tit. de nauis, par. 4. ver. fin. per totum.

Et postquam ingressi sumus nauium materiam, materias non separando, ponam aliquos viles conclusiones in materia nauis.

- 4 Prima est. Si naua promissit aliquem in nauis portare ad uictuam consequendam, iustitit in destinato loco exponat, & cum in mari fuerit, presumitur en sciente & volente fuisse, argumento l. neque nauales, C. de probat.
- 5 Secunda conclusio est. Si naua promissit portare res inanimatas, quæ tamen ab alio, sciente naua delata fuerunt, vestrura debetur, inodo quoniam supra, ex l. 1. C. de acquir. poss. ff. Mascard. concl. 210. num. 20. par. 1.
- 6 Tertia est conclusio. Quādo merces fuerunt posite in nauis ignoratē naua, inue virtute contractus nulla debetur vestrura, sed ex æquitate tantum, inxta doctrinam. Bar. in l. si in area, ff. de conduct. indeb.
- 7 Quarta est conclusio. In dubio quando non constat an sciente, vel ignoratē fuerint merces appositæ, & isto casu vestrura debetur. Soci. in l. 2. ff. de conditio. & demonst. sequitur R. uin. conf. 122. nu. 7. lib. 4. Strach. in tit. de nauibus, par. 3. nu. 23.

Q V A E S T I O XIV.

Q Væstio hæc pendet a præcedentibus, an inuecta, & illata in molendinum sint tacite obligata pro pensione, & cum sit similis præcedentibus, omnia disputatione vera est conclusio, siue velis prædium rusticum, siue urbanum. Bal. in l. certi iuris a metro 7. in fin. C. locat. Negus. de pign. in citato loco num. 144.

- 2 Vnum non omittam, quod lafo. in l. quo minus numero 126. ff. de flumin. ponit molendinum inter mobilia: commendat Menoch. de recuperat. poss. ff. rem. 3. l. num. 44.

Q V A E S T I O XV.

Q Vtro, an res semel inuectæ & illatæ remaneant pro pensione obligatæ, licet postea aliquomodo amoueantur. Quæstio ista pendet ab illa, quod res transit cum onere suo, de qua superius vidimus, ob id ponam aliquos casus.

- 1 Primus est. Inuecta, & illata sunt tacite obligata, & licet postea amoueantur, non præiudicat hypothecæ semel acquisitæ ad fauorem locatoris. Bal. in l. certi iuris, in fi. Are. in §. item Seruiana, columna 1. de act. Negus. vt sup. nu. 141.
- 2 Secundus casus est. Locatori incumbit onus probandi italia bona esse inuecta, & illata. Barto. Bald. & alii, in l. si non inuecta, C. in quibus causis pign. tract. contrahatur.
- 3 Vnde si oriatur cōtētiō inter locatorem, & conductorem an hoc vel illud fuerit illatum, locator hoc allegans probare tenetur.
- 3 Tercius est casus Inuectæ, & illatæ sunt tacite obligata, si sint illata, vt perpetuo remaneant. Alex. in l. si constante, q. tertia, q. prin. ff. solut. matrim. on. Baluo §. item Seruiana, num. 30. de act.
- 4 Perpetuo autem exponitur, id est locatione doti-

Vincenii Carocii Tractatus

- re, glof. in d. l. si non inducitur, reputat hanc declarationem egregiam, & notabilem. Menoc. de arbit. indic. cent. 1. calu 441.
- 5 Cui ego addo bonum tex. in l. debitor, cum ibi notat ff. de pign. Albet. in l. qui saltem, ff. de leg. 1. Jaf. in l. 1. C. de verb. signif. Firman. in verbo, instrumenta rusticalia.
- 6 Hinc postea res alienæ inuectæ, & illarum in prædium conductum non sunt tacite hypothecæ pro pensione, sicut enim res aliena non potest expresse obligari pro pensione, pariter nec tacite, l. neque pignus, ff. de reg. iur. Bar. in l. 1. §. 1. ff. de pign.
- 7 Declaratur, ut non procedat si bona fide intulit. Bal. in l. certi iuris, nu. 10. C. loc. sequitur Menoc. de adipisc. poss. remed. 3. q. 14. nu. 108.
- 8 Declaratur secundo, quod si conductor mali fide intulit in domum conductam rem alienam, non est contracta legalis, & tacita hypotheca, siue iniulerit domino sciente, siue domino ignorante, & hæc est vera, & communis opinio. Bal. in hac l. certi iuris, nu. me. 100. vbi Salic. q. 2. Affl. & decif. 184. Affl. ad lat. si quis, §. si colonus, in ff. de reig. & iump. fun. Iaf. in §. item Seruiana, nu. 41. vbi Gom. fun. 24. de act. senientes insuper domini potentiam, & taciturnitatem, nihil in hoc casu operari ad hypothecam inducendam.
- 9 Subd. claratur id, quod dictum est de scientia, ut non præiudicet nisi cū scientia dolus cō. urrat, quod casu res inuectæ censetur tacite obligata, accedente dolo domini in illarum. Ita Bal. & Affl. in citatis locis ex l. si sine, ff. ad Velian. & hæc opinio est magis æqua, & in practica tenenda. Vt in verbo, coloni, num. 40. lib. 1. commun. opinio, secundum primam impressionem.
- 10 Practica igitur est, ut locator in suis articulis deducat, quod dominus rei illarum, sciuit, & consensit illi inuectioni eo animo, & mente, ut toto, & integro conductionis tempore ibi sint, quam practicum docuerunt, Salic. & Affl. in citatis locis.
- 11 Possessio igitur conductoris de rebus inuectis, & illatis de rei esse iusta, quæ ex mala fide non causatur, Lump. oba, C. de acquirenda possessione, & domini rei illarum taciturnitas non operatur bonam fidem, & consequenter nec hypothecam, nisi concomitante dolo.
- 12 Addo vltra Menoc. quod si conductor induxisset rem, pro qua competeret Publiciana, utque censu obli- gata l. si ab eo, ff. de pigno. Are. in §. item Seruiana, col. 2. vbi dicit firmissime tenendum.
- 13 Inferitur secundo, de rebus venalibus inductis in rem conductam, considerando aliquos casus.
- 14 Primus est. Res venalis inducta in fundum rusticum non est tacite obligata pro pensione, quia non fuit inducta, ut ibi perpetuo maneat, idest locatione duratur. Menoc. in d. remed. 3. q. 126. multi enim respondent ibi, postea asportat ad ciuitatem, vbi commodare venduntur.
- 15 Secundus casus est. In prædio urbano, in quo vna cum Gomef. ponum regulum affirmatiuum, venalia esse tacite obligata pro pensione domus, ita Gomef. in d. §. item Seruiana, nu. 23. vbi Zaf. nu. 30. ex l. cum tabernam, ff. de pign. act.
- 16 Ampliatur hæc conclusio, ut indifferenter proce-

- dat, siue quis conduxerit domum ad effectum principaliter negociandi, quod casus clarus est, ut p. r. Conanum, hb. 4. comment. iur. ciuic. 16. nu. 8.
- 17 Siue conduxerit quis domum animo cum familia habiendi, & fructus reponendi, & pariter ex eis vendendi, prout multi ducunt, & opulenti faciunt, ut per Conan. in citato iam loco.
- 18 Siue conduxerit quis domum animo habiendi, & occasionem nactus transuehendi venalis de eo loco ad prædium destinationis, licet laco. Menoc. in allegato remed. 2. nu. 127. aliter sentiat, namque negari non potest, quin hæc domos non deferant negociationi, cum tamen portus recipiant animo alio asportandi, & sic est quoddam membrum perficiendæ negotiationis.
- 19 Limitatur vno notabili modo dispositio l. cum tabernam, ff. de pign. act. ut procedat in mercibus, quoque reperiuntur tempore contractæ obligationis. Bal. in l. vbi adhuc, nu. 18. C. de iud. tot. Negulan. de pigno. par. 2. memb. 2. nu. 23.
- 20 Declaratur hæc limitatio, nisi illatione, & inuectione facta a conductore merces illas locator apud se recipiat, & includat, & eas deinde locator alienet, tunc illa alienatio non impedit locatoris hypothecam, ob quam eam a tercio auocare poterit. Baldos in commun. de pign. cap. 6. c. colum. 3. verfic. si quis locat, ex l. penul. ff. in quibus causis pign. tacit. contrahatur, licet Conan. in citato iam loco aliter sentire videatur.
- 21 Et pro aliquali allegatorum cognitione dicitur, quod apud antiquos legislatores erat in usu quedam nomina denotantia locum ad merces negociandas, ut tabernæ, horreum, area, taberna enim licet sit habitatio, quæ tabulis clauditur, vix tamen posteriorum obtinuit, ut tabernam simpliciter dicamus, in qua merces venduntur. Alciat. sol. tabernam, de ver. b. sign. vnde tabernæ Capouarie, in l. tabernæ, de fundo instructu taberna ferraria in l. taberna, de leg. 2. a taberna casearia, in l. licet, ff. si seruitus vendicetur.
- 22 Horreum, de quo sæpe mentio habetur in titulo de locato, & conducto, io l. cum plura, §. locator horrei, ff. loc. Repositorium est nedum grani, sed vini, & aliarum rerum, d. l. tabernam, de fundo instructu, & quam maxime in horreis mercimonis, & negotiationes exercebantur, sed & si de infistor. act. & reponebantur res preciosissimæ, l. 1. de off. præfe. vigil. l. in ratione, §. diligenter, ff. ad leg. Falcid. & horreum, vulgo, magazzeno. Alciat. in l. non solum, §. morte, nu. 58. ff. de nou. op. n. Conan. l. 4. comment. iur. c. 10. num. 7. Gou. in lib. 2. var. lect. c. 3. Facit. clausibus, ff. de contrah. empt.
- 23 Area pariet locum quandoque est, vbi merces remanent, & habet locum materia de inuectis, & illatis l. 3. ff. in quibus causis pign.
- Inferitur tertio, ut pecunia illata non sit tacite obligata pro pensione. Bello, in d. §. Seruiana, nu. 10. ex quo non circumscriptur loco, per l. si fideicommissi, §. tractatum, de iudic.
- 24 Limitatur hæc conclusio, ut vendicet sibi locum in pecunia illata ad expendendum pro quotidianis necessitatibus, secus si sit illata in domum conductam forte ad eorum seruandum, quia tunc casu est tacite obligata, sicut alia supellectilia, Gomef. in d. §. item Ser-

uisa, n. 30. vbi Zaf. n. 22. Croc. in l. si constante, lect. 1. n. 96. & in repet. num. 140. Tirac. de retract. confang. §. t. gl. 7. n. 10. 4. Boer. decif. 209. Rolan. de lucro dotis, q. 9. l. n. 1. vbi late explicat.

25 Vnde bene verfabitur iudicis arbitrium, prædicta omnia maturè confiderando.

26 Limitatur fecundo in pecunia recondita in prædium rusticum loco peculi, vel eiusdem supellectili, ut in l. si phorus, §. his verbis, ff. de leg. 3. quo casu non censetur tacite obligata pro pensione, prout de pecunia huiusmodi, ad intellectum §. his verbis. Pulchre declarat Cora. lib. 1. miscel. ca. 13. Duaren. lib. 2. auniuerf. q. c. 30.

27 Inferitur vltimus vultus, vt vestimenta quotidiana non veniant in hac tacita legali hypotheca. Bal. in hac l. certi iuris, num. 9. Neguf. de pign. memb. 4. memb. 2. n. 151. ea ratione, quia vestimenta quotidiana non veniunt in exprefsa hypotheca, l. obligatione generali, ff. de pign. a fortiori, nec in tacita, & ex hac ratione idem tenuit in §. item Seruiana, vbi Faber. n. 1. Are. n. 1. Zaf. n. 22. Bello. n. 30. Afflic. decif. 84. circa finem, vbi de veste data sartoti, quod non est tacite obligata.

28 Limita quando adfuerit alia bona, vt satisfiat legali hypotheca, alijs hæc veniunt in subsidium iuxta ea, quæ diximus superius de libris fcholar. quæstione 8.

29 Inferitur quinto, vt instrumenta, chirotapha, libri apothecæ, & alia nomina debitorum iuncta, & illata non sunt tacite obligata pro pensione, cū non circumferantur loco, nec sint inuecta, vt perpetuo sint, sed per acciden. donec creditum exigatur. Pet. Cyn. & Salic. in hac l. certi iuris, q. 4. facit l. Caius, de leg. 2. l. si mihi Mevia, §. fin. de leg. 3. declarat Socin. conf. 101. col. 3. lib. 1. Tirac. ad l. si vnquam, in verb. bona, n. 1. 3. C. de reuocan. donat. & hæc est communis opin. Bello. an d. §. item Seruiana, num. 30. quicquid ibi contradicatur Zaf. n. 19.

30 Prudenter igitur lex, (vt vides) procedit, saluat enim libros, vestimenta, pecunias, nomina debitorum, & similia.

31 Et vides duas propositiones, ad quas scribentes passim in hac materia recurrunt decidendo. prima, an veniat in generali hypotheca ad l. obligatione, ff. de pign. secunda, an sint inuecta perpetuo, idest loca tione durante.

Q V A E S T I O XVI.

Quæro, an inuecta per famulum in domum domini sint tacite hypothecata pro seruitio famuli.

1 Videbatur quod sic, quia dominus videtur locator, vt not. in l. 1. C. locat. d. xi. superius pat. l. q. loca-tionis distinctio.

2 Secundo, quia iste famulus videtur inquilinus, not. in l. 3. ff. de vfo, & habit.

3 Pro contraria parte facit, quia non repetitur legem, nisi conducentem tenuit, vel domum.

4 Et hanc opinionem tenet Bald. in hac l. certi iuris, n. 6. Neguf. de pign. memb. 4. pat. 1. num. 151. Iacob. Menoc. de adipiscen. possit. remod. 3. q. 21. num. 145.

5 Addo Scodobium in Auth. habita, pag. 43. & in actuatio litera A, Bo nacof. de sum. q. 108.

Q V A E S T I O XVII.

Quid flante reconduetione præfumpta ex difpo-
fitione licet, queritur, §. qui impleto, ff. loc.
potius fuperius ad materiam d. §. qui impleto, & con-
clufi quod fic, tanquam conueniens ad reconduetio-
nem, ex Rnii. confil. 78. lib. 1. Afflic. decif. 365. Cra-
uet. confil. 87. n. 9. Iac. Menoc. de adipiscen. possit. re-
med. 3. q. 26. n. 157.

Q V A E S T I O XVIII.

Pone, quod accessi ad hofpitiū, & vna tantum
nocte permanfi, an illata fint tacite obligata, vi-
debat quod non, cum fit actus momentaneus, qui
non folet haberi in confideratione, l. quicquid calo-
re, de reg. iur. & tertijs alijs fuperius.

2 Contrarium est verius. Bal. in d. l. certi iuris, ff. 5.
commendat Raueq. fingul. 71. Alex. in l. diuortio, §.
quod in anno, circa fi. ff. folmat.

Q V A E S T I O XIX.

Quid quando adeft fiducia forte idem per prædi-
cta dicendum videtur, ex quo est accessitum
ad principalem obligationem, Contrarium firmat
Socin. reg. 192. falent. 4. ex l. Pomponius, §. fin. in fi.
ff. in quibus caufis pignus. Et instrumentum habet
executionem paratam in inuectis, & illata. Alinde
execut. §. 1. cap. 21.

Q V A E S T I O XX.

Quæro, an boues aratorij inducti fint tacite obli-
gati, videbatur quod fic, cum lege non repa-
tur prohibitum, nec tale privilegium eis concessum,
& hoc firmat Spec. in iur. de 1. & 2. decreto, §. testat
videre, vtr. fecit autem.

1 Contrarium firmat Bal. ad l. si non inducta, ff. in
quib. cau. facit l. exccutores, C. quæ res pign. oblig.
poff. ad cuius l. materiam aliqua vtilia ponam, cum
infalices coloni pro varijs d. bitis affidue veniunt
in præiudicium laborij, & culturæ.

2 Conclusio igitur est negatiua. Boues aratorij, &
alia instrumenta rusticalia agricolis, & præsertim co-
lonis aufert non poffunt, d. l. exccutores. Iafin l. 1.
n. 2. ff. de ferijs. Nouel. reg. 197. n. 4. Vnde non ve-
nit in generali obligatione ficut nec in fpeciali Ri-
pa in l. obligatione, n. 5. 7. ff. de pigno. de pefte, p. 3.
in 6 remed. verf. licet boues.

3 Ampliatur, vt licet propria auctoritate reaufer-
re, & recuperare. Iaf. confil. 5. o. lib. 3. & est practicabi-
le ex doctrina Bar. in l. si alius, §. bellallime, ff. quod
vi, aut clam, quod si quis per vim fubripuerit anima-
lia tua, quæ facilius pereunt, vel vineæ, quæ si rema-
nerent inculte, facillius deftinerentur, quod permie-
tunt propria auctoritate recuperare, quâvis in alijs
rebus non fic permitteretur, quæ non fic de facili
pererent.

4 Facit hæc doctrina ad inueniendos indices, vt dum
G g a quandoque

Vincentii Carocii Tractatus

quandoque animalia capiuntur, & dantur campana
rur communis, ut prout sunt data canione in for
ma de positi liberare a manibus campanarij, penes
quem de facili deteriorantur.

- 5 Ampliatur secundo, ut vendito fundo non veniat
boues, nec instrumenta rusticalia. Papien. 10 forma
libelli, in causa venditionis, in verbo fructibus, nu. 3.
Fabian. de emptio, q. 1. nu. 68. Rolan. conf. 54. nu. 33.
vol. 3. Achar. quæst. 79. nu. 1. par. 1. Bordin. decif.
44. num. 119. Federic. Scot. resp. 4. numero 18.
volumine 1.

- 6 Limitatur primo Executores, ut procedat quādo
ad sunt alia bona, quæ capi possint, alias fecus, quia &
talita capi poterunt, gl. in d. l. executores, quomodo se
quatur Ange. Rip. de pest. nom. 22. vers. item boues.
Plot. de ia litem iurati, §. 4. in fi. & secundum primā
impressionem, nu. 713.

- 7 Ultra quem idem tenet Marf. de fideiuf. nu. 202.
inferens ex hoc limitationem ad gl. singularem, in l.
nepos Proculo, ff. de verb. signif. volūtem arma milit
tibz, clerico breuiarium, & scholarj libros non esse
auferendos, quia non procedit, si alia bona non ha
beat, dicens hoc in practica valde notabile. Specu. de
execu. senten. §. si quitur, in fine. Maran. de ordi. iud.
par. 6. ad §. 3. nu. 49. Hora. Luc. de priuile. scola. priuile.
32. Duen. reg. 27. §. limit. 5. Gomez. in §. item Serua
na, nu. 30. Affin. in pr. §. 3. nu. 33.

- 8 Cōtariū tenent Pet. Cin. & Alber. in d. l. execu
tores. Negusan. de pigo. par. 2. memb. 3. nu. 49. Jacob.
Menoch. de arb. iud. l. 2. cent. 4. cas. 278. num. 10. ea
ratione, quia militat eadem ratio de agricultura
impeditur. Rebuff. de priuile. scola. priuile. 13.

- 9 Conciliantur opiniones a Ripa de remedi. præs.
pestis, nu. 211. ut prima opinio procedat, quādo prę
dium non esset rusticus, & ipse haberet solum boues,
& instrumenta, prout in Italia, & comitatu Tuderu
alijs procedat secunda opinio.

- 10 Quæ distinctio non videtur iure probata, &
semper militat eadem ratio impediendi culturz.
Quid si sponte ab agricola, vel colono offeratur? ad
huc est locus dispositioni d. l. executores, quia hoc
non est inductum, nisi in beneficium publicum agri
culturz, cui colonus præiudicare non potest, ut no.
io d. l. executores.

- 11 Quid si non sumus in prædijs tributarijs, utque
idem, quia militat eadem ratio, & hæc est communis
opin. Rip. de rem. præs. pest. nom. 22.

- 12 Et procedit in quolibet pignore tam ciuili, quam
prætorio. Negus. v. fop. ou. 49.

- 13 Limitatur secundo loco l. executores, ut non pro
cedat quando boues capiuntur, ut alia bona colator
& ex hoc videtur de feri agricultura. Ita io specie, nō
io genere, cum alia bona colatur. Plot. iud. dicto §.
43. quem mordet Menoch. in d. cas. nu. 14. quia hoc
caso de facili fieret fraus dicendo ut ad aliam colu
ram redigerentur.

- 14 Sed certe isti fraudes de facili bonus iudex occurre
re potest obligādo emptorem, vel creditorem ad hoc
faciendum.

- 15 Limitatur tertio ex Menoch. ut supra, quando in
strumenta rusticalia sunt ad hoc destinata, sed non
in vfu posita.

- 16 Cui aliquotulum repugnare videtur regula defi

nationis, de qua dixi ad reg. cum quid, par. 2. ampli
tio 2. Ant. Gab. de piz. fump. concl. 12 maxime in fa
norabilibus, prout in casu nostro.

- 17 Practicādo tamen hoc casu datur iuramentum in
litem, tam ob deteriorationem bestiarum, quam ob
tempus amissionis, & damnum culturz. Alexan. con. f.
103. vol. 1. Plo. de io litem, §. 4. 3. nu. 12.

- 18 Limitatur quarto quia miles leges hodie nō so
ent in vfu, ut per Salic. in d. l. executores. Negol. v. fup.
no. 49. & passim vides in hisce calamitosi temporibz
necesse boues, sed colos, & viores in domo,
in plateis, &c. est locus securitatis.

- 19 Et idem attestatur Florentiz, non obferuari in da
bitis publicis. Affin. in pract. §. 31. limit. 33.

Q V A E S T I O XXI.

P Vlcha est quæstio, nec a Negusa (prout ex vi
derim) pertractata, an locator pro inuectis, &
illatis præteratur anterioribus creditoribus, & cam
vidi sæpius in facto euenire in colonis, qui in la
boribus cootrahunt multa debita, & locator vellet
præferri.

- 1 Pro parte negatiua facit vulgaris regula. Prior in
tempore, potior in iure.

- 2 Prima igitur conclusio sit. Quādo conductoris
bona sunt in instrumento obligata pro pēssio, vel
ficta, consentit a principio affectu vel obligata, adeo
quod locator præferatur quibuscumque alijs creditoribz
posterioribus iō bonis, & fructibus quia illa obli
gatio retrotrahitur a die contractus, & obligationis
pro tempore futuro. Alex. de Neuo. confil. 95. ou. 7.
Fertant. Garg. patroc. 64. ou. 7. Roder. Suarez. in l.
post. re iudicatum in declar. regui limit. 7. nu. 4. Dyn.
conf. 4. Cepha. confil. 3. n. 47. vol. 2. Hier. de Monte
q. 24. Bordin. de vifur. ou. 7. 1. & decif. 28. nu. 12. &
dec. 44. nu. 46. Tiber. Decian. conf. 109. nu. 13. vol. 3.
Ioan. Gut. alleg. 4. Bologn. cōf. 39. Aleia. respon. 15.
lib. 5. commendat Bordin. decif. 27. nu. 15. par. 2.

- 3 Ampliatur vltia alios, vti præferatur etiam mu
lieri iō dote posteriori habeat exprellam etiam si
post instrumentum mulieris fiat iōstrumētum cali
culi ioter locatorem, & conductorem, quia hoc refer
atur ad primum. Bellon. con. f. 87. ou. 16. vbi in fa
cto conluluit.

- 4 Secunda est conclusio. Si domus locatur ad ha
bitandum tātum, & tōc non præferatur aut ad co
feruandam, ut horreum, apotheca, & similia, & tunc
præferatur. Bar. io l. interdum, num. 2. ff. qui potiores
io pig. habeantur. Iafin. litem quia, nu. 3. ff. de pest.
io §. item Seruana, nume. 60. de actio. decisio. Peruli.
84. parte 2.

- 5 Addo Firmia in verbo, creditor, Strach. de mar
cat. tit. de nau. oum. 30.

- 6 Tertia sit conclusio. Mutuanti in refectionem do
mus est tacite obligata sine domino, sine eo conducto
ri operis mutata sit, l. 1. ff. in quibz caus.

- 7 Vidi in facto casum. Colonius fecit maiestas, postea
ex impotentia (seminandi) discessit: dominus suus sum
pubus seminauit, si appareant creditores præceden
tes interesse iō maiestas, tamen dominus præferatur ra
tione damni, & ita vidi iudicatum.

- 8 Quarta sit conclusio. Impēfa sueris in morte co
loni

loni præfertur pensio in inuectis, & illatis. l. at si quis. §. si colonus. ff. de relig. & fump. fun.

Et in dubio instrumentum continens solarium, & mercedem Doctoris præsumitur prius factum, l. ac in l. ampliat. 3. nu. 3. ff. sol. mat.

Q V A E S T I O XXII

Q Væro, an locator dicatur possidere inuecta, & illata.

1 Pro parte affirmativa facit l. 1. §. si iusserim, ff. de acquir. poss. ff.

2 Secundo pro hac parte facit, quia lex dicit, quod possidentur loca pignoris, l. 2. ff. in quib. caus. pign. tacit. contrahatur ergo possidet, qui pignoris, ff. de acquir. poss. ff.

3 Tertio pro hac parte facit. Actio Seruiana competit pro inuectis, & illatis quasi iure pignoris, sed credimus possidet pignus, §. Seruiana. in iustit. de act. merit. &c.

4 Et hanc opinionem affirmatiuam tenuit Azo glossator in l. solutam, si solutam, ff. de pign. act. Cyn. in l. certi iuris, q. 2. C. locat. post longum discursum, ibi concludamus autem, &c.

5 Pro contraria parte facit, quod ex quo non videtur, nec scit. non dicitur possidere, l. 3. §. Nerus. filius, ff. de acquir. poss. ff. Secundo pro hac parte facit, quia deficit animus.

6 Et hanc opinionem tenuit Bart. in d. s. solutam, nu. 7. in l. inquilinus, nu. 3. ff. de d. in fec. Bal. & Salic. in l. certi iuris. Sarmien. de reddit. eccl. c. 1. nu. 19. Menoc. dicit hanc verius opinionem in 3. remed. ad pign. poss. ff. q. 5. nu. 1. in fi.

7 Recedendo omnium opiniones limitatur primo, ut possidere dicatur pignus apprehensionem, non autem aucta, ex l. est differentia, ff. in quib. caus. pign. tacite contrahatur.

8 Et in d. limitatur, quod quando pensio non soluitur, licet apprehendere, & includere in camera: unde cautus eris.

9 Limitatur secundo, & hæc fuit opinio Petri de Bellapert, quia Cyn. in hac l. certi iuris, appellatur verus legum indagator: aut sumus in prædio rustico aut vrbano, primo casu non possidet nisi corporaliter apprehenderit, cum pro illis competat Saluianus, quod est adipiscenda possessio: in secundo casu sic fuit aliqua inclusio ex d. s. solutam.

10 Limitatur tertio (& fuit n. pinto Bar. in d. s. soluta, nu. 6.) quod vetere non possidet, nec hæc ita ut competat aliquod interdictum recuperandæ, vel retinendæ, sed tantum quod potest conueniri pignoratitia si non possit inquilinus res suas extrahere.

11 Limitatur quarto ex mente eiusdem Bart. in iam citato loco, sub n. 7. quod post inclusionem locator possidet si res viderit, & extigerit aliâ non, ex l. 3. §. Nerus filius, ff. de acquir. poss.

12 Limitatur quinto, ut pro inuectis, & illatis ius exercituri est limitatum, donec bona sunt in domo, & sic si extrahantur, ius exequendi amplius non competit. Bar. in l. creditores, col. 10. C. de solut. Roder. Suarez in l. post rem iudicatam, notab. 9. nu. 4.

13 Collige ergo ex prædictis, quod locator potest propria auctoritate includere inuecta, & illata, si pæ-

fit in tempore non soluitur, & post inclusionem effectus possessoris, si res videtur, & retigerit, & si pensio non soluitur condactor impeditur extrahere competit sibi pignoratitia, & directum Saluianum competit pro rebus coloni, vtile pro rebus inquilini, vt no. in l. 1. ff. de C. de Saluiano interd. ff.

14 Et ex discursu in hac materia l. certi iuris, consequenter constat vnum esse remedium, quod locatori competit, quod est Saluianum interdictionis: vbiunque enim concluditur inuecta esse obligata, inferunt, quod datur Saluianum interdictionis, prout videri potest, & est facile, & frequentissimum remedium, vt practica quotidie docet.

Q V A E S T I O XXIII

Q Væro, est conuentum enim enolono, vt inuecta sint obligata, donec merces soluitur, si dedi fideiussorem, erit ne resolutum inas pignoris? Videri haud quid non, ex l. item quæritur, §. 1. quibus modis pignus soluitur. Contrarium videtur ex l. fina. ff. eodem.

Q V A E S T I O XXIII

Q Væro, moritur inquilinus, an inuecta potest pro funere expendi. Vtique sic, tex. clarus in l. 2. si quis, ff. de relig. & fump. fun. & vidi quidamque in facto euenire.

Sed an pro salario medicorum, & alijs expensis, & medicinis, vti que idem. Vinc. Franc. de iur. §. 1. nu. 6. q. 25. Quid in nominibus debitorum inuectis. Vti que non censetur tacite obligati. Bald. in l. Caius, ff. de leg. 2. eo. tit. de inuectis, q. 35 ponatur.

An locator poterit propria auctoritate includere, & serrare inuecta. Vti que sic, l. vti que, ff. de dam. inf. licet, ff. in quib. causis pign. tacite contrahatur.

Amplius etiam, si essent in domo tanquam alienata, & tradita. Bar. in l. hereditores, sub nu. 25. C. de pign. vbi ius est limitatum donec sunt in domo; ex hac propria auctoritate.

Q V A E S T I O XXV

N Vnquid merces venales inuectæ erunt tacite obligatae, vti que non tenentur gloss. in l. uxor, §. generali. de vfu. leg. Rom. in l. si constante, ff. sol. mat. Castren. in l. 1. col. 1. C. de verb. sign. Bald. in l. certi iuris, q. 6. C. loc. consil. 367. lib. 1. Arer. in §. item Seruiana, col. 1. vbi l. in. 10. de act. Soc. in l. qui Romæ, §. Callimachus, mm. 1. ff. de verb. oblig. regul. 192. fallent. a. Marfil. in l. 1. §. si seruus, ff. de quæstion. Gomef. in d. s. Item Seruiana, colum. 7. de act. Tiraq. de leg. connub. fol. 312. Paris. consil. 36. colum. 1. lib. 3. Alex. in d. l. si constante, mm. 3. vbi Crot. in prima lectura, nu. 36. Negus de pignori in 4. par. memb. 2. nu. 153.

Contrarium tenet Bart. in d. s. vxor. Bald. in l. ed tabernam, ff. de pignori. Idem in rubr. C. de verb. sig. q. 9. Bar. in d. l. si constante in 3. q. 3. prior. Bal. in l. vbi ad hoc, mm. 19. C. de iure dot. & istam dicit communem. Crot. in d. l. si constante, col. 46. & magis communem. l. ac in d. s. Callimachus, nume. 5. Rip. in l. 1.

au. ff. de pignori & hanc est etiam veteris opinio Ne-
gulant de pignori. 1. par. 1. num. 17. Conna-
lia. 4. iur. c. 16. no. 8. Major. consil. no. 8. strach.
de mercat. tit. de mandati. verfic. reliquum rite. fol.
mibi 10. in fine. quibus vix aliter videtur.

Et hanc opinionem credo rectiorem, ne dum lo-
quendo absolute, dum sit generalis obligatio bona-
rumque in materia tacite hypothecae legale, & licet
Negulanti dicat, quod merces non sunt in loco,
ubi sunt perpetuo. Respondetur ex mente Baldi in l.
vbi aliquid, cu. 20. C. de iur. iur. quod pro eo momen-
to quo sunt in loco, erant obligatae, & in subrogatis
interab successione obligatio. Præterea quis credidit
mercatorem apothecam, in qua non habeat, nisi mer-
ces, quo modo fuc curreat locatori 3.]

[Ex multis magis venient merces venales in genera-
li obligatione, quando non adfuit alia res. Fich. in
l. Tria. 5. Tria, nu. 86. de leg. 2. Marfil. in l. 3. ff. ser-
uus, nu. 4. ff. de quæst. & diximus alias in libris schola-
rium, vel verbis client multum prægnantia, Alexan.
conf. 30. col. 4. vert. ponderanda, vol. 5. Ruj. 46. 32.
no. 2. vol. 5. Gualdenf. in tit. de leg. cauel. 1. no. 5.]

[Limitanda autem venit opinio communis magis
recepta, ut veniant merces venales, quæ respectuunt
penes cõductorem, tempore quo venisset dies actio-
nis. Secus si antea fuisset dicitur. Bal. in ff. con-
stante, col. 1. q. 3. ff. sol. mat. in d. l. vbi aliquid, no. 19.
Alex. ad Bartol. in d. l. eum habere nam. Bal. conf. 167.
volum. 3.]

Q V A E S T I O XXVI.

Quid de inuictis, & illatis per emphyteotem,
vel conductorem ad longum tempus, an fin-
tante obligatur Vtique sic, cum talis contractus loca-
tio applicetur, adeo, iussu locat. per quem in te-
ner Baldi. l. certi iuris, quæstione quinta, numero 8.
C. locat. sequitur Arret. in 5. nom Seruiana, numero
secundo, iussu de actio. Mafcard. conclus. 110. om-
niplur. 6. nu. 8.]

Q V A E S T I O XXVII.

Sed nunquid veniat pecunia? ponam aliquas
conclusiones.

1. Prima sit, pecunia venit in generali obligatione l.
cum tabernam, §. vitimo, ff. de pignori. quem textum
ad hoc dixit singularem Roman. singul. 611. accipit
a te pecuniam, Gomez. in 5. item Seruiana, col. 8. & 9.
de actio. Anton. Gabriel. de verb. signific. concl. 11.
num. 12.]

2. Restringitur ad pecuniam habitam non ab ipso
met. creditore, sed ab alio. Roman. in allegato singu-
lar. Negulant de pignori. in primo membr. 2. per nu-
mero vnde primo, vbi rationem reddit, quod in pecu-
nia recepta a creditore non est enim verisimile, quod
voluerit obligare, sed voluerit liberam habere pro
negotij peragende, Surdus. de mercat. tit. de mand.
in fin. num. 5.]

3. Secunda sit conclusio, Pecunia venit in tacita hy-
potheca, sicut in generali expressa. Negulant de pi-
gnori. in quarto membr. secundæ partis, nume-
ro 166.]

Limitatur in tacita restituta ad eorum locum pro-
ut in conductore de inuictis, & illatis, in quibus po-
t. communis venit. Negulant de limitans in citato loco.]
Sublimitatur, ut vera sit in pecunia et pendibili
locus in recondita in loco recepti, & in conser-
uandam, quia hæc venit in inuictis in domum & il-
latis, & in locat. ubi hypotheca Gomez. in 5. item Ser-
uiana, num. 20. Barthol. in cap. nulli de rebus ecclie.
non solent. Mafcard. conclusio 110. num. 10. do-
cimo se primo.]

Q V A E S T I O XXVIII.

An veniant homines debitorum in hæc legali hy-
potheca? Vtique non, quia loco non circum-
scribuntur. Negulant de pignori. in l. pñt. par. nu-
me. 15. l. iura. 8. Et communis opinio. Bal. in 5. item
Seruiana, num. 40. de actio. Mafcard. conclus. 110.
num. 19.]

De iuribus.

Sæpissime contractus redduntur ficti, simulati,
& illiciti ex contractu locatinnis etiam in inserto,
tam pisseque contractus inter ipsos locatinnis,
& pñctionis redditur vitiatum, & suspectum ex
factis minus licitis: scripit enim iura per contractus
more morbi falsi, vel adusti, propterea ad propo-
sitionem tantum materię locat. & conducti, de qua
agimus, penam illisq. viles, & practicabiles que-
stiones.]

Q V A E S T I O I.

Practicabili est questio ad l. locat. §. fin. ff. locat.
vendo fundam pro certo conuento pretio solu-
endo infra tot annos, & interim loco lub pensio-
ne, licetbitne?

Et prima facie videbatur yfura: nam ex quo erat
res vendita, & habita fides de pretio, & tradita, est
translatum dominium in emptorem, l. traditionis
C. de post. §. per traditionem: Infit. de rerum diuifio
ne, ideo de res pensionem soluere non tenetur, &
si solueret, esset yfura.

Et ex hac ratione fiane partem tenuit Vero. cau-
te. 115. reputans hanc cautellam sitis periculofam.
Dec. conf. 119. Ruj. in conf. 450. nu. 13. Rebuffe
except. nu. 66. in fi.

Contrarium tenet Castrenf. in l. ficut, §. fin. ff. locat.
subdens quod iure vifur fant licitæ, & lupan-
trant loco vitarum propter moram pretij non solu-
ti, iuxta l. cutabit, C. de actio. emptio. Clarius hoc
idem explicat, & confirmat Alexand. consilio 133.
volumine quinto, sequens, & notabilem etiam dicit
Dec. consilio 312. columina fecunda, numero 4. quato.
& consilio 440. columina prima, Rip. resp. ponf. 21.
numero 13. tit. de obligationibus, libro fecundo, la-
te Anton. Rouefcal. in schol. ad Alexand. super hoc
confilio.

Addo ab eo non allegatos, & pulchre in materia
loquentes Anton. Gibr. de emptio, & vendit. con-
cluf. 4. nu. 35. & 26.

- 4 Cui patet addo Craue. conf. 189. num. 8. Soci. iun. conf. 66. lib. 1. Nat. conf. 494. & conf. 303. Paris. conf. 41. num. 8. & 9. lib. 2. Nat. conf. 78. lib. 1. Gorad. conf. 44. lib. 1. Bero. conf. 187. num. 7. & 22. libro 1. Alpha. report. 181. in verbo, interst. Burf. conf. 11. num. 14. lib. 1. & hæc est communis opin. Ioseph. de Ludou. conclu. 56. Fran. Marc. dec. 897. nu. 3. par. Riminal. conf. 187. lib. 1. & 319. num. 19. lib. 2. Maggon. Rot. Luc. 31. num. 9. concludens viterius licere apponere pactum, ut elapso termino, pretio non soluto, vendere licet mercede nullatenus excomputa. Plot. de in lit. iur. 5. 4. num. 60. Fabian. de emp. & vend. q. 7. princip. sub nu. 14. vers. sequitur tertium: & hæc opinio est verior, & magis communis Soc. iun. conf. 466. n. 7. lib. 2. Couart. var. resol. li. 3. c. 4. illat. 6. Jo. Lup. de vfur. ad l. eutab. §. 7. num. 145. Anchar. q. 31. par. 2.

5 Ampliat hæc conclusio vltra supranominatos, vt protegat etiam de iure canonico. Abb. conf. 66. lib. 1. & vocatur locatio ad franchisiam. Is. ad Port. in 5. si. litem F. In fin. loca.

Amplius secundo, vt nec pensio computetur in fortem, ita Cist. in d. l. scut. 5. si. contra Bar. & alios.

- 6 Amplius tertio, licet ex fundo nihil recipiatur, additamen facultas percipiendi. Socin. conf. 103. & 109. lib. 1. Cagno. ad d. l. curab. num. 60. Ioseph. de Ludo. in allegata conclu. vbi docet in practica, quod indubie præsumitur pro taxa, & conuentione facta & alleganti incumbit onus probandi, nō quod taxa sit illicita, quia in hoc non audietur, sed bene quod sit excessiua, nec retardabitur executio instrumenti per exceptionē, quod taxa sit excessiua, sed tenetur soluere, postea probare licet in materia Kul. conf. 73. volum. 1. Couat. var. resol. lib. 3. cap. 4. l. upus de vfur. 5. 7. qui omnes plures casus considerant in materia vfuræ recompositorio. Vnum tamen apposui qui loquitur ad propositum, & in terminis locati, de quo agimus.

Is. in l. si testamentum, num. 3. 4. C. de testamen. conf. 170. vol. 1. Dec. conf. 399. num. 7. 448. nu. 23. Socin. iun. conf. 77. nu. 47. li. 1. Curt. iun. conf. 137. num. 9. Crauet. conf. 38. num. 5. 862. num. 6. 966. num. 14. Tiber. Dec. respon. 31. num. 64. respon. 67. nu. 15. lib. 3.

Amplius quarto, ut tale pactum apponi possit etiam venditioni seu di Rodinell. conf. 21. inter cōf. crimini tom. 2. in secundis.

- 7 Et non separando materias ad intelligentiam d. l. scuti, 5. fin. & materię locati & conduci, dicitur, quod in casu d. l. si. re p. rempta, vel propter sterilitatem nulla fit transmissio increditi, ex quo per venditionem est translatum dominium, & sic periculum est emptoris, vt ibi glo. & Docto. animaduertunt. Et Mozz. de loca. & conduci. in verbo, accidentalit. nu. 38. & sic præuilet, & est maioris potestatis contractus venditionis includens, quam contractus locationis inclusus, & idem si emptor dominus, & conductor & in hoc casu adiuuante computatur Bosl. de remiss. merce. condu. nu. 102. vbi dicitur hoc esse suspensum, & admissible dictum.

Declar. secundum aliquos, aut venditio est perfecta, & conuentio non valet, aut sumus in sola promissione, de videredo, & valet, quia periculum est per

venditionem. Siluestr. in verbo vfuræ, l. q. 11. in fi.

Declar. secundo translatio dominio non valet, & casus eo translatio. Abb. conf. 66. vol. 1. Soci. conf. 176. in fi. Dec. conf. 119. col. fin. Ruin. cōf. 73. col. 2. vol. 1. Vnde solet præferri interitū dominium non intelligatur translatum.

Declaratur tertio, quando ista data dilatio ad soluendum, quo casu conuentio valet, secus si sit dictū, ut soluat ut Tungulis annis, quousque pretium soluat, quia hoc prohibitum est Soci. conf. 176. in fine. vol. 1. Paris. conf. 60. num. 21. volum. 1. Et conueniri potest, vt venditor percipiat fructus post terminum soluto non appositum. Archiepiscopus. Floren. in a. par. Summ. tit. l. c. 7. §. 1.

Q V A E S T I O I I .

- 1 Pone quod quis locauit alicui rem suam per annos quinque pro certa mercede, postmodum rem ipsam vendidit, & licet io instrumentum fateatur se recepisse pretium, re uera tamen non accepit, cum emptor in alio instrumento confessus fuerit se pretium debere venditori, quod soluere promissit ad quinque annos, & interim pensionem locationis prius conuentæ soluere, an tunc venditor licet mercedem recipiat?

2 Abb. conf. 5. li. 1. credebat vendidit in casu isto debere computare mercedem illam per quinque annos sibi solutam in fortem pretii, quasi per vendidit dominium fuisse translatum in emptorem, quod secutus fuit Soc. conf. 130. num. 1. lib. 4.

3 Contrarium est verius, & licet isto casu mercedem recipiat, nec in pretium compensat, vt late deducit Couart. var. resol. lib. 1. cap. 4. illatio 11. vbi falsum asseruit Abb. consilium, & responsum, nec modo illo subtiliter posse, si quitur. Lup. in tracta. de vfur. 5. 7. num. 150. Et prædictis colonis Nauar. de usu. no. 17. num. 59. vbi tenet licere venditori, donec pretium soluat, ac capere aliquid loci intercessu, de clarando, vt ibi per tunc.

Q V A E S T I O I I I .

- 1 Quid econtra? Et præsumunt vfurarius contractus si bona locantur pro malo minori pensionem quam valeret. Bald. conf. 31. col. 2. li. 5. Veronep. de simul. cōrac. per fump. 17. & 16. Crauet. conf. 56. num. 12. Mascard. de proba. cōclusiones 442. num. 1.

2 Ado Pinell. de rescin. uendi. l. a. par. 2. c. 4. num. 23. Beriaz. conf. 229. num. 14. lib. 1. Rub. conf. 10. Apostill. ad Affid. dec. 10. Gem. conf. 16. Borgn. dec. 1. num. 79. §. 3. dec. 1. nu. 310. dec. 31. num. 56. part. 2.

3 Præsumptio secunda: locationis contractus præsumitur etiam simulatus, quando interuenit læsio, seu deceptio. Veron. de simulat. contract. in principio veri. tertio casu, &c.

Vnde si emi a te fundum centum, eumque tibi locaui iusto pretio, & feci pactum de redimendo quam docunque pro maiori pretio, quam fuerit emptus, dicitur simulatio. Veron. præsumptio. q. idem. si plus exigitur prout in præsumptio. quin. late in materia Mcnochi.

Vincentii Carocii Tractatus

de p[re]sumpt. lib. 3. p[re]sumpt. 12. n[um]e. 8. cum seq.

Præsumptio tertia locationis contractus præsumitur simulatus, & illicitus, si contingat læsio in aliquâ expensa, quæ spectaret ad ipsiū emptorem pariter & locatorem, & ipse valeat quod illa expensa ipse fecit ad primū venditorem, conductoremque, puta quod quādoquē conductor retroemere voluerit, teneatur solvere omnes expensas, vel cartarum, vel instrumentorum, vel similes, vt per Veron. p[re]sumpt. 6. & alia plura ex[em]pla ponuntur late per Borgni. decis. 32. n[um]p. 7. cum multis seq. Abb. conf. 76. col. 1. vers. 4. p[re]sumpt. lib. 2. Alex. conf. 54. n[um]o. 2. li. 6. Tiraq. de retract. cōuent. 5. 6. gl. 2. in fi. Paris. cōf. 55. n[um]o. 56. lib. 1. Bertran. conf. 186. in fi. 187. in fi. lib. 2. Bero. conf. 165. n[um]o. 14. 169. iur. 7. lib. 1. Nat. cōf. 198. n[um]e. 1. 3. lib. 1. Jac. Menoc. de p[re]sumpt. lib. 3. p[re]sumpt. 123. n[um]o. 57.

Et varia in hoc, a scribentibus, citantur exempla. Primo, quādo consensum est, quod quādoquē venditoris reemeret, teneatur solvere omnes expensas instrumentorum inter se factorum, cum tamen ipse primus emptor teneatur pro instrumento suæ emptionis, & venditor pro instrumento suæ reemptionis solum pro impensa instrumentorum, vt per Alber. in leos. in fi. C. de v[er]is. in l. dissoluta. C. de condic. ex lege, qui testatur v[er]u receptum, vt is, qui acquirit soluat impensam instrumentorum.

Secūdu[m] exemplum, si emptor paciscatur, quod venditor, reemēdo soluat omnes gabellarum impensas etiam partem emptoris, iuxta l. d. bert. vbi Veton. de x. d. l. edict.

Tertium exemplum, vt venditor soluat omnia laudemia etiam partem emptoris.

Declaratur hec, his exemplis, & similib[us], nisi fuisse numeratum prius iusto pretio venditori ad effectum p[re]dictū, vnde caut. la est, vt in instrumento id adferatur de partium consensu ob id, vt venditor solueret p[re]dictas impensas. Meo. in citato loco, n[um]o. 59.

Subdeclara, nisi in regione sic communiter pacisci consueverint Ruin. conf. 16. ob. 1. vers. p[re]dicta in casu nostro, lib. 4.

Quartum in p[re]dicta exemplum, ex p[er]sona emptoris locatorisque, & C. pol. citato v[er]bo, n[um]o. 39. vt. de secundo, c[um] a te fundum centum, valoris centi quinquaginta, cum pacto de reuendēdo eodem pretio, non v[er]o ac iusto, doc. conf. 143. in fi. l. Anch. conf. 257. n[um]o. 2. Hier. Gab. cōf. 74. n[um]o. 5. lib. 1. In Lup. in l. 2. p. 1. §. 1. nn. 43. C. de p[re]sumpt. emp. & vendit.

Quintum exemplum si fiat cōuentio, quod si venditor non reemat pretium infra certum tempus cōuentum, & emptor suppleat venditori centum aureos Bal. conf. 322. col. 2. lib. 3.

Quod solum non sufficit, nisi alijs concurrentib[us] vel læsio sit magna. Hieron. Gabr. in allegat[is] conf. n[um]e. 14.

Et læsio in materiis locati & conducti, circa fidei potest multis modis contingere, vt per Veron. p[re]sumpt. 3.

Præsumptio quarta locationis contractus præsumitur simulatus, & v[er]suarius, si fiat pactum contra naturam contractus, i. qui testamentum, & l. qui iactum, c[um] ibi no. de probat.

Et in hoc quoque casu multa referri possent ex[em]p[la].

Primum est, si conductor facti subuentionem, & nutuet locat[is], quia hoc non est solitum, nisi maiori tempore solito, & minori pensione bona locentur. Gemin. conf. 16. Petr. de Vbald. de duobus fratrib[us], par. 4. nu. 8. Alex. in l. 5. n[um]tatum, nu. 30. ff. si cer. pet.

Secundum, quod conductor possit facere quascūque expensas, & melioramenta, & quod teneatur locat[is] statim illa liquidata solo iuramento conductoris solvere, & exco[m]putare singulo anno in fidei ad rationem, & computum solutionis, quia melioramenta sunt soluenda in fine non quolibet anno, & prout valebat tempore restitutionis, prout diximus in materia melioramentorum.

Tertium exemplum, si fiat pactum, quod locator donat omnia femina pro primo anno, & postea conductor in fine habet relaxare, deinde, quod femina posita per ipsiū conductorem, in fine educationis, quæ excedunt femina data per locatorem, dictus locator teneatur, antequam recuperet poss. sionem te siturere conductori, aut illa solvere ad electionē conductoris Borgni. appellam pactum diabolicum. decis. 32. n[um]o. 60. par. 2.

Quartum, quādo fiat pactum, vt in casu belli, pestis, & h[uius] ieneatur locator facere restantem in eo quod vere passus nō fuerit, habere ratione ad ratam fidei omnia dispositione iuris communi, & ante finem locat[i]onis, quod illicitum est. Bella. conf. 45. n[um]o. 10. Kom. ling. 389. redditus. Paris. cōf. 38. ou. 12. vol. 1. Neula. conf. 90.

Quintum, quod finita locat[i]one, debeat soluisse omnia melioramenta, & pecunias datus mutuo, alijs quod possit retinere dicta bona, donec soluat[ur] hec omnia, & quod fructus sint loco damni, & interesti contra exco[m]suluit, de v[er]is. Pedum. 37. nu. 6. 7. Cels. Hug. conf. 104. nu. 3. late Mascar. concl. 44.

Sextum exemplum quādo fidei, & responsio soluitur in v[er]bis, & similib[us] modis insolitis, pro ut superius diximus.

Præsumptio quicta. Clausulæ insolite arguunt cōt[ra]ctum locat[i]onis illicitum, sicut quemlibet alij contractum, quāvis ille sit, vt no. in l. si quis sub conditione, ff. de condic. inst. in l. emptione, C. plus valet quod agitur. Guid. Pap. q. 340. & conf. 31. oume. 9. Bal. in cap. quia verisimile, de p[re]sumpt. & conf. 75. & 241. lib. 2. Castr. conf. 337. col. 3. vol. 1. Curt. sen. conf. 73. nu. 33. Veru[m] de simula. contrac. p[re]sumpt. 9. l. in l. testamentum, C. de testam. nu. 7. Afflict. de iur. protomif. col. 5. vers. nisi quia dicat Alexan. consilio 28. col. 2. nu. 8. ver. nec obstat, si dicatur, lib. 5. vbi Parisien. ap[er]tillantes dicunt, vbi abundanti[us] cautela, ibi euidentior frans, ex Bal. in c. x. lienis, col. 2. in fi. de consuet. & cōf. 487. apparat. lib. 1. Petrar. ling. 77. Aluif. de Alber. ling. 143. Adu. in p[re]f. §. 19. §. 3. limit. 8. Pel. in c. x. parte, in verbo fidei, de rescript. l. in l. Scichus, §. idem quæsit, ff. de condic. indeb. Alex. ad Bar. in l. Julianus, §. offit[er], ff. de condic. indeb. Vant. de nullit. & defec. citati[on]is, nu. 78. Cotta in verbo clausula insolita. Ant. Roueal ad Alex. conf. 28. in verbo clausula insolite, lib. 5. Menoc. de arbit. iud. cas. 325. num. 18. Sebati. Medic. de reg. iur. par. 2. nu. 101. litera V.

Inf. in l. i. testamentum, num. 3. 4. C. de testam. Curi.

Curt. conf. 170. num. 1. vel. Dec. conf. 399. num. 8.
448. num. 23. Socin. iun. conf. 77. nu. 47. lib. 1. Cur.
iun. conf. 137. num. 9. Crauet. conf. 38. num. 5. conf.
56. au. 19. Soc. leo. conf. 121. f. d. in c. 2. de testip.
Barbac. conf. 16. col. 3. lib. 2. Borst. conf. 65. num. 16.
Malcard. condu. 1004. num. 63.

Addo bene loquentes Aret. conf. 16. nu. 6. Neui.
33. conf. 8. nu. 63. Alciar. respon. 462. nu. 10. Crauet.
conf. 862. n. 6. 969. n. 14. Tiber. Decian. respon. 132.
num. 94. respo. 67. num. 15. lib. 3. Menoch. conf. 1.
num. 338. vbi num. 341. declarat quæ dicantur clau-
sulæ insoluz. Nat. c. 61. 198. nu. 12. Tiraq. de retrac.
conuentio. io. prefatio. num. 71. Iace Menoch. de præ-
sumpt. lib. 3. præsump. 22. num. 64. cum seq. vbi in
terminis locati & conduci affert exemplum. puta si
dicatur, quodcumque conductor dabit, aut soluet
fictus rerum venditarius, tenetur locator facere in
strumentum venditionis Vero. de simulat. contract.
verf. octaua conclusio. nu. 47. quæ præsumptio sola
non est sufficiens, sed iunctis alijs. Hier. Gab. conf. 74.
num. 23. verf. 3. caso, affert ad propositum materiz
locati & conduci. Verone. aliud exemplum, nu. 48.
quando actum est, ut pro domo locata venditor præ-
stetur vinum. vel oleum vel quid simile, nam est pen-
sio insolita in domibus vinum, vel oleum. Afflict. in
c. 1. num. 43. de feudat. in viem legis commissior.
late etiam repetit Menoch. lib. 3. præsum. 3. nu. 197.
dixi ad Regul. cum, quid, limit. 3. nu. 29. par. 1.

7 Sicut clausulæ intrinsecæ. Decian. conf. 105. num.
32. volu. 2. Crauet. conf. 491. nu. 23. volu. 3. Rolan.
conf. 40. nu. 34. vol. 2. Sim. de Pret. conf. 138. n. 20.
Neuiz. conf. 8. num. 63. Fran. Becc. conf. 72. nu. 26.
Ioan. de Amic. conf. 107. Borgn. decif. 3. num. 22. &
decif. 13. num. 19. par. 2.

8 Præsumptio sexta, diligenda insolita arguit simu-
lationem. Deci. conf. 448. num. 23. multiplex magis
arguit suspicio, si hanc instrumenta separata. Cotta.
conf. 42. col. 2. lib. 3.

9 Præsumptio septima. Arguitur simulatio si loca-
tor noluit contractum posse dissolui, nisi post certum
tempus. Veron. præsump. 1. o. scit e contra, quod re-
tineatur retrocedere vique ad certum tempus, ut per
eundem præsump. vide decima.

* Bal. conf. 488. lib. 1. Castren. conf. 109. verf. sunt
etiam alia, lib. 1. Abb. conf. 76. num. 2. lib. 1. Alexan.
confil. 109. in fine, lib. 4. Guid. Pap. q. 516. las. confil.
150. num. 1. lib. 4. Tiraq. de retrac. conuentio. 5. 5. gl.
2. num. 6. Crauet. conf. 156. num. 5. Cagnol. in l. 1.
num. 6. C. de pact. inter emp. & vendi. Neuiz. conf.
88. num. 4. Didac. li. 3. var. resolutio. ca. 8. Lup. in l. 2.
part. 2. num. 4. qui alios recenset. Decian. respon. 2.
num. 17. lib. 2. & 105. num. 21. eod. lib. Hieron. Gabr.
conf. 74. nu. 5. Appellans coniecturam verissimam.

Declara hanc coniecturam solam non sufficere,
sed iunctis alijs sufficere ad probandum Cepoll. in ci-
tato loco, num. 50. qui sic intelligit Bald. in cap. 1. de
seu. datio. viciem legis commissior. Soc. confil. 248. col.
4. verf. 4. lib. 2. las. confil. 133. li. 4. Drauet. conf. 156.
num. 5. Angel. in verbo vltura, 1. num. 57. Corrad. de
cobacta. quæst. 8. j. concl. 8. Tiraq. de retrac. conuēt.
5. 1. glo. 2. num. 7. Parisien. de vltura. num. 352. in fine.
Cagnol. io. d. l. 2. num. 60. vbi Lup. in 2. par. nu. 40.
verba, intelligas tamem. Decian. d. conf. 2. nu. 131. qui

late explicat Gabr. conf. 74. num. 6. lib. 2.

Pariter est præsumptio illiciti contractus, ut em-
ptor teneatur reuocare venditori, vique ad certum
tempus, quo elapso sit in ipsius facultate, quod em-
ptor remaneat illiuslibus perpetuus. Hostien. in
suum. de vltura, 5. fi. num. 20.

Licet ualeat pactum licite redimere venditori post
tempus, vel conditionem si uellet. Cepol. in citato lo-
co, nu. 51. verf. adde post Bal.

10 Præsumptio octaua. Simulatio etiam est si quis
uenderet fundum alicui, qui postea locaret in perpe-
tuum, & esset appositum pactum de retrocedendo
viq. ad certum tempus, quia uidetur, quod uendi-
tor, idemque conductor non habuerit animum uen-
dendi ex quo sperat vique ad illud tempus retrocere
re. late Veron. præsum. 12. & hoc quando locatio fa-
cta esset leuiori pensioe, quam alijs esset solitum. Pi-
nel. post Nauar. de rebus, v. d. l. 2. par. 3. ca. 4. nu. 23.
Tiraq. de consil. par. 1. lib. 9. num. 3. & 10.

In hac tamen præsumptione locatioris, in perpe-
tuum cum pacto de retrocedendo, viq. ad tale tem-
pus, vel in perpetuum, considerari possunt aliqui ca-
sus, ex mente Verone. num. 54. verf. circa quod.

Primus est, quando agit de præsumendo contra
uenditionem hoc casu maior præsumptio oritur,
quando pactum de retrocedendo est in perpetuum
quia signum est uoluisse potius pignoriare quam uē-
dere, ex quo uoluit concessam esse redimendi facul-
tatem in perpetuum, si enim esset pactum, uiaque ad
tale tempus, saltem significat se post illud tem-
pus habuisse animum uendendi, dominiumque ab-
dicandi.

Secundus est casus de præsumendo contra empti-
orem, qui fecit pactum de retrocedendo perpetuo, si ta-
men uolente ipso uenditore, qui nolebat aliter uende-
re, hoc casu nulla est præsumptio contra emptorem
ut per Verone. io. citato loco, nu. 54. & 55. quia cre-
dendum est emptorem minus libenter, se pepigisse,
cum uisum illius sit, cum potius uoluisse promittere
ad certum tempus, ne res staret semper in suspensio, &
ex peritua docet q. in istis pactis de redimendo in per-
petuum, res deterioratur, quia nolla sit impensio, uel
melioratio libenti animo timore istius perueniatis,
prout sit in bonis ecclesiæ, quæ semper sunt camp-
niz apertæ, domus uernorum, & solis amicilias.

Tertius est casus, quando agitur de præsumendo
contra emptorem, qui fecit pactum de retrocedendo,
perpetuo, sic rogante uenditore, qui uoluit quod pa-
ctum esset perpetuum, uel saltem ad certum tempus
& ipsi emptori placuerit promittere perpetuo, hoc
in casu dicendum est nullam esse præsumptionem
contra emptorem, cum potius sit gratia, & liberalitas,
quæ fit uenditori. Vero. qui supra, num. 55. vers. aut
uenditor.

Quartus est casus quando agitur de præsumendo
contra emptorem, qui fecit pactum de reuocando
perpetuo uenditori, qui nō magis sibi promittit per-
petuo, quam ad certum tempus reuendi, & ipse em-
ptor ob amicitiam quæ cum uenditore intercedebat
sic promittit perpetuo uendere, hoc casu dicendum est
nullam esse malam præsumptionem contra empto-
rem, ita Cepoll. num. 55. verf. uice ratione, de qua in
precedenti.

Quintus

Vincitii Carocii Tractatus

- Quintus est casus, quando agitur de presumendo contra emptorem, qui fecit pactum de regendo de perpetuo, ipsi venditori, non roganti, nec cogitanti, sed quia ita emptor voluit, hoc casu presumptio est contra emptorem, quod noluerit emere, sed pignori dare, ita Cepollan. citato loco, nu. 35. verum si emptor facit pactum, vbi num. 66. ex sententia B. Bernardini encludit, melius esse quod sine pactum de vendendo ad tempus certum, quam perpetuum, & tempus certum sit septennium. Menoch. de presumpt. lib. 3. presumpt. 122. num. 76.
11. Presumptio nona. Altera verisimilis presumptio est, si emptor pariter, & locator non curavit in formatione recipere de qualitate, & valore rei emptæ, sed solum attendit, ut venditor conducere, & hoc solum curavit. Veron. p. presumpt. 18. solent enim diligenter emptores bene informare de qualitate, & valore rei emptæ, ne suum iactare videatur. Gemina. consil. 17. Borgo. decis. 32. nu. 6. par. 2. vbi admodum damna locationem pro minori pensione, quam ab alijs reperitur.
- Declaratur, ut sit levis coniectura, nisi in loco sit solitum locare pro iusta pensione, cum in multis locis hinc non attendatur, & sibi imponit locator, prout Verone obsecrari testatur Cepollan. citato loco. Afflic. de feud. dat. in vicem legis comm. c. 1. num. 41.
12. Presumptio decima. Si contra dictus locationis & conductus fiat clam, & in occulto. Qui enim male agit odit lucem. Cano. periculum solum, 18. q. 2. glo. 1. in eonfultur. de off. de leg. Bart. in post. contractum, verum equarius casus. & ibi per alios Doct. ff. de donat. not. in lab. Anstasio, ibi, hoc non occulte, C. mand. in l. de te, C. de donat. Hinc dicit nobiliter Bal. in l. 1. ff. de leg. quod instrumentum presumitur simulatum, si alia sit occulta, quod est valde fr. quæritur & notandum, & habuit à Jaco. de Arc. in l. filie, ff. de matr. Mascard. de probat. conclus. 297. Cotta in verbo, palam.
14. Presumptio undecima. Si fiat contractus locationis in loco solito fieri contra dictus fictitios, & simulatos, vel à persona solita huiusmodi contractus facere, vel vltus exercere. De primo ratione loci, patet ex reg. l. quod si nolit, §. qui assidus, ff. de ad. l. edic. & l. semper in stipulationibus, ff. de reg. iur. & superius alias vidimus. De secundo ratione personæ, non omnes, §. à barbaris, ff. de re milit. reg. semel malus, lib. 6. Crau. consil. 73. num. 38. Seraphin. de priuilegiis, priuileg. 1. nu. 38. Mascard. conclus. 443.
- Adde Cast. consil. 109. col. 1. verum sufficere, lib. 2. Cagu. in l. 1. nom. 90. C. de pact. inter empt. & vend. verum. partem autem contrariam. Natta consil. 198. no. 20. lib. 1. Crau. consil. 73. Menoch. de presumpt. lib. 1. presumpt. 15. lib. 3. presumpt. 122. nu. 100.
15. Solutus autem delinquere dicitur qui bis, vel ter fecit, ut superius diximus in princ. dum de consuetudine attendenda posuimus, & not. in l. 3. C. de episc. audientia.
16. Et in iuxta prædicta dicebat gloss. in l. cum allegas, C. de viur. quod si in contractu celebrato per viurarium apponatur pena insolita, licet non appareat de viuraria prauitate, tamen contractus presumitur viurarius, in tantum, quod non administratur probatio in contrarium, quam glossam dixit singularem, Bal. consil. 114. lib. 3. Alexand. in l. dno, in princ. verum videmus in simili, ff. de sol. man. And. Steti. in rubrica de fide instrum. col. 33. verum sed an possit de rei prima ampliatio.
17. Quod in prædicta non feruntur, Rom. in l. si duo, col. 1. ff. de ac. q. hered. Cotta in notis in verbo, clausula in solita.
18. Ampliatur secundo loco tam id, quod dictum est presumptum, quam etiam id, quod dictum est presumptum. 10. de celebratis contractibus locationis, & conductibus aliam, & occulte, ut ex hoc non succurratur rustico, thulieri, mulieri, & similibus succursus solitis. Bart. in l. 1. & l. 2. l. c. de interdic. matri. Tirac. de retrac. conuenit in præf. nu. 14. Mascard. de probat. conclus. 445. num. 4.
19. Adde ab eo non allegatos, & bene in materia loquentes Rom. consil. 72. l. reg. c. Felin. in c. quouism, col. pen. verum quinta conclusio, de consil. & in cap. quoniam, nu. 1. de simonia. Abba in c. cum ex in innotato, de heret. nu. 3. Plot. de in l. iur. in 5. 4. Menoch. de arbit. lib. 2. cent. 2. c. 194. nu. 17. Lupia in allegato 5. heret. fol. 10. & in repet. per vestras, 5. 18. num. 25. Gome. in 5. ex malicijs, num. 21. vbi Jaf. num. 20. de ad. Paul. Grilland in tract. de heret. q. 14. Villand. contra hereticum prauitatem, quest. 9. Vidue. Segur. in l. 1. §. si vir, num. 116. ff. de acquir. poss. l. 1. de his et in l. 1. ff. de ritu nupt. ad cuius intellectum conferunt tales allegaciones, & Bellon. consil. 32. nu. 20. Magon. decis. 15. nu. 23. Seraphin. de priuilegiis, iuramen. priuileg. 4. num. 160. vbi de testamento, matrimonio, & similib. clandeftinis factis, & clam, & occulte quando aliquid fieri dicatur ponit Jaf. in l. clam ff. de acquir. poss. & in rub. ff. quod vi, aut clam. Dec. in l. quo tuto. ff. de reg. iur. Firmi in verbo, clam, nec dicitur clam fieri, cum iust. §. vel in ist. iure ita consuevitur. Curr. in consil. 64. num. 2. & 3. Ruin. consil. 14. nu. 10. lib. 2.
20. Quod de clara veritate, si postea publicetur, aliis nec testis, nec ius inuenia facit actus palam. Ita declarat Ruin. consil. 128. num. 5. lib. 4. consil. 51. num. 15. consil. 149. num. 7. lib. 5.
21. Nec clausula dicitur fieri, quod sit scientibus vicinis. Ioan. Lup. in c. per vestras, nu. 2. in 1. notab. Arc. in l. iur. in l. 1. C. de furt. Didac. in c. pto. de spons. c. 6. sub nu. 10. & cessare facit clandeftinitatem, cum statim in loco oritur publica vox, & fama. Item equalitas generis, & nobilitatis, & tractatus præcedentes, ut laicè deducit Capuaquent. decis. 234. parte secunda. Ium. in l. iur. Arc. in l. supra.
23. Subampliat hanc ampliationem ad propositum matetie locati & conducti, de qua agimus, ut laboratores conducti in alieno ad laborandum non excusantur, si faciant clam, & de nocte, ut dicam suo loco, tradit Plot. de in litem iurao. §. 49. num. 27. Imitatio facta.
24. Declaratur hæc ampliatio de actu clandeftino, ut non procedat si ex aliqua causa aliquid occulte fiat, prout ut plurimum fit ad tollendum impedimenta, quæ preparantur, prout in matrimonio sicpe occurrunt, & licet causa excuset à clandeftinitate. Verone. de simulat. contract. presumpt. 20. Crau. consil. 105.
25. Vbi in facto in materia locati & conducti, quod sit facta locatio in occulto in camera, nec quis graueretur

uaretur p̄ potentiori ad locandum, forte pro minori pensione, & minus digno.

24 Er quod dictum est, vt testifici, & similes non excusentur in oculis, falsis si qualis falsi, vel falsis aliter suadeat, & sic iudicis arbitrio remittitur. Menoch. in clero loco.

25 Ampliatur tertio p̄sumptio de solito fecerari, vt intelligatur, & verificetur etiam in eo, qui vtur mediator solito fecerari, & inducere contrahentes ad faciendum contractus illicitos, & vitiosos. Veron. de simul. contraci. p̄sump. 22. monens ne vitetur similibus instrumentis.

Adde Afflic. in tit. de ser. dato in vicem legum commissor. Cardin. in clero grandi, de vsumnam qualitas facti ex persona facientis p̄sumitur. Cmon. ablit. 1.1. quest. 3. cano. en videtur, 23. quest. 4. ff. in cano. Nagellum, 5. quest. 3.

26 Vnde etiam per interpositam personam regulariter p̄sumitur suspectus. Poppilius, sed & si per interpositam, ff. de aut. her. tit.

27 Ampliatur quarto item si vtur notario solito conficere instrumenta vitiosa, & illicita, licet contrahentes non essent soliti contractus illicitos facere, glossa in Iulianus, C. de probat. vt facient superius adducta.

30 Et sic videmus quanta operetur bonum nomen, quod nō fuit in se, corroboratur cum improbis.

31 Limitatur primo si quis fundus vendit alteri non vitioso, nec solito fecerari, vel contractus illicitos, & ab eodem conducatur cum pacto de retrovendendo, sed vitiosus postea emat ab illo emptore omne ius suum, quia talis contractus est licitus ratione principij facti, quod attenditur. Laudeo. in Clem. graodi, & ibi Zabarellin. s. ceterum, quest. 6. de vitia.

32 Sublimitatur nisi de fraude quoquo modo doceat, vel constare possit. Mascard. de probi. concl. 445. sob num. 11.

33 Limitatur secundo, vt ista p̄sumptio, quod sit solitus fecerari, non sufficit, sed conuincere debent alie coniecturæ. Bald. in l. emptione, C. plus valere quod agitur, & in l. interpositas, num. 7. C. de transactio. & tradunt p̄o regula iuris interpretes, quod nullæ sōn coniecturæ reddentes contractum suspectum, vt pacti de retrovendendo, & similes, sed nulla sola per se potens est, sed coniuncta cum alijs. Casten. consil. 66. num. 2. vol. 2. nec sufficit in practica deducere solitum in genere, sed debet deueniri in individuū ad contra hunc de quo agitur. Angelin. l. fecit, s. superuacua, ff. quibus modis pignus. Veron. de simul. contraci. p̄sump. 23. h. in. 75. Anch. questio. 47. inferens, quod isto casu licet est sequestratio fructuum. [Casten. ad l. Imperator, num. 8. vbi Alexand. nu. 5. ff. ad Trebell. Bruti. de cessio. bonor. q. 18. 29. Cordab. ad s. fed si filius, nu. 18. cum multis sequentib.]

34 Considerandum est vitiosus in presenti materia, quid diligenter inspicendum est, aut contractus rationis est factus ex intervallo post venditionem, vel incontinente, & si partes venditionis tempore regunt tacite, vel expresse, vt fuerit instrumentum locationis, vt hie deducit Veron. de simul. contraci. in princ.

Adde addo, quod si in presentem rem contractus notario, & testibus, vel paucis dies post se locat, est contractus illicitus. Anch. in cap. illo vsq. de pignot. Abb. consil. 17. col. 1. in 6. vers. hie lib. 2. Rolan. consil. 40. num. 24. 31. & 32. lib. 2. Natio consil. 198. num. 10. Bero. consil. 170. num. 1. lib. 1. Menoch. de arbit. iud. casu 39. item si relocat colonus venditoris, cum luxuria domini facit. Ioseph. de Lud. consil. 51. col. 1. in ptine, & superius sunt illi palliationes, vt practicando videtur.

36 Et ultra Vetton. (vt supra) adde, quod licet venditio cum pretio soluendo ultra tale tempus, & interim sic locatio valeat, & teneat, vt superius dictum est ex l. licet, s. lib. ff. locat. tamen declaratur ultra superius allegatos, nisi affectus esset ita glodius, vt venditor releuaretur in illo, in quo gratatur contra naturam contractus.

37 Secundo huiusmodi contractus redditur illicitus, quando venditor non possit, quando vellet ab usufructu deductione liberare. Tertio esse illicitus si vellet, vt se obligaret ad conducendum. Ang. in verbo, usura, il primo, com. 68.

38 P̄sumptio duodecima. Si cū pacto de retrovendendo cōcurat immoderatus redditus, & pensio, nā ex his duobus arguitur contractus simulatus. Alex. consil. 34. col. 2. lib. 6. Rol. consil. 40. nu. 3. lib. 2. Tib. Decian. resp. 105. h. 16. vers. item probatur lib. 2.

39 P̄sumptio decimateria. Contractus p̄sumitur illicitus, & vitiosus, quando pensio imponitur non habito respectu ad valorem rei, vel preceptionem fructus, sed constituta fuit pro mercede pecunie exorbitans. Anch. consil. 157. col. 1. vers. item p̄o duobus. Bal. consil. 32. lib. 5. & consil. 32. col. 2. ver. p̄terea fuit pactum, lib. 3. Anan. consil. 58. col. 2. vers. quia istam partem. Roland. consil. 40. nu. 18. & 29. lib. 1. Crau. consil. 136. nu. 12. in fi. Nat. consil. 198.

40 Nu. 14. vbi etiam h. 6. dicit, q̄ pensio iusta dicitur, que collecta in annis viginti conuenit rei estimationi, & sic ad rationē quinque pro centenario, idem Nat. consil. 497. Tib. Decian. consil. 105. nu. 26. lib. 2. Barlex communis consil. 84. nu. 19. lib. 1. posui superius, par. 1. itū de natura locationis ad marginem referendæ locationis.

Declarat id verum, quando constituitur maiore pensionem percipi potuisset, alius secus. Rota nouissima 116. sub num. 4. par. 2.

Declarat secundo, vt hie sola nō sufficit. Hero Gabr. consil. 74. num. 18. lib. 1. Menoch. de p̄sump. lib. 3. p̄sump. 122. nu. 51. in fi.

41 Necio hoc casu attendendum est, q̄ emptor sit mercator, & solitus negociari, ac si per lucra etiam ultra decem pro quolibet centenario, quia nō debet attendi dicta lucrum, sed dici iuxta quinque pro quolibet centenario: vel id, quod tere pro septuaginta reddit res vedita, cum emptor fundum non dicitur mercari. Bar. in lilegatis, quest. pens. de leg. 1. Crau. consil. 6. num. 31.

Consideratur etiam ratio, & degeni simulatio opem contractus in quantitate pensionis, & fictus, que pendenti tempore reuoluenti p̄stari debet a venditore emptori, & hoc contingit multis modis, & quoniam quando excedit summa iusti pretij, habito respectu ad quantitatem pecunie solui, & ad fructus, qui

Vincentii Carocii Tractatus

qui percipiuntur, vel percipi possunt, ex re locata, puta, cni à Titio suodum centum, quem eidem relo caui pro pensione scutorum sex, hæc est latio respæ tu pecuniæ, cum redditus scutorum centum sint quinque, est etiam latio respectu fructuum percipiendorum, cum tot fructus oon percipiuntur ex fundo, ut redditus viginti anoorum æquent fortem, atque ita mious percipiatur, quàm quinque, in singulis annis, cum tamen lege sancitum sit, ut viginti annis fors æquetur, §. quia verò leonis, Auth. de noo alienan. Et hæc coniecturam vltra Veroneus proba nit Bal. conf. 322. col. 2. versitem facit pactum, lib. 3. Abb. conf. 76. col. 1. vers. secundo interuenit, vol. 1. Tiraq. de retract. confang. §. 1. glo. 7. no. 75. Roland. cons. 46. nom. 25. lib. 1. Tiber. Decian. cons. 103. num. 16. versitem probatur, vol. 2.

42. Et per modum Corollarij intertex ex prædictis, quod res tantum valet, quantum nedum vendi, sed quantum locari potest, si fundus, in princ. ff. de reb. eor. l. si fundum, ff. de leg. 1. Bal. in l. si cut, ver. vnum scias, C. de actio. empt. l. 2. vers. domus verò, & ibi Ioan. de Plat. in 3. notab. C. de præd. nauiculi, lib. 10. Lsi fundum per fideicommissum, & ibi las. in 1. not. ff. de leg. 1.

43. Hinc in excipiendo quantum quis facere potest, attenditur ratio fructuum, & reddituum, & ooo valor rei, l. qui bonis, ff. de cess. bon. quam singularem dixit, & mirabilem ibi Bart. commendat etiam pro notabili Ioan. And. in c. cum causa, in glo. 2. de iure ioran. & in cap. si pluribus, & ibi Anchar. in 2. notab. de pign. in sexto.

44. Pariter Tutris, Castellum, domus pretiosæ, & similes reputantur steriles, quia preuium oon respondet fructui, & estimari debent non ex sumptibus, & valore rei, sed ex redditu. Ioan. de Plat. in d. l. 1. las. in §. si quis, num. 1. Insit. de actio. in l. si constante, nu. 1. go. ff. sol. maz. Tiraq. de retract. conuen. §. 7. glo. 1. num. 9.

45. Et prædium æstimatur noo ex magnitudine, sed fructu. Pinell. in l. 2. par. 1. cap. 4. nu. 28. C. de rescin. vend. latè in materia Burlat. cons. 84. oom. 17. lib. 1.

Cui plenè proficiet addo bene io materia loquo tes, Bald. in cap. cum causam, l. 1. nom. §. de testib. ubi valor probatur per redditus, & per instrumenta locationum. Addit ad Alex. io 1. pretia rerum, ff. ad l. Falcid. & alia addit ad Veron. de simular. contract. præsump. 3. in fi. Papien. in forma libelli venditionis, in verbo. pro pretio, col. 2. Fusi. in sing. in verbo, domus pretiosa, nu. 109. dec. Perùs 65. num. 11. par. 1. quæ allegat etiam Boer. dec. 19.

46. Pariter emptio fructuum est illicita quando tem pus, & quantitas per locaone sit certa, siue locatio sit in specie, siue in quashitate. Hier. Gabr. cons. 77.

47. Præsumptio decima quarta. Contractus ylturius præsumitur quando sit locatio post vendi oem, & emptor non curauit accipere possessionem rei em pte, sed semper remansit penes venditorem, qui soluit datam, & collectas. Bald. cons. 311. col. 2. num. 10. lib. 5. Papi. latè id probequens, cons. 54. oom. 77. & cons. 58. lib. 6. lib. 1. consil. 41. nu. 82. lib. 3. Roland. cons. 40. lib. 3. vique 16. lib. 2. Nar. cons. 198. nu. 23. facit l. si cut, §. super eum, ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur, ubi si venditor remansit in

possessione contractus præsumitur simulus.

Declaratur enim, ut non procedat, si remaneat in possessione, ex noua causa, & maxime cooductionis. Bal. in terminis locati & conduci, in l. 1. nu. 3. & 4. C. de donat. ante nupt. Roman. cons. 354. nu. 4. in fi. Rota noo illima, dec. 116. nu. 1. par. 1. scilicet Tiraq. de coo. l. par. 3. limit. 9. num. 4. cum seq. Rota vnic. de donatio in nouit.

Et sic titulus cooductionis, quando excusat, & iustam causam prebet.

Declaratur etiam præsumptionem, quando instru mentum continet verba, quod realiter fuit tradita possessio, & tamen constat traditam noo fuisse. Bald. in l. illud, in fi. C. de sacro. eccl. Calt. cons. 332. lib. 1. Crot. consil. 141. io fi. Mascard. eod. 439.

Præsumptio decima quinta. Quando emptor, non statim locet venditori, sed tertio, qui postea sublo cat venditori. Mart. Brun. cons. 9. t. Jacob. Henrich. Vltromont. cons. 44. num. 1. Mascard. consil. 442. num. 2. Borgoin. dec. 31. num. 74.

1. Declara ois venditor soluit pensionem emptori, de qua non fuit in simplex confesso in prædici tum tertij, sed confitetur debet de vera & actuali tradi tione, vel numeratione, pulchrè Alexand. ad Bart. in l. si cut, §. super eum, ff. quibus modis pign. vel hypoth. soluitur.

Non autem dicitur contractus illicitus, si loco in perpetuum, cum pacto de emendo post certum tem pus, & non ante, Bald. in c. 1. vers. quæro de quibus dam, de sup. dato in vicem l. commissio, quem text. ita intelligit Mascard. cons. 441. num. 14.

Q V AESTIO IIII

Q Vero, de frequeti casu ad l. 3. §. fi. ff. 6. mod. Multi commodant pecunias argenteis, oom mularijs, & bancherijs, non ut expèdat, & in vsum conuertant, sed ad pompam, & ostentationem, ut di citiores appareant. Vidi etiam in facto plures, qui ducit uxorem, commodant argenti, tappezzarias, & his similes, ut diior appareat hominibus, & ma ximè consanguineis suæ sponse, quæ ostentatio cito euanesceit ad exemplum illius corniculæ, à qua fuerunt repudi pulchrioris pennæ ab alijs ambus com modantibus.

2. Similiter sæpius in facto occurrè, empturus ca stellum, sotulium, vel solemne prædium, facit in bus, o notarij ostentatione de magno cumulo, & acervo mille, & pluis argenti, & auri, quæ omnia fuerunt commodata ad ostentationem, sed pacto contractu pecunia redit ad verum dominiom. in hu legitur, & similibus casibus licet bene commodat quæ te eipere mercedem, vel recognitionem aliquam.

3. Dux in hoc articulo sunt contrarie scribentem sententiæ. Prima sui negatiua, quæ recipiendo sit lic tus actus, & vltra mouetur ea ratione, quia commo datum debet esse gratuitum, l. 1. ff. de commodat.

4. Secundò, dum loquimur de pecunia commodata ad ostentationem, pecunia in se est infructuosa, l. curabit, C. de actio. empt. merito nullum lucrum parere potest, vel debet. Et hæc opinioem tenet Archidiacon. Cano. si forcaueris, l. 4. quaestio. 3. re latius quodammodo sequitur Alexand. consil. 80. num.

num. 8. vol. 3. Par. de contract. q. 87. num. 666.

5. Contrarium tamen sententiam tenit glo. in cap. conquectus, in fi. de vfar. ex ratione, quia recipit de re propria, ex qua dominium non est translatum. Abb. in rub. eod. tit. num. 3. Bald. in l. si naus, in prima l. et. ff. de rei vendic. Cister. in d. l. 3. §. fin. vbi num. 1. dicit esse commune opinionem Theologo rum. Roman. conf. 500. num. 4. Dec. in l. 1. in prin cip. in 2. lectura, ff. si certum penat. vbi Prupr. §. 1. col. 9. Scot. in quarto sentent. dist. 16. §. 5. Sol. de ius tit. & iure, lib. 6. quæst. 1. artic. 1. col. 3. in fine, vbi ad propositum materiz, de qua agimus, appellat loca tionem pecunie, & hæc est magis communis opi nio Legistarum, & Canonistarum, & Theologo rum, à qua tementarium est recedere. Io. Lup. de vfar. §. 6. num. 32.

6. Adde Alphons. Alvarez in Spec. summorū Pon tificum, cap. 6. Rectè tamen considerando verior videtur prima opinio, id omne illicitum esse, nam que aut talis contractus est commodatum, aut lo catio, aut depositum. Si quidem dicamus esse com modatum, illud gratuitum esse debet, l. si tibi inspi ciendam, ff. de præscrip. verb. no. in cap. 1. de commo dato. Vnde si aliquid recipiatur, erit contra natu ram ipsius contractus, merito illicitum reputabitur. Si vero dicamus locationem, & conductionem esse, prout Sotus in citato loco aperte fateri, quomodo ea in pecunia consistit, quæ infructuosa est? vt su perius vidimus. Vnde dicitur Archidaco. in cita to loco, si pecunia locari posset, sicut equus, & do mus, licet aliquid recipi posset, non esset vfura, sed quia id esse nõ potest, merito vfura iudicabitur. Aut dicimus depositum esse, & in eo illicitè aliquid reci pitur, nisi in iuobus casibus, quorum primus est in l. Lucius, & in l. Publia, & in l. Querit us. ff. de pos. Alter si depositarius convertisset in vfas suos, ex l. item. §. qui pecuniam, ff. de pos. sed in neutro sumus ex istis casibus, merito concludendum videtur in præfati casu nihil licet recipi posse.

7. Et sequendo communes traditiones colligitur ex decisione præfentis quæstionis, quod locatio de pecunia quandoq; consistit, licet in se infructuosa sit, vt diximus.

Illud addam, quod sicut diximus in principio hu ius quæstionis, quia ad ostentationem, & pompam dantur tapetaria, vasa argentea, & similia, in quibus locatio consistit, re potest, in his, & similibus fa cilitor erit resolutio, vt aliquid licet recipiatur.

Et notatur in d. l. 3. §. fin. cum l. seq. ff. de commo. quod etiam apud antiquos iuris cõsultos graia erat ostentatio, & pompa, nec curabant, vt divites appa rerent de pecunijs ad pompam recepta aliquid in teresse fore iure, & licet Bart. ibi legat, dantis, tamen verior lectio videatur, dantis, id est, ditionis, prout considerant Aciat. lib. 4. disputationum, c. 15.

Q V A E S T I O V.

1. Quid in deposito, de quo superius men tionem fecimus. Omnia in hoc pro nunc dis putatione in materia depositi duo sunt casus prin cipales: vnus ex parte dantis, alius ex parte depõsi tary recipientis. Primo casu depositarius recipiet

mercedem pro deposito custodiendo, & in eo consi stit locatio & conductio, prout alijs diximus. Et id maxime videmus in depositarijs eameralibus, & com munitatibus, qui pro eorum mercede, laborè, & fal satio recipiunt tot pro centenatio, & ita p. thim fieri videmus. Secundus est casus econtræ, an valeat con uentio, vt depositarius soluat tot, & vtiq; non. Con cludit Alex. in terminis, conf. 89. vol. 3. Adde in ma teria sum. Ange. in verbo, vfura, num. 5. vbi conside rando aliquos casus dicit, quod si depositum est in specie, licet recipitur per deponentem, si pecunia, idem patitur dicendum, si deponens non habeat au imum seruerandi, & depositarius sponte, & liberali ter dabit, vel credebatur se obligatum, & deponens erat in bona fide, vt ibi lasè p. r. cum.

2. Adde pariter Domin. Soto, de iusti. & iure, lib. 6. quæst. 3. artic. 1. col. 4. circa medium, vbi r. probat pã ctum de aliquid præcisè dandum per depositarium, id enim vfura est: sed si mercator depositarius gratus esse velit erga deponentem, potest, & debet hoc ex se facere, ad eff. etum, vt alia vice in depositarium eli gai, & sic prohibetur pactio, p. mittitur spontanea remunctatio.

Q V A E S T I O VI.

1. Quid de creditore, qui in pignus recepit do mum, quam habuit, vel fort. esse locauit, an pensio sit computanda in fortem. idem de illis, qui recipiunt possessiones in pignus, & fructus perci piunt, an in fortem computare debeant. De hoc pos sui superius in verbo, creditor.

Q V A E S T I O VII.

De Collaticis Boum.

1. Frequensissima est collaticorum materia, & rustici sæpius illaqueantur à ciuibus per varias nundinas, boues studuæ emuntibus, qui postea in patria multa collatica faciunt, & Deos scilicet cordum iteratores cum quanta conscientia huc faciant. con siderandi igitur sunt in proposito plures casus, & omnes fr. quentes.

2. Quandoque traduntur alicui iust eo boues simp liciter, cum hoc, vt det pro collatico quartingos, vel minus tot grana, & nihil vterius est conuentum neque de lucro, neque de damno, tunc licitus est contractus, & est locatio, & conductio, & pericu lum est locatoris. Petrus de Vbald. de duobus fratribus, parte 5. quæstio. 26. num. 29. col. 3. verific. p. timo casu.

3. Secundus casus est, & hæc pariter licitus, & magis clarus, quàm præcedens. Eri boues à Semprio pro certo iusto iamè pretio, & et postea inconstien do ad collaticu pro tot quartingis grani pro quo libet anno, cum pacto, quod si boues locari pereant culpa conductoris, damnum sit ipsius: si casu, vel diuino iudicio periculò sit locatoris, damnum con ductor restituat carnem, & corium, pulchrè Crauet. conf. 145. fere per totum illud consilium. Nauartin Manus. consilior. lib. 7. præcep. c. 17 nu. 160. Lup. ad c. nauiganti, §. 1. num. 27. Ex quo consil. Crauet. per modum.

Vincentii Carocii Tractatus

modis collarum nonnulla colliguntur vtilia in hac locum & conductu materia.

- 4 Primum est, quod licitus est contractus locationis, qui fit incontinenti post venditionem, per ea, quae superius diximus in venditionibus, & addendo iradit Alex. consil. 121. vpl. 5. Soc. consil. 88. col. 3. post med. & consil. 103. col. 2. lib. 4. Quod verum concurrente iusto pretio in venditione precedenti. Bal. consil. 464. col. 2. lib. 3. ex lib. fundus, 5. fin. ff. de pignor. & l. 1. C. de rescinden. vendit.

Addo lasin I prima, §. fuit quæstio, eolum. 3. ad Trebell.

- 5 Secundum est, quod iusta pensio vel merces dicitur illa, quæ in annis viginti ascendit ad iustum pretium, ut vidimus superius, part. 1. de natura locationis, & in hoc tit. de vfur. præsumptio 1. q. 3.

- 6 Limitatur autem id illud verum in pensione immobiliu, secus in veltutis equorum, collapici bouum, & similibus, quia in vino, (ut ita dicam) anno possunt ad æquare pretium iustum, consideranda deterioratio, & alia pericula ipsorum animalium, ut ibi pulchre per quoniam, quod notabile est per danibus ad collatium alijs pactis legitime seruatis.

- 7 Tertius casus est, & hic quandoque licitus, quando collaticia sunt iure societatis, nulla facta conuentione de certa responsione annuali, vel potius semeltri, prout in precedentibus casibus, sed omnis communicatur ad instar societatis, & tunc licita est, si partes licite fiant, nec sit quodammodo societas leonina, ut late deducit Pet. de Vbal. de duob. fratribus, par. 1. q. 16. nu. 16. vbi valde notat hanc collatitiam materiam in practica sic quæstissimam, dicens in hac verba, quod totus mundus versatur.

- 8 Quartus casus est, & hic illicitus, vltimarius, & reprobatus, quando fit pactum inter locatorem, & conductorem ad collaticium, quod æstimentur a principio boues, & finitæ locatione si valent minus, prout communiter contingit, quod damnum, & de deterioratio per medium diuidantur, nam soluitur scilicet pro deterioratio illa, & iterum necesse habet solucere in fine locationis, ut late deducit Laurent. de Rodolphis in tract. de vfur. q. 23. quæ simpliciter refert, Anan. in c. h. col. 1. 7. de vfur. Archiepisc. Flor. in summa, p. 1. c. 7. nu. 44. vbi late in hoc se extendit. Ioan. Lup. in c. per vestras, §. 1. nu. 10.

- 9 Pote enim quod boues valent tempore contractus societas triginta, & in fine temporis deteriorati sunt in quinque, & quod sexarium annis fructu valeat ad modicam viniu floreni, tradens autem habendo nunc boues habet saluum capitale, quoniam valor bouum remanet florenorum viginti quinque, quibus additis alijs quinque, quæ habentur de dictis sextarijs, restat numerus triginta florenorum, & sic saluum est capitale, immo est simpliciter in lucro. & c. si iustus in damno. Summa Rolan. de arte notatur in rub. instrumentorum in bouum dat. ad collaticium, & ibi addentes. Borg. decis. 44. nu. 52.

- 10 Quintus casus est, si quis det alicui extras ad laborit p. trib. vel quatuor annis, dat insuper par boui, ut quolibet anno soluat tot quatuordecim grani, cui si boues in primo anno pereant, & in fine anni debeat rusticus boues restituere, nã iste contractus est illicitus, quia vult capitale saluum fore, & hæc lucrū ex boui-

- 11 Et multi domini videntes, quod si traderet boues eorum periculo, quod laboratores male traherent ipsos boues, fingunt mutuum cum eis de certæ pecunie quantitate pro dictis bouibus emendis, & alijs necessitatibus laborij, qui laboratores, & coloni emittunt boues suo periculo, ex pacto tamen non tenentur domino nisi utere dictam pecuniam, donec labatur tempus locationis conductum, vel societatis, puta triennium, vel quinquennium, nam iste contractus pariter illicitus est, ut late deducit Lup. in citato loco, licet Ancharam. in regula, peccati venia, aliter sentiat.

- 12 Sextus casus est, sed hic licitus, locum Sempronio boues æstimates scitis duodecim, & vbi conuictum est pro duob. bobus dati duodecim scitis frumeti, det ipse octo, ita tamē, quod sit ad periculum teruie partis beum. Iste contractus est licitus, ex quo attento consueti collatorum lucratur quatuor quolibet anno. Archiepisc. in summa. par. 1. cap. 7. §. 43. Io. Lup. in cap. per vestras, §. 13. sub nume. 7. verlicum idem dicendum.

- 13 Septimus casus est, dant alij boues, vel onnes, vel alia animalia in socidam, ut quolibet anno recipiant certam pensionem, adhecto pacto, quod si moriantur, vel aliquo pacto pereant, reponantur alie eiusdem qualitatis, & bonitatis, iura quod capitale sit semper saluum, nam talis contractus illicitus est. Card. in cap. fin. per vfur. Ancharam. in cap. 1. eodem tit. lib. 6. Laurent. de vfur. par. 2. q. 13. Archiepisc. in summa. par. 1. cap. 7. §. 40. Conrad. de contract. q. 91. verlicum secundum corollarium. Ioan. Lup. v. supra, nume. 9. attestans in sciti conuentionia annullare scilicet pures huiusmodi contractus, & appellatur boues sine cerminibus, ut dicit Cardin. in citato loco. Gabr. in 4. dist. 15. q. 2. eolum. 25. in princ. Montan. in 5. part. titu. 8. sum. Angelic. in verbo, societatis 2. §. 2. Aliter tamen sunt præsumptiui, quæ reddunt huiusmodi collaticia illicita.

- 14 Præsumptio est responsio excessiua. Bern. consil. 166. nume. 8. col. 1. Tiber. Decian. in poul. 1. nu. 174. vol. 1. & consil. 12. nume. 68. volum. 2. & consideratur animal post tres annos vsque ad decem, & sic ad quinquem pro centenario. Borgin. de cilio. 3. de contract. numero 2.

- 15 Secunda præsumptio est, portare collaticium ad domum locatoris expensis conductaris. Lup. in tract. de vfur. sub tit. 1. §. 1. nu. 46. C. de pact. inter empt. & vend. Soc. in consil. 176. col. 1. vol. 2. Crot. consil. 114. nu. 10. vol. 1. Simun de Pectus, consil. 19. nu. 3. Nat. consil. 670. vol. 4.

- 16 Tertia præsumptio est, probare mortē infra quindecim dies, prout fit in omnibus fere instrumentis. Doct. in l. qui in suum, vbi glo. ordinari. ff. locat. Corne. consil. 108. volum. 1. Martil. singular. 393. nu. 2. Anton. Trig. singular. 57. Laur. Sylua. consil. 29. Tiber. Decian. consil. 8. num. 12. vol. 5. & tertiū superius de casibus.

- 17 Quarta præsumptio est, conuentione de providendo alium bouem pro locatorem in locum mortuū infra mensem, & interim soluantur adiectus, & quod tempore infirmitatis præstet medicamenta. Borgin. de cilio. 3. sub nu. 8.

- 18 Quinta præsumptio sit, dare boues æstimates, & si augentur

si augeatur valor, diuidatur: si diminuat, pariter diminutio sit communis, & sit in electione locatoris recipere boues, vel estimationem, prout superius dixi.

- 19 Sexta presumpcio est, & hec generalis multa comprehendens, si pacta, & conuentiones tendant ad finem locatoris ad saluandum capitale sine damno locatotis, & similia; nam hæc, & similia arguunt contractum illicitum, & usurarium, & ex discursu in his questionibus facile apparet. Naua. conf. 70. nu. 10. vbi placet mihi, vol. 4. Cras. conf. 497. nu. 21. vol. 3. Neuz. conf. 8. num. 61. Rimini. conf. 91. num. 10.
- 20 Contra pactum de bene custodiendo, & gubernando boues est licitum, nisi de certa quantitate frumenti habito respectu ad valore bouum, & frumenti asportandi sumptibus locatoris, licitum est.
- 21 Item quod teneatur in iunare didiciam infra certum tempus, & quod de morte, vel alio casu conditor non teneatur, sed debeat probare non culpam, pariter licitum est. Item in casu infirmitatis pactum de ea manifestanda infra 101 dies, & morte secuta non deuenit ad excoiationem, nisi facto partito.
- Et quod teneatur reficere expensas infirmitatis, & morte secuta non teneat de aliquo fictu à die moris.
- 22 Et quod teneatur prouidere morte secuta de alio boue sumptibus locatoris, nec possit conductor eum repudiare sine legitima causa. Et de expensis statui simpliciter iuramento conductoris, vt latè discunt Boet. in allegat. dec. 1. de contractu. in fi. (Nauar. in manual. cap. 7. num. 290. vbi reprobat multas conuentiones in similibus animalibus omni casu, quod dominus non communicasset in damno.)

Q V A E S T I O V I I I

De pecunia super laborio.

- Q Vro de illis, qui mutuât pecunias laboratoribus, & colonis in laborio, an hoc sit licitum?
- 1 Et videbatur huiusmodi contractum esse illicitum, quia ex hoc magis grauantur. Veritas esse videtur, quod contractus non est illicitus, si illud concurret, quod aliis satisfaciunt ipsi rustico de operibus positus ad colendum possessiones, prout iustum est, secus si subtraheret aliquid propter mutuum, quia tunc esset vlura. Io. Calder. in cap. si de vsur. Pet. de Vbal. de duob. fratrib. par. 4. q. 3. num. 8. Angel. in verbo, vsura, num. 5. vbi dicunt idem dicendum in eo, qui mutui, vt vadat ad eius apothecam, firmum, vel mortendium, vel ad scholas, & dicit Angel. in dicto loco, quod sperare concursum ex simili mutuo non est vlura. Adde Bald. in l. rogasti, §. si tibi, ff. si cert. petat. quod si in possessione mea non inuenio laboratorem, nisi mutuum ei centum, si in mutuo vi operetur, non sum vlurarius, quoniam ad illas operas teneatur ex contractu locationis, non autem ex mutuo: unde non praestat mihi lucrum, sed exhibet verum debitum, argum. l. fundi partem, ff. de contrah. empt. de qua alias diximus.
- 3 Et sic patet non bene sensisse Pet. de Vbal. in citato loco volentem facienda restitutionem, quia errat, vt dicitur. Addit. ad Angel. lib. B. vbi etiam adducit aliud simile ad propositum inuicem locati & con-

ducti, de qua agimus, si dominus cōducatur colonum ad certum tempus pro certo pretio, & pretium tradat antequam colonus incipiat operari, postmodum colonus non vult operari, nisi dominus mutuet certam pecuniam quantitatem, mutuando non est vlurarius, vt ibi per eum.

Adde Ioan. Lup. in cap. per vestras, in fina, veth. latè Bursat. conti. 401. vol. 2.

Sed consideramus in practica quid faceret dominus in terris sterilibus, vel parū fructuosas, in quibus difficillimè reperiantur coloni, esto quod nondum fiat mutuum, sed mutuetur semen, & boues tradantur. Vnde daretur magna pars hominum vluraria, si hoc esset, vt rectè considerat Angel. in citato loco in fine, vbi allegat Sanctum Bernardinum.

[Quid in mutuis quæ sunt à conductoribus, ipsi locatores ad alliciendū eos, ad libentius locandū? Vtique non arguunt contractum vlurarium: & est vlura mentalis in spe, quæ in foro fori non puniunt. Vnspeller. respon. 70. quod responsum in alijs redditur dubitabile, cum crimen vlurariū hodie sit mixtū fori, ex magis communi Lup. ad cap. quamquam, §. 4. num. 66. in 3. opinione.]

Q V A E S T I O I X.

- 1 Quid in locante rem, quam æstimat cum pacto quod qualitercunque petatur, vel deterioretur, vult pretium rei suæ recuperare cum aliquo lucro, eritne contractus licitus? de materia æstimationis tergi latè superius. Vnde breuius talis contractus est illicitus. Barto. in l. si de certo, §. nunc videndum, il. t. ff. commodat. Angel. in verbo, vlura, nu. 73. vbi ad restitutionem teneatur si quid accipitur.

Q V A E S T I O X.

- 1 Frequens est casus in lapid. Labonem, §. item Labonem, ff. de præscripte. verb. si vendo mulos vt expetiaris, & interium mercedem soluas.

Q V A E S T I O X I.

Q Vro quot requirantur, vt emptor & locat. ut dicatur vlurarius?

- 1 Et duo tantum sufficere videntur, scilicet modicitas pretij, & pactum de retrovendendo, tertius videtur expressus in cap. ad nostram, de empt. & venditio. & hanc opinionem tenuit Abb. num. 9. & 10 post Butr. & Arce. per eum allegatos, gl. in cap. con questus, in fine, de vsur. Veron. de simulat. contract. præsumpt. 10. Abb. consil. 76. vol. 1. Alexan. conf. 46. vol. 3. dicens hanc esse communem opinionem. Al. sicut. dec. 65. & 369. latè alios cumulans. Paris. consil. 54. num. 62. & consil. 55. num. 29. & 30. vol. 1. dicens hanc esse magis communem opinionem. Boet. dec. 102. nu. 2. Crauet. latissimè consil. 156. num. 4. & 7. dicens in facti contingencia ita ludicium. Pedersoni. dec. 42. num. 1.
- 2 Adde Alex. ad Bart. in Lemptione, C. plus valere quod agitur, dicens hanc esse communem opinionem, secundum quam obuiat sepius in facto con petitis viris, & consil. 34. nu. 1. lib. 6. Rimini. pariter de com.

Vincentii Carocii Tractatus

de communi conf. 18. nu. 108. lib. 3. Guid. Pap. conf. 180. Corn. conf. 346. vol. 1. auctasians in practica possim feruari. Barbac. conf. 51. vol. 1. Dec. conf. 167. Viui. in verbo, vendens, & in verbo, contractus. Eman. Suarez in eius thesaur. recept. sentent. in verbo, venditionis contractus, nu. 20. & Florentiæ est res iudicata, que scilicet de albo nigro. Ioan. Lup. in l. 2. C. de pact. inter emp. & vend. §. 1. sub nu. 23. & hec opinio est verior pro salute anime, & in conscientia. Ferrat. cautel. 17. late Gramscil. 76. nu. 30. R. ol. conf. 40. lib. 2. Cassad. auctasians plures in auditorio indicatum decif. 1. de vfu.

De magis communi Mich. de Grassi. commu. opi. q. 8. in fi. vbi etiam in conscientia tutorem dicit Masc. de probat. concl. 447. nu. 6.

Addo, quod hanc magis communem dicit Bursat. conf. 117. nu. 13. lib. 1. Nat. conf. 158. nu. 18. & frq. late hoc idem att. sibi Mandofal Rom. 417. nu. 12. Tibi. Decian. conf. 105. nu. 28. verif. non obstat retentum, lib. 2. Franc. Becq. conf. 57. num. 47. dicens ita in practica feruari. Beto. conf. 165. nume. 2. & 24. lib. 1. Annon. Rouefcal. ad Alexand. conf. 120. lib. 4. vbi de magis communi, & 109. in fi. eod. lib. & veram opinionem dixit Gramscil. decif. 76. Follet. in pract. eod. fin verbo, iuste gratia, num. 3. Et hanc receptillimam dicit Menoc. de p. r. sump. lib. 3. p. i. sump. 132. num. 30.

Contraria verò est opinio, vt duo non sufficiant, sed requiratur etiam tertium, quod sit solius scienciarum, & hanc tenent Archid. in canon. quia plerique 14. q. 1. Salic. in l. mptione, C. vltus valet, quod agitur. Bald. in c. 1. de fund. dat. in vltus legis commissor. Caltren. in l. rogatus, §. si ubi, ff. si cer. pen. & hanc

est communem opinio. Dec. conf. 167. & 308. Anchar. conf. 217. nu. 12. lat. conf. 150. nu. 1. vol. 4. & conf. 12. nu. 4. vol. 1. Boer. decif. 102. nu. 5. dicens hanc opinioem, & magis communem. Tiraq. de retract. lib. 2. in p. r. sump. num. 5. dicens pro hac parte esse auctores maiori numero. Alex. conf. 109. eod. fin. lib. 2. Soc. conf. 248. col. pen. lib. 2. dicens contrariam opinionem, vi duo tantum sufficiant, iure obprobri. Rolan. conf. 40. & 41. lib. 2. nu. 19. Gozad. in repet. l. 2. q. 3. conclus. 3. C. de pact. inter emp. & vendit. vbi C.agnol. in secunda lect. num. 32. dicit vntorem, & magis communem, & semper in practica seruati. Berol. conf. 166. num. 3. & 169. nume. 2. lib. 1. Malcard. de probat. concl. 447. numero 1. per totum.

Addo bene in materia loquentes Boer. conf. 12. nu. 8. Soci. iun. conf. 50. nume. 2. vol. 1. Alexand. de Neuo. conf. 95. nume. 12. Berol. conf. 166. nu. 3. conf. 169. nume. 8. & 2. vol. 1. Gozad. in d. l. 2. q. 3. vbi Cagn. nume. 50. & 51. Neuzan. conf. 88. Nat. conf. 386. nume. 2. vol. 3. Riminal. conf. 318. in fi. vol. 2. Nouel. reg. 153. C. p. r. sump. conf. 290. nu. 36. & 77. Pe demont. decif. 42. Ant. Gabr. de p. r. sump. conclus. 6. nu. 12. Menoc. de arbit. iudic. casu 217. nu. 3. Bursat. conf. 117. num. 13. vbi de magis communi. Rolan. conf. 96. nu. 2. lib. 2. & conf. 38. nu. 10. vol. 4. Ioseph de Ludou. conclus. 5. col. 5. verif. contrariam opinionem. Hippol. Bonacof. in commun. opinio. criminal. in verbo, contractus. Hieron. Gabr. de magis communi, conf. 74. nu. 2. lat. pariter de magis com.

mun. conf. 151. vol. 4. licet Rou. conf. 16. num. 11. vol. 4. dicit contrariam magis communem, & eam in pract. ca feruari. Cort. in verbo, pactum. late in suo discursu Zoonnet. ad l. 2. nu. 48. cum frq. C. de pact. inter emp. & vend. post tract. Fed. de Mont. de empt. & vend. & ita tenent Rota in vna Chiffaenli, die 20. Iun. 1552. vt per Campeg. decif. 334. par. 3. Minif. gnet. de magis communi obferuat. 61. c. 2. nt. 3. Hiero. Mago. Rot. Luc. 77. nu. 12. Corat. lib. 2. Mifcel. c. 9. nu. 7. Borgn. Jure de magis communi, decif. 73. nu. 17. par. 2. vbi pariter fuit p. r. sump. in interpositum in contrarium, licet ex interuallo, fuit in eodem interuallum, fuit in alio. Mare. decif. Delphin. 484. nu. 28. p. 1. Vinc. de Anan. alleg. 83. sub nu. 3.

Partigon.

Et quis non lugeat calamitatem horum temporum, & infelicissimam legum proflioriam vitam, videndo, & legendo in aliqua decisione communis, imo magis communes hincinde attritas, & practice vltus hincinde approbatus, nedum vbi tantum Doctores, sed à pluribus, & non minimis, sed primæ scholæ professoribus, immo ab eodem grauissimo scriptore subimit repugnanti, & contrario, & si casus occurrat, quod agitur ocula coram iudice debili, minuse practico, & per aduocatum minus realium, & ad lul clientis fauorem exhibet Doctor de communi auctasians, quæ pectus per magis communem subiectum est reuocata, quid facit, infelix aduersarius bonum ius in causa fouens, nili aduocatum habeat ius experium, & vt ita dicam valde lirosorum? Væ qui modernis odio habetis, & displicet habere nomen ius librarum, nonne habere vltus modum de magis communi vltimo loco auctasians poterit parere victoriam de multis mille fecus, quem honorum, & vltusiam comparabit? Contra deficiunt alicuius recentioris scriptoris, quod damnum minus iuste comparabit? Omne alios Doctores, & ipse sacrum Rote Auditorium, quot opinioes in tempore Cassadori, & similium vigeat, quod hoc non sunt vltus receptæ, prout nouissimi decisionis colli doctores aperte auctasians. quid igitur reijus modum, cur odio habetis tot recentiorum labores, nonne hodie vides legum proflioriam admodum illustratam, & facilitatam, vt quilibet etiam minimus iudex aliquid ex ea hauriat, quod igitur ex candide imprecatibus per Principes moderatiorum? vbi consuetudine tot laborum? vbi conscientia tantæ vltusiam, & facilitatis? si hoc ius, confusionem certe magnam implicat. studeas igitur, labores, eedem nimis, & cōtinuis voluptatibus, ama virtutem, & omnia feliciter eueniant ad laudem Dei, & immaculatæ Virginis.

Redeundo igitur ad principalem conclusionem limitatur primo loco, vi solitus fenerator non dicatur ex vltus, vel bino actus, sed qui per triennium vltus exercuit. Bal. in l. rogatus, §. si ubi. col. penult. ff. si cert. rum petatur. Rolan. confilio 96. num. 43. volum. 2. Malcard. de probat. conclus. 428. nume. 12. Bursat. conf. 153. nume. 39. libro 2. Borgn. de contract. decif. 1. num. 8.

Limitatur secundo, & ista tria requisita bene interpretari debent in contractu venditionis, locationis,

- nis, & similibus, secus in contractu mutui, quo casu duo tantum sufficiunt. Bald. in l. cum allegas, num. 6. C. de vfur. Dec. in l. rogasti, §. si ubi, num. 4. vbi Parpur. num. 67. ff. si cert. petat. latè Menoch. consil. 19. num. 18. lib. 2.
- 7 Limitatur tertio, quod loco alterius coniecturæ ultra pactum de retrouendendo sufficiat alia equipollens coniectura. Laur. de Rodolph. in tract. de vfu par. 1. q. 60. Barba. consil. 5. col. 1. §. 6. lib. 1. Tiber. Decian. consil. 105. nom. 28. vers. præterea, lib. 2.
- 8 Limitatur quarto, nisi ex tractatibus præcedentibus, vel subsequenibus iudex cognosceret ex testibus, vel alio modo, quod nolēbat pignori incurtere, quo casu ex vnicā tantum præsumptione iuncta cum pacto de retrouendendo contractus reputatur illicitus, & vforatus. Heron. Gabr. consil. 74. om. 5.
- 9 Limitatur quinto stante statuto, decreto, vel rescritto, ut causa cognoscatur sola facti veritate inspecta, quo casu iudex nō tenetur sequi tria in præsuminata requisita, sed leuiore probatione sufficiunt. Crauet. consil. 73. num. 13. Gramm. decif. 76. nu. 33. & 34. Menoch. consil. 19. num. 7. in fil. lib. 2. latissime Fratio. Becci. consil. 52. num. 89. & 90.
- 10 Limitatur sexto quando pactum de retrouendendo apponitur inconiuncto tempore celebrati contractus, & instrumenti, secus si post ex intervallo. Corn. consil. 133. col. 2. vol. 1. Boer. decif. 183. num. 9. Jacob. Nouel. reg. 153. limit. 1. & ita etiam in terminis locati & conducti tenet Alex. consil. 28. col. 2. vers. & quæmus, lib. 5.
- 11 Cuiusmet sententiæ, & opinionis ultra apostillantes, & scholiantes ad eum fuit Panor. consil. 69. vers. tertio me mouet, lib. 2. Castr. consil. 322. col. 2. lib. 2. vbi loquitur de huiusmodi pacto facto eodem die, & seq. Corn. consil. 141. col. 3. vers. nec videtur, lib. 4. Bertrand. consil. 109. col. fin. lib. 4. Veron. caut. 312. pactum pignoris, & de simul. contrac. præsumpt. 1. col. 8. & tertiū superius hoc in loco, quæst. 7. Ripa in l. nemo potest, ou. 73. ff. de leg. 1. Tiraquel. de retrac. conuen. in præfat. nom. 6. & hæc est communis opinio. Pedemont. decif. 42. num. 10.
- 12 Declaratur id verum esse in longo temporis spatio, secus in breui, ex Alex. consil. 119. & 120. vol. 4. Crauet. consil. 44. nu. 2. & 156. col. si. sub nom. 17. vbi tenet, quod si apponatur per tredecim dies post, non esse ex intervallo, & id omne pendere à iudicis arbitrio. idem consil. 136. Affic. decif. 40. Dec. consil. 167. & 308. Boer. decif. 102. & consil. 12. Gramm. decif. 76. & ita fuit tenent in vna Romana spoliatorum, vt per Caputaquē. decif. 163. in fi. par. 3.
- 13 Declaratur secundo quando tale pactū fiat in alio instrumento, quo casu arguit maiorem suspicionem simulationis, quasi clam, & latenter fit factum. Ioan. And. in c. ad nostram, de emp. & vend. Bal. consil. 322. col. fin. lib. 3. Fulgo. consil. 184. Alex. consil. 46. lib. 3. repetit. consil. 54. lib. 6. Soci. consil. 248. lib. 2. laf. consil. 153. col. 1. lib. 3. Ruin. consil. 16. nu. 40. lib. 4. Bertrand. consil. 182. in 1. dub. lib. 1. tangit Corn. consil. 41. col. 2. lib. 3. facit ut quæ dixi superius, q. 3. de actu clam facto. Et posset fortasse dici ex prædictis, quod contractus dicatur magis simulatus ex pacto ex intervallo appposito, quia cauti contrahentes videntes suspicionem, oriri ex huiusmodi pacto inconiunctū appposito

adhibent multas machinationes, figmenta, & cautelas, & studiose ex intervallo pacifcuntur. vnde admodum verfabitur iudicis arbitrium.

Et in hac materia pacti de retrouendendo considerandi sunt nonnulli casus quandoque apponitur ex intervallo, & tunc contrarius non presumitur sceleratus, etiam si lesio iustu preij interueuisset, pro qua daretur remedium rescissionis tantum. Cepolla de simulat. contract. num. 4. Alexand. consil. 28. col. 2. lib. 3. Cagnolin in l. a. num. 130. C. de post. inter emp. & vendit.

Declaratur nisi aliter coniecturæ concurrant, vt si solitus sceleratus, & similia. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 1. & 2. sub num. 15. quandoque pactum est appositum inconiunctum, tamen nulla fraus, vel lesio intercessit, tunc contractus non præsumitur sceleratus. Cepolla in citato loco, num. 8.

Amplius siue pactum sit collectum in arbitrium venditoris, vel emptoris. Didac. lib. 3. var. resolut. c. 9. in principio.

Limitatur, vt in voluntate venditoris emptor lucratur fructus, secus in voluntate emptoris. Menoch. de magis communid. præsumpt. num. 17. Quandoque pactum est appositum inconiunctum, & interuenit fraus, vel verè, vel scite, tacite, vel expresse, & ad illud lesio in contractu, vel pacto de ipso retrouendendo, tunc contractus præsumitur simulatus, Cepolla num. 12. in citato loco scita quando sit conuentum, vt licet instrumentum loquatur de venditione effectus pignus, si sit per dispositionem statuti, præsumitur quando ex coiecturis hoc colligitur. Cepolla in citato loco, num. 12.

14 Limitatur septimo, vt tria requirantur, quando non datur immoderatus excessus medicatus preij, quia tunc illa tria coniunctim requiruntur, secus si conser, & probetur de enormi lesione in dimidium iusti preij, vel circa, quia tunc ad probandum contractum simulatum duo sufficit deducere, scilicet paruitatem preij, & pactum de retrouendendo, licet non adiu tertium, quod est consuetudo scelerandi, vel alia præsumptio. Corn. consil. 346. vol. 1. Castr. consil. 306. num. 5. vol. 2. Bald. consil. 311. lib. 5. Calean. consil. 26. Gramm. decif. 75. nu. 15. Crauet. consil. 156. num. 12. ponens exemplum, vt si vendatur res quingentorum producentis.

15 Declaratur hæc septima limitatio, vt debeat fieri æstimatio, & considerari valor rei habendo respectū ad qualitatem diminutionis pacti de retrouendendo, & non promissi simpliciter res per se considerata valeat, vel valere potest. Abb. in cap. ad nostram, col. 2. & ibi Ant. Burg. col. 12. vers. modo venimus, & de emp. & vendit. vbi Tiraquell. de retrac. conuen. in præfat. num. 20. vbi multos congerit Mascard. de proba. concl. 447. num. 10.

16 Adde bene in materia loquentes, & ab eo nou allegans Bero. consil. 166. nu. 6. & 169. num. 14. vol. 1. Alex. de Noto consil. 55. nu. 21. Didac. varia. resolut. lib. 3. c. 10. Caballin. de vfur. q. 35. om. 167. & q. 4. num. 116. in fine. Butar. consil. 117. nu. 15. & hæc est communis opinio. Ioseph. de Ludo. concl. 51. col. 9. circa medium, vers. sed dubium facit, &c.

17 Subdeclaratur, vt ista diminutio debeat esse in re, & in quarta parte. Abb. in d. c. ad nostram, vbi latif.

Hh simp

Vincentii Carocii Tractatus

- simè Barbat. Rolan. conf. 96. num. 38. lib. 2. conf. 58. num. 2. lib. 4. Burlat. d. conf. 117. nu. 15. vel in lib. 2. decem. vel ad minus in duodecim. Borgu. decif. 1. de contract. num. 35.
- 18 Subdeclaratur id, quod dictum est de pacto de retrovendendo, ut procedat io pacto libero nisi vero datori, ut sit in facultate ipsius statim redimendi cum voluerit, secus si non possit post aliquid tempus, tunc propter pactum de retrovendendo non censetur rem minoris valere. Anton de Burgos in dicto capitulo nostrum, colum. 1. 3. et puerus hoc io practica notandum, & quod multi in hoc errant, & decipiuntur.
- 19 Subdeclaratur secundo, ut non procedat io pacto scrui, ut pulchre deducit Socin. iun. conf. 104. num. 7. lib. 3. Ati. Pinell. ad l. 2. par. 3. cap. 4. nu. 23. C. de rescind. vend. Borgu. decif. 4. de contract. nu. 29. quem videas in hoc.
- 20 Curca tamen lesio nem, qualis, quantaque esse debeat, varia fuerunt Doctum opinionones, & sententia. Prima fuit opinio, quod sufficit lesio in tercia parte. Abb. in cap. 1. de restitu. in integrum. Cepol. & Paris de quibus nouissimè per Tiber. Decian. conf. 105. ou. 16. lib. 2. vbi dicit probari istam medietatem ex redditibus, qui non debeat excedere quinque pro centenario.
- 21 Secunda fuit opinio, quod sufficit lesio in quarta parte. Socin. iun. conf. 104. lib. 3. Roland. conf. 96. num. 4. lib. 2.
- 22 Tertia fuit opinio, ut sufficit lesio in octaua parte. Afflic. decif. 40. num. 19.
- 23 Quarta fuit opinio pretere debere esse immoderatum, nisi alia concurrat. Cogn. in l. 3. nu. 65. vers. secunda limitatio. C. de pact. inter empt. & vend.
- 24 Quinta fuit opinio circa simulationem statim arbitrio iudicis considerando presumptiones concurrentes. Menoch. post multos per eum allegatos casu 217. & 247.
- 25 Addo, quod hæc est communis opinio. Pantal. de Crem. in repet. l. 2. nu. 172. C. de rescind. vend. vbi dicit magis communem. Hiero. Gabr. conf. 74. nu. 7. Ioseph de Ludou. conclus. 51. col. 1. o. in prior.
- 26 Limitatur octauo, & tria, de quibus supra, cõcurrere debeant, tamen ex hoc non est firmandus pes in his tribus præcisè si aliq. similes, vel maiorem, aut parum rationem habentes cõcurrant etiam stante paruitate locatiois. Felin. in cap. si cautio, col. 1. de fide instrum. Rodulph. de vlt. q. 60. pulchre Grat. conf. 11. ou. 15. vers. & licet, lib. 2. Port. conf. 1. nu. 3. laie Borgu. decif. 1. de contra. nu. 10 & 11. Cogn. in d. l. 2. nu. 65. Hieron. Gabr. conf. 74. nu. 21.
- 27 Et valor probatur redditibus, & locationibus factis, prout tungi superius presumptione t. 3. in verbo, illatio.
- 28 Quomodo autem probatur simulatio, sufficiunt indicia, & presumptiones. Rimini. conf. 62. nu. 13. lib. 2. Ioseph de Ludou. conclus. 51. col. 11. & per L. non omnes, §. à barbaris, ff. de re militi.
- 29 Addo Laur. de Rodulph. in tract. de vlt. q. 60. vbi dicit, quod hodie presumptiones iuris sunt difficillime probationis, sufficit quælibet coniectura etiã quæpoteat ad arguendum contractum simulationem. Borgu. decif. 1. de contract. num. 11.
- 30 Verum Roma, ut per Caputaqueus. dec. 163. p. 3. contrarium sentit, quod requiratur probatioes efficaciares, lucidæ, expresse, & iuris efficaciares. ex Alex. conf. 28. col. 1. lib. 3. Dec. conf. 463. col. 2.
- 31 Lucidæ ex Castren. conf. 261. lib. 2. Expresse ex Bal. conf. 456 col. 1. lib. 2. maris non hominib. ex Craue. conf. 47. nu. 2.
- 32 Nisi forte dicas, q. Roma loquitur in casu suo, in quo adstant contra simulationem presumptiones fauorabiles, validiores, puta publicum instrumentum, & iudicis decretum, quo casu non mirum si validiores probatioes, seu presumptiones in contrarium requirantur, & ita concilium possent opinionones.
- 33 Et pro prima opinione addo Soci. conf. 83. vol. 3. Paris. conf. 53. nu. 8. vol. 1. & conf. 86. num. 21. vol. 3. pulchre Corn. conf. 187. in fi. vol. 3. & conf. 135. col. pen. vol. 1. in quibus locis concludunt per coniecturas, & indicia probari, & idem Corn. conf. 63. col. 3. verificiter respondetur, vol. 1. vbi per testes minus idoneos, immo & per iuramentum. Durand. de arte testandi, io tit. de his, qui non habent testamentum. caetela 14. post num. 4. Ioan. Lupad. l. 2. §. 1. nu. 51. C. de pact. inter empt. & vend.
- 34 Et (ut aliis dictum est) debet deduci in specie, nec in genere sufficit. Castren. conf. 59. vol. 2. Alexand. conf. 111. vol. 3. Boer. conf. 11. nu. 8.
- 35 Limitatur oono principali cõclusio, ut non procedat, si in contractu ipso venditionis, vel locationis fuerit appollita clausula, quod renunciauerunt exceptioni simulationis, apparetur contractus, & non sic actum, quia licet illa tria cõcurrant, tamen illa verba declarant verba contrahentium, se oolle istum contractum esse fictum, vel aliis simulatum. Veroneo. de simulat. contract. præsump. 26. col. 4. circa medium, vbi loquitur, & exemplificat in contracta locationis & conductionis, num. 84.
- 36 Et hoc maxime verum est, si huiusmodi renunciatio fiat ex iocuallo. Bar. io l. nemo potest, col. 2. nu. 6. vers. quæro, in renunciatio, ff. de leg. 1. per l. 2. C. quod metus cau. Gozad. conf. 69. col. 3. verificiter, & c. Roland. conf. 93. nu. 6. lib. 1. & ante eos voluit Imol. in l. Seius, & Augerius, & ibi Alexand. col. pen. in fi. ff. ad leg. Fale.
- 37 Declaratur preter limitatio, ut nõ sit vera, quando in contractu fuerint expressa hæc, vel similia verba, scilicet, & non in fraudè vsuturum, quo casu actus redditur magis suspectus. Tiracq. ita intelligendus, si bene perpendantur, adducta per eum, de retract. conuent. in præfat. num. 19. Afflic. de scu. dar. io vic. legis commissioe, nu. 264. post Bart. alleg. Ioan. Lup. de vsu. ad l. 2. C. de pact. inter empt. & vend. §. 1. nu. 39.
- 38 Declaratur secundo, oist contractus, cui appollita est renunciatio, verè, vel apparetur per aliquas coniecturas, vel indicia apparet nullus, vel simulatus, quo casu sicut contractus principalis est nullus, pariter, & renunciatio in eo appollita, vel sequela ipsius. Afflic. in citato loco, ou. 108. limit. 3. referens Fulg. ita consuluissè, & licet ipse non teneat, fuit de mente Bart. in citato loco. Zabarel. & Imol. in d. cap. ad nostram. Bar. in l. 6n. §. idem quæsiuit, ff. de cond. indeb. Veroo. præsump. 26. num. 84. Et sic videntur conciliari posse multorum opinionones.
- 39 Limitatur decimo, quod in iuramento, & con-

tractu sunt apposta verba, quæ omnia, & singula &c. licet enim hæc tria requisita concurrant, tamen non potest redargui simulatio. Mascard. ex communi de probat. conclus. 447. nu. 38.

Cui addo Seraphin. de priuil. iuramenti, priuil. 59. vbi longa serie discutitur, nec displicet videre quæ posita ad reg. cum quid, par. 4. limit. 8.

- 37 Limitatur vnde decimo, vt illa tria requisita non requirantur in feudibus, vbi sola paucitas pretij teddit contractum fœderatum, si fiat ab inferiori à principe, secus si ab ipso principe, in quo gratia præsumitur, non simulatio. Afflic. super secunda seu di, tit. qualiter olim feudum donari possit, §. donari, num. 30.

- 38 Limitatur duodecimo, quod multa in proposito excusant consuetudo loci. Tiraquell. de retract. ad finem titu. num. 130. Craueria confil. 6. num. 103. & confil. 145. num. 8. Graus confil. 49. num. 12. vol. 2. Bursat. confil. 204. num. 25. vol. 1. qualitas personæ, & vires, & bona fama ipsius, prout persona conscientia, vel ecclesiastica. Socin. confil. 247. num. 1. in fi. lib. 3. Crauet. confil. 48. in fi. & 145. in fine, vbi tollit omnem maculam. Deci. confil. 309. num. 7. laf. confil. 453. col. 4. Roland. confil. 40. num. 9. confil. 96. num. 1. lib. 2. Neuzan. confil. 87. num. 23. in fi. Aleia. respons. 40. lib. 1. post Alberic. in li. ubi nemo nulli, la secunda, nu. 16. C. de sacrosan. eccl. Natia confil. 498. num. 26. & 525. num. 45. & 556. num. 3. Seraphin. de iuramen. priuile. 132. num. 20.

- 39 Et nota, quod præfati loquuntur de duobus requisitis tantum concurrentibus pacto de retrouendendo, & modicitate pretij.

- 40 Secundo non procedit, nisi euidenter appareat de probabili lesione, quia cum sumus in clausis, quid prod: est probare bonam famam, si: fictus sunt mali pariter quid potest bona qualitas personæ nomine tantum non op. re, immo magis redarguenda est.

- 41 Excusat etiam incertitudo, cap. nauiganti, de vsuris, C. in li. si pater, C. de inoffic. testam. Vnde creppio fructuum ad vitam valet, quia potest statim mori. Caballin. de vsur. in princ. num. 5. Deci. confil. 5. Mandosad Roman. confil. 423. num. 10.

- 42 Qualitas vsuræ recompenfatoriz non est prohibita. Caballin. vt supra, & quando verè non consistit de praua contrahentium intentione. Rodulph. de vsur. quæst. 3. parte 2. Bero. confil. 68. num. 13. vol. 1. Bursat. confil. 204. vol. 2. secus si aliquo modo constaret de aliqua praua intentione, prout si conueniretur, vt deberetur pensio etiam post mortem animalium. Speculator in titu. de locato, §. iam nunc videndum, versic. ecce locatus. Batro. in li. minorum, C. in quibus causis. Alexand. in li. vinum, num. 14.

- 43 Et si cert. petat, & hæc est communis opinio. Pancirol. confil. 147. num. 6. vbi reprehendit arbitros, qui condemnauerunt ad pensionem bouis iam mortui post mortem animalis.

- 44 Pariet inducitur suspicio vsuraria, si locatio fiat pro certa quantitate frumenti vel vini, sicut pro pecunia in emptione fructuum. Hiero. Gabr. confil. 76. num. 9. lib. 1.

Notandum tamen est, quod licet Doct. exemplificent in his tribus (superius nominatis, tamen hoc non est restrictiue, sed gratia exempli, vnde sufficit

vna ex tribus concurrentibus alijs per Doctores approbata. Roland. confil. 40. num. 3. vol. 2. Borguina. decil. 32. num. 66. par. 2.

Q V A E S T I O XII

- 1 N Vnquid exceptio vsurarum impedit executionem iurati, & quarentiglati instrumenti locationis & conductionis, vel alterius contractus? Vtique non, stante iuramento, quod præcisè obligat ad implementum. Bero. in terminis locati & conductionis, q. 77. num. 5. per c. debiores, de iureiur.

- 2 Cui addo, quod hæc est magis communis opinio. Laf. confil. 9. col. 6. vers. stud idem deduco, vol. 1. confil. 41. col. 2. versic. præterea Ioan. vol. 3. Alexand. confil. 37. col. 6. vol. 2. Anton. Gabriel. de iureiurando, conclusio 8.

- 3 Limita, nisi pars excipiens fuerit absoluta à iuramento parie citata. Menoch. confil. 24. num. 11. lib. 1. Joseph de Lindou. concl. 3. in fi.

- 4 Aduertendum tamen est in actu practico, quod multi teneantur requiri citationem in isto casu, prout de magis communis testatur Martil. in l. de vnoquoque, num. 193. de re iud. Emanuel hoc commentans in thesau. recept. sentent. litera 1, nu. 327.

- 5 Contrarium de consuetudine seruatur ad effectum docendi de iuribus suis. Alcin. in cap. cum coniungis, num. 134. de iureiur. Corti. in confil. 132.

- 6 Declaratur si petatur à iudicibus maioribus, secus si à iudicibus ordinarijs. Bertrand. confil. 26. col. 9. vol. 3. Anto. Gabr. de citatio. conclus. 1. num. 97.

- 7 Addo Didac. vatis resolut. lib. 2. cap. 4. num. 1. vbi per discursum tenet, & magis est communis, quod non requiratur citatio ad effectum excipiendi simpliciter, nisi intemeretur vltimus ad annulationem, vel rescissionem contractus, & sic sumus in casu, vbi fit adhibenda causæ cognitio.

- Cui addo Nouel. reg. 50. limitatione 2. Ioan. Ruppel. lib. 1. Forens. institut. cap. 30. Didac. vat. resolut. lib. 2. cap. 4. num. 5. in fine.

- 8 Solent in practica coram iudice habitationis fieri protestationes, vt nihil transeat nisi eo legitime citato.

- 9 Limitatur secundo, quando pars patitur probari super vsuris. Grammat. decisio. 45. num. 5. Parisius confil. 45. num. 9. lib. primo. Illud non omitiam, quod ponit Tassara de erroribus Notariorum, cap. 15. quod Notarij coboscientes instrumenta simulata, modis, quibus supra, efficiuntur infames, nec possant amplius instrumenta conficere.

- [Addo Ancharam. confil. 234. vbi distinguit lite pendente, & ante commissam executionem, vel post: primo casu posuit oppositi. Secundo casu non: ne impediat executionem etiam per Iudicem ecclesiasticum facta.]

Q V A E S T I O XIII

- 1 A Deo odiosa est vsurarium vsura, vt nocet etiam alijs nedum eis, vnde feruens vsurario contemnitur mercedem in lictis, secus in illicitis, & quando sciebat dominum esse vsurarium, & sibi imparet Archiepiscopus in summa, §. 1. tit. 9. par. 2.

H h 2 de coo-

Vincentii Carocii Tractatus

- de cooꝑeratione vsuræ. Bonacoff. de summl. q. 2. 18.
2. Secundum est conclusio. Locum dumum vsutatio puniuntur pena, de qua in cap. primo, de vsuris, libro sexto.
  3. Ampliatur, vt procedat etiam in locante Iudæis. Dec. in l. i. num. 14. C. de eden.
  4. Ampliatur idem in locante Ienonibus. Alberic. in Lancillarum. ff. de petit. hæred.
  5. Limitatur vt procedat, & habeat locum sicienter locauerit, secus si ignoranter, quæ probabilis ignorantia cum excusat, vt ibi per gl. in verbo, scens.
  6. Limitatur secunda attentio sine si locauerit ad habendum tantum, non sicut exercendum, vel alium honestam mercantiam, dummodo colore quæsitio frons non exercendo, puta vendendo mercis illi, qui petuniam quærit, & merces statim recuperat pro minori pretio, nam tunc esset locus dispositio. n. d. c. 1. vt ibi per Franc. super glo. in verbo, scens, dicens hoc admodum notabile.
  7. Vnde ponit ibi Franc. vnum casum notabile in hac locati & conducti materia, de qua aliis diximus: quod locus alicui domum, vel apothecam, censetur locatus, vt exercere artem soliam. Vnde fabricum mallecantem non possit expellere, & sic de singulis discurrendo, de quo aliis diximus.

Q V A E S T I O XIII

1. Quid vsque ad quantum summam possit taxari pensio, sicut, vel interesse in contractibus actus, & vtique vsque ad octo pro centenariis. Alexand. consil. 31. num. 3. vol. 6. Natta consil. 386. num. 10. vol. 5. Crauet. consil. 194. nu. 10. vol. 4. Roa Genouil. decil. 194. nu. 3. Lup. de vsur. comen. 1. §. 4. nu. 91. comen. 1. §. 4. num. 116. Cnball. de vsur. nu. 127. q. 87. Intè Alex. de Neun. consil. 95. num. 1. §. 16. Borgan. decil. 2. nu. 1. & decil. 13. nu. 38. par. 3. vbi in alimentis dotibus, etiam, prout & Tudertini pallium vtuntur.

Q V A E S T I O XV.

Sed an pensio promissa cum iuramento in contractu illicito peti possit, & vtique sic, iuxta ea, quæ dixi ad regulam, cum quid. parte 4. limitatione 8. & placuit Borgan. decil. 13. num. 49.

Q V A E S T I O XVI.

Quid si aliquis mutuat pecuniam mercatori, pro mercibus emendis, & mercator stipulatur affecurationem, cui a mutuatore promittitur sub certa mercede, an sit vsura. Vtique non, quia hic sunt duo contractus, vnus mutui, & hic absolutus, alter affecurationis, & pro hoc licet recipere mercedem ratione susceperit periculum. Abb. in c. nauiganti, nu. 14. vbi Ioan. Lup. §. 1. num. 29. de vsur.

Q V A E S T I O XVII.

Sed nunquid i mutuo dans, nihil animo recipiendi vsura sortem, possit licite stipulari aliquod seruicium facti vsura sortem, puta, quod quis pascuine-

rit, intercedat, instruat, vel scribat, & Bal. dicebat in Legasti, §. si tibi, ff. de cert. pet. Vsutarium non esse si quis det mutuo rusticis mille vt colat agrum iusta mercede, alioquin non mutuatarius, ipse enim nihil vsura sortem recipit, cum ipsam operatur mercedem soluat. Anton. in summa, par. 1. ait. de vsur. §. 7. c. 10. sequitur Ioan. Lup. in cap. pect. vsuras, §. fin. num. 39. de donat. inter vir. & vxor.

Pactum nullum vsuræ vinum committit, si quia alteri mutuo det etiam, vt accedat ad eius mulendin, iusta soluta mercede, vel iret ad scholas. Adria. super 4. de restitutio. c. 2. vtr. sed dubium videtur, in fine. Baldan. 4. distin. 1. §. q. 1. artic. 3. in prin. Ioan. à Medin. q. 25. art. 1. & quæst. 19. vbi asserit id, quod in naturalem æquitatem debetur posse in pactum deduci.

Pariter non videtur vsura, si quis mutuo det alicui centum, vt sibi debet locare domum suam iusta mercede, Socin. in l. si quis, num. 1. §. si centum petatur.

1. Contrarium in prædictis casibus vetius esse videtur, eo quia libertas illius, quæ æstimari debet arbitrio boni viri, prebentur ergo per Bart. in §. si tibi, Guid. Pap. de contract. illi. nu. 14. Lauren. de vsur. par. 2. q. 15. vsque ad 43. Caiet. super 2. 2. q. 78. ar. 2. melius in summa, vel vsuræ tractat, num. 8. D. Anton. d. c. 7. §. 8. vsque 11. Corrad. de contract. q. 36. In de Mod. de contract. & restit. cap. de vsur. restit. Corlet. in ling. in verbo, Doctur. 1. Aron. problem. 19. Et hanc de iure communem opinionem syluest. verbo, vsura, q. 7. Cuyas. lib. 3. var. resolut. c. 2. num. 5. Som. de iust. & iure, q. 1. artic. 2. col. 3. artic. 1. col. 2. Nauarr. in Manual. sub 7. præcep. e. 17. num. 120. in cap. si teneretur, 1. q. 3. num. 1. Lup. ad cap. nauiganti, §. 1. num. 41.

De interesse.

Videmus multis in locis de interesse in hac locati & conducti materia, prout sui loco, damni emergentis, & lucri cessantis, interesse offendi, & similibus: attingamus aliqua alia in materia damni, & interesse, nec poterit materia explicari per questiones, ponam tamen aliquas viles conclusiones.

Conclusio prima ad 1. sed ad 3. §. 1. ff. loc. si locatur res inanimata, vt du, vasa, & similia, & tenetur locator ad interesse, nisi probabiliter eius conditionem ignoret potest. 1. sed ad 3. §. 1. vbi Cast. & alij, ff. loc. ad cuius intellectum notandum, quod ibi non loquitur restitutio in vasa, & delijs, sed procedit in similibus, vbi militare potest similis ratio, sed quia iste locando tacite asserere videtur se esse huius excepti, & negociationis, vnde in vendituri laterum, & similibus militat dispositio d. l. vt per Cballin. de eo, quod interest, sub nu. 51. cum seq. facit & tenetur, §. sed si vasa, ff. de æt. empt. Bonifac. de Vitali. in tract. malefic. in titu. de pen. falsum mensur. num. 4. vbi etiam de falsis trerur. Pract. l. odoc. c. 123. nu. 9.

Si verò locatur res animata, ignorans tenetur quatenus, vt damnum emendat, vel seruum pro noxa dimittat, l. penult. ff. commodati. Barto. in l. vni. nome. 19. vbi Deci. in fi. C. de senten. quæ pro eo, quod interest.

Vincentii Carocii Tractatus

Et hanc opinionem tenuit Bal. in authen. si quas
ruinas, num. 3. C. de factofan. eccl. Castrenf. in auth.
qui rem, nu. 4. C. eod. tit. Imol. in e. ex parte, col. pen.
de feud. & hanc est communis opinio, teste Iafin d.
auth. qui rem, nu. 10. & in praxi feruanda. Aretin. in
l. 1. §. si mihi, col. 6. ff. de verb. oblig. Tiraquel. de re-
tracta. part. fin. num. 144. Suarez. in suo thefaur. liti-
er. C. num. 195.

Contraria est opinio, vt hęc locatio in totum vi-
tetur, & facit pro hac opinione tex. in extrauag. am-
bitiofe, ibi, locutionem aliter factam nullius omnino po-
tobotis, ponderando inter alia dictionem omnino.

Secundum pro hac parte facit bonus text. in Cle-
ment. 1. de rebus ecclief. non alien. ibi, Recipienti ius
aliquid non acquirit, negatur siquidem cum dictio-
ne, aliquod, in qualibet minima parte verificatur, gl.
& ibi Card. in clement. 1. de foro compet. Felin. in cap.
pastoralis, de officio deleg. Iafin. in auth. ex causa, col. 4.
C. de liber. prater.

Et hanc opinionem tenuit Barr. in d. authen. qui
rem, & ibi Iaf. & idem Iafin. l. 2. nu. 70. C. de iure em-
phyt. l. ap. alleg. 80. Imol. in l. quod dicitur, ff. de ver-
bo. oblig. Alex. conf. 17. lib. 4. Afflic. decif. 107. Socin.
in l. 1. §. fed mihi, ff. de verb. oblig. vbi Aret. dicit hanc
opinionem forte veriorē, & hanc est communis opinio.
Roland. conf. 84. nu. 29. vol. 1. Mich. Grassenm.
mun. opin. concluf. 32. Vincen. Anna. fing. 127. Bor-
gatin. in rept. in verbo, locatio bonorum ecclief.

Et sic hanc inde communes, & hanc fecundam ma-
gis communem docet Didac. var. refo. lib. 2. cap. 16.
num. 6. ver. fed premiffa. Bal. Mannof. ad l. ap. alleg.
12. Eugen. corb. 24. Rot. nouif. 709. nu. 6. par. 2.

Limitatur hęc magis communis opinio fecundum
aliquorum opinionem conciliare volentium ambas
opiniones, vt procedat, & habeat locum in contra-
ctu emphyteutico folito fieri in tertium generatio-
nem, & fiat in quarto, quo casu non vitatur in to-
tum, fed valebit vsque ad tertiam, fecundum quam
valere poffit, & ratio punctualis effe videtur, de qua
pro vna parte ex Bart. diamus, vt tot ducantur con-
ceffiones, quant generationes, fecus in locatione ad
longum tempus, vt per Patifin. in confuet. tit. 5. §. 41.
quæst. 10. & licet de hoc dubitet Couar. in clauo lo-
co, fequitur cum Caballin. milleloq. 162. par. 1. post
alios, quos allegat.

Limitatur fecundo Bal. opinio, nisi ex probabili-
bus coniecturis appareat locatorem, aut conducto-
rem pro minori tempore non locaturum, nec refpec-
tiue conducturum. Barto. conf. 159. col. 3. Felin. in
cap. cum super. de offi. dele. bonus tex. in simili, in
Lilianus, §. si quis colludente, ff. de æd. emp. & no-
uat Alex. Socin. & Alciat. in d. §. fed mihi.

Limitatur tertio, nisi vnica pensio pro toto tem-
pore foluatur, quo casu locatio effe in totum nulla.
Bald. conf. 475. lib. 1. fequitur Tiraq. de retracta, lib. 1.
§. 23. glof. 2. num. 10.

Limitatur quarto, si fiat locatio de re ecclief. ad
viam, quo casu effe in totum nulla. Contrariis in
clauo loco, verfic. eadem ratione, prope nu. 6.

Et sic conciliantur opinionēs, cetera vide in tit.
locationis bonorum ecclief.

Pariter locatio effe in totum nulla, si fiat de rebus
ecclief. permiffis, puta temporalibus, & prohibitis,

puta fpiritualibus, fub vnica pensione, Rota nouif-
fima 709. par. 1.

De praefcriptione.

Praefcriptionis materia vtiliffima effe in hac locati
materia, nec poffet per quaestiones diuidi, ponit
tamen per aliquas conclufiones forte non inutiles.

Prima fit conclufio, conductor, vel colonus reco-
gnofcens aliquam in domum, nullo vnquam tem-
pore praefcribit, nisi prius poffeffione domini inter-
uertat non admittendo dominum venientem. Cyn.
Bart. & alij, in l. male agit, C. de praefcr. 30. vel 40.
ann. in auth. perpetua, C. de facro. ecclief. Castenf.
in l. neque, C. de vafu. C.

Amplia etiam in parte fructuum, puta, si colonus
nolit dare domino partem aliquam herbarum, quia
nunquam dedit, decif. Peruf. 106. par. 2.

Amplius fecundo, siue finis in prima condu-
ctione expreffa, siue in reconductione tacita, ex §.
qui impleto. Rota nouif. 727. nu. 4. par. 2.

Limita, nisi concurrat praefcriptio longiffimi tem-
poris immemorabilis, quæ caufat utulum. Roland.
conf. 53. num. 28. & 29. lib. 2.

Et fic hęc prima conclufio procedit in colono ne-
gante aliquid domino, quia per tempus longiffimum
nunquam re peritur dediffe.

Secunda fit conclufio pariter negativa. Colonus,
vel conductor non foluens pensionem per annos vel
giata, & ultra praefcribit aduersus pensionem praepre-
fcriptam, non futuram. Papien. in forma libelli ad fidei
praestationem in verbo, folus, nu. 4.

Amplia fecundum quoniam item effe, si per differtum
tempus foluerit in alia moneta, vel specie, quam co-
ueniens, per cap. olim, de censib.

Tertia fit conclufio, fed affirmatiua, quando loca-
tio effe facta ad modicum tempus, & conductor per
annos triginta foluit pensionem, vel refponfionem
praefcribit actioni ex locato, vt ifte conductor effici-
tur perpetuus, nec tenetur difcedere à conductione.
Barto. Bald. & alij, in l. eam nouiffimi, & in l. omnes,
C. de praefcr. 30. vel 40. annorum, in l. 2. C. de iure

emphyt. & hanc effe communis opinio. Bero. in c. di-
lecti filij, num. 24. de arbit. Balb. de praefcr. par. 3.
q. 10. num. 14. Viti. opinio. q. 3. par. 1. Alciat. de ma-

gis comuni, in l. si certis annis, num. 9. C. de post.
Aymo. conf. 150. nu. 10. Tiraquel. de praefcr. §. 1.
glo. 4. verfic. 3. Gozad. conf. 9. num. 7. Vafq. q. illi. tit.
cap. 62. Bero. q. 14. Afflic. decif. 365. nu. 13. Maraz.
post alios, conf. 15. Mago. de comuni Rot. flor. 2.
lib. num. 4.

Pariter si dominus steterit per annos 30. quod pen-
fionem non petijfer, quæ tamen non fuit denegata,
vel poffeffio interuerit, non preiudicat. Bertaz. con-
fil. civil. 17. nu. 30. vbi in dubio non prefumitur in-
teruerit poffeffionis, nisi prebetur.

Et in eodem nu. 6. Io. de Amic. conf. 150. nu. 30.
Afflic. decif. 365. nu. 13. Bero. q. 14. Menoch. de re-
cuper. remed. 10. nu. 118. dicens ab hac opinione in
iudicando non effe recedendum. Marx. conf. 1. Caf-
fan. in confuetu. Burgund. rubr. de Mar. mor. rubr. 9.
num. 35. [Vincent. Honded. conf. 85. nu. 33. vbi de
magis comuni.]

Limita

7. *Limina & in hoc omnes non aduertit, nisi respon-
fu fuisse difformis. Angin. l. male agitur, C. de pre-
script. 30. vel 40. ann. Crauet. conf. 107. & hæc est
communis opinio. Ruin. conf. 61. num. 3. vol. 1.*
8. *Et hic vera, & communis opinio. Vafq. controu.
iust. r. cap. 63. num. 1. Tusaq. de prescript. 5. l. glof. 4.
verfic. 16.*
9. *Nec ostendere noua causam, vel mutare. Ruin.
conf. 75. num. 4. vol. 1. Crauet. de antiq. temp. par. 4.
num. 223.*
10. *Vides igitur candide Lector, quod liberalitas est
quandoque damnoſa, cum si ex vrbaniſate refirmes
bona locata per annos 30. nec adnetras ad respon-
ſionem difformem, quod fit prejudicium locatori in
iure personali.*
11. *Et ex hac tertia conſeſione inferitur limitatio ad
multa iura in materia locati, nam l. nec cui, non pro-
cedat in conductu 30. annorum.*
12. *Ex quon perpetuus effectus, est ita vt expelli non
poſſit, pariter nec procedat, l. de, C. locati.*
13. *Limitatur ſecundo, vt procedat quaſo locatio in
ſui principio cõcepta eſſet ad modicum tempus, de-
inde in proſequendo facta eſſet continuatio per an-
nos 30. locus li ab initio eſſet facta locatio ad ſõgum
tempus 30. vel 40. annorum, quia ex hoc non eſt quæ-
ſitus perpetuitatis conductori, ita in d. l. male agitur,
& in l. competis, C. de iur. Ruin. conf. 75. & 151.
num. 21. & 32. c. n. 116. num. 3. vol. 1. quem pro-
bat, & ſequitur Anchar. q. fam. l. 24. num. 11. par. 1.
Rimin. ſen. c. n. 100. nu. 24. & 27. vol. 1. Crauet. de
antiq. temp. par. 4. num. 132. Bero. q. 14. num. 1. in fi.
Socin. iun. conf. 63. num. 20. vol. 2. Burſat. amplè
conf. 130. num. 146.*
14. *Sed cogita vnum. Doctores ponunt duo extrema.
Primum eſt modicum tempus, quo caſu conſuſio
procedit, aliud extremum eſt longiſſimum tempus
annorum 30. vel 40. quid dicemus non in longiſ-
ſimo tempore, quod abſorbet totam preſcriptionem,
ſed in longo, puta annorum decem vel ſimili?*
15. *Quid ſi fiat continuatio per annos triginta, vel vi-
tra, inchoando poſt decennium?*
16. *Limitatur tertio, niſi de iur. cauſe, & tituli etiam
invalidi, & illegitimi appareat, & vbi probatur ex di-
uerſa cauſa, & inuadit colonoſ, & conductores preſ-
ſiſſe. Ruin. c. n. 70. & conf. 61. & conf. 56. nu. 15.
vol. 1. Anchar. q. 34. par. 2. Burſ. conf. 23. nu. 8. vol. 2.
Rimin. iun. conf. 100. num. 27. vol. 1.*
17. *Limitatur quarto in venditore cõducente ab em-
ptore, cui vendit neceſſitate ductus pro pꝛo-
prio, & poſtea reconducit ab eodem. latè Crau. de anti-
qu. temp. verſ. materia iſta, vbi per longum diſcur-
ſum arguitur contra Bal. opiulinnem, tandem ſoluat
hoc modo prædicto, videns durum vt colonus me
inuſito habeat rem meam, referens quendam ſamulum
dimmi inuenerat, qui reſpondit cuidam hoc modò:
Io vi ſto prima di te qui, prout faciunt enſiliaſ-
ſimiles iuuenibus, commendat Socin. iun. conf. 63.
num. 13. 56. num. 14. vol. 2. Verſill. ad Afflic. deſiſio.
364. num. 15.*
18. *Limitatur quinto, vt prædicta procedant iure ci-
uili inſpecto, ſecundum quod currit longiſſimi tem-
poris preſcriptio cum mala fide, ſecus de æquitate
canonica. Balb. in tracta. præſcript. in 4. par. quarte*

- partis principalis, q. 1. ſub nu. 3. Ant. Gabr. de præ-
ſcript. conſul. 1.
19. *Addo Crauet. de antiqui. temp. par. 4. num. 248. &
hec eſt communis opinio. Villalob. in verb. præſcrip-
to, num. 205. Couarr. in reg. poſſeſſor. 5. 3. num. 3.
& 4. gl. 9. num. 1. Cephal. conf. 102. nu. 10. c. n. 140.
nu. 25. Burſat. conf. 23. num. 2. t. vol. 2. & hæc opinio
eſt magis vera, magis realis, & magis communis, præ-
cipuè in bonis eccleſie, quia poſt tempus præſum-
untur continuallè de anno in annum, etiam per mille
annos. Ruin. iun. conf. 257. nu. 42. vol. 1. Bal. conf.
116. vol. 1. Mari. Anguſſil. conf. 72. nu. 2n. vol. 1. la-
tiſſimè Borgni. deſiſ. 44. num. 8n. deſiſ. 45. num. 86.
& in repetar. in verbo, conductor, & emphytea.*
20. *Addo Bero. conf. 116. num. 7. & 8. vol. 1. Socin.
iun. conf. 9. num. 16. & ſeq. vol. 3. conf. 6. t. vol. 2.
vbi loquitur in locatione ad beneplacitum, & tranſi-
toria ad hæredes. Redean. de tebus eccleſ. ſil. 30. nu.
num. 26. laſ. in l. 2. nu. 127. C. de iure emphyt. vnu.
de magis comuni opin. 27. 3. par. 1. Menich. conf.
291. num. 35. lib. 3. concludens legem Venetam in
hoc non procedere.*
21. *De comuni Cephal. conf. 40. num. 14. vol. 1.
Rimi. d. conf. 100. Rimi. iun. c. n. 29. nu. 81. vol. 3.
Socin. iun. conf. 63. nu. 14. vol. 2. Burſat. conf. 330.
num. 150. vol. 3.*
22. *Ampliat præſens conſuſio, quod ſi ſit locatio
de nouennio in nouennium, cum pacto quod non
poſſit expelli, donec meliorata non fuerint ſolu-
ta, ſi perſeuerauerit conductor in conſuſione per
annos quadraginta, & ultra ſoluſſo penſionem in-
telligitur reconducit ad tempus, & non in perpetu-
um virtute dictæ inueſtiture ob meliorationem non
ſoluta. Riminald. iun. c. n. 157. num. 39. vol. 3. So-
cin. iun. conf. 9. num. 16. vol. 3. Bero. conf. 116. nu. 7.
& 8. vol. 1.*
23. *Vnde ſolntis melioramentis, licet nouennium ſit
inceptum, & non finitum, debet ſinari nouennium.
Borgn. deſiſ. 44. num. 95.*
24. *Addo Cagnul. in l. 2. num. 146. C. de paſter inter
emp. & vendit.*
25. *Limitatur ſexto in colente nouennio, ſecus in par-
tialio. Ruin. conf. 15. l. num. 4. lib. 4.*
26. *Vnde aut reſponſio eſt præſiſa qualibet anno, vel
in nummis, vel ſpecte vin, olei, & ſimilibus, & cõclu-
ſio procedat, aut reſponſio ſit de fructib. colligendis,
& cum ſit pararius, diſpoſitio non procedat, & ita
procedat doctrina Bal. & Ange. in d. l. m. de agitur.*
27. *Riminald. conf. 100. nu. 33. vol. 1. Anchar. de commu-
ni, q. 24. nu. 14. Marzar. conf. 16. nu. 1. 10. eph. deſiſ.
Peruſ. 106. nu. 27. par. 2. de comuni Balb. de præ-
ſcript. par. 4. quæ eſt partis principalis, q. 13. Villalob.
num. 262. Cephal. conf. 255. num. 83. vol. 2.*
28. *Quarta ſit conſuſio. Colonus ſi dimmian ignora-
te vendat fundum conductum, cuius emptor ſolu-
uit domino penſionem per annos 30. præſcribit em-
ptor, ex quo habet titulum & bonam ſi tem, ſed do-
minus reſtituitur ex clauſula generali, ſi qua mihi
iuſta cauſa. Speculat. de præſcriptio. col. 3. verſ. quid
ſi colonus.*
29. *Quinta ſit cõcluſio. Locatio facta nuncine meo, &
à me ratificata impedit præſcriptionem, & q. æternus
ſit inchoata interrumpit. Bald. c. n. 13. nu. 4. vol. 1.*

Vincentii Carocii Tractatus

vbi si forte mea locauit possessiones communes nomine meo, exceptio precriptionis 30 annorum, per fororum oppositi non potest, quia penitus est si de mandato meo locasset, quod presumitur ex ratificatione, que retrotrahitur ante precriptionem. Bonif. de itur. precriptio. gl. 2. nu. 40.

24 Sexta sit conclusio. Colonus, vel conductor vendens transferri ius precribendi in tempore bonæ fidei. Specul. de precripte. §. 1. glo. in l. nemo. in verbo, dominij. C. de acquir. et rum. domin. Sicul. in cap. cum non liceat, col. 2. de precript. Firmian. in verbo, emptor.

25 Limitatur in materia legis secundæ. C. ne rei domirice, vel templorum, quam singularem, & notabilem dixit Bart. in l. 2. §. quod autem, il. 2. de superfic. Aret. conf. 55.

Si in instrumento locationis adest clausula, quæ omnia &c. Vel omni legum & iuris auxilio, precriptio allegari non potest. Angel. & Imol. in l. 1. ff. de usufr. Rimin. conf. 11. num. 7. lib. 1. C. phal. conf. 40. num. 12. & 13. lib. 1. item si constat, quod colonus steterint, & mera liberalitate precriptionem allegare non poterunt, & perueniant Coloniz. Barlat. conf. 310. num. 23. vol. 3. & in dubio contra colonos, contra precriptionem. Vrsil. ad Afflict. 361. num. 15.

Et conductor perpetuus sibi preiudicat per conductum, & temporalem preterit scilicet, Curcun. conf. 17. Corn. conf. 181. nu. 36. vol. 2. Soc. un. conf. 56. nu. 16. & 17. vol. 2. Rimin. sen. conf. 100. num. 47. vol. 1. Bu lat. conf. 330. num. 80. vol. 3.

Et conducentis rem alienam ab alio, qui postea vendat, ille conductor & postea emptor precribit. Cast. in l. alienum feruum, C. de furt.

Et istius potest peti, quæ ad 30. ann. Guid. de Suzar. de iure emb. num. 22. Balb. de precript. par. 4. q. 4. princ. Ioseph. Rot. Lucan. 25. num. 2. vbi habet ad statum Lucenfe, vt fictus probetur iuramento, nam intelligitur, si iuretur cui fuerint solui, & à quo fuerit acceptatum.

De impossibilitate.

1 Impossibilitas videtur contractum locationis, & conductionis textus in terminis lo. non solum, ff. de actio. & obligat. & ratio videtur satis in promptu, quia contrahentes scienter sub conditione impossibili non videntur habere animum se obligandi, vt expresse dicit text. in d. l. non solum, & in l. statu liber. §. 1. de statu liber.

2 Ampliatur hæc conclusio, vt adeo sit vera, vt nec etiam oriatur naturalis obligatio. Na dicit gl. notabilis in regu. nemo, lib. 6. per text. in verbo, nulla in regula, impossibilium, ff. de reg. iur.

3 Ampliatur secundo dispositio d. l. nemo, vt nec fideiussor obligetur, cum enim, vt dictum est, deficit naturalis obligatio, merito nec fideiussoria, l. fideiussor obligati, ff. de fideiussor.

4 Ampliatur tertio d. l. nemo, sine impossibilitate veretur circa substantiam contractus, siue ea conditionem adiectam illi contractui, semper enim videtur. Aret. in §. impossibilis, in §. de inutili stipu. nu. 4. Bald. in l. 1. oppositi. 10. C. de his, qui pene nomen,

Castren. in l. 3. §. si ita, ff. de eo, quod certo loco, in l. insulam, §. 1. ff. de loca. in l. si mihi & ibi, §. si qui seruus, & ibi Imol. Alexand. & Socin. ff. de leg. 1. Cagn. ad d. l. impossibilium. Benincas. in §. actio. num. 460. de actione.

5 Ampliatur quarto, vt nec oriatur iudicis officium. Bart. in l. si sub impossibili, ff. de fideiussor.

6 Ampliatur quinto, vt non firmetur iuramento, & breui, & ibi But. de iureiur. Anto. de Petrut. in l. 1. num. 203. ff. de iurciur.

7 Limitatur primo dispositio l. nemo, vt non procedat in impossibilitate circa accidens, quia non vitiat contractum bonæ fidei, vel sapientes eorum naturam, sed vitiat, vt per Benincas. in §. actionum, num. 460. in fine.

8 Limitatur secundo d. l. nemo, vt procedat quando cõditio est impossibilis de natura, vel de iure, cui lex resistit, tunc vitiat contractum locationis, & similes, sed us non sit cõditio impossibilis, natura, vel de iure, cum non sit contra bonos mores, quia tunc debet adimpleri de fidei, vt i qua enitetur. Bart. in l. qui cum filium, vbi Alex. 131. & alij, ff. de verb. oblig. in l. vbi pactum, col. 1. C. de transactio. in l. 1. col. 3. de condit. institut.

9 Limitatur tertio dispositio l. nemo, vt licet conditio impossibilis vitiet contractum bonæ fidei, impediendo ex co nasci obligationem, non tamen impedit orti conditionem ab causam, quæ non tendit ad perficiendum contractum, sed soluendum, l. si militem, & ibi Barto. C. de condic. ob causam l. 3. de condit. institut.

10 Limitatur quarto dispositio l. nemo, in modo impossibili, qui non vitiat contractum. glo. notab. in l. cum donationis, in glo. magna, in fine, vbi l. sciam summopere commendat, C. de transact. singularem quoque dixit in practica Ang. & post eum lasin l. impossibilis, num. 3. de verb. obligat. in l. ceteri conditio, §. quoniam, num. 5. ff. si ceteri. perat ratio videtur in promptu, quia in actu conditionali obligatio non oritur ante condiciois euentum, l. cedere diem, ff. de verb. significat. fecus. l. in modo, cuius euentus non expectatur ad perficiendum contractus, & ortum obligationis.

11 Limitatur quinto dispositio l. nemo, & hanc declarationem habent contractus bonæ fidei à locatione & conductione, vt licet impossibilitas vitiet contractus bonæ fidei modo, quo supra, non tamen vitiat augmentum, vel distinctum alius temporis, l. insulam, §. in opus, ff. de loc. vbi Castren. dicit, quod ille text. ad hoc semper allegatur.

12 Vnde in conser. locationis, & conductionis promissi opus scilicet ad talem diem, & tempus reuera est valde augmentum, & breue, vtque arbitrio iudicis supplentur tempus necessarium, & antequam illud trahatur, non committitur pena promissa, si opus non fuit completum, vbi Castren. nris animaduertit, & hunc text. dixit singularem Afflict. in cap. 1. num. 21. verfic. item breuitas temporis, quib. ex causis feud. amitt. Iacob. Me noch. de arbit. iudic. lib. 2. centu. 3. casu 221. mouens iudicem, vt adhibito peritorio iudicio, tempus congruum, & necessarium operis conductoris statuat, & tribuat.

13 Addo Bal. in l. continuus, §. illud, & ibi eus Fulg. ff. de

ff. de verb. oblig. ex doctrina Bart. per illum textum, in l. fed. & si quis, ff. si quis caution.

- 13 Ampliatur hæc declaratio, vt difficultas non solum non vitiet contractum bonæ fidei, sed nec actus habentes se ad instar bonæ fidei, prout est testamentum, l. si mihi & tibi, ff. si quis seruus, vbi not. ff. de legat. 1.

- 14 Bene tamen vitiat contractum stricti iuris, vt l. 1. §. si quis ita, ff. de eo, quod certo loco.

Si ergo in instrumento locationis fuit dictum quod debet perficere infra annum, & istud non est possibile, quia saltem sex menses ultra requirebantur, illi sex menses protogabuntur, nec committitur pena ante quam sint elapsi decem, & octo menses, sed si tunc opus non est expletum, bene committitur pena.

- 15 Ampliatur in protogatione hominis, vnde si conditor, vel locator promittat aliquid sub pena in certum tempus, & postea de partium consensu protogetur terminus, nec de pena aliquid fuerit dictum, si in termino protogato non constet de implemento, pena dicitur commissa, licet de ea in ea protogatione nihil fuerit dictum, arguendo a protogatione legis ad protogationem hominis, vt per Caltren. in d. 5. operis.

- 16 Ad id in hac materia impossibilitatis, quod si ex dilacione præteriti tantum temporis, vt impossibile sit in residuo impleri posse, quod ante diem agi poterit. Io. And. Spec. §. 1. ver. probatorie, l. mol. in l. in illa, col. 1. ff. de verb. oblig. Cogo. in regul. impossibilitatis, num. 2. in fine. Et nota vnum in hac materia impossibilitatis ad propositum locati & conducti, de quo agimus, textum in l. si quis fundum; in princip. ff. locat. vbi valet exceptio casus fortuiti, cui mens humano prævidere non potuit, & sic actus impossibilis, solue, vt pulchre per Salic. ad l. 1. c. commodat. vel per Riba. de pest. fol. 8. num. 48. Et est materia ista frequens, & quotidiana, & multi sub spe aliqua conducent in breuiori tempore, quæ sit occellarius, & postea exitus non succedit, & multa promittunt, quæ minus feliciter eueniunt.

- 17 Et locans operas ad opus aliquod faciendum intelligitur, vt perficiat, non vt inchoet tantum, l. mi l. operæ, ff. de verb. signific. vbi Alcia. declarat in opere certam formam habente, secus in alijs certam formam non habentibus, vt paries, fouea, maceries, nam et si solum incepta sit, dicitur opus perfectum, secus si certi termini, vel mensura addita proponantur, vt ibi per eum.

De Sexto gradu Accidentium.

Verborum Significatio, Obligatio, Arbitrium, Consuetudo, Precarium, Ius Protomisæos, Ius Patronatus, Cessio, Difformitas.

Q V A E S T I O I.

- 1 Q Væro, vendidi tibi fundum, vel domum, vel res aliam, cum pacto his verbis concepere, ne exeat manus conductoris, nunquid locare poterit? Et vi-

detur dicendum quod non, cum verbum, manus, large sumatur nedum pro translatione dominij, sed pro vsu simplici, & dummodo quouis modo ponatur extra manus, l. 1. ff. de post. lapud antiquos, post prin. & de furt. l. 1. & 2. ff. de vsu, & habet.

- 2 Et hanc opinionem tenuit Cyn. & post eum Alber. Bal. & Salic. in l. si. C. de reb. alien. non alien. Bal. in l. 2. C. de fideicommissis.

- 3 Pro contraria parte facit, quia vere & proprie manus intelligitur pro dominio, l. manumissiones, ff. de iust. & iure, & per locationem non transfertur dominium, neque possessio, l. non fuit, ff. locat. merito & cetera.

- 4 Et hanc opinionem tenuit Bal. in l. voluntas, C. de fideicommissis. Io. And. in c. 1. de inam. n. eccl. in 6. Et hæc est communis opinio, teste Iac. in d. l. manumissiones, nu. 6. Petr. Girard. Opiz. in §. diu. nu. 23. ibi, limitatur de nouo.

- 5 Limita in locatione ad longum tempus, per quod dominium transfertur, prout dixi superius de locatione ad longum tempus.

- 6 Limita secundo si fiat locatio in potentiorum, a quo non fit verisimilis recuperatio. Fulg. in d. l. manumissiones, arg. l. qui habebat, in princ. ff. de leg. 3. faciunt quæ diximus superius de colono tixoto, ad l. necui, C. locat.

- 7 Relegitur locata est in manus locantis. Et postquæ incidit sermo de manu, & eius significatione, vnum obiter dicam ad propositum materię locati & conducti, de qua agimus ad intellectum l. mulieris, ff. de verb. signific. vbi in manus pretio, id est artis significat mercedem, & quæ artis nomine debetur architecto, Virgilius. Attrixitque manus inierit se operumque labores, miratur. Iul. Solin. & ædes manus Dedisti ostendebant.

- 8 Vnde manus pretium dicitur in hac locati & conducti materia, vbi non tam mouerit ratio, quam manus, & artis ducitur, ad l. 30. §. 3. ff. locat.

Q V A E S T I O II.

Q Væro, in contractu locationis, conductionis verba quorundam loco intelligenda?

- 1 Per videbatur large, ex eum dictis, in fi. de donat. vbi in contractibus larga fit interpretatio.

- 2 Contrarium verius videtur, vt verba sint strictè interpretanda. hinc dicebat Bal. in Lempto rem, in fi. C. loc. quod si in una tenuta adesset, & includitur una planities diuersi nominis, locata tali tenuta, non venit illa planities diuersi nominis, licet includatur, se quibus Aim. conf. 202. nu. 20.

- 3 Et hoc procedit præcipue in locationibus gabellarum, dationum, pedagiorum, in quibus fit admodum stricta interpretatio. Vnde datio simpliciter locato, non venit superadditum. Ferrar. de gabell. nu. 40 §. similiter locato datio vnius loci non venit alterius loci. Burfat. conf. 190. nu. 23. vol. 2.

- 4 Pariter locatio facta cum clausula in circa declarabitur de modico arbitrio boni viri. Alex. conf. 29. nu. 5. vol. 5. & conf. 82. & conf. ult. nume. 8. eod. vol. pulchre Paris. conf. 104. nu. 35. vol. 1. Strach. de mercar. in tit. de nau. par. 3. nu. 13. vbi loquitur in terminis locati & conducti, locati namque, & dixi esse capacitatis

Vincetii Carocii Tractatus

modū collatū nonnulla colliguntur vitia in hac loc. & conductū materia.

- 4 Primum est, quod licitus est contractus locationis, qui fit incontinenti post venditionem, per ea, quæ superius diximus in venditionibus, & addendo tradit Alex. conf. 12 r. vpl. 1. Soc. conf. 88. col. 3. post med. & cons. 103. col. 2. lib. 4. Quod verum concurrente iusto pretio in venditione precedenti. Bal. conf. 464. col. 2. lib. 3. ex f. fundus, §. si uis de pignor. & l. 1. C. de rescind. vendit.

Addo la. in l. prima, §. si uis quæ situm, col. 3. ad Trebell.

- 5 Secundum est, quod iusta pensio vel merces dicitur illa, quæ in annos viginti ascendit ad iustum pretium, ut vidimus superius, part. 1. de natura locationis, & in hoc tit. de vsu. præsum. p. 12. q. 3.

- 6 Limitatur autem id. scilicet verum in pensioe immobiliū, secus in vestitus quorum collatici boni, & similibus, quia in vno, (ut ita dicam) anno possunt ad æquæ portionem iustum, considerando deteriorationes, & alia pericula ipsorum animalium, ut ibi pulchre per quædam, quod notabile est pro danibus ad collaticum alijs pactis legitime seruatis.

- 7 Tertius casus est, & hic quandoque licitus, quando collaria sunt iure societatis, nulla facta conuentione de certa responsione annuali, vel potius semel fit, prout in precedētibz casibus, sed omnia communicantur ad instar societatis, & tunc licita est, si partes licite fiant, nec fit quodammodo societas leonina, ut late deducit Pet. de Vbal. de duob. fratribz, par. 1. q. 16. nu. 26. ubi valde notat hanc collationem materiam in practica frequētissimam, diceos in hac verba, quod totus mundus versatur.

- 8 Quartus casus est, & hic illicitus, vterius, & reprobatus, quando fit pactum inter locatorem, & conductorem ad collaticum, quod æstimatedur a principibz boues, & finia locatione si valent minus, prout communiter contingit, quod damnata, & deterioratio per medium diuidantur, nam solutus fictus pro deterioratione illa, & iterum necesse habet solucere in fine locationis, ut late deducit Laurent. de Rodolphus in tract. de vsu. q. 23. quem simpliciter refert, Anan. in c. fi. col. 27. de vsu. Archiepisc. Flor. in summa. p. 2. c. 7. nu. 44. ubi late in hoc se extendit. Ioan. Lup. c. per vestras, §. 11. ou. 10.

- 9 Ponē enim quod boues valent tempore contractus florentis triginta, & in fine temporis deteriorati sunt in quinque, & quod sextarium ovis frumenti vokat ad medietatem vnius florentis, tradens autem habendo nunc boues habet saluum capitale, quoniam valor bouum remanet florentium vngitum, quæ, quibus additis alijs quinque, quæ habentur de dictis sextarijs, restat numerus triginta florentium, & sic saluum est capitale, immo est simpliciter iocundum, & iustus in damno. Summa Rolan. de arte oratoriæ in rub. in stumentorum bouum dat. ad collaticum, & ibi addentes. Borgin. conf. 44. nu. 52.

- 10 Quintus casus est, si quis det alicui etras ad laboris p. trib. vel quatuor annis, dat insuper par boui, ut quolibet anno soluat tot quatuoraginta grani, cui si boues in primo anno pereant, & in fine anni debeant restitui boues restituere, oia iste contractus est illicitus, quia vult capitale saluum fore, & hære lucrū ex bob.

- 11 Et multi domini videntes, quod si traderet boues eorum periculo, quod laboratores male traherent ipsos boues, fingunt mutuum cum eis de certæ pecunie quantitate pro dictis bobus emendis, & alijs necessitatibus laborij, qui laboratores, & coloni emittunt boues suo periculo, ex pacto tamen non tenentur domino restituere dictam pecuniam, donec labatur tempus locationis conductiois, vel societatis, puta triennium, vel quinquagesimum, nam iste contractus pariter illicitus est, ut late deducit Lup. in citato loco, licet Ancharan. in regul. peccati venia, aliter sentiat.

- 12 Sextus casus est, sed hic licitus, locum Semprioio boues æstimatos scuis duodecim, & vbi conturium est pro duob. bobus dñi duodecim sextaria frumenti, det ipse octo, ita tamē, quod sit ad periculum teruig parit beum est contractus est licitus, ex quo attento consocio collationem lucratur quatuor quolibet aooo. Archiepisc. in summa. par. 2. cap. 7. 5. 43. Io. Lup. in cap. per vestras, §. 13. sub oume. 7. verlicudem dicendum.

- 13 Septimus casus est, dant alij boves, vel oues, vel alia animalia in socidam, ut quolibet anno recipiant certam pensionem, adfecto pacto, quod si moriantur, vel aliquo pacto pereant, reponantur aliz eiusdem qualitatis, & bonitatis, ita quod capitale sit semper saluum, nam talis contractus illicitus est. Card. in cap. fio. pe vsu. Anchar. in cap. 1. eodem in lib. 6. Laurent. de vsu. par. 2. q. 23. Archiepisc. in summa. par. 2. cap. 7. 5. 40. Corrad. de contract. q. 91. versic. secundum corollarium, Ioan. Lup. in supra, num. 9. attestans in facti contingencia annullare scilicet pares hominū contractus, & appllatur boues sine cer nibus, ut dicit Cardin. in citato loco. Gabr. in 4. distict. 1. q. 2. col. 5. in princ. Montan. in 5. part. titu. 8. sum. Angelic. in verbo, societas 2. §. 2. Aliter tamen sunt præsumptiones, quæ reddunt huiusmodi collarias illicitas.

- 14 Prima est responsio excessiua. Beron. conf. 166. nu. me. 8. col. 1. Tibex. Decian. in pons. 2. nu. 174. vol. 1. & consil. 12. num. 68. volum. 2. & consideratur animal post tres annos vltimū de decem, & sic ad quinquem pro centenario. Borgin. conf. 3. de contract. numero 3.

- 15 Secunda præsumptio est, portare collaticum ad domum locatoris expensis conductoris. Lup. in tract. de vsu. sub tit. 12. §. 1. no. 46. C. de pact. inter empt. & vend. Soc. in conf. 126. col. 1. vol. 2. Crot. consil. 114. nu. 10. vol. 1. Simun de Pretis, consil. 19. nu. 3. Nat. conf. 670. vol. 4.

- 16 Tertia præsumptio est, probare mortē infra quindecim dies, prout fit in omnibus fere instrumentis. Dec. in l. equi insulsum, vbi glo. ordinat. ff. locat. Corne. consil. 108. volum. 1. Matfil. singular. 393. nu. 2. Aoton. Trigo, singular. 57. Laur. Sylua. conf. 29. Tib. Decian. consil. 8. nom. 12. vol. 5. & terigi superius de casibus.

- 17 Quarta præsumptio est, conuentione de providendo alium bouem per locatorem in locum mortuam fra mensē, & interim soluat abstinere, & quod tempore infirmitatis præstet medicamenta. Borgin. d. de c. 3. sub ou. 8.

- 18 Quinta præsumptio sit, dare boues æstimatos, & si augentur

si augeatur valor, diuidantur: si diminuat, pariter diminutio sit communis, & sit in electione locato-
ris recipere boues, vel æstimationem, prout super
ius dicitur.

19 Sexta præsumptio est, & hæc generalis multa com-
plectens, si pacta, & conuentiones tendant ad fau-
orem locatoris ad saluandum capitale sine damno lo-
catoris, & similia; nam hæc, & similia arguunt con-
tractum illicitum, & usurarium, & ex dictis in his
questionibus factis apparet. Natta conf. 70. nu. 10.
vers. placet mihi, vol. 4. Crau. conf. 491. nu. 2. vol. 3.
Neur. conf. 8. num. 61. Remin. conf. 91. num. 10.

20 Contra pactum de bene custodiendo, & guber-
nando bouis est licitum, ne de certa quantitate frum-
menti habito respectu ad valore bouum, & frumenti
oportandi sumptibus locatoris, licitum est.

21 Item quod tenetur iocinare discedit infra cer-
tum tempus, & quod de morte, vel alio causa condi-
ctor non tenetur, fed debet probare non culpam,
pariter licitum est. Item in casu infirmitatis pactum
de ea manifestata infra tot dies, & morte secuta non
deuenit ad excoiationem, nisi facto partito.

Et quod tenetur reficere expensas infirmitatis, &
morte secuta non tenetur de aliquo fisco, & die mortis.

22 Et quod tenetur providere morte secuta de alio
boue sumptibus locatoris, nec possit conductor omn-
repudiare sine legitima causa. Et de expensis fit ut
simplici iuramento conductoris, ut late discitur hoc
glin. in allegat. decif. 3. de contractis in fi. [Nauarra in
manual. cap. 17. num. 290. vbi reprobat multas con-
uentiones in similibus animalibus omni casu, quo
dominus non communicat in damno.]

Q V A E S T I O VIII.

De pecunia super laboratio.

QUæro de illis, qui mutuar pecunias laboratori-
bus, & colonis in laborio, an hoc sit licitum?

1 Et videbatur huiusmodi contractus esse illicitum,
quia ex hoc magis grauantur. Veritas esse videtur,
quod contractus non est illicitus, si istud concen-
trat, quod aliis satisfaciit ipsi rustico de operibus posi-
tis ad colendum possessiones, prout iustum est, secus
si subtraheret aliquid propter mutuum, quia tunc
essetusura. Io. Calder. in cap. si de vsur. Pet. de Vbal.
de duob. fratrib. par. 4. q. 3. num. 8. Angel. in verbo,
vsura, num. 5. vbi dicunt idem descendunt in eos, qui
mutuat, ut vadat ad eius apothecam, furnum, vel mo-
lendum, vel ad scholas, & dicit Angel. in dicto lo-
co, quod sperare conueniunt ex simili mutuo non est
usura. Addo Bald. in l. rogatus, §. si tibi, ff. de cer. petat.
quod si in possessione mea non inuenio laboratorem,
nisi mutuum ei centum, si mutuo ut operetur, non
sum usurarius, quoniam ad illas operas tenetur ex
contractu locationis, non autem ex mutuo: unde
non præstat mihi lucrum, sed exhibet verum debi-
tum, argum. l. fundi partem, ff. de contrah. empt. de
qua alias diximus.

2 Et sic patet non bene sensisse Pet. de Vbal. in ci-
rato loco volentem faciendam restitutionem, quia et-
rat, ut dicitur Addit. ad Angel. item B. vbi etiam addu-
cit aliud simile ad propositum inuicem locati & con-

ducti, de qua agimus, si dominus cõducit colonum
ad certum tempus pro certo pretio, & pretium tra-
dat atque colonus incipiat operari, postmodum
colonus non vult operari, nisi dominus mutuet cer-
tam pecuniam quantitatē, mutuando non est usu-
rarius, ut ibi per eum.

Addo Ioan. Lup. in cap. per vestras, in fina. verba.
lare Bursae, conf. 40. 1. vol. 2.

Sed consideramus in practica quid faceret domi-
ni in terris sterilibus, vel parū fructuosis, in quibus
difficillimè reperirentur coloni, esto quod nondum
fiat mutuum, sed mutuetur semen, & boues tradan-
tur. Vnde dicitur magna pars hominum vsuaria
si hoc esset, ut rectè considerauit Angelic. in cita-
to loco in fine, vbi allegat Sanctum Bernardinum.

[Quid in mutuo quæ sunt à conductoribus, ipsi
locatoribus ad alliciendo eos, ad libentius locandum?
Vique non argunt contrariam vsuariam: & est
vsura mentalis in spe, quæ in foro fore non puniunt.
Vulpell. respon. 70. quod responsum in alijs reddi-
tur dubitabile, cum erimen vsuarius hodie sit mixtu-
* fore, ex magis communi Lup. ad cap. quamquam,
5. 4. num. 66. in 3. opinione.]

Q V A E S T I O IX.

1 **Q**Uid in locante rem, quam æstimat cum pacto
quod qualiterconque perdat, vel deteriore-
tur, vult pretium rei suæ recuperare cum aliquo lu-
cro, eritne contractus licitus? de materia æstimatio-
nis tergi late superius. Vnde breuiter talis contra-
ctus est illicitus. Barto. in l. si de certo, §. nunc viden-
dum, l. 1. ff. de commodat. Angel. in verbo, vsura, nu. 73.
vbi ad restitutionem tenetur si quid accipiat.

Q V A E S T I O X.

1 **R**equens est casus in lapud Labonem, §. item
Labonem, ff. de præscript. verb. si vendi mulos
ut experiat, & interim mercedem soluas.

Q V A E S T I O XI.

QUæro quot requirantur, ut emptor & locat
dicatur vsuarius?

1 Et duo tantum sufficere videntur, scilicet modi-
cias pretij, & pactum de retrovendendo. textus vi-
detur expressus in cap. ad nostram, de empt. & ven-
ditio: & hanc opinionem tenet Abb. num. 9. & 10
post Butr. & Arc. per eum allegatos. glin cap. con-
questus, in fine, de vsur. Veron. de simulat. contract.
præsumpt. 1. o. Abb. conf. 76. vol. 1. Alexan. conf. 46.
vol. 3. dicens hanc esse communem opinionem Af-
flict. decif. 65. & 369. late alios cumulat. Paris. con-
sil. 54. num. 61. & consil. 55. num. 19. & 30. vol. 1. di-
cens hanc esse magis communem opinionem. Boer.
decif. 102. nu. 1. Craster. latissimè consil. 156. num. 4.
& 7. dicens in facti contingentia ita iudicatum. Pedre-
mon. decif. 42. num. 1.

2 Addo Alex. ad Bar. in l. emptio, C. plus valere
quod agitur, dicens hanc esse communem opinio-
nem, secundum quam obinuit sepius in facto cum
peritis viris, & consil. 54. nu. 1. hb. 6. Riminal. pariter
de com-

Vincentii Carocii Tractatus

de communi conf. 118. nu. 108. lib. 2. Guid. Pap. conf. 180. Corn. conf. 346. vol. 1. attestans in practica possit in fructu. Barbac. conf. 51. vol. 1. Dec. consilio 167. Viui. in verbo, vendere, & in verbo, contractus. Emau. Suarez in eius thesaur. recepti sentent. in verbo, venditionis contractus, nu. 20. & Florenuaz est ius iudicis, quod fides de albo nigrum. Ioan. Lup. in l. 2. C. de pact. inter emp. & vend. 3. sub nu. 13. & hoc opinio est vltior pro salute anime, & in conscientia. Ferrat. cauel. 17. late Gram. dec. 76. nu. 30. Rol. conf. 40. lib. 2. Cassad. attestans plures in auditorio iudicatum dec. 1. de vltur.

De magis communi Mich. de Grassi. commu. opi. q. 8. in fi. vbi etiam in conscientia tutorem dici Mascard. de probat. concl. 447. nu. 6.

Addo, quod hanc magis communem dicit Burlat. conf. 117. nu. 13. lib. 1. Nat. conf. 198. nu. 13. & seq. late hoc idem att. stas Mandosad Rom. 413. nu. 12. Tib. r. Decian. conf. 103. nu. 28. verfi. non obstat tertium, lib. 2. Franc. Becq. conf. 57. num. 47. dicentia in practica feruari. Bero. conf. 165. num. 2. & 24. lib. 1. Anion. Rouefcal. ad Alexand. conf. 120. lib. 4. vbi de magis communi, & 109. in fi. eod. lib. & veram opinionem dixit Gramma. dec. 76. Foller. in pract. cen. sin verbo, iuste graue, num. 3. Et hanc recepisti mani dixit Menoc. de prae. sumpt. lib. 3. prae. sumpt. 122. num. 30.

Contraria verò est opinio, vt duo non sufficiant, sed requiratur etiam tertium, quod sui solius feruari, & hanc tenent Archid. in canon. quia plerique 14. q. 1. Salic. in l. emptio. C. plus valet, quod agitur. Bald. in c. 1. de iud. dat. in vltim. legis commissio. Castren. in l. rogasti, §. ubi, ff. si cer. pet. & hæc est communis opinio. Dec. conf. 167. & 308. Anchar. conf. 217. nu. 12. Iaf. conf. 150. nu. 1. vol. 4. & conf. 21. nu. 4. vol. 4. Boer. dec. 102. nu. 5. dicens hæc opinionem esse vltiorem, & magis communem. Tiraq. de retract. lib. 2. in præ. sumpt. num. 5. dicens pro hac parte esse auctores maiori numero. Alex. conf. 109. col. fin. lib. 2. Soc. conf. 1248. col. pen. lib. 2. dicens contrariam opinionem, vbi duo tantum sufficiant, iure non probari. Rolan. conf. 40. & 42. lib. 2. nu. 1. Gozad. in repet. l. 2. q. 3. conclus. 5. C. de pact. inter. empt. & vendit. vbi Cagnol. in secunda lect. num. 52. dicit vltiorem, & magis communem, & semper in practica seciusnam. Bero. conf. 166. num. 3. & 169. num. 21. per totum.

Malcard. de probat. conclus. 447. numero 1. per totum.

Addo bene in materia loquentes Boer. conf. 12. nu. 8. p. Soci. iun. conf. 50. num. 2. vol. 1. Alexand. de Neuo. conf. 93. num. 22. Bero. conf. 166. nu. 3. conf. 169. num. 28. & 2. vol. 1. Gozad. in d. l. 2. q. 3. vbi Cagn. num. 50. & 51. Neuzan. conf. 88. Nat. conf. 186. num. 2. vol. 3. Riminal. conf. 518. in fi. vol. 2. Nouel. reg. 153. Cephal. conf. 290. nu. 36. & 77. Pe demont. dec. 41. An. Gabr. de prae. sumpt. conclus. 6. nu. 12. Menoc. de arbit. iudic. casu 217. nu. 3. Burlat. conf. 117. num. 12. vbi de magis communi. Rolan. conf. 96. nu. 12. lib. 2. & conf. 58. nu. 10. vol. 4. Ioseph de Ludov. conclus. 51. col. 5. verfic. contrariam opinione. Hippol. Bonacosi. in commun. opinione. criminal. in verbo, contractus. Hieron. Gabr. de magis communi, conf. 74. nu. 2. Iaf. pariter de magis com-

munis, conf. 151. vol. 4. licet Rol. conf. 16. num. 11. vol. 4. dicat contrariam magis communem, & eam in pract. ca. feruari. Cont. in verbo, pactum. late in suo discursu Zonnet. ad l. 2. nu. 48. cum seq. C. de pact. inter emp. & vend. post tract. Fed. de Mont. de emp. & vend. & ita tenent Rota in vna Chiffanenti, die 20. Iun. 1552. vt per Campeg. dec. 334. par. 3. Mefi. gner. de magis communi obferuat. 62. cent. 3. Hiero. Mago. Rot. Luc. 77. nu. 12. Coraf. lib. 3. Mifcel. c. 9. nu. 7. Borgin. late de magis communi, dec. 13. nu. 17. par. 1. vbi pariter sue pacti sui interpositum in contrarium, licet ex intervallo, fuit in eodem insti. umen to, fuit in alio. Marc. dec. 48. Delphin. 48. a. nu. 28. p. 1. Vinc. de Anan. alleg. 83. sub nu. 3.

Parergon.

ET quis non lugeat calamitatem horum temporum, & infelicitissimam legem proficessorum vitam, videndo, & legendo in aliqua decisione communis, immo magis communes hincinde attestatas, & practice vltis hincinde approbatus, nedum ab uno tantum Doctore, sed a pluribus, & non minimis, sed primæ schole proficessoribus, immo ab eodem grauissimo scriptore subimit repugnanti, & contrario, & si casus occurrat, quod agatur causa coram iudice debili, minusue practico, & per aduocatum minus realium, & ad sui clientis fauorem exhibet Doctore de communi attestantis, quæ pelfa per magis communem subiectum est renouata, quod facit infelicit aduersarius bonum ius in causa sonens, nisi aduocatum habeat suis experitum, & vt ita dicam valde librolum? Væ qui modernis odio habetis, & displicet habere nomen totum librorum, nonne habere vlti modum de magis communi vltimo loco attestantem poterit parere vltiorum de multis mille fuit, quem honorum, & vilitatem comparabit? Econtra de fides alicuius recentioris scriptoris, quod damnum minus iuste comparabit? Omne alios Doctores, & ipse factum Rota Auditorium, quot opinionem est tempore Cassadori, & similium vagebat, quæ hodie non sunt vlti reperi, prout nouissimi decisionis collectoris aperte attestantur, quid igitur reijciat modum, cur odio habet tot recentiorum labores? nonne hodie vides legum proficessorum admodum illustratam, & facilitatam, vt quilibet etiam minimus iudex aliquid ex ea hauriat? quid igitur exandescit imperperantes per Principes moderationem vbi consentia tot laborum vbi conscientia tantæ vilitatis, & facilitatis? si hoc vix, confusionem certe magnam imprecariis. studas igitur, labores, cede nimis, & cōtinuis voluptatibus, ama virtutem, & omnia feliciter euenient ad laudem Dei, & immaculatæ Virginis.

Redeundo igitur ad principalem conclusionem limitatur primo loco, vt solus vltior non dicatur ex vltio, vel bino actu, sed qui per triennium vltius exercuit. Bal. in l. rogasti, §. ubi, col. penult. ff. de cert. tum petatur. Roland. consilio 96. num. 43. volum. 3. Malcard. de probat. conclus. 428. num. 12. Burlat. conf. 153. nu. 39. libro 2. Borgin. de contract. dec. 1. num. 28.

Limitatur secundo, & ista tria requisita bene intelligi debent in contractu venditionis, locatio-

- nis, & similibus, secus in contractu mutui, quo casu duo tantum sufficiunt. Bald. in leum allegat. num. 6. C. de vfar. Dec. in l. rogasti. §. si tibi. num. 4. vbi Puerpur. num. 67. ff. si cert. petat. latè Menoch. conf. 19. num. 18. lib. 2.
- 7 Limitatur tertio, quod loco alterius coniecturæ ultra pactum de retrouendendo sufficiat alia equipollens coniectura. Laur. de Rodolph. in tract. de vfar. par. 1. q. 60. Barbat. conf. 51. col. 1. §. 6. lib. 1. Tiber. Decian. conf. 105. num. 28. vers. prætere, lib. 2.
- 8 Limitatur quarto, nisi ex tractatibus præcedentibus, vel subsequenter iudex cognosceret ex testibus, vel alio modo, quod nolbat pignori incurrete, quo casu ex vnicâ ratione presumptione iuncta cum pacto de retrouendendo contractus reputabitur illicitus, & vfararius. Heron. Gabr. conf. 74. num. 5.
- 9 Limitatur quinto stante statu, decreto, vel refectio, ut causa cognoscatur sola si veritate inspecta, quo casu iudex non tenetur sequi tria in prænominata requirita, sed leuiore probationes sufficiunt. Crauet. conf. 73. num. 23. Gramm. dec. 76. nu. 33. & 34. Menoch. conf. 19. num. 7. in fi. lib. 2. lausimè Fratic. Becci. conf. 12. num. 89. & 90.
- 10 Limitatur sexto quando pactum de retrouendendo apponitur incontinenti tempore celebrati contractus, & instrumenti, secus si post ex intervallo. Corn. conf. 133. col. 2. vol. 1. Boer. dec. 183. num. 5. Jacob. Nouel. reg. 153. limit. 1. & ita etiam in terminis locati & conducti tenet Alex. conf. 18. col. 2. vers. & quantum, lib. 5.
- 11 Cuiusmet sententiæ, & opinionis ultra apostillantes, & scholiantes ad eum fuit Panor. conf. 69. vers. tertio me mouet, lib. 2. Castr. conf. 322. col. 2. lib. 2. vbi loquitur de huiusmodi pacto facto eodem die, & seq. Corn. conf. 141. col. 3. vers. nec videtur, lib. 4. Bertran. conf. 109. col. fin. lib. 4. Veron. caut. 212. pactum pignoris, & de simili. contrac. præsumpt. 1. col. 8. & tetigit superius hoc in loco, quæst. 3. Ripa in l. nemo potest, nu. 3. ff. de leg. 1. Tiraquell. de retrac. conuen. in præfat. num. 6. & hæc est communis opinio. Pedemont. dec. 42. num. 10.
- 12 Declaratur id verum esse in longo temporis spatio, secus in breui, ex Alex. conf. 119. & 120. vol. 4. Crauet. conf. 44. nu. 2. & 156. col. fi. sub num. 27. vbi tenet, quod si apponatur per tredecim dies post, non esse ex intervallo, & id omne pendere à iudicis arbitrio. idem conf. 136. Afflic. dec. 40. Dec. conf. 167. & 308. Boer. dec. 102. & conf. 12. Gramm. dec. 76. & ita fuit tenent in vna Romana spoliarum, vt per Caputaquen. dec. 163. in fi. par. 3.
- 13 Declaratur secundo quando tale pactum fiat in alio instrumento, quo casu arguit maiorem suspicionem simulationis, quasi clam, & latentes sit factum. Ioan. And. in c. ad nostram, de emp. & vend. Bal. conf. 322. col. fin. lib. 3. Fulgos. conf. 184. Alex. conf. 46. lib. 3. repetit. conf. 54. lib. 6. Soci. conf. 248. lib. 2. Iac. conf. 153. col. 1. lib. 3. Ruin. conf. 16. nu. 10. lib. 4. Bertran. conf. 182. in 2. dub. lib. 1. tangit Corn. conf. 41. col. 2. lib. 3. facit quæ dixi superius, q. 3. de actu clam facto. Et posset fortasse dici ex predictis, quod contractus dicitur magis simulatus ex pacto ex intervallo appposito, quia causi contrahentes videntes suspicionem orti ex huiusmodi pacto inconueni appposito

adhibent multas machinationes, figmenta, & cautelas, & studiosè ex intervallo pacificeunt. vnde admodum verbatim iudicis arbitrium.

Et in hac materia pacti de retrouendendo considerandi sunt nonnulli casus quandoque apponitur ex intervallo, & tunc cõtractus non presumitur societatis, etiam si lesio iusti pretij interuenisset, pro qua daretur remedium rescissionis tantum. Cepolla de simulat. contract. num. 4. Alexand. conf. 38. col. 2. lib. 3. Cagnolin. l. 2. num. 130. C. de pact. inter emp. & vendit.

Declaratur nisi aliz coniecturæ concurrant, vt sit solutus societatis, & similia. Menoch. de præsump. lib. 3. præsumpt. 122. sub num. 15. quandoque pactum est appositum incontinenti, tamen nulla fraus, vel lesio intercessit, tunc contractus non præsumitur societatis. Cepoll. in citato loco, num. 8.

Amplia siue pactum sit collectum in arbitrium venditoris, vel emptoris. Didac. lib. 3. var. resolut. c. 9. in principio.

Limita, vt in voluntate venditoris emptor lucratur fruens, secus in voluntate emptoris. Menoch. de magis communid. præsumpt. num. 17. Quandoque pactum est appositum incontinenti, & interuenit fraus, vel verè, vel fictè, incitè, vel expresse, & adit lesio in contractu, vel pacto de ipso retrouendendo, tunc contractus præsumitur simulatus, Cepoll. num. 12. in citato loco ficta quando sit conuentum, vel licet instrumentum loquatur de venditione effectus pignus. ficta per dispositionem statuti, præsumitur quando ex coniecturis hoc colligitur. Cepoll. in citato loco, num. 12.

14 Limitatur septimo, vt tria requirantur, quando non datur immoderatus excessus modicis pretijs, quia tunc illa tria coniunctim requiruntur, secus si conser, & probetur de enormi lesione in dimidium iusti pretij, vel circa, quia tunc ad probandum contractum simulatum duo sufficiunt deducere, scilicet paruitatem pretij, & pactum de retrouendendo, licet non addit tertium, quod est consuetudo frenandi, vel alia præsumptio. Corn. conf. 346. vol. 1. Castr. conf. 306. num. 5. vol. 2. Bald. conf. 311. lib. 4. Calcan. conf. 16. Gramm. dec. 76. nu. 15. Crauet. conf. 156. num. 12. ponens exemplum, vt si vendatur res quingentorum producentis.

15 Declaratur hæc septima limitatio, vt debeat fieri æstimatio, & considerari valor rei habendo respectum ad qualitate diminutionis pacti de retrouendendo, & non prout simpliciter res per se considerata valet, vel valere potest. Abb. in cap. ad nostram, col. 2. & ibi Ant. Burg. col. 2. vers. modo veniamus, &c. de emp. & vendit. late Tiraquell. de retrac. conuen. in præfat. num. 20. vbi multos congerit Mascard. de proba. concl. 447. num. 10.

16 Addo bene in materia loquentes, & ab eo non allegatos Bero. conf. 166. nu. 6. & 169. num. 14. vol. 2. Alex. de Noto conf. 55. nu. 21. Didac. varia. resolut. lib. 3. c. 10. Caballin. de vfar. q. 35. num. 167. & q. 4. num. 11. 6. in fine. Burfat. conf. 117. nu. 25. & hæc est communis opinio. Ioseph de Ludo. concl. 51. col. 9. circa medium, vers. sed dubium facit, &c.

17 Subdeclaratur, vt ista diminutio debeat esse in tota, vel quarta parte. Abb. in d. c. ad nostram, vbi latè

Hh simè

Vincentii Carocii Tractatus

simè Barbar. Rolan. conf. 96. num. 38. lib. 2. conf. 58. num. 1. lib. 4. Bart. d. conf. 117. nu. 13. vel in libro decem. vel ad minus in duoderm. Borgn. decil. 1. de contract. num. 33.

- 18 Subdeclaratur id, quod dictum est de pacto de retrovendendo, ut procedat in pacto libero ipsi venditori, ut sit in facultate ipsius statim redimendi cum voluerit, scilicet si non possit post aliquod tempus, tunc propter pacti de retrovendendo non censetur rem minoris valore. Anton de Burgos in dicto capitula nostra, colum. 13. 14. putans hoc io practica notandum, & quod multi in hoc errant, & decipiuntur.

- 19 Subdeclaratur secundo, ut non procedat in pacto seruilis, ut pulebrè deducit Socin. un. conf. 104. num. 7. lib. 3. Ari. Pinell. ad l. 2. par. 3. cap. 4. num. 33. C. de rescind. vend. Borgn. decil. 1. de contract. nu. 29. quem videas in hoc.

- 20 Circa tamen læsionem, qualis, quantaque esse debeat, varia sunt Doctorum opinioes, & sententia. Prima fuit opinio, quod sufficiat læsio in tertia parte. Abb. in cap. 1. de restitu. in integrum. Cepol. & Paris. de quibus nouissimè per Tiber. Decian. conf. 105. nu. 16. lib. 2. ubi dicit probari istam medietatem ex redditibus, qui non debent excedere quintæ pro centenario.

- 21 Secunda fuit opinio, quod sufficiat læsio in quarta parte. Socin. un. conf. 104. lib. 3. Rolan. conf. 96. num. 4. lib. 2.

- 22 Tertia fuit opinio, ut sufficiat læsio in octaua parte. Afflic. decil. 40. num. 19.

- 23 Quarta fuit opinio pretium debere esse immoderatum, nisi alia concurrant. Cagn. in l. 2. ou. 65. vers. secunda limitatio. C. de pact. inter empt. & vend.

- 24 Quinta fuit opinio circa simulationem fieri arbitrio iudicis considerando præsumptiones concurrentes. Menoch. post multos per eum allegatos casu 217. & 247.

- Adde, quod hæc est communis opinio. Pantal. de Crem. in repet. l. 2. num. 178. C. de rescind. vend. ubi dicit magis communem. Hæro. Gabr. conf. 74. nu. 7. Ioseph de Ludou. conclus. 51. col. 10. in princ.

- 25 Limitatur octauo, ut tria, de quibus supra, cōcurrere debeant, tamen ex hoc non est firmandus pes in his rebus præcisè si alie similes, vel maiorem, aut parrem rationem habentes cōcurrant etiam si ante paruitate locacionis. Felin. in cap. 5. cautio, col. 1. de fide instrum. Rodolph. de vsur. q. 60. pulchrè Grat. conf. 11. num. 13. vers. & licet, lib. 2. Port. conf. 1. nu. 3. laur. Borgn. decil. 1. de eorum. nu. 10. & 11. Cagn. in d. l. 2. num. 65. Hieron. Gabr. conf. 74. num. 21.

- 26 Et valor probatur redditibus, & locacionibus factis, prout tecti superius præsumptione 13. in verbo, illatio.

- 27 Quomodo autem probetur simulatio, sufficiunt indicia, & præsumptiones. Rimi. un. conf. 62. nu. 13. lib. 2. Ioseph de Ludou. conclus. 51. col. 11. & per l. non omnes, §. à barbaris, ff. de re milit.

- Adde Laur. de Rodolph. in tracta. de vsur. q. 60. ubi dicit, quod hodie præsumptiones iuris sunt distictissime probationis, sufficiunt quælibet coniectura etiam equo politens ad arguendum contractum simulatum, Borgn. decil. 1. de contract. num. 11.

- 28 Verum Rota, ut per Caputaquens, dec. 163. p. 3. contrarium sentit, quod requiratur probationes efficaciores, lucidæ, expresse, & iuris efficaciores. ex Alex. conf. 28. col. 1. lib. 5. Dec. conf. 463. col. 2.

- Lucidæ es Castren. conf. 261. lib. 2. Expresse ex Bal. conf. 45. 6. col. 1. lib. 1. iuris non hominis, ex Crauet. conf. 47. num. 2.

- 29 Nisi forte dicas, quod Rota loquitur in casu suo, in quo aderant contra simulationem præsumptiones fauorabiles, validiores, prout publicum instrumentum, & iudicis decretum, quo casu non mirum si validiores probationes, seu præsumptiones in contrarium requirantur, & ita conciliari possent opinioniones.

- 30 Et pro prima opinione addo Soci. conf. 83. vol. 3. Paris. conf. 53. nu. 8. vol. 1. & conf. 86. num. 2. t. vol. 3. pulchrè Cora. conf. 187. in fi. vol. 3. & conf. 133. col. pen. vol. 1. in quibus locis concludunt per coniecturas, & indicia probari, & idem Cora. conf. 63. col. 3. versic. tertio respondetur, vol. 1. ubi per testes minus idoneos, immo & per iuramentum. Durand. de arte testandi, q. tit. de his, qui non habent testam. factio. cautela 14. post num. 4. Ioan. L. up. ad l. 2. §. 1. num. 51. C. de pact. inter empt. & vend.

- 31 Et (ut aliis dictum est) debet deduci in specie, nec in genere sufficiat. Casten. conf. 59. vol. 2. Alexand. conf. 111. vol. 3. Boer. conf. 11. oum. 8.

- 32 Limitatur nono principalis conclusio, ut non procedat, si in contractu ipso venditionis, vel locacionis fuerit apposta clausula, quod renunciantur exceptioni simulationis, apparentiæ contractus, & conlic actorum, quia licet illa tua cōcurrant, tamen ista verba declarant verba contrahentium, se nolle dictum contractum esse fictum, vel aliam simulationem. Veronen. de simulat. contract. præsumpt. 16. col. 4. circa medium, ubi loquitur, & exemplificat in contractu locacionis & conductionis, num. 84.

- 33 Et hoc maxime vetum est, si huiusmodi renunciatio fiat ex interuallo. Bar. in l. nemo potest, col. 2. nu. 36. vers. quæro, an renunciatio, ff. de leg. 1. per l. 2. C. quod metus cau. Gozad. conf. 69. col. 3. vers. testatio, &c. Rolan. conf. 93. nu. 6. lib. 1. & ante eos voluit Imol. in l. Seius, & Augerius, & ibi Alexand. col. pen. in fi. ff. ad leg. Falc.

- 34 Declaratur præterea limitatio, ut non sit vera, quando in contractu inserit expressa hæc, vel similia verba, scilicet, & non in fraude vsurarium, quo casu etus redditur magis suspectus. Tiraq. ita intelligendus, si bene perpendantur, adducta per eum, de reitæ. conuot. in præst. num. 19. Afflic. de seu. dat. in v. legis commissio, nu. 164. post Bart. alleg. Ioan. L. up. de vsu. ad l. 2. C. de pact. inter empt. & vend. §. 1. ou. 39.

- 35 Declaratur secundo, omni contractus, cui apposta est renunciatio, verè, vel apparenter per aliquas coniecturas, vel indicia appareat tōtulus, vel simulatus, quo casu sicut contractus principalis est nullus, pariter, & renunciatio in eo apposta, vti sequela ipsius. Afflic. citato loco, ou. 108. limit. præferens Fulg. ita consuluisset, & licet ipse non teneat, fuit de mente Bart. in citato loco. Zabarel. & Imol. in d. cap. ad nos. stram. Bar. in l. fin. §. item questum, ff. de cond. indeb. Veron. præsumpt. 16. num. 84. Et sic videatur conciliari posse multorum opinioniones.

- 36 Limitatur decimo, quando in instrumentum, & contractum

tractu sunt apposta verba, quæ omnia, & singula &c. licet enim hæc tria requisita concurrant, tamen non poterit redargui simulatus. Mascard. ex communi de probat. conclus. 447. nu. 38.

Cui addo Seraphin. de priuilegiis iuramenti, priuileg. 59. ubi longa serie discitur, nec displicet videre quæ po-
fui ad reg. cum quid, par. 4. limit. 8.

37 Limitatur vndecimo, ut illa tria requisita non requirantur in feudaliibus, ubi sola paruas pretij ted-
dit contractum feneratorium, si fiat ab inferiori à principe, secus si ab ipso principe, in quo gratia præsumitur, non simulatio. Afflic. super secunda seu-
di, tit. qualiter olim feudum donari possit, §. donari, num. 30.

38 Limitatur duodecimo, quod multa in proposito exculant consuetudo loci. Tiraquell. de retract. ad finem titu. num. 130. Crauetia conf. 6. num. 103. & conf. 145. num. 8. Graus conf. 49. num. 2. vol. 2. Burfat. conf. 104. num. 25. vol. 2. qualitas perfor-
mæ, & viar, & bona fama ipsius, prout persona con-
scientiata, vel ecclesiastica. Socio. conf. 247. num. 1. in fi. lib. 2. Crauet. conf. 48. in fi. & 145. in fine, ubi
soluit omnem maculam. Deci. conf. 309. num. 7. Iaf.
conf. 45. §. col. 4. Roland. conf. 40. num. 9. conf. 96.
num. 2. lib. 2. Neuzan. conf. 87. num. 25. in fi. Alcia.
respons. 40. lib. 1. post Alberic. in li. ubi nemo nulli, la
secunda. nu. 16. C. de sacrosan. eccl. Natia conf. 498.
num. 16. & 55. num. 45. & 55. 6. num. 3. Seraphio.
de iuramen. priuileg. 132. num. 20.

39 Et nota, quod prælati loquuntur de duobus re-
quisitis tantam concurrentibus pacto de retroven-
dendo, & modicitate pretij.

40 Secundo non procedit, nisi euidenter appareat
de probabili lésione, qua cum sumus in clari, quid
prodest probare bonam famam, si illi sunt mali?
pariter quid potest bona qualitas personæ nomine
tantum non op. re, immo magis redarguenda est.

41 Excusat etiam incertitudo, cap. nauiganti, de vsu-
ris. C. in li. pater. C. de in iusticiam. Vnde emptio
fructuum ad vitam valet, quia potest statim mori.
Caballin. de vsur. in princ. num. 5. Dec. conf. 3. Man-
dosad Roman. conf. 43. num. 10.

42 Qualitas vsuræ recompenfatorie non est prohi-
bita. Caballin. ut supra, & quando verè non constat
de praua contrahentium intentione. Rodulpb. de
vsur. quæst. 3. parte 2. Bero. conf. 68. num. 12. vol. 1.
Burfat. conf. 104. vol. 2. secus si aliquo modo con-
staret de aliqua praua intentione, prout si conueni-
retur, vt deberetur pensio etiam post mortem ani-
malium. Speculator in ritu de locato, §. iam nunc vi-
dendum, versic. ecce locatus. Barro. in li. minorum,
C. in quibus causis. Alexand. in l. vinum, num. 14.
ff. si cent. petat. & hæc est communis opinio. Panci-
sol. conf. 147. num. 6. ubi reprehendi arbitros, qui
condemnauerunt ad pensionem bouis iam mortui
post mortem animalis.

43 Pariter inducitur suspicio vsuriarum, si locatio fiat
pro certa quantitate frumenti, vel vini, sicut pro pec-
unia in emptione fructuum. Hiero. Gabr. conf. 76.
num. 9. lib. 1.

Notandum tamen est, quod licet Doct. exempli-
ficent in his tribus superius nominatis, tamen hoc
non est restrictiue, sed gratia exempli, vnde sufficit

vna ex tribus, concurrentibus alijs per Doctores ap-
probatis. Roland. conf. 40. num. 23. vol. 2. Borgum.
decis. 3. a. num. 66. par. 2.

Q V A E S T I O XII

1 **N** Vnquid exceptio vsurarium impedit executionem iurati, & garantigati instrumenti loca-
tionis & conductionis, vel alterius contractus? Vti-
que non, stante iuramento, quod præcisè obligat ad
implementum. Bero. in terminis locati & conducti,
q. 77. num. 5. per c. debitores, de iurur.

2 Cui addo, quod hæc est magis communis opin. Iaf.
conf. 9. col. 6. vers. itud idem deduco, vol. 1. conf. 41.
col. 1. versic. præterea Ioan. vol. 3. A. Alexand. conf. 37.
col. 6. vol. 1. Anton. Gabriel. de turciurando, con-
clusiones 8.

3 Limita, nisi pars excipiens fuerit absoluta à iura-
mento parte citata. Menoch. conf. 24. num. 11. lib. 1.
Ioseph de ludo. concl. 23. in fi.

4 Aduertendum tamen est in actu practico, quod
multi tenentur requiri citationem in isto caso, pro-
ut de magis communi testatur Marti. in l. de vno-
quoque, num. 193. de re iud. Emanuel. hoc commen-
dans in thesau. recept. sentent. littera 1. ou. 327.

5 Contrarium de consuetudine seruatur ad effectum
docendi de iuribus suis. Alcia. in cap. cum contingat,
num. 14. de iurur. Curt. iun. cons. 152.

6 Declaratur si petatur à iudicibus maioribus, secus
si à iudicibus ordinarijs. Bertrand. conf. 226. col. 9.
vol. 3. Anto. Gabr. de citatio. conclus. 1. num. 57.

7 Addo Didac. varia resolut. lib. 1. cap. 4. num. 1. ubi
per discursum tenet, & magis est communis, quod
non requiratur citatio ad effectum excipiendi simpli-
citer, nisi intemerit ulterius ad annulationem, vel
rescisionem contractus, & sic sumus in caso, ubi sit
adhibenda cautela cognitio.

Cui addo Nouel. reg. 50. limitatione 2. Ioan. Ru-
pell. lib. 1. Foren. institut. cap. 30. Didac. var. resolut.
lib. 1. cap. 4. num. 5. in fine.

8 Solent in practica coram iudice habitationis fieri
protestationes, vt nihil transeat nisi eo legitime
citato.

9 Limitatur secundo, quando pars patitur proba-
ri super vsuris. Grammat. decisio. 45. num. 5. Parisius
conf. 145. num. 9. lib. primo. Illud non omitam,
quod ponit Tassara de erroribus Notariorum, ca-
pite 15. quod Notarij codificantes instrumenta si-
mulata, modis, quibus supra, efficiuntur infames,
nec possunt amplius instrumenta conficere.

[Addo Ancharam. conf. 234. ubi distinguit lite
pendente, & ante commissam executionem, vel post
primo. caso post se opponi. Secundo caso non: ne
impediatur executio etiam per Iudicem ecclesiasti-
cum facta.]

Q V A E S T I O XIII

1 **A** Deo odioso est vsurarium via, vt nocet
etiam alijs nedum cis, vnde feruens vsurario
consequitur mercedem in lictis, secus in illicitis, &
quando scribat dominum esse vsurarium, & sibi im-
pudet Archiepiscopus in summa, §. 1. tit. 9. parte 2.

H b 2 de coo.

Vincentii Carocci Tractatus

de cooperatione vsuræ. Bonacoll. de simul. q. 218.

2. Secunda est conclusio. Locans domum vsuario puniatur pœna, de qua in capit. primo, de vsuris, libro sexto.

3. Ampliatur, vt procedat etiam in locante Iudæis. Dec. in l. i. num. 14. C. de eden.

4. Ampliatur idem iocane lenonibus. Albetri. ibi lancillarum, ff. de petr. hæred.

5. Limitatur vt procedat, & habeat locum sciscienter locauerit, secus si ignoranter, quæ probabilis ignorantia eum excusat, vt ibi per gl. in verbo, scienus.

6. Limitatur secundo attento sine si locauerit ad habendum tantum, non sœnus exercendum, vel aliam honestam mercatoriam; dummodo colocoet quæstio sœnus non exercendo; puta vendendo merces illi, qui petuolam quarit, & merces statim recuperat pro minore pretio, nam tunc esset locus dispositio- nis, d. c. i. vt ibi per hanc. super glo. in verbo, scienus, dicens hoc admodum notabile.

7. Vide ponit ibi Franc. vnum casus notabile in hac locati & conducti materia, de qua aliis diximus: quod locas alicui domum, vel apothecam, censetur locassa, vt exerceat rem solutam. Vide subrum malleantem non posse expellere, & sic de singulis discurrendo, de quo aliis diximus.

Q V A E S T I O XIII.

1. QVæro vsque ad quantam summam possit taxari pensio, scilicet, vel interesse in contractibus actis, & vtique vsque ad octo pro centenis. Alexand. consil. 31. num. 5. vol. 6. Natta consil. 386. num. 10. vol. 3. Craue. consil. 194. nu. 10. vol. 4. Rota Genue. decil. 194. ou. 3. Lup. de vsur. commen. 1. 54. nu. 91. commen. 1. 54. nu. 11. 6. Caball. de vsur. nu. 127. q. 87. latè Alex. de Neuo consil. 93. num. 1. & 16. Borgn. decil. 2. nu. 11. & decil. 3. nu. 38. par. 3. vbi in alimentis dotabilibus etiam, prout & Tudeci- ni passim vtuntur.

Q V A E S T I O XV.

Sed an pensio promissa cum iuramento in contra- ctu illicito peti possit, & vtique sic, iuxta ea, quæ dixi ad regulam, cum quid, parte 4. limitatione 8. & placuit Borgn. decil. 13. num. 49.

Q V A E S T I O XVI.

QVid si aliquis mutuat pecuniam mercatori, pro mercibus emendis, & mercator stipulatur affecturionem, cui à mutuantè promittitur sub cer- ta mercede, an sit vsura. Vtique non, quia hic sunt duo contractus, vnus mutui, & hic absolutus, alter affecturionis, & pro hoc licet recipere mercedem ratione suscepti periculi. Abb. in c. nauiganti, ou. 14. vbi Ioan. Lup. §. 1. num. 29. de vsur.

Q V A E S T I O XVII.

Sed nanquid mutuo dans, nihil animo recipien- di ultra sortem, possit licetè stipulari aliquid fer- uatium facti ultra sortem, puta, quod quis patrocinet-

uræ, intercedat, instruat, vel scribat, & Bal. dicebat in l. rogasti, §. si tibi, ff. si cert. pet. Vsuraeum non esse si quis det mutuo rustico mille vt colat agrum iuxta mercede, alioquin non mutuaues, ipse enim nihil ultra sortem recipit, cum ipsam operari mercedem soluat. Anton. in suprema, par. 2. lit. de vsur. §. 7. c. 10. sequitur Ioan. Lup. in d. per vestras, §. sin. num. 19. de decim. inter vir. & vxor.

Pariter nullum vsuræ vinum committit, si quis alteri mutuo det ærotum, vt a cedat ad eius molen- dum, iuxta soluta mercede, vel iter ad scholas. Adria. super 4. de restitucio. d. c. 2. verfic. sed dubium vide- tur, in fine. Bald. an 4. distin. 1. q. 1. art. 1. in princ. Ioan. 3. Medin. q. 2. art. 1. & quæst. 19. vbi asserit id, quod in naturalæ æquitatem debetur possio pa- tium deduci.

Pariter non videtur vsura, si quis mutuo det ali- cui centum, vt sibi debetur locare domum suam iuxta mercede, hoc in l. 6. q. 1. quæst. num. 12. ff. si certum petatur.

Contrarium in prædictis casibus vetus esse vide- tur, eo quia libertas tollitur, quæ æstimate debet æbi- trio boni viri, reprobatur ergo per Bart. in §. si tibi, Guid. Pap. de contract. d. c. 14. Lauren. de vsur. par. 2. q. 15. vsque ad 41. Caiet. super 2. q. 78. art. 2. melius in summa, veric. vsura exterior, num. 8. D. An- ton. d. c. 7. §. 8. v. que. 12. Coerd. de contractib. q. 36. Io. de Melch. de contract. & test. cap. de vsur. restitucio. Corlet. in sing. in verb. Doctor. 1. Aruo, problem. 19. Et hæc dicit communem opinioem syluest. verbo, vsura, q. 7. Coqart. lib. 3. v. re. resolut. c. 2. num. 5. Soto de iust. & iure, q. 1. artic. 2. col. 3. artic. 1. col. 2. Nanart. in Manual. sub 7. præcep. c. 17. num. 120. in cap. si scieraueris, 14. q. 3. num. 1. Lup. ad cap. nauigan- ti, §. 1. num. 41.

De interesse.

VIdimus multis in locis de interesse in hac lo- cati & conducti materia, prout suo loco, dam- ni emergentis, & lucri cessantis, interesse offensu, & similibus; attingimus aliqua alia in materia damni, & interesse, nec poterit materia explicari per quæ- stiones, ponam tamen aliquas viles conclusiones.

Conclusio prima ad l. sed addes, §. 1. ff. loc. si loca- tue res Ioaninata, vt dolus, vasa, & similia, & tenetur locator ad interesse, nisi probabiliter eius conditionem ignorare potest. l. sed addes, §. 1. vbi Cast. & alij, ff. loc. ad cuius intellectum nouandum quod ibi non loquitur restrictiõe in vasis, & dolij, sed procedit in similibus, vbi militare potest similis ratio, sed quia iste locando tacitè asserere videtur se esse huius exercitij, & negociationis, vnde in venditoris laterum, & similitum minus dispositio d. l. vt per Caballin. de eo, quod interest, sub ou. 51. cum seq. facit & tenetur, §. sed si vas, ff. de act. empt. Bonifac. de Vital. in tracta. malefic. in titu. de pen. falsum mensur. num. 4. vbi etiam de falso tenetur. Pract. l. odoc. c. 1. 2. nu. 9.

Si verb locatur res animata, ignorans tenetur qua- tenus, vt damnum emendet, vel seruum pro noxa di- mittat, l. penult. ff. commodati. Barto. in l. vlt. nu- me. 19. vbi Deci. in fi. C. de senten. quæ pro eo, quod interest.

De locati pro noia.

Vnde si colonus in bonis sui laborij reperiat boues dantur in usus, nec debet retinere, donec cognoscatur cuius sit animal, & non ultra, Bald. in l. 1. C. de feris, fign. per l. capite quintus, ff. de adul. Spe. in l. i. de adu. verbi. in iur. per d. i. Andr. in l. 1. si ferit de iniur. Flo. in l. quintus, ff. ad l. Aquil. 2. Aug. in l. i. de i. de i. de i. naufrag. Gandin. in tract. malefic. rubr. ff. de pec. colum. 3. Capicid. 45. Papien. in forma inquisitiōis in ver. contrahendo, numero 4. Petr. de L. mand. in i. de Doct. par. 4. quæst. 8. 1. & hec est communis opin. Alci. in l. Sylua, §. patula, ff. de verb. signific.

Et facta recognitiōne locatarius retinere solū pro alimentis præstitis, quibus personis tenetur restituere, & agere ad damnum, si dominus sit solus. Alciat. in l. 1. præsump. §. Plot. de in lit. iur. num. 874. secundum primam impressionem, & secundum nouam §. 1. num. 6. Bonac. in q. crim. in tit. de dam. dat. ver. si quis bovem.

Pariter damnum datum in messibus vel arboribus non estimabitur, prout ff. de i. marum, nec arbor, si cui sit erat magna, sed quantum potuisset vendi ille dubius aut nūc præceptionis fructuum, vel arborum Cuius in l. fin. C. ad l. Aquil. Abet. in l. propter sp. ff. ad l. Aquil. & in tract. stat. par. 1. q. 78. Bal. in termini locat. & conde. li. conf. 182. locato, num. 4. ver. nūc iur. Cuius conf. 40. quod male iuratur per ea paces officialis Menoc. de arbit. iud. cal. 149. ou. 11.

De locatione operis.

Si autem locatur opus si operatur in singulos dies non videtur de periculo, nec de vitio operis, l. ea lege, §. locati ff. de i. iur. quædam ad hoc singulariter dixit Bart. in l. 1. q. 1. de locat. Remus. sing. 1. & conf. 157. Cuius in l. sing. §. 1. ubi et rationem reddit, quia videtur utrum approbatus & sibi imputet quare non licentiauit. Pet. de Vbal. de duobus fratribus, par. 8. q. 37. num. 38. circa med.

Si vero locatur opus faciendum si pars operis corruit, id sit periculo locatoris, unde eius expensis refici debet, & habere in iur. tempus. Bart. in l. maritus, ubi locus luns, ff. locat.

Aut locat operas suas ad vnum opus constructū vnicæ locationi, & tunc ruina contingens vitio soli, vel casu fortuito, adscribitur domino ædificij, l. si na. ubi Bart. ff. de verb. oblig. si vero dolo, lata culpa, vel leui locatis, adscribitur constructori, per l. si ut certo, §. nunc videndum, ff. de commod.

Item si locauerat opus faciendum, & pensio in singulos dies præstita fuerit, d. §. locati, & ibi per Bart. si vero contingat leuissima culpa, non adscribitur nisi expresse omne futurum periculum suscepit; tunc etiam tenetur de leuissima culpa, nō casu fortuito, & pos. quod auctores, ff. loca. ubi etiam donec approbatur, vel mēfuretor, tenetur conductor de leuissima culpa, nisi teneat per locatorem. Pet. de Vbal. ff. supra. Caltr. in l. 1. de lopus, ubi subdit, quod si erat in forma debita, periculum est locatoris, aliā si non erat in forma debita, periculum est conductoris. Et te-

nentur conductor periclitari omnes, nec liberatur fac. in do. patrem. Paris. conf. 37. volum. 1. ubi dicitur materiam Lopez, Borjini loquens in casu quotidiano, dec. 26. par. secunda.

De in licet iurando.

Vnde pro damnis, & interesse datur iuramentum in litem inter alia crimella.

Prima igitur conclusio est ex parte locatoris, locatori competit iuramentum in litem contra conductorem non restituentem rem locatam, & eius iuramentum probabuntur damna, expensæ, & interest, glo. & Caltr. in l. i. col. 5. fin. ff. loca. Plot. de in lit. iur. §. 4. nu. 84. Menoc. de arbit. iud. cal. 107. nu. 23. Pedemon. dec. 96. Add. ad Dec. conf. 146. Ioseph. de Lud. concl. 56. col. 1. §. ver. & nota.

Datur etiam contra conductorem non restituentem rem conductam remedium in litem ab re, C. locat. vltimo loco de iur.

Iuratur etiam in litem in hac locati & conducti materia si tutor, vel curator alienauerunt, & locauerunt bona minorum sine debitis sollicitudinibus, a iure requisiti. Dec. conf. 178. col. 1. v. t. & casu. Ane. 66. §. 16. col. 1. Rul. conf. 29. in l. i. vol. 5. Soci. conf. 46. vol. 1. & 2. 3. col. 2. vol. 2.

Alteria idem esse in preloso vel Rectore ecclesie locanti sine debita solemnitate. Plot. de in litem iur. §. 5. nu. 4. ubi idem in Rectore hospitalis, & sindaco communiarum.

Alteria sit conclusio. Statutum, vel lex disponens standum esse iuramento damnum nulli, nō percedit in suorem conductoris pro fructibus in solo pedentibus damnis, vel ablati, potest tamen conditor agere contra dominum, ut agat contra damniificantem, ut quod fuerit consecutus sibi restituat, vel actionem cedat, & ex iure etiam agere contra damniificantem. Caltr. in l. cum in plures, §. messes, ff. loc. & in rub. de nou. op. nun. in l. i. de Ama. conf. 75. Pl. de in lit. iur. §. 3. nu. 21.

Quarta sit conclusio iuramenti in litem in materia locati & conducti. Iuramentum in litem non datur contra alieno nomine laborantes Corn. conf. 106. nu. 5. vol. 2. Ioseph. de Lud. conclusio. 1. §. ver. 4.

De locatione inutili.

Notabilis est quæstio: facta est locatio de bonis ecclesie ultra tempus permissum, valebit ne saltem usque ad tempus permissum.

Primo videbatur alendum restringi, & valere ad tempus permissum vltiori tempore relicto ex §. ne que illud. Auihen. de non alien. ubi postea de extendendo in tertiam generationem reijcitur, & remanet obcellio valida usque ad generationem solutam.

Secundo pro hac parte facit, quia in sepulchris vitile per inutile non vitatur, prout in summis, & tempore, de quo agitur, ut nota in regula, vitile in libro sexto.

Tertio facit, quia tot censentur cōcessiones quas generationes. Bartol. in l. moris causa caput, ff. de dona. causa mort. Alexan. in l. si mihi, & Titio, ff. de verb. obligat.

Vincentii Carocii Tractatus

Et hanc opinionem tenuit Bal. in authen. si quas pias, num. 2. C. de sacrosan. eccl. Castren. in auth. qui rem, nu. 4. C. eod. tit. Imol. in c. ex parte, col. pen. de feud. & hanc est communis opinio, teste las. in d. auth. qui rem, nu. 10. & in praxi seruanda. Aresin. in l. 2. si mihi, col. 6. ff. de verb. oblig. Tiraquel. de retract. part. fin. num. 1. 44. Suarez. in suo thesaur. litera C. num. 1. 95.

Contraria est opinio, vt hęc locatio in totum vitetur, & facit pro hac opinio tex. in extrauag. ambrosio, ibi, locationem alter factam nullius omnino roboris, ponderando inuer alia dictionem omnino.

Secundo pro hac parte facit bonus text. in Clement. 1. de rebus eccl. non alien. ibi, Recipienti ius aliquod non acquiritur, negatiua siquidem cum dictione, aliquod, in qualibet minima parte verificatur, gl. & ibi Card. in clement. 1. de foro compet. Fel. in cap. pastoralis, de offic. deleg. las. in auth. ex causa, col. 4. C. de liber. prater.

Et hanc opinionem tenuit Bart. in d. authen. qui rem, & ibi las. & idem las. in l. 2. nu. 170. C. de iure emphyt. Lap. alleg. 80. Imol. in l. quod dicitur, ff. de verb. oblig. Alex. conf. 17. lib. 4. Afflic. dec. 107. Socin. in l. 5. sed mihi, ff. de verb. oblig. vbi Aret. dicit hanc opinionem forte veriorē, & hanc est communis opinio. Roland. conf. 84. nu. 2. vol. 1. Mich. Grass. comm. opin. conclus. 32. Vincen. Anna. sing. 327. Boregnis. in reperi. in verbo, locatio bonorum ecclesie.

Et sic hunc inde communes, & hanc secundam magis communem dicit Didac. var. resol. lib. 2. cap. 16. num. 6. vers. sed premissa. Bal. Manosad Lap. alleg. 32. Eugen. cons. 24. Rot. nouiss. 709. nu. 6. par. 2.

Limitatur hęc magis communis opinio secundum aliquorum opinionem conciliare volentium ambas opiniones, vt procedat, & habeat locum in contractu emphyteutico solito fieri in tertiam generationem, & fiat in quatuor, quo casu non vitatur in totum, sed valebit vsque ad tertiam, secundum quam valere potest, & ratio punctualis esse videtur, de qua pro vna parte ex Bart. diximus, vt tot dicantur concessionēs, quot generationes, secus in locatione ad longum tempus, vt per Paris. in consuet. tit. 1. §. 4. 1. quæst. 10. & licet de hoc dubitet Couar. in citato loco, sequitur eum Caballin. millelog. 162. par. 1. post alios, quos allegat.

Limitatur secundo Bal. opinio, nisi ex probabilibus coniecturis appareat locatorem, aut conductorem pro minori tempore non locatorem, nec respectiue conductorem. Barto. conf. 159. col. 3. Felio. in cap. cum super, de offi. deleg. bonus text. in simili, in l. Iulianus, §. si quis colligente, ff. de act. emp. & notati Alex. Socin. & Alciat. in d. §. sed mihi.

Limitatur tertio, nisi vnica pensio pro toto tempore solvatur, quo casu locatio est in totum nulla. Bald. conf. 475. lib. 1. sequitur Tiraq. de retract. lib. 1. §. 3. gl. 2. num. 10.

Limitatur quarto, si fiat locatio de re ecclesie ad vitam, quo casu est in totum nulla. Couarruias in citato loco, vers. eadem ratione, prope nu. 6.

Et sic conciliantur opiniones, cetera vide in titu. locationis bonorum ecclesie.

Partiter locatio est in totum nulla, si fiat de rebus ecclesie permixtis, puta temporalibus, & prohibitis,

puta spiritibus, sub vnica pensione, Rota nouissima 709. par. 1.

De prescriptione.

Prescriptionis materia vtilissima est in hac locati materia, nec potest per questiones diuidi, ponit tamen per aliquas conclusiones forte non inuiles.

Prima sit conclusio, conductor, vel colonus recognoscens aliquem in dominum, nullo vnquam tempore prescribit, nisi prius possessione domini interuerit non admitto dominum venientem. Cyn. Bart. & alij, in l. male agitur, C. de prescrip. 30. vel 40. ann. in auth. perpetua, C. de sacro. eccl. Castren. in l. neque, C. de usufruct.

Amplius etiam in parte tractuum, puta, si colonus nolit dare domino partem aliquam herbarum, quia nunquam dedit, dec. Perus. 106. par. 2.

Amplius secundo, siue sumus in prima conditione expressa, siue in teconditione tacita, ex §. qui impleto. Rota nouiss. 717. nu. 4. par. 2.

Limita, nisi concurrat prescriptio longissimi temporis immemorabilis, quæ causat titulum. Roland. cons. 53. num. 28. & 29. lib. 2.

Et sic hęc prima conclusio procedit in colonis ne gante aliquod domino, quia per tempus longissimum nunquam reperitur dedisse.

Secunda sit conclusio pariter negatiua. Colonius, vel conductor non soluens pensionem per annos vel ginta, & ultra prescribit aduersus pensionem præscriptam, non futuram. Papien. in forma libelli ad fidei præstationem in verbo, solui, nu. 4.

Amplius secundum eum idem esse, si per dictum tempus soluerit in alia moneta, vel specie, quam exuenta, per cap. olim, de censib.

Tertia sit conclusio, sed affirmatiua, quando locatio est facta ad modicum tempus, & conductor per annos triginta soluit pensionem, vel responsionem prescripti actioni ex locato, vt ille conductor efficiatur perpetuus, nec tenetur discedere ad conductione. Barto. Bald. & alij, in l. eum nouissimi, & in l. omnes, C. de prescrip. 30. vel 40. annorum, in l. 2. C. de iure emphyt. & hanc est communis opinio. Bero. in c. dilecti filij, num. 24. de arbit. Balb. de prescrip. par. 3, q. 10. num. 34. Viulopinio. q. 3. par. 1. Alciat. de magis communi, in l. si certis annis, num. 9. C. de pact. Aymo. dec. 150. nu. 10. Tiraquel. de prescrip. §. 1. glo. 4. vers. 13. Gozad. conf. 9. num. 7. Valq. q. illust. cap. 62. Bero. q. 14. Afflic. dec. 365. nu. 15. Marzar. post alios, conf. 15. Mago. de communi Rot. flor. 2. sub num. 4.

Pariter si dominus steterit per annos 30. quod pensionem non petiisset, quæ tamen non fuit denegata, vel possessio interuerit, non preiudicat. Bero. consil. ciuil. 17. nu. 20. vbi in dubio non presumitur interuersio possessionis, nisi probetur.

Et in eodem nu. 6. Io. de Amic. conf. 150. nu. 20. Afflic. dec. 365. nu. 13. Bero. q. 14. Menoch. de recuper. remed. 10. nu. 118. dicens ab hac opinione in iudicando non esse recedendum. Mars. conf. 16. Castan. in consuetu. Burgund. rubr. de Mar. mor. rubr. 9. num. 35. [Vincent. Honded. conf. 85. nu. 33. vbi de magis communi.]

- 7 Limita & in hoc omnes non aduertit, nisi respon-
fio fuisset difformis. Angio. l. male agitur, C. de pre-
script. 30. vel 40. ann. Crauet. conf. 107. & hæc est
communis opinio. Ruin. conf. 61. num. 5. vol. 1.
- 8 Et hæc vera, & communis opinio. Valq. controu.
lib. 1. cap. 63. num. 1. Titusq. de prescrip. 5. l. glof. 4.
verfic. 16.
- 9 Nec offendere nouā causam, vel mutam. R. nin.
conf. 75. num. 4. vol. 1. Crauet. de antiq. temp. par. 4.
num. 223.
- 10 Vides igitur candide Lector, quod liberalitas est
quandoque damnoſa, cum sit ex vrbaniute refertus
bona locata per annos 30. nec adcertas ad respon-
sionem difformem, quod sit prejudicium locatori in
iure personali.
- 11 Et ex hac tertia conclusio inferitur limitatio ad
multa iura io materia locati, oam l. nec coi. non pro-
cedat in conductore 30. annorum.
- 12 Ex quo perpetuus effectus, est ita vt expelli non
possit, pariter nec procedat, l. de, C. locati.
- 13 Limitatur secundo, vt procedat quādo locatio in
sui principio cōcepta esset ad modicum tempus, de-
inde in prosequendo facta esset continuatio per an-
nos 30. locus si ab initio effectus locatio ad lōgum
tempus 30. vel 40. annorū, quia ex hoc non est que-
situs ius perpetuitatis conductori. ita in l. male agi-
tur, & in l. competis, C. de iur. Ruin. conf. 75. & 15 t.
num. 1. & 22. conf. 116. num. 5. vol. 1. quem probat,
& sequitur Anchar. q. fam. 24. num. 1 t. par. 1.
Rimin. sen. conf. 100. nu. 24. & 27. vol. 1. Crauet.
de antiq. temp. par. 4. num. 221. Bero. q. 14. num. t. in f.
Socin. iun. conf. 63. num. 20. vol. 1. Barlaus amplē
conf. 130. num. 146.
- 14 Sed cogita vnum. Doctores ponunt duo extrema.
Primum est modicum tempus, quo casu conclusio
procedit, aliud extremum est longissimum tempus
annorum 30. vel 40. quid dicemus non in longissi-
mo tempore, quod absorbet totam prescrip. 30. oem,
sed in longo, puta annorum decem vel simili?
- 15 Quid si fiat continuatio per annos triginta, vel vlti-
ma, inchoando post decennium?
- 16 Limitatur tertio, nisi de initio causę, & tituli etiam
inualidi, & illegitimi appareat, & vbi probatur ex di-
uersa causa, & inualida colonos, & cōductores pos-
sedisse. Ruio. conf. 70. & conf. 61. & conf. 56. nu. 15.
vol. 1. Anchar. q. 24. par. 1. Burf. conf. 23. nu. 8. vol. 1.
Rimin. iun. conf. 100. num. 27. vol. 1.
- 17 Limitatur quarto io venditore cōducēte ab em-
ptore, cui vendidit necessitate ductus pro paruo tem-
pore, & postea reconduxit ab eodem. latē Crau. de anti-
tiqui. temp. vers. materia ista, vbi per longum discursu
arguitur contra Bal. opinioem, tandem soluat
hoc modo prædicto, videas dum vt colonus me
inuito habeat rem meam, refertens quēdā famulum
domui inuenerat, qui respondit cuidam hoc modo:
Io vi sū prima di te qui, prout faciunt etiam filiiſſi-
mæ iuuenibus, commendat Socin. iun. conf. 63.
num. 13. 56. num. 14. vol. 2. Villal. ad Afflict. decisio.
365. num. 15.
- 18 Limitatur quinto, vt prædicta procedant iure ci-
uili in spectro, secundum quod currit longissimi tem-
poris prescriptio cum mala fide, secus de æquitate
canonica. Balb. in tracta. prescript. in 4. par. quartæ

- partis principalis, q. 1. sub nu. 3. Ant. Gabr. de præ-
script. conclus. 1.
- 19 Addo Crauet. de antiqui. temp. par. 4. num. 248. &
hec est communis opinio. Villal. in verbi præscri-
ptio, num. 205. Couarr. in reg. possessor. 5. 3. num. 3.
& 4. gl. 9. num. 1. Cephal. conf. 102. nu. 10. conf. 40.
nu. 25. Barlaus. conf. 1. num. 2. vol. 1. & hæc opinio
est magis vera, magis realis, & magis communis, præ-
cipue in bonis ecclesię, quia post tempus præsumitur
continuatio de anno in annum, etiam per mille
años. Rimi. iun. conf. 257. nu. 42. vol. 1. Bal. conf.
116. vol. 1. Mari. Anguissol. conf. 71. nu. 20. vol. 1. la-
tissimē Borgni. decis. 44. num. 80. decis. 45. num. 86.
& in rector. in verbo, conductor, & emphiteota.
- 20 Addo Bero. conf. 116. num. 7. & 8. vol. 1. Socin.
iun. conf. 9. num. 16. & seq. vol. 3. conf. 6 t. vol. 2.
vbi loquitur in locatioe ad beneplacitum, & transi-
toria ad hæredes. Redoan. de rebus eccles. fol. 100.
num. 26. Iaf. in l. a. nu. 127. C. de iure emphit. Vni.
de magis communi opin. 273. par. 1. Menoch. conf.
29 t. o. um. 35. lib. 3. concludens legem Veotam in
hoc non procedere.
- 21 De communi Cephal. conf. 40. num. 15. vols.
Rimi. d. conf. 100. Rimi. iun. conf. 29. nu. 81. vol. 3.
Socin. iun. conf. 63. nu. 14. vol. 1. Barlaus. conf. 330.
num. 150. vol. 3.
- 22 Ampliatur præsens conclusio, quod si sit locatio
de nouennio in nouennium, cum pacto quod non
possit expelli, donec melioramenta non fuerint sola-
ta, si per seuerauerit conductor in conlutione per
años quadraginta, & vltra solutio pensionem in-
telligitur reconductio ad tempus, & non in perpetu-
um virtute dictę inuestiturę ob melioramenta non
solata. Riminal. iun. conf. 257. o. um. 39. vol. 3. So-
cin. iun. conf. 9. num. 16. vol. 3. Bero. conf. 116. nu. 7.
& 8. vol. 1.
- 23 Vnde solatis melioramentis, licet nouennium sit
inceptum, & non finitum, debet fieri nouennium.
Borgni. decis. 44. num. 95.
- 24 Addo Cagnol. in l. 1. num. 146. C. de pactis inter
empr. & vendit.
- 25 Limitatur sexto in colente nummis, secus in par-
tuario. Ruin. conf. 15 t. num. 14. lib. 4.
- 26 Vnde aut resposio est præcisā quolibet anno, vel
in ommis, vel specie vini, olei, & similibus, & cōcla-
sio procedat, aut resposio sit de fructib. colligendis,
& cum sit partitarius, dispositio non procedat, & ita
precedat doctrina Bal. & Ange. in d. l. m. de agint.
- 27 Riminal. conf. 100. nu. 43. vol. 1. Ancha. de commu-
ni, q. 24. nu. 14. Marzar. conf. 16. nu. 1. Joſeph. decis.
Perut. 106. nu. 27. par. 2. de comuniuni Balb. de pres-
cript. par. 4. quæ 1. par. 1. principalis, q. 13. Villal.
num. 262. Cephal. conf. 255. o. um. 85. vol. 1.
- 28 Quarta sit conclusio. Colonius si domino ignotā-
te vendidit fundum cōductum, cuius emptor sol-
uit domino pensionē per años 30. præfixit em-
ptor, ex quo habet titulum & bonam fidem, sed do-
minus restituitur ex clausula generali, si qua mali
iusta causa. Speculat. d. p. principio. col. 3. vers. quid
si colonus.
- 29 Quinta sit conclusio. Locatio facta nomine meo, &
à me ratificata impedit præscriptioem, & æternus
sit inchoata interemptor. Bald. conf. 13. nu. 4. vol. 1.

ff. de verb. oblig. ex doctrina Barr. per illum textum, in l. sed & si quis, ff. si quis caution.

13 Ampliatur hæc declaratio, vt difficultas non solum non vitiet contractum bonæ fidei, sed nec actus habentis se ad instar bonæ fidei, prout est testamentum, l. si mihi & tibi, ff. si quis seruus, vbi not. ff. de legat. 1.

14 Bene tamen vitiat contractum stricti iuris, vt l. 2. si quis ita, ff. de eo, quod certo loco.

Si ergo in instrumento locationis fuit dictum quod debet ret. perficere infra annum, & istud non est possibile, quia saltem sex menses ultra requirebantur, illi sex menses prorogabuntur, nec committitur pena ante quam sint elapsi decem, & octo menses, sed si tunc opus non est expletum, bene committitur pena.

15 Ampliatur in prorogatione hominis, vnde si conductor, vel locator promittat aliquid sub pena infra certum tempus, & postea de partium consensu prorogetur terminus, nec de pena aliquid fuerit dictum, si in termino prorogatio non constat de implemento, pena dicitur commissa, licet de ea in ea prorogatione nihil fuerit dictum, arguendo a prorogatione legis ad prorogationem hominis, vt per Castren. in d. §. opus.

16 Ad id hæc materia impossibilitatis, quod si ex dilatioe præterijt tantum temporis, vt impossibile sit in residuo impleri posse, quod ante diem agi poterat. Io. And. ad Spec. §. 1. ver. probatoria, l. mol. in l. in illa, col. 1. ff. de verb. oblig. Cagn. in regul. impossibili, nom. 2. in fine. Et nota vnum in hac materia impossibile ad propositum locati & conducti, de quo agimus, textum in l. si quis fundum; in princip. ff. locat. vbi valet exceptio casus fortuiti, cui mens humana prequidare non potuit, & sic actus impossibilis, solue, vt pulchre per Salic. ad l. 1. C. commodat. vel per Rip. de pest. fol. 8. num. 48. Et est materia ista frequens, & quotidiana, & multi sub spe aliquis conducent in breuiori tempore, quâ sit necessarium, & postea exitus non succedit, & multa promittunt, quæ minus facilliter eueniunt.

17 Et locans opetas ad opus aliquod faciendum intelligitur, vt perficiat, non vt inchoet tantum, l. mol. l. opus, ff. de verb. signific. vbi Alci. declarat in opere certam formam habere, secus in alijs certam formam non habentibus, vt paries, foues, maceriet, nam etiam solum incepta sit, dicitur opus perfectum, secus si certi termini, vel mensura addita proponantur, vt ibi per eum.

De Sexto gradu Accidentium.

Verborum Significatio, Obligatio, Arbitrium, Consuetudo, Precarium, Ius Promissio, Ius Patronatus, Cessio, Difformitas.

Q V A E S T I O I.

1 Q Væro, vendidi tibi fundum, vel domum, vel etiam, cum pacto his verbis concepere, ne exeat manus conductoris, nunquid locare poterit? Et vi-

detur dicendum quod non, cum verbum manus, large sumatur necdum pro translatione dominij, sed pro vsu simplici, & dummodo quouis modo ponatur extra manus, l. 1. ff. de posit. lapud antiquos, post prior. & de succ. l. 1. & 2. ff. de vsu, & habet.

2 Et hæc opinionem tenuit Cyn. & post eum Alber. Bal. & Salic. in l. si C. de reb. alien. non alieno. Bal. in l. 2. C. de fideicommissis.

3 Pro contraria parte facti, quia vere & proprie manus intelligitur pro domino, l. manumissiones, ff. de iust. & iure, & per locationem non transfertur dominium, neque possitio, l. non solet, ff. locat. merito & cetera.

Et hæc opinionem tenuit Bal. in l. voluntas, C. de fideicommissis. Io. And. in c. de immunit. eccl. in 6.

4 Et hæc est communis opinio, teste l. in d. manumissiones, nu. 6. Pez. Guard. Opiz. in §. diu. nu. 25. ibi, limitatur de nouo.

5 Limita in locatione ad longum tempus, per quâ domitium transfertur, prout dixi superius de locatione ad longum tempus.

6 Limita secundo si fiat locatio in potentiorum, a quo non sit verisimilis recuperatio. Fulg. in d. manumissiones, arg. l. qui habebat, in princip. ff. de leg. 3. faciunt quæ diximus superius de colono rixolo, ad l. necui, C. locat.

7 Reigitur locata est in manu locantis. Et postquâ in idit sermo de manu, & eius significatio, vnum obiter dicam ad propositum mater. locati & conducti, de qua agimus ad intelligendum l. mulieris, ff. de verb. signific. vbi in manus pretio est artis significat mercedem, quæ artis nomine debetur architecto. Virgilius. Artificumque manus inierit fe operumque labores, miratur. Iul. Solin. & ædes manus Dedali ostendebant.

8 Vnde manus pretium dicitur in hac locati & conducti materia, vbi non tam mater. ratio, quam manus, & artis ducitur, ad l. 3. §. 3. ff. locat.

Q V A E S T I O II.

Q Væro, in contractu locationis, conductionis verba quomodo sunt intelligenda?

1 Præ videbatur large, ex c. cum dilectus, in fi. de donat. vbi in contractibus larga fit iniet pretio.

2 Contrarium verius videtur, vt verba sunt strictè interpretanda, hinc dicebat Bal. in l. emptorem, in fi. C. loc. quod si in una tenuta adest, & includitur una planities diuersi nominis, locata tali tenuta, non venit illa planities ducti nominis, licet in iudauit, se quitur Aim. conf. 302. nu. 20.

3 Et hoc procedit præcipue in locationibus gabellarum, dationum, predagiorum, in quibus fit admodum stricta interpretatio. Vnde datio limitier locatio, non uenit superinductum Ferrat. de gabell. nu. 40. similiter locato datio vnius loci non uenit alterius loci. Bursat. conf. 190. nu. 23. vol. 2.

4 Pariter locatio facta cum clausula in circa declarabitur de modico arbitrio boni viri. Alex. conf. 29. nu. 5. vol. 5. & conf. 82. & conf. ult. num. 8. cod. vol. pulchre Paris. conf. 104. nu. 35. vol. 1. Strach. de mercatur. in tit. de nauib. par. 3. nu. 13. vbi loquitur in terminis locati & conducti, locati nauim, & dixisse capaciat.

Vincentii Carocii Tractatus

capacitatis amphorum mille in circa. lac. Menoch. de arbit. iud. casu 86.

- 5 Materia in practica satis frequens, maxime in depositionibus testium, ubi sepius loquuntur per verba in circa.

[Testis depositio per verbum in circa non probat. Butt. in c. fin. de despons. impub. Guid. Pap. singul. 146. Rebuff. in praxi benefici de dispens. ratione etatis in verb. vel circa. num. 6. de reprob. test. n. me. 68. in l. ceterorum. col. 3. in fin. de verb. sign. Menoc. de arbit. casu 46.

Et positio vel articulus per verbum in circa non probat. Guid. Pap. q. 290.]

- 6 Similiter locatio Castro, vel Villa cum territorio, & terreno non comprehenduntur loca siluestria ad culturam penitus inhabilia, nec fontes, nec rini aquarum, nisi quasenus faciunt ad culturam agri, idem locater de residuo disponere poterit. Bar. per illum textum, in l. 1. C. de mancip. & colon. par. commendat Rom. sing. 225. si locatur.

- 7 Restrigitur hoc dictum ultra ibi apostillantes, ut verificetur in locatione, vel emphyteosi, secus in alijs concessionibus. Veron. de servit. rustic. prae. c. de flumine, verbi dominus alieuius.

- 8 Limitatur secundo, ut veniant nemora, & silua, quae per conductorem possidentur extirpari, & cedi, & ad culturam redigi, & vineas plantari, & alia unilia. Barbac. cons. 14. col. 1. lib. 4. & cōf. 37. col. 2. eo. vol. Menoc. cons. 13.

- 9 Et locato fundo nulla facta expressione fructuum intelligitur de nascentibus in fundo conducto, & secundum qualitatem ipsius. Bar. in l. dominus praediorum, C. de agric. & censit. lib. 1.

- 10 Bene verum est, quod si locatur fundus nulla facta mentione de arboribus, quod habebit etiam partem conductor in fructibus arborum. Ioan. And. ad Spec. in tit. de locato, §. 1. verbi quid si colonus reputat in practica singulare. Iason. in l. quicquid astringendae, col. 3. circa medium, ff. de verb. oblig. Rom. pariter hoc valde commendans, cons. 150. Tiraq. de retract. tit. 5. §. 4. glo. 1. q. 2. reputat egregium dictum ad l. si inquam in princ. sub nu. 35. Campeg. de dot. q. 81. par. 2. Barbac. in l. cum acutissimi, col. 2. C. de fidei commiss. ubi appellat dictum elegans, & aureum. Idem Iason. in l. 1. nu. 33. ff. sol. matr. in l. 1. in fine, C. de iure emphyt. in l. 1. col. 3. ff. de legibus Felin. in cap. coram dilecto, circa medium, de officio deleg. Angel. in l. cetero, ff. de rust. praed. Firmian. in verbo, fructus arborum.

- 11 Bene verum est, quod si conductor promissit plantare vineam, & non plantavit, an cadat a contractu, vel teneatur ad interest, notabilis est quae sitio, & praedicabilia, & Bald. in dist. tennit quod caderet a iure suo, in l. fin. §. fin. C. de comman. de leg. commendat Iason. in l. 1. in 4. notab. C. de iur. emphyt.

- 12 Limitatur hoc esse verum si pactum de plantando vineam principaliter dedit causam contractui, secus si veniret accessorie, quia tunc tenetur solum ad interest. Cort. in memorab. in verbo locauit vineam. vnde erit diligenter animaduertendum, quia multi statim agunt ad caducitatem ex capite non implem. Marfil. sing. 582. Et est casus admodum frequens, multi enim conducunt laboria, & promittunt da-

re medietatem fructuum locatori, & insuper promittunt aliquid aliud, puta plantare vineam, vel tot arbores quolibet anno, vel fabricare casum, vel quid simile, nam si tale pactum conductor non obseruat, non potest agi ad caducitatem, sed debet attendi, quod principaliter fuerit appositum gratia alterius, ut dictum est.

- 13 Ampliatur praedicta omnia, etiam si conductio facta esset verbis generalibus, & praegnantibus, unde locatio facta cum pacto, ut liceat conductori recedere post mensem quandoque voluerit, intelligitur, & restringitur, nisi post mensem fecerit actum conductor, per quem videatur ab illa conductione recessisse, puta si petierit sibi adimpleri promissa ita singularetur dixit Salic. in l. commissio in fine, C. de pact. inter empt. & venditor. commendat Felin. in capite sedes, columna duodecima, de rescriptis. Marfil. singul. 213. viam.

Q V A E S T I O I I I.

- 1 Q Vero verba contractus locationis, & conductionis contra quem sint interpretanda. Et utique contra locatorem, qui potuit legem apertius dicere, l. veteribus ff. de pact. l. Labeo scripsit, ff. de conductio. empt. l. quicquid astringendae, ff. de verb. obligat. Bal. cons. 160. par. 1. Corn. cons. 116. in prin. Gozadin. cons. 74. num. 13. Dec. in terminis in l. fenniz, sub numero 213. versiculo postremo, ff. de regulis iuris.

- 2 Declarando, aut locator se fundat in verbis, & contra quem sit interpretatio, aut conductor se fundat in verbis, & contra quem sit interpretatio. De primo Rom. cons. 95. nu. 1. vbi Mandos. Corn. cons. 95. nu. 5. vol. 4. Paris. cons. 64. nu. 5. vol. 1. Barbac. cons. 104. nu. 13. vol. 1. Puteo dec. 106. lib. 1. vbi in pacto de restituendo possit fionem vacuum in fine conductionis, nisi aliud in medio superuenierit.

- 3 De secundo Ias. in terminis cons. 45. col. 1. in fine vol. 3. Hinc dixit Pile. q. 9. quod si colonus promissit dare locatori partem omnium fructuum, lapidinis exceptis, quod si ex lapidibus in laborio existit. calcem faciat, quod de ea partem dare non debet, quia transiit in aliam speciem ex industria, & labore conductoris, commendat Io. And. ad Specul. in tit. de locat. §. 1. versic. quid si colonus, ubi idem dicit in vna, lana, lino, & similibus. Ias. valde commendat in l. veteribus, ff. de pact.

- 4 Limita in casu l. insula, ff. qui pot. in pign. habeatur, ubi est casus in materia locati & conducto, & praefertur venditor in pignore super pensionem, & ratio est, quia erat conventio clam super principali, & sic super accessoria.

Q V A E S T I O I I I I.

- 1 Q Vero, an dispositio gl. in l. tale pactum, §. si ff. de pact. procedat in contractu locationis & conductionis, vique sic. Rui. cons. 74. nu. 1. vol. 1.

- 2 Limita ut non procedat, quando aliquid in totum est omissum per inclusionem alterius, sed quando venit ad aliud expressum. Bald. in l. 1. circa finem, C. de his, quibus ut indig.

- 9 Limita secundo, ut procedat in extensione facienda de casu ad casum, secus de persona ad personam. Ru. d. conf. 474.

Quas declarationes apposui in materia locati, & conducti, & vltra alias ad declarationem practicabiles, glo. in d. l. tale pactum, §. fin. ad quam multi plene proficiuntur.

Q V A E S T I O V.

Tempus.

- 1 Acta est locatio de triennio, vel alio tempore quomodo intelligatur an de villi, vel continuo? Videbatur de villi, ut fiat interpretatio contra locatorem, qui potius legem aperiens dicitur, prout superius vidimus.

- 2 Pro contraria parte facit, quia tempus in dubio intelligitur continuuum, non vtile. Rimin. conf. 10. nu. me. 24. vol. 1. Bard. de temp. vil. & continuo, cap. 3. nu. 9. c. 8. nu. 1. c. 18. nu. 18.

Et hanc partem tenui in terminis Bald. in l. si cū Hermes, C. loc. sequatur Alex. in l. scire debemus, nu. me. 410. l. si procuratori, nu. 6. in l. stipulatio sit, §. fin. nu. 5. ff. de verb. obl. Boui. de statut. Verb. practice. gl. 2. nu. 32.

- 3 Circa verò tempus, infra quod opus fieri debet vi de infra quæst. 6. q.

Q V A E S T I O VI.

- 1 Acta est locatio non designato loco, nec tempore ad opus puta faciendum, quomodo hoc intelligendum erit? utque circa locum declarandum per conductorem, & circa tempus arbitrio boni viri. Bal. in l. liberti, nume. 1. C. de oper. liber. Bar. in l. continuus, §. qui in solam, ff. de vi b. oblig. vbi dicitur, quod si non inchoetur, potest agi ad interesse, faciunt ad prædicta non per Bal. in l. in bono fidei, ff. de eo, quod certo loco.

- 2 Occurrit sæpius in facto, quod multi conducunt laboratores ad construendum domū simpliciter tempore aliquo non appositum, oritur cōtentio, recurrendum est ad arbitrium boni viri, & iudicis.

Q V A E S T I O VII.

- 1 Sicut nascitur dissensus inter locatorem, & conductorem ex incertitudine loci, & temporis, ita ex incertitudine pensionis non certificatur, unde si sunt discordes in quantitate, recurrendum ad arbitrium iudicis. Cyn. in l. nec cui, in fine, C. loc. sequitur Papien. in forma libelli ad facti præstationem, in verbo A. regnos, in prin. Afflict. in cap. 1. nu. 1. ver. l. ite bonitas temporis, ex quibus caus. scilicet d. am. per l. in solam, §. in operis, ff. loc. Jacob. Menoc. de arbit. in q. casu 221.

- 2 Et locatio semper intelligitur in dubio facta iuxta proportionem pensionis, & solutum in similibus fieri, & in vicinis locis, licet tenimentum sit magnum, quia fit restrictio ad proportionem pensionis. Isern. in c. 1. §. quia tamen de controuers. inter mascul. & femina. Hiczo de Mont. in tract. fin. regum. c. 90. an.

me. 1. 2. per L. exceptio, C. loc. de qua materia superius vidimus, par. 1. tit. de substantia locationis.

- 3 Vnde ex Isern. colligitur in citato loco, quod si est bona exceptio dicere, apparet per instrumentum de locatione puta totius tenimenti, ergo totum tenimentum est locatum, quia poterit replicari, parui refert de locatione prægnam totius prædij, vel tenimenti, si pensio est respectue modica, quia ad eam fieri debet proportio.

- 4 Colligitur etiam ex eodem, quod in similibus constitutendis, & persoluendis attenduntur loca vicina similia. Late Menoc. conf. 13. lib. 1. vbi in locatione venient posita in confinis, & pretium rei vendue in locatione comprehensum, & verisimilitudo, & constructio attenduntur.

Pariter dicitur Bal. ad L. emptorem, C. loc. iuxta finem, quod in Comitatu Biffonij est quædam planities, quæ vocatur planum Biffonij, & sub ea, est planities, quæ vocatur planum Sancti Crispolti, si dominus locat planum Biffonij, non videtur per hoc locare planum Sancti Crispolti, licet sub locato continetur, quia illud specialiter denominabatur, iuxta not. in L. quæsumus, §. fin. ff. de fun. instru. d. dixit elegans dictum Dec. conf. 146. col. 6. in prin.

Limita vlti vno nomine locari consueuisset commendat pro nobili Rimin. conf. 25. 1. nu. 3. Casus frequens in fundis, qui sub uno potere habent speciale nomen.

Limitatur secundo, quod vnica locatio non concludat nisi pretium, vel pensio sit correspondens habito respectu vniuersique, ut considerat Menoc. consilio 337. nu. 27. lib. 4. post Bar. in l. & conuentione, ff. de pac. tas. conf. 84. col. 1. ver. & quantitate, lib. 2. Socin. iun. conf. 43. nu. 1. & 8. lib. 2.

Nec duæ possessiones dicuntur vltra, vt vna legata veniat altera, si vni colono locata sint. Alex. consil. 169. nu. 9. lib. 5. Cephal. conf. 144. numero 1. 2. libro 2.

- 5 Et si pensio fiat collata in tertium, & conductor diu steterit in fundo, & fortasse per tempus conuentus, & tertius non potest, vel non vult arbitriari, recurrit pariter ad arbitrium boni viri, prout dixi aliis ad materiam l. si merces, ff. loc.

Q V A E S T I O VIII.

- 1 Notabilis est casus secundum Bar. ibi in l. ea lege, ff. loc. Quod si fiat factum pactum inter locatorem, & conductorem, quod si fundus non colatur, possit locari alij, & quanto minus locatur, restat primus conductor, quid si locauerit plus?

- 2 Videbatur dicendum pariter deberi primo conductori, sicut enim sentit oris in diminutione si minus locatur, prius debet sentire commodum, & emolumentum, si plus locatur. Isecundum naturam, ff. de regulis iuris, regul. qui sentit, lib. 6. §. illud, Infit. pro loc.

- 3 Contrarium determinat Iustif. consil. 105. cuius ratio videtur esse, quod tale pactum sit appositum pro locatore, & ad eius fauorem, merito non debet in eius damnum retorqueri, & uti aduersarius econuerse.

- 4 Et per prædicta patet intellectus ad §. illud, Infit. tut.

Vincentii Carocii Tractatus

tur pro soc. vlt. scribentes in locis ordinatis, primo enim ille tr. loquitur in eobutione pro ambobus approposita, sicut pro vnotantum, secundo ibi in contractu societatis, qui habet vim fraternitatis, l. verum, ff. pro soc. Tertio ibi loquitur in correlatiis, quia d. non sunt, & lucrum sunt copelatiua l. si non fuerit, ff. pro socio. Quarto ibi, nullius contrahentium culpa interuenit, ubi in casu verò huius legis fuit facta exuentio ob cuiusdam conductoris, mercedis in eius fauorem si illi non debet, argum. l. siue hereditaria, ff. si quis negocia, ff. de neg. g. ff. & hoc modo emittitur multa contraria inspiciedo in eius fauorem, vel culpam, si sit quid principaliter introductum.

Et ad prædicta facit io similium mater in refectionis id, quod habetur in litem quaritur, s. indege, si loc. ubi si loquatur ubi domum edificandam pro centum infra annum, cum pacto, quod si non copstiterit, p. s. m. alij re locare, vt si contingat me plus locare, quod teneatur ad illud plus, & quis non confusus, locum alteri pro centum, & decem plus, ita demum reueris ad illud plus si locum in eadem forma, vel leuiori, secus si pro grauiori, vt si locallum tibi vt faceres tres camerat, ille vero, vt faceret quatuor, nam propter hunc excessum videtur dare illud plus, non propter moram, ideo nocere non debet, nec p. s. m. locare, nisi transacto anno, & si est transactum annum temporis, vt certum sit non posse fieri, poterit fieri locatio ante tempus, vt notio. l. hoc iure, ff. de verb. oblig.

Pariter si non locauit, sed ego me opus fieri educto operario: de die in diem, putare potero quod plus exp. video, non vltimo pacto, sed ratione more, vt ibi p. r. Castren. Et quod dictum est de pacto op. posito in fauorem locatorem, quod non debet in eius damnum retorqueri, idem est dispositione legali, l. non eo minus, C. de pascuis.

Et ad præmissam materiam locati & conducti, de qua agimus, huius r. tur, quod si conductor faciente est remissio propter sterilitatem, vt suo loco diximus, non sic coniuncta duplicanda est pensio conductori propter sterilitatem, & hoc siue penonise diligenter, & industria solui, siue a casu, & fortuna, siue augmentum sit magnum, siue modicum, vt contra glo. & Bar. tenet Castren. in l. si merces, s. vis maior, nu. 6. ff. loc.

Q V A E S T I O . I X .

Quæro, si facta est locatio ad longum tempus pro re, & successoribus, an veniat fructus se minæ.

Et videatur descendendum quod sit, quia masculinum concipit femininum, l. qui duos, de l. i. r. de leg. 3. l. i. ff. de verb. sign. late Ant. Gabr. de verb. sign. conclusio. 6. & hæc est communis opinio. Cursum, consil. 153. & 163. nu. 3. S. edo. facit, quia verbum, succellor, gentiale est ydetur, vt late deducit Soc. consil. 245. col. 6. vol. 2.

Contrarium est verum, vt masculini tantum comprehendatur, vt late deducit Balan. cap. 1. quibus modis siud. confirmari possit, dicens hinc p. s. p. s. m. non enim d. m. commendat. Quin. c. off. 160. nu. 4. lib. 1. Alensens in l. que dam, s. nihil interest, nu. 7. ff. de edendo. Socin. tua. consilio 227. numero tertio, lib. 2.

Hieron. Magon. Rot. Lictin. ff. de leg. 3. l. i. nu. 10.

Et licet masculinum concipiat femininum, vt ex communis dictum est, tamen fallit in contrariis, in quibus masculinum non concipit femininum, & hæc est communis opinio. Emarsin. suo theso. l. i. r. M. nu. 78. & magis communem dicit Ant. Gabr. in ciuato loc. nu. 94. in fi. Nec obstat consilium Socini in contrarium allegatum, quia loquitur in diuersis terminis, prout videri potest.

Successor igitur simpliciter prolatus in masculino tantum in contrariis verificatur, & hoc addi possit ad ea, quæ ponit Iul. Clar. in S. empl. yperis, q. 92. ubi ponit an feminis veniant in exceptis, & querit de appellatione heredium, vel filiorum, cum tunc si fiat stipulatio per verbum, successoribus, quod satis frequens est.

Q V A E S T I O . X .

Quæro an sub appellatione fructuum comprehendatur mercedis magistrorum, & fabricarum, vt curæ nauium, & belliarum, & puriorum domorum.

Primo videbitur, quod non, per textum in l. mercedes, ff. de pet. h. reddit. vbi mercedis a colonis acceptæ, vt curæ nauium, & munerum non sunt fructus, sed loco fructuum, et ideo non sunt proprie fructus.

Secundo per textum in l. prædictorum, ff. de vfor. vbi pensiones accipiuntur pro fructibus, & sic omnia sunt vere, & proprie fructus.

Tertio facit l. vfora, ff. de verb. sign.

Pro contraria parte facit l. si oaus, ff. de rei vend. vbi fructus appellantur, & tanquam fructus debentur pro resolutione ponam aliquas conclusiones, casus & effectus, ex quibus patet veritas præsentis indagationis.

Prima igitur conclusio sit a proprietate verborum. Mercedis pensiones, & vforæ non sunt proprie fructus, sed bene loco fructuum habentur, ita probant iura pro prima parte superius adducta, nō. glo. in l. vforæ, ff. de vfor. in l. 1. s. fructus, C. de anno. & tribus lib. 1. r. Bar. & ibi Imol. in c. cum dilectus, de consuetudine. Alti. ff. de off. 44. nu. 7. late Tiracqui de retrac. ligneg. r. s. 15. gl. 1. nu. 27.

Vnde non veniunt in statu sciencie mentionem de fructibus. Alex. in l. diuortio, nu. 3. vbi Iul. nu. 9. ff. de l. i. r.

Secunda sit conclusio ad not. in l. 1. C. de anno. & tribus lib. 1. r. locator, qui teci p. annuales pensiones, quæ sunt loco fructuum, tenetur ad onera, & tributa, vt notio. d. l. 1. per Luc. de Pen. qui hoc adducit & dixi suo loco.

Tertia conclusio sit, petentis in libello fructus comprehendit etiam pensiones. Bal. in l. tradito, in fi. C. de pact. Michel. patrocini. 15. no. 12.

Quarta sit conclusio, pensiones, vforæ, & mercedes a multis appellantur fructus industriales. Corral. lib. 3. Michell. cap. 9. reprehendens illos, qui in eo pro nomine istos appellant. Didac. lib. 1. variorum resolut. cap. 3. nu. 6. Copus de fructibus, lib. 1. cap. 3. nu. 2. Meno. de arbit. iud. lib. 2. c. 1. r. 20. p. 25. & mulis citatis. Barro. in l. ex diuerso, nu. 1. ff. de rei vfor. de.

Vincentii Carocii Tractatus

- 23 Oportet sit conclusio ad materiam l. domum, C. de rei vend. quæ de pensionibus rerum locatarum loquitur, spoliatus, & alius male fidei possessor restituendus est ad pensiones domorum, & alios fructus perceptos, & percipiendos, d. l. domum. Bero. in cap. grania, nume. 60. de restitut. spoliat. Rip. in l. natura liter, §. nihil commune, nume. 10. de restitut. spoliat. Curt. iun. conf. 47. in fine. Paris. conf. 1. nu. 147. lib. 3. Boff. in titu. de pluribus violenti, nu. 3. Plor. de in litem iurando, nu. 371. secundum antiquam impressionem, & §. 47. nu. 1. secundum novam, Tiraquell. de retract. lignagier, §. 15. glo. 1. nu. 18. & hæc est communis opinio. Viui. libro 1. in verbo, spoliatus.
- 24 Limitant Domini de Rota, nisi spoliatus habeat aliquam rationabilem causam, vel colorem quare ius se sit, quia tunc non sit condemnatio ad fructus, qui percipi poterunt. Rot. decif. §. 96. in antiquis, attestans passim in Rotæ auditorio obferuari. Bisignet. de restit. spol. c. 1. an conditio.
- 25 Pariter decreuerunt domini, quod occupare domum vacuum sine violentia, spoliatus fructus non conseruetur. Rot. de restitut. spol. decif. 10. & 14. in nouis.
- 26 Similiter habens fundum pignoratius a domino reuincitur de fructibus, quos ipse debitor percipere potuisset, quia nullam habet iustam causam a Domino inducente, l. a. C. de pignor. actio. quam singulariter ibi dixit Bal. & notabilem dixit Alex. ad Bar. in d. l. domum.
- 27 Limitatur alio notabili modo in practica, vt spoliatus, vel alius male fidei possessor non teneatur ad fructus, qui percipi potuerunt ex re meliorata in seruenda ratione melioramentorum. L. xterum, verfic. in probe tamen, ff. de rei vendic. vbi Ang. in practica dicit diligentissime notandum, quod male fidei possessor veniens, aut præsumptus non reuertitur ad fructus, qui percipi potuerunt ex re poss. illa meliori facta in dultia, & artificio poss. prioris, dicens admodum utile pro male fidei possessoribus, qui vineas plantauerunt suo iumptu, vel ædificia construxerunt, non enim tenebuntur ad fructus, quos ex vineis, & ædificijs vberiores percipi potuerunt, dicens esse casum quotidianam, & valde practicabilem. idem tenet Bald. in l. traditio, q. 10. C. de act. empt. Salicet. in l. ratio, §. primo, ff. eodem. Romanus, dicens hoc perpetuo notandum, & ita iudiciale singul. 377. male fidei. Bero. in cap. 1. nu. 24. de viuz. Didac. var. resolut. lib. 1. c. 8. nume. 14.
- 28 Finge quod domus admodum mediocritas sit solitari locari pro sex, sunt per male fidei possessorem aucta de cameris, & stantijs, ut plus locare valeat, & tam locata sit, vique melioramentorum ratio habenda est.
- 29 Ex multo magis de fructibus percipiendis teneret spoliator, vel alius male fidei possessor si occupasset rem minoris etiam cum titulo, quia titulus non excusabit a fructibus percipiendis, casus est notabilis in l. patri, §. prædium, ff. de minor. quem singularem, & alibi non reperiri dixit Cremenf. singul. 35. tu scis, Rom. singul. 374. tu scis, & confil. 434. in præfatu. in §. dubio. late Iaf. in l. apud Iulianum, §. 1. in §. norab. ff. de legat. 1. Bero. in cap. grauis, nume. 34. de restitut. spol.
- 30 Nona sit conclusio ad l. si nauis, §. fin. de rei vend. de hoc diximus in præcedentibus.
- 31 Decima sit conclusio ad l. mercedes, ff. de pet. hæredit. quod conuenit iudicio petitionis hæreditatis teneret ad omnes fructus, & quam maxime ad mercedes, pensiones, & vcturas d. l. mercedes, & sic etiam in iudicio petitionis hæreditatis consideratur materia locati & conducti.
- 32 Vndecima sit conclusio ad Leum autem, §. c. redhibetur, ff. de ædil. edict. in redhibitoria veniunt mercedes a conductore serui præstitæ, vel quæ præstari potuissent.
- 33 Duodecima sit conclusio ad l. prædiorum, ff. de vlt. vbi in bonæ fidei iudicijs, sicut veniunt fructus ex uota, patiter, & pensiones domorum.
- 34 Decimatercia sit conclusio, & casus, in quo habetur ratio mercedem, l. idem Iulianum, §. 1. ff. de act. empt. in §. certe, Insti. de rerum iudic. vbi possitens fundum alienum, in quo bonæ fidei ædificauit, detrahit mercedem fabricorum, & alias expensas.
- 35 Pariter iste bonæ fidei possessor facit suos fructus pro cultura, & cura, vt in §. si quis a non domino, Insti. de rer. diuis. & sic in hoc etiam casu habetur ratio locati & conducti.
- 36 Decima quarta sit conclusio, & casus, in quo habetur ratio locati & conducti, ad l. ratio, §. 1. & ibi not. Bar. ff. de act. empt. vbi male fidei possessor, reuertitur ad restitutionem fructuum, licet eos percipere propter eius indultiam, & sollicitudinem, deducta huius sollicitudinis iusta mercede, quod in foro consentaneum quodammodo preceat, declarat Didac. in reg. peccatum, par. 2. §. 6. col. pen.
- 37 Decima quinta sit conclusio. In restitutione fructuum detrahuntur semitis, l. fundum qui, ff. famil. eccl. cum vbi l. C. punit regulam generalem in nullo casu hoc impediri posse ad idem, l. fructus, ff. de solutio. marum. Pute. decif. 34 part. 2. vbi etiam vult, quod condemnatus ad restitutionem fructuum propter rationem locati ad fructus, ad hæc penes colonos extinguitur.
- 38 Decima sexta sit conclusio. In diuisione bonorum communium habetur ratio materie, locati & conducti, vt mercedes calculatorum, æstimatorum & agrimeosorum fiat communibus expensis, etiam alia parte constadiente, l. 4. §. 6. regum. quam ibi dicunt singularem. Bald. Alber. & Florian. Azo. in summa ciuif. tit. Callan. in consuetud. Burgund. tit. de iustit. c. 5. §. 6. in verb. per lauis, nu. 4. Salicet. in l. 4. C. eodem tit. Fel. in c. quia iudicante, col. 6. de præscript. Fab. in §. quædam, col. penul. de act. Boer. attestans ita iudicatum, decif. 57. in fi.
- 39 Decima septima sit conclusio. Errant in iure facit suas pensiones, & similes fructus. Felio, in cap. de quarta, nu. 19. limitat. 2. de præscript. Bald. in l. Celatus, nu. 19. eo. tit. Curt. sen. conf. 71. col. 6. Cur. iun. confil. 28. nu. 6.
- 40 Limita quando talis errans esset effectus inopletior, quia tunc ad restitutionem teneret, Felio, in d. c. de quarta, nu. 31. verfic. secundæ testimonio. Menoch. in l. 5. remed. recuper. possell. nu. 63.
- 41 Limitatur secundo, vt non procedat in errore, cui ius resistere, Bar. in l. sed, & si lege, §. scire, nu. 4. ff. de petitio. hæredit. Bald. in l. Celatus, numero 19.

de preſcrip. Alex. conſ. 83. in fine, vol. 2. & conſ. 21. col. fin. vol. 4.

42 Limitatur tertio, ut non procedat, quando is poſſeſſor ſciat, propter ſuum demeritum aliquando eſſe poſſeſſorem privandum, tunc iſtus fructus non facti ſunt, ſicut ſi in iure, vel lo ſacto erraverit, ita notabunt Angli. in l. prædonis, ff. de pet. hæred. vbi Caſtrenſ. hoc dictum ſummo pere commendat contra prælatos canonice inſtitutos, qui propter corum demerita ſunt te debere privati tamen indignos, nam licet habant domum prælati, & faciunt fructus ſuos, tamen ſi poſtea priuati, reſtituitur ad reſtitutionem fructuum; commendat Maſtiſing. 268. dicens multos in ſacto occurrere.

43 Quando vero dicatur lex reſiſtere, vel non aſſiſtere, ponit Bal. in l. non dubium, C. de leg. & cum lex, ff. de fid. iuſſ. & quando dicatur aliquid contra, vel præter legem, ponit Alex. in l. ſtipulatio iſta, §. alteruſque de verb. oblig.

44 Limitatur tertio poſt litem conteſtata, & multo magis poſt ſententiam, Rom. conſ. 54. Plot. de in litem iuran. §. 14. nu. 4. vbi dicit dare contra iuſtum iuramentum in litem.

45 Notandum inſuper eſt quod error eſt diſtictis probationibus, unde probatur indicij, præſumptionibus, & circumſtantijs. Innoc. c. ad noſtram, de rebus eccl. non alienat. Caſtrenſ. in l. admonendi in fine, de iur. iurando, Maſcar. de probat. conſ. 63. 9.

46 Cui addo, quod d. etiam notabili, & legalis perſonæ excuſat, & probat iuſtam cauſam credendi, gl. ab omnibus commendata, io. l. Tujo fundus, in glo. magna in fine, ff. de cond. & demonſtr. quam ibi Bart. & Caſtrenſ. ſummo pere commendat, puta ſi audiuit a patre ſuo, vel ab alio homine ſide digno, Bal. in præſentia hoc ſummo pere commendat, in l. indicia, C. de rei vend. Ang. in l. a bonæ fidei, ff. de ord. tit. Alex. in l. 1. om. 4. ff. de eo per quem ſcictum erit. Iaſ. in l. certum, nu. 8. ff. de ex. pet. Caſſador. de reg. cancellar. dec. 19. num. 1. in fine, & hæc eſt communis opin. Ant. Gabr. de malic. conſ. 7. nu. 38.

Et error iuris probatur iuramento in perſona fide digna, Bal. in l. contra, C. ſi ignor. rem. minor. Curt. ten. conſ. 71. ſub nu. 15.

47 Limita, oſi iſta perſona conueſcata ſit cum viris literatis, quia non debet admitti ad hoc iuramentum, præſertim, ſi talis perſona in ſe ſit ſagax, & diligens. Graſman. dec. 79. num. 7. A. d. d. viterius, quod ſi frater ex ſua aduocatione fundum acq. ſiuit, communicando fructus, non per hoc videtur communicaffe proprietatem, Salic. in l. ſi pariter, C. commun. vtriusque iudic. Petz. de Vbal. de duobus fratribus, parte 3. numero 31. Alexand. conſilio 24. io fine libro primo, & conſil. 48. columna ſecunda, libro 2. late ſolep. de Ludouic. conſol. 53. columna 37. circa medium.

48 Illud non omitam, quod ſi vir relinquat uxori fructus omnium bonorum, quod in tali legato non veniat id, quod ex exemptione prothocolloſu per cipitur, quia non dicitur proprie fructus, ſed redditus. Bar. io l. d. uxor, §. ſi vir, ff. ſol. matr. commendat Boer. dec. 14. datus cautela ſecundum Ang. in rubric. de viſu. quod ſi vis, quod vxor tua habeat omnia illa, ſic cauens dicere, reliquo vxori fructus, viſum

fructum, redditum, & prouentum omnium, & linguſorum bonorum meorum, per textum in cap. grandi, de ſupplen. negligen. prælat. in verbo redditibus, & prouentibus.

[Et io materia fideicommiſſi-rum tam in reſtitutione quam computatione Texbelianica, quod diſpoſitum eſt de alijs fructibus, idem cenſetur in penſionibus, & ſcictis, & regulantur ydem regulis, Petz. de fideicommiſſ. art. 49. num. 64. Alazar. parte tertia, quæſt. 63.]

49 Vnde plura ſunt in propoſito nomina, quæ ſe habent vt excedentia, & exceſſa.

50 Fructus, qui quandoque dicuntur id omne, quod ad viſum hominis eſt paratum eſt, l. in fructu, ff. de viſu, leg. Papient. in forma libel. in æcho. reali, in verbo ſimul cum fructibus, nu. 7.

51 Redditus, quod nomen generalius eſt, nam quicquid eſt in fructu, eſt in reddito, non econtra, unde parius ancillæ eſt in reddito, non in fructu, l. in pedum, §. parius, ff. de viſu, §. in pedum. Inſtit. de rerum diſpoſitoe, gloſſ. notab. in ap. geotrali, in verbo redditus de electio. lib. 6. vbi Franc. dicit valde notandum in materia ſtatutorum, immo comprehendit verbum redditus omnia iura, & vtilitates, quæ percipi poſſant. Cardin. in C. ment. prima, de exceſſio, prælatior. Aleaſio iſfrugem, ff. de verborum ſignificationibus.

52 Conuenit autem in aliquibus, quia fructus in intelliguntur deducti expenſis, prout alijs dignis redditus ſimiliter deductis expenſis, & omni alio onere. Felin. in cap. ad aures, columna penult. quæſt. fin. de reſcript. pariter ſue legantur fructus fundi, ſine redditus, legato morte ſiuitur, vt oot. Alberic. in l. fundi Trebatior, ff. de viſu fructu. legat. vbi etiam, Bar. dicit vnum ad propoſitum materię locati & conducti, de qua agimus, & pariter ad interpretationem verbi, fructus, quod ſi legatur fructus fundi, ſine fundus eoſuerit locati ad quantitatem, illa qualitas cenſetur legata, & ſi pecunia, pecunia cenſetur legata, nec ſoluitur pecunia pro fructibus, niſi poſt conſumptionem deueniatur ad eſtimationem, & legatus fructibus fundi, intelligitur deducta parte coloni, quod non eſt in venditione, prout alijs dixi, & ſic verbum fructus adopatur ad ſolitam reſponſionem, ſine in pecunia, ſive io quæſitate hoc fiat, & intelligitur deducta parte coloni.

53 Prouentus idem eſt, quod redditus. Spileg. in l. ex co, in verbo, prouentus.

54 Obuentiones, quo nomine cõprehendantur omnia, quæ ex ſacto hominis proueniunt, ſi oblationes, ſuocata, ſigillom. parui, & magni redditus, & ſimilia, cap. vbi maius, §. prouentiones, de elect. libro ſexto, Clemen. ſtatutum, cod. tit. l. obuenire, ff. de verbor. ſignific. glo. in l. 1. §. exercitorem, ff. de exercitor. bonis iuxta in cap. præſenti, §. porro, de offic. delegat. & diſtincta a tuctu, quia proprie fructus percipitur ex re, vt frumentum ex prædio, obuentiones propter rem, vt penſiones ex domo locata, prout exemplificat A. beric. in l. viſu fructu legato, in princ. ff. de viſu fructu.

55 Emolumentum generaliffimum nomen eſt pro omni vtilitate, ex re locata proueniente, l. c. C. qui admitt. c. 1. de reſcrib. lib. 6. late Boer. dec. 224. nu. 6. vbi

Vincentii Carocii Tractatus

vbi dicit similia verba apponi solere in locationibus bonorum, & ponit Fulgo. conf. 62. & per pterea hic appofui.

- 56 Solent etiam apponi in fine similibus verborum alia verba praeagnantia iuxta qualitatem factorum puta quandoq; & omnia alia iura, praeagnantia, & praeeminentia, vt per Boez. in citato loco. Fit etiam locatio fructuum in materia resignationis, de qua per Capotaquen. decisio. 4. 3. parte tertia, vbi vbi quando ob fiat resignanti.

Q V A E S T I O XII

De Beneficatio.

Vtilis, quotidiana, & practicebilis est indagatio nedum in contractu locationis & conductiois sed in omni alio contractu de beneficatio, ob id ponam conclusiones aliquas.

- 1 Prima igitur conclusio fit, locatio facta ad certum tempus, deinde ad beneficatum intelligitur ad tantumdem, & non vltra. Aff. Et in cap. 1. colum. 1. quibus mod. feud. conf. 101. possit post Bal. conf. 101. no biles, colu. fin. vers. venio ad tertium, lib. 3.
- Nā d. d. cum sit toties & c. vt per cum, & per Socin. consilio in finis allegando. Bursas. conf. 331. numero 146. lib. 3.
- 2 Secunda fit conclusio, conductio morte finitur si facta sit ad beneficatum, l. 4. ff. loc. Aug. col. 17. col. 9. Gorad. conf. 12. num. 7. Marfil. in l. fin. num. 41. ff. de quibz Corn. conf. 233. & 91. vol. 3. post Baran. l. centesimis, ff. de reb. obligat. & in l. & quia ff. de iurid. omni. iudic. Geminis in cap. si delegatus, de offi. delegat. lib. 6. Sebast. Medic. in tract. mors omnia soluit, concl. 16.
- 3 Adde Socin. iun. conf. 63. volum. 2. Didac. vari. re solut. lib. 3. cap. 15. numero 2. & hec est verior, & magis communis opinio, vt per Dec. in l. 3. prope finē, ff. de regul. iur. l. fin. in non solum, 5. morte, numero 2. ff. de non op. r. nunciat. Cur. conf. 335. Guid. Pap. decr. 119. Alexand. conf. 128. lib. 6. Rimin. iun. consilio 241. numero 9. volumin. 3. 24. numero 164. volum. 2.
- 4 Limitatur vt non procedat in morte ciuili, quae in hoc non aequipatur morti naturali. Bero. q. familiar. 103. num. 5.
- 5 Limita secundo, ut procedat, quando simpliciter fuit appositum beneficatum, secus si etiam alia verba sint apposita, puta cum reuocatione, vel dissoluta tot. mensium. Socin. consilio 77. versicu. aliquando apponitur, volu. 3. Jacob. de S. Georgio, in l. more maiorum, ff. de iurid. omni. iudic. Caltac. de Societate. offic. cap. 55. numero 13. & ad reuocationē sufficit reuocatio vnius tantum, idem capitu. 56. numero sexto.
- 6 Limitatur tertio, quando beneficatum refertur ad personam propriam, secus si ad officium, vel dignitatem, postea a beneficatio de offi. l. iustitiam condutorum. Verba Decij in terminis locati & conducti, conf. 108. sub. nu. 5. Felin. in cap. ex literis, versicu. secundus casus, de constitution. R. u. conf. 104. nu. 1. lib. 3. l. 1. eob. Menoc. de arbit. iudic. q. 69. num. 7.
- 7 Adde quod si non sit secuta morte

ficium, vel dignitas conceditis, vique beneficatio dicitur reuocatum, & finitum, Bal. notabile in l. cr. si graiose, de rescrip. per textu in l. Lucius, l. 1. p. m. ff. de fideicommiss. liberat. Peder. de Sen. con. 253.

- 8 Quod est in practica notandum, nedum in materia locati & conducti, sed ad fauorem iur. num. qui praestant istis fidei iussiones de representando ad beneficatum D. Gubernatoris, non finito officio expirant.
- 9 Quid si concessio facta sit nomine proprio conductentis, & dignitas quid ibi attendendum. Io. And. in d. cap. si gratiae dicit attendendum esse dignitatem, idem tenet Hostiens. in cap. quoniam, Abb. de c. si de legat. Bartol. in l. more, tenet inspicendum quid preceat, per l. si seruus communis Titij, §. final. vbi late Bart. ff. de si pul. seruorum.
- 10 Videbatur fortasse distinguere posse, aut verba proferuntur appellatiue, aut disiacetiue, tunc transi ad haeredes in materia sui natura transitoria, prout est locatio & conductio, aliis attenditur quid praecedat in scriptura, si disiacetiue, tunc finio officio expirat vt per Dominic. in d. c. si graiose, licet ibi aliquantulum dubitet in fin. verbis.
- 11 Quid si quis habeat dignitatem nomine alieno, prout Vicarius Episcopi, vique concessio finito officio expirat, & haec est communis opinio. Imol. in d. cap. quoniam abbas, Bat. ad l. more, numero 69. ff. de iurid. omni. iudic. reprehendens alios aliter tenentes.
- 12 Quid si fuerit d. loco quoad reuocatum, nisi quid per mortem dicitur facta reuocatio, vique no, & haec est communis opinio, D. iudic. in d. cap. de i. mequinto, numero 6. Emah. in suo thesaur. litera V. numero 64.
- 13 Quid si locatio, vel concessio sit facta ad beneficatum, poterit ne indistincte reuocari? vique sine causa legitima non poterit, Capic. dec. 116. vnde Potestas ad beneficatum positus non debet sine causa reuocari.
- 14 Et semper talis locatio, vel concessio intelligitur a iuribus boni viri, & haec reputatur notabilis limitatio, Bal. in l. me minisse de offic. proconfulis, & legat. ti. Franc. in cap. si delegatus, colu. 3. de offic. delegat. lib. 6. Bald. in l. final. §. 1. numero 3. C. commun. de legat. cum multis per Iason, l. si sic legatum, nu. 4. in fine de legat. 1.
- 15 Adde Ruin. consilio 171. numero 6. lib. 1. Felin. in capitu. 1. colum. ante penul. vbi etiam Andrab. Exea, num. 391. de constitutionibus, vbi limitat, nisi aeternum communi vfu loquedi illius loci talia verba ad beneficatum liberum importaret, & non boni viri arbitrium, prout apud Gallos ita intelligendo decis. Guid. Pap. dec. 471. & Corne. consilio 156. colum. penultim. libro 3. Menoco. de arbit. iudic. quazilio, 8. numero 10.
- 16 Altera fit conclusio, locatio, vel conductio ad beneficatum a iuribus boni viri, & perfecta non condicio nalis, licet postea resoluantur, ita contra Bartol. tenet sententia, in l. centesimis, §. final. vbi Alexand. l. 1. & 17 alius, ff. de verb. obligat. & haec est vera, & magis communis opinio contra Bartol. teste Dec. consilio 108. numero 5.
- 17 Quarta fit conclusio, officialis ad beneficatum prim

cipu

cipis reputantur perpetuus. Alexand. in l. principali-
bus, in fine, ff. si cer. pet. & ibi late Jaf. Bart. in l. de pu-
pillo, §. si quis ipsi pratori q. i. ff. de nou. opet. nunc.
ciat. Cyn. & Balan. l. quisquis, C. si cer. pet. Bald. in l.
solens, in fine, quæst. 4. de offic. proconsulis. & hoc
propter dubium Jaf. in l. i. iustitiam notat. 2. ff. de cō-
dic. ind. b. & in l. Stichum, iuxta Pamphilum, §. stipu-
latio, col. 2. ff. de verb. oblig. Paris. de iur. in u. & lin-
dic in verbo contrahere, num. 7. Cassin. in consue-
tud. Burgun. rub. 1. §. 6. nu. 82. Pedemon. decif. 144.
nu. 13. Caball. melleoq. 2. 17. nu. 3. Tirac. de reuict.
conuent. §. 2. glo. 1. nu. 74.

Et per hoc in facti contingentia occurrit, an offi-
ciales in Ciuitatib. & locis fed. Apostolicæ subiectis,
habeat iurisdictionē, sede vacante, de qua nullū ver-
bum. extra, ne sed vacante, & est casus, si quis uis-
ilis, & quotidianus, & utique eorum iurisdictionis, uua
est & nullo modo expirat, quando in patentib. liti-
sis, sit clausula ad beneplacitum nostrū, cum in hoc
versetur publicus fauor, & uisitas, loquendo de iu-
dicib. ordinariis. Balan. l. memimisse, prope fi. col. 4.
de off. procons. & leg. ubi requiritur reuocatio suc-
cessoris Principi concedenti, & rex. in §. super hoc,
auth. de questor. l. equitur Francus in c. si delegatus,
de offic. deleg. lib. 6. Paris. de iur. in tra. si in ver-
bo officialis versū. si Princeps cap. hoc ualde commā-
dans in practica, decif. 16. num. 2. secundo. Van. de
nullius iur. deleg. num. 104. ubi respondet ad cap. si
gratiosus, quia ibi cessat fauor publicus, Menoch. de
arbit. q. 69. nu. 8.

Vltia quem ampliatur, etiam si Princeps locus
sit in plurali, puta ad beneplacitum nostrum, etiam
non apponendo successurum, siue in singulari, quo
ad te reuocauero. Jaf. ex communi in l. cauiissimus, §.
si ita stipulatus, num. 14. de verb. oblig. & magis eō-
munem dicit Socin. consil. 78. versic. quinto. & ult.
lib. 1. & ratio est quia licet voluntas morte finiatur,
textus in materia locati in l. 4. ff. loc. non tamen indu-
cit reuocatio, l. mandatum. C. mand. pulchre. Rui.
videndus consil. 15. nu. 5. & 7. libro 1. Mascar. cōcla-
sio. 188.

[Vnde Officialis ad beneplacitū vii perpetuus,
accutari potest, & in eo nō procedat dispositio l. pars
literarum, ff. de iudic. ut per Barto. in l. de pupillo, §.
sed si pratori, nu. 6. ff. de nou. opet. nunc.]

19 Quinta sit conclusio, si conductor, vel alius debi-
tor promissi solente ad beneplacitum locatoris, vel
alterius creditoris, nō possit incontinenti exigi, sed
dari debet aliquod temporis spatium, Bar. in l. si pē-
nam, ff. de verb. oblig. glo. in l. penul. C. commod. Pa-
nor. in cap. 2. in fine, de precario, & hæc est uera, &
communis opinio. Ripan. l. ita stipulatus, nu. 70. ff.
de verb. oblig.

Ampliā idem in uēditore, & in regulari, quia po-
tuit habitare vel locare. Neg. de pign. in 2. memb. 1.
par. sub nu. 19.

20 Casus si quis, & quotidianus pro instrumentis,
quæ tota die sunt, quam maxime in ciuitate Tuder-
ti, de pecunijs in mercatura, societatibus, & trafichis-
cis, ubi apponuntur, illa uerba, pro sex mensibus, de
inde ad beneplacitum.

21 Sublimitas nisi superueniret aliquis casus inopina-
tus, puta quod princeps uelit armē tot. Rebuff. in l.

cedere diem, versic. limitatur quando, ff. de verb. sign.
Iosephus de 1. uodouic. consilione octauus, amplia-
tione prima.

Q V A E S T I O XIII.

Q Væro, repetitur instrumentum emptionis ex-
tentum, post instrumentum locationis, & con-
ductionis, cum clausula, & cetera, quomodo hoc intel-
ligatur, utque intelliguntur repetitæ clausulæ com-
munes ad utrumque instrumentum, ex quo isti con-
tractus sunt inter se similes, l. 1. ff. loc. & alijs supe-
rius uidimus, & ita tenet Bar. in l. Gallus, §. idem cre-
dendum, nu. 3. in ff. de lib. & posth. Rui. con-
sil. 78. nu. 5. vol. 1.

Q V A E S T I O XIII.

Q Væro, quomodo differant inter se contractus
locationis, & instrumentum locationis, & con-
ductionis, ut enim instrumentum scripserit Notarij
de conuentione partium, contractus uero est ipsa con-
uentio. Bart. in locatione exemplificans in l. si quis
legatus, col. 2. vers. aduerte. ff. de falf. Alex. consil. 122.
colom. 2. in principio, volumine 2. Balan. l. fin. C. de
falf. caus. & consil. 444. in principio libro primo, But.
& Panor. in rub. de fide instrumentorum. Anchar.
in cap. primo, quæst. 20. de constitutionibus Firmas.
de gabel. in 6. part. princip. quæst. 2. & iterum in 3.
par. octauæ, partis principalis, quæst. 2. Socin. con-
silio 3. col. 2. versic. quibus non obstat, lib. 3. & con-
sil. 2. in principio, eod. vol. Alex. consil. 170. col. 2. nu-
me. 4. lib. 1. & in rub. ff. de nou. opet. nunciat. col. 4.
Jaf. in l. si seruum, §. cum qui chirographum, ff. de lo-
cat. l. Dec. consil. 169. col. 2. uer. non obstat. Gallef.
ad form. camer. par. 1. q. 3. nu. 1.

2 Vnde renunciāns instrumentis non intelligitur
renunciare contractui in eo appposito, sed tantū pro-
bationi ipsius instrumenti, ut uoluit Balan. l. Labeco,
§. sed si quis, ff. de post. per l. 3. C. de fide instrument.
sequitur Dec. in c. cum venerabilis, nu. 17. de except.
consil. 17. col. fin. consil. 169. ex ea m. c. 1. nume. 160.
de consil.

3 Potent igitur isto casu probare contractum, vel
conuentionem in instrumentis appositam, vel con-
tractum renouāns alio modo, dummodo non per
ipsummet instrumentum, cuius probationi renun-
ciauit. Boni. de stat. uerb. præscript. glo. quinta, nu-
mero octauo.

4 Vitiatio, annullatioque instrumenti locationis,
vel alterius contractus non uitiatio, annullaturque
contractus, si de eo alijs appareat. Imol. Alex. l. si
& alij in l. si seruum, §. cum qui, ff. de leg. 1. l. hu-
iusmodi, §. si ita, de leg. 1.

5 Et statum annullans instrumentum non habet
locum in contractu, cum sint diuersa. Alexand. con-
sil. 170. vol. 2. in principio volum. 7. Socin. consil. 92.
colom. 6. versic. primum probatur vol. 3. Felin. in
cap. capitulum, col. 15. de re script. late Roland. con-
sil. 43. nu. 14. vol. 3. Extra. in cap. 1. numero 160. de
constitutionibus, & inspicitur tempus contractus,
non instrumenti. Alex. consil. 133. par. 1. Firmian. uerb.
instrumentum, nu. 40. Non conuenit uitiatio cōtra-

Vincentii Carocii Tractatus

est videretur instrumentum, quod magis mirum est. Signoret. conf. 145. col. 1. licet contrarium tenet. Bal. in l. fin. C. de litigiosis.

6. L. missus in predium omnia stante consuetudine loci, in quoniam pro alio accipitur, & usurpatur, ut latet de duce Tiraquell. de retract. Lignac. s. 1. gl. 1. numero quinto.

Q V A E S T I O X V.

Quarto insuper in appellatione bonorum veniunt actio ex locato, & ex conducto, & sic de aliis discuti potest.

1. Primo vid. huius quod non, ex cap. 1. versicu. contra naves, de schismaticis, li. 6.
2. Secundo per textum in Clementin. 1. de iureiurā, quibus in locis iura, & actiones ponitur tamen diuersa a bonis. Et hanc partem tenuit Bellamer. de ci. 169. num. 7. Papien. in actio. hypothec. in verbo, sub eadem, num. 3.
3. Pro contraria parte affirmatio facit Loonen, C. quae res pignori obligari possint, ubi in obligatione bonorum veniunt iura, & actiones.
4. Secundo pro hac parte facit, l. bonorum, s. fin. ff. de verbo. significatio. ubi in bonis annumeratur quod est in actionibus.
5. Et haec opinio est verior, ut simpliciter loquendo absque aliqua adiectione veniant iura, & actiones, & in specie actio ex locato, & actio ex conducto ut late deducit, Tiraquell. in l. fin. vbi inquam in verbo bona sub numero 7. C. de reuocand. donat. & haec est communis opinio. Ant. Gabr. de verb. significat. con. clus. 7. num. 3.
6. Adde in terminis loquentem in actione locati & conduci, Alciat. in l. bonorum, in verbo, actio est, ff. de verborum significatio.
7. Limitatur haec conclusio, nisi apponatur illa adiectio mobilia, & immobilia, quia tunc non veniunt iura, & actiones, & haec est magis communis opinio. Alex. in La. Diuo Pio, s. 1. ff. de re iudicat. late. Ant. Gabr. de verb. significat. conclus. 7. ubi hoc membrum multis modis declarat.
8. Adde Cuiasium in cap. relati, l. secundo de testam. mentis, Cortin memorab. in verbo nomina d. bini, Tiraquell. de retract. Lignac. s. 1. glo. 7. vbi latissime. Et in consuetudine mobilium & immobilium non veniunt iura & actiones, & haec communis opinio. Ari. Pinell. de bon. marq. in prin. numero 26. Iul. Clarin s. fin. q. 78. vbi succedunt quarto. Prof. Farinac. q. 24. num. 109. ubi pariter de comuni.
9. Limitatur secundo, si dicitur, bona sua, vel mea, cum istis pronomibus p. ff. si quis, nam tunc non veniunt iura, neque actiones, ut not. Bartol. Bald. & alii, in l. p. imo. ff. de stat. hominum, in l. finali, versu. item in dono. C. de edict. Diui Adrian. tollendo. Aret. in s. fin. de iure naturali, gentium, & ciuili. Iafon. in l. Gallus, s. videndum, ff. de liber. & posthumis.
10. Contrarium per illum textum tenet Alciat. in l. morum, ff. de verb. significat. & hanc opinionem dixit vetiorem post multos, quos allegat. Andr. Tiraquell. in l. fin. vbi inquam in verbo bona, sub numero 8. in fine. C. de reuocand. donat. ubi siue dicat bona sua in defini

te, siue veniat saltem omnia bona sua. Rebuff. in l. rei col. 7. versu. 3. res & c. ff. de verb. sign. in l. bonorum versu 9. & c. Est communis opinio. Gmil. in cap. Rainerius in verbo cetera bonorum, num. 13. de testam. Gomez in s. omnia v. nu. 11. de act. Pinell. de bonis matr. in rub. par. 1. nu. 7. Eman. litera B. nu. 17. Bui cas. de act. s. 1. sub num. 191.

11. Sublimis nisi apponatur verba designantia locum, quia iura, & actiones non circumstantur in loco, l. huiusmodi commissum, s. tractatum, ff. de iudi. l. Cajus in praecl. ff. de l. gat. 2. l. uxorem, s. legauerat, ff. de legat. 3. l. cum de lanionis, s. ff. de fund. inst. ruct. & instrument. legat. l. si mihi, s. l. ff. de legat. 1. Bal. in l. 1. ff. de stat. homin. conf. 23. in fin. l. 1. Card. Florent. conf. 11. ubi reputat notabilem textum in d. l. Calais. late Corn. conf. 49. lib. 3. Senci. conf. 101. lib. 1. repetit. conf. 174. col. 2. lib. 2. lat. conf. 5. lib. 3.
12. Vnde donans omnia bona vbiue existentia, vel quae Tuderit habere, non veniunt nomina debitorum iura, & actiones, Tiraquell. ad l. fin. vbi inquam, in verbo bona, numero nono. C. de reuocand. donat. latens de r. tract. Lignac. s. primo, glo. 7. num. vnde decimo, in fine, & haec est communis opinio. Alciat. in l. finali. numero 10. C. de le. post. Eman. in suo thesaur. litte. A. numero 61.
13. Limitatur secundo, ut appellatio bonorum simpliciter facta sine aliquo adiuncto comprehendat iura, & actiones, ut non sit vere, & propria, sed ficta. & per legis interpretationem. Vnde non procedit in futuro, vel simili matris, ubi verba propria, & stricte sunt interpretanda, p. inter nec in materia exorbitant, vel odiosa. Dec. & Cagnol. ad l. qui actionem, ff. de regul. iur. Alciat. in l. 1. ab. o. in l. actionis ff. de verb. signif. Pute. dec. 1. 1. par. 1.
14. Habet in facti contingentia in verbis instrumenti & an in eo verba in dubio sint propria, & stricte intelligenda.
15. Sed nunquid actio competens ad pensionem, vel alium erit opinio mobilia, ut mobilium appellatione veniat, vel immobilis, ut immobilium appellatione comprehendatur in donationibus, obligationibus, & similibus.
16. Et malum suae opinio mobilem reputari ex lege si. indum, s. item qui, in verbo eum verbum, ff. qui satis datur cogatur.
17. Verum alii aliter distinguunt, aut inreatur actio personalis, & inter mobilia reputatur, si verbi actio reus respectu rei immobilis, ut tributum, decime, al. fictus, & similia & tunc immobilis reputatur. Alber. in Butent. hoc ius porrethum, col. 5. versu. alij dubitant, C. de sacros. eccl. & in l. fin. prin. ff. de don. dum hanc vltimo loco recenset per l. liberos, s. l. u. cas. ff. de annu. legat. iusta l. fin. s. fin. ff. de contrahend. emption.
18. Quare verior est opinio, ut actio ad fictum, mercedem, vel pensionem ex re locata, vel ad rem locatam non annumeretur nec inter mobilia, nec inter immobilis, sed tertium si parum de per se speciem distinctam constituant, & facit, & haec est communis opinio. Alexan. in l. 1. num. 9. ff. de vulgar. & pupill. Crauet. col. 123. in fine. Guid. Pap. q. 291. B. ro. 10. c. tam nulli num. 73. de rebus eccl. non alienand. late Ari. Pinell. in 2. par. c. de bon. matrem. nu. 24. Eman.

Emen. Sures in suo thesaur. recept. senten. in verb. adin. nu. 61.

15 Adde, quod hanc dixit magis communem, & etiam veterem, cui etiam ipse adhucet post multa relata de reu. & leg. ap. 1. primo, glo. 7. numero 17. Anton. Gabr. de verb. significat. conclusionem sequens, in principio.

16 Quia verum est, & procedit cum si apponatur verbum, quorumcumque, vt voluit Paris. conf. 3. §. c. penult. vol. 2.

17 Si tamen de mente contrahentium, testatoris, leg. vel fidei omni no effect facienda applicatio, tunc extenditur ad quod dicitur in fir mobile, & ille reputatur mobilis, si ad immobile, & ille reputatur immobilis. Alciat. post Bar. in l. momentum, ff. de verb. signif. Auferriat Tholo. de ci. 315. cum lae per Tiraq. in citato loco, sub nu. 15.

18 Aut si licet locator agit ad pensionem, vel operarius ad mercedem debitam, & actio tunc mobilis reputabitur, cum interueniat ad rem mobilem, prout merces, pensio, & similia: aut tenditur ad rem per conductorem, puta quod sibi assignetur res per locatorem sibi locus, & tunc actio sit ad rem immobilem, reputabitur immobilis.

Q V A E S T I O X V I.

1 Q V A E S T I O. De practibili questione, est concessa alicui moratoria pro quibusdam; debuit soluentia, habebat ne locum in vecturis, mercedibus & pensionibus? Et videbatur dicendum quod sic, ex eius generalitate, Lulianus, ff. de leg. 3.

2 Contrarius est verus Boet. de ci. 3. §. 6. nu. 6. Ampliatur, vt nec sequestrari possint ex Authent. sed iam carum, C. de pos. Curch. de morat. prae. scrip. nu. 100.

Q V A E S T I O X V I I.

1 Q V A E S T I O. Si Castrensis creditur, de casu valde nobili in materia significationis verborum in hoc tractu locati & conducti, conditio quis sita iussu dicendum certa mercede contenta, & promissa locatori non facere aliquod damnum, nec finere, vel permittere quod aliquid damni fiat, quomodo hoc pactum erit intelligendum? Vtique tenetur conductor prohibere quem facientem si potest, sed etiam curare debet, ne ipso ignorante aliquid fiat. Ibi in lege in princ. quem ibi Bartol. & Calleen dicunt valde singularem, ff. loc.

2 Et secundum Accursium duplex ratio esse videtur, non licet verba contra poscentem sine interpretanda, l. Laber, ff. de const. in emptio, l. veteribus, ff. de pos. vt diximus superius, tunc hoc fidei ratione officij suscepisse non potest, quod procedit quidam verba nihil penitus operantur, si pro conductore intelliguntur, vnde vt aliquid operentur, ad hoc omnia conductor strictius videtur.

3 Et sic habentur corollaria multa declarationes ad l. veteribus, ff. de pos. vlt. scribentes ad d. legem. Limitatur enim primo in terminis locati & conducti, vt non procedat si sollicitudo, suscepti officij aliter fuerit.

4 Limitatur secundo, vt non procedat si verba nihil aliis operantur.

5 Limitatur tertio, si proprietates verborum aliud suadet, vt per Bart. in d. l. si in lege, & huc omnia ad propositum materiam locati & conducti, de qua agimus.

Q V A E S T I O X V I I I.

1 P Vbi haec, ni fallor, est questio, an qui possessiones conducit, & locat, possit dici mercator? Et videbatur dicendum, quod sic ex quo cum aliis contrahunt, l. legatus, vbi not. ff. de leg. 3.

2 Pro contraria parte facit, quia hic questuriam negotiationem non facit, ergo non est mercator, l. cum illico, ff. de in iur.

3 Secundo pro hac parte facit, quia mercis appellatio, & qua mercator dicitur, ad res mobiles tantum refertur, l. mercis, ff. de verb. lign. ff.

4 Et hanc opinionem tenet Bart. in l. legatus, nu. 23. ff. de legat. 3. dicens hoc iudicandum ad statuta disponentia, vt creditur libris mercatorum. Sequitur Alexand. ad l. diuortio, num. 26. ff. de soluto matrimonio, Craet. consil. 6. num. 111. & 112. Bertichius de gab. par. 7. numero 48. Strach. de mercator. in principio, numero 48. allegat. textum in Cano. ejiciens, 88. dist. 2.

5 Adde Alciatum per ipsum textum ad legem mercis, ff. de verborum significatione. Bene tamen secundum Bartolum in dicta lege legatus, locatores rationem dici possunt mercatori, vel negotiatores.

Q V A E S T I O X I X.

1 T A Turo cauetur, quod conductor alienando, vel tradendo non perdat dominum possessione, an huiusmodi possessorem iuris municipalis dicatur iuris, vel fidei.

2 Et vique ex consuetudine iuris communis, & iuris municipalis refertur merum possessionem fidei. Bal. conf. 33. nu. 8. lib. 1. requirit Consil. de momentum possessione, l. iur. 1. num. 8.

Q V A E S T I O X X.

1 Q V A E S T I O. Vt ad materiam l. plerique, ff. de in ius vocand. an etiam procedat in conductore habitante domum conductam?

2 Et vique sic respondit Bartol. Albericus Castrensis, & l. ad l. plerique, ff. de in ius vocand. Maria in tractatione. artic. 11. quest. 3. Castren. conf. 92. col. 1. & 2. par. 1. Dec. 19. regul. pemo, ff. de reg. iur. Ferrar. can. 11. Anton. Gabr. de malefic. concl. 10. num. 2.

3 Adde Firmian. in verbo, domus, versum. 1. & huc est communis opinio siue sit conductus ad modicum tempus, siue ad legem Bonacoll. quest. 1. criminal. in verbo, cap. 1. (Par. de Puter. in iur. l. iudic. in verbo, Capus, nu. 3. fol. m. 77.)

4 Ampliatur secundo in casu, qui promitori par-

11. Addo, quod operarius plus ceteris laborans praefertur alijs. Spec. de ciuit. §. 3. ver. porro, & quod habetur in Euangelio Matthei, illud fuit mistic dictū, vt per gl. de iur. natur. 10. princ. Infit.

[E]t si operarius est paratus ad praestandum, & non stat per ipsum, debetur sibi diarium: & in foro conficiorū verum est, si reperisset alteri locare, aliā non. Syluestr. in verbo, locatio, q. 20. quod non placet Nauarro in manuali, c. 17. nu. 197.]

Q V A E S T I O XXII.

1. Q Vero, conductor gabellae promittit soluere participantibus, quomodo hoc erit intelligendū? vtrique dum exigit gabellam. Angel. in l. cum mulier, ff. sol. mar. commecat pro singulis. Viocen. Anna, singul. 16.

Q V A E S T I O XXIII.

1. Q Vero ad materiam l. sed addes, §. 1. ff. loc. quid importent illa verba ibi, Quod si Regulis olea praematur, vbi glossator regulas pro sabulis accipit, quod falsum est, regula enim est in eo loco quallū, seu vas vimineum, quod torculari impositum prohibet ne feces in lacum cum oleo defluant. Bud. etiam fiscum dici putat. Tudei vini fisculi vocat. Catellian. Corra. in verbo, regula, Columel. lib. 12. cap. 52. his verbis. Deinde suspensum fa mola oleum frangio, eumque vel in regulis, vel in nouo fisco adjicio, subiectumque prelo sic premuto, ne vasa intorqueas, sed tantum ipsius praehendere quantulumcumque exprimi paratis.

Videntur etiam multa loca simili instrumento in vindemiis, dum vna in canalibus praematur. apponitur enim ad eos vas vimineum ligno interiectū, vt retineantur vae compressae de canalibus exeuntes, sed simplex liquor multum in dolium cadat.

Q V A E S T I O XXIIII.

1. Q Vero posset ingeniose admodum, cur diuersimode sint situatae rubricae in materia locati & conducti, namque in libris digestorum ponitur per verba in concreto, & gentiliū casus, vt locati & conducti, in Codice vero ponitur per Ablatiuos, vt locato & conducto, prout & in libris Decretalium, at in libris institutioum per alia verba in abstracto, prout de locatione & conductione.

Q V A E S T I O XXV.

1. P Onitur in lege Publica, §. si ff. de positi. trophima, id est metes ortum. Alciat. lib. 1. disputation. cap. 18. Anton. Augustin. emendat. iuris civilis libro quarto, cap. 16. Hotoman. in commento. in verbo, trophima. Jacob. Menoch. de arboris iudicium, lib. 2. de iur. t. casu 93. nume. 17. Spieg. in lexic. iuris, in verbo, plus, minusue, vnde videtur quod deponebantur hae intercedis.

Q V A E S T I O XXVI.

1. L Egitur l. 1. §. ff. de verb. sig. hoc modo. O. L. O. C. opere locato, opere conducto, addi solet effectus probatioque, opus enim vere dici non potest nisi consummatum, & perfectum sit, prout alius diximus.

Q V A E S T I O XXVII.

1. D Ecisio legitur, in l. item quæritur, ff. loc. vehiculi eorum genus doorum rotarum, quo utebatur Romanis celerius iter facit. Cicero pro Roscio, decem horis nocturnis, sex, & quinquaginta millia passuum decisis percolauit, & Philippica 2. in decisio celeriter ad urbem aduectus. Cora. lib. 3. miscell. cap. 20. nu. 17.

Q V A E S T I O XXVIII.

1. A N in locatione veniant arbores postea nate, vtrique sic, quia fundos dicitur locatus, non fructus, singulare dictum ab omnibus. Pile. q. 56. Cora. in sing. in verbo, frequentia. Gerard. sing. 92. Rol. conf. 19. ou. 6. vol. 3. Summa Angel. in verbo, conductor. Pet. Rau. en. sing. 613. Marfil. singul. 582. nu. 2. Laur. Silu. conf. 76. nu. 2. lib. 1. Borgni. decif. 32. sub nume. 40. parte secunda, Patif. de reintegran. confilio 90. columna quarta, Vincent. de Aon. alleg. 94. nume. 3.

Q V A E S T I O XXIX.

Q Vero ad l. licitatio, aliā locatio, ff. de public. & vestigal.

Circa quem textum multi dicunt legendum locatio. vt per Alciat. lib. 1. disputation. c. 12. & ita dicitur lo gi in pandectis Florentinis. Item ibi, §. 1. ad conductionem, alii legunt ad cognoscendum, sed ad conductionem, est melior lectio, & scios, & qui dicunt ad cognoscendum, dicunt hoc modo, nemo in iurā tenet cognoscere vestigal, videlicet, vi illud conductione cogatur, ibi reliquatores vestigalium ad intuentem, communis lectio ad intuentem, alii leguntur ad reuocandum conductionem, & hic quoque est bonus scios, reliquatores suos reliquorum debitorum, id est summæ testatis, Galli dei arrieregi, l. crednor, §. Valerius, ff. de solutio. ibi cum superioris annis sit reliquator, id est debitor reliquorum anni praecedentis, huius possit, ff. de adiunctis. tutor.

Q V A E S T I O XXX.

Q Vero, aliquis conduxit gabellam, a Communitate, quæ immunitas est pro rebus a se emptis, an possit egerere ciuitatem ad soluendum gabellam, vtrique non, quia in generali sermone non venit persona loquens, in quaestione, C. de accusatio. boce facit l. qui mercedem, §. fin. ff. de act. empte. vbi si venditor in venditione passus est, excipi de habitatione non intelligitur contra ipsum venditorem, de qua alius diximus. Er in hoc pūcto de gabella tenuit Bal. in l. si emptor, C. de hære. vel actio. vend. Barro. in l. licitatio, §. si scios, ff. de public. Afflic. decif. 319. nu. 8.

Vincentii Carocii Tractatus

Menoc. de præsump. lib. 3. præsump. 44. nu. 11. Casus frequens vtilis, & quotidiana, quia nemo censetur disponere contra se ipsum.

Ampliat, quia saepe occurrit in materia locati, & conducti, nedum in sermone generali, sed vniuersali, puta quis promissit, aliquid facere, vel prestare contra omnes, & quacunq; personas, tamen non præsuntur contra se ipsum, ita commune esse sententiam testatur Cagnol. in l. frater a fratre, nu. 98. de condi. indeb. vbi promittens accommodare rursum contra quemcunq; non intelligit contra se ipsum Alciat. reg. 3. præsump. 52.

Ampliat secundum, vt habeat locum ad fauorem consanguineorum, vt sicut quis non præsuntur facere contra se, ita nec contra suos. Tit. q. de pen. c. fil. § 1. nu. 79. Cagnol. in d. l. frater. nu. 106. vbi multos recenset.

Addo Ruin. conf. 43. num. 16. lib. 4. Alex. in l. qui accusare, nu. 13. C. de eden. Sed bone Deus experientia est in contrarium.

Ampliat tertio, etiam si conducent, vel promittens efficiat inimicus illius cui obcedit, vel promittitur Pile. q. 24.

Declaratur primo, vt non habeat locum in dispositione legis cum enim promittit id ad quod, est aliter, eius etiam persona continetur Bal. in d. l. frater a fratre, col. 2. in vlt. not. vbi Cagnol. dicit opinioem istam veram. numero 109. licet non sit hanc propria limitatio.

Declaratur secundo, quando in sermone non posset comprehendere alia persona, quam loquens. Bar. in l. si quis legauerit, ff. de legat. 1. Alexand. ad Bar. in d. l. qui mercedem, § 1. Marfilin. l. 1. § 1. seruus, ff. de questio.

Declaratur tertio, nisi subiecta materia aliud suadeat, vel militet eadem ratio. vel nisi & cōdicturis appareat voluisse comprehendere personam loquens, vel nisi materia sit fauorabilis. Coroe. conf. 14. in 2. dub. lib. 3. Crau. conf. 74. nu. 12. de secundo casu. Bar. in l. Paulus, in fine, ff. de pigno. Cagnol. ad l. frater a fratre, nu. 112. de tertio casu. Cagno. ibi, num. 115. de quarto Gozad. conf. 76. nu. 14. Crau. conf. 374. num. 12. & sic habes regulam, l. inquisitio. C. de accus. declaratum ex materia locati & conducti.

QV AESTIO XXXI.

QUERO, est facta locatio, hinc ad nouem annos quomodo intelligatur, vtique ex eo die censetur facta, & computatur de momento ad momentum. Alexan. conf. 75. col. 2. vol. 2. commendat Rebuff. in l. 1. col. 4. de verb. signif.

QV AESTIO XXXII.

QUERO ad l. sed addis, § in annum, ff. loc. Quid sit condicere in annum. l. pro vno anno, Rebuff. ad l. 2. § cuiusque, col. 5. vers. Item in diem etiā dicitur, ff. de verb. signif.

In Leum in plures, § mandauit, ff. loc. excutere in pensas, l. calcutere. Rebuff. ad l. inter stuprum, § verum, col. 3. vers. septimo. Excutere, ff. de verborum significat.

In lin. operis, ff. locat. Simul, significat tempus, non autem momentum temporis, vnde dicitur locasse duobus simul l. vni post alium locauit, & rebuff. ad l. Restituere, col. 2. vers. aliquando, ff. de verb. sig.

Ad l. si vno, § item cum quidam, ff. locat. pro inuol. pro rebus, quae vehuntur. Rebuff. ad l. coniunctionem, col. 8. ff. de verb. signif.

Ad l. vlt. ff. locat. tres casus ponitur. Primus est casus, quando Ri. cecidit ante approbationem periculum est conductoris. Illius, qui fecit Ri. uum, & conduxit.

Secundus casus est, si Ri. uis cecidit vitio soli, esse periculum est domini ipsius soli.

Tertius casus, quando Ri. uis cecidit vitio operis, tunc periculum est fabricantis. Rebuff. ad l. Rel. § opere, col. 4. vers. & sic intelligitur, ff. de verb. sig.

De obligatione.

QUERO primo loco, in hac obligationis materia, si quis locat rem vnam duobus, intelligatur in solidum, vel pro virili ad l. si diuisa, C. loc.

Primo videtur dicendum, quod talis obligatio sit in solidum, argumento, § si plures, Instit. de fideiussor. vbi plures fideiussores in dubio intelliguntur obligati in solidum.

Pro contraria parte facit, quod si plures sunt condennari, quilibet intelligitur pro virili, l. 1. & 2. C. si plures vna & eadem sententia, l. Paulus, in fi. ff. de re iudicat.

Secundo pro hac parte facit, l. si plures, ff. de dam. infecto, vbi si plures cauere debent de damno infecto, intelligitur pro virili.

Et hanc opinio est verior per l. si diuisa, C. loc.

Limita ex intentione d. l. nisi inter partes aliter sit conuentum, quia tunc ex conuentione quilibet in solidum tenetur, licet quæritur, vers. duobus, vbi Castrensis, ff. loc.

Limita secundo, nisi ratio contractus a iure suadeat, vt si sit societas inter plures, quorum vnus, vel plures pro usu societatis conduxerunt apothecam, si sit inaequalitas partium in socijs, ceteris quisque obligatur, quatenus habet maiorem, vel minorem partem in societate, ita declarat Bal. conf. 397. lib. 3. sciendum nouam impressionem.

Declarat id esse verum quoad reos ipsos inter se, secus quoad locatorem, quia pro aequalibus partibus astringi posset, Bal. in l. 4. § 13. C. pro socio. Angel. in tract. locat. q. 10. princ. Pet. de Vbal. in 3. q. 6. q. principalis, Ronchegale de duobus reis, l. 9. ou. 121. cum sequenti. Addo l. luma. Angeli. in verbo, societas, num. 13.

Limitatur tertio, non locator habens plures conductores in solidum obligatos agendo contra eum pro sua parte, vel eum simpliciter recipiendo sibi pro indicat in obligatione solidi. Veron. cautel. penult. Corita id valde commendans in verbo, creditor habens, vbi in fine attestat in facti contingentia habuisse in pluribus conductoribus, monens insup. r, vt recipiendo partem prodestur saluo iure solidi est materia, l. creditor, § 1. C. de pact.

Quid dicemus in conductoribus gabellarum, & daturum? in dubio intelliguntur ad partem virilem pretij

precij obligati, ad quam sunt conveniendi, nisi aliter actum sit, vel nisi aliqui sint inopes, auri. hoc ita, & ibi not. Bar. C. de duobus reis, vel nisi renunciatum sit beneficio de duobus reis. Ronchegall. ad l. tertiam, §. vbi duo, ff. de duobus reis vel nisi a plur. b. in dictionis si pariter, ex rationibus sit a singulis eadem summa promissa. Angel. consil. 186. Barach. de gabel. par. 4. q. 14. dect. C. de iur. 14. nu. 15.

10 Et notabile est illud Angel. consilium ex quo in practica habemus duplicem viam procedendi: vnam secundum rigorem iuris, aliam secundum equitatem, quod consilium, & practicum valde commendat, Ronchegall. de duobus reis, l. 9. nu. 214. & l. reos, §. cum tabulis, nu. 1. t. de duobus reis.

11 Adde prædictis, Bart. in l. licentia, §. socij, ff. de publicanis, vbi plures conductores gabellarum obligantur in solidum, & contrahunt, & diuidunt societatem de consensu locantis, vnde cautus erit locator ne constentat.

12 Sed pone vnu, quod de facili evenire potest, duo conduxerant domum infirmam, postea vnus discedit, & alter habitat totam domum, tenebatur ne ad integram pensionem ille qui remansit, loc. And. ad Specul. in tit. de iudic. par. 4. §. sequitur in addit. magna. Angel. in l. duo, siatres, ff. de acquir. hered. l. as. in l. t. C. qui testam. sacre possunt, Alex. in l. serui electione, §. Labor, nu. 11. de leg. 1. & hæc est magis communis opinio. Fort. in §. leg. nu. 4. In tit. locati, vbi sub limitat, nisi recessit, ut propter rixam aliquorum, nec sit secuta reconciliatio, & sæpe in facto occurrat, quia communio patit dissolutionem, ut dixi in tit. de re commun. t.

13 Illud verum est, quod si locati domum meam duobus in solidum, si domus comburatur, & fuerit habitata ab vno tantum, tamen adhuc ambo cor. Iectores in solidum tenentur, Pet. de Vbal. de duobus fratribus, par. 8. q. 17. nu. 18.

14 Dicte. Vnus ex quo non habito bitavit, non fuit in culpa, & sic ad nihilum teneri debet. Respondetur, quod culpa presumitur parum diligenter socium admittit, loc. iocis, ff. pro socio.

15 Sed nunquid vno contraveniente omnes teneantur? vique sic, ut dictum est, & tradit Alibi. decisio. 154. num. 5. Ronchegall. de duobus reis, l. non, num. 137.

Adde Cephal. consil. 9. nu. 7. Bursar. consil. 33. num. 11. lib. 1.

16 Econtra etiam si duo locant eandem rem, intelligitur quilibet pro virili. Alexan. consil. 76. colum. 1. versic. modum me conuenit, lib. 7. per l. reos, §. cum tabulis, ff. de duobus reis, ex quo inferat ad pulchram socij speciem, super qua versatur illud consilium. Et per modum corollarij ex dictu præsentis questionis inferitur, quod societas contrahitur super contractu locationis, & conductionis, l. cori, ff. pro loc. & intelligitur super fructibus, & redditibus. Gozzadin. consil. 58. nu. 3.

17 Sed nunquid poterit peti lectio actionum, & in hoc est distinguendum: aut loquimur in conductore in solidum obligato, & sit cessio facta solutione hoc modo distinguendo: aut sunt exactas per peti culpa propriam, & nihilum sit cessio, l. quod quis, de regul. iur. l. si plures, ff. de administr. tutor. aut propter

culpam communem, & tunc sit cessio pro parte, l. 1. ff. de duobus reis. & si pensio fuit, puta in quadraginta, sit cessio contra quemlibet in solidum & correis pro triginta, sic enim competitur creditori actio, & ille, cui creditur, representat personam creditoris sota sua parte deducta, laborio. in princip. de legat. 1. C. de duobus reis.

18 Si verò loquimur in conductore non in solidum obligato, sed pro virili tantum, & fiat cessio, dummodo procedat de voluntate vtriusque, alijs non cogitur creditor cedere, vt not. in l. nulla. C. de solut.

19 Et si cessio non sit facta, & vnus soluerit, competit soluenti vilis actio pro socio, vt not. per glo. in d. l. si diuisa, C. loc. per l. perceptione, C. de his, qui deiecer. vel effuder. nec habet conductores beneficij epistolæ Cuius Adriani, sed solum de duobus reis, vt ibi per Cinium, & Angelum.

Q V A E S T I O I I.

Prosequendo materiam obligationis in hac locati & conducti materia, conductor soluit pensionem ante tempus, perit caueri de ea restituenda, si lo estor non fuisset passus commodare vti posse re conducta, eritne locator obligatus?

1 Videtur quod non, imputet enim sibi conductor, qui tam precipitanter soluit, cum abstinere potuisset. reg. damnum, lib. 6.

2 Contrarium est verius. Bald. in l. fin. C. de indicia audiat tollenda, & est uerior opinio. Mant. singular. 596.

Q V A E S T I O I I I.

1 **Q**uæro, locant quis fundum, pendente condicione oritur si eritne obligatus interim respondere ex fructibus? vique non, siue sit inter dominum & colonum, siue inter plures de dominio fundi, sed liberatur præstando cautionem de soluendo cui de iure. Bar. in l. libitibus, nu. 14. C. de agricol. & censu. lib. 11. & sæpius occurrit, Bald. in l. L. ius, §. Titia, ff. fam. creit. Bor. q. 106.

[Et præceptum factum colono, domino citato, reuocatur. Furman. in verb. præceptu col. 3. sub. n. 10.]

Q V A E S T I O I I I I.

1 **Q**uæro breuius, an locator teneatur exhibere, & tradere instrumenta locationum conductori. Vique sic, & non exhibendo tenetur ad interest. se. l. l. consil. 109. vol. 1.

Et sic habetur ampliatio ad l. Titus, ff. de act. empt. vt procedat, & habeat locum etiam in contracta locationis & conductionis.

Q V A E S T I O I X.

1 **Q**uæro ad materiam l. Diuus, ff. de tutor. curator. dat. ab his, an procedat in contractu locationis, & conductionis, vt operarius sit ex actorum querendus, & certe sic, si in loco, de quo agitur non reperitur. Bar. in l. conatus, §. qui ioculam, in fine, ff. de verb. obligat.

Vincentii Carocii Tractatus

2. Limitatur, si locus sit valde remotus. Alex. in l. si fenum Stichum ff. de verb. oblig. Imo in c. 1. de plus petitionibus.

3. Et hoc notandum est ad defensionem illorum, qui tenentur adhibere medicum, aduocatum, procuratorem, & sepius in facto occurrit.

4. Pariter episcopi tenentur bene facere suis diocesanis, & illis ad beneficia loci ordinare, nec sine causa eos priuare.

5. Et circa medium querendum. Bar. in l. fenum, §. Stichum, ff. de verb. oblig. io l. si ab hostibus, §. fin. ff. sol. matrim. teneat videtur, quod non sit extra locum querendus, verior tamen opinio videtur, vt de loco sit querendus, si non sit in uero r. mortis prout ponant omnes in citatis locis, & Fuzianus verbo, me dixit, om. 39. io. fi.

6. Limitatur secundo, vt teneatur mittere in loca vicinia, quando abundantur fiscalibus, & expensa non esse admodum difficiis. Cister. in l. si ab hostibus, §. si vir, ff. sol. matrim. Alex. con. 123. col. 2. volumine 7.

Sublimita, quando non esset tutum mittere ad loca conuicina, puta quia essent banniti, prout hinc calamitosos temporibus. Rolao. de Lucto dot. q. 63. in fine, ubi dicit praeterea, quod alleganti adesse in locis vicinis incombis ovis probandi.

7. Quid dicemus contra? Aduocatus premisit patrocinium prestare in vno loco, vel medicus medicinam exercere in vno loco, an possit cogi in alio. Queritur hec fuit Padus disputata in rusticis, qui promissit custodire castrum, quod postea fuit destructum, & alio in loco edificatum, an eo teneatur ire ad custodiam, & pro aduocato, quod non teneatur alibi patrocinari, facit l. sanctimus, in fine, C. de aduoc. diuer. iudicium. secundo facit l. i. ff. de eo, quod certo loco, ubi quis obo tenetur soluere in alio loco.

8. Pro contraria parte facit, quia, si libetis reoritur se qui patronum in praestacione operum quocunque uadat, l. ois, ff. de op. r. libert.

9. Secundo facit pro hac parte regula, subrogati. Veritas uideatur, quod ex causa tenetur Medicus, Aduocatus, & similes alio accedere, sicut & custodia castrorum diruto, & in loco vicinis reedificato, & hanc partem tenuit Albericus in l. si usus sanctus ciuitatis, ff. quibus modis usus fructus, amittitur per illum tex. unde si locus destruitur, & superueniat bellum, pestis & alia legitima impedimenta, cogetur conductus alibi petari.

Q V A E S T I O V I

De Fideiussoribus.

In hac locati & conducti materia, de qua agimus, hic sunt leges, & constitutiones de fideiussoria obligatione loquentes, quarum vna est l. sicut Hermes, C. locati, §. altera l. quater, in princ. ff. eodem tit. loc. & tractant de diuersis speciebus, & materiis.

1. Prima igitur conclusio sit ad l. sicut Hermes, C. locat. fideiussor conductoris non tenetur de tempore, vel prorogato, vel renouato d. l. si cum Hermes, l. i. ut queritur, §. qui impleto, ff. locat. ad cuius materiam posui an in renouatione tacia ipsius locacionis iuxta

terminos dicti §. qui impleto, intelligatur reperita obligatio fideiussoria. Speculat. de fideiuss. §. 1. ver. illud autem. Dec. in cap. consuetus, de appellationibus. Bar. & Albericus in l. Lucius, la secunda, §. Paulus, ff. de administrat. tutor. in l. sed & si manente, nu. 3. de pign. Bal. in l. tam mandatori, col. 2. C. de no. numer. perusina. Traqueus ad l. boues, §. hoc sermone, in princ. nu. 13. t. de verb. signifi. Marti. singular. §. 3. Dec. conf. 107. num. 2. Bos. de remissio. merced. conduci. num. 4n. Rui. conf. 66. num. 3. vol. 1. Alex. conf. 111. & 2. vol. 2. Franc. Marc. deci. Delphinal. §. 38. & §. 39. par. 1. ample Bero. conf. 144. per totum, vol. 1. Crot. conf. 112. vol. 1. Grat. conf. 126. in prin. Menoc. conf. 146. om. 3. lib. 3.

2. Addo, quod hec est communis opinio. In l. lectum Capuz io fine, ff. de eo, quod certo loco. Burfat. conf. 193. nu. 6. volum. 1. reputat notabile. Felin. in cap. 1. num. 6. de iur. iurando. Paris. de fideic. in uerbis fideiussor. §. b. si. Med. reg. 4. num. 38.

3. Ampliatur hae conclusio ex d. l. si cum Hermes, C. locat. ut procedat & habeat locum etiam postea queritum. Roland. in terminis luquetis, conf. 69. in fine, volum. 4.

4. Ampliatur secundo loco notabiliter dispositio l. si com Hermes, C. locat. ut procedat etiam si in principio dictum sit, ut tempus proprii possit, & ex notabilibus l. Labeo, §. hae autem clausula, cum §. sequenti, ff. de arbitris. quem ad hoc dixit notabilem Castren. in l. 4. in fine, de dam. infer. Traqueus de retracto eouent. §. 1. gl. 7. nu. 32. in fin.

5. Ampliatur tertio, ut non censetur facta renouatio fideiussoris per renouationem contractus fideiussoris praesentis, & iacente. Barbat. conf. 31. volum. 1. Smoo de Preis. conf. 133. l. 1. Martiand. conf. 27. num. 15. lib. 1. Crot. conf. 167. lib. 1. Borg. deci. §. 1. numero decimosexto, & deci. §. oumero 3. par. 2. Anchat. q. 42. num. 10. lib. 1. Akrat. respon. §. libro 2. numero 8.

6. Limitatur primo loco si l. cum Hermes, C. locat. primo loco distinguendo aut fideiussor se obligauit ad tempus, & dixit, ego nolo teori, nisi quae ad tale tempus, & nunc non tenetur de prorogatione: aut obligauit se pure ad debitum, sine aliqua temporis praescriptione, & tunc prorogato termino non est liberaus fideiussor. Stracc. de decoct. par. 1. in princ. ubi de communi. La fin. l. si vnus, §. si cum reo, ff. de pact. late de inagis communi. Pedem. deci. 123. par. secunda, Gabr. de fideiuss. contr. 3. oumero quarto & septimo.

7. Et quod de tempore dictum est in obligatione appositionis, idem dicendum est de rebus, nam si fideiussor obligauit se simpliciter, etiam illam existentem io prima obligatione, & facta permutatione de alia re soluenda inter creditorem, & debitorem, fideiussor non tenetur, secus si se simpliciter obligauit creditori satisficere, quia tunc facta permutatione tenetur ex quo adest eadem ratio, & hae est communis opinio. Marti. de fideiuss. sub nu. 89. Aufser. ad Tholosan. deci. 181. Rebuff. in concordant. tit. de prorogati. & dilation. vers. secundo dicitur Aut. Gabr. de fideiussor. concl. 3. num. 7.

Cautus igitur eris, cum pro alio fideiussor intercedis, ut in praesens diligenter verba in instrumentum apposis,

apposita, & caussa a verbis generalibus, vel simpliciter prolatis, quæ in omnem casum in dubio applicari possunt, quovide enim docet experientia, ut fideiussores de eorum beneficio penam etiam amaram reportent, & multi non rursus conditionis, & qualitates sit principales debitor, siue conductor ille sit, siue alterius quibus debitor, dummodo fideiussorem habent idoneum, & sæpe fideiussores conveniuntur, & solvunt, nec est locus in duobus locis ad recuperationem pro sua indemnitate.

Limitatur secundo loco, aut terminus obligationis protogatur, vel terminus solutionis. Primo casu lib. tantum fideiussor, si fiat protogatur eo inficio. & ignorante. Secundo casu non liberatur fideiussor, si sua declarans in l. 1. nu. 17. C. de iudic. Bertrando conf. 18. vol. 1.

Limitatur tertio, ut cessatur liberatus de eo, quod vel in præteritum, tamen remanet obligatus de gestis tempore quo erat fideiussor. Si fideiussor, ff. de fideiussor. glo. fi. in l. si cum H. rmes, C. locati. Alex. conf. 72. vol. 2. Simon de Pres. conf. 186. nume. 3. lib. 1. A. Char. quæst. 67. nu. 2. par. 1. Borgia. dec. 31. nume. 15.

Vnde nec ad pernam, nec ad interest sit post factum tenetur, & Gab. libro tertio, de fideiussor. conclusio. 3. numero 4.

Secunda principalis conclusio fit in fideiussore in hac locati & conducti materia, quod in contractu locationis & conductionis, non dicitur altera obligatio quoad fideiussorem ex deputatione solita, & consuetudine. Corp. conf. 181. nu. 2. & 6. vol. 3. Petro. conf. 140. nu. 30. & 21. vol. 1. Bursat. loquens in conductore ve. Argali m. conf. 193. nu. 48. vol. 2.

Limita, nisi alteratio facta sit fideiussore sciente, & non contradicente. Vt Franc. Marc. dec. 1. Delphin. 336. & 339. par. 2. & hæc est veritas, & communis opinio, Viu. lib. 3. commun. c. pinionum in verb. fideiussor, opinio. 1. Proet. dec. 114. Eman. in suo thesaur. in verbo, fideiussor, nu. 146. Aut. Gomez. var. resolu. c. 13. num. 20.

Addo Papien. in forma libelli contra plures reos de bendi, in verbo, soluturi, in fi.

Tertia sit conclusio ad l. quæro, in prime, ff. locati. ad cuius materiam ponam aliquas viles conclusiones. Et licet sit materia fideiussoria, video tamen a Marfilio prætermissam sine compendio de fideiussoribus, vtilis tamen est, & prædictabilis.

Prima igitur conclusio, sit ad materiam l. quæro, ff. locati. fideiussor, pro conductore locatorem duxat obligatus non tenetur ad vias, nec interesse, l. fideiussor. magistralium, §. 1. ff. de fideiussor. qui tex. loquitur in terminis in materia locati & conducti de qua agimus.

Et ponit textus differentiam fideiubere pro conductore ad centum, puta pro pensione debita, & fideiubere in omnem conductionem vnde verba sunt diligenter concipienda, ut le respiciant ad præcisam solutionem annuæ pensionis, sed si simpliciter in calce instrumenti diceretur, in forma pro quo &c. diceretur in universam conductionem, & teneretur ad omnia damna, vias, & interesse, ut ibi textus præsupponit.

Et obiter, & incidenter ad propositum tamen

tertiæ locati & conducti, colligitur ex eodem contextu, quod locator præteritis vias, & interesse contra bona conductoris, potest in ea immittere, & primo satisfieri de viis prædictis, & deinde pro sorte principali, & pro residuo, si quod decet, agere ad supplementum contra fideiussor.

Aliud ibi colligitur Paul. Castren. quod si fideiussor, & recipi fideiussores, & conficiat ex delicto bona debitoris liberantur fideiussores.

Secunda sit conclusio, fideiussor, qui in sum obligationem restituit ad partem tantum, non tenetur in plus, l. fideiussor. foris. ff. de fideiussoribus.

Tertia sit conclusio, fideiussor pro usuris non tenetur ad sortem, l. solutum, §. si in sortem, ff. de pig. act. l. p. n. ff. de leg. nom. cessatur.

Quarta sit conclusio, in bona fidei contractibus, proinde locati & conducti, fideiussor tenetur ad vias, & alias accessiones provenientes ex natura contractus, & hoc præcipue in quatuor casibus innotat in omnem casum, si fideiubeat iudicatum solvi, si sit fideiussor indemnarius, & hæc tria colliguntur ex l. quæro, in prim. c. ff. locat. quaius est casus, si simpliciter fideiubeat. Hæc fuit opinio Ioannis, in d. l. quæro, in glo. magna, cuius opinio communiter tenetur, ut per Ias. in l. centum Capuz, col. 6. in fi. fide eo, quod certo loco, l. fideiussor, & ibi glo. & Bal. C. de fideiuss. Kom. conf. 307. in casu. Negus. de p. gn. par. 2. memb. 4. num. 47. & 55. Borgia. dec. 5. de conuact. nn. 8. 36. & 47.

Addo Alberic. & Castren. in l. si quis pro eo, §. si annuos, ff. de fideiussoribus. Flor. in l. ait h. x. nu. 2. ff. ad l. Aquil. Boet. dec. 114. nu. 4.

Quinta sit conclusio ex l. centum Capuz, & ibi not. ff. de eo, quod certo loco, fideiussor non tenetur ad aliud iure esse ratione loci, vel simile sine iure reddat ante, vel post mortem, nisi in iudicio fuerit actum, ut ibi not. Castren. Ias. & alij scribentes.

Iuxta prædicta inferitur vnde in hac locati & conducti materia satis frequenter, & vtile, quod colonus incumbit onus probandi fundum bene coluisse, & locatori sufficere exhibere instrumentum locationis, in quo promissum colere arbitrio boni viri, & hoc sufficit pro eius intentione. Alex. conf. 60. & melius conf. 78. volum. 4. Bero. conf. 130. volum. 1. Bursat. conf. 167. nume. 3. t. volum. 2. Decisio Petri. numero 24. parte prima, ubi colonus probat vineas bene coluisse.

Ampliat hanc decisio ad propositum materię, de qua agimus, ut si fideiussor pro colonio intercesserit, & ipse tenetur ad interesse & damna per locatorem liquidanda, ut tradit late Benintend. dec. 116. per totum. Argon. Rot. For. 197. quo iuris de probationibus. q. 17. par. 7.

Ampliat secundo materiam non separando, ut idem sit in probando solutionem pensionis, in tempore fecisse. Rolan. conf. 87. nu. 3. vol. 1. Borgia. dec. 44. nu. 44. in fin.

Addo Spec. in tit. de locat. §. nunc aliqua, ver. l. 1. Ias. in l. 1. col. 45. ver. in ea glossa, & ibi Cyn. & Alber. nu. 7. C. de iur. emp. Ant. Gabr. de probat. conclus. 6. nu. 21.

Addo, quod hæc est communis opinio. Rodoa. etiam in emphyteota loquens de rebus eccle. q. 20 nu. 24. fol. 446.

Vincētiū Carocii Tractatus

fol. 446. Gigas de pension. q. 76. in fi. iul. Clar. in §. emphyteosis, q. 10. in fi.

- 24 Sexta sit conclusio. Fideiussor cōductoris nedum tenetur pro pensione domus, sed pro deterioratione, massuibus, supellibilibus, & eorū deterioratio-
ne, p̄fecto quavis in l. admittit, §. fideiussor, in ver-
bo, doris. ff. de fideiussorib. quam singularem dixit
Romon. singul. §. 50. an fideiussor, & in l. fideiussor,
§. fin. ff. qui latid. cogant. Marfil. de fideiuss. q. 8. in fi.
num. 96. dicens esse casum valde notandum, & saepe
in palatijs occurrere.

Ad do. Vironen. ca. 127. ille qui.

- 25 Septima sit conclusio. Statutum disponens, prout
Mediolani, & multis alijs in locis, quod coloni, ficta
biles, & similes personę, cateterari possint, non habet
locū in eorum fideiussoribus, etiam si constituerent
se principales debiores, ex quo fideiussores, nec incē-
rē, nec ex p̄sensē possunt se obligare ad penam corpo-
ralē, nec ad carceres, qualitercūq; fuerint fideiussor-
es, etiam si fideiussorini de soluendo, vel p̄sentando,
vel si principales debitorum constituerent. Anch.
Ivan. de lino. Abb. & alij in rubr. de fideiuss. Alex. in
l. si quis, & in l. 4. vbi Bart. & Alex. ff. de custo. reor.
Fald. in l. 1. C. ne fideiuss. dōt. dent. & in l. pen. C. de
pae. Feliman. c. contingit, de sent. excom. Arret. in l. si
quis poss. ff. de testib. Arret. in tract. makfic. in verbo,
fideiuss. Firmian. in verbo, fideiussor.

- 26 Limitatur ad p̄sentandum materię, l. quero, ff. loc.
de qua in p̄sentarum agimus, in fideiussore de iudi-
catum soluendo, vel in omnem casum, quia contra
talem fideiussorem iurari potest in litem ex dolo,
contumacia, fuga, vel alia fraude principali, & ex ta-
li iuramento fideiussor tenebitur ad penam pecuni-
ariam, torrens principalem, in ier. ff. damna, & expen-
sas, probanda, & decaranda solo iuramento, non au-
tem tenebitur ad penam corporalem, vel carceres.
Et in l. si de p̄sent. pin. & violent. aut estans, ita iudi-
catum ex doctrina Bart. in l. quero, in princ. ff. loc.
Rot. de in litem iuran. §. 49. num. 19.

- 27 Et sic corollarē habetur ampliatio ad l. quero, &
ibi no. ff. loca. vi procedat etiam in allegato casu.

- 28 Octava est conclusio ad l. si a colono, ff. de fideiuss.
Si stipulatio annua in fideiussore coloni, & ideo fidei-
ussor tenetur pro singulis pensionibus cuiuscūque
annu, ad quam Barto. in l. si tenus communis, §. fin.
ff. de stipul. seruo.

- 29 De fideiussore etiam famuli promittente etiam de
culpa, an teneatur de furto & dolo, Bart. quod sic, in
l. quod Nerua, num. 9. ff. de possi.

Q V A E S T I O II

De fideiussoribus.

P Vlehta est questio, an fideiussor pro fideiussio-
ne possit licet recipere mercedem aliquam.

- 1 Et multis visum fuit, quod sic, ex l. hoc iure, §. La-
beo, ff. de donat. secundo per l. si remunerandi, §. ma-
res, ff. mandati.

Et hanc opin. tenuit Deci. consil. 7. num. 1. Sum.
Angel. in verbo, fideiussor, in fi. vbi ratione periculi,
& laborum licitum esse ait etiam in foro conscien-
tię (moderate tamen) & ex istis contractibus in nomi-

natus. Laur. de Rodolph. in tract. de vfur. par. 1. q. 1.
cum quo transit D. Antoninus, par. 2. tit. 1. c. 2. §. 44.
& alij superius relati in verbo, fideiussor, vbi hac
materiam ratione personarum tenget. Firmian. in verbo,
fideiussor quousq; modis, verbi.

Verum hic sub materia fideiussoris aliquātulum
insistendo videitur per aliquem discursum dici posse
turpius accipere fideiussorem datum conduci, & re-
peti posse.

- 3 Si enim creditor pro officio mutui nihil honeste
accipere potest, multo minus fideiussor, nam credi-
tor dat pecunias suas, & eis se per temporis spatium
priuat in non mediocri fortasse sui, & familie p̄e-
udicium, & aliquod accipiendo, vfura est, in xia illud,
mutuum dantis &c. fideiussor verbō verbis tantum
contentus est, nihil patrimonij à se cbligando. Nec
obstare videtur tex. in l. hoc iure, §. 1. & l. si remune-
randi, §. Maurus, quoniam non approbat ibi l. C. has
mercedes, nec ad hunc finem loquutus, sed solum ad
finem ostendendi, quod nō cadunt in donationem.
An autem alio modo valeat, hoc ibi nō deciditur,
sed ad subiectam materiam recurritur dum est.

- 4 Et si fideiussor superius p̄iculo solutionis se ex-
ponit, conseruatur passim indebitis ab eo, pro quo
fideiubet.

- 5 Et hæc per modum discursus dicta sunt. Vnde fuit
à Bal. quandoque inuestigatum, an fideiussor com-
puter mercedem in sortem, vt per eum, in l. anuq; §.
C. mandati.

Q V A E S T I O III

De fideiussorib.

Ad l. nemo est, ff. de duobus reis.

N Vnquid obligationi operatum possit accedere
fideiussor?

- 1 Videbatur quod non, à partium enumeratione;
aut enim fideiussor pollicetur principalem esse datu-
rum operas, & non valet tanquam facti alieni. bonus
tex. in l. sicut reus, ff. de fideiussor aut promissit sumu
factum in defectum p̄stationis ipsius principalis,
nec obligatio valet; quali quid diuersum promittit
à principali, l. Græci, si quis. ff. de fideiuss. aut in-
definitē promittit, & vt incerta non valet, ex not. in
linter artifices, ff. de solut.

- 2 Contrariū est verius, vt possit accedere fideiussor,
& duo rei cōstitui actus & p̄senti, l. nemo est, ff. de
duob. reis, quam dixit singularem Bart. sing. 26. hoc
modo, vt fideiussor promittat easdem operas, quas
principalis promittit in euentum, quod ipse non p̄s-
tetur, & hoc in operis fabrilib. accedente consensu cre-
ditoris, identitate, vel similitudine penite, & hoc est
communis intellectus ad illum tex. p̄not. ex Accur.
& Bart. & longo discursu Ronchegalli colligitur.

Q V A E S T I O VII

Obligationis.

Q Væta. Aliquis conduxit scilicet rem alienam,
an cogi possit, & obligatus sit pensionem sol-
uere?

perere ad materiam l. si fundum, C. de euicitionib.

1 Et videbatur quoddam non, immo si soluit, recuperat, vt l. i. C. si vendi. pign. apaur.

2 Pro contraria parte facti l. si fundum sciens, C. de euicitionib. vbi hæc scientia rei alienæ præiudicat in emptione, ergo & in conductione, quæ similis est per ea, quæ superius diximus de similitudine locationis, quæ regulariter iisdem regulis, cum emptione, & venditione.

3 Et hanc partem tenuit Rui. conf. l. 147. nu. 1 §. vol. 1.

4 Et sic corollarie hæc duo præcipue colliguntur.

Primum, quod locatio rei alienæ valeat, & si scietur conducatur, tenetur conducentis pensionem soluere.

Secundum est ampliatum, ad l. si fundum sciens, C. de euic. vt procedat etiam in contractu locationis & conductionis.

5 Nec ob stare videtur dispositio l. r. C. si vendit. pign. quia patet responsio, ex glossa magna, in dicta l. si fundum sciens.

6 Sed pone, quod conductor promissit in fine conductionis dimittere certum quid pro certo pretio, quoddam tempore dimissionis reperit auctum vltra dimidium, nunquid cogi poterit?

7 Vtique non, quando pretia rerum sint aucta, non ex solo cursu temporis, sed casu inopinato, qui verisimiliter præiudici non potuit.

8 Vnde inferat limitatio ad l. pretia rerum, ff. ad l. Falc. & procedat, quando pretia rerum mutantur solo cursu temporis, non ex casu inopinato, qui verisimiliter præiudici non potuit.

Q V A E S T I O V I I I.

1 Q Vero, ad quæ teneantur, & obligatus sit colonus partiaris, de his patet passim per discursum huius tractatus, & quam maxime respondere domino locatori de medietate fructuum, non deductis expensis, nec semine, prout aliis suo loco dixi. pariter asportare ad domum domini suis sumptibus, & expensis, prout suo loco dixi, & laud ponit Fran. Marc. decis. Delphin. 2 r. par. 2. num. 6.

2 Et vidi in facto casum, quod colonus obligauit se asportare fructus ad domum domini suis sumptibus an teneatur ad gabellas? & vique non, quia hoc non est sumptus, sed collecta, vel debitum principis, & ita vidi in facto decisum, & pulchre ponit Bal. in l. acc. ceptam, q. 14. C. de vsur. Salicet. in l. indebitas, nu. 10. C. de vsur. Socin. conf. 247. vbi si gabella, passagium, vel danum imponitur pro rebus portatis, tenetur dominus, alijs locis. Commendat Fulian. verbo, colonus l. 42.

3 Sed nunquid tenebatur dare partem arborum deſecararum, vel tempeſtate euulſarum, & vique non. Angel. in l. diuortio, §. si fundum, num. 5. ff. sol. mari. monio. Pinel. in l. r. num. 1 §. de bonis maset. commedat. Fufi. in verbo, colonus l. 39. vbi bene de arboribus ceduis.

Q V A E S T I O I X.

1 Q Vero. Locati ad domum construendam quomodo intelligitur? videbatur de minima ex l.

semper in obſcuris, ff. de regulis iuris. & vidimus superius in materia plurium conductorum ad laborandum.

2 Vtique in dubio intelligitur secundum qualitatem personæ conducenſis. Vnde pro artifice debet esse apta ad ipsius exercitium, & sic de singulis discurrendo, alias in dubio, de mediocri etie intelligendum. Roman. in l. si inſulam, ff. de verb. oblig. Imo. & Alex. in l. qui inſulam, ff. eod. titu. Firmian. in verbo, domus, sub num. 20.

3 Et si quis fabricat in domo conductâ, datur repetitio expensarum. Spec. in tit. de propriet. s. r. versic. est vtilis, & dabitur retentio per ea, quæ superius diximus, & promittens operas in genere, intelligitur quas scit facere. Castreos. in l. si non fortem, §. liberetur, num. 4. ff. de condic. indeb.

Q V A E S T I O X.

1 Vltra, & notabilis est indagatio, si Paulo Castrenſi credimus, locati tibi fundum pro viginti hoc pacto, quoddam tenearis quolibet anno dare decem, puta quatuorſingulos granis, quæ debeantur ex computari de pensione, an locator si non vult, possit cogi ad recipiendum?

2 Videbatur quoddam sic, ſtante conuentione l. contraſtus, ff. de reg. iur.

3 Contrarium est verius, debet tamen tamen dimitti de pensione, quantum interesset conductoris potius soluere iuxta conuentionem factam, quam pecuniam. Ita Castrenſ. ad l. sed addes, §. si dominus, ff. loca. vbi Castrenſ. dicit esse casum admodum nouum, & valde notabilem, & quolibet prima facie contrarium dicere. Sicut enim locator volens compellere posset conductorem ad credendum frumentum iuxta conuentionem, ita e contra conductor locatorem, vt æqualitas seruetur, maxime in bonis fidei iudicijs, & valet argumentum de vno ad alium, vt suo loco dicam.

4 Pone eorum vnum, quod practicando de facili euenire posset, quod conductor, vel colonus alteri commodè vendere non posset, vel minus valet, & locator vtget ad soluendum integram pensionem, quam commodè soluere non posset, certe iniquum videretur, quod non cogatur seruate pactum in præiudicium conductoris.

5 Considerandum tamen est, quoddam tale pactum, de quo supra, duo continet, scilicet fauorem locatoris & conductoris. Locatoris fauor est, vt pro tot in pensione ex computandis denunt tot corbes frumenti, & huius fauori locatorem renunciare potest, l. penul. C. de pact. Vnde non mirum si à conuentione, vt supra facta recedere potest. Conductoris fauor est, vt recedendo à conuentione sibi soluatur interest, & huius locatorem renunciare non potest, & ita aliquantulum considerandum habetur ratio huius decisionis.

6 Ex quibus corollarie habetur ampliatum ad l. pen. C. de pact. procedit eorum ex superius adductis ita in præiudicium alterius, ille tamen releuatur solutione ipsius interesse.

7 Practicando etiam vterius inspicienda sunt verba contractus. Si enim fuit dictum, quod possit solui frumentum, vel quod simile pro pecunia, & pensione,

Vincentii Carocii Tractatus

sione, & videtur pactum favore debitoris, ergo ante litem contestatam potest solvere id, quod est in solutione inuito creditoris post litem verò contestatam non potest, sed cogitur solvere id, quod est in obligatione etiam non facta aliqua deductione de interesse.

- 7 Si vero fuit dictum, quid tenor solvere frumentum pro decem modo, quo supra, & hoc est in favorem locustoris, cui renunciet poterit, vt superius dictum fuit, & ita no. in l. si quis stipulatus fuit decem in melle, ff. de verbor. obligatio, vbi Pau. Castren. dicit esse materiam practicabilem, vtilem, & lucrosam.
- 8 Pactum igitur, vt solvatur frumentum pro certo pretio, valet, nō autem valeret, vt obligatus ad certā summam libitarum solueret in florenis, puta sub certa estimatione secundum Bar. in d. §. si dominus, & faciunt ad notā. in cap. fina. de vstitis.

Q V A E S T I O X I.

PONAM vltimo loco in hac materia nonnullas conclusiones respicientes factum obligationum.

- 1 Si habes in practica statutum quod dominus obligatus sit pro facto sui famuli, & teneatur de mercede per ipsum debita, recurras ad Corne. conf. 40. vol. 1. vbi dicit in hoc consideranda verba statuti.
- 2 Cui addo, quod si tempore damni dati non erat famulus, licet postea sit eff. eius famulus, non tenetur dominus pro famulo de eius salario, l. in delictis, §. extraneus, ff. de noxal. Bal. in l. Titius, ff. de acquir. hereditat.
- 3 Secunda sit conclusio in materia obligationis. Obligatus certa die potest surgere media nocte. Bar. io l. amor, ff. de feris. Veron. in l. 2. §. fina. ff. de verf. signifi. non tamen cogitur operari de nocte, Azo. in summ. C. de op. liber. Alber. io l. more, ff. de feris. Tiruq. de tetract. l. ignagier, §. l. gl. 1. n. 11. Addo Mitit. in verbo, scriptor.
- 4 Tertia sit conclusio. Obligatus ad seruitutia prestanda non tenetur ad manifeste iniuria. Felin. in cap. uniusversitatis, post principium, vers. not. quod obligatus, de sentent. excommunicationis.
- 5 Quarta sit conclusio utilis, & practicabilis. Obligatus dare passum, & virtualia non tenetur habere si dem de pretio, vel mercede Florian. l. i. vcditor, §. si constat, ff. commuo. pr. l. repotat singulari Firmia. in verbo, obligatus, sub verf. 30.
- 6 Quinta sit conclusio. Obligatus per instrumentum ad aliquam pensionem, vel annuam prestationē licet praeteritis certis annis, tamen potest quandoque opponere contra instrumentum. Angel. in singulari. in Authen. de instrum. cautel. & fid. §. in his vero, collat. 6. in fi.
- 7 Sexta sit conclusio. Obligatus, facere domum in fundo meo non potest purgare moram alienato per me, fundo, quia cōditio mea est effecta de rector. Bar. in l. in fulam, col. 1. ff. de verbor. oblig.
- 8 Prima sit conclusio. Obligatus peragere ioframentum debet perfecte agere, aliā post non audiat, focus si est simpliciter obligatus Bar. singulariter in l. quinquaginta, ff. de exculat. tutor. vbi ponit

quaestionem inter Bononienses, & Musilenfes tempore Odofredi & Guidae Serzan.

- 9 Octava sit conclusio. In obligatione coloni verba praesentis temporis non trahuntur ad futura la colo no. ff. de verbor. obligat. Alex. in l. si stipulatus fuerim §. 1. ff. de verbor. obligationibus.
- 10 Nona sit conclusio. Obligatus ad alimenta tenetur conducere magistros, & alia salaria. Alcia. in l. cetera, ff. de legat. 1.
- 11 Decima sit conclusio. Ad operas potest cogi compellere. Florianus, in l. sed sicut, §. quoniam, ff. de vstifruet.
- 12 Undecima sit conclusio. Obligatus instruere intelligitur secundum qualitatem ingenii. Firmian. in verbo, obligatus, nu. 30.
- 13 Duodecima sit conclusio. Doctor sine sui superioris licentia etiam cum iuramento non potest se obligare ad legendum alibi. Abbas in capite, veniens, columna prima, de iureiurando, commendat pro val de practibili latō in lege finali, num. 6. ff. qui latida. cogantur.

De Arbitrio.

- S**equitur arbitrium in hac locati & conducti materia, in qua quæro. Arbitri condemnabuntur Causam ad locadum, qui locat, nec in locatione perissent, an dicatur compromisso laesissimē?
- 1 Et videbatur dicendum quod non, quia breui reuerſa vxor nec diuertisse videtur, l. quicquid calore, ff. de regulis iur.
  - 2 Secundo non videtur quis religionem ingressus, qui monasterium intrauit, & postea exiit. Doct. in l. si quis hæredem, C. de institut. & substitut. sub cōdit. factū in l. in substitutione, ff. de vulgat. & pupilla.
  - 3 Prout fecit ille Tudertinus, qui cum delictum capitale commisisset, consilio nonnullorum in illo furore commisi delicti ingressus est religionem Sancti Francisci de obervantia, vbi non stetit per annum in tegrum, & postea exiit per spatium temporis in loco commissi delicti publice conuersando et putans per illam palliatam religionem abstulisse omnem maculam commissi delicti, tamen per spatium anni ob exatius commisit aliud delictum, sui captus, & impudenter confessus vtrumque delictum, fuit iugularis. Si enim cum verò cordis affectu religionem esse ingressus, & perseverasse, tal. m. exitum non fecisset. Deus enim est scrutator cordium.
  - 4 Tercio nō videtur quis appellasse, qui appellatio nem non est profectus l. 2. C. quorum appellat. nō recipiunt l. si bonam causam, C. de administrat. tutor. late, & pulchre Cepoll. de adulit. edit. in l. qui bis iam mēse, §. quod aiunt, n. 2. cum seq. vbi habes bonum locum, ad quem in similibus recurras.
  - 5 Et hanc opinionem tenent Imol. io l. si fideiussor, §. meminisse, ff. de legat. quam dixit communem Neur. conf. §. nu. 6. vers. §. respondetur.
  - 6 Pro contraria parte facit bonus exutus, in l. innumerationibus in fine, ff. de solu. vbi videtur in terminis. quoddam semel locaodo liberatur a pēna in compromisso apposta.
  - 7 Secundo pro hac met opinione facit textus in l. Suchus si hæres, §. si quis hæredici, ff. de statu liber. Tercio

¶ Tertio per hac parte facit lfi cum fundam. si de
contrahen. emp. & est (in fillos) bona glorio l. can
gloriosa, lfi. Cuius pot. ubi conuento de promit
tendo tota promissione impletur.

9. Et bene opinandum legendo, & consulendo re-
ruit Bar. prout in fide nullus, meminit. Et de-
git. 1. in l. unum de iuribus, in fine. Et de forte vi-
ditur: itaque in fide habet, & prout carum, & ibi
etiam sequitur Bar. Ceterum in l. idem Bar. consuli-
tudo c. 10. §. 1. precepit arbitres vbi. Et hoc idem
tenet Speculator in tutore arbor. Et sequitur, veritas
pigne, ribus. Bald. in l. idem arbor. prout. Cuius po-
dest in l. sequitur. Cuius potest in prout, & vno
dignos. L. ante de arbor. pag. etc. q. 1. num. 7.
Et hoc est verum, & contra in opibus, in l. Tali in
d. §. meminit nullus. §. 1. Menoch. de re iuris. postu-
l. med. l. num. 22.

12 Et considerandum est in proposito, quod actus
nostri dupliciter modo explicatur: quandoque enim
explicatur in uno actu secundum se aliam potest
esse cum notum obligationem, et tunc sufficit semel
adimplere, prout ad propositum mariti locati
et conducti, de qua agimus, si arbitretur considerare
ad locandum, sufficit locare, si conductor potest ve-
lie potestatem sibi præstare, ut ex conducto petita,
cautione facta, &c. si ex uno actu includitur, de
nascitur alteri producere per se futurum. Quare do-
quetur uno actu non nascitur alteri, tunc non suf-
ficit semel explicare, prout enim exemplum posui-
mus ad propositum mariti locati et conducti, in
qua agimus, licet præcipit conductor, ut de rem-
brures, & de illis edicere, qui tunc fecit, potest reddere,
vique non datur adimplere. Verum in fine, si
superius cum illis quibus modis præsum, vel hypothetice
ca. 1. in fine.

11. En hoc modo p[ro]fiteri fortasse conciliorum talia in ius-
ticia in his virginis, in his hereticis, &c. de aet. suae & huius
v[er]e Calliclimus, &c. recusat talia. Secundo etiam
modo p[ro]fiteri fortasse conciliorum, quandoque fuerint
in materia fuorabili, de bonis fidei, &c. pinguia pro-
cedunt, prout in his hereticis, &c. fuit in rebus et
testamentis, quo bona fidei est, vel ad iudiciu[m] p[ro]p[ri]u[m]
gen[er]is minorum, &c. in quibuslibet, quandoque in
iudiciis stricte iuris, nec non penales, &c. ad id
prout tempore tam penarum, &c. r[ati]o est
prebuitur, prout in casu, de quo agitur: fin. c. 1.

13 Et licet in hac questione non sit hic inde communis opinio, prout dictum est, Bart. tamen opinio secundo loco relata servatur in practica, prout attestatur in dicto de nominibus, num. 14.

13 Et nota quod formati quilibet cum de pluri appo-
sitione parit, quatenus prima sunt in comprehensio, de
hęc maior. Alteri sunt appositae in contractu locum-
nis de conclusionibus, de hęc erit minor. De hac sectio
da non est quęstio, sed de prima tantum, prout apud
omnes colligi potest.

Q V A E S T I O 4 L

Cononiam in hac arboris ramis, ubi verus do-
minus potuit appellare eodemque, qui à non-
domino conduxit, & utique potest. Bartol. in l. si fe-
rus, §. quod cum eo. Et sic in alijs locis potest.

et ita dicitur esse superius, verus tamen dominus
etiam dicitur esse appellare poterit.

Q V A E S T I O   I I I

De Ascherio.

AN lucator cedere poterit conductori ius im-
pendendi propria autoritate, & viderelic. quis
possit dare domum sibi. Socin. consil. 167. non inutilis, ver-
fus. si credet locum esse.

De consuetudine.

P RINCIPALIA MATERIAE SÜT IN HOC LOCO & CONDI-
TIOES. Continetur, & solutum, & multar-
dum in materia interpretationes, unde cum materia
sit diffusio, ponam aliquas viles conclusiones.

• *Præter ignem conclusio fit.* In locutione vestigia-
rum, constructio est attendenda, Barro. in l. 1. C. de
apoc. public. vel priuileg. lib. 1. R. uin. cons. 74. col. 1.
col. 1. Bene huius de gabell. p. u. l. quæst. 31. Barbat.
cons. 1. no. num. 2. vol. 2.

Et si conductor vestigium exigat plus debito, vel plus solito, tunc ad restitutionem, & insuper indicem arbitrio puniri, licetatio, s. quod illi, & ibi Bart. Roman. & C. Affert. de Publicani latè Monach. de arbitrio, c. 445.

Agricultura. Multa sunt iura, quae expressio-
quantur in hac locati & conductu materia, vrin cultu-
ra agrorum consuetudine attendenda, l. si me-
reus, s. condutor, ubi Barri. locat. penult. de impen-
sis rebus dotal. facta, & non potest colonus sa-
tis in fundo, quod non censuerunt fieri. Castren. li.
lib. 2. dist. ultio. scilicet si locator vellet prata ad cul-
turanem decere, vel in stare vim, fieri formam rei
in precario domini pro annis sequentibus, videat
mansi. utrum profectice debet, et ibi Barri. locat.
Pet. de Vbi. lib. 2. dist. ultio. p. 11. num. 44. § 6. &
pro quo est decisio Flucian. in l. equum, num. 8. fra-
ctuaris per solium tenentem finit. Alex. consil. 81.
p. 1. § lib. 2. c. nin. com. 74. nu. 4. de r. gub. r. & non
extendo sic eundem conclusum mem. potest expelli.
Alex. consil. 13. vol. 2. c. qñ probatur colluisse fe-
rundum consuetudinem incumbit colonus, proba-
superior diximus. Alex. consil. 19. vol. 2. qñ potest
ad interdict. si ecclesia non sit in huiusmodi priore
si qui praedicti, de pept. barba. super quo dicit non
salubre Arz. quod humifodi negligentia purgati
non possunt, quibus valde commendat Firmian. in cu-
reptorio, de verbo. colonus, vers. 159. Roncheda
hoc addendum compendians de duob. real. pp. 21.
Et si habetur implicitio ad hoc, C. loca. viri colo-
norum colat agros secundum consuetudinem, non
dicitur colat agros boni vini, & consequenter ei
est obsequium, vt dicitur m.

Habetur etiam deinde loco notabili prædicti
quod conditoris in eumque probandi est: si
fandus ut ait illi in eumque, & non deum
expellere voluerit: si vellet moram purgare, non
deum deumque.

Et fecit vniufus, in quo non admittitur praeceptum, & patet ex alijs patet. Item in illis
praeceptis.

Vincentii Carocii Tractatus

- præcepta dominis, vel quia coloni nullo modo colunt, vel minus diligenter seminando, puta hordeum, ubi erat seminandum granum, & sic de alijs discurrendo.
- 6 Collecta. Conseruendo attenditur in hac locati & conducti materia, in quædam, & collecta persoluenda, in dominum, locatorem, vel colonum. Bart. in l. penult. ff. de impen. in reb. dotatib. §. 2. Socin. con. 99. vol. 2. in fine, vol. 1. & tenet superius, dum de collecta possumus. Vnde si oriatur contentio inter conductorem, & locatorem super solutione dationum, collectarum, & aliarum impositionum, inter alia recurritur ad consuetudinem, quæ in hoc est optima interpretatio.
- 7 Vnde consuetudo attenditur in hac locati & conducti materia in locatione domus, quatenus ad illius usum. Bart. in l. cum in plures, in penult. ff. loca. & vidimus superius, quod in locatione domus videtur concessum conductori, ut exerceat artem solitam, & consuetam.
- 8 Gabella. In locationibus gabellarum consuetudo attenditur. Bart. in l. 1. C. de piscinis publicis, lib. 1. Bertrich. de gabel. par. 1. 4. 3. Ruin. con. 74. in princ. lib. 1. Eurar. in loco folio, col. 5.
- 9 Pensio. In pensione prestanda consuetudo attenditur, lexcepto, C. loca. Veronem in l. quod si nolit, §. qui assiduus, nu. 3. de mill. edic. & ita posui superius par. 1. de substantia locationis, 1. Menoc. de presumpt. lib. 3. presumpt. 109. num. 6.
- 10 Opera. Consuetudo attenditur in locatione operarum. Bart. in l. 1. §. si quoque licetazij, ff. de var. cognit. & in mercede operarum prestanda. Barto. in l. qui in insulam, §. qui eadem, ff. loca. Item in l. etiam condicio, §. si numerum, num. 2. ff. si certi petat, & in expensis prestandis in operarum conductu. Balan. lib. 1. libertate que, col. 3. num. 1. vers. circa prædicta, C. de oper. liber.
- 11 Reditus. Consuetudo attenditur in petitione reddituum in colonis, l. domini prædiorum, C. de agric. & censu, lib. 1.
- 12 Remissio. In remissione mercedis consuetudo attenditur. Socin. iur. con. 78. nu. 13. vol. 2.
- 13 Extensio. Quæ in locationibus veniant, & comprehendantur, consuetudo attenditur, licet in iure a meo non sit expressa. Cephal. post Bald. con. 143. num. 12. lib. 3. Vnde an veniant massariæ domus, consuetudo attenditur, in locato molendino valchensis veniat, consuetudo attenditur, & sic de singulis discurrendo.
- 14 Tempus. Quando bona ecclesiarum sunt soluta locati, tunc potest locati in perpetuum etiam ab eis superiorem locata, & interuentu, cum consuetudo alterius formæ iuris, in alienationibus, & locationibus rerum ecclesiasticarum valida sit. Rota dec. 135. de consuetudine, in antiqua, quam refert, & declarat Paris. con. 98. nu. 3. vol. 4. Anno. Roussal. ad Alex. con. 17. verumten Doctores, lib. 4.
- 15 Notandum tamen est, quod consuetudo attenditur in contractu locationis & conductionis, quando aliquid simpliciter sit concessum, quod sit concessum, sed si in instrumentum locationis, & conductionis opponatur, vel specificetur vult, quod sit exclusio concessi, tunc consuetudo non attenditur ex conjectura.

in mente contrahentium. Ita palatius declarat Rota, con. 74. num. 7. vol. 1.

16 Et ita declaratur res, quod si nolit, §. qui assiduus, ff. de mil. edic. & ita materia consuetudinis, vltra Edynum, & Andon. Gabriel. & alios late materiam capientes.

In Colonia tria principaliter consideranda, primo, consuetudo, secundo consuetudo, tertio iuris communis dispositio. Per de Vbal. de duobus finit. par. 1. num. 33. Franc. Mare. dec. 888. nu. 13. par. 1. Riminalsen. con. 100 in ff. Silua. con. 76. num. 8. vol. 2. Andr. Gail. præf. obserua. lib. 2. cap. 13. no. 17. Ambal. Monter. ad statum Bononien. de pena non labor. poss. ff. glo. §. verbo, nisi per pactum. Maran. con. 49. circa finem. Burlet. con. 130. num. 14. vol. 3. qui loquuntur in colonia paritatis.

De solis.

Quæro, quando dicatur res soluta locati, quam maxime ad intellectum extrinsecum, Ambal. de reb. ecclesiarum non alien.

- 1 Solutum dicitur locati per vicum locatorem locum, & solentiam. Caster. con. 189. vol. 1. vol. 2. Imol. in l. quod dicitur, col. ff. de verb. oblig. Curt. in tract. feud. par. 1. q. 2. princip. par. 7. & hæc est verior opin. Ant. Gabr. de locat. con. 1.
- 2 Ad hoc præpositum in ut qui feud. poss. nu. 27. in vltimis feudorum, attestans solutum in vna tantum vice verificari. Bald. de tempore villi, & continua, cap. 14 sub num. 8. dicens in feudo habuisse Romanorum prædicti vicum, cum aliquis domos locati solitas id est tunc congrui, & vicinas peruenire sufficeret vigore bullarum Sixti Quarsi, & Leonis, vbi illud solutum pro vna tantum vice fuit interpretatum, quia actor probat solam viciniam, & quod tempore montium domus reperitur locata, dicens Romæ ita plures fuisse iudicatum ex constitutione Gregoriana, de iure congrui, in locationibus. pro vna tantum vice verificari. Grat. thes. 8. nu. 12.
- 3 & hæc est communis opin. Gozad. con. 53. num. 5. consuetum verò duas vias, Dec. con. 312. num. 20. & 441. num. 11. in l. vlt. lib. 1. C. de colla. & in c. 1. de consuet. Viui. lib. 2. opina 57. & posui superius par. 1. ad materiam l. vlt. §. sed si alimenta, ff. de alim. legat.
- 4 Dicuntur etiam bona ecclesiarum soluta locati, quando bis dispositio quadraginta annorum fuerit concessa. Alex. con. 5. & p. vol. 3. post Bald. in l. de quibus, ff. de legib. Imo in c. 1. de feud. Dec. in anth. qui resp. col. 8. C. de sacrosan. eccl. Rodas. de reb. eccles. num. 34. rubr. de rerum immobilium alienat. lib. 80. in rubr. de calibus, in quibus si alienatio rerum ecclesiarum sine solemnitate, vel sitom alio casu, num. 20. fol. 148.
- 5 Ad hoc Afflic. dec. 305. num. 9. & seq. Borga. dec. 23. num. 12. de contrah.
- 6 Res etiam dicuntur soluta locati quando sunt soluta per spatium decem annorum. Alexand. con. 9. nu. 6. lib. 3. con. 5. num. 1. o. lib. 3. & ita quandoque tenent Rom. v. per Mobach. dec. 340. & 348. in materia de locat.
- 7 Ex quibus collatione inferunt ad aliqua vilia.

8 Primum est ad id, quod notat Bar. In latere quaritur, si qui impleto, ff. loc. & superius suo loco diximus, quod relocatio taxia non habet locum in bonis mobilibus, immo committitur furtum nisi persona sit solita locari.

9 Quod persona solita locari debet articulari in specie circa res, & circa personas, nec sufficit, quod probetur consuetudo locandi in genere, & sic excusabitur à furto. Ita pulchre præstare docet Ruin. consil. 99. vol. 5.

10 Secundum est, quod res solita locari, infundari, vel emphyteotici casu, qui reuertitur ad ecclesiam, potest relocari sine aliqua solemnitate, auctoritateque superiorum, iuxta doctrinam Feder. de Senis consil. 174. quem sequuntur scribentes in cap. vt super, de rebus ecclesie non alien. & ita in practica sequatur, vt post Ioannem Andr. attestat Viui. opin. 95. parte 1.

11 Vltra quæ limitatur hæc opinio, dummodo hæc concessio, alienatio, vel locatio, &c. acta sit in forma, & facta eo modo, quo prima. Secus si in aliquo etiam minimo alio eraretur modus, forma, vel substantia, quia tunc omnes solemnitates requirerentur, & si non adhiberentur, vitiatur locatio saltem in excelsu, si deputati possit. Roman. & ibi Mandos. consil. 70. col. 1. Ripa respons. 2. num. 17. & 18. lib. 2. Abb. in cap. vt super, lib. 1. de rebus ecclesie non alien. Bar. in cap. cum in ordinar. col. 8. de rescript. Iul. Clar. in §. empti y. col. 5. q. 18. col. 4. versific. aut verò & ad soluta.

12 Adde bene in materia locuentes Ramin. iun. consil. 82. nu. 14. & 15. col. 2. P. de in. d. c. 13. num. 10. V. l. ad Afflic. de c. 105. nu. 7. Borg. de tut. & cur. num. 161. de c. 15. nu. 14. de contr. Hieron. Margon. Rot. Luca. 4. nu. 14.

13 Limitatur secundo in se incorporata ecclesie, vel infundata per annalem possessionem, quo casu requirunt omnes solemnitates, vii nouus contr. d. & nota inuestit. Al. 2. consil. 17. nu. 7. vol. 4. Corn. consil. 181. lib. 2. Guil. Pap. de c. 14. nu. 1. Cræu. consil. 24. num. 14. consil. 8. num. 3. lib. 1. consil. 9. num. 3. lib. 5. Bero. consil. 150. num. 1. vol. 1. Ferr. consil. 148. nu. 14. vol. 2. Ramin. iun. consil. 34. num. 13 in fine, vol. 2. Rot. Bononiens. de c. 13. num. 8. Rebuff. de alienat. eccl. nu. 8. cap. 8. Rodon. de rebus eccl. §. item alio casu, num. 10. cap. 248. Bursat. consil. 117. num. 192. & 123. vol. 2.

14 Quid si res ecclesie est solita locari vno nummo, an poterit locari iudæo. Cald. consil. 4. tit. de locato.

De statutis.

M Vltæ varijs in locis reperiuntur statuta condita in materia pensionum, salariorum, & similibus pertinentium ad matricum locati & conduci, ob id, quia verba statuti præcise videri non possunt, ponam aliquas conclusiones.

1 Prima igitur cōclusio sit. Statut. situto, quod colonus non possit deferre culturæ, nisi elapso tali termino, si in vltis iudicatur sterilis, poterit colonus ex hac causa fundum, & culturam relinquere. Barto. in l. 2. num. 4. C. de agric. & cens. lib. 11.

2 Facile hoc cōtingit in locis (sua natura sterilibus,

in quibus seminibus cum diligentia simi, & similibus per annum, postea fundus redit ad principium naturam sterilitatis. Et colonus plurimum sanctorum poterit viles, & fructuosos colere, inutiles prætermittere, ne amittat semen, & operas, & si colonus priuatus, secus si & publicæ. L. vniuersorum. C. de fun. p. trimo. lib. 1. t. Roman. l. 1. verò, §. de viro, limitat. 1. ff. sol. matrim.

3 Sæpius in facto occurrat, quod coloni nō colunt, nec seminant agnum aliquem, vel non seminant granum, prout Domini vellent, nascuntur præcepta, & protestationes, quod talis fundus remansit incultus, licet se colonus defendat ex iusta causa sterilitatis.

4 Quid in locatore mollesco & posui suo loco ad materiam linc cui, C. locati. Pragmatica Madrid. 157. anno 1538.

5 Secunda sit conclusio in materia statuti. Statutum disponens, quod famulus debet perire salariam à domino infra tres annos, aliās non auditur, valet, & tenet. Bar. in l. sequitur, §. si viam, ff. de vfu cap. in l. cum notissimi, C. de præscript. 30. vel 40. annor. in l. i. cui, §. Flavianus, num. 3. ff. de vfu cap. in l. legaui, ff. de liber. leg. in l. an prætor, §. si plene, ff. ex quib. cau. maior. in l. nemo potest, num. 2. ff. de leg. 1. lat. Anto. Gabriel. de statu. conclus. 4. vbi consuetudinem, vbi multos congerit.

6 Adde, quod hæc dicit communem, & vteriore Ripa in l. nemo potest, ff. de leg. 1. §. de leg. 1.

Contra iuram sententiam, quod talis statutum non valeat tanquam nutritium peccati, tenet Bart. in l. omnes populi, col. 8. num. 14. ff. de iur. & iure, quæ sequuntur infiniti relati ab Antonio Gabr. in citato loco, vbi prope num. 2. tenet hæc esse magis communem opinionem.

Adde vltra eum Imo, idem attestantem in l. sequitur, §. si viam, ff. de vfu cap. consil. 6. nu. 1. consil. 45. nu. 2. Afflic. in consil. Neapol. lib. 3. rubr. 31. nu. 4. Crot. in d. l. nemo potest, col. 30. lat. Ferr. caue. 38. potest. num. 2. Gomes. de actio. in princ. nu. 66. Aaron. Galie. ad oblig. form. came. par. 1. q. 3. num. 12. Viui. lib. 1. opin. 176. & opin. 311. Eman. Suarez. in verbo, statutum, no. 189. Pier. Anglar. in consil. Aurelia. tit. de præf. c. 5. Boni. de statu. præscript. gloss. 1. sub nu. 21. vbi omnes de magis communem. Si tamen priorem opinionem tenere velimus in materia salarij, de qua agimus.

6 Limitatur primo loco, vt non procedat, quando fa multi impediuntur perire aliquo iusto impedimento. cap. commissa, de elect. lib. 6. l. in. C. de adulter. l. si cum ipse, ff. de excus. inu. Bol. in auth. nisi triennali, vers. dicit quis, C. de bon. quæ lib. dicens, quod hæc limitatio est naturalis, quia vbi non est negligentia, non debet esse peccata. Alex. consil. 65. num. 5. lib. 6. l. 1. consil. 35. col. 1. vol. 1.

7 Limitatur secundo, vt non procedat, si dominus iurauit solvere, quia stante iuramento non est locus statuto, neque pragmaticæ, ex quo iuramentum perpetuat actiōnem, vi in l. nam & postea, §. si is, qui temporalis, ff. de iureiur. l. ad Port. in §. sed aliquando, num. 5. Iustit. de vfu cap. ex not. per Hostin. c. si diligenti, de præscript. idem Iustit. in §. de consuetudine, Instit. de act. & in d. 5. h. n. qui temporalis, num. 4. Marfil. attestans obtinuisse in facto contingentia, lingul. 141.

Bauer.

Vincentii Caroçii Tractatus

- Bauer. de virtute iuramen. privileg. 19. num. 42. Pet. Duenn. reg. 306. limitat. 2. ex Corn. conf. 377. col. 4. verſ. & maxime. col. 1. vol. 1. quod conſilium admodum frequentatur in perſuaſione actionis. Gallef. ad ſim. cam. par. 5. q. 3. num. 10.
- Adde bene in materia loquentes Gozad. in repe. l. ſi fundum. nu. 93. 1. C. de poſt. intell. empt. & vend. Crau. conf. 71. nu. 2. Tirag. de vtroque retrac. titu. 2. §. 36. nu. 32. in ſi. Petr. Callef. conf. 87. nu. 22. inter conf. crimina diuerſor & hæc communis opinio. Gar. lib. 1. reſpon. 4. t. nu. 5. Pute. decif. 512. num. 4. par. 2. Lambert. de contr. & mulier. in ſi. nu. 13.
9. Contrarium tenor ſecrum Roræ Auditoriſi coram Marſil. vt per Pute. decif. 16. de conſit. & Molleda. 217. per ea. quæ notat Caſtrenſ. col. 61. vol. 2. Socin. conf. 7. in ſi. Dec. conf. 17. Cæſol. cau. 30.
10. Distinguedum videtur. Aut iuramentum poterat aliunde probari. quoniam per Inſtrumentum. & tunc annullato Inſtrumento remanet iuramentum. conera quod principio non cutrit. Aut non poterat aliunde probari. & tunc annullato Inſtrumento cutrit & iuramentum. Ita declarat Soc. conf. 97. nu. 5. vol. 1. poſſunt enim t. ſi Inſtrumentarij recitari de appoſitione iuramenti. & per illos probari.
11. Dicunt etiam alij. aut loquimur in iuramento deſiſſio. aut loquimur in iuramento communi. primum perſeque actionem viſque ad quadraginta annos. nec præſcriptione minor tollitur. ſecundum ſequitur namram principalis contractus. ſuper quo incipitur. & præſcriptio. vel ſublato præſcriptione principalis contractus. cenſetur etiam præſcriptum. vel ſublato iuramentum ſuper eo interpoſitum. l. ſi. C. de non numer. pec. Bart. & Ang. in d. l. nam. & poſter. & in l. 2. ff. de iureiur. Ange. conf. 55. laſ. in l. ſi mater. C. de iocoſt. testam. Corn. conf. 258. vol. 4. Balb. de præſcript. par. 4. 6 par. principal. num. 3.
12. Tertia ſuit opinio. & hæc Henric. Boich. in auct. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. vendi. in ſi. aut debitor iuram ſimpliciter ſoluere. aut certa die. primo caſu non obſtante iuramento corrit præſcriptio. ſecundo non.
13. Quarta ſuit opinio. quod tunc iuramentum non præſcribatur. ſed perpetuet actionem ad annos quadraginta. ſi in ſine Inſtrumenti apponatur. quod pro miſſor creditori ad omnem litrem ſuccedendam derulit iuramentum. & creditor iurati ſibi debetis nam propter hanc clauſulam contractus valebit in expugnabiliſet. nec minoris præſcriptione tollitur. Barto. in l. 2. in ſi. ff. de iureiur. quam commendat Mattheſil. notabili 20. ſicet ibidem in ſi. eo aliquantulum dubitet.
14. Adde quod hoc dictum ſequitur Coſſet. in rub. de iureiur. priuileg. 10. Antoo. de Canar. de execot. Inſtrumen. quæſt. 4. num. 7. & hæc eſt communis opinio. Aret. in §. ſi quis poſtulate. au. 9. Joſſit. de actio. laſ. in l. 3. nu. 20. ff. de iureiur. vbi magis commuam dicte limitando. & modificando pluribus modis. vt per eum. & per Gabr. Saruin. in addito. ad Mattheſil. notab. 20. per totum illum diſcorſum. Commendat etiam Roderic. Suarez. ad l. poſt rem iudicatam. notab. 10. Boui. de ſtatuar. præſcript. glo. 1 §. ſub nu. 34.
15. Quinta ſuit opinio ſimilis primo loco relatæ opinionis. vt conſiderentur verba. & ſi ſiſt ſtatuti. aut enim tollit contractum. aut Inſtrumentum iuratum. Primo caſu non tollitur iuramentum. ex quo per Inſtrumentum. & ſic aliunde probari poterat. prout in prima opinione dictum ſuit ex intentione Socini. Secundo caſu tollitur iuramentum ſublato Inſtrumento iurato. & ita videtur de mente Rotæ. vt per Pute. decif. 116. lib. 1.
16. Sexta ſuit opinio relatæ per Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 15. aut loquimur de præſcriptione triginta annorum. aut de præſcriptione quadraginta annorum. primum renunciari poteſt. & ſufficit genera lis renunciatio. duomodo ſumus in iuramento valido in principio. non in herede in præſcriptione non inchoata. Si verò ſumus in præſcriptione quadraginta annorum. huic non poteſt modo renunciari. vt induit in odium negligens. & propter publicam vtilitatem. vt ibi latè per eum.
17. Et ſic habemus quomodo. & quando iuramentum perpetuet actionem.
18. Limitatur igitur tertio loco principalis conſiſſio. & regula. vt non procedat. nec habeat locum. ſi ſamulus præſt aliquid ſibi debitor actione reali. ſion personali. prout ſi veſtes de polita apud dominum. Rom. conf. 101. nu. 3. Curt. in. conf. 66. nu. 8. laſ. de actio in princ. nu. 10. poſt Bald. & Aret. ibi. ex quo tale ſtatutum eſt odioſum. & ſi tunc inſerpretandum. Pet. Rauenn. in ſuo alphebeto. in verbo. ſtatutum. Petr. Duenn. reg. 6. limitatione 1.
19. Licet Gomez. de actio. num. 66. in principio aliter ſentire videatur. & Seraphin. de priuileg. iuramen. privileg. 51. ampliat. 2.
- Limitatur quarto loco. ſi ſamulus deſerat dominum. & ſtatim redeat. quia non videtur neceſſiſſe. & ideo annus computatur à die. quo nouiſſimè diſcederet cum effectû. vt in l. 3. ff. de diuort. l. quicquid calore. ff. de reg. iur. & diximus aliàs ſuperius in materia huius regulæ.
20. Limitatur quitoſo loco. quandoque talis præſcriptio eſſet per litiſ conſiſtationem interrupta. quia ſamulus infra tres annos dominum conuenit. & ſi ſuit ceptus. tunc perſeque actio. vt not. in l. nam & poſtea. §. ſi is. qui temporalis. ff. de iureiuram. & in l. ſi. C. de præſcript. 30. vel 40. an. laſ. in §. penales. num. 113. Inſtitut. de actio. in lex hoc edito. num. 3. ff. de eo. per quem fact. crim. pulchre Roder. Suarez. in l. poſt rem iudicatam. l. 2. notab. verſiculus. conſidera vltimo. de te iud. cui adde Balb. de præſcript. in 4. par. 6. par. princ. q. 4.
21. Limitatur ſexto loco hæc conſiſſio. & regula ſuperius ſtatuta. vt non procedat in foro conſcientie. Alſon. à Caſt. de poſtea. legiſ. pen. c. 10. ex quo enim eſt malæ fidei poſſeſſor. non eſt tutus in foro conſcientie. c. vigilanti. c. ſi de præſcript. Corn. conf. 69. nu. 15. & 328. num. 14. & 320. Guiel. Rouil. ad conſuetud. Cenoman. artic. 15. commendat per notabili Petr. Rauenn. regula 6. limitatione 2.
22. Et præſcriptio in ſacta pagina. vt merces operarij tui non maneat penes te viſque ad mane. dignuſque eſt operarij mercede ſua. nedum quod præſcriptione tolli poſſit.
- Et conſequenter de iure canonico. ſecundum quod poſſeſſor malæ fidei nullo vnquam tempore præſcribit. talis præſcriptio non procedet.

Limita-

- Limitatur septimo, vt licet post triennium statu-
tali statuto, vel pragmatica salarium petere non
possit, si tamen famulus habeat rem aliquam in ma-
nibus, quæ sit domus sui, debitor retentio, & conse-
quenter excipiendo repellit, cum exceptiones perpe-
tuæ sint. Bart. in l. 1. §. sub lata, & ibi Ias. in 2. lect. ff. ad
Trebell. in l. purg. §. fin. ff. de doli mali except. in Licit.
cap. 5. perfectionis, post gl. ibi. C. de præscrip. trigun-
ta, vel quadraginta annor. in l. societatem, §. arbitro-
rum, num. 11. ff. de arbit.
- Decimo igitur videtur secundum hanc limitatio-
nem competere, vi famulus habeat in manibus aliquid do-
mini sui, quod vt plurimum faciat famulus, licet pe-
ritos non consulerit, in vt ex se cautelam inueni-
ant ad cuiusdum regim. huius statuti, vel pragma-
ticæ, & potius illud, quod est in manibus famuli de
bonis domini, iur. maioris, quam minoris valoris.
- Limitatur octavo, vt non procedat in foro eccle-
siastico, nec inter personas ecclesiasticas, cum dicta
pragmatica non liget dictos iudices, iuxta no. in cap.
Ecclesia S. Mariz, de consuet. in c. fin. de reb. eccl. non
alienat. Bal. conf. 1. §. col. 1. vol. 3. latet pluribus mo-
dis limitari Roch. de consuetud. q. 1.1. num. 65. v.
que 69.7. Remig. de subsid. charitat. fol. 166. Duen.
regu. 135.
- Vidi multos in facti contingentia, qui volentes cui
tariorem statum, procurant in Curia Ecclesiasti-
ca literas monitoriales, si quis sciret talem inferu-
se tali. & per hanc viam introducebat causam coram
iudice Ecclesiastico.
- Limitatur nono stante confessione, licet enim sit
forte absolutus, tamen ex alio capite vii confusus
condemnari potest. Duen. regu. 306. per textum in
cap. 2. de purg. vulgat. & in cap. 3. quia plerique, de
iuramen. eccl. vbi quis auditur post tenet. tiam, si
pars constituitur eum iniquum.
- Limitatur decimo, vt tale statutum debeat exci-
piendo allegari, aliter sibi non potest dominus, qui de
eo non excipit, cum iudex non impetratur officium
suum, nisi petenti, l. 3. §. hoc autem iudicium, ff. de
damno infect. in l. de pu. pello, §. qui opus, ff. de noui
oper. nunc. Dec. in l. r. iudicata, nu. 4. ff. de reg. iur.
Ias. in l. parte furioso, num. 1. ff. de his, qui sunt sui,
vel alien. iur.
- Bene verum, quod onus in prima instantia po-
terit opponi in causa appellationis, si per hanc, C. de
temp. appell.
- Pone tamen hic vnum. Iudex scit ex se adesse sta-
tutum, pars nulla allegat, au teneatur ex se, vt quæ
desunt, &c.
- Limitatur undecimo, vt non procedat contra-
riam si dominus accepit famulum, vt artificem faciat
de suo undecimo, si dicitur, non competet famulo sa-
lis exceptio, ex quo statutum est statuti iuris, vt not.
in l. 1. ff. si cert. per. Duen. regu. 306. num. 11.
- Limitatio hæc practiceabilis est, nam multi patres
ponunt filios cum artibus, nec curant vocari fa-
mulos, dummodo artem addiscant, seruiant, & do-
centur, tamen salarium non præstant, sed præstatur,
& sic est casus, in quo datur famulus sine salario ac-
tue, sed bene passivæ.
- Limitatur duodecimo, vt famulus & statuto ex-
clusus possit rem æquivalentem furari pro causa-
- zione sui delicti, prout aliis dixi in materia pensio-
nis soluende.
- Et est gl. not. abis in Cano. ius gentium, diffin. c. 1.
Innoc. in cap. 1. in l. primo, num. 8. de re lit. spoliat.
Alex. notabiliter conf. 135. nu. 1. vol. 1. Felin. in cap.
quoniam, num. 13. de simon. & in cap. 2. nu. 36. in fi.
de sponsal. Callian. in confect. Burgund. nu. des. iusti-
ces, rubr. a. §. col. 2. nu. 32. Afflic. in consil. Neapol.
lib. 1. rubr. a. num. 36.
- Ampliat ut procedat, vt tunc sit in foro con-
ficient. Atchid. in Cano. non sanè, num. 4. t. 4. q. 5.
Inno. in d. c. quia plerique, de immu. eccl. Floria. in
l. itaque, nu. 6. ff. ad leg. Aquil. Marfil. conf. 53. nu. 9.
Abb. in cap. 1. num. 10. de dolo & contum. Ias. in l. 1.
num. 7. C. de i. fam. Lup. in rubr. de donato. §. 6. §.
num. 5. & hæc est communis opin. Per. Duen. regu.
88. limitat. 1.
- Ratio limitationis videtur in propria, quin ca-
lumnia per calumniam tollitur, gl. in cap. cupientes,
§. malignantium, de elect. lib. 6.
- Addo Novia in Syl. naupia. lib. 3. num. 49. vbi nec
famulus, nec cuius iur. tenetur reuelare monitorio Ec-
clesiastico, & loquatur in quolibet debitor non va-
lente debitum recuperare. Cagn. de orig. iur. nu. 206.
& in l. non est singulis, ff. de reg. iur.
- Limita, si oritur scandalum, quia tunc non pos-
set, Barb. conf. 1. vol. 1. Abb. in c. peritum, de har.
quæ vi. metusve caus. Tring. de pen. cau. 46. limitat.
239. num. 4. Bonacoss. de famul. cau. 114.
- Limita secundo, vt ponatur pena arbitraria, prout
alii dixi de se pone pensionis etiam in materia sta-
tutaria, & loquatur in quolibet debitor non va-
lente debitum recuperare. Cagn. de orig. iur. nu. 206.
& in l. non est singulis, ff. de reg. iur.
- Inferius igitur ex prædictis per modum corollari-
um, quod appellatione creditorum etiam in materia sta-
tutaria, & si dicitur interpretanda venit creditor ex cau-
sa mercedis, & salarii, cui competit actio locati, l. Ti-
tius, ad municip. Boui. de statutu. senat. Boui. de sta-
tu. de præscrip. gl. 19. nu. 46.
- Limitatur duodecimo vltra Duen. & alios, vt non
procedat, quando debitor, & creditor sunt forenses,
quia non de statu, vel pregnantia non ligat, Ca-
putog. de dec. 1. 307. par. 3.
- Statutum Lucanum lib. 2. c. 118. disponit. Trans-
acto quinquennio si pars iuraverit soluisse actum de-
cursum, iudex teneatur admittere dictum iuramentum,
& iuramentum absoluit.
- Declaratur hoc statutum, vt procedat in casu du-
bio, secus si certum esset debitorem non soluisse,
quia tunc non est locus allegari iuramentum, vt ap-
eritur ysa petuimus in terminis huius statuti. Rom.
conf. 101. Castren. super eodem statuto, conf. 162.
vol. 1. dicit notabile Scraphin. de privileg. iuramen.
privileg. 4. num. 10.
- Declaratur secundo allegatum statutum, vt pro-
cedat, & habeat locum si iuramentum fuerit certum
exprimendo certam personam, cui fuerit facta solu-
tio, aliis si fuerit iuramentum iuratum, nullius erit
momenti. c. pen. & ibi Abb. de iureiur. Dec. in l. em-
petra

Vincentii Carocii Tractatus

- per in stipulationibus, ff. de reg. iur. Paris. consil. 45. nu. 40. lib. 1. Cephal. consil. 368. nu. 3. lib. 3.
- Amplius hoc esse verum etiam adhibita clausula, omni modo meliori. R. uin consil. 6. nu. 8. & 9. lib. 3.
- 45 Declaratur tertio, ut procedat his precipue concurrentibus, quod iurans habere potestatem, & habeat plenam notitiam. Vnde procurator sine specialissimo ad id mandato iurare non potest. Natta consil. 35. num. 4. Alexand. consil. 16. col. 2. lib. 6. Rolan. consil. 19. not. 2. lib. 3. Barbat. consil. 15. nu. 1. lib. 2. item quod fuerit iudice delatum, l. 4. ff. de iur. iur. Castren. consil. 162. lib. 1. Crauer. consil. 196. num. 2. item quod iuret solus, cui eras obligatus, vel ex eius mandato, Machel. parocin. 55. num. 14. l. 4. in terminis, Joseph de Ludovic. Rot. Lucan. 35. per totam. ex quo post Calcan. & Barbat. additur prædictum statutum intelligi concurrente probatione, & dicta decisio loquatur in pluribus. Vnde incertitudo de facili resultare poterat, locus fortasse in vno creditore.
- 46 Habetur tamen vnum in materia locati & conducti, quod actus possunt peti usque ad 30. annos. Guid. de Suzar de iure emphy. nu. 12. Balb. de præscript. par. 4. quæst. 4.
- 47 Statutum Cornica. 103. in Cuiuslibet prohibens peti pensiones à tribus annis supra. Nam non habet locum in debito iurato. Ita post alios, quos allegat, tenet Lamberteng. de contr. mulier. in fi. nu. 14. articulus plures in facti contingencia obtinuisse in Senatu Mediolanensi.
- 48 Statutum de non alienando rem locatam, nisi prius requisitis conductorebus.
- 49 Si locator vendat non requisitis conductore, venditio non valet. Alex. consil. 126. vol. 5. consulens in duobus conductorebus, quorum vnus fuit requisitus, & cessit, alter non, qui hoc non debet præiudicare non requisito, per tex. in l. vxorem. §. agri plagam, ff. de leg. 3. sequitur est Traq. de retract. c. uen. gl. 6. num. 30. Inscens in materia retractus, quod si vnus non curat tedinere, alij præiudicare non debet.
- 50 Ampliatur hæc decisio etiam stante pacto, quod si dictus locator durante locatione venderet rem locatam, possint dicti conductores à die alienationis antea tenere rem locatam per vnum annum, notificando alienationem, vel venditionem dictis conductorebus, nam per hanc prouisionem factam in instrumentum non videtur recessum à prouisione legis vel statuti, ex quo talia verba non sunt depositum, vel condicionalia, & nihil ponunt in esse, l. ex facto agita totum, ff. de hæc. inst. l. ex hæc scriptura, ff. de donat.
- 51 Ex quibus corollarie inferitur ad materiam, l. fin. C. de pact. conuen. ut prouiso hominis faciat cessare prouisionem legis in casu prouiso, non in casu non prouiso. Barto. ad l. si cum dotem, in princ. & ad l. si constanter, in §. quæst. 2. q. princ. ff. sol. matrim.
- 52 Vnde si est prouisum, ut liceat in casu alienationis conductorebus hoc facere, non sequitur ex hoc quod censetur prouisum in alio casu statuti, ut scilicet liceat vendere ipsis interquisitis iuxta formam dispositionis statuti.
- 53 Prædicando docet Bart. in d. §. agri plagam, quod conductor offerat pretium, quo oblato compen sibi in venditio ad rem ipsam, & licet fortasse vnus ex conductorebus recusauerit, tamen alter, si vult, habebit totum per inaccrescendi.
- 54 Statutum de recipiente laboratore alienum, quod teneatur soluere omnia debita dictorum laboratorum. Si aliqui laboratores vadant sponte ad vnum, & inuuant eum, ut retineat eos super possessione sua, si talem acceptantem petuerit, admittitur penitentia, ita vt non teneatur amplius ad debita, iuxta formam statuti. Veron. repugnans hoc notabile ad l. qui fugiuus, num. 5. ff. de xdi. edic.
- 54 Statutum puniens terrarum laboratorem. Qui peruenisset cuem loci illius, comprehendit omnem comitatum existentem cum illa qualitate, vt sit laborator. Fel. in c. ex parte, nu. 46. de rescrip. ne si melioris conditionis non laborator, quam laborator. Cofset. in repert. ad Abb. in c. cum ad sedem, nu. 28. de restit. spo. Bonacossi. in quæst. crimin. in verbo, percussio, vers. statum puniens.
- Statutum puniens prohibens exire de territorio ad laborandum terras est iniquum, nec obseruandum. Soci. consil. 72. lib. 2. ad l. mercatores, C. de commerc. confirmat R. ip. de pest. de remed. conseruati. nu. 30. t.
- 55 Statutum Luncanum de disgregando cetera conductorem, lib. 1. c. 136. Mag. Rot. Luc. 97.
- 56 Statutum Delphinale de vna libra piperis pro salario commentariariorum. Marc. dec. 91. par. 1.
- Statutum disponens, quod coloni nostri temporis non possint deserere culturam infra quinquennium possunt imponi à contractu recedere, si terra esset sua sit. et. is, vel si dominus aliqui innotet, vel molestet in cultura, Bart. in l. cum satis, C. de agrico. & cens. lib. 1. t. commendat Anchor. quæst. 54. nu. 11. par. 1. & 68. num. 8. par. 1.
- 57 Statutum loquens de conductore non comprehendit locatorem quando dispositum statuti siue odiosum, siue fauorabilem respiciat conductorem. Sebastian. Medi. reg. 5. limit. 45. par. 1.
- 58 Statutum disponens, quod pensio infra mensem soluitur, intelligitur nisi maior terminus à locatore sit datus. Bald. in l. 1. in fi. ff. de regu. Caion. Costent. consil. 91. ad primum dubium. Brun. de leg. & consil. in verbo, locatio, vers. 4.
- 59 Statutum mentionem faciens de locatione, intelligitur de simplici non mixta, quæ transeat in aliam speciem contractus. Alex. consil. 28. vol. 4.
- 60 Stante statuto, quod quicumque fecerit, quo minus possessionem alicuius laboratorum, vel locatorum puiatur tali pena, si quis prohibet laboratoribus ne conducant, videtur esse locus statuti, & probata intentio accusatoris. Bart. per illum textum, in l. 1. §. 1. ff. ne vis fiat.
- 61 Statutum dictum, quod propter negligentiam non locanum possit iuris Mediolani communis, eas locare possit, debet de negligentia constare, & quomodo. Zabaz. consil. 44. & 55.
- 62 Statutum disponens, vt nullus clericus possit locare sine consensu episcopi, si episcopus conducatur, dicitur satisfecisse statuto. Panor. consil. 11. vol. 1. Jo. And. in regu. qui facit, in Mercat. Alex. commendat in l. 1. §. sunt quæstium, col. penult. ff. ad Trebell. l. 16. in l. is qui hæc, §. neque, nu. 20. ff. de acquir. hæred.
- 63 Statutum disponens, quod locatores non possint vendere fundum, vel domum, nisi prius requisitis, coll.

conductores, talia verba operantur, vt etiam secuta traditione, & contractu, non transfératur dominium, nisi facta denunciantione. Alex. ad Bar. in l. i. s. ff. de actio. amp. dicens talia statuta vigere in molis partibus Italiae, & ob id memini tenendum per doctrinam Bar. in l. cum lex, nu. 7. ff. de fideiuss. in l. si ita quis, s. ea lege, vbi Jaf. nu. 37. ff. de verb. oblig. in l. vnipersa, vbi Jaf. de communi, nu. 7. C. de precib. Imper. offic. Triaq. in prefatio rertit. Lignac. sub no. 15, dicens tale statum vigere Fetrar. Aod. Gail. lib. 2, obferuat. cap. 19.

Et si sint duo conductores, & vnus renuneiat iuri suo, alteri non præiudicat. Alex. conf. 126. vol. 5.

- 64 Statutum de conductore non solum verificatur in conductore domus, sed quoque in conductore. Alex. conf. 10 vol. 3.

Conductor stationis descendens, si de mandato superioris, aliam eam cõcedit, an incidat in penam statuti, prohibentis conductionem fieri de statione. Anchar. in c. 1. q. 14. de constit. eod. ff. 154.

- 65 Statutum puniens inuicem possessionem alterius, intelligitur de intrante per dolum, vnde non comprehendit operarium, vel conductorem. Anchar. in cap. 1. q. 14. de constit.

- 66 Decretum Mediolani, q. nullus familiaris Principis, vel frater, aut domesticus, possit conducere vti galia, aliis præsentatur, quod quis conducere vti solet, vel interposita personis familiaribus illius, & hæc præsumptio est iuris, & tollitur probando inimicitiam cum tali familiari. Boss. de conduct. vti gal. num. 5, & 7. Menoch. de p. sump. lib. 1. q. 65. num. 8. verlic. septimum est exemplum.

- 67 Statutum disponens, q. appellans debet salarium depositum infra tres dies, intelligitur si fuerit interpellatus saltem a iudice. Ruin. coot. 26. num. 8. lib. 4.

- 68 Statutum disponens, quod coloni clericorum, vel laicorum possint renunciare iuri conductionis, non valet vt contra libertatem ecclesiasticam. Socie. consil. 55. col. 2.

- 69 Statutum disponens, q. nullus fideiussor, obligatus ultra centum, possit conducere vti galia communis non comprehendit fideiussorem in rem suam. Jaf. in l. si ubi decem, s. in bis, op. 6. ff. de pact.

- 70 Statutum imponens penam prohibentem locari prædium, habet locum in eo, qui impedit conductores conducere. Ex hoc enim locatio impeditur. l. 1. s. hæc actio, vbi Bart. ff. de vi fia. vti. Menoch. de retin. possess. rmed. 1. num. 68.

- 71 Statutum disponens, quod coloni teneantur ad collectiones decimarum in statu, pro dominis non subditis, nõ valet, vti iniquum, obligando vnum pro alio. Bart. in l. si penci, in l. si colonos, C. de agric. & censu. lib. 10. commendat Jaf. ad l. si quis ius suo, §. legis, col. 1. verlic. secundo facit, C. de inoff. testam. Est talis valde frequens in materia dationum.

De precario,

- 1 QVæto, an in simul concurrere possint precarium, & conductio, & vt que non, cum ex conducto non transfératur possessio, & per precarium transfératur saltem naturalis, l. si quis ante, vbi not. ff. de acquir. poss.

- 2 Declaratur, si in eodem instrumento apponerentur precarium, & conductio, nam ad tollendam contrarietatem intelligitur, quod ex precario non transfératur possessio, l. non dum, s. ff. de vfuap. Bart. in l. inter dum, ff. de acquir. poss. ff. Alexand. consil. 121. col. 1. vol. 1.

- 3 Pariet si in eodem actu, & instrumento fiat precarii mentio, & conductionis, & nominetur pretium detracta precarii denominatione erit simplex locatio. Iacob. Menoch. de arbitrar. iudic. quest. 7. num. 21.

- 4 Declaratur secundo, quando uterque actus sit ex causis voluntariis, scilicet si ex causis necessariis. Jaf. in d. l. si quis ante, num. 7. Et per modum corollarii infertur ad l. non solum, ff. loca.

- 5 Prima sit conclusio ad l. non solum, ff. loca. per locationem non transfératur dominium, l. non solum, ff. locati.

- 6 Ampliatur, vt nec poss. sio transfératur, sine ciuilibus sit, siue naturalis, l. non solum, s. quod vulgo, ff. de vfuap.

- 7 Ampliatur secundo in conductente rem simpliciter à non domino, nam ex simpliciter necessarii non facit, cum dominum, neque poss. sio, m. l. si aliquis rem, cum ibi not. ff. de acquir. poss. posui superius in verbo, res propria.

- 8 Limitatur primo in simpliciter detentatione, quæ in colonum, vel conductorem transfératur, vt notant in dicto §. quod vulgo, & d. xi ad m. teriam l. 1. C. communis de vfuap. & faciunt quæ dixi p. 7. conclusione 48.

- 9 Limitatur secundo, vt locatio retineat p. sio nem ciuilem pro se in animo suo, naturalem per colonum, vel conductorem, vt not. in d. l. 1. C. communis de vfuap. de qua suo loco dicam.

- 10 Ampliatur hæc ampliatio ad materiam d. §. quod vulgo, vt sine causa iusta, & legitima colonum mutare non possit possessionis ritum in præiudicium domini locatoris, d. §. quod vulgo.

- 11 Concurrente autem iusta causa potest data scientia domini, qui tunc detentionem, & cessat, ut patet rebus illis, & hoc colonus verè sciat. Rui. conf. 147. num. 10. vol. 1.

- 12 Et sic habetur declaratio ad d. §. quod vulgo, vt procedat ex iusta causa, & legitima scientia.

- Limitatur tertio in conductore ad longum tempus, in quem transfératur possessio, & utile dominium, vt suo loco dixi.

- 13 Limitatur quarto in caso legis, io naue Sauseli, ff. locati. vbi habetur textum magistralem de duplici specie locationis, secundum vnam, possessio & dominium transferretur, & secundum aliam non, & ibi in credendum ire, id est dominium transferre, prout not. Horommi. in commentar. verb. iuris, in verbo credendi.

- 14 Et circa intellectu verborum in d. l. in naue Sauseli, argenti postulatam ut Sueronio pro purgatione, & excothismo, sicut aurum obratum ut Grecis multipliciter excoth. & quam apufoia, quæ in argento celato in aspre redinetur quando excita videtur similis illis pustulis, quæ ex verroca, vel sudore nascuntur. Columel. lib. 7. cap. c. est etiam insubialis a ignis, quæ pusulam vocant, pastores legunt, & multi

Vincentii Carocii Tractatus

possellatum, hoc est informe, atque insectum, cuius verbi origo æque obscura est, postulatam reponit Alcia. quod tanto viro indignum videtur. de pultularo videtur verior lectura. Martial. lib. 7. nulla venit à meo argenti tibi libra pustulati.

- 15 Limitatur quinto d. l. non solet in casu legis, item si preio, §. 4. ff. loca. ex quo etiam contextu habetur, quod diuersis respectibus idem locator pariter, & conductor dici possit, nec hoc est alienum.

- 16 Limitatur sexto, nisi præcesserit contractus de cuius natura transfertur dominium, & possessio, puta, si vendo, postea incontinenti reconduco. Castreosio d. l. non solet, per l. qui quis, C. de usufructu.

- 17 Et sic habetur ampliatio ad l. qui quis, C. de usufructu, ut procedat etiam in conductione post venditionem, vel similem contractum translationem domini. nij. bonus tex. in l. quædam mulier, ff. de rei vendit. glof. in §. interduin, in verbo, ousda, Insist. de rerum diuis. Castrenf. in l. Pomponius, versicu. prædicta, ff. quemad. usufructu. amitt.

Sublimis in ecclesia, nā conducens scienter rem propriam ab ecclesia præsumitur ei donare. Ripa in l. si aliquam rem, num. 36. ff. de acquit. poss. & sic habetur ampliatio ad l. fin. C. de sacrosan. eccles.

- 18 Inferitur limitatio ad l. C. de dot. promiss. concurrunt enim duo specialia ex diuerso fonte nata, nam in hoc caso præsumptio donationis causatur à scientia facto conducentis: domini translatio causatur favore ecclesie.

Quæ iungi possunt ad ea, quæ posui in conductione rei propriæ, ad l. si aliquam rem, ff. de acquit. possessione.

- 19 Limitatur septimo in materia l. Redemptores, ff. de rei vend. nam edificans in solo conducto transfert dominium ædificij in dominum soli, & dici posset non procedere ex natura locationis in se, sed quia ædificium cedit solo.

- 20 Et ex prædictis inferitur, quod si in aliqua sententia dicatur, quod sicutarij, & conductores recognoscunt talem in dominum, per hæc verba censetur translatum dominium. Vincen. de Anna. alleg. 104. sub num. 1. j. vers. tertio facit dictum.

- 21 Inferitur secundo ad vnum in facto contingentia in hac locati & conducti materia, quis in testamento legauit apothecam fabricari, si tamen exercere illam artem, ille effectus bannitus cooduxit insitiores, qui exercebant, an debeatur legatum.

Vtique sic, quia conductor domino possidet, ut dictum est, & ponit Firmian. in verbo, possessio, apud quos, in verbo, colonus, & in verbo, conductor.

- 22 Pariet si famulus, vel colonus dicat, equus est meus, non ex hoc est dominus, Bartol. l. quintus, la secunda, §. argento, no. 8. ff. de auro, & arg. leg. Atret. de in. natur. in prin.

- 23 Et sic possessoris appellatione conductor contineatur, nisi largo sumptio vocabulo possessio pro detentione capiatur. Alex. in l. 1. col. 6. vbi Ripa nu. 31. Alcia. nu. 3. ff. de acquit. poss. Ripa in rubr. de can. posses. & propr. num. 36. in verbo, detentatio, latet Anton. Ciof. conf. 89. nu. 10. par. 2. per l. 1. in fine. Corbo. de iure emphyt. ampliat. §. 9. num. 37.

Alex. in l. si quis ante, nu. 2. ff. de acquit. poss. Salie. in l. 1. num. 1. C. de usufructu. Insist. in l. naturaliter, nu. 5.

ff. de acquit. poss. Corn. conf. 40. ou. 6. lib. 4. Hippol. Rimsin. conf. 17. num. 25. vol. 1.

- 24 Vnde statum de possessore loquente non comprehendit conductorem. Arat. in rubr. de acquit. poss. Rebuff. in concordanti, de collat. §. volumus. Curt. iun. conf. 108. nu. 17. Contard. ad Aegidian. limit. 31. oum. 25. Magon. Rot. Lucas. §. 1. num. 22.

- 25 Et sic detentor is dicitur ad l. ex conducto, ff. loca. qui ousdo facto insistit rei corporali gratia custodiz, & conseruationis, vt declarat glof. in l. 3. §. ex contrario, ff. de acquit. poss. clarè Rip. in rubric. de causa posses. & propriet. num. 26. versicu. detentatio, vbi etiam dicit esse quid facti, ex l. stipulatio ista, §. hæc quoque, ff. de verb. oblig. & l. ex conducto, ff. loca. & solet occupatio appellari cum solo corpore quæ rei insistat, vt docuit Franc. Connan. lib. 3. commenta. ciuil. cap. 10. num. 8. ex tex. io l. possessionem, ff. de acquit. poss. Menoch. in 10. remedi. recuper. posses. quæst. 5. num. 26. quæ omnia deferuire possunt in conductore, colono depositario, commendatario, & similibus detentati onibus.

Q V A E S T I O II.

Pædo locauit, an impediri possit, ne sibi soluantur pensio à vero domino, & vtrique non, sed eogi poterit conductor soluere pensionem, vel nauulum prædioni locatori. Bene verum, quod prædo est ipsi domino obligatus. Stracch. post alios de mercat. tit. de nau. num. 18. vbi declarat id verum, si conductor bona fide soluit ignorans ipsum esse prædonem, & putans verum dominum, vel heredem, secus enim si sciuisse prædonem. Bald. conf. 476. num. 4. vol. 1. Dec. conf. 407. Visis, num. 1.

Et sic regula, quod prædo manentis est, procedit in contracta locationis & cooductionis.

Q V A E S T I O III.

- 1 **Q**uestio fuit apud Bald. in facto agitata. si quis locet rem, vel possessionem aliquam nomine meo, & ego postea rausico, an præsumatur locator rem retro nomine meo possidisse? & consulatorem tenet quod non, conf. 386. in final. verbis, quem sequutus est Boui. de statum. præscript. gl. 21. nu. 4. 1.

- 2 Comprobatur ultra eum ex regula, quod ex potius contingentibus non inferitur, l. non hoc, C. vnde legitimum.

- 3 Secunda ultra eum comprobatur, quia qui hodie possidet, non presumatur olim possidisse. Bald. in Lex persona, C. de probat. conf. 1. vol. 1. Anchor. in reg. semel malus, lib. 6. Floria. in Loon est necesse, C. de probat.

- 4 Declaratur præfens Bal. resolutio, nisi ex facto de præfenti possimus arguere in præteritum.

Vnde probatio domino de aliquo tempore, & de possessione de præfenti per locatorem presumitur reitru possidisse, quia videtur legitima causa, quod qui fuit dominus olim possederit, arg. l. procuratorem, C. de acquit. poss. Bal. in l. vnica, nu. 5. C. de sent. que pro eo. Alcia. sub aliqua cogitatione dubitationis reputans hoc notabile, reg. 2. præsumpt. 21. nu. 1. confertur adducta per Alex. conf. 81. col. 1. lib. 7.

QVAE-

Questio fuit in sacro R. auditorio, an locatio reddat possessorium iustum, & sui et solutum quod non ex hac possimur ratione, quia non ordinatur nisi ad qualem qualem possessorium. B. l. d. conf. 3. fo. col. 1. b. l. 1. Contard. ad Argidulian. limitatione 1. t. nu. 30.

Q V A E S T I O V.

Questio, ad regulam de publicandis resignationibus, an ex locatione beneficii presumatur collatio, vel promissio, utique sic. R. buff. in praxi beneficiorum, regula de publicandis, g. l. ver. ratio huius regule, reputans in practica beneficii valde notabile. Facit c. vestra, c. ubi non de loca. & ratio, quia aliis locans presumatur intrusus, quod in dubio non presunt. ur. l. merito, ff. pro soc. regula, Effort.

De iure congrui.

Questio, an in contractu locationis & conductio nis habeat locum ius congrui.

1 Videbatur quod non ex his, quae superius diximus ad l. non solet, ff. loca. & sic non transferatur dominium, neque possessorio, & conseq. neque non potest habere locum ius congrui.

2 Contrarium est verius. Affert de iu. protomis. nu. 3. maxime in locatione ad longum tempus, per quod transferatur vitale dominium, ut ibi per eum num. 38. Tit. q. de retrac. Lignager. 5. l. 4. gl. 1. nu. 79. teigi in verbo, solium, videtur, ubi de consiliu. Gregor. & similibus. Franc. Veggi. conf. 2. num. 8. Burl. Borg. ad dec. post. l. io verbo, ius congrui, l. nu. 7.

De iure patronatus.

Notabilis, & practabilis est questio secundum Roch. int. ius allegadom, an conductori competat ius patronatus.

1 Et videbatur quod non, ex rationibus aliis allegatis de lege non solet, ff. loca.

2 Contrarium est verius in conductore ad longum tempus Castren. conf. 57. col. 1. vol. 1. sequitur Felin. in cap. cum & iudus, colum. pen. de re iudi. & hanc et magis communis opin. Roch. de iur. patrocat. in verbis a quo num. 58. dicens hanc questioem non rabilem, & practabilem, ubi num. 59. dicit consuetudinem in hoc praecipue attendendam. Vincen. de Anna. alleg. tog. num. 3.

3 Ius igitur patronatus de per se locari non potest, venit tamen in conductioe generali, ut o. in cap. ex litteris, de iure patronat. Lamberm. de iu. patron. lib. 1. part. 2. q. 8. princ. artic. 8. Joseph de Ludovic. conf. 52. col. 15. verificamplius, ubi de magis commun. Nico. Mozz. in titu. locatio, rubric. de reb. quae locari possunt, o. m. g. ubi modificat ad locationem modici temporis.

4 Et locatio bonorum iuris patronatus, non potest hodie fieri compatrois ad tollendum suspitionem fraudis. Borg. dec. 37. n. 30. par. 2. attestans per Summum Pontificum ita fuisse declaratum.

Locator tentans vendere rem locatam valet et si olerere emere volenti, conductor recusat, an eo invito ostendere possit.

1 Primo videtur dicendum conductorem non esse tali molestia afficiendum ingrediendo domum, & cameras ipsius, ex quo res immobilis per se patet, & se ipsam exhibet, l. 1. C. quibus, & 4. pars Auth. edos data, C. de don. aote nup.

2 Pro contraria parte facit l. si sita 5. si dominus, ff. de visu & habitat. Secundo pro hac parte facit l. 1. s. quod ait. ff. loca.

Et hanc opinionem dixit verior Bar. in l. quous lo si. ff. de pig. act. ex cuius doctrina colligitur, aut sumus to re mobili, & excludenda est data cautione Auth. hoc ita, C. de pig. l. a duo pig. 5. q. d. si res, ff. de re iud.

3 Unde tractari possit ad propositum materię locati & ebdudi, si dedit tibi equum ad vesturam, postea se offert occasio vendendi offerenti bonam conditionem, quod conductor cogitur exhibere, & praebere pariter occasionem inspicendi.

4 Pariter dici possit de rebus mobilibus 10 illis, in quibus locatio consistit, ut suo loco diximus. Aut sumus in re immobili, & tunc aut in praedio rustico, & de per se patet. Unde non fit iniuria colloco, si inspicitur praedium vendendum, ne aliquo damno afficitur, aut sumus in praedio urbano, & cogitur permittere ut inspicatur.

5 Et sic patet responsio ad contraria distinguendo modo, quo supra. Firmat. in verb. duntaxat loca.

Et si res conductu bene visa vendatur, quomodo pensio diuidatur, posui suo loco.

Q V A E S T I O II.

Locasti mihi rem alienam, quae pendente locatione effusa mea, quid agendum? utique plura competunt remedium locatori datur actio ex locato ad pensionem pro praeterito tempore, si quis fundum, 5. si ff. loca.

1 Datur secundo loco exceptio, si pefio petatur tempore futuro, 3. quoties, 5. colono ubi nota, ff. de vitulr.

2 Tercio datur actio ex conducto ad constituendum instrumentum quietationis, l. 1. ego, ubi Bar. ff. loc.

3 Practicudo igitur habemus ex praedictis cautela quod licet ex aliquo actu liberatur ipso iure, tamen agere potes, ut fiat instrumentum quietationis.

4 Quatio dabitur remedium, l. si quis conductiois ad traditionem possessionis, ut ibi gl. animadverit. Et praedicta adde l. conf. 158. in si. lib. 2. Contard. ad l. diffamari ampl. 17. nu. 14.

5 Si tamen conductor a locatore emat, tenetur ad integram pensionem, donec precium solvat. Bari. in l. si quis fundum, 5. fina. in l. licet, 5. fina. ff. locat. Vnde bonum est locatori quanto citius precium solvere.

Q V A E S T I O III.

Plura est questio. Conduxit fundum pro certa quantitate vict. gran. vel olei, volo respondere in pecunia, nunquid possum?

K K 3 Videtator

Vincentii Carocii Tractatus

- 1 Videbatur quiddam sic. Nam si res locata euincatur, cogitur conductor recipere rem æque commodam, vel idoneam, prout superius in titu. de euictionib. & propterea l. ac. in l. 2. §. mutui dario, l. mitat. 19. ff. si cert. pet. ponit hunc casum pro limitatione ad tegu. aliud pro alio inuito creditore solui non posse.
- 2 Secundo pro hac parte facit nam obligatus ad pig. nati, vel fideiussiones liberatur, l. qui autem, §. sed & si, ff. de const. pec. vbi in practica dicit notandum, Paul. Cast. contra Cyn. in l. 2. C. ad l. Aquil. vt procedat libellus, peto vt mihi restituas boues meos, vel æque bonos. Sequitur lmo. in c. 1. de commodato, vbi e contra tenet, quod si tu petas à me boues offe- rendo æque bonos, sum liberatus, nec poteris dicere replicando, ego volo pretium.
- 3 Licet secus in fideiussore iam dato, & per credito- rem acceptato, de quo mutatio fieri non potest credi- toris consensu non accedente. Bal. ad l. si pater, C. de collat. Mar. de fideiuss. q. 30.
- 4 Pro contraria parte facit l. domini prædioru, C. de annon. & tribut. lib. 1. vbi de fructibus in solo con- ductu recolectis faciendi est responsio domino loca- tori, & ibi Bar. dicit hanc opinionem vetiorem com- mendat pro notabili Petr. de Raen. singul. 121.
- 5 Teneur igitur colonus respondere domino de ra- ta fructuum, & hoc non sufficit, sed debent esse fru- ctus recolecti in fundo conducto ad laboritium, & ratio fortasse assignari potest, vel ratione affectionis, quia magis prouisus sumus ad fructus in nostro recol- lectos, & amari videtur dulciores, præsertim si sit fun- dus ab antiquo de familia à proauis, vsq; ad pronepo- tes, iuxta l. lex, que tuores, cum ibi not. ff. de admin. tut. vel in signum cuiusdam (sic enim loquor) vetio- ris secundum nos possessionis: nam si responderet de iisdemmet fructibus, que in solo per nos locato col- lecti sunt, videtur verius signum, quod colonus pos- sident nobis, licet omnis recognitio per se sufficiat.
- 6 Sed pone hic vnū in practica quotidianam. Colo- nus, vel conductor an sit liberatus, si in illo anno non nascantur fructus, vel supplet debet de anno se- quenti. Distinguendum est cum Papien. in forma li- bellis ad ficti præstationem, nu. 16. Aliquando fundus ponitur ad solam designationem, & tunc nō liberatur, sed suppleri debet ex alio fundo, vel alio modo, l. qui dam testamentum, ff. de leg. 1. Aliquando fundus poni- tur ad taxationem, & est vnica præstatio tantum, & tunc aut fundus fuit taxatus simpliciter, puta, pro- mittere decem ex fructibus huius fundi, vel ponendo voca- bula, & confinia, quod idē est, & tunc suppletur in anno sequenti. Aut fundus fuit limitatus per modū cōditionis, puta decem cados vini de eo, quod nascetur ex tali fundo, non nascendo non tenetur alio- de supplete, l. si debitori, §. verisimile, ff. de contrah. emptio. Si verò in promissione sunt plures præsta- tiones, puta decem annua, & tunc suppletur in se- quenti, l. legatum, §. vini, ff. de annuo leg. l. cum cer- tus, ff. de iuric. lega.
- 7 Totā igitur vis consistit in verbis, an importent formam, vel simplicem demonstrationem, vel quid aliud simile.
- 8 Et sic per discussum colligitur in hac locati & cō- ductu materia, quod fit compensatio temporis, & hoc dupliciter contingit: vel in operibus, & seruicio præ-

stando, puta, si famulus ex infirmitate, vel alio legi- timo impedimento non potuit seruare tali anno, res- tauret in alio, prout dixi suo loco in verbo, famu- lus, vel in fructibus, prout iam diximus.

Q V A E S T I O I V.

- N** Ascitur quandoque, & alia difformitas in hac locati & conductu materia. Conductus equum pro decem tantum dietis, & illis dietis fuit seruicium pro viginti, debebitur ne salarium duplicatum, sicut duplicatum successit breuiter sic, g. l. singul. in leos, in verbo, conuenis, ff. de falf. quam singulariter dixit Amanuel. de claris aquis, sing. 157.
- Posset fortasse hoc eū applicari ad famulas, nec- mon alia seruicia.

De cessione.

- C**olonus partiaris contraxit multa debita cum domino, & tempore solutionis non habet unde soluat, admittitur ne ad cessionis beneficium? Que- stio ista pendet ab illa, an partiaris sit socius, de qua alijs diximus, & quam maxime in tractatu remissionis mercedis, & alijs in locis.
- Vnde omnia pro nunc disputatione, cum hæc pen- deat ab illa, & Fulg. tenuit q. sic, æquiparans cum so- cio in l. si merces, §. vi maior, ff. loca. vbi text. prin- cipalis in hac materia, dans etiam vti socio priuile- gium, ne coeueniat ultra quam sacere possit.
- Idem tenet Ang. de paleis, & oliuis, col. 3. verbi ad- tertium respondeo, Petr. de Vbal. de duob. scratibus, par. 30. q. 9. num. 10. Cremen. l. singul. 166. no sua. Corferto. l. singul. suis, in verbo, colonus 2.
- Limita, nisi de debito consistat per publicum iura- tum instrumentū, quia non admittitur propter per- iurium. Capell. Tholo. l. 38.
- Limita in debito dolose contracto, Brun. decis. bo- norum, q. 334. q. principali.
- Quæstio hæc formata per Brun. in citato loco res- trinxit in duobus modis, & primo restrinxit, se in partiaris tantum, quod igitur dicemus in alijs con- ductoribus ad pariem fructuum socialiter non re- spondentibus?
- Secundo restrinxit se ad debita contracta per colo- num cū domino suo, quid in debitis contractis cum alijs dominis?
- Quis verò præferatur, posui in tit. de inuectis, & quod præferatur dominus, patet pro indubitato, Ti- ber. Decian. cons. 30. nu. 30. quia respondetur, lib. 3.
- Cui addo bonum textum in l. eam, ff. qui potio- res in pign. habentur. Ripa in l. priuilegia, num. 36. de priuileg. creditorum, & repetam suo loco in ma- teria prælationis.
- Illud non omitam materias non separando, & ad propositum materie cessionis bonorum, & locati & conductu, quod cautela est pro creditore, q. debitor antequam dilationem quinquennalē repetat, vel se ad cessionem bonorum preparat coram iudice inisset debitorem cogi ad opera præstanda, & ei seruire, ex computando debitum pro rata cuiusq; ne diei, com- putata mercede debitoris, & sic ratione cuiusdam ra- tionalis legalis locationis, & conductionis, donec de de-

Vincentii Carocii Tractatus

- 9 Stringitur alterius hęc secunda ratio, ut si princeps in scripto expressè apponat, non obstante pignificatio tertijs, adhuc intelligitur præiudicasse in locibus tantum, & minimis, non autem in grandib. in l. sed cum hæred. ff. ad Treb. & in cap. cum olim. in verb. præiudicium, de consuetud. Card. in c. mandatum, in 7. n. tab. de rescript. Felio c. super eo, de rescript. Inclin. fin. C. de consuet. princip.
- 10 Multo minus in caso nostro, ubi faber, & eius exercitio non in minimis, sed in magnis præiudicasse censetur, fortasse enim ratione loci multum lucraretur, vel prohibitus multum perdere, prout experientia docet, & maximè etiam qualitate fabricæ, qui ut plurimum est persona vilis, & pauper.
- 11 Tertio pro hac parte facit. In suo licitum est fittere, dummodo non intrinsecus in alienam, l. ficut, §. Aristo. ff. si servus vendidit, sed faber nihil iniecit in alienam, in propria enim exercet officina, oculos ad ignem in hyeme, & æstate exercendo, & aures ad molestias, & assiduas pulsationes accommodans ad, merito &c.
- 12 Quarto pro hac parte facit ratio à Vaconio philosophice excogitata, nam (inquit ille) dignior est esu fabricorum, vii artificum, quam Doctorum artificis namque pars sine civitatis, ut per Aristot. in 2. Politicorum. Doctores autem minimè cum etiam illi nati Civitatem gubernare possunt, et not. io l. certi iuris, C. de iudic.
- 13 Et hanc partem negativam per hanc rationem tenet Vacon. lib. 1. declarationum, c. 21. nu. 6.
- 14 Contraria itaque est opinio affirmativa, ut doctor fabricum molestiam expellere possit.
- 15 Pro qua opinione est in argumentum text. in l. adificia, C. de oper. publi. ubi ratione consecrationis publicæ & utilitatis removeoior omnia impedimenta publicis ædificijs. Doctori igitur fabri molestia impedimenta removenda sunt.
- 16 Secundo pro hac parte facit text. in l. prima, ff. de iusto matr. publice enim interest civitatem habere doctos viros.
- 17 Tertio pro hac parte facit aliquantulum text. in Cano. percipimus, 17. q. 2.
- 18 Et hanc partem affirmativam tenuit Bald. in l. 1. ff. sol. matr. num. 10. ubi Rom. num. 3. Dyn. col. 1. circa med. Iaco. de Arc. nu. 8. Bald. col. antepen. vers. nota sicut publica. Alex. nu. 31. Soc. ou. 64. l. c. nu. 49. Alcia. oum. 31. Parpal. num. 44. Ripa nu. 27. Poona. num. 85. Visitan. oum. 185. Socin. iur. num. 230. & nu. 271. Ange. Clar. de Scissell. & Vincen. Hercule. in l. Spec. in tit. de scrijs, §. 6. quatur, nu. 4. pl. fin. in fi. in l. vnica, C. de stud. liber. vrbis Romæ, lib. 1. & ibi Ioan. de Plat. nu. 5. l. uc. de Pen. nu. 7. latè Part. Henlebr. io. de Plat. in l. cum filios, nu. 1. vers. hinc est, C. qui zute, lib. 10. Imo. in c. vltima, de locato. Vincen. Herculan. io. in executione, nu. 168. ff. de verb. oblig. Veron. de ferus, vrb. præd. cap. 43. nu. 1. Abb. in cap. 2. oum. 74. de iudic. ubi Felin. num. 16. Item Abb. c. bonazil primo, na. l. de postul. præla. Dec. in l. r. oum. 72. ff. de officio, io cap. 1. ou. 86. de prob. Ioan. de Amic. conf. 104. num. 9. Montolo. in promissario iuris, in verbo, faber. Petr. Duoen. reg. 289. ita ut de facili asserere, & attestari possumus hanc esse

* communem opinionem.

- Amplius primo, ut procedat, & habeat loci nedum in loco ubi doctore legit, vel docet, sed etiam ubi studet. Socin. iur. in d. l. 1. oum. 72. par. 3. ratio videtur in promptu: nam licet in studio doctor non docet actus, tamen est in præparatione docendi, nec possit docere, nisi prius studium suum illud: Hanc aqua cribro, qui vult discere sine libro.
- 19 Amplius secundo, ut sedum procedat in Doctore, sed in scholaribus, Bart. in d. l. 1. ff. soluto matr. par. 1. legat. §. c. nonnullis, ff. de legat. 3. R. buff. de privileg. scholar. privi. 6. Horat. L. ut de privi. scholar. privileg. 46.
- 20 Adde, quod hęc est vera, & communis opin. Ripa in dicto loco, nu. 144. ubi Soc. iur. num. 276. Eman. dicens ex communi hoc verum in quocunque litterarum studio, licet §. in verbo, faber, num. 2.
- 21 Et quibus collari debet habetur intellectus, ad l. fin. C. de exc. sacrisse lib. 10. ubi sic procedat, quia eadem ratio non militat: si verò eadem militat ratio, eadem procederet decisio. vnde aut privilegium indulgetur fundrum in ratione perit, & tunc, quia nō est eadem peritia in scholare, quæ in Doctore, tunc privilegium non extenditur, prout in d. l. 1. aliquando privilegium indulgetur ratione publicæ utilitatis, & tunc à Doctore extenditur ad scholares, quia utrobique versatur publica utilitas, prout in questione, & ampliatione propofita, ita Socin. in d. l. 1. oum. 10. ubi l. c. num. 47.
- 22 Secundo ubi intellectus, ut d. l. 1. procedat in privilegijs, in quibus fit stricta interpretatio, ut per Bart. in d. §. c. nonnullis.
- 23 Textus colligitur ubi intellectus ab Ange. ibi, sub nube quadam, quod illa verba, quia docere sufficit ad verbum quædam, &c. sed terminatio potest fieri generaliter, & ita sentit Socin. iur. num. 276. in fine, dicens hoc verum, & sic incidenter habemus quodam in dispositione loquentem de Doctore comprehendant scholares.
- 24 Amplius tertio, ut etiam vnus doctore possit impedire alij doctorem, voce eum, vel quous alio modo impedierint, ut not. in l. 1. C. de stud. liber. vrbis Romæ, lib. 1. Ripa in d. l. 1. oum. 135.
- 25 Modifica, ut is imper præferatur, qui est excellentior, vel utilius legit. Abb. in c. clerici, de iudi. nouit in c. boni, de postul. prælat.
- 26 Amplius quarto idem esse in scholaribus, qui cantando, pulsando, vel alia voce legendo, vel quous alio modo verificatio impedit alium. debet enim vel tacere, vel non sit de domo expelli. Spec. de iudic. §. generaliter, vel hinc est Felin. in cap. fin. circa fin. de iudic. Ange. in verbo, locatio, num. 9.
- 27 Amplius quinto in Doctore, adnotato, & patrocinatore, num. 17. in fi. Giud. Pap. q. 18. Titaeque de nobili. cap. 19. nu. 15. Schult. Med. de reg. iur. regu. §. oum. 161. ubi & impedimentum remittit iudicia arbitrio. ita Bart. in d. l. 1. quæ ubi sequatur Parpal. nu. 49. per trz. in l. adnotati, C. de advoc. diuer. iudi. ubi admodum subleuantur aliens negotia ad suos trahentes molestias, ut laboribus submeant alienis, secundum Cassiodorum.
- 28 Et illud Hæfflerus in potest. sue summe. Advocati solentur exercentes magis merentur, quàm Fratres Prædictatores sed pondera verborum, fideliter, & sic reddunt

redditur dubia Bar. doctina ip. l. medicos, C. de prof. fil. & medic. lib. 10. quem reprobat Auchan. in Clement. l. de magistr. Arret. consil. 93. an princip. Guid. Pap. dec. 88.

29 Ampliatur sexto ex eisdem rationibus idem esse in medico et in artium, quae superius diximus in ver. * b. m. d. c. Socin. in d. l. 1. nu. 64. ubi de communi. Alciat. nu. 54. Pappal. nu. 48. Vultur. num. 82. Guid. Pap. q. 18. Max. singul. obic. lib. 1. c. 7. Tirac. de nobilit. c. 29. nu. 13.

30 Ampliatur septimo idem esse in infirmo, vel aegrotante. Lucas de Pen. ex communi, in l. fin. C. de stud. libera. lib. 11. Eman. Suarez litera l. ann. 1.

31 Ampliatur octavo idem, & fortasse fortius in iudic. & publico officiali, quoniam enim rationes militat & magis maiores allegati pro Doctore legentis, vel aduocantis, & pro scholario, qui ideo studet, ut officia tur index, si principi placebit.

32 Ampliatur nono, ut id sit, si fiber malleatur iuxta ecclesiam, ne diuina impediatur officia. l. 1. §. ius publicum, ff. de iust. & iur. Ripa. in dicta l. prima, ampliatione prima, num. 13. Pappal. num. 49. vbi idem in monasterio. Adde ad Angelic. in verbo, Incartio, num. 9.

33 Ampliatur decimo etiam si simul concurrant Doctor, & fiber, puta quod vno tempore conduxerint, tamen doctor, & similes praefertur, quia digniores. Ripa. in d. l. 1. numero 139. per l. per maiorem, ff. de iudic. l. si C. de nardin. cognit. Legend. C. de promotor.

34 Ampliatur undecima, ut distinqu. de impedimento fiberi malleantis procedat, & extendatur ad cuiuslibet generis impedimenta. Ripa. in d. l. 1. ann. 136. lat. num. 47.

35 Ampliatur duodecimo notabiliter etiam si impedimentum esset prius. Vnde doctor expellere potest discipulum, seu bartolos, si impediunt, lat. consil. 2. lib. 1. [Menoc. de recuper. remed. l. 1. nu. 33.]

36 Quod sane maturè considerandum est, cum pius opus agant, vnde dicit Alciat. in d. l. 1. nu. 57. presbyteri, & Monachi expelli non poterunt pijs operibus studentes, & videtur dura aquisitione a fabro mechanico ad pius opus, cum ratione excrecentes, & personas cum capitulis modeste viuentes.

37 Ampliatur decimotertio idem esse si locus erat iam destinatus ad scholas. Bar. in proem. Insti. commendat. Alex. ad Bar. in l. vnic. C. de profess. & medic. vrb. Rom. lib. 11.

38 Ampliatur decimoquarto, ut nec detur appellatio a talis sententia ex pulsione, quae celebrata est dectar. Alex. ad Bar. in l. 1. num. 4. C. de profess. Vrb. Rom. lib. 10.

Ampliatur decimoquinto, ut in huiusmodi causa procedi possit, & valeat diebus feriatis in honore Dei. Si en. in capitulo de iudic. Auster. ad Tholos. q. 156. in fine.

Ampliatur decimo sexto, ut in casu dubio fiat interpretatio pro Doctore, scholare infirmo, & similibus. Auster. in eundo iam loco.

39 Limitatur primo loco regula, & conclusio supra dicta, vi non procedat ratione loci, & consuetudinis. Vnde doctor, vel scholarius non debet conducere domum in via fabricarum, & vbi solent facere pogthas

Pappal. in l. 1. num. 44. Ripa. num. 50. Abb. in c. ff. de iudic. Ioan. de amic. consil. 104. num. 9. Eman. Suarez in suo thesaur. recepti. sentent. litera l. 1. nu. 32. in fine.

Limitatur secundo, ut si fiber praenit doctor, vel similes, expelli non poterit, si alibi commodè habitare potuerint. Et sic duo attenduntur: vnum ex parte fiberi, quod est praenitio: aliud ex parte doctoris, & similibus, commoditas equa alterius loci. Ripa. in d. l. 1. nu. 139. per l. si pluribus, ff. de leg. 1. & hoc est magis commun. opin. Iac. Menoc. de arbit. iudic. lib. 2. cent. 1. casu 237. nu. 17.

40 Ex quibus collariis habetur intellectus ad l. contra pupillum, §. 1. qui ad maius, ff. de re iudic. nam procedit, quando simul tempore concurrant: nam maior potestas praefertur, secus si vnum aliud praenitiat: nam non attenditur maius, sed praenitio. Dec. consil. 640. nu. 1.

41 Declaratur haec limitatio, nisi fiber conduxisset in loco solito habitari per Doctores, quia talis praenitio sibi nihil proderit, Alex. in d. l. 1. nu. 51. Pappal. nu. 44. Ripa. nu. 139.

42 Declaratur secundo si doctor, & similes alibi commodè habitare non possunt, quia nec isto casu praenitio aliquid operabitur, & haec est commun. opin. teste Ripa. in d. l. 1. nu. 130.

43 Et sic tria sunt, periculum perfortae, praenitio, commoditas. Primum valet in dubio, & illud attenditur secundum nihil operatur sine tertio.

44 Quae commoditas iudicis arbitrio remittitur. Menoc. in eundo casu, num. 2. bene verum est, quod si uterque fiber, & doctor alibi commodè habitare potest praefertur doctor, vi per condemp. nu. 26.

Ampliatur tertio in doctoribus, vel scholasticis, vnde studentibus, aliis tali privilegio non gaudebunt, velate deducit Menoc. in eundo casu, in fine.

Adde Rebuff. ad tract. privileg. scholar. privi. 3. num. 11.

45 Declara hanc limitationem, quod si scholarius, & aliquis alius studet, licet etiam, dummodo honestè viuat, gaudet privilegio scholasticum. Ripa. in c. 1. num. 94. de iud. Pet. Duen. arg. 153. in fin.

46 Ego ultra alios laice proficuentes in locis superius allegatis addo vnum, quod distans an sit fiber prope, vel non, denotat vniuersum per decem pedes, l. penul. & ibi Bar. C. de aquez. d. lib. 1. vel per quadraginta pedes, c. sicut antiquitus, l. 7. q. 1. in terminis. Franc. Marc. decil. Delphin. 644. par. 1.

47 Practicando etiam illud non nimis tam, quod de facili euenire potest, quod si in loco solito, vbi moratur fiber, occurrat infirmitas, potest cogi se perferre in malleandum per spatium suburbii medicorum, qui debet examinari, an vera sit infirmitas data cum opoe de soluendo interese fiberi. Franc. Marc. decil. 645. dicens in facto habuisse.

48 Vnde, dabo quod fiber sit in loco sibi permisso, infirmitas superueniens operatur praedictum effectum.

49 Illud non omnem etiam ultra alios in supra citatis locis, quod scriptum reliquit ad hoc propositum. Marc. Maior. Apothegmat. 181. ad materiam Lad positum, C. de edict. diuers. l. 1. q. id, quod scribit Xenophon in vita Ciri lib. 4. quod Perse mercatorum tabernas

Vincentii Carocii Tractatus

tabernis longe distantes a nobilissimis domibus habebant, eorumque precipue, qui virtutibus edidit erant, ne a vanis, stultis, que eorum vocibus impedirentur, immo ne vulgaribus, & imperitis hominibus, quibus nullus est in solentibus, commiserentur, eorumque haberent consuetudinem, & bene.

30. Restat modo ad contraria respondere, quibus licet ex prædictis facilis responsio pareat, tamen quia in præsertim agitur de favore doctore, & studii requirere, quæ mihi admodum placet, ad individua breuiter considerandam.

31. Primo igitur modo respondetur ad I. Quæro, si de iur. patronat. qd. nemo prohibetur uti arte sua, hoc verum sine causa, sed cum causa potest, ut notat in l. ibi verum per gloss. Alberic. lib. 1. si de iur. patrona. causa autem militat in caso nostro, publica utilitas, quæ in Doctore admodum versatur, ut dictum est.

32. Et si dicatur, nonne in artifice, & fabro versatur publica utilitas ex his, quæ ex Vacon. diximus? ad hæc potest responsio ad allegata per Vacon.

33. Et ex prædictis inferatur ad decisionem questionis

34. quæ euenerit in facto in Civitate Bergomi, quod vobis artífex perit, & magni nominis potest prohibere alios, ne tali signo utantur, nam multi videntes tale signum putant esse factum talis periti, & re vera est aliterius prout occurrit nelle pale del Melone, & in quelle della Rosalia Bario, in tract. de insign. & armis columna 1. num. 7. dixit in facto habuisse Alberic. in d. l. quarto.

35. Ad secundum de privilegio, seu alienius iniuria respondetur, quod ea, quæ sunt causa publicæ utilitatis, licet redundent in alicuius præiudicium, non reputantur iniuriosa, l. quod reipublicæ, si de iudic. nec potest dici læsus faber, cum etiam ipse comprehendatur in tali publicæ utilitate, ut no. in cap. licet, de regul. iur.

36. Et sic habetur limitatio ad l. 2. §. merito si de quid in loco publico, ultra Alciat. regul. 3. præsumption. 23. ut non dicatur in præiudicium tertii, si publice utilitati principalius expediat; & privato in consequentiam noceat, quia hoc effluamus, cum talis priuatus tanquam unus participet de illa publicæ utilitate, quæ principaliter attenditur.

37. Ad tertium de l. iudic. 3. Arist. si si seruus venditor respondetur, quod si ber dicitur immittere, potest scire capitulo, quod immittere est secundum Pandectas in capitulo, cum inter, in ultimo notat, de consuetudine.

38. Hinc postea sulphurarii, & pelliparii, qui immittunt malos odores in nobilissimas domos potest prohiberi, ne exerceant illam sprentem artem, l. 2. §. item alii, si. ne quid in hoc publicæ. Veronem. de seru. rustic. præd. rubr. de aggeribus, si ipse de remed. præfetur. post in referret. p. istis, ubi multa adducit.

39. Parius si sit prius impeditur vsom vicini domus, potest prohiberi, nec tale impedimentum est absolute verum, sed debet esse considerabile. Nam si tollit solummodo vicino non ægroto, nihil est, quia ex affectu ratione de facili recipitur, seu vsu istimo, & ægroto potest ea, quæ superius diximus, & vltimus ponit l. de de pnnat. in d. l. vni. C. de stud. libet. Verb. Rom. l. 19. ex Veron. in d. de aggeribus.

Ad quartum respondetur ex Aristot. 4. Politicor.

quod hoc potissimum conceditur doctore, vel scolarum, non ratione professionis eorum in se, sed inuicem studij, ut clarum est. Vnde si magistratus faciant partem Civitatis, prout ex Aristotele concedit idem Vacon. l. 1. c. 10. in magistratibus, causa studiorum eadem, cum imperiti, & imperiti magistratus obtinere non possint, §. 1. Auth. de iud. & si quandoque veniant, qd. illiterati transirentur ad officia exercenda, non iudicarent ipsi, sed eorum assessores periti, & legum proflores, & de eorum in peritiis, & mala culpa retribuitur, l. nullus iudic. om. C. de assessoriis, in c. 1. l. 2. & ibi Doct. res notant, si quod quisque iuris.

Nec obstat textus in l. 2. m. 3. C. de iudicis, in quo Vaconius admodum suum fundat opinionem, & ibi dicitur, quod miles potest esse iudex inter suos milites tanquam in scientia militum peritus, & de pestilentibus ad artem militarem, quemadmodum Architecti in materia operarium, iuxta illud, Suidam. c. l. prius in arte, non tamen ex hoc sequitur, quod illiterati, & imperiti possint in causis civilibus iudicandi munus recipere, & intelligere videntur Cuias. lib. 3. Misc. l. iuris, cap. 19. & Rub. Ansell. lib. 3. sentent. iuris, cap. 3. præp. medius. Et vltra hoc addi potest quod ille textus nullatenus vel parum probat Vaconii opinionem, arguendo a proportionem; & quædamque de fortiori, nam si perit iudex unus iura ut in qualibet arte & professione ille iudex sit, qui in ea arte peritus est, prout ibi de militia colligitur, & sic te regula, quod peritis in arte credendum sit, multo magis credendum est hoc voluisse in legali professione, ubi de re habet præiudicium utatur, vel saltem cum præiudicium consilio iudicet.

61. Potest etiam dici, quod cum Aristoteles ab eorum res dicat, ut sic esse patem Civitatis, quod Doctores etiam sunt artífices, cum ius sit ars boni, & quod coius natio quis nos Sacerdotes appellat, l. 1. ff. de iust. & iure, unde ad Aristot. c. 8. Politicor. appellatur scilicet diuinitatem procreatione, & ponitur uti pars, & multa eiuius, vel sub sexta parte comprehenduntur, quæ ab Aristotele vocatur iudicium de com. modis, & iust. inter ipsos civis, unde dicitur Plato (scilicet ex Cicerone ad Quintum fratrem) bene institutas, & beatas illas res publicas, cum doctis, & sapientibus regere cepissent, & sicut corpora sine membris (teste Cicer.) Civitas sine iure, & sine ministris eius. Quod enim iura prodesse, nisi homines in illis assuescerent. Arist. l. 2. c. 8. Politicor. Et sic incidenter habetur an imperitus, & illiteratus possit esse iudex. Et nota quod a huiusmodi exclusionibus fabri non dunt appellari, sicut in l. vni. c. 6. si de iur. potest. l. 1. in l. 1. c. 45. ff. de iur. iur. Gratian. dec. 38. nu. 23. c. 1. q. 1. in l. 1. in l. 1. Menoc. de reit. temed. 3. nu. 8. 9. Cuias. l. 1. ad A. gida. q. 10.

De Septimo Gradu Accidentium.

Imperitia, seu Ignorantia, Euium, Meritum, Infamia, Mors, Ascribere in Testamento Falsum.

Potum in præsertim gradu accidentium contrarius locutionis, & conuentionis ea, quæ quomodo

quomodo fiunt delictum, vel aliquam similiudinem habeant.

Et de imperitia nonnulla tetigit in rubrica de dolo, & culpa in verbo, imperitia: ob id omnia disputatione nonnulla solum breuiter addam.

- 1 Prima igitur sit conclusio. Iudex, qui per imperitiam male iudicauit, tenetur ad interesse, non in solidum, sed in quantum facere potest, nisi imperitia sit ex lata culpa, quis tunc in solidum tenetur. Bart. in l. fin. ff. de extraordin. cognit. & in disputatione 9. iudex. Bal. in c. 1. §. iudices, de pace iuramento firmand. in l. filiusfamilias, in princ. ff. de donat. Dec. in l. 1. §. hoc autem, ff. quod quisque iuris. Boer. q. 1 §. 3. numero. 12. & hanc est communis opinio. Bosl. de offic. corrupt. pecun. nu. 23. Iul. Clar. in §. fin. quæst. 87. verbo, iudex.
- 2 Ampliatur etiam siue consilium sit sequendum, siue non. Rum. conf. 328. Abb. in c. tua nos, de homicid. Dec. & Cagnol. in l. consilij, ff. de reg. iur. vbi Dec. & Cagnol. num. 3.
- 3 Secunda sit conclusio. Arbitrator, qui per imperitiam male iudicauit, tenetur parti ad interesse, & hæc est communis opinio. Curt. iun. in l. fin. numero 11. C. de pactis.
- 4 Ex quibus infertur limitatio ad l. diem proferre, §. stat, ff. de arbit. vbi procedat inter ipsas partes, seu contra arbitrum inique, vel imperite iudicantē. Ias. in l. penul. nu. 9. C. de pact. Iacob. Menoc. de arb. iudic. casu 339. sub nu. 7.
- 5 Tertia sit conclusio. Arbitrator, qui per imperitiam male iudicauit, tenetur ad interesse Dec. in l. fin. nu. 17. C. de pact. Lanfran. de arb. par. ult. q. 36. Quæ conclusiones omnes ampliatur duobus notabilibus & practicabilibus modis.
- 6 Ampliatur primo, ut iudex ad interesse tenetur etiam si pars potuerit appellare, vel recurrere, & tamen non fecit. Soen. id iurimponere in practica commendans, conf. 24. col. 3. lib. 2. Barbac. conf. 17. col. 1. & 3. lib. 4.
- Aliquis fortasse prima facie contrarium dixisset, imputer enim libi pars per imperitiam lesa si poterit providere, & non prouidit, regula, damnum, lib. 6. & si in casu iniquitatis imputatur parti, cur non in casu imperitiæ? nam si imperitia ex culpa, iniquitas fortasse ex dolo.
- Ampliatur secundo notabiliter etiam si sententia iudicis, arbitri, vel arbitratoris imperite iudicantium fuerit confirmata. Bal. in l. obseruare, q. 28. de offic. proco. sul. & legat. Bar. in l. si conuenit, ff. de re iudic. in l. 5. si plures, ff. de executor. Rom. conf. 128. Soc. conf. 63. nu. 9 & 10. lib. 1. Calcan. conf. 1. nu. 9. Dec. in c. ex pe, de appel. Marfil. hinc valde eumen dans sing. 646. iudicis.
- 7 Quarta sit conclusio. Iudex sequendo scienter consilium sapientis iniustum tenetur parti ad interesse, debuit enim spernere. Bar. in l. si conuenit, ff. de re iudic. Sca. Patavinus de consilio sapientis, lib. 4. cap. 26.
- 8 Quinta sit conclusio. Medicus imperite medicas tenetur parti ad interesse, posui superius in verbo, Medicus, qui tenetur perseuerare vsque ad finem, aliis de imperitia tenetur, glo. in §. præterea, in l. ad legem Aquil. Felin. c. tua nos, de homicidio, addito

ad Dynum in regula, non est in culpa, lib. 6. Bonavent. dec. 9. bonus tex. cum glo. in l. quæ, §. fin. cum l. si q. ff. ad legem Aquil.

Sexta sit conclusio de raprario. posui superius suo loco.

- 9 Septima sit conclusio. Notarius tenetur contrahentibus si in instrumentum per eius ignorantiam, vel culpam aliquis sit commissus, vel appositus, quod apponi, vel omitti non deberet. Bald. in l. fin. C. de edendo. Alexand. Ias. & alij, in l. argentarios, §. cum autem, ff. cod. tit. Tassara de errorib. notariorum, c. 3. vbi vult, quod est præsumptio iuris, & de iure, vi notarius sciat peritiam ad eius officium, ob id non admittitur probatio in contrarium.
- 10 Octaua sit conclusio de Agtimento, de qua suo loco posui in materia culpe.
- 11 Nona sit conclusio de Aduacato, qui male consultiens, & causam defendens tenetur parti ad interesse. Grammat. in §. t. nu. 11. ex quib. caus. manum. non lic. Dec. & Cagnol. in l. consilij, ff. de reg. iur. Crot. de commun. opin. tit. 2. nu. 9. in spec. 2. nu. 8. Multa tamen iudicem excoant circa imperitiam.
- Arbitrium, Iudex enim, qui ex eius arbitrio iudicare debet, de imperitia non tenetur, nisi contra consuetudinem iudicasset. Bal. in cap. 1. §. iudices, nu. 5. de pace in ramen. Siman. Menoc. de arbit. iud. lib. 2. cent. 4. casu 339. nu. 22.
- 12 Necessitas, quæ inducitur a lege, statuto, vel conuentione sequendi consilium sapientis, excusat propter imperitiam. Bal. in l. si conuenit, num. 9. de re iud. monens in practica, vi in instrumentis apponatur verba importantis necessitatem sequendi tale consilium, prout in statuto apparere potest. Calcan. conf. 82. Sca. de consil. sapient. lib. 4. c. 26.
- 13 Altera species necessitatis est, si afflor detur a superiore, prout hodie multum obseruatur, quo casu excusatur male iudicans ex imperitia ipsius. Bal. in l. fin. nu. 7. C. de pen. iudic. qui male iudic.
- 14 Vnde si iudici officiales in tot grauatur in officiis eis demandatis, subleuantur in hoc, quod si iudicem consilio affloris eis per superiorem assigna excusantur.
- 15 Vltima sit conclusio. Contra iudices, & alios imperite iudicantes, iuratur in litem. Alexand. ad Bar. in l. fin. ff. de vai. & extraord. cognit. vbi habes notabilem apostillam. Ias. in l. si quando, nu. 45. vbi Plotus, §. 9. nu. 15.

De Ignorantia.

Altera est principalis ignorantie species in hac locati & conducti materia, ad l. diem queritur, §. si fullo, ff. locat. vbi fullo restituit vnum vestimentum pro alio ignarus, materia vilis, & practiceabilis.

- 1 Conclusio igitur sit. Ignorantia, vel error in facto proprio non excusat neque conductorem, neque locatorem, d. §. si fullo ad idem l. quantum, vbi Bartol. ad Velleianum, l. cum fraudem, ff. de acquit. hæred.
- 2 Limitatur primo, ut non procedat in facto de longinquo, vel de antiquo. Bart. ita declarans ad l. non fatetur, nu. 1. de consil. per l. peregre, in princ. ff. de acquit. postell. in l. si res obligata, num. 1. ff. de legat. 1.

Vincentii Carocii Tractatus

- gat. t. in l. 6. quis delegaverit, n. m. 2. ff. de nouat.
- 9 Antiquum autem dicitur arbitrio iudicis aucta qualitate personarum, glo. in l. furtum, §. fin. in gl. fin. in fine, ff. de vfucap. quem fequitur est Alberic. in l. 1. C. de feru. fugi. & hæc est communis opinio, de qua per Socin. conf. 2. col. 3. in fin. libro 3. Tiraquel. de præfcript. 3. primo, glo. 4. in fine. Vnde maius tempus tribuitur viro, quam femine, in qua ob sexus fragilitatem memoria dicitur magis labilis. Similiter reprimuntur aliqui, qui vel morbo, vel ætate facile oblitiscuntur. Iac. Menoc. de arbitrio iudic. lib. 2. centot. 1. casu 26.
- 4 Declaratur, vt factum antiquum, vel de longinquo est probabilis error i factio proprio, si tractatur de damno vitando, scens si de lucro capiendo. Bart. ad l. qui fundum, §. feruus, n. m. 2. ff. pro emptore. sequitur Alex. ad l. peregre, ff. de acquir. possess. & in l. si res obligata, n. 2. vbi la. nu. 36. ff. de leg. 1.
- 5 Quod si ambo, similiter locatur, & conductor tractant de damno vitando, textus in d. §. si sullo, videtur granare fullonem, qui locauit operas ad polendum vestimenta.
- 6 Declaratur secundo, vt non procedat in factio antiquo obligatio vigore promissionis illius, qui allegat errorem in factio proprio etiam antiquo. Bald. ad l. 1. col. 4. in fi. C. de confel. per l. magnam, in fi. C. de contrahen. & committen. filipul. sequitur Alex. ad d. l. si res obligata, n. 3. vbi la. nu. 37. Maxime quando adesset iuramentum. Bal. in c. 1. de noua for. fidel. quod dictum valde commendat Euerat. in loco a vi iuramentu, nu. 47.
- 7 Si igitur conductor aliquod maxime cum iuramento promissit locare, tenetur ad illius obseruariam, nec pariter erroris etiam in factio antiquo excusatur.
- 7 Dicendum tamen videtur, aut promissio est simplex, aut iurata. Primo casu error de antiquo excusatur, quia datur etiam obliuio eorum, quæ simpliciter scribimus. Secundo casu virtute iuramenti non excusatur, quia ex hoc reputatur factum arduum, & notabile, vt non inducatur obliuio.
- 8 Quod autem de iuramento dictum est, procedit, quando sit interpositum cum aliquo de liberatione, & quasi causæ cognitione, in quo admodum verbi sunt iudicis arbitrium, prout monet in iuramento appositione. Iul. Clar. in §. emphiteosis, q. 7. verlicu. & hæc quidem, quod temporis necessitas notarij in omnibus instrumentis apponunt iuramentum, & per simplicem textum scripturarum illa querant animas contrahentium, qui pro maiori parte nesciunt quid illud importet, & de renunciationibus iuratis inuehiunt contra notarios, Abb. in c. cum contingat, n. m. 24. de iureiurando, quem commendat, & iudices in hoc admodum monet multa cumulando And. Tirsiq. ad l. si vnquam, n. 1. 2. C. de reuocan. donat. Di. dac. in rub. de testam. par. 2. nu. 14. dicens hanc esse communem opinionem.
- 9 Et licet magna sit iuramenti virtus, hæc tamen temporibus nostris in hoc periculofo, & prauo abusu nullam statim conuincit aduersitatem, hoc procedit, vel non procedit in actu iurato, hæc est vel non est communis opinio, si cum grano salis, & discretio nis prudens iudex hoc in conscientia sua teste inspe

ctar, & videat, & non statim se resoluat, sed in nocte consilium, quod Deus facit.

- 10 Declaratur tertio, vt error, & ignorantia in factio antiquo, vel de longinquo non excuset conductorem, vel locatorem, quando factum est arduum, notabile, vel grane. Abb. in c. illorum, per illum textum in vltimo notabili, de sen. excom. Butr. & Imo. in cap. excommunicato, de reſcript. Gemin. in c. fundamenta, per illum textum, de sentent. excommun. libro 6.
- 11 Limitatur secundo loco principaliter in factio implicito, vel intricato, prout est calculus rationum, in quo ignorantia, vel error in factio proprio excusatur, l. emptor, §. Lucius, in verbo. rationem implicitam, ff. de pact. l. peou. l. ff. de confel. vbi Bart. nu. 6. & in l. 1. Mascard. concl. 640. Lambert. de contr. mul. in ver. & alienatio. lib. num. 139. cum seq. Sebaf. Medic. de compens. part. 1. q. 10. sub nu. 29. Contrat. ad Aegid. limit. q. 2. 1. Burſa, concl. 9. nn. 59. vol. 1. Bero. de spof. par. 2. c. 2. §. 1. sub nu. 3. in l. 2. num. 5. 16. de orig. iur. Et (si fallor) hæc opinio confirmatur, quia interrogatio de credulitate non debet dari terminus, glo. in c. qualdam, de præſump. quam ſingulariter, & communiter approbatam dicit Rom. ſingul. 696. par. re pondere de beni.
- 12 Tamen in factio implicito, & intricato, prout est calculatio, dchet dari terminus ad deliberandū. Bart. in d. l. 1. §. quod obſeruat, nu. 23. C. de iuram. calū. Iacob. Butr. in d. §. Lucius, Bal. ad l. dubium, cl. 2. col. 10. vbi ſciſed nuncquid in factio, de elect. & in tit. ſi de feudo contouerſ. fuer. collat. 10. in c. 1. de confel. Sicul. in e. cum cauſam, de iuram. calum. Aſſe. ad Tholoſ. q. 3. 1.
- 13 Limitatur tertio loco principaliter in perſona mul tis negotiis impedita, in qua ex multitudine negotio rum de facili error cadere poteſt. Et hæc in Princi pe gratia exempli loquantur ſcribentes, immo in con ductore, vel locatore multis negotijs impedito inel ligitur. vnde in materia, §. ſullo dabitur legitima ex cufatio, multitudo rerum peragendarum in homine præcipue idiota, & rudis. Rip. in l. quod iuſſit, nu. 47. de re iudic. Soc. conf. 160. col. 2. in princ. lib. 2. & ob ſiſt. 55. col. pen. verſ. præterea talis, lib. 3. Calcan. con ſil. 124. in fine. Gozad. conſil. 9. nu. 35. Parif. cõ. 1. t. nn. 130. lib. 1. Alex. conf. 304. vol. 2. Cnuet. cõ. 24. l. col. fin. Iacob. Menoc. de arbitrio iudic. lib. 2. centur. 1. caſu 26. num. 3. Adde Alex. conſil. 215. col. fin. lib. 2. Coro. cunſ. 156. col. fin. lib. 3. laſ. in §. ſi quis agens, in vlt. notab. Inſtitu. de ſententia.
- 14 Limitatur quarto loco, ſi quis erraſſet perſuaſio nibus aduerſarij, laſ. in Lerroneum, 21. C. de iuris & facti ignorantia.
- 15 Reducendo igitur ad præctiam per modum cor rollarij errans in factio proprio excuſatur in antiquis. Secundo in rebus de longinquo. Tertio in materia intricata. Quare in multis negotijs impedito. Quarto in ſenſu, Rip. in l. quod iuſſit, nu. 47. de re iud. allegando Senecam. Sexto in iuſſimo. n. m. in §. illud, Auth. de iureiurando. Septimo, in magno diſſiue. Bar tolin Auth. ſed cum teſtator, ad l. Falſcid. Bal. in l. 2. C. de reſcinden. vendit. Oſtendit, quod iuratur bonis ſa mam allegantis errorem. Vnde Notarius negans de iſtrumento rogatum excuſatur a pena falſi ſi eſt

bonæ

bonæ conditionis, & samæ. Alex. dicens in practica hoc valde singulare, ad l. qui accusatur, num. 1. C. de edict. Nonno factum notabile, & grane. Decimo per-
fusions aduersarij. Adde Bal. in l. 1. num. 53. C. de confess. vbi hæc omnia in practica summopere com-
mendat Rom. consil. 273. clausum est, nu. 2. Socin. in
allegato conf. 1260. tenens in facto implicito, vel ho-
mine multis negociis impedito, per mensura tantum
presumi ignorantiam.

De Furto.

Furti casus contingere potest in materia locati &
conducti multis modis. Primo, si conduco equum
pro cundo Romam, & vado Florentiam, l. si vt cer-
to, §. denique, ff. commod. l. si furtum, ff. de conduct.
furt. l. qui iumenta, ff. de fur. Aul. Gell. no. Atticar.
lib. 7. c. 15.

1. Limita, nisi credat dominum permittiturum, quæ
credulitas est per allegantem probanda, cum habeat
presumptionem contra se, puta quod res sit solita
locari, prout dixi in titulo de solito, vel concedens
sit valde amicus, & similia. Barto. in l. inter omnes, §.
certe, nu. 9. ff. de fur. vbi Ang. dicit vnum aliquantu-
lum dorum quod est furtum, si vtar pluribus diebus
ultra conventionem, nec auditur allegando creduli-
tatem, secus si eat ad alia loca foris remotiora. Barto.
sequitur. August. ad Angel. in verbo, vitem, nu. 34.
Masfil. in l. questionis modum, nu. 57. ff. de quæst.
Menoc. de arbit. iud. lib. 2. cent. 3. casu 398. & sic fur-
tum dupliciter committitur, in usu, & in re, vt late
per Castren. in d. l. qui furtum.

3. Ex quibus corollarie habetur limitatio ad gloss. in
§. aliter, Instit. de actio. quod in his, quæ pendunt ex
animo, statuit iuramento.

Limita, nisi sit præsumptio contra iurare volen-
tem, quia tunc debet plene probare. Marf. consil. 9.
num. 3. 6. Nat. consil. 210. num. 6. lib. 1. Crauet. coo-
fil. 125. num. 9. & 27. in fine. Felin. in c. si diligenti,
col. 3. de præscript. glo. in l. non est verisimile, in ver-
bo, præsumptioni, ff. de eo, quod met. cau. Aret. in
cap. ad presentiam, de test. Abb. in c. pastoralis, nn. 8.
de excep. Alciat. reg. 3. præsumpt. 6. Ant. de Petrus.
in repetit. l. 1. nu. 116. de iuratu. Menoc. de arbit. iud.
lib. 2. cent. 3. casu 241. & de præsumpt. lib. 1. q. 77. &

* hæc est communis opinio. Scraph. de privileg. iura-
men. privileg. 1. nu. 12.

4. Limitatur secundo, nisi conductori datus esset ve-
cturinus sub certa mercede qui consensisset certa pe-
cunia corruptus, quo casu ipse teneatur de leuissima
culpa, & ad omnia damna, late Ioseph de Ludon. cõ-
elul. Lucan. 10. & si famulus cum equo aufugiat, ca-
dit damno hospitis locantis Mag. Rot. Floren. decis.
56. ex doctrina Bal. in l. ex diui, C. loca.

5. Secundo modo intervenit furtum in hac locati &
conducti materia, quâdo locatur seruus, qui furtum
committit, quo casu teneatur conductor locatori ad
omnia damna passu, l. si seruus communis, uerf. su-
ffissime, ff. de furt.

6. Tercio modo committitur furtum in hac locati &
conducti materia luxu, l. si seruus communis, §. loca-
ni, ff. de furt. quem textum non omitam silentio, ex
quo multa colligitur vtilia ad propositum materiae

locati & conducti, de quæ agimus.

7. Primum igitur est, iunctis ibi notatis per gl. Bars.
& alios, quod actio furti nõ cõpetit domino ex tacita
obligatione a lege inducitur, sed requiritur expressa
obligatio, & idem tenet glo. in l. si is, qui, & in l. in
actio, §. fin. ff. de furt.

8. Vnde si locati tibi domum & in eâ asportasti mo-
bilia tua, quæ tibi tanquam inuenta sunt tacite obli-
gata, pro pensione, tamen pro eis nõ cõpeteret actio
furti, cum aditu tantum tacita legalis obligatio.

9. Secundum, quod colligitur ex not. in d. §. locati,
quod emptor percipiens fructus rei locatae, sciens
eam locatam, committit furtum. Tertium, quod dis-
positio, §. venditæ Instit. de rerum divisione est ge-
neralis in quolibet contractu, & sic procedat ne-
dum in contractu emptionis, & venditionis, sed etiã
locatationis, & cõductionis, quod pensio debet esse so-
luta, vel habita fides de ea, & dominus permittendo
colonum fructus percipere ante solutam pensionem
videatur tacite habere fidem de pensione, & idem ad §.
vendita tenet gl. in l. cum proponas, in verbo, tamen
sit, C. de dol.

Licet aliis cõtrarij tenuerit in l. traditionibus,
in glo. prima. C. de post. & in l. 1. C. de rerum penus-
tatione.

10. Quartum, quod si colonus soluit pensionem, vel
saltem fidem habuit de ea, licet ipse habet ius per-
cipendi fructus ex fundo conducto, pariter in alium, &
sic in emptorem, istud ius transferre potest. Si verbõ
pensionem non soluit, nec cum locatore est habita
fides de pensione, non potest illud ius percipiendi
fructus in alium transferre, quia debet remanere in
fundo pro tacita obligatione pensionis Ita Bar. in d.
§. locati, in fine, vbi dicit hoc bene notandum, yf sci-
mus quando fructus efficiantur coloni, si percipiantur
ab alio, nomine ipsius, ponam in vi. de conductu
ne furtiu.

11. Datur etiam furtum domesticum in materia loca-
ti, & conducti, vt si mercenarius furetur domino loca-
ti, respectu domini, §. furta, ff. de penis.

12. Quinto modo committitur furtum in hac locati
& conducti materia, per famulum cõductum in apo-
theca retinendum, l. si tibi, §. si ff. loc.

Et furtum mercenarij puniatur per pariter fami-
lias, l. respectu domini, §. furto, ff. de penis, & statutum
alterans penam iuris communis in furti non habet
locum in furto domesticum. Cepol. consil. vlt. in fi. Con-
trarium affectu iudicatur Boss. de fur. nu. 16. propter
magnam fidem, quæ habetur domesticis, & ita serua-
tur de consuetudine, præterquam in grauibus, vel le-
uibus non reuertatis. Imol. in famulo in l. Cassius, ff.
de donat. l. igne. de consuetudine, in l. 1. num. 91. ad
Sillan. Et hic multum restringitur hodie l. respectu-
dum, §. furta.

Colonus asportando ad domum suam omnes fru-
ctus, non committit furtum quia est socius, vt dixi-
mus, l. in re commun. l. heretico, ff. pro soc. vbi glap-
pellat hæc præsumptionem nobilissimam Aret. in §.
1. nu. 5. ff. de oblig. & delict. Boss. de fur. nu. 8. Est ca-
sus frequens, quia domini indignati læpius accusant
colonos de furto, & asportatione fructuum commu-
nium hanc facit Plot. de in lit. in ran. nu. 45. & 46. vbi
socius potest ingredi etiam per vim fundum, vel do-
mum

Vincetii Carocci Tractatus

nam communem, nec potest de vi, vel turbata possessione accusari. Menoch. de tempore poss. remed. propo. quæst. 31.

De Metu,

Vidimus iam superius suo loco an locatio, vel conductio per metum facta valeat, & teneat: Videmus de alia notabili questione, an colonus vel conductus a iudice, vel superiore aliquo ad solvendum alii, quam ipsi domino, & locatari, sit liberatus, & iustus, & hanc questionem tetigit in materia locationis ad longum tempus ad materiam l. 1. c. si iur. epiphyseos, scilicet an impeditur a iudice solvere excusetur a condignitate. Modo hic queritur, quid e contra si colonus, vel conductor cogatur alteri solvere, quæ locatari, si sic contractus solvat, an sit tutus, & liberatus? Quæstio practicabilis, & quotidiana, cum quotidie videamus per præcepta, & monitoria impediri colonos a creditis solvendis locatorem.

Pro parte affirmativa facit primo textus in l. Paulo Callimacho, in ff. de leg. 3.

Secundo pro hac parte facit textus in l. liberti, §. Lucius, ff. de annu. legat.

Tertio pro hac parte facit, l. non videtur, §. qui iussu, ff. de regul. iuris, ubi iussu iudicis vel superioris excusat.

Et hæc opinio in aliis debitoribus tenuit Bartol. & Castrensi. in l. credens, ff. de solut. Fran. in reg. quod quis, lib. 6. Anchar. cor. lib. 64. in fine. Castrensi. consil. 288, in §. dub. Crenpensi. consil. 185. Barbac. consil. 16, lib. 3. Curt. sen. in repet. l. ync. q. 6. c. de pro habet, si quisque perit. Bec. consil. 3. Jac. consilio 26. uolum. 3. Paris. in capite transmissa columna 3. de præscriptione pulchre, & late Alfi. de deci. 150. ubi ad partes disputat Cognolad. non videtur, §. qui iussu ff. de regul. iur.

Pro contraria parte negativa, facit, l. si hominem, §. si nulla, ff. de solut.

Secundo pro hac parte facit, quia periculum casus fortuiti perit ad debitorem, l. ipse dñm, Cui certi, perit. laic. pot. in l. quod re, ff. si certi. perit.

Tertio facit textus in l. pen. ff. de vi, & viam mar.

Et hæc opinio vixit est in colono, vel conductore ut non exsolvatur coactus, nisi facta denunciatione ipsi domino. R. uin. consil. 147. in fine, volum. 1. ubi tenet omnino denunciandum locatari amicum solvendi, & debet diligenter ipsi recte si causa sit nova vel verus, & simplis.

Vnde excusat hic contrariis. Primo iussus concurrere debet. Secundo iussus, ut iussus su iustus, & iuris ordinis servatio emanans, alijs attendi non debet. Tertio qualis requisitus, quia statim solvere non debet. Quartum denunciatio. Quintum quod de his non fuerit in aliqua mora, vel culpa. Sextum quod realiter solverit, unde cōf. in exigentia non relevat, nisi realis solutio, alijs legime prohibetur, vi colligitur ex doctoribus pro contraria parte allegatis.

Et præceptum factum colono domino citato te vocatur. Futruan. in verbo, præceptum, vers. 35.

De Infamia.

At ut etiam locatio, & conductio, quæ infamiam parit ad l. 1. §. bestias, ff. de pullulando.

Prima igitur conclusio sit. Locans operas suas, ut cum bestias in arena pugnet, infamiam dicitur notari ad §. bestias, cuius ratio est sic videtur, quia talis nec privatus, nec publice utilis est. Petr. Rozzi, de decio, Lituanic. 3. num. 519.

Ampliatur ex eodem contextu in dicta conclusio, ut procedat etiam si non sequitur effectus, quia tunc verum non pugnet, sed solum locaverit operas ad pugnam, & sic in hoc casu puniunt quodammodo affectus, licet non sequatur effectus, & ratio secundum Bartol. ibi, quia statim facta locatione dicitur consummari delictum.

Secunda si conclusio ex eodem contextu. Qui operas suas locavit, ut prædaret atis suæ indicis, si non prodit, non est infamis, l. qui operas, ff. de his, qui not. infam. cuius ratio est fortasse est, quia hoc casu res non est adeo turpis, ut consilium puniri possit.

Quæ ratio facit ad præcedentem conclusionem, quia si ibi dicamus non puniri affectum non secuto effectu quia res valde turpis erat cum bestias in arena pugnare, puniunt ergo affectus non secuto effectu in sursum amittit, & operibus.

Tertia sit conclusio ad §. bestias. Locans operas suas ad fructus colligendos ex arbore alta vel pinnet, & aut ex Tutu Populi Tuderini, vel ad accommodandum lectum non est infamis, cum faciat ob publicam utilitatem, ut not. in d. §. bestias, ubi tamen Angel. tenet aliquantulum de fide, & fama diminui, quia non causa virtutis, sed vilitatis tantum fiat.

Sed verius est falsa fama vtriusque operis locati, siue quia publice sunt, siue quia privati viciis, nec in hoc casu exigere debemus, ut glorie, aut unius causa aliquid fiat, quod magis quæ infamia noceat, nec consequens sit, eum esse infamem, qui depugnat feram regionem nocentem, contra §. bestias.

Quarta sit conclusio ad d. §. bestias. Locans operas suas ad ferarum venationem, vel ad expugnandum feram, quæ regionem nocet, non est infamis d. §. bestias, ubi Bartol. Fulg. & alii ad notand. Petr. Rozzi, de decio, Lituanic. 3. numero 540. ubi discutendo ad intellectum §. bestias, tenet, quod ad irrogandum infamiam non consideratur, quod opera ponatur gratia virtutis ostendendæ, dummodo sit publice, vel prout dicatur utile, & hoc principaliter distinguendum est, an affectus sit periculosus, vel non, dummodo aliquo modo utilis sit: frustra enim in ciuitate est, quod inutile est, caput inter corporalia, §. sed neque, de translatione episcopi.

In quibusdam locis feminæ locant operas ad ligandum mortuos.

De Morte,

At obscura, & ad modum difficilis est illa iuris questio quomodo puniendi sunt, qui infamiam aliquem interfecerunt, & illa questio varie ponitur a doctoribus, multi namque ponunt in accidentibus,

his, alij in vulneribus, & alij possunt ad propositum interire locati & conducti, de qua agitur, de mortuo reperto ante domum plurimum conducti, & iniquitatum, prout Cor. in memorabilibus, in verbo, mortuus. Propterea cum a Doctoribus fuerit applicata ad materiam iniquitatum, & conductorum, eam in presenti opere pertractabo.

Pro parte affirmativa, quod omnes tenentur, sic est text. ad hoc celebris in litem Mela, §. si plures, ff. ad leg. Aquil.

Secundo pro hac parte facit textus loquens in pluribus conductibus ad propositum locati & conducti, de quibus agitur in l. i. in fine, ff. de his, qui deo cer. vel effuder.

Tertio facit vulgaris, & recepta regula, & quam maxime in hac locati & conducti materia, quod incendium praesumitur culpa habentium, ut suo loco diximus, titulo de incendio, ergo omnes habitatores tenentur.

Pro parte negativa facit, l. semper in obsecris, ubi hoc notante scribentes, ff. de reg. iur.

Secundo facit, l. abentem, & eius regula, ff. de pueris.

Tertio facit ratio incertitudinis. Quia ista valde difficilis est, & in ea pauci conuenerunt sine periculo, ut dicit Plac. in epit. delict. lib. i. c. 2. circa principium, & circa media iura hinc inde visa pugnantia totus mundus turbatur, ut dicit Plac.

Considerandi igitur sunt aliqui casus pro capacitate materae.

Primus igitur casus est, cum vnus a pluribus in rixa casuali occisus est pluribus affectus vultibus, sed constat quod vnus lethale est, & quis illud intulerit, & tunc in solus, qui intulit mortiferum vulnus, tenetur, ut homicida in emendam damni, per actionem legis Aquilae, ceteri vero ex eadem lege Aquilae tenentur, ut vulnere tantum, l. item Mela, §. si plures, ibi, & si quidem apparet cuius leti, &c. l. i. in vulneratus, eo. ut.

Et hae opinionem in isto facto casuali tenent. Bonifac. citat. de insultu, col. 1. Gandin. de homic. col. 1. Ant. Gomez. in epim. de hict. a. nu. 36. Plerusque Angles post conuener. Aurel. c. 1. collat. 1. 2. lib. 2. sing. in velle. c. 6. Didac. in Clem. si foris ius, par. 2. §. 2. nu. 3. vers. secundus casus.

Et hae est communis opinio. Plac. lib. 1. delictorum, cit. ant. §.

Amplius hic primus casus, ut procedat etiam criminaliter quoad penam legis Corneliae de sicariis, quia si tenetur ut homicida, ceteri vero ut vulnerantes Bar. in l. si in rixa, nu. 10. vers. si vero percussissent, ff. de sicar. sequitur est Grammat. col. 4. nu. 2.

Limitatur hic primus casus, ut puniatur quidem poena, l. Cornelia, sed ubi ordinaria, prout ille, qui ex proposito interfecit, sed mitius puniatur, iuxta l. 1. ibi, tenendam penam de sic. de sicar. Menoc. de arbit. lib. 2. centur. 4. casu 362. sub nu. 4.

Extenditur hae limitatio secundum eundem Menoc. in citato loco, ut procedat in statuti locorum, in quibus homicidae, & vulnerantes diuersis poenis puniuntur.

Erronee sequenter per locum a Statuti possent inferri ad banimenta provincialia de similibus lo-

quentia, & fortasse ad Bullas contra homicidas loquentes.

Limitatur secundo loco hic mei primus casus circa penam irregularitatis, nam de ea tenetur solus homicida, ceteri vero immunes sunt, ut affert Plac. in citato iam loco, nu. 5.

Limitatur tertio hic primus casus, ut alij ab homicida ultra penam vulnerum teneantur de auxilio, & fauore Bar. in d. l. si in rixa, nu. 10. vers. tamen aduerte. Grammat. conf. 4. nu. 2.

Declara hoc verum, si ad huc finem illum associantur. Matfin. d. l. si in rixa, nu. 25.

Declara etiam per praedicta procedant iure civili inspecto, secus de iure canonico, quo causa omnes de homicidio tenentur, glo. in c. vlt. 2. §. vlt. Floria. in l. i. vulneratus, ff. ad l. Aquil. Alex. conf. 1. 4. nu. 7. vol. 3. Tiber. Decian. tract. crim. tom. 1. c. 19. nu. 12. Et sic limitat glo. in d. litem Mela. ut non procedat de iure canonico.

Et in materia videndus Papenf. in forma Inquisitionis in verbo pluribus, nu. 2. ubi bene loquitur.

Secundus casus principalis est, cum in rixa ex casu plures aliquem percussit, quorum primus lethaliter vulnerauit, alij vero subsequentes non, omnes de occiso tenentur. Bar. in d. l. si in rixa, nu. 10. ratio videtur esse, quia licet alij post primum non intulerint vulnera lethalia in se, tamen percussendo corpus debilitant, & male afficiunt, dicuntur omnes intulisse vulnera lethalia, l. qua actione, §. sed & qui seruum, l. ita vulneratus, §. 1. ff. ad l. Aquil.

Et sic vulnus efficitur lethale ratione subiecti, licet in gulatiter tale vulnus non possit dici lethale.

Amplius hae conclusio ex mente Bar. in citato loco, ut ea vera sit, procedatque tam quoad actionem civilem, ad damni emendam, ex l. Aquilia, sine ad penam criminalem ex l. Cornelia de sicariis.

Constatum videtur verum ex cap. l. Corneliae de sicar. ut tali pena non teneantur, secundo loco percussentes. Boslin. tract. de homicid. nu. 24. lac. Menoc. de arbit. lib. 2. cent. 4. casu 362. nu. 8.

Sublimita, nisi ex qualitate armorum, & facti appareat hoc secundo loco vulnerantes occidendi animam habuisse, quia tunc de occiso credendum tenetur ex l. Cornelia de sicar. & hoc modo posset fortasse saluari Bar. opinio.

Sublimita secundo quoad penam statuti impositam pro homicidio, quia tales secundo loco vulnerantes tenentur, & licet ipsi principaliter non occiderint, fuerint in magna causatorum, enim reconditauerunt ex primo vulnerare, licet mortali, nisi alij sequentibus vulneribus mortem accelerassent: multi enim robustae complexionis, & viuae, licet lethaliter vulnerati, quandoque reconditauerunt, addita tamen afflictione aliorum etiam non adeo grauiorum vulnerum, de facili grauius affliguntur, & cruciuntur precipitanti ad mortem, prout quandoque ex experientia docet, & sentit Jacob. Menoc. in citato casu, sub numero 8.

Sic ista ratione attentata tantum tenetur de deciso, qui lethaliter primo loco aliquem vulnerat, quam quia accelerat mortem, etiam ex vulnerare non lethali afflicendo corpus languidum, & iam male afficiunt.

Vincentii Carocii Tractatus

- 17 Et si hoc verum est, secundum superius citatos in
fluctu, pariter dici possit, ex forma aliquis Bullae,
vel bannimentorum provincialium, vel similium, &
quosdam, (vi præsupponitur) sumus in rixa, pro na
etiam statutu, vel bannimentorum, Ienida est ali
quantulum, & ita etiam tenet glo. in d. lita vulnera
tus, in verbo, tenet, ff. ad l. Aquilam, & ibi c. d. Flori
ana. Afflict. in consil. Neapolit. rubr. 1. §. num. 1. d. &
hæc est communis opinio, in fin. l. si ab hostib. nu. 92
ff. sol. matr. Veron. cautel. 3. Ferrer. in prædict. tit. de
homicid. 2. nu. 68. Didac. in d. Clementi. si fustiohis,
p. 1. 2. num. 4.
- 22 Tertius est casus poitert in rixa, si in rixa primus
intulit vulnus lethale, sed non omnino certum al
ter vero in totum examinavit, de vulnere tantu pri
us tenetur, secundum veru de occiso, & morte. Ita
hæc duo iura, scilicet, litem Mela, 3. Celsus, & l. ita
vulneratus. §. Rursum, ff. ad l. Aquilam, quæ in iura di
fperare videntur, conciliantur brevibus verbis, glia d.
l. si ita vuln. etrus, in verbo, tenet, in fine.
- 23 Limita quoad penam, l. Cornel. de fcar. quia am
bo criminaliter de occiso tenentur, cum utroque vul
nere utroque animo occidendi, ita Menoc. in allegato ca
su, num. 11.
- 24 Substantia hanc limitationem procedere iure cõ
muni in p. fto, iure vero municipali antea primus
non tenetor de homicidio, cum vere non occiderit,
& verba statutorum sint propria, & stricte intelligē
da, & in casu vero & certo, iuribus vulgaribus.
- 25 Et sic videt quomodo bene fit illoqueatur in p. fto, ut
p. nra. Tra enim contra cum extenditur retia,
& euitat d. vnum, non euitat aliud, scilicet lex
Aquilam, criminem, & l. Cornel. de fcar. & l. ita
vulneratus, & quod plus est, bannimēta, quæ hodie
excludunt, vel excludere tenentur commune
fluctu locum, & similia, & secundum ea sunt
processus, unde candum aliis hoc hinc tempori
bus sufficit.
- 26 Quia casus est, cum in rixa casuali plures vni
vulnerauerunt, & licet singula vulneta lethalia non
essent, tamen simul iuncta mortem attulerunt, om
nis de occiso teneatur, l. ita vulneratus, in fine, ff. ad
l. Aquilam, litem Mela, 3. si ferus traher, ff. de d. l. si
27 plures, §. ab eo, furt. ca. furem.
- Amplius hic quiritur casus, ut procedat sine lo
quatur quoad penam ex lege Aquilæ dñtēmen
dam, prout allegata iura expressè loquuntur, sine
quoad penam ex lege Cornel. de fcar. Bart. in d. l. si
in rixa, nu. 10. Felin. post Card. & Ios. de Annar.
cap. sign. fisco, nu. 10. de homicid. Afflict. in consil.
tit. Neapolit. rubr. 1. §. num. 17. Carier. in titulo de
homicid. 3. 2. nu. 69. Didac. in d. Clementi. si fustiohis,
p. 1. 2. 5. 2. nu. 24.
- Limita, ut punitur lex Cornelis de fcar. p. nra
minori a morte, & ex extraordinarie Alex. consil. 4.
nu. 4. vers. quanto mouer, lib. 1. Jac. Menoc. in allegato
casu, nu. 16.
- 28 Addo, quod hæc est communis opinio. Vital. de
malef. f. rubr. quid sit accusatio, nu. 71. Corred. idem
et fteus de homicid. num. 75. Iul. Clarus §. homici
dium, vers. aut ydō plura, in fine, dicens, quod hæc
materia est valde notanda, quia quouide in fcto oc
currit, licet ipse in hoc non admodum clare proces
- serit Gaudin. in rubr. de homicid. col. 4. Marfilin.
l. hinc de fcar. consil. 110. Bal. consil. 448. volumine 3.
& consil. 21. volum. 7. Alexand. consil. 46. & 101. vo
lum. 4. & omnibus diligentius, & clarior, Acharan.
consil. 1. 17. vbi videre placeat. Plac. in epitom. delict.
lib. 1. c. 3. nu. 1.
- 29 Dicitur certum est omnes percussisse, & ita præsup
ponitur, & ille isem mortuus est, ergo omnes de occi
si tenentur, prout considerauerunt Didac. & Plac.
in iam citatis locis.
- 30 Respondetur, quod negari non possit, quin casus
in se non sit incertus circa qualitatem vulnere, &
propterea ratione incertitudinis melius est tribu
gna: in partem sequi, & amplius, & nocentem ab
solvitur, quam innocentem condemnare. Quis enim
sciat, quod duo ex tribus prius non affectus, vel
vnum tantum, fuit forte primus, fuit secundus, fuit
vltimus, & maxime in penis statutaris, & bannimē
talibus.
- 31 Scites casus est, quando in rixa a casu plures plu
ra lethalia vulnerati sunt, ut intellegitur, ignorantes ta
men, quod vulnus primum illorum fuisse, & conse
quenter cuius scitu in primum dectus sit, omnes de
occiso tenentur, litem Mela, 3. si plures, lita vulne
ratus, §. item, ff. ad l. Aquilam.
- 32 Limitatur hæc conclusio, si vera sit, & procedat
quod ad actionem civilem ad damni emendam, ex
lege Aquil. criminaliter verò quoad p. nram, legis
Cornel. vel statutaris, vel bannimentorum, pumi
tur omnes, non quidem p. nra ordinario, sed
arbitrio iudicis ratione incertitudinis, in verbo, Menoc.
in allegato casu, nu. 17. & 18. R. buffin. repet. diu.
nu. 45. ad Salas.
- 33 Iulius autem Clarus in citato loco, in suis longa
distinctione sentire videtur, quod si plures intulerit
plura vulnera lethalia, & ignoratur quid intulerit
vulnus hoc vel illud, quod omnes de occiso teneantur,
tamen in prædictis opinio requirit videtur.
- 34 Septimus casus est, cum certum est vnum tantu
ex pluribus interfecisse, non tamen constet quid eorū
interemerit, omnes de occiso tenentur, litem
sola 5. si plures, l. ita vulneratus, vers. ut quæ conse
quens, ff. ad l. Aquilam.
- 35 Limitatur id est verum, quoad legem Aquilam,
ex qua omnes tenentur, scies tamen est quod legē
l. Cornel. de fcar. vel statuti, aut bannimentorum p. nra,
ex ordinata non tenentur, sed vbi iudice
committitur. Bart. in d. l. si in rixa, nu. 10. vers. constat
enim, & ibi Marfilin. 3. glossa in Cano. quæ fœuerunt
distin. 4. 1. Dyum reg. in obsecris, nu. 3. lib. 6. Albet.
in tit. statutorum, par. 3. q. 61. Alexand. consil. 1.
nume. 1. & 3. lib. 1. consil. 4. num. 7. & 2. lib. 3. Dec.
in l. fauorabiliore, nu. 6. ff. de reguli iuri, Marfilin.
l. prima, nume. 30. de fcar. & in rubr. de probation.
nume. 437. consil. 44. nume. 6. consil. 43. nume. 10. 19.
Bart. in rubr. de homicid. numero 26. Tiraquel. de p. nra
cap. penult. Paris. consilio 148. numero tertio, li
ber quarto, Marfilin. singul. 3. 17. Gemmauc. consil.
vnum, numero 2. volum. 1. & 4. numero 33. Didac.
in d. Clementi. si fustiohis, parte secunda, numero 2.
Plica in epitom. delictor. libro primo, capitulo 12.
numero septimo. Carier. de capto banno. in præ
dict. nume. 171.

- 37 Torqueri tamen poterunt omnes, ut sciaur veritas, quis eorū letale vulnus intulerit. Marlin l. 1. §. diuus, nu. 90. de Sicar. Dec. in citato loco, nu. 7.
- 38 Limitatur secundo in foto confectur. Ruicōf. 10. num. 4. lib. 1.

Ordinatus casus est cum confit quis fuerit author rixæ, si solus tenetur pena capitis, alii verò pena pecuniaria, & de auxilio, & ope. Bonifac. in titulo de insultu, & percellionibus, n. 1. Gandin. in rubr. de homicid. col. 7. & in rubric. de defension. reorum, col. 7. Alberic. in l. quoniam nulla, C. de vi public. Marlin l. prima, in princip. limit. 9. & in §. diuus, ff. de Sicar. & in rubric. de probat. numero 4. r. 18. Alberic. in l. quo piam nulla, C. de vi publica. Marlin l. 1. in prin. limit. 9. & in §. diuus, ff. de Sicar. & in rubric. de probat. numero 4. r. 18. Alberic. in l. 1. §. si quis a non homine, & ibi Alexan. ff. de bonorum reorum, post Bart. in l. fin. ff. de Sicar. columna 6. Bal. conf. 130. vol. 1. & in pract. titulo de question. colom. 1. Cistren. confilio 192. Marlin singular. 404. Veron. conf. 34. & in practica, §. constante, versic. fina. Angel. in tractat. malefic. in verbo, Andream auxiliatorem, columna fin. versic. nisi fuisset. Marlin l. prima, numero 79. C. de rept. virg. & in l. eisdem, §. item, numero 1. de Sicar. & confilio 67. Plura in epitom. delict. lib. 1. caput 12. numero quinto.

- 39 Nonus casus est, cum non casu prout in precedentiibus, sed studiose, confulto, & data opera aliqui interfecerit, & is ex unico vulnere mortuus est, sed ne sciatur quo sit illatum, omnes de homicidio tenentur. Item Meib. §. si plures, versic. quod si non apparet, ad legē Aquil. bonus textus in l. 1. §. si ff. de his, qui de ceter. vbi ad propositum mater. x locati & conduci loquitur in pluribus cōductoribus, ex quorum domo aliquid effusum est.

40 Ampliatur hæc conclusio, ut vtra sit, & procedat, siue cuiuslibet loquamur quoad damni emendam ex lege Aquil. prout supra dicta iura clare testantur, siue quoad penam criminalem ex lege Cornelia de Sicariis glossa in d. li. in rixa, in gloss. fina. vbi Barto. & Angel. sequuntur. Cin. & Salicet. in l. quoniam, quæst. fin. C. ad l. lul. de vi publi. Gand. in dicto titulo, de homicid. Marlin singular. 217. Blanc. de indic. numero 217. Carrer. in iur. de homicid. §. 2. num. 68. & 75. Grammat. conf. 4. nu. 7. conf. 5. nu. 4. ad tit. ad Ale. d. conf. 15. in verbo, si plures.

- 41 Ampliatur secundo, ut quoad penam criminalem pena ordinaria ponendus sit, ut appellare, & ex proposito committendo Didac. in Clement. si furiosus. par. 1. §. 2. nu. 4.

42 Ampliatur tertio si pena ordinaria indicta a statu to, Bart. in d. li. in rixa, nu. 10. & addit ad Alex. in citedo loco, cum verum sit omnes percussibiles, d. §. si plures, vbi dicto, quasi, est veritatis expressio.

- 43 Limita hæc vltimam ampliacionem, ut solum procedat, quòd lo statutum, vel banimonia idem disponentes, quod ius commune, vel punire animam appellatum, & constatum. Luc. Menoc. in citato casu, in fine. licet, tunc plurimum statuta puniant verum effectum, non affectum sine effectu.

Et iuxta prædicta patet resolutio de mortuo reposito ante domum plurium inquilinorum, vel cōductorum, quam si aliud non apparet, omnes sunt liberandi.

Et vltra plene, & copiose adducta per Iul. Clar. in citato §. homicidium, & Menochium in citato casu 44. 365. Addo in materia bene loquentes Bald. in l. nam silurem, §. si ff. de offic. præfect. vigillum. Sieul. de præstant. Cardin. par. vltima, quæst. fin. Dec. in l. si quis id quod, col. si n. ff. de iurisdic. omniū iudicū, & in l. semper in offit. iuris de reg. iur. vbi Cagnol. nu. 20. Dec. num. 9. Cassan. conf. 158. Roma. conf. 401. Cotta in memorabilibus in verbo, mortuus vbi inferri ad casum notabilem de ense reperio apud pedes plurium ut nullus puniatur; casus, qui de facili contingere potest in hisce temporibus, quibus armorum usus prohibetur.

Et adeo præsumitur contra dominum domus prout est in materia incendiū etiam si esset propria vxor, occisi si tacuissent, & incontinenti non reuocasset. Paris. de indicat. fol. 100. col. 1. Carar. fol. 100. licet cōtractum sentierit Alberic. de statut. q. 61. Bart. in l. 1. quia, de offic. præfect. vigil. Marlin in practica, §. diligenter, nu. 50. & 51.

Etiā si homo esset honeste vitæ Barb. ad Bart. in l. ediles, de via publica. Roman. singular. 106. Vnde tot queri poterunt. Ang. de malefic. in verbo fama publica, versic. quod nunc si sunt Cisar. fol. 102. Noëll. fol. 31. nu. 23. Blanc. in l. fina. num. 224. de quæst. Monitell. regul. 9.

De Falso.

- 1 Contingit falsum in materia locati & condueti, ut per Castren. loquentem de falsitate conductus, conf. 152.

2 Secundo modo committitur falsum in hac locati & condueti materia, ad naturam falsi de rei vendit. de qua suo loco dicam, dum tractabimus materiam iudicalem pertinentem ad hanc locati & condueti materiam.

3 Tertio modo committitur falsum. M. les recipiēs stipendium pro pluribus equis, vel mulibus, quem habeat. Alberic. in rubric. de falsis. commendat Boiss. de falsis, nu. 171. dicens esse casum quoniam sanū, & de facili occurrere in istis castellanis, & baricellis, sed sit non puniuntur.

- 4 Duo tamen sunt casus, in quibus non inciditur in falsum, licet materia in se regulariter falsum contineat.

1 Primus casus est ad titulum de his, qui sibi adscribunt, quod adscribens sibi in testimonio in scriptis vel nuncupatio, incidit in quasi falsum n. l. prima, & ibi Barr. ff. de fals.

- 6 Limitatur in eo, qui sibi ascribit causā mercepis. Cumanus, conf. 78.

7 Secundus casus. Colonus dixit agrum suum, quæ reuera colebat, non incidit in falsum, Ang. in l. 2. in princip. ff. de origin. iur. ualde commendat Ioannes de Arno cōmento 131. faciunt quæ superius dixi de rario dicente equum suum.

- 8 Et locans falsas vel iniustas mensuras de falso puniunt, etiam si ignoranter earum iniquitatem, quia prius hoc inuestigare debebat. Iodoc. in pract. sap. 23. nu. 9.]

Vincentii Carocii Tractatus

De 1. Gradu Accid.

De Legatis, ubi. De Adimendis legatis.
Liberatione legata, Transfusione locationis,
Iure accrescendi, Hereditariis actionibus.

De Legatis.

QUERO de pulchra, & notabili quaestione. Locator, vel conductor in testamento legant, vel donant rem conductam, vel locatam, quod videatur donare vel legare, & vique ius, quod habet, & non aliud, l. si quis domum, §. fin. ubi notant omnes, ff. de leg. 1. l. si cui, §. si. l. si tibi homo, §. fin. ff. de leg. 1. c. pastoralis, de donat.

2. Et si conductor, vel locator habent actionem tantum ad rem, actionem donare, vel legare videtur, vt per Iac. in d. §. fin. in 4. ampliat. num. 14. qui enim actionem habet ad rem, rem ipsam habere videtur, regula, qui actionem, ff. de regul. iur. Pariter si conductor legat conductionem, censetur legatum quicquid potest esse lucrum, seu quicquid per conductorem solui debet. Bart. in l. his verbis, §. idem testator, ff. de legat. 3. l. Polchre Bal. in l. pradia, nu. 2. C. de fideicom. ubi rationis reddit, quia videtur legare nomen debitoris tamen ad omni exceptione.]

3. Declaratur ista conclusio, vt procedat in eo, qui scribat aliquid ius habere, secus si ignorabat, quia legando simpliciter videtur legare in totum, & non respectu iuris, quod habet, l. si seruum, §. t. cum ibi not. ff. de leg. 1.

4. Quid in locatione? Barto. in l. pradia, numero tertio, C. de locat. pradi. §. sic. lib. 10. tenet quod videtur locare ius, quod habet totum, argumento illius textus.

5. Quod declaratur esse verum, nisi emens, vel conducent de hoc scientiam haberet, vel nisi precij qualitas aliter suadeat, ita Iac. in d. §. fin. in 6. limitatione, nu. 14. per textum in materia locati in l. si quis domum, §. hic subiungi potest, ff. locat. de quo dixi in titulo de usufructu. & idem tenet Bald. in l. in testamento, C. ad l. Falcid. in rubric. C. de contrahen. emptio, quare §. 6. Alexan. consil. 95. diligenter consideratis, col. fin. vol. 5.

6. Quid si locatur suodus usufructus? utique non veniunt instrumenta coloni, l. qui fundus locatus, ff. de fund. instru. & instrument. legat. qui textus mei potest singularem limitationem, nisi ius fundo addit alia instrumenta, quam colono, & ita hunc tex. reputat singularem Petrasoct. singulat. §. 3. inferens ex hoc notabilem limitationem ad regulam, l. obligatio generalis, ff. de pignoris, quod in obligatione generali non veniunt ea, quae quis non esset in specie concessurus: limitatur enim, nisi obligans haberet vnam rem tantum, quia illa censetur hoc casu obligata etiam si esset res privilegiata, vt Dos, & similia ex doctrina B. ad l. liberti, C. de oper. liber. idem tenet per illum textum Alexan. in l. si confisore, num. 16. & 18. ff. sol. mar. Negus. de pignor. in 2. par. membr. 2. num. 57. & 41. Masil. reputant in practica valde notabile singulat. §. 14. & consilio vigesimo

primo, numero quadragelimonono, Calcan. consilio trigelimonono, numero vndecimo, Dec. consilio trigelimo, Matheslian. notab. 136. docens nos in practica, vt in instrumento apponamus hanc, vel similia verba, obligat omnia bona, &c. Etiam si essent talia, quae specialem mentionem requirerent. Boer. decisione 304. numero trigelimo octavo. Alciat. in l. alie nam, ff. de verborum significationibus. Cagool. in repetit. l. fin. numero 103. & 105. C. de post. inter tem. pro. & vendit. post. Felin. in capitu. ex parte, columna tertia, de const. Plot. de in litem iurando, §. 47. numero 11. & tetigi adhuc superius pulchre Iac. in l. qui Romae, §. duo fratres, sub num. 62. ff. de verborum oblig.

7. Ex quibus corollarie habetur ampliatio ad regulam. l. si quando, ff. de legat. primo, & cap. si Papa, de privileg. lib. 6. quod verba debet intelligi cum effectu aliquid operandum ampliat, vt procedat in casu, ubi non esset nisi res privilegiata, & casus referuntur a iure communi privilegiatus, & exemptus. [Sebast. Medic. reg. 10. nn. 70.]

8. Ampliat in praedicta principalis conclusio, idem esse si legator fundus cum iuribus, & pertinentiis quibuscunque, nam tali legatario non debetur fructus nemum seminum mortuorum colono ad seminum dum. Nat. consil. 243. vol. 1.

9. Ampliat secundum, vt nec veniant reliqua colorum, l. queritur, §. per. l. pradij, §. ex his verbis, l. qui habebat, §. final. ff. de legat. tertio, l. pradia, §. primo, ff. de fund. instru. & instrument. leg.

Idem, quod de frumento dicitur, non venit in tali legato, si sit mortuum, secus si sit in dominio legantis, quia iure venit. Nat. dicto consilio 241. in fine per textum in l. quatuor, §. nonnullis, ff. de legat. tertio.

10. Et sic corollarie habemus, quod pertinentiarum appellatione venit frumentum in dominio legantis, vltra ea, quae ponit Auto. Gabr. de verbor. significat. conclus. 8.

11. Quid si colono legatur usufructus fundi: tale legatum valet, & cum haerede agat, vt oon praestet pensionem, & ad expensas factas gratia rei, l. quoties, §. si colono, vbi glo. ff. de usufructu. Socin. in l. fructus, nu. 8. ff. sol. mar.

12. Pariter si colono, vel conductori detentationem simplicem habenti suodus legetur, non agat vt sibi tradatur, quia illa detentatio habet vim traditiois, sed agat vt haereat cum liberet, l. cui usufructus, §. colono, vbi Bar. nor. ff. de usufructu, leg.

13. Quid si fiat legatum. saluo iure coloni? de qua clausula alias tetigi, in titulo de singulat. successor. in materia contractuum, hinc casu legatarius tenetur stare colono, & solum agere potest ad pensionem. Baldus in l. prima, numero decimo octavo, & decimonono, C. de viur. & fruct. legat. vbi ad propositum materiae locati & conducti subdit, vt pensiones pertineant ad haereditem usque ante haereditatem adiacentem, & post ad legatarium. Bartolus io l. si quis legaverit, ff. de legat. primo, Iasus. in l. non solum, §. morte, numero quadragelimonono, ff. de noui oper. nunciis.

Quid in legato alominis utique debetur, etiam si bricari post mortem testatoris, quis referat ad diu condu-

condictionis decil. confil. 1. 38 t. colum. su. ver. sec. u. do pro hoc.

[Sed nūquid legatarius immisus ex titulo vt in poss. si in rem legatorum, poterit dare ad laboritium bona, in quibus est immisus? Vtque promittere debet hæredem colere, quo nolente possit legatarius coli facere, fructus vendere, qui seruari nō possunt, & pretium conseruare.]

Immisus autem in possessionem bonorum mobilium ex causa legatorum seruandorum potest condicere domicilium, vel horreum ad ea cōseruanda: non tamen vt hæredi auferantur, lis cui. §. qui legatortum, ff. vt io poss. legat.]

Quid si legetur vxori habitatio, an hæres teneatur conducere domum, instante vxore, vel sit electio hæredis? & vique sic, dummodo sit in loco honesto, & conuenienti qualitati vxoris. Bal. in lin. annab. in fi. C. de legat. 1. in l. si domus, num. 3. ff. de leg. 1. Firmian. in verb. legatum vxori sub nu. 1. in verb. legatum domus. sub nu. 18. in verb. Habitatio. sub nu. me. 30. in verb. hæres conuenit sub nu. 30.]

Nunquid in legato alimentorum veniant salaria. Seruitorum, si alimentario dandi sint seruicium? Vt que sic. l. cum plures, §. si tutor, ff. de adminstr. tuto. l. vxori, ff. de tuto. & arg. leg. & in l. pœce scripturunt Bal. in l. sub. de vit. & honest. clericor. Grat. conf. 67. nume. 16. lib. 2. Simon de Pres. de inter pr. ult. voluo. lib. 4. dubit. 11. num. 59. Menoc. de pœsumpt. lib. 5. pœsumpt. 1. 57. nu. 29.]

Q V A E S T I O II.

De Adimendis Legatis.

Plura, & notabilis est quæstio sd materiam tituli de adimendis legatis an per locationem ad longum tempus dicatur ademptum legatum prius in testamento factum?

Pro parte affirmatiua facit, quis per alienationē voluntariam legatum adimuit. l. si de commissa, §. si rem. ff. de leg. 3. l. rem legatam, ff. de adimen. legat. l. scribit, §. idem scribit, ff. de auro, & argen. leg. sed locatio ad longum tempus dicitur alienatio, vt superius vidimus, pat. 3. merito &c.

Contrarium in notabili facti contingitia consulnit Alex. confil. 1. 68. stantibus verbis, vol. 6. ea ratione, quia titulus, & materis de adimendis legatis procedit, & habet incum, quando non vtile dominium tantum, prout in casu, de quo agitur, sed ipse rei proprietatis alienatio sit. glo. notabilis, in l. tertio, in verbo, Aeditio sine, C. de legat. quam ibi sequuntur Jacob de Belusi, Cynus, & Bald. vbi l. si. numero secundo, Barto. in l. rem legatam, ff. de adimen. legat. sed per locationem ad longum tempus vtile tantum dominium transfertur, vt superius vidimus, merito &c.

Secundo facit etiam, quod titulus, & materia de adimendis legatis locum habet, quando alienatio fiet titulo lucrativo simpliciter, secus si titulo oneroso, prout per locationem ad longum tempus, quia illo casu onus probandi, quod testator mutauerit voluntatem, iocumbit hæredi: non enim pœsumitur voluntatis mutatio, nisi per hæredem probetur,

l. si de commissa, §. si rem, secundum verum intellectum, ff. de legat. 3. l. Lucius Titius, la prima, ff. de legat. 1.

Et hoc consilium Alex. vti notabilis, & peregrinum commendat Boer. decil. 48. nume. 1. §. Hæro. Gab. lase conf. 1. 03. Manic. qui pœdictos non allegat de coniect. vltim. volunt. titulu. secundo, libro 12. num. 12. Ioseph de Luduu. qui patitur pœdicta non allegat, concl. 3. 4.

Et sic habetur responsio ad cōtrariam rationem, vt non per simplicem alienationem voluntariam legatum adimatur, sed concurrentibus supradictis qualitatibus. [Menoch. libro quarto, pœsumpt. 1. 67. numero vigesimo quarto, & 43. qui nec pœdictos allegat.]

Ex quibus corollarie patet aliqualis declaratio ad titulum de adimendis legatis. Primo, quando vtile, & directum domoium limal transferantur, secus si vtile tantum.

Secundo, si alienatio fiet in casu lucrativo, & non necessario, secus si oneroso, vel necessario, vt superius dictum est.

Q V A E S T I O III.

De Liberatione legata.

Quæstio de vtili, si Bart. credimus) quæstione ad materiam l. Cassius, ff. de liberat. legat. si locator legat liberationem conductori, an valeat, & quid videatur legatum, & vique vslet, & videmus relictæ omnia, ad quæ conductor tenetur ratione doli, cui l. pœ. & reliquorum, ad rem tamen testatoris restitutam tenetur, l. si cui fundum, cum l. lequeos, ff. de liberat. legata. Barto. l. in l. non solum, §. si. circa medium, & in l. Aurelio, §. Caius, ff. eodem, & ad vbi uantiam contractus agitur ex conducto, & ad remissionem mercedis ex iustamento, in quo relictæ est liberatio. ita Castren. per illum textum, vbi dicit casum notabilem in l. si in lege, §. si. ff. loc. vbi subdit, quod ex hoc non irritatur contractus, qui ab initio valuit, sicut non irritatur quando pensio remittitur, l. si tibi habitationem, ff. loc. facit, l. si et, vbi Bart. ff. de liberat. legata. Menoc. de pœsumpt. lib. 4. pœsumpt. 64. nu. 59.

[Et si testator dicat, lego Caio conductori meo quicquid mihi debet, vt sinat hæres meus cum habere, quo casu videtur relictæ liberatio in totu. Bart. in l. ei cui. ff. de liber. legat. Menoc. lib. 4. pœsumpt. 64. nume. 29.]

Ex quibus corollarie sequi videtur, quod per titulum de liberatione legata non irritatur cōtractus, qui ab initio valuit.

De transmissione.

Locationis.

Quæstio, in quibus casibus locatio transeat ad hæredes conductoris, vel efficiatur perpetua? Vtque si fundus sterilis reddatur fructuosus, & vtile.

Vincenſii Carocii Tractatus

utilis. Bart. per illum textum, in L. quicquid, C. de omni agro deserto, libro 10. sequitur Bar. in cap. cum clericis, de pactis, dicens pluries pro hac parte consuluſſe Rip. de pest. par. vltim. nu. 355. Hippolitu. singular. 550. dicens in practica notabili, & hæc est communis opinio teste Bero. in cap. in presentia, num. 379. de probation. in cap. dilecti, num. 49. de arbitris, licet Rom. dubitauerit singular. 333. fundit sterilit.

1. Amplius in conductore ecclesie, qui post age re contra prelatum ad restituendum fundum melio ratum, vel ad culturam redactum, & ad concedendū in perpetuum. Ruin. conf. 157. nu. 14. & 15. & consil. 116. vol. 1. & hæc est communis opinio, Mazar. conf. 15. col. fin.

3. Limitatur hæc conclusio multis cõcurrentibus, vt sit res sterilis locata meliora proprijs expensis conductoris, & ea ad culturam redacta, quod melior conditio tempore locationis non fuisset reperta, & quod conductor remittat omnia melioramenta, & quod in locatione ad sit pactum, vt post meliorationem debeat dari in perpetuum, & hoc vltimum secundum antiquos, quia contrarium tenuit Ru. vt supra, & ita declarat Burſat. conf. 23. num. 8. vol. 1. [Et in totum reduxisset ad culturam, ita vt in parte non sufficit Castren. conf. 142. col. 5. vers. nec obstat vol. 2. Capic. decil. 105. in fi. Ruin. conf. 116. nu. 4. vers. nec obstat secundum, vol. 1. Burſat. conf. 330. nu. 158. vol. 3. Hooded. conf. 85. nu. 42.]

Ex quibus patet limitatio ad l. 2. l. final. & l. con gruit, C. de locat. prædiorum ciuilium, lib. 10. dispo nentes locatorem posse etiam rem melioratam habe re, quia procedunt, nisi essent renouati termini, re formati tempora, vel non esset in totum res ipsa re ducta ad culturam, vel esset finita prima locatio. Cas tren. conf. 142. vol. 1. Imol. conf. 68. cum apostillis. Ruin. conf. 116. nu. 4. & 5. vol. 1.

De iure accrescendi.

QUæro, an in contractu locationis, & con do ctionis habeat locum ius accrescendi.

1. Pro parte negatiua facit primo l. si mihi, & Titio, ff. de verb. oblig.

2. Secundo pro hac parte facit, l. si duo patroni, in princ. ff. de iureiurando.

Tertio pro hac parte facit, l. fundus cum ibi not. ff. de contrah. empt.

3. Pro contraria parte facit, l. 1. §. fin. ff. de usufruct. accrescendo. Secundo pro hac opinione facit, l. pro prium, ff. commun. prædiorum. Tertio facit textus in l. vnica, C. si socius liber. sine libertate recesserit, libro 10.

4. Verior resolutio esse videtur, vt in contractu locationis, & conductionis habeat locum ius accrescen di ex quo est contractus bonæ fidei ex doctrina Bal. in l. fin. C. de inutil. stipulat. vbi ponit conclusionē, ipsam procedere in contractibus bonæ fidei, nõ stri cti iuris, & sumus in contracta vltro, citroque obli gatorio. Iac. in l. si mihi & Titio, nu. 9. post Ale. x. ibi, ff. de verborum obligationibus, per l. fundus, ff. de contrahen. emptio. & interest concedentis, vt sit lo cus iuri accrescendi. Crot. in repetit. lre coniuñcti

numero 144. ff. de legat. 1. & non sumus in contra ctu locatio. Bald. in l. 1. §. in primo, colum. 4. C. de caduc. tollendis, & ad sit obligatio in solidum. Deci. in terminis contractus locationis, & conductionis, conf. 208. in fi.

5. Addo etiam ad propositum materię locati & cõ ducti, de qua agimus, quod si ad Urbem mihi sunt duo ambasciutores, & vnus decedat, vel aliis officiũ non adimpleat, subsitum non implentis accrescit im plenti. Bar. in l. 1. C. de legatis, lib. 10. quod dixerunt perpetuo notandum. Corſin. sug. in verbo salariũ, 2. Pet. Rauen. sing. 220.

6. Quod fortasse inferri posset ad procuratores, Ad uocatos, & similes quæstiones, & addo Roman. sin gular. 524.

Pariter contra, si duo vnus exerceant officium, salarium pro rata distribuitur. Paris de sindic. in ver bo, salarium. ver. Can. officialis.

De hereditarijs actionibus, &c.

DE hac materia posui superius ad l. 2. C. de iure emphyt. ad materiam caducitatis incurſæ, vbi videre placeat.

De 9. Gradu Accid.

De Nuptijs, Iure francandi, Accessorio.

De Nuptijs.

FRATER tradidit nuptui sororem, cui dedit in do tem fundum iam locatum, cuius debent esse fru ctus, vel pensiones? Vtique pro rata temporis fieri debet diuisio a die, quo maritus incepit sustinere onera matrimonij, etiam si post multum temporis sparium facta fuerit consignatio, & sic possessiones, & fructus incipiunt currere a die oneris matrimo nij, non autem traditionis ipsius rei. Barto. in l. de di uisione, ff. soluto matrimonio. vbi Clan. J. Aqueſ. num. 8. dicit communem. Angel. & Alex. nu. 12. di cit magis æquum.

Et si postquam maritus incepit sustinere onera matrimonij, locator percipit pensionem, restituere teneat. Bar. in l. ratio, §. si per venditorem, ff. de act. emp. Cephal. conf. 584. vol. 4.

De Iure Francandi.

QUæro. Conductor primo vendidit, post in continenti conduxit cũ pacto francandi, num quid cadet a iure francandi propter affectus nõ solu tos, vel pacta nõ seruata? Vtique non. Gozad. post alios in repet. l. 1. q. 3. C. de pact. inter emp. & vend. sequitur Machel. patrocini. 7. nu. 13.

De Accessorio.

QUæro, an locato principali veniat accessorio ipsius vidi in facti contingentia, an locato mo lendino veniat vltcheria.

1. Pro parte negatiua facit, quia in contractib. posi to

eo antecedente non videtur potest consequens Bart. in l. 1. ff. de seru. legat. in l. 1. in sua distinctione, ff. de iur. iud. omni. iud. l. 1. in l. que de legato, ff. de leg. 1. Eng. rat. in loco, a. contr. ad ult. volunt. diff. ten. 17.

1 Hinc in diuisione, vel alijs in venditione non venit seruus iuncta, etiam si alia nullus daretur accessus, vt late dixi ad regulam cum quid, par. 1. q. 5.

2 Per contraria parte facit, quia vendita domo venit hortus ei contiguus, l. p. d. n. 1. q. 1. domum, ff. de le. ha. 3. late Alex. conf. penult. vol. 1. & conf. 54. lib. 3. & conf. 26. lib. 4. & 33. & 204. vol. 6. & h. est eorum opinio. l. 1. in l. 1. ff. de consensu, p. inc.

3 Secundo, vendita domo, venit apotheca subitus exstans. Alex. conf. 213. vol. 1. Anch. conf. 191.

4 Tertio, vendita equa venit pullus, fella & alia orna-menta, vt late dixi ad regulam, cum quid, in citato loco, nu. 16. cum seq.

5 Et hanc secundam opinionem videtur verior aliquibus adminiculis concurrentibus, prout in venditione considerantur, quas regulatur eisdem regulis cum loca-tione, vt dictum est, & his consideratis conuoluntur contraria. Vnde vendita domo non venit apotheca absolute, & simpliciter, sed si eodem fundamento co-tineatur, & fuerit illius emptæ eadem conditione cum domo, vt consideret Alex. in citato ad id loco, vel

sit addus per eam. Paul. conf. 80. vol. 1. late Berd. con-silio 160. vol. 1. C. i. t. conf. 103. num. 12. vol. 1. & 134. vol. 1. Mart. Ang. fol. conf. 91. vol. 1. Burgu. in locutione loquens, dec. 6. par. 1. Pariter vendita equa venit pullus non simpliciter, sed qui nōdum herbis pascitur, vt patet ex adductis ad regulam cum quid, in al-legato loco. Addo etiam quod vendita domo uenit statua, quādo possunt sine deformatate auferri, alias nō, & ita tenuit Rot. vt per Mohedan. dec. 84. alijs 104. Bard. de tempor. uti. & contin. c. 18. sub nu. 20.

6 Pariter etiam extincto principali firma remanet cōductio, & locatio in accessorio, ex nostr. per Rom. consilio 427.

7 Et locata vinea, ueniunt tinea, Bal. in l. sed addes, §. illud, ff. locat.

Et granaria ueniunt in legato domus, si erant ei contigua, secus si erant separata, vel solita locari. Bal. in l. 1. v. xon. de leg. 3. dicit singular. Petr. Raen. sin-gular. 139.

(Et si comes locauerit alicui lacu, in quo sunt na-ues ad piscandum, cōsentur etiam locatæ naues una cum lacu. Bal. in l. fundo in fin. C. locat. expresse Ro-buff. in l. ius columna vltima, versicu. quarto & c. de uezborum significatio. Casus frequens & in fa-cto uidet.)

D. VINCENTII CAROCII, C.

Locati & Conduſi Tractatus PARS SEXTA.

A M (Deo dante) in hac ſexta huius operis parte materiam principaliter ad practicam, & forum pertinentem, & quę remedia in iudicio, & excipiendo, & agendo locatori, & conductori competant, & quis modus, & ordo ſextimides in iudicio ſit in hac parte in multis diſputationibus ad partes a foro iudiciali, & practica adendum alienis, tam in tempore, loco, probationibus, & ſimilibus niſſis, prout expreſſionem paſſim animaduertiti, & doct.

Q V A E S T I O P R I M A.

- 1 **P**rimo, locator ſi vult agere contra conductorem, prius conſtare debeat de debito ſui conductoris huc deduci athenoch. de aduſſen. poſſe ſi rem. d. 1. q. 29. ſub nu. 162. Joſ. j. h. de i. Ludou. c. cl. 14. illatione 66.

Actio ex locato quando competit. Quatuor ſunt principaliter caſus, in quibus competit locatori actio locati.

- 1 **P**rimus caſus eſt, in quo locatori competit actio ex locato ad mercedem conſiſtente in quidam conductore, qui illum non ſoluit, cum iam tempus venerit, l. ſi in lege, ſ. ſi datus, ff. locat. de cuius legis materia poſui ſuo loco de colono migrante, l. domus, ſ. ſi. ff. locat.
- 2 **S**ecundus caſus in quo locatori competit actio locati ad ſtimationem damni dati, vel deſtructionis rei locatę, non ſolum, ſi in quibacul. pignor. vel hypothece. reu. conti abatur, ſiue dolo, ſiue culpa lata, leui, & quandoque leuiſſima conductoris, vt dixi in titulo de dolo, & culpa, & c. ſi bonos tex. in l. ſi vulneratus, ff. loc. in l. in iudicio, C. loc.
- 3 **T**ertius caſus eſt, in quo competit actio locati ad obſtinationem contractus, vel ea, quę veniunt de natura contractus, vt l. ſi merces, vt conductor, ff. loc. de cuius materia etiam ſuo loco dixi.
- 4 **Q**uartus caſus eſt ad reſtitationem rei conductę, & hoc duobus modis, vel poſt finem tempus conductionis, pro quo competit etiam plura remedia poſui ſupra, vt in ſiſius ſuo loco dicam.
- 5 **E**t hæc conſuſio vera eſt ſiue res ſit immobilis, ſiue res ſit mobilis, prout in eo, qui conductus aſportandum de Campania, ſi culpa, & ex mora ſua impeditur, & locator tenetur, l. videmus, §. qui vinum, ff. loc. vbi habes practicam. Aut conductor ſuit impecitus poſt moram, & ſibi impugatur, aut ante moram,

& excuſatur, nec in primo caſu aliquid ſeleuit, quod poſt impediendum fuit factum depolitur, & ſigillatum.

- 7 **A**n te vero conductoris tempus competit locatori actio ex locato ad expellendum, in caſibus l. adeo, C. loc. de qua ſuo loco dixi poſt Alex. conf. 79. & c. ſi l. 32. & conf. §. ſi b. 4. & conf. §. ſi b. 4. vbi ſiſſi.
- 8 **A**mplius, vt procedat etiam in hæc de locato. nis. Angel. conf. 2. Firma in verbo, habes locatorem. Magna. Roſa. Lucas. 75. vbi ſiſſi.
- 9 **Q**uoniam eſt caſus in iudicio, quod ſi quis let uum, ff. loc.

Sextus eſt caſus in eadem l. §. item Iulianus, quę competit parti contra dominum, & magiſtrum pro ſiſſi dato in ſanctum, & datur caſtigatio, quod paſſim occurrit, ſic l. preceptis, de regior.

Si prius caſus in eadem l. §. ſi quis meſuras, vbi datur actio locati pro meſuris conductis, poſſit tractari de commiſſione ſuperiorum, vt paſſim occurrit.

- 10 **Q**uartus caſus pro damno dato a famulis, vel ſimilibus conductoris l. videmus in princ. ff. loc.

Si poſſit libellum dicens rem ad me pertinere tunc domini, vel quali, & ex primo actionem ex locato, & probo de dominio incepta expreſſio actionis nihil facit Zabarel. in cap. examinat. nu. 5. de i. d. c.

[Nonus caſus eſt, & quidem notabilis ſecundum Alberic. ibi. in l. ſi ſullo, ff. de condi. ob cauſam, vbi ſulloni competit actio ex locato, ad rependum pretium, cum res fuerit poſtea per dominum reperta, pro qua prius erat ſolatum pretium, vbi etiam l. ac valde commendat in l. 1. octub.]

Quando competit actio ex conducto.

Dvo ſunt principales caſus, in quibus conducto ti datur actio ex conducto.

- 1 **P**rimus caſus ſi vt conductori, & inglorio re cõducta ſui licet, & hæc contingere poſſet trib. modis.
- 2 **P**rimo ſi prohibetur a locatore met.
- 3 **S**ecundo ſi ab eo, quę locator prohibere poterat.
- 4 **T**ertio ſi prohibetur ab eo, quę locator prohibere non poterat, vt qui locauerat domum alienam ſciener, qua caſu venit totale intereſſe conductori, l. ſi in lege, §. ſi colonus, & c. item villier. l. ſi fundus, §. ſi. l. ex conducto, in principio, ff. locati.

Et ſic locatio rei alienę in ſe ſolet, datur tamen conductori non valenti ſui re cõducta actio ex conducto ad intereſſe.

Secundus

Vincentii Carocii Tractatus

man, in l. sciendum, nu. 73 ff. de verb. oblig. ubi Alcx.
nu. 17. Socin. ad l. si quis arbitratu, col. 6, nume. 19.
ff. eodem.

¹ Vnde considerandi sunt duo casus: Aut enim pro mercede fuit dictum, vel daretur quantum profecta esset pars conueniens, vel collata generaliter in arbitrium alienum, et erat completus usus, vel impletus factum, et datur auctoritas scriptis verbis, et iam procedat sumofum dictum Azo in funi de loc. n. me. 2. Aut merces fuit certa ab initio taela vigore consuetudinis, et competit actio locati, vel per glo. in l. ex pto. iia Rota nouissima 88. no. 22. cum seq. par. 2.

Limita, ut talis actio locatori deus praestita per
eum patientia, aliis non. Rini. conf. 144, vol. 1. Boni
igitur est semper offerre pro parte sua adimplere.

Remedium 2.

QUæro, an contra conductum, vel colonum computat rei vendicatio, videbitur dicendum quod non, cum de ficiat vnum eorum requisitum in rei vendicatione, quod est poss. suo ex parte rei conueniunt, ex quo conductor non possidet, sed habet simpliciter detentionem, prout aliis dicitur suis ex Lrei, ff. loc. & hæc fuit apud antiquos iurisconsultos Pegasus opinio, prout in Lothium, ff. de rei vendicat. Menoc. contr. in l. 8. nu. 2. lib. 4.

3. Contrarium est verius ex l. neque, ff. de rei vend. §. 1. infit. de act glo. in l. commuoi diuidundo, §. neque. ff. commu. diuidun.

4 Limitatur, vi procedat in rei vindicatione vtili,
quæ datur contra quemlibet habentem facultatem
rei restituendæ suæ vi versus poss. flor, sine non, non
autem in rei vindicatione directâ, quæ præsupponit
possessionem ex parte rei conuenientia declaratur
Angelus, in d. l. thicium, ubi etiam dicit cancellari, quod
in dubio omnino deroter præferuntur poss. flor, quod
aliud apparet, l. i. Ripulatio dñi, s. h. quoque, ff. de
verbo oblig. l. 2. C. innox pro marito, gl. in Canon.
Pontifices, 7. q. 1. Artic. in c. cum olim, de priuileg.

5 Er ita declaratur dictum Innoc. in c. quoniam frequenter, in gladio, ut lite non contestata.

6 Limitatur secundo, vt in simplici detentione sua executio non in p[ro]p[ri]etate, immo sententia contra locatorem lata non nocet possessori non citato, vt per Innoc. & Ang. in citato loco.

7 Potest tamen dominum in iudicio nominare, l. 2. C. ubi in rem actio. gl. in l. communi. diuidun. §. neque, ff. communi. diuidundo, & penam in titulo de nominat. nonibus. Et sic patet telponio ad contraria ex notatis in Prima limitatione.

Q V A E S T I O I I .

De Rei Vendicat.

Pone quod colonus, vel conductor conuentus rei vendicatione negat, erit ne locus dispositio ni. l. fin. ff. de rei vendic.

3) Videtur quod non, quia d. l. finalis est odiosa, merito extra suum casum extendi non debet, regula, odio, lib. 6. sequitur simpliciter Ant. Gab. de acq. poss. concl. 3. nu. 34.

2 **C**ontrarium videtur de iure verius, cum rei vendicatio detur etiam contra simplicem detentionem ex l. officium, nec in hoc per medicum coloni, quia conductor pignorat ad detentionem pro eo tempore, quo stare debet, & non ultra. Bart. in d. clarans, in l. 1. nu. 17. vbi Bal. nu. 14. Castren. enlum. 1. in fine. Salic. quest. quinta, C. vbi in rem actio. Ioseph Rot. lucan. 50.

3 Bene verum est, quod colonus de facili se libera-
re possit dominum nominando, vt dicam in titulo
de nominationibus, & hanc fecundum opinionem
tenuit Alexand. ad l. pergere, §. quibus, ff. de acquir.
posseß. & ante eum Specul. de primo, & secundo de
creto, §. restat. nu. 19. Cuius de mentiente posseßio
nem, nu. 142.

4 Ampliatur ista conclusio etiam quod iste, qui alieno nomine possidet, non solum negaverit possidere, sed verum dominum in iudicio interrogatus nō nominaverit, qui adhuc a se tenetur possidere, & applicatur actori. Specul. in d. s. r. stat.

3 Cogita circa ambas opiniones. prima enim in ratione sua ob videtur vera, licet enim ad alia sint restringenda, non tamen in casu nostro in mendacii p[er]p[et]rat[i]o[n]e, quod a iure, v[er]o veritati contrarium reprobat[ur], nec vere dicitur dispositio in se odiosa, qu[ia] mendacium inf[er]at flagit[um]. Secunda opinio dura videtur, quia videtur etiam dominum quodammodo alij locare, contra l. ne tui, C. loc. de quo loco diximus. Dices, non fit praeiudicium, dico factu[m] praeiudicare mutando colorem in fortasse deteriore[m].

Q V A E S T I O   III.

De Rei Vendicant.

Q Vid è contra si proprio nomine possideat, & dicat se colonum talis, cum re vera non sit.

1 Vtique priuatur ne dum possessione, seu maui
in hoc deicatione, sed omni alio temedio sibi de
iure competenti. Kom. cap. 70. col. 3. verfic. vltimo
quzto. Affist. decil. 18. Abbas, in cap. quoniam fre-
quenter, §. quod si super, vt linc no a cancellaria. Gui
do Pap. linc. 609. Arer. in §. omnium, col. 1. de Aff.
Maril. in practic. summopere commendans singu-
lar. 442. Anto. Gabr. de acquiren. possil. conclus. 5.
numero 18.

2 Er multo magis si nominasset aliquem potentior-
rem ad fugiendum iudicium, vel forum declinan-
dum, vt si nominasset aliquem priuilegiatum, vel
simile Bald. ad l. 1. c. de his qui potenter nomi-
nari vbi illo casu dicit priuari omni iure. Marian. d. §. si fu-
per. nu. 11.

3 Declaramus tamen praedicta omnia, ut procedant
quando responso facta sit super interrogatione va-
lida, & legitime formata, aliis non praedicta. Al. x.
in l. etiam §. licet, ff. sol. matr. l. si §. omnia, nu. 97.
de action. Fel. in cap. ex renore, colum. 3. in fine, de
refcript. Castil. con. 3. col. x. Gomez. in §. ex mal. fi-
col. 7. de aq. Anton. Cunctis de veniente posses-
sione limitatione quinta, nu. 189. vbi (subdit in pra-
dicta, quod siue responso fiant ante libellum, prout
quandoque praedictum per viam praeparationum,
siue in ipso libello, sit enim quodammodo libellus, &

in casu ipsius preparatoria, siue post, prout ad articulos, & possumus si libellus est ineptus omnia corrumpi, & ultra eum addo. Alex. in l. t. notab. primo, C. de his, qui potentium nomine, dicens valde notandum pro limitatione d. l. prime, & fina. Cor. in memoribus verbo mendas, dicitur hoc perpetua memoria dignum ad totam materiam positionum, ut si erit impertinens responsio non praeiudicat.

- 4 Cautus igitur erit procurator rei conuenti, ut ad euitandum mendacium videat si libellus est male formatus, vel positio sit aliquo modo impertinens.

Et confirmatur hanc declarationem hoc alio notabili dicto, quod licet tunc respondere positionibus habeatur pro confesso c. t. de confessis, lib. 6. Veron. cautel. 94 & 265.

[Quid si à principio simpliciter negat, se possidere, postea dicat, se possidere ut iniquum? Vtique condemnari debet. Vellid. ad Afflict. 126.]

- 5 Limitatur tamen hoc vt non procedat quando quis poneret scientiam falsum. Bal. in l. sent. in fine, C. de repudiandis hereditatibus. quod dictum singulare in practica reputatur. Curt. ut tract. position. breui. loq. 6.

Q V A E S T I O I I I I.

De Rei Vendicte.

- 1 **Q**Uæro vltimus satis ad propositum in hac locati & condukti materia. Possidendum aliquid per colonum, vel inquilinum meum, & hoc ego ignorebam, multi enim absentia longa nesciunt quandoque vites, & vum sui patrimonij, conueniunt nego, an conueniunt de medietate sit locus dispositioni l. finalis, ff. de rei vendicatio. vtrique non, quia requirunt dolus, vel culpa. gi. Bar. & alij in d. l. fin. Bal. in cap. 1. §. vassallus, il primo, per illum textum in verbo, sciatis, si de feudo controversia fuerit in loca quæ, colum. 1. C. de condit. indebit. late congerit Anio. Gab. d. conclusionem, nu. 16. Cuccus de medietate possessionem limitat. 6.

- 2 Quibus addo bene in materia loquentes. Corne. conf. 34. videtur, colum. antepenult. lib. 3. Cor. diei hoc perpetuo notandum, in memorabil. in verbo negans, in fine. Plou. de in litem iurand. §. 37. ou. 16. allegat l. primam, §. igitur, ff. de liberal. caus.

- 3 Considerandum est, quod solet dari copia preparatorum ad deliberatè respondendum. Vnde circum spectus erit index de qualitate persone si potuit se in formare, si sit solita consulare rebus suis, & reuiderere negocia sua, & similia facere.

- 4 Notandum tamen est quod id, quod dictum est superius, scilicet quod tale factum colonum domini non praeiudicat, declaratur multis modis.

- 5 Primo nisi dominus post executionem sententiae factam sciatur possessionem rei suæ ex mendacio eorum esse iraditam alteri, & intelligens fuerit in ea recuperanda, quia tunc perdit nomen possessionis. Ale. ad l. peregre, §. fin. n. 3. in l. ff. de acqu. possessione, in l. quumvis & in l. si de eo, §. i. ff. de eo, p. ff. Angel. ab eo citatum.

- 6 Vnde cautus erit. Aret. si aliquo possibili modo facere potest, ut dominus fiat a hoc, vt ab eo etiam non possit moueri.

- 7 Declaratur secundo nisi colonus iniquis fortis, & anie executionem, & processum coram se factum tradiderit alij rem peritum gl. est notabilis, quam ibi sequuntur Bui. g. Cin. Bal. Castren. & alij in l. 2. in gl. 1. C. ubi in rem actum. Alex. in l. xpe, nu. 20. ff. de re iudic. Canoniz. cap. inter quatuor, in gl. magna de maioritate, & obedientia.

- 7 Sed pone quod conductor, vel colonus in prima responsione dicit se possidere, nec specificat nomen alieno, post in conclusione cause declarat vii conductorem vique condemnari debet vii conductor ad restitutionem possessionis, ex quo simpliciter semel confessus est, & ad restitutionem expensarum sine praeiudicio veri domini. Afflict. decil. 126. & addo quæ ponam in titulo, de nominationibus, & io titulo, res inter alios acta, & in facto praticando tibi occurret, quod multi coloni studiose negant, ad effectum expellendi, quia conductio, & res conducta non placet.

De Nominationibus.

- 1 **C**onueniendo materiam, eum superius facta sit conuentio nominandi dominum, iungam materiam nominationum. vnde conductor, vel colonus statim in ipso principio litis dominum in iudicio nominat, & dicant se possidere alieno nomine, & petant iudicium dirigi contra dominum, vi ipse defendat causam suam, & hoc ipso absoluitur reus ab obseruatione iudicii, & transfunditur in dominum nec est necesse probare quod conuenius possideat nomine alieno, sed sufficit sola nominatio, potest tamen actor si vult in se affirmare reus onus probandi. Spulcat. in titulo, de primo, & secundo decreto, §. scilicet, nu. 19. Abb. in cap. quoniam frequenter, num. 12. vt lue non constituta. Bar. l. singulari. t. §. 1. alieno nomine. Dec. conf. 52. Mutant. de ordi. iudic. par. 6. membr. 6. Afflict. decil. 129. Franc. Marc. decil. 180. par. 1. Soci. de communis, in l. rem quæ nobis, quæ sit. 10. de acqu. possessione, & conf. 14. nu. 23. vol. 1. Vellid. ad Afflict. decil. 217. num. 3.

- 1 Amplius vt nominans persecutio comparere post nominationem, non dicitur sibi praeiudicare, sed presumi venire, ad cautelam, vel defensionem nominati. Mago. Rot. Florent. 150. sub nu. 17. ita declarando dictum Speculatoris.

- 3 Limitatur nisi nominatio facta sit in fraudem actoris, prout bonos iudex diligenter animaduertet, & inspiciet. Afflict. decil. 219. Roia. confil. 150. num. 7. lib. 3. Iacob. Menot. de recuperat. poss. rem. 16. quæ sit. 13.

- 4 Addo bene loquentes Maechel. patroc. t. 3. num. 9. Benoten. decil. 79.

- Limitatur secundo, in conductore ad modicum tempus, val aliis non habente ius in re, secus si haberet ius in re, quia ratione sui iuris conferuandij, conuentus erit obligatus defendere causam suam, cui tamen nominatus in iudicio assistere poterit. Aret. in e. cum nunciis, nu. 4. de tribus, late post. Decia. Borg. decil. 45. nu. 74.

- 5 Vbi subdit quod multi faciunt comparere iuridici ad impediendum, qui non debet audiri, immo expulso sit de re conducta, nisi tertius inconueniens dicat de

Vincentii Carocii Tractatus

de iure suo, dicens ita pluris fuisse iudicatum.

6. Et quod in eadem instantia, vel aliis arbitrio iudicis tenetur in eius iuribus audiri & debet. Ioseph Ro-
ta Lucan. 24.

Et talis nominatio fieri debet ante litem contestatam, immo ante aliquam exceptionem dilatoriam appositam, ne illud actor in exceptionibus à reo propositis, quem postea perneat. Barb. in cap. quoniam frequenter, §. in alijs, num. 3. ver. tu pondera, vt lite non contest. Menoch. de arbit. iudic. centur. §. casu 477.

Cui addo satis plenè loquentem Hieron. Gabr. confil. 47. per totum.

7. Limita primo, vt non procedat probato aliquo errore, quo probato, locus est nominationi etiam post litem contestatam, vt per Farbat. in citato loco per textum in cap. fin. de confil. 11.

8. Limita secundo, vt non habeat locum quando fieri nominatio ad effectum, vt ille reus vt possit defensionibus suis, quo casu nominatio fieri possit etiam post litem contestatam. ita Socin. in d. §. in alijs, num. 118. ea ratione, quia tunc non est acceptio dilatoria, vt ibi latè per eum.

9. Et facta nominatione per conductorem, vel colomum, aut similes, debet fieri noua petitio contra nominatum, aliàs condemnari non debet, & hæc est communis opinio. Dec. confil. 62. num. 4.

10. Bene verum est, quod ex delicto proprio conuentus, etiam si de mandato alterius consistit, non est locus nominationi declinandi, sed institutiue, & insurmatuè. Socin. d. q. 10. sed recurritur ad interdicta in rem, vt est opus noua actione contra nominatum, vt latè docuit Mago. Roa Florent. 150. nu. 30.

11. Et si nominatus sit diuersi fori, puta clericus, vel similes, actor ite debet ad iudicem suum: ita practicare docet in terminis Soci. iun. confil. 66. nu. 5. par. 1. vbi reus debet petere se absolui ab oblatione iudicis. Couar. pract. q. 9. cap. 8. sub num. 3. [Dec. confil. 11. sub num. 7.]

12. Limita, nisi incontinenti probaret bona non esse ecclesiastica. ita practicare docet Nat. cōf. 324. vol. 2. Abb. in c. fin. nu. 28. vt lite non contest. Cagnol. ad l. venditor, nu. 28. de iudic. Capell. Tholos. decil. 360. Tiber. Decian. confil. 318. vol. 3. Ioseph de Ludouic. Rot. Lucan. 34. num. 12. par. 1.

Et si locatur res ecclesiastica, quis sit iudex competens? communiter distinguitur, ant agitur de rebus ecclesiæ actione reali, vel personali, & est in electione iudicis, vel coram iudice ecclesiastico, vel seculari agere, aut agitur mera actione personali, puta ad mercedem, in qua non venit restitutio reu ecclesiasticæ, & tunc coram seculari agendum dicit de magis communi decil. Pedem. 32. Decian. confil. 48. num. 16. vol. 1. Curt. iun. confil. 129. artic. 6. Crot. confil. 344. num. 15. vol. 3. Marzar. confil. 51. num. 91. Curt. 91. vbi agitur hypothecaria, vel Saluino. Franc. decil. 101. num. 91. Borgenin. decil. 418. num. 62. parte 2. Tiraq. de retract. Lignag. §. 31. gloss. nu. 80. dicens in Francia præsens dictum seruati.

13. Et colomus, vel conductoris contumacia domino non nocet, vt not. in l. fin. C. si per vim, & indicium in se suscipiendo potest semper penitere ante litem contestatam, & nominare resectis expensis. Specul.

de primo & secundo decreto, §. restat, ngime. 10.

[Addo pulchrè Angin. Aush. vt omnes obed. Iud. nu. 7. ver. sexto modo, vbi valde commendat in practica pro laboratoribus terrarum, qui sepe transcendunt confines, & inducunt arbores in alieno. nam si accusantur, datur dilatio ad denunciandum suo domino, & si colonus reperiatur postea in aliqua culpa, puniatur, dicens quotidie in facto euenire.]

14. Declara etiam, quod si quis conuenitur possessorio recuperandè, & in libello narratur quod ipse est ille, qui spoliatus, vel mandauit, vel iurauit spoliatus, & non habet locum nominatio, quia conuenitur ex facto proprio, sed si conuenitur conditione, cap. lxxv. de restit. spol. vel ex can. reuentege, in quibus non agitur de facto conductoris conuenti, tunc habet locum nominatio. ita declarat Afflic. dicens hanc esse veram considerationem decil. 217.
15. Appellatio autem non datur si sit pronunciatum agi debere contra nominatum, secus si pronunciatum sit agi non debere. Beniten. decil. 79. Borge. de usufruct. mulier. num. 217.

De adilitio edicto.

Remed. 4.

1. QVæro, an in contractu locationis & conductio-
nis habeat locum actio redhibitoria, vel quanti minoris?

Videatur quid sit, cum habeat locum in contractu emptionis, & venditionis, arg. l. 2. ff. loca.

2. Contrariū est verius, si sumus in locatione ad modicum tempus, que non tribuit ius aliquod, secus in locatione ad longum tempus, & hoc casu competit utilis tantum, Bald. in l. 1. in vi. opposit. C. de adilit. actio. dicens, quod ædiles non habebant ius aditionem in locationibus, commendat Castella. Contra in memorab. in verbo, ætio, dicens singulare ad intellectum tituli de ædilit. actionibus, Caballin. cum non allegans, de ædilit. actio. cap. 2. num. 10.

De damno dato.

Remed. 5.

1. QVæro, an conductor, vel colonus possit accusare de damno dato? utique locum tale remedium competit, non conductori, l. si fur, aliis incipit, Inlunus, ff. de usufruct. sequitur Aretin. in rubr. de noui oper. nuncia. reputat singulare Guid. Pap. singul. 643. Franc. Bald. decil. 96.

2. Id autem, quod de conductore dictū est, vt ei tale remedium non competit, limitatur multis modis.

3. Limitatur primo, quia conductor exigendo, non tenetur domino restituere, l. si qui rem, vbi not. ff. loca.

4. Ampliatur hæc limitatio, vt non competit in pen-
sionem, vel ratum suum, gl. singularis secundum Bar-
b. in l. si pignore, in verbo, restituit, circa medium, de pigno. vbi rationem reddit, quia conductor commodatarius, & similes habet vim rei, quod non est in creditore, vt ibi per eum.

5. Conductor igitur non accusatur, sed exigendo dam-
num, non tenetur restituere.

Limit.

L'imperatore secondo, non habet speciale mandatum
in conduzione à locatore, L'um in plaris, § men-
tem, florea. Item Melais, l. ex al in § si plures, in
verbo, loco. A. ad laquil. d. uenit, c. 81. col. 1. v. b.
Joan. And. ad Specum in de loca § l. t. ubi no. § li-
tera B. Aret in § ut ad quem, fol. num. 1. col. fin. verif.
quid li flaret, l. inf. de reg. diuis. Rima. fol. c. 663.
vol. 4. Marlet par. 4. num. 72. & 13. Jo. de Ame-
cor. 75. col. 3. circa med. Plot. ad Li quando, nu-
m. 86. v. dec. 4. C. vnde li, lura primu impressio-
nem. Borg. dec. 4. col. ubi num. 72.

7 Substantia et ratione sui interest: accusare possit
aliquem in factū, vel uti. 10. i. iudicis, sine aliquo rati-
dato. Pet. Anguiss. de conf. 21. num. 3. vol. 1. i. Criminal.
Cen. conf. 66. i. num. 7. vol. 4.

8 Sublimata secundo in fructibus iam à solo separatis, & adhuc in area cristallinis. Particulae soli. 49. num. 10. Ruminata. Idem. soli. 50. num. 6. vol. 4. Emanuel Storer in fructibus num. 18. Calathin. indicol. 3.

⁹ Lenta terra in colorum nigris coeunte, qui ac-
cusare non potest de robore fructuum; ex forma
tuti pomorum ferobantem terra alterius. Ange. in l.
Julianus, ff. de viâfruct. sed bene potius pro suo
interesse, ut ibi per Florian. ⁴⁷⁷

10 Limita quatuor, q' colonus potest expellere pre-
tor de fundo, & includere, si nemo non occidat, li-
quintus, si ad Aquile, potest prohibere instanti, ad
vius, si de feru, iuratur, p' potest finibus subire
sufficere, not in loli maior, s' li debitorum, si q'z
si adit, cedit, potest ad iudicem adducere forem
fructum, linterdum, s' qui furum, ff: facti, sed no
p' potest pignoriare, vel alia gaudent amia dunt
li, non est finis, ff: de reg, ff: potest fure seculum
telo le defendente occide, l. i. traque, ff: ad l. Aquil
& datur teneio p'o alimenis, non p'o damno, a
quod agere debet, sed non retinet. Alia, reg. p. 2.
sumo, q'z. Menoch. lib. p' sumo, p. 2. nota c.

21 Vidi quando loque dubitatum in facto, an colonus possit accusare dominum de damno dato, & iniuria, & eundem excompunire, cum pensione sua.

12. *Pariter ubi delictum in tenetur de damno dolo, & putarem quod sic, cum cullodire tenetur) c. Intraditis.*

[Et etiam ad perpositum textum in l. si se nuse-
nom. S. vlt. ff. ad l. Aquil. vbi loquitur de iactis suis,
faciendo se peritum, cum non esset, ad reprimendos
illos, vel quid simile si sit hoc præcipiente, vel al-
quod malum incutiat, bene et si Aquila, & con-
ductio, & se emittat et simul actio legis Aquilæ
& conductus.]

De actione iniuriarum.

Remed. 6.

QUARE, expellitur colonus, vel conduditor,
a quoque odio, compellitur locatori alio ini-
uriarumque sic, pro suo interese, Bart. in l. hosti-
fi. de capt. & postlim. reuer. Bald. in c. dilectis, an
de appell. ubi tenet competere etiam actionem
dolus pro suo interese.

Regulariter autem conductori, vel coloni non

competit actio¹ iniuriarum, l. iniuriarum, §. si quis
me prohibeat, ff. de iniuriis.

Fallit in conductore uris pubh. vt ibi habetur.

Fallit si fieret vis in domo conducti, l. lex Cura.
6. domum, h. de iniur. Vnde tenetur domino de p
ciat. Jacopi Riminald. conf. 663.

Uti possidetis.

Remed. 7.

DVplex est hoc remedium, civile, criminale, seu mixtum: Civile est interdictum ut possideatis, quod si loquimur ex parte locatoris, competit ei cum colonus turbatur. Papien. in forma turbat. pos. fess. in verbo, cuiusque colonus.

2. Ampliator etiam si colonus facta turbatione distestiffit. Bald. in c. licet causam, no. 14. de prob.

Ampliatum secundo, vi detur contra colonum dominum turbatorem in sua possessione. Paris. conf. 126. num. 1. lib. 4.

4 Subimplatur hæc ampliatio, vi procedat etiam in conductu ad longum tempus, qui si finita loca-
tione permaneat, dicitur tuare dominum in eius
possessione, & communicatur ei iudicio vi possidens,
ve defuit. Bart. in l. 1. & fin. num. 17. & ibi ap. fl.
ff. vi possidet.

5 Turbare autem dicitur colonus dominum solum
licendo alteri fundum conducentis eundem fundum
ab alio in preiudicium veri domini tradendo; vel pro
mittendo alteri fructus, vel pensionem, vel possessionem
non restituendo. Alex. cons. 80. nu. 9. lib. 2. F. l.
in c. licet causam, nu. 1. de probat. Rebuff. ad Gall.
consil. tom. 1. de maiorib. poss. iterijs, ar. 1. gl. 1. nu. 7.
Jacob. Menoch. de rebus, off. testis, 2. num. 466.

Et ultra Menor, dicitur, aut colonus negat possesse
 sionem in sione, & tunc dicitur, ut dictum est,
 verò veli simpliciter habitare, locatione finis non
 dicitur intervertere possessionem, sed teneat actione
 in iuriam. gl.in l. 6 duo, & in quibus, in v. re
 plicat, in fi. l. vii po. m. s. licet etiam locator dicitur
 tunc emendo banna de locato. Affl. dec.
 60. 204. Vinet. Franc. dec. 182. par. 4.

Ita sic aliud est intermittere, vel oblitinere velle locutione finita permanente.

Et in inateria turbare poss. fiones tristes singula-
res, nec de auditu probant locationem, nec conclu-
dunt locatione, quod vidit scribasi, nec suffici-
bare locationem nisi concurrat, quod per hanc loca-
tionem fuit impeditus vi frui, vt concludit Alexan-
confi. 80. num. 8. vol. 1.

L'Es negans solvere altitudo, dicitur spoliare loca
torum, qui sunt clerici, causa cognoscenda est co
ram iudice ecclesiastico, et lare deduci Borgani de
cis. 4. r. num. 72. par. 1.

Declaratur, nisi consuetudo sit in contrarium, ut
per eandem in ept. in verbis, Debitor pensionis.
Et datur Interdict. vii. possidetis contra d. ff. ma-
tem in iustis ius habere in tali fundo, & ob id nul-
los depre. colonos, vel laboratores, pulchre Bart.
l. i. §. h. ius autem interdict. vii. 2. ff. vii. poss. Com-
mendat. p. f. valde notabilis Alex. cons. 3. col. 1. in fi-
n. l. i. §. l. i. ff. de iur. frequens & quoad iura.

Vincentii Carochi Tractatus

QVAESTIO II.

Vt possiderit.

Q Vero secundo loco, quid e contra, an colonus, vel conductor competat interdictum vti possidetis?

Et videbatur primo quid fieri, nam simplici detentori, prout est colonus, competit vnde vi, l. Fulcinus, ff. de vi, & vi armata.

Secundo, quia interdictum de itinere, actusque priuato, competit soli detentori, l. i. §. si tibi, ff. de quoniam actusque priuati. & magno cum interdicto vti possidetis, similitudinem habet.

Tertio facit l. fin. C. de pignori, pignori.

Quarto facit, quia interdictum de superficiebus competit colonis, vt suo loco dictum est.

Et hanc opinionem tenent Innocentius in c. cum contingat, de dolo & contumacia, quem sequitur est Faber in §. retinenda, l. ubi, de interdicto.

Contraria est opinio, vt tale interdictum colonis non competat, ex quo non possidet, vt pluries dictum fuit, & tale interdictum possessionem pro extremo praesupponit.

Et pro hac opinione facit l. 3. §. creditores, ff. vi si sine, ubi denegatur tale interdictum creditur in ratione, quia non possidet: quare ratio, & in colonis militat.

Secundo pro hac opinione facit l. i. §. de iuribus, ff. de vi, & vi armata.

Et hanc opinionem vt veriorē tenuit glo. in l. i. §. quoniam, ff. de iuribus actusque priuati. Inno. in c. veniens, de praescriptis. Aze. in §. retinenda, nu. 2. de interdicto in l. naturaliter, §. nihil commune, nu. 39. ff. de acquir. poss. Musc. C. de iur. p. ff. remedi, §. nu. 46.

Ald. Rip. in l. i. nu. 44. de iur. poss. rubr. de cau. si p. ff. & proprii, nu. 46. & hanc et magis communis opinio. Bartol. conf. 290. nu. 4. vol. 4.

Rationibus ex aduerso adductis, respondet Menoc. in citato loco.

Agitur etiam criminaliter per locatorem pro turbata possessione, si tibi si facta, turbarione colonis decessit, Balan. l. ubi cautam, nu. 34. de prob. Menoc. de iur. poss. remed. §. ubi nu. 54.

Necnon ex l. Julia de vi, & crimine Relegationis. l. i. Menoc. de iur. poss. lib. 2. cau. §. i. nu. 10.

QVAESTIO III.

Q Vero an competit interdictum vti possidetis inquilino in tuo ad fidei prohibitum, & vique sic respondit l. C. m. si duo, §. hoc interdictum, ff. vi si possidetis, ubi rationem reddit, quia possessionis controuersiam tacite videtur, qui alium prohibet sua possessione vi.

Constant, nisi inquilinus impediens assereat se uenitum habere, nec inquilinus alius tollat, tunc agere possit in inquilinis, tunc si qui firmitatem habet, vellet vi hoc interdicto contra inquilinum, quo casu si imponit ei vile interdictum, si turbetur in possessione ipsius seruatur, sed si turbetur, in possessione suo iam tunc competit dictum vti possidetis interdictum, glo. & Barro. in dicto §. hoc interdi-

ctum, docens ita praedicare in l. fin. §. Aristo ff. si sit natus venditor, in l. §. ne cui, ubi Bal. C. vi possidet, Alex. cor. si. 176. nu. 7. lib. 2. Menoc. de recuper. poss. §. ff. remed. §. quare §. 2. nu. 324.

Nunquid hoc interdictum competit superficiali, posui suo loco.

De videri.

Remed. 8.

Q Vero an interdictum vnde vi competit colonis, vel conductor?

Primo videbatur dicendum, quod sic, ex l. i. §. qui à me, ff. de vi, & vi arm. ubi detentori iniusto competit tale remedium, multo magis colonus, qui fortassis eo tempore non est iniustus detentor.

Secundo pro hac parte facit l. colonus, ff. de iur. ubi expressit colonus citato, tale remedium datur.

Pro contraria opinione facit l. i. §. de iuribus, ff. de vi, & vi arma. ex quo colonus, vel conductor nullo modo possidet. l. i. C. de vi acquir. translat. Riminal. conf. 94. nu. 8. & 3. Menoc. conf. 338. nu. a. vol. 4. Burz. conf. 330. nu. 35. vol. 3.

Et hanc opinionem tenuit vt veriorē Bart. in d. §. de iuribus, Rip. in l. i. nu. 44. ff. de acquir. poss. & in rubr. de cau. poss. & proprii, nu. 46. Franc. Constan. lib. 3. comment. iur. ciuic. 10. nu. 8. Contr. de moment. poss. limit. 2. i. nu. 2. ubi reprehendit Alexan. quia tenentur in l. i. nu. 66. ff. de acquir. poss. & Gomefin. ergo de annali, quare §. 57. nu. 2. in d. iuribus inquilinum vt agat contra dominum, vt sibi cedat interdictum retentionis. Natta conf. 161. nu. 72. vol. 1. Kotosa. de rebus, fol. 14. nu. 12. Menoc. de retentione, remedi. §. nu. 47.

Amplius hac conclusio, vt procedat etiam contra tertium possidentem, contra quem nec colonus, nec conductor tale remedium competit, si tantum rei domino, loco. Menoc. in l. i. remed. recuper. poss. §. 4. nu. 65.

Amplius secundo etiam pro colonis coloni, & inquilino inquilini, l. fin. ff. de vi, & vi arma.

Limitatur primo in conductore ad longum tempus, ex quo naturaliter possidet, vt supra dictum est. Fulgosi. conf. 3. col. 1. verificat tertium, in l. naturaliter, nu. 1. §. de acquir. poss. Ruiu. conf. 38. nu. 4. lib. 4.

Limitatur secundo, vt non procedat cum conductore post possessionem domini introductam à tertio spoliato, nam tunc non domino contra detentorem, sed ipsi colono interdictum datur, & ita procedit text. ex aduerso allegatus ad l. colonus, & l. cum fundum, ff. de vi, & vi arma. Neuz. conf. 81. nu. 20. Corambonus ad l. naturaliter, §. nihil commune, nu. 101. 116. & 118. ff. de acquir. poss. Purpur. ad l. edicta, nu. 19. C. de eden. Soc. regu. 188. pulchre Put. dec. 14. par. 1. ubi videas, Menoch. de recuper. remed. §. nu. 187.

Limitatur tertio in absentia domini, qui ignoratus, specialis in l. i. C. si per vim. Natta conf. 162. nu. 49. vol. 1.

Extat pater responsio ad legem colonus, ex adductis in secunda limit. & text. in l. i. §. qui à me non loquuntur in materia conductorum.

QVAE.

Vnde vi.

Vnde vi.

Ad Lextat. ff. quod met. causa.

Ad lsi quis in tantam, C. vnde vi.

Q Vero, an si conductor expellatur per locatorem, competat ei remedium Lextat. ff. quod met. causa.

1 Pro parte negativa facit, quia dominus expellendo conductorem propria auctoritate amittit civilem possessionem l. peregre, §. quibus ubi notatur, & in l. iuste possidet, ff. de acqu. poss.

2 Secundo pro hac met parte facit l. domini horreo rum, ff. locat. quae lex admodum honesta est, & vult in aperta debere interuenisse consensum hominum virorum. ergo idem in clausura ratione contrarium.

3 Pro contraria parte facit l. est diff. rentia, ff. in quibus causis pign. tacite contrahatur.

4 Secundo facit l. Aquilius, ff. de dona. retio facit l. non vique ubi no. ff. de dam. ini. c.

5 Et hanc opinionem tenet Bald. in l. certa forma, C. vt in possessionem legato nm. l. i. in l. 1. num. 101.

6 C. de in. emphyt. & hanc est magis communis opin. Alex. conf. 105. num. 2. & 12. lib. 3. conf. 117. num. 12. & 131. num. 2. lib. 4. Deci. conf. 146. num. 7. & 8. Corro. conf. 171. lib. 3. Socin. l. 167. colum. 5. verbi. teris principalis, lib. 1. Boer. conf. 13. nu. 16. & 17. Marth. in 1. vol. commun. opin. in verb. locatio, n. 1. & ita in practica, & foro seruatur, teste Alber. in l. extat, num. 4. ff. quod met. causa.

Ampliat hanc conclusio, vt procedat etiam contra emphyteotam, quem dominus potest propria auctoritate expellere, & hanc est magis communis opin. Iul. Cla. in §. emphy. q. 1. in fi. Visilad Aff. l. dec. 97. Corbo. de tu emphy. quæst. 11.

7 Limitatur hanc conclusio, vt procedat quando colonus facit ex causis, de quib. in materia l. de C. loc. ubi diximus, & sic conciliantur contraria.

8 Limitatur vt tutius sit eligere viam iudicialis, præsertim data aliqua resistentia, quæ non sufficit, qd siue sit facta verbis, sed si aliquo facto, & hæc est equior & iustior opi. Iul. Cla. in enaro loco. Corbol. q. 1. n. 6. 7. hisce præsertim temporibus, in quibus leges, & iura silent, & bannimenta omnes illaqueant.

9 Et licet Iac. Menoc. de recup. poss. remed. §. q. 13. num. 44. de hac principali decisione dubitauerit, arguendo a creditore ad locatorem, quia videtur aliqua diff. rentia; nam locator est rei locatæ dominus, & possessor, vt pluries dictum fuit.

Vnde quodammodo ingreditur in rem propriam secus in creditore, qui ingreditur alienam pro cōsuetudine iuris sui.

10 Et licet ad contraria fuerit responsum, tamē l. domini horreorum, videretur posse responderi, si dominus locator aperiendo sic de facto domum locatam præiudicat aliquo modo conductori ipsius mobilibus propterea introductum est, vt cum aliqua causæ cognitione a iudice licentia sit, nō sic est in clausura. vnde primus casus respicit destructum, secundus vero finem claudendo conseruatum.

Q Vero, an remedium l. si quis in tantam, vnde vi, habeat locum quando colonus occupat equum in pascuis dimissum, quam quæstionem alius tetigit, pro notitia tamen an competat huiusmodi remedium considerando aliquos casus principales.

1 Primus casus est cum colonus, vel alius reperitur damnum dare, & tunc huic constitutioni locus non est, quia iustam causam habuit prout suo loco diximus de retentione pro noxa.

2 Secundus casus est cum colonus, vel alius errantē equum occupat, nec hoc casu locus est huic pœnæ. Rip. in c. sepe, nu. 70. de restitu. spol. ea ratione, quia dominus errantis equi desit possidere, l. 3. §. quod Nerna, cum ibi no. ff. de acqu. poss.

3 Tertius casus est cum quis equum alienum in pascuis communibus, vel in pascuis domini ipsius equi occupat, tunc est locus constitutioni l. si quis in tantam, C. vnde vi, vt per Rip. in citato iam loco, ea ratione, quia cogitare debuit occupator si dominus pascuis fuisset, non fecisset. quare vis quædam committi dicitur. Iacob. Menoc. de recuper. posses. remed. §. q. 39. num. 283.

Et maxime ipse subdit casum sane clarum si dominus repenti non restituat, vis enim hoc casu absque dubio est.

De his, qui deiecerunt.

Remedium 9.

1 Remedium istud competit contra plures conductores proportionabiliter, l. si vero, §. sed si quis ff. de his, qui deiecerunt, vel effud. §. ex quasi maleficio. Inst. de oblig. q. quasi delictu, l. ex maleficio, in quoque, ff. de act. & oblig.

2 Ampliat idem esse l. si quid fuerit eiectionum, vel proiectionum p. r. operatorum conductorum, vel addiscentes artes in domo, vel apotheca conductæ, l. si uerbo, §. si horrearius, ff. de his, qui deiecit, vel effud.

3 Ampliat secundo idem esse si filiusfamilias sit qui conduxit, ipse enim pater de peculio tenetur ex quo cum patre nihil est contractum, l. 1. §. si filiusfamilias, ff. de his, qui deiecit.

4 Ampliat tertio, vt tenetur conductor etiam si non ipse, sed eius hospes aliquid proiecerit l. 1. §. si spes, ff. eod. tit.

De communi diuidendo.

Remed. 10.

1 **Q** Vero, an iudicium communi diuidendo competat colonis, & vique non, l. communi diuidendo, §. neque coloris, ff. comm. diui.

2 Limitatur ex mente Alberici thidem, vt non procedat in colono nummis colente, qui competit velle hoc

Vincentii Carocii Tractatus

Rctmed. 14.

hoc interdictum ratione fructuū conservandorum.

- 3 Dices, quare hoc interdictū competat magis creditoribus, quā colonis? Respondet ibidem Alber. quia maior habet ius, & magis eorum interest ratione crediti.

- 4 Ex quo contextu colligitur, quod verbum possideret telatum ad colonum, vel conductorem, impetrat detentationem, sic ad depositarium, & similes.

De aqua pluviae arcenda.

Remed. 11.

Materia ista satis frequens est propter formellitas, quas coloni sæpe faciunt in præiudicium domoicorum, vel vicinorum.

- 1 Prima igitur conclusio sit. Colonus si faciat aliquid in materia de aqua plu. arcen. quod vicino noceat, vel nocere possit ignorante domino suo, dominus ut nequit ad simplicem patientiā, quæ est vt opus restituatur in pristinum, data sibi volenti idonea cautione ad domino fundi vicini, colonus autem teneatur per interdictum quod vi, aut clam, ad omnia damna, expensas, & interesse domino prædij vicini, l. quamquam, s. fin. & ibi no. ff. de aqua plu. arcen.

- 2 Secunda sit conclusio. Dominus teneatur interdicto, quod vi, aut clam, si colonus sciet domino opus præiudiciale faciat de aqua plu. arcen. l. si colonus, in ff. de aqua plu. arcen.

- 3 Tertia sit conclusio. Dominus consequetur à colonum tam per actionem locati, quā negociorum gestorū impensas factas, si eo cogatur restituere domino vicino opus factum, siue non, l. si colonus, & ibi notatur, in verbo, putat, ff. de aqua plu. arcen. notatur in l. si communis, ff. de neg. gest.

- 4 De remedio autem quod vi, aut clam, posuimus suo loco.

De familia ereiscunda.

Remed. 12.

- 1 **I**udicium familie ereiscendæ datur pro diuidendis bonis vestigialibus superficialiis, vel aliis conductis, litem prædia, vbi not. ff. famil. ereisc. &c.

Finium regundorum.

Remed. 13.

- 1 **S**i mensor ab vno tantum conductus sit, teneatur saltem, qui nō conduxit, ad ratam mercedis, & datur iudiciū finium regundorum l. 4. s. fed & si mensor, ff. fin. regun. vbi mensor dicitur improprie conductus secundum gloss. ibi.

Et in locatione venit quicquid infra fines continetur Bald. & Ange. in l. si fines, C. de euctio, in l. si fundum, ff. eo. in l. 2. de sacra, s. intra, ff. de contrahen. empt. Alexand. conf. 54. nu. 1. lib. 3. Rom. conf. 50. vbi Mandos. Dec. egregie conf. 156. num. 14. Crauet. conf. 105. num. 1. Natta conf. 215. num. 13. Tiber. Deciao. conf. 50. num. 14. lib. 1. Hieron. Magu. Rot. Floren. 1. n. um. 12.

Ad l. si quis conductionis, C. locati.

Remedium l. si quis conductionis, principale est in hac locati materia, propterea io eo aliqua vitia ponam.

- 1 Conclusio igitur sit. Agenti remedio l. si quis conductionis, C. loca. non potest rescicare quæstionem domini, sed debet rem restituere, & postea de proprietate litigare, & si differat, puniatur tanquam inuasor, ex l. conductores, C. loca. & l. non ab re, C. vnde vi. Socin. iun. conf. 56. nu. 8. vol. 2. Pler. ad l. si quando, nu. 161. & 514. Redoa. de reb. eccl. Lubr. de caduc. ob negationem, nom. 14. Riminald. conf. 94. vol. 1. Bursat. conf. 310. num. 31. vol. 3.

- 2 Ratio autem esse videtur, ne per hanc exceptionem illudatur locator, Abb. & Felin. in c. inter dilectos, de fide instrum. Petr. Stel. Aurel. in l. re petito, no. 53. ff. de condic. indeb.

- 3 Ampliatur hæc conclusio, vt multo magis procedat cum alia infirmior exceptio opponitur, puta hypothecæ, vel similis, si enim dominus excipimus non auditur, multo minus habens ius hypothecæ, vel simile, quod debilius est iore domini. Curt. iun. conf. 171. num. 1. Soc. iun. conf. 56. nu. 8. lib. 2.

- 4 Ampliatur secundo, vt hæc conclusio procedat etiam in emphyteuta. Barto. in l. legata inouider, ff. de adimen. legat. Menoch. de recuperat. possitio. remed. 1. n. um. 61.

- 5 Addo Iul. Clar. in §. emphyteusis, q. 3. in princ. qui tamen sicco pede pertranst, prout videri potest. Redoa. de reb. eccl. non alie. fol. 527. nu. 8. Corbo. de iure emphyt. in princ. nu. 2. declarando, vt ibi facit per eos, & hæc est communis opinio. Paul. conf. 22. num. 75. lib. 2. Ioseph Roi Luc. nu. 26.

- 6 Ampliatur tertio idem esse in deposito, pretentio, commodato, & alia contractibus rem restitui. Cast. in l. si rem alienat, ff. de pign. act. in l. qui rem, ff. de pos. in l. commodare, ff. de pos. sp. ff. ill. ad Abb. in c. inter dilectos, de fide instr. Salic. in d. l. si quis conductionis, in fi. Dec. conf. 56. col. 3. in fi. Paul. conf. 59. num. 31. lib. 1. Neuz. conf. 37. nu. 22. Bellon. lib. 4. supputat. iur. civil. c. 6. nu. 2. Ceph. conf. 47. nu. 40. lib. 1. Maran. de ordin. indic. d. f. ioc. 7. nu. 41. Riminald. conf. 94. nom. 6. lib. 1.

- 7 Dummodo locatiōis similes sint, nec possessio translata sit neque ciuili, neque naturali, vt ibi per eum poss. Alber. in d. l. non ab re, in fi. C. vnde vi. Curt. ad A. gid. ampliatur, t. nu. 75. admonens in practica, vt iusto casu agatur vtili, l. si quis conductionis, & vidi in facto in subconductore.

- 8 Ampliatur quarto, vt colonus, vel conductor sic detegans dicitur spoliare, vim facere, & sit similis furi, & petat omne ius quod habet. Bal. in d. l. si quis conductionis, col. 2. & in d. l. conductores, & in l. 2. dem, col. 6. C. loca. Redoa. de reb. eccl. de caduc. ob migrationem, num. 15. fol. 527.

- 9 Ampliatur quinto, vt dispositio d. l. si quis conductionis, procedat, & habeat locū, si res locata sit aliena, & post conductionem conductor eam habeat à vero domino. glo. in l. si quis fundum, s. fin. ff. locati. vbi Fulgos. dicit illud verius esse, siue dominus rem suam

suam conduxerit, siue post factus sit dominus cessare hoc remedium si de domino constet, secus si dubitetur, quia utroque casu competit. Crau. de indemnit. mulier. num. 10. Castr. ad l. cum seruim, C. de seru. fug. Soc. ad l. rem que nobis, q. 4. & 9. de acqui. posses. Ruin. conf. 158. num. 23. vol. 1. Isac. conf. 158. col. fio. vol. 1. Plot. de in litem iur. 5. 4. num. 84.

- 10 Ampliatur sexto, vt nec per constitutum conducto sit liberatus ab actuali traditione, quam pignus facere tenetur, ex quo sumus in obligatoribus duodij, l. vbi autem, §. fin. ff. de verb. obligat. Burg. de emptio. & vend. num. 3. Ruin. conf. 94. nu. 1. vol. 1. ca. tu 285. num. 162. vol. 3. Tiraquell. de constit. par. 7. num. 7. Addit. ad Matthei. notab. 62. num. 2. Cigno. ad l. contractus, sub num. 34. ff. de reg. iur. Pedemon. decif. 36. vbi pulchre loquitur, & hec est magis communis opinio. Villalob. in verbo, venditor, num. 12. Plat. ad l. si quando, num. 172. secundum primam impressionem.

Ampliatur septimo, vt nec liberetur soluendo interesse. Burg. decif. 44. nu. 101. [Commendat pro singulari etiam negotio non liquidato Arct. conf. 2. col. vi. vers. vende dicit Bal.]

- 11 Ampliatur octauo, vt possit propria auctoritate expelli conductor recusans. Rodoa. in citato loco, in fi. & hzc est communis opinio. Iul. Clar. in §. emphiteosis, quæst. 25.

Ampliatur nono, vt nec per filium contra patrem, in locutione iuræ opposi possit. Bart. in l. frater à fratre, nu. 48. ff. de condi. iodeb.

- 12 Limitatur primo hæc conclusio, vt non procedat actioe locati intentata, contra quam competit exceptio domini. Bart. in l. non ab re, nu. 4. in l. ei à quo, in fi. de viciat. Alex. ad Bar. in l. fur. C. de rei vend. Iac. Menoch. de recuper. posses. remed. 11. nu. 35.

- 13 Addo Felis. in c. inter dilectos, nu. 20. in fi. de iude instrum. & in reper. in verbo, conductor potest. Plot. ad l. si quando, num. 504. C. vnde vi, secundum primam impressionem. Ioan. de Amic. conf. 123. Gram. conf. 22. num. 16. vol. 1. Addent ad Bart. singu. 168. & hæc est communis opinio inter consil. Martiani. conf. 8. l. nu. 33. vol. 1. Alex. conf. 43. num. 4. lib. 4. Soci. sen. conf. 287. vol. 2. Gra. conf. 90. in fine, lib. 1. Boet. conf. 11. num. 14. Paris. conf. 59. num. 30. lib. 1. Suarez in suo thesaur. litem C. num. 209.

- 14 Limitatur secundo, vt non habeat locum in rei venditione per locatorem intentata. Bald. in d. l. si quis coactionis, in fi. Bart. in l. fur. C. de commod. Crau. post Castr. & Corn. conf. 157. num. 4.

- 15 Limitatur autem prima limitatio de actione locati intentata, vt in duobus casibus possit opponi exceptio domini contra talem actionem. Primo casu de proprio dominio ipsius conuenerit, l. qui rem, l. ad probationem, C. locati. Secundo casu de dominio tenij cum assistentia ipsius, l. bona fides, ff. de positi. Bart. in d. l. si quis conductionis, in fina. verb. Machel. patro. 11. num. 8. vbi subdit rem alienam locari posse, prout nos alibi tetigimus.

- 16 Limitatur tertio, quando legitime constaret de contractu locationis, & conductionis, alias data ipsius inualiditate exceptio domini reficari poterit. Bart. ad l. si quis conductionis, in fin. verbi ad l. iusibus, nu. 4. C. de agric. & censu. lib. 21. Barb. conf. 90.

col. 8. vers. in contrarium, lib. 1. pulchre Coraf. lib. 3. Miscell. iur. ciuil. c. 2. nom. 10. Menoch. in l. remedium recuperari. poss. num. 38.

Addo Rom. in l. rem que nobis, nu. 10. ff. de acqu. poss. de quo tamen contractu quoad hunc effectum autem, dicitur legitime constare, siue per scripturam, siue per testes, vel legumam confessionem. Cagnol. in l. neque pignus, num. 8. ff. de reg. iur. Astila. decifio. 12. Qui tamen contractus nihil in hoc esset profecturus oppositi contra eum exceptione simulationis, obiecta prius absolutione à iuramento, vt per Bart. apud Mohedan. decif. 186.

- 17 Borna. autem de toto. num. 151. dubitare videtur de hac presenti limitatione, ex quo sumus in possessione recuperandæ, communiter tamen tenetur.

- 18 Limitatur quarto non procedere quando conductor ignoranter rem propriam conduxit; nam tunc opponi poterit domini exceptio. Alex. ad l. si aliquam rem, nu. 35. ff. de acqui. poss. Curt. sen. conf. 79. col. 3. vers. quando principaliter, & col. 7. vers. similiter. Dec. in l. neque pignus, num. 4. ff. de reg. iur. R. min. conf. 94. nu. 6. lib. 1. Iac. Menoch. in citato remed. 11. nu. 40. & num. 56. ex ratione, quia hoc casu deficit consensus, quo locatio perficitur.

- Addo quod hæc est communis opinio. Ripa in l. si aliquam rem, nu. 15. ff. de acqu. poss. Viul. opin. 64. p. 1. R. in i. conf. 4. p. 1. num. 6.

- 19 Quæ tamen ignorantia non prodest ei, qui esset dominus non poss. flor. ad hoc iudicium vitandum. Socin. conf. 187. in princ. lib. 1. Puntato de spol. lib. 3. c. 5. sub num. 135.

- 20 Limitatur quinto in conductore, qui inconuenienti offert si paratum docere de domino. Curt. senior conf. 71. col. 2. Dec. in d. l. neque pignus, num. 4. ff. de reg. iur. Paris. conf. 59. num. 30. lib. 1. & hæc est communis opinio. Iacob. Menoch. in allegato remed. num. 51.

Addo Viol. bpin. 65. par. 2. aliis 135. secundum aliam impressionem.

- 21 Limitatur sexto, nisi superuenisset noua causa non restituendi, quæ ante omnia discutenda est. Isac. conf. 158. lib. 2. potui in ampl. 5. erram si non sit causa locationis. Ceph. conf. 328. nu. 56. par. 3.

- 22 Limitatur septimo, quando notorie constaret de dominio conductoris. Ripa ad l. naturaliter, §. nihil commune, nu. 35. ff. de acqu. poss. & ibi Coraf. par. 2. num. 65. ioffred. conclus. 498.

- 23 Notorie autem constare dicitur, vel ex facie contractus locationis, vt si expressim diceretur de re propria conductoris, vel ex confessione partis, vel per sententiam. Pontan. in citato loco, num. 135.

- 24 Limitatur octauo in creditore, qui soluto debito pignus non restituit. Salic. in d. l. non ab re, nu. 4.

- 25 Limitatur nono si interpellatus agatur, & hæc limitatio ultra Menoch. in allegato remedio 11. puta durante locatione, & ea nondum finita. vnde duo sunt quodammodo in hoc aliquanulum pugnantia: aut locator agit ad pensionem, & potest locatione durante, nec talis exceptio potest opponi, ex hac l. si quis conductionis, aut durante locatione agit ad rei restitutionem, & rursus repellitur. Redoa. de rebus eccles. non alien. de caduci. ob negationem, nu. 17. de modo pensionem soluit, & duo simul requi-

Vincentii Carocii Tractatus

requiruntur, vt per Salic. in dicta l. non ab re.

- 36 Limitatur decimo, vt possit allegari ius retroendi ratione expensarum, & melioramentorum, vt suo loco diximus.

Limitatur undecimo in hære de conductoris, qui excusatur probabili ignorantia conueniens excipiendo de domino, Bart. in l. conductores. Menoc. de res. par. remed. 7. num. 16.

- 37 Sublimita primo in hære de suo, qui præsumitur informatus, prout aliis de filio diximus. & hoc duo bus concurrentibus, scilicet legitima ætate, & cohabitatione. In l. in l. quando, nu. 53. C. vnde vi. Rui. de cohabitatione loquens, conf. 50 nu. 7. lib. 1. & 47. num. 13. lib. 2. Paris. conf. 77. in fil. lib. 1. Tiraq. de retract. confang. 6. 2. glo. num. 9. Rol. conf. 52. nu. 12. lib. 1. Joseph Rot. Luc. 14. num. 18.

- 38 Sublimitatur secundo probata scientia per locatorem in egrede extraneos. Dec. in l. qui in alterius, nu. 1. ff. de reg. iur. Al. x. conf. 12. num. 5. lib. 4. Roa dec. 133. in nouis. Mag. Rot. Luc. 54. ou. 18.

- 39 Limitatur duodecimo in singulari successore ex titulo oneroso, Alex. in allegato conf. nu. 6. Puntan. de i. pol. lib. 3. c. 5. io. fi.

Bene vetum est, quod dispositio l. si quis conductiois, procedit in quolibet habente causam ab agente. Ang. in d. l. si quis conductiois, dicens hoc perpe tuo notandum.

- 40 Limitatur duodecimo, vt conditor non possit simul cumolare quæstionem dominij, & pensionis. Cyn. in l. edita, q. 8. C. de eden. Bellam. dec. 138.

- 41 Limitatur decimo tertio, vt procedat quando locator simpliciter locauerit poss. sionem, secus si rem ipsam. Grat. conf. 90. vol. 1. admo. in practica, vt in libello specietur remedium l. si quis conductiois, & articuleris possessionem coactam ad tempus (polij).

- 42 Limitatur decimo quarto stante aliqua prohibitione hoc modo distinguendo: aut est simplex protectio, & non releuat. In l. in l. fideiuss. 9. fin. ff. qui fideiuss. cog. per l. pen. C. de pos. aut est actum via ordinaria ne restituatur, & tunc impedit l. bona fides, vbi Barto. num. 3. ff. de pos. in l. eum alienam, in fi. ff. sol. matrim.

- 43 Limitatur decimo quinto, vt non procedat quando successor locans repetit rem locatam per suum antecessorem, & conductor contrariis, & item suscipit, maxime quando non est finitum tempus conductiois. Redos. in citato loco, nu. 19. faciunt quæ posui limitat. 9.

Aldo Rom. conf. 332. Millis in verbo, locator, & not. Rot. dec. 133. in nouis, quæ ampliat hoc procedere, etiam si pensio non recepit, quia contractus semel extinctus non reuiuiscit, vt per eum.

- 44 Limitatur decimo sexto, vt remedium huius legis non optineat contra tertium, Alex. conf. 50. 1. vol. 3. Rom. conf. 123. ponam an instrumentum locationis probet contra tertium.

- 45 Limitatur decimo septimo, vt dispositio l. si quis conductiois, procedat quantum ad restitutionem rei tantum, secus quoad alia. Alex. in l. si aliquam rem, nu. 35. col. fin. ff. de acquir. poss.

- 46 Cautela prima. Dantur aliquæ cautelæ in hoc remedio ponendo practicum post Theoricam.

37 Pro locatore, vt semper protestetur de cumulatione in quolibet actus. Aret. in §. quadrupli, num. 3. de actio. Boer. dec. 138. Alex. conf. 85. vol. 5. R. imin. iun. conf. 69. nu. 26. vol. 1. Simon de Preis conf. 144. nu. 44. Crau. conf. 299. vol. 2. Dec. conf. 84. num. 2. Paris. conf. 113. nu. 4. & seq. vol. 1. & conf. 53. num. 107. vol. 3. Rol. conf. 1. nu. 25. vol. 1. Curnia in titubus Siellæ, c. 40. nu. 161. ampl. 16. num. 122. Mari. Angoillol. conf. 156. num. 8. vol. 1. & hæc est communis opinio. Anton. de Mahe. de caus. poss. ff. recuperan. sub num. 18. verif. secunda conclusio, quo casu etiã capitula respicientia incidenter petitioium reijci debent. Affli. dec. 7. Benin. dec. 53. & ita suis se iudicatur testatur dec. 44. num. 111.

38 Cautela secunda. Pro conductore cautela datur, vt constituatur procurator ab aliquo asserto domino, & eodem illius opponere rem restitui non debere domino, sed sibi dicto nomine vti vero domino, & patrono rei locatæ, quod dominus omnino iocuenti separatum probare. Bui. in cap. 6. pe. col. fin. de restit. i. pol. Mur. in Spee. par. 4. diffin. 6. num. 39. Menoch. de recup. poss. remed. 1. quæst. 3. m. 326. Mynsinger. cent. 1. obseru. 1. Guido Pap. ling. 276. Joseph Rot. Luc. 46. & Rot. Perus. 16. nu. 32. Castalor. dec. 1. de except.

39 Libellus. Peto Casum conductorem prædij mei condemnari ad illius restitutionem, & si fuerit contra max vique ad sententiam, pro condemnatio ad ipsius rei restitutionem vta com ipsa resta. Bar. in d. l. non ab re, nu. 2. quem ibi Ang. Salic. & alij sequuntur. Bal. in l. quod tempore, col. 3. q. 2. C. de rest. mil. in l. si quis in suo, in fi. C. de inoffic. test. an. & tunc vtalius est intentare remedium istud ad auctentandam possessionem tantum, his prædicare docet Dec. conf. 18. ou. 3. & conf. 56. nu. 4. vbi reputat in practica hoc meoti tenendum.

40 Articuli, & positiones. Trias sunt probanda locatio, vt per Bald. in d. l. non ab re, nu. 8. & posui superius possessio locatoris tempore possessionis. Curt. sen. conf. 70. col. 1. Grat. conf. 90. nu. 14. & 15. lib. 1. tertium resultans contumacia conducentis non restituitur, vt text. & iura expressè dicunt datur etiam tamentum in litem locatori pro damnis, expensis, & interesse parus, & liquidandi. Plot. de in litem, §. 13. num. 13. vbi etiam accutur posse conductorem recusantem de turbata possessione.

41 Illud etiam practici solet, si denegatur ex iusta causa, & petens suspicetur se posse priuari, adire iudicem pro conseruatione sue quasi possessionis, & petere denegantem compelli ad desistendum a suis molestationibus, & ad præstandum pensionem, quo casu nullum nus dicitur amissum. Jacob. Vener. in materia, de qua agitur, in tractatu de annis præstatione, par. 1. quæst. 2.

42 Dixit etiam singulariter Bal. in c. de controuer. feudi inter domusum, & filium, quod aut incola, vel cōductor stat in domo, iuxta l. clausus, de contrah. empt. & habet locum interdictum de migratio, & similia remedia executiva, quæ celeritate desiderant, commedat pulchre Anch. conf. 93. quod videre placet, In l. in l. C. de fer. Paris. de reintegr. feud. q. 73. & 295. Hinc resultat practica Neapolit. vt in magna Curia fiat mandatum, quod adueniente mediate mensis

missi Augusti extracti, & consignet domū, & in vlti-
mo termino dicunt, quod seruetur in actis ad effectū
vt exequitur procedatur. commendat. Fulcin. singul. l. i.
littera P, num. 111.

De canone reinte-granda.

Remed. 15.

Connectam cum procedenti, an remedium Ca-
no, reinte-gran, saluare, pignus, & frequē com-
petat in hac locati & conducti materia, & distinguen-
do ponam aliquas conclusiones.

- 1 Prima sit conclusio ex parte locatoris, cui tale re-
medium competat etiam, si supra eo sit inprodutū
remedium l. si quis conductio nis, & l. conclusiores, de
quibus superius vidimus, Alex. conf. 90. numerus 2,
lib. 5. conf. 33, numero 2, lib. 6. Pontan. de spol. lib. 1.
13. num. 118.

- 2 Ampliat, vt tale remedium competat locatori
etiā pro pensionibus denegatis, Cyn. in l. si centian-
nis, C. de pie Afflic. dec. 399. n. 8. Plo. de in lit. iuran.
§. 1. n. 3. Cappel. Tholof. dec. 109. Laur. Silu. conf.
109. Jaco. Menoc. remed. 1. recip. 7. poss. q. 8. n. 81.
Bar. in l. nō quema modum, nu. 1. de iudiciis. signo.
conf. 31. nu. 2. Giga. de pensionibus, q. 47. Negolan.
de pign. par. 3. memb. 2. num. 2. Prob. ad Mona. in c.
Romana, de sent. exco. m. Afflic. in consiliis, authorita-
tē, nn. 3. Peir. Gab. de off. legal. lib. 6. de pensione, q.
24. nu. 117. & hęc est commun. opin. in qua cōcordant
Legistę, & Canonistę. Berstein. dec. 17.

- 3 Dicitur autē locator esse in quasi possessione exi-
genti pensiones, sicut, & decimas per duas solutiones
de dicta causa factas, cap. quereiam, vbi Abb. de elect.
Barba. conf. 8. nu. 1. vol. 2. Decian. c. bonz. in cap. 11.
de app. Roma. conf. 31. 1. nn. 6. & 7. conf. 70, vbi Man-
do. Rip. in l. interdictio, nu. 3. & 6. ff. quorum bonorū
Borgo. dec. 18. in fi.

- Ampliat, vt secundo, vt non solum competat tale
remedium locatori ad pensiones pro tempore prae-
rito, sed futuro, Paris. conf. 77. num. 4. t. vol. 3. l. si in
l. 1. C. de fideicom. Rimin. sen. conf. 730. num. 4.
uol. 4. Simon. de pres. conf. 11. num. 10. vol. 1.

- Ampliat, vt tertio, vt tale remedium competat do-
mino, & locatione facta per procuratorem vitra fines
mandati, Alex. conf. 1. in hoc, vol. 4. sequitur. Neuiz.
conf. 85. nu. 13. Menoc. de recup. remed. 15. nu. 191.
sed hoc per modum petitoris, Hist. Gabr. conf. 44.
nu. 12. quem vide, & nota.

- 4 Limitat, vt tale remedium non oporteat loca-
tori, qui iurauit seruare contractum, & non petiit ab
solutionem a iuramento, & de hoc sit oppositum. Ca-
pitan. dec. 118. par. 3.

- 5 Secunda sit conclusio ex parte locatoris, qd ei ta-
le remedium competat. Spec. de poss. & pigno. §. r.
versus. nunquid de possessione. Soci. conf. 17. nu. 12.
vol. 3. Maehel. paroc. 14. Didac. varia. resol. lib. 2. ca.
19. nu. 8. Plotin. l. vnde vi, nn. 63. & 76. l. secundū pri-
mā impressionem. Borgo. dec. 4. in addition. nu. 70.
Alex. in l. t. nu. 18. ff. de acq. poss. Tiraq. le mort. l. si sit.
par. 4. declar. 3. nu. 7.

- 6 Addo, quod hęc est commun. opin. Soc. in l. rem. quę
nobis, nu. 6. vbi Ripa, nu. 21. ff. de acq. pos. Conar. ad

Aegidian. limitat. 11. num. 13. Joseph. Rot. Luc. 20.
numero 6.

- 6 Ampliat, vt hęc secunda conclusio, vt procedat
in quolibet conductore, siue ad longum tempus, de
quo Doctores non dubitant, Fulgo. conf. 2. nu. 1. l. si
in 5. nihil commune, num. 45. Rot. conf. 38. num. 4.
vol. 4. Anton. Gabr. de restitu. spoli. concl. 5. nu. 12.
& 23. siue in conductore ad modicum tempus. Nat.
conf. 161. num. 13. vol. 1. vt restituatur ad suam nu-
dam, & simpliciter detentationem, & facit generale
verbum, sicut, quod si competit commodatario, &
depositario, & similibus, cur non conductori ad mo-
dicum tempus? Gozad. conf. 99. nu. 4. Magon. Rot.
Lucan. 31. no. 36.

- 7 Limitatur hęc secunda conclusio in conductore
siue atredatario, qui durante conductione potest ex
alia causa possidere rem, si spoliatur a locatore, non
competit remedium spoli. Paris. dec. 170. par. 1. etiā si
violenter spoliatur, Sebast. Medic. de regu. iur. par. 2.
regul. vlt. num. 6.

Remed. 16.

Ad l. si coloni, C. de agr. & cens. lib. 11.

- Q**uarto, an tale remedium competat colonis, vel
conductori, & certe non, ex quo non possi-
det gl. in d. l. si coloni, in l. si de fundo, & ibi Ang. no.
C. loca, & hęc est commun. opin. Rip. in c. si p. nu.
35. de restitu. spolia. Iacob. Menoc. de recuper. posses.
remed. 10. num. 15.

Remed. 17.

De superficiebus, &c.

Posui suo loco.

De remedio de Migrando.

Posui suo loco.

De conditione furtiua &c.

Remed. 18.

- Q**uarto, an colonis, vel conductori competat
condictio furtiua, de qua materia posui alias
superius in materia de furto, quare in hoc breuiter
procedendo.

- 1 Colonis competit actio furti, vt suo loco diximus
quando ad modicum tempus conduxit Barto. in l. si
apes, §. si ff. de furt.

- 2 Ampliat, vt idem (scilicet in conditione furtiua) Bart.
in citato loco.

- Secunda sit conclusio, Colonis ad modicum tem-
pus competit actio furti, siue pensio consistat in pecu-
nia, siue in specie aliqua, non tamen competit con-
dictio furtiua ex quo nō est dominus. Bar. in l. si coitus
ff. de fur. in l. si seruus, §. locui, ff. eod. in l. ex diuerso
col. 2. ff. de rei vendica.

- 3 Limitatur id, quod dictum est de actione vt proce-
dat quoad pecuniam dupli vel quadrupli fructibus a fo-

Am lo

Vincentij Carocii Tractatus

lo nōdum separatis a re, vel eius nomine, Cabal, mil-
leloq. 2. par. 1.

- 4 Limitatur secundo id, quod dictum est de condi-
tione futuri, ut non procedat in utili conditione
futuri, quae colono, vel conductori datur etiam an-
te cessionem, cum sup. appareat factus locopleuor,
ita contra Bar. in l. cum fundus, §. scilicet tuum, ff. si
cer. pet. et Bar. in l. cum plures, §. messum, ff. loca-
tione, §. si casum quotidianum, & practicabilem.
- 5 Limitatur secundo, ut agere possit contra domi-
num actione ex conducto, ut agat contra furem, &
dominus liberetur cedendo conditionem futuri.
Bar. & Castrensi in citato loco, ex reg. l. quod debet-
tur, ff. de castrensi peculio, in l. 1. §. Labeo, ff. ne quid
in loco publico, in l. Iulianus, §. pen. de ac. empti.
- 6 Limitatur tertio, ut agat conditione futuri ut
procurator domini in rem suam, facta tamen prius
cessionem, alius prius non, quod non posset etiam ut
procurator domini agere conditione futuri, Ca-
bal, milleloq. 2. par. 1.

Tertia sit conclusio, Colono partiaris non cōpe-
tit conditio futuri, sed actio furti, & hoc non in so-
lidum, prout alij supra nominati conductores, sed
pro vna tantum parte, & inter se. Bar. in d. l. si ap. s.
§. fin. in fi.

Et sic (si fallor) interpretati non recipiunt hec
iura, l. cum qui, §. quod si conductus, & §. praeterea,
l. si ap. s. §. fin. l. si filio familiaris, ex qua etiam duo alia
colliguntur, quod filiusfamilias conductus potest,
& sibi compescere actio furti si subripitur, etiam si sit
paterfamilias factus, l. si quis vxor, §. si sulphurarius,
l. sulio, §. frugibus, l. in cuius, ff. de furt. ubi limitatur in fi-
d. iussore coloni, ut ei furti actio non competat.

Colligitur etiam ex praedictis, quod diuersimode
agunt, ut dominus agat, & cedat actionem; nam
colonus nummis, agit ex conducto, partiaris agit pro
socio, ut loco diximus, & facit. Idem est, ff. pro
soc. conductor in specie agit praeteritis verbis, ut
per Bar. in d. l. si ap. s. §. fi.

10 Sequitur secundo ex praedictis, quod fructus nō-
dum a solo separati sunt domini, non coloni, cum
sint pars fundi, l. fructus, ff. de rei vendic. l. fin. §. pen.
ff. quae in fraud. cred. separati verò erunt in parte co-
loni, si ab eo sicut separati, vel ab alio eius nomine,
alios non sunt ipsius, sed domini, ut notatur in ci-
tatis locis.

Sequitur tertio, quod colonus partiaris portat
omnes fructus ad domum suam non praesumitur fu-
rare, cum sit socius. Arcenio §. furtum, nume. 5. de
oblig. quae ex delicto, quod de facili occurrere po-
tuit in facto.

Remed. 10.

De conditione indubii.

PRACTICABILIS, frequēs, & quotidiana est quaestio,
& passim in facto occurrit. habuit domum meam
per totum tempus me vidente, & sciente, nullo
praecedente contractu locationis, oñquid agere po-
teto ad pensionem?

1 Primus est casus, quando habitationem domus
meae habuisti ab alio titulo oneroso, & nescisbas

com esse dominum, sed credebas esse, & tunc si ei sol-
uisti pensionem, omnino liberatus, l. si urbana, ubi
Bar. & alij not. ff. de condic. indebit. l. filia, ff. de so-
lut. l. commodum, cum l. si quentes, ff. commo. l. si pri-
uore, §. si praedio, ff. de pign. actio. in l. 1. §. si rem, ff.
de positi.

Hinc postea, si quis conduxit ab aliquo Abba-
te inuito bona alicuius monasterij, & illi soluit de-
bitam pensionem, est liberatus si putabat eum esse
legitimum Abbatem, immo in causa nihil de elect. Ioan.
And. in s. in l. i. de re sita, spolia Alexan. consil.
129, num. 7, vol. 3. post Bal. in l. certum, C. de rei
vendic. & consil. 350, vol. 4. Imol. & Hostiens. cum
in notis, de concess. praeben. Geminiar. consil. 8. co-
lum. 2. Dec. consil. 407, num. 1. Alet. decil. 150. Aoch.
q. 31, num. 1. par. 1.

2 Adde, quod haec est communis opinio, l. si in l. si
urbana, num. 7, in fi. de condic. ob.

3 Ampliatur idem esse si soluitur Rectori per sen-
tentiam priuata bona fide, & sine prohibitione. Rui.
consil. 90, num. 7, vol. 1. Afflic. decil. 147. Lap. alleg. 89.
num. 13, in fi. Alex. consil. 104, num. 6, vol. 1. post Bal. in l.
emprorem, in 4. C. loc. Alba. consil. 79, num. 15. Rip.
respon. 13, num. 4. & 3, vol. 2. Gigas consil. 37, vol. 1. si
mon de Pectis, consil. 142, num. 44, lib. 1. Nauar. de red-
dit. lib. 2. c. 9. corrolar. l. 1. num. 3. t. Mart. Anguiss. con-
sil. 20. Borgn. decil. 44, num. 1. o. & 15.

4 Secundus est casus. Ego vi amicus concessi alicui
habitationem domus, vel apothecae sub spe recipio-
dis pensionis, & tunc recurrendum est ad arbitrium
boni viri, prout in salarior, de quibus loco dixi
ad l. 1. ff. de extraord. cognit.

5 Tertius est casus, quando habitationem domus
meae habuisti a me domino, sed indebit, & tunc te-
neris ad pensionem quanti conductus fuisset, l. in
summa, §. pro si de cond. indeb.

6 Quartus est casus, quando aliquis ex se occupat
bona fide, & inhabitat domum alterius, & tunc ad os-
hilum tenetur, quia bonae fidei possessor lucrificat
fructus consumptos iuxta notum §. si quis a non do-
mino, in l. i. de rei. diu.

7 Quintus est casus, quando quis mala fide occu-
pat habitando alienam domum, & tunc teneretur
ad pensionem, etiam quae percipi potuisset. Cyn. in l. cer-
tum, C. de rei vend. Ang. in l. idem, C. de.

Practica.

8 **D**VO sunt articulae. Primum quositi condu-
ctus fuisset habitator, non quanti locatus.
Aliud quositi communiter conductus fuisset, nec ius-
ficat quoad duos, vel tres, sed quoad communiter.
Alex. consil. 181, vol. 2. in 8. vo. 4. 42. col. si. vol. 3. con-
sil. 3. col. si. vol. 3. Ruy. consil. 108. & 423 & hanc pra-
ctiam valde commendat l. fin. §. actionum, in 1. 167.
de actio. & posui par. 1. de substantia locationis.

Remed. 11.

Ex l. fin. C. de condit. ob. caus.

9 **Q**UARO, an remedium l. fin. C. de condit. ob.
causam, vendicit sibi locum in contractu loca-
tionis

tionis & conductionis, ut propter inobseruatiam non recedatur parte inuita, sed agatur ad implementum, vel intercesse, & vique sic, ut notat omnes, in d. l. si ex quo contractus locationis est nominatus, & terti in materia emptionis, & aliis in locis.

- 2 Limitatur primo, ut non procedat, quando in instrumentum locationis, & conductionis appositum firmiter, quod obligat precise, & impleri debet ex forma specifica. l. si conf. 4. col. 2. volum. 3. Corfe. de priuileg. iurament. priuileg. 4. vbi Baur. r. n. u.
37. & hæc est communis opin. Ale. conf. 37. col. 3. & conf. 91. col. 1. volum. 3.
- 3 Limitatur secundo, nisi in instrumento appositum sit clausula similis, iuramento promittens facere, & fideliter, & inuiolabiliter obseruare, nec in aliquo contravenire sub certa pena, & obligatione omnium bonorum Bero. conf. 6. nu. 6. vol. 3. Rolan. in terminis contractus locationis & conductionis, conf. 69. nu. 35. volum. 4.
- 4 Limitatur tertio, ut procedat in actione consequenda ad repetitum sui dati, & executi, secus quando exceptionem opponendam contra non obseruatem agentem ex contractu, quia non obseruauit. Curie. conf. 121. in fin. volum. 1.
- 5 Limitatur quarto materia d. l. si. nisi id, quod erat adimplendum, erat causa finalis, & quis non effectus datus, nisi effectus illa cause. Soci. conf. 26. col. 3. vol. 3. Crauc. conf. 161. nu. 22.

Remed. 12.

Ad l. i. C. comm. de vsucap.

- 1 **R**ecerta est conclusio ex l. i. C. comm. de vsucap. poss. naturalis retinetur per colonum, vel conductorem.
- 2 Ampliatur hæc conclusio, ut procedat etiam per hæredem coloni, & finito tempore locationis, l. cum in plur. s. hæredem, vbi Castren. reputat hoc valde quotidianum, ff. locat.
- 3 Ampliatur secundo, ut etiam habeat locum respectu locatorem, qui si moritur, eius hæres continuat possessionem per colonum, vel conductorem defuncti. Alexan. in l. qui vniuersas, ff. quod per colonum, ff. de acquir. poss. Afflict. de cis. 167. & 125. Pedemont. 105. n. 7. p. 2. vbi s. per colonum declarat quando possessio civilis & naturalis erat penes colonum, dicens ita iudicatum.
- Etiam si in hoc hæres locatorem suam voluntatem non declarauerit. Angel. in d. s. qui vniuersas. Nat. conf. 58. num. 8. ioh. ph. de Ludoue. cond. 16. illatione 14. & 15.
- 4 Declaratur hoc esse verum in hærede sciite, aliis non. Benintend. de cis. t. 1. Laur. Silu. loquens in clerico licet scribere conf. 78. nu. 3. lib. 1. Rolan. conf. 10. numero 1. 158. & 24. de conf. 46. num. 12. 15. & 28. volum. 2. Plot. ad l. si quando, num. 838. secundum primam impressionem. Simon de Preis. consilio 30. numero 43. & 53. Magon. Lucan. decif. 13. num. 16. Nat. conf. 158. num. 9. & 10. volum. 3. Musinger. conf. 61. num. 3. & 34. volum. 1. Borgnin. decif. 44. numero 44. Silu. consil. 78. numero 3. libro 2. Bero. conf. 75. lib. 3.

- 5 Ampliatur secundo etiam in simplicis præcepto de recognoscendo. Vinc. Franc. decif. 204.
- 6 Limitatur primo, ut non procedat si colonus, vel conductor moriatur pendente conductione, quo casu dominus perdit naturalem, civilem vero per negligentiam longitudo poris de clarandis arbitrio boni viri. Alexan. in l. si de eo, s. primo, ff. de acquirenda possessione.
- 7 Limitatur secundo in colono de iusto, vel alii tradente, quia domino præiudicat in civili, & naturali, l. 3. §. quod si seruus l. p. etegre, §. quibus, ff. de acquir. possessione.

Si verò exire, distinguendum est, quod animo l. colonus, ff. loc. l. si colonus, ff. de acqu. poss.

Remed. 13.

Ad l. si. C. de acquir. poss. ff.

- 1 **S**ecundum postea iura C. colonus domino in sua possessione præiudicat non potest, & datur remedium l. si. C. de acquir. poss. & hæc est magis communis opin. teste Rip. in rubrica de interdich. numero 6. Grat. consilio 40. numero 3. consilio 75. num. 1. lib. 2.
- 2 Ampliatur dispositio d. l. si. ut procedat, & habeat locum etiam si possessio non sit omnia per negligentiam coloni, sed sit diuise alii radia. Curt. consilio 49. num. 16. Croc. conf. 46. num. 15. lib. 1. conf. 37. num. 2. & 22. volum. 3. Cuien. de rit. Si. et. cap. 18. num. 265. Rot. Lucan. decif. 38. nu. 17. & hæc est magis communis opinio. Crauc. conf. 235. in princip. Jacob. Menoc. de recuper. poss. ff. remed. 14. licet Grat. consil. 69. numero 1. aliter attulatur, & sentiat.
- Et illi si iusto non liberatur, Rui. consilio 150. num. 2. volumine 2. Neuiza. conf. 37. num. 15. & a primo locatore expelli potest. Jacobi. de Sauto Geor. in tract. de feud. in verbo, dictaque. num. 32. Mach. parocin. 1. 3. num. 14. Afflict. decif. 125. Borgn. decif. 44. nu. 104. in fin.
- 3 Limitatur primo, quod si colonus desinat possessionem animo non reuertendi, & alter occupet, quod ratione occupationis perdit naturalem, non autem civilem, cuius virtute propria auctoritate naturalis apprehendere poterit, & sic ferè nihil amittitur. Rui. conf. 127. nu. 18. ver. & nedum, lib. 1.
- 4 Limitatur secundo, ut multa copulatiue concurre debent, ut dominus priuatur sua possessione, quorum vnum tantum non sufficeret, quod sit eietus colonus cum tota familia. Socin. consilio 18. numero 8. volumine 1. Deci. consil. 408. numero 9. Gozzad. consilio 86. numero 10. Benintend. de p. 93. Bard. de tempor. rit. & continuo cap. 18. numero 7. qui loquuntur quando dominus sciens fuit ex decto iudicis immisus in possessionem, tamen ex hoc solo non priuatur dominum sua possessione. Item si sunt plures coloni, debent ei omnes, nec sufficit expulsi vnus. Alexan. in l. peregre, §. quibus, ff. de acqu. poss. ff. item quod colonus eietus non fuerit regressus paulo post, & quod eorum bona fuerint eicta extra domum. Arcin. in l. quod meo in fine, ff. de acquirem. poss.

Vincentii Carocii Tractatus

Similiter, quod immisus acceperit poss. sionem omnium, & singulorum bonorum, nec sufficit par-
tis ipsi rum. Alex. in d. l. quod meo. Et quod rem tra-
didit in mediante contractu apio ad id, & vacuum
dimiserint praeterim in primario conductorem ad
longum tempus, qui naturaliter possidet ad fauorem
locatorum. late Pero. quest. 47. per totum, & in c. 1.
nume. 2. 14. de consil. C. puta quoniam. decisio 182.
nume. 2. par. 3. & non sufficit expulsi de domo, nisi
etiam sit de fundo, & hoc verum tam in colono,
quam in inquilino, & ita tenet Rota, in vna Cese-
nate n. possessionis coram Chissinatens. & in vna Me-
diolanensi coram Domino Barero, vt rescriuit a
Bard. de temp. viil. & continuo, cap. 3. num. 4. & de
colono expulso Caputaquens. decis. 169. par. 3. Put.
decis. 131. par. 2. Pero. consil. 69. in fine, consilio 45.
num. 10. vol. 3. Soc. lun. consil. 35. volumine tertio.
Bursar. consil. 423. num. 8. volum. 4. De ill. de princip.
& priuilegijs, num. 163. Eucard. consil. 136. in li.
Riminal. sen. consil. 34. nu. 24. Bursar. consilio 330.
nu. 16. vol. 3.

Vnde cadit etiam in consiliendo instrumentum
similis immisionis, vt praed. et aemnia verificatur.
Vnde fit in instrumento deatue colonos expulsos,
non verificatur, quod omnes sint expulsi, quia inde
finita non acquiescet in iudicio in praedictum ter-
tij. Bart. in l. cum s. p. p. l. columna 20. ff. de iustit.
& iure.

Nec sufficit, quod dicat instrumentum, quod acce-
perunt poss. sionem infra scriptorum bonorum,
sed quod ingressi fuerint dicta bona, & qualibet eo-
rum partem eundo per totum iterum.

Nec sufficiunt illa verba. Quia omnia &c. & quia
possunt verificari in parte, vt per Beron. in d. q. 47.

Ex quibus corollariè plura inferuntur. Primo,
quod si colonus post alienationem fidei adhuc do-
mino pensionem soluat, p. iudicabit adhuc domino
in sua poss. sione. Castren. per illum text. in l. Pon-
ponius, ff. quib. mod. vsus u. amitt. dicens esse casum
notabilem, & quoniam diuini.

Inferitur secundo, si colonus, vel conductor alte-
ri ver didit rem locatam, postea ab eodem im-
pote conductor, & domino pensionem soluit, non priuat
dominum poss. sione, quia ad id fidei traditio tan-
tum. Castren. in ciuato loco, dicens esse casum nota-
bilem, & valde singularem in l. quamuis, s. 1. ff. de
acquiren. poss. ff. Put. decis. 131. par. 2. clarijs deci-
sio 70. par. 1.

Inferitur tertio, quod si primo locatori non sit so-
luta pensio, ex hoc solo non priuatur sua poss. sio-
ne. gl. fin. in l. ma. e. agitur, C. de p. q. ar. 30. ve. 40.
ann. Cy. in l. comp. et. nu. 4. C. eod. ubi colonus re-
quisitus denegasset. Alex. in l. si quis rem, ff. de ac. qu.
poss. ff. ubi reputat notabile, & dicit in practica quo-
tidianissimum.

Inferitur quarto, quod si inceptum respondere de
fructibus secundo locatori, non priuo ex hoc primi
locatore dominum. Alex. in l. si colonus, s. si cōdu-
ctor, ff. de acquir. poss. ubi contra Ang. rationem red-
dit, quod in corporalib. dato, quod etiam alium pos-
sidere, tamen ea non priuor, nisi sciam me posse repel-
li, vel nisi negligens sim, iuxta not. in l. si id quod, s.
hanc l. si de eo, s. 1. ff. de acquir. poss.

12 Inferitur quinto, quod conductor ad longum tē-
pus, qui naturaliter possidet alteri sublocoando inter
uerit poss. sionem primi locatoris. Alex. in d. l. si
conductor, num. 5. Anto. Gomez. de contract. ut. de
loca. nu. 11.

13 Inferitur sexto in materia beneficii, quod si resi-
gnatarius resignanti beneficium locauit, ac ei com-
muni, vt resignationem publicam faceret iuxta regu-
lam Innocentij Octauo de publicando resignat. qui
quidem conductor, & resignans hoc non fecit, sed
per semestre in poss. sione beneficii permansit, siq-
tertio iterum resignauit, qui possessionem adeptus
est, prius resignatarius recuperare non poterit, re-
medio l. fin. C. de acq. poss. lac. Menoc. in 14. reme-
d. recuper. poss. nu. 58.

14 Inferitur septimo, vt Pannū, quod turbans in pos-
s. sione, vel accipiens poss. sionem sine iudicis au-
thoritate, non comprehendit illum, qui solum per in-
strumentum acceperat poss. sionem, & non ex pule-
rat colonos Herc. de aiten. c. 5. nu. 48. in si. quod his
temporibus de facili occurrat.

15 Inferitur octauo, quod conductor mutare possit
causam poss. sionis accidentē illa causa, vel quod
ita crederet. Put. decis. 170. par. 1.

Inferitur nono, quod per nudum praeceptum de
non soluendo alteri pensionem, poss. sio non perditur.
Rot. decis. 275. in nouis. Nau. consil. 419. nu. 6. &
14. Mago. Rot. Luc. 69. num. 9. Gomez. de questio-
nibus de aual. q. 46. vidi in tract. sequenter, ubi la-
te posui.

[Declaratur vltimus hanc materia, vt procedat in
colono expulso a priuato, quo casu domino prae-
iudicatur si à iudice violenter eiciatur: quia non
praeiudicat domino in sua ciuili possessione. Innoc.
in cap. quoniam frequenter, s. quod si super in glof.
nominate, vt l. non contest. per l. 3. s. si seruus, ff. de
acquiren. poss. ff. Bal. consil. 149. vol. 3. Alex. ad l. se-
pe, nume. 4. s. de re iud. consil. 52. col. 3. volum. 1. 50.
cip. consil. 158. col. 4. volum. 2. Rolan. consil. 5.
nu. 1. a. vol. 2.]

16 Circa verò consil. tuti materiam ad materiam d. l.
fin. ponam aliquas cōclusiones patiter vltra Meno.
& alios materiam nouer tractantes.

17 Prima sit conclusio. Colonos per constitutū tūc
domino praeiudicat accidentē consensu ipsius. Bart.
in c. cum venisset, col. pen. vers. ex quibus patet, de re
litu. spol. Tiaq. de const. par. 3. limit. 14. ou. 2. Be-
ro. consil. 42. nu. 22. vol. 3. Crot. consil. 49. nu. 6. vol. 1.
Rot. l. u. Ioseph de Luduic. decis. 20. Dec. consil. 400.
nu. 9. Neuiz. consil. 37. nu. 1. Ang. de Castro. col. 68.
nu. 13. vol. 2. consil. crim. diuersorum. Roder. Suarez
in l. post rem, nu. a. de re iud.

18 Secunda sit conclusio. Colonos per constitutū
transfert possessionem in vacante, si rei in sit. Bart.
ad l. quod meo, in princip. si uerit, sed iuxta prae-
dicta, ff. de acq. pos. ubi Alex. licet typic. aliter teneat, val-
de commendat. Mitis, in verbo poss. sio ciuili. A-
gid. decis. 669. Verat. decis. 101. Pontan. de Spol. sub
nu. 10. g. lib. 2. col. 58.

19 Limita in ecclesiastica materia: nam per mortem
locatoris nunquam vacare dicitur. Nat. consil. 561.
vol. 3. Franc. Bec. consil. 77.

20 Tertia sit conclusio. Colonos priuat dominum
per

per constitutum si naturaliter possident, puta enim aduentione precarii, vel aliis ex conuentione, natura li per se hinc, ac ciuili, si ei adhaerebat, & super ea co quiescebat, interdum, s. fin. vbi omnes non. ff. de acquir. poss. in l. 1. §. in emenda, ff. eod. par. in l. colo nus, col. 1. vers. sed pane quod debitor, ff. de acquir. poss. Alex. ad l. quamuis. §. 1. vers. limitatur ergo, in l. peregre, §. quib. ff. eod. Castren. conf. 10. col. 2. par te 1. vbi videas, quia limitat, videtur Alex. consilio 153. lib. 6. Pile. q. 139. Odo. in l. ad probatione, in l. si quis conductus, C. loc. & hanc est communis opinio, inarex in suo thesauro, l. iura. C. no. 104.

11 Quarta conclusio. Cōductor ad longum tempus prius dominum sua possessione per constitutum, secus ad modicum tempus, nisi modo, quo supra. Alex. ad l. quamuis, §. 1. ff. de acquir. poss. l. si in l. 1. §. in amenda, nu. 8. ff. eod.

12 Quinta sit conclusio. Hanc esse vera, siue colonus bonafide faciat, siue non. Tit. q. de consensu. par. 3. li. miu. 14. in fi.

13 Limitatur quarto loco dispositio d. l. fin. ut procedat in colonis, qui de se ipso exijt, non autem in tradente. Aro. in l. exiit, col. 2. ff. de acquir. poss. Alex. in l. peregre, §. quib. nu. 3. ff. eod. & hanc est communis opinio. Cro. in l. si, qui pro emptore, num. 205. & magis requa, ut naturalis, Grat. conf. 64. nu. 2. consilio 3. in fi. lib. 1. conf. 71. nu. 19. conf. 110. nu. 24. li. bro 2. & ante eum idem sensisse videtur Corn. consilio 190. nu. 5. lib. 1. col. 5. nu. 4. lib. 3. Tit. q. de iur. consensu. par. 1. nu. 59.

14 Contrariam opinionem, ut etiam in tradente pro cedat, tenet Cyn. in d. l. si, in rub. de iuridic. nu. mc. 7. Corn. conf. 228. ex cogitabam, lib. 2. & col. 85. nume. 4. lib. 4. Ruin. conf. 171. nume. 5. libro quarto. Seic. in l. exiit, col. 1. ff. de acquir. poss. Craue. conf. 235. in prin. & hanc est communis opinio. Ro buff. ad l. Regus constitutio, §. tit. de cau. poss. l. iur. vlt. gl. 1. siue vnic. nu. 16. quam sequi videtur Me ro. h. de recipi. poss. remed. 14. nume. 22. in simili bus verbis.

15 Addo, quod hanc opinio est magis communis in scholis, & palatibus magis recepta. Bello. conf. 34. numero 7.

16 Succurritur autem locatori duobus modis; Aut enim loquimur ante quam locus locatoris perdatur tempore, & succurritur remedio huius l. fin. Aue restum perditum est, & tunc agit ad interesse contra conductorem, item in subditum datur testis aduersus emptorem. Ita praedicare docet Specul. in tit. de loc. §. nunc aliqua, & in uis. de p. script. vers. sic, sed ponit, quod colonus.

17 Vnde cautus est in practica eligendo remediū compensans ad fauorem locatoris.

18 Et iniquissimum negando monitorium, si dicat se non recognoscere alium, sed ipsummet esse domi num, & postea florent, non dicitur sibi acquirere pos sessionem, laie Lancelot. de auct. par. 3. cap. 36. nume. 47.

Et poss. sio praesumitur continuata etiam si per conductores non sit soluta pensio. Bal. in l. cum pio pona, ff. quibus modis viusit. amir. Soc. conf. 106. volum. 1. commendat. Alex. regul. 2. praesumpt. 1. nume. 173.

Limitatur quinq. dispositio, si. ut non procedat, nec habeat locum in resignatione, qui resignans locauit, nec resignationem publicari curauit, iuxta regulam Cancellarie Innocentij Octui. de public. resignatio, ut laie deducit Menoc. de recuperat. poss. remed. 14. nume. 38. dicens hanc causam pluries in facto euenisse.

Limitatur sexto, ut tunc dominus priuatur pos sessione per colonum, si colonus voluerit, aliis no, ita est gl. notabilis in vltima solutione, in l. si seruus, C. quod cum eo, vbi Bal. & Castren. dicunt hoc mirabile, & subdunt quod poss. sionem ciuile possunt propriis auctoritatibus recuperare incontinenti, secus ex interuallo, unde fac negotia sua incontinenti, & extendit manus.

Remed. 24.

De restitutione in integrum.

Datur, & compeit in hac locati & conducti ma teria extraordinarium restitutionis in integrū remedium tam ex parte locatoris, quam ex parte conductoris.

1 Prima igitur conclusio sit. Minor datur restitu tio si tem potentiori locauit ex quo de facili dubita re possit, ne penationem consequi valeat Abb. in cap. peruenit, in fine, de arbit. commendat. Roch. in c. h. col. 11 §. de consuet. Craue. conf. 192. sub nume. 4. D. Sfort. de restit. in integ. par. 1. q. 4. art. 5. nu. 37. vbi dicit videri notandum.

Addo Rom. conf. 423. nu. 3. Batt. conf. 63. §. l. si sic proponitur. Nat. consil. 57. nu. 3. vol. 3. Fulgof. consil. 7.

2 Ampliatur hanc conclusio idem esse eodem, si minor cōduxit a viro potēti, vi dubitari possit ne quot annis rei locatæ fructum percipere valeat. Sfort. de restit. in integrum, par. 2. q. 56. art. 6. nu. 35.

3 Ampliatur tertio, vltra D. Sfort. & alios, ut restituatur etiam aduersus fideum, in stande, §. fin. ff. de iure fidei, iuncta glo. qui tex. satis bene probare videtur minoribus concedi restitutionem, siue aduersus priuatum, siue aduersus fideum, nec video a dominis recentioribus excogitatum.

4 Ampliatur etiam, ut maior ex causa restituatur; hinc minor, locator, vel conductor absens ex causa Reipublicæ, vel legationis, restituitur, nec teneat remittere procuratorem, qui expedire potuisset. Dec. conf. 138. col. 1. vers. postremo, pariter infirmus. R. pa. de p. sica. de priuileg. post. nu. 12. Bal. de tempor. vtil. & contr. e. 17. vers. veniuntque postremo. Rod. de reb. eccles. quæst. princ. 24. vers. sed quod, nu. 24. art. 499. in fine carceratus restituitur. Iason. in l. 2. quæstione vigesima prima, C. de iure emphy. Giza de penation. q. 75.

Ampliatur quarto, ut nedum minor, sed ecclesia restituatur aduersus non facti prostitutionem conductores, quod ipsi non intendebant stare amplius in locatione, ut notabiliter ponit Alex. conf. 17. nume. 17. lib. 4. Didac. vlt. lect. lib. 1. c. 5. in fi. in loca tionibus reddituum ecclesiasticorum datur restitu tio minori.

5 Limitatur primo circa locationē ad longum tem.

Am 3 par.

Vincentii Carocii Tractatus

pos, in qua minor restituitur ex quo in ea de facili
laxari potest, secus in locatione ad modicum tempus,
in qua cum possit versari modicum damnum, & la-
sio, restitutio non datur, late Berro. in ca. 1. nu. 10. de
restit. in integrum.

6 Contrarium tenet Sfort. in citato loco, dummo-
do enim lasio sit, siue locatio sit ad longum tempus,
siue ad modicum, restitutio conceditur, & de facili in
contingentia factorum occurrere, quod lasio fiat in
locatione ad modicum tempus.

7 Limitatur secundum loco ultra D. Sfort. in citato
loco, ut praecipue in quatuor casibus minor non re-
stituatur. Primo, si pater, vel tutor minoris cecidit-
set. Secundo, quando lasio est talis, ob quam non re-
stituatur etiam maior. Tercio, quando locans est
privilegiatus, ut Communitas, & minor tractet de
lucro capiendo, & locator de damno vitando. Quar-
to, quando minori succurreretur alio remedio, ita in
terminis Grat. conf. 67. vol. 1.

Cetera vide, quae posui in materia de tutore, &
de minore.

8 Datur etiam restitutio domino adversus colonos,
qui migraverunt, ut late deducit Menoc. de recup. pos.
remed. 10. q. 14. nu. 101.

Remed. 15.

De iudicis officio.

QUERO, nunquid conductori, vel colono electo
competat officium iudicis?

1 Primo videbatur quod non, ex quo alio iure suc-
curitur ei, puta ex remedio l. si coloni, C. de agric.
& censu. lib. 11.

Item ex §. sed etiam suscipientes, Auth. de manda.
princip.

2 Praeterea ex conditione indebiti, vel utricularia, l. 2.
& a. ff. de triticar. l. unda. lib. 1. §. primo, ff. de conditio.
indebiti.

3 Et hanc opinionem tenuit Luc. de Pen. in l. si co-
loni, q. 21. C. de agric. & censu. lib. 1. Alcia. in l. rem,
quae nobis, nu. 7. ff. de acquir. poss.

4 Pro contraria parte facit, quia his decen tatoribus
nullum ordinarium remedium datur, merito in iudicio
officio succurrendum, l. 1. §. deiecit, ff. de ui, & vi
remissa.

5 Et hanc opinionem tenuit glo. in l. non tantum,
ff. de pet. h. hered. in l. Aquilius regalis, ff. de donat.
in l. man. si filii, §. sed in secunda, C. de fur. Bar. in
l. vi. ff. de var. & extraord. cognitio. Bald. in l. de,
col. 1. C. locat. Fran. in disput. petitorii, & possessorii,
num. 43. Socin. in l. rem, quae nobis, sub nu. 18.
ff. de acquir. poss. Rip. in cap. sepe, num. 17. de
restit. poliat. Coraf. in §. nihil commune, parte 2.
num. 127. Plot. in l. si quando, num. 92. secundum
primum impressionem. Lucan. in l. si coloni, q. 21. C.
vnde vi. Neuz. conf. 80. num. 3. Alciat. respon. 416.
nu. 2. Maran. de ordi. iudic. dist. 7. num. 35. & hae est
* receptissima opin. Menoc. de recup. pos. remed. 17.
nu. 21. in §.

Addo Euerard. in loco a feud. ad emphyt. q. 51. di-
centem in facto se habuisse in ardua q. Put. decif. 3.
lib. 1. Podemont. 4. nu. 7.

6 Pariter ultra Menoc. dicit in l. vi. C. si de monst.
poss. Contar. limit. 21. nu. 13. ut enim conductor re-
batur, vel deiecit, ut semper recurrit ad iudicis of-
ficiu in quo inordinate proceditur.

7 Lamenta in colono ex ista causa deiecto, puta ob
pensionem non solutam. Bal. in l. si coloni, colum. 2.
C. locat. Alexand. consilio 131. columna quarta, li-
bro quarto.

8 Et sic passim videtur quam sit exosus conductor pen-
sionem non solvens, & ubique rejicitur.

Nec ob stare videntur rationes, & iura ex adverso
allegata, quia loquuntur in possessore, non in decen-
tatore, prout est colonus.

Remed. 16.

Ad l. curabit, C. de act. emp.

QUERO, an remedium l. curabit, C. de actio. em-
plo. procedat, & locum habeat in contrahis
locationis, & conductionis? Vtique sic, & in quolibet
alio contractu correlative. Corn. consil. 105.
columna secunda, vol. 3. sequitur Paris. conf. 75. nu-
me. 17. vol. 4. Ant. Gabr. de empt. & vendit. conol. 4.
numero 14.

Addo Alphar. reportat. 181. Conar. var. resolut. li-
bro 3. c. 4. Lnp. in c. per vestras, §. 21. de donat. inter
vir. & vxor. Nat. conf. 444. num. 4. & conf. 30. vol. 2.
Moder. Paris. conf. 41. nu. 8. Grat. conf. 78. volum. 1.
Burlat. conf. 11. nu. 35. vol. 1.

3 Hinc dixit Paris. conf. 60. nu. 20. vol. 1. quod pen-
sio debetur etiam si ex re nihil percipitur: dixi alia
suo loco.

Remed. 17.

De infortoria actione.

QUERO in materia infortoria, Recipi ab initio fa-
mulum pro famulando, postea exerceo illum
pro sacris meis in aliqua apotheca, an poterit dicere
se socium in illa arte, in qua prepositus fuit? Vtique
non, sed habere debet salarium conventum. Romain.
conf. 356. nu. 14. vol. 3.

2 Vnde famuli cerdonis, tabernariorum, & similis
mercedem tantum habere debent. Alexand. ad Bar. in
l. testium, in fine princip. ff. de testib. Nec sunt ido-
nei testes pro magistris, & dominis suis. Pet. Mon-
can. in addit. ad Crot. in tit. de testib. par. 4. nu. 139.
Bonac. de fam. q. 99.

Et si infortor, vel Praepositi educant apothecam,
vel domum, teneatur dominus ad pensionem. Follet.
ad Maran. parte quarta, distinctione 22. sub nume-
ro quinto.

3 Plura ad materiam infortoria pertinentia ponit
post alios late Roncheg. de disp. reis. l. 9. in princ.
numero 149. cum multis sequentibus pro longum
discursum, remen sufficiat allegasse, de illius desta tri-
scribere videtur.

4 Addo tamen vultis, quod dum ibi tenet, nu. 164.
quod plures tenentur in solidum ex facto infortoria post
alios per eum relictos. Pet. de Vbal. de duobus patri-
bus, parte 9. in princip. verificat contra hoc obicit
Bar.

Bar. Bald. conf. 263. vol. 5. Ale. conf. 139. nu. 1. vol. 3. conf. 44. vol. 1. teptitum. conf. 28. volum. 6. pulchre conf. vltim. num. 10. vol. 7. Nat. conf. 167. nu. 7. & hoc est commun. opin. Pedem. decif. 149. nu. 7.

- 6 Adde & cundo loco quod si infirmitas fecit aliquas expensas in honorem mercatorum, quod sibi sunt excompensande, si iusta causa facit. Curset. repositis hoc in f. 10. admodum notabile in verbo. expense 4.

Adde tertio loco, quod si infirmitas mandatum non expirat morte mandantis. glof. fina. in l. si quis, ff. de infirmit. Castren. in l. si per epistolam, ff. de acquiren. hereditas. R. u. conf. 1. 15. volum. 1. Bartol. in l. magis ff. de iustificatione omnium iudicum. Cardin. in cap. quoniam, Abbas quæstione septima, de offic. delegat. Salic. in l. inter causas, ff. manda. Alex. in allegata l. mori, num. 18. Anchar. in Clement. de renunc. nisi cum morte mandantis sequatur mutatio status. Doct. in l. eius, ff. si ceteri. perit. vel infirmitas mandatum esset generale. Cur. in l. mandatum, C. manda. Roma. in l. 1. ff. de donat. Boer. 106. Sebust. Med. mortis omnia soluit, in verbo, mandatum, nu. 193.

Remed. 18.

De noui operis nunciacione.

- 1 **Q**uarto, an colonus, conductor, vel inquilinus possit nunciare nouum opus Videbatur quod sic ex l. 1. vbi no. C. si per vim.
- 2 Secundo ex l. in. C. qui legitimam personam.
- 3 Pro contraria parte facit, in provinciali, si ego, ff. de nou. oper. nunciis. vbi Ias. ou. 5. dicit hanc esse communem opin. Mag. Rot. Flor. 94. nu. 25.
- 4 Limita primo, nisi dominus sit absens. Doctores, in l. 1. C. si per vim.
- 5 Limita secundo in iudicio recuperande possessionis, l. in. vbi no. C. qui legitimam personam, & sic concluditur contra.
- 6 Limitatur tertio, nisi de conductione appareat publicum instrumentum cum clausulis soluis, & maxime constitutionis procuratoris, & ponens eundem in locum, & priuilegium suum, vel quod possit vti inquam sua, prout practici notarii faciunt Bart. in l. procurator cum libera, ff. de procurat. in l. creditor, §. Lucius, ff. mand. Ias. post alios, in d. §. si ego.
- 7 Vnde si cautus, vt de conditione appareat publicum instrumentum, quia ad hoc quam maxime procedit.
- 8 Limitatur quinto in conductore publico, vel a Camera, §. in l. 1. ff. de loco publico fruendo. Bar. in l. vestigalia, §. non solum, ff. de publica.
- 9 Limitatur quinto, vt non procedat conductore ad longum tempus, ex quo habetur in re prout suo loco, & alijs pluries diximus.

Remed. 19.

De damno infecto.

- 1 **C**onsideratur etiam in materia locati & conducti de damno infecto, in hanc, ff. de damno infecto. vbi Bario, in practica dat modum articulandi, videlicet quod domus est destructa, & propter illud

vicium domus non potest locari quanti consuevit, cum tanti locari consueuerit: nec iste articulus cencludit, nisi tantum concludatur, quod hoc probent ex vicio domus. Bart. in l. reditor, C. de pignori. ad. commend. Alex. Bar. in l. in summa, quæ est lex penultima, §. sic, littera A. ff. de eod. & in d. l. Ar. in §. si quis agens num. 5. de act. vbi in practica hoc valde commendat. C. de testibus, parte 6. num. 284. vbi similiter valde commendat in actu practico, faciunt l. damni infecti, §. sed inquilinus, & sequenti, & l. qui bona, §. de illo, & l. inquilinus, ff. de d. infecto, vbi bonus textus in sim. loca. in l. sed addet, §. si inquilinus, ff. locati. C. de testi. par. 7. sub num. 9. vlt. l. & c. vbi valde commendat.

Remed. 10.

De exercitoria actione.

Datur in hac locati & conducti materia, exercitoria actio, prout patet in l. 1. §. magistris, §. non autem, §. igitur, ff. de exercit.

- 1 Et per hoc nota est inter scribentes dubitatio, quis locator, vel conductor sit in hoc casu, an nauis cõducta, an metes locare sint. Bart. putauit in magistro nauis dubitationem consistere, an ille nauem, an operas locasset, vt per eum, in l. 1. ff. de præcept. vei b. Ca.
- 2 Item ibidem dicebat cõductionem esse, si nauis principaliter pro meribus conducta sit, vel locationem si magistro operæ locare essent, argumento eorum, quæ notat Bart. in l. secunda, §. Aristot. columna secunda, ff. de donat. Ias. ibi cogitandum relinquit. Bude. in annotatione, refert locationem pro conductione vsus par, & contra, per l. veteres, ff. de contrahend. empt. & suo locum diximus. Alcia Parergo iura libro cumto, cap. 1. §. ait dubitationem consistere an magister nauis esset locator nauis, an vero conductor mercium. Petr. vero 1010. de pact. c. 3. dicebat dominum mercium nauem conducere, & contra mercis suas vehendas locare, sed plurimum scribere, an nauem conduxerit, an nauis vehendas locauit, cum hoc casu pro vestis tantum, illo etiam pro non vestis agatur.

Vnde non mirum, si hoc casu præscriptis verbis agatur, & sic diuerso respectu idem est locator, & conductor.

- 1 Videtur hæc opinio confirmanda ex l. 1. §. magistris, ff. de exercit. vbi magister dicitur locator respectu nauis, & conductor respectu mercium, idem patet in §. non solum, ibi, ad onus locatio facta sit, & clarius in §. igitur, cuiusdem legis.

Remed. 11.

Ad l. Rhodiam de iactu.

Inuenta est in proposito materia locati & conducti, l. Rhodia de iactu, vt si locandæ nauis gratuita eius nauium factus est, omnium contributione satisfaciatur, & Rhodia dicitur a Rhodis inuenta, quorū disciplinam naualem admirabilem (vt Strabo dicit), omnes populi libenter etiam Romanis sequebantur, & ad marem, l. si vehenda suo loco diximus.

M m 4 Re.

Vincentij Carocci Tractatus

Remed. 12.

De conductore & edificante in area conducta.

Speculator in titulo de, vericulo, quid ergo, &c.

Remed. 13.

De Saluiano interdicto.

Materia posui in tit. de renouatione locationis & latius de inuictis & illatis, quatenus spectat ad locati materiam, de qua agimus. Cpo. caut. 81. vbi Joestori datur directum, & utile, nec excussio opposi potest. Thesaur. decil. 175. in fin.

Saluanum interdictum, directum datur vere contra conductorem ipsum, & sequens, i. sicut de interdic. & in eo non requiritur excussio, & ita limitat dictum Socin. quod versatur in ore omnium, per multas rationes bene Nat. conf. 15 l. 3. Bertrand. conf. 13. num. 7. volum. 3. sequutus est Bellon. conf. 34. nu. 8. & 9. Calca. conf. 29. num. 5. Justifine. Becti. confil. 89. num. 16. Thesaur. decil. Pedemon. 175. par. 1. vbi appellat hanc opinionem equiorem, & quod Senatus fecit decretum, ut ita ibi semper obseruaretur. contra Socium opinionem. Nat. & aliorum superius allegatorum, & hoc pro rebus illatis in pradio rustico vel urbano, ut per eum in citato loco. communis tamen peritica obseruat, ut Saluanum siue directum, siue utile deur. pro locatione pradiorum rusticorum, non Urbanozum, C. in l. certi iuris, colum. 2. verbi. ad iura, in contrarium. C. loc. Pedemont. 176. nu. 3. parte 1. rep. hndens Papientem contrarium tenentem, vile tamen Saluanum datur contra tertium res conductores possidentem, Maun. commiff. 18. in verbo per uile Saluanum. Cuiacii lib. 5. capit. 14. Var. obleruat, & non sufficit legalis hypotheca, sed requiritur conventionalis in materia locati & conducti, Vuesembec. de Saluan. num. 1. Pedemon. 176. omne. 4. par. 1. vnde agens duo probare debet, debet, ex causa locationis & conductionis, & possessione coloni tempore locationis, Sarnen. de reddit. q. 2. nu. 33. & 34. Maicard. concl. 1388.

Remed. 14.

De itinere, actuque priuato.

Quero ad titulum de itinere, actuque priuato, an tale interdictum compe tat illi, cuius colonus, conductor, vel hospes itinere actuque usus est & utique sic, dicitur text. in l. 1. s. in cuius colonus, l. 3. uti videmus, ff. deod. Veron. de ser. rust. pradior. c. 1. num. 18. ver. item, an requiritur.

Ampliatur hanc conclusio, ut procedat etiam si colonus, conductor, vel hospes vltus sit ignorante domino, Bar. post gl. in d. l. s. in cuius, vbi colligit ad reuocanda possessionem seruatis, non requiritur scientiam domini. Bene tamen ad acquiendum, l. 1. s. quod situm, ff. de qua quocidia. & xli. lac. Menoch. de re. tit. poss. si. remed. 5. quod sit. 6. num. 66.

Ad praedicta facit decisio Bart. in d. l. 3. s. nunc ui

deod. ff. de itinere actuque priuato, quod si aliqua Abbazia habet in aliquo loco iurisdictionem, si possit ibi aliquem more coloni, vel conductoris certa constituta mercede, sic reuocari iurisdictionem, & per nos reuertuntur ad eum, alio non, quod iudi a multis repugnat notandum.

Remed. 15.

De actione noxali.

Quero datur pro damno illato a famulis locatoris, si tibi domum, ff. locat. vbi cessat hoc casu actio ex conducto.

Remed. 16.

Ex l. fina. C. de edic. diui Adri. toll.

Quero, an tale remedium competat haeredi coloni, vel conductoris? Et videbatur quod non, ex quo non possidet, per quam rationem ita tenet Bald. loquens in quolibet de mentore in l. 1. colo. 2. vericulo quero. an sit vera, C. si de moment. poss. per l. bona fides, ff. de possi.

Contrarium est verum, ut per glo. in d. l. finali, in verbo, fuerunt. ibi Salic. col. 5. verbi. nunc videamus. Clarus Castren. num. 12. Alexan. nu. 22. Jaf. p. 1. Zuccard. n. 155. Papient. in forma libelli haereditatis ex testamento, in verbo, possidet, numero 3. Socin. in, c. p. s. i. numero 36. confil. 20. colum. 2. vol. 1. Ruin. conf. 51. num. 1. lib. 4. Menoch. de adipisc. poss. remed. 4. numero 368. Aret. in 5. quadrupli. col. 15. de actionibus, & hanc est magis communis opinio. Port. conf. 1. num. 18. Rolan. confil. 1. nu. 62. vol. 1. & melius, confil. 4. num. 30. lib. 3.

Amplia idem esse in materia statuti, le mort fuisse, Tiraq. in terminis coloni loquens in eo tract. par. 3. declarat. 4. nu. 1. in fin.

Amplia idem esse in petitione haereditatis, lason. in pralud. scendo. nu. 4. in fin. & in 5. actionum. nu. 32. Papient. in libello haeredit. ab interst. gl. 1. nu. 8. Ale. conf. 73. nu. 4. li. 5. Cur. iun. conf. 30. nu. 1. Rolan. confil. 44. num. 4. lib. 4. lib. 1. Perlonal. de petit. h. g. redit. num. 710.

Limita ex Tiraquel. (vt supra) id verum contra tertium, non contra dominum. Ad l. bona fides responde, ut per Menoc. de recuper. poss. remed. 1. nu. 119.

Remed. 17.

De vi bonorum raptorum.

Quod conductori competit pro re conducti, s. sane In l. vi bonor. raptor.

Remed. 18

De noui operis nunciatioe.

Quero fit etiam sacro conducto ad murandum, Zabai. in rubr. ext. de noui oper. num. sub nu. 3. q. 6.

q. 6. & passim penſitatus, qui domino nunciat, l. de pupillo, n. nunciare, ff. de nou. oper. nouat. cap. 2. cod. titu.

Remed. 39.

Ad exhibendum.

- ¶ **Q**uod conductori competit, & locatori, l. Celſus in princip. ff. ad exhibendum, vbi pulcher tex. in materia.

Remed. 40.

Ex æquitate l. si me, & Titium, ff. si cert. pet.

- ¶ **C**ontra habitantem dumtaxat nulla pensione constituta, vt teneatur quanti conductus fuisset, ne locupletetur cum pactu aliena, prout aliis dixi mox ex Iasio pactio num. 105. Magon, Rot. Florent. l. 40. num. 3. dixi superius considerando plures casus.

Remed. 41.

De retinenda possessione.

- ¶ **C**ontra conductorem denegantem pensionem sine iustis causis iuxta capitulum, querelam, de elect. Papien. ad fut. praestitorem, in verbo, solutio ne, nu. 5. lac. Vener. de Anna. pugnat. p. 1. q. 8.

Exceptio 1.

De feriis.

V his aliquibus remedijs, & actionibus, subsequenter videamus de secundo membro iudicialis ordinis, quod est exceptio, & incipiendo a tempore.

- ¶ Quæro, an in hac locati & conducti materia, obſtet exceptio feriarum, & vitique non, loquendo de feriis in utilitatem hominū introductis, ex quo causa locationis, & conductionis est summaria iuxta naturam, & celeris expeditione digna. Bal. in Læde, C. locat. Grammat. conf. ciui. 54. in princip. Magon, Rot. Luca. t. 5. nu. 28. & Rot. Florent. l. 1. nu. 52.

- ¶ Limitabat tamen iurabiliter Lapsus in Clement. s. p. in verbo, nec cſtatetur, de verb. ſignific. quem ibi ſequitur Cardo, col. 1. t. vt proci dai in feris introductis in utilitatem hominū a iure communi, ſecus ab homine. Itaque, vel conſuetudine, quod eſt notum dignum, ſi verum eſt.

- ¶ Iuris enim appellatione, & municipale continentur. Bal. in Lynca, C. de conſen. in liſſa inſtitutio in fine, ff. de heredib. iſt. inuen. inferens ad compromiſſa, quæ tota die ſunt de iure, & de facto in procedendo, & de iure tantum in ſententiando, quod talis arbitri debet cognoſcere tam de iure communi, quam iudicario, quæ compromiſſa paſſim ſunt in ciuitate Tud. rina, Curr. ſen. conſil. 47. col. ſin. Soc. conſil. 9. col. 6. vbi tres rationes reddit. Bar. in f. Quintusilia, nu. 49. de iure iurando. Caſtrenſ. in l. ius pluribus, nu.

me. 3. ff. de legib. in l. præſcriptione, nu. 11. C. ſi contra ius. Roman. l. p. ſi ducim, nu. 41. ff. ſol. matr. conſil. 25. l. num. 3. vbi Mando. in addit. Alibi in cap. Comana, nu. 11. de elect. in c. cum veſſi. l. nu. 4. de eo, qui inſtituit in poſſeſſionem, in c. licet cautam, num. 2. de probat. vbi Alex. in d. l. poſt dote, nu. 26. Felix. in cano. ius naturale, diſp. 1. Iafin. l. omnes populi in l. lect. nu. 3. & in ſecunda, nu. 9. ff. de iuſt. & iure. Dec. in c. licet cauſam, nu. 20. de probat. & hæc eſt communis opinio. Crot. d. l. Locum populi, no tab. 1. vbi Cacciaup. col. 1. Anchor. q. familiar. 6. num. 5. par. 2. Duen. reg. 56. Hieroo. Magon. Rot. Luca. 64. num. 12. bonus locus a multis opitius ad l. hæredes, 5. cum ita, vbi Ripa, ou. 79. Zanch. nu. 80. ad Trebel.

- ¶ Pariter cauſa mercedis, & ſalarij eſt ſummaria, ſerix nullatenus obſtant. Bald. in Auth. nſi breuiores, C. de ſent. ex breui loqu. rectand. Aſin. in præſ. 5. 2. c. 31. nu. 35. iuxta illud Marthei 20. voca operatio. & rde ſingulis mercedi ſuam. Deuteroc. 24. Tob. c. 4. Leuit. 30. Marant. de exat. 9. nu. 81.

- ¶ Crederem hoc eſſe verum in cauſa pau peris operarii non habentis vnde viuat. Bal. & Alex. l. 1. vbi Alex. nu. 5. ff. de feriis, Bonacotiqui illos non allegat de famul. q. 2. 21.

Facit, quia in cauſa alimentorum, & victus non obſtant ferix in honorem Dei. l. ff. de fer. Marant. de ord. iudic. diſt. 9. num. 6. Socin. de feriis in honore Dei de ciuit. ar. 19. nu. 7. Fall. 2. late Mannofad form. feriis non obſtantibus, q. 8.

Addo Bart. in litem Mela, in ſi. ff. de alimen. leg. & in materia Alex. conſil. 130. vol. 4. & mercedis cauſa dicitur, ſi architectus conducit opus faciendum ad tot certā pro qualibet canna, vel pede, ſi reſponſio ſit certa. Petr. in ſua præſ. lib. 4. c. 7.

- ¶ Pariter procedi poterit tempore ſeruarum contra fabrum maleantem. Marc. decil. Delphin. 63. nu. me. 7. par. 1.

Exceptio 2.

Conductionis.

- ¶ **O**fferatius conductus in alieno ad laborandum, excuſatur, gloſ. notab. in l. in rem, §. ſignum, ff. de rei vendic. quem ſequutus eſt Felin. conſil. 23. col. ſin. verſ. ſecundo loco, & conſil. 24. Socin. conſil. 34. nu. me. 23. vol. 4. Alberic. & Iacob. in l. ſi id, quod. ff. de iurid. om. iudic. & hæc eſt vera, & communis opinio, Iafin. l. de p. p. l. 5. nunciatio, nu. 7. ff. de nou. oper. nunc. Communem quoque docet Boſſ. de mandat. ad homicid. num. 12. Lac. in præſ. etim. c. 10. nu. 36. Rolan. conſil. 54. nu. 6. lib. 1. vbi in ſuſt. contingens conſuluit pro operariis, qui ligna incendunt. Iul. Clar. in §. ſin. præſ. etim. q. 60. col. 6. verſ. ſol. du bitari Moron. de fide, ſteg. & pace, q. 163. nu. 8. Lau ren. Chicou. commu. opin. cent. 2. conſil. 5. Pinel in Auth. niſi, C. de bon. mater. Magon. Rot. Florent. 59. nu. 4. in ſi. Verſhad Aſilic. 217. decil. Peruſ. 103. par. te 2. Vinc. de Anna. ſing. 524.

Hinc poſtea tales operarij, & laboratores nullatenus aſcuſati poterunt, nec de dāno dato, nec de turbata poſſeſſione, nec contra eos in litem ſubſiſtunt. Bal.

Vincentii Carocii Tractatus

Bald. conf. 144. Præsuppositio, lib. 1. quod est re-
peritum, conf. 416, lib. 5. inferendo ad multa statuta, &
hauimentia de tua bati possessione, ut talia non com-
prehendat.

- ¶ Et licet multi veniant hac praetexta, vt accusent
operatorios, tamen facta iustificacione, quod sint con-
ducti, excusantur, immo dominus conduens debet
statim suscipere iudicium in se, & ita facienti vin-
gales, & nolentes praedictum alterius.
- ¶ Amplius primo, vt tales nec ponat extraordi-
naria puniri possint, ita Bald. in citatis consilis.
- ¶ Amplius secundo, siue conduxerit versus domi-
nus, siue quasi dominus, prout tutor, & similes. Iac.
Menoch. de arbitrat. iudic. lib. 2. centur. 4. casu 134.
num. 39. per l. i. qui, s. si tutoris, iuncta glot. ff. quod
vi, art. clam.

- 4 Amplius tertio, ut operarius non teneatur per-
quirere possesores bonorum. Bald. conf. i. 49. lib. 1.
quicquid alius dixerit conf. i. 470. quod reprobatur à
Mag. Ro. Flor. i. 10. num. 9.

Limitatur primo, nisi eis facta sit proteritatio, denunciatio, preceptum, vel inhibitio; & ea non obstante persecuti fuissent, qui puniuntur. Ange. in Aubert. vi omnes obedi. iude. collat. 3. & in d. s. i. g. num. Imol. & Roman. in i. de pupillo. S. nuntiatio. ff. de nou. oper. nunc. Alex. cons. 36. au. 3. lib. 1. repeti. cons. 79. lib. 1. Dec. in L. velle non creditur, num. 9. ff. de reg. iur. Caean. cons. 100. nu. 3. Ripa in ap. decernimus. num. 41. d. de iud. Jac. Menoch. in citato ca. su. num. 40.

Adde bene in materia loquentes Azechi in §. cum in tuo, nu. 7.º de reum diuit. Salicani non ideo minus. C. de accufatio. Cafr. conf. 45. 9. Alex. conf. 1. 6. col. 1. lib. 1. Felici in cap. vniuersitatis, col. 1. de fenf. excomm. Bart. in Leon folium. §. mandato, verificata primam, & ibi in additio. ff. de iniur. Vincent. de Auzadungul. 14. dicere in Regno praefatus, ut statum fiant praeterea. Veronem. in idem art. si feruus, num. 3. ff. de adulterio, inferens ad quationem in facto Parae de eo, qui accomodatui famulos fuos Comiti uduo. Aueria, & accufat ad cathedram per mercedem Epifcopum. Bart. in foluendo, in foluione eadem contrarij. ff. de re go. fi. in l. in.

- * C. eod. tit. & hanc est communis opinio. Eman. Suarez, in suo thesaur. recept. sentent. littera O, num. 19. Firmia in verbo, laborator, num. 4. Joseph. concl. 71. Malcard. concl. 331-num. 147.

- 5 Declaratur hæc limitatio, vt procedat, & locum habeat in protectione iudiciali, extraiudicialis vero non præiudicat, nisi fiat ante opus inchoatum. latè Socin.conf. 1. 4. nu. 30. lib. 4.

- 6 Declaratur secundo aliquibus adminiculis cōcor-
rennibus, aliis non. Augustinus ad Augustinum in verbo, man-
dataur, sub no. 1. ita falsando opinionem tenentem
contrarium; unde extrajudicialia tunc effici,
si fiat i vero interessato, non autem i villico vel vi-
sore. Sueñ con. 94. num. 31. lib. 4. & infuper docent
de veritate eorum, quæ nunciando dicit Pinell. in
Authent. nū. num. 15. C. de bonis matern. per l. si
qui iudicatus, ff. de positi. tertio si fiat ante iactum
re penitus integra, locus hic in actu ipso. Magro. Ros.
Florent. 150. num. 22. ubi infelici operarius ab una
parte habebat vilum villicum denunciarentem, ex alia

condemnatum nobis in unum reddentem.

- 7 Limitatio secundum patet si aliqui scilicet, vel scire potuissent fundum non perire ad conducendum, quia tunc talis operarius teneatur de turbata possessione, & de damno dato; nec excusatur per nominationem, & contra ens in iur. Alex. conf. 36. v. r. ubi. vol. L. arg. l. si r. uos. C. ad l. Jul. de vi publi. & quod not. in l. lib. h. r. uos. ad l. Aquil. Papien. in form. libelli. turbat. poss. sio. in verbo. animo, & inuentione. num. 3. verific. ex quibus solet. Ripa in cap. decernimus. num. 40. limit. 3. de iudic. Gandide male. col. 18. verific. ponit quod ego. Jacob. Menae. de retin. poss. libell. retin. 3. q. 1. §. 10. num. 3. q. 4. verific. secundus casus, & iterum quest. 76. verific. quarta causa. num. 6. 70.
- Addo quod hec est communis opinio. Non acc. commun. opin. in verbo. laboratores. Balb. dec. 19. centur. 1.

- 8 Vnde vicinus quum marime non nouis, neque de recepti, fed aliquorum anorum probos, quos audierint dicere, et talia, & non talia publica vox, & fama, & huius generis fimilia arguunt veram prefumptionem ficque late deducit Ioseph de Ludou. decil. Petulio §. par. 2. & legitime probetur in actis, alijs conficiet Cotr. conf. 230. lib. 1. §. 49 num. 27. & de sciens probanda Menoch. de reu. poff. ff. de med. 2. num. 618.

¹⁷ *Addo Fr. inc. Cañonum, c. 1. num. 4 infra absentes*,
vel *infra*; *Alex. cons. 37, num. 1 t. 1. vol. 3.*

- Lumbis tertio, si operarij fuissent in aliquo do-
lo, Anglii Aulhen, ut omnes obediunt indici, col. 3;
versic. sexto modo legitur, pariter si fuisset in aliquo
dolo, et c. dendo de non inveniend, vel in omittendo
facienda, Plot. de in litur. §. 49. limit. 4.

- 10 Limitatur quarto, nifi contrarius cōvincitur ex facto proprio, quod ipse laborasset, vel quid simile fecisset, nam tunc non excusatur non mandando dominum. Alex. conf. 16. vol. 1. Afflic. de tit. 2. 17. Socin. in lrem. qua. nobis. num. 2. ff. de acq. pos. Soa. un. conf. 13. lib. 3. vol. 1.

- Luminant quinto, nisi operarius fecisset de nocte, vel alias clandestinè, & hæc communis opinio. Iul. Clar. pract. crimin. quæst. 60. versic. iunct. dubitari, & de clandestinitate potius supra in materia vulgarum.

3. Limitatur textio, nisi operari fecissent aliquid, quod esset de genere prohibito, nam tunc non excusantur nominando, sed ipsi tenentur ad penam Plin. in ciatio loco, ligit, 3. Roland. consil. 54. num. 6. vol. 1. Burfat. consil. 32. num. 9. vol. 3.

- Limitatur sepulchro, nisi villitatem percipissent, prout pasculando, & ita procedat consilium Castr. 470. lib. r. vbi nec bona fides, nec mandatum, licentia, vel nominatio in hoc excusant.

Excusantur autem ex iusta et dulci ratione hominis si-
le digni, prout in casu Menoc. & de fide digno aliis
diximus.

14. Practicando laborator accusatus debet habere terminum ad denunciandum domino, & ad se instruendum de defensionibus. Bart. in Auth. qui in provincia, C. ubi de crimine agi oportet. Berach. in verbo, laborator, nu. 5. & denuncians probare debet bona illa esse à se possessa. Nagon. vt supra scientiam, & de vicinatate vt dictum est.

Exceprio 3.

De denunciatione, &c.

- 1 **C**olonus per vim exactus excusatur si denunciaverit, aliis non. R. uia. conf. 147. n. 1. lib. 1. Ant. Gabr. de solut. conclus. 1. n. 47. dixi suo loco. Rota nouissima 141. par. 1.

Exceprio 4.

De compensatione.

- 1 **C**ompensationis exceptio locum habet in contractu locationis, & conductionis. Petr. in §. in bono fidei, num. 7. vbi Iaf. uum. 83. Mynsing. nu. 33. de action. Spec. in titu. de loco, s. nunc aliqua, vers. 83. Gigas de pension. quest. 91. nu. 7. Paris. cons. 510. n. 8. num. 51. vol. 1. ex communi. Sebast. Medic. in tract. de compensat. quest. 12. par. 1. ponens exemplum, quando conductor sublocauit alteri, & contra si adiuuicem non soluunt pensionem sit mutua compensatio.

- 2 Ampliatur ut castrens peculium, stipendia, cetoraz; salaria inuicem compensentur, l. 3. s. 1. ff. de compensat. l. fructus, s. idem, l. si societatem, ff. pro socio.

- Ampliatur secundo, ut opere inuicem compensentur cum quantitate debita, l. fin. C. de capti. Alex. ad l. 1. s. sed & si, ff. de extraor. cognit.

- 3 Ampliatur tertio, ut conductor non soluendo pensionem in tempore, sed obijciendo compensationem non poterit expelli, iuxta l. ede, C. locum qui compensat, soluat. Abb. in cap. bona fides, nu. 11. de deposit. Alberic. in l. cum aliter, ff. de compens. Ange. in l. melior mora, ff. locat. Alex. cons. 12. vol. 5. Gozad. cons. 69. Rolan. cons. 83. nu. 36. vol. 1. Et hæc est communis opinio. Sebast. Medic. in citato loco, num. 3.

- Et sic patet limitatio ad l. ede, C. loca. & reducatur ampliatio ad actum praticum.

- Ampliatur quarto, vi maritus, qui fecit melioramenta, in bonis parafertalibus, sciente, & patiente vxore, teneatur compensare, cum pensionibus perceptis, nec eas directo petere poterit, Bero. q. 32. dicens antepetide tenendum. Ant. Gabr. de acquir. rerum domin. conclus. 1. num. 3.

- 4 Limitatur primo, ut compensatio non admittatur contra debitum iuramentum, & hæc est communis opinio ex Alex. cons. 91. col. 1. vers. secundo principaliter moueor, vol. 2. Manhesil. notab. 54. Paris. cons. 121. nu. 37. vol. 1. Gozad. cons. 32. num. 15. Iaf. in l. eum qui, §. si iurauero, num. 2. de iurior. Afflic. de dec. 163. Viui. lib. 1. opin. 43. Eman. Suarez. in suo thesau. recept. sentent. litera C. nu. 151.

- 5 Addo quod hæc est magis communis opinio. Ant. Gabr. de iureing. concl. 7. Sebast. Medic. de compensat. l. q. 35. & in foro conscientie æquior, & tutior. Seraphin. de priuileg. iuramen. priuileg. 84. num. 128.

- Ampliatur hæc limitatio vltra Anton. Gabr. in citato loco, ut procedat non solum quando debitor vult compensare totum, sed etiam si veller compensare partem, etiam si solum nummum compensare veller, nam adhuc facere non possit. Gozad. cons. 69.

- 6 nu. 8. ratio videtur, quia iuramentum non recipit diuisionem. Cotta in memorab. in verbo, iuramentum.

- 7 Magna igitur vis est iuramenti, ut in nullo, & minime ligatur, scilicet ille subditis diceret, hoc de æquitate canonica non esse attendendum, ut in nullo iuramentum, quodammodo illaqueat, nec hoc considerandum esset.

- 8 Ampliatur secundo vltra, Ant. Gabr. io sua plena conclusione, etiam si in summa difficultate debitor versaretur in habendo pecunias laicæ Seraphi. de priuileg. iuramen. priuileg. 47. num. 17. declarando prout in limitationibus dicam.

- 9 Limitatur primo, ut non sit prohibita retentio, quæ compensatione fauorabilior est. Anton. Gabr. in citato loco, limit. 1. nu. 3. in qua aliquantum dubitatur, & post eum Seraphin. in citato loco, num. 144.

- 10 Addo quod hæc limitatio in conductore pagas retinente est verissima, non obstante iuramento. Pute. in vna Bouonienfi locationis, decif. 292. par. 2.

- Limitatur secundo, quando debitum superuenisset post iuramentum, quia tunc conclusio non procedit. Anton. Gabr. & Seraphin. in citatis locis declarando, ut per eos.

- Addo Borgn. decif. 9. nu. 11. & decif. 35. num. 14. & hæc est communis opin. Imol. in l. subemus, nu. 14. ff. de cond. indeb. Anchar. Reghienf. par. 1. q. 2.

- 11 Limitatur tertio, ut non procedat in herede iurantis, qui non obstante iuramento compelli non poterit ad obseruationem iuramenti. Bal. in prælud. feud. col. 7. in Authent. sacramenta puerum, C. si aduersi, vendit. latè congrui Ant. Gabr. & Seraphin. in citatis locis, vbi num. 14. attestatur hanc esse communem opinioquem, & potest solvere interesse, & de bonis Anchar. cons. 56.

- 12 Contrarium tenet Afflic. decif. 381. in fi. Rolan. cons. 17. num. 15. vol. 1. Crot. cons. 139. num. 8. de decif. Peruf. 15. num. 11. Borgn. decif. 9. nu. 11. ea recepta sententia, quod iuramentum transit ad hæredes quoad obseruantiam, secus quoad reatum perurij. latè Anton. Gabr. de iureing. conclus. 6.

- 13 Limitatur quarto loco, quando is, qui iurauit, esset valde pauper, & grauatus numero filiorum. Decifio Neapol. 163. in antiquit. Paris. cons. 121. col. 1. vol. 1. latè Ant. Gabr. in citato loco, num. 11.

- Addo consue. Parisienf. tit. 1. s. 13. glof. 7. num. 10. ver. Quod procedit &c. Pedemon. decif. 9. sub num. 35. nec hæc limitatio est contraria secundæ ampliatio primæ limitationis, quia ibi non erat pauper, licet pecuniam non haberet, prout sæpe, & diutius occurrit. Galleff. part. 4. q. 2. num. 9. ad form. Camer. oblig.

- 14 Limitatur quinto, ut quoad penam euitandam admittatur compensatio ipso iure, non obstante iuramento. Paris. cons. 121. col. fin. vol. 1. Grat. cons. 121. col. 1. vol. 1. Anton. Gabr. in citato loco, limit. 3. num. 9. prout in caducitate exemplificari possit in conductore ad longum tempus.

- Addo Iacium leum qui, §. si iurauero, ff. de iureiur. Socin. l. Iulianus, ff. de cond. & demon. Guido Pap. q. 177. in fi. Rolan. cons. 148. in princ. vol. 1.

- 15 Declaratur vltra Anton. Gabr. hæc limitatio duobus modis.

- 16 Primo, quando pecunia esset hincinde debita, sed

Vincentii Carocii Tractatus

si ex vna esset debita, ex alia futura deberi, non fit compensatio ad paxem censationem. Roman. consil. 104. col. 1. per l. si cor sit, C. de compens.

17 Limitatur declaratur, dummodo fuerit positum per compensare volentem. Guido Papae quæst. 321. num. 2. Corn. consil. 15. col. 2. lueria H. vol. 1. de 12 phin. de priuileg. iuramenti priuileg. 74. sub num. 136. in fine.

18 Limitatur sexto, ut procedat in iuramento specifico de soluendo, secus in iuramento generali de agtendo, & obseruando, quia tunc intelligitur secundum formam, & obligam contractus. Grat. consil. 151. col. 1. vol. 1.

Addo Alciat. respon. 39. oim. 3. versic. tertio respondendo, quia intelligitur iurasse secundum naturam contractus. Bald. in cap. quæ in ecclesiis, col. 6. versic. dicitur, de consuet.

19 Quam te probat Pedemont. decif. 92. in fine, reputans idem esse iurasse de soluendo, & facta simplici promissione de soluendo addere clausulam ordinariam. Quæ omnia &c. nam ita iurando necessario sequitur iurasse soluere, quod promissit, cum iuramentum habet vim expressi.

20 Distinguit concordando Seraphin. in citato loco, aut fuit adiectum verbum, soluere, vel aliud æquipollens, puta, satisfacere, vel aliud simile. Primo casu procedit opinio decisio. Pedemontan. Secundo casu procedit contraria opinio Grat. & aliorum primo loco rehta.

Tamen reducendo ad actum practicabitur hæc distinctio. prout quod oque vidi obseruatum.

21 Limitatur septimo, ut non procedat in causa, in qua proceditur de bono, & æquo, prout in Curia Mercatorum, & simili. Grat. in alleg. consil. 121. nu. 12. Paris. consil. 121. lib. 1. Vnde quando causa venit cognoscenda sola facti veritate inspecta, semper compensatio admittitur. Pedemont. ut supra, nu. 35. Sebast. Medic. de compensat. parte 1. quæst. 25. nu. 24.

22 Limitatur octauo, quando hinc inde debita essent iurata, quia tunc admittitur compensatio ratione mutue vicissitudinis iuramenti. Pedemont. in allegata decisione, num. 35. & sic in iuramentis compensatio admittitur.

23 Limitatur nono, ut molto magis procedat in debito iurato per antecessorem. Rui. a. consil. 41. nu. 11. vol. 1. Afflict. decisio. 381. Abb. consil. 77. num. 18.

24 Limitatur decimo, in debito confessato ante probationem factam per creditorem.

Socin. in verbo, compensatio. Grat. consil. 121. num. 16.

25 Limitatur vndecimo, quando debitor non esset liquidus, & instrumentum ceteret aliquibus solemnitatibus, & in aliquo claudicaret. Grat. ibi, nu. 17.

26 Limitatur duodecimo in promissione turpi, vel parum honesta. Guido Papæ q. 80.

27 Sed nunquid stante statuto, quod nulla possit opponi exceptio nisi solacionis, an etiam compensacionis, nedum solutionis. Crot. tenuit quod non, in l. 4. §. Caro, num. 7. ff. de verbor. obligat.

28 Contrarium est verius. Ang. consil. 132. Alex. consil. 12. col. fin. vol. 2. Guyl. Pop. decif. 171. & 174. in fi. Iaco. Rebuff. in l. nemo carcerem, C. de excels. tribat. lib. 10. Pau. de vi iuram. nu. 33. Bertr. col. 289. col. 1.

vol. 2. Traquell. de retract. §. 1. tit. 1. glof. 1. nu. 4.

Addo Gozad. consil. 69. oim. 2. & in prædictatur Alim. in prædict. cap. 31. §. 46. nu. 2. quod facit ad statutum Tuderunom de pæreogia.

29 Limitatur decimo tertio, in debito liquido de pæreogia soluti, secus si non esset de pæreogia soloendum, prout sunt melioramenta perpetua, quæ solui debent finita locacione. Joseph de Ludou. consil. 12. vers. nihilominus prædicta.

Exceptio 5.

De Retentione.

P Osui superius in tractatu melioramentorum, & in verbo, Aduocatus, & Procurator, & in facti contingencia. Russicus à Cne iouido subornatus agn contra suum procuratorem ad retentionem eor. & processus, qui excipiebat de retentione ratione suæ mercedis, & salarij, fuit dictu hoc non posse pro mercede sua, sed bene pro expensis, si quas fecit. l. ex Capie. decif. 11. quod verius dixit Boer. decif. 15. Iacob. Menor. de rems. poss. remed. 11. nu. 14. Vnde cantos sic bonus Procurator, ut petat quod odolet, in super etiam in debito iurato datur conditi etiam exclusa compensacione, & excusantur à caducitate. Pute. in vna Bononiensi locacionis decif. 292. parte 2.

Exceptio 6.

De Inobseruantia.

P Osui in titulo de existionibus.

Exceptio 7.

De Triennali solutione.

D E qua suo loco diximus, maxime quando diuersis temporibus sint facti, Crauer. consil. 313. latè Myosinger. lib. 4. obseruat. cent. 3. cap. 39. Anton. Kouescal. ad Alexand. consil. 105. versic. sed dic. primo, lib. 3.

Exceptio 8.

De Renouacione.

P Atet & de hac suo loco ad materiam §. qui impleto, ff. locati.

Exceptio 9.

De Receptione pensionis post incursum.

P Atet & suo loco diximus.

Exceptio 10.

De Vfuris.

D iximus superius ad ipsius materiam;

Excep.

Exceptio 11.

Ne Luminibus officiat &c.

Est casus quotidianus, & practicable secundum Ang. in l. is, qui binas, ff. de usufructu, quod locator non potest obsecrare, vel officere luminibus rei locatę etiam ab extraneis, & dominus tenetur, l. si merces §. 2. ff. loc. Veron. de serui. vrb. an. p. d. c. 6. a. vers. item queri post. Padill. ad L. autus, nu. 30. C. de serui. & aqua. commendat. Mar. ling. l. 54. dicens sepius in facto euenire.

Exceptio 12.

De Iureiurando.

Vnde collinus iurans arbores non succidere, vel succidisse, conuentus locati arborum furrim casarum lege Aquil. vel quod vi aut clam legiti me se defendendi, l. duobus, §. colonus, ff. de iureiurando ex quo contextu clare patet talia remedia contra eum locum competere, & pro incisione dari.

Exceptio 13.

De Bona Fide.

In contractu locationis, & conductionis vt bonę fidei non possunt opposui exceptiones de apicibus iuris, sed merx æquata tantum. Bal. conf. 63. vol. 1. Andr. ab Exe. c. 1. nu. 13. de cõstitutio. Rip. in cap. cum ecclesia Sutrina, nu. 16. cod. tit.

Relique exceptiones patebunt per discursum præsentis tractatus.

Exceptio 14.

Locatio non est finita, vel terminus conductionis, l. legem, C. locat. si samen conductor per contumaciam nõ restituit, ad interesse tenetur, l. videamus §. qui vinu, ff. loc. & iurabatur in litem vt suo loco diximus, & competit remedium, l. si quis conductionis.

Exceptio 15.

Quod sit, contra legem locationis, l. dominus, §. fin. ff. loc. §. conductor Institut. de locat.

Exceptio 16.

Tibi mihi non locasti, sed Titio qui mihi locauit, l. si tibi la secunda, ff. locat. & quod rem conductę alteri locare possum, l. nemo, C. loca & sic ut locator non possit conductorem ante tempus expellere, ita nec conductor ante finitum tempus, rem conductam dimittere, & aliqn ad interesse tenetur, l. habitatores, §. fin. l. dominus, §. qui contra legem, ff. loca. & statim poterat dominus agere, l. si in lege, §. si domus, ff. loc.

Exceptio 17.

Est facta tacita relocatio, vnde expelli non possunt, l. item quæritur, §. qui impleto, ff. locat. & dicam tuo loco.

2.

Exceptio 18.

Pensionem solui Tino creditori de tuo mandato l. solutam, §. solutam, ff. de pignor.

Exceptio 19.

Pensionem esse remissam, quid in dubio nõ præsumitur, l. cum indebito, §. final. ff. de probatio.

Exceptio 20.

Melioramentorum, & refectionis domus vt suo loco dixi.

Exceptio 21.

Non potui vt te locata, l. si fundus, l. hac distictio, l. perinde, ff. locat.

Exceptio 22.

Sterilitatis, posui suo loco de remissione mercetis.

Exceptio 23.

Domum habitare non potuit, vnde non tenetur ad pensionem, l. cum in plures, ff. locat.

Exceptio 24.

Quod res locata petiit, siue culpa conductoris, vnde de dolo vel culpa non tenetur, vnde si equum commisit non bono custodi, teneatur de leui culpa, Bal. co. sil. 404. volum. 2.

Exceptio 25.

De patientia successus non præstita, vt dixi in mul. de euctione, vel vt stabulum reficiatur, vel alia in conuentione expressa, lex conuictio, in prin. ff. locat. Alex. conf. 170. colu. 2. vol. 6. Laf. conf. 109. colu. 1. volum. 1.

Exceptio 26.

Locationem nullam ex defectu consensus, l. qui id certum, ff. locat. vel ob defectum pensionis, l. a. ff. cod. vel quod res locata non est in nostro commercio, argument. l. malum, ff. de vrb. obligat. Idem in seruitute reali, & rusticarum si prædium habeas vicinum, seruitutem itiners, vel aliam tibi commodam locare possum, l. si is qui bona, §. finali, cū l. si q. ff. de pigno. seruitutem vero Vrb. an. non, vt l. gni immutendi domi meæ tibi locare non potero, ne vrbis finita locatio deformatur, l. cetera, ff. de leg. 1. Item, rem tuā ubi locare nõ possum, l. neque, de reg. iur. & hoc casu locator nõ tenetur possessionem arg. lei a quo, §. 1. ff. de usufructu.

Exceptio 27.

Quod est miles clericus, & similes de quib. in tit. tul. qui non poss. conduct. esse.

Exco-

Vincentii Carocii Tractatus

Exceptio 18.

De Probatione.

EXceptio de iure tertij, Pedemontan. 4. uu. 3. par. te secunda.

Exceptio 19.

EXceptio excussionis, siue finis in priuato, siue finis in Communitate & Republica. l. Moſchis, ff. de iur. l. i. secundum vnam lectionem, C. de conueniend. si. c. deb. lib. 10. & in dictis iuribus habetur per Bart. quod facta excussione potest creditor conuenire quem vult ex possessoribus.

Replicatio prima.

Per me non stetit. Posui latē suo loco.

Replicatio 2.

De Patientia.

Promisit famulus in apotheca per quendam Mercarium conductus seruire domino in apotheca, & postea fuit: pposita elausula. Et pro alijs seruitijs ipsius, & hoc pro biennio, ita vt si ante discederet, teneretur domino ad decem. discessit ante tempus, coſueuebatur ad decem, dicebat ex causa legiti ma discessisse, ex quo dominus vltus est opera sua in villa, ad quæ seruitus non tenebatur, quia illa dictio, alijs seruitijs, intelligitur de ſimilibus, ad gl. in l. si ſu gnuil, C. de ſeru. ſug. que communiter approbatur. Curt. iun. conf. 133. nu. 1. Eman. Suarez in ſuo theſauro litera A, num. 171. Vnde non debebat in ſeruitijs ruſtialibus exercere, ſuit replicatum ex quo paſſus eſt alia diſſimilis committi ſeruitia, nec in hoc reclamauit, cum potuiſſet contradicendo impedire, conſentit tacite conſenſiſſe, ad doctrinam laſ. in l. que dots, num. 92. ff. ſoluio matrim. ſtante contractu locationis, qui conſenſu tacito prorogatur, vt ſuo loco diximus. Dixi etiam, quod dictio alius, verum eſt, quod de ſimilibus intelligatur, ſi hoc verifiſicari po teſt, ſed ſi attentata qualitate non poſſet, tunc intelli geretur de quibus poſſet, cum verba intelligantur ſecundum qualitatem perſonæ, l. plenum, s. equitij, ff. de vſu, & habitat. Vnde pauper mercatili extra ſuam apothecam famulo nihil ſimile committere po terat, quare alia ſeruitia committere poſſuit, ne verba inſtrumenti ſint ſuperflua. Bal. in rubr. C. de contra hen. empt. vbi puerctus aliquid operatur. dixi etiam fuſſe ſimilitudinem largiſſime, & in genere ſumptam. Caputaquen. decif. 198. par. 2. dummodo igitur ſeruitium ſit, committi poterat.

Vltis actioibus, & exceptionibus, replicationibus. In hac iudiciali practica locati & conducti, quæro ad ad materiam Liberti, s. fin. ff. de lib. cau. an procedat ad conſueſtione, licet enim in materia poſſeſſoria, ſi vtraque partium dicas ſe poſſidere, ſi pro reo habeatur, qui naturaliter poſſidet, d. s. fin.

Limittur in conductore, appouente finito tempo re locationis, Bal. conf. 177. col. prima, lib. primo. Tiraquel. le mort ſaiſit. parte 6. declaracione 7. nu. 2. in fine.

Sequitur poſtea factis exceptionibus, & replica tionibus terminus probatorius, in quo videbi mus multas viles quæſtiones in hac locati & con ducti materia.

Q V A E S T I O P R I M A.

Quarto, an colonus ſit idoneus teſtis in cauſa domini fui, & vique non, ex gloſ. in §. pater, in verbo, in ea re, Inſtit. de teſtamen. Bald. conf. 139. nu. 8. col. 3. verſ. quantum ad tertium, lib. 2. Alberic. in l. etiam, C. de teſtib. Auſt. de teſtib. num. 21. verſ. colonus. Spec. de teſtib. §. 1. verſ. item ex cipiunt, num. 11. Socin. conf. 133. num. 6. col. 2. conf. 146. nu. 11. & 12. vol. 1. Campeg. de teſtib. reg. 14. Croc. eod. tract. par. 4. nu. 142. Alex. conſil. 3. 2. uu. 2. vol. 1. & 116. nu. 16. vol. 4. Sebaſt. Medic. reg. 5. Maſcard. de probat. conſul. 320.

Addo, quod hæc eſt communis opinio. Lanſi. de teſtib. nu. 64. Eman. in ſuo theſauro, litera C, nu. 144. Viui. in ſylla opus 984. Monicell. de teſtib. in verbo, colonus.

Erat cõmuniter ſeruator. Alberic. in l. etiam, C. de teſtib. Nouel. regu. 217. num. 79. Alber. de teſtib. c. 8. num. 9. dicens iure non probari contrarium. Natia conf. 18. num. 16. licet contrarium teneat.

Limittatur primo loco hæc conſuſio, vt procedat, & habet locum in colono adſcriptorio, cui impe rari poterat, ſecus in patuario, & alijs diſſimilis con ditionis, glo. in c. in l. iteris, de probat. quam ſic expli cat Soc. d. conf. 133. num. 6. in ſit & ita omnibus placuiſſe teſtatur Alex. conf. 57. nu. 14. vol. 7. Maſcard. in citato loco, num. 2.

Addo Crænet. qui citat Alex. conf. 377. num. 17. & 19. vbi alios citat. Sequitur Ruin. conf. 9. col. fin. lib. 3. & conf. 106. nu. 13. lib. 5. Socin. iun. conf. 137. nu. 8. verſ. vel tertio, lib. 2. Calcan. conf. 64. num. 15. vbi dicunt hanc verio rem, & magis communem opi nionem. Ruin. regu. 71. num. 14. vol. 2. & ita de con ſuetudine ſeruator. Auſt. de teſtib. num. 21. laſ. ad Poſt. in §. pater, vltima addicione. Menoc. conf. 225. num. 70. lib. 3. Viui. lib. 1. opin. 357.

Limittatur ſecundo, vt ſtetit arbitrio iudicis, quan ta fides ſit adhibenda. Auſt. in citato loco, num. 21. per l. 3. verſ. ideoque, de teſtib. Soc. d. conf. num. 7. Dec. conf. 10. verſ. 6. nu. 8. Fulgoſ. conf. 173. Alex. d. conf. 137. num. 6. vol. 7. faciunt generalia adducta per Menoch. de arbit. iudic. lib. 2. centur. 1. caſu 90. licet hoc in ſpecie non tangat.

Limittatur tertio, quando non tractatur de fruſti bus, ſed de poſſeſſione, vel proprietate rei, cuius ſunt coloni, & examinentur domino iubente. Salicet. in l. liberi, num. 8. C. de teſtib. Curt. iun. conf. 103. num. 15. Et ita pluries iudicatum per doctiſſimos vi ros atteſtatur Soc. conf. 128. num. 7. vol. 7. Maſcard. in citato loco, num. 6.

Addo Innocen. in cap. ex literis, de teſtib. Arretin. conf. 13. col. 7. Bald. conf. 444. col. fin. vol. 1. & ita de conſuetudine ſeruator. Socin. iun. conf. 133. num. 8. vol. 2. Amon. Gabr. de teſtib. conſul. 10. num. 58. Magon. Roſ. Fioren. 133. num. 5.

Licet

Licet Grat. dicat communem opinionem in con-
 * trarium conf. 41. col. 2. vol. 2.

- 7 Limitatur quarto, quando agitur de re minima, puta de vno sacculo frumenti, quia creditur ei Dec. conf. 110. num. 8. Tiracq. de iudic. in rebus exigendis, verif. 84. Schaff. Medic. reg. 5. num. 3. 1.
- 8 Limitatur quinto si sunt plures coloni, nisi numerus supplet, Alex. conf. 57. n. 13. vol. 7. Cur. conf. 168. col. 4. verif. praezeta, numerus. Socin. ian. conf. 146. num. 14. vol. 1. vbi loquitur in tribus coloni.
- 9 Limitatur sexto, si concurret cum testis, qui sit omnineceptione maior. Dec. conf. 200. num. 8. verif. sexto, contra perlonam. Suatez. in suo thesaur. litem. 12. T. num. 187.
- 10 Et si pater sit colonus, filius est idoneus testis. Socin. ut supra, n. 12. & hæc est vector opinio. Eman. in suo thesaur. litem. T. n. 187.
- 11 Limitatur septimo ultra Mafcard. & alios, si colonus est bonæ opinionis, & famæ. Salicet. in l. 2. C. de testib.
- 12 Limitatur octavo, si tempore depositionis desit esse colonus. Grat. in allegato conf. vbi subli. credi colono vti melius informato.
- 13 Limitatur nono, ad probandum innocentiam. Natta conf. 407. n. 22. vol. 2.
- 14 Limitatur decimo, in facto antiquo, vbi colonus est idoneus testis pro monasterio. Aegid. Boll. de testibus, n. 116. vbi idem in funulo.
- 15 Limitatur vndecimo, vt probationi per colonum, vel si suarium non sit locus iuramēto suppletorio. Alex. conf. 34. vol. 1. Firmis. in verbo, iuramentum. verif. 62. Bull. de testib. n. 90.
- 16 Et creditur scilicet dicenti tantum respōdēte tutori. Boll. de testibus, n. 147.
- 17 Limitatur duodecimo, vt admittatur ad probandum valorem fructuum, qui in prætequum sunt si suarium. Put. decil. 9. lib. 1.
- 18 Limitatur decimo tertio, ad probandum locatores per annos quadragesimas non soluitis, ex quo non tractat eorum interest principaliter. r. Put. decil. 15. par. 3.
- 19 Colonus autem testatoris, non est idoneus testis pro domino nec in testamento, nec in codicillis, etiā de iure canonico. R. uin. conf. 9. n. 17. vol. 3.
Et si habes, quod & quando operetur illud interrogatorium. Si est colonus, & in quibus casibus procedat.
- 20 Propter Farinac. q. 55. Insip. & 4. vbi asserit hanc esse magis communem opinionem veriore, & de consuetudine obtentam in ciuitatibus & criminalibus casibus.
- 21 Limitatur decimo quarto in inquilino, qui est idoneus testis pro domino suo, Alexand. de Neuo conf. 7. n. 2.
- 22 Limitatur decimo quinto in colono antiquo, qui est idoneus testis. Bull. de testib. num. 16. l.

Q V A E S T I O I I I

- S**ed quid e contra, an locator sit idoneus testis in causa conductoris, & super re conducta. Vtique non, respondit Fel. conf. § 1. ius nu. 3. verū scilicet autem in casu, quo teneretur actioe ex locato ad interesse modo aliquo, vt ibi per eum.

De Fatulo.

- Q**uarto, an famulus sit idoneus testis pro domino suo, & utque regulariter non, glossa verbo, de familia, in capitulo lxxviii. de testib. Specul. de re lib. 5. l. verificatio. item expun. Cyr. in l. 2. quæst. 1. in fine, C. de testib. latè Anton. Gabr. de testib. conclus. 10. num. 4.
- Ad** Roland. cons. 4. num. 35. vol. 1. Paris. cons. 67. num. 8. l. vol. 3. Aufser. de testib. num. 4. in verbo, famulus, Dabond. in eod. tract. num. 6. Firmian. in verbo, famulus non potest. Alex. cons. 9. l. vol. 4. Anchar. Regien. quæst. 76. nu. 10. parte 1. Mascard. conclus. 75. 8.
- Ampliat**ur idem esse in femala, vel pedifecqua. Alexand. cons. 5. col. 3. veritem non obstat, vol. 1.
- [Ioan. de Amic cons. 196. nu. 1. Paris. cons. 67. num. 8. lib. 3. Mantua cons. 2. c. 3. nu. 30. lib. 1. Iodoc. in præf. cap. 30. rubr. de reprob. testib. num. 6. Bertazzol. cons. 478. num. 8. & ibi Claud. in addit. litera B. Mascard. conclus. 90. lib. 1. num. 2. Hæc hoc Amelian. in tract. de testib. part. 1. in verbo, Ancilla, num. 2. ubi rationem reddit, quia domus fides est]
- [Subampliat ut examinata non faciat indicium, ut concludit omnes superius nominati, & hanc dicit verioris opinionem Prosper Farinac. quæst. 55. Inspec. 2. num. 161.]
- [Declaratur v. sit testis idoneus parte non opponente, Ange. in Authen. de testib. in princ. & hæc est communis opinio. Mascard. & Farinac. in citatis locis, & dixi ampliat. 7.]
- [Declaratur secundo, de his, quæ sunt in domo, quia præsumitur magis informata, ut in probando adulterio, si pro, & similibus, l. consentu. s. sicutus, C. de repud. glossa in l. 3. C. de adit. bona glan. c. fin. de testib. eod. repud. Iodoc. in præf. cap. 30. t. de reprob. testib. num. 10. ver. postremum. Croc. cons. 13. t. nu. 26. lib. 1. t. A. x. de Neco cons. 4. num. 15. Vnde quædam sunt, quæ ex natura actus non prohibentur probari per testes inhabiles; & tunc admittitur ancilla, & similes; quædam sunt, ex quibus de natura actus testes inhabiles rep. illantur, prout matrimonium, & similia; & tunc testes inhabiles repelluntur, etiam si veritas alter haberi non possit. Abb. cons. 54. nu. 14. lib. 1. Alexand. cons. 152. nu. 15. lib. 1. pulchrè Dec. cons. 3. o. lib. 1. col. 2. vers. & in isto casu, ita declarans l. ex consensu, s. sicutus, C. de repud. c. veniens, de testib. Ioan. de amic. cons. 96. num. 17. Prosper Farinac. q. 55. Inspec. 1. num. 62. Inspec. 2. nu. 163. q. 62. limitatio, 2. num. 55. & vide inferius in hac eadem q. sub num. 31.]
- [Declaratur tertio, ut contra dominum sit testis integer & idoneus, & plene probet tam in civilibus, quam criminalibus causis, latè deducit Prosper Farinac. q. 55. Inspec. 1. num. 54.]
- Ampliat**ur secundo, ut nec iudicium vel presumptionem aliquam faciat. Bald. in l. testimonium, in ap. lib. 1. C. de test. b. in l. seruos, C. eod. Grammat. cons. crimin. 26. num. 35.
- Ampliat**ur tertio, etiam si deponeret in facto proprio, puta quod reperto tueri librum commodatum

Vincenzii Carocii Tractatus

Bart. in l. de ferre, §. item decreuerunt, ff. de in. fisci, aufer. de testi. nu. 43. in verbo, famulus. Mascard. de probat. concl. 758. nu. 2. [Monticell. in reposito. in verbo, famulus, fol. m. h. 15. lat. Hippol. Riminald. conf. 175. num. 7. & §. q. lib. 3. & fuit opinio Bart. in l. omnibus, num. 7. verbi. ego feci & ibi Salic. num. 6. cui assentit Bart. C. de testib. Jacob. de S. Georgio in l. nullus, num. 2. C. eod. Florian. in l. vlt. num. 1. verbi. ego volo probare, ff. de testib. Felin. in cap. cum a nobis, num. 14. in fine, & ibi Butr. num. 13. de testib. Gemin. in c. Romana, num. 1. in fi. de testib. 6. Alber. de testib. c. 4. nu. 14. in fi. vbi Lanfranc. nu. 67. Campeg. coel. 63. in §. fallent. Grammat. conf. 35. num. 33. Ruin. conf. 105. nu. 1. lib. 1. Viuat attestans de continui in verbo, Testi deponenti. & Mascard. pariter de comuni lib. 3. conclus. 132. num. 35. Prosper Farinac. q. 60. Inspec. 1. num. 13. vbi pariter de comuni.]

[Cui plenè proficenti addo Bonintend. decif. 63. Tiraq. de retract. consanguin. §. 1. glof. 14. num. 37. Gabr. de testib. consil. 1. num. 1. vbi communem & veniorem dicit Menoch. de arbit. casu 99. num. 6.]

[Declaratur in istis personis, quæ faciunt aliquam particularem artem, nam eis statim in facto proprio. Curt. de testib. conclus. 38. nu. 81. vbi dicit esse pulchrum dictum, & bene ponderandum : & est dictum etiam die in ore Doctorum Mediolanensium, Bosli. de n. probat. test. num. 87. Ioan. de Amic. conf. 4. r. num. 8. Campeg. de testib. regu. 63. in 7. fallent. Practic. Cortadi. §. 2. de offic. prior. in c. uia civilis, titu. de testib. ubi. personas testium aggrediendo, verbo, testis in te proprio, num. 47. col. 2. io princ. Mascard. lib. 3. concl. 135. nu. 62. Boign. decif. 17. num. 4. dicens valde vile Florentis pro anniolis, Patis pro facinoris, Lombardis pro brentatoribus, & poratoribus vini & rerum.]

[Declaratur, nisi alium defectum patiatur. Riminald. conf. crimin. diuers. 82. num. 3.]

[Cautela tamen datur, vt famulus vel portitor quietatioem habeat à consignante de consignata per eum : & sic erit tuus. Thom. Diploar. per verbum, Farte, in addit. ad Bart. in l. de ferre, §. item decreuerunt, liera D. ff. de iure fisci.]

5 Ampliatur quarto, vt non solum procedat in famulo, sed generaliter in quolibet familiari, vel domo fisco, vt late per Anro. Gabr. in conclus. 10. de testib. in princip. Mascard. in conclusio. 757. limitando, & declarando, vt per eos.

6 Ampliatur quinto, vltra eos plenè proficentes, vt procedat, & habeat locum in famulo, familiari, vel domestico ipsius iudicis procedentis ex officio, vel per inquisitionem. Ita dicit notabiliter Alberic. in l. 1. C. de testi. ex quo ex hoc in practica, & facti contingentes rejicit testimonio bursarios, & cancellarios volentes ferre testimonium super inquisitionibus, hodie tamen omnia audent.

7 Ampliatur sexto vltra Ant. Gabr. & Mascard. etiam si post præstitum testimonium dixerit esse famulum, familiarem, vel domesticum, quia adhuc eadem ratio militat. Specu. de testib. §. 1. sub num. 18. & ibi clarius Ioan. And. in addit. quid enim prodest dissensus post actum iur. cõsumatum quid prodest consilium post vulnus illatum ? quid minus possit boues furatos ?

8 Ampliatur septimo, etiam vltra Ant. Gabr. & Mascard. etiam parte non opponente, dummodo constet ex actis. Bal. post Nic. de Matard. in d. l. 1. quoniam ibi sequitur Petr. de Suzar. contrarium videtur vcl. leidem Bald. in l. si quis testib. nu. 7. C. de testib. & Felin. in cap. iuramentis in fine, extra eod. titu.

[Ampliatur octauo, etiam vltra Anton. Gabr. & Mascard. vt nec admittatur ad testificandum de his, quæ vident ante famulatum, Felin. in cap. in litem, sub num. 10. verfic. & dicit Bart. de testib. vbi Abbat. num. 6. in fine : & sic ad exclusionem sufficit esse ferendum tempore testum suorum, licet non fuerit tempore actus, super quo deponit.]

9 Limitatur primo loco, vt non procedat si tempore depositionis non esset amplius famulus : hoc enim tempus inspicitur, i. nomen, §. in strumetorum, ff. de verb. signific. l. 3. §. lex tula, ff. de test. cum ibi nouatis. Alex. conf. 5. num. 9. vol. 1. & conf. 149. col. 2. vol. 5. Grat. cunct. 41. num. 3. vol. 1. Ruin. conf. 36. col. 6. vol. 4. Lanfranc. de test. num. 84. Zaf. conf. 3. par. 2. Crot. conf. 131. nu. 57. & hec est communis opinio. Alexand. conf. 100. num. 6. vol. 8. Nico. Magg. Rot. Lucan. 65. num. 16.

[Ampliatur hæc limitatio in eo famulo, qui stat in domo antiqui domini, donec ibi provideat de alio nouo domino nam adhuc in testem admittitur. Ioan. Andr. in cap. vlt. de verb. significat. Jacob. Leonardus conf. 49. num. 50. inter conf. matrim. diuers. quem refert Jacob. Nouell. regul. 116. num. 9. Prosper Farinac. quæst. 55. Inspec. 2. num. 140. vbi moderat, nisi vixeret expensis antiqui domini. Immo crederem, quod ista liberalitas domini in retinendo in domo aliquam affectionem causaret, maxime quando raro datur ista differentia remette famulum aliquum in domo sine expensis & idem Jacob. Leonardus eodem conf. num. 54. dicit, quod Ioan. And. non dicit illud, ad quod alligatur.]

[Declaratur, si tempore depositionis erat famulus : & tempore repetitionis non erat famulus : nam attenditur tempus primæ depositionis, non repetitionis : & sic non probat, Corn. conf. 170. col. 3. vol. 3. Ex quo etiam habes, quod si famulus fuit adhibitus in testem in testamento deponere potest, licet tempore depositionis sit famulus : fecus in contractibus & similibus, luxta communem distinctionem relictam à lasin l. 1. col. 1. & penult. C. de testam.]

[Et testis etiam post famularum examinationem non est omni exceptione maior. Tiraq. de caus. cessant. in princip. num. 103.]

10 Declaratur, si dolo, & studiosè discessisset, prout in duobus casibus præsumitur, puta, si iudicio cepto discessisset, vel trueretur, Barto. in l. vir maritus, ff. de donat. inter virum & uxorem. Bald. in l. 1. §. si seruis, verfic. breuiter ista est veritas, ff. de quaest. lib. Marfil. in l. 1. §. item nummi, col. 1. sub nu. 1. verfic. quandoque detur esse, ff. eod. Boich. in cap. in literis, in secundo cap. de testib. & ibi Bald. veru. quid in famulo, vbi Felin. verfic. secundo intellige. Corn. conf. 170. col. 3. vol. 3. Lup. in rubrica de donatio. inter virum & vxor. col. 1. verfic. ex quo infer. Aufer. ad Tholof. decifio. 4. Tiraq. de caus. cess. in princip. in verbo, famulatio, sub num. 103. Patif. conf. 59. vol. 1. Alberic. de testib. cap. 4. num. 18.

Barbar.

- Barbar. conf. 26. col. 8. vol. 4. Corfetti. fing. in verbo, præfump. 3. Kiparefp. 201. nu. 8. in nouiter addiue.
[Ioan. Sicar. in Letam. num. 9. C. de testib. Aufre. de probacione testium. num. 36. post quartam fallentium. Lanfranc. de testibus. num. 6. in fine. Petr. Moncad. ad Crot. de testibus. num. 128. litera O. in verbo, Familiaris. & hæc est communis opinio. Gomef. variarum resolutionum. tomo 3. cap. 12. nu. 15. Mascard. concluf. 758. num. 4. lib. 3. Adde Diaz regula 746. num. 10. Campeg. de testibus. regula 13. limitacione 1.]
- 11 [Et si magis communis opinio ut hæc duo fraudem inducant, scilicet, esse licentiarum lite pendente, & statim lue finiri reduere, Prosper Farinac. q. 55. Inspect. 2. num. 152. vlt. que 159.]
- 12 Practicando igitur sunt interrogatoria, si fuit sumulus, quo tempore, quare discessit, & si est reuersus.
- 13 Quid si studiosè non reuertetur licentiarum?
- 14 Limitatur secundo, in famulo seruiente sue salario, quia est idoncus testis. Specul. de testib. §. primo, vers. fed. de quo mercenario. Roman. conf. 429. num. 4. commendat. pro notabili Matil. singul. 5. conf. 68. num. 22. & in l. 1. §. ad questionem, limitacione a. de quibonib. & conf. 68. num. 22. Capuaque. 279. par. 3. Ruin. conf. 29. vol. 5. Capra reg. 279. parte 3. Ruin. conf. 29. volum. 5. Campeg. de dote. regula 13. Burfat. conf. 267. num. 13. vol. 3. [Crot. de testibus. num. 127. vertitio fallit: & ibi additio litera N. Diaz regul. 746. in 3. limitat. Bertraz. conf. 542. num. 15. lib. 2.]
- 15 Declara, vi duo copulatiue requirantur. Primum est, ut sine salario seuiat. Secundum, ut non colabibet, id est, ut non habeat expensas, quas si habet, repellitur, ut tenent Rota, ut per Putem de cunctis. 4. lib. 4. qui in factore loquitur. [& hæc communis opinio Farinac. q. 55. Inspect. 1. num. 139.]
- 16 Practicando igitur fiant interrogatoria. Si habet salarium, ubi habitat, & cuius expensis viuat.
- 17 Limitatur tertio, in famulo, familiari, vel aliis domesticis, honestis viuz Innoc. in cap. in lueris, cod. ut. Baldan. l. etiam, C. cod. Alexand. in l. vir. ff. de donat. inter virum, & uxorem. Roman. conf. 420. num. 5. Marfil. conf. 68. num. 23. & singul. 5. in fine. Barbar. conf. 54. col. 9. versic. & si quispiam, lib. 1. c. 2. col. 12. lib. 2. Ruin. conf. 92. num. 3. lib. 1. Maudof. ad regul. cancell. per ob. fam. Cardin. quæst. 8. num. 13. Grat. lib. 2. respon. 41. num. 15. Scaphin. de iuram. privileg. 40. num. 6.
- 18 Ampliatur hæc limitatio, vi idem sit in famulo Principis, vel cuiusvis personæ honestæ, & laudabilis vitæ. Bald. in quouis familiaris loquens, in l. licenda, C. de testib. Felin. in cap. in l. iuris, limitacione 2. Aretin. in §. paier, Instrui. de testam. Alberici de testibus, §. ruperet, num. 13. Lanfranc. in cap. quoniam contra, in verbo, Testium depositiones, col. 19. Gomef. & Maudof. ad regul. cancellar. q. 32. quæst. 8. num. 1. Mascard. de probat. concluf. 757. [Roman. conf. 420. num. 4. versic. tamen. & ibi Maudof. litera D. alios allegat concordantes. & conf. 7. post num. 4. Ruin. conf. 92. num. 3. lib. 1. Lanfranc. de testib. num. 63. Campeg. regu. 13. fallit. 3. Ioan. Sicar. in Letam. C. de testib.]

Addo Bald. conf. 444. Raucon. in suo Alphabet. fol. 179. Bonacoff. de famul. q. 25.

- 18 Limitatur quarto, ut admittatur ad probandum innocentiam domini. Speculat. de inquisit. §. secundo, versic. sed non quid eos. Bald. in l. parentes, C. de testibus. Alexand. conf. 5. num. 8. lib. 1. conf. 24. num. 39. & conf. 112. lib. 2. l. acm l. vii. col. 2. ff. de iustitia & iure, in l. fed & si quis, limitatio. 3. ff. si quis cauto. Marfil. singul. 59. & 108. Cephal. iur. conf. 160. num. 8. est communis opinio. Suarez litera T, num. 219.

Limitatur quinto, in famulo deponente contra 19 dominum, quia tunc admittitur. Tholof. vbi Aufre. decifio 4.

Declara limitacionem non procedere in famulo 20 propter eius scelera dimisso. Buzin. cap. eum opar. gent. de accusat. Alberici de testib. cap. 2. num. 52. Mascard. de probat. concluf. 758. num. 11. per cap. nulli, de accusatio.

Limitatur sexto, in casibus, qui non possunt veri- 21 similiter probari, nisi per famulos, vel alios domesticos, ut gesta in domo, furto subrepta, & similia, l. consensu, & ibi Bald. & Salicet. C. de repud. Bald. in l. parentes, C. de testib. in l. fin. §. accensum, C. de iure deliber. in l. lex quæ, C. de administrato. Barr. in l. in tantum, §. vniuersitatis, ff. de rerum ditione. Alexand. conf. 92. num. 4. vul. 1. Dec. conf. 131. Grammat. conf. 45. num. 25. conf. 59. num. 12. conf. 88. num. 8. Afflic. decif. 304. num. 10. latè Mascard. de probat. concluf. 53. num. 15. Anton. Gabr. de testib. concluf. 10. num. 34.

Addo bene in proposito loquentes Marfil. in 22 practica, §. diligenter, num. 81. Paris. conf. 74. num. 21. lib. 1. Ferriar. in verbo, famulus, sub num. 10. Curt. in suo consuetudinaliur. lib. primo, cap. 19. Viui. lib. 1. epin. 359. Marfil. in rubr. de probat. num. 16. Corn. conf. 17. num. 1. decif. Genuef. 195. sub num. 3. 139. & hæc est communis opinio. Eman. Suarez in suo thesaur. litera T, num. 202.

Ampliatur hæc limitatio, ut preferatur alijs. Aret. 23 conf. 13. num. 17. per tex. in l. quousque, C. de naufrag. lib. 11. Beniten. decif. 43. num. 4.

Declara, quando verisimiliter inspecta communi 24 intelligentia facti, & solico eurtu casualium alij testes haberi non poterant nec actu, nec habitu, alia limitatio non procedit. Soc. conf. 17. num. 15. lib. 1. Anto. Gabr. & Mascard. in cratis loeis.

Addo, quod hæc est communis opinio. Dec. conf. 342. num. 8.

Hinc potest ad probandum matrimonium famuli, 25 vel alij domestici non admittuntur, cum de facili alij testes haberi possint. Mascard. in alleg. concluf. 53. a. num. 20. post Socin. ab eo relatum.

Addo Alexand. de Neuo conf. 4. num. 15. confil. primo, num. 3. Ferret. conf. 196. vol. 1. Campeg. de testibus, regula 11. Crot. de testibus, par. 3. num. 14. & parte 4.

Illud autem, quod superius dictum est, si alij isti 26 haberi non possent nec actu, nec habitu, latè comprobatur Anto. Gabr. de testib. concluf. 7. num. 8.

Tamen verius videtur sufficere, ut actu tantum 27 reperi non fuerint. Iul. Clar. in §. fin. q. 24. versic. scicendum est autem, saltem ad penam arbitramur

Non impo-

Vincentii Carocii Tractatus

imponendam. Bonacoll. commun. opin. in verbo, testes in criminalibus.

- 28 Limitatur septimo, in teste instrumentario, nam licet sit famulus, vel alius domesticus, admittitur. Masili. in l. t. §. ad quæstionem. num. 37. ff. de quæstion. post Bald. in l. etiam, col. 1. versic. & hæc vera, C. de iust. & in iust. iurata, in fi. C. de probat. Veron. c. ut. 217. Bellame. conf. 43. num. 6. Vnde sicut multi recusantes ponere testes famulos, quia ex hoc approbantur, & fidem faciunt.

- 29 Limitatur octavo favore ecclesiæ, gloss. in cano. 2. dist. 39. Aufser. ad Tholo. quæst. 14.

- 30 Limitatur nono, quando cum famulo concurrat alius testis omni exceptione maior, vel siui plures saltem ita famuli, vel domestici. Masili. in l. de minore, §. notmenia, col. 3. ff. de quæst. Alexand. conf. 5. col. 3. vol. 1. & conf. 57. num. 14. vol. 7. & conf. 120. col. 4. in fi. vol. 4. posui superius in quæst. de colono, an sit idoneus testis.

- 31 Limitatur decimo, ut admittatur parte non opponente. Bald. in l. si quis testibus, col. fin. C. de testam. versic. sed hic dubitatur. Felin. in cap. in literis, col. fin. in secundo notab. de testibus, & in cap. literas, col. 4. de præsumpt. lat. in Ladmonendi, col. 75. de iur. iur. Grat. conf. 81. & 82. cul. penult. num. 10.

- 32 Limitatur vndecimo, ut si idoneus testis ad probandam veritatem, vel matrimonialium coniunctionem. Castren. conf. 301. vol. 1. Aufser. ad Tholo. quæst. 4.

- 33 Limitatur duodecimo, in famulo communi, Tholo. vi. supra. Ant. Gabr. in citato loco.

- 34 Limitatur decimotertio, ultra Malfard. & Anon. Gabr. plenè profertentis, vi famulus etiam vilis perso na admittitur contra valde diffamatum. Alberti. conf. 7. num. 9. quia nil Iudæus &c.

- 35 Limitatur decimoquarto, ultra prædictos in famulo tutore ad favorem pupilli. Bald. conf. 444. num. 4. vol. 1.

[Declara, nisi stare ad scrupulum pupilli, & ab eo reciperet mercedem. Iacob. Leonard. inter conf. matrimon. 49. num. 5. lib. 1. Nouell. Reg. 2. 6. no. 10. Monticell. in repertorio testium, in verbo, Famulus, fol. 35.]

[Pariter famulus Abbatis non repellitur à testimonio ad favorem monasterij. Bald. conf. 444. num. 1. lib. 1. Buffi. de opposit. contra test. nu. 116. Malfard. conclus. 738. num. 2.]

- 36 Limitatur decimoquinto, ultra prædictos in causa syndicus domini sui, si causa principaliter famulum non tangat, & sit probatæ viæ. Iaffred. de cõfession. 387.

Et alius repellitur famulus iudicis, si habeat iudex affectionem ad causam, quia procedebat ex officio, vel pro aliquo consanguineo. Patin. in c. in hoc, de offic. iudic. Rebuff. de testib. nu. 215. in fine.

- 37 Limitatur decimo sexto, ultra prædictos, si examinetur contra dominum. Put. in tractatu syndicat. in verbo, probati o. Franc. Mate. decisio. Delphin. 917. num. 6. parte 2. Cephal. conf. 171. num. 51.

[Declara in famulo expulso propter eius scelera, quia ex hoc præsumitur inimicitia, & sic non probat contra dominum. Aufser. de reprob. testium, num. 37. ubi ampliat etiam si sit expulsus, ne fides

adhibeatur, nam adhuc non probat contra dominum, si constet scelera. Alber. de testib. cap. 1. num. 12. Campeg. de testibus, regu. 13. fallit. 1. & 5. Malfard. conclus. 758. num. 1. & hæc est communis. Farinac. quæst. 49. num. 89. quæst. 55. In pest. 2. num. 144. Licet Monticell. aliter leonit in verbo, domestici, fol. 28. col. 2.]

- 38 Limitatur decimo septimo, ultra prædictos, ut sit idoneus tempore pestis. Corn. conf. 170. vol. 3. Barbat. conf. 58. num. 8. vol. 1. Crous. conf. 131.

- 39 Limitatur decimo octavo, ultra prædictos in factis antiquis, & implicitis, de quibus scripturæ non apparent, Bald. in cap. va. illius, §. de feudo, si contra fuer. inter Dom. & va. par. 1. C. quib. & quando, quæ nescio, an bene probe.

- 40 Limitatur decimonono ultra prædictos, ut diuersum sit in domino, qui potest esse testis pro famulo suo. Salic. in l. etiam, C. de testib. dixit singulari Euerat. in loco à correlatiis, nu. 8. ubi rationem ponit, quia cessat ratio subiectionis, & salarii.

Addo ulterius, quod famuli, & coloni dicuntur, & appellantur famulari, & domestici. gloss. in §. pater, in verbo, in ea, ubi Thob. num. 12. In test. de testam. Hug. Donnell. in discurs. de test. fol. mibi 432. Malfard. conclus. 532. Viui. opin. 339. par. 1. immo & habitatores dicuntur, Bart. conf. 42.

- 41 Et possessio alicuius probatur, si famuli illius accesserunt ad talem fundum. Angel. in l. Celsus, ff. de vscap. commendat. Ad dit. ad Papien. in forma turba 12. poss. filionis, in verbo, hodie, litera B. minimus enim filionis in vineam pro fructibus, & famulas possid. quas pro fructibus.

- 42 Et famulus alicuius probatur si seruiuit, vel associatus, prout alij similes, licet nulla scriptura appareat. Barto. in l. 1. §. familie, num. 5. ff. de publican. Bero. q. 39. num. 1.

Et famuli expulsi probatur, iuxta l. primam, ff. de duoro.

QVÆSTIO IV.

De Naua.

- 1 **A**N naua testia esse poterit de rebus in nauis gestis. Stracc. de mercatur. parte 5. titu. de nauibus, versic. 1.

QVÆSTIO V.

De Aduocato.

- 1 **A**N Aduocatus possit esse testis in causa clientuli sui, vique non, si ff. de testib. Cap. Romana, de testibus, lib. 6. latè Grat. conf. 5. t. num. 8. vol. 3. Cephal. conf. 65. num. 22. vol. 1. Kimioald. conf. 415. num. 18. & 433. num. 2. vol. 3. latè Malfard. de probat. conclus. 66. Multis modis ampliat, & limitat, & ne eius dicta transcribere videar, vtilia tantum addam.

Ampliat ultra Malfard. etiam si esset reuocatus, quia præsumitur dolose factum. Rota dec. 126. in nouis. Rebuff. de reprob. test. nu. 33. vers. Amplia etiam, ubi dicti notabiliter, quod si iniuratus est reuocatus,

Vincentii Carocii Tractatus

Q V A E S T I O V I I

De Solicitatore causa.

sentia Titij mei procuratoris nunciantis mutuari, in hoc est idoneus testis, imò exemplificat Salic. in d.l. in omnibus, col. 3 & 4. Casus si sequens praticabili-
lis, & quotidianus.

Potius procurator ad negotia potest esse procura-
tor in negotio quod non gessit, licet in alio habeat
mandatum, Salic. in citato loco, col. 4. ubi tenet, quod
parte inuita testificari potest.

Et in negotio quod gessit poterit esse testis vitæ
parte volente, gl.in c. Romani, de testib. lib. 6.

Potius procurator ad negotia est idoneus testis ad
probandum poss. sionem per locationem factam ab
ipso meo procuratore, qui pro me ibi ponat, secus
ad probandum de pecunia quam ipse portauit, Salic.
in citato loco, col. 4. ita intelligendo Bart. in l. de fer-
re, eadem respiciet, si de iure hâc.

Et in subsidium adiungitur etiam si commodum,
vel laudem consequatur, Abb. in e. p. super, col. 3.
de si lib.

Et sunt duo alij casus notabiles, & praticabiles
in hoc proposito. Portatores vini, molendinarii, bar-
starii, & similes, qui consueverunt portare de loco
ad locum, sunt idonei testes, & eis credatur, Raph. in
d. l. de ferre, eadem d. crederetur, & ita consultum at-
testatur Camp. de testib. concl. 6. lib. 7.

Alter est casus, si probio me dedisse curam Titio,
v. ubi portaret, qui dicit recepisse, & ubi dedisse,
quod est testis idoneus, & credatur ei, quas eodem
tempore feci se debitorem & creditorem, licet cre-
datur respondentis positioni connexæ in totum, ita
Camp. in citato loco.

Sunt duo casus viles, frequentius & sepius occur-
runt, & pendunt à mercede de materia locati & con-
ducti.

- 14 Limitatur octavo in eo, qui tempore depositionis
non erat procurator, licet prius factus fuerit. Rot.
conf. 186. in fi. Crot. de testib. nu. 117.
- 15 Limitatur nono, in duobus procuratoribus ad di-
uersas causas factis, nam inuicem testificari poterunt.
Butt. in cap. in super, in cap. 4. de testib.
- 16 Limitatur decimo, ut procurator in causa posses-
sionis possit testificari in causa proprietatis, ut supe-
rius dixi de Aduocato.
- 17 Limitatur undecimo, in clerico procuratore. Bel-
lamet. decif. 605.
- 18 Limitatur duodecimo, in consanguineo procura-
tori. Felu. in c. cum à nobis, num. 19. de testib.
- 19 Limitatur decimo tertio, in procuratore vnius ex
agentibus illo mortuo. Bald. conf. 153. nu. 2. par. 2.
- 20 Limitatur decimo quarto, de eo sensu partium.
gl.in c. fin. de testib.
- 21 Limitatur decimo quinto, si non cohabitât, licet
mercedem habeat. Pute. decif. 4. lib. 1.
- 22 Limitatur decimo sexto, si erat procurator vnius
collegij, & deponeret de aliquibus de collegio in nego-
cio suo principaliter nõ nungente. Pote. vt sup. nu. 9.

Limitatur decimo septimo in socio procuratoris ip-
sius, Rota decif. 148. in nou. argum. l. nam & socius,
ff. pro soc. Cano. legitur, distinc. 11.

Limitatur decimo octauo in duob. procuratori-
bus consensitis ad diuersas causas distantes, ad vnum
potest testificari pro altero in causa, in qua se non in-
gessit, Camp. de testib. concl. 6. a.

Q Vero, an solicitator causæ repellatur à testi-
monio, & siquæ sic more procuratoris, &
Aduocati. Butt. in cap. cum à nobis, cap. fin. de testib.
quid à solicitatore, ubi Imol. col. 3. versic. dicitur
etiam. Felu. col. fin. de testibus. Alexand. conf. 78.
col. penultima, in fine, col. 1. conf. 153. col. 2. vol. 3.
& 152. col. 3. num. 6. vol. 7. conf. 156. col. 4. vol. 1.
conf. 154. col. 1. vol. 5. Dec. conf. 133. col. 3. & 310.
num. 3. atq. Anto. Gabr. de testibus, concl. 12.

Addo Papientem in forma iuramenti, testium,
in gloss. proferant, num. 27. Viui. lib. primo, opi-
nio. 158.

Ampliat etiam in eo, qui defuit esse solicitator.
Rota decisione 126. in nouis. Grammatic. consil.
civil. 41. col. 3. Socin. junior consil. 89. col. secunda,
vol. secundo.

Limita sollicitatore proposito à principali,
qui repellitur, secus si sit propolitus à procuratore,
Rot. decif. 154. in nou. Bellamet. decif. 605. Alex. conf.
78. col. pag. vol. 1. Aufre. de reprobationem in ver-
bo, sollicitator. Nilis in verbo, testis esse non potest.

Limita secundo, in sollicitatore alterius causæ,
non aliam, in qua reponit. Alexand. conf. 36. versic.
ad secundum, vol. 6. Anton. Gabr. de testibus, con-
clusa 2. num. 6.

Addo Dec. conf. 94. nu. 1. vers. primus testis, &c.
Cusan. conf. 37. nu. 6. conf. 13. vers. & licet dicant.

Limita tertio, quando dictum sollicitatore exami-
nati emprobareretur per alium testem omni excep-
tione mactem. Alexand. conf. 96. col. 4. versic.
secundo potest responderi, vol. 3. Anto. Gabr. in citato
iam loco, num. 7.

Addo bene loquentes, Alex. conf. 124. col. 4. versic.
secundo respondeo, lib. 2. conf. 88. col. 4. lib. 3. Inf. in
Auth. verò, C. de indic. Corn. conf. 63. in fi. lib. 1.
Marfi in l. de minoribus, tormenta, ff. de quæst. singul.
334 & 676. Grammatic. consil. civil. 7. & 107. col. fin.

Semper igitur bonum est examinare plures testes,
& eligere non suspectos, quando fieri potest, vsq. sal-
tem ponere aliquos idoneos, vt adiungit alios.

Limita quarto, in sollicitatore bonæ conditionis,
& famæ. Aufre. Theolog. 204.

Addo Infidicentem multum singulare in l. adque-
rendi, col. 74. de iur. iur. conf. 75. col. 5. vers. simpli-
ter, vol. 3. sentij glo. in summa, §. q. 5. Felu. in c. su-
per his, col. fin. de accusat. Lup. in c. per vestras, §. 2.
de donat. inter vir. & vxor. Cusan. conf. 36. num. 1.
& 37. nu. 1. Felu. in c. cum oporteat, col. 2. de donat.
inter vir. & vxor. Rom. conf. 405. nu. 5. Marf. con-
sil. 68. num. 23. Barb. conf. 54. col. 4. lib. 1. conf. 3.
col. 12. vol. 2. Kuf. conf. 92. nu. 3. lib. 2. Barb. conf. 54.
col. 9. lib. 2. & conf. 3. col. 12. vol. 1. Maudo. ad regu.
Cancellat. de impetrandis beneficijs vacantibus per
obitum familia. Cardin. quæst. 8. num. 19. & 20.

Limita quinto, in h. moribus, vt sollicitator admitt-
tarur. Rota decif. 164. in nouis. de q. testib. conf. 10.

Limita sexto, in sollicitatore non salarato, neque
condueto, qui admittitur inter eos, qui superius de
famulo dicimus. Rota decif. 134. in nouis. Roman.
conf.

conf. 420. quod consilium admodum notabile est in similibus materijs. Franc. in cap. Romana, col. fin. de testib. Aufferad. Tholoq. q. 204.

Licit Felin. aliter tenet i. d. c. cum a nobis, in fi. Beir. conf. 209. nu. 3. vol. 2. Soc. iun. conf. 88. nu. 24. vol. 2. Alex. in l. refertur, ff. de iure fisci.

16 Limita ultra Gabr. & alios plenè profitētes i. o sollicitatore de omnibus, vel maiori partē litium, Monticelli, de testib. in verbo, sollicitator, in fi.

17 Limita etiam ultra Gabr. & alios in sollicitatore, qui testimonium afficitur. Crauet. conf. 2. nom. 5. pulchre in materia ultra alios Fulgof. conf. 119. vbi bene loquitur. Boff. de forma oppositionis contra testes, num. 219.

Q V A E S T I O V I I I.

De Notario.

1 Regulam de Notatio omisit Anton. Gabr. vilis tamen est, & a testimonio repellitur, cap. quoniam contra, de probat.

Limita tribus modis, vt per Campeg. de testibus, conclus. 64.

Declara ultra eum vt in alia instātia testis esse possit. Ange. conf. 40. num. 3.

2 Declara, vt non possit esse testis ad probanda acta communia. Fulg. conf. 141. num. 3.

3 Declara tertio ultra alios, vt non probet nisi ea, quæ facta sunt quando est rogatus. Marfil. in l. 1. si quis dicatur, num. 4. de quaest. lib.

4 Declara, vt testificari possit vna cum testibus instrumentarijs pro adiuvandis, vel declarando instrumētum. Imol. in cap. cum Ioannes, num. 8. de fide instrument.

Declaratur quinto, vt saltem credatur de consuetudine notario attestanti de commissione sibi facta. Rebuff. de reprob. testium, num. 4. u.

Et notarius testatus non potest examinare testes, & examinati non probant. Alexand. conf. 194. col. 2. vol. 2.

Q V A E S T I O I X.

De Proxenetis.

1 Quidam proxeneta si idoneus testis, & vtiq. non, nisi vtraque parte volente, & hec est communis opinio. Alex. conf. 3. col. 1. vol. 1. & 117. vol. 7. & 18. col. 5. vol. 4. Curt. iun. idem attestans, conf. 112. num. 8. Zafidem attestans, conf. 4. vol. 2. Soc. iun. conf. 1. col. 4. vol. 2. & conf. 29. col. 4. cod. vol. laud. Mascard. de probat. conclus. 136. par. 2.

Addo Ioan. Cepha. conf. 65. nu. 13. Emao. in suo thesoro. litera P, num. 376. & magis communem dicit Aoto. Gabr. de testib. conclus. 20. & magis communem, & veriorē Beniten. de ciso. 61. Viui. lib. 1. opin. 358. Menoch. de arbitrat. iudic. q. 73. num. 19. Titaeque in praesat. retract. Lignagier. nu. 16. Ruin. in terminis ad probandum locutionem confil. 59. vol. 5. dicens communem.

2 Amplia siue proxeneta habeat mercedē, siue non, Soc. iun. conf. 12. col. 4. vol. 2. Anton. Gabr. in ci-

tato loco, num. 3. Vnde proxeneticum dicitur salarium proxenetæ, glossa in l. 1. C. de spons. Alcia. lib. 1. dispunct. cap. 23.

Contrarium est verius, quando proxeneticum non recipit. Bald. conf. 469. lib. 4. & 366. lib. 3. Ruin. confil. 164. col. penult. lib. 4. conf. 99. col. 2. lib. 5. Anton. Roodef. ad Alex. conf. 1310. verbo, proxeneta, lib. 1. Amplia idem in lib. proxeneta, nam si non creditur voci viue, nec moriue. Bald. in l. 1. col. fin. C. de eden.

Ampliat secundum, etiam si nullum commodum sensisset, & contractu tractato, quia presumitur habere affectionem ad causam. Alexand. conf. 150. col. 2. 154. col. 1. vol. 5. Deci. conf. 133. col. 3. Ruin. confil. 164. col. 2. vol. 4. cum latè adductis per Benuenut. Stracch. de proxenet. par. 4. 6. illa etiam quaest. ou. 4. Viui. opin. 358. par. 1. Bertazzo. conf. ciuili. 44. ou. 5.

Quid in sollicitatore causæ? Vtiq. repellitur etiam si non sit salarius. Ant. Gabr. de testib. conclus. 12. sob. num. 4.

Addo quod ita practicitur, Rebuff. allegans bonam rationem de re probat. test. num. 501.

Limita hoc verum, si a principali sit constitutus, secus si a procuratore. Rota decil. 154. in nou. Bellame. 605. Buir. in cap. cum a nobis, col. fin. ver. Quid de sollicitatore, vbi Imol. col. 3. ver. datur etiam. F. l. col. fin. ver. de sollicitatore, de testib. Alex. conf. 78. ver. alij. vol. 1. per latè adducta per Aoto. Gabr. de testib. conclus. 12.

Addo Lanfranc. de test. sub. nu. 88. Alex. conf. 64. par. 3. confil. 153. col. 1. confil. si q. cod. vol. Imol. confil. 135. col. fin. Roman. conf. 410. Ange. conf. 133. col. 2. Boff. de testibus, nu. 119. Crot. nu. 135.

Subdeclara, vt requiratur constitutus a principali, vti grauius probet ad causam pertinētib. secus in leuibus, puta ad probandam diligentiam procuratoris signa, sigilla, vel quid simile, non sufficit a quo sit constitutus. Mascard. concl. 1. 3. 17. nu. 7.

Subdeclara secundo, circa salarium, & quia causa motus fuerit ad acceptandum officium, puta amicis, vel similibus, quæ de per se sine salario repellat, si verò motus fuerit & causa pietatis, puta in causa pupilli, ecclesie, pauperis, acceperit sine salario, iure admittitur. Ita d. str. guit. Mascard. ad Rom. conf. 410. Consideranda est etiam ultra causam, qualitas personæ, si est legalis, & boni nominis, quia fortassis etiam cum salario repellitur, quia bona fama preuak. Aufferad. Tholoq. 104.

Limita secundo, vt cōtra inducentem plenè probet, vel concurrantibus alijs testibus cum eo. Alex. conf. 56. col. 4. in fine, ver. secundo responderi potest, lib. 2. Mascard. conclus. 1. 3. 17. nu. 17. exemplo procuratoris, de quo suprà diximus.

Et nota in practica ultra Ant. Gabr. & alios, quod debet probari duobus testibus, fuisse sollicitatorem in causa de qua agitur, alijs admittitur. Alexan. confil. 153. prope finem, nu. 6. & 198. vol. 2.

Intus ultra Ant. Gabr. & Masc. in citatis locis, quod ad instigatiōem vnius partis non potest cogi sollicitator ad deponendum secreta alicuius partis, seu quoad secreta causæ, sed bene quoad alia. Rebuff. attestans ita iudicatum, de re probat. testium, nu. 505.

Limita primo, nisi pro eo, li quo deponit, & deuzat præsumptio. Alexand. in l. si duo patroni, col. 1.

Na 3 de iur.

Vincentii Carocii Tractatus

de iurisdictione, conf. 55. in fine, vol. secundo.

4 Limita secundo, quando proxeneta deponit. et ad impugnacionem actus, quia bene probat. Alex. conf. 55. col. 5. vol. 1. Corn. conf. 63. col. 2. in fi. vol. 2. quia hac casu, cessat talis, quia proxeneta repellitur.

5 Limita tertio, ad probandum contractum viciatim, vel simoniacum. Card. in Clem. 1. 5. 1. quest. 3. de viciat. R. in conf. 34. num. 7. vol. 1. per textum in c. 1. de testib. lib. 6.

6 Limita quarto in subsidium. Bart. in c. cum dilecti, de elect. in verbo, testis. Marfil. singul. 533. Menoch. conf. 92. nu. 87. Hippol. R. in conf. 221. num. 5. lib. 1.

7 Limita quinto, quando ageretur de probanda aliqua qualitate, ex qua actus, nec perfectio, nec imperfectio recipere, vt de qualitate actus iam perfecti, nec ageretur de eius retractione. Alex. conf. 127. in fine, vol. 7. vel reprobandum illud, quod perfici potuisset ante perfectionem contractus. Salic. in l. nullus, ff. de testib.

8 Limitatur sexto in proxeneta, in teste instrumentario proxeneta. Bal. in authen. in non iure, col. 2. C. li. cert. penit. Crauet. conf. 56. ou. 10.

9 Limitatur septimo, vt probet favore dotis de eius promissione probanda, & suote matrimonij probandi. R. in conf. 34. col. 1. vol. 4. Soc. in conf. 49. col. 4. vol. 2.

10 Contrarium allegatur sententia Alexan. conf. 150. col. 2. & 154. versic. preterea, vol. 5. Dec. conf. 133. col. 3. versic. secundo principaliter. Soc. in conf. 12. num. 17. lib. 1. Pans. conf. 15. nu. 20. conf. 88. nu. 82. conf. 61. num. 1. & lib. 1. Barbat. conf. 3. nu. 18. lib. 1. Surac. de proxeneta, par. 4. num. 16. vbi respondet dictis Ruin. Eugen. conf. 97. num. 3. Verior tamen videtur prima opinio. Beniten. dec. 91. Monticell. de testib. in verbo, proxeneta.

11 Posset etiam considerari, aut agitari ad fauorem matrimonij de eius substantia, & tunc plenè probat vt matrimonium teneat, pariter si promissio dotis est in dubio, probat proxeneta si promissio viliter fuisse, & ita percurrunt hinc inde auctoritates reperiuntur fortis: verum.

12 Limitatur octauo, vt quanta fides proxeneta sit adhibenda, sit in arbitrio iudicis. Alexan. conf. 127. in fi. vol. 7. Abb. in c. dilecti, col. 2. de testib. cogendis.

13 Tres igitur sunt considerandi casus vitra Anton. Gabr. plenius profitentem: aut cum vtraque pars consentit, & dictum proxeneta, hoc ius vocis sit, probat ex vi consensu patrum, & cogitur testificari inuicem, aut vna partium tantum vult: bene valet, sed non compellitur, si neutra consensit, non valet. Ne pos de testib. num. 120. Aegid. nu. 155. Curt. concl. 43. ita declarando Bart. in l. referre, si idem decreuerunt, in fine, de iure fisci, per §. penult. Auth. de testib. Laofranc. nu. 71. Croi. num. 176. Menoch. de arbit. iudic. q. 73. num. 29.

Limitatur nono, sicut casu vt credatur dicto proxeneta, quod statum valet. Surac. de assessor. gloss. 39. num. 4.

Limitatur decimo, quando produceretur ab extraneo, Ale. in c. cum à nobis, io. si de testib.

Limitatur vndecimo, in crimine Simonie, ex quo tamen nullum commodum reportet, vel repetenda-

rum, Mil. in verbo, testis proxeneta. Paris. de Syndica, in verbo, testis. Mascard. in verbo, huiusmodi.

Limitatur duodecimo, quoad semiplenam probationem alio adimicuto, vel presumptione concurrente. Soc. in conf. 29. num. 16. conf. 31. nu. 18. Menoch. conf. 92. num. 85. Mascard. de probat. conclus. 136. num. 27.

Limitatur decimotertio, in simplici persuasore in genere. Soc. in conf. 24. num. 17. vol. 2.

Q V A E S T I O X.

Vidimus superius, an, & quando probent personae solitae mercedem recipere, & quasi locare operas suas, quare quando locari probetur.

1 Locatio probatur per solutionem corruptitiam annue pensionis. Bart. in l. litibus, nu. 12. C. de agric. & censu lib. 1. Specul. de emphyteosi, §. nunc aliqua, quest. 142. num. 1. 69. Bald. in l. 1. num. 15. C. de fideicom. est communis opinio. Mascard. de probat. num. 991.

2 Ampliatur, vt per solutionem pensionis probetur medijs possessionis, seu dominium ad fauorem recipientis. Cassio. conf. 16. R. in conf. 12. num. 15.

3 Ampliatur secundo, vt probetur causa, & titulus locationis, pulchre Castren. conf. 51. Redoan. de rebus eccles. q. 18. versic. dicta superius, nu. 10. maxime alio non possidente. Alsted. dec. 325. Beniten. dec. 45. Roman. conf. 127. Curt. seo. conf. 72. num. 6. Boet. dec. 105. vel inter easdem personas, non in prejudicium tertij. Syluan. conf. 57. num. 44. lib. 1. Acumian. conf. 89. nu. 25. Mago. Rot. Luc. 72. nu. 2.

4 Limita si probatur certa quantitas pensionis, aliis per incertum non probant. Alexand. conf. 50. nu. 9. & 10. vol. 5. sequitur Dec. conf. 57. num. 5. cetera vide ad materiam, l. si merces, ff. locati. & io. in de prescriptionib.

5 Probatur etiam locatio per scripturas publicas, vel priuatas, iuxta notam in c. cum Ioannes.

6 Probatur tertio per testes probantes de numeratione certae quantitatis praecedente concessione. Titium, ff. de verb. oblig. leum quid, ff. si cert. per.

7 Probatur quarto ex persona solita, vel te solita locari, nec sufficit probare consuetudinem in genere. Ruin. conf. 99. vol. 5.

8 Limita dictum de teste, vt per Mago. Rot. Lucan. 79. num. 7. ex quo habes limitationem ad consilium Castri. si quod testes singulares probent solutionem pensionis, quem sequutus est Cassian. conf. 13.

Q V A E S T I O X I.

IN hac locati & conducti materia, possessio probatur multis modis, nam si deum tibi domum, & eam locas, mihi transferatur possessio in locatorem, l. quaedam mulier, ff. de rei vend. l. qui bona, in princ. l. quamuis, §. 1. ff. de acquir. possell. & dixi superius in loco. Menoch. conf. 336. num. 13. parte 4.

2 Quod quidem verum est, si locator sciat, alioquin in ignorantem non transferatur possessio, quia non habet animum possidendi. Soc. conf. 91. col. 5. lib. 4. Caballin. misteloc. 906. parte 6.

3 Secunda sit conclusio. Ex perceptione fructuum, vel

vel mercedis, aut pensionis simpliciter, vel ex solo instrumenti locationis possit, non probatur. Papens. in forma libelli curiae possessionis, in verbo, hodie. num. 6. Felin. in capitulo dilectos, in fine, de fide instrumenti. Rot. in antiquis decisio. 87. Gozzadin. conf. 84. in fine. Ruin. conf. 47. col. 1. vol. 4. lat. Turquet. de consuetu possessionis, limitat. 1. num. 21. in fine.

- 4 Limitatur primo, ut possessio probetur ex instrumento locationis inter locatorem, & colonum, siue conductorem, secus quoad tertium, cui praedicta re non debet. Bald. conf. 3. tot. col. 1. vol. 1. Socin. conf. 89. col. penult. in princip. vol. 1. post Butt. in capitulo inter dilectos, de fide instrumenti. idem Socin. conf. 11. col. 2. verbi. preterea, lib. 3. Adlic. in capitulo primo, § si quis de mense, num. 1. 2. conf. 66. iunior. 17. de controversia fidei Alciat. respon. 294. omne. 5. Alba. conf. 4. num. 13. conf. 106. num. 17. Rebuff. ad Regi. consuetudo. 3. tit. de materia possit. 11. in praefatione. num. 100. Bero. conf. 43. omne. 8. lib. 3. Suarez allegatio. 9. Bard. de temp. vit. & contin. cap. 18. num. 3. Alexand. consuetudo. 10. vol. 4. conf. 12. num. 3. eod. vol. Felin. in repetitio. in verbo, locatio non probat. Bellamer. decisio. 300. Hieron. Gabriel. conf. 1. num. 9. vol. primo. Menoch. conf. 336. num. 3. lib. 4. Bursat. conf. 41. 4. num. 7. lib. 4. Menoch. lib. 3. praesumptio. 102. num. 14. Mascard. consuetudo. 1380. ubi & legimus titulus, & habetis concurrere debet. Rot. decisio. 87. in antiquis. Florian. conf. 1. Bursat. conf. 330. num. 29 & 30.

- 5 Declara primo hanc limitationem, ut praesertim praecedat, quando ageretur de continuatione possessionis. Socin. conf. 205. col. 1. in verso. & in conclusio. lib. 2. Boccat. de interdicto possit. cap. 14. num. 7.

- 6 Declara secundo, quando cum in instrumento locationis fidei concurrat solutio pensionis, vel alia similia adhibenda, puta, quod colonus laborant nomine locatoris. Socin. conf. 11. col. 1. verbi. nulla infero, lib. 3. ubi dicit probat etiam dominium isto easu. Grat. conf. 50. num. 2. lib. 1. Aoto. Gabr. lib. 3. conclusio. 4. num. 1. & 7. Mascard. conclusio. 1381. in fine.

- Addo bene loquentes Ruin. conf. 46. col. 8. verbi. sic & ex his dici debet, vol. 4. Hieron. de Mont. quae sitio. 21. num. 27. Cephal. conf. 458. num. 4. vol. 4. & 318. num. 3. parte 3. Menoch. conf. 16. num. 6. & conclusio. 64. ubi etiam si sit facta propter aliud, Bero. in capitulo primo, num. 51. de appellationibus. & in subsec. de indic. num. 11. Paris. conf. 104. num. 84. vol. 4. conf. 22. num. 5. lib. 5. Natta conf. 636. nom. 85. Alba. conf. 9. num. 12. Mago. Rot. Florent. 37. num. 5. Rot. fidei Alex. conf. 82. lib. 5.

- Dei. conf. 146. num. 4. Felin. in capitulo inter dilectos, num. 83. de fide instrumenti. Alex. conf. 2. vol. 4. Gramin. conf. 27. num. 7. Bursat. conf. 335. num. 32. vol. 3.

- 7 Vide instrumentum locationis cum promissione tantum intercedit non probat promissionem ter, nisi res certa fuerit soluta pensio. Natta conf. 439. num. 26. vol. 2.

- 8 Subdeclara in tertio possidente, quia etiam his concurrentibus sibi non praedjudicat. Aoto. Gabr. in causa locis, num. 5. & 9.

- Ad hoc pulchre, & clare loquentes Adlic. alios allegantem, decisio. 325. Pontan. pariter multos al-

legantem de spol. lib. 2. num. 88. Roderic. Suarez. ad l. post rem indicatam. limitat. 2. ubi dicit hanc materiam esse practicabilem, & quotidie in palatijs occurrere, & hanc esse vera, & communis opinio. Soc. conf. 106. col. 1. lib. 3. oportet igitur ut illi tertius probet se possidere. Cabalin. mullelo 907 par. 2.

- 9 Subdeclara secundo, in tertio sciente, secus in tertio ignorante, cui non praedjudicat. Bald. in l. fin. de sacrosanctis eccles. Abb. in capitulo dilectos, de fide instrumenti. Aug. in l. quaedam mulier, ff. de rei vendit. Castr. conf. 341. & 243. & 32. singulariter Cur. iunior. conf. 74. col. 4. verbi. aduertat dignitas vestra, post Bald. conf. 144. vol. 4. Boer. decisio. 105. num. 15.

- 10 Subdeclara tertio, quando probatur ipsum colonum soluisse, secus vero quando alius solvisset pro eo. Corn. conf. 63. col. 2. lib. 3. commendat Caltrini in l. Pomponius, ff. quib. modis usussummittit.

- 11 Subdeclara quarto, quando probaretur quod ille, qui soluit, non coluit, neque possedit res locatas. Cor. ut supra.

- 12 Subdeclara quinto, quod ista est praesumptio, non probatio vera. Socin. conf. 105. vol. 2. Ruin. conf. 44. col. 4. vol. 4. Claustran. ad l. quamvis, § si conductor, verbi. rem nota, ff. de acquir. possit.

- 13 Subdeclara sexto, quando adiunt plura instrumenta locationum, nam tunc, & tertio nocent. Soc. conf. 182. col. 2. lib. 2.

- 14 Subdeclara septimo in instrumento locationis antiquo, quod & tertio nocet. Barrin. ad probationem, C. locati, in l. non ab re, C. unde vi. Oldra. conf. 199. Craet. conf. 54. num. 11. & 12. in praefata servat. ar. Jacob. Method. de tunc possit. 3. num. 579.

- Addo Natta conf. 636. vol. 4. Tiber. Decian. conf. 3. 1. num. 3. vol. 1. Dec. conf. 103. num. 10. & 11. Boer. decisio. 39. num. 5. Borgna. decisio. 45. in additio. num. 4. Boer. decisio. 90. num. 7. par. 2. Menoch. lib. 2. praesumptio. 33. num. 15.

- Amplia hanc subdeclaramentem, ut instrumenta antiqua locationum probent dominium, & possessionem tantum in verbis nunciatis, & contra tertium. Aoto. conf. 164. m. h. Ruin. conf. 14. num. 6. vol. 4. Paris. conf. 107. in princip. vol. 1. Craet. de antiquo tempore. par. 1. num. 73. Menoch. conf. 147. vol. 2. 192. num. 4. eod. vol.

- Et dicuntur antiqua si annos sexaginta tantum excedant Sylva conf. 37. num. 3. 34. Bursat. conf. 330. num. 61. vol. 2.

- 15 Subdeclara octavo, ut nec talia instrumenta probent contra conductorem ad apprehensionem possessionis, & quia possit postea expelli ab canone non solutum, sed hoc debet esse probari. Natta conf. 106. vol. 2. 4. vol. 2. Natta conf. 107. in fi. vol. 2. Castr. conf. 105. vol. 2. Purpurat. conf. 484. m. ab. vol. 2. Craet. conf. 767. num. 10. vol. 1. Fedemont. decisio. 31. num. 8. toties Rot. Lucan. 20. num. 23. & est magis communis opinio. Cur. iunior. conf. 70. num. 10. Garzi. par. 100. num. 3. Burgu. decisio. 33. num. 64. Gang. par. 100. num. 44.

- 16 Amplia secundo, ultra Menoch. ut hoc sit verum etiam contra tertium non possidentem concurrentem aliqua solutione pensionis. Purpurat. conf. 391. num. 10. vol. 1. Bero. conf. 114. num. 10. vol. 1. Jacob. Berret. conf. 88. num. 7. Rebuff. tom. 3. in praefat. de materia

Nn 4 possit

possessoria, num. 100. T. ibi. conf. 14. nu. 1. pulchre.
17 Crot. conf. 19. lib. 1. vbi semper probat possessio-
nem, & dominium per perceptionem pensionis alio
non probato in tempore per iterum. Prosper Pafet
ta. conf. 10. nu. 4. Bertr. conf. 77. nu. 2.

18 Ampliatur idem in recognitione in dominum.
Cephal. conf. 1. 19. nu. 3. vol. 3. Purpur. conf. 109. no-
me. 6. vol. 1.

19 Adco, quod transferat onus probandi in aduersa-
rium. Dec. conf. 103. nu. 9. 10. Rolan. conf. 2. nu. 19.
vol. 1. Cran. conf. 54. nu. 1. Bertran. conf. 100. nu. 2.
vol. 1. Borgn. decif. 13. nu. 29. & decif. 17. nu. 3. par. 1.
decif. 18. nu. 7. cod. volum. Boir. conf. 52. nu. 4. Au-
char. q. 60. par. 1.

20 Adco vltimus, quod si sunt duo testes singulares,
vnus deponit de perceptione gratia, alter de fidei p-
bant. Alex. conf. 1. & 9. vol. 4. Lanfran. de testibus,
& ibi in addit. sub nu. 93.

21 Pariter quod dictum est de corporalibus, proce-
dit, & in corporalibus. Aret. conf. 30. col. pen. R. ui.
conf. 46. nu. 1. lib. 4. conf. 47. col. 1. & 18. eo. lib.
conf. 161. col. 4. nu. 10. lib. 1. R. ip. lib. 2. respons. cap. 6.
libro 8.

22 Probatur etiam possessio si probetur colonos meos
fecisse aliquos actus possessorios, licet non constet de
mandato, quod presumitur ab initio locationis. So-
cin. iun. conf. 115. num. 14. vol. 2. & dixi superius de
colono, & famulo testib. probat etiam p-
fessio per testem deponentem laborasse ad instantiam ali-
cuius, & respondisse de fructib. Riminal. conf. 341.
nu. 4. lib. 2.

Declaro hoc verum, quando tractatur contra ter-
tium, non contra eum cui facta sit responsio. Alex. i.
conf. 88. nu. 20. lib. 5.

Declaro secundo, quando testis deponit de recet
dato suo. Ioseph Rot. Luc. 65. nu. 2. 3. 4.

Nota tamen, quod non soluere pensionem, non
inducit peruationem possessionis, quia si hoc esset,
non posset propria auctoritate expelli, vt dixi in ut.
de r. culato. ita Bal. in l. Pomponius, ff. quib. mod.
vfufr. amitt. commendat Felin. in c. cum Beroldum,
no. 27. de re iud.

23 Nec testes singulares sufficiunt. Ruin. confil. 40.
nu. 10. lib. 4. Cephal. conf. 110. nu. 40. lib. 2. Magon.
Rot. Luc. 79. nu. 17.

[Adco singulariter, Si proba perceperisse fructus
illus agri, presumitur me toto illo anno agrum pos-
sedisse. Balad Spec. tit. de probat. verif. sed quero qua
lier dixit valde singulariter Cremenf. 133. Si proba,
Veronens. de feruit. rustic. p. 2. d. 11. de iur. pascend.
nu. 50. Plot. conf. 49. nu. 5. Prosper. Pafet. confil. 11.
nu. 4. conf. 16. nu. 17. Soc. conf. 105. nume. 21. vol. 2.
Borgn. decif. 18. nu. 7. par. 1.]

[Et dicitur esse in, quasi possessione exigendi, qui
per duas solutiones recipit fructus, & pensiones Abb.
in c. querelam de elect. Barbat. conf. 8. num. 1. vol. 2.
Rot. Perus. 29. nu. 14. par. 1. Decan. c. bonz. nu. 21.
de appell. Rom. conf. 311. nu. 6. 7. conf. 70. nu. 13. Ri-
pa in l. interdicto, nu. 6. 7. de interdic. Paris. conf. 77.
numero 41. fol. 405. decisioe 45. numero 87. par.
te prima.]

1 Sed nunquid per instrumentum locationis, & alia
superius adducta probatur dominium? vique
non. Paris. conf. 17. nu. 25. lib. 1. Rip. in l. rem, que no
bis, nu. 18. ff. de acquir. poss. & est communis opin.
Rolan. conf. 46. nu. 21. lib. 3. Magon. Rot. Luc. 54.
nu. 7. Ioseph Rot. Luc. 54. nu. 7. & 65. nu. 12. vbi de
magis communis contra tertium, maxime si sumus in
verbis narratiui. Bal. in l. ad probationem. verif. que
ro, quid si instrumentum, C. loc. sequitur Alex. confil.
1136. col. fi. vol. 1. & 202. col. 2. vol. 1. Abb. conf. 31.
col. 2. vol. 2. additio ad Mattheo. no. 79. nu. 5. vbi ope-
rantur respectu actus principalis tantum. Fran. Marc.
decif. 210.

2 Amplia, vt nec etiam contra conductorem. Affli.
decif. 14. num. 8. & decif. 12. Alphan. report. 441. &
& hanc est communis opinio. Alex. conf. 2. nu. 4. li-
bro 4. Eman. in verbo, conductio, nu. 156. Putol. de
eif. 353. lib. 2. Riminal. conf. 93. nu. 10.

3 Contrarium sentit Callan. conf. 16. Riminal. conf.
12. num. 11. Immo & causam, & ritum locationis.
Cast. conf. 51. lib. 2. Rodos. de reb. eccl. q. 18. verif.
dicta superius, nu. 10. Magon. Rot. Luc. 79. num. 5.
Camppeg. de testi. reg. 339. verif. 5.

4 Amplia ne dum in piodicium recognoscens,
sed successorum, siue vniuersalium, siue particula-
rum in terminis. Guid. Pap. q. 24. 42. & 271. Gugli.
in c. Rainuius, in verbo Ardeasium, no. 107. exten-
dit ad recognitionem, que refertur ad aliud, cum do-
minos censetur recognoscens, licet nihil probatur.

5 Ampliatur secundo, vt non probet dominum
etiam stante stipulatione de rem restituendo locuo-
ri, si ex actis contrarium constiterit. Pute. decif. 10.
parte 3.

6 Limita, vt ex hoc oriatur effectus idonei tituli ad
prescriptionem, si fuerit diuturno tempore conti-
nuatum, quod maxime notandum dicit Bart. in l. ad
probationem, C. loc. Pont. de spon. lib. 2. nu. 89.

7 Limita secundo, vt locatio non probet domi-
nium ipsius rei. Put. decif. 152. lib. 2. & multo minus con-
tra tertium est communis opinio, siue contradicte-
re. Ioseph Rot. Luc. 62. nu. 12.

8 Limita tertio, nisi clare in instrumento voce do-
minum, quia in dubium rescitari non poterit, Cran.
conf. 157. contrarium tenet Vrsil. ad Affli. decif. 14.
nu. 15. quia taciti, & expressi par est virtus vt per ed.

9 Limitatur tertio, nisi appareat de titulo habiti lo-
gissima possessione coloni, & solutione pensionis.
Borgn. conf. 254. nu. 15. vol. 2.

10 Limitatur quarto, quando dominum incidit
tractat id est, quando actor, locator agit contra co-
ductorem actione locati, Bart. in l. non ab re, q. 2.
verif. vno qualiter, C. vnde vi. Alex. conf. 10. nu. 7. li-
bro 4. Barbat. conf. 8. col. 7. lib. 1. Ripa in l. rem que
nobis, nu. 55. ff. de acq. poss. Paris. conf. 57. num. 44.
lib. 4. Bar. q. 42. nu. 8. est communis opinio. Curt.
iun. conf. 41. nu. 8.

11 Limitatur quinto, nisi concurrant alie coniectu-
re vel adminicula, nam tunc, & locutione probatur
dominium principaliter Paris. conf. 17. nu. 25. con-
fil. 104. nu. 8. lib. 1. Menos. de presump. lib. 6. pre-
sump. 63. nu. 14.

Et verba enunciativa non probant dominium in instrumento locationis. Bal. in l. ad probationem, C. loc. dicens, quod si in instrumto dicatur, quod conduxit fundum solum a te, si veritas illud verbum tuum, non probat dominium. Adde ad Mathesih. nor. 33. nu. 2. unde aliter probandum est dominium ad obtinendum.

Vnde etiam excusare a mala expressione, veri valoris, & hanc copulatiue attendamus, & locationes precedentes impetratio auctoritatis, & testium publica vox, fama Sarp. q. 11. super reg. Cancellarie de valore Put. decif. 139. lib. 1. Caputaq. 73. nu. 3. par. 3. Rota Nouis. nu. 2. par. 2.

Q V A E S T I O XIII.

ET concurrente solutione fructuum, & pensionis, vel aliis condictis similibus, tunc ex locatione presumitur dominium, ne dum incidenter putatur cum locator agit contra conductorem actione ex locato. Sed etiam principaliter. Bart. in l. non ab re, col. 2. vers. visio qualiter, C. unde vi. Alex. conf. 10. numero. 7. lib. 4. Barbac. conf. 8. col. 7. lib. 2. Ripa in l. item quæ nobis, nu. 53. ff. de acquir. poss. Paris. conf. 57. nu. 44. lib. 4. Boer. q. 42. nu. 4. & 8. iterum Paris. conf. 87. nu. 35. conf. 104. nu. 82. lib. 1. Et hæc est communis opinio Curt. iun. conf. 41. nu. 8. Menoc. lib. 6. præsump. 63. nu. 13. 14.]

1 Nunquid instrumenta locationum probent valorum bonorum conuincionem, & vique sic respondit Alex. conf. 156. in fi. vol. 1. Bursat. conf. 99. nu. 4. vol. 1. conf. 184. nu. 7. vol. 2. Cephal. conf. 161. nu. 16. vol. 2. Rodos. de reb. eccles. cas. 30. nu. 14. 15. Anchar. q. 52. par. 2. Castren. conf. 203. nu. 5. vol. 3. Alba. conf. 6. nu. 5. Cagno. ad l. 2. nu. 233. & ibi Vincent. Paleotus, nu. 138. C. de rescind. vend. Borgia. decif. 45. nu. 48.

2 Adde bene loquentes, Bal. in eum causam, l. 3. in fi. de testib. Crau. conf. 54. nu. 8. Caputa. quod. decif. 78. nu. 3. par. 2.

3 Limitatur, vt procedat tribus concurrentibus, primo quando essent plura instrumenta de eadem re concordata, vel parum discrepantia, Alexand. in l. in lege Falcidia, §. corpora, ff. ad l. Falc. Cagno. in d. l. 2. numero. 233. circa finem, vbi Cremen. numero. 174. secundo, quod instrumenta sint eodem tempore facta, ita, vt non inducatur variatio, Bar. in l. emptor, §. fin. lex damna, in principio, ff. de damn. infect. l. ac in §. si quis agens. In fine de actio. Pin. in d. l. secunda, numero. 15. par. 4. Lofred. conf. 22. Alexand. conf. 54. nu. 5. lib. 6.

4 Terio quod de valore rerum, identitate, bonitate, & qualitate cõstet per informationes petitorum testium, & visitationem iudicis, vt per Cremen. Cagno. & Pinel. in d. l. 2. Natt. conf. 353. numero. 2. quibus concurrentibus transferretur onus probandi in aduersarium. Cephal. conf. 351. nu. 16. Franc. Mart. decif. 445. numero. 12. Bursat. consilio 99. numero. 4. Borgia. decif. 46. numero. 150. & 328. Et fructus rei delectabilis æstimantur, & conductione, Hiero. Gabr. consilio 75. numero. 32. volumine primo, pulchrè. I. itaque de retract. conuentionis §. 7. glo. 1. numero. 6. vbi videtur.

Quarto de pulchra, & frequenti questione. dominus directus elapso tempore locauit rem alteri, an per hoc probetur declaratio voluntatis ad impediendum mortis purgationem, tertia hoc superius de locatione ad longum tempus, & vique sic respondit Rom. conf. 103. col. 2. sequitur Rodos. de rebus eccles. q. 20. nu. 9. in fi.

Adde bene loquentes, Specian. conf. 111. nu. 7. vol. 2. Dec. conf. 146. numero. 4. Alexand. conf. 106. numero. 6. in fine, vol. 4. Castren. conf. 3. numero. 4. vol. 1. Castador. decif. 3. nome. 8. l. ac in l. 2. sub numero 90. C. de iure emphyt. Alciat. reg. 2. præsump. 17. numero. 7. Crot. conf. 49. nam. 8. volum. 1. Mari. Anagnino. conf. 108. numero. 4. & 5. conf. 140. nu. 91. volum. 1. Capic. decif. 19. nu. 9. Laurét. de pin. nu. 74. nu. 8. in l. de pupillis, §. meminalis, nu. 7. & 14. ff. de nou. opet. nu. vocat.

2 Limitatur, ubi expresse dicitur in inscriptione re denolutam esse, vel in commissum indeisse, non si simpliciter ad alium finem fiat. Abb. conf. 66. nu. 4. vol. 2. Alex. conf. 106. nu. 4. 10. fi. vol. 4. Corn. consilio 115. col. 2. lib. 2. Roin. conf. 168. nu. 18. volum. 2. Tob. conf. 2. numero. 9. & 52. volumine primo, Bursat. consilio 253. sub numero 65. & vide quæ dixi in citato loco.

Q V A E S T I O XV.

Quarto, an quis probetur officialis ex perceptione salarii, vique non etiam si sit in possessione officij, Herennius, quem legitur de decurionibus, ff. de decurionibus, Bald. in l. Barbarius, in l.ectura, columna quarta, in repetit. columna secunda, de offic. prepositi, Baur. in §. sed cum quis, num. 33. l. istud de testam. Boer. decif. 50. nu. 15. vbi repugnat dictum singulare.

Q V A E S T I O XVI.

Sed an probabitur vaio ex locatione duorum priorum, & vique non. Put. decif. 341. numero. 1. libro 3. vbi concurrat redditio rationis vnita.

Q V A E S T I O XVII.

Quarto cui incumbat onus bene coluisse, vti quæ terti superius tractatus est, & sic colonus, quia sufficit actor exhibere instrumentum locationis per ipsum factum. Alex. epist. 78. & 158. & 60. vol. 4. Benintend. decif. 16. Berto. conf. 350. volum. 2. Bursat. conf. 33. numero. 2. vol. 3. Decif. Peragis, 22. nu. 24. par. 1.

Magon. qui hos non allegat, Roy. Floret, 191. & 28. casus ad modum frequens, & notabilis.

Et ob id si domus non sit a Barro taxatum, & sit instrumentum in finem constatorum quæ ab eis tunc boni viri certis non coluit, nec feminas viri alia, statuto disponente agitur ex statuto Anchar. q. 24. par. 1.

An homines de vniuersitate sint testes idonei in locationibus publicis? Vtique sic Bald. in c. tertio loco, num. 4. de probatio. C. poll. de feruit. in r. pascend. nom. 18. vbi breue loquitur. Coar. praef. q. cap. 18. col. 1. i. verū quia ratiōe, & est casus singulis, & passim occurrit.

Q V A E S T I O XIX.

Numquid confines probentur per redditos, & pensiones? Vtique sic, Bald. in c. cum causis, vbi Fel. de probat. per aduersus, de offic. Arch. de Conf. 166. nu. 2. vol. 4. Bal. conf. 420. vol. 4. Alex. conf. 166. no. 2. & 236. num. 2. vol. 1. Soci. conf. 187. num. 1. vol. 2. Marf. de probat. num. 266. Hec. de Mont. de finibus, c. 53. num. 11. Masc. de probat. conclus. 403. ou. 3.

Q V A E S T I O XX.

Numquid ex prestatione pensionis, census, vel iustis prebetur possessio? huius sit doctrina, quod probatur possessio, glo. & Bart. in l. qui viuunt fas, §. quod per colonum, ff. de acquire. possess. vbi illi Iustissimi Cardin. Alban. Crasset. conf. 157. nu. 1. Gozad. conf. 94. in fi. late Mascard. conclus. 1180. numero 1.

Amplius etiam in praeiudicium tertii. Lanfr. in cap. quoniam contra, in verbo testium de possessione, nu. 29. Ro. conf. 14. n. 5. vol. 4. Nat. conf. 582. nume. 20. hb. 4. & haec est communis opinio. vt per eosdem in dictis locis.

Declaratur hanc ampliationem, vt non praeiudicat tertio possessori ad prouidendum possessione nisi solutio fuerit facta in conspectu rei, vel continuata. & haec est communis opinio. Socin. conf. 106. nume. 2. vol. 3. Afflict. decif. 325. Benintend. decif. 4. Menoch. de reuen. remeif. 3 q. 75. nume. 567. Poata. de Spol. lib. 2. c. 14. nu. 83.

Ampliat secundum, vt in reliquis vnica praestatio sufficiat, vt late deducit, Mascard. conclus. 1180. nu. 10. cum sequentibus.

Limitatur conclusio in materia heredis, quod si mortuo locatore colonus respondet heredi de pensionibus, vel fructibus, siue de omnibus, siue de parte ipso foris dicitur probata possessio, pro herede etiam contra tertium quem colonus verbo tantum recognouit, secus e contra si recognouit verbo heredem & tertium ex actuali solutione, quia haec praevalet. Afflict. decif. 325. num. 3. Zaccard. in l. fin. num. 114. C. de iudic. dicitur Adrian. tollent. limit. 3. Rolan. conf. 46. volum. 2.

Limitatur, vt solutum fiat a possidente rem, vel ab habente legitimum mandatum dñe, & procedat legitimus titulus, ad transferendum dominium, aliis si soluens non possidet rem, nec habet legitimum mandatum a possidente, nec praecedat titulus habilis, solutio pensionis non releuat, nec operatur, vt deducit Mascard. conclus. 1180. per longam seriem.

Paniter in perceptione fructuum possessio probatur, l. Titia, ff. sol. matrim. l. 2. vbi Bart. C. de acqu.

possess. Bal. in l. 3. num. 4. C. si o. rehd. in l. iudicia, num. 4. C. de rei vendic. vbi bona loca ad hoc Lanfr. de test. nom. 43. Crauent. conf. 107. Ripa in l. 1. num. 108. ff. sol. matrim. Nat. conf. 291. Campeg. de ult. reg. 340. Ro. decif. vide restit. spol. Ferret. conf. 2. nu. 21. Menoch. ve. retin. remeif. 3 q. 72. ou. 3. 74. Pont. de spol. lib. 2. c. 14. num. 82.

Ampliat conclusio, vt procedat in tertio nomine abicentis, dummodo non preformatur inter familia sitas, prout in fratre in bonis fratrū, vel filii in bonis maritis, & similibus, & fructus spectarent ad eum qui percepit, & absens ratum habuerit re integra gestum nomine suo. Roia decif. 9. de restit. spol. Mascard. conclus. 1183. per discursum. Curt. lun. conf. 108. no. 26. Bursat. conf. 9. nu. 8.

Ampliat secundum, etiam si non omnes fructus, sed partem percepisset. Aret. conf. 88. nu. 4. Panciro. conf. 4. no. 10.

Limita nisi constet alium possidere, nam tunc cessat praesumptio, Menoch. de retin. remeif. 3. q. 2. nu. 156. Balb. in l. Celsus, nu. 144. de vfus. p.

Probat etiam possessio si feci collatum nomine meo per colonos, vel alios gl. in l. 3. C. si reg. §. i. vbi Bal. nu. 44. summopere in practica communi ad Aret. in §. hic itaque, n. 7. de actio. Bal. in l. iudicia, C. de rei vendic. Bero. conf. 94. ou. 8. vol. 3. late Mascard. conclus. 1182.

De obligatione.

Quero, an in contractu locationis, & conductio nis excofer oblatio, vtique sic, & haec est magis communis opinio. Socius conf. 60. nu. 18. vol. 3.

Vnde conductor si nō vult expelli, vel conductor ad longum tempus euitate caducitatem, offerat legimitime, & erit tuitus.

Declaratur, & practica, vt fiat loco, & tempore congruente quod fiat realiter, & cum effectu, & solo verbo, quo casu licet non consequatur plenam liberationem, euirabit caducitatem, & expulsiōem, & haec est magis communis opinio. Iafin. l. a. nu. 172. C. de iur. emphyt. Iul. Clar. in §. emphyteosis. q. 8. vers. sed pone. Soci. conf. 118. in fi. vol. 4.

Vnde ex aduerso locator offerat se paratum recipere. Vinl. dicens hanc magis communem opinionem in verbo, oblatio.

Vnde intemptus oblatio nihil releuat, dum fu nos familiare prosequatur, vel dum peregrinatus, vel alio simili intemptibus, vel reanonabili tempore, iuxta no. per Salic. in haeceptum, num. 3. C. de vfuris. Negus. de pignus. mem. 3. par. 4. vel in loco oco conuento, aut solutiōni nō destinato. Grat. conf. 93. nu. 75. vol. 1.

Paniter nō releuat si fiat oblatio de pecunia reprobatā, vel specie effusa inuulsi, vel non de tota, & integra summa. Thaq. de retract. Lignag. 5. l. pl. 20. n. 11. Valsq. de successio. creat. hb. 2. §. 17. requirit. 24. Corbol. de iur. emphyteot. limitat. 37. cum enim oblationis materia sit longa, separata, & valde diffusio, non prosequitur, sed mead loca ordinaria remittim, & dicant Deo dante separatim in tracta. de oblatio. & depositio.

Sed nunquid conductor conuēsus, si est tuitus alii qua

qua exceptione eam non opponendo sibi præiudicat etiam si de ea cõsaret per viam notorij, vique sic. Bar. in l. i. vnus, s. pactus, ff. de pactis l. eam qui, §. qui ita, ff. de verb. oblig. vbi ita dicit hanc esse cõmunem opinionem, sub nu. 12. Dec. in l. non videtur, nu. 2. ff. de reg. iur. Cephal. cõf. 384.

7 Sed nunquid tertius possessor coeuentus possit locatori offerre creditum suum, a quo ita sua actio ne excludatur? vique sic. Rolan. cõf. 14. nu. 9. lib. 1. & r. t. t. nam cuiusque possessori etiam nullum ius habenti ius offerendi competit, dixi in tract. de obligat. par. 2. q. 11.

[Extenditur hæc conclusio, etiam si ipse locatorem efficiat in hypotheca: & vellet offerre illi postiori possidenti, nam adhuc est possessor locator & excludit, Salic. ad l. cum novissimi, s. eodem vers. quæro in casu ob scro, C. de præscrip. 30. vel 40. a. on. Neguf. de pignor. par. 5. memb. 1. nu. 18.]

[Declatur dummodo fiat ante litem contestatã, Crau. cõf. 298. Menoc. de adipiscen. remed. 3. q. 31. num. 184.]

De Sententia.

Quæro vtiliter ad materiam l. i. per imprudentiam, ff. de iust. an. sententia lata contra conductorem nocet locatori ponendo aliquas conclusiones.

1 Prima sit Sententia lata contra conductorem præiudicari domino scienti. But. in c. quamuis per il lum tex. de re iudic. sequitur Alex. amplians ad vsu fructuarium in l. i. sepe, ou. 1. 2. ff. de re iudic. dicens eandem esse rationem.

2 Secunda sit conclusio. sententia lata contra colonum, qui nominat dominum, quod agendum posui superius in tit. de nominationibus.

3 Tertia sit conclusio. sententia lata contra colonum simpliciter causam prosequentem, & dominum nominatum præiudicat domino scienti in possessione, secus in proprietate. Innoc. in c. cum super, in gl. magna, de re iudic. Bald. in l. ob meritorum, C. de vxore priorum, & hæc est communis opinio. Imol. in l. a sententia, in princ. C. de appellat. i. c. quamuis de re iudicata.

4 Quarta sit conclusio. sententia lata contra colonum non nocet domino ignorantem, nec in possessione, nec in proprietate. Innoc. in c. quoniam frequenter, §. quod si super, in gl. omnino, & in gl. fio. de re iud. sequitur ibi Bur. Bal. Castr. & alij. in l. 2. C. vbi in rem actio in l. officium, ff. de re iud. Bart. cõf. 91. & ibi late io. addit. Angel. io. l. a Diuo Pio, §. si possit, de re iudic. l. qui vniuersus, §. q. ff. de acq. pos. & hæc est communis opinio passim obseruata. Alex. ad l. sepe, ou. 1. 2. ff. de re iudicata.

5 Subdici hoc dictum esse valde notabile, peregrinum, & singulare. Sebaf. Medic. reg. 8. nu. 39. & 14. vbi pariter de communi. [Idem Sebaf. eadem. regu. nu. 187. Guid. Pap. ling. 283. in fi.]

6 Limita primo, nisi post factam executionem dominus fuerit negligens in continuatione, vel recuperatione possessionis, quam ab alio fecit occupari, quia tunc videtur suspicari se posse expelli, & possessionem amittere. But. io. d. c. cum super, q. 4. Bar. in l. a Diuo Pio, §. si super, q. 4. de re iud. & io. l. i. de eo,

§. 1. ff. de acq. poss. Imo. in d. la sententia.

7 Limitatur secundo, quando dominus ignorauit sententiam, & executionem, sed si dominus ignorauit solum causam agi, tamen scire sententiam esse latam, impedire poterit executionem si statim, & infra tempus faciendæ executionis probat de iure suo, aliis si hoc facere non potest, appeller, aliis sibi præiudicat. Innoc. in d. c. si super, in gl. magna, in fi. cõmendat Alex. in d. l. sepe, nu. 1. 4. Vnde cautos locatorem curet habere eius iura in promptu.

8 Et textus in l. i. per imprudentiam loquitur quantum ad actionem dandam contra alium, secus quoad exceptionem dandam, quo casu iniuria facta vni facilius nocet alteri, l. si fundus, §. si ff. loc. Bart. in l. exceptione, nu. 5. ff. de si iudic. in terminis locati & conducti. Rui. cõf. 77. sub nu. 8. vol. 1.

Altera principalis conclusio sit sententia lata ad fauorem locatoris prodest conductori, non vix ex ea competit actio ad fauorem ipsius conductoris, sed exceptio rei iudicatæ, quæ competere locatori vixit, competit & conductori, vi late deducit Pere. decis. 12. par. 1.

9 Similiter locator præiudicat conductori si contra eum lata fuerit sententia, conductor autem non cõtradixit, c. si ciueris, sed passus est causam agi. But. in c. quamuis, de sententia rei iudicatæ. Alex. in d. l. sepe, nu. 172. Sebaf. de reg. iur. litera L, oom. 69. & colonus expellitur per sententiam inter alios latam. Felin. in c. quamuis, de re iud. l. a. in l. 1. C. de edendo, &c. Sed nunquid sententia facta post super pensionibus, & censibus securis post iudicium inchoatum, ante tamen sententiam, Gelf. Pap. cõf. 90. colun. 2. tenuit, quod non contrarium est verius. Capel. Tholof. 30. Capic. decis. 16. sub nu. 6. Ant. Gabr. de iudic. conclus. 3. nu. 5.

[Et sententia lata contra possessorem non potest mandari executioni contra colonum non citatum, & possessor non citatus. Bal. in l. 1. nu. 2. C. de execut. rei iud. Bar. in l. 1. §. necessario io. ff. si mul. v. n. om. dixit valde singulare. Felin. in cap. quia Gre. nu. 4. de iudic.]

De Appellatione.

A Sententia extracta nonis, vt dicunt, appellatio non datur ex quo causa cõsideratur desiderata. Grammat. decis. 58. nu. 1.

1 Romæ præiudicari videmus, quod causa appellatio nis committitur, dummodo non in forma Camere causa mercedis, & non sit in forma processus executionis, prout in pensionibus domorum. Et præceptum de dispendiando dicitur executum. Alex. cõf. 50. vbi actus, ou. 2. vers. sed ibi al. vol. 2. Borge. dec. 19. nu. 2. in par. 1. Pariter non datur appellatio a reuocatione locationis factæ ab aliquibus canonicis sine cõsensu Capituli. Hercul. de a. t. t. c. 3. l. i. m. 1. fol. 40.

De Aegidiana.

Nec Aegidiana locum habet contra conductorem. Bal. in l. vni. ou. 8. C. si de momenta. poss. sequitur Nicol. concordat. 6. vers. sextus casus. Jac. Menoc. de adipiscen. poss. remed. 4. num. 85. & ita in iudicando

Vincentii Carocii Tractatus

iudicando tenendum. Contard. ad l. vni. limit. a. t. vbi in fine sublimatur in conductore ad longum tempus, vt iam dictum fuit. Notandum tamen est, quod licet a sententia lata in possessorio non detur appellatio, l. vnic. C. si moment. poss. tunc si feratur lo spe cie contra colonum, vel conductorem, qui non potest reparare in possessorio, poterit colonus, vel conductor appellare. Bald. in d. l. vnic. nu. 7. vers. quid si non agitur, in l. a. nu. 22. C. de epis. audien. Bart. in l. 2. nu. 3. de appel. recipi. Caltr. conf. 46. col. 2. vers. pro hoc facit, lib. 1. Decio l. 1. col. 3. vers. 2. quando, C. de bon. poss. secundum tabul. in terminis Nicell. concordant. l. nu. 37. dicens a Mariano I. C. audiui se bis ita Mediolani iudicatum. Pedem. 25. vers. similiter Menoc. de ad pific. poss. remed. 4. nu. 865.

De Attentatis.

P Articipat & de Attentatis vitis locati & condu-
cti materia in multis casibus.

1. Primus casus est, transgressi dominium rei, super qua litigatur, mediante locatione in conductorem, non dicitur attentate, sed possessionem conuincere. ita tenuit Rot. in vna Rauennasens. bonorum eor. Domini Gropperio, die 10. Septembris 1563. per consilium vltimum Patif. lib. 4.
2. Amplia etiam si talis locatio facta fuisset viro nobili, & locatori potestui, quia per hoc opeo est dicenda inualida, vel attentata. Lancellot. de attent. litem pendente. par. 2. c. 4. limit. l. nu. 59.
3. Et si. 1. otrolatie habetur intellectus ad titulum, C. ne liceat potentioribus nam intelligitur de potestate per alienationem possessionis, vel proprietatis, quod non facit locatio, l. non solet, ff. loc. & suo loco diximus. Abb. in c. 1. nu. 1. de alienat. iudicij murandi causa facta.

Secundo procedit quando in fraudem, & dolofo alienatio facta est. l. 1. Rota. conf. 38. nn. 26. lib. 2. Menoc. de recup. poss. remed. 1. q. 3. nu. 381.

4. Locatio igitur facili, & benigna fraudem non committit, nec alienationem inducit.
5. Secundus casus est; locator oon dicitur attentate si capiat possessionem rei locatę post commissioem causę instantis contra eum ad instantiam conductoris, cōsiderata priori possessione, quam habebat ante litem, ita tenuit Rota in vna Bononiensi attentatorum coram Cort. 16. Ianuarij 1570. [Lancellot. de attentat. lit. p. oden. par. 2. c. 4. limit. l. ou. 68.]
6. Tertius casus est respectus materiam attentatorum, conductor restituitur ad statum percipiendi fructus, & pensiones. Rot. in vna Romana de Carbo-gnano coram Otadio.
7. Quartus casus locat. locat. appellatio pendente potest inuictus, & pensiones recipere. gl. fin. in c. non

solum, de appel. lib. 6. vbi Franc. nu. 1. Abb. in c. 1. nu. me. 4. vt lite pendente. glo. io. c. 2. in verbo, ionouamus, eo. ii. in Clem. Rot. decil. 89. in antiq. Cassad. decil. 4. de caus. poss. & propr. Alex. ad Bar. in l. 1. ff. nihil innouati appellatio pendente, litem D. in si. pulchre Dec. conf. 103. Bellon. conf. 18. nu. 24. Rot. decil. 41. & 44. in nouis & decil. 25. de rescip. in uo uis. Bero. q. 130. Hercul. de attent. c. 3. nu. 10.

8. Ampliatur etiam si cōtra possessionem sit lata sententia, a qua appellatur. Ang. in l. si curus, ff. de appel. recipio. l. asced. decil. 447. Manfr. conclus. 16. Paris. conf. 39. nu. 3. lib. 1.

Ampliatur secundo, vt possidens ciuilitur tām pccili capere possessionem naturalem appellatio pendente. Alex. conf. 99. nu. 5. vol. 5. Paris. conf. 172. nu. 10. vol. 4. Mandol. de inhibir. concl. 23.

9. Et ad propositum materię locati & conducti, de qua agimus, sunt petitiones in commissionib. causarum similium, vt confitro de re iudicata, mādetur eidem auditori taxati fructus, & expēssas item quod procedatur super attentatis lite pendente, & quod inhibetur tam parti contrarie, quam iudicibus, & colonis, ne aliquid innouareot, de qua quoadoque miratus fuit Staphileus de cōmissione iulianę, s. citatio personalis, nu. 16. cur coloris inhereret, cum noo sint de contrigantibus, sed hoc vt omnia in eodem statu maneant. Hercul. de atteot. c. 13. nu. 5.
10. Quintus casus est locat. dicitur attentate apprehendens possessionem rei locatę ob pccasioem nō sultatam, & isto casu sequestrantur bona, & ex fructibus soluitur pensio per sequestrarium. ita tenuit Rot. in vna Boonensis locationis, vt per Pat. decil. 46. lib. 3.

11. Et sic habes limit. ad l. si. C. de ord. cogit.
12. [Dicitur etiam attentatum, si coloco fiat pccaprum, vel inhibito, oē de tali campo fructus amoueant nam si aduersatio nulliter citato ad reuocationem pccepi coloco amoueant, & asportet, cogitur reportare vti attentatum ad locum pcccepti, & ita teouit Rota in una Perulina, vt per Lancellot. de attent. poss. inhiuionem limit. a. nu. 20. fol. 426.]

De Litigiosis.

1. **Q** Varto, an dispositio l. fin. C. de litigiosis, procedat in contractu locationis, & conductionis, puta lite pendente inter locatorem, & conductorem super re locata, an possit alienari, & vique emens rem illam incurrit vium litigiosi, eum nec possessio theotari possit sine vitio litigiosi. Cephal. dicens communem opinionem, consilio 518. oumero vigesimosexto, volumine quoto. Et sic habetur amplius ad l. fin. C. de litigiosis, vt procedat in casu pcciditio.

D. VINCENTII CAROCCI I. C.

Locati & Conduci Tractatus PARS SEPTIMA.

AGGRESSVS septima, & vltima huius de locato operis partem imitabor doctissimi Tiraquelli ordinem, qui in opere retracta posuit vicinam partem, quam sine appellat posuit etiam ea, quorum non meminit, libellis enim memoria est. praeter tam in materia ampla, prout locati & conduci, vel ea, quibus locata tempore non occurrat, idem se quatuor facit Lamberteng. in tracta. de contestibus mulierum, in fine.

Inferam igitur quaestiones omnes miscellaneas in differentes ad omnes respectus huius operis partes pertinent breuiter, vtiliter, & disputatione omnia, sed vel ita tantum operis studendo subtilitatibus omnis more etiam Porphyrii, qui post singulos tractatus practicebatur in fine posuit communia omnibus, & ad exemplum Codicis, qui posuit communia de legatis, & similibus.

Conclusio 1.

Vtilis, & quotidiana est quaestio, si conductor, vel colonus soluit actionem rei conduci, quomodo ei succurratur. hanc materiam dixit valde celebrem Ang. ad l. si sine culpa, ff. de rei vend. quotidianam, & practicabilem dixerunt Castre. & las. ad l. si fullo, ff. de rei vend. sumptus, & lucrosam dixit Fulg. ad l. si ut certo, s. nunc videndum, ff. de rei vend. ponam igitur aliquas conclusiones.

- 1 Prima igitur conclusio sit. Conductor, qui soluit litem actionem, & dolo desijt possidere, non datur actio sine cessione, maxime rei vendicatio. Bar. ad l. si in fin. s. si pro emptore, ad l. in commodato, s. si, ff. commodat. per las. qui dolo, ff. de rei vend. vbi Angelus dicit hanc esse communem opinionem omnium glossarum, & Doctorum.
- 2 Limitatur ista conclusio ex mente Ang. in d. l. si, qui dolo, procedat, & locum habet si petitor ibi non recipiat actionem nec iuri in litem, secus si sponte recipiat, vel inuitus, sed iura de ea in litem, quia primo casu vendere videtur, secundo casu praesumitur transigisse, per l. litem, ff. pro emptore, & l. nec quasi, & l. eius rei, ff. de rei vendic.
- 3 Declaratur ad intellectum l. si qui dolo, ff. de rei vendicatio, per quos peti desinunt ratione possessionis, in qua deliquit dolo delinquendo possidere, nec ratione contractus, puta locati, commodati, & similibus. Primo casu non fit cessio iurium. Secundo ca-

su sic, & ita procedat in depositi, ff. de rei indicata, vbi las. sub au. & dicit hanc esse communem opinionem, & communem conciliationem ad l. si qui dolo, ff. de positi.

- 4 Secunda sit conclusio. Conductor, qui desijt rem habere, sine eius culpa, capere vtilis rei vendicatio tam contra extraneum, quam contra dominum, sine cessione, directam autem cum cessione, l. si sine culpa, vbi Bar. & Ang. dicitur esse casum notabilem, ff. de rei vendicatio l. si fullo, vbi Castre. & alij, ff. de condit. ob caus.

- 5 Limitatur praefata conclusio, quod licet habeat iste vtilem, non tamen habet dominium, nisi possessione adeptus.

- 6 Vnde practicando, libellis ita videatur concludendum, quare peto pronuntiare, & declarari talem rem ad me pertinere, distingoque l. iurium conduciari, & condemnatum cogi, & compelli ad dandam rem restituentem ratione iura essentia Barto. dicens in facto habuisse, ad l. si sine culpa.

- 7 Limitatur secundo, ut possit videri actionem intentam contra dominum, cui soluit litem actionem, non autem directam, ex ratione, quia interdictum per actionem non potest dari, l. plane, ff. de iur. iur. l. si sine culpa, sed quod procuratio nomine agam contra te ipsum, hoc continet quandam repugnantiam, merito, & ita Bar. & ibi sequitur Angelus, in d. l. si sine culpa.

- 8 Tertia sit conclusio. Conductor contento personalis actione, non competit vtilis sine cessione, l. si fullo, ff. de condit. ob causam, vbi Albericus dicit (sic in practica casum notabilem, quod actio ex locato, & alia quibus bonae fidei, non solum datur ad id, quod decessit in contractu, sed etiam ad illud, de quo staret: nunquam cogitauerunt, quia datus fultor non solum ad mercedem, de qua fuit cogitatum, sed ad restitutionem vestimentorum perditorum, quae datus soluta fuit, ad idem in propriis rebus locati & conducti, l. si merces, s. finali, ff. locati. l. in commodato, s. finali, ff. commodat.

- 9 Et sic corollarie sequitur, ut in quolibet contractu bonae fidei extra id, quod actum est, tacta nascitur obligatio, l. si quis, s. si commodat.

- 10 Quarta sit conclusio. Licet dominus a fultore receperit pretia vestimentorum ablaturorum, recipere tamen poterit vestimenta penes fultorem inuocata, nec obstat quod fultor soluit actionem rei, habens pro emptore, vel si sine culpa, de rei vendicatio.

Vincentii Carocii Tractatus

nione, quia Baldus dicit hoc esse verum in reali, secundum
in personali. sequitur lat. ad d. l. si subto, notabili
secundo.

- 11 Sed pone hic vinum, quod in facto predicando fa-
ele ceneare potest, ille qui recepit a qumationem
vult potius emi refundere, quam ipse metum ad
eum perueniam restituere. E contra colonus, vel con-
dutor vult rem ipsam, quis magis circumaudiendus
vique colonus, v. l. conductus, in sentia in fric fuz
distributions in regula pro posse, q. 5. n. 1. l. 6.
Ang. in summario, d. l. sine culpa. l. d. l. fuz
in fina. verb. Aufruct. ad Tholo. dicitur. d. 6. ubi con-
cludit eodem, quod si ante quam fullu, & condu-
tor soluat qumationem, id quam est condempnatus
recuperat rem ipsam, est in restitutione illius restitu-
tione rem, vel solute qumationem.
- 12 Sed si quando conductus, vel colonus solutus fuz
qumationem sit cauendum de cutione, Cubali mo-
uer hanc qumationem potissime in tracta, de cutione,
§. 4. n. 1. §. 4. Vera restitutor videtur, quod dicitur quo
habet causam a domino, nec pendit restituere qumio-
nem dominus in illis tantum casibus, in quibus non
transit sine cutione, & in casibus tantum, in quibus
de cutione veniunt. Dm. in reg. pro posse, l. 6.
§. 6. Item, in l. iis, q. 3. si pro emptorio, l. lex duo, §. 3.
vendi tor, ff. de rei venditac. in l. i. pro pter, ff. de reum
amotum. Ang. ad d. l. sine culpa, Rip. ad l. an de po-
sit. n. 3. ff. de re iudicata.

Conclusio 2.

Planchetina, & vilis est materia si res locuta ponatur ad minus tertii, & locator igitur contra quem & ad quid agere possit transfertur in Lmaior. Cui rei venditur v. Ch. Bai. & alii reputant materiam vilissimam, practicabilem, & leuissimam, & in propriis terminis de locato est textus notabilis secundum Bar. ibi in Lcom in plures. v. Rimeira, h. locat. Possum hinc aliquid fructuosum, & vilissim.

- Conclusio igitur est. Si res locata perueniat ad ma-
nus tertii, puta fuit, idque locatarius sciat, habet ipso iu-
re electionem agendi tam contra tertium, quam con-
tra conductorem, sed conductoris consuetus pene re-
flecti debet detentorem rei, quod fuit arbitrio iudicis,
ut habetur in d. §. vestimentis, vbi Bart. dicit eam fin-
gularem, et esse abbi.
- ¶ Pone vnum in practica, quod conductor conuen-
tus non excipiat excuti detentorem rei, valebis ne
processus contra conductorem formatus? vtiq[ue]
hic, sentit gl. in l. si vnus, §. passus, in verbo p[ro]ponen-
do, si de p[re]t. vbi Bart. num. 4. et aliter n[on] vult. §. Alex.
num. 4. In num. 40. sequuntur cum declaratione
hujusde[modi] per eor. Alexand. add. . . C. vt que de
font. aduocati. Interd. ad hunc qui ha. §. quilibet, si de
verb. oblig.
- ¶ Cantus igitur conductor de excutione excipiat.
Dices, quoniam tempus fuit hoc indicium contra
poss. sicut conductoris dicit text. in d. §. vesti-
menta.
- ¶ Quid si res non possit excipiari fuit magna dili-
cultas, quia possidetis ab homine potente, et inco-
uoyel est equum cum quo supradictus text. h[ab]et
excutioni locus non pot. sed §. quilibet, in l. ma. C. de

rel vendic Ange. Al. Ann. & Lysact. 2. ff qui famulor
cogantur sociare. l. 34 fallit. 20. Inf. Dec. Gal. in
l. si fil. cert. p. 2. Al. Ann. L. de em. ff de vet. nob. in
l. in l. 2. in prin. ff de iur. matrim. in 5. item si quis in
fratrem, de actione. Quid. Pap. singl. 717. Et conf.
87. col. 1. fol. 1. Ant. Gab. de iur. iur. in concil. 2.
numero 68.

- [illegible]

Conclusio 3.

Paterfamilias domum habebat minantem ruinā ita, vt egeret ceteri reſtauratioe, oſtendit eam fabro murario, qui certa mercede conuenia promiſit infra tres dies ſolcire, & infra menſem locum bene reſectum relinquare, nō fecit, vel imperite facit, vnde domus corruū, & maximum damnum paſſus eſt paterfamilias: cū enim ab initio reſcī poſuiſſet pro decem, vix modū pro quinquaginta, nunquid tenebitur conductor ad integrum damnum?

1 Vtique ſic, ex quo non opera tantum promiſſa eſt, ſed in tempore, ac videtur promiſiſſe integritatē, & fidelitatem, & diligētiam, & paterfamilias cū alio contraxiſſet, niſi ille ſic facturum promiſiſſet. Caballide eo, quod interſit ſub nu. 18.

2 Ampliatur, vt procedat ſiue ceſſauerit per dolū, ſiue ex culpa, & negligētia, & hoc propter ſubiectam materiam, & neceſſitatem imminētis periculi, vnde tenetur de leuiſſima culpa, ſi merces, ſ. qui columban, vbi Caſtren. ff. loc. Aret. in §. pen. Inſtit. eod. & Caballi. in ciuilo loco, vbi ad intellectum, §. qui columnā, ſentire videtur vt non requiratur hec qualitas, vt quis aſſerit ſe peritum, prout Caſtreos, ibi no. ſed quod opus, quod ſuſcipitur, requirat exactiſſimam diligētiā ratione imminētis periculi, licet extra artificioſum occurrat.

3 Ampliatur ſecundo, vt oſ ſolum teneatur ad reſtorationem priſtini ædificij, vel eius æſtimationem, ſed etiam in domo amiſſarum, per ſi ſeruus ſeruū, §. ſi quis inſulam, ff. ad leg. Aquil. arbitrio boni viri, vt ibi dicitur, attenta qualitate ſcū.

4 Limitatur, vt non teneatur ad damna incurſa, vel lucra cæſſanta ſere inopinata, puta ſi paterfamilias domum alij locaſſet, & illi die ſub certa pœna dare promiſiſſet, in quam culpa fabri murarij inciſit, Caballi. nu. 179.

5 Limitatur ſecundo ſtante legitimo impedimēto, quo ſtante ſaber ad nihilum tenetur, ſed ſi remiſſio mercedis, ſi vno, §. vbiunque, & ſi fundus, ff. loc. iunge cum his, quæ poſui in titu. de culpa, vbi de §. columnam.

Conclusio 4.

1 **V**aleat argumentum a locatore ad conductore, & e contra, gl. io. l. ſi in lege, §. ſi domus, in verbo, ſtatim, ff. loc. vnde ſicut inquilinus ſua culpa recedens tenetur locatori ad integrum penſionem, ita e contra locator remittere tenetur, ſi eius culpa eodū ſter recedat, vel vti nequeat. Bal. conf. 325. vol. 3.

2 Similiter ſicut conductor non cogitur finita loca tione permanere, nec e contra locator, ita argui. Socin. jun. conf. 56. nu. 7. vol. 2. Sic etiam argui. Franc. Becchi. videndus, conf. 45. nu. 21. lib. 1.

3 Limita, vt procedat, vbi militat eadem ratio, vel æquitas, aliā non. Roncheſgal. de duob. teis, l. 9. in prin. nu. 43. Rolan. conf. 69. nu. 33. vol. 4.

Ad do ab eis c. n. de loc. quæ vult diſpoſitionem illius c. loquentem in conducente non procedere in locantib. dominis. commendat ſaf. in l. ſi. nu. 22. C. de indiſt. vid. tollen. vltra Euetar. qui hæc non allegat in loco a correlatiuis, prout videti poteſt.

Amplia, vt procedat etiam in ſtatutis, in quibus regulariter fit ſtriſta interpretatio. Brun. de leg. & conſtitu. in verbo, locatio, verſ. 7.

Conclusio 5.

1 **S**ententia lata in actione locati ex cauſa arborum ſurtim ceſarum, petit exceptionem rei iudicatæ in actione arborum ſurtim ceſarum, ſi pronūciatur non inciſiſſe, ſecus ſi pronūciatur actionem ex locato non competere, quia tunc dabitur arborum ſurtim ceſarum. Dyo. in reg. nullus plurib. ſub nu. 58. lib. 6.

Conclusio 6.

1 **C**onduci ad murandū poſſunt tranſire per fundū vicini ſine incortia, & ulla pacto prius precedente. Boer. decif. 321. ſub nu. 5. Quod facit ad limitationem, in vendendo, ff. de conſtit. emp.

Conclusio 7.

1 **S**i primo loco fiat contractus venditionis, deinde ſodem loco, & tellibus, contractus eoductionis, dicuntur ad inuicem correſpondere, & eoductot tenetur ad omnes fruſtus locatione finita, non pro rata pretij exburſati. Rot. Bononiēſ. 29. per totam.

Conclusio 8.

Locatio fieri poteſt per aliū ſicut per ſe ipſum. Dynan. reg. poteſt, in prin. lib. 6.

Conclusio 9.

1 **M**otus proprius Sixti, & Clementis annullans locatioes tollitur per coartarium vnum accedente ſcientia legislatoris. Put. decif. 1. lib. 1.

2 Quæ conſtitutio habet locum etiam io locationi bus factis in euidentem eccleſiæ vtilitatem. Put. decif. 2. par. 1.

Conclusio 10.

1 **D**iſpoſitio l. quintus, ff. de don. inter vir. & vxor. non habet locum in muliere inſolutoſa ſolita locare operas ſuas texendo, reclamādo, lactando, & ſimilibus modis. Bal. Sal. Ang. & alij. in l. cum oportet, C. de bon. quæ liber. in l. cum vxorem. col. penul. C. quando dies leg. cedat. Abb. conf. 36. vol. 2. Ioan. Lup. repugnans hoc notabile in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 6. nu. 19. in h. late Aut. Gabr. de preſump. nu. 1. & concl. 15. Ad do bene loquentes Nauar. in ſylu. nupt. lib. 4. ou. 24. limit. 6. Port. Inſtit. ad Tertul. circa fin. Soc. conf. 259. io fi. lib. 1. Barbat. de præſent. Cardinalium, par. 1. q. 3. ou. 2. Crot. in l. ſtaier a ſraire, nu. 2. & de condindeb. Ripa lib. 3. reſpon. c. 4. Ferret. cau. 41. nu. 4. Bello. conf. 17. in fi.

2 Limitatur hæc conclusio, vt fieri debeat diuiſio, vt dimidia ſi viri, altera ſi vxoris negotiis habito reſpectu ad id, quod vxor tenetur operari viro. Ita ſentiū Alex. 209. col. 1. vul. 6. conf. 24. vol. 1. Barbac. confil. 22. vol. 1. Papient. in forma libelli ad dotem, in verbo, tanquam bona paraphernalia. Benincaf. de

Vincentii Carocii Tractatus

de paupertat. q. 8. special. 1. de contractu. nu. 24.

- Contrarium est verius, vt totum hoc sit vxoris, nec in aliquo suo viro communicandum. Alex. conf. 133. col. 2. lib. 4. R. ip. lib. 3. respon. c. 4. Alciat. dicens hanc opin. vniorem regu. 3. præsump. 26. Petr. Gerard. sing. 99. Boer. dec. 81. nu. 3. Coraf. lib. 3. Mikel lan. c. 5. nu. 1. Bello. conf. 17. nu. 10. Crauet. conf. 81. nu. 4. Valq. illust. quæst. lib. 3. c. 105. R. imin. ad 51. nu. 17. Instit. per quas pefon. & nu. 41.

4. Seruatur tamen et consueto loci. Alcia. in citato loco. Maszar. de probat. concl. 30. sub nu. 18. Mo roch. de præsump. lib. 3. præsump. 51. nu. 35.

Conclusio 11.

1. VEndens salarium tenetur actiones cedere, l. creditor, §. iur. ff. de act. empt. vbi habetur salarium.

Conclusio 12.

1. Regula, quod nemo inuitus cogitur agere, l. vni, R. nemo inuitus, fallit in inquilino, qui cogitur agere, vt emptor restituat quod accepit gl. in §. ultra in c. 1. §. fi. in verbo, extraneus, vbi Additus de restit. spoli. lib. 6. & teigi alias superius concl. 11.

Conclusio 13.

1. VIdi in fisco casum. Quis cōduxit ad fiscum red dius vnus beneficij pro certa responsione annuali, & insuper locator mutuant conductori salmas decem grani restituendas in fine locationis, modo accidit, quod locatio non est finita simpliciter in fe, sed diminuta pensio, an teneat cōductor restituere gram mutuantum? fuit allegatum quod sic, & contra nouationem ex allegatis per Alex. cōcl. 1. vol. 2. in l. qui vsum fructum, ff. de ver. obli. Hier. de Mōte, q. 20. in prin.

Conclusio 14.

1. Agricoltæ, & famuli regulatiter præsuntur pauperes alijs seruientes. Crauet. conf. 191. nu. 6. Bruu. de cessione bonorum, q. 35. nu. 8.
2. Amplia id verum etiam si ex eorum artificio fiant. Bruu. vt supra, addit, ad lasio l. si constante, nu. 146. ff. solu. mati.
3. Quod facit ad illud, quod Tuderti vidi in fisco se pe cunctis: disponitur enim, quod pauperes non te neantur ad collectas. Certe viuentes ex proprio artificio, & nihil aliud habentes in bonis, pauperes dicuntur.

Conclusio 15.

1. STipendiatu efficitur cuius illius loci, vbi habet stipendia Batt. in l. municipes, §. milles, ff. ad muni cipal.

Conclusio 16.

1. COnductor, emphyteota, vel censuarius non liberatur a pensione habēdo rem pro d. relicta ex quo contra eus competit actio personalis. secus a tribus, & decimis. Est com. mutis opinio, de qua per Alber. in l. sed an vltro, ff. de neg. gest.

Conclusio 17.

1. SImulio refecti in itinere fornimenta multis loca tis ad vecturam, conductor contribuere tenetur, iuxta l. p. n. in onu. ff. ad l. Rhod. de iactu.

Conclusio 18.

- PRACTICABILIS materia est tractatus de pena con uentionalis in contractu locationis, & conductio nis apponi solita: ponam aliquas receptas, & appro batas in practica conclusiones.

1. Prima conclusio sit. Aut pena addicitur ratione contemptus, & tunc cum expressum nō reperitur, Iudicis arbitrio relinquatur. Aut loquimur de pena loco interesse. Aut addicitur contractui continenti certam quantitatem, ad quam ipsa pena referri pos set, tunc duplum excedere nequit. Aut addicitur con tractui continenti quid incertum, prout in contractu locationis, & conductionis in ædificando domum, plantando arbores, & similia, & tunc verum interesse excedere non potest arbitrio iudicis taxandū. Rom. conf. 510. nume. 9. quem late comprobat Menoc. de arbit. iudic. lib. 2. centur. 3. cef. 260. Butsat. conf. 21. num. 16. vol. 1.

2. Limitatur hæc conclusio, vt non procedat cū ex certa scientia expresse quis penam vltra verum inter esse promittit, nam tunc illa exigere potest. Ita Ro man. in allegat. conf. 510. num. 10. R. ebuff. in l. vnica, nu. 172. C. de senten. quæ pro eo.

3. Limitatur secundo, stante iuramento, nam tunc verum interesse excedere potest. Ita Rom. d. cōcl. 510. nu. 11. & antequam Anch. conf. 143. ex l. si quis maior C. de transact. quem ad hoc propellium singularem dixit lasin d. l. si quis maior, nu. 29. vbi Cuit. nu. 53. Parpal. nu. 70. Bauer. de vi iuram. nu. 139. R. ebuff. in d. l. vni. nu. 572. Mcnuc. in cisto casu.

4. Addo Marant. disp. 7. in fi. An. de Petr. in l. t. n. 86. de iur. iurando. Seraph. de priuileg. iuram. priuileg. 54. vbi in fine ha conclusur.

5. Declaratur hæc limitatio vt non possit talis pena quadruplū excedere. ita Meno. in citato loco nu. 35.

6. Subdeclara nisi princeps sua auctoritate corrum paret, nam tunc quadruplum excedens valet. R. ip. li. 2. resp. cap. 1. in fi.

7. Declaratur secūdo hæc limitatio vltra Menoc. in suo pleno allegato casu, quod qui cū iuramento promissit penam, ad eam non tenetur, l. si recit quicquid potuit circa illud, cuius occasione promiserat, immo omnino excusatur secundum Gram. late hoc disputa tiem, n. 2. quæ habetur post eius consilia crimina lia attestans hanc hanc esse communem opin.

8. Limitatur tertio loco vltra Menoc. in citato loco quod pena conuentionalis in quacunque summata apponi potest, si expressum illius quæ sita taxa sub iugatur. Exemplum in hac loca & conductu ma teria. Promittis te mihi librum scripturum, & nisi hoc feceris, sis te penæ nomine mille nummos daturum. Et stipulatio, & stipulationi adiecta penæ valcbunt; at si pena promittatur per verba multi plicata, non poterit duplum excedere. Exemplum pariter in hac loca. & conductu materia, vt nisi li brum scriptis promittis duplum, triplum, ac deinceps,

- * cepa, hæc est communis opin. Port. in § alteri, nu. 7. Infitia de iustit. stipulat.
- 9 Contrarium est verius, & est magis commu. opin. prout superius dixi in trac. arbor. forum cælarum. Cur adulo Eman. Suarez. in suo thesauro. recept. sent. litera P. num. 155.
- 10 Limitatur quarto ultra Menoch. in citato casu. vt talis pena exigit, nec peti possit, nisi prius petens eam docuerit pro eius parte amplemple adimplenda. R. min. conf. 165. & 176. vol. 1. Brun. conf. 48. nu. 9.
- 11 Limitatur quinto, vt si conflet oullum adesse in interesse, talis pena peti non poterit, cum in illius locum subrogetur Alex. in l. 2. §. si verfic. secundo hmi 12. vbi lascol. §. limit. 3. ff. de verb. oblig. Ang. in l. 1. §. si quis in ius voca. nō ierit. Soc. conf. 263. col. pen. lib. 1. Pedem. decif. 80. num. 12. & 15.
- 12 Amplia siue sit promissa pæctio nudo vel aliis quo modocunque l. feruus ex lege. ff. de ferui. a sport. ad quam Refusad l. vnie. C. de sent. quæ pro eo, n. 308. vbi Beren. num. 123. Fernan. ad lapacta conuenta. ff. de contrah. empt. c. 3. nu. 20. Forcatul. uerionantiar. iuris dialog. 92.
- 13 Vnde deb. t. liquide probari per testes, nec fuit iuramentum, vel officio iudicis. Alex. conf. 141. col. t. vol. 5. Plo. ad l. si quando. nu. 45. 1. C. unde ut. Craue. conf. 89. Parif. conf. 60. vol. 1. Cagno. in l. quatenus. de ceg. in. Cephal. conf. 290. nu. 14. & 15. vol. 2. & 133. nu. 130. vol. 1. R. min. iun. conf. 52. num. 31. vol. 1. & conf. 203. num. 8. vol. 3. Alexan. conf. 51. vol. 1. Dec. conf. 305. las. in l. admonendi. nu. 191. de iur. iuran. Borg. decif. 21. nu. 39.
- 14 Limitatur sexto, at pæna aliqua peti nōn possit, si principalis obligatio non ligatur. gloss. repugnans nētabilis in l. 3. in verbo. Saluiana. ff. si quis in fraco. dem paroni. quam communem dixit Soci. conf. 19. in 4. las. in l. 1. §. si ut iuxori. nu. 18. ff. de acq. poss. in §. fuerat col. 8. de actioib. Dec. in l. principalibus. nu. 3. ff. l. cer. pet. in l. ex t. conditio. §. si nummos. nu. 10. vbi Dec. nu. 10. ff. eo. Tiraq. de constituto. par. 1. lim. 7. num. 27.
- 15 Declaratur primo, quando ratio annullationis cōtractus cesset in penali stipulatione, l. stipulatio ista. §. alteri, & ibi no. ff. de iur. obl. Dyn. in l. quidam cum filium. ff. eodeni. Paiorm. in ca. debitorē, de iureiur. faci. glo. in l. pæcta que contra. C. de pæct.
- 16 Declaratur secundo, quando pænalis stipulatio esset accessoria iurata, qua ratione iuramenti si non ualebit uti accessoria, ualebit uti principalis. Bart. ad l. si quis pro eo. col. fin. de fideiuss. Alexan. conf. 140. col. 3. lib. 1.
- 17 Declaratur tertio, si de bini promissit non allegare nullitatem contractus sub pæna, qua tunc si allegauerit, incurrit penam cautel. Alex. conf. 32. col. 3. lib. 1. Rip. in l. ita stipulatus. nu. 40. ff. de verb. oblig.
- 18 Ex quibus corollarie inferitur intellectus ad l. cū principalis. ff. de reg. iur. vt procedat vbi militat eadē ratio. Secūdo non procedit, vbi obligatio accessoria esset iurata, quia subsistit sine principali.
- Faciunt adducta per Seraphin. priuileg. 116. de iur. iur. c. 1. Placeat uidere quæ posui ad reg. cum quid; par. 4. limit. 8.
- 19 Hinc postea inferitur, quod agens remedio l. 1. C. de rescip. vendi. non tenetur ad penam coconventiona

lem lege permitte Pinell. contra Alberi. in d. l. 1. par. 1. c. 2. num. 26.

- 20 Limitatur septimo, si per debitorem pænz iam incurse reficiatur onerandum hac de causa pacum.
- * glo. notab. in l. utique. ff. de arbitris, quam commu. dixit Alex. in l. si insulam. nu. 9. ff. de verb. obl.
- 21 Contraria opinio est uerior, & magis communis. Eman. in suo thesauro. recept. sent. litera P. nu. 140.
- 22 Limitatur octauo, vt pæna conuentionalis exigit non possit de æquitate Canonica. Rimi. iun. cōf. 89. nu. 9. Caput. q. decif. 131. par. 2. nu. 3.
- 23 Contrarium est uerius etiam in foro conscientie, & ultra iustum interesse. Rebuff. in l. unie. nu. 168. B. de senten. quæ pro eo. Porpu. in l. rogasti. §. si tibi. nu. 8. ff. si cer. pet. Corn. conf. 69. in si vol. 2. Ange. conf. 44. Dec. conf. 198. col. 2. Soci. iun. cōf. 23. nu. 17. lib. 1. Menoch. in citato loco; nu. 38.
- Aldo bene loquentes Stracc. de mercat. titulo de decoctoribus. nu. 2. vbi loquitur quādo est iurata. Balh. de præscrip. par. 1. secūdo par. principalis. q. 1. num. 6. Corn. conf. 2. vol. 3. Parif. conf. 34. vol. 1. Rimi. sen. conf. 276. nu. 3. vol. 1. vbi apostil. num. 3.
- * & hæc est commun. opinio. Borgn. dec. 25. num. 19. par. 2. de contrah. Rimi. q. iun. in citato loco, nu. 23. Declara. ut quadruplum excedere non possit. Menoch. in citato loco, sub nu. 37.
- 24 Contrarium dicit uerius Alphonsus Aluarez in Spec. Romanorum Pontificum. ex. 66. nu. 13. Barba. conf. 53. num. 20.
- 25 Declara. secūdo ultra Menoch. in citato loco, vt de æquitate canonica pæna nō debeat, si nullū accēsit interesse. Gram. conf. ciuil. 66. nu. 76. Cagno. ad l. si quis maior. nu. 15. 1. C. de trans. Buac. de æquit. Canon. concl. 111.
- 26 Declaratur tertio, vt debitor in foro conscientie non teneatur ultra soluere, sed creditori licite exigere possit. Porpu. in d. §. si tibi. nu. 87. Andr. ab Exes. in c. 1. nu. 340. de const. & ita procedit dictum Coriet. in singularibus in verbo, forum conscientie, io uerbo, pæna. Gōme in §. ex malef. nu. 14. de actio. Tiraquel. ad l. si unquam. in verbo, reuertatur. nu. 291.
- 27 Declaratur quarto dummodo non excedat iustū interesse. Ang. conf. 43. in si.
- 28 Limitatur nono, ut exigi non possit, quando est in fraudem usurarum. Rebuff. in d. l. vnica. nu. 573.
- 29 Deicitur autem in fraudem usurarum, si adiciatur danoni quantitas, & maxime in mutuo. Menoch. in citato loco.
- 30 Declara. ultra eum, si persona non sit soluta senari, quia tunc non dicitur io fraudem usurarum & in mutuo, & datione quantitatis. Est magis communis opinio, a qua in iudicando, & consulendo nō est recedendum, Turzao. conf. 71. Si uerō adiciatur factio. non dicitur io fraudem usurarum, & exigi poterit exemplum in hac locati & conduci materia, si non plantaueris arbores, vel domum edificaueris, vt per Menoch. in citato loco.
- 31 Et in practica uidetur multa instrumenta laboritiorum, in quibus ptenentur plantare arbores, & edificare domum, & similia, & passim occurrunt.
- 32 Limitatur decimo, nam conductor indebit expulsus licite petit penam permissam, & reponit in statuione stante clausula, ratio manente pacto, l. si

Vincentii Carocii Tractatus

despando, ubi bonus tex. in materia, D. loca.

- 3) Amplia lunationem, vt possit non soluere pensionem, & retinere pro panna, & gratis fructus fructibus conductis, d. l. si de fundo, ubi notant omnes, C. locat. ubi bonus tex. in materia panna in hac locati & conducti materia.

Conclusio 19.

- 1) Donec pensio currit, non potest considerari negligentia non petentis premium ad no. per Rogarium, de praescrip. par. 3. num. 5. Hier. Magon. Rot. Luc. 31. nu. 16.

Conclusio 20.

- 1) Equirans cum equo conducto pro aliquo negotio petagendo licet posset equum pascere per bona per viam re petra, & colligere vvas, & alius fructus pro se sustentando, non autem poterit asportare ea, vni, s. fi. de pace tenen. de visib. feud. quam singularem dixit Rom. sing. 23. tu peteginaris.

Addo vltra eum Deute. c. 23. ad idem de discipulis colligentibus spicas. Marc. c. 13. & in Cano. discipulos, de consecr. dist. 1. glo. in Cano. omnes dist. 1. & vltra Rom. in citato loco tradit Alber. io. l. si. Cad leg. Aquil. Cassio cōsue. Baig. rub. 1. nu. 15. ver. & inter l. i. de praedicta, & ita de consuetudine seruatur. Vt noten. de seru. rust. pred. c. 10. de mess. & vindemia.

- 2) Amplia, & declarata simul, vt comedere liceat, & pascere equum etiam extra necessitatem, asportare autem nō liceat nisi tempore necessitatis, & quare non ipsa suadeat, Fel. io. c. omnes, col. si. dist. 1. Kip. in Idamnum, colum. 2. num. 3. de dam. inf. Cagno. in l. que propter, nu. 5. ff. de reg. iur. Didac. praet. que. ff. c. 37. vers. octauo probauit.

Conclusio 21.

- 1) Si Monasterium, vel hospitale (prout in multis locis obseruatur) conueniat cum aduocato pro eius salaria annuali de tot salmis vini, & grani, si ille reperiatur minus sufficiens, vel ignorans, erit locus penitentie. Thobi. insit. quibus modis re contrahitur obligatio, nom. 36.

Conclusio 22.

- 1) Locata presumitur scite conditionem conducto-
tis. Ioan. Ferr. ad L. qui cum alio, ff. de regulis iur.

Conclusio 23.

- 1) In generali obligatione omnium bonorum appo-
sita in contractu locationis, venditionis, vel simili-
bus venit res locata. Negusap. de pignor. par. 2. memb.
num. 33.

Conclusio 24.

- 1) Occurrit in facto. Conduxit quis operarium
ad euacuandum puteum pro tot pro quolibet
pede, nec fuit expressum de quo genere pedis pu-

ta a petra, prout in mirando, vel a matrone, vel in
pede communi, & de hoc fuit testis cum dubio,
etiam premium intelligitur de communi, l. i. precia re-
rum, ff. ad leg. Falcid.

Conclusio 25.

- 1) Coniux habiendo domum alterius, vel visibus
vendo, vestigia, vesturatur solueodo pro eo vel
ministris eius, donatio non locati presumitur. dedu-
cit Petr. Duen. reg. 22. t. nu. 13. posui superius par. 1.
de presumptione ratione sanguinis.

Conclusio 26.

- 1) Deposito l. i. C. de contrah. ad. an procedat in con-
tracta locationis & conductionis?

Conclusio 27.

- 1) Textus est in locati & conducti materia loquens
quod si proxeneta recipiat aliquid Philantropi-
phie nomine, non competit actio locati, vel con-
ducti, ubi Accur. Philantrophiam salarium expo-
nit, vel potius suae negotiationis tractatus, & laboris,
vulgo scensalaria.

Conclusio 28.

- 1) Aquisitum dicitur ex labore & industria locan-
do operas suas, non autem titulo donationis le-
gatus, vel alio gratuito modo, & hac est communis
opinio. Pir. Angelber. super cōsuetud. Marchian-
tic. de soc. inter vir. & vxor. c. 1. Facit ad statuta, lega-
ta, donationes, & huius generis similia.

Conclusio 29.

- 1) Contractus super annuis redditibus, pensionibus
& appensionamentis valent, & liciti sunt, & for-
renses edicta de eis nō comprehendunt. Franc. Masc.
dec. 21. par. 2.

Conclusio 30.

- 1) Percipiens fructus a colono illius anni presumit-
ur retro semper possidere. Bal. ad Specul. in tit.
de proba. vers. sed quero qualiter. dixit ad modum
notandum Cremen. sing. 133.

Conclusio 31.

- 1) Artifex conductus non potest cogi precise ad
faciendum, sed liberatur soluendo interesse ex
quo sumus in allegationibus facti. Ioan. And. q. 14.
ad l. si item precio, s. i. ff. loca.

Conclusio 32.

- 1) Praestatio mercedis excuset a dolo presumpro-
gl. in l. quicunq. C. de seru. fugi. in l. i. ff. de re-
cept. Alu. de Alber. sing. 183.

Conclusio 32.

Ductionibus, quibus vulgo postis appellatur, habeat in l. in vicibus, C. de cui. pub. lib. 12. in. occ. arbit. iudi. c. 12. 19.

Conclusio 33.

Cultura vna dicitur totius anni in locis, in quibus gerantur omni anno non seminatur, licet post collectum granum immoventur legumina, vel milium, har. & Doct. in L. diuorio, §. quod in anno, ff. fol. mat. Firmo in verb. cultura. Loriot. de fruct. c. 61. 3. 1. tpe enim sunt in l. vnum laboriorum pro vna cultura, huc recollecta. Menoc. lib. 3. praeump. §. 3. nu. 1. 2.

Conclusio 34.

Sinquibus soluit pensionem ante tempus, potest p. tere cautionem de restituenda, si re condicta commodi vni non potuit. Bal. in l. si. C. de in di. viduol. per tex. in Auth. cuiuslibet, C. de cōmēdā in furti cōiungētia Marc. Man. apophieg. 96. dicitur ita in facto obtinisse.

Conclusio 35.

Si tu operatum nihil egens victus precibus pauperum cum conduxisset, potius operas minoris soluit, quā si te nō rogasset. Silasler in verb. cōmēdā, §. 7. cōmēdā in foro cōficiē. Dom. Soto de iust. de iu. lib. 6. q. 3. art. 1. col. 4. circa prin.

Conclusio 36.

Commendatur admodum apud sanctos, & in hoc homines conductio, & mercedis debitum, vultu d. Hieron. de vit. patrum, ritu. de caritate relat. per Aug. ab Exo in proem. cor. lib. 1. ubi d. 48. Tres sancti vii conducterunt segetem metendam & cum vinis infirmaretur, transierunt ad domum, dicentes: nos metemus, tu fac orationem tuam, & metem. iam finita obierunt partem mercedis, ille recusauit dicens nihil laborauit, nihil debetur, orta contentione accesserunt ad sapientissimum senem, qui declarauit debet oranti mercedis portionem, quippe orati ne perfecisset quod alii opere manuali fecerunt. commendatur apud Arist. lib. moral. 9. de multo conducto ad cantandum in nuptiis, qui cum cecinisset, petenti mercedem, fuit replicatum, mercede solui, & voluisti pro voluptate dedisse. habet apud prouerb. reformar. in verbis, par pari ferretur. Inter laudum apud Demosthenem in quadam Philippica. Quibus conductis agnum ad portandum ves. Athenas, solis ardore affectus non reperit vnum qui se sub corpore assili, cui se op. poluit agalo, contentem de aduincem, an esset locutus alius, vel vmbra eius, lib. prouet. in verbo, vmbra.

Conclusio 37.

Rectius ille, & materia locati & conducti pertinetur in Vibe Romana ad praefectum

vigilum, per cui est etiam notat in l. 3. §. ff. de off. praef. vigil. ad eum intellectum nonnulli perpendimus, dicitur enim quod praefectus vigilum tota nocte oberrabat cum hamis, & dolabris calceatis, hama enim instrumentum est ad reprimendum ignem, & incendia. Pl. ad Traianum. Et aliquando nullus in publico sipo, nulla hama.

Et hoc in iure clare constat in l. instrumentum, ff. de fund. instrum. legat. vbi bis inter incendiorum remedia hama enumerat. Vnde legas hama, nō hamos, prout multi in pet. (ni fallor) quonint.

Legitur etiam calceum, melius fortasse legendū esset falcium, masius falcium, id est, falcibus mutabilibus armatum, ut sit sensus, praefectum vigilum obseruare de nocte per Cinitatem cum falcibus mutabilibus, hamis, & dolabris. Tacitus l. 19. Paulum inde morat dū ex proximo agris lignones, dolabris, & alii falcis, scilicet conuocant: nam hae falcis fruebant contra incendia. Dolabrum, instrumentū quo refringuntur quae cohercent Columell. 3. quae falcis amputari nō possunt acuti dolabre abradunt. Aedn. in d. §. si inter armorum genera conuerter nullo idoneo, (vt opior) exēplo. A. Imo nec. id est corrigitur ex ea in c. 1. om. 18. de const. Caprellius, de quo pariter in tex. habetur mentio capitur apud Iuriscosul. tot dupliciter. Primo pro eo, qui portat liberos ad scol. las filius nobilioru n. prout clare exponitur per Iur. consulum met in l. si collectum, ff. de manu vindic. ex quo habes cum quo honore, & grauitate filii nubilum accedebat ad scol. las designabatur enim deferre libros sed utebantur ministerio alterius ad id specialiter deputati, prout ibi habetur.

Aliquo modo accipitur caparius pro eo, qui locat operas certa mercede coempta ad conferendum p. a. uos, & v. stimenta in balnem capitur in hoc contextu, prout ex disceptu, & verbis ipsius facillime constat. Idem tenet in Nerone. Et constat ex illo textu, quod maior pars curae ipsius praefecti vigilum spectabat circa conductores diversi generis, & de nullo magis incendium habitabatur, quam de inquilis, prout ille tex. clare deponit, & pōdica ad quod vide exercitum descendebat, officium praefecti vigilum, namque totius ciuitatis curae erat, & in grauioribus admodū versabatur, & tamen veniebat ad quae dam infima, ne balnearioribus subirentur velut in a per caprarios, vel eorum culpa, & d. c. 1. 10.

Conclusio 38.

Eram multi soliti locare operas ad varia exercitia immunes, & exemplis grauioribus munitibus, prout memores, qui locant operas ad mensurandum, d. quibus iure loco diximus. Opiones, de quibus in materia ista locati habetur mentionem in l. fin. C. loca. vbi iuxta terminos locati, & conducti Accur. exponit, qui diuersis temporibus militabant pro mercede vera, & proprie magis loquendo a populantur hi milites, quos decurio, aut centurio optati sibi etiam privatam ministrare, quo facillius obeant publicis officis, prout ex Festo. Varro. & aliis colligitur. Cespit, de quibus sup. Medici valetudinari, de quibus in hac locati materia iure loco diximus. Venerarii exposit Accur. qui fodunt aurum, vel

Co 2 argutum

argentum melius, & ad propositum tractatus locati, & conducti, dicamus animal veterinarium dici equum ad vesturam locati, solitum. Vnde veterinarium, qui huiusmodi equos locati solitos dicit, appellatur enim veterinarij medici, & curatores huiusmodi animalium, & de his loquitur I. C. de quibus etiam meminimus Columel. lib. 6. c. 8. & alij, de quibus in l. fin. ff. de iur. iur. iur.

Conclusio 39.

- I** Vi in alio fundo venatur domino prohibente, non tenetur ad restitutionem animalium, vel pretium pretium, siue estimationem, tenetur tamen ad dampni estimationem, quod per eam dominus, vel conductor habuit, suaque fecit per apprehensionem, late Couar. in reg. peccatum, par. 3. §. 8. nu. 11.

Conclusio 40.

- I** Ad l. si tibi C. loc. est in iur. C. loc. sex. in l. si tibi, ubi colligitur notabilis limitatio ad tractatum de coherencia contractus, quod pactum appositum iuxta contractum non videtur eius coherencia, quando tendit ad utilitatem tertij, quam l. dixi ad hoc valde notabilem, Aug. & Cui in l. legem, nu. 21. & in l. petens, no. 47. C. de pact. Alcia. lib. 1. paragon. cap. 4. io rub. de verb. obl. nu. 15. ad l. bonz si dei, C. de pac. Isacobi de Nigris, in d. rub. nu. 43. Torniel. nu. 72. & 78. Buttigel ad l. lecta, ou. 46. ff. de cer. lase Cabal. milleloq. 23.

Conclusio 41.

- I** Venit in facto casus. Quis vniuersalis ficticiarius, & eius loci ad merendum granum conduxit operarium ad metendum pro certa mercede, qui opus adimpleuit, & preter tentauit suum locatorem, vt mercedem praeberet, iam studiosius recessit, & ille infelix remansit nudus mercenarius sine mercede, per quosdam eum, tandem teperum carcerari fecit, dubitatur de expensis, fuit declaratum factum esse animo truffando, & ob id temeri ad quasunque expensas.

Conclusio 42.

- I** Praesumitur quis melior, & sufficientior, qui habet maius salarium. Abb. in c. cletici. col. 2. io remedio de iudi. Seraphi. priuilegium iuram. 1. nu. 47.

Conclusio 43.

- I** Venit in facto casus, quid sit factum instrumentum laborij, & promissum respondere per colonum de medietate omnium fructuum, & hoc pro pluribus annis, discessit tandem colonus fortasse domino nolente, qui finito laborio conuenit colonum, vt de medietate omnium fructuum, cuiusque anni laborio durante, daret colonus, oio hoc amplius, quia tempore debito sit diuisio fructuum, nec ad praesumendum, quod opo receperit portionem suam, & passus fuerit per me frui, & ita bene iudicatum vidi.

Conclusio 44.

- I** Notabilis est conclusio. Si loco arbitrio suo, excusaberis, si male facias, dummodo facias propter in tois, in quibus negligens est Barro, dicens hoc admodum notandum, in l. 1. num. 5. ff. de solut. sum. Ang. & ibi in addit. in verbo de possum, nu. 6.
- 2** Limita id verum, si tempore commissio erat negligens, secus si post colligitur a Balin l. 1. no. 1. opposit. l. C. de his qui penae nomin. per l. si cu Cornehus, & leum quoniam ff. de solut.

Conclusio 45.

- I** Oblatio, vt releuet, est facienda per conductorem ad emendam moram debet esse integra, prout alijs diximus. Item facta per conductorem de pretio fructuum ad estimationem vnus anni, & locatorem non volebat ad estimationem vnus anni, non releuat, quia non conueniebant de tempore. Isacio Lqui Romae, §. coheredes, nu. 4. ff. de verb. oblig. & ita tenet Rot. in vna Hispanensi locationis, vt per Caputaz. dec. 269 par. 1. dicit latius (Deo dante) in tract. de pos. q. 4. ubi videre placeat.

Conclusio 46.

- I** Conductor, emphyteota, & similes a domino requisiti ostendere tenentur, quae bona habeant in tali loco conducti, alijs omnia praesumuntur cōdoscibilia, & ab eis expelli possunt. Spec. de emphyt. §. oune aliqua, vers. 76. cuius opinionem dicit verorem. Bal. conf. 363. lib. 2. Tutores in doc. conf. 165. in 4. dub. lib. 2. Craver. conf. 179 in fi. Nat. conf. 13. no. 8. & 9. Ruin. conf. 10. nu. 14. lib. 1. post Alber. in l. Titius haeres, ff. de adic. empt. ubi Fulgosi. de hoc dictio admodum laxator, & per eam cōf. 227. & haec est communis opin. Magon. Rot. Flor. 2. nu. 10. ubi dicit pro cautela, vt ostendatur aliqua bona deteriora melioribus omisit, & domino incumbit onus probandi contrarium.
- 2** Limita in factis antiquis, secus in recentioribus, Jacoba Sancto Georg. in frud. vers. plitque vasallij, l. 1. nu. 25.

Conclusio 47.

- I** Regula est ex l. traditionib. Cade post quod traditionibus rerum dominia transferuntur in rem, autem locati & conducti, limitatur duobus modis. Primo fallit, quis concedendo dominium transferretur, vt suo loco diximus, & facit L. quidam mulier, ff. de rei vend. Secundo fallit, vt loco tibi rem, postea vendendo, vel dono, transferretur dominium sine traditio ne, §. interduum. In fine de rerum diuis. Vnde traditio facta ex tit. in habili operatur translationem dominij, d. §. interduum.

Conclusio 48.

- I** Saepe occurrit sermo operarum in hac locati, & conducti materia, in quarum diuisione varij sunt antiqui, & recentiores iuris interpretes: quidem enim

estim duas tantum constituitur species, ethicales infpe,
et archethicales, quae non in arte vilia, sed
in ethice versantur; et per idem artem debentur,
possunt in attingunt, vt affocare dominum deambula-
re, possint sufficere domino ergo animo, vel corpore,
delectant sermonibus & colloquio oblectare, & simi-
lia, quantum natura, & proprietates eius videtur, vt alie
si denegari non possint necesse habet dem extraneis
transiunt, immo nec ad filium multis placuit, pro-
pter inferos ethiles, & alias superius dixi multa preter
ipsa promendo, nec locum dno recedentes contrarium
passus Aristoteles, quos nonnulli liberos appella-
bant, quæ aliquando propria sunt, vt Medices,
pitheci, & similes harum diuersitas est patens, vt dele-
gati possint vt ad heredes transiunt, & diuersi iure
optimo constituti possunt, & hæc dicuntur ceræ, illæ
verò incertæ. Hæc fortissimum hoc commentum verbo
mutatis, in verbo opozet. Zaf pol Bat. & alior, in
his non formam, habetur, ite de eod. dicitur Coras.
in prælo habet moneta, ut æde aureæ, & concingit
ad p. h. u. r. t. de diob. dicitur: זאפ פול באט און ער

Et ad propolisum manet in locata et conducta, de qua niguis, addit ab operas gratias, que et conductu oppidum, que et gratias habentibus, alium, huiusmodi, amicus, collatorem, educatorem, et similibus, iuxta illud Terentium, Thelpho nem docet, ut parit deat scilicet, amicus, huiusmodi operam praele.

Et respectu loci dicitur is, qui laborat, vel operatur, cuius autem praefatur opera, conductor dicitur, conueniunt autem figurae in operatione, nam is, qui operatur, dicitur conduxisse operat, & dominus, a quo opus pertinet, dicitur localis, gl in l. 2. c. loci, licet male alius conueniunt tenuerit, in l. 2. §. si confer uatis, ff ad l. R. hoc de uetu.

Conclusão 40:

Meritis pro refectione domus prefertur alius
creditoribus. In iudicio ubi gl. 8. de hoc. ff. qui po
rioris. l. creditor. ubi not.annes. ff. de iur. p. b.

Ampliatum ita conclusio vitra semetipsos dicitur
locis ad propofitum manere locati & dicitur, et ha
best locum etiam in mutante, oporuit vel fabro
conducit ad edificium et faciendum perquandem do
mum fufficiens efficitur, huiusmodi §. 1. ff. de iur. cred.

Et habet triplos privilegium. Primum quia hypothez in re. Secundum prelationis cum alijs creditoribus criminatibz et bz expellens. Tertium est priuslogium perforeley v. z. mot. in d. linterdum pcr
Bona Cellon. 270. ff. de iur. pte. c. 76. ff. de iur. pte. c. 76.

[illegible]

1. forte principali, non pro pœnâ iudicis, vel viciis.
Cetera in l. de iud. cond. minuitur, ff. de comp. test. Sex
tunc, quod crediderit Christianus, securi iudeus,
et similis. Ripa in l. vñ, §. 1. ff. de procul. crede.
et quia hæc l. iust. omnia pœn. p. iust. Auct. item
p. iust. legi. C. de hæret. et vide Dyn. in sig. l. qui prior,
an. y. lib. 6. Negus de p. g. m. m. b. c. p. 2. §. 5. nu. 4.
et in hoc loco potest petriat, prout vide potest.
faciunt non per Menoch. de arb. iud. lib. 4. centur. 3.
c. 81. nu. 32.

Conclusão 90.

Solarium est verbum ad materiam locati & con-
ducti, pro salaria, & mercede lapidum in alieno
fundo excoforu, quasi fundi domino pro solario al-
iquid persolendum sit: ita recte legendum videtur
in venditoris, s. i. ff. commu. pr. d. licet ibi Accursi
aliter dicat, nec in hac brece appellatur, & ita solari-
um aduocatum salarium, l. 3. l. 5. & l. 6. de aduoc.
diuersi iudic.

Conclusio 5c.

Reliquorum appellatione veniunt etiam que
erant penes colonos, l. Otilius, & ubi gl. no ff.
de leg. 1.

Conclusão 5a.

Conductor, seu locatarius, qui dicit contractum nullum, non excusatur, nisi offerat mercedem locatori, & deponat, l. 2. §. fin. C. de iur. emphy. & ita tenet Rot. in qua Bononiensi locationis, vt per Capua nou. dec. 139. par. 2.

Conclusão 52.

Depositum non releuat, quod aliā retinetur, nisi factum sit cum omnibus accessionibus & pensionibus, glo. in l. 1. C. de fur. Alia, consil. 75. nu. 8. ibi. 7. Crauet. consil. 106. commendat Fusi. liera D. de iur. 48.

Conclusão 4.

VIdi in facto instrumentum dotis, in qua promissa sunt pro dote tot, & insuper inferuire pro fructu pro annis sine mercede, & salario, & vidi dubitari, si ista promissio sit facta primo marito, si vero transierit ad secundas nuptias, an ista promissio censeatur extincta.

Conclusiones 59.

Conductor non tenetur ad pretium quanti plus
crimi ex allegata mora an non liquidis. Bald. in
accepto, in 6. opposit. C. de usufr. Alex. conf. 49. col. 1.
vol. 3. Affi. et dec. a 95. per l. 2. C. de usufr.

Conclusio. etc.

¹ **C**onducens operatius singulis diebus pro cento salario intelligitur de summo mercedis esse, non de die viginti quatuor horarum, ut nō fuit.

quoque comprehendat. Azo. in Summa. C. de oper. li. bert. Alber. in l. mora. ff. de ferri. vbi Ale. lat. & alii. Feli. & ibi Dec. in c. consalui. de appellat. idem Feli. in cap. si perfodiana. de homicid. & in cap. ecclesia S. Marq. col. 18. vers. quinta declaratio. de constit. Com. hoc commendans in verbo. diem. in si. late Traq. de de reuict. Liganagier. §. 1. gl. 11. ou. 11. Vnde nocte adueniente operas relinquere possunt. facti. 1. & l. medicus. de oper. libert. & l. 1. ff. de ann. leg.

Conclusio 57.

Pactum francandi soluitur morte. vnde si dicatur. si licet talia bona francare infra decem annos. & quandoque conductori placuerit. talis facultas non transit ad heredes conductoris. S. bast. Medje. de mort. concl. 47. posui in tract. beneplacit. Vnde beneplacitum non transit ad heredes.

Conclusio 58.

Si quis conducat gabellam a ciuitate. que sit immunitas pro rebus a se emptis. non teneat ipsa ciuitas solvere gabellam. cum non presumatur abdicasse ius sue immunitatis. & sic ius exigendi gabellam contra se ipsum Bar. in l. licitato. §. si quis. ff. de publican. bal. in l. i. emptor. C. de legat. vel act. v. d. n. o. n. Afflict. dec. 319. num. 9. iacob. Menus. de presum. lib. 3. pr. sumpt. 44. num. 11. ad materiam l. si mercedem. §. si illud est empt. de qua & suo loco quando que diximus. vbi Bart. nu. 2. not. quod vendens fundum falso iure coloni intelligitur de omnibus aliis. praterquam de ipso vendendo.

Conclusio 59.

Locutor recipiens pecuniam a conductore ante licentiam presumitur in causa annui & adueniente tempore conuertitur in causam locacionis vnde deducit Bar. concl. 65. posui late in tract. de positi. d. 87. quis contractus in dubio presumatur. dicendo summa hanc pecuniam. ibidem placet videre.

Conclusio 60.

Textus est repudiatus singularis in l. fortissimi. & in l. nulli. C. de erogat. mulier. anno. lib. 1. a. vbi Bart. & Ioan. de Pla. notant. quod si res publica teneat solvere salarium alicui seruienti sibi certo tempore. & illud obtulerit. ipse vero accipere voluerit. & sic fuerit in mora conuictus. licet postea interpellat rempublicam vt soluat. non constituitur res publica in mora immo nullo modo amplius tenetur licet pecunia in indiuinon adhuc exeat. & ibi dicitur quod est speciale in Communitate. nec debet extendi in consequentiam. sequitur Alexand. in l. si seruum. §. sequitur. in vltimo notabili. ff. de verb. oblig. Roma. in l. quod re. ff. si cert. per. & hec est communis opin. Iason. in l. prator. §. aliquando. in l. not. de nou. oper. nuncia. Gab. Saraina in addit. ad Mathesi. not. 128. in fin. Vnde foret esse inferri possit. quod si conductor vel colonus teneat ad corbes frumenti in tali tempore. si offerat. & ille recusat. recipere. non erit locum

depositioni dictorum iurium. ius singulare compendendendum. licet gl. ibi sentiat contrarium loquendo de Alberto Calui. qui studiosus differrebat recipere. quam glo. sequi videbatur Bal. col. 6. in l. non dubium. C. de legat. tamen communis est in contrarium. vt dictum est.

Conclusio 61.

Occurrit quandoque in facto. Do tibi equum simpliciter. an sit mutuum gratuitum. an locatio ad velturam. & in solito locare. non videtur dubium ex iam aliis dictis. sed in aliis multi tenuerunt inspicendum quatuor personarum. nobiles enim ciues mutant tempus.

Conclusio 62.

Erant & in hac locati & conducti materiam. homines minores appellati a l. C. in l. instrumentis. ff. de fun. in struc. pr. l. si a colonis operariis conductis. ne negligentes sint. vulgo (sopinate dendi) de quibus Columel. lib. 1. cap. vlt. faciunt multi tempore messium in maritimis habentes possessiones multas. & operarios plurimos.

Conclusio 63.

Dispositio Clem. carum. de elec. v. d. i. sibi loci in intimatione faciendo inquilino. glo. in dicta Clem. in verbo. habitare. per l. 4. §. si domus. ff. de dam. infecto.

Conclusio 64.

Publicus officialis potest pro seruitio iustitie accipere bona. & res primarum personarum data ex publico mercede. l. 1. & 2. C. quib. ex causis seruis pro libertate. & ibi Bal. no. item si vt liberatum. §. si de rei vend. l. si incus. §. 1. ff. quoniam mod. seruini. amittat. Io. And. ad Spec. in tit. de exco. n. sententia in si. Rom. cons. 310. Ang. cons. 16. Bart. in l. aubemus nullam. C. de sacro. an. eccl. Alex. ad Bart. in l. 2. C. de oper. a. collatore lib. 11.

Ampl. a. vt possit capere etiam personam ad recuperandum. Bart. in l. 6. §. si de pignat. per §. si Mo. an. chus. not. de sanctissimis epis. & est communis opin. vt ibi per Alex. in addit. l. iura C.

Declassa in persona vili. vt per Bart. in d. §. si.

Subdola in persona vili. nisi sit religiosa. vel persona honesta. & hoc attendi debet. Bal. in l. §. C. de exco. n. iud. sed hodie omnia corrupta sunt.

Declassa secundo. vt mercedem solutio. non sit in vsu. gl. in d. l. si locus. §. si. Bart. in d. §. si. vide tamen §. pius. & vt plurimum obseruari. & quod camerarius soluat. ne detur assidue assidue. & sentit Iul. Clar. in pract. §. si. q. 99. vers. sed pone quod in ciuitate.

Addo Paul. de iudic. in verbo. An officialis. fol. 78. vbi etiam in materia locati & conducti subdit. quod officialis non deferendus pecunia de loco ad locum potest capere etiam in solis locati.

Complexo 6c.

Conclusão 6B.

1. **S**I Doctor eligatur ad duplex officium, duplex de
bet habere salariū, notū Auth. vt iudices siſe
quoquo ſuffr. Alber. Bal. & Pau. Caſtr. in l. qui duo
bus. per illum tex. ff. de cond. & demonſt.

- Adde bonam texin linalis, s. Sochus, ff. de fideic.
liber. Abbin. c. cum olim, col. 1. de re iud. Bal. in li.
ad scripsum, c. de appel. Sebast. Medic. reg. 3. nu. 9.
par. 1. Bal. in li. ff. de adop. in l. binus in fi. c. de
aduc. diuers. iud. Hinc doctor habens lecturam
ordinarij et extraordinarij, duplex salariu habere
debet. Bal. in l. qui duob. ff. de cond. et demonst.
in c. 1. §. 1. ff. de feud. quod Cyn. in l. cum questio, §.
sed et alia, c. de leg. 3. Sebast. Medic. de reg. iur. reg. 3.
nu. 99. fol. 108. §.

[Hinc etia in pulchra facti specie respondit Lap.
alleg. 99. Quod si commune Florentie in remota
non concessit aliquibus licentiam defendendi arma,
et alijs concessit, vt possint dare licentiam defendendi
arma, quod si unus sit de utroque officio dupli-
ci privilegio gaudebit, et representabit duas personas.
Et facit ad officiales ciuitatis, nam idem quandoque
est Prior, et est de concilio: non possit dare duos pri-
uilegios, si vnus est Archidiaconus et canonicus simul.
et loquitur ibi Lapin privilegio, quod est stricti iu-
ristam extenditur et multiplicatur, quia est datus
ad vnum consueibilem in remunerationem laboris

- Ampliatum idem econverso proportionabiliter, si duo subrogentur loco vnius Alberi per illam text. in l. binos, C. de aduoc. diuersorum iudicium.

Amplius secundo idem esse in famulo apothecæ, postea notario creato, qui conficiendo in illiumenta apothecæ habebit duplex salarium, Rom. cōl. 25. Felin. in c. cum olim, n. 7. de re iud. Pont. de aliquo. 16. nu. 7. Paris de iudic. in verbo, salarium, ubi pusebre loquitur.

¶ Amplius tertio, vt etiā duplex habere debeat, sicut n. dupliciter salapiam ita etiam omnis, quod loquitur emolumentum l. secundum naturam, ff. de reg. iur. l. 1. §. pro secundo, C. de cadue. toll. l. Causo et ibi Bart. ff. de alim. & cib. leg. & infra in specie tenet Ang. v. illud, vt iud. lin. quoque fuit, et adeo vt detur, quod ille qui duplex officio fungitur, potest duplicem actum facere, Baldi. in §. v. vassalli de pac. Conflant. Abb. in c. vniuersas. de elect. in vlt. notab. et. in c. causa. ff. de iud. in §. iungis. ff. de iur. patron. Dummodo aquas reuerentia sit, alias non detur semel tantum l. alimentum §. basilice, ff. de cib. legat. c. felices, §. adiacentes, de consib. lib. 6. Dec. in c. cognoscitis, nu. 64. cap. in eq. de probat. j. 360.

Conclusão 66

- D**ominus agri potest culturam agri omittere, & ad pratum reducere, & pasculum locare, l. 1. §. 2. & 3. C. de pascuis publicis, l. 1. C. de liti. Comar. post. quest. c. 37.

Conclusão 63:

- L**ocatione propriæ habitationis admissa, ceteros prohibere censetur. *Par. dec. 3. par. 1.*

- S**i Nauta promissit vere aliquas merces, vel hominem in navi, deinde reperit in navi, præsumitur id factum in executionem præcedentis actus. Iam plures casus considerans Benuevus, Strach. de mercator. de navi par. 3, nu. 23. Socin. in l. 3. col. fin. ff. de cond. & demoll. Menoc. tangit de præsump. lib. 3. præsump. 49, nu. 8. præsump. 36 in fi.

Conclusão 60

- L**ocari prohibita, & conduci prohibentur, gl.in
l. cetera, s. hoc fenatus, ff. de leg. 1. Doctores in
l. 3. C. quæ res vend. possunt. Alex. in l. generaliter,
5. cum autem, n. 4. C. de insti. & subiti. conf. l. 31.
n. 2. vol. 5. Rul. conf. l. 33. n. 1. conf. l. 74. n. 9. vo-
lum. 1. Socin. conf. l. 56. n. 7. vol. 1. Nam. conf. l. 21.
n. 4. vol. 1. Cephal. conf. l. 109. n. 7. Bero. conf. l. 40.
n. 17. vol. 1. in c. ad nostram, n. 5. de emp. & vend.
Parisi. conf. l. 82. n. 3. vol. 1. Sebast. Medic. de reg. iur.
par. 1. reg. 9. n. 50.

Conclusão 7a.

- V**eritas, quæ loquitur aliquid ius, non tenetur ex aliquo delicto commissio per suos conductores, licet eos prohibere potuerit, & non prohibuerit. *Euge. conf. 86. vbi loquitur in conductoribus falsis inquisitis, qui falsi forensibus vendiderunt contra formam Motus proprii.*

Conclusão - 7 e.

- C**onstituens pro aliquo possidere iuris ministro officium colonus constitutarii, quod procedit etiam si constituens possidet per alium, puta per colonum, quia colonus si etiam ignorans sit colonus constitutarius. Bar. in l. item meo, du. 4. ff. de acquir. nos. Eugen. conf. 7. c. nu. 32.

Conclusion 23.

- I**n iustituta frequens est Florentia super apo-
theis conductis, & acquiritur per vium luctus
prout in statuto Ang. conf. in h. v. curus effectus est
vt habens tale ius, & pensionem saluam, expelli ne-
quit ratione prioritatis quicunque. Socin. conf. 50. nu-
mero 1. lib. 4. quod ius an sit tale, vel personale,
Cast. conf. 243. lib. 1. in nouis, & habet se ad im-
par dominum (superficiis parum distans ab emphiteo-
si. Magon. Rot. Florent. 112.

Conclusão 73.

- D**E legitima non detrahantur salaria, & impense medicorum, & medicamentorum, ex l. quod in uxorem, ubi Bal. C. de neg. gest. Rol. de lucro dotis, q. 64. nu. 6. Thob. Nonius, conf. 18. nu. 4.

Conclude 74.

- ¹ **D** Octor salaratus debet habere etiam domum a publico, l. 25, sed & Caius Scipio, ff. de orig. iur.

ior. ubi debet esse in loco celebri, non remoto. Com-
mendat pro singulari Rom. sing. 8. 14.

- 2 **A**ddo, quia domus Doctoris est ciuitatis oraculum.
Cic. lib. de Orat. Bar. in proce. Clement. in 1. lect.
nu. 48. Cagno. in l. 1. num. 475. ff. de orig. iur. & frimel
recens. r. cipere salarium, amplius potere non po-
test, l. fortissimi, C. de erog. milit. annon. lib. 12.

Conclusio 75.

- 1 **L**ocator, vel conductor promittens in instrumen-
to per hæc verba: *Promitte di pagare alla fine di
danni mesi in pace, & senza lite, rimesso ogni lite, &
contradditione*, non poterit petere censuram sapientia,
& tollitur omnis citatio, & est ipso iure condemnatus.
Mat. Angoiff. conf. 59. num. 12. fecit Caputaquen.
decis. 205, & seq. lib. 1. Borgol. decis. 18. nu. 13. par. 3.

Conclusio 76.

Conducens domum felatius secundum quod Sem-
pronius conduxerit, nisi consueverit de tali con-
ductione, nulla erit conductio, nisi appareat contra-
rium ex actis. Castr. in l. 1. C. de iust. & sub. Vafin l.
ad inuendi, lect. 1. nu. 39. de iureiur. Bald. conf. 96.
vol. 1. Alex. conf. 32. nu. 9. lib. 7. conf. 87. nu. 7. lib. 6.
Infin l. Marcellus, nu. 14. ff. ad Treb. Sebast. Medic.
per l. reg. 10. num. 30. & nu. 76. ubi alios cumulat.

Conclusio 77.

- 1 **E**xecutori testamenti salarium debetur. Aret. de
stat. in verbo, executores. Vincen. Franc. de-
cis. 122. lib. sine, par. 2.

Conclusio 78.

- 1 **B**enefici debent habere zerarios ad conferendum
fructus fundi dato competentis salarii. Vincen.
Franc. decis. 128. nec vasallo denegari possunt, licet
colat fundum per se, & maiorem fructuum partem
percipiat, quam si locasset, ut per eum, ubi habetur
etiam, qd. Baro dicitur habilitate viuere, si colat agrum
manibus propriis, nec datat laborium, & licet pos-
sint fructus vendat, non per hoc dicitur mercator.

Conclusio 79.

- 1 **C**astellani prohibentur esse attendentes loco-
rum, ubi sine castellanis ratione repugnantur.
Franc. Marc. decis. 7. par. 1.

Conclusio 80.

- 1 **P**ortiores litterarum, seu corrierio salarii non de-
betur, si alius per illa loca esset iuratus, alio sa-
larius & taxabitur arbitrio iudicis, si non esset consensu-
tum, quod actione locuti possint. Bald. in l. salarium
ff. mand. Franc. Marc. decis. 315. par. 1.

Conclusio 81.

- 1 **L**ocatio de re turpi, vel contra bonos mores, non
valet. Vnde fit conductio ad bellum illius, non
teneor tibi ad promissa. Balan l. si fundus, C. de

Conclusio 82.

- 1 **D**e iuste, quam Agricole prestant pro iugo
Bour, an procedat in iugo multatum, utique
non. Guido Pap. in dicto contingencia, q. 470.

Conclusio 83.

- 1 **I**nmatio faciendi inquilino, quando dominus
vult vendere domum, est facienda per instrumen-
tum publicum, quia forma non seruata est nulla. Ita
Caputaquen. decis. 350. parte 1.

Conclusio 84.

Baiulus, & Nuntius publicis debetur salarium se-
cundum consuetudinem loci, & si plus exigere
tenuerit ad quadruplum. Inf. in 5. quadrupli, au. 5.
de actio. Rebuff. loquens in commissariis, & omnibus
officialibus, in l. 3. col. 2. vers. 3. de verb. signific.

Quod utinam obseruaretur, immo excoitaret pau-
peres rusticos in preterendo omnes taxas, & exclam-
ant infelices pauperes, quæ ad celum contra Bie-
tarios, nimis exigentes, o bone Deus quando pro-
uidebitur, hic pietas, hic charitas, hic laus, hic con-
cordia.

Conclusio 85.

Dominus potest inuicis vicinis facere in suo pra-
rio, & locare ad pacendum. Couar. pract. que-
stio. cap. 37. sub vers. 1. & c.

Conclusio 86.

Omnatio inter virum & uxorem licet regulari-
ter sit prohibita. 17. & 2. ff. de donatio inter vi-
rum & uxorem, fallit inter alia si vir vltis fuerit Vltis
vltis, & contra. ff. si quis pro uxore, C. de. Duen.
regula 121. limit. 6. num. 14.

Conclusio 87.

In expressione veri valoris, detrahendum est sa-
latium per seruanti liberos in ecclesia. Callidan.
decis. 90. de prebend.

Conclusio 88.

E mens hostiter bonas ecclesias tenetur eis restitu-
ere cum fructibus & pensionibus, si uenerint nulli.
5. lib. 2. C. de suspensio. sed quoniam patet. Quoniam
sua. resolut. lib. 1. c. 3. nu. 8. Pinell. de rescind. vend.
l. 1. par. 1. c. fin. num. 30. Adde in Rom. sing. 90.

Conclusio 89.

Conductor partem inferioris non potest immi-
tere summum in praeiudicium domini partem su-
perioris, & prohiberi poterit, si curti. 5. Anfo. ver-
dicit igitur, ff. si seruus vendit. est casus frequens,
& in facto occurrit, & datur remedium conductori,
ut prohibens non intendit conueniri locatorem.

Conclusio 90.

Conclusio 90.

Campiores licite mercedē recipiunt pro numeratione peconiarum, sicut de iust. & n. lib. 6. q. 1. i. artic. 1. ibi, ratione laboris in numerando.

Conclusio 91.

Conductor tenetur ad custodiam, l. in lege, ff. lo. cari. Bald. conf. 2. lib. 3. Casterens. l. non impossibile, nu. 3. vbi iust. nu. 5. ff. de pact. Cagno. in l. contractus, nu. 5. ff. de reg. iur. Vnde de damno tenetur, si quod est, Roa nouis. 141. num. 2. par. 2.

Conclusio 92.

Colonos effectus cuius non perdit sua priorioria, Bar. in l. 3. §. si emancipatus, de bon. pos. contra iud. Caccialup. in l. omnes populi, in 6. q. Bart. ff. de iust. & iur. dubitant Anchar. q. 48. cum. 8. in fi. par. 2.

Conclusio 93.

Stipulatio non committitur, si promittis facere opus, & si non feceris tali die conuento, promissisti, soluere quanti locassem alij faciendam, si in tempore conuento tu non fecisti, & ego non locaui alij, sed manibus propriis feci, non tenetur fideius, for. l. stipularis, & ff. de fideius.

Conclusio 94.

Conductor vel colonus non potest suo factu contrahendo, obligare dominum vel locatorem, l. natus, C. de actio. & obligat. vbi in fi. Bald. quod me trans colonum non habet obligatum dominum, commendat Menoch. conf. 189. num. 5.

Conclusio 95.

Liber monasterij, Episcopatus, vel aliterius locatōis probat contra colonum, vel conductorem, multa concurrentibus, primo, quod sint antiqui, bene tenet, & regulati, Bar. in l. ex. p. l. nu. 3. C. de probat. l. i. Ceph. conf. 508. nu. 14. vol. 4. Ro. col. 122. nu. 23. secundo, quod tractetur de oia admodum magno pretulicio, Dec. in c. cū causam, l. i. de prob. Crau. de antiq. temp. par. 1. nu. 25. q. conf. 27. nu. 8. & 9. de communi Prosper. Pastet. conf. 191. nu. 9. vbi volunt libris credi si verisimilia conuincant. Tercio, quod veritatem sint nonnulli partit quo calquoritur praesumptio pro veritate omnium. Crau. in quaest. loco, Rimm. iun. conf. 132. iun. 3. 18. & 19. l. 2. 2. Ant. Gab. de magis communi de praesumpt. concl. 3. Tib. Dec. attestans ita iudicatu conf. 48. nu. 34. 62. nu. 3. 2. vol. 2. Bar. iust. conf. 33. nu. 116. vol. 3. Quarto, quod in dictis libris constet de solutione decenniali, Bal. in l. fin. nu. 9. C. sine censu. Parisien. in consuet. fenda. 5. nu. 32. Quinto, quod sine scriptis a personis legalibus, integris, & bonis viris, maxime si iam mortuus sit. Soc. conf. 165. col. 2. vol. 2. Fel. in c. 1. nu. 24. l. i. de fide instr. Ripa in l. admodum, nu. 12. §. de iur. iur. Sexto, quod sint conseruati in Archivio

monasterij vbi conseruari solent, Dec. conf. 699. sed non quilibet priuatus habet Archivium, quare hoc augeat fidem, sed non tollit. Septimo, quod contineant aliquid ad fauorē tertij, Alex. conf. 180. nu. 1. vol. 2. Decian. conf. 60. vol. 2. Octauo, ut appareat redditus quandoque ratio de contentis in libris, Rimm. d. part. num. 254. Nono, multo magis probant si sunt scripti a variis personis probis, & hinc digna. Bald. in cap. quoniam contra, num. 8. de probat.

Alibi scribit Guid. Pap. q. 441. credi libris priuatorum, si scribens sit legalis manu ipsius, solutus decreto veritatem, apponens causam, & scripsit aliquid contra se, & conseruat verisimilitudo, sed bene probata legalitate, cetera videntur superflua.

Conclusio 96.

Dedi decem, puta proxenetæ, ut faceret mihi vendi equum, si reddi batur, non datur repetitio salarii, l. i. contra Mart. de Faus. in l. 1. nu. 7. ff. de condit. ob caus. casus frequens, & quotidianus.

Conclusio 97.

Pactum de edificando domum in fundo meo solutor alienatione fundi etiam in partem singulorum, secundo Ang. in l. non solum, §. more, ff. de noui oper. nunci. glo. 1. stipulationes non diuidantur, ff. de verb. oblig.

Declarat, nisi venditoris inter sit, qui promissis emptionis, quia & hoc casus cerneret, firmam verb. pacti extenditur.

Conclusio 98.

Pactum non nulla in materia molendinorum requisita locati & conducti, molendinum est praedium rusticum. Bal. in l. ceteri iuris, q. 4. C. loc. l. acquiritur l. si quomodo, q. 19. vbi Rip. nu. 16. de flum. in l. i. traq. de retract. Lignac. §. 1. gl. 7. nu. 3. vide habet locum tacite reconductio, & §. qui impleto, in ut. de retract. declar. 1. & si reuultus, & si casu percat sumptibus conductoris. Bal. in l. licet, q. 4. de conducto. res molendinorum tenentur ad unum recondit. Vegetus, vel claus. molendini, Alex. conf. 189. par. 1. non tamen possunt ut sine temporis moleste permutari gabelles in praedictum noui conductoris. Fior. in l. si abient, §. i. l. ff. de viusi. Bal. in l. 3. an si de nouis fco. & conductori molendini pro quatuor rotis, quod est augeoda per seio si addatur quatuor Albetri l. i. ut. ff. de contrah. empt. v. et in ut. de iur. iur. in fi.

Conclusio 99.

Si Doctor promissit legere Senis pro duobus annis si habuerit hospitium, & iurauerit potest in secundo anno non legere sine iniuria perituri, si non habuerit hospitium. Doctor l. i. quis heredes, C. de instat. & iustit. Cor. conf. 7. col. pen. in fi. lib. 1. de rap. de iuram. priuileg. 73. num. 6.

Conclusio 100.

Clericus beneficiarius iugis, vel inquisitus non perdit fructus beneficii si pendente, & ei conductor

Vincentii Carocii Tractatus

ductor legitime soluit, si nō sit à iudice prohibitum; Bal. io Lemptorem, nu 8. C. loca. Hiero. Gabr. confi. 196. nu. 11. Rebus in praxi beneficii, de mod. amit. beneficii. nu. 51. & 36. vbi dicit, quod apud sententiam potest resignare beneficium, & in regu. de subrog. litigan. gl. 1. nu. 5. Anto. Gomel. de consue. bonorum, nu. 3. Firmian in verbo, clericus priuandus, Io. Gueli. Hispan. alleg. 12. Borgum. decr. 44. cum. 11.

Conclusio 101.

Salarium debetur pro qualibet dieta vulgaris, si in loco, ea reperitur, aliā recurritur ad legalem, & si quis se fingat nimis delicatum, vt taret iter solium, est ei imputandum arbitrio iudicis, & si vno die fecerit quinquaginta miliaria, duplicandam est salarium, quod verum quādo pro certis dietis datur certum salarium, secus si pro eundo, & redeundo data esset pecunia pro necessitatibus suis, quā tunc etiā si diplomate usus fuerit, non habebit duplex salarium, per hereditorem, si inter, si mand. & eundo Rudosē per longiorem viam non habebit maius salarium, nisi recta via impedita fuerit, vel firminus securus, ita dicitur in Rebus ad l. 3. col. 10. & 11. de verbo. signific. calus frequens, & practicable ad modicos, testes, commissarios, correos, & similes.

Conclusio 102.

Habitantes in domo. Conducti dicuntur vicini, si agatur de iure personarum, secus si de iure rectorum vel adium. Bar. in l. si tertius, in prin. nu. 4. de dam. in fec. in l. fin. nu. 2. & ibi Ias. nu. 2. C. de his quib. vt indig. in l. 1. §. hoc autem, in princ. l. 3. §. furdu, ff. ad Syllan. Bal. in l. vicini, C. de nupt. Btrān c. super, de priuileg. Felin. in quosdam, de praeumpt. casus frequens vnus, & quotidianus.

Conclusio 103.

Pensionem fictus & redditus, quo modo diuidit, emptores, eo modo diuidere presumuntur res obligatas, pignori, & hypothecae. Linulam, ff. qui pot. in pign. hab. secundum secundā lectū. quo loci Bar. sentit rationem esse, quia pignus tanquam accessorium sortis principalis, eius naturam sequi debet, & modum, conseru. l. Lucius, eod. tit. vbi prior in sorte censetur prior in viuz, & quae sunt accessoria ipsius sortis, ad huc Menoch. de praesumpt. lib. 3. praesumpt. 130.

Conclusio 104.

Mercedis diuini laboris, operarij sequestrari possunt, Ripa in l. obligatione, num. 44. ff. de pignor.

Conclusio 105.

Locans equum, quem scit non posse ferre laborem, & quod de facili deficiet in via, tenetur locatorem ad interesse, in rebus, §. sciens, ff. commod. Castren. in l. eum qui rem, ff. eod. dixit singulare, & menti tenendum, Vinca. de Anna. singul. 118.

Conclusio 106.

Locans si intelligat de decem, & ita exprimat, & conductor intelligat de quinque, locatio non valet, l. si tibi decem, ff. loca. & ratio est, quia locator exprimit de decem, videtur excludere quinque, quia in summis regulariter intelligitur taxatio, l. rogatus, §. si tibi, ff. de cert. pet. ita declarat Butigel. hunc tex. in l. 1. §. si stipulam, nu. 10. ff. de verb. oblig. cum mendas Rimin. Inst. quibus alien. licet, nu. 87.

Conclusio 107.

Confessio dotis recepta facta à marito constanter matrimonio nocet alijs creditoribus, pariter & confessio debiti probatur, si confessio sit ex contractu morui, secus si ex causa locationis. Al. x. in l. 1. nu. 3. vbi Aret. nu. 37. Socin. nu. 88. fol. m. r. De excon. §. 6. in fi. Gorad. confi. 28. nu. 28. Dida. var. resoluit lib. 1. cap. 7. sub num. 6. vers. & praemissis.

Conclusio 108.

Stestator legat vniuersi alimēta, nec dicit in qua domo, si heres habet plures domos non cogitur vbi conducere, & ibi assignare habitationem, dummodo sit commodata, nec in honesto loco. Bald. in l. ha. mibus, lo fi. C. de legu. Cast. in l. si domus, ff. de leg. 1.

Conclusio 109.

Sententia non potest fieri super pensionibus decursis lite pendente, Capell. Tholof. 30. vers. item pro futuro decr. Neapolit. 16. in a. dub. Anto. Gabr. de iudic. conclus. 2. num. 2. contrarium sentit Guid. Pap. confi. 90.

Conclusio 110.

Monopolium non incurrit, qui conducit operas alicuius ad vendendum, & quod interita non possit vendere, res alicuius, quia non est monopolium priuatio libertatis vnus. Bald. consil. 425. vol. 1. §. quoniam Boss. tit. de vnico. nu. 5. Tiber. Decius tract. criminal. tit. de monopol. num. 27.

Conclusio 111.

Si pater sua pecunia, filio salarium aduocati quaesierit, non imputatur in legitimam. Castren. in l. 1. §. nec castrense, ff. de castrensi peculo. est communis opinio. Fernand. de success. testat. §. 30. cum. 217. Mich. Cast. in §. legitima, quae. 36. in fine.

Conclusio 112.

Si communis loci, licet datus & gabellas cum conditione vt conductor soluat mille quolibet mense pro salario postestarij, non potest conductor soluere ante terminum, quis est appositus suorum vtriusque. Alber. in l. si ita, §. Pegafus, in fi. de leg. 2. casus frequens, & quotidianus in Appellibus Communiarum.

Coa.

Conclusio 113.

Pensionēs domorum moderari possunt per depuatos Communis, & locatores stare coguntur. Strac. de mercat. par. 4. num. 51. reputans hoc valde notandum pro ciuitatibus, ad quas scholares, & aduenæ concurrunt.

Conclusio 114.

Ructus, & pensiones, quæ nondum cessauerunt tempore confiscationis veniunt in ea, uti pars rei immobiliis. Bald. in cap. 1. de pace tenenda, dixit notabile Arretin. consilio. col. 2. in prime. commendat pro notabili Addin. ad Castren. in Letius, qui. §. fin. littera A, circa medium, ff. de testam.

Conclusio 115.

Staturum disponens, quod coloni teneantur ad ias a, collectas, vel gabellas, pro dominis, non subiectis, vel clerico, vel alijs priuilegiatis, est iniuriæ, & non valet. Bart. in l. penes, in l. eolouus, la prima, C. de agric. & censu, lib. 10. quod facit pro illis forensibus, qui habent in territorio Tudertino, ut eorum fructus sint siue questandi, non coloni cogendi.

Conclusio 116.

Fideiussor alicuius conductoris, si conductor ex aliquo pœna remoueat, ad conductorem ante finem opus, tenetur ad vias, & interesse, & damna, maxime alij postea remoto primo conductore sublocando, non autem restituit mercedem habitam, l. 2. §. conductor, iuncta glossa de iure fisci, & sic ibi colligitur, quod fideiussor in aliqua conductione simpliciter acceptus, intelligitur in viuentiam causam, & sic respectu viſurarum, damnorum, & intereffe, & docet ibi textus, ut fideiussor sit cautus in non sublocando, remoto primo conductore, quia sublocando, sibi præiudicat.

Conclusio 117.

Administratores bonorum alicuius communis, siue in tempore conuentionis, siue post, patiantur eum in conductione temerare, pœnitent succellere in administratione, l. 4. in princ. iuncta glossa de admin. rer. ad ciuit. perun.

Conclusio 118.

Qui sub pacto l. commissio pignorat, & iuratur non contravenire iussu impeditur, si intra statutum tempus non redierit, creditur post diem, & creditor tenetur restituere rem cum pensionibus de iuris, cap. significante, & ibi Butz. de pignor.

Conclusio 119.

Non valet denunciatio, ne pensio solatur locatorem, Ange. in Authent. de deposit. & denunc. Inquilin.

Conclusio 120.

Donatio non presumitur, in colono, inquilino, vel emphyteota, Bald. in l. 2. num. 3. C. de rei vend. Mascard. conclus. §. 52. num. 29.

Conclusio 121.

Si debitor afficitur per longum tempus, vel fortasse in periculum omnia sua bona, poterit creditore petere se immitti in quasi possessionem, nominis ipsius conductoris, & adjudicari eius nomen. Bal. hoc commendans in l. etiam, nu. 13. C. de exec. rei iudic.

Conclusio 122.

Preſcriptio interruptitur per denunciationem factam colono, Balb. de præſcriptio, rerum immobil. in fine operis, sub num. 50. verlic. secundo, fol. 298. vers. pagina.

Conclusio 123.

Vna & eadem persona sustinere potest vicem duorum, unde qui accepit vestigal pro sale conducendo, & præſentando Magistro salis, si postea accepit officium magistri, poterit sibi ipsi præſentare, quia præſentans sal ut conductor, & illud recipi consignatum vii magister, l. fistulas, §. 1. ff. de contrahen. empt. Bart. in l. 1. in finalibus verbis, ff. de stipul. fructu. Port. in §. si tutor, col. 2. Inſtit. de inoff. testam.

Conclusio 124.

Conductores gabellarum, & dationum communianis possunt ante tempus eſſe eorum, l. 1. C. de eund. ex lege, ubi Bart. dicit eſſe casum singularem, & Bald. casum valde notabilem, & Salicet. practica blem & quosdianum. Commendat Iustin. l. pecuniam, col. fin. limit. 1. ff. si cert. pet. in l. in diem, nu. 4. ff. de condic. indeb. Marfil. ling. 355, Ioseph de Ludouic. conclus. §. limit. 2.

Et sic habetur limineo ad cap. 1. de plus pct. & s. hodie, Inſtit. de excepto.

Conclusio 125.

Heres eum beneficio legis & inuentarii ponere debet in inuentario, ne dum res proprias, sed etiam adſuncto locatas, Monticul. de inuent. fol. 127. nu. 41. Addo Ange. in l. si de eo, §. si forte, ff. de acqui. poss. dicens ita Petrus iudicatum, ubi Inol. reputat valde notandum, Bal. in l. fin. in princ. col. 6. ubi laf. col. 2. verlic. sed an in inuentario, Corn. nu. 19. C. de iud. lib. per l. non tantum, & ibi Balff. de pet. hered. ubi Bologn. in addit. marginali dicit singulariter notandum. D. c. conf. 633. colipen. ver. quarto in inuentario. Guliel. Benedic. in c. Raynuius, verlic. mortuo itaque, nu. 400. de testam. Porcell. de inuenta. col. 1. Ange. de testam. glossa. 112. nu. 16. Balin. sing. in verb. Inuentarium, March. dicit 168. V. tal. in clausul. Inuentarii consensu. Roland. consil. 73. num. 23. vol. 2. de inuent. fol. 77. verlic. Ponenda.

Et tene-

Vincentii Carocii Tractatus

Et tenetur vxor medio iuramento reuelare depo-
sita pignora & similia, vti bea. e. informata. March.
d. decii. 868. in fi. parte 1.

Conclusio 126.

Sed nunquid licebit accipere pecuniam pro de-
fendendo aliquem ab insultu, & vique sic, l. mo-
tum, §. sed licet, ff. quod met. cau. & appellentur nige-
tes ex mii laboris, quæ contemplatione salutis cer-
ta lege æstimari non potest, l. si pater, §. t. ff. de do-
mat. quam singularem dixit Romao. ling. 120. & di-
xim: §. sup. de donatione remuneratoria. & ratio est
communis conclusio, quia nemo tenetur aliquem
de fendere nec de iure civili, nec canonico, vti per la-
son. in l. vt vim, num. 31. vbi Dec. nu. 35. ff. de iust. &
iure. melius in l. culpa caret. ff. de reg. iur. vbi Cagno.
num. 10. clarius idem Dec. in c. t. nu. 28. & 38. de off.
deleg. vbi limitat in foro conscientie in crimine par-
ricidii, & læsæ maiestatis, in quo tenetur accusare si
probare potest.

Conclusio 127.

Si detur officium potestati cum certo salario pro
sex mensibus cum hoc, quod teneat tot virtua-
rios, tot assessores &c. si refirmetur ad alios sex men-
ses cum minori salario non est idem officium, cum
sit mutata substantia locationis, quæ est merces, &
non sit idem tempus numero. Bald. in c. cum venis-
sent, sub num. 9. vers. pone, de iudic.

Conclusio 128.

Non valet consuetudo, vel statutu, quod vno
colono existente non soluendo, alter teneat-
tur, Bart. in l. legatorum, ff. de leg. 2. Iaf. in l. de qui-
bus, num. 60. ff. de legib.

Conclusio 129.

Possessor malæ fidei tenetur ad fructus detracta
mercede. Bart. in l. ratio. §. 1. ff. de act. emp. quod
& in foro conscientie tutum est, etiam si illos do-
minus non percepisset. Didac. in regula, peccatum,
par. 2. §. 6. sub num. 4. col. penult. in princ.

Conclusio 130.

Prohibitus retinere vxores alienas: nec conduce-
re poterit, Bald. in l. si in emptione, §. item si em-
ptor in 2. k. ff. de contrah. empt.

Conclusio 131.

Si primo loco fiat venditio, & eodem die, loco, &
testib. contractus locationis cum pacto, q. debeat
fieri æstimatio, omnes conditiones appositæ in vltimo
contractu, censentur repetitæ in primo. & secundum
hoc habetur ratio fructuum & interestis, iuxta mate-
riam l. curabit, C. de act. empt. Rot. Bononiensis 29.

Conclusio 132.

Operarius non debet laborare diu, nocturni, sed
debet habere intervalla pro necessitate corpo-
ris. Veronenf. dicens hoc bene notandum in l. si ven-
ditor, nu. 13. ff. de ædil. edic. fol. 71.

Conclusio 133.

Quis præsumitur magis sufficiens alijs, qui ha-
bet maius salarium, Abb. in c. clerico, col. 2. in
medio, de indic. commendat pro singulari Seraphini:
de iuram. priuileg. 1. num. 47.

Conclusio 134.

Donans alicui rem aliquam, & ab eodem & con-
ducens, transfert possessionem in donatarium,
ita vt competat rei venditio, l. quædam mulier,
ff. de rei vend. vbi in eadem epistola potest donare &
conducere.

Conclusio 135.

Fructus rei delectabilis nec fructuosæ æstimantur,
quanti possessor conductus fuisse. Hiero. Ga-
briel. conf. 74. num. 33. vol. 1.

Conclusio 136.

Doctor iutans non legere, nisi taxata pensione
semel in eo anno taxata, non cogitur proficisci.
Cy. in l. si quis hered. col. 2. q. 2. C. de iust. & iust.

F I N I S.

VENETIIS, MDCIV.

Matthæus Valentinus excudebat.

